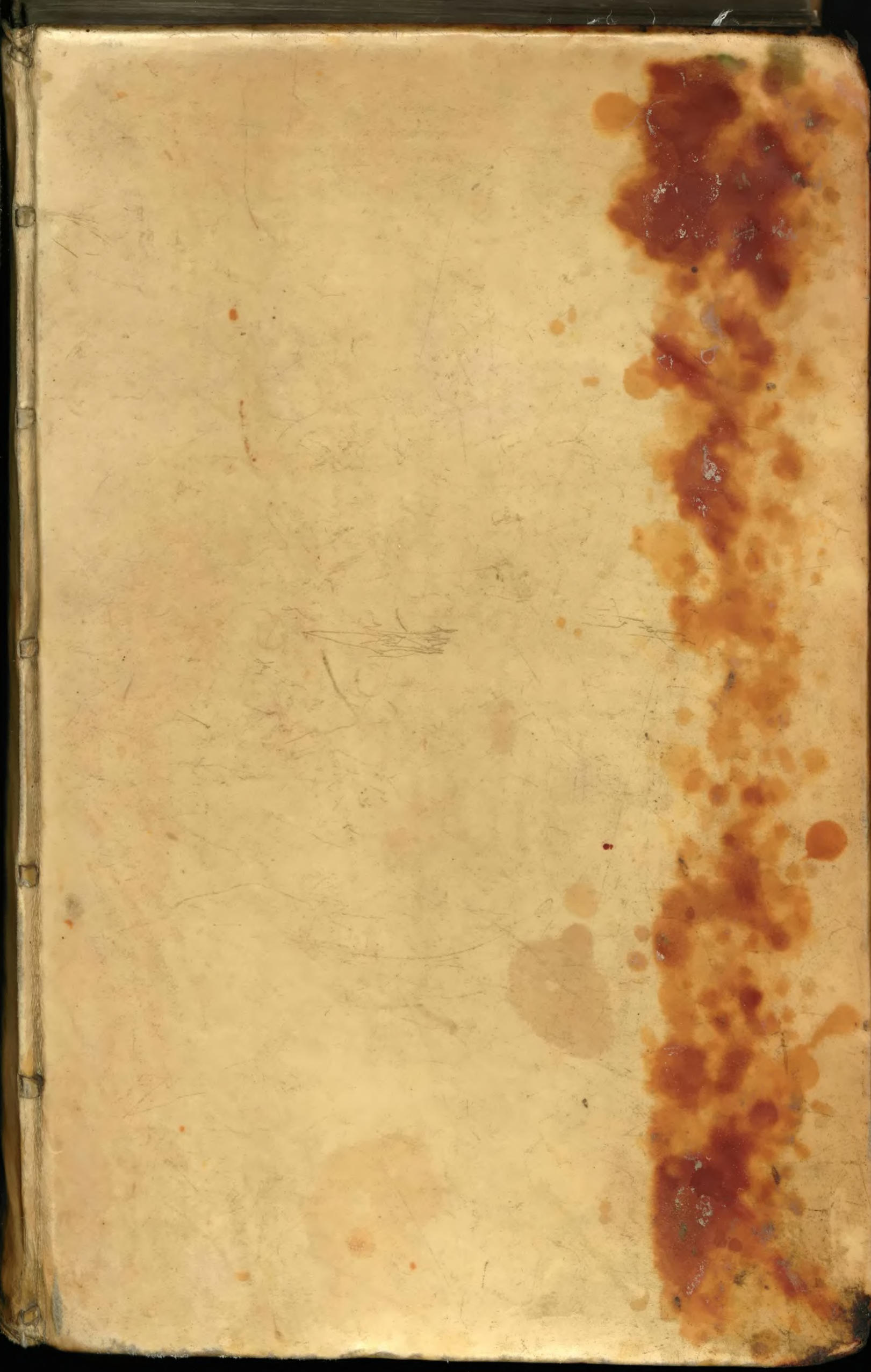

13605

2 Lando Em. A. n.

235566

III

T.A.

Major non a signis coeli nolite metubere, quae metuunt gentes terrae. Sine minor

THEATRI COMETICI
pars prior

*Communicationes de Cometis
1664 et 1665. cum Viris per
Europam Cl. habitas, eorum Observati-
ones, easq; accuratissimis tabulis aeneis
expresas continens.*

Ad

*Sereniss. et Potentiss. FRIDERICUM
III. Regem Daniae et Norvegiae &c. &c. &c.*

Auctore

STANISLAO DE LUBIENIETZ
LUBIENIECIO ROLITSIO.

Scientia non

Sine prudentia

Αναγρ.
Satis in ulna
Iesu lucebis

Amstelodami Apud Franciscum Cuyperum.

1667.

Σύμβ.
Stando luben-
tius moriar

M. Scheits del.

Sebast. Stopenlaal sculp.

235566

III

T.1.

STANISLAI de LUBIENIETZ
LUBIENIECII ROLITSII

Theatrum Cometicum,

Duabus partibus constans,

Quarum altera frequenti Senatu Philosophico conspicua, Cometas anni 1664. & 1665. variis Virorum per Europam Clariss. cum quibus Auctor de hoc argumento contulit, observationibus, dissertationibus, animadversionibus descriptos, & quinquaginta novem figuris æneis illustratos, exhibet: quibus immista sunt varia Philosophica & Christiana exempla & monita, ad vitæ melius degendæ usum cui-cunque hominum generi convenientia:

Ad Sereniss. & Potentiss.

FRIDERICUM TERTIUM,
REGEM DANIÆ, NORVEGIÆ &c. &c. &c.

Altera continet Historiam ccccxv. Cometarum, à tempore diluvii ad Ann. 1665. cum 25. Figuris & accurato indiculo, non tantum tristium, sed & latorum eventuum eos secutorum; in qua simul Synopsis quædam Historiæ Universalis proponitur.

Ad Sereniss. & Celsissimos

GEORG. WILHELM. & JOAN. FRIDERICUM,
Duces Brunsvicenses & Lunæburgenses.

E T

THEATRI COMETICI EXITUS,
Sive de Significatione Cometarum,

Ac juxta RAUTENSTEINIANA cum imagine ejusdem.

Ad Serenissimos & Celsissimos

PHILIPPUM WILHELMUM & PHILIPPUM,
Comites Palatinos, Duces Bavarie &c. Neoburg. & Sultzbacensem &c. &c. &c.

OPUS MATHEMATICUM, PHYSICUM, HISTORI-
CUM, POLITICUM, THEOLOGICUM, ETHICUM,
OECONOMICUM, CHRONOLOGICUM.

Amstelodami, typis DANIELIS BACCAMUDE,

Apud FRANCISCUM CUPERUM, Bibliopolam. ANNO 1668.

Cum Privilegiis Sacræ Cæs. Majestatis, & Celsiss. ac Præpot. DD. Holl. West-Frisiæque Ordinum,

Johannis Ephraim Scheibel Prætoris Curiae A. 1671. 1700. &c.

Serenissimō & Potentissimo Principi ac Domino Domino

FRIDERICO TERTIO,

Danorum, Norvagor. Gotthor. Wandalor.

Regi Incluto, Pio, Felici, Augusto.

Domino Domino meo Clementissimo Salutem Imperium prosperitatem!

Ignobile, si quod aliud, & degeneribus
conveniens ingrati animi vitium est: quod
ideò ante omnia Vir honestus horret. Huic
adversa grati animi virtus ob maxima be-
neficia in me collata Te, MAXIME REX,
cum opere hoc præterire non patitur. Sed
si vel grati animi officium religioso silentio & intimâ pie-
tate testari integrum: tamen cum aliis rationibus validis,
neglecti scilicet aliàs officii, depugnandum mihi foret.
Regni enim Tui, quod unum ex antiquissimis & clarissi-
mis hodiè florentibus est, amplitudo & veteres gloriæ,
Tui quoque, qui omnium ferè Regum in Europa natu-
maximus es, nominis famâ, maximè verò Tuarum vir-
tutum & rerum gestarum, quæ Te Optimum Principum
celebrant, splendor & ornamenta, vel invitum, in Tui
cultum raperent. Nempe quos ante chiliades annorum
Alma Dania venerata est Frodones FORTES, Canutos
MAGNOS, Magnos MITES, Canutos SANCTOS, Eri-
cos BONOS, aliosque virtutum & rerum gestarum laudi-
bus Inclytos Principes, Tu solus, MAXIME FRIDE-
RICE, refers. Refers enim Patrem gloriosissimæ recor-
dationis Christianum Quartum, pietate, justitiâ, clemen-
tiâ, fortitudine & regnandi artibus nemini secundum.
Sed de Tuis maximis & verè Regiis laudibus, etiamsi eas
benè norim, & gratus agnoscam, ex veteri illo monito,
Satius est tacere, quàm loqui mihi præsertim, cui cavendum
est, ne stilo rudi amplissimæ, florentissimæ, laudes. Tuæ
exasperentur, vel quodammodò obducantur tenebris,
potius quàm illustrentur. Nam, quod fateor ingenuè,

Non ego sum fatis ad tantæ præconia laudis.
Nefas autem est laudes Magnorum Principum
Culpâ deterere ingeni,

imò verò juvat præclari Viri Aufonii, apud Principem
Augustum Gratianum loquentis judicio, gratias quoque
de acceptis beneficiis debitas agere, *ut apud DEOS fieri
amat, sentiendo copiosius quàm loquendo.* Sed quamvis

- - humilis tantis sim conditor actis,
Nec Tua præter Te chartis intexere quisquam
Facta queat, dictis ut non majora supersint:
Est nobis voluisse satis. Nec munera parva
Respueris. Etiam Phoebo gratissima dona
Cres tulit. - - - - -

Excitat, ut officium grati & fidelis clientis ritè fungar,
ipsa temporis ratio, celebre scilicet Romanis scriptoribus
strenarum ineunte anno commercium. Strenam quippe
nec ipse laudatissimus Cæsarum Augustus respuit: succes-
sor verò ejus Tiberius quadruplam & de manu reddere
consueverat, teste Suctonio, verè Augusto Scriptore. Etsi
verò maximas Tuas Virtutes, quæ satis dignè laudari ne-
queunt, pio & religioso silentio venerari conveniat, ta-
men & conveniens est gratias agere assiduas, sicut Tua
beneficia, verè Regia, in me sunt assidua. At citrà omnem
necessitatem, quæ *duas res, quibus in vita humana nihil pulchrius
est, judice Seneca, corrumpit, gratum animum & beneficium.* Par
est, Ô REX, & silentii hic, ubi rerum magnitudo dicendi
parvitatem infinitis partibus excedit, meminisse, & simul
in præsentia solam commemorare clementiam. Hæc enim
Maximos quoque, etiam Principes maximè docet, utpote
quâ illi maximè ad divinæ naturæ similitudinem, ipso quo-
que Romanæ eloquentiæ Principe judice, accedant. Hæc
verò virtus eximia à Sole pietatis & justitiæ lumen ducens,
inter reliquas virtutes Tuas splendidissimè lucet

- - - velut inter ignes
Luna minores.

Innatæ

Innata Tibi est, Teque cœlo asserens, ut alterum Titum, amorem & delicias generis humani per orbem celebrat. Hâc arte, Augustum imitatus, non tantum Tuorum, mutatâ licet feliciter ex usu Reip. imperii formâ, sed & vicinorum cunctorumque exterorum benevolentiam & studium Tibi conciliaſti, omniumque linguas & ſtilos terra marique feciſti Tibi vectigales. Exemplo Tuo, *Rex incomparabilis*, fidem præſtas & ſuffragium ſapientibus tot Regum Tui æqualium dictis, qui *amicorum copiam, præſidia imperii tutiſſima*, præ copiis & gazis ducebant. Has tantas virtutes, & verè Regia ſtudia immenſus cœli favor, ut tot indiciis bello paceque, ita tot regnorum ſucceſſioni aptis liberis datis à natura & institutione optimè factis, prole tanto Rege digna, largiter remuneratus eſt. Non enim temerè *maximam in Principibus divinitatis fidem eſſe bonum ſucceſſorem* (qualem Tibi Deus Opt. Max. Principem Generoſiſſimum & Magnanimum, utinam ſerò deum Tuas vices obiturum! paravit) feliciffimus diſertiſſimi ſeculi Orator Plinius dixit. Hôc verò prior Tacitus, civilis diſciplinæ magiſter præſtantiſſimus, *non claſſes, non legiones, perinde firma imperii munimenta, quam numerum liberorum eſſe*, prudenter pronunciavit. His Te, *REGUM REX*, beavit, illas quoque largitus eſt, ut tutò terra marique regendi artes optimas exercere poſſis. Quid ni ergo Tibi inprimis hoc opus religioſe dedicem, in quo non pauca gratiâ Virorum Principum omniumque adeò, qui Chriſti institutioni obediētes bonarum artium & partium ſint amatores, & ſic boni publici ſtudio, dicta ſunt? Specimen quoddam hic eſt univerſæ Philoſophiæ, quantum quidem ad bonam ſufficit mentem. Ad quam paucis opus eſſe literis, Seneca aſſeruit Togatorum ſapientiſſimus: Epictetus verò, felicius quàm ille Homerum nuce, duabus tantum vocibus *ἀνέχῃς & ἀπέχῃς* *Suſtine & abſtine*) id ipſum comprehendit. Hac ratione compoſitum & multâ varietate jucundâ ſimul & utili ſe commendans opus, ego tantò juſtius, tantoque luben-

lubentius fero, do, dico, confecro Augusto Nomini
Tuo, quanto Te magis talium rerum sublimi scientiâ de-
lectari scio. Fateor me ex professo velle hoc opere Viris
Principibus, & sic publicæ rei, quam illi DEI mandato
moderantur, singulari ratione prodesse. Tuum erit, *Rex*
sapientissime, qui hæc ut vitâ exprimis & exemplo confir-
mas commendasque, ita optimè di judicare potes, hoc
grati in Te, benevoli autem in publicum animi monu-
mentum serenâ fronte excipere. Hæc, ut & illa conscien-
tiæ tranquillæ & lætæ serenitas, vos, Reges terræ, maxi-
mè decet, qui istam moribus & exemplo animis subje-
ctorum inferre debetis, ut virtute quam latissimè propa-
gatâ & potentiæ virium feliciter adjunctâ, Serenissimi in
oculis quoque Principis Regum terræ appareatis. Ita &
populi imperio vestro subjecti animo sereno & devoto vos
venerabuntur, debitoque obsequio & affectu vestras
mentes serenabunt. Hoc ego omnibus Candore & cultu
convenienti precor, de quo Tibi, *Rex optime*, gratulor.
Addo votum supplex pro Tua totiusque Serenissimæ Tuæ
Regiæ familiæ salute & prosperitate, regnorumque Tuo-
rum tranquillitate & perpetua almæ pacis ubertate, no-
mini Tuo conveniente.

Dabam Hamburgi Anno
à Christo nato c19 106
LXVI, incunte.

*Sacra & Serenissima Regia Majestati Tuæ Domino Domino
meo Clementissimo submissima devotione, promptissimo ob-
sequio, integerrima fide serviens*

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

STA-

STANISLAI LUBIENIECII DE LUBIENIETZ.

Præloquium ad Lectorem.

*De ratione totius hujus Operis, & studiorum virtutis
& eruditionis.*

 Pus me magnum moliri, & magnos in eo Astronomos, Politicos, Ethicos, verbo Philosophos, audacter imitari, haud injuriâ dixeris, Lector. Fateor (quod tamen præfiscini dictum velim, ab omni jactantia alienus) me hîc Encyclopædiæ quoddam exhibere voluisse compendium, saltem specimen. Audaciam & æmulationem in re honesta, genium vel ingenium, tanto magis utrumque subigentem & excolentem, nemo rejecerit. Stat pro me vetus Poëta Græcus Phocylides, si tamen omnia illius sunt quæ exstant, perfectioni Christianæ multum conformia:

Ζῆλος τῶν ἀγαθῶν ἐσθλός, Φύλων δ' ἱποεγής,
τόλμα κακῶν, ὅλον μὲν' ὀφέλλει δ' ἐσθλὰ πονεῦσας.

(*Emulatio bonorum bona: malorum verò prava*

Audacia malorum exitiosa: sed valdè juvat bona tractantes.)

Audaciam indidit genius bono publico devotus. Sed & amicorum consilium ad eundem finem directum, utpote hæc à me collecta & conjecta in chartam, grata & utilia publicè futura, judicantium, quod aspernari religio mihi fuit. Imitatio alienæ virtutis quidem excitat, laudis verò meretur propriam. Gloria præclarorum facinorum, à parentibus ad posteros transmissa, & in eos jure quodam successionis derivata in consortium sui libenter admittit. Cum autem meritò eos, qui eam imitatione vendicare sibi studeant, junioribus mutuò imitandos, & contra invidiam tutandos exhibeat, tùm verò & illos, qui adamatæ ignaviæ, pro laudanda imitandæ Majorum virtutis ambitione, incubuerint, tantò magis deridendos & arguendos ἐν ἀμείβεσσι [è regione] locat. Vin' scire illam ambitionem, de qua prudenter nonnemo, *Non amo discipulum, nisi ambitiosum*, quæ me ad magnorum Virorum legenda in hoc opere vestigia accendit? non alia est quàm quæ illi laudum apici, à Venusino Vate inscripta legitur:

*Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando pariterque monendo.*

Nec enim soli

*Aut prodesse volunt, aut delectare Poëta,
Aut simul & jucunda & idonea dicere vita:*

Verùm omnes cordati literarum & virtutis publicique boni, sed & bonæ existimationis amantes. Audiendus hîc nobis est Plutarchus, ut de literis, ita præcipue de morali disciplinâ optimè, si quisquam alius, meritis. Ideò & illo elogio, si quid oculus historiæ videt, dignus, amplissimæ historiæ Græcæ & Latinæ thesaurum & verè Bibliothecam omnium veterum historiæ scriptorum esse monumenta ejus: Is igitur talis ac tantus pœnam licet seram, gravem tamen, imò gravissimam, & à perpetrato facinore mox cruciantem improbos manere docens, *quis non delectaretur*, inquit, *venustate honoris, nisi is, cujus atrum cor (ut cum Pindaro loquar) frigidâ flammâ sit fabricatum?* Nempè magnum virtutis præmium, & industriæ ad virtutem enitētis incentivum

- - - & immensum gloria calcar habet.

Præloquium ad Lectorem.

Idem ille auctor, prope dixero, nunquam è manibus deponendus, animum neque ferocem, neque inaudacem dejectumque esse vult, *quorum illud, inquit, impudentia, hoc servili cuidam submissioni mentis ansam prabet, artificiosum verò est, atque accuratum in omnibus medium tenere* l. de lib. educandis. Itaque ambitio illa, quæ cum studio virtutis, eamque umbræ instar sequentis, gloriæ conjuncta est, in laude ponitur. Hæc ambitio, & cum humilitate modestiaque Christiana in una sede moratur, & tamen ingenuum quemque ad scandendum summum laudis fastigium invitat incitatque. Nec fraudantur debitâ laudis mercede, nisi qui sint degeneres, veræ laudis egentes, qui de ea iudicium iniquum sibi arrogent, quorum temeritatem nec virtus, nec prudentia moratur. Tantò verò majori fiduciâ illa laude digna ambitio jus suum prosequitur, & in stadio honesti decurrit, quantò majori candore & studio in generis humani bonum fertur. Quod si tamen hæc me in illo fastigio non collocet, lætus in medio consistam, ubi altera γνώμη [sententia] inscripta

Est quadam prodire tenuis, si non datur ultra.

Hæc enim merces mediocri destinata est rerum cognitioni, quâ superiorem mihi non tribuo (nam μικροῖς μικρὰ semper & conveniunt & Deus largitur) licet summam mereantur Viri quos hîc produco, tùm & summæ proximam me hîc diligentiam adhibuisse, non diffitear. Cum autem honor non tam sit in honorato, quàm in honorante, laudem, iudice æquitate & prudentia, meretur, qui eam merentibus vel jam meritis tribuit, omni prorsus ut invidiâ ita & adulatione procul esse iussâ, inter quas ut ubique, *medium tenuère beati*, memores illius moniti Theognidei

Ἡσυχὸς ὥσπερ ἐγὼ μέσσην ὁδὸν ἔρχομαι ποσσὶ.
(*Quietus sicut ego, mediam viam ingredi pedibus.*)

Quod si quis vitio mihi vertat, me & tot Viros ignotos aggressum esse, & occasionem disputandi de moribus quæsiuisse. Ad illud quidem respondebo, me voluisse & debuisse, *naturâ maximè & appetente*, ut Aristoteles, *scientiam, & averfante ignorantiam*, ut Plutarchus ait, uterque cum ratione & experientia, discere à doctis, quæ ignorabam, vel in quibus hærebam. Nam & Solonem, quem miratrix sui antiquitas principem illorum 7. Græciæ Sapientum esse voluit, Plutarchus auctor ille gravissimus laudat, quòd *audiendi & discendi natura fuerit studiosus*: itaque & ego

Cur nescire pudens pravè quàm discere mallet?

Ad hoc autem idem quod in simili Aristo Chius apud Plutarchum maledicentiæ reposit, *Optare me, ut etiam bruta animantia intelligere possent verba ad virtutem incitantia*. Ad utrumque tandem simul:

Scire aliquid laus est: pudor est nil discere velle.

Meus certè candor fraudi mihi apud æquos rerum iudices non erit. Agendi quoque ratio ut tot aliis antiquis & novitiis Rhapsodis, qui plurima ad formandam firmandamque, tùm eruditione tùm morum probitate mentem in unum congerunt cumulum, ita cumprimis Plutarcho solemnibus, neminem nisi virtutis & scientiæ simul habebit adversarium, nec quenquam reddet deteriore, nisi qui *dextrâ oblata sinistrâ acceperit*, quod olim in excusationem Theodorus Atheniensis attulit. Etiam ii, qui me penitus norunt, alia me, quàm oportet, agere, dicere non poterunt. Quamquam pauci sunt, qui non vitæ navim impingant ad illos infames scopulos, multorum offibus albicantes, quos Seneca indicat: *Magna pars vitæ elabitur malè agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus*. Fateor autem me singulari boni publici studio Viris Principibus & Rempublicam tractantibus, sed & aliàs civilem vitam agentibus prodesse hoc instituto opere velle. *Cum Principibus maximè Philosopho esse conversandum*, & hos singulari ratione ad virtutem, bono generis humani, esse erudiendos, prudenter docet Plutarchus libello speciali: & alibi *prudentiam* θεο-

Præloquium ad Lectorem.

ῥῆτον ἔ βασιλικώτατον (*rem divinissimam & maximè Regiam esse*) l. de aud. Poëtis: & rursus in præclaro illo de lib. educ. libello Socratis auctoritate *Principes voluntate & doctrinâ, non obnoxiiis illis fortuna bonis, felices esse probat.* Itaque si vel nihil ad rem Astro-nomicam, vel etiam Philosophicam, in genere liber iste faceret, faceret tamen ad rem laudemque, vel ob hoc solùm quòd præcipuè utilitatem publicam promovere omni conetur nisu. Operæ pretium itaque facio hoc ipso, quòd mihi horum studio-rum conscius sim, & in hoc amplo Virtutis theatro tot idoneorum testium fidei in-nitar. Nam si iudicio Ciceronis, maximi suâ ætate, non tantùm Oratoris, sed & Ethici & Politici, stare velimus, *studiis officiisque scientiæ præponenda sunt officia justitiæ, quæ pertinent ad hominum utilitatem, quâ nihil homini esse debet antiquius.* l. i. de Offic. At-qui ego præter Mathematica, permulta Physica, Politica, Historica, Ethica, sed & Chronologica ac Oeconomica congesti & sparsim huic operi, prout se commoda obtulit occasio, inserui, & plurima officia omnium conscientiæ incumbencia, initio à Rectoribus Rerumpublicarum factò, recensui, usus idoneo libertatis, quæ episto-lis, velut colloquiis familiaribus convenit, medio. Deus enim monet officii mortales, tot non tantùm Cometis, sed & aliis signis in cælo & terra datis, quid ni ego quoque me divinæ voluntati hîc attemperem, eique famuler? Ideò Speculi Philo-sophici & Encyclopædiæ Compendiosæ, pravâ ambitione remotâ, fidem facio, rejecto orani nigræ loliginis succo & ærugine,

- - - Quod vitium procul adfore chartis
Atque animo prius, ut si quid promittere de me
Possum aliud, verè promitto, liberius si
Dixero quid, si fortè jocosius: hoc mihi juris
Cum venia dabis: insevit pater optimus hoc me
Ut fugerem, exemplis vitiorum quæque notando.

Dicet fortè aliquis:

Multa fidem promissa levant, ubi plenius aequò
Laudat venales qui vult extrudere merces.
Res urget me nulla: meo sum pauper in are.

Mediocris fortuna contentus iisque quæ Deus paternâ obtulit manu, in spe & silen-tio vitam transigens, non imitabor popinarum insitiores, mercem sua quadam & insigni-ta modulatione vendentes, ut alicubi scribit in ep. 56. Seneca. Mea tibi examinanda pro-pono, fruenda propino. Alius fortè audacter oggeret:

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?

Crede mihi non parturio montes, ridiculum parituros murem: nil molior inepte, mores hominum multorum video, adeoque & urbes, & omnibus, quæ recta sunt, commonstro. Et diligenti examine illas leges ab Horatio l. de arte Poët. præscriptas excutio:

Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat.
Semper ad eventum festinat, & in medias res
Non secus ac notas auditorem rapit: & quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.

At profectò si, iudice Seneca (at quanto Viro!) paucis ad mentem bonam opus est lite-ris: si quid illi Neopolemi dicto apud Ennium, paucis esse philosophandum, saltem ex mente Ciceronis l. 2. de Orat. studia Philosophica ad mediocritatem revocantis, fi-dei tribuendum est; si denique tota Philosophia, præeunte Epicteto, brevissimo quidem, sed optimo Philosophiæ Practicæ Ductore, duobus verbis Ἀνέχεσθαι & Ἀπείχεσθαι (*Sustine & Abstine*) felicius quàm Ilias Homeri nuci, includi potest; equidem non injuriâ dixisse me arbitror, hòc librò Speculum Philosophiæ, & quoddam Encyclo-pædiæ

Præloquium ad Lectorem.

pædiæ compendium saltem specimen comprehensum, & exhibitum esse. Porrò integrâ fide cuncta refero & tracto, ad veritatis regulam firmam, non illam Lesbiam, sed certior omnî regulâ Polyclæti, omni librâ Critolai, omnia mea compono, & fugio ac detestor mentiendi vitium, ingenuo homine indignum, quod ibi concedit Flaccus, dummodo Scriptor

- - - sic veris falsa remiscet

Primo ne medium, medio ne discrepet imum.

Non sum etiam immemor convenientia tribuenda esse iis, quos vel repræsentamus in theatro, vel voce, seu vivâ, seu mutâ compellamus: in quam rem memoratus auctor multa in illa egregia epistola ad Pisones, artem Poeticam pertractans, habet observatu digna. Contraham præterea, quantum potero, scriptionem, nec eam longè citrà necessitatem producam, nam &, iudice illo, imitanda scriptoribus est

Fabula quæ posci vult, & spectata reponi.

Dehinc conor caveoque diligenter, ut Cometæ cælesti & fideli Concionatori, optima monita mortalibus porrigenti, ministrem gnaviter, & has partes

- - - officiumque virile

Defendam: neu quid medios intercinat ætus,

Quod non proposito conducatur, & hæreat aptè.

Quâ tamen in re quædam publicæ utilitatis flagrantissimo studio condonari velim. Hoc enim magis me rebus publicè profuturis, quàm vel elegantia, vel opportunitati, vel ordini verborum intentum esse jubet. Ita spero, non defuturos æquos mihi Iudices, qui pro me sententiam ferant, & non oblitum me esse horum officiorum pronuncient.

Ille bonis faveatque & consilietur amicis

Et regat iratos, & amet peccare timentes.

Ille dapas laudet mense brevis, ille salubrem

Iustitiam legesque & apertis otia portis.

Ille tegat commissa Deumque precetur & oret,

Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Ego certè in hoc laudis certamine cuique primas concedere sum paratus, fatis mihi benè prospectum iudicaturus, si in secundis vel tertiis constitero. Nec præterea quiscumque caperata fronte excipiat Carmina, orationi solutæ, tum & Græca immixta Latinis. Etiam talis delectat, & juvat varietas. Illud nemo in me, nisi in Cicerone prius & Seneca, maximè verò in Plutarcho damnet. Hoc pariter exemplum Ciceronis, omni exceptione hîc majoris, tuetur, sed & Horatii sententia,

- - - sermo lingua concinnus utraque

Suavior, ut Chio nota si commissa falerni est.

Et quis æquus mihi indignetur, quòd Deo, nobis munia nostra, illustribus signis inculcanti, ego quoque voluntati ejus ministrans, testimonia & ad virtutem monita priscorum, Christianos talium contemptores olim damnatorum, adhibeam? Quis potius non lubens videat, quòd, quantum res fert, Plutarchum fidelissimum Præticæ Philosophiæ Magistrum sæpius, vel Thucydidem Inclytæ Græciæ, Cicerone iudice, Virum & Oratorem, verius Historicum summum, vel aurea Pythagoræ carmina, & Christianæ institutioni accommodas Theognidis, Phocylidis aliorumque Græcorum gnomas allegem, vel etiam de Euripidis sapientia, Sophoclis facundiâ & Æschyli grandiloquentia à Plutarcho celebrata delibem?

Apud Græcos eloquentia & philosophia, apud Romanos virtutum exempla, indice Cicerone, quæro & quærenda esse repeto. Verum tamen ego ita in animum induxi meum, puta-

Præloquium ad Lectorem.

ut paratus sim paucis gaudere lectoribus, politioris scilicet tam literaturæ quam vitæ amantibus, qui dubio procul candorem & industriam meam sibi placere testabuntur. *Testimonium multitudinis non esse gravissimum*, Cicero: Publius verò Syrus (si tamen omnia ejus sunt, quæ fragmentis ejus accensentur,) *esse turbam argumentum pessimi*, & *multis placere, qui petat, culpam petere* dicit. Plutarchus certè dicere non veretur: *Τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐν ἀπαρέσειν* (*multis placere, sapientibus est displicere.*) Et Romanorum Ducum aliquis: *Nec ego populo placeo, nec populus mihi*. Licet verò paratus essem cum Antalcida, si fortè opus foret, dicere, *Mihi cano & Musis*, addo & liberis meis, quibus hoc industriæ probæ momentum jure hæreditario boni parentis monumentum relinquo: vel cum illo, *Satis sunt nobis pauci Lectores, satis unus, satis nullus*, saltem cum illo veteri Poëta, qui ab auditoribus suis frequentibus desertus, solo Platone excepto, *Legam*, inquit, *nihilominus*. *Plato enim unus mihi est instar omnium*: Tamen spes minimas de nostro conatu, & iniquam de cunctorum doctrina, & virtutis studiosorum benevolentia fovere nolo. Hanc potius mihi certò promitto. Tanto plus cum talibus auctoribus rem hanc arduam aggressus sim, Illustrissimo scilicet Rautensteinio Ministro Statûs & ad Conventum Imperii Legato Neoburgico, Nobilissimo Heinssio Foederatorum Belgarum ad Serenissimum Regem Suecorum Oratore Ordinario, Clarissimisque Viris, Hevelio, Bullialdo, Bartholino & aliis, quibus quantum fidei non tantum hîc, sed & in omni laudum genere,tribuendum sit, ipsæque literæ undique debeant, orbis novit. Neque verò illud quoque vitio mihi verti poterit, si sublimia subtilium Philosophorum, & Celsorum Mathematicorum vota non expleverim. Dari quemquam sub Sole, sub quo *nihil est ab omni parte beatum*, imo sub quo, ut sola inconstantia constans, ita sola imperfectio perfecta est, qui hoc præstiterit, jurè ambigo. Rursus audi Plutarchum: *In omnibus perfectionem assequi nemo potest* lib. de educ. lib. Inveniet tamen & hîc credo, ubi se exerceat in omni genere laudis felix industria, quosve veneretur imiteturque. Nam

- - - - quis dubitet nomina tanta sequi?

illa dico illustria & clarissima Rautensteiniorum, Hensiorumque (quibus virtus ac eruditio publicos decrevêre honores) tum Heveliorum, Bullialdorum, Curtiorum, Kircherorum, Ricciolorum, Schottorum, Bartholinorum, Rudbeckiorum, Forneliorum, Leuneshlossiorum, Placentinorum, Graviorum, Busmannorum, Büchnerorum, Oleariorum, Gruterorum, Clarissimorum sæculi nostri Oratorum, Poëtarum Philosophorum ac tot in specie Mathematicorum, ut Viros Doctos hâc in Urbe agentes Hufwedelios, Kirstenios, Mulleros aliosque nunc taceam. Atque hæc multarum Observationum, narrationum, & judiciorum (quibus me tot Virorum in omni laudis genere Præstantissimorum benevolentia beavit) varietas arridebit spero, palato tuo. Nocet hæc in victu quotidiano plurimum & tamen placet. At in re literaria & prodest plurimum & meritò placere debet. Audi Syrum: *Jucundum nihil est, nisi quod reficit varietas*. Et Plutarchum rursus: *Varietas delectat & hîc* (in oratione scil.) *& ubique ut in auditionibus & spectaculis*. libro de lib. educ. Nempe *ipsa natura non ad unam formam opus suum præstat, sed ipsa varietate se jactat*: teste Seneca lib. 7. nat. qu. c. 27.

Denique non omnes eadem mirantur amantque:

Carminibus tu gaudes, hic delectatur jambis:

Ille, Bionis sermonibus, & sale nigro.

Tres mihi conviva propè dissentire videntur,

Pescantes vario multum diversa palato.

Quid dem: quid non dem? renuis tu quod jubet alter.

Quod petis, id sanè invisum est acidumque duobus.

Taceo & nulli sæculo Momos Zoilosque deesse, sed & vana vel ambitione vel superstitione captos, qui nescio quas cælestium rerum observationes, revelationibus divinis suppare, jactant. Quòd si figulus figulum (ut proverbium & experientia docet)

odit,

Præloquium ad Lectorem.

odit, & cantor cantori invidet, non tamen literarum & virtutis; id est, veræ laudis studiosis laborare mutuò invidiâ convenit, quæ, si Tullio credimus, *non nisi in eos cadit, qui suæ virtuti non confidunt*. En iterum illius Theognidis monitum:

Χρὴ μὲν γὰρ θεράποντα καὶ δούλον, εἴη δὲ τῶν

Εἰδέναι σοφίης, μὴ φθονερόν τελέθειν,

Ἀλλὰ καὶ μὴ μάστιγι, καὶ δὲ δεικνύειν, ἀλλὰ δὲ ποιεῖν.

Τί σφιν χεῖροντα μοῦνον ἐπιστάμενον;

(Oportet Musarum famulum & nuncium, si quid eximium

Noverit sapientia, non invidum esse:

Sed alia quidem inquirere, alia verò ostendere, alia verò facere.

Quorsum eis uteretur solus sciens?)

Est autem quoddam invidiæ genus minimè laudandum, quæ cum publica tam utilitate quàm oblectatione fore per Te aliosque, quibus meritò fidendum & obediendum sit, cognoscas, intrà privatos premere parietes. Plutarchus, quem authorem libenter lego & allego, non esse ullâ ratione latendum docens, *Sive virtus tibi adest*, inquit, *noli esse inutilis: sive vitium, noli negligere medicinam*, & paulò post: *Si quis in naturæ rerum investigatione Deum celebret, justitiam, providentiam, in morum doctrinâ Legem, communionem, Rempublicam, in Republica honestatem, non utilitatem, cur vivens ignorari velit?* Hic ctenim ipsum ortum fastidit, & quod extiterit iniquè fert, & in humanum genus, cui ut quisque profit, studeat necesse est, injurius est, quod ibidem Plutarchus probat. Gravis & illa injuria oritur ex invidia, si quis per ruinam alienæ existimationis ad famam grassetur: quod vitium ignobile eos plerumque occupat, qui vel inanem auræ popularis gloriam captant, vel propriæ imbecillitatis sibi conscii sunt, seque vel in comparisonem cum Viris laude dignis, quos Musa vetat mori, & manet ultima cælo æternæ gloriæ corona, venire, vel eosdem imitari posse desperant. Hoc flagitii genus quia cane pejus & angue odi, spero hanc meam operam ex eo quoque nonnihil gratiæ consecuturam esse. Omnibus enim dignas admetior laudes, & meritis eorum testimonium do, memor officii, quod justitia hominibus imposuit, docens *veræ virtuti veram laudem deberi*. Illud quoque benevolentiam debitam meo studio conciliaturum spero, me in unoquoque dissentienti libertatem æquo animo ferre, eandemque ei in solidum relinquere, dummodo illa in vitium non exeat, & virtuti inimica non sit. Libertate dicendi justâ, dum de rebus patriis loquor, me uti nemo, credo, mirabitur, multo minus mihi, nequaquam Fratribus meis eo nomine succensebit. Est enim illa innocua, homine ingenuo digna, & simul modesta, tum verò privata, ac nil nisi debitam pietatem ergà patriam, recti consilii indigam, spirans. Ad ultimum dicere non dubito cum Lyricorum Principe:

Vive, vale, si quid novisti rectius istis

Candidus imperti: si non: his utere mecum.

Nam, ut vides, jure libertatis ingenuo cuique & bonarum artium amanti divinitus dato, publicis usibus deditissimo, usus Senatum Virorum Philosophiæ Clarissimorum omnique laudis genere præstantissimorum, votis meis studia sua commodantium, voco. Horum benevolentia, quorundam & patrocinii certus, Zoilum vel Momum, qui nobis rei literariæ & publicæ utilitati pro modulo virium à Domino concessarum consulere quàm optimè annitentibus detrahit, nec favere piis conatibus vult

Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus, odit

anxietati improbæ mentis & morsibus malæ conscientia relinquimus, meliorem mentem, si velit, ei precati. Nullus quippè dubito tot Laudatissimos Viros, quorum nomina opus meum ornant, sat idoneos Auctores, & vindices litis, si quæ mihi mota fuerit, fore tutissimos, ut &, quemque probum & æquum tam relictam sibi judicandi libertatem, quàm nostrum candidum studium boni & æqui consulturum.

LEOPOLI

LEOPOLDUS Divinâ favente clementiâ, Electus Romanorum IMPERATOR semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Bur-
gundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, Comes Tyrolis &c.

Agnoscamus & notum facimus tenore præsentium Universis. Quod, cum Nobis Honorabilis syncerè Nobis dilectus Stanislaus Lubienietzki de Lubienietz humillimè exposuerat, se Theatrum Cometicum seu Historiam Cometarum peculiari à se studio atque labore contextam in duobus tomis orbi cum universo, tum inprisuam fraudulenter imitando, se non sperato solum fructu, sed & sumptu eam in rem faciendo frustreratur, demississimè rogârit, ut indemnitati suæ hæc in parte clementissimè consulere, seque in dicto labore ac lucrare, absconditaque naturæ peculiari suo studio atque labore in lucem educere satagunt, favore atque gratiâ nostrâ Cæsarea dignos judicemus, Eiusdem Stanislai Lubienietzki postulatibus clementer exauditis, statuerimus & sanciverimus, prout tenore præsentium ex certa nostra scientiâ statuimus ac sancimus, ne Typographorum, Bibliopolarum ac aliorum librariam negociationum exercentium quisquam prædictum Stanislai Lubienietzki Theatrum Cometicum seu Historiam per viginti annorum spatium à primâ editionis die computandum intra Sacri Romani Imperii Regnorum-compendio, aut in aliud etiam idioma translatum recudere, vel aliò recudendam dare, aut etiam alibi impressum vendere vel distrahere clam aut palam, citrà voluntatem & absque ipsius Lubienietzki in scriptis obtentâ licentiâ præsumat. Si quis verò secus faciendo privilegium & interdictum hoc nostrum spernere, negligere aut transgredi ausus fuerit: Eum non modò ejusmodi libris, perperam quippe recusus & adductis (quos quidem prædictus Lubienietzkius, ejusve hæredes ubicunque deprehensos, sive propriâ autoritate, sive Magistratus loci auxilio sibi vindicare poterunt) de facto privandum, sed & poenâ insuper decem marcarum auri puri, Fisco nostro Cæsareo fraudis Vindici ac parti læsæ ex æquis partibus pendendâ, omni spe veniæ sublata decernimus multandum. Dummodò tamen præfatus Libertineat, & quaterna ad minimum ejusdem exemplaria ad Cancellariam Nostram Imperialem Aulicam transmittantur; hujusce privilegii Nostri tenor pro publica notitia atque cautela in fronte adfigatur.

Mandamus ergò Universis Nostri & Sacri Imperii, Regnorumque & Dominiorum Nostrorum hæreditariorum subditis, cujuscunque Status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis aut præminentie existant, tam Ecclesiasticis quam secularibus, præsertim verò iis, qui in Magistratu constituti, vel proprio vel superiorum suorum nomine & loco juris & justitiæ administrationem exercent, ne quemquam privilegium hoc nostrum Cæsareum impune transgredi, aut violare patiantur, quin potius contumaces, quos compererint, præscriptâ poenâ plecti, aliisque modis idoneis coerceri curent, quatenus & ipsi eandem multam evitare voluerint. Harum testimonio literarum, manu nostrâ Maji, Anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto, Regnorum Nostrorum Romani Octavo, Hungarici undecimo, Bohemici verò decimo.

L E O P O L D U S.

L. S.

Wildericus Baro de Walderdorff
Vice-Cancellarius.

*Ad mandatum S. Cæs.
Majestatis proprium.*

Extractum ex Privilegio,
**ORDINUM HOLLANDIÆ
WESTFRISIÆQUE.**

Privilegio cantum est, nequis hoc Stanislai Lubienietzki Theatrum Cometicum, totum vel ex parte, infcio vel invito Francisco Cupero imprimere audeat, impressave alibi exemplaria in Hollandiam, locosve Illustrissimorum Ord. Holl. Westfrisiæve inferat, vendat vel vendi curet, sub multa in ipso diplomate expressâ.

* *

ACCLAE

ACCLAMATIONES AMICORUM GRATULATORIÆ

In opus hoc doctissimum & luculentissimum de Cometis.

Authore

Generosissimo Viro, Domino

STANISLAO LUBIENIECIO
de LUBIENIETZ Equite Polono

Suo inter paucos amicissimo.

A Ttonitos passim ferali crine Cometa
Dum reddunt Homines; dum mala quisque timet:
Plusque timent, quos plura premunt, mens conscia pravi
Quos prohibet requie, vix requieta frui:
Altius erectus vulgo LUBIENIECIUS ingens
Astriferum scandit transgrediturque Polum:
Nec naturalis tantum scrutatur abyssi
Tàm varias causas, dogmata rara docens:
Verum abstrusa magis reteggit, magis abdita pandit,
Et sua tantum aliis anteferenda probat,
Syderibus quantum reliquis Sol aureus anteit,
Quantum alias inter Julia stella micat.
Historias etiam Veteres narratque recentes
Quaque alias variis sunt placitura modis.
Utile sic dulci miscet, prodesse simulque
Delectare sciens, materia, arte, stylo.
Longè aliter, quàm nunc vulgò persæpe videmus
Astrologos fumos vendere, sæpè logos.
Applaudunt operi Musæ: quin doctior orbis
Fit melior passim concinit: euge, benè!
Nos reliquos inter, quos Illi Mens Bona jungit,
Et virtutis honor, vel Probitatis amor:
Accinimus ratione pari licet impare cultu:
Vivat opus præstans! Euge benè! euge benè!
Vox eadem similisve aliorum auditur Amicùm,
Quos passim doctus suspicit orbis, amat,
Hevelios, inquam, Bullialdos, Heinsiadæque;
Curtiades, Schottos, Kircheriosque Patres.
Quosque alios tenui & properato includere metro
Non opis est nostræ, quos graviora premunt.
Sed legis in toto hoc, Lector, tàm splendida libro
Nomina, quæ numeris sunt potiora meis,
Ipsum igitur resera, sollerti lumine lustra
Æquus & assiduâ volve, revolve manu,
Invenies dictis majora, & fausta precatus
Auctori, dices non minus: Euge, bene!

Honoris & Amicitia Monumentum

L. M. Q. P.

Extemporaneo impetu

Inter recreationes Autumnales in agris suis suburbanis ludens

JOANNES ERNESTUS à RAUTENSTEIN

Dominus in Ditteldorff Anno 1665.

STANISLAUM LUBIENIECIUM

Equitem Polonum, exactas super Cometis observationes molientem,

S C A Z O N.

RImator alte siderum STANISLAE,
Aciemque cælo creber arduam intendens,
Quid est, quod orsi me labore tam pulchri
Præstare dignos posse retur applausus
Nimis æqua Rautensteinii manus vestri?
Opinionis plurimum suæ ah falsa!
Me, quem aula turbulenta, nec sibi constans
Vicissitudo fortis urget humanæ,
Et hinc & inde non domabili adsultu:
Pectus frequentes cui molestiæ oblimant;
Ex hoc vadoso ne quid æquore emergam,
Oculosque in astra liber erigam tecum,
Et otiosus, parque cælitæ curæ:
Dum patria hinc res, & Bataviæ fatum,
Cœpti improbandus immemorque pactorum
Hostis rapina quam Britannus infestat,
Ægrum morantur; inde carnifex febris
Torquet jacentem, lectuloque me adfigit.
At tu Cometam, qui tremendus adspectu
Latè insidebat nuper ætherem immensum,
Pernox videri, Solis instar exardens,
Raptansque cursum per celerrimos motus,
In sæcla mitte cana vividis chartis,
Seroque post nos à nepote versandis.
Hujus Cometæ, docte siderum interpretes,
Causas latentes atque originem explora,
Ratione sultam ac dædalæ arte Naturæ;
Quem nos stupore prosequamur incassum.
Stupore, cœcæ dux ubique qui plebi est,
Fundusque, quo profeminantur errores.
Bituminati seu vaporis in tractus
Coagulans sese aura viscidam ac stipans,
Seu vis se in alto sulphurata collegit,
Incendioque fomes obtigit tanto:
Conterminos sive astra adacta sub gyros
A Sole lumen mutuantur insuetum,
Longèque jactant perque inane dispergunt:
Sive abditis quodcumque restat in caussis;
Quas clariores tu magisque conspectas
Meridiana luce publico trades.
Nil curiosus præter ordinem inquiris
Periculosa quod sit aleæ plenum
Eventilasse, quodque præstet haud sciri
Fumum aucupantes fraudulenta ceu multos
Fiducia inflat, quamque ludit eventus:
Qui de futuris astra, ut augurem, nusquam
Non sciscitantur, idque propter inspectant,
Haruspices ut exta consulunt Tusci,
Sibi perspici qui prorsus ac revelari

Mentem deorum glorientur his signis;
 Ex his liquere, quicquid apparet cælum:
 Ferale fidus quid Cometa portendat;
 Martemne terris, Æoline vim crudam
 Ponto incubantem; moenibusne Vulcanum
 Iphis, an atram moenium incolis pestem,
 Gravemque summæ caritatis annonam,
 Rerum potitis an Regibus funus?
 Regnis ruinam quam scientiam soli
 Sibi occupavit conditor Cometarum,
 Alios latentem, neminique compertam
 Ex hisce, tellus quos propagat ac nutrit.

Ille architectus profatorque & inventor
 Rectorque & altor omnium unicus rerum
 Totum excuti se, quantus est in arcanis,
 Haud fert caduco lumine atque mortali,
 Magnæque parvam dat potentiæ nobis
 Partem intuendam, nocte plurimam involvit
 Ut sit, quod olim claustra corporum evecti
 Rapiamus oculo, prodigeque miremur.
 Nam cælitis velle intimum penetrare
 Irrumpere aulæ, dum moramur in terris,
 Voti impudentis, arrogantiae extremæ est;
 Phaëthontis Icarique planè ad exemplum.
 Aut ut Typhoeus cum cohorte fraternâ
 Gigantibusque castra ceteris movit
 Superas in arces & palatium cæli
 Ossâ atque Olympo Pelioque congestis;
 Mox rupe præceps missus ex acervatâ.

Hoc plura scire crede te, STANISLAE,
 Reconditi quo plura nescies cæli.

NICOLAUS HEINSIUS.

Ad Gener. Dn. de LUBIENIETZ.

Eruditissimos de Cometis Tomos adornantem.

*S*ic Tibi docta placent cum doctis symbula, Cometam
 Tàm Bona ferre Bonis quàm Mala ferre Malis
 Mallem Ego Pace Tua, Mallem: (Ast ignoscite Docti)
 Non Bona sæpè Bonis, fert Mala sæpè Malis.
 Stent tamen & firment Mea symbola docta, feratque
 Tàm Bona stella Bonis quàm Mala stella Malis.
 Rara Boni, haud res cara Mali; Concludo: Cometa
 Fert Bona rara Bonis, haud Mala - cara Malis.

Offic. & obseq. E.

SEBASTIAN. GEORG. VON WEDEL

In Cometologiam

Viri Nobilissimi & variâ eruditione insignis

STANISLAI LUBIENIECII de LUBIENIETZ Poloni.

Sparso Cometes igne luridam facem
Sostentat Orbi: qui novô spectaculô
Infamis astri territus, præunciô
Cælo futuras æstimat clades sibi.
Nec vulgus istud, censor ignavus, tenet:
Sed eruditi non pudenda pars gregis
Feriale sidus calculô tristi notat.
Opinione dissident contrariâ
Quibus tremendâ luminum ferociâ
Non flagrat æther: dum suo prægnans sinu
Dispensat ortum sæpius flammis brevem,
Si parvus adsit fomes; aut si largior,
Et causa subsit non sagax unô modô
(Ut genius iste mille formarum artifex)
Facie stupendâ longius non percutit.
Sed in recessu nil metûs diri gerit,
Poenæque flagrum non quatit vindex Deus,
Minasve spargit, aut vicissitudinum
Interpres astrum prodit infestâ manu.
Quid hîc tenendum, quid profunda suadeat
Indago veri, Ratio quò trahat fidem
Exempla longi temporis quid adstruant,
STANISLAUS acri differit sagax stilô,
Discussionis sobriæ doctus faber.
Mirare lector quisquis hîc figis tuam
Attentionem, & digna cognosci suisque
Implexa causis è sinu recondito
Popularis umbræ, quam superstitio ferit,
Protracta gestis luce donari novâ.
Non una se commendat hîc solertia;
Miscentur artes totque noctium labor
In eruditis pervigil chartis, quibus
Se prisca jactat pariter atque ætas recens.
Hoc istud astrum est, temperat quod me tibi
Vix non silende posterorum seculis,
Humanitati pectus incoctum catæ.
Cælum Cometas exhibet mortalibus,
Queis Ortus atque Occasus alternat vices:
Ut mox soluto corporis nexu brevis
Tenues in auras tota compages eat.
Tuos perenne gloriæ pascet jubar
Nunquam caducis ignibus spectabiles:
Dum literis constabit excultis honos,
Dabitque cælum, docta quod tractet manus.

I N E A N D E M

Qui populos terret ferali crine Cometes,
 Attonitasque tenet nova per spectacula mentes,
 Non levia ingeniis acuit certamina doctis:
 Qui multò quærunt studio, prænuntia cujus
 Flagret stella rei. Partes sententia fecit
 Non lentè versata suas: gens utraque causæ
 Militat, & sumtis animosè dissidet armis.
 In triviis sed quæ dominatur opinio vulgi,
 Et velut à longis serpit contagio seclis,
 Ærumnas, certasque serit cælo indice clades,
 Atque ex famoso sibi tristia publicat astrò.
 Altera in oppositum verso quæ nititur æstu,
 Mitior interpretes accensi sideris audet
 Judicio sævire minus. Pugnantibus illis
 Arbitrii STANISLAUS adest moderamine recti:
 Et spargit dum longa suas per tempora curas,
 Ut nihil intactum præsentis negligat ævi,
 Auxilioque sibi præclaras advocet artes,
 Cuncta Cometarum relegit vestigia felix
 Scrutator, dubioque agitata judice causas
 Ingenuus censor trutinâ castigat in acri.
 Sic infamatis & stigmata detrahit astris,
 Nec patitur probris totos adspargier ignes;
 Assertorque DEO servat sua jura potenti,
 Ne pietas & religio temerata labascet.
 Quanta sèges laudis campò florescit in istò!
 Quanta laboratas ditat facundia chartas
 Eximix frugis collectâ fruge per omnem
 Historiam, & Sophiæ commercia vasta severæ!
 Nascantur pereantque fugaci luce Cometæ,
 Nomen inocciduum, famâ adspirante labores
 Excipiet, STANISLAE, Tuos. Inscriptus Olympo
 Fixa triumphatæ referes præconia mortis.

A D

Authorem & Lectorem.

INgemuit natis varie Polonia bellis,
 Inque novos fœtus Hydra cruenta tumet:
 Bellorum studiis cognata licentia Musas
 Dissulit, & pietas non benè tuta fuit.
 Quæ dispersa suis, dum vixit sedibus exul
 Quidlibet à sævo debuit hoste pati.
 Tu quoque Vir magnis animi mihi cognite donis,
 Dum pulsat doctum sæva procella caput,
 Otia secessûs reperisti fida quieti,
 Doctrinæ pariter pervigil atque Deo.
 Sic qui suspectâ splendet luce Cometes
 Ingeniî laxæ est area facta tui,

Disce-

*Disceptata diu, dubiis perplexaque causis
Hic discussa tibi, candide Lector, habes.
Securum Authori hospitium, vitamque precare.
Quæ longum famæ det superesse suæ.*

ISAACUS GRUTERUS
PETRI FIL.

AD LECTOREM.

Æ Therecos nimium quid suspicis anxius Ignes?
Crinigeras pavidò quid tremis ore Faces?
Si **BONUS** es; Cælique meres Pietate favorem,
Syrma Cometarum nil tibi triste feret.
Sin **MALUS** obstipâ Numen cervice laceffis,
Exitio flagrant Sidera cuncta tuo.
Hæc repetes, Lector, paucis ex **LEMMATE** verbis:
Nobile, quod cernis, plura docebit **OPUS**.

Ged. scr.

JOH. PETR. TITIVS.

EPIGRAMMA.

Non qualem *Æneæ* cæli demisit ab oris,
Juppiter, hic adsum *Cyllenius Africus*.
Nec qualis narrat Terrarum tristia bella
Suecicus hic adsum, Cyllenius Austricus.
Sed Terras inter Cæli camposque liquentes
Caudifer hic adsto Cyllenius Astricus
Astrologo qualem dubium Natura recantat,
Fœmina, vel juxtim Mas Hermaphroditicus.
Adsto Bonis Bonus: atque Malis Malus: omnia mixtim,
Tristia cum lætis attempero cælitus.
Credite mortales, Lunæ stat ea Urnula Fati,
Occidere & Nasci: Succrescere: subruî.
Riserit hinc Alter; flerit sua Fata Secundus,
Semper ego Unius sum Nuncius Exitus.
Tristia perversis: simul & sua misceo justis
Dulcia: Sed constans Unus bonus & malus.
Qualis

Qualis quisque sibi fuerit. *Si tempora Testes,*
Quaeris, Musam volvas Lubienſkiam.
Quod doctè tractat præſenti thema Libello
Dic; Malus hic unà Cyllenius & Bonus.

M. FRIDERICUS BÜTHNERUS
Profeſſ. Math. Dantiſc.

VT homo anima rationali, illa divinæ particula auræ, acri ingenio, perspicaci iudicio, felicissima memoria, aliisque præclaris animi dotibus, ideoque imperio, tanquam Dei vicarius, & ad imaginem ejus universum moderantis factus, in omnes res creatas orbi lunari subjectas præditus, sui ipsius notitiam assequatur, apprimè necessarium esse, ipsa illa docet ratio. Hanc ducem & antiqua sapientia secuta, licet solo lumine naturali, citrà illud revelationis cæleste, gaudens, notum illud *γινῶσθαι σε αὐτόν* (*Nosce te ipsum*) cælo imputavit. Quod profectò, si à facta è cælo revelatione rationem titubantem, labascentem, hærentem, deficientem ad perfectionis penetralia perducende formatam notitiam sui ipsius, *rem*, si Ciceroni credimus, *omnium difficillimam* (1. de leg.) accipiat homo, tam est verum quam quod verissimum. Cæterum quisque sana pollens ratione, etsi excellentissima illa cælesti institutione non sit exercitus, formam corporis sui adspiciens, videt hac ipsa quoque præstare se bestiis, quas manus Conditoris *pronas & ventri obedientes* finxit, at verò

Homini necessaria est sui ipsius cognitio.

Γινῶσθαι σε αὐτόν (*Nosce te ipsum*) commendatur.

Formam quæ corporis præstat homo bestiis.

Os homini sublime dedit, cælumque tueri
Jussit, & erectos ad sydera tollere vultus.

Rectè omninò Phocylides: 1

Πνεῦμα γὰρ ἐστὶ τῷ ἄνθρωπῳ δοθέντος καὶ εἰκόνα.

(Spiritus enim usui à Deo datus est mortalibus & imago Dei)

Et Pythagoras:

- - - *Ἐπὶ θεῶν γέγονε ἐστὶ βροτῶν.*

Ὅτις ἐρεθὶς ἀποφύεσθαι φύσις δεικνύσκει ἑκάστω.

(- - - quandoquidem divinum est mortalibus genus

Quibus sancta proferens natura ostendit singula) dato scilicet è cælo homini recto intellectu & erecto in cælum corpore. Voluit nempe admiranda divina sapientia & omnipotentia, hominem cæterarum creaturarum rerum rectorem, non tantum supra peccudes corpore & intellectu, sed & in recordationem, imo contemplationem originis, & spem beatitatis cælestis erigere, ut sciat & prædicet homo quantum debeat Deo. Neque vero indissolubili nexu sapientiæ & omnipotentia juncta bonitas divina contenta fuit, hominem soli naturæ & rationi rectæ, vel etiam legis Mosaicæ disciplinæ erudiendum relinquere: (etsi quantum generosa & in virtutem prona pectora tum quoque cum laude multa profecerint, omnis ævi exempla perenni memoriæ commendata tententur) sed ad ipsa voluntatis perfectæ & cælestis palatii in luce inaccessa conditi penetralia perducendum, Christianæ institutioni, omni exceptione laudeque majori, commisit. Per tot institutionis gradus homo ad laudem natus (a), veram recto sciat bene & vivere & mori, & quod humana mens appetit, olim immortalitatem assequi. Quidni ergo fortunatum nimium se prædicet, sua si bona feque ipsum norit? Non tantum cælum intueri, orbium ejus motum investigare, virtutes siderum; (ut nunc terras & maria mente in sublime raptus linguam) sed & supra astra scandere, & ipsam supremam cæli regiam adire & inire datum est homini. Hunc enim ex terra, & anima è cælo data, compositum creator Benedictus è terra cælum petere voluit, ut habeat, qui admirabiles ejus virtutes cum beatorum spirituum choro æternum celebret. Terque quaterque beatum, qui libertatem ad virtutem *in medio positam*, & neminem, qui se illà dignum judicaverit, * vel impio iudice, *dedignantem* flectens, & è vestigio cælestis auxilii vim assecutus, ad ultimum & divinæ gloriæ & suæ felicitatis finem assequitur!

Homo Dei imaginem & naturam per Spiritum S. animam rationalem habet.

Homo rector reliquarum rerum creaturarum, cur non tantum recto iudicio sed & erecto corpore ornatus?

Deus per 4. gradus instituit & ducit hominem ad cælum. Naturæ instinctus inchoat. Ratione sana format. Legge Mosai- ca promoveat. Institutione Christiana perficit.

(a) Immortalitatis appetens & candidatus est homo.

Libertas ingenii humani ad bonum malumve flecti potest.

Virtutis via omnibus præstet.

* Sen. consol. ad Polyb. Gratia divina omnibus præsto est.

PROEMIUM.

Christiana
fortitudo se-
culi huius
victrix.

Seneca com-
mendatur.

Plin. 1. 3. ep.
Conscientia
ratio potior
quam fama
sit.

Christiano
major con-
scientia quam
fama, Dei
quam omni-
um sui que i-
psius cura est.

* Vita eter-
na impendio
hujus fragilis
paranda est.
† Heros Chri-
stianus invi-
ctus, imo vi-
ctor, & vere
dives & Rex.

Is profecto rite se ipsum suumque auctorem, sed & veram suam beatitatem & ejus consequendæ viam novit: & hanc quidem insuper tenet, terit presso pede, nihil blanditias irasque seculi moratus, & cuncta inania transmittens. Is sui-ipsius probe, quia excelsæ simul & originis & prosperitatis suæ memor, quemque fortunæ pullum de felicitate, & vel totum orbem virtuti adversantem in certamen provocare non dubitat, indubitata spe victoriæ fretus. Is ille est, quo *nemo plus æstimat virtutem*, vel Philosopho, sed tamen Ethnicorum Christianis- simo testem, *dum malit boni Viri nomen perdere, quam conscientiam ledere*. Is contra pravum seculi morem, *magis conscientiam quam famam veretur*, & plus se auctori suo, quam omnibus reliquis & vel sibi ipsi, plus æternæ quam perituræ gloriæ debere novit. * Nempe hic vel ipsi *vita* certo, & cum auctario quidem ac usurâ æternorum gaudiorum incomparabili, *reditura parcere ignavum*, quod multum, ignobile, quod plus, perniciosum, quod plurimum est, judicat, nec immemor vivit illius moniti, à generosa virtute profecti,

Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

† De illo Herœ, Christiano scilicet, non tantum invicto, sed mundi victore, optimo jure dixerit Phocylides:

Βέλτερος ἀλκήμενος ἔφυ σσοφισμὲνος ἀνὴρ.

(Præstantior est robusto vir sapientia præditus.)

Vel Horatius:

_____ dives
Liber, honoratus, pulcher, Rex denique Regum.

Christiano
modocritatis
fines servan-
di sunt in vi-
ta civili.

(a) Necessitas
& gravis for-
tuna Christiani-
num virtutis
viam relin-
quere non fa-
cit.

(b) Vita civi-
lis cum vir-
tute transi-
genda est.

(c) Amicitia
præferenda
conscientia.

(d) Modus in
omnibus te-
nendus est.

(e) Libertas
præstantissi-
ma res in ab-
usum abit.

(f) Abusus
pessimus rei
optime est.

Divina per-
missio.

Humana li-
bertas.

Regula a-
ctionum hu-
manarum est
Ratio &
Revelatio.

Gratia di-
vina perficit
Naturam &
Rationem.

At enim nos in terris viventes terrena occupent necesse est. Cedendum est; fateor, duræ necessitati, (a) diræque forti, non tamen de tramite recti. Indulgen- dum & naturæ, ignoscendum humanæ fragilitati: consulendum bonæ existima- tioni. Dandum aliquid & commodæ vitæ rationi, imo & honestæ ac innoxie delectationi: tum necessariis amicisque, (b) quantum tamen fas est. Hinc illa vetus regula: *Amicus ad aras usque* (c). Sed & in omni vita tenenda illa norma, quam toties porrigit & commendat idem ille Phocylides, tum & Theognis & univer- sus Sapientum Senatus:

Πάντων μέτρον ἄριστον - - -

(Omnium modus optimus (d))

Inæstimabile bonum est libertas (e), omnibus gemmis & gazis potior, verum & hæc in abusum verti, & in licentiam abire solet.

— — in vitium libertas excidit & vim

Dignam lege regi.

Horat. de arte Poët.

Cum itaque optimæ rei pessimus sit abusus (f), pessima corruptio, libertas quoque cum modo habenda est. Hanc igitur, unaque permissionem divinam si spectes, verum est illud Theognideum

Οὐδὲς ἀνδρῶπων ἔτ' ὄλεσεν ἔτι πεινέρος,

Οὐτε κενὸς, ὡς φησὶ δαίμων, ἔτ' ἀγαθός.

(Nemo hominum neque dives, neque pauper,

Neque malus sine numine, neque bonus est.)

Unde patet libertate parce & moderate utendum esse, ex præscripto scilicet RATIONIS & REVELATIONIS. Nam ad utriusque Luminis, NATURÆ sci- licet & GRATIÆ, à Patre luminum cum omni bono dono & dato perfecto su- perne venientis, conspectum omnia nostra nobis sunt dirigenda. Naturam & Rationem vacillantem firmat, labentem fulcit, lapsam erigit, hærentem in- struit,

PROEMIUM.

fruit, cæcutientem illuminat, deficientem complet: Verbo, perficit illa undique omnibus numeris absoluta gratia. Itaque & in terris positi cælestia cernamus & curemus.

Memores simus optimi illius moniti: *Οὐκὶ βλέψον ἀνω:* (*Anime cerne superna:*)

at

Non levis ascensus, si quis petit ardua, sudor
Plurimus hunc tollit.

Eja sudemus alacriter in hoc virtutis laudando, si quod unquam dari potuit, certamine, & curramus læti in hoc stadio à carceribus ad metam, ubi brabium æternæ gloriæ victoribus propositum esse novimus.

Munditia mulieribus, labor Viris convenit, Mario Sallustiano, *Amat victoria curam*, Catullo & Cicerone teste, *Omnes omnino clari & nobilitati labores contemnendo sunt etiam tolerabiles.* 2. Tusc. Quisque Christianorum dictum sibi putet, quod patruo meo magno, Aulæ & seculi illecebris relictis Christum sequenti, cui sum cognominis, in anagrammate parænetico à Viro quodam docto & pio positum est:

I vinces: en tibi LAUS SALUS.

Omnes igitur spe indubitata tanti præmii subnixa strenue illud appetamus. Quamvis autem corporea hâc mole variisque vitæ necessitatibus & impedimentis inevitabilibus prægravati simus, mentem tamen, quæ cælo ortum debet, in cælum semper efferamus, ejusque possessionem intrepide capiamus. (a) Nunc quoque spectemus Cometam eumque insignem, imo uno plures. Geminus enim minimum fuit. Nos juniores cumprimis oculorum & mentis aciem huc intendamus, quorum ætas non vidit hujus magnitudinis in cælo signum. Sed ita spectemus, ut non tantum originem ejus, qua licet, & motum & virtutem, si quæ illi inest, sed & officium in toto vitæ cursu nobis, quibus rerum cognoscere causas datum est, perpetuo incumbens intueamur. (b) Ita non tantum mente cælum è terra perlustrabimus, sed & olim hæreditatem in cælo adibimus. Atque in eo apex votorum & beatitatis nostræ situs est

— nec virtus altius ire potest.

Illuc proinde omnis actio & cogitatio nostra est dirigenda. Dum autem cælestia sidera, cumprimis novos istos hospites, Cometas intelligo, contemplamur, cavendum, (c) ne, si in terra, ea quæ ante pedes sunt non animadvertentes, labamur & in foveam calamitatis incidamus, deridendos nos cum Thalete, licet Astrologorum Coryphæo, quique facile primus, præsertim quod ad Philosophiam Theoreticam attinet, inter 7. Græciæ Sapientes fuerat, propinemus, ut nos vel insanos

— — omnes pueri clamentque puellæ.

Huc facit egregium Plutarchi illius Scriptorum laudatissimi dictum: *Plato dixit, visum in nobis accensum esse, ut spectandis admirandisque cælestium corporum motibus anima nostra condocesa facta decorum & ordinem, odium conciperet incompotitum & vagorum motuum, temeritatemque & casui fidentem levitatem fugeret tanquam omnis vitii, & erroris originem.* 1. Comm. de his qui sero à Numine puniuntur. Sed jam ad Cometam visendum veniamus. Ex quo signum primum Cometæ in cælo visum est, extemplo fama insignis ostenti ut orbem, ita & urbem hanc (in qua jam à triennio illud Teucris; *Patria est ubicunque est bene*, humanitatem * æquam Amplissimi Senatus totiusque Inclytæ hujus Reip. singulari di-

Cælestia in terris cogitanda abjectis seculi curis & remotis impedimentis,

Virtutis certamen laudatissimum & utilissimum est. Labores conveniunt Viris, & industria alacri, maximi quoque redduntur leviores.

Victori corona in cælo parata.

Mens è cælo data in cælum attollenda est.

(a) Cometa duo nuper apparuerunt insignes.

Officia virtutis perpetuo inculcanda & tenenda.

(b) Hæreditas piorum in cælo est.

Cometa cum fructu contemplandi ratio in prudentia sita est.

(c) Cælestia spectando, quæ ante pedes sunt notanda.

Visus utilitas magna.

Ordo descendus homini est.

Temeritas fugienda homini.

Patria quivis locus commodus bono viro est.

* *Hamburgensium humanitatem commendat Auctor.*

P R O E M I U M.

*Cometa prior
die 3. 13.
Dec. 1664.
Hamburgi
primum con-
spectus Meri-
diem versus.*

*judicia de
priori Come-
ta commu-
nia.*

*Cometa nu-
peri cum illo
anni 1618.
comparatio
vulgi.*

vina, vere paterna providentia, exsuperior) implevit. Die primum 3. 13. Decembris, Anno proxime elapso, visus est Cometa hac in urbe summo mane, à militibus excubias agentibus: sequenti verò die à pluribus aliis. Omnes in plaga Orientali, propius tamen Meridiem attingente, & cum cauda quidem benè longa, ac primo decem, mox & plures pedes oculorum judicio adæquante, viderunt Cometam, quibus intueri eum libuit licuitque. Hæc enim & idiotarum quorumvis oculis patebant. Qui oculos mentis vel mediocri Astronomicæ disciplinæ luce illustratos, & si instrumentis idoneis non armatos gerebant, iis Cometam ad fidus, cui Corvi nomen inditum est, in dodecatemorio sive signo Zodiaci quod Libra vocatur, apparuisse, & mox versus Hydram progressum fecisse notabilem, ac proprio quidem motu, præter illum qui cuncta vi primi mobilis ad occasum rapit, versus Meridiem processisse, judicare obvium fuit. Illis porro qui Cometam anni 1618. viderunt illum cum isto comparare, & istius caudam longe majorem (non ex fide tamen, nisi forte die 24 Decembris observata cauda prælonga in comparisonem hic venire possit) illum tamen ipsum magis lucidum & clarum observatum fuisse, asserere pronum. Sed ecce indies crescentem & continuo per cælum, terras mariaque discurrentem, tum meam qualemcunque, tum Clarissimorum Astronomorum & aliorum omni laudis genere Excellentissimorum & Illustrissimorum Virorum industriam!

N A R.

Stanislaus de Lubienietz. Zelus Dei sit Tibi laus tua.
Tu censes proavos sanguine nobiles, Virtuti poteris tu superaddere
Gentis quique sua lucida sidera. Horum: si pietas te teneat suum,
Immortale decus quod tibi construunt! Zelus siq; Dei sit tibi laus tua.
M. Scheide pinxit. L. Vischer sculp. Clemens Gault S. Theol. D.

NARRATIONES

Ex variis locis

HAMBURGUM

PERSCRIPTÆ

DE

COMETIS,

Anno 1664. & 1665. conspectis.

Holmiæ Svecorum, die 4. Decemb. 1664.

Cometa horis matutinis antelucanis inter 4. & 5. dicti mensis hic visus est versus Austrum, sed à nemine observatus est. Mox deinde factus est inconspicuus, cum cælum nubibus obduceretur, nive etiam intercidente. Inter 5. & 6. dicti mensis non est visus propter nubilum cælum. Inter 6. & 7. Cometa iterum visus est sicut ante, & rursus à nemine observatus. Inter 7. & 8. ejusd. non est rursus visus ob cælum nubilum. Inter 8. & 9. cælum erat serenum & clarum, horis antelucanis, estque Cometa dictus mane observatus circa horam 4. Corpus ejus erat à spica Virginis $29\frac{1}{2}$ grad. à cauda vero Leonis 41 grad. Et ita latitudo Cometæ Australis est $25\frac{1}{2}$ gr. longitudo autem 182 gr. in Libra, & observatus est versus Phænicium, magis tamen versus Austrum. Cometæ cauda sive radii erant 20 gr. id est secundum Astronomicam computationem 300 milliarium, 15 milliaribus in unum gradum computatis, & exhibuit Cometa in cælo caudam suam Borrho-Zephyrum versus. Ortus ejus erat supra Holmensem Horizontem tertia hora post mediam noctem.

Bremæ, die 7. Decemb. 1664.

VErè nobis novus Cometa lucet, cauda satis lata & longa: colorem non adeo accurate observare licuit, ob nebulosum circa Horizontem cælum. Hydram occupavit sub & ante rostrum Corvi Hydræ insidentis. Ortus est ante horam 3. matutinam plaga inter Meridiem & Orientem media. Meridiem tenuit hora 6. matut. Sic subsequenter diebus hora 4. aut 5. aut 6. videri cælo sereno poterit. Vicinitas Horizontis, vix nimirum ultra 10 gradus ascendit, efficit plerumque, ut nonnisi è nebulis eluceat. Locis quo Meridionalioribus, eo magis super verticem elevatur.

Holmiæ Svecorum die 7. 17. Dec. 1664.

A Triduo insolitus Cometa hic se conspiciendum præbuit, scilicet mane inter 3. usque ad 6. horam, cum

Stockholm den 7. 17. Decemb.

Es hat sich ein 3. tagen her ein ungewöhnlicher Comet alhier sehen lassen / als des morgens zwischen 3. bis 6. uh-

A 3

longa

NARRATIONES

longa cauda antrorsum in Zephyrum projecta, instar virgæ. Deus sit nobis propitius!

Anno 1664. die 9. Dec. Holmiæ.

Hora matutina Cometam versus Libonotum $29\frac{1}{2}$ gr. à Spica Virginis, 41. gr. à cauda Leonis reperi. Hujus longitudo est 182. grad. in Libra: Latitudo vero $25\frac{1}{2}$ grad. scilicet in Tropico Capricorni, ubi etiam Sol pene est. Cauda, quoniam Sol Orientalis est, in Occidentem directæ est, 20. gradus longa, hoc est milliaria 26772453. 31167 Semi diamet. -15083 $\frac{1}{2}$ Diamet. terræ.

Fridericus Hermannus Hoyer.

ren mit einen langen schwantz vorn an ins Westen zu / als eine rutte. Gott sey uns gnädig!

Anno 1664. den 9 Dec. in Stockholm.

Zu 4. uhr vor mittage / habe ich ein Comet ins Süd-Südwest $29\frac{1}{2}$ gr. von Spica Virginis, 41 gr. von Cauda Leonis befunden / dessen Longitudo ist 182. grad. in Libra: seine Latitudo ist $25\frac{1}{2}$ grad. nemlich in Tropico Capricorni: woselbst die Sonne auch schier ist. Der schwantz / weilen die Sonne Stillich ist nach dem Westen gericht / 20 grad. lang / das ist an Weilen 26772453. 31167. Semi Diamet. 15083 $\frac{1}{2}$ Diamet. Terræ.

Friedrick Herman Hoyer.

Observatio Rostochiana facta die 10 Dec. Styl. Vet. 1664.

Observatus hic est Cometa in plaga cæli Australi prope stellam rostro Corvi & Hydræ communem, quæ ex sententia Copernici tertiæ magnitudinis est. Color Cometæ notatus est magis lividus, quam candidus, & fere luridus.

Vratislavia die 10 Dec. 1664.

Inducie Cæsaris cum Turca vicenarie.

Cometa quando in Polonia conspectus.

Cometa in Corvo major putatur illo Anni 1618.

Præterito die Solis solemnes & festæ gratiarum actiones redditæ Deo sunt in hac urbe ob indicias 20 annorum cum Ottomanica Porta conclusas. Nocte festum huncce diem proximè præcedente visus hic primum est Cometa, duodecim ante diebus in Polonia, prout inde venientes Jesuitæ referunt, conspectus. Sidus ipsum in se est fere lucidum, cauda tamen (sive scopæ) fermè obscura (debilioris luminis) versus plagam cæli inter Meridiem & Occidentem mediam directæ, occupando suum situm circa Hydram ad Craterem, eratque fere major quam ille Cometa, qui Anno 1618. apparuit. Ortus Cometæ hic est inter tertiam & quartam: occasus vero inter quintam & sextam matutinam observatus.

Breslau den 10. 20. Dec. 1664.

Al verwichenen Sontage ist alhier das Danckfest ob dem mit der Ottomanischen Porten geschlossenem 20 jährigen Stillstand celebrirer worden. In der nacht aber immediate vor diesem Danckfest hat man alhier zum erstenmahl einen Cometem gesehen / welchen man schon 12 tage zu vor in Pohlen / laut einiger von dannenhero angekommenen Jesuiten bericht / gesehen solle haben. Der Stern an ihm selbst fast hell / der schwantz aber / oder besen fast dunkel / und gegen Südwest gewandt gewesen seyn / führende seinen situm circa Hydram bey dem Becher / und wäre fast größer als der jenige / so Anno 1618. zu sehen gewesen. Dessen ortum habe man alhier zwischen 3. und 4. uhr / occasum aber zwischen 5. und 6. uhr morgends observiret.

Romæ

Roma 20. Dec. 1664.

Sunt aliquot dies, ex quo in perpendicularo hujus Civitatis videtur Cometa bene grandis, & forsan major illis quorum historiae meminerunt. Etsi opinio communis Meteorologorum sit, quod ex solo effectu vaporum terrestrium nascantur Cometae, non negligunt hic tamen bella ingenia formare supra hanc rem varios discursus, ad quos referendos requirerentur volumina, unde relinquitur in libertate uniuscujusque adjungere eos pro suo arbitrio.

Hieri mane se contulit ad visitandas septem Ecclesias S. S. quae etsi de aliis maximè sollicita, exivit tamen ex Palatio ante diem, & conjecto oculo in dictum Cometam (retulit hæc is qui oculis suis eam observavit) turbata est satis. Sed cum sciat, quod Spiritus tristis exsiccat ossa, non jam devotioni illius itineris adjunxit alteram, quo jejunaret istis diebus.

Sono alcuni giorni, che à perpendiculo di questa Città si fa vedere una Cometa ben grande, & forsi la maggiore di queste le historie menzionano. Benche l'opinione comune de i Meteoristi sia, che da solo effetto de vapori terrestri, non mancano quà i belli ingegni di formarvi sopra varii discorsi, che à riferirli si richiederebbero volumi; onde si lascia in liberta d'ognuno d'aggiungere à suo arbitrio.

Romanorum Meteorologorum & aliorum virorum ingeniosorum judicium de Cometa varia.

Hieri mattina si trasferì in visita delle sette Chiese la S. S. la quale benche per altro sollecitissima uscì di Palazzo avanti giorno, e dato l'occhio nella detta Cometa: (riferisce che ocularmente la osservò) si turbò assai. Ma perche sa, che Spiritus tristis exsiccat ossa, non hà già alla devotione di quel viaggio accompagnato l'altra di digiunare in questi giorni.

Pontifex Max. Cometam Romam conspicit.

Antverpia 21. Dec. 1664.

Alatus huc est nuncius, quod in quodam pago ante Brabantiam, aliquot diebus mane continuo, circa horam quartam visa fuerit quædam singularis stella, similis Cometæ, promovens cursum ab ista regione, & finiens Hollandiam versus. Apparet adeo lucida & clara, ac si pagus ille in flamma esset positus. Hoc tum Ecclesiasticorum tum Politicorum narrationibus confirmatur. Quid hoc portendat, Deo notum est.

Antorff 21. Dec. 1664.

Hier hat man adviſt / daß in einem Dorff vor Brabant ezliche morgen nach ein ander umb 4. uhren / ein besonderer Stern gesehen / gleich einem Comet / auffgehende von diesen Landen / und endiget sich gegen Holland : scheint soo hell und klar / als wann selbiges Dorff in fenersflamme stünde. Dieses wird von Geist- und Weltlichen Personen confirmiret. Die Bedeutung ist Gott bekandt!

Bononia die 23. Dec. 1664.

De rebus Polonicis nihil referre necessum puto, cum G. Vestra vicinior me sit ad omnia illa percipienda, quæ illic aguntur. Mihi quidem maximo animi mœrore prævidere videor (utinam falsus sim prævisor) magnum incendium ibi exortum iri, quo vicinæ etiam Provinciæ conflagrari terra marique possint. Cui adstipulatur quodam modo & noviter ortus Cometes, qui in ipso sui exordio, in signo se ostendit Libræ, unde opposito radio Poloniam (a) feriebat. Et quamvis hæc sint hominum commenta, casualibus exhalationibus (b) in aëre accensis, tantum tribuere solitorum, non sunt tamen commentitiæ illæ offensæ, quibus homines solent, etiam sine præsignatione Cometarum, * Dei vel correctionem vel mulctam super se attrahere.

Polonicarum rerum status periculosus.

Polonicae turbæ alias Resp. involvere possunt calamitatibus.

(a) Cometa Poloniae malum minari putatur.

(b) Cometis effectus nulli tribuendi.

* Cometis non apparentibus multa mala hominibus à justitia divina immittuntur.

Varſavia die 24. Dec. 1664.

Zoravii Ma-
thematici
Varſaviensis
judicium de
Cometa.

Diffidia do-
mestica Prin-
cipi clemen-
tia sunt so-
pienda.

Clementia
Principis bel-
lo civili redu-
cit Reip. pa-
cem.
Lubomirſcii
negotium
quidam cle-
mentia Re-
gia componi
optant.

COMeta apparet hic jam à 15. hu-
jus mensis die. Senex ille Zoravius,
celebris Astrologus aperuit suam sen-
tentiam super hac re, quod iste Come-
ta magnas mutationes & confusiones
post se sit tracturus, nisi Sacr. Reg. Ma-
jestas simultates, quæ adhuc interven-
runt, gratia & clementia tegere & ob-
livioni tradere velit. Quapropter illius
consilium fert, sua Regia Majestas ve-
lit laudabile exemplum sui Patris Si-
gismundi sequi, & per hoc pacare re-
gnum, cum nullo alio meliori modo,
quam per clementiam, id fieri queat.
Verum parum inclinati sunt animi ad
sequendum ejus judicium, & fieri po-
test jam sententiam in Dominum Lu-
bomirſcium latam esse.

Vienna den 24. Dec. 1664.

Cometa in sui
medio mortui
hominis ca-
put ostendat.

Cometa Oc-
cidenti ma-
lum porten-
dere putatur.

COMeta quo longius (durat) eo
major cum longa cauda, in medio
similis mortuo capiti, & non, sicut nu-
per nunciatum est, cum feretro, con-
spicitur: qui nobis, cum ab Oriente in
Occidentem progrediatur, nihil boni,
quod avertat Deus, adferet.

Holmiæ die 14. Dec. 1664. Styl. Vet.

PRæterea mitto specialem & genui-
nam constitutionem Cometæ, qui
nunc conspicitur, quemadmodum eum
quidam officio militari fungens, & A-
stronomus in Collegio Admiralitatis,
beneficio tubi dimensus est.

Anno 1664. die 9. Dec. Styl. Vet.
Cometa observatus est Holmiæ hora
quarta ante meridiem, & deprehensa
est ejus distantia à Spica Virginis $29\frac{1}{2}$
grad. & à cauda Leonis 41 gr. habens
 $35\frac{1}{2}$ grad. Australem latitudinem & 182
grad. longitudinem, id est hærens ad
 2^{dum} grad. in Libra, in plaga cæli Leu-
conotia. Cujus cauda se ad 20 . gradus
extendit: estque milliarius 31167 . Ori-
tus est die supra dicto circa tertiam.

Frider. Herm. Hoyer.

Warschau den 24. Dec. 1664.

ER Comet beweiset sich alhier noch
von 15. diß/und hat der alte Stern-
fucker Zorawski seine gedanken
darüber dahin entdeckt/ daß er große verän-
derungen und confusionen nach sich ziehen
würde/ im fall ihre R. Maj: die bißhero vor-
gelauffene mißverständnisse nicht mit gnad
und güte bedecken und vergessen würden: da-
hero sein rath J. R. Maj. wolten dem löb-
lichen exempel dero Herrn Vatern Königs
Sigismundi folgen/ und das Reich damit
beruhigen/ weil es durch keine bessere mittel/
als die clementz geschehen könnte: man hat
aber schlechte lust seiner meinung zu folgen/
und dorffte das Urtheil dem Herrn Lubo-
mirski bereits gesprochen seyn.

Wien den 24. Dec. 1664.

ER Comet läßt sich je länger je gröffer/
mit einem langen schweiff in der mitte
gleich einen Tooten kopff/ und nicht
wie jüngst gemeldet/ nebenst einer Tootenbahre
sehen/ welcher uns/ weisen er von Orient
gegen Occident gehet/ davor Gott seyn
wolle/ nichts gutes bringen wird.

Stockholm den 24. Dec. 1664.

Leben schicke die eigentliche beschaf-
fenheit des ize sich sehen lassenden Co-
meten/ wie ihn ein Officier und A-
stronomus unter der Admiralität/beneficio
Tubi, abgemessen.

Anno 1664. den 9. Decemb. S. V. ist ein
Comet observiret in Stockholm/ flosse 4.
vor Mittag/ und ist befunden von Spica Vir-
ginis $29\frac{1}{2}$ gr. und von Cauda Leonis 41 gr.
habend $25\frac{1}{2}$ gr. Süden Latitudo, und 182
grad. longitudo. Daß ist 2 gr. in Libra
in Sud-Sud-Ost, dessen Cauda sich 20 gr.
lang erstrecket: und ist an Meilen 31167 . und
ist flosse 3. die, ut supra, aufgangen.

Frider. Herm. Hoyer.

Anno 1664. die 9. Decembris.

MAne circa horam 4. Holmiæ Cometa visus est, qui à Spica Virg. 22½ gr. & à Cauda Leonis 41. in plaga Meridionali constitit, cujus latit. 25. gr. longit. vero 182. grad. quæ est 2. grad. Libræ. Hujus ortus versus Phænicium, sed hic Holmiæ versus Notapoliotem fuit. Cauda ejus est 200. grad. longa, primæ magnitudinis. Sol est in 27. gr. Sagittarii. Iste Cometa habet 31000. ille anni 1618. 28000. milliaria.

Venetis 26. Dec. 1664.

Sunt aliquot noctes elapsæ, ex quo Cometa crinitus videtur post mediam noctem versus Eurum (Notapolioten) & durans usque ad diem, dispareret postea versus Notum (Australum)

Parisiis 26. Dec. 1665.

PER 14. circiter dies horis matutinis Cometa cum cauda satis magna hic visus est, de quo quidem ante discesum proximi tabellionis audiveram, verum nihil prius perscribere volui, quam aliquoties mille testes nactus essem. Quoniam nubila quoque tempestas varie impedimento fuit, quominus dictum Cometam visu assequi possemus, non possum illas differentes relationes de ortu & situ sideris istius simul conferre & jungere. Sed mihi ipsi expectandum est, usquequo Astronomi Gallici aliquid de eo prodant, & tum officio meo non deero, quin Tibi particularia communicem. Dico vero hac vice facile conjici, quod quamdiu Christianus orbis veræ caritati in Spiritu non studebit, tamdiu disputandi & traducendi pruritus nullum finem habebit: sed potentior pars semper victoriam obtinebit, donec Deus tandem, sicut tempore Hiobi, quæstionem ipse decidat, & cuilibet indicet, utrum vere an falsò de eo locutus fuerit. Rectum tamen interim rectum, & verum manebit verum, & huic omnia proba corda accedent, ab ejusque partibus stabunt. Deus det, ne in ingressu hujus epistolæ memoratus Cometa uni

Anno 1664. den 9. Decemb.

SU morgens umb 4. uhr ist in Stockholm ein Comet gesehen / welcher von Spica Virginis 29½ gr. und von Cauda Leonis 41. in Süden gestanden. Dessen Latit. 25. gr. und Longit. 182. gr. welche ist 2. grad. Libræ. Dessen auffgang Süd-Süd-Ost / hier in Stockholm aber Süd-Ost gewesen. Desselben Cauda ist 20. gr. lang / primæ magnitudinis. Die Sonne ist in den 27. grad. Sagittarii. Dieser Comet hat 31000. der Anno 1618. gesehen ist / 28000. meilen.

Venezia 26. Decemb. 1664.

Sono alcune notti, che una Cometa crinita si lascia vedere doppo la mezza notte verso Scirocco, edurando sino al giorno si perde poi in Ostro.

Paris vom 26. Dec. 1665.

ES hat sich nun bey die 14. tage her in der morgenstunden ein Comet-stern / mit einem zimlichen grossen schweiff sehen lassen / wovon ich zwar bey dem abgehen voriger Post gehöret / aber es nicht eher von mich schreiben wollen / bis ich esliche tausend zeigen bekommen. Weil daß trübe wetter auch unterschiedliche mahl verhindert / gemeldten Cometen ins gesicht zu bekommen / kan ich die differente relationes de ortu & situ Sideris istius nicht wohl zusammen reimen. Sondern muß selbst warten / bis die Astronomi Gallici etwas davon heraus geben / da ich dann nicht ermangeln werde meinen hochgeehrten Herrn die particularia zu communiciren. Ich sage aber vor dißmahl daß zu vermuthen stehet / so lang die Christenheit sich nicht der wahren liebe im geist befließiget / werde es mit dem disputiren und hacquetiren nimmer ein ende haben. Sondern die stärckeste partey allzeit obliegen / bis Gott dermahls eins / wie zur zeit Hiob, die quæstion selbst decidiren / und einem jeeweden sagen werde / ob er recht oder unrecht von ihm geredet habe. Recht wird doch immittelst recht / und wahr / wahr bleiben / und dem werden alle frommen herren zufallen. Gott gebe / daß der eingang dieses schreibens erwähnte Comet nicht einer oder ander Nation viel übles bedeuten / sondern verleyhe in gnaden / daß die

Caritatis studium à disputationibus & contentionibus abducatur oportet omnes Christianos. Potentior viribus putat se causa superiorem esse. Deus ipse controversas de fide decidet. Veritas habet suos affectas. Votum Christianum apparente Cometa.

vel alteri nationi multum mali præfagiat, sed largiatur gratiose, ut Christiani suam iram vera poenitentia avertere, & omni sanguinis effusioni fraterna caritate occurrere possint.

Vienna 28. Dec. 1664.

Propter continuas nubes Cometa, cujus sæpius mentio facta est, jam non amplius cernitur: Utrum autem ille hoc frigore & gelu ingruente imposterum conspectui reddatur, expectandum erit.

Holmia Svecorum die 21. 31. Dec. 1664.

Cometa per 10. circiter dies visus non est.

Dantisci die 31. Decemb. 1664.

*Hevelius
commendatur
ut Astrono-
mus, non ut
Astrologus.*

*Titius Prof.
Gedan. com-
mendatur.*

Amplissimus D. Hevelius continuat sine cessatione suas observationes Cometæ. Est ille Magnus Astronomus, sed non Astrologus, non amans prædictiones illas, quas Astrologi, & qui componunt Calendarios libros, faciunt ordinaria consuetudine. Ecce versus, quos Cl. Dominus Titius, Professor Collegii urbis hujus, homo doctissimus, fecit paulò ante de Cometa:

In Cometen Anno CIO IDC LXIV. m. ult. conspectum.

*Titii versus
de Cometa
1664.*

Terga colubriferæ per lurida panditur Hydræ.
Et rubet ardenti triste Cometa face.
Fallimur an pestem mortalibus ille minatur.
Damnaque Lernæis non leviora malis?
Augurium facile est, & quid denunciet æther
Jam terræ possunt Oceanusque loqui.

Joan. Petr. Titius.

Parisiis 2. Januarii 1665.

Literæ datæ Genuæ, Colonia, Solu duro, Geneva & ex aliis locis, loquuntur omnes de apparitione Cometæ, qui facit, ut ab integro mense occupati sint speculabundi illi, & teneantur metu quodam populi: De quo videtur hic libellus impressus Lugduni Celtarum, qui per suas observationes

Christenheit seinen zorn durch wahre busse abwenden / und allen blutvergiessen durch brüderliche liebe zu vorkommen möge.

Wien vom 28. Dec. 1664.

Wesen continuirlichen duncklen wetters / ist vom den Cometen / wor von zu mehrmahlen von hierauß gemeldet worden / zur zeit nichts mehr zusehen: ob aber derselbe bey eingefallener kälte und frost künfftig wird wieder zu sehen seyn / steht hienächst zu erwarten.

Stockholm 21. 31. Dec. 1664.

SEr Comet hat sich nun bey etwa 10. tagen hero nicht mehr sehen lassen.

De Dantzic 31. Decemb. 1664.

Monsieur Hevelius continue incessamment ses observations de la Comete. Il est Grand Astronome, mais non pas un Astrologue, n'aimant pas les predictions, que les Astrologues & faiseurs des Calendriers font ordinairement. Voici les vers que Mons. Titius Professeur du College de cette ville ici, homme tres docte, a fait depuis peu touchant la Comete:

A Paris le 2. Jan. 1665.

Les Lettres de Gennes, de Cologne, Solur, Geneve, & autres lieux parlent toutes de l'apparition de la Comete, qui fait ici depuis un mois l'occupation des speculatifs & l'apprehension des peuples: sur la quelle on voit ici un imprimé à Lion, qui par ses observations assure, que la situation de ce phenomene estant au dessus de la Lune, &

asserit

afferit (certos reddit) quod cum situs istius phœnomeni sit supra Lunam, & ejus materia tracta à Sole, debeat se resolvere in illa ipsa regione, nec penetrare usque ad nos.

Parisiis 2. Jan. 1665.

QUOD ad Cometam attinet, videris jam quæ de hac re Tibi nunciavi eo, ipso tempore quo Tu in exquirendis his eras curiosus, ut de illis scires aliquid ex nostris oris. Ego non animadverto valde homines de eo sollicitos esse hic loci. Nam multi sunt, qui non habent quo se conferant, qui vellent libenter, ut exactionibus & aliis rebus, quæ sibi minantur vel afferunt afflictionem, minas intentaret hocce astrum. Secundum descriptionem, quam Tu mihi facis de itinere quod (Cometa) tenuit, Germania inde posset pati aliquid, sicut & nonnullæ aliæ regiones.

Venetis 2. Januarii 1665.

MULTIS noctibus hucusque præbet se videndum Cometa, supra istud cælum (hunc horizontem) qui est situatus inter duas configurationes, Corvi & Crateris, supra triangulum caudæ Hydræ, distans à rostro Corvi gradibus 7. & ab Australiori Crateris gradibus 10. cum latitudine Meridionali graduum 28. m. 4. & quandoque extendendo radios suæ caudæ usque ad dictam Australiorem Crateris, quandoque verò transeundo usque ad duas ultimas Septentrionales, quæ faciunt gradus 15. & interdum amplius in longitudine. Color ejus est Saturninus & Mercurialis pallidus satis, cum motu ab Oriente versus Occidentem, simili illi motui aliarum stellarum.

Norinberga 3. Jan. 1665.

DE Cometa, qui Strigonii, Budæ, Albæ Regali, & circa hæc territoria simili modo videtur, jam quædam exinde referuntur. Diciturque quod tempore Bethlemi Gabrielis istiusmodi (Cometa) se ostenderit variè.

sa matiere tirée du Soleil, il se doit résoudre dans la mesme region sans passer jusqu'à nous.

Cometa supra Lunam positus.

A Paris le 2. Jan. 1665.

POUR ce qu'il est du Comete, vous auriez veu ce que je vous en ay mande justement, dans ce temps là, ou vous avez eu la curiosité, d'en sçavoir quelque chose de nos quartiers. Je ne trouve pas qu'on s'en mette grandement en soucy en ce pais. Car il y en a tant de ceux qui n'ont à quoy s'employer, qui voudroient bien que les exactions, & autres choses qui les menacent ou tourmentent, fussent menazées par cet astre là. Selon la description, que vous me faites de la route qu'il a tenu, l'Allemagne en pourroit patir aussi bien que quelques autres pais.

Gallus non percellit metus Comete.

Tributa populo inuisa.

Cometa Germaniæ malum portendere putatur.

Venezia 2. Gennaro 1665.

DA molte notti in qua si fa vedere una Cometa sopra questo cielo, la quale stà situata trà le due configurationi del Corvo & del Cratere, sopra il triangolo della coda dell' Idra, distante dal rostro del Corvo gradi 7. & dalla più Australe del Cratere gradi 10. con latitudine Meridionale gradi 28. m. 4. et alora stendendo li raggi della sua coda sino alla detta più Australe del Cratere, & tal' ora passando fino alle due ultime Settentrionali, che vengono ad essere gradi 15. & alle volte più di longhezza. Il suo colore è Saturnino & Mercuriale pallido assai, con il moto da Oriente verso Occidente, simile à quello dell' altre stelle.

Nürnberg 3. Jan. 1665.

SON dem Comet / der sich zu Graan / Offen / Stuhl-Weissenburg / und selbige revier herum ebenmäßig sehen läßt / ist dito bericht von dannen. Und daß sich eben zu des Bethlem Gabors zeiten / dergleichen gezeigt unterschiedlich.

B 2

Wismaria

Vismaria ^{26. Dec. 1664.}
^{5. Jan. 1665.}

JAm inde à vespera diei Jovis vidimus his in locis novum Cometam, quem die Sabbathi vesperi primò caudatum observavimus. Deus cæli avertat tam hujus quam prioris mala omina!

De supra dicto Cometa nunc quoque ex omnibus locis Pomeraniæ scribitur, cerni eum ori ab Euronoto, & occidere ad Africum seu Libem, sæpius radios versus Orientem jaculari, & præcedere versus Africum: habere eundem adeo celerem motum, ut vel momento situm mutet & progrediatur. Colorem ejus ex Mathematicorum judicio perpallidum & debilem esse. Hos quoque existimare, quod ille noviter conspectus alter Cometa in firmamento jam combustus sit.

Lubecæ ^{26. Dec. 1664.}
^{5. Jan. 1665.}

Cometa nudiustertius & hac nocte tum mihi, tum aliis quod sciam, non amplius hic se conspiciendum præbet: unde nonnulli concludunt, quod materia combustibilis non amplius in aëris regione præsto sit. Est alioqui Hafniæ quoque à multis observatus.

Vienne 7. Jan. 1665.

Cometa, de quo nuper dictum est, præbet se nunc hic sub initium noctis cum cauda hastæ longitudinem æquante, inter Hungariam & Moraviam protensa, & quidem variabili, conspiciendum. Deus ejus significationem Christiano orbi in bonum convertere velit! Qui hodie huc advenere Claudiopoli, narrant, quod similiter in Transylvania Cometa suam caudam versus Germaniam dirigere conspiciatur. Ut & quod ad montes Hagatenfes die 12. præteriti mensis Dec. magnus gladius & ignitus globus cum Solis ortu visus fuerit. Ex Croatia variis locis varia & mira perscribuntur, quod die 18. Dec. inter Canisiam & Novam Seriniam ipso die inter 2. & 3. pomeridianam duo magni ignes, instar duorum manipu-

Portenta
Anno 1665.
visa in ditio-
nibus Cæsariis.

Wismar ^{26. Dec. 1664.}
^{5. Jan. 1665.}

Wie haben nun siedert Donnerstagabend / dieser orten einen neuen Comet-stern gesehen / welchen man am Sontag abend zum erstenmahl geschwanget erkennen können. Gott vom Himmel wende doch dieses / und des vorigen böse deutungen!

Von oben erwehntem Cometstern wird nun auch von allen orten auß Pommern geschrieben / lasset sich sehen aus Ost-Süd-Ost kommend / und gehe West-Süd-West unter / liesse offer strahlen verlus Orientem schiessen / und vorgehe West-Süd-West. Er hatte so einen geschwinden gang / daß er auch fast zu sehens seinen stand verändert und fort gehet. An farben wäre er der Mathematicorum judicio nach / gantz bleich und auch schwach. Diese hielten auch dafür / daß der newlichst gesehene andere Comet am firmament schon verbrandt wäre.

Lübeck den ^{26. Dec. 1664.}
^{5. Jan. 1665.}

Der Comet hat vorgestern und in dieser nacht / mir und andern wissentlich / nicht mehr alhier sich sehen lassen: worauf einige schliessen / daß materia combustibilis nicht mehr in aëris regione vorhanden sey. Ist sonst zu Coppenhaguen auch von vielen observuet worden.

Wien vom 7. Jan. 1665.

Der newlich bemeldte Comet läst sich aniso gleich zu anbruch der nacht / mit einem Picken lang zwischen Ungarn und Mähren wendendenschweiff / und zwar variabel sehen. Gott dessen bedeutung der Christenheit zum besten wenden wolle! Die heut anhero kommende Clausenbürger vermelden / daß imgleichen / in Siebenbürgen ein Comet seinen schweiff gegen Teutschlandt wendend gesehen. Und ist an den Hagatischen Gebürgen den 12. abgewichenen monadts Dec. ein grosses schwerd und fewrige kugel mit der Sonnen auffgang gesehen worden. Aus Croaten wird von unterschiedlichen orten wundereltzames werck geschrieben / das sich den 18. Decemb. zwischen Canisa und New Serin bey hellem tage zwischen 2. und 3. uhr / 2. grosse feuer / gleich zweyer schäßstroh am himmel präsentiret, und ploschlich auff die erden gefallen / und mit auffwerffung grosser

lorum

lorum straminis in cælo sese ostentarint, & subito in terram delapsi sint, & cum ejectione magnarum flammarum usque in noctem horrendum ediderint murmur; Dehinc per integram horam terribiles fragores auditi sunt, & illico per quadrantem horæ circiter vehemens tonitru terruit tam Turcas, quam Christianos, ut interitum mundi præsto esse existimaverint. Die 19. posthæc fragor ille ulterius versus Hungariam & Thraciam auditus est. Die 20. sequente mane duabus horis ante ortum Solis ignitus globus cum Triangulo, cujus singulis apicibus inhæserunt manipuli ferularum magnarum, ab Ecclesiasticis & secularibus hominibus visus est. Simili modo Erphordiæ, sicut huc per scriptum est, ingens ignis de cælo in aquam delapsus est, qui se deinde ex aqua super urbem in aërem extulit & disparuit. Tum deinceps machinarum bellicarum magna explosio, & plures aliæ res visæ & auditæ sunt.

Holmiæ die 28. Dec. S.V. 1664.

Postquam Cometa, sicut nuper per scriptum est, se his in oris aliquanto tempore amplius videri passus non est, idem proxime præterito die Natalitiorum Christi, id est die 25. hujus, atque sic etiam per omnes Natalitiorum ferias vesperi post occasum Solis, inter alias stellas, non longe à septem stellis (ante genua Tauri) quæ alias Plejades vocantur, comparuit: & suum cursum fere per medium cæli versus Zephyrum direxit: ubi etiam post mediam noctem circa horam 1. vel 2. occidit. Quod forte diutius durabit. A multis non existimatur idem esse qui prior, sed plane novus Cometa, sive stella mira: cum vix credibile videatur, ut Cometa tam brevi tempore integrum Zodiacum percurrere, & ita, cum ante 14. dies Solem anteverterit, jam eundem sequi potuerit. Forma & magnitudine est priori similis & æqualis, nisi quod ille caudam sive radios suos antrorsum versus Zephyrum vibraverit, hic vero illam post se trahat, sive versus Apelionem protendat; quod quidem vulgò Soli adscribitur, quem scilicet ille à ter-

flammen / bis in die nacht mit grausamen geschnacke gebrumelt; darauff ist eine ganze stund ein erschræckliches knallen gehört worden / und gleich alsobalden hat sich bey einer viertheil stunde ein starckes donner ereignet / daß so wohl die Türcken als Christen den untergang der Welt verhanden zu seyn vermeinten. Den 19. darauff hat sich das knallen ferners gegen Bngarn und Turken hören lassen. Den 20. folgenden morgen ist 2. stund vor auffgang der Sonnen eine feurige kugel mit einem Triangel auff jeden spitz eine hand grosse vruthen voll / von Geist- und Weltsichen gesehen worden. Des gleichen in Erfubrt / wie anhero berichtet worden / ein grosses feuer vom Himmel in das wasser gefallen; welches sich aus dem wasser über die Stadt in die luft erhoben und geschwunden. Darauff ist ein grosses schiessen / und mehr andere sachen gesehen und gehöret worden.

Portenta ad Erphordiam.

Stockholmden 28. Dec. Styl. Vet. 1665.

Nach dem der Comet / wie jüngst gemeldet ist / sich hiesiges orts eine gnte zeit nicht mehr sehen lassen; so ist er am nechst verschiedenen Heyligen Christ-abend / war der 25. hujus, und also auch nun diese ganze Weynacht-ferertage über / des abends nach untergang der Sonnen / so bald sich andere stern / nicht weit von den Siebengestirn / sonst Plejades genandt / erschienen / und hatt seinen lauff fast mitten durch den himmel nach Westen zu genommen: woselbst er nach Witter nacht etwa umb 1. uhr oder 2. untergangen. Welches dann vermüthlich noch länger also wehren wird. Und wird von vielen dafür gehalten / daß es nicht der vorige / sondern ein ganz newer Comet / oder wunderstern sey: wie in dem es fast nicht wohl gläublich scheint / daß ein Comet / in so kurzer zeit den ganzen Zodiacum durchstreichen / und also da er vor 14. tagen vor der Sonnen hergangen / 130 derselben nachgehen sol. An gestalt und größe ist er dem vorigen gleich / ausser / daß jener den schwantz oder strahlen vor sich her nach Westen zu geworffen / dieser aber nach sich zieht / oder nach Osten zu strecket: welches zwar ins gemein der Sonnen begemessen wird / als welche jener hinter sich gehabt: dieser aber vorwärts hat / oder derselben folget. Es gibt 130

Plejades.

Cometa in Lepore à priori diversus putatur.

go habuit: hic vero à fronte habet, si-
ve eundem sequitur. Dantur jam hic
super eo non pauca speculatorum con-
siderationes. Dominus Deus omnia be-
nigne vertat!

Parisiis die 9. Jan. 1665.

Portenta
Anno 1665.
in Gallis vi-
sa.

Visæ sunt volitare & inter se pugna-
re supra montes Gallia Narbo-
nensis phantasmata sine capitibus, & to-
ta ignea. Duo dracones ignei etiam ap-
paruerunt supra Ligerim prope Salmu-
rium. Marsilia pariter visa est navis tota
ignea, supra quam machinâ bellicâ ex-
plofa illa se separavit (divisit) in duas
partes, & fuit portata in diversas oras.
Quidam autem scribunt ex Norman-
dia, se observasse novum Cometam,
differentem à præcedenti per suum fi-
tum.

Cometa in
lepre à prio-
ri diversus
putatur.

Varsavia 9. Januarij 1665.

Varsavia
Conventus
Regni in
Jan. 1665.
irrito eventu
soluitur.

Septimus hujus mensis dies erat ter-
minus expirationis Conventus Re-
gni, & post multas controversias tandem
Nunciorum Terreſtrium ſententiæ eò
iverunt, ut cum nonnulli è medio eo-
rum proteſtando inde abiſſent, Regni
Conventus ſuum progreſſum habere ne-
queat: Cui proinde Nunciorum Terre-
ſtrium Marſchallus variis conſiliis oc-
currere & obſistere conabatur. Poſt-
quam vero ejus conatus irritus eſſet, &
Nuncii Terrarum in eorum ſententia
conſtanter manerent, permiſit tandem
Regia Majeſtas, licet invita, ut vale ſi-
bi dicerent, quod etiam factum eſt: &
ita ille Regni Conventus per illam lon-
ge prædictam rupturam tandem irritò
eventu ſolutus eſt. Ubi præcipuè hoc
notandum erat, quod hac ipſa die veſ-
peri, cum hæc ita agerentur, ſe de no-
vo Cometa, qui per fenestram ex Se-
natorum Camera aliquot horis conti-
nuis videbatur, conſpiciendum dede-
rit, & quemadmodum prior, qui die
14. Decembr. primum ſupra hunc ho-
rizontem ſe videndum præbuerat, ſuos
radios verſus Meridiem jaculabatur, ita
hujus cauda erat verſus Septentrionem
directa. Ab omnipotentia Altissimi ex-
ſpectandum eſt, quid hæc cæli ſigna
poſt ſe tractura ſint.

Cometa Var-
ſavia conſpi-
ciebatur ex
Camera in
qua conven-
tus Regni
ſolvebatur
multo eventu.

hierüber alhier billich nicht wenig ſpecula-
tionen. Gott der Herr wende alles in gna-
den!

A Paris le 9. Janv. 1665.

ON a veu voltiger & s'entrebatre ſur
les montagnes de Languedoc des fan-
toſmes ſans teſtes & tout de feu. Deux dra-
gons en feu ont auſſy paru ſur la Loire pres
de Saumur. A Marſeille on a pareillement
veu un vaiſſeau tout en feu, ſur laquelle
Canon ayant eſté tiré, il ſe ſepara en deux,
& fut porté de divers coſtez, & quelques uns
eſcrivent de Normandie, avoir remarque un
nouveau Comete, differend du precedent par
ſa ſituation.

Varſchau den 9. Januar. 1665.

En 7. dieſes war der terminus exſpi-
rationis Comitiorum, und gieng
nach vielen controverſien endlich der
Landbothen ſchluß dahin / daß weilten etliche
auß ihren mittel proteſtando davon gangen
wären / der Reichstag ſeinen fortgang nit ha-
ben könnte: demed dan der Landbothen Marſchall
durch allerhand anſchläge vorzukommen und
zu begegnen trachtete. Nach dem aber ſeine
mühe vergebens / und die Nuncii Terrarum
auß ihrer meinung beſtändig blieben / bewillig-
ten endlich Ihro Maj. wiewohl ungern / daß
ſie von derofelben abſcheid nehmen möchten /
welches auch geſchah / und alſo der Reichs-
tag durch den lang beſagten riß endlich unver-
richteter ſachen getrennet wurde. Und war
beſonders zu mercken / daß eben an den heütigen
tag abend / da dieſes alſo vorgienge / ſich auß
neue ein Comet / der durch das fenſter auß der
Senatoren ſtuben / etliche ſtunde nach ein an-
der zuſehen war / bewieſe / und wie der vorige
ſo am 14. Decemb. ſich zum erſtenmahl über
dieſen Horizont ſehen laſſen / ſeine ſtrahlen ge-
gen mittag ſchoſſen / alſo war deß izigen ſeit
ſchwanz gegen mitternacht gerichtet. Und
ſtehet von der Almacht des höchſten zu
erwarten / was dieſe Himmelszeichen nach
ziehen ſich werden.

Brema

Brema 3. Februarii 1665.

Cometas non sine causa è cæli theatro hominibus jussu, Supremi rerum Præsidis, conspiciendos exhiberi, vix quisquam est qui dubitet. Colores nubium matutinos, vespertinos suos habere significatus, proprio approbat suffragio Christus, os veritatis. Quidni ergo extraordinariæ tremendæque faces terricolis novi quid præsignificarent, portenderent? Quin si omnem historiam evolavimus, incendia Cometarum nunquam absque ingenti terrore illuxisse perspectum atque exploratum erit. Quanquam vero sunt, quibus arrideat illud Aristotelis: *Novus quivis Cometes mortalibus ipsis aut prosperrimum fortuna successum, aut summum aliquod detrimentum portendit.* Plerique tamen Sapientium calamitatum, has crinitas barbatae stellas habuerunt. Claudianus, eloquæ Romanæ fulgor ait, *Et nunquam in calo spectatum impunè Cometam.* Ipse Tullius author, si quisquam, gravis; *Abultima*, inquit, *antiquitatis memoriâ notatum est, Cometas semper calamitatum prænuncios esse.* Et earum quidem non vulgarium aut levium, sed maximarum, sed horribilissimarum, quarum irâ in Israël æstuans Deus optionem dat Davidi, famis videlicet, belli & pestis, juxta illud vulgare: *Funera, bella famemque ferunt ventosque Cometa.* Quæ cum ita sint, pertinaciæ, imo barbariei cuidam adscribendum æstimamus, Cometam, qui nobis atque universæ inhabitatoribus terræ, hisce sex integris ab initio Decembris anni nuper elapsi septimanis fulsit, velut instantium malorum monitorem temerè aspernari ac præfractè contemnere velle. Etsi vero mortalium nemo certò definire queat, quid præcisè mali ille prædixerit, nec vanis Astrologorum judiciis facilè sit adstipulandum: Si quid tamen conjectare licet, non videntur multum à scopo aberrare, qui è signis sive picturis cælestibus, quas percurrit, bellum navale idque vehemens atque diuturnum prædicere audent. Ante quadrienium nova stella in gutture aquilæ cælestis visa, tristi eventu docuit Romanæ guttur aquilæ Turcicis, Tartaricisque armis impetendum fuisse. Hæcce verò nostra hydram primam aquaticam occupavit, inde per Orionem, virum pugnacem, perque Eridanum Fluvium, ad ipsas balænæ fauces, denique ad cornupetas Taurum atque Arietem permeavit. Quanquam in isthoc præfagio non multum artificii locamus, ubi mutuis armis sese jam invasere Angli & Belgæ, gens utraque animosa, suisque adeò intonuerunt tormentis, ut Atlanticus paveat Oceanus, *Collaque turbatis Neptunus subtrahat undis.* Neque tamen nos extra teli jactum constitutos putabimus: quam enim facile est rerum Domino, panis (quo sustentamur) baculo, ut ipse apud Ezechielem loquitur, fracto, aut peste nondum sopita, sed sub brumali nive quasi delitescente, nos castigare? Cætera relinquenda Deo sunt, nobisque id unice agendum, ut iratum Numen precibus placemus, missis hominum delicatiorum curiosulis indagationibus, quos hic metus tenet anxios, ne si novum hoc Astrum luem quandam interminetur, ipsis brevi moriendum sit, quasi vero à morte tutiores sint si pauci, quam si multi moriantur.

Parisiis die 20. Febr. 1665.

Iteræ Madritio referunt, quod Cometa, qui ibi apparuit, præfagiat morbos in Regno Hispaniæ: supra quem Author quidam Hispanus observavit, quod apparitionem similis Cometæ Anno 1580. fuerit secuta mors Regiæ Hispaniæ, & alter, qui se dederit conspiciendum Anno 1618. præfagierit mortem Papæ, Imperatoris & Regis Hispaniæ.

De Paris le 20. Fevr. 1665.

Es advis de Madrit disent, que la Comete, qui y aparut, presage des maladies dans le Royaume d'Espagne: sur la quelle un Autheur Espagnol a fait remarquer, que l'apparition d'une semblable en 1580. fut suivie de la mort d'une Royne d'Espagne, & une autre, qui se fit voir en 1618. presagea la mort du Pape, de l'Empereur, & du Roy d'Espagne.

Cometa Hispaniæ mala portendero putatur.

Cometam 1618. secuta mortis Principum.

Custrino

Custrino die 14. Martii 1665.

QUod attinet ad sententiam nostri Mathematici Domini Doctoris Muileri, ille de hoc argumento nil imprimi facit, dicens quod malit esse ultimus quam primus in suo iudicio. Præterea habentur hîc diverſi tractatus de Cometa nuperrimè viſo, ſed non concordant ſimul. Non dubito quin omnes habeantur Hamburgi.

Mediolani 1. Apr. 1665.

HAbemus ex Hispania, quod in Caſtilia veteri fuerit occiſum monſtrum, quod cum terrore habitantium illîc voraverit homines integros. Tenuit à parte anteriori ſimilitudinem Crocodili, & à poſteriori, jumenti: habuit quatuor brachia & quatuor manus, & à latere dextro formam Cometæ, in qua viſæ ſunt quatuor literæ, ſcilicet. A. G. B. I.

Monſtrum
in Hispania
horrendum.

Regiomonti die 10. April. 1665.

CLarif. Dominus Concius tibi promittit reſponſum: quod habuit jam paratum. Sed correxit in eo aliqua. Audio ſcribere eum aliquid de Cometa, & non concordare cum Ampliſſimo Domino Hevelio. Nos admiramur hic novum Cometam, & tres Soles, (quos vidimus in ſpeculo:) & ſtellam, quæ eſt viſa verſus Meridiem prope Lunam ſpacio aliquot horarum. Et accepimus nova ſimilia ex aliis partibus mundi, ſicut inter cætera, quod viſus fuerit Berolini ignis de cælo lapſus. Hæc omnia faciunt ut precemur, quo bonus Deus miſereatur noſtri, ut condonet nobis omnia noſtra delicta, & longe à nobis eſſe velit ſuas caſtigations, quas nobis minatur. Reſtat ut dicam quod attinet ad tuum opus de Cometis. Agnoſco me habuiſſe quaſdam conſiderationes è contrario reſpectu unius & alterius circumſtantia & modi agendi. Sed nolo retinere tuas bonas cogitationes & curſum tuorum propoſitorum conſecratorum bono publico. Imo vero potius in toto inſtituto, in quo te vis monſtrare amatorem boni publici, adjungo libenter antiquum votum:

I bone, quo virtus tua te vocat: i pede fauſto
Grandia laturus meritorum præmia — —

De Cuſtrin le 14. Mars 1665.

QUant à ce, qui touche ici le ſentiment de noſtre Mathématicien Monsieur le Docteur Muller, n'en fait rien imprimer, diſant qu'il aime mieux eſtre le dernier, que le premier de ſon jugement. Outre cela l'on a de divers traictéz ici de la Comete dernièrement veüe, mais ils ne s'accordent pas enſemble. Je ne doute point qu'on les aura tous enſemble à Hambourg.

Milano 1. Aprile 1665.

ABbiamo di Spagna, che nella Caſtiglia vecchia era ſtato ucciſo un Monſtro, che con terrore di quegl' abitanti mangiava gli huomini intieri. Teneva della parte davanti ſembianza de Cocodrillo & di dietro di giumento: aveva quattro braccia è quattro mani, e nel fianco deſtro la forma d'una Cometa, dentro la quale ſi vedevano quattro lettere cioè A. G. B. I.

A Cöniſberg 10. Avril 1665.

MOnſr. Concius vous promet la reſponſe: la quelle il avoit deja preſte: mais il y a corrigé quelque choſe. J'entens qu'il eſcrit quelque choſe de la Comete, & ne s'accorde gueres avec Monſr. Hevelius. Nous admirons ici une nouvelle Comete & trois Soleils (que nous avons veu dans le miroir) & une eſtoille, la quelle a eſté veüe environ le Midi auprès de la Lune l'eſpace de quelques heures. Et avons appris des nouvelles ſemblables d'autres parts, comme entre autres, qu'on a veu à Berlin, le feu tombé du ciel. Tout cela nous fait ſouhaiter, que le bon Dieu ait pitié de nous, pour nous pardonner toutes nos fautes, & eſloigner de nous ſes chaſtiments, dont il nous menace. Au reſte pour ce qui eſt de voſtre œuvre des Cometes, j'advoüe d'avoir eu quelques conſiderations à l'encontre, au regard de l'une & de l'autre circonſtance, & la maniere d'agir. Mais je ne veux pas arreſter vos bonnes penſées ni le cours de vos deſſeins conſacrés au bien public. Et plutôt en tout ce en quoy vous voulez vous monſtrer amateur du bien public, j'adjoins volontiers l'ancien vœu:

I bone, quo virtus tua te vocat: i pede fauſto
Grandia laturus meritorum præmia — —

Regiomonti

Concius Au-
tori reſpon-
ſum per Ami-
cum promiſit.

Concius diſ-
ſentit ab He-
velio.
Soles tres Re-
giomonti viſi.

Prodigia Be-
rolini viſa.

Votum Chri-
ſtianum ap-
parentibus
Cometæ & a-
liis ſignis cæ-
leſtibus.

Auctori Ami-
corum qui-
dam diſſua-
debat initio
inſtitutum,
poſtea in illud
conſenſit.

Regiomonti die 12. Aprilis S. N. 1665.

Königsberg den 12. April 1665.

Cometa qui circa medium Decembris proximè præteriti anni primum se videndum exhibuit, die 18. Februarii hujus anni circa vesperam nudis oculis hic adhuc visus est. Posthæc incipiebat se crepusculo, & abhinc prorsus radiis Solis occultare, quoniam propter suum cursum ocyor illo (Sole) ab Oriente versus Zephyrum processit, eumque tandem consecutus est. Propterea etiam per aliquod tempus invisibilis factus est, quia circa tellurem ad latus Solis, atque ita interdiu decurrit. Quandoquidem autem eum jam præteriit, & præcedit, oritur mane statim post primam, & quidem in Pegaso, quod sidus Astrologi iis qui sincere studiis incumbunt præposuerunt. Accedit ad Cygnum subinde propius, qui etiam his addicitur. Deus faxit, ut terrestria lumina cum Deo illos irradiant! Tendit modo suam caudam iterum versus zephyrum, attamen in Australem angulum, quoniam Solem à Borrhapeliote habet, & Cometarum natura est, à Sole suos radios avertere. Claritate sua parum vel nihil diminutus est. Ab illo tempore, quo nobis visibilis factus, per rectissimam viam, discessit ab astro, juxta quod primum apparuit, ad 210. gradus, vel 7. ejusmodi partes, in quarum 12. maxima peripheria totius cæli posset dividi. Deus avertat istud malum à nobis, quod istiusmodi portenta mundo annunciare solent!

Vienna 12. April. 1665.

Præterea supra hunc Horizontem novum Cometa sidus videtur, quod à Mathematico P. Mullero Jesuita observatum est, nempe quod ejus magnitudo ad 20. grad. id est 300. milliaria se extendat. Habet concitatissimum motum, & vertit se ab Oriente ad Occidentem versus.

Vienna die 12. April. 1665.

Novus iterum Cometa secundum oculorum judicium decuplo major priori, qui ante paucos menses in

Der Comet so umb das mittel des Decembris nechst verwichenen Jahres zu erst sich hat sehen lassen / ist den 18. Febr. dieses Jahres umb den abend / mit bloßen Augen allhie annoch gesehen worden. Nach diesem begunt er sich in die abends-dämmerung / und denn hernach gar in die Stralen der Sonnen zu verstecken / weil er vermöge seines lauffs / schneller als sie von Osten in der Schräge gegen Westen fort gegangen / auch endlich dieselbe erholet. Darumb er dan auch eine zeitlang unsichtbahr geworden / angesehen er umb die erde an der seiten der Sonnen / und also des tages über gelauffen. Alldieweil er aber dieselbe nunmehr so fürbey gangen / und ihr vorläufft / gehet er des morgens früh nach glock eins auff / und zwar in dem Pegaso, welches gestirn die auß dem Himmel Glücksverkündiger denen mit aufrichtigen studirten umgehenden vorgesezt haben. Er tridt dem Schwan immer näher und näher / welcher auch diesem vorgestellet wird. Gott aber gebe / daß die Irdischen Lichter / nebst Gott / sie wohl anstralen möge! Er sträckt anisz seinem schweiff wieder gegen Westen / doch nach dem Südlichen winckel zu / weil er die Sonne von Noord-Osten hat / und der Cometen natur sey / von der Sonnen ab / ihre strahlen zu werffen. Er hat an seiner klarheit wenig oder nichts abgenommen. Von der zeit an / als er uns sichtbahr geworden / ist (den geradesten weg zu massen) verrücket von dem gestirn / bey dem er zu erst erschienen / auff 210. grad oder 7. solcher theil in deren 12. der größte umbzirkel des ganzen himmels möchte getheilet werden. Gott wende dasselbe übel von uns ab / welches dergleichen portenta der Welt zuverkündigen pflegen.

Cometam in Corvo, Lepore & Pegaso visum, unum eundemque esse Regiomontanus observator putat.

Pegasi sidus studiosis humaniorum literarum præponitur.

Wien den 12. April. 1665.

Sonsten wird über diesem Horizonte ein newer Cometstern gesehen / welcher von einem Mathematico namens P. Mullerus Jesuita observiret worden. Daß dessen größe in die 20. grad. daß ist / 300. meil weges sich erstrecke / habe gar einen schnellen lauff / und wende sich ab Oriente ad Occidentem versus.

Wien den 12. April. 1665.

Es hat sich dieser orten wiederumb ein newer Cometstern dem augenschein nach zehnmal größer / als der

Cometa in Pegaso major priori decuplo putatur.

C

cælo

cælo constitit, videndum sese præbuit.

Helsingia die 18. April. 1665.

Præterea ante aliquot dies Cometa hic visus est, qui major & clarior est priore. Initio hora secunda matutina versus Borrhapeliotem ortus est, sed jam non prius se quam post tertiam matutinam præbet conspiciendum, & tam diu quidem usquequo ipsum diurna lux ex oculis auferat. Habet valde magnam & longam caudam, quæ in Noto-Zephyrum dirigitur. Significatio talium differentium Cometarum, qui tam brevi temporis spatio identidem apparuerunt, Deo Opt. Max. optimè nota est, qui omnia imminetia mala avertere propitius velit!

Parisiis 18. Aprilis 1665.

Quod reliquum est, præbet se hic ab octo diebus conspiciendum novus Cometa, versus Notapelioten prope Horizontem: de quo mox varios discursus percipiemus.

Parisiis 18. April. 1665.

Prodigia ad urbem Romanam visa.

Literæ Romanæ dicunt, quod terra ibi fuerit aperta in vicinia urbis illius, magnitudine 800. pedum longitudinis & 200. pedum latitudinis, quæ excussa est grandis quantitas cinerum & ignis: quod plura alia prodigia ibi evenierint, inter alia unius hominis, qui apparuerit cuidam opilioni, qui illi dixerit acciperet ex grege quod sibi placeret. Ideo hicce homo illi dixit, iret ad suum dominum, eique diceret, quò sibi mitteret aliquid optimum ex grege. Dominus verò ille videns usum linguæ rediisse isti muto, totus præ gaudio gestiens, iussit illum adire hominem, eique dicere, ut accipiat non solummodò optimum ex grege, sed totum gregem, quem sibi offerat; quemque si accipiat, magno beneficio se obligatum iri. Atque hæc opilio retulit illi homini, qui illi respondit, se gratias domino ejus agere, nec hoc quod sibi offeratur desiderare, sed id solummodò se rogare, ut se emendet,

vorige/ so vor wenig monathen am Himmel gestanden/ sehen lassen.

Helsingier den 18. April 1665.

Sonsten hat man alhier wieder etliche tage hero einen Cometstern gesehen/ welcher grösser und heller ist dan der vorige. Ist anfänglich des morgens glock 2. in Nord-Osten auffgangen/ aniso aber lasset er sich nicht eher dan des morgens nacher glock 3. sehen/ auch so lange biß ihm der tag seinen schein benimmet. Hat einen sehr grossen und langen schwanz/ welcher sich recht nacher Sud-Westen strecket. Die bedeutung solcher unterschiedlichen Cometen/ so sich in so kurzer zeit auff ein ander sehen lassen/ ist dem lieben Gott am besten bekandt/ welcher aller bevorstehende übel in gnaden abwenden wolle.

Paris den 18. April 1665.

Schließlich läßt sich alhie siedert 8. oder 10. tage ein neuer Comet in Sud-Ost sehen/ dem Horizont gar nahe/ von welchem man hiernächst allerhand discursus vernehmen wird.

A Paris 18. Avril 1665.

Les lettres de Rome disent, que la terre s'y est ouverte aux environs de cette ville, de la grandeur de 800. pieds de longueur, & de 200. pieds de largeur, par où est sorti grande quantité de cendres & de feu: que plusieurs autres prodiges y sont arrivés: entre autres d'un homme qui s'est apparu à un Berger, luy dit de prendre ce qu'il luy plairoit: dont cet homme luy dit d'aller dire à Son Maistre, de luy envoyer le meilleur du troupeau, ou ce Maistre voyant la parole revenue à ce muet, tout ravi qu'il fust, dit à ce valet de luy dire qu'il ne prit non seulement le meilleur, mais de luy offrir le tout & qu'en les prenant il l'obligeroit, ce que le Berger rapporta à cet homme, le quel luy respondit, qu'il le remercioit mais seulement qu'il prioit de s'amender, & ainsi de mesme tout le peuple, & luy dit, que les Cometes cy-devant apparues dans ces lieux n'estoient autres marques, que grandes famines, pestes qui devoient arriver bientoist & en suite disparut. Les nouvelles en esté & pa-

& pariter omnis populus; Dixit etiam illi, quod Cometæ qui nuper apparuerint in illis locis, nil aliud significaverint, quam grandes famæ, pestesque, quæ debeant venire brevi. Posthæc disparuit. Hæc nova dicta fuere in arce Lupara & in Aula Archiepiscopali.

Vienna die 23. Aprilis 1665.

Qui die quinta hujus mensis hic apparuit Cometa, usque ad 14. ejusdem, ab illo autem tempore non amplius visus est: hujus sicut & prioris apparitiones maxima ex parte naturalibus rationibus adscribuntur. Qua de re paulo post aliquid typis impressum conspicietur.

Parisis die 24. April 1665.

In his oris apparet adhuc novus Cometa, grandior & rubicundior præcedentibus, cum diversis aliis prodigiis. Quod facit credere quosdam quod finis mundi appropinquet. Supra quod factum est tetrastichon, quod quidam volunt venditare pro antiqua centuria Nostradami. Sed semper certissimum est, quod ira Dei videatur in diversi generis signis, quorum maximum est injustitia, quæ regnat per orbem universum

Tum cum acumen teli sustentatum duobus palis

Inveniet sex crescentes Lunas sequentes continua serie:

Et cum sex cruces præcedent bis tria,

Mala erunt completa, & omne balsamum inutile.

M CCCCCC XXXXXXVI.

Varsovie die 24. Aprilis 1665.

Magnus Dux Moscoviæ desiderat pacem cum Repub. Sed ut dicam verum, nostris quoque rebus illa valdè conducere. Propterea mandatum est ut homines jejurent & precentur Deum publicè, quo nobis faciat istam gratiam, ut nobis donet pacem desideratam, & longe à nobis omnia hæc mala, quæ tot Cometæ præfagiunt & nobis minantur, avertat.

rapportées au Louvre comm' aussy à l'Archevesché.

Cometas nuperos mala significare spectrum prædixisse fertur.

Wien den 23. April 1665.

SEr den 5. dies alhier erschienene Comet ist biß auff den 14. ejusdem, seithero aber nicht mehr gesehen worden/ und sollen dieses/ wie auch des vorhergangenen Erscheinungen mehrentheils der natürlichen rationibus zugeeignet werden: davon nechstens was in den Druck kommen soll.

Cometæ naturalibus causis adscribuntur.

De Paris 24. Avril 1665.

DAns ce pais-ici paroist encor une nouvelle Comete bien plus grande & plus rouge que ne l'ont esté les précédentes avec divers autres prodiges, ce qui fait croire à quelques uns que la fin du monde s'approche, surquoy on à fait un quattrin, qu'on veut faire passer pour une vieille centurie de Nostradamus. Mais toujours est-il bien certain, que l'ire de Dieu se fait voir dans diverses sortes de signes, dont le plus grand est l'injustice ce qui regne par tout l'Univers

Cometa nuperus finem mundi proximè præcedere putatur.

Nostradami celeberrimi Astrologi Galli prophetia venditatur.

Injustitia ubique regnans certissimum ira divina signum est.

Alors qu'un bout de dard soutenu de deux pieux

Trouvera six croissans de survivant à la file

Et que six croix devançant trois fois deux

Les maux seront au comble & tout baume inutile.

M CCCCCC XXXXXXVI.

à Varsovie 24. Avril 1665.

LE Grand Duc de Moscovie desire la paix avec la Republ. Mais pour dire vray, elle nous viendrait aussi fort à propos. C'est pourquoy on à commandé de jeûner & prier Dieu publiquement de nous faire cette grace, que de nous donner la paix désirée, & esloigner de nous tous ces maux, que tant de Cometes presagent & nous en menacent.

Polonia commoda foret pax cum Mosco.

Jejunia & preces in Polonia indicantur.

Pratylavia 1. May 1665.

Quidam bonus Amicus scribit ex Hungaria inferiori in literis die 21. April. S. N. datis, quod ibi quoque viderint Cometam, qui versus Orientem conspicuus ad Austrum progrediebatur, comam sursum spargens: qui hic à Patre Jesuita Moreto observatus est.

Varsovia 1. May 1665.

Ovum gallinae portentosum Varsoviae allatum.

Signa caelestia & terrestria poenitentiam urgent.

Poloni variis signis ad poenitentiam agenda urgentur.

Monstrum in Hispania repertum.

Prodigium in Styria visum.

Ante aliquot dies apportatum est in hanc urbem ovum gallinae, supra quod conspiciuntur evidenter figurae gladii, crucis flammæ, virgæ & arcus intensi. Ita habemus Cometæ, & tot alia præfagia in cælo & suprà terram, quæ nobis prædicant poenitentiam, cujus adhuc exigua apparent indicia.

Vienna 2. May 1665.

Nunciatum est huc præterea ex Hispania, in Castilia Veteri, in montanis monstrum inventum esse 30. pedes longum, 4. altum, cujus species instar semihominis, Crocodilis & Satyri cornuti erat Cometâ, & 4. literis, scil. A. G. B. I. insignitum, cujus delineatio proxime sequetur. Referunt etiam extra ordinem scriptæ literæ Grætio, die 24. Aprilis ibidem visum esse luce media in cælo coruscantem insignem acinacem.

Dantisci die 6. May 1665.

Globus igneus ad Dantiscum à calo labi visus.

Heri mane albescente die sub auroram ingens globus igneus è cælo eadem via, qua antea Cometa suum cursum direxerat, prope hanc urbem in (vulgo Nahrung) in terram decidit, & magnum sonum sclopi instar edidit, quod vigiles in vallis, ut & qui in propugnaculo, ad quod Vistula exonerat se in mare excubias agebant, pariter & adveniens tabellarius uno animo & ore confessi sunt.

Prognosticon Italicum Cæsari exhibitum eventibus rerum adhuc refellitur.

Italicum Prognosticon Sacræ Cæsareæ Maj. super Anno 1665. & sub initium ejus conspecti Cometæ efficacia communicatum

Breslau 1. May 1665.

En guter freünd schreibt auß Niederrhyn / unterm dato den 21. April. S. N. daß sie hetten auch alda den gegen Osten sichbahren / und Sudwärts laufenden / auch den strauß über sich fahrenden Comet gesehen: welcher hier auch von dem Patre Jesuita Moreto so observiret ist.

A Varsovie le 1. May 1665.

Es jours passéz on a apporté en cette ville ici un oeuf de poule, sur le quel on voit evidement les figures d'une espée, d'une croix flamboyante, d'une verge & d'un arc bandé. Ainsi nous avons des Cometes & tant d'autres presages au ciel & sur la terre, qui nous preschent la repentance, à la quelle il y a encor peu d'apparence.

Wien vom 2. May 1665.

Es ist sonst auß Spanien anhero avisiret worden / das man in Castilia la Viega in den gebürgen / daselbst ein monstrum gefunden von 30. schue lang / und 4. hoch / dessen gestalt / wie ein halber mensch / Crocodil und Satyr, mit hörner gewesen / mit einem Comet und 4. Buchstaben / als A. G. B. I. gezeichnetes / worvon mit nechsten ein abriß erfolgen solle. So melden auch die extraordinarii eingehoffene brieffe von Grätz / daß den 24. April. daselbsten ein schöner Sabel im hellen tag am himmel gesehen worden.

Dantzig 6. May 1665.

Estern morgens gegen anbrechendem tage in der morgen röthe / ist eine grosse feuer-kugel vom himmel / des strichs wie der Comet seinen lauff gerichtet / nahe bey dieser Stadt in der Nahrung / auff die erde gefallen / und einen grossen schlag gethan / welches die wachten auff den wällen / wie auch der Weichselmunde / imgleichen der inkommende postillion, alle einmüthiglich und einstimmig außgesaget.

Welches Prognosticon so ihrer Kaysersl Majest. über das 1665. Jahr / und dessen in anfang scheinenden Cometæ würckung mitgetheilet worden

per

per
A. S. I. V. & M. D.
in linguam Germanicam versum.

Quando Sol in Cancro erit, & ratione conjunctionis in cauda Draconis, tunc meliorem scientiam futuri miri statûs consequemur.

Primò diffundent sese aquæ supernaturalem in modum exundantes, multaque loca inundabunt: postea multæ pravæ humiditates cum ventis vehementibus orientur. Quocirca omnibus in locis percipientur res nunquam antehac auditæ: prout quoque terræ motus terribiles cum magnis fragoribus & strepitu fient. Homines præ timore & desperatione angentur: sylvæ horrendum in modum perstrepent: multæque arbores è locis suis transferentur: multæ ditiones, urbes & arces funditus corruent: antea verò prodigia quædam conspicienda se præbunt: Sol & Luna lumen suum amittent, eodemque mane conspicietur arcus dimidiatus ruber, qui bellum denunciabit, ut & terræ motus sentietur, qui ab Oriente usque in Occidentem subsequetur.

Circa hoc tempus Illustrissimus quidam Princeps huic mundo vale dicet, & dicto terræ motu multi homines omnino mortui concident: alii verò præ timore & horrore haud exiguo tempore vagi palabuntur. Initium hujus calamitatis dabit S. Laurentii nox. Cætera Deo nota sunt. Nostrum est Sacræ Cæsareæ Majestati Vestræ potius bona prædicere, & omnia prospera ac salutaria vovere, inprimis verò illa portenta, quæ ejus populos, regiones & ditiones concernunt, probè considerare ac declarare, quò tempestivè & feriò homines resipiscant. Suademus igitur Sacræ Cæsareæ Majestati Vestræ pro sui cura, ut dispiat solidè ac firmiter exstructum aliquod palatium, in valle tenebrosa situm, & circumcirca montibus cinctum, ubi circiter 20. diebus commoretur.

Hoc Prognosticon similiter à Serenissimo Electoris Saxonie Astrologo, & aliis Præstantissimis Viris probè examinatum & pro vero agnitum est.

Die 15. Maji magnæ bellorum expeditiones suscipientur.

durch
A. S. I. V. & M. D.
in Teütsch gebracht.

Wann die Sonne im Krebs seyn wird / und der zusammenkunft nach in Drachen Schwanz / alsdann wird man von künfftigen wunderlichen zustand bessere wissenschaft erlangen.

Erstlich werden sich die wässer übernatürlich ergiessen / und sehr viel örter überschwemmen: nach solchen werden viel böse feuchtigkeiten sich erheben / mit grossen winde. Dabey wird man an allen orten sachen vernehmen / dergleichen vor diesem nicht erhöret worden: massen sich auch schreckliche erdbeben mit grossen krachen und brechen herfür thun werden / die menschen in furcht und zagen sich sehr vertieffen: die wälder grausam brausen / und viel bäume von ihren stellen weichen: viele herschafften / Sädte und schlöffer untergehen: Vorhero aber sich etliche zeichen sehen lassen / Sonn und Mond ihren schein verliehren / und selbigen morgen wird man einen halben rothen bogen sehen / der krieg bedeuten sol / wie auch erdbeben / welches von auffgang bis zum niedergang erfolgen wird.

Umb diese zeit wird ein hohes haubt diese Welt gesegnen / und zu erwehnten Erdbeben werden viel leute gar todt bleiben: andere aber von furcht und schrecken eine geraume zeit herum wandern. Der anfang solches ungemachs wird seyn St. Laurentii nacht. Das übrige ist Gott bewußt. Unsers orts wil sichs gebühren Ewer Maj. viel mehr guts zusagen / und alles glück und heyl zu wünschen / bevorab aber die wunderbegabnüssen / die seinen Völkern / Landen und Herschafften betreffen möchten / in gewisse betrachtung zu zihen / damit sie in zeiten eine ernst busse thäten: rathen demnach Ehre Maj. für dero vorsorge / sie wolten sich nach einem wohl gebawten starcken Pallast oder Residentz umbthun / in einem finstern thal gelegen / allenthalben mit bergen umgeben / etwan 20. tage aldar sich zu enthalten.

Dis Prognosticon ist gleicher gestalt von dem Chur Sächsischen Astrologo und anderen vornehmen Leuten reifflich überleget / und vor wahr erkandt worden.

Den 15. May werden grosse Kriegs-verfassungen zu hand genommen werden.

Die 29. Junii duo Illustrissimi Principum mortem obibunt.

Die 10. Julii Princeps quidam sua de quibus diu contendit, recuperabit.

Die 12. Julii magna portenta & miracula conspiciuntur.

Die 19. Julii recipit & alius Princeps sua.

Die 21. Julii seditiones magnæ oborientur.

Die 19. Augusti magnus & intolerabilis æstus ingruet.

Die 19. Octobris nova lex novumque imperium prorumpet.

Die 12. Novembris per universum orbem magna sanguinis profusio dabitur.

Die 15. Novembris Dimidia pars hominum desiderabitur.

Die 20. Novembris Mira miris augentur.

29. Juny gegen 2. hohe häubter mit tode ab.

10. July wird ein grosser Herr seine freyheit / und daß seinige wieder erhalten.

12. July wird man grosse zeichen und wunder sehen.

19. July bekomt ein ander Fürst das sein wieder.

21. July werden sich empörungen anfangen.

19. Augusti wird grosse unleidliche hitze einfallen.

19. Octob. wird ein new Gesetz und Regiment herfür brechen.

12. Nov. wird durch die ganze Welt ein grosses blut vergiesen entstehen.

15. Nov. wird man die helffte der Leute missen.

20. Nov. wird man wunder über wunder hören.

Vismaria die 18. May 1665.

Prodigia ad Colbergam visa.

Rumor spargitur Colbergæ ignem de cælo lapsum esse, & vocem Væ exclamantem auditam esse. Deo notum est, quid istud significaturum sit.

Contentiones Concionatorum Protestantium in Marchia.

In Marchia inter Evangelicorum & Reformatorum Concionatores contentiones & dissidia acerba intercedere ajunt. Videtur (proh dolor!) operationes Cometarum jam jam manifesto sese exferere.

Wismar vom 8. May 1665.

Es gehet eine rede / daß zu Colberg feuer vom himmel gefallen wäre / und darauff eine stimme Wehe schreyende / gehört worden sey. Gott ist es bekand / was es wil bedeuten!

In der Mark / sollen zwischen den Evangelischen und Reformirten Predigern viel widerwertigkeiten fürlauffen. Es scheint leider! die Operationes der Cometen lassen sich handgreifflich spüren.

Exempla literarum, argumenti Cometici occasione, inter Auctorem & Viros quosdam Præstantiss. qui justis de causis nominari noluerunt, commutatarum.

Ex Marchia Hamburgum die 28. Martii 1665.

Electo Brandenburg. com-mendatur.

*Ratisbonensis Conventus Imperii res dubia. * Ratisbonæ orta de jure & ratione suffragii controversia.*

Frequentes, imo assiduæ de rebus, quæ in Comitibus Ratisbonensibus agitantur, literæ in aulam Serenissimi Electoris nostri, qui aliis omnibus laudibus, & hanc cognitionis & adjudicationis rerum quæ ubique geruntur, addit, perferuntur. Ex quibus quæ scitu digna fuerint, Te id postulante & orante, non invitus ad Te perscribam. Scito itaque, statum rerum in illis Comitibus fere eundem semper manere, id est confusum, perturbatum, ita ut nihil quam Comitiorum ac consiliorum tam diuturnorum abruptio-nem, cum magna animorum exacerbatione & divisione, minetur. * Scilicet dum in Collegio Principum id agitur, ut possit concipi certa & constans Capitulatio Cæsarea

Cæsarea (vos Pacta Conventa vocaretis) qualis octavo Instrum: Pacis articulo sancita est, Directorque Austriacus cum Magdeburgico Delegato de ratione suffragii altercatur, gravis casu, an studio non facile dixerim, controversia orta est, quæ omnium fere consiliorum negotiorumque stitit cursum. Dum enim multi pro libertate suffragii, quod citra controversiam omnemque contradictionem, præsertim in Comitibus, Ordinibus Imperii competit, cum hoc certant alii, cum isto simul communem libertatem tuentur, non solum tot hebdomadas controversia ista consumpsit, sed & Comitibus tristem abruptionem adferre velle videtur. Frustra lucusque in componendis istis controversiis tam Reverendissimus D. Archiepiscopus Salisburgensis, quam alii laborarunt, & tanto morbo commoda adhibuerunt remedia. Itaque multi verentur, ne paulò post tristem Comitiorum eventum, vel potius solutionem absque eventu prospero videamus, magno certe cum dolore omnium boni publici amantium. Quidquid autem de eo futurum sit, me hac de re brevi certiorum Te reddere posse spero. Utinam mihi tam beato esse liceat, quo aliquid læti ad Te perscribam! Serenissimus quidem noster per suos rem fortiter agit, ut Comitia prosperrimum consequantur eventum. Interim vellem, ut & Vestra Comitia Polonica optatum fortiantur eventum, utque ea de re quamprimum ad Te perscribere aliquid queam. Certe istis quoque Comitibus (a) pariter ac prioribus infaustum eventum multi augurantur ex eo, quod aliquot Comitula Provincialia fuerint rupta. Dolendum profecto est res Europæas (b) nunc adeo infirmo, ut sic dicam, talo, & lubrico stare loco. (c) Polonia vestra, nostra vicina, multiplici & gravissimo bello tam diu agitata & vexata, non tantum pristinum statum non recuperat, sed magis magisque novis periculis & motibus concutitur. Imo res ibi ad aperta dissidia & motus civiles vergunt. Quò eas forte & exterorum quorundam studia impellunt. In eadem, ut sic dicam, navi navigat Germania nostra (d). Nam quod sperabamus nos magno pretio pacis Monaster. obtinuisse, scilicet animorum concordiam & publicam tranquillitatem, nunc iterum de eadem periclitamur. (e) Hispanica Monarchia tam vasta & præpotens non satis sibi constat, dum mortem Regis senio confecti & imbecillis infantis metuit. (f) Britannii & Batavi acerrimum parant bellum, aliosque in societatem ejus trahere contendunt. Si nunc Gallos, Svecos, Danos aliosque adspicias, illos quoque arma parare videas, vel se defensorum vel alios offensum. Nonne ex his omnibus concludendum sit, Comitum nuperum (g) non impune nos vidisse, imo eundem tot mala prænuntiassent, iisque orbis Christiani salutem aggredientibus præluxisse. Velim sententiam Tuam hic mihi exponas. Idque sincerè pro amicitie jure, quod sicut à mea parte diligenter & summo studio teneo & colo, ita itidem Te facturum non dubito. Vale.

Hamburgo in Marchiam die 3. Aprilis 1665.

Litteras Tuas decurrente mense elapso scriptas rectè accepi, multis de causis mihi acceptissimas. Ita multam eruditionem rerumque civilium scientiam, & non erga me tantum & patriam meam, sed & erga universum orbem Christianum sinceram spirant benevolentiam. (h) Nimirum & Amici & Viri Optimi officium fungentur, dum tantum boni publici studium testaris. Gratias Tibi ago de eo, quod me de rebus, quæ in Conventu Imperii Ratisbonæ aguntur, certiorum reddideris: quod Amicus, aliàs in illa luce versans, & mihi faventissimus, vel per assidua & gravia negocia, vel per infirmam valetudinem non fecit. (i) Luceat illuc bonus Genius, & ut virtutis, ita & publicæ utilitatis amor, & si nullus amplius in cælo Cometes, nullum novum fidus, vel phænomenon luceat. Cum autem Tu Tuis illis literis non minori judicio quam candore statum Conventus illius & Imperii, sed & totius ferè orbis Christiani egregia brevitate, nullam obscuritatis umbram quam, iisque optime auguratur. (k) Brevitas solet esse obscura. Brevitas clara commendatur.

spargente,

Libertas suffragii Ordinibus Imperii omnibus, præsertim in Comitibus competit.

Archiepiscopus Salisburgensis, in promovendis Comitibus Ratisbonæ industriè laborat.

Electores Brandenburgenses in concludendo feliciter conventu Imperii Ratisbonæ strenue per suos Delegatos laborant.

(a) Varsaviensis conventus Regni prior m. Jan. 1665. ruptus: posteriori m. Martii habito infeliciter præluferunt aliqui Conventus Provinciales.

(b) Europæ facies 1665. m. Mart. delineata.

(c) Polonicarum rerum status periculosus.

(d) Germanica res dissidiis agitatur.

(e) Hispanica salus à salute Senis Regis & imbecilli infantis pendet.

(f) Bellum inter Anglos & Hollandos periculosum.

(g) Cometa tot malis & motibus Europæ præluxisse putatur.

(h) Officium boni & viri & amici.

(i) Ratisbonensium rerum notitiam Auctor ab Amico Marchico habet ali-

(a) Ratibonensi Conventui quidam male contraversa de voto Magdeburgico causâ augurantur. (b) Antiquis legibus insistendum. (c) Resp. antiquis institutis conservanda. (d) Leges æque, caro emta & semel sancita, perpetuo tenende. (e) Pax Germanica multo pretio emta. (f) Legum violatores, novatores Deo & hominibus invidi. (g) Audacibus facinoribus, non semper ut initium, ita finis faveret. (h) Deus injusta causa deserit & punit. (i) Mutatio rerum ardua & periculosa, quæ ab æquo deflectit. (k) Electionis Polonica libertas Gallis non insidiat. (l) Ludovicus XIV. Rex Gallia laudatur. (m) Gallica electioni libertas Polonia multum debet. (n) Divina voluntas ubique spectanda & sectanda. (o) Nova instituta, antiquis & æquis legibus contraria, vitanda. (p) Audacibus facinoribus, non semper ut initium, ita finis faveret. (q) Ludovicus XIV. Rex Gallia laudatur. (r) Auctor methodum & rationem sui operis asserit. (s) Cometa nuperus multis orbis Christiani malis præfuisse putatur. (t) Polonicorum motuum & metuum originem eruit Auctor. (u) Polonia orbis Christiani propugnaculum. (v) Polonia in salute magna salutis Reip. Christiana pars posita est. (x) Polonia conservationem orbis Christianus singulari ratione curet oportet. (y) Cometarum apparitionem læta sequuntur. (z) Polonia officii ab omnibus commonenda.

spargente, describeris: Ego certè miror doleoque vehementer eum tamdiu & tantum pavore quodam confusum & perturbatum esse. (a) Nempe enim intestinorum quoque motuum periculum quoddam providenter à nonnullis metuebatur nuper, impediti voti Magdeburgensis occasione, dum formari firmarique partium studia, & concipi hostilia propè odia viderentur. (b) *Moribus antiquis stet res Romana virisque.* Nec (c) Romana tantum, eaque undique, sed & Polona, imo & universa Christiana. (d) Nimirum à legibus æquis, præsertim vero multo non solum labore, sed & ære & cruore emtis ac legitime sancitis: (quod certe de pace Germanica (e) plusquam verum est) nequaquam vel transversum unguem discedendum est. Tales (f) enim audaces conatus, antiquis institutis rite latis adversantes, omnium cordatorum prudentia abominatur, & industria viribus à Deo concessis instructa rejicit; (g) & quod præcipuum est, licet initio, vel etiam aliquo temporis tractu feliciter illi procedant, ad ultimum non succedunt, nec optatos effectus consequuntur. (h) Nempe quia à Deo justitiæ custode & innocentiae vindice destituuntur, & infelici exitu damnata posteris in exemplum proponuntur, ut alienis (i) malis sapiant discantque difficiles & periculosos rerum esse transitus, ubi ab æquitate disceditur. Atque hæc me nuper impulerunt, ut ad eximium quendam tam Amicum quam virum hæc verba, ut justæ libertatis patriæ indicia, darem: *Si vel favente Regum Rege Regi Poloniae superstiti Gallus succedat, æquitati tamen consentaneum foret, (k) ut lex de libertate electionis, id est de successore, nonnisi defuncto Principe & communibus suffragiis eligendo, ab Ordinibus Reip. Polonæ Gallum Henricum Valesium eligentibus lata, nunc etiam inviolata conservaretur.* (l) Atque id ipsum de Generosissimo & Magnanimo Principe Rege Gallorum feliciter imperante, nemo non promittere sibi potest. Nisi quis fortè dicat, vel cogitet, legem illam omnis hereditarii juris exsortem, (m) quæ Gallicæ electioni debeatur, saltem Gallicæ electione sancitam, per eandem rebus ita ferentibus & volentibus fatis antiquandam esse. Sed ego ad hæc dicere non vererer, (n) divinam voluntatem, quæ est semper omnium institutorum nostrum norma una instar & vice omnium, in Legum ritè ab Ordinibus Reip. (quod de illa lege verum esse nemo negaverit) latarum præscripto & recto rerum progressu, tum vero & exitu certo & tuto ac optime intelligi. E contrario (o) nova instituta legibus illius notæ repugnantia, (p) si vel prima specie læta videantur, progressu dura, Reip. periculosa, sæpe & tristitia eventus esse. (q) Quin & de Ludovico XIV. Rege Christianissimo, in quo Caroli M. magnanimitatem, & Ludovici ejus filii Pietatem, tum Arvisui Henrici M. fortitudinem & Patris justitiam maximo orbis Christiani bono concurrisse gaudemus, quique tanto studio commoda Reip. Polonæ promovet, nihil sinistri cogitandum esse. Hæc ego tum ad illum. Tuus autem in gentem meam, vobis vicinam, animus benevolentia plenus, (r) ut & instituta alioqui methodus honesta, quæque & justa, occasione nuperi, & insignis quidem ac multis de causis mirandi Cometæ, in medium dandi, me, ut paulum his excutiendis, & quidem apud Te, qui id fieri postulas, immorer, efficit. Sicut Tu in Tuis literis, (s) Cometam multis malis orbis Christiani, non tantum quietem, sed salutem ipsam appetentibus præfuisse dixisti; ita ego, quæ sint illa Poloniæ mala sive vitia, tot externorum & intestinorum (t) motuum & metuum causa, ob oculos pro jure amicitiae Tibi, & omnibus Rempub. Polonam periclitantem juvare cupientibus, ob oculos ponam. Ante omnia dico, (v) Poloniæ quod à tot seculis adhuc invictum gratiâ divinâ orbis Christiani propugnaculum contra furem Ottomanicæ potentiae arrogantiam extiterit, (w) cujus ideo in salute magna salutis Christiani orbis posita pars sit, vel maximè optandum esse, ut poenitentiam feriâ & correctione tot injuste commissorum divini auxilii, (x) contra tot pericula graviter intus & foris eam obsidentia, gratiam mereatur. Quod si vel prospera quædam (ut fieri frequenter videmus) (y) post Cometæ in Polonia appareant, (z) officii

Christiani gens nostra commonenda est. Demonstrandum enim ei est, (a) illa secunda inter experimenta probitatis esse ducenda. Notum nempe est cunctis optimè, tot exemplis obviis id docentibus, (b) Deum non tantum meritam differre poenam sapienter (prout egregia in hanc rem libellus à Plutarcho factus multa continet) (c) sed & novis subinde beneficiis tentare humani arbitrii vel ingenii potius libertatem, & ad poenitentiam peccatores allicere, ac nisi hæc subsequatur, (d) in testimonia & auctoramenta justæ vindictæ vertere. Quod adeo clarum & tot omnium (e) Sapientum, non tantum Piorum sed & Impiorum consensu, ac innumeris exemplis testatum est, ut si ea de re verbum amplius addam, meritò quis dicere mihi illud notum verbum posset: *Ubi rerum testimonia adsunt, quid opus est verbis?* Utinam & Tibi, in vicinia Poloniæ agenti, occasio detur Amicis demonstrandi, vel minimum proponendi, omnia ista mala, (f) quæ Remp. ad terram deprimunt & subvertere tentant, ex bello Cosacico, (quod inter levia pacis infidæ spiramenta (g) hoc mense Aprili non minus provincias Russiæ, quam totam quaquaversum Remp. tot bellorum ex se ortorum malis annis 17. implet) hoc verò potissimum ex (h) violata religionis libertate, omni meliori modo in tam libero æqualitatis statu munita, provenire. *Quæ enim hic reliqua spes libertatis manet*, (i) postquam Regis Jagellonis lex in hæreticos Anno 1424. lata, sed non obscure ab illo ipso, & successoribus ejus, ante stabilitam quoque plenam electione Henriciana libertatem abrogata, ac tum demum publico fœdere, juramento Regio, & nova lege ac fide publica toties abolita, velut ab Orco 1658. revocata est? Latere nempe neminem popularium meorum poterit, in fœderatione Regni Generali, pone (k) Legem de libera electione, positam esse illam de libera religione, omnibus scilicet fœderationem illam ritè & publicè ineuntibus concessa, & cauta. (l) Sublata itaque Statuto illo Jagellonio, Reip. liberæ statum funditus subruente, religionis libertate, non mirum est & illam electionis è vestigio appetitam esse.

(m) Unde provenientia mala, quis vel in solo Lubomirsciano negotio non videt? Atque hoc acerbum dissidium, Viro in Repub. Eminentissimo oppresso, si unquam, nunc certe rebus patriæ non dicam dubiis, sed proh dolor! ruentibus vel maxime cavendum erat. (n) Ruentibus dico rebus. Quid enim aliud motus Cosacici, belli Turcici metus, (o) Tartarorum societas suspecta, ac utilis magis dubium an damnosa, (p) domestici militis tamdiu gratuita stipendia merentis & precario imperio, sæpe spreto, gaudentis animus in novum fœdus proterorum ambitiosa vota, alia ut fileam, dicunt? (q) Notum quippe est ita de salute periclitari posse bene quoque ordinatam & firmiter constitutam Remp. nedum convulsam, statu suo motam & nutantem, ac jam fere ruentem. Memini ego ante annos 20. me juvene (r) Lucam illum Opalinium, Curia Regni Mareschallum, nuper defunctum, tunc Posnaniensem Archicamerarium, cum Camera Equestris Directorem in Comitio ageret, & maximi illius Conventus irritu eventu soluti, ac suæ operæ industriæ infelicitatem in Senatus ipsiusque Regis Vladislai IV. illius Gloriosissimi oculis auribusque oratione Valedictionaria (cui nulla movendi affectus, qua Vir ille erat multa & eruditionis & eloquentiæ laude, deerat vis) deploraret, dixisse inter alia: *tribuendos esse ejusmodi Comitiorum motus & irritos eventus genio libertatis de sui conservatione multum sollicitæ, & fateri se quidem hanc gentis suæ libertatem esse inordinatam, magis tamen sibi hanc placere, quam alibi bene ordinatam servitutem.* Cæterum nec hoc tacuerat, summo pere dolendum esse quod *Resp. & multis laboraret morbis exitiabilibus, & dedignaretur eorum remedia.* (t) Sed si tunc Vir ille in Rep. Præstantissimus queri de motibus & studiis Remp. concutientibus potuit, longe meliori jure nunc multum

(a) Secundæ res sunt experimenta virtutis,

(b) Dei longanimitas ad poenitentiam invitavit.

(c) Libertatem humanam assiduis beneficiis Deus ad obedientiam invitavit.

(d) Patientia læsa graviores infligit poenas.

(e) Clara & omnium consensu approbata opera non sunt probanda.

(f) Poloniæ mala cuncta ex bello Cosacico, hoc verò ex violata conscientiarum libertate docet Auctor.

(g) Bellum Cosacicum annis 17. duravit magno Reip. malo.

(h) Libertas conscientiarum violata plurima mala Poloniæ attulit.

(i) Jagellonia lex de hæreticis nuper revocata, locum in Rep. Polonia habere non potest.

(k) Libertas Polonia circa electionem & religionem versatur.

(l) Libertate religionis nuper subacta, illa quoque electionis tentari capta.

(m) Lubomirsciano negotii origo indicatur, & incommoda ejus demonstrantur.

(n) Poloniæ mala recensentur.

(o) Tartarorum societas suspecta Poloniis.

(p) Militis Poloni stipendia retenta multa mala Reip. adferunt. (q) Reip. bene & firmiter constituta, tantò magis nutantis, servande ratio habenda. (r) Opalinus Lucas laudatur, & quæ ejus de libertate patria fuerit sententia exponitur. (s) Libertas Polonia, et si inordinata, præstat aliarum Rerum publicarum constitutione. (t) Poloniæ status præsen. cum illo qui ante 20. fuit annos comparatur, sed & cum illo qui ante decennium fuit.

(a) *Præsentia bona odimus, ablata demum appetimus.* de iisdem queri potest candor avitæ libertatis amans, dum hanc quassatam videt, & ne mox prostratam ac sublatam videat, merito veretur. (a) Nempe in tanta humani ingenii fragilitate & libertatem sicut

Virtutem incolumem odimus,

Sublatam ex oculis quærimus invidi.

(b) *Libertas conscientiarum violata multa mala attulit Poenicie.* Cum scilicet tum demum bona nostra intelligimus, cum quæ habuimus, amisimus. Memini quosdam prudentiores & aviti moris retinentiores, dum corrupta jura & violatam libertatem jam diu ante nuperos bellicos motus animadverterent, judicasse populares nostros *nec totam libertatem, nec totam servitutem ferre posse.* Sed posthæc (b) violata magis magisque, obtentu religionis illo in vulgus specioso, avita libertate, sciunt Amici me, conditioni præsentis status Reip. illa (c) Gravissimi Historici verba aliquando accommodasse: *Sicut vetus ætas vidit, quid ultimum in libertate esset, ita (d) nos quid in servitute, adempto per inquisitiones & loquendi audiendique commercio.* Cæterum hic metus, & jam paulo ante Cosacici belli procellam animos prudentiorum invaserat: cum & in bonos auctores, & in libros quoque eorum servitum esset, ita ut monumenta Clarissimorum ingeniorum in Comitio ac foro irerentur, ut paulo ante (e) Historicus ille, nunquam sine laude loquendus, narrat. *Quibus omnibus id solum deerat, ut compleretur insolens in Repub. (f) libera iniquitas, expulsis insuper sapientia (cælestis illius) professoribus, atque omni bona arte (pic-tatis Christianæ) in exilium acta,* sicut ibidem Tacitus subdit.

Prudentissimè itaque nonnemo præstantium Virorum, in literis ad me nuper datis judicat, (g) res in patria nostra à summa libertate, ad summam servitutem tendere. (h) Quas inter nec in civitate Lacedæmoniorum, annotante Plutarcho, erat medium.

Atque idem Romæ evenisse Tacitus docet, sed & aliorum scriptorum fida industria. Ego quidem, (i) quem nunc peregrina tenet tellus, & qui patriæ teneor nec legibus ullis, caritate tamen ejus, quæ omnes caritates in se complectitur, ut vetus Sapientia docet, teneri me libenter meritoque fateor. Adeoque dulcissimæ patriæ optima quæque ex animo precor. Dico tamen, si quod sentio dicere licet, (k) me vix dubitare has libertatis reliquias Deo non tantum permit-tente, sed & ingratum plurimum & iniquum animum præfractæ exercitum merito castigante, (l) ablatum & Rempub. divisum, ac in aliam formam, quæ scilicet amplius orbi specie libertatis non illudat, & majestatem reverentius habeat, conversum iri. Sed Deus meliora! Aderit is vocatus, & restituta æquitate placatus. Alioqui (m) Respub. in tuto posita dici nequit, (n) cum status ejus instar Lunæ mutetur: Ac proinde fidenter & firmiter dico & assero, (o) fore in Polonia nostra fulgidum & constans prosperitatis Plenilunium, si Bonæ mentis præcesserit Novilunium, ita scilicet ut populares nostri novam vitam, excussis vitiis agere, & cuncta in priorem statum, saltem qui ante bellum Suecicum fuit ((p) quod quæso tam postulantibus Suecis, quam assentientibus Polonis convenientius dari potest?) restituere, & Majorum ritu æquis juribus vivere velint. Hoc nisi fiat, vereor ne brevi horrenda quædam (q) Eclipsis & tristis orbis Poloni conversio, ac demum sinistri Cometæ auctoramentum magna extremorum malorum congerie stipatum eveniat. Qua non malorum infamia Cometa nuperus tunc laboraret, (r) cum tamen hæc effugere cuivis Deum reverenti & invocanti in expedito sit, dummodo amplius justissimum illud Numen iniquitate contumaci non irritetur, (s) & remedia (quæ natura infirmitatis humane tardiora quam mala sunt, ut idem ille Tacitus teste experientia ait) sine longiori mora sanandis morbis & vulneribus adhibeantur? Ecce mira profecto (t) divina & sapientia & potentia & justitia & bonitate (nec enim alius Deus est) res in patria inter spem & metum tamdiu hærent: (v) imo modo ad optatorum successuum gaudia, modo ad tristium gestorum luctus delabuntur! Cur autem? Credo ut hinc impendentium pœnarum metu, illinc appropinquantium, imo præsentium

sint. (t) Remedia malis tardiora, iisdem sanandis quamprimum adhibenda. (v) Dei optima descriptio. (w) Mixturæ bonorum & malorum providentiam Dei Opt. Max. docet

bonorum

bonorum spe gustuque ad emendandam vitam & Rempub. incitentur, invitentur civium animi avitæ libertatis, de qua tamen tantopere gloriantur (a), parum memores, & ad exercendam iniquitatem valide obstinati. Cæteroqui constitutione Reip. (b) nostræ à parentibus omni sacro & profano respectu prudenti (c) æqualitate vel sublato vel temperato, peracta, (d) nihil publice vel privatim optabilius & magis salutare excogitari potest. Hæc quidem ego, avitæ libertatis tenax. Sed (e) Anacharsis, ocellus olim Scythiæ, ipso Solone plus vidit, dum (f) leges araneorum telas appellavit. Vertuntur (g) nempe cuncta humana, velut rota figuraris: (h) agitur & navis ventis, iisque ludibrium debet, & de salute periclitatur, (i) nisi anchoram habeat bicipitem, quam sicut & illam (k) cum tam salubri monito, justæ dominationis & legum executiones indice (ut (l) excitatores ignis folles præteream) eidem Anacharsidi debemus. Hic me & nupta & prisca exempla instigant, & (m) cælestis ille monitor, tristium lætorumque prænunciator vel invitum impellit, ut dicam optandum esse, quod & (n) imperantes & parentes intra fines officii consistant. (o) Illis justis & moderati imperii, (p) his prompti & patientis obsequii gloria competit. Quam si omnes & per omnia quærerent, retinerentque, longe melius, imo optime cum rebus mortalium comparatum esset. Sed nunc in tanta humani (q) ingenii non tantum hic fragilitate, sed & illic pervicacia, magis hoc optandum quam sperandum est. Hoc nempe est optare (dico, ut omnes & per omnia ita se gerant) quo (r) cælum in terra habeamus. Quod certe plus quam (s) Politia Platonis, Utopia Mori, Nova Atlantis Verulamii, vel alia aliqua felicissimi ingenii idea foret. Ast eheu! quam vere ille dixit, *nihil est ab omni parte beatum*. Horat. Verum tamen (t) Deus longe plura quam quæ nos sperare, vel etiam cogitare possumus, præstare potest. (v) Est enim non tantum bonus, sapiens, omnipotens, sed ipsa bonitas, sapientia, omnipotentia, sicut (w) Scaliger Senior alicubi docet. Quod etiam non omnem me omnino spem de emendanda Polona (quo de argumento (x) And. ille Fricius Modrevius, Regi Sigismundo Augusto à Secretis, præclarum opus reliquit) imo & Christiana Repub. abjicere facit: licet illa adhuc tot difficultatibus, his insuper accedente discordiâ, (y) quâ & maximæ res, nedum tamdiu & tantum attritæ ac concussæ dilabuntur, implicita sit, ut eas eluctari citra singulare Dei auxilium humanæ non sit opis.

At verò longè melius cum Vestris & Comitibus (ut hac voce nota de Vestro illo Imperii conventu utar) & negotiis comparatum est. Ideò etiam de componendis illis vestris controversiis melior spes affulget. Tam enim multi sunt Principes & Status, (z) quorum pacem Westphalicam maximo, si quæ unquam, (a) impendio triginta annorum (maximum mortalis qui spatium, si iudice (b) Tacito, grande est ejus dimidium) partam servari interest, ut si vel hic vel ille, sicut. (c)

Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno, Eam labefactari, negligi & vel aboleri cupiverit, faciliè aliorum auctoritate coerceri possit. (d) Hispania satis bene & providenter ac firmiter in se composita, (e) nutat tamen inter Regis cum morbofa senectute & Regii infantis cum imbecilla pueritia conflictantis dubiam valetudinem: quam diu vegetam & firmam optare, publicæ interest rei. (f) Angli & (g) Hollandi acre (h) parant bellum, summam rei in ancipiti belli & maris alea collocaturi, &, ut verendum est, alios quoque Principes in societatem belli tracturi. Cavebit tamen sibi credo Anglia, (i) quæ foris externa bella quærit, cum domi & velut in sinu interni belli faces fomitesque, tantam & Regali & Episcopali dominationi capitali odio infensorum multitudinem foveat. (k) Gallia ad invidiam pace opibusque florentissima, arbitrium controversiæ istius, ut & illius Hispanum inter & Portugallum decidenda, ut spes est, consequetur. Quod tanto magis optandum venit,

grum opus reliquit. (y) Discordiâ maximæ & firmissimæ res delabuntur. (z) Pax Westphalica cara, idè tenenda. (a) Bellum Germ. 30 ann. (b) Quindecim annorum spatium. (c) Volantes hominum diversæ. (d) Christiani orbis ineunte Aprili 1665. facies delineata. (e) Hispaniæ constitutio. (f) Angli. (g) Hollandi. (h) Bellum inter Anglos & Hollandos periculosum. (i) Angliæ salubre monitum. (k) Gallica firmitissima pacis & belli arbitrium consequitur.

(a) Contumacia
ces sui ipsorum obli-
suntur.

(b) Reip. Polonæ constitutio antiqua est optima.

(c) Æqualitas in Rep. Polona.

(d) Polonæ Reip. constitutio optima.

(e) Anacharsis Philosophus Solone oculatior.

(f) Leges araneorum telas similes.

(g) Rota figuraris humanarum rerum symbolum.

(h) Navigatio periculosa.

(i) Anchora Anacharsidis inventum.

(k) Leges non sunt araneorum telis similes, si a Maximo gestu justo executioni dentur.

(l) Folis Anacharsidis inventum.

(m) Cometæ cælestis monitor & nuntius.

(n) Politicæ disciplinæ compendium.

(o) Gloria Principum in justitia.

(p) Subiectorum gloria in obsequio.

(q) Perfectiorem virtutis impedit humana cum imbecillitas, tum contumacia.

(r) Cælum in terra dari optandum est.

(s) Resp. perfectissima in terris non datur.

(t) Deus Omnipotens.

(v) Dei descriptio optima.

(w) Exerc. 365.

(x) Fricius de Rep. emend. egregie.

(y) Bellum Germ. 30 ann.

(z) Hispaniæ constitutio.

(a) Angli.

(g) Hollandi.

(h) Bellum inter Anglos & Hollandos periculosum.

(i) Angliæ salubre monitum.

(k) Gallica firmitissima pacis & belli arbitrium consequitur.

(a) Bellorum appetentes inhumani. (b) Belli necessaria & iusta sola Grotius probat. (c) Grotius laudatur. (d) Militaris vita plerumque licentiosa. (e) Dei bonitas in genus humanum. (f) Cometa bonorum malorumque nuncius. (g) Divina dona hominibus concessa. (h) Virtus sola ad gloriam ducit. (i) Homines proprii exitii sunt auctores. (k) Deo confusus nunquam confusus. (l) Eclipses Solis. (m) Cometa non terrent pios. (n) Pium de constantia mentis nil deicere potest. (o) Fortitudo Christiana in fide & conscientia bona. (p) Pax conscientie optima. (q) Sapientia universa caput. (r) Ratisbonensis Conventus res dubia. (s) Cometa metuendi non sunt metuentibus Deum & prudenter agentibus. (t) Adolphus Joannis Principis Palatini ex Suecia profectio in Germaniam. (u) Gustavus Adolphus Rex Sueciae laudatur. (x) Poloniae status periculosus. (y) Elector Brandenburg. Reipubl. Polonia bene cupit & consuliere vult.

quantò ardentius, alii bella contra humanitatis naturam cupientes, (b) militiæ necessitatem, (c) quam iusti limitibus, præ cæteris Magnus ille Grotius, circumscribere conatus est, in (d) voluntariam vitæ, per omne luxuriæ & vitii genus, agendæ rationem convertere solent. Ipse Deus tot malis remedium adferat efficax! Sed quid cunctamur? (e) Adfert Deus ecce tam illustre, quod nuper fulsit in cælo Cometæ sidus! (f) Hunc ego tam bonorum quam malorum nuncium duco, & quod felix faustumque sit! orbi Christiano in medium profero. Verum enim verò etiam citra hoc phænomenon, (g) Deus nos arbitrii libertate, vi ingenii, acumine iudicii, aliisque naturæ, tum verò potissimum revelationis donis instructos, & assiduis pietatis exercitiis subactos, (h) ad consequendam æternæ beatitudinis via virtutis metam (quod & Romanorum vetus superstitio rationem secuta adumbravit per templum Virtutis ad templum Honoris ducens) invitat. (i) Sed si nos nobis ipsis deesse, & spes ejus ac vota & gratiæ ejus conatus nostraque commoda destituere, nos in faxa & lapides vel truncos convertere velimus, Deum ipsi absolvimus, nosmet autem condemnamus. At hic dicendi finis esto: si unum dico, nihil certius esse, (k) quam mentem Deo confisam, nunquam reddi confusam pudore vel metu, etsi non tantum (l) Sol defectu labore, (m) & Cometes longam projiciat caudam, sed commoveatur imis sedibus mare, (n) ipseque terræ orbis, imò si vel furat ruatve mundus. Nota enim sunt illa tam vera quam quæ verisimilia: (o) *Turris fortissima nomen Domini. Hæc est arx inaccessa, hoc inexpugnabile munimentum munimento non egere:* (p) *tranquilla nempe conscientia fretum: qua nihil beatius excogitari potest.* Atque hæc est (q) universæ sapientiæ Sacra & Profanæ, ideo & votorum meorum publicè privatimque summa. His addo illud pro salute & prosperitate omnium bonorum Tui similibus.

Tuus omni studio, officioque.

Stanislaus Lubienietzki.

Ex Marchia Hamburgum die 9. Aprilis 1665.

CUM tam grata Tibi esse intelligam, quæ de rebus Comitiorum Ratisbonensium ad Te hac, veluti per circuitum quendam pervenire meâ operâ ad bene de Te merendum prompta, possint, faxo ut subinde quædam singularia Tibi submittam. Nuper quidam ex Amicis pro veteri confidentia ita ad me scribit: (r) Nos hic fere nihil agimus. Ego quo res tendant, cum oculationibus quibusque prævideo, adeoque constantibus exemplis muniendum esse omnibus boni publici amantibus animum prospicio. Scilicet & nos non impune videbimus Cometam. Ita judico: Animadverto enim non pauca mala in publicum ex illo dissidio acri, ratione voti Magdeburgici enato, redundatura. Hæc ille: quæ ideo quoque Tibi communicare volui, quod ad materiam Tibi de Cometis propositam faciant. Videbimus quid in illis Comitibus nunc post peractas ferias Paschales agatur? (s) A Cometis sibi metuunt. Sed prius ab aliis metuant sibi necesse est. Tua de Cometis sententia, quod scilicet & bona præfagiant, mihi non displicet. Ulterius tamen discutienda & examinanda est. Quid vero sibi vult (de quo jam ante rogare Te volui) ille (t) Principis Palatini Adolphi Joannis ex Suecia discessus & in Germaniam profectio? Numquid aliud quam curam valetudinis suæ, quam publica fert fama, in Germania intendit? Hujus morbos certe non sanabit, etiamsi ipsum Avunculum (u) Gustavum Adolphum, tot rebus præclare gestis, ipsi hostili invidiæ debitam laudem extorquentibus, cognomen Magni adeptum, superet. (x) Sed & res Vestræ Polonicæ indicant multis & gravibus internis morbis Remp. laborare. Quorum originem magna sui parte, quod ad meam notitiam attinet, latentem, quod in lucem protrahere & studium juvandæ patriæ testari mihi volueris, gratias Tibi ago maximas. Vere dicere possum (y) Serenissimum quoque Electorem pro virili conari,

conari, ut florentissimam illam & ut vicinam ita & amicam ac sociam Remp. adjuvet ad pristinam quietem & felicitatem recuperandam. Totaque adeo Aula hæc libenter pacem ibi videret. Sed impossibile hæc fuit morbos Reipub. illius vel tempestiva prudentia avertere, vel benevola industria curare (a), istisque nuper exortis internis motibus obviare. Habent autem profecto & illi & reliqui, habemus, inquam, omnes & (b) tot divina dona ad virtutem nos excitantia & juvantia, & tot monita per apparitionem Cometarum & aliorum signorum cælitus data: prout lepidè Tua epistola, nec non statum universi orbis Christiani docet, quæ res mihi longè gratissima extitit. Ac proinde scito gratum mihi fore, si ita perrexeris me literis tuis proba semente refertis beare: quibus ego, sicut & Tuo affectui semper respondebo. Vale.

Hamburgo in Marchiam die 14. April. 1665.

Quid ni grata mihi sint quæ à tam amica & candida manu veniunt, non tantum (c) tersè, sed & liberè scripta? Demonstras subinde, quam optimè Tuæ meæque patriæ, universæque adeo Reip. Christianæ cupias. Atque hoc est cuiusque Probi & Laudati Viri officium. (d) Omnes enim orbis incolæ velut in una patria degimus communi civitatis jure donati. Ideo antiqua Sapiencia, duce Socrate, totum terrarum orbem unam urbem ducendum esse, (e) ac proinde ex filium ipsum non molestè, sed modestè potius & æquo animo ferendum, suadet. Quod egregiè Plutarchus L. de exilio docet. Ego rebus Conventus Vestri Ratibonensis optime auguror. (f) Atque id etiam ex Amico meo, qui illustri Legati munere ibi fungens, magna illorum quæ ibi geruntur pars est, habeo, etsi & ille nonnunquam de optato evéntu addubitare prudenter videatur. (g) Tot enim Viri totius Germaniæ Præstantissimi & Illustrissimi, qui boni publici studio nulli cedunt, illuc convenerunt, ut ita nonnisi optima quæque ab illis expectanda sint. (h) Quod ad Cometam, etiam nuperrimè videri coeptum attinet, omnes eum, quod firmiter credo, impune videbunt, qui rite officii partes impleverint. Adeoque persto in mea sententia, (i) Cometas bonis bona, mala malis ex perpetua divinæ justitiæ lege significare. Pluribus id aliquando, si Deus volet, probatum dabo. (k) Serenissimus Princeps Palatinus ex Suecia in Germaniam valetudinis curandæ causâ profectus est. Decrevit (& ut accepi, perfecit) per Hollandiam acidulas adire Spadanas, de quarum usu hic cum Clar. Doct. Hufwedelio locutus est. Non aliud ex ore ipsius Principis habeo, quem ante XVI. annos Juliomagi Andium in Galliis notum, in Polonia, Pomerania & hac in urbe benignum expertus sum Patronum. Et ita quidem sermo nobis de hoc habitus est, ut coram me, qua Princeps ille est humanitate & in me benevolentia multa, de multorum hominum suspicionibus institutum suum petentibus, quæstus fuerit. Princeps profecto est non solum bellica laude Inclytus, sed & alias Magnanimus, & cui generoso incaluit pectus honesto. (l) Singularis in eo elucet humanitas: quæ si auctoritatem rite retineat, maxime Virum Principem decet. Sicut vero ille Germaniæ multis Principibus, sanguinis vinculo secum junctis, est gratosus, & alias ad magna quæque natus, ita consilio & opera multum res Germaniæ Vestræ juvare, ubi commodum erit, poterit. Sed Tu, qui omnia ad perfectionis leges exigis, morbos patrios insanabiles judicas. Faciam Te certiolem, si quid Tuo scitu dignum de rebus dicti Principis accepero. Laudes jure meritoque etiam in *megida* (in transitu) attingis Avunculi ejus (m) Gustavi Adolphi, cui & rerum gestarum veritas & consentiens fama cognomen Magni indidit. Non video cui meliori jure quam Principi isti Palatino aptari illud Virgilianum possit

Æneid. 12.

— — — te animo repetentem exempla Tuorum
Et Pater Æneas & avunculus excitet Hector.

C 3

Grata

(a) Dei bonitas excitat ad officia pietatis.

(b) Cometa & alia signa cælestia officii nos admonent.

(c) Officium boni & Amici & Viri.

(d) Patria communis nobis est totus orbis.

(e) Exilium æquo animo ferendum.

(f) Ratibonensis rebus Auctor optimè auguratur.

(g) Ratibonensis conventus viris totius Germaniæ excellentissimis gaudet.

(h) Cometa metuendi non sunt metuentibus Deum & prudentes agentibus.

(i) Cometa bona malaque significando divinam justitiam demonstrant.

(k) Adolphi Joannis Principis Palatini in Germaniam profectio, & laus.

(l) Humanitas maxime Viro Principi convenit.

(m) Gustavi Adolphi Rex Sueciæ laudatur.

Auctor pietate in patriam & dolore ju-
sto permotus liberè morbos
ejus monstrat.

Polonicarum
rerum status
periculosus.

Libertas con-
scientiarum
violata plu-
rima mala
Poloniæ at-
tulit.

Poloniæ vio-
lata fidei pu-
blice iniqui-
tas illi Israë-
litarum in
Gabaonitis
exercitæ com-
paratur.

(a) Fœderatio
Ordinum
Regni lex est
publica.

(b) Inæquali-
tas libertati
Poloniæ con-
traria.

(c) Elector
Brandenburg
laudatur.

(d) Poloniæ
Reip. resti-
tuenda ratio
commendatur.

(e) Fidei pu-
blice violatio
Deum vindicem
severum
experitur.

(f) Gabaonitarum exem-
plum afferitur, & discrimen inter eos
& exules Polonos demonstratur.

(g) Fœderationem esse legiti-
mè obstruendam & mutuo
ab Ordinibus
servandam
demonstratur.

(h) Tolerantiam religio-
nis in Polonia
saucitam Or-
dines mutuo
dant & accipiunt, ut in
equali Reip.
statu.

Grata Tibi fuisse, quæ nuper pietate in patriam & justo dolore permotus ad Te de origine malorum Poloniæ nostræ scripsi, libenter intelligo.

Non sum divinus: sed scio quid faciam

Martial. l. 1, 3.

quidve hîc dicendum sit non vatis vel conjectoris, sed cordati Viri more, & ex officii quaquaversum faciendi ratione. Ex his quæ adhuc vel geruntur vel decernuntur, palàm est magnam mutationem Reip. imminere. Dum vero cuncta pensito, causas scil. tantorum judiciorum divinatorum, quæ in patria exercantur, dicere aliter non possum, quam Deum genti nostræ ab Anno 1647. quo libertas conscientiarum singulari & majori quam unquam antehac injustitia violata infensum, tot continuis bellis eandem exercuisse & ad poenitentiam perducere voluisse; quod me superioribus literis demonstrasse Tibi memini: ut & Deum nunc omni libertate religionis machinâ legis Jagelloniæ Anno 1658. subversa magis magisque iratum vindictam continuo augere. Si itaque mentis oculos in longè remota conjiciamus secula, simile quid in Sacra Historia legimus. Notum enim est quam graviter Deus fidem Gabaonitis impiis advenis fraude quidem obtentam; sed publice à Josua datam, à Saule vero violatam, etiam in posteris ultus fuerit, quamque non ante quieverit, usquedum meritas de contemptoribus nominis sui & violatoribus juratæ fidei poenas sumeret. At quanto gravius hîc peccatum est, dum in (a) Rep. libera pares paribus publicam fœderis legem toties & ab Ordinibus Regni & à quinque Regibus juratam, Conventuum Regni Sanctionibus munitam, & jure præscriptionis, integri amplius seculi usûs confirmatam frangunt, & (b) tantam inæqualitatem, libertatis avitæ pestem inferunt! Conveniens pietati in Deum patriamque, sed & ipsi humanitati judico, ut Tibi id quod publicè utile est, commendem. Nempe ut in Aula Serenissimi Electoris ((c) cujus ut Justitiam, Clementiam, Prudentiam, aliasque Principe Viro dignas virtutes, ita in curandis & promovendis quæqua versus commodis publicis studia novit orbis & postera memorabit ætas) tum & in Polonia (d) per Amicos Aulæ & Ordinibus Regni gratiosos redintegrationem legis fideique publicæ, æquitatis & libertatis communis, qua datur, cures. Nam citra hanc divinæ vindictæ non satisfactum iri, ipsa justitiæ docet ratio. Quam in rem ut tot Cometarum apparitiones aliaque portenta merito adferes, ita & illud Gabaonitarum exemplum. Mala enim malis in Rep. cumulari plusquam notum est. (e) Unde vero hæc nisi ex violata fœderis publicæ fide & jurisjurandi Sacrosancti religione? Non immerito, saltem quodammodo, referendum huc est illud vetus Lyrici Poætæ.

Dî multa neglecti dederunt

Hesperix mala luctuosæ.

Scio non omnes in gente nostra horum esse capaces. Non tamen & tales desunt, præsertim si cum cura quærantur & seligantur. Ponendum illis ob oculos est (f) illud exemplum sacris monumentis proditum. Tanto vero magis, quod nos non per ullam fraudem, sed tempore, loco & modo debito (g), quia Rep. mortuo Sigismundo Augusto in summo libertatis fastigio posita, in Comitio & foro & attractis in assensum Ordinibus Reip. (Masovios & Clerum Romanum si excipias, quanquam Legi fœderis illius Crassinius, Myscovicus & Goslicius Episcopi subscripserunt) (h) æqui fœderis & libertatis legem, non ut alienigenæ vel advenæ & inquilini, sed ut reliquis per omnia pares, indigenæ, cives à civibus obtinuerimus, & quantum in nobis erat, mutuo concesserimus. Tolerantiam enim illam non uni vel alteri parti indulgam, sed mutuam, communem & perpetuam esse debere verba legis expressa, Quod nos qui sumus dissidentes de religione (puta tam Romano-Catholici quam ab eis dissidentes, hi enim ab illis, & illi ab istis mutuo dissident) pacem inter nos conservabimus &c. ut & illa: Hæc omnia spondemus nobis mutuo & pro posteritate nostra servare constanter, & tenere sub fide, honore & conscientiis nostris: docent & ad oculum demonstrant. Non quidem nos conterranei nostri trucidarunt,

(a) sicut

(a) sicut Israëlita Gabaonitas (licet & hoc crudelitatis genus quidam experti sint) sed sufficit nos ab eis nullo jure communi patriâ pullos , imo communi patriæ libertatis jure & usu privatos esse. Neque etiam nos , ut Gabaonitæ , vindictæ cupidine in violatores fidei flagramus , Deus à nobis tantum avertat crimen ! Verum nobis quoque tacentibus & optima quæque patriæ & contrariis precantibus , (b) ipsa iniquitas & injustitia , liberrimæ Reip. invisa , justam Dei vindictam provocat , & ad horrendam conversionem , quod ex justitiæ & experientiæ ratione meritò vereor , Reip. inducendam ad ultimum provocabit. Nam quod ad nos attinet (c) , crede mihi , illa exilii , quæ toleramus , incommoda non sunt cum illis comparanda , quæ popularium plurimi à Moscis , Tartaris , Cosacis propriisque civibus in fraterna viscera , jam jam ferrum expedituris , perferunt. Imo vero quidam eorum nos felices dicunt , quod tot malis nos divina subduxerit (d) providentia , calamitatem in salutem (e) nobis vertens , sicut olim Christianis , qui Nazaræi dicti sunt (f) , urbe Jerosolymitana ante urbis & civitatis Judaicæ eversionem (absit omen !) pulsus & in Syriam trans Jordanem confugientibus. Quapropter quidam Amicorum , tam periculosum & calamitosum patriæ statum describens cum dolore , illa Lucretiana addidit (g).

(a) Gabaonitas inter exules Polonos discrimen ulterius demonstratur.

(b) Injustitia ipsa vel tacentibus oppressis Dei vindictam provocat.

(c) Exules malis patriæ ingruentibus subtrahit.

(d) Divina providentia admiranda.

(e) Mala cedunt in bonum bonis.

(f) Christiani Jerosolymam pulsi.

(g) Fluctus de litore adspicere jucundum.

Suave mari magno turbantibus æquora ventis

E terra magnum alterius spectare laborem.

Non quia vexari quenkum est jucunda voluptas ;

Sed , quibus ipse malis carcas , quia cernere suave est.

Suave etiam belli certamina magna tueri ,

Per campos instructa tua sine parte pericli.

L. a.

Ac profecto hoc est quod mitigat , imo tollit omnem acerbitatem ex patria amissa proveniente : quæ magna est profecto , etsi illud Euripideum (h) *carere patriâ malum est maximum & re majus quam dici queat* , non usquequaque verum sit , ut docet Plutarchus lib. de exilio. Scilicet si (ut fieri plerumque solet , quod ille Themistoclis , Thucydidis , Xenophontis & aliorum exemplis docet) (i) adsit alia commoda & quieta sedes liberali idonea otio , & exercendæ virtutis ingenique occasio. Sed de his fatis , in præsentia quidem. Vale.

(h) Patriâ ejici non semper malum est.

(i) Secessus studii apertus.

Ex Marchia Hamburgum die 24. Aprilis 1665.

A Ccepi ante aliquot dies Tuas literas die 14. hujus scriptas , mihi multis de causis gratissimas. Nam ut multam bonam frugem in se continebant , ita plurima de rebus Polonicis notabilia & egregia , quædam etiam mihi hætenus ignorata. Ego semper dolui doleoque tristem Tuum omniumque vestratum casum (k). Religionis diversæ negotium seorsim pono. Nunc civilia nobis tractanda sunt. In his tantam commissam esse iniquitatem (l) statui Reip. Vestræ , quæ non alia re magis , quam libertate per orbem claruit , prorsus contrariam , vehementer doleo , (m) & vestræ non tantum parti , sed & Reip. universæ compatiar. Nam id à quolibet ipsam humanitatem exigere credo. (n) Utinam aliquis tam felix reperiatur , qui illos incurabiles morbos Reip. Vestræ , qui & nobis aliisque vicinis multa mala causari possunt , adhibita manu medica fidei , prudentia & industria superare valeat ! (o) Ego partibus meis hic non deero , ne & vestræ parti , quantum æquitas & salus Reip. & vestræ & nostræ & generatim Christianæ exposcit , desim , communeque Status , quod vulgo vocamus , interesse , quod mihi semper commendatum est , qua ratione potero juvabo. In hoc etiam (p) Aulam Electoralem omni studio incubitutam , certus esto. Ut recta & æqua persuadeamus , advocabimus & Cometam in auxilium , non tantum in Vestro , sed & in nostro negotio. Ecce enim quæ nuperrimè ad nos Ratisbona sunt præscripta : quæ quia Tibi grata sunt , &

(k) Religio- nis diversitas toleranda.

(l) Polonia Reip. statui nupera conversio adversa.

(m) Misericordia hominem maximè decet.

(n) Polonia in salute magna salutis Reip. Christianæ pars sita est.

(o) Polonia conservatio- nem orbis Christianus singulari ratione curet oportet.

(p) Brandenburgica Electoralis Aula rem Poloniam restituere cupit.

(a) Ratisbo-
nensis con-
ventus even-
tus dubius.

(b) Princeps
Palatinus
Sultzbacensis
Philippus
laudat Lubo-
mirscium.

(c) Lubomir-
scius lauda-
tur.

(d) Princeps
Palatinus
Sultzbac.
commenda-
tur.

(e) Lobcowit-
zianus Princeps
merito Porciae
in locum sus-
fectus.

(f) Princeps
laudatus, in-
star salutaris
sideris est.

(g) Exteri ab
arcanis Reip.
& gubernati-
one arcendi.

(h) Ratisbo-
nensis Con-
ventus even-
tus dubius.

(i) Amicitiae
jura & lite-
rarum com-
mercium cum
usu publico
colenda.

(k) Miseri-
cordia homi-
nem maxime
debet.

(l) Religionis
diversitas to-
leranda.

(m) Auctor
salva sua &
eiusque con-
scientiae li-
bertate cum
diversae reli-
gionis homini-
bus amicitia-
m & litera-
rum commer-
cium colit.

(n) Poloniae
morbus exter-
ne auctorita-
tis interven-
tu tolli oportet.

(o) Auxilium
inexpecta-
tum è caelo
obtingit.

(p) Poloni per
omnia frustra
sunt, nisi re-
stituatur justi-
tiam.

(q) Justitiae
violatio non
condonatur,
nisi fiat abla-
torum resti-
tutio.

(r) Libertas ablata necessario restituenda.

& occasionem ingenuè & prudenter de rebus judicandi præbent, libenter Tibi communico. Ita igitur illinc Vir quidam Præstantissimus scribit (a): Nos hic in negotio Capitulationis Casarea & Nassovico progredimur lentis passibus, ita tamen ut aliquid lucremur, & sint qui adhuc sperent exitum bonum. Ego meum judicium suspendo, donec videam ulteriorem magna hujus machine motum, quem felicem opto magis quam spero, ut & nos dicere possimus.

Tantæ molis erat constantem condere legem! Hactenus ille. Aliunde accepimus (b) Principem Palatinum Sultzbacensem Philippum, quem noris Marschalcum Campi à Cæsare esse creatum, locutum esse cum Lubomirscio (c). Valde laudat hominem omnibus numeris absolutum, nec miror (talem enim eum & ego novi) (d) licet & ipse inter laudatissimos ætatis nostræ Principes merito sit ponendus, ideoque ut spero, favore & studio (e) Principis Lobcowitzii, quem eximia dotes prudenti Cæsaris benignitate in Porciæ locum supremum Aulae Marschalcum reddiderunt, utpote Affinis, & paterno prope affectu se prosequen- tis, ad altiora mox evehendus. Atque hoc libenter sane ego viderem. (f) Esset enim hoc bonis salutare sidus, & velut novus Cometa, siquidem & hic fausta adferre multis creditur. Cæterum ego in tanta rerum Vestrarum varietate & caligine, quid judicare debeam ignoro. Sed si quid tamen video, animadverto Vestros nova Comitia circa initium æstatis parturire, omni autem anni parte infelices esse (g), quia ab alieno arbitrio dependent: uti evenire solet exterorum oculis videntibus. Deus à simili malo nos liberet! Ego enim, quantum ex li- teris Ratisbonensibus video (h), de nostris quoque rebus illuc ambigo, modo bonam spem de se præbentibus modo exiguam. Utinam & iste Cometa aliquid conferat ad feliciter concludenda nostra Comitia! tam bonum publicum negli- gentes minis adverforum terrendo, quam illud pro virili promoventes promif- sionibus secundorum animando. Vale.

Hamburgo in Marchiam ult. Aprilis 1665.

Non minus mihi gratæ fuerunt Tuæ postremæ, imo longe gratissimæ. Documento enim sunt nos jura (i) amicitiae, & studio quidem virtutis ac publicæ utilitatis, strenue colere, dum literarum commercium colimus diligen- ter. In argumentum melioris amicitiae Tuæque humanitatis & probitatis duco, quod res nostras adversas molestè feras & (k) misericordia tot nobilium & hone- starum familiarum in exilium ejectarum capiaris. Eadem æquitate ego in omnes utor, & hoc humanitatis officium cuique præsto, (l) salva sententia in rebus fi- dei diversa, quam solidè scio libertati conscientiae & omniscientiae ac omnipo- tentiae divinæ prorsus esse relinquendam. (m) Itaque cum omnibus Viris doctis & virtutis amantibus, quaecunque in religione Christiana teneant sententiam, & literas frequenter commuto & jura amicitiae exerceo. (n) Morbos Reip. Po- lonæ sanabiles fore spero, si externa aliqua manus Medica efficacia remedia attu- lerit. Quod ni fiat, expectandum erit, (o) usquedum Θεός δὲν μνηστὴς (Deus quis- piam tragicus, qui improvise ostendi solet) accurrat. In tot Regni Conventi- bus (p) populares mei agunt agentque magno conatu actum, nisi restituatur justi- tia: cujus (q) violatio alias non condonatur. Nempè ipsi quoque fatentur & docent Pontifices, non remitti peccatum, nisi restituatur ablatum. Quid autem majus au- ferri poterat, quam (r) integra libertas? inæstimabile bonum, nec ulla purpura ve- nale nec auro. Atque ea quidem cum patrii aëris & paternarum fortunarum u- sura. Certum est à promissis, largitionibus & minis (s) exterorum eos depen- dere. Utinam nos omnes post tot alia & (t) Cometæ juvent ad id quod placet eorum & nostrum omnium conditori! (v) Vestrates in Conventu Imperii, len- tiore quamvis gradu procedere & optato fini appropinquare, omnes qui pu- blico bono favent, gratulentur. Vobis rei publicæ necesse est. Quibus & le- gitimis conveniunt eventum prosperum omnes boni precantur.

tunt

tum consiliorum eventum Viris illis Illustrissimis & Egregiis, pro egregio publico laborantibus, ex animo precari officium incumbet. Magnum vero operæ pretium facturi sunt, postquam legem illam Capitulationis Cæsareæ condiderint, tot eluctati (a) difficultates, quarum in omni negotio acerbiter edulcat spes illa gaudii præceptio (b).

Latius est, quoties magno sibi constat honestum.

(c) Lubomirscium, Virum sine exemplo, in universa Polonia Maximum, tantopere Celsissimo Principi Palatino Sultzbacensi placuisse facile credo. Similis simili gaudet. Ex animo opto (d) Principi isti Magnanimo, & Regiis virtutibus prædito, prosperrima quæque, ut Luceat novi instar sideris in Aula Viennensi & salutiferi Cometæ. Novi esse Principem ad maxima quæque natum, & favore tanti affinis dignissimum. Vale.

Ex Marchia Hamburgum die 9. Maji 1665.

NUperrimis Tuis ex tempore, ideoque breviter respondeo, doleoque me gratissimo literarum Tuarum commercio diutius, nunc quidem, gravissima de causâ frui non posse: ita ut Tibi ad tempus valedicere necesse habeam. Ratisbona nihil habeo præter paucula hæc, quibus Vir ille Eximius significat, se de rebus (e) Comitibus necdum certi quid statuere potuisse, & prorsus quid esset sperandum nescire: cum nonnulli valdè confusè & artificiosè agant. Deus Tuis studiis adsit! Vale.

Hamburgo in Marchiam die 16. Maji 1665.

PRivari me tam jucundo & utili literarum Tuarum commercio & ego valdè doleo & molestè fero. Fateor enim me hæc (f) studia & officia inter gratissima & utilissima publice privatimque ponere, iisque valde delectari. Utinam posset gravissimum illud (g) impedimentum removeri, ne Tibi obstet tam bene & tanta cum sinceritatis & libertatis laude currenti! Harum enim utraque (h) Rerumpublicarum commoda maxime promovent. Ideò utramque aliàs pariter cum Viris Præstantissimis, & omni laudis genere Ornatissimis, per literas exerceo argumenti de Cometis amplissimi & illustrissimi occasione. (i) Hæc aliquando in fascem collecta, urgentibus Amicis, in lucem, volente Deo, proferentur. Erunt verò illic amicæ confabulationes, ut voce Plauti & Gellii utar, & quales in conviviis iste haberi vult (k), sermones jucundi atque inevitabiles, & cum quadam illecebra & voluptate utiles, eaque potissimum quæ simul sint βιωφελῆς (vitæ utilia) & delectent, sicut idem ex Varrone addit, Noct. Attic. l. 13. c. 11. Talia nempe erunt, qualia inter nos sociavimus colloquia, à quibus ægrè abstrahor. Inerunt tamen operi & illa quæ Philosophicam exercebunt industriam. Vale.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 27. Martii 1665.

Sunt hic diversi discursus & tractatus de Cometa: & inter alios ille Patris Jacobi Grandamici Jesuitæ, dedicatus Serenissimo Principi (Condæo) est bene politus. Sed qui est valdè grandis, ut mittatur per tabellarium.

Nondum eum vidi, nisi in transitu. Sed video ibi, quod * affectu istius Societatis non metuant hæc, quæ cælum

Ly a ici divers discours & Traictéz de la Comete: & entr' autres celui du Pere Jacques Grandamy Jesuite, dedié à Monsieur le Prince, est bien poli. Mais qui est trop grand pour estre envoyé à la poste.

Je ne l'ay veu encore qu'en passant. Mais j'y voy, que ceux de cette Societé là ne craignent pas ce, dont le ciel nous

(a) Difficultates lenit spes future delectationis.

(b) Ardua quæ pulchra. Latiora quæ multo sudore parantur.

(c) Lubomirscius laudatur.

(d) Princeps Palatinus Sultzbacensis commendatur.

(e) Ratisbonensis Conventus eventus dubius.

(f) Literarum commercia cum usua publico collenda.

(g) Impedimenta candori proborum obijciuntur.

(h) Reip. usus maxime promoventur sinceritate & libertate proborum.

(i) Auctor methodum operis explicat & commendat.

(k) Voluptas honesta cum utilitate juncta, omnes felicitatis partes implet.

Grandamici Jesuitæ liber de Cometa commendatur.

* Jesuitæ securi & parum solliciti de signis cælestibus, res suæ in terra firmant.

Politicorum
nonnulli reli-
gione liberi.

Oxonienſis
Aſtronomi-
ber de Tri-Co-
meta: obſer-
vatio Come-
te à die 22.
Novemb. &
novum in-
ſtrumentum
parallacticum.

Oxonienſis
Aſtronomus
commenta
Chaldaica
proponit, qua
intelligi ne-
queunt.

Predictiones
Aſtrogicas
in dubium
vocat.

Cabale mul-
tum tribuit.

Opinionem de
Tri-Cometa,
Di-Cometa
& Mono-Cometa expli-
cat.

Mirabilia
promittit, re-
liquos Mathe-
maticos non
ſine jaſtantia
deſpiciit.

Algebrae
Chaldaica ſi-
dit, eam com-
mendat &
aſſerit.

nobis minatur, dummodo illi per ſuam ſubtilitatem & per ſuas factiones & artes ſtabiliant quæ illorum intereſt conſequi deorſum in terra. Autor quoque unus eſt ex illis, qui aſſerunt Franciæ, quod illa hîc nihil habeat metus apprehendendum, quod concordat cum maximis (regulis) aliquorum Politicorum ſine ſcrupulo (religione).

Eſt hîc etiam tractatus de Tri-Cometa, obſervato Oxoniæ in Anglia à die 22. Novembris uſque ad 28. Januarij 1665. cum inſtrumento parallactico novæ inventionis, ſecundum veram doctrinam antiquorum Chaldæorum & Arabum, uſque adhuc non evolutam nec intellectam. Sed hoc non valet etiam multum, cum ſit ſolummodo pro Mathematicis & Algebrae peritis more Chaldaico. Nam ecce experimentum ſubtilitatis iſtius artis, quando ponit hæc verba ſine ulla explicatione. Pavo qui habet caput luminofum & caudam obſcuram, eſt, ſicut dicunt infantes (filii) Ur-thiarim, perturbatio regularis Scataeletorum, Camaeletorum & Zadkieletorum, & deſcenſio retrograda Primordialis per medium circuloſum mixtorum cum Quadrangulo. Hæc pauca verba, inquit, continent formationem, motum & durationem huiusce Tri-Cometa. Scribit dehinc: Non loquor quidquam de effectis, quæ judicia ex aſtris ferre docti illi attribuant; nam hæc eſt diſquiſitio, quæ non pertinet quidquam ad Aſtronomiam, & cujus explicatio (ſi tamen illa habet aliquam veritatem) non poteſt fieri quam per Cabalam, cujus nescio plures duobus hominibus in mundo, qui habeant veram clavam &c. Quod attinet ad titulum de Tri-Cometa, notat ille Autor, quod hocce phaenomenon 17. primis diebus fuerit Tri-Cometa, & quod poſthac evaſerit Di-Cometa, & quod antequam finem conſequatur ſit reducendum in Mono-Cometam. Promittit nobis dehinc mirabilia, irridendo omnes reliquos Mathematicos. Hocce eſt quod non probabimus (inquit) per rationes convenientiæ, moraliſ diſciplinæ & Metaphyſices: ſed per veſtigia Alimudia Aſtronomica extracta ex Algebra Chaldaica, quæ eſt ultima & ſuprema ratio ſpecioſa. De qua in præſentia ſubjeci tractatum prelo ita clarum quales ſunt radii Solis, & qui demonſtrabit noſtra ætatis ho-

menace, pourveu que par leur ſubtilité & par leurs menées ils ayent, eſtablis leurs intereſts ici bas dans la terre. L'Auteur en eſt auſſy de ceux là, qui aſſeurent la France, qu'elle n'y a rien à apprehender, & cela s'accorde avec les maximes de quelques Politiques ſans ſcrupule.

Il y a auſſy un Traicté du Tri-Comete, obſervé à Oxfort en Angleterre, depuis le 22. Novembre juſqu'au 28. Janv. 1665. avec un Inſtrument parallactique de nouvelle invention, & ſuivant la vraie doctrine des anciens Caldæens & Arabes, juſques ici non developée ny entendue. Mais cela ne vaut auſſy gueres, eſtant ſeulement pour les Mathematiciens & Algebristes à la Caldaïque. Car voici une eſpreuve de la ſubtilité de cette art, quand il met ce paſſage ſans aucune explication. Le Paon qui a la teſte lumineuſe & la queue obſcure, eſt, comme diſent les enfans de l'Ur-thiarim, une perturbation reguliere des Scataelets, Camaelets & Zadkielets, & une deſcenſion retrograde du Primordial par le moyen des cercles meſléz avec le Quadrangulaire. Ce peu de mots (dit-il) contient la formation, les mouvemens & la durée de ce Tri-Comete. Il eſcrit enſuite: Je ne parle point des effets, que les Judiciaires luy attribuent, car c'eſt une diſquiſition, qui n'appartient point à l'Aſtronomie, & dont le dechifrement (ſi pourtant elle a quelque verité) ne ſe peut faire que par la cabale: dont je ne ſçache, que deux hommes au monde, qui ayent la veritable clef &c. Pour ce qui eſt du Tiltre du Tri-Comete, il remarque, que ce phaenomenon les 17. premiers jours il a eſté Tri-Comete, & que depuis il eſtoit devenu Di-Comete, & qu'avant que de finir il ſe reduiroit à Mono-Comete. Il nous promet apres des merveilles en ſe mocquant de tout le reſte des Mathematiciens. Ce que nous ne prouverons point (dit-il) par des raiſons de convenance, de morale & de Metaphyſique: mais par les veſtiges de l'Alimudie Aſtronomique extraite de l'Algebre Caldaïque, qui eſt la dernière & ſupreme raiſon de la ſpecieuſe. De laquelle j'ay mis præſentement un traicté ſous la præſentation

mines, qui crediderunt addere se aliquid isti scientia, sint infra illa divina ingenia antiquitatis, ut ita dicam, plus mille diametris terra.

Eccè promissa valdè ampla & verba fatis elata: sicut etiam quando appellat suum instrumentum mirabile, per quod omnes alii poterunt convinci secretorum, quæ ille sit revelaturus, & habebunt suos sensus ipsos pro testibus irreprehensibilibus istius doctrinæ.

Dicam adhuc (inquit) per occasionem quod illud (instrumentum) etiam habeam ad commodè observandum phænomena, & quidem per transversarias (mediaeque) nubes, dummodo aer non sit repletus nebulis. Nam certum est, quod nubes habeant vacua spatia sive hiatus, & quod tum cum possunt trajici, astra videantur clare per illas: hoc autem est quod ego feliciter reperi.

Ut veniam ad rem, sicut in Algebra usitata in præsentia inveniuntur per generationem potentiarum quadrato-quadrata, cubo-cubi, solido-solidæ &c, ita etiam in illa antiquorum, quæ se extendit bene longius quam facit altera (sicut hoc monstrabo clare in meo tractatu de *Analysi rediviva*, qui videbit lucem proximo mense Aprili) inveniuntur generationes potentiarum, quæ superant infinitis modis omnes reliquas. Atque hoc eam reddit sublimiorem, & facit, ut illi Soli conveniat hocce fastuosum problema nullum non problema solve-re. Hocce vero est medium per quod inveni verum systema mundi, vel ut melius dicam, perfectissimam & completam theoriam Planetarum, quæ fando audita est usque adhuc. Et hocce ipsum est per quod cognovi viam omnium phænomenorum Tri-Cometæ, de quo ut amplius dicam, me reservo in meum Systema, quod jungam cum meo tractatu de *Analysi Rediviva*, &c. Postea scribit ita: Nunc opus est dicere, quanam sit causa materialis & causa efficiens Cometarum. Scimus satis omnes opiniones vulgares de hoc argumento. Quidam dicunt esse collectionem stellarum: alii esse exhalationes exeuntes ex terra & aliis planetis: quidam esse eructationes Solis, qui qui-

se aussy clair que les rayons du Soleil, & qui fera voir, que les modernes qui ont crû ajouter à cette science, sont demeurés au dessous de ces divins esprits de l'antiquité, pour ainsi dire, plus de mille diametres de la terre.

Voici des promesses fort amples & des paroles assez hautaines: comme aussy, quand il appelle son instrument miraculeux, par lequel tous les autres pourront estre convaincus des secrets qu'il revelera, & auront leurs sens mesme pour tesmoins irreprochables de cette doctrine.

Je diray (dit-il) per occasion, que j'en ay aussy pour observer les phénomenes, mesmes au travers des nuages, pourveu que l'air ne soit point remply de bröuillars. Car il est certain, que les nuages ont des vuides ou trous, & que quand on les peut enfler on voit clairement au de la: or c'est ce que j'ay heureusement rencontré.

Pour venir au fait, comme dans l'Algebra usitée presentement, on trouve par la generation des puïssancez des carrez-carrez, des cubes-cubes, des solides-solides &c. De mesme aussy dans celle des anciens, laquelle s'estend bien plus loin que ne fait pas l'autre (comme je le monstreray clairement dans mon traité de *Analysi rediviva*, qui verra le jour à ce prochain mois d'Avril) on trouve des generations des puïssances, qui surpassent infiniment toutes les autres. Ce qui la rend plus sublime, & qui fait, qu'à elle seule convient ce fastueux problème *nullum non problema solve-re*. Or c'est par son moyen; que j'ay trouvé le vray Systeme du monde, ou pour mieux dire la plus parfaite & la plus accomplie theorie des planettes, dont on ait ouïe parler jusqu'à present. Et c'est par là, que je connu le chemin de tous les phénomenes du Tri-Comete, dont je me reserve à parler amplement dans mon Systeme, que je joindray à mon traité de *Analysi Rediviva* &c. En apres il escrit ainsi: Maintenant il faut dire, qu'elle est la cause materielle & la cause efficiente des Cometes. On sçait assez toutes les opinions vulgaires sur ce sujet. Les uns disent, que c'est un ramas d'estoilles: les autres, que

Plus in eo antiquis quam novit. is scriptoribus tribuens.

Instrumentum suum parallacticum laudat, eo quod faciat per medias nubes phænomenorum observationes.

Algebram novam cum veteri confert, & hanc illi præfert.

Librum de Analyti rediviva pollicetur.

Eamque non sine fastu prædicat.

Seque perfectissimam & consummatissimam Planetarum theoriam invenisse ait.

Nec non explorasse viam phænomenorum Tri-Cometæ.

Varias de Cometarum origine sententias perstringit.

dem revera nullas habet maculas, quando apparent Cometæ. Alii sibi imaginantur, quod sit avulsio cujusdam Sphæræ integræ: plures esse aliquod astrum irregulare, quod transeat de Sphæra in Sphæram, & quod se moveat in linea directa per se ipsum, & sit abreptum in linea Sphærica per motum extraneum. Sed ut dicam quod verum est, omnes istæ opinioniones & aliæ quæ cum plausu manuum excipiuntur in Collegiis, ita etiam sunt extra oleam vagantes, sicut apparet motus Cometarum, quem usque adhuc nemo potuit assequi, si non post factum, sicut cum aliquis divinat res quæ sunt factæ. Sed rejicit hæc omnia, & facit discursum supra hoc argumentum sumptum ex doctrina Chaldaica, qui nulli servit usui, nisi forte Maximis Mathematicis & Subtilissimis Astronomis.

(a) Cometæ cuperos plurimi descripsi sunt editis in vulgus libellis.

(b) Gallia gens laudatur.

(c) Galli rerum gestarum gloria Orientem & Occidentem implent.

* Lutetia Parisiorum laudatur.

(d) Carolus V. laudatur.

(e) Franciscus I. laudatur.

(f) Gallie quatuor memoranda.

(g) Gallie quintum, idque vivum & majus miraculum, est Rex ipse.

(h) Rex Gallie laudatur.

(i) Exemplum Regis multum in civitate præstare potest.

(k) Gallia abundat Principibus Generosissimis literas & literatos amantibus.

(l) Condæus Princeps laudatur.

(m) Auctor proficitur se quod rectum est ab omnibus discere velle, & societatis festu affectis multas in re literaria promerenda laudes tribuere.

(n) Cometæ non tantum mala sed & bona portant: hanc sententiam esse piam & rectam affirmatur.

ce sont des éructations du Soleil, lequel en effect n'a point de taches, quand il y a des Comètes: les autres s'imaginent, que c'est le debris d'une Sphere toute entiere: plusieurs que c'est un astre irregulier qui passe de Sphere en Sphere, & qui se meut en ligne droicte par soy mesme, & est entraîné en ligne Spherique par un mouvement estranger. Mais à dire le vray, toutes ces opinions, & les autres qui font battre des mains dans les Colleges, sont aussy extravagantes que le paroist le mouvement des Comètes, que jusques ici personne n'a sçeu attraper, si non apres coup, comme l'on devine les choses qui sont arrivees. Mais il rejette tout cela & fait un discours là dessus tiré de la doctrine Caldéenne, qui ne sert à rien si non aux plus grands Mathematiciens, & aux plus subtils Astronomes.

Hamburgo Lutetiam die 23. Maji 1665.

FAcilè per me ipsum conjicere potui, cum & alibi (a) permultos de Cometis nuper visis libros prodiisse acceperim, & hic loci quoque non paucos viderim, in illa urbe, in qua adhuc agis, plurimos ejusdem generis reperiri. Novi enim (b) nobilissimæ gentis illius genium curiosum, discendi pariterque docendi cupidum, industria ingeniosa nulli cedentem, ita ut hætenus etiam, sicut & rerum gestarum gloria sit.

(c) Gallus & Hesperis & Gallus notus Eois: ut accomodem meo proposito illa Virgilii verba. * Novi præterea Urbis illius statum, in qua, velut in amplo quodam mundi theatro, omnia quæ ubique gerantur compendio videas. Nempe quod sit granditate & populorum, ac ut crebra Aulæ, ita & assiduâ hominum Doctissimorum & Excellentissimorum frequentia inter omnes Europæ urbes facilè prima. Quam ob causam bono jure (d) Gloriosissimus & Sapientissimus Imperator Carolus V. etsi (e) Francisci I. Regum illius seculi Illustrissimi æmulus, dixerit se (f) quatuor in Galliis vidisse memoranda, pagum, hortum, urbem & orbem, cum Pictavium, Turonium, Aureliam, & Lutetiam Parisiorum intelligeret. Quibus si nunc viveret, adderet quintum, (g) vivum Europæ miraculum, illis quatuor dictis, non solius Gallie, sed omnium orbis regionum, in quibus suus bonis artibus constat honos, respectu, longe majus & pretiosius Augustissimum (h) Regem, Principem Magnanimum, & ad maxima quæque natum, qui amorem literarum (i) exemplo & munificentia suâ infundit in civitatem. Quis etiam ignoret, ut alios felicissimæ (k) Gallie Principes Viros, ita ante omnes illum (l) Condæum, maximum literariæ & bellicæ rei ornamentum, atque sic verum utriusque Palladis alumnum, omnium literatorum & literas amantium excitare industriam? Non vidi Tractatum illum J. Grandamici ipsi dedicatum. Qui cum politus sit & doctus, ut judicas, libenter eum viderem. (m) Ego enim ex industria ab omnibus quod verum & æquum est, discere sum paratus. Agnosco etiam me in re literaria Societatis illius curiositati & industriæ incomparabili cum multis Viris Doctis, multum tribuere. Quod vero attinet ad judicium illius Viri de Cometis scilicet, (n) quod non solum mala minentur, sed & bona promittant tantum, abest ut illud rejiciam, ut

potius

potius ei subscribam, illudque rationibus & exemplis perquam multis firmare me parem. Neque vero quidquam pietati ab hac sententia metuendum, quæ, si rem recte spectes, ut libertatis ita & pietatis humanæ, ac divinæ justitiæ indubitata præbet documenta. (a) Galliæ non magis quam aliis rebus publicis, officium si per omnia fecerit, Cometæ isti verendi sunt. Venio ad tractatum illum Oxoniensis Mathematici, quem de Tricometa inscripsit. (b) Gratulor illi de novo isto instrumento parallaxico, cujus beneficio Cometam observare feliciter potuerit, & quod ei, si ad rem Mathematicam juvandam, ut is promittit, fuerit idoneum & conveniens, multam adfert laudem. Gratulor & de observatione Cometæ facta die 22. Novemb. St. Juliano ut puto, quem Angli sequuntur ut plurimum. (c) Qua ratione observatio hæc conveniret cum Lugduno-Batava, quæ St. Gregor. in diem 2. Decemb. incidit, à Clarissimo Kechelio facta. Quod si illa Oxoniensis ad diem 22. Novemb. S. N. referenda fuerit, tanto plus observatori gratulabimur. (d) Kecheliana enim observatione priorem habemus nullam. Gratulabuntur eidem plurimum omnes Matheſeos studiosi, (e) si promissorum mensuram impleverit, rebus nondum à quoquam perspectis, clare in Analyſi sua redivivâ demonstratis. Mathematici nostræ ætatis, qui debitâ laude inventionis ingeniosæ & indefessæ industriæ (f) fraudandi non sunt, plusculum jactantiæ Auctorem indulgere, & se ipsum extollendo reliquos omnes deprimere dicent. (g) Ego ab illo quoque, si cut à quovis, paratus sum ea quæ captum meum mediocrem non excedent, discere. Quod si verò ille ita contemplationibus sublimibus & inventis Chaldaicis, Cabalisticis ac rationibus Algebricis sit deditus, ut reliquas disciplinas, ipsamque illam de Moribus humano generi utilissimam despiciat, ego illi nubes relinquam, ipse verò cum aliis humano generi bene cupientibus hanc Junonem pulcherrimam persequar, Deoque juvante assequar. (h) Neque tamen ulla laborabo invidia, si vel ibi Auctor, vel alius alibi desiderata obtinere possit. (i) Utinam omnes pro virili commoda Reip. literariæ & simul humani generis promoveamus, & votorum summam assequamur! (k) Quod materia & causa efficiens Cometarum nondum sit perfecte cognita, mirandum non est. (l) Ipse Socrates maximi nominis Philosophus, aut parum aut nihil homines scire dixit. Sententias aliorum de hoc argumento alto supercilio despicit Auctor. Modestius hinc se (m) Ammianus Marcellinus gerit, dum sic scribit: *Super Cometarum natura ratiocinantes Physici variant. Quidam enim eos hoc nomine idè existimant appellari, quod per tortos ignes sparguntur crines, in unum stellis multiplicibus congregatis. Alii eos arbitrantur ex halitu sicciore terrarum ignescere, paulatim in sublimiora surgente. Quidam currentes radios Solis, densiore nube objecta digredi ad inferiora prohibitos, splendore infuso corpori crasso, lucem velut stellis distinetam, mortalium conspectui monstrare. Sedit quorundam animis opinio, hanc speciem tunc apparere quum tracta solito celsius nubes aternorum ignium vicinitate colluceat. Vel certè stellas esse quasdam cæteris similes, quarum ortus obitusque quibus sint temporibus præstituti, humanis mentibus ignorari.* L. 25.

(n) Sed & Aventinus Ann. Bojor. p. 304. *Varia sunt de Cometa Philosophantium opiniones. Democritus & Anaxagoras errantium siderum, dum cœunt, fulgorem con-volutum esse arbitrati sunt. Hippocrates stellam errantem esse tradit, pasci, atque ali humore terreno: in hoc percussu radios reddi, qui comæ, barbæve videantur. Sunt qui & hac sidera perpetua esse credant, quemadmodum (o) Pythagorici, suoque ambitu ire, sed non nisi relicta à Sole cerni. Alii vero, sicuti (p) Aristoteles, docent igneam vim esse, tracto alimento humoris, & moveri cum aëre, nasci nimirum ex humore fortuito, atque halitu radiis Solis adsumpto, raptoque ex terris in supremam aëris partem, proximam igni, alimento tellure subinde tracto. Alios ut taceam,*

Ego meam sententiam pro jure amicitiae Tibi proponam. (q) Quicquid de Cometis disputamus, salva conditoris eorum & nostri debita reverentia citra male-

(a) Cometæ non sunt me-tuendi Deum metuentibus & prudenti agentibus.

(b) Oxoniensis Mathematici instru-mentum pa-rallaxicum noviter in-ventum Au-ctor gratula-tur.

(c) Oxoniensis Mathematici observatio confertur cum Leydensi.

(d) Kecheliana observatio Cometæ die 2. Dec. St. N. est omnium prima.

(e) Oxoniensis Mathematicus amplâ promissâ facit.

(f) Se ipsum laudando reliquis detrâhere velle existimabitur.

(g) Auctorem habet æquum judicem, qui ab eo discere velit, quæ capere possit, & quæ ad publicam utilitatem moreſque corrigendos faciant.

(h) Auctor nulli laudem debitam invidet.

(i) Et publicæ commoda promoveri cupit.

(k) Difficultates in doctrina de Cometis reli-quas non miratur.

(l) Socrates laudatur à modestis.

(m) Ammianus Marcellinus de Cometis varias sententias recenset.

(n) Aventinus varias de Cometis sententias recenset.

(o) Pythagoricorum de Cometis sententia.

(p) Aristotelis de Cometis sententia. (q) Auctor sobriè de Cometis philosophandum esse censet.

*Cælestis schola omnia abstrusa nos docebit.
* Seneca modestè de Cometis philosophatur.*

*Hevelius commendatur.
† Oxoniensis Mathematici sententiam de Tri-Cometa non intelligit Auctor, conjectat tamen fuisse corpus ex tribus veluti partibus compositum, idque observationibus Cometarum 1618. & nuperi probat.*

Tri-Cometam Di-Cometam vel Poly-Cometam dici non posse Auctor putat.

vola & temerariæ curiositatis notam faciamus, & dicamus oportet, in cælesti schola paterna ejus juvante gratia, melius hæc, ut & omnia, cognituri, cum hæc Deo qui solus est sapiens, ex se scilicet cognita sint optinrè. Nam & *Seneca postquam multa de Cometis disputavit, subdit: *Hec an vera sint, Dii sciunt, quibus est scientia veri. Nobis rimari illa & conjecturare in occulto tantum licet, nec cum fiducia inveniendi, nec sine spe.* 1. 7. nat. qu. c. 29. & infra: *Nec miremur tam tardè erui quæ tam altè jacent.* Quod vero inferius ait: *Multa venientis ævi populus ignota nobis sciet,* hoc usque ad Excellentissimi Astronomi Hevelii industriam verum est, & sequentibus seculis verum fiet. † Quod denique de Tri-Cometa, Di-Cometa & Mono-Cometa argutatur Auctor, fateor me non intelligere. Nec ego tantum, sed & Viri, ut in omni literarum genere, ita & in Mathematicis exercitatissimi. Liceat mihi tamen meam conjecturam prodere. Observavi in lectione Almagesti à Ricciolo compositi, D. Isaacum Habrechtum Argentorati in Cometa 1618. 30. Nov. notasse triplicem stellam, & intimum ejus nucleum fulgentem instar auri in testa liquati inter violentissimos ignes capellæ, sed illum nucleum circumdatum fuisse circulo remissioris claritatis, & hunc iterum alio Circulo inconstanti & scintillante: Cysatum vero Ingolstadii itidem vidisse in medio capitis nucleum lucis constipatoris rotundum, quem ambibat circumfusus aliud lumen pallidius, duplo ferè latiori limbo quam fuerit nuclei diameter, tanquam juba vel halo. Postea die 8. Decembris nucleum seorsum sumptum apparuisse duplo majorem Arcturo, nec amplius rotundum sed diffusum in 3. vel 4. irregularis figuræ globulos inter se coherentes: & die 17. & 18. Decembris pro nucleo illo jam aliquot minutissimas stellulas lumine obtusissimo illis interfuso & circumfuso: die verò 20. manifestius apparuisse in stellulas multas dissolutum, quarum tres distinctius viderentur. Sed die 24. Decembris stellulas nuclei magis dissipatas & multo tenuiori lumine apparuisse, & ex tribus illis insignibus unicam tantum visam: postea non potuisse Tubo spectari dissipatis jam illis stellulis. An aliquid tale in nupero Cometa Oxoniensis Mathematicus observârit, an vero aliud, velim ex Viris doctis in illa Urbe viventibus resciscas, si tamen ibi tamdiu subsistere possis. Ego quidem ex Cometæ 1618. observationibus illis nec Di-Cometam nec Tri-Cometam nec Poly-Cometam, illam nucleorum & stellarum congeriem dici posse puto. Simile quid & ad rem hanc pertinens inter Observationes Hevelianas, quas Prodromo suo Cometico nuperrimè ad me misso attexuit, reperio, nempe diebus 29. 30. & 31. Decembris, & aliquot diebus mensis Januarii in Cometæ corpore modo nucleum in formam disci compactum, modo particulas disgregatas beneficio instrumentorum eum investigasse. Nemo tamen, opinor, propterea phænomenon illud Di-Cometam vel Poly-Cometam dixerit. Sed hæc sufficiant, quæ velim boni & æqui, utpote boni publici studio dicta, consulas. Vale.

Hamburgi die 24. Maji 1665.

Quod perspecta quodammodo instituti mei ratione & operis methodo ac perlectis nonnullis, quæ velut prima specimina Tibi exhibui, judicium de his tuleris, gratum mihi evenisse scito. Nam qui magno studio illa antiquæ Sapientiæ oracula: (a) Nosce Te ipsum, & Ne quid nimis, aliis commendo & inculco, exemplo eadem refutare nequaquam, imò vel maximè stabilire omnibusque persuadere vellem. Vetus etiam est veræ amicitiae lex & ratio, ut (b) monita sincera hinc dentur, illinc accipiantur æquo & modesto animo. Hoc si à Tua parte verum esse nosti, quod & ego agnosco, à mea quoque certò Tibi pollicere. Mones itaque pro veteri & melioris amicitiae jure, cavendum mihi esse, ne toto hoc instituto aliena agere, & (c) Μεταφύγειν (in sublime efferri) secus quam (d) Christus, vivum & perfectissimum omnis modestiæ & mansuetudinis ac sanctimoniae exemplar, monet Luc. XII. tum etiam paulò liberius de aliorum

(a) Nosce te ipsum. Ne quid nimis.

(b) Amicorum monita æquo animo ferenda.

(c) Μεταφύγειν quid Luc. xij. significet.

(d) Christus omnis sanctimoniae exemplar.

rum sententiis, erroribus vitiisque, præcipuè vero de rebus patriæ, instar divinatoris, occasione injuriæ nobis illatæ, nec sine invidiæ, forte in plures redunduræ, periculo, loqui alicui videar. Æquo animo, ut par est, Te monitorem fero. De modestia & libertate, adeoque de toto instituto convenienter suscepto, tractato & peracto, hæc pauca habeto. (a) Scio illa Christi verba non proprie ad tumorem elationemque animi (b) (quanquam ab hoc vitio per Dei gratiam prorsus alieno sim animo) referri, monentibus Magnis Viris Erasmo, Grotio, aliisque, qui in Sacras literas commentati sunt. (c) Temeritatem potius illis notari ex astrorum cursu procul in futurum consulentem, & inter (d) spem ac trepidationem suspensam, & ab alterutra incerto motu huc atque illuc agitatam, inque sublime ita elatam, ut quis ex meteoris & signis cælestibus futuri anni conditionem, id est fertilitatem vel sterilitatem, quod cum instituto Christi optimè convenit, colligat, magisque ab (e) astrorum positu quam à Dei providentia dependeat ac misere distrahatur & fluctuet anxius animi, iidem illi Viri Doctissimi affirmant. Atque hoc perinde est ac si ille ex vento aut aëre pastum quaerat, ut aptè Grotianis addit ætatis nostræ Theophylactus (f) Daniel Brenius, in suis ad locum illum Lucæ notis doctissimis nuperrime editis. Atqui (g) hæc temeritas toto, quod dicitur, cælo à mea sententia differt, qui nil magis, quam parce & sobrie, & ad vitam quidem emendandam, philosophandum esse, tum divinæ providentiæ fidendum, officia libertatis humanæ nulli astrorum necessitati, & vel potestati subjectæ ritè exequenda, & virtutem sectandam esse omnibus immobili, invicta certè constantiâ & modestiâ animi præditi urgeo, ac proprio exemplo, quod sine ambitione dictum velim, ex viri boni officio commendo. Ita vides, Optime & Integerrime Amicorum, me nec aliena, nec elato ac in varia fluctuante animo agere. (h) Libertate me ubique uti fateor. Sed hæc ut sit non tantum justa, sed & modesta, omni conatu ago. (i) Eandem me cuique relinquere integram, quoties opus est, testor ex animo: & ita quidem ut eam in quolibet ferre, eique quantum per conscientiam licebit, me submittere sim paratus. Hoc enim nil æquius & civili societati humanique generis salutis convenientius esse puto. In notandis patriæ rebus pari libertate utor. Id enim mihi omni ex parte, nullo bonæ existimationis vel quietis meæ, tantominus Fratrum meorum, qui cuncta meo non illorum nomine ago, periculo, licere credo. (k) Conjectorem vel divinatorem agere nolo. Sed tamen quæ ex justitiæ diviniæ immobili lege & prudentiæ ratione imminet mala prævideri & denunciari possunt debentque aliquando profero. Par enim injuria nemini eorum, qui unquam religionis causâ in exilium missi sunt illata fuit. Illi nempe in regnis hæreditariis & absoluto imperio subjectis talia passi sunt. At nos in Republica libera, & æquali statu (l) in quo nil in nos sine nobis ferri poterat, ejecto per vim è Camera Equestri antiquæ nobilitatis Viro (m) Tobia Ivanicio Prodapifero Czer-nihoviensi, simulque ad Conventum Regni Varfaviensem Delegato, nec non Viro Illustri (n) Stanislao Chrzanstovio Subjudice Cracoviensi, tot Legationibus ad Conventus Regni, ut perpetuus Dictator vulgo diceretur, Clarissimo, contra legem in nos latam protestante, vel, ut magis Latinè dicam, ei intercedente.

Quis verò nescit (o) nos æquè ut reliquos & integro amplius seculo fuisse, & salvâ Rep. perpetuò esse debere Regum Nostrorum Electores, & summorum quorumvis Magistratuum capaces? Sed de his aliàs plura, si Deus volet. Nunc unum addo. (p) Non melius me pietatem patriæ debitam testari potuisse credo, quam tantæ injuriæ & impendentium ideo malorum atrocitatem, Magnorum Virorum Reip. Polonæ optimè cupientium exemplo, imo & hortatu ob oculos ponendo, ut populares nostri in se descendant, tot fœderum, juramentorum & jurium violationem agnoscant; ad se redeant, & nos in patriam æquè communem redire permittant, qui tam acerba patiendi & injuria nos longè omnium gravissima affectos esse palàm testando, cunctaque divina humanaque, fidem publicam,

(a) Auctor sui operis rationem, modestiam probando, libertatem justam asserendo descendit.

(b) Elatio animi ab Auctoris mente aliena.

(c) Astrologia addita temeritas divinum futura ex astris inquirentium.

(d) Temeritas tumida & timida.

(e) Inaniacando multo distrahantur.

(f) Brenii Annotat. in V. & N. Test. commendantur.

(g) Auctor temeritatem omnem ab se remouet, studium se virtutis inculcare testatur.

(h) Libertate se justa & modesta uti demonstrat.

(i) ubi de rebus patriæ & Fratrum suorum agit, suo non illorum nomine.

(k) conjectorem vel divinatorem agere non vult, sed qua justa sunt denunciat: injuria gravissima se & suos in Rep. liberri-ma affectos esse docet.

(l) legem nuperam 1658. de eorum exilio latam, justum valorem non habere affirmat.

(m) Tobias Ivanicius.

(n) Stan. Chrzanstovius.

(o) Poloni Equites Regum suorum Electores.

(p) Auctor se libertate sua optime pietatem in patriam testari asserit.

* Se suosque
spem de reditu
in patriam
fovere, &
quamvis hæc
frustra fue-
rit, tamen
virtutis tra-
nitatem &
pietatem in
patriam non
deserturos
unquam te-
statur, Regis
bonitatem
commendat,
patriæ opti-
ma quæque
precatur.

(a) Gravi
viro in no-
tandis vitiis
& monendis
officiis juniori-
bus convenit
libertas.

(b) Parcen-
dum est imbe-
cillus & pani-
sentibus.

(c) Veniam
esse dandam
negant Stoici.

(d) Stoici ig-
noscendum
esse negant.

(e) Monendi
sunt delin-
quentes.

(f) Ignosce-
ndum non est
sed parcen-
dum ex men-
te Senecæ.

(g) Christiani
senioribus
incumbit offi-
cium monen-
di juniores.

(h) Patris of-
ficiis in mo-
nendo filio.

(i) Adulter-
ium vitan-
dum esse gen-
tiles ipsi dū-
cuerunt.

(k) Veritas
sola facit di-
vites & bea-
tos.

(l) Aula
jam olim
defectu veri-
tatis labo-
rant.

(m) Magi-
stratum vi-
tia & officia.

(n) Bella
non necessaria
& injusta ex
privatis cu-
piditatibus
proficiuntur.

(o) Supplicia
fontibus cum
judicio & modo irroganda.

(p) Furibus ignavis pœna ergastuli convenit.

(q) Plutarchus Magistratibus prudenter doctrinam de pœna-
rum tarditate proponit.

blicam, manes communium parentum sub vinculo juramenti, fide, honore & conscientis foedus mutuo pangentium, & irrevocabilem de libertate religionis æqua legem sancientium, se & posteros in perpetuum obligantium appellando, dicimus cum Veteri Poëta Tragico Euripide:

Η πατρίδα μὲν λέω, ἢ καὶ ἱπποκράτης ἀλλοτρίαν

Αὐτοχθόνια δ' ἱερύμενα.

Primum nec inquilinus nos populus sumus,

Sed indigenæ, natique in hoc adeo Solo.

Cæterum istis quæ de rebus patriæ hîc & alibi loquor, unum Tui causâ addo, * nos quidem restitutionis nostrum omnium in integrum spem habere, verum tamen etsi hæc decollaret, ita ut omnibus amissis hæc etiam amittenda foret, debitam tamen æquanimitem, patientiam, modestiam, pietatem in patriam nunquam amissuros, imo ad extremum conservaturos, Deumque ut cuncta mala à Rege, cujus bonitatem hîc quoque novimus, & Rep. avertat, & popularium animos ad æquitatem flectat, assiduo precaturos. Qua ratione nec de me, qui tantumquam privatus hic loquor, nec tanto minus de meis Fratribus, quibus hic nihil negotii est, mecum ex animi sententia privatim loquente, quisquam popularium queri merito poterit.

Hamburgi die 25. Maji 1665.

F Ateor (a) Te multa cum libertate amplissimæ dignationi conveniente, multa que cum candoris laude acta & vitia, quæ occurrunt, notare. Et (b) parcendum quidem, (nam (c) veniam dandam & ignoscendum esse qui (d) parcendum esse admisit, negat Seneca l. 2. de Clem. c. 7.) fateor, est errantibus & peccantibus, sed ex infirmitate, tum pravè factum agnoscentibus, cum dolore, ideoque vera pœnitentia emendantibus; tum verò & (e) melioris vitæ ratio ipsis ob oculos ponenda est. Philosophus ibidem brevibus, more suo, id docens effert: *Parcit sapiens, consulit & porrigit. Idem facit quod si ignosceret, nec ignoscit: quoniam qui ignoscit, fatetur aliquid se, quod fieri debuit, omisisse. Aliquem verbis tantummodo admonebit, pœnâ non afficiet, ætatem ejus emendabilem intuenti.* Tantò magis (g) homo Christianus, præsertim annis, dignitate & pietate gravis, (quo in censu & Te meritò pono) junioribus, qui non tam ex destinatis quam forte impelluntur, & quos ætatis sæpè ab orbita recti aufert error, aut aliena nequitia, salutaria monita det oportet, illius (h) patris instar, qui filio ea dabat, ut vitia fugeret, & inter alia, referente Horatio.

— — — (i) A turpi meretricis amore

Quum deterreret, Sectani dissimilis sis.

Ne sequerer mœchas, concessa quum Venere uti

P ossem. Deprensi non bella est fama Treboni,

A jebat.

Satyr. l. 1. Sat. 4.

Dummodo genius seculi sit (k) veritati ferendæ par, citra quam, ut nemo est dives, nemo beatus, ita nosti (l) ejus defectu Aulas jam olim laborasse, & si omnium rerum copiâ ad luxuriam, invidiam & ipsam nauseam affluant, seque per omnia beatas jactent. (m) Magistratus ut ad (n) bella non necessaria, sæpe & injusta, privatarum solummodo cupiditatum causâ, non ullo publicæ, & vel sub-jectorum suorum utilitatis habita ratione, ita ad (o) fumendum de fontibus ultimæ supplicium, sæpe aliam pœnam, quamvis acerbiorē & graviorē, utpote facinori respondentem meritis, (qualis illa est (p) ergastuli operosi pro ignavis furibus) properare, eidem illi veritati consentaneum est. Utinam legant Magistratus & perpendant, quantumque Christiano fas est, moribus exprimant, inter alia illum egregium (q) Plutarchi, gravis & prudentis profectò Scriptoris tra-

ctatum

Statum de his qui serò à Numine puniuntur, ut scilicet debita patientia, moderatione & (a) mansuetudine, illa dico affectuum habena, ubi opus est, utantur. Nempe, ut nonnemo sapiienti sapenumero furori frenos injicere volens dixit:

Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.

Quid magis Christianum dici potuit quam illud à Plutarcho in citato commentario? (b) *Deus* (inquit) *malis interposita morâ ac tardè pœnas infligit, non quod vereatur, ne accelerando supplicio erret, ac committat cujus pœnitentiâ aliquando ducatur: sed ut in vindicandis aliorum peccatis sœvitiam & vehementiam nobis sui eximat exemplo.* Et quæ sunt plura talia in hanc rem dicta, & cedro, ut dici solet, digna, quæ studio omitto, nisi illa coronidis loco apponam, quibus ille hoc argumentum inter alia firmat: *Mansuetudinem graviumque læsionum* (c) *tolerantiam pro divina virtutis parte habere decet. Deus cito puniendo paucos emendat, tardè puniendo multos juvat atque corrigit.* Omnino itaque Principes & Magistratus meminisse oporteret illius regulæ Politicæ: (d) *Clementiam Principi convenientissimam esse in summa potentia, ejusque custodem fidelissimam, quam docet sapienter & utiliter* (e) *Christianæ pietati proximus Philosophorum Seneca lib. 1. de Clementia c. 3. §. 12. & aliàs. Quem quidem, ut & alterum, sed & illos tres de ira, maxime necessariis monitis huc spectantibus optimo consilio infarsit, inter quæ* (f) *(adeo multa & præclara sunt, dubiamque eligendi curam faciunt) nescias quid magis placere debeat. Est quidem* (g) *legitimo Magistratui in manum traditus gladius, quodque eum non frustra gerat, monet vox divina. Sed eadem docet,* (h) *illum Dei ministrum malis debere esse timori, bonis vero laudi & præsidio, cum tamen sæpe contrarium fiat. Atqui non tantum* (i) *inter bonos & malos, sed & inter hos discrimen faciendum esse, & sanabilia ingenia à deploratis distinguenda, ut confusio & vitiorum eruptio vitetur, tum* (k) *nec cito nec nimis fontes puniendos, ne vel libenter vel iniquè punire, sed potius* (l) *ultima necessitate boni publici vi impulsos invitos ad severiora remedia accedere videamur, docet ibidem Seneca. Sed neque hoc contentus, (m) demonstrat etiam improbandis civibus parcendum, non aliter quam membris languentibus, & (n) servare proprium esse excellentis fortuna: quæ nunquam magis suspici debet, quam cum illi contingit idem posse quod Diis, quorum bene scio in lucem edimur, tam boni quam mali.* (o) *Deorum itaque sibi animum asserens, Princeps alios ex civibus suis, quia utiles bonique sunt, libens videat, alios in numerum relinquat, quosdam esse gaudeat, quosdam patiatur* l. 1. de clem. c. 5. sed & l. 2. c. 7. Ubi etiam inter alia sapientis officia ponit: (p) *Hostes dimittet salvos, aliquando etiam laudatos, si honestis causis pro fide, pro fœdere, pro libertate in bellum accincti sunt.* Anne hæc à nobis Christianis fervantur & in usum deducuntur? Quid vero etiam ad illam, licet ab impio, sanam tamen rationem secuto, prolatam vocem dicemus?

(a) Mansuetudo affectus frenat.

(b) Longanimitas Divina est utilis & hominibus imitanda.

(c) Tolerantia etiam nocentum juvat.

(d) Clementia Principi est convenientissima & utilissima.

(e) Seneca laudatur.

(f) Electio difficilis inter multa præclara.

(g) Gladius Magistratui in manum datus.

(h) Magistratus justitia inveniendis bonis & coercendis malis elucet.

(i) Distinguendi non tantum boni à malis, sed & mali à malis.

(k) Punienti fontes nec cito, nec nimis.

(l) Necessitas pœna publica utilitate excusatur.

(m) Parcendum etiam delinquentibus.

(n) Servare cives, etiam delinquentes, Principi convenientis est.

(o) Princeps Dei patientiam imitetur.

(p) Hostes dimittendi salvi, quandoque & laudandi.

(q) Gladium manibus hominum excutit Phocylides.

(r) Bella, justa quoque damnat Phocylides.

(s) Christiani depravati communitur.

(t) Sanguis humanus in pretio sit operis occidendus.

Τὸ ἐξ ἰφθίμου ἀμφιβάλλει μὴ αὐτὸς φόνον αἰετὶ εἰς ἀμυναι, ἔστι δὲ μὴ γένεσις, μὴ ἔννομη, μὴ ἀδίκως γὰρ ἢ γὰρ ἀποκτείνης ἑχθρὸν, σὺο χεῖρσιν μιμνήσκει.

Phocylid.

(q) Gladium accinge non ad cædem, sed ad ultionem.

Utinam vero non indigeas hoc, neque legitimè, neque injustè (r) Nam etiam si hostem occideris, manum tuam polluis.)

Nempe cheu! (s) nos qui Christiano censetur nomine, non tantum Christianum, levi sæpe & nunquam cum (t) humani sanguinis impendio comparanda de causa, (v) hostem nobis facimus & interficimus cum gloria & ostentatione, eumque ejusdem religionis vinculo nobiscum junctum, ruptis scilicet omnibus sacris, naturalibus & civilibus vinculis: sed & in innocentes haud rarò, (x) solius conscientia, licet soli Deo, utpote Omnipotenti & Omniscienti accet. (v) Christiani Christianos bello delent, omnium vinculorum obliti, (x) Conscientia causa nemo persequendus, tanto minus occidendus.

*Placentini
Prof. & Rect.
Francofurt.
monitum Ma-
gistratibus
datum.*

*Deus per si-
gna celestia
admonet o-
mnes, etiam
Principes,
officii.*

incorrumpo Judici subiectæ causâ decretorium stylum imo gladium stringimus. Quibus rationibus innixus Clar. Joan. Placentinus Math. in Acad. Francofurto-
Viadrina Prof. & nuper in Rectorem ejus Magnificum electus, nuperum Co-
metam maximè summis Principibus Ecclesiasticis & Civilibus mala, nisi resipue-
rint, portendere dicat, illi & artis Astrologicæ peritis relinquo. Quicquid autem
de eo sit, satis aperte Deus ipse siderum conditor & universi tot signis in cæ-
lo positis, officii admonet, ut omnes mortales, ita & viros Principes, non minus
rerum quam Lunæ vicissitudini & ultimi judicii legi subiectos. Sed hæc hætenus,
quæ dum tibi repono, velim grato animo excipias. Vale.

COM-

COMMUNICATIO RATISBONA- RAUTENSTEINIANA.

HAMBURGO RATISBONAM

die 17. Decembris S. N. 1664.

Illustriſſime Domine Legate

Commercium literarum, quod cum Illuſtriſſima D. Veſtra ab aliquot annis diligenter colo, mihi eſt longè gratiſſimum. Argu-mento enim eſt me tantæ dignationis tantorumque meritorum Virum habere amicum, & quidem eximium, quod apud homines, ſi Ciceroni non tantum Oratori, ſed & Politico, ac in colendis amicitiiſ eximio credimus, cariſſimum, & optima ac pulcherrima vita ſupellex eſt. Ego ſane omnes induſtriæ nervos intendam, ut hoc præſtantiſſimum bonum candore benevolentia, & prompta diligentia officiorum conſervem. Proximè præterito die Dominico, qui erat $\frac{4}{12}$ Decembris ad narrationem vigilum, nocte antecedente Cometam ſe vidiffe affirmantium, inſigne, & illuſtre cæli phænomenon obſervari hac in urbe cepit. De quo non dubito, me paulò poſt Illuſtriſſimæ D. Veſtræ miſſurum varia ſcitu & conſideratione digna, quæ hinc inde ad me perferentur. Interim P. Curtius, illuſtre illud Aulae & Scholæ Neoburgenſis decus, vel ſua ſponte vel ab Illuſtriſſima D. Veſtra requiſitus, pariterque alii Amici, ad eandem de hoc argumento perſcribent ſcitu, ideò & communicatione mutua digna, quæ exſpecto. Benè valeat Illuſtriſſima D. Veſtra cum dilectiſſimis ſuis, qui etiam non nominati, à nobis ſemper ſalveant.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Ad Illuſtriſſimum Dominum Joannem de Rautenſtein, Dominum de Dietel-dorſect. Miniſtrum Statûs & Conſilii Sanctioris Sereniſſimi Ducis Neoburgo Palatini, & ad Conventum Imperii Legatum.

Omnibus ſtudiis, & officiis

Addictiſſimus

STAN. LUBIENIETZKI.

Ratiſbonâ Hamburgum die 29. Dec. 1665.

N. 100.
ad 99.

Cometam etiam hîc viderunt aliqui: non ego. Puto quod ex variis Europæ partibus legemus relationes de eo varias, & judicia. Inter quæ videre geſtio Hevelii & Bullialdi. Utrumque facile exquirere poterit G. V. illud per communem Amicum: hoc per ſe ipſam. Curtianum ipſe exquiram cras, & mittam. Quod reliquum eſt, opto, ut plagas illas, quas Cometa hic minatur, miſericors Numen avertat, aut nobis veram poenitentiam largiatur. Bene valeat G. D. Veſtra & ſaveat

Votum Chriſtianum Cometâ apparente.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimo Servitori

DE RAUTENSTEIN.
Ham.

N. 2. ad
100.

Hamburgo Ratisbonam die 7. Ianuarii 1665.

(a) Conscientia virtuti sufficit. Cic.

(b) Hevelius commendatur.

(c) Bullialdus commendatur.

(d) Votum Christianum apparente Cometa.

(e) Cometam minari mala Ethicè, non Physicè intelligendum est.

(f) Mentes humane à solo Deo pendunt.

(g) Pœnitentiam Deus largitur volentibus.

(h) Libertas arbitrii media.

(i) Gratia auxilii divini humane libertati est perneceffaria.

(k) Libertas arbitrii, rationis, usus, industriae connatus Deo soli debentur.

SÆpius, & ego video Cometam, & quidem ex fenestris domus meæ libero aëri expositæ cum intueri possum. Veniunt in manus meas ex diversis mundi plagis variæ Observationes, & narrationes de hoc phænomeno. Has futuro usui diligenter asservo, qui vel si nullus foret, tamen mihi facti constaret ratio, rectæ intentionis conscio. At hoc omnibus in omnibus satisfacit.

Nullum majus theatrum (a) virtuti conscientia esse, dixit nonnemo. Et verè. Docet id enim ratio, & omnium sapientum testatur consensus. (b) Hevelii & (c) Bullialdi, Magnorum in re Astronomica virorum, observationes exspecto. Provocavi enim utrumque literis & diligentia officii præveni. (d) Voto pio Illustrissimæ D. Vestræ meum adjungo. Utinam Clementissimus Deus avertat pro sua misericordia (e) omnes plagas, quas Cometes iste minatur (quod tamen Ethicè Illustrissimam D. Vestram intelligere puto, cum Physicè nullos effectus Cometis, & nullum in (f) mentes hominum à sola divina directione dependentes imperium tribuendum censeam) aut nobis (g) veram pœnitentiam largiatur; volentibus scil. & (h) libertatem arbitrii, quæ se indeterminatè ad utramque contradictionis partem, ut loqui Scholæ solent, habeat, ad bonum flectentibus, & (i) auxilii divini, sine quo nihil hic industria nostra valet, certis. Ita enim & (k) justitiæ, sapientiæ & bonitati divinæ, & nostræ libertati, rationi, industriae (quæ tamen cuncta rerum auctori solidè tribuenda sunt) ita laudi & vituperio, præmio & pœnæ locus relinquitur. His me favori constanti Illustrissimæ D. Vestræ diligenter commendo, eandemque cum omnibus suis dilectissimis benè valere, & feliciter agere cupio ex animo,

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & studio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 1.

Ratisbonâ Hamburgum die 1. Ian. 1665.

Quæ à G. D. Vestra de Cometa habui, ad P. Curtium misi, cujus responsum exspecto, & G. V. statim communicabo. Dubium non est, quin breviter sumus multa de hoc Cometa judicia, & relationes. Felices illi, qui in tempore pœnitentiam agunt, & se divinæ voluntati ita conformant, ut Cometas, prophetas novos ipsasque inferorum portas non metuant. Cæterum maneo constanter

G. D. Vestræ

Paratiss. Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 3. ad 1.

Hamburgo Ratisbonam die 10. Ian. 1665.

(a) Conscientia virtuti sufficit.

(b) Libero-rum cura pœnitentibus incambit.

(c) Parentum exempla multum possunt.

Accrescunt mihi quoque observationes, judicia & relationes de Cometa, quæ undique in manus meas perveniunt, & à me, ut nuper scripsi, cum cura asservantur. Nam, ut tunc dixi, (a) suffecerit hîc mihi vel sola rectè facti conscientia: tum verò (b) liberorum meorum, honeste educandorum, & ad virtutem erudiendorum debita, & à cælesti parente parentibus imposita cura. Nam vel maximè (c) parentum exempla bona posteros ad virtutis imitationem accendere par est, idque etiam fieri assolet. Omnino vero felices, qui, ut tunc dixi,

liberam

liberam voluntatem ad bonum inclinant, & in (d) divinam voluntatem, illam bonam, placentem & perfectam, oculos mentis semper, quoties aliquid agunt cogitantve, convertunt, & se ad conspectum illius infallibilis speculi conformant. Certè enim isti (e) nulla signa cælestia, nulla prodigia, nulla præfagia hominum sæpè fanaticorum, quandoque & fallacium, Pseudo-prophetis & impostoribus supparium, ((f) quales & nostro seculo, ut & Luciani, sacrorum irrifores, non desunt) nec ipsum orcum, omni licet virtuti & veritati adversum, extimescunt. Tales nos Deus Opt. Max. hîc & olîm felices reddat! Benè valeat Illustrissima D. Vestra, & favere pergat ei qui est

(d) Divina voluntas semper spectanda & sectanda.
(e) Piorum fortitudo invicta, intrepida.
(f) Pseudo-propheta & Athei nostro seculo non desunt.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 5. Jan. 1665.

N. 2. ad 100.

Ita est, absolvimus cum elapso anno integram epistolarum Centuriam; de quo sicut sibi G. Vestra multum postremis suis literis die Decemb. 27. elapsi anni, in ordine centesimis, brevibus quidem, mihi gratis tamen, gratulatur, ita & ego vicissim mihi gratulor. An eundem numerum affecuturi simus hoc, quem modo auspicamur, anno, in manu est Altissimi, in qua omnia, à qua omnia, & ad quam omnia. Is vota nostra exaudiat, si id nobis conducere arbitretur. Sin, concedat nobis ea, quæ animæ corporique salutaria, contentis plenissimè, si voluntas Sua fiat, sola sancta, justa, recta & fallere nescia! Mitto excerptum literarum R. P. Curtii ad me cum figura Cometæ & judicio * Magni illius Viri, licet valdè conciso & abrupto. Nos quoque Cometam illum nunc aliquoties heïc vidimus, cum & sine cauda, pro diverso cæli positu & aëris constitutione. Hesternâ autem versperâ post 7. clarissimè & cum admiratione eum conspeximus. Vellem judicium alicujus artis periti audire, non solum de Cometa, sed & de omnibus in genere. Sed hic nullos tales novi. Fortè aliundè prodibunt. Benè valeat G. Vestra cum suis, & salveat quamplurimùm.

Divina voluntas semper spectanda & sectanda.

Vid. commun. proxima Neoburgo-Curiana.
* Curtius festiva laudatur.

Generositatis Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 14. Jan. 1665.

N. 4. ad 2.

Multum Illustrissimæ D. Vestræ debeo de communicatione horum singularem, quæ de Cometa à P. Curtio ipsa acceperat. Cometa quod aliquando sinè cauda à Vobis aliisque videatur, vicinitati Lunæ, majori lumine minus illud absorbentis, tribuendum est. Cum tempore, Deo volente, habebimus varia Doctorum Virorum de hoc judicia. En jam Illustrissimæ D. Vestræ Bullialdianum aliaque, quæ spero grata futura, cum veniant à manu ejus, qui est sincerè

Cometa quare sine cauda mense Januarii apparuit?

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 3. ad

Ratisbonâ Hamburgum die 8. Ian. 1665.

I.

Kircherus
Jesuita lau-
datur.

Misi nuper, quæ de Cometa ad me pervenerant. Eum hic amplius non conspicimus, forte ob nubilum semper cælum. Non dubito autem Viros Præstantissimos Hevelium, Bullialdum aliosque plura de eo scripturos, quæ si ad G. Vestram perferantur, exspecto. Audio Kircherum non pauca lectu digna in suis admirandis operibus notasse: nec non Gassendum ac alios. Benè valeat.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 5. ad

Hamburgo Ratisbonam die 17. Ian. 1665.

3.

Amicitia in-
star Solis in
mundo est.Kircherus
laudatur.Veritas, ut
aurum, ab
omnibus acci-
pienda.

ET ego, qui in amicitia re mortalibus maximè necessaria, (unde Cicero, *Solem è mundo tollere* judicat eos, qui *amicitiam tollunt*) omni studio & candore certandum esse judico, nisi plurima quæ de Cometa scripta à variis accepi, vel ad varios scripsi. Kircheriana ab Illustrissima D. Vestra exspecto. Sed & ipse Virum illum, rerum Philosophicarum scientia celeberrimum, aliquando super hac re compellabo & consulam, vera ab omnibus discere paratus. Aurum enim est aurum, cujuscunque manu tractetur. Ecce autem, quæ à Clarissimo Hevelio heri accepi! quæ libenter mitto, semper grata officia Illustrissimæ D. Vestræ ex animo præstiturus, prout sum ad tumulum usque

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & officio addictissimus.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 4. ad

Ratisbonâ Hamburgum die 12. Ian. 1665.

2.

(a) Pericula
plus plusque
orbi Christia-
no imminens.(b) Pertina-
ces omnium
miserimi.(c) Exceca-
tio mentis
præcedit rui-
nam.(d) Sapiens
semper sibi
constat, offi-
ciumque
facit.(e) Divina
voluntas
semper spe-
tanda & se-
tanda.

UNum penè oblitus eram, nempe duos in his regionibus nunc Cometas videri, quorum alter Austriacis favere dicitur. Ego videre aveo judicia Clarissimorum Virorum Hevelii, Bartholini, Bullialdi, aliorumque artis peritorum, dum meum suspendo. Dicam interim quod certum esse credo. (a) Pericula nempe undique in Orbe Christiano magis atque magis se exferentia meritò apprehendimus. Cumque eos (b) quorum potissimum interest, idonea ad depulsionem illorum remedia non accipere, imo & contemnere planè videamus, facile auguramur, quæ sint tandem secutura. Scilicet (c) quos perdere constituit Deus, eorum prius consilia corrumpit & mentes obfuscet; ita etiam, ut videant aliquando meliora probentque, deteriora sequantur. (d) Sapiens tali rerum positu quid faciat? Suæ se virtuti involvet, (e) voluntatem divinam, unicam illam & optimam Cynosuram, sequetur, & magno animo expectabit, quæ vult Deus, quæque mutare non potest homo. Talem, etiamsi fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinæ. His G. Vestram benè valere cupio, maneoque constanter

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo

Hamburgo Ratisbonam die 21. Ian. 1665.

N. 6. ad

(a) **D**uos distinctos Cometas visos eadem nocte esse, non pauci diversis è locis referunt, de quibus certiora exspecto. Interim (b) Clarissimus Hevelius, Vir profecto in re Astronomica Magnus, unum eundemque esse asserit. Sed & alii Viri docti, ac siderum notitia praestantes hic & alibi idem dicunt, & asseverant. (c) Clarissimus Bullialdus, cujus, utpote Viri omnigenâ eruditione instructissimi & Mathematici eximii iudicium magni itidem hic faciendum est, nondum mihi sententiam suam super hoc argumento aperuit. A Clarissimo Bartholino necdum quidquam responsi accepi. Cæterum ita omnino est, quod tot & tanta exempla loquuntur, (d) Deum quos punire decrevit, eis mentem, & rei vel servandæ vel restituendæ idonea media subtrahere. *Manum injicientibus fatis hebetari & obtundi sensus hominum*, inquit ille. (e) Quia in re non tantum invicta Dei potentia, & sapientia inimitabilis, sed & inculcata justitia elucet. Hac enim poena (f) refractarii, & præfractè salubria consilia spernentes, (g) omnino digni sunt, digni futuri misericordiâ, nisi & omnem misericordiæ sensum exuissent, & se miseros esse vellent. (h) *In vitum qui servat idem facit occidenti* Horat. Omnino tamen miserrimi censendi sunt, qui omnem misericordiam consumserunt, & tum artibus Satanæ, tum (i) propriâ malitiâ in præceps dejecti ruunt. Verè aurea illa Pythagorica carmina:

Γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πέρμετ' ἔχουσιν
Τλήμους οἷς ἀζάων πέλας ὄντων ἔκ' ἐσσεύσιν,
Οὐπὲρ κλύεσι, λύσιν δὲ κακῶν παύροις σπένδουσιν.

(Cognosces quoque homines sua sponte accersita mala habere.

Miseri, qui bona cum propè sunt, non inspiciunt

Neque audiunt. Malorum verò solutionem pauci intelligunt.)

Sed quid agas, si rem habeas cum perdis, & profligati pudoris hominibus, qui aut ob perveritatem, & studium nocendi aliis, eosque allatrando (k) canes, aut ob impuritatem voluptatum, quibus immerfi cœno pro cælo gaudent, (l) porci dici possunt, quemadmodum Sacra pagina eos appellat, & cavendos esse docet. Tali rerum articulo tutissimum omnino est (m) virtuti propriæ se involvere, & vel pauperiem, lætam tamen & securam, sine dote quærere, at benè non tantum vivendo, sed &, ubi opus est, latendo, (n) voluntati divinæ, certissimæ actionum & votorum nostrorum regulæ, se commodare. Benè valeat, & cum suis salveat ab eo qui sum

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & studio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 22. Ian. 1665.

N. 5. ad

Responsum ad epistolam Amici Hafniensis, die 30. Dec. datam magnam auctoris doctrinam, & lectionem sapit, mihi que hac ratione gratissimum est, qui id etiam inter cætera, quæ de Cometa hoc, cujus adhuc vestigia tenuia videmus, collegi, diligenter asservabo. P. Curtius, utpote aliis nunc occupatissimus, nihil mihi ampliùs de eo scripsit, putoque cum etiam Astronomiam potius quam Astrologiam æstimare. Ingolstadtenses verò Mathematici promiserunt editionem Observationum suarum, quas à nonnullis talium peritis audiavi laudari. A Clarissimo Bullialdo cum tædio responsum exspecto. Amo enim Virum illum, ob animi probitatem, & multam eruditionem. Vale.

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo

4.

(a) Duo distincti Cometae an una visi?

(b) Hevelius laudatur: unum Cometam, non duos apparuisse asserit.

(c) Bullialdus laudatur.

(d) Exaccatio mentis præcedit ruinam.

(e) Anm. Marcell.

(f) Pertinaces soli excrucantur.

(g) Pertinaces omnium miserrimi.

(h) In vitum non servandi.

(i) Culpâ propriâ homines accersunt sibi mala.

(k) Canes vocandi im-pudentia & malitia detriti.

(l) Porci dicendi voluptatibus immerfi, & in eis se volutantes.

(m) Sapiens semper sibi constat, officiumque facit.

(n) Divina voluntas semper spectanda & sectanda.

3.

Ingolstadtenses observationes laudantur. Bullialdus laudatur.

Hamburgo Ratisbonam die 31. Ian. Anno 1665.

Rauten-
steinianis
meritis debi-
tum testimo-
nium datur.

(a) Amici-
tia saluē
mutuis stu-
diis conser-
vanda.

(b) Astrono-
miam plu-
ris quam A-
strologiam
faciunt viri
docti.

(c) Judi-
cium de A-
stronomia &
Astrologia.

(d) Astro-
nomiam in-
ter & Astro-
logiam quæ
olim fuerit
& nunc sit
differentia?

(e) Amici-
tia colenda
illeſa veri-
tate.

(f) Veritas
maximè ami-
ca homini est.

(g) Astrolo-
gia Ciceroni
idem quod
nobis nunc
Astronomia
est.

(h) Astro-
logi præſtan-
tiſſimi olim
prædictiones
ex aſtris vel
negligebant,
vel etiam re-
pudiabant.

(i) Prædi-
ctiones ex a-
ſtris a Chal-
dæis inuen-
tæ.

(k) Eudo-
xus lauda-
tur.

(l) Gene-
thiaci olim
reſecti.

(m) Panæ-
tius Phil.
Stoicus.

(n) Archæ-
laus Astrolo-
gus Caſſander
Astrologus.

(o) Scylax
Halicarnaſ-
ſeus lauda-
tur.

(p) Cicero
prædictiones
Astrologicas
reſutat.

(q) Secula
poſteriora
magis magis-
que à primæva integritate diſceſſerunt.

(r) Astrologiaꝝ uſus modicus non omnino, ſed immodicus, planè reſiciendus eſt. (s) Prædictiones
Astrologicaꝝ orbem turbant, & ſæpiſſimè vane deprehenduntur. (t) Cicero quotidianam prædictionum Astrologicarum vanitatem agnoſcit,
& quosdam ei fidem dare miratur. (u) Astronomiam inter & Astrologiam quæ fuerit olim & nunc ſit differentia? (w) Theod. Majus.

(x) Astrologia vindicata.

Magni facio, ut de omnibus Illuſtriſſimæ D. Veſtræ iudicium, magna rerum ſcientia magnoque uſu ſubactum; ita & de illa epiſtola ad Amicum Hafnienſem ſcripta. Quæ quod ſit prolixior, Amici deſiderium & poſtulatam effecit. Non ſum enim parcus in hoc officii genere: quo (a) amicitiam, vitæ ſalem, mentes & actiones humanas à putredine ſimultatum, & odiorum conſervantem, & rem in vita civili ſummè neceſſariam, conſervari & ſoveri ſentio. Multum porro humanitati & benevolentia Viri illius præſtantiffimi debeo. P. Curtium (b) Astronomiam pluris quam Astrologiam æſtimare, & ſententia hic cum Clariffimis Astronomis Hevelio, Bullialdo, Kircherō aliſque conſpirare libenter intello. (c) Illam ſublimioris Philoſophiæ, hanc curioſarum artium ſtudioſis de-puto. Quæ in (d) vocum harum ſignificatione ſequor commune iudicium, etiam doctorum. Utramque tamen accipio cum grano ſalis, ut & (e) amicitia, quæ & ipſa, ut jam jam dixi, ſal vitæ vocatur, doctorum Virorum, qui eam diſtinctionem in literis ad me ſuis adhibent, & potiſſimum veritas, (f) qua nihil magis amicū homini cordato eſt, ſalva ſit. Novi enim, (g) Cicerone iudice, Astrologiam, quod & ipſa vox denotare videtur, loqui de ſiderum poſitu & motu l. 1. de Orat. & 2. de divinat. Ideo & 1. de officiis C. Sulpitium laudat, quod Astrologiaꝝ incumbens in veri investigatione verſatus fuerit. Caterum palmaris eſt hic ille 2. de divinat. locus, qui (h) Astrologos olim præſtantiffimos non tantum ſine prædictionibus ex aſtris conſiſtere, & Principum Astrologorum dignitatem tueri, ſed & eaſdem ſtudio neglexiſſe, vel etiam deteſtatos fuiſſe docet. Quem merito hic adſcribo, quia & Astrologiam eo nomine male audire, & quosdam ſuas illas prædictiones oſtentare capuiſſe animadverto. Sic igitur ille: (i) *Ad Chaldeorum monſtra veniamus: de quibus (k) Eudoxus, Platonis auditor, in Astrologia iudicio Doctiſſimorum hominum facile princeps ſic opinatur, id quod ſcriptum reliquit: Chaldeis in prædictione & in notatione cujuſque (l) vita ex natali die minime eſſe credendum. Nominat & (m) Panætius, qui unus eſt Stoicis Astrologorum prædicta reſectiſſe. (n) Archelaum & Caſſandrum ſummos Astrologos illius ætatis, quæ erat ipſe, cum in cæteris Astrologia partibus excelleret, hoc prædictionis genere non uſos. (o) Scylax Halicarnaſſeus familiaris Panæti, excellens in Astrologia, idemque in regenda ſua civitate, princeps, totum hoc Chaldaicum prædicendi genus repudiavit. l. 2. de divinat. Atque id deinceps rationibus reſutat, & contra defenſores illorum commentorum diſputat. (p) Ridet vim Zodiaci adſcriptam & Planetis, & illa eorum triangula & quadrata, quæ deliramenta vocat. Attamen hæc (q) poſteriorum ſeculorum curioſitas magis magisque auxit, imò etiamnum augeſcit: & multos videas, qui hæc pro oraculis fere non tantum obtrudant, ſed & accipiant. Scio quidem (r) nonnullos hanc artem cum modo habere; quorum ego inſtituta & agendi rationem in medio relinquo. Sed illud reprehensione dignum iudico, quod quidam non ceſſent (s) ſpei vel metus vanitate orbem commovere, & non tantum cæleſtium corporum in terram deductorum, ſed & conſcientiarum humanarum circulos, ut ſic dicam, turbare. Ecce verò iterum Cicero: (t) *Quam multa ego Pompejo, quam multa Crasso, quam multa huic ipſi Caſari à Chaldeis dicta memini, neminem eorum niſi ſenectute, niſi domi, niſi in claritate eſſe moriturum? ut mihi permirum videatur quæquam exſtare, qui etiam nunc credat iis, quorum prædicta quotidie videat re & eventis reſelli.* 2. de div. Neque vero vel neſcius ſum vel etiam diffiteor, omnes eos qui Astronomiam & Astrologiam, tanquam inſtitutiones multum diſcrepantes, illam quidem de aſtrorum ſitu & motu, hanc vero de illorum influente vi & efficacia dividunt, auctoritate Ptolomæi ſe tueri. (u) Sed novi etiam ab aliis diſcrimen illud tolli. Hoc inprimis (w) Theodorus Majus in (x) Astro-*

logia vindicata facere conatur, ubi probare studet utramque scientiam indissolubili nexu conjungi. Quod quidem contra Ciceronis mentem est. (a) Is enim, ut, vidimus, Astrologos circa *stellarum cursus, progressiones, institutiones*, & ita in vero indigando ac honestate sectanda occupari docet, alibi inter *Viros Magistros* ponit, ac *animum eorum divinum* fuisse ait; & suo exemplo studia eorum approbat. 2. de divin. 1. Tusc. & 1. de Nat. Deor. Illo autem de divin. libro, ut jam jam loquentem audivimus, (b) prædictiones illas Chaldaicas ab Astrologia resecat, ac prorsus rejicit. Plinius quoque auctor est l. 18. c. 25. (c) Hesiodi carmina de motu siderum Astrologiam fuisse dictam. E contrario video quosdam viros doctos, sicut (d) Astrologicam scientiam de siderum positu & cursu, ita (e) Astronomiam scientiam, de judiciis ad vitam fortunamque pertinentibus, ex astrorum positu & operatione petitis, definire: quibus & Græca etymologia favet. Sed de his (f) quæ natura sua media sunt, servabo regulam, quæ docet *sentiendum esse cum doctis, loquendum cum vulgo*, & (g) usum, qui valorem verbis sicut nummis, dat, sequendum.

(h) Quem penes arbitrium est & jus & norma loquendi. Horat. de Arte Poët. Nam & ipse (i) Cicero in illo de divin. libro Astrologos Chaldaeis, licet illos laudet, hos damnet, accenset, nempe quod illi Vates vel appellationem hanc sibi arrogarent, vel à vulgo sibi delatam acciperent. Neque verò (k) omnibus, vel in omnibus, omnive tempore, ac loco, abusus, illos præsertim diuturna consuetudine firmatos, tollere libet vel licet. Mihi libet, licet & par est bona fide dicere quod sim

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio cultu & obsequio

Stanislaus Lubienietzki de Lubienietz.

Ratisbona Hamburgum die 26. Jan. 1665.

CL. Bullialdus quæ scripsit, cum R. P. Curtio cras communicabo, & post octiduum respondebo. Is mihi heri scribit, quæ seorsim mitto de die 21. Januarii. Ille verò in litteris suo more concisus. Quæ autem ad me porrò mittet, Generositati Vestræ statim communicabo

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 12. Febr. 1665.

IN itinere Holsatico inter cætera magna (a) gratia Serenissimi Ducis, Principis profecto Egregii, & ut colloquiorum de rebus Polonicis aliisque suavitatis, ita & tot singularium in (b) Bibliotheca Ducali ad miraculum instructa ad spectus voluptate fruitum me esse, gratus dicam oportet. Inde redux feliciter per Dei gratiam factus, redeo ad officium, præcipue erga Illustrissimam Dominationem Vestram, (c) quem inter Principes Amicorum merito loco. Minimè miror Clarissimum P. Curtium asserere velle, (d) alterum in Corvo, alterum in Lepore Cometam à nobis fuisse conspectum. Id enim suadet diversum apparitionis, illius scilicet ante ortum, hujus post occasum solis, tempus, tum & diversus motus, illo ad Austrum, hoc ad Boream anhelante, aliaque. Sed ex-

visus, quod geminus fuerit judicatus, non est mirandum.

G

spectan-

(a) Astrologia Ciceroni idem est, quod nobis nunc Astronomia.
(b) & Consistere sine Chaldaicis commentis potest.
(c) Hesiodi Astrologia.
(d) Vallæ in Raud.
(e) Astronomia quibusdam idem est quod vulgo nunc Astrologia.
(f) Adhæro in medio, sicut à natura posita sunt, relinquenda.
(g) Usus sequendus in loquendo.
(h) Verba valent usu.
(i) Cicero quare Astrologos Chaldaeis accenset?
(k) Abusus non omnes, nec ab omnibus, nec semper tolli possunt.

N. 6. ad 4.

Vid. communicatione præsigna.

N. 8 ad 6.

(a) Christianus Albertus Dux Holsatiae laudatur.
(b) Bibliotheca Gottorpensis instructissima.
(c) Rautensteinium quo loco habeat Auctor.
(d) Cometa in Corvo & Lepore in Dec. 1664.

spectandum est, quid sit dicturus, postquam Magnorum Mathematicorum Hevelii, & Bullialdi, (quorum ecce literas novas!) sententiam cognoverit. Bene Valeat Illustrissima D. Vestra, & favere porro pergat ei qui est sincere.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omnibus officiis & studiis addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 7. ad

Ratisbona Hamburgum die 2. Febr. 1665.

5.

Mala incumbunt Rebus-publ. Christiani orbis.

Superioribus submitto alia Cometam spectantia: quæ communicari poterunt Amicis, inprimis Hevelio & Bullialdo ad elicienda plura. Vereor autem, ne Cometarum effectus prius sentiamus, antequam naturam, & vires eorum Philosophicis conjecturis assequamur. Ita undique apparent magnorum motuum semina & fructus ultimorum temporum. Ideo & rebus nostris prudentiores metuunt. A quibus nec ego dissentire possum. Verum tamen optima voveo, & constanter maneo

G.D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 9. ad 7

Hamburgo Ratisbonam die 14. Febr. 1665.

(a) Cometis an & quomodo tribuendi effectus?

(b) Ethicæ & Politicæ monita salutaria colligit.

(c) Jul. Scalliger laudatur.

(d) Cometæ nec causas, nec signa rerum esse voluit Scalliger.

(e) Cometæ esse signa quoddammodo dici potest.

(f) Cælestium scudiorum sectatores modestia & magnanimitas simul decet.

(g) Temporum nostrorum depravatorum facies mala minatur.

(h) Ambitio & avaritia orbem confundit.

(i) Satana Strategematis, non sideribus mala adscribenda sunt.

(k) Acontii liber de Strateg. Satana commendatur. (l) Erasmi Eccles.

Non negligam ea, quæ mecum Illust. D. Vestra communicavit cum Clar. Mathematicis, cumprimis Hevelio & Bullialdo, quibuscum super hac re aliquoties per literas contuli, communicare, ut plura eliciam. (a) Cometis Illustrissimam D. Vestram tribuere effectus puto vel secundum receptam à pluribus sententiam, vel secundum (b) Ethices & Politices mentem. Utraque enim salubria monita undique ad se trahit, & in usum vertit. (c) Julius Cæsar Scalliger, Vir in Repub. literaria Illustrissimus, (d) Cometæ non tantum nihil operari, sed nec quicquam significare, (e) nisi certo respectu, ob rerum scilicet coherærentiam asserit, Exerc. 79. Hoc ego salva veritate, & suadente Ethices institutione admittendum, sed illud prius rejiciendum quoque existimo. Valeat hic illud Tuilianum. (f) *Modestiam quandem cognitio rerum cælestium adfert iis, qui vident, quanta sit etiam apud Deos moderatio, quantus ordo: & magnitudinem animi Deorum opera & facta cernentibus.* libro 4. de Fin.

Omnino autem apparent (g) indicia magnorum motuum, & fructus ultimorum temporum, vere ferreorum, dum ubique cuncta (h) ambitio & avaritia multis motibus ambiguis pavidisque metibus confundit, & similtates, odia, inimicitia, hostiles minæ iræque flagrant, ita ut meritò verendum sit, ne magna Orbis Christiani pars iniquitatis incendio consumatur. Hæc tamen (i) non influenti vi vel efficaciam siderum, sed artibus Satanae jurati humanæ salutis hostis & malitiæ hominum adscribenda sunt. Merito itaque technas Satanae cavere debent Christiana pectora, ne ab eo illaqueentur, &, ut illas earumque vitandarum rationem pernoscant, (k) commendatum sibi habere egregium Jacobo Acontii de stratagematis Satanae librum, quo Christianum ad peccatam, ut illo (l) Erasmano Ecclesiaste ad concionandi artem singulariter & eximie juvari dixit Vir quidam pius, doctus & eloquens. Bene valeat Illustrissima D. Vestra & faveat constanter ei qui est æternum,

Illustrissimæ D. Vestræ

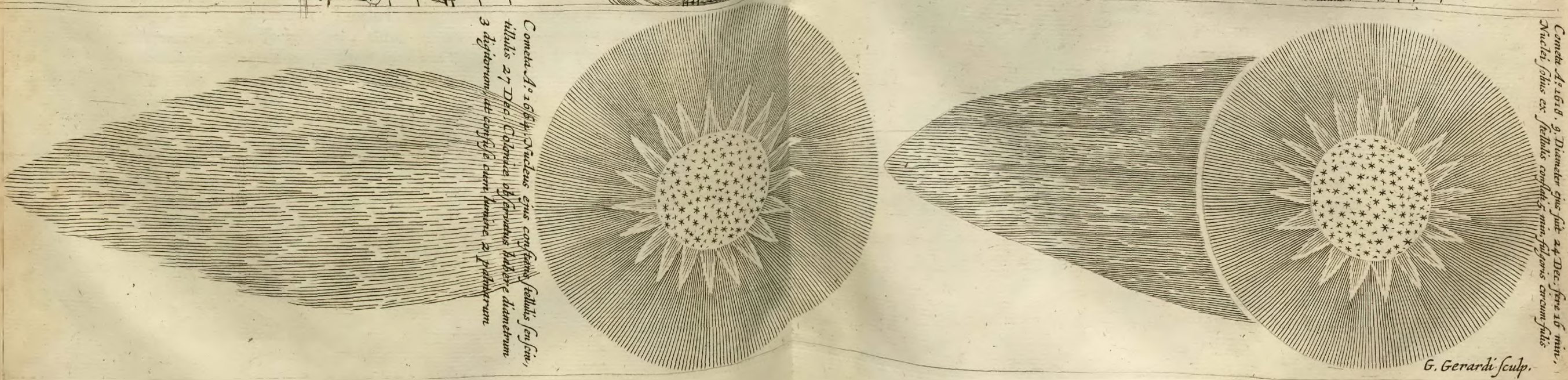
Omni cultu & studio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratib.

N.º 1

Figura observat. Cometicar. Coloniae Agripp. a d. 13 Dec. 1664 ad d. 5 Ianua. 1665. factar. ad Communicat. Illustriss. D. Ioan. Ern. de Rautenstein, Ministri
Status, et ad Conventum Ratisb. Legati Neoburgici pertinens.

Handwritten text at the top of the page, likely a title or header, which is mostly illegible due to fading.

Ratisbona Hamburgam die 12. Febr. 1665.

N. 8. ad
6.

Quod G. Vestra Clarissimorum Mathematicorum judicia, & Observationes de Cometa, qui amplius nobis non apparet, industriè exquirat, mihi valde gratum est: cui etiam maximas gratias ago, quod mei apud D. Hevelium tam honorificam mentionem facere voluerit, à quo Viro tanto & tam celebri, beneque de Repub. litteraria merito, nosci & amari non minus cupio, quam à cæteris ejusdem similibus. Spero autem has G. Vestram Gottorpio reductem felicitur domi sua excepturas, redditumque gratulaturus. Quid tandem statuturi sint de sua libertate Vestri Poloni, vel quid Deus potius de ipsis, tempus docebit. Id me nunc deficit, ut de illo negotio longius differere & philosophari nequeam. Omnes enim nunc Bacchanalia hîc occupant, meque hodie invisent plus quam 50. hospites, more patriæ frontem exporrecturi, salturi &c. (a) His omnibus adesse & de his participare, etiam contra voluntatem, necesse habeo, ne non tantum severus, sed & inhumanus, vel etiam cinicus habear. (b) Adjungo Observationem Cometæ Coloniae factam & editam, tum R. P. Alberti Curtii ad me literas, pro nostra confidentia, de die 30. Januarii, & 5. Februarii. Equidem doctè sunt scriptæ, prudenter & nervosè, uti (c) ille Vir profecto est raræ doctrinæ, consummata prudentiæ & summi ingenii. Bene valeat & amare me pergat

G. D. Vestræ.

Paratissimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 21. Febr. 1665.

Illustrissime Domine Legate.

N. 10. ad
8.

Dicerem cum tot aliis, si adhuc negligentior officii in scribendo fuisset, me (a) festum Bacchi agitando, extra oleas paulum evagatum fuisse, nunc autem ad orbitam redire. Sed non soleo ita festa agere, (b) quæ credo hominem Christianum quotidie agitare debere. Certe & gentilis olim dixit, & (c) gravis quidem Scriptor, Thucydides, (d) festum nihil aliud esse, quam agere ea quæ deceant. Id quotidie esse vitâ monstrandum quis negare auit? Memini autem me aliquando & inter Conciliorum Canones Concilii Laodicensi (quantumvis (e) magis magisque jam degenerante Apostolicæ, illius piscatoriæ, simplicitatis & Christianæ pietatis integritate 4. Seculo habit) canonem legere talem: (f) Christianos non oportere ballare & saltare, sed caste prandere & cenare, sicut competit Christianis. Sed neque Cometæ, quem P. Curtius ex letheis humoribus coaluisse argute dicit, (g) meditatio & studium, cui incumbere crebro, de hoc phœnomeno literas ad Viros doctos, & cælestium orbium notitiâ claros, huc illic exarans, & judicia eorum exquirens, me officii mei oblivisci fecit. Fateor tamen me hoc epistolæ exordium proxime præteritæ præmittere oportuisse. Sed tunc alia, quæ differri non poterant ad Illustrissimam D. Vestram perscripta. Nunc vero accessit Curtiana arguta epistola, quæ mihi quoque hîc argutandi paulum & sobrie ansam præbet. (h) Fateor utramque doctè & nervosè scriptam esse. Cognosco ex ungue Leonem. Gratias itaque ago pro utraque. Mitto, quæ occasione Hevelianorum ad Amicos scripsi, & quæ hic illic mala fiunt: & constanter maneo

Illustrissimæ D. Vestræ

Omnibus studiis & officiis deditissimus
STANISLAUS LUBIENIETZKI.

G 2

Ratis-

Laudes
nonnisi à
Laudatis
accipiendæ.
Hevelius
laudatur.(a) Bacchanalia Viris
alioquin illu-
stribus, sed
simul & pro-
bis, displicent,
licet
illis interesse
aliquando
cogantur.
(b) Colonien-
sem observa-
tionem Rauten-
steinii
Auctori
mittit.
(c) Curtius
Jesuita lau-
datur.(a) Bacchanalia scrip-
tiones & alia
officia impe-
diunt.
(b) Festa
quotidie agi-
tanda.
(c) Thucy-
dides commen-
datur.
(d) Festum
agere est agere quod de-
cet.
(e) Quartum post A-
postolos secu-
lum à pri-
mæva inte-
gritate longe
abest.
(f) Concilium Laodi-
cense circa
Annum 364.
damnât sal-
tationes &
omnem epu-
larum luxu-
riam.
(g) Curtius
Jesuita de
Cometæ ar-
gute dictum.
(h) Curtius
Jesuita lau-
datur.

N. 9. ad

Ratisbona Hamburgum die 23. Febr. 1665.

7.

*Dissensio-
nes in Comi-
tiis Ratisbo-
nensibus.*

Semper quidem de Rep. benè spero, & nunquam male ominari volo. Nescio tamen num effectus Cometæ, num quid aliud sit, quod hic ita dissentimus, ut redire in viam concordiamve adhuc nequeamus. Interea perditur tempus, & undique timetur, ne hæc mala in deterius erumpant, paucis eoque magis laudandis, aquam, pluribus oleum affundentibus. Videntur in Polonia & alibi omnino instare magnæ mutationes. Deus nobis adsit? Ego constanter maneo

G. D. Vestrae

Paratiss. Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. II. ad

Hamburgo Ratisbonam die 4. Martii 1665.

9.

*(a) Dissidia
in Polonia &
in Comitibus
Imperii do-
lenda.*

*(b) Tempore
dubio maxi-
me vitanda,
& constanti
legum obser-
vatione præ-
cavenda sunt
dissidia.*

*(c) Legum
constans ob-
servantia
maximè Chri-
stianis decet.*

*(d) Regula
studiorum sit
lex, non li-
bido.*

*(e) Circum-
stantiæ ad-
dunt pondus
rei.*

*(f) Aequa
& semel sanc-
ta tenenda.*

*(g) Preciosa
custodienda.*

*(h) Antiqua
servanda.*

*i] Prescrip-
tio temporis
valida.*

*k] Novato-
res astuti.*

*l] Liberi ar-
bitrii abusus.*

*m] Fati,
Cometarum,
vel etiam sy-
derum neces-
sitas nulla
est, qualis
vulgò credi-
tur.*

*n] Cometæ
nuperos ante-
cesserunt
multa dissidia,
motus bellici &c.*

*o] Cometis &
Eclipsibus vim
cogendi prava
dat opinio.*

*p] Astra non
dominantur
Sapientibus,
sed
hi potius illis,
& licet inclinent,
nullam tamen
necessitatem
vel vim inferunt.*

Quicunque res Polonicas (a), & Conventum illum Imperii acri oculo introspectit, fateatur necesse est, maximopere dolendum esse tot acerbas controversias & tristia dissidia hîc illic, & nunc novissimè in Comitio vestro oriri, de quibus plura aliunde vel ex publicis narrationibus, vel ex Amicis accipio. Ego credo omnibus illis Statui periculosis disceptationibus, semper quidem, maxime tamen (b) dubio tempore cavendis, non aliter occurri posse, quàm ut legitimè sancita, & post superatas multas difficultates communi Ordinum consensu firmata, decreta & jurata bona fide servantur illæsa, intemerata, intacta. Cur enim & potentiori quod semel placuit displiceat? (c) Nonne iidem post, qui antè Meridiem sumus? nonne quod antè annos plures paucioresvè statuimus, & omni meliori modo approbavimus, etiam posteri posteris quoquomodo contrahentium partium, præstare tenemur? O miseram rerum & Christianæ nostræ professionis sortem, si non (d) æquitatis, sed potentia, non legis sed libidinis regulâ, vota & studia nostra metiamur, & jura temerariè figamus refigamusque! Nonne enim gentilis probitas, & prudentia ante nostram est? Et cum hæc firmè sibi consent, fateor hîc (e) magnum rei veritati ex circumstantiis accedere momentum. Nam vel (f) quæ æquitati congrua fide publica sancita sunt ab adversa factione, vel etiam à privatis præfractè violantur, vel (g) quæ carè, magno scilicet non tantum temporis & laboris, sed æris & cruoris impendio emta sunt, levi aliquo privati commodi pretio venduntur, vel denique (h) quæ firmiter diuturno usu potenter adversus omnem (i) novitatem ubique præscribente approbata sunt, ab illis, qui novandis rebus student, & (k) versatili ingenio leoninam pellem cum vulpina alternis induere docti sunt, licenter antiquantur. Atque in eo (l) abusus humani arbitrii, divinitus soli ratione præditæ rei creatæ concessi, non ulla (m) factorum vel Cometarum, vel etiam siderum vis & necessitas perspicitur. Quid enim? nonne (n) ante visum Cometam valida studia ambitione & avaritia armata, graves contentiones, pertinaces iræ & acria dissidia in apertam bellorum, licet minorum & breviorum, tempestatem erumpentia, hic illic apparuere & viguere? Nonne in ipso Comitio Imperii tot tantique animorum motus, & tristem maximi illius & splendidissimi Conventus irritò eventu solutionem minantes controversiæ, antè phænomenon conspectum conspectæ fuere? Equidem (o) astris, Cometis & Eclipsibus nulla vis.

Nullum numen adest, si sit prudentia & virtus. Sed prava opinio, pravaque rerum dispositio, quæ à liberrima hominis pendet voluntate, divinitatem quandam, imo & cogendi facultatem illis rebus creatis conciliat. At (p) hæc ratione carentes, nec nostrarum rerum consciæ, motum suum à Creatore, & Rectore

hi potius illis, & licet inclinent, nullam tamen necessitatem vel vim inferunt.

uni-

universi præscriptum absolvunt. Non illæ ad ciendos animorum, armorumque motus obtinent imperium. Nam ut inclinent, nullam nobis virtutis arduam viam deferendi, vel adversam illam vitii ineundi necessitatem imponere possunt.

Unde & qui magnam illis efficaciam tribuunt, impediri & eludi eam piâ industria, & ita sapientem astris dominari posse fatentur: nisi quod & multum publicæ interfit rei, ne ulla (a) cogendi potestas astris tribuatur, hominibusque rerum novarum avidis insolentia & iniqua tentandi, seque ut necessitatis cælestis Ministros & insuperabilis fati satellites judicandi, occasio detur. Occasione si gnorum cælestium, quæ nuper percurrit vel attingit Cometes, (b) nonnulli, dum alii genio, indulgent ingenio, & ad prædicendum jam antè à prudentioribus prævisum, imo & ab omnibus in ejus, ut sic dicam, incunabulis visum, bellum inter Anglos & Hollandos exortum navale signa cælestia adhibent:

Adferunt hi in medium Libram, ut (c) bellum religionis, quàm Libræ ingeniosa Astrologorum curiositas subjecit, præfagiant. Atqui (d) bellum illud de regione aurifera, non de religione, quæ vel maximè utramque nationem in mutua fœdera pellicere deberet, geri coeptum est, Batavis parta tueri, Britannis hæc illis eripere volentibus. Adducunt alii Taurum & Arietem cornupetas, (e) Hydram aquaticam, navim Jafonis, Orionem virum armatum & ad pugnam paratum, quin & ipsum Cetum fluviumque Eridanum è cælo, & ita bellum navale dividendo in orbem terræ deducunt. Prima specie videntur hæc affabrè veritati congrua: & sunt quidem fateor ingeniosa, sed nullo stabili fundamento innixa. Nempe & ipsi (f) Astrosophi astris inclinationem, nullam necessitatem adscribunt, & ab iis quidem homines, sed eadem à Deo regi fatentur. Verum enim verò & aliàs illa argutè dicta plus ingenii quàm certæ veritatis in se habere facile probamus. (g) Cur non enim producant in medium alia signa cælestia, quæ pariter vel transivit vel attingit Cometa? Qualia sunt Virginis, Leonis, Cancri, Geminorum? tum Crateris, Corvi, Galli (quanquam hunc & illum quidam venari argutiis conantur) Canis Majoris & Leporis? Nempe quòd hæc parum ad eorum institutum faciant. Verumtamen (h) Leo vel maximè utrique aptari poterat genti, quod & scuta & res eorum fortiter gestæ loquuntur. Sed quid reliqua ad rhombum? Non enim ad bella, saltem ex præscripto Sapientum gerenda, (i) idonei sunt Duces vel milites molles, ut fœminæ, tardi & retrocedentes, ut Cancri: teneri, ut gemelli: bibaces, amphoræ doliaque dicendi, qui scilicet,

Crateros magnos statuunt & vina coronent. loquaces & rapaces, ut Corvi: pavidi ut galli gallinacei, urgente vi majore: (k) impudentes ut canes, quos illos Homericos κυνῶπας & Hesychianos κυνολῶπας (canino aspectu præditos) merito dixeris: vel denique meticulos, ut Lepores. Et si isti per hæc & illa diversos, imo adversos Duces militesque & bina castra victorum victorumque designari dicunt, multum profectò (l) repugnantes operationes uni eidemque phænomeno tribuant necesse est.

Sed & ex eorum mente quid præter (m) Arietem, cui Angliam, quid præter Cancrum, cui Hollandiam Selandiamque subjectam esse volunt, reliqua signa ad hos populos, sed & tot alios, qui licet sub illis positi, omni tamen pacis felicitate gaudent? Denique cur in Anglos & Hollandos potius Aries & Cancr, quam Leo, quem, ut dixi, insignia & res eorum gestæ orbi, summo cum gloriæ certamine exhibent, vel alia signa, quæ in Cometæ itinere spectantur, agant? Et quis nescit nullo jure tantam vim signis illis, taliaque signa astris tribui? Sed ut finem dicendi faciam, quod sæpe dicere soleo, hic etiam merito dicam, (n) multa scilicet adversa ante, multa itidem prospera post Cometarum apparitionem, quæ mortalibus à Deo præmia pœnasque cuique pro meritis distribuente immissa fuerint, in omnium Annalium scriniis reperiri. Quod

Cancri non operari in Anglos & Hollandos exemplis aliarum gentium iisdem signis subjectarum, & aliorum signorum demonstratione refellitur. (n) Cometæ multa & adversa præcedunt & prospera sequuntur, per Dei supplicia & præmia dispensantis justitiam.

(a) Astris homines ad scelera non cogere, ut nemo credat, publicæ interest rei.

(b) Astrologice prædictiones argute ex nupero Cometa deductæ refutantur.

(c) Bellum religionis ex nupero Cometa quidam prædicere volebant.

(d) Bellum inter Anglos & Hollandos non est de religione, sed de regione.

(e) Bellum navale ex aquaticis signis, quæ Cometa percurrit, structura fundamento caret.

(f) Astrosophi quoque solam inclinationem astris, nullam necessitatem tribuunt, eaque Dei regi mini subjiciunt.

(g) Prædictiones ex signis aquaticis reliquorum signorum oppositu retunduntur.

(h) Leones Anglorum & Hollandorum, insignia fortitudinis sunt.

(i) Bellis gerendis inepti molles, tardi, retrocedentes, teneri, bibaces, loquaces, rapaces, pavidi.

(k) Impudentes & meticolosi.

(l) Prædictiones illæ adversas Cometis operationes tribuunt.

(m) Signum Arietis &

(a) Libertas
conscientie
ductum se-
quens & mo-
destia, cui-
que relin-
quenda.
(b) Rauten-
steinio meri-
tum testimo-
nium tribui-
tur.
(c) Sapientia
e celo conces-
sa privilegia.
(d) Mensura
rerum pru-
dens & vis
rationis plu-
ris faciunda
est quam
prædictiones
Astrologicae.

reliquum est, (a) cuique dictante conscientia & ratione, quod verum esse in sacris & civilibus credat, modestè pronuncianti & defendenti integram libertatem relinquo, eandemque lege æquitatis ut mutuam officii vicem ab eo exigo. Tu tamen, (b) Vir Magne, & inter excellentissimos ac illustrissimos Reip. literariæ tuis meritis ponende, scribis & illustri exemplo asseris (c) privilegium dominatûs in vaga astra sapienti è cælo concessum, quo fretus, (d) pluris mensuram rerum & vim rationum quam aspectus siderum, & omina ex cælestibus signis petita facit, nec unquam prudentiæ futuri, intellectu & experienciâ duce, haud prorsus ignaræ, divinationes curiosorum,

Viliaque astriloquæ præfert commenta puellæ,

& ut prospera modestiæ, ita adversa constantiæ invictæ semper subjicit, ut vel

Si fractus illabatur orbis

Impavidum feriant ruinæ.

His Te Illustrissime Domine Legate, benè valere & feliciter agere cupio ex animo

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio & officio deditiss.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 2. Martij 1665.

N. 10. ad

8.

Hevelius lau-
datur.

Hevelii Co-
metographia
& ejus Pro-
dromus.

(b) Cometæ
apparitione
mala Europæ
ingruentia
significantur.

(c) Prædi-
ctiones Christi,
Apostolorum
& sanctorum
de temporibus
ultimis.

(d) Constan-
tia in adver-
sis maxime
Christianos
deceat.

Quanti Dn. Hevelium in Astronomicis faciam, sæpius testatus sum, & in eo cum G. V. & multis aliis idem sentio, ac proinde me ei quavis occasione commendari cupio. Cometographiam ejus, quod opus mole & multa eruditione insigne fore non dubito, libenter quamprimum viderem, si fieri posset. Interim quæ nobis instar Prodrömi ejus promittit, libenter quoque videbo, & multum humanitati & benevolentia ejus debebo, quod postulatis nostris tantum tribuerit, ut in præmittendo Prodrömo laborem, procul dubio non levem, subire voluerit. Quod ei cum officiorum meorum oblatione multaque salute indicari velim. Cometæ an & quæ, bona an mala, seorsim an simul significant? tum an illa efficiant? acriter inter eruditos disputari video. Quod etsi in medio relinquo, satis tamen evidens esse puto, (b) mala, quæ ille portendat vel significet, jam, proh dolor! hîc illic in Europa surgentium instar flammæ emicare.

Consurgit enim gens in gentem, & regnum in regnum, ut ipse Christus Dominus prædixit. Et tempora, de quibus alia, & discipuli ejus post ipsum (c) vaticinati sunt, illa scilicet extrema, quia extremæ malitiæ & perversitatis ac injustitiæ ubique grassantis plena, ante fores sunt. Præparemus nos, (d) ut Christianos deceat, & firmemus animum fortibus exemplis, ut licet fractus illabatur orbis, impavidos feriant ruinæ. Qua in re tot sancti & veri Domini Jesu Christi imitatores non tantum dictis egregiis & piis monitis, sed & præclaris exemplis nobis prælucent, qui etiam hæc tempora prædicendo vel castigando notarunt. Plura scibere parabam, ut responderem vestris, sicut par est. Sed intervènere impedimenta, quæ me non sinunt ritè officio meo defungi. Fiet id proximè, volente Deo. Bene valeat G. Vestra, & favere pergat ei, qui est & manet constanter

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamb.

Hamburgo Ratisbonam die 11. Martii 1665.

N. 12. ad

Q Uòd circa Heveliana consentiamus ambo, quodque (a) Vir ille in arte sua Excellentissimus tantum precibus nostris dederit, ut nobis brevi (b) Prodromum Cometographiæ suæ stitutum se esse promiserit, plurimum gaudeo. Commendare ei Illustrissimam D. Vestram non negligam, licet satis ei per se commendatum, & cui non, (c) qui literarum & virtutum studia ac publica humanas operationem, quod sciam, tribuit. (d) Astrologicas prædictiones eum parvi facere, in literis ejus ad me, sed & in libris editis pervideo. Meam quod attinet sententiam, vero simile mihi est, (e) astra quidem agere per vim de cælo influentem in hæc inferiora, sed non regere humanas voluntates, atque ita nec Cometas dominari mentibus hominum, vel esse signa, quæ ut causa aliqua efficiens designent bona malave. Singulare quidpiam me hîc allaturum spero, idque non tantum ad institutum bene quadrans, sed & verba Christi Domini & Servatoris nostri (quæ Illustrissima D. Vestra, ut & illas posteriora & extrema tempora notantes Apostolorum & aliorum sanctorum prædictiones allegavit) respiciens. Annotat Funccius ex Palmerio, Alstedius, Ricciolus aliique Scriptores, in historia ut aliarum rerum memorabilium, ita & (f) Cometarum Anno Christi 594. vel, ut Carolus Sigonius putat, initio Anni 595, apparuisse Cometam. Hunc & prospera & tristia secuta esse, in historia legimus (g) Prospera, quorum notabilia tantum annotare placuit, hæc fuere. (h) Gothi, qui à duobus amplius tunc Seculis Imperio Romano & orbi Christiano, quam graves felicitate armorum fuerint, nemo non novit, & (i) Franci in mutua pacis fœdera, sorore Childeberti Mediomatricum in Francia Regis, Regi Gothorum Reccando matrimoniali fœdere juncta, iverunt. Priscus Dux Mauritiî Imperatoris Sclavinos, multis annis Imperium vexantes, & ipsa quandoque Constantinopoleos mœnia adequitantes, Thraciâ eiecit, (k) Regem eorum à temulentia prius, quam ab hoste victum, trucidavit. Quod quidem Anno 594. factum esse traditur. Mox anno sequenti idem Dux victoriam prosequens, superato hoste & (l) Istro, omnium Europæ fluviorum maximo, ex regionibus Sclavinorum plurimam prædam cepit, eaque milites suos ditavit, potiore parte ad Mauritium Imperatorem missa. Tum & trophæa victoriæ trans Istrum, dispositis per commoda loca in hyberna copiis fixit, & rem ex voto peregit. Eodem 595 anno & Thassillo rex Bavarorum ab Chilperico Francorum Rege constitutus Sclavos Sorabos, qui nunc (m) Bohemii sunt, vicit. Agilulphus Rex Longobardorum fraude sibi per Romanum Exarchum erepta recuperavit. Mox cum ejus successore Gallicano (qui & Callinicus) pacem inivit. Secuta est & inter Chajanum sive Cacanum Hunnorum Regem & Agilulphum pax: ac paulo post, (n) Anno scilicet 597. Britannorum conversio. Tristia vero secuta sunt multa, teste Alstedio, qui tamen nonnisi ficcitatem, annonæ caritatem, bellum Longobardorum in Italia, & agmina locustarum ibidem: Ricciolus solam famem & ficcitatem ponit. Adjiciemus nos plura, quæ ex variis Historicis & Chronologis colligere potuimus notabilia, quæ tamen cum prioribus in contentionem venire non possunt. Nempe tunc (o) Avars Venetiarum fines invaserunt, Foro Julianum castrum igni deleverunt proditione captum, quæ è vestigio in caput auctoris recidens, illud scitum: (p) Proditionem anno, proditorem odi, exemplo confirmavit. Tunc etiam (q) Longobardi regionis Imperatoris in Italia vastarunt: (r) Mahometes vero, pestis illa Orientis Anno 597. natus est. Inter hæc ingentes inter (s) Gregorium, illum sanctum & Magnum Episcopum Romanum & Joannem Patriarcham Constantinopolitanum contentiones ortæ sunt, postquam iste favore Aulæ & Oleri sibi additiones usus, titulum Oecumenici Patriarchæ (quem ille omnibus modis detestatur, & tot epistolis ad Imperatorem, Imperatricem, Patriarcham Alexandrinum

10.

(a) Hevelius laudatur.

(b) Hevelii Cometographia & Prodromus ejus.

(c) Rautensteinio meritum testimonium tribuitur.

(d) Hevelius Astrologicas prædictionibus non favet.

(e) Astra & Cometae an & quomodo in hac inferiora agant?

(f) Cometarum Anni 594. bona malaque secuta.

(g) Synopsis historica præcipuorum in arte gestororum ab Anno 594. ad 597.

(h) Gothi.

(i) Matrimonium dirimit bellum.

(k) Temulentia Regi exitiosa.

(l) Ister.

(m) Bohemii.

(n) Britannorum conversio.

(o) Avarum irruptio in Italiam.

(p) Proditio amatur, proditor punitur.

(q) Longobardi Italiam vastant.

(r) Mahometes nascitur.

(s) Gregorius Episcopus Rom. qui & sanctus & Magnus vocatur, titulum Oecumenici Papæ damnat.

* Antichristi tempora instantia Gregorius prædixit.

(a) Tristitia aliquid lætum, & læta aliquid triste in se habent.

(b) Bucholzer. Alsted.

(c) Mixtura rerum. Cometam 602. anni bona majaque secuta.

(d) Synopsis Historica

præcipuorum in orbe gestorum ab anno 599. ad 607.

(e) Bellum Romanorum contra Longobardos & Avaros Hunnos.

(f) Prisci Ducis Mauricii res feliciter contra Avaros gesta.

(g) Mauritius Imper. cum suis casus.

(h) Patientia pia in adversis.

(i) Captivi redimendi.

(k) Servare miseros qui non vult, cum possit, sanguinis eorum reus est.

(l) Phocas.

(m) Tyrannus infelix.

(n) Pax in Imperio Rom. & Gallis.

(o) Pannonia Imperio juncta.

(p) Angli Britannia occupata & Christo nomen dant.

(q) Phocas furit.

(r) Tyranni malè partum imperium non melius administrant.

(s) Episcopus Rom. constituitur Oecumenicus Papa.

(t) Pantheon B. Virginis & omnibus SS. dicatur.

(u) Diffensiones in Conventu Imperii Ratisb. dolenda vota & spes cordatorum excitant.

(v) Homines, præsertim Christiani.

num & Antiochenum, tum & ad hunc ipsum Constantinopolitanum aliosque scriptis rejicit & refellit) arroganter assumpsit. Et ad hunc quidem Patriarcham, quem novum nomen erroris arripuisse, nefandum elationis vocabulum, stultum, superbum, perversum, temerarium usurpasse in os dicit, * inter alia prædicit instantia Antichristi tempora, & eadem Christi Domini quæ Illustrissima D. Vestra adducit verba: *Secundum quod veritas prædixit: pestilentia & gladius per mundum sævit: gentes insurgunt in gentes: terra concutitur orbis cum habitatoribus suis: terra dehiscens solvuntur: omnia quæ prædicta sunt sunt. Rex superbia prope est, & quod dici nefas est, Sacerdotum ei præparatur exercitus: quia cervici militans elationis, qui positi fuerant, ut ducatum præberent humilitatis. Atque ex his omnibus facile Illustrissima D. Vestra & quivis, qui seriem rerum considerare velit, videre ad oculum potest, Cometam illum, qui in Ann. 593. refertur, non tantum hæc tristitia, sed & illa læta (quanquam & ibi (a) lætitiæ & hic tristitiæ mixtura rursus translucet) fuisse secuta. Et ne longe abeam, ponit Calvisius Cometam in Ann. 599. qui forte idem erit cum illo, (b) quem alii Chronologi in Ann. 602. Funecius in 603. refert. Post hujus apparitionem facta (c) bonorum malorumque mixtura in historia cernitur. (d) Childebertus Francorum Rex non sine successu bellum contra (e) Longobardos orditur. Chaianus Dalmatiam invadit, diripit, mox præda à Prisci illius militibus exuitur. Gallicanus ille Exarchus generum & filiam Regis Agilulphi intercipit. Hinc inter Romanos & Longobardos bellum resumtum: quod Imperator cum Chaiano gerit non satis feliciter: idco de pace cum eo agit. Res inter spem & metum relinquitur. Religio Christiana in Anglia crescit. (f) Bellum cum Chaiano recrudescit. Priscus ille transit Danubium, hostium quartum delet, altera die 8000. tertia filios Chaiani in Danubio submergit, & ipsum Chaianum vincit. Arnulphus vero Dux Beneventanus Romanos. Ingens fit in Imperio mutatio, (g) cæso Mauritio, qui 5. filios in suis oculis cæsos adspiciens, nil nisi illud pium, (h) *Iustus es Domine & rectum judicium tuum* (memor scilicet se (i) magnam multitudinem captivorum ab Chaiano leve pretium, unius nummi pro singulis, postulante, (k) non redemptorum, & ab eo occisorum, cum servare eam potuisset, trucidasse) ingeminabat. (l) Phocas tyrannidem invadit, (m) à Cosroe Rege Persarum bello appetitus, duobus præliis vincitur, imperium à Persis & Avaribus miserè vastari dolet, (n) pacem cum Chaiano firmat. Eadem inter Romanos & Longobardos inita. Mox inter eosdem & Francos. (o) Pannonia Imperio adjungitur: (p) Anglo Saxones occupata Britannia nomen dant Insulæ, sed & Christo, ac vincunt Scotos. (q) Phocas imperium malè partum pessimè administrans furit in Mauricii amicos, sed & uxorum ejus cum tribus filiabus tandem ex Monasterio extrahit & trucidat, Proceres aggreditur, plurimos dat carceri, multos etiam exitio: At (r) Bonifacio III. titulum illum Oecumenici Patriarchæ, & mox Bonifacio IV. (s) Pantheon B. Virginis & omnium SS. memoriæ consecrandum. Sed hæc de apparente post Cometæ bonorum malorumque mixtura pluribus aliis, volente Deo, dabo. Nec isthæc sat multa dedissem nunc, nisi mihi occasionem epistola Illustrissimæ D. Vestræ, causam vero genius ejusdem bonarum literarum appetens amansque, sed & res ipsa dedisset. Jam ad alia epistolæ Vestræ argumenta, quæ profectò magni sunt momenti accedo. (t) Nondum Vos in viam concordia ad promovendas consultationes publicas, non tantum ad Imperii Vestri, sed & totius orbis emolumentum directas rediisse, qua de re non pauca aliunde nuper accepi, omnes cordati doleant inter vota & spes, necesse est. Ita enim (v) nos humanæ conditionis, præcipuè autem Christianæ professionis jungit vinculum (ut taceam illos ejusdem patriæ & religionis vel sanguinis & amicitia nexus) ut unius corporis, hoc vel illo respectu, membra ducendi simus. Sed heu! quanta in hoc corpore re-*

gnat

gnat discordia. Major equidem quam illa à prudentissimo (a) Menenio Agrippa plebis Romanæ, quæ à Patribus secessionem fecerat, ferociam ad officii & concordie gyrum reducens, proposita & similitudine membrorum in corpore discordantium alimenta necesse ventri negantium, facundè & efficaciter adumbrata. (b) Neque enim necessaria tantum alii aliis subtrahimus, & commotis votisque alienis (sæpè ex vano metu & suspitione, saltem leviori de causa) malignum pedem opponimus, sed & in mutuam ruimus perniciem, vitam alii aliis eripimus, nullo vel pacis publicæ utilitatisque, vel ejusdem religionis habito respectu. Neque vero in quandam (c) fati necessitatem ineluctabilem, quæ ad Stoicos & Chaldaeos Astrologosque, à Christianis releganda est, vel in (d) astorum vim in hæc inferiora influentem, & præcipuè novissimi Cometæ efficaciam horum motuum, quos in Europa videmus, & majores subindè meritò metuimus, culpa conjicienda est. Quinpotius hæc nobis ipsis agnoscenda, & citra moram (e) poenitentia seria (quæ non fera sit oportet si tuta esse velit) ad usque copiosum lachrymarum imbrem, eluenda est. O quam verum, hac præcipuè tempestate, est illud Poëtæ!

— (f) Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames?

(g) Nempe hæc ex Africa & India sudantibus aurum, ferrum in Europam detulit, illudque, quod meritò mireris, mari supernatare, & supra illud tot tristitia, copioso sanguine Christiano fuso, & tot hominum millibus peremtis, patrare facit. Omnes illi opulentia exitus (dum scilicet aurum è visceribus terræ eruitur latens) ad scelera cadesque & bella tendunt: sicut olim ingeniosissimus ille naturæ index (h) Plinius. lib. 2. c. 63. (i) mortalibus immortalia illa odio bella que ex avaritia vel ambitione provenientia exprobrat. Post hæc queritur nos non tantum manifesto ingrati animi erga terram, cui uni rerum naturæ partium eximia propter merita, quæ ibi eloquentissimè recenset, cognomen indidimus (k) maternæ venerationis, indicio, naturam ejus ignorare, sed & sanguine nostro irrigare, insepultis ossibus tegere, quibus tamen velut exprobrato furore, tandem ipsa se obducatur & scelera quoque mortalium occultet. Ita nempe (l) benigna illa & munifica parens, (m) omnibus cruciatur horis, multoque plus, ut deliciis, quam ut alimentis, famuletur nostris, sicut ibidem dicit, imò docet Plinius: ut meritò magnus ille magni domus inhabitator (n) Diogenes, linguam eruditam rustica vita invisam reddens, bonamque institutionem absurda methodo sæpè corrumpens dixerit, (o) bella suscipi non pro victu olerum & pomorum, sed pro epularum deliciis. Ubi quis non vitia teste, (p) extremè nos ingratos esse in ipsam naturam, quæ Seneca & experientia hæc, exiguum illa desideret) vixerimus, divites reddit, & in terram, (s) quæ abundè necessaria, non tantum gravis, & temporis frugumque parcis sui cultoribus, sed & ignavis sui incolis, otii bonorumque suorum prodigis, suppeditat, quæque licet totis irritata, (t) tandem tamen à reliqua natura abdicatos, tum maxime ut mater operit, & occisorum cadavera sævitie auctoramenta, condit: sed ita, ut in eam (u) ex qua formati sunt, tanquam in suum principium redeant. Quod quidem meritò & ad (w) genitorem undarum Oceanum, tot usibus nobilem, traferendum est, nunc præcipuè, cum indignabundi moerentesque & alienis culpæ poenæque malis ingemiscences, videmus (x) opes verè irritamenta malorum, terra marique quæri, & propteraurum mare cælo misereri, sanguine Christiano tingi, cadaveribus tot millium, (y) licet reluctans & rejiciens impleri, & aliàs (z) sævum & asperum humana sævitia & avaritia exasperari. Quod tandem, sicut illa terra, velut exprobrato furore * hauriet quidem & absorbebit sanguinem totque cadaverum millia, & sic scelera quoque

(a) Discordiam à Seneca plebem Rom. ad concordiam & officium Menenius reducit.
(b) Iniquitas Christianorum pleborumque crudelis omnia concordie vincula rumpens.
(c) Fatum Stoicum & Astrologicum rejiciendum.
(d) Astra & Cometæ bona vel etiam mala in animis nostris non efficiunt.
(e) Poenitentia qualis Christianum deceat?
(f) Avaritia bellorum causa.
(g) Aurum appetitur.
(h) Plinius terram eloquentissimè commendat & hominum ingrati in eam animi arguit.
(i) Ingrati sunt in terram benignam parentem avari, ambiciosi, luxuriosi & crudeles.
(k) Terra mater benefica.
(l) Terra mater benefica.
(m) Terra assidue cruciatur cupiditatem potius quam necessitatem nostrarum causam.
(n) Diogenes Cynicus bella luxuriei adscribit.
(o) Luxuria avara bellorum causa.
(p) Ingratus mortuum animus in naturam.
(q) Natura nos divites facit.
(r) Opinio pauperes reddit.
(s) Terra mater benigna, etiam ignavis & bonorum suorum profusa.
(t) Terra mortuos à reliqua natura veluti ejectos in sinum maternum recipit.
(u) Terra hominis principium & finis.
(w) Maris multifaria est utilitas.
(x) Avaritia bellorum causa.
(y) Ingratus hominum in mare animus abusu ejus multiplici demonstratur.
(z) Avaritia & sævitia mare exasperat. * Mare regis absorbendo, detegit ejiciendo cadavera hominum servitiam.

(a) Plinius
Secundus
nulli secundus.

(b) Terra incognita longe cognita major.

(c) Terra mundi punctum exiguum tot vastae ambitionis latæ avaritiae fert certamina.

Bellorum cause non in caelo, sed in terra querenda, nec sunt astris & Cometis, sed avaritiae & ambitioni humane ascribenda.

(e) Avaritia & ambitio matres scelerum.

(f) Monstra avaritiae & ambitionis.

(g) Avaritia & ambitio mare vitiorum.

(h) Regnat qui liberè vivit citra avaritiam & ambitionem, quibus quis servit, non est liber.

mortalium occultabit, sed & illis ejectis cadaveribus eadem deteget, & in propatulo ponet. Meritò hîc iterum sistam testem (a) Plinium illum Secundum, ingenio & industria nulli secundum, qui l. c. 68. *Hæ, inquit, tot portiones terræ ((b) incognitis scilicet longè minores, ideo superius dixerat, adde quod ex relicto plus abstulit calum; unde & alibi cap. scilicet 108. ulteriorem mensuram inhabitabilis plage multo majorem esse ponunciat) imò verò, ut plures tradidère, (c) mundi punctus, neque enim aliud est terra in universo: hæc est materia gloriæ nostræ, hæc sedes: hîc honores quærimus, (gerimus) hîc exercemus imperia, hîc opes cupimus, hîc tumultuatur humanum genus, hîc instauramus bella, etiam civilia, mutuisque cadibus laxiorem facimus terram, & ut publicos gentium furores transeam, hæc in qua conterminos pellimus, furtoque vicini cespitem nostro solo affodimus, ut qui latissimè rura metatus fuerit, ultraque fines exegerit accolæ, quotâ terrarum parte gaudeat? vel cum ad mensuram avaritiæ suæ propagaverit, quam tandem portionem ejus defunctus obtineat? Quibus quid magis verum piumque & tot avaris vel ambitiosis Christianorum motibus bellicis accomodatum ab impio expectes? Quæ etiam propalam docent, tot funestorum bellorum, quæ terra marique geruntur, (d) non esse ex astris & Cometis derivandas in terram causas, sed in terra quærendas. Quanquam nec longe diuque quærendæ sunt. Omnium enim Sapientum vox consentiens jam olim multum latentes in lucem protraxit, & avaritiæ ac ambitioni deputavit. (e) Hæ dux tot nequam filiarum (scelera intelligò) matres easdem per orbem disperferunt, iisdemque terras mariaque complerunt. Adspice (f) infaustos illos fetus, Deo adverso genitos fatoque sinistro, videbis ibi oculos Argi, manus Sinonis fallax, Ulyssis argutias, Laomedontis perjuria, Polymnestoris perfidiam, Polyphæmi sævitiam & quid non? verbo (g) mare vitiorum, hisque semper affluentium calamitatum in media continente, & medio mari, ipsisque Alpibus caput inter nubila condentibus perspicies, ubi illa perdita & indomita regnat soboles. (h) Quid autem juvat, etsi hæc utramque Indiam & Africam auriferam sub sua jura trahat & sibi prorsus subjuget? Impius ad hoc dixerit, imo dixit Venusinus Vates, ut notum est*

Lætius regnes avidum domando
Spiritus, quàm si Libyam remotis
Gadibus jungas & uterque Pænus
Serviat uni.

Quin etiam Phocyllides in capite Poëmatis sui Admonitorii ponit:

Μὴ δόλως ῥάπτειν, μήτ' ἀίματι χεῖρα μιάνειν.

Μὴ πλετεῖν ἀδίκως, ἀλλ' ἐξ ὁσίων βιοτεύειν

Ἀρετῶν παρῆσι, καὶ ἀλλοτρίων ἀπίχεσθαι.

(Ne fraudes necte, neque sanguine manus pollue,
Ne ditescas injustè, sed ex justè partis vive.
Esto contentus præsentibus, & ab alienis abstine.)

Et rursus:

Ἡ φιλοχρημιστία μήτηρ καὶ πάντων ἀπίσσης

Χρυσὸς αἰὲν δόλῳ ἐστὶ καὶ ἀρετῆς ἀνθρώποισι.

Χρυσὸς κακῶν ἀρχὴ καὶ, βιοφθόρος, πείνῃ χαλεπώτερ.

Εἴθε σε μὴ θνήσκῃς γένεσθαι πῆμα ποθεινόν

Σὺ γὰρ ἔκνηπ' ἄχαια τε λεηλασίᾳ τε φόνοι τε,

Ἐχθρῶν δὲ τέκνα γυνεύσι, ἀδελφεοὶ τε σὺναιμίς.

(Avaritia mater est mali omnis,
Aurum semper inescatio est & argentum hominibus.
O aurum malorum dux, vitæ corruptela, omnia convellens
* Utinam non esses mortalibus malum desiderabile!

Avaritia
mater omnium
malorum.
* Avaritia
seva in omnibus,
etiam
necessarios.

Tuâ enim causâ pugnae, praeda, caedesque sunt,
Inferni parentibus liberique fratresque consanguineis)

Tum Pythagoras:

ὁ πᾶν τοῖς ἀγαθοῖς ἴσταν πολὺ μᾶλλον διδάσκει.

(a) (Non admodum bonis Viris harum (pecuniarum) multum
Fortuna tribuit)

Pius cum Sapientissimo Salomone pronunciare non dubitaverit: (b) Vanitas
vanitatum & omnia vanitas: cum (c) Christo verò, qui longè Sapientior Salomone
fuit: (d) Nolite thesaurum vobis congerere in terra &c. vel: (e) Quid prodest ho-
mini, si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum capiat? cum Jacobo
Apostolo porrò: Unde (f) bella & lites in vobis? nonne ex concupiscentiis vestris, quæ
militant in membris vestris? denique cum Paulo: (g) Nostra conversatio in calis est &c.
Est magnus quæstus, pietas cum sufficientia (h) (animo sua forte contento) Nihil
enim intulimus in hunc mundum, haud dubium, quod nec auferre quid possumus. Ha-
bentes autem alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus. (i) Nam qui volunt di-
vites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & alia plurima ejus generis.
Hæc tam salutaria, cum homines terreæ isti glebæ dediti & affixi parum vel ni-
hil curent, sit ut tot bella, confusiones & calamitates ex eorum avaritia & am-
bitione nascantur. (k) Deus verò, qui ut Sanctissimus Creator & Dominus uni-
versi, nec tentare nec tentari in malum potest, extrâ culpam omnem est. Sed
& creatæ ab eo res eadem vacant (licet aliquis eam imputare illis posset) ipsæ
quoque divitiæ, (l) quibus, ut acuto cultro, abutimur: nec non (m) astra & orbes
cælestes, quorum influente vi & adspectu Deus pro immensa potentia, sapientia
& bonitate, nostræ mortali conditioni subvenire voluit, nullum eis in nos do-
minatum, & ad hoc vel illud cogendi potestatem concedens. Vidimus jam antè
illas de (n) Tauro, Ariete, Hydra aquatica, navi aliisque cælestibus signis argu-
tias, affines illis, quas recenset Plinius supra memoratus l. 2. cap. 25.

Referre, inquit, arbitrantur in quas partes sese jaculetur (Cometes) aut cujus
stella vires accipiat, quasque similitudines reddat, & quibus in locis emicet, (o) tibi arum
specie, Musica arti portendere. Obscenis autem moribus in verendis partibus signorum.
Ingeniis & eruditioni si triquetram figuram quadratamve paribus angulis ad aliquos peren-
nium stellarum situs cdat. Venena fundere in capite Septentrionalis Austrinæve ser-
pentis. (p) Scaliger certè, at quantus Vir in omni literarum genere! Cometas
nec signa nec causas esse, ut antehac innui, censet. Etenim, inquit, existimare
à Cometa Regem interfici, ridicula dementia est. Tantominus everti provinciam. Sed ne
signa quidem sunt, ut fumus ignis: Verum sicuti aliquis affectus est alterius signum pro-
pter coherentiam, veluti signum, quod gallina peperit, cantu. Nam gallina utriusque
& partus & cantus auctor est. Neutrum verò ab altero pendet necessariò. (q) Multi ita-
que sunt à nobis Cometae visi, quos nulla usquam tota in Europa subsequuta est perniciēs mor-
talium. (r) Et multi Clarissimi Viri suo fato functi sunt: multi eversi principatus, pes-
sumdate familie illustres, sine ullo Cometae indicio. Hæc etiam ille*. Ego tamen
quod aliquando dixi, etiamnum puto ad mentem morales disciplinæ & pietatis
Christianæ, nec invitâ Philosophiâ, (s) Cometas dici posse signa & indicia ju-
stitiæ divinæ præmia & supplicia pro meritis cujusque divisuræ ab ipso Deo, na-
turæ auctore, hominibus, quo nuncio vitiis misso virtutem sectentur, in cælo
exhibita, nullius causæ efficientes rationem in humanam voluntatem habentia.
Quod si illæ (t) ex via Cometæ petitæ argutiæ, & ex astrorum aspectu facta
præfagia certa essent & infallibilis veritatis, tum quæ novitii Scriptores literarum
monumentis prodidère, tum quæ recensuit Plinius, ego cum illo ipso dicerem:
Hæc si vera sunt, quantum à Deo tandem videri possunt tales distare dum vivant?
l. 2. c. 79.

(a) Boni ple-
rumque pau-
peres.

(b) Terrena
vana despi-
cienda.

(c) Christus.

(d) Cælestia,
quia eterna,
appetenda.

(e) Salus æ-
terna omni-
bus bonis an-
teferenda.

(f) Bella ex
cupiscentiis
nascuntur.

(g) Resp. pio-
rum in calis.

(h) Autar-
keja dives.

(i) Divitia-
rum cupido-
perniciosa.

(k) Deus nec
tentare nec
tentari potest,

nec auctor
peccatorum
& perditionis
hominum
dicit.

(l) Divitiis
aliquis bonis,
ut acuto cul-
tro, abutimur.

(m) Astro-
rum usus ho-
mini à Deo
datus.

(n) Prædi-
ctiones ex Co-
meta arguta
nec Plinio
ignota nec
approbata.

(o) Alusiones
Astrorum
ex situ & fi-
gura Cometæ
sunt mera
conjectura,

aliquando
vanitatis
plena.

(p) Fulvius
Casar Scali-
ger laudatur.

Cometas nec
causas nec si-
gna esse vo-
luit.

(q) Cometæ
multi visi,
quos nulla
tristitia secuta
fuit.

(r) Cometæ
non apparen-
tibus multa
tristitia eveni-
re* Exerc. 79.

(s) Cometas
esse signa qua-
tenus dici po-
tess.

(t) Astrolo-
gica prædi-

ctiones si essent infallibiles, auctores suos Deo suppares facerent.

(a) Deus cum homine, ut creatura rationali agit iuste, non acrius, sed Rationi & Revelationi cum usu liberi arbitrii cum subiiciens.
(b) Dei iustitia in premiis & pœnis distribuendis enitet.

Ita manet (a) Deum & sapientiæ & iustitiæ & omnis boni auctorem, cum homine tanquam cum eo quem ornavit ratione egisse agereque, nec eum astrorum potentiæ, sed vi rationis & revelationis, relicto ei liberæ voluntatis usu, subiecisse. Ideò ille excellentissimâ & perfectissimâ ratione. (b)

Offensus pravis dat palmam & præmia rectis.

Atque hæc erant, quæ occasione postremarum Illustrissimæ D. Vestræ literarum, quæ multa paucis dicunt, & responsum cum cura aliqua datum requirunt, tum & instituti de Cometa argumenti, dicenda mihi hîc esse duxi, qui Vestrum genium, libertatis & virtutis amantem novi.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omnibus studiis & officiis addictissimus.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N 11. ad
8. & 9.

Ratisbonâ Hamburgum die 5. Martij 1665.

(a) Totum Christianum apparente Cometa.

(b) Bacchanaliorum reprehensio probis placet.

(c) Bacchanalium, licet magna feditas, minima est malorum, quæ nunc orbem Christianum premunt.

(d) Seculo nostro vix fidem, si veniret jam, Filius hominis inveniret.

DE Cometa nihil amplius accepi. Observationes & judicia aliorum de eo avide exspecto. (a) Utinam talia quamprimùm, nulla autem Cometam comitari vel subsequi solita mala in orbe videamus! in quo satis superque malorum est & visitur. (b) De Bacchanalibus mihi perplacent, quæ Generositas Vestra non minus doctè quàm piè in priori epistola scribit.

Optem autem ut saltem hæc, quæ in iis peccantur, (c) orbem Christianum premerent, & penè detestabilem redderent, (licet foedissima sint, & antiquis Christianis horrorem incutere possent) nec aliqui semper Bacchanalia viverent, eaque committerent, quæ nec audita inter gentes nec tolerata.

(d) Sed vivimus in eo Seculo, quo si rediturus esset Filius hominis, vix fidem inveniret, ne dicam, fidelem piūque Christianum. Quod R. P. Curtii literæ, quibus de Cometa egregia quædam, & ut ingeniosa, ita & pia inseruit, placuerint, gaudeo, semper ea quæ G. Vestræ placitura sint, libenter facturum, tanquam

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 13. ad
11.

Hamburgo Ratisbonam die 14. Martii 1665.

(a) Eligendum minus inter duo mala: neutrum quantum fieri potest.
(b) Mali fugiendi.

(c) Hominem vel nunquam natum, vel natum statim mortuum fuisse qui & qua de causâ optarent?

(d) Malis humane sortis querenda remedia.

(e) Virtus ex necessitate facienda est.

(a) S Emper quidem inter duo, vel aliquot mala minus eligendum esse dictat prudentia: sed tamen ut omni malorum electione abstinemus, eaque prorsus ἀγχι καὶ λιμένα (b) tanquam malum portum, sicut de malo viro fugiendo Theognis ait) fugiamus, docet pietas. Utrumque inter veterum Græcorum Poëtarum sententias, quarum permultæ ad Christianæ institutionis perfectionem accedunt, legendo observavi. Nam Posidippi quidem est:

Ἦν ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις ἀλεγῆσαι — — —

(E duobus ergo alterum erat eligendum.)

Metrodori autem ἐκ τῆς ἐναντίας (è contrario)

Οὐκ ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις ἀλεγῆσαι — — —

(Non ergo alterutrum è duobus eligendum est.)

Ille sola vitæ humanæ mala contemplatus cum Theognide alterum ex istis, ut (c) aut nunquam homo nasceretur, aut natus confestim moreretur, eligendum esse, subscribente Ausonio, putabat. Hic (d) malis remedia applicans & (e) ex necessi-

necessitate, ut dici solet, virtutem faciens, neutrius, utpote mali arte & industriâ corrigendi, electionem admittebat. Equidem & Cicero alicubi *levius malum eligendum esse* ait. Ubique tamen virtuti omni conatu & ope incumbendum esse docet. Certum autem est longè plura gravioraque esse, quæ orbem Christianum premant, *quam quæ in Bacchanalibus peccantur. Cæterum ut & hæc tollantur penitus, merito omnes, hi curare, illi optare, & ut dictis ita & factis illam petulantem levitatem refutare debent. Nam ne nunc dicam voce divina (a) sub inevitabili salutis æternæ jactura prohiberi *κόμους*, quæ sunt Comestiones & convivia luxuriosa, in quibus (b) choreæ celebrantur, ita dicta à Como, (c) qui gentilibus nocturnarum saltationum Deus erat, præcipuè verò cum epulæ post epulas instaurantur, cumque per noctem discurritur, (d) Cereri primum & Libero, deinde Veneri, utriusque sociæ, litando: (e) ipsa Romana gravitas hæc vitia notæ Græcorum levitati deputabat, eademque detestabatur. Quanto verò censet Illustrissima D. Vestra (f) pietate morumque gravitate præstare gentilibus oportere Christianos, quos (g) atrocissima Redemptoris mors servituti Diaboli & mortis æternæ ereptos, & Christo, vero & legitimo Domino, mancipatos ad moriendum peccato, vivendum autem justitiæ, & legibus Domini nostri obstringit? Quos dico tanta Dei & Christi charitas, (h) non tantum certa spe, sed & dulci melioris vitæ, verè viræ (nam hæc, quam ducimus, umbra vel

— — — (i) Via vitæ est. Vivere quando Incipimus? quando vivere desinimus?

gustu ad despicienda & vel (k) pedibus calcanda hujus seculi fallacis & perituri inania, & sectandam omnem virtutem potenter, licet leniter & suaviter impellit. Nonne (l) veteres illi Romani, qui Bacchanalia, qui choreas & omnem luxuriam aliæque Christianæ genti, proh dolor! perquam familiaria vitia non tantum abominabantur, sed & in ea animadvertēbant, (m) Christianis in judicium surgent, eosque condemnabunt? (n) Severitatem majorum, inquit Cicero, *Senatus vetus auctoritas de Bacchanalibus & Consulū exercitū adhibito, questio animadversioque declarat*. 2. de leg. cujus etiam nota sunt illa (o) *Saltat nemo ferè sobrius, aut fortè insanit*. Orat. pro Muræna: ubi etiam paulò ante ait: *Saltatorem appellat L. Muranam Cato*. *Maledictum est, si verè objicitur, vehementis accusatoris: sin falsò, maledici convitiatoris*. Quia vero Illustrissimæ D. Vestræ placere, eamque assensu gravi firmare video illa pauca, quæ contra saltationem ex puriore antiquitate protuli, addam hic nonnulla in hanc rem, (p) choreas nempe damnari ab antiquis Ecclesiæ Doctōribus, nec ullâ ratione concedi Christianis. Chrysostomum solum testum nunc sistam. Is cum homil. 48. in Gen. 24. & homil. 69. in Matth. 21. & alibi *Choreas Satanas* appellasset, & cum perditis cantibus, scommatibus omni obscenitate plenis, immodica pompa, & conviviiis luxu diffluentibus ad infernum relegasset, orat. Kal. habita, sic (q) Demostheniano & verè aureo detonat ore: (r) *Diabolica pernoctationes quæ hodie sunt, (s) & cavea ludorum & convivia & saltationes nocturnæ & explodenda comedia quovis hoste detestius civitatem nostram expugnant*.

Et hom. in dictum Apostoli, Utinam tolerassetis &c. *Ut omnem impietatem dissipatam esse, ita intemperantia sacra, ut Bacchanalia & id genus explosa, abdicata templa, obmutuisse demones, gratulatur*. Alios allegasse sufficiat, Ambros. in Matt. 14. & l. 3. de virg. vel. & l. de helia & jejunio c. 18. Hieron. con. Helvid. Basil. Orat. contra ebriosos. Est autem non tantum ille antehac à me allegatus Concilii Laodicensi Anno 364. habiti canon insigne documentum, quantum antiqua Ecclesia à saltationibus abhorruerit, sed & alterius (t) Concilii, Agathæ scilicet Anno 506. habiti canon, quo (v) vetitum erat Sacrorum Ministris etiam interesse nuptiis, in quibus chorearum tripudia fierent. dist. 35. C. Presbyteri. Certè & Chrysost. hom. 12. in Col. 4. hortatur Christianos, ut (w) *nec nuptias, nec*

* Bacchanalia merè rejicienda.

(a) Comestiones prohibita. Rom. xix. Gal. v.

1 Pet. iv.

(b) Choreas

damnat Scriptura, damnavit & in

Græculis le-

vibus Roma-

na gravitas.

(c) *κόμους*

quid Græcis

significet?

(d) *Venus* si-

ne cibo & vi-

no friget.

(e) Græci cum

Romanis

comparantur.

(f) Christiani pietate ante

gentiles

longè sint

oportet.

(g) Christi

mors fideles

ad morien-

dum peccato

& vivendum

justitiæ addu-

cat, necesse est.

(h) Christianorum spes

certa.

(i) Vita æter-

na verè vi-

ta, hæc quam

vivimus, im-

bra vel via

vitæ est.

(k) Christianos docet cal-

care terram,

spectare cælum.

(l) Romani

veteres gra-

vitatis om-

nisque ho-

nestatis stu-

diosi.

(m) Gentiles

surgunt mul-

ti Christianis

luxuriæ dedi-

tis in judi-

cium.

(n) Romani

animadver-

tebant in Bac-

chanalia.

(o) Saltare

olim Romæ

probrosum

fuit.

(p) Choreas

damnantur

ab antiquis

Ecclesiæ Do-

ctoribus.

(q) Chrysostomi eloquentia

laudata.

(r) Nocturnæ comestiones maxime improbandæ. (s) Luxuria hoste pejus civitatem expugnat. (t) Concilium Agathense. (v) Ministri sacrorum olim prohibebantur interesse nuptiis, (w) Nuptias luxuriosas non tantum Ministri verbi, sed & omnes Christiani vitent oportet.

(a) Ministri saltationes, nec choreas accedant Satanas. Tanta nempe Christianæ gravitatis, præcipuè vero (a) sacri ordinis erat quondam veneratio, ut eam nec solo oculorum adspectu contaminari primitivæ integritatis memores paterenter. Quæ, ut cuncta ferè, illam primævam integritatem redolentia, (b) posteriorum seculorum licentia antiquavit, nec tantum hæc, sed & longè plura ejusdem generis, quin & illa, quæ Illustrissima D. Vestra deteriora judicat, & orbem Christianum premere meritò queritur, ipsis (c) Ecclesiarum Rectoribus iisque primariis permisit. Illa tamen & similia antiquorum dicta factaque pietatis studiosiores permoverunt, ut magis magisque degenerantibus & in præceps ruentibus seculis tot tantasque corruptelas exprobrando hanc regulam conderent: (d) *Chorea est circulus, cujus centrum diabolus, & circumferentia omnes Angeli ejus.* Hos, fed & (e) ipsos gentiles probitatis amantes, ebrietatis vitium, ut hominis naturæ & præstantiæ, silentio & rebus gerendis, certè omni virtuti inimicum fuisse & damnassee in aperto est. Seneca. Ep. 83. docet exemplo Alexandri & Antonii utriusque Magni, (f) tantos quoque Viros, alioquin Victores & invictos ab ebrietate vinci, imo &, quamvis superstites toti convivio fuerint, omnesque virtute magnificè vicerint, à dolio. Tum (g) per ebrietatem crescere insolenti superbiam, crudelitatem sævo, malignitatem livido, omne vitium detegi & prodi: eamque publicè noxiam esse, verbo: voluntariam esse insaniam. Reliqua prætereo, utpote Illustrissimæ D. Vestræ nota, & cuique obvia. Pergo itaque ulterius. In lectione veterum illorum Græcorum Poëtarum singulare hoc observavi, nonnisi pauculos versus Eratosthenis & Panyasidis haberi, qui ebrietatem homini noxiam damnent, sive illi (h) tam paucis memoriam sui commendare volentes, hujus vitii oblivisci noluerint, idque sigillatim reprehenderint, sive, quod vero similis videtur, cum cætera eorum perierint, hæc singulari felicitate ad nostra pervenerint tempora, quibus impletum est illud, quod non nemo Veterum prædixerat: (i) *Erit aliquando ebrietati honor, & plus meri bibisse, in laude ponetur.* Quæ quidem omnia (k) in testimonium nostris temporibus divina conservat & in memoriam revocat justitia. (l) Nec sine gravissima exprobratione & indignatione Cometam ut gratiæ ita & vindictæ signum ostentans agit hoc *Magnificus ille Pater, virtutum non levis exactor Deus*, sicut cum Seneca vocat. Et certe maximè ingrati, sed & indigni præstantissimis cælestibus donis comperiuntur, qui tam turpiter cum salutis suæ & temporariæ & æternæ jactura & proximi injuria ad nauseam usque iis abutuntur. (m) Dum autem adeò scædam in oculis Dei cuncta, etiam occultissima quæque flammea vi penetrantibus vitam agunt, cumque irritant, (n) tum & inter pocula fere de Rep. vel Ecclesia ipsa tractant, nonnulli non tam (o) Pisones & Cossi Tiberiani, quam Scordali, qualis ille Tillius Cimber apud Senecam, qui ut vinum ita & neminem ferre possunt, nulla profectò legitima ratio, nec ullus optatus successus publicis conciliis & consiliis eorum obtingere potest. Et tamen dum sperato eorum fructu excidunt, (p) Deum, qui est ipsissima bonitas & justitia, plusquam temerario ausu accusant, inque ejus æterna & irrevocabilia decreta, Cometarum apparitionem & astrorum vim influentem culpam propriam conjiciunt. (q) Quasi verò Deus impietate vel impio, cui gravissimè ubique resistit, cuique ignis æterni supplicium destinavit, opus habeat, delecteturve, (r) vel Cometa aliudve astrum cursus mensuram in cælo absolvens, libertati humanæ vim inferre eamque tollere possit. Audiamus vel Solonem: (s)

Ἐὶ δὲ πεισθέντες λυγροὶ δὲ ὑμᾶς τὴν κακότητα

Μὴ πὲρ θεοῖς ἴστας μισοῦν ἐπιμύθετε

(Si vero mali passi estis ob malitiam vestram,
Ne Diis horum causam aliquam imputetis.)

Sed quid amplius dicam? (t) Deus scelerum nostrorum oblitus, nos omnes astra conjicere audent. (q) Dei sanctitas & justitia. (r) Astra & Cometa hominem non cogunt ad malum. (s) Solon homini non Deo culpam vitiorum imputat. (t) Votum Christianum pro emendatione & salute orbis Christiani.

emender,

emendet, & ad imaginem suam conditos, ratione & imperio in creatas reliquas res præditos, ac (a) inæstimabili pretio innoxii sanguinis Filii sui unici redemptos æternæ perniciæ eripiat, inque veram beatitatem, & incorruptionis libertatem afferat! Hoc voto non tantum epistolam sed & vitam hanc finio, cum hac solemni formula quod sim,

Christi mor-
tis beneficium
maximum.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & studio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 19. Martii 1665.

N. 15. ad
12.

Utinam tantum mihi nunc suppetat otii, ut facundissimæ & cum singulari diligentia scriptæ die 11. currentis mensis epistolæ G. Vestræ respondere possim! (a) Sed novit Eadem continua negotia, novit & virium imbecillitatem, quæ me proximè præcedentes N. 12. 13 & 14. signatas breves scribere coëgere, quæque nunc potissimum, à scriptionibus præsertim, abstinere me jubent. Nam necdum remisit morbus. Interea perplacet Philosophia Vestra & animus re-ctus & ad meliora assurgens, ac magna libertate ad laudis fastigium contendens. (b) Libenter itaque viderem, sicut antè aliquoties innui, si G. Vestra sine suo incommodo vulgare posset, quæ ad manus habet. Non dubito & R. P. Curtium, ut sua libro tali inserantur, consensurum. Neque verò dubito G. Vestram ita scripturam omnia, ut sinè aliorum offensa ad Laudem assurgat, ita ut me iisdem planè conformem, nec dubitem, si ejusmodi gemmis tractatum illum suum G. Vestra de Cometis, quem præ manibus habet, exornet, fore ut erudito orbi is apprime & cum nominis Vestri magna gloria probetur. Nos hîc tardius publica agendo tempus terimus. (c) Mihi interea sufficit tempus, ut morbo Medicoque domi vacem, & libellos subinde excutiam liquidissima voluptate, qua utinam aliquando solida gaudere possim! (d) Sed nolo, quod volo, ac nihil malo quam quod vult Deus: constanter autem maneo

(a) Brevitatem literarum turba negotiorum & imbecilla valetudo excusat.

(b) Consilium Rautensteinis de opere hoc edendo.

(c) Subcisura horæ studiis danda.

(d) Divina voluntas semper spectanda sequendaque.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 28. Martii Anno 1665.

N. 17. ad
15.

Edisse me adhuc operam, ut cum aliqua cura (quantam & tenues ingenii vires & spissa negotia, quibus non quidem me dedi, quod nec (a) libertas Philosophica patitur, sed commodavi, permittunt) (b) literas ad Viros Doctos in diversis mundi plagis agentes, darem, quo feliciori cura scriptas & (c) tuam officii vicem ab illis referrem, non diffiteor. Harum exempla cum Illustrissima D. Vestra communicare volui, debui. Mediocres isti conatus mei & argumenti cælestis sublimitate, & excelso Illustrissimæ D. Vestræ judicio, (d) maximi ubique æstimando, in novas spes erigi gaudent, nec dubitant, admoto tam acri, & tam amica & simul docta & excellenti manu, (e) gloriæ calcari, longius proferre gradum. Quin imo & majorem indies fumunt fiduciam, ut & in cælo cum Viris siderum scientia clarissimis, & aliàs propria libertate industriave ipsum calcar (f) modestiæ, quæ tenuitatis nativæ conscia usque adhuc reluctatur publicæ utilitatis ratio & amicorum monita admoverint. (g) Crescit illa potens

(a) Libertas Philosophica, tanto magis Christiana, ut nos negotiis commodemus, non demus, docet.

(b) Industrias industriam provocat.

(c) Humanitas humanitate excitatur.

(d) Laudata virtus crescit.

(e) Gloria immensum calcare habet.

(f) Modesti ad edendos libros non properant, sed non nisi publici corumodi studio & monitis efficacibus excitati animum ad scribendum appetunt. (g) Veritas rerum discenda est ab earum peritis.

veritatis,

[a] Amicitia
dives bono-
rum omnibus
gemmis & o-
pibus pretio-
siorum.

[b] Vacuum
in natura
dari statuit
Gerichius
Consul Ma-
gdeburgensis.

[c] Kircheri
Pentame-
trum a Schot-
to in lucem
prolatum.

[d] Schottus
sententiam
Gerichianam
de Vacuo di-
vulgavit.

[e] Consultatio
de hoc o-
pere edendo.

[f] Libri
magna cum
cautione e-
dendi.

[g] Probus
vir vel longe
adeundus est,
ut consilium
ejus exquiras.

[h] Consul-
tandum tem-
pestive.

[i] Temeritas
molesta.

[k] Disce quæ
nescis & opus
est.

[l] Senes
quodque quoti-
die discant So-
lonis exemplo.

[m] Discunt
& illi qui li-
bros edendo
alios docere
conantur.

[n] Discen-
dum præ o-
mnibus benè
vivere & be-
nè mori.

[o] Seneca
commendat-
ur.

[p] Lingua
concordet
cum vita.

[q] Marius,
ut origine ita
& moribus
rusticus.

[r] Literæ ad
virtutem
profuturæ opor-
tet.

[s] Seneca
Stoico super-
cilio dispicit
litteras, quasi
nihil ad vir-
tutis studium
pertinentes.

[t] Subtilitas
inutilis in su-
perfluis occu-
pata.

veritatis fiducia Magnorum Virorum institutione, à quibus per Epistolas doceri (cum vivæ vocis auditum magna locorum distantia neget) gestio. Literas cum mediocri diligentia die 11. mensis hujus scriptas, Illustrissima D. Vestra inter gemmas reponit. (a) Tribuo id affectui benevoli sincere Amici, qui benigno judicio, maturo & salubri consilio, fideli operâ, atque ita omni auro & gemma preciosioribus solatiis ditat amicum, ideoque tanto in pretio habendus, ut de eo illud Theognideum meritò sit pronuntiandum:

Πιστὸς ἀνὴρ χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου ἀντιτερόμενος
Ἄξιός.

(Fidelis vir auroque & argento rependi
Dignus est.)

Inter ea, quæ nuper in manus meas devenerunt, sunt nonnulla de Vacuo quod statuit & propugnat Vir Amplissimus (b) D. Otto Gerichius Consul Magdeburg. cujus ista inventa, ut admiranda Magdeburg. sicut & admirandum (c) Socii sui Kircheri Pentametri novi, protulit in medium laudibusque (d) extulit in cælum P. Casparus Schottus S. J. Math. in Acad. Herbipol. Professor, de quo Illustrissimæ D. Vestræ constabit, spero. Hinc venio ad alia. (e) Quartum me jam monet Illustrissima D. Vestra, ut quæ ab initio de Cometa collegi, edam in publicum. Ita me officii simul commonet. Scio enim quantum tanto Amico debeam. Monent autem & alii Amici ad idem faciendum, sed & Sapientes monent, (f) cautè in talibus quæ publico orbis judicio exponuntur, esse procedendum. Theognis ille Cynum suum scitè instruens, monet quidem cum improbo Viro de re seria nunquam fidenter esse consultandum, sed addit (g) probum, si vel longius distet, esse adeundum & consulendum. Pythagoras autem (placet aurea carmina, aurea munera promenti tantæ notæ Amico retribuere) prudentiam sic docet:

Βαλέουσ' δὲ τοὺς ἔργων, ὅπως μὴ μωροῦ πέληται
Διελθεῖς βίῃ πρήσσειν τε λέγειν τ' ἀνέχεται τοὺς ἀνδράς.
Ἄλλω δὲ ἐκτελείν, ὅς σε μὴ μετέπειτ' ἀνίσχη
Πρήσσει δὲ μηδὲν τῶν μὴ πίπτων, ἀλλὰ διδάσκει
Ὅσων χρεών, καὶ τετραπλόον βίον ὠδὲ διδύκεις.

(b) (Consulta ante tempus, ut ne stulta inde existant,
Stolidi utique est viri & facere & dicere inconsiderata.

(i) Verùm ea perage, quæ te postea non molestant,

(k) Nihil autem illorum age, quæ ignoras, sed discere

Quæcunque opus est: atque ita jucundissimam vitam exiges.)

(l) Solon quoque (ut congeram inæstimabiles istas gemmas earum avido) prudenter instruit, & suo exemplo monet etiam senescentes oportere quotidie aliquid discere. Itaque cum & ego in parte felicitatis, quæ mihi divino obtigit munere, (m) ponam, me in numero discantium esse, si vel ista, quæ colligi edam, illo me nequaquam eximam. (n) Utinam verò omnes addiscamus ante senectutem benè vivere, ut in ea sciamus benè mori: memores dati moniti in hanc rem à Seneca (o) rigido illo virtutis magistro Ep. 61. & illius dicti, quod nescio quis non minus prudenter & piè, quàm ingeniose protulit: (p) Nihil esse turpius quam cum eruditam linguam rustica redarguit vita. Multum hîc vidit & (q) Marius ille, qui apud Sallustium doctam & probam, at rusticâ vitâ, ut erat rusticanae originis, refutatam, protulit vocem: (r) Parum mihi placent eæ literæ, quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerunt. At plus (s) Seneca jam jam nominatus, qui in ingeniosissima illa epistola octagesima octava docet, nihil in studiis liberalibus esse boni, quorum professores turpissimi omnium ac flagitiosissimi cernantur, ubi nec Astronomis parcat, id pro merito refellens, quod omnes diligentius sciant loqui quàm vivere, sed & passim idem inculcans: quæ compendio epist. 106. profert, colophonis loco optimo jure hic addenda: Laterunculis ludimus: (t) in supervacuis subtilitas teritur.

reritur. *Non faciunt bonos ista, sed doctos. Apertior res est sapere, imò simplicior.* *Simplices sapiunt, qui bene vivere fundimus, ita Philosophiam ipsam. Quemadmodum omnium rerum, sic literarum quoque intemperantiâ laboramus. Non vita sed Scholæ discimus. Ego fanè si li- Scholasti- ca eruditio, quæ in mores non exit, lau- danda non est*
brum illud meum edere me oporteret, talia quoque ad morum probitatem in-
culcandam spectantia vel Theologica vel Theologicis vicina attingerem, præ-
sertim ubi mihi ansa à quopiam fuerit porrecta; ne scilicet cuius virtutis sectatori
incumbens officium neglexisse viderer. Omnem verò acerbicatem, in qua, &
quidem ubi de rebus vel non revelatis, vel captum humanum excedentibus, agi-
tur, zeli apicem multi statuunt, caverem, & quàm modestissimè agerem. Sed
jam desino scriptionis, & excusari peto solemnem mihi ferè loquendi per li-
teras fidas mentis internuncias cum Illustrissima D. Vestra prolixitatem, quæ
dulcedine suâ longius me provehit, tùm & farraginem hanc sententiarum ex an-
tiquis Philosophis depromptarum. Quod libenter meritoque facio, quia & Il-
lustrissimam D. Vestram talibus delectari novi, & nunquam alioqui satis dici-
tur, quod nunquam satis discitur. Benè valere & feliciter agere Illustrissimam
D. Vestram cum suis dilectissimis cupio ex animo,

Illustrissimæ D. Vestræ

Omnibus officiis & studiis deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 23. Martii 1665.

N. 16. ad
13.

Spero omnes meas rectè ad Generositatem Vestram pervenisse licet tardè. Nam
semper scripsi non obstante gravissimarum occupationum Comitiorum, quæ
semper me circumstant, multitudine & invaletudine, quæ etiamnum durat,
fortè meliorem & firmiorem, ut sit, valetudinem effectura. Ego libenter pro
re nata, etiam quædam de Cometa literis meis inferere soleo, utpote quæ
Politica & Ethica philosophandi ratio Generosit. Vestr. adamata dictat. Episto-
la Generositatis Vestræ postrema die 14. hujus mensis exarata bonitate styli & ma-
terix, proximæ illi die 11. ejusdem scriptæ non cedit. Optandum fanè est,
ut omnes id, quod cum virtute & laude conjunctum est, eligamus, * abjectis
Bacchanalium & aliis vitiosis institutis. De quibus proximè plura scribere pote-
ro, nunc occupatissimus. Illa quoque Generositatis Vestræ epistola ad Profess.
Mathes. Regiomontanum mihi perplacet. Responsum ejus libenter videbo.
Ut autem Generositas Vestra opus suum de Cometa quamprimum in lucem mit-
tat, etiam atque etiam rogo: Eandemque benè valere cupio

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam Kalendis Aprilibus Gregorianis 1665.

N. 18. ad
16.

Omnes literæ Illustrissimæ D. Vestræ rectè ad me perlatae sunt, & gratulor
nostras ultrò citròque tutò commear, licet quandòque tardiùs. Itaque si-
cut superiores omnes, quod Rationarium nostrum indicat, ita & postremas Il-
lustrissimæ D. Vestræ literas rectè accepi. Gratias quantas possum mente conci-
pere ago maximas de ista singulari in me benevolentia, & ex ea proveniente (a) *(a) Literæ frequenter, tanto magis assidue, præsertim ab homine negotiis dedito & infirmæ valetudinis, sunt singula- ris amicitie indices.*
literarum assiduitate, nec multitudine negotiorum, eorumque publicorum &
gra-

Morbi etiam magni quiete & inedia curantur.

Legati Principum Viri Praestantissimi sine oportet.

(a) Illustrissimos Viros decet Remp. tractare.

(b) Publicae utilitatis amentium studia & laus.

(c) Virtus semper commendanda & exercenda.

gravissimorum, nec imbecillitate valetudinis obstante. Ut hæc toties morbis tentata valetudo magis magisque præcipuè quiete & abstinentiâ, quibus magnos quoque morbos curari scimus firmetur, sicut de proceris arboribus scribunt, eas quanto magis agitantur ventis, tantò magis radices agere, ex animo opto. Gratulor non tantum Reip. Christianæ, sed & Illustrissimæ D. Vestræ quod in curandis ejus commodis eadem omnibus hîc suo exemplo præluceat, strenuam una cum tot aliis Viris totius Germaniæ præstantissimis, & in Comitio Imperii Magnorum Principum, & loca occupare & negotia tractare dignis, dans operam. (a) Viros enim tantâ dignatione Illustrissimos decet navare operam publice bono ac ex animo consulere patriæ.

- - - - - (b) dare

orbi quietem seculo pacem suo

Hæc summa virtus, petitur hæc cælum viâ.

De iis quæ Illustrissima D. Vestra literis suis inferere de Cometis Politica & Ethica solet, gratias itidem debitas ago. Fateor me nullam non, (c) ut commendanda, ita & exercendæ virtutis, (absit jactantia verbo) amplecti occasionem, & hanc philosophandi rationem unicè mihi commendatam esse. Hæc mihi vel sola ab Illustrissima D. Vestra tot negotiis gravissimis impedita sufficient, etsi nihil de rebus Vestris ab eadem obtineam, de quibus tamen ut, quantum licet, reddar certior, oro. Ego officii mutui partes strenuè peragam, daboque operam ut cum meæ, illæ quoque verbosiores, epistolæ Illustrissimam D. Vestram delectent, subinde eas pro ratione temporis & rei submittam: & ita in opere meo componendo peragam. Cum autem Illustrissima D. Vestra tantum industriæ meæ tribuat, ut illa in privatum primo usum collecta & conjecta, privato liberari carcere & in publicum prodire velit: Dabo, juvante Deo, magis magisque operam, ut aliquid proferam, quod Illustrissimæ D. Vestræ & omnibus bonarum literarum & virtutis cultoribus meritò placere possit. Responsum à Profess. Reiomontano, postquam obtinuero, confestim ad Illustr. D. V. mittam B. V.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 17. ad
13. & 14.

Ratisbonâ Hamburgum die 26. Mart. 1665.

Omninò approbo G. V. institutum & agendi rationem, dum subinde occasione tum Cometæ, tum mearum literarum non minus terfò quam pio stylo tractat ea quæ ad mores corrigendos, ac proinde ad publicam utilitatem promovendam faciunt. Argumento est & postrema epistola die 14. hujus mensis scripta, quâ mihi exponit G. V. sententiam suam circa Bacchanalia, choreas, compotationes, & id genus peccata, quibus immundus hodie Christianus mundus etiam Ethnicos præcæ & nostræ ætatis longè superat. Hanc credo omninò piâ & menti SS. Patrum conformem esse, mirorque in G. V. inter tot jactationes & occupationes tantam lectionem. Sed si hodiernos mores ad amussim illam examinare velimus, quis inter eos, qui quidem in sæculo versantur, & se mundo non subduxerunt, innocens erit? Scio quòd Aula Cæsarea, quod ad cultum pietatis ac religionis multis aliis antecellat. Novi etiam plures alias in nostra Germania Aulas, puta Bavaricam, Neoburgicam, alias ubi vulgare aliò qui vitium ebrietatis penè ignominiosum & planè abrogatum est. Sed quando ad Bacchanalia venit, omnes genio indulgere videas. Nec desunt tamen illis Aulis graves Theologi, Confessionarii, Concionatores aliique animarum custodes, qui talia vident & tolerant. De Aulis Protestantium, quas pariter novi,

novi, si quis scribere libere velit, quam non sylvam inveniret seu carnis, seu gulæ, seu alia vitia perstringere placeat? Sed hæc pro jure amicitiae nostræ dicta sunt, qui scimus quemque suos patier manes:

Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est
Qui minimis urgetur.

Et: — nihil est ab omni
Parte beatum,

ut Horatius canit: & alibi propterea nævos in pulchro corpore non reprehendendos, sed ferendos tam prudenter quàm humaniter statuit, memor scilicet fragilitatis, quâ nihil frequentius in vita humana occurrit. Multos vitæ genus, occasio, etiam usus sæculi & incogitantia, vel ignorantia ad peccata inducit: ut de aliis occasionibus nunc taceam. Orandus proinde est bonus Deus, qui alioqui per Cometas quoque & alia signa cælestia inobedientibus tristitia quæque minatur, ut nos ab omni peccato & peccandi occasione ipse custodiat regatque. Nam si ille manum subducit, actum est, perimus. Sed Philosophari mihi jam necdum licet, adhuc ægroto simul & occupatissimo: Qui redamari constanter peto: sicut constanter maneo

G.D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 4. Aprilis 1665.

SENTENTIAM meam de Bacchanalibus & id genus vitiis Scripturæ Sacræ, Rationi Sanæ & Antiquitati Piæ (quod est triplex Catholicæ veritatis Privilegium) conformem Illustrissimæ D. Vestræ placuisse multum mihi gratulor. Optandam foret ut eadem locum in orbe Christiano inveniret & moribus exprimeretur. Nam ut & antiqua Sapientia docet: *Optimus ille Ethicus est qui verba* *verit in opera, (a) tantum se scire ratus, quantum vita expresserit. Perfectus autem,* *quem cum videas & audias idem est.* Ebrietatis vitium in tot Aulis, & Germanicis quidem, damnatum esse, tantamque in illis gravitatem, & temperantiam vigere lubens intelligo. (b) Et certe si omnis turpitudine omneque vitium est contra naturam, ut eadem illa Sapientia docuit (c) certe ebrietas talis vel maxime erit. Nam & naturam sive valetudinem hominis & fortunas lædit. Sed quod præcipuum est, mentem de regia rationis sede dejicit

Atque affligit humo divinæ particulam auræ.

Horat. l. 2. Sat. 2.

Et non tantum miscet, (d) sed & subjicit pecudibus ad naturæ necessitatem viventibus. Verissimè itaque Græcus Poëta Theognis, vitium hoc perstringens in hæc verba se diffundit:

Ὅς δ' αὖ ἐπεβόλη πόσι μίτρον, οὐκ ἔλκεται
Τῆς ἀνὴρ γλώσσης κατεργός, εἰδὲ νόσ.
Μυθεῖται δ' ἀπάλαμνα & ῥήψας· εἰδὲται ἀίχρα,
Αἰδῶται δ' ἐρεῖν εἰδὲν, ὅταν μέθυ
Τὸ πρῶτον ἐνὶ σάφειν, ὅτε νήπιον.

[Quisquis autem præterierit potus modum, non amplius ille
Sux ipsius linguæ compos est, neque mentis:
Loquitur autem infinita, quæ sobriis videntur turpia:
Veretur verò faciens nihil, quando ebrius fuerit:
Ante qui erat sapiens, tunc stultus. -]

Vitia omni-
bus innata.

Perfectum
in mundo ni-
hil est.

Deus oran-
dus, ut nos
a peccatis
custodiat.

Dei auxi-
lium in ne-
gotio pietatis
maxime ne-
cessarium.

N. 19. ad
17.

Veritatis
privilegium
triplex, Scri-
ptura, Ratio,
Antiquitas.

Ethicus
optimus qui
bene docet &
vivit.

(a) Scimus
tantum
quantum mo-
ribus expri-
mimus.

(b) Vitium e-
st contra natu-
ram.

(c) Ebrietas
adversum est.
maximè con-
traria natu-
ra est.

(d) Ebrietas
pecude deter-
rior.

Sed si hæc parva & despicienda videntur, plus ait Christiana institutio. Inde Philip. Melanchton, referente Keckermanno Syst. Log. l. 3. c. 25. Nos Germani, inquit, accersimus nobis crapulâ & belluationibus nostris primum paupertatem: deinde morbos corporis, postremò æternam damnationem. Hieron. verò Drexelius inimitabilis in legendo & in excerptando diligentia Vir, ut multa culpæ & poenæ mala in linguam Baccheam congerit, ita illa egregia reliquit: Suidas

Sapiens sobria sit oportet.

„Sapienti tres ait meri caliculos permitti, & primum quidem esse valetudinis, alterum „voluptatis, tertium somni. Eodem panè modo bibendi vices distinguens Anacharsis: „Primus caliculus, inquit, necessitatis est sedanda siti: Alter sobria hilaritatis: „Tertius voluptatis: Atque hîc jubet Plato quiescere. Nam quartus calix ebrietas est & contumelia: Quintus clamoris & stultissima garrulitatis: Sextus comessationum, etenim quò plus potantur uva, plus sitiuntur: Septimus libidinis & lascivie: Octavus bilis est & pugna: Nonus vulnere & cadis: Decimus furoris & infania. Ideo si quovis homine ratione prædito & honestatis amante rebusque gerendis intento, multò magis Viro Principe & in dignitate constituto ac tot subjectorum curam, patris instar, gerente, nihil indignius & nocentius ebrietate dari potest, nempe

Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quanto major qui peccat habetur.

Principis dignitas, ut alba vestis, minimam prodit labem.

(e) Virtutum temperamenta & Principem decent & Reip. prosunt.

(f) Virtutem in medio locat prudentia.

(g) Principis officium est publica commoda curare, omnes veram sapientiam docere & iustitiam colere.

(h) Princeps instar oculi est in corpore Reipublice.

(i) Disciplina Ecclesiastica, res utilissima, postliminio revocanda.

(k) Conciones, etiam optimæ, sine disciplina nil valent.

Candida vestis vel minimas prodit maculas. Equidem ebrietas, ut & saltatio, Regibus olim indecora prorsus fuit. Quamobrem Cicero, optimus sui sæculi non tantum Orator sed & Politicus, Dejotarum Regem, Virum ejus judicio gravissimum & sanctissimum cunctaque Regio & animo & more facientem de utroque illo vitio accusatum defendens: Dejotarum, inquit, saltatorem quisquam aut ebrium vidit unquam? omnes sunt in illo Regiæ virtutes. Quæ etiam occasione frugalitatem, id est, modestiam & temperantiam virtutem esse maximam judicat, cæterisque Regiis laudibus scilicet fortitudini, justitiæ, severitati, gravitati, magnanimitati, largæ beneficentiæ & liberalitati accenset. Et certè illa ut fortitudinis & mansuetudinis, justitiæ & clementiæ, severitatis & comitatis, gravitatis & blandiloquentiæ, magnanimitatis & modestiæ, ita & largæ beneficentiæ liberalitatisque & parsimoniæ, qualis illa priscorum Romanorum Imperatorum fuit, (e) aliarumque virtutum temperamenta, virtutis artibus facta & custodita (f) (alioquin in vitium ducit culpæ fuga si caret arte) maximè ut Viro Principi conveniunt, ita & Reipub. prosunt. Et qui hæc persuadet Principi, (g) quem pro multis procurare videt, & qui debet multis sæpè philosophari ac justitiam colere à Plutarcho illo non minus fido quàm doctrinæ & felicium similitudinum pleno Scriptore, comparatur Medico laude digno, (h) oculum qui pro multis videat multosque custodiat, curanti in illo egregio tractatu cum præcipuis Viris Philosopho esse disputandum, quo rectam institutionem si in Principem Virum ac in Repub. versantem rebusque gerendis deditum, illabatur, eumque studio virtutis impleat, multis per unum prodesset, & vim legis adipisci, bono publico docet. Laudandi itaque omnes qui sobrii non tantum ad tractandam Remp. accedunt, sed & semper & ad ultimum tractant. Utinam nec tùm ullam reprehensionem & censoriam severitatem incurrant, dum Bacchi festa celebrando discurrere & insanire plerisque solenne & volupe est. Illud maximoperè dolendum impunè talia patrari, oblolescentia illa vera & sancta (i) censura Ecclesiastica, quæ est anima pietatis, & sine (k) quâ nihil vel ipsæ doctissimæ & cælestissimo ore prolatae conciones valent. Ideò dicere soleo, Duces exercituum prudentiores hîc esse in suo vitæ instituto Ducibus Ecclesiarum, quòd mandatis jungant disciplinam. Quod verbum non displicuisse Incomparabili illi Heroi Vrangelio, Sveciæ Archistratego, prohè memini. Sed quid agamus, & cur talia vel memoramus, gnari artibus Saturanæ

Μὴ δυνάμει τοῦτο ἀγορεύω - -
Nec sumtus importunè facias.

Magnum enim profectò est temeritatis inconsultæ & injustitiæ in carissima pi-
gnora,

Natos natorum, & qui nascentur ex illis,

argumentum, ita rem familiarem tractare, ut sumtus contrà temporis & con-
ditionis ac statûs rationem, & (quod Plutarchus inter mala garrulitatis posuit)
nullo cum lucro facias. Faciunt id nonnisi qui seipso suasque non norunt vi-
res, & immodica appetunt, ita patrimonium dilapidant (quod quidem multi
lapidem illum philosophicum quærentes aurumque potabile excoquere volentes
inconsideratè & iniquè faciunt) & decoquunt patrimonium, (a) decoquunt cre-
ditoribus suis, bonæque spei imò quandoquè & totius familiæ ac civitatis (b) (spon-
siones vel præstando vel importunè quærendo) utilitatem. O præposteram Oc-
conomix Philosophicæ, quæ tandem nec cœnæ philosophicæ nec prandio
abstemio & tenui, quale illud Epaminondæ proditiōis non capax fuit, suf-
ficiat, rationem, publicis privatisque rationibus inimicam! Obliviscuntur omnes
hi illorum necessariorum per omnem vitam monitorum: (c) Nosse se quenquam,
& (d) nihil nimium cupere, (e) comitemque aris alieni atque litium esse sponsio-
nem, quæ (f) tria præcepta Chilonis Lacedæmonii, ut auctor est Plinius l. 7.
mortales Delphis consecrando aureis literis oraculorum societatem ei dederunt.
(g) Si quod tamen damnum subeundum est, virtutis & publicæ utilitatis causâ
subeundum est, spe indubitata justæ mercedis quæ quemque dignum manet.
Sed non amplius protraham scriptionem, quæ si importuna quandoque est Illu-
strissimæ D. Vestræ publica tractanti, merebitur, ut spero, veniam, quia
illa quoque publico commodò consulere studet, & Illustrissimam D. Vestram
hiscæ meis collectaneis commentariolis gaudere, & favere novit. Bene valeat,
& favorem continuet ei, qui est mente manuque candida

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & officio deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 18. ad
15.

Ratisbonâ Hamburgum die 30. Martii 1665.

DE argumento Cometico nihil nunc accepi, ideò nec quidquam hac vice
Generositati Vestræ communicare possum. Cujus laudabile hac in par-
te institutum bonum publicum omni ex parte spectans libenter adjuvarem, ut &
res hoc rerum statu attenuatas. Sed facultate deficiente sola voluntas restat.
Res Polonicæ omninò in crisi & summo periculo videntur esse. Grassatur ibi
exteriorum ambitus aurumque. Sed & grassabitur amplius. Nam

Voluntas
sola sufficit,
ubi facultas
deest.

Avaritia
perdit Rem-
publicam.

- - - Quid non mortalia pectora cogit
Auri sacra fames?

Benè valeat Generositas Vestra & redamare pergat

G. D. Vestræ

Paratissimum Servum

DE RAUTENSTEIN.

N. 18. ad
20.

Hamburgo Ratisbonam die 8. Aprilis 1665.

GRatissimum mihi semper est, quicquid à tam candida & amica manu Illu-
strissimæ D. Vestræ venit. Cui pro hac singulari, ad institutum meum bono
publico

publico consecratum & rem meam, quæ, fateor, per præterita bella tenuis mihi & exsucta est, juvandum prompto studio maximas ago gratias, idque ita accipio, quasi effectum datum esset, ex illa jam olim recepta æquitatis lege:

*Voluntas sola
sufficit ubi
facultas des-
est.*

Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Deus ipse in rationes benè & malè factorum refert nostra proposita ad exequendum firmata, etiamsi in opera non exeant, dum quod volumus constanter, perficere non valemus. Certus autem sum Illustrissimam D. Vestram mecum communicaturam omnia, quæ de argumento Cometicò aliunde acceperit. Vellem enim opus meum, quod sub manu, & tot Præclarorum Virorum meaque tenui industriâ crescit, ita adornare, ut placeat omnibus, cognitionem rerum, & castimoniam morum appetentibus, ipsisque adeò Viris Principibus, quibus vel maximè debitum ut respectum cultumque submissum, ita & studium officiumque testari & præstare volo. Hoc enim ut in se ipsum est honestum, unde illud

Principibus placuisse viris non postrema laus est,

ita spero eorum munificentiam, temporis iniquitate dejectam rem meam, sublevaturam.

Ego quippe illam bonæ mentis sororem, * Divam Peniam, onus quoque bonæ mentis esse reputo. Nam profectò non sine ratione vetus Poëta Græcus Theognis in hæc erumpit verba:

"Αὐτὸν οἰζὸν περὶ πένου δέμνησι μέλιστα.

(Virum bonum paupertas omnium domat maximè)

& quæ sunt alia, quibus id, aliquantum tamen justo plus, exaggerat, mortem ipsam paupertati præferens. Cujus incommodum Juvenalis eleganter & magis cum veritate illis effert verbis:

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res augusta domi.

Quanquam illud Theognideum monitum honesta industria meritò ad se refert:

*Ἐν γὰρ οἷός ἐστι γῆν τε καὶ ἐνέειν νότον θαλάσσης
Δίξεν ἄλλος Κύρην λύσιν πεινῆς.*

(Oportet igitur simul super terram & lata dorfa maris
Quærere gravis, Cyrne, liberationem paupertatis)

Verumtamen Autarkeja illa sive *animus suâ sorte contentus cum pietate magnus est questus*, ut Apostolus docet. Ideò & Publius Syrus inter tot selectas sententias & hanc posuit: *Is minimo eget mortalis qui minimum cupit*. Sed & omnes sapientes divitem pronunciant eum, qui suâ sorte contentus est, licet mediocri & tenui, sicut avarum inter medias opes inopem, cum ei tam desit id quod habet, quàm quod non habet.

*Paupertatem
vir industri-
us, quan-
tum licet, fu-
git.*

*Autarkeja
dives.*

*Dives est qui
cupit nihil.
Avarus sem-
per pauper.*

De rebus Polonicis optimè, id est, more suo, judicat Illustrissima D. Vestra. Exercet ibi vires externa ambitio, cui patent animi eorum, * qui privatis rebus student, hisque publicas aptant, maximo earum detrimento. Sed † nos in tanta rerum vicissitudine, & hominum iniquitate constantem & æquam servemus mentem. Ego maneo

*Avaritia
perdit Remp.
* Private
res semper
officiunt pu-
blicis.*

*† Aequo ani-
mo omnia, e-
tiam adver-
sa, excipien-
da.*

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu studioque

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ

Ratisbonâ Hamburgum die 2. Aprilis 1665.

N. 19. ad
16.

*Fœdera Deo
præsento panguntur.*

*Divina vo-
luntas ubique
spectanda &
sestanda.*

EXcerpta Literarum mearum ad G. Vestram occasione Cometæ familiariter scriptarum paulum correctâ, remitto, & observatis iis quæ jam antè monui, edi posse puto. Hæc augere vel aliquid commentari in hac fertilissima alioqui materia nunc non possum, non solum propter morbum adhuc continuantem, & me semper ferè in lectulo vel sella detinentem, sed & propter alias occupationes varias, præcipuè publicas, quas provinciæ mihi demandatæ ratio affert, vix sano & benè valenti perferendas. Non dubito autem G. Vestram pro eruditione ingenioque ac otio suo facilè inventuram quæ opus istud belle exornent, & nomen suum undequaque celebrius reddant. Id verò caveat, ne nimias forte impensas in id faciat, & se magis oneret. Quod pro candido affectu meo monenti vitio non vertet spero. Responsum à R. P. Curtio, ad quem in negotio Cometæ scripsi, exspecto. Plura in hanc rem non superpetunt. Sed & alia quæ scribam, habeo pauca. Feriamur enim iterum. Hæc tamen ipsis scil. Kalendis Aprilis Electorales Brandenb. ad fœdus Rhenanum accessere, prout & Marchiones Culmbacen. & Anspacen. nec non Episcopus Argentinenſis accedunt, superatis omnibus difficultatibus. Ita fœdera ac leges publico bono pangimus, Deo nos toties è cælo officii monente. Post ferias Paschatis videbimus, quid tandem de puncto Capitulationis deque aliis materiis hæc futurum, vel an rebus desperatis abeundum sit? Interea undique materiæ conquiruntur ad novas flammæ, quibus totus orbis Christianus conflagrare & comburi queat. Deus nos ab hoc & æterno igne custodiat! Næ his quoque raris Cometarum facibus in cælo accensis, nobis sat efficaciter, si voluntati ejus nos conformare velimus, officia nostra in memoriam revocat, & media iræ suæ vitandæ ob oculos ponit. Benè Valeat & salveat plurimum cum suis à

G. D. Vestræ

Paratissimo Servitore

RAUTENSTEINIO.

N. 21. ad
19.

Hamburgo Ratisbonam die 11. Aprilis 1665.

*Vita jucunda, honesta,
in terris, in
cælo beata
ducenda est.
* Ambitio
fugienda.
† Gloriam
veram honesta
industria
querit &
consequitur.*

MUltum certè splendoris operi meo Illustrissimum nomen Rautensteinianum, quod Heinsii, Hevelii, Fabricii, Pastorii, Bullialdi, Titii, Poemerii, Gruteri, Kircheri, Schotti, Curtii, & tot alii Viri in Repub. literaria Clarissimi suspiciunt & colunt, addet. Quod autem Illustrissima D. Vestra mecum de argumento Comético, aliisque hæc occasione communicata diuturniore curâ expolire, & divite ingenii venâ locupletare nequeat, est quod operis mei respectu doleam. Sed minimè miror eandem inter tot, & affectæ valetudinis, & publicorum negotiorum tam amplæ provinciæ incumbentium impedimenta, præstare id non potuisse. Ego semper & ubiquè amicitiae fidem integram Illustrissimæ D. Vestræ servabo. Ut exornem opus meum cunctis, quæ à me coacervari (inter multa quoque negotia, me semper circumstantia urgentiaque) tum ad astrorum, ac Cometarum nominatim cognitionem, tum ad vitam jucundè & honestè transigendam, & ipsam beatarum mentium sedem astris sublimiorem scandendam facientia possunt, omnem do operam. * Vanam gloriam & ventum illum favoris vulgi non capto. † Veram tamen gloriam, quæ ex sapientiæ ac virtutis studio provenit, quaquè optimus quisque tangitur & ducitur, non negligo, ago, ut me vixisse industriè & honestè, ac publicæ utilitati intentum, posteritati restet. Sive itaque aliquando in patriam, ex qua conscientiae causâ pulsus sum, redeam, sive in quietâ & commoda sede, qualem Deus mihi in hac urbe, omni ex parte præstantissima, & ad exercenda literarum commercia toto orbe commo-

dissima

diffima paravit, vitam honestis laboribus transigam, tamen illa Ciceronis verba, quæ exactis in exilio sedecim mensibus post reditum in Urbem ad Quirites protulit, usurpare non verebor, ex ipsis Philosophiæ penetralibus desumpta.

Sic verò tunc ille: Nullam virtus aliam mercedem laborum periculorumque desiderat, præter hanc laudis & gloriæ: quâ quidem detractâ, *quid est, quod in hoc tam exiguo vitæ curricula, & tam brevi, tantis nos in laboribus exerceamus? Certè si nihil animus præsentiret in posterum, & si quibus regionibus vitæ spatium circumscriptum est, eisdem omnes cogitationes terminaret suas: nec tantis se laboribus frangeret, neque tot curis vigiliisque angere-
Virtus indu-
stria gloriæ
querit & in-
venit.
* Laborum
merces glo-
ria.

retur, neque toties de vitâ ipsâ dimicaret. Nunc insidet quædam in optimo quoque virtus, quæ noctes & dies animum gloriæ stimulis concitat, atque admonet, non cum vi-
Gloria incen-
dimur ad stu-
dia & omnes
labores.
 tæ tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cum omni posteritate adequandam.

Quæ verba tantò libentius hîc adscribere volui, quia Illustrissima D. Vestra tot præclaris de Republica literaria, & Germanica meritis, quanto sudore paranda sit vera illa gloria æternum mansura, exemplo suo docet. Degeneres & abjectas animas, quas molestia laboris à studio veræ gloriæ, ad extremum dulci deterret! Eleganter & verè Seneca: Si quid feceris honestum cum labore, labor abit, voluptas manet: * si quid turpe cum voluptate, voluptas abit, dolor manet. Cæterum & magno constet gloria necesse est, magno dico, non tantum labore, sed quandoquæ & ære. Ego tamen hîc candidorum monitorum Illustrissimæ D. Vestræ memor sum, & hæc benevolentix ejus annuero. Novi autem etiam bonarum artium virtutumque cultoribus cavendam & fugiendam esse, quantum licet, paupertatem; in quam rem ea quæ vetus ille Poëta Græcus Theognis protulit, aliæque attuli, ideoque faventiorum fortunam omnibus Viris probis, & de genere humano bene mereri volentibus, quò industria eorum non tantum non deprimatur, sed etiam in altum provehatur, apprecor. Alioqui sæpenumerò

Stultitiam patiuntur opes, patiuntur honores.

Fœdus vestrum Rhenanum accessione Serenissimi Electoris Brandenburgici, Principis ut inter cunctos Germaniæ Principes Potentissimi, ita & præclaris animi dotibus Cumulatissimi, & magnis meritis Clarissimi, tum & Agnatorum ejus Marchionum Culmbacen. & Anspacen: nec non Episcopi Argentoratensis augeri & firmari, multum est. Ad res enim Imperii constituendas facit, si tamen fœdus constanter servetur & rite semper adhibeatur, nec obtentui sit novandis ac vi gerendis rebus, quæ de re plurimos jam queri audio. Sed non dubito vos in illo Augusto Comitio congregatos, & hanc & illam Capitulationis Cæsareæ materiam ita tractaturos, ut exinde non tantum in Imperium Romanum, sed & in universum orbem Christianum insignis redundet utilitas. Certe & Vos, ut omnes mortales in tanta rerum confusione novus Cometes, velut face accensa in tenebris, ad rite faciendum officium ducere debet, ut vel maxime dicti illius fat pii, licet ab impio prolati, memores, uno ore unoque animo dicatis:

Duc me Parens Celsique dominator poli
 Quocunque libuit, nulla parendi mora est.

Quod reliquum est, adjungo quæ ad manum sunt scitu digna & abjungo, urgente tabellario, ac favori Illustrissimæ D. Vestræ inclusas ad P. Curtium, tum me meosque meaque commendo, dilectissimis Illustrissimæ D. Vestræ una cum eadem bene valere jussis

Illustrissimæ D. Vestræ

Omnio studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

K

Ratis

Comete offi-
ciii admo-
nent mortales.

Divina vol-
untas ubi-
que spectan-
da & sectan-
da.

Virtus labo-
riosa parit
voluptatem.
* Vitium
iners parit
dorem.
Paupertatem
vir indu-
strius, quan-
tum licet,
fugit.

N. 20. ad

17.

Ratisbonâ Hamburgum die 6. Aprilis 1665.

Lectio, etiam
brevis &
cursoria, de-
lectat.

Theologia Po-
lemica pluri-
bus fastidio
est.

* Theologia
Practica per
multis arri-
det.

† Pietas in
calum ducit.

Quid de editione Cometologiae G. Vestrae ejusdemque accessoriis sentiam, jam aliquoties & nuper etiam scripsi. R. P. Curtius per Amicum spem mihi fecit responsi ad meas, quod itaque proxima Dominica expecto, & sic G. Vestrae post octo demum dies ejus tenorem communicare potero. Ceterum me ita obruunt morbi, negocia, publica, privata aliaque fastidia, ut scribere aliquid solidi, & quod ætatem ferre ac lucem mereri possit, non valeam. Imò vix sufficio responsis ad Amicorum literas, ita ut asseverare G. Vestrae possim, me nemini toties scribere, quàm sibi. Imo ferè intermitto omne literarum commercium, quo frequenti & illustri uti solebam, contentus si interdum unum vel alterum librum, quales raros certè collegi, inspicere, & sic animum paullisper relaxare liceat. R. P. Casparum Schottum benè novi. Miror autem, quod ille sententiae illi de Vacuo accedat, quam tamen ante paucos annos socios ejusdem Viennae & alibi in P. Valeriano, illo gente & mente Magno (quem quanti fecerim, versiculi antehac missi, quos Anno 1654. Viennae deproperaveram, testantur) penè damnasse memini. Quod verò Generositas Vestra in scripto illo suo, si forte Theologica attingat, sicut in litteris die 28. Martii datis scribit, modestè procedere constituerit, libens intelligo, utpote qui illas horrendas quorundam sententias de servo hominis Christiani arbitrio, de impossibilitate & non necessitate bonorum operum, (imò de necessitate vel coactione malorum operum) de aboluto decreto aeternae condemnationis & similia jam diu detestor, optoque contrà, ut omissis inutilibus & noxiis sæpè disputationibus, * alii alios ad bona excitemus scriptis & factis. Nam non qui dicunt vel scribunt, † sed qui faciunt, caelestis regni possessionem assequuntur. Ego constanter maneo

G. D. Vestrae

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 22. ad

20.

Hamburgo Ratisbonam die 15. Aprilis 1665.

Monita, sem-
per alioquin
molesta, omni
verborum a-
speritate ca-
reant.

Controversiis
nimis veri-
tas perit.

† Sobriam
Theologiam
Scriptura
commendat.

* Christi vox
sequenda in
via salutis.

(a) Christia-
na institutio
pietatis est
magistra.

Cometologiae meae, prout librum illum Illustrissimae D. Vestrae vocare placuit, accessoria, (ut liceat commodam vocem è foro hùc mihi transferre) adjungam, cum Deo, quae non solum res & occasio praebebit, sed & publice privatimque utilia erunt, ideoque Cometis mortales officii commonefacientibus à me salvà pietate taceri nequeunt. Omni verò acerbitate verborum, quam in monitis, satis alioquin (si vel melle modestiae sinceræ condiantur) vulgò ingratiss fugiendam esse & Plutarchus & alii Sapientes me docuerunt. Theologica, quae mihi quandoque praebentur, leviter tangenda erunt, quantum quidem morum pietati & publicae utilitati expedit. Scio alias vel ex Syro illo: *nimum altercando amitti veritatem*: magis verò ex Apostolo † *heterodoxos & non acquiescentes sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, ac * ei, quae secundum pietatem est, doctrinae, superbos esse, nihil scientes, (a) sed languentes circa quaestiones & pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidia, contentiones, blasphemiae, suspensiones mala, conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati sunt*: quos devitandos, & illa eorum dogmata vana & inutilia, adque subversionem potius audientium ac profectum impietatis ac rixosas quaestiones, quàm ad adificationem Dei facientia, fugienda esse, toties docet.

Dogmata illa, quae Illustrissima D. Vestra recenset, utinam non ex hoc censu forent! Sed quàm intemperantiae omnibusque vitiis fibulam laxent, vel nobis racentibus assidua experientia docet clamatque. Soleo ego, dum has pietatem

convellentes disputationes, quæ tantâ animorum (utinam non armorum!) commotione fiunt, sub iudicii liberi incudem revoco, recordari sententiæ, profundâ cogitatione dignissimæ, ab Eruditissimo illo Veterum Clemente Stromatæo latæ: *Diabolus causas peccatorum servis Dei suggerit, atque astute hoc molitur, ut ipsi quoque secum cadant* 1. 2. Strom.

Equidem, si sacra & profana omnia recto stare debeant talo, omninò ut divina iustitia, sapientia & bonitas immobilis; ita & * humanæ voluntati, † nulli astrorum Cometarumvè vel fati Caldaici, Stoici Astrologicique necessitati subiectæ, libertati quæ suæ relictæ, & ut virtutum vitiorumquæ studio, ita & præmiorum ac poenarum iustitiæ locus relinquatur necesse est. Acutè verò & verè Italus quidam, Aulæ Illustrissimi illius Herois Stanislai Lubomirscii Palatini Cracoviensis Senatoris Gravissimi, familiaris ad Adamum Goslavium, scriptis sat claritò gloriòsior) dixit aliquando: *Contrà omnia disputari potest, contra bona opera non potest.* Video autem non paucos dogmatum illorum patronos mollius de his statuere, & sententiam suam magis in piam simplicitatem, quam illam minimè necessariam in theoria, maximè verò damnosam in praxi curiositatem flectere. Atque utinam omnes, voce divina monente, ad sobrietatem sapiamus, iis quæ scripta sunt contenti, quæque facienda & tenenda præcepta sunt, constanter adherentes! Profectò enim verissimum est, quod Illustrissima D. Vestra scribendo indicat, non eos qui dicunt, vel scribunt, sed qui faciunt (alias contrà vocem Christi multi forent, imò omnes electi, quia, Seneca, & experienciâ teste, *omnes malunt disputare, quàm vivere*) salvatum iri. Miserum profectò, qui quum benè doceat, malè verò vivat, ex ore suo iudicabitur, & (liceat ita dicere) Deum quomodo eum condemnare debeat, instruit. O hominem sui immemorem, imo osorem!

Divina perfectio absolutissima.

* Libertas humani ingenii salva iustitiâ negari nequit.

† Necessitas hominis voluntas nota agitur.

Pietas in celum ducit. Electi, pietatis vera cultores, pauci sunt.

Qui bona ritè docet sed malè vivit:
Est stulti similis, cui bona nota est
Semita, quam monstrat: sed miser hæret
Sordibus obscenis, invia sectans.

Vidi autem jam olim hunc in navim Stultiferam Jodoci Badii ex invento Sebast. Brand. (uterque vir omnigena eruditione, 15. seculo exeunte, claruit, & scripto illo tam jucundo quàm utili degere humano benèmeruit) fabricatam compactum, in Tartara ferri. Quis vero illo pejus tùm sibi tùm aliis consulit? Contrà semet ipsum enim verè *avertitur* sententiam tulit, & multos, quos servare debuerat ceu bonus ductor, perdit pessimus seductor. Hunc vel maximè, inprimis certè Cometa noster novus, tanquam cælestis Concionator sive Præco potius monet de officio. Utinam Doctores Christiani non surdis auribus, saltem non contemptu piæ veritatis, & studio rerum terrenarum obturatis, hæc fidelia & salutaria monita excipiant! Non equidem debent. Terrestres enim Concionatores isti cælesti obedire ante omnes par est. Quod si verò ego talia sæpius repeto, & in posterum repetam, dum Illustrissimam D. Vestram aliosquæ talium amantes alloquor, præbita mihi præsertim occasione ac veluti data facultate loquendi, si vel iisdem verbis id fiat, spero me veniam apud æquum iudicem consecuturum. Mallem certè vel tautologus quàm officii in publicum desertor ulla ex parte haberi. At verò possum me magno quoque tueri auctore. Nam in diligenti quondam Quinti Curtii (qui Matthæo Radero, Viro Doctissimo, est ab ordine primus & Attica apis ac Siren) lectione observavi, eum sui ipsius esse imitorem. Nonnunquam enim res, aliquando sententias, immutat verbis, sensu tamen retento, repetit, sæpius phrasas easdem adhibet. Sed venio ad alia. Et à Curtio quidem ad Curtium vestrum. A quo etiam aliquid Currianum exspecto, quod commendet styli nitor & elegantia verborum ac sententiarum, quæ in illo elucet, velut elegantissimæ gemmæ insertæ auro, vibrantes

Cometa officii monet in primis verbis divini præconis.

brantes scintillas teneras & semina flammæ. Socium ejus Schottum de fama nominis novi, & aliquando volente Deo, compellabo de argumento Cometicotum & de Vacuo. Utinam modò plurium corda, quod vita testatur, non essent metûs divini vacua! Quod reliquum est Illustrissimæ D. Vestræ de assiduo, & quidem inter tot morborum & occupationum impedimenta, literarum commercio, maximas ago gratias, eandemque diu ac feliciter benèque valere cupio ex animo

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 21. ad
18.

Ratisbonâ Hamburgum die 9. Aprilis 1665.

Sapiens semper sibi constat, officium quæ facit.

NOs brevi multas mutationes visuros autumo, quas Cometæ isti præcurrunt. Sed quæ fieri potest aliter in hac sublunari scena, cujus theatrum quasi perpetuum mobile semper circumrotatur? Sapiens hæc videt & ridet, Deo suo ac Virtuti innixus, & quasi in excelso tutoquæ positus, unde impune adspicere potest istas fabulas. Ab aliquot diebus hîc denuò novus Cometa videtur circa tertiam matutinam, tenui quidem & breviori quàm prior cauda, quæ ex Oriente in Occidentem porrigitur: sed non minoris tamen de cætero magnitudinis, ut ab Amicis audiui, qui illum ipsi viderunt. Non dubito & Vos de eo jam notitiam habere. Dicitur non procul à Pegaso hîc visus. A nonnullis autem ille ipse Cometa esse putatur, quem ante paucos menses vidimus. De quo peritiorum sententiam cognoscere malo. Si quid autem porrò rescivero, cum G. V. communicabo. Acepi M. Abdiam *Treu*/ Mathematicum Altorfiensem, his nundinis Francofurtensibus emisisse satis spissum de Cometis tractatum, quæ lectionem omninò mereatur. Hunc & alios hujus generis G. V. apud Bibliopolas Hamburgenses invenire ac perlustrare, si libuerit licueritque, poterit, antequam opus suum emittat omnigena eruditione ditandum: de quo judicium meum jam dixi, ita ut nihil quod addam, habeam. Cæterum speramus cras iterum nos materiam Capitulationis in Senatu Principum aggressuros. Utinam felici fidere, & læta nobis omnibusque ferente novo isto Cometa! Sed de his aliâ plura. Ego interea maneo, ut semper

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 23. ad
21.

Hamburgo Ratisbonam die 18. Aprilis S. N. 1665.

Dolor justus ex prævisis malis oritur. Misericordia homines decet.

BRevi nos multas & magnas mutationes visuros prudentissime jam ante Illustrissima D. Vestra conjecit, quod etiamnum facit justo dolore percita, qui profectò jam in cordati cujusque & publici boni amantis Viri animo oritur necesse est. Humanum quippe est humanis tangi & ad miserationem flecti calamitatibus. Quæ quidem multi indignos se faciunt, dum miseriam contumacia, velut proprio jumento sibi accersunt, imo in hac persistentes miseræ sublevandæ media respuunt, & auctores eorum repellunt, & quidem non sine ignominia & injuria. De his vere Pythagoras:

Γνώση δ' ἀνθρώπους αὐτοῖς ἔρεται πῆμα καὶ ἔχοντες,
Τλήμονες, ἐπὶ ἀζωγῶν, πύλας ὄντων, ἐκ ἰσπεῶσιν,
Οὐτε κλύουσι. Λύσιν δὲ κηκεῖν πεινῶσι συνίσκωσι.

Cogno-

Cognosces quoque homines sua sponte accersita mala habere
Miseri, quia bona cum propé sunt, non inspiciunt
Neque audiunt. Malorum verò solutionem pauci intelligunt.

Illi verò omnium sunt deterrimi, quin & teterrimi, dum non tantum salutaria consilia rejiciunt, calcant, sed & eos qui illa benevolo animo porrigunt, fero-citer prosterunt, pedibus proterunt, mordent. Hos tauris indomitis, & cornu-petis bobus, foenum in cornu gerentibus, æquales & longe fugiendos esse clamat Satyricus. Sed & ipsa vox divina, ut aliàs innui, cavendos esse, nec veritatem, qua nihil sub Sole sanctius, nihil pretiosius datur, objiciendam esse, velut inæsti-mabiles margaritas porcis cœno voluptatum immersis easque conculcaturis, vel rabidis canibus malitiæ & studio aliis nocendi deditis, admonet, prudentiam serpentinam columbinæ simplicitati individuum adjungens sociam. Mutationi-bus eadem quæ Lunæ subjecta esse, & Scenæ mundi hujus theatrum quasi per-petuum mobile semper circumrotari, itidem prudenter Illustrissima D. Vestra judicat. Vere profectò infelicissimi ingenii Poëta Ovens, quem Martiali comparare soleo, canit:

Horat. Sat.
4. l. 1.

Veritas sim-
plici corde
proficienda.

In mundo nil constat: in orbem vertitur orbis
Quid mirum recti quod sit in orbe nihil?

Mutationi-
bus terrenis
obnoxia.

Cum autem omnia humana in circulo (quod & Græci Symboli vice *ἡ ἀσπίς* *ἐν κύκλῳ* usurpant) esse comperiantur, danda viro Sapienti, quem Illustrissima D. Vestra describit & simul refert, opera est, ut e cælo monitus é mundo, in quo nihil mundum, & tanquam in orbe nihil rectum, exeat, non pedibus quidem, sed corde & vita, ac in illo quod Illustrissima D. Vestra indicat excelsò, tutoque bonæ conscientiæ & beatæ spei fastigio, & ita extra omnem periculi aleam positus, mortalia videndo ridendoque temnat, & hæc quidem post tergum relinquat, ad cælestia verò etiam per avia, ut melius vulgò dici, quàm effectum dari solet, *per angusta ad angusta, per aspera ad astra*, summo nisu contendat. Huic nullus ad-versorum strepitus & impetus, nulla adversantium virtuti vis ferox & effrenis, nec ipse mundi ruentis fragor vel tumultuans Orcus metum incutere potest, tantum abest, ut gentili more sidus aliquod novum, aliudve signum cæli Cometamve metuat. Talis in suo genere fuit Asa Rex Judæ, primus à Davide viro sanctissi-mo, inter laudatæ pietatis (quanquam mixturæ vitiorum, sine quibus nemo na-scitur, optimus ille qui minimis urgetur, non expertis) Principes ponendus, in-numeras Æthiopum copias animo intrepido, nempe quia fiducia in Deum ar-mato, aggressus & superans. Talis & filius ejus Josaphatus paternæ pietatis ve-stigia, rarò inter Principes exemplo, secutus, remque pari virtute & prosperi-tate contra Moabitarum, Ammonitarum aliorumque sociorum vim immensam agens. Nec mirum: cum invictam virtutem in viis Domini fuerit consecutus, sicut Chronicon Sacrum ait. Atque hi cum sequentibus dehinc Ezechia & Josia illorum laudatorum Principum explent numerum, & à 17. Regibus, quorum vitia, imprimis apostasia idololatrica, longam ex adverso seriem statuunt, di-screti, docent longe pauciores probos, in illa præsertim summa fortuna, tot il-lecebris expositâ, dari. Utinam & Principes Viri & cuncti illis subducti hoc novi Cometæ, & à priore, Magno Hevelio judice, diversi phænomenò officii ad-moneantur, quasi id cunctos Mercurii cujusdam vel Camilli (ita enim olim vo-catum esse & Mercurium & templi Jovis ministrum Plutarchus in Numa testis est) vice numium monitumquè ferendo impellet:

Sapiens sem-
per sibi con-
stat officium-
que facit.

Piorum for-
titudo invi-
cta, intrepida.

Pius hostium
victor.

Regum fu-
da 17. vix
quinque pii.

Cometa officii
admonet mor-
tales.

Discite justitiam moniti & non temnere numen.

Sed jam ad Polonica venio, de quibus non sine debita parrhesia, illa tamen modesta, & boni, ut patriæ meæ carissimæ, ita & publici, studiosa, loqui soleo. Tandem appetit tempus, quòd semper veritus sum, fore ut Respubl. Polona altè

*Exsules
quandoque iis
à quibus in
exilium mit-
tuntur, felici-
ores.*

*Pœnitentes
ritè divinam
vindictam a-
vertunt.*

** Contuma-
ces Deo iram
ejus incur-
runt suo exi-
tio.*

*(§) Justitia
pacem for-
mat firmat.
quæ publicam,
eandemque
restituit.*

*‡ Piorum pa-
trid ejectio
semper Deo
invisa pro-
speritatem &
pacem Re-
rumpublica-
rum aufert.*

altè conceptam iniquitatem deferere præfractè nolens, acerrimis partium studiis & odiis hostilibus commissa, exterorum ambiciosiis armis concussa, in partes distrahatur. Dividi enim ab exteris non potest, nisi prius in se ipsa fuerit divisa. Videant ista qui exsulare non possunt, ut Seneca l. de providentia c. 3. occasione exilii Rutiliani & malorum urbis Romæ, ex qua vir ille fortissimus à Syllanis pulsus erat, exclamat. At plura hîc mihi dicenda sunt, quæ pietas in patriam dicat. Bis tam exiguo tempore interjecto frustra tentatus Conventus Regni, irritoque eventu solutus, Tot & tanti Proceres ac Equites Aulæ exosi & infesti. Miles tandiu retenta stipendia frustra adhuc expectans, inito novo foedere imperium exuet, disciplinam temnet, bona Regalia & Ecclesiastica occupabit, stipendia quoquo modo exsolvenda extorquebit, gratuitâ interim bonorum illorum possessione & usufructu potiturus. Tartarus quoque donativum plurium annorum cum tædio expectans, ne scenoris vice excursions in Podoliam & Russiam instituat, vendendum. Cosaci in rebellionem non tantum persistent, sed firmabuntur, & audentiores, imò fortiores reddentur. Cum Moscho bellum difficile durat. Unversum regnum probâ monetâ post tot & tam atrocia multorum annorum bella exhaustum, adulterinâ vero repletum, nervum rerum gerendarum amisit. Lubomirscius, ut scribitur, magnam nobilitatis partem (quid si & militiam? vel Cosacos) in suas partes pertraxit, & restitutionem sui artibus pacis, incolarum & exterorum precibus frustra quæsitam, armis perficere volet. Quid ad summam malorum deest? ô quam res Polona in præcipitio posita! nisi Deus ipse velut è machina adsit, qui ruentem invictâ dextrâ retineat, & in statu pristinae prosperitatis locet. Sed invitaturne humili & seriâ pœnitentia divina gratia? & non * potius irritatur, elatâ & indomitâ contumacia severa & ignis instar consumens, ejus ira? Conculcantur non tantum leges justitiæ, (§) quæ solæ pacem Rebus publicis ut formant firmantque tutò, ita & restituere possunt, sed & qui tam salubria consilia porrigunt. Et cur tandem fileat mens in conspectu Benedicti Creatoris candida ac bonum publicum unice spirans? Audi, si sapias, mea quondam Polonia, quid de Gallo Imperatore Annalium Sacrorum prodant monumenta: ‡ Pios Viros, qui pro salute Regni ejus summo Deo supplicabant, persecutus est, & unâ cum eis prosperitatem regni sui juxta & pacem fugavit. Euseb. hist. Eccles. l. 7. c. 1. Verè Amicus ex Prussia Electorali nuperis literis scribit ad me, Deum ex Polonia, saltem in Polonia triste theatrum facturum esse, in quo Vir probitatis & quietis amans tutius spectatorem quàm personam egerit. Quod quidem prudenter illic monet, belli civilis furores prævidens. Atque hæc sunt nostra præfagia Politica, quæ solidiori rerum & recti fundamento superstruuntur, quàm illa ex mobilibus orbibus & erraticis sideribus ac brevi disparentibus Cometarum phœnomenis desumpta, & tam audacter determinata ac decisa. Ideò nostra potius dicenda sunt judicia, quæ dicat prudentiæ & æqui ratio. De novo isto in cælo hospite nihil his diebus à quoquam accepi. Nec ipse eum, fateor, his tribus præteritis noctibus vidi. Cum enim labores meos in medias sæpenuerò producam noctes, ægerrimè à me impetrare possum, ut ante lucem surgam, vel potius expergescam, nulla justa & debita somni mensura (quam antehac septem horarum, juvenique senique tributam, quosdam nuperos Physicos denario horarum implere accepi) relictis viribus, quas assidui & haud leves labores lassant & conficere tentant. Interim pergo in instituto opere, paulatim tamen imò te- studineo fermè (ut inter plura negotia & longa terrarum, marium, morarum- que spatia emetienda sit) gradu, quem tamen grandibit, ut cum Comico lo- quar, quod firmiter spero, divina clementia, & melior genius meliori fortuna gaudens. Quamvis itaque benè sciam Illustrissimam D. Vestram in votis habere, ut hæc, quæ premo, quamprimum publico o- bis judicio committam: Tamen subinde Horatii epistolam de arte Poëtica ad Pisones, & Jacobi Acontii ad Wol- fium super hoc argumento, qua ratione scilicet quavè cautela aliquid sit eden- dum, lego & mecum pensito, ut sumam materiam meis viribus æquam, mi- hiquè omni ex parte convenientem, ac versa diu

Quid

----- Quid ferre recusent
Quid valeant humeri -----

Atque id spem mihi facit haud dubiam Illustrissimam D. Vestram mihi vitio non daturam, quòd tam tardè & suspenso gradu progrediar, cum aggrediar periculosa plenum opus alex, & hîc quoque incedam per ignes suppositos cineri, doloso. Imo fortè mirabitur eadem, me de his quoque non pauca profecto scribere posse inter tot curas totquè labores. Accepi verò heri Cl. Nicolai Heinssii, Belgarum Foederatorum in Aula Svecica Oratoris Ordinarii, literas, quibus testatur sibi propositum meum vehementer placere, velleque se plura ab Ubsalien- sibus de hoc argumento postulare ac mecum communicare pollicetur. Atque hu- jus Viri Præclari & undique ornatissimi judicium, studium & benevolentiam me- ritò magni facio: ac maneo

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni officio & studio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbona Hamburgum die 13. Aprilis 1665.

Philosophatur occasione Cometæ egregie S. V. & Christiane, inprimis cir- ca vitia seculi: præsertim contra ebrietatem. Quæ mea genti forte tam fre- quens & consueta non foret, si scelus reputaretur, & non abiisset quasi in mo- res. Sed dum vitia corrigimus vitam amittimus. Utinam non æternam! Ec- clesiasticas vero censuras nobis abstulit inter alias causas Schisma & secessus in Ec- clesia Catholica Romana obortus. Sed de his aliàs. Nam mihi nunc occupatis- simo plura non licent, qui semper opto ut uni simus in fide, sicut & pater noster in cælo unus est in Trinitate.

Quod ad Cometam attinet, R. P. Curtzius de die 10. hujus Neoburgo scribit mihi, illis quoque denuo Cometam esse visum mane ex Solis radiis emergentem, stetitque non longe abjunctum à Quadrilatero volantis Pegasi. Cæterum hoc quoque scribit, collecturum se ex schedis singularia quædam de Cometa, quæ Generositati Vestræ mittere velit operi Generositati Vestræ inferenda, quod nollem nimis extendi, & quam primùm edi posse optarem, cum audiam multos de ea- dem jam materia multa edidisse & plura parare. Heic denuo incipimus de Capi- tulatione Cæsarea deliberare, non nullis bonum exitum Comitiorum sperantibus. Ego ut ante timeo, non sine causa, meliora vovens & G. V. quæ libet fausta, tanquam

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 22. Aprilis 1665.

TAm luculentâ Cometarum præbente mihi se occasione Philosophiam non tantùm Christianam, sed & naturalem sector, dum infector ebrietatem naturæ, valetudini, fortunis, negotiis, tranquillæ menti, conscientiæ, tan- demque æternæ salutis hominis cordati, & quod vere bonum est appetentis ini- micam. Quod deterrimum vitium, tot semper flagitia post se trahens, non fo- ret profecto tam frequens, si pro merito castigaretur ab iis quibus id officii in cho- ro, foro & toro incumbit. Sed cheu! cuncti privatis commodis studentes, non ut quàm

N. 22. ad
19.

N. 24. ad
22.
*Philosophia
Christiana
& naturalis
ebrietati ad-
versatur.*

*Multitudo
pietatis ho-
m.*

Disciplina
recta in arro-
gantiam de-
generavit.
* Principum
pauci resti-
tuenda &
tuenda disci-
plina Eccles.
dediti.

ut quàm optimas, sed ut quàm maximas regant familias, metu disciplinæ nonnisi quantum rationi statûs & privatis eorum rationibus expedit, adstrictas, cætero- qui naturâ corrupta, institutione molli, disciplina laxata, imo luxata, robore exemplorum undique tam obstrepentium quàm illicitium luxuriante in omne nefas solutas, unice agunt. Qui verò non Placentini, sed Veronenses esse vo- lunt, partim veræ pietatis & rectæ disciplinæ naturam, illa in vanas superstitiones, hac in arrogantem dominationem detorta ignorant: * partim capacia veritatis pectora, eo quo ad rem tam arduam restituendam & tuendam necessum foret numero, in eminentiori fortuna & numerosa, vitiisque jam olim innutrita & assue- ta, ideoque virtuti inimica, multitudine invenire nequeunt. Nam non sine causa oraculi vice vetus illud habetur: *Est turba semper argumentum pessimi.* Novit Illustrissima D. Vestra quid de hac belua multorum capitum fugienda ad Mæcenatem suum scribat Horatius. Ideo male sibi consulit, qui ibi inter assidu- a vitiorum certamina veritatem quærit, & imitanda laudum exempla, quæ non sine delectu & judicii cura in ipsa quoque selecta paucitate laudatorum ca- pienda sunt. Quippe in eum actu tum vires suas exerit longe lateque furens prava conversatio, ubi quis non

Acclinis falsis animus meliora recusat?

Horat, Sat. I. 2. Sat. 2.

Corruptela
Ecclesie diu-
turnæ à solo
Deo tolli pos-
sunt.

† Reforma-
tio orbis Chri-
stiani à solo
Deo exspe-
tanda est.

* Pax &
concordia
Christiano-
rum à Deo
est exoranda.
† Spiritus S.
non ingredi-
tur cor impu-
rum.

‡ Deus vult
& curat con-
cordiam.

* Divina
voluntas ubi-
que spectan-
da & sectan-
da.

† Una Fides,
una Ecclesia,
unus baptis-
mus, unus
Dominus, u-
nus Deus &
Pater in
Scriptura do-
cetur.

Cometa ho-
mines ad pœ-
nitentiam in-
flammat.

Cum autem ita cum multitudine comparatum esse omnis ævi memoria testetur, non mirum eam & in partes scindi, & contrariis studiis vitiisque transvorsum rapi, & huc illuc ferri. Sed tot seculorum usu firmatas corruptelas, non nisi ipse Deus corrigere & † orbem Christianum undique depravatum reficere, & , ut cum Poëta loquar, secula rursus formare meliore metallo potest. * Is itaque, prout Deus pa- cis & auctor concordie assiduò orandus est, ut cunctis potentes igniculos virtu- tis, & illabente animis poenitentia † purgatis cælesti illo divini spiritus igne extin- guendis vitiorum flammis pares (quales sunt & isti oculis omnium, quos non fugit ratio, & animus non deficit æquus, in cælo iterum iterumque exhibiti Co- metæ) indat, eosque ad pacem & concordiam non tantum civilem, sed & Sacram, quam continuis ambit Illustrissima D. Vestra. & quis non bonorum! votis, perdu- cat. ‡ Id quidem ille vult, intendit & curat, quantum salva justitia & libertate potest. Sed utinam nos extra ordinem quadam singulari gratia & virtute (cui & istos Cometas deputare non dubito) permoveat ut velimus nos, quæ etiam est votorum Illustrissimæ D. Vestræ toties me teste nuncupatorum summa, * conformare ad voluntatem ejus, tanquam perfectissimam regulam, quæ fert nosque docet † unum corpus, unum spiritum (id est unum Ecclesiæ corpus unius spiritûs divini virtute, si- cut illud imperii apud Tacitum unius animo regendum) unam spem vocationis, unum Dominum, unam fidem, unum baptisma, unum Deum & Patrem omnium, qui sit su- per omnes & in omnibus nobis. Docet autem ore Doctoris gentium. Sed & ego hîc pedem sisto. Protestor enim me cuncta hîc agere salva mea & cujusque con- scientia. Aliàs plurium dicendorum hîc, saltem quæ commode dici possent,

- - - - - Memini bene. Sed meliori
Tempore dicam - - - - -

Licet satis ad talia & cuncta virtutem spirantia proferenda accendant prodigioli isti, ut sic dicam, Cometici ignes, cælum nostrum circulari quodam cursu per- vagantes, & satis potenter nisi repugnemus, ad poenitentiam incendentes. Hos me in meditato opere, favente Deo, ita indicaturum spero, ut quisque gloriâ præmioque virtutis ad eam sectandam & tenendam constanter accendatur, & ex adverso vituperio & pænâ vitiorum ab iis absterreatur, ac præterea multa in vita civili honeste & quiete transigenda scitu jucunda & utilia, velut in penariam cellulam congesta habeat ad manum, iisque fruatur. Atque hoc tam citò perfici nequit, nec raptim ac tumultuarie perfici debet, accedente præsertim & accedente

Illustris

Illustrissimæ D. Vestræ aliorumquæ ejus similibus, id est, ad omnem honestatem laudemquæ natorum, industriâ, meam qualemcunque, quæ non invita, fa-
teor, congerit, diligenter & in penarium refert, quod ex usu fiet. Neque ve-
rò id intendo, ut multa scribam, & grande volumen componam. Scio enim
copiam multam parere fastidium, & ancipitem curam eligendi, & si quis multa
simul, idquæ justo plus ingerat, nauseam & id quod dicere nolo,

*Abundantia
quandoquæ
ingrata &
mutilis.*

- - - - Mala copia quando
Ægrum sollicitat stomachum.

Novit tamen Illustrissima D. Vestra quosdam etiam delectari varietate & copiâ
ciborum, quosdam & Transalpina & Transmarina appetere, ægrè laturus, si ve-
lis domestica & simplicia promere, & mensam cibus onerare inemtis, etsi dubio
procul saluti magis conducentibus, qualibus melior & vivacior usâ quondam
ætas. Itaque his & illis justâ quadam copiâ & varietate, quæ reficere animos
creditur, gratificari decrevi, debitam semper servaturus mediocritatem & curam,
& pro modulo ingenii, toleraturus impiger

*Frugalitas
non omnium
palato arri-
det.*

*Varietas re-
rum delectat
& reparat
animum.*

- - - - Laborem
Scribendi rectè. Nam ut multum, nil moror

& ipse, nisi tamen multum non multa & scribenda & legenda quis dicat. Ideo
Illustrissima D. Vestra videt me huic fini non sine cura evolvere Satyras & epistolas
Horatii, quæ monita in hanc rem necessaria continent. Nam profecto

*Multum non
multa scri-
benda & le-
genda,*

- - - - Hæc ego mecum
Compressis agito labris, ubi quid datur otî
Illudo chartis, hoc est mediocribus illis
Ex vitiis unum: cui si concedere nolis
Multa Poëtarum veniat manus, auxilio quæ
Sit mihi - - - - -

Horat. Sat. l. i. Sat. 4.

Nec Poëtarum tantum, sed & in omni scientiarum genere Scriptorum, etiam
illorum ipsorum qui nunc de Cometis sua in publicum proferunt, quorum non-
nullos scio & video, si quid video,

- - - - quos & præsens & postera respuet ætas.

Quamquam ego nulli debitam laudem invideo, de mea singulari methodo cer-
tus, quæ vel ob solam industriam liberalem, & boni publici promovendi volun-
tatem displicere æquis rerum æstimatoribus, virtutiquæ amicis non poterit, etsi
post alios multos ventura sit, secundum illud vetus Catonis & vulgatum verbum:
Sat citò si sat benè. Nam nihil prohibet, imò omnia invitant, ut hoc consequi
studeam, & me, Deo annuente & juvante, consecuturum sperem. Sed est ad-
huc unum de quo Illustrissimam D. Vestram compellare debeo, occasione præ-
fertim mihi à R. P. Curtio præbitâ, dum per Illustrissimam D. Vestram promit-
tit se quædam mei causâ collecturum operi meo inferenda. Velim Illustrissima
D. Vestra pro jure suo singularis, quam cum eo colit, amicitia, postulet ab eo,
ne inter ea, quæ in meum usum parat, obliviscatur eorum, quæ Te illustrissi-
mo parario ab eo merui, correctum mihi mittere exemplum, præsertim verò
Observationis Ingolstadiensis, in qua circa numeros etiam Cl. Mullerus Prof.
Math. in hoc Gymnasio alicubi hæret. Ne mihi contingat idem, quod olim
Keplero, Clarissimo aliàs & Præstantissimo Mathematico, qui incorrectas P. Cy-
fati Prof. Mathes. Ingolstadiensis Observationes de Cometa anni 1616. sub nomi-
ne Observatoris Ingolstadiensis vulgavit, parùm provido consilio & dolente aucto-
re, nactus easdem à Nobilissimo Viro Joanne Georgio Hervarto, Ducis Bavariz

*Paupertas
cordatis quo-
que viris est
gravis.*

*Prudenter in
rebus proce-
dendum.*

** Modus in
rebus servan-
dus.*

*Brevitati
studendum,
ubi cum Viris
Republi-
cam dies no-
tesque tra-
stantibus pri-
vato homini
res est.*

Consiliario, sicut Ricciolus auctor & eruditissimus & diligentissimus notat. Cavendum itaque nobis, ne mutato nomine de nobis fabula narretur. Literarum ad Cl. Hevelium datarum exemplum adjungo, ut per omnia probem fidem & diligentiam optimæ notæ Amicis. Heri demum accepi Concium adhuc Prof. Mathes. in Academia Regiomontana fuisse. Quod ad statum rerum boni illius Viri N. N. attinet, scio cohabitare illi bonæ mentis sororem, vel potius bonæ mentis onus eum premere. Gravis enim profectò & importuna cordatis quoque Viris est paupertas in tanta virium humanarum fragilitate. Sed jam dudum excessit epistola modum, nondum tamen æquavit meum semper & in omnibus gratificandi Illustrissimæ D. Vestræ studium. Cogit me nihilominus in ordinem tempus & res ipsa, ac prudentia, æqua rerum æstimatrix, in aurem illud. * Ne quid nimis, apprimè in vita utile, infusurrat. Meritò equidem tenendum, ubi nobis in angulo umbraticam vitam agentibus, cum istis qui in luce versantur & publica tractant, res est, ne in eorum valetudinem, quos perdius & pernox fatigat & atterit labor improbus, ut eorum vigilantia omnium somnos complectatur, omnium otium illorum labor, omnium delicias illorum industria, omnium vocationem illorum occupatio, ut Seneca alicubi ait, sed & in tempora sanctissimis & gravissimis dicata curis, simus injurii. Itaque præeunte & monente Lyricorum antesignano & Tu Vir Illustrissime, Magni Principis Legate,

Quum tot sustineas & tanta negotia

Finio epistolam: nam - - - in publica commoda peccem

Si longo sermone morer tua tempora.

Vel potius longiore. Sat enim verbosa est epistola. Quam, quàm ægrè finiam, videt Illustrissima D. Vestra. Nempe ægerrimè avellor à tam caro pectore. Sed jam tandem finio

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & studio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 23. ad
20.

Ratisbonâ Hamburgum die 16. Aprilis 1665.

*Ambitio pa-
ta & leges
violat.*

ETiam lucente Cometâ novo, permulta quæ Deo displicent, elucent. Hic illic varia fiunt, tractantur & parantur, plura quæ avaritiam vel ambitum spirant. Fortè quæ nuper concessa legibus pactorum sunt vel adhuc concedentur, olim vindicabuntur, ut mutabiles sunt rerum vices, animus verò dominandi avidus, & libidine regnandi corruptus, omnium repagulorum oblivisci, omnia suæ quæ dequæ habere solet, dummodo quod ambit, consequatur. Quæ fata Poloniam Vestram mansura sint, unde multa alia dependent, in solo æternæ Providentiæ libro reperiri posse puto: ita confusa nunc ibi sunt & corrupta omnia. Neque verò puto Proceres Regni continuò meditari de successore, fortè nec eligendo via ordinaria, sed per extraordinariam intrudendo. Sed quicquid exteri cupiant molianturvè, Polonorum erit sedulò agere, ne quid damni Respublicæ eorum vel libertas avita, qua tamdiu per orbem universum claruerunt, detrimenti capiat. Quod tanto magis Nobilissimæ genti vestræ opto, quia illud sine nostro non fieret incommodo.

*Cometarum
ferax hæc
tempestas.*

Quæ de negotio Cometico ad R. P. Curtium ante biduum scripsi adjungo. Sunt autem hæc: Hæc quoque, ut alibi, denuò Cometa conspicitur, qualem R. Vestra describit: mortalibus ideò magis anxiiis & perplexis, quod hic annus talium insolitorum siderum tam ferax est præ aliis: quin & prudentiores timent, non tam ob siderum, quàm eorum consiliorum positum, quæ hic illic nunc per Europam agitantur, ac nil nisi bella magnasque rerum mutationes & revolutiones portendant. Inter hæc omnia tamen meâ in senten-

in sententiâ persto, quod scilicet nos in divinam voluntatem ac manum absolute resignare, & tunc nequè astra nec aspera formidare debeamus. Spero autem brevi me habiturum, quæ Hevelius Cometologia, quam parat, nunc præmittit. Tum quæ Hamburgensis Amicus meditat, qui avidè expectat ea à favore R. Vestra quorum nuper mentionem, & ipsa nunc spem facit. Proindequè rogo, ut ea quamprimum ad me veniant, simulquè si quid fortè reliquum est à me communicatum &c. Hevelio autem gratissima erit celestis historia, quam statim atque accepero, transmittam, non dubitans ipsum gratum futurum, & R. Vestra aliquod à Ludw. missurum. Porro verum est, quod Generositas Vestra ex Theognide scribit, magnis cum difficultatibus luctandum esse sapientibus & bonis in paupertate, quæ sæpe bonæ mentis soror, constitutis. Sed & illud verum est, quod & hi divites sint, quibus quod habent, sufficit. Cæterum ex nuperis aliquot Generositatis Vestra conjicio eam Græcas etiam literas resumere, fortè occasione liberorum, quorum liberalem educationem dum sibi incumbere meminit, eosdem eruditos fore non censet, nisi & Græcè sciant, uti omninò etiâ ita est. Nam non approbo illum satis notum vesiculum:

Divina voluntas ubique spectanda & sectanda.

Paupertas etiam sapienti & probi viro gravis.

Autarkeja dives.

Quid mihi cum Græcis? Sapiens Aufonius inquit,
Sat facere potest Latina lingua Virum.

Placet mihi hæc ratio studiorum, sed & modus ea quæ ad mores formandos pertinent, occasione Cometæ percurrendi. Sed subinde pro nota benevolentia & sinceritate moneo, ut sumtus circumspectè faciat, ipse enim in simili expertus sum, cautè hic esse agendum: &, uti semper, maneo

G. D. Vestra.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Ratisbonâ Hamburgum die 20. Aprilis 1665.

N. 24. ad 21.

PArum adhuc mortales curant etiam hunc novum Cometam. De priore Reverendissimus quidam Episcopus Vir Gravissimus mense Martio ita ad me scribit: *Cometes in tota Europa visus, toti portendere aliquid mali videtur. Quidam Mathematici civitatibus maritimis præsagiunt adversa &c.* Et certè tot signa in cælo data non sunt de nihilo. Utinam in animis omnium sint efficacia, quo scilicet divinæ justitiæ & officii admoniti, faciant ea quæ divinæ sunt conveniente voluntati! Bene autem fiet, si Generositas Vestra in exornando suo opere Lipsium imitetur, qui ferè omnes alios in hoc genere vicit, aptatis in suam sententiam veterum dictis præstantissimis, & inter hos potissimum, Senecæ, Taciti, Plutarchi. Sed quid ego noctuas Athenas? Salmones Hamburgum? Benè valeat Generositas Vestra & constantè redamet

Signa celestia non sunt contemnenda: quin potius homines ad virtutis officia excitent, par est.

G. D. Vestra.

Paratissimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 29. Aprilis 1665.

N. 25. ad 23. & 24.

Plè profectò & sapienter ab Illustrissima D. Vestra in prioribus die 16. hujus mensis scriptis, quas unà cum posterioribus accepi, dicitur; etiam illis prodigiosis, ut sic nunc quoquè dicam, Cometarum ignibus lucentibus multa in hoc inferiori mundo, quamvis verà miseriarum convalli (quæ perpetuâ rerum vicissitudine & omnimodâ imperfectione nos ad appetendam hæreditatem, adeundamquè in cælo, & consequendam æternam illam & fixam ac perfectam beatitudinem

Vita presentis conditio miseris nos ad appetendam & capiendam hæreditatem celestem excitare debet.

Christianos
debet sancti-
tas.

Concubitus
impurus, eti-
am ille nefan-
dus, ipse im-
piis damna-
tus, qui fit
cum mascu-
lis, à multis
Christianis
committitur.

tem meritò incendere deberet) elucere permulta divinæ menti prorsus adverfan-
tia. Ardet enim orbis variis cupiditatibus, non tantum ambitionis & avaritiæ,
quamvis istæ sint tot scelerum & bellorum, orbem terrâ mariquæ committentium
matres, ab omnibus sapientiæ & virtutis studiosis jam olim in exilium missæ, sed
etiam nefandis illis Sodomiticis. Atqui has multò minus quàm scortationem &
omnem immunditiam vel avaritiam (quæ idololatriæ, quod in nummis vice Dei
fiduciam collocet easque velut sacrum, etiam ubi necesse est, contingere non au-
deat, æquiparatur) tum obscœnitatem, stultiloquium, facetias, saltem scur-
rilitatem, quæ vel in laude ponuntur, vel per ludum & jocum fiunt, ac *ἐκ ἀνθρώπων*
[non convenientia, sanctæ scilicet filiorum Dei vocationi] divinâ voce pronun-
ciantur, inter sanctos, qui Christiani sint oportet, vel nominari fas foret. Si-
quidem regula disciplinæ Christianæ nobis retinenda, & vita nostra ad eam com-
ponenda est. Dum hîc paulum sisto gradum, & nimis inter Christianos furem,
vagam & omni legi repugnantem concubitus, ac illam vel impiis iudiciis illicitam
Venerem confidero, miror rem adeò fœdam & indignam à tot magnis alioqui
& primæ notæ hominibus perpetrari. Et quidni mirer, imò doleam, imò in-
digner & abominer rem & rectæ rationi & ipsi naturæ adversantem? Ecce enim
testem adduco Phocylidem, qui magnam Ethicæ & Oeconomix disciplinæ par-
tem, leges certè in contrahendis colendisquæ conjugis, memorabilibus com-
plexus est verbis, quæ meritò hîc inseram :

Μὴ πορνείῃς ἀλόχῳ, σέο τέκνα μιαιύνει.
Οὐ γὰρ πίπτει παῖδας ὁμοίους μοιχῇ λίκτῃ.
Μητρὸς μὴ ψαδὲ γὰρ δεύερα λίκτῃ γνήθῃ.
Μητρὸς δ' ὡς ἔμοι, τίω μητρὸς ἔχνη βαῖται.
Μὴ δὲ κασιγνήτης ἐκποτόσσον ἐλθέμεν εὐνῇ.
Μηδ' ἐπὶ παλαιαῖσι πατρὸς λεχέεσσιν ἰσχυρῇ.
Μηδὲ γυνὴ πείρει βρέφος ἔμβρυον ἔνδοθι γαστέρι.
Μηδὲ τεκῆσαι κατ' εἴψῃ καὶ γυνὴ ἔλωρα.
Μηδὲ πρὶν ἀλόχῳ ἐγκύμονι χεῖρα βάλῃται.
Μηδ' αὖ παρθένον ποτὲ τέμνειν ἄρσενά κῆρυ.
Μηδ' ἀλόχῳ ζώοισι βαπτέλον ἐς λίκτον ἐλθεῖν.
Μηδ' ὀβριζέει γυναικὶ ἐπ' αἰσχυντοῖς λεχέεσσιν.
Μὴ ὠδύεσθαι εὐνῇς φύσεως ἐς κύπριν ἄγιστον.
Οὐδ' αὐτοῖς θήρεσσιν στυγεράδην ἄρσενος εὐνῇ,
Μηδὲ πρὶν γυναικὶ λίκτον ἀνδρῶν μιμήσασθαι,
Μηδ' ἐς ἔρωτα γυναικὸς ἄπας ῥεύσῃς ἀκατέκλειστον.
Οὐ γὰρ ἔρωτος θεὸς ἐστὶ, πάθος δ' αἰδοῖτο ἀπέντων.
Μηδὲ κασιγνήτων ἀλόχῳ ἐπὶ δέμονια βαίνειν.
Σπέρμα τέλει ἀλόχῳ. Τί γὰρ ἡδύτερον καὶ ἄρειον,
ἢ ὅταν ἀνδρὶ γυνὴ φρονεῖ φίλα γήραος ἄλγος,
Καὶ πόσις ἢ ἀλόχῳ, μηδ' ἐμπόσῃ ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ;
Μηδὲ πρὶν ἀμνηστεύειν βίην κέρχῃ μιγνύειν.

* αἱ. Θηρέας
ἄρσεν συνέναι-
δον ἐς εὐνὴν.

Ne prostituas uxorem, liberis tuis maculam aspergens
Non enim similes progignunt filios adulterini lecti.
Novercæ ne attinge secundos parentis lectos,
Sed ut matrem cole, quæ matris vestigia insistit.
Nequæ in averfandum fororis cubile venias:
Nequæ pellicum patris lecta commiscearis.
Nequæ mulier conceptum foetum corrumpat in ventre;
Nequæ post partum canibus projiciat aut vulturibus lacerandum.
Nequæ ullus suæ conjugii gravidæ manum afferat.
Nec item generationi aptum puerum marem unquam exseca.
Nec cum brutis animalibus initorium in torum venias.
Nec petulanter mulierem viola ob pudendum concubitus.
Ne naturæ toros transilias ad Venerem nefariam:

Ne

Ne ipsis quidem feris masculi complacuerunt tori.
 Nec item foeminae masculorum concubitus imitentur.
 Nequè amore mulieris totus diffluas effreni:
 Non enim amor Deus est, sed affectus occultus omnium.
 Nequè fratrum uxorum conscende cubilia:
 Tuam ama conjugem. Quid enim suavius & præstantius,
 Quàm si viro consentit caro uxor usquè ad senectam,
 Et maritus suæ uxori, neque inter eos incidit contentio?
 Nequè quis sinè desponsatione violenter puellis misceatur.

Quis virtutis studiosus non libenter hæc, proxima pietati Christianæ monita, utpote à rectâ ratione dictata legat? At sunt plura ejusdem generis, de non ducenda mala uxore, de ducenda potius probâ quàm pecuniosâ. Quàm verò egregium illud de non committendo divortio? quod proh dolor! citrà adulterii crimen, voce divinâ exceptum, levibus quandòquè de causis fit inter Christianos, cum pulchrè & docerè omnibus conjugii juribus à Legislatore Numa Roma positis. Anno demùm ab V. C. 230. Sp. Carbilium primum uxori nuncium ob sterilitatem misisse notet Plutarchus, ità ut censoribus facinoris insolentis rationem reddiderit, & hoc Nævii Poëtæ dicacitatem mordacem ad loquendum coram populo permoverit. Quàm pulchra & illa, de non inducendo nuptias nuptiis, de leniter tractandis & castigandis liberis, de cavenda pæderastiâ rabidâ, ibidem rursus, ut & aliàs in brevi illo carmine monitorio acri stylo notatâ, deque custodienda anxie antè nuptias virgine! Quæ cuncta profectò cunctis Christianis in agenda vita & regenda familia sunt diligentèr observanda, cum inter eos frequentia, proh dolor! occurrant exempla eorum, quos detestatur Plutarchus, eò quòd vel unam illicitam voluptatem quæ vel dolore emta noceat, morte redimendam putent. Lib. de lib. educ. Atquè ego nefandum illud crimen, quod olim nonnisi igne sulphureo desuper demisso in Sodomitis divina justitia expiavit, meritò hîc acuto stilo confodio; nam dum hunc teneo, Romæ id nuper Virum Principem alterum Profani, alterum Sacri ordinis perpetrassè, teste publicâ hîc & alibi gentium famâ notatis omnibus circumstantiis accepi.

Sed paululùm evagati in viam redeamus. His dico, ut & ebrietatis, comestationum, quæ diuturnâ consuetudine legis naturam induerunt, tum & vanæ ostentationis ac fastûs cupiditatibus ardet mundus, etsi ardere in cælo Cometam, unum post alium videat. Videt nimirum talia portenta, sed ridet. Videbit fortè & ridebit hæc quæ nostrâ, licet saluberrima, monita, & inepta ac intempestiva dicet, & in illa impii Apostata Juliani (quem Deus severitatis suæ exemplum omnibus seculis proposuit) verba erumpet; *Vidi hæc, legi, contempsî.* Quibus ille de Sacra Scriptura uti ausus est, qualia impia dicta & facta ficta esse præstiterit, ut de talibus gravem sententiam Plutarchus pronunciat. Sed enim firmiter spero multos quoquè libenter hæc lecturos, & in præsidium vitæ honestæ beatæquè, grato non solum vultu (qui sæpè cum fronte, oculis & ore mentitur, & faciliè vel ab infimis adulatoribus induitur decorus) sed & animo accepturos. Tum verò mihi quoquè succedat, ut mihi canam, & Musis, quod olim Antalcidas dixit, ego autem addo, cunctis bonis, cum primis autem Meo, liceat confidentèr dicere, Rautensteinio, talia à me jure requirenti, tum & liberis meis carissimis. Alioqui si vel dicere necessum foret: *Satis sunt mihi pauci Lectores, satis unus, satis nullus,* operæ tamen pretium, quia boni Viri bonum publicum amantis officium simul facerem, nec eam oleumque, quod, etiam Illustrissimâ D. Vestrà prudentèr & amicè ut hîc cautè agam, identidem monente, impendo, perderem, quippe pro virili viros Christianos ab aterna perditione revocare studerem. Atque hæc etiam causâ est, quæ me impellit, ut non tantum coràm aliis, sed & coràm ipsis popularibus meis, iisque Viris illustribus tester, me metuere & veluti prævidere sinistra patriæ fata, ni justitiam postliminiò revocet, & leges ac mores

Gentiles multa Christianæ pietati conformia tradiderunt.

Polygamia à gentilibus damnata.

Voluptas cum dolore iusta fugienda.

Cometas & alia signa caelestia nil curant impii.

Julianus Apostata severè à Deo punitus.

Conscientia sola operæ pretium facit probo scriptori.

Exempla
mala latè
serpunt.

Deus suos
castigat eo-
rumquè mise-
retur.

Exsiliū fors
patienter fe-
renda spēs me-
lioris.

mores emendet, ac Deo se submittat. Nam quisque nostrum ex libera Republica conscientiae causā contrā tot Majorum fœdera, sub vinculo juramenti, sub fide, honore & conscientis sancita, & Regum quinque juramenta toties circā electionis & coronationis actus solemniter repetita, contrā tot leges publicas regni, quæ cunctis de libertate religionis abundè cavent, pulforum, clamat cum Nævio debitā incolumi modestiā: *indignè exigor patriā innocens*. Sed non mirum quod id Lubienicius vel alius aliquis civis, cum idem Lubomirscius, primi subsellii Senator dicat. Nempe hīc verissimum esse patet illud antiquæ prudentiæ monitum: *Mala exempla non ibi consistunt, ubi ceperunt, sed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latissimè evagandi sibi viam faciunt: & ubi semel recto deerratum est, in præceptis pervenitur*. Paterc. l. 2. histor. c. 3. Tām gravi utpote ab excelso dignitatis & fortunæ gradu, casui tanti Viri indoleo. Licet autem litem ejus nolim facere meam, eventum tamen lætum difficillimo isti negotio opto, sed & spero. Nec despero talem & nostrum exsilium habiturum: quorum tandem Deus, qui ob peccata nostra tantum in nos malevolis permisit, quantum satis & opus est castigatorem miserebitur. Ita nempe semper verum fuit, quod docet Plutarchus libro de exsilio, patienter tolerandam esse hanc sortem, licet acerbam, spēs melioris. Ibidem allegat vetus dictum Euripidis salvā Autarkejā tenendum:

Ἄλ' ὃ ἐλπίδες βέουσι φυγάδους

(Spes pascunt exsules)

Spes adver-
sa condit.
Exsulum Po-
lonorum inno-
centia, pietas
in patriam,
modestia &
spes.
Patriæ a-
mor ab exsule
quoque debe-
tur.

Patriæ forti
Viro totus or-
bis est; sed
Christiano
solum cælum.

Amicorum
omnia com-
munia, læta
tristiaquæ.

Comes itine-
ris facundus
multum ju-
vat.

Ambitio or-
bem commo-
vet.

Nam si unquam, in adversis certè, spes est dulce miseriarum condimentum, & sinè hāc miserrimi forent mortales, qui dum spirant, libenter sperant. Hanc nobis ingenerat conscientia innocentiae, tum pietatis in patriam indefinentis & incorruptæ modestiæ, quæ vel magni illius Camilli, qui alter Romulus, Imperii conditor dictus est, exemplo, *magis nos patria quàm injuria meminisse jubet*. Nimirum vel ipsa ratione sobriā docente discimus, & *Athenis olim optimo cu-que, ut in exilium pelleretur, accidere solitum fuisse*, ut Cicero 2. de Orat. occasione Thucydidis summi apud Athenienses Viri patriā ejecti testatur. Legimus Romæ eandem subiisse sortem Camillum illum, Cæsonem Quintium, M. Servilium Aham, & ipsum M. Tullium, Viros Præstantissimos, & de Republica optimè meritos, sed tamen, teste eodem Tullio, rursus ab eodem placato populo in suam pristinam dignitatem fuisse restitutos. Orat. pro domo sua ad Pontif. Quod etiam si absit, Philosophia Tullii, & longè ante eum Socratis, (qui ei Patriæ est Philosophiæ) omniumque sui cultorum docet, Viro forti totum terrarum orbem urbem unam, eidemquè omne solum patriam esse, nisi quod tamen Christiana Philosophia longè illā perfectior addat, *Christiano solum cælum patriam esse*. Sed hæc pauca in defensionem & solatium causæ nostræ coram Illustrissimæ D. Vestræ, & morbis & negotiis gravibus onustam, cælum, terras mariaquè mecum pererrare, & exilii acerbam sortem sensu humanitatis degustare facio, saltem hūc illic mecum circumduco? Habet hoc amicitiae fides, ut amicorum cuncta prospera adversaque faciat communia. Ego verò dum Cometam intueri volens cælum & terram obeo, comitem itineris mihi meum (patiatur velim Illustrissima D. Vestra ut indulgeam tantum amicitiae & affectui) Rautensteinium adjungo. Nempè enim facundus comes in itinere pro vehiculo est. Inter hæc confabulamur, & invicem aliquid discimus, & vel nos vel alios quod ex usu sit, docemus, non sinè mutua oblectatione & utilitate publicè privatimquè se ubertim diffundente. Itaque propositum iter prosequamur. Ego Illustrissimæ D. Vestræ vestigia legam. Verendum est profectò ne multi, ique rerum in seculo potientes, libidine ambitionis, inveterato illo malo, ad novandas & confundendas res, ipsis quoque fœderibus ac publicā jurataque fide sancitas, impellantur. Nam si carnis fufurris faciles præbent aures, sicut adhuc, si libidinibus

nibus obediunt, multiplici illecebrarum paratu pectora fraudibus patentia appetentibus, si oculos corporisque ad tot vanas mundi ostentationes converunt, minimè mirandum est eos vel non animadvertere vel spernere Cometas, aliisque signa & portenta caelestia, quæ improbitati tristitia portendere dubitandum non est. Soleo ego dicere (si tamen in re tam seria ita quoque joculari & ridendo dicere verum licet) nos plusquam æternos esse, cum non uni æternæ paci, ut nostrâ ætate, ita jurata fide conventæ superstites simus. Patitur & Polonia nostra violatæ à Moïse, fluxæ fidei gente, pacis mala. Nec mirum, quia & ipsa tot vinculis, paulò antè recensitis, publicæ fidei adstrictam dissidentium de religione pacem violavit, Deo pœnæ severitatem criminum rationi nunquam non justè attemperante. Ita verò est, nonnisi in æternæ providentiæ libro, quæ fata Poloniam maneant, reperiri posse. Sed ut meritò asserendum est, tot præcedentes multiplices iniquitatis noxas, nonnisi tritâ rigoris justitiæ divinæ viâ tristitia supplicia subsecutura, ita & verendum est ne à pluribus simul initæ pacis corruptoribus Respublica illa florentissima distrahatur & in partes discerpatur. Atque hoc quidem me ab aliquot annis vereri, & Illustrissima D. Vestra & multi alii norunt. Verumtamen optima quæque precor carissimæ patriæ, licet tantum novercanti, & verè dicere possum nec me, nec Fratres meos illius pietatis debitæ in patriam oblitos esse, imò pro ea restituenda & conservanda ardentem Deum orare, *in exilio patientes, ut in honorum cursu temperantes Philosophiæ beneficio*, ut ait Cicero in Consolat. quod de illa caelesti Christianis tradita longè meliori jure dicendum est. Habet autem & patria nostra vel in his Cometis sat efficacia justitiæ monita, nisi animum in vitia obfirmare velit. Alioqui vix fieri aliter potest, quàm ut altera fundamentali Reipublicæ lege de libertate religionis sublata, illa quoque prior de libertate electionis, haud leviter adhuc convulsa, tollatur. Qua ratione ne tota libertas Polona, tot seculis totque nationibus celebrata & expetita, rueret, meritò metuendum est. Non enim ullum ejus certius & præsentius experimentum, quàm libertas religionis erat. Ideò antequam hæc stabilita esset, Pontifices in Republicâ magnam jurisdictionem, ab improvida pietate sibi concessam, nec non illorum arrogantiâ facilitatem Nobilitatis superante auctum, obtinuerant: ita nempe, ut de fortunis, honore & capite Equitum, obtentu hæreseos, sententiam dicerent, juris Regii consortes. Atque hæc iniqua jurisdictio in causa Orichovii, honestum matrimonium, legis divinæ & antiquæ praxeos Ecclesiasticæ auctoritate, cum Sacerdotali munere copulantis, infracta, legibus Conventuum Regni Petricovici Anno 1562. & 1565. habitorum, tandem sublata est. Sed nunc iterum stabilita est, reducta in perniciem libertatis lege Jagelloniâ, quæ hæreticos, aut hæresi infectos vel suspectos de eadem, fautores eorum vel directores, Episcoporum & aliorum Sacerdotum examini, aut Magistrorum hæreticæ pravitatis ad hoc à sede Apostolica deputatorum vel deputandorum subicit. Ita tota libertas ruit. Sed de his fati.

Quæ Illustrissima D. Vestra ad R. P. Curtium de Cometa scripsit, mihi pergrata sunt, tum quia à prudentia boni publici studiosâ, tum quia à manu mihi quoque speciatim benevolâ & favente profecta esse comperio. Historia Viri illius Doctissimi caelestis, sicut Mundus subterraneus R. P. Kircheri, erunt bina opera præstantissima, quæ Cometographiæ Clarissimi Hevelii associata, plurimum lucis in cognitione rerum caelestium & terrestrium ac subterraneorum orbi erudito adferent. Et ego spero Hevelianam humanitatem notam *αὐτὸς ὁ θεὸς αὐτῶν* Curtianæ non negaturam. Habet enim quo rependat acceptum officium, omnigenis divitiis, illis præcipuè ingenii præstantissimis, abundans. Sed & hæc non semper fateor ad præstandum quod laude dignum velis, sufficiunt, si nimirum dura fors animum ad terram deprimat. Quamvis enim is ad excelsa contendat, eamque vincere teneatur, nec rarò vincat, sit tamen, quæ est humanæ naturæ fragilitas, aliquando ut adversantis fortunæ machinis excelsa & fortis alioqui mens

*Libidines
multiplicibus
artibus ho-
mines seducunt.*

*Deus penas
meritis ac-
commodat.*

*Exsulum Po-
lonorum pie-
tas in pa-
triam, patientia, modestia.*

*Libertate
religionis vio-
lata libertas
electionis sal-
va esse non
potest.*

*Libertatis
civilis certis-
simum experi-
mentum li-
bertas reli-
gionis.*

*Paupertas
etiam sapien-
ti & probò
Viro gravis.*

- - - mens expugnata fatiscat.

*Paupertatem
Vir fortis fert
præclare.* Non quivis cum *Ælio Tuberone*, Viro optimo, & quo nemo Romanorum paupertatem præclarius tulit, teste Plutarcho, invictæ fortitudinis laudem consequi potest. Nec quivis Aristidis, illius cognomento Justî,

- - - quem mirabantur Athenæ

*Christianus
fortis Vir,
Victor mundi
paupertate
ad inhonestam
non cogitur.*

imò tota Græcia, animum heroicum & sui ipsius victorem induere potest, ut in imperio quoque positus perpetuò non minoris paupertatis quàm trophaorum gloriam faciat, quod de Aristide prodit Plutarchus, ita ut ejus paupertatem letam ac constantem Judices sibi, quàm divitias anxias & avaras Calliæ Atheniensium ditissimi, obtingere maluerint. Nec tamen paupertas hominem sapientem, præsertim verò Christianum, mundi & omnium quæ in mundo sunt vel victorem, vel certè contemptorem, ad ea quæ per se inhonesta sunt, adducere potest. Nec audiendus hîc Horatius:

Magnum pauperies opprobrium jubet
Quidvis & facere & pati,
Virtutisque viam deserit arduæ.

Quin potius Plutarchus: *Pauperies enim per se turpis non est, sed indicium si sit discordiæ, intemperantiæ, prodigalitatis, imprudentiæ. Viro autem temperanti, laborioso, justo, forti, & qui omnibus virtutibus præditus in publico versatur, magni animi testimonium præbet. Non enim potest magnas res gerere, qui parva curat, neque multis indigentibus auxilium ferre, qui ipse multis opus habet. Quæ licet vera sint & à generosa virtute profecta, tamen & hîc valet illud Horatii:*

Modus in omnibus tenendus est.

Pauperias Viro honesto, quantum licet, vitanda.

Est modus in rebus: - - - - -

cum facilius ista dicantur quàm fiant: nec præcludendus est vel sufflaminandus innocuæ industriæ rem honestis artibus parare & augere, citrà virtutis neglectum contendentis cursus. Ideò optima est illa sapientia, quæ novit abundare & deficere, satiari & esurire, quam illustri suo exemplo docet Heros ille Apostolorum Paulus, qui & avaritiam detestatur, & autarkejan commendat, quam Illustrissima D. Vestra divitem jurè pronunciat, nam in avaris, quod mirum & monstro affine, copia parit inopiam &

*Avaritia
semper inops:*

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit,

Temporis avaritia laudanda.

ac ut in hydropè sitis ipso augetur potu. *Solius autem temporis honestam esse avaritiam*, rectè judicat Seneca. Hoc ego & nunc quantum per alias occupationes licet, impendo studiis, etiam Græcis. Illi enim genti non tantum eloquentiæ & Mathematicarum artium, sed & totius Philosophiæ, Romanis autem virtutis gloriam toties adscribit

Romani maximus auctor
Tullius eloquii,

qui etiam Græca Latinis jungenda esse verbis & exemplo probat, quod & tot alii Viri docti faciunt. Liberatorum educatio & institutio quàm curæ & cara sit oportet, docet præ cæteris Plutarchus speciali libello (qui cunctis non tantum carissima pignora, sed & bonum publicum amantibus singulariter commendatus sit oportet) docet recta ratio, sed & ipsa natura: tum demum omnium perfectissimè Scriptura divina, omnis perfectionis magistra. Has virtutes laudesque omnes in memoriam cunctis revocat iste quoque novus Cometa, fidelis Confiliarii & Concionatoris cælestissimo ore nos ad eas sectandas monentis vice. Qui alioqui multa mala portendit, illis nempè officii negligentibus; non solum maris accolis, sicut ex relatione quorundam Mathematicorum Reverendissimus ille

Episcopus

Episcopus putat, sed in media quoque continenti habitantibus & iniquitati operantibus. Utinam & ille & alii ipsi similes his tot cælestibus signis prælucentibus in viam redeant rectam! Legant & expendant inter alia S. Bernhaldi libros 5. de Consideratione ad Eugenium Papam: & parietibus non tantum Palatiorum, sed & cordium inscribant illa S. Gregorii verba: *Quid dicturi sumus nos Episcopi, qui honoris locum ex Redemptoris nostri humilitate suscepimus, & tamen superbiam hostis ipsius imitamur?* Epist. ad Joan. Patriarcham Constantinopolitanum. Lipsium imitari meum non est. Vir fuit summæ eruditionis & inter Decem-viros (ne dicam Trium-viros) Reipublicæ literariæ censendus. Sed quifque facit in ordine suo, ac sphaera activitatis suæ, ut in Scholis loqui amant, quod potest. Utinam omnes bono publico! Meum certè non est aliud institutum. Huic finis ex consilio & voluntate Illustrissimæ D. Vestræ aliorumque Amicorum, quorum magna est apud me auctoritas, seligo & accumulo identidem egregias Præstantissimorum Auctorum sententias. Hæ enim, allucente præsertim exempli face, viam ad virtutem monstrabunt iis qui eam non tantum quærere, quod rarum, sed & ingredi, quod rarius, tum & eam presso & stabili pede, quod rarissimum est, voluerint. Atque hoc virtutis & publicæ utilitatis studium, tum & efficax Illustrissimæ D. Vestræ exemplum excusabit, ut spero, genii mei impetum, qui me sæpius abripit, ut longiores scribam epistolas. *Qua in re si in leges epistolæ pecco, non tamen in illas commendandæ virtutis, promovendæ utilitatis publicæ & fovendæ nostræ amicitiae. Tantò plus cum sciam Illustrissimam D. Vestram tales epistolas à me expectare, & jure suo exigere.* B. V.

*Quis que agat
quod potest.*

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 23. Aprilis 1665.

N. 25. ad
22.

NOVUM Cometam & hîc observatum, jam antè scripsi. Nescio quid ille & mihi minetur, quamvis non visus: nam valetudinem labascere sentio non parùm. Et licet aliquando respirem, vereor tamen, ne tam crebræ recidivæ tandem abrumpant vitæ filum, satis fortasse tenue & attritum. Uti lucernas videmus paulò post interituras radios interdum majores spargere, & velut novas flammæ projicere, mox uno ictu & improvise exstinguendas. Ita homines fumus, quales graphicè nos descripsit divinus Lipsius, olim meus, dum libris vacare licebat, in Epigrammate Generositatis Vestræ proculdubio noto, ubi nos bullæ, vitro & nihilo comparat. Qualis & ipse fuit quoad corpusculum, quod tenue ipsi ac infirmum concesserat natura parens: animo verò verè Philosophico & Christiano, quemque inter alios P. Drexelius in Patientia sua & Aurifodina valdè commendat, nescio annon superârit omnes cæteros; vivo certè, robusto & usque ad extremum halitum constanti. Sed philosophari mihi nunc non licet, qui vix hæc pauca effundo, & gallinarum in morem exaro, præter etiam pristinum meum morem, quo nihil magis oderam, quam characteres illegibiles, qualibus doctuli quidam, sed inscitè, jactare se assolent. Ex quo verò paralytica pestis in Polonia me afflavit, neque manus, neque pedes, nec ullum ferè membrum officium facit. Sed in viam. R. P. Curtio nudius-tertius omnia communicanda communicavi. Quicquid responsurus est, nam ad nuperas siluit, fideliter transmittam Generositati Vestræ. Prægustus scripti hujus, quem mihi iterum præbet Generositas Vestra, appetitum mihi majorem excitat, illud videndi, tum quia à manu tam amica proficiscitur, tum quia ab ingenio tam docto & perito. Licet mihi aliàs omnis quasi decedat voluptas scribendi legendivè libros, quorum antehac quasi helluo fueram, nec

*Homo lucerne instar
mox exstinguenda
radios industria &
probitatis spargit.
Homo bulla,
vitrum, nihil.*

Rautensteinii
diligentis in
comparandis
& legendis
libris.

Polonicarum
rerum status
dubius.

Peregrinis
suum re-
rum non est
concedenda.

fatiare famem poteram, ita ut hæc voluptas carò mihi constiterit, dum aliquot M. Florenos coemendis libris prodegi, qui post mortem meam fortè magis blattas tineaquè, quàm hæredes meos pascant, qui alia amare pro libris poterunt, quos ego inter primaria vitæ oblectamenta semper habui. Spero autem quamprimum perfectum erit opus vestrum, ad me quoquè exemplar aliquod comeatum, si vivo. Polonicarum autem rerum quæ facies, quæ confusio? Si Lithuani illum eligerent quem nollent Poloni, quid facerent isti? Fieretne Aquila vestra biceps, ut nostra? Faxit Deus ne multiceps etiam fiat, & præda plurium vulturum ipsi insidiantium. Ego exitum illarum rerum cum desiderio expecto. Infelices gentes, quæ exteros in finem tanquam angues ita recipiunt, ut deinde ex arbitrio eorum dependere cogantur, velut nervis alienis mobile lignum. Id nunc præ cæteris experiuntur Germania, Polonia Italiaquè. Benè Valeat.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N.26. ad

Hamburgo Ratisbonam die 2. Maji 1665.

25.

Quibus potius verbis in fronte epistolæ hujus utar quàm illis Horatianis:
Cur me querelis exanimas Tuis?

Rautensteinii
Mæcenatis
æqualis.

Cometa non
terrestis Sapien-
tem.

Sapiens do-
minatur
astris.

Modestia
Christianum
maximè de-
cet.

Rautensteinii
& Autho-
ris animorum
confusus, &
amor singu-
laris.

quibus ægrotum compellat Mæcenatem suarum Grande decus columnenque rerum. Cum enim & ego Illustrissimam D. Vestram studio, affectu & munificentia in literas earumque cultores Mæcenati supparem esse sciam, eandemque pluribus nominibus sibi me devinxisse & devincere continuo, agnoscam, sine magna animi commotione & cordolio non legi illa, quibus Illustrissima D. Vestra morbi sui pertinaciam & in visceribus radicatam vim malignam, ideoquè labascentem tanto sub pondere valetudinem patheticè describit. Cæterum apparitio Cometarum ne terreat eam. Novit enim optimè Viri Sapiientis in ipsa quoquè astra, quam docto suffragio hocce quod adjungo, Clarissimus D. Buffmannus Med. & Phil. Doct. asserit, dominandi & cuncta in usus suos convertendi facultatem. Novit & officium Viri Sapiientis, fortis & Christiani cuncta modestè ferre, & sese divinæ voluntati per omnia submittere. Quod quidem sæpè in tot Illustrissimæ D. Vestræ literis testatum habui. Ita ut nisi aliter, hoc certè respectu dicere de utroque nostrum cum eodem illò Horatio possim:

Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum.

Cæterum cum utrumquè nostrum humanæ conditioni & legibus mortalitatis subjectum esse meminerim, nollem Illustrissimam D. Vestram ad metam fatalem me prævenire, vel me Eandem, nisi post plura annorum lustra illuc sequi: Verumtamen, si ita immutabilis divina tulerit voluntas, ut Illustrissima D. Vestra quod veretur ipsa, præcedat, dicendum cum eodem Horatio mihi erit, aliisque Amicis, sincero studio Illustrissimæ D. Vestræ addictissimis

Mortalitatis
legi omnes su-
mus subjecti.

- - - ibimus, ibimus
Utcunque præcedes supremum
Carpere iter comites parati,

*Homo fragi-
litas exem-
plum, incon-
stantiæ ima-
go, flas, um-
bra, umbræ
somnia.

cum scilicet ordo sequendi serius, citius nos tetigerit. Hæc enim lege lucis hujus usura nobis est concessa. Ita novimus, videmus & sentimus in nobis aliquid quotidie * nos esse imbecillitatis exemplum, arboris folium, temporis spoli-
lium,

tiū, fortunæ pilam, tenerrimum & breviusculum flosculum agri; inconstantiæ imaginem, calamitatis trutinam, umbræ somnium, sicut inter alios Pindarus canit, velut ex Lipsio (cui nuperis literis principem quoque in Republica literaria locum tribui, ita hîc quoque conspiramus sententiis) Illustrissima D. Vestra adfert, vitrum, bullam, nihil. Nempe & humana cuncta nihil, vel certè fumus aut fimus aut funus sunt. * Atque ita satis amplum exercendæ patientiæ & constantiæ, in tanta rerum humanarum inconstantia, & adversorum nos undiquè prementium turba, habet campum industria. ‡ Quæ meritò Lipsium aliosque Viros egregios imitandos ubi opus est, sibi proponit. Non sine debita tamen circumspectione id facere eam convenit. Nam & magni quique Viri magna habuerunt vitia. Certè in Lipsio (quod non animo obtrectandi, cum tam ignobile & fœdum vitium non tantum virtuti & æquitati, sed & humanitati ipsique civili societati inimicum prorsus à me alienum sit, sed rei literariæ commodis undiquè providens, monere debeo) Henricus Stephanus, Vir & simul Typographus Doctissimus, lib. de suspecta Lipsii latinitate, multa, & Gerardus Joan. Voslius, nostri seculi Varro & alter Aristarchus, quædam notat. Quod tantopere experimenta meæ industriæ in opere illo sese exferturæ Illustrissimæ D. Vestræ placeant mihi gratulor. In quam rem hodiè quoque Clarissimi & Nobilissimi Heinsii literas accepi. Non quidem ullo ambitionis pruritu laboro. Sentio tamen à Viris laudatis laudari pulchrum esse virtutis præmium. Hæc profectò laus omnes ingenii & industriæ meæ nervos intendet, ne eâ planè indignus inveniar. Adscribo autem singulari Illustrissimæ D. Vestræ favori, quod cum publicæ occupationes & imbecilliores corporis vires multorum, alioquin egregiorum virorum, commercium literarum linquere imperârint, mecum id assiduò, & suâ quidem manu, exerceat. Quæ quidem etiamnum bonitate characterum, non tantum illâ stili eximiâ, se commendat. Atque illa quidem fateor est non infimum literati hominis placere in vita civili studentis, ornamentum: quicquid dicant illi, quos ignavia quædam propria vel parentum ac præceptorum in malè pingendis literis accusat, ita ut sapius ego optare necesse habeam, ut ipsi ad me literas deferant & perlegant. Neque verò dubito hîc quoque naturale vitium inhabilium meliori curâ & industriâ exercitatione, sicut aliàs fieri videmus, facîle emendari posse. Adeò instruatam supellectilem librariam præclaris & preciosis ingenii monumentis refertam, sed & Clarissimum Rautensteinianum nomen genuino carere successore ac hærede, est quod publicè privatimque doleam. Sed ferenda nobis sunt quæ desuper veniunt, quæque mutare non licet, æquo animo, ne impatientiâ, & Deum, quo, ut & Seneca testatur, auctore cuncta eveniunt, iritemus, cum murmure & gemitu, mali militis ritu, ductum ejus sequentes, & sortem exasperemus. Verè enim secundum rationem Horatius dixit, occasione Quinctilii mortis vi abrepti:

Durum. Sed levius fit patientiâ
Quicquid corrigere est nefas.

Atque hæc est illa nobilissima & generosissima virtus, quâ pectus incalescens, plus quam Spartano stomacho, qui Catoni & Ciceroni speciatim inter Romanos inditus erat, cuncta dura concoquere potest. Hæc illa in omnibus malis adhibenda potens Panacea, quam Illustrissima D. Vestra non minus dicto quam facto commendare solet. Sed

- - - dabit Deus his quoque finem

quando nos olim supra Lunam, illustrem mutationis filiam, & matrem, & Co-
metas tantarum, mutationum prænuncios, ipsaque astra, vicissitudini quo-
que subjecta evertos, in cælesti Regia collocabit. Fiat! Hoc voto finio epi-
stolam

*Humana
cuncta nihil,
vel plena
sunt vanita-
tis, sordium,
doloris.
* Patientia
& constantia
mortalibus
pernecessaria.
‡ Imitandi
Viri laudati
cum delectu
& prudentia.*

*Laudari à
laudatis pul-
chrum.
Laudis vera
amor excitat
industriam.*

*Nature vitia
ars & exerci-
tatio corrigit.
Modestia
Christianum
maximè de-
cet.
Æquo animo
omnis fors
ferenda.*

*Patientia
asperam sor-
tem reddit
leviorem &
leviorem.*

*Mors ultima
linea rerum
& transitus
ad vitam
meliorem.*

stolam & omnem cogitationem, ac finiam, ubi Deo visum fuerit, vitam ipsam

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & studio,

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 26. ad

23.

Ratisbonâ Hamburgum die 27. Aprilis 1665.

QUæ Generositas Vestra de Cometis componit, libenter aliquando videbo, & non dubito quò diutius hoc opus protrahitur, eò melius illud & perfectius fore. Cæteroquin in hac materia cum Generositatē Vestra consentio, quemadmodum jam antè sententiam meam de his Generositati Vestræ exposui. A. R. P. Curtio accepi literas, die 24. hujus datas, quas adjungo. Nihil præterea responsi loco ab eo accepi. Si quid accepero sine mora mittam, & moneo constanter

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Neoburgi die 24. Aprilis 1665.

Bonus & industrius Vir, instar candelæ, aliis inserviendo consumitur.

* Patientiâ in Republica tractanda opus est.

EX literis Illustrissimæ D. Vestræ id unum displicuit intelligere de tentata valetudine. Scilicet hi fructus sunt itinerum & fastidiorum, quæ Principum & publici causâ fuscipiuntur. * Subit non rarò admirari tam robustam patientiam & inveniri adhuc posse, qui hoc pretio licitari talia velint. Remitto quæcunque reperi Cometographica. Eho quàm mox ad illam facem in mari Britannico concurretur? an forsitan etiam hæ prolusiones profundiora habent & arcaniora consilia? ut hisce classibus omnis infelicitas alios in orbes enaviget. Cæterum res Sarmaticæ quàm tristes, quàm perturbatæ! præsertim si se Lithuania abruptit, & hic murus hætenus abstinit, qui ruentes Barbaros arceret. Abrumpo, nec aliter tabellarius finit, & me Illustrissimæ D. Vestræ commendo.

Illustrissimæ D. Vestræ

Officiosissimus Servitor

A. CURTIUS.

N. 27. ad

26.

Hamburgo Ratisbonam die 6. Maji 1665.

LEntè progredi in instituto opere tot inter obstacula cogor. Enitar autem pro virili moram pensare diligentiam, quæ fructu suo non carebit, quamvis aliquid de gratia celeritatis decerpserit. Cometam, licet jam diu est ex quo disparuerit, oculis mentis intueri, & unâ divinæ sapientiæ & justitiæ indicia perspicere possumus. Curtiana remitto, quæ licet paucula, perplacent. Referre ille mihi Venerem Historicorum Curtium videtur, nisi quòd aliquando tendat in arduum, si tamen ego humi serpens

- - - tutus nimium timidusquè procellæ

projectis in altum oculis pervidere aliquid in his possum. Ita verò est, jam jam velut ad conspectum illius igniferæ facis Cometalis infestas Britanni & Belgæ concurrere classes. Optandum meritò est, ut hæ nullam advehant calamitatem,

Bellum inter Anglos & Hollos fuisse.

tem, sed eam potius quanta quanta est evehant ex orbe nostro, & deferant
 Ultra Sauromatas - - - & glaciale
 Oceanum.

*Fortum Christi-
 anum ap-
 parente Co-
 meta.*

Sed hoc fieri nequit, quamdiu hic vel ille inexplibili avaritiâ
 - aut miserâ ambitione laborat.

*Avaritiâ &
 ambitio belli-
 rum causæ.*

Hunc capit argenti splendor. Stupet Albius ære:
 Hic mutat merces surgente à Sole, ad eum quo
 Vespertina tepet regio: quin per mala præceps
 Fertur, uti pulvis collectus turbine: ne quid
 Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.

Hæc tamen in avaros dicta laudatæ industriæ applicari nolim. Cogitare quis
 hîc posset duos illos populos, maris accolæ, mariquè potentissimos, licet ejus-
 dem religionis nexu junctos, nil nisi ambitiosum maris imperium & auri sitim
 committere. Et verum quidem est bellum hoc provenire ex ortis inter Socie-
 tates Indiæ Orientalis & Occidentalis rei vagis commerciis ampliandæ inten-
 tas, controversiis, quæ Ordines Fœderatæ Belgicæ, frustra tentatis omnibus pa-
 cis servandæ artibus, velut reluctantes bello difficili involvant. Verum tamen
 Batavi publicè privatimquè scribunt & testantur, se solâ extremâ necessitate &
 vi Britannorum, qui se priores aggrediantur, ad justam sui ipsorum defensionem
 impelli. Quod uti in medio mihi relinquendum est, ita pauca quædam
 publicè utilia futura, & ad universos æquè pertinentia, quin ex instituti &
 amicitiae nostræ ratione proferam, teneri non potui. Pallebit jam judicio Dio-
 genis aurum Africanum & Indicum, dum Christianos hîc illîc, sacrorum & ci-
 vilium vinculorum oblitos, non tantum sibi insidiantes, sed & pro adeptione
 sui belligerantes videbit. Non tamen ita pallebit, quin fulgore suo aciem avar-
 ram eoquè excoecatam trahat & pellat in terras alio Sole calentes, per tot ma-
 rium, saxorum, scopulorum, multorum ossibus albicantium, & brevium impe-
 dimenta, ut quamvis oculis, illis animi fulgore aureo præstrictis, captus hûc
 illuc currat homo lucrum & inania captans

*Belli inter
 Anglos &
 Hollandos
 causæ & ra-
 tio.*

*Hollandi pa-
 cem cum An-
 glis optant &
 quarunt.*

*Auri sitis in
 Christianis
 notatur, ut
 bellorum
 causæ.*

*Mercatorum
 plerique avar-
 itia libe-
 rant.*

Unde venit Titan, & nox ubi sidera condit
 Quaquè dies melius flagrantibus æstuat horis.
 Et quâ bruma rigens ac nescia ferè remitti,
 Astringit Scythicum glaciali frigore Pontum.

Fulgor iste Cometæ sive sit simplex, sive geminus, sive trinus (hoc enim nunc
 in medio relinquo) posset illum auri, si se faciles divinis monitis mortalium
 mentes præbent, absorbere. Sed si olim, teste Plutarcho, non à Philippo
 (illo Macedone, qui nullam urbem arcemvè tam munitam esse, in quam afe-
 lus auro onustus intrare non possit, dixit & suo exemplo docuit) sed auro ejus
 urbes Græciæ esse captas didicimus: vereor ut & nostri, Christiani licet, mer-
 catores persuaderi se pariantur, quominus blandientis auri amore capiantur.
 Adhuc quidem contrarium videmus. Nempe aureus ille imber (quem in si-
 num Danaës tam arctè custoditum olim influxisse, & ex hoc Perseum illum
 non minus astutum, quàm fortem, tot spoliolum raptorem & hostium victo-
 rem, Palladis & Mercurii ingeniosis artibus armatum, natum esse fabulantur
 Poëtæ, vim & fraudes avararum divitiarum adumbrantes) & Christianorum
 populorum munitissimas urbes & arces, sed tamen studio magno deductus im-
 plevit, & tot exclusit Perseos, cibisi sive pera avaræ cupidinis, & talaribus cele-
 ritatis, & Mercuriali gladio callidæ fortitudinis, & clypeo prudentiæ Palla-
 dio, & galeâ Plutoniâ raræ felicitatis instructos. Egregios Heroas! arma im-
 penetrabilia & victricia animumquè virilem indutos, si pro veris gloriæ ex sa-
 pientiae

*Cometa officii
 admonet
 mortales.*

*Avaritiâ per-
 didit Græ-
 ciam, perdit
 & alias Res-
 publicas.*

*Aurum o-
 mnia pene-
 trat.*

*Auri sitis in
 Christianis
 notatur, ut
 malorum
 causæ.*

Episcopus
bellator in-
felix.

Deus omnes
ad peniten-
tiam & sa-
lutem ater-
nam invitat.

pietiae ac virtutis studio provenientiis divitiis certarent, vel si etiam hæc istis ar-
tibus pararentur. Atqui tamen id hoc ferreo seculo agunt Præfules ipsi. Quan-
quam & olim id notavit candida industria. Ita enim legimus Cælestinum Pa-
pam, cum Episcopi Bellovacensis, ab Anglis Gallias bello atroci invadentibus
capi chlamys, ad se cum acerba quaestione: *Vide an hæc filii tui tunica sit?* missa
esset, respondisse: *Nec meus, nec Ecclesiæ, sed Martis iste est filius.* Et quem
latet tot olim Pontifices pios contra Pontificum vitia multa cum libertate lau-
deque dixisse & scripsisse multa? Hos etiamnum ut sacrorum duces animarum-
que custodes, sed & omnes mortales officii sui commonet, exhibitis tæc Come-
tis & signis in cælo Deus, qui *non vult mortem peccatoris, sed potius, ut conver-*
tatur & vivat, utpote tùm Conditor, tùm Deus, tùm Servator omnium. Illa
Cometæ delineatio nuperrimi à C.P. Curtio missa, perquam mihi grata est. Præ-
stolor responsum ejus, velut mutuam officii humanitatis vicem. Quæ tanto
gratior erit, quanto illustriori parabitur parario, meo scilicet Rautensteinio,
cui ego æternum sum

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultus & obsequio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 27. ad
24.

Ratisbonâ Hamburgum die 30. Aprilis 1665.

Studia juve-
nilia repeten-
da, & matu-
ro judicio re-
coquenda, in-
quæ usum
convertenda.

GRatulor Cometam Generositatis Vestræ luculentam de variis rebus notitiâ
dignis mecum conferendi præbuisse occasionem. Ut id dicam, faciunt &
postremæ ejus literæ die 22. hujus mensis scriptæ, satis, ut & aliæ hoc tempore,
longæ & proinde gratæ. Vellem ut & vires mihi sufficerent & tempus, quò
ritè iis satisfacere queam. Approbo autem omninò Generositatis Vestræ philo-
sophandi modum, & video eandem magno nisu ad pristina illa studia juven-
tutis redire, & in hac virili ætate majori cum judicio & fructu illa recoquere,
quæ juvenes legimus & vix intelleximus. Quod est pleno gressu ferri ad illa

Edita doctrinâ sapientum templa serena.

Mihi idem animus esset, si tempus.

Experientia
sæpè molesta
magistræ.

Nunc adspicio quotidie libros: vix inspicio. Dogmata autem olim ex iis hau-
sta ipso vitæ usu & experientiâ, gravi sæpè & asperâ magistrâ, jam comprobo.
Utinam ad æternam salutem!

Dicam ebrietati in Germania scribere, arduum est, fateor: necessarium ta-
men. Atquæ utinam omnes qui præsunt, eam severis legibus proscriberent, &
sub infamiæ poena interdicerent! Sed hæc optanda tantum sunt, non speran-
da. Cum verò & apud alios populos increseat ebrietas, eò magis persequenda
& eradicanda est. Librum autem Generositatis Vestræ de Cometis, his & ejus-
cemodi aliis aureis sententiis refertum esse planè non dubito, eoquæ magis eun-
dem suo tempore videre gestio, & meritò hæc & alia ejus generis virtutis aman-
tibus proponi judico. Utinam verò in hoc depravato & perverso seculo mer-
cedem tot laboribus dignam Generositas Vestra inveniat, & campum ubi occu-
pet cum suo & publico fructu egregias animi & styli dotes! P. Curtio nudius-
tertius ea denuò significavi, quæ Generositas Vestra desiderat: quid mihi re-
sponsurus est, statim communicabo. Vereor autem hominem senectute & aliis
quæ interveniunt, reddi cunctabundum. De Ingolstadiensibus Observationibus
verò alibi quoquæ inquiram, ut hoc etiam ad desideratum Generositatis Vestræ
opus conferam

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.
Hamburgo.

Hamburgo Ratisbonam die 9. Maji 1665.

N. 28.

ad 27.

CUM Illustrissimæ D. Vestræ, quæ excellentissimâ humaniorum literarum & prudentiæ civilis laude pollet, tantoperè placeant illa quæ operi meo, civilem beatamquæ vitam formantia, occasione Cometarum, tam illustrium non tantum in cælo signorum, sed & in terra Consiliariorum ac monitorum inferre constitui: non injuriâ mihi polliceor hæc & aliis ejus notæ Viris ad virtutem laudemquæ contendentibus placitura. Imò verò hos non tantum benignos lectores & æquos judices, sed & approbatores primum, dein & socios operis fore spero. Contrà cæteros magnis me Auctoribus, Rautensteinio, Heinsio, Hevelio, Bullialdo, & aliis seculi nostri luminibus, quibus instituti mei rationes patent, tuebor. Ecce verò Clariss. Bullialdi literas Kal. Majis ad me ea de re scriptas, hodie mihi redditas! qui postquam omnia, etiam Mathematica, ad me hinc inde his quoquæ diebus (ut heri à Clarissimis Viris Placentino & Bütnero singularia quædam accepi) missa, tum quæ à variis viris doctis & rei Astronomiæ insigni scientiâ præditis, in dies exspecto, videbit, spero eum mihi de instituto opere gratulaturum, & nonnihil lucis, alienæ quidem, sed à fulgentibus in cælo Mathematico sideribus profectæ, rei Astronomiæ me attulisse agniturum. Cæterum vel ob sola Politica & Ethica institutum meum illi non displiciturum in his literis animadverto. Atque hoc mihi suffecerit solum, paucis quoquæ lectoribus, illis scilicet ob veræ sapientiæ & virtutis studium laude dignis, quiquæ soli de rebus legitimum judicium ferre possunt debentquæ, contento futuro. Quod etiam palam in mea ad Lectores præfatione declaro. Quod quæ aliquando in juventute didici, resumam, & ad usum hâc maturiori ætate, tantorum cælestium signorum occasione, transferam, multis impellor rationibus. Studio scilicet (quod mihi antè omnia est) boni publici promovendi, bonis cæteroqui laudatis Viris placendi, tum verò etiam posteritati meæ consulendi, sed & aliis exempla industriæ imitari volentibus. Dicam ebrietati sive ea in Græcia, sive in Germania, sive in Gallia, sive in Anglia, sive in Polonia, sive in Hungaria, sive alibi terrarum inveniatur, impingere, si cuiquæ virtutis, cumprimis *Sobrietatis (quam tantoperè & toties Cicero, Plutarchus aliique gravissimi Auctores & Præstantissimi Viri dictis & exemplis commendarunt) sectatori convenit, nec mihi indecorum vel iniquum, licet peregrino, videri potest. †Vitio enim vertendum nulli est qui vitia excutere studet, idque boni publici, in quod ebrietas infinitis peccat modis, respectu citrà omnem verborum acerbiteriam (quâ, illa præsertim, quæ cum contumelia aliqua conjuncta est, monita satis per se gravia & ingrata, careant par est) agit. Ejusce modi salutaribus monitis, quæ nusquam non apud virtutis studiosos locum inveniunt, refertum erit opus meum, quod mihi nec labore (inter tot & tantos præsertim alios labores continuo exantlandos) nec sumtu exiguo constabit. Spero autem illud non paucos Fautores, quosdam etiam Patronos & Mæcenates inventurum. Certissimam tamen & optimam mercedem exspecto à Deo, qui optimè cordis mei instituta novit, & conatus meos pervidet. Semper enim singularem ejus & verè paternam providentiam adhuc expertus sum. Venio ad alia properante ad finem epistolâ. Apud R. P. Curtium velim Illustrissimæ D. Vestra responsum urgeat. Magni enim facio Virum illum ob eximiam eruditionem, quam in literis ejus, licet brevioribus, ad Illustrissimam D. Vestram scriptis, perspicio. Senectus, quæ juventute ut prudentior ita & morosior solet esse, ferenda est. Nam quod Horatius teste quotidianâ experientiâ ait:

Multa senem circumveniunt incommoda: vel quod

Quærit & inventis miser abstinet, ac timet uti:

Vel quod res omnes timidè gelidequæ ministrat,

Dilator, spe longus

Auctor in judicio Rautensteinii benigno idem se ab aliis obtenturum sperat.

Studia juvenilia repetenda, & maturi judicio recedenda, in quæ usum converterenda.

Ebrietas ubique reperitur, eradicanda est, & à quolibet quidem homine virtutis studio.

*Sobrietatem gentiliū multū dicitis & factis commendarunt.

†Virtutes quovis urgent. Vitia quovis arguat.

Senectutis vitia ferenda æquo animo sunt.

*Senectuti
multum in-
dulgendum
& reveren-
tia reddenda
est.*

hoc & ad fruendas, promovendas & elargiendas ingenii divitias, tenaci reconditas circumspectæ prudentiæ penu, meritò transfertur. Proinde tùm ob ætatis, canitie venerandæ respectum, tùm ob illa incommoda, quibuscum fenectus, quæ ipsa morbus & sibi ipsi gravis est, conflictatur, multum ei indulgendum est ab illis, qui vel à Spartanis debitum ætati illi honorem reddere didicerunt. Ego certè Senis illius de argumento Cometico responsum, cui proculdubio multum inerat judicii, non sine tædio exspecto. Sed & Observationes Ingolstadienses, ob rationem justam antehac à me allatam: quibus non parùm opus meum ornabitur. Id autem, ut plurima alia, singulari Illustrissimæ D. Vestræ ardenti in bonas literas studio flagrantis, favori tribuam, & celebrabo gratus

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 28. aa
25.

Ratisbonâ Hamburgum die 4. Maji 1665.

PErgratum mihi evenit, quòd Generositas Vestra mecum à Clarissimis Viris Nicolao Heinsio, Erasmo Bartholino & Abrahamo de Grau ad se de argumento Cometico scripta communicare voluerit. Gratulor eidem de singulari tantorum Virorum amicitia: & rogo ne gravetur Cl. Heinsio memoriam mei refricare, quam puto Viros ingenii laudibus Clarissimos Isaacum Gruterum, Vincentium Fabricium, Joan. Petrum Titium, tùm verò nostrum Pelsium, aliosque mihi amicissimos jam pridem ei commendasse. Ipse certè & parentem ipsius, Virum nostrâ ætate in Republica literaria Præstantissimum, & illis Magnis ingenio accensendum (quod adjunctum epigramma testabitur) sed & illum magni semper feci, idquè omnibus occasionibus testatus sum. A P. Curtio heri literas accepi Kl. his scriptas, in quibus promittit se Generositati Vestræ responsurum, nec non Romana & Ingolstadiensia missurum. Sic spero me post octiduum responsum ejus Generositati Vestræ mittere posse: atque id etiam institutum opus promoturum esse. Quod cum desiderio opperior, ut & quid interea Neptunus Britannicus, Mars Polonus, aliarum gentium Mercurius latu-ri sint. Ego quicquid eveniat, constanter sum & maneo

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

*Ad Illustrissimum & Generosum D. Maxim.
Andream Fredronem Castellatum Leopolensem.*

Grammondus Gallis quod erat, Magnusvè Thuanus,
Cuiquè dedit nomen Regia Villa suum:
Hispanis quod Perefius, Quevedo, Savedra;
Strada, aut Bentivolus Davilavè Italiæ:
Heuterus quod erat Belgis, vel Lipsius ingens;
Quod Batavis Doufæ, Grotius, Heinsiades:
Et quod Orichovius quondam Vesterquè Cromerus,
Hoc nunc Sarmatiæ es, Maxime Fredro, Tuæ.

*Leopoli m. Sept. 1660.
Hamburg.*

Hamburgo Ratisbonam die 13. Maji 1665.

GRata Illustrissimæ D. Vestræ fuisse quæ à Viris Clarissimis Heinsio, Bartholino & Gravio ad me scripta communicaveram, libenter intelligo: quia semper facio libenter, quæ Illustrissimæ D. Vestræ grata esse cognosco vel concilio, speroque. Cl. Heinsio Illustrissimæ D. Vestræ memoriam renovabo proximè. Nec dubito Virum, qui felici connubio humanitatem eruditioni junxit, gratam Inclyti nominis Rautensteiniani, quod omnes literati cultu & favore prosequuntur servare memoriam. Ego profectò multum mihi gratulor de Utriusque Vestrum singulari amicitia, cum non tantum plurimam eruditione, sed & amplissimis muneribus publicis velut in excelso theatropositi, emineatis. Daniele Heinsum, hujus Patrem, Virum in Repub. literaria Clarissimum (quicum mihi amicitia & conversatio suavissima, Lugduni Batavorum cum antè annos 16. ibi agerem, intercesserat, & unà cum Filio tunc in domo paterna agente) & ego magni feci facioquè. Et quis Viri illius Eximii dotes ingenii & præclara monumenta ignorat? Non dubito autem Illustrissimam D. Vestram ea quoquè vidisse, quibus iste quoquè paternis insistens vestigiis, divitem ingenii venam orbi literato in Sphæra Poëtica & Critica exhibuerit. Quæ etiam latius se diffunderet, nisi se sanctioribus rei civilis spatiis arctasset. Non pauca & ille ad me de negotio Cometico tum scripsit, tum à Mathematicis Upsaliensibus secum communicata ad me misit: qualia & plura mihi promisit. Atque hæc ego in unum veluti fascem collecta, titulo Communicationis Holmiæ Heinsianæ, utpote inter utrumque nostrum communicata, Deo volente, operi meo indam, uti & illa quæ inter utrumquè nostrum mutuò scripta fuere, titulo Communicationis Ratisbonæ-Rautensteinianæ, & juxtà hæc seorsum illa Curtiana, titulo Communicationis Neoburgo-Curtianæ insignita. Hæc enim Methodo, ne opus institutum careat diligentia laude,

N. 29.
ad 28.Communicat-
ionum titu-
lum cur Au-
thor usurpet

— — deferat hoc nec lucidus ordo,

uti decrevi. Atque ita in titulos partiar opus, ut illud commendent primo intuitu magna & Clarissima nomina, quæ se jam olim orbi literato doctæ artibus industriæ prodiderunt, Communicatio Hafnia Bartholiniana: Dantisco Heveliana: Lutetia - Bullialdiana: Dantisco - Büthneriana: Francofurto - Placentiniana: Franequera-Graviana: Hannovera Busmanniana &c. Super qua re judicium Illustrissimæ D. Vestræ, quod in omnibus maximi facio, libenter cognoscam. Gratulor mihi de spe responsi Curtiani. Merita enim Viri illius in cultum ejus me addet, & vota mea promovebit. Neptunus Britannicus cum Marte in clades utriusque populi, hoc jura dare, isto parta retinere volentis conspiravit, hostilibus classibus in conspectu ostii portus Texellensis arma feralia mox expedituris. Mars Polonicus, utraque gente viribus accisa, oleam Minervæ, quasi fessus, imperat. Mercurius plurium nationum de Neptuni & Martis sævitia perniciofa queri satis non potest, licet de sua pernici industria nihil remittat. His Illustrissimam D. Vestram benè valere & feliciter agere quàm diutissimè cupio ex animo

Belli inter
Anglos &
Hollandos
causæ & ra-
tio.* Fama per
orbem atrociora
bella circum-
fert.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio & cultu ac officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 7. Maji 1665.

N. 29.
ad 26.

PHilosophandi & cum mortuis ut plurimum conversandi otium Generosæ D. Vestræ gratulor. De fortunæ adversitate condoleo, cujus tamen nos sæpè

N

fabros

*Stoicorum
placita spe-
ciosâ, sæpè
impossibilia.*

*Discendi pra-
via methodus
evadenda.*

*Monitis salu-
taribus o-
mnibus initio à
Principibus
facto opus ha-
bent.*

*Ratisbonensis
Conventus
res meliori
loco sita.*

*Romani Im-
perii Ordini-
bus Concor-
dia est neces-
saria.*

*Votum Chri-
stianum ap-
parente Co-
meta.*

*Motus bellici,
præsertim
domestici,
sunt compo-
nendi.*

fabros esse docent antiqui, & ex recentioribus Verulamius. Dominos autem ejus nos esse volunt Stoici. Quorum scita, scita quidem sunt, & in speciem gloriosa: reipsa non omnibus arrident, aut ab omnibus præstari possunt. Græcam linguam, ut alias cultiores semper amavi. Doleo autem, quod plagosi Orbilius me puerum perversâ methodo ab ista absterruere penè, dum omnia simul me discere volebant. Quò effecerunt, ut Græca & Hebræa adspernerer, quæ tamen & plura alia melius comprehendere potuissem, si tempestivè, modestè & ritè fuissent inculcata. Delatus dein à studiis ad Aulas (nam vix 20. annorum in Livoniam ope & voluntate Patruus mei Henrici à Rautenstein, Domini Wendenfis, tunc Supremi Præfecti vel Capitanei, ad servitia Domini Oxensternii Anno 1644. veni) ut sunt adolescentes, alia tractavi. Linguam tamen Gallicam, Italicam, Hispanicamquæ ex parte meopte ferè Marte inter alia addidici, saltem ut intelligere eas possem. Sed cur ego hîc talia? Nempe quia in his quæ mihi Generosa D. Vestra operis sui de Cometis subinde mittit experimentis, video eandem variarum linguarum notitiam sibi comparasse. Velim autem hoc maturari, ut quamprimum lucem videat, quod luce dignum est, præcipuè ob tam salutaria monita, quibus omnes, initio à Viris Principibus facta, maximè opus habent. Hîc quoquæ talia non inutiliter commendari possent, ut id præstarent quod cum virtute & laude conjunctum est, in animis eorum qui publica negotia tractant. Crediderim autem in nobis quoquæ boni aliquid istos Cometas operari. Nam verum quidem est, quod ante aliquot septimanas eò hîc omnia inclinare videbantur, ut & hæc diuturna Comititia non solum sinè fructu sed & magno Reipublicæ periculo & luctu dissolverentur. Sed jam melior, laus Deo, spes affulgere cæpit. Cum enim potissimæ controversiæ inter Collegia statuum suprema (Electorum scilicet ac Principum) versentur, quando hi circa differentias suas, quod ad electionem & capitulationem Regum Romanorum attinet, convenierint, reliqua omnia facilius sese dabunt, ut membra Sacri Imperii cum capite suo & inter sese arctius unita, omnibus externis machinationibus eò facilius fortiusquæ resistere queant. Quod certè si unquam, nunc nobis necessarium erit ac salubre, cum videamus undiquè in vicino orbe Christiano eas oboriri discordiarum & bellorum scintillas, quæ in maximam flammam universorumquæ perniciem faciliè erumpere possint, nisi divina misericordia id singulariter avertat. Quam an ritè rectequæ demulceant propitientquæ, qui vano Christianorum nomine hodie gaudent, re sapius carent, ambigendum est. Optandum verò, ut tandem omnes nostro malo edocti sapiamus, & meliora agendo meliorem quoquæ sortem opperiamur. *Suus enim cuiquæ animus ex conscientia spem præbet.* Utinam & in vestra Polonia Cometæ isti id quod legibus antiquis, æquitati, & non tantum illi Reipublicæ, sed universæ Christianæ salutare sit, efficiant! Sed lucebat Cometa dum mense Dec. & Jan. priora celebrarentur Comititia. Et tamen illa contentionum, factionum, discordiarum & periculosarum sententiarum plena erant, ad ultimum rupta. Nec iste novus Cometa aliquid boni effecit. Ego certè maximoperè doleo cum bonis omnibus, necdum vestros modum vel media invenire potuisse, tantopere agitatam Reip. navim post tot tempestates in qualemcunque saltem portum adpellendi, præsertim interventu illius turbinis, quem Domini Lubomirscii, tanti in Vestra Republica Viri, tristis casus excitavit. Rebus autem eò extremitatis devolutis nihil superesse video, quàm ut propitium Numen reddatur animis ad majorem unitatem disponendis, ut illis compositis, tam externi quàm interni, qui omnium periculosissimi sunt, motus compescantur. An ea quæ in Lithuania aliisque in locis nunc passim agitari perhibentur, illuc tendant, & an spes fovenda sit, fore ut animi tantopere distracti hâc ratione in pristinum concordiae vinculum coeant, meum judicare non est. Qui tamen ulteriorem rerum successum, eumquæ præterito feliciorum porro intelligere aveo. Id autem firmiter tenendum censeo, Deum suo tempore adfuturum Poloniae,

Poloniæ, nec passurum, ut hoc eximium orbis Christiani antemurale, superbo aliquorum ambitu dilaceretur, aut corona ejusdem in caput indignum cadat, cum nec pili sine providentia sua è nostris decidere queant. Atquæ hæc ego ipse nuper illuc ad quendam ex Amicis meis, magni nominis Virum scripsi, ut tester sincerum in nobilissimam Gentem Vestram affectum. Eadem cum G. D. Vestra communicare volui, quam scio talibus delectari, & in illud opus suum colligere. Quod institutum ipso quoquæ facto approbo, dum quæ publicè profutura cupio, sed & spero, libenter suppedito, & aliàs omnia officia offero maneoquæ dum vivo

Providentia divina habet in numerato pilos capitum nostrorum, tantò magis diademata sacris capitibus debita.

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 16. Maji 1665.

N. 30.

ad 29.

Literis, quæ ad virtutem ducunt, incumbendum.

Equidem non diffiteor bonas literas, præsertim quæ rectè ad virtutem ducunt, mihi post sacrorum & salutis æternæ curam valdè esse commendatas, & libenter me conversari cum mortuis illis consiliariis & mutis magistris, quos fidelissimos & optimos esse Gloriosissimus ille Arragonum Rex Alphonsus pronuntiavit. Nunc verò dum opus hoc Cometicum molior, vel maximè lectionis auctorum mediocris fructum, studiosis virtutis & artium liberalium præbere deo. Et facio quidem hæc in parte aliquid. Sed tantum quantum licet per alias occupationes, non quantum libet. Fortunam gravem quandoquæ Illustrissimæ D. Vestræ, cujus sinceritas & benevolentia in me singularis, sed & humanitas in omnes, inque colenda amicitia fides probè mihi perspecta est, refero, sed & apud me modeste & patienter fero. Melioris autem fortunæ fabricari possem, si eam potius quàm mentem bonam animamque fingere vellem. Nos enim & bonorum in patria civium, & bonorum in seculo virorum nomina amisimus, ne conscientiam bonam, cujus quieti nihil in hac vita præferri potest, amiteremus. Amisimus tamen apud iniquos rerum judices. Aliter enim profectò judicat

Fortuna gravis fortis animo ferenda, nec melior cum jactura conscientia querenda. Conscientia potior quàm fama ratio habenda est.

- - - quicumque oculis hæc aspicit æquis.

Merito perscribam Illustrissimæ D. Vestræ pro amicitia nostræ jure ea quæ aliquando ad quendam Magni nominis Principem justis de causis protuli: *Vita & patria melioris indubitata spes facit, ut omnes non minùs minas, iras, procellas, quàm blanditias delicias, illecebras mundi, utpote transitorias, præ æternis contemnamus bonis. Hæc eadem non tantum iis, quæ nobis paterna Dei dextera ad victum & amictum necessaria suppeditat, sed & omni sorte, durâ quoquæ & asperâ, contentos nos esse jubet & facit. Hæc denique ubi opus est, singulari solatio, auxilio, consilio & virtute mentes nostras, cum adversis & adversariis fortiter depugnantes, recreat, instruit & munit, ac nos per Dei gratiam non tantum fortes, sed & invictos ac mundi victores reddit. Hac & ego animatus ab eo pacatum aliquem receptum cum familia, exilii incommoda mecum abundè tolerante, quasiturus, ubicunque Deus eum monstrare mihi voluerit.* * Nam omne solum forti, Christiano solum calum patria est. Itaque si mihi & Fratribus meis deerit terra in qua vivamus, non deerit, in qua, cum illa invicta spe, moriamur. Hæc ego tunc. Nunc eadem repeto, ut demonstrem hominem Christianum spe tam certâ non dejici, vel spe illâ suâ, vel gradu constantiæ & tranquillæ mentis, etsi videat apparentes Cometas, vel apparentes duos veritatis virtutisque hostes, in cultores hujus sæpè favientes, quia cupiditatibus carnis semper servientes. Atquæ hæc est indoles & virtus Christianæ Philosophiæ, quæ multò melius robur pectori pio, mundum temnenti, saltem non amanti,

Spes vitæ æternæ certa contemptum verum humanarum piis ingenerat.

Christiani, etiam adversis pressi, invicti, imò victores evadunt.

* Patria quavis locus commodus bono viro est: Christiano tamen solum calum. † Christiana fortitudo immobilis spei vitæ æternæ innixa.

Christiana
fortitudo ve-
rè Heroica.

Christianum
non terrent
Cometæ &
alia signa.

Prædictiones
multæ vani-
tatis arguin-
tur, conte-
mnendæ non
sunt, quæ ad
morum cor-
rectionem fa-
ciunt.

* Christianus
non timet Co-
metam alia-
que signa.

† Cometæ &
signa caelestia
instar magi-
strorum &
Monitorum
sunt habenda.

‡ Posterorum
magna cura
habenda.

* Studia om-
ni ætati, tem-
pori, loco, sta-
tui conve-
niunt.

indit quàm Stoica illa disciplina hominem evirare, imò eviscerare, & in truncum immobilem convertere volens. Cujus tamen rigor animum hominis ad honesta vadentis ad gravitatem componere, & constantibus exemplis firmare potest, si Christianæ societur fortitudini, verè Heroicæ. Aliàs talia qui Stoici porrigunt, fortius dicunt quàm præstant, Illustrissimæ D. Vestræ prudenti judicio hic quod enitente, sicut quidam ex sententia, nescio cujus Romanorum, fortius sentiunt quàm loquuntur. Imò verò judice Plutarcho, Stoici non sua rebus accom-
modantes, sed res ad decreta sua, cum quibus consentire eas natura non sinit, detorquentes, multis difficultatibus Philosophiam implent. lib. de sent. virt. profectu. Quæ ad hanc invictam, imò victricem animi constantiam, tum parandam, tum tuendam faciunt, memini me aliquando multa in Lipsio & Verulamio (qui mihi videtur solus, vel certè cum paucissimis sui similibus, multum in re literaria proprio Marte præstitisse, & antiquæ Philosophiæ de suo addidisse) observare, quæ hac præcipuè tempestate in usum revoco, dum tot Cometæ, aliæ quæ signa, non in cælo tantum sed in terra quoquæ edita, ac portenta, tum & præfagia contemplor. Nam ut taceam tot Erfordensia & Dresdensia, & paulò ante in Gallia Narbonensi, tum ad Massiliam, & in agro Salmuriensi, tum ad Stralsundum prodigiosa spectra, Chasmata Berolini & in Anglia ignem de cælo demittere visa, cum tamen colores sint, ac plures Soles in aère visos, quos nonnulli Cometæ Solares vocant, aliæ quæ quorum fama nuper orbem implevit, portenta, hinc illincquæ scribitur monstrum in Castilia Veteri inventum terribile, Cometam & 4. literas A. G. B. I. ferens. Nudius quartus accepi, ad Dantiscum globum ignitum (quales ex chasmatibus nonnunquam demitti dicuntur) cum fragore post mediam noctem, quæ diem 5. Maji antecessit, in terram decidisse. Heri verò, Varsaviam delatum esse ovum gallinæ, in quo gladius Polonicus, sive Turcicus & Tartaricus, crux flammea, virga & intensus arcus conspiciatur. Sed ecce horrendum prognosticon ex Italico idiomate in Germanicum translatum, & Augusto Cæsari exhibitum, tot tristes & horribiles nuncios orbi ferens. Ego quidem, quod ad me attinet, scio cautè talibus prædictionibus vel ancipiti qualis ille Delphicus quondam fuit stilo, vel post res jam factas, ut plurimum compositis, fidem esse adhibendam. Verum tamen contemnendas esse, præsertim cum ad mores emendandos faciant, haud dixero. Quod si verò certò quoquæ scirem hæc eventura esse, & vel dicentem Cometam aliamve vocem audirem. * Hæc tunc videbis; sanè intrepido, sed Christiano animo responderem: *Videbo hæc cuncta Deo, & Servatori meo confisus.* Inter hæc à sententia mea non recedo, † Cometæ & tot signa magistrorum divinorum vice nobis esse habenda. At verò danda nobis est opera, ut his ritè imbuamus & formemus ad virtutem ‡ posteros, quibus nonnisi salutaria monita & laudabilia exempla ad imitandum sunt proponenda. Hoc autem Illustrissima D. V. in se ipsa egregium exhibet, dum breviter vitæ & studiorum suorum rationem proponit, Simul verò etiam quanto ardore literarum (de quibus nil elegantius quàm illud à Cicerone dici potest: * *Studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium præbent, delectant dormi, non impediant foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur*) quemque à teneris, etiam inter Aulæ illecebras & seculi obstacula, flagrare deceat, qui veræ gloriæ ardeat desiderio, docet. Hic autem ut incumbendum esse studio cultiorum linguarum, quarum in vita civili usus sit frequens, ita præcipuè Viris ad solidam eruditionem, sacram præsertim, contendentibus, ediscendas esse linguas Hebræam & Græcam. Citrà quarum peritiam, sicut Theologus fiduciam sui plenam, quia certum Scripturæ Canonicæ intellectum, habere non potest, ita illius scientiam Augustus Ecclesiæ Doctor Augustinus, hujus Thomas Aquinas Doctor Anglicus, magno tandem redemissent. Quanquam Græcæ Linguae notitia in omnibus Philosophiæ partibus non tantum utilis, sed & necessaria est. Sæpè autem, sicut ipsa Illustrissima D. V. expertam se refert, accidit, ut absterreant à studiis

difficilioribus juventutem magnâ & variâ quidem pro varietate scilicet ingeniorum, semper tamen magis ad humanitatem quàm severitatem compositâ arte regendam, plagosi illi Orbilii, qui non tantum humanitatis, sed & sui ipsorum, sicut ille Horatianus, obliti, putant sui officii esse ingenuos adolescentes reddere plagigeros & plagipatidas, ut cum Comico loquar. Ingenuos dico, sive honesto loco natos, quod pro fundamento procreationis, ut Magistrorum non tantum doctrinam, sed & mores compositos pro fundamento institutionis liberorum ponit Magnus prudentiæ Magister Plutarchus lib. de liberis educandis. Sed & illa prava docendi methodus hic multum noxia est, dum scilicet varia & multa simul sine discrimine juventuti traduntur. Faceret idem medicus si homini teneræ constitutionis, ad firmam valetudinem perducendo, mandaret diversos citrà delectum cibos ingerere, quos digerere ventriculi & hepatis imbecillitas nequeat

*Juventus
variè regen-
da, magis ta-
men placidè
quàm severè.
Plagis non
afficiendi in-
genui adole-
scentes.*

*Docendi
prava metho-
dus multum
nocet.*

- - - nam variæ res
Ut noceant homini,

docet experientia: ut autem multitudo ciborum corpora distendat ac deprimat, proceramquè staturam impediatur, apud Plutarchum in Lycurgo videre est. Equidem fateor, aliquando studiorum meorum, culpâ tamen docentium, ad illos scopulos allisam esse navim: tum & Musas meas in optimâ illa parte ævi primâ ac flore adolescentiæ rusticatas, & aliquantò serius in amœnas urbes inter Thorunenses, Parisienses, Andegavenses & Leydenses Camœnas translatas fuisse. Harum tamen potiore partem, quod quàm sit exiguum scio, tanquam tenuem bonæ mentis proventum, monita Præclarorum Virorum, cum primis autem Illustrissimæ D. Vestræ secutus, in hanc de Cometis Rhapsodiam confero, de genere humano quàm optimè mereri cupiens. Atque id fateor me singulari studio agere in exponendis Principum officiis & exemplis tam imitandis, quàm fugiendis. Hos enim ut virtutes, ita & vitia efficaci exemplo in civitatem infundere, & ut vitâ ad virtutis normam compositâ, quæ recta & salutaria sint, docere, ita moribus virtutis tramitem deferentibus plurimum nocere jam olim notum & notum est. Quamobrem verè dicere possum me libenter id facere, etsi ortu & ingenio sim agricola, unde & ab armis gentilitiis tres vomeres aratri anteambulones cum rosa ferentibus Rolitzius appellari gaudeo. Non enim tam alacritèr carpentarius aratrum currumvè construit, ut axonas, in quos Solon suas sit inscripturus leges: ita non ita alacritèr informabitur plebejus quàm Princeps. Nempe doctrina Philosophica, ubi in animum Principis ac civilis viri inscripta hæsit, vim legis adipiscitur, prudenter docente Plutarcho T. 2. Moral. lib. maximè cum Principibus Philosopho esse disputandum. Ideo & Principibus, quos non tantum dignitate & potestate, sed & sapientiæ ac virtutis studiis præstare & eminere par est, hæc mea ut utilia fore nullus dubito, ita fore grata spero. Quamprimum opus in quo desudo perfectum erit, auxiliante Deo, faxo ut ad vos quamprimum exemplaria deferantur. Sed adhuc in carceribus hæreo, & procul à meta absum. Ad eam tamen omni nisu contendo, ne intra privatorum parietum custodiam diu retineatur, quod in lucem emissum publicæ utilitati famulabitur. Malo enim id communis juris, etsi nondum ad Gratiarum leges expositum, facere, quam domestico carcere coercere. Quod legeret tere- retque viritum publicus usus, me quoquè, ut omnes non degeneres incolas munitati, & tot Cometis aliisque ostentis commonente officii Deo, cujus voluntati, nemo nisi perditè impius & infelix resistere volet. Si vestros Conventus Cometa ad optatam metam promovet, est profectò quod sibi multum gratuletur cælestis ille virtutis magister, vitiorum osor, ideoquè bonorum quàm malorum nuncius missus à Deo.

*Principum
exempla in u-
tramque par-
tem multum
possunt.*

*Principem
publico profu-
rurum, liben-
tius, & meri-
tò quidem, in-
struit Vir pru-
dens quàm
privatum.*

*Principem
debet sapien-
tia & virtu-
te præire.*

*Divina vo-
luntas ubique
spectanda &
sestanda.
Cometa offi-
cii admonet
mortales.*

- - - pravos qui punit & odit,
Virtutemquè polam tandem deducit in altum.

Et certè in indicendis quoque publicis, iisque Augustis, conventibus, qualis & iste vester est, illud Cassianum, *Cui bono?* ante oculos habendum. Cur enim magno non tantum conatu, sed & temporis & argenti & operæ dispendio, Ordines Reip. longè dislitos, & suis rebus intentos, convocemus, & suavem eorum, quietem ac industriam alibi se exerentem turbemus, ut actum agamus, conventibus solemnibus, sicut nuper in Polonia nostra bis (& mense quidem Decemb. & Januarij lucente Cometâ) factum est, irritò eventu solutis? Quanquam quid & leges aranearum telis similes (sicut olim Anacharsis Scythæ, Cimmerias tenebras Philosophicâ illustrans, sapientissimo alioquin Atheniensium Legislatore Poloni, suffragante posthac eventu, dixit) texere juvat, nisi eas usu comprobemus confirmemusquè?

Quid leges sine moribus

Vanæ proficiunt? Horat. l. 3. Od. 24.

Cometa non
despiciendus,
ut admonitor
officii.

Imperat aliis
dignè qui
prius sibi.
Concordiâ res
parvæ cres-
cunt, discor-
diâ maximè
dilabuntur.
Principes
domi & foris
maximè decet
concordiâ.

inquit Horatius: & Publius Syrus. *Ibi potest valere populus ubi valent leges.* Bene proinde res se habet, quod Cometas aliaquè signa non solum non despiciatis, sed ita suspicatis, ut per hæc ad promovenda consilia & ritè tractandam Remp. excitemini. Quibus verò magis in hoc & omni laudis genere reliquis omnibus ut præeant, ac veluti illustres exemplorum faces ad virtutem præferant convenit, quàm viris Principibus (ut & qui vices eorum gerunt) qui nonnisi tunc laudabiliter aliis cum sibi ipsis prius imperant? Quos item magis etiam

- - - parvis dives concordia rebus

firmissimum illud Reip. fulcrum, & immobilis tranquillitatis communis columna, decet, quam eos qui reliquis cum imperio præsumunt, & quorum maximè interest, ut subjecti concordia vinculo juncti, & omni potestate ad unum relatâ, nil nisi obsequii gloriam quærant, nec unquam discordiâ cariorem concordiam reddant? Itaque & Vos in illo Augusto Principum Senatu felicissimè optimis legibus electionem & capitulationem illam Vestram adstringetis, ubi prius ipsi met vos concorditer, imò, ut cum Cicerone loquar, concordissimè, unoquè animo ad præscriptum antiquarum legum composueritis. Hac certè non aliâ aliâ quâ viâ poteritis illam quietis & utilitatis publicæ

- - - optatam cursu contingere metam

Concordia
Reipublice
tempore du-
bio maximè
necessaria.

Iniquitas
dolosa peribit.

Documenta
documenta.
Παθήματα
μαθήματα.
Spes bona ex
virtute profi-
ciscitur.

Sapiens ex
alieno malo
emendat
suum.
Vita beatæ
in virtute &
spe consistit.

& ut membra unius corporis, Sacri scilicet Imperii Romani, in capite Augustissimo ac mutuò junctâ, omnibus exteris machinationibus eò facilius & fortius resistere. Prudentissimè vero Illustrissima Dominatio Vestra judicat hoc maximè necessarium esse hōc dubio tempore, obortis discordiarum scintillis, imò & bellorum flammis in medio mari concipientibus, grande & periculosum orbi Christiano incendium minitantibus. Quas meritò extinguere ac veluti aborbere deberet majus hocce Cometæ lumen, quod ipsum etiam à majori sæpè aborbetur, ita ut sine cauda vel juba appareat. Cæterum iniquitas omnis pietati inimica, licet nomen Christianorum, imo & speciem pietatis præferat, & cacozele ardeat, ignibus extinguet ipsa sese suis, vel certè æterno illo delebitur igni. Illud autem Illustrissimæ D. Vestræ votum quomodo non obviis amplectar ulnis & exosculer quod fert, ut tandem omnes malis nostris edocti sapiamus, & meliora agendo meliorem quoquè sortem opperiamur? Illud enim magnam prudentiæ & felicitis (secundariò tamen, nam primariò ille

Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit

ut Decima Musa Plautus ait) experientiæ partem, hoc totam vitæ beatæ rationem complexum est. Hic meritò Illustrissima D. Vestra exemplum nostræ Poloniæ attulit, quia tritum est usu proverbium *Polonos post damnum sapere,* quasi,

quasi, novi Phryges & piscatores plagis emendandi essemus. Sed aliud, idque deterius veritus est Joannes Cochanovius, Homerus ille Sarmaticus

- - - à quo ceu fonte perenni
Vatum Castaliis ora rigantur aquis

quod ita ex eo noster Horatius Sarbierius, qui duos regnum Lyricum ferre exemplo suo docuit, effert;

Me prisca lactat fabula; crescere
Per ipsa Lechum damna; sed heu! recens
Ne me refellat fama, Lechum
Damna suis cumulare damnis.

Lyric. l. 4.

Necdum enim populares mei, licet violatâ religionis libertate, de illa quoque electionis, & sic de integra libertate periclitentur, sapere tot malis, quæ iniquitatem antiquis legibus adversantem sequuntur, edocti volunt. Scribitur tamen eos apparitionibus illis Cometarum perculos, ideoque publicis jejuniis & precibus certos festos & ab omni opere cessantes dies indictos esse. Sed ad propitiandum Deum illud ante omnia agendum est, ut * festa & Sabbatismos agamus à malis operibus, utque ociosi ab iisdem simus, & nihil agamus illorum quorum opus est vitium, nec non vitiis abstineamus, à malitia jejunemus, rerumque alienarum cupiditatem cohibeamus, sicut passim Gregorius Nyssenus, Pater ille Patrum Græcis dictus, docet. Tum illud hîc quoque adfit necesse est, ut justitia & æquitas in tot nobilissimis familiis religionis causâ communi patriâ, in qua omnes nos pares esse avita Reipublicæ constitutio voluit pulsas, violata, & veluti cum illis in exsilium missâ postliminio revocetur, & parentum foedus toties de libertate religionis servanda ex æquo ineuntium institutum, sine ullius noxa conservetur. Ideo, ut alias legum & justitiæ corruptelas præteream, non mirum est allisam ad hos scopulos Reipublicæ navim, variis externorum & domesticorum motuum agitari ventis, & cum procellis ad naufragii periculum luctari. Imò verò & mihi ex officio debitæ in patriam pietatis, & cuique justitiæ bonique publici studio, dum tenebricosæ procellæ illi incumbunt mari, faces ardentium admonitionum; facibus Cometarum prospecta & adversa orbi illaturis prælucentibus inferendæ sunt, & Respublica in extremum coniecta discrimen illis Horatianis compellanda verbis

O navis referent in mare te novi
Fluctus. O quid agis? fortiter occupa
Portum.

Od. l. 1. Od. 14.

Conventus ille Lithuanicus, avito instituto multis aviti moris retinentioribus videtur esse contrarius, & ad avellendam à corpore Reipublicæ amplissimam provinciarum aptus. Quo successu & eventu instituetur, mox visuri sumus. Certè multi jam cum in dubio ponunt. Apparet verò & hîc Illustrissimæ D. Vestræ eximia in gentem nostram benevolentia, dum ei meliora precatur & auguratur. Utinam Respublica nostra, fortissimum Reipublicæ Christianæ propugnaculum, divinam providentiam & tutelam restitutâ justitiâ recuperet, inque ea tuta & illæsa permaneat! Cæterum quod Illustrissima D. Vestra hæc singularia optimi genii & ingenii sui specimina mecum communicare, eâ scilicet fini, ut opus meum illustrent, voluerit, est de quo eidem ingentes agam gratias. Cui pariter fausta quæque apprecor

Eidem Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ

Libertate religionis violatâ libertas Polona periclitatur.

Jejunare à vitiis & festis agere occiando ab iisdem optimum jejunium & festum.

* Festa optimè agitantur agenda quod rectum est.

N. 30.
ad 27.

Ratisbonâ Hamburgum die 11. Maji 1665.

*Leſtio vete-
rum aucto-
rum jucunda.*

*Cometa non
terrent pro-
bos.*

*Mortis con-
ſentum ſpes
vitæ melioris
ingenerat.*

*Divina vo-
luntas ubique
ſpectanda &
ſeſtanda eſt.*

*Grotium
magni facit
Rautenſtei-
nius.*

*Ocaſio nulla
commendan-
da virtutis
eſt negligen-
da.*

V Ideo G. V. continuò & nocturnâ diurnaquè, quod ajunt, manu verſare Horatium, Senecam, Plutarchum, alioſquè prudentiæ & Philoſophiæ humanæ Magiſtros, cumquè iis aſſiduè verſari, ita ut cum Tuas ad me literas le- go, cum iſdem illis me confabulari, inque vetus Latium delatum eſſe exiſtimem. Mihi à negotiis aliis tantum otii non eſt, ut cum mortuis converſari, & veteres amores repetere poſſim. Ideòquè eò libentiùs ejuſmodi flores gratum, non tantum politioris eruditionis, ſed & virtutis odorem, mox ſparſuros in gratiſſimis Tuis relegere ſoleo. Quod tamen iſdem non ſemper ut vellem equidem, pari ratione reſpondere valeam, id ſolita Tua humanitas, ut ſpero, benignè excuſabit. Qui ſi videres, me & morbis obnoxium, & uſu ferè dextræ, ſaltem pro literis exarandis deſtitutum, laboribus autem publicis privatiſquè præ multis aliis tantum non obrutum, mirareris forſitan, me inſuper tot literis per tot Europæ partes ſcribendis dictandiſvè, ſufficere poſſe. Id quod à me non dicitur jaſtantia cauſa, ſed ſaltem excuſationis, quòd diligentia Tuæ in ſcribendo paria facere nequeam. Cometarum radiis me neutiquam terreri, nec ipſius orbis lapſu, jam ſæpiùs teſtatus fui: Domino Deo meo vivo, moriorque, ſtationem libenter mutaturus, cum ille, tanquam ſupremus Imperator, jufferit: id eſt miſeram & laborioſam comutaturus cum beata, & ſinè fine tranquilla. Cujus contemplatione olim accenſus magnus ille, & notus Sanctus Domini, ſuum EVOLEMUS HINC; toties ingeminavit. Quod verò Tu Tuum in me affectum tantoperè exprimis, ut nec ſine me Te vivere velle aſſeras, id ſanè reciproco pariquè affectu rependo, quatenus id cum divina voluntate congruit, quæ nobis ſuprema lex eſſe debet. Lipſium ab adoleſcentia æſtimavi, præter ſummam ſtyli elegantiam, & qualis omnino convenit hominibus in luce & Republica verſaturis, omnigena virtutis & bonæ mentis documenta ita inculcantem & quaſi inſtillantem, ut neſcio quâ arcanâ ſympathiâ in animos meliori luto formatos, aut, ut magis Chriſtianè loquar, divini ſpiritus radiis illuſtratos influant. Lipſius certè, Barclajus & Grotius aſſidui mihi, & quaſi contubernales eſſe ſolebant ex Novitiis, cum libros tractare literaſque mihi dabatur. Nunc quoque ad Senaturn Aulasque tranſlatus, ſentio quàm mihi talium notitia & contubernium proficuum ſit ac ſalubre. Licet ultro fatear, multa etiam alia requiri in homine ad hoc vitæ genus deſtinato, quàm literas librosque. Sed quid agimus? De his & illis, ut in familiari colloquio (quod ſit per literas quoquè, ut fidæ mentium amicarum internuncias) fieri ſolet, confabulamur, & mutuò nobis materiam dicendi de rebus, ad virtutis ſtudium & bonum publicum pertinentibus, ſuppeditamus. Quid non præſtat laudabile bona ocaſio? qualis hîc argumentum de Cometa voluntatis divinæ luculento, quamvis muto prænuncio. Benè valeat, mequè perpetuò cenſeat

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.

N. 31. ad
30.

Hamburgo Ratisbonam die 20. Maji 1665.

*Legendum
& excerptum
futuro
uſui.*

N On nego me operis mei ocaſione repetere ea, quæ aliquando in Horatio Seneca, Plutarcho, aliisquè prudentiæ Magiſtris didici, legi vel ex iis excerptſi, & iis uti libenter & ſtudiò, dum ad Illuſtriſſimam D. Veſtram ſcribo. Tum quia inſtitutum meum hoc publici boni ſtudio ſeſe commendaturum ſpero; tum quia Illuſtriſſimam D. Veſtram talibus delectari ſcio. Quam amore horum aliorumquè non tantum Philoſophiæ Practicæ doctorum, ſed & in omni-
literarum

literarum humaniorum genere præcellentium auctorum ardere, neque in eo refrixisse, firmiter credo. Ideo tanto animi vigori parem corporis ex animo precor. Flores me ex his aliisque scriptoribus excerpere selectos, & in unum conferre, non sine aliqua laboris acerbitate, quam boni publici studium semper edulcat, citrà jactantiam dicere possum. Imitor illum qui de se ipso dixit:

*Laboris ac
maritudinem
boni publici
studium dul-
cem reddit.*

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant.
Omnia nos itidem decerpimus aurea dicta.

Hos felicissimorum ingeniorum flores gratum odorem, postquam in medium prolati fuerint, emunctæ naris & virtutis studium redolentibus hominibus sparfuros, tanto magis mihi polliceor, quanto magis hosce Illustrissimæ D. Vestræ acuto mentis odoratui placere pervideo. In qua, ut vivo laudum exemplari, lego rapi ad similitudinem suorum excellentem quamque naturam, & amorem optimè conciliari morum studiorumque æqualitate. Me quod attinet, vidit nuper Illustrissima D. Vestra ex Bartholinianis, Bullialdianis & Heinisianis methodum operis mei eis non displicere, nisi quod omnia ipsis exhibere non potuerim. Idem in Hevelianis literis, quarum capita quædam exscribo, & simul meum ad eas responsum adjungo, nunc videbit. Quidni ergo vobis tantis auctoribus me præbeam facilem, qui recordor Antalcidem sibi & Musis cecinisse, & Horatium dicere non dubitasse:

*Natura rap-
tae similitudo
morum in
concilianda
amicitia effi-
cax.*

- - - Satis est equitem mihi plaudere: ut audax
Contemptis aliis explosa Arbuscula dixit.

*Laudatorum
testimonia
sufficiunt. Vi-
ro probo.*

Men' moveat cimex Pantilius? aut crucier, quod
Vellicet absentem Demetrius? aut quod ineptus

Fannius Hermogenis lædat conviva Tigelli,

Plotius & Varius, Mæcenas Virgiliusque,

Valgius & probet hæc Octavius optimus, atque

Fuscus: & hæc utinam Viscorum laudet uterque

Ambitione relegata te dicere possum

Pollio, te Messalla, tuo cum fratre simulque

Vos Bibuli & Servi: simul his Te candide Furni:

Complures alios, doctos ego quos & amicos

Prudens praterco: quibus hæc, sint qualiacunque,

Arridere velim: doliturus si placeant spe

Deterius nostra. Demetri teque Tigelli

Discipularum inter jubeo plorare cathedras.

I puer, atque meo citus hæc subscribe libello.

*Placere lau-
datis laudo
dignum est.*

*Egregiis pla-
cuisse Viris
non postrema
laus est.*

*Imperiti &
iniqui rerum
æstimatores
pro nihilo du-
cendi.*

Reipsa nunc quoque testor imprimis mihi grata carmina Flacci, ut Sarbievius nostras, alter Flaccus, alicubi canit, placere, dum tot nunc exscribo. Sed quid ni ei, cui hæc placent, & cujus dives ingenii vena Poëticos campos feliciter irrigare solet, & cui non tantum amœnis urbibus & luce publica sed &

- - - annuerunt gaudentes rure Camœnæ?

Quàm verò mihi jucundum fuit in epistola Illustrissimæ D. Vestræ non tantum proluxi & candore nitentis in me affectus, sed & constantis patientiæ & modestæ pietatis expressissima legere vestigia! Outinam illud *Θύμω ἀνὰ βλάψιν* (anime furens) averfis à vanitate seculi hujus oculis, semper cogitemus! Quod qui facit, in occursum Christi Servatoris paratus est. Imò vero ad illum proferat, adamato illustrissimo illo ejus adventu, gloriam Patris & Filii hominis & sanctorum Angelorum piis, quos & Cometæ & cuncta cælestia monita ad virtutem permovent, latissimam, impiis, qui illa spernunt, tristissimam laturo. Huic illud **Evolemus* tum &, *cupio dissolvi, & esse cum Christo* dicere licet.

*Rautensteinii
virtutes com-
mendantur.*

*Cælestia cer-
ne & cura.
Terrena de-
spice, calca.*

** Pius sem-
per ad mori-
endum para-
tus, ut ad
christum
transseat.*

Divina vo-
luntas ubique
spectanda &
sestanda.
Grotius com-
mendatur.

licet. O beatum & terquè quaterquè beatum, qui voluntati divinæ, infallibilis regulæ, per omnia adhærēt! Sed venio ad alia. Quanti & ego Lipsium faciam, jam antè indicavi. Verbo: Hic est Seneca Belgicus, uti Grotius, vivum & pium Delphicum oraculum, Barclajus is

Romam Romano qui docet ore loqui

Jesum Syra-
cides com-
mendatur.
Scriptura
Sacra com-
mendatur.

Occasio nulla
virtutis com-
mendande
negligenda.

Occasio com-
moda ample-
ctenda, re-
tenda, fruenda.

De horum trium-Virorum Reipublicæ literariæ familiaritate Illustrissimæ D. Vestræ plurimum gratulor: Eidemque lagior plura requiri in homine Rempublicam tractante & consilia Aulica temperante, quàm umbratilem sive Scholasticam illam eruditionem, quæ ut Magistralis in nonnullis Principibus notata est. Fecit id Lipsius ille in Notis ad 10. caput. 1. Politicorum, adductis Juliani Apostatæ, sed & Hadriani, tum verò & Michaëlis Ducæ filii, Imperatoris Constantinopolitani exemplis, licet alioqui Philosophica studia cum modo habita, & ad virtutem directa, prudenter commendet. Cum primis verò Plutarchum illum toties à me laudatum & laudandum quoties occasio datur, cujus scriptionem omnem cum prudentia & virtutem inferere meritò censet, & aliquot Senecæ libros, tum verò Jesum Syracidem, sed & integrum Sacrum Codicem, non tantum pietatis salutiferæ, sed & prudentiæ civilis canonem. Sed cur ego hæc ex Lipsio coram Illustrissima D. Vestra commemorem, quæ hæc non tantum à teneris ex Lipsio hausit, sed & illustri exemplo docet? Quâ de causa plurimum gaudeo obtigisse mihi hanc felicitatem, ut aliàs tot epistolas familiares scribendi, ita has occasione Cometæ paulum elaborandi & bona fruge implendi, quò in lucem prolata, Philosophiæ & virtutis sementem ubique spargant. Fateor eruditam Illustrissimæ D. Vestræ probitatem Inculentam mihi de his publicè, volente Deo, pro futuris fermocinandi præbere occasionem. De qua mihi gratulor, eamque amabam manibus amplector. Alioquin bona quoque occasio tam facilè omittitur amittiturque, quàm ægrè offertur. Quod utinam non crebra confirmaret experientia, plerisque doctrinæ virtutisque consequendæ ac rei feliciter gerendæ oportunitatem negligentibus. Valeat benè, diu feliciterque Illustrissima D. Vestra cum dilectissimis suis, & favere ne desistat ei quem novit esse integrâ fide

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & obsequio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 31.

Ratisbonâ Hamburgum die 14. Maji 1665.

TAbellarius, qui nudiustertius ad nos venit, nihil mihi literarum à Generositate Vestra attulit. Ita me cras geminas ejusdem accepturum esse spero, ut & meas omnes rectè ad eam perlatas esse, quarum proximæ continebant in se fasciculum P. Curtii, qui egregia quædam, ut video, ad opus vestrum exornandum conferet. In quo velim diligenter Generositas Vestra pergat, mihi que fa-
veat, qui maneo æternum

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 32. ad

Hamburgo Ratisbonam die 23. Maji 1665.

31.

Dies agitur tertius ex quo brevem epistolam Illustrissimæ D. Vestræ gratam tamen accepi: quæ, quòd tunc meæ literæ non erant, quod miror, perlatæ,

latæ, nihil de argumento nostro Comético continebat. Sed pensabit id abundè, ut spero, hæc, quam hodierno vespere ferò, vel crastina luce præstolor, desiderata epistola. Interim gratias ago de Curtiano responso, quod cum ob adjuncta, quæ Vir ille Reverendus pro sua humanitate ad me misit, observata scilicet Romæ & Ingolstadii, gratissimum sit, tum verò etiam propter doctam breviter gratum est. Multa enim paucis more suo complectitur. Nec ego contemno genium illius hominis, pleno cursu ad laudem contendentis, sed nec illius

Contemnen-
dur nemo.
Brevitas
docta & succi
plena non
culpanda.

- - - raro & perpauca loquentis,

dummodo ingeniosa illa & succi plena brevitæ, qualis illa Curtiana est, sitim lectoris restinguat, & hanc obscuritate non acuat. Non enim amo, quod fateor ingenuè, orationem, tanto minus epistolam, quæ familiari sermone vel ex integro, vel potiore saltem parte constet oportet, quæ Commentario opus habet. Nec tamen carpo etiam, quæ non capio. Hostimenti loco utriquè vestrûm mitto, quæ nuper à Clarissimo Hevelio & R. Ricciolo nudius-tertius, hodie verò à Nobilissimo Heinsio accepi. Quanto studio & animi conatu urgeat iste editionem Operis mei, quantavè de eo spes sibi & aliis fecerit, ipse eloquatur. Sed & Hevelius aliquid in hanc rem dicet. Ita mihi ad metam properandum est, propitio Deo, ne vestrûm trium, nec non Bullialdi, tum & aliorum Amicorum vota morer. Bene valeat Illustrissima D. Vestra, & faveat mihi qui sum

Oratio faci-
lis placet.

Epistola fa-
cilis sit.

Illustrissimæ D. Vestrae

Omni cultu & studio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 18. Maji 1665.

N. 32. ad
28.

Pergere Generosam D. Vestram diligenter in instituto de Cometis opere, multum gratulor. Hujus editio si adhuc aliquantisper retardatur, fortè & plura de iis judicia aliosquè effectus videbimus, quæ hætenus expectantur. Quam ad rem omnia magnis æmulationum, imò ambitionis & avaritiæ conatibus disposita esse videntur, ut non immeritò universalis mutatio rerum sit metuenda, quæ quidem tam afflictis Christianorum rebus valdè esset metuenda, ne scilicet res fessas & discordiâ debilitatas, nobis vel non animadvertentibus, vel etiam invitæ ad ruinam perduceret. Sed satis malorum hætenus vidimus & perpeffimus. Tempus foret bona & læta videre inquè iis gaudere. Quicquid porrò evenierit, patientèr & fortiter ferendum est. Curtiana omnia de Cometis ad G. Vestram jam delata eidemquè grata fuisse spero. Vir enim est doctus & talium peritus. Plura nunc scribere non licet occupato, materiâ & usu dextræ destituito, quod vel ipsa scriptio incompta indicat. Maneo autem constanter

Æqua mens
in rebus ad-
versis ser-
vanda.

G. D. Vestrae.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 27. Maji 1665.

N. 33. ad
32.

Editio operis mei moram aliquantam patiatur necesse est, usquedum scilicet responsa necessaria obtineam, & cuncta in numeros redigam. Interim dubitandum non est multa de Cometis nuper visis judicia, & longè plura mala bonaquè eos secutura. Ego enim pro hac mixtura sto, quam in rebus omnibus video.

Cometas
plura mala
quàm bona
ferè sequun-
tur.

deo. Juvat me hîc non parum Observatoris Ingolstadtienſis ſententia, meæ conſona, quamvis plura mala Cometas ſequi ſolita fuiſſe dicat, de quo pertinaciter contendere nolim cum quopiam, præſertim cum ad probandam meam theſin ſufficiat, multa bona Cometarum apparitionem ſemper excepiffè. Multùm itaque de hoc munere aliisquè P. Curtio debeo, cui reſponſum tantùm non perfectum, multis intervenientibus negotiis hodie impeditus, mittere non poſſum, proximè id Deo volente facturus. Jam ante cognovi virum eſſe, ut aliàs, ita & in Mathematicis eruditum. Scriptio Illuſtriſſimæ D. Veſtræ, licet brevis & incompta, foris quidem, mihi tamen grata eſt, imò tantò gravior, quantò difficiliſior. Qua in re ſingularis benevolentia illuſtriſſimè elucet in me qui ſum quoad vivo

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni cultu, ſtudio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 33. ad
29.

Ratiſbonâ Hamburgum die 21. Maji 1665.

Scriptori
probatſi Au-
thoritibus ſtan-
dum.

Modèſta ſit
parrheſia.
Reprehen-
dere quàm
imitari faci-
lius.

Fama ſæpè
mendax.

Reformatio
Eccleſiæ à
multis expe-
ctata.

Lubomirſcia-
num negoti-
um Reipubli-
cæ Polonæ
mutationem
allaturum
putatur.

C Aput illud operis Cometicæ, quod parat G. V. perlegi, & ſatis benè ſe habere mihi videntur principia, multaque depromi ex omnivaria litteratura, quæ omnis generis eruditis non placere non poſſunt. Mihi quidem perplacet, quòd cuncta G. V. quæ viderim, authoritate juſta nitantur, quod cum ſemper, tum verò præſertim in tali opere, quod ætatem ferre debet, fieri par & neceſſum eſt. Ideo nil niſi probatum & authoritate, præſertim antiquitatis, ſubnixum in eo poni velim. In nupera G. V. epiſtola, die 6. hujus ſcripta, ut & aliàs poſita, quæ contra aliquot Pontificum vitia dicuntur, tum quia ab ipsis etiam Pontificibus prolata, tum quia nemo ſanus neget, etiam hos, ut homines in moribus & vita labi & errare poſſe, non improbo. Licet in iſdem, ut & aliis eminentioris gradus mortalibus carpendis, ac cenſuræ ſubjiciendis, reliquo hominum, præſertim privatorum generi, modèſtè & debito cum reſpectu procedendum cenſeam. Neque enim difficile eſt Satyram ſcribere, & obvia quæque fugillare: uti non facilè meliora quæque imitari, aut eadem, quæ in aliis improbamus, evitare. De libidinibus Cardinalis illius, cujus ſacram purpuram apud vos & ali- bi terrarum foediſſimâ maculâ adſperſit fama Romana

Tàm ficti pravique tenax quàm nuncia veri, nondum quidquam inaudiveram, ſcioque, Romæ præſertim, non deeſſe ingenia prava, quæ etiam bonis ſubinde Viris ea affingunt crimina, aut Paſquinis ſuis affigunt, de quibus ne quidem cogitant. Omnes verò in Eccleſia & in Clero præſertim, defectus emendari & in melius reformari, jam dudum, uti & nunc, optimorum quorumque votum eſt. Quid autem de reformatione aliquorum, qui ſe eadem jaçant, cenſendum ſit, res ipſa loquitur. Sed de his hætenus pro amicitia jure P. Curtii reſponſum, cum aliis rectè perlatum ad Generoſitatem Veſtram ſpero. Clariſſimi Bullialdi noſtri literas, ipsis Kalendis Majis ſcriptas, ecce remitto: doctas certè, prudentes & amicas. Multa equidem in illo viro amo, & vellem illum nobis viciniorem. In rebus Mathematicis, ac proinde & in hoc de Cometa argumento, judicium ejus magni omninò faciendum eſt. Res Poloniæ veſtræ nondum certum & explicatum judicium de eventu pronunciare permittunt. Ego tamen cenſeo, ſi Dominus Lubomirſcius compositionem faciat, id aliam præſentibus in Polonia rebus faciem inducturum. Proximè plura. Interea Generoſitas Veſtra benè valeat cum ſuis, meque cenſeat eſſe & fore conſtantèr

G. D. Veſtræ

Paratiſſimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.
Hamburgo

Hamburgo Ratisbonam die 30. Maji Greg. 1665.

N. 24 ad 33.

O Peris mei caput Illustrissimæ D. Vestræ non displicuisse, libenter intellexi. Caput, à quo capiunt sensus & nervi initium, & in quo regiam ratio, totius corporis rectrix & domina, posuit, quantum situ & præstantiâ omnia corporis membra superet, res ipsa, me tacente, loquitur. Itaque ut se caput operis quàm maximè commendat, caput rei & votorum est, cum in eo artificis caput & existimatio agatur. Dum autem Illustrissima D. Vestra censet in illo capite posita, aliàquè ab se visa non tantum politioris literaturæ amorem indicare, sed & justâ niti autoritate, simulquè ut ei firmo pede insistam, eâque præsertim antiquitatis, illius scilicet canæ, subnixa in opere meo ponam, monet, aurem mihi vellicat, ut illi justæ & pes & caput uni reddatur formæ, (quod & Horatius alibi cubi monet) tùm ut magis magisque mecum rationes ineam, quàm tantum Illustrissimæ D. Vestræ studium, nisi pari mensurâ pensare, saltem debito grati animi cultu prosequi possim. Enimverò

Caput summum & præcipuum corporis humani membrum.
Ratio corporis rectrix.

Quis desiderio (cultûs & studiorum) sit pudor aut modus
Tam cari capitis?

quod mihi & Reipublicæ, tam literariæ quàm Christianæ, diu valetudinis & rerum omnium prosperitate florentissimum conservet Universi caput, oro! Si quid autem de me tam amico & dilecto capiti promittere possum, dabo operam, ut in hoc opere à capite ad calcem nonnisi legitima, honesta, utilia, & stabili idoneorum scriptorum, præcipuè veterum, auctoritati omni ex parte subnixus, non subnixo tamen, ac potius modesto animo, adferam, & fidam industriam ubique probem, non in principio solum. Quod cum omni in re grave esse perpetua doceat experientia, ita ut jam olim Horatius dicere & monere non dubitaverit,

Industria in opere perficendo sit indefessa.
Principium omni in re est grave.

Dimidium facti, qui benè cæpit, habet. Sapere aude.

Incipe:

Ep. l. i. ep. 2.

non immeritò ad finem operi imponendum permoveor, dum principium ejus satis benè se habere judicio Illustrissimæ D. Vestræ certus sum. Quod autem aliquoties, amicitia, sed & ingenuæ libertatis jure usus, vitia nonnullorum Pontificum, ut & aliorum hominum, notâ reprehensionis debitæ signârim, feci occasione non tantum Cometarum, quos nuper vidimus, & in quibus omnes officia nostra pervidere necesse habemus, sed & vulgantis tunc nefandas illas libidines non tantum Profani, sed & Sacri Principis famæ. Summoperè enim dolendum est, si & Sacram purpuram infandum illud pœderastiæ scelus (quod nonnemo, in numerum posthac relatus Antistitum, sibi & aliis, ac publico quidem scripto, permisit) labe indelebili etiamnum aspergit. O turpitudinem, ipsâ turpitudine deteriore, & in ipsam naturam sævientem! Rubore maximo hîc suffundatur purpura, palleatquè simul divinæ vindictæ horrore, si conscia est facti, aut certè fama, sæpè ut candore commendata, ita & rubore suffusa, si temerario ausu, & quidem Romæ, loco tam celebri & conspicuo, accendit

Fama sæpè mendax.

- - - sacro delendos igne Gomorrhæ
Et Sodomæ similes. Pudeat meminisse pudenda,
Forsitan & noceat.

Nos rectè sub dio nunc agentes, & cælestia signa facesquè Cometarum piâ corporis animiquè oculorum industriâ contemplantes, illæ nefariarum libidinum faces ad Tyberim accensæ, non tantum in aspectum, sed in stuporem ac indignatio-

Vitia arguenda, excutienda, eradicanda ex officio Viri boni.

gnationem justam rapuerunt. Quis verò vel invitùs ad illud veluti commune incendium extinguendum frigidà debitæ, ejusque modestæ monitionis illuc non rapiatur? Imo quis gloriæ Conditoris & Servatoris & salutis proximi, ac officii in utramquè, sed & in publicam existimationem utilitatemquè memor, non promptus illuc deferatur, ac potius veluti subnixus alis se inferat, funestisque ignibus opprimendis advolet? Videt autem Illustrissima D. Vestra quàm debitam in eo officii genere adhibuerim modestiam. Nam & nominibus illorum Virorum Principum, quibus

Minimùm decet libère, quia nimium licet,

ideoquè & existimationi peperci, & omni verborum contumelià, quæ fugilantibus & cavillantibus, improbo hominum generi, familiaris est, abstinui. Sed nec Satyram scribere propriè institui. Quanquam hæc tam sunt foeda, atrocìa, horrenda, deterrima teterrimaquè, ut

Urgerent Satyram describere vel Cluvienum,

Loquacitas
noxia.
Taciturni-
tas utilis.

Silentium
intempesti-
vum noxium.

& vel Lydii Principis naturæ iniquioris vinculis adstrictam linguam, in inexspectatam laxarent facundiam. Novi loquacitatem mala, taciturnitatem bona multa, docente prisco Catone, Simonide, Plutarcho, aliisque Sapientiæ magistris, ferre. Sed novi sæpè quoquè intempestivum silentium, præsertim in paranda virtute & utilitate publica, esse noxium, & crudelem esse misericordiam, quæ ex instituto, γυμνῇ κεφαλῇ (nudo capite sive remoto omni pudoris tegmine) & præfractè peccantibus parcat. *Omnia suum habere tempus* tam sapienter quàm quod sapientissimè dixit Salomon, ab ipso Deo sapientià incomparabili ditatus.

*Ino Euripidea liberè sese pradicans, ait se scire
Tacerequè in loco, & cum tutum est, eloqui.*

Regia insti-
tutio est di-
scere primum
tacere, deinde
loqui.

Qui enim generosè, & re vera regio more instituantur, primum tacere, deinde loqui discunt, docente Plutarcho libello de garrulitate. Sed & ille, quisquis est, nec ineptè, nec falsò pronunciavit:

Lingua nil
melius & nil
deterius.

Nobile lingua bonum, si fari in tempore novit,
Nobile lingua malum, si fari in tempore nescit.

Silentii bona
sunt multa.

Verum est quod Plutarchus docet libello illo de garrulitate, silentium esse tutum & utile, & lib. de utilit. ex inimic. capienda, *ubiquè esse impune, nequè tantum, quod ait Hippocrates, contrà sitim valere.* Sed hoc locum non habet, ubi officii ratio non tantum loquendi, sed & monendi, arguendi & objurgandi necessitatem imponit. Itaque sicut illud: *Tacere quisquis nescit, hic nescit loqui,* ita & hoc, *Tacere idem nescit, qui nescit loqui,* pro diversa rei, loci, temporis & personæ ratione veritati congruit. Hoc tacere nequeo, raram in terris avem esse verbi divini Præconem, qui Principi Viro, intra debitæ ut modestiæ, ita & fortitudinis cancellos veritatem dicere novit. His adulatio, illis avaritia os claudit: plerisque summæ illius fortunæ reverentia & metus poenæ, mutos facit canes, ut divinum oraculum ait. Sed nequè capitis metus excusabit eos olim, ubi rationem reddituri sunt de illis, quos ad cælum ducendos susceperunt.

Muti canes
sunt Pastores
populi Dei, de
tot & tantis
vitiis tace-
tes.

Veritas non
reticenda.
Vitia ad pe-
riculum, imò
& cum im-
pendio vitæ
arguenda.

Summum etenim scelus est vitam præponere verò.

Cur autem nunc taceant, dum pro illis ipse Deus Cometæ, velut potentes Præcones, in cælo sistit. Quæ ratio ita mihi videtur valida, ut me tueri fatis possit contrà omnes, quibus parrhesia mea, illa tamen cum modesta veritate juncta, displiceat, & reprehensione digna videatur. Cæterum libentissimè largior Illustrissimæ D. Vestræ nobis optima quæquè imitanda, & ut cuncta mala, ita præcipuè in aliis notata, omni

omni nisu esse vitanda. Sat benè scio optimorum quorumque Catholico-Romanorum vota & studia ac conatus pro Ecclesia reformanda fuisse. Quos Illustrissimam D. Vestram cum laude sequi, semper vidi. Opus autem & nostra Polonia habet reformatione, siue antiquæ formæ libertatisque æquæ & stabilis restitutione. Citrà quam quàm atrocia ibi gerantur, & longè atrociora metuantur, non sine summo animi dolore videmus. Sed ego bonâ fide manco

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 25. Maji 1665.

Clarissimos Heinios Patrem & Filium semper colui, & præstantissima scripta illorum plurima legi, in Bibliotheca mea adhuc asservata. Methodus illa, quâ G. Vestra uti constituit in publicandis Communicationibus variis mihi non displicet, ostensura utique ipsius cum diversis Viris eruditis amicitiam & literarum commercium, & tot nomina æternitati consecrata. In quibus quod & meum reponere voluit, suumquè mihi affectum etiam in hoc testari, debitas Eidem gratias ago. Quod & R. P. Curtium suo tempore facturum non dubito. Caterum adjungo quæ nunc ad manum, & interea nonnihil etiam de Cometis (quæ Viennâ nuper horribilia accepi) qualem in domo mea suburbana adhuc antè paucos dies 22. hujus circâ undecimam noctis iterum vidi, proculdubio ab aliis majori scientiâ Astronomicâ & instrumentis necessariis instructis accuratius observatum. Novit Deus quid tot portenta augurentur. Ejus nos voluntati subjiciamus, certi si nos benè agimus, præter ipsam nihil nobis mali contingere posse. Eidem nos diligenter commendo manequè constanter.

Pietas semper tuta,

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Viennâ die 3. Maji 1665.

Hoc anno quando Sol in Zodiaco signum Cancri ingreditur, & conjunctio Planetarum fiet in Domo Draconis, admirabiles, horrendi, inauditi hætenus, & nunquam visi effectus exorientur: tùm enim ex hydiæ terribiles (ventus nimirum cum imbris nubes perfringentes) aquarum inundationes tantæ enascentur, ut multæ provinciæ, arces & urbes eâ inundatione aut omninò aut ex parte obruantur. Tunc quoquè porrò horrendi terræ motus & concussiones fient, quibus firmissima plura ædificia, imò oppida, arces & urbes suis excussa fundamentis dejicientur, quando pariter potens quidam Orbis Monarcha vitam finiet. 21. Augusti Sol & Luna sanguineis circulis incingentur, ac ab Oriente in Occidentem usque procedent ex obitu Monarchæ cujusdam, quibus tertia mundi pars atteretur, omnia ubiquè horrore exitiali turbabuntur. Hæc verò singula initium capient in festo Sancti Laurentii: quando verò sint desitura, soli Deo liquet. Hætenus Saxonix Astrologus refert. Electoris porrò Bavari Astrologus refert. Die 15. Maji inusitata gravissimorum bellorum indicia apparebunt. 21. Junii Summus Monarcha vivis excedet. 10. Julii Magnatum aliquis litem suam jam dudum agitatam maximiquè momenti finiet. 28. Julii admiranda prodigia & terræ motus observabuntur. 21. Augusti variis virulenti & contagiosi morbi invalescent. 19. Septembris diversæ Confederationes conflabuntur.

*Prognosticon
Italicum horrendum in
Germania
à quibusdam
Astrologis
approbatum
& à multis
creditum.*

flabuntur. 20. ejusdem tantum sanguinis humani fundetur, quantum à seculo rum memoria nunquam effusum fuit. 20. Novembris multa varia & potentosa in cælo signa apparebunt.

N. 35. ad

Hamburgo Ratisbonam die 3. Junii Gregor. 1665.

34.

Heinsii Ni-
colai laus &
amicitia cum
Auctore.

Astrologicas
prædictiones
Auctor pu-
blica quietis
causâ refellit.

Auctor præ-
loquium ad
Lectores ju-
dicio Rauten-
steinii subji-
cit.

Clarissimo Nicolao Heinsio, amore literatorum cunctorum ob amorem in eos ipsasque literas dignissimo, & digno laudum paternarum successori, Illustrissimam D. Vestram favere libenter intelligo. Nam à XVI. amplius annis amicitiam & initam conservavimus & nunc diligenter colimus. Legi & ego ejus Poëmata, suavia profectò & benè docta. Atque is etiam non parùm opus meum de Cometis (cujus bonam partem nuper in Hollandiam, Amicis id à me ardentè petentibus, misi) fulgore eruditionis & dignitatis suæ illustrabit. Sed quis antè Illustrissimum Rautensteinium? Invitavi ad societatem operis & illum celeberrimum Socium Jesu Schottum, ac spero humanitatem responsi eum mihi non negaturum. Quam in rem exempla Sociorum ejus Riccioli, Kircheri & Curtii adduxi. Ecce verò pro hoc responsum! benè quidem longum, nondum tamen perfectum, quod ad prædictiones Astrologicas ex Cometarum apparitionibus deduci solitas, attinet. Quam materiam ut diligenter pertractem, instituti ratio requirit, sed & publica quies, quam turbant haud leviter severi illi vates, qui nil nisi ferrum & lapides loquuntur. Quo de genere est & ista Viennensis narratio, quam Germanico idiomate compositam, & nonnihil ab hac discrepantem nuper Illustrissimæ D. Vestræ misi. In eadem illa ad R. P. Curtium epistola, ut me gratum exhibeam, de muneris loco missa Theoria & tabula Uranographica Cometæ Ingolstadiensis, exhibeo ipsi comparisonem quandam illarum Ingolstadiensium & Hevelianarum Observationum cum Prodromo præmissarum. Cujus exemplaria utriquè vestrum ab Auctore destinata noto Amico Schumachero tradidi & commendavi, nec dubito eum, quâ est humanitate, & in rebus gerendis dexteritate, rem probè curaturum. Mitto præloquium ad Lectores operi meo præmittendum, & de eo judicium Illustrissimæ D. Vestræ semper & ubiquè æstimandum, exspecto. De Cometa novo, nuper ab Illustrissima D. Vestra viso, nihil aliunde accepi. Invigilavimus jam ei. Sed nubibus cælum erat obductum. Colligendum eum plagâ inter Orientem & Septentrionem mediâ apparere. De quo plura ab Illustrissima D. Vestra exspecto, Eandemquè diu validam virium & omnium prosperorum percupio

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 35. ad
31.

Ratisbonâ Hamburgum 28. Maji 1665.

Rautensteinus
Astrologicas
prædictiones
fidei non com-
modat.

Novorum divinatorum sive Astrologorum prophetias effectuum veritate comprobari, ejusquè fundamento inniti, vel metuendas esse, minimè credo, & scit Generosus D. Vestra quid ego de talibus sentiam, & quomodo me in talibus geram. Video interea res Polonicas magis magisque in-

Regensburg den 28. May 1665.

Als der newer warsager/ oder Astrologorum propheeyung so just zu treffen fundament haben / oder zu fürchten seyn solten / glaube ich nicht / und weiß mein hochgeehrter Herr voran / was ich von dergleichen dingen / und wie ich mich darin halte. Sehe unterdeß / daß die Pöhlische sachen je länger / je mehr involviret, volvi,

volvi, & ita inextricabiles reddi, ut nihil de iis concludi queat. Ego verò sum & maneo constanter

G. D. Vestrae

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

und gleichsamb inextricabel worden / also daß nichts davon zuschliessen. Ich aber beständig bin und verbleibe

Meines Hochgeehrten Herrn Dienstwilligster Diener

Von Rautenstein.

Hamburgo Ratisbonam die 6. Iunii 1665.

N. 36. ad 35.

ET ego in ea sum sententia, Astrologos, illos scilicet qui divinare & hario-
lari præsumunt, suaque oraculorum quorundam vice venditantes, nimium
spei metusve mentibus hominum ingenerant, certo destitui fundamento, & non
parum publicæ quieti officere. Vanitatis eos arguit crebra experientia, ab idio-
tis quoque longo annorum tractu ex ordine rerum & vicissitudinum compara-
ta, quibus cælum sideribus coruscans, & natura rebus ipsis loquens docensque,
vice libri est, sæpè & ipsorum auctorum propria, eaque efficacissima & certissi-
ma experientia, utpote fata sua ignorantium, refutat. Quandoque & vis ter-
rena, major illâ quam isti sideribus & Cometis in homines adscribunt: ut cum
Princeps aliquis, Astrologum mortem sibi prædicentem, vel de sua propria
divinare jussum, refellere volens trucidat. Sed ô sævos & in humanum genus
injurios tyrannos, qui armamenta non argumenta & ad cædem usque nocendi
non docendi artes in disputando adhibent, pretiosi sanguinis humani, illo Filii
Dei pretiosissimo redempti, prodigi!

Idiotis expe-
rientia vice
librorum est.

Princeps te-
merè sangui-
nem huma-
num ne ef-
fundat.

Sanguis hu-
manus pre-
tiosus, Christi
preciosissimo
redemptus, te-
merè non
fundendus.

Dum quæ Andreas Libavius, celeberrimo seculo superiori Philosophus, de Cometa
commentatus est perlegi nuper, observavi quosdam hanc opinionem fovere,
quasi Cometæ calculo Astronomico prædici possint. Libavium verò *vanitatem*
vanitibus illis obijcere, quod sæpius denunciarint Cometæ, qui tamen nulli apparuerint.
Fortè itaque accidisse, ut tanquam melancholici somniantes in verum inciderint, ju-
dicandum esse. Et infra disertè scribit: *Quidam Calendographus extollit alterius*
vaticinium (ut mutuum muli) quia prædixerit aliquando Cometam, fortuito scilicet,
cum milles sit mentitus aliàs. Ubi tamen Libavius omnem difficultatem non ex-
haurire, & alicui dubitationi relinquere locum videtur. Verum-enim-verò, ut
vel æquissimam & modestissimam sententiam hîc feram, judico illa Astrologo-
rum placita & vaticinia esse sæpissimè incerta, quandoque auctoribus & multis
aliis noxia, semper curiosa magis quàm utilia, imò periculosa, & ad ultimum
multa in promptu esse solidiora & magis quàm certa tam utilia, imò scitu nostri
aliorumque respectu necessaria, in quibus satis mens bona exerceri possit. Inter
quæ meritò pono studium pro aliqua Republica constituenda vel restituenda,
ut nunc Polona, quam Illustrissima D. Vestra commemorat, & prudenter ma-
gis magisque difficultatibus involvi inextricabilibus, iisdemque judicia pruden-
tissimorum quorumvis involvere judicat. Næ ego dicere non dubito, divini hu-
manique certus juris: *Justitiam solam hîc Ariadnæ instar fîli esse, & Labyrin-*
theis flexibus plagisque educere posse quamvis Rempublicam. Multò verò ma-
gis adeò liberam, sicut nostra Polona est, æqualitatis legibus Duces, Principes,
Comites Equitesque, sublatâ è medio *prærogativæ omnis & religionis invidiâ,*
connectens, omnemque dignitatem ac honorem solâ Civis Poloni appellatione
describens. Hæc tamen illis quoque debitum cultum non invidet, tantominus
Regis, omnibus quidem benè, at nemini malefacere, & privatim nihil in pu-
blicum decernere, sed cuncta exsequi, verbo, justarum virium validi, Maje-
statem, vel Senatûs auctoritatem, dummodo intrâ legum cancellos se conti-
neat, laceffit. Difficultates illas inexplicabiles ex eo ortas in patria esse dico,
quod

Necessaria
vanis, imò
& utilibus
præferenda.
Publici boni
studium As-
trogicis
præfagis an-
teponendum.
Justitia con-
servat & re-
stituit Respu-
blicas.

quòd avitam libertatem, quibus eam vel maxime tueri conveniebat, imò necessum erat, Equites, præcipuè verò Nuncii Terrestres, (quos Tribunis plebis Romanorum non injuriâ comparavero) reductâ cum Statuto Jagellonio omnibus hæreticis sic dictis pernicioso, iniquitate sacrâ, & illud quasi fatale quoddam Reipublicæ Palladium Æqualitatem Diomedeis & Ulysseis artibus sublegere passi, prodiderint & propè perdiderint. Ex eo namque versâ civitas & Democratiâ in Anarchiam flexâ, Majestas despoticum regimen, Senatoria verò auctoritas, ad pauciores redactam, & immodicam potestatem assumere cœpit, utraque iniquè illius libertatis, quam lex Jagellonia attulit, exemplum prætendens, candemque confusam dedignans, non paucis insuper cupidine auri immensâ, rebus tot bel-lorum iniquitate attritis, irritata, deforme illud & addictum servitium præstantibus. Quæ tamen cuncta non tantum patriis institutis & rationibus Reipub. sed & orbis Christiani bellis vel certe odiis, minimum simultatibus laborantis tranquillitati adverfantur, & patriam omni pietate prosequendam, omni gratiâ, imò spe privant virtutis divinæ. Nam si vel Plutarcho, prudentissimo sanè & optimo Rempublicam tractantium Magistro credimus, *divina natura* (*cujus se Principes* *similes efficere cupiunt*, utpote Potentissimi, præsertim qui Invictissimi appellari „sustinent amantquè) *tribus his excellere videtur, perpetuitate, vi & virtute: inter* „*quæ summa certè majestas est & divinitas virtutis. Perpetuis enim, hoc est, interitis* „*expertibus esse, etiam Inani & elementis contigit: terra motus, fulmina, ventorum* „*turbines, fluviorum inundationes, vim habent magnam: justitia autem & equitatis,* „*quæ in Deo sunt, nihil nisi quod sapiat, & res divinas intelligat, sit particeps. Quam-* „*obrem cum tribus modis pleriquè erga Deos afficiantur, admirando, timendo, hono-* „*rando: mirari eos solent, & beatos predicare ob aternitatem interitusque immunitatem:* „*reformidare autem & metuere propter eorum dominationem & potentiam: amare au-* „*tem, honorare & colere justitia causâ. Et tamen hoc modo afflictî homines, immor-* „*talitatem naturâ nostrâ superiorem, potentiamquè in fortuna majori sui parte possi-* „*tam appetunt: virtute, quod solum de divinis bonis in nos cadit, post hæc posita: tam-* „*quidem ii stultius, quòd vitam potentiâ fortunâ & principatu præditam justitia qui-* „*dem divinam, belluinam verò injustitia reddit. Hæc ille in Aristide, illo Justo.*

Quæ certè omnibus Principibus, qui veri pastores populorum & patriæ patres jure audire volunt, meritò commendata sint oportet. Quod si fieret, quæ non exoptata rebuspublicis rediret forma? Equidem dum hæc vota publico bono consacro, magnas me hoc spes maximo Christiani orbis bono concipere & parere facit, dum ut genium & mores Serenissimi Danorum Principis Christiani, laudatissimum Magni Parentis exemplum feliciter sequentis (experientiâ certâ fultus hæc dico) ita & symbolum verè Regale, ac Christianum, quia regnandi & Christianæ vitæ speiquè summam complexum, & benè jam in ipso ætatis flore redolens, PIETATE ET JUSTITIA mente repeto. Hæc eadem si populares mei, utpote boni publici studio dicta, penitus in animum admittunt, certò promittere ausim, longè certius & salubrius fore consilium hoc, * pietatis debitæ documentum, quàm aliquod ex astris vel Cometis petatum vaticinium. Illi enim nullum, huic maximum est à vanitate & fallacia periculum. A quo Illustrissimam D. Vestram securam esse jubeo, dum Eandem benè valere & feliciter agere cupio, mequè pronuncio esse

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & officio

STANISLAUM LUBIENIETZKI.

N. 36. ad

31. & 32.

Ratisbonâ Hamburgum die 1. Junii 1665.

Q Uod Generositas Vestra in opere incepto tam diligentèr pergat, libenter intelligo, idquè suo tempore libentissimè videbo. Methodum autem atque

atque institutum, cum tot Magnis Viris, quos Generositas Vestra in suis die 20. Maji scriptis nominaverat, iterum iterumquè approbo. Doleo interea, quòd ad tam copiosas atquè uberes vestras tam sicce & Laconicè respondere nunc cogar. Distractus scilicet variis variè, adeò ut quæ vos calamo & jugi meditatione elaboratis, mihi vix mente percurrere & contemplari liceat. Non renuo ut Generositatem Vestram pro sua benevolentia & dexteritate ex meis literis quædam, quæ scilicet ad rem faciunt, excerptat inquè ordinem digerat. Utinam illa tutò lucem ferre queant! Quam quidem ego, quò magis admoveor publicis, eò magis reformido, gnarus multum scribi securius ab iis, qui sibi acprivatim vivunt, quàm qui aliis publicis negotiis implicati. Amplissimi Domini Hevelii, Viri in arte Astronomica nostro sæculo Præstantissimi, Prodromum suo tempore libens videbo, qui mitti possiet per Schumacherum, Virum ut humanum, ita & mihi peramicum Norinbergam & inde huc cum curribus ordinariis. Vellem autem, ut etiam pro P. Curtio exemplar aliquod addi posset. Vidi hodie apud Reverendissimum D. Archi-episcopum Salisburgensem Mundum subterraneum P. Kircheri, & quædam curiosa opera Mathematica P. Schotti, Vobis etiam proculdubio jam visa. Ad longiorem illam Generositatis Vestræ epistolam die 16. Maji datam etiamnum respondere plura non possum, quàm quod illa per omnia mihi placeat, ostendatquè insignem Generositatis Vestræ eruditionem, indefessum studium, prudens judicium, & benè de publico merendi enixam voluntatem. Id unicum optem, quod sæpiùs ingeminavi, ut talis cum sit, noster sit. Quod alicubi apud Verulamium legere me olim memini, & si rectè, in Sermonibus fidelibus, ubi P. P. Societatis Jesu laudat, futurus semper

Publica officia gerentes cautè scribunt.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 10. Junii 1665.

N. 37. ad 36.

Non diffiteor mihi Illustrissimæ D. Vestræ literas, prout illa de meis dicere solet, eò gratiores esse quò longiores fuerint. Verumtamen agnosco illas quoquè breves gratas esse. Habet enim & in dictione aliquando gratiam concisa, ornata tamen & rerum ferax brevis, judicibus ipsis eloquentiæ Magistris Quintiliano & Cicerone, qui etiam ut aliàs in epistolis familiaribus sæpè brevis est, ita apud Atticum alicubi fatetur: *Breviloquentem jam me tempus ipsum facit.* Si non tantum Venuſino vati, sed & Medicorum filiis, tum morum Ephoris, illis scilicet corporis, his animi animæquè Medicis credimus, *cæna brevis juvat*, & laudandus ac publicè utilis Scriptor inter alia

Breviloquentia interdum grata est.

Medici cænam brevem suadent.

*Ethici temperantiam commendant.

Cæna brevis valetudini conducit.

Brevitas grata restringit, sed & acuit sitim.

- dapes laudet mensæ brevis - - -

Quidni ergò & mihi satisfaciât tam rerum fœcunda quàm facunda Illustrissimæ D. Vestræ brevis? Sed nec hoc negandum est eam ista restringere, ut simul & acuat sitim. De Cometico quidem argumento & opere meo sive in breve coactæ, sive latius diffusæ Illustrissimæ D. Vestræ literæ, mihi acceptissimæ, quia semper à candida manu datæ sunt. Mihi quoquè temporis quandoquè brevis illam dicendi lege necessitatis imponit. Quia verò publici boni studio breves quidem, sed crebros ex orbita Cometæ in Philosophiæ Theoreticæ & Practicæ latissimos campos excursus facio, satis mihi sit, dummodo loquaces meæ epistolæ patulas Illustrissimæ D. Vestræ inveniant aures, circumstantibus tot negotiis, iisque publicis, easdem longè potiori jure sibi deposcentibus. Excerpta ex literis Illustrissimæ D. Vestræ operi meo inferenda lucem tutò, utpotè aquilinis prudentiæ ac virtutis oculis prædita, ferre posse, tutò credere & dicere

Libertas ingenua nemini ingrata, tantominus exosa esse potest.

Veritas & bonum publicum omnibus rebus præferendum.

** Libertas in dicenda veritate & curanda publica utilitate omnibus recti amantibus inest.*

Virtutis studium bona spes sequitur.

possum, paremquæ sortem meis opto. Nequæ verò utriusquæ nostrum vel etiam aliorum libertas, quæ ingenuum quemquæ & boni publici studiosum decet, ingrata, multo minus exosa esse potest. Est enim non tantum modica modestaquæ, tum virtutis & publicæ utilitatis studium spirans, sed & tempestiva, auctis & mortalium sceleribus, & signis divinæ justitiæ in cælo & in terra visis. Magnoperè verò Respublica Christiana doleat necesse est, si Viri eruditione, virtute meritorumquæ optimâ existimatione præstantes, (quibus quis rerum gnarus earumquæ judex æquus Illustrissimam D. Vestram non accenseat, & vel inter præcipuos non ponat?) optatâ libertate dicendi publicè profuturâ, per rerum suarum rationem gaudere non possint. Veritas tamen & publicæ utilitatis ratio ante omnia sit curæ oportet. Atque * hîc, si usquam, nos juris nostri esse, & genuinâ libertate uti omninò par est. Prodromum Hevelianum non immeritò videre cupit Illustrissima D. Vestra. Video enim & Viros Doctos ac rei Mathematicæ peritos ab eo non pauca, præcipuè verò orbitam, flexum, motum stationemque Cometæ didicisse, quod ex ore quorundam habeo. Alios jam, brevi licet tempore ab editione libri interjecto, cursum ad sideris istius conspectum dirigere perspicio. Cæterum omnia hîc ex voto Illustrissimæ D. Vestræ evenerunt. Nam & Amplissimus Dominus Hevelius, pro ea qua est humanitate eximiâ, P. Curtio exemplar, ut amicitiae & observantiae monumentum misit, & Schumacherus noster, quem & ego talem experior qualem Illustrissima D. Vestra dicit esse, fasciculum illum à me sibi commendatum ritè curavit, per hominem Norinbergâ ad vos rectâ, & quidem sine longa cunctatione, iterum. *Mundum subterraneum P. Kircheri* & ego his diebus in Bibliopolio vidi. Miror Viri illius ingenium, quod reconditurum se sub terra, ibique in perscrutandis ejus visceribus vires suas explicaturum putabam. Sed ecce terras marique felicissimâ pernicitate pervagatur. Et neque his coërceri se patitur: quin imò in cælum evolat, illudque explorat. Gratulor tam felicitis ingenii Viro de tantis tanti operis Patronis & Mæcenatibus Munificentissimis, Augustis scilicet Cæsaribus, Ferdinando III. Gloriosissimæ recordationis, & Leopoldo rerum jam feliciter, quia represso Ottomanicæ arrogantiae furore almâ altaquæ pace potiente, tum Augusto illo Brunsvicensi, Sene Incomparabili, nec non Eminentissimo Moguntino & Serenissimo Palatino Electoribus, Principibus ut aliarum laudum, ita & literarum fulgore supra communem mortalium sortem longè Illustrissimis. Mihi haud leve saxum volventi, ut robur opportunâ liberalitate aliqui tales Euergetæ indant, jurè meritoquæ opto. Nam in exsilio, quod solius conscientiae Dei causâ cum familia tolero, rem mihi tenuem & exsuctam esse, ratio ipsa, vel me tacente, dicit. Non me tamen vel macilenta invidia, vel cæca timidaquæ avaritia, vel tumida ambitio dstringit. Rectè facti conscientiae bonam spem adjungo, & ad illud, ut sic dicam, *Promontorium*, ex longa peregrinatione mare Atlanticum,

- - - - ubi cæli fer Atlas

Axem humero torquet stellis ardentibus aptum

petens perveni. Fortunatas insulas adibo, illac enim navigationis cursus instituendus est domum reversuro, ut justam referam mercedem, minimum de illa bonæ conscientiae famæquæ certus, &, si vel maximè minentur naufragium venti sæviantquæ procellæ, ad portum Gratiae afflante divini favoris vela studio-rum implentis Favonio, appulsurus navim, quæ Syrtes multorum naufragio nobilitatas, Scyllam quoque & Charybdim &

Infames scopulos Acroceraunia

** Patientia efficax in morbis animi curandis medicina.*

illæsis remigiis superavit. Quod si tamen, ut sunt humana, non omnia ex animi sententia fluant, in promptu est efficacissima medicina, patientia, eaque modesta, juncta cum pietate & autarkeja illâ, rerum omnium ditissimâ, in nihil

nihil casui, nihil fortunæ, nihil invidiæ, nihil deniquè iniquitati licet. Hæc nullis opibus emi vendiquè potest. Nulla ei hominum libido pretium facit vel adimit. Res enim est omnium liberrima, nec ullius arbitrio subjecta, & propria vi consistens prorsus immobilis. Ex his, sicut & ex superioribus videt Illustrissima D. Vestra me antè oculos habere illud Persianum:

Est aliquid quo tendis?

& rectâ viâ ad laudabilem publicæ utilitatis, propriæ verò conscientiæ & existimationis bonæ metam pergere, contrà omnia adversa infracto & intrepido præditum animo. Si Hevelium, ætatis nostræ (absit invidia verbo) Atlantem, aliosquæ Astronomos celebres, & Viros eruditione diffusâ per omnia clarissimos, Cometa nuperus multa docuit, sanè & me, qui discendi studio nemini cedere volo, idquæ ex professo meis conatibus ago. Quòd illa verbosior epistola die 16. mensis elapsi scripta tantum placuit Illustrissimæ D. Vestræ, tribuo id ejusdem non in me tantum, sed & in bonas literas, quas honos alit, & in publicam utilitatem studio singulari. Eidem illi studio in me propenso frequens imputo votum, quo me Illustrissima D. Vestra Vestrum esse cupit. Sed satisfactum iri Eidem, imò omnibus spero, eo ipso dum citrà Sectarum invidiam primitivam Christiani appellationem, ut & sententiam de fide, & quidem omnibus communem, Symbolo scilicet Apostolico comprehensam, quam verba in se ipsis naturaliter posita & clarissima Scripturæ Sacræ, cuncta creditu & factu ad salutem necessaria complectentis, docent. Ita nulli molestus, non tantum meis, sed & omnibus, ad salutem quoquæ, prodesse cupio. Sed quò deferor? ex orbe scilicet Astronomico in Theologicum prælucente Cometæ, sed & voti Illustrissimæ D. Vestræ face. Itaque redeo in orbitam, & bonâ fide dico, me ut omnibus, licet à me in rebus fidei dissentientibus, virtutis bonarumquæ artium studiis ac Christianæ institutionis vinculis conjungi, ita singularibus nexibus obstrictum esse ac magis magisque obstringi, ut sim

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 4. Junii 1665.

Iterum ad me solito & debito tardius venerunt, aliàs gratissimæ Generositatis Vestræ. Novit tamen, nova gratiam plerumquæ amittere, cum fiunt vetera. Laconismus P. Curtii singulare Viri illius judicium indicat, quo sanè præ multis aliis ipse pollet: adeò ut multa mihi optem, quæ in illo admiror & colo. Pro communicatis tam novis, quàm etiam Cometicis maximas ago gratias. Bullialdo, Heinsioquæ ac Hevelio, Viris undiquaquæ eximiis, commendari me quavis occasione peto. Gaudeo autem, nos omnes in eo convenire, & quasi coincidere, quòd maturanda sit editio partûs, quem præstantissimum ingenium Vestrum jam parat. Nisi me continua negotia & tædia à suavissimo aliàs commercio Musarum invitum abriperent, mox tentarem depositam chelym, si fortè Epigramma aliquod Operi tam excellenti adnectere possem, quasi corollam amicitiæ indicem, aut comitem libro per tot mundi regiones, in quæ secula futura ituro. Nullus verò dubito, Generositatem Vestram alios amicos, quibus felicior vena, aut majus ocium est, in partem vocaturam, curaturamquæ, ne etiam hîc aliquid ornamenti venustissimo libro decedat. Quem conspicere cum tot aliis aveo & constanter maneo

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.
Hamburgo.

Libertas incorrupta, inconcussa, invicta.

Scopum laudabilem qui-vis, ad quem collineet, habeat.

Discimus & discere debemus omnes quotidie.

Honos alit artes. Cic.

Occasio nulla virtutis commendanda negligenda.

N. 37. ad 33.

Nova recentissima gratissima.

N. 38. ad
37.

Hamburgo Ratisbonam die 13. Iunii 1665.

Diligens &
officiosus ami-
cus esto.

Poëtica stu-
dia deposita
resumere.

Auctor mo-
destiam debi-
tam se serva-
re affirmat,
rectè facti
conscientiâ
vel solâ, tum
generis, edu-
cationis, vitæ
& studiorum
honestate con-
tentus futu-
rus.

Rautenstei-
niani meri-
tis debitum
testimonium
datur.

Nobilitas
Majorumquæ
gloria oneri
est, quod sit
assiduo egre-
giis factis
exornanda.
* Existima-
tio meritis &
viribus ma-
ior gravis,
sed industriâ
superanda
est.
† Laborum
merces gloria,
eò gratior, quò
illigatior, quò

O Mni conatu & studio in id intendo, ut per omnia votis Illustrissimæ D. Vestræ satisfiat. Ideo & nunc & multa & multum & solito citius mitto. P. Curtii elegantem eruditionem Laconismo gaudentem, & acre iudicium indicantem, & ego agnosco venerorquè. Sed Naturæ sequitur semina quisque suæ. Operam meam in communicandis illis de argumento Comético aliisque assiduò impendi solitam, Illustrissimæ D. Vestræ gratam esse, libenter intellexi, & curabo sedulò, ut in posterum quoquè idem officii Eidem præstem, quò *neminem habeat diligentiorē & officiosiorē*, quam laudem nescio cui Vestro alicubi Cicero admetitur. Si Illustrissima D. Vestra testudinem, urgentibus morbis negotiisque publicis, de arbore tantisper suspensam resumere, & aliquod melos in perenne optimæ & fidissimæ amicitiae *μνησθῆναι* edere suavi modulamine voluerit, hoc à libertate arbitrii & affectus ejus pendet. Ego talia ambitiosè non quæro, nec capto, oblata tamen Cynico more non rejicio. Felicissimi ingenii Poëta Nicolaus Heinsius, in quo redivivum Patrem omnes agnoscimus, & gratantes venerantesquè complectimur, præstare id optimè posset. Ego tamen eo nomine eum, licet alioquin, quod sat benè scio, Amicissimum & optimè cupientissimum mihi, non compellabo, genuinæ industriæ & candoris conscientiam, etsi cætera absint, contentus. Cum Illustrissima D. Vestra tamen, quæ de hac quærenda elogi corolla aurem mihi pro solita benevolentia & sinceritate vultit, paulò confidentius tanquam mecum ipso hîc loquor. Ingenuis & honestis parentibus, priscâ Sarmatarum *ἀντοχθόνων* (indigenarum) Nobilitate gaudentibus, editus, honestequè ab iis domi forisquè educatus, honesti matrimonii fructum, ternam prolem masculam, unam foeminam, ferens, olim in patria Equitis modicum agellum, nunc in peregrino solo honesti & industrii Viri ritu, studia & media vitæ legitima colentis agens, in sectanda virtute & artibus sapientiæ paranda publicequè commendanda totus semper sum, nec sine laude mercedequè, Dei munere, honesta æquis meritorum æstimatoribus accepta officia præsto, nec non Amicis Viris omni laude dignissimis, ac inter eos Tibi cumprimis Illustrissime Dignitate, Eruditione, Virtute Meritisquè Rautensteini, in hoc vitæ meæ genere.

Dis simile hoc illi est, quia non ut fors sit, honorem
Jure mihi invidet quivis, ita Te quoquè amicum:
Præsertim cautum dignos assumere, prava
Ambitione procul:

quemadmodum olim Flaccus, libertino patre natus, & posterioris vitæ conditionis, priori longè modestioris, privatae nempe, officiosâ illâ & splendidâ inferioris, sed pacatioris & lætioris comparisonem instituens, ad Mæcenatem suum scripsit. Sed, fateor, me illud, quod sorte nascendi obtigit, onus portare molestum, quod ille recusabat. Namquè *me antiqua nobilitas premit & gloria Majorum*, quæ tanquam lumen nec bona nec mala posterorum occultari patitur; tum meritis omnibus viribusquè major existimatio, * sed & expectatio tot Magnorum Virorum, quibus in respondendo votis, sed & literis eorum de hoc argumento Comético vix ac ne vix quidem sufficio. Sed dabit Deus his quoquè finem molestis, saltem gravibus laboribus, cum laude, ut spero, conjunctum, & quia multo sudore partum, ideò & lætiorē suavioremquè futurum. A Clarissimo Heinso nihil literarum hac vice accepi. Accepi verò heri egregias Symbolas Operi meo, cum Bono Deo, inferendas à Clarissimo Fratrum Bartholinorum pari Thoma & Erasmo. Quæ à Clarissimo Bullialdo hodie accepi, ipsum autographum docet. Abrumpendum tandem paulo post erit literarum de hocce argumento commercium. Alioquin opus in immensum excresceret, cui nec perficiendo nec edendo ad ultimum sufficerem. Nec Illustris-

simæ

simæ D. Vestræ in posterum de hoc molestus ero, ut puto (nisi fortè aliud res & tempus præter destinatum attulerit) postquam ad præcedentes meas & has præsentēs, responsum & liberum de adjunctis judicium Ejusdem fuero consecutus. Quam ut bene diuquè valere, ita & quàm prosperrime agere cupio ex animo

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio & cultu

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 8. Junii 1665.

N. 38. ad
34 & 35.

B Inæ Generositatis Vestræ jam tandem nudius quartus simul hunc perlata spem mihi faciunt, ut & succedentes statò imposterum ac justo tempore, ut antea, deferantur. Meas autem omnes singulis hebdomadibus bis ad Vos pervenisse non ambigo. R. P. Curtio cras, Deo volente scribam, videboquè, ut per ipsum ea quæ desiderat Generositas Vestra typi Cometici Ingolstadiensis exemplaria nancisci, & per viam Norinbergensem ad Vos mittere possim. Opus autem erit, ut numerus determinetur exemplarium, quo simul imprimi & aptari queant. Prodrum D. Hevelii summo cum desiderio exspecto, non dubitans illum multa rara & hætenus nobis incognita continere. Peto autem meo nomine insigni illi Viro debitas pro munere isto gratias agi, Eumque plurimum salvere jubeo. Ut & Clarissimos Viros, Heinsum & Bullialdum. Quorum illi optarem, ut se curis civilibus extricare possit & sic melius vacare literis, quibus imbutus est variis. Ordo quem servare constituit Generositas Vestra in editione operis sui, mihi non improbatur. Interea exspecto etiam responsum ipsius ad nuperas P. Curtii literas. Finio & Generositatem Vestram optime cum suis valere jubeo, maneoquè constanter

*Hevelium
Rautensteinus magni
æstimat.*

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 17. Junii 1665.

N. 39. aa
38.

G Ratulor multum meas literas tunc cum postremas suas Illustrissima D. Vestra ad me daret, statò tempore illuc fuisse perlatas. Optarem omnibus meis in posterum eandem fortunam, quò vota Illustrissimæ D. Vestræ ritè implerentur, simul verò & mea, quo nullus lubentius facit ea quæ Illustrissimæ D. Vestræ grata sunt. Commendabo meas literas iterum iterumquè præfecto tabellariorum, easdemquè tempestivè, quod etiam variis licet occupationibus distractus hætenus facere studui. De promissis exemplaribus typi Cometici Ingolstadiensis debitas Illustrissimæ D. Vestræ ago gratias. Quam brevi Prodrum Hevelianum, egregium profectò opus, jucundum & rei Mathematicæ studiosis perutile, accepturam spero. Clarissimo Heinso egregiè literis imbutum & ego literatum otium, quo nil dulcius esse Cicero literis in suo Tusculano immersus, ideoquè propriâ experienciâ edoctus asserit, optem. Posset enim Vir ille liberali præditus ingenio doctis & lepidis libris rem literariam ornare & ditare. Atquè hoc etiam Illustrissimæ D. Vestræ unaquè vitam longævam & constantem valetudinem, latum deniquè rerum Successum precor

Ocium literatum dulce.

Eidem Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ

N.39. ad
36.*Ratisbonen-
sis Conventus
res dubie.**Ratisbonâ Hamburgum die 11. Junii 1665.**Archidux
Austriæ Si-
gismundus
Franciscus
Principem
Palatinam
Sultzbacen-
sem sibi de-
spondet.*

PAUCA nunc scribenda occurrunt, cum hîc omnia in antiquo sint statu, id est, inter spem & metum. Licet ut sine ambitione, ita & sine invidia dicere, nos quidem strenuè in promovendo bono publico laborare & desudare, sed non pauca impedimenta conatibus nostris hinc illinc objici. Verum tamen speramus nos ea superaturos, & ad optatum Diætæ istius finem perventuros. Quod etiam Generositatis Vestræ in ejus opere precor, & gaudeo Eandem illius editionem magno studio promoveri. Ego meis partibus, ut aliàs, ita & apud R. P. Curtium, non deero. Libenter enim opus illud quamprimùm viderem, quod spero multum delectationis & utilitatis secum allaturum. Plura nunc scribere non vacat variis impedito negotiis publicis. Hoc tamen unum silentio præterire non possum, nuper admodum Sponsalia inter Archiducem Austriæ Sigismundum Franciscum, & maximam natu Principem Palatinam Sultzbacensem celebrata esse, comparente illic nomine Sponsi cum pretiosis muneribus Comite Conigseckio. Sperandum est hæc nuptias multum boni non tantùm Fratribus, sed & Agnatis Serenissimis, totiquè adeò Inclytæ Domui Palatinæ allaturas. Proximè plura, volente Deo. Maneo nunc & semper

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N.40. ad
39.*Hamburgo Ratisbonam die 20. Junii 1665.**Anglos inter
& Hollandos
conflictus na-
valis.*

POSTREMÆ literæ Illustrissimæ D. Vestræ die 11. hujus scriptæ, nil de re Comætica continebant. Itaque non habeo, quod nunc Illustrissimæ D. Vestræ de hoc argumento respondeam. Dabo tamen quædam hûc spectantia, aliaquè Illustrissimæ D. Vestræ grata futura. Mira & tristis rerum Polonicarum facies. Nulla pœnitentiæ, post tot & tanta in cælo & terra edita, apparent signa. Formantur castra, instruuntur acies, infestis signis concurritur. Si sic pergunt, bellum civile atrox & funestum, quod absit, præter illud cum Mosco externum & periculosum, ac indomitam Cosacorum rebellionem habent. Ecce verò tristem conflictum Britannos inter & Batavos, quo violata sunt cuncta divina humanaquè. Ingratus dubio procul nuncius hic erit Heinsio & Pelsio, communibus nostris Amicis, quia & nobis omnibus est. Quanto desiderio ille ardeat operis mei, autographum ejus testatur. Miror autem quòd me Magno Hevelio componat. Sed existimo eum intelligere illa, quæ operi meo præter Mathematica, inerunt Physica, Politica, Historica, Ethica, & id genus alia. Cæterùm ego Hevelio, tanquam Astronomorum nostræ ætatis Homero, assurgo. Video & præstantes alioquin Astronomos palmam ei porrigere. Cum verò quandoquè & bonus dormitet Homerus, tum cumprimis

*Errores in o-
pere longo fa-
cile subre-
punt.*

- - opere in longo fas est obrepere somnum,

*Veniam erro-
ribus mutuo
sibi debent.
mortales.*

scio me æquè ut alios hominem esse & errare posse, in eo libertatem nobis communem competere cuiquè, & excusatione me quoquè, sicut quemquè dignum esse. Scimus & hanc veniam petimusquè damusquè vicissim. Sed etsi de hac æquitate certus sim, licenter tamen & negligenter scribere me non juvat, ut

- - - tutus & intrâ

Spem veniæ cautus - - -

*Laudis spes
præclarè fa-
cta parit.*

maneam, hæc enim ratione effugi culpam, sed non sum assecutus laudem, *cujus spe*

spe ad præclarè facta optimus quisquè invitatur. Multa me in hoc de Cometis argumento præteriturum silentio, imò multa me præterire ac ignorare, (quem enim vel sapientissimum quemquè non prætereunt multa?) lubens meritoquè confiteor. Et quid miremur animum hæc vel illa circa Cometas, aliaquè, quæ in oculos nostros incurrunt ignorare, cum seipsum adhuc ignoret, & quid sit, quomodo oriatur, ubi sit, docere necdum nos possit? Sed fatis scimus, si Christum scimus: aliàs nihil est quòd cætera discimus. Satis scimus, si scimus & facimus officium. Alioquin & Athenienses sciunt quæ recta sunt, sed facere nolunt: sicut Cicero alicubi memorat. Inter officia verò nostra perquam necessaria est, hæc quidem tempestate, modesta patientia & imperturbata constantia. Næ * sapientem, præcipuè in Schola Christi, sapientissimi Magistri, exercitum, & præceptis invictæ virtutis munitum, *non verbis impulse fragor territat*, ut Seneca de Sapiente ep. 56. ait, nec orbis fracti ruina pavore concutit. Quid enim? † Spem vitæ melioris habemus, infallibili promissione divinâ sancitam, sanguine Filii ejus unici signatam, arrhabone insuper Spiritus Sancti munitam: in quam nihil invidiæ, nihil fortunæ licet, & quæ semper, etiam in extrema penuria, esurie, siti, alit, nunquam fallit. Hæc ego & in illo opere meo, prout res feret, commendare & inculcare non negligam, & ubivis notabo

Laudis spes præclarè facta parit.

Sapientissimos quoquè multa latent.

Patientia & constantia in adversis Christianos decet.

** Christiana sapientia fortis, invicta, immota.*

† Spes Christiana certa, dives, infallibilis.

Occasio commendandæ virtutis nulla negligenda.

- - - quo virtus quo ferat error.

Cæterum finiam juvante Deo, brevi opus, ne amplius mihi & aliis molestus & gravis sim; pertexam, utcunquè potero, telam, nec me longius dilatabo, nam &

Fabula quæ posci vult & spectata reponi

in pretio habetur. Alioquin Illustrissime Rautensteini

Non me dimittes incastigatum, ubi plura

Cogere quàm fatis est, ac non cessare videbor.

Quanquam, ut dicam quod ex animo sentio,

- - - Magnum hoc ego duco

Quod placui Tibi, qui turpi secernis honestum.

Modus in literis quoquè tractandis servandus.

Cui rei & hæc Heinsiana testimonium præbent quæ adjungo: Continuationem responsi, R. Curtio debiti, quamprimùm fieri poterit, mittam, juvante Deo. Re- vera enim tot laboribus sufficere vix possum. Velim autem ad meas nuperas obtinere responsum. Ejus enim communicatio proximè sequetur Vestram, cum divelli nequeant. Hanc verò Heinsiana, Gerrichiana, Bartholiniana: istam, ut puto, Bononiensis, demum Romana, tum Heveliana, à quo mihi nonnulla exspectanda diutius erunt, interim impressionis labor retardaretur in ipso cursu. Adhæc puto satius esse præmissis aliquot Communicationibus, & quas hæc continebunt, sententiis & disputationibus, sententiam ejus tanquam decretoriam subjicere. Sed si hoc attendendum esset, postremo illa loco poni deberet, ut clauderet agmen. Itaque cum desiderio exspectabo Illustrissimæ D. Vestræ tùm & Curtianum responsum, qui semper maneo

Communicationum ordo ab Auctore institutus.

Hevelianam communicationem cur Auctor post aliquot demum alias ponat?

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 15. Junii 1665.

N. 40. ad 37.

L Iteras Generositatis Vestræ ad R. P. Curtium cras curabo, & simul præfationem operis vestri transmittam, Utrumquè mihi, ut omnia Vestra, perplacet.

Q

P. Schot-

Rautensteinii
amor in lite-
ras.

P. Schottum jam diu novi, Virum humanissimum & doctissimum. Non dubito illum Generositati Vestrae responsum: Ipsam autem vidisse, quæ ille nuper edidit, fatis, ut mihi videtur, curiosa. Optem saltem plus mihi otii suppetere ad legenda talia, quibus magnoperè delector, bonorum librorum lectioni ab ineunte ætate assuetus. Qui cum nunc occupatissimus sim & negotiis & inter-ventu hospitum, abrumpere cogor, proximè, Deo volente, uberius scripturus, præsertim si materiam mihi suppetat Generositas Vestra. Cujus maneo con-stanter

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 41. ad
40.

Hamburgo Ratisbonam die 24. Junii 1665.

Libenter nunc misissem continuationem responsi Curtiani, quod addixi, ut non tantum ejus, sed & Leinbergerianum Ingolstadio judicium, de illis quæ proposui, obtinerem. Sed id præstare per varia & insuperabilia impedimenta non potui. Vellem autem illud tanto citius consequi, quanto magis mihi, ut Amicorum, opus meum integrum priusquam editionem ejus inchoaverint, videre cupientium, votis satisfaciam, si possim, totis viribus curandum est. Constitui verò, spe divini auxilii fultus, ex consilio Amicorum Hollandorum, ut mille exemplaria libri mei imprimantur. Itaque totidem exemplaribus Tabulæ illius Uranographicæ Ingolstadiensis opus haberem. Qua in re, ut me Illustrissima D. Vestra validâ auctoritate apud P. Curtium, perquæ eum apud P. Leinbergerum juvet, officiosè rogo, & quanti ad id obtinendum sumtus requirantur, certior reddi cupio. Utrique mitto hoc apographum Hevelianæ epistolæ die 17. Junii datæ, heri ad me perlata. Prodromi ejus Prodromum cum expedito tabellione hodie Bononiam ad P. Ricciolum, inde Romam ad P. Kircherum, mitto, opusculum, ut spero, utile futurum, non tantum ob compendii gratiam brevitate, sed & ob operis ipsius quandam ab Auctore factam correctionem, quæ fortè cum tempore augebitur; tum ob quædam ex literis Auctoris ad me datis, aliaquæ mea additamenta Historica & Chronologica: ad quæ non tantum Hevelianum sed & Ricciolianum responsum aliquando expectabo. Quod mihi non tantum ab humanitate P. Schotti (cujus opera egregia, in quibus de suo illo Clarissimo Socio Kircherò singulariter meritis est, valdè laudari scio, & nonnulla me vidisse fateor) sed & ab Illustrissima D. Vestra promitti, mihi gratulor, qui multorum Virorum scientiâ rerum Mathematicarum Præstantissimorum, observationes & judicia de Cometis conquiro. Benè valeat & salveat Illustrissima D. Vestra ab eo, qui est ad usque tumulum

Illustrissimæ D. Vestrae

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETSKI.

N. 41. ad
38.

Ratisbonâ Hamburgum die 18. Junii 1665.

Prodromum Cometicum Domini Hevelii ante triduum accepi, eoquæ nomine non solum Generositati Vestrae ingentes ago gratias, sed etiam rogo, ut easdem ipsi D. Hevelio tantisper nomine meo referre velit, donec ipse ad eum scribere & gratum ipsi animum declarare possim. Quod ideò saltem differo, ut prius R. P. Curtii responsum quoque unâ cum promisso exemplari Historiæ cælestis accipiam, postquam ei & literas Vestras, & exemplar Prodromi à D.

à D. Hevelio ipsi destinatum jam transmissi. Alia quæ scribam, nunc vix sunt, quàm quòd iterum hîc laboremus sub manu, ut ajunt, an negotia nostra, tanto tempore dilata, reassumere & finire aliquando possimus. Benè valeat cum suis Generositas Vestra, & constanter redamet

G. D. Vestræ

Paratissimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 27. Junii 1665.

N. 42. aa

Multum Illustrissimæ D. Vestræ & mihi gratulor, quòd me per Schumacherum accurate, Cometicus Clarissimi Hevelii Prodrumus illuc jam sit perlatus. Non dubito tam egregium opus non tantum corporis, sed & animi oculorum gnari, mirè delectaturum. Non negligam ei proximâ occasione, volente Deo, nomine Illustrissimæ D. Vestræ gratias agere; heri enim à me materiâ scribendi destituto, & multitudine gravium laborum presso, fieri id nequaquam potuit. Libenter alioquin & Illustrissimæ D. Vestræ, & Viro illi singulari, rerum Astronomicarum scientiâ & humanitate ac in me benevolentia conspicuo, id officii præstitissem. In perficiendo quamprimùm opere meo, omnem adhibeo curam & diligentiam, quam inter tot laborum, quos mihi exantlandos rerum mearum ratio imponit, moles, tenuitas virium mearum præstare potest. Libenter enim viderem si opus hoc ante instantes nundinas Francofurtenses prodire posset, cum hoc rerum mearum valde intersit. Quâ de re heri literas ad Amicos Hollandos, qui hujus negotii curam in se susceperunt, scripsi, eosque, ut sinè omni mora opus cum Bono Deo inchoent, instanter rogavi, me quoque sinè mora aliquot centenos Imperiales thaleros illis in hunc usum transcripturum pollicitus. Sed monent illi, tum verò & alii Amici hîc degentes, quod & Illustrissima D. Vestra jam ante monuerat, & mihi semper animo obversatur, ne grandem hâc ratione rei familiaris fortunarumque jacturam subeam. Suedent itaque ut obtineam apprimè necessaria huic instituto ab Augustissimo Imperatore, nec non Rege Christianissimo & Celsissimo & Fœderati Belgii Ordinibus privilegia. Quâ de re quid hodie ad Amicum quendam scripserim, mitto, & excerpta quædam ex nuperrima ad P. Kircherum epistola subjicio. Propositionem illam de privilegiis subactò Illustrissimæ D. Vestræ judicio submitto, & quid consilii sit capiendum, rogo. Certius certo etenim est maximè rerum mearum privatarum interesse, ne impensis in editionem tanti operis haud modicis factis fructu, justæ & debitæ utilitatis per suppositam ab aliquo homine avaro & fraudulento, quales & nostra fert ætas, operis editionem, prorsus excidam. Sed non pauca, quæ me tangunt, hîc in considerationem veniunt, quæ quia nec Illustrissimam D. Vestram latent, judicium hîc ejus anxie præstolabor: cui quantum hîc fidam, ipsa probè novit. Res Vestræ, superatis jam ferè diffensionum illarum difficultatibus, concordiam de se pollicentur. At Polonica nonnisi majorem, prohi dolor! in dies discordiam, in apertum non tantum dissidium, sed & bellum civile, quò, si unquam, nihil nunc periculosius, imò exitiabilius dari potest, erumpentem. Adversa namque jam formantur castra, instruuntur hostiles civium copiae, imò jam *cives cum civibus in media Republica, quasi arena, gladiatorio more concurrere*, ut alicubi Florus ait, incipiunt, infesta signa provincias terrore, sed & gemitu ac lachrymis implent. Plura dicere pudor verat dolori mixtus. Deus misereatur patriæ! Et is quidem miserebitur, si illa prius iniquè oppressorum. B. V.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio & cultu

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Q²

Ratisbonâ

*Editionibus
librorum fur-
tivis occu-
rendum.*

*Bello civili
nil pejus.*

N.42. ad
39.

Ratisbonâ Hamburgum die 22. Iunii 1665.

Cometa die
22. Maji ad
Ratisbonam
visus.

Laudes
à laudatis ac-
cipiendæ.

Pro constanti erga me affectu & studio Generositati Vestræ debitas ago gratias, mequè vicissim singulariter devinctum esse agnosco & profiteor. De Cometa, vel potius vestigio aut reliquiis ejus à me & Illustrissimo Brunsvicensi Legato, qui me tunc temporis die 22. Maji in villam meam comitabatur, obiter observato, nunc quoquè plura scribere non vacat. Subterranea P. Kircheri, ut & alia Doctissimi illius Viri, visu certè digna sunt. Mihi perplacet, quòd Generositas Vestra & apud illum, & alibi tam honorificam mei memoriam facere dignata fuit, cum à laudatis laudari amem, & placere iis qui aliis placent & mihi, qui mansurus sum constanter

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam Kalendis Iuliis Gregorianis Anno
Christiano 1665.

N.43. ad
42.

Cometa men-
se Maji nus-
quam visus.

Phænomenon
ad cingulum
Andromedæ
Septentrion.

Cometa offi-
cii admonet
mortales.

Nihil de Cometa die illa 22. Maji, vel etiam mense illo conspecto, aliunde accepi. Nemo id affirmat; nemo etiam negat. Innuat velim Illustrissima D. Vestra verbo, annon medius inter verticem & horizontem, ad plagam inter Meridiem & Occasum, aut circa horizontem inter Occasum & Septentrionem, tunc à Vobis fuerit visus? Ibi enim animadverti debuisset. Quod si ita est, habebimus novum Cometam Majum. Nondum Româ, Bononiâ, Franequerâ & Dantisco accepi responsum, de illo phænomeno ad cingulum Andromedæ Septentrionalius, quod, si visum est, novum fortassis Cometam, ab illo qui mense Febuario & Aprili fulsit, habebimus. Quod certè foret singulare divinx justitiæ, tot Cometis nos à vitiis absterrentis, ad virtutes autem incitantis, documentum. Pollicitatio Illustrissimæ D. Vestræ de humano P. Schotti responso, spes meas non est frustrata. Accepi enim ante triduum ab eo multa curiosa & egregia: hodie illi respondeo. Ad Ricciolum quoquè scribo. Tùm & alteram operis mei partem, cras Deo volente in Hollandiam mittendam, illa scilicet inter Illustres quosdam Præstantissimosquè Viros, qui nominari nolunt, & me ultrò citroquè scripta, ut & iconismos Cometicarum Observationum æri incidendos, paro. Itaque hîc finio, constanter mansurus

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & studio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N.43. ad
40.

Ratisbonâ Hamburgum die 25. Iunii 1665.

Occupati sibi
ipsi vacare
nequeunt.

Missa ad me nuper à Generositate Vestra circa Cometam, remisi, nunc quoquè posteriora remitto. Vellem ut & carmen addere possem, si per otium liceret. Sed ego ita obruor continuò publicis privatisquè, ut vix caput scalpere, aut morbis vacare curandis liceat, ne dicam carmina scribere, quæ

- - secessum scribentis & otia quærent.

Quicquid sit, videbo, an nihilominus aliquid extundere, vel invitâ Minervâ possim,

possim, idquè maturè transmittere, antequam impressioni operis Vestri colorum imponatur. Clarissimus Heinſius proculdubio melius & libenter Generositati Vestræ in hoc gratificaretur, dummodo id ipsi aperire vellet, quod meo quidem iudicio dextrè & facilè fieri posset. Ego nunc brevibus scribo. Nam fanè occupatissimus sum, & tempore exclusus. Verbo tamen dico quod meritò dicendum est, quod ad infandum illud vitium Sodomiticum attinet. Credo neminem piorum Catholicorum illud approbare, multo minus Encomiasten ipsius, qui fertur: quem tamen ipse nunquam vidi nec videre vellem. Memini autem quid olim legerim in Bezæ poematibus de Candida & Audelbertulo, infandissima certè, & meritò à quamplurimis utriusquè professionis reprehensa. Sed quisquè suos patimur manes. Optimus ille est, qui minimis urgetur. Unum addo: Si Cometis adscribenda sunt, quæ in Polonia, in Mari Britannico & alibi contingunt, magnus profecto eorum effectus est, Sed ego ad altiora principia inniti soleo, non tamen ita, ut hæc inferiora despiciam, vel causas secundas negem. Quod superest, ad priores me refero, manequè constanter

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 4. Iulii 1665.

N. 44. ad
43.

DE Carmine operi meo, vice ornamenti addendo, id repeto, quod antè dixi: me scilicet illud nec ambitiosè quæsiturum, nec indignè rejecturum. Illustrissima D. Vestra id si fecerit, appendet hederam vino vel invendibili (cui, ut Comicorum Princeps cum experientia ait, oportet ultrò emtorem adducere) vel certè in abstruso sito: quanquam & talis, dummodo proba merx, qualem meam fore, juvante Deo, non despero, facilè emtorem invenit. Vel etiam amicitia nostræ meliori perenne eriget monumentum. Itaque id arbitrio Illustrissimæ D. Vestræ relinquo. Cujus consilium & Amicum, id est, ex omni parte sincerum & prudens, utpote multo usu subactum, ac proinde solidum, cui tutò inniti queam, hoc præsertim rerum mearum statu, requiro & expecto. Non enim Illustrissimam D. Vestram latent ea quæ ad me pertinent, & hîc sub incudem iudicii revocanda sunt. Ita enim me gerere in hoc opere vellem, ut nonnisi bonarum artium virtutiquè inimicorum (quibus nemo nisi eorum per omnia similis satisfacere ex voto potest, quod est à mea natura prorsus alienum) invidiam, quam utinam, saltem per modestiam & humanitatem eorum vitare liceret! incurram: omnibus verò literarum & virtutis artes amanti-bus complaceam. Huic fini mitto nuper ad Amicum communem scripta, unà cum responso ejus autentico, ut utriusquè nostrum ingenuâ libertate perpen-sa, mihi id consilii suggerat, quod publicè privatimquè ex usu fiet. Amicitia jura, quæ inter bonos sacra sunt, in præsidium & juvamen non adduco; satis de candore Illustrissimæ D. Vestræ certus, ejusdemquè infinita argumenta in scrinio cordis mei asservans. Quanto cum desiderio Nobilissimus Heinſius operis mei editionem præstoleatur, apographum epistolæ hodie mihi redditæ testabitur. Ita hinc inde monitis, votis, precibusquè Amicorum ad opus illud prælo quàm-primum committendum urgeor. Et misi quidem nuper in Hollandiam omnes Illustrissimæ D. Vestræ necdum quicquam misi. Nec mittam usquequò responsum ad has accepero, & tempus mittendi opportunum videro. Ex illis enim mensuram capiam, quam viam, sive potius justam libertatem & tutam prudentiam inter mediam semitam carpere debeam. Huic fini & harum epistolarum exempla, adjectis & marginalibus, ubiquè ita ponendis, quæ non tantum Operis, sed

*Emptorem
facile proba
merx inve-
nit.*

Menita modestè proponenda.

Epist. 85.

Conscientiæ causa nemo persequendus.

Aliena vitia plerumque melius quam nostra pervidemus.

Bonis omnia in bonum cedunt.

sed & Philosophiæ compendium, verum Enchiridion præbebunt, mitto, canderem meum per omnia Illustrissimæ D. Vestræ probare volens. Argumentis vestri mutui candoris accenseo nuperrimum de epistola mea nefandum pæderastiæ crimen indignanti stilo confodiente, iudicium piâ & prudenti æquitate assistente datum. Ego tamen in illa circumstantias & alia, quæ bilem movere fortè potuissent, omisi, ut ita medicamentum salutiferum citrà omnem iniquæ & immodestæ acerbitatis odorem exquisita cænarum ingenia appetentibus delictiorum palatis præbeam. Quod quidem hîc vel rigidi morum censores & virtutis custodes non aspernabuntur, qui aliàs magis efficacia & vitiosos humores potentius educenda vel expellentia jure exigere possent. Quod ad Bezam attinet, Vir, quod meritò fatendum est, multæ eruditionis, & ad nauseam doctus fuit, sicut de eo judicavit Vir quidam eximiè doctus, sicut etiam Seneca Fabianum Papyrium vocat orationis, etiam ad nostrum fastidium, nitidæ auctorem. Fateor tamen famam ejus, nec non Calvinî à Silvestro Petra Sancta Romano Jesuita, teterrimi illius vitii pæderastiæ labe adpersam fuisse. Vidi autem quomodo Andreas Rivetus in suo Jesuita Vapulante utrumque ab hac infamia purget, & adferat multa per retorsionem, ubi illius nefandi criminis enormiasten nominat & reum peragit. Utinam tamen tam Calvinus quàm Beza ab edendis de hæreticis capitali poenâ afficiendis libris abstinuissent, cum & contra se eo ipso tulerint sententiam, cum legibus Christianæ charitatis pugnantem. Hîc certè excusari non possunt, licet ibi innocentes pronuncientur. Scio verò nullum probum, cuicunque sectæ Christianorum addictus sit, abominandum illud Sodomitici vitii genus approbare posse. Omnino verum est quemquæ nostrum suos pati manes, & in multis nos labi. Ideo prudens & acutum est illud dictum: *Nos foris esse lynces, intus talpas.* Nam sæpè non videmus mantice quod in tergo est: quæ est vetus querela, tot exemplis ab omni hominum memoria confirmata. Quod ad effectus Cometarum attinet, multa ante eorum apparitionem mala vidimus & sensimus. Multa etiam bona fieri videmus & videbimus, si Deus nos superstites esse velit. Minantur tamen illi nuntii Cælestes tristitia, sed & pollicentur læta. Illo vero nihil certius est, quam diligentibus Deum omnia cooperari in bonum. Bellum, quod inter Anglos & Hollandos in mari acriter geritur, utinam quamprimum & quàm æquissimis legibus componatur, & non orbem Christianum studiis dividat, nec, quod meritò verendum est, magnam ejus partem novis turbis involvat! Addere plura non vacat ei qui est

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, officio & cultu addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 44. ad 41.

Ratisbonâ Hamburgum die 29. Junii 1665.

Christiani orbis rerum status dubius.

FRustrâ est opera Generositatis Vestræ. Nam ut videt, litteræ nonnisi decem diebus hîc perferuntur, quæ sex diebus perferri debebant. Sed tentabimus, an hac via, quam monstro, melius succedere negotium velit &c. Quod opus vestrum attinet, ad superiores meas me refero, tempore nunc exclusus. Aliàs reponerem etiam nonnulla ad vestras doctissimas die 6. Junii scriptas. De prælio navali jam habebitis particularia. Videbimus, quid nunc porro possint Batavi, quid velint Angli, nec non Galli, Hispanique & alii. Is enim rerum Europæarum status videtur, ut velut uno catenæ annulo rupto, reliqui etiam convellantur vel involvantur. Avertat à nobis omnibus Deus omnia mala. Qui tamen orbem Christianum amplius castigare velle videtur. Ecce verò fama fert

fert nobis tristem nuncium de subito decessu Archiducis Austriæ ultimi Sigifmundi Francisci, quæ etiam res mutationem aliquam adferet. Sed ego maneo constanter

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 8. Iulii 1665.

N.45. ad

44.

DE opere meo non habeo multa quæ scribam. Doleo me nihil accepisse heri de impressionis initio, quam omnibus modis accelerare studeo, speratam morosæ diligentiae laudem ut publico usui, ita & Illustrissimæ D. Vestræ aliorumquæ Amicorum assiduis monitis posthabens, ac utilitatem juvandi gratiæ placendi cum Plinio præferens. Vobis enim gratam, publico utilem rem facere *Votorum hæc summa meorum.* Commentariolos, ut sic dicam, in epistolis prolixioribus diligenter quantum potui ornavi, eosdem ad marginem in angustum coëgi, & ita utrumquæ composui, ut quàm maximè proficiat & oratio ordinaria, & quæ jam olim Breviarium dicebatur, ævo Senecæ, qui subdit: *Olim cum Latine loqueremur, Summarium vocabatur. Illa res discendi magis necessaria est, hæc scienti.* ep. 39. Cujus rei cum nuper periculum fecerim, & exemplum Illustrissimæ D. Vestræ miserim, exspecto quid tandem hîc concludet

Publica utilitatis studium commendatum nobis sit operet.

- - - - - liber Amicus,

Consilium proprium, - - - -

& tùm tempori præcipitanti, tùm publicæ utilitati, maturatam editionem præcipienti, commodata industria. Ecce verò novum libertatis & consilii, quorum utrumquæ meritò ab Illustrissima D. Vestra exspecto, tentamentum, simul verò antiquæ sinceritatis & fidei auctoramentum: quod nescio an antehac miserim, vel cur non miserim? Sive oblivione, sive neglectu peccavi, id mihi condonari, & assiduis laborum impedimentis adscribi velim. Alioquin enim verè dicere possum, me deliberatâ negligentia Illustrissimæ D. Vestræ præstandi occasionem, sine utpote qui nullam grati officii Illustrissimæ D. Vestræ præstandi occasionem, sine novo propensæ meæ & devotæ benevolentiae argumento elabi mihi, etiam incogitanti, vellem. An hic novus curandi epistolas nostras modus melius sit successurus, quod maximoperè opto, scire aliquando aveo. Non est mihi profectò neglectui ullum gratum optimæ notæ Amico officium: Ideo literas meas antehac ad solitam horam, nunc verò etiam citiùs deferri curans, easdemquæ Magistro tabellariorum, Viro aliàs humano, & Illustrissimæ D. Vestræ amicissimo, commendans, quid amplius agendum mihi sit, ignoro; sed de hac infelicitate querendi justam causam habeo. Toties quoties à me ille monetur in Norimbergensem culpam rejicit. Benè valeat Illustrissima D. Vestra, & favere porrò pergat ei qui est

Amicus erga Amicum officiosus esto.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 2. Iulii 1665.

N.45. ad

42. & 43.

STiterunt se tandem binæ Generositatis Vestræ simul, pro quibus debitas gratias rependo, speropuè imposterum rectius processuras nostras. Heiniana- rum quoquæ communicatio mihi fuit grata: quem insignem Virum literis meis lubens

lubens compellarem, & magnitudinem affectûs ipse declararem, si per negocia & hanc adversam valetudinem liceret, quæ me, ut novit Generositas Vestra, impedit, quominus calamum ducam, sed dictare cogor animi sensa. Id quod apud ignotos non ita commodè fieri solet, quàm apud Amicos, qui Amicorum imbecillitatibus indulgere solent. Gratum interea mihi est, imò gratissimum, quod beneficio Generositatis Vestræ tanto Viro fruar Amico, quem quoties occasio fert, toties meo nomine salvere, & reciproci affectûs certiolem reddi cupio. Operis Vestri editionem juxtà cum Hevelio, Heinsioquè & aliis maximoperè desidero, quò magis mihi salivam movent, quæ subinde ad me mittere dignatur humanitas vestra, præludia eruditionisquè raræ specimina. Rectè autem fiet si maturè & opportunè colophon ei imponatur, tùm ne nimis fatigetur & ab aliis abstrahatur Generositas Vestra, tùm ne sumptus nimis crescant, tùm etiam ne lectores deterreantur, delicatuli hodie ut plurimum, & mole quâdam facilè deterrendi. In eo verò non errat Eadem Generositas Vestra, quòd votum meum de suo ad nos reditu ex vero affectu profectum censet. Qui enim ex singulari divina gratia ad gremium matris Ecclesiæ mirabiliter reductus fui, mirum non est, si eandem felicitatem etiam amicis voleam, & reversus in viam fratribus commonstrare satagam. Omnes verò, qui Symbolo Apostolico & Christianorum appellatione utuntur, vera veræ Ecclesiæ membra reputari non poterunt, stante illo una fides, unum baptisma &c. Alioquin & Quackerianam, & Anabaptisticam & Arianam, & nescio quot alias Sectas pro Ecclesia Dei sumere deberemus, quod & verbo divino, & puræ Antiquitati, & ipsi rectæ rationi omninò adversatur. Nescio an legerit Generositas Vestra opera vestri Cardinalis Hosii, Episcopi Varmiensis, duobus tomis comprehensa, quæ dum nuper inter libros meos fortè mihi occurrerent, magnaquè tanti viri cum admiratione legerem, quæ de Ecclesia scripsit; optavi præsentem Generositatem Vestram, ut coram audirem, quid ad argumentum tam clara responderet. Sed ad alia. R. P. Curtius d. 26. Jun. ad me quidem scripsit sed pro more curtissimas. Nescio quid illum ita impediat, licet denuò promittat, se Generositati Vestræ responsurum. Quòd si continuatio responsi vestri interea adveniat, fortassè ad mutuuum officium citius permoveretur. Ego verò quæ operi Comético vestro addam, non habeo, sed priora repeto, cum voto felicitis successûs. Ad epistolam vestram, die 10. Junii hùc exaratam, antehac dicere debui, nihil esse quod moneam, sed ita ut scripta est, edi eam posce censeo, luce & lectione dignissimam. De reliquo mitto triste nuncium, Oeniponte nuperrimè ad nos perlatus, de obitu die 25. Junii Archiducis Sigismundi Francisci, quem triduo ante Cometa supra urbem visus præfagivisse fertur. Hevelianas literas P. Curtio communicabo, qui quòd & mei antehac in suis ad Generositatem Vestram mentionem tam honorificam fecerit, Eidem debeo, scripturus brevi ad Virum illum Præclarissimum.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 46. ad
45.

Hamburgo Ratisbonam die 11. Julii 1665.

Gratulor tandem meas, nescio quo fato aliquoties retentas, tempestivè illuc fuisse perlatas. Dedi semper omnem operam, ut tempestivè meæ ad præfectum tabellariorum deferrentur, eidemquè ritè commendarentur. Idem studium eandemquè diligentiam in posterum quoquè polliceor. Clarissimo Heinsio hæc quæ ad illum spectant proximè perscribam, Deo volente. Id enim hodie fieri non poterat: cum plerumquè nunc diebus Martis ad eum scribere mihi

Symboli Apostolici Confessio & Christiani appellatio, an sufficiat ut quis pro vero vera Ecclesiæ membro habeatur?

Cometa M. Junii mortem Archiducis præfaguisse narratur.

mihi sit moris. Ecce verò quæ ille vicissim ad me de Illustrissima D. Vestra scribit, hodie mihi reddita. Hæc docent quàm magnam existimationem & spem ille de opere meo conceperit, cum tanto studio ejus editionem urgeat, & desiderium quo ipse ejus videndi ardet, in me quoquè accendere conetur. Quà quidem in re nihil à me adhuc neglectum est, quod ad eam ritè promovendam, quò utriusquè vestrùm, (quibus quantum debeam benè novi) aliorumquè Amicorum votis, & quod maximum est, publicæ utilitati, cui mea studia & hos conatus devovi, satisfiat, facit. Nescio verò quæ causâ sit nihil me responsi ab Amicis ex Hollandia, quos, ut operi manus admoverent, jam prius & instanter rogavi, adhuc accepisse: cum tamen illi satis habeant ad initium rei faciendum. Postquam ad unas atque alteras mearum literarum responsum ab Illustrissima D. Vestra accepero, mittam illis inter nos adhuc communicata, eo, quem nuper indicavi, modo in ordinem redacta. Quibus quia necessariò Curtiana subjungenda sunt, dabit Illustrissima D. Vestra operam, ut ab eo responsum, non tantum ad superiora, sed & ad hæc quæ adjungo, accipiam. Spero eum meam libertatem excusaturum, sed & ipsum Mathematicum Ingolstadiensem, si vel ei horum copiam facere velit. Omnibus enim bonarum literarum studiosis notum est, quibus legibus in Republica literaria vivatur, & tutam ubiquè esse libertatem, cui indiscreta adsit pedissequa modestia, sicut illa apud Latinum Pacatum, ni me libro destitutum à triginta annis lecta fugiunt, felicibus superbia, ita nempe ut illo teste nulli contigerit & abundare fortunâ, & indigere simul superbiâ. Opus meum mole non fore exiguum, prævideo. Convocabo enim Senatum Philosophicum, auspice Deo, qui solus Sapiens & Pansophus est (ita ut rectè cuidam Pansophiæ titulum affectanti, Theodorus Cosmius, præceptor olim meus, dixerit, relinqueret Deo Pansophiam, Angelis Sophiam, hominibus Philosophiam) ferè triginta Virorum, qui Symbolas justorum Commentariorum mensuram, majorem minoremve implentes adferent. Sed quid agam? Perficienda sunt quæ tam benè adfecta. Vos ô Amici additis animum, visis toties experimentis. Studebo quidem ego, & omni mentis nisu conabor, ne expectationem, quam ipsi concepistis & aliis fecistis destituam. Vos tamen ipsi videte & cavete ne minuat præsentia famam. Vos minimum experiar æquos & benevolos Lectores. Sed & alios Vestri similes adfore spero. Auferam verò hæc & illa, qui alicui bilem movere possint. Quod tamen ut prorsus evitem, non est mearum virium. Et quis hoc unquam sub Sole habuit in sua potestate? Quæ de Christiana fide & appellatione scripsi, puto rectè se habere, si adsit vita: quæ in fide, sed & in ipsa appellatione omninò includenda est. Reliqua civili potius quàm divinæ rei inserviunt, & à me suo loco relinquuntur. Velle autem rem Christianam ad priorum Seculorum formam reducere, humanæ non est, credo, opis. Imò verò soli illi Deo id in universum committendum esse dicere non dubito. Interim utinam omnes, ut in loco, quem Illust. D. Vestra indicat, epist. ad Ephesios monemur, supportemus nos invicem in charitate, solliciti servare unitatem Spiritûs in vinculo pacis. Hosii scripta non legi fateor, præter ea quæ de fide edidit. Sat scio quid illi libro insit. Sed de his satis jam antehac mentem meam exposui. In præsentia pauca addam ad ea quæ Eadem de Ecclesia urget, quæquè optimo jure inter præcipua hominis Christiani officia, occasione & impulsu tam illustrium Commentariorum phænomenorum, nondum, ut videtur, cessantium, considerata & inculcanda reputari merentur. Christiani appellationem ad id, ut quis pro vero veræ Ecclesiæ membro & Christi discipulo habeatur, ac in regnum cælorum introeat, nequaquam sufficere, toties dicit & docet Christus; de quo illud vobis, & quæ jure meritoquè usurpari potest. Idquè etiam Scriptores sacri nobis inculcant, & Christianum executione mandatorum Dei definiunt. Verè itaque Gregorius Nyssenus, veteribus Theologus dictus, epist. de profess. Christ:

Libertas in Republica literaria ubi quæ tuta, sit sit modesta.

Pansophiæ titulus Deo soli competit.

Christianus censendus est qui fidem Symboli Apostolici profiteatur. & vitam Christiano homine dignam agit. Tolerantia Christianos decet, nisi concordia iniri possit.

Christi auctoritas divina, omni exceptione major. Christianus est qui Christi mandata servat.

Christianismum, dicit esse imitationem divinae naturae, quae & totius antiquitatis una vox est. Merito autem Bernhardus, Sancti titulo condecoratus, Serm. 33. in Cantic. queritur: *Et nunc quod gravius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo utique Christiani dicuntur. Amici tui, ô Deus, & proximi adversum Te steterunt. Conjurasse videtur contra Te universitas populi Christiani, à minimo usque ad maximum &c.* Et ut plura testimonia quae cum his unum sunt, praeteream, solum Joann. Aventinum, laudatissimum Annalium Vestrorum Bojorum Conditorem, auctorem inter Optimos in Republica literaria collocandum, adducam. Is enim l. i. postquam gentium & populorum ac rerum mutationem in terris magnam pie & sapienter docuisset, & Turcarum exemplum, libertati nostrae indignantium, ac merito metuendorum adduxisset, subjicit: *Nec est quod nobis blandiamur de Christo Salvatore nostro, cujus sanctissimam religionem jam pridem poluimus, ne dicam factis abnegamus. Non nos (ait Divus Ambrosius) nuda nomina, inanes tituli, cassaque caerimonia fallant. Quamvis in Imperatoris nostri verba sacramento rogati juraverimus, nihilo secius tamen authorem & principem nostrum deseruimus, fidem datam frangimus, ad hostes defecimus, sunt complura publica literarum Gymnasia, sunt quoque complures omnis divini humanique jurisconsulti. Verum enim verò magis lites quam literas amant. Adeò & pecunia student, & ambitione in praeceptis abeunt, Venti Venerique veluti pecora serviunt. Nomine duntaxat Christiani, reipsa quidvis aliud. Christiani sunt, non nascuntur, potest Pater Omnipotens degeneres abdicare liberos, & adoptare atque procreare novam ac germanam sibi sobolem. Attamen siquidem nostro seculo alii non contigerint mores, jam diu ita vivitur, is status rerum est, ut nihil boni divinet animus. Vannus sim precor augur, si non nostris premimur malis.*

Lites literarum.

Avaritia.
Ambitio.
Lascivia.

Divinare
Viro Politico
licet, ex corruptis
Christi-
anorum mori-
bus, studio in-
culcandae vir-
tutis.

Hæc ego merito Illustrissimæ D. Vestrae, ut alias ob causas, ita quod Vir ille judicio B. Rhenani & Magni Erasmi diffusissimæ eruditionis & reconditæ lectionis, antiquitatumque suo seculo indagator Incomparabilis, Ratisbonæ non tantum diu cælebs & postea cum familia vixerit, sed & mortuus ac sepultus sit, ita ut ipsi tanti Viri manes merito Vobis hæc commendare possint: ut nihil dicam de ingenua libertate, & ipsa vera commonitione his, si unquam, exulceratis temporibus pernecessaria. Ex hoc verò auctore, cujus genius mihi perplacet, etiam in illis quæ magnâ libertate admiscet ad mores pertinentia, ita ut ejus quoque exemplum mihi imitandum proposuerim, discet Illust. D. Vestra quantum Viro Politico satis est, quid de Ecclesia & ejus capite ac membris statuendum sit, præsertim si & Epistolas illius Gregorii, tum & Bernhardi (utriusque in numerum Sanctorum relati) libros de Consider. ad Eugen. Pontif. Rom. legere & considerare, saltem illius temporis faciem Ecclesiæ & cum præsentis conferre velit. Atque hinc facile tutoque judicium de eo, quid faciendum sit, ferri potest. Ego hoc argumentum verbis Chrysostomi concludo. *Publicum Ecclesiæ bonum querere, & aliorum salutem privato commodo antepone, canon est Christianismi perfectissimus.* Chrysost. in Cor. x. 33: nisi unum dico, me optare minus in orbe Christiano esse fidei, plus autem pietatis, id est, recidi ensē verbi divini pluræ quæ pro capitibus fidei habentur, inferi verò mentibus hominum officia pietatis. Quod quidem occasione & impulsu nuperorum Cometarum merito fieri conveniret & necessum foret, nisi divina monita in verbo ejus illis cælestibus linguis igneis, partitionem Spiritus Sancti olim significantibus, & nunc è cælesti suggestu linguis illis lucidissimis, tristitia lataque præsignificantibus, data, despicere velimus, quod profanorum prorsus foret, & à mentibus Virorum Christianorum longè sit oportet. Nam cum excessu subtilitatis, specioso in vulgus articulorum, five potius capitum fidei nomine, commendatæ, & defectu pietatis ad claustra ferè & ergastula ac rusticitatem damnatæ communiter laboretur: quid aliud publici boni studiosissimo, qualem me esse toties, quoties res fert, dico & assero, dicendum est, quàm optandum esse contrahi fidem, dilatari verò pietatem? Monet nos hîc res ipsa & religionis Christianæ pro tot antiquis illis sacrificiis & caerimoniis

Publica anteponenda privatis.

Comete instar linguarum cælestium officii admonent mortales, lata tristitiaque præstendendo.
Christiana religio non sacrificia aliaque exterius, sed pietatem & charitatem exigit.

cerimoniis externis internam pietatem & charitatem præcipientis natura, sed & Deus tot signis in cælo editis. Acerbum profectò & illud est monitum & Cometa phænomenon, morte ultimi Archiducis Austriæ (qui prius tumulum quàm thalamum inivit & clausis sopore mortis gelido oculis, oculos viventium aperit, vitæquè humanæ fragilitatem jacens exhibet) immaturâ fancitum, quod ut mortiferum extitit, ita & salutiferum evadat privatim publicequè precor. Nec non ut Illustrissima D. Vestra cum suis benè & diu valeat ac prosperè agat.

Mortui vivos docent.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 6. Iulii 1665.

N.46. ad 44.

Incipiunt nunc rectiori gradu incedere literæ Generositatis Vestræ, quo nomine utriquè nostrum gratulor. Quid de Hevelii Prodomo judicem, jam ante perscripsi, mequè literis meis ipsi gratias pro eodem acturum, quamprimùm à R. P. Curtio responsum & librum illum obtinuero. Operis Vestri editionem lusingens equidem viderem: nollem autem, ut rem familiarem nimis in id impensis gravaret aut attereret, ut jam ante suasisse me memini. Privilegia necessaria huic rei per Amicos impetrari posse censeam. Sed & in hoc sumtus erunt faciendi. Ideoque mallem hæc omnia per typographos fieri posse. Pro communicatione excerptorum ex literis ad P. Kircherum aliosquè solitas ago gratias. In nostris hîc negotiis ita procedimus, ut adhuc inter spem & metum hæreamus, ignari quo tandem exitu tædiosa hæc & diuturna Comitia finienda sint. Mors Archiducis improvisa maturabit forsân adventum Sponsæ Cæsareæ. Benè valeat Generositas Vestra. Ego maneo constanter

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 15. Iulii 1665.

N.47. ad 46.

Vehementer gratulor meas ocyus illuc perferri. Sicut semper feci non minus libenter quàm meritò, quòd votis Illustrissimæ D. Vestræ respondeat, ita & in posterum faciam, juvante Deo. Verendum omnino est, ne Polona res magis magisque periclitetur, si, quod, avertat Deus, bellum civile exardescat. Cui salvis divinis humanisque legibus aliter obviam iri non potest, quàm avitæ libertatis redintegratione. Citra hanc enim frustra sunt reliqua, si vel ad tempus res ibi ex voto succedere videantur; quod sæpè Deus tentandis & ad poenitentiam flectendis hominum animis facit. Operis mei editionem jam aggrediuntur Amici: omnibus necessariis ritè præparatis, quantum per belli injurias licet. Figuras observationum Cometicarum jam habent. Hæc adhuc ad tricenarium numerum accedunt. Spero autem me plures habiturum, illisque non tantum opus meum, sed & palatium sublimis Vratiæ egregiè illustratum iri. His omnibus ritè perficiendis sumtus haud exigui requiruntur. Quos dum obedio Amicis, & publico gratificor, faciam solus, divino fretus auxilio. Nè tamen rem meam prosternam, conducere necessaria illa privilegia obtinere, siquidem id ita & ambicione, quas innumerorum scelerum matres detestor, procul amotâ. Cæterum conscientia ratio, libertas ingenua & publici commodi studium hîc mihi

Dei longanimitas homines ad poenitentiam invitât.

Avaritia & ambitio plurimorum scelerum causæ.

*Gratus ani-
mus publicè
testandus.
Ingrato nil
pejus.*

mihi ante omnia sunt. Quodsi verò Illustrissima D. Vestra aliquem mihi Mæcenatem Munificum, benevolentiam & auctoritate sua conciliarit, foret hoc rebus & votis meis commodum. Libenter autem scirem si quis dari posset, quò ei debitum grati animi testimonium publicè exhibeam: sicut facere solent quotquot veteris illius dicti memores sunt: *Ingrato homine nil alit terra pejus.*

Nullam hujus rei facerem mentionem, nisi præsens fortunarum mearum status id exigeret, ac nota Illustrissimæ D. Vestræ & toties probata mihi sincera benevolentia suggereret. Hæc etiam me movet, ut petam, quò figuræ observationum Comet. Salisburgi factarum totidem exemplaria, quot Ingolstadiensis Illustrissima D. Vestra mei causâ imprimi faciat. Benè valeat Illustrissima D. Vestra, ac me semper constanti prosequatur favore, qui sum

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & studio

STANISLAUS LUBIENIETSKI.

N. 47. ad
45.

Ratisbonâ Hamburgum die 9. Julii 1665.

*Cometæ ad
Ratisbonam
M. Maji visi
sunt.*

*Infantes qui
moriuntur in
innocentia,
felices.
Liberis orbi
quodam ra-
tione felices.*

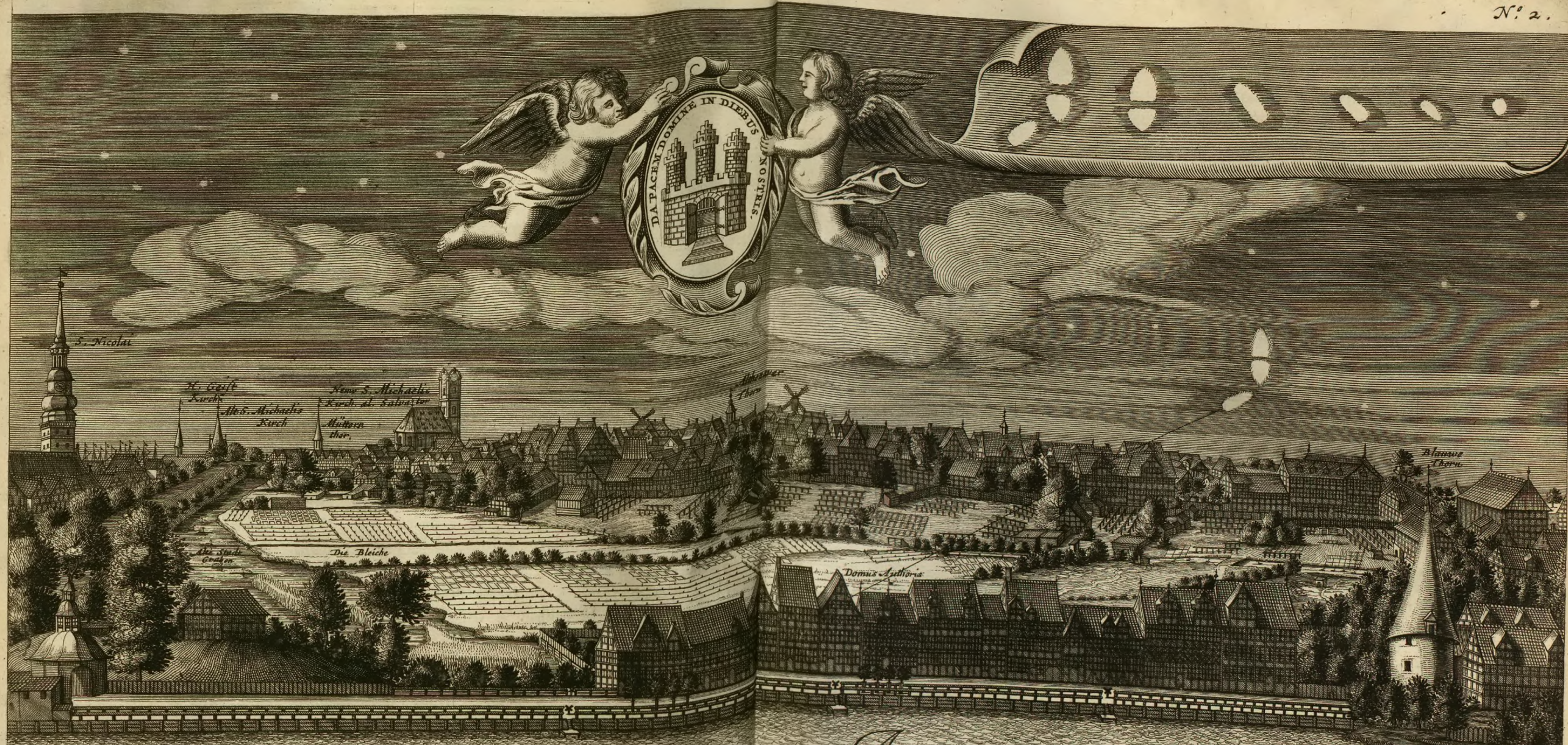
Diligentius jam curantur Vestræ, ut video gaudeoque, sperans, id porro ita eventurum. De Cometa illo Dieteldorffii à me 22. Maji viso, nihil amplius memorare possum, nisi quòd putem, orientem tunc nobis à tergo, occidentem circa faciem, & Cometam ad lævam, id est, ad Meridiem visum fuisse. Qualis verò fuerit ille, qui Oeniponti ante obitum ultimi Archiducis conspectus fertur, à Mathematicis eorum locorum discendum erit. Videmus Cometæ, legimus Prophetas, deprehendimus seriem consiliorum, & fatalem quasi omnium rerum confusionem. Et tamen vix sunt, qui ad meliora se inflecti & à perversis abduci patiuntur, ita ut nihil verius sit, quàm illud vetus: *Vitia erunt, donec homines:* homines verò quò propiores fini mundi, eò pejores. *Optimi illi, qui minimis urgentur,* aut qui parvi moriuntur, antequam inquinentur pravitate seculi, & procreent sobolem vitiosiore. Id quod uti solatio mihi inter cætera fuit, cum primogenito meo orbarer, (cui quod posui Epitaphium, nescio an viderit Generositas Vestra) ita etiam adhuc in hac orbitate mea solatio mihi est non postremo, qui nescio, num felicius sit is, qui qualescunque à Natura sibi concessos liberos, etiam pessimè aliquando se dantes, retinere cogitur: quàm qui eligere potest maturo judicio, quos educet, & pro lubitu suo formet, abjiciendos, vel recusandos, si indignos, vel ineptos se præbeant? De Opere repeto pariter, quæ scripsi, & id suo tempore videre gestio: utinam cum commodo & utilitate Generositatis Vestræ. Cui Famæ quidem & reputationis multum exinde accedet: nescio an etiam Fortunæ? Utrumquè autem opto, utpote qui Generositatis Vestræ nihil nisi optima quæquè ex animo voveo. Quæ inter Eandem & Amicos Romanos, Bononieneses, Gedanenses, Herbipolenses, aliosquè quàm plurimos, occasione Cometæ scripta hinc inde & agitata sunt, procul dubio doctissima & singularia orbi erudito non poterunt non placere: Quamvis putem nos hodie plus curiositatis, vanitatis, ostentationis & vanæ gloriæ reperire quàm veræ & solidæ Eruditionis ac Virtutis. De cætero sum maximeque constanter

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo

DIE ALSTER

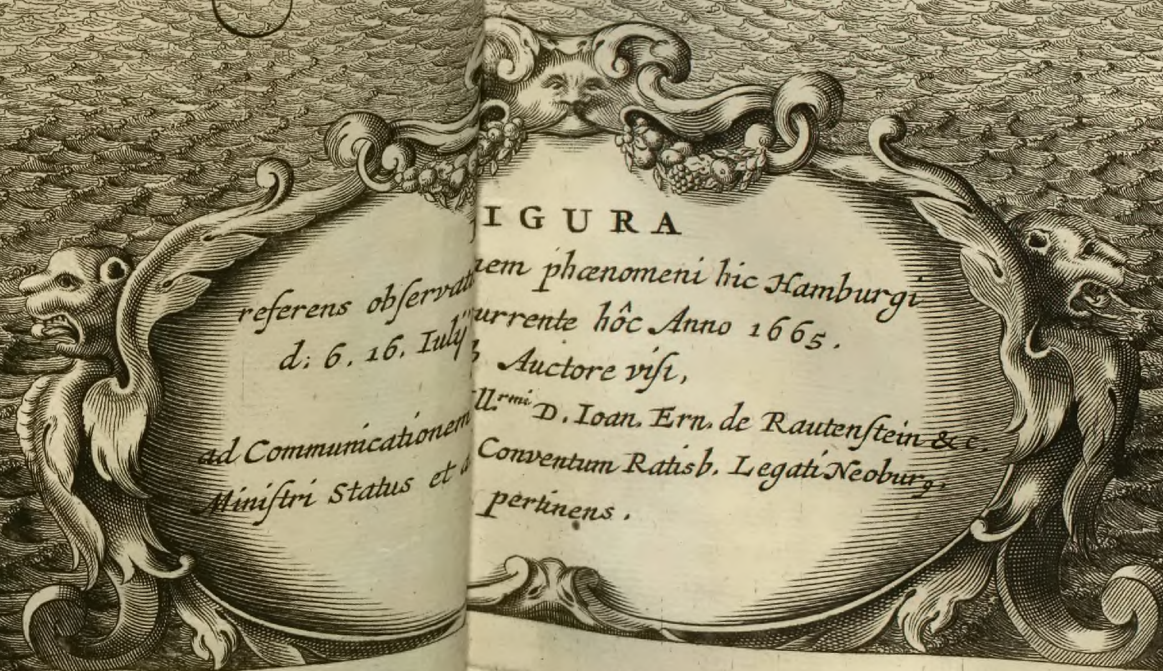
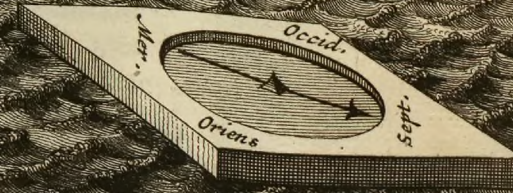
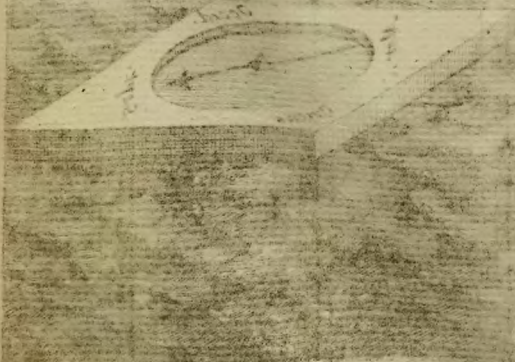

FIGURA
 referens observatam phaenomeni hic Hamburgi
 d. 6. 16. Iulij, currente hoc Anno 1665.
 Auctore visi,
 Ill. m. D. Ioan. Ern. de Rautenstein &c.
 ad Communicationem
 Ministri Status et
 perlinens.

Hans Martin Winterstein
 ad vivum Delineavit A^o 1665.

Stapendael, Schiphol

U R A
Binnenland der Stadsburg.
de hiesige Stadsburg.
de hiesige Stadsburg.
de hiesige Stadsburg.
de hiesige Stadsburg.

Hamburgo Ratisbonam die 18. Julii 1665.

N.48. ad

47.

Mihi quoque longè gratissimum est audire meas nunc rectius curari: quod semper fieri posset, nisi iniquitas famulorum, qui vicariam operam Magistris tabellariorum præstant, vota nostra frustraretur. Quod me Illustrissima D. Vestra de illo Cometa ab se viso amplius certiore reddiderit, gratias ago. Expectandum nobis est, an circa idem tempus ab aliis fuerit observatum idem vel simile phœnomenon. Ego nudiùs tertius post horam decimam, cum nonnullis è familia mea, observavi etiam ad Occasum ignitum phœnomenon. Duæ primum faculæ scintillantes in linea recta, ovali ferè figurâ apparuerunt, nube in medio eas, cinguli instar, dividente. His paulò post tertia facula à latere partis inferioris lævo afflavit, & cum iis juncta corpus majus ardens, nube tamen spissiori in medio divisum, conflavit. Id aliquanto tempore postquam luxisset, ad lævam inclinari & ad instar litui incurvari ac minui cepit, usquequò disparuit. Puto meteoron fuisse de genere ignitarum impressionum, quæ sunt exhalationes sulphureæ in aëre accensæ, & Ptolemæo trajectiones vocantur, Cometis quodammodo similes, quales sunt trabes, lampades, bolides, stipulæ ardentes, fatuus ignis, capræ saltantes &c. Atque hæc vox isti Epicaumati optimè convenit. Figuram hujus phœnomeni adjungo. Credo, eos quibus volupe est insomnes magnâ ex parte, vel etiam totas trahere noctes, ac phœnomenis cælestibus invigilare, plura talia observasse, quantum per aëris inclementiam licuerit. Nondum videtur adesse portentorum finis: quæ etsi naturales suas habeant causas, videntur tamen ea finì à Deo Rectore universi tanto numero exhiberi, ut homines ad veram pœnitentiam excitentur, non tantùm oculorum, sed & cordium lachrymis, ac vitæ puræ aquâ præteritorum vitiorum foedissimas maculas eluendo. Quæ nuperrimè in postremis suis ante octiduum datis Illustrissima D. Vestra, non minori prudentiæ quàm pietatis (quam improvidè ab illa discriminant delicatuli Cosmophili) exemplo perscripsit, me permovent, ut hostimenti vice mittam ea, quæ ante plures annos in lectione Gregorii illius Nysseni exscripsi: *Nunc mihi vos, inquit, quibus in viam redeundum est, ac resipiscendum, attendite. Si vultis discere, quomodo peccatis dolere & erroribus vestris ingemiscere debeat, mulierem nobis à Luca descriptam VII. considerate. Illius demissionem animi atque prudentiam æmulamini, absolutumque in ea vobis pœnitentiæ exemplum constituite, quæ Pharisei domum ingressa, nec conviviarum multitudinem erubuit, nec convivii tempus importunum existimavit, quominus ad confessionem confugeret: sed dolore affecta, & peccata, quæ commiserat, vehementer detestata, ne momentum quidem temporis sibi interponendum existimavit, quominus statim ad peccatorum Medicum acciperet. Et mox: Ut breviter omnia complectar, sensibus & membris omnibus, quibus peccaverat mulier, pœnitentiam egit. Quantum autem potestea per otium peccata fuerit detestata, quæ publicè aperteque ea tantoperè luxit, conficientibus licet intelligere. Nos autem verbis quidem pœnitentiam pollicemur, factis verò nihil studii laborisque præstamus, sed eadem vivendi consuetudine utimur, quæ prius quàm peccata confitendo detestaremur, utebamur. Orat. in eos, qui alios acerbè judicant. Egregiè profectò veram & ex corde contrito profectam pœnitentiam mulieris illius expressit, quod Evangelium eadem fermè die qua mea ista leget, in templo explicari audiet, plenum profectò, si quod aliud, affectuum ad commovendum peccatoris animum aptissimorum. Quod quidem exemplum meritò hæc, si unquam, tempestate cogitandum foret, non verò illud Latronis in cruce ad pertinacis improbitatis præsidium detorqueri solitum, quod plerique non tantum obvia, sed & toto cælo dissita, ad tuendam malitiam, rapere gaudent, ita ut meritò quispiam dixerit, Latronem hunc plures post mortem, quàm in vita, occidisse. Nullo tamen suo merito. Quod pathetice verbis exprimit Augustinus, celeberrimus Latinorum Ecclesiæ Doctorum, lib. de pœnit. dum ait:*

Phœnomenon ignitum mentis Julii ab Austore observatum, ferè meteoron quale capra saltans vocatur.

Meteora cito prætervolantia sive trajectiones, Cometis suppare ex mente nonnullorum.

Pœnitentia vera est dolere peccatis, & abstinere.

Pietas à prudentia non separanda.

Mulier pœnitens Luc. VII. descripta, quæ plerisque Maria Magdalena est.

Pœnitentes non sunt qui ad priora peccata redeunt.

Latronis de cruce suspensi exemplum vulgò male allegatur.

Peccatis tunc
renuncia cum
peccare potes.
*Peccata pri-
us relinque
quàm illa te.

Signa cœlestia
effici admo-
nent mortua-
les, instat
linguarum.

Deus punien-
do quoque
prodest homi-
nibus.

Diabolus
blandiendo
quoque nocet.

Liberi pa-
rentibus sunt
decori & de-
decori.

Heroum filii
noxæ.
Maximorum
plerumque
Vironum libe-
ri sunt dege-
neres.

Maximi qui-
que Viri vel
nullos vel in-
dignos habue-
runt liberos.

Nullus expectet, quando peccare non potest: arbitrii enim quærat libertatem, ut de-
lere possit commissæ, non necessitatem. * Qui prius itaque à peccatis relinquitur,
quàm ipse relinquit ea, non liberè, sed quasi necessitate condemnat. Licet enim Latro
veniam meruisset in fine de omni crimine, non tamen dedit baptizatis peccandi & per-
severandi auctoritatem. Tunc enim baptizatus est qui tunc primum in cruce Christum
confessus est. Hæc etiam ille. Tàm hæc quàm illa non fore Illustrissimæ D. Ve-
stræ, cujus perspectam habeo mentis probitatem, ingrata, nec olim nostra pro
communi generis humani bono dicta lectionibus inutilia, firmiter credo. Quam-
vis verò verum sit illud vetus: *Vitia erunt, donec homines*: tamen & illud verum,
ac in omni vita apprimè tenendum est, *excutienda non excusanda esse vitia*,
quod itidem vetus docuit Sapiencia. Quanto verò id magis pietas inculcat Chri-
stiana! Sed ecce & Deus ipse. Quid enim aliud tot signa cœlestia, quæ idem
ille Augustinus alicubi Linguas cæli vocat, loquuntur? Minantur, quod as-
fero, tristia. Sed & promittunt læta: illa improbis, hæc probis. Hic enim est
perpetuus cursus, quem divina Justitia in Cometis quoque, flammiferis nunciis
suis, exhibendis servat: ut meritò Clemens, ille Stromateon Contextor inge-
niosissimus Prædag. l. 1. dixerit, *Deum in ipsa minarum intentione, requirendo per-
nitentiam, tacitè ostendere suam in homines benevolentiam: sed Diabolum causas pecca-
torum servis Dei suggerere, atque astutè hoc moliri ut ipsi quoque secum cadant*. Strom.
l. 2. Quod de solatio suo in orbitate & multiplici dolore, quem sæpè parentes
solatii loco ex liberis capiunt, Illustrissima D. Vestra addit, verum esse docet
tristis experientia. Non solus Augustus doluit viscerum suorum vomicas & car-
cinomata, tanti nominis opprobria. Nec solus Aurelius degenerem filium non
esse suum dixit. Videre & sequentia secula, vidit videtque & nostrum hocce
Majorum suorum dehonestamenta, illustrium familiarum purgamenta, paterna-
rum laudum & aviti nominis dedecora. Adeo ut lugenda in oculis nostris ex-
empla, veteri illi dicto fidem magis magisque adstruant, quod *Heroum filios*
noxas pronunciavit. Mirum hoc certè est Maximis Viris, quod omnis notavit
ætas, plerumque id infortunii obtingere, ut degeneres maximo cum dolore
videant filios (cum rectè dictum sit: *In Principibus maximam divinitatis fidem
esse bonum successorem*) quasi Natura in efformandis ad omnem perfectionis le-
gem parentibus plurimum laborans, velut viribus exhausta in posteris deficiat,
tantoque oneri ferendo amplius parem se non esse profiteatur. Nihil amplius
hîc afferam præter ea quæ Ælius Spartianus, nobilissimus Augustæ Historiæ
scriptor, in Severo, memoranda profecto reliquit. Sunt autem ista: *Et repu-
tanti mihi, Diocletiane Auguste, neminem propè magnorum virorum optimum & uti-
lem filium reliquisse satis claret. Denique aut sine liberis Viri interierunt, aut tales
habuerunt plerique, ut melius fuerit de rebus humanis sine posteritate discedere. Et
ut ordiamur à Romulo, hic nihil liberorum reliquit, nihil Numa Pompilius quod uti-
le esse posset Reipublica. Quid Camillus? num sui similes liberos habuit? Quid Sci-
pio? Quid Catones qui magni fuerunt? Jam verò quid de Homero, Demosthene,
Vergilio, Crispo & Terentio, Plauto ceterisque aliis loquar? Quid de Cesare? Quid
de Tullio, cui soli melius fuerat liberos non habere? Quid de Augusto, qui nec adopti-
vum bonum filium habuit, quum illi eligendi potestas fuisset ex omnibus? Falsus est etiam
ipse Trajanus in suo municipe ac nepote eligendo. Sed ut omittamus adoptivos, ne no-
bis Antonini Pius & Marcus numina Reipublica occurrant, veniamus ad genitos.
Quid Marco felicius fuisset, si Commodum non reliquisset heredem? Quid Severo
Septimio, si Bassianum non genuisset? Qui statim insimulatum fratrem insidiarum
contra se cogitatarum, parricidiali etiam figmento interemit, qui novercam, matrem
quoniam, in cuius sinu Getam filium ejus occiderat, uxorem duxit: qui Papinianum
juris asylum & doctrina legalis thesaurum, quod parricidium excusare noluisse, occi-
dit: & præfectum quidem suum, ne homini per se & per scientiam suam magno deesset
& dignitas. Hæc ille. Quibus utinam Socratis exemplum addidisset, quem non
alio nomine magis Cato Major admirabatur, quàm quod mulierem morosam & liberos
stupidos*

stupidos nactus, ad extremum equanimitatem & mansuetudinem pertulerit: prout testatur Plutarchus in Catone Majori. Ego his nil amplius addo, nisi liberis orbos minus gaudere, minusquē dolere: interea rectam liberorum educationem & in foro, & in choro, & in foro summoperè necessariam esse. Verissimè enim Plutarchus in Coriolano, eum tulisse testimonium iis, qui arbitrantur bonam naturam, si non rectè instituitur, inter bonos fructus multa etiam vitia proferre, perinde atquē bonum agrum, si non accuratè colatur. Et in Arato demonstrat, quantam animi inæqualitatem in bonis naturis ignoratio Philosophiæ efficiat, cum scilicet bona ingenia virtutem absquē scientia, veluti fructum sponte suā & absquē cultura enatum proferunt. Quantoperè ille institutionem liberorum commendet & inculcet, testatur libellus ejus de hac re scriptus (in quo profectò solida Oeconomix & Politicæ disciplinæ ponuntur fundamenta) & allata Spartanorum & Romanorum in Lycurgo, Numa & alibi exempla. Quæ utinam Christiani in memoriam, simul autem ad divinæ legis perfectionem revocarent! Hoc enim si fieret, longè melius Christianorum familiæ, urbes, civitates forent constitutæ. At nunc proh dolor! passim

*Institutio re-
cta bonam
naturam per-
ficit, malam
corrigit.*

*Oeconomia
& Politicæ
fundamenta
in liberorum
educatione
posita.*

Neglectis urenda filix innascitur agris.

Horat. Serm. l. i. Sat. 3.

Hæc & alia omni Statui, conditioni, ætati ac utriquē sexui convenientia officia, quæ docet Sana Ratio, illustrat & inculcat Sacra pagina, urgent & in memoriam revocant nupera Cometicæ phænomena aliaquē portenta, si opere meo promoveo & ad optatam metam perduco, paratus sum non tantum æs editioni tribuendum, sed & meipsum, saltem mei dimidiam partem, quò alterā superstitie de felici tanti laboris sumtūsqū fructu læter, impendere. Atque id ex animo dico: qui plurimam Salutem omnimodā prosperitate comitatam, & integram fidem Illustrissimæ D. Vestræ addico, utpote Eidem

*Cometæ offi-
cii admonent
mortales.*

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & obsequio deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 13. Julii 1665.

Generosissime Domine.

AN mihi tam propitiæ futuræ sint Camænx, juveni aliquando amiciores, ut carmen aliquod operi Generositatis Vestræ præfigere possim, nescio. Cum enim à tot annis per graviora & magis seria negotia relinquere quasi illas, & nuntium iis mittere coactus fuerim, non mirer, si me vicissim derelinquant, nec audiant implorantem. Quidquid sit, de affectu in Te meo satis constabit publicè ex epistolis, si quas luci hac occasione committere placebit. Quæ tamen in re cautè etiam & circumspectè erit procedendum, sicut & alter ille Amicus monet, qui etiam prudenter addit, cavendum esse, ne heterogenea & ad Cometicum opus minus spectantia, illud nimis gravent, aut distendant, adeoque homines plerumquē delicatos, & à lectione & ab emtione absterreant. Ideoque quantum fieri potest, ab illis abstinendum: ea autem, quæ propriè ad Cometam spectant, majori cum diligentia & studio tractanda & elaboranda censeam, mansurus constanter

N. 48.
ad 46.

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamb.

N. 49.
ad 48.

Hamburgo Ratisbonam die 22. Julii 1665.

EGo, quemadmodum de præstanti tam ingenii quam genii Illustrissimæ D. Vestræ bonitate & in me benevolentia certus sum, ita carmen illud, cujus Ipsa mentionem primùm fecerat, Eiusdem arbitrio etiamnum relinquo. Scio enim quàm multa & gravia sint negotia Comititalia, quorum assiduâ

Urgeris turbâ circum te stante - - -

Serm. I. I. Sat. 3.

Ne quid nimis
Modus ubi-
quæ servan-
dus.

Boni Viri Rei-
publicæ Sta-
tores.

Privata com-
moda publicis
postponenda.
Philosophari
semper juvat
& commodum
est.

Publica
commoda
quisquæ cor-
datus curat.

Comete non
tantum mala
sed & bona
portendunt.

ut liceat hîc illis Horatianis uti. Quis dubitare de Illustrissimæ Dominationis Vestræ erga me affectu & favore ausit, cujus tot publicè, non privatim tantum, extant argumenta? Illa quæ de argumento Cometicò, vel etiam alia hac occasione ad me perscripta, intrâ privatorum parietum & silentii æterni septa continere, quid esset aliud quàm in publica tum literariæ, tum etiam Christianæ rei commoda injurium esse? Libertas nostra dicendi, quæ cum ingenuum & honestum ac probum quemquæ deceat, & nostrum utriquæ convenit, ac pro re nata usurpanda erat, nemini ingrata erit, nisi non tantum publici, sed & privati sui ipsius boni (quod candidâ officiorum commonitione singulariter juvatur) inimico. Tantò magis cum nunquam ut varietatis & æquitatis, ita & modestiæ fines transeat. Scio tamen *apprimè in vita utile esse, ne quid nimis & Modum in omnibus servandum esse.* Atque hunc etiam in talibus adhibeo: sicut & in illis quæ hæterogenea, & ad Cometicum opus minus spectantia, videri possent. Quæ tamen in re alia mihi mens est, alia stat sententia, quâ stabunt credo omnes virtutis & publicæ utilitatis amantes, qui soli, aut ego vehementer fallor, sunt Reipublicæ Statores. Nempe nisi meis, quæ de Cometis ab aliis accepi, vel ad alios dedi, Practicæ Philosophiæ præcepta adjunxissem, & officia vitæ, & alioquin utilia in memoriam revocassem, hacquæ ratione publicam utilitatem promovissem, cum Principe Philosophorum Socrate (qui stellas de cælo in terram, quia Philosophiam ad communem vitam deduxit) dixissem: *Quæ supra nos, nihil ad nos.* Cato Major, licet in se ipso laudando liberalis, nec laudari quidem se bonum civem pati debere putabat, nisi id bono publico fieret. Aratus Senior, Clarissimus ille & Optimus Sicyoniorum Princeps, studia sua publico commodo metiebatur, teste Plutarcho in Catone Majore & in Arato. Qui etiam perhibet Socratem primum ostendisse vitæ omne tempus, partem, casum & negotium omnino aptum esse studio sapientiæ, Libro an seni gerenda sit Res publica. Et certè laudatus quisquæ in publicis commodis curandis semper desudavit, & se exercuit dictis & factis, præeunte Tullio. Hoc tamen nihil prohibebit quominus argumentum de Cometis accuratè, quantum ego quidem possum, pertractetur. Hic enim desudabit non tantum mea tenuis & exigua, sed & magna Præstantissimorum Philosophorum, cum primis Mathematicorum, in orbe Literato Clarissimorum, (quorum numerum nondum rectè inire possum, cum nondum ab omnibus responsum obtinuerim) industria. Et hæc quidem tum sententiarum varietate, tum rationum vi, tum judiciorum de influxu, ut liceat cum Philosophis ita loqui, Siderum & Cometarum libertate, se commendabit. Ac præterea disquisitionibus Historico-Chronologicis de numero, duratione & eventibus Cometarum. Quarum occasione in eam sententiam adducor, ut manifestæ loco adjiciam Historiam Cometarum, in qua spero, juvante Deo, me singulare quippiam præstiturum. Nam Cometarum numerum adhuc à diligentibus Scriptoribus Lavatero, Keckermannò, Alstedio & Ricciolo initum, integrâ Centuriâ augebo, & cum semestres Cometæ alii duos, alii tres, alii quatuor tantum annotârint, octo minimum in lucem producam, & singulis brevem tam lætorum quàm tristium eventuum catalogum subjiciam, ut tandem demonstrem immeritò Cometæ solorum tristium invidiâ gravari, & non minus læta quàm læva præfagia homines ad pietatem ducere. Quod cum non paucis Amicis, tanquam gratum

gratum & utile publicè futurum placeat, cum primis tamen Magnifico & Amplissimo D. Proconsuli Bartholdo Mollero, literarum, meoque Fautori eximio, quo Respublica hæc meritò gaudet, ut & aliis nonnullis ei supparibus. Quibus etiam instituti mei ratio nota & grata est. Atque id nec mihi ingratum, quia honestum est & simul utile. Prudentum enim & laudatorum judiciis & monitis ad egregia facinora excitamur. Erat verò quidam Amicorum, qui cum ex me audiret, velle me Historiam illam Cometarum addere, auctor mihi erat, ut ejus versionem Germanicam adderem, quin imò & Gallicam suasit, singulare id operis condimentum & ornamentum fore sperans. Atque sic adjuvante divinâ gratiâ, conronidem operi meo imponam. Quod ut quam primùm fiat, & hîc ipse omnem, quantum tamen alii labores permittunt, operam do, & ut idem amici in Hollandia faciant, urgeo. Quæ etiam causa est, ut Illustrissimæ D. Vestræ in memoriam responsum Curtianum, cum Curtiana, Vestris primo loco ponendis, necessariò sint adnectenda, revocem. Cupio insuper certior reddi de illis figuris Ingolstadii & Salisburgi observatorum Cometarum, an eo modo & pretio, sicut antea dixi, haberi possint. Unum adhuc monendum mihi est reliquum, opus scilicet meum fore quidem haud exiguæ molis, ob tot Virorum Doctissimorum, non tantum de Cometis & Sideribus, sed & de aliis argumentis Physicis, Politicis, Ethicis, Historicis &c. Commentationes accuratas & meditatas, sed nec exiguæ jucunditatis & utilitatis, quæ moli illi demet, saltem levabit, fastidium, utinam & invidiam, quæ, umbræ instar, virtutem & liberam ejus institutionem sequi solet. Insuper unum addo, quod nuper monendum erat, quòd de Cometa illo die 22. Maji viso, secundum Illustrissimæ D. Vestræ descriptionem, videatur affirmari posse, eundem esse illum, qui visus fuerit postremò mense Aprili antè Solis ortum; dum scilicet transivit ipsum Solem, & versus plagam cæli, inter Meridiem & Occidentem, vespertinus factus est. Benè valeat & faveat constanter ei qui est

*Prudentum
judicia &
monita ad
virtutem lau-
demque exci-
tant.*

*Invidia, ut
umbra, sequi-
tur virtutem
& liberam
ejus institu-
tionem.*

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio & officio cultuque

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 20. Julii 1665.

N.49. ad
47. & 48.

ANte triduum Laconicè scripsi, quod nec in rationes referri meretur. Nunc itaque binis Generositatis Vestræ literis respondeo. Sylvestri Petra Sanctæ scriptum contra Calvinum & Bezam non vidi: neque Riveti apologiam pro his. Diu autem est, quòd legerim obscœnissima Bezæ carmina in Audelbertulum & Candidam, quæ inter alia (Tibullum magis vel Nasonem, aut similes inferni Titiones Ethnicos decentia, quàm Theologum Christianum, qualis ipse esse voluit) edidit, sub nomine Adeodati Sebæ, sanè nefanda & pudenda. Calvinum etiam intus & in cute novi. Notum & vulgo quomodo vixerit & habitus sit. Jurè meritoque Grotius, fide dignus auctor, quamvis alioqui modestus, ei obijcit, quòd malè tractarit Viros longè se meliores. Quam enim in Servetum, Ochinum & alios, ab ipsis in opinionibus discrepantes, sævierint, quamque multi exempla illorum secuti fuerint, non minùs in propatulo est. De quo rectè judicat Generositas Vestra, quòd contra semet ipsos sententiam tulerint, alteri facientes, quod sibi fieri noluerunt. Quicquid sit, ego in sententia priori persisto, optimos esse, qui minimis urgentur malis vel vitiis. Quòd si inter nos Catholicos horum nonnulli reperiuntur, qui succumbunt culpæ, non desunt tamen, per gratiam Dei, etiam in hoc sæculo, quos cum quovis comparere possumus. De opere vestro spero nos brevi aliquid certius rescituros. Cui quòd Breviarium seu Summarium aliquod adjungat, non improbo. Memini enim

*Grotius lau-
datur.
Persecutio ob
religionem
Evangelicis
damnosa.*

*Fides donum
Dei & res li-
berrima est.*

*Cometa bona
malaquē por-
tendunt.*

*Vicissitudo
rerum est
perpetua.*

Heinsium Patrem hæc talia, ut & indices librorum, præsertim recentium, val-
de desiderasse. De figuris Cometicis & reliquis R. P. Curtii responsum exspecto.
Heinsiana mecum communicata fuere gratissima: cui paratissima mea obsequia
& constantem affectum deferri rogo. P. Curtium sæpius monui de responso ad
litteras vestras. Sed video, illum quò magis senescit, eò tardior fieri. Quam-
primum autem aliquid accepero, statim illud transmittam. Salisburgensis ico-
nismi Cometici exemplaria, ut Generositati Vestræ procurem, sedulò operam da-
bo. Hosii scripta reliqua, ut adhuc legat Generositas Vestra optem. Multa e-
nim bonæ frugis in illis inveniet. De fide sententiam meam sæpius explicavi, &
vellem omnes ita credere & vivere, præsertim Amicos meos, ut vult Deus,
cujus voluntas ex eo, quo religionem Christianam & Ecclesiam instituit modo,
incognita esse nequit nobis, qui antiquitatum & literarum cognitionem habe-
mus. Fateor tamen cum Sancto Apostolo, veram fidem esse donum Dei, &
non dari nisi invocantibus illum. Sed ad alia. Sunt qui ingentem Hispanorum
in Portugallia factam cladem: nec desunt, qui Regis Hispaniæ mortem divul-
gent. Ita tot Cometarum apparitiones tristitia nobis & læta attulisse viderentur.
Tristitia illis, ad quos inde damna: læta iis ad quos gaudia & commoda redun-
dant. Quod communiter in rebus sublunaribus accidere solet, ubi unius ge-
neratio, alterius est corruptio, & reciprocè. Nimis sunt manifestæ rerum mu-
tationes in orbe, majoresquē imminere videntur. Sed ego manco semper

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 50.
ad 49.

Hamburgo Ratisbonam die 29. Julii. 1665.

*Hæreticos esse
capitali poena
multandos
Beza post Cal-
vinum male
docuit.*

*Damnandus
nemo consci-
entiae causæ.
Conscientia-
rum impe-
rium soli Deo
relinquen-
dum.*

*Libertas ju-
sta à Deo de-
fenditur.*

*Deus liber-
tatis tutor &
mentium in-
spector.*

*Cometa bona
& mala por-
tendunt.*

O Bscœna illa Bezæ Rivetus ætati juvenili adscribit, & alioqui Bezam & Cal-
vinum acriter tueretur. Ego litem illam meam non faciam. Maximè tamen
improbo utriusquē sententiam, & quidem publicis scriptis editam, de hæretis
(quales illi ipsi vobis aliisque sunt) capitali supplicio afficiendis. Nemo enim
damnabitur ideo quòd neminem conscientiæ causæ ad rogam, vel alioquin ad
necem damnet, imò si nec verbis eum damnet, charitatis Christianæ memor,
sed & officii. Cujus ratio exigit, ut quæ soli Deo competunt, ei relinquamus,
qualis est inspectio, cura & dominium conscientiarum. Ille enim est Omnis-
& Omnipotens. Summarium, Operi meo ad marginem addi captum, non dispi-
cere Illustrissimæ D. Vestræ, ex animo gaudeo. Cupio etenim in omnibus pro
virili cuncta ita peragere, ut ab Illustrissima D. Vestra approbentur. Ejus enim
judicium maximi facio, in istis præsertim quæ ad Rempublicam & vitam civi-
lem pertinent: tum etiam quæ ad stylum, de quo Illustrissimam D. Vestram ut
& Clarissimum Heinsium & Bullialdum, tanquam primi commatis amicos sin-
cerè consului. Nec diffiteor vestra monita mihi placuisse, hoc præsertim ex-
ulcerato seculo necessaria. Quod reliquum est, non dubito Deum libertatis
meæ modestæ, & nil nisi publica commoda spirantis, fore patronum. Ei quo-
quē conscientiæ meæ constat optimè, ut & uniuscujusquē mortalium, ratio.
Ego testor, me cuique in Sacris integram conscientiæ & religionis relinquere li-
bertatem, & diversitate sacrorum suo loco positâ: hîc nonnisi Philosophica &
civilia tractare: utpote bonarum literarum & boni publici amantissimum. At-
quē hoc me apud omnes, quos appellavi, excusandum jure meritoquē & sat
abundè excusabit, dummodo æquitati locus sit. Cometas non tantum tristitia,
sed & prospera prænunciare, saltem antecedere, toties dixi, imò & probavi.
Quam in rem egregia epistola, Vienna Kalendis Januariis hujus anni auspiciens,
scripta, nuper in manus meas & conspectum venit, meæ sententiæ conveniens,
sed

sed & nuper ab Illustrissima D. Vestra expressam, tristia (quæ Cometæ afferant, saltem præcedant) his, læta illis esse, confirmans. Ipsa enim natura & experientia jugis docet, unius generationem esse alterius corruptionem, & contrà, sicut prudenter Illustrissima D. Vestra judicat. Quam benè & feliciter ac diu cum suis valere cupio.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 23. Julii 1665.

Gratissimis Generositatis Vestræ literis Laconicè respondeo, quia itineri ac-
cinctus, vel potius excursioni in villam meam, quarto solùm lapide hinc
distantem, ubi me, ut verum fatear, post molestas Curiaë nauseas, recreare so-
leo, & nidum parare incipio, in quo quod restat vitæ, placidè exigam, Deo vi-
cturus & mihi, si quando ejus bonitas mihi hanc gratiam concedere dignabitur,
ut pro genio meo vivere liceat, & dicere cum Poëta veteri:

Hic portum inveni, spes & fortuna valete.
Ludite nunc alios.

N. 50.
ad 49.

*Portus oc-
in suburbano
optimus.*

Operis Vestri editionem maturari, libens intelligo: haut lubens, quòd solus tot
sumtus facere intendit. Novi enim quantos ejuscemodi opus requirat, & quàm
rari hoc ævo reperiantur Mæcenates, præsertim munifici, & qualis celebris ille
Virgilio & Horatio fuit. Dux Augustus hodie præ cæteris literarum patronus ha-
betur. Videndum etiam erit, si fortè privilegia necessaria hîc illîc obtineri pos-
sint. Literas Vestras doctissimas R. P. Curtio jam transmissi, expectans quid
responsum tandem sit. Ante 5. dies autem nondum redierat Neoburgum. Pro-
ximè plura. Interea sum maneoquè, ut semper

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam Kal. Aug. 1665.

Breviloquentes sumus cum vel libet, vel aliter non licet. Hæc lex ex æquo
utriquè nostrum, sed & omnibus in colendis tam juribus amicitiaë, quàm com-
merciis literarum, competit. Diverticulum in prædio suburbano Illustrissimam
D. Vestram habere, ibiquè vitæ magis quietæ & tranquillæ sedem, ac portum ocii,
dubio procul literati, parare, gratulor ex animo. Hoc est fuitque semper votum
eorum, qui miseram illam occupatorum, eorum autem, qui ne suis quidem occupatio-
nibus laborant, & ad alienum ambulant gradum, ad alienum comedunt appetitum, ad
alienum dormiunt somnum, & amare ac odisse res omnium liberrimas jubentur; cum
Seneca considerant, & in se ipsis experiuntur. Ac proinde ad quietam illam
vitam in otio pingui agendam perpetuò aspirant, & commodos ejusmodi ni-
dos sibi struunt, illius Tragici memores:

Me dulcis saturet quies,
Obscuro positus loco
Leni perfruar ocio.

Talem quietam & beatam habitationem ruri MANERIAM multi recentiorum
Scripto-

N. 51.
ad 50.

*Secessus sub-
urbanus stu-
diis aptus.
Vita trans-
quilla.
Sedes quietæ.
Otium libe-
raturum.
Libertatis
amans sui sis
juris, nec ex
altero depen-
dent, opus est.*

Labores graves & assidui vires frangunt.

Contemptores divitiarum ditissimi sunt.

Scriptorum vocant: Celeberrimus verò ille Doctorum Scolasticorum Bonaventura, in Itinerario mentis, secessum, intrinsicum spirituale & æternum, manerium. Optima Christiani hominis vox, si bona Latinæ linguæ dictio intrinsicum manericum pateretur. Mihi nondum licet tam beato esse. Utinam operis istius editio viam mihi ad ejusmodi vitæ rationem paret! Sentio etenim contrarios hosce & graves labores nequaquam mihi conducere. Sumtus certè haud illiberales in tenui re in Operis hujus perfectionem faciam. Qua in re exempla Maximorum Virorum, Aristidæ, Epaminondæ & Platonis à Plutarcho commendatorum, & in paupertate sumtus pro virili studiis, quibus delectabantur, impendentium exempla me ad laudem excitant. Sed illis ultronea Amicorum munera laborantibus subveniebant, & cum precibus offerebantur dona ab iis, qui divitiis affluentes pro beneficio, saltem singulari benevolentia, ducebant, cum illi divitiarum contemptores earum portiones exiguas magnanimitate sua dignas judicarent. Mihi nondum munificus obtigit Mæcenas, quales nec Seculo nostro defunt. Sed

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

Principum corda Deus regit.

ut liceat hunc transferre illa Poëtæ. Nempe quia cæteris mari vitiorum & malorum merfis hi soli vivunt, & in littus laudis enatare feliciter contendunt. Sed hoc quoque in manu est ejus, qui corda Principum pro arbitrio flectit. Ego verò Amicorum benevolentia fido, eatenus saltem, quod conatum meum publicæ utilitati dicatum commendaturi sint Viris Principibus, apud quos gratia & auctoritate multum valent. Quod mihi sufficiet ab eis, qui plura præstare non valent: idquæ Illustrissimam D. Vestram etiam facturam non dubito: cujus eximio & constanti favori me meaquæ commendo, qui mihi sat conscius sum, quod optimo jure æstimari & cenferi debeam

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & obsequio deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 51.
ad 50.

Ratisbonâ Hamburgum die 27. Julii 1665.

Liberi adoptivi an genitis præferendi.

Vellem me fusius doctissimis Generositatis Vestræ literis respondere nunc posse. Sed reverà excludor tempore. Ergo per summa capita eundum est. Excerpta ex Nysseno & reliqua pietatis negotium tangentia, ut & quæ de Comitis Generositas Vestra scribit, me non indelectant, dolentem saltem, quod iis reponere, quæ vellem possemquæ, per angustiam temporis non liceat. Argumentum illud, an adoptio liberorum ingenuorum præferenda sit iis, quales iors obtrudere solet, aliquando ineptissimos, fœcundum admodum & latè patens censeo, si quis tempore abundet in hunc campum excurrendi & stilum exercendi. Quod me juvenem fecisse memini super noto illo adagio, *Heroum filii noxa.* De Mæcenatibus eorumquæ hodie raritate nuper mentem aperui, putoquæ nos meritò dicere posse cum Oveno:

Sint Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones.

Ipse Celeberrimus P. Kircherus, cum quo mihi jam dudum amicitia & literarum commercium intercedit, haud modicam difficultatem in ejusmodi occasione expertus est. In quadam epistola Anno 1657. mense Majo scripta, paulò post mortem Gloriosissimi Cæsaris Ferdinandi III. Munificentissimi literatorum Patroni, ita inter alia ad me scribit: *Certè in Sapientissimi Cæsaris obitu quantum Musa gemuerint, Roma testis esse potest, Sed si nostra studia Deo Opt. Max. beneplacita*

placita fuerint, alium suscitabit Macenatem, qui rerumstrarum satagat; Si non, nostras vices hoc ipso solabimur, quod non mundo, sed diva gloria eâ quâ possumus sollicitudine promovenda invigilemus. In altera epistola ante biennium datâ de sua Polygraphia ita ad me iterum: Quemadmodum dictum opus continuis precibus diversorum Principum (qui fidem vix adhibere videbantur, quæ de iis veluti paradoxis fama interdum sparserat) extortum fuit, ita quoque ne mala fidei & turpis jactantia notam dicamque incurrerem, illud pro paupertate mea propriis expensis, nonnisi exiguo exemplarium numero, excudi curavi, eo potissimum fine, ne statim unicuique arcana in eo exposita exemplarium multitudine innotescerent, sed Principibus, quorum ea scire propriè convenit, offerrentur. Ego verò quæ fama de iis, veluti addivisus, ferebat, vera esse ipso factò fide data exolatus demonstrarem. Habeo modo præ manibus complura nova, à me Dei gratiâ reperta, multò polygraphiâ excellentiora atque admiratione digniora, quæ in gratiam novarum rerum inventionumque cupidorum Principum prælo reservo, si eorum liberalitate ut id possim adjuvor. Spero Tuam Excellentiam pro veteri suo in me affectu id acturam apud eos, qui polygraphia participes fient, in Vestris Casareis Comitibus Principes: ut saltem de micis, quæ cadunt sub mensa dominorum, ad magna præstanda & in lucem educenda, ad Dei gloriam, & Germanicæ nationis existimationem, quam in hoc mundi theatro, quâ docendo, quâ scribendo tueri non desino, subveniant. Hæc etiam tunc ille, quæ ego pro solita nostra confidentia communico, ut exinde Generositas Vestra videat, quanti & isti tanto Viro editio suorum operum constitit, & quid sibi faciendum sit, mensuram prudenter capiat. Ecce verò in eandem rem Clarissimus Isaacus Gruterus, Vir non tantum mihi Amicissimus, sed & eximiâ eruditione & humanitate ornatissimus: An libri moles & impensarum neget Reinesiano Inscriptionum operi typographum, an aliunde præclara motivationi nascatur obex, non facile dispicio. Metus est, ne laudatissimæ industriæ & diligentie indefessa fructum videat Senex, annos & fortunam nimium ingravescentem expertus. Si tamen extremam accepit manum iste labor, non interciderent per mortem authoris operosa illustranda antiquitatis præsidia: quibus res literaria omnium temporum efflorescet latissimè. Heveliana commendari audio, eorum nonnulla meis propiora studiis, quâ in Philosophiam excurrunt, avidè quæsiturus. Erit in his Cometologiæ Prodromus, non argumento magis æstimandus, de quo multa exstant pervulgata, quadam & à tritis communium Scholarum placitis remota, quàm soliditate Viri in Astronomicis versatissimi. Nequè alio mihi loco erit Cometographia Stanislai Lubientecii, Equitis Poloni, si quando lucem adspexerit, variæ eruditionis præbitura theatrum. Vale. Roterodami ex Erasmianno XIV. Julii prid. Idus. Hæc tantò libentius Generositati Vestræ communicare volui, quanto magis Eandem in edendo suo opere informare, & honesta sui mentione à Viro isto Præclaro factâ grata esse poterunt. Revertor ad Kircherum, qui, ut Generositas Vestra vidit, me etiam tunc compellavit de conciliandis sibi Patronis. Sed frustra ubique fui, causantibus his ærarii inopiam, aliis magis necessarias impensas, aliis alia. Licet fatear, multa profundi in sumtus planè non necessarios, imò noxios aut indecentes. Sed quid facias? Non corriguntur Aulæ ad regulas nostras, sed nos illis accommodare nos cogimur. Et sic doleo, me vix videre, quomodo Generositatis Vestræ laudabilia aliàs desideria juvare possim. R. P. Curtius mihi necdum respondit, licet Neoburgum redierit. Cras illi iterum aurem vellam, & de cætero maneo, ut semper

Suntus multi sunt inutilis, imò noxios & inhonesti.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 52.

ad 51.

Hamburgo Ratisbonam die 5. Augustii 1665.

MUltum dolet mihi, privari me identidem exoptatâ utrinquè responsi Illustrissimæ D. Vestræ vice per turbam publicorum negotiorum. Quæ dum in seriem non divellendam complicata Clarissimus Gruterus (cui quod Illustrissima D. Vestra commendare adeo liberaliter exiguos meos conatus voluerit, debitas ago gratias, eiquè heri hac epistola, cujus apographum mitto, respondi) jam diu animadvertit, propositam in secessu parando operam, otii abundantiam & solitudinis tranquillitatem commendavit, quod me in literis ejus, antehac ab Illustrissima D. Vestra ad me missis, legere memini. Interim æquo animo ferenda sunt, quæ mutari non possunt. Illa Gruteriana, quæ de Generosissimi & Doctissimi Baronis Boineburgii vitâ privata & otio, radios laudum habituro, ex libris feliciter tractatis scribit, penso his quæ Amicus Francofurto ad Mænum de Viro illo Excellentissimo & simul de Illustrissima D. Vestra ad me nuper scripsit: *Generosissimus Baro Boineburgius in hac urbe vivit. Sæpè mihi obtingit felicitas eum videndi & compellendi. Magnus est Amicus Illustrissimi Domini Rautensteinii, quem fama consentiens prædicat Virum doctum & bellè curiosum. Expectabo cum tadio usque quo Tuum opus lucem videat, desiderans in illo videre ea, quæ Illustrissimus D. Rautensteinius & Amplissimus D. Guericus dicturi sunt nobis de isto postremo Cometa. Libenter voluisssem Te vidisse librum Gallicum: cujus author noluit aliter nomen suum exprimere quàm initialibus literis I. D. P. M. Non amplius eum habeo. Est autem compositus secundum principia Magni illius seculo nostro Philosophi Cartesii. Ex omnibus quos de hoc argumento vidi, maximè mihi iste placet. Ideò etiam meritis est approbationem omnium Virorum Doctorum. Diarium Sapientum factum à Domino de Heduville, quod fortè ibi videris, nullam ejus facit mentionem, licet non fuerit Author ille oblitus judicium ferre de libris in hanc rem à Domino Fortisfchero & Patre Grædami editis. Qui etiam non pauca continent curiosa, lectu & consideratione digna, qualia ab ingeniis Gallie felicis felicissimis proficisci solent, quæ Te vidisse spero. Hæc ille. Sed redeo ad orbitam epistolæ Illustrissimæ D. Vestræ, Hamburgo Ratisbonam quantâ possum celeritate contendens. Utinam nobis tam beatis esse liceat, quò ab illa turba negotiorum & strepitu fori & curis seculi longè remoti, secundum illum Horatianum Epodum occinamus læti ovantesquè*

*Secessus Viri
literatis &
probris optan-
dus.*

*Agricultorum
vita prisca
beata*

Beatus ille qui procul negotiis

(Ut prisca gens mortalium)

Paterna rura bobus exercet suis &c.

*Otium lite-
rarium etiam
inter negotia
datur.*

Sed benè nobiscum adhuc est comparatum, quòd negotia, licet spissiora, non obstant nobis ad studia literaria, quodque hæc nos ad virtutem ducant, quod utrumquè ille merito dicendus virtutis veræ custos ridigisque satelles Seneca urget, dum nos scilicet, eodem monente, *rebus non tradimus, sed commodamus.* Negotiis, gravioribus præsertim & civilibus publicisque distractos, non semper in colendo literarum commercio & respondendo suis amicorumquè votis satisfacere posse

*Veniam det
alteri, qui ea
indiget ipse.*

Scimus & hanc veniam petimusquè damusquè vicissim.

*Gloria Dei
unicus scopus
actionum no-
strarum esto.*

Postremæ Illustrissimæ D. Vestræ literæ, etsi breves, mihi tamen, ut omnes reliquæ, sunt gratissimæ. Libenter in illis legi meos conatus in Opere Comætico & promovendis publicis commodis eidem placere. De Mæcenatibus propiciet mihi is cui servio toto & puro pectore, Deus, qui videt me ad cultum justitiæ & Sacro-sancti nominis ejus, velut ad omnium actionum nostrarum scopum, collineare, hacquè etiam fini rei literariæ pro virili juvandæ operam dare. Meritò hîc in memoriam revoco mihi sacrum illud Symbolum, Inclyto Danorum Regi Friderico III. feliciter imperanti, Munifico certè Mæcenati, adama-

adamatum, DOMINUS PROVIDEBIT. Ob justas causas nondum Mæce-
nas meus comparet. Inter hæc, monente illo Philosopho, promptus sum hilaris
accipere beneficium, & profiteri gaudium, ut id danti manifestum sit, quò
is fructum præsentem capiat. *Iusta enim causa lætitiæ est latum amicum* (clien-
tem) *videre, justior fecisse.* Sen. ep. 22. Paratus quoque sum, eodem monitore,
publicum testimonium grati animi prodere, ne furtivè agam gratias & in an-
gulo, & ad aurum, quod non verecundiam, sed infitiandi genus ducit, &
ingratum dicit, qui remotis arbitris agit gratias. Ego interim omnem fortunæ
meæ tenuitatem operi, & sic publico bono promovendo devovi. Verumta-
men illa Kircheriana (de quibus ut & Gruterianis gratias ago, & quæ ad istum,
ut & ad Heinsium heri scripsi, ut & quæ ab Joan. Narano, Viro Doctissimo, ac-
cepi, hostimenti vice mitto) prudentiæ utilis regulam probatam velut digito
ostendunt. A Socio ejus Ricciolo ante aliquot dies me literas periculosissimi
morbi & desperatæ propè valetudinis indices accepisse, vereor ut nuper Illu-
strissimæ D. Vestræ nunciarim. Cujus commentationem suprâ illud vetus ver-
bum, *Heroum filii noxæ*, libens videbo, & si ad manus sit, copiam ejus fie-
ri mihi peto. Ego argumentum hoc attigi, quantum satis est in transitu.
Augustum felicissimum alioqui Principem, non tantum in suscipiendis, sed &
in adoptandis liberis infelicem fuisse, prodidit Suetonius & Spartianus. De pri-
mogeniti & unici filioli Illustrissimæ D. Vestræ obitu necdum quicquam mihi
constitit. Utinam Deus Pater Patrum, hanc jacturam reparet! Quod sincero
affectu precatur, & simul constantem valetudinem & rerum successum

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 30. Julii 1665.

N. 52.
ad 51.

Vix credo opus Generositatis Vestræ hõc autumno prodire posse, propter
motus in Batavia, & diffusam ejus molem. R. P. Curtium nudius tertius
iterum deligentèr monui de responso Generositati Vestræ debito. A me certè
non stabit, quominus Generositatis Vestræ desideriis undecunquè satisfiat. Pro-
inde & promissi ultrò carminis memor sum. Ad quod fabricandum an aptus
nunc sit Genius meus, ignoro. Diu enim est, quòd non somniavi in bicipiti
Parnasso, & Poëticam suspendi chelym. Si quid tamen nascatur, id sat citò
veniet, si sat benè. Quæ commentata est Generositas Vestra circa liberos
adoptivos vel naturales, mihi perplacent, & magnam ejus variamque lectionem
ostendunt. Puto illud argumentum tam uber esse ac ferax, ut aliquis latè se in
eo diffundere possit, si tempore abundet, quo ego sanè nunc, si unquam, de-
stitutor, accedente præsertim corporis imbecillitate, & morbis sæpè recurrenti-
bus, qui & animi tandem labefactant vigorem. Quod reliquum est, præsens
rerum status, me monet, ut dicam, Deus det meliora! Nam undiquè omnia
plena periculis & magnis revolutionibus videntur. B. V.

*Morbi recur-
rentes corpo-
ris animique
vigorem labe-
factant,*

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 8. Augusti 1665.

ITa est, operis mei editionem impedimenta quædam, Bataviâ bellicis mo-
tibus concussa, subiisse & pati. Verum speramus, juvante Deo, nos ea feli-
citer

Publica com-
moda omni
ratione ju-
vanda.

Studioſi bo-
narum ar-
tium omni
modo juven-
di.

Modestia de-
bita ſervan-
da.

Gratius ani-
mus exhiben-
dus.

Gratius ani-
mus præſtan-
s virtus.

citer remoturos, & in propoſito perrecturos. Novum autem impedimentum obiectum mihi eſt ab Amicis editionem libri curantibus. Verſio nempe narrationum de Cometis Germanicarum, Suecicarum, Gallicarum & Italicarum. Tentaverat hanc quidam ex Amicis; ſed cum eam ſibi parum proſperè ſuccedere putaret, nec alium aliquem, qui eandem ex voto perficere poſſet, inveniret, tandem rem ad me deferendam decrevit. Jam itaque in eo ſum, ut conſultis hîc illîc amicis, linguæ Germanicæ (nam Italicam & Gallicam quantum ſatis eſt, divinâ gratiâ, calleo, Suecicam prorſus ignoro) melius me gnaris, verſionem adornarem. Procedit autem opus non infeliciter, & ſpero me in verſione Gallicorum & Italicorum radices eorum in lingua Latina (quæ mater earum, ut & Hispantiæ, & Valachicæ, & ex parte Anglicæ & Lithuanicæ cenſenda eſt) quantum tamen euphonia & ſtili ratio permittit, rem linguarum illarum ſtudioſis non inutilem præſtare volens, velut è regione demonſtrare. Et fiet quidem id datâ occaſione, ac velut in tranſitu, ſtudio tamen boni publici: quod promovetur, cum bonarum literarum cultores in ſpem, non tantum paternarum familiarum, ſed & patriarum civitatum crescentes, in laudabilibus conatibus ſuis quacunquè ratione & parte juvantur. Spero autem me intra paucos dies bonam narrationum illarum in linguam Latinam verſarum partem in Hollandiam, volente & favente Deo, miſſurum. Ibi interim præla, quæ ſtrenuè ſudabunt, parata ſunt, & figuræ obſervationum Cometicarum æri inciduntur. Spero etiam opus hoc anno, adjuvante divinâ gratiâ, abſolutum iri, ut ſtrenuè loco cum uberrimis feliciffimi novi anni auſpiciis quaquaverſum mitti poſſit. Qua in re omnem promitto operam & induſtriam, memor moniti à Sapientiſſimo mortalium dati: *Cor hominis diſponit viam ſuam, ſed Domini eſt dirigere grefſus ejus.* Prov. 16. 10. Accepi heri ſingularia quædam ab Ampliſſimo Guerichio Conſule Magdeburgenſi, & Clariſſimo Gravio Profeſſore Mathef. Franequer. quæ opus meum augebunt & ornabunt. Ecce verò Bullialdiana oppidò doctiſſima, octavo ab hinc die ſcripta, hodie mihi reddita. Qualia & à Nobiliſſimo Heinfio hodie accepta de egregiis Rudbeckianis, tùm quod ad Commentarium de Cometis, tùm quod ad figuras ei adjungendas, attinet. Itaque jam in ordinandis ritè omnibus & prælo ſubjiciendis occupor. Ita tamen, ne ullas officii partes erga Amicos (quos inter Illuſtriſſima D. Veſtra primo mihi ponenda eſt loco) negligam. Curtianum reſponſum exſpecto, & niſi miſſum fuerit, in memoriam revoco. Tempeſtivè enim providendum, ne quid induſtriam Typographi, poſtquam ſemel manum operi admoverit, remoretur. Quod quidem non fiet, etſi mihi tarda reſponſa, quæ à tardis noctibus ad citiores menſtrui amplius ſpatio jam properant, ad calcem operis, appendicis loco, fuerint addenda. De argumento uberrimo, filiorum tam naturalium quàm adoptivorum, credo me Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ſatiſfeciffè. Cujus votis cuncta mea ſtudia libenter per omnia provirili attemperabo. Quòd ultronei illius carminis Illuſtriſſima D. Veſtra mentionem ſubindè faciat, ſingulari benevolentia ejus imputo, Eidemquè maximas, quantas mente concipere debita modestia permittit, gratias ago, tanto favori convenientes, quaſque iſjure ſuo depoſcit. Qua in re virum honeſtum & probum, multò magis Chriſtianum, partem officii ſibi incumbentis, ponere decet. Quod mihi nunc in mentem venit occaſione cujuſdam epiſtolæ, non ita pridem ab Illuſtriſſima D. Veſtra ad me ſcriptæ, Principes quandoquè melius ſilentio & admiratione, quam intempeſtivâ vel iniquâ eloquentia coli. Novi quidem etiam gratias Principibus agendas (quod me apud aliquem Panegyriſten, aliquando legiſſe probè memini) ut apud Deos fieri amat, ſentiendo copioſius, quàm loquendo. Nollem tamen à quoquam Virorum Principum & Illuſtrium, qui me variis affecerunt & afficiunt beneficiis, vel minimam gratiæ animi partem in me deſiderari, quaſi nunquam inſpexiſſem doctiſſimos & optimos, ut omnia, Senecæ de beneficiis libros, neſciamquè quid ſana ratio & moralis diſciplina de præſtanti omni virtute, & imprimis illa gratiæ animi (ut Seneca l. 4. c. 24. ait)

ait) doceat. Vel quasi memoriâ exciderit illud ejusdem Philosophi: *Nihil magis præstandum est, quam ut memoria nobis meritorum hæreat, quæ subinde refricanda est: quia nec referre potest gratiam, nisi qui meminit: & qui meminit jam refert.* l. 2. c. 24. ubi etiam docet loquendum pro magnitudine rei impensius, & paulò antè, gratias de acceptis beneficiis publicè agendas, nec opinionem Clientium timendam, ne graviozem ingratorum subeamus. Vel deniquè quasi locum in me inexplibilis avaritia vel ambitio & invidia, grati animi pestes, invenerint, ut fustineam vel suspicione ingrati animi laborare, qui potius cum illo Ebutio Licæ Philosophia) *ne in ullo officio sim tardior.* Sed me amplius in hoc patenti & læto campo dilatare nolo. Res in orbe Christiano hinc illinc exasperari, & de-
 teriores potius quàm meliores reddi maximoperè dolendum est. Quid ni ergo Deum supplices oremus, ut det meliora? Fortè & illud B. Polycarpi, primævæ quidem integritati Apostolicæ proximi, imo & ejusdem participi, sed initio secundi sæculi (quo nemine amplius ex Apostolis superstite, hæreses nudo vertice Ecclesiam Domini, persecutiones foris gravissimè concutiebant) cum tot adversis luctanti, usurpandum nunc veniet: *In quæ nos, ô Deus, reservasti tempora!* Sed ut *instruenda est vita illustribus*, ita *firmandus animus constantibus exemplis*, monente Senecâ & Tacito. Benè Valeat Illustrissima D. Vestra, & favere pergat, ut Clarissimo Heinsio (qui ecce Eam ipse in suis ad me compellat literis) ita & mihi, qui sum

officiosus esto.

Deus orandus, ut meliorem formam rebus Christianis reddat.

Exemplis bona multum profunt.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 6. Augusti 1665.

N. 53.
ad 52.

Spero brevi processurum tandem diu desideratum Generositatis Vestræ opus, quod famam augebit, & Generositati Vestræ commodum non adferre non poterit. A P. Curtio responsum obtinere necdum potui, causæ ignarus. Si tale exaravit, addendo, quòd responsum emanferit. Illa Nærani epistola mihi perplacuit, veluti magno cum judicio, ornatu & cultu scripta, & index, quòd auctor illius omnium eruditorum amore & æstimatione dignus sit, cujus illum, quod ad me attinet, licet ignotum, certiozem fieri rogo, inprimis verò, ut credere pergat Generositas Vestra quòd sim maneamquè constanter

Ejusdem

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 15. Augusti 1665.

N. 54.
ad 53.

E Sse rerum vices, & modo nos copiâ, modo defectu affici, testes binæ Illustrissimæ D. Vestræ literæ ineunte Augusto datæ, quæ non auxerunt (unde isti mensi Sextili & primò Octavio Cæsari nomen) opus meum notabiliter. Quod quia jam in justum volumen auctum est, nisi & excefferit, commodum accidit. Nempe iste mensis & Commodi Cæsaris appellationem accepit olim ab ignobili adulatorum grege, qui novum illum Syllam, optimi Parentis pessimum filium, & sancti Antoninorum æquè ac Augustorum nominis dedecus, hoc impudenti mendacio decorare studebant. Næ, nisi res & tempus aliud velint,

T

*Industria Vi-
ri prohi ab o-
mni ambitio-
ne & avari-
tia proculesco.*

*Observatio
Saturni &
Jovis Romæ
facta ab He-
veliana dis-
fert.*

*Stylus pulcher
& purus per-
rarius.*

*Venustas &
castitas raro
conveniunt.*

*Musæ rusti-
cari quando-
quæ gaudent,
& secessum
scribentis ac
otia querunt.*

velint, commodæ literæ hoc mense & aliquot sequentibus à me non dabuntur nisi breves, utpote in ordinem redigendis & prelo subjiciendis meis intento. Accipio latum omen & augurium nuperrimis Vestris expressum, opus hoc famam aucturum & commodum allaturum. Utrumquæ opto & curo, quantum ci- tra ambitionis & avaritiæ periculum, imò suspicionem licet. Adhuc me tener illa molesta versio, cui tamen jamjam coronidem, juvante Deo, imponam. Nequæ hunc, tenuem licet, laborem studiosis linguarum, Latinæ præsertim, Italicæ & Gallicæ, ut ante dixi, inutilem fore spero. Hæc in linguam Latinam versa, unà cum bona eorum, quæ inter nos communicata publicæ luci, Deo pro- pitio, exponentur, parte, cum prima occasione in Hollandiam mittam. Ubi interim in affabrè & ingeniosè incidendis æri figuris strenuè laboratur. Has & P. Kircherus, missò observati Romæ Saturni & Jovis, paulo diversa quàm Cla- rissimus Hevelius fecit ratione, Schemate, sed & opus ipsum doctissimis hisce literis auxit. Fecit utrumquæ Clarissimus Gravius Profess. Franequeranus. Sed & Clarissimus Rudbekius per Nobilissimum Heinsium idem facere cepit. Ita Augustus auctum & augurium adhuc dedit, dabitquæ spero plura ejusdem gene- ris. De responsis tardis jam ante satiffeci: Me enim ea vel seorsum, nisi in tempore veniant, impressurum, ne editio libri impediatur, firma mihi stat sententia. Interim non despero P. Curtium vel sponte, vel hortatu Illustrissi- mæ D. Vestræ ad meas binas responsurum. Nærani granditas & multum anxia verborum cura, ideoquæ tersus & sublimis stilus, mihi singulariter placet. Raro hæc duo concurrunt ut aliàs, ita & hîc, venustas & castitas. Heri ad eum scri- psi, & quæ illi Illustrissima D. Vestra significari jussit, misi. Memini ejus, ad- huc ignoti & anonymi, literarum excerpta jam ante Illustrissimæ D. Vestræ pla- cuisse. Musæ ejus ad Veterem amnem Harlemono vicinum rusticantur. Quid non præstarent, si commoditate & cultu urbis gauderent? Sed amant hæc & se- cessum & pingue otium, divitem ingenii venam pro re nata exserentes. Bene valeat Illustrissima D. Vestra cum suis dilectissimis, agat feliciter & constanter mihi faveat, qui sum

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 54.
ad 53.

Ratisbonâ Hamburgum die 7. Augusti 1665.

Reviter scribo in iter me conjiciens inexpectatum, intra triduum vel quadri- duum absolvendum. Optarem & Generositati Vestræ secessum & quietam habitationem ruri, quæ mihi magis magisque placet. Magnum commodum Ge- nerositatem Vestram ex distractione exemplarium sui operis, postquam fuerit perfe- ctum, laturam, non spero. Opto potius, ne inde detrimentum subeat. Loquor autem expertus, & gnarus temporum, quæ longè distant ab illis, quibus Plu- tarchi, Marones & Flacci vixerunt. Multa sæpè inutilibus, vanis, vel etiam noxiis rebus impenduntur; non item utilibus, honestis & cum fructu conjunctis. Cavendi etiam ingrati, quod hominum genus omnes prohi meritò detestantur. Bene valeat & credat me semper mansurum

G. D. Vestræ

Paratissimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.

Hamburg

Hamburgo Ratisbonam die 19. Augusti 1665.

N. 55.
ad 54.

Mihi quoque breviloquentiam imponit rerum scribendarum inopia, sed & operis suscepti ingens & assidua cura. Adeoque sicut nuper scripsi, ita nunc ago, & brevem epistolam scribo. Dolendum est nos in talia incidisse tempora, quibus passim jaceant bonarum artium studia, & cristas magis magisque erigant & animos fumant vitia. Ego tamen nihilominus insto operi & instituto, boni publici amore (quod reverà non temerè toties repeto) & fiduciâ opis divinæ. Amici Hollandi pergunt feliciter saltem in æri incidendis & imprimendis figuris Cometicis. Ego qui non quidem majora, prægravia tamen viribus audeo, spero me munificentia aliquorum Patronorum adjutum iri. Ingratos caveo & cavebo semper. Sed utinam non nostro malo, quinam isti sint, discamus. Indignum profectò est honestis, tantò magis præclaris Viris hoc ingrati animi (quod malorum pessimum vix meliore quàm ingratitude vocabulo dignum est) vitium: quod multas etiam laudes & claras alioqui dotes aliquando obfuscet. Ex adverso autem

Vitiorum a
mor plerum-
què mentes
occupat.

Ingratus ani-
mus Viro ho-
nesto quàm
maximè fu-
giendus.

Virtus repulsæ nescia fordida
Intaminatis fulget honoribus:
Nec fumit aut ponit Secures
Arbitrio popularis auræ.

Virtus per
se splendida
favorem po-
puli non ca-
prat, aperit
cælum im-
mortalitatem
meritis, ten-
dit per ardua
in cælum, o-
mnibus terre-
nis spreis.

Virtus recludens immeritis mori
Cælum, negata tentat iter viâ.
Coetusque vulgares & unidam
Spernit humum fugiente pennâ.

Quæ Horatiana, felici illo Augusti seculo nata, nota, quamvis Illustrissimæ D. Vestræ hîc ponere memorati ab Eadem Horatii occasione volui, ut extet isthoc honestæ meæ industriæ & justæ spei monumentum ære perennius. Simul verò & dulcis recordationis. Nam hanc tertii libri Carminum odam, secundam felici fidere & omine, de ferenda patienter angusta pauperie, instituendis in virtute liberis, testanda pietate in patriam, gloria virtute paranda, vitanda multitudine, servanda silentii fide, colendo numine & vindictâ ejus justâ, improbos tardius licet assequente, fugiendâ (quæ est vitæ meæ & votorum summa cum omnibus bonis communis mihi) primùm memoriæ mandavi. Factum id autem est ante 26. annos me ferè puero, cum prima vice in celebri illa Schola Racoviana, Anno 1638. quæsito prætextu disturbatâ, Horatianas Odas discerem memoriter: quod & alibi paulò post mihi obtigit. Finio, multis aliis, sed & literis ad Kircherum, Ricciolum & Schottum de argumento Cometico scribendis occupatus. Hoc etiam testatur, quanti Societatem illam in re literaria faciam. Quâ occasione responsum Curtii in memoriam revoco. Benè valeat Illustrissima D. Vestra, mequè continuâ benevolentâ prosequatur, qui sum ex animo

Illustrissimæ D. Vestræ.

Omni cultu, studio & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum 13. die Augusti 1665.

N. 55.
ad 54.

Gratissimis Vestris atquè uberibus respondere nunc paucioribus cogor, fessis itinere. Coactus enim fui per equos dispositos Neoburgum ire & redire; ut taceam alia impedimenta. Mæcenatem Generositati Vestræ opto, aut Mæcenates

Publicis ne-
gotiis occupa-
ti sibi & A-
micis vacare
non possunt

Mæcenates potius, quales Ipsa desiderat. Raros autem hoc tempore inveniri scio. Quidquid sit, Generositatis Vestrae felicem successum Operis, quod molitur, iterum iterumquè voveo & auguror ex animo. Pro communicatione litterarum suarum ad Heinsum Gruterumquè debitas gratias ago. Utraquè per placet, non tam ob nimis honorificam mei mentionem, sed ob variam doctrinam & styli nitorem. Non dubito utriquè illas futuras gratissimas, nec responsis reciprocis carituras. Si mea id ratio ferret, nihil quoquè gratius mihi foret ejusmodi commercio. Sed ita exerceor aliis, ut talium facilè obliviscar, nescio quid in futurum fortè licebit, si pinguius otium nanciscar, quod opto sanè & quæro. Schediasmata mea juvenilia per tot errores, quibus jactatus fuisset, ferè interierunt, aut ita confusa sunt, ut vix spes sit eadem recolligendi. Ideoque & illud de Heroum filiis fortè periit. P. Riccioli scripta me vidisse non memini. Nescio an P. Curtius illum noverit, qui proinde jacturam ipsius haud libenter ferret. Locutus fui cum ipso ante quadriduum de responso Generositatis Vestrae debito: quod promisit se proxima Dominica certò missurum. Id si fiat, statim curabitur. Video bonum illum Patrem, tot negotiis publicis privatisquè distractum, tardior in dies fieri, & magna cum difficultate ad exarandas litteras permoveri. Multa interea in illo miror, non facilè fortassis in uno ejus ordinis atque generis simul invenienda. Mihi certè de parta ipsius amicitia & notitia plurimùm gratulor. Quis vero ille amicus vester Francofurtensis, qui mei tam honorificam mentionem fecit? Peto eum datà occasione meo nomine quam plurimùm salutari. Qui sum & maneo constanter

G. D. Vestrae

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 56.
ad 55.

Hamburgo Ratisbonam die 22. Augusti 1665.

Antè triduum cum tribus diffusissima eruditione celeberrimis Viris, Ricciolo, Kirchero & Schotto, quibus Societas Jesu meritò gloriatur, locutus sum familiariter. Eos enim per epistolam adii de argumento Cometicò. Vix ab eorum colloquio digressus fui, & ecce Illustrissima D. Vestra stitit mihi quartum ejusdem Societatis asseclam, Virum itidem vastà eruditione Clarissimum, Curtium nuper à se compellatum, & ab eo responsum diu desideratum promisit. De eodem Illustrissima D. Vestra apud me amicè & in laudem ejus locuta, Riccioli quoquè, Heinssii & Gruteri meminit, nec Bullialdi oblita, quem semper in pectore gerit & nunquam non plurimà salute impertire jubet. Ecce verò hodie apud me de Illustrissima D. Vestra Clarissimi illi Viri Heinssius & Bullialdus (quorum exhibeo litteras) tam amicè loquuntur. Uterquè etiam de Reverendissimo Menagio, amoenissimi genii & ingenii Viro: ille tandem de Bullialdo, hic verò de Ricciolo. Ita videt Illustrissima D. Vestra quanto gaudio in tanto Virorum doctorum & præclarorum concursu & consortio humanitatis defuncti, licet taceant illi, quos nescio an justa causa, quòd toties à me provocati ab orbita recedant, & Scholæ Pythagoricæ appropinquent, excusare possit. Addidit pondus die hesternâ ille Amicus Hollandus, addidit hodierna Illustrissimus Marchio Ruvignius, nuperà Legatione in Angliam, & nuper in Aula Gallica Commissarii nomine causam Hugonotarum agentis, aliisque meritis Clarissimus, de cujus favore meritò gloriari possum. Ille enim privilegii ab Ordinibus, hic in Aula Regia obtinendi spem non levem facit. Hic verò etiam quâ est humanitate ac pollet auctoritate, studia mea favore suo promoturum sese pollicetur. Quis novit quid serus vesper sit allaturus? Exspecto hinc inde litteras

litteras, præcipuè ab Illustrissima D. Vestra. Fieri potest illas, has non dubito multum cumulo Cometicò adjecturas. Inter hæc Amicos Hollandos in suscepto Opere progredi feliciter gaudeo, postquam narrationum illarum de Cometis ferè omnium (quatuor aut quinque, si sit latissima computatio, si excipias) versionem absolvi. Quod in versionibus adornandis tot Magni & Præstantes Viri olim & hac tempestate experti sunt, rem scilicet esse difficilem & periculosum opus, ac obrectatorum latratibus patens, aut ut Hieronymus, propria experienciâ edoctus, (de quo queritur epistolâ ad Damasum Desiderium & alibi passim) id omne præcepi,

- - atquè animo mecum ante peregi

Sed satis mihi est me fecisse tantum quantum potui, & hac etiam ratione com-
moda publica juvare voluisse. Jam ante decrevi, tot exemplis edoctus, eum
qui vel nemini placeret, recurrere debere ad propriæ conscientiæ gaudium, &
secundùm Ismeniam dicere: *Mihi & meis cano, si aures surda sunt cæterorum.*
At malè mihi nequaquam ominor, nec ulli alii. Imò verò semper optima spero,
*tùm & precor non mihi solum, sed & omni ad laudem viâ virtutis tendenti.
Qua in re ita animo sum obfirmato, tut me nec ullus sacrorum dissensus ab hac
æquitate dimoveat. Parem idèò mihi de aliis jure promitto. Nempe enim hic
publicæ utilitati & literariæ rei prodesse cupimus, & in eo consentimus omnes,
licet aliàs sententiis de fide dissentiamus. Nusquam liberior mens hominis esse
potest, ut docent ipsi Veteres Patres, Lactantius Hilarius Augustinus & alii. Sed de
his satis. Et ego constanter maneo

Conscientia
propria gau-
dium viro bo-
no sufficit.

Conscientia
sat amplum
virtuti thea-
trum.

*Precare bo-
na cunque bo-
no: malo eti-
am ut emen-
det vitam.

† Religionis
discordia ne
tollat æqui-
tatem.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 17. Augusti 1665.

N. 56.
ad 55.

Opus Generositatis Vestræ tam bellè succedere, libens audio. Vellem quam
primùm illud finiri posse. Nihil nunc scriptione dignum occurrit. Cla-
rissimi Heinsii affectum erga me, licet indignum & immerentem exosculor,
gratulaturus mihi, si ipsi & similibus Viris Præstantibus aliquando inservire po-
terò, aut eorum commercio frui, majus otium nactus, quò remis velisque
contendo. De cætero Generositatem Vestram unâ cum suis benè valere & feli-
citer agere opto, mansurus dum vivo

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 26. Augusti 1665.

N. 57.
ad 56.

Felicius, volente Deo, opus meum procedet, postquam fuetas principii
difficultates fuerit eluctatum. Atque hoc omni conatu ago. Figuræ æneæ
multo constabunt labore & ære, si cuncta in eis spectentur, incisio, impres-
sio & in quibusdam exemplaribus illuminatio, Sed necdum omnes habeo, illas
præsertim Rudbeckianas, quas Heinsiana industria benevolentia mihi pollicetur.
Ad hunc heri perscripsi ea quæ Illustrissima D. Vestra ad eum perscribenda li-
teris ad me suis inferuerat. Illud verò quòd tam tardè hinc inde ad me mit-
tantur figuræ æri incidendæ, vel etiam responsa, complendis communicationibus
necessa-

Principium
omne grave;

necessaria, ordinem à me institutum turbabit. Adeoque cum Illustrissimæ D. Vestræ & Curtianæ Communicatione Heinſianam, utpote tempore priorem, & unâ Fornelianam & Rudbeckianam subicere voluerim, nisi illæ figuræ, quas identidem literis urgeo, tempestivè mittantur, alias communicationes, quibus suæ jam figuræ adſunt, præmittere necesse habebō, ne scilicet turbetur numerus, quem figuris addendum esse, Amici Hollandi omninò volunt, nisi fortè figuris numerus, non servato Communicationum ordine apponatur, de quo Bibliopœgi & Lectores seorsum moneri possent. Optare Illustrissimam D. Vestram cum desiderio conversationem cum Viris Doctis & Præstantibus facilè credo. *Natura enim rapax est similium, sicut Naturalium rerum scrutatores experientia edocti dicere solent. Otium abundans & uberem quietem promovendis non tantum studiis humanioribus, sed & usibus publicis Illustrissimæ D. Vestræ ex animo precor: & maneo ad tumultum usquè

*Conversatio
docta & pro-
ba appeten-
da.
*Similis simi-
li gaudet.*

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 57.
ad 56.

Dieteldorffio Hamburgum die 19. Augusti 1665.

Rusticantem me hîc inveniunt gratissimæ Vestræ, & proinde Laconicum. Ego me quotiescunquè licet ac datur, tædiosis Comitiorum negotiis subduco & huc confugio, parando mihi secessui & quasi portui, pro tempestatibus, quas prævideo non unas. Deus faxit, ut falsus sim vates! Sed facilè fieri posse video, ut maximæ passim turbæ orbem Christianum confundant. Ego utinam extra eas & quasi jam in cælo vivere possim, meæ me virtuti & libris involvens; Quæ hinc scribam, non habeo, nisi quòd ferricudina rectè procedat, quòd messis utcunquè feliciter colligatur, quòd domus hæc in dies perficiatur, quam ruinosam inveni, commodam tamen, Deo volente, meis relinquam: quod ille de Roma lateritia olim, ut nosti, dixit, si parva magnis componere licet. Quod Generosa D. Vestra apud Clarissimum Heinſium denuò tam benignam tamquè honorificam mei mentionem facere voluerit, pro eo maximas quas possum gratias ago. Licet enim tantis laudibus me planè imparem agnoscam, & omnia inferiora in me deprehendam profitearquè, novit tamen Generositas Vestra quantoperè laudatorum hominum laudibus & amicitia delecter. Ipsi autem D. Heinſio faxo, ut aliquando constet, quanti eum faciam, quovè affectu prosequar. Proximè ex urbè plura. Interea maneo ut semper

*Orium lite-
raturæ sapien-
ti appeten-
dum.
Rustican-
tium studiis
innoxia.*

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 58.
ad 57.

Hamburgo Ratisbonam die 29. Augusti 1665.

Quòd aliquando me ad Illustrissimam D. Vestram scribere memini, studia nobiscum, ut domi delectant, non impediunt foris, ita & peregrinari ac rusticari, ex Tullio desumptum, id jam eandem exemplo suo comprobare potestremæ literæ, in suburbano datæ, loquuntur. Animadverto Illustrissimam D. Vestram magis magisque vitæ illius rusticæ oblectationum, & utilitatum fecundæ matris, & otii liberalis, ac studiorum altricis dulcedine capi, ut de secessu quieto seriam cogitationem suscipere videatur, turbæ forensium pertasam, & futuri (sed absit omen) providam. In memoriam mihi revocavi hâc occasione ea, quæ

*Musa quan-
doquè rusti-
cari amant.*

quæ Plutarchus egregio Commentariolo de exilio Philosophicâ facundiâ complexus est. Et meritò quidem, quia hæc ad utrumquè nostrum pertinent. Agunt enim de exilio necessario, quale mihi & tot aliis subeundum erat, & voluntario, cujus species foret, relicto magistratu & foro tumultuoso, locum eligere commodum in quem secedas, ut libertate Tua fruaris, & quod est potissimum, inquit, quietem, cujus sitis plerisque tenet, plerumquè in manu Tua habeas. Illud exemplis præclarissimis Thesei Athenarum, Camilli Imperii conditorum, Themistoclis & Ciceronis, patriæ Servatorum, aliisque mitigat & edulcat. Hoc Xenophontis, Thucydidis & aliorum multorum præstantissimorum Virorum exemplis & rebus optimè in exilio gestis commendat. Et utrumquè quidem ita tractat, ut quivis non immeritò & illud æquissimo animo ferre & hoc ultrò amplecti debere videatur. Sed quàm benè illa ad rem quadrant! *Urbem, inquit, delige optimam & Tibi jucundissimam, patriam eam Tibi tempus faciet, & quidem patriam, quæ Te non distrahat occupationibus, non molesta sit interpellando, non jubeat modò Romam ire Legatum, excipere modo præfectum, aliàs publica obire ministeria. Mox Alcæonem Eumenides fugientem putat † civiles quoquè fugisse magistratus & seditiones furiosasquè calumnias, ac sibi delegisse exiguam sedem, ubi in otio tranquillè viveret. Paulò post gratias agendas docet fortunæ, si cui molestias multas, vagosquè errores & jactationes peregrinationum, periculaquè navigationum, tumultusque forenses adimens, stabilem & quietam otiosamquè & suavissimam reverà vitam dederit, ‡ rerum necessariorum mensuram veluti circino describens. Et ut unum amplius ex eo adferam verbum, in insulam secedendum, ibiquè illustrium Virorum Æoli Diis carissimi, Ulyssis Sapientissimi, Ajacis fortissimi, & Alcinoi hospitalitatis laude clarissimi exemplis vitam agendam docens: In insulam, inquit, nemo interpellandi, petendi, as alienum contrahendi, aut ad fidejussionem exorandi, vel ad Comitia pro ipso obeundum petendi gratiâ navigat, sed hoc faciunt necessariorum & familiarium optimus quisquè benevolentia & desiderio impulsus, reliquum vitæ tanquam in asylo constituti, & Sacro-sancti est ei, qui velit & didicerit liberali otio frui. Atque hæc ille inter pluria ejusdem notæ. Cur verò ego hæc Illustrissimæ D. Vestræ optimè nota profero? Nempe ut Illa in Suburbanum otio post publica negotia gravissima indultura secessit, ita ego post meas haud leves profectò occupationes, negotioso otio frui volens, secessi paululùm in insulam, in urbem, in orbem, quia illa quietam sedem præbere, ista verò Herculi, ut iste Socrati patriæ loco esse potest. Ad hæc fateor, me his & ultronei exilii usus commendare, & coacti acerbiteratem mitigare, & sic utriusquè nostrum genio satisfacere voluisse. Sed jam domum redeamus, quæ si Viro cordato ubiquè est, ad instituti cancellos revertamur, qui si ubiquè figi à liberrima industria possunt, ad alia veniamus. Turbas omnes Deus ab Imperio, sed & ab Orbe Christiano longè esse velit! At videt Illustrissima Dominatio Vestra quid hîc illuc agatur. Nemo incuset cælum, nemo criminetur Cometam, nemo in fatum culpam rejiciat suam. Est alia vis ambitionis scilicet, & avaritiæ, quæ homines per abrupta præcipites agit. Clarissimo Heinsio quòd Illustrissimam Dominationem Vestram commendarim, officii exegit ratio. Ecce verò & ille affectui Vestro respondet. Quod his addam, hoc unum est; heri mediâ luce versus Austrum visam esse fulgidam stellam, quæ Venus esse putetur. Portenta fileo, de sulphure, igne, tela è cælo lapsis, aliaquè quorum ferax est hæc tempestas. Bene valeat.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratis-

Exsiliū est vel coactum, vel voluntarium, utrumquè valde utile.

Exsiliū coactum æquo animo ferendum, voluntarium appetendum Philosopho est.

* Patria electa plus tibi concedet quietis & otii.

† Magistratus civilesquè curas fuge, si plena libertate frui velis.

‡ Necessariis contentus esto si liberam & tranquillam vitam agere velis.

Otium liberale & liberatum sapientis maximum thesaurus.

Insula quietæ sedes.

Urbis quævis fortis patria. Orbis Viro fortis patria. Domus fortis ubiquè est.

Cometas, astra & signa caelestia nemo, sed quisque seipsum accuset.

N. 58.
ad 57.

Ratisbonâ Hamburgum die 24. Augusti 1665.

EXtorſi tandem R. P. Curtio responſum illud, licet curtum, & quale timueram. Video enim, & nuper ipſe deprehendi, bonum iſtum Senem in dies flacceſcere & gravioſorem reddi, præſertim cum ipſi interea non parcat, ſed diverſis laboribus publicis privatiſquè oneretur. Contenti ergo eſſe debebimus hoc Catone. Addidit tamen ille, quod à ſe non potuit aut voluit alterius (Joan. Nicolai Maralti de ſignificatione Cometarum, deque Astrologia univerſa ex prælectionibus R. P. Eusebii Truchſes S. I. Phil. Prof. in Univerſ. Ingolſtad.) ſcriptum, mihi quantum per temporis anguſtias inſpicere licuit, non indignum viſum quod veredario tradatur: licet id primò per aurigas mittere conſtituerim, parcendo ſumtui. Sed quia modus ille & longinquus & incertus eſt, viſum fuit hunc præferre, ſperanti id Generoſitati Veſtræ non diſpliciturum. Quæ ſi Curtio forſan reſpondere velit, meo quidem iudicio paucis id facere, & ſic tentare poſſet, an ſuperioribus Veſtris adhuc latiùs reſpondere velit, ſi fortè impetus aliquis illum, ut ſolet, capiat rapiatvè. Tale quid nescio an mihi quòquè his diebus contigerit. Cum enim in villa mea, unde nudius demùm tertius redii, ruſticarer, natum eſt incogitanti, & omnia alia agenti, hoc quaſi carmen (nam carminis nomen apud artis peritos non merebitur aut ſuſtinebit) quod ſi ita videbitur Generoſitati Veſtræ aliſquè Amicis, operi veſtro præſigat. Quod quidem fieri opto, & boni ac æqui conſuli oro. Scripſi enim id quicquid eſt, planè ex tempore, ſine omnibus librorum aut aliis adminiculis, inter domeſticas & ruſticas curas, à quibus tamen publicas nunquam ſejungo. P. Kircheri epiſtola mihi perplacuit. Rogo ſi fortè Generoſitas Veſtra ad illum denuò ſcribat, ne gravetur memoriam mei ipſi refricare, & veterem amicitiam mihi conſervare. D. Nærani ſtylus ita meo palato arridet, ut vellem me plura ab eo habere poſſe. Similis valdè videtur meo quondam Balth. Venatori, cujus quamplurimas ad me epiſtolas aſſervo inter rariora, ut Gryphi ſuum aurum. B. V.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 59.
ad 58.

Hamburgo Ratisbonam die 2. Sept. 1665.

GRatum quidem mihi eſt iſtud curtum R. P. Curtii reſponſum. Sed tamen, ut quod res eſt dicam, non, ut nomini ejus, meæ exſpectationi, ipſiusquè argumenti, quod tractandum mihi cum illo ſuſcepi, dignitati reſpondet. Dabo operam ut illi paulò poſt reſcribam, impediēte animum meum, aliàs promptum, negotiorum multitudine & levi quadam virium imbecillitate. Interim illi plurimam ſalutem adſcribo & de libro illo doctiſſimo, de ſignificatione Cometarum deque Astrologia univerſa, (quem evolvi, quantum per alias occuſiones licuit, & multum pro me facere animadverti) gratias ago, ut & ipſi Auctori de amica ſalutatione, exſpectans avidè literas, quas ad me ſcripturum ſe eſſe promiſit. Ampliſſimas verò Illuſtriſſimæ D. Veſtræ gratias ago de Carmine gratulatorio, quod quidem ut ſolidæ noſtræ amicitiae monumentum, & ſingularis benevolentiae veſtræ erga me documentum, perplacet. Sed hoc unicuique ad illud dicendum habeo, quod immodicas laudes mihi Illuſtriſſima D. Veſtra tribuat, quæ meam tenuitatem ex ſua magnitudine æſtimat. Itaque ſi fieri poſſet, temperari illa elogia vellem, ut cum debita modeſtia mea convenirent. Non tamen propterea ingratum eſt Illuſtriſſimæ D. Veſtræ in me ſtudium, niſi quòd ea mihi, quæ in me non ſentio, nec agnoſco, admetiatur. Utinam mihi dives, ſaltem benigna ingenii vena obtigiſſet, quo carmine digno laudes Illuſtriſſimæ

Illustrissimæ D. Vestræ complecti possem! Sed quî post Venatores, Gruteri, Titi, Sprengeros, aliosquæ felicissimos Poëtas, anseris ritu post cynos strepere hic auderem? Aliàs tamen, si quid nostra valebunt, præclara Rautensteiniana merita memoriæ posterorum commendabunt. In hesternis meis ad Clarissimum Heinsium literis mentionem Illustrissimæ D. Vestræ feci, ut par erat, facturum idem, ubi me ad P. Kircherum scribere contigerit. A doctissimo Nærano, cuius stilum tantum Illustrissimæ D. Vestræ placere gaudeo, nihil literarum ab illo tempore accepi. Postquam aliquid accepero, desiderio Illustrissimæ D. Vestræ meoquæ officio non deero. Cui enim non placerent talia? Stilus ejus, si quid ego judicare possum, est purus, exercitatus & potens, qualem Cicero formans Oratorem, optimum & præstantissimum dicendi effectorem & magistrum esse dixit. Venatoris, qui quantum ex illis quæ ab Illustrissima D. Vestra missa videtur, leporem quendam dicendi admirabilem & salem est consecutus, ut idem ille Cicero alibi ait, similem quod eum Illustrissima D. Vestra pronunciet, acuit sitim & expectationem symbolæ ejus, quam ut in medium afferat, ab eo quam maximè postulo. Verùm adhuc renitentem per modestiam, invenio. Qui pariter sum & manco constanter

*Stilus castus
& potens o-
ptimus dicen-
di effector.*

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 27. Augusti 1665.

N. 59.
ad 58.

EA est rerum in Europa facies ut materiam brevi habituri videamur uberius scribendi: vellemquæ ut Generositas Vestra se non nimis fatigaret opere illo suo, præsertim cum tanti in id sumptus erogandi sint, ad quorum, in ingressu editionis factorum, conspectum, sanè cohorrui. Quod tamen non scribo, ut Generositatem Vestram ab incerto deterream, sed solum, ut pro jure amicitiae nostræ, proquæ amore & more meo liberè suadeam, ut simul rationibus suis & suorum consulere velit. Mæcenates pauci profectò reperiuntur hac ætate, præsertim belli metu nunc undiquaquæ increscente, Cautè præterea agendum & cum illis qui favorem testantur verbis & spes faciunt amplas. Scio quid dicam. Non credidissim tam perversè agi tamquæ iniquè, nisi id meopte malo jam sapius experirer, adeò ut tædium me capiat istarum rerum, optemquæ ut cochleæ instar meæ me domui ac virtuti involvere aliquando queam. De rebus Polonicis jam certiora habebitis. Lubomirscianas res inclinare & ita omnes ad Regem (uti quod fortuna, eò hominum quoquæ favor inclinat) confluere multi scribunt, referunt, credunt. Quicquid sit, hic & alibi diversæ potentiae in orbe Christiano prævalentes concurrent, adscitis in partem reliquis, prout cujusquæ rationes requirunt, inquæ hac velut statera bilancem librabunt ejus, quem porrò in Europa habituri sumus, Status. Sed aderit supremus liberator, suorum semper liberator, & ita omnia diriget, ut sibi placet & justum est. Placere autem ipsi, nisi quod justum est, non potest. Affectuum moderationem multi docuerunt, & recentè quidam Galli, Senault & de la Chambrè: pauci calluerunt, & non tam ex libris, quam usu rerum ac ætate deservescite. Næraneana mihi semper erunt gratissima, utpote à tam erudita manu profecta. De cætero maneo semper

*Perversi probos & rectos
sepe fallant.
Secessus probi
viro appetendus.*

*Deus rerum
arbiter, tu-
tor fidelium,
per omnia
justus.
Affectuum
moderationem
usque
ætas magis
quàm libri
docent.*

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Ham-

N. 60.
ad 59.

Hamburgo Ratisbonam die 5. Septembris 1665.

EO plurium consilia tendunt, quantum talia homini in umbra sedenti per-
videre licet, ut potior Christiani orbis pars imis commoveatur sedibus. Sed
hæc longè melius perspicit Illustrissima D. Vestra, & omnis Vir prudens & cor-
datus, qui in luce versatur, quique in his

*Prudentes
Viri, qui in
luce versan-
tur reliquis
abstrusa per-
vident.*

- - - - - tam cernit acutum
Quàm aut aquila aut serpens Epidaurius,

ut cum Horatio dicam. Ego inter hæc mea ago agamquè, divino fretus auxilio,
quod aderit vocanti & virtuti commendandæ unicè intento. Credo etiam in-
ter hos metus, imò motus belli antipites Deum Opt. Max. mihi daturum ali-
quem Augustum & Mæcenatem, qui fortis meæ tenuitatem excedentes conatus
fulciat munificentia, ne immodicis sumtibus succumbam. Quippe nil despe-
randum est duce & auspice Deo, cujus voluntati omnia mea commodo & com-
mendo. De hoc bonæ mentis statu me dejici non patiar, si vel cum sorte ad-
versa vel invidia luctandum foret. Hic etiam illud *non moveri* valet. Relin-
quetur tamen suus prudentiæ circumspectæ locus, & intendendi omnes indu-
striæ nervi, ne quid temerè susceptum à me videatur. *Cætera Deo curæ sunt.
De rebus Polonicis variat fama. Ego credere, quod & videre malo, dissidium
Lubomirscianum auctoritate Procerum Sacrorum compositum iri, vel jam esse,
sicut à quopiam heri accepi. Qua de re certiora exspecto. Quod si ita se res
habet, tentationem eam futuram esse credo prudentiæ & æquitatis popularium
meorum, an restitutâ pace justitiam restitui & libertatem servari velint? Omni-
nò verò illuc quoquè libra suspensa est. Utinam illa Critolai, quæ monstret
tantum ibi propendere boni & æqui lancem, ut terram & maria deprimat! non
verò illa Babylonica, Balsafari exhibita, levitatis & divisionis index! Sed omi-
nari nolo, nisi prospera, quæ patriæ precor. Esto & hoc meæ in eam debite
pietatis argumentum. Adspiciat illa, & quævis alia Respublica, divinam volun-
tatem, in sanctione legum justarum, & earum longo temporis spatio observatarum,
confirmatione, ut ad eam vota studiaquè sua componat. Secus si fecerit, nec
Deum, nec cælum, nec astra, nec Cometas plusquam temerario incuset ausu.
En & hic latissimum campum, *in quo affectus laxatis habenis licentius evagari
solent, & finibus recti & æqui coerceri debent. Egregius est ille, doctus & pius
de usu passionum, sive affectuum potius liber Senaltii, quem Incomparabilis
ille Politices Magister Cardinalis Richelius Ciceronem Gallicum, ut accepi,
vocabat. Et ego quidem audiui eum aliquando concionantem eloquentiæ docto-
rum Virorum judicium vivæ vocis & stili testimoniis innixum tribueret. Hic
quoquè ritè temperatus & fruendus affectus me officii, quod Amicis debeo,
admonet, cum primis verò ut non tantum nomine, sed & re ipsa sim con-
stanter

*Constantia
bonum virum
debet.*

*Prudentia
cum constan-
tia jungenda,
utraque sit
industria.*

*Deo tandem
omnia com-
mendanda.*

*Secunda ho-
minum probi-
tatem explo-
rant.*

*Deus justè
regna censet,
librat, divi-
dit, transfert.*

*Cometas, a-
stra, & signa
celestia nemo,
sed semeti-
psum quisvis
accuset.*

**Affectus se-
pe evagantur,
semper coër-
cendi.*

*Bonus Vir
erga Amicos
officiosus sit
oportet.*

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 60.
ad 59.

Ratisbonâ Hamburgum die 31. Augusti 1665.

PLacere Generositati Vestræ commercium illud literarium, cum tot egre-
giis per Orbem Christianum Viris, non dubito. Quantum mihi illud placi-
turum esset, sat scio, si per otium liceret. Sed non licet esse nobis tam bea-
tis:

tis: quisque tamen suâ sorte contenti esse debemus. Pro communicatis Hein-
sianis & Bullialdianis maximas ago gratias, rogoquè mihi utriusquè affectum
porrò ne gravetur conservare Generositas Vestra. Menagii scripta aliquot me le-
gisse memini, sed nescio qualis Vir sit, & quo in vitæ genere degat. Versio-
nis laborem & tædium ipse quoquè non semel expertus fui, præsertim in Paræ-
nesi Barclaji, quem libellum ante paucos annos in gratiam amicorum quorun-
dam Germanicè edidi. Sed nihil absque labore, nec fugiendus est ullus, dum-
modo proximo inserviamus. De cætero constanter sum & maneo

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 9. Septembris 1665.

*Autarkes
virum bonum
debet.*

*Labor pu-
blici boni
causa non fru-
giendus, sed
subeundus.*

N. 61.
ad 60.

NOvi probè quantoperè Illustriissima D. Vestra literarum commercium assi-
duum cum præstantissimis totius Europæ viris coluerit, antequam tot pu-
blicorum negotiorum laboribus distraheretur. Me quòd, tot aliis longè me præ-
stantioribus relictis, dignetur Eadem suis gratissimis & assiduis literis, est quo no-
mine singulariter gaudeam. Quotiescunquè ad Clarissimos Viros Heinsum &
Bullialdum do literas (quod sit singulis hebdomadis, cum hoc lectissimum par
Amicorum habeam singulari cultu & benevolentia prosequendum) toties Illu-
strissimæ Dominationis Vestræ apud eos memini. Clarissimus Ægidius Mena-
gius, patritiâ Andium familiâ ortus, sacro ordini nomen dedit, Vir non minus
ingenio quàm genio amænissimo, quod & Poëmata ejus testantur. Parænesin
Barclajanam in linguam Germanicam versam nondum vidi. Experior & ego
magis magisque, in minutioribus licet, non exiguos labores devorandos esse ei,
qui aliquam versionem tam comptam quàm utilem adornare velit. Omnino
verò gratiora sunt quæ magno emta sunt labore, quàm quæ nullo vel levi. Ego
certè inter tot occupationes continuas maximum subivi tanti operis edendi. In
quo strenuè hîc & Amsterodami defudamus. Horatius alicubi canit

*Labor quid
major est, et
majorem pa-
rit delectatio-
nem, in hoc
quoque opere
edendo sub-
eundus.
Sudandum
in perficiendo
honesto insti-
tuto.*

- - - - - sudavit & alsit
Qui cupit optatam cursu contingere metam.

At ego hyeme quoquè, si vivo, sudabo, ut sudet prelum, nec algebo, ne
algeat opus, quod nec minimum frigere vellem, qui mihi ex illis Comici,
Tu vel suda, vel peri alga, prius elegi, & maneo quamdiu vivo

Illustriissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 7. Septembris 1665.

N. 61.
ad 60.

OPus Generositatis Vestræ feliciter progredi, libenter intelligo, idquè suo
tempore videre gestio. De figuris Ingolstadiensî & Salisburgensi, non est
quòd sollicita amplius sit Generositas Vestra, jam enim satis providi, ne impri-
mantur. Quæ Dieteldorffio nuper ad Generositatem Vestram scripsi, si ita vi-
detur, imprimi possunt: quamvis jejuna admodum & vix digna sint, quæ pu-
blicè conspiciantur. Quæ verò illis reposuit Generositas Vestra, tam erudita &
elaborata sunt, ut crimen foret ea publico subducere. * De Cometis rectè quo-
que judicat Generositas Vestra. Nos certè, nos ipsi Cometæ & Prophetæ no-
bis

** Cometæ
& Prophetæ
sunt ipsi ho-
mines, dum
ea commit-
tunt peccata,
quæ signifi-
cant & præ-
dicant justitiam
& solennem
Dei rudi-
tis*

Pœna vel claudicans antecedentem scelestum affequitur. Deus minando, imò & castigando, benefacit, homines ad penitentiam ducens.

bis sumus; ea committendo, quæ poenas & flagella necessariò post se trahunt. Nec criminum modus est, & sic nequè poenarum. Hinc bella, hinc pestis famæque, quorum deinde culpam frustra adscribunt astris inepti mortales, sine poenis futuri, si sine vitiis essent, quicquid astra minentur. Quæ tamen ut subinde minentur, ipsa DEI Bonitas facit, monendis mortalibus, ut se emendant, & cælum laceßere desinant, nunquam sine causa irascens. Nobilissimo D. Heinsio, quoties id occasio fert, me quàm diligentissimè commendari rogo. Et hîc mediâ luce heri versus Meridiem conspecta est Luna, ac non procul ab illa stella quædam non ita magna, nec lucida, orbem tamen quandam ostendens. Ipse cum multis aliis in medio foro eam conspexi. Scribitur etiam Neoburgo ibidem conspectam esse insolitam stellam, quam aliqui Cometam putarunt: Noster autem P. Curtius novam stellam esse negavit. Si quæ porro de his inaudiam ad Generositatem Vestram perscribam. Prodiit nuper libellus Heribipoli hoc titulo: SENECA CHRISTIANUS, cujus initium mitto. Is qui Generositati Vestræ placeat, scire aveo. Est etiam alius ejus argumenti, MANUDUCTIO AD COELUM, sed grandior. Quem quære quæso & lege. Meretur, enim si ullus. Valere Vos omnes feliciter, ex animo cupio, maneoquè constanter

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 62.
ad 61.

Hamburgo Ratisbonam die 16. Septembris 1665.

Hollandi in omnibus, præcipue vero in libris edendis industrii.

Magnum & arduum satis opus præ manibus habeo, cujus editionem perferam, ut ne grandis copia figurarum æri incidendarum & typis exscribendarum retardet, Amici Hollandi verentur. Atego eorum industriam, quæ quidem in omnibus, præcipue tamen in editione prompta, comta & accurata librorum, genti Batavæ singularis meritò tribuenda est, majorem in modum urgeo, ut omnes illi sculptores, typographi & editionis curatores ac administratores, sicut ego. Plus ab illis non exigo, eosquè pro virili rem impigreturos, spero. Quæ, tunc Dieteldorffio Illustrissima D. Vestra ad me scripta, luce digna mihi è vestigio visa sunt, tanquam ab homine Illustrissima dignitate, literis & prudentiâ probitatequè ornatissimo & cordato profecta. Malui tamen prius judicium Illustrissimæ D. Vestræ exquirere, quàm inconsulta Eadem hæc quæ libertatem egregiam sapiant, publicæ luci committenda operi inferre. Æquitati enim convenit, ne quid in talibus agam incio, tanto minis invito Amico, eoquè primi, ut sic dicam, subsellii. Quæ ad illa tunc Illustrissimæ D. Vestræ respondi quòd ita placeant, tribuo ejus singulari ergà me & publicæ commoda studio. Perplacet mihi etiam, quod ad hæc attinet, genius Illustrissimæ D. Vestræ, ad magna quæquè magis magisque assurgens, & justa, imò debitâ libertate omnia æstimans. O miserum qui invidiam, vel

Æquitati ubique opera danda. Amicitia a quietate colenda.

Libertas non deferenda invidiæ, nec vendenda pauperiis metu.

Impossibile est peccare viro ad virtutem obfirmato & peccare non lenti.

- - - pauperiem veritus potiore metallis
Libertate caret,

& quod pro virtute commendanda & bono publico promovendo censet & credit facere, eloqui non audet! Ille profecto fortunâ melior, qui sui semper, ubique & per omnia compos, auream obtinet libertatem, & suæ virtuti insit immobilis. Talis Marcus Cato illi Uticensis, homo, si Vellejo credimus, virtuti simillimus & per omnia ingenio, diis quam hominibus propior, qui nunquam recte fecit, ut facere videretur, sed quia aliter facere non poterat: cuique id solum visum est rationem habere, quòd haberet justitiam, omnibus humanis vitiis immunis semper fortunam

tunam in sua potestate habuit Talis Quintus Metellus Numidicus, qui *nec triumphis honoribusque quam aut causâ exilii aut reditu clarior fuit*, eodem Vellejo teste.

Exsul gloriose in patriam revertit.

Talis M. Cicero patriæ pater, lumen & salus, qui etiam quamvis *Vir optimè meritis de Repub. conservata patriæ pretium calamitatem exilii tulit, sed post Numidici exilium aut reditum quisquam aut expulsus invidiosus aut receptus est latius*, eodem illo Paterculo iudice l. 2. c. 45. Talis P. Rutilius, Senecæ toties laudatus, quod damnationem suam patienter & generosè exceperit, ita scilicet ut cum

Metellus ille exilium fortiter tulerit, is etiam libenter. Sorti enim suæ gratias egit, & exilium suum complexus est, ita quidem, ut dicere non dubitaverit: Malo ut patria exilio meo erubescat, quàm reditu mereat. Sen. ep. 24. & 79. & lib. 6. de beneficiis cap. 37. Sed enim his virtuti & sapientiæ tenaciter adhærentibus, &

Exsul magnanimus sortem durum fert libenter, & in patriam redire non vult.

popularem viam vitantibus, etiam Romæ exulare jus fuit & placuit, imò his ab urbe discedentibus Respub. ipsa exulabat, sicut ille ipse Cicero loquitur, libertate Philosophicâ usus. Optimè Seneca de hoc hominum genere: **Sapiens omnes virtutes suas undiquè expandat, ut ubicunquè infesti aliquid oritur, illic parata præsidia sint, & ad nutum regentis sine tumultu respondeant.* ep. 59. & alibi: *modò latius virtus funditur, regna, urbes, provincias temperat, fert leges, colit amicitias, inter propinquos liberosque dispensat officia: modo arcto sine circumdatur paupertatis, exilii, orbitatis: non tamen minor est, si ex altiore fastigio in privatum, ex regio in humilem subducitur, ex publico & spatioso jure in angustias domûs vel anguli coit.*

*Exsulanti-bus à patria probis illa ipsa exulat. *Sapiens undique munitus, ad omnia paratus, ubique idem est.*

Equè magna est etiam si in se recessit, undiquè exclusa. ep. 76. Et quid quæso frequentius Seneca passim inculcat? Sed ego hîc Senecam Christianum dare non decrevi. Et quid eum dem quem illa nuper industria manus, quæcunquè illa sit, nobis dedit? Amplissimas de hoc exiguo, mole non precio, munere gratias ago. Sed ubi sunt reliqua? Omnino mihi placet hæc, sicut omnino, commendandæ virtutis ratio. Placebit dubio procul & illa in commendato singulariter Manuductionis ad cælum libro, quem frustra apud Bibliopolas hodie quæsi. Sed ad alia. Ut Luna ipsâ meridianâ luce in Meridie non solet videri, sed aliquot demum diebus à Novilunio interjectis, plus plusquè crescens tempore pomeridiano præbet se conspiciendam: ita plenâ ejus luce magis magisque decrescente, & ad mutuandam novam à Sole, ut tunc die 6. Septembris properans, pomeridiano maximè tempore præsentem Sole & cælo favente cernitur. Nos quoque illis diebus Lunam antè meridiem vidimus, & stellam illam. Quam alii Cor Leonis, alii Canem Majorem, alii, cum primis ipse Hevelius, Venerem esse putant. Stellam novam & Cometam novum visum esse vel etiam videri, hinc inde jam ante perscriptum erat. Hesternæ quoque literæ Amsterodamenses Cometam novum mihi attulerunt. Nempe ita jam imagines Cometarum mentibus populi obversantur; ex illa scilicet assidua & diuturna priorum contemplatione, ut facile, si Jupiter vel Venus splendidiore reliquis sidera, subeunte nubeculâ, radios longius latiusquè solito spargant, pro Cometa, saltem barbato, facile habeantur. At habent profectò mortales in semetipsis Cometas malorum prænuncios, cupiditates scilicet avaras & ambitiosas, aliaquè inveterata vitia, quæ nil nisi subsecutura portendunt supplicia, divinæ justitiæ solemnia documenta, sicut non minus prudenter quam piè Illustrissima D. Vestra judicat. Quam ego diu benequè valere & feliciter agere cupio ex animo Eidem

Manuductio ad cælum commendata, & vel solo nomine placet.

Cometa apparere quandoque videtur distans nube foris vel Veneris radius.

Illustrissimæ D. Vestræ.

Omni cultu, studio & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 62.
ad 61.

Ratisbonâ Hamburgum die 10. Septembris 1665.

DE curto Curtii responso idem cum Generositate Vestra sentio. Sed quid faciamus? Relinquendus est quisquē suo genio. Et mihi rarò respondet, variè distractus alioqui bonus senex, & plerumquē concisè. Itaque parcius eum nunc provoco. Salutatione tamen proximè perfungar. Vires autem Vestras nimis laboribus frangi nollem. Quis scit, ubi in majoribus aliquando exercendas? Epigramma illud meum non displicere Vobis, gaudeo. Artem in eo non spectavi, nequē curavi: sed hoc præcipuē, ut candor & integritas ubiquē eluceant, animusquē ita se conspiciendum præbeat, qualis reverà est. Hoc si assequar in meis scriptis, sufficit. Demere verò aliqua vel minuere quomodo possim in metro, non video. Etsi modestia Vestra recusat, scio tamen quid virtus mereatur. Nec improbaturos id puto meliores quosquē, præsertim nunc in tanta bonorum sterilitate. Reliquos non moror. Vellem itaque carmen ita ut est imprimi. Aliâ vice fusior ero. Nunc abrumpere cogor, rus iturus. Semper autem & ubiquē maneo

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 63.
ad 62.

Hamburgo Ratisbonam die 19. Septembris 1665.

NULLA alia causa me, ut responsa ab Amicis de argumento Cometico aliisque hac occasione in vita utilibus postulem, impellit, quam publica utilitas, quâ mihi nil antiquius est. Hic enim immensam divinarum sanctorum sapientiam & justitiam, tum actionum potentiam & bonitatem doceri, hic etiam rei literariæ, & unâ generis humani commoda veritatis disquisitione sobriâ, inventionē felici, constitutione firmâ, & virtutis institutione fideliter promoveri cupio. Sed qui vel maximè pro libertate sto, nemini hic vim inferre possum, & nec molestiam adferre volo. Imò nec unquam hæc cogitatio animum subiit meum. At quisque in Senatu & Concilio, ut sic dicam, à me coacto ita videbitur, sicut locutus fuerit. Ego spero, volente Deo, me instanti hebdomadâ aliquid literarum ad Curtium daturum, ut ejus industriam provocem. Vires meæ munere divino adhuc tot & tantis laboribus sufficiunt. Quibus non facilè quispiam vel se subjiceret, vel parem, absit jactantia verbo, sedulitatem, patientem scilicet & solidam commodaret. Æquam tamen valetudinis rationem habeo, memor necessarij ab Optimo Parente beatæ memoriæ sæpius dati: *Valetudinem tuam cura diligenter, & memor esto, hanc esse non postremam antiquæ Sapientiæ partem, non temerè toties à Cicerone necessariis inculcatam.* De epigrammate Illustrissimæ D. Vestræ nondum cum Amicis contuli. Sperabam enim Eam aliquid elogiis maximis mediocritati meæ tributis (nisi ea prorsus tollere vellet) saltem demturam, & modestiæ meæ hic gratificaturam. Sed cum alia sit Vestra mens & voluntas, quam me sequi convenit, rem judicio quorundam Amicorum & artis Poëticæ peritorum & mihi conjunctiorum subjiciam. Utinam omnes ita in laude proficiamus, ut in dies & momenta non tam doctiores quàm meliores evadamus, & non tantum imitari bona volentibus tales appareamus, sed & reipsa in oculis Dei Opt. Max. cuncta, etiam maximè abstrusa perspicientis, simus! Placet multum in hoc genere liber ille *Manuductio ad cælum, medullam Sacro-sanctorum Patrum & veterum Philosophorum continens, quem meritò ab Illustrissima Dominatione Vestra singulariter commendatus. Quem nudius tertius inveni, comparavi, evolvi, magnaquē parte perlegi.* Multum profecto

Publicæ utilitatis studio nil sit antiquius.

Dei gloria semper & ubiquē querenda. Libertas cuique integra relinquenda.

Boni non tantum videamur, sed simus.

profecto bonæ frugis, Sacræ scilicet & profanæ eruditionis, pauca illæ pagellæ complectuntur. Ita nempe verum est illud Senecæ: *Paucis ad mentem bonam opus esse literis.* Ex cap. libri illius xxvi. non pauca me de paranda & colenda amicitia didicisse fateor, & *vivum* me thesaurum, magnâ servandum curâ, invenisse & possidere, dum meum Rautensteinium (liceat affectui paulum indulgere) & paucos alios ejusdem notæ habeo, gratans agnosco. In cap. xxxiii. quo de modestia agit, non displicet illud instituto meo & epigrammati Illustrissimæ D. Vestræ aptum: *At hoc quàm bonum est videri & prodesse!* Quicquid enim hîc facio, vel fieri permitto, illud totum usibus publicis & posteritatis cedat. Quo vel solo sufficientem tot laborum & sumtuum feram fructum. Sed de his aliâs plura. Liber enim nondum est compactus, ideoquè commodè legi nequit, formâ præsertim minori Colonix impressus. Alia quoquè tempus sibi dari postulant. Res Polonica, de quibus Illustrissima D. Vestra certior reddit vult, nondum periculum funestissimi belli civilis, sicut nuper creditum fuerat, evaserunt, sed potius, dum de pace agitur, inter spem & metum penitent, postquam præsentia & preces Lubomirscii Junioris, & Niemiricii Tribuni præcipui, singulari studio afflictissimæ patriæ pacem promovere cupientis, in Aula Varsaviensi frustra fuere. Jam in dies expectandus erit Procerum Sacrorum intercessionis, & studii pro pace & Republica restituenda eventus, & Deus ardentè orandus, ut utriusquè partis animos ad honestam, justam & sic stabilem pacem flectat. Hujus inter Anglos & Hollandos redintegrandæ spes nondum affulget. At affulgere novum Cometam Amsterodamo nuper, hodie Holmiâ die 30. Augusti Jul. scriptum accepi. Illinc nullæ notantur circumstantiæ: hinc aliqua. Scribitur enim Licöpingia die 25. Augusti S. V. illuc nuntiatur esse, videri ibi singulis noctibus magnum Cometam, qui duabus post mediam noctem horis oriatur. At Holmiæ aliquoties jam tunc sidus tale visum fuisse, quod post primam horam mediæ noctis versus Borrhapeliotem, sive plagâ inter Septentrionem & Orientem mediâ, insigni magnitudine oriatur, nullâ quidem caudâ conspicuum, sed radios circumcirca acutos spargens, celerî motu versus Notapelioten, sive plagam cæli inter Orientem & Meridiem mediam contendens. Quod an verum sit nec ne, non habeo dicere. Clarissimus Heinsius de his ne gry quidem. Quod tamen non mirarer, etsi verum illud foret, cum vix pauca hæc, quæ adjungo, ægrâ manu nobis dederit. Sed etsi res ita se haberet, non tamen inde aliud quid eliciendum erit, quàm ut bonos malosquè in orbe esse, ita Deum Cometarum aliorumquè signorum ostensione cunctos mortales officii commonere, & his quidem pœnas gravissimas in hac & futura vita infligendas minari, illis verò præmia largissima, hic & ibi distribuenda polliceri. Nam ut Deus unius vel alterius belli jam diu orti vel prævisi, & vel plurium malorum orbi impendentium causas vel necessaria signa Cometas plures esse velit, quasi ad illa mala efficienda & necessariò prænuncianda pluribus Cometis opus habeat, non facilè quis dixerit. Quippe unus Cometa ad id præstandum sufficeret. At ut Deus admonendis officii magis magisque hominibus per plurium Cometarum ostensionem, minas & promissiones repetat, sapientiæ & bonitati ejus conveniens videtur. Benè profectò Rebus publicis consulitur, dum ita populus metu numinis, consideratione prudenti, meditatione pia & discursu libero ad virtutem instruitur. Atque hoc esse in toto isto opere meum institutum & studium bonâ fide testor, ut & me esse quoad vivo

Paucis literis ad virtutem opus est.

Amicus vivus thesaurus.

Videare ut prodes publico.

Cometa novus apparere in Suecia m. Augusti scribitur.

Mixtura bonorum malorumquè in orbe.

Cometa officii admonent mortales, nihil verò efficiunt, vel necessariò designant.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratis-

N. 64.

Hamburgo Ratisbonam die 13. Septembris 1665.

Confederatio
Moscovitica 1612.

Czenstochoviana ag-
minis Regii cla-
des luctuosas à
Lubomirsca-
nis illata.

Polonica a-
liaquè mala
non Cometis,
sed cupidita-
tibus & vi-
tiis hominum
adscribenda
sunt.

Peccatum se-
vius est tyrannus,
conscientia mala car-
nis fex.

Mala non
ridenda, sed
potius deslen-
da.

Pietas in or-
be exsulat.

Christianos
scriptores de-
cet modestia.

Philautia
carvenda.

Virtus ita
diligenda, ut
in ea quotidie
proficiamus.

Vitia, hostes
domesticos,
vince.

Metum mor-
tis excute.

Libros bonos
ta legere mo-
ribus testare.

Quod nec motus ille civilis Anno hujus Seculi sexto captus, & intrà biennium, levi ad Guzovum conflictu factò finitus, nec ille alter militaris 1612. ex bellis Moscovicis ortus, itidem intrà biennium sopitus, ille Rokosch, hic confederatio Moscovitica vulgò dictus, Reipublicæ attulit, attulit acerbum istud Lubomirsceanum dissidium, & adjunctum ei fœdus militare. Nam, ut certa fidescribitur, die 4. currentis mensis ingens & cruentum ad Czenstochoviense sanum inter divisos cives commissum prælium, bis mille 500. Regionum militum inter necione & 1700. (inter quos Lithvanici exercitus Dux Polubinscius & tota-
lii Viri Illustres) captivitate nobilitatum. Quis non videt, temerè nimis illum ac publicè quidem triumphum egisse, quasi civibus patriâ ejectis melior Reipublicæ redierit facies? imò quis non agnoscit, nos tali rerum articulo felices esse, qui è litore spectamus fluctus? Dubio autem procul hæc & alia multa adversa Cometis multi adscribent, sicut jam hodie quendam Amicorum dicentem audivi. Hæc enim sententiæ communis indoles, ut omnium calamitatum invidiam in Cometæ conjiciat. Sed quis ignorat, dummodo omnium seculorum rationes conferat, tot extrà Cometæ bella externa & civilia hîc & illic gesta esse? Ipsi homines sive eorum cupiditates & vitia sunt Cometæ, instantium calamitatum prænuncii, sed & domestici hostes indomiti, solâ virtute Heroica, quàm Christi Spiritus ingenerat, vincendi. Adeoque meritò hûc illud egregium cujusdam Viri boni dictum refero: *Tua cupiditas tuus est Decius, tuus timor tibi est Nero, tua tentatio tibi est Julianus.* Horrenda tamen fateor illa sunt Polonica, quibus nil tetrius nilvè deterius ab hominum memoria in Republica accidit, sed & quæ alibi terrâ marique fiunt, quibus ulciscendis nunquam Democritum, sed certè Heraclitum libenter adhiberem. Ubi enim pietas? ubi religio? ubi justitia? ubi charitas? Hæc si nos regerent, non terrent Cometæ. Sed de his hîc loci parcius. Plura dicet adjuncta ad Curtium epistola, quam commendo, ut & responsi curam, quod cum tædio expectabo, omnibus jam quæ inter Illustrissimam D. Vestram & me communicata hucusquè fuerant, in Hollandiam missis, & cum Bono Deo paulò post prelo subjiciendis. Ab his verò Curtiana avelli nolo. Responsum hoc meum credo intra fines modestæ libertatis constitisse, & justo candore virtutis studium commendasse, citra ullius offensam

- - nisi quid tu doctè Trebati
Dissentis.

Multa verò in hoc studii genere utilia, imò & necessaria revocavit mihi in memoriam illa *Manuductio ad calum*, quæ profectò magis magisque placet. Talia deberent esse Christianorum scripta, consilia, monita, sine omni acerbitate & amaritudine cacozelix. Et cum Auctor ille librorum multitudinem, magnitudinem & conditionem graviter perstringat, indignos, vanos, imperitos, noxios respuat, non necessarios vix à primo limine non arceat, omnes equidem virtutis studiosos, ut ei de hoc egregio libello non minus doctè quàm piè composito gratias agant, admonet. Quàm verò illud necessarium, quo hortatur, ut nostra potius quàm aliena vitia castigemus & corrigamus, & probi quàm docti non tantùm appareamus, sed & simus. Nec minus, ut semper nobiscum sit virtus, ut vitia serio tollamus antequam nos opprimant, ut in bono proficiamus, omnes affectus opprimamus, iisque sub arbitrium adductis, gloriose vincamus acerrimos illos, quos in sinu fovemus & nobiscum circumferimus, hostes, avaritiam, ambitionem, metum mortis, qui victores gentium viciunt. Sed hæc sunt Senecæ illius Christiani, de cujus reliqua particula gratias Illustrissimæ D. Vestræ ago. Utinam modo vitâ monstremus nos talia legere, ad animum admittere, & in succum ac sanguinem convertere! Multa enim talia, alioquin

alioquin utilia, quædam etiam necessaria vel non leguntur, vel non intelliguntur, vel licet lecta & intellecta negliguntur, hoc præsertim verè ferreo seculo. Sed philosophari amplius non vacat. Satis enim, hac quoque vice, impetu amicitia & virtutis, semper quàm maximè colendæ, abreptus, produxi epistolam, quamvis proximè brevissimam ab Illustrissima D. Vestra negotiis majoribus distracta acceperim, quæ ideò operi meo cum aliis non inferenda, intra privatos amicitia: parietes manebit. Gruterianum autographum, quod heri accepi, adjungo, & Illustrissimam Dominationem Vestram cum suis benè valere cupio.

Legi, intellige, fac laudando.

Illustrissimæ D. Vestræ.

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 17. Septembris 1665.

N. 62.

ad 61.

Proximè brevibus Generositatem Vestram compellavi. Nunc deberem prolixius esse respondendo binis Vestris. Sed & nunc paucis id me facere oportet. Sum enim accinctus excursioni in villam meam, & variè distractus. Quamvis optem gratissimis Vestris respondere me posse, magno cum judicio & sinceritate scriptis. Interea rogo, ut quæ porrò adferentur, diligenter mecum communicentur, præsertim de rebus Polonicis, fortè brevi aliam faciem inducant. Sicut & cæteræ Europæ. Nam omnium rerum quandam velut orbem esse, experientia testatur. Sapientissimus ille, qui per omnia suam voluntatem divinæ, sequè ad regulam hanc unicè conformat. Sed philosophari nunc non licet. De mea apud Clarissimum Heinsum & Bullialdum crebra mentione, maximas ago gratias. Doleo sanè quòd mihi non liceat ejusmodi insignes Vicissitudo rerum est perperam, Divina voluntas ubique spectanda & sectanda, ut animo, sic & calamo sæpiùs venerari. Sed excusabunt me publica pri- vataque. Nam & hæc eò gnavius nunc curo, ut istis aliquando eò commodius subducere me possim. Parænesin Barclai à me in maternam linguam translatam (nescio quàm feliciter, licet nonnullis valdè placuerit) videbo, ut proximè transmittere possim Generositati Vestræ. Promisi Amicis idem me præstiturum in præscriptionibus Terrulliani, Commonitorio Lyrinensis, Richeliacis quibusdam, Perronianis & aliis quibusdam similibus. Sed nescio an stare verbis possim. Nam hæc talia otium & alia nonnulla requirunt, quæ mihi desunt. Sed abrumpere cogor, maneoquè

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 26. Septembris 1665.

N. 63.

ad 64.

Quæ nuper de acri cruentoque conflictu scripsi, confirmantur prohi dolor! narrationibus, ex variis locis ad me missis. Variant quidem eorum auctores: (nam Varavia 1500. ex Lubomircianis, ex Silesia iterum 2500. ex Regiis cecidisse scribitur) sed qui citrà affectum rem referunt, majori clade Regios affectos esse, & 2000. eorum occubuisse, 1700. captos esse fatentur. Sed aliter me de his certiore reddidit Tribunus ille Niemiericius, qui cum Ju- niore Lubomircio re infecta Varavia profectus festinatis itineribus, per media ferè castra Regia, post illum conflictum non sine periculo, noctu transve- rat, & in castra Lubomirciana reverterat. Nempe agmen illud Regium fustum fugatum-

Niemiericius Tribunus dis- sidio Lubo- mirsciano componendo studet.

Pius erga patriam, etiam non verecundus prosequens, esto.

Victoria moderatè utendum.

** Captivi Sacramento adacti arma contra victorem sumere non debent. † Fusiurandum omne Sacrosanctum esto divini nominis respectu.*

Tristitia sapiens eventus reddit læta.

Justitiam si custodis, pacem nullo sanguinis impendio amis.

Prudentia futuris malis occurrit dum ea augurat & fugienda esse docet.

Idquè solidè satis.

Dei longanimitas hominibus salutaria esse debet.

Divina vel voluntas vel permissio ubique cernitur. Gratus animus Deo exhibendus.

fugatumquè, & 1580. captos esse, ac inter eos Duces ipsos, Tribunos, præfectos equitum, primipili centuriones, aliosquè antesignanos, cum 400. amplius militonibus nobilibus, sed 200. tantum circiter in prælio cæsos, qui ne unum quidem civem à cive occidi volebat, attamen non sine dolore scribit. Ille enim nil magis in votis habuit haberquè, quàm restitutam pacem & pristinam Reipublicæ faciem videre, & studiis ac consiliis suis promovere. Sed quæ Lubomirscii, qui & invitatus ad decernendum ferro consensit, & inclinante Regionum fortunâ, militem, ferro parceret civiliquè sanguini (alioquin pauci cladis nuncii evasisent) iussit, benignitas & generositas, omnes captivos dimittere liberos, & tam moderatè victoriâ uti! * Quod verò omnes sacramento suo adegerit, eos contra se arma non sumturos, juvare poterit plurimum pro pace instauranda conatus, dummodo illi libertatis & fidei vinculo adstricti jurisjurandi sint memores, † nisi Dei iram incurrere velint ad vindicandum perjuriam, & nomen suum sanctissimum temeratum parati. Quis in hoc etiam exemplo non videt illam rerum vicissitudinem, quæ ut Cometæ sequi, ita & præcedere solet? Facteur quidem, vix ab hominum memoria luctuosius quidquam in charissima patria nostra, quam, post & inter tot externa & domestica mala, bellum istud civile satis jam funestum, visum esse. Sed hujus & plurimum calamitatum, quas divina justitia Reipublicæ minatur, non jam, postquam res eventum habet restem & indicem, ad Cometæ apparitionem referenda origo, & ansa prælagi captanda est. At vero potius ad illud violatorum tot foederum, juramentorum & legum publicarum crimen, velut ad longè certius secutorum malorum omen, & prænuncium tot experimentorum fide munitum, recurrendum est, sicut jam diu quidam boni publici studio impulsæ fecerunt. Ille vero conflictus, qui tot civium sanguine stetit, etsi utrique parti damnosus & Reipublicæ perniciosus, alteri tamen parti lætior est, si tamen fuso popularium & necessariorum sanguine lætitiæ speciem pietas patitur. Erit tandem lætus, si restitutâ justitiâ pacem Reipublicæ reducet, nisi quod longè melius fuisset eam tanti non emere. Eni illa potuisset nullo civilis sanguinis, cui parcendum esse natura & ratio docet, impendio, si æquitas civilis servata fuisset. Pax verò magis nunc, ut & cura amorquè civilis, tam dubio, tam arcto, tam periculoso undiquè tempore, quàm dissidium, bellum & bustum civile è Republica foret. Sed præterita magis corripi quàm corrigi possunt. Corripienda tamen jure meritoquè sunt, ut ortus ex præterito in animis civium justus dolor majoribus malis in futurum occurrat. Hæc enim metuenda sunt, si, ut Cicero alicubi loquitur, prognostica nostra vera sunt, illa scilicet quæ dictat prudentia boni publici studiosa, immodibili justitiæ divinæ fundamento superstructa. Quæ idèo nunquam fallunt, nisi cum Deus pro sua immensa & patienti misericordia vel avertit vel differt partem ratam poenam, ut tandem homines ad se & ad frugem redeant. Sed jam hic philosophari desino: quamvis talia Illustrissimæ D. Vestræ placere satis sciam. Amici Hollandi in operis mei editione pergunt diligenter. Huic promissum ab Illustrissimo Marchione Ruvignio, sicut nuperæ ejus literæ heri mihi reddidit docent, privilegium in Aula Gallica obtinendum, in promptu foret, si librum ibi imprimendum curarem. Quod fieri nequit, postquam Operis editio in Hollandia inchoata est. Nec Viennensis Amicus aliquid literarum ad me dat, ne de hac re mihi respondeat. Nil sine divina, ut voluntate, ita & permissione agitur. Ego sanè paternam ejus providentiam, ut semper & ubiquè, ita nunc in hoc quoquè negotio experior. Animadverto enim magis rebus meis expedire, ne hæc privilegia habeam, non tam mei quàm Amicorum respectu. Contra furtivam editionem satis me, ut spero, tuebitur libri moles, justâ libertatè & figurarum ænearum (quæ si Rudbeckianarum rationes rectè ducere possunt 50. erunt numero) copia. Expectabam hodie literas ab Illustrissimo Bruffello Parlamento Parisiensis Senatore & Amico Gravissimo, quò mihi sententiam suam amplius de illis, quæ inter nos communicavimus, operi inferendis declarare.

faret. Sed has non accepi. In nuperis tamen mihi assensit, quod jam Illustrissimæ D. Vestræ indicare possum.

Quod si ille in tempore mihi respondet, faxo ut ejus Communicatio Vestram & Curtianam sequatur, ob continuum à tot annis literarum commercium, quod invicem colimus. Est autem Vir ille non tantum amplissima dignitate conspicuus, sed, ut verbo dicam, probus & doctus liberaliter, ac verus Patris Optimi & Laudatissimi filius. Si ille in viventium numero (quanquam & mortui Deo vivunt) nunc esset, egregie nominis sui ad invidiam Clarissimi splendore opus meum illustraret, pro eximia sua humanitate & erga me benevolentia. Is, ut paucis expediam qualis ipse fuerit, non tantum vivus apud populum Parisiensem divinum obtinuerat nomen, sed & re ipsa post funera maximas meruit laudes. Judicio enim prudentum justitiâ Aristidem, constantiâ Phocionem, paupertatis patientiâ Epaminondam, sapientiâ Lælium, parrhesiâ Catonem, fortitudine Metellum, firmitudine animi Thraseam, exilii honestate Rutilium æquavit. Atque hoc non ineleganti epigrammate, quod adjungo, Vir apud Parisienses Doctissimus J. - - Tar - - Regius eloquentiæ Græcæ Professor 15. plus minus abhinc annis ad illum ipsum missus, felici stilo descripsit:

Quod tibi Bruffelli nomen? Cato? Phocio? Pætus?
Justus Aristides? majus & his melius.
Nam cadit ense Cato, tu stas sternisque potentes;
Est plebi adversus Phocio, tu pater es.
Esquæ, ut Aristides, justus, tamen ille secundas
Usquæ tulit, primas major ubiquæ refers.
Virtutis nomen Thraseas sit, at huic dedit unus,
Gallia, quin virtus hoc dedit ipsa tibi.

Sed contenti erimus & isto Catone, qui paternam dignitatem & existimationem, omnesquæ laudes in se nobis refert. Imò verò multum mihi gratulor tam Illustris Senatorem una cum Illustrissima D. Vestra in Senatum nostrum Philosophicum venturum, & in medium huic & omnibus seculis grata & utilia allaturum, ibiquæ perpetuò mansura relicturum. Adjungo ecce quæ hodie à Clarissimis Viris Heinso & Bulliado accepi. Parænesin Barclai Germanicam lubens videbo: etsi ab æstu sacrarum disputationum tantum remotus, quantum Philosophiæ activæ promovendæ deditus. Sat verò certus sum nullam antiquiorem adversus hæreticos ipso Tertulliano iudice dari posse præscriptionem quam à Christo & Apostolis. Sed finire cogor, & maneo quoad vivo

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 21. Septembris 1665.

Reverendissimus P. Curtius heri ad me scripsit, se reperisse totam struem Cometographicorum. Omnia studiosè submissurum. Sed per otium majus, quàm quod nunc habeat. Cras ipsum rogabo, ut id faciat. Et si quid in iis pretio dignum invenero, ad Generositatem Vestram mittam. Mansurus etiam de cætero ut semper.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

X 2

Hamburgo.

Mortui Deo
vivunt.

Exempla
virtutum
imitare.

Filius pater-
na virtutis
successor lau-
dandus.

Theologia
Moralis præ-
fata Polami-
ca.
Antiquitas
certa à Chri-
sto sumenda.

N. 65.

Curtius plus
re de Cometis
promittit.

N. 66.
ad 65.

Hamburgo Ratisbonam die 30. Septembris 1665.

Cometa novi
nuncius m.
Sept. ex Hol-
landia alla-
tus.

Compendia
necessaria non
negligenda.

Cometas nu-
peros præces-
serunt mala.

Czenstocho-
viana clades,
licet minua-
tur, detestan-
da tamen est.

Anglorum
Mathemati-
corum diver-
sa de Cometis
sententia.

Quæ Reverendissimus D. Pater Curtius de argumento Cometico promisit, grata erunt, præsertim si tempestivè mittantur, quò commodè cæteris adjungantur. Hesternæ literæ Amstelodamo iterum nuncium de novo Cometa attulerunt, sed sine ulla circumstantia. Expectandum est an aliquid veri tot de novo in cælo hospite rumoribus subsit. Mihi quidem priores illi sat negotii faceffunt, variis impedimentis subindè se mediocri industriæ meæ oppositi- bus. Quæ alioquin libenter & longè facilius labores istos Philosophicos subiret. Historiæ meæ Cometicæ versionem Germanicam & Gallicam Amici Hollandi graviter dissuadent, quò scilicet compendium fiat laboris, temporis, operis & sumtûs. Quorum ideo monitis cedo, & sic citiùs librum impressum iri credo. Hodie cum diversis Amicis habiti mihi sunt sermones de rebus, quæ in orbe geruntur, præsertim cum Magnifico & Amplissimo Viro Domino Proconsule Möllero, Viro multâ ut eruditione, ita & experienciâ politissimo. Dixi occa- sione tot adversorum, quæ terrâ marique fieri videmus, multos repertum iri, qui illa Cometis imputaturi sint. Sed immeritò. Nempe ante apparitionem Cometarum habuisse nos in Polonia bellum Moscoviticum, rebellionem Cosa- cicam, & belli istius civilis vidisse initia, saltem semina, ejusmodi fructus editura. Idem de bello, quod inter Anglos & Hollandos geritur, dicendum esse. Pe- stem quoque quæ nunc magis magisque viscera Angliæ exedat, nos in Hollandia grassantem vidisse, imò & hîc sensisse. Atque hæc sententia mea, experienciâ nixâ, assensum ut aliorum, ita & Viri illius Prudentissimi meruit. Sed ad alia. Tristes Polonici nuncii non refutantur melioribus. Numerus cæsum utrinque etsi minuat, Martem tamen civilem exsecrabitur. Sed de his adjuncta plura dicent, ut & de rebus Anglicis: de quibus heri Vindforiâ hæc accepi, quæ mihi- to, cum quibus & judicia duorum Mathematicorum de novo Cometa mense Aprili viso accepi. Horum alter tres Cometas nos in Corvo scilicet Lepore & Pegaso, vidisse docet: alter ei contradicit. Sed fruatur suo quisque genio. Ego meum retinebo, quoad vivo futurus

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 66.
ad 62.

Ratisbonâ Hamburgum die 24. Sept. 1665.

Extempora-
lem scriptio-
nem Rauten-
steinus excu-
sat.

Epistolarum
magnus est
usus.

Libertate
justâ nil præ-
stantius.

Servitius ho-
mini ingenio
fugienda.

Uculenta & plena melioris Philosophiæ epistola G. Vestræ, mihi longè gra- tissima, accuratius sanè & meditatam responsum meretur, quàm quale mihi continuæ meæ publicæ privatæque occupationes permittunt. Digniora certè sunt isthæc Vestra publicâ luce, quàm mea qualicunque extemporaneo plerumque impetu effusa, vel ad calamum, ut mihi in mentem veniunt, dictata. Certum autem est nullum animi characterem ferè esse expressiorem epistolâ, cujus utpote beneficio non confabulamur solum cum Amicis, sed intimiores & abditos men- tium recessus per tot terrarum maritumque spatia pandimus. Nec infcitè picturâ parasse Lipsium memini epistolam cum pollice Colossi, cujus artificiosâ picturâ exprimere olim magnitudinem istius voluit ingeniosus quidam: uti vel parvum epistolium maximos quosque animos depingere valet. Libertate autem justâ rectæque nihil in rebus humanis præstantius esse cum G. V. & tota Sapientum Schola censeo: licet paucos videam, qui istud bonum rectè capiant, & non ser- viant sibi, aut aliis, aut interdum etiam, quod pessimum est, vitiis. Sed dis- fundere me in hac, alioqui fertili materia, nunc non sinunt alia. Quis author sit

fit Christiani Senecæ, non scio. Scio autem præ illo Generositati Vestræ placituram *Manuductionem illam ad calum*, de qua nuper. De Cometis novis nihil amplius inaudii. Mirum autem non est, stolidum vulgus ad insolita quævis attonitum reddi, & mirari in astris, quæ sæpè negligunt, aut pedibus calcant in terris. Plena enim omnia sunt majestate Creatoris, plena doctrinæ & bonæ frugis, si quis cognoverit uti. Sed quota pars hominum est, quæ hæc capit? Nam licet Deus

Vulgo attonitum stupet eas in celo, quæ calcant in terra, monita scilicet ad virtutem.

Os homini sublimè dedit, cælumquè tueri
Jussit, & erectos ad Sidera tollere vultus:

plurimi tamen, ut ille ait, vitam silentio & inertia, imò inscitia transigunt, velut bruta. Felices illi, sua qui bona norunt, sciuntquè se non ideò vivere, ut hinc solum, sed ut æternum vivant. Utinam omnes & hinc diu & prosperè bono publico, & olim æternum illuc vivamus, ubi nec Cometas, nec ulla prodigia & portenta metuemus! Ego, quoad vivo, maneo

Notitia suis ipsius homini necessaria. Vive ita hinc ut vivas olim æternum in celo.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 3. Octobris 1665.

N. 67.
ad 66.

Omnis Illustrissimæ D. Vestræ scriptio, etiam illa extemporalis, plurimum cum jucunditatis & utilitatis in se continet, ut profectò in deliciis literarum rationem Principi eloquentiæ & Philosopho suâ ætate Præstantissimo Tullio placuisse, suavissimæ & doctissimæ illius epistolæ, illæ præsertim ad Atticum, testantur. Et certè epistola tacitus est nuncius, candida animi tessera & fida mentis interpres. Nec dubitat affirmare Cicero *multum ad vitæ humanæ societatem ista absentium amicorum colloquia pertinere*. Viennensis postrema epistola, die 19. Septembris data, mentionem facit Ratisbonæ Cometam horis matutinis videri. Nos cum hic investigare non possumus, licet ex diversis locis, non notatis tamen necessariis circumstantiis, de eo moneamur. Omnino verò verum est, nos sine his quoquè raris phænomenis infinita habere semper ante oculos divinæ sapientiæ, potentiæ, justitiæ & providentiæ documenta, adeoque plena esse omnia majestatis divinæ, si admiranda ejus opera debito cultu prosequimur, & altiori mentis indagine veneramur. Quid pulchrius & augustius Sole, diei oculo, Lunæ noctis oculo, & stellis lampadibus æthereis? *Sed quia hæc sunt quotidiana, vix æstimantur. Ad Cometæ conspectum quis non properat? Verè ait Seneca in hoc argumento tractando occupatus: *Quamdiu solita decurrunt, magnitudinem rerum consuetudo subducit. Ita enim compositi sumus, ut nos quotidianæ, etiamsi admiratione digna sunt, transeant: contra minimarum quoque rerum, si insolite prodierunt, spectaculum dulce fiat. Hic itaque cætus astrorum, quibus immensi corporis pulchritudo distinguitur, populum non convocat. Et quæ sunt alia, quæ postquam memorabili gnome conclusit: Adeò naturale est magis nova quam magna mirari; idem in Cometis fieri docet. Nam dum hi mirantur, illi timentur. Ego his diebus nil de talibus à quoquam Amicorum accepi. Sed sinè Cometis, ut sic dicam, facibus, videmus ferales non in terra, sed & in mari accensas belli faces. Lubomirciana vis rursus se Majori Polonia infudit. Nobilitas tantarum calamitatum domestici belli pertæsa, arma capere vult, ut hæc partem internecino odio flagrantem deponant. Nempe tempus est, ut ubi solitudinem fecerint, pacem appellent. Precor hanc patriæ, nec qualemcunque sed*

Extemporales etiam Viri Præstantis scriptio jucunda & utilis est.

Cometæ novi sparsus passim rumor.

Ubique habemus divinæ majestatis documenta. Sol celebrat Deum. Luna de Deo testatur.

*Stella Deum indicant. *Quotidiana, licet eximia, vilesunt.*

Insolita cum stupore mirantur mortales.

Facies, licet nulla Cometarum in celo ardeant, ardent in terra & mari bellorum faces.

Pax tuenda vel sinè magno impendio restituenda, sed iusta & firma.

*Justitia
mater pacis.*

justam, fidam, stabilem. At enim divina vox justitiæ opus pacem pronunciat. Ergò illa prius quàm hæc restitui debet. Satis dixi. Dicam tamen plura, Deo volente, proximè de hac re. Nunc enim non vacat. Quanquam & satis jam longè extraxi sermonem, oblitus ferè mei. Memini namquè me dicere, non scripturum amplius longiores epistolas fuisse: licet tamen prioribus sint breviores. Sed quid agam? Sæpius res ipsa me vel nolentem, vel ad animadvertentem verbosum reddit. Et ita quidem, ut salvâ, non tantùm de Illustrissima Dominatione Vestra, sed & de Republica benè merendi voluntate, & conscientia, tacere non possim: Benè vale.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & obsequio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI

N. 67.
ad 63.

Ratisbonâ Hamburgum die 28. Sept. 1665.

PUBLICÆ utilitati pro viribus servire G. Vestram fateor in eo, quem describit, scribendi modo vitæquè genere. Ego autem optem, ut tam egregias animi corporisque dotes in alia, & quidem lautiori palæstra exercere posset, quam ei ex animo voveo. In epigrammate meo me in veritatem impegisse non puto: in artem, metuo. De inventa ad cælum Manuductione G. Vestræ gratulor, fateorquè librum illum mihi statim placuisse, ac illum vidi. Sed sat librorum est, dummodo lectores sint & factores. Clar. Bullialdum & Heinsium nostrum semper salvere jubeo: hunc etiam melius valere. De Cometis priora repeto, & cum G. Vestra quantum video, omninò consentio. A. P. Curtio nil amplius obtinui. De exitu, saltem progressu, rerum Polonicarum, ultiores Vestras avidè exspecto, maneoquè constanter

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 68.
ad 67.

Hamburgo Ratisbonam die 7. Octobris 1665.

*Auctor se
laboribus &
sumtibus ma-
gnis publicæ
utilitati con-
servitati con-
sulere velle
demonstrat.*

*Libertas di-
cendi justis
negligi salu-
veritate &
si sit modesta,
invidiam
constare,
non potest,
certe non de-
bet.*

*Medio tutis-
simis ibis.*

MAXIMAM profectò injuriam mihi inferret, qui me publicæ utilitati ministrare tot laboribus & sumtibus negaret. Hanc enim bonæ mentis voluntatem orbi testatus, & posterorum memoriæ commendans, ritè ante omnia officio in oculis Dei defunctus, sat magnum operæ pretium faciam. Utinam modò justâ in curandis vitiorum morbis, & tradendis vitæ benè à Christiano cujuscunque generis agendæ salubribus præceptis libertate, tam incolumi plurimorum gratiâ liceat uti, quàm incolumi veritate & æquitate licet! Sed sub lineæ Æquinoctiali gradum figemus, ne (si quod natura Solis & soli fert, natura hominis ferre potest) veritatis corpus umbram meritæ invidiæ spargat. In medio scilicet consistemus justæ, imò & debitæ, libertatis (nam & Theognis in aurem dicit:

- - Μίαν ἑξῆς τὴν ὁδὸν ἄσπετος ἔσθ'

- - Mediâ perge via, sicut ego)

*Contemptu
immeritam
invidiam
vindicta.*

quæ, nisi apud extremè improbum, invidiam non meretur. Hanc verò melius, quam contemptu & tutâ rectè facti conscientia, vir bonus ulcisci non potest. His de causis fidem promissi nuper facti exsolvo, quod ad rerum Polonicarum, de quibus Illustrissima Dominatio Vestra maximoperè informari semper cupit, statum attinet. Dedi hodie literas ad Clarissimum Dominum Bismannum

mannum (quicum mihi literarum commercium est) quibus illam meam, de Cometis, non tantum tristitia, sed & læta præsignificantibus sive antecedentibus, sententiam aliquot exemplis assero. Cum autem ille & Poloniæ mala, quibus illa premitur, præsertim novarum turbarum occasione, per nuperrimum Cometam, qui in Pegaso apparuerit, prænuntiata esse dicat, ego quidem id non nego, sed & bona eodem jure illum prænuntiassæ affirmo. Videmus enim non solum hunc & illum victoriâ & opibus potiri, (quod si huic malum, illi certè bonum est) sed & motus bellicos in Palatinatu & Ducatu Lunæburgensi componi, Vos in illo Illustrissimo conventu Rempublicam præstare, alibi fœdera firmari, justitiæ & pacis artes exerceri, & honestam industriam hîc & illic cum laude exeri. Speramus pestem Anglicam & belli navalis flammam, tum & illam civilis in Polonia, mox (tandem enim, ut fieri assolet, *quaretur belli exitus*, saltem à lassis vel fractis, & factâ solitudine, cum & *Sapientes*, teste Salustio, *pacis causâ bellum gerant*) extinctum iri. Speramus & alia secutura bona. Nam

Cometa tristitia & læta antecedunt.

Cometa nuperrimus in Pegaso visus bona quoque præsignificavit.

Spe meliorum sustentamur. Bellorum finis pax.

Non semper imbres nubibus hispidos

Manant in agros, aut mare Caspium

-- Vexant inæquales procellæ

Usque &c.

redit semper post nubila Phoebus: redit malacia suavis & tranquillitas in mari, ut se naves loco movere non possint, redit lætitia

Vicissitudo temporum & rerum est perpetua.

-- grata vice veris & Favoni

-- redeunt -- gramina campis

Arboribusquæ comæ.

Mutat terra vices,

ac per omnia quidem, & ab omni parte: & ut

Frigora mitefcunt Zephyris: ver proterit æstas

Interitura, simul

Pomifer autumnus fruges effuderit: & mox

Bruma recurret iners.

ita paululum requietas vices bona & mala exercent, nec quidquam minus quam hæc mutatio mutatur. Ut nunc alias terras præteream, ibo in patriam

Mutatio rerum immutabilis.

Exul patriæ malis tangitur & angitur.

Nuper sollicitum quæ mihi tædium;

Nunc desiderium curaquæ non levis:

Parco verbis indignantibus & querelis: quæ apud Horatium, Lucanum, Ciceronem, Senecam, Plutarchum aliosquæ sapientiæ Magistros videri possunt hîc spectantia. Morbus internecinus & fonticus in aperto & in confesso est. Quærenda sunt & applicanda ei curando idonea & efficacia remedia. Unicum est Equitas divini nominis reverentiâ & fide publicâ munita. *Hoc semper in corde & ore habeo, ut Illustrissima Dominatio Vestra novit. Iniquitas, iniquitas est Cometa & fax feralis, tot malorum congeriem Reipublicæ portendens. Iniquitas dico insolens in gente liberrima

Equitas constituit, tenet & restituit Rempublicam.

*Poloniæ pax non nisi cum equitate restitui potest.

Nunquidnon diximus, quod nonnulli nonnulli.

(- - - - - & injuria

Superans justitiam, terram totam occupat)

Injuria quandoque justitiam superat.

quæ certè major dari non potest, in statu scilicet æquali, qui æqualem non habet. Exclusis multis pace & libertate (imò & patria) communi, quis non videt post tot mala bellum domesticum secutum esse? Idem olim in Græcia, quæ

*Pax æqua
esto, ut sit
firma.
Libertate &
patriâ com-
muni nemo
excludendus.
* Bellum te-
merariumLa-
cedæmoniis
noxium.*

*Poloniam
iniquitatis
ream multa
mala obfi-
dent.*

*Moneta ma-
la, insiar ti-
neæ, exedit
Rempubli-
cam.*

*Auctoris pie-
tas in pa-
triam.*

*Auctoritas
magnorum
virovum pro-
fit omnibus,
obfit nemini.*

*Respublica
Clodios auda-
ces & Curio-
nes, Cæliosque
ingeniose ne-
quam, coërceat*

*Polonia pa-
eanda & re-
stituenda me-
dium, iniuste
in exilium
ejectorum re-
stitutio.*

** Peccatis
pœnas æ-
quas Deus.*

*Libertate
à Deo data
homo recte
utatur.*

*Cometa nul-
lus post illum
in Pegaso ad
finem mense
Sept. visus.*

quæ etiam libertate summâ claruit, factum esse memoriæ prodidit Plutarchus in Agesilao. Refert prudens & salubre Epaminondæ, Optimi & Præstantissimi omnium Græcorum (si Ciceroni & Plutarcho habenda fides) Viri consilium, *æqualibus conditionibus pacem justisque componendam. Ita enim demum stabilem fore pacem, si æqualitas ubique constituatur.* Refert dehinc Thebanis foedere communi exclusis, ingens bellum *festinatione magis quam consilio* à Spartanis, libertatis, ut notum est, nimis, excitatum, & mox eorum insigni Leuctricâ strage & successu Thebanorum, *quo gloriosior alter Græcis adversus Græcos non evenerit*, nobilitatum fuisse. Non ovum ovo magis simile, quam hoc illi est. Ex eodem enim inæqualitatis fonte, in nobis infirmioribus, & *haud perinde in crimine aliquo, quam odio generis humani convictis*, aperto, bellum istud civile, quale nunquam Polonia vidit, & Lubomirscianus successus, quò gloriosior alter Polonorum adversus Polonos non evenit, profluxit. At bellum cum Mosco difficile inter hæc durat, & indomita Cosacorum rebellio, & pravæ monetæ continuâ auctione magis magisque diminuitur Reipublicæ potentia. Id solum (quod avertat Deus) ad complementum malorum deest, ut victores & victos aggrediantur Mosci & alii barbari, præcipuè Tartari. Vel, ut fertur, in societatem belli adsciti, vel voluntariâ incursione Poloniam, ut olim Medi Macedoniam, infestam habere soliti. Sed miserebitur, spero, Deus afflictæ majorem in modum Poloniæ, simulque Reipublicæ Christianæ. Excitabit domi forisque cordatos, quorum consilio, auctoritate & viribus avita & æqua libertas restituetur, & iniquitatis face illâ Cometicâ extinctâ, belli civilis flamma & tot malorum incendium, velut frigidâ suffusâ, exstinguetur. Quâ in re cum Illustrissimæ Dominationis Vestræ auctoritas, quæ cuivis Catoni ad juvandum non ad nocendum, iudice Cicerone, inest, multum per Amicos, quos in Polonia habet, præstare possit, rem se dignam & Reipublicæ non tantum Polonæ, sed & universæ Christianæ utilem fecerit, si ad illam æquam libertatem & pacem stabilem restituendam pro virili juverit. Sed ut Illustrissimæ D. Vestræ industria optatam assequatur metam, velim auctor sit iis qui plurimum auctoritate in Republica pollent, ut Clodios audaces, malorum propositorum exsecutores acerrimos. Curiones, Cælios, & alios facundos malo publico & in exitium communis libertatis natos coërceant, & si Rempublicam restitutam & salvam esse velint, illud Senatus consultum Romanæ Reipublicæ imitentur, de quo Plutarchus in Cicerone, *ne qua de re publica statuatur, nisi Ciceroni reditu decreto* id est, omnibus in exilium innocenter pulsis. Ipse rerum ordo, ipsa gestorum series, ipsa denique malorum iniquitatem illam vindicantium necessitas eos ad æquitatem ducit, imò trahit, * & apertè Deus monstrat, foederis publici violatores per foederatos milites puniri. O utinam populares mei & salubriter monitis excitati, & tristibus castigationibus exercitati, debito malorum prætorum sensu, & non vano futurorum metu ac necessariæ prudentiæ artibus animum induant! Induent se aliàs in longè graviores pœnas & inextricabiles laqueos. Quòd si verò illiud prius fecerint, induet certò Respublica alium vultum. Atque hoc utinam & ubique fiat! Vellem equidem non tam meæ sententiæ hâc ratione confirmandæ, quam commodis tot Rerumpublicarum, cum primis patriæ meæ dulcissimæ, promovendis infamiam publicam nuperis Cometis adimi: quam ego pro virili abolere studeo. Officium interim cuiquæ libertatis à Deo datæ usum & veram beatitatem amanti in memoriam revocare nequaquam negligo. Imò verò hoc metu Numinis & spe propositæ mercedis urgere assiduò pergo. Nullum nos Cometam novum post illum in Pegaso ad me missis affirmat. Brevi verò librum illum suarum observationum nobis promittit. His quos addam, habeo nihil. Quanquam jam & modum ferè epistola excessit, certè illud brevitatis propositum, cui fateor res sæpè ipsa, boni verò publici studium semper, contradicit. Quid quod & Illustrissima Dominatio

Vestra

Vestra nugas meas, ut ille ait, aliquid esse velit. Benè Valeat Illustrissima Dominatio Vestra, & faveat

Suo

LUBIENIECIO.

Ratisbona Hamburgum die 1. Octobris 1665.

N. 68.

ad 64.

Quæ de motibus Poloniæ & nupero illo prælio scribit Generositas Vestra, etiam aliunde confirmantur. Miror quorsum isthæc tandem sint evasura? Quem putet triumphum egisse publicum, vobis ejectis, ignoro. De Comæ video nos ferè in omnibus convenire. Cometæ scilicet, ut omnia alia astra, supra nos sunt; longe aliud, majus & melius lumen in nobis, quod cui lucet, hic facile stellas, & quidquid Astrorum est, capiet. Animus certè hominis supra stellas est. Ipse æternus, hæc perituræ: quidquid Gentiles de Phœbo suo, Apolline, Hecate, Diana, & similibus fabulati fuerint. Sol quidem magna est & memorabilis Dei Creatura. Sed quid ad hominem Cui ille servit, hic dominatur, paulò minor Angelis, ut Psaltes ait, & Deo proximus, si velit: sed & remotissimus inter Angelos & Diabulos quasi medius, mixtus illis, etiam in hac vita, si hic vivat: è contrariò his, si similis ipsis fiat, virtute, aut vitiis. Sed quota pars hominum hæc cogitat? Aut quot reverà homines sunt, qui sua bona malave nòrint? Felices, quos Philosophia fecit reverà homines, Dei benignitas Christianos: gratia, in vera fide fideique dignâ vita constitutos! Quo in genere facile credidi placitum Generositati Vestræ Manuductionem illam ad cælum, ut & Senecam Christianum. Utrumque parvum, sed bonum. Optem autem, ut invenire ibi posset & legere ejusdem commatis, sed grandioris libros P. Ariæ thesaurum Vitæ Christi, P. Sucquet viam vitæ æternæ, & similes Asceticos: quorum plurimos collegi, & iis animum humanis, curis & vanitatibus fractum, velut pretiosissimo balsamo recreare soleo. Inter quæ etiam numero Cardinalis Bellarmini & Patris Drexelii ascetica, Vobis proculdubio nota. Sed nunc tempus non est Auctores enumerandi, id est noctuas Athenas mittendi. Sum enim in procinctu iterum excurrendi in villam meam, quò vesplendarum miseriarum, quibus in seculo exercemur, quos fors cò proiecit. Sed contenti illâ simus, & quisquè suâ: felices omnes, si volumus quod Deus vult, & eum solum respicimus, ad eum unicè contendimus. Nunc enim, si unquam, in orbe plena sunt tumultibus, bellis & incendiis, fame, peste & cædibus, quia sic meremur. Sapiens inter hæc omnia idem est, & intrepidum gerit animum: licet paventem terribilia Dei judicia & profundam abyssum æternæ Providentiæ, cujus respectu in timore & tremore meritò operamur salutem nostram. Sed ad alia. Vestras ad P. Curtium vix lectas ei transfore, si rectè novi tædiosum & occupatum variis Senem. Ipse enim in ultimis ad me: *De Cometis* angi non attinet. Plura vos ex astris circumterraneis, quæ *Parur*, & quàm bellè insaniendo punctum identidem tangat. Sic ille pro more curtim. Gruterus noster talis est, qualem describit Generositas Vestra, mihi nunquam de facie visus, de mente sapius. Corrigere epigramma mihi non vacat, si, arido velut pumice expolita, ut ille ait: mansurus constanter & sincerè

Animus hō-
minis stellis
& Cometis
major.
Sole præstan-
tior homo.

Homo vir-
tute Angelus,
vitio diabo-
lus fit.
Philosophia
facit homi-
nes.
Dei bonitas
Christianos.

Lectio libro-
rum sanorum
animo agro
instar balsa-
mi est.

Voluntas
Dei ubique
spectanda &
sestanda.
Judicia Dei
non terrent
pium.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Y

Hamburgo

N. 69.
ad 68.

Hamburgo Ratisbonam die 10. Octobris 1665.

Nomina re-
bus respon-
deant.

Omen & no-
men conve-
niant.

Tempus ve-
ritatis re-
velat.

Pax equitate
paranda &
servanda.

Pax Reipu-
blicæ utilis &
fida quæren-
da, dolosa fu-
gienda.

Mentis lu-
men quovis
lumine præ-
stansius.

Mens bona
divinum
quid est.

Libertas in
judicando.

Fortitudo in
exsequendo.

Constantia
in adversis.

Modestia in
prosperis.

Tranquilli-
tas tuta.

Certum vir-
tutis.

* Pius in me-
dio mundi
metu, metu &
fragore cer-
tum salutis
obtinet.

Obedientia
divinos nos
reddit.

Fidei jun-
genda pietas.

Pietas sine
divinæ opis
gratia non
paratur.

Bonorum o-
perum neces-
sitas ab anti-
quis non im-
pugnata, imò
asserita.

Libri melio-
res commen-
dantur.

Triumphum tot civibus patriâ ejectis publicum Nicolaus Cichovius Jesuita
egit, verius Dzikovius in lingua nostra, ferus potius quam verus, & mo-
lestus quàm modestus dicendus. Multis ille scriptis insultavit (quod ipsa aver-
satur humanitas) miseris, & contrà etymon proprium à modestia & mansuetu-
dine sumtum tot afflictorum modestam innocentiam sollicitavit. Sed Deus ei
parcat & ejus similibus. Tempus, veritatis parens, & rerum eventus hæc o-
mnia refutavit. Hunc qualem sit habiturus tractatus de pace, inter partes odio
hostili laborantes, mox videbimus. Ego optimum auguror, si Justitia & Equi-
tas postliminio revocetur. Absquè hac nulla pax laudabilis, nulla fida, nulla
stabilis Reive-publicæ utilis. Atqui talem, cum virtute & publica utilitate con-
junctam, non illam dolosam, & specie publici boni licentius fallentem, quæ
est blanda pestis & dulce venenum, optare & quærere tueriquè Vir bonus de-
bet. Quâ in re vires exerit suas animus hominis, augustus ille angusti laris hospes
tantoperè Illustrissimæ Dominationi Vestræ laudatus, qui ut de tanto enco-
miafste sibi gratulatur, ita se tam egregium domicilium incolere gaudet, simul-
què laudatorem sui in exemplum proponere amat. Hoc lumen, Cometâ &
quovis astro præstantius, in conspectum sibi dari gestit omnis, qui bona sua
novit, & jus sapienti super astra datum. *Bonum successorem maximam esse in Prin-
cipe divinitatis fidem*, dixit nonnemo; ego in quovis cordato bonam mentem.
Hæc nos in judicando & eligendo liberos, in exsequendo quod rectum est,
fortes, in excipiendis adversis invictos, in fruendis lætis moderatos, undecun-
què lætos, nec securos tantum futuri, sed & adversus omnem fortunæ ictum
& incerta casuum tutos reddit. Atquè quod majus est, *tunc nobis hæc felici-
tas obtingit, cum tot alii ad Cometæ visum, vel astrorum situm metu vel te-

O fortunatos nimium sua si bona norint
Agricolæ!

dixit ille. Sed ô quanto meliori jure de Christianis hæc dici possunt. Hos enim
non tantum recta ratio, domina appetitûs & regina affectuum, sed & divinæ
voluntatis notitia salutaris in optimam & certissimam spem erigit, & ad indu-
cendum spiritum heroicum & inter ipsos mundi fragores infrangibilem, ut cum
Seneca de vita beata loquar, animi vigorem comparat. Nempe indubitata spes
maximorum & pretiosissimorum promissorum nobis facta est, ut divinæ naturæ
confortes, etiam in hac vita, si voci divinæ obedimus, evadamus. *Christianif-
mus enim noster divina natura imitatio est*, ut Nyssenius ait ep. de prof. Christi.
Ejusdem dictum egregium: *Fides suam requirit sororem, nempe quæ est ex charitate
vitæ institutionem, quâ quidem digni sumus Dei voluntate & ope*. Orat. adv. eos qui
diff. bapt. Optimè convenit cum iis, quæ Illustrissima D. Vestra piè & solide di-
cit, de felicitate eorum, quos *gratia Dei in vera fide fideiquè digna vita constituit*.
fecit. Credo priscam illam ætatem nondum tunc eousquè subtilitatis profecisse,
ut disputationes contrà necessitatem bonorum operum ad salutem publico da-
rent. Nam non solius Basilii Serm. de fide vox est: *Necessaria est fides, necessa-
ria & caritas*: sed & totius antiquitatis eadem. Hilarius certè, malleus ille A-
rianorum apertè scribit, in can. 7. in Matth. *Salus gentium omnis in fide est, & in
præceptis Domini vita est universorum*. Sed nolo Soli facem accendere. Hæc ali-
quot dicta testari possunt Illustrissimæ D. Vestræ me jam & ex Veterum Asceti-
cis vitæ Christianæ regulas non segniter collegisse; Paratus tamen sum & istos
Juniore ab Illustrissima D. Vestra indicatos legere, ubi eos & otium majus na-
ctus fuero. Lecti mihi sunt alii ex hoc censu, Acontius ille de Stratagematis
Satanæ, Aureus libellus de vera serviendi Deo methodo, Joannes Boudinius
Flan-

Flander de rerum Christi gestarum gloria, Georgius Cassander de Officii pii & pacifici Viri, & quem primo loco ponere debui, Thomas Kempisius de Imitatione Christi, aliique. Drexeliana quoque non pauca legi cum voluptate & fructu. Sed nec mihi amplius vacat enumerare selectos & lectos mihi quondam in hoc genere Scriptores, properante ad finem epistolæ. Video Illustrissimam D. Vestram esse jam è numero illorum fortunatorum quos prædicat Maro, cum bona vitæ rusticæ nōrit. Cujus oblectationem egregio stilo descripsit Vir Egregius Ægidius van der Myle, nescio an Illustrissimæ D. Vestræ visus, vel notus. Gratulor Eidem hanc felicitatem, quod habeat quod possit excurrere, subducens se molestis laboribus, ut in secessu fruatur otio. Ita enim jam olim, Cicerone teste, *animi forensibus negotiis defessi gestiunt ac volitare cupiunt.* 2. de Orat. Vellem mihi hanc felicitatem contingere posse. Sed patienter & modestè fero sortem, quæ liscunque obvenerit. Nam & hoc non est postremum boni Viri officium. Quod qui facit, ad conspectum Cometæ nil timet, præter Deum, quin potius sperat, illi soli confisus, ea quæ à paterna ejus manu polliceri sibi potest. Unum addo priusquam finio. Holmiâ iterum die 16. 26. Septembris scribitur de nova stella, quæ oriatur in plaga cæli Orientali, & occidat plaga inter Orientem & Meridiem media. Ego puto esse Venerem, quam etiam vidi. Consulendus Curtius annon ille ab Italis aliquid de hoc habeat. Salveat ille à me: sed & Illustrissima D. Vestra cum suis salveat & valeat benè & prosperè.

Gratulare
Amico pro-
spera.
O tum post
negotium ju-
vat.

Deum qui ti-
met, timet
nihil.

Stella nova
nuncius m.
Sept. ex Sue-
cia allatus.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 5. Octobris 1665.

N 69.
ad 65.

Quæ de prælio isto inter cives Polonos nuper commissō scribit Generositas Vestra, aliunde etiam confirmata, magno cum judicio & pietate dicta sunt. Sed quis scit annon per hanc viam Deus tandem restitutus sit patriæ libertatem, quæ carò sæpè constat, & pro qua aliæ etiam gentes cruentissimè haud rarò pugnarunt? Mea certè patria 30. annorum bellis, iisque tam horribilibus, ut vix exempla similia occurrant, conflictata fuit, donec Instrumentum Pacis obtinuerit, quod ægidem & quasi Palladium nostræ libertatis existimamus, & regulam Polycleri, licet variè hætenus jam tum incurvatum, ut homines sumus, qui leges quidem & regulas condere possumus, qui eas servant intro. * Et hæc quoque causâ esse deberet, cur ad cælestem patriam contendamus, ubi leges *perfectissimas* inveniamus, easque à nemine infringendas. Sed ad Cometis hæc omnia adscribere, idem mihi videtur ac si Soli quis impunitare vellet, quod oppida pagique igne cælo delapso aliquando incendantur vel scit. Sed Deus varia hominum flagitia variis, at nonnisi justis modis plectens. Ego quorsum ista tandem omnia evasura sint, indifferens opperior. Opto autem ut omnia in majus bonum Orbis Christiani, præsertim Gentis Polonæ, quam quanti in eo faciam æstimemque vel Ipsa Generositas Vestra testis mihi esse potest, cedant. Quod neque in Gallia, neque Viennæ, adhuc quidem, obtinere ea quiverit privilegia desiderata, doleo quidem; sed non puto tamen eis non noceant, & editionem libri, tum distractionem exemplarium impediant; Timeo enim ne etiam terrestri bello, quæ Imperio vicina est, Batavia implicetur, eoquè satis difficili, & commerciis præsertim noxio. Nam quæ Episcopus Monasteriensis jam inchoaverit, melius quàm nos scire potestis, qui remotiores

Bellorum fi-
nis pax.
Libertas sæpè
carò constat.

Regula legis
sæpè incur-
vatur.
Vita præsens
misera ad il-
lam beatam
consequen-
dam impellit.
* Cælum so-
lum patria
Christianor-
um.

Deus scele-
ra mortalium
juste plectis.

Rautenstei-
nius erga
gentem Polo-
nam benevo-
lus.

Judicium
ejus de privi-
legiis ab Au-
tore queri
captis, nec
obstantis.
Es de bello
Batavo.

Divina voluntati in omnibus te submitte.

Virtutem ubique cole.

Meritis alienis non invidet.

Laude dignos publice lauda.

Affectus impedit rectum iudicium.

remotiores sumus. Metuo certè ne istud bellum plures involvat, damnumque, ut fieri solet, utrinque inferat. Sed etiam in hoc obtemperandum est divinæ providentiæ: quæ omnia tandem dirigit in bonum. Quæ de Brussellis Patre Filioquè scribit Generositas Vestra, acceptissima mihi sunt, utpote virtutem ubique æstimanti & colenti. Quod si talis fuit iste, qualem Generositas Vestra, & doctissimum illud Epigramma Professoris Parisiensis, describit, dignus profectò fuit omnium bonorum amore & veneratione: imo dignus est, ut hæc pro majori ipsius laude & celebratione publicè à Generositate Vestra edantur, quod facile fieri potest occasione Operis Vestri. Interea mea quoque, si placet, studia officiaque Illustrissimo Domino Brussello Filio deferri vellem. Sed vereor ne Generositati Vestræ tot commissionibus oneri & nimis molestus sim.

Parænesin Barclajanam cum primum occasionem nancisci potero, mittam. De rebus Polonicis amicum illum à nobis dissentire non miror. Novi enim quantum recto iudicio partium studia animiquè affectus obstant. Ego maneo dum vivo

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 70.

ad 69.

Bellorum finis est pax.

Pax sanguine non emenda.

Hamburgo Ratisbonam die 14. Octobris 1665.

E Andem Illustrissimæ Dominationis Vestræ & meam sententiam esse video: sperandum scilicet esse his tot & tantis bellorum domi forisque à Polonis gestorum malis, pacem ad ultimum successuram: quod etiam illustri patriæ suæ exemplo Illustrissima Dominatio Vestra ivit confirmatum. Sed quantò rectius ut tunc dixi, fieret, si tanto impendio cruoris, præsertim humani, (qui si in unum conflueret, stagna integra faceret) non compararetur. Nam & pacis, non tantum libidinum

- - - nocet emta dolore voluptas.

Conscientiarum tyrannis bella parit: meritoque vitanda est. Civile bellum semper Rei-publicæ perniciosum.

Certò nempe certius est iniquitate sacrâ bella illa aliaque fuisse conflata. Quæ utinam tandem orbe Christiano exulet tot malorum rea peracta, nec unquam ad nos redeat! Et integrum esto nobis quoque cum Poëta & dolore ac indignatione simul exclamare:

Heu quantum terræ potuit pelagiquè parari
Hòc quem civiles hausserunt, sanguine dextræ!

Pax Westphalica Romani Imperii Palladium, ideoque anxie custodienda.

Regula vitæ facilius prescribitur quam servantur.

Vita præsens misera nos ad patriam illam celestem consequendam impellit.

Custodite vos plusquam Vulcaniam ægida, & illud sacrum libertatis ac pacis publicæ Palladium, quod Diomedæis & Ulyssæis artibus sublatum ex patria meritò doleo, nosquè ad nostrum recuperandum juvate. Custodite certam illam regulam Polycleti, (æquam puto & perennem pacem) cavete Lesbiam pravè flecti facilem, cui Sacram Scripturam immeritò nonnulli æquiparant. Regulas vitæ facilius parari quàm servari, & dari quam teneri, quotidiana experientia clamat. Nempe *vicia erunt, donec homines*, ut ait ille. Utinam modo *sint continua, & interventu meliorum*, saltem frequentiori, *pensentur!* Rerum humanarum imperfectione & vicissitudine nos ad quærendam celestem illam patriam immobilem

- - - fedes ubi fata quietas
Ostendunt.

Cometæ officii commovent mortales.

excitari debere, oppidò verissimum est. Invitant & Cometæ bonorum malorumquè prænuncii, & divinæ justitiæ indices, ideo & officii admonitores. Quæ

de causâ meritò Illustrissima D. Vestra, quantum quidem studiorum & occupationum civilium ratio permisit, ea quoque, quæ ad pietatem commendandam faciunt, sapius addidit. Utinam talia velint homines considerare & ad animum admittere! Melius profectò cum rebus mortalium comparatum esset. Nec opus foret tot Cometis malorum prænunciis, nec ipsis castigationibus quas meremur. Nunc nuncius tristis de obitu die 17. Septembris hujus anni 1665. Regis Hispaniæ aures nostras & mentes non vano alicujus rerum mutationis metu perculit. Hæc quoque proculdubio imputabuntur Cometis. Quasi verò sine his in domo Austriaca & aliis familiis permulti Principes non nascantur vel non moriantur, *vel etiam mutationes Rerumpublicarum non eveniant! Mitto quæ nuper ab Amico Manheimensi Andrea Vissovio, Affine meo, die 25. Septembris data, accepi. Poloni nostri postquam toties cænarunt pullati & tantam solitudinem in patria fecerunt, de pace agunt, & hanc post pugnas, si unquam, intempestivas, cum pullis palliis sciunt. Similes iis, quibus sine febre & morbis non venit in mentem victus moderatus. Utinam omnes semper, antequam mala eveniant, sapiamus! Sed utinam & postquam ista evenerunt, & nos multum ad modestiam & æquitatem exercuerunt! In Patria mea, proh dolor! exigua adhuc hujus rei spes affulget. Qua de re nuncium proximè exspecto, & tunc pro re nata nonnihil de hac re scribam, patriæ, & publico, ut spero, utile: mansurus vicissim, dum Spiritus hos reget artus

Philippi IV.
Regis Hispaniæ mors.

Principes sine Cometis & nascuntur & moriuntur.
*Rerumpublicarum mutationes absque ulla Cometis eveniunt.

Sapiens vel antequam mala veniant, eis occurrat, vel saltem postquam advenierunt, ea fortiter amovet.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Dieteldorfii ad Ratisbonam die 7. Octobris 1665.

N. 70.
ad 66.

Iterum me hic inveniunt Vestræ rusticantem, & proinde Laconem. P. Curtius iterum promisit Cometica pro Generositate Vestra, ego iterum urfi. Si quid proxima Dominica ad me, id Luna ad Generositatem Vestram feret. Versionem historiarum Cometarum qui Eidem dissuaserunt, rectè meo quidem judicio fecere. Cur enim se fatiget etiam his, tantoperè etiam aliis pro publico occupatus? Videant, qui Latinè discere, id est, docti esse nolunt, ut interpretes nanciscantur. Qui Latinam linguam callent, contenti erunt Vestro scripto & labore, quod fallor, aut non

Latinam linguam, qui doctus haberi vis, discite.

Marcescet sæclis innumerabilibus.

Dominus Mollerus (qui mihi de fama nominis & meritis benè notus est) prudenter respondit Generositati Vestræ de Cometis, & Illa ipsi: Ego verò meam qualemcunquè sententiam eodem fere tenore jam sapius aperui. Scilicet inclinant hæc, non necessitant. Pessima autem tempora nobis imminere & Propheta prædicunt, & Cometæ ac tot alia portenta per hoc universum præfatiunt, & sapientes augurantur, & ipsi denique mores & actiones mortalium loquuntur. Ego optem, ut tutò ex hoc quasi portu vel nido adspicere possim procellas turbidi maris, nec cogar amplius misceri. Sed hæc optanda magis quam speranda. In cælo erit requies nostra. Utinam jam ibi essemus! Utinam cum Christo! *Sed apud hunc ibi non erit, qui hic non fuit, aut esse noluit. Quod ad dissidia & bella attinet, communis fert sententia, ut quisquè repetere jure optimo maximo possit, quicquid sibi iniquitas aliorum per vim eripuerit, id est vim vi repellere. Quod aliquando contra præpotentiores dissimulare quidem coguntur imbelles: sed suo tempore altâ mente recondita exserunt. Ego omnibus pacem opto & concordiam, inprimis unam fidem, sine qua istam & multa

Tempora pessima instant.

Secessus bono Viro optandus.

Adversis te subtrahere.

Malis te miscere noli.

Quietem perfectam in cælo quare.

*Christiani veri soli cum Christo regnabunt.

multa alia frustra vovemus. Plura ex urbe, quò perendie, Deo volente, redeo. Interea mansurus, ut semper

G. D. Vestra

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 71.
ad 70.

Hamburgo Ratisbonam die 17. Octobris 1665.

Consenseram Amicis versionem Historiæ Cometicæ suadentibus, consensu nuper eandem dissuadentibus, ipsâ re his suffragante. Quos inter & Illustrissima D. Vestra est. Etsi nulla haberemus Prophetarum oracula, nullasquè Cometarum apparitiones, ipsi certè hominum pravi & corruptissimi mores multa mala imminetia nobis prædicerent. Quibus qui se in secessum quietum & tutum, velut in portum tempestatibus naufragium minantibus, subducere potest, eum jurè beatum; qui verò omnibus terrenis calamitatibus exemptus in illo beatæ immortalitatis cælesti domicilio constiterit, terquè quaterquè beatum cum Illustrissima D. Vestra vocavero. Omnino verò ibi apud Christum non erit, qui hîc cum eo non est, nec esse vult. Satis autem hîc cum eo arctè unitus est, qui non tantum eum ut Christum & Filium Dei, Deumque ac Dominum & Servatorem suum adorât & invocât in cælis regnantem, sed & per totam vitam ei obedit, communionemquè afflictionum ejus sibi obtigisse gaudet & gloriatur. Nam & *Ecclesia Christi esse non potuit, nisi eam mundus odisset*, quod Hilarius contra Auxentium urget. Et optanda quidem UNA foret fides, illa scilicet institutioni ab Apostolis in expressa Scriptura Sacra traditæ per omnia conformis. Verumtamen & plures religiones tolerandæ, tum Dei, tum Sapientum, etiam tot Principum, exemplo & hortatu. Bellis, sed & odiis & contentionibus ac dissidiis Christianorum & ego bellum indixi. Ex tota antiquitate primum & præcipuum veritatis & charitatis Christianæ præsidium in Clementis Romani epistola ad Corinthios jam olim reperi. Ille enim ibi fidem & concordiam reparans, & ad utramque cognitione doctrinæ quam Jesus Christus à Deo, & Apostoli à Christo acceperint, excitans: *Cur inter nos, inquit, sint contentiones, iræ, dissensiones, schismata & bellum? Nonne unum Deum & unum Christum habemus? nonne unus est Spiritus gratia, qui super nos effusus est, & una vocatio in Christo? cur Christi membra divellimus & discerpimus, & contra proprium corpus seditionem movemus, eoque vesania devenimus, ut aliorum nos membra esse oblivioni tradamus?* Hæc ille. Quid diceret, si nostrum seculum, & tot atrocias inter Christianos eaque æterna bella adspiceret? Rideret, vel fortè potius indignaretur, si quosdam dicentes audiret, hæc mala nobis attulisse Cometas. Noverat ille quemquè ratione sobria & cognitione voluntatis divinæ, auxilioquè Spiritus ejus instructum & posse & debere facere officium. Non latuit eum & quæ in rebus omnibus cernitur mixtura, & in his usus. Ideoque ad concordiam & modestiam monens: *Fortis, inquit, ne negligat imbecillum, imbecillis fortem revereatur, dives pauperi largiatur, pauper Deum laudet, quòd ei alium largitus sit, per quem ejus penuria & indigentia suppleri potest. Sapiens non in verbis, sed in bonis operibus sapientiam suam manifestet, & quæ sunt alia. Quæ apprimè respondent Vestræ. De vi per vim repellenda quæstio est ardua, hîc non tangenda. Ubi hoc tantum dicere licet: Utinam memores simus moniti Domini: non resistendum esse malo: aliorumquè quibus mansuetudo & patientia nobis inculcantur. Dixit quidem nonnemo: Veterem ferendo injuriam invitæ novam: sed prudenter & piè alius correxit hanc sententiam: Veterem ferendo vitæ novam. Impatientiâ enim sæpè fors exacerbatur, & novum periculum ac incommodum accersitur. Res Polonicæ, postquam tractatio pacis irrita reddita est, & spes conciliationis decollavit, longè deteriore pro dolor! sunt loco, Nobilitate quoquè arma pro Republica capiente, & sic belli civilis incendio, velut*

Vitia hominum sunt in-
star Cometa-
rum mala
portenden-
tium.

Quies & bea-
tudo perfe-
ctæ in calo-
re querenda.

Christiani
veri soli cum
Christo ra-
gnabunt, qui
scilicet in eum
credunt, eique
per omnia,
usque ad com-
munionem
afflictionum,
obediunt.

* Ecclesia
Christi per
afflictiones di-
gnitatem
suam conse-
cuta est.

Christianos
debet concor-
dia: quod u-
num Deum &
unum Chri-
stum habeant
& unum Spi-
ritum acce-
perint.

Vicissitudo
rerum officii
nos admonet.

Officium
quisque in or-
dine suo fa-
cito.

Fortis ne sit
superbus.

Imbecillis sit
modestus.

Dives sit li-
beralis.

Pauper sit
gratus.

RATISBONA-RAUTENSTEINIANA. 171

velut affuso oleo, magis exardescente & altius exurgente. Velim Illustrissima D. Vestra salubre illud *aquilitatis* consilium Laconum (quorum brevitate delectatur) exemplo probatum Amicis in Polonia seriò commendet. Sui ipsorum causâ potius id faciant, quàm nostrum, quos Deus Opt. Max. clementèr & malis subduxit, & bonis hic & illic cumulat. Unam illi religionem non introducent in Rempublicam, aut hæc convertatur necesse est, nisi & justo Dei judicio evertatur. *Una religio, Christiani scilicet*, quam & Illustrissima D. Vestra & quisquè nostrum intendit, dequè ea sibi gratulatur, nil magis quam charitatem & dilectionem mutuan, velut unicam Christianorum tesseram, perfectionis vinculum, legis complementum, commendat & inculcat. * Sine hac, frustra se quis illam habere jactet, nisi quis corpus animâ cassum amare & exosculari sustineat. Sed hora destinata jubet claudere epistolam voto omnis prosperitatis & certæ fidei assertione, quòd constanter maneam ad tumulum usquè

Deus suos nec in exilio deserit.

*Charitas Christianis ante omnia commendata sit oportet. * Religio sine charitate est corpus sine anima.*

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 12. Octob. 1665.

N. 71.
ad 67.

Delectari Generositatem Vestram qualibuscunquè meis, ut plurimum extemporaneis, gaudeo: licet doleam simul, me plerumquè tempore excludi, & negotiis ita distrahi publicè privatimquè, ut doctissimis Vestris dignè satisfacere non possim. Quodsi aliquando majus mihi otium Deus fecerit, faxo, ut majori diligentia, quæ negligere hæctenus coactus fui, refarciam. De novo Cometa vel Cometis nihil amplius certi habeo, neque heri, ut speraveram, à R. P. Curtio accepi, quorum spem nuper fecerat cunctabundus & variè distractus senex. Quæ verò nunc iterum de Cometis aliisque phænomenis accuratè differit Generositas Vestra, valdè mihi arrident, dignaque omninò sunt, quæ inter cætera publicam lucem videant, nec solis nostris scriniis includantur. Amplissimum Dominum Heinsium convaluisse gaudeo, rogoquè illum & alios Amicos datâ occasione meo nomine plurimum salutari. Ego verò omni tempore loququè constanter maneo

Rautensteinus brevitatē excusat.

Et Auctorem ad ea, quæ occasione Cometarum ad Eum scripsit, edenda hortatur.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 21. Septembris 1665.

N. 72.
ad 71.

Equidem assiduè delector literarum cum Illustrissima D. Vestra commercio. Condimentum hoc certè est molestiarum, quas alibi devoro. Verumtamen in argumento Cometico rursus mihi propono sectandam brevitem

Literarum cum Viro Praclaro commercium est condimentum molestiarum.

Ut possim cæpti pondera ferre mei.

Rei familiaris ratio habenda.

Hoc enim & ad rei meæ domesticæ rationes ritè ineundas pertinet. Atqui & hoc inter officia Viri boni & Sapientis, tanto magis Christiani, posui, ut rem familiarem debitâ cum curâ tractet. Nempe antiqua quoquè sapientia & ratio ipsa docet, indice Demosthene, Græcæ eloquentiæ Principe, Oeconomum bonum esse oportere cum qui velit bonus esse civis, tanto magis Episcopus, judice Apostolo. Video cum dolore id à multis negligi, cum tamen bonæ Reipublicæ seminaria sint bonæ familiæ, ex quibus illa confletur. Publici boni & gloriæ divinæ causâ si quis vel viribus aliquantò majora aggrediatur, à Deo largam

Episcopus bonus Oconomus sis oportet. Impensa divina gloriæ usibus Deus abundè pensat.

Perjuria
Deus severe
punit.

Libertate
justa intra
modestæ fines
utere.

gam referet mercedem. Curtiana, ut & Brusselliana, Gerrichiana & Bartholiana antè biduum in Hollandiam per certam occasionem misi, & Amicosurgeo, ut editionem operis maturent. De rebus Polonicis nil singulare hac vice expectare potui: perendie id fiet, ut spero. Puto eas ad pacem firmam perductum non iri, nisi prius ad æquitatem reducantur. Hoc consilii velim Illustrissima D. Vestra Amicis suis, quos ibi egregiis meritis suis sibi paravit, suggerat. Meminerint foederum, juramentorum, jurium. Tùm verò speciatim illorum sacrosanctorum verborum: *Ita nos Deus adjuvet!* Quî enim adjuvare potest foederum, juramentorum & legum violatores, nominis sui contemptores? Non lusus nec jocus est talia audere. Etsi Christi nomen non profiterentur, Virtutis solo respectu hæc abominari deberent. Hæc ego ex more & officio meo, justâ libertate usus. Si justitiam non urgeo, si modestiam non servo, ipse me judico, damno, punio. Sin autem: erupit toties libertas justa, & publicæ, præsertim patriæ, utilitatis promovendæ imperus,

Et finem pietas contigit ista suum.

Auctoris
votum pro
longeva Rau-
tensteini vi-
ta:
& atas.

Academie
Chiloniensis
natales.

Annum XLIII. natalem nuper ab Illustrissima D. Vestra esse celebratum gratulor, & ut idem annorum ordo adhuc semel recurat, prosperorum & bonæ mentis gaudiorum magnâ comitante catervâ, ex animo precor. Ego nuper m. Augusto XLII. ingressus sum pede tacito. Id nunc occasione Illustrissimæ D. Vestræ natalis nuper reversi & indicati, dico, & vota votis jungo. Faxit vitæ auctor, ut quàm paucissima in nobis mors, quæ abolere possit, inveniat, nos autem spe vitæ longè melioris benè munitos! Addo coronidis loco nuper diem 5. 15. hujus mensis natalem fuisse novæ Academiæ Chiloniensis, quam Serenissimus Dux Holsatiæ Christianus Albertus pro egregio, quo in bonas artes fertur studio, munificentissimè fundavit. Finio, & quoad vivo, maneo

Illustrissimæ D. Vestræ.

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 72.
ad 68.

Ratisbonâ Hamburgum die 15. Octobris 1665.

Rautenstei-
nius instituto
operi favet
constanter.
Sententiam
Auctoris de
Cometis con-
firmat.
Anni cur-
rentis mala.
*Austriacæ
domus cre-
bra funera.
†Mors Regis
Hispaniarum
& Vidue
Bavaricæ
Principum
mors affert
emptis.

LUculenta & succi plena est hæc ultima epistola Generositatis Vestræ, quæ cum aliquot præcedentibus ex instituto scripta videtur, ut cum cæteris publicum videat. Multa sanè ex illa excerpi & evulgari posse censeo: ita tamen ne moles operis Vestri nimis excrescat, aut semel dicta sapius repetantur, Opus verò illud vestrum non obstantibus armis lucem visurum, & cum vere novo proditurum autumo. Pro quo omnes Bonæ mentis & literarum Alumni Generositatis Vestræ plurimum se debere fatebuntur. Cæterum dextrè philosophatur de Cometis non solum aspera, sed & prospera iisdem adscribens, pro eo, qui omnium rerum est, quidam velut Orbis. Fateor tamen hoc anno nos multa bella, multa funera illustria, multaquæ alia extraordinaria vidisse. *Sola Domus Austriaca, quas non columnas paucò tempore amisit? Funera funeribus pensantur. †Regem enim Hispaniæ secutum nuper esse Consobrinam Bavaricam (cujus exequiæ hic nudius tertius celebratæ) aut præcessisse potius, jam intellexeritis. Hæc enim 25. Septembris obiit: illum jam ante obiisse reor: nos autem id tardius rescivisse. Mors istius in sola Aula Bavarica mutationis introductura videtur, Hujus in tota Europa, & fortè etiam extra illam: licet diu præquam minus nocitura sit. Quod si Papa, ut multi augurantur, brevi etiam sequatur, quanta non funera vidissemus parvo tempore? Ex quo in publico versor, memini me audiisse mortuos Viennæ & in vicinia ex Augusta domo 3. Ferdinandos, 3. Imperatrices, 4. Archiduces, quorum 3. in ipso flore ætatis, ut

ut & duorum soror, flos foeminarum sui ævi, emarcuerunt. Ita non ludos Mors habet, æquo pulsans pede pauperum tabernas Regumque tures. Sed ad alia. Poloniae Vestrae afflictum statum ex animo doleo. Sunt qui meliora brevi spe- rent. Ego tamen nescio, quid adhuc mali timeam: veritus, ut tam brevi finem visuri simus. Æqualitatis studium meritò à Veteribus & Recentioribus Sapien- tibus prædicatur: sed ubi practicatur? Passim enim videmus imbecilliores à po- tioribus opprimi, &, ut in proverbio est, pisces minores à majoribus devo- rari. De quo non solum Cives Vestri conqueri possunt. Nam nimis latum & commune hoc malum est. Ego ulteriorem rerum illarum seriem tranquillè op- periar, quòque majora video imminere mala, eò majoribus præfidiis fortiori- busque exemplis firmare animum pergam, * licet nullum reperiam tutius asylum, præ Divina voluntate, quæ ut fiat, indies & toties precamur, conformare nos eidem in omnibus, vix rectè discimus. Quod verò Generositas Vestra putat me aliquid conferre per Amicos in Polonia posse ad Rempublicam pacandam, (quod quidem ex animo opto voveoque) in eo vercor ne nimium de me spe- ret. Memini quidem, sed non jacto tamen, quid præfens fecerim, cum ad con- ciliandam Pacem Olivensem nomine & autoritate Serenissimi Principis mei cooperarer: nunc vero absens, & tantis locorum intervallis remotus, multis insu- per Amicis orbatus, ipsoque rerum statu variè immutato, non video, quid præ- stare magnopere possim. Pro pace tamen facturus sum, quantum possum, plus sanè quam dicturus, Hevelianas observationes videre gestio. Ut à P. Curtio promissum illi diu librum extorquere tandem possim, allaborabo. Amicos sem- per salvere jubeo, futurus semper

Potentiores
ex impoten-
tia animi op-
primunt in-
firmiores.

Adversis re-
bus fortitudi-
nem animi
opponere.

* Divina vo-
luntas ubique
spectanda &
sectanda.

G. D. Vestrae

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 24. Octobris 1665.

N. 73.
ad 72.

Oportunè monitum Illustrissimæ D. Vestrae de contrahendo opere meo ac- cepi, studiis rebus votisque meis commodum, ideoque pergratum. Proximè enim id apud me statueram, quod meæ indicabunt. Idem consilii & Clarissimus mihiq; Amicissimus Heinsius dedit. Sed & res ipsa idem docet & exigit. Ma- ximorum Pontificum, Magnorum Imperatorum, Regum & Principum funera, urbium, imò integrarum, earumque florentissimarum provinciarum, non tan- tum hujus vel illius fundatissimæ familiæ, ruinas & orbis à sedibus imis commo- tionem sæpius, etiam cum nullum Cometam, vidimus. Plena sunt talibus exem- plis Annalium scrinia, ex quibus non pauca in Historia mea Cometica profe- ram, si Deus velit. Scio & Augustos Ferdinandos, & 4. eorum conjuges, 5. fra- tres, 7. sorores (nisi me publicæ rationes fallunt) & tot utriusque sexus liberos sine portentis Cometarum ultimum diem obiisse. Pariter in domo Hispanica ex- cessum Philippi II. & III. proximi non præcesserunt Cometæ. Horum itidem uxores, fratres, sorores, liberique non exiguo numero sine ullis præeuntibus Cometis fatalem metam attigerunt. Quorum funeribus deducendis nunc non immeror: præsertim cum in Historia Cometarum talia percurrendi dabitur oc- casio. Quid itaque miremur illa illustria in Hispania & Bavaria funera, quibus effereendis, ferale, ut sic dicam, Cometarum facies præluxerunt? Vel cur negli- gamus nupera funera in Hispania & Bavaria sine illis data? Defuncti dico Regis uxorem è Gallia orundam, tres fratres, & ternos vel fortè plures liberos, præcipuè Principem illum Regium, qui jam ex ephebis excesserat, firmam domus Regiæ columnam Anno 1646. fractam & subtractam. Tum defunctæ Bavaræ maritum, istiusque fratrem Electorem Colonensem Anno 1651. & 1650. è vivis sublato.

Mortes Pon-
tificum, Prin-
cipum, bellato-
rum, alia mala in
orbe sine Co-
metis fiunt.

Cometis non
alligatur re-
rum in orbe
memorabi-
lium ordo.

*Tristia latius
& hæc illis
sapienter &
bono nostro
Deus miscet.
Æqualitas
sapienti tuen-
da est.*

*Potentia non
est justitiæ
mensura.*

*Justitia non
est ex viribus
estimanda.*

*Divina vo-
luntas semper
spectanda &
sectanda.*

*Fortunam
corrigere arte.*

*Æqualitate
pax honesta
& fida Rei-
publice resti-
tuenda.*

*Bella non Co-
metis sed a-
varitiæ &
ambitioni
adscribenda
sunt.*

*Auctor epi-
grammatæ
gratulatoria
amicorum
salva debita
modestia reci-
pit.*

Nam quo jure ibi lynces, hîc talpæ simus? Et cur potius tristitia & læva quam læta & dextra ex Cometis auguria ominaque captemus? nisi forte quod illa mereamur, his nos indignos esse, propria peccata pronuncient. Quod si è populi turba exempla huc colligamus, integra & maxima volumina eis farciemus, imò numerum arenæ & guttarum maris æquabimus. Æterna nempe lex illa est de omnibus rebus lata: nasci, denasci, oriri, & mori. Cujus inter quotidiana & assidua exempla Cometæ, Eclipses, meteora videmus, & ut adversa prosperis temperata, ita læta, dubio procul lascivientem ferociam paritura, tristibus castigata. Utinam nobis omnibus quàm obtingit mortalis tam obtingat moralis æqualitas! quæ non tantum celebrari, sed & parari, dari, defendi meretur. Quantò verò magis sanguine majorum parta, lege & fide publicâ juratâque data & tandiu servata postliminio digna est restitui? Mensura justitiæ quæ ex potentia capitur, ad Pœnos, Thesfalos, Græcos, quorum fluxa fides locum proverbio fecit, releganda est, ubicunque reperta fuerit. Dictum illud, *in summa fortuna id æquius quod validius*, ipsa civilis disciplina, judice Lipsio, ad barbaros relegavit. En verò solidam & falli fallereque nesciam regulam, quam in opere meo exemplo Illustrissimæ D. Vestræ aliorumque toties monitro: *Divina voluntas ubique spectanda & sectanda.* Hanc & ultima Illustrissimæ D. Vestræ epistola memorabilibus commendat verbis, magno equidem cum animi mei acerbæque sortis solatio. Cum tamen hanc arte & industriâ corrigere concessum sit, æquum censui Illustrissimæ D. Vestræ commendare avitæ æqualitatis, quæ sola illustri illo Græcorum exemplo Rempublicam Polonam honestâ & stabili pace beare potest, restitutionem, ut eam apud Amicos & per eos in Republica promoveat. Sed quæ præstari ab Illustrissima D. Vestra non possunt, ea nec à me dicta sunt. En verò pacis Polonicæ spem indubitatam! Sed quæ apud me aliosque nondum fidem invenit, ne, ut nuper, credulitati nostræ illudat. En & Amici N. manum, quæ nil nisi bella profert. Anne horum caussa Cometarum apparitio, & non potius vetus ambitionis avaritiæque malum pronuncianda erit? A Clarissimo Heinio accepi hodie nonnihil literarum. It quidem valetudo ejus in melius. Nondum tamen Ille ad commercium literarum solitum redit. Studia mea publico testimonio ornare decrevit: imò jam aliquid perfecit brevi exhibendum. Vereor ut expectationi laudibusque utriusque Vestrum, quas magno cumulo in me confertis, ferendo sim. Debito tamen cultu benevolentiam vestram prosequor, omniaque ut ex animi sententia vobis fluant, precor

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 73.
ad 69.

Ratisbonâ Hamburgum die 19. Octobris 1665.

*Justitiæ, Æ-
quitatis, & fi-
dei tenax esto.*

*Fides in re-
bus injustis
non danda,
data semel,
semper ser-
vanda.*

**Animi bona
& virtutes
prædica, ex-
pende isque
fructu.*

P. Cichovii scriptum, cujus Generositas Vestra meminit, non vidi. Nec talibus delector, ut novit, Justitiæ & Æquitati ex assè addictus, & semper pro servanda fide data militans. Censeo enim cum Sapientibus & probis, eam quidem, in rebus iniquis aut injustis, non esse dandam: datam autem semel, semper servandam. *De bono Animo bonaquæ Mente hominis excellentissimè philosophatur Generositas Vestra, ut Senecam aliquem, aut similem ex veteri Stoa me legere existimem. Et hæc omnia publica luce dignalem ex veteri Stoa me legere existimem. Doleo verò quod paria facere, aut responsum pro merito dare nequeam, tempore ferè semper exclusus ac destitutus. Asceticos priscos legisse Generositatem Vestram, uti non dubito, ita gaudeo. Inter eos memini me quondam etiam invenisse quendam, qui dissimulato nomine Idioram sese per modestiam vocavit. Vir omninò pius, & præcipuis comparandus. Acontii scripta diversa etiam legi.

legi. Methodum serviendi Deo non vidi; Nec Boudinium. At Cassandrum, Kempisium, Drexelium & plures alios tales habeo. Plurimum enim amo ejusmodi Morales, ut vocant, præ illis controversiarum Dædalis: qui non fingunt, sed perdunt mores Christianorum. Libellum Mylii de vita Rustica à multis jam annis habeo æstimoquæ. Nec non quæ Magnus quondam Galliæ Cancellarius Hospitalius ruri scripsit senex, rerum usu & doctrina instructissimus. Inter quæ eminent Epistolæ ligato sermone ad amicos scriptæ, Horatianis non impares arte, rebus potiores. Ego quoquæ optem mihi talem vicinum, qualis est Generositas Vestra, cum quo de seriis & remissis agere liceat. Tales autem in his oris, præsertim in angulo illo, ubi mea sita sunt bona, frustrà quærentur, & tantum optandum. A P. Curtio nihil heri accepi, uti tardus est, monebo tamen illum cras de nova stella, quam & ipse Venerem puto. Constanter autem maneo

Controversias rixosas, morum pestem, fugè.

Vicinum bonum quære.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 28. Octobris 1665.

N. 74.
ad 73.

AD illum malevolum & temerarium, exactis tot communi patriâ nobilibus familiis, triumphum, ipsa Regina Poloniæ, clementiæ non oblita, dixit, *se non credere, in calo ex miserorum lachrymis agi triumphos.* Perplacet hîc mihi Illustrissimæ Dominationis Vestræ sententia fidem, scilicet in injustis non esse dandam, sed semel datam semper esse servandam. Hoc verè est philosophari, sive sapere ad virtutem. Fidem enim justitiæ & tranquillitatis ac societatis humani generis esse fundamentum, jam olim ratio ipsos docuit gentiles, qui acerbissima quæque pati quam fidem fallere maluerunt. At nunc Christiani dici volunt, qui æquam pacem & libertatem aliis invidendo, ut isti acerbissima patiantur, fidem fallere, quam innocentes in antiquæ pacis usu relinquere malunt. Quâ iniquitate quid iniquius esse potest? in gente præsertim liberrima, ubi nec ad dignitates religionis diversitas obstare jure deberet, tanto minus ad pacem. Illas flores lactis, hanc serum à *μαργαρίτης*. Parens meus vocare solebat. Quæ de bona mente nuper dixi, tantoperè Illustrissimæ Dominationi Vestræ placuisse, gaudeo, non quòd ambitione, sed studio veræ gloriæ ducar. Senecæ nulla ratione comparandus sum, nisi quòd fidei Christianæ confessio me eo superiorem divina gratia reddiderit. Hanc nemini invidéo vel denego, *qui Christum ut professione oris, ita cultu & obsequio adorat. Idiota ille fortè legerat illud Senecæ: *Magno impendio temporum, magnâ alienarum aurium molestiâ laudatio hæc constat: †O hominem literatum! Simus hoc titulo rusticiore contenti; O virum bonum! †sanctissimum humani pectoris bonum esse, nullâ necessitate ad fallendum cogi, nullo corrumpti pramio, docet.* Quò quid non tantum augustius, sed melius & humanæ societati accommodatius dici potest? Ibidem nos à disputationibus, imo omnibus aliis studiis, ad vitæ officia revocat. Tanto monitori obedire me puto, dum argumenti Cometici occasione tot utilia vitæ præcepta in meo opere cumulavi. Tantò verò promptius & justius id ago, quantò propiora sunt ejusmodi dura & acerba tempora, quæ Illustrissima Dominatio Vestra non tantum mente providâ & præfagâ ex se ipsâ augurat, sed & ex certis indiciis & portentis, quorum ætas nostra plena est, auguratur. Mitto quæ heri à Clarissimo Grutero accepi: aliunde interea nihil. Res Poloniæ fluctuant, & ut in portu certæ quietis citra restitutionem æquitatis consistent, & mala plura quibuscum luctantur evadunt, non credo: idè ut utrumque conjungant, saluberrimi consilii

Fides in injustis rebus non danda, data semel servanda.

Fidem fallere, innocentes opprimere Christianæ professioni prorsus adversatur.

Gloriam veram sine ambitione quære Christiani magna est: præstantia: *ejus officium Christum ore & obsequio adorare. †Bonus Vir liberato potior. †Fides nec necessitati nec largitionibus cedit.

Morum præcepta tempore duro congerenda,

Æquitatè restituta de-nim pax in Polonia honesta & fida restituetur.

*Feras non
culpes, quod
vitare non
potes.*

filius certus, suadeo & opto. Amici Hollandi in imprimendo opere meo feliciter pergunt. Si per belli injuriam liceret, mitterent mihi impressa & æri incisa diligentiae suae specimina. Fecerunt semel: sed cum damno. Ita & literis deditos ac nihil magis quam pacem amantes, bellum malignâ virtute attingere amat. Sed ferenda sunt constanter, quæ industriè vitari nequeunt. Finire me proposita jubet brevitās: qui quoad vivo, sive longius, sive propius, sive juxta positus, maneo

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 74.
ad 70.

Ratisbonâ Hamburgum die 22. Octobris 1665.

*Deus in omni-
bus actioni-
bus suis ju-
stus est.*

*Pax Chri-
stianorum du-
bia.*

*Amicus La-
conica brevi-
tate non sem-
per placet,
multo minus
silentio Py-
thagorico.*

JUDICIUM Generositatis Vestræ de rebus Polonicis convenit cum illis, quæ aliunde accepi. Tàm mira sunt & varia quæ ibi geruntur, ut, quid judicare tandem debeam, ipse anceps hæream. Deo hæc committenda sunt, qui tandem statuet, quod optimum, ut in omnibus solet: bonis in melius bonum, malis in correctionem, aut pœnam æternam. Amicum Generositatis Vestræ Mannheimensem Dn. Vissövatium ex unica epistola, tanquam ex ungue leonem, aut ex pollice gigantem cognoscere mihi videor, virum scilicet consummatæ eruditionis & magnæ experientiæ. Pacem inter Christianos promoturi hi & illi feruntur. Gliscere tamen passim sub cinere doloso ignes, & magnas instare mutationes vero simile est. Et quis credat, pacem ore ferentibus, qui factis ipsis ul- animo bellum præferunt. Sed hæc Deo curæ erunt. P. Curtius nuper etiam ultra morem curtum scripsit. Hæc scilicet. *Piget loqui ereptâ ad silentes Serenissimâ. Video quæ dehinc facies rerum. Remitto Hamburgica, & erit deinceps respondendi occasio. Nam quæ me hæcenus hebdomadatim diripuerant, à negotiatione Domini N. jam frigent. Quid Polonica? Sed ego silentium obliviscar, nisi & ipse abrumpam. Ad quæ paucis hisce respondi: Si silere velimus ereptis Proceribus, planè Pythagorici evademus. Nam & nuper Hispania Rex obiit: plures fortè mutationes effecturus, quàm Serenissima illa, licet non dubitem multa Monachii quoque immutatum iri. Hamburgensis amicus avidissimè responsum Vestrum expectat, cujus maturationem, si fieri possit, etiam ejus causâ rogo. Quibus subjeci, quæ nuper ad eum spectantia à Generositate Vestra accepi. A qua plura exspecto, & maneo constanter*

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 75.
ad 74.

Hamburgo Ratisbonam die 31. Octobris 1665.

*Bellum civi-
le luctuosissi-
mum.*

VERENDUM est, ne nunc demùm miram, vel potius diram faciem res Polonicae induant, postquam secundum quoque tentata tot Primorum de pace concilianda opera, secundior Ravæ quàm Calissii non fuit. Scribitur enim non tantùm irritò eventu & infectis rebus, sed & animis partium exacerbatis utrinquè discessum esse. Quid aliud expectandum, quàm ut cives cum civibus infectis signis acrius concurrant? quo nil luctuosius dari potest. At verò & Nobilitas comparet armata in castris. Utinam pacem Reipublicæ procuret! Sed ecce Vir quidam Illustris, patriæ alioquin amantissimus scribit: *hoc auxilium esse post bellum: Rempublicam inextricabilibus implicitam difficultatibus, ut si una & altera fuerit expedita, plures restent: nec eam ullâ vi & industriâ humanâ servari in-
tegram*

tegram posse. Hæc quidem ille secretiorum quoque peritus. Ego jam constitui silentio me involvere, & eventum operiri, nisi semel adhuc dicam apud Illustrissimam Dominationem Vestram, quod aliquando leget orbis, & sera posteritas, filam Ariadnæum, ad educendam è tot Labyrinthis plagis Rempublicam esse ejus in antiquum statum, restitutâ omnibus æquâ libertate, & confirmatâ speciatim illâ electionis (hæc enim duo tamdiu miscent Rempublicam & ad exitium ducunt, verius trahunt) reductionem. Quod reliquum est, habent populares mei Speculum judiciorum divinorum Anno 1653. exhibitum, habent & Ultimam Admonitionem 1659. datam. Ibi bellum Moscicum, Suecicum, aliasque divinas castigationes, & earum causas, tum & ulteriorum effugiendarum rationes habent propositas. Tempus venit quo Sapiens tacebit, voce divinâ monente, intra spei & silentii fines positus. Ego magis patriæ, quam injuriæ memor, vivo moriorque. Utinam illa reliquum temporis visitationis suæ cognoscat! Dixi. Quæ à Clarissimo Heinsio hodie accepi, ante decem dies scripta, officio in utrumque Vestrum ritè fungi volens, è vestigio mitto. En legem amicitiae, quam ille mihi exemplo Illustrissimæ Dominationis Vestrae fixit: *Illustrissimo Rautensteinio, ut me assiduus commendes, vide. Tunc quoque, cum id abs Te non contendam, ne mihi necesse sit, idem officium toties à Te flagitare. Ad-* dit præterea se carmina sua per imbecillam valetudinem describere non potuisse. Apparet enim futura hæc esse longiora, ut nuper ipse innuit. At à Curtio necdum vel curto responso beatus sum. Spero tamen brevi illud affore, postquam ei stimulum ingeniosum & acrem amicâ manu Illustrissima Dominatio Vestra admovit, quo nomine etiam gratias Eidem ago. Hoc quoque Heinsius in sua hodierna epistola judicium, quod petii, de nupera mea ad Curtium epistola addit: *In epistola ad Albertum Curtium tua multa subtiliter probabiliterque disputantur, quorum lectione sum mirificè adfectus. Ea tamen omnia an ipsi Curtio sis approbaturus, illud est, quod in dubium à me vocari videtur posse. Nam in Metaphysicis Theologicisque non eadem omnes, ut scis, sentimus, & si ullibi vetus proverbium, hic certè locum occupat, Quot homines, tot esse sententias.* Hæc ille. Quibus ego nil nisi dulce nomen **LIBERTATIS** addo, jus ejus cuique integrum relinquens, & hoc scuto tutissimum me reddens. Denique narrat se etiam ali- quid de novo Cometa inaudivisse, & promittit de eo certiora. Finio appetente hora octavâ vespertinâ, futurus usquequò vitam finiam

*Poloniae pœ-
candæ & ser-
vande unica
ratio est, anti-
quæ libertatis
restitutio.*

*Poloniae da-
ta tempestive
monita, &
malorum effu-
giendorum
media.*

*Silentium
tempestivum
perutile.*

*Officiosus in
amicos esto.*

*Libertate
integra reli-
cta cuique hic
satisfiet, ut
videatur in vi-
dia.*

Illustrissimæ D. Vestrae

Omni cultu & obsequio deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Dieteldorfi ad Ratisbonam die 28. Octobris 1665.

N. 76.
ad 72.

Iterum me hîc deprehendunt gratissimæ Vestrae privata curantem, nec ta- men publicarum curarum omninò vacuum, dum alii Ratisbonæ feriantur. Cometicum opus & propositum ut Generositas Vestra benè & ex animi tam sui, quam mei sententia cedat, exopto. Rei familiaris cura bonis, & præsertim Christianis viris, meritò curæ est, potissimum si liberos habeant alendos. Ego licet ex horum numero non sim, recordor tamen officii ac rectæ rationis: tum monitorum & exemplorum Politicorum: imprimis dictaminum Spiritus Sancti. Quantum verò etiam in hoc passim erretur & negligatur, cum Generositate Vestra satis observo. Quomodo his aliisque defectibus remedia commoda adhibeantur, non video, nisi ipsi, qui primi & potentiores sunt, id faciant: qui plerumque hæc minimùm curant. Ideò tantò majoris faciendi, qui hîc faciunt officium. Æquitatem & æquabilitatem civibus vestris opto: quomodo eam promovere possim, non video. Ita enim turbata ibi sunt omnia, & magis

*Oeconomices
studium com-
mendatum
tibi habe.*

*Principibus
imprimis cu-
ra familia-
rum comperit.*

*Vita piorum
verè vita.
Oeconomica
cura spissè a-
mana lectione
discutienda.
*Otium libe-
rale virtuti
amicum quæ-
re.*

magisque in dies turbantur, ut ex oris tam longinquis aquam affundere velle, id videri posset, Lunam manibus prehendere. Exspectanda igitur erunt mitiora & opportuna magis tempora, videndumque, quorsum hæc tandem evadant? Nam res in crisi videntur, & brevi mutandæ. Me toto ferè anno Generositatem Vestram excedere vix credideram, cum aliis omnibus me superet. Sed mihi multam annorum partem eripuerè morbi, Aulæ, itinera & mille alia impedimenta, ut vix per transfennam inspicere licuerit adyta Sapientiæ, in quarum abditissima penetravit felix Generositatis Vestræ industria, & par maximis quibusque genius. Sed benè tandem hîc vixit, qui ita vivit ac vivere discit, ut æternum benè vivat. Ego hîc post tetricas ruris & œconomix curas, amœnissimis lectionibus longas vespervas fallo, * & totus in eo sum, ut durabilem mihi hanc optati diu otii felicitatem faciam, & verè privatim, id est Deo mihiq; vivere queam, licet verear, ne me, quas prævideo, turbæ involvant, & iterum ad alia vocent. Sed hæc & omnia reliqua Deo commendanda, & ut-
cunque evenerint, forti & modesto pectore excipienda. Benè valeat.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 77.
ad 76.

Hamburgo Ratisbonam die 7. Novembris 1665.

*Principis
exemplum in
bonam &
malam par-
tem pluri-
mum potest.
* Principes
boni rari.
Rara cara.*

*Princeps,
pastor populo-
rum, bonum
publicum,
etiam cum ja-
ctura proprii
corporis, cu-
ret.
* Bonus quo-
quæ Princeps
suos patitur
manes.*

*Invidia pu-
rus quemque
ut par est,
æstima.
Publicis usi-
bus, quicquid
Dominus Tibi
credidit, con-
serva.*

Inter prima & præcipua hominis Christiani officia, quæ nobis in Senatu Philosophico Cometes, cælestis Consiliarii vice, in memoriam revocat, est illud de benè regendis familiis. Quod Oeconomices compendium, Politices fundamentum non immeritò dixerò. Quem enim fugit familias benè constitutas bonas constituere Respublicas? Harum autem præcipuam curam & administrationem cum summus rerum moderator Magistratui commiserit, quis familiarum curam ad eum pertinere non videat? Hîc quoquæ, ut aliàs, imò ubique, Principes tam bono exemplo multum prodesse, quàm malo obesse multi solent, res est tot in utramque partem exemplis inexputabilibus & Sapientum monitis testatior, quàm ut me ei deducendæ & comprobandæ immorari attineat. Sed cum *pauci hîc officium boni & Laudati Principis fungantur, tantò majori in pretio isti habendi sunt, Deus verò ardenter orandus est, ut reliquos, bono generis humani, in officii viam reducat. Egregium in hanc rem exemplum hodie in lectione Vitæ Ludovici Pii animadverti. Nam Auctor ille Anonymus, dum eum inter tot fortunæ variantis vices boni publici studiosissimum fuisse docet, nec extremo vitæ tempore id officii neglexisse testatur: *Pastoris, inquit, boni sequens exemplum pro utilitate gregis sibi commissi, non refugiebat etiam proprii corporis perpeti jacturam.* Sed & ille *Optimus Principum, magnis meritis cognomen Pii consecutus, domi forisque suos passus est manes, ut notum est. De æquitate & per eam pace in Polonia restituenda, satis superque dixi. Si hîc nil præstare auctoritas & industria Illustrissimæ Dominationis Vestræ potest, neque ego id ab eadem fieri desidero. Omnium oculis exposita sunt, quæ in Polonia præcesserint vitia, quæquæ ea secutæ sint poenæ. Exitus rerum præstolandus, quàm optimus optandus est. Quæ de me ad me Illustrissima Dominatione Vestra scribit, affectus dictavit. Ego potius eximias dotes, cum omnibus probis, & singularem amicitiam Illustrissimæ Dominationis Vestræ venerari debeo. Idque etiam omni conatu ago. Quicquid autem in me virium est, quod sentio quàm sit exiguum, publicis usibus consecro, non degener incolamundi. De opere meo nil audivi tribus adhinc hebdomadis per has turbas bellicas. Ecce quæ hodie à Clarissimo Heinsio accepi, à quo Illustrissima Dominatione Vestra semper ex legis mihi præscriptæ ratione, me quoque tacente, salveat.

salveat. Scribit autem ille Olaum Rudbeckium mense præterito Cometam observasse, quem tamen credat eundem esse cum priori. Ego nihil certi aliunde de hoc accepi. Hic loci nil tale observatum est. Mitto Illustrissimæ Dominationi Vestræ frontem operis mei, ut judicet pro suo candore, an sit modesta satis. Benè valeat.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 5. Novembris 1665.

N° 78. ad
73. & 74.

Quæ de fide servanda scripsi, video cum ratione & plerorumque Sapientum & sententia convenire. Ideoque meam non muto. Gentilium prudentiam & monita ad honestatem aliasque virtutes nos accendere, & nos imitari eos possumus, idque eò felicius, quod Christiani sumus, quos pudor esse deberet ab ullo mortalium virtute vel fide vinci. Utinam hanc saltem unam & concordem habuerimus, scissi, proh dolor! in tot partes, ut vix simile quidpiam in tot gentilium antiquorum & hodiernorum sectis inveniatur. Et hinc puto, tot mala in mores quoque influere, proindeque eò pronius in Lipsii de *una religione* sententiam inclino, quem Virum uti à puero amavi, ita adhuc amo, & nos eum cum Generositatis Vestræ opus, timeo ne turbis bellicis impediatur nimium, quas undique imminere magis magisque auguror. Gestio alioquin istud quamprimum videre, non dubitans, quin multis mihi nominibus arrisurum & acceptum futurum sit. Pro Gruterianis gratias ago, quæ pulcris & selectis verbis constant, quæ colligere & seligere hominibus otio abundantibus, in facili est: præsertim cum rarius tales epistolas scribant. At nos uno sæpè die relationibus & literis nostris tot chartas implere cogimur, quot illorum multi anno vix insumunt. Sed gaudeant illi suo otio læti: nos negotio. Vivamus omnes quieti, quisque conditioni suæ acquiescat, remotâ invidiâ. Sed ita comparatæ sunt res mortalium, ut unusquisque ferè putet, sortem suam deteriorem esse, vicinamque pecus grandius uber habere: nisi si quos melior Philosophia edocuit sorte suâ contentos esse, & id tantum, quod Deus vult, velle. Cæterum opto, ut Doctissimus Gruterus aliquid solidi ad illud opus conferat. His Generositatem Vestram benè valere cupio.

*Fidem serva.
Virtutem ubique cole.*

*Una fides & religio optanda.
Error parvis vitium.*

*Contentus
forte quisque vivat.*

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 14. Novembris 1665.

N° 79.
ad 78.

Quod de fide sacrosanctè servanda ex mente sobriæ Philosophiæ generatim Illustrissima Dominatio Vestra docuit, hoc speciatim exemplo quoque suo, ut aliàs, ita & in colenda amicitia, firmat. *Fides una & concordia in Sacris meritò omnibus optanda, vi tamen cogenda & imperanda non est. Quo in argumento Lipsius, quem & ego à teneris magni facio, multis non fatissacit, ut notum est. Modesta nempe libertas nemini neganda est: nec ulli eripienda, præsertim publicè admissa & sancita. Videmus autem & inter eos, qui unam fidem tenent & profitentur, tam bellis exitiis, quam spurcissimis omnis generis vitiis non rarò certari. Non tam enim benè cum rebus mortalium

*Fidem serva,
in colenda quoque amicitia.
Religio una optanda, diversa toleranda.

Multitudi-
nem cave.

Libertatis
abusus sectas
peperit ma-
las, usus bo-
nas.

Veritati con-
cordiam &
tolerantiam
junge.

Tolerantia
fundamenta-
Christiano-
rum appella-
tionem mori-
bus tueamur.

Cometa no-
vus m. Sept.
in Suecia vi-
sus à Rudbec-
kio prædica-
tur:

contradicen-
tibus aliis
Mathemati-
cis.

Artis cujus-
quæ peritos
consule.

Amici bone-
stis conatibus
favere.
Modestiam
dum laudaris
serva.

Officium fac
in quovis vi-
tæ genere.

Invidiam
fuge.
*Contentus
sorte vive.

lium comparatum est, ut vel optima pluribus placeant (quod jam olim melior Philosophia vidit, doluit, quæstæ est) vel illa homines perpetuò, & vel diu, retineant. Hæc humani ingenii imbecillitas concessâ libertate abusa, perplures perversas sectas in sacris & profanis semper peperit. Cæterum Deus, quò sacram & civilem pacem & concordiam ac pietatis studium omnibus inspiret, dies noctesquè orandus nobis est. Meminerimus interim *Veritatem & Pacem, Concordiam & Pacem* voce divinâ nobis præcipi. Homines sumus: alii aliorum operâ & benevolentia indigentes: iisque unius Christi & Servatoris precioso sanguine redempti, sæpè ejusdem patriæ, legis vel multiplicis necessitudinis nexu devincti. Id nobis, si vel nullus in cælo Cometes, nullum signum conspiciatur, vel solum augustum Christianorum, ut dignitatis, ita & officii, nomen, quo gaudemus omnes, in memoriam revocat. Revocat autem, ut omne Patris nostri cælestis, quem quotidie invocamus, opus mentis vel corporis oculis subjectum, ita & Cometa, tantò magis, quòd non tam frequens videatur, & memorabilibus eventibus in utramque partem illustretur. Sed ecce Clarissimum Rudbeckium, referente Nobilissimo & Humanissimo nostro Hein- sio, novi Cometæ mense Sept. sæpius observati, & nunc quoquè in *Andromeda* apparentis, præconem. Nos aliis distractos, nec signis cælestibus in- vigilantes in contraria fuisse sententia, nemini mirum erit. At Curtios, Schot- tos, (id enim istius quoquè literæ die 31. Octobris Gregor. datæ, nudius autem tertius mihi redditæ testantur) Busmannos, cujus etiam nuperrimòs teræ die 31. Octobris Juliani idem ajunt, aliosquè excellentes Mathematicos contrariam fovere opinionem, & à nobis de hoc phænomeno monitos constan- ter id negare: hoc verò est, quod plurium mentes distrahet & suspensas tene- bit. Clarissimus Bullialdus in suis die 6. hujus mensis scriptis jamjam mihi red- ditis, nullam hujus rei facit mentionem. Videndum est, quid ad hæc Am- plissimus Hevelius dicturus sit: sed & alii ad quos ista Heinsiana, quæ hodie accepi, perscribam. In impressione operis mei Amici Hollandi strenuè per- gunt. Hoc Illustrissimæ Dominationi Vestræ acceptum forè, ejusdem benevo- lentia & æquitas, non ullâ operis mei dignitas efficiet. Nam Illustrissima Do- minatio Vestra juxtâ ac Humanissimus Heinsius nugas meas vult esse aliquid, ut quidam veterum, præstantes alioqui Viri, de suis operibus dicere non eru- buerunt. Gruterianum responsum ad meas binas exspecto. Ita est, plus illis liberalis suppetere otii, ad benè comtas epistolas exarandas, quàm nobis, quos tot negotia circumstant, & premunt. Sed prudenter Illustrissima Dominatio Vestra monet, *quemque facessere jussâ omni invidiâ, forte suâ contentum esse debere. Memini me puerum ante annos xxx. versiculum illum discere, quem Illustrissima D. Vestra indicat:

Fertilior seges est alienis semper in agris
Vicinumquè pecus grandius uber habet.

Sed finire me hora ingruens & proposita brevitæ jubet: nec plus quàm solem- ne illud *Vale* addere permittit.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & obsequio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI

N. 79.
ad 75.

Ratisbonâ Hamburgum die 9. Novembris 1665.

Miseria pro-
ximi commo-
veare.
Deo te ubi-
quæ submisce.

TRistis mihi iste nuncius est de rebus Polonicis, etiam eorummet judicio, qui ipsis præsunt, ita confusis, ut ferè desperatæ videantur ac conclamare. Committenda sunt hæc divino arbitrio, & exspectandum patientèr, quid porro illud

illud decretum sit circa poenas mortalium, quas ultimis hisce temporibus, uti hi peiores fiunt, ita magis magisque appropinquare, & tantum non immineere gladium verticibus videmus. Nos antiquum nostrum obtineamus, & constantia ac patientia armati securè dicamus: Fiat voluntas Tua. Speculum illud judiciorum divinarum Anno 1653. exhibitum, itemque ultimam Admonitionem 1659. quorum meminit Generositas Vestra non vidi, quod sciam. Dolerem autem si illa, ut minatur, silentio se planè involvere, & nihil ampliùs, saltem ad me, de rebus illis scribere velit, quarum tamen ulteriorem cursum acque eventum scire aveo, censeoque nunc, si unquam, tempus & materiam scribendi, & quæ hîc & illîc contingent, narrandi adfore. Quod ad religionem ac pietatem attinet, candidè eam toties exposui. Novit Generositas Vestra quanto & quàm puro affectu desiderem, ut omnes in unitatem fidei collecti, unum Pastorem agnoscant & unum ovile fiant. Id cum nobis impetretur propter hominum perversitatem & perditionem, quæ ex ipsis est, non liceat, contenti simus rectâ voluntate, & Deo hanc rem commendemus, ad pacem potius, quam ad ultiores scissuras & ruinas inclinati. Væ enim illis jam olim à Christo Domino dictum, à quibus scandala proficiunt. Talia quoque Generositati Vestræ operi suo Cometico, ex lege officiorum, quorum nos Cometæ commonent, inferere, liberum esto: quamvis quod ad mea attinet, scio ea publica luce non esse digna, utpote extemporanea & inter mille alias curas ac distractiones, ita, ut occasione Vestrorum in mentem venire solent, amantius dictata, rarò lecta relectave, quibus in evulgandis idèò Generositas Vestra pro sua prudentia & in me affectu debitum delectum adhibebit. Mihi ut id faciam seu plura annòtem, tempus, nunc præsertim, deest, incrementibus in dies laboribus & occupationibus jugiter me distrahentibus. Quamobrem non miretur etiam Generositas Vestra impostero, si subinde literas meas contraham, satisfactorius tamen semper officio, utcumque & quantumcunque poterò. Clarissimum Dominum Heinsum convalescere, & mei memoriam tam amicè conservare gaudeo, idemque quod ille Generositatem Vestram rogo, ut scilicet assiduè ipsi me commendare pergat. Carmen ipsius in honorem Generositatis Vestræ meditatam lubens videbo: ut & alia, si quæ fortè edidit, aut parata habet carmina, ad quæ genium ipsius jure velut hæreditario proclivem & factum scimus. Parens enim quantus Poëta fuerit, constat. Si quid à P. Curtio accepero, aut extundere tandem poterò, id statim transmittam. Clarissimi Bartholini epistolam ecce remitto. Doctissimam illam & velut ex ungue leonem ostendentem. Consilium ipsius Medicum de Cometis non vidi. Viduo tamen an illud hîc locorum invenire possim. Puto doctissimum illud paratam plura alia edidisse in lucem. Quorum catalogum si beneficio Generositatis Vestræ consequi poterò, gratum id mihi erit. Non quòd talibus vacare nunc mihi liceat, sed ut in secessu illo, quem meditor, Bibliothecam meam iisdem exornare & mentem pascere per majus otium queam, quod spero, omnino & ambio, eodemque indigeo, si vitam producere velim. Interea maneo, ut semper

*Premone
piis vocibus
patriam &
alios ab im-
pendentibus
periculis.*

*Deus non est
auctor mali.
Pacem seſta-
re.
Scandalum
nec da, nea
accipe.
Officii cui-
que commen-
dandi semper
memor esto.*

*Bibliotheca
cura Virum
illustrum de-
cet.
Orum libe-
rale quare.*

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 18. Octobris 1665.

N. 80.
ad 79.

Scio fideli silentio nil esse tutius: sed & intempestivum nunquam laudi, sæpè damno esse. Scio quid patriæ, quidque ejusmodi Amico, qualis Illustrissima Dominatio Vestra est, debeam. Abundè hîc officio pietatis & amicitiaæ functus

functus sum. Impellente enim conscientia, patriam (quæ cuique bono carissima sit oportet) ab ingruentibus periculis & malis maximis, vocibus modestæ libertati convenientibus præmonui. Si erro, libenter erro, tutiora & meliora, de quo nullus dubito, suadens, licet fortè feliciora eveniunt, quæ cum votis meis & pietate congruunt. Ab eventu non semper res æstimandas, ut nec ex opinione communi, sed potius ex iustitia & veritate, jam olim sobria Philosophia docuit, fida virtutis magistra. Demosthenes, Græcæ eloquentiæ parens, interrogatus quot ad restituendam & conservandam orationis præstantiam essent necessaria? respondit tria: primum actionem: secundum actionem: tertium actionem. Antiquorum Ecclesiæ Doctorum ingeniosissimus Augustinus, humilitatem in choro virtutum tenere primas, secundas & tertias dixit. Imperator verò quidam belli clarissimus, Principi ad bellum feliciter gerendum tria requiri affirmavit: primò pecuniam: secundò pecuniam: tertio pecuniam. Me si quis roget, quot sint ad restituendam & conservandam Poloniam necessaria? respondendo itidem tria: primum æquitatem: secundum æquitatem: tertium æquitatem. Imò si vel centum vel mille requiri dicerem, nil aliud quàm æquitatem dicerem. Tantum tribuo illi virtuti: quam & vox divina, & recta civilis disciplina omnium maximè commendat, & quæ cæli terræque favorem sibi conciliat. Hujus si, post tot alia monita, Cometæ nuperos Poloniam spectatim admonuisse dixerò, non tantum verum, sed totum dixerò. Hæc est nux exigua, cui cujusque Homeri (Præcticæ Philosophiæ Magistros intelligo) Iliada includo. Hoc si admitteret Polonia, non se per eam Ilias malorum, & mare calamitatum diffunderet. Sed quò me abripit impetus, provocante hinc pietate, illinc amicitia? Ita nempe, sicut aliquando Apostolus, Cometa semper monuit, facimus officium *τοῖς χρόνοις*, vel, ut alii legunt, *καρὲς δαλύνοντες* (Domino vel temporì servientes) quod & Phocylideum *καρὲς λατρεύειν* (temporì servi) nobis inculcat. Sequar itaque temporis, sequar votorum tanti Amici ductum. In fide constantiam omnem meritò laudo. Sed & hic æquitas locum habet, ne propter illam hanc violemus, alii alios damnando, tanto minus atrociter persequendo. Atqui potius concordia, tolerantia, charitatis, universæque adeo pietatis studium omnes in universum colere deberemus. Hoc si fieret, nec querelis, nec indignationi, nec invidia, nec turbis locus esset ullus, nec captanda forent læva ex Cometis omina, nec terrore instantium poenarum corda concutienda. Ita videt Illustrissima Dominatio Vestra quam irrequieto conatu Theatrum Cometicum struam, & irretorto oculo speculum officiorum in eo propositum spectem libenter, & cum cura intuear. Elucebunt ibi & illa Illustrissimæ Dominationis Vestræ, de quibus Illa tam modestè loquitur. Habent ista genium, ideò victura sunt, & ferent ætatem, ferent & debitam laudis mercedem. Officio salutationis & testandæ benevolentia fovendæque amicitia ab Illustrissima Dominatione Vestra mihi imposito, erga Nobilissimum Heinsium heri satisfeci. Satisfaciam & illi erga Illustrissimam Dominationem Vestram in consignandis Clarissimorum Bartholinorum egregiis ingenii monumentis. Comentarium Erasmi nati minoris de Cometis jure Illustrissimæ Dominationi Vestræ meritoque commendo. Optimè namque mecum de significatione Cometarum convenit. Adhæc immiscuit & ille Mathematicis Politica quædam, Historica, Ethica. Planè ad amussim veritatis meique instituti. Otium illud liberale & literarium in secessu Illustrissimæ Dominationi Vestræ magis magisque opto: tum valetudinis, tum tranquillitatis animi, tum denique publicæ utilitatis & posteritatis causâ: quò & hæc, sed & præsens ætas fruatur læta

Inventum quodcunquè Tuo Chrysippe recessu.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.
Ratisbonæ

Ratisbonâ Hamburgum die 19. Novembris 1665.

N. 82. ad
77. & 78.

U Traque Generositatis Vestrae epistola 7. & 11. Novembris scripta, longè mihi gratissima est, & non pauca continet, quæ Operi Vestro cum fructu inferi poterunt. Quod uti nuper verebar, ita etiam adhuc timeo, ne bellicis turbis impediatur, & simul Generositati Vestrae molestias cum damno faceffat. Quidquid sit, præstemus nos porro viros, de publico deque posteritate, quantum in nobis, pro suo quisque statu mereri conemur. In fronte operis Vestri, nihil quod moneam, invenio. Opto potius ut ipsum brevi conspiciere, & Generositati inprimis Vestrae multum inde commodi atque fructus capere liceat. Res Polonicae in eo nunc statu positæ videntur, ut brevi earum felicem aut infelicem exitum fortè visuri simus. Ego à Generositate Vestra inprimis ulteriores earum successum cognoscere aveo, dum alii ferè silent. Quæ de cætero Generositas Vestra prudentissimè philosophatur de studiis pacis, de patientia & recti conscia mente, deque improborum pœnis, ea omninò approbo & ambabus manibus amplector. Benè valeat.

Bonum publicum cura.
Posteritatis rationem habet.Silentium amicitia ingratum.
Philosophia Practica probus placet.

G. D. Vestrae.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 28. Novembris 1665.

N. 83.
ad 82.

M Ihi pariter longè gratissimæ sunt Illustrissimæ Dominationis Vestrae literæ, quas revera ut laborum meorum, qui quandoquæ acerbâ molestiâ non carent, condimentum reputo. Quod meæ Eidem placeant, benevolentia ejus erga me & æquitas facit. Quod autem illa quæ ad virtutem commendandam faciunt, istius ipsius amor. Omninò verò nobis & cuique honesto & cordato viro officium commendandæ virtutis & promovendæ publicæ utilitatis incumbit. Quod nemo nisi ignavus & extremè improbus spontè negligit. Frontem operis Illustrissimæ Dominationi Vestrae placere mihi gratulor. Fateor autem me in editione tam vasti operis sentire incommoda belli. Merito itaque in illud ubique invehor, tanquam in rem naturæ, & societati humanæ maximè repugnantem, eique bellum indicentem. Dabo tamen operam sedulo, ut contra tot impedimenta perficiam destinata bono publico. De amico Illustrissimæ Dominationi Vestrae voto toties repetito gratias ago debitas, pariterque ut Eidem cuncta ex animi sententia procedant, ex animo precor. De rebus Polonicis post tot superiora aliquid nunc dicendum est, quod jure suo Illustrissima Dominatio Vestra à me exigit. Confirmatur nuncius de pace, die 9. hujus mensis aliquot Thorunio miliaribus conventa. Sed expectandum est, quid Respublica ad hæc omnia, & alia dictura sit in Conventibus Provincialibus, tum in illo Comitiorum Generali, qui ne sit armatus, & turbarum plenus, meritò vereor. Non enim Æquitatis illius immemor sum, vel unquam ero. Scio me ex veritate & fide loqui. Eventum rerum Deo committo, cujus arcanas sanctiones & rerum ordinationes, quis assequi mortalium potest? * Non dubito Deum fieri permissione, neque tamen voluntate divina. Videmus quoque & obsequium eorum experiatur. Quot autem flagella in promptu habet, quæ ubi vult, expedit! Et ego quidem malè non ominor. † Opinor tamen & statuo, Quod si autem pax exoptata in Polonia tantos motus sequatur, & ratam esse publicæ auctoritas in theatro Comitiali conspicua exsequatur, & ratam esse velit,

Virtutem semper & ubique distis & facis commenda. Publicam utilitatem promove sedulo. Impedimenta honestis capris opposita strenue superas.

Pax conclusa in Polonia. Finem actionum humanarum spectas.

Arcana divinorum decretorum non rimanda. * Deus multa fieri permittit, et si ea fieri nolit. † peccatores beneficis suis ad penitentiam invitatur. ‡ Pacis decus & stabilimentum æquas.

Cometas nu-
perus trina
pax excepit.

velit, erit hæc pax à Lunæburgica, & Rhenana tertia, à visis Cometis conclusa. Erit hoc simul egregium documentum in Theatro Cometico exhibendum, non tantum bella, sed & pacem Cometis præsignificari. Quid si & Hollandica brevi illas excipiat? Facile id Deus pacis præstare potest. Et utinam præstet ibi & ubique, generis humani bono. Benè valeat.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 83.

Ratisbonâ Hamburgum die 23. Novembris 1665.

ad 79.

Religio una
optanda, sed
diversa tole-
randa.

Candor in-
venit sui
amantes.

Christiane
respublicæ in-
tricata.

DE fide vellem nos & omnes Christianos unum sentire, quia hæc una est, ut unus baptismus, unus Deus, & unus omnium Servator, dicente ipsa veritate per os Apostoli sui. Sed cum id fieri nequeat, alter alterum tolerare nos debemus, & ex consilio ejusdem Servatoris nostri finire, ut omnia simul crescant usque ad messem, uti ex nupero Euangelio recordor. De novo Cometa nihil etiam audiavi amplius, nec quidquam à P. Curtio accepi, quem in dies magis magisque labascere & marcescere ingravescente ætate video. Illum Spinæ tractatum, cujus meminerunt doctissimæ Bullialdianæ, eademque prudentissimæ, ut videre possit Generositas Vestra, mihi que de eo & similibus judicium suum perscribere, opto. Inprimis verò & multò magis, ut id ipsum de Politicis & Sublunaribus rebus facere pergat. Nam quæ de rebus Polonicis aliisque nunc ad me candidè & pro jure amicitiae nostræ scripsit, omnino perplacent, nec pudere eorum posset eos, qui in luce versantur, & res dirigunt. Ego rerum, quæ in orbe Christiano non sine magnis motibus geruntur, exitum, libens videbo, quarum circulus tam implexus est, & contortus variè, ut instar Labyrinthi Ariadnes filo opus habere videatur. Nam si Gordium dicamus nodum, ubi Alexandrum nunc inveniemus, qui illam solvat? Generositas Vestra multos mihi nodos & dubia solvere poterit, utpote ibi nunc locorum posita, & tot hinc inde informationibus instructa. Quâ re nihil certe gratius mihi præstare poterit, conaborque id omni occasione & studio demereri. Opus Vestrum utinam Bellona non impediat, nec vobis nimis noceat! Heinsum Bullialdumquè semper à me salvere cupio, nisi & grave nimis est Generositati Vestræ. Quam cum suis benè valere cupio.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 84.

Hamburgo Ratisbonam die 2. Decembris 1665.

ad 83.

Religio una
optanda, sed
diverse tole-
randa.

Clara non
egent proba-
tione.

Virtutem
semper com-
menda.

EAdem planè Illustrissimæ Dominationis Vestræ mens, quæ mihi est, quam antea explicui, unam scilicet religionem, quæ initio ab Apostolis facto Catholicæ veritatis privilegio pleno & non interrupto gaudet, omnibus optandam, interim diversas tolerandas esse. Nec dubito in eadem nobiscum sententia omnes æquitatis amantes esse. Hoc enim Deus, natura, ratio, antiquitas, & publica tranquillitas exigit. Hoc pluribus probare, foret Soli faciem accendere. Multum profectò præstaremus, si hoc, tanquam præcipuum Viri Christiani officium, charitatis & pacis studium, tantoperè in Sacris Literis commendatum & inculcatum, occasione Cometarum officia nostra in mentem nobis revocantium, persuaderemus. Inter hæc, votis & piis precibus

bus, non odiis & armis impiis certemus. Nuncius de novo Cometa ex Suecia nuper allatus flet. Ex eo namque nil literarum à Clarissimo Heinsio accepi. Sed nec aliunde, hujus quidem argumenti. Quanquam fateor plerosque Amicos meos, etiam qui se diligentia in scribendo vinci non sinunt, magis quatuordecim adhuc diebus ita silentio indulsisse, quasi hyberna cum militibus (quæ tamen multi etiamnum negligunt & castrensem ignem domestico præferunt) petant, quieti indulturi. At enim frequenter accidit, ut diligentium quoque officia, illis invitis, insuperabilia impedimenta intervertant. Ac proinde silentium eorum, nisi sit obstinatum, excusandum, & in bonam partem accipiendum est. Spinæ illius Scriptum libenter & ipse viderem. Scimus enim & inter spinas nasci rosas. Spinas tamen potius quam amœnos & lætos flores colligere, importunè curiosorum & disceptationes aculeatas amantium est. Ille tamen Spina, quod seriò dico, rosas non lapides loquitur, dum omnibus Sectis everisionem anno imminente denunciat. Utinam his corruentibus Veritas & Pietas primæva resurgat! Sedulò inquiram in hunc librum, & si mihi eum videre contigerit, judicium meum de eo Illustrissimæ Dominationi Vestræ dicam. Quæ quod illud tanti faciat, solita facit benevolentia, quam cum fructu testamur, cum laudata virtus, ut ille ait, crescit. Judicii quidem sinceritatem nunquam Illustrissima Dominatio Vestra in me desiderabit. Ita omnino est, Respublicas Christianas variis difficultatibus & periculis inexplicabilibus involutas esse. Ergo quod nonnemo de Logica, manu Philosophiæ, dixit:

Filo Ariadnæo nisi te Dialectica ducat,
E Labyrinthis non potes ire plagis.

id ego hic de Æquitate, quam deperit genius meus publicis usibus indulgens, dixerò. Tantò magis cum de rebus Polonicis, exigente id officii à me Illustrissima Dominatione Vestra judicandum mihi est. Ecce enim jam pax illa induciæ vocatur, imò in dubium vocatur. Sed plura de his adjuncta dicent. Hyemales nives non extinguunt, sed tegunt Martios furores, illis diffugientibus, cum primâ hirundine resurrecturos. Quid enim aliud volunt armorum præsidia, quæ hic & illic conciliantur? Sed absit omen sinistrum! Deus illud prohibeat, & pacis studia efficaciter, commendatâ æquitate, omnibus induciis gladio Alexandri dividendus erit, nisi illa stricta & complexa iniquitatis vincula solvantur. Inveniet Deus fortes Alexandros, quorum, utpote ad præstanda severa ministeria promtorum, operâ, & gladio justitiæ in manus tradito, ad exsequenda sua destinata & pro meritis vindicanda scelera utetur. Hæc & alia ejusdem generis operi meo inferenda, solida & salutaria (quod solidè scio) si boni & æqui consulere voluerint qui res dirigunt, præclare quidem de Republica merebor, & maximum operæ pretium faciam. In opere meo promovendo diligenter pergunt Amici. Cujus mora non exiguæ moli, & temporum turbulentorum conditioni erit condonanda: simul autem gratâ varietate quæ sit Reipublicæ utilis, & memor vivo dicti & moniti Domitii Pisonis: * Non libros sed thesauros esse scriptoribus componendos. Clarissimo Heinsio heri nomine Illustrissimæ Dominationis Vestræ salutem misi: Bullialdo ante quadriduum. Imò verò hoc jure à Vobis dato, velut in medio positus, in vos utor, nec me unquam onus istud gravabit. Benè vale

Illustrissimæ D. Vestræ.

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Aa 3

Ratisbonâ

Belli appetentes commodis incommoda præponunt.

Ardua quæ pulchra. Difficultate non caret egregia res.

Sectæ ruant! Veritas resurgat! Laudes ab alio tibi tributa stimulo sint ad virtutem.

Bella plerumque hyeme deponuntur, invicem vere resumuntur.

Dura duris franguntur.

Justitia divina malos per malos, ut instrumenta vindictæ, puniunt.

*Ars nulla admittenda nisi Reipublicæ sit utilis. * Utilia & jucunda scribenda. Scriptoribus observanda regula.*

N. 84.
ad 80.

Ratisbonâ Hamburgum die 26. Novembris 1665.

*Feras non
culpes, quod
mutare non
potes.*

*Æquitas &
æqualitas ra-
rissima, licet
omnibus con-
veniat.*

*Terrena
sperne.
Cælestia ama.
Mundi trans-
fuga esto.*

*Prudentia in
consilium ad-
hibenda.*

*Modestie a-
liene consule.
Tempori ser-
vi.*

*Rumoribus
cautè fidem
adhibe.*

BEnè facit Generositas Vestra quòd boni Viri, civis & amici officio strenuè defungatur. Cum autem ea quæ volumus, obtinere non possumus, ferendum quod non est mutandum. Æquitatem & æquabilitatem in omni Republica quærendam censeo, sed vix inveniri posse puto. Ecquis enim major minorem hodie non premit? quod & in bestiis videmus. Et licet has ut ratione, ita & reliquis superare deberemus, videmus tamen quid homo sit, & quid audeat? In Opere Vestro hæc talia locum habebunt, utinam effectum in orbe! Quem tantò minus spero, quantò nos propinquiores ultimæ perversi mundi sentinæ video: ac, si talia vitare velimus, non solum ultra Sauromatas & glaciale Oceanum, sed extra orbem hunc in illum alterum æternum evolandum censeo. In quo qui animo jam habitat, dum corpore in hac miseriarum valle detinetur, felix est, prudens & beatus. Hac sola ratione in medio mundo velut extra mundum vivitur. Nescio an Generositas Vestra viderit Salesii introductionem ad vitam devotam, & alia Gallicè scripta & omnino commendanda. In his & similibus talia inveniet, ut & methodum Philosophiam hanc ad praxin redigendi. Si quæ ex meis publico digna censer, repeto facultatem sæpius datam ac renovo, nec dubito Generositatem Vestram ita processuram, ut prudentiam suam & modestiam meam decet, nec non genium seculi præsentis, quo virtus & justitia ac fides sæpè periclitatur, mundo magis magisque ad occasum tendente. Si hæc quæ mitto ad me nuper scripta de rebus Polonicis, vera forent, actum foret de nobilissima illa Republica. Cui ego licet cuncta felicia precor, attamen valdè metuo, magnis & multis difficultatibus implicitæ. Quid tamen ad eam servandam vel restituendam conferre præter sincera vota possim, nil ferè apud me invenio. Exspecto à Generositate Vestra meliorem de rebus Vestris nuncium cum tædio, quamvis non adhibeam illi pessimo fidem, gnarus quàm multa sæpè adjiciantur ejusmodi rumoribus, qui crescunt, ut delapsæ ex altis montium jugis aquæ ex nivibus resolutis collectæ. Ego per omnem sortem constanter maneo

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 85.
ad 84.

Hamburgo Ratisbonam die 5. Decembris 1665.

*Laudem de-
bitam cuique
tribue, nemini
invide.*

*Æquitas
tandem tri-
umphabit.*

*Viribus non
sapientia cer-
tare bellui-
num est.*

Nullus dubito, probiorum æquitatem, vel invitâ invidiâ, testimonium mihi daturam, me in toto opere meo, pro virili, officium boni Viri facere. Hanc laudem, sine qua nullus honestus Vir vivere potest, cuique opto, & qui eam meretur, tribuo. Et libentissimè quidem ac gratanter. Tantum abest, ut eam cuipiam invideam. Quantum ad æquitatem, erit, credo, tempus, quo illa victoriam consequetur, & non oblita sui cognatæque modestiæ, lætum aget triumphum. Quantum dedecus humanæ eique Christianæ genti, ritu belluarum, viribus, non justitiâ, æquitate, clementiâ, verbo, Sapientiâ, certare! Longè aliud profectò docet nos recta ratio, quam à Deo immortalis, Sapientissimo, Optimo, Maximo accepimus. Verè & pulchrè Phocylides:

Ὅπῳ ἐκείτῳ νείμει θεὸς φύσιν ἡρώφους

Ὅρῃσι μὲν πολλὰν περὶ τῆς, ὁ λάλος τε λέει,

ταύτης δ' αὐτοῦ κερδαίνει, κέντρα μελίσσας.

Ἐμφύλι

Ἐμφυτὸν ἀλκυὲς ἔδωκε λόγῳ δ' ἔργῳ ἀνθρώποισι.

Τῇ δὲ θεοπέευσσιν σοφίης λόγος ἐστὶν ἀεὶς.

(Arma unicuique tribuit Deus naturam aëriam,
Avibus quidem magnam celeritatem, & robur leonibus,
Taurisque spontè fusa cornua, & aculeos apibus
Innatum dedit tutamen: at sermo propugnaculum est hominibus.
Sed divinitus inspiratæ sapientiæ sermo est optimus.)

Certiora de his docet lacteo delibutus eloquio Lactantius: *Ceteris animalibus, quibus Sapientia data non est, munita indumentis naturalibus & armata sunt. Homini autem pro his omnibus, quod erat præcipuum, rationem dedit solam. Munimenta & ornamenta ejus non foris; sed intus, non in corpore, sed in corde constituit.* 1. 7. c. 4. Malè profectò cum rebus humanis comparatum est, quod adeò multi exuant sapientiam, datum sibi, nudis natis, unicum à Deo indumentum & munimentum, induant verò feritatem, naturæ & præstantiæ suæ maxime contrariam. Hæc enim sola imbecilliores premere docet, & in subjectos, Regi & Legi se submittentem favire. Id verò supra feritatem est. Nam, ut ille ait:

Sapientiæ
animum in-
due-
Imbecillioribus parce.

Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
Pugna suum finem, cum jacet hostis, habet.
At lupus & turpes instant morientibus ursi,
Et quæcunque minor nobilitate fera est.

Ovid. 5. Trist. el. 5.

Agat itaque pro lubitu, furat & grassetur iniquitas. Inclinabunt momento res aliorum, & meliores succedent vices. *Anne enim semper, ut nonnemo dixit, inter latrones pendebit Christus? & nunquam resurget crucifixa veritas? Minime verò.* Reddent mox rationem factorum, qui ita luxuriant, lasciviunt, ferociunt & copiâ cælestium donorum superbè & insolenter magis magisque efferrantur. *Stabant olim judicandi, qui nunc sedent iudices.* Sed & ante obitum suæ premæque funera meritam referent pœnam, ni, quod opto, resipuerint. Non enim quiescet iusta Dei vindicta, usque dum eos assequatur, comprehendat, castiget, licet sat diu patienter justitiæ & pietatis restitutionem expectet. Evidentia quælibet ista, nec tardabit, moramque benignam gravitate supplicii, cuius rei fidem & Ethnici fecerunt, pensabit. Omnino prudens & beatus dicendus, qui mortalia temnit, cor in cælo, & cælum in corde gerit. Eleganter, ut solent, idem ille Lactantius: *Quisquis aut Deum colendum esse intelligit, aut immortalitatis spem sibi propositam habet, mens ejus in cælo est: & licet id non aspiciat oculis, anima tamen lumine aspicit.* 1. 3. c. 27. Hujus in mente semper serenum est, & lux perpetua spei & gaudii, cum sit contra omnem metum à præfidiis rectæ conscientiæ vel ex adversorum patientiâ, vel alioqui ex vita benè transactâ instructus. Hos terrores malorum, has spes & hæc gaudia bonorum nuperi prædicarunt Cometæ, &, nisi me omnia fallunt, brevi res alio positas loco videbimus. Piè & prudenter, id est more suo, Illustrissima Dominatio Vestra hujus seculi senescentis pravam constitutionem describit, & mundum perversum ad occasum magis magisque tendere ait. Memini me Illustrissimæ Dominationi Vestræ, ex libro cujusdam viri eximiè docti & pii, hæc verba aliquando describere, quæ non pigebit in præsentia repetere & operi meo inferere. Nam & gravi ac liberali stilo se ipsa commendant, & commendationem Illustrissimæ Dominationis Vestræ luculentam, se videlicet epigramma ethicum ex illis compositorium, si otium suppeteret, vel cum suppetierit, meruerunt. Sunt autem hæc. *Eleganter gravida mulieri comparatur mundus profanorum hominum. Nam sicut gravida tendit ad partem: sic & mundus ad interitum, jam pridem hoc onere prægnans ac gravidus incedit. Et sicut gravida sua sunt tempora, sui menses: sic & mundo. Porro sicut gravida repentinè incidunt dolores, quibus cruciatur etiam ante*

Iniquitas ad
breve tempus
grassabitur.

Vindicta Dei
quandò tar-
dior, tantò
gravior.
Cælestia co-
gita.
Terrena des-
pice.

Piorum
gaudia per-
petua.

Gravida &
mundi com-
paratio.

Tempus idoneum & locum opportunum ad quamvis rem aspice.

Tempora nostra extrema esse malitia extrema testatur.

Perversitas extrema portentum & monstrum ingens.

Millenarius annorum geminus ante legem, geminus sub lege, geminus ad finem mundi, septimus Sabbathi universali jam olim destinatus.

Mundus si non sit non attendit.

ante partum : sic & mundo repentini incident animi angores ac terrores, ex signis imminuentis adventus Christi, quibus cruciabuntur etiam ante interitum. Et sicut gravida, nisi forte interim moriatur, non effugit partum, sic nec mundus effugiet interitum. Hoc tantum interest, quod gravida futuri partus ignara non sit, & sua tempora computet, mundus autem se tantâ mole gravidum esse non credat, non intelligat. Puto me, monente Cicerone, tempus idoneum & locum opportunum ad hanc rem dicendam elegisse. Nam & epistola Illustrissimæ Dominationis Vestræ, & tempus adventui Christi solemniter commemorando destinatum, me ad describenda ista invitavit incitabitque. Quæ verò justius & salutaris commendari & inculcari istis possunt debentque occasione Cometæ, quo nonnulli extremum Christi adventum designari & denunciari affirmant. In qua sententia est Hieronymus Magius lib. de mundi exustione & diē judicii, & Keckerm. Syll. Phys. 1. 6. c. de Cometis, & alii. Hi nullam habent Scripturæ Sacræ (quæ Cometarum non meminit, licet alia signa adventum Christi præcessura recenseant, nisi quod ignem mundo minetur) sed tamen Lactantii auctoritatem. Is enim 1. 7. c. 16. adventum Christi Judicis præcessura signa & prodigia in cælo & in terra enumerans, crines quoque Cometarum memorat. At verò Cometæ à tot seculis in cælo luxerunt. Multi sunt, qui eorum apparitionem à diluvio arceferunt; qua de re in historia Cometarum, Deo volente, agam. Itaque contentissimus signis & prodigiis in Scriptura Canonica recensitis, quæ adventus Christi mox sequetur. Verum extrema, vel his vicina tempora esse, in quibus versamur, certius omni Cometâ monet extrema iniquitas & malitia. Hanc idem ille Lactantius paulo ante verbis memorabilibus graviter describit: *Propinquant igitur hujus seculi termino, humanarum rerum statum commutari necesse est, & in deterius nequitia invalescente prolabi, ut etiam nostra hæc tempora, quibus iniquitas & malitia usque ad summum gradum crevit, in illius tamen insanabilis mali comparatione felicia & propè aurea possint judicari. Ita etenim justitia rarefiet, impietas & avaritia & cupiditas & libido crebrescent, ut si qui tum fortè fuerint boni, præde sint sceleratis, ac divexentur undique ab injustis; soli autem mali opulenti sint, boni verò in omnibus contumeliis atque in egestate jactentur. Confundetur omne jus & leges interibunt. Nihil quisquam tunc habebit, nisi aut quasitum, aut defensum manu. Audacia & vis omnia possidebunt. Non fides in hominibus, non pax, non humanitas, non veritas erit, atque ita neque securitas, neque regimen, neque requies à malis erunt. Omnis enim terra tumultuabitur, frement ubique bella, omnes gentes in armis erunt, & se invicem oppugnabunt. Civitates inter se finitima præliabuntur. 1. 7. c. 15. Cum verò proximè de prodigiis in extrema temporis consummatione apparituris dixerit, meritò hæc de extrema perversitate subjecit. Hæc nimirum ipsa in se spectata horrendum est monstrum, & mundi brevi interituri præsagium. Verè enim ad finem properante sexto annorum ab origine rerum millenario (quo impleto, vel nondum impleto septimum millenarium Sabbatho Sacro destinatum iri, jam olim multi Judæorum & Christianorum Doctorum crediderunt, hodieque credunt) religionem Dei & veritatem laboraturam fuisse malitiâ prævalente dominante, cap. 14. dixerat. Ubi si illi licuit affirmare finem rerum & occasum post breve tempus sacris & profanis vocibus annunciari, describentibus quasi fatigati & delabentis mundi ultimam senectutem, quantò magis nobis nunc licet idem augurari & præfagire, qui cuncta ferè ab aliis prædicta impleri videmus, quæ finem mundi in propinquo esse certò testantur? Veruntamen & Cometæ hæc in parte nos officii admonere, ad vitæ emendationem hortari & excitare, imò ad transitum in meliorem vitam invitare, libens meritoque concedo. Pauci fateor, talia considerant, ita ut mundum hæc non curare, dicere liceat. Sed quid aliud hîc vir Sapiens faciat, quàm cum è mundo pedibus exire nequeat, animo & corde exeat, & totum se cælo dedat? Est profectò in quo felici ingenii & memoriæ vim exercent, dum periodicas rerum conversiones (quarum plenæ sunt sacræ & profanæ historiæ) ortus & occasus imperiorum expendit. Videbit*

Videbit enim in ortu Persicæ Monarchiæ Darium Medum cum Cyro rerum potentem: & in occasu Darii Codomannum Regem bis septimum ab Augusto prostratum. Videbit Romæ à Bruto partam & amissam libertatem: ab Augusto inchoatam (Cæsaris dictaturâ viam sternente) monarchiam in Augustulo defuisse. Videbit Constantinum imperium in Oriente cum restaurata urbe auspicatum esse: alterum Constantinum, Helenæ pariter ut ille Magnus, filium, imperium cum urbe & vita perdidisse. Ut nihil nunc de periodis annorum aliusque rerum circumstantiis memorabilibus dicam. Quibus qui discutiendis tempus impendunt, admirandam profectò rerum seriem, & simul divinam potentiam, sapientiam, justitiam, bonitatem animadvertunt. Idem in Cometarum observationibus & contemplationibus faciendum esse, subinde moneo. Sed longius digressus redeo ad circulum. Librum illum Salesii libens videbo & legam, cum copia ejus & otium dabitur. Amo enim talia scripta præ illis rixosis: quæ vellem ultra extremam Thulen, imò extra orbem deportari. In iis quæ ex literis Illustrissimæ Dominationis Vestræ operi meo infero, delectum justum adhibeo, officii mei & temporum conditionis memor. Firmiter spero me probitatis & æquitatis amantium votis satisfacturum. Reliqui non curandi, qui vivant sibi & valeant. Rumores illi de rebus Polonicis omninò vani sunt. Meliores ego nuncios nuper ad Illustrissimam Dominationem Vestram misi, & nunc mitto. Benè itaque & prudenter Illustrissima Dominatio Vestra fecit, quod acerbis illis rumoribus, & tristitia mentienti famæ fidem non commodarit. Verum tamen undique scribitur, pacem esse fucatam, simulatam, cum nive perituram, ita ut *Winterfriede* (hyemalis pax) vocetur. Ego opto sincerè, ut omnium horum judicia refutet pax solida, perennis, æquitate firmata. Finio tandem epistolam paulò verbosiorē, quæ in rationibus nostris privatis est nonagesima septima ad nonagesimam quartam. Ita uterque properamus ad antimonium, quæ in opere meo mutux benevolentix & industriæ dabit testimonium. Mitto Heveliana, quæ heri, Brusselliana & Gruteriana, quæ hodiè accepi. Mitto & salutem R. Curtio. Benè valeat Illustrissima Dominatio Vestra & feliciter agat.

Illustrissimæ D. Vestræ.

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 30. Novembris 1665.

N. 85.
ad 81.

SI vera sunt, quæ ad Generositatem Vestram de pace Polonica & ab Eadem triumpho, tam perscripta, magna certè sunt, & scriptione digna, imò gaudio ac tis multum respectu Poloniæ, quam reliquæ Europæ. Id quoque Comitate Vestra invidiæ demeret nostris. Sed ego certiora ac uberiora à Generositate Vestra exspecto. Nam alii, ut videt, adhuc contraria omnia narrant, sed & alia incredibilia, pro genio vulgi, ex quo ut plurimum esse solent ejusmodi rumoribus viles scriptores, qui nunquam in abdita Principum penetrant, & scire tamen volunt, ut ille ait, quidquid Jupiter Junoni in aurem dixerit. Ergo & visis Cometis sperare & lætari liceat. Nos quoque benè denuò speramus de exitu nostræ Diatræ, quem ego sanè ex animo voveo, & ad quietem vitamque privatam & beatam anhelans contendo, sicut cervus ad fontes aquarum, ut velut è specula adspiciam ingruentes procellas. Nam quorsum evasura sint tot bella, & quos amplius involutura, multi ancipites hærent, timentque ne latius serpent, & plurimos consumant. Totâ ferè Europâ tremante & fatales mutationes metuente, hunc timorem augent Astrologi, nescio quas mutationes & catastrophas prædicentes. Inter eos est ille Joan. Franc. Spinæ liber de

*Inscitia
quandoque
curiosa est.*

*Secessus &
otium libera-
le Viro bono
convenit.*

catastrophe mundi impressus 1651. in quarto: nec non de maximis conjunctionibus astrorum, de quo nuper. His diebus misit eum ad me quidam amicus Vaticinatur Auctor ille tantas mutationes rerum sub annum hunc imminentes 1666. ut legenti horrorem incutere posset, si quis meliori Philosophiâ non imbutus, nesciat soli Deo fidere, ejus voluntati suam conformare, & sic constantiam servare, etsi mundi machina ruat. Ita animatus & ego maneo

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 86.

ad 85.

Hamburgo Ratisbonam die 9. Decembris 1665.

Polonica pax
dubia, æqui-
tate fundan-
da est.

Pax convu-
nit Christia-
nis.

Bellorum
causæ vitia
hominum non
Cometæ.

Nomen sæpe
continet in se
omen, & tri-
ste quidem.

Cometæ sym-
bolum ab Au-
stere tribu-
tum Bonis bo-
na, malis
mala, ab omni
vanitate tu-
ta, solam pie-
tatem com-
mendat.
Epocha Chri-
sti varia.

Secessus &
otium libera-
le Vro bono
convenit.

Vera equidem sunt quæ de pace Polonica nuper perscripsi. Sed nuper-
mè addidi variorum judicia, qui verentur, ut hæc pax diutius hyer-
duret. Ego optimè spero si avitæ æquitati reddatur Respublica. Tunc demum
cives servatos & restitutos triumphum agere, nec non solidâ pace gaudere & perficere
licebit. Fiat! fiat! Tristium illorum nunciorum auctores non imprudentes tunc
tum, sed & impudentes simul, hac saltem pœnâ digni sunt, ne iis fidem commo-
demus. Ita jam juxtâ Brunsvicum & Luneburgum tota Polonia à visis Cometis almi-
gaudet pace. Gaudebit, credo, mox Moguntia & Heydelberga. Utinam gau-
deat Britannia & Batavia: imò totus orbis, saltem Christi Principis pacis qui-
fert nomen! Quid verò aliud hîc quàm iniqua avaritia & ambitio obstat? Hæc
duo inveterata animis hominum vitia, non duo illi Cometæ, nova ferent nobis
bella. Hos tot & tantos motus vereor ne insigniat aliquod nomen turbido &
sævo ingenio ante hac celebre. Indicavi enim nuper Illustrissimæ Dominationi
Vestræ aliquot exempla, quæ docent nominibus quoque omen sæpè ad-
esse, & triste quidem. Ita cum Anno 1647. in Galliis agerem, memini me
nuncium certum de rebus Neapolitanis tunc à Thoma Anello turbatis accipere,
nec non apud Illustrissimum Thuanum, verè Augustum Scriptorem, legere
eodem superioris seculi anno alium quendam è plebe Thomam Anellum seditionis
in urbe illa incentorem fuisse. Sed quicquid tandem eventurum sit, Co-
metes meus cum suo Symbolo *Bonis bona, malis mala*, nunquam mendacii vel
vanitatis arguetur, semper autem quemque officii admonebit. Spinæ illud va-
ticinium tempus, veritatis parens, vel confirmabit, vel refutabit: meæ certè
thesi non incommodabit, utpote divinâ æquitate immobili fundatæ. Num-
rum 666. Sacra Apocalypsis celebrat. Hunc mox impletum juxtâ millenari-
um caput iri, sunt qui putent. At verò diversas Christi epochas, quæ biennio,
quadriennio, vel etiam quinquennio à vulgari Dionysiana, qua utimur, di-
stant, diversi putant. Magnas periodos & rerum conversiones singulares anno
instanti nos in orbe visuros, non sine ratione dicere licet. Rerum enim, quæ
gestæ sunt, quæque vel geruntur, vel in mentibus & Aulis quorundam Prin-
cipum agitantur, series id nobis in aurem dicit. Rectè itaque & tam ex vici-
tutis quam quietis ratione Illustrissima Dominatio Vestra faciet, si amplissimè
munere in augusto illo Imperii Conventu (cui ego de bona læti exitus spe gree-
tulor) perfunctus, secessum vitæ privatim & quietè agendæ commodum elegerit,
arripuerit, amplexus fuerit, tenuerit. Hoc enim fieri inter tot, quæ bonarum
artium & partium sectatoribus objiciuntur, impedimenta, necesse est.
Cogitanda illa Senecæ: *Si potes, subduc te istis occupationibus: si minus, eripe*.
epist. 19. ubi & alia video, quæ huc faciunt, Illustrissimæ D. Vestræ nota, &
si ea mente repetierit, dubio procul multum placitura. B. V.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI

Ratisbonæ

*Ratisbonâ Hamburgum die 3. Decembris 1665.*N. 86.
ad 82.

Facile fieri potest, præsertim brumali hoc tempore, ut literæ per veredarios tardius perferantur. Ideò non est quod nimis solliciti simus, dummodò perferantur tandem. De pace vel induciis potius (nam causam principalem nunc tractant Speræ Deputati partium ad arbitros remittendam, si non convenerint) inter Electores Rhenanos conventum est: ut scribit Generositas Vestra, utinam firma illa sit, & alibi etiam sequatur. Quamvis autem non negem verum esse Cometas læta quoque efficere, sive portendere, ut Generositas Vestra dicere solet, eisdemque nuper visos paci hic & illic conclusæ præluserem. Mihi etiam videtur, quicquid aliqui clament apud Vos & alibi, PAX, quod tamen nondum certa sit pax. Novi plurium in orbe eminentium artes, & genium, & quam illis facile sit rebus turbatis semper Proteum agere, & Polypum imitari, atque histrioniam exercere, præsertim cum non desint hami, quibus capiantur etiam magni pisces, qui deinde secum trahunt minores aut devorant. Et hæ sunt artes filiorum Seculi. Nos iis studeamus, quibus celum adipiscimur, cum videamus istos tantoperè angi pro gloriola quadam aut laureola temporali, dum Satanas mille aliis artibus utitur, ut eos in nassam suam plectos æternâ felicitate excludat. Hic & aliàs divinâ benignitate nos officii per Cometas admoneri, lubens concedo. Utinam omnes hoc advertere velint! Magis ita confirmaretur propitia Cometis Generositatis Vestræ sententia. Sed prævideo imminetia mala. Et hunc gyrum rerum temporalium perpendens mente, sæpius in Deum & cælestia ascendo, scalas præparante inter alios Bellarmino, cujus egregium hac de re libellum & alia opuscula ascetica procul dubio legit Generositas Vestra. Clarissimum Heinsum nostrum, aliosque communes Amicos semper salutare nomine meo cupio. Velim omnes ad diligentem scriptionem stimulari. Nam opus omninò videtur, ut undique hodie corradamus, quicquid ex usu fiet, ordinando & firmando statui, rebus tam creperis dubiisque. Ecce autem quæ Gruterus noster nuper ad me, in quibus & honorifica Vestri mentio: quam & ego nuper in literis ad P. Balde feci; cuius poemata, præsertim Lyrica, omninò placebunt Generositati Vestræ fatiscio. Ideoque videat, ut illa alicubi nanciscatur.

*Pax orbi
Christiano
optanda.**Mobilia Pri-
morum orbis
ingenia, certè
plurimum.
Munera for-
tuna hamata
cave.**Cometa nos
officii admo-
nent.**Literarum
commercium
hac tempe-
state necessa-
rium. Et ad
publicam uti-
litatem con-
vertendum.*

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

*Hamburgo Ratisbonam die 12. Decembris 1665.*N. 87.
ad 86.

O Berrent sanè, quia non aliter fieri vult præsens tempestas, per nives, nive candidiores Illustrissimæ D. Vestræ literæ, at nunquam aberrent. Id nostrum nobis, ex quo literarum commercium colimus, contigisse, meritò utrique nostrum gratulor. Elucet sparsim per literas Illustrissimæ D. Vestræ postremas niveus mentis candor, tam boni publici studio, quàm benevolentia erga me conlapsus. Quem nulla unquam simultatis vel etiam neglecti officii contaminabit sterilitatem valebunt, extinguet invida ætas. Quæ de pace hic & illic conclusa, non satis fundatâ, imò dubiâ, vel etiam vacillante Illustrissima D. Vestra meis consentanea scribit, experientia multâ & rationum firmitate, ne de justis conjecturis quidquam dicam, fundantur. Sed utinam singulari gratiâ divinâ ætas nostra gaudeat, pacem universalem, justitiâ fundatam, copia divite cornu beatam

*Candorem
amici exoscu-
lare.**Pax ubique
dubia, nus-
quam tuto fi-
des.*

*Virtutis odor
ex qualibet
re bonus.*

*Officia vir-
tutis in insi-
gnibus quoque
tuis quere.*

*Pacis uber-
tas triumphis
potior.*

consecuta. Me gente agricolam insigne trium vomerum gerentem, & undique officii memorem, hæc ipsa divino munere data, ut originem communem in memoriam mihi revocem, assiduò excitant: hæc etiam faciunt, ut me pacis & agricolendi ac vomeris tutò exercendi amor totum habeat. Bella gerant, quibus lubet, extra orbem nostrum. Intra hujus fines

Interea Pax arva colat. Pax candida primum
Duxit araturos sub juga curva boves.
Pax aluit vites & succos condidit uvæ,
Funderet ut nato testa paterna merum.
Pace bidens vomerque vigent, at tristitia duri
Militis in tenebris occupet arma situs.

Tibull. l. i. eleg. 11.

Quam malè pax hic & illic coalescat, docebunt adjuncta, quæ officii ratio exigit, fides expressit. Neminem autem hæc latebunt, brevi in lucem eruptura, etsi à me præmaturè hîc non fuerint indicata. Ita verò est sæpè pacem, quæ, (ut ille ait)

Silius.

- - - - - optima rerum
Quas homini novissè datum est.

*A multis ta-
men per aus-
ritiam vel
ambitionem
contemnitur.*

*Æquitatem
& libertatem
tueri Vir bo-
nus debet.*

*Metus ex ma-
la conscientia
proveniens à
cordibus pio-
rum procul
esto.*

*Simplicitas
& constantia
animi cum
prudentia
jungenda tibi
est.*

*Servendum
tempori &
Domino (τῷ
κυρῷ τε καὶ
κυρῷ)
Deo ante
omnia servi.*

quæque una triumphis innumeris potior est, levis, vel certè turpis lucelli, vel gloriolæ vanæ causâ violari.

Tanti boni in universum genus humanum redundantis corruptoribus, injustitiæ & libidinum sævis patronis, ego quantum licet, semper me opponam, infestus, si jus spectes, æquitatis & libertatis defensor. Stat ante oculos Clarissimi illius Boëthii (omen lævum Deus prohibeat propitius!) exemplum, qui dum de suo in commune bonum studio testatur, subdit: *Inde cum improbis graves inexorabilesque discordiæ fuere. Et quod conscientia libertas habet, pro tuendo jure, spreto potentium semper fuit offensio.* In consolat. Phil. Fata & astra, illaque etiam fidere cincinnata, & omnia quæ in orbe geruntur, intelliguntur, sciuntur, si consulamus, ad omnis justitiæ virtutisque & concordiae tutelam nos animabunt, nec unquam metum degenerem nobis afferent, si vitia è medio abstulerimus. Prudentiâ, quæ mentis oculus & actionum humanarum directrix meritò audit, opus est in tota vita: sed tenenda simul ambabus ulnis & terenda pressis vestigiis simplicitas & constantia virtutis, & ita tempori, ita hominibus serviendum, ut serviamus ante omnia temporum & hominum moderatori Deo. Facebat cum sua institutione Theognis:

Κόρνε, φίλος καὶ πένθος ἐπίσπερε ποικίλον ἦθος,
Ὅργῳ συμμίσγων ἥλη' ἐκαστος ἔχει.
Πολύπυς ἐργῶν ἔχει πολυπλοκή, ὃς πολλὰ πείσῃ
τῇ προσομιλήσει, τοῖσι δὲ ἰδὲν ἐφαίνῃ.
Νῦν μὲν τῇ δ' ἐρίπυ, ποτὶ δ' ἀλλοῖσι χροῖα γίγνυ,
Κομπόνον τοι σοφίῃ γίγνεσθαι εὐτροπίας.

Cyrne, amicos secundum omnes, commuta varios mores,
Ingenium attemperans, quod quisque habet,
Polypi mentem obtine versipellis, qui ad petram,
Cui adhæserit, talis visu apparet.
Nunc quidem hac sequere, aliquando alius colore fias.
Celeris mutatio quidem sapientia est morum.

Rectius Phocylides:

Μήδ' ἐπερὶν κούτης κερδὴν νόον, ἀλλ' ἀγρεύων.
Μήδ' ὡς πέτρῳφνῆς πολύπυς καὶ χύρῳ ἀμείβε.
Πᾶσι δ' ἀπλόῳ ἴσθι, τοῖσι δ' ἐκ ψυχῆς ἀγύρευε.

Neque

*Polypi muta-
bilitatem sua-
det perversa
astutia, dissua-
det prudens
simplicitas.*

Neque aliam occulta in corde sententiam, aliam effare:
Neque ut faxis adhærens Polypus, pro loco muteris:
Sed omnibus simplex esto, & ex animo loquere.

Constantia,
gravitas &
perseveran-
tia retinen-
da. Cic.
Satanæ stra-
tagemata po-
tius cave,
quam perversas
artes
tuendis cupi-
ditatibus ad-
hibe.
Scientiæ mul-
tum: consien-
tiæ parum
passim est.
Virtutem cole.
Industriam
piam adhibe.
Bonum pu-
blicum cura.
Amicus grata
officia præsta.
Modestiam
sectare.

Mille artes potius Satanæ nobis sunt cavendæ, quam hæ perversorum hominum in præsidium commodorum & libidinum fugacium advocandæ. Bellarmini, ut & aliorum ascetica vidi, nec sine fructu & delectatione legi. Satis scientiæ ubique cernitur: conscientiæ hic & illic, imò eheu! passim, parum. Agedum, exerceamus nos virtutis & industriæ artes, & commercium nostrum literarium ad publicos usus, qua datur, revocemus. Ego hic officio meo nec in Illustrissimam D. Vestram, nec in Nobilissimum Heinsium aliosque communes Amicos deero. Gratero nimias laudes in me congerere apud intimioris admissionis amicum licuit. Ego me meo modulo ac pede metior, ex veteri Sapientum præcepto. Baldiana tempore meliori, si vivo, legam. Nunc non vacat.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hamburgo Ratisbonam die 16. Decembris 1665.

N. 88.
(al. 100.)
Cometæ in
corvo natalis.

Triduum est, quod Cometæ nostri natalem, ut sic dicam, plerumque oculis custoditum, celebravimus: ego etiam hodie celeberrimo commercii literarii, quod mea cura & Clarissimi ac Humanissimi Heinsii facilitas protulit. De quo quam multum mihi gratulari debeam, Illustrissima D. Vestra benè novit, & apographum postremæ Heinsianæ, effusi in me affectûs documentum, demonstrat. Hæc etiam lux est, quæ adspicit anniversariam vicissitudinem, sive assiduam commutationem literarum nostrarum de argumento Cometicum eique cognatis scriptarum. Adspicit & mutuam communicationem multorum publicæ utilitati consularum & inservientium. Itaque ego jam ex parte mea, qui prior rationes epistolæ ad rem Cometicam pertinentium componere capi, anniversarium salebro, impletâ epistolarum in privato rationario centuria, ad aram amicitiae cellentissimæ eruditionis, sed & incomparabilis ac prorsus singularis diligentiae amicum, thesauri vice, obtrigisse. Erit hoc luculentissimum Illustrissimæ D. Vestræ exemplum, quod docebit, quanto studio Vir undecunque Præclarus & præstans, si officiosus in amicum esse velit, non tantum ad salutem Reipubl. sed & ad amico convenientem benevolentiam assiduo literarum commercio conservandam incumbere possit. Næ, licet ego erga nonnullos haud negligens sim officii, meque industrium amicum illis præstem, tamen de illis dicere cogor cum Gellio: *Amici isti magnam in partem cessatores sunt.* Sed nos institutum cursum prosequarum. Ternas adhuc Illustrissimæ D. Vestræ exspecto, quæ centuriam ejus literarii compleant. Tunc demum anniversaria sacra mutui affectûs & commercii literarii celebrabimus Deo favente, eundemque orabimus, ut nobis hanc mutuam & innocuam delectationem, imò per quam de re quoque publica benè mereri uterque sincerè cupimus, in multos annos clementer conservet. Tunc etiam, credo, communicationi nostræ de argumento Cometicum (quæ alioquin quàm longissimè in exhaustâ Illustrissimæ D. Vestræ ingenii & bonæ mentis felicitate meam sine nisi fortè nobis mutui officii diligentibus quædam occurrant, quæ annotari & seorsum in Theatro Cometicum exhiberi mereantur. In præsentia vix quidquam est de re Cometica scriptione dignum. Nam Clarissimus Heinsius nondum quidquam Ubsalia ad adituendam nuncio novi Cometæ fidem acceperat. Roma ta-

Rautenstein
dotes & ami-
citiam magni
Auctor facit.
Officii in
amicum dili-
gens esto.
Amicitia
officiosos &
industrios
amat.

Literarum
commercium
ad publicos
usus revoca.

Romanus
nuncius de
novo Cometa
autumni
evanuit.

men die 21. Novembr. exarata per postremum tabellarium quæ acceperamus in hanc rem, fuere ista:

Si diceva, come fu scritto, che si vedesse una nuova Cometa, mà la voce è del tutto calata, segno forse che il grido non habbia hauuto fundamento, ò forsi perche le Comete in Roma habbiano affatto perso di credito.

Dicebatur, sicut ante scripsi, videri novum Cometam, sed illa vox & fama tota evanuit, quod signum fortè est, nunc morem illum non habuisse fundamentum, vel fortè quod Cometæ Romæ prorsus fidem perdiderint.

Cometas nuperos memora-
bilia se-
quuntur, ut
colligere licet.
Bonis mala
incommodant
non nocent,
in. d. virtutes
docent.

Responsi quod nuper à Clarissimo Erasmo Bartholino accepi, ad Illustrissimam D. Vestram quoque pertinens, exemplum adjungo. De re publica nil magis scribendum suppetit, præter adjuncta, pro jure amicitiae scripta. Magis magisque Cometas nuperos multis memorabilibus præluxisse pervideo. Quæ etsi bonis quoque & sapientibus viris incommodabunt, non nocebunt tamen, imò fiduciam in Deo ponendam, patientiam, modestiam, constantiam docebunt, utpote mentis invicta vi speque vitae beatæ certissimâ munitos. Qua de re proximè fortè pluribus agendi dabitur locus, postquam literas, quas hinc & illinc expecto, intra triduum accepero, præcipuè vero ab Illustrissima Dominatione Vestra, quas fortassis cras binas habebō, saltem illas, quas à die Dominica in hanc usque horam frustra expectavi, quod tabellarius Norinbergensis emanferit. Benè valeat

Illustrissimæ D. Vestrae

Omni studio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI

N. 87.
ad 83.

Ratisbonâ Hamburgum die 7. Decembris 1665.

Rautensteinii
benigna de
Cometis sen-
tentia, & in-
stantium ma-
lorum pru-
dens metus.

Quæ gratissimis Vestris die 28. mensis præteriti datis reponam, vix nunc habeo, præsertim tempore exclusus. Rerum Polonicarum ulteriorem successum & exitum libens intelligam: ut & quæ Generositati Vestrae præterea scriptione digna occurrent, quorum procul dubio hoc rerum statu satis dubio larga erit seges. Pacem ut Cometæ nobis afferant, opto cum Generositate Vestra, timeo autem contrarium, non tam ex principiis Astrologicis, quam ex istis, quæ quotidie audio videoque. Ast hæc omnia Deo sunt committenda. R. P. Balde breviusculum responsum mihi dedit, causatus morbum & senium, utpote nunc climactericum magnum ingressus. P. Curtius etiam adhuc silet. Quæ ratione & ego Pythagoricus fio, & hodie nemini præter Generositati Vestrae scribo, cujus semper maneo

G. D. Vestrae

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 88.

Hamburgo Ratisbonam die 10. Decembris 1665.

Rumores va-
ni auribus,
saltem animo
admittendi
non sunt.

Nudius tertius nihil à Generositate Vestra accepi: quod nullus Hamburgo veredarius tunc advenerit: & ideò cras binas expecto simul. Tam denique in his partibus nives per hoc octiduum cælo demissæ sunt, ut vix transire itinerantes possint, videarque mihi in ultimam Thulen rediisse, quam quidam Sueciam esse putant. Alia quæ nunc præter nupera scribam, vix sunt. Scribuntur quidem hinc & inde varia, vel tristitiam vel metum adferentia, fortè uo infamia majori Cometæ nuperi afficiantur. Sed mihi fabulosa omnia videntur, & ex

& ex cerebro otio abutentium prognata, utpote omni fundamento carentia. Cæsarem in pacem inclinare credo, idemque mihi à Serenissima quadam manu nuper adhuc confirmatur. Utinam illam ubique reducere possit! præsertim in finibus Westphaliæ nostræ, ubi verendum, ne nunc infestis concurratur armis, & humano cruore tingantur candidæ nives, ipsâ hyemis sævitia non tam validâ, ut flectere aut ab armis arcere hominum ferrea corda possit. Nos pacis studiis dediti & innutriti, pacem voveamus, pereuntibus iis, qui bella volunt, pacis bonis, aut saltem æternâ pace fruituri. Finio; & maneo constanter

Westphalicum bellum in hyemem præstitum.

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 19. Decembris 1665.

N. 89.

(al. 1.) ad 87. & 88.

Proxima epistola Illustrissimæ Dominationis Vestræ quam hodie exspecto, in privato nostro Rationario epistolarum familiarium centuriam implebit: hæc mea non exspectato novo anno, nec strenarum solemni commercio, novam centuriam auspicatur, novum commercii literarii certamen init. Erit tunc dandi & accipiendi strenas vicissitudo grata. Nobis jam bona strena obolet, ut cum Comico loquar, strenuitatis, à qua strenæ originem quidam deducunt, edituris specimina in certamine humanitatis optimo, in quo cuique non tantum strenuiori, sed & strenuissimo esse licet, si laudis apicem contingere velit. Binæ nuperæ Illustrissimæ Dominationis Vestræ literæ perbreves, pergratæ mihi tamen, de occupationibus ex more spissis, de temporis angustia, sed & de Virtutis studio, de benevolentia ergà me singulari aliisque argumentis nostro commercio dignis loquebantur. Eadem meæ sententia, ratio & vox epistolæ hujus est. Nec mirum. Solet enim mea vox Tuam imitari & referre, non secus ac reparabilis Echo & in sylvis recinit jocosâ nomen imago. Nam & me meæ premunt curæ, & circumstantia urgent negotia. December mensis est, cum maxime civitas defudat, ait alicubi Seneca apud suum Lucilium, perstringens jus luxuriæ publicæ datum, & lascivis Saturnalium aliisque ludis, qui tamen libertatem suam vendentes authorabant, authoratum, & ita latè evagans, ut ibidem laudet eum qui dixerit, olim mensem Decembrem fuisse, nunc annum, hominibus scilicet toto anno Saturnalia vel Bacchanalia viventibus. At ego luxuria non diffuso, nec mihi unquam animus est vel divertere illuc, ubi mollitiæ & intemperantiæ damnosâ defudascitur, ut rursus cum Comico loquar. Verum mihi perpetuis prelis Amici Batavi defudant: nunc verò etiam annus præterit, ex quo December Julianus, & Cometa Corvi & commercium nostrum de hoc argumento ortum accepit. Paucis me itaque expediam, brevibus multa vel potius multum dicam, daboque operam, ut hîc etiam epistola mea sit velut resonabilis Echo, & quæ reclamando per longa avia

Strenæ dandi & accipiendo peraguntur, unde dictæ. Humanitate certa.

Virtutis commendanda nullam occasionem neglige. Echo amica, concordie index.

Luxuria Romana ex mensura evasit annua. Defudandum non luxu, sed honestis laboribus. Brevitas esto succi plena. Echo amica concordie index.

- - - - - vaga certat imago.

Res Polonicæ adhuc inter sacrum & saxum sunt. Nives hic & illic dubia pacis tegunt. Nam candori earum non ubique respondent mentes humanæ, quas sæpè deturpat ille notatus jam olim nigra loliginis succus, & arugo mera. Pacem non tantum promiserunt, sed & attulerunt Cometæ. Sed vitiorum humanorum portenta eam intervertere laborant. *Divina bonitas ex sua parte præstat & largitur omnia. Nos nobis defumus, nosque ipsos aliosque optatis privamus, exuimus, excutimus bonis, eruimusque ipsam modestiæ, æquitatis & concordie ex visceribus nostris memoriam. Quidni ergo timor secutorum trita

Pacis incertum ubique timendum. Cometa pacem attulerunt, sed eam vitia hominum pessimum dare solent. *Deus ex sua parte omnia homini præstat.

Malorum Co-
metas secutu-
rorum metum
menti pru-
dentia indit.
Bonis omnia
benè cedunt.

Impietas
omittit bona,
committit
mala.

Deo fiden-
dum, viven-
dum & ser-
viendum.

Fer æquo ani-
mo votis ad-
versis.

Virtutis
constans stu-
dium Sapien-
ti convenit.

Rumores
vani auri-
bus, saltem
animo admit-
tendi non
sunt.

*Pacifici Deo
placent.

Bellatores
Deo displicent.

Pax orbi
optanda.

tritâ vindictæ justæ semitâ malorum animos nostros, & quidem prælucentibus Cometis, incessât? Is verò tanto est justior & prudentior, quantò quis plura occulta & recondita oculo mentis & arcanorum conscientia assequi potest: quod Illustrissimæ Dominationi Vestræ in expedito est. Verumtamen ego piis, Vir- tuti & Paci deditis viris benè ex Cometis visis ominor, non ut securitatem hic ignavam, illic lascivientem, vel confidentiam præcipitem eis indam: (absit tanti criminis vel suspicio) sed ut mentes eorum in proposito virtutis studio con- firmem, & spe lætorum à Deo paratorum ad fidendum, vivendum & servien- dum ei animem. Baldiana & alia nuper missa, de quibus gratias debitas ago, placent ingeniosa, lepida, scita. Taciturnitas eique suppar brevitatis Curtiana æquo animo ferenda. Est tamen ille in ære nostro, datâ nescio quantæ Come- ticæ farraginis promissi fide. Ferenda pari animo est & tarditas tabellariorum, quam ferunt copiosæ nives aliaque brumæ incommoda. Tardiores fortè testu- dine sunt tabellarii in ultima & olim ratibus impervia Thule, (quam Geogra- phi Islandiam esse putant glacie fines suos munientem) in qua, ut Solstitio æstivo nullæ sunt noctes, ita nunc brumali nulli dies, si ibi Plinio, hîc Solino aliisque credimus, ibi Sole horizontem eorum ferè non relincente, hîc quam longissimè versus Tropicum Capricorni ab eo discedente. Omnino si vel ibi triste quid accidat, contra Cometæ militabit. Sed etsi domi quid lætum eve- niat, vel supprimetur vel enervabitur. Vir bonus & sapiens undique conqui- rit solatia & præsidia virtutis. Rumores imprudentes & impudentes quoties recurrunt, abigendi sunt, si non ab auribus, ab animis certè nostris. Dulcis ista est insania auctorum novorum, otio abundantium & abutentium, quod me- lius collocari par foret. Cæsarem velle pacem seculo suo reddere, dignum tam Augusto nomine opus. At quam arduum! *Deus pacis juvabit conatus omnium & labores, qui pro hac orbi restituenda laborant, & disperget gentes, ex ve- teri Sacro voto, quæ bella volunt. Metum Illustrissimæ Dominationi Vestræ de cruento aliquo inter Monasterienses & Batavos congressu vanum non fuisse, Amsterodamensis narratio docet. Utinam ferreum nostrum seculum aureo com- mutetur, æquitate & pace postliminiò revocatâ! Publico voto socium adjungo privatum, Illustrissimæ Dominationi Vestræ magna & sacra Natalis Christi im- minentis solennia, eorumquè longam recurrentium seriem & perpetuam pro- speritatem precatus.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 89.

(al. 100.)

ad 84.

Centuriam
quartam epi-
stolarum
Rautenstei-
nius complet.

Ver instans
multa laten-
tia in lucem
protrahet.

Ratisbonâ Hamburgum die 14. Decembris 1665.

E Cce & hunc centenarium per gratiam Dei absolvi, qui, ni fallor, quartus jam est. Ego verò ex Generositatis Vestræ literis plurimas retinui, asser- vandas inter selectiores Amicorum. Quid de meis fiat, nescio. Reliquos Ami- cos nostros, post silentium alicujus temporis brevi ad officium redituros, & sic plu- ra me à Generositate Vestra habiturum spero. Spinæ illius scriptum nuper hic vidi, sed nihil in eo singulare, præter divinationes Astrologicas, de quibus quid sentiam novit Generositas Vestra, ut & quæ mens mea sit circa Æquitatem & Religionem. Pacem, quam tantoperè extuleramus Polonicam, in armistitium nunc degenerasse, etiam aliunde intelligo. Expectandus igitur omnino erit exi- tus instantium Comitiorum, & tempus vernum, quod multa procul dubio in lucem producet, ex quibus de eventibus Cometarum judicium fiet. Licet mul- tos eâ privare interea possit serpens lues, quam etiam in vicinis oris vereri oc- cipiunt: à qua misericors Dominus nos custodiat! Hæc etiam sequitur Come- tas.

Sed & mors junioris natu filioli Serenissimi Electoris Bavariae, quæ his diebus Aulam illam mœrore complevit. Ita discunt etiam Dii illi mortales, quod non sint immortales. Utinam eò magis cogitarent de altera vita! Læta quoque Cometis succedere nos quoque probamus, qui hodie in Consilio Principum epilogum Capitulationis feliciter absolvimus: ideoque bonum exitum tam lentorum Comitiorum speramus. Non desunt, qui putant adventum & coronationem Sponsæ Cæsareæ eadem adhuc protrahere posse. Quod absit, ne priver amplius tam diu desiderata quiete. Benè Vale & redama

Principes tribus exemplis officii admoventur.

G. D. Vestrae

Paratissimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 23. Decembris 1665.

N. 90. ad 89. (al. 2. ad 100.)

Non fefellit me nuper spes & opinio mea. Postquam enim primam meam epistolam, velut primipilum centuriae novæ, favente Deo, strenuè in campo amicitiae & humanitatis decertaturæ ducem, misi, Illustrissimæ Dominationis Vestrae centesimam, agmen claudentem, accepi. Unde nemo non videbit, quantoperè mihi de tanto benevolentiae & diligentiae Illustrissimæ Dominationis Vestrae certamine gratulari debeam. Neuter nostrum in eo victus, imò uterque lætam victoriae palmam consecuti sumus: quam simul non duo tantum, sed omnes obtinent, quotquot in stadio virtutis decertant. Sed quia, ut ille ait, *amat victoria curam*, cum illam sæpius è manibus quoque hîc quidem pavidam ignavia amittat, illic intrepida solertia eripiat: omni virium nisu in id incumbam, ut eam mihi Illustrissimæ Dominationis Vestrae concedat diligentia, licet eandem ipsa obtineat. Ita est, nos commercium literarum Anno 1662. inchoatum, nunc revertentibus annorum vicibus quintum auspicari felici fidere, tot centuriis epistolarum de strenuo amicæ industriæ certamine testimonium daturis. Centurias Illustrissimæ Dominationis Vestrae omnesque manipulos ad unum statione perpetua, civitate & almâ adoreâ donavi. Dicere ex veritate possum, nec unam ex Illustrissimæ Dominationis Vestrae epistolis mihi periisse, studioque à me asservari omnes. Potest enim fieri, ut ex illis quædam publico utilia excerpantur & luce donentur, si vita, otium & sumtus suppetat. Communi Amicorum diligentiam mea assiduò in certamen provocat. Nec infeliciter successu. Misi nuper è vestigio Heinsiana. Mitto nunc Bullialdiana, & tum me debere fateor. Utinam Illustrissima Dominatio Vestra posset Virum Tarinius, qui honori Parentis ejus carmina à me antehac Illustrissimæ Dominationi Vestrae missa conscripserit, Bullialdiana, quæ mitto, docent, cum prudenti monito, cautè & circumspectè ducendam esse Viro literato uxorem. Quam in rem me festivam Clarissimi Heinsii Patris epistolam legisse quondam meminî. Spinæ illius spinas Astrologicas cum Illustrissima Dominatione Vestra apparitionem secutis erunt varia, sicut & hi varii apparebunt, hîc quidem trifles, illie verò læti. Pacem & fœderis religionem bellum, hoc pax citius serius excipiet. Nec unquam Sapienti Viro, qualem præcipuè Christi Schola format, virtutis exercendæ deerit occasio. Pestem & bellum toties ante Cometas, & nuper hic & illic vidimus. At post hos salubrem aërem, pacem & alia prospera hic & illic videmus, & videbimus. Quòd si etiam aliquid hujus vel illius generis extra ordinem & insolens evenerit, illud sat tutò liberæ, sapientius & justæ divinæ dispositioni rerum & industriæ Sapientum, tam hæc quam illa

Amicitiae certamen laudandum. Virtutis in stadio quivis victor evadit & coronam gloriæ accipit. Victoriâ industriam virtus parat & conservat.

Rautensteinii Epistolæ futuro usui Auditor asservatæ.

Uxor Viro literato cautè ducenda.

Cometarum eventus varii varia efficiens hominum judica.

Insolitorum causa Deo adscribenda. Sapiens omnia in bonum vertit.

*Sapiens o-
tunia in bo-
num vertit.*

*Regis Daniae
laus & vox
regia.*

*Ratisbonen-
sis Conventus
consultatio-
nes felicem
habent pro-
gressum, &
felicem finem
appetunt.*

in bonum conversuræ adscribetur. Mortuos ante Cometarum apparitionem vel etiam citrà eandem, multos Principes, experientia multis exemplis docet. Qua de re memini me aliquid ad Illustrissimam Dominationem Vestram scribere. Omninò verò Deus Principes & Rectores terræ ejusmodi exemplis mortalitatis admonet. Quod si hi divinæ voluntati suam commodant, & ad meliorem vitam appetendam excitantur, certè illa tristitia lætam maximæ utilitatis messem afferent. Memini me ex ore Serenissimi Regis Daniæ (cui Soli facem non accendo) abhinc quadriennio audivisse: *Dictum quidem est: Vos Dii estis: sed additum simul, sicut homines moriemini.* Regalis sanè & digna Christiano Principe sententia, quam ipse Rex Regum nos docuit. Ecce verò læti omnis exemplum Comitium Vestrum, absoluto arduo Capitulationis negotio, in Theatrum Cometicum profert: proferet longè illustrius læticiæ exemplum, postquam augustus ille conventus felicem acceperit finem, & si ita Deo visum fuerit, Augustæ Sponsæ diadema imposuerit inter medios publicæ & privæ læticiæ triumphos. Interim ego quieti secessus & liberalis otii gaudia ne Conventus iste moretur, ex animo opto. B. V.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI

N. 90. ad

85. (al. 1.

ad 97.

*Rautensteinus bene spe-
rat de hoc
opere: &
suum nomen
per hoc orbi
& posteris
commenda-
tum iri gra-
tuletur.*

*Otium libe-
rale viro cor-
dato conve-
nit.*

*Confidentes,
tumidi, au-
daces ple-
rumque ani-
mis frangun-
tur & concu-
dunt.*

Ratisbonâ Hamburgum die 17. Decembris 1665.

PRæstituram Generositatem Vestram in opere suo, quæ toties spondet, & spes nostras, si non superaturam, tamen impleturam, firmiter credo, in eo etiam felix, quod hac ratione quasi per indirectum, etiam orbi literato & doctæ, si quæ futura est, posteritati innotescam, aliàs à scribendis libris suis alienus, & in eo cum Illustrissimo Brussello (cujus eximias literas 27. Nov. scriptas, quasi leonis unguem, maxima cum gratiarum actione remitto) convenio, quod factis quam dictis, moribus quam libris doctus esse & videri malo. Accedunt præterea continuæ occupationes publicæ privæque, quæ hoc, & nihil aliud agere jubent, ita ut dubitem, an præter ea quæ jam scripsi, tantissimam aliquam ulteriorem ad præstantissimum opus Tuum, ceu symbolam afferre possim. Tantâ interea doctrinâ, elegantia, & quod præcipuum hanc Æquitatis & Virtutis indicio, undique elucescente, scriptam censeo Tuam epistolam, hujus anni centuriam ferè clausuram, (uti nunc tardè com- meant veredarii iniquissimo ipsis anni tempore) ut omninò addi superioribus & publico non invideri mereatur. De epigrammate, cui optimè includi posset, quam allegas itidem, comparatio mundi cum gravida, quæ à quocunque facta ex ratione pietatis mihi placet, aliquando cogitabo, cum majus mihi otium, ut spero, fecerit Deus, quod etiam mente jam quasi prægusto, utpote libris meis à tanto tempore velut neglectis aut insuper habitis, seriò tunc iterum fruiturus, & in gratiam cum Musis rediturus. De quibus nunc vix cogitare licet. Pacem modo nobis servet, aut potius redonet Deus, quæ satis anceps & dubia esse videtur, ita ut rogandus ipse sit, ut fortem nobis animum & constantia consilia cælitus largiatur, quo in omnes casus parati simus ad excipien- dam voluntatem ejus semper bonam. Nam de animi robore & innata sibi virtute gloriari vanissimum est, cum videamus eos plerumque, qui secundo adhuc tempore vires suas jactare, & paratragædiare audent, ubi ad rem ventum est, desertorum agmen ducere, & ex leonibus lepores fieri. Saleu- varia exstant scripta, ut & vita ipsius à nepote composita. Non dubito Ge- nerosi-

nerositatem Vestram eadem facillè ibidem inventuram & cum delectatione lecturam. Benè valeat Generositas Vestra cum suis, Cujus maneo

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 26. Decembris 1665.

N° 91. ad
90. (al. 3.
ad 1.)

E Pistolam illam meam 5. hujus mensis die scriptam, in rationibus nostris nonagesimam septimam, placuisse Illustrissimæ Dominationi Vestræ meritò mihi gratulor. Novi enim Ejusdem in judicando libertatem candidam, tum prudentiæ dexteritatem, & virtutum publicarumque utilitatum impensum studium. Quale hominum genus meis studiis & votis convenire atque perplacere, non minus libenter quam meritò fateor. Fateor itidem me in illa quoque epistola ex instituto voluisse eadem virtutis & boni publici studia testari. Qua ratione me omnium in illa toto pectore incumbentium benevolentiam mihi conciliaturum spero, & ex animo ut voti compos fiam, opto. Convenit enim hoc viro bono

*Equalitas
studiorum &
amicitiæ con-
ciliatrix.
Studii vir-
tutis & boni
publici opti-
mè concilia-
tur favor.*

Et melius nulla quæritur arte favor.

Rem Illustrissimæ Dominationi Vestræ gratam me facere, quod ea, quæ Illa mecum de argumento Cometico aliisque hac occasione communicare voluerit, cum orbe literato & grata posteritate communicem, mihi quoque tam gratum est, quam quod gratissimum. Nec ego ad scribendos edendosque libros adhuc properavi: quorum plena esse omnia videmus. Sed tam illustria cæli phœnomena, & amicorum industriorum nomina, me ut ad scribendum animum appellerem, impulerunt. Qua in re judicio & monitis Illustrissimæ Dominationis Vestræ plurimum, fateor, dedi. Miserum hominum illud genus, qui in libris speciosis, non in moribus castis veram eruditionem ostendunt, verius ostentant. Horum mentis vanitatem aliquando me apud Illustrissimam Dominationem Vestram pro merito castigasse memini: nec me memoria fallit. Cæterum ipsa res & consentiens Sapientum vox hosce redarguit. Itaque mihi nunc prætereundi silentio sunt, præsertim cum ad metam properem. Ideo etiam putabam, me communicationi nostræ operi inferendæ, absolutâ à me epistola stili Illustrissimæ Dominationis Vestræ singularis bonitas. Adhæc æquum censui respondentes Illustrissimæ Dominationis Vestræ literas ad centuriam mearum expectare, & sic cum hoc anno integram communicationem finire. In hac quot erunt Illustrissimæ Dominationis Vestræ epistolæ, tot symboli bonæ mentis publico propositi, & symbolæ non tantum mihi, sed & universo Senatui Philosophico in Theatro Cometico conventuro datæ. His etsi nil amplius accedat (quod vix fiet, si felicitatem ingenii & magnitudinem benevolentiae Illustrissimæ Dominationis Vestræ benè novi) Illustrissima Dominatio Vestra tamen omnes, non dico officii, sed benevolentiae mutuae partes impleverit. Accessit tamen non parum gratiæ & ponderis prioribus ex ultimis Illustrissimæ Dominationis Vestræ literis, quæ humanitatis, officii & diligentiae plenæ sunt, sicut alicubi Cicero apud amicum loquitur. Mutuam industriam ego strenuè loco Illustrissimæ Dominationi Vestræ offero. Sicut autem amoris, studii, pietatis in Illustrissimam Dominationem Vestram officium nullum à me adhuc defuit, ut iterum cum Tullio loquar, ita ut in posterum quoque nihil ex parte mea desit, quod meritò desiderari posset, omnem dabo operam. Adjungo alteram strenuè partem, pro Illustrissimæ Dominationis Vestræ & dilectissimorum ejus

*Auctor in
Rautensteinio
officiosus, ejus
aliorumque
amicorum
monitis se ad
scribendum
impulsus esse
asserit.*

*Libri non ar-
guunt veram
eruditionem
& vitæ pro-
bitatem.
Lingua doctæ
cum vitæ ru-
stica non
conveniunt.
Rautenstein-
iana com-
municationis
finiendæ ra-
tio:*

*Illam magni
à se fieri au-
ctor testatur.
Sibique jam
per eam satis-
factum esse
fateretur.*

*Officiosus in
amicum est.*

*Votum pro
privato ami-
co bono, &
pro publico
simul.*

*Bella civilia
jam olim ha-
bita in gloria.*

*Auctoris pie-
tas in pa-
triam.*

*Externa po-
tentia discor-
dibus metuen-
da civibus.*

*Veritatem
ex rei non di-
centis condi-
tione metire.
Epigramma
promissum
Auctor apud
Kautenstei-
nium urget.*

*Otium libe-
rale bono Viri
optandum.*

*Divina vo-
luntas sem-
per spectanda
& sectanda
est, auxilii
verò ejus gra-
tia imploran-
da.*

*Gratia Dei
cum libertate
hominis ne-
cessario con-
jungenda.*

** Christus
immenſe cha-
ritatis exem-
plum nobis
præbuit, atro-
ciſſimam cru-
cis mortem
ex voluntate
paterna pro
nobis paſſus.*

valetudine longæva & prospera votum. Tum verò illud quoque pro publica quiete & salute, quam cheu! non tantum metus, sed & motus bellorum appetunt. Adeoque verendum plus plusque, ne in Polonia (quod nuper Vir quidam Illustris & aliàs gratiâ Aulæ validus, cum dolore dixit) verè ineunte acriora partes dissidentes & malè cohærentes adhuc, ineant certamina, imò bella & prælia

- - - - - nullos habitura triumphos,

ut Lucanus ait. Moneat velim Illustrissima Dominatio Vestra pro sua dextertate & in patriam meam insigni benevolentia, amicos, quos in Polonia egregiis meritis sibi conciliavit & conservat, ut videant ne quid detrimenti amplius Respublica accipiat. Caveant omni studio, ne ejusdem illius Poëtæ verba illis applicet præsens & ventura ætas, canens cum illo & deplorans simul jus datum sceleri & licentiam vitiis concessam publicè privatimque noxiam,

- - - - - populumque potentem
In sua victrici conversum viscera dextrâ
Cognatasque acies, & rupto fœdere regni
Certatum toties concussi viribus orbis
In commune nefas :

Commune, dico, exitium, & communis libertatis, quæ noto fœdere regni sancita & custodita quondam fuit, ruinam. Revera enim hoc metuendum est, postquam se externi licentia ferri fessis discordantis populi rebus, victoribus & victis gravis, immiscuerit. Esto hoc meum quoque bono viro convenientis in patriam pietatis monumentum ex ratione ut officii ita & voti Illustrissimæ Dominationis Vestræ esset mihi pergratum. Epigramma illud Illustrissimæ Dominationis Vestræ esset mihi pergratum. Quamvis verò nesciat Eadem Auctorem illius comparationis mundi cum gravida, (nam non parum sæpè refert irritamenta invidiæ, veritatem contemturæ, ignorare) tamen ex ratione constantis studii in virtutem incumbentis, promissi fidem velim mihi præstet. Rem certè Illustrissima Dominatio Vestra fecerit non tantum mihi, sed & omnibus gratam bonis, imò & publico utilem. Posset autem alicubi, ad calcem scilicet operis, hoc epigramma addi, & esset, ut nuper indicavi, argumento Comætico bellè accommodatum. Nempe quod Cometæ mundi interitum portendere à quibusdam credantur. Utinam verò Illustrissimæ Dominationi Vestræ illud liberale & pingue otium quamprimum obtingat, quo studiis humanioribus totum se reddere queat! Fieret enim hoc non tantum cum Illustrissimæ Dominationis Vestræ sed & omnium bonorum, ipsiusque publicæ rei insigni modo & solatio. De divina voluntate ubique spectanda & sectanda satis in superioribus diximus. Quanquam hoc nunquam satis dici vel disci potest. Quemadmodum & de implorandâ divinæ opis gratiâ, libertati & industriæ nostræ robur & constantiam invictam suppeditante. *Citra hanc enim vanus omnis noster foret conatus. Ideoque Deum supplex veneror & precor, largiatur eam omnibus hominibus propitius, propter pretiosissimum Filii sui unici sanguinem in cruce fusum: ut possint præstare omnia charitatis, temperantiæ & pietatis officia, quæ Deus in verbo suo præcepit, & apparitione Comætarum in memoriam revocat. Cui voto meritò addo pium & memorabile Clementis illius Romani monitum: *Nihil illiberale & sordidum in charitate, nihil superbum. Charitas non agnoscit Schisma; charitas seditionem non movet: charitas omnia in concordia facit: in charitate omnes Dei electi perfecti sunt facti: sine charitate nil Deo acceptum est. In dilectione nos Dominus sibi assumpsit.* *Propter dilectionem quam erga nos habuit, Dominus noster Jesus Christus voluntate divinæ sanguinem suum pro nobis dedit, & carnem suam pro carne nostra, & animam pro animabus nostris. Sacerdotii, & aliorum scripta, virtutes, Christiano homini convenientes, commendantia

dantia libenter semper legam, & in succum ac sanguinem convertam. Sed tempore magis commodo. Nunc enim non vacat mihi, tanto opere occupato. Adjungo Heinssiana jam jam allata, & fungor assiduus officio ab eo mihi imposto, salutandi Illustrissimam Dominationem Vestram nomine ejus. Benè valeat cum dilectissimis suis, & me constanter redamet, qui sum

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 21. Decembris 1665.

N. 91. ad
86. (al.
2. ad 98.)

SI vera sunt, quæ Viennâ scribuntur, quæque adjungo, pax Polonica nondum eò est loci, ut gratulari nobis de ea possimus. Nec Palatina controversia difficultatibus carere fertur & periculis. Quæ in finibus Westphaliæ Vestræ gerantur ac parentur, quæ in exteris regnis ac provinciis, Generositati Vestræ magis quam mihi perspecta sunt, & an bella magis metuere, quam pacem sperare possimus. An vel quid Cometis hîc imputandum nec ne, judicent alii. Ego vitiis hominum plura imputo: quibus tamen Deus pro infinita misericordia sua etiam hoc ipso beneficium immeritis facit, quod talibus eos signis & flagellis ad pœnitentiam vocet. Utinam veram & non feram! Illud verò, quod bonis bona, malis mala portendant Cometæ, mihi non displicet: quamvis propter malos etiam boni aliquando simul plectantur, & hîc verum sæpè sit: aliquid mali propter vicinum malum. Sed quis adeò bonus est, ut pœnam non mereatur, si in judicium nobiscum intrare velit Deus? Amicos communes, ne toties id repetere cogar, quoties id fert occasio, meo nomine salutari peto. Proximè plura. Nam nunc abjungere cogor, futurus semper

Vitiis hominum plus quam Cometis tribuendum est malorum. Rautensteinii de Cometis sententia. Homines mihi seri peccatores sumus.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 30. Decembris 1665.

N. 92. ad
91. (al. 4.
ad 2.)

NON vana sunt profectò illa, quæ ad Illustrissimam Dominationem Vestram de rebus Polonicis perscripta sunt. Magis magisque enim pervidetur datur, pacem ibi dubiam esse. Juvat tamen optare & sperare meliora. Deus, ut est Optimus & Maximus, si volet, extra ordinem Polonis de pace gratificari, & ut aureum os Constantinopoli loqui solebat, *ωὃς ἀδελφόνιστον*, ac præter opinionem multa præstare potest. An verò id sit factururus, dum pertinaci iniquitate hic & illic vacillare, magnoperè dolendum est, optandumque eam solidè fundari posse. Pacem nos hic & illic in orbe sperare debere, nemo equidem æquus negaverit: sed & nemo prudens, hic & illic bellum metuendum esse. Utrumque si evenerit, Cometa utrique pariter præluxit. Minus tamen Cometis quam vitiis hominum tribuendum esse malorum, rectè Illustrissima Dominatione Vestra judicat. Cujus sententiam cum mea de Cometarum significatione convenire, magnoperè gaudeo. Pios quandoque communi calamitate cum impiis involvi, experientiâ confirmatur. Nempe quod & isti vel pœnâ in hac vita plecti, ne in futurâ plectantur, meruerint, vel quadam confidentia & imprudentia in calamitatem inciderint. Novit tamen Deus discrimen facere inter Noë & mundum: inter Lothum & Sodomitas: inter Israëlitas & Egyptios: inter Josaphatum & Achabum. Quamvis autem Deus patiaturs

Deus multa præter hominum expectationem facit.

Pios quandoque communis calamitas absorbet: Deus tamen singularem curam eorum gerit.

*Judicium
Domini sæpè
incipit a do-
mo ejus.*

*Pii quoque
non sunt per-
fecti, non im-
munes culpâ,
nec immunes
futuri pœna,
si Deus rigore
suo uti vellet.*

prios affligi ac tentari, justâ suâ vindictâ vitiorum orbem coarguente, imò ab illis sæpè initium fieri permittat: tamen supra vires eos non premit, & in altera vita multam mercedem eis paravit. Itaque constat sibi illud Cometæ mei symbolum, *Bona bonis, mala malis*: quasi Deus istis cælestibus præconibus imperarit, edicerent, justo quidem, quia benè erit ei, cum manuum suarum fructum percepturus sit: vix autem impio, quia malè erit ei, cum retributio manuum ejus futura sit ei: sicut ipse Deus apud Prophetam loquitur. Omnino verò certum est, coram Deo, qui intima quoque cordis nostri novit, & omnia, etiam abditissima, flammeo oculo penetrat, si is judicare nos ex rigore justitiæ velit, neminem nostrum esse, qui ita bonus, ut non simul ob varia delicta pœnâ dignus sit. Itaque & probum genus hominum apparitione Cometarum officii admonetur, & ex tam illustribus cæli signis solatia spei ita accipit, ut & monitorum simul stimulos acres, velut divinâ admotos manu, accipiat.

*N.92. ad
87. & 88.
(al. N.3.
ad 99. &
100.)*

*Rautens-
nius de assi-
duitate live-
rarum Au-
thoris sibi gra-
tulatur:*

*Eidem bene-
volentiam
singularem
testatur, con-
stantem hanc
fore promit-
tit.*

*Deus contu-
macia irrita-
tus meritam
pœnam homi-
nibus destinat
Divinam
voluntatem
patienter se-
quere.
Mundi finem
prospice.
Pacem omni-
bus precare.*

*Rautens-
nius Auctori
de Cometis
assentit, ex-
temporalem
scriptionem
excusat,*

*Mentionem
sui ab Aucto-
re apud Ra-
vium factam
esse gaudet,
hujus amici-
tiam & eru-
ditionem com-
memorat, ei-
que se com-
mendari pe-
tit.*

Ratisbonâ Hamburgum die 24. Decembris 1665.

BInas Generositatis Vestræ, ut sperabam, simul accepi. Idem meis contigisse. Auguror, omnesque ad Generositatem Vestram rectè tandem pervenisse. Neque enim ullas hæcenus nobis intercidiisse memini. Quod in tanto locorum intervallo, tantoque temporis spatio mirari quis posset. Puto enim jam ferè in quartum annum nos hoc commercium exercere: quod fateor à nemine mortali tam diligenter & constanter mecum esse cultum, quam a Generositate Vestra, cujus industriæ proinde meritò respondi, & respondere in posterum etiam paratus sum, quantum Deus, tempus & vires permittent. Paria enim cum Generositate Vestra facere nunquam præsumam, utpote, eruditione, diligentia & temporis spatio otioque longè impar: nemini tamen cessurus unquam, quantum ad candorem & constantiam amicitie spectat. Habituros autem nos isto, qui nunc instat anno, abundè quod scribamus, cum Generositate Vestra omnino censeo. Nam licet non desint adhuc per gratiam Dei, etiam exulcerato hoc sæculo, Magni Principes alique cordati & boni publici amantes Viri, qui pacem omniniflu promotum eant suadeantque. Vereor tamen, ne malitiâ illorum superentur, qui turbas quieti, & aliorum miseriis compendia sua præferunt, accedente præsertim toties ad iram provocati Numinis destinatione, quod cum plectere fontes constituit, omnia illuc facilè dirigit. Nos quid faciamus? Involvamus nos non quidem innocentie nostræ (nam quis de ea gloriari potest?) sed gratiæ & voluntati divinæ, patienter expectantes, quid tandem illa de nobis deque perverso hoc mundo statuere velit? Interea opto cum Generositate Vestra ut ex medio tot bellorum, quæ parantur igne, pacis flammæ aut scintillæ saltem exsiliant, nosque eam, quam Elegantissimus Tibullus, mihi olim valdè familiaris, sæculo suo optavit, temporum felicitatem videre sinant. De Cometis aliisque sideribus insolitis meam qualemcunque sententiam sæpius aperui utcunque, plerumque ex arena & sine ulla præmeditatione, ut est nimium occupatorum mos, effundens, ita ut ascia quadam & dolabrâ omnino indigerent, tempus si pateret & otium superesset. Video tamen me in omnibus ferè cum sententia Generositatis Vestræ convenire. Quæ quod mei etiam apud Clar. D. Ravium honorificam mentionem facere voluerit, ex eo constantiam & exuberantiam affectus sui gratus agnosco. Jam ferè 20. sunt anni, cum ex Livonia Monasterium, ad tractatus Pacis Generalis tendens, insignem illum Virum Dantisci, ubi Professore tunc agebat compellavi, meque amicitie ipsius ita, ut puto, insinuaui, ut ad hoc usque tempus memoriam mei (prout ego sanè fideliter feci) conservasse eum non dubitem. Rogo itaque ne gravetur Generositas Vestra eandem ipsi reficere, & de studio affectuque meo testari. Nihil quidem ex eo memini, à manu ipsius, aut ullum Præstantissimi illius ingenii foetum me vidisse memini, præter ea quæ jam olim Cornelio Nepoti præfatus est de ratione studiorum, ita

superiorum temporum infelicitate aut ignaviâ corruptâ: ut mirum sit, quomodo nonnulla adhuc vivida & ignea ingenia perrumpere potuerint tot obices, quos illis barbaries ista & Orbiliorum ineptia posuerat. Vellem autem scire, quid interea temporis amplius ediderit Vir ille undique doctissimus, & quid ab eo amplius sperare fortassis liceat, præsertim cum in munere isto suo majori proculdubio nunc ocio fruatur. Sed ad publica. Dum faciem rerum Hispanicarum, Gallicarum, Anglicarum, Svecicarum, Hollandicarum, Vestrarumque Polonicarum intueor, plurimum doloris in corde meo concipio, & varia rei juvandæ mediâ mente bono publico intentâ agito. Quicquid sit, puto, quod pauci mentes nobis scenam latius pandent, & accuratius de rebus illis judicandi facultatem dabunt. Quam ad rem, etiam aliorum epistolicæ narrationes mentem informantes non parum juvabunt: præsertim Clar. Heinsii nostri, cujus postrema ad Generositatem Vestram epistola non sine magno judicio & prudentia scripta erat. Clar. Bartholini modestia mihi perplacet, & quod latendo benè & feliciter vivere constituerit. In quo omninò genio meo respondere videtur, mihi proinde magis etiam æstimatus amatusque: qui ideo magis studebo, ut ipsius & Clar. Domini Fratris scripta comparare mihi possim. Quantum verò ipse ad vitam privam anhelem, ipsa Generositas Vestra testis esse potest, cui eandem felicitatem opto. Epistolæ 19. divini Senecæ satis recordor, ut & aliarum ejusdem comitis: licet hæc talia nunc mihi inspicere non liceat, aliis semper distracto. Licebit tamen spero, cum aliquando mihi redditus fuero ac Musis: præsertim si hæc Dieta feliciter finiatur. Cujus tamen rei aliquando bonam magnamque, mox minorem spem concipimus, uti fieri solet, quando cum tot capitibus res est, cumque ex tam variis principiis agitur. Ego tamen non desinam partes Boni Viri strenuè agere, &, quantum in me est, bonum publicum promovere. Ille, qui putat Serenissimum Electorem Brandenburgicum partes Batavorum amplexurum, aut Augustum Cæsarem Monasteriensi milite adstiturum, fallitur opinione. Ille enim, ut est Princeps naturâ ad pacis & justitiæ artes proclivis, Mediatorem jam agit inter hunc & Batavos, testatus satis, se neutras partes secuturum, ut decet etiam. Ac proinde nostrum Plettembergium in illas oras, & Baronem Göesium (utrumque rerum gerendarum dexteritate Generositati Vestræ sed & orbi notum:) specialiter ad Electorem Brandenb. & Principem Monasteriensem ablegavit. Ille verò quamvis magni animi magnæque portentis, sed & magnæ Justitiæ & comitatis Princeps, partes Batavorum non amplectetur. Nam & aliis variis rationibus detinetur, ne bello se immisceat, quod etiam sine consensu Statuum Imperii, vigore Capitulationis juramento firmatæ, facere nequit. Lunæburgici, Principes ut generosi, ita opum ac virium validi, quid tandem facturi sint, videbitur. Dux Augustus tamen, totius Romani Imperii ætate parens, etiam mediationem suam obtulit utrique parti. Dux verò Joannes Fridericus, quietis & literarum amantissimus, à bello isto omnino alienus est. Faxit Deus, ut pax ibi quamprimum coalescat, sed & alibi, utque ubique vigeat & floreat, cum hac verò omne quod rectum & æquum est! Confirmaretur ita Generositatis Vestræ de felici Cometa-rum augurio sententia, sed & omnium bonorum expectatio. Id ut fiat, imminentibus proximè strenuarum votis muneribusque patriæ meæ & Vestræ, orbique universo, qui omnium nostrum quædam patria est, ex animo precor voveoque. Plura nunc quæ scribam, non sunt: exspecto autem à Generositate Vestra quæ in partibus illis vestris, utpote novorum nunc feracioribus, geruntur aut illustrata, debitas gratias etiam atque etiam ago. Unum adhuc superest addendum. Asservavi ab aliquo tempore, operâ Præceptoris filiorum sororis meæ, (qui ita simul aliquid addiscit) apographa literarum ad Generositatem Vestram à me datarum, quas tamen Amanuensi ex tempore dictare soleo, prout in mentem veniunt ambulanti. Quia autem nuperam illam N°. 1. non descripsit, rogo jubeat illam ad me redire, statim remittendam. Non merentur quidem id meæ, sed nollem

Rautensteinus de statu Christianarum Rerum publicarum judicat & dolet.

Literarum commercia appetit, Heinsium magni facit & Bartholinos.

Modestiam sectare, sequitur eam gloria.

Convectus Imperii inter spem & metum.

Cæsar laudatur: partes Monasterii non sequetur, sed pacem conciliare vult. Elector Brandenburgicus laudatur.

Lunæburgici Duces laudantur. Augustus Brunsvici laudatur.

Pacem honestam & fidam omnibus opta.

Officiosa diligentia amicitia grata.

Et erga Au-
dorem bene-
volentia.

nollem tamen unicam illam deesse, & videbunt aliquando Sororis meæ filii, si literas bonas, ut spero, discant, etiam inde amicitiam nostram, ipsis hæreditario jure relinquendam. De cætero, Generositati Vestræ simul cum omnibus suis novum hunc, qui instat, annum felicem fortunatumque ex animo voveo atque auguror, futurus dum vivo

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 93.

ad 92.

(ab. 5.

ad 3.)

Hamburgo Ratisbonam postrid: Kalend: Ianuarias

Anno (quod felix faustumque sit!) 1666.

Illustrissimè Domine Legate.

Auctor tar-
ditatem lite-
rarum sua-
rum dolet,
nullas utrin-
que interisse
gratulatur.

Magni Rau-
tensteinii a-
micitiam &
familiarita-
tem facit.

Paræ affe-
ctus constan-
tiam promit-
tit.

Laudes ami-
cas, tan-
quam bene-
volentia in-
dicia & offi-
cii monita ac-
cipit.

Amicus al-
ter ego.

Strena amica
voti candor
& officii con-
stantia.

Pace nil
optabilius.

Bono publico
ante omnia
sive.

Semper ægrè tuli, quoties meæ literæ tardius ad Illustrissimam Dominationem Vestram perlatae fuerunt. Sæpius id enim ex parte mea, quam Vestra accidisse, agnosco. Ita tamen nostras literas, ultro citroque commeasse, ut dum nos quartus annus eas assiduâ manu texentes videat, nulla earum perierit, mirari quidem quispiam posset, nos autem nobis mutuò gratulari eo nomine par est. Meam qualemcunque diligentiam in scribendo ab Illustrissima Dominatione Vestra tanti fieri, est de quo gaudeam. Tanti enim nominis Amico placere in laudis non postremæ loco pono. Candorem & constantiam benevolentia Illustrissimæ D. Vestræ ego quoque ex mea parte gratus agnosco & veneror. Paria paribus reddere æqui ratio nos docet & jubet. Idem officii mihi assiduò & industriè faciendum esse scio. Laudes quas Illustrissima D. Vestra mihi tribuit, accipio tanquam ab amica manu porrectas, quæ dum laudat, officii commonet. Hoc ut dicam, facit dives illa ingenii & affectus Gruteriani Scatebra, quæ in me triplici carminum rivo uberrimo, imò pleno alveo defluxit, ac penè exundavit alveum exiens. Cum verò ille impulsu Illustrissimæ D. Vestræ se id fecisse, Vestrumque torrentem se in societatem traxisse & secum abripuisse indicet, redit in orbem unda ad genitorem, ut sic dicam, Oceanum cum rivulis debitæ gratiarum actionis, quod mihi Illustrissima D. Vestra tantæ noxæ virum reddiderit amicum, imo insignem ejus benevolentiam mihi meisque votis commodam conciliarit. Fateor tamen non sine rubore, illum quoque affectui non parum dare. In quo cum Heinsiana humanitas modum excesserit, prius ad eum hac de re referre debui, quam Scazontis ejus, inoffenso aliàs decurrentis pede, copiam Amicis facere. Verumtamen Illustrissimæ Dominationi Vestræ, quicum ut mecum ipso loquor, exemplum mitto. Atque hæc velut in transitu dicta sunt, occasione laudum, quas mihi benevolentia Illustrissimæ Dominationis Vestræ admetitur. Cui omnem in scribendo & officio faciendofolertiam in posterum quoque promitto, & cum voto omnis prosperitatis vitæ pro strenua iterum iterumque novo hoc anno Gregoriano ineunte offero.

Sed & votum adjungo pro bono publico, cujus nunquam oblivisci possum: Deum orans, ut quamprimum hîc restitutam, illîc firmatam pacem æquam & honestam (quâ in rebus humanis post bonam mentem nihil est optabilius) videamus. Et fateor quidem me libenter visurum, si tam illustri argumento meade Cometis sententia confirmetur. Lubentius tamen hoc viderem propter bonum generis humani. At hujus quam eheu! exigua cura plurimorum animos tangit, quos scilicet ambitio vel avaritia indomita totos sibi vendicant. Lacteus ille Lactantius perstringens hominem corpus divinum (quod omnia quæ videmus esse statuit) licenter lacerantem, inter alia ait: *maria extrahuntur, montes excinduntur, & ad eruendas opes interiora terra viscera effodiuntur.* 1. 7. c. 3. Quid diceret, si videret ambitionis vel avaritiæ solius causâ homines pios, quos divina vox unum cum Christo corpus & Spiritus Sancti templa appel-

lat, violari, in exilium pelli (qua de re nonnihil Gruteriana ista habent) trucidari, sed & aliàs tot millibus hominum excisis, rivos sanguineos exstrui, maria iis tingi, eadem corporibus repleti, ex his in unum tumulum congestis montes fieri, & cupiditate opum non tantum interiora terræ, sed Christi, ut sic dicam, viscera, Christi membra erui. Et hæc quidem omnia ab illis & in illos exerceri, qui omnes Christiani audire volunt. Quis hîc teneat lachrymas? Quis cordis non attingatur dolore? Ne longè quæram luctuosa scribendi argumenta, domi hæc invenio, in patria scilicet, licet extra eam positus. In qua omnia plena sunt simultatibus, quæ vereor ne proximâ æstate, ut flammæ paulatim suppressæ per vim adversantem & resistentem, quam reactionem Philosophi vocant, altius surgant & latius à Majori Polonia serpent per continua quoque, ut uno repente omnia incendio hauriant. Quod avertat Deus! Effet hoc non tantum menti, quæ nil nisi pietatem & amorem in patriam spirat, sed & sententiæ meæ de Cometis contrarium. Quamquam scio huic rei non diffcultur occurrî posse. Deus enim ut neminem ad peccandum cogit, ita nemini ibi Viri ut salutis, ita & quietis publicæ amantes, quorum industriæ artes ne unquam vel usquam illæ turbidæ & malignæ superent, à Deo immortalî, qui patris exorabilis potest, seriâ & tempestivâ pœnitentiâ eò misericordiæ perducatur, ut destinata & parata supplicia avertat, quemadmodum in urbe Ninive olim fecit. Alioquin refractarios frangere & debellare superbos, ei in expedito est. Verissimum autem est, quod Illustrissima D. Vestra scribit, neminem mortalium de innocentia gloriari posse: si nempe iustitia divina ad regulam rigoris omnia nostra examinare velit. Ad ejus immensam & verè paternam dilectionem, ac Filii ejus unici sanguinem innocentem, nocentes reos criminum & noxæ obnoxios mundantem, confugiendum est miseris, qui vitia relinquere volunt, priusquam hæc ipsos. Hi tunc peccare nolunt, cum peccare possunt, secus quam vulgo fit à plerisque conversionem lusoriam in fatalem lectum ex industria deferentibus: quos vetus Ecclesiæ censura confodit, sicut Augustini librisque poenitentia & Jus Canonicum docet. Talia cum à permultis, ne dicam plebisque contemnantur, minimè mirandum est, Deum per Cometas, tanquam justitiæ præcones, mala mortalibus minari, qui bona eligere, amplecti, facere nolunt, licet de gratia divini auxilii certi sint redditî. Merito itaque Clarissimus Titius, vestigiis Poëtarum, quorum alioqui doctissimis accensendus est, insistens, vernum quoque Cometam tristitia portendere pronunciat his versibus, quos mihi per Nobilissimum Pelsium, communem Amicum nostrum, misit, Illustrissimæ Dominationi Vestræ ut singulari Patrono suo communicandos.

Dole malis alienis.

Pius in patriam est.

Pacem omnibus precare. Deus querendus tibi est dum inveniri potest.

Superbos Deus calcas.

Innocens mortalium nemo. Christi sanguis purgat poenitentes. Poenitentiam age tempestive.

Cometa mala minantur, quia homines mali sunt.

*In Cometen Anno 1665. die April. 5. 6. & seqq.
in Pegaso conspectum:*

DUm diri toties ardent terrentque Cometæ,
Pegasus alatis flagrat & ipse jubis.
Tristitia conspiciunt mœstæ portenta Camenæ,
Incipiuntque suis multa timere vadis.
Publica si variis agitentur fata procellis,
Quî fors Pegasidum mitior esse potest?

Joh. Petr. Titius.

Cum verò hic nonnemo moverit dubium, an in versibus illis, in hyemalem Cometam ante annum conscriptis, & ad nos per eundem illum Amicum Humilissimum missis, Hydram colubriferam convenienter appellarit, cum & hydra, hydrusque & coluber generali serpentum appellatione contineantur: videtur

Hydra Colubriferæ.

sum est viro illi eruditione egregio hæc, quæ adjungo, ad me mittere.

Hydræ, Sidus, Poëtice voco Colubriferam, secutus eos, qui hoc sidus id nomen accepisse putant ab Hydra Lerneæ, quam Hercules confecisse traditur: quamvis aliam fuisse hydræ putent, quam astris superstitiosa & fabulosa antiquitas adscripsit. Colubriferam appello, Poëtarum exemplo, qui sic nobis eam depingunt

- - Quid Cretæ, Taurus, Lerneæque pestis
Hydra venenatis posset vallata colubris:

ait Lucretius l. 5. v. 27. Quemadmodum igitur ille Hydræ vallatam colubris: sic ego Colubriferam dixi. Nempe Hydræ monstrum fuisse fingunt horrendum, informe, ingens; & capita habuisse complura, serpentibus innumeris minoribus facta & facta. Vocem ipsam Colubriferæ ab Ovidio mutuatus sum, qui, de capite Medusæ loquens, ait:

*Medusæ ca-
put.*

Torva colubriferi superavit lumina monstri.

Metamorph. l. 5. v. 241.

*Rautens-
stein Titio
amicus.*

*Pacem omni-
bus opta.*

*Rautens-
stein sententiam cum
sua convenire
Auctor grā-
tulat.*

*Orbili pla-
gæ juvenu-
ti nocent.*

*Hofmanni
Collegæ Ham-
burg: com-
mendatio.*

*Polonæ Rei-
publicæ ana-
tomia Politi-
ca.*

*Polonia mo-
riens mense
Octobri suos
& externos al-
loquitur.*

Hæc ille, quæ quamvis satis nota Illustrissimæ Dominationi Vestræ, Titium & Titiana meritò magni facienti, communicanda esse duxi. Ego tamen, licet eum debitâ benevolentia complectar, ut restitutâ ubique & florente pace omni- que prosperitate ac lætitiâ refutetur, & falsus sit vates, opto, qua in re Vir ille probitate insignis nequaquam mihi refragabitur. Sententia Illustrissimæ Dominationis Vestræ de hoc argumento mihi satis est perspecta & pergrata, ut- pote benè cum mea conveniens. Cujus ideo apud Clarissimum Raviu feceram mentionem, & de Ea meritò gloriatus fueram. Cum quo Viro doctrinæ laude præstantissimo, quod Illustrissima Dominatio Vestra tamdiu amicitiam contraxerit, multum equidem utrique Vestrum gratulor. Ego eum nonnisi de fama novi, qui tantam Illustrissimæ Dominationis Vestræ erga se benevolentiam, faxo ut quamprimum norit. An aliquid recens publico dederit, me latet, fateor. Scio tamen eum in Logicis aliquid scripsisse, Logicam scilicet novissimam, cum annexo Labyrintho Logicorum: tum & in tabellis rationem studiorum reformandorum ita doctè & solidè proposuisse, ut à Statibus Mi- nianæ, apud quos tunc vixit, largo præmio tam egregii facinoris donatus fuerit. Sed exemplò multi, prisce severitatis tenaces, instituto ejus se opposuerunt, ita ut hoc effectum dari non potuerit. Optandum sanè foret, ut è Scholis Christianis ea, quæ barbariem redolent, tollerentur. Inter quæ est & illa Or- biliorum duritas & severitas, non exiguus bonis alioquin ingeniis positus obex. Perplacet mihi illud Plutarchi in Catone Minori, de ejus pædagogo Sarpedone, eum fuisse verbis quam verberibus promptiorem, & hoc boni atque civilis pæ- dagogi esse. Cum autem Illustrissima Dominatio Vestra me conscio cum Cla- rissimo Titio de ratione studiorum Serenissimi Principis sui, ut aliis divinis donis, ita & prole mascula cumulatissimi filiorum, magnæ expectationis puerorum causa, conferat, & talium, quod benè novi, avida sit, mittam ei qua- dam de hoc argumento à Docto Viro M. Frederico Hofmano, juventutem in hujus Urbis Gymnasio instituentem, conscripta haud vulgaris eruditionis doct- menta, non tantum tironibus, sed & adultis perquam utilia. Alter libellus est Manu ductio brevis ad Latinam linguam: alter, de ratione docendi discendi- que Grammaticen præpostera atque perversa: nec non de hujus mali causis & remedio Clarissimorum quorundam Scriptorum sententiæ. Sed ad res Poloni- cas redeo, ut sic ad alia ejusdem generis perveniam. Quales illæ sint, rerum- poris Polonæ Republicæ anatomia Politica docet, scriptum amœnum, rerum & libertatis plenum. Auctor ejus subjicit ad calcem, esse partem otii non omni- nò otiosi, & se ridendo dicere verum proficitur. Utrumque merito. Agi- profectò *Democritum*. Sed alter iste, qui Poloniam morientem (absit omen!) suos & externos mense Octobri alloquentem introducit, *Heraclitum*. Miror me id scripti prius non accepisse, cum ante mensem unum & alterum compo- situm

fitum & editum esse videatur. Dignum lectu & consideratione est, licet, ut video, erroribus hic & illic scatens. Sed fortè illud jam Illustrissima Dominatione Vestra viderit. Opportunè quidem utrumque per orbem spargitur, ut stilo non dissimili, ita eodem planè studio juvandæ Reipublicæ, ibi mortis in articulo suos exterosque alloquentis, hic jam in theatro anatomico exsectæ & judicatæ. Optarem, ne saltem in posterum & ad extremum dulcissima patria vel pulmones Democriti, vel oculos Heracliti fatigaret, & sibi dictum putaret:

Auctoris amor in patriam.

Pone igitur larvas, ne semper rideat ille,
Pone & peccatum, ne semper lachrymet alter.

Videntur mihi hîc lapides clamare. Utinam & talia profint, quo gravissimi illi morbi, quibus Respublica laborat; curentur. Pericula enim, quibus lassatur, sunt ingentia & multiplicia, quæ eam undique obsident. Ego utrumque scriptum pro amicitia nostræ jure & studio patriæ juvandæ Illustrissimæ Dominationi Vestræ mitto, ut hîc omnes ingenii, dexteritatis, auctoritatis & industriæ nervos in servanda nobilissima illa Republica intendat. Et Heracliti quidem illius oculis sufficiet copiosus humor. Videt enim ille ex proximo, quod nos procul non vidimus. Longè nunc melius fide ejus de rebus patriis edoctus sum. At aliunde quoquè scribitur, nil boni sperandum esse: patrem Conventam glaciale in Aula vocari: militem peregrinum magno numero conscribi: Comitia ex deliberato usque ad peractos militum delectus, & tempus educendo in campum militi commodum protractum iri: novæ electionis studia intendi, & quæ sunt alia. Adhæc de restitutione injuriæ pulsorum (quam tamen Heraclitus innuit) nullam fieri mentionem. Hæc mihi majorem incutiant timorem, & plus mali patriæ portendere videntur, quam duo tresve pluresve Cometæ, quos longè præcesserunt ista mala (ne quis eorum infamia illos gravet) quæ misère patriam concutiunt & dividunt. Fidem do Heraclito nostro, etsi serius nonnulla in hanc rem didicerim. Hæc jam pridem, quæ continuò dolemus, non tantum destinata, sed & agitata & usque adhuc promota, nec tam feliciter quam fortiter defensa, majorem in animo meo excitant sollicitudinem pro patria, imò metum & angorem, quam Nicolai Zoravii celeberrimi Astrologi, Cracoviæ nuper defuncti, prædictiones. Noveram Virum hunc Græcè & Latinè doctissimum, artis suæ peritiâ clarum. Is aliquod Prognosticon de Cometis reliquit: sed nihil fausti patriæ præfagit. Opperiatur itaque quid ver proximum sit allaturum, si tandiu vivimus, & quicquid illud fuerit, forti & modesto pectore excipiamus. Ego antequam rem eventus doceat, inter spem & metum manebo, Deum assiduo pro justa & fida pace saluteque patriæ orans. Augustissimum Cæsarem & Serenissimum Electorem Brandenburgicum rebus Polonicis in tanta vicinia invigilatuos, extra dubium est. Eorum enim res agitur paries cum proximus ardet. Propter hanc quoque causam justam prudenter agent, cum se bello Monasteriensi non immiscebunt, sed potius, quod sperandum est, illud component. Novi Baronem Goësum (cujus eruditio & in rebus gerendis dexteritas in Aula Danica mihi perspecta est ante quinquennium) in Aula Electorali, nomine Cæsaris strenuè id agere. Plettenbergius etiam, cujus prudentiam longo usu & plurimis legationibus contractam, animique probitatem diuturnâ conversatione hîc habeo cognitam, in illis oris, credo, idem negotii peragit. Credo & Augusti illius Brunsvicensis venerandam auctoritatem studia pacis promoturam: quod fortè & arma Lunæburgica præstabunt. Scio autem Serenissimum Ducem Hannoverensem belli moribus quietem & studia liberalia prætulisse. Sed pergo ad alia. Clarissimis Bartholinis hanc Illustrissimæ Dominationis Vestræ benevolentiam indicabo. Cui optatum secessum & otium, ut & Conventui Vestro eventum, ex animo opto. Autographum epistolæ, quæ novam centuriam inchoavit, ad Illustrissimam Dominationem Vestram recurrit, ad me aliquando rediturum.

Heraclitus Polonicus multa arcana aperuit, causasque deplorendi patriam habuit.

Polonia restituat exules, si salva esse velit: Ejus mala longè præcesserunt Cometæ.

Auctor sollicitus in patriam.

Patientiam cuncta adversa excipe.

Vicina pericula cave.

Pacificus esto.

Sapientium liberalia convenit.

Auctor ergo Rautensteinium benevolentiam & gratum animum testatur.

Finio & hanc epistolam verbosam, & Communicationem nostram operi inferendam, repetendo vota candida & gratiarum actionem, de incomparabili incolendo literarum commercio, & quidem inter tot publica negotia diligentia & constanti benevolentia, mansurus quoad vixero.

Illustrissimæ D. Vestræ.

Omni studio, cultu, officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI

II. COM.

COMMUNICATIO NEOBURGO- CURTIANA.

Neoburgo Ratisbonam die 2. Ian. 1665.

Secundus hic anni dies est, quo nomine appellari eos qui succedent, totumque qui sequetur annum ex animo opto. Successus est cælestis arbitri, quem iratum esse accensa in cælo fax ostendit. Vidimus eam 25. Decemb. manè, & quid viderimus, adjuncta charta demonstrat. Ego miror eo loco sublimem arde-
re, de quo nunc Batavi cum Anglis disceptant. Diremptor litis illic habitat, unde hæc visa. Hi fasces prælati summo Dictatori, penes quem ejusmodi arbitria. Sed me plura parantem philosophari, Mercurius reprehendit. Credite saltem alia esse supra vos Comititia, quæ de Vestris rationem exigent &c.

Ad Illustrissimum D. Joan. Ern. de Rautenstein, Dn. de Dieteldorf &c, Ministrum Statûs & Consilii Secretioris Sereniss. Ducis Neoburgic. Ejusdemque Legatum ad Comititia Imperii.

Illustrissimæ D. Vestræ

Officiosissimus servus

ALBERTUS CURTIUS.

Observatio Cometæ Ingolstadii.

Die 31. Decembris circa 7. vespertinam cælo favente observavimus eundem Cometam crinitum ex turri Mathematica. Quadrante igitur post septimam altitudo Cometæ observata est 22°. 36.

Distantia Cometæ à stella lucida in pede dextro Orionis 9°. 25'.

Distantia Cometæ à lucida in humero sinistro Orionis 28°. 22'. Unde ex globo Astronomico collegimus longitudinem Cometæ fuisse 3°. II. Latitudinem Australem ejusdem 39°. declinationem ab Æquatore 12°.

Quadrante post 9. circiter observata est altitudo Merid. Cometæ 28°. 46.

Eodem tempore altitudo pedis Lucidi Orionis 32°. 26.

Quadrante post 12. noctis altitudo Cometæ 16°. 46. altitudo pedis Orionis 23°. 18'.

Distantia Cometæ à pede Lucido Orionis 10°. 47'.

Distantia Cometæ ab humero lucido Orionis 27°. 56.

Unde ex globo collegimus, hoc tempore fuisse longitudinem Cometæ 28°. 46. Tauri. Latit. Austr. 31°. 46. declinat. 12°. 6. Colligitur hinc à quadrante post septimam vespertinam usque ad quadrantem post duodecimam noctis Cometam proprio motu, saltem apparenti versus Occidentem progressum esse 7. circiter gradibus, quorum quilibet constat milliaribus Germanicis quinquaginta octo, supponendo videlicet, quod evidenter demonstrari potest, Cometam à centro terræ distare milliaribus Germanicis plusquam 3411.

D d 3

Locus

Novi anni
Votum.
Cometa fax
irati Dei
censetur.

Bellum inter
Anglos &
Hollandos.

Judicanda
stabunt olim,
qui nunc se-
dent iudices.

Observatio
Cometæ In-
golstadiensis.

Cometa dis-
tans à
terra.

Locus Cometae in schemate nuper delineato exprimi non potest; eò quòd jam nimis procul inde versùs Occasum infra Orionem contra Eridanum proprio motu processerit.

*Cometa unus
idemque in
Corvo & Le-
pore: hic sine
cauda appa-
ret in vicinia
Lunæ.
Tum & va-
lucior quam
initio fuerat.*

Cometam hunc eundem prorsus cum illo, qui prioribus diebus observatus fuit, esse existimo, cujus cauda quominus videri possit a Lunæ clarè affulgentis vicinia oriri credibile est, cum ab eodem Lunæ splendore, etiam stellæ quintæ & sextæ magnitudinis, oculis ferè nostris subtrahantur.

Ex postremis hisce observationibus certò constat, motum proprium Cometæ jam longè velociorem esse, quam primis diebus, quod in aliis etiam ante hac Cometis crebrò fuit observatum.

Neoburgo Ratisbonam die 21. Ianuarii 1665.

*Cometa in
Corvo & A-
riete geminus
Curtio vide-
tur.*

Cælum nunc obnunciat plura scribere, & se inspicere jubet, ac numerare novos hospites, & paulò post disparituros. Unum fuisse Cometam & eundem, qui primum in Corvo luxit, nunc in Ariete, id ego mihi non persuadeo. Et sunt qui memorant 27. Decembris utrumque lucentem vidisse. Romæ à P. Kircherò habeo observationem sat accuratam, quam proximè unà cum meis comparabo. Numerabo in beneficiis si, quæ ad Illustrissimam D. Vestram porro perscribentur, mihi communicet. Vicissim committam, quæ ad me destinata &c.

Neoburgo Ratisbonam die 30 Ianuarii 1665.

*Cometam
minari tri-
stia Curtius
asserit.*

Remitto cælestia, quorum Vos scilicet minas insuper habetis. Fulgeant, luceant, & crines aut barbam ostendent: Vestris in Comitibus adoptitii crines præpossunt. Nunc cum Capitulatio examinabitur, subventaneâ è cælo face opus non est, in tenebris hæc diverticula rectius inveniuntur. Adjungo auctarii loco P. Athanasii manum, sed remittendam saltem Monachium, quò proximâ septimanâ eundem erit.

*Curtii histo-
ria cælestis.
Cometa præ-
nuncii futu-
rorum.*

Bullialdo multam à me salutem. Laboramus jam in ejus fundo, cum aliquid exsudaverint præla, & illi & Hevelio mitam exemplum Historiæ cælestis. Ejus cursum nosse magis interest, quam quid ejusmodi desultorii hospites prænunciant, & Vestra Comitibus forsitan adhuc plura peccabunt, quam ille siderum Senatus de- liberet. Optimum est præesse qui istis atque illis imperat.

Iter Cometæ Anno 1664. à die 14. Decembris usque ad diem

*Observatio
Cometæ Re-
mana.*

*30. Romæ observati per Patrem Athanasium Kircherum
ad R. P. Albertum Curtium S. I.*

Sex potissimum conditiones in hoc noviter detecto Cometa considerari possunt.

Situs, Motus, Forma, Lumen, Locus, Cauda directio.

*Cometa in
Corvo situs,
motus, forma,
lumen, locus,
cauda.*

1. *Situs*, uti vides, ut principio fuit visus primum sub rostro Corvi.
2. *Motus* fuit ex Oriente in occidentem non æqualiter, sed sub Geometrica quadam proportionem velocitatis, ultimis diebus in Occidentem præcipitatus, Tropicumque aliquantisper tenuit, sed postea ultrò citròque tandem in octavo gradu citra tropicum constitit.

*Cauda Co-
metæ in Cor-
vo longior
quam illius
Anno 1618.*

3. *Longitudo* caudæ à prima observatione semper crevit, donec circa 23. ad 15. gradus extenderit, quæ longitudo multum superat caudam Cometæ Anni 1618. Lunâ vero crescente adeò diminuta fuit, ut præter caput nihil aliud compareret, non uti multi putant, quod caudam amiserit, quod intensius Lunæ Lumen tenuem & imbecillum Lucem, quâ cauda splendebat, veluti absorberet.

*Cauda Co-
metæ lumen
a vicino lu-
mine Lunæ
absorptum est.*

4. *Lumen* mediâ nocte fuit fuscum & ad instar flammæ piceæ tædæ relucens, juxta horizontem vero pallorem nonnullum induit. Unde Astrologi eam Martio.

Martio-Saturninam definientes futilibus suis Vaticiniis non sine multorum periculo urbem infatuaverant.

5. Ad Locum quod attinet cum ille jam, uti ex literis ad me datis patet, per totam Italiam visus sit eodem in Loco, cum supra Lunam alicubi esse assero, quod tum luculentius constabit, ubi Transmontanorum observationes ad nos appulerint: cum locus sine parallaxium notitia definiri non possit.
6. In principio caudam vertebat versus Zephyro-Boream partem Europæ. Sed posteris diebus caudam Boreæ obvertisse visus fuit: Ad effectus quod attinet quod dicam non habeo.

*Astrologorum
vaticinia fu-
tilia Kirche-
rus arguit.
Cometa in
Corvo visus
Lunâ supe-
rior.
Parallaxium
notitia neces-
saria.*

P. S. Hac nocte visus fuit in cingulo Orionis, unde colligo cum ad nos festino gradu properare. Deus avertat mali ominis visitationem!

Tridento à P. Simone Mair hæc de Cometa scribuntur.

*Observatio
Comete Tri-
dentina.*

Visus est primò 17. Decembris hora 4. matutina, & apparuit usque ad diluculum, quemadmodum etiam 18. 19. & 20ma. ita ut eodem ferè loco inter Corvum & Craterem videretur. 21. Decemb. non fuit visus propter nubes. 22. apparuit ortus (quando enim verè oriatur impediens montibus sciri hîc loci non potest) Circa 2. post mediam noctem, occidit circa 7^{am}. Die 23. apparuit ortus ante secundam, desuit videri media 7^a. Die 24. apparuit ante primam, occidit hora ortus media nocte, disparuit ante 6. 26. ortus ante mediam noctem, 6.25. occidit hora 4. caudamque, quæ primò videbatur versus Occidentem æstivum protendere, semper magis in Septentrionem porrigebat.

*Observatio
Lucernensis.*

Lucernæ visus est primo 15. Decembr. usque ad 20. locum illius posuit P. Mourath in medio Hydræ sub Cratere & Corvo, caudam versus Aquilonem. Dillingia 31. Decembris & 4. Januarii se vel alium vel eundem vidisse scribunt, qui 5. Januarii magis quam alias vertici illorum imminabat caudâ ad Orientem porrectâ.

Dillingensis]

Curavi hæc ex alienis literis describi quæ suspicionem de altero Cometa Reverentiæ Vestræ facillè eximent, ego certè judico eundem hunc esse cum illo qui 18. Decembris primo à nobis videri cœpit. Quod Reverentia Vestræ de nimia motûs celeritate opponit, apud me difficultatem nullam habet; deprehendi enim eum nocte festum Circumcisionis antecedente à quadrante post septimam vespertinam usque ad quadrantem post noctis duodecimam septem ad minimum gradus motu proprio progressum esse. Unde facillè conspiciere licet, eum à 25. Decembris usque ad 30. ejusdem à constellatione Hydræ ad Leporem usque progredi potuisse, cum minori etiam velocitate iter illud conficere potuisset. Porro ex Historia Cometarum apertè constat, plerisque motum proprium fuisse inæqualem. In medio igitur velociores fuere quam in principio aut fine Cometæ Anno 1472. 1531. 1556. A Regiomontano, Apiano & Hommelio observati. Certè qui spectatus est Anno 1472. ubi velocissimus fuit, proprio motu una die 40. gradus progressus esse scribitur. Hæc paucis modo, plura enim fortè aliàs de rudibus observationum mearum primitiis, ubi eas paulò meliores in ordinem digessero.

*Comete in
Corvo & Le-
pore unus
idemque esse
putatur.
Comete mo-
tus celeritas
est illi sole-
mnis.*

*Ut & inæ-
qualitas.
Comete in
medio velo-
ciores quàm
in principio
vel fine.*

Observatio Lugdunensis.

Die 14. Decembris Cometæ visus est Corvum inter & Craterem. Ejus altitudo Merid. fuit circiter 22. superans Tropicum Capricorni, qui elevatus 20°. 44.

*Observatio
Lugdunensis,*

Die 21. qui est dies Solstitii Cometæ ortus fuit 6. circiter horis ante Sollem, sed in eodem puncto Horizontis, quod Soli Orienti hoc tempore competit

*Solstitii die
Cometa sta-
tus.*

petit, ita ut motu diurno eundem atque Sol Parallelum describeret, habens altitudinem Meridianam paulò majorem quam 20° . Motu proprio Cometa à Septentrione in Austrum tendebat.

Die 22. magis accuratè observatus Cometes, & repertus notabiliter esse depressior. Consistebat in velis Argo navis, & quasi tribus gradibus infra Tropicum Capricorni descenderat.

Die 26. adeò promoverat versus Occasum, ut videretur obtinere primum gradum Virginis. In circulo Meridiano parum ante cor Hydræ hora secunda $45'$ elevabatur $14^\circ. 15'$. Boote habente altitudinem 26° . & Cometâ faciente lineam rectam cum Spica Virginis & cum rostro Corvi, itemque aliam rectam cum Cane Majore, & cum lucida in radice caudæ ejusdem Canis.

Neoburgi 30. Jan. 1665.

Cometam tri-
stia minari
Curtius asse-
rit.

Hevelius lau-
datur.

Cometas duos
quidam una
nocte se vidisse
se referunt.

Ridentne sidera, & tutò identidem vultu objurgant mortalium vanitatem! Cometa sanè proximus etiam vertici nostro parans insultare, illo se ex Theatro subduxit tanquam post proscenium, ex obliquo arbitraturus, quo successu futuræ sint illæ ruinæ, quæ Cleombrotum terruerunt non Lyfandrum. Alii tamen nunciant adhuc spectari & crastino die, demigrante Luna sciemus, quantum de illa face superfit. Hevelius Dantisci accuratis atque diligentibus observationibus eundem esse putat, qui prior exeunte anno matutinus incessit. Observationes habet multas & accuratas. Agrestes memorant 27. Decembris manè & vespere spectatum, cui credimus? Etiam literæ Viennenses memorant crepusculo & aurorâ spectatum, quibus assertis utinam omnes suffragarentur! Sed Hevelius instrumentis & multiplici arte instructus præ aliis est, ejusque liber sub prælo, quo inter alia spectanda, etiam istud producet.

Neoburgo Ratisbonam die 5. Febr. 1665.

Cometæ ori-
go.

Cometa iste ex letheis humoribus coaluit. Me sanè oblivisci nuper fecit, quæ maximè volebam, literas & gratias ad Illustrissimam D. Vestram. Eas nunc repeto, & quæ supersunt remitto jam jam accinctus itineri.

Neoburgo Ratisbonam, die 13. May 1665.

DE iis quæ super Cometis alii meditantur, gratias Illustrissimæ D. Vestre repono. Utinam à Doctissimo Hevelio aut Bullialdo aliquid adesset! Mihi præter sidera Palatina observare nihil contigit hoc mense. Et video Planetas subventaneos, qui circumstant, passim exerrare.

Reliqua inter R. Dn. P. Curtium & Illustrissimum Dn. Rautensteinium, Ministrum Statûs & Legatum Neoburgicum, commutata videantur supra in exemplis literarum Ratisbonâ Hamburgum die 16. Aprilis, & die 27. ejusdem.

Hamburgo Neoburgum die 11. April. S. N. 1665.

Viro Admodum Reverendo Clarissimo, Domino P. ALBERTO CURTIO
S. J. Theologo & Philosopho Celeberrimo, Collegii
Neoburgici Rectori,

STANISLAUS LUBIENIETZKI DE LUBIENIETZ.
S. P. D.

Non invitus has ad Te literas do, quia nec inexpectatas, nec ingratas Tibi eas fore spero. Nempe jam diu est, ex quo meum, & discendi quæ

quæ ignoro, (præsertim in Astronomicis, occasione illius insignis Cometæ nuper visi) & de Te benè merendi studium ex Illustrissimo Domino Rautensteinio probè cognovisti. Cui quantum non tantum uterque nostrum, & Clarissimus Bullialdus (à quo en tibi plurimam salutem, & quæ ad me de Cometa scribit, hodie mihi reddita) debeamus, vinculo amicitiae & commercii literarii per eum juncti, sed quantum debeant ipsæ literæ humaniores, tum & excellentissimæ virtutes, omnesque earum cultores, res ipsa testatur, ut meis verbis plane non sit opus. Gratulor mihi multum, potuisse me, licet longè dissitum & ignotum, id officii præstare; quod Tibi gratum fore & sperabam & credebam, ac fuisse gratum ex eodem Illustrissimo Amico ac Fautore communi intellexi. Nempe quòd varia, quæ de nupero Cometa hinc inde acceperam, Tecum hac viâ communicarim. En quæ heri à Clarissimo & Amplissimo Domino Hevelio die 3. Aprilis data accepi. Tanti Viri (cum quo dubito ut facilè quisquam assiduâ observatione siderum & phænomenon, eaque accuratâ, tum instrumentorum præstantiâ, comparari possit) judicio & sententiæ, quam nuper mihi aperuit, quamque ego mox Tecum & cum Clarissimo Bulliado communicaveram, unum scilicet nobis in Corvo & Lepore, ac demum in Ariete, conspectum fuisse Cometam, plus profectò fidei tribuendum est, quam aliorum rationibus à diverso situ, motu, apparitionis tempore & colore desumptis, vel etiam narrationibus de duobus Cometis distinctè unâ nocte visis. Paria cum Hevelio facit Bullialdus, quod & præsentibus literis adstruit, Vir in re literaria magni faciendus, tum & Clarissimi Viri, Fridericus Bûthnerus Professor Mat. Dantischi, Johannes Placentinus Francofurti ad Viadrum, Abrahamus de Grau Franequeræ in Frisiis, Erasmus Bartholinus Hafniae, alique, quos nominare longum foret, qui mentem suam mihi hac de re aperuerunt. Eandem mentem Reverendis & Clarissimis Sociis Tuis Kirchero & Ricciolo, & Dominico Cassino esse illud ex Cl. Bullialdo accepi.

*Auctor iustus
de causis
Curtium scri-
pro adivit.*

*Officiosus in
amicos esto.*

*Hevelius
laudatur.*

*Cometa u-
num in Corvo
& Lepore
visum esse
Hevelius asse-
rit, tum Bul-
lialdus, Bûth-
nerus, Pla-
centinus &
alii.*

*Cometa ge-
mini in Cor-
vo & Lepore
visi defensorum
rationes.*

- - At quis dubitet nomina tanta sequi?

Quid ad objectionem Fornelii Professoris Ubsaliensis, ex inæquali motu Cometæ alium Cometam in Corvo, alium in Lepore luxisse colligentis, Bullialdus noster responderit, ex literis ejus, quarum Tibi copiam Illustrissimus ille Amicus noster faciet, perspicias. Et ego in lectione historiæ Cometæ, vidi tot Cometæ eosdem mane & vesperi lucentes, & valdè diverso ac inæquali motu in proprio circulo progredientes. Libenter tamen Tuam hic videbo sententiam, sicut & aliorum Virorum eruditionis laude multâ conspicuorum, præcipuè verò Mathematicarum rerum scientiâ politissimorum. Tum & de Cometarum origine & motu, an scilicet is orbicularis, vel rectilineus, vel vagus sit. Nisi tamen hoc Tibi gravissimis negotiis occupato molestum sit. Sed dabis pro Tua humanitate, quæ germana eruditionis soboles est, veniam homini ingenuo & ad honesta vadenti, qui quotidie

*Cometa ge-
mini defensor-
ibus respon-
detur.*

*Cometa ii-
dem mane &
vesperi ac in-
æqualiter
progressi.*

*Cometae mo-
tus diversus
statuitur.
Humanitas
doctos decet.*

Disco docendus adhuc quæ censet - -

hic vel ille artis alicujus peritus. Cum & Coryphæus 7. illorum Græciæ Sapientum Solon id fecerit ad Senium properans. Et cur ego, cum sim unus ex junioribus non discam, ea, quæ tutò docere valet sapientia Senum? Cur non ergò & de Cometa nupero, sed & de hocce novissimo, quem in Pegaso mane circa horam tertiam lucere audio, consulam eos, quos Deus nobis Mathematicarum

*Discendum
quotidie,
etiam seni-
bus.*

*Juniores dis-
cant à Seni-
bus quæ recta
sunt.*

*Cometa in
Pegaso.*

- - - rerum dedit esse magistros?

Cum autem plures Amici me ad ea, quæ de Cometa hinc inde collegi edenda, utpote publico & jucunda & utilia, ut illi judicant & ego spero, futura, hortentur & excitent: quidam etiam Observationes ac narrationes suas judiciale mihi eâ fini porrigant, Te quoque rogatum volo, ut mihi bona cum venia Tua liceat edere ea, quæ de Cometæ ad Illustrissimum Dominum Rautensteinium

*Auctor cum
Curtio de opa-
ris aditione
deliberat.*

nium vel Ingolstadii, Romæ, Tridenti & Lugduni observata milisti vel perscripsisti, nec non ut plura talia vel à R. D. P. Mair, quæ promisit, & ut promisit ad Te, vel aliunde nactus mecum communices, quo & meum opus augmentum & splendorem accipiat, & nomina Vestra juxta cum Clarissimorum Virorum nominibus posterorum memoriæ commendentur. Vale & me mutui benevolentia amore prosequere.

Neoburgo Hamburgum die 7. Maji 1665.

Generosissime Domine.

Curtius de
Cometis di-
sputare recu-
sat ob diver-
sitatem sen-
tentiarum,
quam Anno
1618. viderit.
Cometæ tres
Anno 1618.
visi.
Cometam in
Corvo & Le-
pore unum
fuisse Curtius
dicere vere-
tur.

Domine Observandissime. Invitas me ad Eclogas cælestes de Cometis, quod hic annus accendit. Ego verò nolim bis ad eundem lapidem offendere. Quadraginta octo anni sunt, quod adolescens una cum P. Cifato Magistro meo grandem illum Cometam observavi, qui bellis eo tempore ortis, velut Pyrrhus cā saltatione prælusit. Varia tum concertatio nostris P. P. cum Kepplero, quæ sub id tempus nosse cæperam. Is literis non unis testabatur * tres eodem tempore Cometæ arsisse. Arserunt, sed epistolæ deinde ab Oceano & Oriente ad nos missæ fidem fecerunt, non vanam fuisse Keppleri assertionem. Jam denuò acriter disceptant, unusne sit Roscius in illo Theatro? Ego Observationes quas hucusque nactus sum, tanti non facio, ut ex iis pronunciare fidentius aliquid possim. Doctissimus Hevelius Dantisco forsitan aliquid daturus est, quo expectationi satisfiat. Romanas schedas & Ingolstadiensis Mathematici typum mitto. Atque unā quæ Româ Vir Doctissimus scripsit 11. Aprilis. De fide ac præcipuo pronunciare non patitur ea reverentia, quam gero erga istos naturæ Interpretes: & præter observata autographa identidem tractanti fastidium est aliorum conatus inspicere. Hoc agamus potius ut bona fide conferantur in publicum, quæ quisque inspexit. Cætera tempus aperiet, & ii quibus otium est, & amor rerum cælestium. Generosissimæ Dominationi Vestrae me unice commendo.

G. D. Vestrae

Servus in Christo

ALBERTUS CURTIUS

Observatio
Romana.

Româ Neoburgum die 11. Aprilis 1665.

Cometæ men-
se Aprili vi-
sus Romanis
est tertius.

Tertium Cometem illustriorem primò aspicimus ab 8. diebus, longam caudam in occasum porrigit, in ortum tamen brevi porrecturus; jam procellet ab equuleo ad caput Andromedæ, seu umbilicum Pegasi in arcu Eclipticæ parallelo, quantum scilicet observari potuit, illius motus diurnus esset ferè 5. gr. 36. ortum versùs, ejus latitudo eadem semper gr. 25. 26.

Cometarum
trium in Cor-
vo, Lepore &
Pegaso com-
paratio.

* Andromedæ
cinguli Borea-
lis stella Ro-
manis desce-
xisse videtur.

Phænomenon
non ad cingu-
lum Andromedæ
Borealis Cometa
fuisse putatur
Romanis.

Certè in Cometis natura ludere videtur. Nam primus in occasum movetur, tertius in Ortum: primus in Curriculo maximo, tertius in minore: primus in orbita maximè inclinata ad Eclipticam, scilicet ferè 50. gr. tertius in orbe parallelo, ac proinde nullo modo inclinato: primus motu maximè inclinati, tertius æquatissimo: primus versùs Austrum, tertius versùs Boream: primus ut Planetæ, secundus eodem cum stellis motu, eandem semper distantiam eundemque situm servabat: tertius partim ut stellæ, in circulo scilicet Eclipticæ parallelo, partim ut Planetæ, quorum velocitatem exceptâ duntaxat Lunâ, superabat. Alterum est, quod his diebus in cælo observamus, nimirum * Borealem cinguli Andromedæ, juxta quam secundus Cometæ apparuit, ab eo loco in quo secundum omnes tabulas sita erat, deflexisse arcu ferè 2. gr. & alteram novam videri cum dicta extrema Boreali & media cinguli triangulum ferè

*Figura observat. Cometicar. Ingolstadtii factar.
ad Communicat R.D.P.A. Curtii S.I. Perinens.*

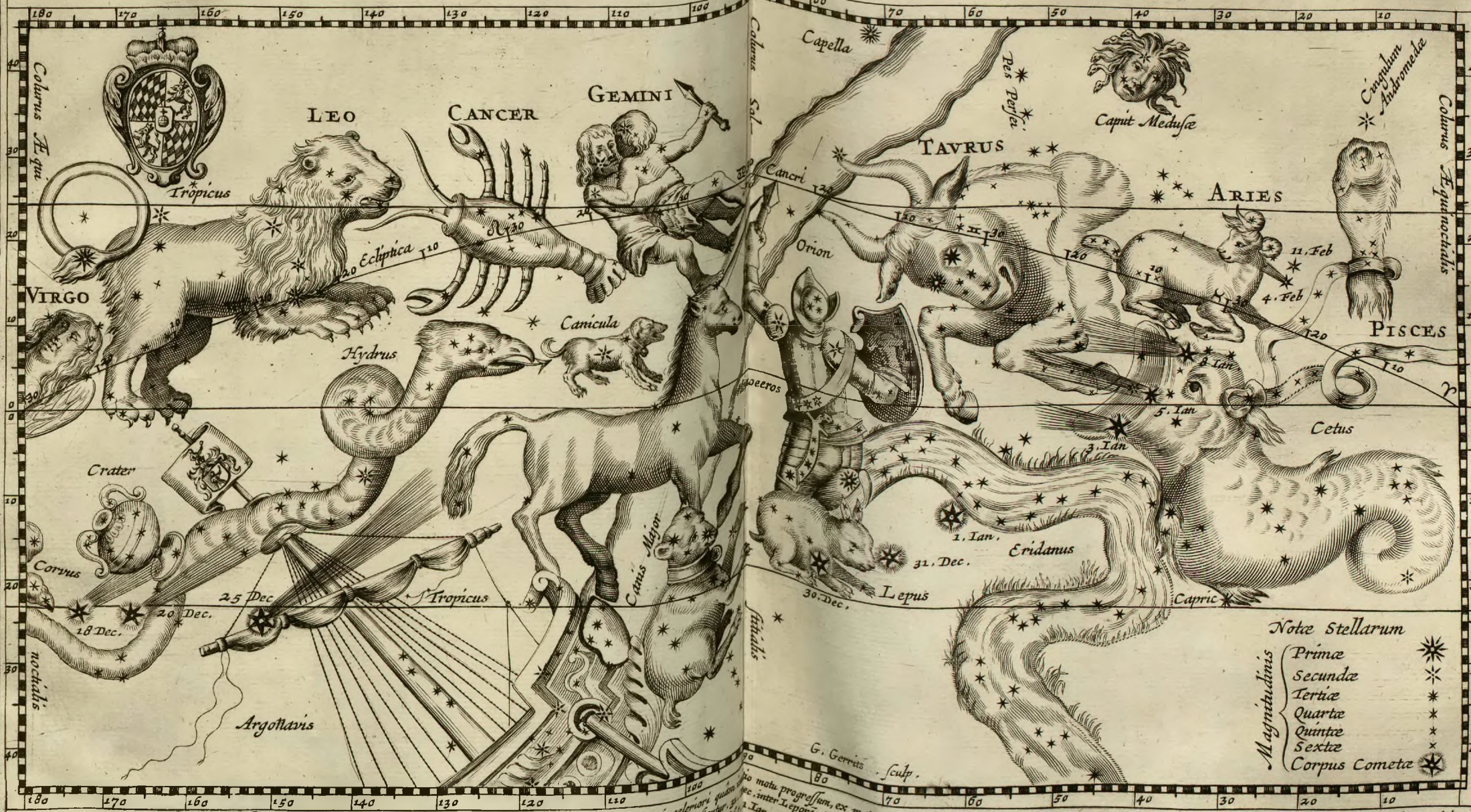
Figura observationum Comet. à R.D.P. Ægidio Franc. de Gottignies S.I. in Colleg. Rom. Math. Prof. mense Dec. 1664. factar. ad Comm. R.D.P. Alb. Curtij S.I. pert. N° 4

Figura observat Cometar. Ingolstadt. factar. ad

andem Communicat. Curtianam pertinens.

N° VI.

Historia Observationis

Ano 1664. Cometa exiit Nov. ut aliunde nuntiatur. ja exort. Ingolstadt 18. Dec. mat. primo nobis vis, est infra Tropicu Capric. sub nostro Cornu, barbâ directè à Sole vers, Occasum huj. emalem protensa, et late, qua terminabatur, diffusa 19. Dec. nubes. 20. Dec. infra Craterem et Corvus. 21. 22. 23. 24. nubes. 25. Dec. 4. mat. infra Ventre Hydri, qua ei Crater insitit, sub eadem Trop. comparuit, Caput hac die apparenti diametro fere par Venori, barbâ albicanti luce splendidam ad 30 gr. eubrave visum. 26. 27. 28. 29. nubes. 30. Dec. 9. vesp. in Lepore velut enut, apparuit, ob Lunæ viciniam eni cauda discerni no potuit. Porro eunde hunc cum priore Cometa 22, confirmant Observationes Tridentinae, quæ 28

Dec. eum prope Canē maj. celomori quatuor die, 9. vesp. ad Boreale Eridani ripa conspiciebatur, A. 2. 6. 12. 18. 24. 30. 36. 42. 48. 54. 60. 66. 72. 78. 84. 90. 96. 102. 108. 114. 120. 126. 132. 138. 144. 150. 156. 162. 168. 174. 180. 186. 192. 198. 204. 210. 216. 222. 228. 234. 240. 246. 252. 258. 264. 270. 276. 282. 288. 294. 300. 306. 312. 318. 324. 330. 336. 342. 348. 354. 360. 366. 372. 378. 384. 390. 396. 402. 408. 414. 420. 426. 432. 438. 444. 450. 456. 462. 468. 474. 480. 486. 492. 498. 504. 510. 516. 522. 528. 534. 540. 546. 552. 558. 564. 570. 576. 582. 588. 594. 600. 606. 612. 618. 624. 630. 636. 642. 648. 654. 660. 666. 672. 678. 684. 690. 696. 702. 708. 714. 720. 726. 732. 738. 744. 750. 756. 762. 768. 774. 780. 786. 792. 798. 804. 810. 816. 822. 828. 834. 840. 846. 852. 858. 864. 870. 876. 882. 888. 894. 900. 906. 912. 918. 924. 930. 936. 942. 948. 954. 960. 966. 972. 978. 984. 990. 996. 1000.

strari nequit. 6. 7. 8. 9. 10. Jan. per caput Ceti tardè progress, 11. prope anteriores Arietis pedes comparuit, cauda brevior vers, oculi Tauri exprorecta. 12. Jan. in genu Arietis. 13. et deinceps usq. ad 4. Feb. lentius in dies inter pect. Arietis et Linum Piscum progress, Corpore multum imminuto ac Syrmate breviori affulsit 4. Febr. postremo caudatu licuit instrumentis observare. Vis, tamen porro nobis est instar stellæ nebulosæ 5. 7. 10. et 11. Feb. inter cornua Arietis et Linu Piscum. Deinceps vero etiâ ab acutissime videntibz, deprehendi amplz non potuit. Hinc constat, Cometâ maximâ Zona Torridæ partē perlustrasse; adeoq. majori Africæ, et magnæ Asiæ ac Americæ parti, nunqua tñ Europæ veracitè incesfisse.

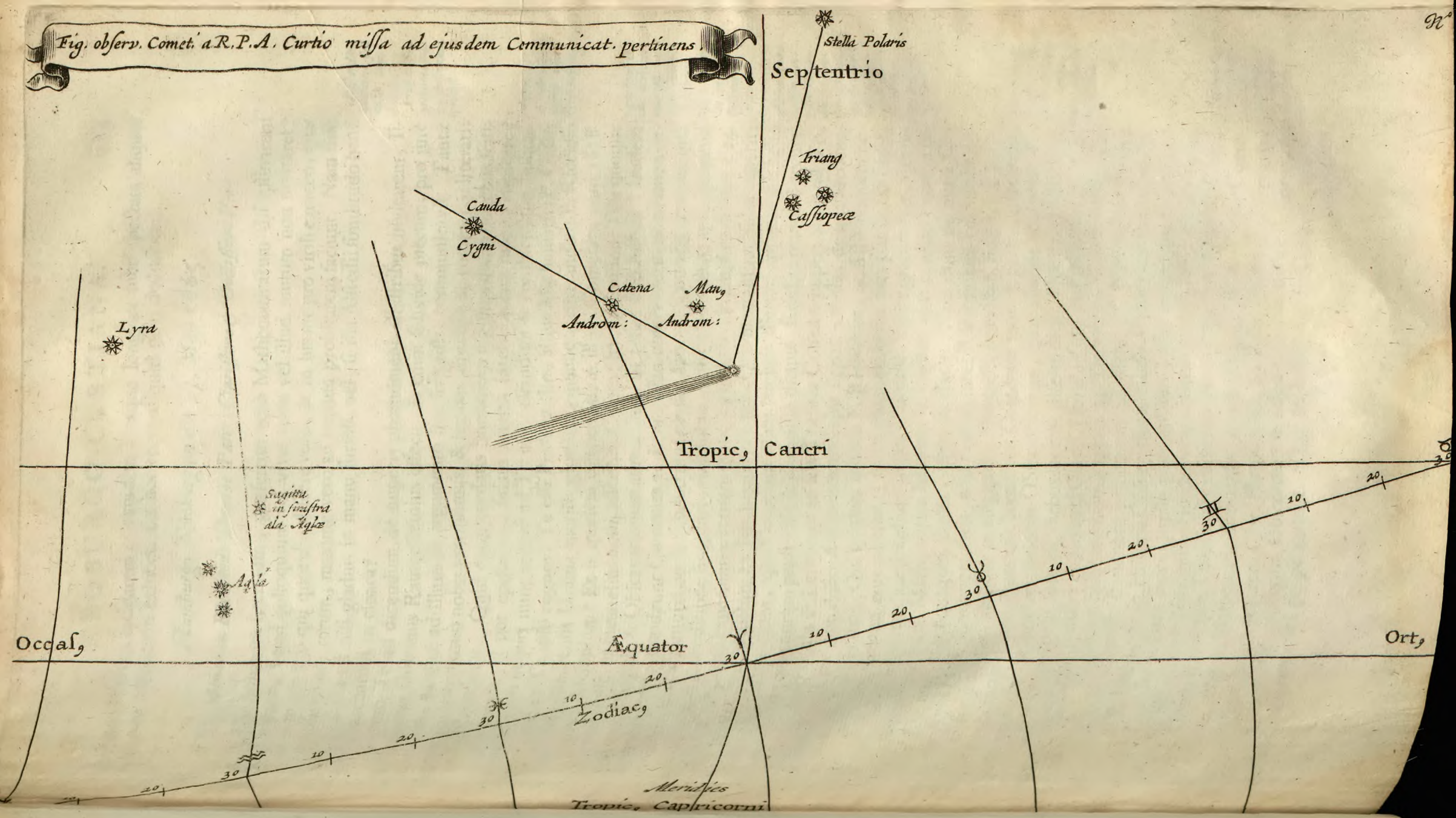

Figura observat Comet, à R.D.P. Ægidio Franc. de Gottinies S.I. in Collegio Rom. Math. Prof. mens. Ian. et Febr. factar ad Communicat R.D.P. Alb. Curtij S.I. pertin.

Prof. Dr. med. Jan. et Joh. Jac. van der Meer, D. P. A. B. C.

Fig. observ. Comet. a R. P. A. Curtio missa ad ejusdem Communicat. pertinens

Handwritten text in a vertical column, possibly a title or description, written in a cursive script.

Handwritten text in a vertical column, possibly a title or description, written in a cursive script.

ferè æquilaterum facientem : equidem utraque longiore tubo spectata aliquot stellarum congeriem exhibet. Ex hoc fortè aliquid novi deducemus.

Hamburgo Neoburgum die 27. Maji 1665.

S. P. Admodum Reverende Domine Pater, Clarissime & Doctissime Vir!

Quis bonarum literarum, præsertim verò Mathematicarum disciplinarum amans, Te ad colloquium vel vivæ vocis vel illud mutum non invitaret? Tantò magis ego qui quotidie discere volo, & in his me pro virili exerceo, quæ ad cognitionem rerum, maximè verò ad morum probitatem faciunt. Nam sine hac quid illa est nisi gladius in manu furiosi, vel, si illa Alstedii similitudo benè olet, Saccharum in cloaca?

Ut verò Te ad dicendum de nuperis phœnomenis illustribus invitarem, Illustrissimus Dominus Rautensteinus effecit. Is enim subinde mecum, pro jure amicitiae, ea quæ ad illum de argumento hoc scripsisti, communicavit. Tantæ notæ paratio mutuo nobis innotuimus, & legibus amicitiae ac commercii literarii nos adstrinximus. Quid enim cordatis hominibus dignius, quàm de rebus scitu dignis coram vel per epistolam, fidam mentis internunciam mutuo conferre?

Quidni verò majori nunc ardore ad Te compellendum & consulendum inflammem, qui ex Te ipso cognovi Te esse Præstantissimi illius Mathematici P. Cysati (quo Ingolstadiensis Urania meritò gloriatur, quemque ego, indice P. Ricciolo cognovi) discipulum? Et is quidem celeberrimum illum Cometam anni 1618.

quartum fuisse, ut me melius nosti, asserit, ac Cysato (hæc verò ratione Tibi quoque ejus tunc discipulo & Observationum administro, ac veluti fido Achat) laudem hanc diligentiae, quod tunc Cometam ac diem 22. Jan. observaverit, non tamen extinctum, sed cæli injuriâ oculis subductum tribuit. Ipse verò, putatis accuratè quæ est diligentia & eruditione singulari, rationibus, non cum Keplero quinquaginta quinque, sed cum experientiae veritate quinquaginta novem amplius diebus è 24.

scil. Novembris ad dictum 22. Jan. luxisse affirmat. Quò magis mirari subit reperiri nonnullos Astronomos, qui Cometam illum triginta dierum apparitione bello Germanico 30. annorum præluxisse & prælusisse dicunt. Eruditè profectò accuratèque pertractat ista P. Leinberger in illa Theoria Cometæ nuperi ab se ad Te, & abs Te ad me, ut dono Auctoris manu ejus signato, missa, de qua ideò maxime ago Tibi gratias. Qui quidem meritò P. Ricciolum, ac Astronomum nostrum ævi celeberrimum commendat: (quod elogium amici mei plurimum observandi, cujus literarum apographum nuper Tibi misi, legere gratum fuit, quamvis præclarorum in re Mathematica laborum & laudum ejus conscio) verum tamen hic non usquequaque, fateor, mihi satisfacit. Nam dum de mora Cometæ Anni 1618. sermonem facit, non tantum tacet P. Ricciolum 59. minimum dies & fortè aliquid amplius ei assignare, Almagesti novi lib. 8. Sect. 1. c. 3. p. 17.

sed & ab hoc nostro illum celeberrimum Cometam mora superari, utpote 60. amplius diebus secundum rationes Observationum, quas aliunde acceperat, secundum verò proprias suas 56. diebus lucente disertè dicit. Hoc tamen ultimum confirmatur non tantum conjecturâ Clariss. Hevelii (qui in Prodomo suo Comético p. 2. Cometam aliquantò citius quam 14. Decembris illuxisse colligit, & in Schemate adjuncto stationem priorem ei ad diem 23. Novembris ponit, quod & P. Leinberger in Historia Observationis tabulæ Uranographicæ adjuncta attingit, orbitæ scilicet eidem presso pede insistens) aliorumque qui se phœnomenon illud exeunte Novembre Horizontem nostrum invisisse affirmarunt vidisse, sed & Observatione tum Oxoniensis cujusdam Anonymi, tum Samuelis Caroli Kechelii, celebris Mathematici Leidensis, quam die ^{2. Dec.} 22. Nov. fecit. Porro Cometam nostrum, illum priorem Clar. Hevelius die 29. Febr. ultimum observavit, ita ut duratio ejus tantorum Observatorum fide 81. diebus circumscribatur, & ad integrum trimestre propè accedat. Quæ P. Leinberger de Cometis, qui ex

*Discendum
quotidie, sed
vitæ non
Scholæ.*

*Eruditio sine
probitate ma-
gis obest quam
prodest.*

*Cordati Viri
de rebus scitis
dignis con-
ferre debent.*

*Cometa 1618.
ille celeberrimus
est numero quartus
Cometa*

*1618. omni-
um longissimus
Cysatus ob-
servavit.*

*Cometa 1618.
quinquaginta
novem am-
plius diebus
duravit pu-
tante Ricciolo,
& temerè
bellum Ger-
manicum tri-
ginta anno-
rum præsa-
gisse statui-
tur.*

*Cometa 1618
& nuperi in
Corvo & Le-
pore compa-
ratio respectu
durationis.*

*Observatio
Oxonienfis &
Leydenfis o-
mnium pri-
mæ, quantum
adhuc sci-
mus.*

Cometa ex matutinis vespertini, & contra, ex barbatis criniti, ac tandem caudati facti, in diversis mundi plagis & in diverso motu observati: tum & simul plures.

*Cometa in Corvo & Lepore situs.

Observationis Ingolstadtensis & Hevelianae comparatio.

Cometae Hevelii falsi Planetæ.

Cometa ad Leporem in capite nucleum rotundum ostendit, paulo post dissolutum.

Cometa an in Corvo barbatus, in Lepore crinitus & caudatus, id est ex barbato caudatus factus dici queat?

†Cauda in Cometa ad Leporem conditio.

‡Cometa in Lepore quâ die primum apparuit?

Cauda in Cometa ad puppim Argo navis conditio.

Cometae Leporis constellationem in euntis Hevelianâ observatione.

matutinis vespertini, ex barbatis criniti, ac tandem caudati evaserint, docet, experientiâ comprobantur: quâ in re plurimum singulari P. Riccioli diligentia debemus. Qui etiam ex vespertinis quosdam matutinos, ut Anno 1531. & 1607. factos fuisse, & ut in diversis mundi plagis, ita & in diverso motu observatos, cum primis illum 1472. fuisse & accuratè docet, sicut nosti. Ut & plures uno eodemque tempore apparuisse. Meritò itaque P. Leinberger sententiæ illi insitit de priore Cometa, *licet ad Corvum plaga inter Meridiem & Orientem mane, ad Leporem verò plaga inter Septentrionem & Occidentem mediâ vespertini modò barbatus, modo crinitus & caudatus, & quidem cauda à vicino Lunæ lumine absorpta, ac denuò veluti sumpta, tum & diversicolor apparuerit. Nam ibi quidem *albicans luce fulgens*, juxta assertionem ejus, secundum Clarissimum Hevelium verò *caput conspicuum subflavi coloris, luminisque debilioris, & aliquanto obtusioris, nusquam adeo vividi & splendidi, quale reliquæ stellæ & Planetæ ac Cometæ*, quos *Pseudo-Planetæ* vocat, plerumque habent, *meditullium verò quodammodo lucidius ostentans, post hæc & capite crescente & lumen clarius nanciscente fuit visus*: Hic verò, secundum assertionem Ejusdem, *villis in orbem evibratis in Astro Leporis pallenti admodum luce resplenduit*; at secundum observationes Hevelianas *de suo lumine nihil ferè remittens, sed satis lucidus, amploque corpore, 24. scilicet minutorum cum capillitio, comam seu barbam recta ferè sursum projiciens, capite hirsuto, in cujus centro lucidissimus & densissimus fuerit nucleus rotundus, colore ferè igneo ad diem 29. Decembris die quoque 31. ejusdem, licet corpore, quoad diametrum, aliquantum imminuto, nihilominus tamen colore albicans ac satis splendido.* Sed tu mihi pro amicitia, quo fruimur, jure, verbo indicabis, cur P. Leinberger priorem Cometam barbatus, posteriorem crinitus & caudatus, sive eundem qui ex barbato caudatus evaserit, appellet. Atque nos quoque illum caudatus intuiti sumus, & quidem † longum syrma projicientem in Occasum, nudis tamen oculis vidimus. At Præstantissimus Hevelius à primo ejus conspectu die 14. Decembris caudam 14. gr. longam, die verò 21. ejusdem multò longiorem, scilicet ultra 22. gr. die verò sequenti 20. circiter observavit. Quâ occasione meritò Tibi referam, ‡ illi etiam die 27. Decembris (quo tempore alius observatum eum esse mihi non constat, cunctis posterioris apparitionis, vel, ut nonnulli volunt, secundi Cometæ initium à die 30. Decembris arcessentibus. Sed hoc Herculeis Viri illius, sine exemplo, Magni laboribus, & optimis ejus instrumentis tribuendum est) observatum esse Cometam. Ita enim ait: *Caput erat crispo ac denso cinctum capillitio. Beneficio verò Telescopii, nuclei corporis adhuc densiores, materiaque tenuior, quasi in medio peculiarem solidumque nucleum constituere videbatur. At cauda magna ac inopinata diversitas obtigerat; siquidem non amplius Favonium vel Corum versus exporrigebetur, prout hucusque animadversum est, sed omninò ad Septentrionem, sursum scilicet protendebatur. Adhæc perquam ampla ac divaricata, longitudine 7. ferè graduum instar cauda pavonis extitit, veluti Iconismus sub Num. 5. Fig. A. clarè ostendit.* Cæterum ad diem 29. Decembris Hipparchus ille noster observavit sidus crinitum de suo lumine nihil ferè remisisse, sed satis lucidum, amploque corpore, 24. scilicet minut. cum capillitio deprehensum fuisse, comam quoque seu barbam potius accuratè consideratam recta ferè sursum projecisse, unius propemodum gradûs: caput præterea hirsutum, instar Hirci sese obtulisse, in cujus meditullio seu centro lucidissimus & densissimus nucleus, colore ferè igneo, adminiculo Tubi obvius fuerit, qui aliâ diversâ densitatis materiâ nucleisque minoribus intermixtis circumdaretur: Spectaculum sanè valdè jucundum extiterit aspectu: prout in delineatione sub Num. 6. videre est. Sed non longius caudam illam extendemus, ac potius hîc præcidemus, si unum addo, mihi quidem tabulam illam Uranographicam Ingolstadtensem, quæ Cometam d. 25. Decembr. (qua, ut nec 24, nec 26, nec 27. Hipparchus ille Gedanensis, vestigium Cometæ, nubibus faciem ejus velantibus, assequi potuit) infra ventrem hydræ, quâ ei Crater insitit, cum barba albicans luce splendidi

splendida & ad 30. gradus evibrata exhibeat, quadamtenus satisfaccere, malle me tamen iudicium Tuum hîc audire. Tum quid statuas de quæstione celebri satis, an Cometa proprio motu arcum circuli maximi designarit, nec ne? Clarissimus Hevelius propemodum designasse dicit: ita nempe, ut fateatur Cometam hunc reliquos in carpendo ferè maximi circuli itinere secutum fuisse. Absolutè id decernit, sicut nosti, Regiomontanus & cum eo Ricciolus Almag. l. 8. Sect. 1. c. 3. aliquè, quos etiam ponè Tychonem Clarissimus Hevelius allegat. De Cometa certè nostro Clarissimus Bullialdus literis d. 2. Jan. ad me datis, cum Circulum Tropicum Capricorni in asterismo Corvi secuisse, infra deinde lapsum magnum sphaeræ circulum non descripsisse dixit. Circuli maximi sex ferè gradus quinque horarum spatio Cometam ultima die anni præteriti absolvisse (qua Clarissimus Hevelius Cometam 2. gradus tantum & paulò amplius peregrinasse ait) P. Leinberger observasse se dicit, & exinde eum 24. horarum intervallo 14. gradus, atquè ita à 25. Decembr. ad 30. intra d. 5. & plus quàm dimidium, sive intra horas 137. gradus circiter 75. percurrere potuisse evincit. Laudanda hîc est illius industria, quæ & alias in investigando hujus Cometæ situ & itinere apparuit: nec non veræ sententiæ assertio. Hanc sententiam & ego mense Martio defendi literis ad Nobiliss. Virum Nicolaum Heintzium, Danielis Filium, Belgarum Fœderatorum in Aula Suecica Residentem, datis, occasione objectionis, de qua me monuerat, Clarissimi Viri Jonæ Forcellii Prof. Math. Upsaliensis. Is enim hoc argumento sententiam suam de gemino Cometa vel maximè stabilire conatus est: fieri scilicet vix potuisse, ut unus idemquè Cometa à die 17. Decembr. ad 12. ejusdem intra 5. dies 10. gradus tantum emensus, à die 12. ad 31. Decembris intra novem dies ultra centum gradus, motu adeò inæquali absolverit. Attuli enim tunc in argumentum exemplum eadem illa Cometarum, Anno quidem 1471. gradus 30. illum verò Anno 1472. cum hocce nostro, si quisquam alius, situ, caudâ, motûs inæqualitate & mutatione ac disparitione (quod & Magnum Hevelium p. 31 & 32. notasse video) convenientem 40. grad. una die motu suo apparenti conficientium. Porro quod ad motum Cometæ proprium illum apparentem attinet, Clarissimus Hevelius die 28. 29. & 30. Decembr. 36°. 11'. exactè eum circumscribit, ita ut de 75. gradibus intra illos quinque dies peragendis, aliquis Patri Leinberger litem movere sit ausurus, tum de cauda d. 25. Decembr. grad. 30. longa, quæ Hevelio 21. Decembr. grad. 22. erat longissima, sicut & in eo, Cometam eundem, quo præstituto aliquot dierum intervallo in Lepore compareret, uno die 14. gr. percurrere posse, cum Clarissimus Hevelius d. 30. Decembr. qua tamen velocissimus, quia terræ proximus fuit, 13. ferè gradus ipsi assignet. Video præterea P. Leinbergerum non in aëre cum Peripateticis, qui à superficie terræ 13. miliaribus Germanicis terminetur, sed cum Chaldæis, Pythagoræis, Seneca & Tychone aliisque Astronomis (quibus & noster ille Hipparchus accedit) longè altius Cometam ponere, supra Lunarem, que facere. At verò etiam Cometas elementares in aëre circumvagantes admittit. Nec immeritò, cum & multi Viri docti Mæstlinus, Hagetius, Scultetus, Nolthius, Vinclerus aliique idem dicant, & P. Ricciolus quosdam Cometas infra Lunam esse exemplo Cometæ 1450. Lunæ orbem subeuntis & Eclipsin efficientis docent. Quâ in re & ejusdem illius Hipparchi, qui quandoque Cometas per nostrum aërem vaporum plenum trajicere fatetur, auctoritates, magnum adfert rei momentum. Egregiæ autem sunt illæ P. Leinbergeri rationes, Cometam supra Lunam & in aethere locantes. Nempe quod Cometa, motu primi mobilis raptus, 8. amplius horis supra horizontem nostrum Physicum, cum alias nec duabus horis apparere potuisset, fuerit conspectus? Tum à centro Terræ minimum tribus terræ semidiamentris cum 478. mill. sive miliaribus Germanicis 3058. (quorum 860. unam Semidiamentrum terræ constituant) diffusus. Tum quòd exhalationes terrestres, ex quibus Cometas Scho-

Cometa an proprio motu arcum circuli maximi designarit?

Cometae motus velocitatis ratio.

Cometam in Corvo & Lepore unum eundemque fuisse veritatis convenit & defenditur.

Cometae motus inæqualis competitis.

Cometa 1472. noster prior similis.

Cometa in Lepore velocissimus, quia terræ proximus.

Cometa non in aëre, sed in aethere generantur.

Cometae elementares in aëre circumvagantes admittuntur.

Cometa infra Lunam visus eclipsin fecit.

Cometa nuper octo horis supra horizontem nostrum visus: mil. Germ. 3058. à centro terræ diffusus.

Luna à terra
52. semidia-
metri sive
44672. Mill.
Germ. astat.
Motus Come-
tarum & ex-
halationum
terrestrium
diversus.
Cauda Come-
tarum semper
Soli obversa.

Observatio-
nes diversae
Ingolstadien-
sem praeceffe-
runt.

Curtius cau-
tus litem de
gemino Come-
ta pluribusve
dirimere non
vult.

* Cometicum
argumentum
perdifficile,
explicatu im-
possibile, in
quo se multi
frustra tor-
quent.

Temerè nil
statuendum,
nil agendum.
Deliberan-
dum diu, quod
statuendum
semel.

Dubitatio ini-
tium scientiae.

Multa ju-
vant.

Curtium Au-
tor urget ut
de numero Co-
metarum
tandem ali-
quid statuat.

la Peripatetica conflēt, ad orbem Lunæ 52. Semidiametris si mill. Germ. 45672 si semid. sit 8591 vel 45720. si sit 860 milliar. à terra distitæ pertingere, atque per mobilitatem suam constantem, Cometæ ritu, retinere figuram & lucis æquabilitatem, uti & comæ per radios rectos extensionem, nec circulari, ut ille, motu, qui eis rectilineus solum competat, ferri & comam caudamve perpetuò Soli, & in latum quidem diductam, non in pyramidalem figuram concentratam, eamque diaphanam obvertere: tum denique motu perfecto & æquali cum universo ad Occasum deferri nequaquam potuerint. Porro video Vestros Ingolstadienses, quod non injuria de illorum industria, quæ Societati Vestræ inimitabilis inest, conjectandum fuerat, habuisse inter alias Observationes Romanas, Lugdunenses ex Gallia, Leodienses, Colonienſes, Viennenses, Pragenses, Olomucenses, Lucernenses, Tridentinas & Constantienſes, quas ipsas, vel certè ejusdem generis à Te, Kircherō, Hevelio aliisque amicis nactus sum. Itaque tanto magis grato animo munus illud præstans, doctè scilicet factum Hipparchi, & fictum Myronis Boi manu Cometæ Theoriam & Tabulam Uranographicam excipio. Prudenter verò notatur ibidem quidam observationum illarum defectus. Nam & Clarissimus Bullialdus in nonnullis earum eundem animadvertit. Tu Vir Doctissime litem de uno pluribusve Cometis dirimere non vis? Cautè sariè. Nam ut Socius ille tuus Doctissimus P. Leinberger allegat, Ricciolus Almag. l. 8. sect. 1. cap. 13. acute docet: **Cometa est splendidum ænigma a Deo propositum, nunquam ab humanis ingeniis solvendum.* Sed & Thomas Fienus Lovaniensis Academiæ Archiater, in doctissima dissertatione de Cometa anni 1618. præclare scribit: *Miraculum naturæ idoneum ingeniis nostris torquendis, quod admirari debemus, cognoscere nunquam poterimus.* Tanto magis cum & tunc Anno 1618. diversas fuisse de Cometa illo opiniones videris, & nunc de nupero eadem videas, Tuæ isti accuratæ considerationi, quæ omnibus circumſpectis solemnis est, tantisper indulgendum est. Nam & prudenter & salubriter tam dicitur quam usu probatur illud vetus: *Animus vereri qui scit, scit tutò aggredi,* nec non, *Incertus animus remedium est sapientiæ,* cujus initium dubitationem antiquitas vocat. Ideò multa non tantum privatim sed & publicè majori cum gloria & utilitate fierent, si cum anxia quadam cura & circumſpecto judicio fierent. Verum tamen prudenter Tuus ille Socius Ingolstadiensis, idem arbitrans ratione, fidâ & idoneâ teste, conatus & studia Astrophilorum, (ut & aliis Philosophiæ partibus excolendis & illustrandis dies noctesque incumbendum) laude debitâ, quia nec fructu carere, & posteritati laude ac imitatione dignum exemplum præbere jurè meritoque docet. Velim itaque ut & Tu mentem Tuam, quam jam claudere & obserare videris recludas, ac in medium afferas, ita & publico consulas. Hic enim vel maxime multa juvant. Patere verò, Vir plurimum Reverende! ut quodam in Te jure meo utar. Habui ab Illustrissimo Domino Rautensteinio literarum Tuarum exempla, quibus primum quidem Cometam in Corvò, postea in Lepore observatum dividis, postea verò utrumque combinas, & plus Hevelianis Observationibus, quam vel prioribus rationibus, vel etiam eorum, qui se duos unâ nocte Cometastunc vidisse referebant, narrationibus fidere indicas. Velim itaque sententiam Tuam mihi hîc aperias, & re benè ac maturo judicio excussâ, ad ultimum aliquid statuas. Atque hæc hæctenus. Additurus eram plura, sed tempore excludor, cum hodie ut ad plures Amicos, ita & ad celeberrimos Socios Tuos Kircherum & Ricciolum literæ mihi dandæ sint. Excessit præterea epistola modum. Itaque hæc vice molestus Tibi esse non pergā, sed alio tempore reliqua promam, præcipuè de operationibus Cometarum, tam Tuæ epistolæ quam Ingolstadiensis Theorix occasione. Cum qua hæc vice Hevelianum Prodromum (cujus exemplum ad Illustrissimum Dominum Rautensteinium deferendum notæ fidei & industriæ Viro Martino Schumachero tradidi) quodam modo conferre volui, ut hæc epistola

epistola ipsum Præcursores præcurreret. Vale & favere perge mihi, qui sum

T. Observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

*Prodromus
Prodromi Co-
metici Heve-
liani Curtii
missus.*

Hamburgo Neoburgum die 2. Julii. 1665.

S. P. Admodum Reverende Domine Pater, Clarissime & Doctissime Vir!

Postquam ad literas Tuas, suetâ brevitate multam eruditionem recondentes, prolixius quidem, sed tamen dimidiatum (quod temporis ratio plus à me tunc præstari nollet, prout & adhuc per integrum propè sesquimensis spatium noluerit) responsum dederam, fide promissi de ejusdem dimidio Tibi datâ, me tantum diu in ære Tuo fuisse agnosco. Sed crede mihi, ita adhuc gravibus exercitus fui laboribus, ut officii erga Te mei reliquam partem commodè præstare nequaquam mihi licuerit. Tandem tamen ad eam absolvendam, invititis quoque & obstrepentibus aliis negotiis accessi & animum appuli, ne de me, tanquam desertore officii, queri possis.

*Promissi fides
exsolvenda.*

*Officiosus in
amicos esto.*

Illarum Observationum, quas Theoria Cometæ Ingolstadiana prolixâ serie recenset, aliarumque jam me participem Schottana humanitas fecit, cui me multa singulariter debere, agnosco gratus. Tu tamen & illi, & illis longè doctissimis Sociis Tuis Kirchero & Ricciolo viam æquitatis monstrasti, & exemplo humanitatis prævivisti. Hoc autem cui nisi Illustrissimo Domino Rautensteinio, ut insigni literarum Patrono, ita & utriusque nostrum Amico communi debeo? Per hujus enim favorem nomen primum, dein eruditio Tua mihi innotuit; tandem & accessus ad Te patuit. Sed jam accedo ad alia, quæ mihi occasione illius Theoriæ Cometicæ Leinbërerianæ dicenda apud Te, qui mihi illam primus misisti, æquum censui. Doleo nonnullos eorum qui Evangelicam profitentur religionem, non tantum præfagia ex Cometarum apparitionibus elicere, sed & Poëticas fabulas velut in præsidium causæ suæ advocare, quod certè dissentientibus offendiculi materiam præbent, & meritam reprehensionem incurrunt: quam nec in illa Theoria effugiunt. Credo me illud scriptum vidisse, sed ob stili acerbitem, quam detestor, legere non potuisse. Ferunt enim hanc bono jure impotentiae mercedem omnes illi scommatum amantes scriptores, ut paucos, & ferè nullos nisi sibi similes, inveniant lectores. Fateor autem me nec illis, quæ ex Cometis vel etiam ipsis astris depromuntur vaticiniis ac prædictionibus, delectari. Et licet respectu procellarum, terræ motuum, Physicæ, et si non semper necessaria, tum etiam motuum bellicorum, tempestatumque quæ Rebuspublicis per Martios tumultus & mortes Principum eveniunt, signa Ethicè dici posse tantisper largiar; eos tamen causæ rationem in talibus habere & in mentem hominis, quæ liberrimam se esse à Deo factam exultando gloriatur, agere, ut credam, induci non possum. Simul autem salvâ R. P. Leinbërer vaniâ, ut multa ante Cometarum apparitionem tristitia, ita & multa post eandem lata, illa malis, hæc bonis evenisse firmiter pono, & innumeris exemplis assero. Atque hoc etiam nos ipsa æquitatis divinæ docet ratio. Hæc iusta præmia veri & recti sequacibus, supplicia verò in diversum euntibus, ut admetitur, ita & prædicere signis & oraculis suis solet. Historiæ Sacræ & Civis. Cum autem & auctoritas multum hîc valeat, non solus Vincentius Guinilius Cometam 1618. non magis infelicitatem quàm felicitatem pollicitum esse affirmat, vel Erius Puteanus ingenii magis ostentandi, quam veritatis propugnandæ causa idem asserit. Nec paucorum hæc sunt, sed nec inania effata, quasi contra torrentem intentium conatus, quanquam in veri disquisitione

*Schottus
Auctori mul-
tas observa-
tiones misit.
Curtius hu-
manitate in-
ter primos est.
Rautenstein-
ius lauda-
tur.*

*Evangelico-
rum quorun-
dam vanitas
Astrologica
ab Ingolsta-
diensibus re-
prehenditur.*

*Auctor præ-
dictionibus
Astrologicis
non delecta-
tur.*

*Cometa qua-
tenus signa
malorum dici
queant, causæ
eorum nequa-
quam sunt.*

*Cometam bo-
na & mala
bonorum ma-
lorumque
causæ sequan-
tur.*

*Veritatis &
pietatis cul-
tores conse-
quuntur præ-
mia.*

*Improbos
manent pœ-
næ.*

*Cometa 1618
mala & bo-
na præcessit.*

Veritas dis-
quirenda sine
paucitatis vel
multitudinis
respectu, re-
que ipsa me-
tuenda.

Cometa offi-
cii mortales
admonet.

Cometa non
caussa sed si-
gnum malo-
rum.

Cometae alii
fausti, alii in-
fausti.

Damnosum
uni utile al-
teri.

Ethica com-
monitio occa-
sione Cometæ.

Aristotele
iudice Come-
ta bona mala
que portendit

Cometae bo-
na quoque
præsignifi-
cant.

Stella nova
in Natali
Christi Come-
ta fuisse pu-
tatur.

Cometa au-
spicantibus
vitam & re-
gnum felici-
ter præluxer-
unt.

Rautenstei-
nii amor li-
terarum.

Curtius Co-
metæ 1618.
efficacia mali-
quam respectu
belli Germani-
ci tribuere
videtur.

Cometam
1618. præ-
cesserunt va-
ria bella, pax
Ferdin. Bohe-
mi cum Vene-
tis, ipsumque
bellum Bohe-
micum.

tione nec paucitas, nec multitudo, sed res potius ipsa attendenda est. Docet enim R. P. Ricciolus, cuius ego diligentiam multum hinc indies proficio, Caroli Pisonis Sententiam, ut incerta esse mala, quæ Cometa minetur, eumque causam illorum non esse, ita injustè malè audiri eundem, tanquam bellorum faciem aut Regicidam, & Statuum ac Statutorum everforem, sed potius per eum omnes officii admoneri metu instantium calamitatum. Exponit dehinc Fro- mondi & Fieni sententiam, Cometam non esse causam Physicam calamitatum, sed signum potius ad placitum Dei utentis Cometâ, licet effectu naturali, ad terrendos & emendandos mortales.

Tum Cotturii, non semper Cometarum apparitionem sequi mala, sæpeque citra vel ante hanc ea evenire. Ac demum P. Cabæi, quosdam Cometas fuisse infaustos, quosdam autem faustos, tum per se & omnibus, tum per acci- dens, cum quod uni fuerit noxium, alteri utile extiterit. Certè pro hac sen- tentia facit & illa Kepleri Commonitio Ethica, ibidem à P. Ricciolo posita, ex Cometæ, velut cælestis præconis, apparitione, ut pro se quisque reconcilietur Deo, & ad migrationem ex hac vita ad meliorem sit paratus; tum verò & i- psius P. Riccioli sententia, quæ dum mala ut plurimum vel re ipsa eventura, si non placetur Numen, vel intentata, ut sic timore Numinis ad saniora consilia convertantur homines, & vel hinc saltem specimen aliquod illorum prodigio- rum præconciplant, de quibus Salvator in Euangelio moneat, docet, non ob- scurè & mala illa non necessariò, & sequi Cometam bona quoque innuit. E- quidem & Clemens VII. Pontifex Max. Caudatam stellam pro symbolo, du- bioprocul beatitatis, usurpavit. Ideò Paradinus, qui in Symbolis suis Heroi- cis id celebrat, Aristotelem quoque allegat, quòd is tradiderit perpetuò mor- talibus aut prosperrimum fortune successum, aut summum aliquod detrimentum novum quemvis portendere Cometam. Certè & Chæremon Stoicus notaverat interdum per Cometas etiam in melius mutationem prænotari. Et Vulcanius aruspex, ut nos Servius docet, ad Virgil. Eccl. 9. dicebat Cometâ significari exitum veteris & in- gressum novi seculi. Idem Servius ad illa Virgiliana, *diri toties arsere Cometa*, an- notat: *diri Cometa, quia sunt & boni*. Et de illo apud eundem 10. Æneid. de- cantato: *Hic blandus esse dicitur*. Quod si illa Nova Stella in Natali Domini, Cometa fuit, ut Origeni & aliis placet, certè hic solus omnibus Cometis mali ominis detraxit infamiam, ut Seneca alicubi loquitur de illo qui sub Nerone apparuit. Neque hoc mirum foret, cum & Alexandro Magno & Mithridati, verè Magni cognomen itidem merito, utpote Romanorum terrori, Asiæ libe- ratori, non tantum vitam sed & imperium ineuntibus Cometæ præfulserint. Sed hæc pro jure amicitiae & commercii literarii, præsertim cum talia Amor ille literarum Illustrissimus Rautensteinius amet, apud Tè dicta sufficiant. At verò & Tu Cometam illum 1618. bellis eo tempore ortis, velut Pyrrhica saltatione præluisse ais. Equidem sicut jam olim Christiani à Cretenfibus vel La- cedæmoniis vel Thracibus certè trucibus Pyrrhicas tristes didicerunt, ita ante illum quoque Cometam illas exercuerunt. Testis est illa ipsa terra, in qua nunc degis, in qua * ab Anno 1614, armatæ illæ saltationes visæ, & mox Anno sequenti ab Hispano & Sabaudò, tum in Germania ad Brunsvicum & Mulhæ- mum exercitæ, ut in Gallia & alibi motus domesticos Pyrrhichæ bellicæ suppa- res præteream. Et ne longius abeam proximè Cometam illum pax inter Fer- dinandum Bohemum & Venetos composita, motus autem Bohemici mense Maio & bellum mense Julio oritur, Silesii se bello illi mense Octobri immiscet.

Mox armis ab Hispano & Sabaudò positis, Mansfeldii adventu eadem in Bo- hemia ineunte mense Novembri fortius resumuntur, Cometa verò primum die 24. ibidem, ut nosti, ab illis Pyrrhichistis ad Budovicum animadversus est. Sed horum recens est adhuc apud omnes memoria, ut & sequentium, quæ in orbe non tantum belli, sed & pacis artibus gesta sunt. Nam ut Neoptolemi & non tantum Philopolemi, sed & Polemarchi, sic & Irenophili & Irenarchæ nostro quoque

quoque, licet verè ferreo seculo, non defuerunt. Nempe rerum omnium orbis veluti quidam est. Beatus tamen est qui salutaria monita (quæ Deus non tantum per linguas viventes & veridicas, sed & per istas, ut sic dicam, flammiferas mortalium mentibus & auribus, imò & oculis ingerit) ad cor admittit, ut exinde suæ libertatis à Deo datæ ad virtutem, non ad vitium, capiat experimentum & incentivum. Illud porro placet, quia non tantum meæ sententiæ, sed & veritati favet, quod P. Leinberger asserit, ex eo quod huic potius quam illi regno verticalis Cometa incedat, rationem ominis peti non posse, cum sic omnes habitatores eidem parallelo vel Clima quod Cometa perlustraverit, subjecti pari calamitate affligendi essent, quod tamen nuspiam, quod sciat, ab Historicis fuerit animadversum. Ac demum de illo anni 1618. Cometa notanda subjungit: *Funeſta profecto Cometa lux, quæ, si Astrologis credimus, Anno 1618. luctuosas Germania nostra iniquioris fortuna calamitates invexit, cæteris regionibus eidem climati subjectis, non ita fatalis illuxit. Certe plurima Europa Provincia à belli tumultibus eximia (exemptas intelligi non dubito, nisi & spoliis alienis ditatas intelligat Auctor) fuisse, cum tamen omnium verticibus minitabundus Cometes incubuerit.* His meritò adjungo doctissimum Viri Cl. Joannis à Leuneshlos Mathematici Heydelbergen-feriora agere, præcipuè verò Solem calefactione, cum stellæ fixæ ob immensam distantiam efficere id non valeant, Planetæ autem & Cometæ solùm mutuatam illam à Sole lucem remittant, qui proinde à nobis non sentiantur, nisi ab ea ali-quis motus localis in nervis nostris excitetur. Cujus tamen vim in tanto inter- vallo debilem esse Vir ille doctissimus monstrat, ita ut solius Solis calori palmam hic deferat. Et huic quidem actionem perpetuò generalem & indifferentem, nullatenus specialem, & ex se ad unum potius, quàm alium effectum producen- dum determinatam, & per se illuminandi ac calefaciendi, per accidens fumum & vapores efficiendi, emolliendi, liquandi, indurandi, exsiccandi, rarefaciendi, consumendi, condensandi &c. virtutem tribuit, ut apparenti sui accessu & re- cessu 4. anni tempestates creet, caloremque pro diverso locorum terrestrium situ ad ipsum dispenset, & omnes mutationes nostri sublunaris mundi eum dun- taxat, ut causam generalem respiciant, aërem verò ut specialem, quatenus is à terra variè quotidie alteretur. Demonstrat etiam stellas fixas non esse causas, sed res efficiant, nec ea omnibus terris communia, sed pro situ loci diversa, (ut Ca- nis qui ob Solis præsentiam nobis est signum caloris, eodem tempore nostris Antipodibus signum sit frigoris ob ejus absentiam) tum & incertissima, levissi- masque conjecturas præbentia. Illa verò Astrologorum fundamenta & vaticinia ex certo astrorum inter se positu & in suas domos relato petita, & ad judicia de hominis capite ferenda se extendentia, prorsus esse rejicienda ait. Tum & sine Cometæ regno dominari ventos, tempestates, pestem & mortem in Prin- cipes æquè ut alios homines legibus suis subjectos: Martem quoquè insuper in eosdem grassari, nec ibi tantum ubi is luceat, sed & alibi. His tandem subjicit: *Damnosus si uni loco damnosus fuerit (Cometes) alteri lucrosus fuit, ut omnes ii ingenuè mecum fatebuntur, qui eundem Cometam in ejusdem climatis eadem zona in eodemque parallelo vel meridiano degentes Anno 1618. supervixerunt. Scilicet rotat omne fatum, omnia nascuntur & denascuntur, ortus unius est interitus alterius, in ista densantur Principum & subditorum funera, neque naturalibus causis ullus nostri delectus est. Cur ergo Cometæ diros potius pronunciamus quam benignos? Terrifici sunt, ast dementiâ no- strâ, quæ Pánicos sibi objicit illicò terrores, ac prorsus malis non contenta extranea un- dique adsciscit. Objici solet, Cometæ à Deo ad aliquid nobis significandum usurpari. Et sanè id fieri posse non inficior. Sed interim reipsâ id fieri, undenam constat? Hæc ille in literis ad me die 12. Aprilis hujus anni scriptis. Quibus commodè, ut puto, addam illa Præstantissimi Bojaræ Vestræ Historici Joan. Aventini: licet quoque literis proditum sit, salutare & faustum terris esse (scilicet sidus Cometam)*

Deus salutem humanam curat: Cometæ officii admonet mortales.

Libertatis usus in vir- tute sectanda cernitur.

Cometa huic vel illi regno verticalis o- men non est futuri even- tus mali: imo quando- que est & bo- ni, ut ille anni 1618.

Cælestia cor- pora sola illu- minatione in hac inferiora agunt.

Sol agit in inferiora ca- lefactione.

Stellæ fixæ à nobis remo- tiſſimæ non agunt in in- feriora.

Planetæ & Cometæ notè agunt in in- feriora.

Stellæ fixæ mera signa, non causæ tempeſtatum sunt: & si- gna quidem pro diverso loci situ di- versa.

Damnosus si uni utile al- teri.

Cometa 1618 mala his, bo- na illis por- tendit.

Cometa non minus leti- quam terrifi- ci dicendi.

Cometæ à Deo ad signi- ficandum ali- quid adhiberi certo dici non- quit.

*Cometas à
Deo ad signi-
ficandum ali-
quid adhibe-
ri, certo dici
nequit: dici
tamen Et hicè
potest.*

Cometa decormatus.

Cometa non,
est caussa in-
finitibilis ma-
lorum, nec eo-
rum signum
naturale,
tanto minus
ad certum
aliquem lo-
cum determi-
natum: dici
tamen potest
signum à Deo
assumptum ad
prænuncian-
du hominibus
mala, sed in-
certa:

*Etiam lata
pronunciat,
Idque ex di-
vina justitia
probat.*

*Virtutem a-
pertè docere
& profiteri
Vir bonus de-
bet.*

* *Professus
Christi disci-
pulus esto.*

Prudentes
Viri ex præ-
terito rerum
ratione & se-
rie perpensa,
in futurum,
saltem ali-
quando, præ-
dicunt.

Curtio pro-
posita ab Au-
ctore dubia.

Rautenstei-
niana Com-
municatiome-
ritò reliquis
omnibus præ-
ponitur, eique
Curtiana ad-
jungitur.

portendere cades, bella, commutationes rerum, exitium Principum, excidia regnis. Hoc
que veluti monstro, mortales ut respiciant, à supremo Numine Patre indulgentissimo ad-
moneri, vulgò magis credunt quam sciunt. l. 4. Hæc ut prudenter & piè dicta vene-
ror, ita in ea persto sententia, quam antehac indicavi, posse scilicet Cometam
signum & prænuncium instantium bonorum malorumque à Deo exhibitum se-
cundum moralem disciplinam dici, cui me singulari studio favere, & ut com-
mendandæ, ita & propagandæ incumbere, profiteor. Illud quoque in theoria
Cometæ Ingolstadiensis lectu jucundum mihi accidit, quod memoratur P. Con-
radum Confalonierum in libello, quem nuper Italico idiomate Mediolani editum
Cometam decomatum indigetat, Judiciariæ Astrologiæ vana auguria, præser-
tim quæ ex Cometis peti solent, doctissimè refellit: tum & P. Leinberer ejus-
velut sui olim in Philosophia Magistri eminens vestigia secutum esse, & solidè
asseruisse, Cometam non esse causam infallibilem sinistrorum effectuum: nec
quidquam mali dependentis immediatè vel mediatè à libertate creata, determi-
natè præfagire in ratione signi naturalis: tum etsi certos eventus portenderet,
nullum tamen sufficiens fundamentum præbere posse præsciendi, cui potissimum
Provinciæ calamitates ominetur: denique verisimillimum esse Cometas cælestes
à divina providentia assumi tanquam signa, quibus magna orbi & mortalibus
mala, sed incerta portendere velit. Hoc unum addi his optarem: etiam læta lu-
cidis hujusmodi cæli linguis, ut ipsius Patris Leinbereri utar verbis, prænunciari
à Deo, cujus justitiam non solis minis & pœnis à malo absterre, sed & pro-
missis ac præmiis ad bonum invitare mortales, in aperto est. Cui nos Philoso-
phicis studiis omnibusque conatibus & actionibus nostris famulari, & homines
hominibus virtutis præcepta instillare, par est. Quod si & illæ hariolationes
(dummodò non sint illæ furibundæ prædictiones, quas quæstus causâ quidam
faciunt à Cicerone quoque damnatæ) præstant, indulgendum eis tantisper erit,
ut piis fraudibus grassentur, & laudatum illud genus fallendi quo per impostu-
ram beneficium datur, exerceant. Ego ex instituto defensâ libertate virtutem
apertè docere & * *professus Christi discipulus esse malo*, quod olim Doctissimus Ve-
ster Maldonatus occasione Nicodemi dixit. Non tamen excludo prædictiones
Politicas & Ethicas, quæ non tantum ad virtutem ducunt, sed in experientia
firma & rebus ipsis, scilicet earum causis, mediis & eventibus fuetis fundan-
tur, à prudentia verò modestè fiunt & placidè, & ex Republica. Quas &
Cic. l. de div. commendat. Ita enim ille: *Ut ii qui Solis & Luna reliquorumque*
siderum ortus, obitus, motusque cognorunt, quo quidque tempore eorum futurum sit,
multò ante prædicunt: sic qui cursum rerum creatorumque consequentiam diuturnitate
pertractata notaverunt, aut semper, aut, si id difficile est, plerumque: quod si ne id
quidem conceditur, nonnunquam certè, quid futurum sit, intelligunt. Quod superest,
respondum candidum & Amicum à Te ad has, ut & ad priores expectabo;
nec non ad illa, quæ ad Illustrissimum illum Amicum ex Hevelianis Tecum
communicavi die 16. Junii scripta. De cujus Proдро, quem me curante rectè
Te accepisse, gaudeo, judicium Tuum expectabo, ut &, an unicus in hac
Scena fuerit mense Decembri, Januario & Febuario conspectus Roscius, tum
quid de postremo, qui mense Aprili fulsit: sed & an ad Borealem Andromæ-
dæ conspectus sit Cometes, quod Romani mense Aprili, Gravius Franequæ
mense Febuario & Martio observasse se dicunt, Hevelius autem negat, sentias.
Velim huic quoque loquaci epistolæ aurem patulam præbeas, & me digneris
responso quamprimum. Jam enim mihi firma stat sententia, ut Communica-
tionem Rautensteinianam (nempe novi quantum tantæ dignationis & tam an-
tiquæ virtutis & fidei Amico publicè privatimque debeam) omnibus reliquis
præmittam, eique Tuam, ut individuum Sociam, adjungam. Atqui jam ini-
tium sit, propitio Deo Opt. Maximo operis mei, & figuræ Observationum
Cometicarum, quæ ad tricenarium numerum adhuc accedunt, jam indu-
in manibus Amicorum editionem in Hollandia curantium, quorum indu-

stræ quamprimum Tua submittenda mihi erunt, à quò Amicorum vota & monita operis illius editionem quamprimum perfici postulant. His Te plurimum valere & feliciter agere cupio, qui sum

T. Observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ.

Neoburgo Hamburgum die 21. Augusti 1665.

Generosissime Domine

Domine Observandissime.

Frustra increpas brevitatem meam, frustra irasceris tarditati. Meminisse Te decet, Vir Generosissime, cum Curtio & cum Mathematico commercium esse. Illum nec oblivisci posse nominis sui, hunc nihil facturum præproperè aut festinanter, sed quâ decet reverentiâ Scholæ & posteritatis. Scilicet ad me scriptum erat ab amicis Italis, expectandum hunc mensem, & adfore denuò Cometam matutinum, atque cum phosphoro perambulaturum auroræ confinia, tam protervè tam fidenter asseverantes spernere non debui. Itaque eò diffrendæ literæ videbantur, ut novam mostellariam ferrent. Vana spes & Cometa nullus fuit. Eventus tamen tam varii tam versicolores, ut argumenta disceptandi suggererint iis, quibus ex conjectando questus est. Scilicet de Archiducis Serenissimi morte, prodidit omne cæli secretum Cometa. Nam Oeniponti spectatus est imminens silvæ, ad quam Princeps pridie ventum concesserat, quasi non aliunde spectatus commutasset locum. *Et isti tamen tales se per Aulam ansati circumferunt. Estque hodie Viennæ, qui adhuc pluramnantur, etsi tam citò non evolvenda. Cæterum plura nec immeritò indignantem, increpat objurgatque tabellarius, nec plura finit, *quam ut libellum hunc adjungam authoris, qui hæc scribenti adstat, simulque monet 1000. exemplum itineris Cometicæ Ingolstadii impressi prompta fore, ubi Generosissima Dominatione Vestra imperaverit. Ei me unicè commendo persistoque

G. D. Vestræ.

Deditissimus Servus

ALBERTUS CURTIUS.

P. S.

Parabam longas & meditas ad Generosum de Lubienietz, nec deerant argumenta scripturienti, cum improvise adfuerunt isti, atque isti, atque alii. Denique abrumpendum fuit, nisi iterum exire vellem ære, & fallere promissa. Nec cætera repræsentare aut mittere jam quidem vacat.

Hamburgo Neoburgum die 23. Septembris 1665.

S. P. *Admodum Reverende Domine Pater, Doctissime & Clarissime Vir!*

Curtium Te esse probat responsum curtum, & alioqui familiaris dictio, nam & nunc ad meas binas & benè longas

Curtius curtus.

- - - respondes (ut tuus est mos)

Pauca - - -

Meam plerumque indomitum discendi studium extendit, quamvis eam aliorum laborum turba & valetudinis ratio coercere nitatur. Illud ipsum obstitit, quominus adhuc pervenirem ad illam Senecæ laudatum Lucilii breviloquentiam,

Auctor prolixitatem literarum suarum excusatus.

Publica utilitas omnibus curanda.
Officiosus erga Amicos esto.

Auctor à Curio responsum sufficiens expectat.

Cometas nos passim tulit fama.
Juppiter quandoque pro Cometa habetur.

Venus aliquando pro Cometa ducitur.

* Cometa sub finem Augusti & initium Sept. in Suecia visus esse scribitur.

† Cometae eventus varii.

Voluntas divina justa.
Prognosticon Italicum per Germaniam sparsum rerum eventibus refutatum.

Cometae non sunt malorum causae, nec signa naturalia, sed tamen connectuntur cum eventibus bonis & malis, quatenus omnia ab universali causa, Deo, proveniunt.

Astra non sunt causae malorum, quae à libertate humana pendunt.

Voluntas domina affectuum libertatem sua gaudet, nec ab astris pendet: at pauci ei obediunt.

quæ cuncta ejus reddebat pressa & rei aptata, ita ut Seneca illi diceret: *Quæris quantum vis, & plus significas quam loqueris.* ep. 59. Fruamur uterque libertate genii. Tu quidem Spartæ extrâ contrōversiam. Ego utinam Athenis! Uterque, imò omnes, quotquot sumus, publicis usibus ministremus. Mea quidem non alia unquam fuit mens. Ideò Te & compellavi prior, & posthæc ad promptum responsum per Illustrissimum nostrum Rautensteinium toties sollicitavi, qui egregiè, ut alias semper, ita hîc quoque partibus suis voce & scripto functus est. Et promptius quidem id feci ob hoc ipsum, quod me cum Mathematico, eoque excellenti, rem habere scirem. Sed Tu hoc ipsum intandiu dilati responsi præsidium advocas: nempe de ortu novi Cometæ martini ab Amicis Italis monitus. Monere ergo & nos de hoc novo hospite, saltem famâ & expectatione ejus debueras. Atqui neque nunc ita literis & votis meis, ut nomini, respondes. Postquam verò huic satisfecisti, satisfacies, ut spero, & illis. Novos Cometæ ostenderat nobis nuper Cracovia, Haunia, imò & Lipsia aliæque urbes. Credo animis hominum ex diuturna contemplatione obversari imagines Cometæ, præsertim si Jovem vel Venerem in nube distendi videant. Sed & nuperrimè Amsterodamo nuncius de Cometa ad aures nostras venit. Tum verò potissimum Holmiâ cum proximo veredario. * Videri nempe illic post integram à media nocte horam Cometam sine syrmate, comatum credo, versus Borrhapeliotem, celeri cursu in Notapeliotem directo. Sic quidem illi. Nos hîc loci nil tale hætenus explorare potuimus, etiam sereno cælo. Liceat suspicari errorem, ut dixi, Veneris, circa illud tempus orientis, & non tantum nocte pleno lumine, sed etiam interdum insigniter coruscantis. Varios & versicolores Cometæ eventus notas. Meritò sanè. Nam qui nuper Serenissimi Archiducis occasum, idem credo non paucorum Principum hîc & illîc ortum prodidit. Comitantur eum tristia, sed sæpenumerò & læta. Quandoque illa sola antecedunt, hæc sola sequuntur, ut fert usus vel abusus humanæ libertatis & justitiæ conveniens divina voluntas. Est in oculis & manibus hominum prognosticon quoddam horrendum ex Italia allatum, & Vienna per Germaniam sparsum, tum & à nonnullis approbatum. Præteritorum eventus fidem illi satis detraxit. Nec majorem profectò in posterum merebitur. Ingeniosè & solidè talia refutat libellus, quem mihi nomine Auctoris nuper misisti. Validè illam necessariam malorum significationem, quæ vulgò Cometæ tribuitur, & vanam divinandi artem Astrologis plerisque familiaris prosternit. Utrique Vestrum de tam egregio dono gratias ago debitas. Cometæ signa malorum naturalia esse, cumque illis necessariò, ut causas cum effectis, conjungi, verissimè negatur. Connecti tamen eos eventibus, non malis tantum sed & bonis, non necessariò, sed quatenus ab eadem causâ proveniunt, à qua omnia, quò scilicet illorum comminatione, horum promissione mortales officii commoneantur, dici posse cum veritate arbitror. Imò videtur probitatis interesse, ut hoc doceatur & credatur. Cometæ licet naturaliter signa & causas multorum malorum esse ex hypothesi concedatur, non esse tamen omnium quæ vulgò timentur, certa ratio docet. Sine Cometis multos Principes falx mortis demetit, multos gladius, plures gula perimit: civiles motus, bella domestica aliæque Rerump. mutationes orbem concutiunt sæpè. Argumento id est, talium originem non esse ad cincinnatas illas stellas aliæque astra, sed ad liberam voluntatem, quâ sæpè in pravum abutitur mortale genus referendam. Et potest quidem facultas appetitûs sensitivi flectere quodammodo voluntatem: at cogere non potest. Voluntas enim rectrix est appetitûs, domina affectuum, in quam nec astris imperium conditor omnium tribuit Deus. Sed in quibus hæc regina, duce ratione gaudens, vires suas exerat, pauci profectò sunt. Ita naturæ vires, rationis imperium & divini auxilii gratiam plerique temnunt. Idcirco & appetitum & voluntatem & omnia sua fati & astrarum necessitati subjiciunt, quo scilicet præsidia parent improbitati. Atqui & bruto

brutorum appetitus non regitur ab astris, & tamen magnas habet vires ob causas internas & externas. Tanto magis locum id habet in homine, quem Deus ratione præditum & libertatis capacem esse voluit. Ejus tamen indoles non æquè felix vel proba est. Sicut & in omnibus rebus magna cernitur vicissitudo & varietas. Nempe & agri eidem climati subjecti multum differunt,

Hic segetes, illic veniunt felicius uvæ.

Virgil.

Homo multum longeque præstat brutis.
Varietas in omnibus rebus apparet.

Ita & inter nos non omnia possumus omnes, ut ille canit. At verò indolem humanam penitus non novimus, nec si nossemus, effecta futura, imo nec experientia, quæ pro rerum occurfu variant, scire possemus. Cum verò hæc sint infinita, patet nullam hic certam divinatricem scientiam dari posse. Liberæ quoque voluntatis majorem quam astrorum vel naturalium causarum esse vim, docet experientia & vetus illud dictum, *Sapiens dominabitur astris*. Multa enim astris & naturæ contraria agit, & tam illorum vi influenti, quæcunque tandem illa sit in hæc inferiora agens, quam naturali propensione fortiter resistit, hujus etiam vitia corrigit institutione & industriâ. Benè observat Doctissimus Auctor voluntatem Angelorum bonorum & malorum, imprimis verò divinam providentiam in actionibus humanis concurrere causarum naturalium efficaciam repugnantibus, ut ita nulla divinatrix scientia certa, nulla necessitas inevitabilis hic dari possit. Hanc homini à cælo non imponi, documento est cursus ejus immutabilis, & actionum humanarum mutabilitas, ex inconstantia mentis & varietate objectorum crebrò proveniens. Occupantur multi in scrutandis hominum ingeniis & diversis eorum temperamentis assignandis. At videmus hæc non posse certò assignari illis, qui sub hac vel illa constellatione, ut voce Julii Firmici, à sententia tamen ejus alienus, utar, nati sunt. Tanto vero minus eis temperamenta in futurum certò assignari possunt, quæ victus ratio & multiplex artis industria sæpè mutat, & quorum progressus & eventus nulli divino patet. Videmus quidem & experimur crebrò cupiditates voluntatem obnitente ratione in suas pertrahere partes, ut illa hujus ducis transfuga evadat. Sæpè tamen illas comprimimus, coercemus, infringimus, domamus. At in futurum motus voluntatis quibus certi legibus adstringi potest? Optimè Auctor fatum, sive illud Chaldaicum sive Astrologicum, sive Stoicum sit, impugnat. Nil Deo & homini convenientius Libertate dari potest. *Regnet necessitas in ortu & casu Solis, motu siderum, decursu temporum anni ordinario, aliisque quæ Deo disponente necessariò fiunt. Sed alia longè est humanarum actionum ratio, quæ à libertate voluntatis, cui Deus hominem reliquit, pendent. Huic constans siderum ordo nullas præscribit Leges.

Frustra hinc quorundam Astrologorum fatigat se curiositas. Quorum alioqui placita quædam probabilia illam libertatem non tollunt. Cui tamen fundamento illa superstruantur, merito dubitat, imo illud omne removet Auctor, ut nec electæ à Deo cuidam siderum conjunctioni, quam Cardinalis Pallavicinus infert, locum relinquat. Cum enim nunquam cælo eadem planè redeat facies, quod Mathematici demonstrant, quis certo determinare sub hoc vel illo cæli situ eventura poterit? Nam si vel cum cælo & sideribus actiones humanæ certis & statis legibus recurrant, quis Astrologorum futura iisdem legibus circumscribet, & ita quidem ut ordo ille fixus maneat? Nam si hoc facit, quid distat à Deo, dummodo vivat, ut alicubi Plinius ait. Verissimè itaque Auctor docet, Deum nec stellarum conjunctione illa speciali, nec ulla alia ratione homini futurum notitiam & divinandi scientiam sibi propriam, sibi que soli relictam, tradidisse, nec juris istius Majestatis suæ participem eundem fecisse. Qui hanc appetunt, videntur mihi iterum esum de arbore vetita scientiæ boni & mali appetere. Benè etiam notat Astrologicas prædictiones ambiguas instar oraculorum Delphicorum, esse, & vel aliunde, quam ex astris, deductas, vel temerè prolatas, vel à Diabolo suggestas. Hoc enim de multis verum est.

Futurorum præscientia negata homini.
Libertas humana virtute præstat astris & naturæ.

Industria corrigit sæpè naturam.

Dominatio incerta.
Necessitas nulla.

Cælum nullam necessitatem homini infert.

Constellatio sub qua quis natus, nullam necessitudinem imponit.

Voluntas sæpè succumbit cupiditati, ne quicquam obliuente ratione.

Voluntas in futurum nulla necessitate adstringitur.

**Necessitate res naturales constringuntur: sed non actiones humane.*

Siderum electa aliqua à Deo conjunctione libertatem hominis necessitate non constringit.

Futurorum præscientia negata homini, cum eam Deus sibi soli reliquerit.

Adami lapsum iterant, qui futurorum præscientiam appetunt.

Neque verò mirandum est eas aliquando cum veritate convenire. Hoc enim in tam vasta mundi machina & tanta rerum vicissitudine contingat necesse est. Nempe nisi hic moriatur Princeps, oriatur bellum, moritur ille, oritur istud alibi. Prudenter etiam Astrologorum artes credulitate consulentium multum juvari docet. Revera namque * hos spes confidens ad aliquid perficiendum excitat, illos metus deprimit &

*Omnia ubiq.
Credulitas
curiosa artes
Astrologorum
juvat.
* Spes nimia
in temerita-
tem protrud-
it.*

- - Multos in summa pericula misit
Venturi timor ipse mali - - -

*Cometa non
sunt signa na-
turalia eorum
quæ à liber-
tate humana
geruntur.*

*Cometa non
significant
penas à Deo
decretas, ex
necessitate
scilicet:*

*Is tamen ap-
parentibus
incidunt ille
simul; sed &
sine illorum
apparitione
hæc vindican-
dis sceleribus
à Deo insti-
gantur, & post
eandem non
semper illa
sed potius be-
neficia in pro-
bos immis-
tuntur;*

*Ut ita Co-
meta necessi-
tate Physicâ
generentur,
& tam bona
quam mala
pronunciant,
Deo non ex
necessitate
sed ex æquo
& libertate
agente.*

*Cometa bona
& mala præ-
significant,
cum iis juncti
ut effectus cau-
se alterius à
qua & ipsi
veniant:*

*Non sunt ta-
men illorum
eventuum
causæ vel si-
gna necessa-
ria, sed libere
à Deo exhibi-
ta, ut homo
libertatis sue
capiat experi-
mentum, ad-
monitus offi-
cii:*

* Nam nec naturalium effectuum naturalia signa sunt.

Atque id Dei Sanctissimi & summâ majestate verendi, cujus oracula omni exceptione majora vanis Astrologicis placitis quidam impiè postponunt, justo iudicio fieri, cum veritate convenit. Eruditè etiam Auctor probat Cometæ naturaliter non significare eâ, quæ ab humana libertate geruntur; etsi sint cœtera reliquis sidera, vel congeries stellarum, vel corpora pro tempore compacta, sive ex vaporibus terræ, sive ex Planetarum expirationibus. Unde colligit eosdem nec illa significare posse, quæ Deus in pœnam scelerum nostrorum decernat. Verè, si necessitas aliqua libertati humanæ præjudicans significatione illâ contineatur. Neque vero mirandum est, quod etiam prudenter monet, causis naturalibus ad generandum Cometam dispositis incidere simul supplicia vindicandis mortalium flagitiis à Deo destinata. Tanto magis cum satis constet extra Cometarum apparitionem non minus ab hominibus patrari, quam à Deo vindicari peccata, & illâ durante bona quoque homines operari, adeoque & multa læta eandem sequi, ita ut si vel mala non fierent, Cometam tamen naturales causæ necessario agentes protruderent. Sed hunc ego experientiâ fultus non tantum adversorum, sed & secundorum anteambulonem à Deo produci assero. Quâ de re pluribus suo loco agetur. Nunc tamen juvat pauca hæc addere, quæ ad confirmationem veritatis & illustrationem argumenti propositi pertinent. Dixi ut homini, ita cum primis Deo rerum Auctori, Conservatori, Rectori, maximè convenire libertatem.

Ita omnino est. Hoc veritatis fundamentum solidè muniendum & cum cura tuendum & tenendum est. Itaque piè & doctè Auctor probat Deum libere agere, plagas suas accersere vel avertere, sive Cometa aliquis appareat, sive nullus. Hoc satis evidens esse & probatione non egere, res ipsa docet Sole, ut sic dicam, meridiano clarior. Innumera etenim exempla loquuntur, Deum non expectatis sive nullis exhibitis Cometis graviter punire fontes, sed & ludentibus illis feralibus, ut vulgò creduntur, facibus, ingentia beneficia hominibus largiri. Ideo nulla necessitatis lege vel divina voluntas istis aliisve signis cælestibus & portentis monstrata, vel etiam ab illa in mundum demissa dona, vel immissa supplicia adstringuntur, ut exinde certa & perpetua divinandi regula conficiatur. Hoc solum dici posse & debere publicè commendandæ virtutis causâ puto, Cometæ salvâ & Dei & hominis libertate bona malaque prænunciare. Voluntatem hîc Dei nobis utriusque generis eventibus Cometarum innotuisse palam est, ut ita Cometæ cum rebus, tanquam cum effectis causæ alterius, à qua ipsi quoque proficiantur, ut verbis Auctoris utar, conjungantur. Sed quamvis hoc sentiam, perpetuâ experientiâ teste, plurima mala Cometarum apparitionem esse secuta, expressè tamen dico non propterea Cometæ illarum calamitatum esse causas, imò nec cum illis, ut signa necessaria cum signatis connecti, sed tantum quod Deus bona malaque his signis prænunciando, & veluti ad electionem faciendam (quod tamen & alias, vi præsertim Verbi & Spiritûs sui Sancti præstat) proponendo, officii mortales commovere, commodisque eorum consulere velit. * Nam cum Cometæ nec illarum rerum, quæ ex naturalibus causis proveniunt, naturalia signa sint, saltem non semper: (quam sæpè enim citra Cometarum phasés experimur ventos, procel- las, terræ motus, exundationes, annonæ charitatem, obitus Principum, si-

mem,

mem, pestem &c. nec semper ab earum conspectu tot premimur malis) multò minus earum esse possunt, quæ à libera hominis voluntate pendent. *Heu! omnium rerum est vicissitudo*, dixit ille. Ita omninò est. Si respicias hominum mores & fortunam, datur perpetua bonorum malorumque mixtura. Mala in orbe grassantur necesse est; nam & evenire in mundo scandala necesse est, (sicut ipsa Veritas dixit) ex consequenti scilicet, positâ humanâ libertate & malitiâ. Ideo tam hæc, quàm illa assiduò, modò hîc, modò illîc grassantur. Sed & bonis, in tanta licet orbis corruptione, locus relictus est. Idcirco alibi omnia prospera & læta eveniunt; non secus quàm hîc sævientem gelidâ brumâ, alibi felix luxuriat ætas; & Sole orbem nostrum collustrante, tenebræ nocturnæ premunt Antipodes, qui adversis vestigiis contra nostra stant vestigia, ut Cicero alicubi loquitur. (4. Academ.) Atque hæc etiam infinitis aliis accensenda, manifesta sunt divinæ providentiæ documenta, etsi nullus Cometa orbi nostro exhibeatur. Sed quò pro labor mei & negociorum, sed & Curtii, quicum mihi res est, oblitus? Constat tamen mihi & hîc ratio facti. Habes, Eruditissime Curti, loquax pro curto responsum. Hoc gratum in Te animum meum de illo egregio libello ad me missò, & à me cum cura perlecto & relecto ac expenso, testabitur. Sed & studium in Auctorem Doctissimum, qui mihi tale munus per Te misit, & aliorum etiam verbis adscriptis, meditatam & longam epistolam promittentibus. Denique studium discendi. Hac enim fini cuncta ista a me proposita sunt, scilicet & priora, ad quæ responsum justum Celeberrimo Nomini Tuo, hac contrarium, sed illac convenientissimum, exspecto. Velim quamprimum mihi rescribas & responsum absolvas, quo etiam inter Te communicata absolvantur, & Rautensteinianis, quæ jam cuncta in Hollandiam misi, prelo subjicienda, subjiciantur. Separari enim ab Illustrissimo illò Viro, cui tantopere conjunctus es, non potes.

De 1000. exemplaribus Typi Cometici Ingolstadii impressis, quæ mihi pro vestra humanitate offertis, amplissimas ago gratias. Sed stat sic sententia, ut hunc typum unà cum reliquis, qui jam ad 40. numerum accedunt, & ad quinquagesimum ut puto venient, in Hollandia æri incidi faciam, quò omnes ab eadem manu & in eadem charta veniant. Vale

Vicissitudo rerum est perpetua.

Christus scandala evenitura prædixit necessitate consequentia.

Bonis bona eveniunt, malis mala.

Cometis nullis apparentibus providentia divina cernitur. Auctor longitudinem responsi excusavit.

Non curturn à Curtio responsum exigens: idque ut quamprimum consequatur, postulat.

De exemplaribus typi Cometici Ingolstadiensis oblati gratias agit, se ea non desiderare amplius, nunciat.

T. Observantissimus & studiosissimus.

STANISLAUS LUBIENIETKI.

III. C O M-

III.

COMMUNICATIO LUTETIA PARISIORUM BRUSSELLANA.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 27. Iunii 1665.

*Illustrissimo & Humanissimo Viro, Domino PETRO BRUSSELLO P. F.
in Suprema Regni Galliae Curia Senatori Gravissimo*
STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ S. P. D.

QUoniam Tibi grata esse illa, quae Tecum de Rerumpublicarum statu, commoda ejus quae datur promovens, communicare soleo, intelligam, nunc quoque aliquid hujus argumenti dare ad Te constitui. Germania inter simultatum & dissidiorum motus nutat: Polonia inter externarum & domesticarum non tantum motuum, sed & turbarum bellicarum acia certamina de salute Batavia cum Anglia, dum parta tuetur, adhuc iniquiore Marte decertat: Dania & Suecia firmis foederibus tutae, sed & Gallia cum primis Vestra (quod me melius nosti) Virorum viriumque potentissima, tantae rei eventum praestolantur: Hispania inter Regem Senem & Infantem, utrumque imbecilem, versatur: Italiam Turcici belli metus & privatorum commodorum ingens studium aliquin exercet. Atque haec jam est universae Reipublicae Christianae facies. Felix terque quaterque, qui se ita coram Dei facie hic in terris componit, ut eam in caelis olim aeternum intueatur, inenarrabilibus potiturus & fruiturus gaudiis! *Quantoperè hic Deus humani generis bonum promoveat, minas pollicitis, & haec illis sapientissimo & saluberrimo consilio miscendo, nuper quoque docuere Cometæ; quos ego non tantum tristium, sed & lætorum prænuncios vocare soleo: idque me in opere meo, quod, ut nosti, molior, juvante Deo, fat multis & claris exemplis probaturum confido, utque & Tui symbolam in medium afferas, rogo & obsecro. Tam illustri affulgente occasione, caligines tenebrasque intempestivi silentii quærere nolui. †Hoc enim foret in illis cum bona Philosophiae non Contemplativae tantum, sed & illius Activae fruge, sapientiae & virtutis appetentes, quantum opus est, exsatiatura, & si vel propriae intentioni, methodo, spei, vel sententiae non paucorum Praestantissimorum Virorum credendum est, publicè profuturâ, latere. At hoc boni Viri, multò magis hominis Christiani & pietatem profitentis officio, repugnante duxi. Opus illud reddet illustre argumenti de Illustrissimis in caelo signis, Tum verò & congeries Illustrium Virorum Rautensteiniorum, Heinssiorum, Heveliorum, Bullialdorum, Bartholinorum, Kircherorum, Ricciolorum, Curtiorum, Schottorum aliorumque, quos recensere longum foret, qui meritis suis Orbi literato satis jam olim innotuerunt. His non immeritò accedes, cujus-
cunque generis materiam dicendi elegeris, ut nomen Tuum aeternitati conse-

*Rerumpubli-
carum Chri-
stianarum
Status dubius
& periculosus*

*Germania
in ancipiti.
Polonia in
arcto.*

*Hollandia
bello Anglico
in mari ardet.*

*Dania &
Suecia in tuto.*

*Gallia præ-
potens rerum
progressus ob-
servat.*

*Hispania
Senæ & In-
fante nixa.*

*Italia metu
Turcarum &
motu domesti-
co distringi-
tur.*

** Dei provi-
dentia & hu-
mani generis
amor in Co-
metis quoque
cernitur.*

*† Latendum
non est cum
fruge bona
publicè pro-
futura.*

*Auctor di-
versos amicos
recenset.*

*His Brussel-
lum adjungi
cupit.*

Nulum se ad-
huc Patro-
num habere
ait, præter
Deum.

Omniem at
ambitionis,
sic & avari-
tiae suspicio-
nem ab se re-
movet.

*Gloriam au-
tem Dei &
Christi &
proximi sa-
lutem, tum
publicum bo-
num, patriæ
suae cumpri-
mis, se velle
hic promove-
re asserit.
†Dandam si-
bi esse operam,
ne ingenti
sumtu sibi &
suis detri-
mentum in-
ferat, docet.

‡Ided consti-
tutum Amico-
rum de obti-
nendis neces-
sariis privi-
legiis contra
furtivam
editionem
aperit.

*Et de hac re
iudicium
Brussellæ ex-
quirat.

Brussellus in
Auctorem of-
ficiosus eique
benevolus,
Symbolam
operi huic in-
ferendam pro
modestis, pri-
mum negat.

Laudati
laudatis ac-
cedant & ac-
censeantur.

Bona fama
à parente re-
licta amplifi-
simum est pa-
trimonium.

*Adversa
fortuna forti-
ter ferenda.
†Patronus
Viro bono in
re tenui con-
stituto, præ-
sertim verò
magnum fi-
cinus aggre-
dienti, opus est.

cres. At neminem adhuc tanti operis habeo Patronum, præter Deum meum, cui me ita servire, ut studeam conscientiam sine offendiculo habere ad eum & ad homines semper, cum S. Paulo Apostolo cumque veritate dicere possim. Si is mihi Patronum munificum, in re tenui & adversa sorte constituto, per- rare voluerit, ipse faciet. Me sicut nullus vanæ gloriæ pruritus, ita nec divi- tiarum cupido huc deduxit: *sed potius Dei Creatoris, tum & Servatoris mei gloria, & proximi meæque propriæ salutis juvandæ studium. Adhæc in re civili publicæ utilitatis (patriæ meæ præsertim, cujus amorem nequaquam deposui) cognitu & factu utilibus, vel etiam necessariis prolatis, monstratis, commen- datis promovendæ, impensum studium. †Danda mihi tamen ante omnia que- rem privatam spectant, opera est, ne, quod dicitur, oleum & operam per- dam, & in charissimâ pignora aliosque, quorum cura incumbit mihi, injuriis existam. Quod certò fieret, si tanto opere propriis sumtibus edito (nec enim alia editionis offert se ratio) exemplarium à me distrahendorum pretium, nota & furtiva interverteret editio. ‡Ac proinde Amici in Hollandia & hîc agentes talium non ignari, suadent, ut impetrem necessaria in hanc rem, in qua ce- put fortunarum mearum consistit, ab Augusto Imperatore, tum Christianissimo Rege & Præpotentibus Belgii Fœderati Ordinibus, privilegia, quo nemini me infcio, vel novam libri hujus editionem adornare, vel exemplaria alibi impressa distrahere in ullis ditionibus imperio eorum subjectis, liceat. *Hoc an quærere me in tot Aulis, hoc rerum mearum, quem nosti, statu deceat, ab omni ambitione longè alienum, & an, si facto opus sit, in Aula vestra invenire possim, Tuum esto iudicium, quod fac quamprimum sciam: id enim mearum ratio, moræ impatiens, requirit. Vale, Vir Illustrissime, & me pri- strino favore prosequi porrò perge.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 17. Julii 1665.

Nobilissimo Viro Domino Stanislao Lubienietzki de Lubienietz Petrus Brussellus

S. P. D.

BInas à Te literas intra paucos dies accepi, unas 20. alteras 27. Junii datas, quibus cum responsum ex tempore parare cogitarem, otium mihi defuit, quo tam jucundo amicitiae nostræ officio satisfacerem. Quod postulas à me ut symbolam aliquam cujuscumque generis voluerim, ratione argumenti Cometicum in opus Tuum conferam, ingenuè fatebor, me totius Astronomiæ, ut & quam- plurimarum aliarum scientiarum & artium esse imperitissimum, nec nomen meum tanti esse, ut æternitati consecrari illud Reipublicæ intersit. Essent sane quamplurimi qui se Rautensteiniis, Heinsiiis, Heveliiis, Bullialdis, Bartholinis, Kircheris, Ricciolis, Curtiis & aliis orbis litterarii luminibus permixtos agnosci cuperent. Nec id decus abnuerem, si doctrinæ & virtutis fiducia assequi possim. Sed quid streperem anser inter olores? Tacere fatius est, quam indoctis aut vulgaribus scriptis se deridendum Viris undique doctissimis propinare, & famæ suæ, qualiscumque ea sit, jacturam tam libenter facere. Parens meus & fatis amplum nominis sui patrimonium mihi reliquit, quod intactum ab omni impietatis, avaritiæ & injustitiæ macula servare pro virili conabor. Gaudeo mi- rificè *quod adversam fortunam firmo adeò & constanti animo feras, Deumque obnixè rogo, †ut tibi Patronum aliquem eximiæ dignitatis suscitet, qui magnis opibus labentis domûs Tuæ ruinas fulcire possit, & operum certè egregiorum, quorum spem nobis literæ tuæ faciunt, editionem accelerare & juvare. Utinam tantam divitiarum, quantam famæ hæreditatem ab optimo & sanctissimo Pa- tronte meo accepissem, non Tibi quærendus esset alius, qui largiori manu ne- cessitates exilii tui promptius sublevaret. Sed in non tenui magistratu tenuis tra- men res est homini augendæ per furta, rapinas & scelera, qui mos hujus seculi pessimum

peffum euntis est, rei familiari minimè intento. Privilegium à Christianissimo Rege, ne furtiva aliqua in Gallia Operis Tui editio exemplarium tuorum pretium intercipiat, facilè Te impetraturum confido. Si quid in hac re operam expossis, eam Tibi libentissimè offero. Hæc sunt quæ ad Te nunc scribenda censui, gratis Tibi actis pro illa sincera & cordato homine digna Rerum publicarum orbis Christiani præcipuarum descriptione. Plura aliàs, ubi induciæ forenses molestiam litium & molem negotiorum, quæ amicitiae officia disturbant, ex parte sufflaminaverint. Interim his qualibuscunque frui, & pro Tua humanitate favere mihi non desine.

Privilegium contra furtivam operis editionem in Aula Gallica obtinere Auctorem posse. Brussellus sperat.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 31. Julii Anno 1665.

Tuis gratissimis literis die 17. Julii datis paucis & festinatâ manu nuper respondi. Verùm extemporalis illa scriptio Tuæ non tantum dignitati, sed & humanitati ac benevolentiae singulari, adeoque officio, mihi que ipsi non satisfecerit. Quapropter nec in censum referenda est. Nunc etsi paulo plus otii nactus sim, non tamen tantum quantum ad implendam officii in Te mensuram sufficiat. Vehementer me sollicitum tenet effusa in me benevolentia Tua, qualem me non meruisse, meritò agnosco. Utinam mihi salvâ Tuâ tum modestiâ, tum rerum privatarum ratione, liceat humi serpente, qui agricolis convenit, & minus terro, candido tamen stilo, Te Tuosque ob præclara merita (quorum jam olim conscius sum) laudibus in cælum efferre! Utinam integrum sit Clarissimum in orbe, & tot Scriptoribus rerum celebratissimum nomen Tuum, tanquam vivam Optimi Viri & Optimi Amici iconem, in Palatio Senatus Philosophici (quem ad considerandum non Cometam tantum, sed & multiplex Magistratus & Viri Christiani, quod Præco ille cælestis in memoriam revocat, officium, cogo) ponere, & memoriæ æternitatis consecrare! Sed Te invito nihil hîc faciam. Rogare tamen aulam, ut adsentias mihi, qui è re publica judico, ut Viri literarum humaniorum virtutumque studiosissimi, tanto magis illustri aliquâ dignitate conspicui, non lateant, sed potius prodeant in publicum, & non dicto solum, sed & facto ac exemplo egregio omnibus, junioribus præsertim & tum sui æqualibus, tum etiam inferioribus, ad virtutis Templum ineundum præluere, eisque facem præferre velint. Quod si abs Te impetro, agnosco & utilitati publicæ non parum, & meo operi ornamenti multum accessurum. Exspecto itaque quæ sit tandem futura de eo Tua sententia, cui ego meam commodabo. Mihi verò nihilominus liceat, Te quem tam diu & tam benè novi, dicere: *Sume superbiam quasitam meam.* Superbiam dico, illam Virtutis veræ non tantum conficiam & certam, sed & magistram, cui cum modestia benè convenit, quæque ideò in laude ponenda est. Quidni enim una cum eximiae dignitatis & eruditionis Viris Rautensteinio, Heinsio, Hevelio, Bullialdo Vestro aliisque in Senatum Philosophicum venias, qui in Senatu Magni Regis editum occupas locum, & illâ utraq; conspicuus es, non tantum audis? Tunc verò illic anser inter olores streperes? Aliud profectò hæc ipsa vox promittit: aliud longè nota eruditio & tum ingenii & stili, tum etiam mentis nativa bonitas docet. Imò verò Te illius albor huius candor, & vox arguta & pectus niveum oloribus tot canorum redderet sed &, qualem protulit Venusinus vates, purpureum, togæ Tuæ Senatoriæ convenientem. Loquere itaque inter Tui similes, ac relecto quidem vultu, quo plures Tuo præclaro exemplo ad Literas & Virtutes invitentur ac incitentur. Patrem Tuum & non veram, non tantum virum antiquâ virtute & fide, sed & Senatorem Gravissimum, quem Clarissimus ille Petrus Puteanus, ut Catonem, vel solum trecentis Juliis præferendum mihi commendârat. Gratulor non Tibi tantum, sed Curiae & Reipublicæ Vestræ Te hoc loco esse, Parentis Tui verum filium, eique per omnia similem. Optimè facis, quòd Optimi Patris &

Extemporalis descriptionis officium Amicò non satisfacit: ideoque novo officio pensandum est.

Auctor Brussellus gratum animum & mutuam benevolentiam testatur.

Se Senatû Philosophicum huc cogere velle indicat.

Utque Brussellus in eum veniat, instanter postulat.

Latendum non est literatis, probis dignitate eminentibus.

Senes junioribus bono exemplo præeant.

Superbia quadam licita, virtutis scilicet conficia, certa, magistra, modestia amica.

Brussellus Senator Regius jurè meritoque in Senatum Philosophicum invitatur.

Meritisque ejus debitum testimonium datur.

Senator doctus & eloquens Olor non tantum albus sed & purpureus dicendus.

Paterna fama tuenda. Avaritia homini in magistratu posito longè fugienda.

Brusselli Petri anagramma.

Oloris etymon.

Cui bono?

Succisiva tempora bene collocanda.

Politica & Ethica in hoc opus coarctantur.

Virtus inter duo extrema consistit.

Auctor eorum naturae cuncta cum argumento Comitis aptè connectere.

Quod si tamen hic aliquantum peccarit, id publici boni studio condonari postulas.

Iusti plerumque egeni. Munifici plerique pauperes.

Paupertas iustitiae & beneficentiae index, nec paupertas est, si laeta.

Epaminondas virtutes incomparabiles, & imitatione dignissimas.

Imperatoriae virtutes.

Pecunia contemptus & pro re nata usus.

Liberalitas sit prudens & oculata.

dignitatem & existimationem tueare, & fuetas illas injustae avaritiae artes aversere, mediocri fortunâ contentus. Patet hinc amorem virtutis timoremque Dei mentem Tuam occupasse, & à tot vitiorum corruptelis inviolatam custodire. Elucet in Te Gravissimi Senatoris, Iusti Judicis & Optimi Viri exemplum. Itaque juxta ac pater Tuus, cujus nomen & omen geris, **TU ES PRORSUS BELLUS** & verus **OLOR**, quasi ὁλος ὁρεγιος, ut nonnullis placet, totus bellus dictus. Vide quam omnia conspirent, ut prodeas in publicum, & subeundaria aliqua hora, quantum à cura publica & à re familiari, procurandoque bono clientum tuorum dabitur otium, in nostrum quoque venias Senatuum. *Cui bono fuerit* cum Cassio Viro disertissimo & Iudice Integerrimo dices. Dicam ego libenter meritoque, ut nonnihil ex Tuis succisivis temporibus, ad colligendas non Criticarum & Philologicarum, (quanquam & hoc posses cum Gellio) neque Cometicarum vel alioquin Astronomicarum, sed paucularum aliquarum, luculentam officiorum occasionem, Maximis quibusque viris arripiendam praebente Cometâ, Politicarum vel Ethicarum memoriarum delectatiunculas conferas. Quibus enim potius studiis & occupationibus hæc temporum velut succisiva donabis, quam quibus casti docentur & commendantur mores? Hic Princeps, hic Senator, hic Iudex, hic subjectus, minister & cliens: verbo, quavis virtutis & publicae utilitatis amans, quod sequatur fugiatve & viam rectam, quâ ducit virtus & unde aufert error, inveniet. Et omnem quidem doctissimam, ut æquus lector talia pro re nata posita, & cum argumento de Cometis Philosophico aptè coherencia inveniat, & ut

Singula quæque locum teneant sortita decenter.

Verum tamen si quid hîc peccatum à me esse, illis praesertim qui aquilæ ingenio, & lynces iudicio fuerint, videatur, hoc varietati rerum & studio publicae utilitatis condonatum à benignis & æquis Iudicibus iri non dubito. Illud verò studium, non tantum labor sed & sumtus magnus, quem in componendo & edendo tanto opere suscepi, satis demonstrabit. Illum inter tot alias occupationes, hunc in tam re tenui, ferre me posse, non injuriâ, qui me penitus norunt, mirantur. Quos inter & Tu eris, quod jam epistola Tua humanitatis plena loquitur. Fateor enim me libro istî nondum talem habere Patronum, qualem Tua vota ferunt. Præ reliquis, qui hîc in considerationem veniunt, duo sunt Viri sanè omnium totius Græciæ Clarissimorum Principum & Optimatum longè maximi. Alter Epaminondas, alter Aristides est: uterque, quod merito se quisque Iustitiae & Munificentiae oblitus mirari dicat, in summis magistratibus inopes. Paupertas eorum generosa læta, (ideò nec paupertas, iudice Seneca ep. 2. dicenda) expedita iustitiae & beneficentiae index, quantopere vel à solo Plutarcho commendetur, notum est. Is tamen refert Pelopidæ, distissimi, & tum liberalitate tum fortitudine & rerum gestarum gloriâ Clarissimi Thebanorum Ducis haud contemnendam vocem: *aliquando & bono & sapientis non soli claudio caecoque, pecuniam necessariam esse.* Ego verò multas quidem virtutes Viro Principe & Imperatore dignas in uno Epaminonda contemplor & demiror, fortitudinem nempe bellicam, non tantum cum prudentia, sed & mansuetudine ac humanitate junctam, tum gravitatem, libertatis avitæ studium, ut & publicae rei cum his, quos sibi alius, ipseque adeò Aristides, dubio procul æmulos fecisset, promovendæ, ac componendorum civilium dissidiorum rarissimè profectò in uno homine convenientes dotes. Adeoque merito præcæteris Viris præclaris hunc sibi Timoleon, licet, Plutarcho teste, Vir incomparabilis, sed & Philopœmen Vir præstantissimus, ille Corinthiorum, hic Achæorum Dux celeberrimus, imitandum proposuerant. Verum tamen nil fere magis miror quam pecuniae contemptum, & unâ ejus, ubi opus erat, usum. Nam quod ad illum attinet, quam benè cum illis agebatur, quos non tantum indigentes, sed & auxilio suo dignos oculata Pelopidæ illius liberalitas invenerat,

rat, tam hoc solo ista infelix fuit, quod eam Epaminondæ non solum Amicif-
simi, sed & totius Græciæ, ut dixi, & res ipsa, teste Cicerone docet, præ-
stantissimi, philosophicus genius in partes suas non vocaret. Quod autem ad
hunc spectat, prodidit memoriæ Plutarchus in Aristide, aliquando Epaminon-
dam tanti Amici munificentia in studiis sibi gratis juvari se passum esse. Pari-
ter Aristides ipse Egregium Ducem & Imperatorem suis virtutibus, * virtute bel-
lica & simul moderatione animi, & æquitate, tum constantia, gravitate, Rei-
publicæ studio, continentia & iustitia († quæ ei cognomen & maximam lau-
dem, sed & invidiam peperit) exhibet. Quamobrem merito Plato, Deus ille
Philosophorum dictus, solum Aristidem inter tot magnos alioqui viros, quos
tulere Athenæ, præstantium ingeniorum feracissimæ, Ocellus Græciæ, mentio-
ne dignum pronunciavit; quod in Republica tractanda virtutem sibi habuerit
propositam. Et Plutarchus in Catone Majori primum inter Græcos Virum eum
vocat, & Catoni præfert, quod ejus imperia rebus Romanorum jam tum magnis
nihil magni addiderint, at in Aristidæ præturis honestissima, clarissima & pri-
ma Græcorum facinora memorentur Marathon, Salamis, Platææ. Verum in
illo quoque maximè eadem illa duo, pecuniæ scilicet contemptum, & pro re nata
usum admior. Ille ita in eo enituit, ut perpetuò non minoris paupertatis
quam trophæorum gloriam faceret, & publico judicio Calliâ Atheniensium di-
tissimo in extremâ, sed læta, & sortem suam æquissimo animo ferente paupertate,
beatior pronunciaretur. Is verò etiam apparuit, quod eodem animo erga ami-
cos illumque ipsum Calliam necessarium suum, quo Epaminondas in Pelopi-
dam, ut & Plato in Dionem Syracusanum fuerit, ut non tale amicorum mu-
neribus indixerit bellum, quod componi nulla pace aut conditione potuerit.
Qui verò? * Nempe ea quæ ad conservandum ac divitias parandas faciunt, illi-
beralia judicando, non vero ea, quæ liberalitati nullum lucrum admittenti &
splendori serviunt repudiando. Qua ratione factum est, ut sumtus haud illi-
berales, æque ut Epaminondas & Plato studiis, quibus delectabatur, impende-
rit, docente Plutarcho in vita ejus. Noli itaque mirari, Amicorum Optime,
quod ego pariter simul & tenuem sortem gravemque fortunam modestè feram,
& sumtus haud exiguos in hæc, quæ non tantum me & Amicos delectant, sed
& tum me annitente, tum illis judicantibus, publicis commodis famulabuntur,
velim facere. Parabit, credo, Deus, studiorum meorum optimè conscius, Pa-
tronum & Mæcenatem talem qualem auguraris. Hunc me alioqui paternâ ejus
gratiâ possidere, agnosco gratus, nec non quorundam me Fautorum liberalia
studia experiri, qui si vellent, in oculis & auribus generis humani beneficia
eorum deprædicarem, prout quidem eadem agnosco & veneror debito cultu,
commodatâ fideli industriâ & grato animo, tum & votis sinceris

- - (quid enim nisi vota supersunt?)

penso, cum nec eorum fortuna sublimis desideret remunerandi vicem, nec mea
dejecta suggerat restituendi facultatem. Quod reliquum est, velim mihi ad
hæc rescribas, quamprimum per gravia Tua negotia fieri id poterit, & porro
literarum commercium mecum colas. Vale & omnigenâ prosperitate diu
fruere

Illustrissimo Nomini Tuo

Omnibus studiis & officiis addictissimus.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 11. Septembris 1665.

ME pluribus quam par erat literis Tuis, & brevioribus & quam longissimis.
certè suavissimis, unis octava, alteris duabus 29. Augusti datis compella-
tum

*Epaminondæ
generosa pau-
peras per
contemptum
divitiarum
facili & expe-
dita via ad
divitias per-
venit.*

*Bonus Vir in
studiis suis
Amicorum li-
beralitate ju-
vari se pa-
tiatur.*

** Fortis & si-
mul modera-
tus.*

*† Gloriam, ut
corpus um-
bra, sequitur
invidia.*

*Pecunia con-
temptus & pro
re nata usus.*

*Paupertas
tem æque ac
gloriam Ari-
stides amavit.*

*Paupertas
læta potius
divitiis.*

*Bonus Vir
in studiis suis
Amicorum li-
beralitate se
juvari patia-
tur.*

** Divitiarum
contemnen-
darum &
fruendarum
modus.*

*Sumtus li-
berales bonis
publici studio
faciendi.*

*Deo fiden-
dum.*

*Gratus ani-
mus Patronis
& fautoribus
exhibendus,
ac publicè
quidem si sit
opus.*

*Gratia ha-
benda, si re-
ferri nequeat,
vel referri
eam necesse
non sit.*

*Brussellus si-
lentium diu-
turnum ex-
cusat.*

*Justitiam
quoque probis
& prudenti-
bus viris nego-
tia conciliat.*

*Succisiva
tempora bene
collocanda.*

*Brussellus mo-
destia.*

*Paterna fa-
ma tuenda.*

*Brussellus in
Senatum Phi-
losophicum
invitatus ve-
nit.*

*At cum insi-
gni modestia.*

*Commendan-
di soli virtu-
te & sapien-
tiâ præditi.*

*Auctoris er-
ga Brussellum
benevolentia.*

*Æquitate
erga amicos
utendum.*

*Succisiva
tempora bene
locanda.*

*Vita hujus
actiones ob-
eundo vita
æterna sem-
per cogitan-
da.*

tum toties dicam an laceffitum tamdiu siluisse nullo ad eas misso responso suc-
censere meritò queas. Noli tamen existimare hoc, quicquid rei est vel con-
temptu vel tædio vel incuriâ accidisse. Causam intermissionis mearum litera-
rum si exquiras, in promptu habeo, Negotiosus eram. Induciæ Forenses,
quæ proximè appetebant, & justitiam litibus & clientibus minabantur, adeò
molestias & prensationes eorum auxerant, ut homuncioni, qualis ego sim, nec
satis perito. nec satis solerti tot tricis impedito, tot laqueis constricto, qui Judi-
cis partes ritè implere cuperet, hujus splendidæ servitutis vinculis se expedire
ne puncto quidem temporis facillè licuerit. Cum verò dies septimus hujus men-
sis bimestri Justitio reducto, & restitutâ otii securitate exsolvendis amicitia offi-
ciis liberrimum & patentem campum aperuerit, sumpto raptim in manus cala-
mo ulterioris moræ impatiens ad rescribendum epistolis tuis alacri animo me
contuli. *Quid verò scribam tibi, aut quomodo scribam, aut quid omninò non scribam*
hoc tempore, ut verbis Tiberii utar, etsi aliâ mente, prorsus ignoro.

Si æquè doctus essem ac Tibi videor, jam pridem postulationi tuæ mihi supra
quàm cogitari potest honorificæ morem gessissem. Sed cum à viginti annis hu-
manorum casuum exempla variè expertus sim, eruditioni & propè Auctorum
lectioni, quamquam gemens valedixerim, quid me ad ea revocas quæ non ab-
jeci, sed dimisi, ut *τὸ μακαρίον* parentis mei & dignitati & saluti, quem amor
patriæ, justitiæ studium, & famæ magnitudo nocentem fecerant, & publicæ
& domesticæ fortunæ tuendæ acrius invigilarem. In Palatium Senatûs tui Phi-
losophici, quoniam id studiosè efflagitas, etsi omnis sum solidæ eruditionis
expers, & *τῶν μαθηματικῶν* (Matheſeos) penitus *ἀνέργος* (expers) nolens intromitti me
patior. Sed verendum tibi est ne proximo lustro novus aliquis censor scien-
tiarum & doctrinæ vindex me tam illustri confessu indignum judicet, & Se-
natu tuo non injusta severitate moveat. Quod si acciderit, majus in eo famæ
dispendium patieris quàm ego. Rectè Venusinus vates monuit.

Qualem commendes, etiam atque etiam aspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.

De epistolis tuis & meis operi tuo Comético inferendis quia consensum meum
tàm obnixè rogas, amplius tibi denegare non fert animus. Me etiam nominari,
si tibi cordi est & è re tua esse videtur, quamquam invitatus, assentior, in tua
erit potestate. Judicii tui erit dispicere quid ex iis quæ epistolis meis conti-
nentur vel supprimi vel edi debeat.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 26. Septembris 1665.

CRede me suavissimis Tuis jam pridem ita assuevisse, ut silentium Tuum
desiderium earum ingens & cum tædio junctum extitet. Sed lenit hoc
gravissimorum Tuorum negotiorum, forensium præsertim, conscientia. Qui-
bus ita Te distractum esse jam dudum scio, ut nonnisi succisivis horis vacare
queas Amicis, & ipsis alioqui gravibus studiis, & privatis negotiis Tuis. Hæc
nimirum est fors vestrûm omnium, qui dignitate eminentis supra alios, ut dum
bono publico invigilatis, non semper vestri juris sitis. At enim & nos, qui
privatam vitam agimus, hac vel illac operâ nostrâ aliis commodatâ, sæpè nu-
mero iis inserviando, candelæ instar, consumimur. Utinam nobis omnibus ista
profint ad meliorem vitam & æternam illam ac beatam quietem! Postrema
epistola Tua die XI. Septemb. exarata justo tardius mihi reddita, intervenien-
tibus ad hæc quibusdam impedimentis, tardius quàm volebam accipit nunc re-
sponsum. Postulatum meum, quò nominis Tui splendore opus meum collu-
strares, erat quidem à me honori Tuorum magnorum in me & publicum me-
ritorum quâ licet, commodatum, non tamen æqui limites transgressum, sed
nec

nec Tuarum laudum magnitudinem affecutum. Quidquid earum meritis Tuis tribui, satis certus sum me in eo non errasse, dummodò ritè officium iusti illarum præconis functus fuerim. Vide quam longè à metu servilis adulationis vel pudoris absum. Si mortuis, quos non esse vox divina pronunciet, in meo illo Philosophico Senatu locus esset, nullum Maximi, Fortissimi & Doctissimi Senatoris exemplar expressius & omni virtutum specie instructius, quod in ea amplissimâ sede & tot Illustrissimorum ac Eruditissimorum Virorum contubernio collocarem, reperire possem, quam Parentis Tui *τῷ μεγάλῳ*, (beati) de quo aliàs dabitur mihi, ut spero, dicendi locus. Hic enim verecundiæ & modestiæ Tux mihi consulendum est. Quod itaque Senatus ille meus, quem mihi cogendum Amicorum auctoritate sumsi, jure & libertate usus Philosophicâ (cui hominum generi, ut nosti, jam olim

Laudandi sunt qui merentur, ut exemplo eorum plures ad virtutum excitentur.
Brusselli Petri Senioris meritis debitum testimonium datur.

Senatum Philosophicum quare cogis Auctor?

- - - licet sub paupere tecto
Reges & Regum vitâ præcurrere amicos)

tantum ornamenti & splendoris ad Illustrissimo Nomine Tuo sit habiturus, amplissimas ago Tibi gratias. Licet autem Mathematicis disciplinis operam Te non dedisse dicas, eliges tamen aliquod Politicum aliudve argumentum, ut in publicum consulas & in medium afferas, quod & Tibi magnam, apud feram quoque posteritatem, rectius de rebus, ubi invidiæ fervor refrixerit, judicaturam, laudem & omnibus utilitatem afferat. Quod si maturè feceris, principem Tibi locum ex dignitatis Tux amplissimæ, sed & veteris necessitudinis nostræ ratione in illo Senatu dabo. Jam enim in opere meo quamprimum edendo Amici & prela in Hollandia defudant. Hæc etiam, quamvis modestiæ Tux conscius, ignorare Te nolui. Vale, & fac ut prosperè agas, & Tuam in me benevolentiam constantem retineas, qui sum

Invidia virtutem urens, ut ferrum candens, olim refrigescet.

Illustrissimo Nomini Tuo

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Lutetiâ Parisiorum die 27. Novembris 1665.

Symbolam quam à me tamdiu expectas, curis & negotiis præpeditus in Senatum tuum Philosophicum conferre huc usque non potui. Occupata enim operâ & impedito animo res ejusmodi benè suscipi & cum laude perfici nequit. Abjecto itaque penso, in quod gnaviter incubueram, ad negotia revolutus Tux petitioni morem gerere in præsens vix sustineo, nec à me aliud quicquam expectes quam quod antea ad te, quamvis modicum & nullius pretii, invitus transmisisti. Non enim doctrina cum eruditis, nec multiplici lectione, cum librorum helluonibus, sed virtute cum probis, pudore cum modestis, æquitate cum justis, abstinentiâ cum innocentibus certare constitui. Factis quam dictis, moribus quam libris doctus videri malo. Accessit adhæc gravis *νεφελὴς* cum febricula, quæ languentem aliquot diebus lectulo affixit, & de studiis qualibuscunque cogitare ex præcepto Medici vetuit. Rogo itaque te, ne inutili conatatione editionem tui Operis, quod sub prelo est, diutius premere vel morari velis, meque excusatum habeas, quem desiderio tuo satisfacere parantem curæ & negotia, deinde morbus, opus inchoatum è manibus dimittere compulerunt. Certè illius jactura tanti non est ut veris lachrymis defleri mereatur, forsan deferretur

Brussellus moram suam excusat.

Commentaria docta inter alia, occupationes perfici non possunt.

Brusselli modestia.

Pietas eruditioni præstat.

Brussellus causam soniticam in excusationem moræ adfert.

Brusselli modestia & erga Auctorem benevolentia.

- - in vicum vendentem thus & odores,
Et piper & quicquid chartis amicitur ineptis.

quod

quod præclaro & eruditissimo tuo operi dehonestamentum asferre posset. Vale & me, ut consuesti, ama.

Hamburgo Lutetiam die 5. Decembris 1665.

Gratus in
Deum benefi-
cium esto.

Amico laudes
debitas tri-
bue, & bona
precare.

Amicum in
os modestè
lauda.

Brusselli mo-
destis singu-
laris lauda-
tur.

Moram ejus
Auctor habet
excusatam.

Ut affectam
symbolam per-
ficiat, ab eo
petit.

in exemplum
Gruterum
adducit.

Satis ei ad
absolvendam
symbolam su-
peresse asserit.

Et ad eam
obviam affectu
excipiendam
paratum se
esse testatur.

Brussellana
Viris Egregius
placent.

Eidem Au-
tor vel tri-
mestre conce-
dit ad absol-
vendam syn-
bolam operi
ad calcem in-
serendam:

Et qualem
symbolam ab
eo postulet,
exponit.

AD breves literas tuas die 27. Novembris datas, quas jam jam accepi, bre-
viter & ego respondeo. Nam & mihi negotium est cum dolore capitis, non
tamen cum febris. Quo nomine dignas Deo grates ago, eundemque, ut Tibi,
egregio Justitiæ omnisque Virtutis Antistiti, confirmatam à morbo & prospe-
ram valetudinem largiatur, inque plures annos proroget, supplex precor. Re-
verà enim ex eorum censues, qui & vitâ longissimâ & fortunâ optimâ & omni-
um bonorum cultu amoreque digni sunt. Quod mihi salvâ Tuâ modestiâ
apud Te dicere liceat, idem semper & ubique ex animo dicturo. Veneror au-
tem illam Tuam modestiam, prorsus eximiam: quæ tamdiu, licet Senatoriâ
non tantum ætate, sed & prudentiâ ac præstantiâ iustructa, in Senatum no-
strum Philosophicum non jam venire, sed cum suffragio venire, recusat. In
promptu causæ sunt: altera civilis, altera fontica, utraque gravissima. Sed red-
det Tibi propitius Deus, quod iterum iterumque opto, & spero, bonam va-
letudinem. Tu verò mihi unam atque alteram horam succisivam, ut quæ tam
benè affecta sunt, perfecta nobis tradas, nosque honore, delectatione & com-
modo, quotquot talibus gaudemus, afficias. Id autem à Te tot virtutibus bonif-
que artibus egregiè affecto, meritò postulo, & pro jure amicitiae exigo. Vide
quid in simili argumento ante mensem ad Clarissimum Isaacum Gruterum scri-
pserim. A quo hodie doctum, pium & amicum responsum accepi: cujus en-
tibi exemplum. Cæterum scias velim satis Tibi adhuc superesse temporis, ut
scripto illi feliciter (de hoc enim nullus dubito) inchoato, manum ultimam im-
ponas. Coronidem, Vir Magne! operi Tuo, coronam nostris honestis cona-
tibus impone. Cave ne invidas nobis felicitis ingenii foetum. Nil nisi obstetri-
cis fida solertia ei deest. Hanc ego Tibi offero, nil prorsus pro juvanda virtu-
te defugiens. Perimendus proinde non est ille, qui jam carceris impatiens lu-
cem anhelat & videre gestit. Sed nec exponendus vel sine paterno nomine, vel
sine debita cura. Quin potius fovendus, educandus, & in publicum, usui fu-
turus bonis, educandus. Crede mihi, quicquid salvo amicitiae jure melioribus
Amicis ex Tuis communico, mirificè placet, nec ullus est bonarum artium amans,
qui non semper singulare quidpiam à Tua expectet manu. Itaque sive intra
menstrui, sive intra bimestris vel etiam trimestris spatium symbolam Tuam mit-
tas, grata erit, usui erit, laudi erit. Inter alia verò, velim sententiam dicas
an ex historiarum lectione perspexeris Cometas sola mala, nulla verò bona præ-
significare, id est, solis malis, non verò etiam bonis lucere, semper minari,
terrere, ferire, nunquam solari, promittere & ferre bona. Vale Vir Tuis Tuo-
rumque meritis Magne, ac mihi antiquo ritu fave.

Figura observat. Cometar. Lugduni Batavorum factar. a Cl. Samuele Carolo Kechelio
 22 Nov.
 2 Decemb. 1664. ad Communicat. Nobiliss. D. Ottonis Guerichii, consiliarii et
 Residentis Electoral. Brandenburg. pertinens.

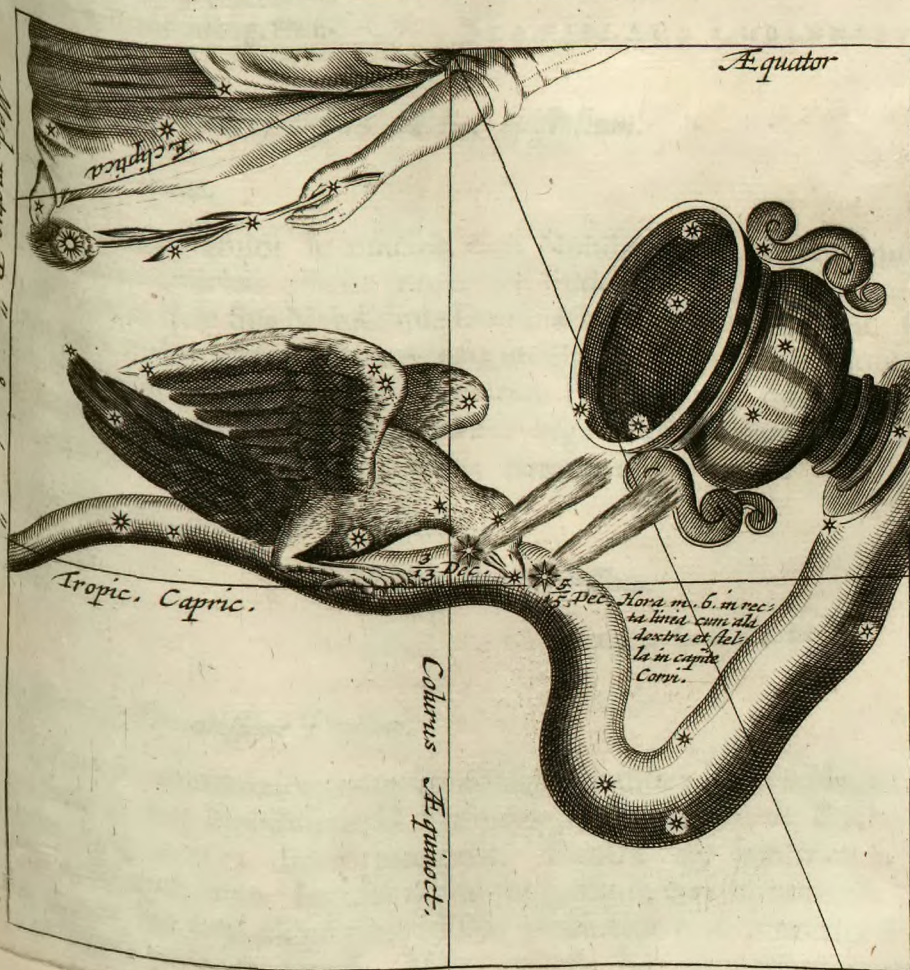
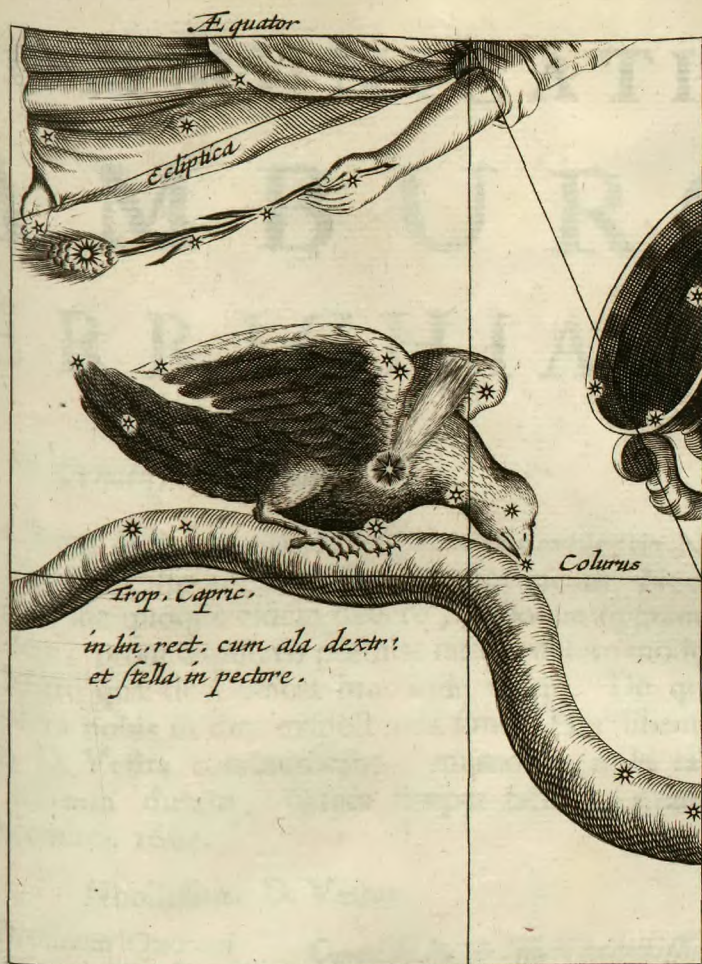

Figura duarum observat. Cometar. Moorburgi et ad Hagam
 comitis 3 et 5 Dec. 1664 factar. a Cl. Iacobo Haario, ad
 eandem communicat. pertinens.

COMMUNICATIO HAMBURGI- GERRICHIANA.

Nobilissime & Ornatissime Domine.

Multum mihi gratulor de singulari benevolentia Nobilissimæ D. Vestræ, cujus argumenta in dies accrescunt. Nec diffiteor multum me quoque eidem debere, daboque operam sedulo ut eidem, prout æquitatis postulat ratio, debito modo respondeam. Mirro quæ de Cometa hinc inde accepi. De quo argumento plura nobis in dies expectanda sunt. Hæc libenter meritoque cum Nobilissima D. Vestra communicabo, mutuoque mihi talia ab Eadem communicatum iri non dubito, omnia semper facturum grata & accepta. Hamburgi ¹²/₂₃ Decembris 1664.

*Gerrichii
Resid. Brand.
amicum
Auctor sibi
gratular.
Officiosus in
Amicos esto.*

Nobilissimæ D. Vestræ

Ad Nobilissimum Dominum Ottonem
Gerrichium Consiliarium & Residen-
tem Electoralem Brandenburg. Ham-
burgi.

Omni studio & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Responsum ad hoc epistolum.

Nobilissime Domine.

Sicut & ego mihi gratulor de amicitia cum Nobilissima D. Vestra initâ, ita secundum mutuæ amicitiae officiis conservare studebo. Gratias ago pro communicatione eorum quæ Sua Nobilissima Dominatio de Cometa accepit. Quam porro etiam fieri mihi peto. Libenter ego vicissim communicabo, quæ accipiam. Sicut & nunc mitto extractum literarum Hagienſium, quæ concernunt materiam hanc de Cometa, facturum pariter erga Nobilissimam Suam Dominationem quæcunque illi grata cognovero, tanquam

*Gerrichius
mutuam e. gâ
Auctorem be-
nevolentiam
testatur.
Et Observa-
tiones viagi-
enses ac Lei-
densenſem mit-
tit.*

Ejusdem Nobilissimæ D. Vestræ

Hic Hamburgi die
14. Dec. S. V. 1664.

Studiosissimus & officiosissimus

OTTO GERRICKE.

Nobilissime & Ornatissime Domine.

Amplissimas de communicatis mecum Observationibus Batavis Hagâ-Comitis perlatis gratias Nobilissimæ D. Vestræ ago, præsertim de Kecheliana, quæ nostram integris XIII. diebus prævertit. Frustrâ verò jam novum istum hospitem in cælo quærimus. Invidet nobis conspectum ejus injuria cæli. Gratulor mihi tamen me cum aliquoties vidisse, præsertim verò præteritâ die Dominicâ cum cauda perquam longa. Mitto quæ de hoc argumento accepi ab

*Observatio
Kecheliana
aliis multo
prior.
Hamburgi
videri ceptus
Cometa 3. &
13. Decembr.*

Hh

Amicis

Amicis Ratisbonensi & Parisiensi. Exspecto in dies plura ejusdem generis quæ cum Nobilissima Dominatione Vestra communicare pro jure amicitie vestræ non negligam: idem Nobilissimam Dominationem Vestram facturam non dubito. Cujus favori constanti me commendo

Nobilissimæ D. Vestræ

Hic Hamburgi die
14. Dec. S. V. 1664.

Omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZ

Nobilissime Domine!

Cum voto felicitis diei mitto ea quæ de Cometa à Domino Parente meo cepi, & remitto quæ mihi Nobilissima Sua Dominatio super hoc agnomento ad se scripta communicavit.

Observatio Domini Ottonis Guericken Consulis Magdeburgensis.

Die 2. Decembris Anno 1664.

Den 2. Dec. Anno 1664.

Observatio
Magdeburgica.

Circa 5. horam matutinam versus Austrum in Corvo juxta collum ejus Cometam prima vice vidi. Habuit is caudam satis latam, non valde autem longam. Postea non poterat videri, quod cælum esset usque ad diem 12. Decembris nubibus obductum. Tunc temporis verò longè inferius eum versus Austrum in Hydra sub Cratere in altit. 10. grad. supra Horizontem inveni, & quidem cum majori & longiori cauda, ita ut ferè maximi æstimandus videretur. Ultrà 12. igitur gradus ulterius versus Occasum processerat.

Ab ich den Comet morgens um 5 Uhr/gegen den Mittag in Corvo juxta collum ejus zum ersten mal gesehen. Er hatte einen schwantz zimlich breit/ nicht gar sehr lang/ hernach hat man ihn nicht wieder sehen können/ weil es dunkel biß den 12. Decemb. da habe ich ihn um die Höhe weit niedriger versus Austrum in Hydra sub Cratere in der höhe von 10. grad. über den Horizon gefunden/ und zwar mit einer viel grösseren und längeren schwantz/ so daß er fast sehr importirlich anzusehen; war also über 12. grad. besser nachher abend gegangen.

Ejusdem Iudicium de Origine Cometarum.

Gerrichii
Consulis, Ma-
gdeburgicum
iudicium de
origine Come-
tarum.

(a) Air cum
terra facit
unum corpus,
ambis terram.
(b) Terra quo-
que est corpus
caeleste, move-
tur circa So-
lem.

(c) Procella
avulsit par-
tem aëris, ex
qua fit Come-
ta.

(d) Cometa ex
avulsa aëris
procellarum
vi particula
generatur.

Causa Universalissima Cometarum est Deus, causa autem secunda sunt procellæ. Inprimis sciendum est, quod (a) terra & aër faciant unum corpus aër constitutus est circum circa terram, in certo pondere & certa altitudine. Corpus hoc terraqueum cum aëre simul constitutum est, vel locum habet in universo spatio vel vacuo, in quo sunt omnia corpora cælestia, (b) sicut etiam terra est corpus cæleste. Terra in hoc spatio expedit suum cursum circa Solem in anno. Quando itaque veniunt singulares procellæ, (c) illæ efficiunt, quod earum vi particula aëris rumpatur ex circulo aëreo in istud spatium. (d) Hæc particula aërea accipit splendorem à Sole sicut aurora, nubes, planetæ, & quædam tali modo, quia in ipso vacuo vel spatio hæret, ubi nullum aliud creatum est. Quando igitur terra persequitur suum motum circularem & centralium (e) tunc apparet ista particula, quæ est Cometa. Et motus terræ ratione loci sicut etiam Sol suâ attractione & radiis facit cursum Cometæ & ejus motum. Hæc sunt quæ raptim delineare vel describere potui. Est primus conceptus & ni fallor, mens & opinio Domini mei Parentis. Vale. Hamburgi die 14. Decembris 1665.

(e) Cometæ apparitionem motus terræ efficit, ut & cursum ejus.

P. S. De Cometa hæc sunt adjungenda: Dominus parens præfagivit adventum Cometæ ante octavas septimanas, & militibus vigilantibus mandavit, ut animadverterent ejus adventum. Et hoc prognosticon factum est beneficio & virtute istius mirabilis ab eo inventi virunculi vel statuæ, quæ indicat procellas, pluvias & siccitatem accuratissimè, quemadmodum similem statuam in mea domo habeo, & Nobilissima Sua Dominatio vidit. Datum ut supra.

Cometa præ-
visus & præ-
dictus à Ger-
richio.
Gerrichiana
statua in Va-
cuo sita, aëris
mutationem
indicans.

Observatio continuata Magdeburgica.

Die 18. Dec. mane circa tertiam iterum se (Cometa) conspicendum præbuit in Argo navi, superius inter anteriorem & medium maelum, circiter 3. aut 4. grad. hoc tempore supra Horizontem, ita ut postea circa quintam horam propter Atmosphæram amplius conspici non potuerit. Ab initio igitur suo (scilicet 2. Decembris) in hunc diem 55. gradus circuli maximi versus Notozephyrum progressus erat, & interea in universum ferè 10. grad. ad inferiora versus Austrum decesserat. Cauda quoque erat, ut alias semper, à Sole averfa, non tamen tanta, quanta visa est die 12. Decembris. Utrum autem illa declinatio versus Austrum inde oriatur, quòd fortè Cometa magis deorsum ad terram se demittat, an vero illa ex proprio ejus motu proveniat, sciri nequit.

En 18. Dec. morgens umb 3. uhr hat er sich wiederumb sehen lassen in Argo navi, daß ist im Schiff/ eben zwischen der hintersten und mittelsten mast etwa 3. oder 4. grad. zur selben zeit über den Horizont, daß man ihn hernach umb 5. uhr wegen der Atmosphæra nicht mehr sehen können / und war also von seinem anfang (als den 2. Decemb.) biß dato 55. grad. circuli maximi nach Südwest gegangen / und unterdeß in allen fast 10. grad. niedriger versus Austrum gewiechen. Der schwanz war auch wie alle wege von der sonnen abgewandt / doch nicht mehr so gar groß / wie am 12. Decemb. ob nun solche declinatio versus Austrum daher entstehe / daß sich etwa der Comet niedriger zur erden sencke / oder ob es etwa auß seinem eigenem motu herrühre / kan man nicht wissen.

Observatio
Magdeburgi-
ca continua-
ta.

Hamburgi die 3. Januarii S. N. 1665.

Mitto continuationem observationum Domini mei Parentis:

Jam iterum novus Cometa ortus est, quem ego heri vesperi hora sexta usque ad nonam observavi; progreditur à Meridie versus Occasum, ascendit in altum, currit celeriter, nec est crinitus: nullam nempe habet caudam.

Es ist izo wieder ein newer Comet entstanden / welchen ich gestern abends hora 6. usque ad 9. observiret, gehet außem Mittage nach dem Abend / steigt sehr hoch auff / gehet geschwinde / und ist nicht crinitus, hat nemlich gar keinen schwanz.

Observatio
Magdeburgi-
ca continua-
ta.

*Judicium de Cometa Domini Ottonis Guerikken, Consul-
lis Magdeburgensis ad Præfectum arcis Lipsiensis perscriptum.*

Inrellexi Observationem Cometæ die 2. Decembr. factam sub meo nomine in manus Tuas devenisse, quâ continetur (1) quòd Cometa sit avulsa particula aëris. (2) quòd idem in loco quiescat, & ejus motus optice tantum sit

Nebenst verstehe / daß demselben eine Observation des Cometen vom 2. Decemb. unter meinem nahmen zu handen kommen / worinnen enthalten (1.) daß der Comet ein abgerissen particul luffts sey. (2.) Daß er an einem orte still stehe / und

Gerrichii
Patris judi-
cium de Co-
metis
Cometa Ger-
richio est a-
vulsa aëris
particula:
motum nul-
lum habet ni-
si ex motu
terre annua:

intelligendus, & magis ex motu annuo Telluris proveniat &c. Nunc recordor, quòd cum primùm Cometa conspicendum se præbuisse, alicui manu festinà nonnihil de Cometis perscripserim. Sed non ampliùs meminisse possum cui nam & quid potissimùm illud fuerit, nulum enim exemplum scripti istius retinui. Confiteri autem debeo, præsertim de Cometis, cum occasio nulla in libro meo de Spatio Vacuo (qui tamen nondum typis impressus est) data mihi fuerit quidquam de iis scribendi, quòd nec ullam operam adhibuerim quidquam de iis experientià assequendi. Communiter verò, & quod ad primum membrum attinet, statuo illos oriri à magnis tempestatibus, quæ ex cavernis montium & hiatibus terræ prorumpunt, & procellarum causæ sunt. Nam cum experientià illius à me nuper inventi Anemoscopii (homulli vitro aëris vacuo inclusi tempestatum indicis) edoctus evidenter videam, aërem coortis tempestatibus (etiāsi ultra 100 vel 200 miliaria oboriantur) præprimis levior reddi, existimo ingruentibus ejusmodi tempestatibus, has ipsas simul particulam aëris nonnunquam cum impetu avellere, & secum in altum deferre. Unde tum, cum tantum aëris secedit, eò levior ille redditur. Neque verò sequitur (quemadmodum quidam Hafniæ opposuisse dicitur) quòd si ventus particulam aëris ab aëre auferre, & in spatium circumstans vacuum deferre possit, idcirco & omnem aërem necessariò subducatur.

Gerichti anemoscopion nuper inventum.

Aër ortis tempestatibus levior redditur.

Tempestates partem aëris abrumpere disputat Gerichius.

Tempestas diversa effectus habet diversos.

Aëris infima regio humorem continet.

Sicut nec sequitur, cum tempestas aliqua possit regionem aliquam vastare, fulgure & igne urbes accendere, & per procellas domos subvertere, imò arbores stirpitus evellere, quòd idcirco omnes tempestates & venti id faciant. Verum est & ad oculum patet, cum aër singularitèr levis fit (unde ille homullus tempestatum index extra ordinem descendit) eodem momento certè ingentes tempestates existere. Cujus levitatis nullam aliam causam reddere scio, nisi quòd tempore talium tempestatum portio aëris (qui infimam aëris regionem constituit, & humorem in se continet) abscedat. Sicut apparet tem-

sein motus nur opticè zu verstehen / etwa mehr ex motu annuo Telluris herrührend sey &c. Nun erinnere mich / daß ich / wie sich der Comet zum allererstenmahl sehen ließ / so mande in der eyll von Cometen etwas aufsetzte / weiß aber nicht mehr wehne und was es eigentlich gewesen / dann keine abschrifft davon behalten. Und muß insonderheit der Cometen halber bekennen / weil es die occasion in meinem Buch de Spatio Vacuo (welches doch noch nicht gedrucket) nicht gegeben / etwas von denselben zu schreiben / daß mich auch niemahls bemühet / etwas ihrentwegen zu ergötzen. Ins gemein aber / und so viel den ersten punct betrifft / so halte davor / daß sie entstehen von grossen tempesten / die auß den klüffen der berge und höhlen des Erdbodens entspringen / und die grosse sturmwinde causiren. Dann weil ich vermittelst des von mir new erfundenen / und also genanneten Wetter-Mäthenichens / augenscheinlich sehe / daß die luft zur zeit grosser sturmwinde (sie mügen auch über 100. oder 200. und mehr meilen weit seyn) sonderlich leicht wird / soo halte davor / wann solche tempest geschiehet / dieselbe zugleich sambt ein particul luft sich zu zeit cum impetu abreißen / und in die höhe ziehen möge. Dahero dann / weil so viel luftt entgeheth / dieselbe so viel leichter wird. Daranß aber nicht folget (gleichwie einer zu Koppens hagen sol opponiret haben) daß wann der wind eine particulam aëris von der luft könne ab und ins spatium circumstans vacuum führen / derwegen der wind alle luft müste hinweg führen.

Gleichwie nicht folget / wann ein ungewitter kan ein Land verergeren / durch blis und so wer Städte anzünden / und durch sturmwinde häuser niederwerffen / ja bäume auß der erden reißen / daß darumb alle ungewitter und winde solches thun müßten. Wahr ist es und augenscheinlich zu sehen / daß / wann die luft sonderlich leicht werd (daher daß Wettermäthenichen extraordinar sehr sinket) zu welcher zeit gewiß grosse sturmwinde sind. Welcher leichtigkeit ich keine andere ursache zu geben weis / als daß zur zeit solcher tempesten etwas von der luft (so die infimam aëris regionem constituiret, und feuchtigkeit an sich hat) hinweg gehen müsse. Wie dann zu sehen / daß die tempesten sich mit der luft verwickeln / und derselben zu aufhebung ihrer grausamen pestares

pestates aëri se immiscere, & eo ipso ad exercendam suam sævitiam uti, & vel vehementer in terram proruere, vel in sublimem ferri. Ubi tum, ut opinor, cum ejusmodi tempestas cum cunctis nubi- bus à Sole illustratur, in oculis nostris Cometæ fiunt vel caudati, vel sine cau- da, quos Crinitos vel Rosas vocant. Caudati versantur adhuc in suprema re- gione aëris, quæ tantum aura est. Ro- sæ verò extra auram in spatio puro. Illi, qui adhuc in aura permanent, circum- vagantur vi ex se ipsa secum certantis naturæ mirum in modum, habentque pro conceptu nostro caudas, quæ tamen nihil aliud sunt, quàm per corpus Co- metæ illustrata aura, quæ eundem am- bit.

2. Alterius generis Cometæ Rosæ dicti, videntur mihi esse extra auram, & à terra eamque ambiente aëre pror- fus separati, unde nec caudam ullam habent, & fortassis non moventur: sed motus eorum, ut suprà dictum est, ex motu telluris annuo provenit, nisi & Sol attractione suâ illis præterea alium motum tribuat. Nam experimentis de- monstrari potest, ignem aëre potissimum nutriri & ab eodem consumi; ita quo- què Cometam à Sole, qui, ut opinor, nihil aliud est quàm vivus ignis, absu- mi. De magnitudine, dum existimant Cometam tantum esse quantus omnis aër circa terram sit, oritur mihi nullum dubium; siquidem aër eam habet natu- ram, ut se, ubi spatium datur, ma- gis magisque extendat. Accuratam verò altitudinem & consequenter ma- gnitudinem quod attinet, deprehen- de ea quæ hic vel ille ex iis quos legi hac de re scripsit, nullis fundamentis niti.

3. Utrum unus vel duo Cometæ fuerint? In hoc ipso sedulis istis obser- vatoribus fidendum est, qui orbita prio- ris singulis noctibus observatâ notave- runt eundem Cometam fuisse, qui à die 18. usque ad 23. Decembris velocif- sime se moverit. Cum autem noctes tunc temporis plurimum nubilæ fuerint, ut à negligentibus non sit observatus, arbitrati sunt illi, dum longè diversum situm obtinuerit, alium Cometam esse, qui tamen ille prior esse potuerit.

gebrauchen / und entweder schrecklich auff die Erde stossen / oder sich auch wohl in die höhe schwingen. Da dann / vermüthe ich / wann eine solche tempest mit allem gewölcke von der Sonnen erleuchtet wird / in unsern augen / Co- meten auß werden / entweder caudati, oder sine cauda, welche man crinitos vel Ro- sas nennet. Die caudati stehen noch im ober- sten theil der luft / welches nur eine aura ist: Die Rosæ aber extrâ auram in spatio puro. Die / so noch in der aura stehend bleiben / vagiren vermittelst derselben / auß ihrer mit sich selbst streitenden natur / wun- derlich umbher / und haben in unsern gedanken schwänke / welche doch nicht anders sind / als die / durch daß Corpus Cometæ erleuchtete aura, so umb sie her stehet.

2. Die andere art der Cometen / Rosæ ge- nandt / düncket mich / ist extrâ auram, und vom Erdbodem und dessen umstehenden luft gar abgesondert; daher sie auch keine schwänke / und vermüthlich / still stehen: ihr motus aber / wie obgemeldet / ex motu Telluris annuo her- rühre: wo nicht auch die Sonne durch ihre at- traction ihnen noch einen andern motum causire. Dann durch experimenta zu de- monstriren, daß das feuer mehrentheils von der luft nutrirt, und von demselben ver- zehret: also auch der Comet von der Son- nen / die vermüthlich nichts anders / als ein le- bendig feuer / verzehret werde. Der gröffe hal- ber / in dem vermeinet werden / das ein Comet / so groß wie alle luft umb die Erde seyn möch- te / fällt bey mir kein zweiffel; dann die luft eine solche natur hat / daß sie sich / wo raum vorhanden / immer mehr und mehr extendi- ret. Die eigentliche höhe aber / und conse- quenter die gröffe anlangend / befinde ich / was dieser und jener von denen wenigen / so ich gelesen / davon geschrieben / auß keinem grund herrührend.

3. Ob es ein oder zweien Cometen gewesen? so muß denen fleissigern Observatoribus trawen / die den gang des ersten bey aller näch- ten in acht genommen und befunden / daß es nur ein Comet sey / der sich von 18. bis 23. Decembris sehr geschwinde moviret. Und weil die nächte in der zeit mehrentheils wöl- cke gewesen / das er von den unfleissigen nicht ist gesehen worden / haben sie vermeinet / in dem er so gar einen andern stand erlanget / es sey ein ander Comet / und kan doch der erste gewesen seyn.

Tempestates aërem con- fundunt & ad exercen- dum vires suas adhi- bent.

Cometarum caudatorum & crinitorum generatio ex particulis aë- ris à Sole il- lustratis.

Aëris supre- ma regio est aura.

Spatium pu- rum extra auram.

Cometæ cau- dati mobiles.

Cometæ cau- da Gerichio putatur esse

aura per cor- pus Cometæ à Sole illumina- ta.

Cometæ cri- niti fortè non moventur.

motu terræ annuo motum eorum præ- stante nisi &

Sol eis alium præterea mo- tum tribuat.

Aër nutrit ignem & con- sumit.

Sol, qui sit vivus ignis, Cometam ab- sumere puta- tur.

Cometæ ad- aequat magni- tudinem aëris terram am- bientis.

Aër pro va- riatione spatii se magis magis- que extendit.

Cometam Corvi & Le- poris unum fuisse Geri- chius Pater concedit.

Nobilissime & Ornatissime Domine.

*Auctor cum
Gerrichius de
argumento
Cometico con-
fert.*

*Gerrichii
sententia de
Cometis affi-
nis sententiae
Epigenae.*

Gratias ago ingentes pro iis quæ Nobilissima D. Vestra mecum communicavit aliquoties ab Amplissimo D. Parente ad se missa, vel alioqui sibi de ejus sententia cognita. Huic quæ favere videbantur literis ad Amicum Hafniensem datis complexus sum, & quæ ab eo de hoc argumento objecta accepi, pro juræ nostræ amicitiae communicavi. Dabo operam, ut ipse aliquando Amplissimum Dominum Parentem literis compellem & de hisce consulam. Interim quæ Nobilissima D. Vestra inter me & Amicum Hafniensem ultrò citroque scripta ad huc vidit, ad eum perscribere amplius velit, & simul testari observantiam & benevolentiam meam, quâ eum prosequor. Rem mihi gratissimam fecerit, si mihi sententiam suam illustrare & confirmare perrexerit. Vellem enim judicium aliquot Virorum Doctorum, prout jam nonnullis eam proposui, amplius exquirere de hac re. Præsertim cum videam sententiam hanc affinem ei esse quam olim Epigenes non ignobilis Philosophus fovit. Benè valcat Nobilissima D. Vestra, & favere ei pergat, qui est

Nobilissimæ D. Vestræ

Hic Hamburgi
die 23. Jan. S. N.
1665.

Omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI

Nobilissime Domine.

*Gerrichius
filius senten-
tiam patris
tuetur.*

*Eum in re-
bus celestibus
à communi
Philosopho-
rum sententia
discedere, &
rectè Vacuum
tueri dicit.*

ET ego vicissim gratias ago debitas pro communicatione amica & fida eorum quæ Nobilissima D. Vestra vel ab Amicis accepit, vel ad eos scripsit de materia Cometica. De qua jam benè percepit mentem mei Domini Parentis, qui non libenter hanc materiam tractat, quia non consistit in vera demonstratione & experimentis, sed in contemplationibus. Dubia illa Amici Vestri Hafnienfis facile solveret, si esset præsens. Author ille, quod pace ejus & Vestrâ dixerim, non benè comprehendit materiam de aëre, quasi esset Cometæ major totâ aëris constitutione: sicut in nuperrimo scripto Dominus Parens docuit. Sed litteris certare, laboriosum est. Si essent, qui Domini Parentis sententiæ se opponunt, Magdeburgi, ille absque ullo dubio magnos errores demonstrare posset, in hisce rebus celestibus, quæ ita comparatæ non sunt, quemadmodum à Philosophis creduntur & proponuntur. Certè qui experimentis vacui contradicere volunt, in cassum laborant. Contra negantem principia disputandum non est. Aliter sentit Excellentissimus ille Vir Generalis Cameripiductor Würtz, qui me meosque benè novit. Mitto specimen experimenti novi de Vacuo, quod nuper à Domino Parente accepi. Tum & literas nuperas à Domino Ristio, famâ nominis & eruditione Clarissimo Viro ad me scriptas, & maneo

Nobilissimæ D. Vestræ

Hic Hamburgi
die 19. Jan. S. V.
1665.

Addictissimus

OTTO GUERICKE.

EXPE

Communicatio Guerichiana.

Continens

EXPERIMENTUM NOVUM
MAGDEBURGICUM

D E

VACUO SPATIO.

Primum ab Adm. Rev. Domino *Gaspare Schotto*,
è Societate Jesu, & Herbipolitanæ Academiæ Mathe-
seos Professore dignissimo, imperfectiùs editum;

Nunc vero ab ipso Auctore

OTTONE GUERICKEN,

Patritio, & Magdeburgensis Civitatis Consule, Re-
cognitum, variis novis Experimentis auctum, inque
libros 7. distributum.

In quibus simul certa quædam ac nova: De aëris pondere circa
Terram; De Spatio ingenti inter Astra, quod Cælum, vel Æther,
vel Vacuum vocatur; de Virtutibus Mundanis; de Mundo
nostro Planetario; de Stellis Fixis, eoque quod
finit eas, &c. traduntur.

AMSTELODAMI.

Apud FRANCISCUM CUPERUM Bibliopolam, prope portam
Harlemensem, in platea vulgo dicta
de *Diehoek-Straat*.

Communicatio Guericiana.

Continens

EXPERIMENTUM NOVUM

MAGDEBURGICUM

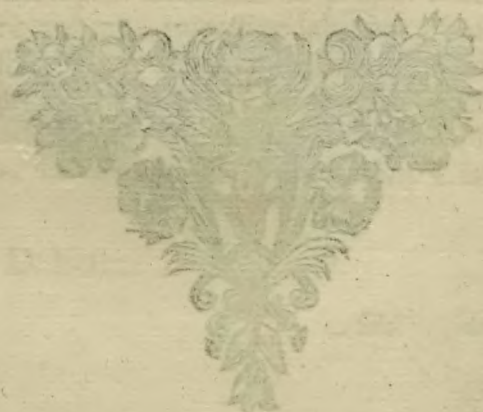
VACUO SPATIO

Primum ab Adm. Rev. Domino Caspare Schottio,
e Societate Jesu, & Hieropolitano Academiæ Martine
seos Professore dignissimo, imperfectissimum
Nunc vero ab ipso Autore

OTTO NE GUERICKE

Magdeburgensi Civitatis Consule, Rectori

Primum simul, ceteris quibusdam de nova: De æris ponderositate
The Spatio ingenti inter Astr. & Cadum, vel Astr.
vel Vacuum novum, de Viribus Magneticis, de Mundo
nostro Planetarum, de stellis fixis, copiose quod
huc est, de Astronomia.

AMSTELÆDAMI

Apud Franciscum Cuperum Bibliopolum, prope portam
Hollendam, in platea vulgo dicta
de Spinoza sita.

LIBER PRIMUS.

De Mundo Ejusque Systemate secundum, tam veterum quam recentiorum Philosophorum sententias.

- Cap. 1. **Q**uid Mundus sit, quidve communiter sub nomine Mundi contineatur.
- Cap. 2. De Motu stellarum, tam errantium seu Planetarum, quam non errantium seu fixarum.
- Cap. 3. De Antiquorum duplici Systemate, vel ex supposita terra quiete, vel Supposito istius motu.
- Cap. 4. Continet brevem Systematis Mundi descriptionem, secundum Ptolemai hypothesis, suppositâ Telluris quiete.
- Cap. 5. De Systemate Mundi Pythagorico secundum Copernicum, in quo Sol ponitur pro centro hujus Mundi.
- Cap. 6. De motu Terra diurno & Annuo secundum Copernicum.
- Cap. 7. Continet Objectiones contra hoc Copernicanum Systema, tam Astronomorum, quam Physicorum.
- Cap. 8. Continet Objectiones quæ ex Scriptura Sacra contra Copernicanum Systema adferuntur, earumque resolutiones.
- Cap. 9. De Systemate Mundi secundum Tychonem de Brahe, nobilem Danum; in quo Terra collocatur in centro Mundi, Sol autem in centro Planetarum (exceptâ Lunâ) secum illos vehens.
- Cap. 10. De Systemate alio, in quo Terra collocatur in centro Mundi, Terraque attribuitur Motus circa proprium axem spatio 24. horarum.
- Cap. 11. De Emendato ac perfectiori Systemate Mundi Copernicano.
- Cap. 12. De Sole.
- Cap. 13. De Maculis Solis.
- Cap. 14. De Mercurio.
- Cap. 15. De Venere.
- Cap. 16. De Terra & Luna.
- Cap. 17. De Marte.
- Cap. 18. De Jove.
- Cap. 19. De Saturno & Planetis in genere.
- Cap. 20. De distantiiis Astrorum in genere.
- Cap. 21. De distantia Lune à Terra.
- Cap. 22. De magnitudine Lune.
- Cap. 23. De Solis distantia à Terra.
- Cap. 24. De Solis magnitudine.
- Cap. 25. De Planetarum distantiiis à Terra, eorumque magnitudinibus.
- Cap. 26. De Stellarum fixarum altitudine seu distantia à Terra nostra, secundum Ptolemaicos & Aristotelicos.
- Cap. 27. De Stellarum fixarum altitudine seu distantia à Terra secundum Tychonicos.
- Cap. 28. De Stellarum distantia secundum Pythagoreos seu Copernicanos, Solem collocantes in medio Mundi.
- Cap. 29. De Stellarum fixarum numero & earum hoc seculo per Tubos opticos aperta innumerabili multitudine.
- Cap. 30. De Stellarum fixarum magnitudine.
- Cap. 31. De Calo seu Celis, ut & de æthere, ac materia Cælesti.
- Cap. 32. De Firmamento & quid supra illud, in Sacris Literis.
- Cap. 33. De Calo Empyreo.

Cap. 34. *An extra hunc Mundum alii vel plures sint Mundi, & utrum sint in cert numero vel innumerabiles.*

Cap. 35. *De spatio imaginario extra Mundum.*

C O N C L U S I O.

EX quibus hucusque dictis, satis apparet quot & quàm diversæ sint Philosophorum Sententiæ: (1.) *De Dispositione*, ut &, *Motu*, *Distantiâ*, *Qualitate*, *Quantitate* &c. Corporum Mundanorum. (2.) *De Materia Cælesti* seu *Spatio* isto ingenti intermedio, inter hæc corpora, longè latèque diffuso. (3.) *De Locatione*, quid tandem extra Mundum sit, &c. De quibus omnibus breviter saltem pro faciliiori Lectoris cognitione, tam Antiquorum, quàm Recentiorum Hypotheses atque sententias recensuimus, easque solas, quæ principales & intelligibiles; multa enim inveniuntur scripta, in quibus verbosa magis varietas, quàm rectæ rationis veritas perspicenda.

L I B E R S E C U N D U S.

D E

V A C U O S P A T I O.

Cap. 1. **Q**Uæ de causâ Auctor adductus sit ad inquirendum Vacuum.

Cap. 2. *De Loco.*

Cap. 3. *De Vacuo.*

Cap. 4. *De Spatio.*

Cap. 5. *De Spatio intermedio, inter corpora Mundana, quod communiter Cælum vocatur.*

Cap. 6. *An Spatium sit finitum vel infinitum.*

Cap. 7. *De eo quod est & quod non est.*

Cap. 8. *An Spatium sit creatum vel increatum aliquid.*

Cap. 9. *De Infinito.*

Cap. 10. *De Numero.*

Cap. 11. *De Cælo quod vocatur locus beatorum.*

Cap. 12. *De Maximo & Minimo.*

Notandum: Quia cap: 4 & 7, ad cognoscendum spatium, maximè inferuntur ideoque extracta sunt, quæ sequuntur.

Cap. 4. *De Spatio, ita sonat:*

*Spatii definitio Gerri-
chiana.*

Spatium definimus, seu potiùs describimus, id, cujus est continere, capere; in quo nimirum omne corpus seu omnis Substantia, suum esse vel subsistere, aut habet aut habere potest; & quod nulli cedit, nec tantum cedit quantum est corpus receptum, sed permanens est atque immobile, indivisibile ubique, omnia penetrans, cui nihil infert esse repletum vel inane.

Vel: *Spatium* est omne id, quod per nudum intellectum concipitur non esse & quod non est hoc aut illud quod potest videri, tangi, audiri vel sensibile percipi, sed ab omni materialis naturæ conditione abstractum quid; à quo cuncta infinitè discrepant, ita ut nihil sit ac fieri possit, quod ad æqualitatem ejus ullo modo pertingat.

Vel: *Spatium* est, per quod omnia unum sunt, in quo reperimus omnia neque enim nos ipsos, nisi in *Spatio* reperire possumus; Unde est continuum quid (quo omnium corporum magnitudo capitur, citra omnia corpora continens, indifferenter omnia corpora recipiens sine actionis passionisque conditione).

ne) ac illocabile quia (Spatii Spatium non est) extra & intra omnia, nullius particeps, nec receptivum formæ vel qualitatis vel accidentis, &c: uti infra cap: 6. pluribus dicemus :

Certum est, omne corpus indigere secundum capacitatem, seu trinam suam dimensionem, aliquo Spatio interno, sine quo nec esse, nec subsistere potest : verbi gratiâ : Sit conclave quoddam, in quo nec homo nec alia res aliqua foret, nisi aër, (scimus enim in hac inferiori Telluris parte, omnia Spatia, aliis visibilibus corporibus non repleta, aëre repleri) sed si quis intraret in illud conclave aëre repletum, tunc aërem quoad suam personam aut substantiam expelleret, illudque Spatium, quod ibi antea aëre repletum erat, corpore suo occuparet. Si recederet, tunc aër iterum succederet in locum ejus, aut posset aliud aliud, exempli gratiâ Lapidea statua, subrogari, Spatium illud internum occupans, Spatio nihilominus manente firmo.

Corpus omne aliquo spatio interno opus habet. Aër implet spatia corporibus non repleta.

Imò Aër ipse artificio posset ex toto conclavi extrahi, uti Experimenta demonstrabunt, manente nihilominus Spatio totius conclavis. Si itaque unum idemque Spatium, modò hòc, modò illò corpore potest repleri, semperque alterum in alterius rei Spatium succedere, Spatiumque totum intra conclave, evacuari ab omni corpore, aëreque; sequitur quòd magna sit differentia inter Spatium & inter corpus, quod Spatium modo implet, modo non implet : nullumque corpus Spatium constituere per se; Unde falsam esse Renati de Chartes cap: antecedit: citatam opinionem: *Spatium seu Extensionem sine substantia extensa esse non posse.* Etiam si enim Spatium nec videri nec tangi possit, tamen oculis & mente simul percipitur : Exempli gratiâ : dum distantiam duarum turrium seu montium aspiciamus, facile cogitandum illam corpus illud aëreum interpositum, non facere, sed per se esse; ita ut sublato etiam omni aëre, Montes vel Turres hæ sibi invicem non fierent contiguæ. Insuper, quod Spatium modò possit esse vacuum, modo repletum, satis, ut diximus, nostra demonstrabunt experimenta.

Potest extrahi ex toto conclavi, manente nihilominus spatio conclavis. Spatium differt ab Aëre & corpore quo spatium modò impletur, modò non impletur.

Spatium modò est vacuum, modò repletum.

Cap. 7.

De eo quod est & quod non est.

Omnino quod est, aut est *Increatum aliquid*, aut *Creatum aliquid*. Tertium (ita ut dici possit : Omne quod est, aut est *Increatum aliquid*, aut *Creatum*, aut Nihil) non datur. Nam quod non est; non potest dici *Creatum* quid; at quod *Creatum* aliquid non est, illud est *Increatum aliquid*.

Ens vel est Increatum vel Creatum.

Est autem *Increatum aliquid*, essentia alia à creatis omnibus, & quidem Infinita, Immensa, Æterna seu præexistens habensque suum esse à se ipsa. *Creatum* vero *aliquid*, suum esse non habet à se ipso, sed ab illo quod *Increatum* est, cui omne esse suum refert acceptum; estque finitum & constat ex sua Materia, (etiamsi, cæteris paribus, Spiritus sit vel dicatur, sicut in fine hujus libri videndum) Vitâ & Virtutibus innatis.

Increatum describitur. Creatum ab Increato originem habet.

Creatum aliquid sequuntur alia multa, imò innumerabilia, quæ per se quidem aliquid *Creatum* non sunt (quia si hoc non esset, nec illa essent) sed ei, aut internè, aut externè, vel verè vel respectivè, accidunt. Uti præcipuè sunt Quantitates, Qualitates, Motus, Actiones, Passiones, Potentiæ, Relationes, Mentis conceptiones, Privationes, Virtutes accidentales, Numeri, Tempora, Loca, Nomina &c. Hæc, sunt ea quæ sunt, & ad quæ omnia quæ sunt, referri possunt.

Accidentia Creati.

Quia verò duo solum sunt, Ea quæ sunt, nec Tertium datur; Ergò quicquid Creatorum & quæ illa sequuntur, *Nihil* est, illud est *Increatum aliquid*. (Nam *Nihil* de duobus istis simul, dici vel intelligi non potest, quia absurdum esset duo hæc simul negare; Neque intelligi potest de *Increato*. Qui enim *Increatum* negaret, ille quoque duo illa quæ sunt, simul negaret, dum *Creatum* dependet ab *Increato*, nec absque eo est, nec esse potest) *Nihil* itaque semper est negatio *Creati*, & per consequens affirmatio *Increati*.

Increatum illud & nihil esse dicitur.

Unde si quærat, quid concipiendum sit ante Mundum conditum, vel etiam post

post ultimum Mundi terminum? seu, Quid sit extra Mundum? Et aliquis responderet *Increatum quid*; alter responderet: *Nihil*; esset utraque recta responsio. Nam qui *Increatum* dicit, rectè respondet, sicut & qui *Nihil* dicit; hic enim habet respectum ad *Creatum quid*, quod nimirum istius *Nihil* sit vel maneat.

Nihil seu In-
creatum illud
Deus esse do-
cetur.

Eodem modo dicimus: è *Nihilo* factum esse Cælum & Terram, id est, è *Nihilo* Creati, hoc est ab Increato. Et quemadmodum ex *Nihilo* creata sunt omnia, ita in *Nihilo* librata & stabilita sunt omnia, id est in *Increato*. Ubi enim nunc sunt *Creata* & subsistunt, ibi *Nihil* erat prius, & in *Nihilo* recepta sunt, id est in *Increato*; quia in aliquo *Creato* recipi non potuerunt, tùm quia non erat, tùm quia si fuisset, non fuisset *Nihil*, sed *Creatum aliquid*, si autem fuisset, non *Aliquid* in *Aliquid* recipi potuisset; ideoque fuit *Nihil*, in quo omnia recepta sunt, id est, in *Increato*. Est igitur quodlibet in *Nihilo*, & Deus si in *Nihilum* redigeret Mundi machinam, quam ab initio creavit, nihil ejus loco aliud quam *Nihil* (uti ante Mundi creationem fuit) permaneret, id est, *Increatum*. Nam *Increatum*, aut *Nihil*, est id, cujus nullum præexistit initium. *Nihil* est perfectum, & ab omni parte beatum. *Nihil* semper sapit. *Nihil* est, ibi omnium Regum cessat Jurisdictio. *Nihil* est sine ulla calamitate. Super *Nihil*, secundum Hiob, suspensa est Terra; *Nihil* est extra Mundum. *Nihil* est ubique. *Vacuum* est *Nihil*, & *Spatium* est *Nihil*, & *Spatium Imaginarium* est *Nihil*.

Vacuum est
illud nihil, ut
& spatium
imaginarium.

Excerptum ex literis Domini Ristii
die 14. Jan. 1665.

MAximè mirandum in hoc Cometa est, quòd tam diu duret. Nam quod multi, etiam docti alioqui Viri in ea sint opinione, hunc Cometam, quem nunc videmus, esse à priori diversum, & ita duos distinctos Cometas fuisse, hoc nullum habet fundamentum: est & manet unus tantum Cometa. Meæ rationes hæc sunt: Primus Cometa stabat inter Craterem & Corvum, cum se oculis nostris subduceret. Postquam iste nobis inconspicuus factus est, cælum decem circiter dierum spatio nubibus obductum habuimus. His dissipatis & serenitate cælo redditâ, iste Cometa valdè exiguus ob vicinum Lunæ lumen circa pedem sinistrum Orionis apparuit, tunc verò intra duos dies ultra 16. gradus proprio motu percurrit. Hoc mihi occasionem præbet opinandi, eum præteritis diebus, quum non fuerit visus, non minus 8. circiter grad. quotidie percurrisse. Quod cum ita sit, facillè videre est, hunc & priorem Cometam unum eundemque Cometam esse, præsertim cum sidus Corvi & Orion non ultra 70. gradus à se distent, sicut in globo videri potest. Neque verò obstat, quòd prior Cometa caudam suam in Occasum, posterior verò in Ortum

Extract Schreibens Herrn Risten
vom 14. Jan. 1665.

DAs wunderlichste an diesem Cometen ist, daß er so gar lange sehet, den das so viele / auch wohl kluge Leute in der meinung sind / daß dieser Comet / den wir so sehen / ein ander sey / und also zweene unterschiedliche Cometen gewesen / solches hat ganz und gar keinen grund / es ist und bleibt nur ein Comet. Meine ursachen sind diese: der erste Comet stund inter Craterem & Corvum, da er uns auß dem gesichte kahn. Nach dem uns dieser nun unscheinbahr geworden / haben wir bey zehen tagen dunkler wetter geschack. Nach deren verlauff hat sich dieser gar klein / wegen des Mondenlichtes / circa pedem sinistrum Orionis sehen lassen / da er dann fort 2. tagen / über 16. grad. proprio motu gelauffen. Dieses giebt wir anlaß zu mutmassen / daß er die vorige tage / weil er nicht gesehen / nicht weniger / sondern täglich bey 8. grad. fort gelauffen. So nun deme also / kan es gar süglich seyn / daß dieser nun der erste nur ein Comet sind / angesehen / daß das Sidus Corvi und der Orion nicht über 70 grad. von ein ander stehen / wie man auß dem Globo kan sehen. Und hindert dieses nicht / daß der erste seinen Schweiff ins Westen / der letzte aber ins Osten strecket / weil wie mein hochgeneigter Herr Resident, auch ohne meinem erinnern weiß / ist die Cauda Cometae nichts / als Radii solares per materiam nebulosam circa caput Cometae

projecerit. Nam prout ipse, Nobilissime Domine Residens! vel me tacente, nosti, nil aliud est cauda Cometæ, quam Radii solares per materiam nebulosam circa caput Cometæ transmissi. Unde sequitur, quod cauda semper à Sole averfa sit. Nunc dirigit prior caudam in Occasum, quoniam Sol (cùm Cometa in conspectum nostrum mane veniret) jam in Ortum progressus erat. Iste cum vesperi videatur, quo tempore in Occasu stat, necessariò caudam suam in Occasum projicit. Propterea tamen unus idemque Cometa esse potest: nisi quod alterum aspectum Solis habeat. Præterea invenio in Keplero, A°. 1618. etiam tres Cometas fuisse, ex quibus duo, præter illum tertium valdè magnum, in considerationem non veniunt. Sed tempus non patitur de his plura verba facere.

tæ transmissi. Woraus erfolgt / daß der schweiff immer à Sole averfa sey. Nun streckte der erste den schweiff ins Westen / weil die Sonne (wann er uns des morgends zu schein kam) schon ins Osten war. Dieser dieweil er des abends gesehen wird / da die Sonne ins Westen stehet / muß nothwendig seinen schweiff ins Osten werffen: kan aber darumb eben der selbe Comet seyn / nur / daß er einen andern Aspectum Solis hat. Sonst finde ich beim Keplero, daß Anno 1618. auch 3. Cometen gewesen / davon aber 2. demnach der 3. sehr groß / nicht in consideration gezogen worden / aber die zeit lasset nicht zu hievon weitläufftiger zu discurren.

Hamburgi die 31. Martii 1665.

Dominus Parens meus nondum respondere potuit ad Nobilissimæ Dominationis Vestræ literas ob varia impedimenta. Verum tamen ecce suâ manu hæc scripsit, quæ mitto:

Magdeburgi die 26. Martii 1665.

Dominum Lubieniecium plurimùm salvere jubeo, cui dicas velim, me præter illud judicium de Cometa Præfesto Arcis Lipsiensis datum, quod & Hamburgum ad vos misi, nihil de hac re quod dicam habere, sed in priori sententia persistere, scilicet quod Cometæ ex avulsa particula aëris oriantur. Subiit verò animum meum, quod verè dicere possum, præteriti mensis Febr. 12. die, statuâ illâ aëris conditionem indicante inferiora petente, hæc cogitatio, novum Cometam esse oriturum. Quum verò non omnes à nobis conspiciantur, neque etiam vulgatæ de illis prædictiones effectus suos perpetuò sortiantur, ideò parvi fit mea observatio: quare etiam tum temporis nihil de hac re perscribere volui. Nunc verò postquam publica fama refert, rursus alium jam ante quatuor hebdomadas videndum se præbuisse (Cometam), & ego eundem hodie, ipso Paschatis festo, circa tertiam matutinam in media plaga Orientali situm vidi, ideò meæ rationes tantò certiores evaserunt. Quid porrò tot sibi continuâ serie succedentes Cometæ portendant, Deo notum est.

Magdeburg den 26. Martii 1665.

En Herrn Lubienietzki lasse ich ganz dienstlich grüssen / und weil das sentiment, so ich dem Schloß-Hauptmann zu Leipzig vom Cometen gegeben / auch schon nacher Hamburg geschickt habe / so weis darüber nichts mehrs / sondern bleibe noch dabey / daß sie von einem abgerissenen particul luffts entstehen. Habe auch warhafftig am verschieenenen 12. Febr. wie das Wetter-männchen abermahls so niedrig stund / die gedanken gehabt / das ein Comet entstehen würde. Weil wir sie aber nicht alle zu sehen bekommen / und es folgt darauff nicht gewiß / was propheceet wird / so giebt es ein schlechte ansehen: derowegen hiervon nichts in die feder bringen mögen. Nunmehr aber da nicht allein die avisen melden / daß sich schon vor 4. wochen wiederumb einer sehen lassen / und ich denselben heute am Ostertage frühe umb 3. uhr recht im Morgen stehend gesehen / so werde meine sache desto gewisser gemacht. Was nun so viel Cometen auff ein ander bedeuten werden ist Gott bekannt.

Gerrichius
Pater in literis ad Filium
dati Auctori
primum ad
literas ejusdem respon-
det.

Medio ferè
Febr. novum
Cometam ori-
turum augu-
ratus est.

Quem ipso
die Paschates
primum vi-
dit.

Hamburgi die 1. Augusti 1665.

Gerrichius
filius delineationem & descriptionem
Statuæ constitutionem aëream indicantis mittit.

Gerrichius
Pater novum thermometrum invenit, ad indicandam aëris constitutionem,

Tum duo hæmisphæria
diverso pro ratione aëris pondere ab se invicem avellenda,
Denique statuam vitro aëris vacuo inclusam.

Tempestas maxima Anno 1660. à
Gerrichio observata indicio illius anemoscopii.

Cometæ 1664. origo ad partem aëris maximæ tempestatis 1660. vi avulsam à Gerrichio refertur.

Arcanum istius anemoscopii soli Electori Brandenburg. revelatum.

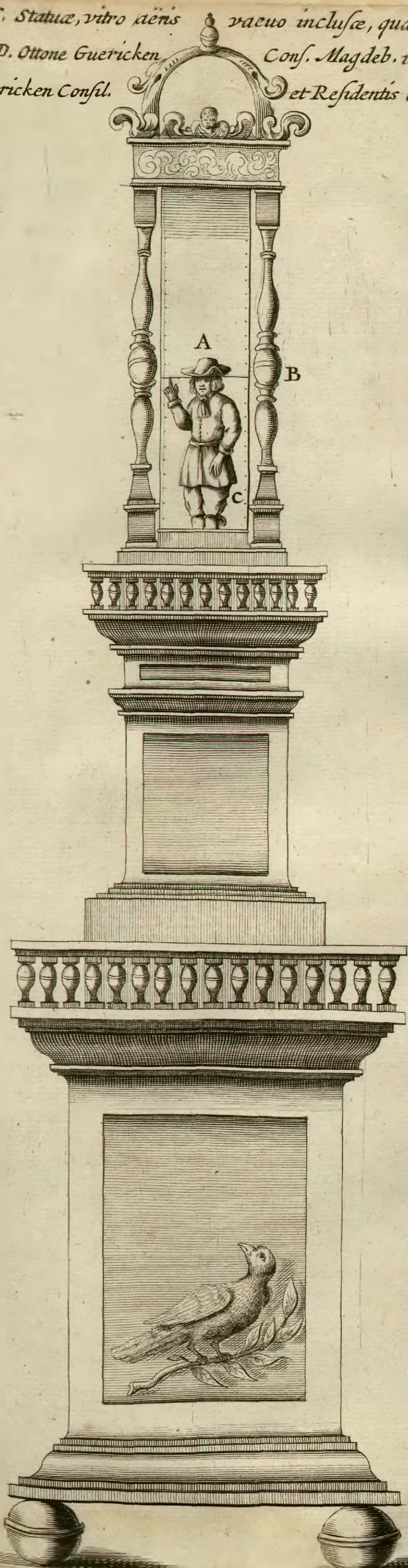
Electori Brand. laudatur.

Berolinensis Bibliotheca celebratur.

Pluvie index.
Siccitatis index.

Mitto Nobilissimæ D. Vestræ delineationem & simul descriptionem Virunculi illius constitutionem aëris indicantis, quam à me toties postulavit, & quæ pro jure amicitiae & modulo virium communico, boni & æqui consuli peto. Mirabile visu ac auditu est, quod per certa experimenta mutatio aëris observari possit, ut exempli gratiâ per thermometra, in quibus coloreus iste liquor in æstate descendit (quanquam etiam contrarium habeo) in hyeme vero ascendit, quale, sed planè alio modo, Dominus meus Parens invenit, Machina istius inventi est prægrandis, cujus globus & tubus cupreus, qui præter propter usque ad septem ulnarum longitudinem descendit, nudus virunculus apparet, qui extensis manibus pedibusque in filo, quasi liberè in area pendet, & pro varia aëris temperie frigoris ac caloris incrementa digitis suis demonstrat, alterato aëre icuncula hæc nunc ascendit, nunc descendit, non sine intuentium admiratione. Postea alius modus est inventus, quo mutatio aëris, nimirum ejus levitas & gravitas indicetur. Sunt duo hæmisphæria cuprea, quæ si muruò conjuncta & ab aëre evacuata sint, per pondus 5400. librarum (quando diameter phialarum saltem habet dimidium ulnæ Hamburgensis; si verò integræ ulnæ, plus quam quinquaginta millibus vel etiam triginta equi requiruntur) vix divelli possunt, interdum autem gravius, interdum levius pondus secundum constitutionem aëris adhiberi debet. Deniquè optimum inventum est statua ista, de qua nuper, tractans materiam Cometæ, mentionem feci, hæc alterationem aëris, tam nostri Horizontis, quàm etiam aliarum plagarum mundi Orientalis, Occidentalis, Meridionalis & Septentrionalis accuratissimè indicat, sicut etiam procellas in locis procul disitis excitatas; de quibus singularem observationem inter alias habebamus Magdeburgi Anno 1660. quo ingens erat tempestas, maximam quasi aëris mutationem deprehendebamus, aër tam levis reddebatur, ut statua infimum puncti notati locum occuparet. Dominus Parens mihi & aliis hoc indicabat, & atrocem ac repentinam tempestatem alibi existentem, per duas vel tres horas præfigibat, postea hæc in Oceano forsitan excitata, ad nos etiam veniebat, qua procul dubio magna aëris portio erepta ea in æthere permansit, & in formam Cometæ, quamvis nobis non fuerit visibilis, conversa fuit, experienciâ autem deinde & tractu temporis effectum docuit. Hæc pulchra & valde ingeniosa, imò utilis inventio mihi patriam relinquenti, vitamque Residentis in hoc celeberrimo loco degenti, ita arridebat, ut omnem navarem operam, quo copiam hujus experimenti etiam hîc haberem, Virisque primariis ac amicis, ad me visendi gratiâ adventantibus ostendere possem, quâ inventionem visâ dici vix potest, quanto incensi fuerint desiderio, eam penitus cognoscendi. Sed nemini hactenus arcanum hoc detectum fuit, nisi Serenissimo Domino, Domino FRIDERICO WILHELMO Electori Brandenburgico, Domino meo Clementissimo, Sapientiæ humanæ Aquilæ, cui artes cordi & novem istæ Deæ, in qua natura omnium virtutum numeros plenissimè absolvit. Hic, inquam, ingenio prudentissimus Princeps, meo conatu & operâ dicti mei dilecti Parentis simile inventum, cum Calendario perpetuo egrægiæ formæ, nec non Systemate nostri mundi affabrè instructum atque ornatum, in sua celeberrima Bibliotheca habet, ac diligenti observatione asservat, cui formæ non absimilis est mea machina, de qua vide Iconismum in adjuncta pagina delineatum. Lit. A. est iste virunculus, qui in vitro descendit & ascendit. Medium est ista linea sub lit. B. à qua fit numeratio. Quando igitur digitus dicti virunculi est lineæ proximûs, tunc inclinatur aër (descendendo) ad pluviam; ascendendo autem ad siccitatem. Et quo magis ascendit, eò magis siccitas durat: & contra, quo magis paulatim descendit, eò magis pluit. Existens in altitudine & in continua quiete, est indicium continuæ siccitatis; si autem

Figura anemoscopij s. Statuæ, vitro æëis vacuo inclusæ, quæ mutationem æëris N.º 9
 designat, ab Ampli. s. D. Ottone Guericken Conf. Magdeb. inventa, ad Communicat.
 Nobili. s. D. Ottonis Guericken Consil. et Residentis Elector. Brand. pertinens.

B. Stopendaal sculp.

autem subito lapsus ejus observamus, ita ut digito attingat puncta sub lit. C. tunc nimis certum est, quod sint procellæ, sicut quotidiana observantia per 6, 7. annos docuit, proindeque instituimus Observationes simul Berolini, Magdeburgi & Hamburgi, & reperimus, quod constitutio aeris in tribus his locis sæpè conveniret, interdum etiam discreparet. Et quamvis, licet hoc inventum jure merito dici possit perpetuum mobile; nihilominus tamen virunculus, in vacuo semper subsistens, propter nimium motum & saltum, qui statim ob externam machinæ commotionem fit, sine ruptura vitri atque interitu totius artificii de loco ad remotiorem locum transferri non potest. Cum autem hæc res magnum usum, præsertim nautis in mari, afferre posset, ideoque sæpè dictus auctor eo allaborat, ut alio modo, nimirum in trutina constitutio aeris possit cognosci. Sed res, ob alios labores, de edendo suo libro, ad perfectionem necdum pervenit. Ideoque Plato hic jubet quiescere. Interim vale & vive strenuè cum tota Tua Nobilissima familia, ego maneo

Nobilissimæ Dominationis Vestræ

Studiofissimus

OTTO GUERICKE.

P. S. Recordor aliquando Nobilissimam Dominationem Vestram mihi retulisse de quodam suo Amico, quod is dixerit, se potuisse, imò & posse adhuc ejusmodi statuum ambulantes invenire. Quare verò id non fecit? & quare etiamnum non facit? Non sufficit dicere; sed opus est reipsa demonstrare. Verba non sanant. Iterum benè & prosperè Vale.

Hamburgi Kalend. Augusti 1665^a

Præclara sunt & laudabilia inventa vestra, quæ plura promittitis, terra marique utilia futura. Feretis ob hæc merita laudem apud posteros egregiam. Interim Augustissimum Imperatorem Laudatissimorum Majorum exemplo Viroros literatos & inventis præstantes benignè foventem, jure Civitatis Romanæ vos donasse multum gratulor.

Nobilissimæ D. Vestræ

Omni studio & cultu

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Procellarum index est istud anemoscopia Gerichianum experientia comprobatum.

Perpetuum mobile inventum à Gerichio dici potest.

Nautis spes fit inventi tempestates prænunciaturi.

Gerichius novo invento aeris constitutionem se indicaturum promittit.

Gerichius Auctor nobilitatis Romanæ jure à Cæsare datum gratulatur.

V. COM-

COMMUNICATIO H O L M I A- H E I N S I A N A.

Hamburgo Holmiam die 12. 22. Novembris 1664.

N. I.

Viro Nobilissimo & Clarissimo Domino NICOLAO HEINSIO, DANIELIS
FILIO, Fæderatorum Belgarum in Aula Suecia Oratori Ordinario.

STANISLAUS LUBIENIETZKI S. P. D.

QUam amicitia, res in prosperis æquè ac adversis jucundissima & utilissima, imò in tota vita Solis, vel ignis, & aquæ instar necessaria, cuique cordato, morum probitate comitateque sincerâ, & constanti sit paranda & conservanda; officii mei esse duxi amicitiam Tecum, Clarissime Heinfi, Anno 1649. in domo Clarissimi Parentis Tui, *въ родительскомъ*. Amici mei olim Summi, initam, hâc tempestate renovare. Fieri id à me, cum Hafniam Anno 1662. in Sueciam tendens, transires, non potuit. Atque utinam mihi tunc hæc obtigisset, quam multa inviderant obstacula, felicitas, & licuisset jungere dextram dextræ, & notas audire ac reddere voces! Sed nosti Amicos absentes quoque nobis adesse, & epistolam eisdem nobis præsentem sistere, ut cum iis non aliter quàm nobiscum dæque amicitia arte, si uti velis, habes me ad id officii Tibi præstandum paratum. Neque verò steriles ad Te mittam avenas: sed semper epistolas rerum scientium dignarum, & ut jucundarum, ita &, imprimis negotia publica tractantibus utilium (quam officiorum reciprocationem publicè quoque utilem esse censeo) feraces. Idque tantò alacrius faciam, *cum ex mutua humanitatis Tuæ vice Tibi id esse gratum perspexero. Vale Vir Nobilissime, & veteri amico Tuo constanter fave.

Amicitia res jucundissima & utilissima, imò necessaria, virtute paranda, & renovanda.

Heinsius Pater & Filius Auctori amici.

Amici absentes nobis adfunt. Epistola amicorum absentium colloquia.

*Officia amicorum ad publicam utilitatem sunt dirigenda. *Humanitas & benevolentia vices fiant ex æquo.*

N. I.
ad N. I.

Holmiâ Suecorum Hamburgum die 16. Decembris Gregor. St. 1664.

Nobilissimo Viro Domino STANISLAO LUBIENIETZKI, Equiti Polono
NICOLAUS HEINSIUS S. P. D.

VErè ac prudenter commendas amicitiam, quam non tantum Philosophiæ & virtutis præcepta, sed natura nobis ipsa quoque insinuat & inculcat, cum humana quævis hoc nodo gaudeant quàm tenacissimè constringi. Quòd autem pristinae necessitudinis memoriam post longum intervallum mihi nuper admodum refricabas, equidem benigniter & peramanter id à Te factum est. Tum quòd huic beneficio exactas rerum nuper apud Sarmatas, & Germanos gestarum narrationes adjecisti, cumulatam me comitate plurimâ abs Te agnosco. Nec intermittam, cum occasio feret, officiis Tecum certare, si non paribus, saltem

Amicitiam docet Philosophia, virtus, natura.

Amicitia vetus literis & officiis renovanda.

Officiis cum amico provili certa.

Cometa primū in Suecia visus.

saltem non omninò otiosis. Insignem Cometam proximis noctibus cœpisse apparere, fama per hanc urbem constantissima dedit ac propagat passim, de quo uberius Tecum aliquando mihi agendum erit, ut confido. Vale, Nobilissime Domine, & me Tuis annumerare perge.

N. 2.

Hamburgo Holmiam die 20. Decembris St. Gregor. 1664.

Cometicum argumentum Auctor cum Heinsio tractandum suscipit.

Cometam notabilem plaga inter Orientem & Meridiem mediâ diebus abhinc octo videri hîc cœpisse, referent Tibi hæ literæ, unaque ad Te deferent pauca, quæ de hoc illustri phœnomeno à nonnullis Viris doctis, de ejus scilicet situ & motu, accepi; plura mox ut spero, accepturus, quæ Tecum merito communicabo, ut Tu de his cum Viro aliquo Docto, horum perito, conferas, meque eorum quæ ad hanc rem plenius intelligendam facient, participem vicissim facias. Vale Vir Nobilissime, & me Tui amantem redamare perge.

Nobilissimo Nomini Tuo *omni cultu,*

Omnibus studiis & officiis deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 2.

Holmiâ Hamburgum die 14. Decembris 1664.

Heinsius erga Auctorem benevolus. Officiosus in amicitia esto.

Bellum inter Britannos & Batavos ortum.

Batavi de exitu belli Britannici bene sperant.

Ante octiduum primis Tuis responsi nonnihil dabam, quæ erant multarum rerum scitu dignarum fruge oppidò refertæ. Vellem equidem pari officiorum laude ac sedulitate certare Tecum. Sed rarò hîc terrarum scriptione quid, aut argumento historico dignum occurrit. Faciam tamen quod mearum erit partium. Bellum Britannos magno conatu in Fœderatos Belgas adornare, & discordias ab illis omni studio foveri, video invitus. Etsi causæ vix quicquam est, cur de belli hujus eventu malè ominemur, cum & jus ipsum militet pro nobis, & satis virium sit in promptu, per quas atrocem injuriam propulsemus. Quid, quod causas apparatus bellici hujus jam approbaverimus Galliarum Regi; sic satis aliis etiam Regibus haud dubiè simus approbaturi: ex horum, inquam, numero qui Lege fœderum tenentur Fœderatis Belgis auxiliari, atque opem præstare, si armata manu invadantur à quocunque vicino. Hac fiducia erecti magnis animis ad bellum accingemur. Sed ecce aliam faciem, Comete scilicet, qui ut nuper innuebam, diebus proximis apparuit miræ magnitudinis, quem tamen mihi videre necdum contigit alibi occupato. Vale Vir Nobilissime.

Tibi devotissimus

NICOLAUS HEINSIUS.

N. 3.

ad I.

Amicitiam benevolentia officiis excolat assiduus.

Virtute amicitia paratur & conservatur. Amari si vis, ama.

Officiosus in amicum esto.

Hamburgo Holmiam die 17. 27. Decembris 1664.

In eo te esse, ut amicitiam mecum ante plures annos initam non tantum teneas constanter, sed & mutæ benevolentia ac humanitatis officiis excolas, pergratum mihi fuit in Tuis literis legere. Nimirum & ratio recta, & æquitas ipsaque humanitas à nobis exigit, ut constanti & amabili virtutis studio, non tantum veteres contineamus, sed & novas paremus amicitias, maximum vitæ hujus tot tristibus & adversis expositæ ornamentum, condimentum, & præsidium. De mea vera & constanti benevolentia, quâ vel maximè animi amicorum mutuam vicem reddendam trahuntur (*magnes enim amoris amor, ut vetus verbum, & quotidiana experientia docet*) certum Te esse jubeo. Si præterea visum hîc Tibi aliqua in re opera mea esse possit, liberè eâ utaris velim. Invenies & experientia

experiēre me ad præstanda Tibi officia accepta promptissimum. Nempe in deliciis habeo benè de Viris Præclaris & Probis, benèque & ipsis de genere humano merentibus, mereri. Hoc enim officium cuique ad laudem veram adspiranti instantibus ad Te mitto, adjungo plura de nupero Cometa, cujus fama jam tunc ad aures Tuas pervenerat, & repeto postulatū meum ulterioris de hoc argumento communicationis. Ego hoc quoque officii Tibi præstabo. Qua ratione spero & me Tuam, & Te aliorum Virorum doctorum, præsertim in Matheſi exercitatorum, diligentiam provocaturum. Vale Vir Nobilissime! & me constanti benevolentia prosequere.

Merere benè de his qui benè de re publica merentur. Laudem veram virtute para.

Diligentia diligentiam excitat.

Holmiâ Hamburgum die 28. Decembris Iuliani 1664.

N. 3.
ad 2.

Les octavus nunc, ni fallor, agitur, quod tabellarium sine meis ad Te literis hinc abire in Germaniam sum passus. Erat quippe jam tum Regni Suecici Senatus in rebus proferendis totus: & mihi incumbēbat negotiorum nonnihil haud minimi momenti apud illos urgendum, quod ante ferias solennes expediri oporteret. Quapropter ignoscas æquum est, si Tibi non vacavi illo tempore, quo nec meus eram.

Amicus, præsertim publico munere fungens, non semper amico vacare potest.

Cometa in Lepore visus à priori diversus putatur.

Cometa ille insignis, cujus postremæ tuæ meminerunt, cum paucas apud nos noctes spectandum sese sub matutinas horas præbisset, comparere mox desiit, evanuitque, sed sic, ut alius illi successisse dicatur. Mihi in rem eam diligenter inquirere hæcenus non est datum, ob occupationes, quas dicebam modò, publicas. Iis utcumque defunctus, in dies saltem quindenos, aut videnos proximos, non intermittam rerum Mathematicarum studiosos ac gnaros percunctari, si quid curiositate tuâ dignum hinc observarunt. Quanquam vix sunt in hac civitate qui signa cælestia præ militaribus curent impensè, aut seriò amplectantur. Upsaliæ unum alterumque ex literarum humaniorum Professoribus novissimis, qui studiis hujuscemodi delectentur haud modicè, ad quos confugiendum esse mihi proposui. Sed dubium non est, quin sagacissimus ille siderum perceptor Hevelius vester, qui ingentem hujus argumenti commentarium, ut scis, jam pridem molitur, quo omnem de Cometis historiam est persecutus diligenter & doctè, stellæ huic crinitæ quoque sedulus & solers invigilavit, ut nullum post suam messē spicilegium novæ observationis aliis quibuscunque relictum fecisse videatur. Christianus Hugenus Constantini filius, popularis & amicus meus, tum disciplinæ Mathematicæ perquam peritus, patriæ nostræ pauper apodixin, præmiumque huic invento ab iis positum efflagitabat. Auguror & precor uberrimum laboris fructum homini amicissimo: sed rebus ego tam magnis tardissimam habere fidem soleo: cum meminerim & Wilhelmum nuper Langium, Virum in Dania doctissimum, & alios complures alibi terrarum ejusdem inventi gloriam sibi vindicasse dubio successu. Vale.

Holmiâ Suecorum utriusque Palladis studiis debita.

Hevelius ab Heinsio laudatur.

Hugenus ab Heinsio laudatur, longitudo terrarum & marinarum demonstrationem ab se inventam Patriæ Patribus offert.

Namburgo Holmiam die 31. Decembris Iuliani 1665.

N. 4.
ad 2.

Cum tabellario Holmiam tendente die abhinc octavo nihil literarum ad Te dedideram: tum ob materiæ scribendæ defectum, ut militibus, ita & novis nunciis hyberna agentibus, tum ob occupationes solito plures, quas vitare non potui, tum denique ob imminens Natalis Christi festum anniversarium, ad quod ritè celebrandum cunctis Christianorum appellatione gaudentibus, se præparantibus, & jura & Mercuriales strepitus filere solent, atque ita & commercio literarum induciæ à quibusdam dantur. Quæ ad Te de rebus publicè gestis miseram, grato animo Te accepisse, gratum & mihi in Tuis literis legere fuit.

Festum Natalis Christi debita pietate transcendendum. Feriarum festorumque dierum ratio requietem habet litium & laborum. Cic.

Contentus
esse officii
quæ amicus
prestare po-
test, licet tuo
tuo non re-
spondeant.

Miserere
aristum.

Humanitate
cercandam.

Bella natu-
ræ adversa :

Horum susci-
piendorum &
gerendorum

rationem Po-
litica institu-
tio non pietas

docet.

Bella cum-
primis navu-
lia periculo-
sa.

Bella compo-
ne potius

quàm suscipe.

Principibus
terra maris-
que potentibus
componendo-
rum bellorum
gloria conce-
nit.

Machine
bellicæ.

Classes.

Copia terre-
stris.

Pacem com-
poni Batavis
cum Britan-
nis optat Au-
ster.

Belli causa
privatæ uti-
litatis cupido.

Utilitas
præpollet vi-
ribus.

Bellum unde-
cunque no-
xium.

Episcopus
pius in exem-
plum posuit.

Bella, iusta
quoque, mul-
tùm nociva
esse boni Poli-
tici docent.

fuit. Contentus autem ero iis quæ loci illius in quo agis commoditas, & Tua humanitas satis perspecta, mihi ad mensa fuerit. Memor enim sum antiquæ il-
lius Legis, quæ amicitia constant, & honesta & possibilia ab amicis esse postulanda
iisque prestanda. Quod de bello inter Britannos & Belgas Foederatos enato nuncias,
nobis quoque ut notum est, ita cordolium facit, duos nempe populos
mari potentissimos, eosque non tantum Christianæ, sed ejusdem Reformatæ pro-
fessionis nexu junctos, tam atrox moliri invicem bellum, invitâ non solum pie-
tate, sed & vicinis conveniente humanitate, (cujus, judice Publio Syro, quæ
ma est certatio) ipsaque naturâ. Hæc enim ægrè feret ipsis quoque elementis
bellum inferri, & tantos in simpulo fluctus, tantos in mediis aquis ignes exten-
tari. Belli facere paratus ingentes, classes aliquot centena millia librarum quo-
tidie consumentes, & Oceano ab omni hominum memoria invisas instruere,
animo esse intrepido, auxiliaque à Regibus foederatis, quos sua quoque ratione
& domesticæ securitati consulere necessum erit, & quibus contrariæ votis re-
stris, à parte hujus vel illius justæ non deerunt rationes, requirere, & tot
gentium ac nationum, & talium quidem, ut dixi, salutem infido elemento &
dubiæ Martis aleæ committere, politica docet disciplina, & mascula illa Sagum
induta prudentia.

- - - Sed motos præstat componere fluctus.

Tantam litem inter partes hostilibus & internecinis odiis flagrantes sedare no-
strum non est, nec ullius hominis privati. Magnis Regibus detur hæc gloria,
vel alioquin potentia validis terræ Rectoribus. Nam horum preces vel moni-
tiones sunt armata, & rationes, ut non nemo in re plusquam seria lufit, cano-
nicæ, id est machinis illis bellicis, ab ingeniosa in perniciem sui humana indu-
stria inventis, munitæ, & classibus 50. 100. vel amplius munimentorum omni-
bellicâ copiâ instructissimorum mare fluctisonum fulcantium, ac 30. amplius
mille classicis testibus stipatæ. Atque utinam Regis Christianissimi, Principis
ut terra marique potentissimi, ita Magnanimi & ad maxima quæque promissi
ac veri Irenarchæ opera, pax inter istas Neptunias, Christianas & Reformatas
religionem profitentes gentes, justa & perennis instauretur! Nam si tam atrox
bellum in medio Oceano inter eas exardescat, nec ille labem hanc omnibus
eluet undis, nec tam latè sparsas belli faces exstinguet, quas meritò Pietas &
Justitia face ista, quam memoras, Cometæ secundum apparentis opprimere
deberet, nisi reclamaret & repugnaret privati commodi ratio

Atque ipsa utilitas justi propè mater & æqui.

Sed en Tibi quæ ad Gerardi Geldenhaurii Noviomagi historiam Batavam,
Sylvis Gerardi Listrii Rhenensis in hanc rem legi: Nam ubi multa belli in com-
moda, utrumque sexum & omnem ætatem ac statum lædentia, & divinis ho-
manisque confusionem inducentia piè & doctè exposuisset, Davidem Philippi
Boni Burgundiæ Ducis filium, Episcopum Ultrajectinum in exemplum Prin-
cipibus, Sacris præsertim, ita statuit:

- - - prudenter graviterque
Pervolvit, quot vel justus dispendia secum
Adduxisse solet Mavors; incommoda quanta
Gressibus immanem rapidis sectentur Enyo,
Qualia sunt, villas passim pagosque cremari,
Atque teri passim segetes, jumenta que passim
Abduci, passim florentes Perfide gaza
Labi in pauperiem subitò, proceres onerari,
Plebem expilari, miseram orbarique senectam
Atque trucidari juvenes, & tot viduari

Comparibus nymphas, tot ruptis mænibus urbes
Invadi, tot stuprari matresque nurusque,
Virgineum cuneum temerari, templaque Sacra
Irrumpi, & manibus raptari sacra prophanis.

& quæ sunt pluria talia. Cæterum identidem scribitur vestros Patriæ Patres pacem offerre, imò & redimere justo pretio velle, quod autor ille in suo Davide meritò laudat. Utinam illis facem Cometa iste præferat ad templum Almæ Patris, & tempora eorum illâ innumeris triumphis potiore ob cives servatos coronâ redimita beet! Vale Vir Nobilissime, & candorem meum boni & æqui consule, & constanter fave mihi.

Batavi pacem querunt & redimere volunt. Pacem parte aliquam fructuum tibi redime. Cic! Batavis Auctor pacem & prosperitatem precatur.
N. 4.

Holmiâ Hamburgum die 11. Ianuarii 1665.

UT videas mandatis Tuis morem à me geri, scribo, cum quod scribam vix sit in promptu. De Cometa sententiam Mathematicorum Upsaliensium frustra hæcenus opperior. Hunc quod diversum ab illo, qui anno superiore apparebat, credebamus, metuo ne frustra fuerimus. Nam & latuit jam quatuordecim, aut plures etiam noctes continuas, & mirâ celeritate cursum impellit variatque, quantum nunc agnosco. Bellum Britanni nobis intentare pergunt: de cuius successu benè speramus, speraturi longè melius, si in partibus nostris Regem Christianissimum fore publico liquebit. Vale.

Heinsius Cometam in Corvo & Lepore unum eundemque esse animadvertit.

Hamburgo Holmiam die 14. Ianuarii 1665.

QUàm non longè, ex quo stabilito inter nos literarum commercio, officiis & benevolentia certare (quod in laude Sapientes ponunt) institimus, à nobis uterque absumus, testatur vel hæc epistola, quam Tuæ tertiæ Decembris mense & anno nuper elapso, decurrente scriptæ, affectus & eruditionis indicium certissimè quintam repono. Ita nec in scriptionis nec in officii cura quidquam desiderare à Tua parte possum. Ut tantam Tuam benevolentiam mea mutua foveat & conservet, omnibus ingenii & industriæ viribus enitar. Et ecce pauca quædam adjungo hisce, Tibi, ut video, grata semper futura. Quâ ipsa ratione nunquam non magnum operæ pretium faciam, dum industrii Amici gloriam merebor, quam non postremo loco in vita civili Sapientes ponunt. Cui rei vel solus Cicero suis ad Atticum literis fidem plenam facit. De rebus Britannicis nihil nunc accipies, quia necdum nos ipsi accepimus Londino literas, tardante ob injuriam hyemis Antverpiensi tabellario. Cæterum scio Tibi in tanta luce versanti hæc intus & in cute, ut sic dicam, nota esse, nobis sæpè cum vulgo affectibus distracto, ideoque pravè de rebus judicante, ad phalaras obhærentibus. Ego sanè, ut toti orbi, ita præcipuè Vestræ & Anglicanæ genti, non tantum rerum gestarum gloriâ clarissimæ, sed & singulari libertatis conscientiarum patrocínio, ob conscientiam Dei oppressis commendatæ, & quarum utraque puriorem fidem profiteri se gloriatur, multis iisque magni momenti de causis æquam & perennem pacem optaverim. Ad quam omnibus justitiæ & prudentiæ, ut sic dicam, arietibus promovendam & redintegrandam ac fovendam concordiam potius, quàm ad promovenda sacra dissidia, & justitiæ & prudentiæ prorsus repugnantia, omnem operam utriusque gentis sacrorum cultores conferre deberent. Jure suo Cometa sive secundus, sive secundum aspectus, tanquam Concionator vel potius præco in cælesti suggestu à Deo locatus, utitur, dum hæc & cuncta officia hominibus in memoriam reducit, & ad ea præstanda severè hortatur. De hoc nupera narratio Varfaviensis pauca, non tamen contemnenda habet. Ego quidem mediocri historiarum lectione affectus sum, multa in orbe memorabilia citrà, sed & post Cometarum apparitio-

N. 5.
ad 3.

Benevolentia corrundum cum amicis, adeoque omnibus hominibus.

Benevolentiam benevolentia parat & conservat. Amici industrii non postrema laus est.

Publico munere fungentes meliores rerum notitiam quam privati habeant par est. Libertas conscientiarum probis est grata.

Cometa celestis Concionatoris loco officii commones mortales.

Auctoris de prognosi Cometarum sententia.

*Cometa in
Corvo & Le-
pore unus
idemque.
Hevelius
laudatur.*

*Hagenium
Auctor lau-
dat, eique bo-
num inventi
eventum pre-
catur.*

ritionem, quin & multa læta post eandem evenisse. Quod nunc in orbe Christiano eventurum, magis voto quàm spei accedit, rebus scilicet malè constitutis, & indomitâ ambitione in novas successionum spes sese armante. Cometam hunc, qui jam versùs cornua Arietis tendit, unum eundemque cum priori esse Hevelius putat, Astronomorum nostro sæculo Coryphæus, suffragantibus ei pluribus ejusdem artis. Clarissimus Bullialdus ad primum ejus conspectum, dixerat ferè alium esse, saltem novam quandam stellam, literis die 2. Januarii datis. Sed expectandum est quid porro sit, factis pluribus observationibus, dicturus. Sunt autem qui prorsus hunc alium à priori esse volunt. Velim Virorum hujus rei peritorum illis in terris agentium judicium exquiras & ad me perscribas. Porro Christiano Hugenio, Viri illius Clarissimi filio, ut perspicio, haud degeneri, propositum ex animi sententia, bono publico, succedat, succerè optandum est omnibus bonarum literarum & publicæ utilitatis amantibus. Vale Vir Nobilissime, & fac ut prosperè agas, ac Te mihi constanter favere testeris.

*N. 5.
ad 3.*

*Diligentia
par ubique
non est.*

Holmiâ Hamburgum die 18. Januarii S. V. 1665.

Cometam minus curiosè ac diligenter observavi fateor quàm fieri debebat, quòd nec tubos opticos melioris notæ habeam in promptu, hebetique & obtusâ prorsus sim oculorum acie, præsertim sub nocturnum tempus, aut cum vesperascit. Pollicitus est amicus Ubsaliensis observationes nonnullas Mathematicas huc pertinentes, sed quas necdum accepi.

*Regis Gallie
affectum Ba-
tavi sibi gra-
tulantur.*

*Beuningius
Belg. ad Re-
gem Gall. O-
rator.*

*Rex Gallie
prudenter &
cordatè dissi-
dia Britannii
adversus Ba-
tarum com-
ponere tentat,
huic tamen
suppetitis ex
fœderis lege
promittit.*

*Commingius
Regis Gall. ad
Brit. Orator.*

Ex ultimis meis, ante octiduum exaratis, edoctus es de adfectu Regis Christianissimi erga Fœderati Belgii Rempublicam sincero optimè nos sperare. Septentrio adhuc sententiam suam in ambiguo tenet. Interim ante æstatem proximam legatio extrâ ordinem huc mittenda à Fœderatis Belgis creditur. Orator noster Beuningius Regem Christianissimum erat veneratus; benigniter is se exceptum, ac horas ut minimùm duas attentè cupideque auditum à Rege, de prædicat. Quem tamen velle mitibus consiliis præcipuum deferri locum; ea si non succedant, omninò rationem à se habendam pactorum fœderisque, cum Fœderatis Belgis sibi intercedat, auxiliumque illis ab sese præstandum fore adversus quoscunque hostiles insultus. Addunt alii, indignè Regem eundem ferre, quòd Britannii naves non paucas Fœderatis Belgis jam præreptas fisco addixerint, quarum pleræque merce Gallicâ fuerint instructæ, ut Galli eas ad se pertinuisse contendant, repetantque minabundi per Oratorem Regis Commingium. Brevi quòd hæc evasura sint perspicere dabitur. Utinam in bonum publicum! dum movet monetque novus Cometa. Vale Vir Nobilissime.

N. 6.

ad 4.

*Epistole fa-
miliares be-
nevolentia
testes.*

*Socia arma
sepe noxia
& incerta.*

Hamburgo Holmiam die 24. Januarii Juliani 1665.

Vix exprimere valeo, quanto me Tibi ære obstrictum esse sentiam proximis Tua benevolentia, quam mihi in colendo literarum familiarium exercitio, etiam non suppetente scribendi materiâ, fide integrâ testaris. Argumento sunt Tuæ die xi. Januar. ad me datæ. Ex quibus video Te bene sperare de sociis Gallorum armis, & de successu prospero belli Vestri Anglici. Socia arma multis noxia & sæpè vel justis rationibus, vel speciosis prætextibus interversa fuisse, tot exempla antiqua & recentia docent. Sed hîc & ubique procul absit malum omen, ipsumque omne malum! Quod ad belli successum attinet, notum est omnibus, quanta sint omnis belli incommoda in humanum genus injuria:

Verum

*Bellum omne
multis modis
perniciosum.*

Verum ut ne lassem te singula commemorando
Bellum etiam felix ut vitæ est unica pestis,
Sic morum exitium est, sic est sentina malorum.
Bello squallescunt agri, monachique fugantur
Cænobiis, bello Aonides Sophiæque flescunt.
Non importantur merces, prædonibus omne
Est iter infestum. Sunt Leges juraque muta;
Spreta jacet pietas, raptor latroque triumphat,
Religio friget; sunt omnia plena tumultu,
Plena minis, lachrymis, irâ, violentiâ, & atris
Cædibus. Infrendens mors pallida guttura pandit,
Falceque bellacum juvenum sic licia rumpit,
Gramina fænifeca ut viridanti demetit arvo.

Hæc autem Tibi denuò ex illis Gerhardi Listrii Sylvis affero, quæ profectò
bellorum odium, pacis autem studium omnibus ingenerare par est. Extrà du- *Belli odium.
Pacis stu-
dium.*
bium proinde mihi est, plurimos tam Vestratium quàm Anglorum repertum iri,
qui vetus illud mente & ore repetant

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

Utinam verò & Vobis & Illis, omnibusque adeo Christianis ad pacem stabilem *Auctoris vo-
tum pro Pace
Universali.*
faculam præferat iste Cometa, qui etiamnùm lucet! De quo quid ab Upsalien-
sibus Professoribus acceperis, mecum communicare haud gravaberis. Hunc à
priori diversum nonnulli etiamnùm faciunt. Quibus se Clarissimus Hevelius *Heveliani
Prodromi Co-
metici mete-
res.*
opponet publicè, non tantùm in sua Cometographia, sed & in Prodromo ejus,
quem ut præmittat, sum illi cum Illustrissimo D. Rautensteinio Ministro Statûs
& ad Imperii Conventum Ratisbonæ, Legato Neoburgico, auctor. Vale Vir
Nobilissime, & eundem benevolentix tenorem serva.

Holmiâ Hamburgum die 1. Febr. S.V. 1665.

N. 6.
ad 4.

Diversum à duobus prioribus Cometam comparuisse vulgus per hanc Civi-
tatem nudiùs tertius constanti rumore spargebant. In quam rem eâ, quâ
par est, sedulitate ut inquirerem, necdum mihi est datum. Sed nec Mathe-
matici Upsalenses observata sua, quæ promiserant, ac sperare me jusserant,
hactenus produnt: cum tamen istiusmodi lucubrationes eò magis placere soleant,
quò tempestivius promuntur in publicum. Aurem iis super promisso cras aut
perendi denuò vellam. Literarum Tuarum lectione plurimùm capior, quæ
cum multa mihi hactenus incomperta complectantur, tum orationis nitore &
mirâ dicendi felicitate plurimùm se commendant. Nos inconditâ, & festinatâ
scriptione si id adsequimur, ut ne agrestes aut inhumani prorsus videamur, ab-
unde nobis consultum ac prospectum remur. Vale, Vir Nobilissime, & me
Tuis accensere, si mereor, perge.

*Novorum
appetens mor-
tale genus.
Heinsii ergâ
Auctorem be-
nevolentia,
& modestia.*

Hamburgo Holmiam die 21. 31. Januarij 1665.

N. 7.
ad 5.

Non desino sperare Te singularia quædam de Cometa, qui iterum lucet,
ad me missurum. Etsi enim obtusâ sis oculorum, nequaquam tamen men-
tis, quæ Tibi ad omnia perspicax à Patre luminum data est, acie. Adhæc sat
benè scio & tutò credere possum, Te præclaris ingenii animique dotibus in pa-
randis amicitiis ubique terrarum esse felicem. Ita facilè à Viris, ut omni erudi-
tione, sic & Mathematicarum rerum cognitione præstantibus (quis enim igno-
ret vel neget tales ibi quoque dari?) copia Tibi dari potest eorum, quæ vota
mea

*Heinsii inge-
nium acutum,
judicium per-
spicax, & in
parandis co-
lendisque a-
micitiis felici-
tatis.*

Fidem promissam præstat:

Bonus Vir antequam promissum impleat, quiescere non potest.

Fœdera exororum præstent Tibi inerventam pacem.

Pacifici beati, David, licet Deo percarus, quod esset belator, templum Deo edificare non potuit.

Principem omnia prius quam arma experiri debet.

Industria quies violento imperio potior.

Deliberandum diu, quod statuendum semel.

Cometæ obediendum officiorum admonenti.

Hevelius prodromum Cometographiæ præmittendum promittit.

N. 7. ad 5. & 6.

Hyeme literarum commercia turbantur.

Fornelius Jonas Profess. Upsal. sua observata in Cometa Heinso mittit.

Rudbeckius Olavi laudatur, commentarium de Cometis singularem pollicitur.

** Heinso*

mea hâc in parte impleant, saltem sitim restinguant. Et ecce jam amicus Upsaliensis promisso Te beavit, Tu me. Perge itaque in repetenda ibi, exsolvenda hâc promissi fide, quæ debito suppar hominis ingenui mentem religione quidam adstringit, nec insoluta eandem dimittit liberam & probæ quietis certam. Ex-prioribus & hisce Tuis percepi vos gratulari vobis de benevolo affectu Regis Christianissimi, utpote fœderis religione vobis devincti. Benè est si his artibus sine cæde & vulnere felicem Pacis almæ oleam apprehenditis. Hanc enim omnibus triumphis præponit Philosophia. Vox autem divina beatos & filios altissimi, qui scilicet Deus Pacis & ipsissima charitas est, pacificos appellat, cunctaque bona uberrimè in illos cumulat. Nosti contrà Davidem, licet Virum secundum cor Dei, & in omnibus ei morigerum ac placentem, cum ad exstinguendam ædem sacram Hierosolymis maximo impetu ferretur, hoc beneficium impetrare, quòd Vir sanguinis esset, non potuisse, & illud filio ejus re & nomine Salomoni relictum fuisse. Regem autem Christianissimum velle prius mira consilia, quàm illa armorum horrida conciliandæ paci adhibere, laude profectò dignum est. Omnia enim prius Sapientem, tantò magis Principem virum (quò nemo prius nemoque magis meliusve Philosophiam in colenda docendaque exemplo, virtute & tractanda Repub. exerceat oportet) quam arma experiri debere, jam olim sancitum est. Et certè sæpenumerò præstat id lenta prudentia &

- - - peragit tranquilla potestas

Quod violenta nequit, mandataque fortius urget,
Imperiosa quies.

Ideò laudandum est, quòd Septentrio adhuc sententiam suam hâc in suspensio teneat. Certè & hoc officium novus Cometa lucens, commemorat bono publico. Optandum est ut Principes & eorum administri, cunctique adeò mortales huic fideli Consiliario, qui ipsâ apparitione illustri, velut cælestissimo ore, ad excutienda vitia & emendandos errores hortatur; faciles præbeant aures. Clarissimus Bullialdus nondum mihi suam de Cometa sententiam patefecit, fuerit nènè unus idemque vel duo distincti Cometæ. Illud nuperis literis ad me datis confirmat Clarissimus Hevelius, qui ad tot meas & aliorum Amicorum petitiones veluti prodromum suæ Cometographiæ præmissurum se esse promisit. Quod reliquum est, multum debeo Tuæ humanitati, qui etiam non suppetente scribendi materiâ compellare tamen me volueris literis die XVIII. datis, quo nomine Tibi obstrictus sum. Perge in hoc humanitatis officio, paria à me referes. Vale

Holmiâ Hamburgum die 24. Febr. Juliani 1665.

TAbellario illi, qui postremus hinc in Germaniam ad Vos contendebat, literarum nonnihil Tibi inscriptarum perferendum tradidi, quas acceptis jam debes, nisi hybernæ tempestatis incommoda fluvios etiamnum inaccessos viatoribus transituris reddunt. Unde & fit, ut Tuæ quoque lentè admodum ad nos perferantur: harum binas sub unum idemque propemodum tempus proximè accepi, alteras 14. alteras 24. Januarii Juliani exaratas. Quid Mathematici Upsalienses observarint in nupero Cometa, ex adjuncta Fornelii Mathematici in illa Academia Professoris epistola ubertim, ni fallor, cognosces. Quanquam Clarissimus Schefferus alia sperare me jubet, per Rudbeckium Medicinæ in eadem Academia Professore eximium, publico destinata, qui varias Mathematicorum opiniones in unum videtur collecturus, additurusque ex observatis propriis nonnulla, quæ aliorum diligentiam fugisse censet. * In eo Mathematici Upsaliensibus video sibi convenire, quòd duos diversos statuunt Cometæ, eundem in contraria Hevelio, ut nosti: cui hâc accedamus atque acquiescamus præstat

Hevelii sententiam de uno Cometa sententia Upsaliensium de gemino præferre.

stat. A Rudbeckio si quid ad me perferetur, ut sperare Schefferus jubet, ejus Tibi copiam mox fore spondeo. Tu, si tanti hæc, quæ nunc mitto, videbuntur, ea cum Hevelio aut Pelsio nostro communices licet, per quem Hevelio exhibeantur. De negotiis publicis quod addatur, vix nunc occurrit. Recrudesce de novo motus Polonicos indignissimè fero. Utinam Clementissimus Deus huic malo tempestivè medeatur! Et id quidem ille benignè facit, dum salutaria monita mortalibus tam ordinaria quàm extraordinaria, ista in cælo scilicet edita signa, præbet. Vale Vir Nobilissime.

Cometæ divinâ benignitate officii admoment mortales.

Ubsalia Holmiam die 14. Februarii 1665.

Viro Nobilissimo & Amplissimo Domino NICOLAO HEINSIO, Fæderatorum
Belgarum ad Serenissimum & Potentissimum Regem Suecorum
Oratori Ordinario JONAS FORNELIUS S. P. D.

Nobilissime & Amplissime Domine.

Intellexi à Viro Præcellentissimo Domino Scheffero Amplissimo Domino non displiciturum, si de Cometis hujus Hyemis ea quæ hîc Ubsaliæ observata sunt, Amplitudini Tuæ breviter referam. Et quamvis ob Instrumentorum Mathematicorum penuriam accuratas observationes instituere non licuit, tamen, quantum fieri potuit, Cometarum horum apparitionum tempora & motus annotavi, non tamen ad id adhibito calculo quodam Astronomico. Omnibus enim Instrumentis ad ejusmodi phænomena observanda necessariis destituta est hæc Academia. Brevem itaque saltem historiolum horum Cometarum tradam, qualem in tanta rei Mathematicæ angustia concipere potui. Præterito Anno die 7. Decembris, cum nunciatum esset apparere Cometam inter 5. & 6. matutinam, una cum Domino Rudbeckio exivi, & Cometam deprehendi tum pertransivisse Meridianum, atque constitutum in plaga Occidentali. Erat stella satis magna, & secundi honoris fidere non minor, radios suos versus Occidentem, videlicet in partem Soli oppositam (ut semper fieri solet) projiciens. Erat autem tum supra Hydram, haud procul à rostro Corvi, inter Corvum & Cratera, in dodecatemorio Libræ. Die 9. Decembris cælum iterum erat serenum. Ad 5. itaque matutinam exivi, deprehendique Cometam obliquo cursu versus Austrum declinasse, & tunc in ipso tropico Capricorni constitutum. Tertia vice cælum se-re-numerat die 12. Decembris, tum deprehensus est per tropicum obliquè transivisse, atque ad inferius hæmisphærium tantum migrasse, ut vix in Horizonte conspici posset. Erat verò tunc in dodecatemorio Virginis. Corpus ipsum Cometæ pertubum opticum visum, pallidum & spongiosum apparebat. *Per Zenith illo tempore transivit illis, qui habitant maximè ad Austrum in Africa, & incolis Brasiliensibus in America motu proprio confecit 5. illis diebus 10. gradus, hoc est, quolibet die gradus duos, & contra seriem signorum progressus est. Tantum de priori Cometa. †Posterior primum visus est die S. Thomæ, qui erat 21. Decembris anni præterlapsi inter 6. & 7. vespertinam. Deprehensus autem est haud procul à stella Orionis, vocata Regel, in dodecatemorio Geminorum. Aliquot deinde diebus cælum nebulis erat obductum usque ad 24. Decembris, eo die circa 5. vespertinam apparebat: caudam ejus etiam tum videre licuit, quæ 21. Decembris ob nimis vicinam Lunam non apparebat. *Cometa verò dirigendo in Occasum, contra seriem signorum, per circulum obliquè, per Equatorem & Zodiacum transeuntem, & magis magisque versus Boream vergentem. Tertiò apparebat 26. Decembris, eratque circa 7. vespertinam proximè ad Menkar Ceti stellam, illam tam propè subiens, ut eandem stringere videretur. Erat autem in signum Tauri progressus, ejusque longitudo erat 16. grad. tauri, latitudo 21. grad. australis. 27. Decembris ut & 28. 29. & 30, semper apparuit, ita

Schefferus observationes Upsalenses Heinsio procurat.

Fornelius Heinsio de observationibus suis Cometicis gratificatur.

Observationes Upsalenses.

Cometa in ipso Tropico Capricorni observatus versus Austrum aequaliter ab Equatore distat.

*Cometa quando & quibus per Zenith seu punctum verticale transivit.

†Initio singulis diebus duos gradus emittitur.

‡Cometam in Corvo & Lepore geminum esse Upsalenses autumant.

*Cometa in Lepore tridui spatio 16. gr. in proprio circulo emittitur.

Tardius progreditur in exitu, & in Ariete dispareret.

Cometa uno die 30. grad. in proprio circulo peregrit.

Upsalienses rationes pro gemino Cometa hyemali.

Distantia inter utrumque Cometam 100. amplius graduum impossibilis ad emetendum intra novendiale spatium Upsaliensibus videtur.

tamen ut aliquantulum decrefcere videretur. Pariter etiam in motu tardiorius est. Transivit autem tam Zodiacum quam Aequatorem, atque in dodeceteriorio Arietis disparuit. Num autem posterior hic Cometa idem fuerit cum priori, dubitant nonnulli. In historiis Cometarum traditum est Cometam fuisse qui 30. grad. intra diem in proprio circulo peregerit. Quibus si fides habenda, certe non facile asseremus, impossibile esse hunc Cometam eundem esse cum priori. Tamen inæquabilitas motûs aliud suadere videtur. Prior enim ille à 7. Decembris ad 12. ejusdem quinque videlicet diebus 10. gradus confecit, hoc est quolibet die duos gradus. A 12. Decembris ad 21. ejusdem cum hic posterior apparere inciperet, sunt 9. dies: distantia verò inter locum prioris Cometæ discedentis & posterioris apparentis est ultra 100. gradus. Hæc motûs inæquabilitas arguere videtur eundem non esse Cometam. Tantam enim motûs inæquabilitatem in uno eodemque Cometa, nunquam deprehensam legimus, ut qui quoad diu apparebat 2. saltem gradus quolibet die absolvebat 9. dierum spatio, quibus à nostro conspectu absuit ultra 100. grad. conficeret. Hæc sunt quæ Amplissimus Domine Tuæ quam officiosissime indicare debui. Rogo insuper ut velit Amplissimus Dominus me suo favore & gratiâ dignari.

N. 8.

ad 6.

Hamburgo Holmiam die 18. 28. Februarii 1664.

Tarda non perdunt omnem gratiam.

Sententia de duobus Cometis hyemalibus non paucos initio habuit defensores.

Upsaliensium industriam Auctor provocat.

Mora diligentiam fert secum.

Monita industriis quoque conveniunt.

Modestia viro bono convenit.

Candor te Viris laudatis commendat.

Heinsii benevolentiam & amicitiam magni Auctori facit.

Non injuriâ tabellarii, sed, ut puto, injuriâ brumæ, transitus terræ marique obsidentis, factum est, ut literas Tuas die 7. hujus mensis datas hodie denum acceperim. Illa tamen sive temporis, sive hominum iniquitas literarum Tuarum gratiam, licet delibârit, non consumpsit. Cum verò ad Tuas è vestigio Tibi respondendum sit, paucis accipe, quæ, ut ad Te perscribam, officii ratio imperat. Minimè mirantur, sed nec morantur Clarissimus Hevelius, & omnes qui Cometam nuperrimum priori accensent, plerosque è vulgo vel etiam aliàs eruditione celebres Viros statuere, duos diversos apparuisse Cometæ, cum & nonnullos Mathematicos in ea fuisse & adhuc esse sententia sciant. Sed ex adjunctis chartis eorum in contrarium rationes intelliges, quas velim Upsaliensibus Professoribus exponas, ut quid illi sentiant, icripto testentur, ac simul observata sua addant, nec amplius moras nectant, si tam celerem sententiam expedire possunt. Alioquin ego morosos quoque & ad respondendum difficiles fero, ubi cunctationis acrimoniâ suavis diligenxiæ aboleverit. Non enim temerè Publius Syrus dixisse mihi videtur: *Mora omnis odio est, sed facit sapientiam.* Benè tamen feceris, si aurem ipsis vellere perrexeris, sæpè & industriorum aliàs Virorum sedulitatem velut, admoto calcari ad felicitis carpendum laudis iter, incitat. Quod de stilo meo addis, non sine rubore conscientie legi. Agnosco meam tenuitatem, & ut ille ait, Mecum habito & non vi quam sit mihi curta supellex. Satis mihi est, si candor mentis & mea Tibi aliisque Viris, ex omnium laudum cumulo compositis, placeat. Vir Nobilissime, & constanter illi fave, qui Te non tantum favorem, sed & stilos & linguas omnium, literas & virtutem amantium fecisse Tibi præclaris meritis vectigales rectè novit, & idè abs Te non solum nosci, sed & amari in parte felicitatis ponit.

N. 8.

ad 6.

Holmiâ Hamburgum die 18. Martii 1665.

Fœdus inter Britannum & Suecum conclusum.

Proximus tabellarius sine meis ad Vos literis discessit, quod argumentum descriptioni tunc deesset. Interea temporis binæ ex tuis Epistolæ mihi sunt traditæ, quarum altera undecimo Februarii mensis die, altera decimo octavo essent exarata. Internuncius Britannicus ex familiaribus suis non neminem de crastino

craftini Londinum ablegaturus dicitur, ut pacta foederis ad Regem perferat inter gentem utramque nuper percussam.

Ipsam foedus quo praecipue spectet, indagare necdum licuit. Nisi quod meriti ultro citroque devehendae id potissimum dari, nihilque foederatis Belgis detrimendi inde subverendum esse, aut incommodi, à ministris Regiis asseveratur. Gallos hoc bello Foederatis Belgis manu armatâ propediem adfuturos esse, multi opinantur; aliorum studia in contrariam sententiam eunt, dum hanc procrastinationem in gente indolis haudquaquam cunctabundâ habent suspectam. Mihi verò prudentissimum videtur quid agites dissimulare, dum iis omnibus commodum prospiciatur, per quæ formidabilem te praestes ac metuendum inter illos qui pacatum nihil admittunt, & ad arma per libidinem summam temerarii ac effrenes concitantur. Quod acceperam ab Upsaliensibus Mathematicis, jam & Te accepisse spero. Lutetiae dissertationes nonnullas ejusdem argumenti in publicum prodierunt fert rumor: sed omnium diligentiam ac curam facile viderit unus Hevelius, quae est instructus Mathematicum cognitione. Vale Vir Nobilissime, & me amare perge.

Non damnum Belgis Foederatis. Gallus auxilia Batavis, licet non evestigio miserit. opportuna tamen misit. Dissimulare qui nescit, non seis regnare. Prudentis est dissimulare antequam cuncta necessaria parat.

Hamburgo Holmiam die 17. Martii Greg. 1665.

N. 9.
ad 7.

ET Te nil literarum tabellario ad me perferendum aliquando tradere, vel paucis scribere, & meas tardius interdum ad Te perferri, haud miror. Novi enim quibus occupationibus distringantur illi, quibus publica auctoritas provinciam aliquam, praesertim tam illustrem & gravem, qualis Tua est, demandat; tum quàm incommoda sint hac anni tempestate itinera. Verumtamen cum semel atque iterum meae ad Te tardius perveniant, & binæ simul Tibi reddantur, est quod doleam, hanc iniquitatem hinc accidere. Meas quidem magistris tabellariorum de meliore nota commendare soleo. Sed illud hominum genus, vel ministri eorum non semper operam suam votis nostris commodant. Ita patienter nobis ferendum est, quicquid fors vel potius libido eorum nobis novitatis. Hoc ut evitari possit, omnem adhibebo industriam, ne gratiam ago gratias. Est enim hoc non leve Tuae erga me benevolentiae documentum. Hoc autem cum tot aliis accedat, sedulo danda mihi erit opera, ut mutuam officii vicem Tibi referam. Virum enim bonum, ut negligens vel etiam parcus sit officii, dedecet. Ad hanc Fornelii doctam epistolam nihil nunc respondere possum, tum tempore exclusus, tum aliis occupationibus impeditus. Meretur verò argumentum hoc cum aliqua cura tractari, quam omnem angustia temporis in praesentia mihi denegat. Spero me id proximè, favente Deo, facturum, & tum rationibus, tum auctoritate Hevelii, Bullialdi aliorumque Mathematicorum Clarissimorum, non obstante illâ motus nuperi Cometæ inaequalitate, Upsaliensibus persuasurum, nobis unum tantum Cometam fuisse visum. Illa Rudbeckiana, quorum Tibi Schefferianæ literæ spem injecerunt, dubio prodere nobis curiosa & singularia. Dabis itaque operam, ut ea quamprimum viciant, ut quæ de Cometico argumento ad me hinc inde perscribuntur, aliquando luci committenda colligam. Qua de re iudicium Tuum expectabo. Res patriæ meae in dies magis magisque, orto dissidio civili satis periculoso. Quod populi mei nuperi Cometæ conspectu officii admoneantur, & ad restituendam ut æquam more antiquo libertatem, sic solidam Reipublicæ quietem, omnia studia convertant ex animo precor. Sed & Tuae patriæ, quam externi belli gravis tempestas appetit, pacem florentissimam voveo. Vale, Vir Nobilissime! & de meo constanti affectu certus favere mihi perge.

Publico officio fungentes amicitia sepe vacare non possunt, si vel maxime velint.

Novitas gratia.

Gratiam jam & debitam refer amice. Officiosus in amicum esto.

Auctor Heinssio propositum de hoc opere edendo operis.

Æquitate pax restituitur & conservatur.

N. 10.

ad 7. & 8.

Hamburgo Holmiam die 24. Martii Iuliani 1665.

Auctor de
componendo
hoc opere cum
amicis con-
fert.

Deliberan-
dum diu quod
statuendum
semel.

Bullialdi
amicitia &
eruditioni sin-
gulari mul-
tum Auctor
debet.

Invidere a-
lienis meritis,
magnis licet,
noli.

Temeritatem
omnem cave.

Pindaro ini-
mitabili com-
paratur He-
velius.

Bullialdi con-
summata
eruditio lau-
datur.

Sapientem,
et si longè re-
motum, adi.

Laudare pre-
sentem ami-
cum verecun-
dia ejus non
sinis.

IN componendo opere meo Cometico, cujus ratio Tibi ex meis superioribus constat, ut aliorum Virorum Præstantissimorum, mihiq; tum meritorum lau-
de, tum amicitia jure plurimum observandorum, ita cumprimis in Mathema-
ticipis disciplinis exercitissimorum, consilium & judicium mihi expectandum
est. Manet quippe altâ mente illud, quod non tantum Pythagorica Schola, sed
& totus Sapientum Senatus venerandus, cuius opus aliquod, præcipue vero
tâm arduum, quale hoc est, aggredienti inculcat;

Βουλίας δὲ αὐτῶν ἔργα

(Consulta ante opus)

& quæ noscitur cætera. Fateor tamen tam lubens, quam meritò, me Clarissimi Bul-
lialdi, singulari, non tantum eruditioni rerumque Mathematicarum solidæ & in-
teriori scientiæ, sed & amicitia, cujus mihi à pluribus annis usus manet, pluri-
mum hîc tribuere. Et Amplissimum quidem Hevelium, ob indefessam rerum
striam, instrumentorum accuratissimorum præstantiam, tum & eximiam rerum
cælestium peritiam, Tecum cumque omnibus literatis debito cultu & studio
prosequor. Sed ab eo nihil singulare expecto. Nam ipse in simili argumento oc-
cupatus, mihi non valet, nec fortè volet, vacare. Quamquam nunquam ani-
mum meum hæc subiit cogitatio, ut vel minimum luminibus Hevelii, Viri in
Reipublicæ literariæ Senatu Illustrissimi, obstem, vel ejus, qui tantis meritis cla-
rus existit &

Ἀφθόνον ἀνθρώποις αἰὲν ἔχον ὄνομα

(Immortale hominibus semper habens nomen)

gloriæ invidiam. Hoc enim extremæ, fateor, temeritatis foret: quam à me pro-
cul semper, sed & minimam quamque, propitium velit esse numen! Idem enim
quod olim Horatius de inimitabili Pindaricæ facundiæ torrente proferre non
dubitavit, dicere de singulari Hevelianæ industriæ sublimitate non vereor, læ-
riam scilicet culpam audacem commissurum, qui utrumque æmulari studuerit.
Utinam verò ad exemplum Horatii

- - - ego apud Matinæ

More modoquæ,

Grata carpentis thyma per laborem

Plurimum, circà nemus uvidique

Tiburis ripas, operosa parvus.

non sola Physica, præcipue Mathematica, in quibus & Clarissimi Mathematici
Magno Hevelio assurgunt & palmam tribuunt; sed & Politica, Historica & E-
thica simul, undique in publicum utilia, tum mea pangam, tum aliena compo-
nam? Cæterum Bullialdus, omni eruditionis genere Excellentissimus, eo mihi
loco habendus est, ut vel ultrà inaccessa Alpium Pyrenæique juga & vasta ma-
ria ac terras alio Sole calentes, adeundus & consulendus mihi sit, & mihi di-
ctum, illud Cyrno à Theognide, putem:

Ἀλλὰ μετ' ἐστὼν ἰὼν βυλεύω παλὰ μογήσας

Καὶ κερκεὴν ποσσὶ κέρ' ὁδὸν ἐκπλήσας.

(Sed ad probum profectus, consulta multum laborans,
Et longum pedibus, Cyrna, iter peragens.)

Nam ne illi in os panegyricum, quantumvis meritum debitumque, dicere cogit
apud Te hîc Virum illum de Republica literaria meque optimè meritum, & utrius-
que

que nostrum communem Amicum, affariliceat. Te qui Græciam & Orientem non pedibus tantum, sed & animo feliciter peragraſti, & inde, ut & undique gentium lætam bonæ mentis frugem retulisti, grata celebrabit posteritas. Te dico, Vir Doctissime! post suprema (utinam feral!) funera quoque

*Bullialdum
apud Hein-
ſium Aucto-
compellat.*

Καὶ Ἐλλάδα γῆν περιάμειν, ἢ δ' αἶψά τινος
Ἰχθυόεντα πέτραι πόντον ἐπ' ἀστρογάλυν.
Οὐχ ἵππων, οὐδ' ἵππων ἐφ' ἡμῶν, ἀλλὰ σὲ πύμφοι
Ἀγλαὰ Μουσάων δῶρα ἱοσφάται.
Πᾶσι γὰρ δὲσι μῆμνητε καὶ ἐσομένους αἰοῖδι,
Ἑσθ' ὁμῶς, ὅφρ' αἶψά γῆ καὶ ἡλίου.

(Per Græcam terram versans & per insulas
Piscesum transiens mare sterile;
Non equorum tergis insidens, sed te mittent
Splendida Musarum dona violis coronatarum.
Omnibus enim quibus curæ est etiam posteris carmen,
Eris unâ, donec terra & Sol erunt.)

Sed ne cuipiam hîc quoque videar modestiæ & verecundiæ fines (quos ab omni adulatione & invidia remotos, salvâ veritate, custodire difficillimum est) transivisse, vel saltem transire velle, non amplius laudes hîc congeram in Virum ex omni laudum genere compositum. Illud autem dico, me non sine tædio præstolari gravissimum ejus de sententia & objectione Clarissimi Fornelii, de motû nuperi Cometæ maxima inæqualitate, ad probandum duos fuisse distinctos Cometæ, judicium. Interim quæ in hanc rem ipse meditatus sum, ad Te pro jure amicitiae perscribere placuit. Id verò tantò alacrius facio, quantò plura in hanc rem & à variis Viris doctis per hunc & præteritum tabellarium accepi, & in lectione Doctissimi Riccioli Jesuitæ Bononiensis didici. Ex eo quod nuperus Cometa cursum inæqualem in proprio circulo tenuerit, (ita ut cum initio 5. diebus 10. gradus tantum peregerit, à die scilicet 8. 18. ad diem 12. 22. Decembris, dehinc ad diem 21. 31. ejusdem mensis plusquam 100. gradus percurrerit, insolenti prorsus & inaudita cursû viâ) colligit Clarissimus Fornelius Professoresque, ut innuis, alii Academiæ Upsaliensis, non fuisse unum Cometam, sed duos potius distinctos. Non meum quidem est de his judicare, cum ubique artificii in sua arte credendum sit. Verumtamen vel discendi causâ in regnum, ut puto, mihi erit quædam hîc in medium adferre. Dubitari posset ideo & impossibile. Nam non pauca in cælo nova prorsus & inaudita invisaque (quod vel incomparabilis Hevelii docet diligentia) conspici, tûm nec omnia omnibus ubique, nec æquè observari posse autumo. Quod autem ad rationes 100. amplius graduum attinet, sicut Vir Clarissimus putat easdem, animadverto non levem in his Virorum cælestia hîc tractantium discrepantiam, altero distantiâ Cometæ à die 12. 22. ad 21. 31. Decembris 82. gradibus tantum, altero 100. gradibus circiter terminante. Quâ de re meritò à magistris artis edoceri cupio, qui nec organa, nec exactam talium peritiâ habeo. Porro quod ad illam motû Cometici inæqualitatem attinet, rem esse observatu difficilem Brahe (quem oculorum nudorum armatorumque respectu, perspicio. Tycho certè Daniæ insigne fuisse res ipsa dicit docetque) fatetur sub decursum Anni 1577. Cometam se observasse, qui ob motû proprii inæqualitatem perplexiores labyrinthos parallaxeos investigandæ sibi objecerit. Proem. Tom. 2. Idem tam illustri exemplo, rem hanc quandoque arduam esse, demonstrat, dum se observationibus & judicio Joannis Prætorii, celeberrimi apud Norinbergenses Mathematici opponit. Is enim in sua de Cometis narratione, quædam de Cometæ illius 1577. anni motu proprio huc spectantia scribit, ex quibus non

*Modestiam
studiosè tene.
Adulatio-
nem cave.
Invidiam
fuge.
Virtutis me-
dium tene
iter.
Fornelio Au-
ctor apud
Heinsium re-
sponder.
Ricciolus Fe-
sulta com-
mendatur.*

*Artifici in
sua arte cre-
de.
Insolita &
inaudita non
sunt pro im-
possibilitibus
ducenda.*

*Cometa à die
12. ad 31.
Decembris di-
versa à diver-
sis distantiâ
assignatur.
Cometici mo-
tus inæqualis
examen diffi-
cile.*

*Cometæ 1577.
motus inæ-
qualis obser-
vatu difficilis
Prætorio se
opponit Tycho.*

Cometam
tunc quando-
que initio
tardior, in
medio velo-
cior, in fine
iterum tar-
dior.

* Cometa
1590. initio
velocior, in
medio tardior,
in fine tardis-
simus,
† Pariter ille
1607.

Cometa 1585
novem diebus
in proprio cir-
culo arcum
circuli maxi-
mi descripsit
se observatus,
initio velo-
cior, postea
tardior.

* Cometa
1457. initio
celer, in me-
dio tardus, in
fine celeris-
simus, uno die
30. grad.
percurrit.

† Cometa
1472. ex Au-
strali factus
Borealis,
† Uno die 40.
grad. peregit,

Continuè
caudam ad
stellas Gemi-
norum diri-
git.

nulla excerpo & hic pono : Cometa secundum longitudinem die 13. Novembris con-
spiciebatur in medio Capricorni, cum latitudine Septentrionali 15. graduum. Motus qui
præter diurnum ipsi fuit, directus non fuit. Nam cum infra Equinoctialem ex parte
Meridionali propè viam Lacteam primum apparuisset, postmodum non rectâ viâ cir-
ter die 19. Novembris Equinoctialem transcendens (in ea parte ubi 294. ascensionis
assignari solet) & lucidam stellam Aquilæ, quasi 4. grad. intervallo relinquens, acce-
debat ad caudam Delphini, & se extremis illis stellis caudæ Delphini commiscuit, circa
diei ejusdem mensis 29. eo etiam tempore velocior suo cursu videbatur, & uno quasi gra-
du, aut parum plus uno die progrediebatur. Reliqua exscribere non placet, ne
Tibi, feriis præsertim distento, sim molestus. Verbo : Prætorius demonstrat
illum Cometam vago & inæquali motu circumivisse. Novi à Mathematicis dici
& demonstrari, motum Cometæ quandoque esse tardiozem initio, in medio
concitatiozem, in fine iterum tardiozem. Magnus tamen Tycho observavit
Anno 1590. Cometam, * qui quidem à die primo observationis ad secundum
gradus ferè 8. absolverit, sed postea tardior, in fine tardissimus extiterit, vis
gradum unum cum dimidio perficiens. Ita & † Anno 1607. Cometa conspectus
est, cujus motus ab initio fuerit celerrimus, postea verò decreverit proportio-
naliter cum magnitudine, ut testatur Celeberrimus Longomontanus in append.
ad Astronom. Danicam. Nec illum præteribo Cometam Anni 1585. in quo
Clarissimus Fornelius inæqualem, & quidem novem quoque dierum speciem
motum considerabit, ut quid deinceps de novendiali nuperi Cometæ motu
statuere debeat, consideret. De hoc ita Ricciolus, cujus profectò diligentia
plurimum in re Mathematica debetur : Primâ nocte, qua Tycho observatus fuit,
quinis aut paulò plus gradibus prætergressus ad Ortum erat Saturnum retrogradum juxta
Linum Piscium : aliis verò noctibus transivit per totum Arietis astrum, & relicto Tauri
dorso ad Meridiem, ipse versus Septentrionem flectens non longè à Plejadum asterismo
extinctus est, majorem illis latitudinem sed minorem longitudinem assecutus. Jam ex
ex selectis dierum 9. observationibus (aliis noctibus aut nubila aut Luna fulgores obscu-
rant) collegit Cometem hunc suo proprio ductu descripsisse arcum circuli maximi, qui
tamen ad Equatorem & ad Eclipticam variabilem inclinationis angulum habuit :
& ab initio velociorem, postea tardiozem, proportionali tamen decremento, fuisse
Almag. Novi part. post. T. 1. de Comet. c. 3. p. 13. Idem pag. 8. refert ex
Pontani in Centiloqu. Ptolem. aphor. 100. * Cometam Anno 1457. ab Ortu in
Septentrionem descedentem, nunc citato motu, nunc remisso tandem in Occasum iter
flexisse, tantâ celeritate, ut die uno ad 30. gradus emensus sit, atque ubi ad Arietem
ac Taurum pervenit, videri desisse. Ibid. ex Fracastorii l. 3. Homocentr. c. 23. tra-
dit Anno 1472. (non 1475.) † Cometam barbatur ex Australi evasisse Borealem
quod ad nuperum Cometam meritò refero. De illo Regiomontanus, referent
ibid. Ricciolo testatur, visum quoque fuisse in Libra cum stella Virginis, cujus ex-
put tardi fuerit motus, ‡ postea autem die uno naturali portionem circuli magni graduum
40. descripsit, & cum esset in medio Cancri maximè distiterit ab orbe signorum 67.
gradibus, & tunc inter duos polos Zodiaci & Equinoctialis iverit, postea valde re-
misso motu propinquaverit Zodiaco, transiens ipsum juxta medium Arietis, donec cum
stellis Ceti occasus heliacus illum occultarit ultimis diebus Februarii. Hoc motu (inquit Re-
giomontanus) suo proprio circuli magni proportionem descripsit, quo in Septentrione
contra signorum successionem ferebatur à Libra in Arietem. In fine & principio usque
movebatur : in medio velocissimè, uno die per 4. signa à fine Virginis in principium usque
que Geminorum. Et mox : In prima emersione ad Occidentem protendebat caudam,
quoniam illic stella Geminorum (has scilicet continuè tunc respiciebat) erant : in fine
verò Cometa sub Ariete locato propter Solis vicinitatem, nonnisi in Occidente apparuit. Et
caudâ Orientem versus protensâ, quia in hoc situ stella Geminorum ponebantur. Et
iterum : Hac caudâ diversitas quoad situm, ex motu diuturno oriebatur, qui semper
est ab Oriente in Occidentem. Motu autem proprio extremitas caudæ, quamvis tar-
dius quam caput Cometa, semper tamen etiam ad Occidentem contra signorum successum
describitur.

describens parallelum à principio Libræ usque ad medium Tauri movebatur: vadens sub pedibus ululantibus per Ursam Majorem propinquando Perseo, per quem circa Plejades ad caudam Arietis ibat, ferè in medio Tauri &c. Diutius hîc immorari me fecit si-
tus & motus Cometarum cum nostro nupero conveniens. Cæterum hoc adden-
dum mihi est, non rarò eundem Cometam manè & vespere conspici. Anno
etenim 1530. Cometa manè ante Solis ortum conspectus, & interjectis aliquot
diebus videbatur vesperti post occasum Solis. Peragravit autem tunc Cancrum,
Leonem, Virginem & Libram, ut testatur Cardanus. Appianus autem tradit
1531. mense Augusto. Cometam initio manè fuisse visum, dehinc post occa-
sum Solis: postea occidisse heliacè, & iterum se conspiciendum præbuisse ve-
sperti, ita ut communiter creditum fuerit duos distinctos apparuisse Cometas.
Eod. Anno die 8. & 9. Septembris Fracastorius, sicut ipse refert, vidit Come-
tam manè Tropico æstivo valdè Borealiorem, circa diem vero 13. ejusdem men-
sis vespertinum factum esse, & circa Tropicum æstivum emeruisse observavit.
Iterum Anno 1532. conspectus Cometa, qui prius Australis fuerit, postea fle-
xerit in Boream, & cum ab illo Apiano à die 25. Septembr. manè visus fuerit,
exeunte Octobre post occasum Solis apparuerit. Motus porrò ejus tardus fuisse
scribitur, cum nec unum gradum per diem peregerit Fracast. l. citato. Carda-
nus prodit Cometam visum Anno 1556. intra quatrimum grad. 75. absolvisse
ab Ortui in Occasum, & 30. ab Austro in Boream. Hic autem Cometa tam manè
quam vesperti conspici poterat. Idem de Cometis Anni 1580. & 1582. scribit
Ricciolus. Denique quod ad judicia aliorum Mathematicorum attinet, his
quoque diebus literas accepi à Clarissimis Viris Christiano Busmanno, Phil. &
Med. Doct. ac Phys. Hannover. tum à M. Joanne Büthnero Profess. Matheseos
Gedanen. nec non à Vestro Abrahamo de Grau Phil. D. & Profess. Matheseos
Franecker. Qui asserunt unicum nos nuper vidisse Cometam, idque observa-
tionibus suis ad me missis docent. Hæc Tu, Vir Nobilissime & Humanissime!
festinante calamo in chartam conjecta, urgente scilicet temporis angustia, pro
amicitiæ jure boni ac æqui consules. Velim Eadem cum Clarissimis Viris Profes-
soribus Upsaliensibus, ad eliciendam eorum sententiam, ejusque ulteriorem
confirmationem, & adjectis Observationibus, notatoque accuratè loco & confi-
guratione stellarum demonstrationem (hæc enim desideramus expectamusque)
communices. Vale, feliciter age, & me, quod facis, amare perge, optimè
de meæ amicitia integra fide persuasus, cujus haud leve argumentum præbet
dolor ille imis infixus medullis ex difficultate belli inter Vos & Britannos orti,
quam postremæ Tuæ graviter descripserunt. Iterum Vale.

Cometa nup-
peri situs &
motus cum illo
Regiomonta-
ni 1472. egre-
giè convenit.
Cometa
unus manè &
vesperi con-
spicitur.

Cometa 1532
uno die unum
gradum non
paragravit.
Cometa 1556
diebus 4 gra-
dus 75. con-
fecit, manè &
vesperi lu-
cens.

Cometam
unum nos
hyeme vidisse
aliquot Viri
docti docent.

Upsaliensium
industriam
Auctor pro-
vocat.

Dole de ma-
lis proximis.

N. 9.
ad 9.

Somnus ex-
antlatos la-
bores profun-
dior sequi
solet.

Morbis omni-
animi &
corporis con-
tentione ab-
stinere jubet.
Sueci Lili-
dali in
Moscoviam
ablegant.

Terlonius O-
rator Galli-
cus ex Suecia
in Daniam
revertitur.

Holmiâ Hamburgum Kalendis Aprilis Gregor. 1665.

Postremâ compellatione apud Te defunctus ante dies hosce quatuordecim, cum
exercitus ac fatigatus exarandis ad complures amicos litteris sub noctem cu-
bitum me recepissim, ac lassitudini altiùs, ut sit, indormivissim, experrectus
haud multò post cum febre negotium mihi esse sensi. Quæ etsi nunc remisit
utcumque ac molesta esse desiit, vires tamen sic attenuavit dejecitque, ut omnis
animi contentio, labor omnis sit habendus procul, ni periculum subire recidivæ
velim. Indulgebis igitur mihi abruptam hæc vice scriptionem, cum nec argumen-
tum magnæ rei sit in promptu, & si esset, tamen vix liceret verbosæ confabula-
tioni me permittere. Nudius sextus rebus prolatis ob imminentes diès festos
initium à Senatu Regni factum est: dimisso ante in Russiam Liliendalio Secre-
tario, nescio quid publici negotii illic peracturo, dum splendida interim Legatio
ex illis oris hîc expectatur. Orator Gallicus Terlonius, post longam procrastina-
tionem, hodierno demum die ex hac aula Daniam versus iter relegit. Ex poste-
rioribus tuis nudius tertius ad me perlatis in eo esse te video, ut varias Mathe-
maticorum de nupero Cometa sententias in unum colligas, ac luce publicâ do-
nes.

nes. Quod ego institutum non possum non vehementer approbare ac fovere: scripturus perendie ad amicos Upsalienses, ac flagitaturus, ne tibi hîc desint. Ego ad hanc operam nil conferre studii possum, qui rerum Mathematicarum aut nullam omnino, aut tenuem admodum cognitionem sum adeptus. Noli igitur noctuam Athanas evocare, Vale, Vir Nobilissime! & me in tuis habere perge.

N. II.
ad 9.

Hamburgo Holmiam Kalend. Aprilis Iuliani 1665.

Dole morbum
amici.

Ætitudinem
tuam cura di-
ligenter. Cic.
Morbi magni
abstinentiæ
quiete curan-
tur.

Sueci egre
ferunt sibi à
Mosco non sa-
tis fieri.

Moscica gens
male fida.

Pacem inter
Danos & Sue-
cos firmari
Auctor optat.
Cometa ver-
nus.

Hevelius
laudatur, de
Cometa in
Pegaso Au-
ctorem certio-
rem reddit.

TAbellarios jam propitio currente vere commodius ultrò citroque commea-
re, & certius citiusque nostras deferre literas, est quod nobis mutuò gra-
tulemur. Postremæ Tuæ Kalend. Gregorianis hujus mensis datæ, non levem æ-
gritudinem mihi, quia nuncium de quadam Tua ægritudine ex febre orta, at-
tulerunt. Ego enim Te quàm longissimè & quàm optimè valere, nec non quàm
prosperimè agere, cupio & opto. *Ægritudinem istam exturba ex animo meo, ut*
cum Comico loquar, ac Te melius habere, quamprimùm perscribe. Rectè facis,
quòd non solum tentatis, sed & debilitatis viribus omni labore, & tam animi,
quàm corporis contentione tantisper abstineas, dum hæc instaurentur. Nam ut
abstinentiâ & quiete difficiles quoque morbos curari, ita utraque neglectâ faci-
les alioquin exacerbari, & cum recidivis febribus luctari periculosum esse, jam
olim experienciâ compertum est. Ac proinde da Te paullum quieti, ut Te mox
tantò tutius laboribus dedas. Et vetus Sapientia docet curare, ut quod libenter
facias diu facere possis. Nimiis & assiduis laboribus franguntur ad ultimum cor-
poris animique vires, alternâ requie subindè restaurandæ. Sueci, quantum tra-
lia cognoscere, præsertim homini privato datur, iniquo animo ferunt pacis con-
ventæ leges à Moscica gentè, fluxæ certè fidei, & verè Græcæ, non impleri.
Eques Terlonius quâ pollet in rebus gerendis mira dexteritate, pacem inter De-
nos & Suecos initam ultrò citroquè commeans firmabit, ut spero, sed & opto.
Sed his relictis, ad mea venio. Non diffiteor animum inclinare, ut Amicis ali-
quando in his, quæ de Cometis colligo, edendis obediam & gratificer. De
Cometis, dico, qui nuper sententiam de uno Cometa hyemali amplexus sum
& asserui, nam ecce novum Cometam, quem prima lux Paschalis hîc illic pro-
didit. De quo his habes adjuncta, quæ heri à Clarissimo Hevelio abhinc octo die-
bus scripta accepi. Gratissima hæc proculdubio erunt Amicis Tuis Upsalien-
bus, utpote à Viro maximi in re Astronomica nominis profecta. Quorum Tu
industriam hîc quoquè calcari admoto, ut promissâ quamprimùm mittant, in-
citabis. Ego plura ab Amicis de hoc phænomeno in dies exspecto: quæ Te
non latebunt. Vale, Vir Nobilissime! age prosperè, ac mihi constantem bene-
volentia conservare affectum.

N. IO.
ad IO.

Holmiâ Hamburgum die 5. April Iuliani 1665.

Cancellarius
Sueciae curan-
de valetudi-
nis causâ
Holmiam re-
dit.

Urbs curan-
de valetudi-
ni rure com-
modior ob im-
portunitatem
salutarium.

Valetudinis
cura causâ
maxime son-
tica.

Conflictati aliquandiu cum magnâ solitudine ob absentiam Procerum, nunc
in eo sumus, ut de die in diem Senatum Regni hujus ad intermissâ mu-
nia rediturum opperiamur. Illustrissimus certè Cancellarius ex villa suburbana
nudius quintus in civitatem est reversus, quamquam minùs confirmatâ valetu-
dine, ac proinde medicorum præscriptis se permissurus. Idem ruri propositum
fovebat, sed ob continuas amicorum interpellationes opportunius omnino vi-
sum est valetudinem in urbe curare, ubi salutantes non admitti minus rustici
habetur, præsertim si ob causas fonticas id sit, quas inter cura valetudinis lo-
cum sibi principem ut scis, solet vindicare. Orator Gallicus Terlonius, qui
proximè hinc discessit, jam in Aulam Danicam advenerit oportet, etsi pro-
perantem moratæ sunt haud dubiè viæ, sub hanc anni tempestatem ceno et
plurimum obfessæ, nec iter facientibus satis commodæ aut opportunæ. Proximis
diebus

diebus novum hic terrarum Cometam apparuisse nuncio. De quo Clar. Schefferus Upsaliâ sic ad me literis prid. Kal. April. exaratis: *Que de Cometa perscripsi, Rudbeckio legenda dedi. Respondit sibi quoque jam compertum esse, unum fuisse, non duos. Pleraque, qua edere parata habebat, tradidisse igni, ob causas, quas coram referam suo tempore. Velle tamen in tuam gratiam nonnulla, qua repetere memoriâ possit, consignare denuo, ac ad te mittere. Id simul hac ipsa indicavit horâ, * se cum quibusdam aliis hodie manè alium observasse Cometam benè magnum versûs Orientem, quem, oravit, ut & tu consideres, quidque de eo observarint alii, in posterum significes.* Hæc ille. De Cometa nupero quæ Tu congestisti, in lucem emissâ aveo quamprimum videre. Vides enim ab Upsaliensibus frustrâ id expectari. Tu Vale, Vir Nobilissime, & me ama constanter

Rudbeckius tandem innotuit Cometam hyemalem agnoscit. *Que de Cometis commentatus erat, comburit, gratia tamen Heinssi quædam conscribere parat.* *Cometa vernus Upsalia observatus.

Hamburgo Holmiam die 14. Aprilis 1665.

N. II.

ad 10.

Gratulare meliorem valetudinem amico. Cancellarii Suecici dotes & beneficia Auditor prædicat.

Cancellario Suecico Auditor per Heinssium memoriam sui renovat.

Patroni præstantes homini in re tenui & afflicta fortuna querendi.

*Studiis doctorum Virorum fove.

Morbum Tuum, qui jam tunc inclinaverat, abiisse, & valetudinem Tuam certò conjicio. Quapropter in sinu meo gaudeo. Sed, ut sunt humana mista, doleo simul de morbo Illustrissimi Regni Cancellarii. Virum enim illum re & nomine Magnum in Pomerania & Borussia gratiosum expertus sum Patronum. Ita ut undique multum Viro illi Excellentissimo debeam. Probo consilium, quòd curandæ valetudinis causâ in urbem redierit, Certum enim est ruri faciliorem omnibus patere accessum, & si quis ibi secussum constituere velit, quàm in urbe, ubi excusatio adversæ valetudinis magis propitia hominum judicia eximodum tempus Tibi se obtulerit, velim significes ei quanti eum faciam, & quàm benè ipsi cupiam. Nosti enim ejusmodi Virorum favore & patrocinio semper opus esse, homini præsertim, ut ego sum, gravi fortunâ pressò. Cum verò, Te quoque subinde hortante opus haud exiguum moliar, tantò magis mihi benevolentia talium Præstantium Virorum bonis artibus est concilianda. Cometam novum in Pegaso & nobis in his terris lucere, nuper Tibi nunciavi. *Libenter quæ igni devoranda objecerat, in memoriam revocare, & Tuâ gratiâ denuò in chartam conjicere velle. Addent illi stimulum & hæc, quæ ad Te de hoc armento identidem mitto. Tu, Optime Heinssi, qui mihi instas, ut instem operi adfecto, insta & Viris illis Clarissimis, ut Tua nostrumque omnium vota impleantur, optimis studiis non nobis tantum, sed omnibus bonis, & publico conbet, & vix patitur adjici notum illud Vale, nisi cætera tardent & proximum tabellarium expectare necesse habeant.

Holmiâ Hamburgum die 14. Aprilis 1665.

N. II.

ad II.

Heinssus rationes Auditoris pro uno Cometa brumali cum Upsaliensibus communicat.

Heinssi modestia. Erga Auditorem benevolentia.

Luculentam abs Te epistolam, ac rerum Mathematicarum fruge plurimâ refertam, proximis diebus accepi, quam iterum iterumque perlectam ad Clarissimum Schefferum Upsaliæ confestim misi, additis precibus, ut quicquid subsidii ab artium liberalium Professoribus, quorum illa in civitate est haud contemnenda copia, impetrari possit, ad id argumentum uberius illustrandum, ejus potestatem uti mihi quamprimum faciat. Nec virum, cætera haudquaquam difficilem aut inhumanum, huic meæ petitioni refragaturum opinor. Tibi interim grates maximas ago, qui specimen eximium eruditionis tuæ ad me hominem, ut literarum admodum amantem, sic literis tenuiter instructum volueris pervenire: operamque quantam possum conferre, dabo, ne te tam profusæ benignitatis unquam poeniteat. Novum ab amicis Upsaliensibus Cometam observari ceptum esse significabam proximè. Postea is ipse & mihi quoque & aliis in

M m

hac

De Cometa
verno sen-
tentia.

Cometa ver-
nus geminus
fuisse à qui-
busdam puta-
tur.

Astronomica
studia sine ne-
cessariis in-
strumentis
ritè procedere
non possunt.

N. 13.
ad II.

Eruditioni
convenit mo-
destia.

Heinsius cum
Rautensteinio
aliisque ami-
cis conaribus
Auctoris sin-
gulari ratio-
ne favent.

* Laudes a-
liorum inter
monita ad
profectum
virtutis du-
cito.

Place his qui-
bus virtus
placeat.

Laudari à
laudatis qua-
re.

Auctor hic
rebus in vita
utilibus pla-
cere cupit.

Placere mul-
tis displicere
sapientibus
est.

Placere o-
mnibus nemo
potest, nec vir
bonus & sa-
piens debet.

Cometa ver-
nus à bruma-
li diversus.

Cometa plu-
res simul visi.

Cometa ver-
nus à die 9.
19. April.
Hamburgi
non visus.

Upsalienfis
Academia
Viris doctis
abundat.

hac civitate compluribus est conspectus. Qui quanquam formâ alteri illi pariam respondet, tamen ab eo diversum statuere vix ausim. Nam quod Vir nonnec primarius, ex Procerum Svecorum numero, hesternò die in familiari colloquio, lebat mihi persuasum duos planè diversos eodem nunc comparere tempore, quæ ex hominibus fide dignissimis se accepisse addebat, nemini, nisi mihi ipsi, & quidem testi oculato, sum crediturus. Ante discessum proximi tabellarii auguror fore, ut plura hujus argumenti nobis sint in promptu, quæ Tecum communicare possimus. Quamquam quod & aliàs monuisse me recorder, magis magisque de die in diem deprehendo deesse hîc terrarum sufficientem tuborum opticorum, atque id genus apparatus Mathematici copiam, quorum operâ exactè erudiri in cælestium rerum observatione possimus. Vale.

Hamburgo Holmiam die 22. April. Iuliani 1665.

AD priores Tuas die 17. Aprilis datas, antè octiduum breviter Tibi, ut cum res ferebat, respondi. Nec respondeo ad istas, quas hoc ipso momento accepi, die 12. 22. Aprilis exaratas. In quibus eximiâ Tuæ eruditionis, (quantvis hanc modestia extenuet) ideò & modestiæ & ergà me benevolentia lego vestigia, in exempli imitationem expressa, & abs Te proposita. Tu de meis cum Illustrissimo Rautensteinio aliisque Viris excellentibus, ex sua magnitudine aliorum exilitatem metientibus, amicum & ex benevolentia profectum fers iudicium. *Quod ego non aliter accipio, quàm sinceri moniti vice, ut sentiam moveri mihi ab amica manu stimulum, quò talis fieri contendam, qualis jam esse pronuncior. Experimentum illud industriæ, bono publico dicatæ, & sem in illo opere, quod molior, explicare volentis, quod utrique Vestrum, quamvis diversum, miseram, placere (ecce enim adjungo quæ dictus ille Amicus die 23. Aprilis ad me de hoc negotio scribit) non immeritò mihi gratulor. Iudice enim prudentiâ & suffragante ipsâ modestiâ, cuique virtutis & sapientiæ studio so opera danda est, ut iis placeat, quibus virtus & sapientia placent, & ab iis laudetur, qui jam antè laude digni ob egregia merita sunt pronunciati. Atque hoc solum non tantùm in illo opere, (in quo ipsa Politica, Ethica aliæque per quæ bonis placere, publicæ utilitatis respectu studeo, eis solis displiceant, quibus & virtutum studia displicent) sed in tota vita mea ago. Nempe sum, me mor illius Græcæ sententiæ, quam me cum primis ferè literarum elementis didicisse memini; Τοῖς πολλοῖς ἀρέσκει. Τοῖς σοφοῖς ἐν τῇ παιδείᾳ. (Multis placere sapientibus est displicere.) Ut taceam neminem omnibus complacere posse, sed, quod maius est, nec debere, salvâ scilicet illâ Philosophiæ sanæ, tum verò & sanctæ Christi disciplinæ, quæ nil nisi adversa in hoc mundo veritatis causâ nobis admerito lege. Ab Amplissimo & Clarissimo Hevelio (quem nuperrimum Cometa in Pegaso conspectum alium prorsus esse ab illo, qui in Corvo & Lepore visus fuerit, statuere antehac ad Te perscripsi) nihil ex eo literarum accepi. mihi brevi promittit quidam Amicorum in illa urbe degentium. Hevelianæ sententiæ Clarissimus Erasmus Bartholinus calculum adjecit. Eadem est & aliorum Mathematicorum (non omnium tamen) sententia. Duos simul distinctos Cometas videri nunc, nonnisi oculorum Tuorum iudicio credere Te velle prudenter dicis. Visi enim sæpius duo pluresvè sunt, quod nosti. Sed hæc duos distinctè observatos esse à quopiam Mathematico non comperi. Dum hæc scribo accipio schedulam ab egregiè docto Viro Juvene Henrico Syvero, quem inter amicos meos meritò numero, qui ad meam respondens ait, se à die 17. Aprilis Cometam, qui tunc inter Deltoton & cornu Arietis dextrum fuerit, hîc non observasse, licet eum cælo sereno, ut aliàs, ita & nudius tertius, inter sidera quæsiverit. Tu, Vir Nobilissime & Amicissime! Ubsalienfes salutaros ungere perge. Facile enim in illam sententiam adduci possum, in illa celebri Academia multos Viros præclaros agere. Hoc nempe res ipsa docet, & Tu quando

quando indicâsti: quin & toties Rudbeckium, Schefferum & Fornelium nomina. Quapropter egregium aliquod eruditionis eorum in re Mathematica, & industria, tum & benevolentiae in utrumque nostrum specimen, & famae eorum auctoramentum, meritò me expectare posse credo. Tu porrò Vir Nobilissime, huic capto, mihiq; ipsi, fave, & Vale quam felicissimè.

Upsaliâ Holmiam die 14. Aprilis Iuliani 1665.

Viro Nobilissimo & Amplissimo

D. NICOLAO HEINSIO

Fœderatorum Belgarum ad Serenissimum & Potentissimum Regem Sueciae Oratori Ordinario

JONAS FORNELIUS S. P. D.

Vidi, & magnâ cum animi delectatione perlegi, quæ de Cometa hujus anni egregie differit Eruditissimus Dominus Stanislaus Lubienietzki de Lubieniek, nec ampliùs quæstionem moveo an unus fuerit Cometa, vel bini diversi. Cum observationibus eorum, quorum loci latitudo permittit, eo tempore conspicuum habere Cometam, quo nos fugiebat, satis sit manifestum eundem fuisse unumque. Nec quispiam miretur, me unâ cum aliis non paucis, difficulter in eam sententiam ivisse, quòd unus Cometa tantâ motûs inæqualitate ferri posset: ex historiis Cometarum constat equidem, multò velociorem in quibusdam Cometis motum fuisse observatum, tam inæqualem non item. Et præter tantam motûs inæqualitatem, etiam observatus est noster Cometa proprium motum perfectè circularem non habuisse, sed per quosdam anfractus ivisse, quod circa finem apparitionis evidentè in eo observatum est. Discrepantia verò illa inter loca Cometæ ad diem $\frac{12}{22}$ & $\frac{11}{21}$ Decembris, quæ distantia à quibusdam, ut refert Dominus Lubienietzki, 82. grad. solummodo fuisse perhibetur, à nobis verò circiter 100. est inventa, undenam sit orta non facilè video, nisi quòd primùm conspectus Cometa, & valdè parùm suprà Horizontem elevatus, per magnam refractionem, ut circa Horizontem fieri solet, multò altiori in loco nobis appareret, quàm reverà esset. Quam refractionem corrigere ob penuriam instrumentorum, ut in prioribus meis ad Nobilissimum Dominum literis dixi, non potui, atque ideò non exactam locorum illorum distantiam determinare. Certum tamen habeo, quòd major sit illa distantia 82. gradibus; parallaxin verò & consequenter distantiam ejus à terra ab aliis Mathematicis instrumentis instructis, nos, maximo cum desiderio, expectamus. Ego verò meritò contristor, quòd ejusmodi suppellectili destitutus, Nobilissimo meo Domino Heinsio, ut & Doctissimo Domino Lubienietzki, pro voto inservire par esse non valeam, animus tamen & voluntas nunquam deerit. Est præterea hisce primis diebus Aprilis iterum à nobis visus Cometa, quem, quantum fieri potuit observavimus, ad id adhibito parvulo quadrante Orichalceo. Longitudines & Latitudines ut hinc collectæ sunt, sese habent, ut sequitur:

Fornelius ad epistolam Astronomi de uno Cometa brumali apud Heinsum respondet, & eandem sententiam amplectitur.

Sententiam priorem excusat, insolitum motum Cometicum inæqualitate.

Cometa hujusmodi motum habuit suum valdè inæqualem, nec perfectè circularem.

Fornelius meliores Cometæ observationes aliunde expectat, & se instrumentis idoneis destitutum esse, dolet.

Observatio Verni Cometæ habita Upsaliæ.

Longitudo.

Latitudo.

2. Aprilis	8.	15.	S.
3. Aprilis	12.	2.	S.
5. Aprilis	18.	12.	S.
6. Aprilis	22.	0.	S.
7. Aprilis	23.	40.	S.
8. Aprilis	24.	41.	S.

22.	59.
21.	54.
19.	35.
17.	40.
16.	41.
15.	26.

M m 2

talem

Upsalienses
an Cometa
vernus idem
sit cum hye-
mali nec ne,
dubitant,

Inclinant
tamen in
hanc senten-
tiam unum
esse.

talem ad quamlibet diem deprehendi Cometæ hujus situm, unâ cum Viris & Professoribus hujus Academiæ Clarissimis, Domino Olao Rudbeck, & Domino Petro Fontelio. Num verò alius sit, vel idem Cometa, haud facilè judicatu est. Alium habet colorem, & magis rutilum, motum etiam priorì contrarium, videlicet secundum seriem signorum, prior verò contra seriem signorum progrediebatur, & nisi id solum obesset, quòd in eadem cæli parte apparere inceperit, quâ prior disparuit, anfractum quendam faciens circa asterismum Arietis, quasi reversurus & retrogressurus, existimarem alium & diversum esse hunc à priori. Hæc sunt, quæ obiter Nobilissimo & Amplissimo Domino de Cometis hujus temporis scribere debui. Vale.

N. 12.

Holmiâ Hamburgum die 26. Aprilis Juliani 1665.

ad 12.

Heinsius quæ
ab Auctore
habet, Upsa-
liensibus, quæ
ab his, illi
communicat,

Proximæ meæ gratias agebant Tibi pro erudita & copiosa epistola, cui argumentum præbisset Cometa ille, sub exitum anni nuper elapsi exortus. Epistola ipsa amicis Upsaliensibus communicata per me fuit, ut ex hoc Jonæ Fornelii responso licebit tibi cognoscere: quod ad me revertatur rogo, ubi abs Te perlectum ac perpensum erit. Moliente enim jam nunc discessum tabellario, exemplar ejus ut in usus tuos describeretur integrum mihi vix fuit. Speram veram Rudbeckianarum quoque observationum copiam mihi fore hodierno die, quòd eas Schefferus jussisset expectari, sed nihil omninò polliciti hætenus comparuit, compariturum tamen propediem confidas licet, ac confestim tui juris futurum.

Et Auctorem
quæ maturan-
dum opus hoc
excitat.

Cometa verus
Heinsio
ab hyemali
diversus.

Quas Tu de Cometis collegisti observationes, eas videre vehementer, & hisce manibus contrectare desidero. Fac igitur quæso ne longâ expectatione rei optatissimæ maceremur, aut potius enecemur.

Cometam hunc ab illo alio priore diversum omninò esse nunc deprehendo & agnosco, cum cursum planè contrarium instituat. Vale, & hæc tam jejuna bonæque sterilia frugis in bonam quæso partem ut soles interpretare.

Cometa 1577
descriptio,
Franciscus
Liberarius.

P. S. Addo epistolio quam vides descriptionem Cometæ illius prodigiosi, scilicet (anno scilicet 1577. undecimâ die Novembris sextâ horâ vespertinâ) Parisiis conspecti, factam à M. Francisco Liberati Romano, quam inter schedas meas inveni, si Heveliano fortassis instituto nonnihil possit prodesse. Libellum ipsum, qui integri propè seculi antiquitatem redolet, unâ cum meis literis, ut ad Pelsium perferendum tutò cures, operam à Te dandam fore auguror.

Aristotelis
sententia de
generatione
Cometarum
in suprema
aëris regione
rejecitur.

Cometas non
esse res natu-
rales, sed si-
gna superna-
turalia tri-
stium proba-
tur.

* Damasceni
sententia de
Cometa.

Quamvis Aristoteles in suis Meteoris declaret modum quo proveniunt (scilicet Cometæ) & generentur in Suprema regione aëris per potentiâ naturalem: tamen nos demonstrabimus verum esse, quod *divinus Damascenus dicit, scilicet:

Cometa fit à Deo ad significandum mortem Regum, Principum & Magnatum, ventos denunciat, maximos tumultus in terris, & maximas tempestates in aquis:

Sicut & Poëta dicit:

Et comme le Poëte dit:

Impunè nunquam visus fulgere Cometes.

Quamobrem dicimus, quòd cum iste Cometes apparuerit sub signo Capricorni, propè stellam Aquilæ volantis, semper ascendens, in quo signo repe-

Signum Ca-
pricorni mali
ominis apud
Astrologos est,

Pourquoy nous disons, que cette Comète
estant apparue sous le signe de Capricorne,
pres l'estoille de l'Aigle volant, toujours
en montant, au quel signe se reconnoit
ruine.

riuntur malæ stellæ Saturni & Martis: quæ respiciunt ex quadrato aspectu locum Cometæ in finibus Veneris: nos judicemus, inquam, debere sequi magnas divisiones & hæreses in lege Catholica, sicut & in lege Machometis seditiones & pestes, non sine tempestatibus ventorum in aère, & abundantia aquarum in partibus Occidentalibus: & Reges ac Principes tam ab Oriente, quam à Meridie afficientur pluribus infortuniis.

Hic agitatur versatque suos fortuna tyrannos
Virescitque scelus ac genus omne mali.

Tandem Cometa significat bellum in parte Occidentali, & hoc durabit longum tempore. Jam ante diximus, multas fore hæreses, quod denuo confirmamus, & erit hujus rei causa quidam Magnus Princeps juvenis, Septentrionalis, dominans in Occidente, qui in sua nativitate habet Martem in signo Capricorni, in eodem loco apparitionis Cometæ in principio.

Et ideo illum in bello & hæresi & seditione illustrabit.

Hocce autem non videbitur tam citò, sed secundum opinionem Ptolemæi in 2. Quadripart. 54. textu, erunt, evenient hæc tardius: quandoquidem Cometa apparuit versus Occidentem. Et cum cauda sit directa versus Meridiem, progrediendo semper secundum ordinem Planetarum ab Occidente in Orientem: nos amplius judicamus, quod ejus effectus apparituri sint in Oriente & Italia prius quam in Hispania & aliis locis Occidentalibus: & in Oriente regiones & terræ Macedoniæ, Thraciæ, Indiæ & alia loca, & civitates signis Capricorni subiectæ in Italia; id autem Martis causa, qui tempore apparitionis Cometæ est in signo Libræ & terminis Veneris. Propterea dicimus, Romæ, Anconæ & in aliis locis Italiæ versus Venetias & Genuam secuturam mortalitatis stragem, divisiones, & occupationes dominiorum potius quam in aliis terris: quæ omnia extendent se postea in parte Occidentali.

Sed ut veniamus dehinc jam ad particulares ejus significationes manifestas, quæ, sicut Ptolemæus dicit in prima

les mauvaises estoilles de Saturne & Mars: qui redargent de quadrat aspect le lieu de la Comete, aux termes de Venus: nous jugeons (di-je) devoir ensuivre grandes divisions & heresies en la loy Catholique, & aussi en la loy de Machomet seditions & pestes, non sans tempestes des vents parmi l'air, & habondance d'eaux è parties Occidentales: & les Rois & Princes tant d'Orient, que de Midy auront plusieurs infortunes.

Planeta magni.

Astrologica præsentia tria.

En fin, la Comete signifie guerre en la partie Occidentale & cela durera long temps. Deja avons nous dit, qu'il y aura des heresies, ce que de nouveau, nous confirmons, & sera à cause d'un grand Prince jeune, Septentrional, dominant en Occident, le quel en sa nativité a Mars au signe de Capricorne, au mesme lieu de l'apparition de la Comete au commencement.

Et ce ne se verra point sitost, mais selon l'opinion de Ptolomée au 2. du Quadripartit au 54. texte, ils seront tardifs: par ce que la Comete est apparue vers l'Occident. Et en ce que la queue est tournée vers le Midy, marchant tousjours selon l'ordre des Planetes d'Occident en Orient: nous d'avantage jugeons, que ses effets apparoiront en Orient & Italie, premiers qu'en Espagne & autres lieux Occidentaux: & en Orient les regions de pais de Macedonie, Thrace, Indie & autres lieux & citez aux signes de Capricorne submis en Italie, pour cause que Mars au temps que la Comete apparoit, est au signe de Libra & termes de Venus. Pour ce disons, que à Rome, Ancone & autres lieux d'Italie vers Venise & Gennes, ensuivra mortalité, divisions & occupations des Seigneuries plutôt: qu'en autre endroit: lesquelles choses viendront par apres à s'estendre en la partie de l'Occident.

Occidentales regiones.

Orientales regiones.

Mais pour venir d'ores-en-avant à la particularité de ses significations manifestes, lesquelles selon, que dit Ptolomée

propositione Quadripartiti, quemadmodum Cardanus declarat,

en la premiere proposition du Quadripartit, comme Cardanus declare.

Sunt inter possibile & necessarium:

*Horoscopus
rum erectio.*

Illæ videntur valdè periculosa respectu eorum, qui in sua nativitate habent Saturnum in signo Capricorni à 21. usque ad 27. gradum, sicut & Martem in signo Libræ in iisdem gradibus: vel etiam qui habent Martem in opposito Saturni: Tales Principes & Dominæ erunt sine dubio in maximis angustiis & perturbatione spiritus:

Elles se voyent fort dangereuses à l'égard de ceux, qui en leur nativité ont Saturne au signe de Capricorne, depuis le 21. jusques au 27. degré, & aussi Mars au signe de Libra aux mesmes degrés: ou bien qui ont Mars à l'opposé de Saturne: & tels Princes & Dames seront sans faute en tresgrands troubles & perturbation d'esprit:

Aut (ni fallor) extremum claudent diem.

Et cum effectus Eclipsis Lunaribus quæ mense Septembris præterito istius anni 1577. accidit, se conjungent A°. 1578. cum effectibus Cometæ: omnes isti qui habebunt Lunam vel Solem vel Ascendentem in Ariete à 14. usque ad 17. gradum, erunt in magno periculo vitæ suæ. Cælum, ut verè dicam, minatur Regi Hispaniæ, ejus regnis & subjectis, minatur etiam alteri cuiuspiam Magno Principi Hispaniæ circa Annum 1579. morbum & periculum vitæ. Precamur Deum, ut eis det sanitatem & prosperitatem, exhortando illos, ut custodiant suam vitam, regna & dominia: precamur etiam omnes Pontifices Ecclesiæ Catholicæ, ut venerentur Majestatem divinam, & orent pro conservatione sanctæ legis, & liberatione subjectorum ejus à persecutione tyrannorum. Vulgo putatur Cometæ non aliud significare, quàm res naturales, cum appareant in suprema regione aëris, compositi ex vapore subtili elevato usque ad sphaeram cæli, & consequenter inflammato & extincto facillimè sicut stupa propè ignem. Nihil est tamen quod nos in tantam rapiat admirationem, vel concutiat metu, aliove modo, quàm miracula, quæ Deus nobis exhibet videnda in cælo, velut proprio domicilio, ubi habitat, adhibens talia prodigia, sicut Præcursores, imò tabellarios & præcones suæ justitiæ divinæ. Cum itaque (ne intrem in judicia Astronomica, neque in Astrologiam judiciariam) sumus instructi infinitis exemplis, quæ possent notari ordine & tot ac tantis effectis, quæ Antiquitas nobis reliquit per manus,

*Cometas non
sunt res natu-
rales, sed si-
gna superna-
turalia.*

*Aristotelis
sententia de
Cometis.*

*Miraculosum
quid Cometa
putatur.*

Et à cause que les effets de l'Eclipe Lunaire du mois de Septembre passé de cette année 1577. se conjoindront en l'année 1578. avec ceux de la Comete: tous ceux qui auront la Lune ou le Soleil, ou bien l'Ascendant en Aries, depuis le 14. jusques au 17. degré, seront au grand danger de leur vie. Le ciel véritablement menace le Prince d'Espagne, ses Royaumes & subjects, menace aussi un autre Grand Prince d'Espagne environs l'an 1579. de maladie en danger de sa vie. Nous prions Dieu pour leur santé & prospérité, les exhortans de prendre garde à leur vie, Royaumes & Seigneuries: & nous prions tous les Prelats de l'Eglise Catholique, de prier la Majesté de Dieu pour la conservation de la sainte Loy, & de delivrer ses subjects de la persecution des tyrans. On tient que les Cometes ne signifient, que choses naturelles, apparoisantes en la haute region de l'air, composées d'une vapeur subtile eslevée jusqu'à la Sphere du ciel, & consequemment enflammée & esteinte facilement ainsi que l'estoupe pres de feu. Il n'y a rien neantmoins, qui tant nous esbranle par admiration, crainte ou autrement, que les merveilles, que Dieu nous fait voir au ciel, comme le propre domicile, où il habite, se servant de tels prodiges comme d'Avantcoursiers, voire postes & heraux de sa justice divine. Ainsi doncques (sans entrer en jugemens Astronomiques, ny en l'Astrologie judiciaire) estans instruits par une infinité d'exemples, que l'on pourroit remarquer par ordre & par tant d'effets, que l'Antiquité nous a laissé de main en main quod

quod tales figuras, notabiliter Cometa-
rum, tanquam nuncios divinos sint fe-
cutialiqui eventus calamitosi vel revo-
lutiones insignes: non convenit nobis
ut his acquiescamus & adhæreamus: sed
potius supplices Deum oremus, ut ille
velit eos vertere per suam bonitatem in
bonum & felicitatem.

main, que telles figures. & notamment des Cometa præ-
Cometes, comme messagers divins sont en- nunciis cala-
suivies par quelques evenemens calamiteux mitatum pu-
ou revolutions signalees: ils ne nous con- tantur.
vient arrester en iceux, ains supplier Dieu,
qu'il luy plaise tourner les par sa bonté en
bien & felicité.

Hamburgo Holmiam die 5. Maji Iuliani 1665.

N. 14.
ad 12.

Quod Tibi tantoperè mea placuerint, ut ea cum Doctis Viris in Academia
Ubsaliensi agentibus communicare volueris, est quo nomine mihi gratuler.
Non quod vanam, sed quod veram gloriam ex rectè factorum conscientia propriâ, &
Virorum fide laudeque dignorum testimonio proveniente, ut lætissimum virtutis
fructum quæram. Non enim temerè Cicero, quamvis Auctor & Vir Gravis, Orat.
ad Quirit. post reditum ait: *Trahimur omnes laudis studio: & optimus quisquè maxi-*
mè gloriâ ducitur. Tanto verò magis si id fiat citrà ambitionis vanæ, vel alienæ
utilitatis, quietis & existimationis periculum, sicut idem ille Tullius, & quis non
Sapientum? sed & ipsa æquitas docet. Quod Clarissimus Fornelius tandem in
hanc verior sententiam, Cometam in Corvo & Lepore unum eundemquè
fuisse, difficultatibus amotis, concesserit, gratum mihi fuit in illius autographo,
quod Tibi cum multa gratiarum actione remitto, legere. Non equidem mi-
randum est Virum, ut video, Doctissimum, difficilem assensum sententiæ, quæ
satis per se ardua est, & illi ex motûs ratione aliisque de causis cum veritate con-
veniens non videbatur, præbuisse. Imò verò hoc ipsum, Virum illum Doctum
& prudentem esse docet. Quis enim sciens prudensquè errorem amplecti & fo-
vere velit? Verissimè Syrus: *Demens est, quisquis præstat errori fidem*, volens
scilicet. Misi hodie epistolæ Clar. Fornelii apographum ad Clarissimum Bullial-
dum, cui non dubito hæc fore grata. Postulavi autem ab eodem, ut nobis fu-
per hac re mentem suam aperiet. Clarissimo Hevelio itidem hæc mittam, unâ
cum illis, quæ Tu illi destinasti, quæ aliquando abundè, rebus à viso illo Cometa
præclare bello, pacequè in Tua & mea patria & alibi gestis, refutata videbis. Si
quid de parallaxi & distantia Cometæ à terra accepero, Vobiscum lubens me-
meritoque communicabo. Spero utilem hîc fore Observationum variis in regio-
nibus habitatum congeriem, quam publico paro, annuente Deo. Hanc ut illis,
quæ adhuc ab Upsaliensibus præstolaris, augeas & promoveas, da operam sedulò.
Clarissimum Fornelium plurimùm salvere nomine meo jubebis, eidemquè pro tam
amica epistola & narratione de Cometa, etiam illo nuper observato, gratias ages.
Hunc à priori esse diversum, asserunt Clarissimi Viri, Placentinus, Gravius,
Büthnerus, & ante omnes Magnus Hevelius. Sed de hoc plura in opere insti-
tuto. Vale (abrumperè enim tempus jubet) & fave constanter.

Gloriam ve-
ram appetite.
Virtutis fru-
ctus gloria.

Ambitionem
fuge.
Invidiam
cave.
Fornelium
eandem de
Cometa hye-
mali senten-
tiam secum
amplexum
esse Auctor
gratulatur.
Ejusque eru-
ditionem &
prudentiam
laudat.
Errat nemo
volens.

Parallaxes
Cometarum
ex variis ob-
servationibus
investiga.

Cometa verò
nus ab hye-
mali diver-
sus.

Holmiâ Hamburgum die 13. Maji Gregoriani 1665.

N. 13.
ad 13.

Proximè Fornelii literas mittebam, rem Mathematicam tractantes, quæ unâ
cum meis ad Te pervenisse confido. Plura & exquisitiora ab industria Rud-
beckii mihi promitto, quæ tamen hætenus non comparent. Ipse Rudbeckius
in hanc civitatem Ubsaliâ advenisse nudius tertius dicitur. Quem ut necdum
vidi, ita hinc discessurum vix opinor, me non convento. Cùm incidero in ho-
minem, haud intermittam urgere, ut telam detexat & promissa præstet. De eo
Schefferus ultimis litteris hæc ad me: *Scriptis jam antè octiduum, ut opinor, For-*
nelius, quæ spectare ad propositum negotium videbantur. At Rudbeckius noster tardior est
propter & labores alios aliosque, quibus obruitur, & quia collatis omnium aliorum senten-
tiis promittis.

Rudbeckius
multis labo-
ribus distra-
ctus singula-
ria quedam
de Cometa
promittis.

Schefferus in
Heinsium offi-
ciosus.

Heinsius erga
Auctorem be-
nevolus de
instituto ejus
Amicos no-
net.

Novitas
grata.

„tiis annotaturum sese sperat, quæ adhuc à nemine sunt observata in hoc toto de Co-
„metis argumento. Dabit & picturam, quæ omnia reddet evidentiora. Et spera-
„bam fore ut nunc omnia haberet confecta, iccirco scriptionem hucusquæ differendam.
„Sed quia heri in cæna mihi dixit adhuc aliqua desiderari, tacendum diutius non pu-
„tabam, ne me oblitum mandatorum Tuorum censes. Veniet ipse Rudbeckius ad Voi-
„circà finem hebdomadis hujus, per dies aliquot ibi mansurus, ubi ipse forsitan sua Tibi
„coram tradet. &c. Hæc ille.

Amicis Gallis, quando ex me scire desiderabant, si quid hîc terrarum ad
Cometam novum à Viris harum rerum intelligentibus observatum esset, de eius
lucubrationibus salivam jam movi, eandem Italis quoquæ propediem moturus.
Quapropter vide, ne pollicitationes meas frustreris, neve parùm verax fuisse
deprehendar ab iis, apud quos inveni hætenus fidem. Optimè autem non mihi
tantùm, sed Tibi quoquæ consules, si telam inchoatam quam primùm detexis.
Id enim si feceris, expectationem de Tua eruditione singulari publicam non
æquabis solùm, sed antevertes quoquæ ac post te relinques. Vale Vir Nobilita-
tione, & me solemner amare perge.

N. 15.

Hamburgo Holmiam die 13. Maji Juliani 1665.

ad 13.

Auctor ad
operis editio-
nem ab Ami-
cis urgetur.

Expectatio-
nem bonorum
omnium de te,
ut gravem
adversariam
supers.

Auctor se
Amicorum
favore tutum
fore spectat.
Lectores pau-
ci, dummodo
laudati, suffi-
ciunt.
Præfata
Philosophie
præceptis
commendare
se Auctor stu-
det.

Hevelii Pro-
dromus Co-
meticus.

Celeriter pu-
blico donanda
publico pro-
futura.

Utilitatis
publicæ ra-
tiones singulis
momentis
constant.

Mora intem-
pestiva in-
grata & no-
xia.

Am video Te cum Illustrissimo Rautensteinio & Viris Clarissimis Hevelio
ac Bullialdo, tantas spes de meo isto tenui opere concepisse, ut plus plusque
ad ejus editionem urgere me non desistatis. Gravem mihi opposuistis adversa-
riam, expectationem scilicet tam sollicitam & amplam, quam si æquabo, æqui-
tas & benevolentia potiùs Vestra, quàm ullum laboris mei, quamvis non exigui
meritum faciet. Cæterùm nisi & Vestrum omnium, & aliorum (quibus, ut ex
Tuis die 13. hujus mensis Gregor. hodie verò die 13. Jul. styli mihi redditus,
luculenter video, meos istos mediocres conatus, maximoperè commendatis)
expectationi labor meus respondeat, sique, ubi prodiero in publicum, minuat
præsentia famam, id certè non tantùm coram Vobis ipsis, quod mihi certò pos-
liceor, sed & coràm aliis favor Vester excusabit. Quicquid verò de eventu sit
futurum, ego decrevi apud me, paucis quòque lectoribus, sed veræ laudis
non egentibus, contentum esse, tùm verò conscientiam cumprimis facti
(quò de genere humano, in iis quæ ad Philosophiam non tantùm Theoreticam
sed & Practicam faciunt, benè mereri studeo) me solari. Fervet itaque opus,
& sub prelo sudare quamprimùm, tantis auctoribus, desiderat. Accepi verò in-
trà octiduum proximè elapsum accommoda huic instituto responsa à R. R. Vi-
ris Ricciolo Bononiensi, & Curtio Neoburgensi Soc. Jesu Theologis & Philoso-
phis Clar. tùm verò ab Amplissimo Hevelio & Clar. Leuneshlosio Prof. Math.
Heydelbergenfi. Hac ratione tutius in perficiendo opere meo progrediar. He-
velius sicut ante meis & Illustrissimi Rautensteinii precibus se id daturum esse,
ut Prodrum Cometographiæ præmittat, promiserat, ita id reipsa præstitit.
Libri illius exemplaria curæ meæ destinata brevi ad me perlatum iri spero. Tunc
autem Tui cumprimis memor ero. Ero & monitorum ac votorum Tuorum,
quibus tantoperè editionem operis mei urges, nec diu Tua aliorumque Ami-
corum desideria, si Deus vitam & salutem produxerit, differam. Satiùs enim
judico, ut in satisfaciendo Amicis & utilitati publicæ (cujus promovendæ
modus singulis momentis constat, & quò citius, eò salutaris instituitur) sin-
audaculus, quam in faciendo undique officio, quod omnibus ad conspectum tot
Cometarum commonstro, morosus. Tu modò apud Ubsalienses, ut in
præstandis promissis officio ritè fungantur, insta, & benè Vale, ac mihi capto-
que meo favere perge.

Holmiam

Holmiâ Hamburgum die 10. Maji 1665.

N. 14.

Cum scriptionis officio solemnè proxime fungebar, omninò persuasum habebam, fore ut hodierno die Rudbeckianas super nuperis Cometis Observationes Tibi sisterem, aut saltem ut nuntiare nunc possem, hujus argumenti sermones mihi apud illum institutos fuisse. Idque eò magis, quòd is Upsaliâ in hanc civitatem profectus esse dicebatur, ac mei compellendi provinciam abs se suscipiendam fore, spem in procinctu faciebat ejus rei, admonente me Scheffero. At ille vix biduo in hac civitate exacto, ad suos reversus est, nec me convento, nec aliis salutatis, quos amicorum potissimos solebat memorare. Quid illum adegerit ad præceptum atque ad improvisum consilium, haud facilè est dictu. Oportet tamen rei inopinatæ quid supervenisse quod teneri ab illo propositum de diebus festis apud nos exigendis haud siverit. Perendie querelam meam super festinato ejus discessu ad Schefferum deferam per literas, rogaboquè unà, ne hominem super promisso præstando interpellare desinat, dum fidem nobis adstrictam atque obligatam ex pacto liberet. Rex & Regina mater die crastino rus qui Hamburgo Lubecam jam contendisse creditur, ut ex illo portu, quod reliquum est itineris navigando conficiat. Vides pauca nuncianda in hoc terrarum tractu occurrere. Utinam & apud Polonos, & apud Fœderatos Belgas tam tranquillè omnia nunc gerantur! At verò argumentum non solùm exarandis epistolis, sed & annalibus quoquè contexendis & hîc & illîc uberrimum offertur. Vale Vir Nobilissime & benè rem gere.

Officiorum
rationes im-
provisa impe-
dimenta tur-
bant.

Promissæ im-
pleri quavis
urget.

Polonicæ res
turbide.
Batavæ res
turbide.

Hamburgo Holmiam postrid. Kalend. Junias Gregor. 1665.

N. 17.

ad 14.

Quod Ægidius Menagius suavissimus ille Martialis (si quid hîc judicare valeo) Gallicus, de Te in suis lepidis epigrammatis pronunciat Græco verbum: id ego in memetipso experior, & exemplo meo effatum ejus confirmo. Experior, dico, Te ita nosse & fervare amicorum amorè dignorum leges, ut cum eo sis dignissimus, is profectò qui cum Tibi neget, ipse sit eo indignus. Adeoque exemplo qualicunque meo, qui Te scilicet singulari amore & cultu simul prosequor, comprobo Viri illius Clarissimi & amici utriquè nostrum charissimum, ubi integro ferè biennio vixi. Sed & Lutetiæ Parisiorum non vulgaris familiaritas mihi cum eo intercesserat, cujus *μνημόσυον*, illi versui, meritis Tuis dicto, suppar Philothecæ meæ Lutetiæ Parisiorum Anno *κιο ιδc xlix* inscripserat, alterum quidem Græcum:

Heinsius in
colendis ami-
citiis indu-
strius.
Amoris ma-
gnes amor.

Menagius
Auctori ami-
cus.
Menagii a-
pud Andes
Viri præstan-
tissimi.
Andegavi
Auctor ferè
biennium
exegit.

Τὸν φιλέωτα φίλῳ, μισθὺν δὲ ἀνέχων κείνῳ,
Πᾶσι βοηθὸς εἶναι, μηδὲν αὖ σινόμεναι:

Benevolus
erga omnes
est.

Heinsius pa-
ter & filius à
Menagio lau-
dantur:
Filii opera.

alterum verò Gallicum: *J'aime qui m'aime: Je sers que je puis: J'estime qui le mérite.* Verè & alibi Te Patris Filium, scilicet ad humanitatem & laudem natus dicit, sed & quanti Te faciat testatur, dum plus Tibi Ovidium pro notis doctis, quàm Te Ovidio pro ingeniosa scriptione debere ait. At quid de Tuo Claudiano, felicissimo illo Vate, doctis pariter notis illustrato & nativæ integritati restituto dicendum est? Quid de tuis poëmatibus, in quibus nil nisi Charitè Musæquè, à Pallade visitatæ, comparent concurruntque simul? Sed parco modestiæ & verecundiæ Tuæ. Quòd autem hæc protulerim, jure suo à me æquò & accurato meritum cujusquè judice & indice, præclara Tua merita id exegetur. Addidère stimulum duo insignes & præstantes Viri amici utriusque nostrum jubent.

Laudare ami-
cum in os no-
li, nisi gravis
caussa adsit,
utquè id mo-
dicè facias
jubeat.

Rautensteini-
us lauda-
tur,
Magni Hein-
sium Patrem
& Filium
facit.

Heinsius ami-
cus fidus.
Equitas o-
mnia in me-
liorem par-
tem interpre-
tatur.
Necessitati
cede.

Amicitia li-
bertate non
leditur.
Discere sem-
per paratus
esto.

N. 15.

ad 14.

Heinsius in
Auctorem of-
ficiosus.

Grævii Ul-
trajectini
Prof. Oratio
de Cometis.
Isbrandius
Orator Bata-
vus ad Re-
gem Succie
laudatur.

N. 18.

ad 15.

Heinsianis
meritis debi-
tum testimo-
nium datur.

Amor timore
plenus.

strum communes. Alter Ismaël Bullialdus, Vir, ut nosti, in omni eruditionis genere clarissimus, literis ad me datis die 22. Maji, in quibus factâ Tui cum honore mentione plurimam salutem Tibi adscribit, cum voto, ut res Tibi prospere ex animi sententia fluant. Alter Illustrissimus ille Rautensteinius Minister Scatûs & Legatus Neoburgicus, Vir utriquè nostrum & tot bonis amicitiz fide, omnibus verò virtute & eruditione inprimis commendatus, qui in suis postre-
mis die 25. Maji ita de Te ad me: *Clarissimos Heinsios Patrem & Filium semper colui, & scripta illorum plurima legi, in Bibliotheca mea adhuc asservata.* Et ut hac occasione ad argumentum de re Cometica nostrum deveniam, singulare Tuum in promovendo hocce meo conatu studium ex nuperis Tuis die 10. 20. Maji satis clarè perspexi, & inter illa auctoramenta Tuis laudibus, esse Te scilicet (amore dignum) accensenda posui. Quo magis miror Rudbeckium Te non salutato urbe abivisse, & simul, sicut æquam humanitatem omnia in meliorem partem interpretari par est, conjicio necessitate quâdam voti majore, cui & Sapientes & Fortes quiquè cedant oportet, adactum eum id fecisse. Tu interim urge illum, sed & Fornelium ac Schefferum Viros Clarissimos, quò sua nobis quamprimum tradant. Jam etenim Tibi & tot aliis Amicis urgentibus morem gerens, librum meum prelo subjiendum diligenter paro, imò bonam partem heri Amico in Hollandiam deferendam tradidi. Præloquium & caput Operis ut Tibi proximè mittam, dabo operam, juvante Deo, sed eâ lege, ut de utroque judicium feras, & Aristarchum (quod Te illæsa amicitia facturum certus esto) agas. Crede mihi ex animo id dicenti, rem feceris gratissimam, semper discere parato. Vale & favore perenni me dignere.

Holmiâ Hamburgum die 17. 27. Maji 1665.

Ut intelligas me scripturire præ Tui desiderio tunc quoquè, cum nil omnino in promptu est quod scribam, habes hîc epistolum, unde cognoscas valetudine me frui confirmatâ, studiumque rerum Tuarum inhærere mihi constanter, quando aliud nunciandum vix nunc occurrit. Id enim Te præcepisse mihi jam pridem ac mandasse potes recordari. A Rudbeckio promiseram jam pridem mihi nonnihil, quod rem Mathematicam spectaret super Cometa nupero, sed ille pollicitis hætenus deest, alibi haud dubiè occupatus. Vidi interim orationem ejus argumenti à Joanne Georgio Grævio apud Ultrajectinos habitam, quam & abs Te quoquè aut perlectam aut inspectam fuisse opinor. Dies septimus jam agitur quod Joannes Isbrandius ex Fœderato Belgio extra ordinem Legatus hûc advenit, Vir sanè multis eximiis virtutibus instructus. Sed quòd Senatores absunt domo plerique, vix proximâ hebdomade ad conspectum Regis ac Reginæ matris admittetur puto. Vale Vir Nobilissime, & mihi benè velle, quod fit hætenus, in posterum perge.

Hamburgo Holmiam die 6. Junii Gregor. 1665.

Quod nuper de judicio Ægidii Menagii, cui meritorum Tuorum ratio, non solus amor amore tuo provocatus, verba illa dictavit, deque experimentis Tuæ in colendis amicitis diligentiz scripsi, hoc literæ Tuæ abhinc diebus decem scriptæ, quas jam jam accepi, luculenter & abundè testantur. Affectus enim ille tuus defectum materiæ scribendi vel eo solo affatim implevit, quòd nihil Te propè quod scriberes, habuisse nunciâris. Nempe in hocce nostro literario commercio, dum animus ea, quæ circa amicum pectus gerantur, nosse cupit, sufficit si ei eximatur anxius

Et comes amori perpetim junctus timor.

Qui

Qui quidem & omnium nostrum occupat & exercet mentes, quotquot bono publico addictas eas gerimus. Habent tamen literæ Tuæ multa, imo quæ nunc expectare potui, cuncta, etiam dum nihil propè (Te scilicet qui affectum prolixè explicare mente manumque dextrâ soles, iudice) in se habent. Habent enim Te Tuæque rectè se habere. Habent Te etiam votorum meorum in exigenda ab Upsaliensibus promissi, & , hætenus minimùm, officii fide, curam habere. Habent Te de argumento Comético habere orationem, ut colligere ex Tuis licet, doctam Joan. Georg. Grævii Ultrajectini, de qua mihi fateor, adhuc invisa, nihil habeo dicere. Habeo tamen quo Tibi hîc gratias, quas ago, referam. Nam pro Tuo Grævio en Tibi meum, at nonne & Tuum? Prius nullo colore, mox humanitate, eruditione, tandem industriâ benevolentiam notum! Accepi enim ab eo egregiam observationum, quas ipse fecit, congeriem; ita ut dicere jurè meritoque possim, sedulitatem amicitiae ejus vota superasse mea. Longius hîc possem occasione Hevelianæ, Kircherianæ, Curcianæ, tum Bûrthnerianæ nuperæ communicationis, velut per patentes laudum campos excurrere. Sed frenos menti manumque, ad optimè de Te merendum affectu concitatissimæ, angustia temporis, & ipsa argumenti amplitudo, tum & continuorum laborum multitudo injicit. Sufficiet Tibi hîc pusillus iste & propè inconspicuus paucaque verba proferens Præcursor. Hic tamen etiam feret Tibi operis mei caput, informis propè & quantum dabitur lambendi fetus partem, ac judicium à Te exposcet ad meque referet. Referet verò nunc Tibi me caput hocce jam cum certis tanti corporis membris, narratiunculis scilicet de Cometa sparsis ex variis mundi plagis varioque sermone missis, urgentibus amicis in Hollandiam Vestram (florentissimam illam, & utinam perpetuò flores prosperitatis quidem capturam, laudum verò sparsuram, Musarum parentem, & alteram Græciam) misisse, prelo paulò post, ut spero, subjicienda. Referet deniquè proximè Tibi præloquium ad Lectorem missurum esse; eâ tamen lege mittere me utrumque, ut verum amicum agas, dum Aristarchum agis. Vale.

Heinsii erga Auctorem benevolentia & in scribendis literis diligentia.

Promissum in legem & debitum cadit. Grævii Oratio de Cometis.

Grævii humanitas laudatur.

Humanitatem amicorum grato corde animo. Aequa officia amicis præsta.

Heinsii iudicium de suis Auctore postulat.

Bataviae laus.

Libertas judicandi vere amicitiae in dextera fida.

Hamburgo Holmiam die 9. Junii Gregor. 1665.

N. 19.

E Pistolium hoc, licet extrâ ordinem (ante triduum namquè meo in Te officio defunctus sum) & curto ac festino stilo exaratum, non ingratum tamen Tibi, si benè Te novi, futurum spero. Tuus nempe mos & affectus in me pronus fert, ut mea cuncta Tibi placeant, quod ex Te ipso habeo. Addent meis qualibuscunque pretium & pondus Heveliana ante octiduum data, hodie mihi reddita. Horum exemplum ad Te, unà cum observatione Romana, de qua in hisce suis Incomparabilis Hevelius fert iudicium, mitto. Eà verò fini id facio, ut hæc cum Upsaliensibus communices, eosque ad implenda vota nostrum omnium, & promovendum illud opus meum, quod tanto studio unà cum Illustrissimo Rautensteinio aliisque Amicis expetis, tantò fortius stimules. Clarissimo Rudbeckio nihil inde existimationis decedet, etsi singularia quædam libro meo inferenda mihi per Te tradiderit. Imò multum gloriæ nomini ejus inter tot Illustrissima & Clarissima nomina posito, me quidem iudice, accedet. Adhæc fidem promissi Tibi & per Te nobis facti, ac omnium nostrum expectationem, velut gravem adversariam, nonnisi facili & felici industriâ vincendam, habet oppositam sibi. Ecce verò ego fidem promissi præsto, ac Tibi post missum nuper operis mei caput, mitto Præloquium. Utrumque ut sit benè formatum, caput rei esse ex Te ipso, caput verò votorum meorum in hoc ut limam in iis, quæcunque ad Te misi, adhibeas confidere, ex me ipso scribis. Fac quæso ut utrumque caput à tam docta, scita & quamvis ritu ingenui amici, qualem Plutarchus τῷ ᾠδῶνι (adulatori) opponit,

Auctor officiis mutuis cum Heinsio certat.

Hevelianum iudicium de tertio Cometa verno Romæ observato, id est stella in cingulo Androm. bor. Rudbeckio Auctor benè cupit.

Promissi satisfactio. Expectationi bonorum responde.

Libertas judicandi vere amicitiae in dextera fida.

Mone ami-
cum liberè.
Liberè mo-
nentem aequo
feras animo.
Verecunda
quoque liber-
tas prodest.
Mone cum
verecundia.

γυμνῇ κεφαλῇ (nudo capite) admonere me officii alicubi volueris, nec illos nimis
verecundos imitatus fueris, qui monere, sed tremulâ voce ac in aurem
κεκλιμένῳ κεφαλῇ (acclinatoque capite) solent. Quanquam & isti laude suâ nec optato
facinoris fructu carent. Verecunda etenim amici libertas maximè pudore afficit, &
cum peccantem sensim, cautèque adorimur, subruitur atque destruitur vitium, dum
verecundiâ occupatur is, quem verecundè tractavimus: ut Plutarchus docet, qui
etiam percommodè usurpari censet illud

Ἀρχαὶ κεφαλῇ, ἵνα μὴ πεισθῶσι οἱ ἄλλοι.

(Ne reliqui audirent, solam sic fatur ad aurem.)

Heinsium
meritò Auctor
magni facit.

Sed iterum iterumque certum Te esse jubeo, me ita esse animatum, ut paratus
sim Te, tantæ non solum existimationis, sed doctrinæ & experientix Virum,
ferre monitorem & censorem, tum & quemvis Amicum, horum quæ ago &
tango peritum, qui

Monentis a-
mici officii
fungere.

- - - - - incompitis allinet atrum
Transverso calamo signum: ambitiosa recidet
Ornamenta: parum claris lucem dare coget:
Arguet ambiguè dictum: mutanda notabit:
Fiet Aristarchus, nec dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ seria ducunt
In mala,

Monitorem
non tantum
feras, sed
& quæras.

Libertas
monenti ami-
co convenit
gravis,

ni scilicet monueris amicum de iis, quæ risum vel bilem movere possint. Ut
autem multa paucis complectar, do Tibi integram monendi libertatem, non
illam laxam & pondere, vi ac robore cassam, ac simile quidpiam habentem cum cer-
vicalibus mulierum, capiti cedentibus ac subsidentibus, sed quæ adferat salutarem &
gravem curam, licet cum doloris quodam sensu junctam, quæque dici mereatur,
gestamen amicitia eximium

Grande, grave & validum - - - - -

sicut ibidem Plutarchus docet. Satis me Tibi hîc dixisse puto, quæ velim in
memoriam subinde Tibi & ad usum revoces, quia Tibi res est cum eo qui
è censu eorum est, qui discendi sunt avidissimi, & monitorem ferre paratissi-
mi. Itaque amicitia nostra & res ipsa, Te, ut me quid facto opus fiet moneas,
monebit. Vale Vir Nobilissime.

N. 20.

Hamburgo Holmiam die 3. 13. Junii 1665.

Silentium
amici benigne
interpretare.

Q Uod præteritâ hacce hebdomadæ nihil ad me scripseris (si tamen nihil
scripsisti & non potius Tuæ literæ, quod absit! interierunt vel justo ca-
dius curantur) ego majori cuidam impedimento adscribo. Inter quæ utri-
nam sola valetudo adversa locum inveniat nullum! De reliquis non erimus mat-
tùm solliciti. Ego, dum opus illud meum maximo studio fervet, plura ad Te
misi, cum primis caput ipsum Operis & præloquium ad lectorem. Quæ, ut &
reliqua, ab impetu stili, quem tot semper negotia premunt, veluti protrusa,
maturo & subactò judicio Tuo subjeci. Vide ut spes & vota mea impleas. Vili
mentis politæ & acris plurimum, sat benè scio, in talibus polles. Flaccus
etsi oculis lippus inunctis, vidit tamen, quandòque bonum dormitasse Home-
rum. Quod si in Homeri, Musis comitati, Poëtarum Regis, omniumque ora
Castaliis rigantis aquis,

Heinsii judi-
cium de suis
Auctor requi-
tere pergit:
Seque cum
merito magni
favere testa-
tur.
Vilum oculo-
rum hebetem
illustri & a-
cri mentis vi-
su benigna
natura pen-
sat.

- opere in longo fas est obrepere somnum:

tantò magis nobis qui immensis intervallis ab eo absumus, cavendum est, ne
profundo sepulti somno altum stertamus

indomi-

- - indomitum quod despumare Falernum

Sufficiat - - -

Perf. Sat. 3.

Ideò & amici fideles rogandi sunt ut nos è somno excitent, ne somnolentiam glirum contrahamus, minimùm desidiàm primùm invisam, tandem adamemus. Hujus enim fallax voluptas, ut & aliàs semper, est esca malorum, quã homines capiuntur, ut hamo pisces. (Cic.) Quidni verò id juris in me Tibi dem,

Proles maxima maximi Parentis
Heinsi Castaliæ decus catervæ?

ut Te Tui meique Menagii verbis compellem. Nec mirere me hæc addere. Postulat id à me tam meritorum Tuorum, quàm meorum votorum ratio. Quomodo id etenim, quod in censendis meis abs Te desidero & exspecto mihi indulgeas, nisi meam opinionem meritorum Tuorum & facultatis modum justum affecutam esse videas? Postulat verò & Illustrissimi Rautensteinii Communitatis nostri Amici votum. Vide enim quàm diligenter mihi suam meamque futurum benè de Te merendi voluntatem commendet nuperrimis suis die 4. Junii currentis datis, quarum apographum Tibi mitto. Hæ quoque Tibi dicent, quanto studio editionem mei operis Vir ille, qui literarum & literatorum delicie vocari meretur, urgeat. Quã in re paria Tecum facit vel maximè, ita ut apud me decreverim maturare opus, licet sperarem me posse moræ dispendia pensare qualicunque curâ. Sed hujus laude, quæ mei solius famam respicit, potior mihi est, benè de utroque Vestrum aliisque Amicis merendi voluntas, tum verò præcipuè publicæ utilitatis promovendæ studium. Quæ nuper de Ubsalensibus scripsi, quibus puto me adjecisse ea, quibus Clarissimus Hevelius in etiamnum repeto. Velim eosdem urgeas, ne non tam mihi (qui multam frugem in agris Mathematicis, alienis quidem magis quàm meis, proprio tamen motu studioque collegi) quàm sibi ipsis reique communi desint. Si Clarissimus Rudbeckius, cujus multam eruditionem deprædicari scio, singularia quædam habet, velim ea promat & in medium adferat. Nemo ei debitam in Amplissimo, quem officiosè amicè & studiosè convoco, in Mathematica & universa Repub. literaria Principum Virorum, Senatu præripiet laudem. Ibi enim, si usquam, in re Mathematica, & Philosophica tot in unum cœtum coactis Viris Clarissimis, quibusque meritum perennis gloriæ feret præmium. Clarissimorum Bartholinorum Sym-bolas heri, Bullialdi hodie accepi. Ita in dies crescit, Dei munere, opus. Postquam verò Prodromum Cometicum Magni Hevelii acceperis, lætaberis, scio, de tam accuratè signatâ Cometæ orbitâ, deque ejus anfractibus flexuosis, redditibus & stationibus observatis, explicatis & firmo pede peragratis, imò & quibusdam fœmitis jam demùm detectis. Notabis verò pag. 4. & indicabis Clarissimo Fornelio, quod ipsi expendendum cumquè suis rationibus conferendum erit. Dixerat enim Cometam primum à die 7. 17. ad 12. 22. Decembris decem gradus, id est, binos quotidie, * proprio quidem, sed non illo vero & naturali, & qui ex illo primi mobilis, ab his Soli, ab illis Telluri tributo, & proprio vero ac naturali compositus sit, & apparens à Clarissimo Hevelio vocetur, peregrisse. Atqui secundum calculum Hevelianum spatium 5. dierum, scilicet à die 17. 7. ad 12. 22. confecit 13°. 28'. motu retrogradu (qui idem ille motus proprius est) in suo tramite, sed ita ut non binos quotidie gradus, sed modo minus, modo plus cursurus magisque versus Canem Majorem concitato, peregerit. † Deinde Clarissimus Fornelius à die 12. 22. Decemb. ad 21. 31. ejusdem putat ultra 100. grad. & spatium 9. illorum dierum Cometam, qui initio 5. dierum spatium tantum 10. gradus peregerat, tot gradus conficere potuisse negat, & sic duos distinctos fuisse opinatur. At secundum eundem calculum Hevelianum à die 12. 22. Decembris, ad 21. 31. Decembris tantum 86. ferè gradus confecit. Quod si Upsalenses

Monitores
amici ferendi,
imò querendi.
Desidia dul-
cedinem cave.
Voluptatem
fuge.

Heinsiana
meritis debi-
tum testimo-
nium juxta
Menagium
Auctor dat.

Laudari in
os Amicus
quandoque
& modicè po-
test.
Rautensteinii
erga Hein-
sium & Au-
ctorem bene-
volentia;
Ejusdem
laus.

Auctor opus
hoc maturat,
magis publi-
cæ utilitatis,
quàm priva-
tæ laudis me-
mor.

Upsalien-
sibus Auctor
benè consul-
tum cupit.

Senatum
Philosophi-
cum convocat
Auctor.

* Gloria la-
boris merces.
Hevelii Pro-
dromus Co-
meticus sin-
gulari dili-
gentiâ orbi-
tam Cometæ
monstrat.

Fornelio pro-
posita ab Au-
ctore dubia de
motu Cometæ
in Corvo, &
Lepore.

* Motus Co-
metæ est vel
proprius vel
naturalis, sive
apparens &
verus.

† Cometæ mo-
tus proprius
qui & appa-
rens & retro-
gradus voca-
tur.

Hevelius se
opponit obser-
vationi Ro-
manæ & Fra-
nekeranæ.
Stella Hol-
miæ meridie
visâ.

Observatio-
num Italicarum
vanâ
spes.

Mense Martio vel Aprili Cometam, vel aliud quoddam phænomenon novum ad cingulum Andromedæ Septentrionalem observârint, quod Romana & Franequerana observatio affirmat, at Clarissimus Hevelius firmiter negat, velim quamprimùm facias me certiores. Tùm an Kalend. ipsis Majis visâ ibi fuerit meridie stella. Quod si ita est, Venerem fuisse suspicor. Clarissimus Bullialdus nullam ampliùs spem facit Observationum illarum Italicarum, de quibus Serenissimus Magnus Dux Leopoldus ab Hetruria, quem Tu Principem omnibus virtutibus cumulatissimum & Mæcenatem redivivum vocas, eum monuerat. Et Ricciolus quidem suis ad me literis, quominus id facere potuerit, monuit. Sed de Dominico Cassino nihil, tantominus ab eo (nam nec compellavi hominem) quicquam accepi. Vale.

N. 21.

Hamburgo Holmiam die 6. 16. Junii 1665.

Officii diligen-
tia est.
Publica officia
gerentium
tempori par-
cendum est.
Amoris magis
amor.

Heinsio cen-
senda sua
Auctor misit.

Rautensteinii
erga Hein-
sium benevo-
lencia.

Rudbeckiana
observata
plus plusque
Auctor urget.

Satis me in scribendo diligentem (absit jactantia verbo) esse, literarum indiculus testatur. Jam verò aliquoties binas ad Te in hebdomade dedi, ita ut verear ne in Tua peccem tempora, quæ gravibus & publicam salutem spectantibus negotiis impendis. Sed ne mirere. Tu ipse vel maximè id facis, non tantùm singulari Tuâ & eximia humanitate ac benevolentia, quam omnes Tuæ literæ loquuntur, sed & ardentibus illis votis, quibus ad maturandum opus me accendis. Quæ causa fuit, cur Tuo judicio (quod meritò magni facio) subicerim non pauca operi illi meo inferenda, de quibus responsum abs Te expecto. Quod ut etiam nunc repetam, has ad Te dare constitui. Erat tamen & alia causa, quòd Illustrissimus Rautensteinius postremis die 8. Junii St. Gregor. datis plurimùm Te salvere jussit, cum voto, ut quàm optimè vaces negotiis commissis, ac literis, quibus imbutus es variis. Quod reliquum est, refero animum meum Tuumque ad priores meas, quæ quanto cum desiderio Viri docti hîc & alibi degentes, mecum expectent, singularia illa Rudbeckiana Tibi nunciabunt. Vale, & mihi porrò favere perge.

N. 16.

Holmiâ Hamburgum die 10. Junii Gregoriani 1665.

ad 15.

Heinsius lite-
rarum suarum
infrequentiam
apud Auctorem
excusat.

De se & suis
cum Auctore
communicatis
modestè sen-
tit.

Eaque operi
inseri permit-
tit.

Cum defectu
tamen,
De concilia-
ta sibi Rau-
tensteinii be-
nevolentia
gratulatur.

Non tam meâ quàm frequenter feriantis Aulæ fit culpâ, quòd & rariùs per literas Te compellem, & excusationis nonnihil ad partes identidem sit vocandum, quòd & sterilitatem mearum & infrequentiam conciliem Tibi utrumque, ac minus odiosam reddam. Ita fit, quòd tabellario proximo, cum vellem maximè, nil omnino literarum ad Te perferendum dederim, atque interea temporis tres Tuarum, suavissimæ sane atquè acceptissimæ illæ, mihi sint redditæ, ad quas unâ nunc operâ à me respondebitur. Ac primò quidem, quòd in præclaro de Cometis opere, nomen etiam meum vis exstare, post tot magna nomina, quodquæ cælo ac stellis me humi repentem adfigi cupis, etsi honorificum ac gloriosum inprimis duco, vide tamen ne invidiæ obnoxius sit hic nimii amoris impetus. Quæ familiariter apud Te deposui, uti in buccam, quod ajunt, veniebant, de Cometis hîc terrarum nuper admodum spectatis, ea non sunt tantæ, quæ publicè circumferri mereantur, cum nec eruditionis quicquam reconditæ præ se ferant, nec elegantia ac urbanitatis, Soloci filo deducta, & in amicos finis properatim effusa, ne dicam supinè & oscitantur, qui meus mos est. Quapropter premi ea ac tenebris involvi, unicè velim. Ne quid tamen in primo plenoque amicitia alternæ cursu duriùs obniti desideris Tuis ac relictari præfractè videar, illa quæ ex epistolis ipsis describenda in usus publicos duxisti, operi tuo inseri aut attexi permitto. Sed Tu pro singulari Tua prudentia, ac consummato rerum usu per Te facilè consules ac salubriter prospicies existimationi meæ. Illustrissimum Rautensteinium quòd mihi conciliasti (cui enim debeam lubentius quàm Tibi, talis Viri favorem ac adfectum!) est sane, quòd debere

debere me Tibi plurimum agnoscam. Cum ad illum scribes, quod fieri abs Te frequenter reor, meæ vicissim salutationis officio ut defungaris illic, vehementer te rogo ac adhortor: cum in præcipua felicitatis parte reputem ac numerem, homini tot tantisque instructo virtutibus innotuisse. Prodromum Hevelianum avidè exspecto, avidius tamen, quæ Tu ejusdem argumenti observata jam pridem moliris. Upsalienses tacere pergunt: quos tamen perendie rursus officii admonebo. Nescio an proximè significârim, Sculerii cujusdam, hominis mihi haud noti, Commentarium de Cometis in Batavia nuper admodum donatum esse publico. Vale.

Rautensteinium magni Heinsius facit Heinsius captis Auctoris singulari ratione farvet. Sculerius de Cometis.

Hamburgo Holmiam die 10. Junii Juliani 1665.

N. 22. ad 16.

Fateor me ita assuetum esse Tuarum suavissimarum literarum lectioni quas ad me hebdomadatim dare soles, ut cum præstituta die, quâ Septentrionalis tabellarii ad nos venire solent, spe optatâ excido, insigne tedium capiat animus. Continuo enim cum, ut

Heinsii commercium & amicitiam magni Auctoris facit.

Res est solliciti plena timoris amor,

Amor metu plenus.

suspicio morbi invadit & occupat. Et quamvis justæ illæ de defectu materiæ scribendæ, & excessu expediendorum negotiorum publicorum excusationes in mentem veniant, tamen nescio quomodo dubius animi hæream & fluctuem in mediis cogitationibus. Ita animi incertus cum essem, hesternâ vespërâ in mediam noctem adultâ, pedisequus à Magistro tabellariorum redux gratissimas mihi litteras Tuas attulit die 10. Julii Gregoriani scriptas, quas Tibi Amor ipse & modestia dictavit. Sed quid? Tuane etiam quæ currente calamo protrudis, intra privatos amicitiae parietes coercenda, imò ad caliginosam silentii noctem damanda, & non potius privato liberata carcere in lucem proferenda sint? Non magis Principibus, ut in publica, ita & in literaria re latere, quàm Soli contingere, ex antiquo verbo nostri. Ergone lateat illustre Heliconis sidus Heinsius, nunc præsertim cum orbis de Cometa

Heinsii comitas & modestia.

Heinsianis meritis debitum testimonium datur.

- - - - - calet uno
Scribendi studio.

Sed do id modestiæ Tuæ, quæ omnes reliquas virtutes tantò altius evehit, quantò se demittit magis. Nec ego mea in lucem exire passus fuissèm, nisi Tu & Illustrissimus Rautensteinus (cujus amicitiam à me Tibi conciliatam, saltem renovatam, tanti Te facere, utrique Vestrum mihi què ipsi gratulor) & alii Venientesque quærentem protraxissent, mihi què ad ea in publicum emittenda animi utilitates publicas incumbere cœperim. Id verò postquam agendum esse duxi, & in me suscepi, id ago ut à me veterum Amicorum industria assiduo literarum commercio magis magisque etiamnum excitetur, & illa novitiorum provocata uberem rerum Philosophicarum frugem in hanc meam, ut sic dicam, perdinem, & justæ beneficentiæ volet quærere Patronum, hâc præsertim tenui remuneratione, quam mihi aliisque plurimus equestribus, sed & plebeis familiis, religionis obtentu specioso, popularium iniquitas attulit. Video autem pro dolor! tristem, qui abhinc diebus octo inter Britannam & Batavam classem contigit, conflictum, atquè utinam in rerum natura non extaret, vel à nobis ignorari posset! aucturum opus illud meum. In quo, sat benè scio, tuendæ mihi erunt Cometae primi partes, qui quòd signa aquatica, quæ libido humana cælo impressit, Hydram aquaticam, navim Argo, fluvium Eridanum & Cetum peragra-

Modestiam utilem serva.

Auctor de captis & rebus suis apud Heinsium familiariter loquitur.

Pugna navalis inter Britannos & Batavos.

Cometa hyemalis belli navalis non est causa.

*Cometa non
fuit actionum
humanarum
auctores, sed
prænunci bo-
narum &
maerum e-
ventuum, &
signa Ethicè
non Physicè.*

*Libertatem
aquam Au-
ctor cuius re-
linquit, sibi-
que suam re-
linqui postu-
lar.*

*Dies diem
docet.*

*Theologicum
judicium de
pugna nava-
li Britannos
inter & Ba-
taves.*

*Euangelicis
de vita Evan-
gelica conve-
niens moni-
tium.*

** Politicum
de pugna na-
vali Anglo-
Batava ju-
dicium.*

*Concordia
Batavorum
laudanda.*

*Leonis Ba-
tavi hierogly-
phicum.*

*Batavia
laus.*

*Ethicum de
pugna nava-
li Anglo-Ba-
tava judi-
cium.*

*Judicium de
pugna nava-
li Anglo-Ba-
tava Histori-
cum & Phys-
icum.*

*Vicissitudo
omnium re-
rum est.*

peragraverat, bellum hoc jam antè ortum præfagiisse longè quàm nuper confiden-
tius dicitur. Cum tamen & plura longè signa, quæ nihil ad navales vel etiam
terrestres pugnas faciunt, percurrerit. Non temerè illustrissimum olim Republicæ
literariæ decus, Julius Cæsar Scaliger, Cometas nec signa esse futurorum,
nisi quodam modo, ob rerum scilicet cohærentiam, appellere voluit. Non enim
res, ut causæ signant. Causæ harum in voluntate humana rectâ pravâque quæ-
rendæ sunt. Utriusque effecta, & hæc secutura præmia suppliciaquæ hîc illic
prænunciat Cometes, tam bonorum quàm malorum interpretes & nuntius Dei.
Sed ut illud cum Magno Scaligero, Cometas signa futurorum haut esse, Physici
scilicet necessitate armatâ, ita hoc, eosdem præsignificare bona malaquæ ob co-
hærentiam eventuum sequentium, cum Ethices Magistris dico. Non hic me-
cum Sculerius ille vester, cujus librum in libraria taberna nuper inspexi (quis
enim omnes de hoc argumento recens editos perlegat?) faciet. Imò non ego
cum illo, aliisque qui Cometis in patria Tua & alibi terrarum diem dixerunt,
quin & gravem dicam impegerunt. Reclamat enim mens, sed & ipsa conscientia
mea. At ego cuique libertatem dicendi & judicandi integram relinquo, sed
nec meam mihi eripi patiar. Neque etiam ego sum sententiæ istius auctor. Tot
Clarissimi jam antehac Viri, non tantum rerum Astronomicarum scientiâ, sed
& multâ eruditione, solidâ prudentiâ ac eximiâ pietate conspicui, eandem pro-
pugnarunt acriter feliciterquæ. Horum diligentia si quid addo, quod non inju-
riâ spero, mutuam iis reddo, qui nos antecesserunt, officii vicem, quam non
interruptâ serie teneamus, jubet æquitas, ac parem à posteritate, accepti officii
gratâ, exspecto. Et ut paulò majorem excursum Tecum hîc faciam, nuperini
illius conflictûs, cujus acerbiter lenire in animo Tuo amicâ manu cupio,
occasione, Theologus jure sui officii conscientia, gravissimi oneris instar, in-
cumbentis usus dicet, Christianum haud esse ejusmodi bella interneci-
na & funesta gerere ejusdem confessionis, & illius quidem Evangelicæ & Refor-
matæ socios, & fortè redivivum aget Whittakerum, severam ejus vocem;
Aut hoc non est Evangelium, aut vos non estis Evangelici repetendo. * Politicus ju-
dicabit ponere hunc, laborantibus Batavorum, sed & omnium Evangelicorum re-
bus malum extremum discordiam accessisse. Cæterum ne & domi apud Vos
disidium aliquod oriatur, quidam vobis faventes verentur. Nempe, prout jam
nôris, Zelandicæ & Frisicæ naves, ab Hollandicis, quod Archithalassii Opda-
mo & Cortenario fortissimè pro patria mortuis, Magnanimo Trompio parere
nollent, maturè discessisse scribuntur. Ubi jam esset (si, quod absit, res ita se
haberet) Vestrum Almæ Concordiæ symbolum, & fortissimi Leonis fasciculum
illum sagittarum infrangibilem pharetræ prudentiæ à Scyluro nobili apud Phar-
tarchum Scythia impositum, pede anteriori sinistro tenentis hieroglyphicum?
Verentur autem jam prudentiores, ne ex hac causâ major quædam apud Vos
oriatur discordia. Quod periculosissimum mali genus à florentissima & optimè
constituta, omnibusque bonis tam cara quàm amica Republica Vestra, longè ve-
lit esse propitium numen! Ethicus post hunc, isto facinore violatam vicina-
tem, morum sanctimoniam, ipsam humanitatem pronunciare non verebitur,
& quisquis victor tandem vel victus fuerit, concludet:

Nec nimium invidetas fortunæ Cæsaris: ambo
Estis in Æmathia, tu miser, ille nocens.

Historicus deniquè & Physicus simul antè & post Cometas hîc illuc læta tristitia-
que in orbe geri, & quemquæ pro meritis semper laudem vel vituperium, præ-
mium vel poenam tulisse, statuet. Nam certè qui historiarum monumenta evol-
vit, & rerum quæ factæ ab hominum memoria sunt, quæquæ ipso vivente, &
(si oculos ad videndum habeat) vidente fiunt, ordinem considerat, is earum
animadvertit causas & vicissitudines, & illam Pythagoræ celebratam

Σύστασις, ἢ πᾶσι τοῖς ἀνέχουσιν, ἢ πᾶσι τοῖς ἀρκεῖται.

(Consistentiam, quâ & transeunt singula & continentur.)

Sed repetamus nostri Cometæ orbitam, quam omnium optimè Amplissimus Hevelius designavit, sicut qui talia norunt, & ὁμοτέλει (ejusdem artis participes) quibus Phocylides, sed & justitia ipsa, judicandi de rebus facultatem concessit solis, dicendi sunt, fatentur. O utinam Prodromus ille Hevelianus ocyssimo cursu ad Te transvolet! Ego quia singulari & Hevelianæ, tum Ricciolianæ ac Kircherianæ in re Mathematica scientiæ & in me benevolentia multum debeo, Heveliani illius Prodromi Prodromum Bononiam, exinde Romam cum expedito tabellario his diebus mitto. Quod quidem opusculum, magno studio elaboratum, non erit bonarum literarum, cumprimis rerum Mathematicarum amantibus, ingratum, quia utile, ob adjecta quædam parerga, quæ Annotatiuncularum vices quadamtenus gerent, præsertim cum non pauca à me aliisque mota, & ipso ab Auctore vel correctâ vel illustrata complectentur. Sed quam non opinionem Tu de meo opere concepisti? Satis est, quod avidius Te mea expectare dicas. Quis autem ego sum, qui in comparisonem cum Hevelio, Astro-
 nomorum faciliè Principe, venire queam? Novi tamen quid Tibi per hoc dictum velis. Mea illa Physica, Politica, Historica, Ethica, Tuo genio magis convenientia intelligis, quorum refertus erit liber meus libera de rebus laturus & daturus judicia. Unum est de quo Te hîc compellare debeo. Negat Prodromus ille Cometam, ut Gedani, ita multò minùs aliis in locis, ubi altitudo Poli minor est, ut Romæ, Florentiæ, Bononiæ, Venetiis & in aliis Italiæ locis, tum Ingolstadii, Horizontem subivisse, & per diem unum atquè alterum latuisse: Contra verò ubi polus aliquantò elevatior est, ut apud Vos Holmiæ. Nempe Bononiæ 43°, 54', Florentiæ 43°, 40', Romæ 42°, 2', Ingolstadii 48°, 36', ut apud Vos Holmiæ 58°, 56'. secundum Varenium, secundum Apianum verò 60°, 36', tum Upsaliæ 61°, 5'. Igitur sicut Amicos Italos & Germanos hac de re consulo, ita & Te ac per Te Upsalienses. His autem nuntiata à me, quamvis de facie ignoto, amicâ & officiosâ salute, stimulum porrò addes, ut tam propria promissa, quam nostra vota impleant mittendo ad me, vel potiùs in medium Senatum Philosophicum ea, quæcunque de argumento Cometico habent, singularia, cumprimis illa, quorum mentione salivam nobis omnibus Clarissimus Rudbeckius commovet. Ecce verò me, qui viro illi longè Doctissimo, ut & tot aliis ejusdem commatis Viris, benè consultum cupio, in perenni memoriæ commendandis iis, quæ de argumento Cometico & ejus occasione ad promovenda humani generis incommoda commentati sunt, & vel epistolis familiaribus mecum reciprocatis insperserunt. Quid enim magis nos decet quàm virtutem & veri scientiam, ex qua illa fluit, commendare, urgere, inculcare, hoc præsertim ferreo seculo, tam sterili virtutum quàm feraci vitiorum? Vale, Vir Nobilissime, illustre rei literariæ & mearum rerum decus.

Hevelii singularis in designanda Cometæ orbita diligentia. Artifici in sua arte creditur.

Heveliani Prodromi prodromum Auctori Riccioli & Kircheri mittit.

Hevelio Auctor assurgit.

Cometa hysmalis Horizontem in nonnullis locis subit, in aliis nequaquam. Elevationes poli variorum locorum.

Upsalienses apud Heinsium Auctor compellat.

Auctor multis Viris doctis & publico prodesse cupit.

Virtus unice commendanda. Seculum præsens ferreum, corruptum.

Hevelianus Prodromus magni fit in Suecia. Isbrandius laudatur.

Holmiâ Hamburgum die 7. Junii Juliani 1665.

A Liqueor simul Tuis præterito mense Majo decurrente exaratis rescripsi proximè. Ex illo tabellarius nil omnino mihi abs Te tulit literarum. Sed nec ab Upsaliensibus Mathematicis quicquam ad me pervenit, quo Tuum de Comenti opus luculentum exornari ac augeri possit. Hevelianum ejusdem argumenti Prodromum tradidit mihi perlegendum Illustrissimus Regni hujus Cancellarius, idquè proximis diebus: quem tamen excutere necdum licuit, quòd penes Oratorem Foederati Belgii Isbrandium, hominem omnium scientiarum, ac præsertim rerum naturalium insigniter amantem, etiamnum hæreat. Quantum primo oculorum conjectu licebat assequi, omnia illic mirum in modum accurata

Hevelius in-
comparabilis
ab Heinſio
judicatur.

N. 23.
ad 17.

accurata comparuere. Quò magis indignor, Upsalienſes procrastinare fidem polliciti ſuper obſervatis ſuis Tecum communicandis. Video in Belgio noſtro alia ex aliis ſcripta hujus argumenti quotidie in lucem prodire: quæ tamen Hevelianæ lucubrationi haud reſpondere aut componi poſſe, ſum certus. Vale.

Hamburgo Holmiam die 17. Junii Juliani 1665.

Iſbrandio ſo-
per Heinſium
commendari
cupit Auctor.
Vogelfangius
Orator Fœd.
Belgii auctori
amicus.

Magnus Co-
mes Suecia
Cancellarius
laudatur,
Benevolus
erga Aucto-
rem,

DUM Tibi pauca ad breve epiſtolium die 7. Junii Juliani abs Te datum, hodie vero 17. ejuſdem Kalendarii ad me perlatum ex tempore repono, mirari primùm & dolere ac queri debeo de tarditate tabellariorum literas noſtras ultrò citroquè deferentium. Te enim tunc literas meas Numero 23. inſignitas, ſed his rationibus publicis Numero 23. inſigniendas die 6. Junii Gregoriani cum tabellario Suecico miſſas, niſi me rationes meæ fallunt, accipere oportuit. At verò has tunc ad manus non perveniſſe Tuas, cauſam divinare non poſſum. Illis meis, ſicut & poſterioribus die 9. ejuſdem ſtili datis, incluſeram operis mei caput & præloquium, de quibus judicium Tuum expecto. Hevelianum Prodromum in conſpectum Tuum jam veniſſe magnopere gaudeo. Libenter judicium Tuum de eo intelligam. Quod Tu poſſes quoquè lule ex Excellentiffimo Iſbrandio Fœderati Belgii Oratore, Viro tantopere laudato & talium non minùs appetenti quàm gnaro (cui reverſuro me meaque ſtudia commendes velim: non majorem ejus experiri favorem optarem, quàm olim Petri Vogelfangii Oratoris itidem Veſtri in Aula Danica expertus fueram) expiſcari. Sed & ex Illuſtriſſimo, qui Tibi primus librum illum perlegendum commodavit, Regni Cancellario, non tantùm nomine, ſed & re (quod tot ejus Virtutes, dotes Magno Rege dignæ & merita loquuntur, & ego bene no- vi, converſationis ejus jucundiſſimæ honore per ſeſquiannum in Pomerania & Prussia potitus) Magno, de quo me aliquando illud Poëtæ uſurpaſſe fateor:

Magnos poſſe Viros & magna exempla duros
Suecorum in patria craſſoquè ſub aère naſci.

Et Hevelium.

Hevelium
maximi facit
Auctor,
Ex Prodromo
ejus quedam
excerpta, imò
& Compen-
dium ejus ope-
ri inſerit.
Ricciolus &
Kircherus è
Societate Je-
ſu.

Heinſii ami-
citiam pluri-
mi Auctor
facit.

N. 18. ad
18. & 19.

Heinſius judi-
cium amicum
de illis qua
Auctor cenſu-
ræ ejus ſubeſſe
voluit, fert,
& operis edi-
tionem urget.

Quà occasione, jure amicitiae uſus, poſſes tanti nominis Viro Opus meum com- mendare, eique fidem facere, inventurum eum ibidem multa, quæ exquirit ejus palato arridebunt. Bonam me Ampliſſimi Hevelii, quem quanti Illuſtriſ- ſimus ille Comes & Cancellarius Magnus faciat, his oculis vidi auribuſque au- divi, iniviſſe gratiam, quòd ex ejus Prodromo figuris Obſervationum Com- ticarum Operi meo inferendis adjungenda neceſſariò explicationis loco excer- pſerim, teſtatur poſtrema ejus epiſtola die 17. Junii exarata, cujus en Tibi apographum. Sed & plura in hoc genere feci, de quibus Te jam antea mo- nui. Atquè hæc documento erunt, me Virum illum in Aſtronomicis maximè Tecum cumque pluribus aliis facere. Id & Italiae illa lumina, Ricciolus & Kircherus, ad quos nudius quartus excerpta illa miſi, Tibi verò particulatim epiſtolæ ad hunc ſcriptæ mitto, videbunt. Plura addere tempus verat. Sed hæc Tibi dabit proxima occaſio, Deo dante, quæ ſe die Martis futuro offeret, tabellario Danico equite hinc abituro. En Tibi pauca ſcitu de publicis rebus digna. Hollandica Tibi non mitto, ne noctuas Athenas mittam. Vale eximium rei literariæ meorumquè ſtudiorum præſidium & decus.

Holmiâ Hamburgum die 14. 24. Junii 1665.

QUæ ex opere Tuo delibanda ſitienti mihi appoſuiſti, multâ mehercule voluptate me perfuderunt, faciuntquè, ut cætera videre juris publici è cæta unicè deſiderem. Age igitur quod agis, operamque da, quantam po- tes, ne vanâ exſpectatione utiliſſimi laboris diutiùs lactemur. Quæ ad me harum

harum lucubrationum pervenire voluisti, ea semel iterumquè avidissimè perlecta nunc en ad te recurrunt. Hoc autem mihi persanctè affirmanti volo credas, complura in iis mirificum in modum placuisse mihi, displicuisse nihil. Ne tu anxie & severæ reprehensionis censuras à me promittas Tibi incassum. Hevelianum Prodromum Dantisco accepi proximis diebus à Pelsio nostro. Opus ipsum avidè & attentè non percurri solum, sed & Fœderatorum Belgarum Oratori Domino Joanni Isbrandio perlegendum dedi, cum Illustrissimus Regni Succici Cancellarius ejus ante dies hosce quatuordecim fecisset mihi copiam, ut nuper significasse me recorder. De ipso Opere quid sentiam quæris? Consummata quævis de ingenio industriaquè Scriptoris cum mihi promississem, omnia tamen spe atque expectatione illic majora apparuerunt. In Fœderato Belgio, quantum agnosco, novi quotidie magno numero Scriptores proveniunt, qui idem argumentum sibi illustrandum proponant, & post hunc Roscium aut sint saltare, utinam tam feliciter quàm fidenter! Rudbeckius cunctari pergit, ut ex hoc Schefferi Schedio proximis diebus ad me perlato dabitur colligere:

*Hevelianum
Prodromum
se accepisse
Heinsius gra-
tularur.*

*Eumquè ma-
ximè facit.*

*Et incompa-
rabilem judi-
cat.*

Cum Rudbeckio non semel egi tuo nomine. Pollicetur is quotidie industriam suam, & jam conscripsisse quadam scio. Sed alibi hæret occupatus. Non omittam tamen urgere, & vel invito extundere aliqua, minimè, ut ex colloquiis ejus conjectare possum, contemnenda. Indicabam ipsi, quæ significaveras de Oratione Grævii. Statim videnda ejus desiderio exardebat. Sed quia ignorabam rationem, quâ huc posset adferri, effeci, ut hoc quicquid est, differret in adventum suum; cum post dies summum quatuordecim niter ad vos cogitet. Hæc Schefferus.

*Rudbeckii
mora, occupa-
tiones, laus.*

Ex quibus manifestum, ni fallor, sit, Rudbeckium plus æquo negotiosum, nobis vix vacare aut promissis suis posse, ut injurii omninò simus, qui illum à rebus gravioribus frustra nitamur avocare. Si quid interim hujus argumenti Vir doctissimus idemquè humanissimus patietur sibi extorqueri, id amotâ omni procrastinationis ambage confestim ad te perferatur, opera à me dabitur. Vale.

Hamburgo Holmiam die 7. Julii Gregoriani 1665.

*N. 25.
ad 18.*

EN Tibi quæ nuperrimè de publicis rebus accepi. Inter quæ nec apicem à communi illo Amico invenias. Nihil enim literarum tunc, nihil & nunc accepi, quamvis industriam ejus ferè assiduâ & prolixiori scriptione provocem. Video non quemvis ad strenuè & indefessò studio exercenda humanitatis officia & literarum commercia aptum esse. Quibusdam id assiduò agere libet, sed non semper, aliis contrà semper, minimùm frequenter licet, sed rarò libet. Atquè inter hos defectus omnia humana versantur. Mihi in vita civili commercio literarum, per quas cum Amicis non secus quàm in convivio de rebus ad communem vitæ usum pertinentibus, ut est apud Gellium (l. 13. c. 11.) confabulari licet, nihil est suavius. Quo in officii genere me non esse negligentem, Tu quoquè Optime Amicorum Humanissime Heinsi, nosti, & videbis brevi, si Deus finet, in Opere meo: cujus editio ut ab Amicis in Batavia Vestra absque mora inchoetur, precibus insto quàm possum maximis. Clarissimum Isaacum Vossium, Magni Parentis dignum, quod tot scripta ejus reconditæ eruditionis plena doctum, successorem, germanum Tuum esse Amicum accepi. Vellem Te parario in notitiam & amicitiam tanti Viri devenire. Cujus Parenti, de re literaria & puritate sermonis Latini (vel, ut emendatè & purè cum eo loquamur, de puri sermonis Latini usu) optimè merito, plurimùm me debere, & quotidianum antè xvii. annos agerem, Martinum Ruarum Virum Clarissimum & undiquè Doctissimum primum fuisse, qui mihi incomparabile illud Vossianum de vitiis Sermonis & Glossæmatis Latino-Barbaris opus ita commendaverit, librum esse maximè utilem, ex quo & Viros doctos purum Sermonem Latinum discere deceat & necesse sit. Et quis vel cristas demittere vel se subdere jugo liberali, vel spontè

*Silentium in-
dustria grave
est.*

*Defectu fa-
cultatis vel
voluntatis
ubiquè labo-
ratur.
Commercium
literarum ju-
cundum &
utile.*

*Vossium Pa-
trem & Fi-
lium Isa-
cum magni
Auctor facit.*

*Vossi liber de
vitiis sermo-
nis laudatur.*

Vossius pater
linguæ Latine incomparabilis magister.

Vossianam
symbolam operi inferendam Auctor per Heinsium obtinere cupit.

Vossium Isaacum magni Auctorem facit. Auctor nisi publica utilitatis studio agere testatur.

Idem operis editionem se maturaturum promittit.

Schottus laudatur. Ejus communicatio ampla, varia continet egregia.

Hevelium magni ab Heinsio fieri Auctorem gratulatur.

Ejusque meritis debitum testimonium dat.

*Kirstenius laudatur.

Ejus de Hevelio iudicium.

Roscio spectante gestum in scena agunt, qui præsentem excellentissimo in aliqua arte viro viribus impari tentant.

Heinsii patris laus.

spontè incomparabilis Magistri disciplinæ erudiendum submittere nolit, qui Servios, Severos, Manutios, Muretos, Sigonios, Scaligeros, Lipsios aliaque illustrissima cæli literarii lumina defectibus quibusdam laborasse & pristino munditiæ Latinæ nitori restituendos esse ad oculum demonstrat? Possset verò & tanti Viri filius ac strenuus imitator, non tantum utilem, sed laudabilem conferre symbolam (de qua ipsa voce quæ non Optimus ille Doctor doctos quoque docuit pulchra & solida!) velut ad cænam Philosophicam, ad opus illud Cometicum, quod molior, & Tu Tibi tantum placere toties testaris. Placeret, credo, omnibus, si Tu Aristarchum agere velles. Non refugit hoc nomen Magnus ille Vossius, sed & *o pater meus* Parens Tuus. Verum ego molestus Tibi esse, curis publicis occupato, importunâ petitione non pergam. Sed ad Vossium revertar. Posses illi ex Te ipso dicere (literis ad me missis, quibus meas adjungerem focias) eum hîc nobis satisfacturum, & gratissimam symbolam collaturum, si nimirum, an & quantum sidera in hominem agant, tum an & quare Cometa bona quoque prænunciare dici possit, nobis exposuerit. Magnum, crede mihi, accederet rei nostræ, illi dico operi, cujus tantam in Te suscepisti curam, momentum, si Vir primi in Senatu Philosophico subsellii aliquid sue & paternæ existimationi conveniens in medium adferret. Sed de hoc statue, quod ex usu fiet. Ego enim quicquid hîc conor, ago, solas publicas utilitates me ante oculos habere testor. Ideo librum hunc, quamprimum per typographi & chalcographi industriam fieri poterit, publico dabo, & limæ industriam propriamque laudem postponam publicæ utilitati, cui plurimum, sed & Tuæ, Tuique similibus amicitia, cui multum debeo. Certus itaque esto me nec Urbisaliensia tandiu expectaturum, ut inde editio libri impedimentum, & Vestra vota cum meo in publicam utilitatem studio juncta detrimentum aliquod capiant. Atque eodem modo, aliundè sat diu expectans vel ex æquo, vel ex promisso debitas symbolas, nisi hæ in tempore adfuerint, agam. An autem illi rem rectè curarint, Vestrum erit judicare, qui frequentem Senatum Philosophicum constitueris. Celeberrimus ille tot scriptis in publicum editis Casparus Schottus è Societate Jesu aderit Vobis, sociumque se adjunget, missis ad me permultis ex Italia, Germania, Gallia & aliunde observationibus & typis Cometarum, imò & iudiciis de iudiciis Astrologicis. Hæc omnium non exiguum ornamentum operi meo adferunt. Prodromum Cometicum Hevelii accepisse Te gratulor: ut & eum Tua vota non tantum æquasse, sed & superasse. Næ ille Vir ad unguem mihi factus in Astronomicis videtur. Nudius quoque tertius * Michael Kirstenius Vir hac in Urbe inter Doctissimos merito ponendus, quique ut *o pater meus* Clarissimo Hevelio, de Astronomicis iudicium ferens jure audiendus est, sit gularem ei laudem inventæ orbitæ Cometicæ & exploratæ deviationis tribuit. At verò illum tunc demum ad unguem factum dicemus Astronomum, postquam emiserit in lucem suam illam Cometographiam tandiu desideratam, quam diu promissam. Hæc enim dubio procul demorsos sapiet ungues, & promer multorum annorum & diurnorum pariterque nocturnorum laborum felicem industriam. Libri illius exemplum Tibi ab auctore donatum ex apographo litterarum ejus ad me die 2. Junii datarum, quod me Tibi misisse recorder, jam cognoveris. Permultos, ut est seculis, nostro quoque, major subinde inlucens scribendi pruritus, *agere in hac scena gestum, spectante isto Roscio* (quod olim Cicerone mirabatur) omninò verum est totius orbis innumeris exemplis, non fortius Bataviæ Vestræ. Huic utinam armata saltatione tam iniqua abstinere in præsentia licuisset! & in mari quidem, sævò & infido elemento. Sed jam finire me charta & hora & res ipsa jubet. Adjungo epistolam Rautensteinianam, quæ Tui tam amicam & honorificam mentionem facit, nec non epigramma ad Illustrissimum Fredronem Castellanum Leopoliensem Clari nominis Historicum gentis nostræ, cum & Heinsianum nomen hîc inter Magna nomina sit relatum. Vale.

Holmiâ Hamburgum die 30. Junii 1665.

N. 19.

ad 20.

Quoties stimuli atque calcar à me subduntur Tibi, ut procrastinationem operis Cometicici detexendi omnem abrumpas ac procul habeas, toties de re literaria universa me mereri, ut qui optimè censeo ac persuasum habeo, ut ipse certò credam. Quapropter opinari Te nolim, aut affectui studioquè rerum Tuarum me nimium hìc indulgere, aut Tibi os sublinere & fucum facere, qui omnes assentationis abjectæ ac degeneris causas, si quis alius, à moribus meis arceo atque excludo. *Stellam ipso meridie ad vesperam usquè diurno cælo antè duos propemodum menses in hac conspectam civitate à plurimis scio: quo apparuerit die non satis memini. Accuratius ad omnia Tua nunc responderem, quæ postremis Tuis die 13. Junii Gregorianæ æræ exaratis complexus es, nisi ipsam ad Upsalienses amicos epistolam misissem proximis diebus, ut cessantes Fabios hosce Cunctatores officii denuò admonerem, & ad fidem liberandam instigare. Ad privata quod spectat, ex domesticis intelligo, quæsitum me nudiùs tertius domi meæ à Rudbeckio, cum in publicum jam prodisssem. Alii addiderunt, necdum parata illum in scriniis habere, quæ super Cometis nuperis differenda abs se fore mihi erat pollicitus. Curabo in hospitium ejus inquiri, & nisi ipse mihi adest die crastino, ad illum domo excurram. Quantum licuit cognosse, Heveliana mirum in modum videre gestiebat. Sed ipse sua proferret mallem, quod feliciter potest præstare, quàm alienis scriptis perlegendis inhiaret. Tu Vale Lubienieci Nobilissime, & mihi velle, ut hætenus, perge.

Heinsius operis editionem apud Auctorem urget, Id se sincerè & boni publici studio agere testatur. Assentatio animi degeneris index. *Stella meridie Holmiæ visa.

Cunctatorem officii agere noli.

Hamburgo Holmiam die 14. Julii S.N. 1665.

N. 26.

ad 19.

A Cres profectò admoves mihi, quo editionem operis mei quàm ocysimè ipsa maturem, stimulos. Nempe enim non solum amicæ monitionis, quæ & efficaciter urgere solet, eum præsertim, qui suâ sponte in officia amico præstanda fertur, sed & publicæ utilitatis, ac inde provenientis laudis. Quid enim istis validius esse potest? Crede mihi nisi objecta haberem tot laborum assiduorum, & haud levium profectò, impedimenta, Tuis & Illustrissimi Rautensteinii (ut vides ex litteris ejus die 2. & 6. Julii datis, in quibus invenies etiam quæ ad Te pertinent) aliorumquè Amicorum votis jam satisfecissem. Nam etsi Upsalienses, Lugduno-Batavi aliique nonnulli in Senatum Philosophicum vocati seriùs se sistant, hoc tamen editionem Operis non retardaret, nisi alia ad industriæ desiderari patior. Cæterum & habent jam Amici in Hollandia bonam operis partem, ut & typos Observationum Cometicarum ferè xx. æri incidendos, habent & stimulorum, quos industriæ eorum adhibeo, eamque incito, satis. Ideoque spero eos vel jam fecisse, vel propediem facturos esse operis initium. Ecce vero dum hæc scribo, literas ab eis ante triduum datas accipio: quæ nunciant eos jam manum admove-re operi, chartâ comparatâ, & typos illos observationum Cometicarum sculptori jam jam tradituros fuisse. Vederunt iterum iterumquè monent illi, ut editionem operis, quæ meis fiet, Deo dante, impensis, privilegiis necessariis ut aliorum nonnullorum Principum, ita & Præpotentum Ordinum Fœderati Belgii, contrà fraudem & vim avarorum, plagiaris, judice Martiali, accensendorum, muniam, quâ de re videbis quid & communis Amicus Ratisbonensis ad me pro solito candore scribat. Crede mihi vera dicenti, sum quidem ab omni ambitione avaritiaquè alienus. Nollem tamen sumtus haud profectò exiguos, idquè hoc rerum mearum statu, dum mecum numerosa, denarium nempe numerum superante, imò duodenarium æquante familiâ in peregrino solo sola industria Dei munere alit, frustrâ facere. Tuum hìc quoque consilium, exspectabo, qui me auctoritate Tua apud Patres

Stimulus efficacibus amicæ monitionis, publicæ utilitatis & laudis cedendum est.

Auctor ipse operis editionem urget quantum potest.

Huic ut privilegia necessaria procuret, monetur.

Auctor privilegia illa rebus suis convenire ostendit.

Rudbeckiana
cum desiderio
exspectat Au-
tor & alii.

Publica com-
moda priva-
tis rationibus
preferenda.

Libri cum
cura, quan-
tum fieri po-
test, scribendi.

Patriæ multum juvare posses: jam autem non pauca specimina operis mei oculis lustrasti. Quacunque verò in re monitum me volueris, jure veri Amiciuris in eum qui obedire se esse paratum ait. Magno cum desiderio exspecto quid boni Clarissimus Rudbeckius ad Te attulerit. Velim enim scias & illi Viri mihi de fama notissimo, dicas, illum Tibi, Te mihi, me verò pluribus spe quorundam singularium in hoc argumento Comético, quæ ideo illi ab ejus manu præstolantur, fecisse. Verum-tamen horum exspectatio cursum studii mei non sistet: quamvis cuperem, si per Vestra vota monitaquæ & publica commoda liceret, plusculum otium habere, quò mea ista in publicum proditura, non tanquam impetu quodam immaturo excussa, & ut vides, deproperata, sed quæ à cogitante atquæ à generante, ut alicubi Suetonius loquitur, exarata comparent. Pleraque enim sine debita cura in chartam effunduntur: & tanta curarum meorum irrequietorum multitudo, ut necesse habeam, etiam contra Pætonicum monitum ἡ περιστομένη ἐπαγγελία ἐν πείρῃ μέρει: [operi incumbere horis suis.] Itaque vereor ne & περισσὴν ἀνάλωμι [superfluum sumtum præter puras rationes] faciam, quod omnes prorsus rationum mearum circulos turbaret. Sed spero divinam misericordiam candoris mei bono publico consecrati rationem habituram, & Vos, tanti judicii tantæquæ auctoritatis Viros, qui me in theatrum propellitis, favorem mihi apud spectatores conciliaturos, ne me oleum & operam perdidisse querar. Vale, Vir Nobilissime, Humanissime, Amicissime, me, longum & prosperè.

N. 20.

ad 21.

& 22.

Holmiâ Hamburgum die 7. Julii Gregor. 1665.

Rex Sueciæ
studiis ope-
ram daturus
Upsaliam
iter parat.
Oxenstierna
Erici Cancell.
Sueciæ laus.

Magnus Comes
laudatur: filiam
Cönixmarckio
despondet.

Ad amicos Upsalenses, Schefferum inprimis, scribo frequenter, eosquæ adhortari non desino, ut Rudbeckium promissorum admoneant. Postremum scripsi hosterno die: ultimasque tuas meis addidi. Responsi quicquid ad me perferetur, ejus tibi copiam confestim sum facturus. Rex ipse Upsaliam sese excursurum esse jam pridem minitatur, ut illa in civitate studiis bonarum artium sedulus aliquamdiu incumbat. Iter propositum morantur nuptiæ splendidissimi Comitis Totii qui Erici Oxenstiernæ ἡ καίσαρη, quem Virum ingenio Excellentissimum Regni Suecici Cancellarium ante hoc octennium vidimus, filiam propediem ducturus est domum. Desponsata est etiam Comiti Cönixmarckio, illi qui Orator à Svecis in Gallias destinatur, filia hujus Cancellarii per omnia Magni, qui nunc clavo rei Svecicæ sedet adfixus, novennis puella. Christianum Hugenum super Cometa non esse abs te compellatum, miror. Vale Vir Nobilissime.

N. 27.

ad 20.

Hamburgo Holmiam die 11. Julii Juliani 1665.

* Upsalensibus
inscriptam
epistolam
Heinsio Au-
tor commendat.

† Upsalensi
Academiæ
presentiam
Regiam ma-
ximum decus
allaturam
Auctor gra-
tulat.

Totii Comitis
laus &
pristina erga
Auctorem be-
nivolentia.

Quid de Clarissimo Rudbeckio factum est, quem nuper Holmiæ fuisse Tequæ quæsi visse ex domesticis Tuis intellexeras, nunc verò nullam ejus rei mentionem injicis? Falsusne ille rumor fuerit, vel quid tandem huic rei subit, scire ex Te aveo. * Qui si velis & conveniens ac consultum judices, inclusas ad Clarissimos illos Viros Rudbeckium & Fornelium mittes. Sperare quidem merito possum, Viros illos ab egregia eruditione & humanitate multum laudatos veniam mihi duros, quò quietem vel certè alia graviora negotia eorum turbārim. Imò & grato animo accepturos meas hæc literas, ut in se ita & in rem literariam propensi studii indices opinari & ominari liceat. † Verum-tamen hæc in re judicio Tuo stare decrevi. Gratulor celeberrimæ illi Academiæ de tanto honore, quo eam Majestas Regia, studiis humanioribus imbuenda, beabit. Gratam mihi rem fecisti porrò, quòd me de nuptiis Illustrissimi Comitis Totii, fama meritorum inclyti Sueciæ Senatoris, quem mihi faventem ante XVI. annos in Gal-

in Galliis, potissimum verò in Pomerania ante octennium expertus sum: nec non de sponsalibus alterius Comitis Königsmarckii reddideris certior. Gratulor Tottio de lectissima Virgine, cujus Avum Axelium vestras Grotius verum Politicum, Vossius verò Magnum appellavit, Orbis verò talem novit & prædicat, Patrem autem ingenio felicissimo & doctrinâ ante tempus maturum, brevi spatio vidit ætas nostra, ut de eo meritò dicendum sit illud, quod de Achille Poëta dixit:

Ostendent terris hunc tantum Fata, neque ultra
Esse sinent - - -

Gratulor & Königsmarckio de lectissima itidem Virgine, quæ paternum genus ab illo verè Magno Comite & Magno Regni Cancellario, maternum à Serenissima Principum Palatinorum ducit familia, quæ ut olim in Imperio Romano, ita nuper in Suecia diademata & mitras Electorales Ducalesquæ multâ cum gloria gerit. Equidem nec à votis nec à rerum mearum rationibus fuerit, si Illustrissimis Comitibus, Magno illi, cui ego magnis nominibus devinctum me agnosco gratus, & Tottio, quanti utriusquæ merita & favorem faciam & qualicumquæ testimonio publico, in opere scilicet meo, celebrare studeam, datâ occasione exposueris. Nempe sciant & illi me *ingrati animi crimen horrere*, sicut alicubi Cicero ad suum Atticum scribit. Expedit vero tum rerum mearum statui, tum præcipuè huic instituto operi, Viros illos omni ex parte Illustrissimos habere Fautores & Patrones. Christianum Hugenum à me super argumento de Cometis non esse compellatum, miraris? Mirarentur alii fortè si id fecissem, & ignotus ignotum appellassem. Et ego quidem jure hominibus in Republica litteraria viventibus concessò usus sum in nonnullos Viros eruditione, & quod cumprimis ad institutum meum facit, Mathematicarum rerum scientiâ præclaros, quos compellavi literis, & de hoc argumento consului. Sed in Clarissimum Hugenum, solo nomine mihi notum, id juris usurpare mihi nolui. Summam tamen id, & audaciam, si Tu Tuis literis, ad eum per me missis, dedegante, facias iterum iterumquæ peto. Simul autem ut memor sis privilegii ab Illustrissimis & Præpotentibus Ordinibus impetrandi. Ego autem memor ero officii, ut ubicunque occasio se obtulerit, quanti ocellum Reipublicæ litterariæ & pupillam libertatis Bataviam æstimem, publicè in illo meo opere testor. Cui Amicos manum jam admovisse, cum operis partem primam, figuras observationum Cometarum & chartam ad manum habuerint, spero. Dabo operam, si vivo, juvante Deo, ut operi addam Indiculum non tantum Cometarum, sed & eventuum tristium & lætorum, qui eos secuti sunt, debita cum cura annotatorum, ut professò studio Patronum agam Illustrissimorum illorum celestium Consiliariorum bona bonis, mala malis edicentium. Id consilii nonnullis Amicis indicatum valdè arrisit. Ideò unus de illis versionem secundi hujus tomi Germanicam à me jam postulavit. Sed & Amplissimus Urbis hujus Consul Dominus Bartholdus Möllerus (cujus ut meritis, ita & judicio in Republica litteraria multum est tribuendum) institutum hoc sibi placere & publico utile fore dixit. Atquæ id & ego sperare audeo. Video enim nondum ab Optimis quoquæ & accuratissimis Cometarum Censoribus Eckstormio, Alstedio & Ricciolo omnes in album Illustrium Phænomena, fuisse relatos. Eckstormius quidem 230. Alstedius 160. Ricciolus 154. putat. Ego spero me rationes ad 300. numerum (quanquam nihil certi ea de re definire adhuc possum,) producturum. In semestribus quidem annotandis non parum, favente Deo, profecerum. Nam cum Eckstormius duos, Alstedius totidem, Ricciolus tres, Hevelius 4. numeret, ego jam octo investigavi. Hæc dum scribo, adfertur mihi epistolium à Clarissimo Viro D. Mich. Kirstenio, Gymnasii hujus Prof. Doctissimo, qui illos Menagianos versiculos Græcos me rogante ita vertit: Alter Tibi inscriptus ita se habet:

*Oxensternii
Axelis laudes,
Tum & filii
ejus Erici.
Ingenia præ-
cocia raro du-
rabilia.*

*Magni Comi-
tis laus, uxor,
filia.
Palatinorum
Rheni fami-
lia laudatur.*

*Favor Ma-
gnorum Viro-
rum, honestis
artibus est
conciliandus.
Ingrati ani-
mi crimen
fuge.*

*Hugenum à
se non com-
pellatum esse Au-
ctorem excusat.*

*Compellere
tamen velle
promittit.*

*Batavia
laus.*

*Historiam
Cometarum
scribere Au-
ctorem consti-
tuit:
Id consilii
Amicis pla-
cer.*

*Möllerus Con-
sul Hamb.
laudatur.*

*Cometarum
catalogus au-
geri potest.*

*Cometarum
semestrium
numerus.
Kirstenii
laus, versuum
Menagianorum
versio.*

Heinsium a-
more dignissi-
mum Men-
sius iudicat.

Heinsiaden adamo, nam dignus amore, & amari.
Is nec amare potest, quisquis amat minimè.

Alter mihi

Menngii hu-
manitas.

Dicar amantis amans: inimicum laudo merentem
Exitio nullis, omnibus auxilio.

Auctoris erga
Bataviam
benevolentia.
Batavia
laus.

Allatæ mihi sunt & literæ ex Batavia Vestra, quæ me pro conservanda patriæ
Tuæ carissimæ, cunctis verò bonis, utpote Musarum & libertatis domicilii com-
mendatissimæ, concordia & restituenda æquâ pace vota in intimis cordis pen-
tralibus concepta apud Te exsolvere faciunt. De scriptis à Clarissimo Rudbe-
kio adhuc editis, rogante Amico quopiam, velim me certiore reddas. Vale,
Vir Amicissime, & fave constanter.

N. 21.

ad 23.

& 24

Holmiâ Hamburgum die 15. Julii Gregoriani 1665.

Upsalienses
cunctantur,
erga Hein-
sium benevo-
li, Prodro-
mum Heve-
lianum ab eo
expetunt.
Schefferus
Heinsii vota
apud Collegas
promovet.

Octavus dies nunc agitur, quòd ultimò Tecum agebam. Exin comparie-
runt binæ abs Te $\frac{6}{18}$ & $\frac{10}{20}$ Junii mensis die exaratae, quas, uti omnes Tuas,
habui profectò acceptissimas. Upsalienses me invito cunctari pergunt. Habui
nudius tertius à Rudbeckio epistolam, quâ narrat sibi nolenti nuper hinc di-
grediendum fuisse, me frustrâ domi meæ quæsito, peritquè copiam sibi quam-
primùm fieri Heveliani Prodrumi. Schefferus postremis suis xxvii. Junii die
exaratis hæc ad me: *Serò Tuis litteris respondeo. Nempe eo tempore, quo tradeban-*
tur mihi, Rudbeckius & Fornelius aberant, & quia ambo versabantur Holmiâ, spe-
rabam fore, ut Te convenirent ipsi, deque istis omnibus coram Tecum agerent. Nunc
ait Rudbeckius, se quidem quævisse Te domi Tuæ, sed non reperisse, mox cum navigio
coactum abire, in quo nescio quas arbores peregrinas habebat collocatas. Fornelio litte-
ras tradidi, ut præcepisti. Ait nil ad eas posse reponere, nisi viso prius Clarissimi He-
velii libello, quare ut mittatur sibi, ipsum esse Tecum acturum. Litteras illas in-
terea servare, nisi planè remitti velis statim: quod nunciare poteris cum proximo tabel-
lario. Rudbeckium & antè sæpius, & nunc denuò admonui officii sui, monstratis Tuis
litteris, sed præter pollicitationes necdum quicquam potui extundere. Spero tamen operam
daturum, ne de eo conquerendi justam tandem habeamus causam. Hæc ille. Quapro-
pter ne in me moram esse Amici illi tam lenti causarentur, nisi nudius sextus
Upsaliam Hevelianum Prodrumum, quem Auctor ipse munus ad me venire
voluit. Rudbeckius Vir est egregiè doctus & sagax naturæ indagator, sed mul-
tis curis distrahitur, ideo fieri vix potest, ut omni negotio & omnibus Amico-
rum votis plenè sufficiat. Studio Anatomico gloriæ multum jam olim est conse-
cutus: cum sint qui vasorum lymphaticorum inventum in corpore humano ad
hunc auctorem referri volunt. Nunc re Botanicâ impensè capitur & gaudet,
ut ex Schefferi epistola subodorari jam quodammodo potuisti; atquè huc curas
potissimas frequenter intendit. Non desinam hominem per monitores assiduos
obtundere, dum fidem ac promissâ tandem aliquando liberet. Pro Hevelianis ad
Te, & pro Tuis ad Kircherum exaratis gratias ingentes ago. Quid ego, quid
alii de Heveliano hîc terrarum sentiamus Prodrumo, ut ipsi Hevelio per me inno-
tescat, operam dabo. Domino Isbrandio Viro omnis eruditionis amantissimo,
Tuas illas exhibui legendas, in quibus tam honorificè nomen ejus expressisti.
Faxo & Illustrissimus Cancellarius aliquando ex me intelligat, quo à Te habeat-
ur loco. Rempubicam quod attinet, advenit ex Pomerania diebus proximis Ar-
chistrategus Wrangelius Vir militari scientiâ domi forisquè Clarissimus. Ad-
venit etiam ex Scania Banerius Campiductor, uterquè hûc cum aliis Procerum
nonnullis Regio mandato evocati. Unde multis persuasum certò est, ut cre-
dant in Moscos arma fore sumenda, nisi pacis leges & illa parte religiosius
quàm fit hætenus, servantur. Rex Upsaliam necdum est profectus, profectus
rus

Heinsius Up-
salienibus de
Prodromo
Heveliano
gratificatur.

Isbrandius
laudatur.

Wrangelius
Sueciæ Archi-
strategus
laudatur.

Suecis à Mos-
co non satis-
fit.

rus tamen brevi, post confectas Comitissæ Tottii nuptias, quæ crastini die celebrabuntur illum inter & filiam Erici Oxenstiernæ, Magni olim Suecorum Cancellarii primogenitam. Vale.

Hamburgo Holmiam die 28. Julii 1665.

N. 28.

ad 21.

Binæ meæ die 6. & 10. Junii elapsi scriptæ, quod simul ad Te delatæ fuerint, hæc causa fuit, quod priores alipedi Veredario Danico, posteriores tabelario Suecico tradiderim. Periisse meas postrid. Kal. Jun. Gregor. ad Te datas, quas illi Veredario curandas per Amicum, ni fallor, commiseram, vehementer doleo. Utquæ Tibi refarciam jacturam, en Tibi earum apographum. Velim semper literas meas ad rationes revoces & Indiculum, quem præfigere soleo, confulas, ut Te de fide & industria tabellariorum doceat. Ego omnem dabo semper operam, quam adhuc adhibui, ut meæ omnes ritè ad Te perferantur. Hoc etiam mihi dolet, quod nec Rudbeckius nec Fornelius Te compellârint, cum Holmiæ essent. Ignoscendum illis est, ex lege æquitatis & amicitiae, ut pote quos propriæ occupationes distinent. Rudbeckianorum scriptorum catalogum abs Te opperior. Accepi virum esse multâ & solidâ eruditione in Physicâ aliisque Philosophiæ partibus instructum. Ideò tanto magis opto, ut aliis quid singulare, quod operi meo inferendum insignis eruditio & humanitas ejus nobis promittit, mittat nobis, cujus Schefferianæ spem nobis facere non desistunt. Existimo & meas literas ante octiduum ad eos exaratas, incitamento eis fore: dummodo eas dignas, quæ illuc mittantur, judices. Opto, Rudbeckius bonis avibus sub ipsa Arcto Hesperios hortos instauret in adventum Maximi Hospitis, Serenissimi scilicet Regis, quem indoles eximia & prudentissimum consilium per bonas artes ad bonæ mentis templum ducit. De solemnibus Tottianarum nuptiarum auspiciatissimis lætum nuncium proximè abs Te præstolor. Rogavi nuper, idquæ etiamnum repeto, ut me illi, sed & Illustrissimæ Comiti & Cancellario Magno (quod quidem Te facturum esse postremis Tuis addixisti mihi) commendes. Utriquè enim notus sum & multum debeo, sicut & Illustrissimo Wrangelio, Heroi Clarissimo, cujus patrociniò & favore me in Pomerania ante quadriennium gravissimum esse singulari, agnosco & semper celebrabo gratus. Bellum, minimè bellum, nec Moscæ, feræ licet & levis fidei genti, opto. Quin potius ut illi & omnes Christiani populi, justitiæ & foederum legibus adstricti, almam & stabilem obtineant pacem, quam sapientissimè **justitia* opus sacra pagina vocat, pacis matrem, nutricem & altricem ac custodem indicans. Gratissimum porrò mihi fuit in Tuis legere, me jam & exiguos illos meos conatus, †Excellentissimo non tantum Dignitate, sed & Eruditione ac Probitate Domino Isbrandio per Te innotuisse, imò commendatum esse. Perge, Amicissime Heinsi, in meis studiis conatibusque, publico bono addictis, ad optatam metam promovendis. Et jurè quidem. Nempe quia mortuorum juxta Illustrissimum Rautensteinium (qui Te in postremis suis diebus deferri jubet) fuisti. Velim præterea me juves in consequendo contra furtivam impressionem libri privilegio apud Præpotentes Ordines Vestros: quibus libertatis causâ sicut omnes boni plurimum debent, ita id juxta cum voto pro eorum totiusque gentis vestræ bono proficetur gratus patruus meus Andreas Lubieniecus Septuagenario major in extima Borussia agens, à quo hodie literas accepi. Sed jam Vale ac me constanti favore complectere.

Commercium
litterarum di-
ligenter co-
lendum.

Upsalienses
excusantur.
Æquitas o-
mnia in me-
lius interpre-
tatur.
Rudbeckii
laus.

Auctoris in
ejus studia
Botanica be-
nevolentia.

Regibus ar-
tes bonæ &
studia libera-
lia conve-
niunt.

Wrangelii
laus & Au-
stori gratias
in eum ani-
mus.

Bellum nec
barbaris opta.
Pacem ju-
stam omnibus
precare.

*Justitia pa-
cis genitrix,
nutrix, alitrix,
custos.

†Isbrandii
laus.

Ei se per
Heinsium in-
notuisse &
gratissimum fa-
ctum esse Au-
stori gratula-
tur.

Batarvie
laus.

Lubieniecus
Andreas Au-
stori patruus
in Batarvos
gratus.

N. 22.

ad 25.

Holmiâ Hamburgum die 12. Julii 1665.

Ad Tuas 6. & 10. diebus Junii mensis exaratas rescribebam proximè. Nundius tertius alias à Te accepi die Quintilis septimo scriptas, quibus breviter

Vossius Isaacus Heinſio à puero amicus, in Sueciam unà cum eo vocatus.

Heinſius à Regina Suecia in Italiam mittitur,

familiariter Vossio aliquot annis usus.

Amicitia constans, citrà literarum commercium quoque, esto.

Rautensteinius laudatur: propius ei conciliari Heinſius optat.

Fredronem à Rautensteinio feliciter laudatum Heinſius iudicat. Heinſius carmine opus hoc ornare an debeat, per modestiam dubitat.

Regis Sueciae iter Upsalienſe differtur.

Calamitas nulla sola. Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim. Moscus pacem cum Sueco initam non satis fideliter servat.

ter nunc respondebo. Diem Mercurii mittendis in patriam litteris destinavi jampridem, quòd singulis hebdomadis ad minimum semel convenire scripo Patriæ Patres sim jussus. Unde fit, ut Te eadem operâ eodemquè die compellare. Quod ad Isaacum Vossium spectat, multus mihi familiaritatis ulis cum illo à teneris fuit, potissima tamen inter nos necessitudo vigeat, cum in Aula Serenissimæ Reginæ Christinæ (quæ, ut nosti, permultos Viros literatos & literarum studiosos ad se pertraxerat) uterquè unà ætatem antè annos hodie quindecim ageremus. Anno 1651. missum me in Italiam literis frequentationibus est prosecutus is ipse Vossius, sic jubente Reginâ cujus mandato id iter à me instituebatur. Restituti postea uterquè lari paterno Hagæ Comitum per biennium trienniumvè pari animorum nexu constrikti unà viximus. Ut emigravi inde in hunc Septentrionis angulum, refrixit inter nos quodammodo pristinæ necessitudinis processus, & magnam partem est sufflaminatus, me ad negotia publicâ illo ad studia eruditionis privata converso, nec non ad officia commercii liberrarii diligenter præstanda tardiore, quod ut ipse in illo sæpè expertus sum, ita non ausim polliceri fore, ut Tibi magis accuratum atquè exactum se probet hæc inter, quam mihi se probavit hætenus. Ingenium ejus hæc in parte cum abundè mihi exploratum sit, amo hominem nihilominus constanter, sed sic, ut nulla illi à me molestia per literas paulò frequentiores exhibeatur. Quam de se spem fecerent Upsalienſes, proximè significavi. Post illud tempus de iis nihil omnino intellectum est mihi. Interim privavi me ipsum Prodromo Heveliano: quo iterum iterumquè perlecto multum profecisse poteram, dum horum lucubrationes animi incertus exspecto. Rautensteinianam epistolam remitto Tibi, gratiasque quantas possum, ago pro ea mecum tam amantèr communicatâ. Rogavi Tejam antè, ut Virum omnibus Virtutis, doctrinæ ac industriæ numeris absolutum propius mihi conciliares, idemquè denuò nunc Te rogo. In negotiis civilibus in quæ Republica administranda quantus esset, minimè ignorabam. Sed deventum illum quandoquè ad hæc Musarum sacra, quibus haud modicè & ego capiebam olim, illud est, quod nescivisse me hætenus fateor & ingenuè agnosco. Ille operamen nimis honorificè de me meisquè Musis sentit, quod in nonnullis ejus ostolis, Te suggerente, jam perspexi. Ut de Fredrone, per Rautensteinium feliciter laudato, subindices plura, quàm ex ipso epigrammate licuit mihi intergare, etiam atquè etiam Te obsecro. Nec non ut in opere Tuo maturando pergas. Cui tam exulto, tam erudito si ornamentum aliquod à vena mea Poëticæ posset addi, eò fanè operam omnem libentissimus conferrem. Sed & illa jampridem exaruit atque excœcata est per molestas tetricasquè hæc occupationes, quæ me pistrini in modum exercent, & si quid fontis Castalii etiamnum in hoc residuum est pectore, id defæcatis Tuis lucubrationibus obscurandis condere magis quàm splendori iis conciliando & famæ acquirendæ. Ad publica ut venimus, Rex Upsaliam profecturus ex hac civitate ferebatur, uti non semel significasse me commemini, sed intervenit rei nescio quid inopinæ atquè inexpectatæ, unde factum sit, ut iter propositum denuò nunc differatur. Proximis diebus Civitas Nicopia inter præcipuas regni hujus meritò numeranda, tota conflavit cum ædificiis, tam publicis, quàm privatis, etiam cum arce Regia, quam Regina mater Maria Eleonora Gustavi Magni conjux habitandam sibi olim seegerat. Civium adhæc nonnulli incendio absumti sunt, nonnulli & undâ, dum incendium vitabant, submersi periêre. Russos armatâ manu imminere limes Suecico nuper nuntiabatur. Nunc adferuntur pacatiora de illis, nempe legationem splendidam satis propediem in hac Aula esse illinc exspectandam. Vir Nobilissime, & mihi benè velle perge.

Ham.

Hamburgo Holmiam die 25. Julii Juliani 1665.

N. 29.
ad 22.

SI per gravissimas Tuas occupationes liceret, vellem à Te pariter Rationarium nostrarum literarum iniri. Ita enim longè certius hæ commutarentur & computarentur. Proximè præteritâ hebdomadâ, cum ad me 15. die Julii Gregor. literas (quæ in his rationibus meis Numero XXI. sunt insignitæ) dares, respondebas mihi ad meas $\frac{6}{16}$ & $\frac{10}{25}$. Junii exaratas, quarum illæ Numerum XXIII. hæ XXIV. constituunt. Nuperrimis verò Tuis die $\frac{2}{22}$. Julii datis, respondes ad meas die 7. Julii Gregoriani scriptas, quæ Numerum XXV. conflant. Sed de his hîc quidem satis: nisi unum dicam, responsum me à Te ad meas, quæ 23. Junii Gregoriani datæ continuationem illarum die 20. scriptarum continebant, non accepisse. Quæ de Clarissimi Vossii languida ad scribendum literas, non libros certè, ubi illa satis prompta est, manu, pro jure amicitiae scribis, meum ad scribendum impetum sistunt. Optarem equidem Viro illi doctrinâ Clarissimo innotescere, & nomine ejus opus meum ornari. Idcirco de eo literis compulsivè consilium de edendo libro meo aperire & judicium ejus intelligere, tum & publicè testari coram illo, me in linguæ Latinæ studio plurimum Parenti ejus non posse. Cujus industriam hac in parte incomparabilem satis mirari non possum. Censorem enim eum sentiunt Valla, Politianus, Herm. Barbarus, Paulus Manutius, Jovius, Theodorus Gaza, Turnebus, Erasmus, Janus Dusa, Georgius Merula, Joannes Meursius, Scaligeri, Casaubonus, Lipsius aliique Principes rei literariæ. Imò & Magistri Latinæ linguæ Henricus Stephanus, Calepinus, Nizolius, Pontanus, Hadrianus Junius, Becanus aliique. Sed & Isidorus, Servius, Nonius Marcellus, Cassiodorus, Diomedes, ipsèque Priscianus: nec non Terentius, Vitruvius, Plinius aliique etiam Veterum. Quæ profectò res in linguæ Latinæ usu valdè me sollicitum tenet, & anxio pede, quamvis vitæ non Scholaros, alioqui magnos, lapsos hîc esse & adhuc labi imprudentes, inque hoc studiorum stadio tanquam per pacatam, ut dici solet, regionem decurrere, non animadvertendo diuturno usu probatos & firmatos errores. Quod si imperfectè incertitudo & correctè è censu Latinarum (puras & idoneâ auctoritate pronusquæ simul noster, id certè argumento est, multa in communi Latini sermonis usu dari imperfecta, plura incerta, plurimâ indigere correctione. Industria enim & accurata Vossii auctoritas hîc plurimum valet. Nempe hoc Viro ut Grotio, totquæ aliis Magnis Viris (quos inter Patrem Tuum consentiens fama posuit) & quos laude dignissimos Musa vetat mori, velut deposito cæli egregio, jure gloriatur Batavia mater. Quotusquisquæ verò est qui norit & viret quæ opere imperfecto hîc acta pro perfectis habentur, tum incertum antiquitatis & non dicam puritatis linguæ Latinæ (quod, ut & alia, in se ipso toties corrigit Magister ille Incomparabilis) sed puri linguæ Latinæ usus, quod scilicet emendatè loquatur. * Scio Vossium laborare apud quosdam iniquos alienorum meritorum judices ex invidia, & incurrere acrem illorum censuram. Scio itidem nos *vita non Schola* debere *discere*, ut monet Seneca epist. 106. qui primo loco, Grammaticorum, quorum occupationes, *syllabarum enarratio, & verborum diligentia*, & alia quæ nosti: quæ scilicet ad virtutem non sternunt viam, non ducunt, non prosunt. Ideò infrà ait, quod hîc tacere nequeo: *Magno impendio temporum, magnâ alienarum aurium molestiâ laudatio hac constat, O Virum bonum! Scio denique ex eodem Seneca & experientia continua, nimiam subtilitatem multum mali*

Epistolis commutandis rationarium est commodum.

Vossius Isaacus in libris scribendis felix.

Eum scripto aliquando adire Auctor constituit, magni cum faciens. Præcipue verò patrem in linguæ Latinæ studio. In quo Magnos quoque viros alicubi errasse docet.

Priscianus ipse quandoque in linguæ Latinæ studio erravit. Circumspexit in linguæ Latine usu esto.

Correctè quid dicit correctione indiget. Vossii patris laus. Grotii laus. Heinsii patris laus.

Latine purè per pauci loquuntur. * Vossius pater immeris à premittit invidiâ. Disce quantum vitæ requirit usus. Seneca studia liberalia contemnit, quæ ad virtutem non conducunt. Virtus præstat eruditio. Bonus Vir potior literarum.

Disce diligenter non tantum loqui sed & vivere.
Eruditioni virtutem necessarium adiungere.

Parvis inter magna, ut fistilibus inter aurea vasa locus est.
Exempli magna vis est.
Bonus exemplum sequere.
Rautensteinius laudatur, Heinsum magni facit.

Laudari à laudatis pulchrum.
Vulgi iniquum iudicium ne cura.

Næranus Joannes laudatur.

Favor Optimatum conducit in re tenui pastorum rationibus.

Auctor Heinso de epigrammate operi præfigendo gratias agit.

Modeste de Te sentias & loquaris.

Heinssianis meritis debitum testimonium datur.

Auctor Amicorum gratulationes nec ambrosiosus petis, nec rusticus rejicit.
Rautensteinius & Heinssius par amicorum singulare ab Auctore habetur.

Calitus Latine non dicitur.

mali facere & infestam esse veritati. Sed hæc cuncta non prohibent, quominus discamus & addiscamus diligentius loqui, dummodo & vivere simul, quod vult ille rigidus Virtutis satelles, cum linguam & manum vel maximè doctam turpiter prostituat vita rustica, & si virtutis leges consulas, barbara, peregrina, multum ab eis aliena. Utinam labor ille meus utrumquè illud præstet, dictionem scilicet & vitam rectam! Id quidem bonâ fide ago. Qua in re multum me adhuc juverunt Tua, Optime Heinssi, aliorumquè Amicorum, Magnorum certè nostræ ætatis Virorum. Horum inter præstantissima ingenii monumenta, nostra licet tenuia, durabunt, spero, omnibus seculis, ut illa Tuberonis fictilia inter aurea aliorum Romanorum vasa durant, indice Senecâ, qui ea æternitati memoriam commendavit. ep. 95. Tot Viris egregiis accedent credo Upsalenses, & alii, qui adhuc ad referendam officii vicem fuere tardiores. Incitabunt eos non præclara & magna nomina, quæ quis dubitet sequi? tùm & invitabunt tantæ istæ noctes æstivæ & feriæ caniculares, Rautensteinianam epistolam illam gratam Tibi fuisse, gratissimum mihi fuit legere in Tua. Magni merito Tuos facis Te Vir ille magni itidem faciendus ob elegantem eruditionem & vitam. Aliud ut Tibi nomine ejus salutem plurimam impertiam, & benevolentiam refer, Vir ille non minùs humanitate quàm adèò illustri dignitate conspicuus, à me postulat. Quæ ille de Te sentit, merita Tua laudesquè non excedunt. *Quidni lateris, quod hominibus iis laudaris, quos non potes non ipse laudare?* ut illa Senecæ ep. 52. conversa hùc transferam. Non hoc Panidis, non vulgi iniquum suffragium, bonis literis & virtuti semper inimicum: at est à Laudato & ingenio Viro profectum, à quo laudari pulchrum esse arbitror. En Tibi quæ laudis digna hinc inde accepi, quæ inter leges narrationem de rebus vestris Vestris Joannis Nærani, Remonstrantium apud Veteramnates Pastoris, Viri apprimè docti & stylo præpollentis, cujus etiam narrationem ejusdem generis Tibi nuper miseram. Videbis in ea, ut & in priori, pietatem ejus in patriam & dictionis bonitatem haud vulgarem. Excellentissimo D. Isbrandio me magis magisque commendes velim, sed & illis Optimatibus Sueciæ. Talium enim Virorum & honestis artibus parandus nobis est, præsertim quos adversæ res exercent & gravi fortuna premit. Quod tam amicè epigramma aliquod, de quo Te compellere non ausus sum, libro meo præfigendum pangere velles, si eadem Tibi, quæ olim, felicissima scilicet ad facienda carmina foret vena, vel nisi metueres, ne illud obscurandis potius quàm illustrandis meis conducere, ingentes Tibi de tanta humanitate & in me benevolentia gratias ago. At verò. Tu majorem longè meis, si quæ sunt, meritis de me concepisti opinionem, & ex Tua magnitudine mediocritatem nostram metiris: è contrario verò de Te adèò modeste & demissè propè loqueris. Tot virtutes in Te, optime Heinssi, amplector & excololor. De inexhausta ingenii Tui in componendis carminibus & divite vena cunctis quidem sum, & haud falsus, dum cum omnibus doctis Te dico & assero.

Vatem egregium cui non sit publica vena.

Verum-tamen epigramma aliquod, quod spontè Illustrissimus Rautensteinius si per tot negotia licuerit, instar corollæ amicæ appensurum se promisit, nec ab illo nec abs Te, etsi lectissimo & dilectissimo Amicorum pari, ambrosiosus petii vel peto. Tot literis nempe utriusquè Vestrum, singularis amicitie clarissimis documentis contentus futurus sum. Nequè tamen voluntarias (spontaneas cum tot aliis viris, alioqui doctis, ante lectum Aristarchum nostrum dixissem) Amicorum gratulationes debitæ modestiæ convenientes sum rejeceris. Ille quidem communis utriusquè nostrum Amicus, Te id se feliciter perficere posse judicat. Meum non est odiosam inter vos instituere comparationem, quorum utriusquè scio benignam ingenii venam è cælo (cælitus ante lectum Aristarchum dicere solebam) datam esse. In eo porrò Tibi propius conciliandi.

ciliando non est quod plus operæ sumam. Verè etenim dicere possum, quod etiam ipsæ ejus litteræ loquuntur, eum Tibi ad præstanda omnia amicitia officia esse promptissimum. Talem & ego me esse, & quoad vixero, fore profiteor & subscribo

Heinsium de Rautensteiniana & sua benevolentia Auctor certum reddit.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Holmiâ Suecorum Hamburgum die 23. Julii 1665.

N. 23.
ad 26.

T Andem aliquando votis nostris satisfactorius videtur Rudbeckius, missis ad me per Schefferum proximè pagellis duabus ejus epistolæ, quâ observata sua super Cometis nuperis est complexus. Sed cum in iis rem institutam vix adgrediatur, præfatus solummodo nonnulla de Cometis in genere, non malè tibi mihi què ac ipsi Rudbeckio videbar consulturus, si reliqua, quæ propediem adfutura pollicetur, præstolarer, unaquè ac eadem operâ si non omnem epistolam, partem ejus præcipuam certè tui facerem juris. Si exordio totum opus responderet, non erit cur expectationem nostram tam diuturnam malè nobis cessisse conqueramur, aut cur nos spei nostræ ac voti de Rudbeckianis obsequiis obtinendis prorsus poeniteat. Quapropter spero, hâc qualicumquè operâ sitim tuam sic sedatum iri, ut Vossiana effata minùs fervidè desideres super hoc argumento, de quibus proximè agebam. Quantum ex ipsâ fronte Rudbeckianæ argumenti, de quibus proximè agebam. Quantum ex ipsâ fronte Rudbeckianæ apparet epistolæ, figuras dissertationi complures ad rem facientes est inserturus auctor, quas æri incidendas curare, ne sumtuosum ac permolestum tibi accidat, equidem jure optimo subvereri possè videor. *Typographo privilegium à Foederati Belgii Patribus haud difficulter, ut confido, impetrabitur, quâ tamen re festinatâ non est opus: cum tempestivè satis eam daturi simus effectam, antè supremam manum ab operis typographicis volumini imponendam. †Interea temporis excursus in patriam adornari a me possè spes est, quem toto anno jam urgeo frustrâ, turbis Britannicis vix permittentibus ut rei patriæ hinc terrarum desim. Quod si tamen in hoc Septemtrione hybernaturus est Dominus Isbrandius, non est quod desperem Proceres nostros meis desideriis mox esse subscripturos. Sin minus: per libellum supplicem à typographo, ut moras apud Procerum nonnullos, pro virili patrocinator, utcumquè absens. Tres litterarum Tuarum periisse nuper admodum in via jam non semel innui: quam jacturam, si fieri potest, ut ex scriniis tuis refarciri cures, & antea oravi te, & preces easdem en iterum jam nunc repeto. De Amplissimo Rautensteinio quid sentirem jam perscripsi proximè, quamquam verbis id paucissimis & operâ plene tumulvaria, cum Vir tantus sine curâ nequaquam sit dicendus: quem & ego interpellare aliquando audebo, ubi conferre in medium præter nudas litteras nonnihil dabitur majoris rei. Nunc ut ἀσύνετος illi adsim, consultum haud quaquam & confidentiæ plenum videatur, præsertim sub hanc tempestatem, quâ tricos occupationibus tantum non enecor. Sed ut ad publica convertamur, Rex Upsaliam tandem est profectus hesternò die, ibidemquè sedem hoc æstivo tempore fixurus porrò creditur. Ante profectionem magnâ frumenti copiâ Nicopienibus nupero incendio ad maximam reductis inopiam clementer subvenit. Ajunt & aliam in hoc regno civitatem conflagrasse proximis diebus, quod tamen pro re explorata necdum ausim asseverare. In vicinia hujus civitatis per lacus propinquos vis magna piscium intenso hoc cæli calore languidorum torpentiumquè capiendam passim manibus se præbet. Nec minor copia præ æstui suffocatorum ibidem apparet; quod pestis subsequatur argumentum indubitum nonnulli volunt. Sed nos malè ominari desinamus. Vale Vir Nobilissime, & me tui studiosissimum in Tuis numerare, ut cœpisti, perge.

Rudbeckianæ Commentationis de Cometa initium se accepisse Heinsius gratulatur, idquè ad Auctorem mittit. Diuturnam expectationem pensat copia & diligentia.

Rudbeckianæ figuras plures Heinsius Auctori promittit, & ne earum inciso æri gravis ei sit, revertetur.

**Heinsius privilegium editioni operis necessarium apud Ordines impetratum facillè iri sperat: †Nec non se in patriam excursurum esse.*

Rautensteinium magni Heinsius facit.

Rex Sueciæ Upsaliam proficiscitur. Afflictis & egenis Nicopienibus munificè subvenit. Succurre miseris.

Pisces ad Holmiam præ nimio æstu languens & suffocantur.

Ominandum potius bene quam male.

N. 30.
ad 23.

Hamburgo Holmiam Kal. Augusti Juliani 1665.

Diligentia
moram pen-
sat.

Rudbeckia-
nas observa-
tiones & fi-
guras gratas
sibi fore Au-
ctor promittit.

Mora quan-
doquē celeri-
tate magis
utilis.

OMnes litteræ Tuæ multis de caussis mihi sunt pergratæ. Nuperrimis die-
bus 19. 29. Julii datis id etiam accessit gratiæ, quòd exoptatum de Rudbeckia-
na Cometæ commentatione nuncium attulerint unà cum commendatione ejus-
tùm quòd exordium operis multum Tibi placuerit, ita ut moram tam diutur-
nam singulari Doctissimi illius Viri ~~inest~~ nobis pensatum iri judicaveris, tum
quòd promittat plures figuras ad rem facientes. Has enim ego æri unà cum
aliis incidi libenter faciam, juvante Deo, cum hoc operi meo multum lucis sit
allaturum. Atquē hoc sat magnum erit tantæ moræ pretium, quæ non semper
damnosa est, illa quoquē annosa, cum rem tantò perfectiorem reddat, & præ-
coci celeritate potior, quia utilior, habeatur. Mimus certè, *Mora*, inquit, *ap-
gitationis, diligentia est.* Hujus ut nonnihil in meis commentatis & scriptis ap-
pareat, omni conor nisu. Atquē hoc tantillum industriæ in excusationem ad-
feret

- - - nostri mora longa laboris.

Operis editio-
ni moram bel-
lum Angli-
cum injicit.

Nerani eru-
ditio, mode-
stia, erga Au-
ctorem bene-
volentia, in
patriam pie-
tas.

*Privilegia
editioni operis
necessaria Ner-
ranus suadet.
†Nerani sym-
bolam operi
inferendam
Auctor desi-
nerat.

Bellum bona-
rum artium
studiois in-
commodum.

Difficilia
quæ pulchra.
*Heinsium in
patriam re-
diturum allo-
qui Auctor
maximè cupit.

Isbrandii
laus, ei in pa-
triam rever-
suro commen-
dari: s; ab
Heinsio Au-
ctor postulat.

Hanc & ingens ille in Batavia Vestra armorum strepitus, qui, si tota res arbi-
trio ejus geritur, Musis silentium, Pythagorico longius imperat, non leve
injicit. En Tibi hujus rei non leve documentum à Doctissimo illo Nerano
nuperis literis præbitum. Ita enim ille: *Privilegia quæ meditaris illi libro Tuo,*
ambitiosa non erunt, quia quaestiosa, editori necessaria. * *Ad ea hîc impetranda, si*
quid mea opera valebit, non deerit Tibi quid à me fieri velis præscribenti. Eum vero
librum cum petis, ut meâ etiam symbolâ faciam auctiorem, qui magis hospes sum in
Astronomia, quàm in ulla Utopia, annon petis quod est impossibile? † *At si non esset,*
quis bonus Civis in hac rerum nostrarum perturbatione possit mentem colligere ad ali-
quid meditandum Seculo dignum. At ne hoc quidem mihi sumo curarum vacuum se-
tranquillus. Vide Viri pietatem in patriam, sed &, licet rebus in arctis & mente
mœrore adstrictâ luxuriantem felicissimi ingenii lætitiâ. Hæc verò ejus tantò
lubentius exscribere Tibi volui, quòd & quàm mihi in hoc opere edendo ne-
cessaria sint illa arcendis malevolorum avaris fraudibus idonea privilegia, &
quàm diligenter Virum illum interiores & reconditas literas eloquentissimè pro-
ferre doctum ad adferendam symbolam invitârim, doceant. Explicui quidem
ei posthac mentem meam, intellexisse me scilicet non sola Astronomica, sed
Philosophica in genere. Verum-tamen an illa anxia patriâ de salute sollicitudo
permisura sit multas illas ingenii opes explicare, & aliquid egregium è locu-
plete penu promere, non immeritò addubito. Ita hac etiam parte iniquitatem
funesti illius belli sentiemus. Cæterum & in comparanda ægrè & majori præ-
tio chartâ ejusdem inclementiam experiemur. Fortè reperietur in præsentia
vel olim, qui de hisce nostris conatibus cum adversa sorte undecunquē luctan-
tibus cum Plinio dicat: *Quò magis miror orbe tam discordi & in regna, hoc est,*
membra (addo, repugnantia) diviso tot Viris curâ fuisse tam ardua inventu: inter
bella præsertim & insida hospitâ, piratis etiam omnium mortalium hostibus transi-
fermè tenentibus. l. 2. c. 46. Sed

Lætius est quoties magno sibi constat honestum.

De amicâ, quam mihi in curandis Foederatæ Belgicæ Patrum privilegiis possi-
ceris, operâ, commodo tempore adhibendâ, debitas Tibi gratias ago. * *Quòd*
si verò Tibi in patriam excurrere & hæc transire contingat, plurimum mihi
gratulabor, cum licebit jungere dextram dextræ, & amicas audire ac reddere
voces. At si Excellentissimus Isbrandius ante hyemem ad nos, patrios repeti-
turus lares, redeat (quod factum jam esse præcox fama literis ex hac urbe die
31. Julii datis credula Harlemi in vulgus sparsit) velim me Viro non tantum
amplius

amplissimâ dignitate, sed & præclaris animi dotibus Ornatissimo & Egregio literarum cultori literatorumquæ Patrono quàm optimè commendes, quò mihi ad eum citrà temeritatis metum & notam pateat aditus. *Rationarium* familiarum epistolarum nostrarum cum à me habeas cum cura factum, fac ut sciam, quænam ex meis in manus non pervenerint Tuas, quò hanc jacturam ex meis scriniis Tibi refarciam. Fateor enim in more positum mihi esse meas ad Te & alios Amicos familiares epistolas extemporali, ut semper, rebus ita ferentibus, descriptione protrusas Scribæ ad capiendum earum exemplum tradere, præsertim quæ operi noto inferendæ sunt. Illustrissimâ & amplissimâ non minùs dignatione, quàm eruditione & morum probitate Præcellenti Viro Domino Rautensteinio, quæ de eo ad me scripsisti, nisi grata ei, tanquam amicæ Tuæ in eum voluntatis aperta testimonia, citrà ambitionis periculum futura. Ne dubita gratum ei & in posterum fore, quicquid à Tua tam amica manu in eum provenerit. Vir est profectò omni ex parte egregius, & omnium bonorum benevolentia & observantiâ undiquè dignus. Quod Te eximio, ut par est, studio & cultu prosequatur, & quam ob causam Te adhuc non compellârit, ex iis quæ ad Te antehac misi, nuperis præcipuè, nosti. Upsaliensi civitati (ut me ad publicam) iterum iterumquæ præsentiam Regiam gratulor. Maximum enim ei hæc afferet decus, cum eadem Regis quæ Musarum, futura sit sedes. Illud verò Regium prorsus erat afflictis & tanto sub infortunii, *quo ignis & aqua in perniciem & jacturam eorum conspiraverat, pondere laborantibus subvenire, imo promptissimâ ope succurrere. Non dubium quin tam insigni beneficio accepto gratiam, quam pro eo referre parem non possint, debitam habituros, & beneficentissimum Regem suum bonarum artium viam ingredientem votis prosecuturos semperque comituros. Voracia illa incendia damnis, quæ immensæ fluviorum exundationes afferre solent an sint atrociora, non immeritò dubites. Illa enim omnia quidem omnibus auferunt, quæ flammæ vi resistere vel subtrahi nequeunt, nec quidquam eorum alteri dant dominio: sed justâ aquæ copiâ extingui possunt. Ista multa quidem ex ablatis in aliena transferunt jura, sed nulla ignis copiâ vel virtute coerceri possunt. Utraquæ igitur votis tùm à nobismet tum ab aliis amolienda sunt. Gravissimum & illud est pestis malum, & aëris infecti ac tam inevitabili quàm non adspectabili vi fortissimos & cautissimos quosque perimentis vitium. Hoc peste piscium vel pecudum alitumvè aliquando prænunciari fert experientia. Sed absit omen, illudque Deus prohibeat, qui sapius minatur tristitia, ut his admoniti mortales paratæ in justa supplicia vindictæ humili prece & seriâ poenitentia recti viam ingrediente occurrant. Utinam Angli nominis & vinculi fraterni (quod apud Christianos sacro sanctum sit oportet) memores, id nunc exemplo comprobent & commendent peste magis magisque sæviante graviter moniti! Esset hoc & illi ipsi genti, quæ multos, ut non tantum publica fama, sed & prudentium judicium fert, ad res novandas & seditiones movendas pronos habet, non tantum Vestris & Christiani orbis rebus commodum. Habent certè magis efficacia belli & pestis incommodorum monita, quàm ullius Cometæ esse possunt. Quid verò sibi volunt *illa prodigia de quibus Gotthoburgo scribitur, de cadente è nubibus tela & pluvia ignea ac sulphurea? Vale & mihi favere perge.

*Epistolarum indiculus con-
ducit,
Exempla earum
servari juvat.*

*Rautensteinianis meritis
debitum testimonium
datur.*

*Regia præsentia Academicæ,
liberalitas egenis
maximo est solatio.
*Calamitas
nulla sola.
Gratiam benefactori
habere si referre
non liceat.*

*Damna illa
ta incendio,*

*Et exundatione.
Bona omnibus
precare.*

*Deo monente
& minante
seriam poenitentiam
age.
Christianorum
fraternitas sacrosancta
esto.*

*Anglia multos rerum
novandarum
avidos fovet.
Cometæ &
flagella Dei
officiis nos
admonent.
*Prodigia in
Suecia visa.*

Holmiâ Hamburgum die 5. Augusti Gregor. 1665.

Significabam, si recordor, proximè, Rudbeckianæ epistolæ partem nonnullam, siue potius exordium, ad me tandem pervenisse. Ex illo etsi reliquum epistolæ appariturum ante profectionem tabellarii hodierni eram auguratus, quod sic sperare me Schefferus jussisset; video tamen invitùs, superventu haud dubiè inopino Regis, distractum Rudbeckium in suggerendis quæ restabant mittenda, plus æquo cunctari ac morasnectere. Hanc ob rem quæ in promptu erant mittenda

*N. 24.
ad 27.*

Rudbeckiana commentationis initium Heinſius Auctori mittit. *Upsalienſibus inſcriptam epistolam Auctoris Heinſius mittit ad eos.
Polonia & Batavia ſuper conditio. Tottium commendat Heinſius.
 ‡Heinſius ſe litteras ad Christianum Hugenium auctoris gratia daturum promittit.

mittenda duxi, ut meam ſaltem fidem liberem, quando alienam haud poſſum. *Litteras quibus Rudbeckium Forneliumquè ad argumentum Cometicum illuſtrandum invitas, Upſaliam die heſterno miſi, & Scheffero curandas credidi. Eo enim aliis quoquè de cauſis tunc compellato opus erat. Indiculum litterarum hîc vides, ut arbitrari tutè poſſis, quid epistolarum ex Tuis ad me perlatum, quid in via ſit amiſſum, utquè jacturam omnem, ſi ſinè incommodo tuo fieri id poſſit, maturè reſarcias. Quo equidem officio plurimùm me demereberis. Video patriam Tuam meamquè eidem ferè fato eſſe obnoxias: à nobis tamen abeſt etiamnum abſitquè bellum civile. Comitem Tottium jure optimo commendas ac laude plurimâ extollis, qui præ multis aliis ſui ordinis ingenioſiſſimè ad comitatem ac omnem elegantiam factus. ‡Ad Christianum Hugenium Tuam ſpem gratiæ litterarum nunc darem nonnihil, ſi certus eſſem in Batavia noſtra illum verſari. Metuo enim ne parenti adſit in Legatione Arauſionenſi. Certe biennium jam ferè eſt, quod præter ſolitum nil ſcribit. Percunctabor tamen amicos ſuper illo Haganos, & ſi in patria ſedem fixiſſe cognovero, ut voto potiaris, operam dabo. Nunc Te jubeo valere ac mei meminiſſe.

N. 31.

ad 24.

Hamburgo Holmiam die 11 Auguſti 1665.

Rudbeckianorum copiam quamprimùm ſibi fieri Auctor cupit: Eorum primam partem ad ſe miſſam eſſe gratulatur.

Utiquè proxima epistoſola Tua retulerat Te Rudbeckianorum exordium per Clariffimum Schefferum accepiſſe. Sed eorum, additâ præſertim debita commendatione, tædioſum deſiderium animo meo ſimul injecerat, cum Te non priùs hæc ad me, quàm reliqua acciperes, miſſurum fuiſſe narraret. Sollicitâ, fateor, exſpectatione & curâ, liberavit nuperrima epistoſola, cui Rudbeckiana illa adjunxiſti. Nam alioqui ut me eorum faceres quamprimùm partem, quin & reliqua ab Auctore monitis precibusquè urgentibus exigeres, vehementer rogaviſſem, urgentibus ſcilicet Amicis, operis mei editionem curantibus, ut quamprimùm ad ſe prelo ſubjicienda mittam. Cum autem illud ex ſingulari Tua, eaqueſque ultroneâ (hanc enim ita vocare cum Seneca, quàm ſpontaneam cum vulgo auctoritate canâ hîc & aliàs sæpè deſtituto, malo) humanitate habeam, hoc ut urgeam per Te, reliquum eſt. *Tua enim, cum quo mihi ut multa & diuturna intercedit neceſſitudo, ita de argumento Cometico ſtatim ab initio viſi iſtius phænomeni conferre contigit, Rautenſteinianis ſubjungeres Tuiſquè Ubfalienſia, ſicut illis Neoburgica annectere in animo conſtitui. Si tamen id fieri patiatur figurarum Rudbeckianarum numerus aliis Communicationibus commodè interſerendus, non paucis figuris jam æri inciſis & impreſſis. Quod ſi itaquè Rudbeckiana tempeſtivè non eſſent præſtò, rationes meæ tuleras ac Schefferum Rudbeckianam *anxiſetam*, in qua credo experiemur verum eſſe illud vetus: *Animus vereri qui ſcit, ſcit tutò aggredi*. Singulare quidpiam magis magiſquè promittit de ſe Vir ille Doctiſſimus: quantum ex hoc egregio ſpecimine cognoscere licuit. Accedit illa variarum Obſervationum nuper de Cometis in multis Europæ locis factarum copia, quam ei Illuſtriſſimus Dominus Cancellarius, inſignis ille (expertus loquor) litterarum cultor & literatorum Patronus, fecit, ex quibus quod commodum fuerit, in ſuos uſus convertet. Addeſ animus Viro prudenti & circumſpecto (imò & quodammodo hæſitanti) ut libertate Philoſophicâ utatur in proferenda & aſſerenda ſententia ſua, ſuiſque juris potens & æqui iudicii certus. *Alioqui ſi imperitorum & iniquorum, vel etiam malevolorum iudicia impetūs noſtros ad virtutem laudemquè ſiſterent, quis unquam in publico compareret? Quis veritatis unaquè innocentia oppreſſæ cauſam ageret? quis vitia notaret virtutesquè commendaret? Quis rem litterariam auget? quis, dicam ut verbo, ‡publica commoda promoveret? Ita & mihi latendum & tacendum foret: imò verò magis, quàm Rudbeckio vel alteri alicui excellentis ingenii, conſummato iudicii multaqueſque exiſtimationis & fidei Viro.

Ultronea humanitas coeſta præferenda.
Antiquitatem reverere.
Vulgum cavere.
 *Heinſianam communicationem Rautenſteinianæ ſubjicere Auctor cupit, ſi impedimenta removeantur.

Verendo aggredimur rem cautè, idèò & tutò.

Magnus Comes laudatur.
 *Judicia iniqua ne cures. Virtutem ſectare.

Veritatem & innocentiam tuere.
 Libertate juſtâ utere.

Litterariam rem auge.
 ‡Utilitates publicas promove.

Viro. Nempe enim nec ego mihi ipsi hîc usquequaque satisfacio (inter tot scilicet impedimenta, quæ conatus meos & mentem distrahunt, à gravioris fortunæ necessitate objecta, & tam brevi, si magnitudinem spectes, spatio temporis) non melius certè quàm candoris conscientia & boni publici studio, tùm verò Tuâ, Clarissime HEINSI, & aliorum Amicorum voluntatis tutelâ: deniquè æquiorum Judicum fiducia. Verissimum est quod Clarissimus Rudbeckius dicit, cautè in publico loquendum esse, cùm nec ipsum Dei verbum à multorum, etiam improborum & imperitorum judiciis nullo jure munitis liberum sit. Propterea tamen reticendum & supprimendum non est: imò urgenda privilegia illi è cælo data, spiritûs divini in Scriptura Canonica apertè necessaria ad salutem proloquentis, Rationis sanæ eadem approbantis: Piæ & Primæ Antiquitatis assensu communi eadem firmantis. De reliquo libertate conscientia cuiquè datâ, & tolerantia stabilitâ opera danda sedulo est, ut in morum probitate & charitate quotidie proficiamus. Tanto verò tutius in Philosophicis procedendum, ubi nemo libertatem vel suam venderè vel alienam emere, & quivis citrà æter-næ salutis jacturam docere & discere potest. Atquè hoc est firmum fundamentum, cui propositum meum superstruo, hæc principia, quæ etsi irrefragabilia, vulgatâ quidem at non Latinâ voce, non dixero, dixero tamen certæ & immobilibis veritatis. Contrâ quæ negantem me non disputaturum dico: quin potius propriâ libertati, vel etiam licentiæ relinquo, nil nisi illud Senecæ responsi vice præponens: *Æquo animo audienda sunt imperitorum convicia; & ad honesta videntur contemnenda est iste contemptus.* Uniones pretiosos fordidis porcis objicere ipse quoquè Salvator vetuit. *Nec tamen illi sub terra sunt recondendi, additis custode silentio, velut Hesperio Dracone: †quin potius in Senatum Philosophicum proferendi & judicio Doctorum Virorum aliorumquè Æquorum Judicum, qui sunt legitimi harum sapientiæ & virtutis mercium emptores, ipsi quoquè principes, his veris divitiis Opulentissimi, proponendi. Imperiti & improbi ac furibundi, non minùs ab his quàm ab aliis gemmis maximi & immensi pretii amoveri vel etiam abigi, si importuni esse pergant, merentur. Clarissimum Rudbeckium sua de Cometis non quidem voraci igni, cui illa semel tradidit, sed inerti oblivioni eripuisse, & ad reliqua vindicanda se accinxisse, gratari par est. Hæc examinare meum non est. Pro nostro tamen amicitia jure pauca de his apud Te dicere juvat. Prudenter censet Vir ille Doctissimus, ut quid certi de Cometa proferatur, longâ & multâ opus esse experienciâ, & verè ait nec veteres Ægyptios Chaldaosquè certi quid de Cometis pronunciasse. Eudoxus primus (inquit Seneca) ab Ægypto hos motus (siderum) in Græciam transtulit. Hic tamen de Cometis nihil dicit. Ex quo apparet, ne apud Ægyptios quidem, quibus major cæli cura fuit, hanc partem elaboratam. Conon postea diligens & ipse inquisitor, defectiones quidem Solis servatas ab Ægyptiis collegit, nullam autem mentionem fecit Cometarum: non prætermittitur, si quid explorati apud illos comperisset. l. 7. nat. quæst. c. 3. Ubi etiam Epigenes contra Apollonium Myndium Chaldaïs quòd Cometæ in numero stellarum errantium ponant & cursus eorum teneant, ait Chaldaeos nihil de Cometis habere comprehensi. Equidem nec ex ipso Seneca, sed nec ex Aristotele, Plinio & Plutarcho aliisque summis Philosophis certi quid de hoc argumento disci potuit. Et fateor me, qui licet non omnia de hoc argumento legi, tamen me non pauca legisse sine ambitione & temeritate affirmo, & ex tot contrariis de Cometarum natura & motu situquè Virorum doctorum opinionibus, & ex propria eorum confessione animadvertere tot tantisque ad ann. 1652. eorum studiis & conatibus, hoc solum elucere, *Nihil esse certi.* Credo Hevelium, quem tot Viri Doctissimi & Mathematici Clarissimi Incomparabilem & Principem Senecæ sui pronunciant, singulare quid præstiturum, quod etiam ex Prodromo satis apparet. Imò ut ex literis ejus colligo, ille & stellarum ordinem melius constituet & globos corriget, ut in eo demùm verum sit illud Ciceronis: *Inven-*

Auctor multa habet impedimenta superanda, parum temporis:

Solatur facti conscientia, publici boni studio, Amicorum favore, & æquiorum judicium fiducia.

Libertas conscientia cuiquè integra esto.

Tolerantia stabilienda. Pietati studendum.

Principia prima qui negat, responso dignus non est. Sperne te sperni.

Pretiosa dignis proponenda.

**Silenda non sunt veritatis celestis mysteria*

†Judicibus aquis res dic judicanda commendatur.

Rudbeckium sua de Cometis recolligere Auctor republice gratulatur.

Eudoxus primus Græcos Astrologiam docuit, at nil de Cometis.

Conon Samius insignis Mathematicus nullam Cometarum mentionem facit.

Cometicum argumentum veteres non satis accuratè pertractarunt.

Incerto adhuc argumentum Cometicum laboravit.

Heinfus offi-
ciii diligens.

tus est ordo in iis stellis (errantibus) qui non putabatur. 2. de divinat. Sed ego de his ut & de reliquis iudicium Clarissimi Rudbeckii per Te expectabo. Te enim, quæ es humanitate & dexteritate, diligentem talium exactorem esse, expertis documentis nixus scio: adeoque Te talem & in posterum fore, certò sperare possum. Vale Vir undique Clarissime, & me amare perge.

N. 25.

ad 28.

& 29.

Holmiâ Hamburgum die 12. Augusti 1665.

Magnus Comes Auctori se favere apud Heinsium testatur.

Memorat ob-
sidionem Ste-
tinensem so-
lutam sibi &
aliis prædi-
xisse.
Facundia ste-
canimâ pollet.
Moram Rud-
beckii sibi di-
splicere indi-
cat, alioquin
ei favens.

Magnus Comes laudatur
ab eruditione,
rei Botanice
studio, ma-
gnificentiâ,
eruditorum
amore.

Heinfus alte-
ram Rudbec-
kianâ com-
mentationis
partem mit-
tit.

Responsum
Upsaliensium
Auctori pro-
mittit.

Magni Comi-
tis amplissi-
mâ fortuna,
presentia in
Aula Suecica
necessaria.

Prodigia &
vaticinia
Suecica.

Superstitio
plebis Sueci-
cæ.

Menagius
laudatur.

Amicus Hein-
si singularis.
Bullialdus
Heinsio fami-
liaris.

Hesterno die post meridiem nactus occasionem opportunam colloquendi cum Illustrissimo Regni Suecici Cancellario, idque arbitris remotis, Tuâ salutatione apud illum sum defunctus, quam is oppidò gratam sanè habuit, factâ Tui nominis honorificâ mentione, Tequè ob exquisitas animi dotes haud modicè prædicato. Narrabat cum alia nonnulla de sermonibus inter vos jam olim habitis, tum quæ sibi Comitiquè Slippenbachio de solvenda Stetini civitatis ob-
sidione prædixisses: rem à capite ad calcem multo verborum apparatu (nostri delinificam Herois facundiam) persecutus. Unde colligas licet non perfunctorio aut tralatitio more verba inter nos aut obiter de te facta esse. Rudbeckii in prodenda ac chartis illinenda, super argumento, quod nosti, Cometicosententia consilium procrastinari minùs probabat: cætera Viri illius perquam studiosus: & jure id quidem quo ad indagandæ naturæ arcana sollertius feliciterquè ingenium in hoc Septentrione vix provenisse optimè omnium intelligit, tantus eruditionis arbiter, & tam eruditus ipse. Qui cum re herbariâ in universum & plantis peculiariter exoticis mirum capiatur in modum, quarum copiam uberrimam hic illic terrarum studio sanè indefesso, plurimaquè impensâ acquisitam, in suburbanum suum huic civitati vicinum peregrè convektari fecit, Rudbeckium non potest non fovere, & acceptum habere, vel hac unica de causâ, si deessent aliæ, & fortè justiores; quod rem botanicam & ipse in præcipuis deliciis atquè oblectamentis habeat, ut miraculi simile videatur, herbas etiam tenerrimas ac frigoris impatientes maximè adversus cæli inclementis ac hybernatempestatis injurias tanto cum successu illæsas præstari posse. Ab illo Rudbeckio paginas hinc denuò duas vides prioribus duabus adjungendas. Cæteræ quâdo comparituræ sint, est in incerto: ad Te tamen perventuras esse, simul atquè in manus meas perferentur, dubitare noli. Ad epistolam tuam nihil hætenus Upsalienses reponunt quantum video: reponent tamen nonnihil, ut opinor, idque propediem. Certè ut id fiat, adhortari illos Schefferus non desinet, me auctore, id enim officium ab illo verbis enixissimis jam flagitavi. Illustrissimum Comitem Nicolaum Tottium tuo nomine conveniam, & salutabo occasione primâ, uti à me jam apud Magnum Cancellarium est factum; qui ferias sibi bimestres erat pollicitus nuper, ac discursum meditabatur otiosum hanc ætate per agros fundi hæreditarii, quos opimos ac luculentos per hunc Septentrionem possidet: ut nunc mutato consilio vix est, ut ex hac civitate sit moturus pedem, aut moturus in paucos tantummodo dies: incumbente hinc illinc magnâ rerum agendarum mole. Multa circumferuntur hinc vaticinia, prodigia quoquè non pauca, per quæ fit, ut plebs persuasum habeat, hanc civitatem mox penitis esse conflagraturam Nicopiano exemplo. Westerwycum certè oppidum Köningsmarckii Comitæ parte majori in cinerem proximis diebus est redactum. Sed ad timorem plebi incutiendum ipsius plebis meticulosa ac delira superstitio, quâ hinc præcipuè terrarum insanum permoventur in modum, plurimum potest. Quod Menagii familiaritate jam olim apud Andes es usus, gratulor Tibi haud immeritò componas. Quo magis gaudeo tuâ operâ salvam permanisse mihi epistolam, in qua operosam cum de illo ipso, tum de Ismaële Bullialdo narratio necessitudinis haud modicus: alterum non Gallia solummodò, sed Italia quoque

quæ & Fœderatum Belgium mihi impensè conciliarunt : ac Belgium quidem nostrum, eo tempore, quo Legationem illic Regis Christianissimi nomine obibat vir splendidis natalibus ac multâ litterarum cognitione instructus Jacobus Augustus Thuanus, Jacobi Augusti filius, cujus ille familiaribus & accensebatur, & nunc quoquæ, ni fallor, accensetur. De perillustri Rautensteinio quod is quæ jam scripsi, superaddam, nihil habeo, nisi id unum, rogare me iterum, ut Virum hunc eximium meis verbis officiosè, cum occasio dabitur, salutes; nec semel tantum iterumquæ aut tertio id ut facias, sed frequenter, nec intermissâ operâ; & tunc quidem inprimis, cum id meis ille precibus non debet. Doctissimus Schefferus Petronianum fragmentum Tragurii apud Dalmas nuper inventum Commentario insigni illustravit, & jam luci permisit; post alia complura eruditionis minimè protritæ monumenta. Id exemplum tam laudabile Rudbeckius æmuleretur vellem. Sed scriptorum vix quicquam hactenus ab illo juris publici, quod sciam, est factum. De piscibus per propinquos huic civitati lacus magno numero emortuis nuper rem ipse oculis hîsce usurpavi, ac penitiùs inspexi, advertiquæ causâs ejusce rei non longè nobis esse quærendas, cum ob intensum hâc anni tempestate ardorem Solis, tùm ob lacus ipsos haud quaquam profundos, ac proindè æstivo calori plus æquo obnoxios, quem consueto vehementiorem nunc experimur. Vale Vir Nobilissime, & prospera plus æquo scriptioni pro candore tuo benigniter quæso ignosce.

Thuanus Jacobi Augusti filius laudatur.

Rautensteinium magni Heinssius facit.

Ei se per Austriam assidue commendari cupit.

Petronii fragmentum nuper inventum publico donatum.

Pisces apud Holmiam æstuantes Heinssius ipsemet vidit, contraxit.

Hamburgo Holmiam die 25. Augusti Gregoriani 1665.

N. 32.
ad 25.

Amplissimas Tibi ago gratias de eo quod commodam cum Illustrissimo Regni Cancellario colloquendi nactus occasionem benevolam mei mentionem rebus & votis meis accommodam, apud eum facere volueris. Maximi enim facio ut virtutes & dotes maximas Magni illius omni ex parte Viri, ita & favorem ac patrocinium, sine quo conatus mei in illis oris optatum finem continere non possent. Adhæc lubens meritoquæ fateor me multis nominibus Magni illi & ut Humanissimo, ita & Munificentissimo Viro obstrictum esse, favorem & gratiam ejus terrâ mariquæ expertus. Proindè sedulò conor & curo, ut me quâ possum, ostendam magnorum beneficiorum gratum. Id aliquando tentabam ludens & ex nomine anagrammata & omina evolvens, talia:

Magni Comitum virtutes, dotes, favorem & patrocinium magni Auctoris facit, Gratum ei animum testatur.

Magnus Gabriël de la Gardie Comes,
Regni Sueciæ Cancellarius Magnus.

Anagrammata & omina ex nomine ejus evoluit.

Dignè regis sigillum bellè fanè ardua

Magna ages, Comis, nectare carus.

Magna bellè geris, luci idoneus, regno dignus

Curas regales ama scitè ama.

Quod verò ad illam, quam Vir ille Illustrissimus coram Te memoravit, prædicationem attinet, hanc quidem mihi non arrogo, sed tamen cum veritate in Dei gloriam dicere possum debeoquæ, quod publicè gestum varia adhuc hominum experitur judicia. Proposuerat mihi Elbingæ Anno 1659. mense Octobri Illustrissimus Comes Schlippenbachius & publicè quidem binisquæ vicibus probandæ veritatis, quam profiteor, conditionem hanc, ut à Deo urbis Stetinenensis (in qua uxorem cum liberis aliisque necessariis habebam, quæquæ in extremo posita erat discrimine) conservationem precibus impetrarem. Sed nec hoc conplexurum vovit, certè asseveravit, aliosquæ nonnullos idem ut facerent, perduxit. Ita ego nullâ temeritate, sed impositâ necessitate impulsus totum me jejuniis & precibus dedi, & tandem supplex à Deo in argumentum veritatis impe-

Narrationem de obsidione Stetin. prædicta illustrat & confirmat. Schlippenbachii Comitum votum apud Auctorem factum.

*Stetinensem
obsidionem so-
lutam Auctor
Elbingæ præ-
dixit, & po-
stridid quam
evenerat o-
mnibus palam
asseruit.*

** Auctor El-
bingæ publi-
cum veritati
religionis Chri-
stianæ, quam
proficitur, te-
stimonium de-
dit.*

*Magno Co-
miti opus
suum com-
mendari per
Heinsium Au-
ctorem cupit.*

*Superstitio-
nem cave.
Impietatem
fuge.*

*Pietatem
veram secta-
re.*

*Holmiæ bona
Auctor præ-
catur.*

*Benevolus
erga omnes
esto.*

*Bullialdus
Auctorem &
Heinsium ami-
cus.
Menagii stu-
dia amena.*

*Rautensteinii
erga Heinsium
benevolentia,
secessus &
otii literarii
desiderium.*

*Hamburgum
inter urbes
Europæas li-
terarum com-
mercio aptis-
sima.*

*Philosophi
veteres pau-
ca de Cometis
annotarunt.
* Scholastico-
rum in rebus
naturalibus
& Theologi-
cis fingendis
licentia.*

*Concilium
Tridentinum
Scholastica
Theologie ad-
dictum.*

*Astronomo-
rum licentia.*

travi, ut obsidionem, quam solutam certò iri Viro illi Illustrissimo die 8. Octo-
bris Gregor. dixeram, die 23. ejusdem mensis solutam die postera omnibus tunc
Elbingæ agentibus, antè omnes verò Illustrissimo Cancellario, tunc supremo
Quæstore Regni & primario Legato, certo certius asseruerim. Tàm enim hoc
certò scivi, quàm me superstitem illà die mansisse certum erat. Aderat tunc
Elbingæ & Illustrissimus Rautensteinius Delegati Neoburgici munere in Aula
Polonica & tractatibus Pacis Olivenfis perfungens. Atquè hæc est rei tunc ge-
stæ series, cujus me non pudet, nec in glorioso Christi Judicis adventu pude-
bit: in quo pudefient illi qui rem graviter & sanctè gestam iniquissimè inter-
pretantur, nisi eos facti pœniteat, quod eis precor. Reliqua ad rem hanc per-
tinentia consultò taceo: & ad alia potiùs transeo. Nisi & hoc addam, cupere
me ut opus meum inprimis Illustrissimo Cancellario commendes. Animadver-
to enim in Tuis favere eum meo instituto, ideoquè moram Rudbeckianam
molestè ferre. Cum autem & Illustrissimi Comitis Tottii favorem multum affi-
mem, rem gratam mihi facies, quum ei vota & studia ac officia mea deferer.
Multa quidem prodigia hîc illîc eveniunt, sed plura credo, quàm sunt, narra-
tur. Vix enim numerus eorum comprehendi potest. Superstitione multos capi-
& duci hâc tempestate, certum est. Et potior quidem illa judicatur impietate
tamen & illam stipant sua incommoda. Optandum est ut animi Christianorum
omniumquè insuper hominum, verà pietate regantur. Metus ille de incendio
Holmienfi utinam vanus sit! Acerbo illo Westerwici, ut & Gothæ aliarumque
urbium, quæ nuper conflagrarunt casu, summoperè doleo, utquè Deus pro sua
clementiâ his damna, quæ ingentia subivère, refarciat, à reliquis similia mala
avertat ex animo precor. Illustrissimi Thuani laudes meritò, quamvis in tran-
itu attingis. Et apud me quidem, qui magnas ejus dotes in humano colloquio
& egregiam humanitatem expertus sum, cum Lutetiæ Parisiorum 1649. agerem.
Tunc verò mihi Optimi & Doctissimi Senis Dionysii Riverii in domo Thue-
næ agentis, & Amici mei singularis, operâ obtigit amicitia Clarissimi Bullial-
di, qui memor Tui vivit. Accepi nuper unâ cum Tuis literas ab eo die 14. Au-
gusti datas, quibus Illustrissimum Menagium studiis elegantioribus semper in-
cumbere, & cum Amicis quotidie versari refert. Eadem illa die (erat 22. Au-
gusti Gregor.) accepi & Illustrissimi Rautensteinii literas die 17. ejusdem men-
sis datas, quibus ut Bullialdi, à quo itidem ad illum literas acceperam, memi-
nit, ita & Tui. Et ita quidem: *Clarissimi Heinsii affectum erga me, licet indignum
& immeritum exosculor, gratulaturus mihi, si ipsi & similibus Viris prestantibus
quando inservire potero, aut eorum commercio frui, majus otium nactus, quò rem
velisquè contendo.* Menagii tunc mentionem apud me Tuæ & Bullialdianæ fecer-
ant. Inde per Te facile cognosces, quanta animi voluptate ex tot doctorum
& excellentium virorum concursu (quem mihi commodissimus urbis hujus, in-
ter omnes Europæ urbes hoc nomine facile prima, præstat situs) fruar & gau-
deam. De Rudbeckianis gratiâs Tibi ago. Eorum authographum Tuum est, &
ad Te redibit. Non sine egregia animi oblectatione illa legi: quæ & relegendæ
pensiculatè examinari merentur. Multam enim eruditionem in se continent.
Dolendum certè est veteres Philosophos pauca de Cometis annotasse: * cum &
Scholasticos rerum naturalium scientiam pro arbitrio finxisse, sed quod longè
gravius est, ipsam quoquè Theologiam. De quo ut fidelior ille quàm felicior
purioris doctrinæ præco Hieronimus Savanorola lib. de simplicitate vitæ Christianæ
Michaël Neander in histor. Eccl. Carion in Chron. aliique Viri præcellentes
questi sunt, ita Verulamius Vir non tantum natalium & dignitatis sed & sin-
gularis eruditionis splendore longè Illustrissimus de superstit. doctè scribit, quod
& ad rem Astronomicam egregie facit: *In Concilio Tridentino, ait, doctrinæ Theo-
logorum Scholasticorum multum potuit: hinc emanavit gravis nonnullorum Antiquorum
ibidem congregatorum sermo: Scholasticos Astronomis similes esse qui eccentricos circos
los & epicyclos & hujusmodi orbium machinas finxerunt, quò phænomena servarent, et*

satis scirent nihil tale reverà existere. Et Astronomi quidem suorum inventorum veritatem probare contendunt, perquē illa nullius saluti nocent, imo orbium caelestium motum docent. At ibi longē gravius, quia periculossimē erratur. Hoc autem tamdiu fieri necesse est, quamdiu ad primævæ simplicitatis pauca & certa pietatem docentia capita redire tardabunt homines, quos magis probitatis quàm subtilitatis amantes fieri par est. Multos pruritu vel ambitionis captandæ vel lacri cujusdam faciendi, non ullo rei literariæ vel utilitatis publicæ studio ad scribendum de Cometis impelli, testantur tot libelli in vulgus sparsi, qui sæpè alienas, easquē falsas Cometæ observationes & positiones (quales & hericum Amico quodam hîc discussi) vel parùm firmas, quasdam etiam ineptas prædictiones ostentant. De his eruditè Clarissimus Erasmius Bartholinus Regius Havnæ Professor scripsit. Ideò & Clarissimus Rudbeckius meritò in hoc hominum genus invehitur acriter, eorumquē temeritatem multis nocivam indignanti stylo ulciscitur. Quod verò Cometæ nullam efficiendi, imo nec significandi necessitatem tribuat, pro Bartholini aliorumquē Virorum doctorum sententia, cui & ego accedo, facit. Israëlitarum populi quondam Deo perchari exemplum rectè instituto aptat, nisi quòd illorum temporum Cometæ in scriptura historiarum non fuerint relati, multaque ex his seculorum iniquitate perierint. Attamen Cometæ, qui illis temporibus apparuerunt, & annotati sunt, secuta esse nonnulla læta tristiaquē, quæ ad Israëlitas pertineant, probari ex Historia possit. Memoriarum enim nonnulli prodiderunt ante annonæ caritatem, quæ Isaaci tempore contigit, & ut Israëlitarum transitum per mare, ita Ægyptiorum intus tenebris apparuisse Cometam. Sed fateor illorum temporum res gestas ignorantia nunc Christi & Apostolorum certiora illis esse, quæ Cometæ tribuuntur. Quod me etiam Ethicè facere studio commendandæ & inculcandæ quoquomodo virtutis non nego. Porro quæ Vir Doctissimus tanquam probabilia de Cometæ generatione proponit, non tantum Philosophorum, sed & Theologorum ingenia strenuè exercebunt. Generari nunc à Deo Cometæ, vel alias stellas novæ non omnes, imò pauciores fortè admittent. Illam certè stellam, quæ Martis in natali Christi etiam interdiu luxit, non fuisse veram stellam, sed stellæ similitudinem habuisse, & velut extraordinarium quid ad demonstrandum Christi recens nati domicilium à Deo creatum fuisse, Ambrosius, Augustinus aliorumque Veterum, tum & recentiorum nonnulli, alii tamen Cometam, vel simile Cometæ phænomenon fuisse, concedunt & probant. Sed hæc attigisse leviter hic sufficiat. Cometarum generationem ex hypothesi fieri ex effluviis Solis aliorumque corporum caelestium cum sententia Heveliana optimè convenit. Ego hæc, ut & illa de Cometæ lumine, cauda, ejus figura & situ ac colore, aliaquē his similia Astronomis relinquo. Caudam illam variè vibratam & projectam huc illuc cogitationes & sententias Philosophorum flectere animadverto. Deflexionem ejus in plagam à Sole oppositam per accidens oriri & situ Solis, Cometæ ac spectatoris, concurrentibus fortè aliis causis in materia & figura capitis, vel in regionem Soli oppositam Doctissimus Ricciolus Almag. part. poster. Tom. 1. cap. 4. pag. 26. docet. Miretur hoc qui non observet quotidiano experimento herbam illam, quæ Heliotropion vocatur, abeuntem Solem intueri, semper omnibusquē horis cum eo verti, vel nubilo obumbrante. Clarissimus Hevelius Cometæ Solem, tanquam Regem, intueri & venerari, sed, unà caudas quoque eorum non semper exquisitè in oppositum Solis vergere & aliquando deviare, hancquē deviationem ex diversissima refractione & reflexione radiorum Solarium provenire docet. Quod reliquum est, libenter, ut alias demonstrationes, & quæ indicat Clarissimus Rudbeckius, schemata, videbo, ita illius novi phænomeni quod simile Cometæ Illustrissimus Cancellarius, postea verò & ille observârat, designationem & delineationem. Clarissimus Gravius Franequer.

*Inventa sua
tueri conatur.
Nulli arte
sua nocet, do-
cet potius or-
bium cele-
stium motus.*

*Pietas sub-
tilitate potior.
Literaria
respublica
non vacat
avaritiæ &
ambitione.*

*Bartholinus
Erasmius
Astrologis
prædictioni-
bus non fa-
vet.*

*Rudbeckius
Astrologorum
vaticinia re-
jicit.*

*Cometæ an-
tiquis seculis
apparentes
non annotati
diligenter.*

*Hos læta
tristiaquē ex-
ceperunt.*

*Divina ora-
cula Come-
tarum vati-
ciniis Astro-
logis potiora.*

*Virtutem
quoquomodo
commendare
debet.*

*Stella in na-
tali Christi
an stella vera,
an Cometa
vel aliquid
his simile fue-
rit. Auctores
dissentiant.*

*Cometarum
generatio ex
effluviis Pla-
netarum.*

*Caudæ Co-
meticæ vi-
bratio dissen-
sum Mathe-
maticorum
adfert.*

*Heliotropion
ad Solis mo-
tum se con-
vertit.*

*Cauda Co-
meticæ non
semper exqui-
sitè in par-
tem Soli op-
positam ver-
git, & unde
istâ deviatio
fiat.*

*Communicatio-
rum Ordo
figuris Rud-
beckianis
tardius missis
turbatus est.*

Professor simile quid circa initium Februarii ad Borealem cinguli Andromedæ, sed & Romani Mathematici mense Aprili observarunt. Sed hæc inter se conferenda erunt suo tempore. Tu interim urge ut figuras illas quamprimum ad me mittat æri incidendas. Jam enim mora illius rationes meas in constituendis communicationibus turbavit, cum figuræ quàm ocyssimè cum numeris incidi & imprimi necessariò debeant, nisi in annum operis editionem extrahi velim. Quod si vel ego vellem, Tu, Optime Heinſi, aliqùè Amici fieri nollent. Vale & mihi constanter fave.

N. 26.

Holmiâ Hamburgum die 19. Augusti 1665.

ad 29.

*Epistolarum
commercio in-
diculus con-
venit.*

*Heinſiana in
colendo lite-
rarum com-
mercio dili-
gentia:*

*Idem ad
Christianum
Hugenium de
argumento
Cometico scri-
bit.*

*Vossius pater
ab Heinſio
laudatur.*

*Francisci
Sanctii Bro-
censis Minerva
commenda-
datur.*

*Latina lin-
gua nitori
pauci student.
Gronovii
laudes.*

*Schoppij con-
fidentia fidem
ei detraxit.*

IN ephemeridum mearum libello annotatum offendo, mense Quintili me-
quater Te per literas compellasse, die videlicet septimo, decimo quinto, vi-
cesimo secundo & vicesimo nono calculi Gregoriani. Si quid harum literarum
ad Te non pervenit, ejus exemplar investigari & describi denuò per illum,
qui mihi est ab epistolis, curabo. Quamquam haud rarò fit, ut illo invalido
aut alibi occupato, uti nunc quoquè, quando ægrotat, exemplar vix ullum
in scriniis meis adservari videas earum literarum, quæ frequentes admodum
à me deproperantur ad familiares de rebus aut privatis aut publicis. Mense
Majo nusquam defuisse me recordor dandis ad te literis. Junio semel fortasse,
die videlicet tertio aut quarto. Exinde hebdommaticus epistolarum ordo per-
mansit non interruptus, quantum licet meminisse. Ex Tuis quid ad me non sit
perlatum pulchrè, ni fallor, liquidoquè apparebit ex illo indice, quem per-
ultimis meis adjunxi. A Rudbeckio si quid in tuos usus ad me perferetur ho-
dierno die, cujus notæ nil omninò est perlatum, cum necdum tabellaris
Ubsaliâ hùc advenerit, id unà cum hisce literis accipies. Nam ea, quæ jam
semel iterumquè misi, rectè curata esse, ac tuis desideriis abundè hùc satisfi-
ctum videor posse sperare. Hodie per literas Christianum Hugenium roga-
ne quid gravetur communicare mecum, quæ ad Cometas nuperos observa-
vit: augurorquè preces meas ab illo nequaquam fore aut repellendas aut
negligendas. Quæ ad emendati sermonis usum in lingua Romana oportet
referri, de iis optimè meritum esse Gerardum Joannem Vossium, mihi
industriæ ac indefessæ lucubrationis Virum rectè arbitraris. Cui addatur li-
cet Franciscus Sanctius Brocensis: præter eos, quos merita in rem litera-
riam eximia loco illustriori collocarunt, quique abs te haud quaquam igno-
rantur. Is certè Sanctius in Minerva sua plurimos errores primus in hoc ar-
gumento detexit, & errantes meliora illic docuit: tum in fontes ac origi-
nes caussarum penetravit: ne quid alia ejusdem scripta ad rem Gramma-
ticam spectantia nunc tangam. Pauci oppidò supersunt hâc tempestate, qui
defæcato Latinitatis nitori student multo cum successu: quos inter princeps,
si quid video, debetur locus Joanni Frederico Gronovio, qui de Livio, Se-
necis, Plauto, Statio Papinio, Valerio, Martiale, deque omni antiquitate
Romana meritis est præclarè prorsus & imprimis laudabiliter. Nam Gaspar
Schioppius, dum multa carpit promiscuè in vetustis quoquè Scriptoribus ut
parùm Latina, quæ reprehensionem non merebantur, id hac consecutus est re-
meritate & confidentia, ut rarò illi, nec nisi timidè, credamus, etiam in iis
quæ præter fas ab illo fugillari vix liquet. Vale.

N. 33.

Hamburgo Holmiam Kalend. Septembris Gregor. 1665.

ad 26.

*Epistolarum
commercio in-
diculus con-
venit.*

ITA est, Quintilem Gregorianum quaternas mihi literas Tuas dedisse. Sed
Majus nonnisi ternas, die videlicet decimo tertio, vicesimo & vicesimo se-
ptimo exaratas attulerat. Junius itidem quaternas, licet die tertio nihil scrip-
tiss.

ris: dehinc non interruptâ serie omnes Tuas rectè accepi, & gratulor mihi multum hanc felicitatem, quòd Te adeò mihi faventem & in scribendo diligentem experiar. Documento est & illa ad Clarissimum Christianum Hugenum epistola, quam de argumento Cometico mei causâ scripsisti. Velim ejus exemplum ad me mittas unâ cum responso, postquam illud obtinueris, utrumquè meritis iis, quæ invicem communicamus, accensendum & operi inferendum. De Rudbeckianis gratias Tibi ago, & plurimum gaudeo Te tam illustri parario multa jam egregia, & famæ juxtâ ac expectationi nostræ convenientia, ab illo solidâ eruditione præstantissimo Viro, mihi obtigisse. Quæ jam de Cometæ cauda disputat, captum meum, fateor, superant, sed & demonstrationibus, quas promittit, opus habent. De quibus repeto superiora. Valdè mihi gratularer si illas paulò post acciperem, è vestigio æri incidendas, in censum referendas, & Tuæ Communicationi proximè Rautensteinianam unâ cum Commentario isto Rudbeckiano adjungendas. Velim autem det nobis demonstrationes, quas se brevitatis causâ dare potuisse negat, an Cometa in cursu suo vertatur circa proprium centrum & axem, num verò latus unum idemquè perpetuò & testor eum rem mihi non gravem, sed gratam potiùs facturum: qualem præstitit missis ad Te & per Te ad me observationibus Cometæ in Corvo & Lepore visi. In quibus ut aliàs cum Clarissimo Hevelio convenit, ita & in eo quòd Cometam ante 20. 30. Decembris 1664. Horizontem ibi polo altius quàm Dantiscæ, ut & in Italia & alibi, elevato subivisse dicat. Velim aliàs, quot diebus latuerit, indicet. Quæ de studio linguæ Latinæ excolendo ad me scribis, gratissima sunt. Ego quoquè hîc Te monitore modicam industriam meam exercebo, si vivo, & quantum per alios labores, quos me subire oportet, licebit. Gronovii eruditionem, quæ se orbi literato tot egregiis ingenii monumentis testatam, & feræ posteritati commendatam reddidit, novi, non tamen penitus, ut Tu, à quo longè me distare fateor. Cujus rei vel hoc quod de Francisco Sanctio Brocensi mones, præbet documentum. Ille enim Auctor mihi adhuc incognitus fuit, qui præter mediocrem Auctorum lectionem Henricum Stephanum & Gerardum, quem dixi, Vossium in linguæ Latinæ studio magistros agnosco. Utinam omnes proficiamus non tantum ad linguæ sed & vitæ, & hujus quidem potissimum, castitatem! Vale.

Heinsii benevolentiam & officiosam industriam Auctori sibi gratulatur.

Rudbeckiana Auctori pergrata sunt.

Cometa hys malis Horizontem subivisse in Suecia observatus.

Gronovii laudes.

Franciscus Sanctius.

Henricus Stephanus. Vossius pater. Vita castitatis linguæ castitatem antecedit dignitate.

N. 27. ad 30.

Holmiâ Hamburgum die 26. Augusti 1665.

Rudbeckianæ epistolæ partes tres ternâ vice jam misi: quæ omnia in ma- nus tuas rectè perlata esse confido. Reliqua quando sint in promptu futura, arduum est divinatu. Nihil enim totis jam diebus bis septenis nuntiorum aut ab illo ipso Rudbeckio aut à Scheffero accepi. In Nærano facundiam & orationis uberrimum nitorem miror. Erit ille, ni fallor, aut filius aut nepos illius Nærani, cujus Poëmata typis descripta vidisse me recordor, & ab avunculo meo Joanne Rutgersio epigrammate non invenuto commendata. Illustrissimo Isbrandio jam non semel tuas exhibui, qui sibi de affectu Tuo rem multis gratulatur. Adfirmat ille quidem mirâ propositi ac verborum constantiâ, nequaquam fore, ut in hoc Septentrione hybernet, sed, ut sunt rerum humanarum, publicarum maximè, vices, non video quo colore, aut quo jure patriæ inter magnas versanti nunc augustias, Vir tantus tam difficili tempore possit deesse: præsertim illic positus locorum, ubi Britannis omnia adfulgent hætenus benigniora, quàm nobis. Sed huic malo aut ille mox medebitur, aut medebitur nemo. Indiculum epistolarum tuarum jam accepisse à me potes. Cui exordia binarum adjungere, quas Upsaliam Scheffero legendas misi, nec tum licuit, nec nunc licet, cum in manus meas inde necdum sint relatæ. De cadente è nubibus tela, deque pluvia picea ac sulphurea, in quam inquiris, jam

Næranus ab Heinsio laudatur.

Isbrandii erga Auctorem benevolentia, in patriam redeundi propositum, dignitas patriæ utilis.

Sueci in Anglos magis quàm Hollandos affectu propendunt.

Tela è nubibus cadens. Pluvia picea & sulphurea.

*Suecica plebs
superstitioni
dedita.*

*Astrologicum
vaticinium
Holmiam
commovet.*

*Holmiensis
urbis trepida-
tio nocte fe-
stum S. Lau-
rentio diem
antecedente.*

jam sæpè aliàs nonnihil inaudiveram. Sed cum in Norwagia id gestum esse dicatur, aut sub limite Norwagiæ, testem oculatum ac fide dignum hætenus desidero ac circumspicio. Quanquam, ut ingenuè tecum agam, rem illam me curiositate haud dignam judicavi, cùm nimiam, ne quid gravius dicam, plebis per hosce terrarum tractus superstitionem multis argumentis jam pridem habeam suspectam. Adeò vix dies abit, quo non complura hujus generis & æquè incredibilia in vulgus promanent. Nescio qui vates non ita nuper ferebantur prædixisse proximè hanc civitatem, quanta est, partim terræ motu, cælesti partim igne totam mox consumendam atquè absorbendam fore. Quin & tempus conditum huic rei destinabatur ab illis, nox ea, quæ diem D. Laurentio Sacrum proximè esset tunc præcessura. Eaquè animorum consternatione exceptum est id vaticinium, ut, quod fateri pudet atquè enarrare, ex sæminarum virorum què fortis haud infimæ numero non pauci sint reperti, qui convasatis sarcinis majoris atquè pretiosioris rei, sub illam tempestatem ex hac urbe se proriperent ac rus secederent, plebis pars potissima nocturnum tempus per vicos urbis magno numero discurrens sub dio exigeret lymphata & tamquam fatali ac supremâ horâ jamjam adventante. Auditæ adhæc subindè voces clamitantium suburbia civitatis jam conflagrare, jam terræ motum haud occultis dubiisque signis perferentiri. Quos verecundia aut vires imbecillæ domi continebant, illi ex fenestris propendentes palàm preces effundere sublatis in cælum manibus, alii plorantes complexus arctos intentare proximis quibusquè ac carissimis pignoribus, ut jam jam perituri. Horum quidem spectator aut testis oculatus ipse non sum habendus: stertebam quippe noctem totam continuus, & alienæ vecordix plus quam credas securus: accepi tamen rem omnem ex iis spectatoribus, quibus fidem derogare, nisi valdè injurius, non ausim. Nec defuere Theologi, qui palàm hæc deliramenta habitis ad plebem acerbis concionibus postmodum exagitarint, uti par erat, ac vellicarint asperrimè. Sed nec mihi hætenus datum est resciri quo auctore, aut quo instigante tot mortalium millia ad extremum fanaticæ consternationis sint redacta. Et hæc quidem hætenus. Vale.

N. 34.
ad 27.

*Adolphus
Fohannes
Princeps Pa-
latinus Lu-
becam venit,
filio beatus.*

*Auctor Rud-
beckiana reli-
qua cupit,*

*Literas suas
ad Hugenum
cum Heinssi-
anis mittere
vult,
*Se Isbrandio
Legato plus
plusquè com-
mendari po-
stulat.*

*Holmiensis
consternatio-
nis origo de-
regitur.*

**Causæ ma-
lorum in ter-
ra non in cælo
quaerendæ.*

*Deus ex sua
parte omnia
facit homini-
bus utilis: sed
hi sibi ipsis de-
sunt & hæc
spernunt.*

Hamburgo Holmiam die 8. Septemb. Gregor. 1665.

Am jam reverti Lubecâ, ubi compellavi Serenissimum Principem Palatinum Adolphum Joannem, qui ante octiduum illuc advenit, & die 25. Augusti Juliani novâ prole, eaquè masculâ ideoquè longè gratissimâ (cui Joannis Calimiri nomen avi inditum est) beatus est. Revertor itaque & ad officium simul pauca Tibi reponens ad Tuas postremas, quas, ut omnes alias, habui gratissimas. Quàm grata mihi Rudbeckiana extiterint, superiores meæ Te docuerint. Exspecto reliqua, præcipuè vero figuras, ut ordinem institutum in edendo opere meo sequar. Clarissimum Christianum Hugenum postquam Tuæ ad eum datæ epistolæ exemplum accepero, libenter ipse compellabo. *Rem gratam mihi nuncias quòd me toties Illustrissimo Isbrandio commendes, quod ut & in posterum facias, enixè rogo. Quòd illa, quæ vulgus portentorum vice ducit & parvet, parvi pendas, rectè omninò facis. Multa enim, quibus naturales adscribi meritò possunt causæ, pro miraculis & portentis habentur venditanturquè. Miror & ipse tanto tunc metu in Urbe Vestra omnia fuisse repleta. Cujus origo provenit ex Italico quodam prognostico per Germaniam sparso, de motu terræ per orbem, exundationibus, bellis aliisque rebus adversis. Hæc tamen homines in his terris agentes nullo perculerunt metu. Majorem hunc animis hominum incutiunt paratus belli, qui ingentes hîc illîc fiunt, quos vereor multi adscribent Cometis. *Quasi verò non videamus in terris, non in cælo tantorum malorum causas esse quaerendas imò jam spectandas. Cælum semper propitium experiremur, si ejus gratiæ & opis grati esse vellemus, imò nisi utramquè rejiceremus, saltem sperneremus, nobismetquè ipsis omni ex parte deesse. Vale Nobilissime Heinssi, & me, ut soles, benevolentia mutuâ complectere.

Hamburgo

Hamburgo Holmiam die 15. Septembris S.N. 1665.

N. 35.

Nuperrimus tabellarius, qui ante triduum ad nos accessit, nullam literam mihi abs Te attulit, quod iustâ ratione non carebit. Magno cum desiderio Rudbeckianorum quod reliquum est præstolor, præcipuè verò figuras observationum vel alioqui demonstrationum Mathematicarum, saltem numerum earum, ad constituendam rectè figurarum ænearum & communicationum seriem, mihi quamprimùm indicari velim. Dubio procul enim Amici Batavi, quibus in talibus curandis feliciter, & perficiendis celeriter singularis inest industria, (quam laudem genti Vestræ consentiens fama tribuit, eidemquè jure meritoquè deberi

Rudbeckianarum figurarum numerum indicari sibi quamprimùm Auctor cupit, ut numerus figurarum ænearum & communicationum ordo rectè constitui possit.

- - - - invita fatebitur usquè Invidia)

urgent & promovent operis editionem, citatis passibus ad metam properantes. Faxit modò Deus, ut cum pace desiderata illis mihiq; redeat certior animi vigor, & magis tuta agendi ratio. Hac enim tempestate terrâ mariquè omnia ferè intuta sunt. Mihi verò prelo subjicienda, utcunque oculo lustrata veloci, continuo illuc mittenda sunt. Quàm verò iniquè cum Viris quoquè literis operam dantibus, & de universo genere humano præclarè merentibus, nunc agatur, Clarissimus Hevelius exemplo suo docet. Nuperrimis enim literis narravit mihi, chartam editioni Observationum Cometicarum, quas nobis gravi de causâ seorùm esse, promissit, destinatam à piratis esse interceptam. Narrat verò & doctorem suum ingentem ex obitu unici filioli conceptum: quem & Te Viro illi De Narano nihil certius ad Te perscribere possum, quàm esse Virum egregiè doctum, pietate in Deum & patriam conspicuum, comem & humanum. Amorem patriæ singularem enarrabunt adjuncta, quæ, credo, non invitis oculis leges, sed & Illustrissimus Isbrandius, cui me majorem in modum assiduò commendes. Id officii ut erga Te Illustrissimi Rautensteinii nomine faciam, ille postulat. En etiam quæ ab eo ante triduum accepi. Sed Gedano nihil pro Te, vel etiam pro me à communi Amico. Vale, & me, quod facis, amare perge.

Bellum studiis bonarum artium adversum.

Hevelius Prodromum posterioris Cometæ promissit.

Doloris amici participes esto. Narani laudes.

Holmiâ Hamburgum die 9. Septembris Gregor. 1665.

N. 28.

ad 31.

& 32.

Heinsius dolet febre.

Invito me & nolente factum est, quòd proximus tabellarius sine meis ad vos literis discessit. Erat mihi tùm negocium molestum fatis cum febre, quæ lecto hactenus me affigit, etsi remissior nunc aliquanto quàm ante, sic ut spes sit, vires dejectas erigi atquè in integrum restitui propediem posse. Hoc nescire Te nolui, ne magnæ molis allocutionem nunc à me expectes. Rudbeckianæ epistolæ, quod restabat, hîc habes. Figuras pollicetur quidem, sed eas ego comparuisse mallet. Minus commodè per tabellarios mitti posse asserat, quod in magnum nimis numerum excrevisse videantur. Circumspiciam igitur & ego mihi hominem fidum, qui eas ad Te perferat, si per tabellarios opportunè mitti haudquaquam possunt. Vale Vir Nobilissime.

Rudbeckiani Commentarii reliquam partem Heinsius mittit, Figuras promittit.

Hamburgo Holmiam Suecorum die 22. Septembris Gregor. 1665.

N. 36.

ad 28.

Benè conjiciebam silentio Tuo gravem subesse causam. Gravior enim esse non poterat gravitate valetudinis, quæ maximam profectò habet molestiam. Et hæc verè fontica est Tui silentii omnisquè intermissi officii causa. Quam ex literis Tuis in lecto, ægrâ manu, in argumentum singularis amicitiae

Valetudo adversa silentii causâ iussit.

Rr

scriptis

Dole de mor-
bo amici.
Heinsium
magni Auctori
facit,
Eique ut va-
letudinem
longævam,
ita uxorem
& prolem
precatur.
Celebs ne
maneat.

scriptis intelligere, grave certè & molestum fuit homini, Tibi amicissimo, & prosperrima quæquæ ex animo precanti. Scio enim, quanti faciendus sit Heinsius, non tantum in literario, sed & in Christiano orbe. Itaque vive longum, Clarissime & Charissime omnibus bonis Heinsi, valetudinem Tuam, ex veteri monito, cura diligenter, ac præterea

Μη μέλεις ἀγᾶμος, μη πως γέννημα ὄλῃαι
Δός π φύσει κούβς. τίκε δ' ἔμπαιλιν ὡς ἐλοχέυης.

(Ne maneat celebs, ne fortè sine nomine pereas:
Da quid naturæ & ipse: gigne vicissim, sicut genitus es.)

Amici meritis
testimonium,
licet
debitum, mo-
destè in os
dandum.

Rudbeckia-
norum reli-
qua pars Au-
thori pariter
placet:
Ejus laus, &
res literarie
propaganda
studium.

Stellas fixas
melius Heve-
lius figet.

Planetarum
ordinem He-
velius certius
constituet.

Globos Heve-
lius corriget.

Stellas no-
vas Hevelius
cælo annume-
rabit.

Hipparchi
nova stella
Cometa fuisse
putatur.

Ejus merita.

Hevelius ad
Hipparchum
comparatur.

Mercurius
in Sole obser-
vatus.

Stella in
Ceto.

Lunæ motus
libratorius.

Hoc Tibi uno mecum animo oreque Rautensteinii, Bullialdi, quod solidè scio, omnesque adeò boni & Tui amantes precantur. Quidni enim in secula propa- getur, & cum eorum æternitate conjungatur, licet alioqui cum illa præclaris in- genii facinoribus conjunctum, Clarissimum Heinsianum nomen, maximis que- busque par, & nulli secundum? Sed nil amplius affectui & laudibus, licet me- ritis, dabo, ut verecundiæ Tuæ parcam. Hanc tamen non læsi verbo, quod justa de causâ protuli, ut quàm Te & rem literariam, imò & Christianam a- mem, tester. Nunc ad alia. De Rudbeckianis gratias Tibi ago debitas. Placent illa, ut & reliqua. Doctè de cauda Cometæ differit. Sed sine demonstrationibus, quas memorat, res satis intelligi nequit. Meritò optat Vir ille pereruditione ut studia cælestia diligentius excolantur, & ab industriis in extimo Septentrione & Austro Observatoribus, idoneorum instrumentorum beneficio, exploretur ne- lius stellarum situs & conditio. In argumentum adducit correctionem post Ptolemæum in cælo factam. Jurè meritoque. Nam ut aliis, ita Excellentissimo Hevelio, consentiens doctorum Virorum judicium singularem industriæ felicissi- mæ laudem hîc tribuit. Fixas ille stellas novo Canonio figet melius, tutoque eas dabit restitutas, erronumque regiones metabitur, & cuncta in cælo certioribus ordinis legibus adstringet, globos quoque, quibus adhuc tantum fidimus & gaudemus, corriget, novasque stellas antiquis accensebit. Atque tunc de- mum cum Tullio dicemus. *Inventus est ordo in iis stellis* (errantibus) *qui non putabatur.* 2. de divin. Tunc Hipparchum revixisse gratantes ovantesque celebra- bimur. Nam de Hipparcho quidem Plinius, fidus ejus ac simul disertus Encomiastes, scribit: *Novam stellam & aliam in ævo suo genitam deprehendit: ejusque motu, qua die fulsit, ad dubitationem est adductus, anne hoc sapius fieret, movereturque & ea quas putamus affixa. Idemque ausus, rem etiam Deo improbam, an numerare posteris stellas, ac sidera ad normam expandere, organis excogitatis, per quæ singularum loca atque magnitudines signarent: ut facile discerni posset ex eo, non modo an obirent, nascerenturve, sed an omninò aliqua transirent moverenturve, item an cre- scerent minuerenturve cælo in hereditate cunctis relicto, si quisquam qui rationem eam ce- peret, inventus esset.* lib. Natur. histor. 2. cap. 26. Significat autem, opinor, Cometa- metam illum insignem Anno U. C. 607. quo Carthago æmula Imperii, & Corinthus Achajæ caput funditus deleta est, ac finito bello tertio Punico Achæ- cum cœpit, (tunc enim, Ptolemæo teste, Hipparchus vixit Anno post mortem Alexandri 178.) observatum per illam stellam in ævo Hipparchi genitam. Dat verò egregium prorsus incomparabili tunc ejus industriæ laboriorum geniosæ testimonium. Ille enim omnia insigniorum stellarum loca in cælo secundum longitudinem & latitudinem descripta tradidit, illasque in ordinem redegit, & quasi ex cælo in tabulas & globosâ instrumenta traduxit, motuumque fixarum assecutus est. Certè & nostri Hipparchi, magnum cælo lumen inferentis, incomparabili nunc industriæ par testimonium dandum est. Nam & Mercurium in Sole observatum in ordinem redegit, & stellam illam miram in Ceto ad certas Leges accuratâ methodo revocare conatur. Adhæc motum Lunæ libratorium, & totam Lunam exploratam dimensus est. Tot præterea admirandas observationes Cometicas nobis dedit, & longè plures parat, &

hac occasione totam doctrinam Cometicam accuratissimè persequitur. Sed & universam cæli regionem peragravit, sidera metatus est, cognita melius fixa certius figendo constituit, his nova annumeravit. Tot denique præstantissima instrumenta invenit & ipse confecit. Quibus tot & tantis meritis Hipparchi nominem & dignitatem fortiter tuetur & conservat. Omnibus verò laudibus accedit singularis viri illius humanitas, comitas & modestia. Sua enim aliorum iudicio & examini subicit: se non omnia affecutum esse fatetur, & veriora edoctum hæc se suis relictis amplexurum esse promittit. Placet itaque mihi & Rudbeckii genius, quod sua pariter aliorum doctorum Virorum disquisitioni submittat, imò huic materiam proponat uberrimam. Benè adhuc cum rebus humanis comparatum est, quod Magni quique & præstantes in re literaria Viri, non tantum à dictatoria arrogantia sint alieni, sed & præclaram eruditionem modestiā ornent, alios ad inquirendum verum invitent, & posteritati campum excolendæ rei literariæ amplissimum aperiant. Nam quod nostra cum primis ætate verum esse videmus illud Senecæ L. 7. N. Q. c. 25: *Veniet tempus, quo ista quæ nunc latent, in lucem dies extrahat, & longioris ævi diligentia. Veniet tempus, quo posteri nostri tam aperta nos nescisse mirentur: idem & posteri nostrum omnium, qui nunc vivimus, experientur, non ignobilia, quin potius imitanda solertiæ exempla habituri. Ita per vices commendamus nobis illud ejusdem Philosophi: ib. c. 26. Contenti simus inventis: aliquid veritati & posteri conferant.* Sed jam Te benè, diu & prospere valere, Humanissime Heinse! iterum iterumquè jubeo.

Cometica doctrina ab Hevelio accuratissimè pertractatur.

Astronomia per Hevelium restauratur.

Hevelii humanitas & modestia.

Modestia Virorum doctos decet & ornata.

Arrogantia doctis cavenda.

Tempus omnia revelat, veritatis parens tempus.

Posteri parentes imitari ad laudem debent.

Hamburgo Holmiam die 29. Septembris Gregoriani 1665.

N. 37.

AD Tuas postremas die abhinc octavo Tibi rescripsi, sed & nunc pauca ex consuetudinis benevolæ & officiosæ ratione addo. Pristinam Te vires corporis, tardè licet, ut in febribus autumnalibus fieri assolet, recuperare, ut nuper indicabas, spero. Quod si ita se res habet, est quod Tibi gratuler, & simul precer, ut benè firmatam & constantem valetudinem recipias, ac feliciter agas bono publico. Rudbeckianas figuras cum tædio exspecto, utpote cum libenter vellem eas quamprimum mittere in Hollandiam, sculptoris doctæ manui subjiciendas, & justo ordine inferendas. Spero etiam me aliquod responsum ab illo Clarissimo Viro, ut & Collegâ ejus Clarissimo Fornelio accepturum. Tu utrumque salutabis, & officii admoneris. Illustrissimus Rautensteinus in nuperis suis 17. Septembris datis honorificam Tui mentionem apud me fecit. Quod reliquum est mitto Tibi integrum ferè exemplum epistolæ nuperæ ad Curtium à me scriptæ, quod retinebis, sed ita, ut per otium perlectum censuræ Tuæ subicias, mihi què hanc perscribas, iterum mihi facturum, si quæ unquam, gratissimam. Nuncium de novo Cometa per ex urbe per scriptum huc fuerit, exspecto certi quid ea de re à Tua manu. Vale Vir Nobilissime, & constanter mihi fave.

Febres autumnales diuturna.

Valetudo ex morbo confirmatur.

Rudbeckianas figuras Auctor cupit.

Responsum ab eo, & Fornelio Auctor exspectat.

Cometa novi autumnalis rumor sparsum.

Holmiâ Suecorum Hamburgum die 23. Septembris Gregor. 1665.

N. 29.

ad 33.

& 34.

PROximè significabam, valetudinem minus prosperam me experiri. Nunc quamvis convalesco paullatim, vix tamen datur in publicum prodire per prostratas vires. A Clarissimo Rudbeckio figuras ad epistolam spectantes, quas vides, necdum tamen omnes accepi. Binas ex his desiderari etiamnum opinor, sed quas occasione proximâ perferri ad Te posse spes sit. Nimia fateor Viri, cetera insignis, procrastinatio hæc fuit: quam tamen occupationibus, quibus destinetur non paucis, adscribi oportet. Schefferus tuas omnes restituit quidem mihi, sed sic, ut Upsalenses nil ad eas reposuisse significet simul. Me quod attrinet, quemadmodum malim nil meæ scriptionis inter lucubrationes tuas Mathematicas comparere, sic iterum iterumquè Te rogo ac obtestor, si id

Rudbeckianas figuras Heinsius Auctori mittit.

Procrastinationem ejus excusat aliquis.

Heinsii modestia diffculter sua opera inferi pati-

tur.

*Literarum
ejus cum Viris
Clarissimis
per Europam
commercium.
Incomtus
potius quam
inofficiosus in
scribendis epi-
stolis esto.*

*Heinsiana
epistole varia
publico digna
& utilia con-
tinent :*

*Ejus erga
Auctorem &
opus hoc be-
nevolentia.*

impetrari non potest, ne quid meum proferri sinas in publicum, quod mihi commissum exhibitumque non sit prius. Nam præter occupationes publicas, cum amicorum absentium consuetudine fruar libentissimus, quorum copiam ingentem per Italiam Galliamque ac cæteras Europæ partes enumerare datur, non possum à me ipso impetrare, ut ad benignas ac quotidianas horum commutationes obmutescam. Unde fit, ut præproperè & incogitanter multa à me effundantur, dum incomtus & inelegans quàm inofficiosus videri malo. Apographa epistolarum rariùs apud me servantur, nisi sit in iis fortè quod aut ad Rempublicam, aut ad rem literariam ac Romanas antiquitates illustrandas referri possit. Quanquam & hujus notæ complura mihi intercidunt. Tale cum occurrat nihil in illa, quam tuæ in spem gratiæ ad Christianum Hugenum arabam nuper, in scriniis meis eam reparari non est quod exspectes. Meis profectò apud Te consilii si sit locus, nihil aut literarum aut quarumvis dissertationum operi Tuo subnecti inferiquè à Te velim, quod non eruditionis aliquid, si non reconditæ, certè minus obviæ, aut rei ac narrationis nonnihil publico profuturæ complectatur. Alioqui prævideo fore, ut in molem nimiam volumen excrescens vænale non sit, nisi magno, ac proinde emtores lectioneque minùs, quàm tua intersit, trahat. Sed huic rei providere tuæ erit industria. Valetudo vixdum permittit, ut ad tua omnia respondeam exactè. Vale, & mihi, ut facis, benè velle in posterum perge.

N. 38.

ad 29.

Hamburgo Holmiam die 6. Octobris Gregoriani 1665.

*Quiete &
abstinentiâ
multi morbi
curantur.*

*Festinata
valetudinis
cura nocet.*

*Heinsiana
communicatio
in feri ed
loci quo Aucto-
ritas constitue-
rat, non po-
test.*

*Votis ejus
Auctor obse-
quitur.*

**Fus cuique
in sua inte-
grum esto.*

*†Heinsianam
modestiam ad
equitatem
Auctor con-
fert.*

*Geometria
Politico-Ethi-
ca vota homi-
num mensu-
rat.*

*Arithmetica
Politico-Ethi-
ca studia
hominum
computat.*

*Morum cu-
ram ante li-
teras habe.*

**Matheseos
utilitas in
vita civili.*

PRistino vigori viriumque integritati Te restitui maximoperè gaudeo: tardo licet id fiat. Imò vel eo nomine magis Tibi gratulor. Festinato enim hic opus non esse, & ad resumendas vires prostratas juvandam lentis, non cogendam violentis remediis, sæpeque solam quietem & inediam adhibendam esse Medicorum filii, ut nosti, docent. Inde videmus eos qui festinanter convallescere volunt, vel valetudinem in longum tempus, vel etiam ipsam vitam amittere. Rudbeckiana mihi pergrata sunt. Utinam & illæ duæ figuræ, quæ desunt, scilicet & XI. præstò fuissent! Potuissim enim Tua subjunctis Rubdeckianis loco, inter prima scilicet, ponere. Sed tu ipse moram nunc injicis novo postulato, ut scilicet Tua omnia prius Tibi exhibeam, quàm dem publico. Quod in re morem tibi geram, par est. *Jure enim Tuo in Tua non excidisti. Quod amicum præsertim, qui nil nisi quod Tibi gratum sit, faciendum sibi peravit. †Cæterum ne Tua unà cum aliis lucem videant, æquitas Tua & boni publici amor id non dicet, licet dicat modestia. Quam parem adhibuerat Illustrissimus Petrus Brussellus, in suprema Regni Curia Parisiensi Senator Gravissimus, quicum mihi multa & vetus necessitudo est, ad sua, quæ mecum occasione argumenti Cometicici communicarat, supprimenda. Sed tandem & publicæ utilitati cessit. Afferebat etiam in excusationem, se Mathematicum expertem esse, & in Senatum Philosophicum venire non debere. At enim Vos, qui Mathematica ex professo non tractatis, tractatis & adferetis illud caliam magis in vita utilia, quæ ego studio in illum librum conjicio. Vos nempe gloriamini Geometriam Vestram Politico-Ethicam docere, præeunte Seneca, quomodo metiendum sit, quantum homini sit satis: Arithmetica non arithmetice commodare digitos, sed potius docere, nihil ad rem pertinere istas computationes, non esse feliciorum, cujus patrimonium tabularios lassat, imò quàm supervacua possideat, qui infelicissimus futurus est, si quantum habeat, per se computare cogatur. Nec prodesse cuiquam, quæ recta sit linea scienti, si quid in vita rectum sit, ignoret. *Quanquam etiam scio & fateor nec Mathesin fructu suo carere in vita, illisque qui isti disciplinæ se dedunt, virtutem curæ esse. licet ibidem Seneca, Stoico supercilio artes liberales perstringens, eam scienciarum vocet, eamquè in alieno adificare, aliena accipere principia dicat. Sed

quod ei gravissimæ conditionis loco proposuit, si per se iret ad verum, si totius mundi naturam posset comprehendere, dicerem multum collaturam mentibus nostris, quæ tractatu caelestium crescunt, trahuntque aliud ex alio: id puto, si non ex toto (totam enim rerum naturam comprehendere Dei potius quam hominis est) magnâ certè ex parte Mathesi convenire melius adhuc excultæ & multum auctæ. Tantò magis si illæ problematum resolutiones & compositiones ad virtutem indagandam & sectandam convertantur. Nempe itaque nemo ultrà hominem sapere potest: nemo etiam solus, quantum homo potest. Hic in ista, ille in hac scientia & arte excellit

Ἵσως γὰρ πάντες ποικίλ' ἐπιστάμεθα

(Æquè enim omnes varia scimus)

ut Theognis ait. Non parum ad hanc rem illa operis mei farrago conferet, quæ quidem mole justâ (nam ne nimia sit, omnem do operam) non carebit, sed nec sperato fructu, eoquè vario, prout varia sunt hominum ingenia, quò cujusquè votis & usibus consulatur. Pretium non extendam libri, utpote qui non lucri sed publici boni causâ sumtum hunc & laborem ingentem subii. Sumtus quidni bono publico fiant? aut nunquam aliàs. *Laborem verò quò prætextu Viri quacunquè re publico profuturâ valentes defugiant, quibus is maximè convenit, &, ut ait Phocylides

πύθ' δ' ἀρετῇ μίγ' ἐφέλλεται.

(& labor virtutem magnoperè adjuvat)

Varietas demùm alliciet, ut sperò, & delectabit lectores. Delicatorum, & occupatorum genio operis magni διχοτομία (in duas partes divisio) imò in plures partes (ut narrationes, epistolas & Communicationes) sectio, consulat, ne scilicet fastidium ex lectione capiant, ubi viderint ubiquè sibi, *velut longum iter ingressis, commodas quietem patulæ sub tegmine fagi, daturas sedes paratas. Illustrissimus Rautensteinius in postremis quoquè suis 28. Septembris datis, ut semper salvere ita nunc Te quoquè meliùs valere jubet. Sed jam etiam Vale & salve à

Tuo

LUBIENIECIO.

Hamburgo Holmiam Suecorum die 3. Octobris 1665.

N. 40.

Proximè præteritæ hebdomadæ tabellarii nullam mihi literam à Te attulerunt. Ego tunc binas literas ad Te dedi. Et illas quidem ante quadriduum necessitate quâdam compulsus: cui cedendum esse, non tamen tramite recti, in quem illa nil juris habeat, monent Sapientes. Mitto Tibi Tua quæ à me mitti voluisti. Semper enim fidem & benevolentiam integram testari Tibi in animo fixum est. Tantò magis cum Tibi in Tua jus maneat integrum. Sed dabis votis nostris quantum æquitas & publicæ utilitatis ratio exiget. De opere meo nihil ab octiduo accepi, quòd omnes literas ex Batavia vestra militaris licentia vel retineat, vel etiam perdat, jure gentium, ut mihi videtur, violato, præsertim cum hæc injuria infertur iis, qui neutras partes in bello sequuntur. Sed armari illi dicent nobis quod olim Pompejani: *Qui vos audetis nobis gladio accinctis leges predicare?* Spero tamen amicos in editione operis mei procedere, cum sat copiosam laboris materiam eis tempestivè præbuerim. Nunc autem fasciculum haud modicum ad eos prima quaque occasione certâ oblatâ mittendum (cui Tua adjunxissem nisi ea ad Te redire jussisses) paratum habeo. ‡ Nuncius de Rege Hispaniæ fatis functo 17. Septembris certus esse putatur. Nil certius quam plures hunc tantum casum Cometæ imputaturos. † Sed ô quam isti malè incunt rationes, & obliviscuntur tot Principes à Cometis visis nasci & sine his mori. Ita

Necessitati cede, non extra recti orbitam.

Amico æqua & honesta gratificare.

Æquitati stude. Publicis usibus consule.

Inter armos silent jura.

‡ Regis Hispaniæ mors non imputanda Cometis.

† Cometis apparentibus nascuntur Principes, & denascuntur sine illis.

pestis vestra antecessit, Anglica secuta Cometam est. Bella tam civilia quam externa semper, etsi nullum Cometam vidit orbis. Hæc dum scribo accipio literas ab Amico Norico, die 16. Septembris scriptas, quarum excerptum en Tibi

Norimbergen-
sis Amici de
hoc opere ju-
diciū.

Cometis sola
crisita iniquè
tribuuntur:

Hi metuendi
non sunt.

*De Cometis quod scribere instituisti, desidero videre. Tanges fortassis illam etiam com-
munem superstitionem de effectis Cometarum, quos aut fingunt aut metuunt non pauci
quosque Gassendus in Epicuri Philosophia falsi ridet; nostra verò plebs, fortè etiam Ple-
stra, eodem timore correpta, magis sibi ab his quàm ipsis Prophetis & Apostolis metu-
Deus juvet scribentem Te. Hæc ille. Quæ Tuâ hîc sit mens, aliquando scire vo-
lam. Nunc Vale.*

N. 30.
ad 35.

Holmiâ Hamburgum die 2. Octob. Gregor. 1665.

Valetudo non-
dum plenè
confirmata
motu & la-
bore non exa-
speranda.

Rudbeckia-
narum figu-
rarum reli-
que Auctori
ab Heinsio
mittuntur,
Singulari di-
ligentiâ ari
incidenda.

HAs extrâ ordinem exaravi: cum nudius quartus nihil ad Te literarum dissem. Pridie quippe illius diei in publicum procedens aliquanto tempestivius, quàm valetudo necdum sat confirmata permittebat, domum sub vesperam regressus pessimè me habere sensi, ut & die proximo, coortâ tempestate prorsus horrendâ, quæ totum mihi corpus graviter concussit ac turbavit. Abstinendum igitur omni scriptione mihi tunc invito fuit. Sed nec biduo antequicquam literarum abs Te cum Tabellario Dano comparuerat. Nudius tertius enim ad me demùm perlata sunt operâ tabellarii Suecici, quas Tu N. xxxv. designasti. Quibus nunc ob vires etiamnum attritas nil repono. Sub idem tempus comparuere quoquè Upsaliâ figuræ binæ, quæ Rudbeckiano operi jam per partes ad Te missio restabant. Eas ecce. Addo & Schefferi epistolam, ad me mox, ut confido, redituram: unde cognoscas æri aut ligno figuras omnes, hasce præsertim, anxîâ ac perquam diligenti cum curâ incidi oportere. Quare tu, ni fallor, quæ Tua est sedulitas, Rudbeckianis desideriis abundè confules. Plura nunc non possum, verbosius cis quatrimum tecum acturus; nolo enim malè ominari. Tu Vale.

Upsaliâ Holmiam die 17. Septembris 1665.

Pacati Lati-
ni Drepani
editio Scheffe-
riana.

Heinsius de
re literaria
benè meretur.

Rudbeckius
Scheffero pos-
tremas figu-
ras commit-
tit Heinsio &
Auctori mit-
tendas &
commendan-
das.

Accuratissi-
mè ari inci-
denda.

Et silentium
suum apud
Heinsium ex-
cusat.

Multum debeo humanitati promptitudiniquè Tuæ. Nempe unius Pacati quem est animus recudendum typographo tradere, varias lectiones, habere optabam, tu ipsum mittere codicem M.S. etiam Panegyristas cæteros continentem statuisti. Utinam ad nos veniat unâ cum Pastoriano opere quod scribis. De quo cupio abs Te scire, quando velis remitti, ne perinde peccem morâ, sicut fecit hætenus Rudbeckius. Quem toties à me admonitum nondum misisse postremas figuras miror, imo doleo. Jam clausurus istas eram, cum ad me venit Rudbeckius, & figuras toties promissas, mitti ad Te petit. Primum autem orat, ut figura major, in qua circulus minutus, in multos divisus gradus, accuratissimè exprimat, si chalcographo committitur delineanda. Nam vel minimum punctum non suo loco positum, aut minore spatio expressum, totam rei certitudinem & demonstrationem turbaret. Quod ut fiat rectius, petit deinde, ut quâ forma hîc sunt complicata, illæ rursus, si aperte fuerint, complicantur, ne per frequentiam plicarum perdatur circulus ille minutus, quem prædixi. Dedit enim studiosè operam, ut is maneret integer & plenus. De cætero perofficiosè orat, ut excuses, nihil tuis responderi. Sibi enim nunc haud vacare, & citò ipsum ad vos venturum esse. Vale Vir Nobilissime, atquè me, ut soles, ama.

Nobilissimo Amplissimoquè nomini Tuo

toto animo addictus quoad vixero.

J. SCHEFFERUS. Ham.

Holmiâ Hamburgum die 6. Octobris Gregor. 1665.

N. 31.

Nudius quintus per tabellarium Holmiensem misi ad Te, quod ex figuris Rudbeckianis mittendum restabat. Quem fasciculum rectè reddendum tibi fore vix dubito, & quidem sub id ipsum tempus, quo præsentes hæc ad te sunt præventuræ. Valetudo mea procedit utcunque, sed lento admodum gradu, ac planè testudineo. Febris tamen cum benigniorem se, quàm hactenus, incipiat præstare, ac minus incommodam, bonæ spei plurimus est locus. Superest ab imbecillo stomacho, vixque quicquam alimenti quotidiani concoquente, periculum. Sed & illi malo cura Medicorum consulat, ut jubeor sperare. Quod si fit, verbosiores proximè à nobis habebis. Nunc vires infirmæ & scriptionis laborem vel tantillum vix ferentes excusabunt me tibi, si perspectam satis habeo tuam in omnibus facilitatem ac indulgentiam verè eximiam. Vale, Nobilissime & amicissime Vir.

Valetudo id in melius.

Spes ægrorum recreat. Stomachi infirmitas.

Æquitate in amicis utere.

Hamburgo Holmiam die 10. Octobris Juliani 1665

N. 41.

ad 30.

et 31.

ÆGram valetudinem tuam, quam mihi binæ tuæ simul ante triduum tulerunt, ægrè accepi. Quod tamen hæc in melius eat & pristinum vigorem recipere incipiat, multum Tibi gratulor, & quàm optimè à morbo pertinaci, ut fieri assolet, confirmatam precor. Idem votum Illustrissimi Rautensteinii esse, ex superioribus meis cognoveris; nec non quo loco Te Vir ille Præclarus habeat, omnium bonorum amore dignus sibi similem. Silentium Tuum, tum verò & curtum responsum excusationem justam meretur. *Mihi tamen eo nomine utrumquè extitit gratissimum, quod ab adversa valetudine fuerit profectum. Quod ne in posterum fiat, opto ex animo. Tu verò incommodo Tuo edoctus me à Medicorum Schola præcipi (præsertim ubi cum ventriculo, familiæ vitæ & Medicorum & Oeconomiam totius corporis coquo, viribus dejecto negotium est) *Abstinentiam* inedia & quietem desideria vicinam, benè nosti. Apud nos proverbium obtinet, quod & ubiquè, credo, magistrâ experientiâ locum ductore Romanorum Philosophorum Eloquentissimo Tullio sibi fecit, ut qui velit diu esse juvenis, tempestivè fiat senex, senum scilicet more, qui longo usu docti sunt valetudini consulere, conservando vigori incumbentes. Est & præmaturè ne fiat sanus, dum nimirum non parcat valetudini, spe vel etiam opinione firmitatis corporis conceptâ. Atquè hæc ego ultra vota ex amicitia nostræ jure, & Amicorum Tibi optimè cupientium mente. Nunc ad alia. Quod restabat ex figuris Rudbeckianis, me nuper Te accepisse accurante, gratulor: omnes jam heri misi per Ornatissimum Paulum Clingenbergium, à Serenissimo Danorum Rege ad Patriæ Tuæ Patres ablegatum, Virum mihi amicissimum, & alioqui humanissimum, cui hæc tutò credere potui. Hodie verò, ut per Schefferum monet Rudbeckius, monebo Amicum, qui editioni operis præest, ut sculptor per omnia industriam & dexteritatem nobis probet. Quâ de re certum Rudbeckium redde, meoque nomine, ut & Fornelium Schefferumquè saluta, mequè ab eis mutuam officii & benevolentia vicem exspectare, lam me figuram ligneam, sed omnes æneas, & maximâ quidem curâ factas, circumter L. operi meo inserere. Illustrissimum Ibrandium, etiam dum non saluto, què rerum fatagentem. De rebus publicis ut non nihil addam, patria utriusquè nostrum difficillimo, proh dolor! bello laborat. Tua quidem externo, at gemino, terrâ mariquè. At mea & externo gemino Russico, &, quod gravius est,

Valetudo à morbo sæpè confirmatur.

Amicitia eadem firmâ est, quam morum conciliat similitudo.

**Morbus amicitia silentii causa gravissima. †Valetudinem Tuam cura diligenter.*

Abstinentia mitigat febrem. Quint. Valetudinem Tuam cura tempestivè.

Diligenter non tamen festinanter. Spes præcox nocet.

Rudbeckianas figuras omnes Auctor in Hollandiam mittit, & amico commendat accuratè erigendas.

Upsalienses Auctor apud Heinsum compellat.

Figure omnes in hoc opere sunt æneæ.

Ibrandium Auctor assidue officio prosequitur. Batavi bellum gerunt terrâ mariquè.

Hispania Regis mors ne aliquos motus in orbe Christiano excitet, verendum.

Mors seepiragonibus aequat.

Austriaci & alii Principes nullis Cometis apparentibus mortui.

Rudolphi I. Imp. mors.

Fridericus interq. quando mortuus.

Maximiliani I. mors.

Rudolphi 2. obitus. Ferdinandi 2. & 3. excessus.

Hispania Reges sine Cometis prædictis defuncti.

est, civili. Verendum meritò est, ne & Regis Hispaniarum mors, de qua amplius non dubitatur, aliquos motus orbi Christiano afferat. Criminantur multi eo nomine Cometam, imò Vir quidam in Batavia Vestra Celeberrimus nuper dixit, quemquè Cometam Austriacis esse fatalem. Quasi verò Austriacæ aliive Principes (quorum turres & pauperum tabernas, ut ille ait, pallida mors æquo pulsat pede, non exspectans Cometam) nonnisi per Cometam, velut præcones ex orbe evocari debeant. Non satis rectè bonus ille Vir rationes puravit. Nam Rudolpho I. Comiti Habsburgensi gentis Austriacæ conditori, tum Fridericis, Maximiliano I. Rudolpho II. Ferdinando II. & III. moribundis Cometa non præluxit. Sed nec Philippo II. & III. Regibus Hispaniæ, priores & spanica Archiducibus, quos, ne sim Tibi gravis, recensere nolo. Ecce rectè ad Te Schefferiana epistola. Redeunt & tua omnia. Fac ut ad me quamprimum redeant & ut rectè Valeas.

N. 42.

Hamburgo Holmiam die 13. Octobris Juliani 1665.

Heinsianam communicatorem Auctorem quamprimum in Hollandiam mittere cupit. Ejus sententiam de operatione Cometarum Auctor postulat.

Postquam omnia Tua, quæ à me postulasti, Tibi misi, spero Te mihi brevi remissurum. Quod sanè in votis habeo, ut quam primùm Tua in Hollandiam promoveam, & cæteris adjungam. Nihil de hoc argumento altius accepi, præter hæc pauca ab Illustrissimo Rautensteinio die 15. hujus mensis scripta. Quæ cum aliquantum cum postremis meis ad Te exaratis conveniant, ea subungere meritò volui. Tu etiam aliquando, Clarissime Heinsii! sententiam de Cometarum operatione in Senatu nostro dices. Pleriquè enim eos nonnisi adversa præsignificare, imò & efficere criminantur. Et, quod meritò maximè mireris, ab omni quidem ævo. Adeò, ut cum Tuo Nasone ingeniosissimo exclamare liceat:

Error inventus.

Quantum animis erroris inest! - - -

Cometa mala bonaque ferunt, præsignificant, præcedunt: Plura tamen mala.

At quis est, qui rerum serie, inter Cometam gestarum, expensâ, aliam non induat mentem, illorumque apparitionem tam læta quàm tristitia præcedere non animadvertat? Quòd si hæc plura numero fuisse comperiantur, minimè mirandum si vel semper numero vincant, cum nunquam non longè vincant his potius quàm illis digni. Nosti illud vetus.

Boni rari: itaque & bona rara.

Rari quippè boni - - -

Pacem justam & fidem Auctor patriæ optat.

Polonorum & Græcorum comparatio tam culpa quam pœne respectu.

Rautensteinii erga Heinsium benevolentia, Et Auctoris simul.

Sed hæc aliquando, si vivo, in Historia Cometica, quam scribo, ad oculum videbis. A communi Amico Dantiscano nullam literam accepi. Alii spem pacis in patria faciunt. Pacem & ego patriæ ex animo precor. Sed honestam & fidam, quæ solâ æquitate, multum ibi violatâ, paratur. Id consilii, quod ab Epaminonda omnium Græciæ Principum Principe mutuatus, Amico illi Rati-bonensi proposui, & simul parem Græcorum & Polonorum, culpam quidem in excludendis pace, fœdere, libertate & patria communi civibus, fortunam verò in mutuis cædibus exposui, ex Plutarchi Agesilao accepi. En Tibi itaque Amici responsum, ut Tu quoquè de hac re judicium feras. Quod reliquum est, accipe ab illo plurimam salutem, qui id juris, imò mandati semper mihi dat, quod & illæ ejus postremæ testantur. Accipe & à me, qui affectu in Te & prompto ad officia præstanda Tibi animo nulli unquam cedo.

N. 32. ad 36. & 37.

Valeatudo lentis non violentis mediis curanda.

Holmiâ Hamburgum die 14. Octobris 1665.

Quamquam valetudinis adfectæ lentum omninò est negotium, sic ut domo prodire in publicum necdum detur, promoveo tamen quantum possum quæ

quæ ad institutum Tuum videntur pertinere. A Clarissimo Hugenio respondi nonnihil nunc demum accipio. Ubi hæc inter alia occurrunt: *De Cometis nihil ego, quod publicari mereatur, conscripsi, nequæ observationes meas tantâ curâ peractas dicere ausim quàm sunt aliorum quorundam jam editæ, ut Hevelii in Prodromo Comætico, ac Auzoutii Galli, qui duo nunc inter se de palma hac in re decertant. Ceterum quia scribis, Amicos Te istic habere Astronomia studiis deditos, accipies pauca, quæ ex qualibuscunquæ observationibus meis colligere haud incerto ratiocinio licuit, adungere visum est quæ charta huic seorsum inscripsi. Hæc, si videbitur illis imperties, ac mihi vicissim, quæ de eodem argumento illi commentati sunt. Habes ipsa Christiani Hugenii verba cum autographo observationum, quod reverti ad me fines, cum ejus exemplar mihi haud sit reliquum. Inter ægrotandum ne curæ mihi Te fuisse nescias, opus quod Tibi nunc est præ manibus, carmine satis verboso prædicare sum aggressus. Jambos Scazontes illi rei adhibere placuit, quod & ego sub illam tempestatem cum mira pedum debilitate conflictabar, quin & nunc confliktor. Versus ipsos describam, ubi per vires licebit. Nihil quippe est, quod festinationem nobis hîc injungat. Hactenus enim ab omni scriptione abstineo, ne animi corporisque languorem augeam. Ideo ad tuas ut accuratè respondeam non expectes. Id officium valetudinem magis confirmatam præstolatur. Quæ ad Curtium perscripsisti, inspexi quidem, sed non eâ animi contentione adhiberâ, quam tuis lucubrationibus præstare soleo. Faciam tamen crastini, ut auctor, die. Schefferus monet per literas Rudbeckium propediem huc esse venturum. Quod si fit, elicere nonnihil responsi ad tuam epistolam ex ipso conabor. Vale.*

Heinsius Auzoutii beneficiis responsum & observationes Cometicas Hugenii mittit. Auzoutius Hevelio se opponit.

Heinsius Scazontem gratulatorium auctori promittit. Scazon genus versus de lumbe & claudum. Scriptione æger abstineo.

Observationes Hugenianæ.

1. Cometam, qui conspici cepit mense Decembri Anno 1664. motu suo proprio ac vero (nam alius est in cælo apparens) incessisse per lineam rectam, cuius inclinatio ad planum Eclipticæ fuerit circiter grad. 11. quæque illud planum secuerit in puncto paulò plus à Sole distante, quàm tribus Orbis magni Semidiametris.
2. Ducto plano per lineam dictam itineris Cometæ, quod sit plano Eclipticæ ad rectos angulos, communem utriquæ plano sectionis lineam, inter Martis ac Telluris orbitas transire, paulò tamen illi propiorem: ac respicere gr. 21. Arietis ac Libræ.
3. Cometam æquabili motu incessisse in illa linea itineris sui, quam Keplerus Trajectoriam vocabat.
4. Motumquæ eum paulò amplius, quàm sexcuplo celeriore fuisse motu Telluris in orbe magno sive annuo.
5. Minimam Cometæ à Tellure distantiam fuisse majorem aliquanto quàm dimidiam ejus quæ inter Tellurem ac Solem, eamquæ minimam distantiam contigisse 28. Decembris.
6. Caudæ longitudinem fuisse ferè duplam intervalli inter Solem ac Tellurem, quod intervallum mihi est circiter Terræ diametrorum 12000.
7. Cum Cometæ distantia à terris fuerit proximè eadem 10. Januarii quæ 15. Decembris, tamen posteriori harum observationum multò minus lucidum apparuisse, ideoquæ videri reverà lumine diminutum fuisse.
8. Ac proinde suspicandum, an non materia ejus igne suo arserit, paulatimquæ consumpta sit.
9. Cum caput Cometæ magnis optimisque Telescopiis spectatum instar exigui puncti semper apparuerit, non majori, saltem quàm 8. vel 10. secundorum ferupulorum latitudine. Hinc minus illud fuisse colligo ad caudæ amplitudinem comparatum quam sit arenæ granulum ad Sphæram, cujus diameter pedum 40.
10. Fieri posse ut Cometa aliquis in terram impingat, sed facilius multò ut terra per caudam Cometæ transeat. Satis autem apparet in his omnibus Copernici Systema me secutum, etiamsi non moneam.

N. 43.
ad 32.

Hamburgo Holmiam die 27. Octobris 1665.

Heinsii benevolentiam
Auctor gratias
prædicat:
Et de carmine spontè promisso gratias agit,
Et omnem benevolentiam officiosam promittit.

Spontè ab amicis oblatas gratulationes Auctor modesto & grato animo accipit.

Hugenium se literis compellere velle Auctor statuit,
Et magni meriti facere fatetur.

Pudorem mihi incutit tanta Tua humanitas & benevolentia, quæ omne meum benè de Te merendi studium, alioquin officiosum, quod verbi sine ambitione usurpare apud Te liceat, superat quàm longissimè. Undiquè enim profectò commodis meis Te studere, testaris: dum & apud Ubsalienses, & apud Clarissimum Hugenium vota mea feliciter promotes. Carmen quoque gratulationum, quod à Te petere nec ausus est, nec potuit pudor meus, Tuâ sponte offers. Quas Tibi pro tantis meritis possum rependere grates? Quicquid sanè in me virium est, hoc omne huc conferam. Sed quæ deerunt mihi, Tua supplebit æquitas. In carmine illo, quod mihi pro jure amicitiae dicere liceat, vide ut modestiæ & forti meæ ex æquo consulas. Ego verò illud bonæ Tæ erga me voluntatis testimonium debito cultu prosequor & grato animo excipio, ut & aliorum Amicorum ultroneas gratulationes, quas meritò pluris facio, quàm alii emendicata suffragia. Redeunt en ad Te & Hugeniana juxta ac nuper Schefferiana. Decrevi ego apud me scripto illum ipsum adire, (cujus rei specimen his pro amicitiae jure adjunctum accipe) deque his quæ ad Te misist gratias ei agere, ut si fieri possit, plura ab eo obtineam ejusdem notæ. Video enim, quantum quidem de his judicare possum, Virum illum Eximium esse rebus Mathematicis non leviter imbutum. Accepi ego nuper literas ab ipso Auzotio, in quibus de suo cum Hevelio certamine certior me reddit, & Hugenii meminit. Benè vale, & illa inexpugnabilia vitia stomachi fortiter & feliciter supera.

N. 33.
ad 38.

Holmiâ Hamburgum die 21. Octobris Gregor. 1665.

DE Rudbeckianis figuris etiam sollicitum esse Te ex postremis Tuis videor, quas tamen redditas tibi esse jam oportet, nisi tabellarii nos frustrantur. Misi & postea Christiani Hugenii observationes nonnullas, utinam instituto Tuo profuturas! Cometam novum hîc terrarum spectari quidem sunt qui asserunt, atquè inter illos Spechtius Gedanensis, Vir eruditus, quo Medico utor: necdum tamen inveni, qui illum abs se conspectum esse asseverarent. Inquiram in rem totam diligenter, simulatque in publicum prodire per vires licebit. In epistola ad Albertum Curtium tua multa subtiliter probabiliterque disputantur, quorum lectione sum mirificè adfectus. Ea tamen omnia an ipsi Curtio sis approbaturus, illud est, quod in dubium à me vocari videtur posse. Nam in Metaphysicis Theologicisque non eadem omnes, ut scis, sentimus: & si ullibi vetus proverbium, hîc certè locum occupat, *Quot homines, tot esse sententias*. Mea quæ ad me mittebas proximè, hîc habes aliquanto castigatiora: etsi de iis luci non committendis à me perstat in proposito. Præsertim cum illorum loco subministraturus sim nonnulla, ligato pede conscripta, quorum ultimæ meæ mentionem injiciebant. Quanquam sic etiamnum langueo, ut iis chartæ committendis non potuerim vacare. Quod, spero, in bonam interpretaberis partem, si cognosces, ne Hevelio quidem gratias hætenus à me actas esse pro præclaro Prodromi Cometici munere. Plus dicam, si dixerò idem officium toto jam mense à me deberi Regi Christianissimo, ob singularem ejus munificentiam, quæ in me redundavit, aliisque Viris Principibus à me jam dudum per litteras non responderi. Quam rusticitatis legem mihi dicit ac præscribit valetudo. Archistrategus Vrangeli profectionem Germanicam de die in diem minatur, iter mari confecturus. Hesternâ vespere cum Rege, Reginâ Matre, Procerum plerisque nuptiis interfuit, quæ Comitum Tortzenzonium inter & filiam Archithalassi Steenbockii sunt celebratæ. Illustrissimo Regni Cancellario filius proximis diebus est natus, quem Orator Gallicus Terlonius

lonius Regis Christianissimi nomine ex sacro fonte suscepit. Puero nomen est LUDOVICO AXELIO. Illustrissimo Rautensteinio ut me assiduus commendes, vide. Tunc quoque cum id abs te non contendam : ne mihi necesse sit idem officium toties à Te flagitare. Vale.

Hamburgo Holmiam die 3. Novembris Gregor. 1665.

SUMMA observationum Hugenianarum capita tam fuisse mihi grata, quam sunt instituto meo convenientia, ex mearum literarum ad eum scriptarum exemplo paulò ante ad Te misso, intelliges. Sicut verò tunc tumultuariè aliquot verba ad Te exarans (non enim aliud fieri extracti à bonæ notæ amico temporis angustia permittebat) iudicium de illis meis Tuum requisivi : ita idem hic, & solemniter quidem, repeto. Si quid ibi parum reverenter & parum modestè dictum sit, & si dum laudatam ambitionem defendo, illi quæ in vitio ponitur, appropinquem, mone ex ingenuæ libertatis & veræ amicitiae lege. Crede mihi, quicquid dixeris, ratissima & gratissima mihi erunt. Ut tam multâ in Te fiduciâ & amicitia Tuâ familiariter utar, Tua singularis non tantum eruditio, sed & benevolentia efficit. Tot enim literæ Tuæ, sed & illi, quæ sponte Tua offers carmina, apertè testantur, quòd meas nugas velis esse aliquid. Cum autem jam jacta sit alea, velim eas, quantum per publica negotia & alias graviores occupationes licebit, sub examen acris iudicii revoces. Nam &

- - - - hæ nugæ seria ducent
In mala

ni fidâ amicorum industriâ, ut limam, saltem æquam, orbis literati ferre possint, juventur. Vidisti jam antè operis caput. Sed fronte latente. Hanc Tibi nunc detectam prodo, deque ea iudicium Tuum cognoscere aveo, qui magna pars Senatus nostri eris. Ego quidem

Jam Senatum convocabo in corde consiliarium

ut cum Comico loquar. Imò me id tempestivè fecisse, verè dixero. Sed exspecto sententiam Tuam, an hæc illam, quam Clarissimo Hugenio approbare studui, ambitionem honestam Consulis, vel Prætoris in me æquo animo ferre, an verò Accensi vel Præconis potiùs provinciam mihi imponere velit. Ego certè nequè hanc dedignabor, dummodò publico consulatur, cui me totum devovi. Iudicium Tuum de mea ad Curtium epistola, tanquam ab honestæ solidæ eruditionis & subacti iudicii & undiquè excellenti proveniens, eâ quæ par est, reverentiâ accipio. Facile credo Curtium & alios, quæ hîc mihi obijciant (ut hac voce nonnullis improbata cum Seneca utar) inventuros. Sed in Senatu Philosophico nil antiquius libertate est. Hâc ego semper uti, hanc in aliis ferre, imò hanc omnibus integram relinquere, apud me constitui. Adeoque hæc æquitatis lex, ut spero, omnes nostras controversias dirimet, relictâ spectatoribus & auditoribus iudicandi eadem libertate ipsis conveniente. Eadem & Tu, Doctissime Heinssi ! uteris in Senatu nostro, quem Tu clarissimi nominis Tui splendore & præsentia gravi plurimùm ornabis. Modestia quidem Tua, ut lateas, saltem nobis præsentiam Tuam deneges, instantèr desiderat. Sed, crede mihi, æquitas & publicæ utilitatis ratio (ne nunc quidquam de nominis Tui existimatione, tantò magis, quòd omnes me indice adventum Tuum & sententiam avidè præstolentur, & de meis votis dicam) longè aliud exigit. Itaque illa huic cedat, par est. Cæterum in carminibus Tuis meæ quoque modestiæ rationem habeas velim. Quod non temerè repeto. Silentium & breviloquentiam Tuam ægrè non ferò, nisi cum eam ægritudo, quæ & mihi acerbam, crede vera dicenti, ægritudinem affert. Hæc nondum ex animo exturbata est. Quod Tu meliori, imò optimo de valetudine prospera nuncio quamprimùm facies.

N. 44.

ad 33.

Hugeniana
sibi grata
fuisse Auctor
testatur:

Sua ad eum
epistolæ exem-
plum Heinssio
se misisse affir-
mat,

Et iudicium
de omnibus
ab eo ferri pos-
sular.

Libertati
monendi cum
amicitia bene
convenit.

Auctor sua
Heinssi &
aliorum Ami-
corum iudicio
subijcit.

Senatus Phi-
losophicus ab
Auctore con-
vocatus.

Boni publici
studium ante
omnia tibi sit
commenda-
tum.

Æquitas
concordiæ
conciliatrix
est.

Heinssi ami-
citiam & do-
res magni
Auctor facit:
Ejus commu-
nicationem
supprimi non
posse ostendit.

Silentium
amici ex caus-
sa morbi est
gravissimum.

N. 34.
ad 39.

Holmiâ Hamburgum die 28. Octobris Gregor. 1665.

*Rudbeckius
Holmiâ est,
Cometen no-
vum, qui ta-
men idem sit
cum priori,
mense Sept.
apparuisse re-
fert.*

*Heinsius per-
modestè de
suis sentit, ea-
quæ suppressi
cupit.*

*Terlonius
comissam Fœ-
deratorum
Belg. strenuè
in Aula Sue-
cica agit.*

*Rex Gallie
auxiliatur
Belgis Fœd.
contra Mona-
steriensem.*

Rudbeckii omnia ad Te pervenisse spero. Quod ex te ipso intelligi à me jam oportuit. Est ille nunc in hac civitate, ut audio, cras ad suos redituro. Assleveravit mihi nonnemo ex familiaribus ejus, observatum ab illo Cometen nunc nonnullos apparuerit. Si me convenisset ipse, rogatus jam foret, ne gravaretur in chartam conjicere, quicquid hujus observasset rei. Nunc quando me non comento ad suos regressurus videtur, eas preces ad Schefferum deferam, qui illi intimâ necessitudine est conjunctus, si quid forte ejus operâ impetrari ab illi mine cunctabundo possit. Litterarum mearum quod abs te diebus proximis est allatum, oculo festinante percurri, nihilquæ illic inveni, quod luce publica donari mereatur. Nisi inde fortassis arrepta tibi est occasio dissertandi. Quod vix reor. Quapropter denuò obsecratum te volo, ne quisquilias tam inanes eruditorum manus patiaris. Nunc ad publica veniamus. Orator Gallicus causam Federatorum Belgarum adversus insultus Britannicos in hac Aula acriter & fervidè agit: Senatuiquæ regni proximis significavit diebus, Regem suum bis equitum millia, duplo plura peditum adversus arma Monasteriensis Episcopi, tanquam aggressoris, subsidio misisse Fœderatis Belgis, plura missurum, si sit opus. Archistrategus Vrangelijs ventis adversis detinetur in hoc regno eruditum. Vale, & me, ut soles, ama.

N. 45.
ad 34.

Hamburgo Holmiam die 10. Novembris Gregoriani 1665.

*Heinsianam
communicationem
supprimi non
posse Auctor
iterum demon-
strat.*

*Seculum præ-
sens est erudi-
tum.*

*Scribendum
nunc cum cu-
ra est.*

*Auctor insti-
tuti sui ratio-
nem contra
invidiam
munit.*

*Heinsio ami-
cissimum se
esse Auctor
affirmat.*

Rudbeckiana omnia me non tantum accepisse, sed & acceptissima habuisse in quæ Bataviam æri accuratissimè incidenda misisse, ex meis superioribus cognovisse Te non dubito. Amsterodamo hodie accepi literas, quæ nunciant Amicos in imprimendo opere meo & incidendis æri figuris pergere diligenter. Tua si supprimerem, postquam jam dudum eorum mihi imprimendorum dedisti facultatem, & ego tot Viris Doctis id consilii mutui aperui, nec Tuam meæ existimationi consulere. Exosculor hinc Tuam tantam modestiam. Sed quam semel dixisti, promitto mihi benevolentiam. Ita mihi omnia prospera eveniant, ut religio mihi foret Tua ita polita & publico utilia futura premeret, & in tenebras perpetui silentii conjicere. Scio quidem hoc seculum esse eruditum, multosquæ in eo delicatis auribus & fastidioso stomacho esse. Sed certum est, si sit inventurus. Ferent illa omnem censuram, ætatem quoquæ ferent. Utinam tam benè cum meis comparatum esset! At me quivis æquus absolvet criminis temeritatis, dum me tot & tantis Amicis Viris Clarissimis, hinc obedire publicæ utilitati pro virili consulere viderit. Quod si tamen illa, quibus publicis quandoquæ attingis, saltem nonnulla eorum (quod quidem è re utriusquæ nostrum est) omitti velis, id faciam. Ex meis, quæ aliquando ad Te scripta non pauca omisi, vel correxi, suspicioni vel invidiæ obnoxia. Quæ in re & Tibi & mihi benè consultum volui. Sincerè namquæ dicere affirmareque non possum, me studio benè de Te merendi Amicorum Tuorum nulli cessurum. Nihil itaquæ unquam negligam eorum quæ Tibi grata esse intellexero, & vel conjecturâ affecutus fuero. De novo Cometa nil certi aliunde habeo. Vix enim ille erit idem qui nuper nobis in Pegaso visus est. Sed an aliquid de eo ex Rudbeckio acceperis, scire gestio. Publica quod attinet, Tuæ mercedi patriæ & omnibus populis Christianis pacem justam & stabilem opto. Sed vix reor ne & ista quæ orta sunt, bella protrahantur, & nova ex iis generentur. Vale.

Holmiâ Hamburgum die 6. Novembris Gregoriani 1665.

N. 35. ad
40. & 41.

Proximè significabam advenisse in hanc civitatem Upsaliâ Olaum Rudbeckium. Is postero die me compellavit, ac complura sciscitatus est de te ac tuo instituto. Testabatur quoquè incredibili desiderio se teneri videndi operis tui, simulatquè ad finem esset perductum: maxime verò gratum ac jucundum sibi fore, si quod ejus specimen tempestivè hùc mitteretur ad restinguendam utcumquè sitim nostram. In Cometam, quem de novo spectari fama ferret, sollicitè inquirenti reposuit, nil mentiri rumore. Eum enim frequenter observatum sibi toto jam mense, & nunc quidem in Andromeda apparere. Cæterum homines curiosos huic spectaculo quodammodo jam assuetos minus sedulò Cometam spectare, quàm ante menses hosce septem aut octo esset factum, quando plurimos ipsà novitate pellectos is in se convertebat. Rogatus est à me, ne gravaretur chartæ denuò committere, si quid jam nunc observasset argumenti hujus, aut in posterum esset observaturus: rem enim illam non tibi minus quàm mihi fore pergratam. Quam petitionem sic excepit, ut nec polliceretur quicquam, nec negaret. De figuris, quas epistolæ suæ inseruit, unicè sollicitus esse videbatur, ne quid in iis exactè referendis à chalcographo peccaretur. Ultimam præsertim illam, de qua Schefferus quoquè agebat, nisi accuratè exprimendam curares, multum tenebrarum atquè obscuritatis demonstrationibus suis suboriturum esse. Te, ut votis ejus satisfiat operam daturum, credo. Est certè vir perhumanus & eruditus, cui Sveci, sicut Dani Thomæ Bartholino, vasorum lymphaticorum in corpore humano inventorum gloriam vindicant. Mea, quæ tantoperè desideras, adeo exsucca ac jejuna sunt, ut à me ipso percurri sinè maximo tædio vix possint. Nihil in iis bonæ frugis, protrita omnia. Video adhæc, & video libentissimus, Illustrissimi Rautensteinii sententiam cum opinione mea conspirare. Vivi nempè à nobis sæculo tam exculto bonis artibus, tamquè delicato, cui imponi per quisquilias osquè sublini nequaquam possit. Non negārim, curæ haud parum me adhibuisse poematiis, quæ nunc sub prelo sudant typographico, concinnandis: & tamen desperare me quodammodo de seculi nostri applausu. Tàm longè videor mihi abesse ab antiquitatis illo politissimo Genio, quem admirari, quàm æmulari aut exprimere pari successu, multò est facilius. Cometæ sintne rerum funestarum augures ac nuntii diu est quod disceptatur inter Mathematicos. Ego sententiam amplecti malui ab omni superstitione alienam; dum liqueat manifestius, Cometas præter naturam enasci, nec rationes aut probabiles aut verisimiles in promptu esse, per quas illorum ortus interitusquè adstruatur. Quamquam arduum omninò difficillimumquè censeo, avellere ex animis hominum opinionem, quæ jam ab exordio mundi ipso radices altissimas illic egit, ac multo usu est quodammodo confirmata. De hac re nonnihil actum est à me in Scazonte: qui si minus tibi satisfecerit, plura fortassis ad rem conferemus. Vale.

Rudbeckius
Heinsio adest,
benevolentiam suam
erga Auctoris
institutum testatur,
De novo Cometa narrationem texit,

Ut observationes de eo
factas conscribat rogatur,
Id se facturum nec pollicetur, nec negat,
De accurata figurarum suarum erigendarum editione multum sollicitus.
Heinsius de suis permodesè sentit.

Heinsius poemata sua publico donat,
Antiquitatis cultor,

Ejus de Cometa sententia à superstitione & temeritate aliena.
Opiniones inveterate egré mentibus hominum eximuntur.

Hamburgo Holmiam die 17. Novemb. Gregor. 1665.

N. 46.
ad 35.

TE cum Clarissimo Rudbeckio collocutum esse, vehementer gratulor. Nullus enim dubito Vos de commodis rei literariæ propagandis mutuò egisse. Hic ego de illa hora una vel altera, meritò dixero illud quod Seneca alicubi ex Posidonio dicit, de una hominum eruditorum die, *eam scilicet latius partere, quàm imperiti longissimam ætatem. Mei quoquè tunc à vobis mentionem esse factam, libenter ex Te intellexi. Id enim vestræ ergà me benevolentia est argumentum. Operis mei, quod typographorum & amicorum in Batavia vestra industriam assiduò exercet, nondum ullum specimen habeo. Id enim mihi belli iniquitas invidit. Quòd tanto desiderio videndi Operis mei flagretis,

Commercia
Vivorum doctorum juvande rei literariæ dedicata sunt.

* Una dies sapientis melior est integra ætate stulti.

Auctor Heinsio & apud eum Rudbeckio de bene-

volentia erga
se & institu-
tum suum
gratias agit.
De hujus edi-
tione Hein-
sium certio-
rem reddit:

De Cometa
novæ ad Ami-
cos refert,
Cursus ejus
designationem
à Rudbeckio
postulat.

Vasorum
lymphatico-
rum contro-
versia non-
dum decisa.

Heinsiana
supprimi non
debet iterum
iterumquæ
Auctor de-
monstrat:

Meritissimo
ea se magni
facere docet.

Scriptores
benè de hu-
mano genere
merentes, etsi
in quibusdam
errent & pa-
rum Latine
loquantur,
laude digni
sunt.

*Tentandum
cuiquæ pro vi-
rili est quod
ex usu fiet.

Auctor sen-
tentiam de
Cometis ple-
norem ab
Heinsio ex-
spectat.

benevolus erga me, præcipuè verò erga literas humaniores, quibus juvenis operam do, effecit. Desiderii hujus sitim ut Te jubente restinguam, memor ero, & officii ducam. Sed vereor ne amplissimam expectationem vestram destituam. Tunc autem æquitati & benevolentiae vel maximè erit locus. Nuncium de novo Cometa nuper missi Lutetiam, Ratisbonam, Herbipolin, Hannoveram: hodie mitto Dantiscum, in Daniam, Marchiam & in Bataviam, fortè & in Holsatiam, dummodo per angustiam temporis liceat. Nihil tale quidquam hinc animadversum est. Expediret verò ab Humanissimo Rudbeckio iter novi istius sideris cincinnati designari. Quod Tua industria & dexteritas habebit sibi commendatum. Viri illius Clarissimi eruditionem veneror. Controversiam illam de inventis vasis lymphaticis inter eum & Clarissimum Bartholinum, qui de hac laude sibi vendicanda satagit, nondum decisam esse audio. Tu licet Clarissimo Rudbeckio conjunctus, in media tamen videris mihi esse sententia. Id enim me ex literis Tuis nuper percepisse autumo, & laudare ne alterutri Virorum Egregiorum injuria fiat. Figuræ Rudbeckianæ, pariter ut omnes reliquæ, cum debita cura æri incidantur, amicos Batavos monui. Et illis quidem singularem diligentiam deberi, apertè indicavi. Quod ad Tuam quæ mecum per literas amicè commutasti, attinet, religio mihi fuerit ea suppressere. Admiror modestiam Tuam. Quæ tamen metum justum mihi affert. Nam si Tu Tua tam docta, tam tersa & ad Gratiarum leges composita, bonique succi plena, ut exsucca, bonæ frugis sterilia, & horrida ad tenebras silentii damnas, quid putas me, tenuitatis meæ conscium, de meis cogitare, & quo non percelli me metu censes? Vivimus quidem seculo bonis artibus ex-culto & delicato. Sed videmus tot Viros doctrinâ præstantissimos, & de genere humano benè & cum laude, eaque multa merentes, multa publico committere, qui vereor ut aliquando Vossii librum illum de vitiis Latini sermonis vel Sanctii Minervam inspexerint, minimum sapius evolvant. *Quidni ergo & nos tentemus pro virili rem publicam juvare, etsi fortè Viri omnibus numeris absoluti consummatique Catones aliquos defectus in nobis notarint? De me meique similibus loquor. Te enim hoc censu exceptum esse minimè ambigo. En Tibi manum Rautensteinianam in hanc rem, & benevolentiae erga Te singularis testimonium. Tuam de Cometarum prognosticis sententiam plenius & certius aliàs ex Te intelligam; fac ut Scazontem expectatum sine mora accipiamus. Vides enim & Illustrissimum Rautensteinium desiderio ejus tenet. Vale benè diuquæ, ac mihi constanter fave.

N. 36. ad

Holmia Suecorum Hamburgum die 11. Novemb. Gregor. 1665.

42. & 43.

Heinsius Au-
thoris ad Hu-
genium episto-
lam habet ac-
ceptam.

Isbrandius
Auctori bene-
volentiam
suam testatur.

Scaliger pa-
ter laudatur.

Filio ejus
Heinsius pa-
ter præcepto-
re usus est.

N Udius tertius Tuas rectè accepi unà cum apographo ejus epistolæ, qua Christianum Hugenum Viri Illustris Constantini filium compellandum duxisti. Ejus lectione mirificè sum adfectus. Dominum Isbrandium tuis verbis frequenter salutavi, qui frequenter non minus Te suo nomine resalutari voluit. Argumentum scribendi nunc mihi deest. Quid quod emigrandum mihi cras est ex hisce, quas inhabitavi totum jam quadriennium ædibus? quare totus nunc sum in convasandis ac transferendis inde sarcinis in aliam domum. Ut, si argumentum scriptionis uberrimum sit in promptu, quod nullum esse jam dixi, tamen necessitas me cogat brevitati studere. Unum tamen addo; me libenter videre, quod magni facias Julium Scaligerum, Virum per omnia clarissimum. Filius enim ejus Josephus inter Lugdunenses meos vixit aliquandiu, & apud nos sepultus est. Eo præceptore fuerat usus meus pater. Vale & me ama.

Hamburg

Hamburgo Holmiam die 24. Novemb. Gregor. 1665.

N. 47.
ad 36.

Litterarum mearum ad Clarissimum Hugenum exaratarum apographum Te rectè accepisse, imò & acceptum habuisse, est quod mihi gratuler. Hein-
sianum enim candorem & iudicium quis non magni faciat, nisi ipse nihili fa-
ciendus? Quòd me Illustrissimo Isbrandio assiduus commendes, salutemquè of-
ficiofissimam ei nomine deferas meo, est de quo Tibi gratias agam. Perge ita,
Humanissime & Amicissime Heinsi, mihi & studiis meis favere, sicut adhuc
fecisti. En Tibi excerptum ex literis D. Busmani Physici Hannoverani, quas
heri accepi ante quadriduum datas: *Olai Rudbeckii novus Cometa fidem non mere-
tur. Oportuisset ipsum petitioni Oratoris Heinsi non solum annuere, chartaque nova
Cometa observata committere, sed praterea digito ipsum in calo monstrare. Hæc ille.
Hæc & ego nuper me monere memini, nempe ut consulat suæ existimationi,
& fidem dictis adstruat. Consulat eidem & responso expedito, quod mihi unà
cum Fornelio debet. Vale & in nova sede prosperè age.

Heinsium me-
ritò magni
faciendum
esse Auctorem
asserit:
Ei de bene-
volentia gra-
tias agit,
Eandem sibi
consuetudinem
servari po-
stulat.
* Cometa
auctumnalis
nuncius fidem
non invenit.

Holmiâ Suecorum Hamburgum die 15. 25. Novembr. 1665.

N. 37.
ad 44.

De Mercurii proximè elapso litterarum nihil ad Te dedi, quod nec scri-
ptionis argumentum esset in promptu, & in scriniis ipse componendis post
emigrationem in novas ædes sic satis occupatus fuerim. De Tua ad Hugenum
epistola egi proximè. Nunc de Operis Tui titulo ac inscriptione id habe, sed
paucis; nihil illic à me deprehensum esse, quod oculos utcumquè censorios ac
fastidiosos debeat offendere. Versus Tibi à me inscriptos cave opineris nimios
esse in Tuis virtutibus extollendis, cum illic amica solummodo & familiari con-
fabulatione sim defunctus, Tuasquè laudes vix delibaram. Ipsos, ut spero,
versus proximè habebis: nunc enim iis describendis vix est, ut vacare possim.
Illustrissimo Isbrandio Tuas omnes soleo communicare, qui resalutari Te per-
amanter suo nomine voluit, idquè jam frequenter. Idem Te vicissim officium
mihi & præstitisse jam & porro præstiturum esse apud Dominum Rautenstei-
nium prorsus confido. Vale, Vir Nobilissime, & mihi benè velle perge, ut
soles.

Heinsius ti-
tulum operis
approbat,
Carmen gra-
tulatorium
modestè con-
veniens pro-
mittit:
Auctorem
assiduò se Is-
brandio com-
mendare so-
letur.
Idem officii
sibi apud Rau-
tensteinium
præstari po-
stulat.

Hamburgo Holmiam die 28. Novembr. Juliani 1665.

N. 48.
ad 37.

Tædio quidem haud levi afficior, quotiescunque statis diebus literæ Tuæ,
quæ me profectò semper singulari delectatione afficiunt, non advolant. Nun-
quam tamen obliviscor æquitatis, quæ silentio amici, exploratæ benevolentia
& diligentia, justas subesse causas, docet. Exuperior enim abundè satis, Te, li-
cet publicis negociis, quæ amplissima provincia Tuæ fidei & industriae credita,
secum fert, assiduò distractum, & alioqui commercio litterarum cum Principibus
& Illustrissimis Viris colendo deditum, privatae tamen quoquè amicitia jura &
officia non negligere. Mihi quidem, ut verum fatear, Pythagorici illi & Silen-
tarii in hoc studii genere, minimè placent. His vetus illud verbum Græco-
rum competit: πολλὰς φιλίας ἀποσπαραγὰς δίδωσιν. (multas amicitias silentium dissolvit.)
Proinde ego nullum Cursorem sine meis ad Te literis nunc dimitto. Frontem
mei operis amicâ Te fronte excepisse, non immeritò mihi gratulor: ut & Te
quidem singularis benevolentia monumentum versibus illis publico & posteri-
tati commendare, sed simul verecundia meæ consulere velle. Gratulor etiam
mihi de patrocínio & favore Illustrissimi Isbrandii, quem mihi conciliasti.
Par pari respondeo in salute Illustrissimo Rautensteinio Tuo nomine adscriben-
da. Id officii à me in posterum quoquè, ut & alia, expecta. Credo autem
me parem benevolentiam ex æquitatis ratione à Te sperare posse, imò debere.

Æquitate
erga silentes
amicos uten-
dum est.

Silentium
amicitiam
offendit, sepe
& dissolvit.
Heinsio Au-
ctor de eximia
benevolentia
gratias agit.

Officia grata
amicis præ-
sta.

Nuper

Hevelii ju-
diciu de Co-
metæ au-
thentici.

Hevelius
Comment.
Rudbeckii de
Cometæ vi-
dere cupit.
Aliena tan-
quam tua di-
spensare cave.

Hipparchi
atque in con-
troversiam
venit.

Mithridates
vel Mithra-
dates Magnus
Ponticus &
Parthicus.

Nuper accepi literas ab Amplissimo Hevelio, qui de Cometa novo, de qua fidem Tibi Clar. Rudbeckius dederat, judicat idem quod antehac de eodem phœnomeno Romæ & Franequeræ, quâ de re me Tibi scribere memini, servato, esse scilicet stellam nebulosam in Andromedæ cingulo. Miratur præter se nondum Tuas illas literas accepisse. Sed mirandum minimè est, nondum illas comparere parùm fido nec officioso homini, (tales enim inter nautas reputari non paucos notum est) vel certè infido elemento creditas. Cupit præter commentationem Rudbeckianam de Cometa videre. Hanc illi extemplo mirerem, si mei illa juris esset. Sed cum ad Te autographum pertineat, volui ad Te prius ea de re, cum res moram patiat, referre, an scilicet illud, postquam meum apographum intrâ manus Amicorum, operis mei editionem promovendum fuerit, ad Hevelium mittere debeam. Quâ de re Te illi gratificaturus, quâ Tua humanitas prorsus eximia est, non dubito. Nihil alioqui de argumentis Cometico alicunde accepi. Proposui nonnullis Viris doctis quæstiones tres, scilicet arduas, de ætate Hipparchi, Magni illius Astronomi, de ætate Mithridatis M. illius Pontici, (alioqui Parthicus quoquè idem cognominis indeptus erat) & de Cometis, qui circâ excessum Ludovici Pii fulserunt. Mirè namquè de his rebus Historici & Chronologi dissident. Sed Tibi arduis negotiis occupato talibus non obstrepo. Quin potius Te jam & longum feliciter valere cupio ex animo.

N 38.
ad 45.

Holmiâ Suecorum Hamburgum die 3 Decembris Gregoriani 1665.

Rudbeckius
narrationem
de Cometa au-
thentici non
confirmat.

Heinsius Scæ-
zonem suam
Auctori mit-
tit,
Magni Rauten-
steinium
facit,
De Isbrandii
favore Auctorem certum
reddit.

DE Clarissimo Rudbeckio, ex quo hinc sua relegit vestigia, nil audio. Et si rogatus erat à me verbis enixis, ne gravaretur curas Cometæ novæ intendere. Die perendino compellendus erit mihi per literas Schefferus: quando non intermittam, hoc negotium de novo urgere. Inventa lymphatica rati Sueci Rudbeckio constanter vindicatum eunt, Dani Bartholino. Ego autem cum & hunc & illum amicos hætenus sim expertus apertè dico, me rem in medio relinquere. Scæzonem, cujus toties mentionem feci, en Tibi: ut videas nil eorum, quæ mearum virium ac meæ potestatis sunt, Tibi apud me non esse promptum ac paratum. Rautensteinianorum, quæ mecum communicare voluisti, lectione mirificè sum captus. Officia mea ei solemniter debent Dominus Isbrandius hesternâ vespërâ dum cœnabamus unâ, Te resalutari per amanter voluit. Vale Vir Nobilissime.

N. 49.
ad 38.

Hamburgo Holmiam Suecorum die 15. Decembris Gregor. 1665.

Rudbeckium
teneri confir-
mationis di-
storum de Co-
meta novo
auctor demon-
strat.
Cometæ au-
thentici rum-
or Româ
allatus.

Nihil Te à Clarissimo Rudbeckio pro adstruenda fide novi Cometæ nuncio accepisse tunc cum Tuas postremas ad me dares, non libenter ex Te intellexi. Videbis in nuperis meis, quàm fortiter & Amplissimus Hevelius isti Sententiæ Rudbeckianæ se opponat. Interest itaque Viri illius Præstantissimi suam existimationem tueatur. De ejus Commentario Cometico, cujus copiam sibi fieri Amplissimus Hevelius postulat, responsum à Te exspecto. Interim Te velim Româ die 21. Novembris, huc de novo Cometa perscripta esse quantia:

Dicebatur, sicut ante scripsi, videri novum Cometam. Sed illa vox & fama tota evanuit, quod signum fortè est, rumorem illum non habuisse fundamentum, vel forte quòd Cometæ Romæ prorsus fidem perdiderint.

Si diceva, come fu scritto, che si desse una nuova Cometa, mà la voce è tutto calata, segno forse che il grido habbia havuto fondamento, ò forse perchè Comete in Roma habbiamo affatto pessimo credito.

De Scazonte Tuo bellè currente, ut effusæ erga me benevolentia Tuæ egregio documento, debitas Tibi ago gratias. Sed immodicas laudes deprecor. Quas ut à me amoliare, Tua faciet æquitas, quæ dubio procul modestiæ & verecundia meæ consulat. Illustrissimo Isbrandio assiduus me commenda, & Vale feliciter, sciasque me cras Deo dante commercii nostri literarii natalem, ut sic dicam, celebraturum.

*Auctor Hein-
sio de Scazon-
te gratias a-
git, & laudes
immodicas de-
precatur.*

Holmia Hamburgum die 10. Decemb. Gregor. 1665.

N. 39.
ad 46.

*Heinsius in
Cometam aud-
tum natalem a-
pud Upsaliam
inquit.*

*Suum Scazon-
tem commen-
dat.*

*Pœmatum
suorum reli-
quam partem
publico donat.
Comes Ma-
gnus lauda-
tur.*

*Isbrandius
laudatur.*

AD Clarissimum Schefferum jam scripsi, additis precibus, ut si quem Cometae novum proximis mensibus homines rerum Mathematicarum studiis illic observassent, ejus rei ne me teque ignaros esse hi paterentur. Mox videbimus, quid ad hæc ille sit repositurus. Scazontem meum, quem mittebam proximè, jam tibi esse redditum confido. Nihil in illo carmine aut assentioni, aut meritissimis tuis laudibus dedi. Amicos enim in os prædicare, mihi est religioni. Pœmatum meorum extrema urget typographus. Quicquid inde per latrocinia Monasteriensium disperierat, jam ex schedis meis recollecti refarcivique quodammodo, nonnihil otii ad hanc rem nactus. Non enim hoc tempore Illustrissimum Regni Suecici Cancellarium, quamvis & humanissimum, ut nosti, & mihi faventissimum, frequenter à me conveniri oportet, quòd negotiorum publicorum pondus humeris Domini Isbrandii præcipuè nunc incumbat. Certè ex quo Vir Eximius apud nos moratur, vix semel iterumque apud illum habeam urgendum, id quod sanè studiis meis privatis accidit peropportunum: tum quòd valetudo adversa me ab officio hætenus revocavit. Vale Vir Nobilissime. Salutat te meâ operâ D. Isbrandius, idem tuâ operâ mihi liceat quæso apud Dominum Rautensteinium.

Hamburgo Holmiam die 22. Decembris Gregoriani 1665.

N. 50.
ad 39.

*Heinsiana
communicati-
onis annua
præterit.*

*Orum Sa-
pienti conve-
nit.
Isbrandio
Auctor bene
precatur.*

*Heinsii erudi-
tionem magnâ
Auctor facit.
Posteritas
suum cuique
decus rependit.
Laborum
fructus Viro
literato gra-
tus.*

*Rautenstei-
nius de re li-
teraria bene
mereri voluit.*

*Bullialdus à
Rudbeckio de
novo Cometa
dissentit.
Stella nebu-
losa in Andro-
meda.*

DIE XVI. Decembris Gregoriani, quâ ante annum commercium literarum mecum orsu es, & felici quidem fidere, natalem, ut sic dicam, hujus meæ felicitatis nuper ad aram amicitia lætus, imò ovans gratusque celebravi. Hanc felicitatem diuturnam mihi fore, precor ex animo. Æquum censui hoc devoti animi mei testimonium ante omnia tibi præbere, simul autem gratulari Tibi libere ocium, quo frueris rei publicæ pondere in humeros Illustrissimi Isbrandii devoluto. Cui, ut Vir iste Præstantissimus ferendo est, ita non dubito, eum impositam sibi provinciam magnâ cum nominis sui laude, maximâ verò cum patriæ utilitate administraturum & depositurum. Hoc sincerum votum ut ei cum officiosa salute nomine meo deferas, majorem in modum rogo. Tibi autem literarium illustres, & ut quamprimum otii tui negotiosi uberem fructum omnes referamus, nomenque tuum posteritati seræ tam cum laude tua, quam cum nostri grati animi testimonio commendemus. Ita verò ut Tute diu incolumis videas liberalia Tua opera, plurimum delectationis & utilitatis orbi erudito attulisse. Illustrissimus quoque Rautensteinus (apud quem Te commendo assiduus, licet jam de meliore nota commendatum) plus plusque appetit quietem & pinguis otii in secessu commodo dulcedinem, quod & postrema ejus epistola 14. Decembris Gregor. scripta loquitur. Hanc enim, & sic etiam centuriam epistolarum annuam, finiens, Conventum Imperii longius prorogari non vult, ne hac ratione quietis suæ liberalia gaudia prorogentur. Clarissimus Bullialdus literis XI. currentis mensis exaratis apertè testatur dissensum à Clarissimo Rudbeckio de novo Cometa, asseritque idem quod Amplissimus Hevelius, stellam esse nebulosam, addit autem ante 150. annos ab Astronomis fuisse observatam.

T t

Scazon, meda.

*Auctor Scia-
rentem Hein-
si laudat, sed
ex eo inmodi-
cas laudes au-
ferri petit.*

*December
olim luxu ef-
fuso trans-
mutabatur.*

Seazon, ut olim ille Martialis Apollinarem, ita Tuus Lubienicium Tuum con-
venit, ut nuper indicavi, pede haud claudio, imò scandens amicitiae theatrum
feliciter decurrit, supremosquè benevolentiae meretur & consecutus est hono-
res. Ego tamen ut quæ mihi non conveniunt, auferas, per tuam æquitatem
oro. Amici in Batavia Vestra pro meo opere quamprimum edendo sudant, non
hoc solum mense Decembri, quo quondam Roma maximè defudabat & lux
diffusebat, sed & aliàs semper. En Tibi autographum epistolæ de argumentis
Cometico, ad me ab affine meo Andrea Vislovatio, Viro nobili & eruditissimo
scriptæ, ac operi inferendæ. De qua judicium tuum cum autographo aliquando
expectabo. Vale, ac me Tui amantem redamia.

N. 51.

*Hamburgo Holmiam Kal. Januariis Gregorian. Anni
(quod felix faustumquè sit!) 1666.*

*Novi anni
votum.*

*Strenu ami-
ca votum &
benevolentia
industria.*

*Heinsianam
communica-
tionem Auctor
diligenter pa-
rat, ut quam-
primum fieri
possit operi in-
seratur.*

*Heinsiane
Communica-
tioni Auctor
quodam sub-
jici cupit.*

*Heinsii sen-
tentiam de
Cometarum si-
gnificatione
Auctor re-
quirit.*

*Auctor pa-
trie bene pre-
catur & con-
sultum it.
Festum agere
Christiani
quotidie de-
bent pie vi-
vendo.*

*Christianum
orbem motus
Hollandici &
Polonici di-
strahunt.*

*Pacem justam
omnibus pre-
care.*

*Isbrandus
laudatur.*

*Usalenses
Auctor apud
Heinsium
compellat.*

NE ulla ex parte meo erga Te officio desim, has literas primas do ad Te
novo anno Gregoriano hodie incunte, quibus Tibi non hunc tantum
sed plures annos auspicatissimos precor. Id candidi voti Strenæ vicæ Tibi opte-
ro, Tequè simul de mea perenni & officiosissima benevolentia certum esse si-
beo. Hic autem silentio præterire non possum, me in Tuis ad mentem Tuam
ordinandis & describendis dies noctesquè, quantum per alias occupationes li-
cet, versari, meaquè his aptare, quò cuncta quamprimum in Hollandiam di-
& typis publicis exprimi possint, eo posita loco, quem & tua amplissima di-
gnitas undiquè elucens, & figurarum Rudbeckianarum (cujus commentarium
à Tuis epistolis avellere nolui) numerus cæteris aptè annectendus postulat.
Sed dum in Tuis juxtaquè meis componendis occupor, animadverto quædam
quæ essent communicationi illi nostræ subjienda, si quidem omnia decor &
æquitati respondere deberent. Sunt autem aliquot numero: Tua scilicet ad He-
lustrissimum Rautensteinium epistola, quam Te ad eum scripturum esse, magis
otium & scribendi argumentum nactus, mense Julio promissisti. Tum Up-
liensium responsum ad meam epistolam; nec non ad quæstionem quot diebus
Cometa hyemalis horizontem apud eos subiens latuerit. Denique Tua & illor-
um de significatione Cometarum sententia. De his omnibus Vos mihi &
tificaturos spero. Nunc ad publica venio. Pax Polonica dubia adhuc, imò me-
gis magisque est. Videtur ibi incendium belli civilis non extinctum prorsus
sed quodammodo tantum restinctum, nec oppressum, sed repressum, & ne-
vibus, ut sic dicam, tectum esse, mox resumtis viribus vere incunte resur-
cturum. At Deus meliora! Hæc tamen non tantum optanda & speranda,
& operanda sunt. Utinam verò non nunc tantum, cum solemnia solemniter
succedunt, vel aliàs, cum sacræ recurrunt dies, sed quotidie, ut Christi po-
lum decet,

Omnia sint operata Deo! - - -

Bellum Vestrum contra Britannos, ut & novi Regis in patria mea electio, alio-
que de causis nata discordia, orbem Christianum cheu! dividit. Merito ite-
què timendum est, ne bella ex bellis oriantur, & plura Christianarum bono-
publicarum capita inter se collidantur. Ego Tecum cumque omnibus testabor
(quos inter Illustrissimum Rautensteinium meritissimò poni adjuncta testabor
tur) pacem æquam, honestam, fidam omnibus quidem gentibus, imprimis
tamen meæ Tuæquè patriæ strenuè loco his ipsis Kal. Januariis, sed & aliàs sepe
per, opto voveoquè. Illustissimi Isbrandii nequaquam obliviscor, quin imò
illi quoquè tot virtutibus animiquè dotibus & meritis præcellentissimo Viro
prosperissima quæquè precor, & officiosissimam salutem adscribo. Nec Upsal-
simum obliviscor hic, quamvis illi mei videantur obliti. Tu, Amicissime Heinsius

quâ es dexteritate & humanitate, desiderium, quo teneor responsi eorum, refribabis illis rationibus non levis ponderis in medium allatis. Vale benè, diu & prosperè.

Holmiâ Hamburgum die 6. 16. Decembris 1665.

SI ex eventu metiris studia illa, quibus res tuas foveo, malè mecum agetur profectò. Adeò mihi ex voto meo aut tuâ sententiâ nihil horum procedit hætenus. Sed hæc tu, ut par est, æquo feres animo.

Miræ & atroces tragoediæ in hac Europæa scæna anno proximo, quantum apparet, exhibebuntur: nisi provideat & omina funesta in melius convertat Clementissimus Deus. Non deesse Viros Principes, qui insigni injuriâ à Fœderatis Belgis sese adfectos concedi velint, non me fugit, cum ipsi sint immatura quantum injurii. Agnoscent illi fortassis plus amicorum nobis in rerum natura superesse, quàm rebus suis conducant. Quæ in epistolis & carmine adversum Britannos à me dicta sunt paullo acerbius, non est quòd te offendant. Ab hoste enim in hostes dicuntur, nec quicquam à me obstat, quominus legantur ista publicè: cum & in poëmatis meis genti inimicæ non pepercerim. Vale & feliciter rem gere.

N. 40.

ad 47.

Eventus non semper vel respondet studio, vel mentis ejus esse potest.

Heinsii prudens judicium de instantibus Europæis moribus.

Hollandorum hostes & amici.

Heinsii stilus hostili Anglorum animo ad acerbitatem concitus.

Hamburgo Holmiam die 5. Januarii Gregor. 1666.

EGo verò, Amicissime Heinsii, nequaquam studium erga me Tuum ex eventum verò metior. Hoc enim sincerum esse, & per omnia expectationi meæ, eveni. Insignis profectò & eximia est Tua erga me benevolentia, quæ à successu rerum non pendet, nec ex eo unquam à me æstimabitur. Itaque certò persuasus esto nec ullus dubita, me ita erga Te esse animatum, ut nihil fidei constanti & sinceræ Tuæ amicitiae apud me decedat, etsi ea præstare nequeas, quæ votis & rebus conveniunt meis. Fidem promissi & officii non eventum, nec multo minus culpam alienam præstare in colenda amicitia & vita honestè degendâ tenemur. Quis verò præstabit vel damna, quæ turbatis patriæ utriusquè nostrum subivimus, vel pericula, quæ toti ferè orbi Christiano ingruunt? Nam quod nuper dixi, utriusque nostrum patriæ res belli procellâ commotas orbem Christianum dividere, hoc magis magisque, prohi dolor! confirmatur. Gliscunt diversorum, imo adversorum studiorum scintillæ, quæ nisi mox exstinguantur, Hoc à stella crinita excitari dicere velle, nimis Astrologicum, & magis Chaldaicum quàm Christianum est. Quid enim imperii astris vel Cometis in mentes humanas concessum est? Et quot, quæso, bella, longè omnium crudelissima, absquè Cometis in orbe, nostrâ quoquæ ætate, visa sunt! Quòd si, ut fieri necesse est proinde ego meam de Cometarum significatione indifferenti sententiam constanter tueor. Nempe igitur nunquam orbis bello, nisi humanum genus studio bellorum & cupiditatibus, quæ illud accendunt, arderet. Tu qua potes, incendium hoc commune, quod metuimus, opprime. Mihi nil nisi vota supersunt, & sola optandi & quæ ad pacem sunt apud amicos suadendi gloria relicta est. Hoc enim bonis Viris non tantum licere, sed & convenire, credo.

Non aliter Socium virtus coit omnis in unum.

Non aliam Rautensteinianam esse mentem, etiam quod ad Vestras res attinet, certus esto, & Vale feliciter.

N. 52.

ad 40.

Eventus non semper vel respondet studio, vel mentis ejus esse potest.

** Benevolentiam constantem erga amicum serva. Promissa imple.*

Officii diligens esto.

Innocentia te solare.

Christianum orbem motus

Polonici & Hollandici

distrabunt.

Cometa non excitant bella.

Astra non imperant.

Cometarum significatio indifferens.

Cupiditates bellorum causæ.

Pacis studium omnibus bonis cura esto.

Rautensteinianus rebus

Hollandorum

benè cupit.

N. 41.

Holmia Hamburgum die 13. Decembris Juliani 1665.

ad 48.

Schefferus nil
nomine Rud-
beckii pro-
mittit.

Rudbeckia-
nam Commen-
tationem Co-
meticam ad
Hevelium
mitti sibi non
permittit.

Dandilaus
Pomponius
Orator Galli-
cus in Sue-
ciam.

Regina Sue-
cia Vidua de
vita perili-
tatur.

*Monaste-
riensis Episco-
pus sibi non
deest.

H Abui à Clarissimo Scheffero epistolam. Ait preces meas ac desideria cum Rudbeckio se communicasse. Nil pollicetur tamen aut suo, aut alieno nomine, memor haud dubiè, quantum laboris nuper exantlandum sibi fuerit, ut dissertationem super re Cometica ab Amico suo nobis impetraret. Amplissimus Hevelius literas meas accepit. Quominus ad illum Rudbeckii dissertatio epistolica mittatur, nil ob stare censeo. Sed nisi demonstrationes adsint, parum ex nuda epistola adsequetur. Professionem quam Illustrissimus Regni Cancellarius moliebatur in Westrogothiam, distulisse nunc is dicitur: cum eâ occupationum prematur mole, quæ Heroem feriari aut res privatas curare non sinat. Adjunt mox Oratorem à Rege Christianissimo nobis adfuturum, qui arma Suecica partibus Gallicis ex lege foederum addicat, Arnaldum Dandilæum Pomponium, Virum multis instructum virtutibus. Sed Britannicus Minister omnem movet lapidem, ut hanc procellam ab herili capite amoliat. Quorsum isthæ evasura sint, propediem puto videbimus. Regina Mater morbillis laborat, non sine vitæ discrimine. Melius tamen nunc illa se habet. *Monasteriensis Præfatus opem Suecicam clandestinis artibus captare creditur, tum scripsisse ad Regem Christianissimum, velle sese omnem illi quæ cum Foederatis sibi intercedat Belgis controversiam, dijudicandam permittere. Sed metuo, ne ferus intempestivæ pacis agitet consilia, post damnum haud contemnendum nobis illatum. Quæ Tu postremis Tuis perscripsisti, habuimus ego & Illustrissimus Isbrandius acceptissima. Illustrissimo Rautensteinio salutem.

N. 53.

Hamburgo Holmiam 8. Januarii Greg. 1666.

ad 41.

Æquus sem-
per esto.

Amici defe-
ctus apud te
ipsum excusa.

Rudbeckia-
nam commen-
tationem bre-
vi se Aucto-
rem Hevelio mis-
surum esse
promittit.

Publici uti-
litatibus stu-
de.

Dole malo
alieno.

Reginæ Sue-
ciæ Viduæ
laus.

Dandilæi
laus.

Pax inter
Anglos &
Hollandos
Christianis or-
bi pernecessa-
ria.

Æ Quo animo ferenda, quæ votis nostris adversa sunt. Non dissimulo ce-
dium, quod in animo meo excitat tam pertinax & obfirmatum Clarissimi
Rudbeckii silentium, quod Schefferiana prompta opera & votis nostris facilis
expugnare conatur. Sed facile excusationem æquam apud memet invenio, ne-
minem alienas rationes & occupationes quovis tempore & solidè nosse. Quæ
res me monet, ne amicorum silentio, licet modesto, offender vel succenseam.
Rudbeckianam dissertationem brevi me Amplissimo Hevelio missurum esse spe-
ro: quamprimum scilicet Amicus apographum ejus in Bataviam Vestram per-
ferat, ne tam hoc quàm autographum casibus itinerum & turbulentorum tem-
porum objiciam. Demonstrationes verò jam tunc mense Novembri in Bata-
viam misi, quod nosti. Quamprimum autem hæ erunt impressæ æri & char-
tæ, libenter meritoquæ eas votis Hevelianis gratificabor. Nullus enim dubito
eas ipsi in re Cometica illustranda usui fore. Quæ mecum de rebus publicis
communicasti, grato animo excepi, licet pleraquæ ingrata. Doleo de morbo
eoquæ periculoso, Reginæ, quam & naturæ & animi & fortunæ bonitas
omnibus commendat, avertat Deus, ne illa numerum eorum, quibus à vi-
sis Cometis contigit vel continget fato fungi, augeat: quod multos vereri
accepi. Acepi pariter Arnaldum Dandilæum Pomponium, Virum dignitate,
morum gravitate & prudentiâ præstantissimum, à Rege Christianissimo ad Au-
lam Suecicam ablegatum esse. Cujus adventum brevi hîc exspectamus. Uti-
nam ille felix ad vos pervolet, & quæ ad restaurandam pacem faciunt, secum
ferat! Vides enim, Optime Heinssi, me certius, ab hac orbis Christiani pro-
pè universi pendere quietem. Ideò hanc Tibi præ studiis bellicis, quæ etiam
studiis Tuis & aliorum humanioribus repugnant, cordi & curæ fore, certus
credo, si rectè Te novi. Idem studii & voti mei cum plurima salute Illustris-
simo Isbrandio nunciabis. Ego apud Illustrissimum Rautensteinium memor
Tui sum; sed ille me quoquæ tacente memor Tui est. Facile credo, & vel per
me ipsum

neipsum conjicio, Illustrissimi Comitis & Cancellarii Magni praesentiam Aulæ illi pernecessariam esse. Tanti enim Viri auctoritas & prudentia ac dexteritas hoc rerum statu plurimum ibi poterit. Res patriæ meæ nihilò sunt, quàm nutritibus laborari, bellum parari, & alia, quæ mihi magnum dolorem semper afferunt, quoties afferuntur. Nam & pietas erga patriam, & benevolentia erga omnes, & instituti mei ratio me assiduò permovet, ut pax ubiquè firma & læta Cometas excipiat. Vale, amicum pectus, diu & prosperè age.

Comes Magnus laudatur.
Polonice res manent dubie.

Pius in patriam esto.
Benevolus erga omnes.

Holmiâ Hamburgum die 19. Decembris 1665.

N. 42.
ad 49.

Senatus regni de rebus proferendis ob incumbentes dies festos cogitat, & Dn. Isbrandius discessum ad suos meditatur. Sed Senatus perendie, ni fallor, feriari incipiet: Dominus Isbrandius, dum vasa colliguntur, dies fortassis decem & plures in hac civitate etiamnum morabitur, nec expectaturus tamen, ut præ se fert, adventum Oratoris Gallici: cum judicet, quicquid sibi peragendum cum Suecis restet, in Foederatis Belgiis quàm hîc terrarum confici oportere omnino posse. Regina Mater proximis diebus in praesentissimo vitæ discrimine versata, nunc periculum omne creditur evasisse, optimè sperantibus Medicis, quantum apparet. Anteambulo nonnemo Legationis Russicæ tamdiu expectatæ huc advenit, & Regem die hesterno est veneratus. Spem præterea non modicam facit, inter Herum suum & Suecorum Regem concordiam fore stabilem de futuro. Publicis negotiis quod addam, nihil nunc est in promptu. In Scazonte mutabo, quæ mutanda censes, ut ea consequaris proximè. Nunc enim ne possim, excusant me, si aliàs unquam occupationes. Scito interim, exosculari me libertatem istam Tuam: cum nihil æquè oderim ac invisum habeam, quàm fucatas amicitias. Vale & plura propediem expecta.

Isbrandius abitu Holmiâ molitur.

Regina Suecicæ Vidua melius habet.
Moscos per internum Sueco pacem promittit.

Heinsius in Auctorem officiosus.
Libertatem amici exosculare.

Amicitias fucat as odio prosequere.

Hamburgo Holmiam die 1. Januarii 1666.

N. 54.
ad 42.

Nullam literam ad Te proximè dedi, quòd scribendi argumentum deesset. Nil enim scitu dignum ad manum erat. Nempe & hyeme pauciores nunc ab Amicis, ut nosti, veniunt, & tabellarii sæpè solito tardius accedunt. Vides itaque quàm steriles & nunc avenas ad Te mittam. Sed cuncta æquo animo ferenda sunt, quæ fert dies. Illustrissimi Isbrandii adventus in hanc urbem mihi longè gratissimus erit. Tu interim Viro Præclarissimo me magis magisque commenda bis benevolus &, quod rectè novi, officiosus. Nuncium de meliori Regina valetudine lubens accepi. Multis enim nominibus obstrictus sum defuncto Regi, ejus Marito gloriosissimæ recordationis magnis ab eo beneficiis, dum in Polonia ejus Principes prosequor, & prosperrima quæquæ eis precari, officii duco. Ideò & pacem omnibus illis eorumque populis & terris opto. Quod voti sæpius nunc occasione Strenarum repeti, quin & adhuc repeto. Spero autem Præfulis Monasteriensis animum in pacem propensum, Vestrae parti non displiciturum, præsertim si Rex Christianissimus auctoritate suâ bellum istud funestum componere studeat, & vera sint hæc quæ vides ab Amico ad me per scripta. Accepi autem hodie ex Batavia Vestra, in certas foederis leges Serenissimi Brandenburgici Electorem & Patriæ Tuæ Proceres ferè jam convenisse. Tu verò scripsisti nuper Suecorum potentiam Gallicis & Monasteriensibus votis ambiri. Hæc vis foederum rem, ut spero, ad pacem trahet. Id cum publice optare cum omnibus bonis debeam, tum etiam privatim opto, ne communis sententia de tristi Cometarum prognosi patrocini in bello exitiali quærat. Quamquam in aperto & confesso est, bella sine Cometis geri, & foederis pacisque

Hyeme literarum commercia frigens.
Æquus & lætus ad omnia esto.

Latare bonis alienis.
Gratus & memor beneficii esto.
Principibus cultum debitum tribue & fausta precare.

Monasteriensis Episcopus pacem ex voto querit.

Fœdus inter Brandenburgicum & Batavos pactum.
Fœdera pacem præstent.

Cometis pax succedat!
Cometarum significatio æqua.

Rautensteinus
consentit
Auctori de
Cometis :

Erga Hein-
sium constan-
ter benevolus.
Pax Suecor
inter & Mo-
scos optanda:
Utinam ubi-
quæ floreat !

Anno 1666.
putatur fore
mirabilis.
Lata bonis
tristia sunt
malis.

cisquæ leges ab iis visis scribi. Largior interim Cometæ, ita malos terrere & bonis spem facere, ut omnes officii commoneant. Adsentit mihi, ut solet, Illustriss. Rautensteinius in nuperrimis suis literis 7. Januarii datis, ex quibus Tibi excerptum: *De Cometis, de Providentia, deque bonorum ac malorum præsentibus & pænis, video nos feliciter convenire, nec scio quid Generositatis Vestra egregiis sententiis addam, quæ mentem meam plerumquæ rectius explicant, quàm ego ipse, & quæ inuere tantum soleo, decorâ & eloquenti paraphrasi circumvestiunt.* Addit autem & quæ Tibi simul dicenda sunt. *Nobilissimo & Clarissimo Domino Heinso & amicis salutem semper adscribo, quoties Generositati Vestra scribo: sive id verbis expmam, seu non.* Quod ille Moschicæ Legationis præcursor nuncium de Hoo suo pacis cum Suecis conventæ leges fervare cupiente, attulerit, itidem publice & privatim gratulabundus gaudeo. Utinam toto orbe Pax alma reflorescat, optima rebus facies reddatur anno hoc, qui demto millenarii capite, si cõsturis nonnullorum & vulgari Epochæ à natali Christi fidem damus, notabilis rerum mutationem ex parte minatur, ex parte pollicetur, sacris oraculis prædictum numerum 666. complectens. Sed ego hic sola læta omina mente agnoscens, nisi quod hæc improbis tristitia sint oportet. Quod adeo æquus & facilis de me tando Scæzonte mihi gratificeris, est quo nomine amplissimas gratias Tibi agnoscens tum verò etiam, quod meam libertatem adeo gratam habueris. Vale diu & feliciter.

N. 55.

Hamburgo Holmiam die 22. Januarii Gregor. 1666.

Literæ amici
breves grato
animo exci-
pienda.

Pax Batavos
inter & Mo-
nasteriensis
& ubiquæ
terrarum est
optanda.

Publicas u-
tilitates pro-
movere.

Heinsianis
meritis debi-
tum testimo-
nium datur.

SÆpè accidit, ut variis laboribus gravatus brevissimas ad Te literas manu sstinate dare necesse habeam. Id nuper quoquæ evenisse memini: quod Tu pro Tua singulari humanitate excusabis. Sed nequæ nunc cum cura factam quam multæ occupationes non admittunt, vel verbosam epistolam expectes. Licet enim utcunquæ otium, at non argumentum scribendi suppetit. Spenpæcis in Westphalia componendæ, Augusto Cæsare & Rege Christianissimo auctoritatem Conciliatorum & Arbitrorum interponentibus, affulgere, lucis inibi optatæ in mediis belli tenebris, publicè privatimquæ gaudeo. Nosti enim me optare ex animo, ut nuperis Cometis prospera quæquæ in orbe succedant. Hic & Te omnes cogitationes & curas conferre, & in id toto pectore, patriæ Tuscæcumprimis dulcissimæ studio, incumbere, benè novi. Quo nomine gratulatur Tibi Illustrissimus Rautensteinius, & unà debitum meritis Tuis testimonium apud me præbet. Ita enim in literis die 14. hujus mensis datis scribit: *Ut Heiniano carmine opus Generositatis Vestra exornetur, opto. Omnino enim ille felix Poëta & Patris vestigia premit. Itaque dolendum, quod vivere non possit sibi & genio suo. hoc tamen felix, quod in publico. Ubi patria melius servire potest, quàm si novam litera da conderet, aut Theocritum superare conetur.* Hæc ille. Hæc & ego: nisi unum hoc faciam, ut Illustrissimo Isbrandio solemnem salutem adscribam, quicum adjuturctum Eleutheri Authophili de statu Orbis Christiani Scriptum, liberum & cõdatum, nuperrimè factum, communicare haud negliges. Vale & me constanter ama.

N. 43.

ad 50.

& 51.

Balbitzkus
Orator Sueci-
cus ad Cæsarem.

Holmiâ Hamburgum die 3. Januarii Juliani 1666.

Proximè nil scripsi, quod nil fuerit scriptione dignum. Nunc quoquæ scripsissem, immane quantum distractus occupationibus privatis, nisi paulatim fem interesse tua, ut haberes aliquid literarum à me. Regina mater paulatim convalescit. Balbitzkus propediem Legatus ad Aulam Cæsaream hinc discedet. Valetudo mea loco est satis commodo. Tu quoquæ Vale, & mei memor vive. Christianum Hugenum compellavi proximè, & tui mentionem honorificam feci. Annum hunc fortunatum Tibi ac Tuis voveo.

Hamburgo Holmiam die 16. Januarii 1666.

N. 56.

ad 43.

HAud miror Te, cui non tantum privatorum, sed & publicorum negotiorum cura incumbit, nil tunc literarum ad me dedisse. Novi enim homini rectâ ratione prædito eaque utenti, diligentem temporis rationem habendam esse. Nempe ad querenda natura arcana natus, æstimare debet, quàm non multum acceperit temporis, etiamsi illud totum sibi vindicet: cui licet nihil facilitate eripi, nihil negligentia patiatur excidere, licet horas suas avarissimè servet, & usque in ultima ætatis humana terminos procedat, nec quicquam illi ex eo quod natura constituit, fortuna concutiat, tamen, homo ad immortalium cognitionem nimis mortalis est, docente Senecâ l. de vita beata c. 32. sive potius de otio & secessu sapientis. Qui an ad Rempublicam accedere, vel otium curis publicis præferre debeat, ibidem, ut nosti, disputat. Tu quidem, mi Heinssi, accessisti ad Rempublicam, nec tantum minori illi, cui Te adscripsit conditio nascendi, sed & majori & verè publicæ, quâ omnia continentur, in qua non ad hunc angulum respicimus, aut ad illum, sed terminos civitatis nostræ cum Sole metimur, das operam. Hoc in quibusdam laudare Senecam meministi. Tu autem utriusquè Reipublicæ studium & actioni contemplationem feliciter conjunxisse mihi videris, raro sanè hac tempestate exemplo. Nosti tamen quid ex corruptione Rerumpublicarum, quarum nulla sapientem, aut nullam sapiens pati possit, de otio necessario concludat Togatorum ille Sapientissimus. Cui ego talia decernere in expedito, utpote opibus abundanti & sub Nerone viventi, fuisse judico. Sed nec miror nec ægrè tero, si fortè illi placita Stoicæ Sectæ dura, blandæ Christianæ institutioni non aptanti *justitiam* Timonææ species arriserit. Tantò verò justius hac animi moderatione utor, quòd & ipse otium Sapienti convenire credam, sed tale in quo & majori illi Reipublicæ, tot & tantorum Dei operum testis laudumquè buccinator, & minori, si quæ fortè ejus consilio & operâ togatâ uti aliquando velit, & minimæ, quàm ex sui similibus invenire vel facere debet, deserviat. Hac arte, non tantum secundum naturam & rationem, quod urfit Seneca, sed & secundum legem divinam, quam Christus docuit, & voluptati, & contemplationi, & actioni simul vacabit. Atquè in eo totius beatitudinis, præsentis scilicet & futuræ apex situs est. Ad hunc per gradus pietatis scandendum est. Hic nil nisi studia & vota addenda sunt. Excusa, Humanissime Heinssi, parrhesiam meam publicarum & privatarum utilitatum studiosam. Nosti hujus, nosti & amicitia ac humanitatis jura. Quanquam & utriusquè nostrum patriæ geminum discrimen hanc vocem vel invito extorquere posset. Nam utraqùè ingenti discrimine, proh ductam esse, res ipsa loquitur. Nec illud aquilarum in aëre haud surdum discrimen, quoad Dantiscum die 6. Januarii factum ab Amicis haud surdis victoris nobis perscribitur, idquè insolens & iniquum, foeminâ marem necante, quid meæ patriæ portendere videtur, fidem metui simili viso anni 1655. consiliante. At verò mea patria (quod cum pudore & dolore dicere cogor) bonis, ipsique virtuti inimica, Tua contrà amica est. Illa pellit, hæc recipit probos. Ibi non secus ac Athenis indicante ibidem Senecâ, *Socrates damnatur, Aristoteles ne damnaretur, fugit, opprimit invidia virtutes*, vel Carthagine, *assidua seditio, optimo cuiquè infesta libertas est, summa equi ac boni vilitas, etiam adversus suos hostilitas*. Hic verò virtutis & libertatis domicilium paratum. Sunt tamen alia quæ nostrum belli tempestatem contra patriam Tuam exciverunt. Utinam utriusquè libertas, tùm pax & omnis prosperitas vigeat, floreatquè! Crede me hoc ex animo optare & precari, nec alia fini hæc & id genus alia, quæ malorum, ut causas, ita & remedia monstrant, ad Te aliosquè Amicos scribere. Atquè hoc etiam

Temporis rationem habet:

Hoc breve homini ad rerum naturalium scientiam investigandam dandum.

Sapiens an Rempublicam tractare, vel otium & quale querere debeat.

Contemplationi actio adjungenda.

Corruptio Rerumpublicarum nec tolerare sapientem, nec tolerari ab eo potest.

Sapiens Reipublicæ majori, minori & minimæ inserviat, licet in otio vivat. Sapientia Christiana præstat Philosophicæ. Beatitudinis apex in otio negotio & voluptate honesta.

Aquilarum certamen 1655. & 1666. ad Dantiscum Polonia omni nosum.

Polonia & Hollandiæ comparatio. Batarviæ laus.

Polonia relictæ & equi contemtrix:

Huic Auctor meliorem mentem & fortunam precatur. Batarviæ Auctor optimè cupit, publicam quæ rei.

Vitia sunt
causæ malo-
rum non Co-
metæ:

Et illa qui-
dem in im-
mensum ex-
creverunt.

* Cometa au-
tumno &
hyeme nullus
ex Hevelii
mente appa-
ruit.

etiam erit ut necessarii mei secessus, ita & studii in patriam & publicas utili-
tates perenne monumentum. Vitia, vitia monstranda sunt hominibus, ut co-
malorum causæ. Hæc sunt horrenda monstra, tristia portenta & terrifici Co-
metæ. Nullus enim horum modus, nulla eorum ratio vel enumerandi, vel
avertendi & averruncandi iniri potest. Sed & Cometarum catalogum Rudbe-
kii auctumali, fama hyemali auxit. * De illo sententiam Hevelii nostri: de
isto accipe, quam hodie per Pelsium nostrum accepi, non videri Cometam,
sed stellam obscuram & tenebrosam, quæ siderum arcanorum ignaris illu-
dat. Hic tamen & Viennæ fama tempus & locum certum Cometæ novo assi-
gnare non veretur, horâ quintâ matutinâ in plaga cæli Orientali fulgere cum
vulgans. An aliquid certi isti rumori subsit, non habeo dicere. Nihil enim de
hoc à quopiam Viro artis perito & fidei pleno accepi. Quod vota mea apud
Christianum Hugenum, qui necdum mihi rescripsit, promovere satagas, &
quo nomine mihi gratuler, Tibi gratias agam. Feci & ego honorificam Tui,
Scazontis Tui occasione, mentionem apud Illustrissimum Rautensteinium &
Clarissimum Gruterum, qui quæ mutuo ad se de Te scripserint, adjecta apo-
grapha docent. Quæ libenter operi infererem meo, nisi duo illi Amicissimi Viri
in eo æstimando simul affectui indulgissent. Vale & me constanter redama.

N. 44.
ad 25.

Heinsius poë-
matum suo-
rum editio-
nem promo-
vet.

Otium cum
negotio jun-
ge.

Schefferus
officiosus.

Rudbeckius
cunctabun-
dus.

Heinsius Sca-
zontis sui
quædam ex-
plicat & re-
format.

Holmiâ Hamburgum die 20. Januarii Gregoriani 1666.

SEpositis per hæc ferias curis publicis, & ad privata totus cogitatione con-
versus, furatus sum nonnihil temporis, quod studiis bonarum artium, &
maximè editioni poëmatum meorum promovendæ darem. Revocor tamen nunc
ad pistrinum negotiorum publicorum, quanquam invitus, dum in eo sunt Pro-
ceres Sueci, ut redditum ad nos suum remoliantur. Poëmatum meorum ul-
timas pagellas mitto hodie ad typographum. Restant præfationes una atque al-
tera, quæ in proximum Mercurii diem pertexi possunt. Ludicra hæc sunt car-
tæ, fateor, & tamen ne tantillis quidem rebus vacare satis integrum est mihi.
Quod si motus Britannicos superventuros prævidissem, nunquam tam turbatæ
tempestate huic cogitationi tam alienæ curis publicis animum applicuissem.
Nunc jacta alea est, & mihi exedundum, quod intrivi. Datis ad Clarissimum
Schefferum non ita pridem literis, de amico communi super promissis conve-
niendo nonnihil addidi, ad quæ cum fileat hætenus homo officiosus, facile
intelligis, rem illi ac nobis esse cum Viro cunctabundo & alibi occupato. Cla-
rissimi Rudbeckii epistolam Amplissimo Hevelio mitti nil prohibet, ut jam
significavi; Tu tamen Vide, si quod lumen inde possit capi, cum demonstrare
per figuras epistolæ non accedant. Venio ad Scazontem. Metatorem astrorum
non minori jure te dici à me posse sum opinatus, quàm id ipsum vocabulum
in Fastis Naso sibi arrogavit,

Nos quoquè sub Ducibus cælum metabimur illis.

Nihil quippe in toto opere Mathematicum ibi occurrit præter ortus & occasus
stellarum descriptos. Apud Aristophanem homo nihil minus quàm Mathema-
ticus de se ipso,

Γαίμετρεσσι βέλομαι ἐν αἴρει
(Metiri volo aërem)

Metari pro
eligere.

Caper de differentiis vocum: *Metor metaris*, eligo: *metior metiris*, mensuro. Ser-
vius *metari* etiam pro *eligere* capit ad illa Maronis in Georgicis: seu pinguis ager
metabere campi. Solent tamen utrumquè verbum Scriptores haud raro confun-
dere. At in meo carmine, si fors magis arrideat, repono *Rimator* pro *Metator*.
Siderum

Syderum interpres non tantum Mathematicus, sed etiam Physicus ac Philosophus quicumque, qui de meteoris ac Cometis disputat ac disquirat, potest, nifi fallor, appellari. Itaque hinc Tibi non accedo, nec tuis laudibus præter rem plus æquo quicquam à me est datum. Andreae Vissovatii epistolam diligenter perlegi, & multam solidamque hominis eruditionem in illa suspexi. Aristoteli, ut video, infensorem se paullo præbet. Quem ut ego negare nolum, erroribus quandoque obnoxium fuisse, ita persuasum habeo, ut credam haud pauca illi perperam affingi; cum ab imperitis interpretibus, tum à librariis, festinâ scriptione atque inconsultâ peccantibus. Superiori sæculo quantos applausus Philosophia Ramea consequebatur! nunc *οὐκ ἔτι Πατρὸς κληρονομία*. Idem fortasse fatum Cartesianam maneat; cum Aristoteles interea jam per bis mille annos & legatur & placeat. Sed hæc pro familiaritate nostra liberius. Memini philosophum nominis celeberrimi olim in hac Aula jactabundum præ se tulisse, si vita sibi in centesimum ætatis annum prorogaretur, fore, ut quicquid Aristotelis scriptorum ad nos pervenit, convelleret à capite ad calcem & refutaret. Ambitiosè atque arroganter hæc tunc dici videbantur mihi, fateor: ac multò minoris hominem, cætera præstantissimum, ex illo, quàm solebam ante, feci. Verum charta deficit, & ego scribendo jam sum lassus. Novi hujus anni auspicia tibi toto animo & Illustrissimo Rautensteinio fortunata precor.

Syderum interpres dicitur non solus Mathematicus, sed & Physicus & Philosophus quicumque.

Aristoteles alicubi erravit, quandoque interpretum vel librariorum vitio.

Facet Patroclus, jacet Rameus, jacens alia.

** Philosophorum dissidia exeunt in odis, eaque capitalia.*

+ Arrogantia minuit fidem, auctoritatem, & benevolentiam.

Hamburgo Holmiam postrid. Kal. Febr. Gregor. 1666.

N. 57.

ad 44.

Pergratum mihi, quia publico utile est, Te tantum temporis publicis suffurari, ut Tuâ propria voce utar, negotiis potuisse, ut poemata Tua absolveres, & publicæ luci dares. Nam quæ antea dederas, singulare quid etiamnum de Te orbi erudito pollicentur, hæc præsertim Tua maturiori ætate, nisi quod simul tot curis publicis distracta. Gratulor Tibi hoc otium & feliciter confectum negotium. Tenemur magno desiderio tuorum, quicumque ea proditura novimus. Videbis id aliquando ex literis Illustrissimi Rautensteinii & Clarissimi Gruteri, quorum in hanc rem judicia proximè Tibi misi, Illum enim cras, Deo volente, hunc hodie hæc de re monebo. Velim nos aliquid responderelinquendi erunt genii sui libertati, quam nulli invideo, meâ contentus, campissimi Hevelii Prodromum, unâ cum Kirsteniano Cometa, argumentum hoc perdifficile vinculis Poëticis doctè & ingeniosè adstringente, & laudes Hevelianas (cui id scripsi, Vir ille Eximius, per me Tibi jam notus, dedicavit) ferente, per proximum tabellarium Suecicum, dono Tibi mittam. Utrumque ut grato animo accipias, rogo. Ibi videbis & esse & dici scrutatorem & mathematicum altum siderum Magnum Hevelium. Hoc enim elogio Vir scientiâ Mathematicâ Excellentissimus à Kirstenio idoneo judice ornatur. Ac talem se ipsem in illo opere monstrat, in quo quæ vides correctæ, ejus candori & humanitati debeo. Ego verò, qui, ut ille ait,

Heinsiana edita placent, edenda expetantur cum desiderio.

Ornum cum negotio junge.

Libertati suæ quisque relinquendus.

Libertatem per campos virtutum explicat.

Kirstenii Cometa & laus.

Hevelius Scrutator & metator siderum.

Auctor se Mathematicum non esse fatetur.

- - - - - Motus

Astrorum ignoro - - - - - Juven. Sat. 3.

quâ ratione in censum hunc venire queam, Tu ipse videris, qui laudes mihi tributas doctè quidem, verum tamen amicitiae & affectui indulgens, defendis. Ego tenuitatis meæ, quod ex animo dico, conscius, optem eas tolli, saltem minui posse. Solus Rautensteinus Scazontem illum Tuum vidit: cum illo enim, ut mecum ipso loquor. Ille mihi alter ego. Aliis amicis, quamvis etiam bonæ notæ, ejus videndi, antequam à Te ipso meo rogatu reformaretur, copiam me negare debuissè, credidi. Atque id etiam feci. Vissovatii epistolam tantoperè Tibi placuisse, gaudeo. Est enim Vir ille omnibus vinculis amicitiae

Debitæ modestiæ memor.

Rautensteinus Auctori amicissimus.

Vissovæus Auctori conjunctissimus.

*Ab Aristoteli-
cis dogmati-
bus alienus.*

*a) Veritatis
cura prima
omnium sit
tibi.*

*b) Libertate
frui.*

*c) Dictatoria
instituta à
republica lite-
raria absit.*

*d) Christi so-
lius præcepta
iuxta fidei
tenenda.*

*e) Vicissitudo
rerum perpe-
tua.*

*f) Metamor-
phosin omnia
appetunt.*

*g) Cometa is &
absentibus &
presentibus
omnia ten-
dunt ad quie-
tem.*

*h) Cometa
ignorat hu-
mana, officii
tamen admo-
net.*

*i) Malus ge-
nius non est,
sedus quam
Auctori ano-
nymo visum.*

*k) Cometæ
motus ad an-
getum bonum
potius refe-
rendus.*

*l) Angeli bo-
ni possunt ma-
lis infligere
pœnas.*

*m) Dei boni-
tatem & se-
veritatem co-
gitat.*

*n) Solis lumen
concurrit ad
caudam Co-
metæ efficien-
dam.*

*o) Cometa non
est diabolus.*

*p) Solis macu-
la lucente Co-
meta non ap-
parent.*

*q) Cometam
ex eructatio-
ne Solis gene-
rari vero si-
mile est.*

*† Cometogra-
phia Heve-
liana arcana
quidam enu-
merantur.*

amicitiæ mihi jam olim conjunctissimus. Ita est, cum alienum esse à placito Aristotelicis, quatenus scilicet hæc à veritate. *a* Atque hæc nobis ante omnia cara sit oportet, *b* qui libertate à Deo concessâ uti & frui debemus, *c* omnes dictatoriam institutionem fugientes, & in nullius magistri (*d* solo Christo in rebus fidei excepto) verba jurantes, addictumque servitium nulli præstantes. Sed fateor Philosophicam quoque rem, ut omnes alias, suas habere periodos. *e* Omnia erunt in orbem, summa imis, & hæc illis succedunt: *f* cunctaque ad fatalem tendunt cito pede metam. Hanc, ut ad alia deveniam, die xx. hujus mensis, quâ Tu Tuas postremas ad me dabis, attingit Anna Maria Austriacæ Regis Christianissimæ Mater, etsi ante 4. menses magnum illum climactericum in quo solo septenarii & novenarii concurrunt, permultis fatalem superest. *g* Ita omnia, homines quoque, & inter hos Principes, properant ad quietem, sive præcesserit, sive successerit Cometes. *h* Is nostra nec scit, nec curat, *i* tamen, ut illustre cæli phenomenon, officii quemque admonet. Etsi verò mala cum comitentur, & nescius non sim dari malos spiritus, *j* genios, Angelos, Cometam tamen malum genium esse, vel à malo genio regi, cum nupero Auctore Anonymo, ab Norico, ut suspicor, non dixero. Hoc enim est terrorem & horrorem animis hominum incutere eosque consternare. *k* Quod de yinis monitis, profanum hoc esse judicantibus, adversatur. Adhæc mala super Cometas antecedunt, quin imò & sine ulla eorum apparitione fiunt. *l* verò & bonos Spiritus, genios, Angelos, in aperto & confesso est. *m* itaque cum Joanne Damasceno, Christophoro Rothmanno, Francisco Resti & aliis, Cometarum motum à Planetarum & reliquarum stellarum motu diversum, ad extraordinariam Dei dispositionem & peculiare Angelorum ministerium referre. *n* Tantò plus, quod bonos Angelos posse malis meritis ferre pœnas, & cræ literæ non obscure doceant. *o* Quæ etiam ita bonitatem divinam commendant, ut & severitatem simul inculcent. *p* Ut taceam ipso mentis & oculorum judicio constare Solis lumen ad formandam Cometæ caudam (quem ideo Auctor modò dictus *q* Draconem illum veterem, serpentem ignitum, lethifero suo toxico omnia infestantem Diabolum, vocat) concurrere. Quod, credo, Deus majestatis suæ & juris summi, præsertim è regione illius impurissimi & infississimi hostis, retinentissimus, fieri non pateretur. *r* Ne quid etiam dicam, incensibus Cometis Solem sine ullis maculis, *s* velut per eructationem illius maris Cometicæ purgatum, lucere. Quod non est leve sententiæ Athanasii Kircheri, quem aliàs Auctor ille laudibus ad sidera tollit, tum & nostri Hevelii aliorumque idem asserentium, argumentum. Adde quod Clarissimus Hevelius generationem Cometæ Systemate Planetarum comprehendat. Ut facis Auctoris Anonymi objectiones occuparit, *t* etsi demùm in Cometographia creatorum ex Solis & aliorum Planetarum effluviis Cometarum parentes, *u* dicam, producturus, nec non generationis finem, modum & motum Cometarum, incrementum & decrementum copiosè sit explicaturus. Sed de his *v* idcirco non solum Tibi, & pro jure familiaritatis nostræ, & velut in transcurso, *w* dicam, Quæ tamen digna sunt consideratione, si vel *x* obiter hæc Te scire velim. Itaque si illud scripti, cui titulus est, *y* Cometa malus genius, vidisti, *z* videre potes, velim mihi de eo judicium tuum paucis perscribas. Illustrissimus Isbrandio salutem plurimùm meo nomīne assiduus nuncia, etiam dum racco Idem officii Tibi ex compacto apud Illustrissimum Rautensteinium præsto. Vale longum & feliciter.

N. 58.

Hamburgo Holmiam die 9. Febr. Gregor. 1666.

*Auctor bre-
vitatem epi-
stolarum ex-
cusat.*

N Il literarum à Te proximè accepi. Ipse verò breves ad Te dare necesse habeo. Omni enim animi & corporis conatu & nisu editio operis me-

mihi est promovenda, urgentibus undiquè hinc amicis, illinc typographis. Sed & pauca admodum scribenda in præfenti habeo. Omnia enim ubique manent in antiquo statu, id est vel afflicto, vel periculoso, vel dubio. Adeò plena sunt simultatum, odiorum, motuum, bellorum. His accessit promulgatio belli contra Britannos die XXVII. Jan. Lutetiæ Parisiorum facta. Quæ res his nova fœdera tantæ potentiæ opponenda conciliavit. Ita bella ex bellis feruntur, & quod ante veritus sum, orbis Christianus in partes adversas scinditur. Attamen tantum paratus belli longè omnium periculosissimi vel antequam id geratur, vel paulò posteaquam gestum fuerit, poterunt pacis almæ vel necessitatem imponere, vel studium perluadere. Ita æquè pax quàm bellum ad Cometæ præcedentes pertineret. Utinam Sola læta eos comitentur! Sed quod unquam temporis punctum, si omnia in considerationem veniant, sola prospera sine adversorum ministeria vidit? Hæc utinam nunquam læta tua tempora laceffant! Vale Clariss. & Optime Heinss, ac mihi porro fave.

Operis editionem promovet.

Gallus Britannia bello indicit.

Bella ex bellis oriuntur.

Belli apparatus ferunt quandoque pacem.

Cometæ bellum & pax sequitur.

Vicissitudo rerum perpetua.

Hamburgo Holmiam die 12. Febr. 1666.

N. 59.

Temporis & negotiorum ratio brevitate mihi imperat. Hanc tamen malescens quàm silentium: quod ex tua parte amoris molestum meo æquitas excusat, sed desiderio se non esse liberam fatetur. Ex Amici communis liberis literis vides, res Polonicas metu civilis belli mox restaurandi magis magisque turbari. Sed & ne pleræquè orbis Christiani Resp. & prioribus & novis bellis ac fœderibus pactis concutiantur, metuendum est. Pacis tamen Rhenanæ spes iterum affulget. Sed illa quoquè bella, vel solitudine facta (quod avertat Deus) & inducto fastidio, pax tandem sequatur necesse est. Utriquè bello videlicet, & paci, aliis què tristibus & lætis prælucebit stella crinita. In operis mei editione feliciter progrediuntur Amici. Ego abs Te expecto, quæ nuper postulavi. Jam enim inter Te & me communicata prælo subjecta certò sunt. Illustrissimo Isbrandio salutem adscribo plurimam, Te verò, Amicissime Heinss! bene Valere jubeo.

Brevitas silentii gratior.

Bellorum finis pax est. Cometæ bellum & pax excipit.

Holmiâ Hamburgum die 24. Januarii Juliani 1666.

N. 45. ad

53. 54.

& 55.

Heinssus silentium excusat, de constanti benevolentia Amicis certior facit.

Ante septiduum sine meis discessit tabellarius, cum argumentum exarandis literis nullum esset in promptu, Vir Nobilissime! Nunc quoque quod scribam vix occurrit, nisi hoc unum, & valere me utcunque, & in te amando esse constantem ac sedulum. Rediit quidem in hanc civitatem Magnus regni Cancellarius, sed præter illum pauci Senatorum, immò Tutorum nullus, quod sciam, hætenus comparuerunt. Unde fit, ut in negotio Fœderatorum Belgarum per Illustrissimum Isbrandium nihil promoveatur. Oratorem Gallicum Dandillæum Pomponium Lutetiâ Hamburgum ajunt advenisse. Habui complures ab amicis Parisinis literas, quibus me jubent de illius Viri benevolentia optime sperare. Esse enim ingenuis artibus pulcherrimè iustructum. In adventum ejus trahenda fore negotia nos inter & Suecos prævideo. De pace inter Belgas Fœderatos ac Monasteriensium galeatum Præfulem sancienda conclamatum esse negotium videtur. Ad vindictam enim impellimur, quantum apparet, ab his, qui fermè soli motos componere fluctus poterunt, pro ea qua apud nos valent auctoritate. Dominum Isbrandium vix est, ut ante festum Paschatis adfuturum vobis esse censeam. Interim Tuas omnes illi exhibere nequaquam postmitto: ex quibus voluptatis multum equidem capit, uti par est. Hodie quas missas jam pridem oportuit. Eâ occasione, perlecto Scazonte, qui versibus extra ordinem addendis inferetur, quædam, ut vides, paulò aliter, quàm antea sese habebant, constitui. Videbo an majore otio melius quid possim extundere.

Pomponii Oratoris Gallici laus.

Pax Monasteriensis desperata.

Heinssus poematis sui Scazontem adjungit.

*Belli mortis
rei literariae
adversae.
Otium sa-
pienti necessa-
rium.*

tundere. Gaudeo interim hoc labore me defunctum, cum isthæc tempora poetica meditationi neutiquam sint idonea. Sed tela inchoata fuit detexenda. Domino Rautensteinio otium & vitam privatam invideo propemodum, ad eodem vota mea omnia diriguntur. Excursum in patriam, quem flagito jam dudum, si obtinerem, voti fortasse fierem compos. Sed pedem ut hinc moveam, hætenus non indulgent mihi procures nostri. Interim fac sciam, quam Germaniæ partem, quas latebras Vir eximius solitudini suæ destinavit. Velle enim Fœderatis Belgis, quam nunc est, viciniorem videre. Salveat quæso ille. Tu autem vale.

N. 60.

ad 54.

Hamburgo Holmiam die 19. Febr. 1666.

*Extemporalis
scriptio dili-
gentiori pen-
sanda.*

*Gratum ani-
mum Amico
propter bene-
volentiam tes-
tare.*

*Gratâ memo-
riâ unum-
quodque Ami-
ci officium
prosequere.*

*Amicitie
Heinsianæ
monumenta.*

*Pomponius
Orator Galli-
cus,*

*Laudatur,
Heinsio ami-
cus.*

*Latinae lin-
guæ studium
cum studio
Græcæ non
pugnat.*

*Patriam bel-
lo civili ar-
dentem Sa-
piens relin-
quit ut literis
vacet.*

*Pomponii
Oratoris Gal-
lici laus.*

*Pacem cum
estis opta.*

*Literarum
amantes à
bello alieni.
Desperatio
pacis.*

*Votis pacem
exposce pu-
blicam.*

*Otium quale
Sapienti ne-
cessarium.*

E Pistolam quam per proximum tabellarium, qui ante triduum hinc ad me profectus est, non tantum ex tempore & manu propera, sed opere tumul- tuario ad Te dedi. Eam ideo nec in censum refero. Feci tamen hunc quoque officium, ut potui, missis ad Te chartis, quæ velim ad me quamprimum re- volent, ne urgentibus operis editionem Amicis Batavis, vel hæc tardetur, vel Tua communicatio interrumpatur. Neutrum enim fieri vellem, si res ex animi mei sententia geratur. Quod postremæ Tuæ literæ me reddiderint cer- tiorem (quanquam id ita esse nullus dubitem) Te & constanter me amare & rerum mearum satagere, mihi per gratum accidit. Maeste integrâ humanitatis gloriâ, Optime Heinsi, cui in re literaria ingenuus quisque multum debet, Teque maeste amet necesse est. Ad me quod attinet, fateor me Tibi multis mo- minibus devinctum esse. His accessit nuperum Tuæ erga me benevolentia & gumentum, quod Poëmatis Tuis Scazontem adjungere volueris. Erit hoc in & in opere meo perenne amicitia nostræ monumentum, quod cumprimis ex literis nostris familiaribus excerpta operi meo inserta testantur. De Oratore Pomponio Tibi jam satisfeci. Dixi enim de ejus ad vos profectioe & laudibus quæ certò tunc accepi. Erit ille ingenii & animi bonis ac benevolentia, ut ut ille Atticus Ciceronis. Celebre Romæ Pomponianum nomen invitavit, ut nosti, referente Ludovico Vive, Virum illum Latinæ linguæ & Romanæ an- tiquitatis studiosissimum, Christianum Petri, ut rejecto suo nomine & cognomi- mine se Pomponium Lætum vocaverit. Cujus Viri Romana Historiâ & linguâ multum delector, & illam sæpè in historia mea Cometica adhibeo. Illud pro- pè ridiculum est, noluisse eum linguæ Græcæ operam dare, ne Romanam contaminaret. Oblitus enim erat illius Pomponii, qui patriâ Italiâ, motu & re multu Cinnæ quassatâ relictâ, in Græciam profectus ita linguam peregrinam di- dicerat, ut Attici cognomen meruerit. Neque tamen illi quidquam de novæ patriæ linguæ decesserat, qui singulari Principis Romæ eloquentiæ amicitia & gnus fuerat. Sed hæc pro nostra familiaritate dicta sunt, occasione Pomponii Viri & Nobilissimi & excellentissimi & doctissimi & humanissimi, (sicut ille At- ticus quondam erat) quem quod transeuntem per hanc urbem alloqui non contigerit, doleo. Potuisssem autem id, saltem amicitia Tuæ obtentu, facere. Non dubito Te jam gratissimâ ejus conversatione frui. Utinam verò ille obis pacales, ut singulari Nasonis Tui voce utar, rigido Septentrioni inferat, ubi- dem alibi quoque plantatis, junctâ illis operâ, qui paciferis lauris & Phœbeis potius quàm Martiis tempora sua coronari optant! Sed Tu mihi pacem, dubi- ce nomen, loquenti assiduò, dicere cum Comico videris, *Desine, jam comico- matum est.* Sed licet intra privatorum votorum parietes publicæ pacis spem ali- quam retinere. Si nec hoc licet, optare licebit. Id voti Tuæ meæque patriæ sinibus non terminatur, quin potius ad omnium gentium terras se extendit, & earum angulos dulcedine & salute pacis almæ implet. De otio Sapientis ejus- que Christiani quæ ad Te scripsi, quomodò sis accepturus, cognoscere arde- Illustrissimus Rautensteinius illud optat & sperat in prædio Ratisbonæ vicin- Eg-

Ego verò omnibus bonis illud opto hac, ut tunc dixi ratione, ut Reipublicæ maximæ, minori & minimæ satisfiat. Accepi hodie literas ab Amplissimo Hevelio, qui se Tuas accepisse, & ad eas brevi respondurum esse, scribit. Nunc nempe ei non vacat variis occupato. Nam & puerperium Suavissimæ uxoris, quæ filiolum enixa est feliciter, & opera Cometica eum sibi totum vindicant. Felicem eum! qui & libris & liberis dat operam ex voto. Rogat ne viri docti de controversia, quæ illi cum Auzutio intercedit, iudicium ferant, non viso responso suo: quod promittit brevi. Rudbeckianum Commentarium epistolarem gratus accepit & laudat. Affirmat se pleraquæ horum in sua Comographia attigisse. De ratione investigandarum parallaxium beneficio altitudinum meridianarum à Clarissimo Rudbeckio dissentit. Nullum Cometam novum ab illo verno visum esse in cælo, sed phænomenon ad cingulum Andromedæ, quod etiamnum ex oriente singulis diebus Septentrionem versus motu scilicet diurno proficiscitur, pro eo à nonnullis (quod me iterum nuperri-
& ego. Tempus enim finire epistolam jubet. Vale diu & feliciter.

Reipublicæ
maximæ, mi-
noris & mi-
nimæ curam
gere.

Hevelius la-
boribus Come-
ticis totus
vacat,

Et de sua cum
Auzutio con-
troverfia an-
te librum
suum editum
sententiam
doctorem de-
precatur.

Cometa no-
vus à verno
nullus appa-
ruit.

Phænome-
non ad cingu-
lum Andro-
medæ pro Co-
meta à multis
habetur.

N. 46.

ad 56.

Heinsii mo-
destia.

Upsalienfium
silentium.

Holmiâ Hamburgum die 10. Februarii Gregoriani 1666.

HAbes hîc Schedarum nescio quid mearum, quod neglectum à parum me-
mori in scriniis meis præter ordinem hæsit, cum ad Te redire jam pridem
debuisset. Quas Gruterus cum Domino Rautensteinio laudes plena manu in
me conferunt, in iis nihil meum agnosco, præter singulare rerum mearum stu-
dium. Ad Clarissimum Schefferum nihil litterarum dare soleo, & scribo fre-
quenter, quin Rudbeckiana observata de Cometa nupero, sive stella, flagitem.
Sed cum ille nil ad hanc rem respondeat, facile colligo, aut errorem à Rudbec-
kio nunc deprehendi, aut illum per alias occupationes ab hac cura avocavi.
Atquæ hæc de privatis rebus. De publicis quod addam, vix est quicquam in
promptu. Procerum pleriquæ jam huc denuo convênere. Absunt etiamnum
Regni Drotzetus & Ærario Suecico præfectus, quorum hîc graviter ægrotare
dicitur. Nos Dandillæum Pomponium cis paucos dies hîc exspectamus, nisi
moram is qualecumque inter Danos trahet. Vale.

Hamburgo Holmiam die 23. Februarii Gregor. 1666.

N. 61.

ad 46.

SAtis tempestivè nuper Tuas illas chartas recepi. Optarem & illas, quas
proximè ad Te misi, quamprimum ad me redire posse, saltem partem eo-
rum, ut ita opportunè habeam, quo sedulitate typographi respondeam. No-
vissimus meis feci Te certior, Amplissimo Hevelio eandem esse mentem, fac omnia.
quæ ante fuerit, de phænomeno in Andromeda pro stella crinita à multis ha-
bito. Conveniret Clarissimo Rudbeckio aliquid responsi de hac re nobis dare,
tum verò & multis aliis. Hoc enim præstaret, ut puto, silentio, quod variis
hominum judiciis erit obnoxium, sicut & illud ad literas meas. Ad me qui-
dem quod attinet, utrumquæ debita æquitate & facilitate me excusare testor.
Nempe enim meam quoquæ libertatem, quâ in compellendis tot viris Claris
& præstantibus usus sum, eadem æquitate, boni publici respectu, excusari
cupio. Nuper in taberna libraria inter plura, quæ paulò antè Clarissimus Schef-
ferus, juvando studio Oratorico, Politico & Historico idonea publico commi-
sit, vidi & illud fragmentum Petronianum, non tantum exempli Patavini (quod
Tibi se debere Vir doctissimus fatetur) fide editum, sed & eruditissimè rationi-
bus assertum, quam notis illustratum. Vale feliciter.

Silentium
quandoque
incommodum.

Libertatem
suam ex ra-
tione æquita-
tis Auctor ex-
cusari pos-
sui.

N. 47.
ad 57.

Holmia Hamburgum die 17 Febr. Gregor. 1666.

*Rudbeckius
errorem suum
de Cometa
novo autu-
mnali agno-
scit.*

*Pomponius
Dandilæus
venit Hol-
miam, lauda-
tur.*

Convenit me hodie Clarissimus Rudbeckius, sciscitatusque est, quo loco tuæ de Cometis essent lucubrationes. Respondi, operas in iis typographicas esse describendis assiduas, ac simul sum hortatus, ut ad quæstiones nonnihil reponeret. Regerebat id unum, de Cometa errorem esse: stellam obscuram in cingulo Andromedæ apparere, quæ facilè à Cometa distingui haud posset, tanto aëris intervallo, id sibi quoquè nunc compertum esse. De cæteris, ut quicquam polliceretur, induci haud potuit, nec tamen negavit se responsurum. Ut satis ex ista fluctuatione appareret, nihil nobis inde cerò esse expectandum. Hesterno die sub vesperam advenit Dominus Pomponius Dandilæus in hanc civitatem, cum quo per horas fere duas sum collocutus. Dedit & literatura humaniori pollens egregiè, & usu rerum plurimo probè instructus. Latebit per dies nonnullos, puto, deinde publicè civitatem intrabit. Vale.

N. 62.
ad 47.

Hamburgo Holmiam die 2. Martij Gregor. 1666.

*Rautensteinus
Hamburgum
venit, in
Aulam Sue-
cicam ablegatus,
Heinsio amicus,
Pacem Bataviam
sperat, Poloniam
opitatur.
Ejus de Cometa
significatione
sententia benigna.
Stella comata
Cometa cognata.
Rudbeckii
error de novo
Cometa excusandus,
candor laudandus.*

*Silentium eorum
qui Aulæ
non rescripserunt
a quo ille fert
animo.*

Proximo die Martis nonnihil ad postremas Tuas rescripsi. Sed adeo multuario opere, ut id in censum venire non mereatur. Eram enim tunc valde distractus gratissimo adventu Illustrissimi Rautensteinii nostri, qui iter in Aulam illam à Serenissimo Principe suo delegatus parat. Heri cum mihi adesset, honorificam Tui mentionem ad mensam fecit, Tibi bonam sanitatem & prosperum rerum successum precatus est, Tuæque juxta ac meæ patriæ pacem. Et illam quidem magis sperat, cum negotium Polonicum majoribus difficultatibus & ipsa Respublica civilibus dissidiis & motibus implicetur, idque inde, imò assiduo. Locuti sumus hâc occasione & de opere meo, cujus illud videndi desiderio tenetur. Dixit mihi de Cometis & aliis signis, quæ in cælo conspici solent, sententiam suam coram, eandem scilicet quam scripto tunc dedit, se nempe ejusmodi phœnomena nec temnere, nec timere, & eventus eorum varios esse experientiâ magistrâ didicisse. Optat autem ut cuncta frustra Cometis succedant. Clarissimi Rudbeckii errorem facilè exemplis stellarum, quarum lumen æqualiter & circulatim dispositum in nubem roscidam incidit, comas accipientium, jam olim Ægyptiis & Aristoteli notarum (quæ etiam Cometarum cognatæ vocantur) nisi forte causæ in ipsis stellis nebulosis, lumen inæquale habentibus potius quærenda sit, excusandum in illo phœnomeno Andromedæ pro Cometa habito agnoscantis candorem & modestiam exosculor. Hinc etiam videmus, quantum Amplissimo Hevelio, qui contrariam sententiam constanter tuebatur, in re Astronomica sittribuendum. De responso ejus aliorumque parum sum sollicitus, dum mihi meæ industriæ publicarum utilitatum satagentis ratio constat. Qui tamen hîc votis meis, iidem unâ, ut existimo, suæ propriæ existimationi benè consulent. Illustrissimus Rautensteinus plurimam Tibi mittit salutem. Ego Illustrissimo Isbrandio. Vale.

N. 48.
ad 58. &
59.

Holmia Hamburgum die 24. Febr. Gregor. 1666.

*Pomponius
Dandilæus
publicè Hol-
miam init.
Suecica le-
gatio ad Re-
gem Angliæ
& Batavos
pacis compo-
nendæ causâ,*

Propositum mihi erat hodierno die Tecum agere verbose: sed avocavit me spectaculum Domini Arnaldi Pomponii, Oratoris Gallici, publice civitatem hanc ingressi, qui die crastini Regem venerabitur. Senatus Regni hesterno die Legationem extrâ ordinem decrevit, primo Regem Britanniarum, deinde Federatorum Belgarum Ordines adituram, per quam Rex medium sese arbitrumque offerat componendis dissidiis, quæ nos cum Britannis colligere. Legationi

Legationis sunt Georgius Flemingius Regni Senator, vir probus ac ingenii pacati cum Petro Julio Covet Consultario Aulico, quos mense proximo hinc discessuros ajunt. Vale & me amare perge.

Hamburgo Holmiam die 9. Martii Gregor. 1666.

N. 63.
ad 48.

Non diffiteor & ego, me post penultimas Tuas literas brevissimas, exspectasse ultimas longiores. Sed quia tam jucundum spectaculi splendidissimo intervenit impedimentum, vota mea æquas & facilis Tuis negotiis accommodum. Spero autem hæc, ut sic dicam, esurientia proximè exsatiatum iri. Tuæ corum effusa in me benevolentia non aliud pollicetur. Quæ Tu mihi de Suecorum pacis inter vos & Britannos restaurandæ studio scribis, pergrata sunt. Hoc & aliorum, ut credo, Principum armata auctoritas sumet sibi exsequendum. Quanto inter hæc impetu Galli ad bellum ferantur, ex his Illustrissimi Petri Brüsselli, Senatoris in Curia Parisiensi Gravissimi, quanquam pacis agramantissimi, ad me nuper perscriptis verbis cognosces. Non pigebit hæc integra describere. Hic, inquit, cuncta in bellum vergunt. Novi delectus per Galliam habentur. Copia undique adversus Anglos * veteres & novos Gallie hostes contrahuntur. Classibus & maritima potentia validiores nobis esse, ut nunc res sunt, nullus dubito. Timeo tamen, ne ubi nosmetipsos collegerimus, & classes nostras adornaverimus, commeatu, copiis & rebus aliis ad usum & militiam nauticam, quibus non indigemus, necessariis abundè instruxerimus, tam cæci in nos odii & præcipitis de bello consilii serò certè, sed serò eos paniteat. Desinant antiquas jactare victorias. Tunc temporis Gallorum viribus & copiis adversus Gallos pugnabant, quibus plura & clariora virtutis bellica opera quàm suis confecerunt. Non iis cum Philippo Valasio vel Johanne ejus filio, viris & Regibus sanè strenuis, verum furore & imprudentiâ cæcis, res erit, sed cum Ludovico XIV. ditissimo & potentissimo terra marique Principe, tot victoriis claro, tot tantisque expeditionibus felici, succedere illius Caroli VII. qui Superbos illos Gallie triumphatores continuis per multos annos cladibus afflixit, & in insulam suam novissimè relegavit totâ Gallia ejectos, excepto Caletto, quod Henricus II. centum plus minus ab hinc annis duce Francisco Guisio eis eripuit. Hæc ille. Sunt quidem hæc spiritus plena. Sed magis mihi, fateor, illa placent, quæ pacem loquuntur. De hac nuper inter Electores ad Rhenum irritò eventu denuò agi cæpit, quod magnoperè doleo, pacis studiosissimus. † Hujus spem Tuæ patriæ quidam faciunt, nullus facit meæ. Adeo ibi omnia dissidiis magis magisque eheu! involvuntur. Æquitas hîc pro filo Ariadnæ est. Hæc sola munere divino explicare labyrinthis plagis Rempublicam potest. ‡ Ad privata ut transcam, in opere meo imprimendo Amici diligenter pergunt, & ad imponendum finem illis quæ inter utrumque nostrum communicata ad eos missi properant, propediem reliqua expectaturi, quæ mittere eis non possum, priusquam illæ chartæ ad me redeant, jam ante mensem ad Te missæ. Has mihi, ut spero, proximus tabellarius adferet. Hodie & ante octo dies accepi prima figurarum Rudbeckianarum æri incisarum experimenta. Identidem moneo Amicos, ut singularem diligentiam in earum editione adhibeant. Spero me hujus quoque voti compotem evasurum, ut brevi à Te accipiam nonnihil responsi de significatione Cometarum, quò publicè aliquando constet de Tua super hoc argumento sententia. Atque hac ratione colophonem Tuis epistolis operi inferendis impones. Illustrissimus Rautensteinus, postquam Serenissimum Ducem Mecklenburgicum Christianum compellaverit, navi ad Rostochium in ostio Varni consensâ ad vos contendet secundis, quod opto, ventis. Pax nuperrime inter utrumque Serenissimum Ducem Mecklenburgicum redintegrata, letis Cometarum nuperorem eventibus accedit. Utinam plura sequantur ejusdem generis! utinam & ubique perennent Te quàm diutissime incolumi & læto!

Suecorum studium pro pace inter Anglos & Hollandos restauranda laudatur.

Brüsselli judicium de bello Gallorum contra Anglos.

* Angli veteres Gallorum hostes.

Regum Gallie varia contra Anglos fortuna.

Rex Gallie Ludov. 14. laudatur.

Caletum à Gallis recuperatur.

Pax Rhena-na irritò eventu tractatur.

† Pacis Bavariae spes aliqua, Polonæ nulla, Cui obstat iniquitas.

‡ Auctor commercium literarum, quod cum Kleinso de argumentis Cometicis coluit, finire quamprimum cupit.

Rautensteinus iter Succicum.

Pax inter Duces Mecklenburgicos Cometicis successit.

N. 49.
ad 60.

Holmia Hamburgum die 3. Martii Gregor. 1666.

Heinsius Auctori de munere Prodro-
mi Heveliani gratias agit.

Heinsius laus.

Pomponius Orator Galli-
cus salutatur Regem, Pro-
ceres & cum Regiis Com-
missariis agit. Belgæ fæde-
rati fæderibus cum Dan-
o & Branden-
burgico initis pæci student.

Heinsii mode-
estia, & oc-
cupationes,
quæ non per-
mittunt ei
sententiam
de Cometis
exponere.

Imminebat tabellarii discessus, cum proximè ad te scribebam, adeò me ob-
bat, ut tùm oblitus sim, gratiarum actione apud te defungi pro præclaro Pro-
dromi Heveliani munere, quod fieri tamen occasione illa omninò oportuit.
Duplici nomine liber exquisitæ notæ apud me summo est in pretio, cum &
te homine optimo eodemquæ amicissimo proficiatur, & coryphæum biblio-
maticorum Hevelium auctorem agnoscat. Reponetur igitur in parte biblio-
cæ meæ conspicuâ, unde oculis meis identidem oberrando tui me admonet.
Orator Gallicanus Pomponius, post salutatum nudius sextus Regem, nu-
tertius Thalassiararcham, Cancellarium, & ærario Præfectum, singulos de
sux convénit. Hesternò die cum Regiis Commissariis congressus est, in
herile mandatum exposuit. Nos etiam pro causâ nostra digladiamus, nunc
in contraria pro virili Ministro Britannico, qui cum certò sibi persuasisset
fore ut Danos infensos experiremur, nunc deceptus semel hoc agit stenuè,
que nervos omnes intendit ne denuò decipiatur. Electorem Brandenburgicum
qui opinabantur in partibus haud quaquam fore, non fuisse se divinos jam pæ-
agnoscunt. Sed utinam hæc omnia ad pacem convertat clementissimus Deus
cui nos Fœderati Belgæ studemus unicè! Schedas, quas nudius tertius à Te
accepi, quamquam desideriis tuis satisfactum vehementer cupiebam, cum
pervolutare non vacavit. Proximè illas à me habebis: quamquam hæc tam pu-
silla, tamque frivola ac jejuna, lucem neutiquam merebantur. Nec est quod hic
tam turbata rerum facie quicquam majoris rei à me expectes, quem in partem
curarum adscivit Illustrissimus Isbrandius, nec alii partium nostrarum ministri
à consiliis suis excludunt

N. 64.
ad 49.

Hamburgo Holmiam die 16. Martii Gregoriani 1666.

Munus com-
mendatur
auctoris sui
meritis.
Benevolus
erga amicos
esto, præser-
tim bonarum
artium cultor-
es.

Desideria
tua rationi-
bus amici at-
tempera.

Dantiscani
Poëtæ cele-
bres Titius,
Büthnerus &
Pastorius.
Pacis studio-
sus esto.
Naræus
laudatur.

Comitia in-
stantiarum
Polonicarum
statum mon-
strabunt.

Pax in Po-
lonia nisi re-
stitutâ liber-
tate æqua re-
stitui nequit.

Vehementer mihi gratulor, Prodro-
mi Heveliani munus gratum Tibi fuisse.
Ita est munera auctoris meritis & benevolentia commendari. Quis aucto-
merita Heveliana summa in re literaria, præsertim verò in Astronomica, igitur
ret? quem lateat ejusdem in omnes literarum cultores, Te verò nominatim
propensissimus ejus affectus? Mea quoque benevolentia erga te sincera, si in
tiones referri hîc meretur, non puto quenquam alacritate promptiori gratias
Tibi officium unquam facturum esse. Quod votis meis per omnia satisfacere
tanto negotiorum assiduò æstu nequeas, minimè miror, Teque ut desiderium
meum & continuum & importunum excuses, summoperè rogatum esse vo-
Accepi nuper Carmina ab Amicis Dantiscanis, Titio & Büthnero: illius
Cometæ mei symbolum *Bona Bonis, Mala Malis*: hujus in nuperum certam
aquilarum. Hodie verò Pastoriana in obitum Annæ Austriacæ Reginae Fran-
accepi. Illorum apographa, horum impressum exemplum Tibi mitto, quæ
talìa delectant & arbitrum habere gaudent. Quod de pace scribis, votis quo-
que meis, si quid unquam, convenit. Sed nondum ulla spes pacis affulget
omnibus ad bellum paratis. En Tibi etiam quæ à Doctissimo illo Narano po-
longum silentium accepi. Hæc quoque pauca eruditionem ejus & pietatem
patriam eximiam monstrant. Judicium de rebus Polonicis, ut ad res partem
meæ veniam, ab exitu Conventus regni, qui instat, dependet. Ad hunc ce-
lebrandum magno animorum, imo & armorum apparatu itur, universa Re-
publica in duas potentissimas partes divisâ. Ego omnibus votis pacem resti-
tam expeto, sed non expecto, nisi restitutâ prius æquâ libertate. En Tibi ver-
siculos, quos à quopiam Amicorum ex Prussia in hanc rem accepi:

Patria dum viguit florentibus inclita rebus,

Fredericus

Freudente invidia nos quoque floruimus.
 Invenit qua livor edax nos sterneret arte,
 Nam patriâ everſâ nos quoque concidimus.
 Vivere dulce fuit cum libertatis honore.
 Si liber nequeas vivere, dulce mori est.

Tot carmina nunc Tibi, Amicissime Heinſi, mitto, qui ea ingenioſè & doctè paterno exemplo pangere ſoles. Utinam Tibi liceat quamprimùm triumphum pacis almæ, toto orbe compoſitæ, canere, nobis vero & bonis ejus frui, & Tibi feſtivistis gratulationibus accinere! Utinam verò proſpera ex pacis ubertate provenientia videre, audire & fruisci, & Tibi quàm diutiſſimè incolumi & omnibus bonis detur! Illuſtriſſimum Iſbrandium ut meo nomine plurima ſalute impertias, meque illi aſſiduò commendes, majorem in modum rogo.

He inſuſpiter & filius optimi poetæ. Votum pro pace univerſali.

Hamburgo Holmiam die 23. Martii Gregor. 1666.

N. 65.

Magnâ nuper ſpe excidi, poſtquam mihi proximè tabellarius, qui ad nos nec ſchedas illas, quas ad me nunc tandem rediturus, ex temporis & promiſſi Tui ratione ſperaveram, accepi: haud exiguo rerum mearum incommodo: Typographus enim impreſſis illis quæ ad me miſeras, ego ad illum, non habet quod agat. Ita temporis & ſumtus non leve fiet diſpendium. Ego tamen iſſent Tibi ſententiam de Cometis ferre! quod niſi nunc fiat, fieri tamen commodiori tempore poterit. Ut nobiliſſima hæc cæli phænomena, ſigna phyſica certa & determinata, cumprimis eorum quæ à libertate humana pendent, & portenta, illa propriè & ſtriçtè, ut in Scholis loqui amant, dicta, ac ordinarium naturæ curſum transcendentia, appellentur, inducere animum ut credam non poſſum. Signa eſſe ex intentione Dei, genus humanum per omnia opera ſua, illa præſertim rariora, ad virtutem ducentis, tum ex facilitate obedientiæ humanæ vel contumacia, a tam lætorum quàm triſtium, rationem moralis diſciplinæ ſecutus, ſemper judicavi. Haçtenus *b* Cometam etiam portendere bonis, malaque malis credidi & adhuc credo. Ita verò ut in terra, *c* ſive animis hominum errorum & vitiorum portenta, calamitatum certiora Cometis ulliſque cæleſtibus ſignis prænuncia, monſtrare ſoleam. Hâc viâ mediâ, incommodiſſimam naturæ, quàm morali institutione *d*, inter duo ſententiarum extrema temnendos quædam abrupta, progredior, & *e* Cometæ nec timendos, nec negleçtum, nec ſuſpiciendos per ſuperſtitionem, nec deſpiciendos per rerum adſpiciendos, liberè pronuncio. *f* Imò verò, ut rariora & illuſtriora Dei opera, ſic admonitores & Conſiliarios, audiendos eſſe dicere ſoleo. Hâc ratione omnibus me, licet tantoperè inter ſe de hac re diſſentientibus, ſatiſſacere poſſe, ſpero. Atquè hæc Tibi, mi Heinſi! pro jure amicitie hac quoque vice proponere volui, ut aliquando plus otii, ac præſertim lætitiæ ex pace, ſaltem hîc vel illiç compoſitâ nactus, ſententiam Tuam de his dicas, quæ in Senatu Philoſophico Te digna & publico utilis ſit. Scio & fateor, rem de Cometarum generatione, ex qua operatio & ſignificatio eorundem pendet, eſſe ſatis arduam & explicatu perdifficilem. *Sed tentandum, dicendum, agendum eſt, duce conſcientiâ, comite prudentiâ, aliquid cum commodo generis humani conjunctum. †Tantò magis cum Tycho Magno duce, præſtantiffimi quique, permulti certè Philoſophi, Cometæ ex aëre in ætherem tranſduxerint. Quâ ratione fundamentum Cometomantie Astrologicæ eſt ſubrutum. Tolle enim Cometam eſſe exhalationem in aëre accenſam, omnes prædictiones à Cometarum barba, coma, cauda, colore, motu, ſitu peti ſolitas, uno ictu ſuſtuleris.

Silentium amici, etiam incommodum, æquo ſer animo.

Cometæ non ſunt ſigna futurorum naturalia, nec propriè portenta:

Signa tamen ſunt ex intentione Dei & prohibita vel improbitate hominis:

a *Eaque lætorum & triſtium.*

b *Et ſic etiam portenta.*

c *Vitiis hominibus calamitates, certius Cometis, aſtris & phænomenis cæleſtibus portendunt.*

d *Medio tutiſſimus ibis.*

e *Cometæ nec timendi nec temnendi.*

f *Imò vel ut ſi deſes monitores audiendi.*

Cometarum generatio explicatu diffiçilis: ab ea pendet eorundem operatio.

**Publicis utilitatibus ſtude.*

†Tycho Cometæ cælo intulit primus.

Rerum publi-
carum diver-
sa facta.

leris. Sed hæc hæctenus. De publicis verbum addo. Metus est bellum civile in patria mea denuò exoriturum, spes autem est in tua pacem restitutum iri. Quæ de re plura proximè. Nunc Vale & salve.

No. 50.

Holmiâ Hamburgum die 10. Martii Gregor. 1666.

ad 61.

Heinsius
gratias Au-
tori de Pro-
dromo Hevel.
& Cometa
Kirsteniano
agit.

Sueci in hoc
turbido medii
volunt esse.

Liliehoeck-
ius Baro ab-
legatur in Po-
loniam.

Pomponius
Dandillæus
laudatur.

EXcusabam nuper tumultuariam mearum festinationem, per quam factum esset, ne tempestivè satis gratias egissem tibi pro Heveliano prodromo. Egi tunc tamen, sed neglecto pari officio, quod debebatur pro Kirsteniano carmine, terso atquè eleganti omnino, & cujus notæ pauca procuduntur hac tempestate. De phænomeno in Andromeda agnoscit errorem suum Rudbeckius, ut jam significavi, fassus Cometam non esse. Fragmentum illud Petronianum alios commentatores Lutetiæ invênit. Sueci nil non agunt, ne in partes pertrahantur, nobis haud quaquam invitis, sed indignantibus Britannis, qui ad arma convolari, quàm legationes instrui mallent. Miros haud dubiè hæc fabella ludos dabit, scriptis atrocibus utrinque ventilanda. Orator in Poloniam est destinatus Baro Andreas Liliehoeck, Vir eruditus & mihi amicus, cujus patris Succici dux exercitus in Germania, puto, occubuit. Dandillæus Pomponius nudius tertius obitum Reginæ Matris huic Aulæ palam significavit, die crastino nuntiaturus ibidem bellum à Rege suo adversus Britannos decretum. Aderam illi hesternò die pomeridianis horis, jamque de rebus publicis sermonem coeperamus instituere, cum interventu Illustrissimi Cancellarii colloquium suè abruptum. Vir est eruditionis ac facundiæ eximiæ, nec minoris probitatis: cujus adventum huic Septentrioni publicè, mihi privatim gratulor. Illustrissimo Rautensteinio solitam salutem adscribo. Vale, & mihi benè velle perge.

No. 66.

Hamburgo Holmiam die 26. Martii Gregor. 1666.

ad 50.

Æquo ani-
mo ferenda
cuncta ad-
versa.

Patientia
sortem lenit.

Gratificare
amicis de his
quæ in tua
sunt potestate.

Heinsius Au-
tori amicus
non è multis,
Kirstenius
laudatur.

Pacis Hol-
landicæ spes
affulget.
Paci publicæ
stude:

Hanc omni-
bus restituere
difficile homi-
ni, Deo fa-
cillimum.

HEri demùm literas Tuas accepi die 10. Martii Gregor. datas, quas die 10. Martii Juliani accepisse debui. Causam moræ ignoro, quæ certè, ut nuper indicavi, non exiguo meo accidit incommodo. Sed hæc & alia, quæ in vita humana contingunt, votis nostris adversa, æquo animo sunt ferenda. Hæc enim ratione fors nostra, alioqui per se satis acerba & gravis, lætior leviorque redditur. Gratum Tibi ut Prodromum Hevelianum, ita & Poëma Kirstenianum, ipsi dicatum, fuisse, mihi est pergratum. Crede enim me perlibenter gratificari amicis de his, quæ sunt in mea manu. Quidni verò Tibi gratificari de his, quæ vel à me expectare & vel exigere jure Tuo potes, vel quæ à me præstari possunt? Tibi dico, mi HEINSI! quem ego inter primos amicos meritissimo numero. Kirstenium Te ex illo poëmate rectè cognosse video & gaudeo. Talis enim qualem pronuncias est, mihi verò nexu amicitie conjunctus. Itaque de tam benigno Heinsii præstantissimi nostra ætate Poëtæ judicium meritò ei gratulor. Hæc quæ mecum paulò ante & nuperrimè de publicis rebus communicasti, de bello non pauca, nil de pace loquuntur. Nempe vobis talia expectanda sunt à nobis, qui proximi illis locis vivimus, in quibus per & pacis arbitria fiunt. En itaque Tibi, quæ hinc inde ad nos his diebus per scripta sunt, haud exiguam scilicet pacis restituendæ spem affulgere. Ad quidem quod attinet, jam diu votum meum ardentissimum pro pace publicæ nostræ. Hanc enim semper opto, quâ nihil optabilius in rebus humanis, multiplex Ardua profectò res est, fateor, pacem tot Principibus & populis, voto viventibus, & capitali odio à se mutuò dissidentibus, restituere. Sed cur ejus felici desperemus successu, si Deus, ut videtur, gentis Christianæ militatus, pacem, rem tam salubrem, utilem & pernecessariam omnibus reddere

lit? Hoc autem si fiat, multum sanè momenti meæ de Cometis sententiæ accedet. Quem enim latebit (quanquam nec nunc latet quenquam) læta quoque Cometarum apparitionem è vestigio sequi? Tunc credo animo liberiori divitem felicissimi ingenii venam, in læto Almæ pacis argumento laxares, & carmen oliviferum, laureato æquale, pangendo Cometæ meo bonorum præcursori accineres. Is enim tunc lætus inter lætos vincente veritate, æquitate & multâ populorum benevolentia, cantaret epinicia, quæ tamen nec nunc negligit, non paucis prosperis, quæ in orbe geruntur (quis enim hoc neget?) stipatus. Liccat ita apud Te de Cometa & pro Cometa loqui, quem quidam inter grata & læta tantum spectacula, fulgetris, tonitruis fulminibusque opposita, numerant. Triste & ferale fyрма eum post se trahere plerique clamant, ut non st. Ego, ut nuper indicavi, mediâ viâ progredior, & fateor læta tristiaque ei succedere, semperque eum omnes officii, ut sic dicam, admonere. Quem enim non moveant, quæ bona malaque Cometas sequuntur, si ea expendere & reputare velit? Ingerunt nempe se ubique oculis illustria divinæ justitiæ documenta, & præclara rebus insita ad virtutem monita. Hæc etiam apud eos qui sacris oraculis fidem dant ex integro, locum inveniunt. Itaque & Tu, Optime Heinssi! non, ut puto,

Cometarum apparitionem læta quoque sequuntur.

Cometas nuperos multa læta secuta sunt.

Cometa his lætum illis tristie spectaculum.

Cometa lætos & tristes habet eventus, & officii quemque admonet.

Officii nos admonent, cuncta que in orbe geruntur.

Invitis oculis hæc mea verba leges.

Multum Te oblectationis ex conversatione cum Pomponio Oratore, capere, vehementer Tibi gratulor. Comitatus ejus cum impedimentis nuper in hanc urbem venit. Audiò verò ab omnibus dotes animi & virtutes ejus celebrari. Rem non ingratham mihi facies, si me tantæ & talis notæ viro commendes. Illustrissimo Isbrandio solemnem salutem adscribo. Vale, & me constanter ama.

Pomponius Dandilanus laudatur.

Holmiâ Hamburgum die 17. Martii Gregor. 1666.

NUdius tertius duos à Te fasciculos accepi, brevibus autem, ut res nunc ferant, Tibi respondeo. Illustrissimum Rautensteinium ad nos cogitare gaudeo. Legationem hîc destinari in Britanniam ex me didicisti, puto. Scripsi etiam Baronem Leliehoeckium in Poloniam publico nomine abiturum, qui marc apertum præstolatur. Sed & Steno Bielke, Regni Senator, Aulam Danicam est aditurus, atque inde Germaniam publicisque negotiis incubiturus, an curaturus valetudinem dubiam, incertum. Ajunt Budanam bibliothecam ab Imperatore Constantinopolitano Cæsari munus oblatam. Quo nuntio vehementer sum gravisus. Non enim dubito in illa latere Scriptores cum Græcos, tum Latinos complures hæctenus ineditos. Atque utinam catalogum horum Codicum ab Amico nonnemine consequamur! Tu Vale & me ama.

N. 51.

ad 62.

& 63.

Legatio Suecica in Britanniam, Poloniam, Daniam & Germaniam.

Bibliotheca Budensis Cæsari à Turca dono oblata.

Hamburgo Holmiam die 30. Martii Greg. 1666.

MEas omnes ad Te, Tuasque ad me tutò perferri, licet aliquando hæc vel illæ triduo quatrduovè tardius reddantur, hîc præsertim rerum statu, gaudeo. Illustrissimus Rautensteinius brevi, credo, vobis aderit, nisi jam ad sit. Utinam tot ultrò citroque commeantes Legati Principum pacem honestam & certam concilient, generis humani bono! Stenonem Bielkium Senatorem Illustrissimum & Sapientissimum de fama optimè novi; & ab omnibus judicium & probitatem ac humanitatem ejus eximiam commendari audio. Atque hæc omnia ita se habere credo, edoctus binis ejus literis, quibus aliquando respondit ad meas. Itaque gratulabor mihi de ejus in hanc urbem adventu. Id ei per occasionem commodam, si Tibi cum eo familiaritas intercedit, indices

N. 67.

ad 51.

Legati Principum utinam pacem componant! Steno Bielke laudatur.

*Spes pacis
Batavæ ma-
jor, Polonæ
minor.*

dices velim, dictâ simul officiosâ salute, quam & Illustrissimo Hsbrandio adscribo. Quæ de Bibliotheca Budensi fama ad Vos pertulit, vera esse nemo dubitat. Si Dominus Rautensteinus Ratisbonæ nunc ageret, facilè per ipsum Catalogum illorum codicum habere potuissemus. Spero tamen alios quoque Amicos in id mei gratiâ operam duros. De publicis rebus pauca quæ scribam habeo. Spes pacis restituendæ Batavis Tuis crescit, meis Polonis decrevit. Illud Tui patriæ gratulor: hoc doleo, utrumque ex animo. Vale ac mihi constanter fave, qui sum quoad vivo.

Nobilissimo Tuo Nomini

Omni cultu, studio & officio devotissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 52.
ad 63.

Holmiâ Hamburgum die 24. Martii Gregor. 1666.

*Heinsius de
argumento
Cometico plu-
ribus se cum
Auctore age-
re posse negat.*

*Matthias
Corvinus Rex
Hung. lauda-
tur.*

*Heinsius an-
tiquitatis stu-
diosissimus.*

*Andreas Pa-
tricius in Ci-
ceronem &
alios veteres
commen-
tatus.*

*Jo. Mich.
Bruti obser-
vationes in
varios scri-
ptores Lati-
nos.*

** Lucas Hol-
stenius Biblio-
theca vatica-
næ præfæctus.
† Heinsius pa-
cem in orbe
Christiano
optat magis
quàm sperat.*

NUdius tertius literas abs te accepi. Quæ in adventum Rautensteinii no-
stri servata penès me cupis, ea diligenter & cum cura servabuntur. I-
psum propediem nobis adfuturum esse augurari licet. Subnatas mihi esse de no-
vo occupationes, idque præter spem, quæ de argumento Cometico haudqua-
quam cogitare me finant, jam, puto, significavi. Ajunt Cæsarem, quod,
ni fallor, proximè indicavi, ab Imperatore Turcarum munus accepisse Biblio-
thecam Budanam, impensis studioque Matthiæ Corvini Regis clarissimi in-
structam. In qua ingentem thesaurum præstantium voluminum, hætenus luce
publicâ fraudatorum, latere certus sum: nisi aut imposuerunt nobis, qui illam
à se perlustratam esse prodiderunt jam olim, aut ex illo scrinia isthæc fuere
compilata, quod propediem intelligemus. Tu certè plurimùm me demerebe-
ris, si quid certi de hac re potes nunciare: sum enim antiquitatis studiosissi-
mus. Nec tantum auctores veteres præcipuo in pretio habui hætenus, sed il-
los quoque, qui ætate nostra ad ornatum horum nonnihil contulerunt. Ex
vestratibus Andreas Patricius in Cicerone illustrando feliciter est versatus. Quo
impensius optavi, sed frustra, videre, quæ is in varios Ciceronis, ac scripto-
rum alorum libros commentatus esse dicitur. Nam præter observationis ejus in
fragmenta Ciceronis Venetiis editas, vix quicquam è viri politissimi lucubræ-
tionibus oculis meis sese obtulit. Ajunt & Michaëlis Bruti in varios linguae
Latinæ scriptores observata exstare, & Stephani Stephani Philosophica com-
plura: tum Petri Nunnesii Hispani Dialecticam Ciceronis in Polonia editam
fuisse, librum vix semel Romæ* apud Lucam Holstenium mihi oblatum. Si tu
patriæ restituaris aliquando, quod vehementer velim, possit in his similibus
que conquirendis opera tua mihi fructuosa inprimis obtingere. Sed de his
aliàs. † Quod ad alia literarum Tuarum capita attinet, ego pacem orbi Chris-
tiano voveo quidem & precor toto animo, sed timidè, & desideriis meis,
ut, quod res est, dicam, diffusus. Adeò nulla apparent auspicia, unde rem
tàm optatam certi nobismet ipsis promittamus, aut saltem auguremur. Vale
& mei memor vive.

N. 66.
ad 52.

Hamburgo Holmiam die 6. April. Gregor. 1666.

*† Amor amo-
rem trahat,
ut magnæ
ferrum.
Equitas con-
tenta est iis
que præstari
possunt.*

CUm proximus tabellarius hinc ad Vos abiret, tempore exclusus paucis Te
compellavi. Brevitatem illam tumultuariam & subitariam penso in præ-
sentia qualicunque curâ, quam tenuitatis meæ, cujus mihi conscius sum, & otio,
quod mihi inter multa negotia perexiguum est, ratio patitur. † Mereretur certè
maximam Tua in scribendo & me amando maxima cura. Sed Tu, quæ es ex-
quisite, facilis & gratus accipies, quæ à me præstari possunt. Doleo vehementer

ter Tibi majus otium non esse, ut de argumento nostro Cometico sententiam dicere possis. Sed, crede mihi, quicquid à Te provenit, etsi non usquequaque votis meis conveniat, me boni & æqui consulere. *De Bibliotheca Budana nuper Tibi respondi ad ea, quæ proximè ad me scripseras. Commodum verò accidit, ut simul Tuas postremas & hanc narrationem de illa Bibliotheca Viennensem acciperem. Vides hîc quoque non semper, nec per omnia famam rei veritati respondere. Insignis tamen est illa Bibliotheca, de qua orbis literatus Augusto Cæsari meritò gratulabitur. Ego dabo operam, ut catalogum illius Bibliothecæ Tuâ gratiâ consequar. Andræ Patricii nostratis in Ciceronem lucubrationes vidisse me, saltem legisse, affirmare non possum. Joannis Michaëlis Bruti, qui inter nostrates vixit, & Joanni Zamoïscio, illi, omnibus modis Magno carus fuit, opus epistolarum aliaque olim habui. Ejus enim Bibliothecam, vel certè partem ejus præcipuam, egregiis Auctorum Græcorum & Latinorum editionibus instructum, ab Ava & Patre meo piæ memoriæ jure successiones acceperam. Sed ejus proh dolor! in nuperi belli Polonici procella deperditæ, vix reliquias posideo, nisi melior fortuna & rerum temporumquæ conversio (quam & Tu optas, quo nomine Tibi gratias ago) jacturam hanc aliquando refarciat. Interim istis boni, quod ante possidebam, præstantis reliquiis non secus ac tabulis è naufragio, vel naufrago datis gaudeo. Stephani Stephani Philosophica & Petri Nunneshii Dialecticam nunquam, si rectè recordor, vidi. Memor tamen horum librorum ero, & si potero, Tibi eximio antiquitatis cultori, de iis gratificabor, non minus libentèr quàm meritò cuncta, rei literariæ & virtuti promovendæ convenientia semper eorum, *qui utramquæ cordi curæque habeant, gratiâ facturus. De publicis rebus non est magnopere quod scribam. †Conventus Regni in Polonia, qui ad præstitutam diem 17. Martii Gregor. initium Varaviæ sumserat, postquam per octo dies integros stetit, nullam felicitis progressus multò minùs exitûs spem de se fecit. Imo verò nondum electo Cameræ Equestris Præfide (Mareschalcum Nunciorum Terrestrium nos vocamus) & toto illo tempore contentionibus & dissidiis extracto, nondum conventus ille initium cepit. Cæterum studia partium Aulæ & Reipublicæ in Comitio barbarisque viribus gerendum omnia magis magisque disponuntur. Hi sunt injustitiæ fructus: quæ nisi illic & alibi è medio tollatur, frustrà omnis de pace cogitatio & contentio ac labor suscipitur. Quamobrem & Tu prudenter judicabas, nos pacem orbi Christiano optandam certò nobis promittere aut saltem augurari non posse. Ego supplex veneror Deum pacis, qui votis & cogitationibus nostris majora patrare potest, ut non tantum patriæ utriusquæ nostrum, sed & toti orbi, justam & fidam pacem reddat. Vobis quidem eam, saltem terrâ (utinam verò & mari) restitutum iri, ut spes multorum fert, multum gaudeo. Utinam modò hæc certa sit & brevi, in eam nos non temerè erectos fuisse, appareat! Illustrissimo Rautensteinio, quem certò vobis jam adesse conicio, & per Te plurimâ salute impertio, velim communices hæc, quæ ad Te de publicis rebus scribo. Adscribo & plurimam salutem Illustrissimo Isbrandio, ejusquæ ut & Tuo constanti favori me meaque commendo. Atque hæc est postrema epistola Tua meaque ex his, quas mutuò adhuc exaravimus, operi inferenda. Reliquæ dehinc in privatis scriniis servabuntur: à me quidem diligenter Tuæ, ut merentur, custodientur. Vale diu & prosperè.

Nobilissimo Nomini Tuo

Omni cultu, studio & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Xx 3

COM-

* Bibliotheca Budana minor inventa est quàm fama vulgaverat.

Fama non ubique rei veritati respondet.

Andræ Patricii lucubrationes. Joannis Zamoïscii laus.

Gratificare amicis bene de Republica merentibus studiis eorum apta & in sua potestate sita.

* Utilitatis publicis consule.

† Comitiorum Polonicorum 1666. conditio.

Injustitiæ bella parit. Pax justitiæ paranda & tuenda.

Paci publicæ fave. Batavis Auctor pacem precatur.

Rautensteinium Holmiæ Auctor salvere jubet.

V I.

COMMUNICATIO
UBSALIENSIS.

Hamburgo Ubsaliam die 11. Julii Juliani 1665.

Viri Clarissimi, Doctissimi & Humanissimi,

Tſi ignotos ignotus appellarem, non poſſetis mihi, credo, vi-
 tio vertere, quòd homo bonarum literarum amans, Vos egre-
 giè & ad publici teſtimonii gloriam illis exultos, imò in Se-
 natu Reipublicæ literariæ præcipua loca occupantes, ad exa-
 minandum de illuſtriſſimis noſtræ ætatis phœnomenis Cometi-
 cis argumentum, humaniter invitarem. Verum enimvero à
 multo jam ſatis tempore, per omnibus modis Nobiliſſimum & Ornatiffimum
 Virum Dominum Nicolaum Heinfium, Fœderatæ Belgicæ in Aula Veſtra O-
 rdinarius, Fautorem & Amicum mutuò honorandum, invicem no-
 bis innotuimus, & non tantum amicitie jura tam Illuſtri parario contraximus,
 ſed & de dicto argumento contulimus. Itaque niſi Vos, ætate & eruditione
 inferior, compellarem prior, ſubructi cujuſdam pudoris & neglecti officii nota
 ne mihi inureretur, meritò vererer. Inſtituti mei ratio jam dudum me ad ſcri-
 bendum permoveere potuiſſet. Eſſi verò hæc officium iſtud aliquantum differ-
 ri permiſiſſet, tamen ut in præſentia vos alloquar, poſtremæ Heinfianæ literæ
 effecere. Singulare namque quidpiam illæ mihi retulere, quo nomine vobis,
 imò Celeberrimæ Veſtræ Academiæ toti gratulari, mei officii eſſe duxi. *Eſt
 verò illud, quod Sereniſſimus Rex Veſter ſtudioſorum cauſſa ad Vos ſe conferre,
 & in illa Muſarum ſede ſuam quoque figere Regiam velit. †Rariſſimum profe-
 ctò, ſed omnibus hîc Principibus meritò jureque imitandum exemplum! a Vi-
 demus enim quantum ſemper præſtiterint Principes literas humaniores, ſaltem
 quantum opus eſt & convenit, amantes & tractantes contemptoribus earum
 veræque laudis, b quam ſtudioſorum virtutumque exercitiis conſenſus generis hu-
 mani ab omni tribuit memoria. c Cum itaque Sereniſſimo Regi Veſtro in hac
 tenera ætate, nec non Inclyto Regno Veſtro multum utilitatis ex illo ejus ad
 Vos, ut bonarum artium domicilium, reſeſſu, obventurum ſit, tum verò Ce-
 leberrimæ veſtræ Academiæ plurimum ornamenti acceſſurum eſt. Quæ enim
 major & vividioribus radiis agens lux eſt, d quàm illa Regiæ Majestatis Solaris?
 quæ etiam optabilior Vobis rigidæ ſubjectis Arcto obtingere potuit? Hæc pau-
 ca ſufficiant Vobis, quibus pro jure amicitie de tanta felicitate Inclytæ Veſtræ
 Academiæ gratulari debui: ſimul autem teſtari animum gratum, quem Sere-
 niſſimo Regi Veſtro ad laudem aſſurgenti, quia *Sereniſſimis Patri ejus Ca-
 rolo Guſtavo gloriſſimæ memoriæ, & †Patruo Adolpho Joanni Principi Pa-
 latino, Principi dico Generoſiſſimo, debere me profiteor. Sed jam ad inſti-
 tutum meum venio. ‡Non vos latet, Viri Præſtantiſſimi, me in animum in-
 duxiſſe plurimas ex utraque Germania, Gallia, Britannia, Dania, Italia aliuf-
 que mundi regionibus de nuperis duobus Cometis, altero Decembr. Januar. &
 Februario menſibus, altero menſe Aprili viſis Obſervationes & narrationes fa-
 ctas colligere, & in unum veluti fasciculum colligare, atque ſic publico expo-
 nere.

Rudbeckium
 & Fornelium
 Auctores magni
 faciunt.
 Heinfius
 laudatur.

Juniores ho-
 nore & officiis
 præveniant
 Seniores.

*Uſſalienſi
 Academiæ
 Auctor præ-
 ſentiam Re-
 giam gratu-
 latur.

†Principes
 ſtudiis ope-
 ram dare de-
 bent

a) Principes
 docti indoctis
 præſtant.

b) Laus vir-
 tuti & ſa-
 pientie debe-
 tur.

c) Regis libe-
 ralis inſtitu-
 tio in Reipu-
 blicæ utilita-
 tem redun-
 dat.

d) Regia
 Majestas in-
 ſtar Solis eſt.

* Benefacto-
 res mortui
 gratia mento
 colendi.

† Adolphi
 Joan. Prin-
 cipis Palatini
 laus.

‡ Uſſalienſi-
 bus Auctor
 rationem in-
 ſtituti ſui ex-
 ponit.

*Eosdemque
ad idem stu-
dium invitat.*

*Rudbeckium
Auctor com-
pellat.*

*Fornelium
Auctor allo-
quitur.*

*Heinsiana
Rautenstei-
niana subji-
cere auctor
primum vole-
bat.*

** Schefferum
Auctor salu-
tat & in Se-
natum Philo-
sophicum in-
vitat.*

nere. Adjungere præterea varia lectu jucunda, scitu digna & observari ualida sententias & monita, quæ ex Physicis, Politicis, Historicis, Ethicis & Chronologicis ad me à Viris Illustri dignitate, eruditione, morumque probitate Clarissimis, vel etiam à me ad illos scripta sunt. Hos ferè XXX jam habeo, in Senatum Philosophicum, ubi commodum fuerit, venire paratos. Si stent se illuc Hevelii, Bullialdi, Bartholini, Riccioli, Kircheri, Curtii, Schotti Placentini, Leuneshlossii, Gravii, Bûthneri, Busmanni, alique quos recitare longum foret. Cum his autem & in his comparebunt longè plures, qui suas observationes & judicia de Cometis illis tradiderunt. Itaque & Vos Viri Clarissimi! eâ quâ par est, observantiâ, & quidem per tantæ notæ Amicum communem Nobilissimum Heinsium, ut in hunc ipsum Senatum venias invitato. Tu, Clarissime Rudbecki! singularia quædam in hoc argumento nobis polliceris, quâ verbis, quâ egregiâ Tuâ eruditione. Itaque magno hominum tenemur desiderio: nec nos tantum, sed & plures alii, quibus spem horum fecimus; quæ jam eos pariter nobiscum tenet sollicitos. Tua, Clarissime Forneli! quæ ad Amplissimum Heinsium misisti, habeo. Fac ut plura accipiam: illa enim quæ teneo, desiderium plurimum nobis ingenerant. Credo me utrique Vestrum satis materiæ ad scribendum, in literis subinde ad communem Amicum exaratis, præbuisse. Velim autem id à Vobis fieri sinè mora. Vestra enim Heinsianis, sicut isthæc Rautensteinianus, ratione temporis, quo commercium literarum de hoc argumento cum Eximiis illis & primæ notæ Amicis exerceo, id à me exigente, subjungenda erunt. *Clarissimo & Humanissimo Scheffero plurimam salutem adscribo: cujus nomen ex Heinsianis in opere meo celebrabitur. Aditus ei in illum Senatum semper patet. Valete, Viri doctissimi Clarissimi! diu & feliciter, insigni Reipublicæ literariæ commodo, meo verò exiguis conatibus favete, qui sum.

Ad D. Olausum Rudbeckium & D.
Jonam Fornelium, Professores Bo-
tanices, & Matheseos in Regia Acad.
Upsal.

Clarissimis Nominis Vestri

Observantissimus

STANISLAUS de LUBIENIETZ
LUBIENIETZKI.

Ubsaliâ Holmiam die - Julij 1665.

Nobilissime Amplissimeque Domine!

*Rudbeckius
moram re-
sponsi apud
Heinsium ex-
cusat.*

*Magnus Co-
mes Mathe-
matices stu-
diosus.*

*Rudbeckius
ex multis ob-
servacionibus
aliorum egre-
giam com-
mentationem
de Cometa
composuit: nec
non de uni-
verso mundi
systemate.*

† Scriptores
omnes malis quoque judiciis subjacent:

PRidem satiffecisse me desideriis oportebat Tuis, quæ prolixè significavi mihi Collega & amicus meus singularis Dominus Schefferus, de Cometæ indole motuque, quem superioris anni 1664. mense Decembri, & præsentis mense Januario Februarioque vidimus cumprimis, quem ejus hîc Ubsaliâ observaverimus cursum, idquæ eo magis, quia video, meum de ea re judicium licet exiguum, à bonitate ac humanitate Tua factum tanti, ut volueris id mihi aliorum longè Doctiorum, publicaque luce donari. Et profectò data mihi fuit occasio non contemnenda cogitandi de Cometis, cum rara singularique Illustrissimi Domini Cancellarii indulgentia impetraverim plerorumquæ per Europam observationes de Cometa dicto, è quibus collegi peculiaria quædam quod citrà arrogantiam dictum volo, non de Cometis solùm, sed & Universi Mundi Systemate. Verum ei, qui quid meditatur secum, circumspectum tempus, locus, occasio, videndumque apud quos, quæ meditatus est, proloquatur, maximè cum videamus, ne quidem ipsum Dei verbum, ab ipsi prolatum sapientia, potuisse liberum esse à multorum malorum bonorumque judiciis diversis, in exitium non paucorum. † Ut eò minus, quæ concipiuntur ab ingenio humano, non subire multorum, bonorum aliquando, sæpius vero

*Hominum
tam impro-
am.
Indignis bo-
a obicere
ili.*

*Rudbeckius
ultas medi-
ationes &
mmentatio-
is combussit.
tur animum
d scriben-
m impulse-
t exponit.*

*Cometicum
gumentum
rdifficile:*

*Veterum sen-
ntia de co-
mbia:*

*Nec novicia-
um diligen-
a discendi
vidis per-
nnia satisfi-
cit.*

*Physices stu-
ium hoc se-
ulo maxime
ecultum.*

*& Cometicum
rgumentum
uare sit dif-
cile.*

*Cometologa-
um vulgo
recipit anter-
ia in lucem
rotruden-
ium prævum
norem Rudb.*

*notat.
Astrologica
redictiones
x Cometis
actas Rudb.*

*erstringit:
Precipue
udd sunt præ-
nature.*

*(a) Ambitio
loctis non
onvenit.*

*b) Cometolo-
orum defe-
tus,*

*(c) Quorum-
lam & pu-
lenda com-
mentia.*

*Comete an
orpora merè
naturalia &
ubinitio crea-
ta?*

*Eosdem nunc
creari proba-
bile est:*

*Figure I. 2. 12. Observationum Cometicarum, et
demonstrationum Mathematicarum, à Cl. Viro Olo
Rudbeckio etc, Upsaliæ factarum, ad Communicationem
Upsaliensem pertinentes.*

Fig. 1.

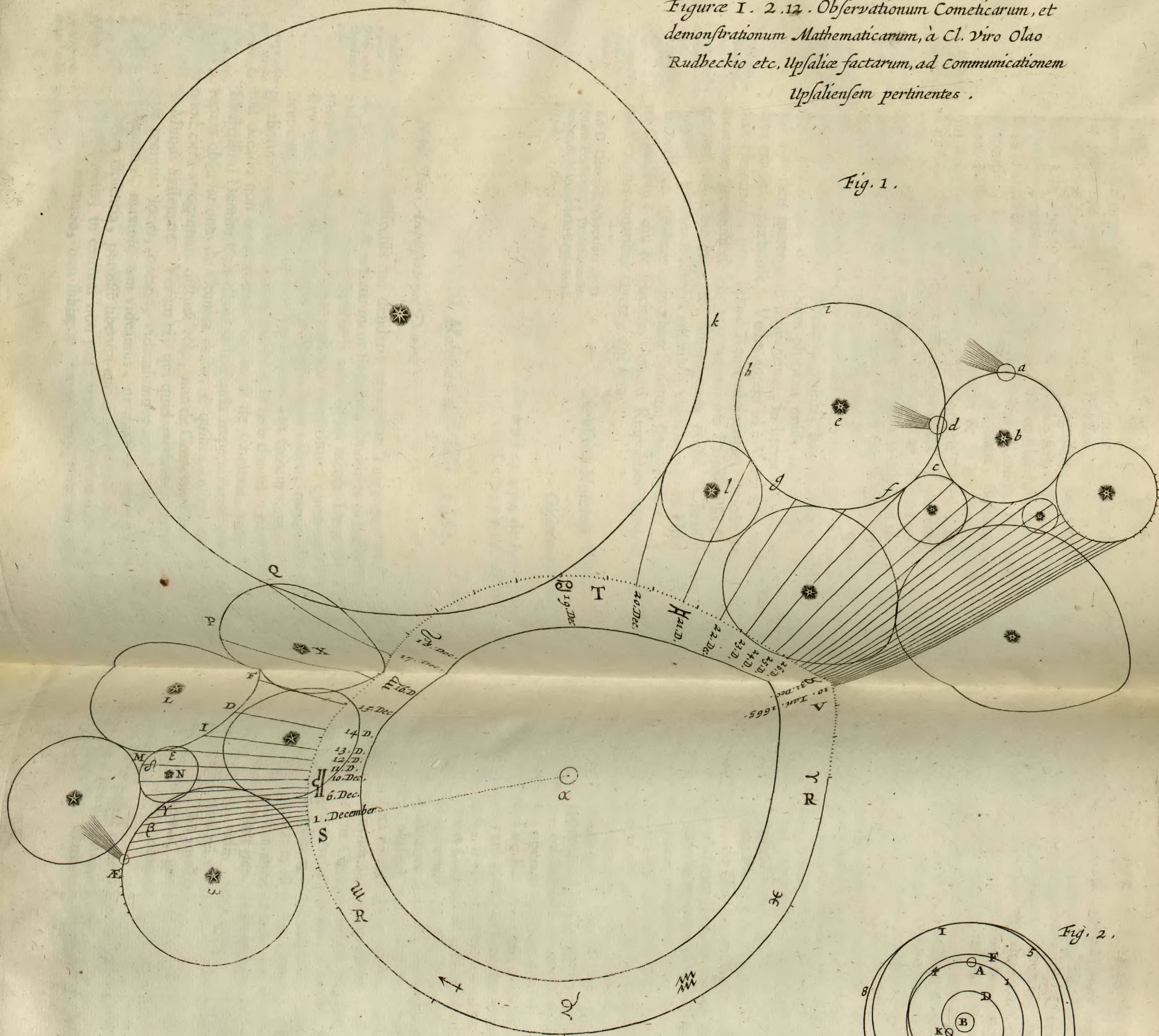

Fig. 2.

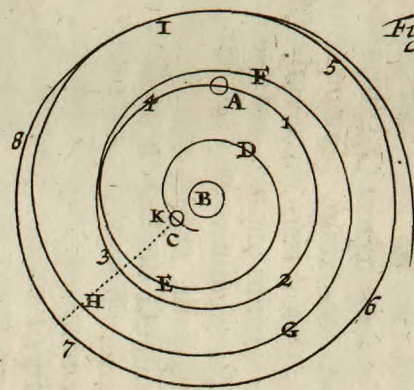
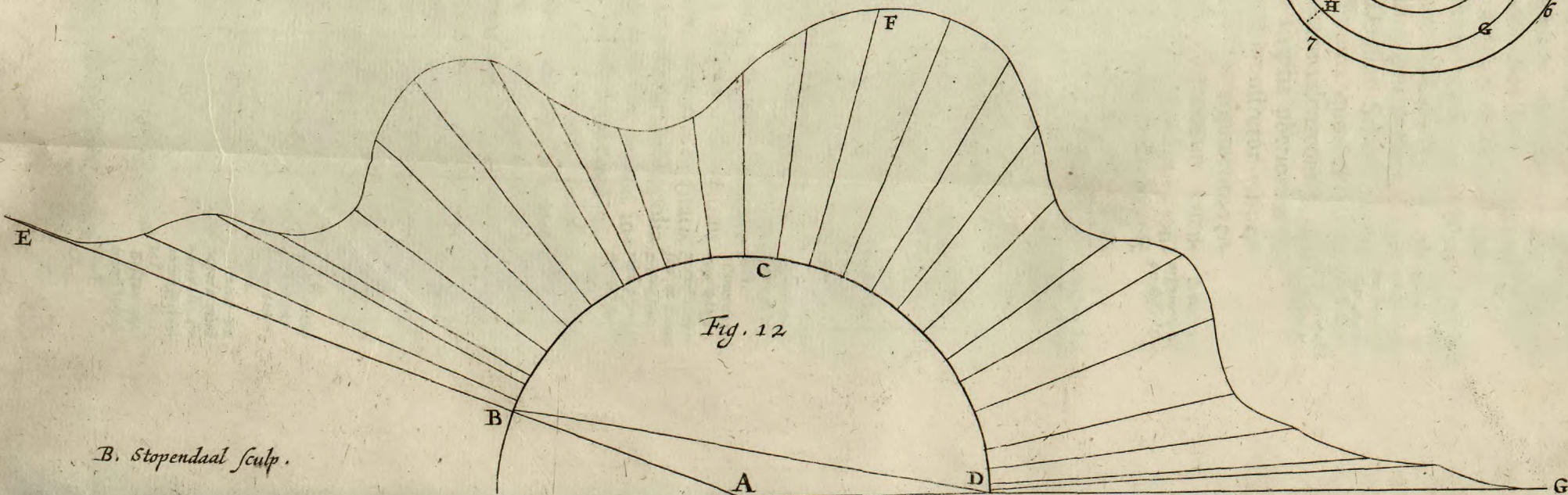

Fig. 12

Eosdemq
ad idem
dii invia

Rudbecki
Auctor cu
pellat.

Forneliu
Auctor ah
quitur.

Heinsian
Rautenfei
nianis su
cere auct
primum u
bat.

* Schifferi
Auctor sa
tat & in
natum Phi
sophicum
vitat.

Rudbeckii
moram re
sponsi apud
Heinsium ex
cusat.

Magnus Ce
mes Mathe
matices stu
diosus.

Rudbeckii
ex multis ob
servationibu
aliorum egre
giam com
mentationem
de Cometa
composuit: ne
non de uni
verso mund
systemate.

† Scriptores
omnes mali

peffimorum judicia neceffe fit. Quod tamen minus ægrè foret ferendum, nifi ad exemplum Apellis aliquando cum futoribus res effèt fimul, & periculum fortunarum omnium quandoquè adiretur. Quæ ego quoquè mecum perpendens, uniones porcis objiciendos non putavi, immaturos illos fortè, fed qui aliquando poffint maturefcere. Maximè cum pars hominum maxima dedita fit ventri aut ambitioni fuæ, pauci animum ejusquè cultum refpiciant. Quapropter & ob caufas alias, quas prolixè hîc commemorare non neceffe eft, illas meditationes meas, quas prædixi, & non paucas alias igni tradidi, æternamque oblivione delevi. Sed quia pridem amiciffimo Domino Scheffero pollicitationi meæ, fidemque fervem femel datam, pauca quædem confignavi, hæc hîc de Cometa obfervavi, & collata cum aliorum fcriptis uberiores de hac re præbere cogitandi materiam poterunt, fic ut fimul monfretur via perveniendi ad non pauca necdum prodita, fi qui liberius in hoc argumento verfari, fuæque inventa publicare cupient. Ut quid certi de Cometarum effentia, loco, generatione, lumine motuque, aliisque affectionibus prodatur, longè opus eft multiplicique experientiâ, quandoquidem qui in univerfum cupit quid concludere, is particularium cognitione inſtructus fit, neceffe eft. Jam verò notum, licet veteres Philoſophi Ægyptii Chaldæique unâ cum Græcis varia de eis obfervaverint, de illis tamen eorum obfervationibus ſententiam vix in diem. Sed & poſt illorum tempora pauci extitere tam feduli, ut corporum ejusmodi indolem indagarent in natura ipſa, plerique ex Scholaſticorum numero fuère, qui Naturam ipſi ad ingenium cerebrumque ſuum formarunt, ſuper vacuis quibuſdam ad id uſi vocabulis terminisque, pro arbitrato ſuo. Hoc demùm ſæculo emeſſere quidam ex illis carceribus, inque Natura ipſa lumen, contemplatione corporum quæſivère, via licet alia aliaque. *Sed cum Cometarum corpora rarò appareant, nequè certum idemque ſervent tempus omnia, nequè locum eundem, vel lumen, vel magnitudinem motumve, idcirco iis, qui in his inveſtigandis operam volebant ponere, non eſt data ſemper ea occaſio, quâ certi aliquid de his corporibus primùm adnotare, & dein ſtatuerent valerent. Quanquam verò rariffimè Cometæ cernantur, aliquid nihilominus de iis certi poſſet tradi, ſi pars Mathematicorum maxima procul à novitatis ſtudio abeſſet. †Vix enim Cometa in cælo apparuit, & implentur bibliopolia omnia prædictionibus innumeris eorum, quas pro ſuo quiſquè ſibi format ingenio, jam de hujus illiusque Principis aut Regis obitu, jam de bello terrâ marique, jam de peſte, aliisque mille iſtiusmodi, idque, quod mirere, priuſquam iter ſuum Cometa vel dimidium abſolvit. Sed hoc fit ambitione, (a) quam ut ne ſinguli deſcriberent Cometæ curſum pro ſuis hypotheſibus, ſive ex Ptolemæi ſint, ſive Copernici, Tychonis, Cartefii, fed diligenter notarent iter ejus, ſecundùm longitudinem & latitudinem, diſtantiâque apparentem a ſtello, ipſi ſatis noti Mathematicis liberiùs hæc ſtudia tractantibus, (c) qui miſſimè ſic commenti ſunt iter, ut ſecundùm ipſos, iverit viam longè aliam, quam ire eum quiſquè vidit. Sanè quid ex his diverſis & ad arbitrium ac conſecturam cujuſquè, non rei veritatem formatis obſervationibus, veri poſſit colligi, nemo eſt, qui non intelliget.

Quæritur autem primò, utrùm Cometæ corpora ſint merè naturalia, generata ab aliis, & interitui obnoxia? num ab initio creata & ad conſummationem Mundi duratura?

Et videri Deus poteſt nunc creare Cometam, hominibuſque monſtrare, ut ſignum iræ fuæ, imminentisſque pœnæ.

Verùm ſi hoc eſſet, Mathematicorum nemo, quantumvis doctus, ex unius

*Hominum etiam impro-
rum.
Indignis ba-
na objicere
noli.*

*Rudbeckius
multas medi-
tationes &
commentatio-
nes combuſſit.
Cur animura
ad ſcribend-
um impu-
lit exponit.*

*Cometicum
argumentum
perdifficile:*

*Veterum ſen-
tentia de eo
dubia:*

*Nec novitia-
rum diligen-
tia diſcendi
avidis per
omnia ſatiſ-
facit.*

*Phyſices ſtu-
dium hoc ſe-
culo maxime
excultum.*

**Cometicum
argumentum
quare ſit diſ-
ficile.*

*Cometologo-
rum vulgo
præcipitante
ſua in lucem
protruden-
tium prævum
morem Rudb.
notas.*

*†Aſtologica
prædictiones
ex Cometis
factas Rudb.
perſtringit:*

*Præcipue
quod ſint præ-
mature.*

*(a) Ambitio
doctis non
convenit.*

*(b) Cometolo-
gorum deſe-
ctus,*

*(c) Quorum-
dam & pu-
denda com-
mentia.*

*Cometæ an
corpora merè
naturalia &
ab initio crea-
ta?*

*Eoſdem nunc
creari proba-
bile eſt:*

*Motus eorum
citò definiri
nequit :*

*Si aliquid
huic vel illi
regioni signi-
ficant, immi-
neant ei ne-
cesse est.*

*Cometâ nullo
apparente
multâ in orbe
apparuerunt
mala :*

*Nec semper
ab eo visâ
mala visâ.*

*Cometis
multa imme-
ritò tribun-
tur :*

** Mutationes
regnum ens
non portende-
re Reipublicæ
Judicæ ex-
emplo proba-
tur.*

*(a) Prophetæ
Sancti sunt
veri Cometæ.*

*(b) Scriptura
S. sit habet
testimoni-
um & moni-
torum ad pie-
tatem :*

*(c) Hec ta-
men & ex
Cometis peti
cum laude
possunt.*

*(d) Iris na-
turale quid
est, sed signi-
ficationem
præternatu-
ralem habet.*

*(e) Ficus in
memoriam
nobis revocat
liberationem
nostrâ.*

*f) Cometa an
ab initio
creatus sit
disputatur :*

*Ex sphaera
unius stellæ
in aliam
transit.*

& alterius diei cursu & situ, intelligere in antecessum posset, quo iter suum sit deinceps instituturus Cometa, & quo secundum proportionem motus, id quod tamen fieri potest. Sed etsi regioni populove signum exhibere vellet, ut per illud sevocaretur a peccatis suis, aut significaretur aliud quidpiam, Cometa imminere illi ipsi regioni populove deberet, sicut columna ignea imminuit supra Israëlitas, eosque duxit per desertum, & stella Magos Christum recens natum quærentes antecessit, vel sicut aliqua prodigia, globi e.g. igniti cælo lapsi, ante bella ingentia, mutationesve alias sunt visa. Jam autem Cometa toti orbi habitabili potest visus esse, ut iccirco mala ista portendisse univ-
erso orbi sit necesse, vel si certæ ejus parti, eam definire nemo valeat. Quod si omnium temporum evolvamus historias, deprehendemus, bella, pestem & id genus sæpissimè, nullo antecedente Cometâ. Sed & Cometæ visi aliquan-
do, nullâ sequente notabili mutatione rerum, nisi quis, quæ sex, octo, de-
cem, pluribusque annis post acciderunt, quam apparuit, ab ipso dixerit si-
gnificata, aut quæ evenerunt ante, cum nonnumquam in medium talium inter-
veniat. * Quod si Cometæ eo fine Deus condit, ut significant mutationes ejus-
modi, quid ita nullos legimus in S. litteris ante tot mutationes quæ populo
Judaico evenerunt, cui velut suo & peculiari, haud dubiè mutationes istas ita
præmonstrasset. Nullus legitur Cometa antè diluvium, nullus antè iter Israëlitarum per mare rubrum & Pharaonis internecionem, nullus ante tot inge-
ntia eorum bella, nullus antè captivitatem eorum Babylonicam &c. Quare re-
rò propius, (a) Prophetas Sanctos, veros fuisse Cometæ, hodieque esse, se-
cundum illud Christi ipsius, (b) habent Moysen & Prophetas. Quanquam u-
sit incongruens, sed potius laudandum, (c) si Theologi occasione talium u-
tuntur ad excitandam pietatem in mortalium animis, sicut Deus ipse ex aspectu
Iridis de totius universi, igne perituri, sine nos jubet cogitare, cum tamen
(d) Iris naturalibus ex causis oriatur, (e) & ex fructuum ficulneæ contempla-
tione in memoriam revocare nobis liberationem nostram. In eundem modum
ex Solis, Lunæque eclipsibus, aliorumque corporum naturalium mutationibus
docere nostras infirmitates, & rerum citò transeuntium inconstantiam possunt
(f) Quod si Cometa corpus est ab initio creatum cum corporibus aliis, ne-
cesse est, ut subinde subtrahat se visui nostro, tam alte ascendendo in cælos,
ut ad eum acies nostrorum oculorum non pertingat. Cumque non revertatur
seque offerat visui nostro certo definitoque tempore & loco, certumque sibi-
que semper similem teneat cursum, cursum suum motumve nec ex se habere
potest, nequè, ut alia corpora cælestia, regi ex certo stellæ planetæve curriculo
sed tempore aliquo sequi stellæ aut planetæ atmosphæram sive sphæram vapo-
rosam, donec ab alterius stellæ sphæra, cujus rapidior est motus, aut in cu-
jus sphæram alias descendit, abripiatur. Quemadmodum in schemate primo
Cometa A. situs in Atmosphæra stellæ B. tam longè à terra * ut ad eum vi-
sus humanus non pertingat, cursum ejus sequitur ab A. per D. usquè C. Post-
quam venit ad D. sequitur Atmosphæram stellæ F quia cursus ejus concitior
est, quàm stellæ B. vel quia plus descendit in illius sphæram, ut apparet ex
centro Cometæ prope D, & sic suum deinceps instituit cursum, ad illius sphæ-
ræ motum à D. ad F. G. quo fit ut nobis fiat propior conspicique possit, rur-
sumque è conspectu nostro abeat ascendendo in H. I. aut K, vel rectius lo-
quendo se subducatur quodam tempore. Quod si longius sequeretur aliarum
stellarum planetarumve Sphæras, qui nobis propiores sunt, ut L. &c. diutius
à nobis conspiceretur, donec ab aliarum stellarum sphæris rursùm tolleretur in al-
tiora. Hic ostendendum esset, quam ob causam & quomodo Cometa ex sphæ-
ra unius stellæ in aliam transeat, quare in maximo motu irregulari apparenti
habeat motum regularem, & id genus, quæ nunc brevitatis gratiâ omittuntur.
Id saltem hinc apparet, sententiam de Cometa sic creato non omninò absur-
dam videri. Tantum inquirendum est à Mathematicis duobus pluribusve in
remo-

remotissimis à se locis constitutis, præsertim sub Meridiano eodem, qui observaverunt ejusdem Cometæ cursum eodem tempore, an ex parallaxi ejus viderint, postquam proximè ad nos accessit, eum disparere, itemque in descensu suo factum esse minorem minoremque. Sic enim certum foret corpus ejus esse generatum. Sed ex eo velle statuere generatum, quod paulatim visus sit minor atque minor, falsum est, cum ascendisse potuerit, & sic recessisse longius à visu nostro, licet eandem retinuerit magnitudinem, Quod si in loco summo, quantum potest conspici, sublatus videtur, magnitudinis ejusdem vera, non apparenter, (nam apparenter quidem quo est nobis propior, hoc videri major debet) cujus fuit, cum nobis esset proximus, tum est verissimum creatum esse corpus, quod duret perpetuò, quàm generatum. Hoc ergo primum est, quod magno studio à Mathematicis inquiri debet, nequè ratione meliori potest fieri, cum Cometæ benè altè constituti sint, quàm si in ultimis Septentrionis Sueciæve, ultimis Meridiei Africæve oris, sub Meridiano uno isthæc observatio institueretur.

* Si Cometa generatur, necesse est, ut generetur ex effluviis aliorum corporum, terræ puta, Solis, planetarum, stellarumve aliarum, idque vel in, vel extra sphæram eorum. † A terra non generari, satis manifestum est, demonstratumque à Mathematicis, cum à se tantum materiæ diffundere terra nequeat, etiamsi tota solvatur, quantum ad productionem tam vasti Cometæ corporis requiritur. Præterea nec Cometæ deprehensi sæpè stare in Sphæra terræ aut circa eam moveri, ut nunc alia omittam, quæ à Mathematicis produntur. Quantum impossibile non videatur, ut Cometa generari in terræ vicinia incipiat, ascensuque suo attrahat amplius & amplius materiæ necessariæ. Sed tùm aliæ essent ejus apparentiæ, quàm nunc vulgo sunt, de quo hac vice nolumus disserere. Si ab unius solius corporis effluviis generantur, ut Solis vel alterius, necesse est hæc corpora ingentis esse magnitudinis, quæ tantam de se prodere materiam possint, Cometamque moveri vel intrà ejusmodi corporis sphæram circulariter, à quo generatur, & perpetuò æqualiter distare ab illius centro, ut Cometa A. in schemate 2. circa Planetæ centrum B. movetur in circulo 1. 2. 3. 4. intrà peripheriam Sphæræ 5. 6. 7. 8. motumque habeat valdè regularem, cum æqualiter distet semper à centro Planetæ. Aut Cometam recedere paulatim oportet à centro versùs peripheriam Sphæræ. Ut Cometa K. in eodem schemate generatus propè Planetam C. vel circulariter sed per modum Helicis, pergit per D. E. F. G. paulatim ad peripheriam, vel recto itinere transit à C. in H. Si generatur extra Sphæram, verosimile sit generari in triangulari spatio inter planetarum stellarumve fixarum sphæras, ubi mutuò sese tangunt. Ut in schemate primo in M. ubi motus est minimè concitatus, & iccirco materia ejus facillimè condensari potest. Sicque postquam in tantam corporis concrevit magnitudinem ut tangat peripheriam sphæræ alicujus stellæ planetæve N. L. aut E. sequi sphæram ejus, cujus concitatissimus est motus, vel in quam maximè descendit. Hic monstrandum esset physicè, si Cometa generatur in corporis alicujus vicinia, quis sit modus generationis ejus, cumque moveatur, utrum id per rectam fiat lineam, quaque fieri hac possit ratione, num potius per helicem aut alia aliqua figura, quoque istæc omnia evenire possint modo.

Quomodo generari deberent intra, vel extra sphæram aliquam, quæque ex diversis hisce sententiis maximè esset veritati consentanea. Sed hæc omnia comprehendere in epistola nimis longum foret. Qui hæc leget, ipse deprehendet, quæ huc pertinebunt. Nam ut imago eadem fundi potest ex ære, elaborari torno, fingi cera, ferro scalpi, ad eundem modum & in Physicis Mathematicisque idem potest esse effectus, demonstrari nihilominus diversimodè, eaque demonstratio ejus maximè teneri, quæ est optima & certissima & evidentissima. Porro ut loquamur de Cometæ lumine, unde illud oriatur, primum notari ejus diversitas debet ratione speciei externæ. Primum enim aliqui Cometæ

An sit creatum corpus quod perpetuò duret vel generatum, ante omnia querendum est.

Observationes in remotissimis & extremis locis sub uno Meridiano multum ad Cometicam rem faciunt.

** Cometa an generatur? † Non generatur à terra:*

Fortè tamen in vicinia terræ generari caput altiora petens augetur:

An ex effluviis unius corporis, ut Solis &c.

An in vicinia unius corporis?

An extra vel intra sphæram aliquam?

Harum questionum usus.

Cometarum lumen unde oriatur,

*Cauda eorum
multiformis:
Quidam eorum
nullam
habent:*

**Hæc semper
à Sole in recta
linea averfa:
Colores ejus
varii:*

*Quandoque
scintillant:
Quid hæc sit
d. squiritur.*

*Meteora igni-
ta unde gene-
rentur.*

*Cometarum
observationes
non à Mathe-
maticis, sed
ab hominibus
vulgaribus
incipiunt.*

*Cometæ cau-
da à Sole a-
verfa.*

*Flammarum
flexio.*

**Stellæ caden-
tes.*

Globi igniti.

*† Ignita cor-
pora trahunt
post se cau-
dam.*

*‡ Cometæ alii
caudam post
se trahunt, alii
præferunt.*

*a) An lumen à
stella quadam
accipiunt?*

*b) Solaris &
Planetarum
terraq. or-
bis ad cælum
stellarum fi-
xarum com-
paratus in-
st. puncti est.*

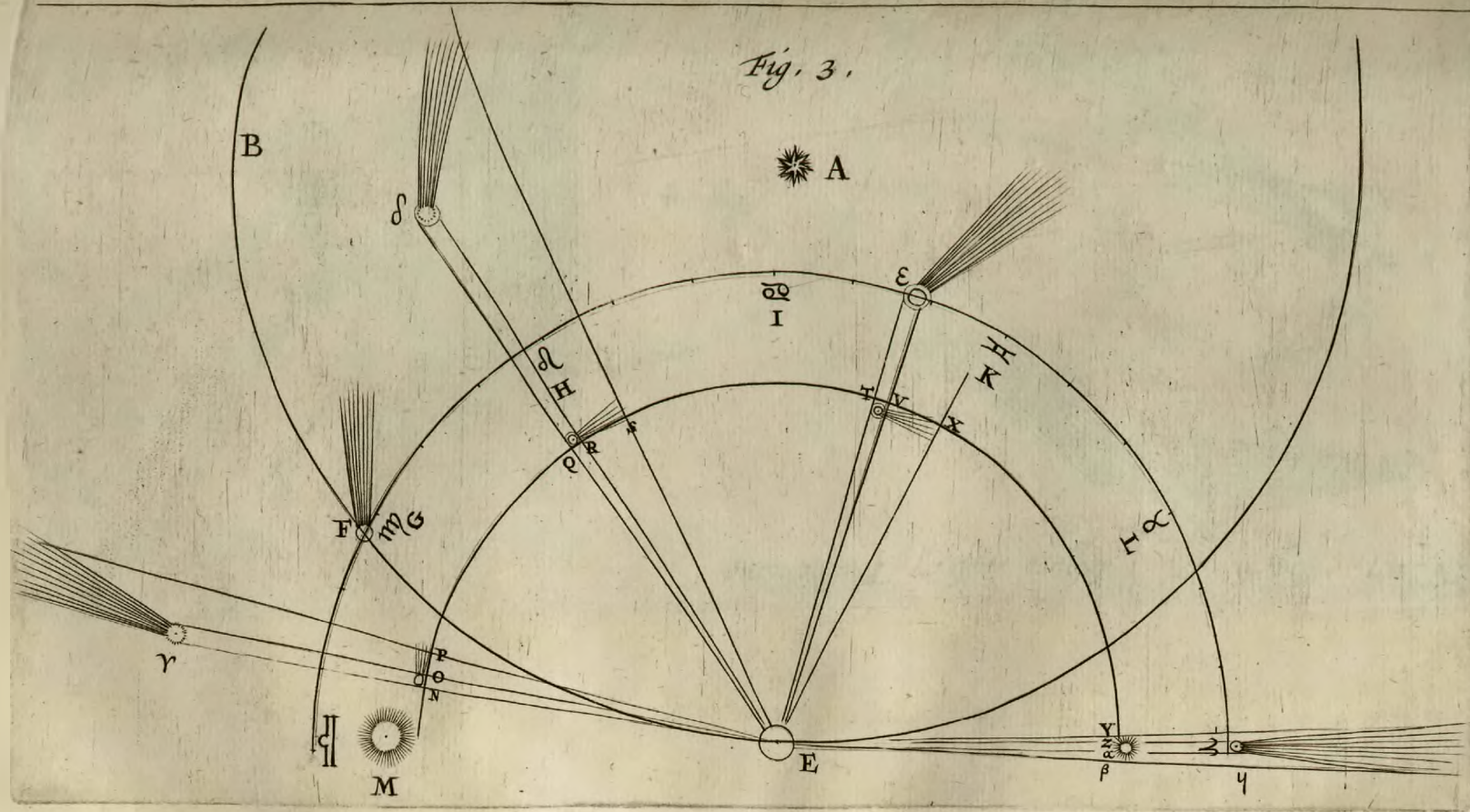
*c) Cometæ vi-
detur potius à
stella, in cuius
sphæram tran-
sit, quàm à So-
le lumen re-
flexum habere.*

*d) Sed obstat
Cometæ sex si-
gna Zodiaci
peragrans
motus.*

caudam habere longam & in acumen desinentem videntur; alii longam & in fine latè sparsam, alii brevem, alii nullam, sed figuram præferre rotundam rosæ instar, aut cum radiis minutis velut crinibus ambientibus. Est, ubi idem Cometa nunc nullam videatur habere caudam, nunc longam latamque, eamque modò rectam modò curvam. *Deinde observandum, caudam plerumque quantum hætenus innotuit, directè à Sole esse averfam. Tertiò colores quoque caudæ esse diversos, purpureos aliquando, aliquando flavos aut luridos. Quartò cerni quandoque scintillantem, & igniculos velut de se spargentem. Hæc ferè sunt, quæ oculis instrumentisque Opticis in eo possunt observari. Quod caudam attinet, oportet eam esse vel flammam, vel lumen ex Cometæ corpore proveniens, vel certè lumen à Sole, stellave alia, suo proprio prædita lumine in corpore Cometæ reflexumve. Si flamma est, lumenve succensum in Cometæ corpore, postquam corpus ejus fuit generatum, ut sit in stellis cadentibus, globisve ignitis, aliisque similibus meteoris, natis ex sulphurea, nitrosa & vaporosa materia, quæ perinde accenditur, sicut fuligo in camino, quæ ad tempus non inflammatur dum colligitur ex lignis humidioribus, mox exsiccata ex aridioribus lignis, vel calore fotis, minima ex causa flagrat, non esset improbable, si observatum haberemus à Mathematicis, dum diligenter observant astra, nec vident corpus ullum solito clarius obscuriusve, eo momento comparuisse Cometam lucidi corporis, cum lucida longaque cauda, satis manifestum foret, corpus illud igne flagrare. Sed cui Mathematicorum hætenus fors ea accidit? Id potiùs invenimus cum eorum legimus Observationes, nullum ab ipsis primò observatum esse Cometam, sed vel à rusticis nocturna itinera facientibus, vel à vigilibus Urbanis, vel ab aliis per plateas grassantibus. Sed nec illud absonum esset, si id quod prædixi, observatum a Mathematicis haberemus, Cometam eò magis lumen suum amittere ac disparere, quò ad nos propius accedat. Porro contra hæc pugnare illo solo argumento, quòd Cometa habeat caudam averfam semper à Sole, non satisfacit, demonstrari namque posset, si necesse foret, flammam sese flectere ad aliorum corporum, lucidorum aut obscurorum certos motus. Sed si argumentum aliquod hîc potest esse validum, id maxime videtur verisimile, quòd corpora omnia majora & accensa in libero spatio sive aëre ubi ab una parte non est majus obstaculum, quam ab altera, effugere flammam suam quærant, ut sit in ignibus missilibus in aëre, *stellis cadentibus, globis ignitis &c. Quæ omnia corpora eo, quo se vergunt †præmittunt caput, caudam verò trahunt post se. Quod non fit in Cometis, ‡ qui quandoque caudam trahunt post se, quandoque eandem præferunt ante se.

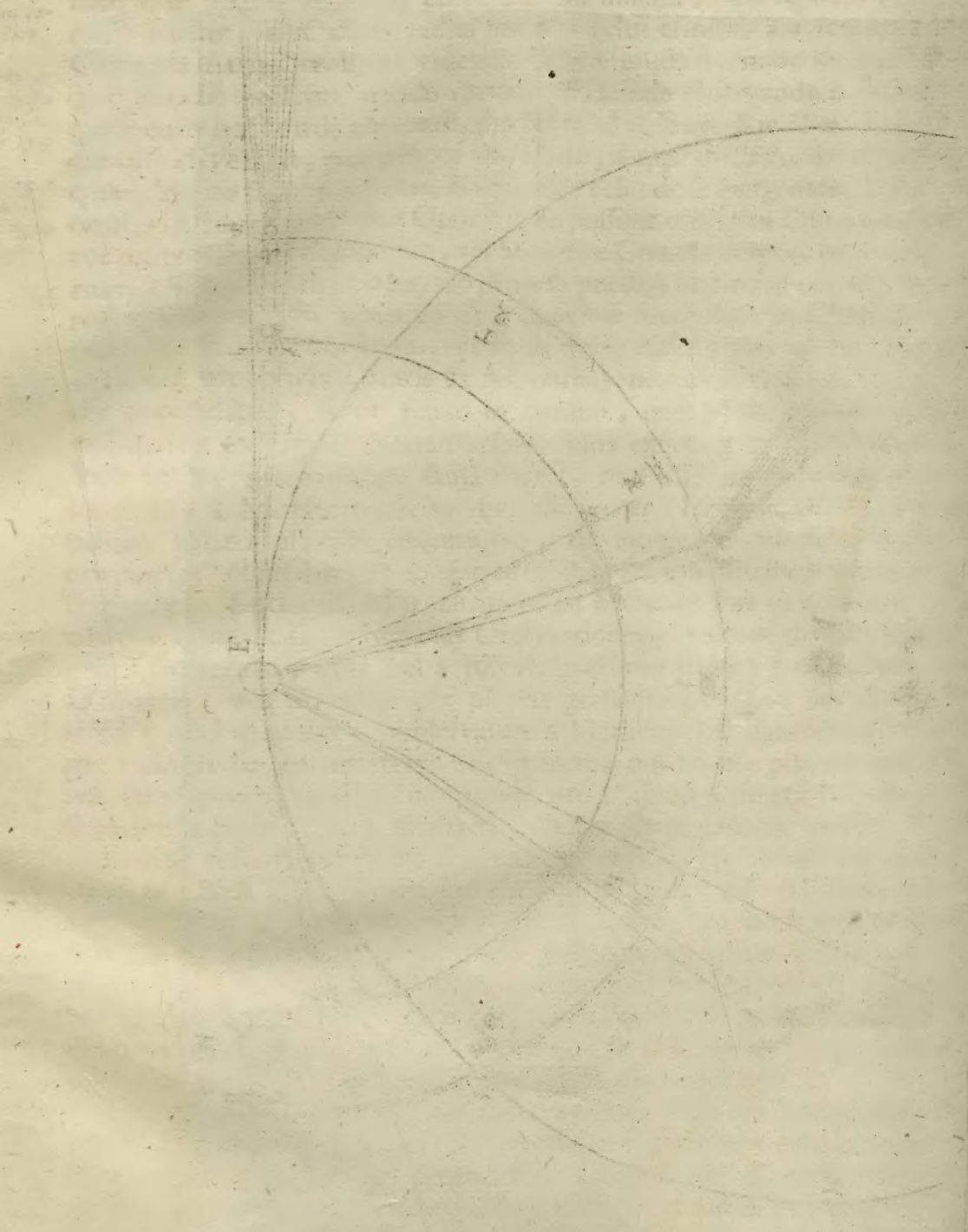
(a) Quod si lumen Cometæ accipiunt à stella quadam, lumen illud suum sive caudam avertere semper à centro stellæ ejus necesse est, in cuius sphæra constituantur. (b) Nam si totus orbis Solis, in quo planetæ omnes una cum purgantur, in comparatione cum cælo stellarum fixarum non major est, quàm punctum, necesse est stellam minimam, quæ in cælo puncti instar cernitur, esse minus magnam, ac peripheria tota orbis Solis, minimum tam magnam, ac est sphæra Solis infra terram aut saltem ac corpus ipsius. (c) Quo posito facilius Cometa suum lumen reflexum refractumque potest à stella habere, in cuius sphæra est collocatus, quam à Sole, qui & minor est, & multis modis dimagius à Cometa remotus. (d) Sed hinc sequeretur, Cometam, qui partem diametrum signorum cælestium percurrisse nobis videtur, sæpè immutasse sphæram situm caudæ suæ, pro sphæra stellæ cujuslibet, in qua est collocatus. Nam impossibile esset sequendo stellæ alicujus sphæram, licet tanta ea esset, ut peripheria sua tangeret centrum terræ, Cometam videri posse sex Zodiaci permeasse signa. Ut Cometa F. Fig. 3. currens in peripheria B. C. D. stellæ A. tangentis centrum terræ E, non potest videri plura permeasse signa quàm hæc quinque G. H. I. K. L. Jam quis Cometa unquam terræ tetigit peripheriam, ut de centro ejus nihil dicam? Sed nec Cometa ullus visus est mutare situm caudæ

Fig. 3.

1773

Q. O. M. H. 16. 1773

1773

N° 27. Fig. 6.

Figura 4. 6. 7. Rudbekiana

Fig. 7

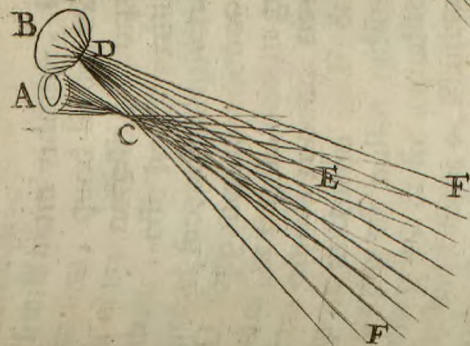
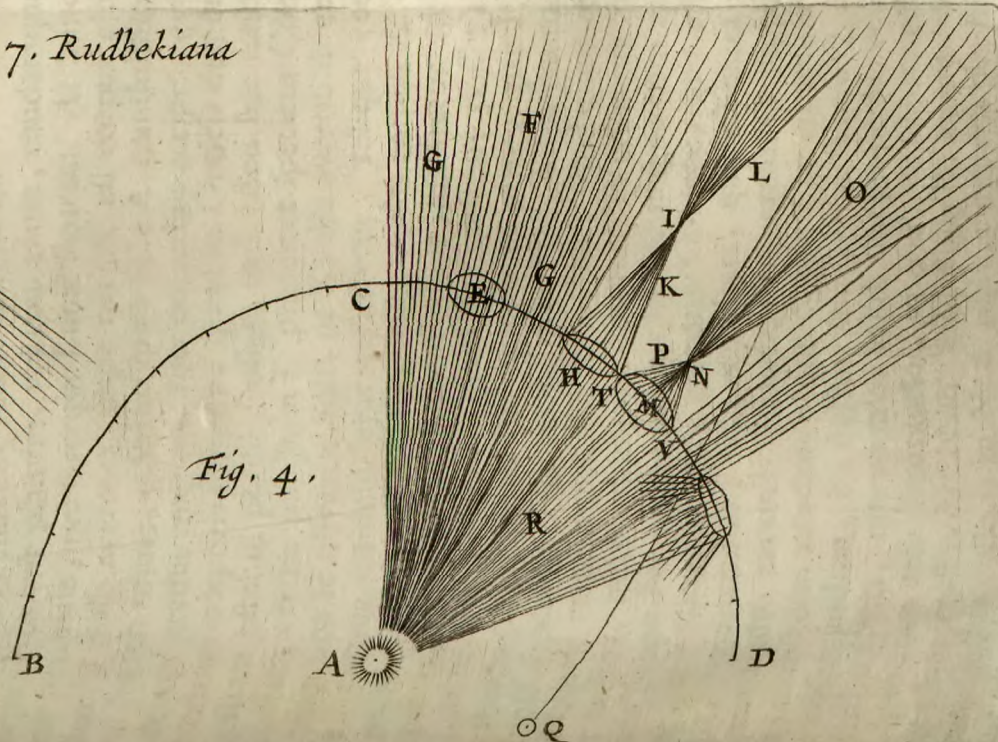

Fig. 4.

caudæ suæ, sed perpetuò averfam habere è Sole. Unde sequitur eum esse intra sphæram Solis orbemve, in qua planetæ versantur. Vel si inventus est Cometa cursum suum habere inter stellas fixas, sequique sphæras earum, necesse est stellam nullam suum proprium habere lumen, sed mutuatum à Sole, perinde sicut Cometa.

Cometa est intra sphæram Solis & Planetarum.

Stellæ autem habent lumen proprium.

Si vero simillimum videatur, Cometam lumen suum accipere à Sole, partim per reflectionem, quod liquet ex ipso ejus corpore, partim per refractionem unde cauda ejus; necesse est corpus ejus, quando cauda æquè lata, vel latior corpore videtur, esse longè majus, quam apparet. Nam e. g. si Sol A. in fig. 4. radios projiceret suos ad peripheriam sphærae suæ vel circulum aliquem interiore B. C. D. supponendo 100000. pro quibuscumque decem gradibus, tangeretque Cometam, ut e. g. E. decem gradus magnum, nec collectis in eo radiis, per lineam rectam omnes 100000. transirent, corpus ejus non conspiceretur, sed celum tempore nocturno in F. & E. simile haberet lumen ut in G.

Cometa corpus per reflectionem, cauda per refractionem lumen à Sole habet.

Quod si corpus est nullos radios per se transmittens, sed reflectens omnes, aut rotundum erit, & sic æqualiter ab omni parte radii reflectentur, Cometam cerneretur haud secus ac Planeta, lumen suum obvertens Soli, quanquam corpora ejusmodi, si perfectè rotunda in peripheria circuli proxima illi corpori unde lumen accipiunt, maximè lucere necesse sit.

Cometa autem lumen suum obvertat Soli ut Planeta: & corpus ejus quale.

Aut corpus ejus erit planum, vel concavum, caudamque suam vertet versus Solem, aut inæquale, præferetque Lunæ figuram. At nunc videmus Cometam caudam suam à Sole avertere, unde necesse est corpus ejus istiusmodi naturæ esse, ut vel lumen omne, quod accipit a Sole A, transmissum jungat. e. g. Cometa H. decem gradus magnus, 100000. radios accipit, quos omnes transmissos per se ob certam corporis figuram, quod in Opticis demonstratur, nec obtemperis angustiam ostendi potest, colligit in I. Sed hac ratione Corpus Cometæ non cerneretur, verum punctum I. præferret speciem Cometæ cum cauda duplici, quarum una se obvertit Soli, ut K. alia avertit ab eo ut L. vel si 50000. reflecteret, corpus quidem ejus cerneretur, reliqui 50000. refrangerentur. Sed hoc pacto cauda ejus obscurior esset versus corpus K. & clarior versus I. ita figuratum sit necesse est (id quod demonstrari posset) ut 50000. radii penetrantes statim propè N. in illa superficiem parte, quæ à Sole est averfa colligantur in ipsa superficie, aut propè eam & sic dispargantur versus O.

Nam si lumen cerni debet alio in lumine, illud quod cernendum est, plures habeat radios, quàm alterum, oportet. Verum ita impossibile, ut Cometæ cauda prope N. æquè videatur lata & magna cum ipsius corpore M. verum minor, aut saltem ea pars corporis Cometæ, quæ est inter N. P. radiosque colligit, appareat sola, non ut reliqua, quæ est extra id spacium inter T. V. & sic pars multa Cometæ non cernatur, supposito, quod dictum est, æquè latam cerni caudam propè corpus, ac est ipsum corpus.

Sed hinc observandum, ita nullam caudam in Terra Q. à nobis conspectum iri, nisi radii collecti, quantumvis validi sint propè N. & inde copiose exeant versus O. paulatim sese separando, inter P. & O. reflectantur versus nos à corpore nebuloso crasso. Nam radii Solis R. euntes versus Cometam M. perque lineas rectas collecti in N. & rursus dispersi per lineam rectam ad O. non possunt ad visum nostrum pertingere in Q. nisi perpetuò ab alio nebuloso crassoque corpore inter P. & O. reflectantur, sicut radii Solares à nebula surgente, si lucent inter nubes, speciemque præ se ferunt virgarum, aut inter domos in plateis cum purgando excitatur pulvis. Evenit equidem ut ubique in celo lumen reflectatur, tam in G. & S. quàm in P. & O. sed id nimis est exiguum, licet æqualis sit nebula in G. & S. ac in P. & O. nam quia radii solares in G. & S. non sunt conjuncti ac tot uniti reflecti possunt, ut in P. & O. ideo lumen cerni tantum non potest. Hic ostendi posset, nullam esse tam obscuro

*Meteoron à
Rudbeckio &
Comite Ma-
gno Sueciae
Cancellario
observatum
simile Comete.*

*Cometa cauda
cur aliquando lon-
gior, aliquando
brevior.*

*Ignita corpora
flammas habent in
mucronem
fastigiatas.*

*Cometa cauda,
quandoque
& ipse Cometa
non videntur,
ob vicinitatem
Solis
vel Lune.*

obscuram noctem, ut non qui oculos haberet rectâ proportionem accommodatos, omnia cerneret noctu, crederetque diem esse; nullumque esse diem clarum, quem non diceret longè clariorem ipso Sole. Sed hoc amplius expendendum illi, qui ab otio abundat. Ego ut clarius exponam, quæ ad caudam Cometæ pertinent, addam, quod nunc tertiâ vice observavi, meteoron quoddam. Primùm antè annos 16. post superiori hyeme circa Festum Novæ anni in Weimegaren, ubi primùm summo mane observavit Illustrissimus D. Regni Cancellarius, mihi que significavit, denique dies quindecim circiter post. Id erat huiusmodi: Cum Sol nondum esset supra horizontem, sed post horum dimidium demùm emergere deberet, nubes diametraliter ab oculo stabat versus Solem figurâ ovali ut A. in fig. 5. quæ in medio superficiei caudam habebat longam, surgentem versus cælum à Sole aversam ad gradus 76, sed in inferiori parte propè B. nubes, quæ se obvertebat Soli O. non erat purpurea, ut fit aliàs mane per auroram, verùm superficies superior propè C. C. luminis cerni nihil habere videbatur, propeque D. finiri cauda, cuius longitudo melius cernitur in figura 5. circa litteram E. ubi F. exhibet nubem, G. Solem cælum totum supra eam massam F. opertum nubibus H. I. K. unde nebula oriebatur in aëre, nixque procidebat rara & exigua. Quo plus Sol surgebat, hoc plus & nubes H. propè Horizontem surgebat versus I. ut Sol luceret tantum inter H. & I. quo tempore paulatim cauda evanuit, idquæ ut existimo, ex eo primùm, quòd nubes H. I. K. clarior clariorque fiebat, totusque infra aër, sic ut cauda in nube F. cerni longius non posset, dein quod cauda paulatim sese obvertebat visui nostro, unde nubes F. cerni quidem poterat, sed absque cauda stante Sole in M. lucenteque per F. ad oculum L. illustranteque omnes nubes ab H. in I. K. inter H. & F. quæ omnia puto rectius intellectum iri à Physicis & Mathematicis, si aspiciant figuram ipsam, videbuntque hoc meteoron habere multa cum Cometis communia, si rectè introspectiatur. Quòd vero cauda Cometæ aliquando longior, aliquando brevior videtur, ejus rei potest esse causa, quod, si est ignitum aliquid, materia ejus sit inæqualis conditio- nis, modò siccior & sulphurea magis, modò humidior, sicut fit in igne culti- nari, vel ut sese obvertit nostris oculis, id quod amplius probabitur, cum ad caudam venero, constantem ex sola collectione radiorum Solarium, quæ in se potest quidem esse semper æquæ longa, at nobis ob diversum situm aliquando brevior, aliquando longior apparere. Cum in mucronem cernitur desinere, videtur in eo similis esse reliquis ignitis coloribus, quæ flammas habent in mucronem desinentes. Quod si in fine latior est, oportet esse materiam ejus vehementer flagrantem, atque inæqualem, multo nitro mixtam. Ut in figura 8. Cometa constans ex sex corporibus inæqualibus A. B. C. D. E. F. A. flammam suam projicit versus G. B. versus H. C. versus I. D. versus K. E. versus L. F. versus M. quæ omnes flammæ latam caudam faciunt. Quod si Cometæ corpus foret pellucidum, cuius materia esset æqualis, semperque æquali numero radios colligeret & reflecteret, nihilominus nobis videri aliquando posset major cauda ejus, aliquando minor. Ut sol sit in M. fig. 3. & Terra in E, Cometa in 7. videretur nobis in cælo stare inter N. & P. cum cauda, cuius longitudo esset ab O. in P. Quod si esset in 8, videretur in cælo stare inter q. & r. & caudam habere ab r. in s. Quod si in E, stare videretur inter T. & V. caudamque habere ab V. in X. Quod si in H, stare videretur inter Z. & α. nullamque habere caudam, sed orbiculatim undique de se radios minutos spargere, inter X. & Y. ac α. & β, & velut virgas aut capillos emittere.

Eodem modo cauda ejus, etsi esset ignita, videri nobis posset modò longa, modo brevis, modò in Cometæ ambitu instar crinium. Fit & nonnunquam ut Cometæ cauda nobis planè non conspiciatur, imò ipse etiam Cometa, si nimium propinquet Soli, aut supra eum eat, vel nimium propinquet Lunæ plenâ luce fulgenti, aut penè plena. Quòd verò cauda Cometæ aliquando videtur

Figura 5. et 8. Rudbekiana

Fig. 8

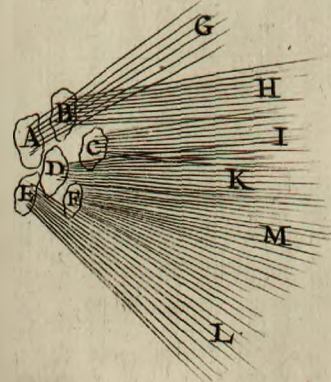
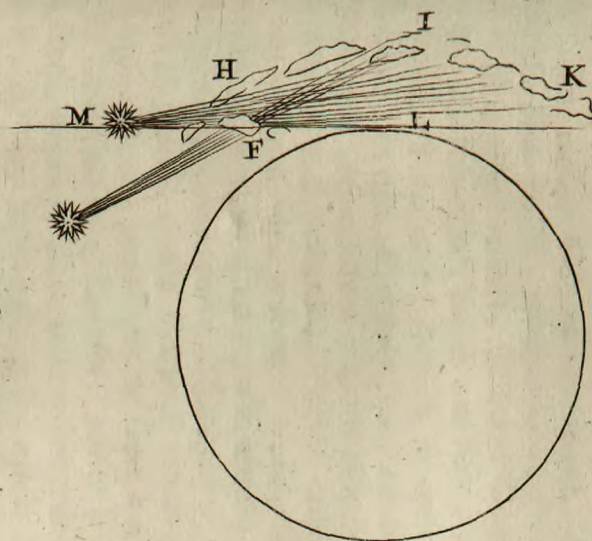
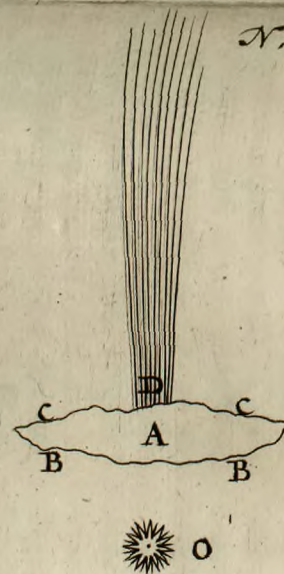

Fig. 5.

N: 28

videatur curva, id eò accidere videtur, quòd radii Cometæ per corpus aliud crassius, quàm reliqua, per quæ procedit Cometæ cauda, reflectantur. Ut Cometa A. in figura 6. refrangit lumen suum usque ad B. ubi occurrit corpus crassius ac nebulosius, B. videlicet, quàm quod est inter A. & B. & post reflectit illud a B. in C. unde fit ut cauda videtur versùs B. Putare verò ex inæquali dispositione corporis Cometæ posse fieri, ut radii sese flectant, id erroneum est, fierique nunquam potest. * Omnis enim radius recta linea procedit, nec unquam flectitur, nisi ab alio interveniente corpore flectatur, à quo rursum procedit rectâ lineâ, nisi denuò ab alio corpore flectatur. Quod non est necesse probari multis illi, qui vel tantillum ex opticis intelligit. Fieri equidem potest, ut ex diversis partibus corpus Cometæ constet, quarum aliæ longior, aliæ brevior faciant caudam, ut Cometa A. in figura 7. cujus una pars A. sic est disposita, ut radios demum colligat in C. & emittat in E, altera vero pars B. ut colligat statim in D. & diffundat usquè in F. unde potest fieri, ut cauda videatur curva prope C. Sed hoc cerneretur subsidio Tubi Optici, si tam inæquales radios Cometa emitteret. Si Cometæ cauda esset flamma, demonstrari facilius posset, quomodo versùs finem, aut in medio flecteretur. Quod colores ejus attinet, ut quòd Cometæ quidam videantur luridi, alii pallidiores, alii rubicundi magis aut flavi, ex eo potest esse, quòd vel corpus per se ejusmodi est materiæ, quæ in se continet colores illos, vel quòd sphaera ejus stellæve, in qua est constitutus, effluvia habet ejusmodi coloris. Sed & vapores terræ vicinæ idem possunt efficere, per quorum effluvia lumen ejus transmittitur ad nostros oculos. Velut radii Solares transmissi per vitrum coloratum, aut plenum vini colorati, ejusmodi coloris, cujus vinum vitrumve est, ad oculos aut corpus aliud transferuntur. Unde vero color ille sit, & num rectè in verum apparentemve distinguatur, aliis relinquitur cogitandum. Quòd verò aliquando cauda Cometæ videtur scintillare, non esset vero alienum, si flamma foret, multisque ac sæpè hoc esset observatum. Si cauda solum esset ex collectione radiorum, posset fieri, ut nonnunquam se mutaret, atque hic frequentiores, illic rariores haberet radios, id quòd observavi ipse in meteorò, de quo supra egi, cujus cauda aliquoties immutabatur ad nubeculæ mutationem, verum tardius citrà scintillationem. Posset demum fieri ut aliquando clara die, qua in sphaera Cometæ particulæ crassæ & inæquales celeriter moverentur per caudam ejus, ex radios ejus celeriter reflecterent ad nostros oculos, unde cauda scintillare videretur, id quòd arte quoque demonstrari posset. An corpus ejus, sive generatum sit, sive non sit, ex æquali, num inæquali constet materia, oculis quidem nostris cerni non potest, sed per tubos, præfertim si sit generatus, iterumque corrumpatur, (a) quòd Celeberrimus Hevelius in Prodròmo suo observavit, de hoc Cometa. (b) Sic an Cometæ corpus sit rotundum, quadratum, planum, ovalis, aut alterius figure, id omne per instrumenta disci necesse est, item utrum latus planum obvertat Soli, an ab eo avertat, vel angulum ei opponat. Utrum in cursu suo vertatur circa proprium centrum & axem, num verò latus unum idemque perpetuo Soli habeat oppositum. Quæ omnia pulchrè possent demonstrari, sed temporis brevitatis non permittit. Postremo apponam hypothefin, quam observavi ex naturali experientia, quæ sat bene omnium cælestium corporum motus, luminisque varias affectiones, & id genus demonstrabit, postquam aliqua de nupero Cometa attulero. Hactenus enim in universum de Cometis tigit differui, quantum in epistola potuit fieri, & eo loco, in quo mihi contigit versari. Quòd ergo Cometam attinet, quem superiori 1664 anno in Decembri observavimus, primum is nobis visus 7. Dec. St. Vet. mane circa 6. & 7. ante caput Corvi, triangulum constituens prope æquilaterum cum oculo & rostro Corvi. Longitudo erat 4. grad. Libræ, & latitudo 21. grad. 9. Decemb. erat Longitudo 1. gr. 45. m. Libræ latitud. 25. gr. 30. min.

Cometici corporis inæqualis dispositio radiorum flexionem non efficit.

* Radius omnis in directum procedit.

Cometa inæquales radios non emittit:

Ejus color diversus unde proveniat?

An sit verus & apparet.

Cometicæ caudæ scintillatio discutitur.

* Cometicum corpus, sive generatum sit sive non, an ex æquali vel inæquali constet materia.

(a) Hevelii sententiam de generatione & corruptione Cometæ Rudbeckius proponit. (b) Cometicum corpus quale sit, quomodo positum vel constitutum, & quomodo moveatur.

Cælestium corporum motus.

Luminis varie affectiones.

Observationes Cometæ hyemalis Upsaliciæ factæ à 7. 17. Dec. ad 10. 20. Febr.

11. Dec. Longit. 27. gr. 15. min. lat. 30. gr. 13. Dec. Longit. Virg. 13. gr. 30. min. lat. 38. gr. 10. min. 8. x. & x11. Dec. videri non poterat propter obstantes nubes, ut & postea ad 20. Dec. & quia Horizontem nostrum subiverat.

20. Dec. circa 7. vespertinam cernebatur ante caput Leporis long: 8. gr. Ge. min. latit. 37. gr. 15. min. o.

21. Dec. Long. 1. gr. 15. min. Gemin. latit. 33. gr. 5. min. ferè.

22. Dec. Longit. 25. gr. Tauri latit. 29. gr.

23. Dec. Longit. 20. gr. Tauri latit. 24. gr. 40. min.

24. Dec. Longit. 15. gr. Tauri. latit. 19. gr. 30. minut.

25. Dec. Longit. 11. gr. Tauri. latit. 16. gr.

26. Dec. stabat post lucidam mandibulæ Ceti versùs Occidentem, Longit. erat 9. gr. Tauri latit. 13. gr.

27. Dec. Longit. 6. gr. 15. min. Tauri latit. 10. gr. 30. min.

28. Dec. Longit. 4. gr. 15. min. Tauri latit. 8. gr.

29. Dec. Longit. 3. gr. 15. min. Tauri latit. 6. gr. 15. min.

30. Dec. Longit. 2. gr. Tauri latit. 5. gr. 12. min.

31. Dec. ut & 1, 2, 3, 4. Januarii 1665. non cernebatur propter nubes.

5. Januarii Longit. 29. gr. 15. min. Arietis latitudo nulla.

6. Jan. Longit. 28. gr. 45. min. Arietis latit. Borealis 45. min. ferè.

7, 8. Januarii non cernebatur propter nubes.

9. Jan. Longit. 27. gr. Arietis 30. minut. latit. 1. gr. 40. min. ferè.

10. Jan. Long. 27. gr. 10. min. ferè latit. 2. gr.

Postea 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, non cernebatur propter nubes.

22. Jan. Longit. 25. gr. Arietis, lat. Boreal. 5. gr. ferè.

23. Jan. Longit. adhuc 25. ferè gr. Arietis, at latit. Boreal. 5. gr. 15. min.

25, 26, 27, 28. Januarii rursùm cerni non poterat propter nubes.

29. Jan. Longit. 25. gr. 30. min. Arietis latit. 6. gr.

30. & 31. Jan. ac 1. Febr. rursùm propter nubes videri non poterat.

2. Febr. Longit. 26. gr. Arietis latit. 6. gr. 4. min.

3, 4. Febr. iterum disparuit.

5. Febr. Longit. 26. gr. 5. min. latit. 7. gr.

6, 7, 8, 9. Febr. non apparuit.

10. Febr. vix amplius videri potuit, Longit. erat 27. gr. Arietis latit. 8. gr.

Atque ita à 22. Jan. cursum suum vertere retrò est visus cum signis Zodiaci, cum ante iverit adversus ea. Hoc est quod ego observavi, contulique cum

Collegis meis Clarissimo M. Petro Fontelio & M. Jona Fornelio, & M. Magno Celsio. Video & Celeberrimum Hevelium observasse mecum cursum ejus

retrò ad 8. nisi fallor Februarii, quod puto rarissimum, vel nunquam evenisse.

* Quod caudam ejus attinet, in Decembr. ad 13. usque manè ad 6, 7 aliquando

& 8. gradus videbatur longa, sed post 20. usque ad 45. vel 6. grad. aliquando

caudam habere nullam cum appropinquaret Lunæ, pleno lumine tunc fulgente. Quid censendum sit de hujus Cometæ cauda, quæque causa fuerit, quod

visa sit nunc longa, nunc brevior, nunc latior, nunc minus lata, interdum

plane non sit visa, colores quoque immutârît, ab Hevelio aliisque in Hollandia visa curva fuerit, id ante declaratum est in universum de Cometis, unde

& hoc in specie judicari poterit. Quod autem nobis versus Septentrionem habitantibus, magis versus Septentrionem situm obtinuisse sit visus, quàm Danti-

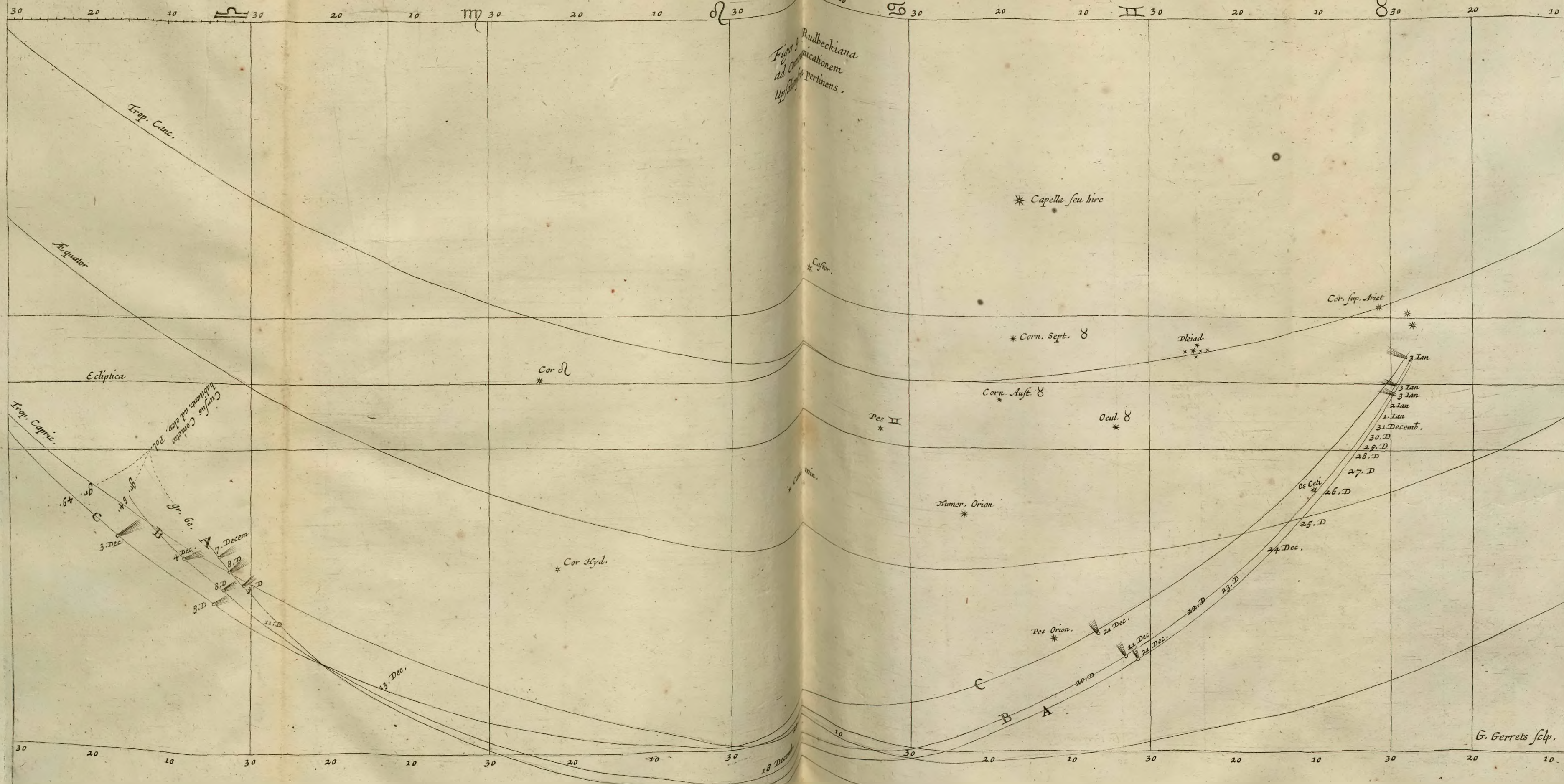
scanis, Stadenfibus, Hamburgensibus &c: quibus visus est magis Australis, & rursùm Norinbergensibus, Argentoratenfibus, Augustanis &c. adhuc magis Au-

stralis, cum primum cerneretur in Libra, quod videri potest ex figura 9. in qua circulus A. exhibet situm cursumque ejus hîc Ubsaliæ, circulus B. in Germania Inferiori, B. in Superiori, si fides adhibenda Mathematicorum Observationibus, sequitur inde Cometam vel fuisse altiore stellas omnibus, quod

Rudbeckius
suas observa-
tiones cum
suis Collegis
communicat,
& cum He-
velianis con-
fert.
* Cometæ
cauda longi-
tudo & ratio
diversa.

Cometæ situs
diversus Up-
salie, Ham-
burgi, No-
rinbergæ,
Augustæ Vin-
delico-
rum &c.

Cometæ vi-
detur omni-
bus stellis
fuisse altior.

liquet ex fig. 10. ubi Cometa A, cernitur ab iis in B. magis versus Septentrionem in C. ab iis verò qui versus Austrum habitant in D, magis versus Austrum in E. Quod si esset infra stellas situs, ut ex. gr. in F. ab iis in D. cerneretur plus versus Septentrionem in G, & ab iis in B. plus versus Austrum in A, sicut cernebatur cum esset in Leone, Cancro, Geminis, Tauro & Ariete; in Virgine verò à plerisque eadem videbatur distantia à stellis ceteris. Unde licet colligi, fuisse tùm inter stellas fixas, cumque cerneretur in Libra supra eas, cumque iret per Leonem, Cancrum, Geminos, Taurum & Arietem infra eas. Quamvis hætenus paradoxon videatur esse, *dari parallaxin inter, vel supra stellas fixas. †An verò tantæ differentię illius ortæ sint ex effluvis Terræ vel Solis, amplius à Mathematicis quærendum atque Physicis, cum ad hanc rem tempus requiratur multiplexque experientia, collatioque diligentissimarum observationem inter se. Ego nil amplius nunc ago, quàm ut occasionem præbeam aliis cogitandi, & quoniam incidi in hunc sermonem, iterum optare cogor, ‡ut essent in Septentrione ultimo, ultimoque Austro, qui diligenter per instrumenta selectissima observarent, & planetarum, & fixarum stellarum motum situmque & distantias: *Quis scit, quando quidem post Ptolomæum situs stellarum majorum & distantia correctæ sunt, quæ videntur stare velut in una sphæra, an non, si diligentius examinentur stellæ minores, & versus Septentrionem, quàm versus Austrum. Notum, quàm multa sint inventa in Botanicis, Anatomicis, Physicis & Mathematicis. Forsan inveniri plura poterunt in cælo, quàm est vulgò persuasum. Porro, si quis (quando certè †nihil potest definiri de situ hujus Cometæ propter Observationes Mathematicorum longè diversissimas, generatum fuisse propè Solem aut Planetam alium, aut eo processisse à stella seu planeta alio) agere de motu ejus vellet, alia aliarum ratione posset demonstrari. Ut in Fig. 11. ubi supponitur Cometam generatum fuisse vel aliunde venisse in Planetæ vel alijs ignoti sideris B. sphæram F F, cum Sol A, cernitur in terra D, existente in circulo suo annuo C C. in Signo Sagittarii propè E. ‡Hic primùm cogitandum, terram pergere à D. in G. à G. in H, I, K. cursu suo annuo, gradum unum procedendo quotidie, sic ut absolvat gradus 360. atque dies totidem, donec ad primum suum locum D. revertatur. Equidem non plenum absolvit gradum quotidie, sed propter distinguendi difficultatem in circulo tam parvo, hæc accuratio non attenditur, cum Mathematicorum nemo sit, qui non hoc intelliget. Jam terra D. à 1. Decemb. vertente se quotidie in punctis singulis à D. ad a. b. c., & Cometâ stante in sphæra sua F F prope M. 1. Decemb. Cometa cernebatur ante Solis ortum A. summo ejusque pedem unum pone in puncto circuli Terræ C C. propè 1. Decembris, quod notat diem 2. Decembris, & pedem alterum in puncto circuli Cometæ F F proximo 1. Decemb. quod notat similiter 2. Decembris; his pedibus circuli applica regulam exactam, quæ procedat in signum Libræ, & videbis signum Cometæ (a), qualis visus est in cælo, quantumque fecerit cursum in comparatione ad stellas reliquas. Ita perge circino de die in diem, ut factum vides post diem quemque decimum, lineâ nigrâ ductâ, (b) ut 1. Decemb. 11. 21. 31. 10. Januarii 20. 30. & invenies exhibere optimorum quorumvis Mathematicorum observationes. *Atque licet non plus fecerit itineris unâ die in suo circulo, quàm stellas alias 1, 2, 5, 7, 10, 16, 30, &c. gradus, aliquando planè nil procedere, iterumque recedere. Hæc omnia clarissimè ex hac Figura possunt cerni, ‡itemque quomodo primùm visus est mane, post vesperi, & quomodo cauda ejus aliter atque aliter nobis visa sit. Non possunt propter Figuræ rationem, quæ fieri major non potuit, exhiberi omnia. †Intelligi tamen ab eo qui aliquam Mathefi dedit operam, benè poterunt. Itaque notandum primo,

An infra stellas positus?

Colligitur fuisse modò inter, modò supra, modò infra fixas.

*Parallaxis datur inter vel supra fixas.

†Mathematicis proposita à Rudbeckio questio.

‡Observationes in ultimo Septentrione & Austro multum lucis rei Mathematicæ adderent.

*Stellarum majorum situs post Ptolomæum correctus.

Fertè & minorum corrigendus.

†Observationes Mathematicorum longè diverse, nil ferè certi ut de Cometâ habeamus faciunt.

‡Terra motus à Rudbeckio demonstratur.

(a) Cometæ cursus ad cursum stellarum comparatus.

(b) Observationum de Cometâ optimarum inveniendarum ratio singularis proportionis denarii beneficio.

*Cometici motus proportio.

‡Cometa mane & vesperi visus.

†Mathematicis specimen investigandæ motus Cometici rationis & proportionis à Rudbeckio præbitur.

*Solis & terræ ad calum
proportio nul-*

*Cometa an
inter stellas
fixas sit lo-
candus.*

*Cometici mo-
tûs ratio di-
versa:*

*Licet is vi-
deatur irre-
gularis, ex-
hibebitur ta-
men regula-
ris quasi in
orbem vel in
directum fa-
ctus.*

*Cometa con-
tra S. Z. &
cum ipsis pro-
cedit.*

*Motûs ejus
quotidiani di-
versitas mi-
rabilis.*

*Experimenta
Rudbeckiana
singularia.*

** Rudbec-
kiana flam-
mis consum-
ta.*

*† Globus si-
tum & mo-
tum corpo-
rum cele-
stium osten-
dens.*

mò, figuram tam accuratè fieri non posse, ut necesse est; quia Sol cum Circulo terræ instar puncti est in comparatione cum cælo, ut sic charta tanta requireretur, quantus totus mundus. Deinde exhibere figura deberet declinationes ejus a Septentrione versus Austrum, & ab Austro versus Septentrionem, quod & ipsum nequit fieri, nisi imagineris Tibi ejus circulum FF. partim infra papyri planum, partim suprâ. Præterea & centrum sphæræ ejus esse mobile deberet circa Solem, & sic consequenter sphæra tota. Et tamen mirum videbitur etiam in hac figura demonstrari omnia sic satis accuratè posse. Præterea cogitandum, me non librum, sed epistolam promississe, & viam, quam inire alii poterunt. In eadem Figura eodem modo applicatâ de die in diem regulâ potes deprehendere, quomodo visus fuisset Cometa in respectu ad stellas, si primò stetit prope Solem A, indeque processisset per helicem lineam ab O. in P. ad Q, aut per rectum R. in S. Quod si quis statuât Cometam esse inter stellas fixas, & à diversis earum sphæris motum accipere, exhibeat is figuram, quâ possit demonstrare illum primò visum esse tardius incedere, deinde certâ proportionem cursum accelerasse, iterumque tardasse, prout visus est à Mathematicis. Ex: gr. in Figura 1. Cometa stans in sphæra stellæ α prope $\mathcal{A}$. videtur nobis collocatus in α stare in cælo RR. prope S. post procedens in ejusdem stellæ sphæra in β , indeque in γ , cadensque deinde in stellæ N. sphæram pergit ad δ E, indeque in stellæ E. sphæra procedit ad I. D. F, indeque in stellæ X. sphæra pergit per P. in Q. in quavis eadem vel celeritate vel tarditate, ut divisione punctorum in cujusque sphæra supponitur, cum quævis stella alia celeriores, alia tardiores possit motum habere. Atque ita totus ejus nobis exhibetur motus in sphæra RR. pro ratione divisionis ab S. in T. V. Ac licet motus ejus visus fuerit tam irregularis in cælo, exhibebitur tamen regularis, velut factus fuisset in circulum vel lineam. Id quod experimento naturali potest demonstrari. Ut in Fig. 12. si quis staret in A, & alius face longè abiret in tenebris ab E. in F. & G, omnesque hos faceret motus irregulares in eodem plano, tamen ei in A. videretur velut in circulum ivisse à B. in C. & D, aut rectâ lineâ à B. in D.

Ex his omnibus eligi potest ratio, quæ cui videatur optima, ad demonstrandum Cometæ hujus vel alius cursum. Sed adhuc proponam casum, conclusionis gratiâ, videlicet ponatur, Cometam non modo contra Zodiaci signa, sed & cum ipsis posse procedere, & vera esse, quæcunque in hoc Cometa Mathematici observarunt, apparebit mirabilem, imo plane alium & alium habuisse motum singulis diebus, cum ratione celeritatis, tum declinationis à Septentrione versus Meridiem, aut à Meridie versus Septentrionem, tum situs inter stellas fixas, ut videri obiter potest ex Fig. 13. in qua inter se collatæ sunt observationes nullorum. In quibus diversitatis tantæ reddere rationem difficile est, tamen ut eam explicemus, ut & reliquorum omnium siderum motus ostendamus, & quomodo nobis videantur procedere, duo experimenta memorabo, quæ vidi, * verum flammis nunc absumpta sunt. Primum vidi artificiosum opus, in quo erat † globus maximæ figuræ, quæ exhibebat terram, quoque Solem & Lunam, sed longè minores, dein stellas reliquas adhuc longè minores. Cum oculum ponerem in centro terræ, terram cernebam in loco suo, Solem & Lunam non ita procul, ut neque stellas, terramque videbam non in centro universi, verum longè inde distantem, si oculum collocabam in peripheria terræ, videbatur ea mihi stare velut in universi medio, Sol & Luna longè distabant, & adhuc longius stellas. Unde judicabam, longè majores esse, quoniam tam longè distabant. Si quæ movebatur stella, vel corpus aliquod aliud inter stellas, diversimodè se mihi exhibebat, prout aliter aliterque collocabam oculum in peripheria terræ. Sed si oculum in centro terræ habebam collocatum, sibi similis erat ejus motus, quoquo me verterem. Plura alia cerni ibi poterant, quæ hîc non possunt exponi.

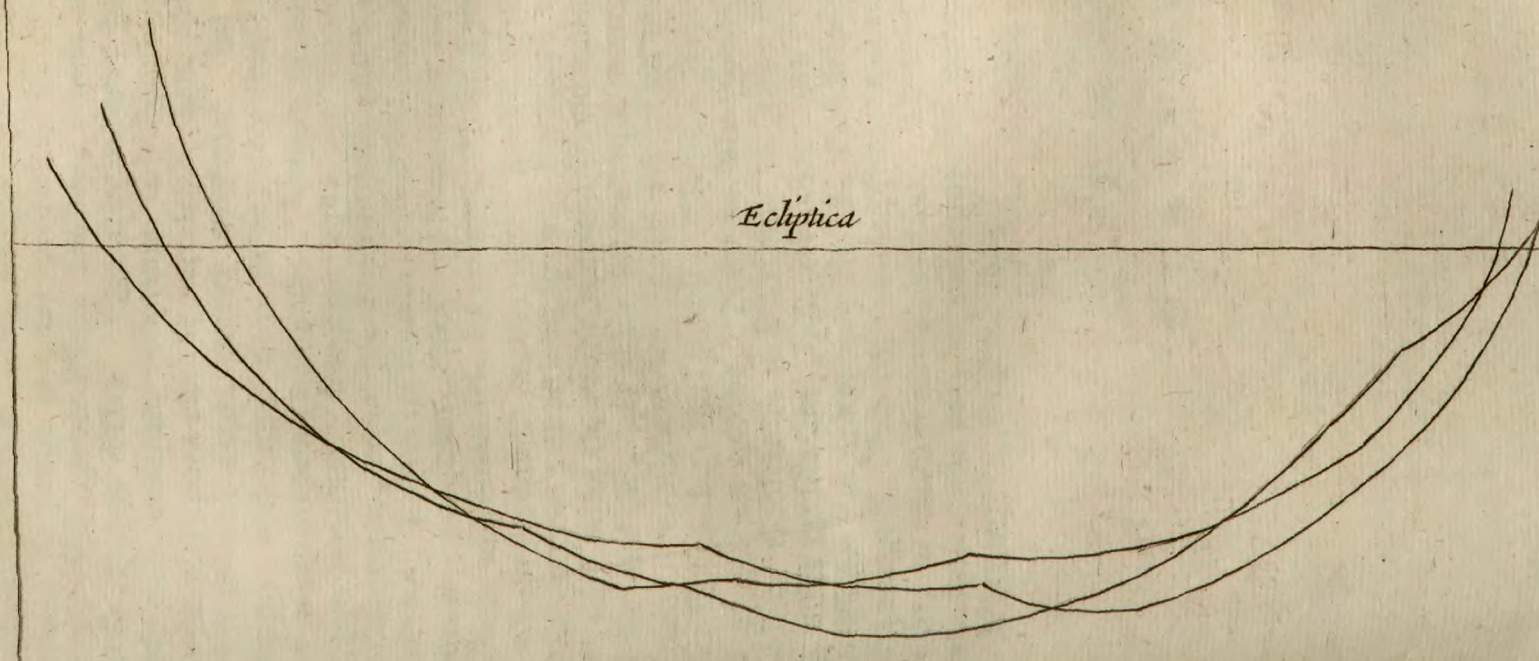
Alc

Figura 13 Rudbekiana.

N° 29.

Fig. 13.

Ecliptica

The diagram consists of a horizontal line spanning the width of the page, labeled 'Ecliptica' in the center. Above this line, three curved lines originate from the left and right edges, arching towards the center. These lines represent celestial paths, with the central one being the ecliptic and the two flanking ones representing the paths of the Moon's nodes. The lines are drawn in a simple, hand-drawn style with varying degrees of curvature.

G. Gerritsz sculpsit

Alterum quod vidi, globus erat, qui movebatur in aqua, is habebat tubum rectum per medium sui, sine ullis valvulis, aut etiam pistillis embolo instructis, quibus attraheretur aut comprimeretur aqua, neque movebatur vel ab aëre, vel ab igne. Sed si movebatur ab aqua, ipse vicissim movebat aquam, camque ex se ejiciebat ab utraque parte, in qua aqua movebantur multa corpora rotunda minuta, & prout ei erant propiora, ita celerius procedebant, prout longius aberant alia, procedebant tardius, omnia in circulum, sic ut centrum eorum esset globus dictus. Quædam eorum, præterquam quod in circulum irent, sese circa centrum proprium volvebant, instar pilæ in aëre, atque ita alia minutiora corpora circa se vertebant, sicut globus primus, qui in centro machinæ totius erat situs, cætera movebat. Eo qui in centro erat stante, stabant reliqua, eodemque movente se, movebant se & reliqua. Hæc vidi aliaque, quæ nunc exponi nequeunt. Unum dicam, vidi machinam ad exprimendas aquas in altum. Surgebat aqua per tubum perpendiculariter erectum, seque moventem, aquasque copiosissimè emittentem, qui tamen neque valvulas habebat, neque quicquam, quod vel comprimeret vel attraheret aquam, aut eorum quidquam, quod ad hunc diem memoratum est à Mathematicis hydraulicas machinas describentibus. Hunc tubum vidi idem habere principium ad elevationem aquæ, quod globus in centro collocatus ad movenda omnia alia corpora per aquam suam. Breviter, vidi in hisce, quantum ad hunc diem scire volui de motu apparentiisque omnium siderum. *Id quoque volupe esset novisse, quamdiu Sol, aliaque lucida corpora sint supra Horizontem nostrum, priusquam lux eorum veniat ad nostros oculos, quandoquidem experienciâ quadam sciri potest, quamdiu lumen aliquod procedat priusquam veniat ad nostros oculos. †Nam ad hunc diem usque tactus, odoratus, gustus, auditus tarditatem judicavimus ex visu: nemo vero inventus est, qui judicaret visus tarditatem, quia est celerrimus. Hæc sunt Nobilissime Amplissimequè Heinssi, quæ breviter, neque eâ, quæ debebant diligentiam congesti, *ob varias multiplicesque occupationes alias, qui æqui bonique consules, atque me, ut hætenus, ita porrò favore tuo perges prosequi. Scrib. Ubsaliæ. 11. Augusti 1665.

Globus in aqua mobilis & aquam movens ac ejiciens: in qua movebantur corpora rotunda in orbem, ut globus ille centrum eorum esset.

Machina ad exprimendas aquas in altum.

Hydraulicum experimentum novum.

Siderum motus & apparentias Rudbeckius quæ ratione investigavit.

**Sol & alia lucida corpora quamdiu supra horizontem sunt priusquam lux eorum à nobis videatur.*

†Sensuum reliquorum prævisu tarditas.

‡Visus tarditas à nemine judicata.

**Rudbeckius ob multas alias occupationes parum diligenter se hæc conscripsisse dicit.*

T. A. S.

OLAUS RUDBECK.

VII.

COMMUNICATIO GEDANO- HEVELIANA.

Hamburgo Gedanum die 9 Dec. 1664.

N. 1.

S. & O. Nobilissime Amplissime Humanissime Vir!

TE mihi non tantum de fama per Orbem clarissima, sed & de facie ac scriptis tuis egregiis (quibus Astronomiam, illam maxime sublimem Philosophiæ partem illustras) notum esse, vehementer gratulor. Tibi pariter ut notus fiam, studium literarum humaniorum, sed & commercium amicarum literarum, quod cum doctis hic illic exerceo, facit. Alliciunt & celebratissimæ virtutes Tuæ, præsertim singularis humanitas, cum insigni & excellenti rei Astronomicæ scientiâ, quâ itidem delector, conjuncta. Nolim tamen meum literarum Tecum commercium, quod ambio, & a Tua Humanitate mihi polliceor, Tibi aliis, iisque gravioribus, studiis & negotiis occupato, negotium & molestiam facessere. Nosti quæ vincula viros literarum bonarum amantes conjungant. Patere itaque & Tu, Vir Clarissime! Tibi hæc aptari, ut quantum per scria Tua negotia & sublimia studia licebit, mecum fido literarum vinculo jun-
garis, & sic etiam Clarissimo Ismaëli Bullialdo, Amico meo juxtaque Tuo singulari & integerrimo. Cum quo cum assiduum literarum colam commercium, (quod & nuperæ epistolæ exscriptum exemplum huic adjunctum docet.) si & Tu idem desideres vel, quod potius credo, possideas & exerceas, offero Tibi meam qualemcunque in literis mutuò curandis operam, fidam certè te indu-
striam. Accedit his, quæ me ad scribendum impulerunt, rationibus, singulare
incentivum Cometæ, quem ante aliquot dies observavimus, nudis tamen ocu-
lis. De quo quid à nonnullis Amicis meis hac in Urbe degentibus, Viris
eruditione præstantibus (Joan. Alb. Hufwedelio, Joanne Garmers, Philosophiæ
& Medicinæ Doctoribus, & Inclytæ hujus Reipublicæ Physicis Ordinariis: tum
Joanne Müllero Matheseos Professore) coram & scripto accepi, accipe & Tu
paucis. Velim mihi de his tuam sententiam aperias, quam libenter, cum viris
illis doctrinâ & humanitate præstantibus, quibuscum assiduò ore & scripto lo-
quor, & cum Doctissimo Bullialdo communicabo. Vale, Vir Excellentissi-
me, & age feliciter diuque, bono publico, & me favore Tuo prosequi ne dedi-
gnare.

Hevelii me-
rita & amicitia
Auctori
magni facit.

Commercium
literarum
cum eo exer-
cendum ex-
petit:

gratiâ Bul-
lialdi.

Cometicum
argumentum
Auctori cum
Hevelio tra-
ctare incipit.

Müllerus
Prof. Ma-
thes. lauda-
tur.

Ad Dn. Hevelium Reip. Gedan.
Senatorem & Mathematicum Ex-
cellentissimum.

Occidentalis. Principio altitudo meridiana imminuebatur : jam verò in dies augetur capite, hucusque ferè crevit, caudâ decrescente. Accuratioribus observationibus meâ Sextantibus, Quadrantibus, Tubisque prælongis habitæ, reservantur Cometographiam nostram quæ sub prelo fervet ; Sed vix intra annum lucem ridebit. Interea rogo, si quæ observationes hujus Cometæ, imprimis solidioribus instrumentis acquisitæ ad Tuas pervenerit manus, ut earum mihi facias copiam, valdè me Tibi obstringes. Vale & me porrò amare perge. Saluta meo nomine quàm officiosè eximios Viros Dominos Joh. Mullerum & Mich. Kirstenium amicos plurimum honorandos.

Sua Cometographia spem facit.

Observationes aliorum sibi communcari petit.

Hamburgo Dantiscum die 11 Januarii 1665.

N. 4.
ad 1.

Accepi ante octiduum Tuas gratissimas literas die 28. Dec. datas, ad quas è vestigio respondere Tibi non licuit, præsertim cum expectarem responsum aliquod à Clarissimo Bullialdo, quod die Sabbathi demum acceptum, en Tibi una cum Mullerianarum literarum apographis. Ad hæc cuncta, sicut & ad illa, quæ die 26. & 30. Dec. ad Te scripsi misique, Te pro Tua humanitate, licet variis negociis, præcipuè verò gravioribus studiis cælestibus occupatum, respondurum esse, confido. Inter eos, qui Tuas Observationes expectant de Cometa cum delineatione, quæ non potest non exacta esse, & singularem artem & industriæ laudem mereri, est Illustrissimus D. Joh. Ernestus de Rautenstein Neoburgicus, Minister Statûs & ad Conventum Imperii Ratisbonensem Legatus, Vir & literis egregiè politus, & de illis optimè meritis, Tibi quoque notus, qui etiam ea de re ad Nobilissimum Dominum Philippum Pelsium, Belgarum Fœderatorum apud Vos Residentem, per meas manus, meque consilio, scripsit. Quanquam non desint Hafniæ & hîc loci Viri Veteri usurâ Te meâ juncti, & alioqui Tui observantissimi & studiosissimi, qui libenter id à Te, quæ qualicunque industriâ & sincerâ benevolentia provocato fieri vellent. Illi sperant firmiter Te hanc oculorum & mentis oblectationem singularem sibi non invisurum. Nudius certè tertius ea de re locuti sumus invicem, Clarissimi Viri Kirstenius, Mullerus, & ego, per quem illi plurimam salutem Tibi unâ cum felicis & læti novi anni voto atque constantis benevolentia testimonio, adscribunt, Mullerus verò etiam brevi se ad Te scripturum promisit. Atque hunc sentit, quod & ex ejus epistolis ad me datis vides, Cometam hunc, qui nuper ad Leporem conspectus adhuc visitur in cælo, unum eundemque cum priori esse. *Kirstenius in diversam potius sententiam ibat, pede tamen tremulo. †Hafniæ quidam Vir Astronomicâ scientiâ imbutus diversum esse dicto Domino Rautensteinio, quendam Celeberrimum in Germania Astronomum existimare unum eundemque Cometam esse. Hîc Te velim sententiam Astronomum esse, qui ante biennium circiter Cometæ istius apparitionem hoc tempore futuram prædixerit, quidve de talibus prædictionibus statuas velim nobis indices. Nam & *Amplissimum Dominum Gerickium Consulem Magdeburgensem, duobus mensibus Cometam hunc prænucciasse nuper Tibi scripsi. †Velim itidem nos certiores facias de cursu Cometæ, an scilicet Majorem vel Minorem circulum peregerit. Nam & hîc diversas video esse sententias, nec cum Bullialdo Mullerum facere ; Tu autem beneficio admirabilium Tuarum machinarum non minùs promptè quàm diligenter observare id potuisti. ‡Omnes porrò gratulamur meritò Tuam Cometographiam lucem brevi visuram. Utinam saltem vice strenæ vertente anno Orbi literario tam eximium opus exhibeas! Vale Vir eximie cum omnibus Tuis, & age feliciter, accepto sincero voto in hunc ineuntem annum & plures alios, qui omnes ut Tibi sint fausti & læti, precor.

Bullialdiana & Mulleriana Auctor Hevelio mittit.

Rautensteinus Hevelio favet: Idem laudatur.

Hevelianæ observationes varii amici per Auctorem expectant.

Mullerus cum Hevelio consensit, Cometam hyemalem unum eundemque esse.

**Kirstenius initio putat hyemalem Cometam esse geminum.*

†Cometa hyemalis geminus statuitur à quibusdam: ab aliis unus tantum.

*‡prædictus ab Astronomo Saxónico ante biennium, *à Guerichio patre ante bimestre.*

†Hevelium de motu Cometæ Auctor consultat: ‡De Cometographia brevi adenda ei

Dantisco gratulatur.

N. 2. ad
2, 3, & 4.

Dantisco Hamburgum die 27. Jan. S. N. 1665.

Röselianus
Hevelio placet.

Astrologica
prædictiones
Hevelius re-
jicit.

Hevelius pro-
mittit gene-
ralem Come-
tæ descriptio-
nem cum
quibusdam fi-
guris.

Cometa hye-
malis unus
idemque ex
matutino fa-
ctus vesperti-
nus.

Ejus motum
Hevelius de-
signat.

Eundem fu-
turum fuisse
stationarium,
imò retrogra-
dum sive di-
rectum præ-
dicat.

*Motum ejus
apparuisse in-
æqualem, re-
autem vera
æqualem sub
circulo ferè
maximo per-
actum fuisse
asserit.

Prædici Co-
metam posse
Hevelius ne-
gat.

Astronomum
Saxonicum
Hevelius re-
futat.

Cometas ex
conjunctioni-
bus magnis
prædictos non
apparuisse He-
velius affir-
mat.

*Hevelius de
Mulleri sen-
tentia judi-
cium fert.

Pro communicatis Observationibus Cometæ iterum iterumque gratias
debeo; inprimis arrisit multum judicium Hafniâ transmissum: quæcumque
enim de prædictionibus Astrologicis Author differit, in illis omnino ipsi ad-
pulo. Amicis honoratissimis observata mea circa hunc Cometam acquisita
avidè expectantibus, vellem equidem lubentissimo animo morem gerere;
rùm cum integrum opus de Cometarum materia moliar, haud fieri potest
plenam descriptionem & accuratam delineationem rerum omnium in hoc
meta deprehensarum hac vice exhibere possim. Verùm tamen, ut ex
eorum desiderio satissiat, constitui quantocyus generalem quandam hujus
cometæ descriptionem, cum quibusdam Iconismis typis committere, quæ, quæ
primum edita fuerit, delineationesque manu meâ æri incisæ, lubens am-
omnibus transmittam. Interea hæc Te scire velim, Cometam matutinum
tempore vespertinum factum esse, sic ut unus tantummodò affulserit, ut
aliter sentiant. Nam à prima apparitione continuè hucusque illum observ-
absit gloria! quàm accuratissimè. Cursum suum instituit (uti ex prioribus
ris partim jam percepisti) ex Corvo per Hydram, Navem, Canem Majorum
Leporem, Eridanum ac Caput Ceti die 23. Januarii in 26°. Arietis sub
Boreali 4. ferè grad. sub stellis scilicet Arietis hærebat. In medio sui
erat velocissimus, circa extremitates verò multò tardior, atque nunc
mus. Mense Febuario, prout me observaturum spero, fiet Stationarius, imò
retrogradus, vel, ut rectius dicam, directus, cum modò contra Signum
Seriem incedat. *Motum suum, utut inæqualem quoad apparentiam, re-
tamen æqualem & summè ordinatum, sub circulo propemodum maximo ex-
cuit; propemodum inquam, ut rectè intelligas. Siquidem omnes Cometæ
non adeò præcisè ductum alicujus circuli maximi sequuntur: quare autem
quomodo, Cometographia clarè ostendet. Eximium Bullialdum à nobis
diversum abire, tam circa viam Cometæ, quàm quòd diversos duos exten-
arbitretur, non est quod mireris, quandoquidem ex una aut altera observa-
tione interrupta id ipsum decernere ille haud potuit: nullus dubito, cum ob-
nia benè perpenderit, nostrasque observationes viderit, quin sententiam
mutaturus. At verò miror sanè multum, quì fieri unquam possit, cum Astro-
logi glorientur, se posse Cometas adeò præcisè prædicere, quod famosis il-
Astrologus Germanus circa pacem Turcicam, quæ eodem anno, quo bellum
minatur, inita est, adeò enormiter aberraverit. Profectò adeò multa, in
contraria verba nonnunquam funditant, ut mirum esset, si casu unum aut
terum non attingeret. Quàm multos Cometas ex conjunctionibus magnis
dixerunt, quorum nullus sanè humanis oculis visus est! *De cætero videtur
rissimum Dominum Mullerum in ea esse opinione, Cometam iter suum inflex-
Sed nequaquam. Semitam enim, quam initio iniit, constanter prosequens
est: quicquid verò de cauda differit, ita omnino sese habent omnia. An
cleum istum lucidum, de quo loquitur, nudis an armatis viderit oculis, libe-
ter scirem. Ego quidem diversos quoque annotavi, sed prælongo Tele-
Denique num Cometa in linea recta trajicere possit, & nihilominus sub circulo
lo ferè maximo videri, suo loco fusè demonstrabitur. Saluta amicos omnes
Vale & fave.

N. 5.
ad 2.

Hamburgo Dantiscum die 10 Febr. 1665.

Um in itinere Holsatico essem, literas Tuas die 27. Jan. datas,
die 4. Febr. accepi; ad quas nunc demum, postquam domum
respondere licet. Hafniensis ille amicus meus Tuusque, est Joannes
Steffen
Miche-
Röthlis

Röthlinius Serenissimo Principi Regio Daniæ à Secretis Cameræ, olim in Urbe vestra Serenissimi Regis sui negotia agens, inter Viros egregios meritò collocandus, qui Te certè plurimi facit, & in illa de uno ac gemino Cometa controversia, totaque de hoc phænomeno disputatione, plus Tibi soli quàm cunctis aliis tribuit fuditque. Paria & ego cum eo facio in eo, quod curiosas Astrologorum prædictiones, credulis satis noxias, utpote his securitatem, illis metum ingenerantes, non morer. Ingeniosè, fateor, nonnulli ex dodecatemorio Libræ (cui antiqua ejusdem notæ curiositas, religionem & justitiam subesse voluit) (a) bellum religionis: ex dodecatemoriis Tauri & Arietis, ut & ex signis Hydræ Aquaticæ, Navis Jafonis, Orionis Viri bellicosi, Eridani & Ceti, quæ Cometes vel peragraverit vel attigerit, bellum, idque navale, in mentes hominum præfagiis istiusmodi deducere allaborant. Sed videbimus quid de aliis dodecatemoriis & signis cælestibus, quæ itidem Cometa vel permeavit vel attigit, statuent & elicient iidem quibus talia tractare, & populo proponere placeat. Libenter videbo quid de Virgine & Cancro, quid item de Cratere, Canis Majore & Lepore dicturi sint, & quâ ratione hæc suo instituto accommodare, dummodo nec ipsi curiositate abrepti & in avia delati impenetrabilia arcana tentent divinæ sapientiæ, nec alios à tramite recti vel desperatione vel audaciâ aberrare faciant. Cui magis de cælestibus quàm cælesti voci, imò cui, à signis soli tutò, & citrà periculum salutis, credere debemus? Atqui hæc nec à signis cæli metuendum nobis, gentium ritu, nec ea requirenda & investiganda, his signis, quæ citrà expectationem votaque nostra eveniunt, ad poenitentiam veram & seriam, ac avertendam à nobis decretam & imminentem vindictam divinam commoveri nos patiamur, † non ut trunci lapidesque, sed ut à Deo creati, rationis præstantiâ, vi ingenii, perspicuitate judicii, libertate arbitrii, artium canorum divinæ voluntatis notitiâ præditi. Quid in hanc rem ad Clarissimum Abrahamum de Grau, Matheseos in Academia Franeckerana Professore, scripserim, adjuncta docet charta, quæ & plura alia, scitu haud indigna, Tibi indicabit. Inter quæ videbis etiam, quanti Te Tuo merito R. D. P. Albertus Curtius faciat, quæ Tecum communicari Illustrissimus Rautensteinus, ille politiori literaturâ & morum probitate Excellentissimus Consiliarius & Legatus Neoburgicus voluit, ad elicienda plura, quæ sunt ipsissima ejus verba, ut & hæc; *Gratias maximas ago, quod mei apud Dominum Hevelium tam honorificam mentionem G. D. V. facere voluerit, à quo Viro tanto & tam celebri, beneque de Republica literaria merito, nosci & amari non minus cupio, quàm à cæteris ejusdem similibus.* quæ 5. Febr. ad me exaravit. Sed & aliàs honorificam & jucundam Tui mentionem facit. Equidem lubens intelliget, Te velle veluti Prodromum quendam Cometographiæ Tuæ in lucem emittere, quod & nobis hîc agentibus gratum auditu fuit. Vale bono publico longum ac prosperè, Vir Præstantissime.

Röthlinius
laudatur,
Maximi He-
velium facit.
Prædictiones
Astrologicas
improbat.

Astrologicas
prædictiones
ex Comete
motu capta-
tas Auctor
refutat.
(a) Bellum
religionis vel
navale an
Cometa por-
tenderit?

Scripturæ
Sacre moni-
ta de signis
cæli nec me-
tuendis nec
investigan-
dis.

*Signa cæli
nos officii ad-
monent.

†Libertate
aliisque donis
divinis rectè
utere.

Rautenstei-
nius lauda-
tur:

Magni Heve-
lium facit.

Prodromi
Cometici in-
stitutum He-
velio Auctor
gratulatur.

Hamburgo Dantiscum die 17. 27. Februarii 1665.

Viro Nobilissimo & Amplissimo Domino

JOHANNI HEVELIO

Senatori Gedanensi

JOHANNES MÜLLERUS

S. P. D.

QUamvis jam dudum ære, quo Tibi, Vir Amplissime, obstrictus sum, me liberare in animo habuerim, varia tamen fuerunt, quæ id hætenus præpedivêre. Ut igitur diuturno silentio finis aliquando imponeretur, hisce literis operam dare volui. Principiò itaque memini gratias Tuæ Amplitudini me adhuc debere maximas, quòd non solum humanissimis suis literis me invisere, sed & profundissimæ eruditionis volumine, *De Mercurio in Sole visis*, aliisque rarissimis cæli phænomenis, me donare non fuerit dedignata. Maximoperè equidem Tibi obstrictum me esse profiteor, pro hoc fœtu mentis magnūque Tuarum, omnium doctorum admiratione dignissimo. Quis enim est, qui non indefessæ mentis doctæque manus nobile conjugium unico in homine obstupeſcat? Sed præstat hæc & alia acutissimi Tui ingenii monumenta, per se æterna, silentio præterire, quàm eorum magnitudinem

Culpâ minus subacti deterere ingeni.

Cæterum cum Te per communem nostrum Amicum has literas curantem, mearum talium qualium de Cometa nupero opinionum (quas ipsius obnixæ petitiones mihi ante tempus extorserunt) participem factum esse cognoscam, intermittere non potui, quin hisce literis paulò clarius easdem explicarem, præmissis prius iis, quæ liberis oculis in Cometa sine ullo instrumentorum, sub manibus artificum adhuc hærentium, adminiculo, usurpavi.

Primò omnium Cometa novus & insignis conspectus fuit à militibus hujus Urbis in vallo, & quidem nocte, quæ fuit inter diem 2. & 3. Dec. St. V. anni nuper elapsi 1664. Quod ubi rescivissem ego, proximè sequenti statim nocte veritatem experiri non destiti. Vespertinâ enim horâ undecimâ diei 3. Dec. S. V. quæ erat Saturni, in publicum prodii, an verè novum aliquod cæli phænomenon adesset exploraturus. Postquam igitur horas quatuor sub dio transgressus frigore existente intensissimo, tandem horâ tertiâ matutina die 4. Dec. tractus albicans supra horizontem nostrum, propè ortum Solis brumalem, ascendit, & subsequenter Cometæ caudam exhibens, famam non fuisse falsam indicavit. Paulò quippè post oriebatur Cometes mole satis magnâ, & nucleo prælucido, adhærens rostro Corvi, parumper tamen eo tùm occidentalior, tùm australior. Color caudæ erat pallidus, ipsius verò Cometæ nucleus colorem Veneri vel Jovi similem monstrabat. Sequenti biduo cælum apud nos nubibus tegebatur.

Secundò eundem Cometam videre mihi contigit die 7. Dec. quæ erat Mercurii. Hora enim tertiâ matutinâ iterum oriebatur, & à rostro Corvi versus Notozephyrum longius remotus, faciebat cum fixis in capite & dicto rostro Corvi Δ^{lum} ad rostrum obtusangulum, quale formant cornua Arietis. Crura Δ^{li} obtusi videbantur se habere ut 2. ad 1. hoc est, recta jungens Cometam Ro-

stro, erat dupla rectæ interjacentis Rostrum & Caput Corvi.

Tertiò disjectis nubibus, majore mole & prolixiore caudâ apparuit Cometes die 8. Dec. horis, ut solet, matutinis, & versus Notozephyrum à dictis Corvi

bellis porrò factus remotior, iterum cum iisdem Δ^{lum} paulò obtusiore (ut iudicabam) quàm antea angulo ad idem rostrum formabat, cujus crura proportionem duplam super tripartientem quartas, hoc est, quàm 11. ad 4. habere putabam.

Diebus 9. & 10. Dec. St. V. cælum non favebat.

Quartò horrendâ magnitudine & caudâ altero tanto adauctâ conspexi Cometam die 11. Dec. quæ erat Dominica tertia Adventûs Salvatoris nostri. Hujus enim diei manè horâ secundâ (prout horologia hujus urbis indicabant) ille supra nostrum horizontem se elevabat, & triquetrum Hydræ proximus caudam videbatur terminare in tribus stellis ejusdem rectæ, cor Hydræ proximè sequentibus.

Interjecto deinde tempore usque ad diem 20. Dec. cælum erat nubibus tectum. Cum itaque dicta die 20. Dec. vesperi auditâ nonâ oculos in excelsum levarem, & innumeram fixarum multitudinem contemplerer, non sine stupore Cometam pallidi coloris, nucleo etiam satis lucido in Lepore deprehendebam. quem quidem initiò à priori diversum esse credebam, sed postea accuratiore mentis tractinâ omnibus perpensis eundem esse comperi. Secabat autem hîc Cometa tunc rectam, quæ fixas in dextro armo (Bayero) & infra oculum Leporis jungit, in duas partes, quarum Orientalis dupla erat partis Occidentalis. Eratque motus Cometæ proprius versus Borrhocephyrum adeò celer, ut singulis horis alium situm cum fixis habere observaretur. Cauda apparebat nulla, tum ob viciniam Lunæ, tum ob Solis in primo Capricorni Decano hærentis ferè oppositionem, quæ caudam sursum tendentem vel planè non, vel exiguâ magnitudine apparere causatur.

Die 21. Dec. cælum non erat sudum.

Die 22. Dec. Calend. Juliani (quo etiam in sequentibus utor) Cometa vesperi horâ nonâ efficiebat Δ^{lum} rectangulum isosceles ferè cum præcedentibus humero & pede Orionis. Angulus rectus erat ad præcedentem sive sinistram pedem Orionis. Cometa præcedebat. Cauda ob dictas rationes videbatur nulla.

Die 23. Dec. vesperi Cometa adhærebat Stellæ Orientaliori trium (in globis Jansonii) in eadem recta propè mandibulam Ceti, quarum occidentior Bayero non est informis, & vocatur ad mandibulam. Cauda ad Orientem tendens non adeò longa colore consueto erat prædita.

Die 24. Dec. vesperi hora dimidiâ decimâ cælo existente sereno, Cometa cum media in ore & præcedente trium in capite Ceti formabat Δ^{lum} ad mediam in ore rectangulum, cujus cathetus Orientalis sive recta Cometam cum dicta media copulans, mihi videbatur tripla reliquæ catheti. Cometæ cauda obumbrabat quasi mediam prædictarum trium informium.

Die 25. Dec. horâ octavâ vespertinâ Cometa æquali intervallo distabat à media dictarum informium, & mediâ in ore ceti, ita ut rectâ jungente has fixas esset paulò borealior.

Die 26. Dec. cælum erat nubilum.

Die 27. Dec. Cometa vesperi horâ 7. cum lucida mandibulæ & media in ore Ceti constituebat Δ^{lum} rectangulum isosceles. Δ^{lus} rectus erat ad Cometam utraque fixâ borealiorem. Cauda erat modica & coloris consueti, uti etiam aliis diebus. Hora 9. ejusdem vespere Cometa unam rectam cum media in ore Ceti & præcedente trium occupabat, quam media in ore bifariam secabat. Utraque fixa erat Cometâ australior.

Die 28. Dec. cæli inclementia Cometam tegebat.

Die 29. Dec. vesperi hora 9. rectam, quæ fixam in fronte Ceti (Bayero) & subsequentem in capillamento interjacet, ita dispescebat Cometa, ut segmentum Orientale duplum esset segmenti Occidentalis. Videbatur etiam cum lucida mandibulæ & media in ore efficere Δ^{lum} ad mediam in ore rectangulum.

Die 30. Dec. vesp. hor. 9 Cometa medium, inter dictam in fronte Ceti fixam, & accedentem in juba eidem Bayero, tenebat locum.

Die 31. Dec. vesp. 7. hor. eandem rectam Cometa cum eadem in fronte Ceti & sequente in vinculo boreali Piscium Bayero, faciebat, ita ut stellam in fronte ad Orientem linquens, duplo majori intervallo distaret ab altera. Cauda ad Ortum vergebat.

Calendis Januarii hujus anni 1665. cælum vesperi nubibus tegebatur.

Die 2. Jan. Cometes medium inter sæpius dictam in fronte Ceti stellam & inferiorem trium in nexu boreo (Bayero) Lini Piscium occupabat.

Diebus 3. & 4. Jan. cælum non erat sudum.

Die 5. Jan. vesp. hor. 8. Cometa cum clara Lini borealis & sinistro cornu Arietis (β Bayero) quas sequebatur, efformabat Δ^{lum} æquilaterum: eandem etiam rectam cum fronte Ceti & dicta clara, eum inter utramque medium obtineri judicabam.

Diebus 6. & 7. Jan. cæli facies erat inconspicua.

Die 8. Jan. hor. 8. vesp. Cometa dextrum sive sequens cornu Arietis (Bayero) & clara Lini bor. exhibebunt Δ^{lum} ad Cometam meridionaliorem rectangulum, cujus cathetus minor, hoc est distantia Cometæ à dicta clara Lini, æqualis apparebat rectæ eandem claram & sinistrum cornu Arietis connectenti.

Die 9. Jan. vesp. hor. 6. Cometa tardior factus vix locum mutasse videbatur.

Die 10. Jan. Cometa primam inter stellam Arietis & Nodum Lini positus, ab hoc tribus, ab illa una parte aberat.

Die 11. Jan. Locus Cometæ insensibiliter videbatur mutatus.

Die 12. Jan. Cometa cum clara Lini bor. & antecedente cornu Arietis (Bayero β) fingebat Δ^{lum} isosceles rectangulum ad Cometam Orientaliorem.

Die 13. Jan. mutatio Cometæ ratione loci ferè erat insensibilis.

Die 14. Jan. Cometa iterum Δ^{li} rectanguli isoscelis figuram exhibebat, cum prima scilicet stella Arietis & clara Lini bor. ut Δ^{lus} ad Cometam orientaliorem esset rectus.

Die 15. Jan. vesp. hor. 9. Cometa in eadem ferè erat recta, in qua sunt prima stella & præcedens cornu Arietis, utrâque tamen fixâ australior, ita ut ejus distantia à prima stella Arietis esset quinque partium, à præcedente verò cornu 7. Dico Cometam ferè in eadem recta fuisse cum dictis fixis: erat enim ille hæc rectâ paulò orientior.

Die 16. Jan. cælum nos aspectu Cometæ excludebat.

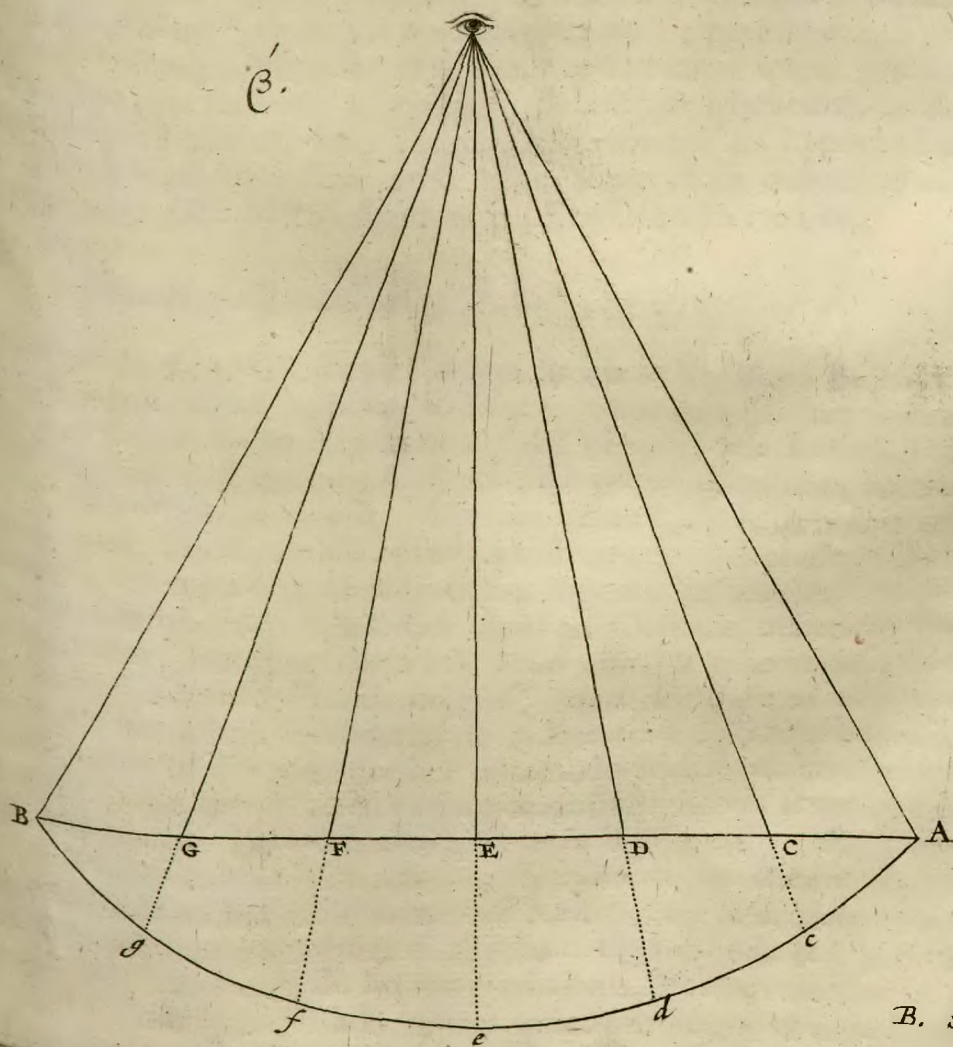
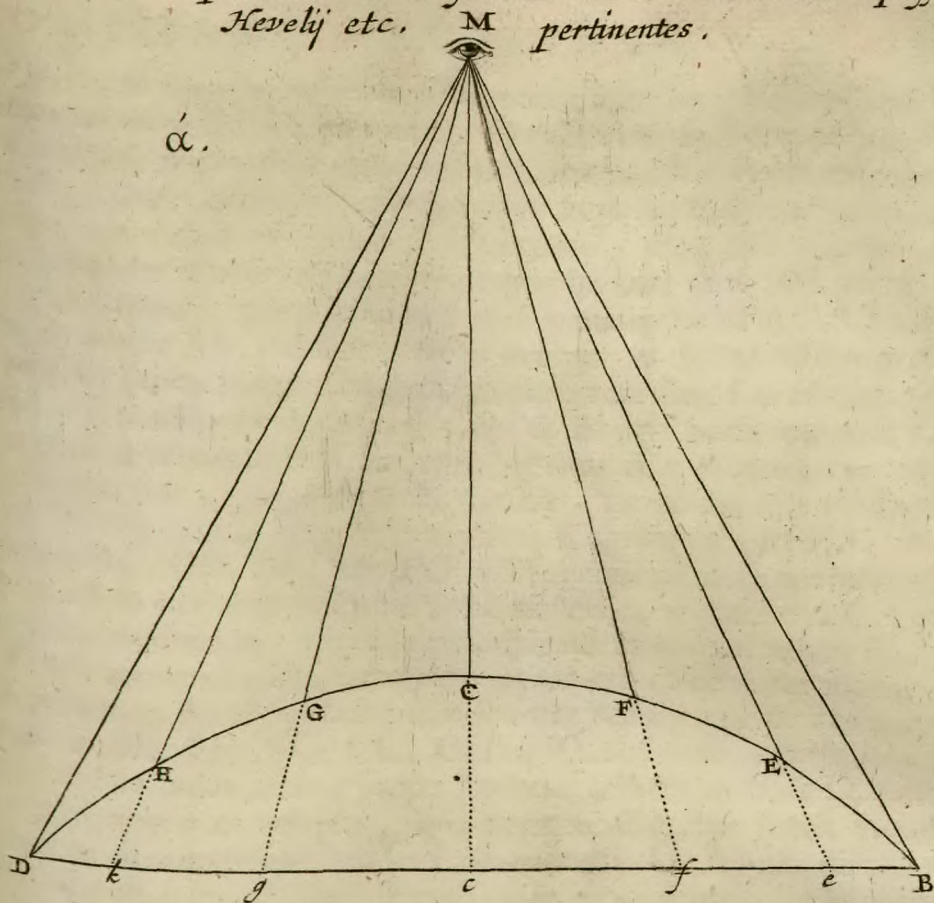
Die 17. Jan. Quamvis præsentia Lunæ impediret contemplationem Cometæ, jam per plures dies imminuti, notabam tamen eum rectam lineam, quâ die 15. Jan. erat orientior, in dicta proportionem occupare.

Die 18. Jan. cælum nubibus tegebatur.

Die 19. Jan. Cometa erat eadem rectâ, de qua antea, in dicta proportionem occidentior.

Die 20. Jan. & seqq. hucusque cæli facies ferè semper fuit obscura, ut Cometa quidem interdum comparuerit, sed non adeò distinctè, ut de ejus loco certi quid affirmare quispiam potuerit. Nunc verò planè eum disparuisse credo.

Atque hæc sunt, Vir Amplissime! quæ hætenus in miro & raro hoc phenomenon, quod certè magnâ & utilissimâ accessione rem Astronomicam locupletabit, nudis oculis observare potui. Quod verò attinet ad ea, quæ de ejus motu ad Nobilissimum Dominum de Rolis perscripsi, ipsemet ego nihili facio: quia me quasi oportuit ante tempus aliquid consignare, quò magno ejus desiderio & petitioni morem gererem. Nec potui quicquam Astronomo dignum hac de re proferre, cum accuratæ observationes, quibus hypotheses sunt superstruendæ, & juxta earum tenorem conformandæ, nos destituant. An verò motus Cometarum fiant in circulis: an verò sint trajectiones, sive in rectis lineis conficiantur, adhuc sub judice lis est & manebit. Ego quidem fateor me potius in illam abire sententiam, motus Cometarum fieri in rectis lineis, aut, etiamsi non fiant, posse tamen per has trajectiones salvari. Meliora tamen & certiora

certiora edoctus, hanc opinionem relinquere non dubitabo. Videtur quidem superum phænomenon velle evincere motus Cometarum fieri circulariter; sed licet id apertè indicet, non tamen de omnibus Cometis idem verum esse statim constabit. Posse autem Cometas motu proprio æquabiliter incedere in recta linea, & nihilominus videri in circulo ferè maximo (dico ferè maximo, ob parallaxin) inæquabiliter moveri, sequenti diagraphæ satis clarè innotescet. Sit enim ex. gr. Cometa aliquis, qui æquali tempore æqualia spatia AC, CD, DE, EF, FG, GB, subtenfæ AB, trajiciat, dico oculum in L. constitutum Cometæ locum ad fixas (quas vulgò sphæricam superficiem situ suo exhibere credimus) expendendo, collocare in A, c, d, e, f, g & B, nec posse solo visu dijudicare, an Cometa in subtenfæ AB, an verò in arcu A e B moveatur, quia utrobique in initio & fine, propè A & B, tardius, in medio celerius moveri videtur, uti ex Opticis notum est, & præcedens diagramma ostendit. Nam restarum æqualium AC, CD, DE, EF, FG, GB magnitudines apparentes sunt inæquales, quia earum aliæ aliis obliquius oculo obversæ, angulos ALC, CLD, DLE &c. inæquales producant. Licet inæqualitas illa major vel minor sit, pro diversa oculi L remotione. Eadem ratio est, si Cometa circulariter motus suæ periodi arcum perigeum BCD (vid. sequens schema) conficiat, & æquali tempore æquales arcus BE, EF, FC, CG, GH, HD absolvat. Perinde enim ut antea, initio & fine hujus arcus, propè stationes scilicet in B. & D, videbitur tardus, in medio verò eò celerior, quò perigeo C factus fuerit vicinior. Atque eadem etiam phænomena ostendet Cometa oculo M, si juxta divisionem subtenfæ BD (hoc est inæquabiliter) feratur. Verùm ut modum hujus epistolæ faciam, desino hisce (quæ Tuæ Amplitudini sunt notissima) diutius immorari. Hæc itaque, Vir Amplissime! occasione novi Cometæ ad Te perscribere, Tuæque censuræ lubens volensque subicere volui, nullus dubitans, quin, pro singulis humanitate Tuæ, ea sis amicè accepturus, Scholasque Mathematicas doctis donaturus. Vale felicissimè divinæ tutelæ etiam atque etiam commendatus. Dabam Hamburgi XIII. Cal. Martii Anno vulg. Æræ Chr. c10 100 LXV.

Hamburgo Dantiscum 17. Febr. 1665.

N. 6.

EX quo ante octiduum ad Te scripsi, accepi literas a Clarissimo Bullialdo, Se dic 13. hujus mensis datas, quibus de nupero phænomeno hæc inserit: Joanne Baptista Ricciolo & Dominico Cassino factas, quandoquidem necdum ullam accuratam observationem viderit. Optimè autem cum Astronomis agi, cum Te Observatorem, incomparabili industriâ instrumentisque præstantissimis instructum habeant, ex cujus Herculeis laboribus ingentia ad rem Astronomicam commoda redundatura sint. Cæterum quod ad Cometæ materiam spectat, satis esse si dicatur, materiam illam ætheream esse, & galaxiæ non valdè abssimilem, & plura divinando dicenda non esse, quæ demonstrari nequeant. Quamvis autem me certiore reddiderit, se eadem ad Te perscripsisse, ego tamen nolui hic quoque officio meo deesse, dummodo addam observasse eum Cometam ad d. 10. hujus mensis, sed exiguæ magnitudinis, vix sextæ magnitudinis stellam adæquantis. Id verò officii libenter Tibi præsto. Ea tamen fini fateor, ut & Tu pro eximia Tua rerum Astronomicarum scientia & humanitate, non mihi tantum sed & illi communi Amico, cui præcipuus in Republica literaria locus & honos debetur, satisfacias. Qua ratione & Clarissimi Mulleri implebis vota, cujus en Tibi literas, eruditionis & benevolentia in te plenas. His quod addam habeo nihil, nisi ut tester nos magno cum desiderio Prodromum Tuæ Cometographiæ præstolari. Deus Te, Vir Excellentissime! diu incolumem bono publico esse velit!

Bullialdi sententia de Cometæ hyemalis observationibus. Hevelium Bullialdus magni facit.

Cometæ materia.

Bullialdi observatio Cometæ die 10. Febr.

Et laus.

Mullerianæ literas Auctor Hevelius misit.

Et commen-
dat.

*Sperni à bonis
de te conce-
ptam vince.
Hevelianis
meritis debi-
tum testimo-
nium datur.
*Ejus Prodro-
mum Cometi-
cum Auctor
suis sumibus
se editurum
offert.*

P. S. Dum inclusas Mullerianas ad Te, Vir Amplissime! datas considero, video, quantum quidem ego de his judicare possum, esse magna cum cura scriptas. Cæterum & illius & omnium aliorum, etiam Clarissimorum & Præstantissimorum Mathematicorum animadverto in Te solum conversos oculos & directam expectationem, quæ Tibi gravis adversaria opposita est, facile Tibi excellenti scientiâ & industriâ superanda. Nec immerito. Primas enim Tibi in re Astronomica omnes tribuunt. Itaque ut videas quanto & rei Astronomicæ, & Tui captus sim studio, *offero Tibi operam meam in edendo Tuæ Cometographiæ Prodro-mo, cui seorsum adderem, quæ de Cometa hinc inde ab Amicis accepi. Curarem autem librum nitidè imprimi in Hollandia, cum insertis tabellis cum cura delineatis & æri incisus, vel abs Te ipso (hoc enim utraque ita præstat felix manus Tua

Hoc ut non melius nôrit depingere Apelles;
Fingere vel fuso doctius ære Alyron.)

*Tabellas æri
incisas ab eo,
si fieri possit,
sibi tradi po-
stulat.*

vel secundum delineationes à Te factas à perito quopiam in Hollandia sculptore. Quod si dederis mihi tabellas æri abs Te incisas, id Tibi speciatim nullo mero exemplarium secundum æquitatem exsolvi curabo. Sin autem solum exemplar libri & delineationes adjunctas dederis, id etiam exemplaribus secundum eandem æquitatem Tibi pensabitur. Velim tamen cum Nobilissimo Pelfio, Amico communi, ea de re conferas. Iterum vale, & candorem meum boni & æqui consule, mentem autem Tuam super hac propositione mea mihi quam primum aperi.

N 3.

ad 5. & 6.

Dantisco Hamburgum die 3. Aprilis 1665.

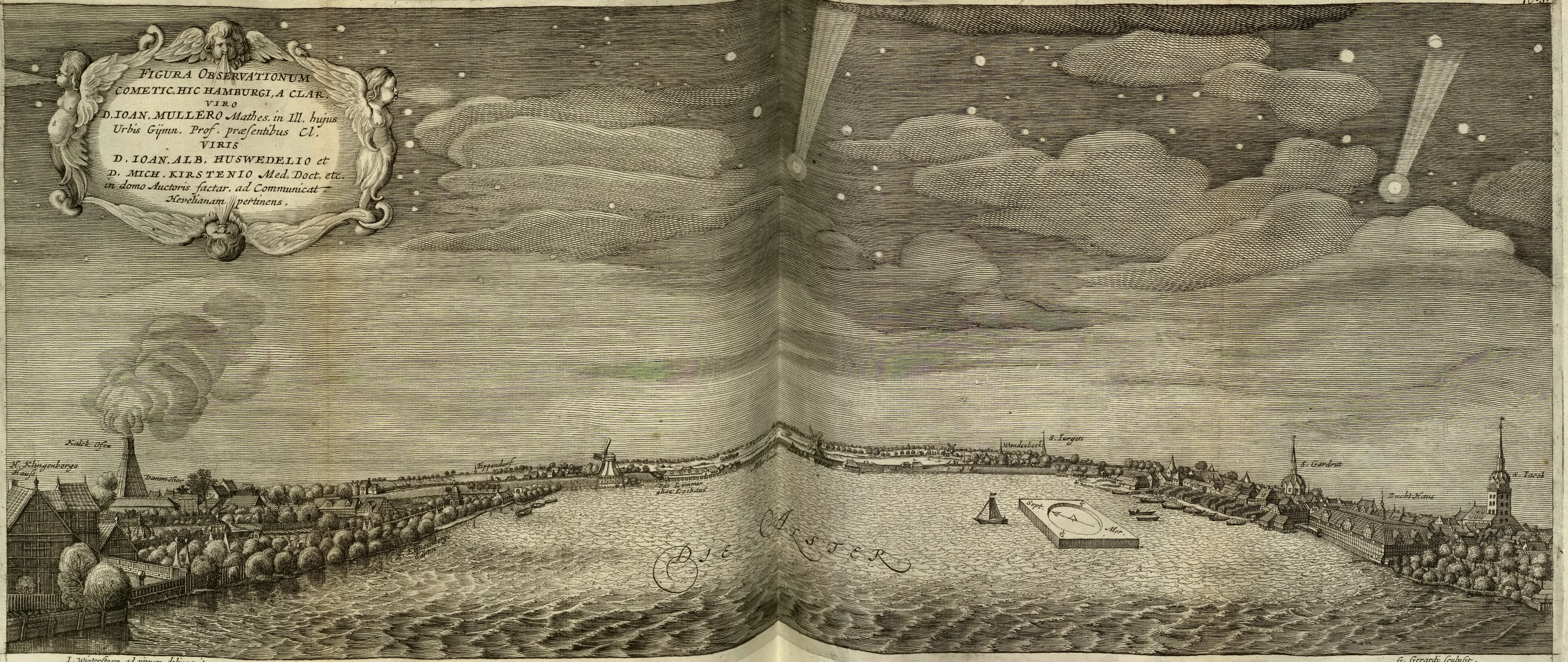
*Hevelius tar-
dum respon-
sum excusat,
Promissum
Prodro-mum
Cometicum se
jam compo-
suisse nunciat,*

*Ejus ratio-
nem paucis
exponit,*

**Utrum Come-
tographiæ in-
dicat,
(a) De studio
edendi hunc
Prodro-mum
Auctori gra-
tias agit,
(b) Typogra-
phiam se ha-
bere prodro-mum
& tres alere
typographos
perscribit,
(c) De institu-
to opere Au-
ctori gratula-
tur,*

Tibi ipsi omnino imputandum habes, quodd aliquanto serius ad binas Tuas mihi gratissimas literas respondeam. Nam quia Tu simul cum aliis Viris Eximiis & Amicis honorandis à me summoperè postulasti, ut minimùm aliquid, antequam tota Cometographia absolveretur, de nupero Cometa in hanc cem exponerem. Ideoque sepositis aliis curis omnibus, nec non relicto ipso etiam commercio literario, nihil potius duxi, ex ipso die, quo Regionem Dantiscum redii, quàm ut desiderio Vestro (utut initio planè aliter decreverim) quantum hac vice ob temporis angustiam potuerit, satisfacerem, atque sic Prodro-mum quendam Cometicum concinnarem. Quem divinâ annuente gratiâ penitus jam quoque conscripsi atque prelo commendavi, non dubitans quin spatio unius mensis penè in publicum prodeat. In quo opusculo non solum historiam generalem hujus Cometæ satis plenam, sed & dissertationem de Cometarum omnium motu, generatione, variisque phænomenis habebis. Adeo ut hisce pagellis simul omnibus Amicis, quibus per literas ita plenè & tenus morem gerere nequivi, nunc ad interrogata, quæstionesque omnes propositas plenius respondere possim. Breviter quidem pertractata sunt omnia, nihilominus tamen perspicuè fatis mentem hypotheseque meam intelliges. Reliqua verò, quæ nonnemini forsitan vel adhuc obscura, vel nimis strictè pertractata esse videbuntur, *Cometographia nostra, propediem ad umbilicum perducenda, fusiùs clariusque elucidabit ac demonstrabit. (a) Quod operam verò Tuam in edendo hocce opusculo mihi adeò humaniter offerre haud esgratius, debitâ gratiarum actione agnosco; (b) at verò cum nitidam & politam Typographiam ipsemet, non sine sumtu, in ædibus meis possideam, tresque typographos alam, faciliè intelligis, quod satius fuerit, ut ea omnia me presente typis exscribantur. Nam profectò, absente Autore, nunquam Astronomica illa, inprimis numeris repleta, tantâ diligentia, quantâ quidem Pelfio bent, in publicum proferuntur. (c) De cætero percepi à Nobilissimo Pelfio Tibi propositum esse variorum Clarissimorum Virorum Observationes Cometæ

FIGURA OBSERVATIONUM
COMETIC. HIC HAMBURGI, A CLAR.
VIRO
D. IOAN. MULLERO Mathes. in Ill. hujus
Urbis Gymn. Prof. praesentibus Cl.
VIRIS
D. IOAN. ALB. HUSWEDELIO et
D. MICH. KIRSTENIO Med. Doct. etc.
in domo Auctoris factar. ad Communicat.
Revelationem pertinens.

1880

Figura observationum Cometæ, hic Hamburgi à Cl. viro D. Ioan. Mullero Matthes. in Ill. hujus urbis Gymn. Prof. præsentibus Cl. Viris D. Ioan. Alb. Huswedelio, et D. Mich. Kirstenio Med. Doct. etc. in domo Auctoris factar. ad Communicat. Hevelianam pertinens.

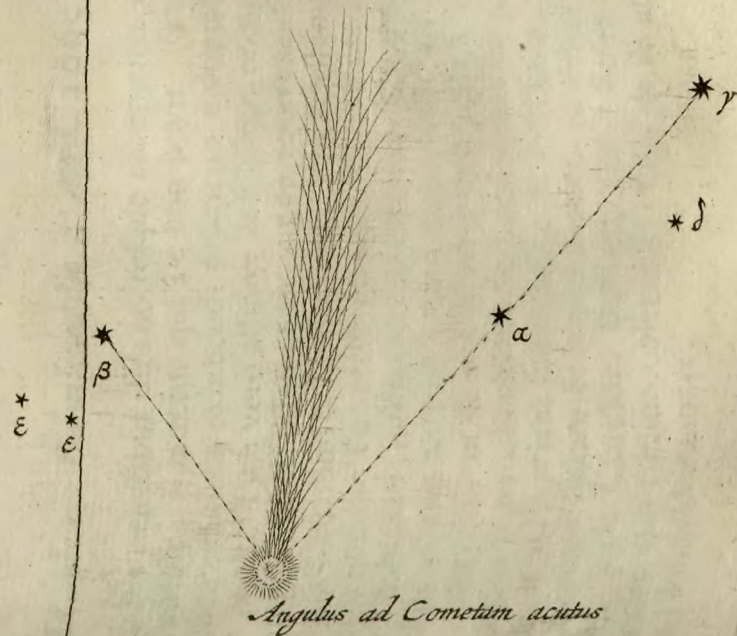
N.º 15.

1. Observatio Cometæ libero oculo facta d. $\frac{4}{14}$ Apr. 1665 hora dimidia tertia matutina.

Angulus ad Cometam rectus

2. Observatio facta d. $\frac{5}{15}$ Aprilis 1665 hora tertia matutina.

Angulus ad Cometam acutus

α Caput Andromedæ
β Mirati in cingulo Andromedæ
γ Bayeri in pede sequens ad genu Peg.
δ In sinistro humero et cruris eductione
Pegasi Bayeri.
ε ε. In pedore Pegasi

Cometa simul edere: id quod, ut puto, Astrophilis haud potest esse ingratum. (d) *Observationes varias ad se aliunde missas offert, (e) Suas epistolas operi non esse inferendas censet.*

(d) Quare cum ab Amico quodam varias etiam observationes ex Gallia, Germania & aliis regionibus obtinuerim, si ita visum erit, verbulo tantum significes, lubens transmittam: (e) literas autem meas, cum nihil solidi de hoc Cometa contineant, tum ipsemet prolixius meliorique ordine sententiam meam, quantocyus in Prodomo sim expositurus, non judico esse adjiciendas. Clarissimos D. Kirstenium, nec non D. Mullerum velim humanissimè salutes, qui liberatus fuero. Figuræ enim æri incidendæ multum mihi faceffunt negotii. Domini Ottonis Gerrichii opinio de Cometis, facillimo negotio refutari posset, sed non est hujus loci. Fallitur sanè multum, quòd putet Cometam partem esse æris, vi tempestatis cum impetu divulsam, tum quòd omnis motus in Cometis motu unico terræ annuo salvari possit: prout aliquantò dilucidius ex Prodomo nostro Cometico percipies. Vale & vive feliciter.

Sententiam Guerichianam improbas.

Dantisco Hamburgum die 7. April. 1665.

N. 4.

Reens illud insigne cæli phœnomenon, quod denuò clarissimè summo mane affulget, in causa est, cur hæc ad Te dederim literas. (a) *Observationem & judicium de verno Cometa Auctori mittit.*

à me summâ diligentia in pectore Pegasi, & quidem in 14° & latitudinis Bor. 26° $36'$ circ. Progreditur motu directo, secundum nimirum seriem signorum in suâ orbitâ satis veloci. Caput ejus perlucidum est, albicantis coloris, quamquam aliquanto minus, ac illius nuperi: caudam eo die præ se ferebat 14° . longam; tendit versus Piscem Boreum. Dominus noster Bûthnerus adstruere quidem hodie conatus est, cum Observationibus meis interesset, hunc Cometam illum priorem esse, qui in Ariete evanuit; sed crede, longè fallitur. Nam dens planè novus est, qui sine dubio ex Serpentario & Antinoo prodiit, motu teno quibus autem alio tempore plura. Rogo, ut quantocyus hæc nova Dominus Erasmo Bartholino, cui nuper die 4. hujus mensis rescripsi, referas, & si quid de hoc Cometa ab aliis perceperis, pariter nobiscum communices. Saluta Amicos omnes. Vale.

Hevelius observationem & judicium de verno Cometa Auctori mittit. (a) Cometa vernus ab Hevelio observatus.

Alium esse ab hyemali probat. Bûthnerus Cometam vernum eundem cum hyemali esse putat.

Hamburgo Dantiscum die 14. April. 1665.

N. 7.
ad 3. & 4.

Te gravibus studiis cælestibus dies noctesque occupatum ad literas meas non protinus respondisse, is miretur qui Te non novit. Tua enim eximia humanitas, Tuam officii omnibus exhibendi promptam voluntatem, extra omnem dubitationis aleam ponit. Tuæ verò assiduæ & sublimes occupationes faciliè Te, responsum vel officium aliquod differentem, cuivis æquo excusatum reddent. Hæc in Te æquitate utuntur Clarissimi & Humanissimi Viri Kirstenius & Mullerus, qui bus salutem plurimam nomine Tuo retuli, cum mihi, commodissimo loco ad spectanda phœnomena habitanti, nudius tertius adessent. Quippe cum iis Cometam nuper ad nos, veluti viribus auctum (adeò cauda nunc est longè quàm initio major) reversum observavi, ut & hoc mane præsentem & Clarissimo Hufwedeli, Tui cum omnibus ingenuis cultore, qui unâ cum illis plurimam Tibi mittit salutem, Mullerus verò etiam hanc rudi, ut dici solet, penicillo, scilicet sine omnibus instrumentis factam & observationem & delineationem. Cometam non occidisse, Italis Clarissimi Bullialdi nostri literæ indicant. Credimus & Te continuum ejus cursum observasse. Qua de re abs Te doceri cupimus; nempe, ut Phocylides monet,

Silentium amici occupati æquo fer animo.

Kirstenius, Mullerus, sum & Hufwedelius in domo Auctoris verum Cometam observant.

Observatio Mulleriana Cometæ verni in domo Auctoris facta.

*Artifici in
sua arte cre-
dendum est.*

Τὸν σοφίῳ σοφὸς ἰδύμεν, τέχνης δ' ὁμῶς περ.

Sapientiam sapiens dirigit; artes autem qui ejusdem est artis.

*Hevelianis
meritis debi-
tum testimo-
nium datur.*

Tantò magis quòd Tu Astronomicæ artis non tantùm sis particeps cum tot aliis
sed & scientissimus ac consultissimus præ tot aliis. Nam Te profectò Deus
bis excellentissimum Mathematicarum

- - - - - rerum dedit esse Magistrum,

*Ejus Pro-
dromus &
Cometicus &
Cometogra-
phia expecta-
tur, & com-
mendatur.*

quem versiculum Virgilianum, ut & eum Phocylideum de Te hodie, fuisse
gantibus Viris illis Doctissimis recitavi. Atque hi jam, sed & alii gaudent plu-
rimùm Te nobis Cometographiæ Tuæ Prodromum promittere brevi, favere
Deo, præmittendum Augusto illi operi, de quo jam ille orbem literatum, per-
cipuè verò Mathematicos compellat:

Cedite Romani Scriptores, cedite Graeci.
Nescio quid majus nascitur Iliade

*Auctor bene-
volentiam of-
ficiosam erga
Hevelium tes-
tificatur.*

*Amicum in-
star thesauri
reputat.*

*Auctor de
instituto suo
cum Hevelio
confert.*

*Hevelianis
meritis debi-
tum testimo-
nium datur.*

*Auctor insti-
tuti rationem
Hevelio ex-
ponit,
& causas.
Amicis recta
monentibus
obsequere:*

*Justas co-
rum excusa-
tiones admit-
te:*

*¶ Eosdem in
consilium ad-
bibe.*

*Homero do-
ctissima car-
mina; angeli-
ce poemata
Ciceronis &
aliorum ad
perpetuas te-
nebras non
sunt damna-
ta.*

in sua scilicet serie, signorum & phænomenon cælestium seriem, naturam
motum describens. In quo promittendo quod mihi quoque illud expectanti
tem aliquam tribuere velis, pro Tua solita humanitate & in omnes honestos
ac literarum amantes benevolentia facis. Crede mihi posse me gratum
quod Tibi officium facere in commendandis (quanquam scripta Tua accur-
tissima nativâ suâ commendatione gaudere, nec meâ indigere scio, nisi quod
tamen index & nuncius illis opus sit) Tuis scriptis, & distrahendis Tuis ex-
plaribus. Qua de re cum præcipuis Urbis hujus Bibliopolis, Königio, Höre-
lio & Neumano locutus sum non sinè successus spe. Sed & ipse me hic illi
amicorum operâ, quos mihi ubique per Dei gratiam, diuturno usu & mag-
studio, thesauri vice comparavi, non pauca exemplaria distracturum spero.
Quod ad institutum meum attinet, ita est me, velle varias Virorum præclaro-
rum observationes, narrationes & judicia de nupero Cometa edere in pub-
cum. Nam Amici ad id faciendum me hortantur, utile opus hoc publice fore
judicantes. Mathematicæ quidem rei parùm utilitatis adferet, cum tot Viri
Ingeniosissimi eam scriptis doctissimis illustrent. Tu verò præ cæteris, Mag-
Heveli, à cujus manu inimitabili, utpote & pingenda ac fingenda ære scribere
& scribingenda pingere & fingere doctâ, tum verò & singulari rerum Astronomi-
carum scientia, tum instrumentorum artificiosissimorum & assidue diligenter
sed &, quam sub tecto tuo politissimam & accuratissimam, ac supra homi-
privati fortunam assurgentem habes, typographiæ præstantia, nil nisi sue-
lære aliquid expectant. Sed aderunt Politica multa, Historica ac Morali-
quæ Amici publicè grata & utilia fore judicant. Quorum hortatibus & moni-
tis obedio, ne non tantùm plus quàm verecundè & modestè amicis repugnare
sed & invidus ac publici emolumenti negligens videar. Atque ita spero po-
Tua æquitate Te vitio mihi non daturum, quòd talia tentem. Optaveram quod
dem Tuum Prodromum meo operi adjungi potuisse; nam ille huic plurimum
lucis attulisset. Sed excusatio Tua est justissima. Certum enim est neminem
sub Sole melius Tua Te ipso edere posse, præsertim cum typographiam ade-
felicem domi Tuæ habeas. † Verum tamen puto ex consilio amicorum ad-
tegrum mihi esse aliquid tentare in istis, & illo quidem modo, qui cum co-
modo publico sit junctus.

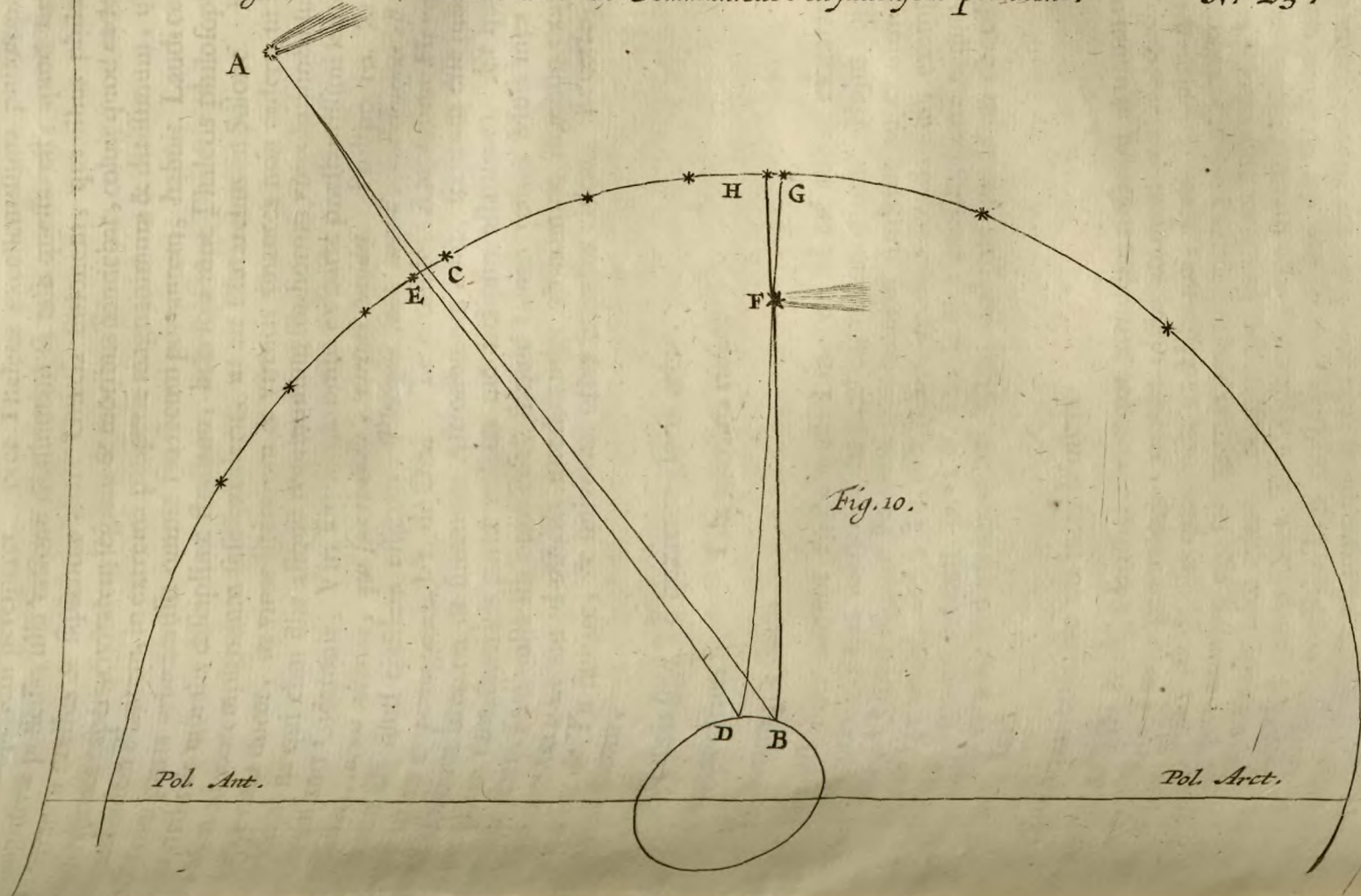
Non si priores Mæonius tenet
Sedes Homerus

ideò aliorum Poëtarum, & vel illa, judice Satyrico, ridenda Ciceronis p-
mata latent:

Figura 10

Rudbekiana ad Communicat. Upsaliensem pertinens.

Nº 25.

Nec si quid olim lufit Anacreon
Delevit ætas.

L. 4. Carm. Od. 9.

Ut alicubi Lyricorum antesignanus canit, cujus dives adhuc in carmine luxuriabat vena, cum ingeniosissimi poetarum Ovidii suavitatem Roma jam amplexa ex ea voluptatem perciperet. Nec Thaletis excellentissima philosophiæ contemplativæ possessio ulla ratione diminutam se esse quæstæ est, quod simul tunc terrarum ocellus & sapientiæ altrix Græcia Solonem, qui illius philosophandi rationes expers, civitatem legibus & moribus condebat, coluit quod eadem. Vel quod eadem Biantem, in extrema pauperie magnanimum & ditissimum, quia cunctis cum patria urbe amissis omnia sua secum portantem, habuit. Laudi cessit & aliis civilis & moralis disciplinæ studium, licet sola tunc Thaletis philosophia ultra usum ad contemplandum sese extulerit, ut ait Plurarchus in Solone. Restat quippe ratio docet, in viros literarum & virtutis amantes non cadere, ut bonæ invidiant iis qui cum illis aliquo communium studiorum vinculo juncti sunt. Imò si constanti Ciceronis, Viri suo seculo omni ex parte præstantissimi sententiæ credimus, *nemo alterius, qui sua confidit, virtuti invidet.* Philipp. 10. Et tamen verum est illud ejusdem effatum: *Plerique sunt invidi, maximeque est hoc commune vitium & pervagatum.* l. 2. de Orat. Te proinde, Amplissime Heveli! quem Respublica literaria ut summum Astronomum colit, securum esse jubeo, Soli tuæ gloriæ tantis meritis partæ nullam me Eclipsin allaturum. Et quamquam benè sciam face nullâ illi opus esse, si quid tamen tenuis Musa mea valeat, dabo operam, ut me id officii, quod candor ab homine ingenuo exigit, in Te fecisse, & Tu fateare, & universus orbis literatus videat. Et certe, ut quod res est dicam,

Paupertas dives, si sua contenta vivit læta.

Invidia non convenit studiosis bonarum artium. Ciceronis laus.

Hevelium maximi Auctor facit in re Astronomica, suam erga eum benevolentiam testatur.

Nulla meis sine Te quæretur gloria rebus.

Nam Mathematicarum

Tibi maxima rerum

Verborumque fides.

Ideoque rara est inter aliquot epistolarum à me vel ad me adhuc exaratarum decades, quæ non æquum meritis Tuis præbeat testimonium. Hujus rei aliquot specimina ad Nobilissimum Pelzium communem Amicum nuper misi. Ita Tuarum ad me literarum, sed à Te pro lubitu recognoscendarum, exempla, Atque hoc nullâ ratione vel invidiam vel etiam dedecus quoddam conciliare Tibi poterit. Imò

Cum eodem de edendis ejus literis & observationibus deliberat.

Pulchrum eminere est inter Illustres.

Cætèrùm ut & Tibi & mihi satisfiat, votaue utriusque nostrum in unum conviant, velim mihi Tuam generalem Cometæ observationem mittas, quod ari incidi, & sicut aliis, ita & illis quas mihi ex Hispania, Italia & Germania acceptas offers, (quo nomine ego tibi gratias ago, quantas possum, maximas) sub Tuo nomine edendis addi queat. Nam neque hoc Tuis luminibus, ut puero, officiet. Quod si tamen aliter Tibi videatur, ego invito Te nihil de Te statum, & contentus ero solis Tuis epistolis, in quibus Te ad Prodromum Cometographiæ, demùm ad hanc ipsam referes. Vale Vir Eximie quàm diutissime bono publico, & mei in Te sinceri studii certus esto.

Oblatas sibi aliorum observationes expetit.

P. S.

Adhuc in ære Tuo fui, Nobilissime & Clarissime Heveli, nondum Tibi dato ad literas priores die 3. Aprilis datas, & à me ante triduum acceptas responso, & ecce, quæ est singularis Tua humanitas tantis digna meritis, novo me Tibi officii nexu divincis. *Hodie enim novas accepi literas, easque nuncias novi

**Hevelius de verno Cometa ab hyemali diverso Auctorem per litteras certior rem fecit.*

B b b

Cometæ

Cometa ver-
nus ab hye-
mali diver-
sus,
Observatus
ab Auctore 4.
14. Apr.

Cometæ, quem Tu quidem alium à priori esse statuis. Quod ego ex vanis conjecturis, diversitate scilicet situs, motus & magnitudinis colligebam, at nunc fidem Tibi do. Nam ex veteri dicto, Artifici, tantò magis tam excellenti in sua arte credendum est. Observavi ego hodierno mane, sed nudis oculis, aut fuisse Cometam quadrante horæ ante 2. prope ortum Solis æstivum: autem proiiciebat, præsertim oriens, quàm longissimam, existens in brachio Andromedæ vix extra Tropicum Cancræ ad 15. vel 16. gradum Arietis. Inveniebam eum usque ad horam dimidiam quintam. Paulò ante disparuit caput Andromedæ. Unà cum Cometa disparuit Lucida Capella, sed ecce post hoc paulum

Juppiter.

Aureus affulget jucundo sydere terris
Juppiter, unde juvans dicitur esse pater

Cum Clarissimo Bartholino Tuam observationem communicabo hodie, si poterò; sin minus, proximè Deo volente id fiet. Iterum Vale.

N 8.

Hamburgo Dantiscum die 21. April. S. N. 1665.

PAUCA de novitio Cometa quæ habebam dicenda, & nomine Clarissimorum Virorum Kirstenii & Mulleri Tecum communicanda, ad Te ante dies octiduum misi. En jam quæ rogatu Illustrissimi nostri Rautensteinii mittere Tibi debui à R. D. P. Curtio ad Eum perscripta, quæ ad Te spectant. Prior epistola hæc in se habebat:

Curtii episto-
le due ad
Rautenstein-
ium de He-
velio.

Astrologicas
predictiones
Curtius par-
vi pendit.

Cometa ver-
nus.

Stella nova
in Cygno.

† Gustavo A-
dolpho Regi
Sueciæ na-

scienti & de-
nascenti stella
insolita præ-
lucet.

Sum negotiosus & inter sacra aliaque munera vix tantum mihi superest, ut Illustrissimæ Dominationis Vestræ comprecser felices quas expectamus Férias, plenæque celestium benedictionum, quarum munere vana & falsa sint quæ in astatem proximam de calo & de Gallinario metuunt. Ajunt novum sidus in calo lucere in constellatione Andromedæ mutareque locum, magnitudinem, stationem, Dominus Hevelius sciet, qui Theoricæ nova stella in Cygni pectore identidem lucentis perspectam habet. † Eam Serenissima Sueciæ Regina putat Parenti suo natalem, & mortis prodromam fuisse. Mittam illi sue historiam calestem perlibenter. Sed exemplum Augusta petendum. Hic enim promissum non habeo. Atque illud ipsum erit acephalum, numerisque non semper integris. Tamen ut dixi, mittam. Neoburgo die 3. Aprilis 1665. Posterior, utraque enim simul Ratisbonam erat allata & ad me missa, hæc continebat:

Cometa ver-
nus à Curtio
observatus.

Temporis & tabellarii culpa est, quod priore hebdomade nulla litera adfuerunt: ideo quam si Saturno & Mercurio imputarem hæc vitia silentium. Interim nobis Cometæ denudò videre datum est manè ex Solis radiis emergentem. Stetit non longè adjunctus à Quadrilatero volantis Pegasi, poteratque hodie rectius observari, si celum facillime Domino Hevelio mittam exemplum Historia Celestis quamprimum Augusta habebat. Sed velim ab Illustrissima Dominatione Vestra excusari acephalum, & abortientibus interdum literis malè habitum. Neoburgo die 10. Aprilis 1665. Hinc vides quanti Te, Magne Heveli! merito tuo me non tantum conscio & teste, sed & indice faciant Rautensteinii, Heinsii, Bullialdi, Curtii, præclara certè in Re publica literaria nomina. Hæc enim se magnis meritis & egregiis ingenii fecerunt nobilibus orbi jam dudum prodiderunt, & feliciter pararunt prosperam sui memoriam à grata posteritate sollicitè conservandam. Vides Præstantissimos quosque Astronomos ad Te velut ad vivum Oraculum, quo Urbs vestra æternè illustris elucet, appellare. Tantum abest ut quis laudes Tuas deterreret, Tibi

Rautensteinii
Heinsii, Bul-
lialdi, Curtii
laus.

Famam bo-
nam præcla-
rum facinori-
bus para.

- - - - - detrahare ausit

Hærentem capiti multà cum laude coronam.

Desiderium
amici festina-
tionem.

Crede mihi magno cum desiderio (cui nihil satis festinari nosti) expectamus Prodromum Tuæ Cometographiæ, antequam hæc ipsa conspiciendam se nos præbeat, Ergo

- - - - - quid gaudia nostra moraris?

Urge Opus; urget enim Te nostra expectatio, nos tadium. Siderum Conditor & Rector Tibi propitius adsit, ut mirabilia ejus opera oculos ad videndum habentibus exhibeas, & cælum spirantes sperantesque animas ad verum ejus cultum excites. Cum autem in postremis Tuis spem feceris plura Te nobis de novo Cometa scripturum fuisse, hæc à Te expectamus. Si tamen id Tibi per tua assidua studia (scio enim Te per diem pernoctemque tua agere) facere licet. Cognoscere cum primis aveo vel ex Te vel ex Clarissimo Büchnero, quæ nunc ei de novo Cometa mens sit, vel demùm

*Astronomicæ
studii finis.*

*Büchnerus ab
Hevelio initio
dissentit.*

*Cometa ver-
nus cum hye-
mali unus &
idem esse pu-
tatur.*

N. 9.

*Concili Prof.
Math. Re-
giom. senten-
tia de Come-
ta verno.
Gravii sen-
tentia de Co-
meta verno.*

*Cometa an
die 3. 13. Apr.
in Pegaso ex-
stitit.*

- - - - - quæ nunc animo sententia surgat.
Video enim alios quoque Mathematicos idem cum eo sentire. Vale.

Hamburgo Dantiscum die 25. Aprilis S. V. 1665.

S. P. En Tibi, Amplissime Heveli! quæ de novo Cometa Hafnia accepi sci-
giomontanum, itidem asserere hunc Cometam eundem esse cum priori, quod
Tu me melius scies. Clarissimus Abrahamus de Grau, Prof. Franquer. in suis
d. 15. hujus mensis datis literis, hodie mihi redditus, apertè non decidit hanc
questionem. Vocat tamen novum Cometam, qui sibi primùm die 16. 26. Martii
visus sit, procedens è Pegaso versus Caput Andromedæ. At verò celeberrimus
quidam Mathematicus die 3. 13. hujus mensis scribit tunc Cometam in Pegaso
existisse. Sed cur ego noctuas Athenas mitto? nempe ut Tibi probem integram
meam fidem, sinceritatem & benè de Te merendi voluntatem. Vale diu & fe-
liciter.

Gedano Hamburgum die 13 Maji 1665.

N. 5. ad 7.
8, & 9.

*Hevelius
Prodromum
Cometicum
Auctori mit-
tit.*

*Eundem ope-
ri isti adjungi
non potuisse
docet.
Libertatem
sentienti Auctori integram
relinquit,
Institutum
ejus approbat.
Ad edendum
quamprimum
opus hoc hor-
tatur.*

*Promissas
variarum ob-
servaciones
mittit,
Opus hoc gra-
tum & utile
fore augura-
tur.*

**Excerpti qua-
dam ex suo
Prodromo, ca-
pit. ut & lite-
ras suas obere
inseri permit-
tit.*

Hactenus nulla potior mihi fuit cura, quàm ut Tuo aliorumque Clarissi-
bendorum Virorum desiderio satisfacerem, promissumque solverem, conscri-
bendo nimirum & edendo Prodromo nostro Cometæ antecedentis: jam verò
opusculo illo ad binas Tuas multo mihi gratissimas respondeo, Prodromumque
etiam ipsum Cometicum simul hisce, & quidem per tabellarium ordinarium,
quò eò citiùs illius Te redderem participem, Tuis subjicio oculis. Ex ipso
frontispicio statim vides, quid causæ fuerit, quòd hæ pagellæ alterius operi haud
potuerint annecti; attamen Tibi utique esse integrum in eadem materia quid-
vis etiam statuere, penitus Tecum sentio; præsertim, cum certum sit, inten-
tionem hanc Tuam in commodum cedere publicum. Nefas igitur est, si hocce
laudabile Tuum propositum quisquam vel secùs interpretari, vel invidere vel-
let: in me profectò tantum abest, ut suspicio aliqua invidiæ cadere possit (prout
ipsemet nosti, & jam sæpius cum Nobilissimo Domino Pelzio loquutus sum) ut
potius suasor fuerim, quò quantocius Observationes ac Sententiæ, quotquot
extant, Eruditorum Virorum, eo modo, uti proposuisti, à Te ederentur. Quem
in finem, ipsiusque operis eò magis promovendi causâ, promissas quoque ob-
servaciones hinc inde ab Amicis acquisitas, nunc Tibi simul communico, ut si
quid in iis dignum notatu reperiat Tuis adjicere possis. Perge igitur alacri-
ter in suscepro opere, & fac ut quamprimum illud absolvas; non mihi solùm,
sed, crede, omnibus rerum cælestium cultoribus, cum primis quibus scientia
naturalis promovenda curæ cordique est, facies rem gratissimam. Porro, Ge-
neralem Cometæ antecedentis descriptionem nullam conscripsi, * poteris tamen
eam ex Prodromo facillimo negotio construere, simul ex eo excerptere, quæ-
cunque

*Rationem
Prodromi ex-
ponit:*

*Judicia alio-
rum de eo li-
berè sibi indi-
cari postulat:*

*An Cometa
verni Prodromum prae-
mittere Cometo-
graphia de-
beat, Aucto-
rem consultit,
Usum suae
Cometogra-
phiae specia-
lem docet.*

*Cometa ver-
ni brevis de-
scriptio He-
veliana:*

*Ductum ejus
Hewelius prae-
dixit:*

*Diversitas
ejus ab hye-
mali,*

*Hanc con-
firmat, &
contrariam
sententiam
refutat.*

*Büthnerus
Hewelio de
Cometa ver-
no assentit,*

*Hewelius
gratum ani-
mum in Rau-
tensteinium,
Curtium &
Auctorem te-
statur:*

*Exempla
Prodromi sui
amicis pro-
mittit,
Ut judicia
eorum explo-
ret,*

cunque visum fuerit, nec molestè feram, si literas meas, dummodo tanti pretii, Tuis adjunxeris. De reliquo, ex hocce qualicunque opusculo nunc etiam intelliges ex parte hypothesei nostram Cometarum, tum quid de variis quaestionibus statuam, nec non quâ ratione Cometarum phaenomena universa & singula rectè & debitè salventur. Tibi verò aliisque Viris Doctissimis, quid de his nostris contemplationibus videatur, non dubito, quin, pro eo amicitiae nexu, quo obstringimur, suo tempore lubens libereque, more Philosophico sis expositurus. De posteriori autem Cometa, quid mihi statuendum sit: an is omninò in Cometographiam rejiciendus; an verò pariter ex parte lucis antecessum exponendus? adhuc hæreo. Quod si tamen Tibi, Amicisque visum erit posterius esse amplectendum, non minus istum laborem perlibenter primâ occasione suscipiam: quò accuratam aliquam illius Descriptionem & Delineationem, imò etiam ipsas nudas observationes, quarum haud paucas possideo, absque omni tamen calculo, qui Cometographiae reservatur, in gratiam Astrophilorum præmittere possim. Cometam autem hunc à die 6. Aprilis S. N. ad 20. ejusdem mensis exquisitè majoribus nostris Instrumentis æneis, singulis ferè diebus dimensus sum: diutiùs quidem non licuit: quippe dies 21. & 22. nubili prorsus extiterunt; at die 23, licet cælo undique sereno, tamen jam nullam ejus vestigium deprehendebatur: sic ut eo die planè sese jam subdlexerat. Progressus est continuo motu directo, secundum scilicet Signorum seriem, in dies tamen tardiori à 14. grad. Piscium, quantum ego observavi, ad 2. grad. Tauri, latitudinem semper diminuendo. In prima enim Observatione 26. 36. in ult. timâ verò tantum 13. Boream versùs removebatur. Ductum itaque planè eundem, infra videlicet caput Andromedæ per Piscem Boreum, quem initio die 7. Aprilis S. N. Tibi prædixeram, sequutus est. Ratione capitis, facie planè aliâ, quàm ille prior luxit: nam in hujus capite, beneficio præstantissimi Telescopii, singularia quædam deprehensa sunt, quæ distinctè adumbrare, manus que meâ æri incidere, Deo volente, animus est. Percepi insuper plurimos eruditissimos Viros adhuc in ea esse sententia, hunc ultimum Cometam omninò cum priori esse eundem. Sed profectò, miror, quòd talia statuere audeant, quæ omni rationi prorsus contrariantur, tum quæ ex solo globo artificiali longè secus omnibus, quibus ductus tramitis tam antecedentis, quàm sequentis rectè tantummodo cognitus est, patent. Neque verò Cometa hic, ut non nemini, de quo scribis, visum fuit, in Perseo extitit, nec eò pervenit motu retrogrado: sed penitus ex Serpentario sidere opposito, motu directo prodiiit, atque sic infra Aquilam & Delphinum, per pectus Antinoi, nares Equulei & Pegasus ad cornua usque Arietis ferè viam suam duxit. Clarissimus atque Doctissimus Dominus Büthnerus, communis noster amicus, jam folia quædam de hocce Cometa evulgavit, ex quibus percipio, sententiam suam jam mutasse, atque mecum planè sentire, novum videlicet omninò hunc esse Cometam: non dubito quin pariter reliqui omnes, dummodò rem rectè consideraverint, opinionem arreptam sint mutaturi. Nam multis evidentibus rationibus suo loco debitè demonstraturus sum duos diversos apparuisse Cometas. Denique plurimum Tibi debeo, quòd tam varia, non solum ex literis Illustrissimi Domini Rautensteinii, sed etiam Reverendi P. Curtii, mecum communicare volueris: agnosco inde & Tuum & P. Curtii prolixissimum erga me affectum, quam primis Illustrissimi Domini Rautensteinii propensam erga me voluntatem, quam ut aliquando vicissim demereri possim, sedulò annitar: interea eos meo nomine aliosque omnes nobis benè cupientes quàm humanissimè salutes, meaque promptissima officia iis offeras, etiam atque etiam à Te contendo. Prope diem per Lubecam, cum hac vice per tabellarium (ut facilè intelligis) haud fieri potuerit, illis quoque, ut & Domino Kirstenio & Müllero, quos pariter meis verbis salutabis, Prodromum nostrum exhibebo; ut sic & horum Doctissimorum Virorum judicium de hocce quali quali opusculo nostro, inter tot curas occupatio-

uesque festinanti calamo conscripto impetrare non nequeam. Vale & me amare perge

Post scriptum.

Has dum obsignare volebam, Tuæ mihi gratissimæ die 25. April. St. Vet. datæ exhibentur. Gratias denuò Tibi debeo pro literis Clarissimi Bartholini, ut puto, mecum communicatis. Libenter scirem an meas die 3. Apr. S. N. ad illum datas acceperit. Oblitus sum tibi significare, nuper die 4. Maji S. N. vesp. horâ 11½ globum haud vulgarem igneum, ut milites nostri certò asserunt, ex aère hîc Gedani magno cum clangore decidisse.

*Globus igneus
die 4. Maji
ad Gedanum
ex aère la-
psus.*

Observatio Cometæ Anno 1664. & 1665.
*Coloniæ ad elev. poli gr. 51. & Leodii ad elev.
poli gr. 50. 40.*

*Observatio-
nes Coloni-
es & Leo-
dienses Come-
tæ hyemalis.*

Hic Coloniæ primùm visus est 13. Decemb. deinde per intervalla serena die 22. Decemb. neutro die à me observatus 22. Decemb. accuratè observatus est Leodii horâ 4. matut. quando elevabatur supra horizontem gr. 14. 30. & cum Spica Virginis & stella, in oculo Corvi ferè constituebat unam lineam rectam: distabat autem ab illa in oculo Corvi gr. 16. 43'. à Spica Virg. gr. 36. 35'. à Corde Leonis gr. 43. 3'. Cauda recta projiciebatur versus Cor Hydræ, & aliquid quoties eousque videbatur pertingere, distabat autem Caput Cometæ à Corde Hydræ gr. 31. 15'.

Ego cum primùm vidi nocte natalem Domini insequente, id est, 26. Decemb. manè circa quartam, quando jam imminerebat horizonti, quo die iterum accuratius observatus est Leodii in velo Argus, post malum 8. circiter gr. constituebat lineam rectam cum corde & secunda jubæ Leonis, & aliam rectam cum secunda Leonis. Horâ 12. noctis distabat à Corde Hydræ 22. gr. 33'. à Cane majore 39. gr. 5. m. hora 2½. distabat à Cane majore 38. gr. 55'. à Cane minore 43. gr. 36'. à Corde Leonis 45. gr. 1. min. altitudo Cometæ tunc erat 9. gr. altitudo Spicæ Virg. hora 2. & ½. gr. 23. min. 52. Cauda brevior erat quàm 22. Decemb. & recta tendebat versus Canem minorem. Eodem die 26. Decemb. oriebatur hîc Coloniæ ex vaporibus horizontis paulo post 11. nostratem in amplitudine ortiva gr. circiter 55. Cauda nulla distingui poterat. Cum circa Meridianum erat, ultra 9. gradus non elevabatur. Cauda maximè spectabilis erat manè circa horam 3. diei 27. Decemb. & recta ascendebat versus Procyonem, videbaturque jam cre-scere, jam minui, ut difficulter observaretur caudæ terminus. Cum jam immineret horizonti, à quo plusculum distabat, quàm Sirius, ex Cane minore & Sirio & Cometa efformabatur triangulum ad Canem Majorem prope rectangulum, latere à Cane Majore ad Cometam paulò longiore altero. Deinceps ob nubes & nebulas non potuit observari.

Die 30. Decemb. circa horam 10. cum paullulùm serenaretur aër, visus est sine omni cauda in collo Leporis distans à Regel in pede Orionis, quæ communis est cum fluvio gr. 9. quot etiam inde distare observatus est Leodii hora 9. vesp. à Cane majore 20. Elevabatur autem tunc Regel gr. 31. 15. min. Cometa gr. 22. Canis major gr. 19.

Die 31. Decemb. circa horam 10. australior ex tribus illis parvis stellis in ense Orionis & Regel & Cometa, & quæ aliquanto lucidior est in primo flexu fluvii unam quasi rectam lineam faciebant, & tunc elevabatur Cometa gr. 27. Regel 30. à Regel autem distabat gr. circiter 11. à Cane majore 30. qui elevabatur

batur g. 21. eratque recta infra primam curvaturam fluvii. Et hoc die non videtur observatus Leodii.

Die 1. Jan. hora 5. vespertina & $\frac{1}{2}$. elevabatur Cometa gr. 15. 15'. cum oculis Tauri elevaretur gr. 31. humerus Occidentalior Orionis 16. gr. 36. distabat à pedo oculo Tauri gr. 25. à Rigel 15. Leodii eo die observarunt, quod distaret à pede sinistro Orionis gr. 15. 42'. ab oculo Tauri gr. 24. 56. ab humero Orionis dextro 29. 26. quando pes Orionis supra horizontem erat gr. 11. 46.

Eodem die hora 8. hic elevabatur gr. 30. humerus Occidentalior Orionis gr. 35. 36. à quo Cometa distabat gr. 21. 56. à Rigel 15. 36. Et erat in fluv. Et dano in illa curvatura prima, immediate infra stellas illas tres, ibidem conjunctiores, adhuc sine cauda.

Die 3. Jan. vesperi hora 6. raptim observatus est ob inconstantiam aure, & Lunam nondum orta iterum visus est cum cauda, sed multo quam nuper brevior & spissiore, sed in fine latiore, eaque jam ad ortum vibrabatur recta versus humeros Orionis. Stella in pede Erichtonii viciniore cornu Tauri, & oculis Tauri & Cometa erant quasi in eadem linea recta, eratque jam supra fluv. prope os Ceti. Hora 7. & $\frac{1}{2}$. elevabatur Cometa gr. 36. 36. & distabat à Rigel gr. 31. quæ stella gr. 22. 45'. elevabatur, oculus Tauri gr. 50. 36. min. à quo distabat grad. circiter 26.

Leodio ita scripserunt: die 3. Jan. visus est circa 5. & $\frac{1}{2}$. vesperi habens caudam 10. circiter pedum, quoad apparentiam, aversam de more à Sole, adeoque versus Orientem protensam, faciebatque lineam rectam cum utroque humero Orionis, elevabatur supra horizontem gr. 29. 46. distabat ab oculo Tauri gr. 43. ab humero sinistro Orionis 29. gr. 34. à Lucida in ore Ceti gr. 8. 30. sinister Orionis elevabatur gr. 9. 26. fuit igitur ante os Ceti distans ab eo gr. 36 infra æquatorem gr. 2.

Ab hoc tempore hic Colonia visus non est usque ad 7. Jan. Leodii tamen visus est 5. Jan. hora 6. vespertina iterum caudatus paullo occidentalior, quæ stella in ore Ceti, à qua distabat gr. 0. m. 55. ista stella videbatur per caudam Cometæ. Cauda erat protensa versus sinistram genu Tauri. Distabat Cometa ab oculo Tauri gr. 25. 55'. à Lucida supra caput Arietis gr. 23. min. 12. à cornu Tauri communi cum pede Erichtonii gr. 42. m. 0. Altitudo Cometæ supra horizontem gr. 41. m. 10. hora 6. altitudo pedis Orionis gr. 18. m. 0. Oculus Tauri stella in ejusdem pectore, erant in eadem linea cum Cometa.

Die 7. Jan. hic iterum raptim observatus est ob inconstantiam aure, circa sextam cum cauda majore quam nuper, qui vibrabatur usque ad stellas conjunctiores in armo Tauri, eratque corpus Cometæ in medio 4. stellarum in capite Ceti, quæ faciunt quasi Rhomboidem hora 7. elevabatur Cometa gr. 42. 12. Oculus Tauri 49. à quo videbatur distare grad. 32. à Rigel 43.

Leodio sic scriptum est: Visus est Cometa in capite Ceti inter oculum & stellam in capillamento: cauda erat protensa versus duas australes in sectione Tauri. Propter intercurrentes nubes non potuit undeque exacta fieri observatio, per lucida tamen intervalla aliqua observata sunt. Distabat Cometa ab oculo Tauri gr. 29. m. 23. hora 6. & $\frac{1}{2}$. sinister pes Orionis, os Ceti & Cometa videbantur esse in eadem linea recta. Distabat à pede Orionis gr. 41. m. 50. hora 9. & $\frac{1}{2}$. ab oculo Tauri gr. 29. 28. min. Nec plura Leodio accepimus.

Die 8. Jan. vesperi statim visus est, atque alia stellæ prodierunt, & paulo post elevabatur gr. 43. 45. min. Oculus Tauri 36. circiter quia nubecula inter capiendam altitud. intercurrit. Hora 9. elevabatur Cometa grad. 37. 45. Oculus Tauri 55. gr. distabat Cometa à Rigel gr. 47. Cauda erat longa 22. circiter grad. hora 12. & $\frac{1}{2}$. occumbebat iisdem stellis quibus conjunctior erat, sed inter vapores, in quibus evanescebat.

Die 12. Jan. erat in pedibus Arietis, nam cornu Arietis & occidentalior stellæ præ lineam Æquinoctialem post lucidiorem Ceti cum tribus Stellis, quæ sunt in ar-

in eadem linea recta versus eclipticam, & Cometa, ferè faciebant unam lineam rectam, Cometa tamen plus declinabat ad Occidentem. Elevabatur grad. 47. distabat ab oculo Tauri gr. 35. 3'. ab humero Orientaliore Orionis gr. 36. 36. à Lucida Ceti gr. 14.

Die 14. Jan. fuit in ipsa quasi ecliptica, distabat à lucidiore Ceti gr. 16. min. 10. ab oculo Tauri gr. 35. 26. qui elevabatur gr. 43. 36. distabat à Lucida in capite Arietis gr. 12. 15'. elevabatur Cometa gr. 49. 33'. Deinceps tardissimè progressus est, & hæsit inter Arietem & Linum piscium, nec ulterius aliquid observatum est cum aliqua cura. Visus adhuc est 5. Febr. sed valdè obscurè, deinceps fuit turbidum cælum usque huc ad 11. Febr. quo hæc scribo, exspectans vicissim aliquid notabilioris Observationis.

Addo Observationum quasi compendium, ut obiter calculavi & correxi 22. Decemb. hora 4. matutina longitudo fuit 27. gr. m. latit. australis 31. gr. decl. austr. 27° 27'. horâ 2. matut. longit. 2. gr. m. Latit. 43. 46. Decl. 29. gr. 30. Decemb. circa 10. vespert. longit. gr. 13. II Latit. 40° 36. Declin. 18°. 31. Dec. vesperti long. 0. II latit. 35. decl. 13. 30. min. 1. Jan. Longit. 26. 18'. Latit. 30°. Decl. 10. gr. 3. Jan. vesperti longit. 15. gr. 8. Latit. 19. declin. austr. 2. gr. 30. min. 5. Jan. hora 6. longit. 10. gr. 8. Latit. 12. 36. decl. Borea. 3. gr. 7. Jan. vesperti longit. 6. gr. 8. Latit. 8 decl. Bor. 5. 36. &c.

Observationes Cometæ conspicui mense Decemb. 1664.
Parisiis à P. Petitio Monluciano.

*Observationes
 Parisien-
 ses.*

DE novo Cometâ monito die 16. Decemb. & ad observationes parato, diebus 17, 18, 19. nubes obstiterunt: die verò 20. circa horam à media nocte quartam trans nubes illuxit aliquantulum, nilque aliud ex eo profeci, quàm certiorari insolens aliquid in ea parte cæli natum esse, in qua nullæ stellæ tantæ magnitudinis essent, quæ albedinem, quam intuebar, possent efficere.

Die verò 21^a. circa eandem horam mihi visus est Cometa caudatus in meridiano, altus circiter 12. gradus distans ab Arcturo quasi 63. & à Procyone 64. gr. circiter, ita ut hunc in triquetra seu reflexu caudæ Hydræ judicaverim.

Die 22^a. eadem hora ejus altitudo meridiana tantisper major visa est, distans verò à Spica Virg. 35. circiter grad. & à corde Ω 47°. Unde colligitur tunc fuisse in 28. gradu circiter Virginis: cauda ipsius dirigebatur ad chotum seu seu brachium Austrinum 69. paululum supra cor Hydræ. Diebus 23, 24. nubes aer, & pluvie hunc absconderunt. Die verò 25. ipsa nocte quâ Sol justitiae novus toti mundo illuxit ab annis 1664. ex æra vulgari, cælum undique conspicuum, & ad voluptatem serenorum observationibus favit, sic itaque visus est Cometa major stellâ primæ magnitudinis, sed sine fulgore & scintillatione, nec stellas tertiæ classis, quoad splendorem superans. Hunc circumstant quasi crines albi, qui in caudam lumine pallido niveam, & unius circiter gradus latam, paulatim desinebant, tandemque post longitudinem 8. aut 20. graduum evanescebant. Notandum etiam stellulam sextæ magnitudinis, quæ in antenna navis locatur in globis, trans caudam illuxisse, quæ cauda tantillum arcuata, & ad Horizontem inclinata videbatur. Locus ipsius erat in 3. ferè gradu Virginis, extra Tropicum Capricorni 5½. circiter grad. Siquidem visus est distare à Sirio 42° 26. & à corde Leonis 43. 10. min. à corde Hydræ 21. grad. omnia hæc circumcirca, nec enim tunc majoribus Instrumentis, ob defectum pinnacidiorum ad hanc rem commodorum usus sum, aliàs id acturus, si perisset Cometa. In recta erat linea cum corde Leonis, & illa quæ propior est, & sub corde Hydræ in eadem etiam recta cum Spica Virginis & medio Corvi.

In recta etiam Sirii & inter caput Galli & pedem Unicornis, quas Tycho, & antiqui in summa puppis Argo locabant, rectumque angulum faciebat ab illa ad

ad ventrem Leonis, qui subest Eclipticæ, & Bayero dicitur, ad dextram axillam ex quibus omnibus collatis locus ipsius satis innotescit in 3° . Virginis cum Latitudine circiter 42 . motus diurnus 6 . aut 7 . graduum inæqualiter contra ordinem signorum. Cauda seu totum corpus Cometæ protendebatur rectâ ad lucidam caudæ Unicornis parumper arcuatum.

Die verò 26^a . eadem horâ visus est in recta linea per Spicam Virginis & medium 4 . stellarum Corvi, æqualiter ab illis & capite & pede Corvi ductâ.

In recta etiam per cor Hydræ & linguam Leonis, & in recta per Procyonem & genua Geminorum, ex quibus judicatur progressum fuisse ad 28° . circiter Leonis cum Latitudine paulo minore dierum præcedentium: Telescopiis non fuit spectabilis, ob defectum luminis & corporis, sicut nec antea. Si occurrit aliud observandum, agemus, idem faciant cæteri Physici & Mathematici, ex omnium Observationibus aliquid veri & novi possit oriri.

Diligentia plurimum in re literaria juvat veri inquisitionem.

Cometa caudatus Argo-navis Anno M DCLXV. observatus in Collegio Societatis Jesu Pragæ ad S. Clementis mense Januario.

Observationes Pragenses.

Cœpit hîc apparere vesperi in decursu Decembris instar stellæ nebuloſæ, sed Cometæ suspicionem suspendit alter Cometa sub signo Corvi, circa tempus matutinum comparens.

1. Januarii notabilior apparuit ad Eridanum fluvium, sed sine cauda: forte propter plenilunium, adeoque dubios adhuc reliquit spectatores.

2. Cælo nubibus obducto nil videri potuit.

3. Apparuit, sed necdum caudatus, ad fauces Ceti progressus.

4. Primùm apparuit caudatus, sed ob nubium densam conglobationem tempore adeò angusto ut observationem eluderet.

5. Serenato cælo conspiciendum sese dedit. Inventa autem est ejus distantia ab oculo 8 . gradus 25 . à Plejadibus grad. 23 . à crure Occidentali Orionis 35 . longitudo caudæ gr. 11 .

6. Nubilo cælo non comparuit.

7. Observata ejus distantia ab oculo 8 . gr. 29 . à Plejadibus gr. 23 . 36 . a pole Occidentali Orionis grad. 41 . caudæ longitudo grad. 10 .

8. Distantia illius ab oculo 8 . grad. 30 . a Plejadibus grad. 24 . cauda grad. 10 . quanquam intra eandem observationem cauda variabat, nunc major nunc minor apparens, maxima circa Occasum.

9. Exiguo tempore intra nubium interapediem apparuit, modicùm progressus: a latere habens stellam, quæ est supra oculum Ceti.

10. Intercalaribus nubibus apparuit exiguus, & ex præcognitis noscibilis. Porrò semita illius cursûs indicat a signo Columbæ Noë, aut Argo Navis ortum habuisse.

Cometa hyperbolicus supra Lunam lucet.

Videtur autem esse superlunaris seu æthereus, & quidem valdè altus, nullam habuerit notabilem parallaxin Horizontalem.

Ille in Lepore visus maritimis locis mala minari putatur.

Porrò si, ut cecinit Manilius, Nunquam futilibus excanduit ignibus ætheris & Deo placet asterismis cælestibus, utpotè ab hominum institutione & acceptione notis, pro signis suæ in nos adversiōis uti; sicut olim Gen 9 . in ligno foederis assumpsit arcum cælestem: cùm hujus Cometæ cursus ab Argo Navis ceperit, & trajecto Eridano in Ceto seu Balena desinat, videtur in mari, & civitatibus maritimis eventus portendere extraordinarios. Cujus etiam præcursor matutinus in Hydra prælusit: Si tamen ab hoc diversus est, ex cursu circa Hydram, in Januario potuisse apparere circa Eridanum, præsertim cùm ortus illius ad initium celerrimus fuerit.

Idem fuit cum illo in Corvo.

Observatio

Observatio Cometæ Constantiæ facta 20. Decembris 1664. per R. P. Lamparter missa.

*Observatio
Constantien-
ses, & Præ-
genses.*

Cometæ locus apparens, sive visus horâ 4. mat. fuit inter hæc tria signa Australia Corvi, Crateris & Hydræ, ita ut cum stella quartæ magnitudinis fecerit perpendicularum perfectum. Medius verò quoad latitud. duabus stellis tertiar magnit. in capite Corvi, à cujus tamen Corvi magis Australi stella in capite distabat quoad longit. ferè 5. grad. aut 4. Barbam (est enim barbatus Cometa) Occidentem versus longam 12. gr. latam verò circa extremitates 4. grad. extendit, ita ut terminetur proximè infra duas stellas quarta magnit. in ventre Crateris, ejusdem ferè latit. existentes. Adeoque corpus stellæ declinavit ab ecliptica 24. gradibus ab æquatore 25. Cum ejus longitudo fuerit quasi directè sub ipsa sectione eclipticæ & Æquatoris. Altitudo supra Horizontem videbatur esse 15. graduum. In Meridiano autem, quem attingit hora 5. 18. grad., adeoque à nostro Zenith distabat 66. gr. Color est pallidus & albicans, corpus Veneris magnitud. non multum excedit quoad aspectum. Eadem horâ 4. distabat à Spica Virginis juncta differentia Longit. & Latit. 27. gr. Hæc Constantia. Pragæ verò licet etiam sit observatus, nunquam tamen horridior ac in vigilia S.S. 3. Regum sub vesperum, a sinistro crure Tauri ad dextrum ascendens, Orionis clypeum versus, erat 15. non jam barbatus sed caudatus, & quidem ad 10. gr. ea protensa à parte Meridionali in Orientem, eratque magnit. stellæ quartæ. Ita Pragæ.

*Cometa hye-
malis in Cor-
vo barbatus.*

*In Lepore
caudatus.*

Observatio Cometæ à Matthesi Olomucenâ à 26. Decembris Anno 1664. usque ad 14. Januarii inclusive Anni 1665.

*Observatio-
nes Olomu-
censes.*

Post dimidium noctis, quæ diem 25. Decembris, seu Natalem Domini convalescit, horâ tertiâ matutinâ visus est Cometes, & primùm a me observatus Janovicij 5. milliariibus Olomucio, versus Septentrionem in altitudine poli 40° 50. in longitudine verò, si tabulis credendum, in eodem cum Vienna Meridiano.

*Decembris
26.*

Fuit autem distantia ejus, dum quadrante post tertiam meridiaret à Sirio 42° ab Alpharad autem seu corde Hydræ 30° 45'. Adeoque valdè Australis ejus situm, scilicet in velo Argo navis. Caudam ingentem sursum versus inter Septentrionem & Occidentem projecit, versus stellam informem tertiar magnitud. (quæ propinqua Æquatori, & quasi media inter Sirium & Regulum, sive Cor Leonis) ferè illam contingendo, adeoque per gradus nunc quidem 20. nunc 28. nunc etiam 37. radios à Sole receptos ejaculando, constantius tamen perseverans, quanquam in ortu a vaporibus pipio & rubescente tingeretur. Diameter ejus visualis, Veneris diametrum nonnihil excedere videbatur, si una cum cortice pellucido seu Athmosphæra sua, quâ semper vestitus apparet, acciperetur. Nucleus autem lucidior stellam secundæ magnitudinis æquabat.

*Cometa cau-
da longissima.*

Post dimidium noctis, quæ diem 28. consequitur, horâ item tertia Cometa jam 18° 50. progressus versus Sirium, adeoque occidentalior simul & Borealior deprehensus est in statione modicum elevatus, supra duas illas in Argo-navis antenna collocari solitas, tertiar magnitudinis, distantia verò a se invicem gr. 3. Habuit igitur cursum ferè Eclipticæ parallelum. Distantia ejus a Sirio 23° min. circiter 5. sed a corde Hydræ 30° 30. Cauda ejus (ferè in linea parallela caudæ quam

*Decembris
28.*

quam habuerat nudius-tertius) protensa erat usque ad informam tertiæ magnitudinis, quæ versùs Caniculam ascendendo, distat ab Æquatore gr. 9. a Sirio autem gr. 17. 36. Adeoque constans caudæ longitudo fuit 22° 25'. Exindè usque ad Calendas Januarias cælum nubilum observationi invidit.

Januar. 1.

Olomucii denuò post 5. vespertinam aperto & serenato cæli vultu Cometa illicò, quanquam jam caudà truncatus, mihi agnitus in admirationem me excitavit quod post quadriduum jam Eridano tranato in vicina Æquatori ripà consistentem conspicerem. Quare convocatis aliis Patribus, præsertim Philosophiæ Collegis, observationis testibus, deprehendimus horâ 6 & $\frac{1}{4}$ locum ejus inter Regem Orionis & Lucidam Ceti, infra tamen Æquatorem, prope duas quartæ magnitudinis in Eridano, quarum Occidentaliorem prorsus eclipsabat. Distantia ejus à Lucida in rictu Ceti 20° 5'. à Regem Orionis 17°. Undè colligitur die 29. Decemb. jam transiisse posteriora Canis majoris, & fuisse in ipso Tropico Capricorni. Die 30. in posteriori pede Lepusculi. Die 31. ultra & infra Regem Orionis ad Australiorem ripam Eridani. Cauda aliqua nonnunquam sese evibrabat in Ortum, nonnunquam in Occasum. Hoc ob viciniam Lunæ ex parte Orientali, illud ob viciniam Solis ex parte Occidentali.

Januar. 2.

Horâ sextâ $\frac{1}{4}$ vespertinâ constitit prope informem infra Æquatorem 4° 30' absitam (quâ tamen erat Occidentior ipse Cometa) inter Regem Orionis & lucidam Ceti, ab hac distabat Cometa 13 32'. Sed ab illo 22° 45'.

Januar. 3.

Eâdem horâ jam erat infra mandibulam Ceti, sed adhuc infra Æquatorem, distans à Lucida in rictu Ceti 7° 46'. à Regem 28° 37'.

Januar. 4.

Eâdem horâ jam attigit Æquatorem distans à Lucida Ceti 3 ab oculo Canis 26°. Sed

Januar. 5.

Cælo, ut nunquam ante, sudo atque sereno, ingenti rursus cauda, sed (uti per Solem ab Occasu viciniorem fieri oportuit) versùs Ortum protensa, omnibus nostris & externis sese pulchrior spectandum exhibuit. Erat hora septimâ vespertina vicinissimus Lucidæ Ceti, sed tamen nonnihil Occidentior. Caudam per ipsam Lucidam Ceti projecit parallelè ipsi Eclipticæ per 19° 25' usque ad ipsam ferè stellam quartæ magnitudinis post dextrum genu Tauri, distantem ab humero Orionis sinistro 17° 5'. & ab oculo Tauri 8° 52'. Distantia Cometæ ab oculo Tauri erat (horâ septimâ $\frac{1}{4}$) 27° 15'. à Lucida in fronte Arctis 23°.

Januar. 6.

Nubilum Cælum.

Januar. 7.

Cælo rursus scenam sidream oculis dante Cometa denuò apparuit, & accuratè observatus, horâ sextâ vespertinâ in naso Ceti repertus est. Erat altitudo ejus ab Horizonte quadrante magno observata tunc 43° 54'. at verò horâ 7. dum præcisè Meridianum transfret, fuit meridiana ejus altitudo deprehensa 46° 36'. distantia ejus à Lucida Ceti observata exhibuit 5° 56'. à Lucida Arctis 19° 6'. Cauda nonnihil jam imminuta sese extendit adhuc quasi parallelè Eclipticæ, nonnihil tamen versùs Æquatorem declinando, id quod posterioribus diebus semper fuit magis & magis observare. Extendit se autem ad 11° usque ad initium pedum Tauri, usque ad duas illas valdè sibi vicinas quartæ magnitudinis, quæ inter oculum Tauri & Lucidam Ceti interjacent, ita tamen, ut huic viciniore absint tantum 8° 16'. ab oculo verò Tauri gradibus ferè 18. Deinceps a. m. nocte Cometa observatus non multum incurfu suo accelerare visus & denique cum iisdem stellis fixis paulò post horam primam noctis occubuisse deprehensus est.

Unde ingens ejus hoc tempore altitudo, & super aëream regionem elevatio non obscure colligitur.

Januar. 8.

Horâ 7. 15. rursus dum Cometa Meridianum transfret, ejus altitudo accuratè & tertiò iterata deprehensa 46° 51'. Distantia ejus à Lucida Ceti 7° $\frac{1}{4}$ à stella vero quartæ magnitudinis, quæ in rictu adhuc supra lucidam 5° elevata est, & ad quam caudam Cometa projecit fuit 6° 16'. Cauda Cometæ fuit tantum 10°.

16. promovit Cometa valdè tardè in cursu suo intra diem tantum duos gradus.

Cælum obductum.

Horà septimâ altitudo Mer: Cometæ 48° horâ septimâ $\frac{3}{4}$ altitudo Cometæ 46° 26'. Plejadum Mer: altitudo 63° 5'. Distantia Cometæ à Lucida Ceti 11° 6'. à Lucida Arietis 14° 30'. Lucidæ Ceti, à Lucida Arietis 23° 30' horâ 9. meridiante Regel, altitudo Regel 31° 20'. altitudo Cometæ 37 $\frac{1}{2}$. Cauda Cometæ tantum 6°.

Horâ octavâ: Cometa altus fuit 42° cum oculus Tauri meridiaret 46° ab Horizonte elevatus. Fuit Cometa jam ferè in vertice Ceti. Distantia ejus à Lucida in rictu Ceti fuit 30° 20'. à Lucida item Arietis 13°. Cauda Cometæ videbatur nonnihil longius sparsa quàm heri, sed id sereniori auræ tribuendum.

Nubilum. Cometa jam fuit in pedunculo Arietis sinistro. Distantia ejus à Lucida Ceti fuit 14° 25'. à Lucida Arietis 11° 50'. Cauda 5° tantum (sed debilis, uti & ipse Cometa) portendebatur ab Ecliptica jam notabiliter versùs Æquatorem declinando.

Jam ipsam Eclipticam attigit & transcendit Cometa horâ 6. altitudo Cometæ Meridiana 51° 4'. deprehensa est. Horâ verò septimâ $\frac{1}{2}$ altitudo Cometæ fuit 48° circiter. Distantia ejus à Lucida Arietis 18° & 16. à Lucida Ceti 16° 30'. Multum jam debilis graditur versùs cornua Arietis, ubi illum spatium circiter unius hebdomadæ extinguendum arbitramur.

Cum tot signa aquatica ex professio adierit, vix dubium nobis relinquit, regionibus marinis atque aquaticis ingentia mala, uti & navalia prælia, & aquarum grandes inundationes, præter morbos & mortes magnorum Principum, & communem aliquam pestilentiam, quam color lividus & Saturninus, item Hydræ, & signa alia quamplurima testantur portendere. Deus à nobis mala avertat! Hactenus quidem nunquam terris nostris, sed tantum Indis & Oceano Meridiano verticalis fuit.

NB. Illud curiosè observandum, Cometam in cursu suo, eam figuram expressisse, ut similis videri posset Latinæ literæ G. vel potius falci, aut etiam initio delineationis alicujus Navigii.

Januar. 9.

Januar. 10.

Januar. 11.

Januar. 12.

Januar. 13.

Januar. 14.

Cometa hyemalis maritimis locis triplia portenditur reputatur.

Non Europa sed Indis verticalis, In cursu similis literæ G. vel falci.

N 10.

ad 5.

Hevelianum Prodromum Cometicum Auctor accipit letus.

Et cum Cometographia simul commendat.

Desiderio magno nulla festinatio satisfacit.

Hamburgo Dantiscum die 9. 19. Maji 1665.

T Andem mihi hodiernus tabellarius Prodromum tuum Cometicum attulit, opus, ut à multis me indice cum tædio expectatum, ita mihi cumprimis gratissimum. Nam & multa jam ex eo, cui percurrando nonnihil temporis sue-tis laboribus suffuratus sum, didici, pluraque longè discam plus otii nactus: & quæ tua est singularis humanitas & in me benevolentia, aliquas mihi in illustri illo opere partes esse vis.

Haud equidem tali me dignor honore.

Quòd tamen meum consilium de præmittendo Cometographiæ Prodromo Tibi ita placuerit, ut in illo Herculeo & Atlantico opere occupatus, hunc quoque sat molestum laborem subire volueris, est de quo mihi gratuler, ritè me scilicet & feliciter officio boni Amici (quod nunquam non pro virili exequar) de-functum fuisse. Verum tam eximii operis laus Tibi in totum debetur. Multa enim profecto de Cometarum Origine, situ & motu, tum & parallaxibus ac distantia à terra, aliisque rebus huc spectantibus, Tuus iste præcursor dicit. Ita majorem expectationem cum tædioso desiderio, quod omnem celeritatem acculat tarditatis, conjunctam, Cometographiæ Tuæ animis omnium in ad-venum tanti, ut sic dicam, Legati erectis injecturus, si quid ego de his judicare possum, certò est.

Liber vendibilis.

Hic meret æra liber Sosis: hic & mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat ævum.

2. 12. 12. 12.

101. 12. 12.

Contumacia
quibusdam
viris eruditiss
inest.

Et quidni is multos doceat multa, dum te multa ante hac non ita certo explorata in assiduis & pernociis observationem Tuarum (quarum numerum centurias implentem & incomparabilem diligentiam omnis mirabitur ætas) agiliis didicisse nunciat. Discent profecto ex hoc libro multa Astronomorum, alii qui clarorum & præstantium multi. Nisi forte quidam reperiantur contumaces, quibus volupe, ideoque solemne est, omni animi orisque contentione ἀφολάττειν τὴν ῥῆσιν, & contra apertam veritatem jurata placita tueri, ne cogantur suis opinionibus nuncium remittere,

& quæ

Imberbes didicere, senes perdenda sateri

Bullialdus
laudatur.

Adsentit Hevelio.

Rautensteinii
lavo.
Heinsius laudatur.
Mittit Hevelio observationem Cometæ 1577.

Fornellus de
Cometæ hyemali Hevelio
adsentit:

De verno dubitat.

Heinsius operis hujus editionem urget.

Et vernum Cometam ab hyemali distinguunt.

a) Auctor impulsu Amicorum ad opus hoc edendum accedit, non sine metu, tenuitatis sue conscius.

b) Nec tamen sua conscientia studii in bonum publicum & spe acquiritur & benevolentia publicæ.

Eximius Bullialdus, sicut Virum illum undique Doctissimum vocare soles, qui in secunda Cometæ prioris apparitione primo adpectu a Te dissenferat; sed mox habita die 9. Jan. Cometæ observatione, operi Tuo & meo quoque (quod cum Vir ille Præstantissimus eandem communicarat) inferenda, Tibi conferat, plurimum visio & perlecto Tuo opere gaudebit. Sed & R. D. P. Cœlius, qui mihi, proxima occasione per Illustrissimum Dominum Laurentium non pauca operi meo inferenda, observationes scilicet Romæ & Incesterii habitas, misit. Gaudebit & Clarissimus Bartholinus, aliique Viri Doctissimi & Astrophili, Tuam Cometographiam & hunc ejus Prodromum Illustrissimus Rautensteinius, tum & per omnia Nobilissimus Heinsius, qui Tibi per me salutem, hanc superiori seculo de insigni illo Anni 1577. Cometæ habita Lutetiæ observationem, si forte Tuo instituto nonnihil prodesse possit, mittere. Atque ita gratulor mihi, me Tibi, pro tam egregiis observationibus, operi meo inferendis (de quibus ut de Prodromo Cometicæ maximas iterum iterumque Tibi ago gratias) hoc licet alienum hostimentum mittere. Tu pro solita humanitate, ut Nobilissimus Heinsius Te id ritè & grato quidem animo acceptum intelligat, facies. Commendavit enim mihi hunc libellum, ut ad Te deferatur proximis literis ante dies decem datis. His adjunxerat autographum Clarissimi Fornellii Profess. Math. Upsaliensis, qui Cometam in Corvo & Lepore conspectum unum eundemque fuisse concedit. Difficilem autem assensum motu Cometæ insolenter inæquali, nec perfecte circulari, sed per quosdam veluti anfractus exacto, excusat, nec non se idoneis instrumentis destitutum esse fatetur. An vero nuperrimus Cometa idem cum priori sit nec ne? hanc facile judicatu pronunciat. Cæterum audi, Magne Heveli! quid Clarissimus ille Heinsius de me ad me scribere sustinuerit. Quas Tu, inquit, collegisti observationes, eas videre vehementer & hisce manibus contrectare desidero. Fac igitur queso, ne longa expectatione rei optatissima maceremur, aut tuius enecemur. Ait porro, deprehendisse se omnino diversum fuisse nuperrimum Cometam ab illo priore, cum cursum plane contrarium instituat. autem ego illa quibus Vir ille egregius magnas spes de me concepisse se testatur Tibi afferro? Officium quidem sinceri amici Tibi, ut spero, gratum fore facio, meque non temere opus hoc aggredi, sed votis tanti Viri & aliorum obsequi testor. Sed forte eo ipso expectationem quoque Tuam majori reddam. Atque hanc jam ut gravem adversariam nonnisi maximo ingenio, & ætrinæ & rerum Mathematicarum apparatu (quo defectus non sine metu viderem arduam aggredior) superandum, video mihi esse oppositam. (b) Pollicetur autem mihi orbis literati & Christiani, de quo benè mereri studeo, benevolentia publicæ. (c) Heveliana operi huic inferenda gloria illi erunt.

cultatem dare, non solum Tuas literas ad me de argumento Cometico scriptas operi meo inserendi, sed & quæ velim, ex Tuo libro excerpenti & meis adjungendi. Quâ in re nil fiet quod non in magnam Clarissimi nominis Tui laudem cedat. Vale, & de meo constanti affectu certus esto, paremque mihi retribue.

Hamburgo Dantiscum die $\frac{16}{20}$ May. 1665.

N. II.

Accepi hodie recte fasciculum Tui Prodromi Cometici exemplaria X. præter ea quæ amicis dono misisti, continentem. Opportunè sanè. Cum enim ante octiduum exemplar primum per tabellarium accepissem, copia ejus videndi feceram Magnifico & Amplissimo Domino Consuli Mollero, talium avidissimo & egregiè perito, ac insigni studio literas humaniores literatosque prosequenti, tum Clarissimis Viris, Huswedelio & Mullero. Sed illa ipsa die cum è vestigio exemplar ilud meum ad Illustrissimum quendam Virum Meccenatum meum mittendum mihi esset, aliquot solummodò horas delectatione eorum ex adpectu & cursoria lectione Tui libri perceptæ dedi. Ita majus desiderium in animis eorum, nec non aliorum, ad quorum aures fama libri Tui pervenit, excitavi. *Ignoti* nempe *nulla cupido* animum incessit tangitve. Cum primis verò Clarissimus Kirstenius, postquam me Prodromi Tui exemplum accepisset, literulas ad me heri dedit, quibus fruendi illius copiam dari sibi ardentè postulavit. Sed mox ei per literulas meas, dehinc & voce viva heri rem, prout se habet, enarravi. Commodum itaque accidit, ut accepto hodie tuo fasciculo, confestim ei, ut & Clarissimo Mullero destinata exemplaria miserim; quod quidem utrique pergratum extitit. Muneri enim tam existio geminam gratiam (*duplex nempe est bonitas, simul ut accessit celeritas*, sicut verbum Publii Syri, ni fallor, & experientia crebra docet) eò ipso, quod tam citò illud dederis, conciliaisti. Aderat autem mihi amicus bonæ notæ, cum afferretur fasciculus: qui cum adesse Tui Prodromi exemplaria didicisset, in argumentum singularis benevolentiae duxit, potuisse se tria exemplaria redimere. †Cuperet autem ille, ut pariter nuperrimi Cometæ Prodromum in lucem emitteres, ac Cometographiæ præmitteres. Idem judicat & optat Clarissimus Kirstenius, eâ de re heri à me rogatus Clarissimum Mullerum eadem operum & prædictus Amplissimus Dominus Consul Mullerus desiderat Tuas præclaras de Cometis lucubrationes quamprimum videre. Atque hoc erit, ut firmiter credo, vorum Illustrissimi nostri Rautensteinii, Nobilissimi Heinsii, & aliorum Clarissimorum Virorum, qui Te Tuæque merito magni faciunt: quo graphiæ expectationem ejus Tuasque laudes non deterent, tædium verò illius detergent. Exemplaria Illustrissimo Rautensteinio & Reverendo Curtio destinata quamprimum fieri poterit, promovebo. †Quod ad opus meum attinet, sio die 13. Maji data, ante biduum accepi. Magis magisque perspicio, imò sentio, gravem illam adversariam, tantorum Virorum aliorumque magnis meritis Inclutorum, Tuique ipsius, Magnæ Heveli * (qui mihi hîc præcipuo consensu es loco) expectationem mihi oppositam. Porro ex Prodromo isto Tuo allegare nonnulla cum Tua laude non negligam, & per omnia integram benevolentiam, & Tuæ mutæ in me, & Tuis magnis meritis in Rempublicam literariam debitam testabor. †Vide verò quid Schepferus de Rudbeckio ad Nobilissimum Heinsium scribat, eum videlicet nova quædam prorsus aliisque intentata de hoc argumento Cometico polliceri. (a) Erigimur in novas spes, nec largorum promissorum auctorem invidia deprimemus: (b) sed potius votis cumu-

Heveliani
Prodromi Co-
metici exem-
pla Auctori
& amicis
grata.

Mullerus
Consul Ham-
burgensis lau-
datur.

Ignota non
appetimus.

Dat bis qui
citò dat.

Prodromum
Cometicum
Hevelii amici
libenter vi-
dent:

† Similem de
Cometæ ver-
no præmitti
Cometogra-
phiæ optant:

Hujus consi-
lii usus.

† Auctor de
opere suo ad
Hevelium re-
fert:

* Suam erga
eum benivo-
lentiam te-
statur:

† De Rudbeck-
kiana singu-
lari circa Co-
metas senten-
tia eum mo-
net.

a) Invidia li-
terarum cul-
toribus non
convenit.

b) Laus vera
vere virtutis
debetur.

cumulatum promovebimus ad scandendum laudis fastigium, in quo quemque sua ponit Virtus repulsæ nescia sordidæ, & quæ, ut addit Venusinus vates:

*Virtus à ju-
dicio & fa-
vore vulgi
non pendet.*

Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.

*Hevelium
Auctor in re
Astronomica
maximifacis.*

Hæc Tibi, Clarissime Heveli, principem in Senatu Astronomorum deputavit lo- cum. Ut tibi fidem amicitiae per omnia servem, mitto Tibi autographa 4. Tu- rum literarum ad me de argumento Cometico datarum. Has enim omnes und cum Observationibus mihi à Te missis, meisque ad Te exaratis literis, prefixo titulo, *Communicatio Dantisco-Heveliano* (in tales quippe titulos *Communicatio Ra- tisbona-Rautensteiniana, Neoburgo-Curtiana, Holmia-Suecorum Heinsiana, Lutetia- Parisiorum Bullialdiana, Roma-Kircheriana* &c. dividere constitui) operi meo in- ferere animus est. Tu Tua prout libet recognita ad me remitte faveque ceptis. Fac ut publico bono benè & diu valeas, me verò pari benevolentia porro com- plectere.

N. 12.

Hamburgo Dantiscum die 19. Maji 1665.

*Hamburgensis Bibliopola
precipui.*

*Kirstenius
Hevelio sin-
gulari ratio-
ne amicus.*

*Hevelianis
meritis debi-
tum testimo-
nium datur.
Opus hoc in-
dies crescit.*

*Hevelium
in re Astrono-
mica maxi-
mi Auctor fa-
cit.*

ILLA X. Prodrumi Cometici exemplaria extemplò distraxi. Socii nostri Samuel Konigius & Zacharias Hertelius multas mihi egere gratis de- datis aliquot exemplaribus. Clarissimi Viri Kirstenius & Mullerus deprædic- re satis laudes Tuas, de tam pretioso & docto munere, Tuæque insigni huma- nitate gloriantes, nequeunt. Cum illo satis diu heri in Bibliopolio Königi- no locutus sum. Plenus certè est Optimi in Te affectus, plenoque ore & cor- de laudes meritas Tibi admittitur, Teque omnes alios vias & semitas Co- metarum investigandi rationem docuisse fatetur. Verbo, tribuit Tibi quod debetur præclaris Tuis meritis. Jam jam accipio Literas à Clarissimo Bullialdo die 22. Maji scriptas, quibus mihi facultatem ea quæ mecum de Cometa com- municavit, libro meo inserendi concedit. A Reverendo & Celeberrimo Viro Athanasio Kircherò singularia quædam heri accepi. Ita & is, ut & Ricciolus & Curtius Socii celeberrimi, meum illud opus augebunt ornabuntque. Tua in illo, MAGNE HEVELI, familiam ducent, etsi de ordine communication- um necdum certi quidquam statuere potuerim. Sed omnes norunt quo loco et in orbe Astronomico habendus. Pro jure amicitiae mitto Tibi excerptum ex scripto Gallico de Di-Cometa, & Tri-Cometa, ut judicium tuum de his cognos- scam. Proximè Tibi missurus sum, ut spero, exemplum literarum ad R. P. Cur- tium, cui ad illas, nuper Tibi manu qua datæ erant missas, respondebo, ita ut Observationem sive Theoriam Cometæ Ingolstadiensem in multis cum tuo Prodromo convenientem illi exhibeam. Quod reliquum est, Humanissime Viri, illud solum ad summam votorum Tua ex parte desidero, ut præcipue operis mei sub titulo *Communicationis Dantisco-Heveliana* parti inferere mihi Tuâ cum bonâ veniâ liceat observationes à Te factas & doctissimè fictas, ære Prodromo addidas. Clarissimum Buthnerum meo nomine pl. salutabis & de responso no- nebis. Vale, feliciter age & constanter fave.

N. 13.

Hamburgo Dantiscum die 2. Junii Gregor. 1665.

*Impedimen-
ta bonis pro-
positis varia
objiciuntur.*

SPem Tibi nuper feci, missurum me esse exemplum responsi ad illas Cur- tiæ, quas abs Te præstolor. Sed nondum illud perficere potui, ob molesta quædam negotia, studiorumque, quorum profecto teneor desiderio, impedi- menta. Hæc verò mihi vel amicitiae vel etiam officii ratio subinde literis operam dare volenti, objicit. Neque etiam inficias eo, me non tam segniorem, quam

remissorem paulo in illis vestris sublimibus mysteriis Astronomicis per interspero aliquot dierum præteritorum æstus redditum esse. Certius tamen nunc spero, proximè me fidem Tibi factam promissi, quam religiose omnium honestatis ab omni ævo amantium more custodire, in parte officii pono, præstiturum juvante Deo. Interim hæc pauca accipe, † quæ nupera mea vota de exemplaribus Tuarum observationum Prodromo Comético insertarum tot quot libri mei exemplaria imprimentur, (siquidem id sine Tuo incommodo fieri possit) mihi largiendis, & ære meo comparandis in memoriam revocabunt. Hæc etiam tibi indicabunt, * me jam heri cuidam amicorum bonam libri mei partem, quæ introitum operis & vagas de Cometis hinc inde allatas narratiunculas continet, in Hollandiam deferendam, per Dei gratiam, tradidisse. ‡ Id enim Amici à me adhuc reluctantæ, & opus saltem ad mensem unum atque alterum dilatur, ardentibus & validis precibus extorserunt. Jam Communicationes illæ ex ordine sequantur necesse est. His omnibus Tua communicatione inter primas posita, insigne ornamentum Tui Clar. nominis splendor conciliavit. * Fac itaque ne diu vota nostra moreris. Exemplaribus illarum Observationum non tam cito indigeo, dummodò mihi Tua voluntas quamprimum sit perspecta. Iconismi etenim illi, etiam postquam exemplaria, de quorum numero necdum quicquam decrevi (hic nempe in ponendis illorum rationibus rerum quoquè mearum rationes mihi erunt advocandæ in consilium) fuerint perfecta, imprimi, saltem iis, ubi præsto fuerint adjungi facillè poterunt. Ego autem breviusculas notas numeros iconismorum explicantes, & Tecum brevi communicandas, adjiciam: quandoquidem mihi pro singulari Tua humanitate, ea quæ mihi placuerint, ex opere Tuo excerpere & meo inserere integrum esse voluisti. Clarissimis Viris Hufwedelio & Mullero, nec non egregiè docto Viro Juveni Henrico Sydero, Mathematicarum sed & aliarum Philosophicarum disciplinarum, Tui prodromo Cometae nuperrimi Cometographiæ præmittendo contuli. Consentiant Clarissimo Kirstenio, & exoptant, quamprimum Prodromum illum videre. Cæterum Mullerus iterum iterumque gratiis Tibi de munere Prodromi Tui actis, & plurimâ salute adscriptâ * petiit à me, ut Te consulerem, annon p. 7. lin. 18. pro conjunctione Solis oppositio substitui debeat, cujus ibid. lin. 9. & p. 6. lin. 19. fecisti mentionem? Quæsi vi hac occasione paulò post ex Syvero, annon ibi putaret aliquid esse mutandum? Idem planè ad hoc respondit, de quo me Mullerus monuit. Percepi autem illos velle de nonnullis Te consulere. Hoc enim Tibi fore gratum literis Tuis indicibus affirmavi. Quod reliquum est, en Tibi nuncium ab Illustrissimo Rautensteinio nostro ad me de novo Cometa die 22. Maji viso, nudius tertius perlatum. De quo quæ sit Tua sententia, verbo haud gravatim mone. Clarissimo Büthnero plurimam salutem adscribo & impertio, ac de literis non minus à docta, quam amica manu die 17. 27. Maji datis, ad quas nunc respondere non possum, sed nec tam citò, tot aliis laboribus prægravatus potero, maximas gratias ago, meaque prompta defero obsequia. Vale Illustrissimum cæli Astronomici sydus in annos quàm plurimos, & radiis Tuæ scientiæ tenebras cælo Astronomico hîc illîc incubantes feliciter disscute, mihi quæ & meis studiis constanter fave.

Hamburgo Dantiscum die 5. Junii Gregor. 1665.

Si quis, felici gravissimarum & gratissimarum simul rerum peritiâ præstans, & laude humanitatis, omnibus patentis, adque præstanda grata officia promotione inclutus, multorum etiam longè dissitorum importunam in difficilioribus quæstionibus resolvendis, & solida rerum cognitione impertienda diligentiam expectatur necesse est: Tu certe es, cui consentiens Virorum Doctissimorum vox præstantissimam rei Astronomicæ tribuit scientiam. * O quam multum heri Clarissi-

Remissum
animum Vir
bonus habeat,
nanquam so-
lutum ab ho-
nestis occupa-
tionibus.

Promissâ
præsta.
† Auctor Ob-
servationum
Cometicarum
exempla nu-
mero exem-
plorum operis
sui responden-
tia ab Heve-
lio obtinere
cupit.

* Initium O-
peris in Hol-
landiam mit-
tit,
‡ Ugentibus
amicis:

* Ideo votis
suis ab Heve-
lio quampri-
mum satisfac-
ri postulat.

Henr. Syve-
rus laudatur.
Hamburgens-
es amici con-
sentiant in
Prodromum
Cometae ver-
ni Cometogra-
phiæ præmis-
tendum ab
Hevelio:
* Quem etiam
de nonnullis
dubis consu-
lunt.

Cometa an
22. Maji vi-
sus fuerit?
Büthnero
Auctor debi-
tam benevo-
lentiam re-
statuat.

Præstantes
Viros per li-
teras & vi-
va voce meri-
tò consulimus.
* Kirstenius
singulari ra-
tione Hevelio
faver.

N. 14.

Heveliani
labores admi-
ratione digni.

Auctor com-
parationem
inter Heve-
lianas & In-
golstadt. obser-
uat. institu-
tam ad Heve-
lium mittit.
* Discendum
est semper.
† Auctoritas
ubique mul-
tū valet.
‡ Heveliana-
rum observa-
tionum com-
pendium Au-
ctor ad eum
mittit.

Clarissimus Kirstenius de orbita Cometæ à Te monstrata & certis passibus in-
nata, tum de motu Cometæ accurate indicato, aliisque, quæ Prodromus Come-
tographiæ Tuæ attulit & explicuit, mecum unà iterum gavissus est. Ecquis non
Tuos istos maximos, & insignes labores, quos unum hominem dies noctesque
exantlare potuisse merito sera mirabitur ætas, maximi faciat gaudio cum super-
re in eis concurrente? Ego omnium hic minimus, quanto studio intra hoc bre-
ve temporis spatium ac inter continuos, nec exiguos profectò labores, Tuos
Prodromo incubuerint, testatur apographum istud epistolæ nudius tertius ob-
R. Curtium exarata, in qua comparisonem Tuarum & Ingolstadtensium ob-
servationum instituo, & ubi ac quantum consentiatis quadam tenuis exhibeo.
Quod si qua in re mentem Tuam non satis affecutus fuerim, *Tuum erit me
monere & docere, discere semper, cum primis hic abs Te, certæ fidei magister
paratum. Crede vera dicenti; non pudori, sed laudi id mihi ducam. †Mihi
tūm enim profectò interest à qua manu ictus, institutio & monitio veniat. ‡Ego
verò & Prodromi Tui Tuo consensu factum quoddam compendium, quoddam
observationes Tuas ei insertas attinet. Hanc epitomen iconismis Tuis addere
& operi meo, Deo volente, inferere animus est. Sed vide quo candore Te
cum agam, dum nihil sine Te de Te decernere volo. Dabis, quæ Tua est
benevolentia, operam, ut hæc quamprimum ad me redeant, ne forte retardor
tur labores mei. A Clarissimo Gravio Prof. Franequ. hodie multa & egregia
quæ ad rem institutam faciunt, accepi. En Tibi apographum epistolæ Kir-
stianæ. Clarissimo Büthnero salutem plurimam adscribo, at non rescribo nec
laboribus pressus. Excuset velim æquitas ejus dilati officii necessitatem mihi
invito impositam. Vale Vir Humanissime & Præstantissime! ac mihi porro tunc

Observationes Dantisco Hevelianæ ex Prodromo ejusdem Co- metico in compendium redactæ.

Observatio-
nes Hevelia-
næ Cometæ
hyemalis in
compendium
redactæ.
Cometici ca-
pituli die 4.
14. Decemb.
constitutio:

Corporis ipsius
constitutio:

Caudæ ejus-
dem constitu-
tio.

Cometæ cur-
sus retrogra-
dus.

Observatus est eximius hic Cometa primū à me (Johanno Hevelio) à
Gedani Anno 1664. Die Solis 14. Decembris St. Gregor. sub horam quatuor-
tam, in quadrante Orientali ad Euronotum propè rostrum Corvi, vix ab eorum
mi gradu distans, Favonium versus, altus 9. grad. ab Horizonte in 8. gr. Li-
bræ, sub Latitudine Australi 22. grad. Caput erat satis conspicuum, sublimi
coloris, luminisque debilioris, & aliquanto obtusioris, ut reliquarum stellarum
planetarumque. In meditullio ejus lucidius quoddam lumen trium vel quatuor
minutorum in diametro, stipato alio obscuriori ac tenuiori sive capillorum
apparebat. Meditullium corporis animadversum ex uno solo clariori nucleo
sed ex pluribus particulis sive corpusculis, tum densioribus & lucidioribus, tum
tenuioribus & obscurioribus, majoribus & minoribus constans, interspersum
diversæ densitatis subtiliori materia, ad instar effigiei sub Numero 1. in Iconi-
mo A. delineatæ. Cauda 14. gr. longa, à capite tenuior, sub extremitate vero
magis magisque divaricabatur, decurrens inter stellam, basin Crateris didymæ
& eam borealiorem sub Cratere, propius tamen basi. Die 15. Dec. Hora 4.
matutina, deprehensus est versari in 7. gr. 20'. Libræ sub 22. gr. 20'. latit. Au-
stralis: eratque Meridiana altitudo ad 20. min. imminuta, progressus cursu re-
trogrado, (hoc est, contrà Signorum seriem) Tropicum versus Capricorni ipse
tatio 24. horarum per integrum penè gradum. Caput vix quicquam immutatum
videbatur, nisi quòd nucleus & materia universa corporis aliquanto ferè con-
pator lucidiorque per tubum apparuit: ut facies sub Numero 2. communiter
Cauda verò paulo brevior II. graduum circiter, specie tamen satis notabili &
luminosa, ascendere basin versus crateris visa est. Die 16 & 17. Decemb.
tum cælum erat nubilum. Sed

Die 18. Decemb. Ex distantiis ejus (Cometæ) denuò captis, didicimus

4 Decemb. mane.

15 Decemb.

18 Decemb.

21 Decemb.

Die 29 Decemb. Die 30 Dec. Die 31 Dec. Die 1 Januar.
Anno 1665.

Decemb.

Die 3 Januar.

Die 5 Januar.

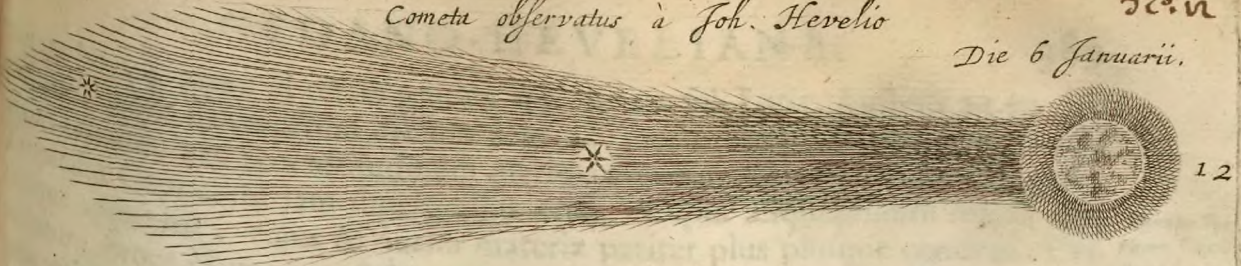
J. Veenhuyzen sculpit.

affibus
nus Com
Et quis non
noctesque
um stupor
ra hoc be
ores, Tho
terius ob
nsum ob
s exhibeo
m erit me
magister
n. 7. Ma
niar. 7. Ma
quod ad
is addere
odore re
Tux de
retardat
egregia
Kirche
scribo cor
em mihi
orro fare

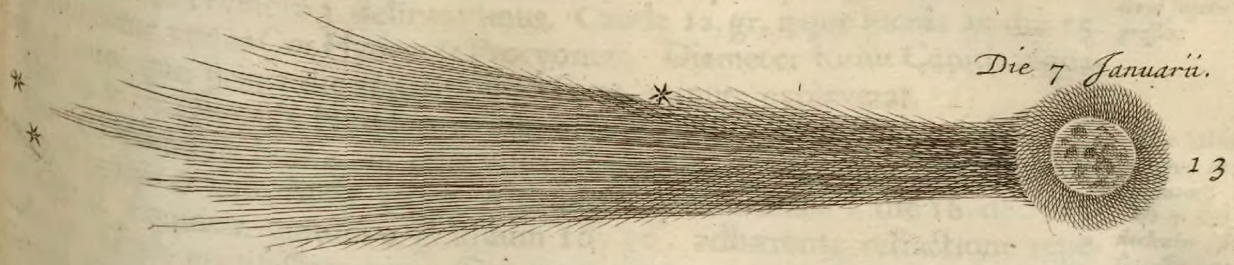
tem Cr

elio) de
mi quia
ab eo q
gr. L.
sublat
ellam
vel qu
pillam
nucleo
us, tum
erla ad
Iconi
te veni
dictam
Hori +
it. Au
risio re
ni spe
itatum
conit
nistr
ibili s
ab. re
us Co
necro

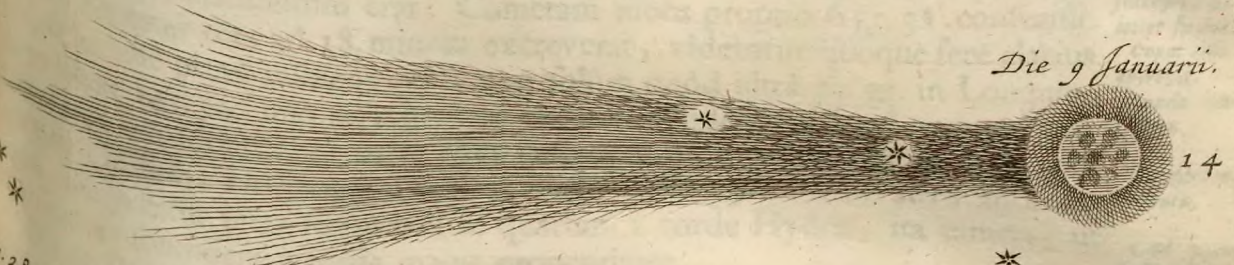
Die 6 Januarii.

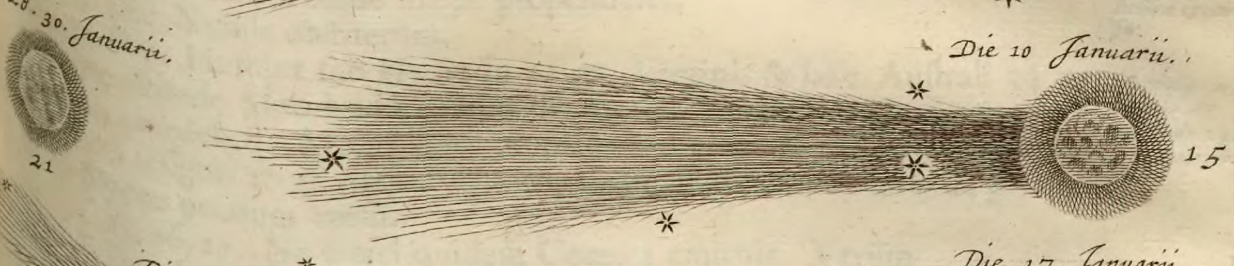
Die 7 Januarii.

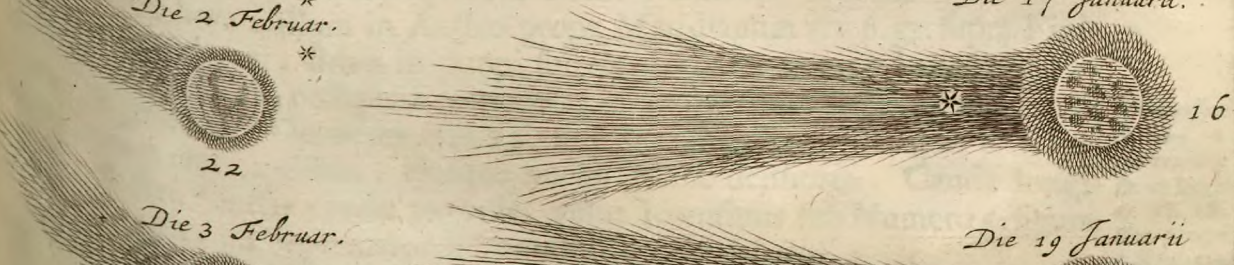
Die 9 Januarii.

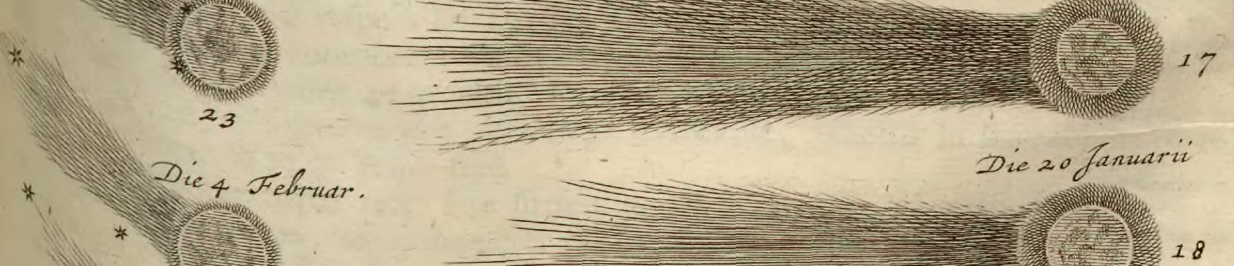
Die 10 Januarii.

Die 17 Januarii.

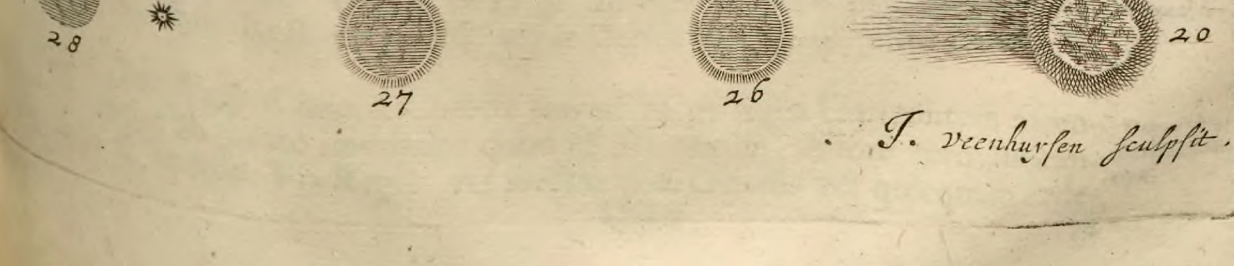
Die 19 Januarii

Die 20 Januarii

Die 21 Januarii

Die 23 Januarii

Die 14 Febr.

Die 13 Febr

Die 12 Febr.

Die 4 Februar.

Die 3 Februar.

Die 2 Februar.

Die 18 Febr.

27. 28. 30. Januarii.

mer
exti
in su
Tro
rius
deba
prot
bat
D
18. g
rat
rieb
Cap
Cau
& i
los
cay
que
cur
D
D
36.
dus
Cau
à co
D
D
tore
tir.
spa
den
tud
A.
+
infr
Ger
obu
ta f
+
Cap
den
mat
sub
D
per
ced
nifi
bun
40.
18.
E
dera
ti,

metam hora 4. mane in tertio gradu, 45'. Libræ sub Latit. Australi 25. gr. 36. extitisse, atque spatio trium dierum 4. gr. 16. motu retrogrado progressum esse in suo tramite, nec non altitudinem meridianam 1. gr. 25. min. imminutam esse, Tropicum Capricorni jam supergressus erat. Caput aliquantillum majus clariusque apparebat, cujus & nuclei materia pariter plus plusque condensari videbatur; prout Numero 3. delineavimus. Cauda 12. gr. æquè lucida ac die 15. protendebatur versùs Cor Hydræ & Procyonem. Diameter totius Capitis æquabat 15. min. quæ prima die apparitionis vix 12. minuta expleverat.

Cometa Tropicum Capricorni supergressus:

Die 19 & 20. Decemb. Nubibus cælum erat tectum. At Die 21. Decembris horâ 4. 15. min. visus est Cometa sub Cratere † in Hydra in 28. gr. Virginis & latit. Austr. 30. gr. Altitudo ejus Meridiana à die 18. decreverat 2. gr. 4. siquidem tantum 9. graduum 16'. 30". adhærente refractione repeiebatur. Unde manifestum erat, Cometam motu proprio 6 gr. 31'. confecisse. Capitis diameter tota ad 18. minuta excreverat, videbatur quoque ferè clarius. Cauda hac die planè insolens erat: non solum quòd ultrà 22. gr. in Longum, & in latum 1. gr. 36. imò ad 2. gr. ferè excurreret, sed quod, si accuratè occupate deorsum, Horizontem scilicet versùs: instar illius Anni 1618. aliorum curvitate in secundam à corde magis propenderet.

† Ex Libræ transivit in Virginem: Ut in dies declivior, sic successivè velocior factus: Caput ejus excrevit, Cauda longissima

Nonnihil incurvata,

Ad quam stellam extensa.

Die 22. Dec. Nubila obstiterunt. Die 23. Dec. Hærebat sub Hydra in 22. gr. Virginis & latit. Australi 34. gr. 36. ejusque altitudo Merid. ad 2. gradus decreverat: quandoquidem non 7. gradus eo die excedebat. Motus verò proprius à die 21. 7. gr. ferè confecerat. Cauda verò insignis 20 gr. circiter exporrigebatur in directum rursus ad primam à corde Hydræ occasum versùs.

Cometa constitutio & cursus die 23. 13. Decemb.

Die 24, 25, 26, 27. Ne semel quidem Cometa emicuit. Verùm Die 28. Dec. hora 1. illum in Austro prope Meridianum vix 6. gr. supra Finitem elevatum detexi, situm in puppi sub clypeo navis in 4. gr. Leonis sub Latit. 49. gr. 36. Australi, postquam confecerat in suo tramite immensum itineris spatium 38. graduum. Diameter ejus 22'. ferè deprehensa est. † Caput crispo ac denso cinctum erat capillitio, ejusque nuclei adhuc densiores. Cauda longitudine 7. gr. ferè * instar caudæ pavonis, velut Iconismus sub Numero 5. figuræ A. clarè ostendit, ad Septentrionem omninò protendebatur.

Immensum spatium in suo tramite & in longit. ad 18. 28. Dec. peregrit. † Quale tunc caput & quam longam caudam habuit. * Pavonis instar Cometa cauda.

† Die 29. Decemb. sub vespera horâ 9. 36. Cometa rursus 10. gr. altus eluxit, infra sinistram pedem anteriorem Canis Majoris, in Longitudine 28. gr. 46. Geminorum, & Latitudine 47. gr. altit. Merid. ex globo (cælum enim nubibus obumbratum erat) colligebatur jam ultra 12. gr. excrevisse, * motus in sua orbita spatio 43. horarum 23. gr. & 46. ferè.

† Cometa ex matutino vespertino factus: * Cursus ejus insignis, † Caudæ & capitis constitutio:

Caput præterea hirsutum, cujus diameter 24'. † in sui meditullio lucidissimum & densissimum nucleum colore ferè igneo exhibebat, qui alia diversæ densitatis materia, nucleisque minoribus intermixtis circumdabatur, ut habet delineatio sub Numero 6.

† In hoc nucleus lucidissimus observatus: * Hic quasi loco movetur.

Die 30. Dec. circa 10. vespertinam Cometa in collo Leporis deprehensus est perquam lucidus & conspicuus, barbam 1. gr. à circulo verticali paululùm recedentem spargens Euronotum versùs ad pedem dextrum Orionis. * Caput idem, nisi quòd nucleus ille rotundus intermedius ex centro quasi dimoveri ad limbum ortivum videretur. Exstitit in 12. gr. 46. Geminorum in Latit. Australi 40. gr. 16. Ascensio Rect. 76. gr. 36. atque Declin. 17. gr. 16. altus in meridie 18. gr. 27'.

Die 31. Dec. Vesperi hora 6. Cometa jam ad 14. gr. supra Horizontem ascendit, corpore aliquantò imminuto quod ad diametrum, colore verò albican- ti, ac satis splendido. Vix Regel, vel sinistro pedi Orionis vel quicquam cede-

Caput ejus decrescere incipit.

*Et motus
reddi remif-
fior:*

re videbatur. Faciem nonnisi largior nuclei secessus à centro, limbum versò ortivum, mutaverat. Cauda longitudine 1. gr. ferè versum medium cingul Orionis projiciebatur. Qualem sub Numero 8. adumbratum vides. Hæret horà 9. vespertinà in 2. gr. 46. Geminorum, & Latit. Austr. ferè 34. gr. In motu suo aliquantò remissior factus, siquidem spatio 34. horarum, tantum 11. gr. 16. transferat. Ascensio itaque recta prodiit 66. gr. Declin. 12. gr. 36. Austr. existente ejus altitudine meridianà hoc tempore 23. gr. 13. 50".

*Et nucleus
ille pristinum
fulgorem a-
mittere:*

Anno 1665. Die 1. Januarii horà 8. vespertinà Cometa infra stellulam in Eridano, dictam aliàs tertiam, à primo flexu ad dimidium gradum ferè, versò Libonotum incedebat. Caput ferè idem, ut & materia interioris corporis: nucleus tamen ille major, solidior, lucidiorque, jam aliquantillum à suo pristino splendore remiserat. Locum terminabat Longit. 24. grad. 26. Tauri, & Latit. Austr. 27. gr. 45'. Ascens. Rect. 58. & Declin. 8. gr. 26. Motus itaque diurnus Cometæ extitit. 9. gr.

Die 2. Januarii totus erat turbidus.

*Cauda rur-
sum fit gran-
dior,*

Die 3. Jan. Sidus illud crinitum emicuit cauda 3. gr. circiter, sparsa ad mandiam ferè stellam trium informium ad mandibulam Ceti existentium. Versatur autem in 14. gr. 26. Tauri & Latit. Austr. 19. gr. Peregerat in suo itinere ductu 12. gr. 36.

Die 4. Januarii caliginosa nox nullas observationes dedit.

*Nucleus ma-
gis magisque
debilior.*

Die 5. Januarii occidente Sole hora 4. 30. min. affulgente mandibula Ceti, & mul Cometam, quod ad popularem aspectum id temporis ab inferiore parte dictæ stellæ 36. remotum occidentem versùs conspeximus. Horà 6 & 7. ante quam Luna oriretur, Caput, licet ex parte imminutum, perquam tamen erat conspicuum, nec non cauda ad 14. gr. excurrens, præsertim circa educationem notabili lumine ac densitate, quali vix hætenus unquam gaudebat. Extendebatur autem ipsa coma quod ad directionem ad 4. in clypeo Orionis. Nucleus verò illius clarioris vix vestigium amplius supererat, ut sub Numero 11. fig. 8. delineavimus. Circa horam 9. mandibula Ceti, Cometa & illa in ore Ceti sub linea ferè recta conspecta est: eratque Longitudo phænomeni 8. gr. 46. Latit. Austr. 13'. Asc. Rect. 40. gr. 26. Decl. 2. gr. 26. Boreal. Motus verò prius à die 3. ad 5. 8. gr. 26. & altitudo Meridiana 38. gr. 8'. 45". observatus est.

*Cauda lon-
gior, & qui-
dem scintil-
lans.*

Die 6. Jan. ab hora 6. ad 11. vespertinam, Caput Cometæ probè adhuc lucidum colore subargenteo 8'. duntaxat apparuit. Nuclei interiores materiaque dissolvi deprehendebantur. Quod ad situm, constituit Cometa eo tempore cum mandibula Ceti & illa in ore triangulum propemodum æquilaterum. Cauda 15. gr. egregiè clara decurrens inter stellas in pede & paleari Tauri, ad extrum scilicet genu, nonnunquam quasi scintillabat fluctuabatque, ac si per intervallum comprimeretur, rursus dilataretur, novosque veluti radios vibraret ac evomeret. Cometa ipse versabatur in long. 7. gr. Tauri, & latit. 10. gr. 36. Austr. existente. Ascens. rect. 38. gr. & Declin. 4. gr. 4'. Boreal. Peregit itaque uno die 3. gr. in suo tramite, sub latitudine Meridiana 39. gr. 41'.

Die 7. Jan. paulò post horam 4. vespertinam Cometam vidimus capite decrescente, nihilo tamen minus abundè claro, coloris argentei & albicantis: quod etiam nucleis in languidiorem quasi massam coeuntibus: sicuti sub Numero 13. delineatus est. Coma insigniter longa 13. gr. & Lata minimum 2. gr. & amplius projecta est ad stellam, quæ sequitur tertiam in armo Tauri. Longitudo autem Cometæ detecta est in 5. gr. 36. Tauri. Latitudo Australis 8. gr. 36'. Ascens. rect. 35. gr. 36. Declin. Boreal. 5. gr. 23. atque altit. Merid. 40. gr. 59. 4'.

Die 8. Jan. Nubila cælum totum subtexerant.

Die verò 9. Jan. horà 6. vespertina caput phænomeni ferè in pristino deprehendimus statu, nec non caudam, nisi quod aliquanto longior 15. gr. excurreret ad secundam in armo Tauri, occupabat Longit. 2° 56. Tauri, Latit. 5. gr. 4. Austr.

Figura observat. Cometicar. Geden

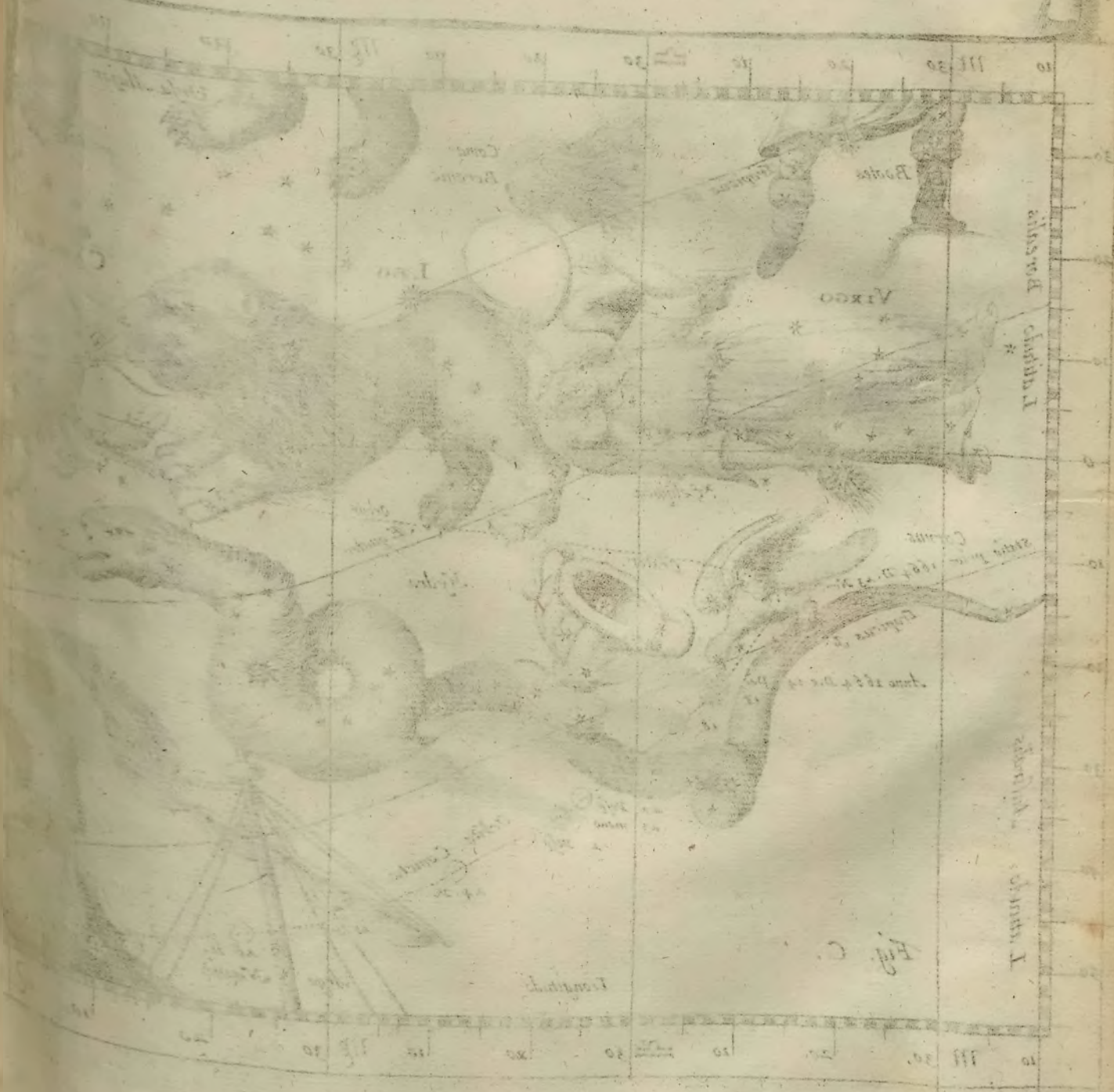

Figura observat. Cometar. Gedani factar. ad Communicat. HEVELIANAM Pertinens.

Austr. Asc. Rect. 32 gr. & Declin. 7 gr. 23'. intervallo verò 2. dierum 3 gr. 45'.
 emensus.

Die 10 Jan. post 5. vespertinam observatus materiam interiorē capitis plus plusque dissolutam, prout sub Numero 15. adumbravimus. Caudam verò & rariorem & breviorē, 12 grad. tantum inter supremam & secundam in armo Tauri decurrentem exhibebat. Longit. ejus tūm extitit 2. gr. Tauri. Latit. 4 gr. 46. Austr. Ascen. rect. 31 gr. & Decl. 8 gr. 11'. motu verò proprio, spatio 24. horarum 1 gr. 31'. absolvit.

Cometa facies mutata.

Die 11 Jan. Cometa caput pallidum & subobscurum, minusque ratione Diametri: caudam verò 18 gr. circiter ad supremam & secundam ferè in armo Tauri vibratam protulit. Versabatur eo tempore in 1 gr. 29'. Tauri, Latit. Austr. 3 gr. 36. confecto itineris intervallo à die hesternā hucusque 1 gr. 26.

Die 12 Jan. Semel quidem inter nubes Cometa emicuit cum cauda ad septem octovē gradus rariori, sed protinus à nubibus abreptus est, ut nihil amplius certi instrumentis deprehendi potuerit.

Die 17 Jan. vesperi Corpus Cometicum aliquantò diminutum, tūm rariori & tenuiori materia præditum: sicuti effigies ad Num. 16. exhibet, commorabatur in Longit. 28 gr. 26. Arietis, & Latit. 1 gr. sed boreali: postquam à die 10. ad 17. usque cursu suo 6 gr. 14'. confecisset. Cauda constans 8 gr. circiter, subobscuris & rarissimis radiis tendebat ad oculum boreum Tauri.

Die 18 Jan. Cælum nobis minimè arrisit. At verò

Die 19 Jan. cadente Sole, observationes rursus continuatæ sunt. Caput multum decreverat, lucidius tamen ac scintillans apparuit, situm autem nucleorum & frequenter interioris facies sub Num. 17. commonstrat. Cauda debilis 8 gr. Latit. 1 gr. 45'. boreal. Ascen. Rect. 25 gr. Declin. 12 gr. 36'. boreal. Ratione motus proprii jam ad tantam redactus erat lassitudinem, ut à die 17. ad 19. usque tantum 10. gradus 4'. trajecerit.

Die 20 Jan. hora 7. vespertina Caput valdè erat diminutum. Cauda pertenuis & albescens 7. gradus circiter ad stellam præcedentem in collo Tauri sub Pleadibus exporrecta. Commorabatur Cometa id temporis in Long. 27 gr. 25'. Arietis, & in Latit. boreal. 2 gr. 12'. in motu verò suo proprio vix hac die 27'. peregit.

Die 21 Jan. vesperi Cometa observatus est capite minore & obscuriore, tum cauda breviori, duobus tantummodo gradibus longa exstitit, Luna tamen præfens, maximā parte, eo tempore istam obscuritatem palliditatemque Cometæ induxerat. Nam protinus post Lunæ occasum, & caput lucidius & cauda longior 4. gr. ferè, ad primam in educatione caudæ Arietis directā, observabatur, & quidem in 27 gr. 26. Arietis in Latit. 2 gr. 36'. Bor. confectis in motu proprio, 24. horarum intervallo 24. min.

Luna lumen vicinum Cometæ splendorem immittit.

Die 22 Jan. totus exstitit nebulosus. At verò

Die 23 Jan. Cælo arridente Cometa noster denuò animadversus est, corpore admodum tenuis debilisque: caudæ verò vix vestigium apparuit: prout ex Fig. B. sub Numero 20. patet. Quod ad popularem adspectum autem, caudā, ut dixi, penè caruit: attentiori tamen observatori comam 30'. vel 40'. Helle-spontum versus projicere visus est. At Telescopio consideratus, caput insigni lumine, tūm spectabili magnitudine adhuc gaudebat: in sinu suo diversos nucleos, materiamque diversæ densitatis fovens, lumine debiliori cinctam.

Cometa exutus cauda ob Lunæ vicinitatem;

Caput ejus varios in se nucleos & materiam diversam ostendit: Non tamen rotundum.

Discus autem, quod notabile, minimè absolutam præ se ferebat rotunditatem, sed asperam, laceratamque, cuspidibus hinc inde leviter eminentibus. Commorabatur in 27 gr. Arietis in Latit. Bor. 3. gr. motu proprio duobus diebus 41. consumserat.

Die 24, 25, & 26. Januarii continuò subobscuræ noctes extiterunt.
 Die 27 Januarii hora octava vespertina ex unica distantia, quantum acquirere licuit,

Cometa tardus & cauda minutus.

licuit, cognovi Cometam spatio quatuor præcedentium dierum 1 gr. 1' progressum esse, tum lineam istam rectam, ex secunda per primam Arietis ductam, Eclipticam versùs jam transcendisse, atque nunc in 26 gr. 46. Arietis, & Latit. Bor. 4 gr. hære, admodum obscurum & omni cauda orbatum, propter Latitudinem vicinam.

Die 28 Januarii circa horam sextam, utut cælo admodum annuente, adeo timen imminutus pallidusque, inermibus videbatur oculis, ut vix ægrè per rimulas pinnacidiorum deprehendere Cometam potuerimus. Verumtamen nonnullæ distantiae extortæ sunt, ex quibus didicimus à 23 hucusque 1 gr. 20' transisse existente videlicet in Long. 26 gr. 30' Arietis, & Latit. 4 gr. 12' ferè. Quali ferè facie interior pars capitis tum resplenduerit, delineatio ad Num. 21 Fig. 8. apertè ostendit.

Cometa revisit, ejus constitutio & motus.

Die 29, 30, 31, & 1. Februarii nihil certi penitus annotari concessum fuit. Die 2 Febr. verò horà quintà vespertinà Cometa iterum prosperè detectus est egregia specie. Animadvertimus itaque à die 23 Jan. ad 2 Februarii phenomenon trajectione sua 2 gr. 8' 25" & hac die ultimà vix 8' promotum: in Eclipticæ verò Longitudine 26 gr. 20'. Arietis, & latit. Bor. 5 gr. 8' versari. Videbatur quod ad latit. Stationarius, maximè in latum jam protendens motum. Caput 3' imò 4' capillitio penè exutum, claritate nihil cedebat primæ stellæ Arietis. Materia interior erat rarior, & nuclei ferè deleti. Cauda duorum graduum cum dimidio, interdum trium graduum sed pertenuis, tendens ad stellulam in collo Arietis sub cornu.

Die 3 Febr. horà septimà vespertinà iterum conspectus eadem ferè specie quâ hesterno die, spatio 24. horarum, tantum 5' 3" progressus erat, & hærens in eadem long. 26 gr. 20' vel saltem 26 gr. 19' Latitud. 5 gr. 13' obtinebat: constitutus in una eademque recta cum capite Andromedæ & mandibula Ceti.

Die 4 Febr. horà septimà vespertinà Cometa vix ultra 4' progressus, caput; vel 4' referebat, lumine rariori Latit. Bor. auctior evaserat 3' scilicet 5 gr. & 16'.

Die 5, 6, 7, 8, 9. Februarii ob continuas nives, aërisque turbas nulla observatio facta est. At

Die 10 Febr. horà septimà vespertinà Cometa Tubo optico conspectus videbatur 26 gr. 40' Longit. & 6 gr. 20' ferè Lat. Bor. occupare, & viam reflectere caput Arietis versùs.

Die 11 Febr. Cælum nubilum nullam observationem concessit.

Facies ejus revisit, ejus constitutio & motus.

Die 12 Febr. vesperi horà 6 $\frac{1}{2}$ Cometa in conspectum prodiit admodum minutus, pallidus & subobscurus, ut vix stellæ quintæ magnitud. æquiparari potuerit. Loco caudæ radiolum quendam pertenuem & obscurum primam Arietis & collum versùs spargere videbatur. Situs erat ut cum eadem Arietis & collo sub cornu triangulum ferè æquicrurum constitueret: cujus basin Cometa & stella in collo, reliquæ verò binæ distantiae crura referebant, ita ut ducta recta per secundam & primam Arietis in basis medium incideret. Longit. deprehensa est 27 gr. Arietis, & Latit. bor. 6 gr. 30' motus autem proprius à 2 Febr. ad hunc 12 Febr. 1 gr. 45'. Ex quibus elucet, quòd jam motu velociori incederet, & sub ductu suo incurvato uno die 13' confecerit.

Cometa directus cursum incipit.

Die 13 Febr. Tubo deprehensus est Cometa 1 gr. vel paulò plus adhuc à prima Arietis distare, hærens in 27 gr. 13'. Arietis: in Latit. 6 gr. 35' confectus motu proprio 25. horarum spatio 14'.

Die 14 Febr. horà sextà 30 min. Cometa quidem conspectus est, sed obnubila locari nequivit.

Die 15, 16 & 17, nihil animadvertimus.

Die verò 18 Febr. horà septimà vesperi Cometam offendi prope ipsam primam stellam Arietis, atque ad ejus sinistram, mediam scilicet Capitis Arietis & Plejadas versùs, vix 5 vel 6' ab ea stella prima remotum. Hinc Longitudo eius constabat.

constabat 28 gr. Arietis atque Latit. 7 gr. 10'. Boreal. perrexerat motu suo directo à 12 ad hanc 18 Febr. per 1 gr. 40' sive 1 gr. 42' sex scilicet diebus ferè diurnus ultimo observatus existitit 21' cum die 4 Febr. tantum 5' procederet. Respectu capitis erat pallidissimus: nihilominus 2' circiter in diametro, sed cauda prorsus exutus: prout sub schemate B. Numero 28 eum delineavimus.

Motus ejus
diurnus va-
rius:

Tandem quæ-
nescit.

A die 19 Febr. usque ad 7 Martii per nubes observare non licuit: hoc verò die vesperi horà octavâ Cometam quidem omni diligentia inter astra quæsi-
mus, sed nullus amplius conspectus fuit.

Hæc sunt quæcunque hîc Dantisçi, divinâ affulgente ope, de hoc Cometa observare nobis licuit: non quidem ipsæ observationes sextante & quadrante Orichalcicis amplissimis debitâ sollicitudine & diligentia captæ, quæ ultrà 450 excurrunt, atque in ipsam Cometographiam reservantur; sed eâ solummodò ratione, quâ Cometæ loca beneficio majoris globi, motumque proprium ex distantis deduximus. Quæ tamen nihilo secius, ut puto, satis sunt accurata; prout suo tempore calculus noster docebit.

Observatio-
num Heve-
lianarum nu-
merus.

Hæc ut facilius & certius comprehendere quivis possit ac contemplari, tra-
mitem istum cursumque Cometæ delineatum dedimus. Ubi notandum, quòd nudi isti circelli in orbita delineati loca Cometæ ad eos dies, quibus hîc Geda-
ni à nobis observari haud potuerunt, ad proportionis ductum motûs diurni,
horam scilicet octavam cujusvis diei vespertinam referant: ut ita velocitas di-
versa & motûs decrementum, tum ubi stationarius, simul directus fuerit, per-
cipiatur.

Dantisço Hamburgum die 2. Junii 1665.

Num. 6.
ad 10. &
11.

Exemplar Prodromi mei Cometici die 13. Maji transmissi Te recte acce-
desse lætor: non dubito quin nunc etiam reliqua exemplaria, quæ amicis
destinavi, acceperis. Rogo itaque ut quantocius illis Amicis honoratissimis
opusculum illud transmittas, officiaque nostra porrò offeras, utinam ad gustum
Clarissimorum illorum Virorum sit compositum: sed dubito. Nam fateor fe-
stinanti calamo ob angustiam temporis à me esse conscriptum, plurimaque le-
viter tantummodò esse attacta, quæ fusiori dilucidatione opus alioquin habent.
Verum quæ hac vice lubens præterii, volente Deo, Cometographia ipsa exhi-
bebit. *Eximio Domino Heinsio cumprimis multum debeo pro benevolo illo
erga me affectu, tum quòd libellum Astrologicum de Cometa 1577. mihi com-
municare voluerit.

Hevelius offi-
ciosus in ami-
cos,
De suo Pro-
dromo mode-
stè judicat.

*Heinsio He-
velius gratias
agit de bene-
volentia ac
observatione
Cometæ
1577.

Et exem-
plum Prodromi
mi mittis.

Ego profectò hac vice amorem illum demereri aliter haud possum, quàm
transmittendo in significationem reciproci nostri affectûs, Prodromo nostro,
quem, ut æqui bonique consulat, obnixè rogo. Pro communicatis literis illis
atque observatione Romana gratias habeo debitas, Tibique ea remitto, quæ
voluisti. Referunt illi Observatores Romani borealem Cinguli Andromedæ,
juxta quam secundus Cometa (ut loquuntur) apparuit, à vero ejus loco ad
duos gradus recessisse, alteramque novam in vicinia videri. Verum hæc obser-
vatio contrariatur reliquorum omnium observationibus. Siquidem † nullus o-
mnino Cometa illorum (sive duos sive tres statuas perinde erit) qui à Decem-
bri apparuerunt, juxta borealem cinguli Andromedæ conspectus est. Prior
namque in Ariete evanuit, alter posterior sub capite, atque ita ad 14. circiter
gradus iter carpsit. Deinde ‡ hanc borealem cinguli duos gradus deflexisse, mul-
tò citius affirmatur, quàm probatur. Hoc quidem certissimum, stellam illam
dictam in Catalogis omnium nondum rectè esse restitutam. Nam ex meis Ob-
servationibus ad dimidium circiter gradum secundum longitudinem aliter sita
est. Siquidem distantia capitis Medusæ ab illa stella ex calculo Tyconico pro-
venit 25', 26', 20": at verò ex mea observatione 25', 56', 35". observata est.

Observatio-
nem Roma-
nam & sen-
tentiam de
secundo Co-
meta verno
dijudicat.

† Cometa nul-
lus juxta bo-
realem cingu-
li Androme-
dæ apparuit.
‡ Andromedæ
cinguli borea-
lis non mota
est loco.

Nondum ta-
men rectè re-
stitutæ.

Hevelii Ma-
china Caele-
stis.

Hevelius
quasdam stel-
las globo suo
annumeravi:

Benevolen-
tiam Auctoris
gratam ha-
bet.

Eidemque
ut Amicorum
epistolas im-
mutatas edat,
suadet.

Et desideras
Rudbeckia-
na.

Num. 15.
ad 6.

Officium fa-
cturus impe-
dimenta re-
move.

Auctor Kir-
cherum de
Observatione
Romana mo-
net:

Nec non Ric-
ciolum,
* Utrumque
de Prodromo
Heveliano
certiorem
reddit.

† Prodromi
Hevel. laus.

Rautenstei-
nii laus.

Bartholino-
rum fratrum
symbolæ operi
inserenda &
laus.

Gravii laus.

Hinc facilè patet longitudo. Tychonicam illius stellæ debito esse majorem. Non propterea tamen sequitur, etiamsi locus illius stellæ sit erroneus, quòd illa debitum locum mutaverit. Plurimæ enim stellæ in Catalogo Globi inveniuntur (quod tamen salvo honore & existimatione omnium dico) quæ correctione indigent, non quòd vero loco fuerint emotæ, sed quòd nondum fuerint ritè constitutæ, ut suo loco plenius aliquando in Machina nostra esse dicetur. Denique novam aliam in vicinia illius borealis apparere dubio. Nam poterit quidem ibidem adesse quædam globo nondum inscripta, sed non omninò recens exorta: ut hujus generis quàmplurimæ per totum cælum inveniuntur, ac ego etiam Globo jam meo feliciter annumeravi. Vale feliciter meo nomine amicos omnes saluta.

P. S. Scriptâ jam epistolâ superiore accepi tuas literas die 26. Maji scriptæ amoris & benevolentia denuò plenas; quem autem benevolum Tuum erga affectum quomodo demereri possim, sanè nescio. Interea gratias tibi habeo magnas pro iis omnibus, quæ nobiscum communicare voluisti. At literas meas haud opus fuisset remittere. Pertinet enim maximè ad veritatem promovendam, seriemque rerum ac studiorum cujuscunque melius apertiusque intelligendum, ut ea quæ scripta sunt, scripta maneant; atque ita meo quali qualis dicio optimè facies (ut apertè cum amico candido loquar) si amicorum literas planè immutatas omnes orbi erudito exponas, quò cujuscunque Auctoris sententia, judicium rationesque, atque sic diversitas opinionum rectè omnibus pateat. Literas itaque meas cum proximo tabellario remittam, pleniusque respondebo. Nova illa inventa Clarissimi Rudbeckii avidissimè exspecto.

Hamburgo Dantiscum postrid. Kal. Jun. Juliani 1666.

DUm paro ad Te hæc meas, ut officio responsi ad Tuas amicissimas & clarissimas literas postrid. Kal. Junias Gregoriano stilo exaratas ritè delectar, superveniunt varia impedimenta, quæ parum abest, quin me ad deferendum Tibi studium & officium meum properantem medio in cursu sufflaminent. Sed vincit ea & è medio submovet amor in te meus, unaque cultus Nomini tuo meritis in Republica literaria clarissimo debitus. De exemplaribus Prodromi Tui ritè curatis jam Tibi satisfeci. Observationem illam Romanam quod attinet nudius tertius de ea monui Kircherum, ut, quisquis auctor ejus fuerit, Tibi nobisque hîc satisfaciât. Tunc autem & ad Ricciolum literas dedi, & hanc res eisdem monui, ut & ille judicium suum super hac controversia ferat. quæ Prodromum Tuum prodiisse indicavi, ut & Italia sciat eum jam Comographiæ spes maximas per orbem nostrum ferre, † & simul strenuè ac feliciter stadio laudis decurrere. Nam de eo certum Te esse jubeo, non meo, qui ferè nullus sum, sed omnium Doctorum Virorum qui hac in Urbe degunt nomine. Itaque tanto lubentius illa ex Prodromo excerpta & typos Compositos à Te doctissimè æri incisos explicatura futuro Operi meo, Deo volente feram. Quod quanto studio Illustrissimus Rautensteinus, Amor ille literarum literatorumque ambiat, Teque simul prosequatur, nuperrimæ ejus epistola conclusum huic apographum testatur. En verò Tibi & Bartholinianas! Hæc eas accepi, nec non observationes ejusdem Viri Doctissimi, ut & Differentiam nem Medicam Fratris ejus Thomæ, Anatomicorum nostro ævo facile Prioris pis, de Cometis: cuncta Operi eidem inferenda. Sed Romam revertor, ubi tamen nunquam fui. Expendas velim illam Observationem, annon novum aliud quod phænomenon illîc locorum fuerit visum? Certè Clarissimus Gravii nequæ lumen, aliquam lucem, si quid ego hîc video, adfert meæ ignorantia. Quid autem hæc de re die xi. Martii St. Jul. ad me scripserit, ad junction apographum docet. Cum desiderio, ne dicam tædio, Tuam ulteriorem rei explicationem præstolabor. Literas Tuas nudius tertius in Bibliotheca

Cathedralis (cujus cura Eruditissimo illi viro Juveni Henrico Syvero, studio-
rum & meritorum Tuorum strenuo cultori, commissa est) cum Amicis magna cum
voluptate legi. Contulimus, dum globus insignis ad manum esset, Tua singula-
ria cum communibus, quibus gaudemus adhuc, & mirati sumus (erant autem
nostrum plures) illam haud levem, 14. ferè gr. distantiam scil. in designando
Cometæ ad boreal. cinguli Andromedæ stellam itinere, cumque tædio illam,
Te demonstraturum promittis, viam ingredi festinamus. Globos o-
mnes Te correcturum, & nova stellarum lumina eis illaturum, fixasque ipsas
melius fixurum, jam antehac ex Cl. Buthnero intellexi. Quas Tibi pro hoc
beneficio grates nostra & postera referet ætas? Vive proindè diu feliciterque
eximium rei Mathematicæ mearumque, si quæ sunt, vel in censum hunc re-
ferri possunt, rerum decus. Unum propè exciderat memoriâ de literis Tuis,
Tueri hic quoque volui officium meum, quò me cogitationes Tuas vicissè vi-
deo. Neque enim hoc à me postulaveras neque expectaveras. Quin etiam-
num ut aliorum quoque Amicorum epistolas immutatas planè Orbi Erudito,
quò cujusque mens & diversitas opinionum tantò melius pateat omnibus, edam
auctor mihi es. Sed satisfeci jam hîc officio meo erga alios quoque Amicos.
Alioqui major sententiarum discrepantia à me protracta in lucem fuisset. Qua
ratione in amicitia leges peccasse me credidissem. Fateor autem me omni stu-
dio niti, ne fortè à quopiam negligens alicujus, imò diligens cultor omnis officii
à quolibet dicar. Puto enim id facere ad fovendam amicitiam, rem in vita ci-
vili maximè necessariam & jucundissimam, mihi præsertim acerbo rerum no-
strarum statu. Et propriâ edoctus experienciâ novi sæpè nos vel pro jure ami-
citiae, vel multis negotiis pressos calamo effundere ea quæ nollemus in lucem
proferri, imò volumus centum servata clavibus intrâ claustra silentii & privatos
amicitiæ parietes custodiri. Nempe ut in sermone volubilis lingua, ita & in
hoc literarum commercio familiari penna præpes artificiosa ista lingua (per
quam tot terrarum mariumque immensis distiti spatiis mutuum, licet mutum
miscemus sermonem) haud rarò mentem præcurrit. Cæterum sat benè scio
nec Tibi mentem hanc fuisse, ut alicubi in amicitia & silentii, quod multa
bona habere Græca ante Romanam docuit Sapiencia vetus, peccarem: sed tan-
tum, ut cujusque literis in medium productis sententiam ejus in hoc de Come-
tis argumento manifestarem. Verumtamen cuique hîc de proferendis in lucem
suis argumentis manifestarem. Verumtamen cuique hîc de proferendis in lucem
corum, posteriores curas sapientiores, ut Latinorum fert vetus verbum, habebi-
mus. Et cecinerunt quidem jam nonnulli palinodiam, me solo conscio. Nec
mirum. Nam ipse Augustinus, quem nonnemo Sapientissimum Sanctissimorum
& Sanctissimum Sapientissimorum dicere non dubitavit, luci, mox relicturus
lucem, in illis duobus Retractionum libris, idem fecit. Habebimus tamen
hic sat opinionum, etiam portentificarum, dum quomodo ista Cometarum
portenta fiant, moveantur, dispereant, minimùm dispereant, differentes audie-
mus. Quippe in tanta humani ingenii imbecillitate & rerum difficultate, fieri
aliter nequit quin hallucinemur quandoque & vacillemus subinde. Eminen-
tissimus Annalium Ecclesiasticorum Conditor Baronius in capite ferè vasti illius
operis, dum diversas de annis & assumptione B. Virginis, castissimæ antè partum,
in partu & post partum (quod parergon meritò hîc infero) Servatoris nostri
Matris, in cælum, sententias refert, referente Spondano, in hæc verba erumpere
suspexit: „Non possumus non vehementer mirari tantæ rei historiam, vel saltem tem-
peratè re fuisse revelatum, ut opus fuerit, quid huic vel illi de
sententiam conspirarent, aut si unius vel alterius anni spatio dissiderent. At
Quod si ita comparatum est in rebus fidei, ubi de cælesti hæreditate adeunda
agitur, sint oportet,

Syveri laus.

Cometæ situs
ab Hevelio
designatus al-
lius est à vul-
gari.* Heveliana
merita in rena
Astronomi-
cam maximè.Amicitia le-
ges cum cura
servanda.Amicitia
laus.Edenda non
sunt priva-
ta & ex-
tempore scri-
pta.Lingua &
penna præ-
currit sæpè
mentem.Silentii mul-
ta est utilitas.Secundæ curæ
meliores.Sententiam
mutare licet.Dissensus de
Cometis in-
gens.Baronius
laudatur.Multum di-
versas sen-
tentias de
annis & as-
sumptione B.
Virginis re-
censet.Et de his ad-
dubitat.* Fidei capita
clara S. Scri-
ptura verita-
te fundata
sint oportet.

Hevelius multa, clara & firma in re Astronomica reddat.

agitur, quid miremur talia in rebus Astronomicis, ubi in cælo contemplantur & motu orbium ejus investigando, phænomenisque in eo observandis occupantur. Unicuique tamen convenit, opus, imò necesse est certa sequi, ibi præferuntur ubi, si usquam, bis peccare non datur, quia plusquam de capite, de salubritate scilicet animæ æternæ res est. A Te certè multi Viri Docti multa in Astronomicis discent, quod nonnullos confitentes jam audivi. Sed jam, Magnè veli! Vale & Salve.

N. 7. ad
12. & 13.

Dantisco Hamburgam die 10. Junii 1665.

Hevelius suas & aliorum de re Cometicæ literas mutari non vult.

Suas figuras & observationes operi huic inserendi facultatem Auctori concedit.

Illas se in usum Auctoris imprimere non posse asserit.

Quædam in Prodomo suo corrigi permittit.

Judicium de scripto illo Gallico suscipit.

L iteras illas, quas voluisti, Tibi remitto, & quidem immutatas. Nam sic jam percepisti ex meis posterioribus literis, minimè conducet historia cometarum, ut ea, quæ semel statuta à quopiam fuere, deleantur, vel sententia substituatur. Hæc dum scribo binæ aliæ Tuæ literæ die 29. Maji & 2. Junii datæ mihi traduntur, ad quas quidem hæc vice plenè respondere haud possum; brevibus tamen hæc te scire velim: cum intelligam, leviusculis conatibus tantum tribuas, ut etiam Iconismos illos Prodomo tuo adnexos, Tuo operi inserere satagas, gratias habeo de tanto eximio me affectu: sed doleo, quòd tuo desiderio, utut vel maximè velim, facere hæc vice nequeam. Iconismi enim illi, non finè aliquo labore & temporis jacturâ, ut facile intelligis, manu meâ incisi, præprimis ad Cometographiam pertinent, eique adhuc sunt suo tempore inserendi, atque sic denuo typis prælo subjiciendi. Idcirco cum illis adhuc maximè opus impofterum habeam, cum ne consumantur, necessum est, ut operi illi, cui destinati sunt, integri conserventur. Imò etiamsi eos, illum in finem nunc statim prælo subjicere vellem, nullo tamen pacto id fieri licet, antequam tota Cometographia ad finem reducta typisque exscripta fuerit: quippe literæ illæ, in tabulis illis A, B, C mutandæ sunt, secundum illum ordinem in Cometographia susceptum, quæ necdum mihi constat. Adhæc, cum in ampliori formâ Figuræ istæ adumbratæ fuerint, opus verò tuum, sine dubio in quarto prodibit, nescio, anne commodius sit, delineationes illas Tabulis etiam arctioribus exhibere, quæ possunt illæ, quod mihi minimè erit adversum, à quopiam Artifice iterum lineari ærique incidi. De reliquo rectè D. Müllerus advertit, quòd pag. 7. l. 1. pro conjunctione oppositio substitui debeat. Nam quemadmodum pag. 7. l. 1. cedente 6. lin. 19. vides, etiam ex subsequenti, inprimis loco Comete Solis clarè liquet, nunquam mihi aliam fuisse mentem, quàm quòd scripsi voluerim, in oppositione: inter festinandum verò accidit, quòd conjunctione scripta fuerit. Poteris igitur ea, nec non marginale corrigere. Quod superius quia ita placet, exemplaria aliquot Prodomi mei, nec non Selenographiam primâ occasione per Lubecam transmittam; cujus pretium ordinarium Tibi cedam. De scripto illo Gallico, de quo nonnulla mihi communicare Tibi voluit, judicium meum, usque dum totum opus videre ac perlegere contingeret, suspendo. Tempus docebit, an verbis facta respondeant. Vale, & prorsus more & favore proseguere.

N. 16.
ad 7.

Hamburgo Dantiscum die 6. 16. Junii 1665.

Hevelium sua immutata relinquere auctor laudat.

Laudat & singularem ejus in re Astronomica peritiam.

A Ccepi rectè cum hodierno tabellario literas Tuas die 10. currentis S. scriptas, iisque inclusa literarum Tuarum apographa antehac à me Te missa, in quibus nihil prorsus mutare voluisti. Adeò in iis quæ de ejus vel currente calamo commentaris, immobilis, incomparabilem Observationum Tuarum, velut cælifer Atlas certus es, sicut Terram potius quam

lum moveri cum Pythagoræis, & illo primo Prussiæ Vestræ Hipparcho Cornepernico (cujus ego epitaphium in patria illi Urbe Thorunensi aliquando vidisse me in æde Cathedrali memini) contendis. Quod autem ad aliorum litteras attinet, de iis jam Tibi superioribus meis satisfeci. Te in Prodromo p. 7. pro Oppositione conjunctionem Solis errore calami posuisse, quivis æquus & talium peritus, quia & antecedentia & sequentia idem docent, perspiciet. Aliud exemplum mihi ad illud responsuro non reliqui. Typos Cometarum Tuarum Observationum libro meo, qui in folio imprimetur, inferendos libenter habuissim, si fieri id potuisset. Sed æqua & præstita possibilia ab Amicis postulanda esse, lex antiqua & res ipsa docet. Exemplaria Prodromi cum desiderio exspecto, & brevi Tibi 10. Imper. thaleros numerari faciam Gedani. En quæ Illustrissimus Rautensteinus de Te ad me scripsit die 8. hujus mensis, quæ Tibi fidem facient, quanti Te ille faciat: qualia plura jam antehac à me habuisti. Itaque perge strenuè in Tuis laboribus, quos dies noctesque, in perficiendo insigni illo Cometographiæ opere, exantlas, & ut alter Atlas tantam cæli molem sustines. Deus cæli constantem valetudinem & prosperos successus Tibi largiatur, quo præclaris ingenii Tui monumentis, non tantum hoc nostrum seculum, sed & secutura cum magno scientiæ Astronomicæ & publicæ utilitatis incremento decores & locupletes! Id Tibi ex animo vovet, Tuoque favori se & exiguos conatus suos commendat &c.

Terra motus.

Æquus amicus esto.

Et æquum ab eis postula.

Hevelius alter Atlas.

Dantisco Hamburgum die 16. Junii 1665.

Num. 8.

ad 14.

Austriæ benevolentia Hevelio gratia.

Hevelius compendium Prodromi sui approbat. Circa ejus editionem quædam monet.

Captis & studiis Austriæ favet.

Cometa hymalius barbatus, vernus crinitus & caudatus quæ ratione dici possit.

Nimium sanè (ut pace Tua dicam) benevolo Tuo erga me affectui indulges, dum mihi, conatibusque meis longè majora attribuas, quàm iis obstringor, ut mihi videtur, meritis unquam fuerim. Idcirco eò magis Tibi competunt, quo minus laudes illæ, quas in me tam abundè confers, mihi jure hil enim inveni, quod contra mentem meam occurrat. Dummodò videas, ut numeri rectè sint descripti, atque correctè imprimantur, cum primis curabis, ut Signa Zodiaci non characteribus, sed litteris exprimantur. Quid verò mihi de Iconismis meis omninò statuendum sit, jam ex præcedentibus literis percipisti. Benignè igitur Te interpretaturum puto, quòd petitioni Tuæ hac vice, ob Cometographiam, morem gerere minimè possim. Literæ Tuæ ad Admod. Rev. P. Curtium mihi valdè arriserunt. Agnosco, Te quoque haud modicum temporis Speculationibus Cometarum concedere, Teque Prodromum meum oculo haud fugitivo legisse, sed omnia probè considerasse. Si quæstionem illam mihi proposuisses: cur nimirum P. Limberer priorem Cometam barbatus, memini quidem rationes has proferendas apud ullum aliquem me legisse Auctorem: verumtamen arbitror haud injuriâ posse ejus generis Cometas hunc in modum nos distinguere. Nam barbatus aliquis, cælum suspiciens, caputque attollens, barbam antrorsum versùs exporrigit, eò nempe, quò iter meditatur. Cauda verò est pars posterior animalis, & semper in cursu sequitur. Hinc jure Cometa ille prior, cum comam contra seriem signorum, in partes scilicet anteriores, quò iter tum temporis instituebat, projiceret, appellatus barbatus. Deinde, quia sub exitum anni elapsi, & initium currentis, Cometa à plerisque ex cinctus visus est, meritò dicitur crinitus. Ultimò, vespertinus factus, crines prælongos invertens, atque ortum versùs ad partes posteriores caudam exponens, convenienter caudatus denominatur. Quippe, cum idem semel susceptum iter strictè contra seriem Signorum perageret, comam verò post se trahebat, capite cursui exposito, ut animalia caudam: ideò rectè Cometa is principio

Hevelius Co-
metæ verni
descriptionem
& delineatio-
nem parat.

cipiò barbatus, in medio sui curriculi crinitus, & sub finem caudatus appellatur. Verùm quæstionem hanc Rev. P. Curtio & Clarissimo P. Limberer dirimendam relinquo; qui sine dubio rationes adhuc solidiores hujus rei productionibus penè obruor: cumprimis cum accedat descriptio & delineatio Cometæ posterioris concinnanda, ærique incidenda. Exinde si imposterum inscribendo aliquantò tardior fuero, nonnisi studiis negotiisque id adscribas lim. Vale literarum decus atque ornamentum.

N. 17.
ad 8.

Hamburgo Dantiscum die 30. Junii 1665.

Impedimenta
multa bene-
volentia se
opponunt,

Prodromi
Cometici He-
veliani Pro-
dromum se
gratiâ Ricci-
oli & Kircheri
composuisse &
illis misisse He-
velio Auctor
indicat.

* Hevelio per
omnia bene-
volentiam
debitam Au-
ctor testatur.

Negligens
amici ne sis.

Auctor occa-
sione Prodro-
mi Hevelium
de nonnullis
consultis.

Minimè adhuc neglectui erat mihi debita literis Tuis doctissimis & humanissimis die 16. Junii datis responsio. Ut enim in aliis officiis præstandis cuilibet Amicorum, præsertim præcipuorum, qualem Te mihi & omnibus tuis magna Tua merita humanitate condita fecerunt; ita & in respondendo lenne mihi est (absit jactantia verbo) agrestem & inhumanam negligentiam ferere. Sed nosti, nos aliquando, quæ tamen est quædam nostra infelicitas, esse nostri juris, nec semper officio hoc vel alio erga Amicum, etiam præcommatis, defungi posse. Atque hoc mihi infortunii ab integra hebdomada ex quo Tuas illas acceperam, obtigit. Nisi tamen dicam jus excusationis & veniæ utrique nostrum hîc competere. Nam quominus Tibi è vestigio, illis quæ per communem Amicum Nobilissimum D. Pelsium Tibi impertii cum lute officiosa, minimè contentus, responderem, duo effecerunt, quæ ad utrumque nostrum spectant. Alterum est, quòd adhuc summo studio incubueram adornando, & quàm ociosissimè cum expedito cursore mittendo, Doctissimis illis Celeberrimis Viris Ricciolo & Kirchero Prodromi Tui Cometici prodromum, quod etiam divinâ gratiâ perfeci, adjunctis quibusdam parergis, vel ex Tuis vel ex aliorum Amicorum literis, quæ commodè textui Tuo adjungere potui, cum ipso & illis Amicis, & Tibi cumprimis rem gratam facere volui: Quem tamen an fuerim assecutus, vestrum erit judicare. * Ego verè testari possum, meum Tibi, quanti Tuum istum laborem faciam, tum & illis una monstrare voluisse. Alterum verò, quòd exspectarim à quibusdam Amicis, ea de quibus Te consulere potius quàm monere vel judicium ferre de Tuo illo scripto præstare (quod Tu quidem ab illis fieri voluisti) volunt. Nam eorum spem à multo tempore mihi fecerant. Sed cum hoc præstare per alias occupationes nondum potuerint, ego diutius officii mei vicem differre nolui, ne tanti Amici neglegens videar. Sunt enim & mihi præter debitam scriptionis vicem causæ, quæ me ad scribendum impellunt. Ac primum quidem describere Tibi debeo, quæ communes amici Illustrissimus Rautensteinus & Nobilissimus Heinsius de Te ad me scripserunt. Quæ ille die 18. Junii ad me scripsit Tecum communicando de accepto scilicet Tuo Prodromo sibi gratissimo, non dubito Te ex Nobilissimo Pelsio accepisse. Postrema ejus die 16. Junii, ut & Heinsiana die 24. ejusdem mensis data, mihi utraque nuperrimè reddita, quæ fuerint, adjunctis apographa docent. Heinsium ego nuper monui, me ex Tuis litteris intellexisse, Te illi exemplum Prodromi Tui mittere decrevisse. Sed accedo ad alia, quæ in Prodromo illo Tuo legi & notavi, & de quibus Te consulere debeo. Sum enim optimè de Tua humanitate & æquanimirate persuasus. Atque ita certum mihi promitto, Te, quibus legibus literati vivant, memorem, non tantum non ægrè candorem meum & libertatem ingenuo dignam laturum, sed & me in istis, in quibus hæreo, informare non neglecturum. Pag. 3. in illis verbis eumque ad Ortum vergentem & retrogradum contra scilicet seriem signorum, dubium oriri posse, indicasse Tibi sufficiat. Alia, si opus fuerit, alias dabo. Nunc Historica & Chronologica venio, illa scilicet quæ ad Cometas pertinent. his animadverto non pauca examinanda inveniri. Certum est paucos Cometas

ante Christum natum fuisse ab Auctoribus annotatos. Sed cum Alstedius sex tantum annotarit, Eckstormius in sua Historia Comet. 28. minimum enumeravit: post Christum verò natum ad illum Anni 1618. ducentos amplius iste, cum ille tantum 154. putarit. At verò Lavaterus & Keckermannus ab Augusto ad ann. 1556. solum 117. Ricciolus ab Anno ante Christum natum 480. ad post Christum natum 1618. Cometas 154. numerant. Quanta hinc discrepantia! Sed leviora ista sunt, fateor, quæ tamen, velut in transitu, attingenda erant. Venio ad alia Te propius spectantia. Pag. 33. ponis Cometam quadri-mestrem Anno Christi 380. apparuisse. Patere, Vir Humanissime! ut discam à Te quis eum annotarit? Augebit enim censum Cometarum, nec à Fasciculi Temporum auctore Rolevinckio, nec à Funcchio, nec à Calvisio, nec à Buchholzero, nec à Sigonio, nec à Ricciolo, nec ab Alstedio, nec ab Eckstormio (quos habeo, & evolvi, tres verò postremos in enumerandis Cometis, diligentissimos experior) annotatus. Ibidem Cometas semestres ponis 4. scilicet Anno Christi 60, 146, 337, 1240. Ricciolus tantum tres, inter quos unus tantum Tuus est, ille postremus. * Quod ad Cometam illum Anno 60. attinet, hunc intelligit Alstedius ponens eum in annum 62. æræ, quam ille, ut & Helvicus, Funccius, aliique Chronologi putant, † veræ, quæ vulgarem biennio superat. In annum 60. æræ scilicet vulgaris ponit eum & Eckstormius, semestremque notat. Funccius & Calvisius nullam durationem ejus describunt, ille ad ann. 62. æræ illius veræ, hic ad 60. æræ vulgaris. Milichius quoque semestrem illum anni 60. sub Nerone pronunciat in Plin. l. 2. c. 25. quem Plinius assiduum dicit. Pronunciat autem Alstedius ut eundem, ita & illum anni 66. (sicut & Funccius ante eum aliique putant secundum æram veram) qui Ricciolo æram vulgarem sequenti, est 64. fuisse semestrem. Nihil de durationis tempore habent alii, præter Funccium, Eckstormium, qui soli ex illis, quos adduxi, eum annotant. Venio ad Tuam Cometam Anni 145. semestrem. Nullus illorum auctorum ullam ejus facit mentionem. Ita postquam me de ortu & parente ejus proli Uranix, ut corpora corporibus cælestibus comparare liceat, annumerare non dubitabo. Succedit Cometes Anni 337. inter Tuos semestres ordine terminendus erit in annum 335. quod innuit Fascic. Temp. & Bucholzer. (nisi tamen uterque, indefinite putans, in anni 337. initium eum referant, sicut Sigonius facit) exprimit autem Eckstormius, sed tempus durationis non ponit. Ricciolus verò eum prorsus silentio præterit. Quartus Tibi Cometa semestris est ille Anni 1240. quem & Ricciolus talem asserit. Alstedius eum notat, at tempus apparitionis non definit. Funccius, Calvisius, Bucholzerus, Sigonius eum non commemorant. Sed nec Eckstormius, nisi ille sit, quem in Anno 1239. collocat. Illum Riccioli Anno 603. visum Cometam, quem semestrem rationes Vestras puto, invenio 6. dum verò & aliorum rationes excutio, repetio 8. Cometas qui senis mensibus durarunt, nempe Anno secundum æram vulg. à Christo nato 60, 64, 78, 145, 337, 603, 906 & 1240. Plures si dentur, investigabo, Deo volente. Unicus restat Cometes, prorsus singularis, octimestris nempe à Te productus, in Annum 375. relatus. Hic puto erit Alstedio annotatus ad Annum 377. à Funcchio, Calvisio, Buchholzero & Ricciolo omissus, ab Eckstormio, Sigonio in Ann. 375. positus. At isti de duratione nihil. Annon verò error est in numero? Nam Anno 975. octimestrem annotat Calvisius ex Cedreno, & Eckstormius ex Schoffero, omissum à reliquis. Exspecto porrò abs Te responsum de illo phænomeno ad borealem cinguli Andromedæ, quod Gravianæ observationi, à me Tibi missæ, pro Tua eximia habundum rerum peritiâ & humanitate debes. Si quid interim de hoc phænomeno ibidem observato Franequera, vel Roma, vel etiam aliunde, quod non immerito,

Cometarum
Catalogi à
variis compo-
siti.

Cometa Anno
Chr. 380. an
quadri-me-
stris?

Cometarum
annotatores
quos Auctor
sequitur.

Cometa sem-
estres quot ab
Auctoribus
putantur, &
putandi sint?
* Cometa se-
mestris Anno
Christi 60.
alii 62.
† Epochæ
Christi veræ
vulgarem bi-
ennio excedit.

Cometa se-
mestris Anno
Christi 66.
alii 64.

Cometa se-
mestris Anno
Christi 145.

Cometa se-
mestris Anno
Christi 337.

Cometa se-
mestris Anno
Christi 1240.

Cometa se-
mestris Anno
Christi 603.

Cometa se-
mestres octo
ab Auctore
putantur.

Cometa octi-
mestris Anno
Christi 375.
vel potius
975.

Auctor re-
sponsum de
phænomeno
ad borealem
cinguli An-
drom. ab He-
velio postulat.

*Cometa an
mense Majo
apparuerit?*

*Tum & men-
se Junio.
Wojenscius
Medicus Cra-
cov. celebra-
rimus.*

*Cometa di-
citur triduo
morti Archi-
ducis ultimi
præluxisse.*

*N. 9. ad
15, 16 &
17.*

*Hevelius pu-
tat Auctorem
assentire Ro-
manis de ter-
tio Cometa,
Hanc opinio-
nem refutat.*

*Scriptum
Gallicum re-
mittit, judi-
cium de eo
suspendit.*

*N. 18.
ad 9.*

*Auctor de
phænomeno
ad borealem
cing. An-
drom. viso
sententiam
ferre non
vult.*

ritò, ut vicem officii, spero, accepero, ejus Te mox faciam participem. De
Cometa die 30. Maji S. N. Lipsiæ viso scripsit mihi Amicus. De illo die 22.
ejusdem mensis ad Ratisbonam viso, jam ante feci Te certiozem. An verò
conjiciendum certò sit, observatum tunc fuisse circa Favonium, in extremitate
Tauri seu in capite, vesperi circa horam 11. cum hora 10. adhuc fuerit lucidum
nimis crepusculum, libenter ex Te discam. Sed vide quàm multiplicentur
lustria ista phænomena. Cracoviâ die 8. Junii à Reverendo Viro D. Wojen-
scio Canonico Cracov. Doctissimi illius in re Medica, &, ni fallor, Mathema-
tica, Viri filio, ideoque literis humanioribus instructo, perscriptum esse acce-
pi, Cometam ibi ingentem, barbatum, circa horam noctis 11. sæpius visum
fuisse. En denique quæ Ratisbona accepi, triduo ante excessum Serenissimi Ar-
chiducis Francisci Sigismundi supra Oenipontem viso. Quid de his omnibus
habeas, judicesve velim vel tribus verbis expone, & Vale benè ac prospere

Dantisco Hamburgum die 8. Julii 1665.

AD litteras Tuas die 16. Junii datas, ob varia negotia brevibus tantum
vice respondeo. Videris mihi Te cum aliis Viris eruditis, adhuc in ea ha-
rere opinione, quòd ad cingulum Andromedæ, juxta Observationem Romanam
& Clarissimi Gravii, alium intermedium quendam illuxisse Cometam.
Sed ego planè aliter sentio, & persto in sententia: nimirum nonnisi duas tan-
tùm diversos à mense Novembri anni præcedentis hucusque visos observatores
esse Cometas. Largior quidem lubens, Observatores illos Clarissimos aliquos
eâ in cæli parte deprehendisse phænomenon; siquidem ferè eo ipso tempore
probè memini, me pariter tale quidpiam oculis meis percepisse; sed neque
quam tamen istud phænomenon Cometam extitisse concedo. Conducat igitur
ut hæc quæstio magni momenti funditus examinetur ac discutiatur: quid neque
licet id extiterit, quod Observatores illi solertissimi circa Andromedæ partem
borealem deprehenderint? tum quot Cometæ reverà hoc anno apparuerint?
Verùm hæc quæstiones, cum literis hisce brevioribus expediri haud possint,
constitui Deo favente, opusculo meo propediem edendo de posteriori Cometæ
eas dare demonstratas. Non dubito, quin Tibi aliisque satisfaciam, sententiam
que meam cum reliquorum observationibus optimè conciliem, quin etiam com-
monstrem, quid istud fuerit, quod mense Majo tam Ratisbonæ, quàm Warsaviæ
instar Cometæ observatum est. Exemplaria Prodro mi mei 16. tum 1. Seleno-
graphiæ. 1. Mercurii. 1. Saturni & 1. Epistolarum jam Lubecam transmissi, qui
à N. Hamburgi accipies. Decem illos Imperiales hesternâ die hîc rectè accep-
Scriptum Gallicum cum gratiarum actione remitto; de quo tamen, cum opus
ipsum nondum viderim, nihil quicquam judicare possum, videntur tamen
omnia valde mira, quæ quomodo fieri possint, nondum satis capio. Inter
precor Deum, ut opus Tuum susceptum, felicissimè succedat, Teque saluum &
incolumem in rei literariæ commodum diutissimè conservet. Vale.

Hamburgo Dantiscum die 17. Julii 1665.

SCriptum illud Gallicum quod abs Te expectavi, utpote quo adhuc opus
habeo, jam jam accepi unâ cum literis die 8. Julii scriptis, mihi longè gra-
tissimis: ad quas pauca è vestigio repono. Quod ad phænomenon illud ad bo-
realem cinguli Andromedæ visum attinet, ego nihil determino. Nec enim
tantum mihi arrego, ut de his judicium ferre valeam. Volui tamen quæstio-
nem hanc Tibi proponere ut Tuam sententiam expiscarer. Sed hanc Tu ex-
ponere mihi noluisti, utpote in Præclarum opus Tuum Cometographicum re-
latam. Quod uti minimè miror, imo æquum & conveniens judico, ita fac-

me libenter visurum, si vel verbo dicas sententiam Tuam, de qua dum mentionem, simul & salivam nobis moves, tam de illo phœnomeno, quàm de re-
 liquis. Qua tamen de re statues id quod æquum & decorum est. Scito enim
 in antiquâ amicitia regulâ, ut ab amico iusta, possibilia & grata postulentur,
 librorum Tuorum cum desiderio exspecto & pretium Tibi mox, Deo volente, gra-
 tus pro iis refundam. Dum iterum iterumque epistolam Tuam relego, per-
 spicio Te propediem opusculum de posteriori Cometa editurum. Conjicio
 itaque Te Cometographiæ Tuæ Prodromum alterum respectu posterioris Co-
 metæ præmissurum esse. Quod si ita est, gratulabor multum Te id quoque
 meis & aliorum amicorum precibus dedisse. Votum Tuum pro successu operis
 stimulos utilitatis publicæ & laudis addis, omnem à me, quantum fieri poterit,
 movebo moram, ne in vota & monita vestra (paria enim faciunt tecum Illu-
 strissimus Rautensteinius, Nobilissimus Heinſius aliique Amici) publicaue
 commodâ injuriis evadam. Quod reliquum est certus sum de Tua, sicut nu-
 per dixi, æquanimi- tate & singulari humanitate. Huic & Clarissimus Bullialdus, ali-
 isque virtutibus & meritis Tuis, in epistola libri Ptolemæi de judicandi facultate
 & animi principatu ab se editi, quem jam jam accipio, & ad Tecum colendam
 sinceram amicitiam magis magisque stimulo, dignum testimonium præbuit. Ita-
 que mitto Tibi, ea quæ in lectione Tui Prodromi Cometicæ notavi cum Eru-
 ditissimo illo Viro Henrico Syvero, Tuorum meritorum rei que Astronomicæ
 strenuo cultore, Tibi proponenda. Quædam apertè indicant errores esse ca-
 lami, vel per solitam Typographi incuriam irrepsisse. Alia nos suspensos tenent,
 ita ut Te consulere necesse habeamus. Ad hæc responsum abs Te exspectabi-
 mus cum desiderio. Quod si obtinemus ex voto, à Te correctæ poterunt, si
 ita fieri velis, inferi vel adjungi Prodromo Prodromi Tui Cometicæ, à me gratiâ
 Amicorum Italorum compositi, ut ibi illius operis Tui præclari compendium
 veluti cum annotatiunculis & correctione prodeat. Valere Vir Amplissime, Te
 jam juberem, cum epistola hæc jam satis verbosa, vereor ne & molesta, præ-
 scribendum, me heri paulò post x. vespertinam cum aliquot è domesticis meis,
 in primis Martino Ruaro, Doctissimi illius & Clarissimi Viri Urbis Vestræ olim
 incolæ, cui cognominis est, filio, docto juvene, liberorum meorum Ephoro,
 observasse ad occasum tale ignitum phœnomenon. Apparuerunt primùm duæ
 facule in linea recta in medio nube, instar cinguli, divisæ. His paulò post à
 latere sinistræ partis inferioris affluit tertia facula. Ex his compactum corpus
 lucidissimum, in medio tamen nube, velut cingulo divisum, paulò post ad si-
 nistram, scilicet versùs novum templum inclinare, & minui magis magisque cœ-
 pit, & ita disparuit ante horam undecimam, luce clariori post se inter spissas
 nubes relictâ. His Te tandem, Vir Clarissime benè valere & feliciter agere
 cupio.

*Æquitate in
 colenda ami-
 citia nihil sit
 antiquius.*

*Hevelius Co-
 metæ verni
 Prodromum
 promittit.*

*Successum fe-
 licem Auctori
 precatus, pa-
 ria ab eo re-
 fert.*

*† Auctor hor-
 tatur amico-
 rum & studio
 publicæ utili-
 tatis urget
 opus.*

*Auctor occa-
 sione Prodromi
 Hevelium
 de pluribus
 consult.*

*Phœnomenon
 6. 16. Julii
 vesperti ab
 Auctore hic
 Hamburgi ob-
 servatum.
 * Ruarus
 Martinus pa-
 ter & filius
 laudantur.*

Hamburgo Dantiscum die 25. Augusti 1665.

N. 19.

Quod à multo tempore nec scribas nec rescribas mihi, Tuis gravioribus
 laboribus adscribo. Non dubito enim Te omni studio & virium nisu ad
 edendam Tuam Cometographiam, quod maximum præstantissimi Tui ingenii
 monumentum, & opus incomparabile orbis, literatus magno cum desiderio &
 ædio exspectat, incumbere. Crede mihi omnium animi, aures oculique in
 illud, velut Astronomici ingenii miraculum, directi sunt, & quamprimum
 illud sibi exhiberi, avidè præstolantur. Neque verò putes me palpum Tibi
 obtrudere. Provoco enim ad totius non tantum Senatûs Astronomici, in quo
 sine amulo & rivali dominaris, sed & Reipublicæ literariæ judicium. Fidem
 dictis

*Cometogra-
 phia præcipu-
 um Hevelii o-
 pus magno
 cum desiderio
 exspectatur.*

*Hevelianis
 meritis debi-
 tum testimo-
 nium datur,
 consentiente
 orbe literato.*

*Kirstenius Cometam suam
Hewelio inscribit.*

*Hewelius comparatur
Copernico,
Tycho &
Keplero.*

** Kirstenius
laudatur,
† Gratus in
Hewelium.*

*Plura exempla
sui Poematis de
Cometa Auctori
tradit inter
amicos distribuenda.*

** Bartholinus
Erasmus in
sententiam de
gemino Cometa
hyemali inclinat.*

dictis faciunt illa quæ ut antehac ab Illustrissimo Rautensteinio, Nobilissimo Heinſio aliisque Viris Amplissimis, ita nuperrimè à Celeberrimis Societatis Jesu Philosophis Ricciolo, (de cujus valetudine nihil ab illo tempore accepi) Kirchero & Schotto, tum Doctissimo Grutero perſcripta ad Te miſi. En quæ Clarissimus Bullialdus, tot testimoniis maximæ virtuti Tuæ meritò datis, non contentus, postremis litteris ad me die 14. Augusti datis inseruit. En quæ etiam gravissimum & amplissimum, sed meritis Tuis par debitumque testimonium, à Clarissimo Kirstenio datum, qui Tibi per me hæc litteras, iisque inclusum Cometam suum, versibus doctissimis adornatum, ac nomini Tuo Clarissimè dicatum, mittit. Gratulor Tibi has laudes summas Copernicianis, Tycho-
nis & Keplerianis proximas in rei Astronomicæ scientia, ut ab aliis Viris
lium peritissimis, ita & ab hoc * Viro Doctissimo, inque Astronomicis versatissi-
mo tributas. † Is verò etiam gratum Tibi animum hoc publico monumento de
Prodromo Cometico, quem ei per me miſeras, testari se voluisse mihi dixit,
nec pauca quæ de Te vel Tui occasione de argumento Cometico inter nos lo-
cuti fueramus, inseruit. Cæterum post missas ad me hæc litteras mihi heri
adſuit, & plura exemplaria Cometæ istius sui Tibi aliisque Amicis promittit.
quæ ego per Amicum notum, Deo volente, diligenter curabo. ‡ Quæ Cæ-
rissimus Vir Erasmus Bartholinus nuper de Cometis commentatus est, jam
ut puto, videris. Honorificam quidem Tui mentionem ibidem facit. Sed in
sententiam de gemino Cometa in Corvo & Lepore inclinat. De qua judicium
Tuum, si fas est, libenter intelligam, unà cum aliis Amicis hac in urbe de-
gentibus. Clarissimo Bùthnero, permultis impeditus negociis necdum referri-
bo: sed plurimam salutem ei adſcribo. Dabo operam ut meo erga illum officio
defungi quamprimum possim, certus humanitatis & æquitatis ejus. Heinſi-
nas includo ad Dominum Pelsium mittendas, easdemque commendo. Vale Vx.
Amplissime & Humanissime, rem feliciter age, ac mihi constanter fave.

N. 20.

Hamburgo Dantiscum die 28. Augusti 1665.

*Busmaniana
Auctor cum
Hewelio com-
municat.*

*Auctor ex
Hewelio de
Prodromo Co-
metæ verni
querit.*

*Desiderio
magno etiam
festinatio mo-
ra est.*

*Stella meri-
die visa, for-
tè Venus.*

Quamvis nondum quidquam responsi ad aliquot meas abs Te acceptas
(quod uti occupationibus Tuis gravissimis & assiduis adſcribo, ideoque
haud quaquam miror, ita Te mihi captato temporis momento commodo bene
responsurum spero) & proximè scripserim, tamen & nunc scribo. Nam ex
tempore Clarissimi Viri D. Busmani, Hannoverensis Medici & Physici celeberrimi
literas, ante octo dies scriptas accepi. Itaque volui earum copiam Tibi et-
cere. Cum autem de Te loquantur, imò Te alloquantur, facies pro eximia
Tua humanitate rerumque naturalium scientiâ, ubi per graviora negotia
licuerit, ut quid ad hæc respondere debeam, ex Te intelligam. Cumprimis
verò ex Te cognoscere avelo, nec ego tantum, sed & plures Amici, hac in urbe
degentes, an sperare debeamus posterioris Cometæ Prodromum, quem nobis
Tuæ literæ promittebant, mense Majo ad me scriptæ, dummodo id votis & de-
diis nostris congrueret. Quod ita esse aliquot literis meis Tibi restatum ve-
memini. Nam cum magnum desiderium accelerari omnem festinationem ve-
lit, perquam libenter fieri vellemus ut longæ moræ, antequam ingens illud
& mirandum Cometographiæ opus, ultimam manum experiatur, & in lucem
prodeat, subeundæ & tolerandæ tædium Prodromus, sicut nuper factum oc-
gratulamur, promptâ suavitate detergat. Itaque priusquam Tibi gravissimas oc-
cupationes ad priorum literarum mearum capita respondere permittant, vel
verbo innuas, an & quam citò hunc Præcurſorèm expectare debeamus. Falc-
culum exemplorum Cometæ Kirsteniani jam promovì Lubecam. Hodie in
12. & 1. horam pomeridianam visâ est ad Austrum stella splendida: quæ forte
erit Venus, sine dubio jam pleno lumine fulgens: quam ideo sub luce Solis
distantia 60. ferè graduum videri mirum non est. Sed hîc Tua sententia
dicenda.

enda, prius autem expetenda foret, si id occupationes Tuæ permitterent.
Vale, & age prosperè.

Dantisco Hamburgum die 5. Septembris 1665.

VEniam dabis, pro summa Tua erga me humanitate & benevolentia variis occupationibus, gravissimisque laboribus, quos ratione recentiorum Cometarum aggressus sum: cumprimis verò maximo meo mœrori atque dolore, quem nuper ob præmaturum & insperatum charissimi ac unici filioli mei obitum percepi, quòd tardiùs quàm meritò debebam ad Tuas plurimas mihi quaesita respondeam: easque ob causas etiam brevibus me ad singula Tua aliqui, tum Clarissimus Gravius ad borealem cinguli Andromedæ viderunt, minimè Cometa, sed stella tantummodò est nebulosa; quæ Tubo tamen conspicua, similem ferè speciem Cometæ exhibet; nec nova aliqua modò prognata est, sed à plurimis jam annis ibidem extitit: quippe à Simone Mario anno 1614. jam observata est, ut pluribus in descriptione mea posterioris Cometæ edendâ, dicturus sum. Egregiè itaque illusi sunt Viri illi eximii ab illa stella. Quod si verò negent, exeant, aspiciant Andromedam, eodem loco, ubi antea, illud reali in Cingulo, catenam versus, Andromedæ. Quæris secundò: An alterum Prodromum posterioris Cometæ sim Cometographiæ præmissurus? constitui quidem ita, si Deo sic visum fuerit, cum quibusdam Iconismis. Sed præpedior: cum papyrum ad imprimendum piratæ nuper mihi abstulerint. Hinc expectandum erit, donec aliam ex Batavia mihi comparavero; id quod autem vix intrâ mensem unum aut alterum fieri poterit. Interea Observationes meas utriusquè Cometæ, quas Cometographiæ reservaveram, calculo subjiciam, quò simul eas tam nudas quàm Enodatas edere possim. Ad quod negotium Clarissimus Dominus Auzotius me impellit, epistolâ quâdam ad Doctissimum Dominum Petitem per scriptâ, ac Parisiis recens editâ: qui partim meas Observationes in dubium vocare, suspectasque reddere satagit. Sed annuente divino Numine demonstraturus sum, me Instrumentis meis omnia rectè ac accuratissimè observasse, atque ita eruditis rem postmodum dijudicandam committam, quis nostrum, ab ipso initio ad 12. Febr. rectiùs Cometam observaverit, & quisnam circâ motum diurnum aberraverit.

Tertiò ad illa quas annotasti circâ Historiam Cometarum, plenè quidem hæc vice respondere nequeo, sed brevibus saltem quædam attingam: reliqua Deo dante plenius ex historia nostra Cometarum, Cometographiæ quoque inferenda, suo tempore intelliges. * Cometam illum, qui anno Christi 380. apparuit, Rockenbachius annotavit. De illo autem anno 145. hæc te scire velim, † quòd contra mentem cecederit, quòd illum inter illos, qui semestri spatio affulserunt, reposituerim, quippe alium arripere volui. ‡ Nam hîc nonnisi per sex aspectabilis fuit, auctore Rockenbachio: sic ut in illo aberraverim. Quod autem tem facile fieri interdum potest, dum enim ad plurima inter festinandum attenti sumus, accidit non rarò, ut in uno aut altero exorbitemus. * Errare siquidem humanum, & nos homines admodum ad errores sumus proclives. Vix puto u-num adeo felicem futurum, qui opus quoddam absque omni errore edere possit, imò dum nonnunquam errores alterius annotamus, errorem committimus. Id quod Tibi ipsi, Vir Honoratissime, obtigit. Nam statim lineâ quartâ ejusdem pagellæ, ubi menda indicare voluisti, ipsemet exorbitasti. Siquidem pag. 10. lin. 30. scribis: *Progressus Cometa spatio 24. horarum ponitur 5° 30'. cum rectius ex mente Authoris videatur notari deberi 5', 30"* quæ tamen verba non pag. 12. sed 16. inveniuntur. Ad hæc, mi amice, quis attentus & harum rerum benè gnarus Lector, non primâ fronte perspicit hæc ita ex errore typographi descendisse,

Hevelius
maret uni-
cum filiolum
exstinctum,

Sententiam
fert de phæ-
nomeno ad bo-
real. cing.
Androm. vi-
so Cometam
referente.
Stella ad bor.
cing. Andro-
medæ 1614.
observata.

Prodromum
Cometa ver-
ni Hevelius.
certò promit-
tit.

Auzotii ad
Petitem, He-
velium in
certamen Co-
meticum pro-
vocavit.

Hevelius Hi-
storiâ Com-
etarum Co-
metographiæ
insertarum
se ait.

* Cometa 380
à Rockenba-
chio annota-
tus:

† Ille anni
145. non fuit
semestris,

‡ Hevelii can-
dor & medi-
stitia.

* Errare hu-
manum est.

Corrigenda
in Prodromo
Heveliano ex
ejus mente.

disse, cum consequentia & antecedentia loca, illa benè illustrent. Etenim motus diurnus die 2 & 3. Febr. non extitit aliquot graduum, sed saltem minorum. Sic etiam pag. 16. lin. 37. ubi expressa est longit. Cometæ 16°. 20'. statim subsequitur, vel saltem 26°. 19'. Agnosco interea & Typographos & Correctores circa gradus & minuta, dum signa diversa arripiunt 'pro', & 'pro', facile aberrare posse; id quod etiam in tabula altera pag. 21. factum est: sed adeo præceps, qui primo intuitu illud non agnoscit? In Tabula verò priorum motum diurnum 23°, 36' nullus commissus est error: sed Tu iterum ipsam aberrasti, dum ab 28. die Decemb. hora matutina, ad diem 29. hor. 9. vespertinam tantummodò 23. horas numeras, cum sint 43. horæ: deinde tempora & horarum spatia cujuscvis diei benè distinguenda sunt, & à quo termino hic motus adeo diversus & inæqualis numerari incipitur; quæ clarius explicari possent, si vacaret. Pag. 29. lin. 2. nulla ambiguitas. Nam phænomenum etiam repetitur, quando iter reflectit, etiamsi tunc procedat secundum seriem Signorum. Pag. 18. lin. 22. etiam rectè locutus sum: in directum nempe dicunt Astronomi quod secundum Seriem Signorum progreditur. Sic etiam pag. 19. lin. 12. pag. 4. lin. 8. omnia rectè se habent: sed necesse ut rectè accipiantur, ac attentè legantur. Reliqua ubi legi debet altus pro alto: Hyperbolica pro Ruperbolica statuunt pro statuunt, leviora sunt, quàm ut de iis verba facere necesse sit. At pag. 28. lin. 22. non pro *atque* legi debet *adque*, sed pro *collum*, colla legatur. Sic & pag. 3. pro *Ortum vergentem* legatur *occafum*, quam plagam reliqua verba subsequētia satis clarè indicant, tum lapsum esse calami. Verùm de his satis. De cætero, rogo titulum Historiæ Cometice Eckstormii mihi indices, melius si prostat, eum auctorem mihi emas, pecuniam libenter reddam, enim interest eum legere. Imperiales illos 11½ nondum accepi, nec intellexi quonam eos accipere debeam. Denique gratias habeo debitas pro communis catis quibusdam Eruditorum Virorum literis, quos omnes velim quàm officio salutem. Has dum finio literas, posteriores Tuas die 25. Augusti datæ mihi videntur, testes pristini amoris atque singularis affectus Tui; quem quomodo debere mereri queam, sanè nescio. Interea gratias habeo quas possum maximas & Tibi & Clarissimo Domino Kirstenio, inprimis quod Cometam suam, mi ingenii sui foetum, nomini meo inscribere, meque multis elogiis præter meritum exornare haud fuerit dedignatus, ut suo tempore fusius declarare animo aliquantò à tristitia liberiore. Interea officia mea ipsi deferas, meque nomine prolixissimas ipsi agas gratias etiam atque etiam rogo. Clarissimi Bartholini Cometam vidi, miror sanè in illa quæstione illum adhuc hæsitare, non dubito tamen quamprimum observationes meas viderit, quin unicum tantum Cometam in Corvo & Lepore habiturus sit. Vale Vir Generosissimus & condona tristissimo animo adeo confusè ad omnia tua respondentem.

Hevelius erga Auctorem benevolus,

In Kirstenium gratus, Modestus,

Diffensum Bartholini à se miratur, assensum sperat,

De Prodromo Cometæ verni certiorum Auctorem reddidit, * Ut & de Venere luci visis. Respondet Busmanno apud Auctorem Prædictiones Astrologicas parvi facit.

Post scriptum.

Dum obsignare volebam hæc, Tuas die 28. Aug. accipio, ad quas brevissimè respondeo. Observationes meas recentiorum Cometarum cum descriptione & descriptione, præsertim posterioris Cometæ, quamprimum potero in lucem editurus sum, opusculum enim maximi est laboris. * Stellam, quam videris, Venus est, quæ quavis serena die nunc in maxima elongatione à Sole paret. De deviatione Cometarum satis fuse jam dictum est in Prodromo nostro pag. 28, 29 & 30, & adhuc plenius dicturus in ipsa Cometographia. Ad reliqua Clarissimi Busmanni hac vice respondere nequeo, sed omnia illa in Cometographiam rejicio. Novissimum verò Cometam prænuncium fuisse novarum Cometarum in Polonia, valde dubito. Quibus iterum iterumque valeas, omnem amicos nobis benè cupientes salutes peto.

Hæc

Hamburgo Dantiscum die 11. Septembris Gregoriani 1665.

N. 12.
ad 10.

Minimè opus erat ut solícite silentium Tuum apud me excusares, qui benè
novi quantos labores in edenda Tua Cometographia assiduè subeas. Fa-
teor tamen mihi longè gratissimum responsum Tuum exstitisse, hoc solo in-
gratum, quòd tristem de excessu charissimi & unici filioli Tui nuncium attulerit.
Doleo sanè & ego (dolebunt & omnes Amici Tui, hic & alibi agentes, post-
quam id acceperint) immaturâ filioli Tui morte, maturâ tamen, utpote vi-
datoris & rerum arbitri decreto sancitâ. *Hujus voluntati subsumus, & ei-
dem submittamus nos per omnia oportet, ut gratiam ejus inexhaustam ad tol-
lenda & reparanda damna modestâ patientiâ provocemus. Meritò hùc refe-
ram illa Senecæ: † Sapiens ad omnem incursum munitus & intentus, non si paupertas,
non si luctus, non si ignominia, non si dolor impetum faciat, pedem referet. Interri-
tus & contra illa ibit & inter illa. Ep. 59. tum & illa: Non affligitur sapiens liberorum
amissione, non amicorum. Eodem enim animo fert illorum mortem quam suam exspe-
ctat ep. 74. At quanto majori virtute, universum quoque mundum vincente,
induit nos Christiana disciplina, non tantùm solatiorum hîc in terra, sed & æter-
norum gaudiorum in cælo consequendorum monstrans iter. Atque hoc Tibi
ex amicitia & officii homini Christiano convenientis ratione sincerè precor.
Doleo & damnum illud à piratis, maria hac tempestate infesta habentibus, illa-
tum, tanto plus quòd & publicum cum Tuo privato conjunctum sit, desidera-
tissimi operis (talem enim Cometæ posterioris Prodromum hic & ubique esse,
certus esto) editionem retardaturum. Observationum Tuarum utriusque Co-
metæ editionem, quam seorsum nobis dare promittis, pariter cum ingenti de-
siderio expectamus. Varia Te jam experiri hominum judicia non est quòd mi-
reris. Nam

Dole malis
alienis.

*Divina vo-
luntati te in
omnibus sub-
mitte.

Modestus esto.

Patientiâ

Dei miserice-

diam invita.

† Sapiens ne-

mo nisi pati-

ens, ad omnia

fortiter exci-

pienda para-

tus.

Fortitudo

Stoica

Cedit Chri-

stiana.

* Pius data

solatia inter-

ra, eodem

manent gau-

dia in cælo.

Judicia ho-

minum sunt

varia, quin

& studia.

- quot capitum vivunt totidem studiorum

Millia.

Atque hoc omnium seculorum testatur memoria. Ideoque Vir bonus & sapiens,
quem ex Seneca paulò ante descripsi, nequaquam invidiâ vel iniquitate alio-
rum, sed nec ullo animi metu ambiguo ab honesto proposito absterri & vel
dimoveri se patitur, quin potius destinatum forti & constanti carpit iter pede

Bonus Vir in-
defatigabilis,
immobilis, in-
victus, in-
victor est præ-
mi certus.

- multa laborum
Præmia laturus.

Hoc etiam ad Te, Magne Heveli! refer, & in Te virtutis cultoribus, bono
exemplo ad optima quæque & laudabilia excitandis, exhibe. Intrepido men-
tis corporisque oculo adversa præsentia, vel imminetia & minantia specta, &
omen quidem Deus prohibeat: Cæterum in ea & Tu natus es tempora, in qui-
bus animus firmare expedit constantibus exemplis. Sed quod apud Te hîc dico,
ad me quoque, invidiæ malevolorum expositum, & varia itidem judicia mox ex-
perturum, pertinere duco. Quis vero æquus nescit vel fateri nolet cuique viro
honesto liberam non solùm mentem sed & linguam, virtutis præsertim studia
commendantem, esse debere? Quòd mihi adeò modestè & placidè ad ea,
que occasione Prodromi Tui proposueram, responderis, gratissimum est. Fa-
tis enim quædam inter tot gravissimos labores incogitanti Tibi excidisse, alia
typographorum & correctorum incuriâ subrepisse: quale & in me, vel meo
scriba (id enim rectè non memini, uter nostrum illa exararit) notas. Ita nos
Republica literaria Vir J. Lipsius,

Fortitudi-
ne induc ani-
mum.

Firma ani-
mum constan-
tibus exem-
plis.

Libera mens
& lingua
virtutis cul-
tori convenit.

Errant Scri-
ptores, scribæ,
typographi.

Scimus & hanc veniam petimusque damusque vicissim.

Fff

Veniam mu-
tuis erroribus
debemus.

Historiam Cometarum Auctori Hevelio gratulatur, & de suo instituto ejusdem arguementi certior reddidit.
** Eckstormii historia eclipsium Cometarum & Pareliorum.*

Velle Te Cometographiæ Tuæ Historiam Cometarum addere, valdè rei literariæ gratulor, quamvis idem argumentum sim tractaturus, ut nosti. Nisi Amicis fidem in eo addixissem, lampada Tibi porrigerem. Sed nosti in juvene da re literaria tentandum & desudandum esse omnibus pro virili: Nam re ille dixit: *Non omnia possumus omnes.* * Eckstormius Historias Eclipsium, Cometarum & Pareliorum Helmæst. Anno 1621. edidit. Libenter Tibi hunc librum comparabo, si potero. Cum Clarissimo Kirstenio Tuam epistolam hanc communicavi. Quod ad observationem Romanam & Francqueranam phenomenon ad cingulum Andromedæ Boreal. attinet, gratias Tibi amplissimas ago pro solido responso. Hæc pauca quæ repono ad Tuas, hodie mihi redditas, æstimo & manu itidem festinâ, velim boni & æqui consulas. Vale, feliciter & fave constanter.

N. 22.

Hamburgo Dantiscum die 15. Septembris 1665.

Auctor de nonnullis amplius Hevelium Prodro- mi occasione consulit.

INsigni mihi que tot experimentis probatæ humanitati Tuæ confusus, proinde literis subjicio majori cum cura descriptum Observationum nostrarum ad Andromedæ Tuum exemplar. Addidit mihi hic animum & modestia Tuæ, & me benevolentia, ac rei literariæ juvandæ studium singulare, cujus nuper Tuæ literæ manifesta præbent documenta. Quibus de causis volo, si fieri velis, Prodro-mo Prodro-mi Tui, à me Italorum Amicorum causâ componere addere pauca illa quæ in illo libro Tuo censeres esse corrigenda. Hoc enim tantum de longè latèque celebrata clarissimi nominis Tui famâ vel minimum decerpere non poterit, sed ut magnam eruditionis, ita majorem modestiæ & publicæ utilitatis laudem Tibi conciliabit. Adderem enim illa pauca, quæ Tibi tot studiis cælestibus dies noctesque distracto & festinanti exciderunt, consentiente & volente correctæ esse: reliqua si quæ occurrerint, ab eruditæ æquo lectore facillè corrigenda. Qualia & illa sunt ad marginem in fine p. 32. & initio 53. posita, ex eo quod *Cometa sunt corpora discea &c.* quæ ad proxima Ideoque, pertinent, & hîc posita, illic omittenda sunt. Non amplius recordor, quid tunc p. 4. lin. 8. annotarim. Non enim hanc annotationem in meis tabulis reperio. Tu si id tanti esse judices, me monebis. Cometas novos literæ N- burgenses & Amsterodamenses ferunt. Illic enim visâ fuisse insolita stella, tur, quam talem esse Curtius negat. Fortè Jovem vel Venerem, dum trans- ejus per nubeculam oblongam & è regione astrî visusque nostri subjecta duntur, pro Cometis ducunt, quò eos & aliquot Cometarum visorum ex- rientia, & de pluribus sparsa fama facillè inducere potest. Eckstormii librum causâ heri quæsi, sed frustra fui. Videbo an alia aliqua ratione eum comparare queam. Meretur enim istius Viri industria Tuæ adjungi eidem famulari. Licet verò ille singulari diligentia annotet Cometas. Non tamen lum quadrimestrem Anni 380. annotavit. De quo quòd me certior reddideris, gratias Tibi ago debitas. Velim autem etiam respondeas de illo octimestri Cometa, quem in Ann. 375. ponis, cujus ego hanc durationem possum apud Auctores, qui ad manum sunt, invenire. At dixi invenisse me alium octimestrem Anno 975. Dic itaque verbo quæ de illo Tua sit sententia. Clarissimus Kirstenius intra octo dies ad nuptias secundas, utinam secundo nomine! transibit. Clarissimum Mullerum nudius tertius vidi & compellam Humanissimè Te salutat. Illam stellam, quæ ante paucos dies cælo sereno est, cor Leonis esse putabat. At dixi illam Tibi esse Venerem, quod enim Eruditus ille Vir-Juvenis Syverus initio affirmavit. Vale Vir Amplissime & Humanissime. Clarissimum Büthnerum saluta, silentium diuturnum inter te & bores excusa, vicem officii tamen ei promitte. Vivite felices memores & te nostri.

Cometarum novorum fama orbem replet.

Stella Jovis vel Veneris facillè pro Cometa reputari potest.

Eckstormii laus.

Kirstenii secundæ nuptiæ. Mullerius stellam lucis visam cor Leonis esse putat.

Dantisco Hamburgum die 30. Septembris 1665.

N. 11.

ad 21. &
22.

Cum iterum verba facias de erroribus typographicis Prodromi Cometicorum corrigendis, volui sententiam meam sincerè dicere, me scilicet omnia corrigere velle in opusculo meo primâ occasione edendo: ubi omnia illa, quæ erronea sunt, in catalogum referam. Interea cum compendium ex Prodromo confeceris, poteris in ipso opusculo, si meis planè verbis loquaris, re ipsa illa corrigere, quæ reverà corrigenda sunt, utut talia sint, quæ quilibet harum re-
rum gnarus primâ fronte ipsemet videt, tam ex antecedentibus, quàm ex consequentibus. Errores illos typographicos. E. g. occasum pro ortu; altus pro alto; 44° 20' pro 41° 30'; 5° 30' pro 5° 36'; 26° 26' v pro 16° 26' v; In frontispicio tabulæ post 0' pro 1'; hyperbolica pro Pyperbolica; statuunt pro statuant. Hæc inquam per me Tibi integrum erit in Tuo compendio re ipsa corrigere.

Corrigenda
in Prodromo
Heveliano ex
ejus mente.

Cometa tan-
tùm duo hoc
anno 1665.
visi.

Cometa offi-
cioris Anno
Christi 975.
non 375. ap-
paruit.

Quæcunque de novis Cometis narrant, nullo sanè nituntur fundamento, cum præter binos etiam à Te inspectos, nulli amplius hoc anno apparuerint. Cometa ille, qui per octo menses fuit, non Anno 375. sed 975. extitit, id quod etiam corrigendum erit. Plura vide apud Lycosthenem & Rockenbachium. Amicos omnes, inprimis Clarissimum Dominum Kirstenium & Clarissimum Dominum Mullerum, quàm officiosissimè saluta, quibus quamprimùm tantùm à laboribus susceptis longè gravissimis paullulùm respiravero, responsuros sum. Vale & fave.

Hamburgo Dantiscum die 6. Octobris Gregoriani 1665.

N. 23.

ad 11.

Rem gratam mihi literis Tuis postremis die 30. Septembris datis, hodie verò huc perlatis fecisti, quòd mentem Tuam de erroribus, qui in Prodromum Cometicum irreperunt, declarasti, Te nimirum velle eos in opusculo Tuo brevi edendo summatim recensere. Ego certè nunquam rem tam delicatam tetigissem, ni ipsa Tua humanitas modesta, bonique publici studiosa, eam mihi in manus porrexisset, & ita quidem ut Amicorum judicia exquirerem. Cum vero etiam Prodromum Tuum Te consentiente in compendium redegetem & amici libentius de his Te consului. * Itaque qui didici nil contra æquitatem verò illum Tuum cum desiderio unà cum omnibus Amicis benèque Tibi cupientibus exspecto. Rudbeckianam de Cometis commentationem cum XI. figuris, quarum duæ desunt, per Nobilissimum & Humanissimum Heinsium numero accepi. Ibi quoque, ut & ubique meritam laudem feres. Clarissimo Bùthnigens. Quamprimùm me, Deo juvante, aliis laboribus expedivero, ad binas ejus humanissimas literas ritè respondebo. Nec Rockenbachium pro me, nec Eckstormium pro Te, utrumque sollicitè quæsitum, invenire hîc possum. Vale & constanter fave.

Hevelii hu-
manitas &
modestia Au-
storem ad illa
dubia ex Pro-
dromo cum
Amicis pro-
ponenda in-
vitavit.

* Æquitate
para & tuere
amicitiam.
Rudbeckii
commenta-
rius de Come-
tis & figura.

Hamburgo Dantiscum die 7. Novembris S.V. 1665.

N. 24.

Cum uterque nostrum assiduis laboribus distringamur, æquam veniam mutuo dabimus silentio. Ego me in Tuis rationibus, ut puto, omni ære ad prodromo Cometicum secundo, sive altero illo opere, quod ad vindicandam Tuam sententiam Clarissimo Auzutio opponere paras. Hujus amicitiam Clarissimus Bullialdus mihi conciliavit, ita ut mihi illas suas Ephemerides Cometicas miserit. Ego hostimenti loco nisi ei Tuum Prodromum, quem habuit acceptissimum. Confidenter in suis ad me literis de sententia sua loquitur, Tuumque

Æquitate
fave ami-
citiam.

Famam bonam tuere.

Amicitiam illam serva.

Veritati cede.

Controversias amicorum compone.

Amici tuis consule, votis obsequere.

Cometa autumno apparuit.

opus avidissimè se expectare, testatur. Integrum erit utrique vestrum opinionem & existimationem vestram cordatè, ut veritas obtineat, illas amicitia tueri. Ego, si quis apud Vos meis precibus locus dari potest, velim hanc controversiam amicè, Clarissimi Hugonii & Bullialdi, vel etiam aliorum communium amicorum, rei que Mathematicæ apprimè peritorum operà, componi. Quà in re ego omne quod jusseris faciam, ut & omnia, quæ Tibi grata fuerint, cognovero. Scio enim hanc esse amicitiae legem, utibus amici consulere & votis obsequi. Clarissimus Isaacus Gruterus nuper me certiore fecit, Prodromum Tuum è typographico Janssoniano cum quibusdam nescio cujus annotationibus prodiisse. Scripsi ad illum, ut me plenius de hac re edoceat. Novum Cometem mense Septembri apparuisse, negat Curtius, Schottus, Busmannus quod ex eorum literis habeo. Sed Rudbeckius adfirmat, locumque ei nuper exeunte Octobri Juliano in Andromeda assignavit, qua de re Heinshæus literis nuper ad Te per nautam missæ, Te docebunt. Fac, Vir Amicissime! sciam quid de hoc apud animum tuum statueris, & an opus Tuum contra Auzotium perfectum sit, quod videre quamprimum gestio. Certus porro esto, me Tuis magnis & præclaris meritis testimonium dignum ubique dare, quotiescunque res fert. Vale diu & feliciter.

N. 12.

ad 23. &

24.

Hevelius in amicis officiosus silentium excusat.

De opere rationum & observationum Cometicarum difficili ejusque editione Auctorem certiore reddit.

Eidem de amicitia Auzotii gratulatur hunc laudat.

Illas amicitia discrimen illud fore asserit.

Sua se decenter proposuerunt & judicio doctorum submissurum promittit.

Amicè hanc controversiam compositionem iri sperat.

** Controversia status inter Hevelium & Auzotium de nova Cometa hyemalis, ejusque exitu.*

† Hevelius Prodromi sui editionem se-

Dantisco Hamburgum die 28. Novembris 1665.

Cum nullum prægnans argumentum hætenus habuerim, à quo tuas postiores die 6 Octobris datas obtinuerim, lubens hucusque scriptionem hanc meam differre volui, non ignorans, Te aliis multis gravissimis negotiis non tempore esse districtum, sic ut nefas esse duxerim otiosis literis Te interpellare; præprimis cum & ego non minùs occupatissimus fuerim opusculo meo quod sub manibus versatur. Nam ob fusissimum calculum, maximum faceffivit laborem, quem autem, Deo favente, ferè jam exantlavi. Spero, Altissimo ita porro visum fuerit, me post Festum Epiphaniæ typis Tractatum istum commissurum. Quo in statu tuum versetur opus libenter itidem considerem. Videmus quantum temporis requiratur ad quædam typis evulgandæ ne dicam conscribenda, præsertim si innumeris numeris omnia prius elicenda & conquirenda sunt. Hæc dum scribo literæ tuæ die 17. Novembris scriptæ mihi traduntur, ad quas nunc simul respondebo. Gaudeo quòd amicitiam contraxeris cum Clarissimo Domino Auzotio, quem profectò ob vividum ingenium, atque raram rerum Astronomicarum atque Opticarum experientiam inter maximos quosque hujus sæculi Viros repono. Atque idcirco non est quod verearis, etiam si aliqua magni momenti quæstio inter nos versetur, ratione prioris Cometæ, amicitiam exinde posse obnubilari, sed potius tibi persuadere velim, affectum reciprocum eâ ratione posse magis magisque confirmari, quod sentiam candidè & apertè, pari modo, ut ipse Auzotius fecit, niter tamen & decenter, veritatis unicè gratiâ, in medium proferam. Operæ enim pretium est, ut & ego audiar, resque ab utraque parte discutiantur, minetur. Atque tùm facilè controversia illa componetur. Non vereor ipsi Prodromino Auzotio, aliisque Viris Eruditis rem totam dijudicandam committere. * Cumprimis manifestum fiet, an hallucinatus fuerim in motu diurno circa exitum Januarii & initium Februarii? ut pag. 8. suarum literarum meminit, tùm circa magnitudinem faciemque, an aliquid alieni exhibuerim? Quorsum autem die 12. & 14. Februarii, quo nudis oculis atque debitis organis, Sextantibus scilicet & Quadrantibus observari à nobis desiit, utrum ad primam an vero ad secundam Arietis stellam viam perrexerit, tam ex Dn. Auzotii quam meorum observationibus, inter se exquisitè postmodum collatis, unicuique satis evidenter suo tempore patebit. Si Prodromus meus Cometicus denuò Amsterodami prodierit, rogo ut primâ occasione mihi unicum exemplar compares, atque trans-

nittas, quò videam quid commentaria illa sibi velint, & quisnam illius rei auctor sit. Miror sanè, quòd me inscio id tentaverint. Clarissimi Rudbeckii Commentarium pariter nondum vidi. Vellem tamen eum quantocius legere. Novus autem iste Cometa, quem dictus Auctor in Andromedam refert, nonnisi est stella illa nebulosa in ejus cingulo: quæ tamen inter Cometas nullo jure refertur. Heinsianas literas, quas promittis, necdum accepi: quid causæ sit, ignoro. Vale, diuque & feliciter vive.

Hamburgo Dantiscum die 28. Novemb. Juliani 1665.

Minimè miror silentium tuum. Tantò verò magis hoc excusatione dignum est, quòd & argumentum scribendi defuerit, & Tibi tot molestæ & longæ computandæ & componendæ rationes fuerint. Gratulor Tibi librum Tuum, omnium votis expetitur, nobis & publico, ferè pro strenua datum. Id ego, si vel maximè vellem, præstare non potero, ob insignem Operis molem. Hanc ut argumenti diversitas, & communicantium non illiberalis conditio, nec parca industria bono publico attulit: ita & apud æquos rerum æstimatorum & bonarum artium amantes, ut spero, excusabit, vel etiam commendabit. Tu quæ es humanitate, fac ut Tuum librum quamprimum perfectus fuerit, accipiamus. Promptam pariter officii vicem à me præstolare. Gratum mihi quod tua modestia & æquitate pollicitum esse. Maeste eximiâ tam raræ exulcerato hoc seculo virtutis gloriâ & ingenio, Heveli, excellentissime cæli interpres! Mea si quid valet hîc opera, ea Tuis votis & studiis omni ex parte dicata est. De exemplo Prodrumi Tui à Janfonio, ut accepi, editi, libenter Tibi gratificabor, posteaquam ejus copia mihi facta fuerit. Scripsi tunc eâ de re ad Amicum. Sed nil responsi ab eo usque adhuc accepi. Crede mihi non parùm nobis in commercio literarum, aliisque liberalibus institutis belli Monasteriensis iniquitas incommo-davit. De qua & ego queri debeo. Scribo itaque de eadem re ad alium amicum, ut voto potiâre tuo, si illi rumori constat fides, sæpè alias affecta & afflicta. Interim ego strenæ loco destinavi tria Prodrumi à Te editi exempla, Almæ Academiæ Hafniensi, & Clarissimis Bartholinis Thomæ & Erasmo: quorum ille Consilio suo Medico de Cometis suâ sponte, & supra meritum quidem suspitioni vel invidiæ locus est, gentilitium, non à stemmate mutuatum gero nomen, quod ex Nobilissimo Pelsio jam diu cognôris. Nuncius de novo Cometæ non confirmatur aliunde. Nec ego ex eo tempore quidquam à Clar. Rudbeckio per Nobilissimum Heinsium, imò nec ab illo ipso (quod miror, utpote ejus eximiæ benevolentia & in colendis literarum commerciis amicitiaque juribus diligentia, quam Rautensteinianæ supparem meritò dixerò, contrarium) magis 15 abhinc diebus accepi. Tu verò quòd nondum illas, quarum ego præ-nuncius fui, acceperis, miror: Sed memini me Tibi scribere, Clarissimum Heinsium suas ad Te deferendas nautæ cuidam tradidisse. Nosti autem hoc hominum genus ferri navi, quæ sæpe ventis ludibrium debet, ac ferre fidem, quæ itidem sapius par levibus ventis, promissa in ludibria vertit. Ego Heinsium eâ de re hodie monebo. Tu verò an ille nauta ludificans vel ludificatus dici mereatur, quamprimum nuncia. Rudbeckii, scriptum sat curiosum & longum, ad Heinsium pertinet, & à me illius solertiæ benevolentiaque debetur. Itaque cum nuncando in mora periculum esse existimem, de eo commentario Tecum communicando ad cum hodie retuli. Alioqui libenter occasionem istam benè de Te & publico merendi, si res mihi integra foret, arriperem. Spero enim Te non paucum illuc inventurum, quæ singularem Tuam provocabunt sagacitatem & cœlestem industriam, magno rei Mathematicæ totiusque literariæ emolumento. Ut autem, quantoperè præclari nominis Tui famæ consultum eam, tester, cuncta

cundam se inscio factam miratur.

Quamprimùm Rudbeckii Commentarium de Cometis videre cupit.

Novum Cometam autumnalem stellam nebulosam in Andromæ cingulo esse affirmat.

N. 25.

ad 12.

Computationes Astronomicæ sunt perdifficiles.

Auctor tardam operis editionem mole excusat.

Hanc varietate grata & utilis commendat.

Heveli modestia & æquitas laudatur.

Modestia hoc seculo rara est.

Bellum literarum cultoribus adversum est.

Heveliani Prodrumi exempla Auctor dono mittit amicis.

Bartholinus Thomas Consilio Medico de Cometis suam ad Auctorem epistolam adjunxit.

Heinsiana in colendis literarum commerciis diligentia.

Rautensteinianæ diligentia Heinsiana suppar.

Rudbeckianum scriptum Auctor se jactat Hevelio mittere non posse affirmat.

Prodromi Heveliani exemplum Auctor inter amicos distribuit.

Auctoris sententia de phenomeno Romano fere non esse Cometam.

Hevelius alter Hipparchus.

Auctoris erga Hevelium benevolentia ad omnia officia praestanda est promissa.

illa Prodromi Tui exempla cum debitâ commendatione Amicis & Fautoribus dono fero, ita ut etiam unum in Novo-Chilonienſi Parnasso, meæ in illum iuxta & Te observantiæ & benevolentiae monumentum, deponere ad me retulerim apud me decreverim. Stellam illam in cingulo Andromedæ, quam indicavi non dubito eandem esse cum illa, quæ Romæ & Franequeræ observata pro Cometa habita est. Postquam hucusque literas istas scripsi, accipio literas D. Busmanno, die 24. Nov. S. V. Hannoveræ datas, longe eruditissimas, de que gratissimas, de argumento haud levi, quod explicandum ipsi proposui, de ætate scilicet illius Magni Astronomi Hipparchi, ad cujus gloriæ societatem Te Magne Heveli, consentiens orbis literarii iudicium admisit: tum de ætate Mithridatis Magni, nec non de Cometis circa mortem Ludovici Pii. Alioquin de nuperis Cometis nihil epistola ejus habet. Accipio & Heinsianas pariter longè acceptissimas die 15. Nov. datas, errore quodam, qui in curandis literis nostris peccat, committitur, serius justo mihi redditas. Sed nec illa Cometici argumenti quidquam continet, quod alias ad Te perscribere non negligerem. Clarissimo Büthnero, cui salutem adscribo, si velit aliquid ex Tuo Rochembachio Litterarum causâ excerpere, dabis, quæ Tua est humanitas, hujus libri copiam. Tuas Clarissimo Kirstenio statim reddi curavi. Quam gratæ illi Tux fuerint vel ex eo apparet, quod aliquot exempla Poëmatis sui Cometici Tibi inscripsi mihi miserit, Amicis dono mittenda. Vale & mihi constanter fave.

N. 26.

Hamburgo Dantiscum die 19. Jan. Juliani 1666.

Silentium diuturnum Auctor apud Hevelium excusat.

Novi anni felix auspiciis amici precari solent.

Æquo animo accipe quæ à candore amici proficiuntur.

Impedimenta varia obijciuntur edere aliquid volentibus.

Carissus pater & filius.

Rudbeckianum autographum Auctor Hevelio mittit.

EXierunt duo menses, ex quo nil ad Te literarum dedi. Tum quod expectarem responſionem ad meas ultimas: tum quod nimium essem occupatus, idquæ assiduè: tum deniquè quod nil magnæ rei scribendum haberem, nec novi anni felix auspiciis, & continuatam in plures annos valetudinis & successuum prosperitatem Tibi de more precatus sum epistolâ ad Te scripsisse. Feci tamen id corde & literis ad communes Amicos Nobilissimum Pellicium & Doctissimum Büthnerum scriptis. Facio & nunc antequam Januarius Gregorius nus prætereat. Tu, quæ es eximiâ humanitate & æquitate, cuncta quæ à me nu candida veniunt, boni & æqui consule. Magnum profectò desiderium Cometarum. Sperabamus enim Te nobis ista, imò & Cometographiam ipsam, pro strenua daturum fuisse. At nihil horum comparet. Verum enimverò ipse de mium experior, quàm gravia impedimenta obijciuntur aliquid publico commutere volentibus. Tantò magis si quid arduum & ingens sit, quale tuum opus est. Sed nec meum leve & facile est: idquæ horis tantum succisivis (nam loco sint operæ vitæ tuendæ cura & officii ratio sibi vendicat) peragendum. Quo loco sint operæ ra Tua, fac ut sciam. Amici apud Batavos in meo opere urgendo pergunt. Figurarum æri cum debita cura incidendarum haud exigua copia, nec parva libri moles justum tempus requirit. De Commentario Rudbeckiano nondum Tibi gratificari potui. Cum enim ante tres hebdomades per Ornatissimum Juvenacum Ambrosium Carisium, Nobilissimi & Amplissimi Viri Petri Carissi, Legati apud Fœderatos Belgas pro Serenissimo Danorum Rege Residentis, filium apud phum ejus in Bataviam mittere decreverim, nolui autographum simul calibus itinerum, hâc præsertim tempestate, exponere. Sed cum is iter de die in diem differre necesse habeat, ego id officii erga Te differendum diutius non ratus, scriptum hoc & ipsam Rudbeckii manum Tibi mitto. Votis enim Tuis Humanissimus Heinsius, consensit. Speramus non parùm utilitatis inde redundaturum in publicum, postquam hanc commentationem curiosam expenderis. Heinsius optaret figuras Te Rudbeckianas simul habere posse. Sed has mense Novembri in Hollandiam misi. Quamprimum autem inde eas habere potero, etiam non perfectò opere, nec aliis figuris sculptis, libentè eas ad Te mittam, ut studiis

Tuis & usibus publicis consulam. * Hiemalem Cometam fama vulgare non destitit. Imò verò ei locum in plaga Orientali, cursum Septentrionem versus, tempus horam quintam matutinam assignavit. Sed artis periti nihil de eo hic vel alibi, quod sciam, observarunt. Fecit me nuper Humanissimus Büchnerus certior, voluisse Te ei meâ gratiâ Rockenbachii Tui copiam facere, sed illum ex suo exemplari ea jam tunc describi curasse, quæ ab eo postulaveram. Ego nihilominus gratias Tibi de hac prompta benevolentia ago. Vale quàm diutissimè & quàm felicissimè.

Utilitatibus
publicis stude.
* Cometam
hieme 1666.
apparuisse
fertur.

Gratus officii
& promissæ
benevolentia
est.

Dantisco Hamburgum die 13. Febr. 1666.

N. 13. ad
25. & 26.

Quantò rariùs amicos nunc litteris compello, tantò diligentius ea, quæ præ manibus habeo, curo; sed utut omne tempus, quod reliquum tantum ab aliis occupationibus tam publicis quàm privatis fuit, illis negotiis ac studiis hætenus tribuerim, neutiquam tamen citius descriptionem meam posterioris Cometæ, cum Mantissâ Prodromi ad umbilicum omnino perducere potui: sed etiam non solum opusculum hocce sub manibus, præter opinionem excrevit, sed etiam maximi fuit laboris, tantum prolixissimum expedire calculum, ut suos dies, dummodò gratissimas quasdam occupationes, quæ sese novissime, ob recens natam mihi filiolum, obrulerunt, expedivero, prælo illud sum commissurus: nihilominus tamen mentes aliquot excurrent, priusquam typis, uti optime nostri, penitus exscribi, atque Icones manu meâ æri incidi possint. Interea iterum iterumque literatos omnes rogo vehementer, ut iudicium de illis controversiis inter Dn. Auzoutium & me exortis, eousque suspendant, quò eò accurius postmodum rem istam decernere possint. Pro Commentario Rudbeckiano magnas tibi habeo gratias; oculo fugitivo, tantum adhuc illum perlustravi: video tamen ingeniosè ac accuratè conscripta esse omnia, multasque prægnantes quæstiones movisse: de quibus autem, ut mihi videor, penè omnibus in Cometographia aliisque scriptis meis, si non omninò ex composito, implicite tamen passim nobis jam sermo fuit. De Parallaxibus verò investigandis beneficio altitudinum Meridianarum in diversis terræ regionibus, planè aliter sentio, eas nimirum multò certius, aliis diversis rationibus, etiam ab uno observatore, explorari posse, de quibus autem hac vice plura dicere nequeo. Nullum Cometam post illum mense Aprili in cælo apparuisse, pro certo habeo, quicquid etiam sentiant alii. † Puto tamen nonnullos phænomena singulis diebus Septentrionem versus motu scilicet diurno proficiscitur, arrisuisse. * A Clarissimo Erasmo Bartholino, præviâ salute, explores velim, an exemplar illud Prodromi, per Dn. Pelzium ipsi jam olim transmissum, acceptum sit? tum quo in statu versentur Observationes Tychonis, quas avidissimè expectat orbis Astronomicus. Literas Celeberrimi Heinsii tandem accepi, ad quas etiam proximo tabellario responsurus. § De illis phænomenis nuper Romæ Jovis obviâ, ‡ ex quâ motus hujus Planetæ circa axem periodicus accuratè statuitur à Josepho Campani, nec non eximio Cassino detectis, ac quibusdam epistolis satis fusè descriptis, Romæque editis Mense Octobris & Novembris, non dubito quin jam perceperis. * Ad quam maculam videndam Clarissimus Hugenus itidem tubum præparat longissimum. Vale literarum egregie cultor, omnesque amicos saluta, inprimis verò Clarissimum Mullerum roges velim, ne meum diuturnum silentium sequius interpretetur.

Silentium
suum Hevelius pariter
excusat continuis laboribus.

Cometæ posterioris descriptionem cum mantissâ Prodromi Hevelius breviter promittit.

Hevelius nova prole auctus

Rogat viros doctos ut iudicia de controversia inter se & Auzoutium oriâ suspendant.

De Commentario Rudbeckiano gratias agit & iudicium fert.

Ab Rudbeckio de ratione investigandorum parallaxeum d'ssentit.

Nullum Cometam post Aprili apparuisse affirmat.

† Originem illius erroris in phænomeno ad cingulum Andromedæ demonstrat.

* Ab Erasmo Bartholino an exemplum Prodromi sui Cometæ donum accepit, & quo loco observationes Tychonis sint, quaerit.

§ De phænomenis & observationibus Romanis Astronomi certior facit.

maculam Jo-

† Jovialium stellarum umbra, & macula in ipso Jove.
‡ Jovialium tubum præparat longissimum.

‡ Motus Jovis circa axem periodicus.

* Hugenus ad

N. 27.

Hamburgo Dantiscum die 26. Februarii 1666.

ad 13.

Silentium a-
mici priva-
tum Tibi mo-
lestum publi-
cè utile fore
cogita.

* Gratulare
amico de laetis
& benè ei
precare.

* Amicos inter
de aliqua re
disputantes
æquitatem
mediam ad-
hibe.

Rudbeckius
Cometam no-
vum non asse-
rit.

Campani ob-
servatio &
telescopia
eximium.

Hevelius, al-
ter Tycho, in
Tychois ob-
servaciones
inquirat.

N. 28.

Hamburgo Dantiscum die 2. Aprilis Gregoriani 1666.

Rudbeckius
Hevelio assen-
tit de phæno-
meno in An-
dromeda viso.

Trajectio an
Cometa sublu-
naris dici pos-
sit, si aliquan-
diu duret.

Cometa æ-
rei dantur.

Cometa bra-
vissima dura-
tio vix horam
excedit.

Joan. Schule-
rus laudatur.

De ejus Co-
metologia ju-
dicium.

Assentit He-
velio de Co-
metarum ge-
neratione.

Stelle in celo
miræ obser-
vationes Si-
verianæ.

* Vid. hæc in
communi-
cat. Siveria-
na.

Hevelius in re
Astronomica maximi fit ab Auctore.

Nullum est dubium Tuum silentium esse diligentiae, quam perficiendo operi tam benè inchoato impendis, documentum. Gratulamur Te nobis brevi Cometæ posterioris Prodromum daturum, cum Tibi hujus consilii auctores extiterimus, * tum verò etiam Te nuper filiola auctum esse. Simul autem optamus, ut & filiolæ isti, à matre rubenti, & puerperæ Tuæ, Tibique ipsi omnia ex voto eveniant. Si scire licet, quot figuras observationum Cometæ posterioris nobis in Prodromo sis daturus, libenter id ex Te cognoscam. Scripsi ad Amicos, Viros rei Astronomicæ gnaros, Te optare, ut judicia sua de hæc, quæ Tibi cum D. Auzutio intercedit, controversia tantisper suspendant, usque quò liber Tuus prodierit. Nec dubito eos hac æquitate erga Te usuros. Rudbeckiana Tibi placuisse gaudeo. Figuræ ejus jam æri apud Batavos incidunt. Cui labori aliquot menses dandi erunt; sed & reliquis, nempe recognitione communicatorum inter me & amicos, tum proseguendæ Historiæ Cometæ Novum Cometam Clarissimus Rudbeckius nondum asseruit. Necdum quæquam Heinsiana industria ab eo obtinuit, quod ad fidem dicto præstandum faciat. Tu verò quod sententiam tuam toties affirmes, à me nomine Amicorum hîc degentium gratias debitas accipe. Illas epistolas Italicas, quæ Jovis orbem exploratum dant, non vidi. De Campani tamen observatione & organo præstantissimo, quod jam antea aliquid cognoverim, Kircherianæ benevolentia deo: sicut Schottianæ Doctissimum Ricciolum vivere, & editâ Geographiæ & Astronomiâ reformatâ, Chronologiam quoque reformatam nobis dare velis, imò brevi daturum esse. Ad Clarissimum Erasmium Bartholinum proximè, lente Deo, scribam, & monebo de illis observationibus Tychois, quas Tu alter Tycho, jurè meritoque urges. Vale diu & feliciter.

Cum paulò ante & nuperrimè denuo per literas Nobilissimi Heinsii edoctus sim, Clarissimum Rudbeckium Tuæ tandem accessisse de illo phænomeno in Andromeda observato, ab eo pro novo Cometa habito, sententiam mei officii esse duxi, Te hac de re facere certior. Qua occasione ex Te, nisi sit molestum, libenter discam sitne id quippiam Cometæ cognatum, & affine, nec ne? Tum, an ulla ignita impressio sive trajectio (quas meteora esse & in aëre fieri constat) Cometa dici possit, si aliquantum duret? Nam Cometas quosdam sublunares & aëreos dari, multi eorum, qui eos cælo intulerunt, ac Tibi noti sunt, inter quos & communis noster amicus Ricciolus est, cedunt. Atque Te ipsum eò propendere animadverto, si quid hîc video. Adhæc Keckermanus olim vester, & Petrus Creuster Astronomus, hora tantum durasse Cometam Anno 1527. ajunt. Joannes Schulerus autem Professor Berolinus, qui vivit, ac nuper admodum Cometologiam suam, quam Te videri arbitror, doctam sanè, sed tamen Cometis iniquam, & secundum Mercatoris placita factam edidit, Tuæ accedens aliorumque sententiæ, Cometas scilicet ex corporum cælestium exhalationibus sive effluviis generari, eosdem Meteoræ æthereæ appellat. Ad hæc, Clarissime Heveli, duobus tribusve verbis velim respondeas. En verò Tibi, ne sine symbola Te conveniam, observationes stellæ illius in Ceto miræ, quam Tu præclaro opere illustrasti. Has in urbe ante * Eruditus & industriâ perinsignis Vir ille Juvenis Henricus Sivers, sicut ante hac, ita & nuper admodum mense Februarii factas mecum communicavit, & fine, ut ad Te has mitterem. Cum verò proximo die Martis tardius eas acciperim, propterea nec meas istas literas ad Te destinatas mittere tunc poteram. Noctuas quidem Athenas, qui hæc ad Te mitto. Sed dabis id meo in Te.

ori, in bonas literas studio. Adultarum & concubiarum, imò & *insomnium* *magis*, ut cum Tacito loquar, *quam pervigilium* Tuarum noctium observationes, magnò præstantissimorum instrumentorum apparatu subnixæ, pluria ejusdem generis dabunt. Sed Tu, sat benè scio, alienos labores acceptos habes, nec Tuæ vel scientiæ vel diligentia imitamenta aspernaris, ne qui Te suspiciunt eos depexisse videâre. Vale.

Hevelii equitas & modestia.

Hamburgo Dantiscum die 16. April. 1666.

N. 29.

Non diu Te nunc morabor, sed potius paucis me expediam. Nam & Te scio, & me fateor assiduò esse occupatum. Ideo neque nunc Tuas curas & operas turbarem, nisi hæc, quæ ad Te pertinent, à Clarissimo Viro Isaaco Grutero haud ita pridem accepissem. Sunt verò ista mihi reddita simul, licet diversis temporibus scripta. Si quid typographo illi indicari velis, me mone. Ego dabo operam, ut id per Amicum fiat. En Tibi quæ nuper ad Clarissimum Bullialdum amicum communem de Cometis circa mortem Ludovici Pii visis, dedi in tabellis, ut res planior redderetur, proposita. De his velim sententiam Tuam brevibus dicas. Cum autem illum Cometam anno Christi 837. in Virgine visum Auctor quidem vitæ Ludovici Pii, non more Planetarum in Orientem perrexisset dicat, Aventinus verò ei contradicat, velim verbo hîc quodque sententiam Tuam indices. Vale & age feliciter, ac fave constanter.

Gruteras de Prodromo Heveliano apud Batavos denudò edendo ad Auctorem scribit.

Contradictio inter auctores de uno Eodemque Cometa anni 837.

Dantisco Hamburgum die 17. Aprilis 1666.

N. 14.

ad 27.

& 28.

Descriptio mea posterioris Cometæ, nec non Mantissa Prodromi Cometicæ jam sub prælo ferio servet: quamprimùm typis penitus exscripta erit, quod ultimo Maji fieri posse, Deo annuente, spero, Vobis quantocius transmittam. Hucusque computando, ac conscribendo hocce opusculo satis mihi fuit negotiis, nunc Iconismos æri incidendos, quorum quinque sunt, aggredior. Phœnomenon illud ad Cingulum Andromedæ, pro nullo Cometa, sed tantùm pro stella quapiam nebulosa haberi potest, quanquam diversam faciem ab aliis nebulae aërea impressio, sive trajectio, etiamsi aliquantisper duret, tum caudam instar Patalelenarum ac Paeliorum est, referat, potest dici Cometa. Non ignoro quidem plurimos inveniri, utpote Ricciolum, aliosque, qui nonnullos aëreos Cometas nonnunquam dari, statuunt, sed ego planè aliter sentio, nullum videlicet genuinum Cometam in aëre generari, ac toto durationis tempore ibidem subsistere. Sæpius quidem largior, plurimos per aërem nostrum sublunarem trajicere, sed brevi tantum temporis spatio in eo commorari posse, prout plurimis exemplis, Cometâ nempe 1472, 1618, 1652, aliisque demonstrari possit; sed de his in Cometographia plenius. Sic ut minimè eò propendeam dari Cometas etiam aëreos, sed merè æthereos, ex materia ut plurimùm æthereâ prognatos; atque sic non æterna, ut plurimi hoc nostro ævo existimant, sed temporanea esse corpora, ac nullâ ratione, certâ periodo redeuntia. An phœnomenum istud, cujus Keckermannus & P. Creüster meminit, genuinus fuerit Cometâ valdè dubito, cum nullis probis observationibus & rationibus unquam poverit probari. Dictus Keckermannus alioquin omnes Cometas aëreos esse vocat; purus enim putus Philosophus Peripateticus fuit, ut probè nosti. Schuleri Cometâ occasione non vidi: si Hamburgi proftet, ut eam emas, ac per Lubecam, quantocius restituum. Pro Observationibus istis miræ stellæ in collo Ceti, Clarissimi Henrici Syverfi, quem meo nomine salutes rogo, gratias habeo debitas: optimè meis observationibus in Historiola mea hujus stellæ exhibitis, respondent.

Hevelius posterioris Cometæ descriptionem & Prodromi Cometicæ Mantissam breviter se daturum promittit.

Phænomenon illud in Andromedæ pro Cometa non habendum.

Trajectio nulla, esse aliquandiu duret, & caudam præ se ferat, pro Cometa habenda.

Cometas ullos in aëre dari Ricciolus & alii statuunt, Hevelius negat:

Multos tamen per aërem nostrum trajicere concedit.

Phænomenon anni 1527.

Cometam fuisse Hevelius dubitat. Syverfi observationes stellæ miræ in Ceto Hevelii gratia.

Stellam miram in Ceto Anno 1666. ad m. Aprilis Hevelius non observavit.

Eam m. Julii redituram augurat: saltem post Solstitium brumale reverfuram auguratur.

dent. Ad quam hactenus ad finem usque Januarii probè & diligenter attendi sed à duobus & amplius annis prorsus latuit: mense autem Febr. & Marcio, non memini me ad locum illum, nescio quâ incuriâ, utut sæpius plurimas observationes eo tempore peregerim, attendisse; sic ut illam minimè adhuc videri fieri tamen potuit, ut eo tempore à Clarissimo Syverio indicato prodierit, quo ipsi gratulor, eam conspexisse. Attendendum igitur erit nobis omnibus, mense Julio denuò apparitura sit? Sed vix puto eousque eam posse perdurare poterit tamen post Solstitium Brumale redire. An Astronomia Reformata Riccioli jam edita sit, & an Hamburgi proftet, scire valdè desidero. Si tibi obtinget occasio ad illum scribendi, meo nomine illum humanissimè salutes, ego aliquoties ante aliquot annos ad illum scripsi, sed nullum planè responsum obtinui quî factum sit, nescio. Vale prosperrimè.

*N. 30.
ad 14.*

Hamburgo Dantiscum die 20. 30. Aprilis 1666.

Cometa anni 1527. in dubium vocari, sed & Cometis annumerari potest.

Stella anno 1033. trajiciens 14. annis plus diebus durat.

Kirstenius Hevelio amicus:

Stellam miram in Ceto hoc anno nondum observavit.

Insidiaturus ei reditura.

**Siverus Hevelio per Auctorem respondet.*

Schuleri Cometologiam Auctor Hevelio mittit. Crenseius Cyprianus commendatur.

Permutatio librorum æqua inter amicos fit.

Pax inter Batavos & Episc. Monasterii conclusa.

Speratur & Anglicanam restitutum & Rhenanam confirmatum iri.

Cometis lata succedunt.

Auctoris constans erga patriam pietas.

Non diffiteor Cometam illum anni 1527. qui vix ultra horam duravit, in dubium vocari posse. Quia tamen à Clarissimis Astronomis, ipsosque Ricciolo & apud eum Joanne Vogelino & Cornelio Gemma, in censum Cometarum relatus est, satis tutò cum Cometis annumerari posse arbitror. In contrariam veniunt, ut animadverto, hîc sicut ubique, quæ insolentia sunt. Neque tam de annuis, quàm dialibus Cometis dubitatur. Illi extraordinarii Cometæ nomenis, hi meteoris accensentur. Sed quid de stella Anno 1033. auctore Calvisio à Septentrione versùs Meridiem trajiciente, & à die 28. Februarii ad 14. Martii durante, sentias, dic verbo. Idem fac ad illam nuper propositam Auctoris vitæ Ludovici Pii & Aventini, de eodem Cometa anni 837. contradicentem. Apud Clarissimum Kirstenium hesternâ die amicissimam Tuam memoriam in lectione Tuarum literarum feci. Is Te humanissimâ salute impetravit. Non licuit illi tam beato esse, ut stellam illam miram Ceti hoc anno observaret. Invigilabit tamen, &, ut sic dicam, insidiabitur ei brevi, ut spero, reditura. *Cum paulò ante literas Tuas Humanissimo Sivero communicaverem me gratissimam ei fecisse perspexi. Plurimam ille reddit salutem Tibi. Neque verò ei per Januarium stella illa apparuerat, licet aliquoties cælum prodigioso Auditorum lustraverit. Neque tamen videtur ei tunc primum illam observasse, utpote quæ fuerit jam valdè magna, sed fortassis per aliquot dies præcedentes etiam in fine Januarii jam apparituram fuisse, ni cælum nubilum prohibuisset. Astronomia Reformata Riccioli jam prodiit in lucem, sed hîc nondum prodigiosa verò ejusmodi libri perrarò in has oras perferuntur. Ubi ad eum scribere mihi contigerit, officio salutationis Tuo nomine apud eum ritè defungar, imò & literas Tuas citè curabo ac responsum obtinebo, ut spero. Cometologiam Schuleri heri ad Te misi si per Generos. Cyprianum Crenseium, Rautensteinianum & Peltzianum Amicum meum verò etiam popularem, qui, qua est humanitate in amicos officiosa, Tibi illum D. Peltzio tradet. Pretium pro eo nullum exigo nisi mihi alicujus libelli exemplum fortè mittere velis. Spero nos aliquando volente Deo commutationem exemplarium æquam facturos, postquam Tuum meumque opus fuerit absolbimus. Vale Vir Clarissime, & ad opera Tua præclara edenda prosperè incumbe. Adhuc verbum. Pax inter Præsulem Monasteriensem & Batavos die 9. 19. hujus mensis licitè conclusa, & mutuis Delegatorum subscriptionibus firmata est. Speratur & Anglicanam compositum & Rhenanam confirmatum iri. Quis non videat hanc quoque Cometis è vestigio succedere. Vos quidem id etiam experimini, qui vobis ut ab aliis accepi, de tantâ omnis generis frumenti secundo Vistula & Bugo ad Varsaviam ex Polonia & Russia devecti copiâ, quanta ab integris decem annis non fuerat visa, gratulamini. Qua de re & ego vobis ac patriæ gratulor, cui pacem justam fidam semper opto ex animo. Iterum Vale.

VIII. COM.

VIII.

COMMUNICATIO HAFNIA RÖTLINIANA.

Hamburgo Hafniam die $\frac{2}{13}$ Decembris 1664.

Nobilissime Domine.

Magno honori duco me possidere Tuam bonam & constantem amicitiam, quæ me excitat, ut faciam Tibi copiam eorum, quæ habeo communicanda Cl. D. Bartholino de Cometa, quem videmus hic loci sex diebus. Obnixè peto, ut excuses quòd de unâ fidelità duos dealbem (ut est in proverbio) parietes, dum Tibi perlegendæ mitti Tibi præbeam istam incommoditatem, sperans Te cum aliqua delectatione ista sponso super hac re, tùm illud etiam postulaturum à Clar. Bartholino. Quod reliquum est certum Te esse jubeo, quòd sum sincerè, Nobilissime Domine,

Tibi omni studio & obsequio addictiss.

STAN. LUBIENIETZKI.

Ad Dn. Joan. Melchiorum Rötlinium, Sereniss. Principi Regni Daniæ & Norvegiæ à Secretis Cameræ.

Hafnia Hamburgum die $\frac{13}{23}$ Decembris 1664.

Nobilissime Domine.

Actis Tibi gratiis de Tua postrema communicatione, ut ordinaria eorum quæ in terra geruntur, sic & de extraordinaria eorum quæ apparent in celo, eaque, quod plus est, factâ in confidentia per literas ad Cl. Thomam Bar-

De Hambourg à Coppenhague le $\frac{2}{13}$ Decembre 1664.

Monsieur.

Et tiens à grand honneur de posséder vôtre bonne & constante amitié, laquelle m'excite à vous faire part de ce que j'ay à communiquer à Monsieur le Docteur Bartholini, touchant la Comète, que nous voyons icy depuis six jours. Vous priant treshumblement de m'excuser de ce que je fais ainsi d'une pierre deux coups, vous adressant ce que j'ay écrit pour un autre Ami, & de Vous donner cette incommodité sous l'esperance, que Vous en aurez quelque contentement, & m'honorerez de Vôtre reponce sur ce propos, en la demandant aussy de Monsieur le Docteur Bartholini, & Vous assurent, que je suis sans aucune reserve à jamais Monsieur

Amicitia jucunda & utilis possessio.

Eadem opéra duos demereri licet.

Vostre tres affectionné & tresobeissant serviteur

DE LUBIENIETZ.

De Coppenhague à Hambourg le $\frac{13}{23}$ Decembre 1664.

Monsieur.

Apres Vous avoir remercié de Vôtre dernière communication, tant de l'ordinaire touchant ce qui se passe en terre, que de l'extraordinaire de ce qui paroist au ciel, & qui plus est, en confidence sous le cachet volant de celle pour Monsieur Thomas

Amicitia confidentiam justam requirit.

Ggg 2

tho.

*Observatio-
nes Cometae
Hafniae &
Hamburgi
conveniunt.*

*Astrologi
agere convē-
niunt circa
Cometarum
operationes.*

*Cometogra-
phiam Heve-
lius diu medi-
tatur.*

*Cometa or-
namentum
naturæ.*

*Rölinius A-
strologis non
favet.*

*Cometa an
præfagiat
mala pariter
& bona?*

*Scaliger fate-
tur quibus-
dam Cometis
succesiffe ma-
la, quibusdam
verò bona.*

tholinum scriptas, quas mihi aper-
tas misisti, quasque ego ei statim
reddidi, non possum quin Tecum
conferam de Cometa, quem nos
etiam vidimus his diebus præteri-
tis in his terris, eodem prorsus tem-
pore, loco, cursu, eadem figura, ma-
gnitudine, eodem colore, & per omnia
eundem, sicut apud vos & alibi obser-
vatus fuit, exceptâ caudâ, quæ hic in-
venta est, sicut oculus de hac re potest
judicare, unâ hastâ longior. Quicquid
sit, non dubito Astronomos fore faci-
lius concordēs sententiis in descriptione
istius Cometae, dummodò Astrologi pos-
sint concordēs fieri circa ejus operatio-
nes & effectus. Memini, cum Dantisci
essem, audire me dicentem Ampl.Dn.
Hevelium, Magnum Astronomum, sed
qui rideat Astrologiam, quòd non desi-
deraret amplius quàm videre & contem-
plari adhuc unum Cometam, postquam
tot observationes, tanquam curiosissi-
mus orbium cœlestium speculator nota-
vit, ut possit ultimam manum impone-
re operi, quod in manibus habeat, &
detegere omnes qualitates hujus bellissi-
mi ornamenti naturæ. Quod ad me at-
tinet, ego non sum in hac re magis cu-
riosus, quàm ut sciam veram generatio-
nem, materiam, quantitatem, qualita-
tem; verbo, naturam hujus corporis, quæ
sola videntur mihi suscipere demon-
strationes posse: relinquo quæ restant
conjecturis & observationibus Astrolo-
gicis, fallaciarum magis suspectis quàm
infallibilitatis. Nam quod ad hoc atti-
net, omnes sciunt, sicut rem notissimam,
communiter credi quòd Cometa non sit
aliud quàm malum argurium, & nil præ-
fagiat quàm pestes, bella, famem, steri-
litates; verbo, multa mala. Sed si è
contrario dicatur Cometam istum pro-
mittere grandem fertilitatem, divitias
imensas, cornucopiæ, pluviam num-
morum aureorum, grandinem rosarum
nobilium, glaciem adamantinam, ven-
tum ambrarum, spargentem seculum au-
reum, & paradisum terrestrem, credo u-
num esse tàm difficile demonstratu ac
alterum. Scio benè Scaligerum in suis ex-
ercitationibus alicubi non deffiteri, plu-
ribus Cometis successisse grandia infor-
tunia, sed etiam non audere negare, ali-

Bartholini, à qui elle a esté rendue à l'in-
stant, je ne puis m'empescher de m'oc-
cuper avec Vous sur le sujet de la Comète
que nous vîmes aussy ces jours passés en
quartiers justement au temps, au lieu, au
cours, en figure, en grandeur, en couleur
& en tout, comme chez vous & ailleurs
on a observé, hormis la queue, qui n'est
trouvée ici, à ce que l'œil en peut juger
d'avoir plus d'une pique de long. Quoy qu'il
en soit, je ne doute pas, que les Astrolo-
mes ne soient facilement d'accord touchant
la description de cette Comète, pourveu
que les Astrologues se puissent accorder touchant
ses operations & effects. Je me souviens
lors que j'estois à Dantzic j'ouï dire à
Monsieur Hevelguen, grand Astronome
mais qui se mocque de l'Astrologie, qu'il
ne desiroit que de voir & contempler
une Comète, depuis tant d'observations qu'il
par le moyen de ses speculations s'estoit
ses il avoit marquées, à fin d'achever son
ouvrage, qu'il a entre les mains & de
couvrir toutes les qualités de cet ensem-
blement de la nature. Pour moy, je suis
curieux que de sçavoir la vraye generation
matiere, quantité, qualité, en somme
nature de ce corps, choses seules
semblent estre susceptibles de demonstration
& laissant le reste à des conjectures & obser-
vations Astrologiques plus fallibles qu'il
fallibles. Car quant à cela, tout le monde
le sçait, comme une affaire notoire, que
communement on croit, que la Comète
qu'un mauvais augure, & ne presage
des pestes, des guerres, des famines,
sterilités, & en un mot beaucoup de
maux. Mais si au contraire on croit
que cette Comète-cy promet une grande fer-
tilité, des richesses immenses, une abondance
d'abondance, une pluye de diamans, une
le de roses nobles, une glace de diamans
vent d'ambre gris, un siccle d'or & de
paradis terrestre; je croy que l'un & l'autre
aussy difficile à demonstrer que l'autre.
Sçay bien, que Scaliger en ses exercitatio-
an un certain passage ne des advoit
que plusieurs Cometes n'ayent en une fois
de grands desastres, mais aussy il n'ose
que quelques Cometes n'ayent porté de
bonnes adventures. Pierre Gassende,
Mathematicien Parisien, va encor bien
loing: Mais je n'ose pourtant pas proposer
son parti de peur de passer pour

quos Cometas apportasse valdè bonos successus. Petrus Gassendus Mathematicus Parisiensis, progreditur hîc longius. Verum ego non audeo assumere defendendas partes ejus; vereor enim ne pro profano habear. Iccirco consultum judico allegare ejus propria verba, quæ extant in vita Peireskii lib. 3. pag. 245, 246:

c'Est pourquoy je trouve bon d'alleguer ses propres termes, qui sont tels dans la vie de Peireske, ou pour mieux dire, in vita Peireskii lib. 3. pag. 245, 246:

Gassendi sententia de Cometis Rotlinio parum pia videtur.

» Non est postremum argumentum imbecillitatis humanæ ad ista expavescere, quibuscum res nostræ nihil commercii, habent. Mirum cur saltem Deo non credatur, dum à signis cæli nihil metuendum jubet, scilicet ipse signa non faciens, ex quibus non expositis, quid futurum sit caveri non possit. Nisi autem Deus Cometam calamitatum signum constituat, undenam esse in Cometa potest aut futurorum notitia, aut effectus significandi? Annon ille pergit viam suam, ut naturalia cætera, parumquæ ejus interest, quid humanæ gentes inter se moliantur. Ac iste quidem (anni scilicet 1618.) dictus est portendisse clades postmodum secutas. Sed nempe ante non fuerant bella, pestes ac Reges mortui? Nullæ jam 20. post annis excitantur tragœdiæ? Referunt adhuc ad Cometam. Verum erit cur pari jure exoriturus referant turbas, quousque novus Cometes sit, qui oblivionem istius creet, tametsi ante centum annos appariturus non fuerit.

Hocce est quod Gassendus ratiocinatur, qui plusquam satis refutatus est, quantum ad postremam propositionem attinet, & istam prædictionem ab Antino hujus seculi decimo octavo, intra centum annos nullum appariturum Cometam. Obligabis me, cum me facies participem eorum, quæ accipies de ista materia ab illis, quibus talia cognoscere datum est.

c'Est ce que Gassende en raisonne n'estant refuté que trop quant à la dernière proposition, & cette prædiction que depuis l'an disshuit, en cent ans il n'en aura point. Vous m'obligerez, Monsieur, de me faire part de ce que Vous apprendrez touchant cette matiere de ceux qui y connoissent quelque chose.

Hamburgo die 20 Dec. 1664.

De Hambourg le 20 Dec. 1664.

Cette dont il Vous a plu m'honorer du 13. du courant, m'a donne des preuves infallibles non seulement de Votre sincere affection, mais, aussi de la belle connoissance, que Vous avez de ce qui se passe au ciel & sur la terre. Le discours, que Vous me tenés des Cometes, me semble si releve, si beau & si poli, que je ne le puis assez estimer; ni louer dignement ceus qui s'occupent à la contemplation de ces choses misterieuses. Quant à moy, Monsieur, vous sçavez bien des continuelles occupations, aus quelles je me suis engage par raison d'estat, sçavoir de mes affaires privées. Tellement que pource qui est de l'origine & vraye definition, ou bien au moins de quel-

Epistola arguit eruditionem & amicitiam, utriusque certum index.

Rotlinii eruditionem Autor commendat.

Epistola Tua, quâ Tibi placuit me honorare die 13. currentis mensis, mihi dedit experimenta certa non solum Tui sinceri affectûs, sed etiam egregiæ cognitionis quam habes eorum quæ videntur in cælo & geruntur in terra. Discursus, quem apud me facis de Cometis, mihi videtur adeo sublimis, bellus & politus, ut non possim eum satis æstimare, nec laudare hosce qui se occupant ad contemplationem horum mysteriorum. Quantum ad me, Nobilissime Domine! scis benè meas continuas occupationes, quibus me addixi per rationem statim, scilicet meorum negotiorum privatorum. Adeo ut quod ad originem

Cum eo communicat Virorum doctorum de Cometis judicia, litem hanc suam facere molens.

Hufwedelius laudatur.

Astrologiam Judiciariam improbat Auctor.

Hevelius laudatur.

Astrologi incertum suorum placitorum agnoscunt.

Cometarum apparitionem exceperunt multa notabilia.

& veram definitionem, vel minimum aliquam solidam & fundatissimam descriptionem Cometæ attinet, non possum melius Te contentum reddere, quam factâ Tibi copiâ literarum & judiciorum, quæ habeo à Viris doctis & præstantibus de hac re. Ideò instantè Te precor, ut me excuses de eo, quòd non sum ingressurus profundum talis discursus, qui est adeò difficilis ad decidendum, sicut res ipsa testatur, & confirmant istæ literæ Cl. D. Hufwedelii, quem cum tot aliis inter præstantissimos hujus urbis reputo; Tum ut gratam habeas istam libertatem, quâ utor adhuc, participem Te faciens horum exemplarium, literarumque mearum ad Cl. D. Bartholinum scriptarum, quas iterum non obsignatas Tibi mitto, in quibus videbis aliquid amplius, quod tangit hanc rem, quam in Tuis literis tractas. Quibus dum satisfacere aliqua ratione volo, dico libere, me quoque Astrologiam, quæ Judiciaria appellatur, habere pro curiositate prohibita in Sacra Scriptura. Hoc etiam satis notum est, fuisse eam improbatam edictis Imperatorum & aliorum Principum. Quam ob rationem Amplissimus D. Hevelius, quem & ego æstimo & existimo Magnum & Excellentissimum Astronomum, & Illustrem in Republica literaria Virum, irrisit Astrologiam, adde quod illi ipsi qui eam manibus versant & caram habent, agnoscant hæc:

Sapiens dominabitur astris.

Astra regunt homines, sed regit astra Deus.

Astra inclinant, sed non necessitant.

Ita ut ego ejusdem sim Tecum sententiæ, scilicet tales conjecturas & observationes Astrologicas magis fallaciarum esse suspectas quàm puras. Quod attinet ad præagia, quæ communiter attribuuntur Cometis, fateor plurimas res valde notabiles accidisse post apparitionem Cometarum; unde venit ista regula, quæ jam pro lege habetur, *Nullus Cometa impune visus*. Neque verò solum populus est, qui ita de hac re judicat; sed præstantissimi quique Viri erant olim & sunt adhuc in eadem sententia.

que solide & fondamentale description de la Comète, je ne vous pourrai mieux contenter, que par des copies des lettres & des avis, que j'ay de gens d'esprit & de qualité sur cette matiere. Avec quoy je vous prie tres instamment de m'excuser de ce que je ne m'engagerai trop dans un discours, qui est si mal aisé à décider, & à confirmer que la chose mesme temoigne & confirme cette lettre de Monsieur le Docteur Hufwedel, lequel je tiens, avec tant d'autres, pour un des plus galants hommes de cette ville, & comme aussi d'aggreer cette franchise, que je me fers encore en vous faisant part de toutes ces copies & de ma lettre sous le cachet volant pour Monsieur le Docteur Bartholini, où Vous verrez encor qu'il y a une chose, qui touche cette matiere, que j'ai traitée dans Votre lettre. A la quel Vous voulant satisfaire aucunement, je Vous dis franchement, que je tiens pour l'Astrologie, qu'on appelle judiciaire, pour une curiosité deffendue dans la Sainte Escriture. Cela estant assez certain, qu'elle a esté reprouvée par les Edits des Empereurs & autres Princes. A raison de quoy Monsieur Hevelius, que j'estime aussi pour un Excellent Astronome, & Illustre personnage dans la Repub. des gens de lettres, a dédaigné de l'Astrologie, veu que ces hommes, qui la manient & chérissent, avouent que

De sorte que je suis de mesme avis avec vous, sçavoir que telles conjectures & observations Astrologiques sont toujours plus faibles. Pour ce qui est du presage, qui on attribue communement aux Comètes, j'ay remarqué que plusieurs choses fort remarquables arrivent apres l'apparition des Comètes, d'où vient cette maxime, qui passe déjà pour loy, *Nullus Cometa impune visus*. Et ce n'est pas seulement le peuple, qui juge de la sorte: mais les plus habiles hommes ont esté jadis, & sont encor de mesme avis.

Cicero l. 2. de nat. Deor. c. 21. Tum facibus visis caelestibus, tum stellis his, quæ

Græci Cometas, nostri Cincinnatas vocant, quæ nuper bello Octaviano magnarum fuerunt calamitatum prænuncia.

Virgil. l. 1. Georg. - - - - - diri toties arserunt Cometa.

Lucan. l. 1. Et terris mutantem regna Cometen.

Tibull. l. 2. eleg. 6. - - - belli mala signa Cometes.

Cometæ præsignificandi, imò & operandi vis ab antiquo tempore tributa.

Ut non recenseam permultos alios. Propter quod quidam existimarunt Cometæ (qui, ut quod verum est dicam, sunt meteora rara) esse opera extraordinaria solius Dei & secreta naturæ, quæ Deus monstrat habitatoribus terræ, ut eos doceat res futuras. Cujus opinionis fuit Joannes Damascenus, unus de antiquis Theologis

Pour ne parler en de tant de quantité d'autres. C'est pourquoy quelques uns ont estimé les Comètes, de véritables meteores rares, pour les œuvres extraordinaires de Dieu seul, & secrets de la nature, que Dieu monstroit aux habitans de la terre, pour leurs enseigner des choses qui doivent arriver. De la quelle opinion fut Jean Damascenne, un des anciens Theologiens

Cometæ habiti pro extraordinariis Dei operibus & secretis naturæ futuræ prænuntiis.

Damasceni opinio de Cometis satis tuta in tanto aliorum incerto.

L. 2. de Orthodoxa fide c. 7. Thaddæus Haggæcius l. de Comet. observ. & Christ. Pe-
largus ad diem l. Damasceni.

Qui meo judicio eunt in medio tot opinionum ex toto contrariarum satis secure, monstrando non solum causam universalem, quæ est Deus ipse, sed etiam finem istius operis, quod facit monendo generi humano de rebus futuris. Quod possunt transferre illa quæ Sacra Scriptura dicit de Scopis destructionis, & de gladio ebrio in cælo, quanquam illa explicentur etiam de peste & aliis flagellis Dei. Nova sententia Amplissimi Domini Guerichii Consulis Magdeburgensis fundatur ejus inventione admirabili parvæ statuae inclusæ vitro, quæ significat constitutionem aëris: quam machinam ego vidi apud ejus Filium Nobilissimum Dn. Residentem Serenissimi Electoris Brandenburgici in hac Urbe Legatum. Forte, ut mihi videtur, favebit illi opinio illorum, qui dicunt, radios Solis tan-
gentes aliquam partem aëris, quæ ejus lumen excipere possit, eamque penetrantes & inflammantes vel illustrantes ad minimam, facere istam longam caudam, vel etiam formam alicujus barbæ vel comæ, quam observamus in Cometis. Cui pro-
ximè accedit quod Scaliger, Vir ille Excellentissimus, quem Tu quoque allegasti, docet exercit. 79. ubi pariter docet sententiam Apiani, & ita ratiocinatur:

Lesquels, à mon avis, vont parmi tant d'opinions toutes contraires, assez sûrement, en monstrant non seulement la cause universelle, qui est Dieu même, mais aussi la fin de cet œuvre, qu'il fait pour avertir le genre humain des choses futures. A quoy ils peuvent transférer ce que la Sainte Esriture dit du balai de destruction & de l'épée enivrée au ciel, referri possunt, illos præsertim, quæ & autres fleaus de Dieu. La nouvelle sententence de Monsieur Guericke, Bourgemaistre de Magdebourg, est fondée sur l'invention admirable d'une petite statue, enfermée dans le verre, qui signifie la constitution de l'air, la quelle j'ay veüe auprès de son fils Monsieur le Resident de S. A. E. de Brandenburg en cette ville-ci, & il me semble qu'elle est favorisée de l'opinion de ceux, qui disent, que les rayons du Soleil touchant quelque partie de l'air, la quelle est susceptible de sa lumière, & la penetrant & inflammant ou illustrant au moins, font cette longue queue, ou bien la forme d'une barbe ou d'une chevelure, que nous observons aux Comètes. A quoy approche ce que Scaliger, Tres Excellent Personnage, qu'avez allegué aussi, enseigne exercit. 79. où il enseigne pareillement la sentence d'Apian & raisonne ainsi:

Deus autem omnium.

Scriptura quædam loca ad Cometæ referri possunt, illos præsertim, quæ scoparum & gladii speciem apparent. Guerichii Patris sententia de Cometa, avulsâ aëris particulâ, quibus rationibus fundatur:

Favet ei Heraclides Ponticus, Telestus,

Apianus, Scaliger,

Itaque Cometam arbitror esse vaporem vi tractum ab astrorum aliquo in aëris regionem summam, cujus vaporis natura non sit ardens, sed mista materia, tanquam fumus aut fuligo recipiens Solis radios, atque idèò visibilis & transmittens eos, atque idèò caudata.

Cujus

Præsertim vero Epigenes. Cujus sententiæ fuit etiam quidam antiquus Philosophus, nomine Epigenes, sicut refert Seneca lib. natur. quæst. 7. c. 3. & 6. Ista sententia hocce pro fundamento habet, quod cauda Cometæ se extendat in partem Soli oppositam :

Cometa cauda semper à Sole aversa.

dat in partem Soli oppositam :

Cujus radii refracti in Cometæ coma vel cauda faciunt illam sparsam, hanc in lumen exporrectam

Cometa infra Lunam subsistere à Peripateticis creduntur, saltem quandoque.

Guerichii sententia favere videtur Paracelsiana, & aliorum.

Diabolus princeps aeris, Deo permittente, multum potest.

Cometa significant multas res notabiles, saltem præcedunt.

Principes multi à visis Cometis fato functi.

Sed permulti etiam nullo apparente Cometa.

Cometarum apparitionem secuta sunt multa mala.

Romam à Gothis captam præcessit Cometa.

Præsupposito hocce, Cometæ generari & subsistere, minimum quandoque infra Lunam, id quod Peripatetici dicunt. Suprà dictæ sententiæ Amplissimi Dn. Guerichii, quod tempestates per lumen radiorum Solis faciant Cometæ, videtur favere illa sententia Theophrasti Paracelsi, qui attribuit integram gubernationem aeris, fulminum, ventorum, tempestatum, grandinum, terræ motuum, Dæmoni, (quem Scriptura Sancta appellat Principem, qui habeat suam sedem & potestatem in aëre, quod etiam historia Jobi confirmat) vel illa Casparis Peuceri & Joannis Bodini, qui docent, Genios & Dæmones habere magnam potestatem in aëre & supra terram per permissionem Dei. Quod si hoc possit rationibus defendi, res meâ sententiâ foret expeditu facilius. Sed utcunque hoc se habeat, clarum est per eventus, quod Cometæ significant, minimum præcedant plurimas res insignes. Nam si desideras videre conjunctos Cometæ cum morte Magnorum Principum, exempla Augusti, Claudii, Neronis, Vespasiani, Constantini Magni, Imperatorum Romanorum, & tot aliorum Principum sunt ante oculos. Sed quot, quæso, Magni quoque Principes sunt mortui sine apparitione ullius Cometæ? Quod si velis videre conjunctos dictos Cometæ cum tot malis, quæ eos sunt secuta, historiæ iis sunt plenæ. Ego nonnulla solum ex iis notabo. Post tot alios Carolus Sigonius de Occid. Imper. l. 10. p. 163. notat Cometam, qui apparuit Anno 410. ante captam Urbem Romam per Alaricum Regem Vestrorum Gothorum, & ante maximam miserram, quæ in mundo visa unquam fuit. Notat etiam singulare exemplum, quod nunc allegabo benè proposito conveniens, respectu Natalitiorum Christi, quæ celebrata sunt die Jovis præterita secundum novum stilum, & celebrabitur die

De la quelle sentence fut aussi un autre Philosophe, nommé Epigenes, à ce que Senèque raconte l. nat. qu. 7. c. 3. & 6. Cette sentence ayant pour fondement que la queue de la Comète s'étend du côté opposé au Soleil :

Præsupposé avec cela, que les Cometæ s'engendrent & subsistent, au moins quelque fois, au dessous de la Lune, ce que les Peripateticiens disent. La Guerichie, qui dit que ce sont les tempestes, qui par la lueur des rayons du Soleil font les Cometæ, semble encor de pouvoir estre favorisée par la sentence de Theophraste Paracelsi, qui attribue entièrement le gouvernement de l'air, des foudres, des vents, des tempestes, des greles, des tremblemens de terre au Demon, (quel l'Ecriture Sainte appelle Prince, qui à sa résidence est assis dans l'air, ce que l'histoire de Job confirme) ou bien par celle de Caspar Peucere & de Jean Baudin, lesquels enseignent que les Genies & Demons ont grande puissance dans l'air & sur la terre par la permission de Dieu. Or si cela peut estre tenu, la chose à mon avis sera plus facile à expedier. Quoy qu'il en soit, il est certain que les Cometæ signifient plusieurs des evenemens, que les Cometæ signifient au moins præcedent plusieurs choses remarquables. Car si vous desirez voir la conjonction des Cometæ avec la mort de Grands Princes, les exemples d'Auguste, de Claude, de Neron, de Vespasien, de Constantin le Grand, tous Empereurs Romains & de tant d'autres Princes sont devant les yeux. Mais combien de Grands Princes aussi sont morts sans apparition d'aucune Comète? Et si vous voulez voir la conjonction des Cometæ avec tant de maux, qui les ont ensuivies, les histoires en sont pleines. J'en rapporteray seulement quelques uns. Après tout d'autres Carolus Sigonius de Occid. Imper. l. 10. p. 163. marque la Comète, qui apparut l'an 410. devant la prise de la Ville de Rome par Alaric Roy de Vos Gothes, & devant la plus grande misère du monde, qui fut jamais. Il note aussi un singulier exemple, que j'allegueray à cette heure à propos au regard du Noël, qui fut l'an 1564. & sera célébré selon le nouveau stile, & sera célébré

Solis proximè venturâ secundum stylum veterem. Refert enim l. 17. de regno Italia p. 31. quòd postquam Cometa apparuit (factum id est Anno 1223.) in urbe Brixia plus quàm duo millia hominum fuerint obruta ruinâ templi post sacrum Missæ finitum in festo Natalitiorum, & tota Italia fuerit valdè turbata & dispersa in duas factiones contrarias, Guelphorum, qui erant pro Papa, & Gibellinorum, qui erant pro Imperatore. Habeo adhuc librum, cui titulus est *Antiquitates Britannia*, in quo p. 54. video Anno 678. Cometam fuisse visum, qui duraverit tres menses integros, & additum de eo esse tale iudicium :

Dimanche qui vient Selon le vieux stile.

Car il conte l. 17. de regno Italia p. 31. qu' apres que la Comète parut (c'estoit l'an 1223.) dans la ville de Bresse plus de deux milles hommes ont esté accablez de la ruine du temple apres la Messe finie à Noël, & toute l'Italie fut grandement troublée & partagée en deux factions contraires des Guelphes, qui estoient pour le Pape, & des Gibellins, qui estoient pour l'Empereur. J'ay encor un livre intitulé Antiquitates Britannia, dans lequel p. 54. je voy, que l'an 678. la Comète avoit esté veüe durant trois mois entiers, & qu'on y adjointe tel jugement :

Tristem casum præcessit Cometa.

Guelphorum & Gibellinorum factiones à viso Cometa oria.

Cometarum apparitionem secuta mala.

Ac hac quidem stella (ut solet) ingentem Britannia calamitatem portendebat :

Quod etiam ibi confirmatur exemplis notatis à Venerabili Beda. Et p. 75. exemplum est notatum, quod Tibi afferam adhuc bono jure, quoniam tangit nationem Danicam :

Ce qu'on y confirme aussy par des exemples notez du Venerable Bede. Et je puis encor vous citer un autre exemple fort à propos de la page 75. puis qu'il touche la nation Danoise :

Anno Domini 906. Cometa apparuit ferè per dimidium annum, præsagentibus nonnullis inde multam sanguinis effusionem, magnam hominum cadem & stragem, quæ paulo post in prælio inter Danos & Anglos commissio subsequuta est. In quo utriusque gentis ingens nobilium numerus corruit.

Sed non jam plura in hanc rem afferam quàm unum exemplum trium Cometarum, qui fuerunt visi Anno 840. 841 & 842. quos secuta est è vestigio rebellionis reitèrati Ludovici Junioris contra suum proprium Patrem Imperatorem Ludovicum Pium: tùm divisio quæ evenit inter tres filios istius Imperatoris, quæ fuit funesta Imperio & toti aliis Regnis: nec non invasio Sarracenorum in Italiam facta, & direptio urbis Romæ. His omnibus hoc mane visis, cum agrè potuerim inter tot occupationes afferre aliqua exempla finio. Nisi quòd, ut Tibi mutuam reddam vicem respectu illorum Petri Gassendi verborum, quæ Tuis literis inferui, afferam Tibi proposito conveniens exemplum dicti Imperatoris Ludovici Pii, lectum mihi adhuc hodie in ejus vita p. 471. præsertim cum Cometa, qui tunc apparuit, non valdè longè fuerit dislitus à loco, in quo præteritis his diebus appa-

Mais je n'en apporteray plus qu'un seul des trois Cometes, qui ont esté veües l'an 840. 841 & 842. les-quelles furent suivies d'abord de la rebellion reitèrée de Louis le Jeune contre son propre Pere l'Empereur Louis le Debonnaire, de la division survenue entre les trois fils de cetui-ci, la quelle a esté funeste à l'Empire, & à tant d'autres Royaumes, de l'invasion des Sarrasins dans l'Italie, & du pillage de la ville de Rome. Ce qu'ayant tout regardé ce matin, & à grande peine entre tant de dépêches pouvant apporter quelques exemples pour vous rendre mon devoir, je ne m'y arreste. Si non que pour vous rendre la pareille au regard du passage de Pierre Gassende, qu'avez mis dans vôtre lettre, je Vous apporteray à propos l'exemple du susdit Empereur Louis le Debonnaire, l'ayant leu encor aujourd' huy dans sa vie p. 471. joint que la Comète qui parut alors, n'étoit pas trop loin du lieu, où elle parut pas jours passez.

Cometa magnus Anni 839. paulò ante mortem Ludovici Pii, nupero Cometa in Corvo stu suppar.

Ludovici Pii Imp. judicium de Cometa viso pium.

Sapiens tempus redimere novit.

„ Anno 839. mediante festivitate Paschali, dirum semper ac triste portentum
 „ ibidem Cometæ sydus in signo Virginis apparuit, in ea parte ejusdem signi
 „ quæ penulam ejus subter caudam serpentis similiter corvumque confringua-
 „ Quod cum non more errantium septem syderum Orientem versus petere
 „ per 25. dies (quod mirum est dictu) idem sydus & Leonis & Cancri, nec non
 „ & Geminorum transiens signa, in capite Tauri tandem sub aurigæ pedes
 „ igneum globum jubarum prolixitatem deposuit, quas usquequaque porre-
 „ rat antea. Quam rem cum primum Imperator talium studiosissimus conspe-
 „ xisset, constitit, & antequam quieti membra committeret, accito quodam,
 „ itemque me qui hæc scripsi, & qui hujus rei scientiam habere credebar, per-
 „ contrari studuit, quid super ea mihi videbatur? Cui cum tempus petere-
 „ quo faciem syderis considerarem, ac per hæc rei veritatem investigarem, &
 „ cognitam in crastinum nunciarem, Imperator ratus (quod erat verum) tempus
 „ me redimere velle, ne cogerer triste aliquid respondere, perge (inquit) la-
 „ mœnia huic domui contigua, & nobis quæ prospexeris nuncia: novi enim
 „ à me hanc stellam nequaquam præteritâ vespërâ visam, vel à te monstrari,
 „ sed scio signum Cometarum esse, de quo jam præteritis locuti sumus dis-
 „ bus. Quid autem tibi portendere videatur, edicito. Cumque aliqua distul-
 „ & tacuissem: Unum est (inquit) quod adhuc silentio premis: mutationem
 „ enim regni mortemque Principis hoc monstrari portento dicunt. Cumque
 „ ego testimonium Prophetæ in medium protulissem, quo dicitur, A signis
 „ cæli ne metueritis, quæ pavent gentes: ille solitâ usus magnanimitate & pre-
 „ dentia, Non alium inquit, timere debemus præter illum qui nostri & huius
 „ creator est syderis: sed ejus clementiam non satis mirari & laudare possu-
 „ mus, qui nostram inertiam, cum simus peccatores & impœnitentes, hoc tan-
 „ dignatur admonere indiciiis. Quia ergo & me & omnes communiter hoc tan-
 „ git ostentum, omnes pro posse & sapere ad meliora festinemus: ne forte mi-
 „ sericordiam, illo prærogante & nostra impœnitutine impediante, nos illi in-
 „ veniamur indigni.

Ludovici Pii mors Cometam secuta.

Cometas & præcedunt & sequuntur multa mala & bona.

Cometa fuisse putatur illa columna ignea in deserto, & stella in Natali Domini.

Cometas bonos dari docuere veterum nonnulli.

Postea describit obitum dicti Imperatoris, qui evenit anno 840. versus finem Junij. Ecce satis exemplorum, quæ testantur Cometas significare multas res notabiles per sapientem, justam & gratiosam dispositionem divinam. Sed quot res similes evenerunt sine ullâ apparitione Cometarum? Denique ego consentio omnibus illis, qui dicunt Cometas prælagire etiam, si non grandem copiam & abundantiam divitiarum, bonorum, oblectationum, quam homines possunt desiderare instar seculi aurei vel paradysi terrestris, & Tu notas stilo subtili, at saltem grandium bonorum. Tantò plus si Cometa fuit qui conduxit populum Israël in deserto, & Sapientes viderunt tempore nativitat Nostri Domini, sicut plures affirmant. Ultra hoc sapientia antiqua nos docet, dari etiam bonos Cometas. Servius ad lib. 1. Georg. & ad Æn. 10. & ad Eccl. 9. Unus de antiquis Philosophis, nomine Chæremon, observavit quondam,

Après quoy il décrit le trespas du dit Em-
 pereur, qui fut l'an 840. vers la fin de
 Juin. Voici assez d'exemples, qui temo-
 gneat, que les Cometes signifient beaucoup
 de choses remarquables par la sage, juste &
 gracieuse disposition divine. Mais combien
 de choses semblables arriverent sans aucune
 apparition des Cometes? Après tout cela je
 consens à tous ceus, qui disent, que les Co-
 metes presagent aussy, si non de grande foye
 & abondance de richesses, de biens & de
 contentemens, que les hommes peuvent de-
 sirer en forme d'un siecle d'or, ou de paradis
 terrestre, & Vous la marquez de votre stile
 fort subtile, mais au moins de grands biens.
 Tant plus si c'estoit la Comète, qui avoit
 conduit le peuple d'Israël au desert, &
 les Sages ont veu au tems de la naitivité de
 Nôtre Seigneur, à ce que plusieurs anciens
 tiennent. Outre cela la sagesse ancienne
 nous apprend, qu'il y a aussy de bons Co-
 metes. Servius ad lib. 1. Georg. & ad
 Æneid. 10. & ad Eclog. 9. Un des an-
 ciens Philosophes, nomme Chæremon, a veu
 Cometas

Cometam prælagire etiam mutationem bonum, sicut Origenes notat l. 1. con. Celsum. Et certè si velimus requirere historias, credo nos in hanc rem sat explorum inventuros. Denique benè convenit capere aliquas bonas admonitiones ex Cometis & aliis meteoris, ac si illa signa. Certum est illum significare per hæc suam voluntatem, & nos impellere ad poenitentiam. Notavi huic fini egregium locum in Comment. Wolfg. Musculi in Matth. 2. p. 12.

observé jadis, que la Comete presage aussy le changement en bien : à ce que Origene marque l. 1. con. Celsum. Et si nous voulons rechercher des histoires, je croy que nous en trouverons assez d'exemples. Et fin il est bien sceant de tirer quelques bons avertissemens des Comètes & autres meteores, comme si le bon Dieu parloit à nous par ces signes. Certainement il fait entendre par iceux sa volonté, & nous pousse à la repentence. J'ay remarqué à cette fin des beaux passages au Comment. de Wolfg. Muscule in Matt. 2. p. 12.

Cometa officii admonent mortales.

Musculi sententia de signis celestibus recta.

„Solet quidem Deus res magnas, ut regnorum mutationes, ingentes clades &c. celestibus indiciis præmonstrare, de quibus plenæ sunt etiam gentium historias. Et mox : Altera astrorum observatio (qua si quid extra communem ordinem inter sydera celestia deprehenditur, quid portenti subfit, expenditur) rarissimos hodie sui studiosos habet. Requirit enim animum rerum divinarum studiosum & observantem, & singularem numinis adflatum. Prior (certi illius & perpetui cursus syderum) in abusum à nonnullis rapitur, qui non contenti, quæ certa ars illa habet, editis libris spargere etiam quæ ex illa disci non possunt, ut singulares clades sive pestis, sive bellorum, sive famis, item Magnorum Regum interitus, Pseudo-prophetarum ortus, sectas &c. magna temeritate certis annis minantur. Et cum inter se tam sint diversi, tamque innumeris modis fallant lectorem, tamen impunè sua somnia editis libris spargunt, & inveniunt qui cupidè legant. Hi libelli præterquam quod vulgi curiositatem alunt, multis sæpenuerò malis occasionem præbent, jam olim digni, quibus inter Christianos nullus esset locus.

Pio animo astroobserva.

Astrologia quedam habet certa, multa verò incerta, quibus curiosi decipiuntur.

En, Nobilissime Domine, quibus volui Tibi respondere super argumento de Cometis, mihi promittens de Tua bonitate & humanitate, grata Te habiturum quæ in hanc rem potui notare currente calamo, & me excusaturum, si aliquo modo fallor, præsertim cum hæc in confidentia inter duos Amicos gerantur. Restat ut scias, nos etiam die 11. 21. currentis mensis observasse caudam Cometæ hastà longiore. Sed ex illo tempore non vidimus eum. Causa erunt nubes spissæ. Imò nec hocce mane vidimus eum, quamvis celo claro. Ego maneo verè &c.

Voilà, Monsieur, ce que j'ay voulu vous répondre sur le sujet des Comètes, me promettant de vôtre bonté & courtoisie, qu'aggreerez ce que j'en ay pu noter à la haste, & me pardonnerez si je m'abuse aucunement, veu que cela se passe en confidence de deus amis. Au reste, vous sçavez, que l'11. 21. du courant nous avons observé aussy la queue de la Comete longue d'une pique. Mais depuis nous ne l'avons pas veu à cause des nuées épaisses, ni mesme ce matin, quoy qu'il faisoit clair. Je demeure veritablement &c.

Amici sententiam modestam semper boni & aequi consule.

Cometa cauda longa.

Hafnia die 17. Dec. 1664.

De Coppenhague le 17. Dec. 1664.

Hæc epistola deberet Tibi, Tuâ præcedente id exigente, afferre aliquod à Clarissimo D. Bartholino responsum de maiestate (ut sic dicam) istius Cometæ, qui præsentia suâ honorat nostrum horizontem, sicut & vestrum. Sed nondum quidquam redditum mihi est ab illo

Suivant Vostre précédente celle-cy Vous devoit apporter quelque responce de Monsieur le Docteur Bartholin, touchant la Majesté de cette Comete, qui honore nostre horizon aussy bien que le vostre. Mais rien ne m'a esté rendu encor de sa part, en outre que je doute, si l'adresse de la

Cometas cum pietate contemplare & de his loquere.

Hhh 2

Viro.

Bartholini
fratres lau-
dantur.

Viro. Præterea dubito, utrum ritè & sine errore Tuas direxeris, quum non Doctor Thomas sit, sed Erasmus, qui Astronomiam tractat. Quidquid sit, Viri isti eximii non negligunt officia civilitatis præstare illis, qui eos literis suis honorant, ita ut sine dubio & Tu satisfactionem sis accepturus.

Hamburgo die 23. Decemb. S. V.

Anno 1664.

Bartholinum
Thomam pri-
usquam Era-
smium Au-
tor meritò de
Cometis con-
suluit.

EN Tibi denuò hoc literularum ad Clarissimum Dn. Bartholinum, ad quem ego priores direxi, tanquam ad eum, cujus amicitiam singularem honori mihi duco, ea fini ut per eum, velut proxenetam Clarissimus Dn. Erasmus Bartholinus Frater ejus, qui etiam est unus de meis Amicis, mihi faciat gratiam in dando suo judicio de Cometa. En inter alia, quam ad manum habeo, continuationem sententiæ Amplissimi Domini Guerichii, quam mecum communicavit Nobilissimus Filius ejus Srenissimi Electoris Brand. Residens, qui mihi gratum facit habendo mihi honorem singularis suæ amicitiae. Tu feres de hac re judicium liberè, cum scias hîc non agi de ullo capite fidei, quamvis in hoc quoque quivis libertatem suæ conscientiae retinere debeat. Ego maneo &c.

Guerichio fi-
lio. Auctor
speciali amico
utitur.

Libère judi-
ca de sacris &
profanis.

Hafniâ die 27. Decemb St. V.

Anno 1664.

Tempus ido-
neum & lo-
cum opportu-
num ad
quamvis rem
diffic.

Postquam didici ex Tuis literis, quibus placuit Tibi me honorare, per proximum tabellarium scriptis, Te à Cl. D. Erasmo Bartholino expectare judicium de Cometa, usus sum tempore opportuno, ita ut paulò post in Regiam veniens eum compellarim, & rem hanc considerationi ejus subjecerim. Fatetur se Tuam præcedentem epistolam accepisse à Fratre suo Clarissimo Thoma, quod ipsum satis causæ mihi dedit, ut ei redderem & alteram Tuam epistolam, quam usque adhuc servavi, ideò quòd ejus Frater nondum reverterit. Aperuit eam statim & percurrit leviter quantum locus ille permisit, & testatus est se Tibi eo nomine esse valdè obligatum, ac pro-

Vostre a esté juste & sans abus, attendu que ce n'est pas le Docteur Thomas, mais Erasme, qui se mêle de l'Astronomie. Quoy qu'il en soit, ces braves gens ne manquent point de civilité envers ceux, qui les honorent de correspondance, si bien qu'il n'y a point de doute Vous en aurez de la satisfaction.

De Hambourg 23. Decemb. S. V.
l'An 1664.

VOici derechef une petite lettre pour Monsieur le Docteur Bartholini, à qui je me suis adressé, comme à une personne, qui m'honore d'une amitié particulière, afin que par son moyen Monsieur le Docteur Erasme Bartholini Son Frère, qui est aussi de mes Amis, me fasse la faveur de donner son jugement sur la matière de la Comète. Voici entre autres que j'ay pour la continuation de la Comète de Monsieur Guerické, qui m'a été communiquée ces jours-ci par Monsieur le Fils le Resident de S. A. E. de Brandebourg, qui me fait la grace de m'honorer de son amitié particulière. Vous en pouvez user à votre jugement librement, sans que'il n'y ait pas d'aucun article de la liberté de conscience. Je demeure &c.

De Copenhague le 27. Dec. S. V.
l'An 1664.

APres avoir appris par celle, que vous a plu m'honorer de cet ouvrage, que c'est Monsieur le Docteur Erasme Bartholini, dont vous attendez le jugement touchant la Comète, j'ay pris le temps à propos, de sorte que peu après l'allay trouver à la Cour & m'adressay à luy, & mis cette matière sur le tapis. Je m'advoüa qu'il avoit receu Vostre prière dente par la voye de Monsieur Son Frère Thomas, ce qui me donna assez de sujet de luy rendre aussi l'autre, que j'avois gardée, à cause que son dessein n'est pas encor de retour. Il l'ouvrit & la parcourut légèrement, en sorte qu'il permit, en suite de son témoignage de vous avoir beaucoup d'obligation.

misit mihi se Tibi mox aperire velle de hac re sententiam suam. Fabricatio hujus statuae sive imaginis divinatricis Amplif. D. Guericchii ipsi est ita cognita, ut ego quoque eo monstrante cognoverim, quod eam possit facere exactè, imò ex parte id mihi dixit, reservans sibi nihilominus ipsum secretum. Quod ad meam sententiam de opinione & definitione Amplissimi Dn. Consulis illius, quam proposuit de Cometa, quantum quidem ego possum mentem ejus intelligere ex toto hocce discursu, quem pro tua bonitate mecum communicasti, præcipue

tion, & me promit de Vous en decouvrir son sentiment au plus tost. La fabrique de cette statue ou image devinereffe de Monsieur Guericquen luy est tellement connue, qu'il me fit connoistre, qu'il la sçavoit faire exactement, voire il m'en dit une partie gardant toutefois le vray secret. Pour moy, touchant l'opinion & la definition, que Mon dit Sieur le Bourguemaistre met en avant la Comete, & selon que je puis tirer de tout ce discours que Vous avez en la bonté de me communiquer notamment

Guerichiani
anemoscopii
inventum
Bartholino
notum Rotli-
nius testatur.

quod Cometa sit particula aeris vi procella singularis in vacuum abrepta & radiis Solis illuminata,
oppono hic istud unicum argumentum: j'y oppose cet unique argument:

Rotlinius
Guerichiani
sententia op-
ponit argu-
mentum.

Si Cometa est talis particula aeris &c. sequitur ad constitutionem Cometae abripi ac in vacuum illud transferri non solum semissem, trientem aut quadrantem aeris, sed sæpè universum aëreum systema. Consequens est absurdum. Ergo. Connexum probò: quia ex distantia Cometarum patet quosdam fuisse & esse ejus magnitudinis, ut omnem, adeoque non particulam, sed omnem aërem non adæquent, sed superent magnitudine, & hoc ipsum corpus quod curiosorum curiositatem omnium nunc suspendit credo aëre vastius esse sine proportionem.

Impacienter desidero rescire aliquid ex Ampl. D. Hevelio de natura Cometarum; nam scio habere illum aliquod opus subjiciendum prelo. Ut redeam de celo in terram, hoc habeo Tibi dicendum, quod sim perfectè &c.

Je suis impatient d'apprendre quelque chose de Monsieur Hevelius touchant la nature des Comètes; car je sçay, qu'il a quelque œuvre sous la presse. Pour retourner du ciel en terre, j'ay à Vous dire, que je suis parfaitement &c.

Hamburgo $\frac{2}{12}$ Januar. 1665.

De Hambourg le $\frac{2}{21}$ Janu. l'an 1665.

Dum Tibi mitto literas ad Cl. Dn. Erasmi Bartholinum non obdum signatas, nil habeo magnæ rei ad dicendum Tibi de argumento Cometico. Quod ad meam opinionem attinet, quam Tibi proposueram, scilicet quod radii Solis semper oppositi Cometis in linea recta, penetrantes istam materiam quæ suscipere potest illorum lumen, faciunt Cometas, videtur mihi usque in præsens esse vero similis, hoc additò, quod qualitas dictæ materiæ contribuat etiam nonnihil huic rei, & adjuvat radios Solis ut faciant caudam vel comam vel barbam, quam videmus in Cometis: quanquam hocce intelligatur in co-

Vous envoyant la lettre pour Monsieur le Docteur Erasme Bartholini sous le cachet volant, je n'ay pas grande chose à Vous dire au sujet de la Comete. Pour ce qui est de mon opinion, que je Vous avois proposée touchant ce que les rayons toujours opposez aux Comètes en ligne directe penetrant cette matiere susceptible de leur lumiere, font les Cometes, il me semble juques a present d'estre vray semblable, en adjointant, que la qualité de la dite matiere contribue aussy & aide les rayons du Soleil a faire la queue ou chevelure ou barbe, que nous aus Cometes, quoy que cela s'entend dans ce que j'ay raisonné la dessus au 20. du passé. Je suis prest toutefois de

Cometarum
caudas fieri à
Sole mate-
riam eorum
luminis sui
capacem pe-
netrante Au-
ctor asserit.

H h h 3

quod

quod ratiocinatus sum de eo in literis die 20. præteriti mensis scriptis. Sum nihilominus præsto, ut plura de eo inquiram, & sequar id quod inveniam convenientius veritati, quanquam hæc in talibus, cum non sit fundata, sicut illa religionis Christianæ, immobili & inexpugnabili auctoritate Sacræ Scripturæ, non potest aliter stabiliri quàm puris ratiocinationibus & conjecturis. Quod ad opinionem Amplissimi D. Guericke attinet, spero me in hanc rem obtenturum ab illo plura eam declaratura, & quidem per Nobilissimum Filium ejus. Quod reliquum est, maneo &c.

Veritas Philosophica non æquæ certa ut Christiana.

Scripturæ Sacræ auctoritas invicta.

Hafniæ die 6. 16. Jan. 1665.

PER Tuas præcedentes, de quibus, ut & postremis, multum Tibi debeo, edoctus sum inter alia, Tibi communicata quædam fuisse de Cometa ab Amplissimo Domino Hevelio, Astronomo præstantissimo, quem ego omnibus aliis nostri temporis præfero, absit dicto invidia & præsumptio. Ideo Te rogo, si ejus literæ, quarum Te copiam Domino N. fecisse nuper mihi significaveras, ferunt aliquid supra communem sententiam, me earum velis facere participem. Ego ipse habeo in animo eum precari expressè ut mecum de ea re communicet suam sententiam; sed hoc differo paulum, ut capiam tempus proposito magis serviens, præcipuè quando iste Cometa peraget suum cursum, ita ut Vir ille possit facere integram historiam, & examinare hoc rarum phænomenon ab initio ad finem, & à prima comparitione ad disparitionem. Certior factus sum ex Hollandia, Theologos ibi ducere pro atheismo, si aliquis velit negare, quòd Cometa præfagiat & augurium aliquod præbeat; ad quod ego respondi, si Theologi per hocce medium possint lucrari aliquas animas, id illis imputatum iri pro dolo bono, & pia fraude. Ego conor ut longè sim tam à superstitione, quàm ab atheismo, mansurus ex toto corde &c.

Hevelium maximi Romæ facit.

Tempus idoneum ad rem quamlibet dispice.

Cometa præfagia negare an impium sit?

Hamburgo die 6. Jan. Anno 1665.

EXcuses velim, quòd Tibi toties incommodem Te compellens de argu-

m'en enquêter plus & de suivre ce que je trouveray plus convenable à la vérité, quoy que celle-ci dans ce point ne se fonde, comme celle de la religion Chrétienne, sur l'immuable & impugnable autorité de la Sainte Ecriture, ne peut être établie que par des pures raisonnemens & conjectures. Quant à l'opinion de Monsieur Guericke, j'espère d'en obtenir de luy plus d'éclaircissement, par le moyen de Monsieur Son Fils. Avec quoy j demeure &c.

De Copenhague ce 6. 16. Janu. 1665.

PAR Vostre précédente, dont je Vous suis aussi bien redevable que de la dernière, j'ay appris entre autres choses, que Vous avez eu quelque communication touchant la Comète de la part de Monsieur Hevelius, Astronome dont je suis plus d'estat que de tous les autres de notre temps sans reproche tousjours & sans présumption, Vous suppliant, si sa lettre, dont Vous me mandates alors de l'envoyer copie envoyée à Monsieur N. porte quelque chose par dessus le commun, de m'en faire part. Moy mesme j'ay dessein de le prier expressément de m'en communiquer son sentiment; mais je le diffère encor pour prendre le temps plus à propos, notamment quand cette Comète aura achevé son cours en sorte qu'il puisse faire une histoire entière & examiner cette rareté d'un bon bout d'autre, c'est à dire du commencement jusqu'à la fin, & de la première comparition à la disparition. L'on me mande de Hollande, que les Theologiens y tiennent pour atheisme, si quelqu'un veut dire qu'il ne præfage & n'augure quelque chose à quoy j'ay répondu, que si les Theologiens par ce moyen peuvent gagner quelques âmes, qu'il leur sera imputé pro dolo bono & pia fraude. Je tasche de m'esloigner aussi bien de la superstition que de l'atheisme, effrayé de tout mon cœur &c.

De Hambourg le 6. Janu. 1665.

JE Vous demande pardon de ce que je Vous donne tant d'incommodité sur le présent

mento Comético. Sed sciseos, qui volunt aliquid discere, facere id in ordine suo, & invenire sat rationum ut excusent suam libertatem, quamvis excedat quantitas, quam novi, mihi promittit, Te in bonam partem accepturum libertatem quâutor, tantò magis quòd commercium literarum quod colo de argumento Comético sit jam grandius & per consequens gratius. Vides hîc sat materiæ esse pro exercendis etiam magnis ingeniis, non solum quod attinet ad generationem & operationem Cometarum, sed etiam an Cometa, quem videmus in præsentia, sit idem cum priori, nec ne. Quæ de re vellem habere aliquam informationem, sicut & observationes Clarissimi D. Erasmi Bartholini, quæ erunt sine dubio curiosæ. Qua in re consequenda precor ut me adjuves, quum ego sim verè &c.

Hafniæ die 10. Januarii 1665.

Cum Tuis postremis literis accepi & Gillas ad Clarissimum D. Erasminum Bartholinum, quas ipsi è vestigio tradidi, expectans ea quæ tandem dabit publico de Cometa, de quo incepit commercium literarum exercere cum Magno Astronomo degente Florentiæ, cui nomen est Vincentio Viviani, Mathematico Magni Ducis: hac ratione principali monitus, quòd ille locus unum eundemque habeat meridianum cum nostro, ita ut noster meridianus credat, observationes istius Florentini posse sibi servire multum rei declarandæ. Quod restat, præmonéo Te, me brevi post tempore obligatum iri nexu officii ad conficiendum quoddam iter, id quod sistet cursum commercii nostri literarii, quod mihi erat gratissimum. Ego maneo ubique & per totam meam vitam &c.

Hamburgo die 13. Januarii 1665.

Plura in præsentia non habeo ab Amplissimo Domino Hevelio, quem & ego maximi facio, tanquam Excellentissimum Astronomum nostri seculi, & mihi promitto de ejus civilitate, eum mihi detecturum brevi suam sententiam de ar-

de la Comète. Mais vous sçavez, que ceux qui veulent apprendre quelque chose, font cela ordinairement, & trouvent assez de raisons pour excuser leur liberté, quoy qu'elle surpasse quelque fois les bornes de la modestie. Votre courtoisie, que je connois, me promet, que Vous prendrez en bonne part la franchise, dont je me sers, d'autant que ma correspondance sur l'entretien des Comètes devient plus grande & par conséquent plus agreable. Vous voyez qu'il y a assez de matiere pour exercer mesme les grands esprits, non seulement pour la generation & operation des Comètes, mais aussi si la Comète, que nous voyons à present, est la mesme avec la premiere ou non. De quoy je voudrois avoir quelque information, comme aussi les observations de Monsieur le Docteur Erasme Bartholini, qui seront sans doute curieuses. En quoy je Vous prie de m'aider, puis que je suis en verité &c.

Discere qui volunt, sunt diligentes, liberi, quandoque & importuni.

Hominem maxime humanitas decet.

Libertatem amici modestam æquo ser animo.

Cometicum argumentum multa sedulo discutienda proponit.

De Copenhague le 10. Janu. 1665.

Par le moyen de Votre dernière, j'ay bien reçu celle pour Monsieur le Docteur Erasme Bartholini, & la luy ay fait tenir incontinent, attendant ce qu'en fin il donnera au public touchant la Comète, sur laquelle il a commencé une correspondance avec un Grand Astronome à Fleurence, qui porte le nom de Vincenzo Viviani Mathematicien du Grand-Duc, à raison principalement, que ce lieu là a un mesme meridian avec le nostre, en sorte qu'il croit, que les observations de ce Florentin luy pourront servir de beaucoup d'éclaircissement. Au reste, Monsieur, je Vous adverti, qu'en peu de temps je seray obligé de faire un voyage, ce qui arrestera le cours de nôtre correspondance, quia m'a esté fort agreable. Je demeure par tout & toute ma vie &c.

Bartholinus commentarium de Cometa meditatur. Florentia & Hafnia conveniunt meridiano.

De Hambourg le 13. Janu. 1665.

Je n'ay plus rien à present de la part de Monsieur Hevelius, dont je fais tres-grand cas aussi, comme d'un Tres-Excellent Astronome de nostre siecle, & me promets de sa civilité, qu'il me découvrira bien tôt son sentiment sur le sujet des Cometen-

Hevelium Auctor quoque maxime facit.

Communi-
canda sunt
utilia.

Auctor medi-
tatur com-
mercium li-
terarum cum
quibusdam
Viris doctis in
Italia degen-
tibus.

Vitia homi-
num sat ma-
lorum absque
Cometis præ-
nunciant.

Media via
tutissima.

Superstitio
& zelus san-
guinarius sa-
pè est pallium
impietatis.

Impietatem
& superstitio-
nem, ut duos
scopulos, vi-
sa.

gumento Cometarum. Commmercium
literarum, quod Clarissimus D. Bartho-
linus inchoavit cum hocce Mathematico
Florentino de argumento Cometæ, mihi
est gratissimum, speranti eum singularia
quædam inde habiturum, mihi que eo-
rum copiam facturum, vel certè cum pu-
blico daturum, quæ illinc acceperit. Ego
quoque spero me posse conferre cum ali-
quibus Magnis Mathematicis Italiæ de
eodem argumento, eâ fini ut inde ha-
beam aliquid singulare. Tantò magis
quòd quidam meorum Amicorum ap-
probent commercium literarum, quod
satis grande colo cum diversis viris doctis
de ista materia, quod aliquando meis usi-
bus servire poterit. Quantum ad judi-
cium illorum Theologorum de præfagio
Cometarum, vellem illos prædicare suis
Auditoribus quòd eorum vitia sine ullis
Cometis præfagiant satis malorum. Tu
facis perquam benè, quòd teneas viam
securam inter superstitionem & athei-
smum. Sunt plurimi, qui tegunt istum
illâ & zelo importuno ac sanguinolento.
Quod restat, Nobilissime Domine, ægrè
mihi est, quòd Tua commoditas non
permittat continuo honore me afficere
gratissimi Tui literarum commercii. Ego
pariter maneo Nobilissime Domine

Tuus omni obsequio & affectu

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

metes. La correspondance de Monsieur
Docteur Bartholini, qu'il a commencée
avec ce Mathématicien Florentin sur le su-
jet du Comète, m'est agréable sous espérance
ce, qu'il en aura quelques particularités &
m'en fera part, ou bien qu'il donnera au
public ce qu'il en recevra. J'espère aussi
pouvoir conférer avec quelques Grands Ma-
thématiciens d'Italie sur le même sujet.
D'autant que que quelques uns de mes
Amis trouvent bon, que j'entretienne une
assez grande correspondance avec divers
d'étude sur cette matière, ce qui me pour-
ra servir à l'avenir. Quant au pré-
sent de ces Théologiens là sur le pré-
fage des Comètes, je voudrois qu'ils preschassent
à leurs Auditeurs, que leurs vices sans
aucuns Comètes presagent assez de ma-
lheur. Vous faites fort bien de tenir la voye mi-
née entre la superstition & l'athéisme.
Il y en a plusieurs, qui couvrent leur
par celle là, & par le zèle importun &
sanguinolent. Au reste, Monsieur, je suis
bien marri de ce, que votre commodité
ne Vous permet pas de me continuer l'hon-
neur de votre très-agréable correspondance.
Je demeure pareillement à jamais Mon-
sieur

Votre tresobeissant & tresaffec-
tionné Serviteur
DE LUBIENIETZKI.

IX. COM.

IX.

COMMUNICATIO HAFNIA BARTHOLINIANA.

Hamburgo Hafniam die 3 Decembris 1664.

S. & O. Vir Clarissime, Doctissime & Humanissime,

Postulabat amicitia, à me Tecum & cum Clarissimis ac Doctissimis Fratribus Tuis inita, ratio, ut à vobis ante triennium propè digressus literis vos compellarem, quæ amicitiam fovere vulgo creduntur. Sed nostis, me etiam tacente, *fidem amicitia non desiderare syngrapham*, (ut Symmachus alicubi scribit) & longe solidiori, æquitatis scilicet & sinceritatis, utriusque à recta conscientia custoditæ, fundamento, quàm ullum papyraceum esse potest, innixam esse. Et ego quidem dicere possum, suffragante veritate, me erga vos mutuum, licet mutum adhuc, servare candida mente affectum, & contractæ amicitia jura, ut cum omnibus viris, eruditione & morum probitate præcellentibus, ita & vobiscum, Viri Excellentissimi, sanctè colere & sincera benevolentia, debitoque cultu omnes prosequi. Silentium meum facile quemvis æquum excusaturum credo, cui modò de assiduis meis laboribus & occupationibus constiterit. Sed si ita vobis videatur, rumpenda sunt silentii vincula, referendus stilus, & loquendum mutuò nonnunquam est per talem satis fidam mentis amicæ internunciam. Qua in re ego officio meo non deero. * Ut Te nunc singularem compellem, Vir Excellentissime & Amicissime, facit novus iste, qui nunc in cælo ab aliquot diebus ardere videtur Cometes. Inflammat nempe animum meum ad scribendum & judicium vestrum exquirendum prodigiosus iste (ut ita loquar) ignis. † Qui utinam bellorum internecinorum & parricidalium, sed & cunctorum vitiorum furores, ‡ quibus orbis conflagrat Christianus, obfuscet & extinguat, ac æternæ salutis studiosa cælestique igne incalescentia pectora, ad vitam emendandam, & viâ pietatis ad ipsam beatæ immortalitatis, Christianis proponitam, metam ducendam attendat! * Quæ de hoc Cometa à Viris in hac urbe doctrinâ, ac præcipuè rerum Mathematicarum & naturalium scientiâ eminentibus, Hufvedelio, Garmesio & Joanne Müllero, scripto & coram accepi, Tibi mitto. Paria Dantiscum ac Parisios aliorumque ad Amicos talium appropriationes promoveo. Tu pro tua eximia humanitate & in me benevolentia, re- Ego præterea, quæ aliunde accipiam, Tecum communicabo, † & per Te cum aliis Viris doctis in illa Musarum Regia Tecum agentibus, notis pariter & ignotis, quos omnes debito cultu prosequor, debito favore complector, & plurima salute impertio, benè memor, quantum humaniorum literarum amans (quo in censu merito me pono) earundem Antistitibus (quo in Senatu vos

Literis fovetur amicitia: non necessarium tamen.

Amicitia fundamentum æquitas & candor.

Mutuum, mutuum licet affectus, inter amicos vigeat oportet.

Silentium amici occupationes excusant: quod tamen rumpendum aliquando est.

Epistola mentis interpres.

** Bartholinum Thomam quibus de causis Auctor scripto adeat.*

† Cometa officii mones mortales.

‡ Christianorum quæ sint vitia, & quæ debeant esse officia.

** Auctor Bartholinus & alii Amici quæ de Cometa habet mittit, ut mutuum benevolentia vicem referat.*

† Hafniæ amicos non paucos Auctor habet.

Bartholino-
rum trium
fratrum me-
ritis debitum
testimonium
datur.

principem locum meritis vestris vobis vendicatis vel certè obtinetis) debeat.
Valete longum, agite feliciter, & mihi favete constanter

Omnium Vestrum

Ad Dominam Thomam Bartholinum, Med. Doct. & Regium in Acad. Hafn. Profess. Honorarium.

Observantissimo & studiosissimo,

Subscribo
STANISLAUS LUBIENIETZKI

Hamburgo Hafniam die 23. Decembris S.V. 1664.

S. P. Clarissime Doctissime & Humanissime Vir!

Bartholinum
Thomam ad
ferendum de
Cometa Cor-
vi & Leporis
judicium ite-
rum iterum-
que Auctor
solicitat.

* Cometa in
Lepore visus
à priori di-
versus esse
videtur.
† Auctor cum
Bartholinus
plura, ut Ger-
richiana a-
liaque com-
municat.

† Gerichia-
na Auctor
Hafniam
mittit.

A Nte 14. dies dedi ad te epistolam, quò & jura pristinae amicitiae renova-
rem, & judicium Tuum de Cometa nuper conspecto exquirem. Cum
verò interea temporis ille nobis octiduo integro non visus, * iterum nudius
tertius conspiciendum se, & tempore quidem apparitionis, situ & motu diver-
sus à priori, atque ita materiam disputandi an unus idemque cum priori sit
præbuerit, majorem in modum peto, ut Vestrum hac de re judicium cogno-
scere mihi detur. † Adjungo ego, quæ de hoc argumento jam à nonnullis Ami-
cis responsi vice, quæque alias ab Amicis communicata († ut sunt ista Ampli-
simi Domini Ottonis Gerichii Consulis Magdeburgensis, quæ Filius ejus, hac
in urbe Serenissimi Domini Electoris Brandenburgici nomine residens, mihi tra-
didit) accepi, idem in posterum quidem facere paratus, salutem plurimam Ch-
rissimis Fratribus Tuis adscribo, Teque bene valere jubeo

Ad eundem.

T. Omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI

Hamburgo Hafniam die 2. 12. Januarii 1665.

S. P. Vir Clarissime Doctissime & Humanissime!

Bartholinus
Thomam lau-
datur:

Eum prius
quam Fra-
trem ejus E-
rasmum cur
compellat
Auctor.

Rotlingium
Principi Re-
gio à Secretis
Auctor lite-
rarum ad
Bartholinum
curatorem
adhibet.

Bartholinus
Erasmus
laudatur.

Hamburg-
ensis de Cometa
Corvi & Le-
poris delibe-
ratio.

Hevelius laus
& sententia
de Cometa
Corvi & Le-
poris uno co-
demque.

B Inas ad Clarissimum Fratrem Tuum Thomam Bartholinum, Virum à
Republica literaria præstantissimum, dedi literas, & quasdam Virorum
Doctorum & Astronomicâ scientiâ præditorum observationes misi, sed ea finis
ut hæc ad Te quoque singulariter (utpote qui professâ industriâ talia tractas)
scripta & missa censerentur. Nosti enim mihi singularem cum Clarissimo Fratre
Tuo intercessisse amicitiam, ita ut non absque causâ Te per eum compellares
& de his consulere voluerim. Cum autem illo absente ab Urbe meas literas Tibi
ab Amico Nobilissimo & Humanissimo Domino Rötlingio, Serenissimo Prin-
cipi Vestro Regio à Secretis, redditas fuisse acceperim, gratum id omnino mihi
accidit, & spero, quæ est Tua eximia humanitas, me abs Te brevi responsio-
nem habiturum. Nam me singulari desiderio Virorum Astronomicæ scientiæ
laude conspicuorum (quos inter Te eximium esse bene novi) observationes &
judicia de hoc Cometa cognoscendi teneri, facile vel ex his, quæ ad Vos mihi
perspicias. Heri super hoc negotio cum Clarissimis Viris Domino Kirstenio
& Domino Mullero (qui honorificam Tui mentionem fecere, ille vero etiam
Te de hoc phænomeno aliquid publici juris fecisse mihi retulit) contuli, & cum
inter nos sermo familiaris de Cometa isto, an qui nuper in capite Leporis ap-
paruerit unus idemque cum illo, qui primum ad rostrum Corvi apparuerat,
sit necne? haberetur, Kirstenius potius in hanc sententiam alium esse hunc à prio-
re, inclinabat. Mullerus, constanter asseruit esse unum eundemque. Certè Pre-
stantissimus ille Astronomus Joannes Hevelius ejusdem est sententiæ, & die 18.
Decembris scribit mihi, Cometam appropinquasse jam Cani Majori, tendentem ad
Leporem.

Leporem, Eridanum, Cetumque versus, ex Orientali factum esse Occidentalem, paucis mentem suam exponens, reliqua ad suam Cometographiam, quam sub prælo brevi tradere velit, vix tamen visuram intra annum lucem, reservans. Est & celeberrimus quidam in Germania Astronomus, qui itidem unum eundemque Cometam esse existimat. Clarissimus Ismaël Bullialdus, in literis ad me datis, indicat die 31. Decembris novam stellam fulgidam, quam vis albicantis coloris, non longè à pede Orionis sinistro Rigel apparuisse; sed se non putare Cometam esse. Hunc porrò circulum Tropicum Capricorni in asterismo Corvi secuisse, infra deinde lapsum magnæ sphaeræ circulum non descripsisse ait, quod hic quibusdam minus probari video. Tu quid de his statuas, tum & de sententia Viri Amplissimi & Clarissimi Domini Gericken Consulis Magdeburgensis, quem nosti, fac ut sciam. Quod reliquum est, Clarissimis Fratribus Tuis, quorum amicitiae & conversationis suavissimæ memoriâ animum meum pascō & recreo, plurima & officiosâ salute adscriptâ, lätum hunc annum indecensentem pluresque alios vobis, Viri Doctissimi, Inclyta Fratrum Triga, & splendida Illustres Academiae Vestrae Lumina, sed cum primis Serenissimo Regi, Principum Optimo & Laudatissimo, totique Serenissimæ Regiæ Domui, ac uni-verso Regno vestro, ex animo precor. Vale Vir Egregie, & constanti benevolentia me prosequere

Ad Dominum Erasmium Bartholinum, Med. Doct. & Regium in Acad. Hafn. Mathematic. Profess.

T. Studiofissimus & Observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hafnia Hamburgum 21. Januari 1665.

Viro Nobilissimo & Clarissimo Domino

STANISLAO LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ

ERASMUS BARTHOLINUS S. P. D.

Summam declarasti benevolentiam, conjunctam pari erga me amore, in mittendis per communem nostrum amicum observationibus nuper animadversis Cometæ. Gratissimis tuis literis atque curioso desiderio prius satisfacere statueram, nisi existimassem expectandum ipsius Cometæ, quem jam jam imminutum magna luminis & caudæ promittebat, discessum. Verum quoniam per octiduum nobis stellarum aspectum nubila ademerint, ulteriori mora officium amicitiae, diligenter a me sancteque semper servandum, non duxi intermittendum. Observationes, quas desideras, Cometæ exactissimas tibi denegant idonea instrumenta aliaque impedimenta, quibuscum luctari necesse habemus. Initio quidem à militibus animadversus, à me vero primum die 21. Decembris, quo post perpetua nubila & tempestates reddita serenitate, observatus est sub pede Orionis lucido, pone aures Leporis; unde progressus contra ordinem signorum versus plagas Septentrionem inter & Occidentem medias, pertigit ad loca sub cornu posteriori Arietis. Hæc exactius ad numeros revocata, cum animus sit in publicum, Deo propitio, emittere, tuæ humanitatis erit, Vir Nobilissimo, prospicere ut aliorum observatis interea frui liceat, quibus Cometarum doctrina ulterius illustretur. Quæ à Clarissimo mihique amicissimo Domino Bullialdo perscripta narras, quantum admirationis in animo meo, tantum desiderii reliquerunt, uberius eam rem cognoscendi, simul & exscriptum literarum; plane enim diversus erit à nostro, modo historia observationis ritè se habeat. Nam ea quæ de reliquis binis in Corvo & Lepore narrantur, plane consentiunt cum observatis nostris. Causam efficientem & materialem Cometarum,

Bullialdus Cometam Leporis prima vice cum exigua barba visum non putabat esse Cometam: Ejus de Cometa sententia.

Amici absentis memor esto.

Officiosus in amicos esto. Auctor debitam benevolentiam erga Bartholinos & Academiam Hafnensem Aulamque testatur.

Cometa ex-eunte Januario Gregoriano ad occasum vergere animadversum.

Observationes Bartholiniana à die 12. Dec. Jul. incipiunt.

Cometa in Lepore observatus.

Bartholinus Erasmus affectum erga Bullialdum & dissensum ab eo indicat.

Sententiam
Gerrichia-
nam de origi-
ne Cometarum
& Vacuo re-
probat.
*Eclipsis Lu-
nae 21. & 31.
Januarii
1665. Ha-
fniae observa-
ri per nubes
non potuit.

nuper inventam à Celeberrimo Viro Domino Gericken, oppugnabunt facile, non expugnaverint, ii qui armantur contra vacuum. Me suspensum teneri praesentia dubium de procellis, quas saepè oriri constat sine apparente Cometarum generatione, aliàs athmosphæra vix sufficeret. *Eclipsis Lunæ observationi hoc mane frustra quoque invigilavimus, nuspiam lunari corpore in visum nostrum incurrente. Hisce Vale, Vir Nobilissime, & me ama.

Hamburgo Hafniam die 7. Februarii 1666.

S. P. Vir Clarissime Doctissime & Humanissime.

Bartholini
Erasmi doctores
commendan-
tur.

officiosus in
amicos esto.

Observatio-
nes à Bartho-
lino Auctor
postulat, nec
non iudicium
de Cometa
Corvi & Le-
poris.

* Bullialdus
cum Hevelio
Cometam in
Corvo & Le-
pore unum
eundemque
esse statuit.
† Cometam
in Corvo &
Lepore unum
eundemque
fuisse multi
Viri docti sta-
tuunt.

† Curtius
sententiam de
Cometa mu-
tat & Heve-
lio accedit.

* Cometam in
Corvo & Le-
pore gemi-
num esse sta-
tuit Olearius
& alii.

Libertas
Philosophica
omnibus cor-
dati compe-
tit, idè in
quovis feren-
da est.

T Alem te per omnia esse egregia ingenii monumenta, consentientia orbis literati iudicia; sed & literæ Tuæ nuper ad me datæ loquuntur. Ad hoc quod extemplò non responderim, mea ab Urbe in Holsatiam profectio effecerat. Inde postquam ante aliquod dies feliciter per divinam gratiam reverto, & negotiorum expediendorum, quæ me absente increverat congeriem amoris ad Te quoque & officium in Te meum revertor. Multum Tuæ humanitati debeo, quòd me responso benevolo beare, & sententiam Tuam de nuper viſo Cometa quodammodo exponere volueris. Sperabam tamen ex illo Regali festigio Astronomico observationes exactissimas, quas Tu deficientibus idoneis quibusdam Instrumentis dare Te mihi non posse, scribis. Velim tamen mecum Tuas de motu phænomeni quotidiano Observationes communices, & certiorum allatis aliquibus rationibus reddas unus ne idemque vel geminus ille fuerit Cometes? quamvis Te illam cum Hevelio aliisque eximiis Astronomis sequi ex litteris Tuis certò mihi colligere videar. * Hanc & Clarissimum Bullialdum, re ex pluribus observationibus melius perspecta, postremis literis 23. Januarii St. N. datis, quas Ratisbonam mittere me oportuit, confirmare conieci. † Quam etiam D. Hufvedelius & Professor Matheseos Müllerus Viri Clarissimi, hac in Urbe degentes, firmiter tenent & tuentur. † R. D. P. Albertus Curtius, Neoburgi Palatinorum agens, putabat duos nobis visos fuisse Cometas, adducta in rationem & testium oculatorum narratione. Tandem tamen plus Hevelii accuratissimis observationibus, sed & ipsis rationibus firmis, quam reliquis nuperis meditationibus, vel testium, qui se oculis suis duos Cometas vidisse referebant narrationi, tribuere visus est. Clarissimus Abrahamus de Grauw Matheseos in Alma Frisiorum Professor statuit etiam unum eundemque fuisse Cometam. * Alii contrariam tuentur sententiam, sicut Holmia, Lipsia & ex aliis locis accepi. Inter hos est & Clarissimus Adamus Olearius, quem nuper ea de re Gottorpii contuli. Alii denique rem hanc in medio relinquunt. En porrò Tibi & communi nostro Amico harum exhibitori, quæ pro confirmanda sua sententia Amplissimus Dominus Gerichius Consul Magdeburgensis me accurante attulit. Quæ velim uterque vestrū boni & æqui consulat. Mores enim in talibus nos esse oportet libertatis Philosophicæ, quæ ut omnibus ingenuis hominibus, ita cum primis inquisitoribus veri digna est, ac propterea nulli vitio verti, tantominus noxæ esse debet. Vale Vir Clarissime, & mihi porro fave. In cujus rei signum illa quæ postulavi, brevi, ut & quæ rebus publicis exscribere decrevisti suo tempore, si Deus nos superstites hic esse voluerit, exspecto. Iterum Vale

Ad Dominum Erasmium Bartholinum, Med. Doct. & Regium in Acad. Hafn. Math. Prof.

T. Observantissimus & Studiofissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKY

Hamburg

Hamburgo Hafniam die 21. Martii 1665.

S.P. Vir Clarissime, & Doctissime Humanissimeque,

Ad literas Tuas die 21. Januarii scriptas die 7. Februarii ego respondi, & quæ ab Amplissimo Domino Gerichio, pro confirmatione sententiæ ejus acceperam, ad Vos misi. Cum autem necdum quidquam responsi tulerim & certo sperem meas literas Vobis recte redditas esse, volui his testari desiderium meum, quo teneor responsi Tui, stimulante hinc inde magis magisque Amico. Auctor responsum apud Bartholinum urget, eique consilium de opere hoc edendo aperis. licet premerem ea quæ de Cometa nupero & collegi & scripsi, ne scilicet diffiteor quidem, accedentibus illorum monitis, coram & per literas datis (quibusdam etiam eorum Observationes suas huic fini mihi tradentibus) operam me magis magisque dare, ut Systema quoddam ex omnibus, quæ ad manum sunt componam, tale cui non tantum Mathematica & Physica, sed & Politica, Historica, & Ethica multa insint, atque ita breve Encyclopediæ compendium, quod & jucundum & utile simul sit. Encyclopediæ quoddam compendium hoc opere Auctori præbet. *Prudentiæ apex in jucunditate utilitatis & honestatis situs est. * Quibus in duobus prudentia summum laudis apicem, ad quem omnibus cordatis enitendum est, ponit esse, ut nil nisi virtutem intendat, quærat, tractetque, præbitâ industriæ, quamvis mediocri, sed bonum publicum quoquo modo promovere cupidæ, sat commoda occasione. Cometici argumenti ratio Auctori adma- Nam conspectû Cometæ, exploratâ, quâ datur, ejus origine, expensis, quæ eum sequi solent, bonis malisque, observatoque ejus peculiari motu per cælum, terras, vastaque maria discurrere, tum verò & cuncta, quæ hic illic aguntur, notare, licet libetque. Bartholinus ad conferendas huc symbolas Auctori irruitas. Id consilii & instituti Tibi, Vir Clarissime, aperire volui, ut Tibi ejus constet ratio, norisque me etiam illa, quæ ad Clariss. Fratrem Tuum, Teque de hoc argumento scripsi, operi illi inferaturum. Ad quod ut & Vos, quippiam Vestri nominis famâ & luce dignum conferatis, peramanter invito. Quid de Tuo tractatu de Cometa statueris, annon jam lucem scilicet viderit, vel mox visurus sit, fac ut sciam. Vale & constantem mihi benevolentiaæ Tuæ affectum serva, qui sum

Tui studiosiss. & observantiss.

Ad eundem.

STAN. LUBIENIETZKI.

Hamburgo Hafniam die 3. April. 1665.

Viro Clarissimo, Doctissimo & Humanissimo

ERASMO BARTHOLINO, Med. Doctori, & Regio in Academiâ Hafniâ Mathematici Professori Celeberrimo.

STANISLAUS LUBIENIETZKI. S.P.D.

Um ad superiores meas responsum Tunm, tanquam mutuam officii, quod nobis multis nominibus debemus, vicem præstolor, ut Te nunc compellem, Clarissimus Hevelius facit. Is enim postridiè quàm observaverat Cometam novum die ab hinc decima, dedit ad me literas, quibus me certior reddidit, se post mediam noctem hora scil. 1. 36. ad 4. 36. novum Cometam in pectore Pegasi, & quidem in 40°. & latitud. Bor. 26. 36. circ. diligentè observasse. Hunc scribit progredi motu directo, secundum nimirum Signorum seriem in sua orbita satis veloci. Caput ejus perlucidum esse, albicantis coloris, quanquam aliquantò minus quàm illius nuperi: caudam eo die præ se tulisse

Cometa novus in Pegasi observatus, à priori diversus.

14. longam; tendere versùs Piscem Boreum. Se non dubitare alium esse Cometam & planè novum, (etsi Dn. Büthnerus contrarium adstruere conaretur) qui certò ex Serpentario & Antinoo prodierit, motu tendens planè contrariatùm etiam sub longè diverso angulo inclinationis orbitæ. Cum autem à me petat ut hæc quamprimum ad Te perscribam, cui ille aliquot ante diebus responderit, nolui erga illum & Te, tanquam Amicos omni observantia & benevolentia prosequendos, officio meo deesse. Tu pro Tua humanitate & illi singulari, pl. salutem nomine meo nunciabis. Ab eo quoque responsi vicem opperior. Valete Uterque Viri in re literaria Illustres. Valeat & salveat Frater vester.

*Officiosus in
amicos esto.*

*Bartholinos
magni Auctor
facit.*

Hafnia Hamburgum die 11. April. 1665.

Clarissimo Viro,

D^{no}. STANISLAO LUBIENIETZKI,

Amico Eximio

ERASMUS BARTHOLINUS.

GRatissimas à Te perscriptas die 21. Martii & die 7. Aprilis St. V. literas accepi, magnum humanitatis Tux pignus, cujus solitudine responsum diutius differre pudet. Ad prælum jam mittebatur historia Observationum Cometæ anni præcedentis, cum ecce die 30. Martii S. V. nova Fax mane nobis oritur, cauda prolixiore, quàm præcedentis Cometæ. Consuetis organis locum ejus deprehendimus medium Pegasi in 27° piscium cum latitudine boreali 15 motum verò in consequentia signorum usque ad signi Arietis extremas partes latitudine in dies decrescere. Contendentibus hîc Viris eruditissimis non diversim esse Cometam à priori, me opposui, rationibus non tantùm ex contrario motu (id quod in uno eodemque contingere posse arbitrabantur sicuti in Planetis retrogradis) sed etiam ex quantitate motûs, diversitate anguli intersectionis & magnitudine diametri, quæ adeo diminuta erat, cum visum nostrum effugeret, ut, si generationem Cometis concedamus, tantam molem tam brevi tempore reassumere non posset, & si coæva reliquis statuamus corpora, tam propinquus accedere, emenso longissimo itinere nequiverit. Amplissimi Domini Hevelii suffragium, quod significas, suspicio, quem scio hæc acriter magnoque judicio, sicuti omnia expendisse. Porro perquam jucundum mihi fuit audire, moliri Te sylloges operum & sententiarum de Cometa editionem, fructu posteritatis multa egregia abeant. Tantùm jam indulgit Frater precibus nostris, ut Consilium Medicum de Cometa conscripserit, quod edetur in vulgus, ad Tuas quoque quamprimum respondere paratus. Literas meas Tuas voluntati permitto, historia verò observationum, cum publici sit juris, Tuasque conceditur arbitrio: sed cave ne egregium opus nævo hoc deformes. Saltem Tibi mittit Frater & mecum Te valere jubet.

Cometa novus in Pegaso Hafnia observatus, à priori diverso.

Planeta retrogradi contrarium habent motum.

Bartholinus Hevelio consentit de Cometa novo in Pegaso: institutum Auctoris approbat, eumque de Fratre suo Thomæ Consilio Medico de Cometis certatiorem facit.

Hamburgo Hafniam die 18. Aprilis 1665.

Viro Clarissimo, Doctissimo & Humanissimo

ERASMIO BARTHOLINO Med. Doctori

& Regio Math. in Acad. Hafn. Profess.

STANISLAUS LUBIENIETZKI S.P.D.

EX postremis Tuis ante octiduum datis Te Amplissimo Hevelio de novo Cometa adsentire lubens intellexi. Nam & hîc omnes, quibus de talibus judicium

edictum ferre competit, in hac sententia sunt. Quorum rationes & demonstrationes me sequi convenit. Non displicere Tibi meum de edendo Systemate Cometico institutum, pergratum mihi lectu in Tuis postremis fuit. Magni enim, ut par est, Tuum iudicium facio: benè gnarus Te eximiâ esse eruditione, & rei Mathematicæ scientiâ excellere. Quam ob causam etiam insto apud Te precibus, ut mecum observationes Tuas, vel si quid præterea aliud operi meo insertum velis, communices. Nullum enim detrimentum præclara nominis Tui fama hac ratione faciet, dum scilicet Tua sub Tuo nomine cum ore erudito communicabuntur. Gratum etiam mihi fuit ex Tuis certò cognoscere, Doctissimum Fratrem Tuum conscripsisse consilium de Cometis, mihi brevi polliceri responsum. Nihil enim vulgare ab illa manu expectandum est. Velim ei plurimam salutem nomine meo deferas. Eandem Tibi, Vir Humanissime, & unâ prospera quæque precor, meque Tuo constanti favori commendo.

Hamburgi
degentes Viri
docti Come-
tam in Pegaso
novum esse
censent: qui-
bus Auctor
assensit.

Hafniâ Hamburgum Cal. Maji St. Veteri 1665.

Viro Generoso & Nobilissimo

STANISLAO LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ S.P.D.
THOMAS BARTHOLINUS.

Quam grata fuit epistola favoris & pristini amoris interpres, tam ingratum accidit argumentum, quòd datâ temporum cælique occasione, * quæ Tua est curiositas & Naturæ scientia, inter nos agitari cupis. Augurii tamen eventum sapiens spernit, nihilque intervenire finit, quod amicitia faciat diuturnum. Dudum verò in respondendo fuissèm promptior, nisi me prædium meum avocasset, ubi à curis urbanis, & penè dixerim literariis remotus, prorsus aliud agebam. Jam verò in urbem reverso aurem vellicat frater Clarissimus Erasmius Bartholinus, ut pudore suffundar, quod desidiam, inusitatam habentem apud me, in scribendo inculcare possint amici, quibus antea ad omne obsequium fui paratissimus. Nempe, deteritur cum ætate calamus, segniorque manus torpet, quo fato est vicinior. Ne tamen meam animam esse credas ingratum cæli omina fulgentem, quod de Julio olim suspicabantur, sive ut modestius eruditique loquar, ne me mortuum existimes, quod non pauci in Germania bor, quanti tuam voluntatem faciam, & quantum amicis, etiam semivivus deusam. De prodigioso verò illo igne cælesti, qui variis mundi plagis ostensus est, magnitudinis & ætatis, iudicium meum exquiris, quod valde miror. Cæcus enim ejusque incolas relinquere coactus fui, alio studiorum generi implicatus, hominique me totum addixi, terrarum incolæ & vicinioris notitiæ amicus. Unde quicquid de Cometa utroquè nuper viso, ex observationibus noturnis dici potest, abundè frater, harum rerum peritus, ad Te perscribet. Videro tamen aliquid mihi, ut Medico, relictum, quo Cometarum prognosticum extra viam communem deflectam. Cometam tanquam cæli abscessum concipio, qui sua habet incrementa & declinationes. Unde autem materia in tumorem congeratur, penes me dijudicari non potest, an ex orbe nostro foetido exhalationes ascendant, an ex cæli orbibus malè habentibus effluvia in globum hunc compingantur, incertum est, quanquam posterior suppositio à Mathematicorum siliis facilius admitti possit, qui cælum corruptioni & generationi esse obnoxium fatentur, nec ità facile concedent terrenas exhalationes ad distans cælum permear.

* Bartholinus
Thomas amicitia constan-
tiam Auctori
testatur.

Silentium
profectione ab
Urbē excusat,
Negligentiæ
suspicionem
ab se anolitur.

Se, vergente
in senectutem
ætate (utpote
quingena-
rium ferè)
tardiorē ad
scribendum
reddi, fate-
tur.

Vivere ta-
men, secus
quam men-
dax fama
sparserat, te-
stat.

Sententiam
de Cometa,
Medico con-
venientem,
feri.

Ingenio in-
dulgens, do-
cendo scilicet
Cometam esse
cæli absces-
sum, qui sua
habeat incre-
menta & de-
clinationes.

Quæstionem
de materia
Cometarum
decidere no-
lens, à Peri-
pateticorum
tamen senten-
tia in partes
Hævelii & al-
iorum, qui
idem de cælo
& Cometis
docuerunt
propendit.

Et materiam Cometae, quaecunque illa sit, dissolvi, & in humana aliaque sublunaria corpora agere contendit.

Fausta Cometam ominari, dicere non audeo, tristitia portendisse nuperum nec potuisse unum tot mundi peccata expiare, ideoque diuos apparuisse,

Utriusque materiam ad nos rediisse, nosque inficisse, abscessus ritu, dicit,

Incommoda, Cometae effecta, determinare non vult,

Hec tamen illis magis respicere ait, qui sideribus quae Cometae peragravit, subiecti fuerim:

Præsertim signo Arietis: Malorum non tantum signum, sed & causam esse Cometam suspicatur:

Aucta suspitione concursu aliorum tristium signorum, ut sunt ignes cælo cadentes, sanguis, nives tingens, spectra & alia: Tum verò & vitiorum generis humani perquam multorum, & propè desperatorum:

Hæc ut corrigantur, & ita mala omnia procul ab sint, optat:

** Consilium Medicum de Cometa postquam lucem viderit, missuram se esse promittit.*

† Bartholinus Erasmus promissis observationes suas mittit.

permeare. Quicquid autem horum sit, quamcunque generationem Cometarum sumamus, certum erit è materia constare, quæ dissolvi, quæque ad nos remeare possit, sive calida, sive sicca, sive quacunque alia qua corpora nostra & sublunaria alia vel calore accendantur, vel siccitatibus arescant. Fausta enim ominari ex hoc cæli abscessu vel rupto vel rumpendo non ausim, quia symptomaticus est, haud criticus, nec cum symphoria luxit, sed in humanâ hyemæ præcedente, febres, dolores laterum exitiales apud nos produxit, & incredibilem armentorum stragem: ideoque universi morbosum statum indicat, vel eo magis quod unus abscessus morbificam materiam evacuare non potuit, succedente altero in Pegaso. Ex utriusque magnitudine & duratione, idem prognosticum elicimus. Excessus enim materiæ malignæ indicatur: quæ quum in mundum redigi non possit, nec dissipari, ad nos redit nosque inficit. Hinc Cometae nostri extat oraculum Coac. 365. *si evanescat, neque in exteriores partes convehatur, neque ista diebus judicatoriis contingant, perniciem denunciare.* Quæ verò incommoda metuenda, non æque liquet, quia abscessus remoti naturam ignoramus, an siccitate, vel calore, vel utroque exitium terigenis imminet. Ad omnes verò terræ incolas spectare existimo, quos aspexit sidus crinitum, præsertim verò illos, qui Corvo, Hydræ, navi, Cani Majori, Lepori, Erido, no, Ceto subiciunt, quæ cæli signa prior Cometa emensus est, vel Pegaso subsunt, ubi alter hujus anni Cometes fulgere visus: ante omnes verò, Arietis clientes sibi timere debent, ubi utriusque Cometae quidam quasi concursus fuit. Ego quidem decreta Cometarum tanti non facerem, nisi vestigia me terrerent. Habent quippe plerumque tristem catastrophem, & ex mea suppositione causam præternaturalem, morbofi corporis indicinam, unde, ut cum Medicis loquar, mali sunt ut signum, & ut causa. Auget suspicionem aliorum signorum pravorum συνδρομή, (concursum) quam circa eadem Cometae utriusque tempora notavimus. Ignis enim cælo ceciderunt, sanguineis guttis aut rubuerunt, spectra observata, monstra generata, abortus crebri visi. Alius alia portenta memorantur, quæ deficere naturam vel laborare indicant. Alius quoque de his omnibus judicarem, nisi vitia mortalium pessima, numerum prodigiorum superarent. Illis moveor, ut de felici augurio desperem, bonique etiam malè augurari cogar, quum enim, ut Sapiens loquitur, vitia nocent, peccat qui rectè facit. Deus faciat ut vitia emendentur, ne ostenta nocent. Ad fortuita deinde confurgamus, & quicquid inciderit, sciamus non esse tam magnum quàm rumore jactetur. * De ulcerosa hæc cæli affectione naturæ mihi sub manibus consilium Medicum, siquidem Medicinam admittit inevitabilis rerum ordo, quod mittam quamprimum ex prælo emerferit, ut inter tot virorum Virorum lucubrationes, etiam ingenii nostri vel lusum non esse tam circa controversum tritumque jam in orbe argumentum legas. Serò enim rem arduam expendere, otium non finit, nec forsân rerum Mathematicarum infantia. Tu Vir Generose, impolitam responsionem pro promptâ benè de Te merendi voluntate interpretare, meque porrò amare perge. Vale feliciter si per tot cæli minas potes.

Hafniâ Hamburgum die 27. Maji 1665.

Generoso Viro

D^{no}. STANISLAO LUBIENIETZKI

ERASMIUS BARTHOLINUS S.P.D.

Desideratum à me diu officium tua erga me summa benevolentia ulterius differri non patitur. † Nam cum tardiozem editionem opusculi de Cometae Typographus alique qui figuris cælandis operam condixerant, deant.

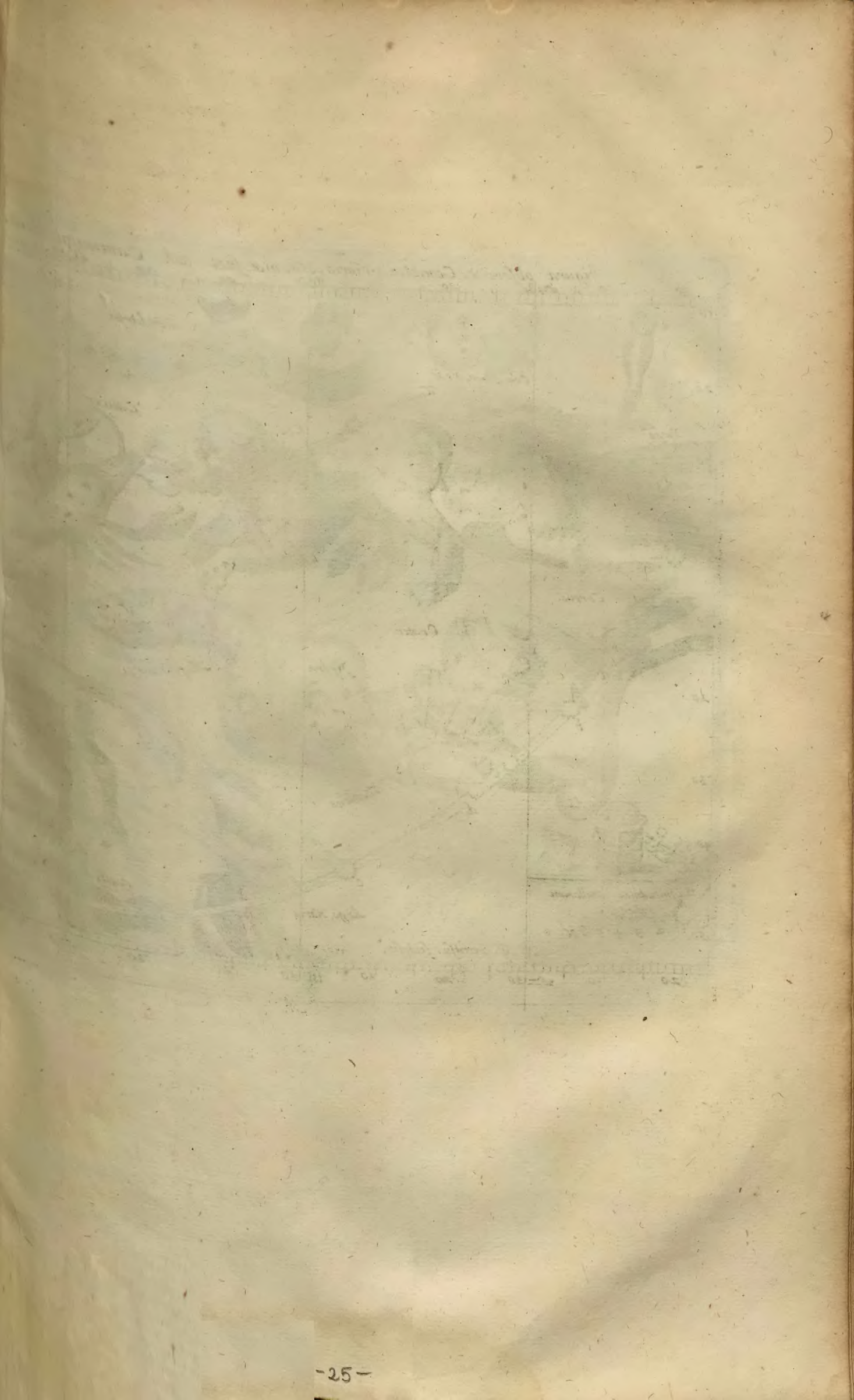

Figura observat. Cometæ prioris, Hæmæ fact. ad Communicat. D. Erasmii Bartholini M.D. & Regii Math. prof. pertinens.

Nº 31

G. Gerdtsz. sculpsit.

Бібліотека
Сісько

deant, exscriptum observationum, quas prioribus epistolis promiseram exhibeo.

Anno M. DC. LXIV. die 23. Dec. S. V. Hafniæ hora urbis 7ma. vespertima, altitudine Orientali, Aldebaran existente 47. gr. 26. m. observata est distantia Cometæ ab Aldebaran, 23°. 23'. ejusdemque à Rigel distantia 21°. 15'. Ad Sextantis quoque vitium emendandum, accepta est distantia inter Aldebaran & Lucidam γ , 35°. 29'. & cum vera distantia ex calculo & Observatis Tychonicis deberet esse 35°. 32'. constitit Sextantem peccare in defectu 3. minutis primis, quæ distantis hisce sunt addenda. Altitudo quoque Cometæ fuit Orientem versus 31°. 16'. Cauda ob Lunæ splendorem non apparuit.

Observatio-
nes Hafniens.
ses.

Die 24. Dec. statim post Solis occasum, altitudine Aldebaran observatâ 23°. 48'. in plaga cæli Orientali, sumpta est distantia Cometæ à Lucida Capellæ 51°. 56'. Deinde distantia ejusdem à Lucida γ 35°. 29'. horâ urbis sexta vespertina erat altitudo Aldebaran 23°. 53'. & à Lucida Capellæ 52°. 13'. colore plumbeo apparuit Cometa.

Die 25. Decemb. horâ urbis decima vesperi, cum ascendisset supra Horizontem Orientalem Aldebaran 48°. 13". distabat ab ea Cometa 25°. 11'. & à Lucida γ . 25°. 16'. nec non à Rigel 32°. 29'. Altitudo verò Cometæ observabatur 28°. 26'.

Die 26. Decemb. vesperi, post auditam horam septimam sumebatur altitudo Cometæ meridiana 36°. 47'. Distantiæ verò accipi non poterant propter ventum vehementiorem.

Die 27. Decemb. vesperi inter horam quintam & sextam, procellâ ingenti surripiente subinde aspectum, distabat Cometa à lucida Capellæ 51°. 52'. ab Aldebaran 27°. 39'. à pede Heniochi 42°. 55'. Altitudo Cometæ 37°. 6', Meridiana ferè.

Die 28. Dec. primò mediocriter quidem serenum fuit, sed nubes statim conspexit, accepta est distantia Cometæ à Lucida Capellæ 50°. 15'. deinde ad Aldebaran 28°. 31'. eratque posterior in cornu Arietis altero in meridiano.

Die 29. Dec. subito cum apparerent stellæ, animadversa fuit Cometæ distantia à Lucida Capellæ 51°. 27'. & à Lucida γ 16°. 52'. Deinde hora urbis 5^æ. observabatur Cometæ distantia ab Aldebaran 30°. 41'. Altitudo Cometæ tùm fuit 39°. 3'. Denique existente Lucida γ in meridiano distantia fuit Cometæ à lucido pede Erichtonii 44°. 26'. & à capite Andromedæ 40°. 18'. Altitudo quoque Cometæ tùm sumpta est 40°. 21'. Et paulò post meridiana ejusdem altitudo 40°. 45'.

Die 30. Decemb. distabat Cometa à Lucida Capellæ 51°. 22'. à capite Andromedæ 38°. 48'. altitudo verò Cometæ erat 40° sonuitque hora urbis quintam. Altitudo Meridiana Cometæ fuit 41°. 49'.

Die 31. Decemb. nubes condiderant astra.

Anno M DC LXV. die 1. Januarii, nivolum cælum, Cometa versus Occidentem obscurius paulò spectabatur, mox tamen disparuit.

Die 3. Januarii hora quinta vespertina distabat Cometa à lucida Capellæ 52°. 16'. à capite Andromedæ 33°. 59'. Deinde ab Aldebaran 35°. 5^æ. & cum esset posterius cornu γ in meridiana, accepta fuit distantia Cometæ ab extrema ala Pegasi 28°. 49'. nec non à Lucida pedis Erichtonii 48°. 18'.

Hora sexta urbis distabat Cometa à Lucida Capellæ 51°. 49'. à capite Andromedæ 33°. 38^æ. Altitudo meridiana Cometæ tùm erat 44°. 32'. & stella, quæ est in basi Trianguli ad ductum borealem, erat in Meridiano cum Cometa.

Die 4. Januarii cum meridianum transiret cornu posterius γ , distabat Cometa à lucida Capellæ 51°. 55'. & à capite Andromedæ 32°. 53^æ. Deinde, postquam jam lucida γ transivisset meridianum, distabat Cometa ab extrema ala Pegasi 28°. 22'. Horâ sextâ urbis erat altitudo meridiana Cometæ 45°. 7'. distantia verò

Cometæ à capite Andromedæ $32^{\circ} 43'$. & à lucida Capellæ $51^{\circ} 51'$. Postea, cum esset lucida in mandibula Ceti in meridiano, erat distantia Cometæ à lucida Capellæ $51^{\circ} 47'$.

Die 5. Januarii hora vespertina urbis $6\frac{1}{2}$. cum altitudo Aldebaran in Orientali plaga esset $48^{\circ} 45'$. & Cometæ in Occidentali esset $42^{\circ} 0'$. distabat sumpta à lucida Capellæ $52^{\circ} 5'$. à capite Andromedæ $31^{\circ} 53\frac{1}{2}'$. & mox distantia sumpta Cometæ à lucido pede Heniochi $48^{\circ} 42'$. nec non ab extrema ala Pegasi $27^{\circ} 9'$. Altitudinis meridianæ Cometæ observationem, nix decidens incertam reddidit.

Die 6. Januarii horâ urbis quinta vespertina, cum elevaretur Lucida γ versus Orientalem partem $55^{\circ} 53'$ distabat Cometa à Lucida Capellæ $52^{\circ} 23'$ & à capite Andromedæ $31^{\circ} 13'$. Deinde existente secundâ γ in meridiano, distantia sumptabatur Cometæ à lucido pede Erichtonii $49^{\circ} 17'$ nec non ab extrema ala Pegasi $27^{\circ} 3'$. Paulò post transiit cum Cometa Meridianum lucida γ , altitudine meridianâ Cometæ existente $45^{\circ} 51'$. & altitudine meridianâ lucidæ γ 56° distantia autem Cometæ à lucida Capellæ $52^{\circ} 6'$ & à capite Andromedæ $31^{\circ} 16'$. Coma transivisset meridianum, & esset altitudo Lucidæ γ $55^{\circ} 49'$ distabat Cometa à Lucida Capellæ $52^{\circ} 36'$ & à capite Andromedæ $31^{\circ} 31'$.

Die 7. Januarii observata fuit altitudo meridianâ Cometæ $46^{\circ} 25'$, & distantia Cometæ à lucida Capellæ $52^{\circ} 23\frac{1}{2}'$. nec non à capite Andromedæ $29^{\circ} 9'$. Sed Sextans propter ventum vehementissimum sustineri tutò non potuit. Nix quæque turbavit operas.

Die 9. Januarii, postquam diem 8. infructuosam nobis reddidisset ingens nivium moles ventis præcipitata, sumpta fuit Cometæ distantia à lucida Capellæ $52^{\circ} 28'$. & à capite Andromedæ $29^{\circ} 41'$. altitudine Cometæ existente $47^{\circ} 48'$. cælum verò paulò post nubibus tegebatur horâ urbis quinta: ideo huic observationi non satis fidendum.

Die 12. Jan. Diebus 10. & 11. nubibus obscurabatur cælum, jam verò hora $5\frac{1}{2}$ urbis, postquam Cometa nuper transivisset Meridianum, inventa fuit altitudo ejus $47^{\circ} 56'$. nec non distantia ejus à Lucida Capellæ $52^{\circ} 22'$ à capite Andromedæ $28^{\circ} 18'$. eratque tum lucida γ in meridiano.

Die 24. Jan. à die 13. Jan. ad hunc usque nulla affulsit serenitas. Essentia die 13. Januarii obscure appareret Cometa, cum nuper secunda γ transivisset meridianum, tamen fulgore Lunæ impediabatur visus; mox etiam secutâ tempestate ventorum nubibus inducebatur cælum, antequam organa ad observationem ritè disponi possent. Hâc vespërâ autem horâ $5\frac{1}{2}$ existente altitudine oculi $48^{\circ} 46'$ & Cometæ 44° , distabat Cometa à capite Andromedæ $25^{\circ} 49'$. & à lucido pede Erichtonii $51^{\circ} 6'$. Hora $6\frac{3}{4}$ sequente cum esset in meridiano Aldebaran, distabat Cometa à lucido pede Erichtonii $51^{\circ} 6'$ à capite Andromedæ $25^{\circ} 58'$ eratque altitudo Cometæ $38^{\circ} 46'$.

Die 31. Jan. Ad hunc usque diem perpetua nubila. Ergò existente jam Aldebaran in Meridiano observabatur distantia Cometæ à lucido pede Heniochi $50^{\circ} 56'$ nec non à capite Andromedæ $25^{\circ} 31'$.

Die 7. Febr. hora urbis septima cum elevaretur Canis minor supra Horizontem Orientem versus $36^{\circ} 26'$. accepta est in Occidentali plaga distantia Cometæ à capite Andromedæ $24^{\circ} 33'$ & ab Aldebaran $49^{\circ} 47'$. Non tamen accurata fuit hæc observatio interventu nubium. Sequentibus diebus non potuit observari Cometa, propter cælum nubilum, exilitatem corporis & Lunæ splendorem.

Clarissimi Hevelli Prodrum Cometicum nondum videre licuit, quem avidè ab Auctore exspecto. Optimè Vale.

Amberg

D. E. R.

STAN

Quod

Tua

Kal. Junii r

que vestru

tudo effe

potestis, q

me illam n

in colenda

semper ad e

mecum cor

ex loco illo

serui. Cui

edendum,

ego non tar

optimè mer

laude merer

Gratulor au

tantum bell

propria quo

adeoque am

Serenissimo

verò & mihi

rum ab Am

corum per r

operi meo in

tamen Tu in

fide Norveg

cretum para

nicationi, v

Marhematic

undecunque

facis. Ex po

ut ad me bre

& propè vic

tudinis ejus,

utroque aute

richio, Patro

nem & descri

tu terræ, &

diis solaribus

quoque in li

cujus generis

hoc mense d

est gratissimu

Hamburgo Hafniam die 12ta Augusti 1665.

Clarissimo Viro

D. ERASMIO BARTHOLINO, Med. Doctori, & Regio
in Acad. Hafnienſi Math. Profeſſori,

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ. S.P.D.

Quod tamdiu ad Clarissimi Fratris Tui THOMÆ BARTHOLINI, Kal. Junii redditas filuerim, nulla negligentia officii, tantominus animi in utrumque vestrum proni & benevoli remissio, sed ingens gravium occupationum multitudo effecit. Hanc Vos credo nosse, qui etiam facile per vos ipsos conjicere potestis, quantus in edendo vasto meo opere incumbat mihi labor. At verò me illam mutuam responsi & benevolentiae vicem gratantem tunc accepisse, & in colenda amicitia esse & fore constantem, certos vos esse jubeo: ut & me semper adea, quæ vobis grata fore intellexero, prompto futurum animo. * Quas mecum communicasti observationes Comericas mihi longè gratissimas, utpote ex loco illo celeberrimo & à tanto Viro profectas, operi meo statim tunc inserui. Cujus editio tardior, Te forte inter alia ad commentarium de Comeris edendum, contra quàm tunc facturus fuisset videbære, permovit. Quicquid sit, ego non tantum Tibi & Inclytæ vestræ Aulæ & Academiæ; (de utraque enim optimè mereris) sed & Reipublicæ literariæ, de qua pariter benè & multa cum laude mereri non desinis, † de hoc docto & eleganti Commentario gratulor. Gratulor autem Tibi & de tam excellenti & illustri Patrono Witzio, cujus non tantum bellicam virtutem & prudentiam pervigilem in rebus dubiis adversisque propriâ quoque experientiâ edoctus, verum & eximias animi & ingenii dotes, adeoque amorem in literas & literatos singularem, probe novi: sicut jam ante Serenissimo & Optimo Regi vestro gratulatus sum de tali Ministro. ‡ Gratulor verò & mihi, quòd honorificam mentionem facias observationum Cometicarum ab Amplissimo Hevelio & Cl. Büthnero Gedani factarum, quas ex literis eorum per meas manus missis habes. Nam cum easdem mecum communicarint operi meo inferendas, pergratum est eas à Te tanto Viro commendari. * Verum tamen Tu in sententiam de gemino Cometa Corvi & Leporis inclinas, imo fide Norvegicarum & Holsaticarum observationum pro hac decernis, certè de cretum paras. Qua de re velim me moneas, ut id operi meo & Tuæ communicationi, velut tabulis publicis, inseratur. † Maximum Inclytæ Daniæ & rei undecunque Nobilissimum, quòd contra Ricciolum defendas, rem Te dignam facis. Ex postremis Riccioli literis (quarum autographum mitto Tibi, sed ita ut ad me brevi redeat) eum concatenatis morbis ad vitæ periculum vinctum, & propè victum jam fuisse didiceram. Sed ab eo tempore nihil de statu valitudo ejus, vel ab illo ipso, vel à fociis ejus Kircheri & Schotto accepi. Ab utroque autem multa eaque egregia operi meo indenda. * Sed & ab utroque Germano & descriptionem, aliaque quædam; ille verò sententiæ suæ de Vacuo, motu terræ, & generatione Cometarum ex procellæ impetu avulsa aëris parte radiis solaribus illuminata (quam sententiam meritò ad Epigenem refers, quod ego quoque in literis ad eum datis feci) explicationem & confirmationem dedit; cujus generis plura, credo, mihi dabit occasione literarum mearum, quas ad eum hoc mense dedi. Quod ad effectus Cometarum attinet, mihi quidem longè est gratissimum, quòd Te sententiæ meæ habeam paratum vindicem. Come-

Auctor dilatatum responsum apud Bartholinum excusar.

Amicitia fidei constantiam desiderat.

Amicus amico grata prestat officia.

* Observationes Bartholinianæ Auctor statim operi inseruit antequam à suo Auctore publicis typis committerentur.

† Invidiam omnem à mente Viri boni publice utilitatis ratio removeat.

‡ Observationes Hevelianæ & Büthnerianæ Bartholino placuisse, merito Auctor gratulatur.

* Bartholinus pro Cometa gemino Corvi & Leporis decretum parat fide Norvegicarum & Holsaticarum observationum nixus.

† Tycho Brahe laudatur, à Bartholino contra Ricciolum defenditur.

* Gerrichiorum Patris & Filii communicationem gratam sibi esse Auctor testatur.

Cometa pro
nuncio &
Propheta cæ-
lesti quatenus
non sit ha-
bendus.

Cometa nun-
cius & præco
cælestis dici
potest Ethicè,
remota omni
Physicæ ne-
cessitate.

† Nascentur
& moriuntur
continuo ho-
mines.

Bonorum
malorumque
perpetua est
mixtura &
vicissitudo.

Calamitas
est tonsura
vitii, virtu-
tis occasio.

Deus casti-
gando prodest.

Bella hu-
mana, illis sunt
utilia.

Cometa non
timendus, etsi
bellum por-
tendat, vel
pestem, vel
mortem.

Bella ferunt
pacem.

Mors manet
omnes.

Patienter
ferenda, quæ
scimus certo
eventura.

Mala in bo-
num cedunt.

* Cometa fel-
lices quibus-
dam Principi-
bus: non ef-
ficiunt bella;
nec necessario
tempestatem
portendunt,
& immerito
tot malorum
infamia one-
rantur.

Deceptores
cavendi: quo-
rum impostu-
ras tempus
revelat.

† Prudentia
cavet im-
morum artes.

Creduli
mendacia ar-
ripiunt.

Negligentes
fraudibus pa-
cent.

Mendacis
sua impostu-
res commen-
dare amant.

Fidem reli-
giosè præsta.

tam pro nuncio & Propheta cœlesti non esse habendum, cum res nostras igno-
ret & cursum destinatum perficiat (quæ & excellentissimi Gassendi mens & ten-
tentia fuit) dicis: atque id quidem ex rei veritate & publicæ quietis ratione.
Ego tamen fateor me Cometam nuncium & præconem cœlestem appellare, sed
Ethicè, sine ulla Physicæ vel fatalis necessitatis mixtura. Eadem de causâ, mo-
ralis scilicet disciplinæ restituendæ, Cometam, licet nesciatur an futura porten-
dat, tantominus tristitia, non tantum tristitia, sed & læta nunciare, tam his quam
illis apparitionem ejus semper sequentibus, dicere soleo. Bella in orbe con-
nua esse, † ut & assiduo homines in tam vasto terræ systematē nasci & mori, &
sic etiam jugiter tristitia lætis misceri, ei qui rem integram pensitat, & gesta
humani generis oculo mentis adspicit, patet. Prudenter itaque mixturam il-
lam & vicissitudinem rerum asseris, nec posse nos continuis frui gaudiis: nam
calamitates esse vitiorum luxuriantium tonsuram, & peccatorum insolentiam
coërtiones, adeoque Deum etiam tum cum castigat, paternum in nos animum
testari ingeniosè & piè doces. Illa quoque experientiâ confirmantur, bella hu-
noxia, illi esse fructuosa: his damnum, dedecus, interitum, illis commodum
victoriæ decus, rerum augmentum ferre: Cometam ideo etli bella portendunt
non esse timendum, cum bella pariant pacem & tranquillitatem. Sed nec tunc
timendum fore, cum significaret pestem vel mortem miseriam, senio morbo-
fractis. Nam acerba quidem hæc sunt, sed sueta, ordinaria: ut huc merito il-
lud Euripidis referam, *Hei, hei, quid hei? quæ nos pressere, humana sunt.* Adhuc
utilitate suâ, nobis multum, si ex necessitate, ut vulgo dici solet, virtutem fa-
cere velimus, profuturâ non carent. * Quid verò testatius quam Cometæ Mi-
thridati, Alexandro, Augusto aliisque felicia omnia fuisse? tum & nullis appa-
rentibus Cometis (nisi hos cum Pythagoræis aliisque æterna credamus sidera)
bella exorta fuisse? Quod si magnorum Mathematicorum, Tychoniana religio
intrepido pede calcantium sententia, cælo Cometæ asserens stat fixa, merito
urges Cometam non portendere, necessario scilicet, multo minus efficere tem-
pestatem, ac sine fundamento veri Cometis à Poëtis & Astrologis tantos esse
ctus tribui. Novi & ego quosdam hæc & aliâ viâ decipere & decipi. Sed verum
etiamnum illud vetus est: † *Singuli decipere & decipi possunt: nemo omnes, neminem
omnes fefellerunt.* Plin. in Paneg. itemque illud occasione Cometæ Ephorus in
Helicæ & Burin ortu suo, ut utar Senecæ verbis, *mersit*, quemque Ephorus in
duas stellas discessisse dixit, ab eodem Seneca memoriæ traditum: *Quidam ex
duli, quidam negligentes sunt: quibusdam mendacium obrepit, quibusdam placet.* Illi
non evitant, hi appetunt. Et hoc in commune de tota natione: *quæ approbare quæ
suum & fieri popolare non putat posse, nisi illud mendacium aspergit.* Ephorus vero
religiosissima fidei sæpè decipitur sæpè decipit. l. 7. nat. qu. c. 16. Vates astrologos, dum
gyptiis illis similes, contra conscientiam suâ venditare, ut imponant populo, dum
dicis, adfentis Verulamio, qui simile quid & de quibusdam Theologis dicit. l.
de superstit. Summos Astronomos præfagia Astrologica rejicere, Tuo quoque
exemplo comprobatur. Illud porro pium & prudens est, ut læta Cometæ au-
guria ad pietatem nos excitent, & admoneant Solis bonitatis divina undique
omnia collustrantis, cum genuinum Solis lumen ad nos averfa cauda reflectat.
Utinam Sol ille radiis felicibus Augustissimum Regem Vestrum, qui tantam ex-
nificentiâ studia Vestra cœlestia & aliâs bonas artes humi jacentes in altum ex-
tollit, totamque Serenissimam Domum ejus, reficiat & gaudiis repleat. Sed
adhuc in ære Clarissimi Fratris Tui Thomæ, cui quidem non rescribo, Deo vo-
plurimam salutem adscribo. Illud faciam abundantius nactus otium, & quidem es-
lente. Hoc facio, quod differri nec debet, nec potest, potest autem verbo per-
fici, at illud non item. Ad Te mihi pauca dicenda supersunt, & quidem ex
quadam instituti necessitate. Constituî operi meo Historiam Cometarum ad-
dere, subjecto brevi indiculo lætorum & tristium eventuum eos secutorum Vi-
deo enim longè plures annotari posse Cometæ, quam hæctenus factum esse ar-
madverito,

adverto, quod vel in Solis semestribus expertus jam sum, per Dei gratiam non infeliciter. Nam cum Alstedius, ut & Eckstormius duos indicet, Ricciolus tres, Hevelius quatuor, ego octo exploravi & in ordinem redegi. Reliquorum catalogum Ricciolus composuit, ut 154. in universum computet: Alstedius 160: Eckstormius ad 200. extendit. Hunc longius protendi posse jam exegit. Fidem facit & commentarii Tui doctissimi epilogus, dum meminit Cometæ ab Islandis annotati ad ann. 1222. ab exteris vero auctoribus neglecti. Tu qui discrimen æræ vulgaris à vera nosti, velim me doceas annon hunc Cometam annotet Keckermannus & Eckstormius ad ann. 1223. Tum an Islandice ignem evomisset. Eckstormius ex Sebast. Franco ad ann. 1103. annotavit Cometam in specie igneæ flammæ visum, qui si in Islandia ad ann. 1104. relatus sit, idem unusque esse poterit, observato illo æræ vulgaris & veræ discrimine. Cometam qui anno 1301. ante mortem Caroli Martelli (secundum Te Magni) apparuerit, Ricciolus itidem ex Spendano notat, & ad eundem simul mortem Andreæ Regis Hungariæ refert. Atqui Carolus Martellus, ille Siculus, sive fongarici & Blondus apud Bonfinium) longè posterior Andreâ & superstes ei fuerit, ita ut à multis & filio Carolo, qui anno 1342. obiit, superstes fuisse dicatur. Cometam autem ad 1300. annotat Eckstormius, tum Rockenbachius & Alstedius, quorum isti & anno 1301. quoque visum esse Cometam memorant. Ita vides, Vir Doctissime! quàm non pauca hîc quoque examinanda occurrant. Quod reliquum est, velim excuses multam libertatem meam, quâ in Te compellando & interpellando utor, rei literariæ promovendæ intentus. Tempus & charta Vale Tibi dicere jubent.

*Cometarum
semestrium
catalogum
Auctor in or-
dinem rede-
git:*

*Ut & alio-
rum, non pa-
rum auctum.
Islandicus
Cometa ab
aliis auctori-
bus omissus.*

*Hecla pri-
mum incen-
dium Anno
1104.*

*Dubium de
Carolo Magni
propositum
Bartholino.
Andreæ Regis
Hung. mors.
Caroli Mar-
telli Siculi
mors.*

*Cometa 1300.
& 1301.*

Hafnia Hamburgum die 26. Sept. 1665.

Vir Nobilissime, Doctissime.

Ex hoc quoque benignitatem tuæ naturæ perspexi, quòd opusculum meum in majus commendatione destitutum, non tantum accuratè perlegeris, sed & redditus in prædio meo Lindholm, quo me feriæ Academicæ invitaverant. Publica deinde Academiæ negotia in diversis Provinciæ partibus me distinuerunt usque ad præsens momentum, quo ad dubitationes Tuas respondere aggredior. Iteratò consului Annales Islandicos utrosque, & excerpsti Cometæ 1222, 1240, 1264, 1273, 1301) duobus exceptis sed omissis, 1222, & 1273. Sed nescio cujus incuria irrepsit mendum illud, cujus meministi, cum Carolus Magnus excusum deprehendam pro Carolo Martello. Cometæ anni 1104. iidem Annales non meminerunt. Operationem ipsam in gratiam juventutis adscripsi à pag. 19. vers. 15. ad p. 31. & à pag. 35. vers. 7. ad pag. 37. vers. 8. nec non à pag. 39. vers. 6. ad pag. 42. quæ jure possent à Mathematico omitti, & compendiosius imprimi. Fratris Consilium Medicum de Cometa excusum typis, unà cum epistolâ tibi missâ datâ occasione mittam. Ignosce brevitati, quæ si modum excedit, imitatur Tuam benignitatem. Vale.

*Bartholinus
Erasmus ju-
dicium Au-
thoris de suo
Commentario
Cometico ac-
ceptum ha-
buit.*

*Ad dubita-
tiones Aucto-
ris respondet.*

*Bartholinus
Carolus Ma-
gnus pro Ca-
rolo Martello
in ultima*

*pagina Com-
ment. sui po-
situm esse fa-
tetur.*

*Fratris sui
Thomæ Consilium Medi-
cum Auctori
promittit,
unâ cum epi-
stola ad eum
scripta opus-
culo illi subje-
cta.*

Tuus

ERASMIUS BARTHOLINUS.

Hamburgo Hafniam die 3. Octabris 1665.

S. P. Vir Clarissime, Doctissime, Humanissime.

Bartholinos
magni esti-
maz Auctor.

Illustris titu-
lum Auctor
non recipit.

Auctoris de
Thoma Bar-
tholino Com-
mentario Co-
metico judi-
cium.

Dubia nova
Bartholino ab
Auctore de
Cometis pro-
posita.

A Ccepi nuper rectè Tuas die 26. Sept. datas literas, quibus meas m. Aug. scriptas, & illud quaecunque de doctissimo Commentario Tuo iudicium placuisse Tibi, testaris. Equidem gratum mihi est, cum aliquid praestito viris laude dignis gratum. Te verò cum Clarissimo Fratre Tuo, cujus erga me benevolentiam indicas, inter praecipuos, ut in Republica literaria, sic in mea amicitia pono. Hodie tandem in librum illum Fratris Tui incidi, & vidi subiectam ei esse epistolam ab eo ad me scriptam. Praevenit ille illustri officio praesentis sortis titulo Illustris abstinens, consuluisse! Ille enim nonnisi in aliqua dignitate positus, vel splendidissima patrimonialia & latifundia possidentibus com- petuit: mihi vero neutrum, quin potius opprobrium Christi. Inspeci quantalibet alia occupationes, hoc praesertim die literis scribendis & tabellariis expedien- dis destinato, patiebantur, Fratris Tui Librum doctum sanè & politum. Ad- madverto illum Cometis non parum efficaciam tribuere. Qua in re fortè à Te dissentit. Sed de his aliàs rectius, postquam librum perlegero, quem ut Au- ctoris munus accipiam Te accurante gratus. Quod mei causà Cometis ex An- nalibus Islandicis excepseris & annotaris, pergratum accidit. Illos anni 1066. & 1264. annotant Ricciolus, Eckstormius & Alstedius. De reliquis oritur di- bium, quod velim tollas. Nam Eckstormius Cometis annotat ad ann. 1239. 1241. & 1300. Alstedius verò etiam illum anni 1223. Funccius & Cal- visius ex illis, non nisi duos notant, Anni scilicet 1066. (quem & Buchholz- rus memorat) & 1264. Illius Anno 1273. nullus horum meminit. Velim itaque circumstantias ejus mihi perscribas: nec non de observationibus Cometæ ultimi à Te habitis respondeas, idque quamprimum. Vestra enim cum prima occasione, quæ se flagrante Monasteriensis in Batavia bello, certa obvenerit, Amstelodamum mittenda sunt prelo subjicienda. Ideò & Clarissimo Fratri Tuo brevi, Deo volente respondebo. Cui nunc plurimam salutem adferibo. Vale & mihi porrò fave.

T. Omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI

Hamburgo Hafniam die 21 Octob. 1665.

Viro Clarissimo & Doctissimo

THOMÆ BARTHOLINO, Med. Doct. & Regio Professori

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ. S. P. D.

Q Uàm grata & mihi Tua epistola Kal. Majis data, at post. Kal. Junias Julianas huc perlata, fuerit, nolim Te ex tardo responso meo mensuram capere. Ipsa Tua æquitas Tibi id indicaverit eodem puncto temporis, quo il- lam scripsisti. Documento fuerit & mea erga Te benevolentia, ut fundatissi- ma, ita Tibi aliisque testatior quàm ut aliquibus fucatae amicitiae lenociniis in- digeat. Silentium satis pertinax, quo in hanc diem usus sum, excusant apud Te varia & assidua, nec leves occupationes meae, non tantum quas gravis for- tuna imponit, sed & rei literariae juvanda & publicae utilitatis promovenda ratio exigit. Ne quid nunc dicam me librum Tuum, cujus spem Clarissimus Frater Tuus Erasmus Bartholinus fecerat, adhuc expectasse, quò copiosius scribendi

tribendi argumentum consequeretur. Sed tandem illum in publica taberna libraria inveni & comparavi, ne officii vicem diutius differre necesse haberem. Hanc quidem præstare Tibi non neglexissem, utinam tam felix, quam non parvus in scribendo! Nempe quia debitum epistolæ Tuæ doctissimæ & amicissimæ responsum, operi meo aliquando erat inferendum. Cum verò nunc benevolentia Tua epistolæ illius ad calcem Consilii Medici de Cometa editione nunc promptum benè de Te merendi studium anteverterit, tanto magis mihi nunc ad reddendam responsi vicem properandum erat. Ingratum de Cometa argumentum pia meditatio, docta commentatio, amica tractatio, tum & solida boni ominis expectatio gratum reddere, præsumptæque opinionis acerbitate edulcare potest. Sapiens enim, quod melius me nosti, apis instar, etiam ex spinosis carduis & amaris herbis mel exsugentis, ingrata quoque reddit & habet grata, & quamvis animum ejus adversa tentent, Fert tamen, ut debet, casus patienter amaros. Tantò magis cum & prospera illis grata vice continuo succedant, & tristitia non rarò efficaci latiorum veritate refutentur. Exemplo est acerbus ille de Te rumor, quem pudore suffusus esse gratulor, & longævum ac commodà valetudine largiter pensari opto. Quod Te de Cometa consuluerim, mirari non debes. Noveram enim non tantum Te judicium de hac re Clarissimi Fratris Tui Erasmi Bartholini, qui Mathematica studia cum Medicis feliciter conjunxit, exquirere, & ad me pro jure singularis amicitiae pertribere, sed & ipsum Te, pro insigni Tua & solidâ eruditione, rerumque naturalium scientiâ, ferre posse. Hoc si modestia Tua non videt, vel prædicare recusat, meus tamen candor dissimulare minimè poterat. Cæterum & Clarissimus ille Frater Tuus Erasmus, suas de Cometa observationes operi meo infertendas mecum communicat, quas postmodum mutato consilio publico utilitatis addito doctissimo Commentario, qui mihi delectationis, publico utilitatis plurimum attulit. Vindex enim ille est acerrimus & tutissimus meæ de Cometis sententiæ; eos scilicet non tantum tristitia, sed & læta portendere, vel potius hæc illorum apparitionem excipere, cum illi mortalia ignorent, & eorum destinatum perficiant, perpetuo mortalibus inter bonorum malorumque, quales & ipsi sunt, vices versantibus, at Deo Opt. Max. mala quoque bonis in bonum dirigente. Congruit quidem veritati plurima mala Cometis esse secuta, & ferè semper, quod affirmas, sed & quod negas, haud rarò tur, qui longe plures malos in orbe dari queritur & dolet: Ita nempe mixtura utrobique multum, & meritissimo quidem, est inæqualis. Inter hæc Cometæ salutis & alia cælestia signa, præconum instar, mortales pleno cursu non ad meritam contendentes inclamare, officii admonere, & inter eosdem, ut cujusque dici posse reor. At verò Tu, Vir Doctissime, Cometam tanquam cæli abscissum, qui sua habeat incrementa & declinationes, consideras. Memini me legere de Keplero, Magni Tychonis vestri olim discipulo, eum Cometas monstris comparasse marinis, & velle eos nasci ex crassæ aëris pinguedinis excremento, in unum apostema ad purgandum cælestem auram coacto, ad averteudas tristes à sole maculas. Has pulcherrimum illud cæli ornamentum, ap- vir solertia. Keplerus verò uti abscissum, ita & labem cæli vocat Cometam. Abscessus non tantum in cælo (nempe eum in Sole, à nobis transito in terra locum habet. Cum primis verò eum in nobis ipsis sentimus, vitiosis humoribus (quod ex arte & experientia in Consilio Tuo Medico docet) in

unum aliquem locum corporis nostri concurrentibus, & apostemata, violentioribus remediis digna, efficientibus. Utinam non sentiat Christus in corpore suo, postquam tanta pars ejus tam longè à primæva integritate recessit. Quod tantum abscessum ille, ut sic dicam, gratiæ divinæ exceperit, tum & iste Cometarum, quem vocas, identidem excipiat, minime mirandum nobis est, qui justam Dei sapientiam veneramur. Optamus autem meritò, ut, quemadmodum de accessu Solis, repetito mediæ illius lineæ tramite, ad nostrum Arcum cum polum redeuntis, nobis gratulari solemus, omnes accessum Solis gratiæ divinæ venerantes gratantesque experiamur. Hunc nobis & iste cæli abscessus pollicetur, si bono ut genio, ita & omni accessum præstamus. Generationem & corruptionem in cælo negare licuit Cardano subtili, & Scholæ Peripateticæ, placitis Magistri sui nimium additioni, Tibi contrarium affirmare libuit. Et certe vero convenientius videtur utramque cælo & omnibus rebus creatis, solo excepto omnium Creatore, competere. Has partes Clarissimum Hevelium (quem novum cæli Atlantem meritò vocas) post alios fortiter tuos ex Prodromo ejus Cometico cognôris. Unde venit illius de eruptionibus Planetarum Cometas componentibus sententiæ præsidium. Quod si illi, ut probabile est, continuò (ut omnia creata cum morbis vitiiisque confari, quæstantur) fiant, non mirum subinde corpora illa Cometica confari, quæ toties videmus, licet fortè sapius & conspectum nostrum fugiant. Fugiant ista ex tali cæli abscessu ominari, æquè ut infausta, ut puto, licet, ex jure, quod insolentibus portentis obtigit, quo quotidiana apud nos excedunt. Contribuere tamen illa cæli symptomata & purgamenta materiam aliquam vitiosam orbi inferiori, quem justa Dei potentia frequenter ventorum procellis, aëris infectionibus, terræ motibus, aquarum eluvionibus, officii admonet, retinet, tandem & plectit, non negaverim. Sed semper hæc ex illis profuere, & exinde materiam expectare reclamat experientia, quæ hæc frequentius quædam Cometas videri docet. Nisi quis etiam in tanto arduæ rei incerto possumus, tenuat materiam illam (siquidem in cælo dissipari, & locum ibi, ut ais, invenire nequeat) igne, cuncta impura & nocitura impunè devorante, consumi, quæ deorsum per tot immensa cæli spatia descendere, ac per circulationem, vaporesque Tua est sententia, ad nos redire. Tum etiam dicat producendis vitiosis, rebus fursùm favente naturâ ascensuris, aërem turbaturis & infecturis, remedium sufficere. Adhæc affirmet opinionem suam illâ veritate experientia, quæ nobis sine ullâ Cometarum apparitione, talia exhibentis, fundari. Denique à cæli abscessu cælo magis vicino, quàm terræ remotissimæ periculum esse, contendat. Tu ipse æstatem calidam & cadaveribus Thracum noxiam, autumnum humidum, & inhumanam hyemem nuperum Cometam præcessisse ais: experientia varia bellorum & morborum monstra, pestem quoquæ ex Africa ad Indos allatam, quæ & nostras attigerat terras, producit. At qualis illa hyemis quæ injectis mari compedibus & strato glaciali ponte, integros exercitus in viscera regni vestri transtulerat? qualis illa belli, metropoli vestræ invisæ, procella, nullo Cometâ prælucente, extitit? Hæc enim quæ exeunte Anno 1652. geri cœpta, triennio prope variâ fortunâ gesta sunt, ad apostema Cometicum Anno 1652. visum referre, foret apostema longè dislitum resiliendo attingere. Et quot quæso exempla *Mortem & Martem* in humanum genus, nec ipsius rerum rectoribus exceptis, nullo præmissis Cometæ prænuncio sævire docent? Ita sive adsint, sive absint Cometæ, sive excedant recedantve, sive minus solæ terræ eluvies terræ filiis, peste vitiorum infectis, justâ Dei vindictæ penam meritam ferente, inficiendis pares sunt. Adhæc verò propinquum & naturæ conveniens videtur, ne illæ cæli fœces inexputabilibus intervallis remotæ, repugnante naturâ deorsum descendere, & si Aristoteli credimus, ut cæci & solidis cælestium orbium compagibus ruptis, ac impenetrabilitate, ut cæci loquar, cæli superatâ, assistentium illarum intelligentiarum jura involvere

volare cogantur. Quoniam quæ de intelligentiis à Stagirite dicuntur, ex hoc clari veri confinio ad Angelos bonos commodè referri possunt. Horum enim ministerio Deum à principio in cælo & terra uti, hos regna tueri, pios custodire, ducere per avia, ignem extinguere, maria compescere, saxa potentius ferro perrumpere, imò ferrum frangere, impiorum myriadas puncto temporis sternere, terram commovere aliaque miranda & horrenda, Deo volente, patrare, sacra pagina docet. Eadem Deo permittente malos Angelos malis hominibus, ut organis suis, ad affligendos pios uti, ignem cælo deducere, maximas in aëre tempestates subruendis fundatissimis domibus & opprimendis hominibus ciere, aliaque potestatis in aëre exercendæ indicia edere, locuples tenet. Idcirco hi bonos Angelos, Dei voluntate, Cometis bono humani generis uti: illi malos, malo ejus iisdem abuti, incolumi pietate dicunt. Nempe quæ vera ac utilia, quæque contrà falsa & noxia sunt, non uno modo profunt & obfunt. Sapienti Philosophia, illa præsertim cælestis, cuncta, etiam pessima, in bonum vertit, sicut non minus prudenter, quàm piè doces. Idem ille est, quocunque situs loco, & non movetur, etsi terrificum communi sententia Cometæ sidus videat, eundem bonæ mentis tenens gradum. Quod vel solus Seneca egregiè docet. Signa decuriis stellarum addita, voluntatis humanæ libertate ingentia & quæsitâ doctæ methodi industriâ utentis, signa sunt, Arabibus & Europæis diversa. Noster Aries, illorum fortè Lupus; noster Leo, illorum Lepus, ut aliquid virtutis stellis, proinde & hominibus subjectis, certum spei vel metûs afferant, non injuriâ vereor. Imò verò reor (ut libertate quam à Philosophis disco, in expectorando sensu apud amicum pectus utar) libertati, & industriæ Viri sapientis jus suum vi istius inolitæ opinionis adimî. Atque Tu hoc contrà deliria Priscillianistarum, sed & Manliana (Maniliana dicere volui) imperia quasi à stellis accepta, & humani corporis partibus compedum instar injecta fortiter defendisti. Tristitia & noxia multa Cometas nostros antecessisse, experientia docet: eademque monstrat, læta & utilia illos sequi, & pollicetur plura secutura. Sed talia non ex æquo omnibus obveniunt. Eandem aquam ex fluenti & diversis vasis & diversa fini hauriunt viri fœminæque. Hæc illis sitis relictionem, caloris nimii temperamentum, virium refocillationem, Sol in cera & luto diversimodè agit, quod omnibus notum. Vinum quo nunc abstinere, carnes, quibus parcè uti, valetudinis conservandæ causâ jubes, eisdem hominibus diverso scilicet tempore, multò magis diversis, & profunt & obfunt: Sic & in humanis, quæ Cometa portendere, vel etiam efficere putatur, huic tristitia, illi fiunt læta, & contrà: quod exemplis Alexandri & Darii aliorumque prudenter confirmasti. At neque læta illa & prospera tristium mixturâ carent; quam in Michridate, Augusto aliisque meritò monstras. Nempe ut ille ait: *Nil est ab omni parte beatum*. Felicitas humana plus fellis quàm mellis habet. Adeo & illa quæ Cometam insecta esse ostendimus, bona, alœ lætis vel incommodi cum melle lætitiæ commisto non carent. At verò Tu Medicum & Astronomum simul agens, non tantum ingeniosè, sed & solidè de causa & signo morbi dixisti, ex Medici Catholici officio cæli terræque morbos sanare volens, Philosopho obedias *ὡς τῆ αἰτίας τῆς κατὰ ὑπὸν μεταβολῆς*, (in præfatione signum & symptoma) tria ista ponenti, *αἰτίον, σημεῖον καὶ συμππτωμα*. [causam, signum & symptoma] Quippe morbus ille non est solutus, nisi tamen hic in melius, illic in deterius mutatus fuisset dicatur, quod ad casus sive eventus, quæ etiam symptomatum nomine veniunt, in terris attinet. Accessiones enim boni & mali non tantum huic vel illi naturali & civili corpori, sed & pluribus simul ab ortu Cometarum, quia & ab ortu rerum omnium, non desunt. Ita nuper hinc pestis & bellum recessit, illuc accessit. Hei nimirum omnia sub

Sole vicissitudinum & corruptionum vitiis, velut morbis, laborant, (quod ar-
dem prudenter mones) præcipuè verò mundus hîc inferior, & minimè mun-
dus, tot vitiorum morbis scatet, ut omnium animi animæque Medicorum ti-
giget, sæpè etiam eludat, industriam. Inter hos præclare Te, Vir Excellen-
tissime, geris, dum salubribus non tantùm corpus, sed & animam præcepi-
curas. Quid enim aliud volunt, quibus asseris, Deo non esse difficile facere
Cometarum, quandò piis precibus exoratur, in melius vertere, dum mor-
eripit & exitio destinato mutatâ in misericordiam irâ, si supplicia vota mite-
rint mortales? Quid illa, quibus Christianos à vera pietate & fide remoc-
Paganis similes à Deo tractari pro meritò, vitæ emendationem inculcans as-
nullaque in eum merita esse quibus gratiam Cometarum mereamur? Alia pla-
ria ut fileam. Cæterùm velim credas me, licet benignius de Cometis judicem
Veronæ mansurum, nec Placentiam, nisi cum bonis & laudatis divortium un-
quam facturum esse. Apertè dico Cometas & alia signa cælestia nec temeraria
nec timenda, nec despicienda, nec suspicienda: sed mente numinis meritorum
officiorum pietatis studiosâ consideranda esse. Eadem mihi planè hîc, quæ Cla-
rissimo Fratri Tuo sapius non minus laudato, quàm nominato Erasmo Barbo-
lino, mens est, à qua nullum religioni & bonæ menti periculum. Nec
officiis Virtutis, occasione argumenti Cometici, commendandis & inculcandis
nihil mihi prius, nihil est antiquius. Imò verò hoc unice ago. Benignius il-
lud iudicium nostrum, illa quoque regula juris abs Te allata, *In dubiis benigniora*
esse præferenda, excusat & tuetur. Vitiis solis bellum indiximus. Hæc enim
sunt, Te quoquè iudice, monstra in Utopiam releganda, hi mobis curandi,
hæc portenta detestanda. Verissimè de his Milichius: *Quamquam Cometae inter*
prodigia rectè numerant, tamen si verè volumus judicare, multo tristiora prodigia sunt
in Republica ingenia monstrosa, quæ delectantur novis & absurdis opinionibus, & con-
turbant artes & leges, quàm ulla in calo faces visa, aut terra motus, aut siccitas
gna, quæ in elementis interdum existunt. in Plin. l. 2. c. 25. p. 189. Hæc tot mon-
stra si Christiana, verè Heroica & plusquam Herculeæ virtute domentur
clientes, (in quo censu positi Galli, Burgundi, Suevi aliique populi Africanam
pace fruuntur & *κόπος ἀμαλθίας* (cornu copiarum) è regione Cometæ, ad invicem
orbis, ostentant) non puto eis à phasi cincinnati sideris esse metuendum, eos
ista circa illud sidus concurrens utrumque Cometam nobis detexerit. Tamen
minus iis, quibus Gemellorum, Cancri, Leonis Virginis & Libræ sub domi-
bus altis contigit sedes figere ex præscripto eorum, qui cælum merantes varia
insignia æthereis ædibus appenderunt. Nam Flandros, Borussos, Italos, si-
lesios, Livones aliosque populos signis illis, quæ Cometa percurrit, subiectos
impunè adhuc utrumque Cometam vidisse, videmus & videbimus, si non ubi-
que, at passim, vel certè hîc & illic. Adeò astra nullam universalem & in-
vitabilem legem nobis sunt latura, imò nullam, si Astræam è cælo reductam
ut par est, colamus. Hujus rei & illa terrestria portenta admonent. Et magis
quidem, quàm orbium superiorum & temporum gratæ ingrataque vices, celi
calor, pluvialis humor, terrea ubertas, aliaque quibus id juris voluntate divina
in nos competit. Ac proinde etiam non rarò terris à Deo immittuntur. Quo-
rum tamen plura, quæ vulgus miratur, sueto rerum cursui imputanda esse, per
laudatissimi Naturæ Scrutatores & Indices doceris, quod Tu egregio exemplo
comprobas. Verumtamen ut omnia, etiam ordinaria, & certis legibus adstricta,
dicis ortûs, durationis, operationis & occasûs legibus adstricta, Dei opera
mortales officii commoneant, & ad virtutem strenuè sectandam incitent, qui es
est. Nam vitia quàm hîc etiam obsint, crebrò vident & sentiunt ipsi, quæ es
indulgent. Servi enim, iique miserrimi sunt, qui libidinibus, quàm paradoxa
vire malunt. Optimè Cicero, ut solet, & sapienter, etiam dum paradoxa
quitur: *Si servitus sit inobedientia fracti animi atque abjecti & arbitrio carenti*, per
quis neget omnes leves, omnes cupidos, omnes denique improbos servos esse? Horum
autem

utem conditionem omnium aliorum fervorum longè peiorem, & prorsus de-
 terrimam esse, quòd neminem habeant quem interpellent, apud quem se-
 venales petant, nullumque locum quòd fugiant & in quo requiescant, cum se-
 cum se trahant, docet alicubi Augustinus. Sed sufficit divinæ vocis oraculum,
pendium peccati mortem esse, illam scilicet æternam. Ne quid nunc dicam de
 pravæ conscientia carnificina, quàm noverant & senserant impii. Nisi quod,
 etsi hæc abesset, virtus sit in expedito & tuto, vitium in arduo & ancipiti,
 imò in præcipitio, si difficultates & molestias ambitiosis, avaris, gulosis,
 ebriosis, iracundis aliisque id generis hominibus assiduò devorandas confide-
 remus. Quicquid verò de vulgo fiat, sapiens suum officium novit & tenet.
Via erunt donec homines, inquit Tacitus: *sed nec hac continua, & interventu me-*
liorum pensantur. At mali nullam nequitia ferunt mercedem, præter momento
 prætereuntis gaudii titillationem, cum morsibus furentis conscientia morsibus
 conjunctam, ut non immeritò ille dixerit:

- - - cur tamen hos tu
 Evasisse putes, quos diri conscia facti
 Mens habet attonitos, & furdo verbere cædit
 Occultum quatiente animo tortore flagellum.

Quæcunque autem porrò majoris partis hominum futura est peccandi licentia &
 protervia, Sapientis est etiam magnis & difficillimis morbis admove-
 re medicinam. Ille enim est humani generis Medicus. Ille cum tot vitiorum morbis assiduò
 luctatur. Ille tot monstra universæ naturæ inimica debellat & prostrat. Non de-
 sperandum illi de mali crisi amica, nec de meliore Cometarum omine. Hoc cer-
 te anno, crede mihi, apud nos à visis Cometis pauci fuere ægroti, morbi epi-
 demici nulli, sed salubri adhuc per Dei gratiam usi sumus aere, sinè ullis ali-
 cujus momenti morbis. Atqui ante Cometas longè plurimis conflictabamur
 cum molestiis, morbis, ipsaque febre contagiosa, sævâ satis, quæ plerisque pe-
 stis nomine veniebat. Quis novit annon iste cæli, quem dicis, abscessus futu-
 rus sit criticus, licet adhuc visus fuerit symptomaticus? Nam etsi huc usque nec
 tolerantia conjunctus fuerit, nec debita quantitate, nec cum ægri (mundi scilicet) optata
 vitiorum pleno corpore per tot divina judicia, tandem justo tempore, quod
 destinavit Deus, & debita quantitate, & cum conferentia ægroti conjunctus fiat.
 Quod à Deo cælesti Medico, animarum ut creatore, ita & curatore perfectis-
 simo ardentibus expetendum votis est. Sed finio tandem verbosam epistolam,
 Tibi, spero, nauseam lectionis non allaturam. Imò verò eam optimo in Te
 & bonum publicum affectui adscribas velim. Tuam scriptionem tersam & do-
 ctam habui gratissimam. Tu quoque meam, licet rudem, grato accipe animo.
 Utere mutuâ libertate Philosophicâ. Semper eam in Te & unoquoque exoscu-
 labor, dummodo per eam bonis artibus & usibus publicis benè consulatur.
 Vale, Vir Eximie, cum Tuis diu & feliciter, nec ullam Tibi morbi vel in-
 valetudinis molestiam Sol mox ad nos rediturus afferat, sed semper luceat Ti-
 bi lætus.

Hamburgo Hafniam die 10. Nov. 1665.

Respondi non ita pridem Clar. Fratri Tuo ad illam epistolam, quam ad
 me dedit, & typis publicis posthac mandavit. Respondi antehac Tibi ad
 Tuam: ita ut mutuam benevolentia vicem ab utroque Vestrûm opperiar. Præ-
 cipue verò abs Te de Observationibus posterioris Cometæ, & de sententia pro
 duobus Cometis in Corvo & Lepore lata, quam fide Norvagarum & Holsa-
 ticarum Observationum adstruere videbaris. His nunc addo duo. Alterum est
 de Observationibus, si quas habes à Vincentio Viviani Mathematico Floren-
 tino,

tino, quas Te per literas à veteri illo Amico postulasse Ornatissimus Dn. Rotlinius mihi indicaverat. Alterum de novo Cometa, de quo vide quid Nobilissimus D. Heinsius ex relatione Rudbeckiana ad me nuper scripserit. Confului de hâc re Amplissimum Dn. Hevelium, aliosque, qui nil tale se in celo observasse firmiter ajunt, & Venerem fuisse opinantur. Tu velim indices, quid hîc sentias. Non latebit Te quod ab aliis accipiam. Quanto studio merita & Clar. Fratris Tui apud Illustrissimum Dn. Rautensteinium, Ministrum Sænis Neoburgicum, & Legatum ad Conventum Imperii Ratisbonam celebrem, (quod & aliàs ex officii ratione facio) docebit Te adjunctum ex meis & Rautenstinianis literis excerptum. Tu fac ut officio in illum fungar, accepto à vobis operum vestrorum catalogo. Vir enim ille inter primos literarum humaniorum & literatorum cultores meritò est ponendus. De opere meo nil aliud nuntiandum habeo, quam quòd apud Batavos sub prælo sit & ferveat. Spero illud æternas nundinas Francofurtenses, Deo juvante proditurum, nisi belli tempestas impedimenta injiciat & retardet incisio figurarum, quarum numerum nuper Clarissimus Rudeckius 13. suis, ad me per Nobilissimum Heinsium misit, dixit. Clarissimum Fratrem Tuum plurimâ salute impertias velim. Vale & salu-
Tu quoque.

Hamburgo Hafniam die 28. Nov. Juliani 1665.

Responsionis
officium libe-
rale.

Liberales
opera litera-
ris conveni-
unt.

Bartholino-
rum fratrum
humanitas.

Scriptio ex-
temporalis
inter amicos
locum inve-
nit.

Auctor qua-
stiones tres
Viris doctis
proponit.

Exempla
Prodromi He-
veliani & Co-

Cometæ Kir-
steniani mis-
sit, sui verò

operis promit-
tit fratribus
Bartholinis.

Et per eos
Academia
Hafnienfis.

A Bartholi-
nis Catalogos
Cometarum
commodari si-
bi postulat.
Hafnia opti-
ma Bibliotheca
eum abundat.

HAsce breves literas ad Te do, non quòd Tibi vel Clar. Fratri Tuo Thomaæ Bartholino debeam responsum, sed quòd vos mihi, pro jure amicitia. Serviles enim operæ in Republica literaria locum non habent. Utræque, fateor, me ad scribendum allicit, qui cum boni commatis amicis, quales Vos estis, anno 1664 (ex tempore scribere) & confabulari de re quæpiam, quæ aliquo usu in publicum se commendet. Si argumentum scribendi (quod tamen utrique vestrum meæ postremæ dederant) deesset, darem promissum illud, de ætate Hipparchi, & Mithridatis Pontici, illius Mathematici, hujus Regis Magni, tum de Cometis circa mortem Ludovici Pii conspectis. Hæc enim inter dissidentes Historicorum & Chronologorum sententias agitata, in suspensum relicta adhuc hæreere mihi videntur. Dum exempla vestrarum commentationum de Cometis exspecto, strenuæ imminentis vice utrique Vestrum duo exemplaria tam Prodromi Cometici Heveliani, quàm Cometæ Kirsteniani Clarissimo Hevelio inscripti, mitto, mei autem operis, licet in molem nec levem negotium surrecturi, si vivo, promitto, ut tester publicè, quanti Vos & Inclitæ gentem Vestram faciam. Quapropter in eorundem librorum exemplis mittendis, & promittendis, parem benevolentiam Almæ Vestræ Academiæ per vos ejus Antistites testor. Erit hoc quaecunque grati animi, quâ publicè, quâ privatim testandi chartaceum quidem, attamen

- - monumentum ære perennius.

Quod si fortè Vobis ad manus sint libelli, quibus ad pertexendam Historiam Cometarum valdè indigeo, Abrah. Rockenbachii & Georgii Cæsii Catalogos Cometarum, velim eos mihi saltem commodetis. Non enim alibi eos reperire possum. Vestram autem Urbem selectis & Optimis Bibliothecis abundare, benè novi. Exemplaria illa tabellario hinc ad Vos luce crastini abituro tradam. Valere uterque felicissimè.

Hafnia

Hafniâ Hamburgum die 23. Novembris 1665.

Quamvis abundè sufficiat mihi in edendo opusculo de Cometis, quod de-
siderio multorum utilitatique juventutis apud nos satisfeci; tamen gratu-
tum mihi tam de Tuo, quàm de Illustrissimi D. Rautensteinii testimonio, quo-
rum iudicio plurimum tribuo. Cognovi autem beneficio tuo penetrasse ad
Illustrissimum Virum famam de opusculo meo, quo laudis meæ spatio & pe-
reginatione lætarer, nisi parcissimus voluptatum, quæ ex gloria dependent,
famam non tam incitari optarem quàm reprimi: & cum multos mortales ad
cupiditatem gloriæ natura excitaverit, me contrà, multum ac diu pensitatus
amor obscuritatis & secessus, communibus hisce vinculis jam exemit. Ignoscas
igitur si precibus tuis non obsequar in recensendis quibusdam meis editis nu-
tis, quas tamen si tantus amor est cognoscere, legere potes in nuper edito ope-
re, cui titulus; Academia Regia Hauniensis, in suis Regibus, Conservatori-
bus & Professoribus repræsentata, ab Erasmo Pauli Windingio, Hauniæ in quar-
to Anno 1665. nec non in fratris mei D. Thomæ Bartholini edito tractatu, qui
Cista Medica inscribitur. De Cometa observato à D. Rudbeckio nihil audivi.
A Vincentio Wiwiani nullum redditum fuit responsum, nescio an superstes
sit nec ne. In Observationum Holsaticarum & Norrigicarum examine non
licuit aliquid tentare, quippe quas nondum obtinui. Consilium de Cometa
fratris mittam primâ oblatâ occasione: opusculum meum tibi missum puto red-
ditum esse, aliàs requiri potest apud N. Hisce vale & fave.

*Bartholinus
Erasmius
Commentarii
sui de Come-
tis rationem
reddidit.
De Rauten-
steinii bene-
volentia sibi
gratulatur.
Ab omni glo-
ria cupidita-
te alienus,
Opera sua
enumerare
recusat.
Ambitionem
fuge.*

*Vincentius
Wiwiani.*

*Observatio-
nes Holsati-
cas & Nor-
rigicas Bar-
tholinus non
accepit.*

Hamburgo Hafniam die 8. Decemb. Juliani Anno 1665.

Gratissimas Tuas die 23. Novembr. Juliani datas nuper accepi, constantis
benevolentia indices, quarum apographum è vestigio ad Illustrissimum
Rautensteinium misi, dubio procul ei rem gratam facturum. Libri isti, ad quos
me remittis, præsto mihi non sunt, ut votis Viri illius Amicissimi, & alioqui
bonarum artium & Virorum doctorum amantissimi, in consignandis operum
utriusque Vestrum indicibus satisfaciam. Dabo autem operam sedulò, ut id à
me, amotâ quorundam negotiorum mole, quamprimùm fieri possit. Tu quo-
que, quæ es humanitate & solertia, da operam, ut illas observationes Holsa-
ticas & Norvagicas potiùs, quò tandem certum Tuæ de Cometis in Corvo
& Lepore visis sententia videamus. Exemplum libri Tui nondum recuperare
licuit. Vale, Vir Doctissime, & mihi porro fave.

*Rautensteinii
laus.*

*Observatio-
nes Holsati-
cas & Nor-
vagicas Au-
ctor à Barth.
postulat.*

Hamburgo Hafniam die 16. Januarii Juliani Anno 1666.

Um responsionis vicem à Te & Clarissimo Fratre Tuo Thoma Bartho-
gor, lino exspecto, & variis iisque assiduis nec levibus occupationibus distrin-
titerum. Nam nec felicem novi anni ingressum, & unà progressum ac egres-
sum, plurimumque simul annorum constantem prosperitatem Vobis adhuc de more
precatus sum: nec ista Rautensteiniana ad Vos perscripsi. Exit ferè mensis ex
quo hæc ad me perlata sunt, ex quibus Viri illius illustrissima dignitate con-
spicui erga utrumque vestrum benevolentiam cognoscere datur. Hanc Vos grato
animò excepturos, idque etiam, quæ vestra est humanitas & prudentia, testa-
turos, spero. Dignus equidem ille est omnium Virtutis & sapientia studioso-
rum cultu & affectu. Nam sive in actu est, sive aliquid temporis publicis ne-
gotiis subtrahit, & contemplationi vacat, semper & ubique vivit officii memor.

*Strena vo-
torum amicis
mittenda.*

*Gratus ac
memor officii
esto.
Rautenstei-
nii laus.
Officii me-
mor virus.*

*Profs mul-
tis, paucis,
proximis,
tibi.*

*Otium Sa-
pienti conve-
nit.*

*Hoc nempe ab homine exigitur, quod ex Seneca nosti, ut pro sit hominibus, si per
potest, multis: si minus, paucis: si minus, proximis: si minus, sibi. Nam cum se mi-
lem ceteris efficit, commune agit negotium. l. de Vita beata c. 30. vel potius de otio
aut secessu sapientis. Quæ ideo adduxi, quia ille hujus rei mentionem facit
seque vestra & aliorum Virorum Doctorum scripta, postquam se negotiis
blicis subduxerit, & otium liberale consecutus fuerit, lecturum sperat. Credo
rissimi Fratris Tui Commentationem Medicam de Cometis nuper accepi. Credo
& Vos à me missa Hevelianorum & Kirstenianorum exempla accepisse & gratia
habuisse. Valete quàm diutissime & quàm felicissime.*

Hafniâ Hamburgum die 27. Jan. Jul. 1666.

*Bartholinus
Erasmus si-
lentium diu-
turnum apud
Auctorem ex-
cusat.*

*Benevolen-
tiam erga
eum testatur.*

*De sirena
suo & Fra-
tris Thomæ
Academici
nomine gra-
tias agit.*

*Et constan-
tiam in affe-
ctu pollicetur.*

*Joan. Meyer
Mathem. Hol-
satiæ celebris.*

*Observatio-
nes Holsati-
cas Bartholi-
nus à Meyero
se nondum
habere posse
nunciat.*

Longioris epistolæ necessitatem mihi imponerent variæ eademque suavi-
simæ ad me datæ literæ, nisi benevolentiam tuam & comitatem, quasi pe-
dicium mearum occupationum, quibus ex utroque munere Medico & Al-
thematico distringor, respicerem. Agnosco perennem in amore constantiam, ut
votaque tua quibus felix hujus anni auspiciis precaris; ego tibi vicissim, ut
hunc annum & plurimos alios quàm felicissimos agas opto, & affectum tran-
sprocum polliceor. Pro gratissima Academiæ nostræ, fratri, mihiq; nullam in-
missa strenua, nomine omnium gratias ago meritas, nec non, quod nullam in-
termittas occasionem tam apud nostros, quàm apud externos nos ornandi cogi-
bimus operam ut Tuam memoriam etiam apud nos & per nos prorogari cogi-
noscas. Desideratos à Te libros, multâ sed supervacuâ diligentia hic requisivi.
Joannes Meyer, qui Observationes Holsaticas Cometæ promiserat, hic requisi-
gat se pollicitis satisfacere posse, antequam negotiis hîc in Aula expeditis, re-
domum reversus fuerit. Hisce Vale & me amare perge. Frater D. Thomas
Bartholinus tibi plurimam salutem mittit, & mecum reliquos apud vos commu-
nes amicos strenue valere jubet.

Hamburgo Hafniam Kal. Februar. Iuliani 1666.

*Silentium
amici equi-
tas excusat.*

*Auctor à
Bartholino
promissam ex
observationi-
bus Holsaticis
de Cometa
brumali deci-
sionem postu-
lat.*

*Nec non à
Thoma Bar-
tholino re-
sponsum.*

*Riccioli ope-
ra nova.*

Non est quod operose excuses diutius dilatam responsionis vicem. Bene
quibus & legibus Amici vivant, & laboribus Viri Præstantissimi
petuo exerceantur. Nec Vos in posterum mirabimini meum silentium, mihi
Vos compellendi necessitatem, saltem officium, vestra benevolentia
quens vel urgens causa imposuerit. Assiduus enim operis mei editionem urgo.
Cui utinam addi possit sententia Tua, ex rationibus observationum Holsaticarum
& Norvagicarum inter se collatis decisionem de Cometa brumali gemino pro-
mittens! Superest autem ad id satis temporis, ut vel ex ordine utriusque
strum Bartholinianæ Communicationi inferantur, vel ad calcem operis illuc
addantur. Itaque ut hanc rem cordi curæque habeas, majorem in modum
rogo. Quod exiguam illam, chartaceam scilicet strenam grato animo excep-
ritis, mihi quoque gratum esse agnosco. Id enim officii ex animo sincero &
benevolo erga vos profectum est. Quicquid aliàs præstari à me utrique
gratum potest, mea opera nunquam Vobis deerit. Atque hoc haud gravatum
Clarissimo Fratri Tuo D. Thomæ Bartholino cum salute plurima nomine meo
nunciabis. Literas meas benè longas eum accepisse non dubito. Ad has ille
qua est egregiâ humanitate respondebit, si id merebuntur. Schotianæ literæ
decurrente Januario Gregoriano scriptæ, nunciant R. Ricciolum non tantum
vivere, sed post editam Geographiam & Astronomiam Reformatam, Chro-
nologiam reformandæ operam dare. Proposui ei & proponam amplius quædam
hujus generis, Chronologo tanto & tam ejus quàm meo instituto convenienter
Vale feliciter.

Hamburgo Hafniam die 9. Martii Juliani 1666.

DUm ad literas meas postremas Kal. Februariis Julianis datas responsum exspecto, visum est elapso mense integro Te compellare. Sed tribus ferè verbis. Labores enim mei in componenda præsertim Cometarum Historia valdè excreverunt, ita ut eis, inter tot alias occupationes, singulari divinâ gratiâ sufficiam. Haud ita pridem accepi literas ab Amplissimo Hevelio, qui Te amicè salutatum cupit, & an exemplum Prodromi ejus Cometici, quod curandum Nobilissimo Peltzio Fœder. Belg. Residenti, Viro Amicissimo & Humanissimo commiserat, acceperis, quærit? Tum verò etiam in observationes Tychonianas, quo scilicet loco illæ sint, & an brevi exspectandæ sint, cum Orbis Astronomicus avidissimè eas exspectat, inquit? Hæc ille nostræ ætatis Tycho. His quod addam nil habeo, nisi quòd ego quoquè abs Te observationes Holvo & Lepore viso decretoriam exspectem. Vale cum omnibus Tuis feliciter, cumprimis cum Clarissimo Fratre D. Thoma Bartholino, qui semper à nobis salveat.

*Hevelius
Bartholinum
apud Aucto-
rem compel-
lat:*

*In Observa-
tiones Tycho-
nianas inquit,
rit,*
Alter Tycho.

*Bartholinus
Auctor bene-
volentiam
suam testa-
tur.*

Vivite felices, memores & vivite nostri.

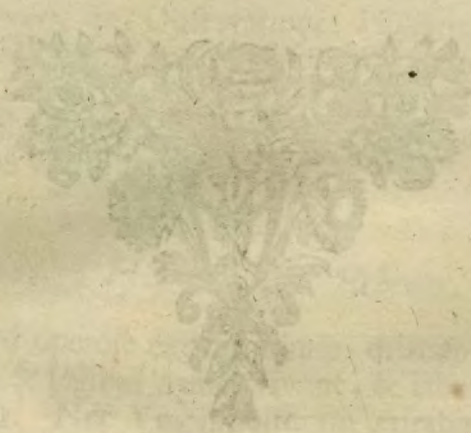
Tibull. el. 5.

X. COM.

Hamburgische Bibliothek

Handwritten text in German, likely a library inventory or catalog entry. The text is written in a cursive script and is somewhat faded. It appears to be a list of books or documents, with some entries starting with "Vom" (From) and others with "Zur" (To). The text is arranged in several lines, with some entries indented.

X. COLO

X.

COMMUNICATIO MAGDEBURGO- GUERICHIANA.

Hamburgo Magdeburgum die 4. 14. Martii 1665.

S. P. Amplissime & Prænobilis Domine,

Non dubito facile Te excusaturum esse hanc libertatem, quâ utor in Te literis compellando, Tuaque gravia negocia ac studia interpellando. Eximia Te etenim esse humanitate certò comperi, quæ vel maximè Viros in Republica eminentes & scientiæ laude conspicuos decet. Adhæc singularis amicitiae jura cum Nobilissimo Domino Serenissimi Electoris Brandenburgici Consiliario etiam cum Te de Cometa nuper viso aliquoties consuluerim, & Tu pro eximia humanitate Tuam sententiam semel atque iterum explicare dignatus fueris, multum utrique vestrum me debere profiteor. Equidem Filius Tuus Te non nomine solum, sed & scientiâ rerum naturalium egregiâ & humanitate aliisque virtutibus refert. Sententiam tuam de Cometarum origine cum Viris doctis, Filio Tuo & consentiente & idem faciente, communicavi. Quæ quia nova videtur esse, varia eam judicia experiri oportuit. Hafniensis mei Amici judicium Nobilissimus Filius Tuus, ad Te, me rogante, miserat. Huic Tu confirmationem Tuæ sententiæ opposuisti, quam dudum quidem ego Hafniam misi, sed nihil inde responsi retuli. Ab aliis quoque Viris doctis responsum super ea re exspecto. Tu interim velim Tuam sententiam planius, saltem plenius explices. Præcipue verò illa perquam ardua & tantoperè disputata de motu terræ & spatio vacuo principia, quibus Tua de Cometarum origine sententia nixa est, tum rationibus tum singularibus aliquibus experimentis confirmes. Ita enim viris doctis eorumque magnæ expectationi, quæ Tibi tanquam gravis adversaria opposita est, ingeniosâ Tuâ industriâ vincenda, satisfacies. Constitui nempe Deo volente opus quoddam, inque eo varias Virorum Doctissimorum & Præstantissimorum observationes, narrationes & judicia, quæ mihi ad manum sunt, & tractu temporis plurimæ, ut spero, erunt, cum orbe literato & Christiano communicare. Huic candorem & conatum meum benè de humano genere merendi probatum iri confido. Omnem enim dabo operam, ut operi illi non tantum Physica & ex Astronomiæ penetralibus deprompta, sed & Politica & Moralia aliaque in vita humana utilia insint, ut ita & jucundum & utile simul esse possit. Qua de re mentionem feci in epistola ad Clarissimum Joannem Ravium, Serenissimo Electori Vestro à Consiliis & Bibliothecis Tua data, cujus exemplum hisce literis adjungo. In qua etiam videbis me pluribus id egi in epistola ad Amicum Hafniensem Gallicè scripta, quam tunc cum Nobilissimo Filio Tuo, ut & plurima alia, utpote cum eo utar Amico integerrimo, communicaveram. Feci tamen id facioque magis inquirendo, quàm

*Humanitas
Vires in Rep.
præstantes
deces.*

*Guerichii
patre & filio
amicis Au-
ctor utitur.*

*Guerichii
patris & filii
meritis debi-
tum testimo-
nium datur:
Illius de Co-
metis senten-
tia varia ju-
dicia experi-
tur.*

** Vid. illa
suprà in
Communi-
cat. Gueri-
chiana N. IV.
Guerichiana
sententia
principia.*

*Auctor sen-
tentiam Gue-
richii firmis
rationibus
probari cupit.
Eidem insti-
tutum suum
de hoc opere
edendo aperit.
Ejus ratio-
nem & utili-
tatem in pu-
blicum dedu-
cit.*

*Auctoris ad
Ravium E-
lect. Brand.
Bibliothec.
epistola.*

*Guerichii sen-
tentiam Au-
ctor veri in-
quirendi stu-
dio quadrante
nus tueretur.*

M m m

demon-

Veritati cede
judice consci-
entia.

Theophrastus
Paracelsus
putat tempe-
states & ter-
ra motus esse
à damone.

Jobi liberi
à Satana per-
missu divino
tempestate op-
pressi.

*Peucerus &
Bodinus da-
monas & ge-
nios multa in
aëre divina
permissione
agere opinan-
tur.

†Guerichia-
na sententia
suppar vido-
tur sententia
Epigenis, A-
piani &c.

demonstrando veritatem, cui soli me judice conscientia cedere profiteor. Tuum erit, Vir undique Præstantissime, me meique similes amplius de Tua sententia informare, eamque & rationibus firmis & demonstrationibus invictis munire tutamque reddere. Velis etiam mihi indicare, an ad probationem Tuæ sententiæ rectè variorum Virorum Clarissimorum attulerim sententiam, Epigenis puta, Apiani, Cardani & Scaligeri, quas in epistola adjuncta recensui. Attuli in hanc rem & alibi sententiam Theophrasti Paracelsi, qui censet tempestates, ventos, fulmina, grandines terræque motus excitari à Damone. Ad quam confirmandam adduci potest historia liberorum Jobi, tempestate à Satana excitata, Dei permissione oppressorum, & auctoritas Scripturæ Satanam Principem in aëre dominantem appellantis, adductaque à me est. *Produxi tunc & sententiam Casp. Peuceri & Joan. Bodini, qui statuunt Dæmonas & genios magnam permissu divino, in aëre & super terra exercere potestatem. Velim inquam me certiore reddas, an talia meritò ad probandam Tuam sententiam attulerim. Id quidem ego reor. Nempe quia Tua sententia fert tempestatem, quæ partem aëris avulsam, † & ut Plinii verbis utar l. 2. c. 48. *corruptam secundum calum referant, sorbeantque in excelsum*, in qua demùm hæc radiis solaribus illuminata cauda illa Cometæ conspiciatur. Porro me sine consilio & opera Nobilissimi Filii tui, Amicorum meorum Optimi, nihil circa editionem Tuarum observationum facturum, & per omnia fidem & candorem studiorum officiorumque meorum probaturum Tibi, securum te esse, Amplissime Domine, jubeo. Quod reliquum est, Te quam diutissimè bono publico rebus mortalium interesse, & quam prosperrimè cum omnibus Tuis in hac miseriarum convallibus agere, ac pluribus excelsæ mentis monumentis orbem literarium exornare & locupletare, ut summus rerum moderator velit, cupio ex animo.

Amplissimæ Tuæ Dignitati

Ad Dominum Otthonem
Guericke Consulem Magde-
burgensem.

Omni studio, cultu & officio addictissimus
STANISLAUS LUBIENIETSKY

*Excerptum ex literis Amplissimi D. Ottonis Guericke
Consulis Magdeburgensis ad Nobilissimum D. Residentem
Brandenburgicum filium suum datis.*

Magdeburgi die 26. Martii 1665.

Magdeburg den 26. Martii 1665.

Dominum Lubieniecium velim meo nomine salutes, & cum sententiam, quam Præfecto arcis Lipsiensis de Cometis dederam, jam Hamburgum quoque miserim, nihil amplius de ea re dicendum habeo, quin potius constanter tueor, Cometæ ex avulsa particula aëris oriri. Equidem & nuper, die scilicet 12. Febr. cum homullus ille mutationis aëris index, in inferiori parte vitri staret, subiit animum cogitatio, Cometam oriturum. Sed cum omnes videre non possimus, nec sequitur certo, quod prædictum est, ita ut hoc in vilipendium abeat, ideo nil de hac re scribere ausus sum. Nunc autem cum non tantum famâ publica

Guerichius
suam de Co-
metis senten-
tiam constan-
ter tuetur.
Novum Co-
metam verum
præfagi-
vit.

En Herrn Lubienieski laße ich mich
diensflich grüssen / und weil das
Stiment / so ich dem Schloß-Han-
mann zu Leipsig vom Cometen gegeben / auch
schon nacher Hamburg geschickt / so weiß
darüber nichts mehres / sondern habe noch
dabey / daß van einem abgerissenen partial
lufftes entstehen. Habe auch warhafftige an-
verschiedenen 12. Febr. wie das Wetterman-
chen abermahls soo niedrig stund / die gedan-
ken gehabt / daß ein Comet entstehen wür-
den / und es folgt darauf nicht gewis / was
propheceet wird / so giebt es ein schlechtes an-
sehen; derowegen hiervon nichts in die welt
bringen mögen. Nunmehr aber da nicht
fuerth

erat, iterum ante 4. hebdomades novum Cometam apparuisse, sed & ego eum hodie, ipso Paschatos festo circa tertiam matutinam versus Orientem situm viderim, idcirco mea thesis tanto certior redita est. Quid autem tot Cometæ brevi interjecto tempore apparentes significant, soli Deo notum est.

lein die avisen melden / daß sich schon vor 4. wochen wiederumb einer sehen lassen / sondern ich auch den selben heute am Ostertage frühe umb 3. uhr recht im morgen stehend gesehen / so werde meine sache desto gewisser gemacht. Was nun so viel Cometen auff ein ander bedeuten werden / ist Gott bekandt.

Hamburgo Magdeburgum die 3. Junii Juliani 1665.

Recte Tibi literas meas fuisse redditas, ex adjuncta scheda literis, quas ad Nobilissimum Dominum Residentem Brandenburgicum Filium Tuum, Amicum meum conjunctiss. die 26. Martii dederas, certò intellexi. Ex illo tempore cum variis Viris doctis de argumento Comético, & hac occasione de Tua sententia contuli. Horum judicia, quæ Tuæ sententiæ minus favent (quod & hæc adjuncta ex literis Clarissimi Viri Leuneschlossii Profess. Heydelberg. tum R. D. P. Riccioli excerpta testantur) accepisse me fateor. Idcirco mei officii esse duxi, Te & per Nobilissimum D. Filium Tuum antehac, & per has literas monere & rogare, ut adhibitis validissimis rationum, & experimentorum machinis, sententiam Tuam de Vacuo & generatione Cometæ tuearis. Velim etiam aliquid adferas ad probandum illum de motu terræ opinionem. Fateor quidem eam canæ antiquitatis auctoritate munitam. Scio enim Platonem ex sententia quorundam, Pythagoram certò, & inventorum ejus æmulos, superioribus verò seculis Cusanum Cardinalem, Copernicum, aliosque eorum sectatores proposuisse, & rationibus probare voluisse. Video tamen de promptis oppugnatam, & crebro ariete quassatam. Patere, Vir Amplissime, & Senex Venerande, ex officio ingenui candoris & singularis quâ Te ac Nobilissimum Filium Tuum prosequor, benevolentia observantiaque Tibi hæc à me dici, me in requirendo à Te responso non tam meæ (licet libenter meritòque fateor multum splendoris operi meo à Clarissimo nomine Tuo accessurum) quam potius Tuæ existimationis rationem æquam habere. Neque verò etiam est, cur Tibi suspicio aliqua oboriatur id Operi Tuo, quod de vacuo moliris, si fortè ego Tua quædam operi meo inseruero, detrimenti aliquid allaturum. Sub nomine enim Tuo ista publici fient juris, & titulum Communicationis Magdeburgo Guerichianæ præferent. Hæc nempe ratione & aliorum Virorum Clarissimorum nomina memoriae posteritatis perenni commendare Deo propitio decrevi. Inter alias objectiones, quibus sententia Tua impugnatur, hæc in æthere. Certò constat, & nuper quoque compertum est Cometæ esse ære quærendam, neque etiam terram tantum materiæ, quantum ad generandum immensæ magnitudinis corpus Cometicum, vel multorum annorum curriculo evaporare & contribuere posse. Adhæc fida experientia docet in altissimis montibus nullos ventos dari, nullas procellas sentiri. Contrà has objectiones Tuam sententiam munias necesse est. Vale & quæcunque pro Tua sententia propugnanda & confirmanda habueris ad Nobilissimum D. Filium Tuum mitte ac mihi favere perge.

Guerichio de Cometis non assentiunt Viri docti:

Eum ideo, sententiam suam rationibus & experimentis firmet Auctor monet.

Motum terræ statuit Guerichius, & alii.

Guerichium patrem & filium Auctorem eximia benevolentia prosequitur.

Guerichiana de Cometis sententia obiecta.

Magdeburgo Hamburgum die 29. Maji 1665.

Nobilissime Domine, Amice plurimum colende.

Andiu est, cum ego ad Tuas, fide humanitatis sparsas, non respondi, quod accidit non oblivione Tui mea, neque aut negligentia: sed, quod ipse meis

Guerichius pater silentium excusat.

occupationibus tam publicis quam privatis, occupatus, nec dubitans de Te interpellare veritus sum. Tu si quid hic delictum, cunctationi condona: vides, quæ differuntur non auferuntur. Valdè ampla materia est, quam in Tuis, & iis, ad Dominum Ravium, Suæ Serenitatis Electoralis Brandenburgensis Consiliarium & primum Bibliothecarium, nupere datis, tractas: prout quæstiones illæ, quas dare voluisti, si quis illarum scopulos superare, & plenè velis in portum invehere vellet, ex fundamento, omnibus erroneis subductis tractari deberent. Hoc autem multum temporis & laboris requireret, inque una epistola comprehendere non posset. Ista principia autem & fundamenta, quibus opiniones meas stabilire puto, in meo brevi edendo opere, de quo tractatum, per filium meum summè memoratæ S. Serenitat. Electoralis Consiliarium & Residentem Hamburgum noviter communicavi, plenariè latèque comprehenduntur, ita ut violentos contrariorum ictus sustinere & loco respondere satis esse possit. In hoc enim de spatio Vacuo, in quo Systema Mundi & omnia corpora mundana subsistunt, tractatur, quod nimirum sit spatium infinitum, immensum, seu, ut ita dicam, universum. In quo omnes Dei creaturæ (inter quas principales sunt corpora mundana, prout sunt Soles, Planetæ & Planetarum sociæ) certo in ordine constitutæ sint, atque sic Sol noster cum Planetis suis visibilibus, Mercurio scilicet, Venere, Tellure, Marti, Jove, Saturno constituat nostrum mundum: hosque Planetas suas habere virtutes vel effluvia corporalia, & incorporalia, aëremque nostræ Telluris esse ejus effluvium corporale; quod nihil aliud est, quam odor ejus, tellurem in circumferentia (nimirum ut pondus est aquæ 20. ulnarum Magdeburg. altæ) circumstantis. Ideòque aër Tellurem sequitur & per virtutem Telluris conservatur motu non solum diurno circumducitur; sed & unà cum Tellure annuo circum Sole circumfertur. Insuper potest hic aër dividi in regiones, quarum supremam Cometæ, seu avulsæ tempestates sibi vendicant, donec (quando alius ascendere nequeunt, quia spatium ibi incipit purum, & ab omni materia vacuum, in quo nullum amplius adminiculum, ad se altius promovendum est) sicut pyrobolus (vulgo Rascete) vagum illum & irregularem motum exerceant. * Quæ Epigenis, Appiani, Cardani, Scaligeri sententias concernunt, transeant, quoniam verbis expressis non sunt apposita, & earum copiam non statim ad manus habeo. An secundum Paracelsi sententiam tempestates à fulguribus excitentur, de hoc etiam fusè esset scribendum, & inter Dæmones distinguendum. In summa hæc quæstiones per breves literas tractari non possunt, quia alia principia, veræ ac evidentes demonstrationes alium producunt sensum, assensum & effectum: è contrà discrepantia in systemate Mundi & rationum parit dissensum. Quæque autem vera ratio & experimenta commendant, solida firma & æterna sunt. Sed ne longum faciam, & styli uberare licentius exspatiari videar, filium scriptionis abrumpo. Te divinæ tutelæ, ac verò Tuo favori commendans maneo

Vacuum Guerichius definit.

Systema mundi Guerichianum.

Terra planetis à Guerichio annueratur.

Planetarum vires.

Aër cum terra junctus non tantum motu diurno sed & annuo cum ea circumducitur.

Cometæ Guerichio avulsæ tempestates occupant supremam aëris regionem, vago motu feruntur.

* Guerichius sententias aliorum silentio transit, ad illam Paracelsi verbo respondet.

Nobilissimæ Dominationis Vestræ

Officiosissimus

OTTO GUERICKE
Consul Magdeburgi

Magdeburgo Hamburgum die 22. Julii St. V. 1665.

Quas non ita pridem ad me dedisti literas, ut per eas meam de Cometarum sententiam explorares, illas equidem rectè accepi. Quamquam autem non diffiteor, me in perscrutandis iis, quæ ad accuratiorem Cometarum considerationem

considerationem pertinent, non magnoperè sollicitum fuisse, eò quòd in Opere meo de *Spatio Vacuo* (in quo Systema mundi & omnia corpora mundana subsistunt) in posterum, volente Deo, publicando, occasio mihi defuerit materiam istam tractandi: quia tamen, Vir Nobilissime, sententiam meam adeò instanter efflagitas, hanc qualemcunque meam tenuitatem haud possum denegare. Ut vero sententia mea eò clariùs intelligi possit, necessarium erit è dicto Opere meo pauca quædam experimenta excerpere, & huic tractationi præmittere.

Guerichius sententiam suam plenius explicat.

Experimenta Guerichiana ex opere ejus de Vacuo excerpta.

Aër Guerichio quid sit. Aër tellurem circumdat, à qua in certo pondere continetur & cum ea circumferatur:

1. Quòd Aër sit Terraquei globi odor, seu, quòd aër sit virtus aliqua corporea, quæ ex aqua terraque effluit, in spatium proximè circumstans: quod spatium aliàs, si aër non esset, ab omni corpore vacuum, aut inane esset. Tellem itaque aëre, velut indumento molli, circumdata est, illumque per virtutem illam, quam Conservativam vocamus (de quâ & aliis virtutibus mundanis in libro nostro singularia experimenta exhibituri sumus) certo in pondere, & quidem tanto, quantum aquæ pondus viginti ulnas Magdeburgenses altum, premere potest, continet, ac unà secum, nec obstante annuâ ejus latione, circumfertur.

Potest comprimì & dilatari,

Et ex vase extrahi,

2. Quòd propter hanc gravitatem aër in se valdè sit compressus, eâ tamen naturâ, ut magis adhuc comprimi, & contra quoquè, ubi majus obtinet spatium, amplius sese dilatare aut latius extendere possit. Ideòque quando duo vasa vitrea, quæ Pharmacopolæ Recipientia vocant (è quorum uno omnis aër extractus, ipsiusque orificium, mediante singulari aliquo epistomio, clausum est) arte ita conjunguntur, ut aër illa nec ingredi nec egredi possit, tum, aperto epistomio, aër ex altero vase, aëre adhuc repleto, ita extenditur, ut in evacuatum tanto impetu irruat, ut etiam impositos lapillos, magnitudine nuces avellanas superantes, flatu disjicere queat. Quemadmodum hæc de Rev. Dn. Pater Schottus in Technicâ suâ curiosâ libro I. Mirabilium Magdeburgicorum, legi potest.

Ex altero vase aëris plena extenditur & in evacuatum cum impetu irruere, & lapillos disjicere flatu.

3. Ipsa ocularis talium experimentorum inspectio testatur, quòd minimæ illæ aëris, ut ita dicam, bullulæ, in aqua latentes, quæ etiam propter parvitatem videri nequeunt, in spatio Vacuo, aut Vasis vitreis evacuatis, ita se extendant, ut majores nucleis cerasi, atque ita plus quàm centies majores fiant. Ex quo colligitur (quandoquidem aër inferior à superiore vehementer premitur, & quidem circâ nos propè terram in tanta gravitate, quanta esset aquæ, xx. ulnarum altitudine cingentis) aërem inferiorem multò graviorem ac densiorem: quantò autem altiore, tanto semper leviolem, rariorem ac tenuiorem esse, atque propterea in quatuor regiones dividendum, de quo Operis mei libri v. caput ix. de Divisione aëris in regiones, aliquando legendum erit.

Aër in vacuo extenditur,

Quòd inferior eo gravior, Quòd altior eo levior, Idèd in quatuor regiones dividendus est:

Nunc sursum tenuiorem esse probatur.

Spatium purum omnis materiæ expers post quartam & supremam aëris regionem. Aëreæ sphaeræ pondus mutatur.

Pluviâ decedente aër fit levior.

Anemoscopia Guerichiana inventum.

Vid. supra fig. Num. ix.

4. Idem testantur experimenta in hoc, quòd in montibus, imò etiam in turribus atque altis ædificiis levior ac tenuior reperiatur aër, quàm proximè ad terram. Ex quibus omnibus, & plurimis aliis experimentis, ad rem præsentem facientibus, certò conjicitur, quòd aër non solum, quò magis ac magis altitudine suâ adscendit, eò magis ac magis rarior & levior reddatur; sed etiam si ad 10. millia ut puto, vel ad 20. millia milliaria Germanica perveniat, de eo nihil omnino amplius restet, spatiumque ibi incipiat purum & ab omni materia vacuum.

5. Porro experimenta testantur, pondus aëreæ sphaeræ interdum mutari, præsertim, decedente pluviâ (quando enim ex aëre multum aquæ emittitur, tum aër fit levior, contra quando aër iterum aquam recipit, fit gravior.) Quod præfagiremachinulam aliquam confeci, ubi in oblongo & angusto aliquo vasculo vitreo, instar canalis factò, imaguncula quædam Viri è ligno artificiosè ita facta, ut aëre sustineatur, ab eodem liberè moveatur, & digito mutationem ejusque ponderis pro diverso tempore, indicet. Ubi contingere interdum solet, ut imaguncula ista solito inferius sese demittat, quod certum est

*Tempestatum
longinqua-
rum index.*

indiciū eodem tempore aërem præter solitum levio- rem esse factum, & tunc quoque experientia probat, quod maximæ & horrendæ existant tempestates, licet illæ sint ultra C, aut ducenta milliaria. Unde colligitur tempestates (quæ proculdubio è cavernis montium oriuntur & in altum adscendunt) tunc simul aliquam aëris particulam attrahere, & illud aëris pondus, locis istis incumbens levius reddere, & conjunctione hac magnas tempestates excitare: quæ, ubi in altum adscenderunt, ut plurimum hinc inde, modò orientem, modò occidentem, vel aliam plagam versùs motum suum dirigunt, imò etiam directè deorsum feruntur, ut etiam arbores radicitus evellant.

*Pyrobolus æ-
quiparantur
Cometæ.*

*Opticum ex-
perimentum
de Cometis.*

*Cometæ nu-
bes congloba-
ta à Sole illu-
strata,*

*Quò vicinior
terræ, eò ma-
jorem cau-
dam, quò re-
motior à ter-
ræ, eò mino-
rem caudam
habet.*

*Cometæ ma-
gnitudo & fi-
sus supra Lu-
nam certò
sciri nequit.*

*Cometarum
locus verus
inveniri non
potest, ideo nec
parallaxis:
ergo nec di-
stantia & al-
titudò eorum:
Et sic quoque
magnitudo:*

*Illæ tamen
avulsa tem-
pestas sursum
delata dila-
tari valde
potest:*

*Caudæ vero
eorum nil nisi
refractiones
sunt radio-
rum Solarium
in aura:*

*Has non ha-
berent, sed cri-
niti seu rosæ
apparerent, si
ætherei essent:
Criniti pro-
babili ratione
quiescunt,
moveri tamen*

*ob annuum
terra motum
videntur, nisi
& Sol motum
quendam eis
det.*

Guerichii eandor & modestia.

Ex quibus præmissis omnibus ita concludi posse existimo: Si ejusmodi tempestates in altum adscendere, cursum quoque suum ad quamvis mundi plagam dirigere, & pro vi ac vehementia suâ aliquot centum milliaria supra terræ globum huc illuc moveri, imò etiam horribili vehementia decidere possunt: quæ etiam eadem cum aëre suo, cui implicitæ sunt, extraordinariè in altum usque ad tertiam aut quartam aëris regionem adscendere, & ibidem instar pyroboli (vulgò Rchette) ulterius adscendere non valentis, hinc inde vagari possunt. Et quum etiam Tubi Optici satis nobis declarent, Cometæ nihil aliud esse, quàm nubem conglobatam, quam radii solares penetrant, & in rariori aëre vel aura caudam Cometæ causantur: idcirco opinor, talem tempestatem interdum unà cum recepto humidior aëre usque ad obscuram altitudinem raris & siccæ aëris regionis ferri, ibidem à Sole illuminari ac perlustrari, & quò propior sit terris, eo majorem caudam, & quo remotior, eo minorem illam ob tenuiorem semper aërem apparere.

Ubi tamen nihil obstat, quod nonnulli Cometis tantam magnitudinem, majorem etiam universo terrestri globo, assignant, ipsosque ultra Lunam portos esse statuunt: quum impossibile sit mortalibus, eorum distantiam, altitudinem & magnitudinem metiri, quoniam locus eorum verus (ut Astronomi vocant) propter motum irregularem ac breve temporis spatium, quo apparet, reperiri non potest. Nam locus verus per crebras revolutiones, & variam ex hoc, unà cum loco visò, parallaxis inveniatur necesse est. Quoniam autem illa haberi non possunt, nec distantiam quoque & altitudinem Cometæ metiri ullus potest. Quod si igitur altitudo incognita est, & magnitudo pariter incognita erit: ac propterea minimè credendum, tantam esse Cometarum magnitudinem, quanta illis vulgo adtribuitur. Concedi tamen hoc potest, quod cum nubibus, vel humido aëre, conjunctam tempestatem, in tanta altitudine ad decem & plura millia milliaria, ubi aër non amplius premit, contra vero conglobata illa materia spatium sese liberè extendendi habet, plus quàm tricenis quadrages aut quinquages sese dilatare possit, ac fuerat antè, quum in ea altitudine, quâ nubes sunt, existeret.

Quòd verò Cometæ caudati non altiùs, quàm aëreæ regiones se extendant, adscendant, ex hoc facile colligi potest, quòd ipsorum caudæ nihil aliud sint, nisi refractiones radiorum solarium in isto obscuro ac raro aëre vel aurâ. Nam si in spatio puro & ab omni materia vacuo (quod vulgò Æther vocatur) existerent, non essent Cometæ caudati, sed criniti, seu rosæ; quibuscumque longè aliter comparatum est, quique probabiliter quiescunt, nobis autem ob annuum telluris lationem moveri videntur, nisi fortè & Sol attractione ipsis alium finem motum attribuat: quum experimentis ad oculum demonstrari possit, quòd ignis attrahat aërem eumque absumat, ita quoque talis Cometa à Sole (quem probabiliter igneum quid esse opinor) ad se attrahi & tandem etiam absumi potest.

Hæc sunt, quæ pro meâ tenuitate, de Cometis nunc consignare, & ad prætitum Tuum, Præ-nobilis Vir, transmittere volui, paratus ab aliis, qui cætiùs hæc callent, meliora doceri. Ingenuè enim fateor, accuratiorem de Cometis speculationem nec professionis meæ, nec otii hactenus fuisse: quare etiam

que etiam contendo, ut hoc quidquid literarum boni consulere, & quæ in ædium allata sunt dextrè interpretari velis. Vale & vive quàm felicissime.

Hamburgo Magdeburgum die 4. Augusti 1665.

Paulo postquam literas die 3. Junii Juliani ad Te dederam: redditæ mihi fuerunt Tuæ die 29. Maji scriptæ. Ad has respondere prius nolui quàm ad necas illas acciperem abs Te responsum, quod antè octiduum mihi obtigisse, multum mihi gratulor. Video enim in utraque epistola insignem humanitatem, Viris in Magistratu positis, docente Senecâ & rectâ ratione, vel maximè convenientem. Video & haud vulgarem in me benevolentiam, quo nomine Nobilissimo & Splendidissimo D. Residenti Brandenburgici Filio Tuo, meo autem amico plurimum colendo, multum me debere agnosco. Video denique singularem rerum naturalium scientiam. Utraque epistola Tua, sicut mihi tot grange æquitatis debitam, jure suo exigit. Dilati abs Te responsi culpa nulla est. Itaque veniæ dandæ nullus in me locus est: sed nec sollicitè & anxie quærendæ, ut puto scriptiõis meæ excusationes. Vir enim amplissimæ tum dignitatis, tum eruditionis, tum existimationis es. Ideò omnibus pateas oportet: tantò magis mihi, qui & discendi studio & arctæ amicitiae cum Nobilissimo Filio Tuo necessitudine nemini cedo. Quòd tot & tam arduas quæstiones in argumento Comético Tibi juxtà ac tot aliis Viris doctis proposuerim, illa satis & indefessa discendi, quodcunque admirandam divinam sapientiam cuncta rite constituentem & ordinantem doceat, cura in Tuam quoque curiam pernetrans, & ex ea proveniens in vero inquirendo curiositas, nunquam non in laude posita, effecit. In hoc autem studiorum genere judicandi, & sua quærendi libertas, vel saltem probabilia crediderit proferendi, & quantum licet, assensum verò eripiendi mihi ut nemo facultatem habet, sic nec cogitationem suscipere debet. Quam si vel ad animum admittat, mihi propriæ ejusque de opere Tuo, quod ad Te per Nobilissimum Filium Tuum remisit, si libro meo inferi volueris, mihi restitues, sicut & reliqua, illa præcipuè ad amicum Lipsentum me esse oportebit. Sententiam Tuam de *Spatio Vacuo & motu Telluris* (quam Planetis inseris) tum & de generatione Cometarum, quisque Virorum & quævis alia, varia variorum judicia experiatur, necesse est. Nosti enim quanta sit vis humanæ libertatis: nosti quibus legibus in Republica literaria vivatur. Quod ad sententiam Tuam de Cometis, quos avulsas tempestates esse hic dicenda erunt. Te cuncta boni & æqui consulturum, sicut id à me posui, speciatim attinet, de hac, utpote instituto meo conveniente, pauca mihi in modum peto. Sunt qui Epigenis Philosophi Byzantini sententiam Nam Peripateticorum sententia combinent, ut Libav. p. 44. tract. probl. Comet. *Princeps Aristoteles* (inquit) *materiam Cometis assignat ex halitibus terræ natam, motu vel Solis radiis accensam, & in regione elementari infra Lunam conflagrantem.* Et infra cum Chaldæis & Aristotele Cometas halitus accensos statuisse, & in aëre superiori alimentis igni idoneis pleno ali, & tandem consumptâ materia extinguuntur. Certè & Plutarchus l. 3. de placit. Philosoph. c. 2. Epigenis sententiam refert, quòd statuerit spiritum terreni quid habentem in aëre ferri ibidemque ignescere. Plinius sententiam ejus de Cometis non attingit.

Guerichianum erga Auctorem benevolentia.

Libertas judicandi & disputandi curvis intergra esso: Hanc sibi relinqui Auctor, qui eandem omnibus dat, mutuo petit. Guerichiana operi inferi Auctor cupit: Ejusque sententiam examinat.

Libertas humani ingenii in expendantis aliorum sententiis.

Epigenis sententiam de Cometis cum Peripatetica Libaviano componit.

Cometa an halitus accensus vel tantum à Sole illuminatur.

attingit. Sed Seneca cum cura singulari refert & refellit simul. Memorat quidem ipsi videri Cometas accendi turbine quodam aeris concitati & intormentat. quæst. c. 3. ideo & infrà turbinem & particulam aeris torti ex mente epig.

Epigenis & Aristotelis sententia discernimen.

Guerichius ab Epigene dissentit, dum Cometam à Sole illuminari non accendi statuit, quæ & Veterum & recentiorum quorundam sententia est.

Cætera Epigeni assentit.

Epigenis & Guerichii sententia opposita.

Cardani sententia de Cometis.

Scaligeri sententia de Cometis.

Paracelsi & aliorum de demonibus sententiam cur Auctor de argumentis Comæticis agens produxit.

* Philosophia Christiana Scripturam magistram sequitur.

† Dæmones sive Angeli boni ministrant Deo in operibus ejus.

‡ Rothmanus Scaligeri acer adversarius, statuit Angelos bonos halitus leviores in sublime deferre, ut à Sole illustrentur & in Cometas caudatos vel barbatos exeant.

c. 6. & 9. vocat. Verùm quæ de vi turbinis, qua avelli & agitari Cometas xit Epigenes, prodit, à mente Aristotelis, qui Soli exhalationes illas & mari extrahenti, & in supremam aeris regionem elevanti vim hanc tribuit, aliquantum distant: quamvis uterque ignes illos in aëre accendat. Epigene abis, & vero propiori accedis sententiæ, quæ Cometam esse meron sublunare, sive halitum à Sole illuminatum non accensum statuit, tantum Appianum, Scaligerum & Telesium, auctores nuperos, sed & Herclidem Ponticum & Metrodorum, de quibus Plutarchus loc. cit. defendens agnoscit. Cætera Epigenis cum Tua sententia conveniunt, de duobus Cometarum generibus, quorum alii ardorem undique effundunt, nec locum mutant & criniti sunt, à Te Rosæ quoque dicti, alii in unam partem vagum in modum comæ porrigunt, quos Tu beneficio auræ huc illuc liter circumvagari & caudas ostentare ais. Quod tantò lubentius tango, & Nobilissimus Filius Tuus me ut hoc facerem, & Senecæ testimonium c. 6. lib. cit. extat, describerem monuerit. Itaque quæ illic Seneca objecti geni, Tibi quoque removenda erunt, ut sententia Tua firmè consistat, neque Cometas & quietissimo aëre apparere, nec cadere cum vento, & ut non impere, sic nec crescere vento. Tùm in uno loco apparere, non huc illuc venti impelli. Sed & videri suprà quàm ventis ire liceat. Adhæc varium in ortum, alios in occasum, omnes in flexum carpere iter (quod non duc ventus) & motu quidem composito, non vago, disjecto & verticoso, quæ ille turbinum sit. Diutius præterea quàm turbines, qui omnem longam moram à se abigant, durare, & quæ sunt alia. Apianum tibi faventem En Tibi & Cardanum, cui *Cometes est globus in calo à Sole illustratus, per illius transmissi radii pone caudam faciunt.* Imò & Scaligerum, qui sic ad id: *Corpus, inquit, est Cometes, & tam densum, ut illustrari, tam rarum, ut mittere queat radios. Id quod etiam videmus in globo vitreo.* Et paulo post: *rem arbitror vi tractum ab astrorum aliquo in aeris summam regionem, cuius natura non sit ardens, sed mista materia, tanquam fumus aut fuligo, recipiens radios, atque iccirco visibilis, & transmittens eos, atque ideo caudata.* Nec Paracelsum, nec Dæmones, qui excitent procellas temerè Boni & mali dæmones huc veniunt in considerationem. * Libertate agamus Philosophica, auctoritate tamen Sacrorum oraculorum nixi. Iccirco sapere vobis plo Jobi & auctoritate Scripturæ egi. Sine hac etenim nusquam in Scriptura † Nunc etiam de bonis Dæmonibus sive Angelis dicam. Horum ministerio Domini in multis operibus peragendis ab ipso rerum exordio uti, sæpius in Scriptura Sacra legimus. ‡ Christophorus Rothmanus, qui cum illo Scaligero certat in campo, ut sic dicam, Comætico, subire non detrectavit, in quadam ad Tychonem epistola opinatur, Angelorum bonorum opera halitus radiis per vires in sublime ferri & supra Lunam deferri, ut ibi à Solaribus radiis excitantibus illustrati, in formam Cometarum caudatorum vel barbatorum exeant, & in eam partem dirigantur & deferantur Angelico ministerio, quò eos deum vult divina providentia, ad incutiendum mortali generi terrorem. Hæc sententia non displicuit Fromondo, placuit Francisco Restæ, defenditurque à Comæto, ut docet Ricciolus Almag. c. 6. p. 38. N°. 12. Qui & Damasceni & Taleri aliorumque sententias in hanc rem ibidem citat. Et fateor quidem Philosophis sententiam Theologicè & Ethicè esse optimam, dummodò talis Philosophia sit, quod ad materiam & causam efficientem Comætæ attiner: in eo jam magis probanda, quòd exhalationes supra Lunam efferat, & à Sole non accenduntur, sed illuminari dicat, quod contra Peripateticos illi Philosophi supra Lunam propugnant. Nempe igitur & Scaligero favet Rothmanus, quatenus materiam

Cometicam illuminari non accendi docet, ut & Libavius, Licetus alii-
que, qui ex materia caelesti addensata & illustrata componi dicunt, & Come-
tae in caelo locant: quæ sententia est & Cartesii & Ludovici Columbi aliorum-
que, tum & Tychoonis, Longomontani, Kepleri, multorumque Virorum Cla-
ssimorum à Ricciolo recensitorum. Quippe hi etiam Cometas non esse cor-
pora ardentia, sed perspicua & tralucencia statuunt, sicut & ex antiquis Arte-
tæ verò cum Rothmano facit Guiduccius, Galilæus, Aresius & Prætorius,
qui Cometas dicunt esse halitum terrestrem supra Lunam elevatum & ibi illu-
minat: nisi quod de Angelorum in iis dirigendis opera nihil habeant.

Atque hæc sunt quæ de argumento Cometico ad Te hac quoque vice, non
Te de his accuratè examinandis non esse magnoperè sollicitum dicas, spero ta-
men Te ad ista mihi aliquid responsurum esse. Cui ego interim de illis ex
opere Tuo celeberrimo excerptis magnas ago gratias. Et ut symbolam aliquam
Tibi referam, dabo Tibi ea quæ nuper à quopiam Amicorum accepi. * Sermo-
nem ille habuit cum Viro quodam docto, qui dicebat spatium necessario esse
corpus, cum constet trinâ dimensione, quod est proprium corporis: unde con-
cludebat, spatium non posse esse vacuum corpore: alioqui si hoc tolleretur à spa-
tio, istud perituum, & terminos inter quos intercedit spatium, coituros esse.

Sed ille reponerat 1. Si ipsum spatium foret corpus, tum corpus foret in
corpore, cum aliquod corpus foret in spatio, quod & alter absurdum duce-
bat. 2. Cum quæstio est de Vacuo, non hoc quæritur, an ipsum spatium sit
corpus nec ne, sed sive corpus sit, sive non, an possit esse absque alio cor-
pore quod in eo contineatur. Ad hæc aliquid respondebat alter. Sed ille non
fuisse sibi satisfactum dicebat. Ita tunc utrinque discessum est. Fieri autem
potest, ut de his amplius coram vel per literas conferant. Hæc si ad meas ma-
nus perveniant, faxo ut ea mox à me habeas. Crede enim mihi vera dicenti,

illum abs Te affabrè ex ligno factum homullum, in vitro aeris vacuo istius
mutationem indicantem, sæpius apud Nobilissimum Filium Tuum video. Illo
quoque referente didici homullo illo inferiora petente maximas tempestates ad
C, vel CC, milliaria in diffinis à nobis locis sævire. Cum verò istius inventi-
crebra futura sit in meo opere mentio, imò ipsa ejus delineatio & descriptio
communicationi Nobilissimi Filii inferenda, velim me paucis doceas, quomo-
do me expedire debeam dubiis, quæ mentem involvunt. Variare tempestatem
pro varia soli & cæli dispositione docet experientia. Non tantum alta mon-
tibus juga, sed & his adfita, tum verò & maritima loca crebris & vehemen-
tibus generandis pluviis aptas fursum mittentia frequentibus rigari pluviis vide-
mus. Egyptum autem feracem, orbis horreum, etsi paludibus abundantem,

apparent tamen expertem solo Nilo irrigari didicimus. Ita hinc quoque rerum
ternis succedunt. Tempestates æquè ut aliæ res tristes & lætæ ubique terrarum
gatur. Nec dubitandum videtur, etsi nos hoc vel illo loco cælum
ingentes do-
mus est, hic *Auster imbricus*. Unde igitur certi esse possumus homullum illum
inferioribus accedentem, indicare procellas

qui tantum sudo gaudemus, & graviozem aerem intra C,
milliaria experimur? Utinam scire liceret, quis situs homulli illius,
interjacentibus aeris ratio, & tempestatis constitutio! Hinc ad experientiam
magistræ recurrendum est. Ignosce, Amplif-
cæ Domine, quod tantum humanitati Tuæ & Nobilissimi Filii Tui Amici

integer-

Guerichiano
ex opere ex-
cerptum Au-
ctori pergra-
tum.

* Spatium an
necessariū cor-
pus.

An possit esse
vacuum cor-
pore.

Corporum
penetratio
non datur.
Spatium an
detur corpore
vacuum.

Literarie
rei commoda
pro tua virili
promove.

Anemoscopia
Guerichianum aë-
ris rationem
indicans.

Dubia Gue-
richio ab Au-
ctore proposi-
ta.

Egyptus
nunquam plu-
via sed tan-
tum Nilo irri-
gatur.

Anemoscopia
Guerichianum quo-
modo simul
procellas &
serenum indi-
care potest.

integerrimi familiaritati fidam, ut utraque hîc ferè abutar. *Sed hic molestia* curiosorum discendi, & studioforum publica commoda propagandi: qui enim cum molestus, & ut sic dicam, importunus evadit, laude, quia utilitate, non caret. Ego verò, tantum abest ut Tuas literas boni consulere & dextrè interpretari nolim, ut potius ingentes Tibi de iis agam habeamque gratias, quâque Te rogare necesse habeam, quò hac æquitate & benevolentia verbosam hancce epistolam excipias. Vale longum & prosperè, Vir Nestoreis annis dignissime, ac mihi porro fave.

Hamburgo Magdeburgum die 17. Martii Juliani 1666.

QUanquam nondum ad postremas illas literas, quas ad Te die 5. Augusti Juliani anno præterito dederam, responderis, tamen nunc quoque & accubus hisce compellare Te volui. Nullam Tibi molestiam creare volo, & nunquam volui, cum & graviores Tuas occupationes, & cum morbis ipsaque neccute, quam ipsam morbum esse vulgo dicimus & experimur, conficere tem valetudinem nôrim. Si quid tamen tale quid à me factum est, id Tuam humanitate Tua, discendi desiderio quo semper teneor, adscribes. Nihil aliud in præsentia à Te postulo & peto, quàm ut aliquid responsi, si per gratia negotia, cumprimis per affectam valetudinem & gravem ætatem licet, des ad illas meas literas quibus quæstiunculas quasdam magnâ, æqua tamen ut puro libertate, Tibi proposui. Non enim multum temporis superest, cum fas est responsionem Tuam expectarim, ita ut inter me & Te communicata illis inter Nobilissimum Filium Tuum & me communicatis adjungere non poterim. Sed jam diutius expectare non possum. Nam illa Tua meaue simul intra mensem certo subjicientur prelo, si Deus voluerit. Posset quidem responsum Tuum ad calcem operis addi; sed mallem illud huic epistolæ subjici. Verum tamen dum hæc scribo, nihil Tibi præscribo. In postrema epistola feceram mentionem privati colloquii, quod uni Amicorum meorum cum Viro quodam doctissimo intercesserat, de Spatio Vacuo. Ex eo tempore nil amplius de hoc argumento ab illo Amico accepi. Socius tamen ejus hujus rei meminere. *Vir ille Doctissimus voluit nobis persuadere, ipsum quæstionem* his quidem verbis: *tuum esse corpus, cum trinam dimensionem habeat. Sed nondum id nobis persuasum* Nam quamvis Mathematici ita vulgò corpus definiant: tamen fortassis omnia *Placitum & quantitas est corporea, solida nempe & materialis.* Hæc tunc ille de his ab utroque illorum expecto, quæ si accepero, ea Tui & publici faciam. En Tibi Amplissime Domine, epistolam Clarissimi Viri Joannis Mulleri Mathes. in Gymnasio Urbis hujus Profess. quam ad me tunc cum argumentum Cometicum mutuò tractarem scripserat. Facit enim in ea mentionem Tuæ de motu Cometæ ex motu terræ proveniente sententiæ, idque ita, ut ei non pauca opponat. Dubito enim an ejus copiam Tibi vel Nobilissimo Filio Tuo antea fecerim. Tu velim aliquid ad ista quoque reponas. En Tibi etiam quæ nuper ad me R. D. P. Schottus, de Te scripsit, & quæ ego rescripsi, & à Te quid Illustrissimi D. Campi Mareſchallus Wirtzius de Vacuo sentiant, ut ei Schotto in rem Tuam scribi voluerit. Hæc Tibi fore grata non dubito. Quapropter certe tam illustris, & acumine ingenii, ac prudentiâ præstantis Viri judicium de Te honorificum, magni faciendum esse nemo non videt. Ego Tibi eo nomine gratulor, ut & collatum à Serenissimo & Sapientissimo Imperatore Leopoldo Tibi Filioque Tuo nobilitatis honorem, virtutum & meritorum utriusque Vestrûm præmium. Gratulor Tibi cumprimis confirmatam à morbo valetudinem, quâ commodâ omnique simul prosperitate, ut quæ diutissimè fruaris, ex animo opto.

Molestiam creare noli amicis, cum primis occupatis & senibus.

Discendi avidi quandoque sunt amici molesti.

Auctor à Guerichio patre responsum postulat.

Guerichii patris communicatio cur non sit communicationi Guerichii filii adjuncta.

Spatium non est corpus. Corpus quid.

Quantitas omnis non videtur esse corporea.

Mulleri epistolam Guerichio Auctor mittit, in qua ille non pauca ei opponit.

Wirtzius adſentit Guerichio de Vacuo. Laudatur.

Guerichio collatum à Cesare nobilitatis honorem gratulatur Auctor, ut & restitutam valetudinem.

Magdeburg

Magdeburgo Hamburgum die 2. Aprilis S. V. 1666.

PERJUCUNDÆ mihi fuerunt proxime Tuæ literæ, quibus mihi cùm de recuperata per Dei gratiam valetudine, tum de clementissimè collatâ à S. Cæ- & propensum ac constantem tuum erga me affectum, & maximum tuum desiderium, quo meum, ad prolixas illas tuas, superiore æstate de Cometis ad me datas, responsum hæcenus desiderasti. Verum pro tuo candore facile judicabis, in me quidem nullam fuisse moram, sed morbum istum, satis gravem ac diuturnum, propositum hoc meum sufflaminasse. Ego verò plurimum lætatus sum, quod divina bonitas interea temporis Te salvum atque incolumem præstiterit, ut susceptas tuas de Cometis meditationes ad finem optatum perducere & publicæ luci exponere potueris. Cui erudito tuo operi etiam meam de Cometis sententiam inferendam esse arbitraris, eumque ob finem quoque accuratorem meæ sententiæ explanationem in ultimis tuis à me exquiris. Quamvis autem qualemcunque meam hac de re conjecturam Tibi denegare non facile velim, protestor tamen (ut in superioribus à me factum) denuò, & profiteor me in perscrutandis iis, quæ ad accuratorem Cometarum considerationem pertinent, non magnoperè sollicitum fuisse, eò quod in Opere meo de *Spatio Vacuo*, occasio mihi defuerit materiam istam tractandi. Non gravabor tamen ex laudatis illis tuis literis quædam repetere, deque illis mentem meam Tibi, ut petis, aperire. Tuum erit de re ipsâ liberè arbitrari. Adducis in tuis variis veterum Philosophorum, cum primis Epigenis & Aristotelis de Cometis, sententias, simulque exponis quo pacto Libavius Epigenem cum Peripateticis conciliare conatus fuerit, quibusque in punctis mea sententia cum Epigene convenire, quibus vero ab eo abire videatur, quæ prolixius nihil attinet hîc commemorare. Respondeo autem, non eam esse meam opinionem, quòd materia Cometarum ex halitibus terræ nascatur, ac radiis Solis accendatur: sed materiam eam constare ex turbine quodam in locis subterraneis generato, qui ex cavernis terræ aut montium erumpens, particulam aëris (ut omnes turbines facere solent) attrahit, eaque involutus præter communem consuetudinem, non decorsum ad terram, sed magis magisque sursum fertur, usque dum eò pertinetur, ubi aër valdè dilatus, nullusque ventus ibidemque ex innato spiritu turbine, tandemque ab eo absumatur, quemadmodum in literis meis 22. Julii anni præterlapsi ad Te datis eadem ferè perscripsi. Num verò istiusmodi turbines in terræ cavernis à Dæmonibus quibusdam excitentur aut efficiantur, nec ne, dictu videtur difficillimum, neque ego facile affirmare ausim. Præterea ex illis aliis quoque intellexi, quendam Amicorum tuorum sermonem habuisse cum alio quodam viro docto de *Spatio vacuo*: quorum hic adserere non dubitaverit, *Spatium necessario esse corpus, quum constet trinâ dimensione: unde concluderetur spatium non posse esse vacuum corpore, alioqui si hoc tolleretur à spatio, istud perituum, & terminos, inter quos intercedit spatium, coituros.* Ad hoc respondeo, spatium illud in se nullam prorsus admittere dimensionem. Spatium enim est id cujus est continere, aut habere potest: nulli cedens, nec tantum cedens, quantum est corpus receptum; permanens atque immobile, indivisibile, ubique omnia penetrans, cui nihil infert esse repletum vel inane. Unde per nudum intellectum concipitur non esse, quia non est hoc aut illud, quod potest videri, tan- gi &c. sed est ab omni materialis naturæ conditione abstractum quid, à quo omnia infinîtè discrepant, ita ut nihil sit ac fieri possit, quod ad æqualitatem ejus ullo modo pertingat; sed quidquid secundum trinam dimensionem men-

Guerichius
pater auctori
gratum ani-
mum ob bene-
volentiam
testatur.

Mutuum be-
nevolentiam
erga Aucto-
rem testatur.

Suam de Co-
metis senten-
tiam à Peri-
patetica di-
versam esse
docet.

Eandem ex-
plicat & con-
firmat.

Sententiam
quoque suam
de *Spatio Va-*
cuo exponit
& asserit.

furatur, id omne secundum corpus, non verò secundum spatium ipsum, mefuratur. Et quamvis spatium, exempli gratia alicujus conclavis, quatenus a materiato quodam circumscriptum videtur, secundum ipsum illud materiatum mente quis concipere velit, tamen ille mentis conceptus spatio ipsi nihil quodquam dare nec detrahare potest; verum dimensio ista verè fit secundum ipsum corporis situm & quantitatem, non autem secundum spatium ipsum, quia spatium est tam intra, quam extra illud corpus. Quòd verò ulterius colligi possit alter existimaverit, *spatium non posse esse vacuum corpore, alioqui si hoc tolleretur a spatio illud perituum, & terminos inter quos intercedit spatium coituros.* Verum enim verò consequens illud contrarium est meis experimentis, quæ evidentè atque ad oculum demonstrant, quod omnis aer ex vase vitreo rotundo extrahi possit, quo extracto, nihil in vase relinquitur, nisi spatium purum & ab omni materiato evacuatum. Nec sequeretur si corpus tolleretur à spatio, ipsum quoque spatium perituum: quando enim exempli gratia turris aliqua destrueretur, spatium, certè illud, quod antea occuparat, manebit, in quo vel nova turris, vel alia moles surrogari & collocari posset. Neque etiam sequitur, *sublatum corpore terminos inter quos intercedit spatium coituros, & ut Cartesius libr. de Principiis Philos. part. 2. n. 16. scribit: Vasis latera sibi invicem fore contigua.* Hoc enim in vase illo vitreo rotundo non fieri, experientia testatur: licet aliter eveniat in Vase vitreo non rotundo, cujus latera ob gravitatem aeris exterius prementis, confringuntur. Sed de talibus liber meus de Spatio vacuo plenius exponet, eaque in lucem proferet, quæ antehac incognita fuerunt.

Nec non anemoscopii sui inventum dicitur & usum ejus deducit.

Tandem quod attinet Imagunculam illam, seu (ut ita loquar) homulum ex ligno factum, quem in vase vitreo oblongo & ab aëre vacuo constitutum, motu suo aëris mutationem indicare posse significavi; eum equidem primò ea intentione non confeci, ut magnas illas tempestates indicaret, qua de re etiam me cogitavi quidem. Quoniam verò per crebra atque evidentia experimenta confervavi, quod aërea sphaera circa nostrum Horizontem, quando pluit, aut etiam quàm ad nostras terras pluvia pertingit, semper aliquantò levior fiat, & quidem eam ob causam, quia multum aquæ ex aëre decidit: in eam cognitionem deveni, quòd si talis machinula fabricaretur, in quâ homunculus ille ex ligno factus, vel pro gravitate aëris attolleretur, vel pro ejus levitate deprimeretur, & digito suo differentiam præcisè atque accuratè indicaret, in eo nens quoque pluvia præcisci ac præcognosci possit. Incertus tamen in eo, quòd, si illa imaguncula extra consuetum ordinem se ad quartum, quintum aut sextum punctum dmitteret, inferior illa depressio semper ingentes tempestates ac procellas (etiam si ad C. aut CC. milliaria Germanica à nobis abintportendere possit: quum tamen in tali casu experientia postea per relationes scriptas docuerit, eodem tempore per tempestates sive in mari, sive in terra maximas factas esse calamitates, licet in nostro loco ventus tum non adeo vehementis fuerit. Quæ verò propria & proxima hujus rei causa sit, hæcenus explorare nondum potui, nihilominus tamen tales tempestates semper ex machinulæ illius indicio cognosco, quamvis non ita præcisè colligere possim, quòd in loco istæ fiant, quod ipsum tamen ex novellis (ut vocant) postea innotescit. Quamquam verò nullum mihi dubium est, quin aer in ejusmodi locis seu regionibus, ubi tranquillus est & sine vento, in æquali pondere circa Tellurem existat, animadvertitur tamen alteratio nostræ sphaeræ aëreæ, non solum, quando imaguncula ista tempore pluviae aut tempestatis deprimitur, sed & quando interdum præter solitum ad 3. 4. aut 5. punctum supra medium tollitur, quo tempore procul dubio necesse est aërem multum aquæ, & quidem in mari (paludinosam enim loca ad hoc sufficere nequeunt) ad se attrahere. Equidem demoptarem, machinulam illam meam in Oceano, ubi sæpè brevi tempore spatium navigationes ad C. CC. CCC. & plura milliaria confici possunt, uti pari, non dubitarem quin per eam plura explorari atque investigari possent.

Sed quid mihi inde gratiæ, si ego arcanum illud, cujus experimenta magno meo sumptu feci, cuivis gratis communicarem? Hæc sunt, Nobilissime Domine, quæ ad binas tuas ultimas pro meâ tenuitate hac vice respondere potui. Vellem ita ea esse comparata ut curioso tuo desiderio ac limato iudicio satisfacere possint. Confido interea tuo candori; quod qualemcunque meam in dubio & intricato hoc argumento sententiam, meliorem in partem sis interpretaturus. De me nihil aliud tibi certius promittere habeo, quam quod animum meum ad quævis humanitatis officia semper habiturus sis promptum atque paratum. DEUS Te servet incolumen; Vale & salve plurimum.

P. S. Quod ad iudicium Clarissimi D. Mulleri, Math. in Gymn. Hamburg. Prof. de mea super Cometarum motu sententia attinet, memini me in epistola mea die 22. Julii 1665 scripsisse, Cometas quidem caudatas auræ beneficio moveri, sed cum Cometis crinitis seu Rosis longe aliter esse comparatum: hos enim quiescere, nobis tamen ob annuam telluris lationem quasi moveantur, videri, nisi forte & Sol attractione ipsis alium simul motum attribuat, cum experimentis ad oculum demonstrari possit, quod ignis attrahat aërem eumque absorbeat, ut ita talem Cometam Sol (quem probabiliter igneum quid esse opinor) ad se attrahere, tandem etiam absorbere posse iudicetur. Atque hæc ad verum sententiæ meæ intellectum diligenter observari cupio.

*Cometæ qui
moveantur
vel quiescant
ex Guerichii
sententia.*

Hamburgo Magdeburgum die 10 Aprilis 1666.

Citius, fateor, ad literas Tuas tam doctas, quam amicas die 2. Aprilis Juliani datas, mihi pergratas rescribere debui. Sed variæ occupationes ab amicis multa curæ meæ commendantibus, tum urbem transeuntibus meque visitantibus, mihi oblata, præter alios labores me impediverunt. Nunc itaque statim ab absolutis Paschalibus feriis defungor meo erga Te officio. Gratias Tibi imprimis de Tuo tam benevolo & humano responso ago. Tanto magis quod Tuam de Cometis sententiam illustrâris. Hos Te & antea quoque ex avulsâ aëris particula, procellæ vi fursum delatâ, ibidemque illuminatâ generari statuisse credidi. Te pariter duplices Cometas, caudatos scilicet qui in superna aëris regione vagentur, & crinitos seu Rosas in spatio puro consistentes, qui probabiliter quiescant, docuisse rectè memineram. Neque id etiam miratum fui, cum sciam & à rerum naturalium scrutatoribus doceri Cometas esse ita mobiles, tum immobiles. Nisi quòd tamen hi ob minus evidentem motum citius vocentur. Quæ aliquando Tibi de Dæmonum potestate in aëre turbando & dixi. Hæc tamen quod ad Cometas attinet, non asseveravi, sed ut probabilia tuo aliorumque Virorum doctorum & experientiæ exemplis præstantium iudicio submisi. Inventus nuper est, qui Cometam malum genium esse publico scripto docere voluerit. Fateor eum testimoniis S. Scripturæ & rationibus ex ea petitis agere. Mihi tamen, ut ingenuè dicam quod sentio, id quod vult, non persuadet, quare enim Tibi his molestus esse pergerem? Quanquam & mihi quoque nunc Quæ de spatio, vacuo & mutatione aëris per homullum Tuum vitro inclusum significata disputas, experientiæ testimoniis comprobata fidem invenient. Ego verò Tuum studium & erga me benevolentiam, ac in confirmanda Tua sententia diligentiam & candorem, non tantum boni & æqui consulo, sed & me Tibi eo nomine plurimum debere fateor, meaque officia studia mutua Tibi defero. Licet autem prægrandis operis mei editio omne tempus meum sibi deposcat & à me exigat, quod à reliquis laboribus superest, tamen fieri potest ut paulum plus otii nactus mentem meam de his exponam. Sin minus:

*Amici fures
temporis.*

*Guerichii
sententia de
Cometis.*

*Cometæ mó-
biles & im-
mobiles.
Dæmonum
potestas in
aëre.*

*Cometæ ma-
lus genius.*

(revera enim colligendis & corrigendis quæ de argumento Cometico scriptæ
amicos, tum & perficiendis quæ in Historia Cometarum restant, vix sufficere)
hæc epistola communicationum nostram claudet, Tibique de Tua industria &
benevolentia debitas gratias aget. Vale, Amplissime Domine, quam optat
& quam diutissime, mihi autem constantem serva benevolentia vicem.

COMMUNICATIO LUTETIA- PARISIORUM- BULLIALDIANA.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 13. Dec. Gregor. Anno 1664.

N. 49.
ad 20.

Viro Clarissimo & Doctissimo

ISMAELI BULLIALDO
STANISLAUS LUBIENIETZKI S.P.D.

Multum profecto Tuæ benevolentia & facilitati debeo, Vir Humanissime, quod inter tot graviores occupationes colendo mecum literarum commercio frequens vaces. Quocirca nollem ullam officii erga Te mei partem negligere. En Tibi nunc pauca, quæ à communi amico Illustrissimo Legato Neoburgico Domino Rautensteinio nuperrimè accepi. Quæ illi, ut & R. D. P. Curcio nomine Tuo perscribi postulas, libenterque meritòque faciam. Nihil superest aliud, quàm ut Te certiore faciam, nocte proxima à vigilibus summo mane visum esse magnum Cometam, de quo quæ certa habuero, proximè, si vivo, Tecum communicabo. Vale.

Bullialdum
de viso pri-
mum Ham-
burg. Cometa
Auctor facit
certiorem.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 20. Dec. 1664.

N. 50.

Ad postremas Tuas literas die 5. hujus mensis datas proximè Tibi è vestigio respondi. Hodie nullas à Te accepi, cum nondum tabellarius, dubio procul itinerum iniquitate impeditus, accesserit. Ita paucis Te nunc compello, idque meritò facio, non tantum ex ratione officii, & commercii literarii, quod nobis mutuo intercedit, sed & singulari insignis istius Cometæ, qui ab hinc octo diebus hîc primum visus est, intentivo percitus. De hoc variorum Virorum, ut in omni literarum genere, ita & in Mathematicis disciplinis magna cum laude exercitissimorum, judicia & observationes quas jam nactus sum Tibi mitto. Tu pro amicitia nostræ ac eximia Tuæ humanitatis, sed & excellentis rerum Mathematicarum notitiæ & magnæ expectationis nostræ ratione, paria mihi, perque me aliis Viris doctis, referes. Vale & constanter fave.

Cometicum
argumentum
cum Bullialdo
Auctor tra-
ctare incipit.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 19. Decembris 1664.

N. 21.
ad 48.

Generosissimo Viro STANISLAO LUBIENIECIO de LUBIENIETZ
ISMAEL BULLIALDUS S. P. D.

Quamvis mihi non liceat per aliquas occupationes amicis nunc scribere, Tibi tamen, Vir Generosissime, qui tam officiosus es in amicos tuos, rescri-

Bullialdus
singularem
benevolen-
tiam & in li-
terarum com-
mercio colen-
do diligen-
tiam Auctori
testatur.

*Cometa die
13. Dec. 1664.
Parisius pri-
mum visus,
à Bullialdo
statim obser-
vari non pe-
tuit.*

*Observatio
Bullialdi pri-
ma.*

*Bullialdus
Rautensteinio
amicus.*

rescribere & ad ultimas tuas Decemb. tertia die scriptas respondere mihi visum est. Cometa longam comam seu caudam ante se ab ortu ad occasum producentem ab octo diebus à nostris visus est. Die 13. primum conspectus hinc est. De quo phænomeno die 15. monitus fui: ob nubes tamen & pluvias indefinenter ærem obtenebrantes, semel solum, & inter nubium hiatum videre eum licuit, hocque solum notare potui, inter Corvum, Craterem & maximè australes res stellæ Hydræ ipsum tunc apparuisse, & aliquot gradibus infra Tropicum Capricorni constitisse. Vale Vir Generosissime, & Illustrissimum Dominum Rautensteinium plurimum nomine meo saluta. Scribam ad eum alias. Iterum Vale.

*N. 51.
ad 21.*

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 27. Decembris 1664.

*Auctor se à
lumine tan-
tum Astrono-
miam salu-
tasse fatetur.*

Gratissimæ mihi sunt literæ Tuæ die 19. hujus mensis datæ: ad quas brevibus rescribo. Illis, quas Tibi ante octiduum misi Virorum doctorum observationibus & judiciis de Cometa novo, addo adjuncta. Hæc quanti Tibi Tuo merito hinc, sicut & ubique terrarum in orbe literario, Viri docti faciunt, & quàm ardentem Tuum hinc judicium desiderant, Te docebunt. Eadem mihi ad Clarissimum Hevelium aliosque nonnullos Viros doctos, quibus cum Tuam quæ exspecto, ut & illorum Tecum, libenter communicabo, & sic Astronomorum micorum arcanorum, quod ingenuè fateor, expers, (nam à limine tantum illa edita Astronomicæ scientiæ templa serena salutare contigit) dum mutuam vestrum diligentiam exacuam, nisi aliud possim

- - - fungar vice cotis, acutum

Reddere quæ ferrum valet, exfors ipsa secandi

& faciam quod olim Mercuriales statuæ fecerunt, monstrabo viam, quàm nondum emensus fui. De Tua tam amicitia quàm diligentia singulare quid hinc mihi polliceor. Vale, Vir Clarissime, diu & feliciter, prosperè æge, ac me amare perge.

*N. 22.
ad 49.*

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 2. Januarii 1665.

*Cometa in
Corvo quando
Parisius visus.*

*Observatio
Bullialdiana
Cometæ in
Corvo.*

DE Cometa quæ notavi hinc paucis describam, cum pauca sint, nec ex ætate cælo enim ferè turbido, nec adhibitis instrumentis, mihi observatus Cometa est.

Die Decembris 12. primum nostris visus fuit, die 14. mihi nunciatum, sed æris caligo nubesque perpetuæ ad 18. impediverunt ne videre possem, sed neque illo die clarè visus. Cum à rostro Corvi jam recessisset, & infra Tropicum cum Capricorni jam descendisset. Intercesserunt deinde quominus videre potuerim usque ad 21. cum deprehendi cursum illius proprium esse ab ortu in occasum, jam enim à Corvi asterismo recesserat, & in recta ferè linea videbatur cum Australiori trium triquetri Hydræ (Bayero) & australiore fundi vasis (Bayero) caput Cometæ non multum distabat à parvula sub basi Crateris, quæ Tycho ni est Australior duarum, sub fundo Crateris (Bayero) super quam cauda Cometæ paululum eminebat, caput minus lucidum apparuit quàm die 18. cauda in magno circulo videbatur obtinere 15. grad. circiter.

Die 22. cælo valdè turbido hora 5. matut. visus est Cometa infra Australiorem duarum, quæ sunt sub fundo vasis, Tycho ni (Bayero.) Cometæ azimuthum erat occidentalius azimutho fixæ 15. circiter, sub nubibus pars caudæ latebat quæ illis diebus ad Solem dirigi videbatur.

Postremâ vice visus est Cometa die 25. mane cælo valdè sereno, ferebat

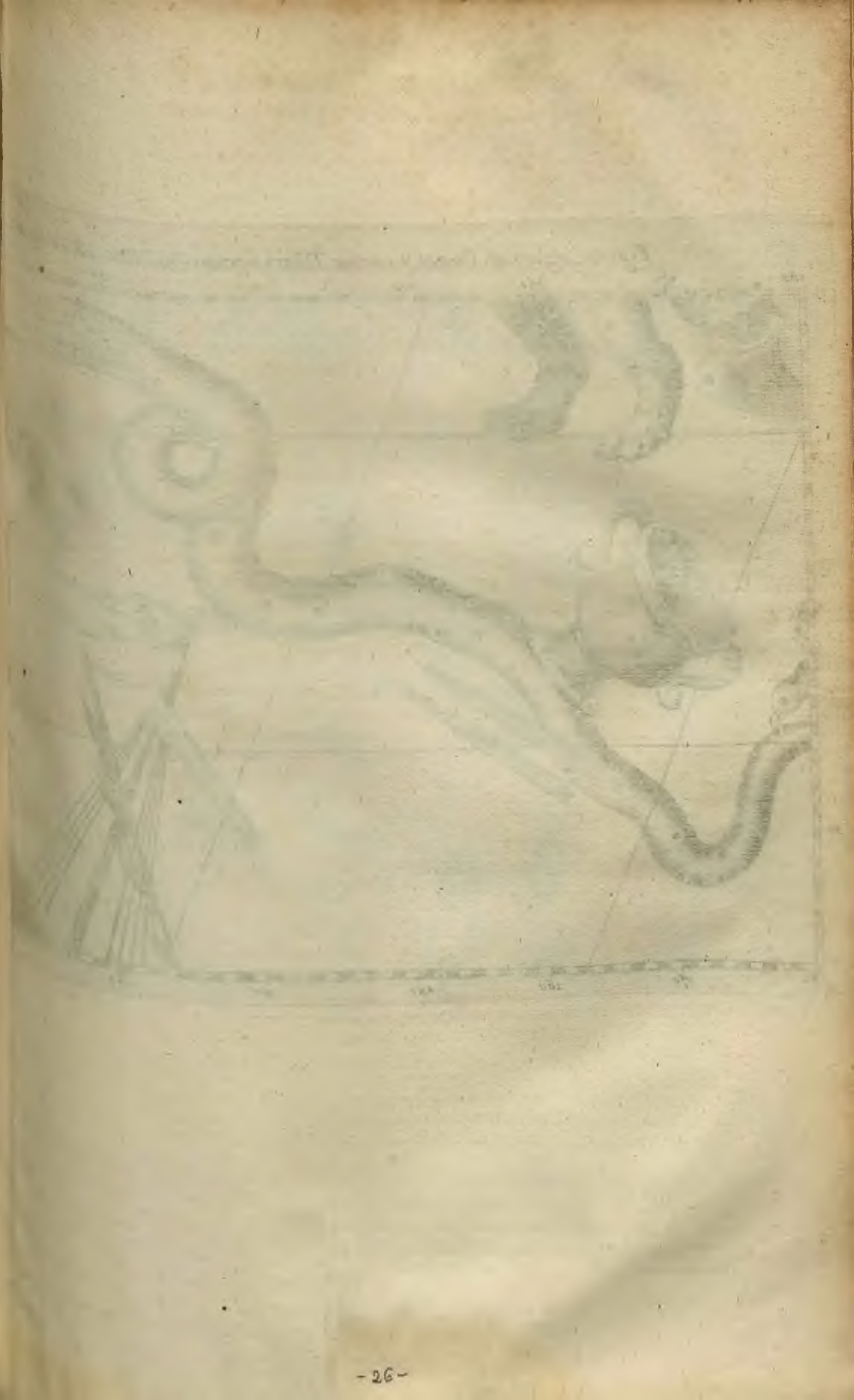
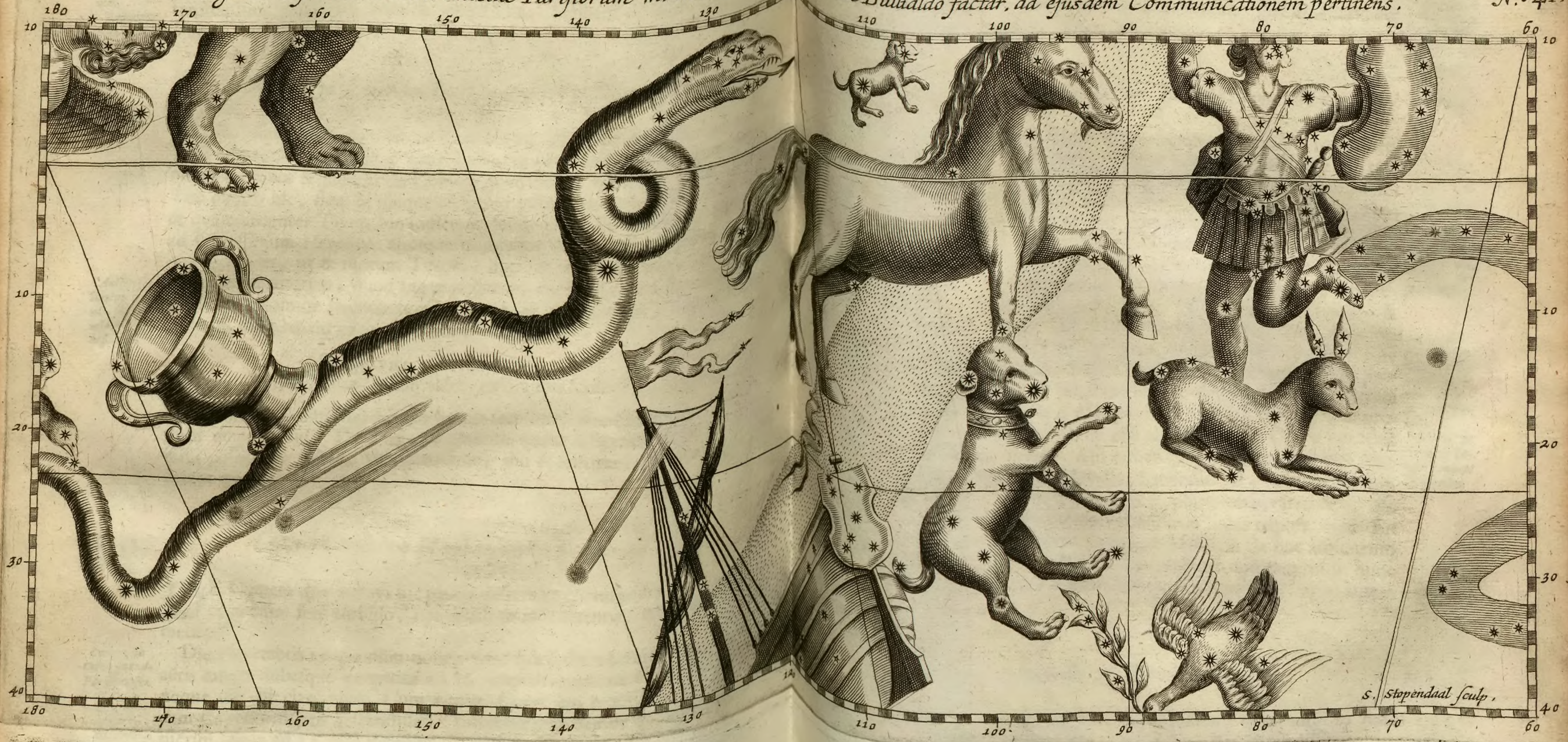
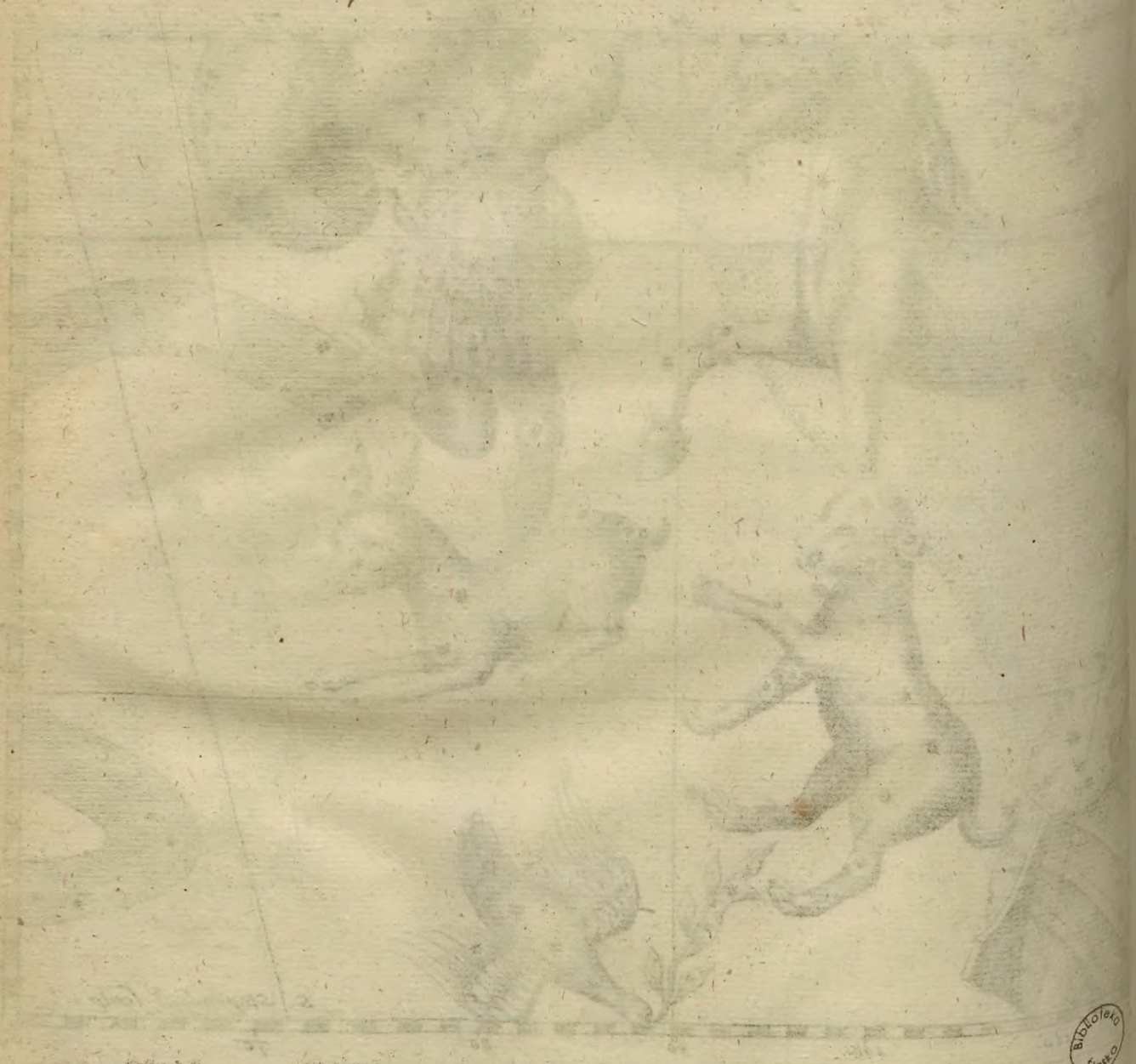

Figura observat. Comet. Lutetiae Parisiorum m. Dec. A^o 1664. à Ch. Bro Ismaele Bullialdo factar. ad ejusdem Communicationem pertinens.

N.º 41.

S. Stenendaal sculp.

Stellas quæ sunt in malo Navis, & longè infrà Tropicum Capricorni descendit. Cauda tenuissimi luminis erat, & ad Solem non dirigi videbatur, in eam quippe nimis declinabat. Visus deinceps mihi non est Cometa, qui circum Tropicum vix in asterismo Corvi secuit, infra deinde lapsus magnum sphaeræ circulum non descripsit.

Die verò 31. mensis elapsi nova stella fulgida, quamvis albicantis coloris, non longè à pede Orionis sinistro Rigel apparuit, quam Cometam esse non puto. Meri & hodie caligo vetat, ne ipsam videre hîc possimus. Ad D. Hevelium proxima hebdomada rectà scribam. Vale.

*Cometa ad
Leporem vi-
sus primum à
Bullialdo pro
Cometa nos
habetur.*

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 10. Januarii Anno 1665.

N. 52.

ad 22.

Ad literas Tuas die 2. Januarii datas mihi pergratas, è vestigio respondeo. Ac primum multum me Tuæ humanitati & benevolentiae, quæ me tam doctâ, & tam amicâ epistola beavit, debere agnosco. Neque verò mihi soli, sed & aliis viris talium rerum studiosis ac curiosis, non tantum hâc in urbe, sed & alibi viventibus, quibuscum hæc Tua communicare non negligam, rem fecisti gratam, quod eorum, quæ jam tunc de Cometa observaveras, nos participes reddere volueris. Optaremus omnes Te ex voto observationes Cometæ tanto Astronomo dignas, instrumentorum idoneorum beneficio facere posse, unde multus usus in nos & publicum proveniret. En Tibi quæ Dantisco & Magdeburgensi Tibi mitto, nova Tibi, ut puto, erunt. Cuncta tamen fore grata, nullus dubito. Ostendent enim Tibi Clarissimum Hevelium & alios præstantes ætate nostra Astrophilas, ad observandum & describendum Cometam magno studio incumbere. Hunc, qui ad Leporis astrum sub exitum anni proximi apprensus solem nunc sequitur, alium esse ab illo, qui in Corvo apparuit & Solem antecessit, sunt qui dicant. Alii tamen, quos inter præcipuo loco communis noster amicus Clarissimus Hevelius habendus est, unum eundemque Cometam esse asserunt. Spero Te postquam plures observationes de isto reduce ad nos facto Cometa feceris, sententiam Tuam nobis expositurum. En Tibi, quæ ego paulò ante ad Amicum quendam Hafniam de hoc argumento scripsi. Vale, Vir Clarissime & Amicissime, age prosperè non tantum in hunc novum annum, quem Tibi faustum precor, sed & in plures alios: mihi autem semper fave.

*Bullialdiana
observationes
amicis gratæ,
Plures ex-
spectantur.*

*Guerichii
patris senten-
tiam de Co-
metis Auctor
cum Bullial-
do communi-
cat.*

*Cometa in
Corvo & Le-
pore geminus
an simplex.*

Hamburgo Lutetiam die 23. Januarii 1665.

N. 53.

Atrequam post paucos dies iter ingrediar Holsaticum, quod mihi in Aulam Gottorpianam suscipiendum est, paucis Te, Vir Humanissime, in præsens compello, ut satisfaciam mori & officio in Te meo. Brevitatem meam supplebunt varia à variis de Cometis scripta. De his judicium Tuum exspecto. Vale, salutatus à Clarissimis Viris Hufwedelio, Kirstenio & Mullero.

*Bullialdo
multa de Co-
metis Auctor
mittit ejus-
que judicio
submittit.*

Lutetiâ Hamburgum die 23. Januarii 1665.

N. 23.

ad 50, 51

& 52.

*Bullialdus
gratias habet
ab Auctore de
argumento
Cometico
communicato.*

Litteras Tuas accepi omnes, quarum postrema die hujus mensis 10. scripta est: multas etiam chartas & libellos de Cometa adjunctos multos inveni, de quibus omnibus gratias Tibi maximas habeo. Si locum idoneum ad collanda mediocria magnitudine, bipedalis enim est ipsorum radius, sed sat bona instru-

Loco se com-
modo ad fa-
ciendas obser-
vationes de-
stitit dolet.

Observatio-
nem accurate
tam unam
tantum mit-
tit.

Guerichii
patris senten-
tia de Come-
tis Bullialdo
non probatur.

Bullialdus
librum Ptole-
mæi de facul-
tate judican-
di ab se edi-
tum Auctori
& Mullero
mittit.

Observatio
Bullialdiana.

instrumenta quæ possideo, commodumque habuisssem, plura præstare potuisssem. Sed unicam tantum ex omnibus Observationibus meis circa hunc Cometam habui die 9. hujus mensis, quæ rei Astronomicæ inservire probè ac citrà errorem queat, quam huic epistolæ meæ subjungam: eam ut cum Borealiorem Parisiensi climatū Astronomis communices, quidque illi eadem die observarint, ut pariter ab illis obtineas, rogo. Responso suo Dominus Joannes Mullerus, Dn. Ottonis Geriken de Cometarum itinere sententiam & opinionem rectè confutare mihi videtur: proprium quippe Cometæ habent motum, sive impressum, sive à naturali propensione materiæ proveniente, cujus phæses motus terræ annuus diversificare potest. Materiam autem Cometarum esse molis aëreæ, terræ circumfusæ, procellâ avulsam partem, ut gratis à D. Otone dicitur, gratis quoque negare possumus. Talem propositionem vix admissibilem esse omnes notæ melioris Philosophi pronuntiabunt, negabuntque ejusmodi partium avulsionem in atmosphæra evenire posse, intrâ quam longè à supremis terminis procellæ gignuntur. Mitto Tibi duos fasciculos, unum Tibi directum, alterum prænominato D. Joanni Mullero. Utrique vestrum Ptolemæi de facultate judicandi libellum & D. Auzout de Cometa differt. Vale.

Januarii die 9. anno 1665. alto Rigel ad ortum $23^{\circ} 36'$. Cometa distans à stella, quæ Tychoni est infrâ oculum Ceti $36'$. erat Cometa superior. Altum muth Cometæ erat occidentalius azimutho fixæ $3'$. ut plurimum. Alto Rigel gr. $25. 41'$. eadem ferè distantia apparebat. Stella quæ est suprâ oculum erat sub parte superiore caudæ in extremitate ferè.

N. 54.
ad 23.

Hamburgo Lutetiam die 14. Februarii 1665.

Abfolvi favente divinâ gratiâ feliciter iter meum Holsaticum. Ex quo nunc per domum redux factus redeo ad colendum Tecum cumque aliis amicis literarum commercium, meumque erga vos officium. Epistola Tua die 23. mensis elapsi scripta, qua ad meas tres simul respondes, mihi est pergrata. Docet enim me, grato te animo accepisse & diligenti oculo legisse illa quæ Tibi de argumento Cometico miseram excutienda. Judicium Tuum, maxime de rebus Astronomicis, maximi facio: judicandi libertatem, ut in quovis libro ita in Te quoque singulariter veneror, qui doctissimum Ptolemæi librum de facultate judicandi edidisti, doctissimo commentario illustrasti, & ad me, ac ad Clarissimum Virum Dominum Mullerum, munus misisti. Hoc cum desiderio uterque præstolamur. En Tibi quæ paulò ante rursus de argumento Cometico hinc & illinc, cum primis verò Dantisco, accepi. Quod ad Guerichianam sententiam (cujus en Tibi confirmationem) attinet, animadverto eam cum illa Epigenis, qualem descripsit Seneca, convenire. Spero hæc Tibi fore grata, qui de talibus solidum judicium ferre potes. * Quapropter peto, ut si experiatur, & liberum quidem, illa mea epistola ad amicum Hafniensem daretur Tibi enim, ut artificii & magistro, in talibus fidem dandam esse scio. Velle ad Te misi, & nunc mitto, hinc & illinc allatas, ex Cometarum apparitionibus petitas judices. * Mihi, fateor, talia curiosa nunquam placuerunt. Sed secundum æquitatem, quicunque gesta in orbe ab omni memoria repetit, multa mala & tristitia, eaque maximè memorabilia, sed & læta, fateor, sine illa Cometarum apparitione accidisse agnoscat oportet. Vale Vir Humanissime.

Bullialdi ju-
diciū Au-
tor magni
facit:

Liber Ptole-
mæi de facul-
tate judican-
di ab eo edi-
tus & com-
mentario il-
lustratus.

Guerichia-
nam de Come-
tis senten-
tiam cum illa
Epigenis
comparat.

Auctor ju-
diciū Bulli-
aldi de sua ad
Rælinum epi-
stola enqui-
rit:

Tum de præ-
dictionibus
Astrologicis
ex appari-
tione Com-
etarum peti-

Solitis: * Suam de Cometarum eventibus sententiam ei exponit.

Lutetiâ Hamburgum die 13. Februarii 1665.

N. 24.
ad 53.

In omnibus de Cometa scriptis literis nullam accuratè factam observationem legi: quapropter Illustrissimi Domini Hevelii observationes percupidè exspecto, & alias in Italia à R. P. Joan. Baptista Ricciolo, & Dominico Cassino factas. Unam Observationem me habuisse Januarii nona jam monui, ex qua cum aliis collata distantiam Cometæ à terra colligere poterimus. Si instrumentis, quæ habeo, in loco commodo collocare potuissem, observationes bonas astronomis agitur, cum Illustrissimum Hevelium Observatorem incomparabili industria, instrumentisque magnitudine ac divisione accuratâ insignibus instrumentum habeant: ex ipsius quippe Herculeis laboribus ingentia ad rem Astronomicam commoda redundabunt. Ex literis meis postremis, quid de hujus Cometæ materia sentiam, procul dubio intellexisti. Sufflaminandi sunt animi impetus, quibus abrepti de rebus abstrusissimis, tanquam notissimis, plurimi audacissimè decernunt, tantaque confidentiâ de illis statuunt, ac si, in qua regione nascuntur, ipsi præsentibus eorum ortui primo adfuissent. Per analogias quasdam solas ad sublimium illorum contemplationem accedere licet; propterea ne in errorem nos ipsi aliosque trahamus, hoc dicere sensu ac ratione distantibus sufficit, materiam illam ætheream esse, & Galaxiæ non valdè abscisilem. Plura qui dicit divinare vult, demonstrare verò ac docere non potest. Ad Illustrissimum Dominum Hevelium hoc de argumento breviter scripsi, eademque Tecum communicavi. Diebus 3. 6. & 10. hujus mensis Cometam ad huc vidi, & per ductus linearum rectar. fixas conjungentium ipsius locum notavi. Atque de Cometa hætenus, qui in observatione ultima sextæ magnitudinis stellam vix æquabat, & absque tubulo visibilis mihi amplius non erat. Illustrissimum Dominum Rautensteinium officiosissimè saluto, omnesque Vireos illos Clarissimos Hamburgenses. Omnia Tibi fausta precor. Vale Vir Genetissime.

Bullialdas
Hevelium
maximi fa-
cit: ejus ob-
servaciones
exspectat:
tum à Ricciolo & Cassino factas.
Heveliana
merita Bullialdus prædicat.

Modeste irascenda abstrusa.

Temeritas etiam imperia invadit & perscrutatur.

Bullialdi de materia Cometæ sententia.

Cometæ Hevelio ad diem 10. Februarii visus & observatus.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 21. Februarii 1665.

N. 55.
ad 24.

Accepi rectè hodie Tuas die 13. Februarii datas, ad quas en Tibi responsum breve, quia è vestigio datum. Nisi quòd brevitatem ejus pensent theses de Cometa ad nonnullos Amicos Clarissimos Viros, quosdam etiam Mathematicos Professores his diebus dedi, hisce literis adjuncta. Ad quæ, ut & ad superiora hæc de re à me ad Te & missa (ab aliis scilicet accepta) & scripta, responsum exspecto, & judicium simul, quod à Viro tantæ eruditionis, & talis notæ amico, non potest mihi non satisfacere. Exspecto autem & illas Italicas observationes, quas memoras & commendas. Munusculi vice eas abs Te accipiam. Ex adjunctis intelliges, me ex literis Amici Londinensis nuper didici, me ad me perlatis didicisse, & Cometam die 9. 19. Decembris primùm Londini observatum, à Rege totaque Aula conspectum fuisse, & dari in Hyperbæonem. Intelliges autem & Clarissimum Hevelium in priore de uno tantum Cometa à nobis viso perstare sententia, & R. D. P. Curtium plus ejus industriæ indefessæ & singulari syderum scientiæ, quàm aliorum, imò & propriis rationibus antehac contrariis, & illorum, qui se duos unâ nocte Cometas vidisse ajunt, narrationibus, fidei tribuere. Vale, & me benevolentia Tua compecti porrò perge.

Bullialdo multa sua & aliena Auctor communicat de Cometicæ argumento scripta.

Ejus judicium magni facit.

Londini Cometa primùm die 9. 19. Dec. observatus.

Cometas duos quidam statuant hyemæ conspectos, Hevelius unum.

Curtius Hevelium magni facit.

N. 25.

ad 54.

Bullialdus
pro uno Come-
ta hyemali
stat.

*Itali unum
tantum Co-
metam hyeme
observarunt.*

*Bullialdus
sententiam de
uno Cometa
asserit, dissen-
tientes in vi-
am revocat:
Suam de ma-
teria Cometa-
rum aetherea,
galaxie simi-
li sententiam
explicat.*

*Guerickiana
de Cometis
sententia Bul-
lialdus quæ-
dam opponit:*

*Et in quo
cum illa Epi-
genis conve-
niat vel ab ea
abeat, osten-
dit.*

Seneca Co-
metas supra
Lunam extu-
lit.

*Bullialdus
Auctori de
Cometarum
eventibus as-
sentit.*

*Cometis non
apparentibus
plurima ma-
la, eaque ma-
ximè memo-
rabilia, in or-
be sunt.

+ Cometae effectus ad 34. annos extendi nequeunt.

Stellærum
effectus vix
ad tres annos
extendunt A-
strologi.

† Bullialdi
judicium de
epistola ab
Auctore Haf-
niam die 20.
30. Dec. ad
Röslinum
scripta.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 6. Martii 1665.

AD Cometam venio. Ad Te antea me scripsisse memini Cometam cum nobis apparuisse, quem die 31. Decemb. præteriti ad occasum scilicet pedis Orionis visum, aliquam esse novam stellam suspicatus fueram; sed ab illa sententia statim recessi. Unicum porrò fuisse eundemque ad ortum & occasum visum confirmant literæ ab Italis scriptæ, qui postremis Decembri diebus Cometam quotidie observarunt; quorum observationes, cum ad nos pervenerint, tecum communicabo. Suecos interim, Danos & Germanos monere debes, ut opinionem de duobus visis Cometis conceptam deponant, nec in eum errorem induci se patiantur. De Cometæ materia quod dicam alibi non habeo, nisi ipsam affinem esse ac valdè similem Galaxiæ: ætheream esse, nec unde nisi à Galaxia procedat, aut quo ipsa se recipiat sciri posse. Conjecturas cunctas valdè infirmas vacillantesque esse, nullisque fundamentis verisimilibus eas niti, & insanæ arrogantiae vicinum cum esse putandum verè corporeis & materialibus phantasiâ solâ duce, non verò sensu, decernere videtur. Solas à terra exhalationes in sublime latas Cometas generare non potest, certum est. Nec admittenda Domini Gerichii sententia mihi videtur, cui molem elementarem aëris à procella sic convelli & discerpi vult, ut ab ea partem avellatur, & in Cometæ formam transeat. Ut gratis asseritur quod negare possemus: subjiciemus tamen hanc rationem, quod scilicet gratis quod antiquorum & ultimorum temporum demonstrârit, in altissimorum montium jugis nullas procellas nullosque ventos pervenire aut sentiri. Gerichii sententia ex illa Epigenis deducta est, sed in eo ambæ differunt, quod Epigenes intra molem elementarum, & aëris confinia Cometas coercet: at turbine in sublime eos propelli Seneca negat, quod ille ab Epigene adsumptus, terrenas exhalationes supra Lunam efferre nequeat. Romanus quippe Philosophus Cometam supra Lunam fulsisse censebat. Et hic ultimus noster quoque evehctus est, die saltem 9. Januarii Lunâ longe superiorem fuisse mihi constat.

quoque euectus est, die faltem 9. Januarii Lunâ longe superiore
constat.

Scriptis Astrologicis non immoror: quamvis enim ignes illos in terrena agere
non negaverim, aliquid prædicere certi, & ad personas, res vel loca esse
iporum determinare, possibile mihi non videtur, utque prudenter adno-
plures insignes eventus per orbem terrarum visi, non conspectis Comeris, fun-
Aurigenis, &c. ad id, quod prædictum est, adducere possint.

* Ab Anno 1618. ad 1652. Europa nostra Cometam non vidit. stupendo illi, anno 18. hujus seculi viso, causæ omnium bellorum, cladum, mutationumque assignandæ erunt, aut multa Cometarum phasi & operatione cessantibus contingere posse asserendum. † Ridendumque proculdubio cunctis annis ad annos 44.

cordationibus Philosophis se præberet, qui Cometæ uni effectus ad
extenderet, cum æternorum corporum effectus ad tres annos vix extendere
Astrologi. Sententiam meam præterea scire de illo, Hamburgo die 20. 3^a

Dec. 1664. ‡ Hafniam scripto Gallico, antè duos ferè menses mihi tunc
cupis, quid sentiam, ni memoria me fallat, per epistolam jam significavi
sed denuò, quoniam id rogas, ingenuè repetam. Scriptum

Hamlet

Hamburgo Lutetiam die 14. Martii 1666.

N. 56.

IN dies imò in horas exspecto responsum Tuum, quod vota mea implebit, meque non pauca de argumento Cometico abs Te illustrata docebit. Si tabellarius à Vobis ad nos hodie tempestivè accedet, illud mihi, credo, adferet. En Tibi nunc alia ejusdem generis. Nil deest quàm ut Te rogem quo hæc boni & æqui consulas, hisque per otium relectis & examinatis, judicium de iis feras, quod velim experiatur amplius mea illa epistola ad Amicum Hafniensem Gallicè scripta. Libenter enim illud videbo, ut mentem Tuam perspectam habeam tam de rebus, quæ in illa epistola continentur, quàm de stilo, quo exarata est. Tantò verò magis id exopto, quòd Vestrà Linguà eam conscripserim, in qua hominem peregrinum tersè, vel etiam rectè, idque de rebus majoris momenti, scribere possè, arduum est. Dum hæc scribo, literas Tuas benè longas & doctas & gratas accipio, ad quas tempore exclusus rescribere nunc non possum. Faciam id, Deo volente, proximè. Vale & constanter fave.

Auctor judi-
cium Bullial-
di de epistola
sua Hafniensem
die 3° Dec.
scripta am-
plius requirit.

Hamburgo Lutetiam die 11 Martii 1665.

N. 57.
ad 25.

BE nè antehac conjectabam, fore ut pro eximia Tua humanitate & vastâ rerum Philosophicarum ac Politicarum scientiâ, integri mensis silentium ubere responso pensares. Tale enim attulerunt nobis literæ Tuæ die 6. hujus currentis mensis Martii exarata; quibus, si citrà adulationis suspensionem (quam tamen merita Tua omnibus laudibus superiora dispungunt) id quod sentias coram Amico de illo ipso dicere licet, nihil ad testandam solidam tam eruditio- nem quàm amicitiam omninò deest. Næ ex animo id de Tuis dico: etsi ipsa sæpè licentia quàm libertate agens, de utraque judicandi potestatem sibi arro- get. Mihi quidem abundè satisfactum esse fateor libenter meritòque, & agnosco gratus, multum me Tuæ humanitati debere, quæ me in consortium strictioris amicitiae & frequentis commercii literarii admiserit. Equidem magis magisque confidero, quanti præclara ingenii Tui facinora & magna merita in Republicam literariam collata, immortalis memoriæ gloriæque commendata, orbis doctior faciat, quantisque laudibus Te prosequantur Viri ipsi quoque magnis meritis Clarissimi omnique laude dignissimi. Id his diebus in Amplif- simi Hevelii, Viri profectò indefessè in pertractandis studiis cælestibus diligen- tiâ Excellentissimi, quibusdam libris relegere mihi jucundum fuit. Idcirco crescit in me gaudium, quòd mihi à pluribus annis firma Tecum necessitudo intercedat. Hanc fovere & perennem reddere omni studiorum atque officio- rum ope annitar. Et ut ad argumentum, quod de Cometa à principio tracta- mus, deveniam, multum mihi gratulor, quòd ad superiores epistolas meas super hæc re ad Te scriptas, sufficienter & ex animi mei sententiâ responderis. Ac primum quidem Tuam sententiam de unico Cometa confirmas, quam P. Joanne Baptist. Ricciolo, quem Magnus Hevelius magni facit, mihi quo- què famà notum, & Dominico Cassino, quorum in prioribus literis Tuis men- tionem feceras, per literas eorum prænuncias, jam habere, libenter intellexi. Lubentissimè illa ipsa & integras Mathematicorum illorum Præstantissimorum observationes, quarum spem & postremæ Tuæ literæ mihi faciunt, sum visu- rus. Magnum huic sententiæ momentum adjicit suffragium R. D. P. Athanasii Kircheri, cujus en Tibi observationem tandem correctam, & iter illud Co- metæ à Magno Viro signatum, quod, ut vides, imperitiâ Scribæ fractum, ex

Critici sæpè
de eruditione
& amicitia
aliena licen-
ter judicant.
Bullialdi a-
micitiæ &
literarum
commercium
Auctor magni
facit.

Cometa unus
tantum hys-
me 1664. &
1665. visus.

Kircheri
laus observa-
tio, iter Co-
metæ.

*Observationes
varias
Auctor Bulli-
aldomittit.*

*Rautensteinus
laudatur.*

*Bufmannus
Kirchero as-
sentit.*

*Mathematicorum
diversa de Cometa
hyemali sen-
sentia.*

*Ubsaliensis
Mathematici
sententia de
Cometa ex-
penditur.
Cometici
motus inæ-
qualitas de-
monstratur.*

*Ubsaliensis
Mathematici
sententia ex-
penditur.*

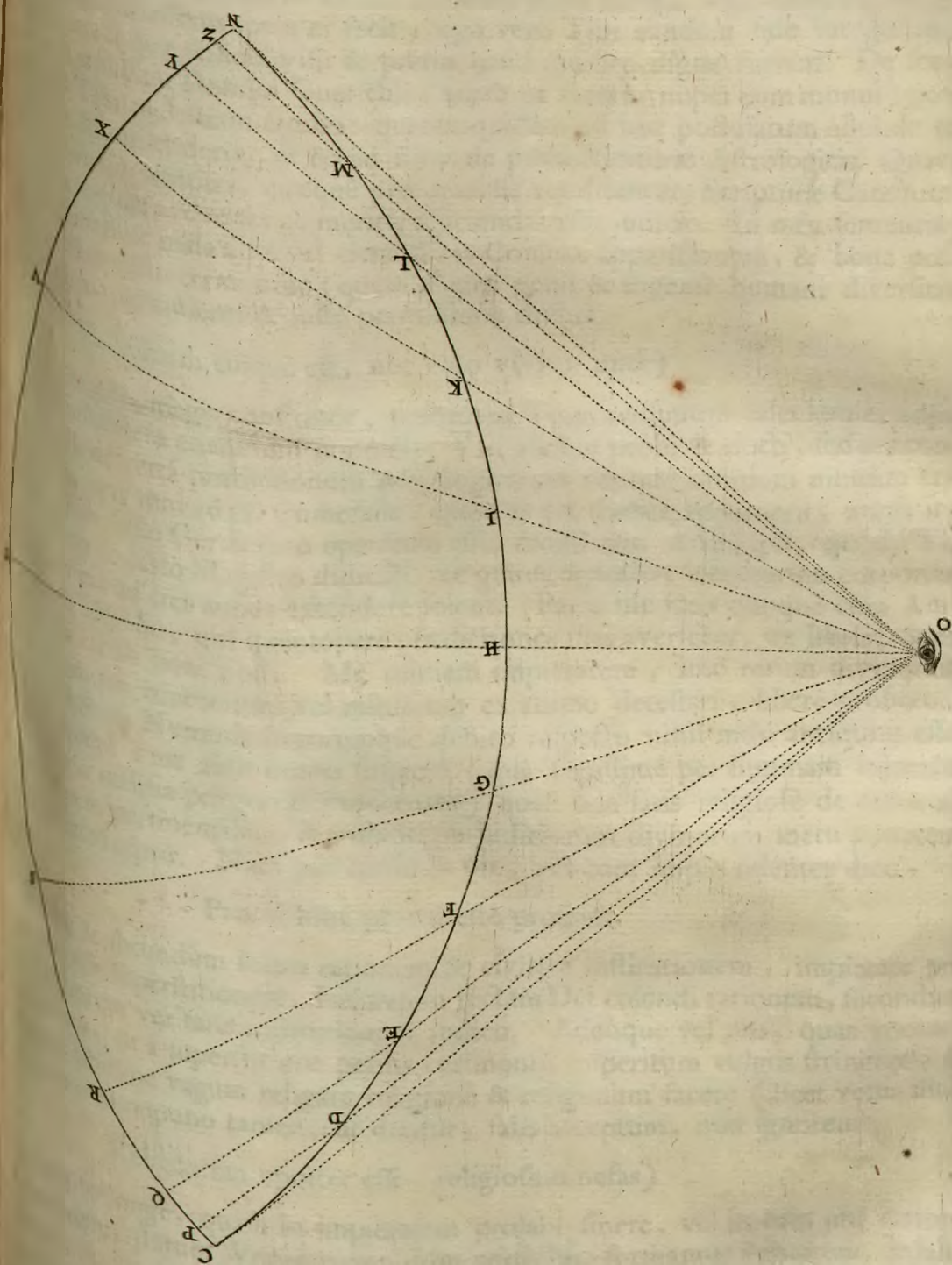
*Cometa di-
stantia à $\frac{1}{2}$
ad $\frac{1}{4}$ Dec.*

meliori, etiam illo ad Serenissimum Ducem Brunsvicensem Augustum missis, impletis lacunis, & correctis erroribus, integritati suæ, ut puto, restitutum est. Quâ de re Tuum erit judicare, meque an rectè se cuncta habeant, monere. Mitto simul & alias observationes Tridenti, Lucernæ, Dilingiæ, & ad Vestrum Lugdunum (ita ut, hoc præcipuè respectu, me noctuas Annas mittere videri alicui possim, non tamen Tibi, cujus æquitas & sincera benevolentia, quâ me mutuò prosequeris, mihi est perspecta) factas. Has Excellentissimus Dn. Rautensteinus, Vir cunctis laudibus Illustrissimus, & ut plurimis aliis, ita & utrique nostrum amicitiae vinculo conjunctissimus, à R. D. P. Alberto Curtio unâ cum ejus literis, quæ scripto isti adjunctæ sunt, acceptas Tecum communicari voluit. Rever. Kirchero accedit Cl. Christianus Bufmannus Phil. & Med. Doctor ac Physicus Hannov. ordinarius, qui in literis suis, nuper ad me datis, vestigia illius sequitur, suasque observationes cum Kircherianis magnâ ex parte convenire gaudet. Nisi me memoria fallit, indicavi Tibi Mathematicos Hollandos & Anglos (utinam utrisque tam benè in solo saloque conveniat!) pro uno Cometa stare, non Hybernos tamen: Rev. Curtium vero à priore sententia recessisse, postquam Hevelianam ex me per dictum Amicum Ratisbonensem intellexisset. Ex aliis Germaniæ locis nihil amplius de hac materia accepi. Ex Dania responsum expecto. En verò quæ Ubsaliâ Suecorum die 14. 24. Februarii pro duobus Cometis antè quatrimum à Clarissimo N. colao Heinsio, Ordinum Belgii Fœderatorum in Aula Holmiensi Oratore ordinario missa, utpote ad eum perscripta accepi. In quibus puto errore calculi positum esse 30. gradus Cometam uno die aliquando proprio motu peragisse, cum satis constet 40. gradus eum absolvisse, quod me & hæc Tridentina & illa Hannoverensis observatio docuit. Quod ad motus Cometici inæqualitatem attinet, edoctus sum subjecto schemate, quod primum ab Henrico Syvers, Viro juvene eximio Philosophiæ cultore, deinde à communis nostro Amico Clarissimo Joanne Müllero, utroque familiaritate mecum junctos accepi,

In quo diagrammate Cometæ C motus, qui fit in orbita CHN per spacia æqualia CD, DE, EF, FG, GH &c. determinatur in circumferentia CTN ab oculo existente in ejus centro O intervallis inæqualibus, nimirum CP, PQ, QR, RS, ST &c. quæ exinde faciunt apparere motum Cometæ initio tardum, medio velocissimum, in fine iterum tardum, quod & Tridentinus Observator asserit. Libenter tamen ex Te intelligam, an hæc motus Cometici inæqualitas dubitationi alicui & suspicioni de duobus Cometis relinquat locum. Non enim hoc sufficiens esse sententiæ de duobus Cometis documentum, sicut Ubsaliensis Matheseos Professor judicat, ipse animadverto. Nam si vel ex ejus hypothese ita argumentari velim: si Cometa in Corvo toto apparitionis tempore nonnisi duos gradus per singulos dies conficiebat, & nullus Cometa tam inæquali motu progressus legitur, ut qui per diem duos gradus primo, per dies 10. gradus peregerit, postea intrâ 9. dies plus quàm 100. gradus peregerit, animadversus fuerit, sequitur Cometam in Lepore diversum esse ab illo priori. Atqui verum est antecedens, ergo & consequens: posset negari Cometæ tam Majoris. Nempe non sequitur, si hic & ille & iste Cometa tali vel tali motu incesse, omnes ita incesse, eò quòd multa fiant in cælo, quæ nunquam antè facta, aut saltem non satis accuratè observata fuerint. Posset fortè & antecedens in dubium vocari, vel quòd distantia Cometæ à die $\frac{1}{2}$ Dec. ad $\frac{1}{4}$ Dec. intra 9. dies Cometa 100. pluresve gradus in proprio circulo perficere valeat, quæ distantia initio tardius longè progressus fuerit, quod exemplis docetur. Quod autem ut tantò majus pondus suæ opinioni addat, Ubsaliensis Professor, distantiam à primæ apparitionis ultimâ observatione die 12. 22. Dec. facta ad posterioris apparitionis primam observationem die 21. 31. Dec. factam ultrâ 100. gradus extendit.

*Figura motus Cometici inaequalitatem demonstrans ad Communicat. Cl. Viri
D. Ismaelis Bullialdi pertinens.*

N° 34.

B. Stopendael sculp.

vidit, id dubitationi subiacere meritò dixi. Nam distantia illa tantum ad 82. juxta rationes Syverii, Ubsalienses magis approbante Mullero) gradus est ex-
tenda. Perscripsi ego ad Clarissimum Heinsium, qui etiam indicat Professori-
bus Ubsaliensibus in eo convenire, quò duos diversos statuunt Cometas, sed
se Amplissimo Hevelio in contraria eunti potius accedere, quò Tuam senten-
tiam illis exponat. Promittit autem ille mihi plura de hoc argumento, quorum
Clarissimus Schefferus spem ei fecit, ego verò Tibi eandem fide integerrimi
Viri facio, si quæ scilicet visu & pretio haud modico digna fuerint. De sen-
tentia Amplissimi Domini Guerichii (quam ut tueatur nuper eum monui) non
amplius Tibi molestiam creabo: quandoquidem ad hoc postulatum abunde &
doctè mihi responderis, ut & ad illud de prædictionibus Astrologicis. Quas,
& publicæ quieti adversas ac meritò rejiciendas esse judicio. In mea sententia,
multa scilicet & mala antè vel citra ullam Cometæ apparitionem, & bona post-
eam in tam vasto terræ orbe (quem magna genii & ingenii humani diversitas
agit, & in quo sapienti & justâ permissione divinâ

*Astrologicas
prædictiones
curiosas Au-
tor cum Bul-
lialdo impro-
bat.
Auctoris de
Cometarum
eventibus
sententia à
Bullialdo ap-
probata.*

Velle suum cuiquè est, nec voto vivitur uno:)

conspicua esse, magis confirmor, postquam Tu gravissimum calculum ei adje-
cisti. Sunt autem etiamnum nonnulli, Viri alioqui probi & docti, sed præcon-
ceptæ illi de certâ prædictionum Astrologicarum veritate opinioni multum tri-
buentes, qui anni 1618. Cometam, quòd is 30. diebus apparuerit, annis iti-
dem 30. in bello Germanico operatum esse, monstrant. Atqui ipsi, quòd à Te,
tam bono & certo Magistro didicisse me gratus agnosco, æternorum corporum
effectus vix ad tres annos extendere solent. Paria hîc facis quoquè cum Am-
plissimo Hevelio, qui quantoperè prædictiones illas aversetur, ex libris, & ex
ore ejus credo benè nosti. Me omnem impietatem, imò rerum divinarum
contemptum vel minimum ex animo detestari, liberè profiteor,
ut & supremi Numinis sacrorumque debito respectu nihil mihi antiquius esse.
Ideo procul à me absit omnis suspicio (quâ sæpissimè per summam injuriam
temeraria malitia prægravat innocentes) quasi non satis religiosè de rebus ad
religionem pertinentibus, & instantium judiciorum divinatorum metu pietatem
inculcante loquar. Nam pio corde & ore, vel cum impio fidenter dico -

*Cometa anni
1618. bellum
30. annorum
assulisse mul-
tis putatur.
Bullialdo &
Hevelio de
vanitate
prædictionem
Astrologorum
benè conve-
nit.*

- - - Procul hinc procul este profani.

Nempè & secundum solam rationem & civilem institutionem, impietate po-
tiores esse superstitionem, hac autem rectam Dei colendi rationem, secundum
perfectiorem veritatis institutionem judico. Adeoque vel piis, quas vocant,
fraudibus, & à superstitione petitis cerimoniis imperitum vulgus stringere, &
mentis libidine vagum religare religione & religiosum facere (licet verus illud
dictum, cum grano tamen, ut dicitur, falis acceptum, non ignorem:

Religentem oportet esse, religiosum nefas)

consultius longè, quàm in impietatem prolabi sinere, vel in eam ullâ ratione
protrudere, statuo. Verumtamen dum perfectam formamus veritatem, infalli-
bilem, Scripturâ Sacrà duce & pia antiquitate teste, fidei & pietatis magistrâ,
vaticinia quoquè illa Astrologorum è medio tollenda meritò decernimus. Alio-
qui hinc nimia spei, illinc in desperationem projecta temeritas ad res novan-
das, & orbem terræ confundendum stimulis illorum, quod & nostra vidit ætas,
permoventur. Quamobrem non tantum veritati, quâ nihil salutariùs ideoque
nihil sanctius servandum nobis est, sed & publicæ tranquillitati, vel maximè
convenire sentio, ut ab ejusmodi pernicioso dogmatis simpliciorum animi re-
vocentur, vel etiam quâ licet, præserventur. Cavendum sane est, ne scilicet
ocasio temeritati illorum relinquatur ulla, quibus *nulla compositis rebus spes, omne
in turbi-*

*Religiosum
esse in vitio
positum.*

*Veritas ex
Scriptura &
antiquitate
ad pietatem
petenda.*

Mathematici
sive Chaldaei
Romae inveni-
ut malorum
antiores.

in turbido consilium, sicut in Othone ad imperium per eadem Galbæ & Pisonis grassante scribit Tacitus I. histor. Qui apertè ut nosti, notat fecisse id eum gentibus etiam Mathematicis, dum novos motus & clarum Othoni annum obferv-
tione syderum affirmant. Genus potentibus infidum, sperantibus fallax. Atque
id pluribus porrò prosequitur, agnoscit Othonem tanquam peritiam & monitu per-
rum prædicta accepisse, cupidine ingenii libentius obscura credendi. Sed & alibi
cissimus aulicarum artium investigator agnoscit: Libonem Drusum improvidum
venem & facilem inanibus ad Chaldaeorum promissa, Magorum sacra, somnium
etiam interpretes à Firmio Cato Senatore impulsus, tandem periisse tadio & de-
speratione, postquam majestatis in Senatu accusatus & convictus esset Annali-
Atque hanc non dubito esse causam illius odii, quo Mathematicos, Chaldaeos &
Magis accensitos, publicæ pacis custodes persecuti sunt. Facta & repetita in
Senatus-consulta & non tantum decretam, sed & effectui datam exilii po-
nam apud eundem Tacitum aliquoties videre est. Suetonius quoque de Tiberio
scribit: *Expulit & Mathematicos: sed deprecantibus ac se artem desitum præ-
mittentibus, veniam dedit.* Vitellius verò iisdem ad eadem usque, etiam in
ditis, sed delatis tantum infensus fuit, eodem Tranquillo teste. Et, ut plura
in hanc rem omittam, Valerius lib. I. refert Anno ab Urbe condita 614
daos intra decimum diem ex Urbe atque Italia abire iussos esse, levibus atque ingeni-
ingeniis, fallaci syderum interpretatione, quæstuosam mendaciis suis caliginem injun-
tes. Scio quidem Magnos etiam Viros Astrologicis prædictionibus non parum
tribuere. Verumtamen ego sentio magis hoc Manilio Poëtæ, quam Viro Chris-
tiano convenire. Huic enim revelata & præcepta in Scriptura Sacra & cum
congruentia, non autem illi repugnantia, ut sunt isthæc, sufficere debent.
Unum addo antequam finio epistolam, libenter me à Te doceri velle, quid
secundum leges Astronomicas judicandum sit de illo Cometa, qui tunc cum
Carolus VIII. Italiæ arma intulisset, apparuerit. Nam Scaliger quidem
tat observatum eum fuisse in occasu Solis, & intra paucos dies ante ortum
addit: *Quamquam aliis is à priori dici fortasse possit. Nos enim duos simul
alterum matutinum, alterum vespertinum multis diebus, diversâ latitudine Exer-*
Adhuc unum, singularis Tuæ humanitatis & amicitiae fiducia, rogo: quid
tuas de sententia illa quam recenset Plin. l. 2. c. 25. hæc scilicet: *Sydera esse per-
tua, suoque ambitu ire, sed nonnisi relictâ à Sole cerni.* Accepi enim ei favile
rissimum Vestrum Cassendum, sed & splendidissimum ac sapientissimum
torem vestrum Canuthum. Vale, Vir Humanissime.

Mathematici
Italiâ pulsi.

Cometa cir-
ca ann. 1492.
Scaliger duos
Cometas se
vidisse affir-
mat.

Cometa an
sidera perpe-
tua.

N. 59.

Hamburgo Lutetiam Paris. die 4. Aprilis 1665.

Autor de
hoc opere e-
dendo ad Bul-
lialdum re-
fert.
Opera hujus
edendi ratio-
nes.

Id consilii, quod hortatu variorum Amicorum suas de nupero Cometa
observationes ac judicia mecum communicantium, de his omnibus in
unum fascem colligendis & edendis suscepi, ante dies octo Tibi aperire
tempore exclusus non potui. Non enim ausus sum me illis opponere, vel
quæ illi & grata & utilia publicè futura judicarent, orbi meliori invidere
le viderer. Quæ interim ab Illustrissimo D. Rautensteinio communi Amico
nostro accepi, unâ cum prioribus, quæ ad me perscripserat, accipe. Accipe &
ingenuam confessionem, me ubique debitum magnis Tuis meritis testimonium
citrà ullum vel Tuæ modestiæ, vel mei candoris periculum, nihil affectui de-
re. Quamquam & is, si veritatem habeat sociam, rectum judicium non tantum
non corrumpit, sed commendat. Talis, qualem Te ubique describo, Vir
Magne, non tantum à me ex animo haberi, sed & reipsa es. Patere itaque
quò ita ut veritas & exempli imitandi ratio exigit, de Te apud Amicos loquar
quos idem mecum, cumque omnibus literarum amantibus dicturos non dubito
Cunctis enim, qui Te & literas norunt, meritò commendatus es, ideoque

πολλῶν κεῖμεν ἐν τῷ στόματι.

(- multorum positus in ore)

Mihi certè singulari studio ac cultu prosequendus es ob singularia Tua in me, sed & in orbem literatum merita. Itaque Tuum consilium & iudicium de hocce meo instituto requiro, utpote & Tuæ solidæ eruditionis, & meæ tenuitatis conscius, ac saluberrimi illius Phocylidei memor

Μηδὲ ποτὶς κεῖναι ἀδελφύμηναι ἀνδρας ἰσάομαι.

Τὴν σοφίην σοφὸς ἰσύει, τέχνας δ' ὁ μὲν τεχνῶ.

Οὐ χρεὶς μεγαλήν διδάχην ἀδελφάκις ἀκούειν.

Οὐ γὰρ δὴ τοῖς οἱ μηδὲ ποτ' ἐσθλὰς μετρίσεις.

(Nunquam iudicare homines siveris imperitos:

Sapientiam sapiens dirigit: artes autem qui ejusdem est artis.

Non capit magnam doctrinam, qui non didicit audire.

Nihil enim intelligunt, qui nunquam bona didicere.)

Amplissimus quidem & Clarissimus Hevelius, ut antea ex me quoque cognoscebat, opus Cometicum molitur. Sed ego studiis ejus nequaquam obstare, imò potius meritam laudem ubique tribuere volo. Nempe hanc ei ulla unquam ratione invidere nec possum, nec debeo, nec volo. Nam iterum monet ille Sapiens Græcus, ut nosti,

Hevelii & Auctoris opera Cometica sibi mutuo non obstant.

Μὴ φθονέης δ' ἀγαθῶν ἐξ ἑσθλῶν, μὴ μῶνον ἀνδράψης.

Ἀφθονοὶ ἐργασίαι καὶ ἐν ἀδελφοῖς ἡλεῖσθαι.

Οὐ φθονεῖς μὴν πολλὰ κρείσσοσιν ἡλίας αὐτοῖς.

Οὐ γὰρ ἐργασίαι οὐδ' ἀμύματα νέεσθαι ἐῴσα.

(Ne inideas bona sociis, ne reprehensionem affigas.

Sine invidia etiam cælitæ inter se degunt.

Non invidet Luna præstantioribus Solis radiis,

Nec terra altitudini cælesti, licet ipsa sit infra.)

Et certe ego quondam agelli cultor felix

Ἀγροὶ γὰρ τε λίγαν ἀμάλθειας κέρως εἶναι.

(Agrum etenim dicunt Amaltheæ cornu esse.)

sed & genere agricola, unde à stemmate trium vomerum rosam ambientium gentilitio, lingua nostra Rola sive ager dicto, Rolitius vocor, cum Uranio illo Viro nequaquam in comparationem venire possum. Ita nec suspicio invidiæ in me cadere potest. Verumtamen non puto ejus maximo opere tennes meos conatus impediri posse, quominus scilicet ego, qui, ut Amicis videtur, cum utilia collegi, consilio & monitis eorum obediam. Accedit quòd ego cum Mathematicis Physica, Politica, Historica & Ethica intexere ubique studiam. Quòd si & Tu, Vir Clarissime Tua ad me de hoc argumento perscripta nostris adjungi volueris, multum splendoris & ornamenti nobis accedet. Vale & me amare perge.

Auctor Rolitius à stemmate gentilitio vocatur.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 3. Aprilis 1665.

Tribus literis Tuis, Vir Generosissime, nunc me respondere convenit. Priores 21. Februarii, alteræ Martii die 14. ac postremæ 21. ejusdem scriptæ sunt. Vellem equidem promptius & frequentius rescribere posse, sed plura incumbunt, quæ hoc præstare præpediunt, ætasque sexagenaria minus alacrem & idoneum reddit. Altera illa epistola Tua de Comætæ Diatriba Gallicè scripta, quantum ad stylum pertinet, tibi aperiam, postulas, ut sententiam meam, honestè & eleganter satis scripta profectò est: pluresque responsum accipe.

Bullialdus raritatem literarum suarum excusat: Iudicium fert amplius de illa Auctoris epistola Hafniam scripta.

Ppp

sunt

sunt Galli, qui doctorum nomen sibi adsumunt, elocutionis nitore inferiorum mirorque peregrinos hanc scribendi idiomate Gallico facultatem adeo felicitate assequi posse. Scriptum illud, prout expetis, ad Te remitto, deque meo communicato gratias ago. Cum ad te pervenerit, illa quæ corrigenda animo vertisti, manu propria emendabis. In citandis allegandisque authoribus semper cautionem adhibui, ut alienam fidem, si adfuerunt libri, nunquam sim secutus. Magnis illis Viris quantum sit deferendum non ignoro, singulos sensu proprio uti, authorumque testimonia in sententiam suam trahere velle, mihi compertum est. Quapropter qui verum genuinumque sensum authoris cognoscere cupit & potest, ipsius textum legat, & antecedentia atque sequentia trutinat & expendat. Ad tertiam epistolam ut aliquid Tibi reponam hæc addo, & à Clarissimis Viris R. P. Ricciolo, & Dominico Cassino nihil iterarum me accepisse Tibi affirmo. Serenissimus Princeps Leopoldus Dominica de ipsorum Observationibus me monuit. Lucubrationes suas Dominicus Cassinus adornat ac editurus est. Hoc idem de R. P. Ricciolo affirmare non possum. Ad me si exemplaria mittantur, unum Tibi promitto. Observationes Tridentinæ, Lucernenses aliæque adjunctæ *ὁλοχρεῖται* & crassiores sunt, quam ex illis concludi ac elici operæ pretium aliquod queat. Duos fuisse Cometas nullus deinceps, habitis non interruptâ dierum serie observationibus spero nisi temerè affirmabit. Ubsalienses duos Cometas quod adhuc asserant fallere excusandi mihi videntur, cum per biduum supra ipsorum horizontem Cometa ortus non sit. Verùm ab Illustrissimo Domino Hevelio Italisque, quibus Cometa fuit visibilis, edocti ab opinione præconcepta recessuri sunt. † Interrogas terea, an motus Cometæ inæqualitas suspicionem aliquam de Cometa duplici viso movere queat? Nullum posse respondeo. Quod enim tardè moveri possit visus, deincepsque accelerare gradum, tandemque illam celeritatem remota ac tardius moveri deprehensus, ipsum à terra remotissimum in principio ac fine, in medio verò cursûs sui, cum & caput ipsius maximum tunc ruerit, terræ propiorem fuisse solummodò arguit. At per circulum Cometa fuisse vix credam, à Februarii die 3. directè ferri fuit observatus. Influent proculdubio in hæc inferiora, sed ab eis quæ afficiantur, nullus videre vel prædicere citra errorem potest. Ut Dominum Nicolaum Heilem Fœderati Belgii ad Suecos Ablegatum, Dominumque Joannem Mullerum nomine salutes rogo. Vale.

Hamburgo Lutetiam die 11. Aprilis 1665.

ad 26.

Bullaldi eximia erga Auctorem benevolentia.

Senas & occupati rari literas scribant.

Judicium amicorum suo benignius esse solet.

Italicas observationes expetit & expectat Auctor.

Auctor cum Bullald. de hoc opere edendo cōsultat.

Equidem meritissimo dicere soleo, multum me Tuæ humanitati & erga me benevolentia debere, quod me tam frequenti literarum Tuarum comitatu digneris. Tantum abest, ut earum raritatem ægre feram. Te enim & meo distractum & annis gravem esse, scio. Quamobrem de mea aequitate, sed de ingenti gaudio, quod ex lectione Tuarum literarum semper capio, certum Te esse jubeo. Meam illam de Cometa exercitationem epistolarem vestra liguâ conscriptam tantum Tibi placuisse, mihi gratulor. Scio tamen judicium illud ab amico profectum esse. Nobis peregrinis sufficit, si quid vestra liguâ scribamur ignorantia & ignavia non obnoxium, & ab æquis judicibus tolerandum. Italicas observationes libenter habuissim, Tibique de spe earum facta, gratias ago. Ego tales ad Te misi, quales ab Amicis accepi. Spero etiam aliquid de hoc argumento à Reverendis & Clarissimis Viris Ricciolo (utrumque enim literis compellavi) obtenturum. Nempe, ne quid Te, Vir Amicissime, rerum mearum lateat, monitis ut aliorum Amicorum ita præcipue Illustrissimi Domini Rautensteinii, communis Amici nostri,

notus sum (quod me proximè Tibi indicasse recorder) ut cuncta quæ de hoc
 argumento à variis Viris doctis accepi, vel etiam ad eos scripsi, in unum col-
 legam, nec publico invideam, cujus usui hæc inservire posse illi putant. At-
 que hoc illorum precibus & monitis dedi. Cum autem Tu non pauca ex his
 videris, fac ut sciam, quid de ejusmodi observationum & narrationum Come-
 nicarum Syntagmate judices, an scilicet commodum aliquod sit allaturum, &
 quâ ratione componendum. Ita præclarè de me & publico merebere. Ego qui-
 dem, fateor, non pauca ex historiis & civili ac morali disciplina, imò ex Phy-
 sicis, illic aptè inferere institui, ut opus tale omnibus & acceptum & utile esse
 possit; verumtamen judicium Tuum lubens videbo. Cum autem antehac, Vir
 Doctissime, Cometæ materiam Galaxiæ non absimilem esse dixeris, paucis hæc
 de re tecum hîc conferre volui. In Galaxia æquè ac in Cometis variare opi-
 niones, apud *Libavium legere me memini. Verum tamen Cometæ Libavio
 sunt concrectiones æthereæ instar stellæ & galaxiæ. Nam sicut hanc ex conden-
 satione ætheris & aëris, ita & Cometas æthereos concrefcere docet, ad pro-
 nit: *Eadem est Cometarum materia, quæ Galaxia, stellarum cadentium, trabium,*
dracorum volantium &c. Sed hæ sunt incensiones. In l. Meteor. 8. *Eadem est natura*
Galaxiæ & Cometæ, qui circa Planetam consistit. Mox p. 65. testatur Jovium di-
 xisse quòd *Cometa apparuerit in Ariete sub Septentrionali parte Galaxiæ.* Pag. verò
 66. ex Scaligero refert *Cometam Attalo regnante apparuisse diffusum, qui usque in*
æquinoctialem circulum venerit, ita ut illam plagam celi, cui lactea nomen est, in
immensum extensus aquaret. Hæc *Senecæ esse nosti. Si sub Galaxia apparent Co-
 metæ, inde deducit, eos densatam partem aëris esse, non ignes. Verum enim
 verò cum ex sententia Peripatetica dixerit p. 66. *eandem esse Cometis & Galaxiæ*
materiam: ex sententia quoque contraria, eandem esse naturam Cometæ quæ gala-
xie p. 70. ait. Hanc enim sparsum Cometam esse volunt, idè incensum hali-
 tum Cometam esse negant, cum galaxia talis halitus non sit. Sed hæc sufficiant.
 De his velim verbo mentem Tuam mihi exponas. De honore, quo Te fere-
 bimus & literarum virtutumque laudibus Clarissimus Princeps Leopoldus ab-
 Hæc tua dignatur, Tibi gratulor. De diverso motu Cometæ mihi abs Te fa-
 ta, qui Rege Vestro Caroło VIII. Italiam invadente, apparuerit, & à Scali-
 gero Seniori memoratus fuerit. De hoc nil mihi respondisti. Credo quòd non
 necessarium id judicâris. Constat enim ex ejus mente, tunc ut & postea, duos
 Cometas, alterum vesperi, alterum mane visos fuisse. Sed nec latet nos ex
 mente aliorum unum tunc & aliàs Cometam, qui ex matutino vespertinus, vel
 ex vespertino matutinus evaserit, visum fuisse. Apud Nobilissimum Dominum
 Henricum, ut & Clarissimum Dominum Mullerum satis frequentem Tui men-
 tionem me facere, certus esto. En Tibi litteras à Clarissimo Viro Domino
 Joanne Placentino, Mathes. in Academia Francofurtensi Professore, quas mihi
 ad Te mittendas commendavit unâ cum majori fasciculo, quem cum merci-
 bus lento itinere ad Te perferendum curabo, sumtûs non necessariis vitandi
 causa. Vale Vir Humanissime & mihi porrò fave.

Bullialdi ju-
 dicium de o-
 peris hujus
 proposito &
 methodo Au-
 ctor exquirat.

Cometa ma-
 teria an ga-
 laxiæ similis.
 * tract. pro-
 blem. de Co-
 met. p. 51.

Cometa Li-
 bavio sunt
 concrectiones
 æthereæ.

Galaxia con-
 densatio æthe-
 ris & aëris.

Galaxiæ &
 Cometæ ea-
 dem materia
 Peripateticis.

Cometa ion-
 gum celi tra-
 ctum quando-
 que occupat.

* 1. 7. NN.
 QQ. c. 15.

Galaxiæ &
 Cometæ ea-
 dem natura
 Anti. Peripa-
 teticis.

Cometa &
 galaxia qui-
 busdam idem
 est.

Cometa non
 est halitus in-
 census, sed
 illuminatus.

Cometa qui
 Caroli 8. in
 Italiam irru-
 ptionem præ-
 cesserit,

An tunc &
 post annum
 1500. gemi-
 nus visus fue-
 rit.

Placentini
 litteras Bulli-
 aldi Auctori
 misit.

Hamburgo Lutetiam die 2. Maji 1666.

N. 62.

Epistolarum
 conscribenda-
 rum ratio
 Auctori fa-
 miliaris.

Candor in
 colenda ami-
 citia palmam
 obinet.

Brüsseli &
 Bullialdi æ-
 quitas & libe-
 re-manitas.

IN scribendis ad amicos literis, stilo non tantum facili & parabili (qui meus
 est mos) sed & impolito sæpius inter multas occupationes utor. Resplendeat
 illis solo candore, qui mihi in colendis amicitis ante omnia est. Cum autem
 de æquitate aliorum certò persuasus sim, tum verò Tibi & Illustrissimo Brus-
 sello communi Amico id exiguum quod à me fieri potest, gratum semper esse,
 persuasissimum est mihi. Novi enim utriusque vestrum æquitatem & erga me
 bene-

Auctor quæ-
rit ex Bullial-
do an sua ope-
ri huic inseri
permittat.

Æquitate &
benevolentia
constanti ac
officiosa con-
servatur a-
micitia.

Dissimulatio
amicitiam
concordiæ &
fovet.

benevolentiam. Accipite ergò hæc pauca grato animo. Brevitatem enim co-
rum adjuncta pensabunt. Inter quæ invenies quædam de argumento Come-
tico ab Illustrissimo Rautensteinio & Nobilissimo Heinsio communibus amicis
ad me his diebus missa. Vides jam, quantoperè illi operis mei editionem opti-
geant. Spero Te votis eorum meisque non defore, ut scilicet mihi liceat operi
inferere ea, quæ ego & Tu inter nos de argumento Cometico communicavi-
mus. Scio verò multum lucis libro meo à clarissimi nominis Tui splendore ac-
cessurum. Persuasissimum porrò habeto, me quidem singularem delectatio-
nem ex omnium epistolarum Tuarum, tum eruditione varia, tum benevolentia
plena capere, interim tamen me nec ægrè habere, etsi Tu rarius scribas,
& officio meo in assidue colendo literarum commercio deesse nolle. At-
que id me jam Tibi antehac indicasse recordor. Quod me nunc reperuisse ex-
pudet, nec piget. Nam si dissimulatio illa Horatiana, vitia amici benigne
interpretans, certè &

Hæc res & jungit, junctos & servat amicos.

l. i. Sat. 3.

Vale, Vir Humanissime, & feliciter age.

N 27. ad
59.60. &
62.

Bullialdus
varietatem li-
terarum ex-
cusat:

Ejus de hoc
opere judi-
cium.

Hevelium
Bullialdus
maximi fa-
cit.

Cometarum
ortus & ge-
neratio in ab-
ditio latet.

Scire omnes
natura appe-
tunt.

Incerta &
ignota asse-
re noli.

Cometas in
celo Bullial-
dus locat.

Bullialdus
suam de Co-
metis senten-
tiam confir-
mat.

Galaxie
suppar Com-
etarum mate-
ria.

Discrimen Co-
metæ hyber-
ni & verni.

Lactea via
an materiam
Cometarum
ministret, Bul-
lialdus dubi-
tat.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 1. Maji 1665.

L Iteris Tuis à Martii die 28. scriptis hâc unâ meâ respondebo, cum
lis frequentibus scribendis, ut jam tibi, Vir Generosissime, significavi
incumbere amplius nequeam. Opus illud tuum, quod sub manu habes, non
dubito quin egregium sit: de Cometis enim in eo multa historicè, politicè,
physicè differis; ad rem Astronomicam ut conducere posset, valde velles.
Sed cum observationes accuratas nullas, quantum quidem ego adhuc scio
bueris, quæ ad Astronomiam spectant, ab illis qui loca amborum Cometa-
rum idoneis instrumentis observarunt, expectanda deinceps erunt. Ab illis
strictissimo Hevelio quæ sunt in lucem edenda, rem ipsam perficient. Circa
fas Physicas immorari nimis, utile non puto. Vel enim veterum de illis
niones describendæ sunt, & ad prægrandia, magisque turgentia alieno
volumina apparanda, sunt congerendæ, vel aliqua nova sententia professum
Illud passim & à permultis præstitum: hoc ita arduum est, ut de ortu
tarum quicquam, nisi obscurum, incertum, & conjecturis potissimum
xum, differere non possimus. Undè illorum materia emanet ac effluat,
lis ipsa sit, motum ei quis motor imprimat, quo se recipiant, ubi se abici-
dant illa corpora, ignotum semper erit. At humanus intellectus sciendi re-
causas avidus, ut adsequatur illas, perpetuos labores, eosque ærumnoso-
nebit. Sapientiores interim ac λογικώτεροι, ut aliquid rationi consentaneum, &
temeritate immune asserant, ab assertionem dogmatica abstinebunt. Hæc
dem nobis jam notissima sunt, materiam illam non terrestrem, non abele-
tari mole avulsam, sed intrâ planetarum orbitas, vel suprâ ipsas contentam
eas percurrere, & longissimè suprâ Lunam à terra distitam esse eam aliquando
analogam, aut non ablimilem Galaxiæ, oblata ipsius species, ut sentiamus
cit: subalbicans enim & lucida Cometæ qui Anno 1652. mense Decem-
bræ conspectus est, materia ad id suspicandum induxit: illeque, qui proximo
clapsis mensibus Decembri ac Januario fulsit, circumfusa, speciem stelle
Galaxiam lucentis exhibuit. Postremi verò hujus, qui Aprili mense visus est,
materia compactior, vividum magis lumen vibrans omnium oculis patuit, ad
que minorem ad Galaxiam proportionem, quam duos præfatos, habuisse
Cometam agnoscendum. An lactea via ejusmodi materiam ministrat &
peditet, ab aliisque causis variè digeratur, magis minusve condensetur,
certò affirmare queat? Habet suam veri similitudinem Galilei de materia
Cometarum.

PARISIORUM-BULLI ALDIANA. 481

etatarum probabilis sententia. Ex maculis Solaribus Cometas produci, ac ex
Galaxia prodire, æquè incertum. Unum mirandum est, Cometarum caudas
ad Solem, ut plurimum dirigi, vel ab illa directionis linea non multum diver-
gere. Talis, isque perpetuus ferè ad Solem respectus, ut ab hujus energia &
operatione illas caudas oriri cum ratione sentiamus, facit. At de modo ma-
tæ controversia est, alii namque alium asserunt. Sed de Cometis satis dictum
hactenus sit: de quibus cum nihil scripserim, nihil quoque operi tuo conferre
possum. Eruditam ad Clarissimum Virum Nicolaum Heinsium epistolam Tuam
legi, Tuique erga me animi benevoli, dum in illa honorificam de me mentionem
bas, testimonium præbuiti. Gratias ideò Tibi maximas habeo, & Tibi multum me
debere agnosco. Epistolæ tuæ Aprilis xi. scriptæ adjunctum erat à D. Johanne Pla-
centino editum folium. Ut meis verbis ipsum salutes & gratias agas rogo. Grandes
illos chartarum fasciculos cursoribus committere commodum non est, quòdque
illum à D. Placentino Tibi, ut ad me cures, transmissum cum gravioribus mercibus,
curru huc advehendis confarcinaveris, prudenter fecisti. Cometam postremum
semel contemplatus sum, rusque abire, ut ipsum conspicerem, oportuit, cum ex
hac domo, in qua vivo, Horizontem cernere nequeam. * Aprilis die 16. ma-
ne oriri ipsum vidi in eodem Azimutho cum stellis quæ sunt in tiara Cephei,
& in recta linea situm stellæ, quæ in erectione sedis Cassiopeæ & Cinguli
Andromedæ. Ita ut 24. circiter gr. v tenuerit, & supra Tropicum Cancris
tribus gradibus versus Polum Bor. constiterit. Caput ipsius, ut prædixi, lu-
ce splendidiore ac vividiore, quàm antecedentis, lucebat, minus verò cerne-
batur, ejusque diameter bessim diametri Jovis vix adæquabat.

Galilei sen-
tentia de Co-
metis verosi-
milis.

Solis macula
an Galaxia
Cometis dent
originem in-
certum.

Cometarum
cauda, in par-
tem à Sole a-
versam ferè
semper pro-
minentes, à
Sole produ-
cantur opor-
tet.

*Amicorum
studia & offi-
cia grata ha-
beto.*

*Bullialdus
rus ex urbe a-
bit Cometam
contemplatu-
rus.*

Observatio
Cometae ver-
ni à Bullialdo
16. Aprilis
facta.

*Bullialdi ju-
dicium de hoc
opere.*

*Bullialdus
Astronomiam
suam Auctori
munus mittit*

N. 64.
ad 27.

Occupati
breui & tu-
multuaria
scriptione uti
solent.

Diligentie
laudem nul-
lus etiam a-
micorum pra-
ripiat Tibi.

Extempor-
alis scriptio
boni & equi
consulenda.

Cassius Parmensis ad
scribendos
versus prom-
tissimus.

Hamburgo Lutetiam die 16. Maji 1665.

Hamburgo Lutetiam die 16. Maji 1665.

A Nte octo dies responsi aliquid dederam ad literas Tuas Kal. hujus mensis
urgebant. Sed festina manu & currente inter molem negotiorum, quæ me
Amicorum calamo id feceram: sicut fieri assolet, cum humanitati & industriæ
autem illa Tuae epistola, magna cum judicii cura laudeque & gratia sinceræ bene-
volentiae exarata, minimum geminum responsum, vel certè cum aliqua cura da-
tum, non extemporale, qualia fundere quandoque tempore exclusi, & tamen
officium facere volentes cogimur, alii vero etiam solent naturæ ductum sequentes,
quorum si quis vel ad poësin animum applicet

Ante cibum versus, totidem cœnatus; Etrusci
Quale fuit Casti rapido ferventius amni
Ingenium.

Horat. l. i. Sat. 10.

Quale fuit Casti rapido ferventius amni
Ingenium.
Cum itaque responsum ante dies octo velut abortivum foetum in rationes non
referam

Epistolas ad Bullialdum scriptas non omnes Auctor operi inseruit. Amici Symbolas Auctori ad opus hoc componendum misitunt. Opus hoc Mathematicis utile.

referam, accipe nunc facilis hæc pauca vice responsi data : quanquam & ipsa præcipitante tempore *in chartam conjecta.* De opere meo ut quid Tibi dicam convenit : quidam Viri Doctissimi & Mathematici egregii observationes suas, velut Symbolas, conferre ad me cœperunt. Inter quos R. D. P. Curtius est, à quo plura ex fide promissi præstolor. Alii vero meam se non frustraturos polliciti sunt. Spero itaque opus meum favente Deo, Mathematicis quoque utile vel certè haud ingratum fore. Illi enim præstabit vel ipsa sententiarum & observationum ac narrationum de Cometis varietas. Quæ si in cibus, quamvis non sine cachexias periculo, delectat : tanto justius hîc delectabit, non tantùm innocua, sed & utilis. At vero quotidianâ non tantùm studiorum & conatuum, sed & bellorum experientia teste

- - - utilitas justî propè mater & æqui

Philosophorum veterum sententias de Cometis recensere tadiosum. Guerichiana de Cometis sententia quodammodo nova.

à plerisque habetur. Spes igitur mihi affulget, istum, tenuem licet, indolentem meæ conatum, multiplici utilitate non tantum Mathematices, Physices, Philosophiæ partium cultoribus, sed & Politicis ipsisque Viris Principibus, (quorum commoda singulari studio hîc promovemus) cunctisque bonorum literarum bonorumque morum amantibus, non parum sese commendaverum. Veterum Philosophorum sententias de Cometis recensere longum, fastidiosum, operosum, & molestum undique ; sed & postquam idem tot alii indifferenter, operosum, & molestum undique ; sed & postquam idem tot alii indifferenter, felici perfecere, ut prudenter mones, inutile, certe non necessarium fore. Novam quodammodo de hoc argumento sententiam promit Amplissimus Vir D. Gurichius Consul Magdeburgensis. Aliunde quoque novitatis cupiditas, cuius naturâ avidum humanum genus, spes, imò promissio mihi facta est. De operationibus Cometarum omniumque astrorum non paucæ opere illo contineruntur ultrò citròque disputationes. Sed hæc intertextæ erunt studio laboribus publicè privatimque Politicis & Ethicis monitis ac exemplis, velut gemulis è gazis veterum Philosophorum Græcorum pariter & Latinorum depromtis. Cujus industriæ specimina in aliquot epistolis meis ad Te vel alios exaratis Tibi dedi. Nosti autem Illustrissimo D. Rautensteinio Amico utrique nostrum maximoperè colendo, hanc philosophandi rationem plurimum placere. Sed & alios hilari fronte hocce meum de orbe Christiano benè merendi studium (hoc enim ad Dei gloriam & meam proximique salutem unicè intendo) excipere, vana &

Amicis institutum Auctoris probatur.

- - - prava
Ambitione procul

Horat. l. i. Sat. 6.

Judicium esto liberum, ut sit utile.

dicere possum. Ecce verò quæ heri in hanc rem à Clarissimo Heinsio & per eum ab Ubsaliensibus Professoribus accepi. De quibus si judicium ferre cœdidum, ut soles, volueris, rem profectò & mihi & illis, & omnibus talia libenter lecturis feceris. Nemo etenim est in Republica literaria, qui non clarissimum nomen Tuum colat, & eximiam Tuam eruditionem suspiciat. Quæ etiam causa est, ut mihi magnoperè gratuler, illud quoque operi meo multum lucis allaturum. Vale eximium seculi decus, & hæc pauca eaque (aliter enim inter multas occupationes fieri non poterat) deproperata accipe gratas. Hæc enim respondeo ad illam epistolam Tuam longè doctissimam & amicissimam quæ vel trinum mereretur responsum.

Hæc placuit semel, hæc decies repetita placebit.

Iterum vale & salve ab eo quo Te nemo, sat benè scio, majori honore & benevolentia prosequitur.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 22. Maji 1665.

N. 28.

ad 62.

Citius literis Tuis 2. & 9. mensis currentis ad me datis, quàm speraveram, ut statim non rescribenti epistolas narrationesque rerum novarum, non exspectato responso, mihi continuo transmittas, hocque nomine ita me obstrictum fateor, ut excusatio, quamvis legitima & vera, pudorem nequeat ex animo prorsus excutere. Pauca etiam apud nos nunc occurrunt quæ curiosorum animos sciendi avidos valdè delectare possint. Quod de Cometa utroque antea Tibi scripsi, libro Tuo, quem de ejusmodi argumento edere statuisti, inferere poteris, quamvis tanti pretii ea mihi non videantur, ut docti ex illis fructum magnum ac voluptatem capere possint. Astronomiæ Philolaicæ exemplar ad Te curandum paratum penes me habeo. Post aliquot hebdomadas, ut à meritoribus notis Dominis Fromontiis rescivi, accipies Ptolemæi de facultate judicandi libellum. Vale & vive felix.

Obsequium
amicos parat.

Inauspiciam
industriam
acut.
Bullialdus
sua operi huic
inferi permisit,
modeste
de his judi-
cans.

Astronomiam Philolaicam Bullialdus Auctori dono mittit.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 30. Maji 1665.

N. 66.

ad 28.

Um morem meum servans meas ad te paro literas, Tuæ die 22. mensis hujus decurrentis scriptæ, mihi redditæ sunt, quæ quia eum Tibi placere asserunt, me tanto magis ad scribendum invitant. Quomodo etenim ego vix quadragenarius non sim alacer, qui Te sexagenarium non impigrum videam esse in scribendo? De illa quidem ætate sexti septennii quam attingo, Solon dixit:

Amico quæ
placent, fac
studiose.

Ætas Auctoris & Bullialdi.

Juniores diligentia à senioribus vitari non debent.

Quadragenarius.

Sexagenarius.

Climactericus magnus annus novies septimus.

Vigor animi & corporis quibusdam senibus inest.

Officiosus in amicum esto.

Auctor brevitate suarum literarum excusatur.

Se Bullialdiana operi inferere posse gaudet.

Astronomiam Philolaicam Bullialdus.

Τῇ δ' ἐν τῇ ἀρετῇ πάλαι καταρτίσθαι τοὺς ἀνδρῆς
οὐδ' ἐρεθίζει, ὅπως ἐργ' ἀπάλαντα θέλει

(Sexto in omnibus absolvitur viri mens,

Nec amplius æquè ineluctabilia paragere opera vult)

at de illa quam Tu implesti:

Τῇ δ' ἐν τῇ ἀρετῇ μὲν δύναται μετὰ κατὰ πρῶτον δ' αἰῶνα
πρὸς μεγάλην ἀρετὴν γλῶσσαι τε καὶ σφίγγει.

(Nono adhuc aliquid potest: verum remissior est ipsius

Ad magnam virtutem tam lingua quàm sapientia.

Quanquàm ille de eo, quod usu frequentius est, loquitur: sæpè tamen aliud experientia testatur. Multos qui vix sextum Septenarium implent, destituit: multos item, qui nonum, magnum illum climactericum, superant, velut relictus ad res præclarè gerendas excitat animi corporisque vigor. Cum itaque Tibi officium meum gratum esse (id enim verbis & mutua officii vicissitudine testaris) videam, nã illius negligens, salvâ verecundiâ, esse nequeo. Brevis meo, quod tantoperè exposcunt Amici & publici boni rationes, dare operam, & in id omni conatu incumbere me oporteat. Gratulor mihi, cui Tu, Vir Doctissime, largiris, ut Tua meo illi operi inferere liceat. Multum enim lucis & nomini Tuo debitam laudem cœtui Philosophorum, quem cogo, favente Deo, inferent. De promisso Ptolemæi libro illo, quo judicandi facultas bono generis humani asseritur, nec non Astronomiâ Philolaicâ captui abstrusa illa præstantissimis Tuæ, ut eruditionis, ita & in me benevolentia monumentis ætatem

Gratus & memor cuius-
cunque acce-
pti beneficii
esto.

Constantia
in virtute &
amicitia co-
lenda Sapien-
ti convenit.

N. 29.

ad 64.

Bullaldus
gratus &
memor officii,
ac modestus.

Judicium
Bullaldi de
hoc opere.

Hevelii Pro-
dromum Co-
meticum Bul-
laldus gra-
tans accepit.

Observatio-
nes Cometa-
rum in hoc
argumento
Cometico pal-
mam obti-
nent.

N. 68.

ad 29.

Auctor Bul-
laldus &
Brussellam af-
fiduo compen-
sat.

Bellum inter
Anglos &
Hollandos.

Imperii Ro-
mano - Ger-
manici diffi-
dia & status
dubius.

Polonia belli
civilis flam-
mam concipit.

Libertas
avita in Po-
lonia violata
magna cum
publicæ rei
disordine.

Cometa in-
star fidelis
consilarii bo-
na malaque
prænuñciat-
is homines
officii admo-
net.

ætatem victuris, gratias Tibi, quantas possum maximas, ago. Tantum me-
nus, idque geminum, libenti animo hostiam gratus, ubi quid meritis Tibi
dignum Tibique gratum futurum præstare potero. Vale, & constantiam, quam
in virtute ac sapientiâ sectandâ retines, in colendâ quoquè mecum amicitia
tine, omnibus bonis vel ad invidiam cumulatus.

Lutetiâ Hamburgum die 5. Junii 1665.

AD utramque epistolam Tuam 16. & 23. mensis decursi scriptam, hoc re-
sponsum Vir Generosissime, nunc repono: gratias imprimis ago de tot
chartis & epistolarum Virorum eximiorum exemplaribus ad me missis. Tanto
non sunt ea, quæ de Cometa ad Te scripsi, ut in lucem edi operæ præstare
sit: quandoquidem vero Tibi sic lubet, sine titulo posteriori literæ tuæ in-
serto prodire commodius erit: tumidior quippe est ille, quam moles ad
affigeretur. Scriptum quod meditaris eruditione refertum iri credo; erit nam-
que argumentum illius varium ac multiplex, & ut ad me jam scripsisti, Co-
meticum, Politicum, & Ethicum. Ab Illustrissimo Hevelio Prodromum
Cometicum accepi, quod egregium opusculum Cometographiam, quam ap-
parat, legendi appetitum mirificè excitavit, imò irritavit. Astronomicum
enim illud argumentum Observationibus, quæ totius negotii fundamenta tra-
di, qui ad te curandam receperunt. Vale Vir Generosissime.

Hamburgo Lutetiam die 13. Junii 1665.

SEmel hanc legem mihi dixi, ut singulis hebdomadibus, dum in urbe sum
& per valetudinem, (quâ divino beneficio singulari fruor hîc ab integro
triennio prosperrimâ) aliasque fonticas causas licet, vel brevibus litteris, mihi
per alia negotia longiores dare possim, Te vel Amicum communem alterius
compellem. Nam ita fungar officium incumbens mihi, qui me singularem
triusque vestrum eruditionis & necessitudinis cultorem profiteor. A te quod
riores accipiam literas, id ætati ad scribendum difficiliori, & gravioribus
tuis adscribendum judico. Accipies hac vice pauca de rebus publicis, quæ
men non tantum integra librorum volumina, sed & orbem Christianum milie-
ris calamitatibus tristibusque implebunt querelis. Nam ut nihil nunc de bello
navali, quod Britannos & Batavas inter geritur, dicam, de quo hâc ipse
horâ, quâ hæc scribo, scire quædam potes, quæ nos demum post aliquot dies
accipiemus) in Imperio Romano non tantum acerba dissidia gliscunt, sed &
in bellicos motus à Principibus nonnullis iisque sacris excitatos exardescunt, &
Conventus ille Augustus Ratisbonæ inter discordiæ certamina nutat. Polonia
vero nostra belli civilis incendium pro dolor! concipit. Recorderis velim
rum, quæ ad Te pro jure amicitiae & boni publici studio de violata avita gen-
tis nostræ in sacris & profanis libertate liberè, ut decet ingenuum, scripsi.
de vero quid ad ultimum intendat, imo & tentet & agat adversarum in
Republica partium studium. Par equidem est omnes ad officium tot potentie
& justitiæ divinæ signis, ac præcipuè uno atque altero Cometa permove-
Is enim concionatoris & consilarii in cælo positi, & prosperorum adversorum
que catervas ducentis, quem non tantum Concionatores & Consilarii, sed &
Duces ipsique Reges & Cæsares, ut viderunt, ita recta monentem sequi re-
nuntur, officium implet. Sed ut aliquid præter hæc moralia (quæ tamen unice
necessaria judico) adferam, scripsisti semel atque iterum ad me, materiam
Cometæ ætheream, affinem galaxiæ esse. Quia verò in tuarum literarum

argumento Comético excerptis, quæ ad me hoc ipso momento unâ cum Tuis
 antissimis die 5. Junii datis redierunt, relinquis, & ita retines ac confirmas
 sententiam, mei officii, qui cuncta pro virili excutere & investigare ad
 hoc argumentum spectantia, mihi proposui, esse duxi hac vice quoque de non-
 nullis Te consulere. In libertate Philosophica utentem eâdem utaris velim. Do-
 cent quidem (cum primis Libavius, qua de re me Tibi antehac scribere memi-
 ni, sed nondum plenum responsum accepi) ut Galaxiam ex condensatione
 ætheris & æris, ita & Cometas æthereos condescere. Idem, prout tunc dixi,
 variis argumentis contra Peripateticos disputans, docet Cometas non ignes,
 sed densatam ætheris partem esse. Quæ cum ad sententiam Tuam confirman-
 dam faciunt, velim eam libertate illâ Philosophicâ lacteâ latius longiusque, per-
 am habere, eidemque meritis tribuas certæ & fundatæ scientiæ laudes, mei
 causâ, velim, nisi Tibi sit molestum, utriusque vestrum sententiam combi-
 natione Libaviani illius tractatus notavi, tam Peripateticos, qui ignes illos Co-
 meticos accendunt, quàm qui eosdem extinguunt, eandem Cometis & gala-
 xia tribuere materiam. Isti enim *galaxiam etiam sparsam*, ut dixi, *Cometam*
esse volunt, indeque, ut tunc innui instant, *Cometam non esse ignem*, quòd *ga-*
laxia non sit inflammatus halitus, cum potius vel stellarum, quarum non nisi color
cernatur, multitudo sit, vel quedam calida pars non ita densa, ut stella, nec ita rara,
ut æther, sed perpetua, ejusdemque figura, eodem in loco apparens, quæ nec augea-
 tur, nec minuat. Quantum hic statuere citrà temeritatem licet, velim me, Vir
 doctissime, doceas, discendi percupidum. Quæ in literis tuis antehac de sen-
 tentia Guerichiana ad me perscripsisti, & nunc relinquis, confirmari vidi illis
 Libavianis: Cum dicimus *Cometa locum esse supra turbas æreas, duplicem regionem*
designamus ex hypothesi, nempe ætheream, & eam æris partem ad quam venti, nu-
bes turbida & similia non ascendunt. Alioqui impetuosè ferrentur, multaque alia eve-
nirent, quæ non deprehendimus p. 62. Et pag. 68. inter argumenta contra ignem
Comet. Num. 6. Ignis aut sursum it, aut quâ trahitur à pabulo deorsum, non vaga-
tur nisi ventis. Absurdum est frigare ventos in loco Cometarum. Vidisti verò & D.
 Hevelium hanc D. Guerichii sententiam improbare. Cæterum animadverti in
 literarum Tuarum excerptis ad me remissis, Te quoque in eo nunc cum Cla-
 rissimo Hevelio facere, ut Cometam sphaeræ circulum magnum perfectè non
 descripsisse dicas. Accepi ab eo ante aliquot dies literas, quarum en Tibi apo-
 graphum. Negat ille Romanos Cometam ad cingulum Andromedæ Borealem,
 ubi nequaquam fuerit, observare potuisse. † Et tamen Clarissimum Gravium
 Profess. Franequ. cujus itidem epistolæ apographum (quod an tibi antea mi-
 scriim nec ne non habeo dicere) Tibi mitto, mense Martio novum phænome-
 num ibidem observasse, & quidem Cometæ simile, certum est. De quo Cla-
 rissimum Hevelium heri monui. Velim ut Tu quoque sententiam Tuam nobis
 de aperiatis. Tantò magis cum & Romani affirmant illam Borealem Androme-
 dæ à loco sueto deflexisse arcu ferè 2. gr. & alteram novam visam fuisse, cum
 & Gravius asserat se quoque per Tubum opticum (instructus enim est bonis
 instrumentis) observasse novam stellam, quæ spatium vix mutaverit ad sensum
 non ità multum, & duobus aut 2½ gr. à proxima stella abfuisse deprehensa
 fuerit. Quod reliquum est, in opere meo perficiendo desudo, quod Tua plu-
 rima illustrabunt. Velim his ornamentum addat responsum ad hanc epistolam
 Tuam. Vale.

Cometa materiam an eandem quæ galaxia, vel isti similia.

Libertas Philosophica candida sit oportet.

** Hevelianam & Bullialdianam de Cometicis sententiam comparari auctor vellet.*

Cometa & galaxia eandem materiam Peripateticis & Antiperipateticis assignant. Galaxia quid

Guerichianam de Cometis sententiam opposita.

Ignis motus fit vel sursum vel deorsum.

Guerichii sententiam Hevelius tunc citè improbat.

Hevelio & Bullialdo de ratione curvis Cometæ convenit.

Hevelius Romanis de Cometæ ad cing. Andr. bor. viso contradicit.

† Gravio observatum mense Mart. in Androm. phænomenon Cometæ simile.

Observatio Romana & Franequerana de phænomeno in Androm. comparatur.

N. 70.

Hamburgo Lutetiam die 27. Junii 1665.

*Tempus bre-
viores &
longiores epi-
stolas suppe-
ditat.*

*Operis huius
in republica
literaria u-
sus.*

*Prodromum
Prodromi Co-
metici Heve-
liani quomo-
do & quare
Auctor con-
scripserit.*

Literas ante dies octo ad Te & communem amicum perbreves dedi. ^{Nunc} velut informem fœtum festinans misi. Has ideò nec meis annunero. ^{Nunc} quantum licet, paulo longiores dabo. Quæ intra paucos dies, qui proxime effluxerunt, à Clarissimis Viris, Heinsio, Hevelio, Butnnero aliisque ad argu-
gumentum Cometicum pertractandum spectantia accepi, vel etiam ad eandem
& alios dedi, ex iis quæ ante octo dies miseram, & nunc mitto, perspicies. ^{Me variis re-}
Videbis quam etiam in colendo cum Reverendis & Celeberrimis Viris Kirche-
ro & Ricciolo literarum commercio negligentia notam fugiam. ^{Me variis re-}
rorum doctorum sententiis exploratis & inter se collatis, argumento Comico
illustrato, reipublicæ literariæ utilitatibus quodammodo consulturum, & sic opo-
ræ pretium facturum esse spero. Tantò magis cum subinde crescat numerus
observationum de utroque Cometa à tot Mathematicis Excellentissimis Astrono-
rum, quarum mihi copiam benevolentia & humanitas eorum aliorumque Astro-
corum fecit. Exspecto quid Kircherus & Ricciolus ad aliquot meas, quas
Prodromum Prodromi Cometicus Heveliani, sive compendium præclari libri
libri, gratiâ eorum à me factum, adjunxi, responsuri sint. Spero cum breviter
summa rerum capita annotârim, ipsumque ferè, ut sic dicam, libri succin-
expresserim, hunc laborem meum illis forè gratum. Non enim facile tales li-
bros, qualis est iste Hevelianus, in illas terras deferri, benè nosti. ^{Hæc epistola cum}
Te, Vir Humanissime, scribere alii labores non sinunt. ^{Hæc epistola cum}
ad communem Amicum pertineat, nullus dubito cuncta hæc vobis fore com-
munia. Salveat ille à me plurimum. Salve & Tu ac Vale, Vir Clarissime,

XIII. COM.

XIII.

COMMUNICATIO FRANEQUERA- GRAVIANA.

Hamburgo Franequeram die 3 Decembris 1664.

S. P. Vir Clarissime & Doctissime.

Iteras hæc & ignotum adspiciens nomen, miraberis fortè, unde hæc homini, quem nullo colore nôris, Te adeundi & compellendi pariter ignotum audacia. Sed desines, credo, mirari, postquam recordatus fueris, quibus vinculis homo homini, Christianus Christiano, literarum studiosus earundem cultori & vel Antesignano jungatur: tùm & adspexeris, quàm potenti Cometæ, qui nuper in cælo ardere (ut sic dicam) tædæ vel facis instar cœpit, igne accensus, ardeam desiderio variorum Virorum doctorum judicia de eo exquirendi. Fateor autem unâ inesse mihi voluntatem nonnihil ad bonum publicum promovendum conferendi, votis saltim ac studiis, quò homines, iique Christianorum nomine gaudentes, hoc cælesti igne & divini, hinc furoris peccatis suis irritati, illinc favoris pietatem invitantis indicio moniti, positis atrocibus bellis, omnibusque vitiis rejectis, novam cum appetente novo anno vitam agere incipiant. Ne tamen vacuis manibus Te accedam, quin potius Tuam aequitatem & solertiam invitem incitemque ad ferendum de re magni momenti iudicium, ac indicandum Cometæ istius ortum & motum, &, quâ datur, eventum, hæc quæ vides Tibi mitto. Ista his diebus ex narrationibus Amicorum, Virorum ut aliarum Philosophicarum, ita & Mathematicarum disciplinarum speciatim, peritiâ præstantissimorum & Clarissimorum ore & scripto traditis, accepi. Hæc exhibebit Tibi literasque Tuas ad me curabit Generosus Tobias Morstinus, Eques Polonus, omnibus sacris & civilibus vinculis mihi conjunctissimus, quem in illa Illustri Musarum sede, unâ cum Alumno suo Rejo, illustri familiâ edito, feliciter agere, & omnium vestrûm favore gaudere, ex animo gratulor. Vale, & mihi favorem mutuum tribue, qui sum.

Cometicum
argumentum
Auctorem ad
ignotos quon-
que compell-
landos inci-
tat.

Morstinus
amicitia Au-
toris cum
Prof. Math.
Franeq. in-
eunda par-
ticipat.

T. observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Franequerâ Hamburgum die 11 Januarii 1665.

Nobilissimo Doctissimoque Domino

STANISLAO de LUBIENIETZ LUBIENIETZKI,
ABRAHAMUS de GRAU Math. Profess. S. P. D.

Iterarum commercia sæpè faciunt & inveniunt novos amicos, præcipuè ubi iisdem studiis condiuntur, quæ non sinunt sui cultores, ubi semel congressi

Literarum
commercium
utilia.

*Cometa
omnium ocu-
los & animos
in se conver-
tit.*

*Cometa quid
Gravio?*

*Cometa Cor-
vi & Leporis
quibus fuerit
verticalis:
Multas &
solito rariores
dedit varie-
tates.*

gressi fuerint, amplius ab invicem peregrinari, idem nobis contingit. Oculis omnium cum in cælum citavit nuper visum cælitus phœnomenon, non livi nos otiosos, sed ad divina miracula non tam vanâ trepidatione stupere, quam attentiores fieri voluit, mirarique, quæ prænunciabit vel fausta vel infesta mortalibus. Petiit Tua Nobilitas sibi communicari, quæ noster labos machinis Mathematicis, quas non infimas possideo, adjutus, in hisce cælestibus capere & exprimere potuit. En habes quædam, sed non omnia: qui si voluisses, quæ tibi præstolandum foret. Quum nondum se abscondit è cælitibus, quæ non expressi, è datis facillè inveniri posse putem. Schematissimos quoque vel plures adjeci, cum & illi facillè ex scriptis repræsentari queant, inque globum vel plenum conjici. Putem hunc, quemadmodum & omnes Cometas, esse sidera maculis inserta, vagoque & irregulari motu protrudi solita. Non consumi, sed citius in ampliorem cæli circumferentiam tendere. Hic Cometes multis regionibus & Australibus & Septentrionalibus fuit verticalis, ut è declinationum varietate judicari potest. Multas varietates quoque & rariores solito dedit hoc indus. Hic manum de tabula refero. Amplius mea judicia poteris cognoscere: plenius è futura (si Deus velit) disputatione de Cometis. Vale plurimum.

Hamburgo Franequeram die 7 Februarii 1665.

Viro Clarissimo, Doctissimo & Humanissimo

Dn. A B R A H A M O de G R A U, Matheseos in Alma
siorum Acad. Profess. celeberrimo,

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ S.P.D.

MUltum mihi, idque jure, gratulor, tantum me Amicum, licet antea fateor, prorsus incognitum, sed, quod vel solæ literæ Tuæ testimonio solida eruditione & accuratâ rerum cælestium notitiâ, tum verò & humanitate (quæ quidem veræ eruditionis indiscreta est pedissequa) conspicuum invenisse. Et quidem per solam epistolam mutuam mentis benevolæ & veritatem cognoscendi avidæ internunciam. Sed nosti hoc esse desuper concessum bonis literis privilegium, ut etiam longissimis terrarum mariumque spatiis dissitos, & qui dissentientes, firmo vinciant nexu, & ad mutua pertrahant studia. Atque mihi nunc in Te obtigisse iterum iterumque mihi gratulor, & omnem meam ac benevolentiam mutuam Tibi voveo & addico. Observationes Tuæ de novo phœnomeno mihi sunt longè gratissimæ, quia summa cum cura institutæ ita ut meritò dicere possim, omnibus Te hîc, quos videre mihi adhuc hactenus palmam præripuisse. Cæterum Tu, pro egregia Tua industria, eruditione & humanitate, quin & sufficienti, quam innuis, machinarum Astronomicarum copia, plura ejusdem generis mihi polliceris, postquam scilicet Cometes summum suum absolverit, prout jam absolvit. Præsertim verò in disputatione publicâ, quam vice munusculi à Te exspecto. Quod autem ad judicia præfatis- tissimorum Astronomorum aliorumque virorum haud vulgari eruditione nostrorum attinet, ea, quantum quidem ego accepi, varia esse comperio. Nunc tantum circa ejus situm, motum, sed & ipsam ejus existentiam, sententiarum varietatem illam animadverto. Tot sententiis de causis & natura Cometæ in diversum euntibus, quas benè nosti, ita ut eas hîc recensere non sit necesse, accessit nova Viri Amplissimi Domini Ottonis Guericicii Consulis Magdeburgensis viri admirandorum inventorum laude dubio procul Tibi noti. Is enim principum præsuppositis duobus difficillimis de motu telluris & spatio vacuo imperpetuum Cometam ex procellis oriri, & esse partem aëris, vi tempestatis cum impetu avulsam & in sublime delatam: motumque ejus si crinitus sit, nihil aliud quam motum terræ, & sic illum varium pro hujus varietate in oculis nostris esse: a-

*Cometa hye-
malis cursus
absolutus.*

um autem, si Cometa sit caudatus. Dicit enim caudatum Cometam in summa aëris regione, quæ nihil nisi aura sit, consistere & vagari, atque caudam esse partem auræ, per corpus Cometæ radiis solaribus illustratæ & Cometam ambiente cam aëre separatam esse, ac proinde nullam caudam habere. Ad illam de caudato Cometa dictam sententiam comprobendam annon illa Epigenis apud Libavium tract. probl. de Comet. nat. p. 44. & Apiani apud Keckerman. Syst. Phys. cap. de Cometis, cum Cardani apud Scalig. exerc. 79. posita, nec non ipsius Scaligeri ibidem expressa aliquid faciat, velim mihi indices. Sum enim semper aliquid discere paratus, imò perquam cupidus, nempe quia auri illius Pythagorici præcepti memor

Πῶς αὖτε μὲν τῶν μὴ ἐκείνων, καὶ οὐδὲν αὖτε
"Ὅσα γὰρ αὖτε τῶν ἐκείνων βίον αὖτε ἀποφύγει

Nihil illorum age quæ ignoras, sed discere

Quæcunque opus est, atque ita jucundissimam vitam transiges:

Sed & ad reliqua quid dicturus sis, scire aveo. Effecta Cometarum investigare & prædicere Astrologorum est, præsertim ubi certa & determinata effecta Cometarum huic vel illi loco pro signorum cælestium dispositione assignantur. Video nonnullos ex dodecatemorio Tauri & Arietis cornupetarum (ut & sideribus Hydræ Aquaticæ, Navis, Orionis pugnacis, Eridani & Ceti) bellum, idque navale; alios verò ex dodecatemorio Libræ; cui veteres Astrologi Religionem & Justitiam subjecerint, bellum sacrum præfagire. Quæ mihi, qui quidem cælestia hæc signa non contemno, nec tamen metuo, sed ut invitamenta incitantiaque poenitentia & justitiæ divinæ, bona probis, mala improbis præmonstrantis documenta duco, magis ingeniosa quàm solida videntur. Tanto magis cum nondum viderim quid ex aliis dodecatemoriis signisque cælestibus, quæ Cometes vel transferit vel attigerit (ubi & Virgo & Lepus in censum veniunt, ita ut eadem præfagiorum viâ ad effeminatos viros & galeatos Lepores, quos militia prorsus rejicit, deveniendum foret) iidem illi ingeniosissimè curiosi præfagiverint. Motus porrò, situs & ipsa Cometæ existentia diversos motus ingeniorum & situs ut sic dicam, judiciorum inter eruditos effecit. Nam non sine varietate inter Austrum & Boream motu vel rectilineo vel epicyclico vel circulari vel vago discurrunt, & modò hîc, modò illîc positum Cometam inveniuntur & observatum prædicant, nisi diversæ elevationi poli, vel etiam erori calami talia sint tribuenda. Varietas illa in apertam erupit controversiam, ita nempe ut multi statuunt & asserant unum eundemque fuisse Cometam, nominem Astrum, dehinc autem post occasum Solis in Lepore ad Aquilonem tendenter conspectum. Alii è contrario duos distinctos fuisse visos contendunt. Insuper priores illos, quos vidi, agmen ducit Clarissimus Hevelius, cujus accuratissima observationibus R. D. P. Albertus Curtzius, S. J. Neoburgi Palatinorum contrarius Philosophus præclarus, plus quàm suis speculationibus rationibusque in nocte vidisse Cometæ referunt, narrationi fidit. Sed & Clarissimi Viri & Astronomi eximii Ismaël Bullialdus & Erasmus Bartholinus, tum verò & in hac urbe agentes Viri doctrinâ insignes Joannes Alberti Hufvedelius M. D. ac priorem Inelytæ hujus Civitatis Physicus Ordinarius, & Joannes Müllerus Mathematicus in Gymnasio hocce Professor. Quibus & Tu Vir Clarissimus accedere mihi videris. Velim tamen mentem tuam plenius & planius mihi exponere. Diversas partes sequitur hîc Clarissimus Michaël Kirstenius M. D. tum & Adamus Olearius Serenissimi Ducis Holsatiæ Bibliothecarius, utriusque illius globi ad miraculum usque magni, quo Gottorpium gloriatur, inventor, quicum eâ de re nuper sermones fociavi. Habet autem & hæc sententia suas rationes,

Signa & sidera que percurrunt Cometes.

Cometam unum an geminum hysme 1664. & 1665. viderimus.

Curtzius Hevelio de uno Cometa assentit.

rationes, quas ego in medio nunc relinquo, nititur, & variis narrationibus rum, qui duos distinctos Cometas, alterum mane, alterum vesperi vidisse se affirmant, de quibus & ego ex Germania & Suecia per literas nonnihil accepitum denique iudiciis eorum, qui duos fuisse Cometas affirmant, quos in Germania & Hybernia dari cognovi. Velim itaque mihi mentem Tuam super his omnibus aperias, omnia vicissim facturo quæcunque Tibi grata, mihi vero possibilis factu fuerint. Vale, & me constanti benevolentiae affectu complecti perge.

Franequerâ Hamburgum die 11. Martii St. V. 1665.

TUo in conquirendis cæli observationibus desiderio deesse non volui breviter & succinctè prioribus hæc, quæ in adjuncta chartula delevi, addidi. Iudicium de hoc & omnibus aliis Cometis etiam meum facile addiges in adjuncta disputatione de Cometis. Præcipuum hîc fuit, quod comæ plantium ingenia torquere potuit, nempe cursus ejus in præcedentia signorum & celeri satis fuga. Non dubito quin fuerit unicus Cometa, quum non semel deprehendi ejus cursum dietim ultra 9. gradus esse acceleratum, & in eadem rectiore linea certis sui itineris terminis, quemadmodum ex observationibus satis videre est. Nec desunt exempla Cometarum tam enormis viæ, quæ hîc fermè semicirculi intercapedinem explevit. Notavi quoque ea in dicta disputatione. Cæterum velle hîc fingere, quod Cometæ in nostro aëre & propelluntur cellis oriantur, Philosophia, multò minus Mathematica patitur, propter rationes in disputatione expressas. Eodem spectare putem, quod de caudis tem moratur. Prædictiones Astrologicas formare è signorum Astrorumque constellationum denominationibus &c. (si verè & sincerè hîc loqui debeam) nullum putem habere fundamentum. Quum dicta cæli & signa & sidera, nomina & aliorismos sortita sint è variorum hominum arbitrio & fabulis, imò multæ gentes ut præcipuè hodierni Arabes & Turcæ, longè alia cælo animalia & homines intulerunt: Monui aliquid in disputatione. Præterea, ut hoc quoque obtingeram, visum mihi jam ante 5. imò 6. hebdomadas est aliud in cælo phœnomenon ad cingulum Andromedæ Septentrionalius, similitudine eadem cingulotimo Cometa: quod eò magis deprehendere potui, quod eodem tempore & illud & dictum Cometam non semel viderim. Et heri adhuc mihi, dum hæc scribo, visum est. Primò apparuit sub obscuro aliquo punctulo, deinde ejus species paulum crevit. Mihi per tubum opticum spectanti notabile satis apparuit Spatium vix mutasse ad sensum, aut non ità multum dico, duobus, aut tribus à proxima stella abesse deprehensum est. Datâ occasione latius. Interdum Vale plurimum & feliciter vive, meque ob bonas artes ama.

Phænomenon in Andromedæ Cingulo observatum.

Hamburgo Franequeram die 21. 31. Martii 1665.

QUanto cognoscendarum nuperi Cometæ observationum à Viris talium peritis factarum flagrem desiderio, ex superioribus meis cognovisti. Posteriores meæ ante quatrimum scriptæ indicabunt, quantum illud auxerint gratissima Amicorum, ut omnimodâ eruditione, ita & fiderum scientiâ excultissimorum monita, ad illa quæ undique de Cometa collegi, publici juris faciendâ exstimulantia. Audi quid iterum Amicus ille meus Rautensteinus, Vir ut Illustrissimus, ita & literatus, Dominus Rautensteinus ad me scribat die 17. Martii: *Epistola Generositatis Vestra ad Professore illum Regiomontanum mihi perlatæ. Ut autem opus Tuum de Cometa quamprimum in lucem mittas, etiam rogo.* Confert autem ille plurima ad corpus hoc formandum non tantum abest,

Rautensteinus laudatur & Auctorem ad edenda de Cometis collata horatur.

aliena, sed & sua, illa Mathematica, hæc Politica, & cum primis Ethica. Atque hæc in meo opere, volente & favente Deo, singulariter se commendare student nativo candore & studio publicæ utilitatis. Spero tamen, auxiliante eodem illo Clementissimo Patre luminum, Mathematica quoque & Physica, quæ à tot Viris, doctrinâ & singulari cælestium rerum cognitione Clarissimis accepi (inter quæ usque adhuc Tua micant velut inter ignes Luna minores) egregiam laudem Vobis talia conferentibus allatura, quæ mihi tanquam collectori & parario, sufficiet minima. De disputationis Tuæ nuper admodum magnâ cum laude Tuâ (quâ de re particularia quædam Generosus Morstinus, nexu & affectu fraterno mihi conjunctissimus, ad me perscripsit) habitæ exemplo, ingentes Tibi ago gratias. In singularis Tuæ humanitatis & benevolentiae erga me id duco documentum, præsertim cum nullo officii genere de Te sim benè meritus. Quod etiam, ut & ipsas hominis in exilio ob conscientiam Dei viventis conditio, magnum tantæ Tuæ in me benevolentiae addit momentum. Nec enim temerè Græcus olim Poëta dixit, id quod frequenter exulum sortem exacerbât, & non tantum debitam proximo caritatem, sed & ipsam æquitatem humanitatemque violat, vitii notans infamiâ

Graviana
observationes
primæ Aucto-
ri in manus
venerunt.

Exsulum
cur toleret
auctor.

Οὐδείς γὰρ φεύγοντι φίλος καὶ πιστὸς ἐξείρεται.
Τῆς δὲ φρονέας ἐστὶν ἡ εὐχὴ ἀνιχνεύειν.

Theoga.

Nemo profectò exuli amicus & fidelis sodalis est.
Exsilio autem est hoc acerbius.

Veneror in hac Tua disputatione, quam jam percurri è vestigio (hodie namque illam cum Tuis & Morstinianis accepi) eximiam diligentiam & eruditam curam Tuam, quam, teste Catullo & experienciâ quotidianâ, *Victoria* amat. Ego tamen potestatem judicii de talibus ferendi, mihi non sumo, quod magis esset arrogantia. Fateor autem mihi placere isthæc, quæ à tam docta & amica manu profecta sunt: etsi, ut idem ille Græcus ait:

Ὅστις καλὸν, φίλον ἐστὶ. Τὸ δ' αὖ καλὸν, καὶ φίλον ἐστὶ.

Quod pulchrum, amicum est. Quod verò non pulchrum, non amicum est.

Amplissimus Dominus Guerichius, quod de industria ab eo postulavi, suam sententiam confirmare porrò nitetur. Nuper mihi misit quædam pro stabilien- do dogmate, de *Vacuo spatio*.

In refellendis Astrologicis prædictionibus me gravissimâ Tuâ auctoritate juvari, vehementer mihi gratulor. Id enim & publicæ rei interesse credo, ne scilicet homines fati cujusdam Stoici vel Astrologici necessitate, & insuperabili Cometarum & siderum vi, ad hæc vel illa perpetranda, quæ temeraria audacia ab illo fraudum mille artifice, humanæ salutis hoste irreconciliabili, illecta & pellecta, aggredi sustinet, se putent ferri & agi, manifesto & privatæ illorum ipsorum prudentiæ, industriæ & felicitatis & publicæ quietis discrimine. Fa-

Astrologicam
prædictiones
Auctor cum
Gravio reji-
cit.

teor autem totum in eo me esse, ut quotidie quæ vera & salutaria, præsertim ad formandos mores & custodiendum probitatis pudorem facientia, addiscam, & Solonis aliorumque Sapientum vestigia legens, à maturæ ætatis metâ sexto circò non possum non magnas Tibi agere gratias, quòd me docueris adhuc, ingenue fateor, ignoratum mihi, longè alias animalium & hominum figuras à multis gentibus, præcipuè ab hodiernis Arabibus & Turcis, in cælo positas esse. Hoc enim sententiam meam fortiter confirmat, non posse scilicet signa cælestia ullam in hominem excelsâ ratione, incomparabili libertate, subtilissimo ingenio, solido judicio, & ad divinæ potestatis accedente in res creatas imperio præditum, exercere dominium. Meritò quidem, cum illa ipse homo, faciliorem docendi methodum quærens, fecerit & cælo intulerit. Novum in cælo sidus nuper visum esse, sine idoneo auctore accepi. Nunc me Tua fide dicere

Auctoris stu-
dia, atque
gratus ani-
mus in ami-
cos officiosos.
Signa in cæ-
lo alia Ara-
bibus & Tur-
cis quam Eu-
ropæis.

dicere id posse, Teque etiam assensu Tuo sententiam de uno Cometa confirmare, multum gaudeo. Vale Vir Doctissime & Humanissime, & mihi, quod facis, favere perge.

Hamburgo Franequeram die 7. Aprilis Gregoriani 1665.

ET si nuper binas ad Te dederim literas, ad quas responsum exspecto, quod mihi tua singularis pollicetur humanitas: tamen nunc quoque Te compellere debui. Promiseram enim Tibi, nuper missurum me ad Te fuisse Tuarum Observationem cum nostris collationem, ut scilicet me plenius de Tua sententia informares. Id jam præsto, de Tua sicut æquitate & benevolentia optime persuasus. Contulit hæc cum suis egregius quidam Philosophiæ cultor, cui Tua eruditio & industria plurimum placet, quique etiam à Te instrui magnopere cupit, præsertim de illa observatione Hagienfi die 17. Decembris, in qua haud leve discrimen cernitur, dum ejus altitudo meridiana ferè 18. gr. ponitur, tum in observatione die 20. Decembris, in qua Cometa collatur ad podicem vel curdam Leporis, cum nobis hîc visus sit non longe ab oculo ejusdem. Promittit autem mihi amcius ille se & reliquas Observationes Tuas cum suis collaturum nec te hoc ægre laturum spero, quòd velut ad fontem scientiæ rei Mathematicæ (docet id nupera disputatio doctissima) recurramus. Nempe enim, ut ille ait;

Dulcius (Tutius) ex ipso fonte bibuntur aquæ.

Hoc tamen meritò addo, antequam ulterius in Te consulendo pergam, Amicum illum meum fateri, posse reliquum discriminis excusari, tum per minorem apud eos elevationem polarem, tum per situm Occidentaliorem, tum per majorem in locis maritimis luminarium refractionem, ut & plus se fidei Tuis observationibus, in quibus idonea & accurata instrumenta adhibueris, quibus ipse careat. Ideo plus fidei Tycho ni vel Cysato, idoneis instrumentis prædito, quàm Prætorio vel Keplero, quamvis celeberrimus Mathematicus, sed talium instrumentorum defectu laborantibus, hîc tribui & tribuendum esse, me melius nosti. Cum igitur Tu, Vir Clarissime, & singulari rerum celestium peritiâ & præstantibus instrumentis instructus sis, sicut ego, ita scilicet

Instrumentorum magnus in Astronomia usus.

Cur nescire, pudens pravè, quàm discere malit?

Discendum est quotidie, etiam seni, Solonis exemplo. Nulla ætas ad perdiscendum sera est, judice Lipso & ratione: Inde bellum illud Isocratis dictum: εὐνὴ ἢ φιλομαθῆς, ἢ σοφὴ πολυμαθῆς. Atque hæc etiam me movent, ut Tuum, Vir Doctissime, consilium, discendi avidus, in aliis exquiram. Sententiam meam de effectis Cometarum jam ex superioribus cognovisti. Efficaciam non tribuo astris & Cometis, cum illis qui talia non solum mirantur, quod Viro prudenti & cauto convenit, sed &, ut plura alia abstrusa curiosè rimantur. Hi enim ex configuratione ac situ ac colore stellarum vel Cometarum apparentium nescio quæ vaticinia educunt, & quandoque signa cælestia & ipsi metuunt, & ut alii metuunt efficiunt. Adeoque hîc pro libertate humani ingenii, quid? pro ipsa divina justitia, sapientia, bonitate sto immotus & immobilis. Multa citrà ullam Cometarum phasin mala obvenisse variis Rebus publicis & earum Reformationibus; multa item bona post eadem iisdem obtigisse, multis exemplis supra assero. Annon tamen experientia comprobavit Cometam illis, quorum supra verticem fulserit, singulariter aliqua mala vel etiam bona indicasse? tum an & quantum tribuendum sit, dum Cometa in hanc vel illam mundi plagam motu proprio tendit, vel hûc potius quàm illuc comam explicet, vel barbam curdamve flectat? velim me certiore reddas. Quamvis autem hîc consulerem

Dubia Gravio ab Auctore proposita.

nam, in eo tamen inculpatam divinam justitiam homini tanquam animali rationali, libertatem voluntatis, ut formam diæreticam à brutis eum distinguentem concessisse, & hanc illum retinere, atque sic causam sibi mali esse, consulto non est opus mihi. O utinam omnes ad sobrietatem sapiamus, omnibus vel subtilissimis inventionibus & acutissimis contentionibus illam quæ secundum pietatem est doctrinam præferentes! At nonne vel Seneca nos hîc coarguet, qui plus scire velle quam opus sit, intemperantiam quandam vocans, & multos literis addictos ideò non discere necessaria, quia supervacua didicerint, judicans, ad ultimum exclamat? *Magno impendio temporum, magnâ alienarum auri-um molestiâ, laudatio hæc constat: O hominem litteratum! simus hoc titulo rusticiore contenti: O virum bonum!* ep. 88. Sed si Seneca declamatorio stilo topicos pul-
 Poëta Græcus Æschylus idem dicit.

Senecam
 Kepplerus ar-
 rogantia in-
 mulat.

ἡ ἐμπειρία τοῦ ἐνδεῶς, ὅτι ὁ πρῶτος ἐνδεὴς, ὁ δεύτερος, ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος.
 Ipsa experientia quoque docet, multos in re literaria similes esse illis qui plura sercula appetunt & sine discrimine nullo, cum maximo tamen salutis dispen-
 dio, & vitæ discrimine, ingerunt quàm digerere possunt. Concludo verbis Plurarchi, non minus doctissimi quàm optimi veræ sapientiæ Magistri: *Quem Philosophia ad virtutum perducit, is homo redditur sibi ipsi continens, nunquam seipsum culpans, paceque secum & amore perpetuo fruens, non rationi refragans animi motus, non cogitationi contraria cogitatio, non tanquam in confinio concupiscentiæ & pa-
 bonorum asperum ac tumultuosum gaudium; sed pacata omnia ac amica, ac plurimorum bonorum fertilia efficiuntiaque ut se ipso quis gaudeat.* l. 2. Moral. cum præcipuis Vi-
 ris Philosopho esse disputandum. Vale Vir Doctissime & Humanissime, can-
 dori meo cuncta publice utilia, face illa Cometica in cælo lucente, ubique mon-
 stranti, æquus excusa, paria retribue, & quod facis, favere mihi porrò ne de-
 sine.

Franequerâ Hamburgum die 3 Aprilis 1665.

Non est quod diffidas de meis ad Te transmittendis, quæ inter multipli-
 ces aliarum rerum labores cura circâ observationes cælitum expresserit. Petisti in prioribus tuis nitidius ac curatius descripta Cometæ nuper visi phœ-
 nomena transmitti. Libenter ideò, quæ desideras, præstabo, quod jam ante ea communicaverim. Delineatio mihi aliquantum differenda est, tum propter
 undequaque assilientia studiorum negotia, tum quoque, quòd adhuc vel sin-
 gulis noctibus occupor observando novo Cometa, cujus magnitudo & capitis
 candidi & barbæ longioris multis excedit priorem. Primum nobis hic visus
 est 16. Martii die V. St. processit è Pegaso versùs caput Andromedæ paulùm eo
 prior, & jam cingulum ejus prætergressus est. Non tam citò incedit quàm
 dan. Ascendit suprâ Horizontem matutino tempore inter primam & secun-
 dam. Certè rarum est fidus. Copiosius aliàs de singulis perscribam. Quod at-
 quibusdam & plerisque mearum Observationum cum Hamburgensibus: eam in
 error aut debeat esse facile æstimabit, qui è me didicerit, meas observatio-
 nes majori Sextante, cujus radius septem ferè pedum est, & in cujus ambitu
 minuta singula & minores divisiones notatæ sunt, esse peractas. Eidem usui
 interviri grandior circulus, cujus diameter est 6. pedum, cujusque circumferen-
 tia etiam habet singula minuta sibi inscripta. Vix sic sensibilibus Meridianis ex ipso cælo captis & Azi-
 precipuè ex distantis & altitudinibus Meridianis ex ipso cælo captis & Azi-
 methis notatis. Et eò certior res fuit, quò deinde cætera per computum me-
 lly adinveniri potuerint. * Video Hamburgenses Observationes è globis esse
 expressas.

Gravium Au-
 dori de purio-
 ri Observatio-
 num suarum
 exemplo gra-
 tificatur.
 Cometa no-
 vis vernus
 1665.

Gravium suarum
 observationes
 Hamburgensibus
 certiores
 esse disputat,
 & sua instru-
 menta descri-
 bit.

Observa-
 tiones è globis
 factæ non
 possunt esse
 exactæ.

Poli eleva-
tio quasdam
observat. fa-
cit differen-
ter.

expressas. Sed exinde minuta captari non possunt, nisi in Circulis eorum me-
joribus etiam minuta sint distincta. Magnitudinem globorum si obtendar quon-
piam, etiam ego ea certare possum, quippe diameter utriusque, qui penes
me, $3\frac{1}{2}$ pedibus Regiis non est minor. Hagenis Cometæ Observatio (que
mirè Historica mihi fuit, cum & alterius generis tunc temporis observationes
minus mihi probatas acceperim & tibi transmittere noluerim) non multum im-
ludere potuit, cum ferè rectiore linea ab imo pedamento Crateris in tergo Hy-
drae, sed paulò elevatior ad collum Leporis procurrerit. Sed sciendum, quod
tunc non exactè clarum fuerit cælum, & potuit Observator Hagenis imperi-
rior aliis fuisse. Miror quod podex Leporis à schedis conturbatis & interpo-
ne subito tunc peragenda tuis literis à me missis irrepserit, utcumque aliter
è disputatione mea, & clarissimè ex observationibus plenioribus, quas & paulò
co discursu in multorum hominum panegyri recitavi, & tibi proxima septima
sum transmissurus, delineatione tantisper servatà, donec præsentis Cometæ
observatio nobis singulis delineandis simul cum præsentis otium permiserit cu-
jus spem jam ante & multis nostræ Frisiæ Magnatibus illarum novitarum repen-
dis feceram. Circa altitudines Merid. præstat (quod unicum ferè hic ob-
nere debet) ipsa observatio è cælo per grandius Instrumentum captata, & cum
aliqualis observatio redigatur ad globi mensuras, certè faller, propter Horizo-
tales vaporum elevationes, præstat, inquam, in ipsum cælum per hæc scab-
ascendere. Quod autem excusetur rerum observatarum differentia per direc-
tas poli elevationes, locum habere potest tantum in quibusdam. Refractio ma-
jor atque major sæpè aliquid discriminis injicit, sicut & poli elevatio tantum
quoad altitudines Meridianas, non quoad distantias, quæ eadem & hic &
Hamburgi esse debet propter siderum altitudines & distantias à nobis enomen-
Exigua situs Occidentalioris variatio in terra nec sic pertinet ad rem, neque por-
tionem variandi distantias stellarum vel Observationes inferre potest. De præter-
ceret, hic etiam demonstrare Geometricè, quæ dico, possem. De præter-
Cometarum, quoad ea quæ quæris, proximà, ut promisi supra, vice perfer-
bam. In universum dico: Multa in iis esse vana, infirmisque fundamentis
inniti. Verticalis situs tum in Horoscopo tum ad Meridianum infans copie-
tionibus sæpè apud Astrologastros stabilitur & asseritur, quasi decretorium
semper illaturus. Exinde tanquam à iudicibus sæpè alicui regno aut Republi-
cæ pronuntiatur & infligitur pœna prius quàm Deus voluerit, & incertius
præsciri debet. Sparsio caudarum &c. cum est varia à naturali situ telluris ac
sua circà Solem orbita, & semper magis à Sole averfa refractione (explicatio
hæc in thesibus) radiorum Solarium eas causante: Et ea in tumultuario Co-
metarum motu & concussione à fluxibus materiæ cælestis facta sæpè in præter-
verticalibus locis variet, ratio certa etiam ex fundamentis Astrologicis capi non
poterit. Alia res est in fixis. Dicam postea plenius quid sentiam. Interea Vale.

P.S. Per communicationem mearum Observationum mihi impostero
hac de re cogituro præcideretur materia.

Franquerâ Hamburgum die 18. Maji 1666.

INter hæc & novissimas multum moræ intercessisse agnosco. Sed occupatio-
me multiplicia variorum generum negotia tum privata tum publica
tamen obliviscor quæ aliquando promisi. En habes hic primi Cometæ
anni brevem descriptionem & delineationem. Addidi quoque nitidius descriptum
tum à meo Amanuensi exemplar observationum super eodem Cometa in
rum. Ultimi Cometæ breviori tempore nobis visi descriptionem nondum
possum, cum primum constitui publicè de eo discursum habere, tum
& in tabula delineatum & observationibus exactioribus insignitum

Fig. B.

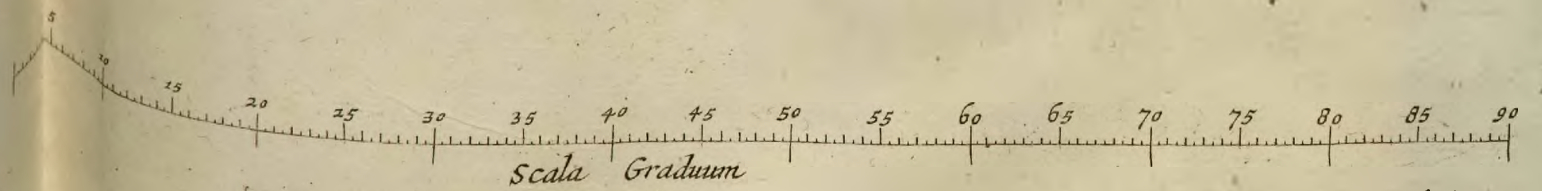
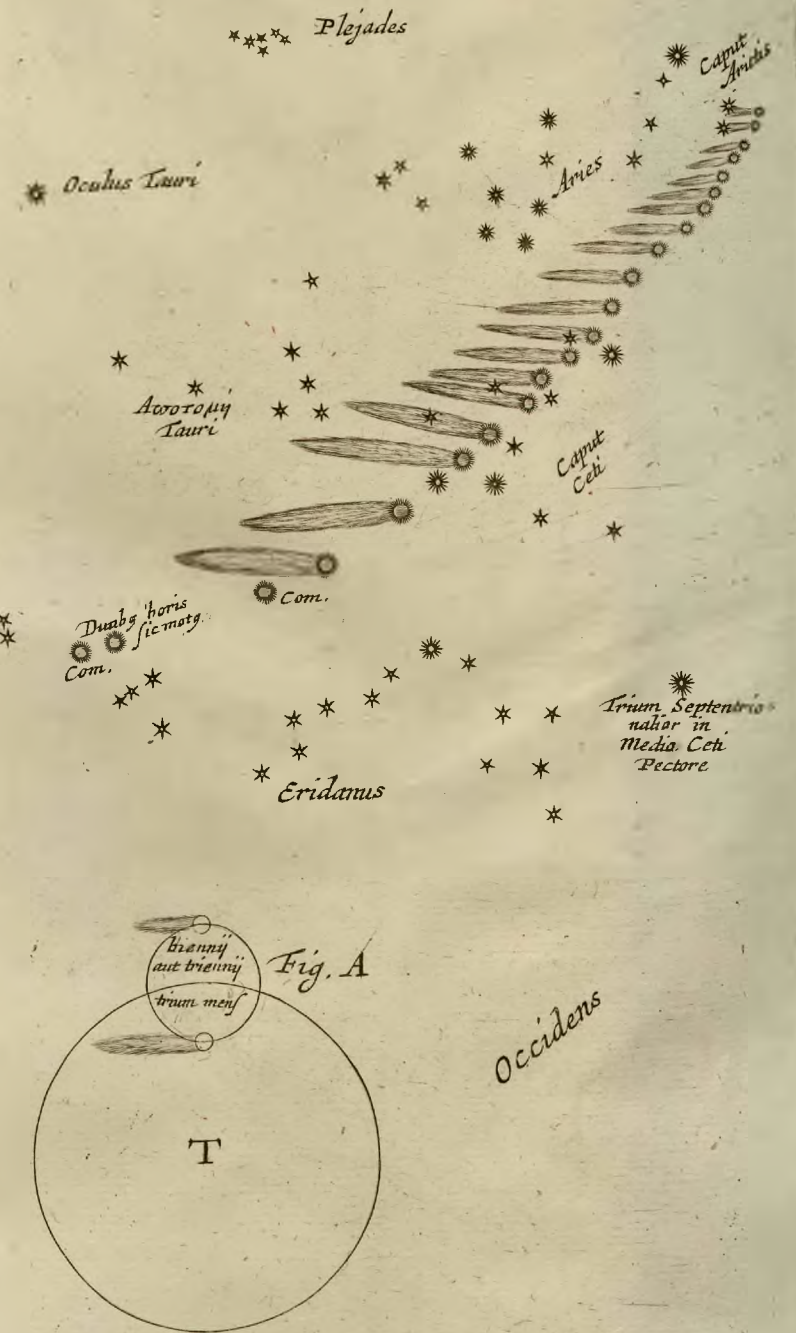
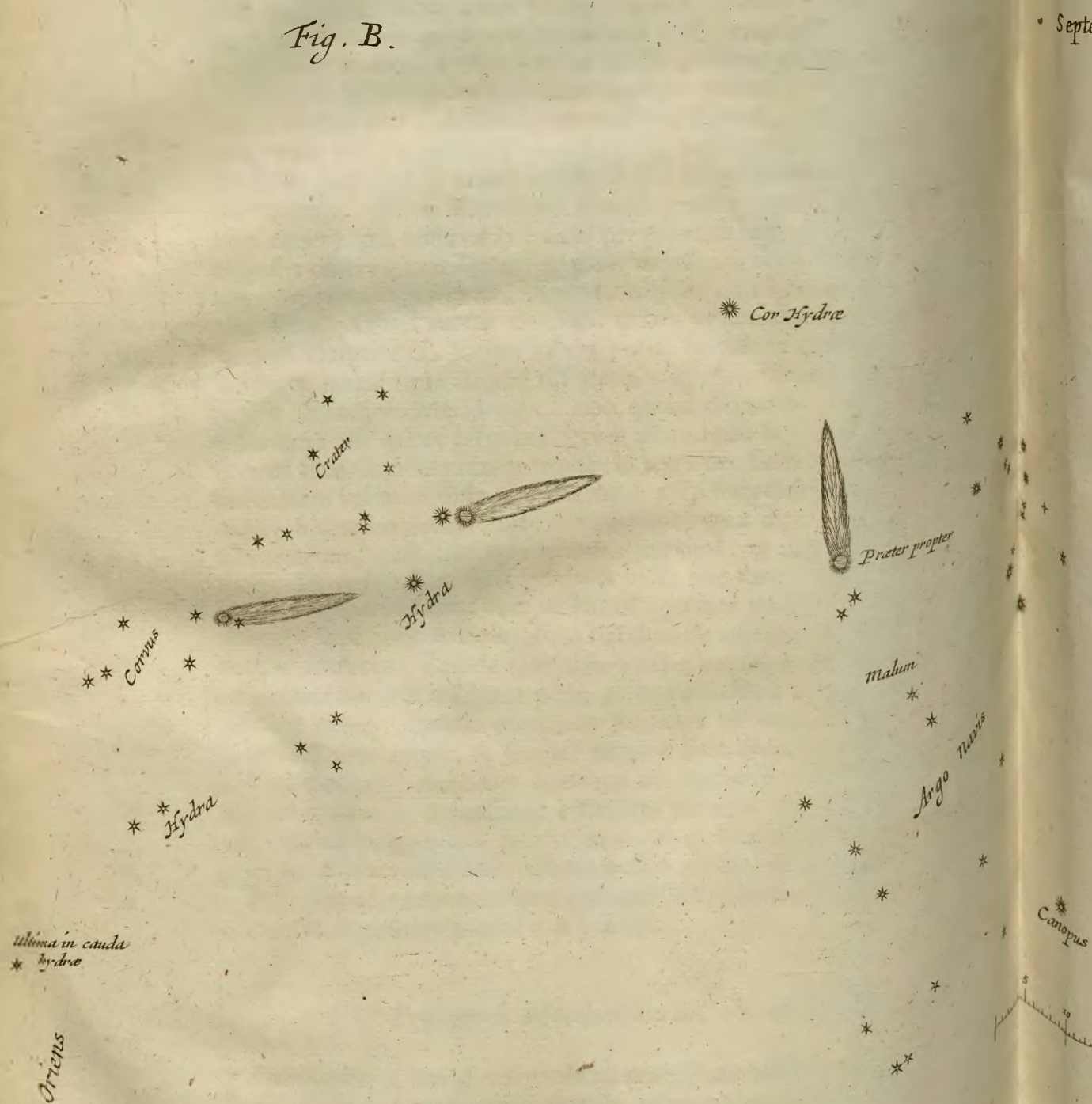

Figura 1^a

*
* * *Cory*

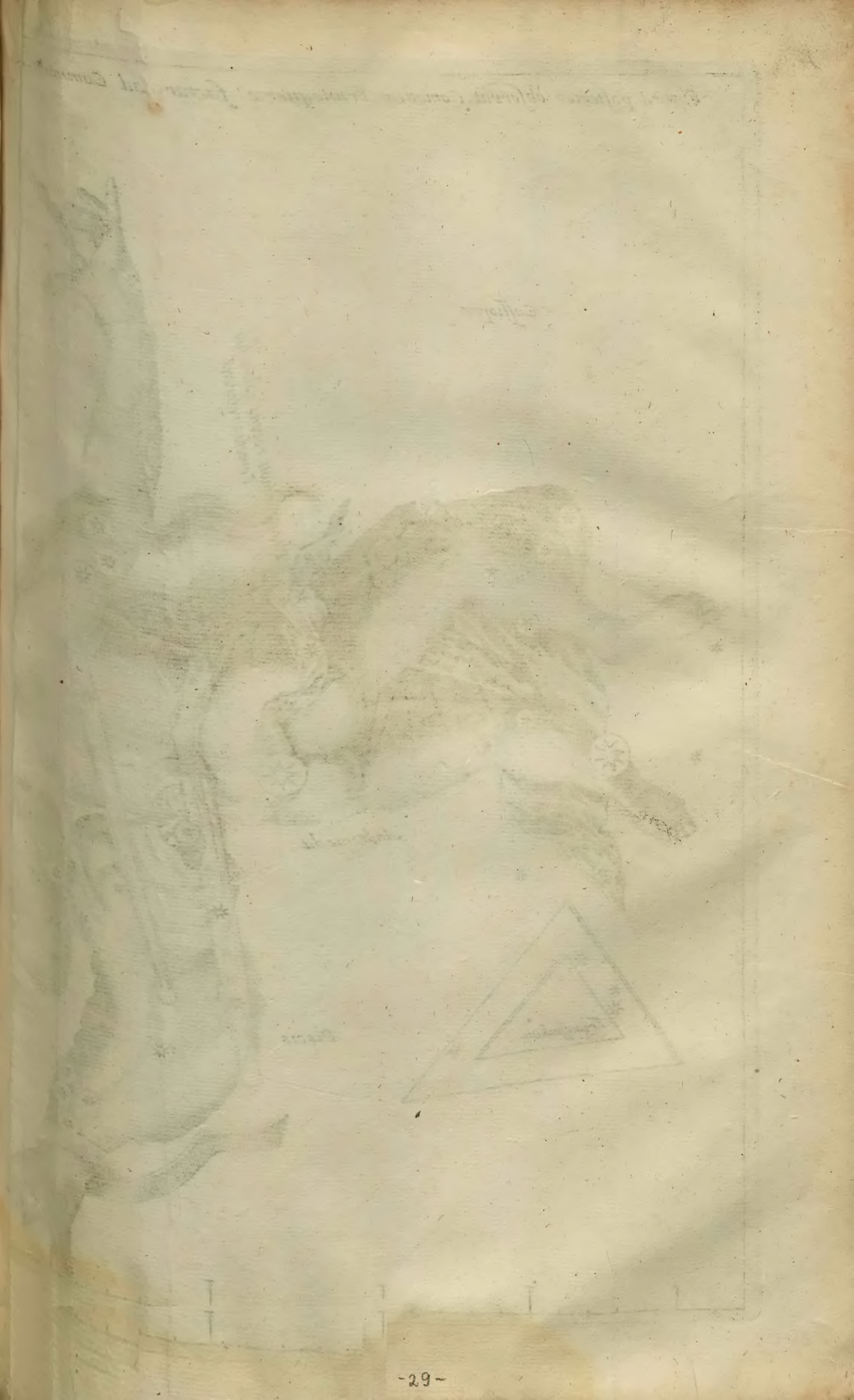
*

ultima in cauda
* *hydro*

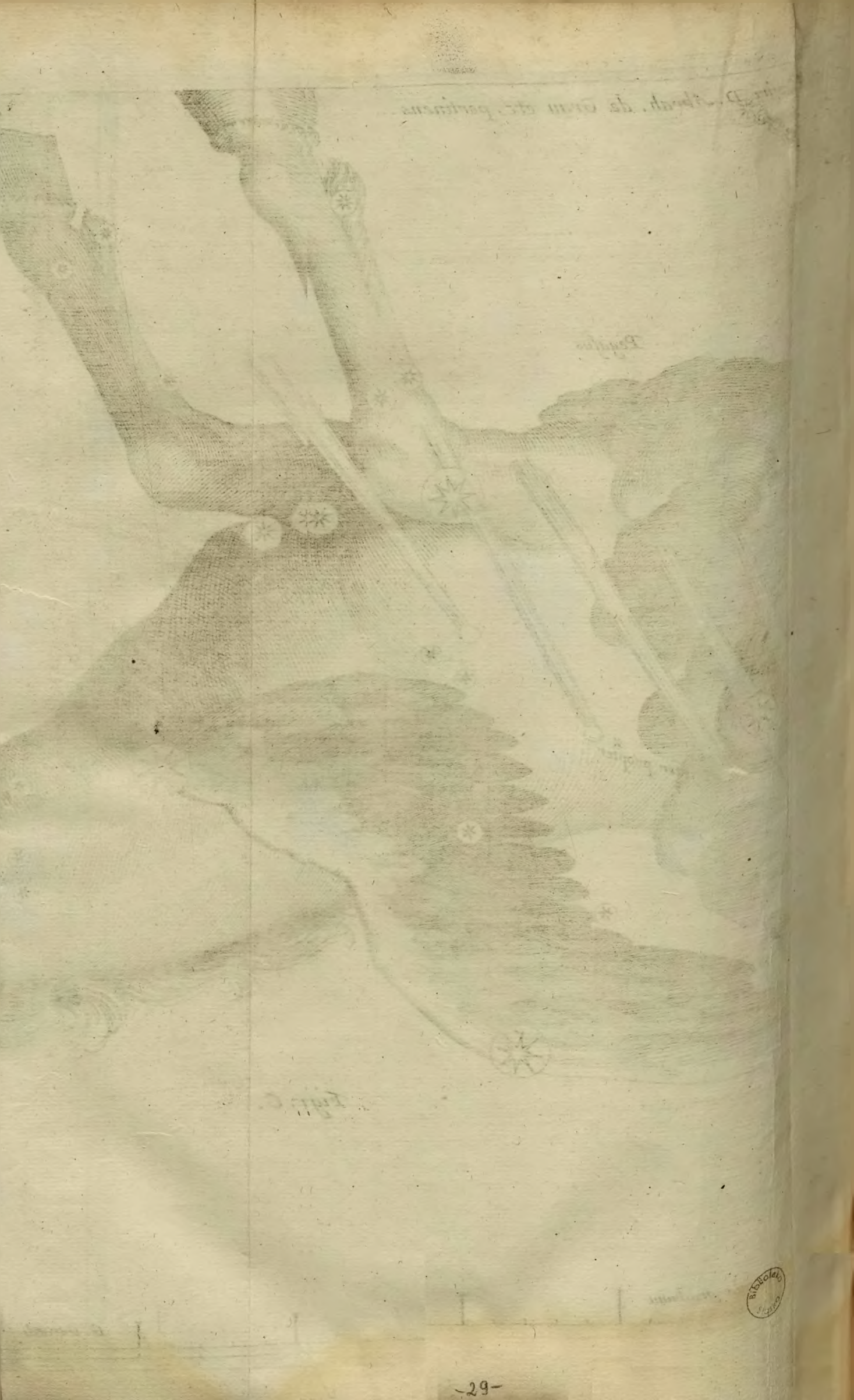
Oriens

Great Britain, Ireland, France, and the Channel

Item Astrologicum de Cometis iudicium meum. Condonari velim & corrigi quæ errata Disputationis nostræ textui & thesæri numeris irreplisse visa sunt. Postea plenius. Vale plurimum & diu in publicum vive.

P. S. Delineationi primi Cometæ facile imagines adscribi possunt, ut & alii circuli: quod fieri ego hîc brevitatis ergo supervacuum duxi.

Observationes Cometæ Anno 1664 & 1665.
Franequeræ habitæ.

Cometæ hîc primùm visus est *quarto Decembris* die anni lapsi 1664. inter 4. Dec. S. V. horam tertiam & quartam ^{pergravis} solem præcurrens cum longa barba & clarum & prægrande Sirio æmulum fuit, nisi fortè majus alibi quibusdam affirmantibus, ut ad me quoque Hamburgo scriptum est, non absimile sidus fuisse quale annus hujus seculi 18. tulit. Sed sic tantum in primordio circà Corvi rostrum in dorso Hydræ oberravit, primum in rectam lineam cum extrema & habere Azymuth præter propter 50. gr. Ab Austro versùs Orientem Æquinoctialem cum longitudine Libræ propè 6. gr. 22. tantum sic spectare licuit, non nubila artis fideralis documenta & necessitates observare. Postea septem dierum num se condidit hoc sidus, quasi tunc tantum semel videri voluerit, nec omnium mortalium animos simul occupare, sed tantum infrà se positus atque verticem premere. Interea festinans ad iter decurrendum post hebdomadæ spatium pervenit ad Craterem, sub quo in tergo Hydræ 11. *eiusdem mensis* 11. Dec. spectum est inter nebulas notabili capite barbam præferens, sed nubibus confusam, alias satis prolixam, distans ab Orientaliori & primo sidere ad dicti Crateris pedamentum vix unius gradus spatio.

Postea iterum & quasi alternis vicibus lucem cum tenebris commutare statuens, fæ æquali tempore in conspectum rediit, caputque videri clarissimè lucens inter 16 & 17 Decembris statim post noctis medium in velo Navis Argo, aliorum gradibus suprà quartum & ultimum in malo ejus, hora secunda proximè in ipso meridie apparens barbam sursum erexit. Novellarum author ipsi è communi errore 25. gr. barbam fecerat. Sed sciendum, quòd hæcenus exactè Porro non stetit his Cometæ, sed audentioribus progressus spatiis iterum inter nebulas atque illis quasi alto barathro se abscondens prætervectusque Sirium, tandem pervenit ad Leporis collum, ubi *vigesimo Decembris* ad medium undecimæ vespertinæ cum esset in meridiano, observatus est nulla barba. Crinitus ne fuerit an lunæ propioris lumine obscurata cauda, diverse judicant artifices: incidebat in rectam lineam cum ea, quæ est in lumbis leporis, & ea quæ est ad dextram ejus auriculam Borealiorem, distabatque ab ea, quæ est in collario canis, sive supra genu sinistrum ejus pedis prioris 20. grad. 26'. ferme.

Sequenti die nebula cælos infederunt, omnemque siderum conspectum averterunt. Interea noster præpeti cursu fugam accelerabat, donec *vigesimo secundo Decembris* flexo versùs septentrionem itinere pervenerit ad nonam in primo Eridani fluxu stellam, quam trium horarum spatio etiam nobis videntibus vel integra propè gradu præterlabebatur.

Primum tunc apparuit horâ circiter sexta vespertina, cum jam ortus esset inter tertiam & quartam pomeridianam, & in Meridiano ad quadrantem post nonam altitudinem tenens summam 32°. 5'. Distabat à Rigel Orionis 15°. 33'. Quadrante ante decimam, azymuth habebat 82. gr. Ab Austro versùs subsolanum, longitudinem 58°. 36. à principio Arietis latitud. Austr. 25°. 16. Declinationem 4°. 43'. Sub Altitud. poli 53°. 12'. constituebat triangulum obtusangulum

cum oculo Tauri & Pleadum Orientalissima obtusangulum Tauri oculo faciente cuspidemque pendulam Cometa.

23. Dec.

Die 23. ejusdem mensis jam properis gradibus ascendisse visus est, & in ceteriori via cum altitudine Meridiana ad horam octavam cum 26. graduum 33. distans ab oculo Tauri 23° 27'. cum Azymutho gr. 87. 5' proximè ab Austro versùs ortum, longitudinem habens 15° Tauri. Latitud. 19° 5'. Austr. Declinationem Australem, 1° 52'. Constituebat triangulum penè æquicrurum cum oculo Tauri & Rigel à Cometa ad dictas stellas, ductis lateribus ferè æqualibus.

24. Dec.

Die 24. Decembris lapso die minus festinans Cometes ad horam octavam altitudinem habuit Meridianam 35° 39'. Azymuth 89° 36'. ab Austro versùs Ortum, distans à Plejadibus 23° 45'. à Rigel 29° 52'. à stella in Ceti mandibula 11'. cum longitudine 13° 48'. Tauri. Latitudine Australi 16° 38'. & Declinatione Austr. 9'. circiter. Caudam trahebat latam satis longamque & flexam in subsolanum, utcunque demetienti novem ferè graduum. Primùm suprà horizontem enitebatur ad medium tertiæ pomeridianæ.

25. Dec.

Die vigesimo quinto Decembris tardiore incessu venerat hic noster recta in viciniam dicti sideris in Ceti mandibula, à qua ut Occidentaliori tantum uno gradu & 46. ad horam septimam 48° cum altitudine Meridiana 38° 46. distabat, habebatque Azymuth à Septentrione versùs Ortum 86° 36'. Longitudinem Tauri 10° 35'. latitudinem 13 gr. 38'. Austr. Declin. 1° 57'. Septentr. caudam brevem & longiorem quàm ante, quàm flectebat versùs plagam vulgò *Ποσειδων* - *Ποσειδων*.

27. Dec.

Atque his diebus non fuit impeditus nubibus, sed vicibus haud interruptis mortalibus se visendum conspicuè dedit, quasi intentius admirantibus, quod tantà facie & tam horrenda specie sese exhiberet novum hoc cæli portentum. Sed postero die delituit usque *ad vigesimum septimum* ejusdem mensis, quo tempore caudam ferebat omnium maximâ longitudine, quasi (ut judicari populus) mali majoris indicem. Extendebatur illa minori latitudine à Cometa, quæ ad proximam *ὡς τῇ ἀπορρομῇ* Tauri. Altitudo ejus Meridiana ad tertium quadrantem post horam sextam deprehensa fuit 40° 26'. proximè. Distancia à stella in Ceti mandibula (qua jam occidentalior erat Cometes) 3° 15'. & à clarioribus ejus 2° 52'. Azymuth 83° 36'. à Septentrione versùs ortum. Longitudo inventa fuit 6° 41'. Tauri. Latitudo 10° 21'. Declinatio 3° 52'. Septentrionalis. Faciebat triangulum ferè rectangulum cum ea quæ in naribus, & ea quæ in mandibula Ceti angulum rectum constituyente Cometa.

28. Dec.

Processit interea noster sed lentius, cum cauda aliquantum breviori rectè extensa ad stellas in oculo Tauri, videbatur proximè secuti diei dimidia septima vespertina cum altitudine maxima in meridie 41° 46'. distans ab ea quæ in naribus Ceti est clara 3° 16'. & ab ea quæ in fronte ejus, ad quam nondum pervenerat 3° 47'. Azymuth 82° 39'. à Septentrione versùs ortum. Longit. 4° 35'. Tauri. Latitudo Australis 8° 46'. Declinatio 4° 52'. Septentrionalis faciebat triangulum rectangulum, cum ea quæ est in mandibula Ceti, & ea quæ est in naribus clara, ad quam & angulus rectus inveniebatur: hypotenusâ inter Cometa & claram naris item constituebat cum ea quæ est in fronte & ad oculum dextrum Ceti triangulum penè æquicrurum, datis æqualibus penè lateribus à Cometa ad dictas stellas.

29. Dec.

Die 29. Decembris apparuit Cometes cum specie caudæ paulò prolixiori, fuitque ad horam sextam cum 20. minutis ferè altitudinem summam in circulo Meridiano 43° 16'. Distanciam ab ea quæ est in fronte Ceti 1° 32'. & ab ea quæ est in mandibula ejus 8° 7'. & ab ea quæ est proxima oculo dextro Ceti 3° 8'. Azymuth 79° 46'. Longitudinem 3° 19'. Tauri latitud. Australis. Declinationem Borealem 6° 28'. repræsentabat triangulum obtusangulum cum dictis illas & mandibula & naribus Ceti. Lateribus propemodum æqualibus inter stellas in mandibula & narium stellam, differentia tantum erat ferè 34', quæ latus inter dictas

dictas stellas majus erat. Præterea erat triangulum obtusangulum cum stella in fronte Ceti & ea quæ est ad oculum ejus dextrum & Cometa, brevissimo ex quoque Cometæ lineam ferè rectam cum ea quæ est in Ceti naribus, & ea quæ est in fronte ejus.

Die 30. Decembris apparuit mihi hoc sidus caudam adhuc trahens non minorem quàm ante, sed minus latam cum altitudine ad horam sextam $15'$ ferè, Meridiana $44^{\circ} 33'$. Distantia ab ea quæ est in fronte Ceti circiter $36'$. & ab ea quæ est lucidior in dextro Arietis cornu $14^{\circ} 1'$. scilicet hora $7^{\circ} 26'$. vespertina. Azymuth $77^{\circ} 46'$. à Septentrione versùs ortum. Longitudo $2^{\circ} 22'$. Tauri. Latitudo Australis $5^{\circ} 8'$. Declinatio $7^{\circ} 45'$. Incidebat præterea in rectam lineam duhebatur rectam cum clara in naribus Ceti & illustriori in cornu Arietis dextro.

Atque ita continuis noctibus se aliquandiu conspiciendum præbuit hic noster, à quo labore deinde parùm conquievit nubilus obtectus; sed cum primo sequentis anni 1665. auspicio comparuit, tanquam onera sua de anno in annum transfaturus, Cauda videbatur minor quàm præteritis vicibus: quadrante post sextam ferè altitudo ejus meridiana fuit $44^{\circ} 45'$. Distantia ab ea quæ in capillamento sive Juba Ceti $2^{\circ} 32'$. ab ea quæ in fronte $3^{\circ} 6'$ Azymuth. Longitudo Arietis $1^{\circ} 26'$. Latitudo Australis $3^{\circ} 7'$. Declinatio Borealis $8^{\circ} 56'$. faciebat cum stella quæ est in fronte Ceti, & ea quæ est in juba media triangulum scalenum, in quo distantia à Cometa ad eam quæ in juba sive capillitio minor erat, quam ea quæ est inter Cometam, & eam quæ est in fronte ferè angulum rectum constituit Cometam.

Interea non stetit hic Cometa, sed incedens paulatim ad sequentis diei idem ferè tempus vespertinum, id est, 2. Januarii cum eadem caudæ sparsione pervenit in viciniam stellæ dictæ in capillamento Ceti, visusque est horâ sextâ vespertina cum 10. ferè minutis altitudinem summam habere $46^{\circ} 19'$. distantiam à dicta in capillamento Ceti $2^{\circ} 25'$. & à dicta in fronte Ceti $4^{\circ} 8'$. Azymuth 74° . à Septentrione versùs Orientem. Longitudo $0^{\circ} 25'$. Tauri. Latitudo $2^{\circ} 16'$. Australis. Declinatio $9^{\circ} 31'$. Septentrionalis.

Proximè secuto die caudam ferebat exiliori sparsione caputque solito minus. Altitudo ejus Meridiana ad horam sextam & octavam erat $46^{\circ} 36'$. distantia ab ea quæ est in fronte $5^{\circ} 12'$. & ab ea quæ in capillamento Ceti $2^{\circ} 38'$. à clariori in dextro Arietis cornu $10^{\circ} 18'$. Azymuth $73^{\circ} 36'$. à Septentrione versùs subseptentrionalis. Longitudo Arietis $29^{\circ} 37'$. Latitudo Australis $1^{\circ} 43'$. Declinatio Septentrionalis $9^{\circ} 48'$. exhibebat triangulum Scalenum & obtusangulum cum dicta in Capillitio Ceti, & cum dicta in ejus fronte, angulo obtusulo constituto ad eam quæ est in capillamento.

Ad diem ejusdem mensis quartum cum minori facie & caudæ ejaculatione graciliori comparuit noster ad horam 6. & 5. ferè. Altitudinem maximam habuit $47^{\circ} 24'$. Distantia à dicta in Capillitio Ceti $3^{\circ} 34'$. & ab ea quæ in dextro Arietis cornu est $9^{\circ} 18'$. Azymuth 72° à Septentrione versùs subsolanum. Longitudo $29^{\circ} 16'$. Arietis. Latitudo Australis $0^{\circ} 48'$. Declinationis Septentrionalis $10^{\circ} 36'$. Exhibebat triangulum obtusangulum & ferè æquicrurum cum dictis in fronte & Capillitio Ceti, æqualibus proximè lateribus & inter dictas stellas & inter dictam in Capillitio & Cometam. Proximo post hunc die lentiori gradu progressus est, transiitque signiferum cum cauda exili & tenui. Observata est ad horam sextam & propemodum $3'$. altitudo meridiana $47^{\circ} 56'$. Distantia à dicta in Ceti capillamento $4^{\circ} 36'$. & ab ea quæ in dextro Arietis cornu clara $8^{\circ} 16'$. Azymuth $71^{\circ} 26'$. à borea versùs subsolanum. Longitudo $28^{\circ} 31'$. proximè. Latitudo Septentrionalis $0^{\circ} 15'$. Declinatio Septentrionalis $11^{\circ} 8'$. repræsentavit triangulum Scalenum obtusangulum cum dicta in Capillitio Ceti, & ea quæ in fronte ejus dato latere inter Cometam & dictam in capillitio sive juba paulo longiori, & quod

& quod interjacebat inter dictas stellas reliqua ut hypotenusa : simile triangulum fecit cum clarioribus in dextro & sinistro Arietis cornu, majori posito inter Cometam & dictam in dextro cornu & hypotenusa inter Cometam & alteram in cornu sinistro.

6. Jan.

Postea haud intermissio passu sed lentiori, ad conspectum *die Januarii* pervenerat, ut observatum est à nobis horâ sextâ vespertinâ ad altitudinem maximam $48^{\circ} 18'$. & distantiam à clariori in dextro Arietis cornu $7^{\circ} 52'$. Azimuth $70^{\circ} 56'$. proxim. à Septentrione versus Ortum. Longitudo $28^{\circ} 3'$. Arietis. Latitudo $0^{\circ} 41'$. Septentrionalis. Declinatio $11^{\circ} 36'$. Borealis. Describebat triangulum proxim. æquicrurum cum clariori in dextro Arietis cornu, & ea quæ est in piscium nodo in rectam cum duabus in utroque Arietis cornu incidente lineam datâ distantiam ad utrumque sidus penè æquali.

7. Jan.

Sequenti die propter intercurrentes subinde nebulas non amplius licuit observare quam ad horam $5^{\circ} 54'$. hujus Cometæ altitudinem meridianam $48^{\circ} 50'$. quod constituebat cum dictis stellis ferè æquicrurum triangulum.

8. Jan.

Die Januarii octavo, visus est Cometa exiliori paulum specie & capitis & caudæ, habuitque altitudinem in Meridiano hora $5^{\circ} 56'$. maximam gr. $49^{\circ} 11'$. dist. à clara in dextro Arietis cornu $6^{\circ} 34'$. proxim. & à dicta in nodo piscium $6^{\circ} 6'$. Longitudo Arietis $26^{\circ} 56'$. Latitudo $2^{\circ} 16'$. Declinatio $12^{\circ} 36'$. Septentrionalis. Azimuth $69^{\circ} 36'$. à Septentrione versus Orientem & adhuc constituebat triangulum acutangulum, in quo latus Cometæ dicta in nodo piscium minor est eo quod à Cometa ad clarum in dextro Arietis cornu ducitur $34'$.

9. Jan.

Postero die apparuit hoc sidus eadem propemodum specie, quâ ante. Ad horam quintam cum $47'$. fermè altitudinem ejus Meridianam observavimus $49^{\circ} 59'$. distantiam à dicta in cornu dextro Arietis $5^{\circ} 48'$. & à dicta in nodo piscium $5^{\circ} 32'$. Longitudo Arietis $26^{\circ} 52'$. Latitudo Septentrionalis $3^{\circ} 6'$. Azimuth $68^{\circ} 6'$. à Septentrione versus ortum. Declinationem $13^{\circ} 11'$. Septentrionalem in triangulo cum dictis stellis latus a Cometa ad eam in Nodo piscium ductum minus erat altero latere, ab ea ad dictam in cornu Arietis ducto $16'$. Incidebat terea ferè in rectam lineam cum dicta in Nodo piscium, & clara quæ in Pegasi alæ exteriori parte hæret.

10. Jan.

Die Januarii decimo apparuit hic Cometes specie admodum exili capitis & acutiori caudæ atque breviori, cum Luna esset ipsi in propinquo, atque Venus non multum ultra duplo majorem distantiam, etiam crepusculo adhuc existeret. Cauda erat in rectam lineam versus Plejadas extensa. Maxima ejus altitudo ad quintam horam $46'$. fermè erat $50^{\circ} 24'$. Erat distantia ejus à clara in dextro Arietis cornu $5^{\circ} 26'$. Longitudo Arietis $26^{\circ} 52'$. Latitudo Septentrionalis $3^{\circ} 30'$. Declinatio $13^{\circ} 36'$. Septentrionalis, Azimuth $67^{\circ} 36'$. ferè à Septentrione versus ortum. Faciebat lineam adhuc rectiorem cum dictis in Nodo piscium & Pegasi ala, & linea recta ducta a clara in fronte Ceti per corpus Cometicum & protracta fermè bifariam secabat lineam rectam inter dictam in Nodo piscium & eam in dextro Arietis cornu. Item videbatur facere triangulum rectangulum cum dicta in Nodo piscium & ea quæ in dextro Arietis cornu posito angulo recto ad Cometem brevissimo latere ad eam in dextro Arietis cornu.

11. Jan.

Tandem Januarii 11. sub exigua admodum forma tum capitis tum caudæ videbatur Cometa etiam ob dictas supra causas, & quod ad ulteriorem à centro verticis Solaris distantiam tendebat. Altitudo maxima à nobis observata fuit cum sextante majori, ut continuò alias quoquè factum est ad horam vespertinam quintam $46'$. fermè scilicet $50^{\circ} 56'$. distantia ejus à clara in dextro Arietis cornu $5^{\circ} 2'$. Azimuth $67^{\circ} 6'$. à Septentrione versus ortum. Longitudo Arietis $26^{\circ} 51'$. Latitudo $3^{\circ} 4'$. Septentrionalis. Declinatio erat Borealis $13^{\circ} 55'$. Faciebat hic Cometa adhuc rectiorem lineam cum dictis stellis in Nodo piscium & extremitate alæ Pegasi, & ductâ lineâ rectâ à Cometa ad clarâ in dextro Arietis cornu.

Arietis cornu stringebat latus Orientale vicinæ & inferioris & obscurioris ad dextrum Arietis cornu.

Ab hoc tempore invidit mortalibus sui conspectum hic Cometes, in subsidium vocatis tum Lunæ consortio tum & nebulis continuis, quibus se ceu velo obtegit, tanquam non amplius orbi terrarum se ostensurus, sed sua in aliud cælum fuga migraturus. At nec illud fieri hætenus licuit, cum post illius mensis complures dies quasi redivivus *vigesimo octavo & paulo ante iterum* mihi sit visus, confecto interim aliquot graduum itinere. Minorem ac ne vix quidem exhibuit caudam, inciditque in rectam, ut apparebat lineam cum obscuriore in dextro Arietis cornu (à qua prope 2° distabat) & clara in sinistro ejus corniculo. Sequenti etiam die eadem penè formâ & sede comparuit; quemadmodum & sequenti ejusdem mensis. Die 31. autem videbatur exiguum dictam lineam prætervectus, sed interjectâ aliquot dierum caligine 3 & 4. Februarii item cum sua caudula per vitrum mihi exhibitus est, vix notabiliter quicquam progressus.

Cometa hyemalis quando disparuisse visus est,

Quando iterum rediit.
28. Jan.

29. Jan.
30. Jan.
31. Jan.
3. & 4. Febr.

Sequentibus diebus, ubi cælum permisit, oculos meos nisi lente vitrea armatorum adintrare potuit hos sidus. Tunc destiti. Hæc igitur est rerum Observatarum brevis historia, quam de novi hujus phœnomeni apparitionibus contexere potuimus.

Hamburgo Franequeram die 9. Junii 1665.

Eximia profectò est Tua erga me benevolentia, quæ Te in complendis meis laboris adeò facilem & industrium reddit. Generosus Morstinius Tuus meusque assiduò Tuam humanitatem & amicitiam deprædicat. Verùm Tu utramque factis ipsis loqueris. Accepi rectè Tuas de Cometa hyemali observationes accuratas. Multum Tibi hîc debebunt rei Mathematicæ amantes, postquam hæc læcem viderint. Quod ut bono publico fiat sedulam dabo operam, juvante Deo. Crescunt enim in dies feliciter communicationes inter me & varios Viros doctos de hoc argumento institutæ: unde utilitas in publicum non exigua, ut spero, redundabit. Egregia certè illa sunt, quæ nobis insignis Clarissimi Hevelii rei Mathematicæ peritia & observationum singularis industria suppeditat. Ad hunc de phœnomeno illo à Te in Andromeda viso jam ante retuleram occasione observationis Romanæ, quam à Reverendo & Clarissimo Viro Athanasio Kircherò acceperam. Et ecce responsum Humanissimi Viri, quod jam jam accepi. Exspecto ab eodem plura de hoc argumento. Sed & à Te observationes de verno Cometa factas, tum & judicium de Cometomania, quæ etiam humanæ, imò sæpè & pacis publicæ detrimento. Signa ut iræ, ita & gratiæ divini Cometas esse, & ut talia omnibus terræ incolis bonis malisque in cælo exhiberi, æquitati conveniens & certum esse judico. Signa verò naturalia vel causas malorum, quæ in orbe geruntur, esse, ut credam induci non possum. Credo enim Deum & naturam ut nil frustra, sic nil malè agere, & bonum finem semper intendere. Sed de his exspecto judicium tuum. Vale Vir Clarissimus mihi que porrò fave.

Observationes Gravii de Cometa hyemali 1664 & 1665. Auctor accipit gratias.

Franequerâ Hamburgum die 12. Junii 1665.

Quod pluribus epistolis à me petiisti, id jam præstare paucis debui. Describam hîc tibi præcipua, quæ de Cometarum natura & experimentis ultimi hujus & proximæ præcedentis vera esse putem. Non referam omnia quæ antiqui Philosophi super hoc negotio discurrere & insanis suis cogitationibus incrustare

Philosophi antiqui de Cometa multa falsa prodiderunt.

*Boë. hii opinio
de Cometis,
refutatur.*

crustrare voluerunt, nec quæ amplius nupera disputatione à me expressa facta aut ulterius suo tempore deduci poterunt. Quidam ex illis nuda tantum imagine Cometen effigiarunt. Sed illis obstat. 1. tanta & tam constans, per multos dies & menses aliquot duratio, qualis ut plurimum in Cometis deprehensa est. 2. Quod tunc deberent illi corporum illuminantium motum sequi, scilicet sursum, deorsum & ad latera, variisque modis per refractionem versus eandem & per reflectionem in oppositam plagam, & sic situs etiam eodem tempore sensibilibiter mutaretur: nam semper tales imagines fidus aliquod pro centro habent & plerumque rotundæ apparent. Atque ita nec halones nec irides esse poterunt Cometæ. In modum Coronarum quoque non formantur, quia tantum circa corpora lucida tales figuræ videntur apparere, & quidem varia dispositione ad illa. Experimentum sumi potest in candela, ubi per subitam apertionem in exiguo & clauso cubiculo tales figuræ circum eam depingi videntur. 3. Quod non sit Cometarum materia idonea quæ tantum refractionem & reflectionem exhibet. 4. Non procul à terra tales Cometæ excurrere debere, eum alias nubium refractione obtinere non posset: sed contrarium est in experimentis. 5. Quod Cometæ longo terrarum tractu promiscuè ab omnibus spectantibus videantur, non autem tales imagines, causa est, quod hæc non tantum altè supra terram scandant. 6. Quia Aspectus & positio hîc non congruant, ut thes. 5. § 1. finem in mea disputatione ostendi. Alia quoque incommoda trahi possent. Sed sufficiant hæcenus mota. Eos facere Planetas extraordinarios quidam volunt, qui perpetuis in cælo eos festinare itineribus arbitrantur. Et putem hîc non debere entia multiplicari citra necessitatem. Nec præterquam quod optimi ante Astronomi apud Chaldæos & Ægyptios olim hæc observaverunt & statuerunt, non poterunt illi in sua hypothese per circulos & circulorum Epicyclos, quibus motus Planetarum describunt, ejusmodi Cometarum itinera sectari. Non tantum sic à Telluris incolis Cometæ viderentur descensu facto versus terram, & sic ratio temporis disparentium & apparentium ejusmodi Planetarum sibi non constaret. Confer figuram appositam. Et sequeretur quod primò omnium minimi & deinceps semper maximi Cometæ apparere deberent, contra experientiae fidem. Quod si in uno vortice motetur Cometæ, ut fit in Planetis, tunc deberet esse unus vortex per vastum cælum spatium descriptus, in quorum aliarum stellarum vortices & solis quoque vortices circumagerentur, atque ita cæli confunderentur. Nec potest dici quod Helices occumbant & resurgant Cometæ, cum præter omnia alia incommoda & temporis ratio hoc ferret, tum respectu circulorum, tum respectu Epicyclorum, quibus minor daretur portio, quam hæc sidera Solis radiis immersa confunderent & tempus longum; & major portio & tempus breve, cum extra Solis radios posita nobis apparerent. Imò exinde sequi deberet circa Solem ire debere Cometæ omnes, quod nemo affirmavit. Hîc facit, quod caudarum sive bararum apparentiæ in Cometis tantum explicari nullo modo possint, si statuamus eos esse Planetas; idem cur caudas magis à Sole averrant, & cur extra signorum per omne cælum currant, & quidem contra signorum successione hujus anni prior Cometæ. Nos quomodo à Planetis Cometæ distinguamus, disputatione nostra thes. 5. Artic. 4. satis explicuimus. Quibus hæc addo, quod quædam phænomena in cælo apparere possint (ut nuperum illud ad Cingulum Andromedæ) quæ sensibilibiter respectu nostri sedem suam non variare cernuntur. Et possunt quoque in eo esse positi respectu nostri vorticis, tantum altitudinem non latitudinem variantes, & in fieri ad esse Cometarum, ut habere loquar. Contrarias rationes iis, qui Cometæ existimant esse apparentes ex vario siderum notorum concursu factas, opposui thes. v. art. 5. disputatione dictæ. Et sequenti art. iis qui Cometæ à parvis stellis in mundi primordiis factis & invicem aggregatis componunt alias. Quibus hoc addo, quod ita ex illis stellis coëuntibus non possint circumsparsi, ut in Cometis fit, tales vili-

neque si essent in tanta altitudine à nobis videri. Art. 7. latius contra Meteorologistas, & eorum fumos disputatur. Scilicet fieri non posse, quod materia fluxa in tam densum & exiguum globum constipetur, & quod ratio dari non possit cur ita fiat, aut dici, quæ sint illa corpora circumposita quæ illam determinationem & ferè æqualiter præstent. Item, quod locus in cælo & magnitudo & motus & constantia apparitionis figuræ, luminis, coloris &c. in Cometis contrarium suadent. Certè experientia hodierna per tubos firmata, illos de his satis edocere potest. Nec amplius dubitandum censeo melioribus Philosophis & Mathematicis, quid hîc verius statui debeat. Quomodo nos naturam Cometarum determinemus paucis thesi IV. § 7. expressimus & sequenti.

Meteorologistarum sententia de Cometarum origine refutatur.

De Cometarum caudis sive barbis quid alii sentiant tradidimus thesi 6. § 1 & 2. Sed quid nos, legere est ejusdem Theseos § 4, 5 & 6.

Cometarum cauda sive barba.

Quibus placet quod radii Solis per corpora Cometarum transeant, pro re-presentandis caudis, ii refutantur thes. 6. § 7 & 8. & Tycho § 9. & Keplerus thes. 6. § 11. & Cysati Conus radiosus § 12. quod communiter de omnibus Cometis scripsi, etiam de ultimis hujus anni barbatis & caudatis intelligi vera esse putem. Summa omnium est. Cometam in cælo locandum esse, nec in uno remorari, sed per diversos iter ducere. Solidum esse corpus non diffuens; cum alias cælestis materiæ torrenti & in diversum eunti vix potuerit obniti. Nam dissiparetur illicò, ni densa compagine stipatus esset, nec frangeret adversos cæli fluctus, nisi soliditate suâ eos dividere antrorsum posset. Hinc quoque est, quod & aliquando & intermedio propemodum cursûs sui tempore citissimè processerit primus hujus anni Cometæ; ita ut vel uno die plus novem gradibus spatii emensus sit. Idem ille barbam prætulit, caudamque discretis vicibus traxit, & alias quoque apparuit, Criniti aut discei formam exhibens. Sed species hæc unde? Illas ab extraordinaria inter cælestes globulos longè à corpore Cometae diffusos, ubi manifestius est minorem atque majorem discrimen, refractio- & Cometæ tellurisque situ vario ita arcessimus, ut simul excludamus Peripateticorum flammulas rariores, ut & aliorum trajectos per corpus Cometi- cum radios Solares, vel alias intra aut circa ejus superficiem refractiones. Pri- mus hujus anni Cometæ apparuit, ut è tradita observationum historia liquet, quò cepit videri hoc sidus, quòque iter suum persecutum est, itidem ex ob- servationibus videre est. Non ausim dicere illud penitus se visui subduxisse. Vix multo major Sirio in apparitionis suæ exordio potuit deprehendi, neque postea majori forma videbatur. De sequenti majore & facie sua Venere per- experimenta hîc spectat, quod per lentem vitream cernenti non majori nota- biliter, ut sit in Luna, forma comparuerit. Et hoc commune cum cæteris ha- buit, quod paulatim ad altius cæli fastigium eniti decreverit. Nollem hîc cum vulgo insanire, qui Cometæ in fulgines undiquaque dispergi conjectat.

Tycho, Keplerus & Cysatus de Cometarum caudis refutantur.

Gravii de Cometis sententia breviter proposita.

Cometa nuperi hyemalis cursus velocissimus.

Et species diversæ undæ.

Cometa hyemalis an se penitus oculis nostris subduxerit: Ejus magnitudo, Progressus,

Cauda vel barba. Motus varietas.

Et iter versus Septentrionem: Tum nifus contra cæli vorticisque motum.

Major hujus sideris cauda vel barba spectabatur, quando nostra tellus à li- ter circa primordia tardior, quam post duarum triumve septimanarum inter- dines perseveravit, & violentius agitatione sua cælum perrupit. Spectavit lon- go tempore, quo se direxerat ad partes Solis occiduas, sed post Orionis pedes ad sinistram prætervectus flexo in Boream itinere citius & obliquè per Erida- Ar iniecit hic scrupulum ejus contra cæli vorticisque motum qui fiebat nifus. Nec est de nihilo. Dubium hoc paucis expediam. Vix quisquam negabit, quod diu & validè & celerrimè processerit hic Cometa. Unde mihi concludi-

tur, corpus fuisse compactius, quam in universum materia vorticis exhiberi potuit. Atque ideo minores ad contranitendum vires illam opposuisse. Eadem ratione comprobatur jam dudum per unum vel alios vortices præter nostrum transisse Cometen, eamque retinuisse velocitatem, quam acquisissent transeundo per vorticum extremitates, ubi materia cælestis reliquis defluit. Ideò quoque magno impetu in nostrum intrasse vorticem, & sic facile potuisse vorticem, aut secundum rectam, aut illi æqualem lineam continuasse cursum: præcipuè dum globuli (qui hîc minores esse possunt in loco terræ atque soli propiori) ab invicem disjuncti non omnes ad contranitendum consenserint, sed tantum qui præcisè & directè incurrerant anteriorem ejus discum, eum fulsisse ad perseverandum in directione semel accepta, qui lateraliter eum strinxerunt, & nonnihil ipsum juvissè, qui posticam ejus partem clauserunt.

Ad contrarium materiæ nisum superandum facere quoque potuit, quòd fuerit grande sidus & solidum, quòd fortius captum semel cursum, quàm aliud minus continuare potuit. Deinde universis & singulis constat hoc sidus Occisum versus ab Orientalibus ivisse regionibus cæli. Ex quo colligo illum quæque, cum primo vorticem nostrum obliquè intraret, eò directum fuisse, quæ cursum, quantum ejus fieri potuit, postea per suam soliditatem acceptamque agitationem servare conatus est, præsertim ubi statim à minus validis & solidis globulis non potuit inhiberi. Præterea experti mecum estis, hunc Cometæ maximo cursûs sui spatio in Australioribus cæli regionibus versatum esse. Ideò inferri, vim circumstantium vorticum, aliasque in nostro cælo mutationes hujus Cometæ motum diversis modis & juvissè & temperassè. Constat enim quòd noster vortex non sit accuratè rotundus, sed circa polos depressior, & minor ejus circumferentiæ à centro distantia. Unde iterum colligo liberiores circa sum materiæ vorticis in contrarium tendentis ac potentiores circa Eclipticam quam versus polos, ubi aliorum vorticum vicinia cursum materiæ variis modis determinare potest, & Cometæ versus Occasum euntis globuli, namque aliorum vorticum ab eorum centris remotiores fortius cæteris moti, in extremos ejus vortici nostri globulos polis nostris viciniore incurrunt, & quodam modo eos tum directiùs tum indirectiùs cohibent, ne latius evagentur, sæpèque alio decedunt vicissim ab iis determinantur. Diversimodè hæc fieri possunt ab inæqualitate lineæ eorum & ab iis distantia Solis. Hûc accedit quòd etiam per polos aut partes viciniore primi elementi, particulæ cum suis ramentis striatis, ex aliis vorticibus egressæ, inque hunc Cometem incidentes, eum nonnihil occasum versus eumque fulcire atque juvare potuerunt, præcipuè in materia cæli fluxa ab aliquo impetu vel loco moveri, vel contrà adversum etiam sustineri facillè potuerit, ubi est aliorum particularum consensus.

Et quemadmodum in Planetis eadem materia primi elementi per polos ingrediens, & ad alios refluens vortices, secundi elementi globulos ipsumque Planetam inter eos libratum, diversimodè posset commovere, quid ni quoque hoc respectu Cometæ aliqua ex parte fieri potuit? eum in hanc vel in illam determinando plagam. Deinde videtur quoque quòd conatus globulorum communis, & materiæ primi elementi eis interjectæ, recedendi à vorticis centro latus hujus Cometæ urgens aliquantum fulserit ad directionem retinendam. Et quoque fortè ipsum adjuverunt dictæ materiæ utriusque partes alia particularæ à Sole egressæ, tendentes versus plagas à polis remotiores. Hûc tendit & pressio luminis Solaris, quæ eo fortior est, quò Cometes Soli propinquior existit. Ea cum non tantum versus Eclipticam sed etiam polos versus dirigantur, facillè hunc Cometem jam in æquilibrio laterum respectu positum, & quam maxime incitatum & alio directum adjuvare potuit.

Hiscæ accedit, quòd & materia quæ ingreditur ex aliis vorticibus in nostrum vorticem non semper tendat directè per lineas rectas versus centrum ejus.

Vorticis nostri & aliorum ac motus Cometæ ratio.

sed sæpè deflectat versus partes remotiores à centro vorticis nostri.

His supra dictis addere quispiam posset, quod, quum cæli nostri fluxus fiat versus Orientem, non ideo omnes globuli eò tendant, cum & debeant quasi redire occasum versus infera cæli parte.

Denique observatum esse novimus, quòd directè hîc Cometes semper non retenderit in occasum. Unde constat globulos quosdam ipsi fuisse laterales. Qui, præter alias supra memoratas causas, totis viribus & communi singulorum nisu, hunc Cometen non potuerint in contrarium versus Orientis plagam secum rapere. Item: quòd cum Leporis signum prætergressus esset hic Cometes, deflexerit magis versus Septentrionem. Scilicet quamprimùm adversus globulorum motus prævaluit, tunc statim hic Cometes deflectere cœpit, quod simul & semel non potuit fieri in tam fluida cæli materia, si omnes causæ supradictæ simul spectentur; sed tantum paulatim, ut hîc contigit, & magis se flexit cum jam superasset Æquatorem, & liberius fluentem circa Eclipticam cæli materiam exceperisset.

Tum deflexionis versus Septentr.

Habuit hic Cometes, quemadmodum & omnes, lumen à Sole mutuatum, nec aliter fieri potuit in corpore tam solido tam stipato undequaque. Non mirabuntur hoc, qui ad animum revocant densos Planetarum globos, qui nec lumen ex se fundere, neque aliis quam Solis radiis non tangere verius dicuntur, & quòd Cometarum cortices magis adhuc induruerint, atque intus contentam subtilioris naturæ materiam fortius constringant. Colorem initio, ut referunt, clariorem, deinde obtusum, plumbeum atque Saturninum exhibuit, exinde iudicium Astrologicum exprimere hîc mearum partium non esse arbitròr. Parallaxin longè minorem lunari hîc deprehensam fuisse omnes mecum Mathematici fatebuntur. Quibus hic terræ locis verticalis fuerit, ordine ex ejus incessu & declinationibus, tum præcipuè Australibus tum & borealibus facillè posse colligi existimo.

Luminis & coloris Comæti.

Denique parallaxeos Lunarum minoris ratio.

The first of these is the fact that the
 second is the fact that the
 third is the fact that the
 fourth is the fact that the
 fifth is the fact that the
 sixth is the fact that the
 seventh is the fact that the
 eighth is the fact that the
 ninth is the fact that the
 tenth is the fact that the

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

The first of these is the fact that the
 second is the fact that the
 third is the fact that the
 fourth is the fact that the
 fifth is the fact that the
 sixth is the fact that the
 seventh is the fact that the
 eighth is the fact that the
 ninth is the fact that the
 tenth is the fact that the

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

The first of these is the fact that the
 second is the fact that the
 third is the fact that the
 fourth is the fact that the
 fifth is the fact that the
 sixth is the fact that the
 seventh is the fact that the
 eighth is the fact that the
 ninth is the fact that the
 tenth is the fact that the

XIV.

COMMUNICATIO FRANEQUERA- MORSTINIANA.

Hamburgo Franequeram die 9. 19. Decembris 1664.

Generose Domine, Cognate plurimum colende.

Non dubito quin & apud Vos appareat novus Cometes, insigne cæli, nostra quidem ætate, phœnomenon, mihi in vita mea primum visum. Quod jideò insolenti desiderio ortum, motum, naturam & effectum ejus, si quis ei tribuendus, cognoscendi animum meum accendit. Hac de caussa, ut plures alios Viros doctos, rei Mathematicæ gnaros, ita & Inclytæ Vestræ Academiæ Mathematicum, adeo. Et hunc quidem nec de nomine mihi notum. Sed Te fido utar parario, cujus affectus vota mea promovebit, & quæ meæ scriptioni defunt, supplebit. Facies rem non tantum mihi gratam, & Te dignam, sed utrique nostrum utilem, & cum laude gentis nostræ conjunctam, ut nempe exteri videant, apud nos quoque dari, quibus rerum naturalium inquisitio cordi est. Ego porro opto, ut omnes homines hoc notabili portento ad novam vitam cum imminente novo anno agendam excitentur. Vale cum Illustri Rejo, Tuo Alumno, cumque eodem feliciter ad veræ laudis decus eniti perge, & alias prosperè age.

Morstinio
parario Au-
ctor in com-
pellendo Ma-
them. Profess.
Franequera-
no utitur.

Votum Chri-
stianorum ap-
parente Co-
meta.

T. amantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Franequerâ Hamburgum die 2. Januarii 1665.

Generose Domine, Cognate plurimum amande.

Quod ad literas fraterni affectûs plenas tardius Tibi respondeam, effecit cunctabunda Clarissimi Viri Domini de Grau, Profess. Math. in hac Academia industria, quæ, ut spero, his quæ Tibi per me mittit, satisfaciet expectationi Tuæ, molestæ procul dubio & tædiofæ. Tuas literas cum adjunctis, quæ de Cometa cum illo communicare voluisti, gratissimo animo & hilari fronte excepit, Tuæque, tanquam indicia honoris sibi abs Te præstiti, reliquis Collegis suis monstravit. Hoc indicium iræ divinæ in cælo apparens, & nos quotidie intuemur ab hora sexta vespertina, cum antea illud mane aliquot ante ortum Solis horis minax est, longum syrma post se trahens, utinam non judiciorum divinatorum, quæ rarò antecedentem vitiorum humani generis pertina- ciam claudo pede deferunt. Quod reliquum est pio tuo voto meum adjungo, nempe homines cum novo anno novam vitam inchoent, nec amplius ad

Morstinio
responsi mo-
ram excusat,
& Graviana
mittit.

Cometa 1664
ex matutino
factus vesper-
tinus.

Votum Chri-
stianum ap-
parente Co-
meta.

Contumacia
peccandi iram
Dei provocat

pristina vitia redeant, ne alioqui in illis verum sit illud: *Stultitia semper inopere vivere.* His te benè valere jubet.

T. studiosissimus ex animo

TOBIAS MORSTIN de RACIBORS

Hamburgo Franequeram die 7. 17. Februarii 1665.

Gravianum
responsum
gratum Au-
tor Morstinio
acceptum re-
fert.

Cometa ex
matutinis fa-
cti vespertini
& contra:

Cometa in
Corvo & Le-
pore 1664.
visus aliis du-
plex, aliis u-
nus tantum
fuisse putatur.

PERgratas literas Tuas die 8. 18. hujus mensis datas inclusæ Gravianæ gra-
tissimas reddiderunt. Multum quidem, fateor ejus humanitati & beneco-
lentiæ, sed & Tuæ industriæ debeo. Video virum illum esse egregiè doctum,
& ad colendia amicitiae officia promptum. Cui responsum hoc, quod istius
cludo, velim meo nomine tradas. Dilati officii tædium apud Te ipsum &
illum excusabis æquus & facilis, eo quod mihi nuper iter in Holsatiam esse
conficiendum. Unde ante aliquot dies domum, & mox ad vos literis com-
pellandos reverti. Cometam eundem ex matutino vespertinum evasisse mira-
non debes. Joan. Bapt. Ricciolus, è Soc. Jesu Philosophus Clarissimus, quod
Tibi ab eximia diligentia & eruditione commendo, memoriae prodidit Anno
729. 1472. 1530. 1531. 1580. & 1582 Cometam qui initio matutinus fuit,
factum fuisse vespertinum. Fit autem contraria serie ut nonnulli ex vespertinis
fiant matutini. Quod cum quidam non intelligerent, vel non attendentes
unum sæpe Cometam in duos diviserunt. Hoc & nostro Cometæ, qui paulo ante
excessit, evasit, erupit, ut accepi, evenit. Sunt enim qui duos Cometæ
fuisse putent. Alii contra unum tantum eundemque Cometam hac hysto-
luxisse affirmant. Inter quos est Clarissimus & Excellentissimus seculo nostri
Astronomus D. Joan. Hevelius, Dantisci degens. Sed de his latis, nunc quidem
Dabo alias plura, si hæc studia Tuo ingenio commoda sunt. Ego quidem in
eis, fateor, non tantum jucunditatem, sed & utilitatem quandam invenio. Vale
ac me constanti benevolentia prosequere: Cometæ autem minas, si in officium
Christiano conveniens toto incumbis pectore, ne metue, imo prospera quæque
à Deo, Justitiæ Præsidi, expecta.

Franeckerâ Hamburgum die 11 Martii 1665.

Gravii di-
sputatio de
Cometis 17.
Martii 1665.
habita.

Gravii
Cartesium
contra quen-
dam à collegis
suis tuerur.

PROperanti ad responsum Tibi parandum calamo moram injectit Clarissimus
Viri Domini de Grau Prof. in hoc Academia Matheseos cunctatio. Pu-
jus non alia fuit causâ, quam disputatio de Cometa publicè habita, & nactus
demum tertius absoluta, magna profectò cum dicti Domini Præsidis laude.
De quâ illud Lepidum memorare juvat, quod inter eundem Professorum &
quendam è Collegis ejus (Virum alioquin ingenio pollentem, sed antiquorum in-
ventis addictiorem) evenit. Is nempe in Philosophicis disputationem instituit
debacchatus est in Cartesium vehementer, (cujus Domini de Grau defensor
acerrimus) & occasione, ut solet, datâ vel factâ, in hæc verba erupit: *Hic
vult Antichristus, vult dicere Cartesius.* Hæc alter tetricâ fronte excepit, &
asserendæ Cartesianæ famæ commodam opportunitatem expectavit. Hic
etiam mox eodem die se obtulit. Cum enim ille Cartesiomastix ad disputatio-
nem de Cometa Gravianam venisset, commodum accidit, ut quidam oppo-
nentium Cartesium impugnaret. Arripuit noster avidè rei pro Cartesio bene-
gerendæ occasionem, & omni ingenii conamine eum defendit toties quoniam
honorificentissimè nominavit, idque ex instituto illi alteri in barbam, ut
solet, fecit, cuncta sua eruditissimè auctoritate Cartesii confirmans, subje-

*Cartesio lau-
des debita
tribuntur,
eum tamen
erroribus fu-
isse obnoxium
demonstra-
tur.*

** Wolze-
nius Joannes
Ludovicus
laudatur; er-
rores Carte-
sianos dete-
xit.*

*† Fungius
Joachimus
laudatur.*

*‡ Analytica
invento ma-
ximè Cartesio
debetur:
Hujus de-
scriptio.*

*Morsinius
postulat ab
Auctore, ut si-
bi sententiam
de siderum &
Cometarum
operatione ex-
ponat.*

** Auctor ex-
cerpta ex Li-
bavio & Ric-
ciolo de astris
& Cometis
Morsinio mi-
sit.*

*† Libavius
Astrologis se
opponit.*

*Stellarum
imagines va-
ne sunt.*

*Figura astro-
rum nullas
vires habent.*

*Situs astro-
rum plus va-
let quam fi-
gura.*

*Domos in
cælo Astrologi
fingunt.
Genethliaco-
rum vanitas.*

perfecto Vir fuit: sed erroribus tamen obnoxius. * Quos & noster Wolze-
nius, Illustris ille natalibus, eruditione & virtute Baro homo dum viveret, mo-
destus & æquus, non paucos detexit libro, qui prostat. † Urbs hæc merico gloriamur
Doctissimo Joachimo Jungio, sui olim Gymnasii Rectore, cujus manum hæc
nuper apud Amicum vidi: ‡ Neque vero nulli alii praterquam Cartesio Analytica re-
ventionem debemus, ut ut suus Vieta constet integer honor. Cartesianam nos compen-
sationem via ducit. Noris, credo, Analyticum docere quomodo solutio alicuius
problematis Geometrici inveniatur post deprehensam æquationem, factis ad-
ditionibus, subtractionibus, multiplicationibus & divisionibus, cum radicibus
extractionibus requisitis, idque non adhibitis notis numeralibus, sed literis.
Ignosce fraterno candori & Vale ac salve.

Hamburgo Franequeram die 6. Junii 1665.

A Multo tempore in ære sum tuo, qui me tot aureis necessitudinis catenis
in amorem Tui Tuosque usus trahis. Jure enim Tuo, præbitaque à me
Tibi de argumento Cometico occasione, usus, postulasti à me, indicarem Tibi
& plenius, otii nonnihil nactus, exponerem sentiam meam de stellarum & Co-
metarum in hæc inferiora, homines presertim, operationibus. * Id excerptum
ex libris Præstantissimorum Philosophorum Andreæ Libavii Mid. Doct. & Pe-
tri Joannis Baptist. Riccioli præstare in præsentia volui. Quod de Te sent
merendi studium velim boni & æqui consulas. En igitur Tibi ex Uranologo
Libaviano excerpta:

† Nullam habet demonstrationem, quod ex Platone certis rebus locisque ce-
tas addicunt stellas: illud tamen ex aliquibus, & potissimum Sole probabile est,
quod quæ regio & clima, à qua stella frequentatus magis, ejus vim quantum
inde est, sentiat magis, cæteris tamen item paribus. p. 17. §. XIX.

Tantum ex illi (astris) futurorum colligere est, quantum regularis cursum &
diu observata, semperque aut plerumque respondens historia permittunt, in
qua tamen constare necesse est, hanc & non aliam causam principaliter agen-
tem fuisse. Cum item elementares turbas aut bonitates exitare possint, velut
siccitates, pluvias, ventos &c. hoc tamen certò prædicere non licet, non quod
causa mutetur in cælo: sed quod subjectum passivum non semper sit actu di-
positum ad patiendum inque instabili sociabilique statu elementaris materiam mul-
ta possint cadere inter calicem & suprema labra, nec rarò transferri affectuum
seminarium p. 18. §. eod.

Imagines stellarum per se nihil habent roboris. Fictitiæ enim sunt, nec
ideo piscibus, centauris, anguibus, canibus, venatoribus, maribus, femi-
nis &c. quid portendunt aut promittunt, quia talem figuram habere dicuntur,
quam tamen non habent. Quod verò ajunt compactas in talem figuram stel-
las ideo esse, quia vim talem in talia habere simul junctæ sunt deprehensæ, fun-
damento caret, destitutumque est experientia, & in prædictionibus falsi continen-
dum, nisi quid per accidens eveniat. Situs ponderosior est; ex eo enim im-
det applicatio ad subjecta. Itaque quâ in parte illustriores coacervatæ sunt stel-
læ, ibi agunt efficacius quod agere sunt natæ respondente subjecto. Ex eo sunt
quædam Zodiaci dicti, quæ in 12. partes & signa dividitur, & porro etiam
in mansiones 28. cujus signi variis distributionibus & proprietatibus discernun-
tur apud Astrologos: quædam in deflectente utraque latitudine, septentrionali
& Australi ponuntur, ubi ministrare suis dicuntur plagis, omnes 48. schemati-
tibus inclusæ, in quibus insigniores consultores numerantur 1022. prætermittis
reliquis innumeris, tanquam abjecta fece plebis.

Nonnunquam fingunt domos in cælo, & secundum eas distribuunt choro-
maximè in vaticiniis genethliacis, & ubi quid agendum, sperandum, timen-
dum.

dumve præscribunt, sed partim ex mendacis superstitionis commento, partim directionis incertitudine, neglectioneque plurium circumstantiarum. Itaque nisi quid obiter divinent, vel ex aliis causis propioribus verisque nectant, mendaciorum vanitas actutum deprehenditur. Hæc tamen res communis est cum Planetis. Mirum autem ipsos sapientes sibi nunquam, aliis semper, sed frustra, nisi ex accidente, sapuisse, & cum totum cælum in ungue habeant, sua fata ignorasse, quæ sola res commenti odiosissimi sufficiens est argumentum; ne quid dicam de depravato eorum calculo & labili disciplina § xx. p. 18. 19. & paulo post:

*Divinatio
que fit obiter
vel per acci-
dens non est
certi & recti
documentum.*

Hos (Planetas) in omni re indaganda conciliant quidem cum fixis divinatoribus, sed tamen prærogativâ hac donant, ut primarium statuendi, decernendi & agendi jus in tota Aula mundana habeant. Eos exercent inimicitiiis & favoribus, vanitate maxima. Eisdem assignant dignitates essentielles & accidentales: illæ sunt domus, exaltatio, triplicitas, terminus, facies: hæ directio, status, retrocessio, auctio luminis, combustio, angulus cæli, ver, & præter hæc etiam debilitates, & nescio quæ alia commenta. Aspectus vocant certas in positura mutua relationes per distantias signorum. Ex his alii ridicula stultaque multa extruunt: alii naturalius consensus & alienationes in opere inferiore colligunt, quod sic unus alio quodam aliisve rectius incumbat loco cuidam, & inde fortius moveat, sicque impediatur alium imbecilliorum, vel etiam solus dominetur, sicut Sol in Cancro Lybiam, Ægyptumque &c. ita affligit, ut ne totum quidem cælum mutare factum possit, quod tamen nequit in Capricorno. Ita si mille Planetæ nostram terram in Aquario feriant, nullus tamen tantum potest, quantum Sol in Leone vel Tauro § XXI. pag. 19, 20.

*Planeta maxi-
ma vis in-
fluens ab As-
tologis tri-
buitur:*

*Eorum vires
contrarie, di-
gnitates.*

*Aspectus in
cale quid.*

*Sol directus
imminens Ly-
bie & aliis
terris eas va-
lidissime affli-
git.*

*Planeta an
proprio vel
Solari motu
moveantur.*

*Astrologorum
circa funda-
menta dissen-
sus, circa præ-
dictiones con-
sensus.*

*Solis & Lu-
na præstan-
tia, defectus
& effectus.*

Dicunt quidam (Astrologorum) omnes (Planetas) suo ac proprio moveri motu, quidam à Sole rapi, ut sit eorum motus accidentarius, quod nos ut indemonstratum relinquimus. Movent item diversi diversis centris, quasi luminaria utantur mundi centro: Planetæ centro Sole, contradicentibus aliis, ut mireris tantam constantiam esse in vaticiniis, cum tanta dissensio sit in fundamentis § XXI. p. 20.

*Eclipses pa-
cem & bella
ferunt.*

Non tantum luce sua nobiles sunt (Sol & Luna) præ reliquis, sed & defectus peculiare sustinent, quos Eclipses vocant, de quibus nonnisi horrenda comminiscuntur vates, & vanissimo portentosoque mendacio non jam cum sunt, agere dicunt, sed cum fuerunt, prout mane, meridie, vesperi eveniunt, quibus assignant suos quadrimestres anni § XXI. p. 20.

*Astrologi
omnia necessi-
tati nature
tribuant,
etiam illa quæ
à libero Dei
arbitrio pen-
dent.*

**Iris res na-
turalis, signi-
ficationem
præternatu-
ram habet.*

*Luna vires
varie.
+ Voluntas ho-
minis ab as-
tris non de-
citur.*

Parvanitas in prædicendo de hujus (Lunaris) effectibus, ac de Eclipsis Solaris, quæ cum aliquando Regibus Medorum inter se pugnantibus conciliationi pacis, quæ ansum præbuerit, non video cur magis bellorum quàm pacis sit causa, si ob denegatam interceptamque lucem, quo maximo bono fruuntur inferiora, & æstusque maximas calamitates, quæ ob eandem causam denunciandæ forent plurimum. Salvatoris in Stellis, Sole, Lunaque Signa, non sunt illæ consuetæ passionibus, & si sint, ex pacto vel arbitrio Dei sunt, non ex natura, ut taceam hos, qui Astrologicas illas vanitates sunt commenti, nihil de illa voluntate cognovisse, * sicut nec sciunt Iridis significata divina § XXV. p. 22.

Augefcente Luna humores augefcent, decrefcente diminuuntur. Unde potest quædam hominum actiones provocare aut inhibere traditur, non quidem ipsa ex sua potentia, sed homines inde accepto signo, ut in lignorum cæde constat, & cura corporis per venæ sectiones &c. Est & observatum Lunam in diversis signis, & diversimodè ad planetas affectam viribus variare: sed non ultra naturalia, & quanquam hinc progressi vates nihil non aspectibus ascripserunt temerè, † cum humana voluntas non ducatur inde, nisi quantum vult juxta natura-
Ttt
turales

*Aspectus
quadratus
noxius iudi-
catur, cum ta-
men sepe sa-
lutaris fuerit.
* Signa opposi-
ta naturæ ad-
versari cer-
tum non est.
† Aspectus si-
derum causa
eventus non
est.*

*Saturni vi-
res convellun-
tur.*

*Jovi vires
ab Astrologis
tributa auge-
runtur.*

*Ventorum
concordan-
dum facultas
Soli tribuen-
da.*

** Mars nil ha-
bet ad bella.*

*Planetarum
trium h. 2. 3
conjunctioes
ab Astrologis
confutatas esse
probat.
† Deus regit
mundum, non
Planete.
Astrologo-
rum prædi-
ctiones sæpi-
sime falsæ.*

*Venus in cæ-
lo locata ge-
nerationem
non præstat,
sed quæ in ter-
ra exercetur.*

*Mercurii na-
tura mutabi-
lis, vis nulla
in hominem.*

*Cæli &
mundi ele-
mentaris con-
finia describi
non possunt.*

turales in aëre vicinisque motus, veluti cum plenilunio noctu iter quis facit quia res necessitate ducitur, commodum affulgente Luna. Vel messor legit frumenta, quia serena dies frugesque maturæ &c. Invisum admodum fecerunt aspectum quadratum, quasi Pythagoræ diis devotus numerus, homini sit inter necinus, aut quia, ut vult Ptolomæus, negante tamen Cardano, figuræ quadratum possunt. Sed is tamen sæpè salutaris fuit, modo eventuum fuit causa. *†* Dignarunt & oppositiones, fundamento frivolo, quia signa opposita sint contraria naturæ, quod neutiquam est demonstratum, sicut nec planetarum contrarietas ex immoto principio est extructa. Sextilem & Trigonum in bonis habent, ob contrarias causas pariter imbecilles, sicut & indemonstrata est eorum causa. *†* Non enim credendum dicenti eventus boni vel mali causam fuisse aspectum ibid. p. 22 & 23.

Saturnum plantis præfectum, frigoris maximi & alicujus siccitatis causa esse Libavius negat, idque acriter contra Cardanum, & alios Astrologos asserit § xxvi. p. 23. pag. verò 24. quæ ab illis statuuntur de gubernatione in senes mendicos, melancholicos, cicutam &c. vanitati consecrat.

Porro § xxvii. adimit Jovi omnem vim beneficam & effectum temperatum & ut paulò antè pluviarum excitandarum Saturno, ità hîc ventorum conciatorum Jovi facultatem ademptam Soli præcipuè tribuit, & utrobique Astrologorum principia discrepantia, vana, alienis, Babyloniorum scilicet Ægyptiorumque commentorum fundamentis superstructa, & ineptè ad nostras regiones trahi solita docet p. 24 & 25. * Infaniunt qui Martis malicie bella asserunt, quòd in Regum animos bile vexandos jus habeat. Non in officia agunt Planetæ, sed in subjecta naturalia ad patiendum habilia. Et plura ad bellum referuntur, quàm Planetæ stimulus: propior causa est animi libido, vel injuria cum sufficiente rerum apparatu &c. *†* § xxvii. p. 25.

Porro his tribus Planetis (Saturno, Jovi, Marti) magnos aspectus attribuunt, veluti conjunctiones magnas, & reliquos, quibus in cælo observatus continuò omnes fasti pleni sunt minis & terroribus maximis, *†* quasi Deus totus esset regendi mundi, aut nesciret se patrem, qui cum cælum terramque propter peccata multaverit, non possit præcipere benedictioni suæ, & pœnæ filio pro lapide panem corrigere, quæ impia & nefaria sunt cogitata. Quoties legimus terræ motus, portenta, diluvia, bella, pestes, famem & alia similima prædicta ex illis dictatoribus, mendace Calendariographo? Quoties sentiuntur astra eventorum causas esse, quæ tamen longè aliundè extiterunt? Ex istis verò mendaciis postea fecerunt regulas, quasi jam certum sit Saturnum & nihil aliud effecisse pestem. Imminent illæ pœnæ, & acriter sentiuntur, sed alia causa, sed surdo mutoque augure, & tùm potissimum cum videntur non benè velle astra, quanquam illi vates tam invisa ex eis faciunt monstra, ut ferè quovis positu aliquid atrocis mali indè nobis divinent, quasi ad hoc cælum timemus quàm fulminantem Deum, & gaudeant plerique evanuisse aspectus, revertanturque ad sua scelera, vel securi in aures dormiant, quali necesse sit Deum non nisi per aspectus punire aut benefacere § xxix. p. 25, 26.

§ xxx. Veneri, quam aliqui & hesperum & phosphorum faciant, Solique supponant, & beneficentia Jovi æquiparent, vim generatricem adimit, & assignere plantas, bestias, hominesque vel sine illa stella per Venerem aliam Deo benedicente p. 26, 27.

§ xxxi. A Mercurio, quem Astrologi Planetarum, quibus accedat, naturam assumere statuant, non magnoperè metuendum esse docet p. 27.

§ xxxii. Qui est ultimus docet confinia cæli & mundi elementaris describi non posse, & concludit talia contentiosa relinquenda esse otiosis naturis, donec eò locorum eVectus aliquis circino dimetiatur confinia, & terminos lapides ponat.

Ex corollariis

Ex corollario Uranoscopi Libaviani, ubi Academica quædam pro vaticiniis ex astris proponit.

Cum quædam Academiæ Germanicæ decreverint Astrologicas prædictiones non esse vanas, Libavius non negat rectè prædici naturalia eventa de plebeii; eclipsibus, cursu siderum, hyeme, æstate, turbis anni, quas suo tempore familiares & in suis regionibus plerumque fieri noverint vel plebei: sed ingeniorum regimen & voluntarias actiones & nonnulla his confinia, veluti valetudinem, mortem, fortunam &c. inde dependere, nisi forsitan ex mero accidente vel voluntaria dispositione, pernegat. Mox diluit objectiones:

Astrologica prædictiones circa naturalia eventa veræ solent esse, at falsæ circa liberas humane mentis actiones.

1. Plerumque in temperamentis insignes qualitates bonæ aut malæ oriuntur ab astris &c. & falsum esse hoc axioma: Temperamenta enim secundarum qualitaturn sequuntur, non cælum, sed dispositionem materiæ seminalis, ejusque successum inter nascendum: in vita quoque convelli causis violentis propinquis quæ alias sint morborum evidentes. Rarò tandem aliquem morari, donec æstus ejus temperamentum mutetur. Fratres verò diversimode affici in vita, à diversitate dispositionis accidentariæ in semine & reliqua vita esse. Has solas causas sufficere ad effectum.

Temperamentum hominis ab astris pendere Libavius negat.

2. In stellis sunt illustria signa inclinationum feliciurn aut infeliciurn, in artibus & aliis actionibus familiaribus hominum naturæ, ut in honoribus, prælio &c. & falsum, inquit, fictumque est. Indoles ex satu parentum felici & propitio Deo, disciplina proba, monitoresque fideles id agunt. Non si hic proclivis est ad bellum, ille ad literas, stellæ id fecerunt: promptitudo aptitudoque est ex alacritate naturæ cujusvis, spiritibus, calore, instrumentis, ingeniique viribus benè constitutis. Fortes creantur fortibus, non stellis, sed parentibus. Et est in equis patrum virtus. Doctrina sed vim promovet insitam, inquit Horatius. Ignavum quempiam esse ex forti patre, torpor Spirituum, mala dispositionem instrumentorum ingenii, sensus affectusque segnes, calor obtusus & interneciones malignitas, quæ inter nascendum afflavit materiam, depravationi degne mentis celeres torpet, licet cum valet, satis sit expeditus. His accedit fecælum etiam animam, rationem & intellectum gubernet cum affectibus, nihil ad scientias confert. Possè verò etiam in illa, assertu est turpe. Aërem, inquit, diversum diversa gignere ingenia. Aërem vero inquam ex parte, non similitudo plurimum potest, tùm matrum imaginationes, motusque & appetitus) constitutione, imò plurimum.

Diversitas morum, studiorum, fortune in fratribus pendet à diversa dispositione seminis, non ab astris.

Inclinatio in homine pendet à semine parentum, gratia divina, & educatione, non ab astris.

3. Constat natos in conjunctione Solis & Lunæ malum habere temperamentum, & aut non durabiles esse, aut morbis obnoxios. Quibus nascentibus Saturnus in medio cæli fuit, de sublimi sæpè cum periculo labuntur &c. Hæc frivola esse, & experientia singularium probari debere. Unam atque alteram observationem, quæ causas habuerit alias, & à superstitioso Astrologo cælo ascripta fuerit, non satisfacere. Omnibus nascentibus plures stellas esse in cælo medio: at non omnibus accidere casum: multis tamen, cadentibus scilicet qui in alto sint, sustentaculo subtracto. Nec esse verum quod Regum fata trahant subditorum conditiones ex cælorum positu. Non in Reges, sed homines regere stellas. Regum rationem in manu Dei esse, qui suam potentiam nec alligavit, nec tribuerit tanquam vicariis stellis.

Astra nil ad scientiam conferunt, quia in mentem hominis non agunt.

Astrorum situs in hominis generatione nil ei confert.

4. Cometæ mira portendunt, quia reguntur à stellis certis. Falsum utrumque, nisi illud portendere deducatur ex arbitrio mentis divinæ, illo signo monentis, & non natura planetæ vel Cometæ.

Principum fata à Deo, non ab astris pendunt.

Stellæ vicariam potestatem in humana à Deo non obtinuerunt. Cometæ an aliquid portendant.

5. Quidam in Genesi habuit conjunctionem Solis & Lunæ in Sagittario, & conjunctionem Veneris & Mercurii in Capricorno &c. hic factus est parricida & miserè periit. Hanc vocem Melanchthonis vesanam vocat & detestatur. Quid? inquit, debuit stellis dici, *ne faciatis parricidas, non homini. Honora patrem & matrem; & ne occidas.* Illum ne stellæ inclinaverint, aut impulerint ad parricidium, quod Diabolus & improba cupiditas emoliantur. Infelix meridianus non ob stellas, sed ob facta. Sed illi miseri Astronomiæ patroni infringunt sua commenta particularitate, dum negant omnes à stellis ita induci.

*Stellæ agunt
in inferiora
non in homi-
nes.*

6. Stellæ regunt naturam inferiorem, dum pluvias, ventos, procurant &c. Ergò & ingenia & actiones humanas.

R. Non si illud & hoc. Apricant se senes, non quia Sol vel cælum eos frangit in radiis, sed quia caloris præsentia est grata. Eam enim sequuntur, quia necessariam & proficuum sibi judicant, etiam absque Sole post fornacem calidam factam. Addit porro, necdum solidè probatum esse astra per se causas esse pluviarum: ita ex fundamento caduco non posse extrui regulam firmam. Scripturam Sacram cælo pluvias tribuere, sed id cælum aërem esse, quanquam eorum nonnihil stellæ conferant.

Stellæ disponunt sibi materiam ad patiendum, quæ scilicet disponi suam naturam potest.

7. Stellæ disponere sibi materiam possunt ad patiendum.

R. Nunquam disponit Sol lapidem sterilem, ut inde fiat aurum. Si aër per se non est aptus ad perspicui actum, nullo Sole illustratur.

8. Deprehensa veritas est non quidem in omnibus, attamen aliquibus erroribus congruis. Ergò regulæ Astrologorum sunt universales.

Diversa sunt facta & fata eorum quibus una fuit, saltem similis generatio.

R. Fortuna facit aliquos similiter pati. Aliæ causæ concurrunt. Alioquin non quia frequentissimo plurimi eodem mortis genere intereunt, peste, fame, cruce, gladio, aqua, omnesque tandem putrescunt, extruis hinc regulam & fata omnibus in genesi eadem? Quid quod idem effectus à diversis possit esse causis?

9. Stellæ conditæ sunt in signa eventuum.

Stellæ an in signa eventuum conditæ.

R. In signa sunt conditæ, sed non eventuum, quos Astrologi eis assignant. Nec si signa essent, causæ essent necessariò.

10. A signis cæli ne timeatis. Ergò, in eis est timoris causa.

Astra timent homines vani.

R. Nulla nisi quam homines sibi fingunt, sicut qui noctu expavescunt sua umbra. Sed omnia sunt frivola & elumbia.

*Excerpta ex Joannis Baptistæ Riccioli S. J. Almagesti
novi part. post. Tom. 1. l. 8. sect. 1. c. 5. de prognosticis &
causa finali Cometarum.*

Cometa nihil nisi mala portendere communitur putantur.

I. UT receptissimam esse opinionem refert, Cometas esse funebres quasdam faces, arcana quædam fulmina & lampades mortis potius quam vitæ, nec unquam comparere, quin veluti minaces divinæ ultionis oculi & linguæ irati numinis, mortem Principum, pestem populorum, famem, terræ motus, tempestatesque horrendas certissimo terrore portendant: ita paucissimi esse Cometas, qui licet alicui fausti esse viderentur, aliis infausti æque ac infensi fuerint. Refert ex Aristotele; portendere flatus & siccitates: ex Seneca; esse signa naturalia simul & causas procellarum, & si ex ejus mente sint sidera, ita verò ut totum annum suspectum faciant, maximam calamitatum tem laborare infortuniorum infamia: ex Cicerone; magnarum calamitatum bello Octaviano fuisse prænuncios: ex Plinio; terrificum esse magnâ ex parte fidus ac non leviter piatum: quandòque sævum, quandòque tamen lætum & salutare, & tanquam faustum sidus in uno totius orbis loco, Romæ scilicet locatur de illo Cometa quem urbs animam Julii Cæsaris fuisse, & Augusti Mæ-narchiam

archiam significasse opinata est) cultum: ex Tacito; vulgi opinionem esse tanquam Cometa regni mutationem portendat, Neroni tamen, nempe Tyranorum savissimo, sanguine illustri semper expiatum: Ex Suetonio itidem; vulgi opinione Cometam summis potestatibus exitium portendere, propria tamen ejus opinione mortis Claudii præcipua præfagia Cometam fuisse.

II. Ex Arato, Claudiano, Manilio, Virgilio, Lucano, Silio Italico, Tibullo, Valerio, Flacco, & Pontano minari & præfagire tempestates, non solum in aëre sed & in terra, illas scilicet imperiorum, bella, funera Regum, aliæque mala.

III. Ex Damasceno, hæc veluti signa instantium malorum à Deo affingi & dissolvi. Ex Tertulliano, signa esse imminentis iræ Dei, quoquomodo annuntiandæ, prædicandæ, deprecandæ. Ex Augustino, Deum per ista ostenta civitates terrere & terrendo emendare, terrendo convertere, terrendo mundare, terrendo mutare, ut fugetur ira Dei futura. Quòd reliquum est, ablegat nos ad suum socium Adamum Tannerum, qui in dissert. de cælo q. 7. § 4. docet alios quoque Patres hæc ostenta ad divinam providentiam salubriter mortalibus comminantem referre, quam & ipse fateatur esse dignam Christiano homine philosophandi rationem.

IV. Astrologorum antiquorum & novitiorum feralem sententiam contrà Cometas, quasi nil nisi mala ferant, refert. Cum primis Ptolemæi, qui primas partes in judiciis & prognosticis tribuit eclipsibus, secundas Cometis, qui pro vario situ mortem Regum vel aliorum Principum, vel aliàs regni mutationem, tum morbos & mortes repentinas, tum denique externa vel interna bella: pro diversitate Zodiaci partium diversis locis: pro varia autem forma, nempe humana, beluina, trabali, hominibus, beluis, plantis: pro varia duratione apertissimo modò longius, modò brevius duratura: pro vario denique Schema-cura aspectus seu configurationis ad Solem, modò celerius, modò tardius semetipsas mala portendant.

V. Inter Novitios præcipuè Francisci Junctini sententiam exponit, qui post Calendarium Astrologicum annot. de Cometis fusè tractat proprietates & prognostica Cometarum, discurrendo per singulos Planetas, quorum naturam imitantur, & per singula signa Zodiaci, in quibus apparent: quibus recensendis immorari nolo.

VI. Meteorologorum sententiam refert. Ac primùm Julii Cæsaris Scaligeri, qui exerc. 79. statuatur Cometas nec signa nec causas esse calamitatum, nisi per quandam coherrentiam à communi causa. Dehinc Caroli Pisonis, qui doceat nec adeò certa esse incommoda, quæ Cometæ comminentur, nec omnibus terræ plagis communia, nec esse causam malorum, sed signa siccitatis concitantis aut futuræ: nec tamen necessariò signa esse famis, quia siccitatis, idè nec pestis, illius præsertim ex fame provenientis, quæ solos pauperes adoriatur. Tanto verò minus justè Cometam audire tanquam bellorum facem, aut Regicidam, & ex eo metuendam esse Statûs mutationem. Interim se Cometæ pro vanis duntaxat terculamentis non ducere, & facillè passurum esse, ut hæc opinio Cometas mala portendere, animis omnium infideat, quò officii admonentur Patres familiæ & Oeconomi ad prudentem parsimoniam: Magistros verò ad avertendum aëris infectiones, morborum contagia, bellorum motus, denique divini verbi Præcones acriter moneant & seriò increpent asotios, ganeones & impios omnes, Cometam ex editissima illa statione denunciare, & deprædicare latè in terræ barathris reconditos excurrere sempiterni ignis fluvios, quorum flammis nunquam intermorituris scelerata capita, meritas nequitiae atquè impietatis poenas divinæ justitiæ pendant, easque immortalibus scilicet non esse causam physicam calamitatum, sed signum potius ad placandum

*Doctorem
Ecclesiæ sen-
tentia de Co-
metis Theolo-
gico-Ethica:*

*His recen-
tiores Theolo-
gi consen-
tiunt.*

*Astrologi o-
mnes Cometis
nil nisi mala
tribuunt.*

*Cometarum
situs varius
& figura va-
ria portendit
mala.*

*Cometa im-
piis denunci-
ant merita
mala.*

*Ignis infer-
ni piana ma-
net impius.*

Cometa non
sunt causa
physica cala-
mitatum, sed
signum potius
ad placitum
Dei, homines
per id terren-
tis & ad pœ-
nitentiam in-
citantis.

* Cortunio
æqua de Co-
metis senten-
tia

† Cometis ap-
parentibus al-
iquando non
moriuntur
Principes :
contra non
apparentibus,
sepe moriun-
tur.

‡ Angelorum
ministerio
feruari Co-
metas pœ dici
potest.

Offensa di-
vina admo-
nendis offici
mortalibus
data.

Tycho omnem
vim Cometis
adimi non
vult.

Deus non
frustra Co-
metas osten-
tat, mala ad
bonum finem
ordinat.

Cometa pha-
nomena natu-
ralia à Deo
aibentur
ad significan-
da mala.

Kepleri di-
vinationes ex
Cometis peti-
te notantur,
sagacitas ta-
men ejus in
hoc argumen-
to petra-
fando lauda-
tur.

citum Dei, utentis Cometâ, licet effectu naturali, ad terrendos & emendan-
dos alicubi mortales, quomodo usus sit Iride ad fœdus cum genere nostro
gnificandum: & licet quidam Cometæ aliquibus fausti fuerint, aut vili
non in hunc tamen finem, sed ad tristiora denuncianda mitti, infinitumque
esse, Principum exitus & calamitates consarcinare, quæ evenerint prævia
nunciatione Cometarum. * At de Cortunio scribit, negare eum à Cometa per-
sagiri clades aut mortem Principum, esto illorum interitus magis quàm vultu-
rium notari soleat: † quia Cometis exortis non evenerint clades illæ vel non mo-
gis quàm aliis temporibus, & è contrario evenerint nullo præcedente Cometa
ta: concedere tamen signa esse aliquando ventorum, aliquando siccitatis & inun-
dationum. De Francisco Resta verò, affirmare eum Cometis nonnisi futurorum
signa esse, eaque fortè mendacia, Deum tamen his naturalibus effectibus
tandem signis ex institutione sua (quam Fromondi sententiam paulo ante
dimus) ad salutarem timorem nobis incutiendum, nec aberrare à Philosophi-
veraci, ‡ si dicetur Angelorum ministerio formari cælestes Cometæ in hunc
finem. Denique sententiam P. Nicolai Cabæi profert, esse scilicet quodam
Cometas infastos, quosdam faustos, tum per se & omnibus, tum per accidens
quia nunquam aliquid tam perniciosum uni, quin alteri profuit: elementa
efficere vel significare siccitates ac intemperiem aëris delicatis nocivam: cæ-
lestes verò proportionem servatâ tantam vim obtinere, quantam Astrologi tribu-
Planetis, sed & illis ipsis: & saltem esse signa, quæ Deus ostendet, ut
metuentibus se significationem, ut fugiant à facie arcus, ut Cometa sit cæ-
cæli lingua, quâ moneamur fugere ab ira ventura.

VIII. Memoriam prodit Tychonem damnare eos, qui ob errores Astro-
gorum & humani ingenii imbecillitatem in assequendis certis horum porten-
tum præfagiis, omnem ipsis energiam & vim significandi adimant, quasi Deus
& natura novis istis spectaculis inaniter ludant, & nihil mundo prænuntiandum
velint. Ejus verò alumnum & adiutorem Longomontanum reprehendens
Erastum & alios stellis ordinariis exiguum, sed Cometis nullam vim esse
gignendorum vel significandorum indulgentes. Deum enim & naturam nihil
frustrâ facere, & Deum ad bonum finem ordinare mala cuncta, quæ à Cometis
significantur: videlicet annonæ caritatem & sterilitatem, ut terra quasi feracior
præparetur interim ad copiam frugum, & aëris procellas: ut sic exagitatus
fæcator evadat: & morbos ac bella, ut exterminatis pravis hominibus renova-
tur mundus. Interea verò innocentes ab his cladibus nonnisi ex prævia opor-
tune lædi, quia stat aureum illud Chrysostomi, *Neminem lædi nisi à seipso*. Et quæ
vis nova hæc phænomena intrâ naturæ claustra, quod ad materiam & causam
tem causam attinet, contineantur, quod ad finem tamen attinet, quod ad
destinari ex divino prævisu ad significandas Rerumpublicarum everfiones
mutationes, & vellicandam nimiam securitatem hominum, & Cometæ esse
phetas instar Jonæ, sed mutos, qui divinam iram denunciant & mundi
turi signa sunt. His & pluribus aliis prolatis palam testatur displicere sibi
divinandi pruritum, quem & in Keplero notat. In hoc tamen IX. aliquid
gulare observat, nempe quod multa sagaciter excogitata proferat, docens
metas in hunc finem factos esse, ne regio ætherea à suis quasi monstris
tempore vacet, sicut non vacat Oceanus à grandioribus piscibus, raro excur-
latrocinantibus, & ut coacta crassa ætheris pinguedine quasi quodam
in unum apostema, purgetur cælestis aura, ne crebrò contingat, quod aliquando
do evenisse testantur historiæ, videlicet Solem per dies aliquot, ut Anno 1544
à die 24 ad 28 Aprilis: vel per annum integrum, ut anno cædis Julii Cæsar
Sol ferrugineo aut sanguineo colore hebetatus malignè luceat. Concedere
tereum eum refert, Cometæ aliquando caudâ ad terram usque pertingere, &
silentiam invehere, sed plerumque suprâ Lunam versari, ideoque falso

ui ventorum & terræ motuum præfagia, cum nec ardeant, nec infrà Lunam
nt. Mutare tamen Cometam licet absentem, rerum sublunarium statum, pro-
ter facultatem mundi sublunaris animalem, à qua etiam ob sympathiam cum
celo produci putat mineralia, flumina, pluvias, hanc enim à Cometis objecti-
re moveri & excitari ad gignenda ea, quæ cum Cometis analogiam habent, &
al irritandos hominum affectus ad bella. Cometæ porrò, ut in certo loco ap-
pareat & significet, trajectionem dirigi & destinari vel à Deo, vel ab Angelo, *Cometa ab*
bono malove, qui Cometæ in æthere, ceu Cete in mari tanquam monstra &
ponenta cæli producat, vel producta ad certos terminos ducat. Inferit dehinc *Angelo bono*
inter alia ejus verba, Cometam hunc (anni scilicet 1618.) à Deo inter sidera *vel malo di-*
exhibitum, ut esset testimonium universis & singulis mortalitatis suæ, utque *rigitur.*
admoncantur decretum esse Deo, brevi bonam generis humani partem promif- *Kepleri ju-*
re conditionis, quacunque fati lege ex hoc mundo transferre: hæc ut in gene- *dicium Ethic-*
re certa, sic de singulis incertissima esse. Nullum enim robusto privilegium præ *um de Comet*
subecilli, nullum juveni præ sene, nullum vati præ consulentibus. Monere ita- *sa 1618.*
parer, terrena ista negotia sic componat, uti optat à decessu suo composita ob-
servari. Nec minus prudenter eundem addere ait, si monitis his pareatur, fore
ut quem mors rapuerit, feliciter migret, & qui superstes vixerit, non indignè
Cometæ vim perimendi homines, sed Cometæ judicio universum ac cælum
ipsum corruptibile esse: itaque & æquo animo ferendam homini mortalitatis
sue conditionem, dum videt Cometam cæli labem, & præparare se debere ad
exitum non ita minus futurum. Testari verò historias & sapientissimos Histò-
ricos ac Philosophos Cometis fulgentibus succedere erumnas, non solà Princi-
pum morte, rerumque exinde novarum occasione, sed mille aliis modis. Re- *Kepleri vor-*
que Cometæ eum postquam longum catalogum texuisset motuum & cladium, *ingenua de*
hæc Cometæ *prædictioni-*
bus ex appa-
ritione Co-
metarum.
Cometa
1618. cauda
prolixa &
effecta ex Ke-
pleri mente.
Cometæ anni 1618. cujus cauda prolixior quàm ullius 150. retrò annis
fuerit, verosimile eidem Keplero visum fuisse ait, perculsam vehementer na-
turam sublunarem, & facultatem illam, quæ in globo telluris residet, ob sym-
pathiam imaginatione nixam, eidemque insolentem morbum in copias Cæsa-
rianas grassatum, & bimestrem hyemem valdè nivofam adscribere memorat.
XI. P. Cysati sententiam refert, quòd scilicet probabile sit Cometæ magna
que vel quibus illa portendantur, & licet naturales sint, ex providentia tamen
divina omen esse magnarum calamitatum, & Dei irati contrà reos, esto non
ad omnes calamitas illa perveniat, sed fortè ad eos tantummodo quibus Come-
ta perpendicularum capiti imminet, aut suprà quorum Horizontem pluribus
Geminis, qui in oratione de felicitate Cometæ probat Cometam Anni 1618.
non tantum infelicitatem, sed & felicitatem polliceri, eò quòd multi Cometæ
passi fuerint multis Principibus, scilicet Alexander Magnus Mitridati, Au-
gusto & aliis, pluribusque argumentis hanc sententiam adstruit. Suam tandem
hanc ponit: Si Cometæ sint sublunares, in sublunari quoque natura singula-
rum aliquam mutationem factam significare, cujus effectus nondum planè de-
terminantur, sed haud ita multò post prodituri sint, juxta dispositionem materiæ &
ordinatos esse, tum ut mortales oculos in cælum erigant, & agnoscant multa
esse, quorum causam & naturam ignorare cogantur, eoque divinæ sapientiæ fa-
tum fuscisque submittant: tum inde aliquid magni vel in se suisque regioni-
bus vel in aliis expectent, idque plerumque malum vel re ipsa eventurum, si
non placetur Numen, vel intentatum, ut sic timore Numinis ad saniora con-
silia

filia convertantur. Quod cum piè & prudenter dixerit, tùm & plura in hoc rem, homines emendationis morum ab ejusmodi signis admoneri subicit. *vel velle, inquit, non dico divinare sed conari ad id, & ex regulis Ptolemai, vel aliorum Astrologorum prognostica Cometarum edere in vulgus, prorsus inane censetur irritamentum potius irati jam Numinis, quàm obsequium aut expiationem perbitam.* Siquidem ad hujusmodi prognosin requireretur, ut plures ejusdem per omnia conditionis Cometæ apparuissent, quorum effectus aut eventus Cometarum maxima ex parte persimiles fuissent. At si attentè legas historiam Cometarum nullus adhuc ostendi potest Cometa fulsisse alteri similis in figura, loco, motu, duratione, anni tempore &c. aut quorum inter se quod ad plures conditiones similitum, similes quoquè fuerint effectus aut eventus ab ipsis significati. Hæc in tabella faustos & infaustos ponit Cometæ. Illos inter primus est ante Christum natum Anno 356. sub Alexandri M. nativitatem, secundus Anno 336. eodem idem habenas imperii, deletâ in Dario Codomano Persarum Monarchiâ, clauderet. Tercius Anno 130. qui Mithridati illi scilicet Magno, Regum Claudi mo, Asiæ Servatori, Romanorum, orbis victorum, terrori, natalis fuit: Quam censet illum Anno 119. ante Christum Natum, quo idem Mithridates non nus victoriarum, ipsius ferè nominis Romani, universo orbi tunc tremendi, moriam obliterare volentium, quàm imperii cursum auspicatus est magna nominis sui fama. Quintum denique illum Anno 40. ponit, quo Augustus rum potitus *mox Lepidi & Antonii armis in se cedentibus, cuncta discordis effessa, nomine Principis sub imperium accepit, ut Tacitus* scribit. Factum id tibus salutaribus Reipublica terrarumque orbis fati, cum conditorem conservatorem Romani nominis, ut Vellejus ‡ ait. Nec immeritò. Quo scilicet redeunte ad rum summâ, sapientiâ suâ atque solertiâ perculsum undique & perturbatum ordinem perii corpus, nunquam coitutum, nisi unius Præsidis nutu, quasi anima & motu etum tunc fuisset, ut perhibet Florus. Hic verò quis pace Orbi data Janum bis clausum (quem nonnisi bis itidem antehac Roma vidit, rat? Quis illam publicam felicitatem seculi velut novi, quo finita bella, sepultra externa, revocata pax, sopitus ubique armorum furor, restituta bus, judiciis auctoritas, Senatui Majestas, imperium Magistratum ad redactum modum, prisca illa & antiqua Reipublica forma revocata, & cultus agris, sacris honos, securitas hominibus, certa cuique rerum suarum leges emendatae utiliter, late salubriter, Senatus sine asperitate nec sine egritudine? teste Vellejo*. Quis & alia publicè & privatim domi foritque cinora? Illa intelligo ob quæ Cæsar Octavianus Pater patriæ, imò & perpetuus dictus. Nisi quod hanc invidiosam dignitatem, quàm perniciosa deferebat populus, eodem illo Vellejo teste, tam constanter repulerit. verò & Romulus propè appellatus erat, nisi sanctius & reverentius visum fuisset Augusti, ut scilicet jam tum dum coleret terras, ipso nomine & titulo consecraretur, ut floridissimus ille Florus libris suis coronidem, Augusti temporibus nem imponit coronam. Atque hæc occasione illorum Cometarum feliciter Ricciolo recensitorum, qui nativitatem Servatoris nostri antegressi sunt, inducenda hîc judicavi. Sed his meritò addendus est ille Cometæ ab Alstedio indicatus, quem eodem, quo natus est Servator Anno Mundi, ut ille putat, præeuntibus, Calvisio, Helvico, & sequente Micrælio aliisque Chronologis, rissimis, apparuisse testatur. Ut taceam quibusdam post Origenem indicatis Magos, cultum & munera novo Regi recens nato Christo deferre volentes, centem Cometam esse. Quæ si ita se habent, aut tunc, aut nunquam me salutare & lætum sidus Cometæ humano generi apparuit. Testatur ille sacræ & civilis historiæ comparatio, eodem tempore quò Princeps terrarum celestissimus Salomon natus est, tertium ab Augusto, pace ubivis terrarum ta, clausum fuisse Janum, magis magisque commendante se artibus pacis, circumferente tunc terrarum orbi præsentia suâ pacis suæ bona, ut ait Vell. * Augustus*

Mithridatis
Magni Regis
Pontilaudes.

* Annal. 1.

‡ l. 2. c. 60

Fanus clau-
sus pacis in-
dex.

* l. 2. c. 89.

Christo prin-
cipe pacis na-
to pax in orbe
floruit.
* l. 2. c. 92.

verè tali. Post natum Christum Cometas felices Ricciolus recenset, inter alios illum Anni 725. qui Carolo Martello, & 800. qui Carolo M. in Imperatorem tunc creato, prospera præfagiverint. Denique longum ponit indiculum Cometarum, quos Magnorum Principum, ut Philippi Macedonis, Darii Codomani, Julii Cæsaris Augusti, Caroli M. aliorumque mortes exceperunt: atque ita hanc materiam concludit. Nos antequam concludamus nostra, paulum hinc subsistemus. Cometam illum Carolo Martello felicem, & geminum quidem in Ann. 729. collocant Funccius, Calvisius, Eckstormius & Alstedius, credo & alii Chronologi, qui mihi ad manum non sunt, & talia attingunt, secus quam facit Pantaleon, Helvicus, Petavius. Ille enim annus, ut & sequentes, sed & præcedentes, scilicet 726. (à quo dynastiam Caroli illius Funccius arcessit) & 728. victoriis inclaruerunt, ita ut hinc etiam videre tanquam in speculo liceat, & ante & post Cometas bona malaque geri in orbe, ut &, huic prospera, illi esse tristitia, & contrà. Quod & illa exempla mortuorum post Cometæ appaitionem Principum docent. Nam Cometæ Philippo & Dario fatales, ut sic dicam, Alexandro, ratione regni paterni & acquisitæ Monarchiæ Persicæ, natales extiterunt. Idem in Cæsare & Augusto, Carolo M. & Ludovico Pio, sed & in tot aliis Principum exemplis videre est. Unius corruptio, quod nos & in rebus aliis docet natura, alterius est generatio. Occidente Sole Patris vel Ancestoris oritur ille filii vel Successoris, quem præ illo adorare plerumque subiectos, milites præcipuè ferociâ captos novimus. Docet id inter plurima exempla Antonius Philosophicus Imperator laudatissimus. Is enim ex veneno à Medicis, non medicam manum, sed parricidalem mentem gerentibus, filio Commodo, qui rapere, quàm expectare imperium malebat, gratificari volentibus moriturus, Tribunum his verbis compellavit: *Abi ad Orientem, ego jam ad Occidentem commeo.* Cæteràm quòd ad Cometam, mortis Caroli M. prænuncium aninet, non annotat eum Funccius nec Calvisius, quod aliàs negligere non solent, ut nec Bucholzerus, nec fasciculi temporum Auctor Wernherus Roten. in Annal. nec Carolus Sigonius, accuratissimus Scriptor, imò nec Joan. Carnot. sed auctor vitæ Ludovici Imperatoris ejus morti præluxisse Cometam pag 471. habeo, ut & Fasc. temp. Funccius, Calvisius, Bucholzerus, Sigonius, quos dius, & quidem illis testibus Eginardo & Fascic. temp. advocatis affirmet, licet hæc ab aliis de Ludovico Pio, Caroli M. filio, referri sciret & referret. At enim & paulò ante eum Eckstormius historiam hanc Fasciculum temporum ad Carolum referre dicere non dubitavit. Sed de his aliàs rectius, si Deus sinet. Hæc est, Generose Morstini, mea de Cometis, tot auctorum & exemplorum auctoritate firmata sententia, eos scilicet (sicut & astra) in mentes humanas nullum exercere imperium, & non tantum tristitia, sed & læta prænunciare. Quia de re singularia quædam, meam sententiam roborantia, à Clarissimo Viro Joanne à Leuneshlos, Profess. in Academia Heydelbergenfi Matheseos accèpi. Sed his Te amplius, præsertim cum hæc, ut & pluria talia de hoc argumento lucem, si Deus volet, sint visura, obruere nolo: cui potius hinc tantæ verborum venia abs Te petenda, sed &, si probè Te novi, expectanda est. Vale, & me, ut par est, amare perge.

Morstini auctorem suam de Cometa & astris sententiam exponit.

Franequera Hamburgum die 27. Junii 1665.

T Antiquòd laboris & sudoris, meâ causâ susceperis opus, immortaleis gratias reddens (munus enim hoc Gazam Persarum puto) id unicum in votis habeo, ut occasio mihi detur pari redhostimento amoris respondere Tibi, alio licet officiorum genere, nam quòd (parvâ schedulâ annexâ) à me petis

*Elephantum
natura amni-
bus delectari,
nec tamen eos
ingredi.*

*Equitum Po-
lonorum ple-
rūmque vita
studia.*

*Stelle in na-
turam & li-
bertatem hu-
manam non
exercent im-
perium.*

*Cometae plura
mala quam
bona prae-
giverunt.*

super hâc re disquisitionem & responsum, infanti Herculis cothurnos aptae videris, & aquam è pumice poscis: cum Elephantibus enim, quos impense ajunt omnibus delectari, haud tamen eos ingredi, quòd inscii sint nandi, vix ausim fulcare vorticosum & vadofum hoc pelagus, variis opinionum syrtibus scatens, praesertim tam rudis & expers artis, ut potius Rastrum quam Astrum competat mihi; tempus scilicet à puerilibus statim annis Oeconomis insumentum, post inter Aulæ Tropicos erranti, & Musas mulas haecenus affliti: cujus mentem, aliquot demùm secuit messor aristas, ex quo melior afflavit genius. Undè Romanum quod exigis epistolium, si sit absque multis Prisciani colaphis, fortunæ imputabis mage quàm matris meæ filio, qui ne vili Phaselo ad littus patrii fluminis exsors periculi fertur, tantum abest ut Aulonium, quod jam laceffere cogitur, audacter conscendat Aequor: quod, si hinc vice absque naufragio evadat, (favoris Tui unicâ aurâ implente carbasia) licet quaeso imposterum uti solo Sarmatico lembo, transportandis mercibus hinc inde nostris. Sed talia hîc præmittendo, ne digrediar à scopo, cœcus jam de coelestibus judicaturus, ad tuum Libavium redeo, quem G. Tua, ut facile videtur, non libavit tantum, sed in sanguinem & succum redegit. Dico igitur non potest non arridere palato, quod planè è Tripode veritatis proferri promptum Author hic: præcipuè verò locus ille insignis est, quo erroneas convellens hypotheses refutat objectiones. Nimirum stellas multum posse in innatione humanæ naturæ, in artibus & aliis actionibus. Falsum inquit scire, quæ est hoc. *Inaoles ex satu parentum felici & propitio Deo, disciplina probè, nitorumque fideles id agunt &c.* Item. *Falsum quòd Cometa mira portendat, non portendere deducatur ex arbitrio mentis Divina, illo signo monentis &c.* Cui hoc mundi consonum est, Cometam videlicet non esse causam Physicam calamitatum, sed signum potius ad placitum Dei utentis Cometæ. Cedro digna verba & verè Christiana! Hanc opinionem saluberrimam puto, hanc ab ineunte ætate, quæcunque lumine rationis utens amplectebam, ad quam corroborandam plurimum addam, ne videar juxtà fluvium puteum fodere velle. Prospera autem nondumque, non solum tristitia Cometæ præfagiisse, allata jam exempla docent, nū quis velit caligare in Sole, sed quandòque dico, multo enim plures hi Tiberines, funesta orbi quam læta caneant, vel te ipso fatente. Lipsii in transeuntibus verba ponam ex Epist. xxi. cent. i. *Cometam & nos per hos dies vidimus, neminem, dirum, & facie haud sapè usitata. Quid portendat quæris? Chaldaei non jam nec tali signa cognovi: tamen hoc vetus novi*

Ὅστις ἀνθρώπων ὄψας ἔσται, φέρεται.

cui versui magis quàm Aristoteli credo, qui hæc talia ad causas fortuitas refert & ternas. Hæc ille adstipulatus, nimirum Virgilio de Julii Cæsaris, nec

- - Diri toties arsêre Cometæ

*Cometa tri-
bus distinctis
vicibus 1664
& 1665. in
Corvo, Lepore
& Pegaso
visus.*

epitheton simile dedit huic signo cælesti, qui triplici facie recenter apparuit, jam ex parte huic Genti, sub cujus patrocinio vivimus, fatale fuit, ac utramque is sit finis calamitatis! Pestis hîc quoque circumcirca grassari magis attinet doctus, quam sapientia. Jam Astrologiam Judiciariam & Genethliacorum quod attinet doctrinam, (etsi ante jam sensum promiserim meum) cum Cornelio Agrippa dicam iterum: Omnes istas divinationum prodigiosas artes, nihil aliud esse, quàm superstitionum hominum fallaces umbras & conjecturas, per quas ambigua prognostica, & artificiosa versutiâ consingunt. Unde etsi Tacitus admiretur exemplum Thrasilli in Tiberio, & Filii ejusdem Thrasilli in Neronis præfatio, dicatque quòd nullorum tantum ignorantia corrumpat fidem artis, cujus clara documenta antiqua ætas & nostra tulerit, Ann. vi. 22. Nihilominus alio loco veritate ætæctus, tale genus hominum condemnat, ut Potentibus infidum, sperantibus falsum, quod (inquit) in Civitate nostra, & vetabitur semper & retinebitur. Hist. i. 22.

scito jam & mihi tacendum erit, non enim possum longos logos texere, cum
 ile pectus deferat materia, & par pari nequaquam reddere queam, sed &
 verbositate (utut magis alienæ quàm tuæ) veniam poscis, quæ potius mihi
 elicite petenda est, quod tam molesta te mole oneraverim: quippe ansam
 præbui Tibi, non solum myrmeriis sententiarum evolvendis, verum plurimis
 evolvendis ac describendis, quodque magis ruborem incutit, propria tua manu
 factum est, quasi verò desit tibi Amanuensis. Verum hæc omnia sunt ad me
 tibi æviterne obstringendum, qui ad extremos cineres

Mansurus sum Tui amantissimus

TOBIAS MORSTIN.

Hamburgo Franequeram die 13. Julii 1665.

Litteræ Tuæ, decurrente mense Junio exaratae, mihi longè erant acceptissimæ.
 Nam & amorem verè fraternum & variam eruditionem spirabant. Labor
 ille in excerpendis Libavianis & Ricciolianis de argumento Comético Tui
 causa susceptus, mihi levis, imò jucundus erat. Utinam hac occasione ali-
 quid præstem, quod & publicis utilitatibus, operi scilicet meo insertum, ser-
 viat. Atque id ita fore, divino fretus auxilio, spero. Sanè tuâ gratiâ majora
 quoque facere paratus sum, dummodò per alia negotia & ingenii tenuitatem
 facere quid possim! Revoco enim mihi in memoriam plurima nomina, qui-
 bus tibi obstrictus sum. Et ut taceam cognationis & affinitatis vincula, quæ
 nos mutuo jungunt, recordor & arctioris necessitudinis, quæ olim tum apud
 externos patruo Tuo Joanni piæ memoriæ, Herois illius Christiani Christophori,
 Præfetti Philippovienfis filio (quorum benevolentia eximia multa habeo do-
 cumenta) cum patre meo, tum mihi in patria cum beato & verè sancto patre
 Tuo Severino intercessit. Tantò itaque magis mihi gratulor, me hoc exiguum
 officium, Tibi acceptum, & pluribus, ut spero, utile præstitisse. Gratulor etiam
 sententiam, licet à communi sententia, quam & Magnus Lipsius sequebatur,
 in diversum eat, veritati & æquitati divinæ, tum libertati & præstantiæ huma-
 næ convenire. De Astrologicis placitis, in qua non penetravi, fateor, judi-
 cium temerè non fero, nisi quatenus ab ipsa sapientia & æquitate divina, li-
 bertate humana & certa experientia refutantur. Pestem sine Cometa grassari
 & vos ibi & nos hîc vidimus. Vidimus & belli, quod inter Britannos & Ba-
 tavos geritur, causas extra Cometam, & initia ante eum. Sed & cuncta mala
 sine Cometis affligere homines, utpote pessima quæque vitiis pertinacibus me-
 moria, tum verò etiam bona Cometis succedere, experientia testatur. Verum
 de his plura aliquando leges, Deo volente, in opere meo. Vale, mi Morstini,
 operam, Avo, Patri, Patruoque similis, agnatis verò, quos cum illo Dema-
 rior seculi hujus (ah! quàm fallacis & momento transeuntis) ad primævæ ve-
 ritatis integritatem vel deferendam, vel certè simulatione prodendam induxit,
 dissimilis: me autem constanti amore prosequere.

*Morstini &
 Lubianecii
 multis vincu-
 lis mutuis ob-
 stricti.*

*Astrologica,
 utpote ignota,
 non damnat
 Auctor, nisi
 quatenus res
 id fieri postu-
 lat.*

*Pestis Batav-
 us 1663.
 præcessit Co-
 metam.*

*Bellum inter
 Anglos &
 Hollandos an-
 te Cometam
 ortum.*

*Malis malis
 absque Come-
 tis præmunt.
 Desertores
 veritatis re-
 rum terrane-
 arum studio.*

*Diligens of-
 ficii esset.*

*Gravii dili-
 gentia com-
 mendatur.*

Addenda ad Communicationem Gravianam.

Hamburgo Franequeram die 19. Junii Gregoriani Anno 1665.

Um in colendis amicitiiis diligentem me officii erga quemvis, lege æqui-
 tatis id exigente esse oporteat, erga te certè diligentissimum me esse par
 foret, qui singulari diligentia colendæ amicitiaæ mecum semel initæ, & huic
 libinde scriptioe familiarium epistolarum renovandæ das operam. Quod verò
 huc-

*Literarum
commercium
de argumento
Cometico Au-
tor amplum
colit.*

*Morstinio
Auctor grati-
ficatur ope-
ram in excer-
pendis Liba-
vianis & Ric-
ciolianis, de a-
strorum vir-
tute & argu-
mento Come-
tico.*

*Hevelianum
Prodrum
Cometicum
Riccioli &
Kircheri gra-
tia in com-
pendium re-
digis.*

**Phænomeni
in Androme-
da observatio
Graviana
cum Romana
convenit.*

*Cometa me-
dii inter il-
lum in Lepore
& Pegaso vi-
sum conjectu-
ra.*

*† Observa-
tionum Ham-
burgenſium
cum Frane-
queranis &
Haganis com-
paratarum
ratio.*

*Distantiæ
semper ubi-
que eadem.*

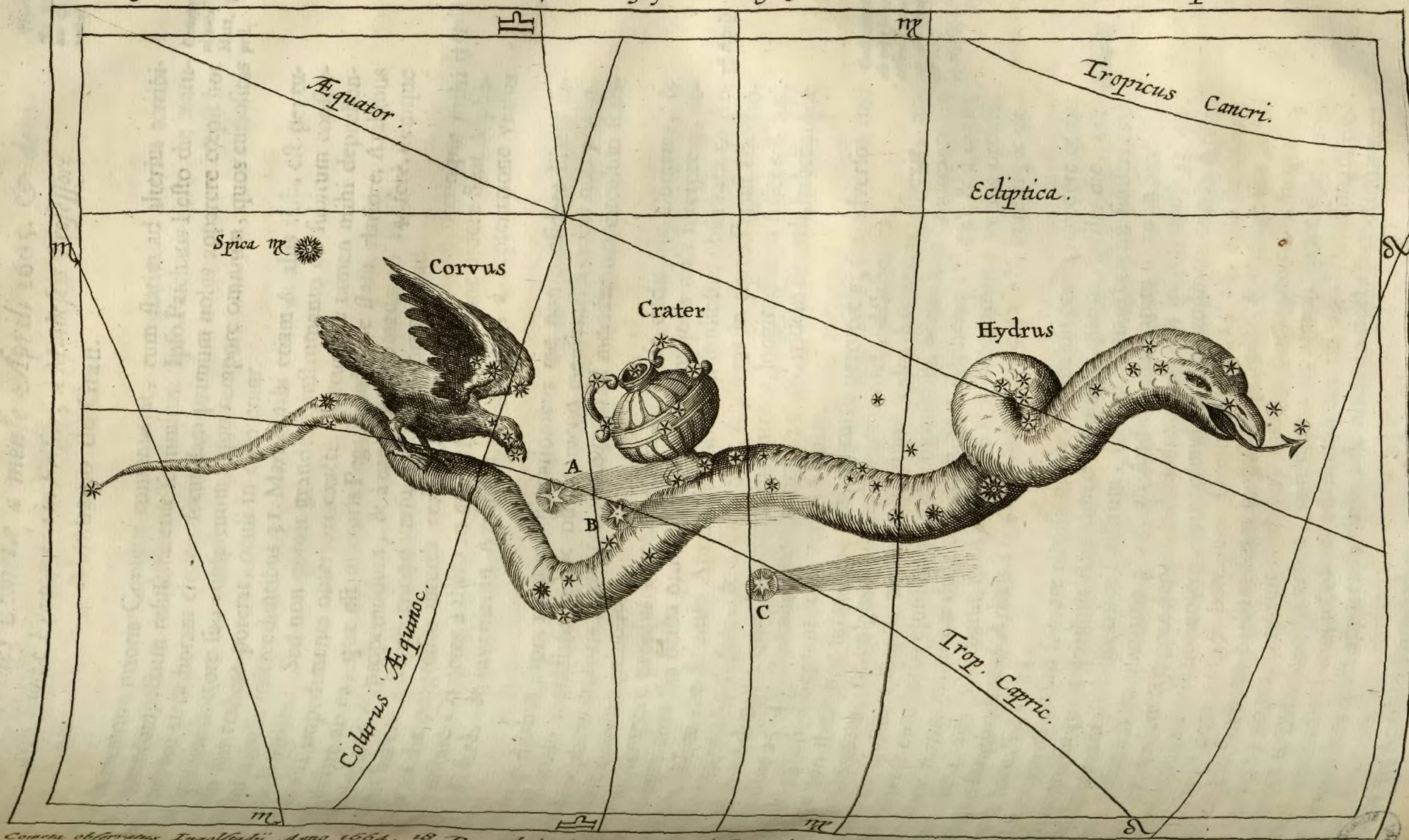
*Cometa ha-
bent suas pa-
rallaxes.*

*Ferie cani-
culares.*

hucusque ad Tuas amicissimas, & tot egregiarum observationum Cometæ, no-
demque laboriosæ delineationis feraces, Tibi ex æquo non responderim; ne-
que id ulli negligentia, vel remissiori in excolenda amicitia scriptione, ne-
que Astronomica, ac veluti languidiori vel defatigatæ menti, sed potius plurimis
laboribus tribuas. Quippe hi in exarandis, ut aliis perquam plurimis, Ita
de argumento Cometico in Galliam, Daniam, Sueciam, Angliam, Italiam,
Prussiam, & diversâ Germaniæ aliaque celebria orbis loca literis à me suscipi-
tur. Tenuit me adhuc occupatum haud modicus nec simplex labor, nondum ex-
antlatus, quem suscepi, rem gratam amicis dehinc publico facere capiti, comen-
tum quidem Tuo meoque illi Morstinio, perdilecto & percaro capiti, opera-
davi in excerptis ex Libavio & Ricciolo iis, quæ an & quantum opera-
nis in hæc inferiora astris Cometisque tribuendum sit (quod à me antea
licitè postulavit) exponant. Alterum Reverendis Viris Ricciolo & Kircheri
in adornando & quamprimum expediendo Prodrumo Prodrumi Cometicæ
Heveliani, in quo quidem opusculo quædam parerga inseram ex literis ejus
datis ad rem facientia aliaque. Accipe in præsens has observationes, aliaque
Romanam, alteram Hevelianam. * Et quia Tua observatio mense Februarii
Martio habita pro Romana stat, velim ulterius mihi sententiam Tuam ex-
nas, annon scilicet medium Cometam inter illum ad Leporem & in Pega-
so conspectum habuerimus? Ratisbona ad me semel scriptum erat visum ibi
novum Cometam hora 11. noctis die 22. Maji. Hodie verò accipi literas
die 6. Junii à populari meo, juvene bonæ fidei, sed Mathematices rudis
quæ nunciant visum ibi esse circa 10. noctis Cometam die 30. Maji.
verbo, quid de istis phænomenis sentias. † Quod ad observationes illas hic
burgi habitas attinet, illæ ita sunt factæ, ut partim ex binis distantis
lis evidentioribus & vicinis, ope radii Astronomici deprehensis, partim
cussatione binarem rectarum per stellas notiores ductarum, situs Cometæ
minatus fuerit. Deinde Cometæ secundum istum situm in globo locorum
gnata sunt reliqua quæ opus fuere. Quod autem scribis distantias stellarum
que eadem esse, puto intelligi debere de distantis stellarum fixarum, non
verò de distantis phænomenorum, parallaxi obnoxiorum, quales sunt Cometæ,
quorum distantia à diversis diversæ (pro ratione scilicet diversitatis
à longitudine, tum & latitudine locorum dependet) traduntur. Ad mensu-
stiunculas partim literis meis, partim Generosi Morstinii ore propolatas,
alicujus momenti Tibi esse videantur, responsum abs Te exspecto. Vale.

Franequerâ Hamburgum die 28. Julii St. V. 1665.

Nuper Schema ultimi Cometæ meo nomine transmisit tuus Morstinio
Vix & occasio & tempus mihi erat literas, quarum commercia
bentissimè frequento, addere. Ignoscas inertia, cui habenas laxare in
feriis anniversariis non soli consuevimus, scilicet in procinctu eram ad
quod jam jam ingrediendum. Succedunt jam, quas pollicitus eram, dicti Co-
metæ Observationes, & quæ ad tua interrogata hisce subtexuntur. Si
stricta aut brevioris styli Tibi ea videantur, calamus facilè in hoc campo
excurrere deinceps poterit. Quæ igitur velis, & quæcunque ego modo
possim suggerere, tua erunt. Interea favere publico pergas, cujus
nomen tuum & aliorum feliciter inserueris, æternitatem mereberis. Vale.

Cometa observatus Ingolstadii Anno 1664. 18. Decembris in A. 20. Dec. in B. 25. in C. Ex observationibus Mathematici Ingolstadienses colligerunt Co-

num Concretum, ne
in responderit, ne
ia scriptione, ne
sed potius coarctat
am pluribus, scilicet
Angliam, scilicet
terris à me folio
x labor, nonnulli
facere volens
aro capiti, nonnulli
quantum opus
d à me autem
ccolo & Kiv
romi Comete
x literis ej
rvationes,
mense Ieg
Turci
in
orem & in
rat vilum
acacipi lice
antices rudi
30. Maji
ones illas
is distant
sis, p
us Com
lo globo
antias se
n fixar
s sunt
rstratis,
r. r. A
e e
eto.

Figura Operis Communi An 1604 & 1605 Jacobi Willelmi

Observationes Cometæ à mense Aprili 1665. & deinceps habitæ Franequera in Frisiis, à Matheseos Professore Abrahamo de Grau.

Observationes Gravissimæ Cometæ verni.

Cometa verni natalis 26. Mart. 5. April.

Vix memoria prioris Cometæ consenuerat, cum statim ad alterius terribilioris conspectum resuscitaretur sensibilius. Ipso Paschatis Festo die matutino tempore circa horam circiter secundam nobis apparere cœpit hoc sidus, latissimè horrore suo conspicuum: quo tempore omnium, quos curiositas e lectulis suis trahere poterat, oculi in cælo erant.

Postea nebulis intercedentibus 31. Martii mihi etiam & aliis visus est per tulum hic Barbatus. Sed non potuit grandiori instrumento ob subitum conspectum & alia impedimenta observari exactè. Utcunque tamen mihi deprehensus est distare ab ea, quæ est in cruris Pegasi educatione stella clariore, Arabibus Seat Alphas 5° 6'. propemodum, & à capite Andromedæ 10° 14'. ferè, itemque Azymuth habere à Septentrione versus ortum 57° prope grad.

Sequenti die progressus interea versus signum Andromedæ utcunque mihi apparuit distare Cometæ à dicto in cruris Pegasi educatione sidere Seat Alphas 10° 18'. ferè, & inveniri in Azymuth 16° 30'. ferè, à Septentrione versus ortum.

Sed hisce duabus supra notatis observationibus me non confidere libens factor. Altitudo meridiana in hoc phœnomeno mensurari à nobis non potuit, quippè Solis diem creantis præsentia, antequam ad meridianum circulum scanderet, hoc omnino inhibuit.

Sequenti tempore propius in conspectum nobis se dedit hic Cometæ, & clariori fronte cum sua barba prolixissima, tanquam majoris mali interprete, notari potuit. Nam die secundo Aprilis distantia ejus studiosius observata ab Andromedæ capite 2° 45'. ferè, & à dicta Seat Alphas in cruris Pegasi educatione 14° 27'. horâ dimidiâ quartâ matutinâ invenimus, longitudinem Arietis 8° 44'. cum latitudine 25° 45'. Boreali, & declinatione 25° 46'. itidem Boreali, habebatque Azymuth 53° 46'. à Septentrione versus Ortum.

Interea non stetit hoc sidus, sed præpeti cursu perrupit vi sua adversos cæli fluctus in Occasum, ut vulgus Philosophorum censet, delabentes.

Igitur die ejusdem mensis tertio non minori vultu has terras aspexit, notabilique visus est cum barba ejusdem propè longitudinis admodum candicante, in puncto horæ tertiæ matutinæ distare à dicta Seat Alphas 18° 44'. & à capite Andromedæ 4° 29'. Oriebatur in Azymuth 52° à Septentrione versus ortum, habebatque longitudinem Arietis 11° 41'. cum latitudine 22° 18'. boreali, & declinatione boreali 25° 22'.

Postea exiguum de suo fervore remisit noster, & maluit potius incedere quam currere, digressusque a crinibus Andromedæ sequenti quarto Aprilis die, pervenit ad humerum illius sceminæ sinistrum, sive ad primam brachii sinistri educationem, distans hora matutina 3° 15'. ab Andromedæ capite 6° 20'. a Seat Alphas 20° 37'. eodem tempore deprehendimus exortum ejus in Azymuth 51° 40'. ferè a Septentrione versus orientem, invenimusque longitudinem ejus in Ariete 13° 36'. Latitudinem 21° 37'. borealem. Declinationem 25° 28'. item Borealem.

Hactenus hic Cometæ barbam suam longissime promisit, & clariore suo ac nitidior conspectu eo magis terruit mortales, quo nec immutato vultu neque castigato horrore singulis suboriri voluit, non tamen diu aspici, quam alias, cum familiariori apparitionis consuetudine admirationem sui apud vanissimam plebeculam perdidisset, licet apparendi vicibus de nocte in noctem continuis non defuerit.

Atque ita die Aprilis quinto eodem propemodum horæ momento iterum com-

Cali motus ab ortu in occasum sententia communis nititur.

13 April.

14 April.

15 April.

522 ADDENDA AD COMMUNICATIONEM

paruit cum magna fatis barbæ sparsione & capite rubicundiori, qua tempestate observata nobis est distantia ejus a Seat Alphas 24° 41'. & ab Andromedæ capite 10° 9'. & Azymuth 51° & 20'. prope, a borea in subsolanum. Inde invenimus longitudinem ejus 17° 32'. & Latitud. Bor. 21° 44'. Declin. bor. 25° 18'. Exhibuit insuper nobis in cælo rectam lineam cum clariore in cingulo Andromedæ Australiori, & ea quæ est $\alpha\gamma\delta$ illius $\alpha\beta\gamma\delta\epsilon\zeta\eta\theta$.

16 April.

Sequenti die sexto ejusdem mensis, hora propemodum secunda matutini, valium hujus civitatis cum eodem, quo ante usi sumus instrumento majore condescendimus, applicuimus illi & novo sideri oculos, barba fatis longa supra horizontem ascendente, nondum capite viso, quod dum avidè expectamus, subito nebulae cælum occupant, & aspectum universi luminis intercipiunt, nobisque otium faciunt. Advertere tunc poteram è barbæ flexu, eum jam caput Piscis Septentrionalis latius esse ingressum, cum proximè superiori die in fronte ejus hæssisset.

17 April.

Postero die ejusdem mensis septimo dicto tempore, non potuit ob nebulas circa horizontem oberrantes videri, & cum altius ascendisset Cometes, de intercedente non videbantur aliæ, unde distantia exactius fumeretur stellæ. Utcunque tamen distare videbatur ab ea quæ in capite Andromedæ est propemodum 14° & ab ea, quæ $\alpha\gamma\delta$ illius $\alpha\beta\gamma\delta\epsilon\zeta\eta\theta$ 8° 36'. ferè cum Azymuth præter propter 53°.

18 April.

Ultimâ apparitione diei octavi, quâ aculeum fortius nobis inderet, & constantiorem sui memoriam relinqueret, manifestior nobis fuit & grandior & terribilior, nam longissimam suam barbam, elevatiorem nobis & claram in cingulo Andromedæ Australioremque præterfluitantem sparsit, à qua stella paulò post tertiam matutini temporis distare à nobis deprehensus est 11° 1'. & à capite Andromedæ 17° 53' cum Azymuth 55° 36' à Septentrione versus Ortum. Unde reperta fuit longitudo ejus γ 24° 36' latitudo Borealis 15° 5' Declinatio Borealis 25° 15'.

Ab hoc tempore ejus sacrum, quo curiosius cælum suum intrarent homines, conspectum invidit Sol, ubi paulatim diem nobis advexit invidit, & universum ubique cælum, quod aliquo post tempore nebulis planè contactum fuit.

Atque hæc brevis est rerum in cælo observatarum historia.

Cometæ vix
ni magnitudi-
do,
Barba pro-
lixa,

Claritas in-
signis,

Motus celer,

Ortus &
progressus,

Iter & di-
sparsio:

Tandem co-
lor,

Præterea hic Cometes apparuit tantus, quanta propemodum Venus perigæa, si fortè non major illâ. Barbam prætulit à secundo Aprilis die maximam, & utcunque dimetienti tunc vel 18. gradibus longam, sparsione obliquè in altum porrectâ. Quod clarior cæteris apparuerit, indicio nobis est, maximum ejus fuisse corpus, utpote quod plures simul radios Solis reverberare potuerit, & per longum spatium vibratis radiis barbam extendere. Magnitudo quoque hæc facile, è valido ejus & celeri fatis incessu, à peritioribus citra fallaciam colligi potest. Primùm nobis hîc Cometes apparere cœpit, ut supra ex historia Observationum constat, in pectore Pegasi, & porrò moveri versus Andromedam, citra cujus caput, & per brachium sinistrum perrexit, & deinde per caput piscis Septentrionalis, atque è regione cuspidis trianguli sive Deltoti videri desit, si impedimenta non intercessissent, videri potuisse. Color ejus, ut supra de lumine clariore dictum est, fuit candidus, & semel quod rubicundus, propter majorem proculdubio in exhalationibus Horizontalibus (nam ex iis tunc conspiciebatur) refractionem.

Et hæc sunt phænomena, quorum causas ex iis, quæ aliàs scripsimus, oculatus Philosophus facilè eruet.

Phænomeni
in Androme-
dæ observatio
& descriptio
Grævianæ.

Quod postulas, Vir Eminentissime, verbo tibi exponi, quid sentiam de phænomeno illo, quod nuper apparere incœpit circa Borealisimam in cingulo Andromedæ, facilè præstabo. Primùm apparuit hoc sidus circa tempus primi Cometæ ad Leporem visi, sub minutissimo punctulo obscuriori. Deinde paulatim major atque major nobis videbatur, & quidem distinctius per tubum Opticæ

cum spectantibus, facies ejus non poterat distingui, neque magnitudo ab ejusdem Cometæ dicti circa cornu Arietis versantis specie villis cinctum. Colorem spargebat tristem & quasi plumbeum, à dicta in Andromedæ cingulo distare continuò visum est intra gradum aut circumcirca, eo ferè modo, quo in Schemate per Dominum Morstinium tibi transmissò notavi. An sit stella fixa, aliis quibus maculis conferta, & nondum è sua sede expulsa, an verò Cometes, è superiori loco ad centrum nostri vorticis magis magisque ad rectiorem lineam descendens, atque ad certam distantiam à Sole & tellure aliquandiu hærens, dubitari potest. Item, an rectè cum Epigene apud Senecam lib. 7. Natur. Quæst.

*Sitne hoc
stella fixa vel
Cometes Gra-
vius ipse du-
bitat.*

c. 6. Duo Cometarum genera statuuntur, quarum alii ardorem undique fundunt, nec locum mutant; Alii in unam partem ignem vagum in modum Comæ porrigunt & stellas permeant; etiam à quibusdam dubitari posset, licet alias multis illa distinctio improbetur. Cuilibet integrum erit judicare quod voluerit ex iis quæ de apparitionibus hujus phœnomeni hîc tradimus. An in universum hoc anno quatuor comparuerint Cometæ, vix dixerim, salvâ tamen aliorum, & quoque ipsius Magni Hevelii autoritate. Interim non videor contemnendas habere rationes ob quas affirmem illos, quos primùm & secundum faciunt, esse tantum unum eundemque Cometen.

*Cometa Epi-
geni alii im-
mobiles, alii
mobiles.*

*Cometas qua-
tuor hoc anno
apparuisse viri
dici potest.*

*Cometa in
Corvo & Le-
pore unus i-
demque fuisse
Gravio puta-
tur.*

*Voetii liber
de prognost.
Cometarum.*

De prognosticis Cometarum nuper scripsit Gisbertus Voetius Theologus, homo unum eundemque Cometen.

Hamburgo Franequeram die 18. Septembris St. Gregoriani 1665.

Incet ad editionem operis mei noctes diesque incumbens, Amicis meisque propriis studiis & negociis aliis vacare nequeam, Tua tamen singularis erga me benevolentia jure suo à me exigit, ut Te etiam nunc compellem. De illis quæ tecum communicare de argumento Cometico voluisti, amplissimas Tibi ago gratias. Benè hâc ratione Tuæ existimationi, votis meis & publicis usibus consului. Utinam idem faciat tandem Clarissimus N.N. à quo nondum extundere literam possum, ex quo primùm apparente Cometa eum compellavi, & post hac aliquoties. Tu si illo uteris familiariter, velim amicè moneas eum, ut paria tecum cumque tot aliis Viris doctissimis faciat. Clarissimus Hevelius ante dies octo ad me literas dedit, & simul responsum, quod ad phœnomenon illud attinet. Non Cometam sed stellam tantummodò fuisse nebulosam dicit, quæ tamen tubo inspecta, similem ferè Cometæ speciem exhibuerit, non nova aliqua nunc orta, sed à plurimis annis ibidem existens, & Anno 1614. à Simone Mario observata. Addit porrò, Andromedam si quis aspiciat, eodem loci ubi antea illud ipsum phœnomenon inventurum, nempe uno gradu paulò plus dissitum à boreali in cingulo, catenam versus Andromedæ. Visa est in diversis Germaniæ locis interdum stella, visa & hîc loci; creditur esse Venus, ab ipso quoque Hevelio. Vale & mihi porrò fave.

*Auctor offi-
cio suo erga
Gravium de-
fungitur.*

*Occupatio-
nes tua pri-
vate debita
amicis officia
non interver-
tant.*

*Hevelii ju-
diciu de
phœnomeno
Andromedæ
à Gravio &
Romanis ob-
servato.*

Franequerâ Hamburgum die 8. Martii 1666.

Hactenus ad literas nos citarunt cælitæ, quorum consortio nos asserere non nostri officii duximus. Quod si placeat etiam Minervæ sacris nobiscum uti, non deerit author & fautor. Sunt enim nostræ arti ex aliis multæ quæ societatem præstare possent. Philosophia statim se prodat, cujus viciniam etiam Mathematici affectare non absque detrimento sategerunt. Historiæ & Antiquitatum Scriptores hîc & manus dant & commodant. Mars hâc arte sævit in armis.

**Gravius ab-
solutò argu-
mento Come-
tico ad alia in
re literaria
discutienda
argumenta
Auctorem in-
vitat.*

*Mathesis a-
liis disciplinis
Philosophicis
affinis:
Ejus usus
& abusus
multiplex.*

Neptunus

524 ADDENDA AD COMMUNICATIONEM

Neptunus latissimè sua vela spargit: Geometra latifundia dispensat & dividit. Inde Pictoribus atque Architectis etiam sua inde petuntur argumenta & lineæ. Inde abacum excutiunt avarorum digiti, imò tota terra, & quicquid suo pondere circumgestat, modum avaritiæ & ambitionis inde malè quærit, quæ omnia non limis oculis aspicimus ex nostra arte, ubi malè videmus. Summam rerum nostrarum nondum habes, quod si coram esses, plura tibi occurrerent, quæ à nostris non expectares. Quod si cælum nova quædam nobis aperuerit, libenter & non vitæ gratia etiam in cæteris partibus apud te aliquid posset, ulla sollicitatione (monitore tantum epistolâ) qualicunque tuum erit. Scribis velim quonam opus tuum de Cometis pervenit; anne manum ultimam habebit aut expectet: me inspectorem atque authorem gratitudinis, tuæ eruditioni referendæ, ubi ad meas quoque manus pervenerit, habebit. Si quid novi apud vestrates, velim impertias. Antequam claudam paginam, Tuum amicum D. Minum Morstinium, tanquam optimum Virum, mihi probatum, & omnibus numeris jucundissimum & discipulum & amicum fuisse coram te testor. Hic tamen manumque de tabula (cui inscribendæ tibi vices commendo) traho. Vale Ant. corum non infime.

Gravii erga
Auctorem benevolentia
eximia:

Idem in statum operis inquiris:

Et illud videre desiderat.

Morstinus à Gravio laudatur.

Hamburgo Franequeram die 9. Aprilis Gregoriani 1666.

Post diuturni silentii moram & longam responsi Tui expectationem, per gratæ mihi fuerunt Tuæ literæ, quas die 8. Martii datas hodie demum Nobilissimus & Humanissimus benèque moratus Juvenis Joannes Borzimonius, popularis meus (qui à Vobis, ex clarissima illa Musarum sede, velut à mercatura bonarum artium, non inanis in patriam redit) mihi attulit. Inspectis Tuæ exstolæ occasione scriniis meis, & literarum mutuò scriptarum tabellis, benevolentia Tuæ vicem jurè expectasse deprehendi. Silentium Tuum præter graviores easque assiduas occupationes Academicas, pestis metus bellique motus, gravissima literarum impedimenta, apud me excusarunt. Commercio & studio literarum me delectari, quantum quidem tenuitas ingenii & conditio fortis meæ permittit, ex opere meo, Deo volente, cognosces. Crede vera & centi, cuncta temporum momenta mihi in diffusum Philosophicis studiis operato pectore incumbenti, ad rationes esse revocanda, ne diu expectationem ac vota ut aliorum Amicorum, ita & Tua, differam. * Crede me adhuc in celum litum commercio esse, nec ab eo abstrahi posse, antequam propositum curam absolvam. Longius ut per immensa cæli spatia evager, benevolæ, humanæ & publicis utilitatibus consulentes plurium Virorum eruditione præsignium comfabulationes efficiunt. His tamen in prima Theatri Cometicæ parte, una cum specimine sociarum illarum, quas celebras, præstantissimæ artis Mathematicæ dispositis, finem fecissem. Sed præter expectationem pars altera Theatri Cometicæ difficilior, me distinet, omniumque vota moratur. Hæc enim Historiam Cometicarum Universalem, & simul sacræ & profanæ historiæ compendium quoddam, ex junctis catenatarum rerum (Cometæ effectus à multis vocantur) beneficio Cometarum intervallis compositum, proponet. Nusquam, crede mihi, quæ ad commendandam virtutem, & explicanda vitæ officia faciunt, negligo. In quæ non exiguas Practicæ Philosophiæ particulas in illo Theatro propositas, à Cometa æquitatis symbolum BONA BONIS, MALA MALIS, ne dicam, terrente inculcatas, Tibi tutò pollicear. Has spes satis amplas, quæ Christiani perbas, dum facio, universæ propè Philosophiæ experimento Christiani orbem donare me velle cogitabis. Fateor vota mea eousquæ excurrere. Tibi adjunctum his Historiæ Cometicæ exordium, quod boni & æquibilia agenda velim, indicabit. Inveniet ibi magna illa ingenii Tui vis non ignobilia agenda, in quibus industriam humanitatem exerceas. Nisi aliud velis adducendum.

Borzimonius
Joannes laudatur.

Literas Gravii ad Auctorem perfert.
Silentium Gravii Auctori habuit excusatum.

Pestis & bellum gravissima literarum impedimenta.

Auctoris studia & occupationes.

Temporis parvus esto.

Astronomis adhuc Auctor vocat:

Horum studiorum causa & usus.

Operis hujus rationem Auctor Gravio explicat.

Historia Cometicarum quæ ab Auctore componatur.

Philosophiam Moralem Auctor magnam ex parte in opere suo excollit.

Historia Cometicæ initium Auctor Gravio mittit.

tiendum fumere, ætas Hipparchi, immensis spatiis divisa, Tuam curam jure suo in se convertit. Sunt plura in promptu, quæ virorum doctorum diligentiam fatigant, ejusdem generis ætas Mithridatis Magni: ætas S. Martini: ætas & posteritas Caroli M. imperio Romano & regno Gallico, tùm verò Caroli Martelli, illius Siculi, regno Hungarico gaudens: alia ut taceam. Hæc si Chronologis discutienda relinquas, jure Tuo usus (ideò ego nudius tertius de his ad Doctissimum Ricciolum, post Geographiam & Astronomiam Chronologiæ reformatandæ intentum, retuli) quæ mox adferam, ad sphæram Tuam propius accedentia, facilis examinanda suscipies. Proximè circa mortem Ludovici Pii novem Cometæ intra septem annos annotari & indicari ab Auctoribus videntur. En Tibi tabellam, quæ rem ob oculos ponit!

Hipparchi ætatem Auctor à Gravio determinari pòssulat.
Mithridatis ætas difficultate non caret.
S. Martini ætas quodammodo dubia.
Cometarum novem circa Ludovici Pii mortem ignotus:

1. 837. in Libra. Annal. Fuld. in Virgine. Calvis. Vid. Eckstorm.
2. 838. in Libra. Rockenbach. in Scorp. Calvis. Vid. Aventin. & Eckstorm.
3. 839. in Virgine (corr. 837.) Auctor vitæ Ludovici in Ariete. Vincent. Funcc. Rockenb. Eckstorm.
4. 840. in Scorpio (corr. 838.) Auctor vitæ Ludov. Alsted.
5. 841. in Aquario. Annal. Fuld. Vid. Alsted.
6. 842. in Aquario. Funcc. Rockenbach. Eckstorm. Vid. Alsted. tùm Chron. Fontanell. & Nithard.
- 7, 8, 9. Anno 843. in Libra. Ariete & Aquario. Ricciol. ex Cardano.

Hæc Cometarum divisio si demonstrationibus firmari, & vel justis rationibus probari queat, de aucta Cometarum familia multum mihi gratulabor. Interim ne id temerario studio quærere videar, dicam Tibi ingenuè sententiam meam. Novem illos Cometæ quatuor tantum esse puto. Ac primum fundamenti loco duo pono. Alterum est, dispositionem capitum & annorum in Auctore vitæ Ludovici ex ipsa ejus historia ita, ut dixi, esse corrigendam. Alterum, Cometam illum in Virgine Anno 837. certam obtinere sedem, & in eam referendum esse illum ab Aventino & Eckstormio ad ann. 838. positum, quod ex signis Virginis, in quo luxit, & constanti 25. dierum duratione annotatâ apparer: tum & cum eo conjungendum esse illum 837. in Libra à Fuldensibus, & 838. itidem in Libra (initio apparitionis Cometæ contra seriem signorum proferentis hinc sumto) à Rockenbachio indicatum. Hòc positò Cometa ab Eckstormio in 837. positus, qui autumnò Solem antecessit, necessariò in 836. referendus videtur, ut ita ex 838. in 837. referatur ille Cometa, quem in anno 837. fixâ sede collocavimus. Atque hi duo mihi sunt Cometæ in 836 & 837. ponendi, ille antecedens Solem autumnò, hic eundem verè sequens. Tertiò Cometæ in Scorpio Anno 838. sedem Anonymi illius & Calvisii auctoritas conciliat. Huic adjungo illum 839 in Ariete observatum, ut pariter ibi initium, hic finis observationum Cometæ contra signorum seriem progredientis intelligatur. Quartus denique erit ille in Aquario, qui exeunte anno 841. & ineunte 842. observatus est. Atque hoc est quod ad rectè constituendas Cometarum circa mortem Ludovici sedes & rationes apud me invenio. Adeòque tres Cometæ Alstedii 840, 841, 842, signis Scorpii, Arietis & Aquarii (illum enim cum comperio) annis 838, 839 & 841 simulque 842. illos verò tres Cardani 837, 838 & 841 simulque 842. deputo. Inter hæc, meliora doceri si possim, non parum gaudebo. Iccirò responsum à Ricciolo, Bullialdo, Te aliisque viris doctis, ad quos eâ de re retuli, cum desiderio expectabo. Est autem unum, de quo à Te doceri cupio. Auctor ille vitæ Ludovici Pii Cometam illum in Virgine, non more errantium siderum septem Orientem versus petiisse: at Aven-

Hæc Auctor quatuor tantum esse putat.

Cometa ad annum 837. & 838. notatus in Virgine & Libra unus idemque est.

Eckstormio correctus aliis auctoribus conciliatur.

Cometa ad ann. 838 & 839 notatus in Scorpio & Ariete unus idemque est.

Cometa ad ann. 841 & 842 notatus unus idemque est.

Cometarum circa Ludovici mortem series ab Auctore proposita:

Qui meliora discere paratus est.

526 ADDENDA AD COMMUNICATIONEM

*Phænomenon
in Androme-
da à quibus-
dam pro Co-
meta habi-
tum,
Opponente
se & vincen-
te Hewelio.*

tinus, errantium siderum modo ab Occidentis ora in Orientem motum esse, expresse ait. Atque hæc sunt, Doctissime Vir, quæ Tibi nunc proponere volui, æquitatis Tuæ certus. Phænomenon illud in Andromeda abs Te primo mihi indicatum, à nonnullis pro novo Cometa autumnali habitum fuit. Cui opinioni Clarissimus Hevelius restitit, & vicit. Generosum Morstinium cognatum meum tale testimonium à Te meritò suo obtinuisse gaudeo. Vale ac mihi semper fave, operis autem mei exemplum hoc anno, si vivo, à me expecta.

Hamburgo Franequeram die ult. Juliani 1666.

*Silentium
Gravii Au-
tor excusat.
Gravii re-
sponsum ad
litteras suas
Auctor desi-
derat:
Ejus utilita-
tem demon-
strat.
Comete anni
1476. nata-
les Auctor à
Gravio re-
quirat.*

Silentium Tuum diuturnum ad meas literas ante quatuor menses datas, be-
bebit justas & graves causas. Hoc enim credere me æquitas & erga te bene-
volentia jubet. Quamvis autem literas meas, ut & omnes nostras antehac, redde-
ad Te perlatas esse spero, tamen exemplum earum Tibi nunc mitto, ut ratio
meliori jure responsum abs Te exigam. Interest nempe haud parum rei litera-
riæ meæque privatæ, ut illud consequar, quò tenebræ illæ incerti, in orbe non
tantum Historico, sed & Astronomico obortæ, radiis veritatis discutiantur. His
nunc addo quæstiunculam de Cometa anni 1476. abs Te & Joanne Schulerio
Vestrate annotato, quem apud alios auctores, quos in promptu habeo, & dili-
genter evolvo, non invenio. En tibi verò etiam Tuas verni Comete observa-
tiones, in quibus paucula quædam dubia ad marginem, ut vides, notata, à
Te vel confirmanda vel corrigenda erunt. Id verò quamprimùm fieri pero, da-
tis ad Humanissimum Juvenem Adamum Francum, qui editionem operis mei
Amsterodami curat, & habitat, literis, ad quem ego hac ipsa die & hora apo-
graphum earundem Tuarum observationum mox prelo subjiciendarum muto.
Vale, Vir Humanissime, diu & feliciter age, ac mihi constanter fave.

Tuus omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI

Addenda

Addenda ad Communicationem Bullialdianam.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 26. Junii 1665.

N. 30.
ad 66, 67
& 68.*Bullialdus
officiosus in
Auctorem,**Diligens in
observandis
Cometis,
Loco commo-
do destituitur,
Modeste de
argumento
Cometico di-
sputas, nil te-
merè definire
volens.**Galileus a-
jusque de Co-
metis senten-
tia laudatur.
Cometas ex
maculis Solis
generari pro-
babiliusquàm
ex terrenis
exhalationi-
bus in aëre
accensis.**Bullialdus
Libavio as-
sentit de ma-
teria Come-
tarum gala-
xiae analogæ.
* magis absur-
dam & vanam
potius**Peripateti-
corum de Co-
metis opinio
Bullialdo im-
probatur.*N. 17.
ad 30.*Cometici ar-
gumenti dif-
ficultates o-
mnes expedi-
ri non possunt.*

AD literarum Tuarum ternionem responsum ut dem, exigit officii mei ratio. Ad ea primùm, quæ de meditato à Te opere agunt, rescribam. Præter illa quæ superioribus mensibus de priore Cometa ad Te scripsi, nihil Tecum communicandum habeo De posteriore, quem semel tantum vidi, ex aliorum observationibus mihi petenda erunt, ut aliquid differere possim. Unum sæpius in literis meis repetitum legisti, plura me præstiturum fuisse, si locus ad collocanda instrumenta, quæ penes me habeo, opportunus mihi concessus fuisset. De illis porrò rationibus physicis, quæ ad Cometarum naturam, generationem materiamque definiendam variæ afferuntur, parcius dicere de-crevi, cum solis conjecturis nitantur: neque etiam si scopum quisquam attige-rit, se veras invenisse aliquando rescire potest. Opiniones aliquas cæteris veri-similiores esse scio, & fateor. Galilei, celeberrimi illius Viri, in cujus scriptis judicium exactissimum, quotquot rerum Mathematicarum periti sunt, agno-scere debent, sententia valdè probabilis est; ex Sole nempe materiam Come-ticam diffundi, & maculas in ejus disco visas in globum unum coalescere, Co-metæque inde generari & fulgere, cum docuit, rationi aptius, & rerum na-turæ convenientius, quàm tota Aristotelis familia, locutus est. Eum secutus est noster Hevelius Astronomus insignis, amplioremque penum illis novis phœ-nomenis, undè materiam expromant, in Prodromo suo assignavit. Solem ete-nim unicum, unde fluat non statuit, sed ex aliis quoque Planetis illam, ad ætheream ex observationibus constat: ex qua verò parte ætheris progrediatur, nisi conjecturis nixi disputare non possumus. Ex materia Galaxiæ analogæ & simili constari moles istas, Libavio mihi quoque verisimile videtur. Nec fal-sam opinionem meam arguet ullus diversæ vindex & assertor, nullisque incom-^{prehensibilis hæc opinio,}modis & absurditatibus eam involvi demonstrabit, quin simul suam ^{ai Comete gen. 10}Galaxiæ analogæ, & citra negotium forsan, ostendam. Absurdæ quædam sunt opi-niones adversus phænomena pugnantes, quæ falsitatem, quâ laborant, statim produunt: ejusmodi est illa mordicus à Peripateticis propugnata: similisque notæ-^{illa est,}nuit, quæ Planetas aliquos, vel stellas ad illos producendos concurrere sta-tuit. De illo autem argumento scribere nunc plura nequeo. De communicatis mecum Illustrissimi Domini Hevelii & Domini de Grau epistolis gratias Tibi ago. Ut Illustrissimum Dominum Rautensteinium meo nomine salutes oro. Re-^{ver.}per. quoque P. Alberto Curtio nomine meo salutato officia mea ut offerat, ex-^{peto.}peto. Vale Vir Generosissime & feliciter vive.

Hamburgo Lutetiam die 11. Julii Anno 1665.

Sententiæ Tux, quæ vult de Cometarum natura, generatione & materia parcius esse loquendum, cum hæc omnia solis conjecturis nitantur, lubens meritoque subscribo. Permoveor enim tùm exempli Tui auctoritate, (cum ta-^{men}cientiam tribuat) tùm rei ipsius magnitudine, quæ meum captum prorsus ex-cedit. Scio autem & Aristotelem, Coryphæum Philosophorum, Astronomica Eudoxo, illi Platonis auditori, & Astrologorum sui sæculi, judicio Doctissi-morum Virorum, teste Cicerone, facile Principi, tanquam artificii in sua arte, dijudicanda reliquisse. Non tantum enim idem ille Aristoteles mentes humanas,

528 ADDENDA AD COMMUNICATIONEM

rerum naturam cernentes & contemplantes, nocturnarum instar in media luce
 cæcutire ait. Nec solus Seneca in doctissimo suo de Cometis Commentario,
 quo libris natural. quæst. colophonem imposuit, ad modestiam nos componit.
 Ab omni certè temeritate ignota affirmandi, & impudentiâ falsa comminiscen-
 di revocat, *tàm ardue erui quæ tàm altè jacent*, mirandum non esse asserit, imò
 Cometas inter ea *quæ per secretum eunt, nunquam humanis oculis orientis ponit*.
 Sed & Arabum, quorum tamen excellentia & curiosa ingenia miramur, non-
 nulli, & Novitiorum Philosophorum multi Cometas arcanis naturæ annun-
 rare non dubitant. Doctissimus Wendelinus nil hîc ex veteribus amplius, quàm
 nil esse certi, disci posse docet. Atqui nostri, ut curiositate, ita & scientia re-
 rum abditarum omnes illos superasse videntur. Liceat itaque aliquando, &
 nobis intra clathros modestiæ conclusis, tùm animi gratiâ, tùm etiam studio
 inquirendi veri, libertate Philosophicâ uti, sed, ut voce divinâ monemur, & quidem
 inquirere veri, libertate Philosophicâ uti, sed, ut voce divinâ monemur, & quidem
 occasione eorum, quæ ad me postremò scripsisti. De sententia Galilæi, Viri
 profectò in Mathematicis subtilissimi, & tùm ad hæreseos invidiam, tùm ad per-
 secutionis acerbitem ob sententiam de Terræ motu celeberrimi, opinione de
 Cometarum ex maculis Solaribus effluentibus & diffusis, inque unum corpus
 compositis generatione, plura ex Te quàm ex Ricciolo Doctissimo didici.
 enim sententiam ejus fuisse dicit, ut & Guiducci, Rothmani aliorumque, Co-
 metam esse halitum terrestrem supra Lunam elevatum & à Sole illustratum.
 Paulò verò infra exponit Fieni, Snellii, Cysati & aliorum sententiam de ma-
 culis Solaribus sive faculis in unum corpus Cometicum congregatis. Hanc verò
 amplam penum, quam novis istis phænomenis, undè materiam expromant,
 Clarissimus Hevelius noster in aliorum quoque Planetarum corporibus & eorum
 effluviis assignasse dicis, prout etiam se res habet, Ricciolus ibidem apud Ca-
 bæum & Tellesium commonstrat. Itaque noster ille tot & tantorum Virorum
 auctoritate in contradicentes pugnare potest. Materiam istam ætheream esse
 plerique, ut animadverto, consentiunt, qui rectiùs sentire & philosophari vi-
 dentur. Itaque qui Cometas aëreos & sublunares esse dicunt (quod & ipse
 Clarissimus Hevelius quadamtenus, brevissimæ scilicet per aërem trajectionis re-
 spectu, concedere mihi videtur, & dari tales Cometas Ricciolus docet) etiam
 quosdam supra Lunam evehunt, ut Mæstlinus, Gemma, Roëlinus & alii ab
 Ricciolo nominati. Qui etiam indicat, quod unà ad Tua dicere par censet,
 Tychonem statuisse, judice Fromondo, Cometas per condensationem viae la-
 ctæ fieri. Cui ipse & Longomontanum adjungit, & testatur utrumque
 Cometas generari ex illa materia cæli, quæ est in via lactea, tanquam propius
 ad id præparatâ & dispositâ. Seneca equidem memoriæ prodidit Rege Archa-
 lao Macedone apparuisse Cometam initiò modicum, qui postea creverit, ac se
 diffuderit, totamque viam lacteam compleverit. Ita quidem Milichius in Phi-
 l. 2. c. 25. Sed apud Ricciolum & ipsum Senecam hæc Rege Attalo illo, ut Ric-
 ciolus conjicit, Pergamensi accidisse lego. Quod reliquum est, omnes qui in
 Republica litteraria versantur, quanti Te, Vir Doctissime facere debeant, bene
 norunt. Vale & mihi constanter fave, ac prosperè age.

Modestiam
 in argumento
 Cometico Se-
 neca suadet.

Arabum in-
 genia excel-
 lentia.

Incerto ma-
 gno in argu-
 mento Come-
 tico omnes
 turbamur.

* Sapiendo ad
 sobrietatem.

Cometa hîc
 inter terrestres
 supra Lunam
 elevatus, à
 Sole illustra-
 tus:

Vel coagu-
 lum macula-
 rum Sola-
 rium:

Vel denique
 corpus ex ef-
 fluviis Solis
 aliorumque
 Planetarum
 compositum.

Tychonis au-
 thoritas Li-
 bario & Bul-
 lialdo favet.

Longomon-
 tani, Libarii
 & Bullialdi
 eadem ferè
 de Cometis
 sententia.

Archelaum
 Macedonem
 pro Attalo
 Pergamensi
 Milichius po-
 nit.

N. 72.

Hamburgo Lutetiam die 18. Julii 1665.

Bullialdus
 librum Ptole-
 mei de facul-
 tate judican-
 di ad Aucto-
 rem munus
 misit.

Nihil literarum in præsentia abs Te accepi. Accepi tamen egregium zê-
 lûs in me Tui documentum & monumentum, librum scilicet Ptolemæi
 de judicandi facultate & animi principatu, abs Te non tantum editum, sed &
 doctissimis Commentariis illustratum, triplicique veritatis præsidio, Scrip-
 tura S. Ratione & Antiquitate munitum, qui lucem nunquam antehac viderat
 Hunc nunc laboribus aliis gravato & distracto perlegere non datur: heri enim
 dedimus

demum eum accepi, unà cum ingeniosissimo libro Clarissimi Domini Auzout, Viri, ut video, non tantum in rebus Mathematicis egregiè docti, sed & subtile ac industrii. Huic de hoc dono præclaro debitas ago gratias, & hostimentum aliquandò, si Deus vitam concesserit, per Te mittam Indiculum quendam Cometarum, ut & secutorum iis conspectis malorum bonorumque, quò tanto infamiam Cometis, quasi tantummodò tristium prænunciis, ab omni æro impactam, vel detraham, vel certè diminuam. Specimina alicujus hanc in re investiganda industriæ meæ habuisti sparsa in literis meis, vel ad Te ipsum, Amplissimum Dominum Hevelium misi. Maximi enim Virum hunc facio. Quod ut faciam, excitor illis quoque meritis elogiis, quibus eum in libri illius dedicatione ipsi factâ ornas. Astronomorum enim nostræ ætatis Principem Astronomiæ, aut ad ipsum cæteris, qui adhuc vixerint, propius accessurus sit, & Coperniciæ sedes ex Uraniburgo Tychoniano illuc Frawenburgo, ubi eas vocant, & Gedani, in urbe patria & multis nominibus nobilissima locarit, tribuis. Imò verò & notam ejus humanitatem assiduamque diligentiam, paucissimis imitandam deprædicas. Quæ itaque ad eum heri dedi, eo ipso momento temporis, quo hæc Tua ad eum ante biennium publicè data accepi, jure meritoque ad Te, qui mihi hinc animum addidisti, mitto. His adjungo quæ heri cum eo communicavi de nuper viso à me & aliquot è domesticis meis phœnomeno. Nudius, dico, tertius, post horam x. vespertinam observavimus ad Iut singulo in medio eas diviserant. Paulò post assiluit subitè à sinistris tertia facula, quæ cum iis juncta majus corpus ignitum conflagavit. Quod paulò post ad sinistram flexum, & magis magisque diminutum ante horam xi. disparuit, cujus rei en tibi leviter delineatam figuram*. Hanc etiam cum Clarissimo Viro Dn. Auzout communicare poteris, eique, quamvis ignoto de facie, at de nominis fama benè noto, plurimam salutem impertias velim. Eidem dicas, mihi de isto quæ Parisiis ad Clarissimum Virum de Alenze, Secretarium Regium, rant, ejus præclaro conatu, ut & de Observationibus Domini Bout missa fuissent, copiam fuisse factam à R. Casparo Schotto, qui inter alias plures insignes symbolas, operi meo inferendas, hanc quoque mihi misit. A dicto namque D. Secretario hæc communicata acceperat. In quibus & Tui, credo, sit mentio ad calcem: viam nempe Cometæ notatam fuisse per Dominum Bout inde à die 26. Decembris supra plures globos, & inter alios supra globum Domini Abbatis Martineau & Domini Bovilliau, quæ sit notata in charta ipsiusmet Domini Bout: quam observationem habuit à Domino Montmor Magistro de Requestes. Tu si quid hinc addi velis, me monebis. Quamvis autem non dum libellum Dn. Auzout perlegere, ut par est, potuerim, tamen curioso oculolo eundem emetiendo observavi Eum in ea cum Hevelio nostro esse sententia, Cometam ante Kal. Decembr. observavi potuisse. † Et Hevelius quidem eum die 23. Novembris observari potuisse dicit: ille verò medio Novembris, imò & citius aliquantò. Facit autem mentionem observationis in Hollandia, à Samuelo Kechelio scilicet die 2. Decembr. S. N. factæ, quam habeo. Sed velim scire ex Viro Doctissimo, an aliquam hanc priorem observationem accepit: tùm quid sentiat ut de illa observatione, quam auctor libelli in vestra urbe impressi, cui titulus est *du Tri-Comete observé à Oxfort en Angleterre depuis le 22. Novembre*, stylum, ut puto, Julianum, Anglis familiarem, secutus divulgavit, ita & de illo ipso libello. Humanitati Schottianæ duo hinc debeo, alterum de observatione Cometæ ad Memmingam in Germania à die 12. 22. Novembris, alterum de Brixienfi in Italia à die 25. Novemb. habita. Accepi in variis Germaniæ locis exeunte Novembri Cometam fuisse observatum.

Auzouti laus.

Cometis bona
malæque suc-
cedere Auctor
affirmat.Hevelius me-
rita & lau-
des.Copernicus
præferatur Ty-
choni.Phœnomenon
die 16. Julii
ab Auctore
Hamburgi
visum.* Vid. hæc ad
communicat.
Raurentstein.
Auzoutum
per Bullial-
dum Auctorem
compellat.Boutii obser-
vationes Pa-
risienses.Auzoutius in
quibusdam
cum Hevelio
consentit, in
aliis ab eo dis-
sensit.
† Observatio-
nes Cometæ
hybernici in
Europa pri-
ma.Tri-Cometa
Oxonienfis.Schotti hu-
manitatem
singularem
Auctor præ-
dicat.

Archidux Austriae ultimus moritur. Cometa aliquot diebus mortem Archiducis Austriae ultimi antecessisse. Visus esse m. Man. & Junii ex variis locis scribitur.

Heveliani Prodromi Cometicum exemplum auctori Bullialdo & Auzouto dono mittit.

Aegydius Menagius vetus Auctoris amicus.

N. 74.

Sed his priores observationes in Europa esse factas ignoro. Vienna nihil memoratu dignum accepi, nisi de luctu Cæsaris ex morte ultimi Archiducis, quam Cometes triduo ante urbi Comitatus Tyrolensis principali, quæ Latinis Oenipons, Germanis Inspruc dicitur, imminens, prælagivisse dicitur, prout ad Amico nostro communi Ratisbonâ accepi, ut & confirmatum nuncium de Cometa die 22. Maji viso. Hunc & Lipsiæ die 30. Maji visum fuisse, Cracoviæ verò primis diebus Junii, accepi. Si & hæc Clarissimus Dn. Auzout grata fore putes, cum eo pariter communicare poteris. Velim autem hac occasione quodcunque utriusque vestrum de his tot phœnomenis cognoscere, quò habeam quod librum meum exornem. Amplissimus Dominus Hevelius promittit se de his tot phœnomenis in Cometographia acturum. Prodromi ejus Cometicum exemplum mittam proximè Clarissimo Dn. Auzout, alterum Tibi, ut gratum animo Viro Ægidio Menagio, veteri meo amico facias certiolem. Vale & me constanter ama.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum Kal. August. 1665.

Francis. du Pré.

Auzoutium Auctor apud Bullialdum compellat.

Riccioli morbus periculosus.

ANte octo dies dederam nonnihil ad Te literarum tam tumultuariâ manâ quàm præcipitante tempore. Id autem tale & tantum fuit, ut nec in rationarium familiarium epistolarum nostrarum referre id audeam. In præsentia paulò pluribus Te alloquor. Ac primum certiolem Te facio, me duos exemplaria Prodromi Heveliani, prout promiseram, alterum pro Te, alterum pro Domino Auzout, notæ humanitatis & fidei amico Domino Francisco du Pré, Vestro populari, hac in urbe agenti ad D. D. Fromontios deferenda tradidisse. Hæc viâ nuper doctissimum Ptolemæi librum abs Te editum, & Ephemerides Cometicas Domini Auzout accepi, & Astronomiam Tuam Philolaicam expecto, gratum animum Tibi omni tempore & modo præstiturus. Adire scripto Clar. Dn. Auzout non audeo. Tu tamen velim ei plurimam salutem meo nomine, licet nondum ei ullo colore notus fuerim, deferas, & quanti eum faciam, testeris. Si quid illis quæ humanitas Schottiana mihi operi meo inferenda impertivit, alteruter vestrum, vel etiam uterque addi velitis, id ad me commodò tempore mittatis velim. Quod ad illa quæ à nobis de hoc argumento ultrò citròque scripta sunt, attinet, de his mentem Tuam probè cognoscere & commendatam habeo, meam quoque Tibi exposui, & de hac re nonnihil responsi abs Te opperior: nec non nuncium de Doctissimo Ægidio Menagio, quicum & necessariis ejus Andegavi & Lutetiæ jura amicitiae olim colui. Hæc autem ubique sacra mihi sunt & inviolata manent. Utinam ea cum Doctissimo Ricciolo diutius colere liceat! Sed verendum est, ne nobis eum vis finis insuperabilis abripiat. Accepi enim ante triduum breve ab eo epistolium, die 15. Julii aliena manu exaratum, quo de aucto & in dies plus plusque fervente morbo pertinaci, qui eum tympanicum & apoplecticum reddere, & sub dactis mortis leges trahere tentat, me reddit certiolem, ac ferè ultimum dicit Vale. Nec Tibi nec Hevelio gratus erit iste nuncius, sat benè scio. Sed patienter & fortiter ferenda sunt, quæ vitari & superari nequeunt, & semper ultima mea cogitanda, ut eam conscia mens recti attingat. Orat ille, ne Deum pro se orare graver. Hoc quidem officii omnium Christianorum mentibus incumbat. Sed ubi fixa & inevitabilis advenit hora, nullus precibus locus est, & fortiter ineunda mortis via, pios ad vitam meliorem ducens. Adeoque tunc verum est illud impii, pio sensu intellectum

Mors est una, & Deis mors nulla captat munera.

(Una è Deis mors nulla captat munera)

Æschylus apud Aristoph. in Avem. Ubi dicitur.

Utinam Deus amicum illum nostrum communem aliosque bono literarum & Christianæ Reipublicæ quàm diutissimè seruet incolumes! Teque etiam, Doctissime Bullialde, quod uno animo unoque ore mecum vovent & precantur Rautensteinii, Heinsii, Hevelii, Bartholini, Curtii alique plures Amici nostrum communes. Cum nonnemo Amicorum meorum singulariter commendat mihi librum apud Vos de argumento Comético editum, cujus auctor nonnisi literis initialibus I. D. P. M. indicaverit, & se Cartesianum esse demonstrarit, præterea mentionem idem ille Amicus de libellis in hanc rem à Domino Fortfischero & R. Grandamico editis fecerit, vellem me de his facias certior. Vale.

Bullialdus
ob merita sua
vitæ longissimæ
mè dignus.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 31. Julii 1665.

N. 31.

Hac & superiori hebdomada literas à Te Vir Generosissime, accepi. Ad priores hoc Tibi respondendum habeo, ut de Galilei sententia circa Cometarum materiam ex ipsius scriptis certior reddam, hunc Virum celeberrimum, iudicii quæ exactissimi norma in animi sensis explicandis semper usum, in Tractatu de Cometis à Mario Guiduccio in lucem edito pag. 39. editionis Bononiensis anno 1655. Tomo II. Operis Galilei, ex terræ exhalationibus in sublime, & supra aëris metas longissimè proVectis Cometarum corpus constare posse: deinde etiam alios fumos & vapores ex aliis ætheris partibus concurrere, ex maculis Solaribus probabile ostendit. Cum verò Lotharius Sarsius ipsi obijceret hanc de maculis sententiam, ac tanquam absurdam derisisset, ad eum respondet Galileus in Tractatu, cui titulus, *Il Saggiatore*. Primò sententiam suam ut probabilem protulisse: nec unquam affirmativè eam, quasi demonstratorem sultam asseruisse: deinde verò ab ea non discessurum, nisi rationes validiores ei opposuerit Sarsius, affirmat. Hujus verò verba hîc transcribam ex prædicti tractatus pag. 86. ejusd. edit. eodemque tomo:

Galilei latus
& opera.

Et sententia
de Cometis.

Lotharius
Sarsius Galilei
adversarius.

Galileus mo-
destè suam de
Cometa senti-
entiam affir-
mat.

Nunc dico (ut redeam ad disputationem) quòd ego nunquam affirmarim Cometam & maculas solares esse ex eadem materia. Sed nunc me statim explicabo, quòd si non timerem graviores oppositiones mihi oblatum iri, quàm quæ productæ sunt hoc loco à Sarsio, nihil mihi esset metus hoc affirmare & ad huc sustinere.

Appresso dico (per rientrar nella disputa) che io non hò mai affermato la Cometa, e le macchie solari esser dell' istessa materia. Ma mi fò intender ben ora, che quando io non temessi d'incontrar più gagliarde opposizioni, che le prodotte in questo luogo dal Sarsi, non mi spaventarei punto ad affermarlo, ed a poterlo anco sostenere.

Ex quibus clarè constat, Galileum in ea opinione fuisse, ex maculis scilicet Solaribus materiam Cometarum promanare posse. Argumentis valdè probabilibus hæc sententia propugnari potest: sed & illa, quæ Galaxiæ Analogam materiam Cometarum statuit, non infirmioribus rationibus defendi à quovis potest. Librum Ptolemæi de facultate judicandi Te accepisse gaudeo, quodque tam benigne de illo sentias mihi jucundissimum est, deque illa comitate Tua gratias ingentes Tibi habeo: Astronomiam quoque Philolaicam ad Te brevi pervenisse esse spero. An verò Clarissimus Dominus Mullerus, Matheseos in Gymnasio Hamburgensi Professor, illum etiam Ptolemæi simul missum acceperit, rectè valdè vellem. De excerpto literarum à Te Domino Hevelio scriptarum, cujus me participem fecisti, gratias etiam ingentes ago, ex quo Te diligentissimè omnes Cometas executum esse, percepi. Te autem exquisitum delectum ac diligentem scriptiuncularum de Cometa, à quamplurimis in lucem passim editarum, dum in opere Tuo illas, aut ipsarum partem transcribes, habere con-

Cometa materia
vel ex
maculis Solaribus,
Vel galaxiæ
analogæ est.
Bullialdus
benevolum &
gratum ani-
mum Auctori
undique te-
stat.

venit:

532 ADDENDA AD COMMUNICATIONEM

venit: plurimæ liquidem levissimæ ac nullius momenti sunt. Dominum Auzutium conventum postea Tuo nomine salutabo, & de illo libello, cui titulus est *du Tri-Comete* ad interrogata Tua quæ respondebit, alias Tibi perscribam. Nullius operæ pretii id opusculum mihi visum est. Cometam alibi quàm Oeniponti sub Archiducis obitum apparuisse nondum rescivi. Aliquod forsitan meteororum illi, quod vobis Hamburgensibus exhibitum est, non dissimile fuerit. Illustrissimus Hevelius in postremis litteris suis de Cometa in Polonia viso nullam mentionem fecit: nulli verò hominum nostrorum in his regionibus visus est. Vale & feliciter vive.

Bullialdi iudicium de Cometa ad Oenipontem viso.

Cometa astate Clarissimis Mathematicis nullus visus est.

N. 75.
ad 31.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 8. Augusti 1665.

Parisienses Amicos Auzutii assidue scripto convenit.

Galilei laus & de Cometæ sententia.

Astronomia Reformata Riccioli.

Astronomia Philolaica Bullialdi.

Analysis rediviva.

Algebraici nodi auctori ignoti.

Ruvignius Marchio Auzutii amicus. Delectum scriptorum de Cometa Auzutii habet.

Cometa æstivus nulli Mathematicorum observatus.

Meteora quædamque pro Cometis habentur.

Phænomenon Cometæ simile mense Jan. 1664. visum.

Eclipsis Solis bina 1664. accidit, Mathematicis ignota.

Vix ulla præterit hebdomada, quominus vel Te vel communem amicis litteris adeam familiaribus. Id officii ad benè de utroque vestrum mercedum prompti, vobis gratum esse, libenter intelligo. Tanto plus cum jam acceptam vicem mihi sæpè referatis. Tua, quam decurrente Julio datam jam jam acceptam epistola singulari me perfudit gaudio, quòd me per eam de sententia Galilæi Viri, quem in Mathematicis à puero colui, celeberrimi, circa generationem Cometarum ex terrestribus exhalationibus, æthereisque vaporibus quædam sententia satis est, & vel ipse optare potui, docueris. Fateor me adhuc eam ignorare, præterquam quòd ex Ricciolo eam cognoscere licuerit. De quo ab illo tempore nihil accepi. Tu si quos Amicos, ut credere par est, Bononiæ habeas, vel aliquando inquiras, an illius Astronomia Reformata lucem viderit, vel aliquando sententia sit: tum quid de auctore ejus omnium Auctor statuerit. Ego enim neminem ibi novi. Utinam illum librum & simul Tuam Astronomiam Philolaicam videre quamprimum liceat. Spero me ex utroque opere multum, quantum satis fuerit, discere posse. Analysis Rediviva, quam Mathematicis ille Oxoniensis promisit in tractatu de Tri-Cometa, supra meum, crederem ceptum fuerit. Video enim Auctorem istum delectari Caldaicis commentis, balisticis tenebris, & Algebraicis nodis, mediocritatis nostræ fines plurimum cedentibus. Quid ad Amicum, qui mihi libelli illius copiam ex urbe veni fecerat, responsi vice die 23. Maji dederim, accipe gratus, & meis rationibus votis apta. Tantò magis cum per Illustrissimum Marchionem Ruvignium quem faventem mihi jam dudum experior, privilegium editioni operis necessarium in Aula vestra impetrare studeam. Delectum justum scriptorum de Cometa, quæ plurimæ sunt, & inter eas multæ meo operi & vultu minus aptæ, & ut Tu judicas, levissimæ, & nullius momenti, pro vultu stituam. Clarissimo Auzutio, & si præsto fuerit, Ægidio Menagio saluam plurimam adscribo. Clarissimus Mullerus à me traditum Ptolemæi librum gratissimo animo accepit, & semper me, ut & Clarissimus Kirstenius rogat, Te salutem. De Cometis Oeniponti & ad Cracoviam visis nihil ab eo tempore accepi. Fieri potest, vanum fuisse rumorem, qualis nuper de viso ejusmodi phænomeno Hauniæ & Amsterodami fama vulgaverat, rubore paulò post dissoluta. Novi porrò similia quodammodo Cometis phænomena & aërea merceda multis illudere, eosque ut pro Cometis habeantur, inducere. Equidem à me 1664. circa finem Januarii, ad Malmogiam Scanorum, ab hora 3. ad 9. mane Cometam referens visus est. Hunc quidam Cometam esse putarunt: Mathematicorum tamen nullus, quod sciam. Quanquam & hos quædam fugientes Nam eodem tempore die 16. & 28. Januarii bina eclipses Solis accidit, Mathematicis illis annotata. Sed jam Vale, Vir Humanissime, & me, quod facis, amare perge.

Hamburgo Lutetiam die 22. Augusti 1665.

N. 76.

Non dubito, si Tuam humanitatem & in me benevolentiam eximiam, sed & singulare in rem literariam studium benè novi, Te mihi brevi responsum ad illa quæ de argumento nostro Cometico, & speciatim de Domino Azutio & Domino Menagio ad Te scripsi. Amplissimus Hevelius ad opus suum dubio procul accurandum & accelerandum incumbit, ideò literarum commercium nobiscum non exercet. Id enim tempestivè mihi significaverat. Spero tamen eum, ubi per otium licuerit, mihi ad ea, de quibus eum consuli, respondurum. Quo nomine multum mihi gratulabor. Responsum enim ejus lucem mihi in multis afferet, in Historia præcipuè Cometarum. Quam accuratè pertractare, & operi meo addere animus est, Deo juvante. Spero, non tamen affirmo, me tercentenos circiter Cometas exhibiturum esse. Tu cum Illustrissimi Thuani instructissimæ & toto orbe celeberrimæ Bibliothecæ (quam singulari favore Viri illius, ut omni ex parte, ita & humanitate Excellentissimi, operâ Optimi nostri & Doctissimi Dionysii Riverii conciliato, mihi adire sæpius quondam licuit) adsis, velim me de numero Cometarum per otium explorato moneas. Rem facies & mihi gratam & publico utilem. Quæ à Clarissimo Heinsio ante decem dies scripta, ad me hodie perlata sunt, Tibi mitto, quum non tantum Tui & Illustrissimi Rautensteinii, sed & Doctissimi Menagii vestri, de quo certior à Te reddi maximoperè aveo, faciant mentionem. Vale, & mihi porrò favere perge, candoris mei gnarus, & mutux benevolentix inque amicitiiis colendis fidei certus.

Occupati rari-
us scribunt
ad Amicos.

Historiam
Cometarum
componere
Auctor inflituit.

Thuani benevolentiam
& bibliothecam Auctor laudat.

Dionysius Riverius laudatur.

Catalogum
Cometarum
Auctor à Bullialdo postulat.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 14. Augusti 1665.

N. 32.
ad 74.

Ad epistolam Tuam Kal. August. scriptam hoc responsum dabo. Dominum Azout commodè alloqui, & de libello Tri-Cometico cum illo differere non dum potui. At verò de hoc, quem legi, pariterque de Anonymi, qui siglis nomen suum latere voluit, scripto nondum mihi lecto, cum fundamentis Astronomicis, hoc est accuratis observationibus, neuter nitatur, sic censeo, rem benè nec intelligere authores, nec rectè definire, & quotquot hanc materiam manibus versare, observationibus è cælo accuratè peritis haud muniti tentabunt, ipsis rem benè non cessuram scio, cum de Cometæ loco, motu, hujusque vera & accurata veraque figura investigandis præcipuè agatur. Hæc quippe sola in notitiam nostram demonstratione venire possunt: cætera materia tenebris involuta, ac proinde obscura, mens humana assequi nunquam poterit, etsi de illis alii aliis probabiliora differere possint. Nullus apud nos præter Agarratum observationes Cometæ, quas aliquandò editurus est, per instrumenta habuit: nullius propterea operam his, quæ quærimus, indagandis sufficere puto. R. P. Grandamicus libellum etiam edidit, sed quæ præstanda sunt, nondum præstat. Illustrissimi Hevelii observationes quæ sunt certissimæ, solæ adhibendæ erunt. De Fortisfichero autem, cujus etiam mentionem facis, nihil audiivi. Plures de illis Cometis scripsisse ac scripturos non dubito: Illustrissimus Menagius studiis elegantioribus temper incumbit, & cum amicis quotidie versatur. De R. P. Ricciolo quæ nuncias molesta mihi valde sunt: Virum optimum ac eruditissimum vitam ad plures annos producere in votis haberem: sed naturæ lege ac fati necessitate debilitatis ac consumptis viribus, corpuscula nostra ad operandum inhabilia reddita ruunt caduca ac senio oppressa, animæque hospitium præbere ultra nequeunt. Beati sunt, quibus

Bullialdi judicium de libro Tri-Cometico & altero Anonymi Auctoris siglis I. D. P. M. notato.

Observationes Cometarum scribere de Cometis volentibus maxime sunt necessariae.

Agarrati observationes Cometa per instrumenta habitæ ceteris præferuntur.

Fortisfichero scriptum Comet. Bullialdo non visum.

Menagii studiis Riccioli morbum gravem Bullialdus dolet, & vitam ei precatur.

534 ADDENDA AD COMMUNICATIONEM
mens integra sensuumque vigor ad finem sic perdurat, ut animi operationes
sufficere queant. Vale Vir Generosissime & felix vive.

N. 77.
ad 32.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 29. Augusti 1665.

Bullialdi be-
nevolentiam
& iudicium
Auctor ma-
gni facit.

Venus inter-
diu die 28.
Augusti Ham-
burgi visa.

Cum ad Te ante octo dies literas darem, errore magistri tabellariorum Te
ad me scriptæ apud eum latebant: cui cum pedissequus meas commendasset,
Tuas ab eo accepit mihiq; attulit. Constantis Tuæ, ejusque eximie
me benevolentia documenta hæ mihi præbuerunt, ideòque ut omnes priores
longè gratissimæ fuerunt. Libenter intelligam ex Te ipso iudicium Tuum
meo quod de illo libello Tri-Cometico tuli, satis, ut puto, æquum & me-
destum. Cujus votum hoc est assiduum, ut omnes sapiamus quantum opus
ad vitam scilicet honestam hîc, æternam in cælo agendam! Illustrissimum Ma-
nagium brevi compellabo, ut jura pristinae necessitudinis restaurem. A. R. Ricciolo
P. Ricciolo nec de illo quidquam ab eo tempore accepi. Illud unicum ad-
heri hîc versus Austrum visam fuisse stellam fulgidam media luce, quam puer
Venerem fuisse. Vale & constanter mihi fave.

N. 79.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 12. Septembris 1665.

Occupati
brevitati li-
terarum stu-
dent.

Hevelius u-
nicum filia-
rum amisit:
opus Come-
tographicum
summo studio
voluit.

Quedam ei
præmittere
& Auxutio
respondere
parat.

Hevelius Ro-
mana & Fra-
nequerana
observationi
de phænome-
no in Andro-
meda viso
contradicit.

Inevitabilia & insuperabilia impedimenta, quæ me hac tempestate circa edi-
tionem operis mei distrahunt, me coëgerant breves litterulas ante octo dies
ad Te dare. Eandem legem mihi vel nolenti etiam nunc præscribunt; itaque
præter hæc pauca scribere ad Te nequeo. Hæc tibi narrabunt ingentem dolorem,
quem communis noster Amicus Amplissimus Hevelius (à quo hæc litterulas
die 5. currentis mensis datas accepi) ex inopinato decessu unici filii rece-
cepit. Tùm verò & operam ejus assiduam, quam promovendo Operi ad Co-
metographico impendit. At huic præmissurum se scribit Observationes suas
omnes, præsertim posterioris Cometæ, ut ipso facto respondeat ad Domini
Aouzout epistolam apud vos editam. Facit præterea spem Prodromi Cometæ
posterioris, quem fortè jam nobis dedisset, nisi piratæ, infestum mare habu-
tes, chartam operi illi destinatam, abstulissent. In illo porrò ad cingulum An-
dromedæ Septentrionalius phænomeno Romanam & Franequeranam observa-
tionem frustra esse affirmat. Plura nunc scribere non vacat. Vale & constanter
fave.

Lutetiâ Parisiorum die 4. Septembris 1665.

N. 33. ad

75. & 76.

Astronomia
Reformata
Riccioli.

Riccioli ætas
& studia.

Tri-Cometa
auctor non
creditur An-
gulus esse.

Bullialdi ju-
diciu de ju-
dicio Auctoris
quod de Tri-
Cometico li-
bello tulit.

Cometarum
catalogum
Bullialdus non
adnotavit.

Ad litteras Tuas ultimas pauca respondere possum. De R. P. Riccioli A-
stronomia Reformata nihil certi accepi: memini tamen fama ad nos per-
latum esse, opus illud publici juris tandem illum facturum. Optimo Seni, Se-
ptuagenario majori, corporis vires, animi vigori ac votis suis impares adsum.
vereor propterea, ut quæcunque pollicitus est, exequi possit. Auctor Tri-
tûs de Tri-Cometa Domino Auzutio mihiq; ignotus est, nec Angulus esse
creditur. Quæ de Analyfi editurum se profitetur auctor, expectanda sunt.
de illis iudicium pronuntiandi jus cuilibet tunc competet. Particulam litterarum
quam ad Amicum Tuum hîc agentem de illo Tri-Cometico argumento scripsi,
sti, accepi ac legi, tibiq; gratias maximas ago: ubique Te multissimum pro-
bas, & plurimos auctores te legisse ex Tuis epistolis liquet. Cometarum pro-
merum visorum, & ab authoribus memoratorum, non adnotavi. Habet quæ
dem momentum suum hæc opera; sed ad rem Astronomicam parum com-
parum parum.

Historicam narrationem ornant talium phœnomenon descriptiones ad vulgi captum accommodatæ, quapropter illis non immoror. Qui à Regiomontani seculo observati sunt diligenter notari debent, cum eorum aliquot ita descripi fuerint, ut ex ejusmodi observationibus plura, quæ ignorabantur, quorumque natura statusque rerum, naturæ ac veritati opinionibus contrariis afferebatur decernebaturque, clarè innotuerint.

Bullialdi judicium de Historia Cometarum. Cometæ à seculo 15. medio diligenter notari debent.

De Clarissimis Viris Menagio & Auzutio hæc accipe: amœnioribus literis colendisque amicis operam locat ille: In rebus verò Opticis vitrisque formatus hic alter occupatus est, & Tubospicilla 35. pedes longa, bona satis fabricatus est, & paucas literas per totum annum scribit. Ambo te resalutant. Illustrissimi Hevelii Appendicem ad Prodromum expecto, quo posterioris Cometæ iter descripturus est. Ad Domini Auzutii epistolam, qua hypothesim itineris Cometæ prioris in Prodromo adsumtam impugnavit, responsurus quoque est.

Menagii studia Politica. Auzutii studia Optica.

Finis epistolæ à Dominis Fromontiis duo exemplaria Prodromi Heveliani accepi, quorum alterum Dn. Auzout tuo nomine dabo, alterum mihi retinebo, ob quod munus, ut & de libello Domini Placentini, quem unà accepi, gratias Tibi maximas ago. Vale Vir Generosissime.

Bullialdus de exemplo Prodromi Heveliani gratias auctori agit.

Hamburgo Lutetiam die 19. Septembris 1665.

N. 80.
ad 33.

Iniquitate eorum qui literas nostras curare solent, Tuæ, die 4. hujus mensis datæ, serius mihi redditæ serum accipunt responsum, quod me apud Te omni negligentia suspicione liberabit. Placuisse Tibi illud meum de Tri-Cometa responsum, idque tantum quantum literæ Tuæ loquuntur, solius boni publici, quod mihi pro virili promovendum assumsi, respectu gratulor. Historia mea Cometica, si Deus eandem me perficere volet, opusculum erit, ut res ipsa indicat, Historicum, sed simul Astronomicum, Politicum & Ethicum, ut omnia mea. De monito amico, ut à 15. seculo medio, quo Joannes Regiomontanus vixit, observatos Cometas singulari industriâ persequar, gratias Tibi ago. Sed cum illud generalibus verbis sit traditum, velim explicationis causâ pauca quædam addas & exemplo rem illustres, quò tantò facilius aliquid rei literariæ utile tentare queam. Et Amplissimus Hevelius operi suo Cometographico Historiam Cometarum adjicere parat, de quo Te nuper monere debui. Libenter meritoque Apelli Helenam dipingendam vivis coloribus relinquerem, nisi jam diu fidem hujus rei Amicis & Fautoribus meis dedissem. Sed quemque in ordine suo ritè officium in re literaria exornanda vel juvanda facere convenit. Accepisse Te rectè duo illa Prodromi Heveliani exemplaria pro Te & Domini Auzutio, gaudeo. Posterioris Cometæ Prodromum ab eadem illa ingeniosissima manu expectamus, ut & Observationes seorsum edendas Domini Auzutii causâ, de quo nuper Te certiolem feci. Cometa novus quibusdam in Germania & Hollandia nuper apparuisse visus est. Credo ex diuturna illa Cometarum contemplatione imagines eorum mentibus plurium observari, ut facile Jovem vel Venerem, ob distentos inter nubes radios, pro Cometa habeant. En Tibi quæ à communi nostro Amico Ratisbonâ in hanc rem accepi: & literas ad Clarissimum Menagium. Salutem mutuam Clarissimo Domino Auzutio adscribo. Quâ & Tu à me acceptâ, Vale & age feliciter.

Diligentia responsi amicis convenit. Utilitates publicas pro tua virili promove.

Historia sua Cometica rationem & summum Auctorem ostendit. Joann. Regiomontani ætas.

Hevelius Historiam Cometarum parat: Eandem componere Auctor necesse habet. Res literaria omnibus pro virili ornanda.

Cometa auctumno visus quibusdam putatur.

Juppiter vel Venus inter nubes longius radios spargens pro Cometa haberi potest.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 18. Septembris 1665.

N. 34.
ad 77.

Literas Tuas August. 29. scriptas atque etiam paucas lineas 5. Septemb. exaratas accepi. Me à Dominis Fromontiis duo Prodromi Cometicæ exemplaria

Auzutius
Prodromi He-
veliani exem-
plar ab Au-
tore missum
gratis acci-
pit.

Oldenburgi
& Auzutii de
argumento
Cometico epi-
stola.

N. 81.

ad 34.

ria accepisse antea Tibi significavi. Alterum eorum Domino Auzutio Tuo be-
mine reddidi. Is gratias ingentes de tam egregio munere Tibi agit, & scri-
pturam se literamque ad Clarissimum Christianum Hugenum Tibi curandam
unaque epistolas à Clarissimo Viro Domino Oldenburgo, Academiae Regiae An-
glicae Secretario, ipsoque ultrò citròque scriptas ac excusas, missurum esse dicit.
Vale Vir Generosissime.

Hamburgo Lutetiam die 26. Septembris 1665.

Cometa no-
vus autumnus
in Suecia vi-
sus quibus-
dampatur.

INsignem mihi lætitiā attulerunt postremæ Tuæ literæ ante octo dies scri-
ptæ, cum primis quòd Clarissimus Dominus Auzutius, non tantum grato an-
mo acceperit Prodromum Cometicum Hevelianum, à me dono sibi missum,
cui tanti nominis Auctor pretium addit; sed etiam tam liberale mihi
paret. Velim Præstantissimo illo Viro amplissimas de hac benevolentia grā-
as, meaque mutua studia & officia ei deferas, ac salutem nomine meo nu-
cias. Ante aliquot dies Holmiā perscriptum acceperamus, Cometam novum in
illis locis visum esse Borrhapeliotem versus, non caudatum, sed multos radios
spargentem, velociter in Notapeliotem tendentem, circa horam 2. me-
dianam. Sed hîc terrarum nil tale animadvertimus. Nec etiam de hoc quid-
quam Clarissimus Heinsius ad me scribit. Quod tamen non mirarer neglectum
ab eo, qui nuper cum febris conflictatus, nondum pristinae restitutus est va-
litudini. Scripsit verò & ille mei causâ ad Clarissimum Hugenum. Idem u-
Dominus Auzutius faciat, oppidò erit gratum. Vale.

N. 82.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 10. Octobris 1665.

Cometa no-
vus autumnus
visus in Sue-
cia putatur.
Id ab Heve-
lio negatur.

Polonia non-
nisi restituta
equitate re-
ducitur in an-
tiquum statu-
meliolem po-
test.

Pax Poloniae
pernecessaria.

Pietas Au-
titoris in pa-
triam.

ANTE octo dies nullam literam ad Te dare potui, officio erga Te meo per-
illu- Illustrissimum Dominum Brussellum, ut communem Amicum, perlon-
tus. Nunc verò paucis accipe, Holmiā Suecorum iterum die 26. Sept. Greg.
scribi, videri ibi novam Stellam plaga cæli Orientali orientem, versus No-
peliotem occidentem. Sed Amplissimus Hevelius postremis literis suis, 30. Sept.
datis, non visos esse hoc anno plures duobus (scilicet in Lepore & Pegale) Co-
metas asserit. Clarissimum Auzutium, quem nondum scripto adire potui, offi-
ciosè saluto, ut & Illustrissimum Menagium. Si quid ad argumentum Com-
eticum spectans porrò habueris, id haud gravatim mecum communicabis. Re-
Polonica, meliorem faciem rursum promittunt. Quam utinam stabilem re-
deamus! Fiet id certò, si Justitia & Æquitas in Rempubicam postliminè re-
vocata fuerit: quod opto & spero, promittente id mihi domi forisque pruden-
tiorum moderatione. Omnibus in aperto & ore est, pacem domesticam Rei-
publicæ forè salutarem & esse necessariam, illam dico æquam & prospera fore-
nam patriæ meæ aliarumque Rerumpublicarum melior facies & prospera fore-
tuna in oculis nostris ostendat, læta quoque Cometarum apparitionibus succ-
dere. Id quidem publicè & privatim toto corde precor voveoque. Vale Vir
Clarissime & feliciter age.

N. 83.

Hamburgo Lutetiam die 24. Octobris 1665.

Breviloquen-
tiam tempus
ipsum impe-
rat.

POSTquam octavo abhinc die ad Illustrissimum Brussellum scribens Te solam
salutare licuit, volui Te nunc rectè adire & alloqui. Sed non Te multo
tenebo. Neque enim uberem materiem scribendi Amici suppeditant, præter-
quam

qui etiam provocati tacent. Illustrissimus Rautensteinus vel rusticatur sæpius, vel materiâ scriptione dignâ destituitur. Clarissimus Heinsius à morbo pertinaci cum valetudine in gratiam redit. Ab Amplissimo Hevelio, dubio procul operis sui magni editioni intento, nil post illas postremas cadente mense Septembri datas accepi. Materiam loquendi, scribendique copiosam omnibus, multis etiam novâ tristici prognostici & adversi ominis infamiâ onerandi Cometæ nuperos mors Regis Hispaniarum præbet. Quasi verò hoc necessarium sit, & non plures Principes sine præviis ullis Cometis è medio excedant. Cum rei vel sola domus Hispanica plurima dat exempla. Nam nec Avum nec Patrem nuper defuncti Regis morituro anteceffit, nisi aliquot annis, Cometæ. Uxor verò, Fratres, Soror & Liberi sine ullo simili portento diem suum obierunt. Nempe mors, assiduò sceptrâ ligonibus æquans, jus suum in orbe antè se post Cometæ, sed & citra eosdem exercet. Itaque & sine his satis efficaciter ut mortalitatis, ita & officii quotidie admonemur. Illustrissimis Viris brussello & Menagio plurimam salutem adscribo, ab utroque eorum responsi vicem exspecto. Salutem Tu ab Illustrissimo Rautensteinio etiam me tacente semper accipe. Id enim ille fieri semper vult. Res Polonica meliorem de se spem præbere rursus incipiunt. Quam omnes probi votis piis juvant. Utinam ipsi populares mei restitutione æquitatis juvent! Literas has ad Clarissimum Auzoutium Tibi commendo, Teque benè valere cupio.

Occupati sè-
lentio vel
brevitati in-
dulgent.

Philippi IV.
Rex Hispania
mors.

Principes
multi absque
Cometis mori-
untur.

Mortui clau-
dendo oculos
viventibus
oculos officii
eos admonen-
do aperiant.

Æquitate re-
stituta Res-
publica pristinæ
prosperita-
ti reddi &
in antiquum
statum resti-
tui potest.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 16. Octobris 1665.

N. 35.
ad 79,
80, 81.

Ad triadem epistolarum Tuarum responsum unum accipies, cum nec citius nec frequentius Tibi rescribere queam. Quod equidem mihi molestum est, cum tantæ comitati Tuæ officia mea ex æquo non respondeant. Sed & nunc à me pauca accipies, & de Cometa quidem nihil: verumtamen litteras Clarissimi Domini Auzoutii, quas mihi commendavit. Vale.

Diligentia
diligentiam
ut magnes
ferrum, tra-
hit.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 31. Octobris 1665.

N. 84.
ad 35.

Gratissimas literas Tuas die 16. hujus mensis datas accepi. Quidem ante dies octo, sed post missas ad Te meas. Tardius enim nunc tabellarii com-
bus dandum est. Quod non assiduò mihi scribas, ætati & occupationibus Tuis graviori Tibi ago de epistola Auzoutiana, ad quam ecce responsum: quod pariter cu-
randum Tibi committo. Cometam novum videri, sunt qui Holmiæ asserant, quod jam jam accepi ex Clarissimi Heinsii literis die 21. hujus mensis datis. Exspecto nuncios ea de re aliunde, à vobis quoque si quid veri rumori isti
subsit. Illustrissimum Brussellum & Menagium plurimâ salute imperties, & ma-
gno me desiderio responsi eorum teneri, dices. Vale Vir & Amice Eximie, & salve.

Silentium
senum & oc-
cupatorum
excusa.

Cometa an-
tumnalis in
Suecia osten-
ditur.

N. 36.
ad 82, &
83.

Cometa a-
pud vulgus
infausti, apud
Astronomos
& Philoso-
phos grati
accepti, & ad
detegenda ar-
cana nature
utiles prædi-
cantur.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 6. Novembris 1665.

Quin omnes Astrologi Austriæ gentis Principum obitus Cometis nuper vi-
sis, ut notissimis causis adscribant, nullus dubitare debet: infames pro-
pterea apud vulgus erunt, ab eoque pessimè, tanquam infaustissima portenta,
audient, dum apud Astronomos & Philosophos grati, accepti, adque plurima
nature arcana detegenda utiles necessariique prædicabuntur, & exoptati adspi-
cientur.

Planetarum
conjunctio
1663.
Stella nova
1604. visa.
Panathenae
praedictio A-
strologica.
Joan. Franc.
Spinae de An-
no 1666. pre-
dictio.

cientur. Magnam superiorum Planetarum, Anno 1663. propè locum novae stel-
lae Anno 1604. visae celebratam conjunctionem, duorum Cometarum ante ex-
psum ab ea sesquiannum oblatum spectaculum, naturae ipsius firmissima funda-
menta quassaturum plerique opinantur & ominantur. Italus quidam, Joannes
Francisci Spina appellatus, in edito Anno 1625 libello scripsit, anno jam jam
adventante & ingruente 1666. falsis miraculis, omnibus sectis revolvendis
maximam impendere, ipsarumque eversionem & destructionem contingere de-
bere. Qui astris imperat eaque regit solus, caligine densissima immeritis homi-
nibus cunctis, quid futurum sit, videt, & pro benignitate ac clementia sua
omne malum ac infortunium ab orbe Christiano avertet. Epistolam Tuam Do-
mino Auzutio prima data occasione reddam. Illustrissimum Brussellum & Me-
nagium tuis verbis salutavi, qui par Tibi officiosè referunt. Ab Illustrissimo
Rautensteinio literas 21. Septembr. scriptas unà cum carmine ab ipso compe-
sito, & tuo operi praefigendo accepi. Illum ut meo nomine salutes rogo: quam
primum verò mihi vacaverit, ipsi rescribam. Vale Vir Generosissime.

N. 85.
ad 36.

Hamburgo Lutetiam die 21. Novembris Anno 1665.

Officium A-
mico quod po-
tes praesta.
Cometam
austumnalem
Rudbecius
monstrare co-
natur.

Venus quan-
doque pro Co-
meta habe-
tur.

Bullialdus
Cometis non
infestus.

Peccata ho-
minum omni-
na mala Co-
metis induunt.

Prognostica
vana.

Anno 1666
multis vide-
tur mirabilis
futurus.

Tempestas
ingens Con-
stantinopoli-
tana prodi-
giosa.

Numerus a-
pocalypiticus
666.

Votum au-
storis pro pa-
ce & concor-
dia Christia-
na.

Clementis
Romani vo-
tum Christia-
num.

NUllam literam quatuordecim & octo ab hinc diebus ad Te dedi, nisi quod
in literis ad Illustrissimum Brussellum, festinante manu scriptis, officio meo
erga Te functus quodammodo fuerim. Rogavi enim Tibi meo nomine pluri-
mam salutem diceret, nec non nuncium ex Suecia ad me à Clarissimo Hel-
sio missum, de novo Cometa, quem Olaus Rudbecius Profess. Acad. Upsa-
liensis celeberrimus, mense Septembr. saepius se observasse, & in Andromeda
observari adhuc posse dixerit. Monueram ego de hoc rumore Curtium, Schae-
tum, Busmanum, imò & ipsum Hevelium. Sed isti, quanquam & alii, de qua
nerem fuisse putabant. Nunc quid sint ad assertionem Rudbecianam, de qua
eos certiores feci, dicturi, exspectandum nobis est. Te quoque, Vir & Amice
Eximie, rogo, ut quā es humanitate, mihi de hac re sententiam Tuam per-
scribas. Cometis Te non esse infensum, ex postremis quoque Tuis die 8. hujus
mensis datis, post abitum tabellarii ante dies octo mihi redditus, intellexi.
Non alio jure mala omina ex cincinnatis illis stellis capienda nobis poenitentia
quàm quod nos ipsi, paucos si excipias, mali, ideòque minis potius poenitentia
quàm promissionibus praemiorum digni simus. Cur tamen omni meliorum omni-
um jure crinita sidera exuantur, ego profectò rationem non video. Magna
apud me est consensùs & antiquitatis, sed major veritatis & æquitatis auctoritas.
Prognostica non pauca, in nostris quoque oculis, eventus refutavit. Qua-
lem hunc reliqua sint expertura, brevi fortè videbimus. Saltem 666. varie
Anno 1666. quo nonnulli prophetiam Apocalypticam de numero 666. variè
explicatam, impletum iri augurantur. Nuperrimæ literæ Viennenses referunt
Turcas sinistra sibi ominari ex tridua & insolenti tempestate, quæ mense
Octobri cum ruina multarum ædium ipsiusque armamentarii defævit in urbe
Constantinopolitana. Atqui explicante Vestro Genebrardo & aliis, nomen ta-
mosissimi illius Impostoris Maometis numerum 666. conflatur. Inter illos de appen-
tente anno conjectores & iste Italus est, de quo scribis. Ego quoque, crede
mihi, opto, ut omnes sectæ & schismata concordia & pace Catholica ad
tuentur. Illis suborientibus strenuè se pro hac Clemens Romanus in epistola ad
Corinthios opposuit, valido argumentorum apparatu instructus. Hujus voto
egregio Tuum nuperum penso: *Inspector omnium Deus & Dominus spirituum &*
omnis carnis, qui elegit Dominum Jesum Christum, & nos per eum in populum perso-
liarem, det omni anima, qua sanctum & gloriosum nomen ejus invocaverit, fidem,
timorem, pacem, patientiam, lenitatem, continentiam, sanctitatem & sapientiam,
ut nomini ejus rectè placeat per summum Sacerdotem & Praesidem nostrum Dominum

Jesum Christum &c. Adjungo his duas quæstiones. Alteram de ætate Hipparchi, de qua me monebis & docebis jurè, cum ab ipso Hevelio Hipparchus sit dictus. Altera de Cometis circa Ludovici Pii exitum. Magno enim discrimine Chronologi hîc distant, ita ut invenire viam nequeam, quâ inter se convenire possint. Salutem communibus Amicis adscribo. Tu benè Vale. Quid auctorem de Joanne Tarino, Græcæ eloquentiæ apud vos Professore, factum sit, verbo indica.

Bullialdus alter Hipparchus Hevelio judice:

Ideo Auctor ei quæstionem de Hipparchi ætate & de Cometis circa mortem Ludovici Pii decidendam proponit.

N. 86.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 28. Novembris 1665.

Quæ de controversia inter Clarissimos Viros Hevelium & Auzutium, communes nostros Amicos, ortâ ab Hevelio heri accepi, adjuncta scheda seorundem exhibebit Tibi. Quæ an cum Auzutio communicare debeas, Tuæ prudentiæ relinquo. Interim hunc meo nomine plurimâ salute impertias velim. Quæ occasione responsum, quod ab eo ad meas literas exspecto, in memoriam ei revocabis. Idem illud Hevelianæ epistolæ exemplum docebit Te ejus de novo illo Cometa, cujus nuper nuncius ex Suecia ad nos perlatus est, sententiam: illi videlicet sidus illud non esse Cometen, sed stellam in cingulo Andromedæ nebulosam. Hæc eadem, ut puto, erit cum illa, quam Romani & Fræquerani Mathematici solertia observatam Cometis annumeravit. Quæ de re jam pridem me ad Te scripsisse recordor, & judicium adhuc exspecto. Sed & responsum ad nuperas quæstiones. Rem feceris & Tuæ eruditioni & meis votis convenientem. Vale.

Auctor Hevelio & Auzutio dissentientibus amicis.

Hevelii judicium de phenomeno in Andromedæ viso, quod Rudbeckius præ Cometa habuit.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 11. Decembris 1665.

N. 37.

ad 84.

85. & 86.

Ad Te, Vir Generosissime, ab aliquot mensibus infrequentius scripsi: ætas æquidem ingravescens ad commercium epistolicum aptum minus me redidit: novo præterea accedente incommodo, illud amplius exercendi facultas omnino mihi præripitur. Molestiam ac animi ægritudinem negotia quædam atulerunt, quæ studiis, ut solebam, vacare, ac per literas amicos alloqui non sinunt, cogitationesque meas aliò abripiunt. Ad Te igitur aliosque amicos literas deinceps dare rarissimè potero. Quod Tibi significandum fuit, ut cognita causâ de me malè non sentias. Literas postremas tuas unâ cum adjunctis Andromedæ accepi, ex iisque intellexi Olavum Rudbeckium, illam in cingulo Andromedæ nebulosam, Cometam esse opinari. Verùm hallucinatur Vir egregius: constat quippe mihi, ante sesqui seculum nebulosam illam Astronomis nostris fuisse visam. *Ad quæstionem de tempore quo vixit Hipparchus hoc respondeo: seculum, quo floruit ille vir, certius quam ex ipsius Observationibus, immotescere non posse. Aliquas in Syntaxi Mathematica sua lib. 3. c. 1. retulit Ptolemæus. Imprimis verò Æquinoctia ab ipso observata, quorum primum, ex autumnalibus videlicet, observatum refertur anno 17° Periodi Tertiæ Cæsaræ, quod factum est anno Nabonassari 586. ante Æræ Christianæ vulgaris initium anno 163. erat verò annus ab Alexandri obitu 162. Post annos verò 15. ejusdem Periodi anno 163. anno 32. ab Alexandri obitu anno 177. (non verò 178. ut in Astronomia Philolaïca lib. 2. c. 2. ostendimus) hoc est anno Nabonassari 601. anno ante initium annorum Christi 148. quartum Æquinoctium æstivum idem observavit. Ultima tandem Hipparchi Observatio, quam Aristarchus Mathem. Syntax. 5. cap. 5. idem Ptolemæus refert, facta scribitur anno ab Alexandri obitu 197. Pharmuthi die II. hoc est anno Nabonassari 621. ante Christi æram vulgarem anno 127. † Constat ergò per annos saltem 36. siderum cursus Hipparchum observasse, & floruisse ab anno circiter 590. ad annum 626.

Bullialdus raritatem suarum literarum apud Auctorem excusat:

Imò rarissimè se imposturæ amicis scripturam denunciavit.

Rudbeckii opinionem de phenomeno in Andromedæ Bullialdus refutat.

** Hipparchi ætas à Bullialdo discussa & ex observationibus ejus à Ptolemæo annotatis demonstrata.*

† Observationes Astronomicæ Hipparchi 36. annis absolvuntur.

U. C.

quibus utrique vestrum hic ago gratias, quantas possum maximas. Responsum
 Tuum doctissimum de Hipparchi ætate, mihi satisfecit. Convenit hoc Tibi
 cum Clarissimo Vossio aliisque Magnis Viris, ultimam Hipparchi observationem
 in ann. ante Natum Christum 127. (aliis 125.) referentibus. * Quos inter &
 Calvisius est. Sed quomodo hæc computatio cum illa ejusdem, quæ Hippar-
 chum 150. amplius annis priorem facit, conveniat, ego non video. Nonnulli
 ex Viris doctis in his terris degentes, duos Hipparchos Mathematicos intelligi
 apud Calvisium & Milichium volunt. Sed id non puto facile probari fide certâ
 posse. Tu si quid huc spectans habes, cum præsto Tibi sit instructissima & ce-
 leberrima bibliotheca Thuanæ, profer in medium. Ego quidem libenter do-
 cumentum de duobus Hipparchis Mathematicis videbo, qui duos nostra ætate
 dari, Hevelium & Bullialdum, utrumque meum, libenter meritòque credo.
 Quæstio illa de Cometis circa Ludovici Pii mortem nondum omni difficultate
 expedita esse videtur, si fidem habemus exemplaribus Auctoris vitæ Ludovici
 Pii. Is enim inter acta anni 842. ponit mortem Ludovici, quæ, ut & ille
 in quibusdam exemplaribus testatur, anno 840. obiit. Sed de his aliàs plura.
 Nunc finio plurima salute Illustrissimo Brussello adscriptâ. Vale & constanter
 mihi fave.

*Bullialdi re-
 sponsum de
 Hipparchi æ-
 tate gratum
 Auctor habet.
 Hipparchi
 ætas secun-
 dum Vossium,
 Calvisium,
 Bullialdum
 &c.
 * Calvisius de
 Hipparchi æ-
 tate sibi ipse
 contradicit.
 Hipparchi
 duo ætate no-
 stra Hevelius
 & Bullialdus.
 Cometarum
 circa mortem
 Ludovici Pii
 examen diffi-
 cile.*

Hamburgo Lutetiam die 23. Januarii 1666.

N. 91.

Intra aliquot hebdomades vel nullas, vel festina manu exaratas & breves li-
 teras, partim ad Te, partim ad communem Amicum dedi. Causam nullam
 aliam adferre possum, quàm assiduas & graves occupationes. Inter quas operis
 mei quamprimùm urgentibus Amicis edendi studium, meritissimo pono. En-
 tibi, quæ ab Illustrissimo Rautensteinio, qui semper tui memor vivit, Te-
 que assiduò plurima salute impertit, scitu digna nuperrimè accepi. Sic igitur
 ille Ratisbona die 14. Januarii scribit: *Postquam eò res devenit, in Polonia, ut
 aperte factiones contra se invicem insurgant, fieri non potest, quin verè redeunte mul-
 tas mutationes videamus. Ha si in bonum, sicut Generositas Vestra mecum optat, fue-
 rit, accedet hoc grave Vestra de lata Cometarum significatione sententia momentum.*
*Talia plura in orbe Christiano dari posse opto. In Westphalia quidem pax & compositio
 speratur, pro qua non solum Caesar pacis & bonarum artium, quod benè scio, aman-
 tissimus, tum alii vicini Principes pacis itidem cupidissimi, strenuè laborant; verum
 etiam Rex Christianissimus, cujus mediationem vel potius arbitrium cum admisisse vi-
 deatur Episcopus Monasteriensis, eò majori spe niti posse videntur isti. Hanc conci-
 pere & nobis licet, qui quandòque feliciter divinamus quousque bellum aliquod
 durare potest, & quando necessariâ parti huic vel illi, vel utrique, vel vici-
 nis, vel etiam omnibus, pace commutari debet. Hujus prudentiæ divinatricis
 illustre specimen ex literis Viri cujusdam in patria mea Illustris (cujus nomen
 ignoro) mitto Tibi. Tantò magis, quod hîc fiat mentio libri illius Spinæ Itali,
 quem in rerum natura extare Tu me primus paulò ante docuisti. Sic itaque ille,
 quisquis est: *Veritatem ex isto obscuritatum puteo (ferventibus scilicet studiis novæ
 electionis & motibus domesticis) eruere, ut mihi quidem videtur, partes erunt
 temporis. Francisci Spina prædictionibus, quarum in Tuis literis meministi, solenniter
 contradicit Comes de Flisco, in suo libello non ita pridem Venetiis excuso, DE CAU-
 SIS MUTATIONUM SECTARUM, IMPERIORUM ET
 REGNORUM MUNDI, quem sacravit Ludovico XIV. Gallia & Navar-
 re Regi, Monarchia futuro, dummodo auferatur Luna. Talibus ego nihil vel parum
 hac in parte tribuo. Nam ubique pro illa operosa & fallaci syderum inspectione, quæ
 nullò modo nos ad aliquid agendum adigere possunt, habemus duo inter nos sydera, Am-
 buionem & Egestatem, quæ quotidie sunt nobis viciniora & efficaciora, ex quibus
 dissensiones & omnia dissensionis mala in dies majora facile nobis vaticinari possumus.**

*Auctor quo-
 que varia-
 tem & brevi-
 tatem li-
 terarum
 suarum
 apud Bullial-
 dum excusat.*

*Rautenstei-
 nii de rebus
 Polonicis ju-
 dicio.*

*Prudentia
 Politica
 quandoque
 feliciter divi-
 nat.*

*Ludovico
 XIV. Regi
 Gallia prædi-
 citur monar-
 chia.
 Polonia sy-
 dera, Ambi-
 tio & Ego-
 stas.*

ZZZ

Hæc

Polonia Christiani orbis adversus barbaros propugnaculum.

Apes qui se contra tempestatem tueantur.

Cometa salubria monita nobis in memoriam revocant.

Astra nos non cogunt.

Hæc etiam ille. Ex his omnibus, Vir Clarissime vides, quibus spei & meritis machinis res patriæ meæ aliorumque in orbe Christiano imperiorum librentur & vibrentur. Optandum est, ut tam populares mei (in quorum salute omnium ab invasione barbarorum sibi metuentium salus posita meritò creditur) quam omnes reliqui populi Christiani *coorientes* vel, ut ipsi augurantur & ominantur, imminente *procellâ apprehensi pondusculo æqui*, ut apes *lapilli*, auctore Plinio, se *librent*, Miseros, qui hòc pondere defecti in præcipitia calamitatum vi tempestatis deferuntur, & in voraginem æterni exitii tandem conjiciuntur! Reverentissimæ namque sine æqui pondere quisque opum, honorum & voluptatum *fareins* vel maximè gravis, par levibus ventis est, illique Coo poëtæ, cui Phileæ *ro-*men erat, quem adeò gracili corpore fuisse quidem perhibent, quod noli, ut necesse fuerit plumbum ei alligare, ne à vento raperetur. Hæc & pluræque dem generis in memoriam nobis ab apparitione Cometarum, (licet isti, ut reliqua sidera, res nostras ignorent, & nullam necessitatis legem imponere culis bis possint) revocare convenit. Hæc mea studia Tibi eximio virtutum cultor semper grata fore, firmiter spero. Eandem æquitatem & benevolentiam omnibus Tui similibus mihi polliceor. Vale, Vir Humanissime, feliciter in multos amplius annos age, mihi semper fave.

N. 38.

Lutetiâ Hamburgum die 19. Februarii 1666.

A Clarissimo Menagio epistolam, responsum scilicet ad eam, quam ipsi scripseras, tandem obtinui. Ipse & Auzutius in scribendis epistolis libenter tempus infumunt, otioque vel in studendo, vel in colloquiis familiaribus cum amicis, quos ipsi conveniunt, aut qui ad ipsos ventitant, utuntur. Hic se rescripturum tibi, jam diu est cum mihi pollicitus est; at nihil hæc præstitit, in eademque est apud alios, ac apud te mora. Amicos antea per te teras frequentius adire poteram, & earum commercio delectabar, sed ei in voluptate ac delectamento frui, nisi rariùs per ætatem non licet: tardius id tuis, 23. mensis elapsi ad me datis, hocce responsum repono.

Illius Spinæ libelli atque Comitæ de Flisco novæ prædictionis, in rebusque nunc geruntur perpendendis nullam rationem habeo. Maximas mutationes terrarum impendere vel myopes ac cæci percipere possunt. Tantique Spinæ prædictio, ut ipsius autoritas commendetur unicè; cum præteritum sæculorum experientia docuerit, maximas illas superiorum planetarum conversiones insignes brevi tempore antecessisse. Neque hoc mirum, cum ea rerum humanarum conditio, ut perpetuò stare nequeant, ac post annorum octingentorum revolutionem ipsas immutari, pro naturæ suæ instabilitate quæ necesse sit. Videmus cunctorum hominum mentes, ingenia & mores sic affectos nunc esse ac dispositos, ut fatis causarumque longa annorum serîe contraxarum producendis effectibus inservire gestiant. Ubique ambitio, ubique cuniarum cupiditas homines transversos agunt: omnia commisceri, fas ac nefas primum miscuè haberi cernimus. Dei clementiæ ac providentiæ nosmet ipsosque omnium gentium publicas permittere debemus. Illustrissimum Dominum Rautensteinium officiosissimè saluto. Vale Vir Generosissime.

N. 92.
ad 38.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 27. Februarii 1666.

EX templo respondeo ad Tuas acceptissimas literas die 19. Februarii datas, jam jam mihi redditas. Fatcor me, ex quo operi meo quamprimum edendo intentus sum, officii erga Te factum esse longè quàm usquam antehac, gligentior

gentiorem. Crede autem hujus rei non Tuum silentium (quanquam in co-
tendo literarum commercio diligentiam instar magnetis esse, omnium consensu
terum est) sed operis mei, urgentibus assiduò Amicis & typographis, quàm ocys-
sime edendi curam, esse causam. De benevolentia tamen mea non est quod
iniquam dubites. Eodem planè erga Te animo affectus sum, licet non tam
frequenter, ut ante, scribamur uterque. Quas nuper ad Te dedi, vel impo-
suerum dabo literas manu festina, ut inter tot negotia & labores assiduos fieri
necesse est, eæ nec in rationes meas à me referentur. Tu si eis locum in
Tuis des tabulis, dabis simul ægregiæ facilitatis & humanitatis documentum.
Dedisti verò in eo, quòd rerum mearum fategeris, & diligentem votorum
meorum exactorem apud Amicos communes egeris. En Tibi è vestigio debi-
tissimo Menagio responsionis vicem, & quæ ante paucos dies ab Am-
plissimo Hevelio mihi reddita ad Vos, cumprimis ad Clarissimum Auzutium
pertinent, si tamen Tu hæc illi communicanda censes. Libellum Spinæ non-
dum vidi. * Sed sine eo magnam rerum in orbe Christiano imminere mutatio-
nem, ex earum dispositione & progressu, in oculos vel notitiam hominis privati
incurrente, jam ante vidi. Planetarum conjunctionibus aliisque rarioribus in
cælo phænomenis insignes rerum mutationes successisse, experientia docet.
Eadem tamen testatur, sine his quoque non minus insignes mutationes sæpè
evenisse. Nisi fortè dicat aliquis, multa in cælo, ut eclipses vel etiam plane-
tarum syzygias, aliasque stellarum dispositiones, nobis non advertentibus fieri.
Ita multi dicunt multos Cometas dari in cælo, etsi à nobis non conspiciantur.
Sed invisa ac latitantia, ut in oculos, ita & in considerationem non veniunt.
Pari jure licebit aliis dicere Cometas esse perpetuos, etsi à nobis non videan-
tur. At verò hac ratione in ordinem rerum non tantum naturalium, sed &
ordinariorum isti forent cogendi, & nihil portenderent. Mea tamen sententia,
qui hic Ethicum ago, portendunt illi bona bonis, mala malis, quod symboli-
ce Cometa & operi meo præfixi. Postquam huc in literis scribendis usque
pervenì, accepi Heinianas, quæ me certior reddunt Rudbeckium Heve-
lio de novo quem putabat Cometa, assensisse. Vale Vir Humanissime ac mihi
constanter fave.

*Magnes dis-
lignitæ, dili-
genti: amoris
amor.*

*Humanitate
& facilitas
in colenda
amicitia cer-
ta:*

*Et officiosus
in amicis esse.*

** Mutationes
rerum publi-
carum Chri-
stianarum
imminere ge-
storum &
consiliorum
series dicat.*

*Conjunctio-
nes Planeta-
rum multæ
res memora-
biles in orbe
secutæ sunt:
Sed & ante-
cesserunt, ut
& sine illis
fiant.*

*Cometa qui-
busdam per-
petui putan-
tur,*

*Ita essent a-
liquod ordinæ-
rium, nec
quidquam
portenderent.
Rudbeckius
Hevelio de no-
vo Cometa
hyemali cedit.*

N. 93.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 18. Aprilis Gregoriani 1666.

Quod rarius nunc ad Te scribam, Tu facilis & æquus occupationibus meis
adscribes. Eadem enim æquitate ego erga Te utor. Adhæc quæ ad com-
munem Amicum scribere soleo, ad Te quoque pertinent. Nunc ut Te com-
pellam, quieremque Tuam senilem & graviora studia interpellem, haud leves
causæ impellunt me de republica literaria benè mereri cupientem. Quæstio illa
de Cometis ante, ut & post, mortem Ludovici Pii visis digna mihi porrò ul-
teriori examine, eademque divisarum sententiarum difficultatibus expediri posse
visa est. Memineram quidem moniti Tui operam perditurum eum, qui dif-
fidentiam sententiarum in talibus conciliare voluerit. Tentavi tamen, nec sine
aliquo, ut puto, successu tam molestum negotium. De quo ut ad Te hac quo-
que vice referam, patere quæso pro eâ quæ es humanitate, & erga me bene-
volentiâ. Dixeras Tu Cometas in Virgine & Scorpio ab Auctore vitæ Ludo-
vici Pii in annum Christi 839. & 840. ineuntem positos, uni anno 839. qui
tunc Vestratibus à Paschate incipiebat, deputandos esse. Monueras itidem Au-
ctores quandoque unius anni errorem in putandis rationibus committere. Utrum-
que prudenter & opportunè. Ego tamen antea indicaveram, errorem mani-
festum in Auctoris illius non historia, sed distinctionibus capitum & annorum
in serie rerum 842. subjectarum. Accepi Vestratem Du Chené errorem hunc

*Æquitas fo-
ret amici-
tiam.*

*Cometarum
circa mortem
Ludovici Pii
visorum exa-
men.*

*Tenta pro
virili quæ ad
juvandam
rem litera-
riam faciunt.*

*Auctoris vi-
ta Ludovici
Pii descriptio.
Exemplari-
bus librorum
cautè fidem-
dum.*

Cometarum
circa mortem
Ludovici Pii
series.

Contradictio
Auctorum de
morte unius
eiusdemque
Cometæ.

Cometarum
novenarius
numerus ad
quaternari-
um ab Au-
stere reductus.

correxisset. De quo, ut &, quis præter eum id fecerit, certior à Te fieri cupio. Hoc enim Tibi instructissima Bibliotheca Thuanæa facile indicabit. Ita Cometa ille 840. in 838, 839. verò in 837. referendus foret, sicut fecit Calvisius & alii. Annales quoque Fuldenses Anno 837. illud phænomenon adscribunt. Sed eo annotando, salvâ auctoris illius Anonymi correcti fide, à te notatum unius anni errorem admittunt nonnulli, Aventinus scilicet, Rockenbachius & Eckstormius ex his quos habeo. Et Aventinus quidem *Cometam Planetarum mori ab Occidente in Orientem processisse* dicit: cum Anonymus expressè *non mori Planetarum Orientem versus petiisse* dicat. Porro Cometam Anno 840. Kal. Januarii in Scorpio post Solis occubitum apparuisse, negaras. Est qui pro Kal. Januarii conjiciat Kal. Junii reponi debere. Tu quid sentias, Cometâ in 837. relato, verbo doce. Cum autem novem Cometæ intra septennium circumcessum Ludovici Pii annotari videantur, en tibi rem in tabella propositam conatum simul conciliationis, quæ quatuor Cometæ ex illis novem facit.

Cometa
Anno
Christi.

1. 837. in *Libra*, Ann. Fuld. in *Virgine*, Calvis. Vid. Eckstorm.
2. 838. in *Libra*, Rockenb. in *Scorpio* Calvis. Vid. Aventin. & Eckstorm.
3. 839. in *Virgine* (corr. 837.) Auctor vitæ Ludovici in *Ariete* Vincent. Funcc. Rockenb. Eckstorm.
4. 840. in *Scorpio* (corr. 838.) Auctor vitæ Ludovici. Vid. Alsted.
5. 841. in *Aquario* Annal. Fuld. Vid. Alsted.
6. 842. in *Aquario* Funcc. Rockenb. Eckstorm. Vid. Alsted. Chron. Fontanell. & Nithard.
- 7, 8, 9. Anno 843. in *Libra*, *Ariete* & *Aquario*, Ricciol. ex Cardano.

Cometa
Anno
Christi.

1. 837. (corr. 836.) qui autumnō Solem antecessit. Eckstorm.
2. 838. (corr. 837.) qui vere Solem secutus est. Eckstorm. Rockenb. apparuit in *Virgine*, duravit 25. diebus, Calvis. Confer Eckstorm. Ann. Fuld. & Rockenb.
3. 838. in *Scorpio*, Anonym. Calvis. 839. in *Ariete*, Vincent. Funcc. Rockenbach. Eckstorm.
4. 841. exeunte & 842. ineunte in *Aquario*.

Alstedius
videtur corri-
gendus.

Riccioli ope-
ra novissima.

Rautenstei-
nius in Au-
lam Suecicam
ablegatus.

Hic verbo dicendum est, quod probabilis conjectura suggerit, Cometam in *Libra* primò 837. visum, ad *Virginem* perrexisset, & in *Tauro* disparuisse. Porro riter illum 838. à *Scorpio* ad *Arietem*: utrumque contra signorum seriem cursum tenuisse. Ita tres Cometæ Alstedii annis 840, 841 & 842. signis *Scorpii*, *Arietis* & *Aquarii* (nam illum in *Virgine* Alstedius in ann. 814. retulit, parum fateor, providè) annis 838, 839 & 841. simulque 842. adscribendos: illos vero Cardani in ann. 837, 838, & 841. simulque 842. collocandos puto. Hæc sunt, Vir Humanissime, de quibus ad Te referre volui, & à Te doceri cupio. Proposui hæc nuper & Ricciolo, qui vivit, & post *Geographiam* ac *Astronomiam* *Chronologiæ* reformandæ dat operam. Ab Amicissimo Hevelio, operibus & operis suis intento, nil literarum à tempore non paucò accepi. Accepi verò jam literas à Nobilissimo Heinsio, qui sperabat Illustrissimum Rautensteinium, in Aulam illam ablegatum, brevi ad se venturum. In opere meo edendo assiduus laboro cum amicis, qui rem apud Batavos curant. Exspecto aliquod responsi à Clarissimis Viris, Menagio & Auzutio, quos velim nomine meo salutes plurimum. Vale ac mihi constanter fave.

Hamburg.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 8. Maji 1666.

N. 94.

Atiffit mutux nostræ amicitix, si eam semper, etsi literarum commercium non semper, colamus. Illa enim nullum in pectore recti tenaci impedimentum invenit: hoc multa, ut sunt res humanæ. Ego in excusationem asserere possum, quod ad Amicum communem scribere soleam, cui Tecum, Tibique cum illo cuncta mea semper cupio esse communia. Adde quod omnium subsecivarum horarum momenta impendenda mihi sint bipartiti operis editioni, quæ feliciter per Dei gratiam procedit, eadem conatus meos juvante hoc anno absolvenda. Amplissimus Hevelius opuscula illa minora, Cometographiam præcessura, hoc mense nobis se daturum sperat, nisi figuræ æri incidendæ illorum editionem retardent. Stellam illam miram in collo Ceti hoc anno non observavit. Erudito Viro Henrico Sivero, hac in urbe agenti, tam beato esse licuit, ut eam aliquoties observârit. Quas observationes, ut & priores, operi meo inferendas ad Dominum Hevelium misit, qui eas approbavit & gratas habuit. Sperat eam mense Julii vel post Solstitium brumale redituram. Ego in historia mea Cometica progredior. Vellem, si fieri posset, responso Tuo ad meas ante mensem datas literas brevi potiri, ut Tuam de Cometis, qui circa excessum Ludovici Pii apparuerunt, sententiam cognoscerem. Sed nisi id brevi expediri possit, velim prius verbo mihi Tuam mentem exponas de Cometa, circa annum ut puto, 583 in Luna viso, quem Aimoinus Vester l. 3. c. 23. annotat. Tum de illo phœnomeno quod eodem tempore visum idem ille Auctor c. 33. sed & Gregorius Turon. l. 5. c. 34. describit. Rogo scilicet an utrumque phœnomenon Cometis, saltim aëriis, spuris &, ut sic dicam, horariis vel momentaneis, per aërem nostrum sublunarem, ut verbis Clarissimi Hevelii nostri urbe agentes omnes divino munere rectè valent, Tui memores vivunt, Teque plurimum salvere jubent. Velim idem officii mihi apud Illustrissimum Brussellum præstes: tum etiam datâ per otium occasione apud Clarissimos Viros Menagium & Auzutium. Ab utroque vicem responsi exspecto; ab hoc verò etiam promissam meâ gratiâ ad Clarissimum Hugenum epistolam: quæ si aperta mihi missa fuerit, operi meo inferetur. Tu quoque, Vir Amicissime, verbo, si opus sit, mone, an istis, quæ adjungo, ex epistola mea die 18. Julii scripta exercearis, addi quidpiam velis. Illustrissimus Rautensteinus, quod mihi vehementer dolet, Holmiæ iniquâ valetudine morboque periculoso conflictatur: qua de re heri literas die 28. Aprilis datas à Clarissimo Heinsio accepi. Vale Vir Humanissime, & mihi perennem benevolentiam serva ac feliciter age.

Subsecivæ
horas Auctori
huic operi im-
pendit.

Stella mira
in Ceto Ham-
burgi à Sive-
ro observata.

Cometa in
Luna visus.

Comete ad
rii brevissimam
durant.

Rautensteinus
Holmiæ
agrotat.

Lutetiâ Parisiorum die 21. Maji 1666.

N. 39.

ad 93.

& 94.

Historiam Co-
metarum in-
certam esse
Bullialdus
arbitratur:

Ille Eclip-
sum est illi
magis certa
& explorata.

Cometarum
quàm eclipsi-
um investiga-
tio difficilior.

Cometa una
1664 & 1665
& 837. com-
paratq.

Quid ad literas Tuas 18. Aprilis, postremasque 8. Maji ad me datas scribam, præter illa quæ antea scripsi non habeo. Nullam enim methodum certam ad Historicorum inter se dissensum in notandis veris, quibus Cometæ apparuerunt, temporibus conciliandum invenio. Autoritas graviorum peritiorumque nobis sequenda est. Si quis ipsorum Eclipsim Solis vel Lunæ in An-
nulis suis aut Chronicis perperam adnotaverit, vitium deprehendere statim
tulerimus. Cum utriusque sideris motus regulares notos habeamus, & in Tabulas re-
nem nec post occultationem notatus. Neque hætenus idem Cometa visus est,
postquam oculis hominum se subtraxit, recurrisse. Aliquam equidem cum priori
postremorum, qui mense Decembri 1664. & Januario ac Febuario anni se-
quentis

546 ADDENDA AD COMMUNICATIONEM

Cometa anni
837. Bullial-
do certus.
Stellam in
Luna visam
Bullialdus
Jovem vel
Veneram vel
aliam stellam
Luna vicini-
tam, non Co-
metam nec
meteoron
fuisse, putat.

Hugenius à
Rege Gallie
invitatur &
liberaliter
habetur.

Rautenstei-
nii morbum
gravem Bul-
lialdus dolet.

N. 95.
ad 39.

Hamburgo Lutetiam die 5. Junii 1665.

Rautenstei-
nii mortem
Auctor Bul-
lialdus nun-
ciat, & epi-
taphium me-
morie ejus
dicatum mit-
tit:
Funus bone-
fide extra ur-
bem efferr
curat.

Divina vo-
luntati pa-
rendum.
Hevelius &
Bullialdus de
Cometa Anni
837. consen-
tiunt: nec non
de phænomen-
is, quæ pro
Cometis vul-
go habentur.

quentis conspectus est, convenientiam habuisse illum videmus, qui anno 837. fulsit; quemque author vitæ Ludovici Pii utcumque descripsit. Ex partibus namque cæli Virginis asterismo Corvique vicinis uterque progredi, utraque le- riem signorum versus Tauri & Arietis constellationes ferri, observatus est. Nostrium Andream du Chesne annos in vita Ludovici Pii accuratè distinxisse animadverto: inque ejus sententiam pedibus eundo, Cometam ad annum 837. referendum esse censeo. De stella, quam in Luna visam esse, Aimoinius lib. 3. cap. 23. his verbis refert; *Eo anno stella in medio Luna fulgens visa est*, quid sciam tiam quæris. Cometam non fuisse, nec aliquod meteorum puto: sed Jovem vel Veneram, aut ex fixis oculum Tauri vel Cor Leonis, ad quas falcata Luna sic appulit, ut quasi in medio cornuum stella visa fuerit, ac propterea à Luna fuisse paulò post occultatam certum est. Neque verba Aimonii aliter accipi posse existimo. Illustrissimus Menagius multis occupatus, carminibus condenda animum applicare vix posse mihi videtur. Auzutius rarissimè ad Amicos scribit; & sæpius à me monitum ut Tibi literarum aliquid reponeret, nondum hoc Tibi mihi que perficiendum perducere potui. Clarissimum Christianum Hugenum à Rege hùc accersitum, sexque millium librarum annuà pensionem ac habitatione donatum hùc nunc possidemus, inter præclara beataque Regia liberalitatis fruitione ingenia annumeratum.

Illustrissimum Rautensteinium morbo tam periculoso conflictari, mihi omnino molestum ac grave; nomine meo ut eum salutes, sanitatemque pristinam optes, idemque officium ut verbis meis Illustrissimo Nicolao Heinsio exhibeas te rogo. Amicis quoque Hamburgensibus nostris salutem impertiri ut velis oro. Vale Vir Generosissime.

Non licuit mihi, Vir Humanissime, officio Tuæ salutationis & votis abs Te imposito apud communem nuper Amicum Illustrissimum officis & Legationibus Virum Dominum Rautensteinium perfungi. Dum enim à Suecica Legatione rediret, subito nobis omnibus ereptus est. Hoc Te subjunctum docebit epitaphium, tumultuario opere nuper inter varios mentis corporis motus, ac præsentibus domi meæ hospitibus compositum. Huic mitigando meo Tuoque & aliorum Amicorum, cumprimis etiam Illustrissimi Bruckii (quicum quanto studio noster olim amicitiam coluerit, nosti) dolori, hùc addo, funus me Amicissimi Viri, præsentibus & extra urbem comitantibus Nobilissimis & Ornatissimis Dominis Schwan & de Guericke, Anglico & Electori Brandenburgico Oratoribus Ordinariis, aliisque Viris Egregiis & præstantibus, nudius tertius honestè extulisse, Ditteldorsium ad Ratibonam summa deducendum. Magno ille desiderio flagrabat hucusque perveniendi, ut curandæ valetudini operam daret, hùcque aliquo temporis spatio, dilectissimi quodque uxore suâ hùc venire jussâ, subsisteret. Cupiebat enim & hæc quæ jam ex opere meo Cometico impressa habebam, ubi communicatio de hoc argumento cum eo à me habita familiam ducit, & quæ paulò post exspectabam, prout quidem nonnulla illâ ipsâ die ex Hollandia acceperam, inter quæ erat æri incisa figura visi à me illius, quod nosti, phænomeni, ad ejus communicationem pertinens. Sed longè aliter placuit Deo, cui nos submittamus par & necesse est. Nunc ut ad alia epistolæ Tuæ die 21. Maji scriptæ capita veniam gratias Tibi ago de Tuo prudenti & gravi judicio, quod profectò maximi facio. Paulò ante accepi literas Amplissimi Hevelii, qui de Cometa anni 837. in eadem tecum sententia est: nec non de eorum errore, qui vel mercedi vel etiam ipsos Planetas pro Cometis ducunt. Itaque in consensu utriusque vestri acquiesco. Illud tamen phænomenon quod Cometa in Luna fuisse putatur

Amoini fide, at cum nota dissensus, inter Cometas jam ante retuleram, Notissimum & Humanissimum Heinsum, ut & Amicos hac in Urbe degentes, tuo nomine salutavi, illum verò etiam de Clarissimi Christiani Hugonii apud vos presentia & rerum successu certior reddidi. Gratulor profectò non tantum Vobis, sed & Serenissimo Regi Vestro, Munificentissimo Evergetæ, de tanto Viro, sed & ei de tam benefico Patrono. Velim Virum illum Humanissimum meo nomine plurimum salutes, & an epistolam meam die 30. Octobris acceptam accepit, roges. Hâc enim ratione responsum ei in memoriam revocabis, quod summopere cupio. Libenter idem & à Clarissimis Viris Menagio & Auzutio obtinerem Tua opera, si per negotia Tua illorumque licet. Vale Vir Præstantissime & Amice plurimum colende, ac mihi constanter fave.

Lutetiâ Hamburgum die 16. Julii 1666.

Ad tuas literas ultimas quòd non responderim, non immeritò quereris: sed excusationem legitimam afferre ego possum, quam te admissurum pro Tua humanitate & æquitate non dubito; cum rescieris à sesquimensis multis me occupatum fuisse. Sed & molesta quædam rerum mearum mutatio vitæ tenorem non parum turbavit, studia interruptit, & otium, quo fruebar, abstulit. Senectutis incommodum accedit, quæ graviorem indies me reddit, & quæ quiete maximè opus habet ætas, tranquilla minus quod vereor, deinceps erit mihi degenda. Itaque alla-beret postea, cum ætatis, tum otii, quod mihi non suppetit, ut amicis frequenter scriberem me officium meum deferere, ipsosque me negligere, ut credant. De morte ill. Du. Rautensteinii, cujus amicitiam plurimi semper feci, acerbus mihi fuit nuntius, Vir quippe eruditus, in negotiis gerendis strenuus ac perspicax, ac moribus honestis præditus ornatusque fuit. Serenissimum Ducem Neoburgicum non levem peritum fecisse affirmare possum; nec ejusmodi Ministrum, in suisque rebus agentem, adeò peritum inventurum esse. Die 2. hujus mensis Eclipsim Solis observavi. Anticipant Tabulæ meæ Philolaicæ cælum, ut ex adscriptis observatione & calculo videbis.

Hugenio tantum Patro-
num, Regem
sc. Christianis-
simum Auctor
gratularur.

N 40.
ad 95.
Bullialdus
tardum re-
sponsum excu-
sat.
De acerba
sorte sua qua-
ritur.

Mortem Rau-
tensteinii do-
let.

Eclipsi Solis
die 2. Julii
1666. à Bul-
lialdo obser-
vata.

Observatio.

Calculus

Initium alto	Finis	Corr.	H.	"	"	H.	"	"
☉ 14'. 55.	☉ 34.	corr. 14. 8 47'. 30"	9. 44.	38.		5. 30.	2.	
		corr. 33. 59. 15.	7. 43.	21.		7. 35.	22.	
			Dig 7. 56.			Digiti 8. 4.		

Proportio Semidd. apparuit, qualem Tabulæ exhibent, vel differentia non sensibili, nempe ut 16'. 9". ad 16' 16". ☉ ad ☿ Semid. Ingressus punctum distitit ad occasum à verticali per limbum superiorem transeunte part. 75. Finis partibus 32. ad ortum à verticali per limbum inferiorem transeunte.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 24. Julii 1666.

Libenter equidem, si quis alius, doctissimâ & suavissimâ Tuâ per literas familiaribus conversatione assiduo gauderem, quousque utrique nostrum vita sup-erierit. Est enim hæc non tantum honesta, sed & publica privatimque utilis occu-patio, nec minimum acerbatarum solatia vitæ, quantumvis probæ, confundentium condimentum. Sed cum Tibi ætas senio gravis, studia graviora, tum & privatae celestia gravissima objiciant impedimenta, nemo Amicorum æquitatis memor sum silentium sequi interpretabitur, vel de neglecto officio queri poterit. Cre-de mihi, me de Tuis aliorumque Amicorum, optimæ præsertim notæ, qualis Tu es, bonis malisque partem, nec infimam, humanitatis & amicitia jure mihi vendi-dique obsequia, hinc atque illinc prementia, faciamus, quàm ut armis virtutis & conscientia impenetrabilis galea, lorica, imò arx inaccessa est. Sed ad alia per-tinens & gravissimis laboribus distractus pergo. Operis mei editio feliciter per Dei gratiam procedit. Nondum tamen finem videt, mole & rerum varietate ac magni-tudine inexpectata prægrande. Tantò magis cum varia negotia, quæ vitare ami-citia

N. 96.
ad 40.
Litterarum
commercium
dulce & utile.

Silentium
Amici justum
excusatum
habet.
Æquus taci-
tam amici-
tiam cole.
Amici bona
malique com-
munio duc-
Patientia
fortiter fert
adversa, &
adfert quie-
tem.

*Auctor inter
multos labores
constanti se
valetudine
per Dei gra-
tiam frui cele-
brat gratus.*

*Gratus, in
Deum praefer-
tim, esto.*

*Conscientia
bona parit
quietem.*

*Invide nulli
ulium bonum.*

citiae vel officii ratio prohibet, meam operam distrahant, quibus, nisi singulari di-
no beneficio, prospera & constanti fruerer valetudine, sufficere non possem. Cum
autem certus sim, me in officium toto pectore incumbere, sufficere ad pacandam
mentem parandamque ejus oblectationem serenam, me id quod poteram & deside-
ram, licet nondum quod volueram, fecisse. Nulli interim majoris & felicioris
industriæ laudem iniquus virtuti invidebo. Huic enim me omni ex parte favore
par est sine jactantiae metu, ex Viri boni officio dicere non vereor. Cl. Olden-
gius Inclytæ Soc. Regiæ consors, me nuperrimè per Amicum ad commercium
literarum invitavit. Quamobrem ego cum officio humanitatis præveni. Hic Te-
go iterum iterumque ut à Clarissimis Viris Menagio, Hugenio & Auzutio, me
nomine quos plurima salute impertias velim, responsi vicem desideratam, si qua
datur, obtineas. Meritò autem & jure id facies, non tantum mihi & illis amicis
sed & in hoc officii literarii genere tam imitandus quam laudandus. In quo
inter omnes, quos novi, Rautensteinio olim nostro par? Debetur & hoc præ-
tissimi Viri laudibus, ut inimitabilis ejus in colendo literarum commercio &
officii genere industria in proverbium & exemplum abeat. Sereniss. Dux No-
gicus, literis ad me paulò ante clementer datis, conceptum ex tam fidelis Mæ-
obitu dolorem indicavit, sibi que gratum fuisse honorem à me defuncto habere
gnificavit. De publicis rebus pauca dicenda, eaque, ut fieri assolet, tristia
veniunt. Bellum inter Polonos & Moscos, ut & seditio Cosacorum, & an-
tamen domi singulari divinâ benignitate, coaluit, quibus conditionibus, & an-
cum aliquo sanguinis civilis (hoc enim constanter scribitur) impendio, & an-
constantis fidei auctoramento, nondum liquet. De pace quoque inter Suecos
Moscos firmanda, inter Electores ad Rhenum redintegranda, agitur. Foedus
Vos & Suecos renovatum esse, post nupera Principum funera nuptias parari,
celebrari, bella quoque alibi terra marique geri, me melius nosti. Hæ sunt pe-
tux rerum vices quæ Cometis succedere solent, nostrisque nuperis successerunt.
si quid portendunt (quod quodammodo dici posse largior) non tantum mala
& bona portendunt. At enim ego hîc plus vitiis virtutibusque quàm ullis
menis astrisve cæli tribuo.

Hamburgo Lutetiam die ult. Julii Gregoriani 1666.

Octavus dies agitur ex quo nuncium lætum de pace Polonica, qui ad me tunc allatus erat,
confestim promoveram. Hunc enim nolui diu apud me retinere, quin Te, quem potius
optima quæque precari novi, ejus extemplo facerem participem. Verum quidem est nos illud
quæ optamus fidem tribuere, unde etiam præcoci credulitati sæpenumero illuditur, cum quod
binorum ritu & somnient, quæ velint. Ego tamen, ut vides magnis auctoribus nuncium
peram, die 14. Julii gratiis solemnibus Deo ab Episcopo quodam & nonnullis Præsulibus & Vi-
sibus de pace conventa actis. Sed en tristis est vestigio nuncium. Die hujus mensis decimo
bis ater & ne factus est indicto ad eum nuper nostro exsilio) Provinciales copiae in Lituanos
partes secutos, & hostili modo in Majori Polonia grassantes moverunt; ut eorum licentiam coer-
Inter hæc de pace agebatur & submissæ ex Regiis copiis sex legiones selectorum militum (inter quos
trecenti Litvani fuerant) ad opprimendos improvise Provinciales & Lubomirscianos ab istis
mensis ex insidiis in Cujavia non procul ab illo loco, in quo ante annum pace composita erat, ut
& deletæ sunt paucis ex his desideratis. Ita vides quorsum civile istud dissidium erumpat, ut
guinis humani in regno fiat effusio. Taceo autem regionum deprædationes, provinciarum
nes, matronarum violationes, puellarum earumque nobilium stuprationes, aliaque quæ in omni
fas effusa militaris licentia patrare solet. A civibus in cives talia committi dolendum est. Tanto
magis cum per hæc communis hostis Mosci, in infestanda Litvania & Russia, post captam
excisam Bialacerkieviam, progredienti crescat audacia, successere hæc tristitia nuperis
eosdem jam dudum antecessere. Et sunt alia horum omnium portenta, quæ & nos patriæ
fules, licet malis istis exempti, sentimus. Si Poloniæ morientis voces audivisti, ejusdem
tionem vidisti, cuncta ibi vidisti simul, quæ cuncta ista quæ evenerunt, quæque
mala portenderunt. Illacrimasse Rex tantæ suorum cædi, quæ ut scribitur 3766. haurit,
Scribitur autem resumta esse pacis redintegranda studia. Quod successu & eventu
Nos semper meliora speramus & optamus, licet mala urgeant præsentia, & terreant
nantia. Ego certè & patriæ dulcissimæ pacem restitui, & hanc latis nuperorum
annumerari ex animo cupio. Hesternus tabellarius literas mihi ab Amplissimo
bit se Vobis quoque nuperrimi operis sui exempla misisse. Ego illud Tuæ Astronomiæ
mihi destinatum cum desiderio continuo expecto. Vale Vir Humanissime, feliciter
amicos plurimum saluta.

amoini fide, at cum nota dissensus, inter Cometas jam ante retuleram, No-
 minum & Humanissimum Heinsum, ut & Amicos hac in Urbe degentes,
 os presentia & rerum successu certior reddidi. Gratulor profecto non tan-
 to Vobis, sed & Serenissimo Regi Vestro, Munificentissimo Euergetæ de
 sum meo nomine plurimum salutes, & an epistolam meam die 30. Octobris
 accepit, roges. Hâc enim ratione responsum ei in memoriam revo-
 cabis, quod summopere cupio. Libenter idem & à Clarissimis Viris Menagio
 & Auzutio obtinerem Tua opera, si per negotia Tua illorumque licet. Vale
 in Præstantissime & Amice plurimum colende, ac mihi constanter fave.

*Hugenio tantum Patro-
 num, Regem
 se Christianis-
 simum Au-
 stor gratula-
 tur.*

SPECTA QUISQUIS ISTA LEGIS

VIVUM IN MORTUO FRAGILITATIS HUMANÆ EXEMPLUM,
 ET QUIA CITIUS, SERIUS, CERTO TAMEN CERTIUS MORITURUS
 TE AD INGENIOSAM SOLERTIAM
 INDEFESSAM VIRTUTEM
 PERENNEM LAUDEM
 ÆTERNAM BEATITUDINEM
 OMNI NISU COMPONE.

INVITAT TE AD HÆC CUNCTA

JOANNES ERNESTUS DE RAUTENSTEIN

UTRIUSQUE DITTELDORFII DOMINUS,

A MINISTERIIS STATUS ET SANCTIORIBUS CONSILIIS
 SERENISSIMO ET CELSISSIMO PRINCIPI PHILIPPO WILHELMO
 COMITI PALATINO-NEOBURGICO.

CUJUS AUCTORITATE VARIAS IN CONVENTIBUS IMPERII ET ALIAS
 PER GERMANIAM, POLONIAM, SUECIAM
 LEGATIONES SPLENDEDE, DEXTRE, OBIVIT
 SEMPER ET UBIQUE LAUDABILIS,
 VIRTUTUM ET PRÆCLARARUM DOTIUM DOCUMENTA PRÆBENS ET RELINQUENS,
 OMNIBUS BONARUM ARTIUM ET PARTIUM AMANTIBUS AMICUS
 IDEOQUE MERITISSIMO PERCARUS
 AC PROPE INIMITABILIS;
 IN COLENDIS AMICITIÆ JURIBUS INDUSTRIUS, CONSTANS
 AD SUMMUM GLORIÆ FASTIGIUM ASSIDUO VIA VIRTUTIS CONTENDENS.

INEXPLEBILIS LIBRORUM HELLUO
 INFELIX AMISSORUM LIBERORUM PATER
 FIDUS LECTISSIMÆ ET DILECTISSIMÆ CONJUGIS
 MARIÆ ELISABETHÆ, DUCALI FRISIO SANGUINE CRETÆ, MARITUS,
 AFFECTU DUORUM SORORIS FILIORUM EX ASSE HÆREDUM PATER.

VERBO: VIRTUTIS ET INDUSTRIÆ EXEMPLUM:
 PER QUAS HOMO MEDIOCRI LOCO NATUS
 AD ILLUSTRIUM DIGNITATUM GRADUS FELICITER PERVENIT.

TANISLAUS DE LUBIENIETZ LUBIENIETZKI ROLITSIUS
 EQVES POLONUS.

AMICOR. OPTIMO ET INTEGERRIMO,

QUEM A SUECICA LEGATIONE REDEUNTEM

OMI SUÆ EX COMPACTO DIVERSATURUM EXSPECTARAT,
 NUNC AUTEM EHEU!

CHILONII CIMBRORUM QUINTO ABHINC DIE A. ÆT. XLIV. PLACIDE MORTUI
 ID EST, LABORIBUS TERRA MARIQUE EXANTLatis FRACTI
 ET FIDEI MAGNANIMO HEROI SUO HERO DEBITE IMMORTUI
 HIS IPSIS KAL. JUNIIS GREGOR. ANNO CHRISTI CIO IO C LXIV. HAMBURGI

EXUVIAS MOESTUS RECEPIT

MONUMENTUM AD ARAM AMICITIÆ EXTEMPO POSUIT.

ABI

ABI LECTOR,
BENE VALE,
BENE AGE,

MORTUUS DUM SUOS CLAUDIT, TUOS RECLUDIT OCULOS

XIV. COM

XIV.

COMMUNICATIO FRANCOFURTO ad VIADRUM PLACENTINIANA.

Hamburgo Francofurtum ad Viadrum die 2° Decembris 1664.

S. P. Vir Clarissime, Doctissime & Humanissime.

Invitat me ad scribendum Tua mihi probè perspecta humanitas, amicitiaque nostræ, quam communis gentis vinculum attrahit & firmat, ratio. Incitat autem novus & insignis, qui in cælo ante aliquot dies primùm conspectus hîc est, Cometa. De quo cuncta, quæ adhuc vel fando, vel scripto à Viris doctrinâ & rerum naturalium ac Mathematicarum cognitione in hac urbe eminentibus, quos scilicet mihi eo nomine compellare licuit, accepi, Tibi mitto. Hæc stimulum Tibi addent, ut nobis mentem Tuam de hoc argumento pariter aperias. Vale benè, Vir Humanissime, & age prosperè ac fave con-

Placentinus
compellendi
quas Auctor
causas ha-
bueris.

Ad Dn. M. Joannem Placentinum,
Profess. Math. in Academia Electo-
rali Brandenburg. Viadrina.

Tui studiosissimus & observantissimus.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Francofurto ad Viadrum Hamburgum die 22. Martii Juliani 1665.

S. & O. Vir Magnifice atque Generose, Fautor Honoratissime.

Iteræ Magnif. Tuæ mihi longè gratissimæ, antehac cum Observatio-
nem suam Cometae communicatæ, me excitarunt ad conscribendam hanc ex-
pressam Observationem Astronomicam & Astrologicam, quam typis publicis im-
pressionibus, quas in hoc scripto demonstro, præcipuè ex Eclipsi Regiæ fixæ
stellæ Aldebaran seu Palilicii, monitum, cunctis Principibus & summis Potesta-
tibus Ecclesiasticis & Civilibus valdè necessarium & publicè utile, præfixi, ut
Deo & Christi Regis Regum libertatem conscientia, cujus imperium soli
Deo & Christo debeatur, & unà tot exules postliminio revocent, & benigno
ac æquo patrocínio tueantur foveantque, populos suæ administrationi ac tute-
læ commissos, tanquam divinorum munerum dispensatores, justitia & clemen-
tiæ pacisque artibus ac regendi, teneant, conservent, defendant: Ecclesiam
& genuina ejus membra contra malevolorum invidiam curent, protegant: le-
gitimam voco, observent, libertati alienæ nec invidiant, nec insidientur, Deo
autem

Placentinus
Observatio-
nem suam Co-
meticam, oc-
casione com-
municatorum
ab Auctore de
eodem argu-
mento, Fran-
cofurti edit.
Eclipsis Pa-
lilicii.
Magistratus
omni monita
utilia & ne-
cessaria.
Libertatem
conscientia
Princeps inte-
gram servet.
Ratio Status
Placentino
idolus Satæ-
na.

Deus defen-
dit suos.

550 COMMUNICATIO FRANCOFURTENSIS

Deus defendat suos. autem & legibus ejus salutaribus adhæreant sincero cordi, certi Deum Opt. Max. aut, si officium fecerint, hostes eorum, etiam maximè formidandos, confusurum, aut si id neglexerint, plures etiam undiquaque excitaturum. Hæc & alia studio publicæ utilitatis propono, de quibus omnibus sententiam Tuam requiro. Vale Magnifice & Generose Vir.

Hamburgo Francofurtum ad Viadrum die 7. 17. Aprilis 1665.

*Silentii mo-
ram respon-
sum locuples
pensat.*

Placentini
scriptum Co-
meticum Au-
stor laudat.

Placentinus
natione Polo-
nus.

Elect. Brand.
laudatur.

*Patriæ de-
cora viri do-
cti sunt.*

*Judicium
Auctoris de li-
bro Placenti-
ni Cometico.*

*Libertas se-
culo gravis.*

Virtuti ami-
cus esto.

S. Bernhar-
dus de corru-

Reip. Christi-

anæ queritur.
Ecclesiæ
plantus al

Chryma Rid-

Petri Allia-

ensis Cardin.
de reformat.

Ecclesiæ.
Veritas 0-

Reformatio

mnibus nobis
pus est:

Sed hoc solius
Dei opus vili
olinguendum

delinquendum
A.
Nobis intra

scare indu-
ring & cari-

etis mutue
terminos con-

Benignus,
A Deo preci-

Et reor & si quid veri mens augurat, opto.

terminos con-

aris, esse, ex vulnere sacro moribundus agnovit) fugienti dixit, invadere quis mortalium præsumat. Fateor etenim me quoque in iisdem Tecum, cumque tot aliis summis & præstantissimis Viris, militare castris, & certaro pro libertate. Hæc enim hominem Dei munere maximè ornat, ditat, delectat, & in tota vita, sive sacra, sive profana tractanda sint, ingenuum & sedulum monet.

Libertatis
studium &
laus.

Ἡ λόγος γνῶμην εἰσάγει καὶ ἀποδείκνυται ἀπὸ τῆς ἀλήθειας.

Pythagor.

(singula considera Aurigâ superne constituta optima ratione)

Ratio dux
mentium &
actionum hu-
manarum.

Homini
præstantia.
Libertas ra-
tionis & præ-
stantia homi-
nis experi-
mentum.

Et hæc est
naturæ lex, ut
quisque liber-
tatem conscientia
prædictam na-
scatur.

semper ut homo ad imaginem divinam conditus cum cæteris rebus creatis præ-
bet, imò eis cum imperio præsit, hoc primum semper gratiæ divinæ capiat
experimentum. Hòc jure & beneficio desuper dato quivis vestrum, si bona
nostra novimus, meritò gloriari, sed & uti potest debetque. Hæc enim lex est
non scripta sed nata: quam non didicimus, accepimus, legimus; verum ex ipsa naturâ
arripimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed
imbuti sumus: ut bono jure ad hanc legem, cum qua nascimur, tuendam ver-
ba hæc Ciceronis Orat. pro Mil. transferam. Atque hoc jus & ego, Vindicibus
ejus accedens, meo calculo & exemplo quaecunque id est, assero, nec dubito
mutatis à Lyricorum antesignano verbis de me, præfiscini tamen affirmare:

Libertas
scriptori con-
venit.

Quid verum atque decens curo & rogo & omnis in hoc sum:

Condo & compono quæ mox depromere possim:

Ac ne fortè roges quò me duce, quò lare tuter:

Nullius addictus jurare in verba Magistri

Quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes.

Horat. l. i. epl. x.

Documentum est & hic meus conatus, quo pro modulo ingenii viriumque, quem
attribuit mihi Dominus, liberè tracto varia, inquisitione & scitu digna, sicut
ingenium quemque decet, cunctaque publicè profutura, velut in penuriam
celum congero. Facio id autem occasionem dante & veluti monente moven-
teque Cometa tam insigni & notabili. Is certè omnes suos spectatores, si &
auditores simul sui esse velint, sibi cum res ipsa fert, deesse nolint, officii
admonet, & munia cuique statui, conditioni & ætati implenda in memoriam
revocat, non tantum adversorum, ut vulgò putatur, sed & prosperorum (il-
lorum scilicet improbos, horum probos manentium) ideòque virtutum &
exemplis vitiorum quæque notando.

Auctor stu-
diorum suo-
rum in hoc o-
pere rationem
exponit.

Cometa do-
centi atque
monenti, &
non tantum
tristium, sed
& letorum
prænuccio
comparatur.

Talia enim sunt quæ ab omni ævo cum sunt secuta, ut testatur fidelis priorum
seculorum nuncia & interpret historia, quam Diodorus Siculus custodem illu-
strum virorum virtutis, & testem malorum sceleris appellat. Ad quam, dum
mihi de istis sermo est, ut locupletem plenæque fidei testem appello. Tu, Vir
doctissime! quòd hâc occasione officii moneas Principes Viros, eosque Eccle-
sasticos & Politicos, officium Prudentis & Boni Viri facis, memor illius dicti
Servatoris & Domini nostrum omnium: Sic decet nos implere omnem justitiam

Historia
laus.
Officium boni
viri est omnes
etiam Princi-
pes, officii ad-
monere.

Justitia o-
mnes virtute-
tes compre-
hendit.

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συνελθόντων πάντων ἀρετὴ ἐστίν.

(In justitia autem comprehensim omnis virtus inest)

& Theognis olim dixit. Certum enim est ut omnes homines, ita & omnes
Principes & Magistratus piis & salutaribus monitis indigere, etsi nullius rei in-
digeant. Ideo & veterum Ecclesiæ Doctorem nonnulli illa ipsis Imperatoribus
præbere non dubitabant, aureum verò illud os in Constantinopolitanæ Aulæ
vita magno cum impetu detonabat, ita ut nisi in exsilium pulsus tacere non
potuerit. Equidem & veterum Ethnicorum non pauci salubribus monitis Prin-
cipes

Monita salu-
taria sunt o-
mnibus, ipsis
quoque Prin-
cipibus.
Chrysostomi
parrhesia ex-
silium ei ac-
cessit.

*Xenophontis
Pædia Cyri.
Plutarchus
commendatur.*

*Marci Aurelii
vita speculum
Principum.*

*Antonius de
Guevara lau-
datur.*

*Erasmus al-
ter Varro.*

*Lipsii Poli-
tica laudan-
tur.*

*Ejus liber de
una religione
improbatur.*

*Gerardi Gel-
denhaurii e-
pistola de offi-
cio Principis
Grechiridion
Principibus
commendan-
dum.*

*Virtutes Re-
gales.*

*Auctor va-
ria congerit
hic in unum
boni publici
studio.*

*Bonum publi-
cum quo loco
habendum.*

*Plutarchus
Principibus
commendatur.*

*Abrahamus
Gölnitzius
Borussus.*

*Historia Ba-
taræ Gelden-
haurii.*

*Princeps sa-
cer sit cum-
primis justus,
nequaquam
bellicosus.*

*Principes
mali quomodo
a subiectis a-
pud Deum in
ultimo iudicio
accusabuntur.*

*Bella sæpe
inducuntur, ut
coloni expi-
lentur indistis
tributis.*

*Luxuria
Principum
fortunas &
sanguinem
subiectorum
exhaust.*

cipes instruere magna cum laude conati sunt. Ante omnes autem Attica Mæ-
Xenophon in Pædia Cyri, non ad veritatem historiae, sed ad exemplum vita, ut
ex Cicerone didicimus, scripta. Nec alium finem Plutarchus, scriptorum quo-
mus, in illis Illustrium Virorum vitis popositum sibi habuit. Huc & vita Marci
Aurelii (quam diffusâ eruditione & eloquentia Antonius de Guevara, vir E-
gregius, & de Principibus optimè meritis, in illo Aureo Horologio expolitam
& illustratam dedit) & à Basilio Monitorum liber Leoni filio futuro Impera-
tori relictus, facit. Sed ut alia præclara ingenii monumenta, quæ antiquitas
complectitur, reticeam, est nobis egregius libellus, quem de institutione Prin-
cipis Magnus ille Erasmus, seculi sui Varro, conscripsit. Sunt & Lipsii, Magni
quoque in re literaria Viri, Politica, exemplis & monitis illustrata, præterquam
quod liber de una Religione nimis gravem & severum (ne quid gravius dicam)
Areopagitam agat, violenta illa media in tractanda re omnium liberima & Pri-
maximè voluntaria (quæ de religione veterum illorum sententia fuit) Prin-
cipibus permittens. Est & pia simulque prudens Gerardi Geldenhaurii Nor-
magi ad Guilielmum Ducem Gelriæ, Julix, Clivix &c. de officio Principis
Christiani, epistola elegantissimè laudem adepta. Est ab eadem manu eadem
Principi porrectum verè aureum Enchiridion, quo Pietatem, Prudentiam, Ju-
stitiam, Clementiam, Veritatem, Munificentiam, Eruditionem & Voluptate
tum contemptum, Principibus commendat ita dextrè & breviter, ut vix mihi
temperare possim, quin eum Tibi describam & huic epistolæ inseram. Sed re-
reor epistolæ fines transgredi, & incurrere censuram eorum qui me aliena con-
gessisse, & scrinia plurium compilasse pronunciabunt. Atque utinam vel is sim
bono publico, quò mihi nihil antiquius post Dei gloriam & animæ salutem
Non puderet laudatissimum Principibusque accommodatissimum Scriptorem
Plutarchum sequi. Sed & alios Rhapsodos, viros doctrinâ & boni publici stu-
dio tam celebrandos quàm imitandos. Puto etiam Te vidisse Principem ex Ta-
cito ab Erudito Equite Paulo Juanicio, mihi olim sacris & civilibus peregrinatio-
pulato, tum ab Abrahamo Gölnitzio, Viro & Docto, & industriâ peregrinatio-
ne commendato (qui etiam inter patriæ nostræ lumina meritò recensendi sunt)
compositum. Cum autem illa Geldenhauriana Historiæ Batavæ ab illo compo-
sitæ adnixa sint, tum verò & Gerardi Listrii Rhenensis carmen. Hoc iudicio
Geldenhaurii, ut doctam belli pacisque descriptionem, ita & boni Principis ex-
actam imaginem continet. Cum primis verò sacrum Principem, nihil minus
quàm bellicosum, maximè verò Pium & Justum effingit. Quod etsi indicasse
sufficiat, hic præsertim, non tamen abstinere possum, quin inseram quædam
quam subiectos olim coram tremendo tribunali Principis Regum terræ & Justi
Judicis, de Principibus malis & injuriis facturos introducit:

- - Hic tali prætextu immania gessit
Bella, ut liberius sic expilare colonos
Nos miseros posset, quod nos corrasimus, agros
Arvaque præduro miserè findendo ligone,
Texendo telas, heu tot sudoribus, illud
Abstulit, hoc totum Caribus dans & parasitis,
Atque suos ditans & scrinia ahænea replens.
Cannabe nos vili duos velavimus artus,
Comptus ut in Tyrio hic luceret murice & ostro,
Et sua baccato redimiret colla monili,
Esuriem rapidam, frigus brumale, calores,
Icario tulimus sub fidere, mille caballos,
Mille Caras, nec non latrantès mille Molossos,
Milleque quo dominas illi nutrire daretur.

Talia me tibi occasione Tuæ Cometicæ observationis & insertæ Admonitionis adferre,

ferre, non miraberis, sed ut spero gratulaberis, Optime Placentine, qui mihi vel ideo places, quia non Placentinus sed Veronensis es. Nam & Principibus cunctis, Sacris & Profanis cum debita modestia & sinceritate, tum verò & universis Christianis officia in memoriam revocas. Quod si unquam, hoc certe tempore duro, & bellorum rumoribus ipsisque bellis, etiam inter Evangelicos populos mari potentissimos exortis, horrido, vel maximè inculcandum est. Ipse enim Deus per tot Cometas aliaque signa caelestia id agit. Cur non ergo nos hinc quoque ministremus sapientiae & iustitiae divinae, id quoque officii nobis illustri tot signorum exhibitione proponenti, imò imponenti? Nam si Bernhardus Claravallensis, ille Sanctorum numero adscriptus, duodecimo seculo ineunte erumpere in illa verba potuit debuitque: *Et nunc quod gravius est, ipsi Christum persequantur qui ab eo utique Christiani dicuntur. Amici tui o Deus, & proximi adversum te steterunt. Conjurasse videtur contra te universitas populi Christiani: à minimo usque ad maximum, à planta pedis ad verticem non est sanitas. Egressa est iniquitas à Senioribus iudicibus vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum, in Cant. serm. 33. certè non minori imò potiori jure nunc ista nobis sunt repetenda, in praecipuum magis magisque cheu! ruentibus seculis. Nam etiamnum manet verum illud*

Placentinus ideo placet quia non Placentinus sed Veronensis est. Officia pietatis cuiusvis hominum generi inculca.

Cometae & alia phaenomena homines officii commonent.

S. Bernardi atas & de Christianorum, praesertim Pontificum corruptis moribus quere.

Pontifices iniquitatis auctores.

Degenerant plus plusque secula.

Damnosa quid non imminuit dies?

Aetas parentum pejor avis, tulit

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitiosorem

Horat. Od. 1.3. Od. 6.

Violata enim est iustitia ipsaque pietas, quae tamen regna firmat, quod symbolum Josaphati (2. Paralip. xvii.) aliorumque Regum Piorum exemplis à Sacra pagina commendatum, verè Regium, Gloriosissimus Rex Danorum Christianus IV. usurpabat. Violata per summam iniquitatem illa plusquam aurea, praesertim conscientiarum, libertas, tot hinc illic gementibus & dies noctesque ad Deum clamantibus exsulis, & alias afflictis Jesu Christi confessoribus. Violata est omnis morum castimonia: violata omnia divina humanaque jura, ut omnia hic dicenda uno verbo complectar. Vide & ingemisce: Novam Cometæ faciem Deus in caelo accendit, ut sic loquar. Et ecce virtutum ignes in animis hominum non accenduntur, imò magis magisque exstinguuntur.

Pietas regna firmat.

Symbolum Christiani IV. R. Dan. laudatur.

Libertas violata,

Praesertim conscientiarum.

Corruptio morum nostræ seculo maxima, si unquam fuit.

Contemptaque jacent & sine luce faces,

dum plerique sola oris confessione contenti, oleum pietatis igni isti non affundunt. Hoc verò etiam meritò notas, Magistratus Christianos debere benigno & aequo patrocinio probos tueri & fovere, populos suae administrationi commissos artibus regnandi tenere, & Ecclesiam membraque ejus genuina contra malevolos protegere. Hoc enim licet à Deo Rege Regum cum tanta dignitate potestateque sit illis tanquam officium impositum, à pluribus tamen negligitur, qui non tantum innocentes in vulgus specioso diversae religionis vel alio praetextu opprimunt, sed & opprimi contra datam & juratam fidem permittunt, injustaque facientibus consentiunt. De quibus quid ille Listrius dicat repetere non audeo. At de bono libenter repeto:

Christiani Nominales, ut sic dicam, non Reales.

Magistratus probos foveat & tueatur oportet.

Sic bonus est Princeps Phœbo praestantior aureo

Assimilisque Deo, pravos qui punit & odit,

Virtutemque polum tandem deducit in altum.

Princeps bonus Sole praestantior & Deo similis.

Dei iustitia. Ratio Statûs an idolum Satana?

Datur mala & bona.

Rationem Statûs idolum Satanæ vocas? Magna quidem libertate, sed incolu mi modestiâ & attestante veritate. Non enim dubito Te illam Statûs rationem virtuti & publicae utilitati parentium oppositam, solique imperantium vel paucorum libidini eorum famulantium commodo per illicita promovendo intantum, hinc intelligere. Alioquin & bona ac legitima Statûs ratio, quae in bona

Idololatria
Politica ma-
ximè noxia.

Lex divina
sapientiam
& felicitatem
complectitur.

Libertati a-
liena nemo a-
quus invidet.

Justitia re-
gem declarat.

Romanum
olim impe-
rium vicinis
prægrave in-
vidiâ maxi-
mâ labora-
vit.

Subiecti legi-
timis dominis
pareant.

Obsequium
imperio par.

Aristidis
laus, modestia
& in patriam
pietas.

Divina justi-
tia inculpata,
Et immobilis.

Cometae bo-
na malaque
prænunciant.

Principem
qui instruit
& monet,
præclare de
genere huma-
no meretur.

Principes
exemplo plu-
rimum docent
& nocent:

Imperio ma-
ximi, exemplo
bono majores
sunt:

Patriæ pa-
tres sint.
Principum
officia:

Harum mo-
nitores pluri-
mum præ-
stant.

Reipublicæ forma bonum publicum est, datur, & antiquis quoque temporibus inter recti parvique vices tractabatur. At his ultimis temporibus perverſa ingenia, homines ingenioſiſſimi nequam & facundi doctique malo publico (uti Cajo Curio & Marcus Cælius apud Vellejum) eam ſubtilibus iniquitatis invenſum multum exacuerunt, cultelli inſtar altiora vulnera inſecturi. Accepi à quodam ex popularibus & Amicis meis fuiſſe eum tunc Romæ, cum Monachus qui-ſdam pro concione in oculis auribusque totius Aulæ probaret theſin hanc. *la ragione di ſtato è ragione di Diavolo*, id eſt, Ratio ſtatûs eſt ratio Diaboli. Merito ſanè. Omnis enim virtutis & pietatis cultus in illud novum diaboli inven-ſum tranſfertur, ut hæc Politica idololatria quàm maximè cuique Viro probum ſit deteſtanda. Eſt enim illa genuina adulatorum ſimulque avarorum aulicorum proles, in omnis honeſtatis & recti parentem, pietatem ſcilicet in Deum, tunc patriam ipſosque parentes, uti & in omnem ſtorgen & ſanguinitatis amicizieque fidem, humanique generis ſocietatem, extremè ingrata. Ac proinde legi-mones, Principibus hoc idolum Satanæ eſſe abominandum, & pro hujus legibus illas divinas, quæ profectò juſtam civilem diſciplinam veramque ſapientiam continent, juſtitie ſcilicet æquitatis ac pacis eſſe retinendas. Tum magna libertati non eſſe invidendum nec inſidiandum. Nam in eo quoque magna pars juſtitie ſita eſt: *quâ remotâ nihil aliud regna quàm magna atrocitiam eſſe Au-guſtinus veriſſimè pronuntiavit.* Alioqui tale imperium idem plurimum experietur judicium & votum, quod Romanum olim Pontii Teleſini Samnitum De-cis: *nunquam defuturos raptores alienæ libertatis Lupos, niſi ſilva* (urbem delin-bat Terrarum Deam gentiumque Romam) *in quam refugere ſolerent, eſſet excois* ut perhibet Vellejus Paterculus l. 2. c. 27. Dummodò tamen veris & legitimis dominis ſubſint & pareant, quos ipſe Deus eorum imperio ſubjecit, nihil eis præter obſequii gloriam relinquens: quæ certè non (ut vulgo fit in animis ma-levolentiâ in imperantes ſuffuſis,) ſpernenda & calcanda, imò appetenda eſt. Verè etiam & ſapienter Publius ille Syrus, vel quiſquis eſt illarum ſelectarum ſententiarum auctor vel collector, dixit: *Parere ſcire par imperio gloria eſt.* Hoc Ariſtides ille Juſtus, illuſtri exemplo docuit, relinquens ſummum imperium Miltiadi, quod difficillimo bello Perſico ſibi per vicem delatum fuerat, reſte Plutarcho. Tandem, Vir Optime, bonis Principibus bona promittis, mala me-lis denuncias. Piè & prudenter & prout ſecundum juſtitiam ab ipſo Deo ſer-vatam, quæ hunc ordinem condidit, firmavit, retinet, æternumque ſervabit. Hæc cuncta optimo jure dum Cometæ à Deo, ut proſperorum adverſorumque prænuncios intueris, reducis in memoriam omnium Principum, quos dum officiî admones, præclare de genere humano, cui illi dant jura, mereris. At-que virtute iſta promtaque & candida libertate. Fac ut *Principes optimi facer-recte cives faciendo doceant*, cumque imperio ſint maximi, exemplo majores ſtan-ut ingenioſè & prudenter monet Paterculus, omnes Principes cum omnibus Sapientibus Patriæ patres fieri exoptans. Ne te in ſtadio virtutis ſtrenuè ex-ponentem ſufflaminet invidia nonnullorum. Neque enim *juſtus ſine mendacio eſt* dor apud bonos crimini eſt, l. 2. c. 116. idem ille Vellejus ait. Sive ſis felix, ſive fortis, invidiam ferre poteris. Adſpira proinde ad illam laudem, quam Tibi ſapientia paravit virtutibus æqua. Nempe *benè multis faciunt, qui eos bonos reſ-* dunt, *quorum opera multi indigent*, quique in publicum utiles futuri ſunt, juſte pre-cendo, leges condendo, malos puniendo, bonos augendo, judice Plutarcho, in-egregio illo libello, quo docet cum præcipuis Viris Philoſopho eſſe diſputan-dum. Ubi plura talia invenies, quæ Tibi hîc animum addent. Multum cur-ſtabis, ubi Cometarum ſitum & verſus navim Argo, vel ab illa & aliorum cur-ſum & alia hûc ſpectantia indicaveris. At longè plus ubi demonſtraveris, quos intra recti juſtique fines ſita ſint imperia, & quibus ſapientie viribus intra-ctus Princeps, curſum virtutis tenere & ad metam uſque præmiî beati decur-ſo oportet docueris. Nam *ſicuti navium opifex aliqua cum voluptate clavam ſub-*

terius esset, si audiat eo gubernandam Argo navim illam ab omnibus celebratam: sic
nam majori voluptate Princeps est informandus, quam alius minorum gentium homo:
ut ibidem Plutarchus docet. Sed jam vale quàm optime, & age quàm felicif-
time.

Francosurto ad Viadrum Hamburgum die 19. Aprilis Gregor. 1665.

Magnifice ac Generose Vir, Fautor Honoratissime.

Tertia labitur septimana, ex quo in T. Magnif. meo primo officio defunctum
me esse spero, dato ad primas suas debito responso, & missa observatione Co-
metæ, se auctore à me compositâ & editâ. Hujus nunc tria exemplaria iterum T.
Magnif. cum officiorum oblatione mitto: unum Regi Galliarum, alterum Regi
Danicæ, tertium Regi Sueciæ haud gravatim communicandum, ut & isti Sere-
nissimi ac Potentissimi Principes videant, quantoperè ego, licet homo privatus
& vilis, tantæ præsertim potentæ & gloriæ eorum, quæ eos communi hominum
reliquorum sorti, quamvis non mortalitatis legibus eximit, respectu, coner omni-
bus Christianis quidem Pietatem, Principibus verò justitiam, ut rectam regimi-
nis normam commendare, & bonum publicum promovere, dum hocce de Come-
ta argumentum pertracto. Ad quod cum me T. Magnif. invitaverit, ut votis ejus-
dem & officio meo satisfaciam, mitto observationes prioris & posterioris Come-
tæ, nec non tres positiones, operi T. Magnif. quod non approbare non possum,
si ita fieri velit, inferendas, obnixè peto ne T. Magnif. meam confidentiam ægrè
ferat. Interim T. Magnif. feliciter valeat, mihi què porrò faveat:

Placentinus
observationis
sua Cometæ
exempla Re-
gibus mittit.

Principum
sors eadem
quæ & reli-
quorum ho-
minum quod
ad mortem
attinet.

Placentinus
utilitatibus
publicis con-
sulere studet:
suas utrius-
que Cometæ
observationes
& tres posi-
tiones Aucto-
ri mittit.

Tres Positiones

Ad postulatum Magnifici ac Generosi Domini,

STANISLAI LUBIENIETZKI &c.

Viri de re literariâ meritissimi, doctissimi, Fautoris honoratissimi,
propositæ, probantes.

Unum eundemque Cometam esse, qui ad Corvum horis matutinis comatus, & in
Eridano fluvio, tempore vespertino crinitus ob Lunam splendentem, in Cete verò
seu Balana caudatus apparuit.

Cometa huius
me unus ap-
paruit ad Cor-
vum comatus,
in Eridano
crinitus, in
Cete cauda-
tus.

Probat hujus apparitionis Cometalis eadem orbita, non quidem perfe-
ctè circularis, sed quasi Elliptica, prout patet ex Figura meâ Obser-
vationis nuper editæ. Hanc diversis temporibus visi Cometæ orbitam eandem
horizonte Observationes, non tam in diversis Horizontibus, quàm in eodem
Nam die 8. Decemb. horâ quartâ antemeridianâ existerat Longitudo Come-
tæ, in 4. gr. Libræ, cum Latitudine Merionali, 26. gr.

Observatio-
num Beroli-
nensium cum
Argentora-
tensibus com-
paratio.

Die 15. Decemb. horâ tertiâ matutina observabatur Longitudo in 14. grad.
& Latitudo 40. graduum.

Die 16. Decemb. horâ secundâ Cometa Longitudinem in 28. gr. Leonis & La-
titudinem 49. gr. obtinuit.

Die 21. Decemb. horâ nonâ pomeridianâ deprehensa est Longitudo in 28. gr.
& Latitudo 33. gr.

Die 22. Decemb. habuit Longitudinem in 23. gr. Tauri, & Latitudinem 26.
graduum.

Deniquè die 25. Decemb. erat Longitudo consignata in 10. gradu Tauri, &
Latitudo 15. graduum.

2. Demon-

556 COMMUNICATIO FRANCOFURTO

Cometa ve-
lox in Erida-
no:

Nec idèd mi-
rum censi
debet, cum
paucis diebus
magnam cali
partem pera-
grasset:

Probatur id
exemplo Co-
metæ 1475.
vel potius
1472.

* Cometam
fuisse unum
ad Corvum
& in Erida-
no visum con-
tra objectio-
nes probatur.
† Planetæ di-
versi coloris
apparent, ii-
dem tamen
sunt.

Cometa 1618
motus.

Vid Grav. di-
sp. de Co-
met. 1664. th.
xx. s. 9. & Ric-
ciol. in histo-
ria huius Co-
metæ anni
1618. tum
Wendelin. &
alios.

Cometa 1652
motus:

Tum nuperi
1664 & 1665
inæqualis.

Cometa u-
nius cauda
in diversas
mundi plagas
protenditur:
Præsertim
si ut nuperius,
ex matutino
vespertinus
evaserit.

Cauda Co-
metæ anni
1618. &
1580.

2. Demonstrat motus Cometæ in Eridano, die 22. Decemb. satis velox, con-
tra successionem Signorum sensibilis, atque sesqui altero gradu, si non plus
notabilis intra quadrihorium. Existebat enim Cometa circa sextam infra stellam
Eridani ad Horizontem quasi perpendicularis, horâ verò decimâ, ad latus Oc-
cidentale stellæ situm obtinuit, faciens cum stella & priore situ triangulum
ferè æquicrurum, ut Figura N. 11. notata in mea observatione Astronomi-
Astrologicâ exhibet. Ejusmodi motum Cometæ velocem prius nominatæ ob-
servationes Argentoratenses comprobant, utpote motum diurnum die 16. De-
cemb. 18. gr. die 21. 10. gr. 30. minut. & die 22. Decemb. 8. gr. exhibentes, ade-
que non mirum, quòd intra paucos dies magnam cæli partem Cometæ eme-
sus fuerit. Hinc Observatio Cometæ de Anno 1475. testatur, primum cardis
postea celeriter incessisse, ut portionem Circuli magni triginta vel quadraginta
graduum, unâ die descripserit.

Nec obstabunt Objectiones, inferentes. 1. *Obiectio*: * Cometam ad Corvum
rubicundum, in Fluvio verò Eridano & Balæna pallidum apparuisse.
R. Idem enim Sol, anno 1661. die 15 Julii St. V. tempore matutino & v-
espertino ignitus, rubicundus & terrificus, intermedio verò pallidior apparuit,
ut mea testatur exigua conscripta Dissertatiuncula. † Jupiter & Venus & alii
Planetæ, ob vapores interjectos inter nostrum aspectum, mox rubicundi, mox
pallidi conspiciuntur, nec inde pluralitas vel Solis, vel Jovis & Veneris collu-
gitur.

2. *Obiectio*: Cometam ad Corvum juxta latitudinem descendantem Mo-
dionalem descendisse, Horizontem appropinquasse, ac minorem altitudinem
obtinuisse: contra verò in Eridano & Balæna Cometam secundum Latitudi-
nem ascendentem ascendisse, altitudinum ab Horizonte auxisse, imò ipsam
Æquatorem ac Eclipticam interfecuisse.

R. Sol in orbita seu Ecliptica sua, mox ab Æquatore juxta declinationem
Australem, ad Tropicum Capricorni usque descendit, mox iterum ascendit,
Æquatorem intersecat & secundum declinationem Septentrionalem Tropicum
Cancris attingit. Idem Planeta mox est obnoxius Latitudini Meridionali &
ascendenti, mox iterum ascendenti, mox Latitudinem Septentrionalem as-
cendentem, mox denique descendantem obtinens.

3. *Obiectio*: Tarditatem ac velocitatem motus proprii Cometæ obfer-
tam fuisse, nec aliquam proportionem motus habuisse.

R. Cum Cometæ mox velociores & majores, mox tardiores & quasi So-
narii atque minores conspiciantur, teste experientiâ. Videatur Cometæ 1618.
Cometa Anno 1618. circa initium apparitionis velox, sub finem tardior
servatus est, attestantibus Petri Krügeri Observationibus. Cometa anno 1618.
non dissimilem velocitatem & tarditatem obtinuit, Observatore Laurentio
Eichstadio.

Quòd si ex velocitate ac tarditate bini Cometæ sint inferendi, quid n-
tius trini sint statuendi, cum & ad Corvum & in Eridano & in Cete exi-
inæqualitatem motus obtinuerit. In Luna nonnunquam motus velocior, non-
nunquam tardior deprehenditur, non tamen dualitas corporis Lunaris
concluditur.

4. *Obiectio*: Ad Corvum Comam versus partes Occidentales direxisse, &
Balæna verò caudam versus Orientem flexisse.

R. Cum enim Cometa in Cete vespertinus apparuerit, necessariò debuit
dam versus Ortum, utpote in partem à Sole averfam flectere: ad Corvum
verò tanquam Cometa matutinus, ad partes Occidentales dirigere necesse
buit. Ita supra nominatus Cometa ann. 1618. in omnes mundi plagas caudam
suam direxit. Anni etiam 1580. Cometæ apparitio primum matutina, post
vespertina exstitit, nec inde pluralitatem Cometarum intulit, monente
observante Davide Origano.

2. Positio. *Posteriorem verò Cometam matutinum & comatum hoc anno currente, in Pegaso, comam primum ad aquilam dirigentem, postea infra caput Andromedæ existentem, per piscem Boreum transeuntem, & inter Triangulum & Arietem se insinuantem, diversum esse, à superius nominato & ad Corvum in Eridano ac Balena observato testatur.*

*Cometa ver-
nus ab hye-
mali diver-
sus.*

1. **M**otus nostri secundi Cometæ proprius juxta successionem Signorum, à Pegaso infra caput Andromedæ, per piscem Boreum &c. priori motui Cometæ prioris contrarius. Prior enim promovebatur contrà successionem Signorum à Corvo per Hydram, Argo-navim, per Canem Majorem, infra Orionem, per Eridanum, & Caput Balænæ, ad asterismum Arietis usque.

*Cometa ver-
ni & hyema-
lis motus con-
trarius.*

2. Diversus positus Cometarum, & eorundem orbita diversa, si continuata fuerit prior, invicem se interfecans, prout ocularis globi inspectio id manifestat.

*Diversus po-
situs, diversa
orbita.*

3. Diversa magnitudo non modò apparens, sed & vera, quam evidenter probat coma posterioris Cometæ, longa quidem, sed non tam lata & turbinata & magis ad Cylindricam accedens, adeoque posterior Cometa, si Solem magnitudine verà non superavit, æquavit tamen: prior verò Solem longe superavit, propter latam caudam, & licet in corpore apparentè minore Sole existente, magis tamen turbinatam. Quæ cum ejus extremitas undiquaque radiis Solaribus terminata, & iisdem illuminata fuerit, quamvis internè tenebricosa, propter globi Cometæ opacitatem ac densitatem, luminì imperviam extiterit, nihilominus lucida apparuit.

*Diversa ma-
gnitudo appa-
rens & vera.*

*Cometa ver-
nus magnitu-
dine Solem
vel superavit,
vel certè æ-
quavit: hye-
malis eundem
certò supera-
vit.*

Objectio. Nec obstat Objectio, Cometam posteriorem factum fuisse Retrogradum inftar Planetarum: Cum retrogradatio debeat fieri in eadem, non diversâ orbita, & quoque ejusmodi retrocessio apparens parallaxin phœnomeni notabilem respectu Semidiametri Telluris, & quoad orbitam ejusdem annuam præsupponat; ex hac enim contingit, ut Planetæ nobis modò directi, modò stationarii, modò retrogradi conspiciantur. Legatur Philosophia Naturalis Henrici Regii Ultrajectini lib. 2. p. 101. Nostri verò Cometæ, cum non modò apparenti magnitudine stellas fixas & Planetas, sed & Solem ipsum verà magnitudine si non superarint, necessario sequitur, situm suprà Sphæram Planetarum, inter stellas fixas, sinè parallaxi obtinuisse. Quod etiam confirmat utriusque Cometæ motus proprius, tam secundum signorum seriem, quàm contrà eorundem successionem: In Sphæra enim Planetarum Cometæ existentes, uterque Cometa ordinariè & regulariter raptus & motus fuisset à Vortice Solis, secundum motum Planetarum proprium, & ita nomen Planetæ obtinisset, (probante Cartesio) cum nulla possit intelligi ad hanc delationem Planetarum communem, ordinariam ac regularem circa Solem, in ejus Vortice repugnantia, aut potens Cometarum repugnantiæ obstabunt parallaxes Cometarum ex sensibili

*Retrogra-
datio Plane-
tarum & Co-
metarum.*

*Cometa nu-
peri supra
Sphæram Pla-
netarum in-
ter stellas fi-
xas situm sine
parallaxi ob-
tinuerant:*

*Parallaxes
Cometarum
negat Pla-
centinus.*

*Retrogra-
datio Cometis
supra Plane-
tarum Sphæ-
ram positis
non convenit.*

*Cometa in
cælo non in
aëre sunt.*

*Planetæ
circa Solem
regulariter
eunt.*

** Parallaxes
Cometarum
investigavit
Tycho & alii.*

Nec huic sententiæ obstabunt parallaxes Cometarum ex sensibili deductæ, cum petant principium, & Terra rationem respectu distantie Cometarum obtineat, nec illa inde deducatur. Adeoque retrogradatio in Cometis inter stellas fixas, supra Sphæram Planetarum existentes, non cadit, cum terræ translatio nullam efficiat aspectus diversitatem, in fixis propter maximam ipsarum distantiam, quæ requiritur ad motus Cometarum, quos jam constat esse in cælo. Cartesius Princip. philosoph. parte tertia artic. XL. & XLI. *Ac præterea Cometa, quos jam satis constat in nostro aëre non versari, ut nimis rudis antiquitas opinabatur, vastissimum spatium inter Sphæram Saturni & fixas requirunt, ad omnes suas excursions ab-
solvas: adeò enim varia sunt, adeò immanes, & à fixarum stabilitate, atque à
aliis Astronomi, * qui diligenter eorum parallaxes investigarunt, dixerunt tan-
tum illos esse supra Lunam, versus Sphæram Veneris, aut Mercurii, non
autem*

*Tychonis co-
natus in Co-
metis calo in-
ferendis ex-
cusandus &
laudandus,
dicit ulterius
non fuerit
progressus.
Cometa mon-
tem quoque
hominis affi-
cit & est in
calo tanquam
signum por-
tendens.*

*Chiroman-
tia à Placen-
tino aucta &
illustrata.*

*Cometa Pla-
netis cognati:*

*Idem etiam
agunt in ho-
minem.*

*Vacuum non
datur in na-
tura.*

*Astra, idem
& Cometa
afficiunt hu-
manam men-
tem mediante
corpore.*

*Cometa sunt
& causa &
signum ma-
gnarum mu-
tationum.*

*Cometa di-
versos effe-
ctus in diver-
sis produciunt
mentibus, ut
Sol in butyro
& luto,
Et verba au-
dita vel lecta
in animis ho-
minum laci-
tiam vel tri-
stiam effi-
ciunt.*

autem supra ipsum Saturnum: hoc enim non minùs rectè ex suis calculis con-
cludere potuissent, quàm illud. Sed cùm disputarent contrà Veteres, qui Co-
metas inter meteora sublunaria numerabant, contenti fuerunt ostendere illos
in cælo esse, nec ausi sunt omnem altitudinem, quam calculo deprehendebant
iis tribuere, ne minus facilè crederetur.

3. Positio. *Cometas non modò in hac inferiora influere, sed etiam mediante corpore
mano, mentes humanas afficere, ac in calo tanquam signa portendentia existere.*

1. **P**lanetas in corpus humanum ejusque vitam consistentem, in motu & ex-
lore membrorum naturali influere, demonstrat evidenter admiranda har-
monia externæ Chiromantiæ, in dorso manus à mea tenuitate inventæ ac ob-
servatæ, ut ex manus inspectione externâ, non modò de internâ lineæ vitæ
constitutione, sed & de Thematis Natalitii directione Horoscopi ad malignos
Planetas, Saturnum scilicet & Martem, ejusque aspectus, judicare, tempus
directionum ante constructum Thema determinare, item horam natiuitatis
ignotam explorare, ac vice versâ ex Figura cælesti constructa, de externa Chi-
romantia Nati judicium ferre, Favente Altissimo, queam.

Cùm verò corpora Cometalia ejusdem sint Originis, Naturæ ac Essentiæ
cum Planetis, excepto situ ac motu vagabundo, demonstrante Cartesio: le-
quitur etiam Cometas in corpus humanum influere ac agere. Sunt enim cor-
pora cælestia vastissima, quæ motu suo, & radiis Solaribus reflexis, non modò
totum Macrocosmum apparitione sua extraordinaria, sed & Microcosmi cor-
pus extraordinariè alterare, influere ac afficere possunt: cum nullum motum
rerum natura vacuum, omni substantiâ corporea destitutum; adeoque motum
corpus magnum, vastum, propellit aliud, hoc iterum aliud, & sic consequen-
ter, donec corpora fluida in circulum acta, atque promota fuerint: veluti quæ
paret ex oleo in aquam vel acetum infuso, indefinitos circulos, sive vortices
obtinente, si unus vel alter circellus motus, ac turbatus fuerit, omnes ferè
qui se immediate contingunt, movebuntur, & turbabuntur. Idem pronun-
ciandum est de vorticibus & sideribus cæli, corpora humana alterantibus, &
afficientibus.

2. Quod astra, videlicet stellæ fixæ, Planetæ ac Cometæ nostram quoque
mentem rationalem afficiant mediante corpore, patet ex eo, quòd corporibus
humanis, in quæ astra indubitatè agunt, mens nostra arctè & intimè sit con-
juncta, & quasi immersa. Hinc quotidie experimur, corpus nostrum mentem
nostram afficere, ac sensum vel lætitiæ, vel tristitiæ efficere, quamvis ferè
fortè nesciat cur lætetur vel tristetur. Benè etiam disposito corpore, anima
sensu lætitiæ afficitur, malè verò constituto, affectu tristitiæ turbatur, nec non
læto cerebro præposterè suas actiones instituit atque exerit.

Idem præterea manifestè probat tam affirmatio multorum statuentium, Co-
metas esse, & causam & signum magnarum mutationum ac revolutionum,
quam negatio nonnullorum Scaligerum imitantium, ac dicentium Cometæ
nec causas, nec signa esse. Utrumque enim affirmatio & negatio, est adeo
mentis humanæ, adeoque Cometæ visi, hanc quamvis contrariam efficiant
peroperationem, nihilominus tamen & in mentes affirmantes & negantes necessariò
influunt: veluti Sol cùm butyrum liquefacit ac lutum indurat, in utrumque
necessariò agit. Quod si verba ore prolata, vel bona nova, vel mala & me-
dacia, figmenta, delationes &c. referentia, item characteres nudi, in chara-
calamo & atramento scripti, quaslibet in animis nostris cogitationes vel amo-
nitatis & pacis, vel tempestatum & præliorum excitare, ac commotiones live
affectus tristitiæ, indignationis vel lætitiæ & amoris in lectorum animis concu-
tare solent: prout verba in pariete Regii Palatii descripta: *Mene, Mene, Præ-*
kel, Upharsin, mentem Regis Belzaseris confestim affecerunt & cogitationes eius
conver-

conturbantur eum: & compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur. Quidnî literæ reales, naturales, digito Omnipotentis Jehovah exercituum productæ, in libro naturali cælesti, nostram quoque animam rationalem, mediante corpore humano, cui arctissimè ac intimè conjuncta est, afficere, concitare ac varias cogitationes & affectus efficere possit, nisi stupides, ac cum Stoicis omnibus affectibus castrati esse velimus (ut cum Lactan-

3. Cometæ verò utpote sidera cælestia, seu stellas degenerantes, lumen re-
trahentes, non amplius emittentes, expandentes, sed maculis condensatas ac
obtenebratas, quasi nigrescentes, nec non ad terram propius accedentes (de-
cidentes) signa esse cælestia, expressis verbis sacer codex testatur Gen. I. v. 4.
Dixit autem Deus: *Fiant luminaria in firmamento cali, & dividant diem ac no-*
dem, & sint in signa & tempora & dies & annos: ut luceant in firmamento cali, &
illuminent terram.

Cometæ sunt
stellæ: idè &
signa.

Psalm. 135. v. 9. *Qui fecit Lunam & Stellas in potestatem noctis.*
Lucæ 21. v. 25. *Et erunt signa in Sole, & Luna & Stellis.*

Esaiæ 13. v. 10. *Quoniam stella cali & splendor earum non expandent lumen suum:*
obtenebratus est Sol in ortu suo, & Luna non splendet in lumine suo. Matth. 24. v. 29.

Marc. 13. v. 24. *Sed in illis diebus post tribulationem illam, Sol contenebrabitur, &*
cali non dabit splendorem suum: & stella cali erunt decedentes, & virtutes, quæ in
cali sunt, movebuntur.

Ezech. 32. v. 7. *Et aperiam, cum extinctus fueris, calum, & Luna non dabit*
lumen suum. Omnia luminaria cali mœrere faciam super te.

Joël. 2. v. 10. 3. v. 15. *A facie ejus contremuit terra, moti sunt cali: Sol & Lu-*
na obtenebrati sunt, & stella retraxerunt splendorem suum,

Ex his allegatis itaque patet, quòd Cometæ, licet naturales, sint tamen si-

Cometæ licet
sint natura-
les, sunt ta-
men signa in
calo à Deo po-
sita:
Signa verò
tristitia.

gnia à Deo in firmamento cæli constituta. Prout enim fumus naturalis est signum

ignis, ita Cometæ, quamvis naturales, sunt signa, seu significationes

graviæ eventuum, motuum & calamitatum. Veluti ignis naturalis est signum

Cometarum, sunt indubitati significatores iræ, furoris & indignationis divinæ.

Tonitru & fulmen, item pestis est naturalis, nonne tamen est indicium exe-

cutionis horribilis iræ divinæ, cum fulmine vel peste Jehova justissimus ho-

mines è medio tollit, ac ferit? Sanguis, ignis & vapores, licet sint naturales,

citum Omnipotente ac misericorde, ut testatur Propheta Joël, capite 2. v. 30, 31.

Ex dabo prodigia in calo, & in terra sanguinem, & ignem & vaporem fumi. Sol

convertetur in tenebras, & Luna in sanguinem: antequam veniat dies Domini ma-

gnus & horribilis. Proindè non sequitur.

1. Objectio: Non omnes Cometæ subsecuta est perniciēs mortalium. Ergò non sunt

Cometæ non
omnes secuta
est perniciēs
mortalium.
Deus signa
mutare potest
decretaque
sua, si homi-
nes agunt pe-
nitentiam.

signa. Cum sapientissimus Architectus signa mala portentia temperare, mu-

tare possit & velit, si seriam egerimus poenitentiam. Non semper Iridem

cælestem subsecuta est gratia divina specialis, an idè cessabit esse signum ejus-

dem? Non semper fulmen homines ferit, non semper domos accendit, an

propterea desinet esse prænuncius malum nonnunquam portendens?

Sealigerum
refutat Plæ
continuo.

2. Objectio: Multi Clarissimi Viri suo fato functi sunt, multi eversi Principatus,

peffundata familia Illustrissima, sine ullo Cometa indicio. Ergò non sunt signa.

Quasi verò: ac si omnes Cometæ in nostrum aspectum venerint, & ab

omnibus omnes observati fuerint, & non aliæ causæ horum eventuum spè-

ciales esse possint. Multi sine fulmine, sine peste ac bello è medio sublati sunt,

an ideò pestis, bellum &c. non malum portendit. Multi sine hoc vel illo morbo moriuntur, an ideò hîc vel ille morbus non erit significator periculi vitæ.

Cometa multos bona significavit.

3. Objectio: Nullus Cometa fuit adeò noxius, ut non aliquibus potuerit nova gaudia salutaria & latissima significare. Ergò Cometa non sunt prænuncii motuum, & laniationum.

Mala veritas in bonum.

Pestis multis Medicis est accommoda, Bellona non paucis militibus salutaris, fames Mercatoribus est proficua, tonitru est terræ fructuosum, an propterea hoc non erit extimescendum; an ideò pestis, bellum, fames non erunt periculosi vitæ significatores. Diligentibus Deum omnia (etiam Comete) in bonum cooperantur Rom. 8 v. 28. an ideò stellæ Cometales in cælo ardentes siquidem deque sunt habendæ? Minimè gentium.

Libertas naturæ humana nullam potestatem Cometarum efficaciam.

4. Objectio: Non sequitur, Obtinemus liberum arbitrium, ut multis vel assensum vel non assensum possimus. Ergò nulla datur efficacia Cometarum in mentibus humanas.

Libertatem naturæ humanam cum efficacia Cometarum placens conjungere laborat.

Ita & eternam præordinationem cum eadem illa libertate.

Influxum Cometarum & efficaciam in mentis humanas hætenus evidenter probavimus; liberum verò arbitrium in actionibus vitæ in nobis experiri Absolum itaque foret, vel utrumque vel alterutrum negare, propterea quod modus quâ ratione utrumque consistere possit, nobis sit ignotus & indefinitus: est enim de ratione intellectûs finiti, ut rem vel modum indefinitum comprehendere non possit. E.g. percipimus quidem potentiam Dei esse infinitam, per quam non tantum omnia quæ sunt aut esse possunt, ab æterno præscivit, sed etiam voluit & præordinavit, non autem comprehendimus, quo pacto liberas hominum actiones indeterminatas relinquat. Cartesius Princ. Phil. parte prima artic. XLI. Igitur influxus Cometarum libertatem humanam nec tollit, nec lædit.

Astra inclinant non necessitant.

5. Objectio: Malè denique infertur.

Astra inclinant non necessitant.

Ergò hæc vana sunt, hæc ridicula sunt.

Hoc quodummodo Placens concedit.

In comparatione scilicet ad Deum, non in se & absolute spectata. Astra & Cometae necessario agunt, nisi à Deo impediuntur.

Ad hæc breviter repono, antiquum quidem esse illud assertum. Astra non necessitant, sed inclinant; sed minus verum, si simpliciter sine limitatione intelligatur. Astra enim in se ac absolute considerata, necessario influunt in hæc inferiora, comparatè verò respectu Dei Omnipotentis, tantum inclinant, nihil sunt, nihil efficiunt.

Sic ignis naturalis necessario urit, comburit & calefacit, impeditus verò à Jehova nihil præstat, vis ipsius cessat, ut testatur fornax Babylonica. Horologium ab architecto formatum, necessario hoc vel illo modo exhibet horas, si rectè sit dispositum, & non corruptum, juxtà verò benè placitum Architecti recti aliter poterit disponi, ut vel citius vel tardius monstret horas, vel totum ter quiescat.

Molendinum necessario movetur, quamdiu aqua per canalem fluit, applicato autem assere fluxus aquæ, adeoque totius machinæ motus impeditur, sistitur. Ità necessario influit cælestis influxus in hæc inferiora, nisi à Deo turquam Architecto principali impediatur.

Ab influxu cælesti habemus vitam animale sive brutam, consistentem in motu & calore membrorum naturali, non verò ab anima nostra rationali & immateriali, cum hæc vita nobis sit communis cum bestiis, animâ rationali destituta, prout fusiùs hæc in mea Dissertatiuncula de motu & calore membrorum naturali, adeoque vitâ in humano corpore deduxi.

Si itaque influxus vitæ à corpore aliquo. Ex gr. lunari, tempore vel

Stellæ fixæ, vel Solis, utpote fontis vitæ ac caloris impeditur, tanquam afflere in canali molendini, ipsa vita turbatur, impeditur ac sistitur, instar molarum molendinarii. Nec tamen indè colligitur Fatum Stoicum. Astra eadem necessitant in hominem naturalem & animale, sed tantùm inclinant hominem Spiritualem, regnitum, fidelem ac Sapientem,

Etenim sapiens (spiritualis) dominabitur astris.

Quæ ipsum deducunt à causis secundis ad primam, utpote Deum Architectum sapientissimum, qui secundum suam Omnipotentiam, misericordiam ac beneficentiam cælestem, Hologium disponere atque mutare, & justitiam contra impios, clementiam verò suam erga fideles exercere potest, cum modò seriam poenitentiam egerimus, & ardentè ab ipso id expetierimus, quamvis sæpè etiam communibus calamitatibus, tam animales quàm spirituales homines juxta jussum Dei imperscrutabile obnoxii sunt. * Conclusionis loco sequens prognosticon breviter ex binis Cometis deduco, & in præsentiarum addo. Ignem cælestium contemptores atque irrisores, nisi se ad ipsum converterint, miserabiliter devotum, & vindicem horribilem impios hic temporaliter & in æternum puniturum. * Prognosticon Placentini ex Cometis.

Nec tamen hinc fatum Stoicum colligitur:

Quia astris necessarii agunt in hominem naturalem, non in sapientem & regnitum.

Dei justitiam, sapientiam & bonitatem considerandam nobis omnia proponunt.

Pios quoque communis obterit calamitas.

* Prognosticon Placentini ex Cometis.

Ece dies Domini veniet crudelis & indignationis plenus, & ira furorisque, adponentem terram in solitudinem & peccatores ejus conterendos de ea. Quoniam stellæ celi, & splendor earum non expandent lumen suum: obtenebratus est Sol in ortu suo, & Luna non splendet in lumine suo. Et visitabo super orbis mala, & contra impios iniuriam eorum, & quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humilabo. Esaiæ 13. v. 9, 10, 11.

Francosurto Hamburgum die 18. Aprilis St. Vet. 1665.

Hæc diebus Berolino, ubi mihi contra malevolos iniquitatis asseclas, pro publica Universitatis nostræ salute erat decertandum, domum reversus, sed non mente sed corpore fatigatus, ad literas Tuæ Magnificæ breviter quidem sed officiosè ac humanissimè respondeo. Ad literas priores die 7. April. datæ: Pro judicio T. Magnif. solido ac candido de mea observatione, sive potius adnexa ei commonitione ad omnes Principes, nec non Tua admonitione Christiana, humanissimas ac debitas gratias ago, & animitus voveo, ut utrumque nostrum Dominus Deus, Jehova Exercituum, speciali sua gratia & spiritu suo sancto porro clementer juvet, ut susque deque habitis omnibus Diaboli mundi, carnis adversitatibus & obstaculis, soli Deo & Christo Jesu confidamus, ipsum ac candidè cum debita humanitate &c. erga proximum vivamus, & sic universitati Ecclesiæ laudabili exemplo, vitâ inculpatâ atque tolerantia mutuâ præcuntes, ad metam præmii beati desideratam perveniamus, & coronam cælestem nobis & omnibus fidelibus repositam certo reportemus. Feliciter valeat & constanter faveat

Placentinus
judicium Au-
storis de suo
scripto gra-
tiam habet:
Sibi & Au-
stori incre-
menta piete-
tis precatur

T. Magnificentæ

Studiosissimo & Observantissimo

JOHANNI PLACENTIO P.T.R.

Bbbb 3

Hamburgæ

Hamburgo Francofurtum die 5. 15. Maji 1665.

Placentini
observationes
& positiones
Auctoris gra-
tas habet:

Eidem de
provincia Re-
toris Acade-
mici gratula-
tur.

Responsum
promissis, &
alioqui bene-
volentiam
suam testa-
tur.

Gratulor me Tuas binas die 9. & 18. mensis decursi Juliani cum obser-
vationibus utriusque Cometæ tribus positionibus de numero, motu & si-
gnificatione eorum, accepisse. Sunt enim benevolentia, pietatis & vni-
eruditionis plenæ. Nunciant præterea Te nunc Magnifici Rectoris amplius
munus in illa Illustri Academia gerere. Quod mihi auditu jucundum
qui & Gentis meæ dignitatem pro virili tueor, & Tibi prosperrima quæ
precor. Vale, Humanissime Placentine, uberius aliquando responsum ad Tuas
binas à me expecta. Interim, sed & semper fave, de meo constanti in Te
affectu optimè persuasus, quem Tibi & in his exemplis Observationis Tuæ
illas Aulas mittendis sincere testabor, cum felicis eventus voto. Iterum &c.

Hamburgo Francofurtum die 10. Novembris 1665.

Silentium a-
mici, etiam
disturbum,
est excusan-
dum.

Lege stricta
amici inter
se non agunt.

Officii ami-
cum admo-
net.

Amicitia si-
de potius
quàm com-
mercio litera-
rum funda-
tur:

Æquitatem
potius quàm
ius summum
sequitur.

* Impedimen-
torum in com-
mercio litera-
rum ratio-
nem habet.

Auctor am-
plum litera-
rum commer-
cium de argu-
mento Come-
tico colit.

Theatrum
Cometicum
Auctor erigit.
Senatum Phi-
losophicum
Auctor cogit.

Auctoris stu-
dium multi-
plex in hoc o-
pere compo-
nendo.

Operis huius
utilitas va-
ria.

Libertatis
causam stre-
nuè agit Au-
ctor.

Cometa hye-
me unus tan-
tum apparuit:

Rarissimè
tunc apparet:

SI meam ergà Te sinceram benevolentiam ex literarum raritate & reser-
vitate æstimare velles, difficilem profectò litem mihi moveres, & de
res iudicio, in quo causâ mihi cadendum foret, si lege strictâ mecum age-
tur. Sed pro hac mitte potius strictam ac liberam epistolam, quæ officii amicum
moneat. Interim iustas excusationes æquus & facilis accipe. Amicitia, quæ re-
tate fundatur & colitur, non semper exigit fidem chartæ, quæ par levibus res-
tis. Accusationis rigorem & sententiæ atrocitatem eadem non admittit: ac
tius officiorum & excusationum æquitatem, quæ eam vel maximè fovet.
& ego responsum ad meas primas literas à Te expectavi. Neque verò Te
par pari respondere volui. * Sed ut Tui, ita & mei officii vicem multa & varia
distulerunt impedimenta. Hanc Tibi ad geminas Tuas 9. & 18. Aprilis
datas debeo. Functus equidem jam dudum diligentis Amici officium
ex quo breviusculo responso dato, uberius Tibi promiseram. Sed mihi inter
Galliam, Daniam, Sueciam, Angliam, Italiam, præcipuè verò utramque
Germaniam, nostramque Prussiam, cum expeditis cursoribus subinde peragere
contigit. Causam instituti nostri. Cometas, lucidissima illa & maximè notanda
celi phænomena, qui non ubique semper, nec eodem modo eodemve
pore apparent, investigare, & simul Virorum doctorum sententias de his
plorare volui. Cessit res ex voto, munere Dei. Nam ex eo tempore me
me observationibus & dissertationibus ac judiciis, non tantum Mathematicis
& Politicis, Historicis, Ethicis, verbo Philosophicis, Amicorum, quos
pto adii, beavit industria & benevolentia, quam meâ qualicumque provocavi.
Ita Theatrum erigo Cometicum, & Senatum cogo Philosophicum. Quidni enim
Viri Illustrissimi & Clarissimi per Europam comparebunt. Quidni enim
gna nomina Rautensteiniorum, Brussellorum, Guerichiorum, Heinriciorum,
Heveliorum, Bartholinorum, Bullialdorum aliorumque longè plurimum, &
ciatim Celeberrimorum & Reverendorum Virorum Curtii, Riccioli, Kiehl-
& Schotti è Societate Jesu, hoc dicendi præbeant fiduciam? Tot præclaris
eximiis Viris, in colendo literarum assiduò commercio, operam commoda-
meam. Quæ ita varia, omnibus utinam tam grata, quàm utilia futura
cervat, ut ibi Principes & subjecti, nec solum Mathematici, sed Physici, Po-
litici, Historici, Chronologi, Oeconomii, Ethici, & sic quoque Theologi
inventuri sint genio suo accommoda, & exercendæ industriæ apta. Ad The-
positiones, pauca repono, pro amicitia & libertatis, cujus in illo The-
strenuum vindicem ago, jure. Benè est quòd unum tantum Cometam
mali tempore, quo illa phænomena rarissimè conspiciuntur, à nobis com-
parari.

tam fuisse asseras. Vix quisquam est, in meo quidem Senatu Philosophico
 ablit jactantia dicto) qui aliud dicat. Firmiter asseris, magnum cæli spa-
 tium, quod paucis diebus percurrit Cometes à cauda Hydræ ad oculum Le-
 ris, non obitare, quominus unus & idem Cometa statuatur. Constat enim,
 Regiomontano, Cometam anni 1475. ut cum Zieglero & Cardano pu-
 risse. Itaque mirum non est, si & noster intra aliquot dies octoginta
 centum gradus percurrerit. Legi & ego in historia Cometarum, illum 1585.
 Cometam novem diebus arcum circuli maximi proprio ductu descripsisse. Ric-
 colus Almag. At verò Clarissimus Hevelius, posito & firmato conico tramite,
 Cometam uno die quatuor signa Zodiaci pevolare posse docet. Rectè porro
 affirmas unam Cometam diverso colore diverso tempore apparere, & diversum
 cursum tenere posse. Hoc enim omnibus Mathematicis & aliis Viris doctis
 ènto est. Quod ad secundam positionem de Cometa verno à priori di-
 finto attinet, ea firmissimo stat talo. Neminem enim usque adhuc vidi, qui
 aliud affirmare vellet. Dicitur quidem id de Mathematico Regiomontano.
 Sed ego suspendo meum judicium, usquequo ipse mihi rescribat ad epistolam
 meam nobis esse visos contendit. Joan. Gadburius Mathematicus Londinensis tres Co-
 metas, & nobis nisi unum Cometam conspicuum non fuisse evincere velle vide-
 tur. Ad hæc Cometi nullam efficiendi vim tribuit: quam ille alter magnam
 tribuit, solaque tristitia omnia ex illis deducit.
 Quod ad tertiam positionem de Cometarum significatione & operatione at-
 tinet: hæc res, ut nosti, non æquè certa est. Ideo Tua hîc sententia varia ex-
 periar judicia necesse est. Novi ego quanti Te faciat in rebus Astronomicis,
 tantum Henricus Nicolai, Vir dum viveret solida eruditione, & libertate ju-
 dicandi ad invidiam usque præditus, sed & orbis literatus. Verum-tamen fieri
 non potest, quin multos contradicentes invenias. Ego, ut non ausim temerè
 decernere de iis, quæ captum meum excedunt, & à studiis meis aliena sunt,
 betaris, dicam nihilominus liberè apud Te sententiam meam, quam Tu li-
 auro & gemmis pretiosior, omni melle dulcior, vitæque ipsa carior, monet me,
 ut sentiam, hominem libertate à Deo præditum, virtute ejus ad bonum, quod
 apud omnes in confessio est, juvari, ac proinde astrorum vel fati alicujus ne-
 cessitati subiectum non esse. Quid de Chiromantia, & thematum erectione,
 aliisque Astrologicis placitis sentiant Viri docti & cordati, probè nôris. Tu si
 plus cæteris hîc præstas, divinus es. Ego talium prorsus ignarus, & minus in-
 vidia, plus autem utilitatis adferentibus (qualia sunt, quæ Practica Philoso-
 phia docet) addictus, vetus illud ingenuè fateor, *Non sum divinus*. Nisi tamen
 Cometæ, sed Planetarum & aliarum stellarum tantum. At verò Tu corpora
 Cometicæ Planetæ cognata dicis. Hoc ego in medio relinquo. Scio & alios Co-
 metarum originem ad Planetas referre, eosque falsos Planetas vocare. In qua
 sententia & Amplissimus Hevelius est. Solem vi efficacissima caloris, cujus ille
 fons sit, Lunam autem nobis proximam, licet mutuatio lumine, quod à Sole
 habet, gaudeat, in inferiora tamen agere, concedo. Aliis astris à terra remo-
 tissimis, & quorum diversa est natura & magnitudo, par virtus tribui, credo,
 nequit. Sed esto & hæc agere in inferiora. At hîc cogitandum est, hominem
 relictum datæ à Deo libertati, bonum volente & juvante, malum permit-
 tere & deserente Deo agere. Quomodo enim alias virtuti & vitio, laudi
 & vituperio, præmio & pœnæ locus daretur? Libertas autem voluntatis vel
 præius naturæ humanæ (voluntas enim nulla est, nisi sit libera) quomodo cum
 necessitate Astrologica convenire possit, non video. Affici nos conspectu stel-
 larum,

Illius anni
 1472. non
 1475. vixi
 motus singu-
 laris:

Tum illius
 1585.
 Cometa uno
 die quatuor
 signa Zodiaci
 percurrere
 potest:

Tum & di-
 verso colore,
 & tempore
 apparere, &
 diversum
 cursum tene-
 re.

Joannes
 Megalinus.
 Cometam
 unum tantum
 nobis visum
 esse aliis di-
 cit.

Placentini
 sententiam de
 Cometarum
 & astrorum
 efficacia in ho-
 minum men-
 tes quoque,
 eaque qua-
 dammodò ne-
 cessaria Au-
 ctor exami-
 nat: sed levi-
 ter tantum.

Libertas hu-
 mana & gra-
 tia divina in
 virtutis stu-
 dio conjun-
 gende.

Auctoris
 studia Pra-
 ctica Philoso-
 phie non As-
 trologie ad-
 dicta.

Cometas As-
 trologi in ge-
 nethliacis
 non adhibent
 sed stellæ
 tantum:

Hi corpora
 Planetæ co-
 gnata.
 Vel eos Pla-
 netis profuere
 statuuntur.

Libertas ho-
 minis justi-
 tiam Dei de-
 clarat:
 Nullam ne-
 cessitatem
 admittit.

Afficiuntur
conspicui stel-
larum & Co-
metarum.

Liber natu-
re legendus
cum fructu.

Bonis bona,
malis mala
Deus eodem
ore annun-
ciat, eodem
Comete signa
prænuñciat.

Comete an
stellæ & signa
in cælo posita
& penenda.
de quibus S.
Scriptura?

Signa eadem
bonis & ma-
lis simul ex-
hibentur, ut
Deus æquita-
tem suam de-
monstret.

Comete ne-
cessario non
agunt in ho-
mines, nec ta-
men ab eis
sunt conte-
mendi:

Nec tamen
etiam timen-
di.

Sed cum fru-
ctus contem-
plandi, &
tanquam sa-
lutares moni-
tores audien-
di.

Arbitrium
sine libertate
nullum est.

Peccandi
nulla est ne-
cessitas.

Malus à Deo
deseritur, à
Satana ad
peccandum
impellitur.

Peccator elu-
strari potest, si
velit, Satana
vincula divi-
na gratia ad-
iutus.

Parabola
Christi de filio
prodigo.

Mali meren-
tur minas &
pœnas.

Boni & af-
flicti digni
sunt solatiis
& præmiis.

Patientia
victrix.

Scriptura-
rum divina-
rum autori-
tas.

larum, tanto magis Cometarum, utpote rariorum phenomenon, & his-
gna esse eventuum secutorum, nec tamen malorum tantum, sed & bono-
rum, & sic nos admonere officii, libenter concedo. Has literas in libro
sive universo exaratas docere, monstrare legendas, intelligendas, videri
mendas, pium & laudabile est. Summa institutionis istius illis, credo, præ-
phetæ, vel potius ipsius Dei verbis absolvitur: *Dicite iusto, quia bene ei erit. Ve impio, malè ei erit.* Esa. III. Hanc enim sanctionem cum in omnibus
operibus, tum præcipuè in Cometis legimus: & si sapimus, metu num-
illo tamen filiis convenienti, ad obedientiam legibus Patris cælestis debita-
citamur. Cometas tamen esse stellas, & sic signa illa in cælo posita, tanquam
ætæ à Te Scripturæ Sacræ loca celebrant, non persuadebis omnibus. Quam-
verum sit Deum iride, stellis, Sole ipso & aliis rebus naturalibus, tanquam
gnis gratiæ vel etiam iræ suæ, ad commonendos officii mortales uri. Un-
que enim ut illis rebus, ita & Cometis Deum non tantum malos terrene-
compescentem, punientem, sed & bonos solantem, in bonas & amplas
erigentem præmiisque afficientem, præsignificare, nec ab æquitate ejus
à rationis discursu, nec ab eventuum veritate alienum est. Atque huius
quondam signum Filii hominis in cælo exhibebit. Illa quoque quæ absque
necessitate malorum ominum assiduâ & immutabili, satis Cometas absolute
Quos ideò susque deque habendos esse nemo pius dixerit: attamen ut non
spiciendos, sic nec suspiciendos, nec temnendos nec timendos, sed ut non
bilia Dei opera, illustrissima cæli signa, contemplandos: imò ut præcon-
nitentiæ & prænuñcios bonorum bonis, & malorum malis paratorum, libe-
deles Consiliarios audiendos esse. Gratulor eos, Te quoque iudice, nec
tem, quam inesse homini necesse sit, si adsit voluntas, non tollere, nec
dere. Hoc mihi sufficit. Tu vide quomodo vim illam Cometarum in mem-
humanas influentem sis contra Fienum, Fromondum, Duditium, Scalagum
& alios plures defensurus. Astra eò quòd inclinent, necessitatem non inco-
nant, vana esse & ridenda, nemo sanus dixerit. At tu illa necessitatem non inco-
riora, & quidem necessitate Physica, qualis illa est calefaciendi & urendi
igne, & defluendi deorsum in aqua, agere statuis. Hoc si ad hominis libe-
tem extendis, quod non puto, libertas illa, sine qua nullum in homine
trium, periclitatur, imò perit. Benè mones, diversam esse hominis libe-
lis, animalis & spiritualis sive regeniti rationem. Sed si & ille necessitate
rum ad peccandum impelleretur, non eligeret liberè quod malum est, nec
ignem liberè manum extenderet: Satis pœnæ & calamitatis, quod à Deo
deseratur, affectibus, cupiditatibus, Satanae artibus mille relinquitur.
men ut impedimenta eluctari possit, si ad se cum filio illo prodigo redeat,
demum ad patrem, è longinquo misericordiam revertenti præstare promissum
Utinam huius gratiæ divinæ sensu tangantur & ad poenitentiam excitentur
riam, qui adulterium committunt, iudice divino Psalte *. 73. 27, dum à Deo
cui scilicet soli jungi & adhærere eos oportuit, recedunt! Nam si humanæ
sericordia, teste Cicerone Orat. pro Dejot. ipsa solet occurrere supplicibus &
nullius oratione evocata, multò magis divina, quod Christus Dominus paracletus
de filio prodigo præstantissimâ & affectuum plenâ solidè docet. Tu denique
Optime Placentine, spargis minas, torques gladios, mittis fulmina, jactas
in impios & perditos ac desperatos. Merentur illi, fateor, talia & atrociora
ni resipuerint, supplicia. At verò boni quoque mites, tot injuriis prelli com-
tot impedimentis luctantes, contra seculi minas, iras, impetus solandi, con-
firmandi, spe meliorum refocillandi, ad invictam, imò victricem patientiam
invitandi sunt. Id ego ago: his solis bona, & læta omnia ex Cometis quæ
capto, tribuo, & apto. Hos ego hic animo fortibus, monitis, exemplis
firmo, & contra orbis impetus robusto, munio. Inter illa post Scripturas, quæ
Clemens Romanus Spiritus Sancti verâ oracula vocat, eminet primo loco
nenda

ad eundem ejusdem illius Clementis epistola ad Corinthios monitum & solatium: *Clementis Romani pie voces. Persecutiones pi nunquam intulerunt, tulerunt semper. Babylonii juvenes in fornace servati. Deus tuetur suos.* Non invenimus (in Scriptura) à Viris sanctis justos rejectos, persecutionem passi sunt, sed ab impiis: in carcerem coniecti, sed à profanis: lapidibus obruti, sed ab iniquis & legum violatoribus: extincti sunt, sed à scelestis & injustâ invidiâ contra simulatis: quæ omnia cum paterentur, gloriose & magnanimitè tulerunt. Et mox in fornace illa Babylonia, quam & Tu memoras, paternæ Dei circa pios prodentia documentum illustre monstrans ait: Abominandi & omni malitia pleni iusto furore accensi sunt, ut servientes Deo in sancta & inculpata voluntate in carcerem conjecerint, ignorantes Altissimum protectorem & defensorem eorum esse, qui in pura conscientia nomen ejus virtute plenum colunt. Ita ille Vir primævæ integritatis retinens metu prostermit impios, feroces, sævos: at erigit & firmat pios, modestos, mansuetos. Utrosque dum & Tu vides, idem fac, argumento à Cometis sumto. Ego concludo ejusdem Clementis verbis: Quid jucundum & acceptum coram episcopo nostro sit videamus, sanguinem Christi intentis oculis intueamur, & quam pretiosus Deo sit ejus sanguis, consideremus, qui propter nostram salutem effusione sui tui mundo penitentia gratiam obtulit. Jam tandem finio, Amicissime Placentine, loquacem epistolam, libertatis plenam. Scio enim quicum loquar. Tu cum gratus & æquus accipe, & honestis meis institutis fave. De mea æquitateopus esto. Votorum summa est libertatem & virtutem tueri & commendare. Optus meum fervere, & strenuè in eo imprimendo amici Batavi defudant: inprimis Optimus Francus, Tuus juxtaque meus. Vale, salve, prosperè age.

Adamus Francus,

Francofurto Hamburgum die 27. Martii St. V. 1666.

Litteras die 13to Novembris præterlapso Anno datas à T. Magnif. rectè accepit die 2. Decembris St. V. ad quas ut sinceram benevolentiam recipiam, huic officiosè testatam faciam, humanissimè, stylo Mathematico respondeo. Placentinus silentium suum diuturnum excusat, Non opus erat, Magnifice Domine, humanissima sanè excusatione, quoad ratiorem literarum & responsi tarditatem, mihi enim potius culpa venit imputanda, quod ad primas tardius, ad posteriores nihil responderim, variis distractis oneribus Magistratus Academici, quod nuper gratiâ Dei clementissimè letabundus deposui: Idèoque rigor sententiæ, tanquam Ex-Rectori, nec cari Rectori, cum T. Magnif. non sit membrum nostræ Universitatis, (si jocularis, sed tantum philosophica mihi fuerit mota; sicque neutrum, nec accusationem, nec sententiam, nec utrumque mihi competit. Pauca tamen juxta libertatem Philosophicam repono; quod si Tuæ Magnificentie subinde contigit peragere Angliam & Borussia, cum expeditis Cursoribus, quidni etiam intermediam Marchiam? Interim T. Magnif. gratulor de exoptato, egregio, laudabili & utilissimo Theatro Comætico & Senatu Philosophico, cui T. Magnificentie & aliorum observatorum celeberrimorum effigies adjectas exoptatam. Tribus meis positionibus pauca quædam addere, ac quartam positionem (quod astra quidem non timenda secundum Sacram Scripturam, nec idèò conterriti, & doctis, qui non sunt obcæcati præposteris infantie præjudiciis, ejusmodi persuadeam & ad deliberandum proponam, quæ Tuæ Magnificentie censuræ ac judicio exquisito submitto, ac si digna judicaverit, Typis Hollandicis, atque industriæ Optimi Domini Adami Franci nostri committo. Nec continuum, reapse verò Veronensem, miris profectò technis premere non erubescant, cum adjuvante gratia singulari Domini Dei Zebaoth Exercituum, cui soli sit laus, & gloria, & in quo porrò omnem meam repono fiduciam, me suppressere non potuerint.

Libertate Philosophicâ in respondendo utitur.

Quartam positionem mittit. Astra nec timenda, nec temnenda.

Invidiam boni non morantur. Placentinus nomine, re Veronensis. Deus tuetur suos.

*Contradictio-
nes injustæ.* Nemini etiam contradixi: Veritatem tantum expertam intrepidè asserui, ne-
minem proinde habeo contradicentem, nisi sciolum, malevolum, & super-
stium. Ab honesto proposito minimè absterrebant objectiones minus firmæ
*Astrologia
vera.* mundi & Scaligeri &c. (quibus tamen honor & laus sit illibata) contra Astro-
logiam veram, genuinam & Christianam invehentes, cum quotidiana expe-
rientia easdem evidenter refuter.

*Electo Bran-
denb. lauda-
tur.* Quid in nova chiromantiâ ex dorso manus externâ, & Astrologia Gene-
thiologica (quod sine jactantia dictum velim) Favente Altissimo, Elector Bran-
*Elisabetha
Palatina
Princeps lau-
datur.* denburgicus &c. &c. Dominus Clementissimus, Serenissima & Clementissima
Princeps Elizabeth Palatina, &c. &c. seculi miraculum, quæ in orbe Chris-
*Ucedo Able-
gatus Hispani-
æ.* tiano, & literato, nomen Reginae & Imperatricis meretur; item Perillustri-
gatus Hispaniæ ab Ucedo &c. atque Magnif. & undecunque Excellentissimus
Dominus de Oberbeck &c. (Viri literatissimi & Patroni literatorum) id asse-
bitur.

*Astrologia
scientia de-
monstrativa,
Divinitatis
particula, à
Deo timentibus
se communi-
cata,
Non vana
nec supersti-
tiosa,
Non theore-
tica,
Sed practica.* Ita ut Astrologia mihi non tam sit probabilis & conjecturalis, quàm
tifica seu Apodictica; non tamen idèò divinum me esse judico, sed tamen
asserò Astrologiam veram genuinam minimè superstitiosam, tanquam pueri-
lam. (sic dictam) Divinitatis, Deum misericordem timentibus eum, quàm
communicasse: quæ non est Theoretica (ut Astrologis tantum suggerat natu-
tationem in Genethliacis, quoties tempore nativitatibus alicujus Nati, Com-
vel apparent vel periculosam directionem ad suos Promissores transseant, sed
verè Practica, cum multum invidiæ, parum utilitatis &c. adferat, & ad Phi-
losophiam Practicam idèò reipsa hominem deducat. Ejusmodi & alia Machi-
matica à mea tenuitate conscripta, Cultoribus literarum libenter communica-
rem, nisi obstaret sumptuum defectus. Sed ad Cometas redeo. Origo Com-
*Cometarum
origo.* etarum nec Soli, nec planetis est adscribenda. Juxta enim rei veritatem & sen-
tiam Renati des Cartes, non ex vaporibus atomis, effluviis &c. sed à stellis fixis
xix degenerantibus oriuntur. Etenim cum corpus lucidum stellæ tegitur ma-
culis, (in Sole dissimilibus & ex eodem generantibus) lumen non emittit, sed
antè, sed tantum, ut corpus opacum, & densum remittit, & sic abreptum
vicinis vorticibus in se contortis, juxta Cartesium: vel nomen Comete,
supra Saturnum movetur, vel Planetæ assumit, cum in Sphæra Planetarum
existit.

*Cometa &
Planeta solo
situ differunt.* Motus autem Cometarum, nec perfectè circulari, nec Conico tram-
solvitur; sed irregulari, ac naturali, juxta dispositionem & motum
*Cometarum
motus irregu-
laris.* Cometici, qui & motum accelerare atque retardare potest, sine aliqua
& à nobis determinata lege naturæ, adeoque nobis certò perspectà atque
gnitâ: quod pace Viri Amplissimi, de re Astronomica meritissimi, celestium
mi, Fautoris & Amici honoratissimi, scriptum esse velim. Influxus hominum
libertatem mentis humanæ nec lædit nec tollit, nec ad peccandum hominem
impellit, sed virtuti & vitio, laudi atque vituperio, præmio ac poenæ libere
relinquit: veluti ignis manum liberè ad eundem extensam, necessario quomodo
afficit, calefacit &c. non idèò tamen ignis libertatem mentis vel tollit, contra
dit, vel ad peccandum impellit, sed homini corpore ac mente sano, contra
rius potius suadet, ne huic scilicet Igni manum ad comburendum imponat
& ab actione præpostera abstineat, nisi tempore necessitatis, & Tyrannidis
stialis pii atque electi divino rapti impetu, vim ignis perferre patienter & re-
lint & cogantur, ne gloria Divina continuò despectui habeatur, periclitentur
innocens peregrinus Satanico modo supprimatur, contra expressam ventem
ac misericordiam Jehovah Longanimis; præstat enim cadere juxta generosam
tem Divinam in manus Divinas, quàm bestiales, & ab illis diu torqueri
præjudicium Dei & Magistratûs. Idem judicandum de reliquo influxu &
lesti impiis, Atheistis, delirantibus, & propriam turpitudinem aliis malis
affigenti.

ingentibus, odioſo. Non tamen homo impius eligit liberè illud, quod malum eſt: ſed potius ſerviliter tanquam mancipium & ſervus mali, ac peccati: Si enim rectè judicaret malum, peccatum; utique judicaret non eſſe eligendum, ſed contra fugiendum: & cum peſſimus homo peccatum eligit, contra verum uſum libertatis arbitrii malitioſè ac ſerviliter peccat. Probus verò quamvis gratia divina adſiſtente peccare nolit, vult tamen aſſentiri nonnunquam iis rebus, quæ non rectè, diſtinctè ac clarè percepit, adeoque libertatem voluntatis ſuæ, quæ latiffimè patet, ultra perceptionem intellectûs extendit, ſicque peccat & errat, prout fuſius in meâ diſſertatiunculâ de modo præcavendi errorem in Phyſicis antehac deduxi. Præterea Deus juſtiſſimus in ſuo verbo, non ego ipſius creatura impotens, ſpargit minas, torquet gladios, & ſagittas, mittit fulmina in ſui & ſignorum cæleſtium contemptores, & irriſores: veluti non T. Magnif. ſed Jehovah Clementiſſimi miſericordia imperſcrutabilis Exules Jeſu Chriſti & bonas mentes tot injuriis, minis, perſecutionibus preſſas, ſed non oppreſſas ſolatur, confirmat, & ſpe futurorum recreat, bona omina his per Cometas promittens, malis verò & impiis horrenda judicia denuncians. Hinc etiam naturalis ignis eſt indubitatus ſignificator neceſſariæ combuſtionis, & terribilis iræ Divinæ exiſtit executor homini malitioſo, qui temerariè cum illo utuntur concedo & legitimo modo. Et licet propter libertatem conſcientiæ, ab impiis in ignem conſecti & cremati fuerint, ut martyribus Jeſu Chriſti Johanni Huſſo & Hieronymo Pragenſi contigit, non erat illis terribilis executor, ſed exoptatiſſimus manuſductor & tranſlator ad lucem inextinguibilem vitæ atque gloriæ æternæ. Quanto magis ignes Cæleſtes Cometarum flagrant, licet ſint naturales, bonis, regenitis, ſanctis bona & læta omina certiffime ſignificabunt; contra verò impiis, profanis, iniquis, ſceleſtis horribilia & inevitabilia Dei judicia portentent terribiliter. Quod ſi minima ſcintilla ignis oculos noſtros ferit, quidni tam Luna terræ proxima, obtinens lucem ſolis tantum mutuâtium quàm alia aſtra, licet à Tellure remotiſſima, veritate propriam tamen emittentia, ſcintillam terreſtrem apparenter atque in rei raritate ſuperantia, quid ni hanc inquam & reliqua terreſtria ferirent ac alterarent. Et quamvis ignis naturalis, culinaris, familiaris non eſt timendus, ſed Deus qui eum mediâtè produxit, non tamen eſt fuſque deque habendus & deſpiciendus, verum potius perpendendus, tanquam efficaciffimus Dei & nature executor à minimâ ſcintillâ, efficaci tamen productus. Sic ſtellæ fixæ ac Planetæ quotidie ſucceſſivè orientes, culminantes, occidentes & in imo Cæli exiſtentes, licet non ſint timendi, tamen eorundem influxus non ſunt rejiciendi, cum manifeſtè vegetabilia, diverſis temporibus diverſè afficiant. Cæterum ad epistoſolam dictam quidem loquacem, verum longè gratiſſimam, & libertatis æ ſoliditatis plenam, diuturno ſilentio, & non tam ſoliditate atque libertate reſertum reſponſum, (ob vincula, injuriam, violentiam à malitioſis proh dolor! ſine cauſa, præterito tempore hiemali, mihi illatam) intempeſtivè, officioſè nihilominus reponere volui, imò debui. Hiſce T. Magnif. Divinæ Providentiæ, me verò favori ulteriori commendatum eo.

Impius liberè non eligit ſed neceſſariò patrat malum: Et contra verum uſum libertatis peccat.

Placentinus diſſert. de modo præcavendi errorem in Phyſicis.

Deus, nota homo (primario ſcilicet & cum facultate executionis) malos terret, Piosque aſſiſtos ſolatur: Quod homo Deo miniſtrans facit ſecundariò nec cum poteſtate.

Martyribus ignis lata portendit & attulit.

Cometæ bonis bona, malis mala ſignificant, licet res ſint naturales.

Aſtra oculos noſtros feriunt, nos afficiunt.

Ignis non timendus, nec tamen temendus: Ita & aſtra.

Planetæ vegetabilia afficiunt.

Placentinus de ſuis miſeriis queritur.

Tux Magnificentiæ

Observantiſſimus.

JOANNES KOLACZEK aliàs PLACENTINUS.

Hamburgo Francofurtum die 20. 30. Aprilis 1666.

*Placentini
Silentium Au-
ctor excusa-
tum habet,
morbum ejus
dolet. Bene-
volentiam
suam ei testa-
tur.*

*Legum servi
sumus, ut li-
beri esse possi-
mus, Cic.*

*Marchiam
Auctor ea-
ram merito
habet.*

*Auctor meri-
to pluribus de
argumento
Astrologico
cum Placen-
tino agere
non vult.*

*Candore &
modestia dis-
sentientes
junguntur,
Elesi. Brand.
majores &
laudes.*

*Elisabetha
Palatina
laudatur.
Oberbeckius
laudatur.*

*Cartesium
Auctor ami-
cum habuit,
& laudat.*

*Modestia &
libertate a-
quâ Auctor o-
mnibus satis-
facere studet.
Astrologis
aquis satisfecit Auctor.*

*Libertas
non fert ne-
cessitatem.*

*Ignis natu-
ralis diversa
& in diversis
objectis agit
& diversis
hominibus si-
gnificat.*

*Subordinata
non pugnant.*

Silentium Tuum diuturnum minimè ægrè tuli, nisi quod ejus causa aduersa
Tua valetudo fuerit. De hac dolui ex animo. Meliorem nunc Tibi gane-
lor, optimam precor. Sciebam autem Te & assiduis laboribus Academicis, quo tunc fingere-
tùm verò & occupationibus supremi magistratûs Academici, quo tunc fingere-
baris, fuisse districtum. Legibus æqui & honesti me libenter subijcio, & quovis alio
eo veræ libertatis apicem pono. Libertas Philosophica in Te, & quovis alio
Viro cordato, mihi pergrata est. Hanc ab omnibus exercendam & ferendam
esse, boni publici studio unicè inculco. Qui verò hic à me in diversum abieci-
cum eo nil mihi commune esse, nullumque ei in Senatu nostro locum reliquum
intrepidè pronuncio. Valeat ille sibi, sed procul à nobis absit. Itaque & Te
mi Placentine, libertas mihi placet. Quid ni verò mente Marchiam adducam
imò verò semper ibi totus sum animo, & inter meos assiduò versor. Ad me
positiones Tuas pauca tunc iustâ libertate usus & pro jure amicitiae repoli-
apposui. His quod addam, nil habeo, & si haberem, Tibi merito amicitiae
molestus esse nollem. Tanto magis cum & ipse ita sim occupatus assiduò, &
cuncta temporis momenta mihi sint editioni operis mei impendenda. Scire
tiorum studiorum Tuorum rationem magni facio: fidem in eis quæ perspicua
& quæ cum mea sententia conveniunt, imò & assensum præbeo, dissentientia
si in nonnullis fortè occurrat, modestè & amicè prodo. Te nihilominus
Tuum candorem & pietatis studium vehementer amo. Testimonia Brande-
ponderis, quæ adfers, maximi facio. Nam Serenissimum Electorem Achilles
burgicum, Principem Magnanimum (qui felicissimè ob Majores suos Achilles
fortitudinem Ulysses, simul ob prudentiam, Cicerones ob eloquentiam, Prin-
cibiades ob rei bellicæ peritiam dictos imitatur) & cognatam ejus Principem
Palatinam Elisabetham, maximum sexûs sui decus, & sæculi nostri virum
raculum, ut virtutum, ita & sapientiæ laudibus ab omnibus concelebratam
olim novi. Nec me magna merita & præclaræ dotès Illustrissimi Oberbeckii
tùm & Delegati illius Hispanici, latent. Itaque Tibi de tantis scientiæ Tuæ
cumentis merito gratulor. Cartesium Philosophum nostro sæculo celeberrimum
& meum olim amicum, nec refutare nec tueri, ut nec de Amplissimi Heide-
sententia decernere, meum est. Relinquo hæc artis peritis, & majori hanc
rerum notiâ instructis. Satis mihi est de talibus quoque sententiam dicere, ut
destè tamen, & semper salvo meliori judicio, libertate autem ingenii ad
rum probitatem & Reipublicæ literariæ ac Christianæ utilitatem uti. Quæ
tam Tuam positionem libenter videbo, & operi meo inseram. Nam & quæ
in ea sum & fui semper sententia, astra & Cometas aliaque signa celi non est
temnenda, ut nec timenda, sed hæc cuncta ut divinæ sapientiæ & bonitatis
documenta, ac poenitentiae incitamenta ducenda, etsi talia naturales &
sas habeant, nec ad ea vel divina vel etiam homini communicata & à Deo
concessa libertas physicæ necessitatis vinculis sit adstricta. Exemplum tuum de
igne formaliter quidem urente tantum, verumtamen pro diversitate objecti
coquente & calefaciente & lucente utiliter, & tùm malis æterni ignis flammis
tùm bonis lucis æternæ gaudia significante, sententiæ meæ benè conveni-
Quod reliquum est, certus esto, me & Te, & quemvis alium divinæ gloriæ
studentem ac voluntati ejus obsequentem, & malos terrere minis, & bonos
firmare solatiis Cometarum indicio, nulla quidem cum executionis porcellato
bono tamen jure posse. Vale Vir Humanissime, quam optimè, age quàm
licissimè, me autem constanter ama.

Francofurto Hamburgum die 30. Aprilis 1666.

Modernum meum statum lugubrem proh dolor ! Tua Magnificentia percepit nuper ab Amico nostro communi. Hisce autem transmittito meam exiguum positionem, & Tuæ Magnificentiae censuræ & judicio submitto. Interim T. Magnif. benè valeat mihi que faveat.

Positio breviter probans, quòd S. Scriptura nec Astrologiam veram & genuinam, nec Astrologos minimè supersticiosos reprobet, sed eosdem & illam approbet, & illam concedat.

Placentini
positio 4. pro
Astrologia,
quod eam
Scriptura
concedat &
approbet.

§. 1. Astrologiæ non obstat locus Jerem. cap. x. v. 2. Hac dicit Dominus: Juxta vias Gentium nolite discere, & à signis cali nolite metueret (ne consternantur) * (ne metuatis) quæ timent Gentes: (* quia consternantur) (** sed Gentes ab illis. v. 5. 6. Nolite ergo timere ea, quia nec malè possunt facere, Non est similis tui Domine: magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te ô Rex Gentium?

§. 2. Effunde indignationem tuam super Gentes, quæ non cognoverant te, & suas provincias, quæ nomen tuum non invocarunt.

Hoc enim in loco non rejicitur vera & genuina scientia Ægyptiorum, Chaldaeorum Astrologica, quæ non tantum est Alphabetum Theologia, juxta Joannem Calvinum in Prælectionibus in Jeremiam, sed ipsa admiranda Theologia celestis, gloriam Sapientiae, Bonitatis ac Potentiæ Divinæ, evidenter celebrans ac deprædicans: sed damnantur, rejiciuntur, adulterata, vana, stulta, & idololatrica Ægyptiorum, Chaldaeorum, vicinarumque Gentium divinationes & prædictiones, Legem Dei, & vaticinia Prophetarum susque deque habentes, & pro nihilo ducentes, cum vano, impio, gentili, supersticioso ac Idololatrico timore ac cultu idolorum omni, qui falsò excogitabatur & impendebatur.

Ægyptiorum
& Chaldaeorum vera & vana scientia: illa probata, hæc reprobata.

Atque Propheta quasi diceret, ne metuatis vobis ab astris creaturis cælestibus benedictibus, penes quas nec benè nec malè faciendi est potestas, sine gubernaculo & regimine divino, ut illa adoretis: sed metuite vobis à Deo, Creatore Jehovam, & Regem Gentium, mandatis ejus per Prophetas patefactis obtemperantes, nomen ejus invocantes, ad ipsius misericordiam confugientes, & fiduciam in ipso solo reponentes, ipse faciet, ut etiam signa cælorum, licet mala portendentia & significantia, in bonum vobis cedant ac vergant certissime.

Metuendum non est ab astris, sed ab eorum conditore Deo.

§. 2. Non immeritò igitur seriò monentur, tam in genere, ne ullam creaturam, quàm in specie, ne astra creaturas cælestes adorent.

Creatures non adoranda.

Rom. 1. v. 25. Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt & adoraverunt creaturam potius, quàm Creatori, qui est benedictus in secula.

Rom. 1. v. 25.

Deut. 4. v. 19. Ne fortè elevatis oculis ad calum, videas Solem & Lunam, & astra cali, & errore deceptus adores ea, & colas quæ creavit Dominus Deus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub calo sunt.

Deut. 4. v. 19.

Jerem. 7. v. 17, 18. Nonne vides quid isti faciunt in civitatibus Juda, & in placet Jerusalem. Filii colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, ut faciant placetas regina cali, & libent diis alienis, & me ad iram provocent.

Jer. 7. v. 17.

Jerem. 19. v. 13. Et erunt Domus Jerusalem & Domus Regum Juda, sicut locus immunda omnes Domus, in quarum domatibus sacrificaverunt omni militia, & libaverunt libamina diis alienis.

Jer. 19. v. 13.

Amos 5. v. 26. Et portastis tabernaculum Moloch vestro, & imaginem idolorum vestrorum, sidus Dei vestri, quod fecistis vobis.

Amos 5. v. 26.

Act. 7. 42.

Act. 7. 42. *Convertit autem Deus & tradidit eos servire militia celi (ad colendum exercitum cæli.)*

v. 43.

v. 43. *Et suscepistis tabernaculum Moloch (Malcum) & Sydas Dei vestri Repham (Rephan) figuras quas fecistis adorare eas. Nec tamen ideo signa cælestia prodigia & portenta in cælo & terra, tanquam præambula dici Domini & horribilis Joël. 2. 30, 31. contemnenda & spernenda veniunt, sed præpendenda ac consideranda sunt, ut ad timorem Dei, & feriam respicientem impellamur.*

Amos 4. 21.

Amos 4. 21. *Quapropter hoc faciam tibi Israël, postquam autem hac feceris præparare in occursum Dei tui Israël. Quia ecce formans montes, & creans ventum & annuncians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam, & gradientem super excelsa terra: Dominus Deus exercituum nomen ejus.*

Job. 38. 31.

Job. 38. v. 31. *Numquid conjungere valebis micantes stellas Plejadas, aut gradum Arcturi poteris dissipare? Numquid producis Luciferum in tempore suo, & vestiges super filios terra consurgere facis? Numquid nosti ordinem celi & pones rationem in terra?*

Luc. 21. 25.

Luc. 21. 25. *Et erunt signa in Sole & Luna & Stellis, & in terris pressuratum præ confusione sonitus maris & fluctuum: arescentibus hominibus præ timore & expectatione, qua supervenient universo orbi. Nam virtutes calorum movebuntur.*

v. 28.

v. 28. *His autem fieri incipientibus respicite, & levate capita vestra.*

v. 31.

v. 31. *Ita & vos cum videritis hoc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei.*

Psalm. 8. v. 4.

Psalm. 8. v. 4. *Quoniam videbo celos tuos, opera digitorum tuorum: Lunam & stellas, quæ tu fundasti.*

Jes. 47. v. 11.

S. 3. Idem judicandum de loco Jesaiæ cap. 47. v. 11. *Veniet super te malum, & nescies ortum ejus: & irruet super te calamitas, quam non poteris expiare. Veniet per te repente miseria, quam nescies. Ita cum incantatoribus tuis, & cum magis dine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid præstet tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: sed non salvent te augures celi, qui contemplantur sidera & supputabant menses, ut ex his nuntiarent ventura tibi.*

Eccæ facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos: non liberabunt animam suam a manu flammæ. Propheta enim Esaias temeritatem & impotentiam incantatorum & augurum, hisce innuit ac rejicit; quod nec vaticinia Prophetarum à Deo immediatè revelata, ex astris colligere ac prædicere, nec se supra legem erigere, monita & judicia divina convellere, & suas vanitates his præferre debeant, nec horrendis judiciis divinis jam imminentibus suis divinationibus superstitionis, resistere, nec alios servare queant, cum ipsi suam animam de manu flammæ liberare non possint.

Prædictiones Prophetarum & Astrologorum differunt, ut supernaturales à naturalibus, divine ab humanis.

Distinguendæ etiam sunt prædictiones Prophetarum à prædictionibus gentis Astrologicis; illæ immediatè à Deo, vel sermone vel visione vel somnio vel ecstasi revelantur: hæ ex astris naturaliter, sine superstitione ac Idololatria deducuntur: quæ tamen non debent restringi ad prædictiones judiciorum eternorum per Prophetas manifestatas, quas Deus soli sibi reservavit.

Daniel, quæ Astrologus verus, nec somnium Regis percipere, nec interpretationem illius manifestare potuit, sed Deus ipsi, quæ Prophetæ, per visionem revelavit: adeoque nonnunquam prophetias divinas, & genuinam naturalem Astrologiam uni subjecto, ut Danieli, clementissimè communicat.

Daniel. 2. 19. *Tunc Danieli mysterium per visionem nocte revelatum est: & dixit Daniel Deum celi, & locutus ait: Sit nomen Domini benedictum usque in secula &c.*

v. 22. *Ipsè revelat profunda & abscondita, & novit in tenebris constituta: & lux eo est.*

v. 27. *Et respondens Daniel coram Rege ait: Mysterium quod Rex interrogavit sapientes, Magi, arioli & aruspices nequeunt indicare Regi. Sed est Deus in cælo respondens.*

missaria, qui indicavit tibi Rex Nabuchodonosor, quæ futura sunt in novissimis temporibus.

§. 4. Ejusmodi explicatio confirmatur cap. 44. Esaiaë v. 24 & 25. ubi expresse Spiritus Sanctus temerarias & superstitionas prædictiones humanas, opponit prophetiis & consiliis divinis, cum inquit: v. 24. *Hæc dicit Dominus Redemptor tuus, & formator tuus ex utero. Ego sum Dominus faciens omnia, extendens calos, & stabiliens terram & nullus mecum.*

v. 25. *Irrita faciens signa divinatorum, & ariolos in furorem vertens. Convertens sapientes retrorsum; & scientiam eorum stultam faciens: suscitans verbum servi sui, & consilium nunciorum suorum complens.*

Verfic. 7, 8. mandat, præcipit, ne extimescamus annunciationes humanas, oppositas annunciationibus divinis.

Quis similis mei? vocet & annunciet, & ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum. Ventura & quæ futura sunt annuncient eis: nolite timere, neque conturbemini.

Neutiquam verò Astrologiam veram, minimè superstitionas vel compositam cum verbo divino, tam in adversis quàm secundis prædictionibus, ad moderatorem & directorem astrorum summum, Omnipotentem, misericordem unicè debentem; vel præter divinas revelationes ex principiis & causis naturalibus constitutis piè & sobriè deductam rejicit ac condemnat.

§. 5. Jehova Deut. 18. v. 10, 11. Prophetam quem missurus erat opponit ariolis, maleficis, incantatoribus, Pythonibus, auguribus, divinis, propter abominaciones & scelera, quod his potius, quàm Deo & Prophetis, homines obtemperant & obediant.

v. 9. *Quando ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi: cave ne imitari velis abominaciones illarum gentium, nec inveniatur in te, qui lustrat fenum suum, aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur & observet somnia & auguria, nec sit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones consulat, nec divinos, aut quærat à mortuis veritatem: omnia enim hæc abominatur Dominus, & istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo, perfectus eris & absque macula cum Domino Deo tuo.* Gentes istæ, quarum possidebis terram, augures, & divinos auguribus tuis sicut me excitabit tibi Dominus Deus tuus, ipsum audies &c.

Hæc ad veram & genuinam Astrologiam & Astrologos, restringi nec possunt nec debent, quemadmodum observatio somniorum divinatorum composita velat, non est intelligenda.

Non tantum proinde Astrologi superstitionas, sed & Philosophi, Jurisperiti, Medici, Theologi præposter, verbo divino, & prædictionibus Prophetis contrarii, & iis non obtemperantes, in Ecclesia & Republica non erunt tolerandi.

Quod si locus hic & præcedentes simpliciter, & non de abusu Astrologiæ superstitionas sunt intelligendi, utique Jerem. 51. v. 17. vi vocis, verbum scientia, simpliciter quoque erit intelligendum, nec ulla toleranda scientia, stultus enim homo factus est à scientia. Nulla etiam dabitur Justitia, nulla Jurisprudencia, nulli Jurisperiti, juxta Esaiaë cap. 5. v. 7. *Et expectavi ut faceret judicium, & ecce iniquitas, & justitiam, & ecce clamor, & cap. 33. 18. Ubi est literatus? ubi legis verba ponderans, ubi doctor parvulorum?*

§. 6. Similiter intelligenda & explicanda verba Michææ. cap. 5. v. 10. *Et erit in die illa, dicit Dominus: auferam equos tuos de medio tui, & disperdam quadrigas tuas, & perdam civitates terra tua, & destruiam omnes munitiones divinationes enim vel erunt intelligendæ compositæ cum maleficiis, & sic merito extirpandæ, vel oppositæ maleficiis, & sic intellectæ divinationes Astrologicæ,*

Astrologia vera divine voluntati non repugnat.

Deut. 18. v. 10, 11.

Esa. 5. 7.

Cap. 33. 18.

Mich. 5. 10.

logicæ, tantum quoad abusum, superstitionem, idololatriam, & non simpliciter tollendæ. Sicut non simpliciter, sed propter abusum equorum, quadrigarum, civitatum, munimentorum, equi auferentur? quadrigæ dispergentur, civitates perdentur, & munitiones destruentur.

Levit. 19. 30

§. 7. Locus Levit. 19 v. 30. facile etiam explicatur: *Sabbata mea custodite sanctuarium meum metuite. Ego Dominus. Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis quid sciscitemini, ut polluamini per eos. Ego Deus Dominus vester.*

Magi veri
& veri
Matth. 2. 1.

Magi non naturales, & veri, quales erant Magi Matth. 2. v. 1. qui videntem stellam in Oriente, venerunt ut adorent Regem Judæorum; sed superstitionis & arioli malefici hîc intelliguntur, à quibus nihil sciscitari sine pollutione per test, cum faciant homines declinare à vero Deo nostro, & non hunc sed creaturas & sculptilia extimescere ac adorare suadeant.

Astrologorum
Christianorum
usus.

Nec veri & Christiani Astrologi in rebus concessis & licitis sunt consulendi ut à Deo homines seducantur, sed ut ad preces ardentes, & certam fiduciam in Deum Omnipotentem & Misericordem, tam in rebus adversis, quam secundis, excitentur.

Astrologiam
veram Script.
S. approbat.
Judic. 5. 19.

§. 8. Genuinam & veram Astrologiam S. Scriptura non modò non rejicit, sed potius approbat, cum inquit Judic. 5. 19.

Venerunt Reges & pugnauerunt, pugnauerunt Reges Chanaan in Thanaab aquas Mageddo, & tamen nihil tulere prædantes.

v. 20. *De calo dimicatum est contra eos: stella manentes in ordine, & cursu adversus Sisaram pugnauerunt.*

v. 26. *Sinistram manum misit (Jahel) ad Clavum, & dextram ad fabrum, percussitque Sisaram, quarens in capite vulnere locum, & tempus validius rans. Inter pedes ejus ruit: defecit & mortuus est: volvebatur ante pedes ejus, & cecabat exanimis & miserabilis.*

Specialis ex his significatio Astrologica juxta ordinem & cursum stellarum (non verò secundum tonitru, ventum, pluviam &c. quamvis subordinata pugnent) determinata est, de interitu & morte Sisaræ miserabili.

Predictiones
Astrologice
non tantum
generales, sed
& speciales
dantur sine
superstitione.
Et illis concessis
has concedi oportet.

Adeoque non tantum generalis & indefinita malorum, calamitatum, Astrologica significatio, comminatio aut commonefactio ex astris, prodigiis, stellaribus, Cometis &c. juxta solidiores & cordatiores etiam Theologos erant, sed etiam speciales prædictiones certis regionibus, civitatibus, Ecclesiis, familiis & personis sine superstitione ac idololatria, cum difficultate tamen (cum quaquisita requiritur scientia & longa experientia Astrologica) determinantur: generales enim & universales prædictiones fundantur & deducuntur ex particularibus observationibus & eventibus specialioribus, quibus negatis & Universalibus negandæ: & vicissim concessis universalibus Astrologicis prædictionibus etiam singulares & speciales concedendæ veniunt. Nec percipio quâ ratione hæc cum superstitione ac Idololatriâ, illæ verò generales prædictiones sine utraque perpendi, pronuntiari & determinari queant.

Daniel. 1.

§. 9. Daniel Astrologus non rejicitur, reprobat, sed approbatur Daniel cap. 1. 11. 3.

Et ait Rex Asphènes prapósito Eunuchorum, & introduceret de filiis Israël, & semine regio & tyrannorum pueros, in quibus nulla esset macula, decoros formæ & eruditos omni sapientiâ, cantos scientiâ, & doctos disciplinâ, & qui possent stare in præsentia Regis, ut doceret eos literas & linguam Chaldaeorum.

v. 17. *Pueris autem his dedit Deus scientiam & disciplinam in omni libro & sapientia: Danieli autem intelligentiam omnium visionum & somniorum.*

v. 20. *Et omne verbum sapientiæ & intellectus, quod sciscitatus est ab eis Rex, venit in eis decuplum, super cunctos ariolos & Magos, qui erant in universo regno ejus.*

Ex his allegatis patet

Daniel propheta
eruditus in
scientia Chaldaeorum.

1. Quòd Daniel cum sociis suis fuerit eruditus in omni sapientia, & edoctus in literis Chaldaeorum Astrologicis veris & genuinis.

2. Quod

2. Quòd Jehova ipse illis hanc communicaverit scientiam, sapientiam, in-
primis Danieli intelligentiam visionum & somniorum.

3. Quòd Sapientiâ & intellectu omnes magos & ariolos superârint.

§. 10. Moses Astrologus laudatur

Astor. 7. v. 20. Eodem tempore natus est Moyses, & fuit gratus Deo, qui nu-
mus est tribus mensibus in domo patris sui.

v. 22. Et eruditus est Moyses omni sapientia Ægyptiorum, & erat potens in ver-
bis & in operibus suis.

Hinc evidenter percipitur:

1. Mosen Deo gratum fuisse.

2. Omni Ægyptiorum scientia Astrologica imbutum fuisse.

3. In vita communi laudem, gloriam & gravitatem obtinuisse.

Ars, scientia proindè Astrologica, non habet osiores, nisi ignorantes, nisi

præjudiciis infantia præposteris obcæcatos, juxta quorum opiniones falsas, li-
cet communem consensum crepantes, minimè ferendum est judicium de arti-
bus, scientiis, veris, genuinis, concessis, utilissimis ad reverentiam Dei, pie-
tatem & preces ardentes revera excitantibus.

Cæterum osiores & contemptores Astrologiæ verba Ezechielis cap. 32. v. 7, 8.

pendant, & caveant ne ipsis idem eveniat:

Es operiam, cum extinctus fueris, calum, & nigrescere faciam stellas ejus: Solem

super te: & Luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria cali mædere faciam

que imperio & regno tremiscant & paveant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vi-
dens & æternus in secula: & regnum ejus non dissipabitur, & potestas ejus usque in ater-
num. Ipse Liberator & Salvator, faciens signa & mirabilia in calo & in terra. Da-
niel. 6. v. 26, 27. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

2. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

3. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

4. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

5. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

6. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

7. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

8. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

9. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

10. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

11. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

12. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

13. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

14. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

15. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

16. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

17. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

18. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

19. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

20. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

21. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

22. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

23. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

24. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

25. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

26. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

27. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

28. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

29. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

30. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

31. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

32. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

33. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

34. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

35. Cui sit laus & gloria in secula seculorum. TANTUM.

Moses Astro-
logus.
Astor. 7. 20

Astrologiam
oderunt qui
eam igno-
rant.

Auctor mo-
ram responsi
apud Placenti-
num excu-
sat.
Majo mensa
curanda ve-
lucio.

Placentino
cur Auctor
molestus esse
nolit amplio-
ri responsio.

Astrologia
vera appro-
bata:
Vana impro-
bata.

Scientia re-
rum occulta-
rum nemini
nunc datur.
Spiritus S.
datur ad
mensuram.

Hamburgo Francofurtum die 8. Maji Juliani 1666.

Accepi nuper literas à communi Amico, proximè autem Tuas; ad quas
inter medias occupationes, jugiter me urgentibus & prementibus Amicis
Batavis & typographis, strenuis industriæ meæ exactoribus, respondere è
vestigio non potui. His accesserat cura valetudinis, cui nonnihil tempo-
ris, invitante hâc anni tempestate, evacuando corpori pravis humoribus
sententi peridoneâ, tribuendum erat. Quod ad positionem tuam quartam atti-
net, quam mihi misisti, gratias tibi de ea ago debitas. Non est meum de ea
judicare. Non enim censor hujus anni sum: imò verò propriæ tenuitatis propè
tibi conficius. Etsi verò possem aliquid de his dicere: meritò tamen molestus
quod te recens maximo dolore affecerit omnium nostrum vitæ Auctor, qui
pro lubitu dat cuncta aufertque nobis, dilectissimâ vitæ & thori sociâ vi mor-
tis extinctâ. Hujus acerbum casum doleo, & in partem mœroris tui venio:
tamen qui te contristavit, ut te soletur, precor. Ut autem ad tuam posi-
tionem revertar, ideò quoque mihi tangenda non videtur, quòd in Theolo-
gicam campum descenderis, multis Scripturæ Sacræ testimoniis ad tuendam
veram Astrologiam adductis. Vera equidem & genuina sat benè scio apud
cordatos locum inveniet. Sed est quæ à Scriptura Sacra, te quoque ipso
Scientiam rerum occultarum, quam Mosi, Danieli, aliisque Viris divinis,
primis Prophetis, quondam à Deo datam esse novimus, nemini nunc dari
videmus. Datur tamen ad mensuram certam ipse Dei Spiritus, cælestis fa-
cientiæ magister & admirandorum operum effector. Ego, quod ad me attinet,
nemini ullum donum è cælo datum invideo. Quæ verò non capio, non ideò

D d d d

- carpo,

*Astra nec
temnenda,
nec timenda.*

*Tolerantia
convenit dis-
sidentibus
circa diffi-
lia.*

*Cometis bo-
na quoque
succedunt.*

carpo, sed in medio relinquo, dicere semper paratus, recta, honesta, salutaria. Jam olim in hac sententia sto, *astra nec esse temnenda nec timenda, nec suspicienda, nec despicienda*: illud enim curiosorum, hoc impiorum esse. Interim re-
tam siderum notitiam & ejus verum usum in modestis & piis Viris (quos in-
ter & te pono) meritò veneror. Quòd si quis etiam in re quapiam ardua, in-
tellectu & explicatu difficili erret, eum tolerandum, & libertati ingenii modeste
ac quietæ relinquendum esse statuo. Stat sententia Cometis bona quoque &
læta succedere. Loquitur pro me pax nupera Luneburgica, Mecklenburgica,
Westphalica, & quæ secutura speratur, ac feliciter, nisi vitiorum portenta
prævaleant, componitur, Rhenana & Britannica, ut alia prospera præterea
Deus pacis & prosperitatis auctor benignus largiatur quæ exspectamus, & quæ
jam largitus est, perpetua ac novis gaudiis cumulata esse velit! Is quoque cito
bonam & constantem valetudinem semper concedat, & te omni beatitudine
compleat!

XV.

COMMUNICATIO BEROLINO- RAVIANA.

Hamburgo Berolinum die 28. Februarii 1665.

S. P. Nobilissime, Clarissime & Doctissime Vir.

Icet Te prorsus Tibi ignotus compellem, non mihi tamen, credo, vitio hanc, qua in Te utor, libertatem vertes, pro eximia Tua humanitate, quam Viris doctis inesse meritò credendum est. Accedit quòd & ego non tantum inter bonarum literarum cultores Dei beneficio sim, sed & semper à Viris doctis, quà coràm, quà per literas discere (cum & primus Græciæ Sapientum Solon olim dixerit:

Ἦναι δὲ καὶ πολλὰ διδασκόμενος.

id est, Senesco semper multa addiscens.)

paratus quod ex usu fiet. Luculenta verò hujus rei mihi se nunc præbet occasio, dum Nobilissimo Domino Ottoni Guerichio, Serenissimi Electoris Vestri Consiliario Doctissimo, & Residenti hac in Urbe Splendidissima, artioris amicitie vinculo junctus, sæpè cum eo perque eum cum Amplissimo Domino Parente ejus (quò non tantum Magdeburgum Consule Dignissimo & optimè megeritò, sed & Germania multorum admirandorum Inventore Ingeniosissimo jure gaudet & gloriatur) de nuper conspecto Cometa usque adhuc contuli. De eorum variorum Virorum Doctorum & scientià rei Astronomicæ Excellentissimam Observationes & judicia conquiverim, & plura cupiam ac expectem, ad Te etiam, Vir Clarissime, me confero. Libens profectò tuam, aliorumque Mathematicis studiis deditorum in Aula Vestra degentium observationem videbo, Vestrumque de illo phænomeno singulari judicium, quod nisi sub ætate & magni faciendum esse non potest, audiam. Observationem Cometæ à me factam frustra expectes, qui vix à limine Mathematicas disciplinas salutavi, & phænomenon nudis tantum oculis adspexi. Non desunt quidem & hic Viri longè Doctissimi, & Mathematicarum rerum scientià Præstantissimi, cum quibus fateor ferè omnibus, amicitie jura colo & sæpè converfor. Cum tamen illi idonea instrumenta ad observationes cum cura faciendas necessaria nondum habeant parata, artificis inertia perfectionem eorum à multo tempore differente, non puto operæ me pretium facturum, si Tibi Observationes quas etiam ab illis factas mittam, quæ potius à Te nobis expectandæ sunt, à necessariis ad id adminiculis instructo. Mihi præsertim, qui ex similibus Clarissimorum Mathematicorum & Virorum Præstantissimorum Observationibus & narrationibus judicis, quæ ex diversis Germaniæ locis tum Italia, Gallia, Anglia, Hybernica, Hollandia, Dania, Suecia, Prussia aliisque regionibus accepi, opus Philosophico-Policum, volente Deo, edere constitui, ita ut & moralia multa bono publico utilia ibidem inseram. Quò tamen ad præ-

Ravium & ignotum Auctoris scripto adit:

Rationes istius sue libertatis adfert.

Otto Guerichio f. Elector Brand. Residentens Auctoris amicus: Parentis ejus merita:

Observationem Cometa hyemalis Auctoris à Ravio vel per eum ab aliis Mathematicis Berolini degentibus obtinere cupit.

Hamburgi plures viri docti & Mathematicos periti degunt:

Instrumentis tamen ad faciendas observationes idoneis destituntur.

Auctor operis sui instrumenti rationem Ravio exponit.

*Officiosus in
amicos esto.*

*Quæstio-
nam de Come-
tis senten-
tiam Auctor
comparat cum
illa Epigenis
antiqui Phi-
losophi sen-
tentia: tum
recentiorum,
Apiani, Car-
dani & Scal-
igeri.*

*Christianus
Busmannus
laudatur,
Cometas cæ-
lo, invito A-
ristotele, in-
fert,
Cometam
describit.*

*Ismaëlis Bul-
lialdi erudi-
tio, modestia
& de Cometis
sententia.*

*Cometae mo-
tus diversus
à diversis as-
signatur.*

*Cometa hye-
malis unus an
geminus fue-
rit?*

*Idud propius
verò Auctor
arbitratur.*

*Cometa an
efficiat ali-
quid in ani-
mis hominum.*

*Bellum sa-
crum ex Co-
meta Libræ
signum per-
currente qui-
dam præsa-
gierunt.*

*Alii navale.
Sapientia
divina inex-
plicabilis.*

*Arguta ex
siderum no-
minibus om-
nia & præsa-
gia captare
inututum.*

*Milites qua-
les legi & ne-
gligi soleant.*

standam mutui officii vicem (quam homines hominibus, Christiani Christi-
nis, literati literatis debemus) Te excitem, pauca hîc de nostro phænomeno
apponam. Sed Tu hæc ab homine perexiguâ rei Mathematicæ notiâ prædis-
profecta, boni æquique consules, & discere quotidie aliquid hîc quoque libe-
ter volentem, haud invitus docebis. De Origine Cometarum sententiam Gae-
richianam melius me, credo, nosti. Cui annon faveat vetus illa Epigenis apud
Senecam l 7. N. Q. Q. c. 6. & Libavium tract. probl. de Comet. natura p. 44.
45. nec non Apiani apud Keckerm. Syst. Phys. l 6. c. 5. tum Cardani apud Scal-
exerc. 79. denique ipsius Scaligeri ibidem explicata & asserta, lubens ex Te in-
telligam. Clarissimus Abrahamus de Grau, Mathescos in Academia Frila
Profess. censet Cometæ esse sydera maculis intexta, vago & irregulari motu
protrudi solita: eaque non consumi, sed altius in ampliorem cæli circumfere-
tiam tendere. Christianus autem Busmannus, Phil. & Med. Doct. ac Physic
Hannoveræ Ordinarius, Vir, ut video ex hesternis literis ad me datis, er-
giâ rerum Mathematicarum scientiâ præditus, contra Aristotelem, nullum Co-
metam in elementari regione, sed in ætherea perpetuò constituisse asserit. Inter
statuit Cometæ esse corpora lucida, extrâ naturæ ordinem vi divinâ in æthere
& maximè sublimi parte cæli demissa, & peculiari motu & figura conspicua
sint nuncii ingruentium calamitatum, à securis mortalibus non animadvertenda
vel neglectarum; si fortè ipsis ad Deum conversis mala isthæc vel tota averti,
vel paululùm mitigari possint. Denique Clarissimus Ismaël Bullialdus, materiam illam
vasta & solida eruditione excellentissimus, hoc solum statuit, Cometam illam
ætheream & Galaxiæ non valdè absimilem, nec plura de hac re divinando
pronuncianda esse. De motu Cometarum, sitne Circularis an Epicyclicus, an
verò rectilineus, diversæ sunt Doctorum Virorum, ut scis, sententiæ. Ego
lubens hîc quoque Tuam intelligam. Pariter fuerintne duo distincti Cometæ
nuper conspecti: alter ad rostrum Corvi manè, alter in Lepore vesperi: & sic
quidem in Austrum, hic in Septentrionem: suo diverso, præter illum com-
munem cuncta ad occasum rapientem, motu vergens, an verò potius fuerit
unus idemque Cometa? Illam sententiam tueri quosdam Mathematicos in Ger-
mania, Hybernia & Suecia accepi, ut & nonnullos narratione de duobus Co-
metis una nocte visis eundem confirmare velle. Hanc ratio & demonstratio
asserere mihi videtur, & postulare, ut unus Cometa credatur, rostro Cor-
cum triangulo Menckar commodè juncto, quæ sententia Clarissimum Hæ-
lium & alios plures invenit Patronos.

De effectis Cometarum Tuam cognoscere sententiam, mihi erit longè ge-
tium. Vidi nuper quosdam ex dodecatemorio Libræ (cui vetus curiositas reli-
gionem subjecit) bellum religionis evolvere. Alios ex dodecatemorio Tauro &
Arietis Cornupetarum, tum ex signis Hydræ aquaticæ, Navis Jasonis, Ono-
nis pugnacis, gravem Tauro parantis ictum, Eridani fluvii & Ceti bellum
idque navale elicere, & ex cælo in terram derivare velle. Nonnullos etiam
argutias ad Corvum & Gallum captare. Sed hæc magis ingeniosa quàm solida
mihi videntur, quin & conjuncta cum curiosa abstrusorum Dei judiciorum
ejusque imperviæ sapientiæ (quæ certa tempora & opportunitates ipso Dei Filio
id asserente, in propria posuerit potestate) inquisitione, divinis oraculis vetita.
Quod si ludendum foret ingenio, quid non hîc argutè dici eodem jure possit?
& cum primis quidem de forti Leone, quem præteritum esse silentio, micor-
Sed & de molli Virgine: de tardo & transversum cedente Cancro: de tenellis
gemellis: capaci urnæ Cratere; rabido & impudente Cane, timidoque Le-
pusculo. Hæc autem quid ad bella? Non ibi effœminati, non tardi & præpo-
sterè omnia agentes, non teneri, non crateribus & caninâ impudenti certan-
tes, non meticulosi, ad fugam quàm ad prælium promptiores, quos Cornu-
cius olim galeatos Lepores pronunciavit, locum habent. Vel si habent (hæc
nihil in orbe rectum est) ad summam rei bellicæ nihil conferunt, & longè
victoriam

victoriam perdunt, ac velut à manibus amittunt, dum hostis vires animum-
que resumit, prælium restaurat,

*Victoriam
multi è mani-
bus ignavia
vel confiden-
tià amittunt.*

Victoresque suos natio victa premit.

Quod si in his castris Leporinas foeminas, in illis Leoninos Viros ponant, quibus hic ex siderum adspectu argutari volupe est, & illis quidem internecio- nem, his victoriam in bello præsignificato ex signis caelestibus præfagiunt, con- traria maximè effecta iisdem causis in paria subjecta agentibus tribuent. In hoc certè quod inter Britannos & Batavos paulò antè geri cœptum est, (& tunc facile indicari vel sine ullo astrorum adspectu potest) bello non conspici- tur illa signorum caelestium efficacia certaue potestas. Non enim eos ullâ ra- tione Tauri, Geminorum, Virginis & Libræ signa, quæ percurrit Cometes, attingunt. Sed nec illud Leonis, quamvis eum utraque natio, non in armis tantum, sed & rebus terrâ marique fortissimè gestis ostendet. Quid autem tar- das & retrogressio Cancrina ad Batavorum inimitabilem indefessamque agen- do industriam: licet illi signo Zodiaci subjecti sint? Quid & ad reliquas na- tiones hæc vel illa signa, quæ in cælo mens humana, expeditam docendi di- scipulis quærens methodum, posuit, habent? Denique omnium consensu inclinatio, non ulla inevitabilis necessitas, & ab ipsis quidem Mathema- tici in homines regimen, sed idem in illa ipsa Deo omnium Creatori & mo- deratori tribuitur. At de his hætenus. Veniam dabis, Vir Præstantissime, quod tam diu obstrepere ausus sim Tibi, Tua enim tempora dubio procul gra- vioribus dicata sunt studiis & laboribus, cum ad latus præsertim Magni illius & inter primos non tantum in Imperio, sed & in orbe tum Christiano tum literario ponendi, pace belloque Clarissimi Herois Serenissimi Electoris Vestri constitutus sis. Nosti quanta vis sit libertatis humanæ, præcipuè Philosophicæ, & super hanc Christianæ; quam desuper ut eximium donum, humanæ po- tentiæ coactioni non obnoxium, accepimus. Vale & me tuis accense, sum- eum sincere

*Bellum quod
inter Britan-
nos & Bata-
vos geritur,
ante Come-
tam captum.*

*Britanno-
rum & Bata-
vorum insti-
guita & facta
leonina.*

*Sideribus in-
dita nomina
nil habent ad
mores & for-
tunam popu-
lorum.*

*Astra non
agunt neces-
sario.*

*A Deo veni-
unt.*

*Electori
Brand. laus
datur.*

*Libertatis
magna est vis
& præstos-
tia.*

Clarissimi Nominis Tui

Observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Berolino Hamburgum die 25. Martii St. V. 1665.

Generosissime Domine

In pace Tua confiteri ausim, quæ in me precaris, summa equidem comitas
Tua est, modum certè meum supergressa. Minor longè sum spebus votif-
que Tuis, & maluisti insitam gentis gloriam luce, quàm ignoti hominis medio-
citatem meam vindicare. Par tecum fortuna mihi: nec ulla adolescentulo
Mathematicum facta in Scholis desideria: ipse contemptus ignorantum avertit
cupiditatem discantis. Serò agnovi, serò pœnituit. Nunc tantò cupidius adoro
literis, quarum exilem fero conscientiam, iudicio equidem polleo planè
Juvo tamen, quantum bajuli solent, consulo suadeoque ut deceptus.
ergo Tibi regna tot ac gentes, Viro, quantum ex literis didici, & Chri-
stiano & Prudenti, ad rectam & divinam contemplationem indulserint cogitationes
tuas; ne aspernator, quæso, geminum hoc ab nostris; atque ab augustioribus exspe-
randa sunt portenta. Animi oculo & ipso Christi spiritu vel hæc in cælis spe-
Dddd 3

*Ravius hu-
maniter Au-
diti respon-
det.*

*Sed se vota
ejus implere
posse negat:
Se Mathema-
ticis studiis
imbutum non
esse fatetur.*

*Et aliqui
modeste de-
missæque de so-
loquitur.*

*Et prudentior
ac pîd de re-
bus judicat.*

*Mundi ge-
nius caven-
dus.*

facit, ut nihil intelligat. Ista hæc in terris, supra seculum & spiritualiter
judicanda sunt. Vale & fave

Tuo

JOANNI RAVEN

Hamburgo Berolinum die 28. Novembris Juliani 1665.

S. P. Nobilissime, Clarissime & Doctissime Vir.

Polonica
genti inest co-
mitas si au-
feratur fero-
cia.
Comis esto.

Amicos decet
comitas, beni-
gnitas, faci-
litas, æquitas.

Mathemati-
ca studia sæpe
docentium &
discipulorum vi-
tio negligun-
tur.

Studia utilia
& necessaria
nequaquam
negligenda.

Mundus im-
mundus.

Superbiam
fuge, etsi spern-
as aeternæ
haberes: imò
hanc non ha-
bes certam, si
illam foveris.

Tempori ser-
vi.
Desidia sa-
va philantia
sæpe junctæ.
Heros Chri-
stianus sem-
per victor.

Divino be-
neficio.

Cometia non
veretur Chri-
stianus Heros.

Impiis timo-
rem istum in-
ducunt.

Cometas, quam mihi gentique meæ, demtâ institutionis, industriæ & pe-
regrinationis artibus, nativâ ferociâ ingenii bonis multum, fateor, se com-
mendanti, tribuis, inter officia boni Viri est reputanda. Hanc ipse exemplo
approbas, dum in aliis agnoscis, & officium amici responso facili & benedictio
fungeris. Sed amplius eandem testeris oportet, dum tam prompto responso
vicem officii adeò tardus penso. Videlicet cum justitiæ & amicitiae comitatus
tuum benignitas & facilitas conveniat, mutuam nobis hîc referemus vicem.
enim longiori epistolæ meæ breve responsum: at ego Tuæ brevi tardum dedi.
Id ego tamen ex justa ratione, & quadam necessitate feci. Volui nempe re-
riorum Virorum Doctorum, eos hîc & illîc adeundo, explorare prius senten-
tias, quàm ad Te de nostro argumento Cometalis amplius referre. Nostrium
dico: licet uterque partim instituentium vitio, partim temporis injuriâ Mathe-
maticis disciplinis excultum non geramus pectus. Sed & hîc, dum tempus est
& otium suppetit, tentandum est aliquid, & discendo, præsertim utilia
vita honestè & jucundè transigenda. Ita tamen ut quod necessarium est
& in quo bis peccare non datur, quamprimùm addiscamus, ipsaque præ-
comprobemus & aliis commendemus. Cujus generis sunt illa, quæ comitatus
das studia, quæ mundus immundus, jam olim ἡσυχία & ἀσχυρία dictus, non diligis
quia nec intelligit, carni & vitiis deditus. O nos miseros, qui his vel illis de-
caussis cristas erigimus & subnixos gerimus animos, licet certo spei non sub-
nixos! Efferimur, imò efferamur, mente in tumorem, licet nec hæc fractæ
sapientiæ & virtutis efferat, nec nos alioqui prudentiæ & industriæ discipuli
mala efferamus & in tempore superemus. Nempe, ut olim Comicus dixit
tunc demùm intelligimus bona nostra, cum, quæ habuimus, amisimus.
tamen illa desidia, etsi jam adamata, toleranda foret, nisi serva & serva
lantium suis vitiis invidia adesset. Hæc enim rerum potientes, ut aliis bonis
à se neglecta, eripiant, iniquissimè stimulat. Sed agant illi quidquid liber-
Sapienti spernere hæc cuncta, imò Christianus Heros, cui nil comparari, illi
superare potis est.

Non illi quisquam bello se conferet Heros.

Hic enim à plusquam Vulcanio fidei scuto, plusquam Palladia spei galea & im-
penetrabili thorace justitiæ, ac victore verbi divini gladio instructus, victi, cum
reliqui Heroës vincibiles sæpenumerò comperiantur, nequit, imò semper ei
desuper optata

- - - sparsis fertur victoria pennis,

& in ipsum sinum è cælo defertur pulchra & spectabilis. Et quid ni hanc sem-
per reportet, qui omnia in Christo potest? Hunc non debere sibi degenerum
ritu metuere à Cometis aliisve cæli signis, cum æquitate & pietate divine me-
puto. Non convenit enim ei hæc timere & horrere, ut lucida divina boni-
gnitatis, hujus & illius vitæ bona pietati pollicentis, indicia contemplari. At
verò pietatis osiores, officiorum, illorum necessariorum, negligentes, bonorum
contemptores, imò persecutores, sed & illi parvi & infrequentes Heroës
exempla

exemplo numinis cultores, eadem, ut indubitata justæ vindictæ, paulò post
 absecuturæ, signa metuant, & tanquam tristia prodigia pavefcant. Illos de-
 ter sacro

- - - - - tremuloque horrore moveri,
 - - - - - ut cristis depositis Deo se submittant ac morigeros præbeant. Hic
 - - - - - que velim omnes Theologi, Astrologi alique quibus de hac re philosophari
 - - - - - bono publico libet licetque, læva & tristia, at illic læta & dextra omina ca-
 - - - - - pent & auguria expediant, ut non tantum lapides his frangendis, sed & rosas
 - - - - - his refocillandis loquantur. Exspecto quid mihi responsurus sit ad meas de
 - - - - - hoc argumento scriptas Clarissimus Placentinus Vester, cujus mihi Commem-
 - - - - - tarium de Cometa misisti. Qua in re nec ille officio amicitiae & expectationi
 - - - - - tantum deus defuit. Imò verò plura etiam de utroque Cometa Corvi & Pegasi (duos
 - - - - - tantum nos vidisse cum plerisque aliis statuit) tum de prognosi Come-
 - - - - - tarum, ad me misit. Ego tamen de ejus libro, ut & illo altero Germanicè ab
 - - - - - Auctore A. T. edito, debitas ago Tibi gratias. Uterque magnam efficiendi,
 - - - - - & ex veritate magis de hac re loquatur. Quanquam Placentinus parcius
 - - - - - dicente corpore mentes nostras vult malorum, quæ illi portendant, metu. At
 - - - - - vero nos ex ordinariis quoque siderum omniumque rerum adspectu, par-
 - - - - - est affici bonis artibus, virtutibus & lætitia spei ex istarum studio provenientis,
 - - - - - & ita affici ad faciendam officia filiis Regis Regum digna. Ego spero me utri-
 - - - - - que illorum Auctorum à Te mihi commendatorum, imò omnibus satisfactu-
 - - - - - rum, defensam humani ingenii libertate, non negatam tristium, vindicatam tamen
 - - - - - & letorum significatione, Cometis quodammodo conveniente, & tam hinc
 - - - - - nil nisi pietatem spirans, in Theatro Cometico. Verumtamen pluribus ean-
 - - - - - dem in Historia Cometarum universali, quam molior, juvante Deo, adstruam.
 - - - - - ibi videbimus Cometæ natalibus quoque Magnorum Principum, auspiciis im-
 - - - - - periorum, fertilitati terræ, bonitati aeris, exoptatis victoriis, cornucopiæ pa-
 - - - - - cis, aliisque lætis præluxisse. Nisi quòd his læta, sæpius illis sint tristia, quæ
 - - - - - est perpetua rerum humanarum, vicissitudini alioqui subjectarum, facies. Qua
 - - - - - ratione æquitatis servatâ, nil nisi malorum bonorumque, tristium & letorum
 - - - - - mixturam per omnia animadvertimus. De his omnibus quæ sit sententia Tua,
 - - - - - non sine rationum pondere edicito. Ita in Senatu Philosophico, quem cogo,
 - - - - - dicis sententiam publico profuturam. Dederunt non tantum veniam, sed &
 - - - - - locum libertati meæ philosophicæ Illustres quoque & Præclari Viri, numero
 - - - - - non pauci. Rautensteinios, Brussellos, Vestros Guerichios, Heinsios, Heve-
 - - - - - lios, Bullialdos, Bartholinos, Kircheros, Schottos, Curtios, Ricciolos, Heve-
 - - - - - liosque plures intelligo. Proindè & Tu, Vir Clarissime, quâ potes, cona-
 - - - - - tus meos pro libertate vindicanda, virtute commendanda, utilitate publica
 - - - - - promovenda, adjuva. Crede mihi, singulari cultu, tam in Serenissimum Ve-
 - - - - - dum Electorem, inter Heroas arte & Marte, ut dici solet, Inclytos ponen-
 - - - - - tum, quam in Vos sub imperio ejus viventes, feror. Qua de re testabuntur
 - - - - - etiam inclusæ istis literæ ad Nobilissimum & Humanissimum Hermannum Lan-
 - - - - - gium, Tibi reddendæ & commendandæ, si adsis: sin minus, à Nobilissimo
 - - - - - & Amicissimo Fehrio Vestro curandæ. Sed ut redeam ad Germanicum illud
 - - - - - scriptum, cujus Auctor geminum nos in Corvo & Lepore vidisse Cometam,
 - - - - - quare contendit, vix quisquam erit, qui id nunc dicere velit. Upsalienses
 - - - - - etiam fortiter restiterant, sed tandem validis rationibus cessere. Sententiam
 - - - - - meam de significatione Cometarum gravi assensu approbant permulti Magni
 - - - - - & Clarissimi Viri, Rautensteinius, Brussellus, Heinsius, Hevelius (ut colli-
 - - - - - go ex ejus scriptis ante hac editis, alioqui nondum mihi super hac re mentem
 - - - - - iam aperuit) Bullialdus, Erasmus Bartholinus, Leuneshlossius, Gravius,
 - - - - - Grævius, assentiunt.

*Christiani
 Viri officium
 apparentibus
 Cometis.*

*Placentini
 Comment. de
 Cometa Ra-
 vius, sed Cr-
 ipse Placent-
 eundem Au-
 thori misit,
 Aliaque de
 hoc argumen-
 to.*

*Placentini
 sententia de
 significat. &
 efficiencia Co-
 metarum ex-
 plicatur.*

*Auctor omni-
 bus de Come-
 tarum signifi-
 catione æqua
 satisfacere
 audet:*

*Operis sui
 universi ra-
 tionem propo-
 nit.*

*Cometas læ-
 ta sæpè se-
 quuntur.*

*Ravium Au-
 thor ad dicen-
 dam in Sena-
 tu Philosophi-
 co sententiam
 invitat.*

*Electo-
 Brandenb.
 laudatur.*

*Langius Ele-
 ctori Brand-
 à consiliis.*

*Fehrius Ele-
 ctori Brand-
 à secretis.*

*Cometa nu-
 perus hyema-
 lis unus idem-
 que, licet ge-
 minus videat-
 ur.*

*Auctori de
 aqua Come-
 tarum signifi-
 catione multi
 præclari Viri
 assentiunt.*

*Astra ser-
viant non se-
viant.*

*Signis, quæ
Cometes per-
currit, subje-
cti populi pace
& aliis bonis
gaudent.*

*Arietis subje-
ctæ regiones
& urbes.*

*Geminis sub-
jectæ regiones
& urbes.*

*Cancro sub-
jectæ regiones
& urbes.*

*Leoni subje-
ctæ regiones
& urbes.*

*Libra subje-
ctæ regiones
& urbes.*

*Pestis nupe-
ra ante Co-
metam in
Hollandis,
post eundem
in Anglos sa-
vuit.*

*Bellum inter
Anglos &
Hollandos an-
te Cometam
exortum.*

*Pax Rheni-
na & Lune-
burgica.*

*Fato non sub-
jecti Christiani.*

*Cometa ex
aquo bona &
mala signifi-
cat.*

Gravius, Gruterus, aliique. Vana esse Astrologorum judicia & decreta de regionibus & civitatibus non minus huic vel illi signo Zodiaci, quæ nuper Co- metæ peragravit, quam virtuti malignæ in inferiora influenti subiectis, res ipsa clarè & solidè multis exemplis, quæ obvia sunt, demonstrat. Quis enim certum rationis, tantominus demonstrationis, dabit, vim illam maleficam exferere in omnibus illis populis, quos signa illa adspiciunt? Ingredere ite- mente, non pedibus, pete & vide Galliam ex omni parte florentissimam, se- periolem Burgundiam, Sueviam, superiorem Silesiam, Neapolin, Floren- tiam, Ferrariam, Patavium, Brunsvicum aliaque loca sub Ariete posita. Omnia pace florent, omnium bonorum copiâ abundant, rerumque suarum cursum feliciter satis, quædam etiam ad invidiam usque peragunt. Atqui ut- que Cometa in Ariete concurret. Adi Helvetios, Franconiam, Campaniam, Bononiam, Herbipolin, Lipsiam, aliasque regiones & urbes Tauro subiectas. Omnia pariter quæta & læta, quantum quidem per rerum humanarum, variæ mutationibus obnoxiarum conditionem licet. Percurre Ægyptum, Armeniam, Würtembergensem Ducatum, Norinbergam, Lovanium, Bambergam, alia- que loca sub Geminis jacentia. Eodem quoque loco res ibi positas repetas. Sedes in Marchia, vicinus Bohemiæ, Borussia, Magdeburgo, & facile colo- mente pervolare potes Comitatum Burgundiæ, Venetias, Genuam, Medi- lanum, Vincentiam aliasque amœnas urbes, sub Cancro locatas. Quod quæ- novum & notabile malum locis illis à visis Cometis contigit, ut isti propere- terrifici, & malefici audiant? Leo quid mali attulit amœnæ Italiae, Siciliae, Pragæ, Ulmæ, Romæ (quæ ejusmodi prognoses, quod me ipsius Cancro- literæ docent, castigat) Ravennæ, postquam Cometæ à Virgine in Cancrum transitum permisit? Quid Virgo inferiori Silesiæ, Vratislaviæ, Basilea, Le- tetiæ, Tholosæ, Lugduno, ut terras alio Sole calentes præteream, malignæ- è Cometa concepti peperit? Quid denique adversi appendit & adnunciat- Libra Austriæ, Alsatia, Livoniæ, Sabaudia, Delphinatui, Viennæ, Bohe- rum, Francofurto ad Moenum, Antverpiæ aliisque locis, licet in ejus do- catemorio Cometa vires illas suas exferere cœperit? Quod si etiam Astrologorum hic & illic aliquid mali eveniat, primum quidem decreta Astrologorum nec ubique nec omni ex parte immotæ erunt veritatis, & illa mala, ut in- humana cuncta, interventu meliorum pensabuntur. Pestem, quam visio- meta sentit Anglia, sensit ante visum Cometam ab Afris communicatam in- landia. Bellum inter has gentes, Arieti & Cancro subjacentes, sed inope- jure forti Leoni subjiciendas, priusquam Cometes exortum, mox, ut ipso- certè opto, componetur, ut & illud Monasteriense. Omne enim bellum tan- tandem terminatur. Sapientes quoque, judice Salustio, pacis causâ bellum- riant, & laborem spe otii sustentant. Major Polonia, cornupetam & ferocientem- Taurum adspiciens, sumtis armis pacem inter partes hostili odio dissidentem- & toti Reipublicæ spem ejus, si avita libertas æqua restituatur, fecit. Pacis lætam oleam Moguntia quoque cum Heydelberga, illa Geminis, fer- Virginem respiciens, & humanitatis memor, arripit. Prævit hic laudanda- exemplo Brunsvicum & Luneburgum. Quis ergo nobis, Christi infirmis- nem sequentibus, Caldaicam, Stoicam vel Astrologicam necessitatem: qui- Cometis solius mali ominis infamiam ex jure & æquitate imponet? Sed læ- finire me temporis angustia jubet. Vale benè, rem age feliciter, & de me- ga Te sincera benevolentia persuasus optimè, favere porrò perge mihi, qui- lum &c.

Hamburgo Berolinum die 16. Januarii Juliani 1666.

S. P. Vir Nobilissime, Clarissime & Doctissime.

Am ferè integer exit mensis, ex quo literas ab Illustrissimo Rautensteinio, Ministro Statûs & Legato ad Conventum Imperii Neoburgico, acceperam. His ista, quæ hîc seorsum vides exscripta, inerant ad Te pertinentia. Nosti Viri illius egregias animi dotes, & magna merita, ac in Te benevolentiam. Hanc tamen hic singulari cum cura expressam agnosces. Imò verò accipies una me, postquam Illi ad has literas postrid. Kalend. Januarias Gregorianas rescipisti, & quæ de operibus à Te editis cognoram, ei indicavi, die 14 Januarii responsi loco tulisse, desiderio eum teneri videndi Tuas tabulas, in quibus Te accuratam studiorum rationem proposuisse inaudivit. Has cum hic invenire nequeam, Tuum erit utriusque nostrum votis consulere. Literas meas secundas rectè Tibi esse redditas, non dubito. Responsum Te ad eas spero. Opus meum feliciter per divinam gratiam procedere, scito. Vale Vir Clarissime & age prosperè in hunc novum annum & plures alios, bono pu-

Rautensteinius laudatur.

Erga Ravium benevolus.

Quedam ejus scripta videre cupit.

XVI.

COMMUNICATIO CUSTRINO- LANGIANA.

Hamburgo Custrinum die 30. Octobris Juliani 1665.

S. P. Vir Nobilissime.

DE rebus difficilioribus, è penu locuplete Philosophiæ depromtis, lubentius Latine loqui soleo. Hæc enim lingua, ut est communis per Europam interpres, ita melius rem & terminos artis ore hominis peregrini, alias linguas nisi ad necessitatem non callentis, exprimere potest. Sed antequam ad rem accedam, paucis excusandum mihi erit diuturnum silentium. A multo jam tempore me tenet non modicus labor, suasu amicorum, quorum auctoritas validis rationibus, præsertim publicæ utilitatis, nixa, instar legis mihi est, in colligendis & ordinandis, quæ vel ad me vel à me de Cometis super visis scripta sunt, susceptus. Cum enim ad multos de hoc argumento tribendum mihi esset, multaque vicissim ab eis acceperim, factum est, ut pu- tarem ex literis Tuis die 14. Martii exaratis perceperim Clarissimum Dn. Mul- tum nonnisi post alios de Cometis aliquid commentari voluisse, æquum cen- su per Te Viro illi Doctissimo significare, me paratum esse, pro illo, quo ad promovenda rei literariæ commoda & benè de Viris Præclaris merendum,

Latina lin- gua usus ma- ximus.

Langio ope- ra sui ratio- nem Auctor exponit.

Eccc

feror

Mullerum
Mathemati-
cum Custrini-
ensem au-
ctor ad tra-
ctandum ar-
gumentum
Cometicum
per Langium
invitat.

Phænomenon
singulare
Custrini 1556
visum.

Chasma.

Cometa cir-
ca ann. 1556.
Temporum
circa annum
1556. condi-
tio.
Vicissitudo
rerum in orbe
perpetua.

feror studio, commentationem ejus aliis adjungere, quas Clarissimi & Per-
stantissimi Viri Hevelius, Bartholinus, Bullialdus, Fornelius, Rudbeckius, Scho-
Placentinus, Leuneshlossius, Gravius, Curtius, Ricciolus, Kircherus, Vian-
tus, alique mihi suppeditarunt, operi meo inserendas. Velim autem Virum
illum eximium nomine meo salutatum ad id faciendum invites: cum & inde
sulas, quid censeat de illo phænomeno, de quo Vir quidem doctus & indo-
strius in Commentario Milichii ad 2. lib. Plin. c. 33. sic annotat: *Quamvis de*
Septembris Anno 1556. visus est Custrini in Marchia fulgor clarus, similis fulguri
diurno, & circa horam 9. ejusdem noctis sunt visa trabes inter se assurgentes à Ma-
chione Joanne, ipsius Consiliariis & toto gynaceo, & non procul inde versus Septem-
nem est conspectus innumerabilis numerus ignium, referentium speciem furorum ar-
tium, & audita est vox sæpè repetita O Wehe o wehe o wehe der Christenheit!
(Va va va Christiano orbi). Velim ex Vobis illuc loci degentibus certo cogno-
scere, an hoc phænomenon tunc ibi visum, à vestrisque hominibus eveni-
tum fuerit. Si huic habenda est narrationi fides, considerandi erunt even-
chasma illud (nam ad hoc genus meteorum ignes istos nocturnos esse referendos
nec non prodigiis accensendos calamitates nunciantibus, docet Milichius in
libro secundo Plinii cap. 27.) secuti. Tantò magis quod & Cometa illud
ante præcesserit, pluresque annis sequentibus Cometæ conspecti fuerint. Ego
dem dum historiam illorum temporum considero, animadverto & tristia que
talia prodigia præcesserint, & læta quæ eadem exceperint. Ut aliàs in orbe
ita & in Christianis Rebuspublicis hîc nascuntur, ibi moriuntur Principes: hîc
bellum furit: ibi pax floret, his victoria læta & utilis, illis damnosa & tristes
accidit. Nec semper bella, fames, pestes prænuncios habent Cometæ, alia
prodigia. Fateor tamen cum hæc conspiciuntur, nos officii commoneri,
Divinum Numen, talia signa in cælo exhibens, piâ & purâ mente veneramus.
Sed hæc ex instituto, volente Deo, in opere meo, præcipuè verò in Historiâ
Cometarum demonstrabo. Cui proposito conveniens si quid in scriniis
reperiatur, velim me ejus reddatis participem. Vale Vir Humanissime,
que porrò fave.

Ad Dominum Hermannum Langium,
Serenissimo Electori Brandenburgico
à Consiliis.

Custrino Hamburgum die 12. Novembris St. V. 1665.

Generosissime Domine.

Langius be-
nevolentiam
suam Auctori
testatur:
Propositum
Auctoris ap-
probat:

De Mullero
respondet:

Prodigia illa
Custrini visa
esse dubitat.

Q Uas Vestræ Generositati ad me placuit exarare literas sub dato Hambur-
30. Octobris, eâ, quâ par est, animi observantiâ probè accepi, in quæ
rum lectione dubius hæsi, utrùm plus humanitatis, an verò eruditionis in vi-
dem admirari debuerim, præsertim ratione materiæ præstantissimæ, quam
sibi de Cometis curiosè elaborandam video elegisse. Nec faciliè quis repen-
tur tam rudis aut incivilis, qui scopum illum, quem Vestra Generositas hoc
modo intendit, & in calce literarum suarum indigitat, mecum non judicabit
omni laude dignissimum. Doleo saltem hoc unicum, me Vestram Generosi-
tatem voti sui & desiderii compotem reddere non posse, cum Medicus & As-
tronomus noster hîc Dominus Doctor Mullerus ad usque de Cometis antequam
visis, nihil, de quo mihi quicquam constaret, in lucem ediderit, impedire
fortè aliis negotiis, aut contentus tot præjudiciis hæc de re à pluribus Viris
doctis in medium prolatis. Cæterùm prodigia, quorum in literis facta est
mentio, creduntur potius ab opinione & imaginatione vulgi profecta, quam
reverà tot circumstantiis hîc locorum unquam visa, multo minùs obler-
vis.

fuisse. Sufficiant nobis Cometæ proximè precedentes, aliaque nihil boni ominantia signa, ad pœnitentiam seriò agendam monitoria: siquidem dubitare nos haud patiantur, quin sint ex iis, quæ antè mundi interitum, testantibus sacris paginis, erunt apparitura. Deus Ter Opt. Max. gratiâ suâ & Spiritu Sancto nos beare, & imminetia mala ab universâ Christianitate, miserè hinc inde afflicta, averruncare clementissimè dignetur, cujus tutelæ Generositatem Vestram, me vero ejusdem favori nunquam non duraturo hisce commendo.

*Cometæ nihil boni ominantur, sunt ex signis mundi finem prænu-
tiantibus.*

Hamburgo Custrinum die 27. November S.V. 1665.

Politioris humanitatis documentum præbent mihi, Nobilissime Domine, Vestræ die 12. November Juliani scriptæ. Quas ut antè octiduum accepi, ita inter assiduos non tantum labores, sed & capitis dolores, ab aliquot diebus subortos, debito responso mox honorare & pensare haut potui. Quas excusationes Nobilissimam Dominationem Vestram admissuram non dubito. Fateor me quoque illi de viso ad Custrinum phœnomeno annotationi plenam fidem non adhibuisse. Volui tamen ad Vos illic loci degentes eâ de re referre, vestramque sententiam explorare. Omnino verò nobis vel soli sufficerent Cometæ, lucidissima & eximia cæli signa, nobis dico ad vitam emendandam admonendis, sed non tantum læva, verum etiam dextra omina & auguria ex cincinnatarum stellarum adspectu captatantibus. Has enim non tantum minis malos & im-probos horrore ferire, sed & bonis spes, probis gaudia ferre, ex divinæ æquitatis ratione omnino est mihi persuasum. Et certè plena sunt historia-num monumenta, Cometæ lætorum quoque eventuum comitatu fuisse com-mendatos. Omnes interea officii per talia notabilia portenta admoneri tam est certum quàm quod certissimum. Atque hâc ratione Cometæ & alia signa celestia contemplanda & consideranda esse, ut scilicet metu numinis mortalia pectora ducantur, seorsum tamen pii gaudio, impii terrore afficiantur, omni-no pium & salutare judico. Sed de his omnibus, volente & favente Deo, ex professo in Theatro Cometico, præcipuè verò in Historia Cometarum agam. Huic honesto & pio instituto juvando, si Clarissimus Dominus Mul-lerus quidquam præstare & in medium conferre voluerit, honestè profectò mihi ab eo exspecto. Neque verò ego aliquid jam vulgatum & publici juris factum id ex instituti ratione facio, imò & ex industria aliquot Viros eruditione cele-bres, imperio Serenissimi Electoris Brandenburgici (quem ego Principem ob Justitiæ & Sapientiæ ac virtutis studia, aliasque causas singulares, maximi sophericum invito. An frustrà hîc sim futurus (nondum enim hinc & illinc im-pia sunt vora mea) nec ne, tempus docebit: officium quidem meum hæte-nus me fecisse res ipsa & æquitas testabitur. Voto Tuo pio, pro publico orbis Christiani miserè bellis internecinis concussi, & quod non temerè veremur, concutiendi paulò post, ni Deus prohibeat, bono, meum sincerum & sup-plex ac assiduum adjungo. Sed & pro Tua Tuorumque salute & prosperitate idem seorsum facio.

Cometæ bona & mala ominantur, illa bonis, hæc malis.

Omnes autem officii admonent.

Cometarum æqua significatio asseritur bono publico.

Müllerum Custrinensem Mathematicum rursus Auctorem operâ Langii inuitat.

*Electorem Brand. singula-
rari elogio & cultu Auctorem
prosequitur.*

XVII.

COMMUNICATIO REGIMONTANA.

Hamburgo Regiomontum die 13. Martii Anno 1665.

8 P. Vir Clarissime & Doctissime.

Libertatem, quâ in Te literis compellendo utor, non puto mihi apud Te multo rationum apparatu esse defendendam, si vel audaciâ alicujus à quopiam accusetur. Excusat abundè eam ipsa humanitatis conditio, quæ homini ad hominem aditum conciliat. Sed & liberalium studiorum ratio, quæ & eos, quibus nascuntibus iniquior modestia adstirrit, mansuefactos ad æquitatem scilicet probitatem componit, & vel toto, quod ajunt, cælo dissitos, benevolentia vinculo connectit. His omnibus nova accedit causa, nuper scilicet visus in cælo Cometes, quò conspectiorem non nostra tantum, sed nec tantum vidit ætas. Major enim illo anni 1618. qui tamen insignis fuit, à Carissimum Joannem Mullerum, Matheseos Professore, aliosque Viros, ut cum literaturâ, ita speciatim Mathematicæ rei scientiâ conspicuos, nullas tam Astronomicas machinas (quas ignavia artificis nobis adhuc invidit) habeat, ita ut nonnisi nudis oculis factæ Observationes haberi hîc possint, varios Virorum doctos, imprimis rei Mathematicæ peritos, ut eo nomine compellarem æquum judicavi. Non enim diffiteor hanc felicitatem mihi divino munere obtinuisse, ut inter bonarum literarum cultores sim positus, potiori vitæ parte in studiis Astronomos, Joannem Hevelium, Ismaëlem Bullialdum & Erasmum Bartholinum aliosque nonnullos mihi notos & amicitia nexu devinctos super hac re consului, volui & de facie ignotos, nominis tamen famâ & eruditionis laude notos, adire & compellare. Quos inter, eosque præcipuos, Tuum gentilitium, non latebit. Ut autem Tuam benevolentiam & solertiam, qualicunque provocem, & ita confidentiùs mutuam officii vicem abs Te expectem, inter tot, quæ de illo phænomeno dici possunt, summa sequar eligia rerum & compendio referam, de quibus cum Viris doctis & Mathematicis egregiis usque adhuc conféro. Origo Cometæ primum sibi vendicat locum. Amplissimus Dominus Guerichius, Consul Magdeburgensis, novorum sententiarum famâ celeberrimus, per filium sibi cognominem Serenissimi Electoris Vestri Consiliarium Dignissimum, & Residentem hâc in Urbe Splendidissimâ, Amicum meum singularem, aliquoties rogatus mentem mihi suam hîc aperuit. Statuit ille Cometæ oriri ex procellis, quæ ex terræ cavernis erumpentes, & in sublime delatæ, particulam aëris cum impetu avellant & raptim rapiant. Atque tùm aërem leviores reddi statua vitro aëris vacuo in cælo & deorsum tendente, quod & ego hîc apud Nobilissimum filium ejus

Libertas convenit homini, præsertim bonarum artium amanti. Literæ homines ad virtutem erudiunt.

Cometa 1665 major illo anni 1618. judicatur.

Hamburgensis gymnasii & urbis laus.

Auctor in vita sua studiis humaniorum & literarum cum Viris doctis commercium libenter colit.

Quas causas ad compellendum Concium habuerit.

Cometæ origo varia à variis assignatur.

Guerichii de origine Cometæ sententia:

Ejus filius Minister Brandenburg. Electoralis:

Anemostopium.

*Hypotheses
de Vacuo &
motu terræ:
Diviso Co-
metarum in
caudatos &
crinitos.*

*Quorum illi
sunt mobiles.*

*Hi fortè im-
mobiles, nisi
tamen terræ
motus, vel
Solis attra-
ctio motum
eis det:*

*Quæ senten-
tia compara-
tur cum illa
Epigenis,
tum Apiani,
Cardani &
Scaligeri.*

*Gravii de
Cometis sen-
tentia.*

*Bullialdi
latus, & de
Cometarum
materia sen-
tentia.*

*Comete mo-
tus varius à
variis tribui-
tur:
Tum effectus
erisiter.*

*Astrologica
prædictiones
curiosæ ex si-
gnis cæli, quæ
Cometes hye-
malis 1664.
& 1665.
peragravit,
petita.*

*Signa cæli
non queren-
da, non ti-
menda, nec
tamen te-
menda, sed
fruenda.*

*Bellum An-
glo-Belgicum
nihil ad Co-
metam.*

*Anglia &
Hollandia
quibus cæli si-
gnis subjecta:*

*Ex his com-
posita decre-
ta & præsa-
gia vana ali-
bi conspiciun-
tur.*

sæpè vidi, demonstrare se, geminâ hypothesi perquam arduâ de *Vacuo & de Terra* præstructâ, affirmat. Illam porro aëris particulam sursum delatam radiis solaribus illustrari censet. Indèque fieri, ut tùm caudati Cometæ in suprema aëris regione, quæ nihil præter auram sit, tùm criniti Cometæ sive *Rozæ* tra auram in spatio puro consistentes à nobis videantur. Et caudatos Cometæ beneficio auræ hùc illuc mirabiliter ferri, ut iudicio nostro habeant *Cometæ* quæ nil nisi aura radiis Solaribus per corpus Cometæ illuminata, ambiens, sint. Crinitos verò extra auram consistentes, à terra & ambiente aère separatos esse, indèque nullas caudas habere, & fortè quiescere, motu ræ annuo motum eorum efficiente, nisi & Sol attractione suâ alium præster, nunciat. Hic ego primùm iudicium Tuum, Vir Clarissime exquiro: nempe ad hanc novam sententiam dicturus sis? Expendes autem hic, ei faveas illa Epigenis apud Senecam libro Natur. Quæst. 7. c. 3. & 6. tum apud Libavium Tract. probl. de Comet. nec non Apiani apud Keckerm. Syst. Phys. capite de Cometis, & Cardani apud Scalig. Exerc. 79. sed & ipsius Scaligeri, quam ibidem expressit: ac præterea situs Cometæ, qui semper caudam, Heliotropii, Soli obvertat? Clarissimus Abrahamus de Grau, in Academiæ neckerana Matheseos Profess. in literis ad me suis iudicat Cometæ maculis intexta, vago & irregulari motu protrudi solita, eaque non sed altius in ampliorem cæli circumferentiam tendere. Tandem Clarissimus lialdus, quamvis Vir multâ & solidâ eruditione Excellentissimus, literis ad me paulò ante datis, hoc solum de Cometis statuit, materiam esse ætheream & galaxiæ non absimilem, & quæ plura de hac re dicantur, monstrari non posse. Tu fac, Vir Doctissime, ut sententiam Tuam hic de cognoscam. Nec non de motu Cometæ: sitne scilicet circularis vel epicycloides vel rectilineus, vel, ut Gravium dicentem audivisti, vagus & irregularis: verò & de effectis Cometæ. Video enim multos multa & horrenda ex phænomeno in orbem divinando & præfagiendo deducere. Sunt qui nris ingenio laxatis, curiositati indulgeant. Et hi quidem ex Dodecatemoriis Libræ (sub quo veteres Astrologi religionem & iustitiam collocarunt) religionis: illi verò ex dodecatemoriis Tauri & Arietis Cornu petarum sideribus Hydræ aquaticæ, Argo navis, Orionis pugnacis, scuto & clava rum ferocem impetentis, Eridani fluvii & Ceti, bellum, idque navale tendunt: alii & ad Corvum Gallumque alludunt.

Quæ quidem omnia ingeniosè & speciosè dicta sunt, parùm tamen, hil, solidæ veritatis in se habent. Nisi & divinis quodammodo repugnent culis. Hæc enim docent signa cælestia nec esse quærenda perversiorum metuenda impiorum more: sed nec temeraria curiositate violanda recondita illa temporum momenta, & arcana divinæ sapientiæ, cuius mensura quæ arenæ maris, & iudicia abyssus magna. Fateor tamen signa cæli nequam spernenda, sed potius in divinæ iustitiæ documenta & nostri officii citamenta esse vertenda. Cæterum si vel illas ipsas Astrologorum prædictiones animadvertamus, signum libræ nihil ad Britannos Batavosque recondit tamen isti duo populi bellum atrox gerere cœperunt, quod & ante Cometæ videmus. Ideo prædictio de illo nulla est. Adhæc illud de regione Libræ religionis (hæc enim utrique genti eadem est) geri cœptum. Ita signum Libræ nihil hinc portendit. At verò dicunt, signa Tauri & Arietis aliaque, quæ Cometa nuper permeavit vel attigit, portendunt multa, tantò magis cum Anglia Arieti, Hollandia Cancro subjecta sit. De Cancro quidem inter arcana illas prædictiones nulla fit mentio. Sed ideonè Angliæ & Hollandiæ malè tendit Cometa, quòd illis Zodiaci signis subiaceant? Cur non autem aliis signis, rebus publicis & urbibus simul, quæ iisdem signis subjectæ sunt, & altissimâ pace fruuntur, ita omnis prosperitatis copiâ ad invidiam aliis dant? Ut Germania, Gallia, Burgundia, Suevia, Silesia superior, Bohemia

Bohemia, Russia, Marchia, Neapolis, Florentia, Brunsvicum, Venetia & alia. Demus tamen tantisper arguta illa praesagia, firmo, ut sic dicam, stare talo, cum omnibus orbibus caelestibus ex hypothese Copernicana. Hic primum miror neutri genti assignare notissimam virtutem Leonis, quam non tantum insignia, sed & res utriusque terrae marique fortissimè gestae ostendant. Et si quis illorum argutorum illi Arietem huic Cancrum designet, utraque eadem ei, quod olim corpore parvus, animo & factis idè & cognomine Magnus, & pede claudus, sed mente rectus Rex Spartaë Agesilaus, Regi Aegypti respondit:

ταχιστα δὲ σὺ πότε Λέων.

(id est, Videbor tibi aliquandò Leo.)

Dein quid fiet reliquis Zodiaci aliisque caelestibus signis quae vel transivit vel attingit Cometes? Virginis scilicet, Cancri & Geminorum: tum Crateris, Canceris Majoris & Leporis. Mirabilem profectò belli & castrorum rationem ex caelestium siderum adpectu designabimus, & omninò novos militum faciemus delectus, iisque insolentes praeficiemus Duces. Hinc quidem cuncta in Justitiae Libra appendentes, & simul Corvorum more rapaces ac irreconciliabilia bella, Corvi cum milvis gerentes, Taurorum ritu feros, Arietibus & Leonibus similes, Gallorum instar vigilantes & pavidos, quibus illud conveniat

Signa, quae Cometes transivit, examinantur, & quàm vane sint nonnullorum argutiae ex illis petuntur, demonstratur.

Pavidus refugit more Gallinacei
Cum victus aias ille submittit suas,

denique Oriona pugnacem, totum armatum, & hosti imminentem referentes. Illuc verò effeminatos, imò ut vetus fert verbum, ad reducendam gynaece-

Timidi & dicaces milites,

stratiam, mulieres Imperatores & mulieres milites, muliebri animo & dicacitate impudenti praeditos, de quibus illud Heliodori dici queat, Τὴν γυναικα νεκρὰν

εὐγενὴς, τὰν στρενοὺς & Ἀττικὸς μίλος. (id est, Terga dedisti mortuam foeminam) & quorum omne robur & Mavors

Neglecta forma Virum decet. Corpus cui carum, bonum, sum ei vile. Bataavorum laus.

delectus in lingua sit, Delphici gladii instar, ancipiti. Tum odoribus exoticis Bathoreus, quos Vespasianus Imperator aliud oboluisse maluerit, & Stephanus

(nihil ineptius de inimitabili Batavorum solertia dici potest) semper retrogradientes, cuncta praepostero ordine agentes: tenellos Gemellorum instar, sed

& qui ament delicatos & sodales Veneris crateres, urnae capaces, mero plenos, quibus evacuatis verbigerantes, ut cum Apulejo loquar, ipsum Alexandrum,

ut illi apud Venerem Historicorum, super mensa sint debellaturi. Adhuc ratibus & impudentes canum ritu: tandem qui non tantum oculos Canis (quod olim Achilles in Agamemnonem apud Homerum torsit convicium) sed & cor

Leporum habeant: qui scilicet inter medios Lepores gratiam corporis in seipsum dies conservaturos, & exquisita coenarum ingenia inerterem vitam

consumere nati, ubi in castra venerit galeati sint Lepores, vel à Cornipiscio Poeta appellandi. Quod si illi hos milites in diversa (verius adversa) dispellant castra, & tam contrarios duces praesse illis jubeant, miror adèò re-

de bello apparitione illam praesignificato sermo est. Nempe igitur caelestia signa nec temnenda, nec timenda; sed naturalibus causis adscribenda, nihilo tamen

Signa caeli nec timenda nec temnenda, sed fruenda.

& indicia justitiae divinae bonis bona, mala malis expedituræ contemnis aevi testem audiamus, dicet haec multa mala citra ullam Cometarum ap-

Historia multa mala citra Cometas prodit: Multa etiam bona ab eorum apparitione.

peitionem, multa etiam bona post eam mortalibus evenisse. Et hoc quidem Anstotelis, Chæremonis aliorumque veterum Philosophorum iudiciis confir-

mari facile potest. Sed ego desino scriptionis ac sententiam Tuam hinc quoque praestolabor, paratus ferre in quolibet ut in sacris, ita multò magis in profanis

*Libertatem
æquo fer ani-
mo.*

*Cometa hye-
malis an u-
nus vel ge-
minus.*

*Hevelius
laudatur,*

*Unum tan-
tum Cometen
hyeme visum
affirmat, &
fiden. invenit
etiam apud
dissentientes.*

*Auctor in-
staurati sui ra-
tionem Con-
cio aperit:*

*Ab eo re-
sponsum po-
stulat.*

nis, in quibus citra periculum salutis æternæ errare datur, modestam dissentire non di libertatem, quâ ipse in alios utor. Unum tamen restat, quod præterire non possim. An fuerit unus idemque Cometa nuper à nobis conspectus? an vero duo distincti? *Astronomi certant & adhuc sub iudice lis est.* Duos fuisse, licet Cometæ, apparitionis tempus & motus proprius suadet. Atque ita vix intra gradus emetiri potuisse videtur. Quæ causa est cur non pauci Viri Præstantissimi & rei Astronomicæ gnari, prout ex diversis Germaniæ locis, nec non Holmiæ & Dublino accepi, statuerint duos fuisse visos Cometæ. Horum opinionem fidem adstruere conatur nonnullorum narratio, qui se duos distinctos Cometæ, alterum manè, alterum vesperi vidisse referunt. Atque id ipsum, diversum scilicet apparitionis tempus, duos fuisse Cometæ, suadere poterat etiam qui duos se unâ nocte distinctim vidisse non poterant. Tùm verò & motus diversus altero in Austrum, altero in Boream directo cursu & peragendum motum proprium, ab illo qui cuncta ad occasum rapit, saltem apparenter reversum. Sed nec rationes, nec narrationes istæ tantum fidei apud Mathematicos quantum accuratissimæ, Magni illius Astronomi Joannis Hevelii Vestri Observationes meruerunt. Adeò ut quidam, & quidem Nobiles Mathematici harum causâ palinodiam canere non erubuerint. Tu quid hîc sententias, ut cognoscam. Fieri enim poterit, ut commodo tempore de his, si Deus voluerit, aliquid publici juris faciam, collectis scilicet non paucorum Virorum doctrinâ multiplici & singulari rerum Mathematicarum scientiâ Clarissimorum & alioqui prudentiæ laude conspicuorum observationibus, narrationibus & iudiciis. Quod opus non foret crêdo, Orbi literario ingratum vel inutile. Vir Clarissime, & inire mecum amicitiaæ foedus ne dedignare.

Ad Dominum Concium,
Math. in Alma Regiomont.
Acad. Profess.

Tui observantissimus

STANISLAUS LUBIENIE

XVIII.

COMMUNICATIO
LUGDUNO-
BATAVA.

Hamburgo Lugdunum Batavorum die 19. Decembris Gregor. 1664.

P. Vir Clarissime & Doctissime.

Tſi homo peregrinus, cujus amicitia ante xv. annos initæ memoria fortè Tibi exciderit, Te per literas compellare audeam, non puto tamen id mihi à Te vitio verti poſſe. Nam homini honeſto, ingenuo, humaniorum literarum amanti, & ad omnes ſibi æquales, imò & ad ſe tùm natalium forte, tùm dignitate, tùm eruditione ac meritis ſuperiores, aditus ſemper & ubique patuit. Sed eundem & notabilis de Cometa, qui nunc in cælo ab aliquot diebus fulgere conſpicitur, quæſtio, de qua ubivis locorum docti pariter & indocti conferunt, mutuo mihi ad te præſtuit. Ut autem videas me ſtudio hanc uſque horam à Viris Eruditis, & ut aliarum, ita & Mathematicarum ſcientiâ præclaris coram vel per literas accepi, quæ facilè, ut ſpero, muſam Tuam benevolentiam & diligentiam ad iudicium de hac re ferendum excitant. Tu pro Tua egregia eruditione & humanitate fac ut brevi iudicium tuum cognoscamus. Vale.

Auctor unum de Profefſoribus Leidenſibus de argumento Cometicò compellat olim ſibi notum & amicum.

Cometa apparitio omnium in ſe ora & ſilos comvertit.

Hamburgo Lugdunum Batavorum die 3. Januarii 1665.

P. Vir Clarissime & Doctissime.

E & vivere & Dei gratiâ rectè valere (quo nomine Tibi multum gratulor) nuper intellexi. Nam ut Te inexpectato ſcripto conveniam, facit Cometa, qui primus in hac urbe die 3. 13. Decembris à vigilibus, & demum ab omnibus viſus fuit. De quo cum variorum Virorum Doctorem & Aſtronomiæ peritiam & iudicia habere deſiderem, non dubito me pro Tua parte voti compotem evaſurum. Id enim mihi pollicetur non tantùm Aſtronomiæ peritia & eximia humanitas, ſed & illa vetus amicitia, cujus memoriam gratam retineo. Porrò an Cometa, qui nuper apparuit in capite Leporis, idem ſit cum illo priore qui apparuit ad roſtrum Joannis Hevelius, R. D. Curtzius & qui hîc Profefſorem Matheseos agit, Claviſmus Mullerus, iudicant unum eundemque eſſe: Accepi Hafniæ neminem eſſe in Aſtronicis verſatum, qui ſtatuat hunc à priore eſſe diſtinctum. Clariffimus Bullialdus literis ad me die 2. Januarii datis nunciat die 31. Decembris novam ſtellam, quamvis albicantis coloris non longe à pede Orionis aſtro Rigel apparuiſſe, ſed ſe eam non putare eſſe Cometam. Velim itaque mentem Tuam hîc aperias, tùm & tuas obſervationes, quæ non poſſunt non

Kechelium de Cometicò argumento Auctor conſulit. Facti rationem reddit.

Kechelius laudatur. Jam olim Auctori amicus. Cometa in Corvo & Lepore an unus vel geminus.

Cometam
anno 1664.
appariturum
nonnemo
prædixisse
fertur.

Guerichius
pater lauda-
tur.

Apparitu-
rum Come-
tam aliquot
ante hebdo-
madis augu-
ratus est.

Beneficio sui
anemascopi.
Ex procellis
avulsa aëris
parte Come-
tae generari
statuit.

non singularem diligentiae laudem mereri, mittas. Mutuam officii vicem Tibi referam pro tenuitate ingenii & operæ meæ. Vellem etiam ex Te cognoscere, an aliquid de hoc phœnomeno typis publicis apud vos sit vulgatum, & an tu diveris esse quendam Astronomum Hullis Saxonum, qui ante biennium prædixit Cometam hunc appariturum prædixerit? tum quid Tu de tali prædictione statuas, quodve ejus fundamentum esse putes. Amplissimus Dominus Otto Guericus Consul Magdeburgensis, multis singularibus inventis & operibus artificiosius clarissimus, (quod à Nobilissimo Filio ejus Dn. Residente Brandenburgico in urbe agente habeo) etiam octo hebdomadibus antequam Cometa apparuit eundem conspectum iri prædixit, beneficio scilicet Statuæ, quæ vitro inclusa vacuo constitutionem aëris indicet. Ille enim affirmat Cometas provenire ex procellis particulam aëream avulsam sursum deferentibus, ut ibi splendore à Sole mutuetur. Si & de hac sententia judicium tuleris, rem certè mihi gratissimam, Tuique nominis famâ dignam feceris. Vale & age feliciter, non tùm in hunc novum annum, sed & in plures alios, & constanter fave.

Ad Dominum Samuelem
Carolus Kechelium, Ma-
them. Leidensem.

Tui observantissimus & studiosissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI

Hamburgo Lugdunum Batavorum die 10. Februarii 1665.

Leydenssem
Profess. novis
literis Auctor
convenit.

Auctor insti-
tuti sui ratio-
nem Leiden-
si Professore a-
perit.

Silentium
suum excu-
sat.

Responsum
ejus postulat.

Studiorum
& conatum
in hac re su-
orum ratio-
nem ei expo-
nit.

Cometa quo
die primum
Hamburgi
visus,
Ejus situs,
Motus.

Cauda ma-
xima:
Idem ex ma-
tutino ve-
spectinus fa-
ctus,
Ejus situs,
& A priori di-
versus.

V Iventi mihi à triennio in hac urbe, loco ad colendum cum Viris doctis & præstantibus quaquaversam commercium literarum commodissime licuit adhuc de Cometa qui nuper in cælo visus est, cum iisdem conferre. Horum observationes & judicia varia ad manum habeo, & futuro, si Deo visum fuerit, usui asservo. Joannem Hevelium, Ismaëlem Bullialdum, Erasmus Bartholinum, Albertum Curtium, Clarissimos seculo nostro Astronomos, & alios Viros ut multa eruditione, ita & siderum notitiâ instructissimos, & alibi viventes intelligo. Dederam autem è vestigio, conspectû scilicet illi phœnomeno, super eo & ad Te & ad Clarissimum Gravium literas. An ad Te illæ meæ operâ Amici Amsterodami agentis pervenerint, nondum nec mihi vel in has literas inquirere, vel novas exarare adhuc licuit, & alibi riam, quæ me semper circumstant & premunt, negotia, & nonnulla itinera, nuper peregi. His itaque compellare Te volui, nupero Clarissimi Gravii sponso beatus, ut & tuas observationes judiciumque de illo phœnomeno gnoscerem. Quod ut mutuâ provocem industriâ, tanquam bonarum literarum cultor & omnis veritatis inquisitor, brevem studii & conatus super hac re meæ sicut & progressus in eo facti narrationem accipe. Primum nocte præcedente die 13. Decembris nuper elapsi (stylum Gregorianum hîc sequor, quem & in Hollandia sequi scio) Cometa hic à militibus excubias agentibus, sequens demum die manè ab aliis, præcipuè à Clarissimo Joanne Mullero Matheseos Gymnasio Urbis hujus Professore, visus est. Apparuit ille in plaga Aultræ dodecatemorio libræ, ad rostrum Corvi, quod satis notum est. Observatus & cursus ejus, præter illum communem, quo ad occasum cum primo nubium, quandòque omnem siderum conspectum, tum verò & phœnomeni nostri observationem impredientium, hiatus conspectus nobis est aliquoties ad diem 21. Decembris. Hac die caudam ejus longè maximam, utpote in tribus stellis illis medium Hydræ ventrem constituentibus se terminantem, vidimus. Deindè die 30. Decembris sed non amplius ante ortum, quin potius post occasum Solis, observavimus Cometam plaga inter Meridiem & Orientem media ad oculum Leporis, in dodecatemorio Geminorum. Situs ejus à priori

tum plurium longitudine distans, tum & apparitionis tempus diversum, sed
 motus diversus (proprium Cometæ motum intelligo) fecerunt, ut plures
 Viri docti & præstantes Astronomi duos distinctos Cometæ opinati fuerint.
 Ipsi Albertus Curtius in ea nuper adhuc fuit sententia, quam etiam usque
 adhuc tuetur. Clarissimus Adamus Olearius, Serenissimo Duci Holsatiæ Chri-
 stiano Alberto à Bibliothecis, stupendi illius Globi utriusque, qui Gottorpii
 conservatur, inventor, quem nuper admodum allocutus sum, & super hac re
 cum eo contuli. Invenit præterea hæc sententia hîc & alibi (de Germania &
 Suecia certus sum) suos defensores. Eandem confirmare nititur narratio, quam
 à Germania & Suecia de duobus Cometis manè & vesperi una nocte conspe-
 xit. Sed Clarissimus Hevelius binis ad me literis unum eundemque
 Cometam, qui ad diem 28. Decembris ferè 56. gradus emensus fuerit, & Ca-
 pite Majorem, Leporem, Eridanum & Cetum transiens ad Caput Arietis
 pervenerit, esse asserit. Non dissentit ab eo Clarissimus Bartholinus,
 cuius plenior sententia brevi exspecto. Idem postremæ Clarissimi Bullial-
 di literæ die 23. Januarii datæ testari videntur. Clarissimus Mullerus noster
 firmis rationibus unum eundemque Cometam esse asserit, tum verò & Cla-
 rissimus Joannes Albertus Hufvedelius Med. Doct. & Inclytæ hujus Civitatis
 medicus Ordinarius, Vir profectò magnæ eruditionis & siderum scrutator. Cla-
 rissimus Michaël Kirstenius Med. Doct. Vir itidem literis egregiè imbutus, ca-
 de re diversum adhuc sentire videtur. Cometam primum aliquot hebdomadis
 in Anglia priusquam apud nos visum esse fama ad nos detulit. Cui an fides sit
 habenda, ut præstolor literas ab Amico Londini agente, ita cupio ab eo, sed
 & abs Te, quem talia latere non possunt, edoceri.
 Ceterum ut aliquid novi de origine Cometæ ad Te perscribam, & super
 hoc Tuum iudicium exquiram. Amplissimus Dominus Otto Guericus, Con-
 siliarius Magdeburgicus, Vir ingenio & admirandis inventis Clarissimus, dico ardua
 & tantoperè disputata de motu terræ, & spatio vacuo principia fundamenti
 præsupponit. Demùm asserit Cometam esse particulam aëris avulsam, &
 exarari à magnis tempestatibus, quæ ex barathris montium & speluncis terræ
 ac perant, ac particulam aëris cum impetu abrumpant inque sublimem rapiant,
 clusa, & coortis tempestatibus inferiores partes petente demonstrare asserit)
 reddant. Illam dehinc aëris particulam cum procella sursum elevatam à Sole
 re, quæ nil nisi aura sit, modo criniti extra auram in spatio puro consistentes
 conspiciantur. Et illos quidem beneficio auræ hûc illuc mirabiliter circumva-
 tam, ut in mentibus nostris habere videantur caudas, quæ nihil aliud sint
 auram existentes à terra & ambiente eam aëre separatos esse, indeque nul-
 las caudas habere, & fortè quiescere, motu eorum ex motu telluris annuo
 effici. Domini Guericus sententia; cui an illa Apiani apud Keckermanum Syst.
 c. de Cometis, & Cardani apud Scaligerum exercit. 79. tum & ipsius
 c. 6. & Libavium tract. problem. de Comet. nat. pag. 44. faveant, velim ex
 te cognoscere, cujus iudicium maximi hic faciam. Porro dictus Dominus
 Guericus in hanc potius sententiam, unum eundemque fuisse Cometam in-
 cometa prædictiones animum appulit. Nempe hoc Astrologorum non Astro-
 nomorum est. Tu nosti vetus illud. *Nova stella, novus Rex, nova Religio.* Sed
 sine Cometæ apparitione hîc vel illic, etiam in plaga mundi signo Zo-
 diaci, in quo Cometa apparet non subjecta, mortuo Rege Sene, vel aliàs vi-
 sâ & corruptâ constitutione, omnem Medicæ artis industriam eludente præ-
 dito,

Nec non me-
 tus proprius.
 Cometæ hye-
 malis gemini
 defensores,
 eorumque ra-
 tiones.

Olearius
 laudatur,
 Globi stupen-
 di inventor,
 Duos hyeme
 Cometæ vi-
 sos esse con-
 tendit.

Hevelius
 pro uno Come-
 ta hyemali
 stat.

Bartholinus
 & Bullialdus
 Hevelio as-
 sentiunt.

Mullerus
 cum Hevelio
 unum Come-
 tam hyeme
 visum sta-
 tuit.

Kirstenius
 laudatur,
 Duos Come-
 tas hyeme vi-
 sos putat.

Cometa prior
 quo tempore
 apparuerit.
 Guericus
 pater lauda-
 tur,

Terram mo-
 veri & va-
 cuum dari,
 Cometam ex
 avulsa
 tempestatibus
 aëris parti-
 cula generari
 statuit.

Ejus anemo-
 scopii inven-
 tum,
 Cometarum
 in caudatos,
 mobiles, &
 crinitos fortè
 immobiles di-
 visio.

Guericus
 de Cometæ
 sententia
 comparatur
 cum senten-
 tia Epigenis.
 Apiani, Car-
 dani & Sca-
 ligeri:

Idem unum
 tantum Co-
 metam hye-
 malem sta-
 tuit.

Rex valetudinem suam cūret, oportet.

Vicissitudo rerum in orbe perpetua, licet Cometae absint.

Prudentes multa praevident, quaedam etiam praedicunt, sine Cometis.

Cometae & alia signa à Deo exhibentur bono moralium, si sciant uti.

Cometas multa mala antecedunt, multa quoque bona sequuntur.

Observationes Leidenses Cometae anni 1664. & 1665.

dito, & ad plures trita illa omnis carnis via profecto, Rex novus succedere oportet. Pariter novi aliqui in religione motus, ita ferente humani ingenii libertate vel etiam fragilitate, dari possunt in ejusmodi, ut dixi, mundi plaga longè latèque se extendente. Patet hoc cuique rerum ipsarum constitutionem & vicissitudinem hinc & illuc acriter contemplanti. Inde videmus & motum Regis alicujus & novos religionis, praesertim cum potens ambitio diversam sequitur, suisque rationibus aptat (licet & vinculis ejusdem religionis meritis acerrima bella non abstineant) motus, absentibus etiam Cometis mensuram re cordatis metui. Horum enim perspicax & industria prudentia mensuram rerum manu tenet dextrâ. Fateor Deum ejusmodi signis homines ad praeventiam invitare incitareque. Multa quoque mala Cometas secuta esse largior. Sed quantum videre mihi in theatro omnium seculorum memoriae, saltem veluti transcurso licuit, animadverti multa mala citra, bonaque post Cometarum apparitionem à supremo rerum Rectore, eo scilicet vel volente vel saltem permittente, orbi immissa esse. Sed & hic judicium Tuum expeto expectoque quod mihi polliceter eximia Tua humanitas, & amicitia olim contracta. Vir Eximie, age feliciter, & fave constanter.

OBSERVATIONES LEIDENSES.

A Nno Christi 1664. Die 2. Decembris horâ matutinâ 6 $\frac{1}{2}$ cum caelum noctibus antea fuisset obductum, apparuit Cometa inter stellas Corvi, scilicet in concursu rectae lineae ab ala dextra, ad eam quae in pectore, rectaeque ad ea, quae in capite, per eam quae in collo. Juxta imagines editas à Johanne Bayero, quae hinc per omnia respiciendae.

Nubiloso dierum aliquot sequentium caelo, nihil observari potuit.

13. Decembris propè Hagam Jacobus Havius, Kechelii antehac discipulus, horâ matutinâ 6. Cometam vidit in plaga Orientali, inter duas Corvi stellas quarum altera in capite, altera in rostro, non tamen in recta cum iis lineis sed paulò indè distitum versus Orientem.

14. Decembris horâ matutinâ 5. observatus est Cometa in recta linea tendente ab ala Corvi sinistra, ad eam quae in capite, ita ut recta à rostro ad Cometae priori lineae esset perpendicularis.

15. Decembris Hagae Comitum ad latitudinem 52. 6. tempore itidem matutino, inter duas Spicae Virginis altitudines (orientales puto) priorem 20. 35. 1. steriorem 26. 6. Cometa extitit in recta linea, ac cum ala dextra & capite Corvi. Eodem die horâ matutinâ quintâ observatus est Cometa in decussione lineae rectae per pectus rostrumque Corvi, & rectae per ejusdem alam dextram, eam quae in capite extat.

Observatio Genevensis.

Die 19 & 20. horis antelucanis Genevæ sub latitud. 46. 15'. visus inter ortum & meridiem sub Cratere, non potuit multum abesse à Tropico Capricorni. Major apparebat quam stella primae magnitudinis quaecunque, imò quam ipsa Venus, color ei albidus erat, cauda rara, à Sole, uti videbatur, averla, quò caelum purius eò longior.

Die 21. Tempore matutino cum Spica Virginis ad ortum alta esset 24. 11. Cometa in constellatione Crateris apparens, in eadem caeli plaga supra horizontem eminebat 10. 27. ubi autem Spica Virginis in Orientali parte adiecerat, ad 27. 12. & Arcturus in eadem parte altitudinem haberet 55. 9. Cometa occidentem versus supra horizontem extabat, 10. 9. Extremitas cuius in occasum protensa alta erat 15. 49. Et cum duabus stellis, boreali & australi in posteriore femore Leonis rectam lineam faciebat Cometa, distans à Spica Virginis 33. 26. & Cane minore 60. 42. Cometae altitudo meridiana eodem die deprehensa Leidæ fuit 11. 42.

25. Decembris horâ $\frac{1}{4}$ ante mediam noctem ortus Cometa fuit, circiter 15, à meridie ortum versus, eratque tunc altitudo Canis Majoris in plaga Orientali 23, 45'.
26. Vesperî horâ $\frac{1}{4}$ ante undecimam oriebatur Cometa: mora aliqua ob nubes interjectas observata est, circa ortum altitudo Cordis Hydræ 20, 45'. Canis Minoris 23, 53', in fine Observationis, ortum versus deprehensa est ejusdem Cordis Hydræ altitudo 23, 45', Cometa quidem 5, 26, & in recta linea cum corde Leonis & corde Hydræ, item cum Cane Minore, & borealissima in ense Orionis, nempe in Constellatione Argo Navis in malo posteriori, inter duas quæ ibi stellæ existunt, sed ab illis paulò vergens ad occasum, & distans à corde Hydræ 24, 46, & à Cane Minore 30, 28'.
- In secunda observatione ejusdem noctis inventa est longitudo caudæ 27, 24', terminata in stellis infra Canem minorem versus Ortum, eratque tunc altitudo Cometæ in Orientis parte 6, 35', & altitudo Canis Majoris 19, 15', apparebat cauda admodum lata circa ipsum Cometæ corpus, idem illud penè ambiens.
27. Decembris distabat Spica Virginis à Cometa 68, 26', à rubicunda Orionis 54, 2'. Sirius 28, 58'. Procyon 38, 16', in plaga Orientali eodem tempore elevatus erat Arcturus 30'.
29. Decembris. Genevæ hora nona à meridie visus est Cometa, nullâ apparente caudâ, turbidus & lumine languenti, servatâ tamen eadem magnitudine, distabat autem pari spacio, ut videbatur, à stella genu dextri Orionis, quo hæc ipsa ab humero ejusdem sinistro, ducta per Cometam & duas stellas linea recta. Præterea constituerebat triangulum, obtusangulum æqui crurum cum Sirio, & stella pedis dextri Canis Majoris, ita ut Sirius & Cometa duos trianguli angulos acutos occuparent, stella verò pedis obtusum. Ex quibus liquet Cometam fuisse circa Tropicum Capricorni, inter pedes posteriores Leporis, & pedem anteriorem sinistram Canis Majoris. Expectavimus donec ad Meridianum Circulum pervenisset, & Astrolabio utcunque elevationem ejus mensi suam, quæ reperta est graduum circiter 20. Cum autem Genevæ latitudo sit graduum 46 $\frac{1}{2}$ inde colligitur Cometam tunc non potuisse iterum ab eodem Capricorni Tropico procul abesse.
30. Decemb. horâ vespertinâ 8 $\frac{1}{2}$ visus est Cometa infra pedes, seu genu & pedem (H & P) Orionis, in vertice Trianguli, æquilateri à tribus illis constituta. Horâ 10. erant in recta linea rubicunda Orionis, infima Cinguli & Cometa qui apparuit sinè cauda, distans ab Horizonte 15, 45'.
- Anno Christi 1665. Die 1. Januarii. Cum Canicula in parte cæli Orientali alta esset 20, 55', apparuit Cometa propè concursum rectæ per Hircum & Aldebaran, rectæque per Procyonam, & infimam Cinguli Orionis, ita ut Cometæ superior esset utraque lineâ quinque minutis. Eodem tempore distabat Cometæ ab infima Cinguli Orionis 22, 56', & ab Aldebaran 24, 4', altitudo autem meridiana observata est 30, 8', 40". Eratque tunc distantia ejus à Rigel Orionis 15, 52', à rubicunda Orionis 30. Cauda videbatur longitudine æquari diametrum Lunæ ad infimam cinguli Orionis vergens.
2. Januar. horâ octavâ altitudine Procyonis ortivâ existente 20, 16, distabat Cometa ab Aldebaran 23, 16, à Rigel 22, 22', paulò post altitudo Cometæ in meridiano erat, 33, 38', 20", quando rubicunda Orionis in parte ortiva supra horizontem extaret 38, 27'. Procyon verò in eadem plaga 21, 36. Eratque Cometæ in recta linea cum utroque pede Orionis, distans à Rigel ut ante, caudæ vix ad tres gradus protensa videbatur paulò suprâ rubicundam Orionis.
3. Januar. hora 5 $\frac{1}{2}$ Cometæ cauda tendebat ad duas in clypeo Orionis, quæ humeris ejusdem sunt in directum, longa ferè novem gradus, valde lata, præsertim circa finem. Postea hora 7 $\frac{1}{4}$ aut paulò amplius, in altitudinem Rigel, in plaga Orientali 21. aberat Cometa à lucida Arietis 30, 16, sed protinus inter-

Observatio
Genevensis.Genevæ la-
tit. grad.

intercessere nubes. Serenitate reddita culminabat Cometa, eratque ejus meridiana altitudo 36, 28', 20". Eodem momento rubicunda Orionis in Oriente elevata erat 36, 14', paulò post distabat Cometa à rubicunda Orionis 37, 6', & ab Aldebaran 23, 36. Informis quædam in superiore parte caudæ apparebat sita à capite ipsius 2, 33'.

4. Januar. horâ circa 7½ altitudo Meridiana Cometæ deprehensa est 46', 20", & altitudo rubicunda Orionis in Ortu 34, 32'. Cauda projecta supra duas in Oriente ante designatas, tunc obortæ sunt nubes.

5. Januar. propter nubes nihil observatum fuit, nisi quòd stella in naribus Ceti (α) fuerit in Cometæ cauda.

6. Jan. Cometa distans ab Aldebaran 27, 2', erat cum eadem & cornu Tauri austrino in recta linea, & paulò post erat idem in meridiano alta 42, 17', cum simul rubicunda Orionis elevata esset 32, 16'.

7. Jan. Circa horam 11. erat altitudo Cometæ occasum versus 19, 53', altitudo Rigel Orionis 21, 1', altitudo Aldebaran 42, 56', ambæ in eadem plaga præcedentes. In fine Observationis deprehensus est Cometa altus 14, 71', & Rigel Orionis 22, 18', eadem cæli parte Occidentali.

Juxta Observationem aliam erat Cometa in recta linea cum Rigel & Cæte Majore, item cum lucida Arietis, & australi stella trianguli, distans à Cæte Majore 63, 34', à Capella 50, 14'. Cauda protendebatur utque duas stellas quæ sunt in excisione Tauri ad austrum, tertia & quarta (ξ & η).

8. Jan. cum culminarent Plejades, distabat Cometa ab Aldebaran 30, 32', lucida Arietis 16, 33', à mandibula seu naribus Ceti 8, 7', 30". Cauda Cometæ longa spectabatur 13, 9'.

Horâ nonâ videbatur hic esse Cometæ situs, ut tantum distaret ipse ab illa quæ est ad oculum Ceti dextrum, quantum hæc ipsa distat ab illa, quæ sita in naribus Ceti (α). Ita ut hæc duæ lineæ ad λ. facerent angulum rectum.

9. Januarii apparebat Cometa supra borealissimam in collo Ceti (ν) 44, 30', eodem cum ipsa verticali, in meridiano altitudinem habuit, 45, 31', cum elevata esset rubicunda Orionis ad 29, 3', 40", distans ab Aldebaran 31, 32', ab extrema alæ Pegasi, à capite Andromedæ, 37, 48'. Longitudo caudæ videbatur 4, 10', 30". Deinde observata fuit altitudo Cometæ in Occidente 45, 12', 20", altitudo borealissimæ in collo Ceti scilicet (ν) 44, 30'.

11. Jan. erat Cometa supra duas Ceti stellas, quarum altera est in fronte altera in borealissima in collo (ν) & quidem eo situ ut Cometa à priori distaret partibus 2, qualibus à posterioribus abesset partibus 3, efficeretque triangulum ætanguli verticem. Caudæ verò latus inferius attingebat tertiam in excisione Tauri ad Austrum (ξ) utrinque à cauda, ac propè ab ea duæ spectantur initia, altera supernè, altera infernè.

12. Jan. hora vespertina sexta cum duabus præcedentibus, μ & ν, Cometa triangulum constituebat in hac laterum dimensione μ γ. 3, 57': c μ. 3, 59, 30": c ν. 2. 27". Item Cometæ altitudo Meridiana est observata 47, 36', 40", quo tempore rubicunda Orionis extabat supra Horizontem 27, 29, distabatque Cometa ab Aldebaran 34, 3', à capite Andromedæ 26, 38'. Longitudo caudæ tunc erat uti videbatur 1, 22', habuitque Cometa Hor. Longitudinem 1, 53', 08", & Lat. Austr. 33, 23'.

13. Jan. horâ vespertinâ quinta Cometa cum duabus Ceti ante dictis μ & ν, triangulum faciebat, quod ad γ esset rectangulum & productum latus γ c ita secunda rectam, quæ lucidam capitis Arietis connecteret cum media, nempe ipsam L m, in, d, ut L d, ad d m, rationem habere judicaretur, ut 4 ad 3.

Hora sexta altit. Cometæ meridiana erat 48, 9'. Eoque tempore notabatur hoc parallelogramum, ubi μ esset clara Ceti duarum ante dictarum, c Cometæ S suprema Plejadum, & a medium inter Aldebaran, & proximam Hyadum in latere inferiori.

14. Jan. horâ vespertinâ 6. altit. meridiana Cometæ 48, 38', 20", cauda verò tendebat ad oculum boreum Tauri.
 Horâ 6½ erant in recta linea Cometes, lucida Arietis & pes Andromedæ, meta à pede Andromedæ 30. Eodem momento altit. Aldebarân æqualis erat introdini meridianæ ipsius Cometæ ante notatæ: distantia autem Cometæ ab Aldebarân 35, 6', & à cingulo Andromedæ 26, 32', in triangulo, ut supra, tunc μ & γ æqualis erat lateri γ c & μ c, erat 6', 8', & recta γ c producta transfinit per medium ferè rectæ connectentis lucidam Arietis, cum ejusdem medianam in excisione Tauri ad austrum.
15. Jan. horâ 5½ Cometæ altitudo meridiana deprehensa est 48, 58', altit. rubicundæ Orionis 26, 33', distantia autem Cometæ ab Aldebaran 39, 32', & à capite Andromedæ 31, 18'. Deinde observatus est Cometa cum duabus Ceti cerneret ante memoratis μ & γ , facere triangulum, cujus latus, γ c productum intro in infimam aliam in capite Arietis, hic notatum per l. ubi latus μ c effuit 13, 6', recta vi. 11, 38', & recta c i 7, 7', 30", eratque tunc altit. rubic. Orionis 30, 36'. Cauda in directum tendebat cum Venere, & capite suo, ita ut inferiori parte respiciens oculum Tauri boreum, vix attingere videretur medium spaci, quod erat à Cometa ad eas, quæ sunt in excisione Tauri. Facto calculo ejusdem diei horâ 6, 6', 52", situs erat Cometa in Long. 0, 52', 55" Tauri & Latit. Australi 0, 44', 53".
16. Jan. horâ 6¼ Cometa per paululum digressus à Meridano ad Occasum, altitudinem habebat 49° 8', media Arietis autem 55° 55". Eo etiam situ tunc apparebat Cometa ut capillitio suo supernè attingere videretur rectam, quæ ab occidentali duarum in Ceto ducebatur ad m, mediam in capite Arietis, & ratio m c ad c, esset ut 4 & 5.
- Horâ 7½ cum lucida Plejadum culminaret, distabat Cometa ab Aldebaran 18', & à cingulo Andromedæ 32', 3, cauda brevis valdè & obscura.
17. Jan. horâ septimâ stella γ supra dicta, & infima trium in capite Arietis erant cum Cometa in recta linea, ita ut Cometa eandem lineam infernè tangere videretur, & secare in ratione 5. ad 4. Cauda uti pridie brevis & obscura, situ suo respiciens medium inter Plejadas & oculum Tauri boreum.
19. Jan. Cometæ altitudo meridiana observata est 50°, 24', eodem tempore Aldebaran 43°, 21': distantia verò Cometæ ab eadem Aldebaran 37°, 34', & à capite Andromedæ 28°, 58', ¼ hor. post notatus est Cometæ situs hujusmodi, ut μ & γ , existentibus in Ceto, quæ sæpius usurpatæ sunt antea, c. Cometa ab Aldebaran 6°, 26', & ab γ 8°, 36'.
- Cauda ea apparebat longitudine, qua lucida Arietis à trium in capite medianam distat, recta autem à Venere per Cometæ corpus producta ferebatur per medium caudæ, & recta à Sole per idem Cometæ corpus exporrecta supra caudam, mediamque caudæ non longæ, tendebat versus mediam, quæ est in aure Tauri & Hyadas.
20. Jan. horâ 5½ observata Cometæ altitudo meridiana 50°, 26', 30". Horâ 6. altitudo rubicundæ Orionis ex ortu 28°, 38', distantia Cometæ ab Aldebaran 19°, 24', à capite Andromedæ 28°, 58'.
- Etiâ hoc observatum triangulum, ubi μ & γ , stellæ Ceti cognitæ. Distantia Cometæ ab μ 12°, 9', & ab γ 6°, 51', 30". Cauda apparuit vix ulla aut nulla, plendente 4. dierum nova Luna & Venere.
21. Jan. horâ 5½ Cometæ altit. merid. erat 50°, 43', 20", altitudo rubicundæ Orionis 27°, 57', Cometa autem exilis apparuit sine cauda.
- Horâ 7. hic observatus est schematismus.
22. Jan. horâ 6. præ se ferebat Cometa situm hujusmodi, ut Cometa in recta Aldebarani & media trium, quæ sunt in capite Arietis & lucida Arietis

Arietis ab infima tantum distaret, quantum eadem infima ab ipso abesset Cometa. Exactis nebulosi cæli aliquot diebus

Die 9. Februarii horâ 6½ obscurè admodum & vix perceptus fuit Cometa in duarum rectarum communi sectione, quarum altera quidem ab Aldebaran per Cometam duceretur ad extremum alæ Pegasi, altera autem ab Algol per eandem in capite Arietis usque Cometam; ita ut rectam hanc Cometa contineret ab Orientali parte.

Anno Christi 1665. Die 13. Aprilis

Observatio-
nes Harle-
menses Comete
vernæ:

Et e Amste-
rodamensis,

Tert. Ley-
densis:

Alter. Am-
sterdam.

Alter. Lei-
densis.

Tertia Am-
sterdam.

Tertia Lei-
densis.

Quarta
Amsteroda-
mensis,

Quarta Lei-
densis.

Quinta Lei-
densis.

H Arlemi, quod oppidum 5. leucis à Leida, versus boream abest, horâ matut. 3¼ tit. 3¼ dum in ortu elevata esset Aquila 35° 16', observata est Cometa altitudo 9, 45', & hic erat eodem tempore Schematismus: Vide figuram N. 8

Amsteladami horâ matutinâ circiter 3, distantia Cometæ à latere Persei 46, ab ea quæ in arca Cassiopeæ 34, 16, & à stella polari 62, 16.

Die 14. Aprilis. Leida observata Alt. Aquilæ Orient. 35° 56', alt. Cometæ 56. Distantia Cometæ à capite Andromedæ 9°, 46', à lucida Andromedæ in australi pede, juxta Tychohem, & in Joanne Bayero notata per 33, 14.

Amsteladami horâ matutinâ quasi 3, deprehensum Cometæ intervallum ab ea quæ in sinistro pede Andromedæ 22°, 45', ab ea quæ in femore Pegasi 56, ab ea quæ in Cygni cauda 50°, 46'.

Leida die 15. Aprilis Elevat. Aquilæ 30°, 52', alt. Cometæ erat 3°, 46', alt. Cinguli Andromedæ 9°, 25', distabat verò Cometa à cingulo Andromedæ 9, 4; à capite Andromedæ 10°, 45'. Per tubum spectatus Cometæ nucleus & rotundus apparebat & lucidus, magnitudine Saturni, at clarior. ¼ Horæ ante observationem Longitudo caudæ pertingebat usque pectus Andromedæ 20°, 36'.

Amsteladami eodem die horâ matutinâ 3½ distabat Cometa ab ea quæ in sinistro pede Andromedæ 20°, ab ea quæ in femore Pegasi 24°, 56', ab ea quæ in cauda Cygni 52°, 45', ab ea quæ in latere Persei 35°, 36'.

Leida die 16. Aprilis alt. Aquilæ 33°, 36'. Distantia Cometæ à cingulo Andromedæ 7°, 21', à capite Andromedæ 12°, 21'. Cometæ altit. 4°, 9½. In fine observationis altit. Aquilæ 34°, 6'. Caudæ extremitas attingebat tres stellas, quæ sunt in suprema parte brachii dextri Andromedæ, notatas à Bayero per 3, 4, 5.

Amsteladami horâ matutinâ 3¼. Distabat Cometa ab ea quæ in sinistro pede Andromedæ 18°, 22', ab ea quæ in femore Pegasi 27°, 54', ab illa quæ in Cygni cauda 55, 26: ab ea quæ in latit. Persei 33, 56.

Die 17. Aprilis nubilosum fuit cælum.

Leida die 18. Aprilis altit. Arcturi Occident. 39°, 36', altit. Cometæ 4°, 20' cing. Andromedæ 17°, 17'. Distabat Cometa à scapula Pegasi 19°, 1', à capite Andromedæ 9°, 55', in fine alt. Arct. Occ. 38°, 6'. Cauda extensa ad venter Arcturum.

Ibidem die 19. Alt. Aquilæ 35°, 36', altit. in ortu vix ½ gr. Distantia Cometæ à pede Andromedæ 16°, 2', à Scheat Pegasi, sive juxta Tychohem in eadem sectione cruris 35°, 26'.

In fine erat Cometa in recta linea cum capite Andromedæ & cum Scheat seu educatione cruris Pegasi. Per tubum spectanti apparebat corpus ejus, sive nucleus obscurior & inæqualior, quam visus esset antea: scilicet eadem forma, quæ in præcedenti Cometa notata fuerat.

Figura Observationis Cometæ verni, factæ Harlemi. d. $\frac{2}{13}$ Aprilis 1665. ad Communicat. Lugduno Batavam pertinens. N° 50

Observatio hæc exhibet Cometam in concursu rectarum unius α . Lucida Aquilæ per sequentem duarum in pectore Persei & alteri α lucida Persei per cingulum Andromedæ ducturum.

B. Struendael Scholysit.

M
S

SP

C

constell
gittmar
spectum
thum T
si quid
accurat
habens,
in gener
Non
mea.
Tam ha
luc est
vero por
distribut

Ad Reve
regnanu

Y Ra
non
Is a
grad.
Mathema

Hamburgo Manhemium die $\frac{14.}{24.}$ Decembris 1664.

P. Reverende & Doctissime Vir, Amice & fratre in Christo pl. colende.

Cometæ 1664
Hamburgi
visi brevis hi-
storia.

in Hollandia verò die 22. Novembris St. Jul. observatus est. Omnibus tamen consentientibus in dodecatemorio Libræ, & Corvi illuxit. Proxima die Dominicâ (fuit $\frac{1}{2}$ hujus mensis) longissimam ejus caudam vidimus. Dehinc eum non vidimus, licet cælum confutrum ejus nobis non inviderit. Descenderit itaque is infra horizontem non si quid de hoc argumento habetis, velim mecum communicetis, præsertim accuratas observationes à præstantibus Mathematicis, quos in vicinia undique habetis, factas. Sed & ipsi judicia vestra de hoc conspicuo phœnomeno, & in genere de Cometis eorumque generatione & effectis velim mihi perscribare. Non vos latet, quam multa, eaque tristia tantùm, tribuantur vulgò Cometis. Ad hos eodem jure bona & læta, quæ eos sequuntur, referre licet. Tam hæc quam illa citra eorum apparitionem evenire, palam est. Mea igitur hæc est sententia, eos quidem non spernendos nec tamen metuendos esse: at vero potius, ut pœnitentiæ incitamenta & æquitatis divinæ præmia pœnasque distributuræ signa memorialia, contemplandos. Valete in Domino.

*Dissertationum
& Stegman-
num Auctor
ad tractan-
dum argu-
mentum Co-
meticum in-
vitat.*

*Auctoris sen-
tentia de si-
gnificatione
Cometarum.*

Ad Reverendum Joachimum
Wegmannum.

T. studiosissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Manhemio Kalend. Januarii MDC LXV.

Manhemio Kalend. Januarii M DCC LXV.

Ratissimæ nobis, Generosæ Domine, extiterunt literæ Tuæ, eo quoque nomine, quòd nos de apparitione insignis istius Cometæ certiores feceris. Is à nobis quoque hìc visus est die 16, 17, 18. Decemb. St. V. latitudo ejus 11 grad. id est 143. milliar. longitudo 169. gr. id est 2197. milliar. Ortus hora 11½, Occasus hora 4. Domus Libra. Hoc autem Tibi perscribo ex mente Mathematicorum nostrorum Heidelbergensium. Sed & nunc ab occiduo novus conspi-

Observatio
Cometæ 1664
Heidelberg.
habita.

conspicitur Cometes, alio scilicet loco & tempore, manè scilicet, alium cursum tenens, & priore longè minor. Deus a nobis omnibus omne malum averte! Pluribus de hoc argumento alias agemus, si Dominus permiserit. Nunc his contentus Vale, & nobis omnibus fave.

Tuis

JOACHIMUS STEGMANNUS

Manhemio Hamburgum die 5. Martii 1665.

Observatio-
nes Argen-
tinenfes
Schneuberi.

Observationes Cometæ Dn. Joannis Matthiæ Schneuberi
Gymnasiarchæ Argentoratensis. Anno 1664.

Observatio I.

Die 8. Decembris St. Vet. horâ quartâ antemeridianâ, Sole versante in 27. gradu Sagittarii.
Distantia Cometæ à Spica - - - - -
Distantia à corde Hydræ - - - - -
Longitudo - - - - -
Latitudo Australis - - - - -
Declinatio Meridionalis - - - - -
Altitudo supra Horizontem - - - - -
Azimuth à Meridie versûs Ortum - - - - -
Longitudo Caudæ - - - - -

26. grad.
39. grad.
4. gr. 1. min.
26. grad.
34. grad.
15. grad.
21.5. grad.
22. grad.

Observatio II.

Die 15. Decembris horâ tertiâ antemeridianâ, Sole versante in 6. gradu Capricorni.
Distantia à Spica - - - - -
Distantia à corde Hydræ - - - - -
Longitudo - - - - -
Latitudo Australis - - - - -
Declinatio Australis - - - - -
Altitudo supra Horizontem - - - - -
Azimuth à meridie versûs Ortum - - - - -
Motus octo dierum, intra quod spatium propter nubilum cælum, nulla poterat observatio institui, fuit
Undè motus diurnus medius colligitur fuisse
Longitudo caudæ eadem, ut antea.

48. grad.
26. grad.
14. grad.
40. grad.
30.5. grad.
11. grad.
5. grad.
22.5. grad.
2. gr. 45. min.

Observatio III.

Die 16. Decembris horâ secundâ antemeridianâ, Sole versante in 7. gradu Capricorni.
Distantia à Spica - - - - -
Distantia à corde Hydræ - - - - -
Longitudo - - - - -
Latitudo Australis - - - - -
Declinatio Australis - - - - -
Altitudo supra Horizontem - - - - -
Azimuth à Meridie versûs occasum - - - - -

66. grad.
25. grad.
20. grad.
49. grad.
31.5. grad.
10. grad.
4. grad.

Motus diurnus celerrimus 18. grad.
 Longitudo Caudæ se usque ad caudam Monocerotis extendebat.

Observatio IV.

Die 21. Decembris horâ nonâ pomeridianâ, Sole versante in 12. gradu Capricorni.
 Distantia à Sirio - - - - - 34. grad.
 Distantia à Rigel sive pede Orionis - - - - - 12. grad.
 Longitudo - - - - - 29. Tauri.
 Latitudo Australis - - - - - 33. grad.
 Declinatio Australis - - - - - 12. grad.
 Altitudo supra Horizontem - - - - - 29. 36.
 Azimuth perexiguum.
 Motus 6. dierum erat 63. gr. Undè medius motus diurnus colligitur fuisse 10. grad. 30. minutorum.
 Cauda apparebat nulla, vel ob præsentiam splendoris Lunæ, vel quia erat in parte postica propter oppositionem Solis.

Observatio V.

Die 22. Decembris horâ nonâ pomeridianâ, Sole versante in 13. gradu Capricorni.
 Distantia ab oculo Tauri - - - - - 24. grad.
 Distantia à Rigel - - - - - 18. grad.
 Longitudo - - - - - 23. Tauri.
 Latitudo Australis - - - - - 26. grad.
 Declinatio Australis - - - - - 7. grad.
 Altitudo supra Horizontem - - - - - 34. grad.
 Azimuth à meridie versus occasum - - - - - 1. grad.
 Motus diurnus - - - - - 8. grad.
 Cauda nulla videbatur ob rationes antè memoratas.

Observatio VI.

Die 25. Decembris horâ octavâ pomeridianâ, Sole versante in 15. gradu Capricorni.
 Distantia ab oculo Tauri - - - - - 25. grad.
 Distantia à Rigel - - - - - 34. grad.
 Longitudo - - - - - 10. Tauri.
 Latitudo Australis - - - - - 15. grad.
 Declinatio Septentrionalis - - - - - 36.
 Altitudo supra Horizontem - - - - - 42. grad.
 Azimuth nullum.
 Longitudo caudæ, quam ab occasu in ortum convertibat, pristinam Longitudinem non æquabat, videbatur mihi novem aut 10. gr. non excessisse.
 Motus trium dierum fuit 16. gradus. Undè motus medius diurnus colligitur fuisse 5. gr. 26.

Observatio VII.

Die 30. Decembris horâ septimâ pomeridianâ, Sole versante in 20. gradu Capricorni.
 Distantia ab oculo Tauri - - - - - 31. grad.
 Gggg 2 Distantia

Distantia à Rigel
 Longitudo
 Latitudo Australis
 Declinatio Septentrionalis
 Altitudo supra Horizontem
 Longitudo caudæ
 Motus dierum quinque fuit 12. grad. Undè motus medius diurnus
 fuisse

45. grad.
 2. gr. Tauri
 4. grad. 30.
 8. grad.
 49. gr. 30.
 6. grad.
 colligitur
 2. gr. 24.

Observatio VIII.

Die 31. Decembris horâ citra 6. & 7. pomeridianâ, Sole versante in 21.
 gradu Capricorni.
 Distantia ab oculo Tauri
 Distantia à Menkar Ceti
 Longitudo
 Latitudo Australis
 Declinatio Septentrionalis
 Altitudo supra Horizontem
 Motus diurnus
 Longitudo caudæ fermè

33. grad.
 13. grad.
 1. gr. Tauri
 3. grad.
 9. gr. 10.
 50. gr. 40.
 2. gr. 10.
 5. grad.

Observatio IX.

Die 3. Januarii 1665. horâ sextâ pomeridianâ, Sole versante in 24. gradu
 Capricorni.
 Distantia à principali Arietis
 Distantia à Menkar Ceti
 Longitudo
 Latitudo nulla vel perexigua meridionalis.
 Declinatio Septentrionalis
 Altitudo supra Horizontem
 Motus trium dierum 3. gr. undè motus medius diurnus colligitur fuisse 1. gr.
 Cauda nec lata admodum erat, nec longa, graduum præter propter

11. grad.
 15. grad.
 30. gr. Arietis
 11. gr. 30.
 53. grad.

Observatio X.

Die 4. Januarii horâ sextâ pomeridianâ, Sole versante in 25. gradu Cap
 corni.
 Distantia à principali Arietis
 Distantia à Menkar Ceti
 Longitudo
 Latitudo Septentrionalis pauculorum minutorum.
 Declinatio Septentrionalis
 Altitudo supra Horizontem
 Motus diurnus
 Longitudo caudæ parum fuit mutata.

10. grad.
 16. grad.
 29. gr. Arietis
 12. grad.
 53. gr. 10.
 1. gr. 10.

Observatio XI.

Die 9. Januarii horâ octavâ pomeridianâ, Sole versante in 30. gradu Ca
 pricorni.
 Distantia à principali Arietis
 Distantia à Menkar

9. grad.
 19. gr. 10.
 Longitudo

STEGMANNIANA & VISSOVATIANA? 601

Longitudo	27. gr. Arietis.
Latitudo Septentrionalis	3. grad.
Declinatio Borealis	13. grad.
Altitudo ab Horizonte	44. grad.
Azimuth à meridie versus occasum	59. grad.
Motus quinque dierum est 3. graduum, undè motus diurnus medius colligitur fuisse	36.

Observatio XII.

Die 11. Januarii horâ sextâ pomeridianâ, Sole versante in 2. gradu A-	
quarii.	
Distantia à secunda Arietis	5. gr. 30'.
Distantia à tertia in Lino Septentrionali	5. grad.
Distantia à media in Juba Ceti	10. gr. 30'.
Longitudo	26. gr. Arietis
Latitudo Septentrionalis	3. gr. 30'.
Declinatio Septentrionalis	13. gr. 30'.
Altitudo ab Horizonte	55. grad.
Motus duorum dierum 1. grad. undè motus diurnus	30.
Caudam Lunæ splendor occuluit.	

Observatio XIII.

Die 24. Januarii horâ sextâ pomeridianâ, Sole versante in 13. gradu A-	
quarii.	
Distantia à secunda Arietis	4. grad.
Distantia à tertia in Lino	4. gr. 30'.
Longitudo	25. 45'. Arietis
Latitudo Borealis	5.
Declinatio Septentrionalis	15.
Motus XI. dierum 1. grad. 30. minuta, undè motus medius diurnus colligitur fuisse	8.
Altitudo ab Horizonte	49. 30'.
Cauda non apparebat.	

Duravit circiter 60. dies. Nam initio fermè Decembris coepit lucere, 29. Januarii desit.
Cursus suum auspicatus est à Corvo, transiitque Hydram, Velum Navis
Argo, Gallum, Canem, Sirium, Leporem, subter pedes Orionis, per flu-
min Eridanum, faucesque & caput Ceti, non procul à sinistro Cornu Arietis
constitit.
Motus ejus initio fuit tardus, deinceps velocissimus, & tandem rursus sub-
de tardior.
Circulum cursu suo confecit circiter 155. graduum.

Cometa 1664
& 1665. hy-
berno obser-
vationes Ar-
gentin. dura-
tionem 60.
dierum tan-
tum assi-
gnant:
Ejus motus,
Et arcus
155. circ.

Hamburgo Manhemium die 21. Februarii Gregoriani 1665.

S. P. Reverende &c.

Cometam nuperum omnium oculos, stilos & industriam in se convertisse,
ut multa alia docent, ita & accuratæ illæ Heidelbergæ & Argentinæ ha-
bit observationes, abs Te mihi missæ, de quibus Tibi debitas ago gratias.

Stegmanno
Auctor de ob-
servationibus
Heidelb. &
Argentin.
gratias agit.

Gggg 3

Heidel-

Discendi cu-
pidus Viros
doctos scripto
adi.

Cometa hy-
bernus in Le-
pore denud ap-
paret, prop-
Arietem di-
sparet, cum
priori unus
idemque.
Hevelii laus
& auctoritas.

Heidelberga tamen aliquid famâ tam illustri loci dignum videre cupio. Quod ut consequar, brevi literas ad Professore Matheseos illius Academiz de hoc argumento dabo. Est quidem ille mihi prorsus ignotus. Sed studium humanum facile mihi aditum, ut spero, ad Virum doctum, & ut decet, humanum conciliabit, Vobis præsertim parariis, quos & mei & bonarum artium amator novi. Exeunte nuper anno secundum novas rationes dierum redierat ad nos Cometes, qui in Lepore conspectus ad Arietem properans ante paucos dies oculis nostris se subduxit, nec amplius favente etiam cælo investigari potest. Duos fuisse diversos non pauci volunt. Sed plures unum eundemque fuisse statuunt: quibus Præstantissimi Mathematici Domini Hevelii Senatoris Dan- scani auctoritas multum ponderis addit. Reditus Cometæ pavorem mortalium & curiosa prælagia Astrologorum auxit. Ego de his iudicium Vestrum expecto. Valete.

Hamburgo Manhemium die 5 Aprilis 1665.

S. P. Reverendi &c.

Vissoratus
& Stegman-
nus literas
Auctoris Pro-
fess. Heidelb.
tradiderunt.
Cometa ver-
nus ab hyper-
bo diversus.

Curasse Vos rectè literas meas Professori Math. Heidelbergensi inscripsi & retulisse responsi promissum à Viro Humanissimo, multum mihi gratulor. Eximium enim quidpiam ex illo celeberrimo loco, idque à Viro eruditione clarissimo, opperior. Interim alius Cometa (quicquid alii, qui unum eundemque cum priori esse contendunt, adferant) in pectore Pegasi ante decem dies visus adhuc conspicitur. Nam & hodie manè mihi multisque Amicis in domo mea visus, imò & præsentibus quibusdam Viris doctis & Mathematicis peritis à Clarissimo Viro Joanne Mullero Math. in hoc Gymn. Profess. celebratus est. Accepi jam aliquas observationes à Viris Præstantissimis de hoc novo phænomeno factas. Sed plures de die in diem exspecto, à Vobis quoque, minimùm sententiam de generatione & significatione Cometarum, poliquam id aliæ curæ fieri permiserint. Induxi enim in animum hortatu Amicorum, inter me & varios Viros doctos de hoc argumento communicata publico com- mittere, juvante Deo, cui operi & vestras symbolas libenter inferam. Valete.

Manhemio Hamburgum Cal. Maji 1665.

S. P. Generose Domine, Amice Præstantissime.

Cometam o-
mnino curiose
contemplan-
tur,

Deque origina-
tis & significa-
tione ejus di-
sputant.
Astrologo-
rum diverse
sententia de
Cometis:

Quisque ta-
men suam ut
certam de-
predicat.

Gratulor mihi redditas esse Tibi geminas cursûs Cometici Observationes alteras Heidelbergâ, alteras Argentorato profectas: quarum Te scienti- sumum esse probè novi. Caterùm quod scribis, Cometam apud nos factum esse suo omnium in se oculos & animos convertisse, idem apud nos factum esse scito. Convulsa est tota quasi sedibus suis civitas, ubi primum fax ista insolens in cælo apparuit. Nulla fuit ætas, nullus sexus, nullum hominum genus, quod non è cubilibus suis excitum, plenos admirationis vultus in cælum deligeret. Indè natæ de origine causisque Cometarum, nec non de significatione, et cælique perios- tis eorum curiosæ quæstiones. Quæ ad astrorum interpretes, cælique perios- Mathematicos delatæ, elicuere sententias inter se toto cælo discrepantes, ut verè dici possit: Quot capita sunt, totidem esse sententias. Quæ diversitas ac dis- sonantia tandem ita incertos & suspensios relinquit audientium animos, ut de certa aliquâ in hujuscemodi rebus scientiâ propemodùm desperare necesse sit. Ipsos interim Uranoscopos, quamvis sint inter se contrarii, tam certos & ob- firmatos in sua videmus sententia, ut facilius fieri possè credant, ut cælum- ruat, quam ut sententiam suam minùs firmis niti radicibus sibi persuaderent.

in re desidero sanè modestam illam ac prudentem verecundiam, quam adhibere par est in rebus tam altè supra nos positis. Pulchrè enim, ut Seneca in suo de hac ipsa materiâ, de Cometis, inquam, tractatu admet, cuius hîc verba apponere juvat : *Egregiè Aristoteles ait, nunquam nos necundiores esse debere, quam cum de divinis agitur. Si intramus templa compositi, ad sacrificium accessuri vultum submittimus, togam adducimus, si in omne argumentum modestia fingimur : quanto hoc magis facere debemus, cum de sideribus, de de earum natura disputamus, ne quid temerè, ne quid impudenter, aut ignores affirmemus, aut scientes mentiamur?* Nat. quæst. lib. v. r. cap. xxx. O quam aureum hoc monitum altè animis hodiernorum Philosophorum (quin Theologorum!) esse impressum.

Nusquam plus sibi permittit humani ingenii audacia, nusquam asserit confidentius, nusquam definit fortius, quàm in rebus abstrusis & procul à sensu remotis. Nempè novit illa se in his talibus non à quocunque erroris posse, & sic ipsâ rei obscuritate tuta est hominum temeritas, non secus ac sepia atro undique circumfusæ succo tutius delitescunt. Quam tanto magis suspensis oportebat homines incedere vestigiis, ubi res aciem ingenii humani facilè effugit, ac porrò ubi propter summam rei difficultatem quando ingenuè ignorantiam profiteri, sapientiusque esse crediderim, in istius verbum candoris ac modestiæ *Nescio* usurpare, quam certa affirmare de omnia nostrâ caligine, nescire? Solius Dei est, omnia scire: mortalibus id non datum. Nimis igitur superbè dedignatur mortalitatem, & humanæ conditionis oblitus semet ipsum quodammodo Deum facit, qui non vult aliquid nil alienum putare.

Quid ergo? inquires: tunè omnem de Cometis quæstionem omittendam esse credas? Nequaquam ea mihi mens est. Sed sobriè & circumspectè rem tractandam existimo. Certa ab incertis, quantumvis probabilibus ac veri speciem habentibus probè secernenda: disquirendum potius, quam determinandum: ingenii utique nihil statuendum; & ubi res minus liquet, agnoscenda est nostri probabilitè in utramque partem disputari posse arbitror. Alii ordinarias stellas censent, eosque antiquitus creatis à Deo sideribus accensent: & hîc materiam incensa, quæ tantisper ardeant, dum materia suppetit, quæque eâ consumptâ extinguantur. Habetque quælibet pars suas quasdam hypotheses, quas hypotheses deinceps verisimilibus duntaxat nituntur conjecturis. Sunt qui stare negant terram, & hoc pro suæ sententiæ fundamento collocant: aliorum contraria est hypothesis, cui suam incommensurabilem sententiam. Reperiuntur etiam, qui supponunt dari Vacuum: quod non probabiles ac speciosæ rationes, quibus causam suam adstruere & pulchrè ornare novit. Itaque hanc quidem litem puto mansuram semper indecisam, dum stat hæc mundi machina, cessaturos unquam eâ de re disputationis materiam recipere eruditos. Cæterum quia hîc Vacui injecta mentio, libet materiam miscui sermones. Impugnabat ille Vacui spatii assertionem hoc potissimum argumento, quòd spatium ipsum nihil aliud sit quam corpus, quippe in trina constet dimensione. Nullum, dicebat, dari aut concipi potest spatium, quod non mensurari queat, & non habeat terminos à quo & ad quem, proinde omne spatium est quantum, & consequenter corpus. Ego quanquam ipse in eam propendeam sententiam, quòd non minus à Vacuo, quam à Super-

Cælestia studia modestè tracta.

Confidentiam temerariam fuge.

Temeritas tuta latet, ubi de oculis nemo judicare potest.

Occulta & ardua circumspectè tracta.

Candidus esto.

Modestiam sectare.

Temerè de rebus arduis ne judica.

Nescimus multa.

Deus solus omnia scit.

Homo cum sis humani à te nil alienum puta.

Certa ab incertis & verè similibus separa.

Temerè de rebus arduis ne judices.

Cometa quid sint dissentiant Philosophi.

Terræ revolutio.

Vacuum spatium dari probabile.

Spatium aut ipsum corpus.

*Corporum
penetratio
non datur.*

*Corpus non
est in corpore,
sed in spatio
vacuo.*

*Vacuum
spatium ante
creationem
rerum fuit.*

*Cometarum
significatio
dubia & ex-
plicatu diffi-
cilis:*

*In malam
partem est
communis
pluribus:*

*Quidam &
efficientiam
malorum eis
tribuunt.*

** Eclipsibus
Cometarum
apparitio ini-
quæ compa-
ratur.*

*Stellas ali-
quid in infe-
riora vi in-
fluente agere,*

*Sicut herba
in terra,*

vacuo natura abhorreat, non capiebam tamen vim istius argumenti. Proinde regerebam, si spatium esset corpus, sequeretur, quando corpus induci penetratio in spatio, corpus esse in corpore, ac porro per eam sententiam induci penetratio in corpore atque dimensionum, quam ut longè absurdissimam explicatio & damnat omnis rectè sentientium Philosophorum chorus. Annuebat illi ut surdam esse hanc penetrationem corporum, & contradictionem implicatam, ideòque negabat corpus esse in corpore, quando corpus est in spatio: sed ego non potui percipere, quomodo nervum ipsum consequentiæ à me nexæ, quæ sanè videtur esse necessaria, inciderit. Præterea non in eo nunc quæstio cardo versatur, quid sit spatium, sed quicquid sit, sive corpus, sive non, id possit corpore alio vacuum esse, an non? Ad hanc quæstionem nihil facere videtur illa responsio, quæ, quid sit ipsum spatium, definitur. Ut rem illam stresem, dabo exemplum. Ponatur vas aliquod, sive illud sit ligneum, sive æreum, sive æreum, sive etiam argillaceum: sinè dubio illud ipsum est corpus, interim tamen & aliud corpus continet, putà aërem, vel aquam, vel vinum, vel aliquid simile. Quæritur ergò, an ullo modo fieri queat, ut res aliquod existat, in quo nullum omnino aliud corpus contineatur? Ad hanc quæstionis enodationem si quis respondeat, vas ipsum esse corpus, quæstio ligno, vel aliâ materiâ corporeâ constat, nonne inepta & absurda foret responsio? Dein vellem & hoc discere, annon ante mundum conditum, cum nullum adhuc corpus, nulla materia prima (quam creatam à Deo omnes communiter statuunt) adeòque nec atomus ulla existeret, fuerit magnum aliquod inane, id est, Spatium Vacuum, quod deinceps Deus per creationem innumeris replevit corporibus? Si fuit, posse dari spatium vacuum consequetur: si non, quid fuerit, dicat oportet. Dicet, nihil omnino fuisse. Sed istud nihil, quomodo aliter quam inane spatium concipi queat, velim nobis explicet. Quæstio hæc in parte fateor mihi ab illo Viro humanissimo juxta ac eruditissimo non esse satisfactum. Nam ipsa temporis angustia haud patiebatur producere longius nostros discursus. Itaque ubi se dederit occasio, stat sententia iterum ad istum reconditæ doctrinæ fontem accedere, & ex illo plenioris quæstionis dissolutionem haurire. Porro ut ad Cometas revertar, alteram reor esse partem de eo, quid præstent, vel denotent Cometæ, æquè ac priorem hominum sententiam & multis modis intricatam. Vulgaris est ista & animis hominum ab omni memoriâ insita opinio, quod Cometæ sint scæva quædam & diabolica sidera, quæ nunquam sine insignis alicujus calamitatis præfugio lucere. Nec desunt, qui naturali vi, atque, ut Philosophi loquuntur, influxu Cometarum effici & produci tristitia quæque in terris autument: * perinde hæc Cometarum Solis Lunæque eclipsi nihil læti auspicatque nasci videmus. Verum hæc Cometarum videtur esse manifesta, quæ in Cometis non ita est conspicua. In eclipsibus Solis ac Lunæ, cum fiat subtractio Lucis atque caloris ad rerum infirmam conservationem perquam necessarij, nihil mirum est, si deficiente, est ad rem pus, vitali illo calore ac lumine res sideribus subjectæ labem aliquam accipiant mutationem in deterius accipiant sentiantque. At in Cometis hæc causa locum non habet. Si quis urgeat, Cometas eadem ratione agere in res inferiores quæ agunt reliquæ stellæ toto cælo collucentes, quibus singulis aliquas infirmas ad operandum vires non sit dubitandum; Respondeo: me prorsus aliquas infirmas nolle, quod dentur aliquæ, ut vocant, stellarum influentiæ. Facile enim credo, non hunc solum esse earum usum, ut sint signa & organa temporis, item ut hæmisphærium unum ab altero distinguant, vel ut extent quorundam naturæ miracula, & sint visibilia admirandæ Dei sapientiæ atque potentis specimina: sed peculiares quoque inditas ipsis esse vires, quas exferere in inferiores riora queant, mihi persuadeo. Videlicet quemadmodum in herbis ac floribus quæ sunt tanquam sidera terræ, singularem videmus inesse vim vel ad medendum, vel ad nocendum: ita verò absimile non est, sidera quoque singula

bus, ceu flosculis cæli distincta est regio, pollere aliquâ operandi in res sublimi virtute. Sed primum hoc ipsum non certâ scientiâ, sed probabili tantum conjecturâ ac divinatione niti existimo. Deindè tametsi hoc certum ac indubitatum esset, nego sciri posse, qualis sit uniuscujusque stellæ efficacia vel operatio: prorsusque credo humanum superare captum, omnes omnium astrorum vires nosse atque assequi. Et ut hoc tandem etiam constaret, nego ex eo necquam certi colligi posse: cum persæpè siderum influentiæ multarum rerum interveniunt, ut ventorum, exhalationum, æstûs, frigoris impediuntur. Indubita quoque humana multum potest in averruncanda aut hebetanda astrorum influentia. Hinc illud tritum: *Sapiens dominabitur astris*. Rectè enim in eo consentiunt omnes suffragia, quòd astra inclinent tantum, non necessitent: alioqui astra tolleretur arbitrii, quâ sublatâ, omnium peccatorum culpa in Deum providentiæ divinæ, quæ est suprema omnium causarum causa, subjectas esse astrorum influentias, ita ut eas aliquandò inhibeat, aliquandò temperet pro arbitrio, extra dubium est. Undè non verè minùs, quam piè vulgò dicitur:

Probabile
Stegmannus
judicat:
Determina-
tam stellarum
efficaciam ne-
gat:
Vim denique
de celo influ-
entem multis
sæpè impedi-
ri affirmat.
Astra non
agunt neces-
sario.
Libertas na-
tura humana
sine blasphem-
ia non ne-
gatur.
Providentia
Dei, ut cen-
setur, ita & si-
dera regit.

Astra regunt homines, sed regit astra Deus.

Ex his jam, quid de Cometarum efficientiâ tenendum sit, liquere arbitror. Non enim negabis, dices, Cometas, etsi non efficiant, portendere tamen prænuntiare aliqua hominibus mala. Id verò ut negare non ausim similes, ita nec affirmare. Unde enim certa ejus rei fides aut scientia? Non prohibetur enim apertè *divinationes ex astris* Deut. XVII. 10. vetamur *metuere* Jerem. XI. 2. & iis, qui *speculantur calum*, quique *contemplantur stellas*, *ut ex iis ventura prædicant*, gravia Dei judicia intentantur *etiam* XLVII. 12, 13. Non etiam in ipsis Cometis inscriptæ aut impressæ sunt sententiæ, è quibus cognosci mala hæc vel illa eventura possint. Ad exemplum tandem hîc provocant plurimi, dictitantes, observatum id omnibus principibus paulo post enata sint. At velim eos meminisse, quid Medicorum inquit, *fallax*, *judicium difficile*. Ego sanè etiam contrariam apud alios observationem lego, quod multi olim conspecti sint Cometæ, quos nulla unquam subrepta calamitas: & ex adverso multorum magnorum Virorum funera, & Cometarum vel illustrium familiarum mutationes evenisse, nullo præludio Cometæ. Ut adeò clarum sit eventus tristes horrendosque casus nullam Cometis habere connexionem. Accedit, quòd Cometæ non uni loco solum sint, sed per vastum cæli æquor discurrant, & in omnibus fermè mundi provinciis licet: nulla enim dari potest ratio, cur uni homini, vel familiæ, Cometæ magis exitium portendere debeat æquè ab omnibus conspectus, quam alteri. Risi proindè affatim, cum tam audaces Mathematici nonnullorum ariolationes, & è Cometis collectiones nuper hîc circumferunt, ut non certa modò malorum genera mox consecutura indicarent; etiam personas, urbes ac regiones, in quas ea redundatura sint, designarent: Cometis summa temeritatis apex est, etiam menssem, & diem, quo eventus sumendum sit argumentum, quo homines ex veterno vitiorum excusantur, & ad poenitentiam agendam atque seriam vitæ emendationem instigantur? Per me verò licet eo uti argumento. Non enim eo minus inficias esse aliquas Cometarum vires, vel eorum aliquam esse significationem. Sed quid vel efficiant vel significant determinatè, sciri posse nego.

Stegmannus
efficientiam
malorum Co-
metis adimit:
Portendere
eos mala quæ-
dam in medio
relinquit.
In meliorem
partem potius
inclinat au-
thoritatem S. S.
LL. nixus.
Cometæ per
se non signifi-
cant mala.
Experientia
fallax.
Cometarum
eventus non
semper mali:
Sine eorum
apparitione
multa mala
eveniunt.
Cometæ per
orbis varias
plagas visen-
dos se præ-
bent:
Idè nihil
certi in specie
ex eorum ap-
paritione col-
ligi potest.

Astrologorum
quorundam
temeritas in
definiendis
Cometarum
effectis.
Cometæ ut
incitamenta
poenitentia
adhiberi pos-
sunt.

H h h h

Nec

Scriptura S.
solida & cer-
ta pietatis
magistra.

Pœnitentia
quid sit.

Peccata do-
lere non suffi-
cit, nisi excu-
riantur.

Bona opera
non sunt res
ludicæ, sed
solida pietatis
officia.

Vita æterna
donum.

Rom. vi.

Deus nobis
debitor factus
est non ali-
quid accipi-
endo, sed quod
ei placuit,
promittendo.
August.

Christi præ-
cepta graviora
non sunt.

1. Johan. v.

Præcepta
Spiritus non
sunt impossi-
bilia. Basil.

Sola fides
non servat
nisi pietatem
habeat so-
ciam. Jac. II.

Pietatis im-
pedimenta
remove.

Fides ad sal-
tem non sufficit.
Cyp. Hieron.

August. Naz.

Chrysost. &c.

Pœnitentia
continua &
se vicissim

propter pec-
cata excipien-
tes nil diffi-
runt ab his

qui omnino
non credide-
runt. Clem.

7. Strom.

Pœnitentiam
agere est &
perpetrata

plangere &
plangenda

non perpetra-
re. Greg.

Pœnitentia
vera veniam

promeretur,
simulata

Deum irri-
tat. Efit.

Culpas qui
post lachry-
mas repetit,

post baptisma
mortuum

tangit. Greg.

Peccatum
qui plangit &
iterum admittit,

quasi quis lavet latrem cradum, quem quantum magis abluit, tantum magis
lutum facit. Hist. I. de poenit.

Nec quicquam interest, quâ ratione homines ad frugem revocentur, dum-
modò revocentur. Itaque etiam per imposturam (quod ajunt) beneficium dari
haud credo esse impermissum. Quanquam malim solidiora usurpari hac in re
argumenta, & validiora in animis non obesse solum, sed & emundatæ mentis
hominum, qualia nobis Sacra Scriptura abundè suppeditat. Sed video in eo
præcipuè errari, quòd quid sit pœnitentia, & vera pietas, quævè sint viæ
ad eam ducentia argumenta, ignoretur. Pœnitentiam aliqui in solo animi
commissa peccata dolore consistere censent: verum hunc ad salutem hanc salu-
ficere Judæ proditoris Christi exemplum satis superque docet. Illum enim
summo animi dolore correptum, sacra refert historia; & tamen dolor iste
eum salutis haud fecit compotem. Insuper sunt, qui pietatem in frivolis re-
bus, collocant: hæcque potissimum bona opera esse credunt, quibus pariter
salutem æternam posse statuunt. Quo profectò nescio an quicquam dicere
confidentius: cum finiti operis nostri ad infinitum præmium caeleste non
proportio. Undè exclamat Apostolus, *Non esse dignas afflictionis præsentis
ris ad illam gloriam olim revelandam* Rom. viii. 15. Alii contra adeò operum
norum, etiam meritò sic dictorum, gratiam extenuant, ut ea non minus
Deo, & nullius apud eum valoris esse jactitent. Quo pacto non minus
homines segniores reddi in pietatis studio. Præsertim cum & ad justitiam
nem nihil facere nostra pia opera, & humanas vires superare Christi præcepta
existimetur. Scilicet *studium cum spe senescit*, ut ille ait, & *quod quis assidue
potest, sequi desinit*. Adde jam æterna prædestinationis & reprobationis de-
creta: quæque individuo absque ulla conditione facta & mutari nescia decreta: adeo
persolutum Christi obedientiâ tam activâ quam passivâ sufficientissimum pre-
tium pro peccatis nostris omnibus præteritis, præsentibus & futuris: adeo
viam voluntatem humanam: & justificationem sola fide de Christi merito
que ullis, etiam Evangelii, operibus obtinendam: nec non sexcenta alia
pietatis impedimenta. Quibus sententiis qui innutrientur, non magis, puta
pietatem colere possunt, quam benè olere, qui in culina habitant, ut eorum
tiarum arbitri verbis utar. Per ejusmodi quippè dogmata perit omnis, etiam
morum argumentorum vis, quibus hominum mentes incitari ac permoveri ad
tatem possunt. Quocirca edoceri primùm homines velim, pœnitentiam salvificam
non in animi modò, sed & in totius vitæ tempestivâ correctione atque in
mutatione sitam esse. Pœnitentia enim nihil aliud est, quàm resipiscen-
tem verè rescipit, seu post factum sapit, qui mutat cursum, in depositione
currere. Deinde pietatem consistere in sanctitate morum, in depuratione
tuum vitiosorum, in exercendâ ergà omnes charitate, in intima Dei
rentia, in affectuum ac cupiditatum carnalium coërtione. De qua pœnitentia
descriptione si quis, an recta ac legitima sit, addubitet, videat, ut illa
Apostoli descriptione apprimè congruat, qui totam officii nostri Christi
rationem in eo reponit, *ut abnegatâ impietate & mundanis concupiscentiis
& justè & piè vivamus in hoc seculo*, atque sic *expectare nos jubet beatam
spem & illustrem adventum gloriæ magni Dei, & Servatoris nostri Jesu Christi*.
Unde etiam, tametsi nullum sit operum nostrorum meritum, ea tamen necessitas
esse ad salutem intelligitur: cum nonnisi hac lege nobis sempiterna beatitudo
promittatur, atque hoc, non alio, fine apparuisse gratiam Dei salutarem
bus hominibus, ibidem dicatur Tit. II. 11, 12. alibi verò *sine sanctimoniam
Dominum visurum esse*, disertè affirmetur. Hebr. xii. 14. *Observatio mandatorum
Dei utramque in religione Christiana facit paginam* 1 Cor. vii. 19. *He est
illa fides per charitatem efficax*. Gal. v. 6. & *nova illa creatio, qua sola in Jesu Christo
valet*. Gal. vi. 15. Bona opera sunt anima fidei Christianæ, utpote sine qua
hac mortua censetur, perindè ac *sine anima corpus mortuum est*. Jac. II. 26. *Sine
bonis operibus, neque vocatio neque electio Dei firma esse potest* 2 Petri i. 10. *Is enim
Christi maximam vim & operationem seu efficaciam esse credo*. Is enim
qui plangit & iterum admittit, quasi quis lavet latrem cradum, quem quantum magis abluit, tantum magis
lutum facit. Hist. I. de poenit.

hirci illius emissarii instar peccata populi in desertum secum asportantis, etiam *delicta nostra in corpore suo sursum tulit in lignum crucis: illius livore ac vibicibus sanati sumus*, ut habent verba St. Petri. Sed omittendum non est, quod ibidem additum est, id ideo factum, ut imposterum peccatis mortui iustitia viveremus. Hanc enim conditionem semper adjicere amat Scriptura, maximæ divinæ gratiæ officia adjungens. Ac proinde Christus mortuus est sanè pro nobis omnibus, sed in eum finem, * *ut non nobismet ipsis viveremus, verum illi qui pro nobis mortuus est ac resuscitatus* 2 Cor. v. 15. † *ut nos redimeret ab omni iniquitate, & pararet sibi populum peculiarem, sectatorem bonorum operum* Tit. II. 14. Estque hæc conditio expressè annexa, ubi sanguinis Christi efficacia ex professo describitur: *in quo quis Jesu Christi filii ejus emundat nos ab omni peccato* 1 Joh. I. 7. Quam conditionem sæpius miratus sum omitti vulgò à Christianis, & sola hæc passim verba crepari: *Sanguis Jesu Christi filii Dei emundat nos ab omni peccato*. Quo pacto quam seipsos & alios deludant ac decipiant homines, vix dici potest. Neque verò mihi placuit unquam eorum subtilitas, qui indecorum esse reputant, ut Deus decreta sua ab aliquâ conditione & voluntate hominum incerta suspendar. Quasi scilicet illi melius scire possent quid Deo dignum ac decorum sit, quam Deus ipse, qui in scripto suo verbo apertissimè ab hac conditione: *in luce ambulaverimus, decretum nostræ salutis suspendit. Hæc conditio & in operibus carnis mortificaveritis, vivetis* Rom. VIII. 13. *Si unà mortui sumus (scilicet cum Christo) etiam unà vivemus: si patimur unà regnabimus* 2 Tim. II. 11, 12. *Si manseritis in me, verba sunt Christi, & verba mea manserint in vobis, quicquid volueritis petetis, & fiet vobis* Joh. xv. 7. *Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego præcepta Patris mei servavi, & maneo in ejus dilectione* y. 10. *Vide ergò bonitatem & severitatem Dei: in lapsos quidem severitas, in te autem bonitatem, NB. si permanseris in bonitate: alioquin & tu excideris*. Prædicta Dei sententia e-leemosynis & misericordiâ mutatur. Hic. Vid. dist. 1. de pœnit. Deus fecit te sine te, sed non te justificat sine te. Aug. Fœderis novi naturæ conditionem pietatis includit. Ratio Scripturæ S. opponere se non debet: Recta opponenda ei non est, cum ei ut dominæ ministraret, eam ut ducem sequatur. Rationis sobria necessaria in sacris usus. Fides est necessaria, necessaria & charitas. Fidei murum habere non sufficit, nisi ipsa fides bonis operibus confirmetur. Hic,

habet, quibusque tanquam dulcissimis pulvinis securè ac placidè indormit. Tuum verò Vir Amicissime fuerit dicta hætenus boni consulere, & favore perpetuo prosequi

Tibi addictissimum

JOACHIMUM STEGMANNUM

Hamburgo Manhemium die 20. Septembris 1665.

S. P. Reverende &c.

Auctor Stegmanni literas gratas habet.

Breviter ad eas inter multos labores rescribit.

Cælestia studia à nonnullis temerariè tractantur.

Eruditio cum modo habenda.

Intemperantia literarum cavenda.

Certa ab incertis secernenda.

Errorum effugendorum ratio.

Temeritas in iudicando cavenda.

Corpus à spatio vacuo distinctum.

Vacuum dari multi demonstrant.

Guerichius pater Vacuum dari docet.

Cometæ Eclipsibus in eventibus immeritò comparantur.

Cometarum lumen potius salutare quam exitiosum.

Sidera tantum lucent, non agunt in inferiora.

Stellæ signandis temporibus à Deo datae.

Stegmannus Auctori de significatione Cometæ favet.

Cometæ quomodo contemplandi.

Nulle malorum notæ eis inscriptæ.

Squarcialupus benignè de Cometis iudicat.

Literæ Tuæ Kal. Majis datæ, non tantum meram in me benevolentiam, sed & veram pietatem ac multam eruditionem spirantes, pergratæ mihi fuerunt. Quæ quidem amplum responsum suo jure exigunt, sed Tu, qua es equitate & erga me benevolentia, breviori ab amico multis laboribus gravato, contentus eris. Prudenter sanè & peropportunè mones cælestia studia cum modo & pudore tractanda. Multi enim illa maximè sublimia & humanæ menti depervia penetralia curiosè involant, ut exindè de vita & fortuna hominis decreta ferre non erubescant. Quamquam & alias eruditionem cum modocibum licet salubrem, habendam, nec tantum parandam sed & fruendam sapientiam esse, veteres Philosophi monent. Nec dubium est in omni literarum genere non tantum certa ab incertis, vera à probabilibus, sed & necessaria ab utilibus secernenda esse ei qui tutius incedere & errores circumstantes effugere velit. Tùm verò & temerariam judicandi & decernendi de rebus arduis audaciam cavendam esse.

Illa disputatio de Vacuo, non videtur utilitatis propemodum necessariæ vacua. Interest enim scire quo loco sint omnia. Cum autem corporum penetratio non detur, rectè colligis corpus quod sit in spatio vacuo, à spatio distinctum esse. Noris credo dari qui per extractionem aëris vacua corpora ostendant, magnumque usum inventis suis præstent. Sed hæc arcanorum naturæ rimatoribus relinquamus. De hac quoque re aliquid in opere meo dicetur, postquam Amplissimus Dominus Otto Guerichius Consul Magdeburgicus, strenuus illius de Vacuo spatio sententiæ defensor, hanc hypothesin ad probandam suam de Cometis opinionem adhibet. Hocce verò de Cometis argumentum esse perdifficile, ideòque modestè tractandum, prudenter mones. Eclipsibus immeritò quod ad eventus attinet comparari Cometarum apparitionem merito urges, cum ibi lumen terris salutare intervertatur, hîc fulgeat, quod, si eventus æquis oculis spectes, tam perniciosum quam salutare dicendum. Imò verò magis salutare, quod & plura bona & læta sequi soleant, & naturæ luminis calor, proindè salutaris efficacia, magis conveniat. Sidera, solo Sole, caloris & salutaris efficientiæ fonte excepto, in inferiora agere, negabit Tibi Clarissimus Leuneshlossius Vester, qui his solum lucendi officium deputat. De herbarum virtutibus responderi quis poterit, earum notitiam Salomoni datam à Deo fuisse, hæcque ex vicinia operari. Sideribus verò lucendi, tempora & hemisphæria designandi & dividendi officium, & remotissimas à terra sedes à Deo attributas esse. Quod in meliorem de significatione Cometarum partem inclines, & prædictiones Astrologicas in SS. LL. damnari dicas, merito facis. Signa cæli nequaquam sunt rideanda vel contemnenda: neque tamen ideò metuenda, sed ut indicia divinæ potentiæ, sapientiæ, bonitatis contemplanda. Tùm verò præcipuè illa rariora Cometarum inter argumenta divinæ justitiæ præmia & pœnas prænuntiantis & incitamenta pœnitentiæ ducenda. Cometis nullas malorum notas impressas, nec eis per se inesse quidquam infausi, rectè dicis. Imò verò *crinita effectibus non mala, sæpè etiam bona: causis verò minime timenda: formæ, facie, calore maximè jucunda*, ut utar Marcelli Squarcialupi Viri

Viri doctissimi verbis, quæ ille hoc argumentum pertractans ad Magnum Duthium perscripsit. Solent vulgò homines fulgura & fulmina metuere. Id quidem ego non probo. Vir enim pius, hanc cælestis Patris sui vocem, hæc jacula malis metuenda cogitet, convenit. Neque tamen ideò ridenda fulmina vel fulgura unquam dixerò: quod nec impius Caligula olim ad ultimum sustinuit. Ita in omnibus Dei operibus & actionibus tam bonitas quam severitas ejus, integræ justitiæ indicium elucet. Experientiam circa eventus Cometarum tristes fallacem esse meritò memoras. Nam non semper mala, etiam bona sæpius sequuntur Cometas, illa vero etiam semper antecedunt. Sed & Annales Cometarum sæpè fallunt. Non ignorabat *Aristoteles Vir doctissimus, quàm incerti sint & fallaces annales, in quibus prodigia & horum exitus imperita multitudinis relatu digesti sunt*, inquit ibid. idem ille Marcellus. Ne multa: dabo non obscurum exemplum. Tribuitur Cometæ miserandam Miesconis Ducis Poloni, à muribus circa 1230 erosi fatum. Erit ille, credo, qui Mesco Dux Masovix Funccio ad 1238. Miecislauus Cassisconus Alstedio ad 1236. in mirabilium Dei Chronolog. vocatur. Eodem fati genere Wilderolphum Episcopum Argentin. Alsted. ibid. ad ann. 997. Pantaleon ex Munstero circa 993. Calvisius anno 1013. militem quendam consumtum memoriæ prodit. Imo vero nostri Annales Popielum Ducem circa 823. Germanici Hattonem Episcopum Moguntinum circa 968. in mediis aquis à muribus, è cadaveribus crematorum hominum natis, arrosam memorant. Si hoc parum est: tribuitur ab Alstedio Cometæ anni 1240. montis in Burgundia anno sequenti avulsio & cum altero monte conjunctio 5000. hominum obrutis fatalis. Ut taceam similem historiam montis avulsi & in Rhodanum præcipitati à Sigonio in annum 562. referri, hic certè mons Burgundicus ab aliis in 1241. (vide Trithemium Chron. Hirsaug. & Balæum in Actis Pontificibus) ab aliis in 1249. ab aliis in 1251. ponitur. Si hoc parum est: cuncta tristitia quorum Cometæ dicuntur præfagia, vicissim Cometarum, vel alioqui nova præfagia sunt illis, qui talibus dediti certæ veritatis sui que ipsorum parum sunt memores. Quo non immerito retulere eventus, quos ipsi ut lætos & salutare approbant, inter tristitia relatos, ut reformatio Wiclefi, Hussi, Lutheri aliaque. Illis omnibus quæ ex Scriptura Canonica adfers ad ostendendam veræ pœnitentiæ, fidei & pietatis naturam, addo egregia antiquorum Ecclesiæ Doctorum monita. Nunc unica Clementis Romani, primævæ simplicitatis studiosi gnome, contentus esto.

Inspector omnium Deus & Dominus spirituum & omnis carnis, qui elegit Dominum Jesum Christum & nos per eum in populum peculiarem, det omni anima, quæ sanctum & gloriosum nomen ejus invocaverit, fidem, timorem, pacem, patientiam, lenitatem, continentiam, sanctitatem & sapientiam, ut nomini ejus rectè placeat per summum Sacerdotem & Præsidentem nostrum Dominum Jesum Christum, per quem illi sit gloria, majestas, potestas, honor & nunc & in secula seculorum Amen.

Licet vero S. Scriptura plurima ubique contineat monita ad pietatem, ego tamen his illustribus Cometarum phœnomenis omnes homines officii admoneri & ad pietatem invitari, præmiorum hinc, pœnarum illinc recordatione, probare institui. Hæc enim cæli signa in oculis omnium sunt & vulgo mala portendere creduntur. Sacra oracula proh dolor! à multis despiciatui habentur. Sed jam finio. Valete in Domino. Fidissimum Collegam Generosum Vissovatium, affinem meum plurimum colendum saluta, & ut ille quoque sententiam suam de eodem argumento mihi perscribat, instanter meo nomine roga. Est enim dignum eximiâ ejus eruditione argumentum. Iterum Valete.

Ad Reverendum Joachimum Stegmannum.

T. studiosissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hhhh 3

Manhemio

Fulgura & fulmina nec ridenda nec metuenda.

Dei justitia ubique apparet.

Experientia fallax etiam circa Cometas.

Cometarum annales fallaces.

Dubrav. Bohem. l. 15.

Murium corrosione plures periit.

Mons avulsus alteri junctus aliquot millia hominum obtulit.

Factum id diversis annis adnotatur.

Cometomantes sibi contradicunt.

Clementis Romani episcopi ad Corinthios commendatur. Ejus pium votum.

Scriptura S. plena est monitorum ad pietatem.

Auctor cur monita pia à Cometarum apparitione petat.

Vissovatium Auctor ad sententiam de Cometis ferendam invitatus.

Manhemio Hamburgum die 15. Septembris 1665.

Generose Domine, Amice multum colende.

Visitationis
Cometam
1618. vidit
decennis.

Ejus mode-
stia,

Erga Aucto-
rem benivo-
lentia,
De Cometis
sententia.
Nescimus
multa.

Cometicum
argumentum
arduum.

Aristotelica
de Cometis
sententia.

Cometae qui-
busdam sunt
Planetae, ra-
re apparentes
mundo coe-
vi.

Aristotelis
sententia de
Cometis exo-
lescit.

Naturæ li-
ber docet
multa veri
amantes.

Aristoteles
regnavit in
Republica li-
teraria.

Philosophicæ
Republicæ
libertas con-
venit.

Aristoteles
magnus Phi-
losophus: in
multis tamen
erravit.

Gassendus
laudatur,
Sententiam
Aristotelis
de Cometis
refutavit.

Cometarum
diuturna du-
ratio docet eos non ex fumis terrestribus oriri.

A Stri istius extraordinarii comati quod Cometam vocant, conspectus, mihi quidem non planè novus accidit. Nam anno Christi Nati 1618. simile huic lumen cæleste spectavi cum aliis; sed tunc puer decennis eram. Tu verò, ô amice eximie, ejus apparitione nupera ita es commotus, ut etiam Syntagma quoddam operosum, sicut significas, de hoc phœnomeno ac de luce ista cælesti inusitata concinnatum, in lucem emittere mediteris. Eo fine Viros eruditos multos in multis regionibus dissitis degentes, per literas quaqua versum missas compellasti, ut ab eis de Cometa isto sententias eliceret, easque velut flores decerptos isti operis tui ferto infereres. Quin etiam à me pro amicitia nostra pristina postulasti, ut aliquam Symbolam ad hoc opus tuum ipse quodque conferrem. Ego vero ad ordinem illum eruditorum Senatorium, quibus de rebus ejusmodi sententiam quæ notetur dicere fas est, non perveni: vix è plebejo ordine excedens, ad equestrem ægrè accedens. Præsertim autem Mathematicas artes, quarum auxilio & adminiculo hîc opus esset, non tractavi serio, sed obiter solum attigi, aliis, ut nosti, studiis deditus. Nihilominus quum tuæ petitioni amicæ sæpius repetitæ reluctari diutius non liceat, afferam quidpiam; idque non ut aliquid notabile dicatur, sed ne taceatur: sicut ait quidam in alia graviore materia. Inter alia rerum naturalium arcana, de quibus magna pars veri adhuc in profundo illo Democriti puteo demersa, etiam excellentes sapientiæ professores latet, difficilis perceptu est natura Cometarum. Hinc variæ sunt de iis exortæ Philosophorum opiniones; quibus omnibus recensendis, quum tu, ut reor, in isto Syntagmate tuo id facias, ego nunc supersedebo. Celeberrimæ inter eas sunt duæ: una quam Aristoteles etque penitus addicti Peripatetici tuentur, Cometam nihil esse aliud quàm Meteorum, ortum ex fumis terreis in aërem supremum evehctis, & illic iis à motione corporum cælestium accensis, lucens. Altera autem sententia est eorum, qui Cometas esse ex numero stellarum, ac præsertim Planetarum, sed raro apparentium, statuerunt, atque inter æterna naturæ opera eis locum assignaverunt.

Illa opinio Aristotelica jam ferè exolescit inter eos, qui rerum naturalium cognitionem, non ex librorum Aristotelis, quasi ii norma veritatis essent, lectione, sed ex ipsarum rerum accurata consideratione, & magni istius libri Naturæ contemplatione atque evolutione percipere conantur. Sicut & ipsa illa hujus Stagiritæ Macedonis autoritas Monarchica, quam iste velut Alexandri illius Magni, discipuli sui, æmulus, in Republica philosophica, quæ libera esse debet, per multa secula obtinuit, contra quam velut divinam vix mutare aliquid ævo superiore licebat, jam sensim minuitur, apud eos qui experientiâ cum ratione,

Nullius addictâ jurare in verba magistri,

conjunctâ, ita ut oportet, philosophantur. Quanquam enim Aristotelem esse alioqui magnum & subtilem philosophum non est diffitendum; tamen ejus dogmata non pauca utrique istarum, id est, tùm experientiæ tùm rationi repugnare, jam à Viris cordatis re ipsa evidenter ostenditur. Inter alios autem liberè prout decet philosophantes, Gassendus præ cæteris hujus seculi philosophis eximius, quem mihi, quum Lutetiæ Parisiorum degerem, affari contigit, eam Aristotelis de Cometis opinionem rectè refutavit. Præter alia ostendens quod, si ex terræ exhalationibus, seu fumis orirentur Cometæ, non possent tam longo tempore durare, ut interdum per semestre spatium sint conspicui.

specui (quanquam etiam per triennium quosdam eorum viguisse, historias quasdam testari scripsit Comenius) neque etiam possent, & figuram ita consistentem, & motum progressivum æquabilem ac quodammodo regularem habere. Nisi fortè Peripatetici, sicut tot orbibus cælestibus singulas Intelligentias ad eos movendos assignarunt, ita Cometis assignent aliquos Angelos à quibus moveantur. Nec verò hîc suppetias eis afferet illud, quod asserunt, cæli supremi seu primi mobilis, ut vocant, Sphæram, solidam velut adamantinam, ea quæ intra ipsam continentur corpora, motu suo abripere, & intra horas 24. circumgyrare. Nam tùm illam cæli soliditatem, tùm istum ejus violentum raptum, vana esse commenta, jam à non paucis rectius philosophantibus agnoscitur. Maximè autem inde ista Aristotelea de Cometis opinio refellitur, quod Cometæ etiam supra aëream regionem & supra Lunam, (quod & in nupero observatum est) imo, ut quidam testantur, & supra Solem aliquando apparere deprehendantur, dum per Telescopium seu tubum opticum spectantur. Atque in confesso esse reor exhalationes sive vapores, sive fumos è Terra prodeuntes, istos inquam terræ filios, Gigantes, tam altè in cælum non ascendere. Præsertim apud Aristotelicos, qui sphæram quandam igneam invisibilem sub concavo Lunæ, non à Deo sed ab Aristotele creatam habent; à qua exhalationes istæ eo tendentes antequam altiùs ascenderent comburerentur; vel si eam combustionem evadere possent, à cælo Lunæ, quod iidem solidum ac durum fabricarunt, ad superiora non transmitterentur. Id ipsum autem etiam cæli immutabilitatem ab Aristotele assertam destruit & conficit, quod in ipso cælo supra lunari ætherco, Cometæ antea non visi & appareant & rursus penitus dispareant: quos ipsi Aristotelici & oriri & interire non dissimulant. Is porro Cometarum supra Lunam situs benè etiam inde probatur, quod ex diversis locis multum à se remotis eodem tempore à diversis Uranix cultoribus spectati, minorem quam Luna parallaxin, seu loci in quo siti videntur diversitatem, imo aliquando nullam habere observentur.

Sed & istorum opinio, qui Cometæ esse stellas cælestes, velut Planetas quosdam, non nascentes & intereuntes, sed è conspectu nostro ad tempus diuturnum se subducentes, & rursus in conspectum redeuntes, docens, non caret magnis difficultatibus, quas & Aristoteles protulit, & alii proferunt. Ut cæteras, prolixitatis vitandæ causâ præteream, illa mihi videtur non exigua, quod, etiamsi eis illud detur, Cometæ in profundo veluti pelago cælorum quasi viatores post diuturnam in remotas regiones peregrinationem reverti; id quod tamen probari nequit: nihilominus illud nondum ostensum sit, errorum istorum Cometicorum apparitionem, intra certam periodum & per statâ tempora ordinariè recurrere; ut fieri deberet si Cometæ ad perpetua naturæ opera, adeoque ad Planetarum, qui certas periodos suas observant, censum & classem pertinerent.

Hiscæ igitur opinionibus ob hujusmodi difficultates rejectis, quid de Cometarum natura certi statui possit, peritis naturæ mystis dispiciendum relinquo, & ex ipso tuo hæc de re Commentario, ubi in publicum prodierit, discere volo. Faciliùs est de re quapiam difficili quid ea non sit, quam quid sit cognoscere & enarrare. Interim, antequam meliora docear, non improbabili mihi videtur sententia eorum, qui existimant Cometæ istos, quia in cælo existunt, ita ut ibi oriantur & intereant, ex cælestium corporum materia, quæ sublunari genere similis est, generari. Ita si inter illas sententias extremas hæc quasi media, ex utraque aliquid rejiciens & aliquid retinens, teneatur, utriusque incommoda forsan evitari poterunt.

Aristotelici quidem aliqui cælo materiam denegant, ut Averroës, Zabarella, solam formam ei tribuunt, quo id substantiam simplicem non compositam esse tueantur. Sed hujus commenti vanitas vel inde patet, quod cælum sit corpus,

Comenii Cometa triennialis.

Cometarum forma consistens & motus regularis eos non ea fumis oriri docet.

Intelligentias orbibus cælestibus assignantes assignant Peripatetici.

Cæli supremi Sphæra Peripateticis solida.

Primi mobilis circumcilius.

Cometa supra Lunam aliquando & supra Solem. Vapores terrestres supra Lunam non ascendunt.

Cæli immutabilitatem Cometarum in cælo apparitio & disparitio refutat.

Cometarum sedes cælestis parallaxi probatur.

Cometæ non esse Planetas extraordinarios Vissovati probat.

Quod ad nos non redeant iidem.

Nec statas apparitionis periodos servent.

Eisdem ex cælestium corporum materia generari probabile docet.

Cælo materiam denegant Peripatetici, Refutantur.

Cælo materiam quidam Peripateticorum tribuunt sed ab elementari diversam.

Dari in eo mutationes Cometæ monstrant.

Snellii de Cometis sententia.

Opposita Aristotelis.

Improbatur Gassendo.

Solis eruptiones, quæ aliis macula vocantur.

Vissovatius non negat: sed materiam Cometarum ex aliis globis potius colligi putat.

Planetarum globi corpora opaca à Sole illuminantur.

Luna velut altera terra.

Veneris observatio singularis.

Terra merito inter Planetas refertur.

Vissovatii sententia de Cometarum generatione.

Campanelle de Cometis sententia.

Cometæ eclipsin patiuntur.

Kepleri sententia de Cometis.

Vissovatii illustrat suam.

Planetarum exhalationes materia Cometarum.

Peripatetici opinionum tenaces.

Vissovatii modestia.

Philosophus verus.

Vissovatii idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

Philosophus verus.

Vissovatii idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

Philosophus verus.

Vissovatii idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

Philosophus verus.

Vissovatii idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

Philosophus verus.

Vissovatii idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

Philosophus verus.

Vissovatii idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

Philosophus verus.

Vissovatii idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

Philosophus verus.

Vissovatii idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

Philosophus verus.

Vissovatii idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

Philosophus verus.

Vissovatii idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

Philosophus verus.

Vissovatii idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

corpus, proinde habeat quantitatem molis, quæ est materię propria affectio. Alii concedunt quidem cælo aliquam materiam, sed eam à materia elementari prorsus aliam statuunt, ne concedant cælum etiam alterari atque mutari posse. At in cælo dari mutationes, ostendunt vel ipsi isti Cometæ cælestes, ut jam est indicatum. Snellius quidem putavit Cometam esse quoddam veluti frustum ex Solis massa decerptum: quum Sol actu ipso calidus, imò igneus existens, quamvis invito Aristotele, non tantum lucem quæ substantia ignea est, utpotè calefaciens, urens &c. ex se emittat, sed etiam eructet nubes quasdam, quæ ab Uranoscopis recentioribus observatæ, maculæ Solis vocari consueverunt; ex quibus ille Cometæ fieri est opinatus. Quæ opinio à Gassendo refellitur. Ego verò non video quid absurdi sit, si quis non quidem è Sole, sed ex aliis cælestibus globis Cometarum materiam provenire existimet. Quandoquidem jam compertum est Planetarum globos esse corpora opaca, quæ ex se non lucent, sed à Sole in centro mundi nostri sito, illuminatur. Id non tantum de Luna, quæ velut altera Terra est, constat, verum etiam de Veneris astro observatur: de cæteris autem planetis cæteroqui similibus, per analogiam colligitur. Hinc proclive est suspicari, ut ex Telluris globo, qui ipse quoque inter Planetas non immerito refertur, emanant exhalationes, è quibus accensis Cometæ oriri putant Peripatetici, ita ex istis Planetarum diversorum globis emanare posse similes halitus, qui in ipso cælo superiore supra Lunam collecti, & vel ibi accensi, vel potius à Sole, à quo plerumque aversam comam seu caudam habere solent, luce reflexa illuminati, Cometæ constituent. Præsertim, si verum est, quod Campanella testatur, Cometæ, ut non quidem planè opaca sed semidiaphana corpora, per umbram Terræ, inter eos & Solem interpositæ, Eclipsin pati, similiter ut Lunam. Si celebris ille Mathematicus Keplerus opinatus est ex aura ipsa ætherea, variis in locis in moles quasdam Orbiculares conrescente Cometæ efformari, cur non ego possim opinari eos ex istis, quas indicavi, Planetarum exhalationibus exoriri? Si quis huic meæ suspicioni objiciat aliqua eorum, quæ Aristotelicæ sententiæ de exhalatione terrea Cometæ constituite objiciuntur: ut quòd hâc ratione ex Planetarum exhalationibus cõagmentati Cometæ etiam non durabiles essent, sed mox evanescerent, & quòd figuram constantem, atque motum talem non haberent; dicam primò Planetarum illorum globos, etiam si in genere globo Telluris sint quodammodo similes, tamen in specie esse dissimiles, & proinde posse illorum exhalationes, & ex eis compacta corpora diversas à terrenis & perfectiores habere qualitates, & diuturniorem durationem, & motum in illa aura ætherea talem qualem in aëre meteorum quodpiam lucidum non habeat. Deindè, quæ Peripatetici pro Dictatoris sui Aristotelis opinione ab aliis oppugnata defendenda, ex præcipuis mentis illius interpretibus, afferent, ut sunt cedere nescii; ea ab illis accepta ego, quamvis meliora monenti cedere paratus, tantisper pro mea suspitione, quæ paucioribus, ut spero, quam illa opinio inconvenientibus urgeri poterit, asserere forsitan potero. Denique non continuo ero exhibendus & explodendus, si mea opinio paradoxa erit, & difficultatibus obnoxia videbitur: quum non pauci philosophi celebres dogmata quædam sua non minus paradoxa, & difficultates afferentia evulgarint, & tamen non idcirco è Philosophorum ordine fuerint exturbati.

Quamquam ego in Philosophorum Catalogum nomen inseri meum non ambio. Nisi quatenus Philosophus significat amatorem sapientiæ, eatenus me profiteor esse Philosophum, nempè hujus eximiæ Virginis Sophiæ procum, quamvis nondum Sponsum, nedum maritum eâ potentem.

Hæc postquam exaravi, inspexi Alstedium, qui Liberti Fromundi Meteorologica in compendium contracta Physicæ suæ inseruit. Ibi reperi non me primum esse cui in mentem venit ista de Cometarum materia opinio, sed Fromundum jam eam annotasse: undè magis in hac sententia sum confirmatus. Ita

Ita ergò ibi ait Fromundus: *Materia caelestium Cometarum* (nam aliquos esse etiam sublunares seu elementares Cometis, cum multis Mathematicis ita diversa eorum genera distinguuntibus, contra Tychonem Braheum, nullum nisi caelestem Cometam unquam fuisse pertendentem, statuit) è *sideribus fortè exhalatur, à planetis inquam, si Solem excipias: is enim ab hac expirandi lege liber est, [quanquam contrarium ab insignibus Uranoscopis assertum, antea à nobis est indicatum]. Itaque halitus quidam, vi præsertim Solis, planetarum corporibus expirantur, & inde est materia caelestibus Cometis. Sunt enim celi & sidera è sublunari materia compacta. Nihil itaque mirum si radius Solis ex corporibus Planetarum ali- quid velut exsugatur, unde formari possint Cometae illi aetherii. Hæc Fromundus.*

*Cometae Fra-
mundo alii
elementares
alii caelestes:
Tychoni om-
nes cale-
stes.*

*Vissovatii
de Cometar.
effectis sen-
tentia.*

Restat ut de Cometarum effectis quidpiam dicam. Accedo hac in parte sen- tentiæ Burgerisdicii, præceptoris olim mei egregii, qui asseruit Cometas posse non tantum pro signis sed etiam pro causis haberi aliquarum in aëre mutatio- num, & inde tempestatum, sterilitatis, pestis. Gassendus, etiam si tenuem hinc rationem subesse, & rem ipsam incertam esse censet, tamen non diffitetur id tribui posse seu luci, seu qualitati alii, ut sit in cæteris astris. Et, si aliqua sit effectorum diversitas, eam ad diversam Cometarum naturam referri commodè posse existimat. Quanquam enim, quod & ipse opponit, & alii, talia etiam absque Cometarum apparitione non semel fieri, verum sit, tamen non ideo est negandum talem effectum qui ab hac causâ fit, etiam ab alia causâ fieri posse. Nam & sterilitatis non unam dari causam, sed etiam una absente, aliam, constat: & quum certum sit calorem vehementem urere, tamen etiam non temerè cecinit Optimus Maximus Poëtarum,

*Cometa non
tantum signa
sed & causa
aliquarum in
aëre mutatio-
num, secun-
dum Burger-
diciam &
Vissovatium:
Non secun-
dum Gassen-
dum,
Nisi quodam-
modo.*

*Tempestates
et si non à so-
lis Cometis
fiant, fiunt
tamen & ab
illis.*

- - - - Boreæ penetrabile frigus adurit.

At verò animorum humanorum commotiones, seditiones, bella, & inde re- gnorum ac Rerumpublicarum mutationes, atque id genus alia, quæ à volun- tatis humanæ arbitrio ex parte pendent, nec à Cometis fieri, imò nec indi- cari naturaliter, cum Conimbricensibus Philosophis, & cum Incomparabili ævi sui Heroë Julio Scaligero, & aliis, idem Burgerisdicius rectè statuit. Nam etsi non absurdè docetur, quòd Corporis temperamentum plerumque sequan- tur mores animi, qui corpori isti est inclusus, aëris autem mutationes etiam corpus humanum afficere atque immutare non est negandum, tamen ab istis inclinari tantum aliquantisper posse animos humanos ad tales mores & talia facta, non autem necessariò adigi, credendum est. Certè non convenit exi- stimare, quòd homines eorumque animi à stellis velut neurospasta quæpiam huc atque illuc trahantur. Profectò à voluntate non potest separari libertas, ut agnovit etiam de voluntate agens Burgerisdicius: & qui voluntatis humanæ ar- bitrium negant esse liberum, imò statuunt esse omnino servum, ii arbitrium negant esse arbitrium, ubi non agitur aliquid pro arbitrio, sed pro necessitate? Non licet equidem negare voluntatem humanam & vim agendi aliundè pen- dentem habere, ut & externum ejus quod vult effectum, nempe à suprema causâ causarum, id est DEO Optimo Maximo, ab eodemque talia à vo- luntate humana proficiscentia effecta, ut juvari vel permitti, ita etiam impe- diri posse, & solere.

*Urit non
tantum calor
sed & frigus.*

*Vissovatius
negat Come-
tam agere in-
mentem ho-
minis, & vel
indicare na-
turaliter li-
beras ejus
actiones.*

*Aëris muta-
tiones affici-
unt huma-
num corpus:
Et sic ali-
quantum in-
clinant ani-
mos homi-
num, sed sine
ulla cogendi
necessitate.*

*Necessitas in
arbitrio hu-
mano locum
non habet.*

*Gratia di-
vina ad ac-
tiones hu-
manas exse-
quendas con-
currit.*

Impediri inquam quod ad externam exsequutionem, non autem quod ad internam electionem attinet. Nam is internus voluntatis actus ita liber est, ut vel ad ea quæ Rationi, vel ad ea quæ appetitui inferiori bona esse videntur, atque vel ab illo vel ab hoc quasi Consiliario, Voluntati, ut Reginæ in thro- no sedenti, facienda suadentur, ipso sese flectat, & vel illa vel hæc agenda aut omittenda esse decernat, & corpori imperet exsequenda. Certum est vo- luntatis libertatem, & coactionis necessitatem, adversis frontibus sibi repu- gnare: quippè qui aliquid vult facere, ille non cogitur propriè, quia hoc eligit,

*Incipere no-
strum est, Dei
perficere.
Hier. adv. Pe-
lag.*

*Voluntati à
consiliis ratio
& appetitus.
Libertas ex-
cludit neces-
sitatem.*

Peccatum est voluntaria iniustitia. Clem. 2. Stroth.

Peccatum non est peccatum nisi sit voluntarium. August.

Actionem liberam agentis consensus facit.

Neccitias nulla ratione cum libertate consiliere potest.

Libertatem à libertate distinguit Gassendus.

Arbitrio libero sublato tolli necesse est præcepta, consilia, laudes, vituperationes. August.

Pena nulla iusta esset, si iniustitia in voluntate hominis non esset. Aug.

Arbitrium si non est liberum quomodo Deus mundum iudicat? Idem.

Signa sideribus indita hominum inventa.

Cometa nil ad Principis mortem:

Nec ad seditionem vel bellum:

An detur immobilis?

Bona omnia in bonum vertunt.

Malis cuncta in malum cedunt.

Adjuvatur nemo à Deo, nisi qui sponte aliquid conetur. Aug.

Ora & labora.

Pietati studium tempus est.

Tempus volat irrevocabile.

Beatitudinis celestis perfectio.

eligit, quod vult: & quo cogitur propriè, ille non vult, sed invitus facit, imò potius patitur cogentis violentiam: ut actio illa quæ tunc fit, non isti, per quem, ut per instrumentum fit, sed illi à quo, ut à causa efficiente fit, sit attribuenda. Coactum igitur aliquid velle, contra voluntatis inclinationem, esset nolle, & tamen simul velle, cum insigni contradictionis implicatione, ac proindè cum absurditate. Quod si aliquis dicat esse hîc necessitatem non coactionis, sed inevitabilitatis, vel immutabilitatis, quum tamen iste qui hoc agit, non invitus, sed volens ac libens agat, ut ita cum hac necessitate consistat simul libertas: Dicam, cum Gassendo, hanc esse quidem ut sic loquar, libentiam, sed non esse propriè libertatem: quia libertas propriè dicta consistit in indifferentia ad utrumque oppositorum: ita ut quod non potest non esse, id non sit propriè liberum. Nisi hæc libertas voluntati humanæ tribuatur, cessabunt hominum studia & conatus ad bona agenda, & improba vitanda, cessabunt proindè virtutes & vitia, ac per consequens non habebunt ullum locum nec præmia, quæ pro benè factis, nec multò magis poenæ, quæ pro malefactis voluntariis persolvuntur: quia ista in utramque partem non erunt facta illius qui ea fecisse dicitur, sed alterius, qui per hunc coactum ista fecit, velut per instrumentum quod ei nequibat reluctari. Quum tamen & Deus ipse iustissimus mundi rector, unicuique secundum opera ejus mercedem redditurus, in sacris oraculis asseratur, & homines iusti Deum imitantes idem meritò faciant. Sed ab hac digressionem, redeo ad Prognostica è Cometis sumi solita. Ea annotavit inter alios Alstedius: cui in Encyclopædia contexenda, adfuit quidem sedulitas, quæ nominis ejus anagramma continet, sed videtur non æquè adfuisse iudicium defœcatum, in dogmatibus veris ex numero aliorum seligendis, & vanis rejiciendis. Is scripsit, *Cometa in signis terreis sterilitatem, in aqueis, sterilitatem & pestem, in aereis, ventos inusitados, seditiones & pestes, in igneis, incendia & bella denotant.* At signa ista cælestia seu astra, hoc modo elementis certis videntur assignata, non pro naturali ratione, sed pro Astronomorum vel Astrologorum arbitrio, qui non modo astrorum leges enarrare, sed ipsis astris leges quodammodo ferre satagunt. *Cometa* (inquit idem ille) *matutinus, meridianus, vel vespertinus, significat mortem principis.* Sed & hîc quæ potest dari vera ratio? quæ causæ illius cum isto effectu connexio? *Cometa* (idem ait) *immobilis seditiones, mobilis bella indicat.* Cur ita? Annon & seditiones cum motu fiunt? & nonne dubium est num aliquando visus fuerit Cometa immobilis? Vana igitur videntur ejusmodi prognostica. Illud mihi perplacet, quod tu, ô Amice, per epistolam nunciasti, docere te in hoc tuo libro, Cometas, *malis* quidem *malis*, sed *bonis bona* significare. Quanquam id de omnibus etiam signis dici potest. Certè bonis omnia etiam adversa, DEO summè bono ita moderante, tandem in bonum cedunt: malis contrà, etiam ea quæ per se mala non sunt, asferunt malum quod meruerunt. Hoc igitur nobis est potissimum curandum, ut DEO per Christum ac Spiritum suum Sanctum, juvante, & nostro labore adhibito, è malorum hominum numero egressi, veritatem & pacem diligenter, bona & honesta, dum nobis in hac vita mortali tempus, quod valde fugax est, suppetit, impigrè operemur. Ita fiet ut omnia temporaria atque corruptibilia supergressi, numinis sempiterni gratiâ, etiam supra id ubi Cometæ lucere solent, evehamur, & ad lucem illam inextinguibilem, in qua ipsum numen habitat, nunc inaccessible, accessum impetremus. Ibi etiam ea quæ nunc à nobis ignorantur, clarè cognoscemus, ibi cunctis calamitatibus atque eorum, quæ Cometæ minari existimantur, malorum metu liberati, perpetuis atque æternis inserti, pace & tranquillitate imperturbata, ac beatitudine illa ineffabili divina perfruemur. Utinam fiat!

Hamburgo Amstelodamum die 25. Septembris Juliani 1666.

S. P. Reverende &c.

V Ertente demum anno, Te jam Amstelodami agente, ad literas Tuas tam mihi gratissimas quam doctissimas, ut par est, respondeo. Meministi enim me tunc è vestigio non tantum Tibi de iis gratias egisse, sed & ad quædam literarum tuarum capita Tibi respondisse. Id tamen & currente, inter varii laboris moles, calamo feceram, nec ullum istius epistolæ exemplum in scriniis meis servâram: quâ ratione Tibi satisfactum esse scio: sed non publico, cui Tua damus, luce profectò dignissima. Nihil me hîc affectui, sed id quod debeo, veritati dare, testantur mox orbi Rautensteinius, (licet nuper eheu! fato functus, sed qui in meo quoque opere vivit) Heinsius, Gruterus, Viri per omnia Clarissimi. Argumentum quod tractandum suscepi arduum esse dissidentes adhuc Virorum doctorum sententias docere meritissimo ais, ac modestè tractandum innuis.

Equidem ex Aristotele, Seneca, Plinio & Plutarcho multiplex sententiarum hac de re incertum manifestò videmus. Nec meliori dehinc fato res ad id usque temporis acta. Nam ut alia præteream, verbo Tibi, quæ in lectione Gassendi, Tui olim Amici (cujus opera Te vidisse animadverto) observavi, dicere liceat, eum postquam non tantum Aristotelis, sed & Tychonis aliorumque sententias difficultate non carere docuit, tandem nil certi hâc de re definiri posse concludere. Sanè si Epigeni credimus, referente Seneca, & Chaldæi, ingeniosissimi licet solertissimique siderum rimatores, nihil de Cometis habuerunt comprehensi. Quid multis? Joannes Regiomontanus, decimi quinti seculi à Christo Nato lumen, & Astronomiæ restaurator, non multum hîc lucis attulit, dum Cometarum originem ad occultas naturæ causas refert. Thomas verò Hagegecius, egregius pariter Mathematicus, occulta Dei opera eos appellat. Tandem ipse Tycho tot mille annorum industriam suamque, tot aliorum tam exemplis quam erroribus eruditam incomparabilem solertiam, & præstantissimorum organorum fidem, non magni hîc facit, dum Cometæ inter miracula naturæ nondum exposita refert. T. I. progymn. p. 513. Hâc viâ in Academiam imus vel ex ea venimus. Spero Hevelium nunc instar omnium fore. Is Cometæ nec in aëre, nec in via lactea, in cælo tamen sive æthere ex effluviis Planetarum, præcipuè Solis generari docet. Idem Tychonem, Principem Mathematicorum superioris certè seculi, tum illum Snellium, Crugerum aliosque Cometæ cælo locantes, qui dixerunt Cometam motum peragere sub circulo omninò maximo, errasse, & sub circulo maximo ferè peragi motum illum apparentem, ita ut modo sint velociores, modò tardiores, nonnunquam directi Stationarii, rursus retrogradi vel viceversa evadant, docet. Cometæ tamen aliquando per nostrum aërem vaporosum trajicere fatetur. Sed nos hæc ἀμύχανοις relinquamus dijudicanda. Non enim mihi placent illa quorundam supercilia, quæ malitiosam arrogantiam, ignota sive curiosè involantem sive temerariè decernentem, olent. Novi Aristotelem Principem Philosophorum Astronomica Eudoxo & Calippo dijudicanda reliquisse. Scito autem Tuum de sententia Snellii judicium, & de Hevelio stare, nisi quòd is vel maximè ex Solis effluviis Cometæ generari asserit. Quam sententiam non pauci jam Maximi Astronomi tuentur, ipseque adeò Kircherus celeberrimus. Acutissimus ille Mathematicus Galileus maculas Solis Cometarum materiam esse posse probabile judicavit. Quæ, ut & illa de generatione Cometæ ex materia cælesti galaxiæ analogæ Clarissimi Bullialdi sententia est. Fienus, Cyfatus, Gloriosus, Puteanus, Cabæus & Tellesius, Cometæ ex faculis & maculis expirationibusque Solis & aliorum Planetarum generari dixerunt, licet in nonnullis dissentiant. Inde quidam Solem tunc splendius

Vissovatius
tardi responsi
rationes Au-
tor reddit:
Tum debi-
tum eruditio-
ni ejus testi-
monium,
Judicio Vi-
rorum Cla-
rissimorum
nixus.
Cometicum
argumentum
arduum mo-
destè tra-
ctandum.

Gassendus
nil certi de
Cometarum
generatione
pronunciari
posse conten-
dit.
Chaldæi
laudatur,
De Cometis
nil certi ha-
buerunt.

Tycho lau-
datur,
Ab Hevelio
corrigitur.

Cometarum
motus appa-
rens sub cir-
culo propem-
dum maximo
Trajiciunt
quandoque
per aërem no-
strum.

Vissovatius
approbando
sententiam
Snellii & Fro-
mondi Heve-
lio quodam-
modo assensit.
Cometarum
materia ga-
laxiæ analo-
ga.
Solis facula,
macula.

Cometa an Planetæ extraordinarii & perpetui: An redeant iidem.
Cometa in Natali Christi Rediit 1572. Ex eo nuperus 1664. prodit.
Cometarum duratio octo mensibus, integro amplius anno,
Probare videtur eos perpetua sidera esse:
Ut & motus constans & regularis,
Sedes celestis nil eos in terrena adeo remota agere docet.
Cometa nullus triennio apparuit.
Comenius refutatur.
Cometæ cur non servant certas periodos ut Planetæ:
An habeant Angelos retores:
Hoc probabile multis videtur.
Intelligentias sive Angelos celorum motores Ricciolus probat,
Pauciores tamen Aristotele.
Septem Planetæ, Angeli eorum motores, eximii spiritus.
Angolorum opera Deus initiatus est & semper utitur:
In Cometis regendis præcipue uti dici potest.
Generatio datur in celo.
Philosophicarum sectarum præcipuarum auctores.
Cælum corruptioni obnoxium.
Terra inter Planetas refertur:

didius veluti purgatum lucere, observarunt. Sententia illa Pythagoræorum, Chaldæorum aliorumque quam profers, multis probabilis videtur. Ac primum quidem ob cæli amplitudinem, qua de re quid scribat Seneca Natur. Quæst. l. 7. c. 23 & 24. nosti. Ex his Gassendo & tibi ejus vestigiis insistenti responderi aliquid ad ea, quæ ex illo attulisti, posset. Quicum etiam dum ais, Cometam nullum bis ad nos accessisse, innuens diversam eorum orbitam, faciem, motum, responsum apud illius sententiæ patronos invenies, Cometas reduces observatos, cælique vel terræ conversioni diversitatem illam tribuendam. Ne multis, Cometa (sic Origeni & multis stella illa Magorum vocatur) Christi natali præluces Anno 1572. redivivus, & ex hoc nuperus Anno 1664. conspectus prodisse putatur. Illud Beza olim, hoc Placentinus nuper admodum dixit. Huc adferunt tandiu eos durare, etiam octo mensibus, imò integro amplius anno, ut ille anno 1572. Quomodo tam diuturnam mansionem, eamque (ut & magnitudinem) utcunque constantem, nec pabuli indigam, tum motum circularem sideribus proprium pro hac sententia Seneca l. d. c. 22 & 23. urgeat, nosti. Doctissimus Ricciolus, licet & constantiam ac regulabilem, ut ait, anomaliæ motus Cometarum (quam & Clarissimus Hevelius demonstrat) in argumentum hujus sententiæ, adferat, eam tamen parum probabilem, & illam, Cometas fieri de novo, probabiliorē judicat. Quicquid autem de eo sit, plerique præstantissimi Mathematici, vel omnes, vel certè aliquos Cometas cælestes, quod rectè confirmas, adducto & nupero Cometa pronunciant. Si omnes, nulla Cometis tam longè à nobis dissitis (præsertim si fixis stellis, ut quidam volunt, inserantur) in terrena relinquitur efficientia. Si aliqui tantum: nulla certa & generalis regula hîc formari potest. Triennio aliquem Cometam, ut Comenius vult, durasse, nullus Auctorum quos vel legi, vel apud diligentissimum Ricciolum aliosque vidi, dixit. Tribus vel etiam pluribus annis continuò sed alternis apparuisse Cometas, sæpè vidi. Triennalem quempiam nunquam. Cæterum quod ad illud abs te allatum attinet, Cometas oportere, si sint Planetæ, intra certam periodum & per stata tempora ordinariè recurrere: expendenda tibi relinquo, Cometas planetas dici extraordinarios, nec ordinariis per omnia pares: tum verò non omnes semper Cometas ab omnibus nec eodem tempore conspici. Angelos eis assignat Christophorus Rothmannus, Franciscus Restallique. Angelorum nempe directione tam varium Cometarum motum fieri ajunt. Tycho idem sentiendum, vel ingentiam sideribus scientiam tribuendam dicit. Prius illud Ricciolus variis argumentis probat, nec tamen motores illos cum Aristotele 48. vel 56. putat: sed præter 4. vel 12. vel 24. Supremi fixarum orbis motores septem motores Planetarum divinat, & hos septem illos eximios Spiritus, in Sacris Literis celebratos, cum Trithemio & Cornelio à Lapide arbitrat. Sicut autem Deum Angelorum ministerio in rerum tum creatione usum esse, tum gubernatione uti in Sacris Literis docemur, ita diversam & singularem hîc Cometarum, rariorum scilicet siderum, à reliqua turba cælesti rationem esse posse, non immeritò putandum est. Generationem (proindè & corruptionem) in cælo dari contra Peripateticos eorumque fautores Clarissimus Hevelius post veteres & recentiores asserit.

Et certè divinus ille Plato, Pythagoras, Zeno, trium præcipuarum familiarum coryphæi, alique eorum sectatores veteres & recentiores quàm pluri mi, idem uno ore, referente Ricciolo Almag. T. I. part. 2. lib. 9. sect. 1. cap. 5. dicunt. Nec certè aliud nos sacra oracula, sed & Cometarum, macularum quoque & novarum stellarum vices, docent. Et tamen inter Christianos quoque inventi, qui Aristotelicæ illi opinioni cæli æternitatem inducenti patrocinantur. Salva tamen S. Scriptura auctoritate eos id dixisse, scio. Illa quæ Terram inter Planetas referunt, inter alios Amplissimum Dominum Ortonem de Guericke Consulem Magdeburgensem, & Clarissimum Ismaëlem Bullialdum, Amicos mihi plurimum colendos invenient defensores. Quæ verò contra cæli Supremi

Supremi circumgyrationem adfers, ut communi sententiæ contradicunt, ita illi Copernicanæ sive potius Pythagoricæ de terræ revolutione favere videntur. Per hanc se multa absurda alioquin inevitabilia evadere, Clarissimus Hevelius & alii Mathematici affirmant in disputatione de Cometis, in qua etiam huic controversiæ locus datus. His nullas parallaxes esse Vendelinus, licet Tycho- nis sententiæ de Cometis æthereis sectator, cum veteribus, Keckermannus, utpote merus Peripateticus, incertas & non necessarias esse contendit. Con- trarium statuunt Tychonici, nec tantum rationibus sed & observationibus pro- bant. Quod argumentum Ricciolus lib.8. c.16. & seqq. tanquam potissimum ad Cometarum à terra distantiam ostendendam accuratissimè pertractat. Sed ego his immorari nolo, cum epistola modum excedat tam sui, quam meorum la- borum respectu. Itaque propero ad alia & finem. Benè & prudenter distinguo inter actiones naturales & liberas, & in illis non in his efficientiam Cometarum locum habere dicis. Quanquam & ibi magnum sententiæ incertum ostendi po- test illis, qui Cometæ inter causas naturales ponunt. Aër namque toties sine Cometa mutatur, nisi fortè eos perpetuum sidus concedas, ut ei Senecæ, qui alias hanc sententiam fovit, aptari possit illud quod de morte dixit: *ubique propè est, sed non ubique se propè ostendit*. At ego de his alias ex instituto, si vivo, agam. Libenter autem video quòd libertatem Theologicam libertate Philoso- phicâ tueâre. Ego fanè vix sine tautologia liberum arbitrium vel voluntatem dici posse arbitror. Itaque potius naturæ vel ingenii humani libertatem dicere soleo. Ne plura: *fides sana Catholica neque liberum arbitrium negat, sive in vitam malam sive in bonam: neque tantum ei tribuit, ut sine gratia valeat aliquid*, inquit Augustinus epist. 47. Nempe & illa libertas aliaque naturæ dona, Dei gratiam loquuntur. Signa cælo inscripta hominum sunt inventa, libertatis illius docu- menta, tantò magis cum Arabes alias impresserint. Quod ad Symbolum Come- tis à me tributum attinet, *Bona bonis, mala malis*, id eis tanquam rarioribus & illustrioribus phœnomenis convenit. Hos ideò præconibus & consiliariis mo- ciare ex æquitatis divinæ ratione integra dico. Ita mortales in vitia pleno cursu ruentes officii, quâ licet, admonere studeo. Utinam cum fructu! Hæc ad eru- dirissimam tuam epistolam, Amice Eximie, respondenda habui. Dubium porrò mihi de Cometa immobili moves. Hunc Physici, docente Keckermanno, vocant, cujus motus minus evidens est, dum scilicet hæret in inferiori parte aëris, quæ cum sit à cælo remotior & paulò crassior, non ita evidenter secum Cometam circumducere putatur. Gloriosus Cometæ immobiles per conden- sationem fieri sentit. Sed pressus aliis laboribus abrumpo potius quàm finio. Tu hæc à me studio veri & egregii publici dicta boni & æqui consule, meque libenter, ut à quovis alio, ita cum primis à Te, cujus solidam eruditionem & probitatem optimè à puero novi, quod rectum est discere velle, certò tibi persuasum habe. Verbum addo, me Tuo pio voto meum jungere, ut scilicet omnes *bonis operibus* (quibus *calum, bonis autem propositis infernum impletum iri* quidam acutè dixit) dum tempus suppetit, dediti mala, ‡ quæ Cometæ malis consequamur. Fiet, ut optas cum omnibus piis, si Spiritus Sancti monitis obediærimus. Quibus egregiè consonant illa * Clementis Romani Viri Aposto- lici, quæ Tibi antiquitatis studiosissimo meritò adscribo: *Quid jucundum & ac- ceptum coram opifice nostro sit videamus, sanguinem Christi intentis oculis intueamur, & quàm pretiosus Deo sit ejus sanguis consideremus, qui propter nostram Salutem ef- fusus, toti mundo pœnitentia gratiam obtulit*. Nunc jam Vale.

Moveri qui-
escence calo
multis puta-
tur,
Non sine in-
signi usu.
Parallaxes
an in Cometis
dentur.
Actiones ho-
minis volun-
tariae aliter
se habent
quam natu-
rales.
Cometæ in
actionibus na-
turalibus vix
locum habent;
Aër assidue
mutatur sine
ulius Cometæ
apparitione.
Seneca Co-
metas perpe-
tua sidera
statuit.
Libertas à
voluntate se-
parari ne-
quit.
Liberum vo-
luntatis ar-
bitrium esse
in homine re-
velavit no-
bis Deus per
Script. SS.
Aug.
Libertatem
& alia natu-
re dona Dei
gratiâ habem-
us.
Signa cælo
impressa ab
hominibus
varia.
Cometæ sym-
bolum Bona
bonis, mala
malis Auctor
explicat.
Cometæ im-
mobilis qui
vocetur,
Undè fiat.
Laudem de-
bitam nulli
invidet.
Discendi cu-
pidus esto.
Operare bo-
num super
doctrinarum
fundamento.
Naz.
Operib. ju-
stitia homo
salvatur.
Basil.

* Epist. ad Cor. Christi sanguis ad delenda peccata nostra fusus nos ab iis revocat.
‡ Proposita bona effice.

Amsterdamo Hamburgum die 16. Octobris St. N. 1666.

DE argumento isto Cometico, non videtur mihi esse operæ pretium ferram disputationis, quamvis amicæ, porro tecum reciprocare: præsertim quum in plerisque consentiamus.

Cometæ an inter miracula ponendi. Vissovatius maculas Solares admittit.

Et Solem igneum, & veluti pelagus ignis esse arbitratur.

Cometas ex Solaribus exhalationibus generari multis statuunt.

Cometa in natali Christi Anno 1572 ac 1664. an idem.

Ricciolus cur unius stellarum fixarum orbis motores plures, incerto numero ponat.

Creata non sunt æterna à parte ante.

Cometa immobilis propriè dictus nullus est.

Ad miracula supernaturalia Cometæ referre, ut Tycho facit, tum demum opus esset, si nullæ omninò eorum causæ naturales possent investigari. E Sole prodire quasdam exhalationes, quæ maculæ vocantur, ego nequaquam negavi; quum & Solem igneum, imò velut pelagus quendam ignis esse, ac proinde fumos aliquos ex se emittere persuasus sim: & ipse aliquas ejusmodi Solis maculas in charta pura, Soli ad tubum opticum opposita spectaverim, cum nostro Paterfonio. Sed istas Solares exhalationes materiam Cometarum statuere, ideò mihi non placebat, quod ex sæpè apparere & deinde disparere observentur, absque subsequente Cometæ ullius apparitione. Nisi quis dicat, tum demum ex iis Cometæ coagmentari, quum ex majore quam aliàs copiâ acculantur. Quam sententiam à celeberrimis hujus ævi Mathematicis, præsertim Galilæo, quem meritò magni æstimo, & ei alioqui sæpè adversante Cæreo, & Picteano, Kirchero, Hevelio, approbatam, nec ego jam prorsus improbare audeo. Vellem tamen videre refutationem rationum, quas Gassendus simili hac de re Snellii sententiæ opposuit, Cometam illum qui circa Christi natalem fulsit, eundem Anno Christi 1572. & deinde 1664. reducem rursus apparuisse, existimo firmis argumentis non posse confirmari; præsertim quum illius & magnitudo, & figura, & alia accidentia non sint nobis descripta. Intelligentias cælestes seu spiritus angelicos, esse ut cælorum, ita & Cometarum motores, videtur mihi veritati non esse consentaneum: Præter alias rationes, quòd natura, quæ est internum motus principium, isti motui sufficiat, ut non sit opus externos motores adhibere: & quòd iste ab externo principio motus non esset naturalis, sed violentus, secundum ipsius Aristotelis sententiam. Illud miror quòd Ricciolus celebris Mathematicus unius stellarum fixarum orbis motores multos, eosque vel 4. vel 12, vel 24. esse divinet, variantibus & sibi ipsis non consentientibus sententiis: quæ nescio quam validis fulciri possint rationum adminiculis. Quid si stellæ istæ stant ita fixæ, ut eis non sit opus motores apponere?

Creata aliqua, ut est mundus iste inferior, & cælum istud aspectabile, quum ob ipsam creationem initium existendi habuerint, quomodo possint statui esse æterna propriè à parte ante, ut ajunt, & quidem salvâ Sacræ Scripturæ auctoritate, non possum animo comprehendere.

Cometam immobilem dari quum dubitavi, de propriè ac strictè dicta immobilitate id intellexi. Ecce ipse Keckermannus talium assertor, ita vocari ait eum Cometam non cujus nullus omnino sit motus, sed tantum minus evidens. Plura jam circa hoc argumentum Cometicum scribere nec liber, nec licet, tum per valetudinem adhuc invalidam, tum per alias occupationes utiliores. Vale.

Tui studiosissimus

ANDREAS VISSOVATIUS.

Hamburgo Amsterdamum die 15. Octobris 1666.

QUæcunque ego ad Te de argumento Cometico scripsi, non ullo contradicendi, sed solo discendi studio me id fecisse testor. Meritissimo autem, ut

Cometæ phæ-
nomena præ-
cipua.

Paradisi
custodes An-
geli Cometæ
esse putan-
tur.

Stella etiam
fixa, habens
suos motores
Angelos.

Calum fixa-
rum solidum,
Planetarum
fluidum.

Luna non so-
lidum.

docet, novi. Verum tamen ut Cometarum phænomena illustria & rariora, quæ plurimis rebus ingentibus, lætis & salutaribus præluere solent, ipsiusque Filii Dei Redemptoris mundi natali præluxerunt, & inter quæ illi Angeli cum ignea romphæa Paradisi custodes, & stella Magorum dux à quibusdam ponitur: deniquè quæ Deum ad perdendum olim mundum adhibiturum nonnulli statuunt, à jurato Dei pariter & hominum hoste excitentur & regantur, ut credam impetrare à me non possum. Adde illa tamdiu durare, tam sapienter & certo ordine (cujus auctor Deus non diabolus) secundum temporum & orbitarum periodos decurrere: tum verò omnibus, adeoque non malis tantum, sed & bonis terrendis, utpote tristitia tantum portenta ex communi sententia exhiberi. Nec videtur divinæ tum majestati, tum sapientiæ, tum bonitati conveniens, pati ut impurissimus ille & nequam Spiritus tam crebrò & tamdiu conflatis & pro lubricine motis Cometis humano generi illudat & metum tristitium è vestigio secutorum incutiat. Ut taceam, hanc opinionem à pia veterum & recentiorum Auctorum sententia, Cometæ Dei jussu ab Angelis bonis vel componi, vel certè dirigi, quàm longissimè recedere. Cæterum de moribus stellarum, etiam fixarum, Ricciolus est consulendus, Almagesti novi part. poster. T. I. l. 9. sect. 2. tota: ut & de soliditate cæli fixarum sect. 1. cap. 7. ubi & prolixè & solidè hoc argumentum tractat. Non pigebit verò Tibi conclusionem hujus disputationis adscribere, præsertim cum ad argumentum Cometicum faciat. Itaque sententiis & argumentis super quæstione an calum sit solidum vel fluidum expensis, unicam conclusionem ponit: Probabilius multò est, licet nondum Mathematicè aut Physicè evidens, Calum fixarum solidum esse, Planetarum autem fluidum.

Constat id argumentis & responsionibus utrimque hætenus adductis: hæc enim distinctione tum probabilitatis ab evidentia, tum cali fixarum à cali Planetarum, consiliantur plurimæ opiniones Patrum ac Doctorum inter se, & cum Astronomorum recentiorum observationibus minorique violentia aut multiplicitate motuum ac machinarum, minori quoque periculo repugnantia physica inter motus tam varios Planetarum, explicantur phænomena Cometarum, Martis, Veneris ac Mercurii, quæ præcipua sunt in hoc negotio, immò & motus Comitum Saturni & Jovis & macularum Solarium. Contra verò si sphaera fixarum solida ponatur, promptius redditur ratio, cur servent perpetuò eandem inter se distantiam: nec multiplicandi erunt innumerabiles motus fixarum: immò cum totum penè illud calum sit refertum stellis, ut Telescopia ostendunt, nullum inconveniens est motum tam vasti orbis ordinatum à Deo fuisse ad movendas tot stellas, quæ simul sumptæ magnam partem ipsius occupant. Calum autem Luna solidum ponere, est exponere illud impervium Cometis, si qui fortè in illo fiant, aut per illud sursum ascendant: neque est probabile sales volatiles seu partes spirituales terræ ad calum usque Luna pertingere, aut si illuc pervenirent, posse tanto impetu resiliire deorsum, ut 50. & amplius semidiametros terræ descendant, & redeant ad servandam terram: potius enim cum leves sint, vagarentur in orbem circa concavum Luna, sicut fumus circa concavationem cubiculi. Non igitur ob eam causam ponendum est Luna calum solidum, ut volebat noster Cabaus. Hætenus Ricciolus. Hæcenus & ego. Plura enim addere nec meus multiplex & assiduus labor, nec valetudo, nec libri moles, quæ jam satis excrevit, patitur. Vale, Amicissimum pectus, & age prosperè.

T. omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

XX. COM.

COMMUNICATIO HEIDELBERGA- LEUNESCHLOSSIANA.

Hamburgo Heidelbergam die 18. Febr. 1665.

S.P. Clarissime & Doctissime Vir.

Non si Tibi hæ literæ veniunt inexpectatæ, ideò ingratas fore suspicor, imò tantò magis gratas, quantò minus speratas fore spero. Nosti enim singulare bonis literis à supremo earum Præfide & totius orbis Rectore concessum esse geminum privilegium, ut omnes ejus cultores, si vel nascentibus, ut ille ait, Mala Genia assistat, ad omnem modestiam & humanitatem erudiantur, & ita non obstante ulla soli & cæli, quin & ingenii diversitate, communium studiorum vinculo jungantur. Quæ si inter homines ratione, multo magis inter Christianos, purioris veritatis notitiâ præditos, locum inveniant, par est. Hic omnes rationes, facilè, nec injuria, quemque humaniorum literarum studiosum (quos inter & me divina voluit esse gratia) ad Viros doctos invitare, & perducere humanitate, quæ illis familiaris esse solet, aditu possunt. Accessit nuper in cælo conspectum insigne Cometæ phænomenon. Hoc ego, uti homo his in oris peregrinus, nec omnibus necessariis, ne dum machinis Mathematicis ad contemplandos orbium cælestium motus instructus, nudis spectavi oculis. Idem fecisse Clarissimum Joannem Müllerum, Mathes. in Illustri hoc Gymnasio Profess. & Vestræ nuper Academiæ celeberrimæ Alumnum, sed & alios Viros doctos hac in urbe agentes, ob defectum instrumentorum sub manu artificis jam diu hærentium, certò scio. Itaque meritò confero me ad Viros doctos & rei Mathematicæ scientiâ præstantes, quò eorum observationes & judicia de hocce illustri signo cæli cognoscam. Accepi quidem ab Amicis meis, quibus sacrâ invidiâ pressis Serenissimi Electoris Vestri, Principis virtutum & laudum cumulo Clarissimi pia moderatio Manheimi asylum benignè indulgit, observationem Cometæ à Te, Vir Clarissime, vel ab alio aliquo rei Mathematicæ perito, factam. Sed ut in descriptione nullus error sit admissus, tamen *dulcius* inquit ille, addo ego, & tutius *ex ipso fonte bibuntur aquæ*. Ac proindè Te magnoperè rogatum volo, ut mihi Observationem de dicto phænomeno abs Te factam mittas. Undè & Tibi, & Almæ Vestræ Academiæ, quæ à tot seculis tot Viros in omni eruditionis genere Præstantissimos, quique tanquam columina Reipublicæ literariæ fuere, protulit, non parum laudis accedet. Nempe mihi Dei munere, & ad Principes Viros, non tantùm Excellentissimos seculi Mathematicos Hevelios, Bullialdos, Bartholinos, Gravios aliosque, quibus tota gloriatur Europa, talia perscribendi assidua præbet se occasio, sed & facultas toti Orbi exploratis omnium vestrum sententiis, debitum meritis vestris testimonium dandi. Et ut videas me adhuc non segnem in hoc studio fuisse, referam Tibi præcipua quædam, de quibus cum Viris doctis & rerum Mathematicarum scientiâ vel experienciâ clarissimis adhuc contuli. * Ac primum de origine Cometæ Clarissimus Gravius, Matheseos in

Inexpectata non semper ingrata, quandoque etiam gratiora.

Naturam emendat institutio.

Vincula studiorum humaniorum & Christianæ pietatis homines, etiam longè diffitos jungunt.

Leuneshlossium quibuscumque causis & quæ ex occasione Auctor compellet.

Müllerus Math. Prof. Hamburg. laudatur.

Hamburgenses instrumentis Mathematicis destituuntur. Elector Palatinus laudatur.

Exsulibus ob religionem Christianam Polonis nonnullis asylum Manheimi concedit.

Academiæ Heidelberg. laus.

Auctoris studia literarum studio boni publici suscepta.

** Gravii de Cometarum origine & motu ac exitu sententia.*

*Guerichii
patris laus, de
Cometis sen-
tentia:*

*Tum de mo-
tu telluris &
vacuo:*

*Anemofco-
pium,
Filius cogno-
minis Elef.
Brand. Refi-
dens:
Divifio Co-
metarum in
caudatos &
crinitos,
illos mobiles,*

*Hos foras
immobiles.*

*Guerichiana
sententia cum
Epigenis &
aliorum sen-
tentia com-
paratio.*

*Bullialdi de
Cometis sen-
tentia.
Motus Come-
tarum qualis:
Nuperi hye-
malis versus
Meridiem,
cum matuti-
nus, cum vero
vespertinus
effet, Septen-
trionem ver-
sus erat:*

*Primi mobi-
lia.
Cometa hye-
malis 1664.
& 65. unus
angeminus.*

*Hévelius
laudatur,
Unum Co-
metam nobis
hyeme 1664.
& 65. vi-
sum affirmat.*

*Hévelio de
uno Cometa
hyemali mul-
ti Viri docti
consentiunt.*

*Astrologice
prædictiones à
Cometa hye-
me 1664. &
65. visi fitu
petita consu-
tantur.*

Alma Frisia Profess. ita judicat, ut Cometas statuat esse sydera maculis intexta, vago & irregulari motu protrudi solita, caque non consumi, sed altius in ampliore cæli circumferentiam tendere. Amplissimus verò D. Otto Guerichius Consul Magdeburg. Vir admirandorum inventorum laude Tibi quoque, ut spero, notus, duabus difficilibus hypothesibus de motu terræ & spatio vacuo fultus, censet Cometis ortum dare procellas, ex cavernis terræ in sublime tendentes, ac particulam aëris cum impetu abrumptentes & fursum rapientes. Ac propterea aërem leviolem (quod se ad oculum in statu vitro aëris vacuo inclusa & exorientibus procellis deorsum tendente, qualem & ego apud Filium ejus patri cognominem Nobilissimum Residentem Brandenburg. hic agentem sæpius vidi, demonstrare asserit) tunc effici arbitratur. Illam porrò aëris particulam cum procella fursum elevatam radiis solaribus illustrari, ut ita à nobis modo caudati in suprema aëris regione, quæ nil nisi aura sit, modo criniti Cometæ extra auram in spatio puro consistentes, conspiciantur, statuit. Atque Caudatos quidem beneficio auræ, hæc illuc mirabiliter circumvagari, ut in mentibus nostris habere videantur caudas, quæ tamen nil aliud sint, quàm per corpus Cometæ illuminata radiis solaribus aura Cometam ambiens: Crinitos verò extra auram consistentes à terra & ambiente cum aëre separatos esse, ac proinde nullas caudas habere, & forte quiescere, motu eorum à motu terræ annuo proveniente, nisi & Sol attractione sua eis alium motum adferat. Quid Tu, Vir Clarissime, ad hanc novam sententiam sis dicturus, lubens intelligam. Nec non quid censeas annon huic sententiæ suffragetur Epigenes apud Libav. tract. probl. de Cometis: tum Apianus apud Keckerm. Syst. Phys. c. de Cometis: nec non Cardanus apud Scalig. exercit. 79. sed & ipse Scaliger loco dicto. Clarissimus Ismaël Bullialdus nil aliud hic statuit dicendumque esse judicat, quàm Cometæ materiam esse ætheream, & galaxiæ non abfimilem: nisi quis divinare potius quàm docere apodicticè velit. Jam quod ad motum Cometæ attinet, sitne is circularis, vel epicyclicus, vel rectilineus vel alione modo fiat, velim indices. Hujus phenomenon quod attinet, ille qui circa die $\frac{3}{4}$ Decembris hic nobis primum ad rostrum corvi mane visus est, Meridiem versus: qui vero die $\frac{20}{22}$ ejusdem mensis ad oculum Leporis vesperi conspectus est; Septentrionem versus motu proprio à communi, quo scilicet cuncta cum primo mobili ad occasum feruntur, diverso tendebat. Atque hæc est causa, cur quidam opinentur duos fuisse distinctos Cometas, cum ipsis videatur impossibile Cometam tam brevi, aliquot scilicet dierum, spatio progressum à rostro Corvi ad triangulum Menkar 82. gradus conficere potuisse. Cum autem sint non pauci Astronomi in Germania, Suecia & Hybernica qui id statuant, non desunt & qui duos distinctos Cometas una nocte se vidisse affirmare non dubitent, quod utrumque ex fide dignorum Virorum literis cognovi. Cæterum Magnus ille Astronomus Joan. Hévelius, binis ad me datis literis, unum eundemque Cometam esse firmiter dicit. Cujus observationibus accuratissimis plusquam suis propriis antehæc contrariis, sed & aliorum rationibus narrationibusque, Reverendus & Doctissimus Vir Albertus Curtius fidit. Eandem sententiam amplecti videtur Clarissimus Bullialdus, Gravius aliique, sed & Noster Müllerus, tum Joh. Albertus Hufvedelius, Med. Doctor & Physicus Urbis hujus Clarissimus, aliique Viri eruditione præstantes hac in Urbe degentes! Hic quoque Tuam sententiam cognoscere aveo. Tandem quod ad effecta Cometarum attinet, paucis me expediam. Video quosdam ex dodecatemorio libræ, cui veterum Astrologorum curiositas religionem subjecerit, bellum religionis non regionis (licet bellum illud inter Anglos & Hollandos atrociter geri captum aliud loquatur) prædicere. Alios ex dodecatemoriis Tauri & Arietis Cornupetarum, tum sideribus hydræ aquaticæ, navis Jasonis, Orionis scuto & clava in Taurum sævientis, fluvii Eridani & ceti bellum quidem, sed navale, præfigere. Quosdam ex corvi signo rapacitatem

citatem militum divinare. Alios & de Gallo argutari. Neminem adhuc vidi quod miror, qui ex Leonis dodecatemorio (quamvis & illud Cometa transiverit, & utriusque illius nationis insignia & res terra marique gestæ Leones ostendent) virtutem Leoninam utrique genti assignet. Sed quid tum fiet de dodecatemoriis reliquis, Geminorum scilicet, Cancri & Virginis? Quid de Cratere, Corvo, Cane, Gallo & Lepore? Nempe ad illa bella sacra terra marique gerenda novi delectus faciendi & cogendi, in castra navibusque imponendi tenelli gemelli, tardi Cancri, milites effeminati, verè Grajæ non Graji, magis Crateres vino repletos strenuè exaurientes, iisque alii alios laceffentes ac obruentes, rabidi instar canum, trepidantes instar gallorum, loquaces instar Corvorum, Leporibus timidiore, saltem galeati Lepores, quo nomine Cornificius Poëta olim appellavit milites signa turpiter deferentes, & hastam cum Demosthene in acie abjicientes. Quis hîc non videat talibus argutiis, licet ingeniosis, nihil subesse solidi? Mea igitur hæc est sententia, signa cælestia nec esse profanorum more despicienda, nec superstitiosorum ritu suspicenda, sed naturalibus causis deputanda, & inter stimulos pœnitentiæ ducenda. Equidem plena sunt historiarum monumenta exemplis, multa mala citra ullam Cometarum apparitionem, multa & bona post eam evenisse. Sed tempore exclusus abrupto potiùs quàm finio, paratus de hisce Tecum pluribus agere, postquam id gratum Tibi fore intellexero. Vale & me benevolentia Tua complectere, qui sum

Ad Dominum Joannem à Leuneshlos, Math. in Alma Acad. Heidelberg. Profess.

T. observantissimus & studiosissimus

STANISLAUS LUBIENIETSKI.

Heidelbergâ Hamburgum die XII. Aprilis Anno M DC LXV.

Accepi Tuas, Vir Generosissime, literas, ut humanissimas, ita doctissimas, quibus utinam aliquid exspectatione Tuâ dignum reponere possem. Audendum est! Observavi quidem Cometam Manhemii, sed rudi Minervâ, omnibus siquidem isto in loco in eam observationem necessariis instrumentis destitutus fui. Inveni autem ipsum anno elapso M DC LXIV. die XVI. Decemb. stylo veteri in malo Navis, nullâ circâ eum apparente constellatione: ast, die xxv. ejusdem mensis horâ fere VII. p. m. secundum se conspiciendum præbuit circa Meridianum, junctus lucidæ ad mandibulam Ceti propè signum Tauri. Ex animo indolui, quòd tùm suffocativi catarrhi gratiâ prodire in publicum per aliquot dies non licuerit. Elapsis duobus mensibus, Cometa tertium apparuit in Andromedæ capite die IV. Aprilis hujus anni currentis M DC LXV. paulo ante tertiam horam ante meridiem in Aquilonari Horizontis plaga, corpus habens duobus suis præcursoribus multò lucidius, & distans ab Ortû æquinoctiali xxxv. gradibus versus Boream, horâ subsequenti IV. ejus altitudinem inveni XIII. graduum cum semisse, jamjam occasurum heliacè. Tres isti (si ita fas est dicere) Cometæ projecerunt caudam, pro diverso ad Solem situ, in plagam ab ipso averfam, videlicet primus & tertius versus occasum, secundus versus ortum. De Motu ipsorum communi, quo cum toto stellarum exercitu circuitum suum integrum ab Oriente versus Occidentem quotidie absolvebant, cum eum revera non ipsis, sed potius oculis nostris in orientem translatis, imputandum censeam, aliquid dicere non erit operæ pretium, propriè verò motus, vel potius, ut accuratius loquar, delatus est tertius à Pegaso versus Andromedam in ortum; primus à Corvo versus Navem in Austrum: & secundus, hinc ad Arietem in Septentrionem, uterque tamen versus Occasum, & quidem contra fluxum materiæ cælestis, ipsum, veluti corpus solidum & opacum, fluminis instar, deferentis. Qualis contra stimulum calcitratio Cartesiana sententia perplexus quidam

Milites similes, tumidi, vinolenti.

Auctoris de signis cælestibus sententia media.

Signa cæli nec temenda nec timenda.

Cometis absentibus mala, presentibus bona multa eveniunt.

Leuneshlossius Auctoris literas gratas habet.

Observat primum Cometam Manhemii.

Observatio prima Leuneshlossii Manhemii 24 Dec. 1664. facta: Secunda 25. Dec. 1664. auct. 4. Jan. 1665. Tertia 14. Apr. 1665.

Cometas tres Anno 1664. & 1665.

Leuneshlossius v. s. os opinatur dubie.

Cometarum 1664. & 65. caudæ diverso modo posita.

Moveri terram non cælium Leuneshlossius statuit.

Cometarum trium 1664. & 65. motus sive delatio diversa.

Labyrinthus esse videtur, è quo, nisi multis, iisque exquisitissimis, interque se collatis observationibus, tanquam fidis ducibus, tam facile se expediet nemo, cum in quamcunque regionem is declinaverit, ferè semper offensurus patrietem sit. Eadem illæ variarum nationum Observationes successu temporis

Licet irregularis videatur, satis tamen regularis est:

Ut inde Cometa longe post futuri prædici possint.

Schimfferus Cometæ aliquot prædixit, tum & novum phænomenon 1664. futurum.

Cometa non unus 1664. & 65. visus.

Cometarum hyperorum motus velocissimus Leuneshio insolens videtur.

Tycho Cometæ initio velocissimos ultra 5. grad. proprio motu dietim progressos non fuisse putat.

Cometarum figura spherica:

Distantia magna à terræ in æthere lucere monstrans.

Parallaxes Cometarum negare cum veteribus Leuneshio videtur.

Cometa nuperus fuit aliquando sidus lucidum, post obductum maculis:

Cometæ corpus opacum, Apparitio & disparitio,

abundè nos instruere poterunt, *Cometarum* per vastissima ætherea spatia *Deltationes*, utut irregulares videantur, *satis tamen regulares esse*. Tantum illis ipsis tribuendum forsan est, *ut ex iis Cometa post aliquot demum secula venturi prædicentur*: Postquam enim Bartholomæus Schimfferus, in tractatu suo de Cometis Francofurti anno MDC LII. publicis typis descripto, Cometæ aliquot prædixisset, ita pergit: Anno 1664. im monath December, da wiederumb alle Planeten in dem Irdischen Zeichen des Steinbocks sich finden lassen / diese zusammenkunften zeigen an / daß die so noch in leben / abermahl was neues am Firmament des Himmels sehen werden. Id est: Anno 1664. mense De-

cembri iterum omnes Planeta in terreno Capricorni signo conspiciendos se præbunt: hæc conjunctiones indicant, eos qui nunc in vivis sunt, rursus in firmamento celi quidpiam novum visuros. Eadem illæ observationes ritè institutæ nobis quoque detegere possunt

Cometarum numerum: enimverò, si aliquis istos tres pro uno habere velit, miror ego, quæ vis vectoria ipsos dirigere versùs Meridiem & hinc versùs Septentrionem in plagam priori quadantenus oppositam instar literæ v. obliquare valeat. Miror etiam summam ejus cursûs pernecitatem, cui in dies singulos calculus meus tribuit gradus plusquam XIII. quæ omnium historicorum naturalium fidem superat: accuratissimum quippè Tychonem Braheum auctorem esse ferunt, Cometæ etiam in apparitionis initio, cum velocissimi sunt, nunquam ultrà quinos gradus proprio motu dietim progressos fuisse. Amplius miror, quomodo circa Arietis cornua Cometa primus cum sua cauda confusus, & totus nihil aliud, quàm albor ab aliis celi partibus satis indiscretus spectatus tandem disparuerit, iterumque apparuerit in Equuleo, & eandem suam viam repetiverit versùs Andromedam, quam proculdubio contriverat ante, & quæ sunt ejus generis inconvenientiæ, vel differentiæ aliæ, quibus recensendis superfedeo: aliud enim est epistolam, aliud librum, aliud amico, aliud omnibus scribere.

Figuram Cometarum esse sphaericam, probat eorum tum prima siderea origo, tum maculosa incrustatio, tum exquisitæ Dioptræ, quæ in ipsis istam circumquasi fulgurationem rescindunt, atque sic detonso languentium istorum radiorum, & hinc inde excurrentium capillitio, istos, ut reverà sunt, ambitu rotundo, nimirum angulis in angustias anguli visorii optice coarctatis, exhibent. Porro veram eorum *Quantitatem*, & in sublimi æthere *Positionem* eruit ipsorum immanis à sede nostra *Distantia*, & hanc *Parallaxis*, si, quod mihi, antiquorum observationi freto, persuadere nequeo, aliquam habeant, & hanc demum accuratissimæ in diversis longissimeque à se invicem locis peractæ observationes. Clarissimi D. Gravii de Cometarum origine, sententiæ nihil habeo quod opponam: fuit enim Cometa in nostro considerandi modo (prout secundum leges naturæ successive fieri debuisset & potuisset) aliquando sidus, corpus scilicet per se lucidum, postmodum à particulis ejus crassiusculis & irregularibus, proinde ad celerrimam sideris agitationem ineptis, & versùs ejus superficiem expulsis, obductum maculis; propter quas impedita & ejus, & hinc quoque proprii sui celi gyratione, sidus cum suo celo ab adstante vicino potentiore absorptum est. Quæ ratione, prout motum celi, à quo semel abreptum est, aut perpetuò sequitur, aut, ob minorem ejus soliditatem, sequi non potest, degeneravit vel in Cometam, vel in Planetam. Ille partium suarum soliditate ita jactatus est, ut ex uno celo in aliud quidem migret, verum in nostro infrà Saturnum sese demittere nunquam possit. Liqueat etiam ex macularum poris vel præclusis, vel interruptis, Cometa corpus opacum esse, ac proinde per ipsam ætheris vastitatem immensam discurrentem tunc nobis apparere, cum ad nostrum cælum accesserit propius; dis-

parere,

parere, cum secesserit procul sic, ut is tunc demum non generetur, cum primum cernitur, nec in nihilum, vel in principia sua dissolvatur, cum evanesceat, sed *pro aeterno potius naturæ opere habendus sit. Neque tamen sub primo intuitu*, cum adhuc primos nostri cæli gyros secut, obtutui nostro se offert; quia è solaris radiis in superficie convexa materiæ cælestis, quam ex relicto cælo secum abduxerat; refractis, pauci ad Cometam pertingunt, & adhuc pauciores ab ipso ad nostros oculos reflexi. *Ceterum via, quam Cometa motu suo describit, variè incurvatur*: siquidem is pro diversa diversorum cælorum circumgyratione nunc ad hanc, nunc ad illam cæli regionem determinatur, & ob diversum quoque istorum cælorum situm, prout propè Eclipticam magis minusve intrabit, aliter quoque movetur, celerius etiam, vel tardius, oblique magis, vel minus, prout inter alias atque alias cælestis materiæ particulas versatur, quæ eum à recto tramite deflectent. Qualis in cælorum extremitatibus brevissimus cum sit, mirum non est, si *per paucos solummodo menses se nobis ostendet*. Et quamvis eandem semper magnitudinem habeat, eandemque ferè motû celebritatem retineat, *solet attamen, ob accessum suum ad nos, initio apparitionis sue major, & velocior, sub finem, ob remotionem ejus maximam, maximus & celerrimus videri, & tardior, & in medio, ob viciniam ejus maximam, maximus & celerrimus videri*. Præterea *Cometa cauda, sive coma*, quàm se variis ostendere formis historiæ monumenta tradunt, pendet ab inæqualitate fluidissimorum nostri cæli globulorum, variaque radiorum Solarium in termino Sphæroidico irregulari suprà Saturnum existente refractione: cum enim Solis radii à Cometa non tantum directi & fortes, verum etiam à Sphæra Saturni refracti & debiles admodum ad nostrum oculum perveniant, hinc pro vario ejus in annui circuitus telluris orbita existentis situ, intuebimur Cometam modò caudatum, modò Comatum, & quidem ejus caput per radios directos: Caudam, Comam & Trabem per refractos, de quo novo refractionis genere ingeniosè more suo illustris Cartesius PP. III. 135. Ad Amplissimum D. Guericium quod attinet, *ejus hypothesin de Terra motu quidem approbo*: fuit enim ejus cælum (ut fuperius insinuavi) à cælo Solis absorptum, ipsaque detrusa in eum locum, in quo nunc est, ubi materia cæli fluida circulariter mota eam ambit, secumque defert in Ortum, quâ delatione annuâ per causas naturales, nexu evidentissimo inter se cohærentes, deducta, ulterius mundi phœnomena non aliqua duntaxat (ut vulgò fieri assolet) sed omnia, eaque longè consonantius salvantur, prout hoc per partes ostendi posset. Alteram verò Doctissimi illius Consulis *hypothesin de mundano spatio vacuo prorsus improbo*: est enim spatium idem, quod corpus, cujus natura in sola extensione sita est, sic, ut spatium non magis sit imaginarium, quàm ipsum verum corpus, quod ex flexu superficie provenire cogitat Geometra. Cum enim extensio non per rationis figmentum spatio tribuatur, sed illius, non secus ac corporis, vera ac immutabilis sit natura, quæ ab intellectu non per abstractionem tantum, verum etiam per claram ac distinctam operationem dividi nequit, consequenter ab eodem non est distingui à corpore in illo contento: adhuc, quomodo corpora in istis spatiis vacuis inter se distabunt? an per nihil? neutiquam, quia nihili nullæ sunt affectiones, neque sic intelligi potest distantia: an per spiritum? nequaquam, quia hic, ut omnis dimensionis expers, subjectum distantiae esse nequit. Dimine positus, Generosissime Vir, totum ædificium cum omnibus contignationibus, isti lubrico superexstructum fundamento, ruinosum esse. *Quin etiam, cum mandus nonnisi machina, proindeque, ut talis, considerata sit, mechanice nobis explicet expertissimus ille Mechanicus, ut palpari veritas manibus, quasi machinulis possit, quomodo procellæ, ex terra ascendentes particulas æris discerpant; quomodo etiam supra altissimorum montium cacumina, nullis*

Pro æterno corpore habendus:

Quare non statim in oculos nostros incurrit:

Via ejus variè incurvatur:

Quare non diu apparet:

Eand. semper magnitudinem, retinet, ut & motus celeritatem.

In principio tamen quàm in fine major & velocior, in medio maximus & velocissimus, quia maximè vicinus est:

Ejus coma & cauda diversitas unde.

Leunischiosus Cartesium sequitur & laudat:

Sententiam Guericii patris de motu terre approbat:

Illam de Vacuo improbat. Spatium idem quod corpus, sola imaginatione ab eo distinctum.

Mundus machina.

Cometam non generari ex avulsa aeris particula Leunischiosus probat.

Cometarum
situs in æthe-
re non in aëre.
Solis attra-
ctio Leone-
schlossio fal-
sissima.

Anemisco-
pium Gueri-
ebianum Leu-
neschl. rejicit.

Negligentia
plurimum in re
literaria tra-
ctanda.

Indices li-
brorum per-
multi evol-
vunt & ex
iis solis sa-
piunt.

Cælestia cor-
pora nil nisi
lucent.

Sol solus ca-
lescit fortis-
sima illumi-
natione.

Stellæ fixæ
flammæ pu-
rissimæ, sed à
terra remo-
tissimæ non
calescunt
terrena:

Erraticæ
corpora sunt
opaca, lucem
ut Sol & fixæ
non emittunt,
sed ab iis re-
cuperatam
tantum re-
mittunt, sen-
sum tactus
non afficiunt,
& debilitate
lumine illo
mutuatio
agunt.

Luna & a-
liorum Plane-
tarum lumen,
quod à Sole
habent, effica-
ciam quæ à
nobis sentiri
possit, non ha-
bet.

eiusmodi procellis obnoxia: quomodo avulsæ aëris portionis motus propagetur in spatio Vacuo, istum nec juvante nec impediante: cur constanti & ordinato in certam mundi plagam, & non vago, meteororum instar, cieatur motus? cur adeò vividum nobis ostendet lumen, secus ac aër reliquus ipsam undiquaque ambiens: cur talis aëris abruptio non quotannis crebrius contingat: cur tandem, & quomodo dissolvatur & evanescat, & quæ sunt ejus generis alia quamplurima, Cometæ caudam, comam & trabem concernentia: adhuc suppositio de Cometarum in suprema aëris regione situ, multiplici observatione teste, falsa, & falsissima quoque Solis, non aliter ac electri, magnetis, radice plantarum, animantis venarum, attractio, per quam licet veteres has aliasque naturæ operationes explicent, ego tamen illam, tanquam nihil declarantem, planè rejicio, tum, quod nullam naturæ actionem per manifestam attractionem (nisi corpori trahenti trahendum sit affixum) fieri videamus: tum, quod istam attractionem humano nostro ingenio concipere nullo modo possumus. Addo solum, experimentum de statua illa vitro aëris vacuo inclusa, fallax esse, ejusque ad rem præsentem accommodationem magis fallacem. Quicquid sit, illud simile est, meo quidem judicio, valdè dissimile, siquidem hoc cum clara ac distincta nostra perceptione conforme esse debeat. Cæterum, an hujusce opinionis patronus aliquando fuerit Epigenes, mihi non constat, & citati abs Te, Viri Generosissime, authores mihi non usquequaque probantur, quandoquidem ea est hujus, licet eruditi, seculi vanitas, ut quàm plurimi, etiam magni nominis Viri, de rebus ipsis parùm solliciti, ex solis librorum indicibus sapere studeant. De Cometarum causis tantum est. Ad effectus eorum quod spectat, corpora cælestia omnia tantum lumen, & hujus interventu solum Solem insuper calorem producere, certum est: si namque materiæ cælestis secundum lineas rectas pressio tam fortis sit, ut aliquem sensum afficiat, cum valdè subtilem pro subjecto habeat materiam, nonnisi visum, sensuum omnium subtilissimum, afficere potest. Nec aliàs, præter visum, sensus à cælestibus, aut prius, aut sæpius, nec aliter, quàm luminis interventu, quotidie movetur. Hanc illuminationem fortiolem comitatur calefactio, Soli tantum, ut docet experientia, competens: ipse enim, ob ignei sui corporis viciniam, radiis suis rectoribus, in se magis reflexis, & proinde vehementioribus, corpuscula infra Lunam insensibilia variis modis efficaciter nonnunquam sic agitat, ut ingens æstus in iis excitetur, quæ agitatio varia solito major existens Tactus quoque sensum afficit, quod stellæ Fixæ, utut, non secus ac sol, purissimæ flammæ sint, ob immensam distantiam, continuatâ suâ cælorum pressione præstare non valent. Stellæ Erraticæ cum sint corpora opaca, proindeque lucem, ut Sol & Fixæ, non emittant, sed ab iis recuperatam tantummodò remittant, à nobis sentiri non possunt, nisi ab iis, non secus ac à reliquis objectis externis, & in toto interjacente cælo, aliquis motus localis in nervis nostris procreetur. Cum autem iste, vel potius recta totius globulorum seriei à luminaribus ad usque Planetas, vel Cometæ, pressio, quæ Luminosos radios constituit, in majoribus intervallis sensim debilitetur, neque enim tantam vim esse luminis à corpore opaco redeuntis, quanta est à lucis fonte primum exeuntis, patet exemplo luminis Solaris à Luna reflexi, quo nox sublustri quidem, at nunquam instar diei illustris redditur: manifestum est, valde exile ac debile fore illud lumen, quod à Sole foenerati sunt, repetito ad nos itinere reverberant longius. Quapropter alienum illud lumen à corporibus lucidis emissum, ab opacis istis percussum, & per perspicuos cælos ad terram usque transmissum, tantam non habet efficaciam, ut in illa calorem etiam vel minimum, qui ope nervorum nostri corporis sensibilis fiat, gignere valeat, nisi speculo aliquo concavo quamplurimos Planetæ nobis proximi (Lunæ) radios, ut reporem saltem sensibilem, qua in unum coeunt, reddere possint, coegerimus. Cum jam calor nihil prorsus sit aliud, quàm varius particularum insensibilium motus, omnes.

omnesque omnium corporum actiones per se in motu, qui proinde vita existentiae actuosae corporeae dici meretur, tantummodo consistunt: liquet ex dictis, nullas, praeter illuminationem, vires, quibus in nos agant, corporibus quibuscunque caelestibus, si unicum illum solem, veluti cor, & lucis, calor, vigoris fontem inexhaustum, quo Planetæ vegetantur, excipiamus, adscribendas esse. *Hujus autem actio in hac inferiora perpetuò generalis*, nullatenus specialis, & ex se ad unum potius, quam ad alium effectum producendum, determinata, estque illi non per se, ut ex concursu specialis causae, verò g. certæ ipsius telluris ad ipsum positionis, & variae aëris ab ea dispositionis, hic potius quam alius effectus sequatur. *Hac verba asteriscis inclusa in priori exemplo hujus epistolæ ita legebantur*: quo pacto Sol per se tantum illuminat & calefacit, per accidens fumum & vapores efficit, emollit, liquat, indurat, exsiccat, refacit, consumit, condensat &c. Cum verò istæ actiones & omnes ad ipsas qualitates materiam valde alterantes per se terminentur, manifestum est, quæ ratione Sol apparenti suo accessu & recessu 4. anni tempestates creet, caloremque pro diverso locorum terrestrium situ ad ipsum dispenfet, proindeque omnes mutationes nostri sublunaris mundi Solem duntaxat, ut causam generalem respiciant, aërem verò ut specialem, quatenus is à terra variè quotidie alteratur. Quin etiam, cum *Stellarum fixarum ortui & occasui miri effectus vulgò tribui soleant*, existimo, illos non tanquam causas, sed tanquam mera signa esse tempestatum, & singulorum illorum temporum, quibus Sol, & cæteræ causæ sublunares, illas generant. Neque hæc signa sunt omnibus regionibus eadem, sed ex. gr. Canis, qui ob Solis præsentiam nobis est signum caloris, est eodem tempore ob ejus absentiam nostris antipodibus signum frigoris. Ne memorem, signa ista, ob aëris constitutionem ab exhalationibus terrestribus in horas variabilem, esse incertissima, & leves tantum conjecturas, etiam respectu ejusdem terræ loci, quales certè non essent, si veræ causæ forent. *Planetarum potentia sequitur*, ubi tam generalia meræ istius hariolationis principia, quibus prædictiones planetariæ innituntur, quam specialia placita, quibus exitum hominum inter se posito, & in suas domos relato, tum mutationes aëris, tum divinæ nati vita, fortuna, mores, singularesque omnes per vitam eventus refutantur, nihil aliud, quam putida figmenta sunt, & meherculè talia, quæ refutationem non mereantur. Cometa deniquè dissipatione halituum creditur creare ventos, & horum vi tempestates: verum, seu venti, aliaque metora in aëre varia, regnante in cælo Cometa, contingant, id meræ sublunaris regionis dispositioni, cui singulis horæ minutis terrestres vapores, spiritus, fumi materiam suppeditant, adscribi debet: neque toties ejusmodi tempestates accidunt, quoties versus nos descendit Cometa, & is, si posthac nunquam ex infinitis cælorum spatiis rediret, an propterea tales aëris commotiones cessabunt imposterum? Absit ergò ille vel adsit, perinde est, annorum sterilitas, fames, aliarumque rerum inopia, pestis, alique morbi epidemici, tumultus, bellum, Magnatum mors, reliquaque omnia humana mala non secius constanti quasi naturæ lege hætenus evenerunt, & deinceps evenient. Multi Cometæ majoribus nostris conspecti sunt, quos nullum unquam ejusmodi malum subsequutum est: multi etiam Clarissimi Viri suo fato functi sunt, multæ eversæ Respublicæ, pessundatæ familiæ Illustrissimæ sine ullo Cometæ indicio. Non igitur isti horrendi casus Cometis, veluti causis & signis, imputandi sunt. Quin etiam Cometa in æthere summo non consistit, sed omnes cælorum terrarumque regiones percurrit, proinde non uni magis salutem pollicetur, exitiumve minatur, quam alteri. Hinc si uni loco damnosus fuerit, alteri lucrosus fait, ut omnes ii ingenuè mecum fatebuntur, qui eundem Cometam in ejusdem climatis eadem zona in eodemque parallelo vel meridiano degentes Anno 1618. supervixerunt. Scilicet rotat omne fatum, omnia nascuntur & denascuntur, ortus unius est interitus alterius; mista den-

*Motus vitæ
existentiæ a-
ctuosæ corpo-
reæ dicendus.*

*Illuminatio
sola corpori-
bus celesti-
bus, soli calor
soli competit;
Solis actio in
hac inferiora
tantum gene-
ralis.*

*Stellæ fixæ
non causæ sed
mera signa
sunt tempe-
statum: incer-
tissima ta-
men,*

*Pro varia
regionum situ
varia.*

*Canis si-
gnum caloris
nobis, antipo-
dibus frigoris.*

*Aëris consti-
tutio varia.*

*Planetarum
potentia ad
omnia ab A-
strologis ex-
tenditur sine
ulla causâ.*

*Tempestates
& metora
sublunaris re-
gionis disposi-
tioni potius
quam Cometis
adscribenda.*

*Unde nec
semper iis ap-
parentibus &
sæpè iis non
apparentibus
eveniunt.*

*Cometis tam
absentibus
quam præsen-
tibus mala in
orbe eve-
niunt.*

*Multis etiam
nulla mala
succedunt.*

Cometa &
alia signa in-
vitant nos ad
pœnitentiam.
Signa celi
nec suspicien-
da nec despi-
cienda Leu-
neschl. con-
cludit.
Leuneschlof-
fius Auctori
benevolen-
tiam suam re-
statuit.

fantur Principum & subditorum funera. *Vide Lector reliqua Communicationi Cur-
tiana p. 221. inserta, ex Gassendi Phys. T. I. sect. II. l. v. c. III. de Cometa deprompta.*
Quicquid tandem horum omnium sit, cum Causam Primam, cum Secundis
semper concurrentem, ejusmodi cœlestibus signis nos velle vocare ad pœniten-
tiam credere pium sit; sedulò caveamus, ne ista terriculamenta supersticioso-
rum ritu suspiciamus, nec prophanorum more despiciamus, sed honestè potius
justèque vivamus, quod superest, nos divinæ providentiæ subjicientes, omnem
fortunæ eventum æquo animo ferre discamus. Ego inte. a Tibi, Vir Genero-
sissime, cœlestibus luminibus intento, Astrologicisque curis in cælum raptò,
quòd meas respicere tenebras dignatus fueris, meque imis etiamnum hæren-
tem terris eruditissimis Tuis literis Cometæ illius, maximi hoc seculo prodigii,
in multorum utilitatem, & plurimorum curiositatem, consignatis, illustrare
ac ornare, non dubitaveris, quas possum gratias ago, non quas debeo: simul
ignoscas, rogo, huic rhapsodiæ, volentem enim in cælum, te duce, ulterius
progredi, molestissima terrenorum negotiorum pondera gravant. Tu Vir Ge-
nerosissime, vitam illam Tuam in terris fœlicem, quæ nunc tota converfatur
cum cœlestibus, vive & favere perge.

Nobilissimi Tui Nominis

Devotissimo Cultori

JOHANNI à LEUNESCHLOS.

Hamburgo Heidelbergam die 24. Junii Juliani Anno Christi 1665.

S. P. Clarissime & Doctissime Vir.

Leuneschlof-
fii humanitas
celebratur.
Ulckius An-
dreas lauda-
tur.
Diligens of-
ficii esto in co-
lenda amici-
tia.
Desidiam
semper fuge.
Auctor stu-
diorum suo-
rum rationem
Leuneschloffio
reddit.

Auctoris oc-
cupationes,
officio erga o-
mnes Amicos
desungi non
pariebantur.

Nisi mihi præclara Tua humanitas, quam literæ Tuæ loquuntur, & egre-
gio præditus judicio Juvenis Andreas Ulckius, Inclytæ tam Urbis hujus
quàm Vestræ Academiæ Alumnus celebrat, probè perspecta esset, magno pro-
fectò excusationum apparatu amolienda mihi foret tandiu dilati officii in respon-
dendo invidia. Hæc enim facilè me alicujus desidii accusare posset. Quòd si
etiam dicerem quod verum est, & ad amovendam hîc omnem suspensionem
aptum, objicere illa mihi nihilominus posset vetus illud dictum: *desidiam primò
invisam, postremò amari.* Certum interim esse scito me & studio indagandi veri,
& Amicorum, aliquid me in rei tum literariæ tum Christianæ commodum, quali
quali industriâ meâ conferre posse judicantium, consilio impulsam, in colli-
gendis Præstantissimorum Mathematicorum reique civilis scientiâ Excellentissi-
morum Virorum de nuperis Cometis narrationibus, observationibus & judiciis
strenuam operam adhuc dedisse. Ita mihi plura utriusque Germaniæ, Galliæ,
Angliæ, Daniæ, Sueciæ, Italiæ, Borussiae aliaque Europæ loca celeberrima,
per fidas literarum internuntias erant adeunda. Quamobrem juvat & par est duas,
easque justas, ut puto, tam pertinacis silentii adferre Tibi causas. Nempe di-
stractus adhuc colendo commercio literarum, super hoc argumento quaquaver-
sum exaratarum, tum verò in adornando Prodromi Cometici Heveliani (quem
vos jam, utpote librum in hoc scribendi genere eximium, habere non injuriâ
spero, Italorum causâ Prodromo, satis diu occupatus fui. Alios necessariò ad vi-
tam in adversa sorte tuendam subeundos labores, tam graves quàm continuos,
ut fileam ita hinc inde impeditus fui, ut officio in Te aliosque nonnullos Ami-
cos meo ritè desungi non potuerim. At enim his quoque laboribus aliquod tem-
poris suffurari, ut Tibi cumprimis (cujus ego benevolentia multum me debere
profiteor) satisfacerem, potuissè me fortè cogitabis. Sed etsi hoc facere potuiss-
sem, tamen cum nihil responsi ex voto ab Amplissimo Domino Guerichio Con-
sule

fulle Magdeb. acceperim, differendam mihi responsi vicem tantisper, dum voti ab illa parte compos evaderem, propè necessarium duxi. Et accepi quidem nonnihil interea responsi, ut vides in ipso autographo (quòd mihi velim, ubi commodum erit, restituas) sed quod vota & expectationem meam non implevit. Præstolabar autem responsum ad postremas meas die 3. Jun. Juliani datas. Sed necdum quidquam accepi. Nondum tamen spem omnem abjeci. Monui enim tum Nobilissimum Dn. Residentem Brandenburgicum Filium ejus, meum verò Amicum hac in urbe egregium, coram, tum illum ipsum per literas, multos eosque eruditione Clarissimos Viros & Mathematicos Eximios (Hevelium puta, Bullialdum, Ricciolum, Bartholinum, Gravium, sed & Te ipsum) sententiæ ejus libertate Philosophicâ adversari. Si quid responsi accepero, ejus Te faciam participem. Sunt & alii, qui unâ Tecum veterem illam, si non Platoniam, Pythagoricam certè, singulari verò seculo superiore industriâ à Copernico redintegratam de motu terræ sententiam, in prædicto D. Guerichio amplectuntur. Italis tamen (quod & Riccioli epistola testatur, ex qua en Tibi excerptum) hæc opinio non probabitur, imò inter Transalpinas hæreses deputabitur. Habet illa fortem Patronum, Magnum in orbe vestro Virum, Hevelium, qui multa circa Cometarum aliorumque corporum cælestium cursum obortas difficultates & absurdorum impedimenta hæc unâ viâ evadere se asserit. Invenit eadem & alios defensores, qui eam Scripturæ quoque Sacræ, sed & communi experientiæ rationique, cursum Soli, quietem terræ danti, consiliare & commodare satagunt. Quam ego controversiam nolo facere meam: sicut nec illam multiplicem, quæ circa Cometæ humana ingenia strenuè exercet. Dixi tamen in hanc rem non pauca apud Amicos, nequaquam autem docendi, sed discendi potius animo. Hæc aliquando, imò, si Deus voluerit, brevi in opere meo, quod hortatu & impulsu Amicorum publicis typis committo, videbis: atque sic etiam Tua sub titulo *Communicatio Heydelbergæ-Leuneshlossianæ*. In tales enim titulos, circiter triginta, tot in Senatuum Philosophicum convocatis Viris in omni eruditionis & laudis genere Præstantissimis, librum illum dividere constitui, juvante Deo. Tu, Vir Doctissime, si velis singularia quædam prioribus Tuis literis, augendo & ornando libro meo, addere, facies rem non tantum meæ expectationi, sed & Tuæ propriæ existimationi convenientem. Ego hîc pauca, quæ ad sententiam prædicti Domini Guerichii pertinent, adjiciam. Epigenes ille monumentis antiquitatis celebratur. Hunc Tibi indicaveram apud Libavium. Plinius l.2. c.25. de Epigene nihil habet, secus quàm metis à Libavio ad marginem posito in errorem inductus. Ut ita meritò bonarum literarum studiosi monendi sint, quod prudenter & Tu facis, ne solis fidant indicibus & allegatis alienis, (ex quibus celeberrimos quosdam Viros ipsi libros diurnâ nocturnâque manu, quod de exemplaribus Græcis monet Horatius, versent, & ex illis, quantum vitæ cum laude transigendæ usus requirat, sapiant. Nempe vetus est illa apud Sacros & profanos auctores querela, multos ultra modum sapere, qui hîc quoque, non secus quàm in victu quotidianis, & aliâs fervendus sit. Quod itaque Epigenem attinet, primus quod nosti, Seneca ab interitu eum vindicavit. Nam lib.7. natur. quæst. c.3. prout Cometis nihil habere comprehensi (secus quàm docuerat Apollonius Myndius, Cometas in numero stellarum errantium poni à Chaldæis tenerique cursus eorum) sed videri illos accendi turbine quodam aëris concitati & intorti. Vides itaque me discendi cupidum meritò sententiam Epigenis Guerichianæ aptasse; cum illam huic similem describat Seneca, qui paulò antè illius quoque de revolutione Terræ, à multis jam olim nosti, assertæ & à D. Guerichio post alios defensæ, mentionem injicit. Quæ porrò dictus D. Guerichius de duplici Co-

Guerichii
patris sententia non paucos contradicentes invenit.

Copernicus
veterum vestigiis in movenda tellure insistit.

Hevelius
laudatur, multas difficultates hypothese de motu terræ evadit.

Terram moveri multi contendunt.

Doctos scriptoradi discendi non docendi animo.

Leuneshlossio
Auctor instituti sui rationem exponit:

Eundem ad pluribus argumentum Cometicum excutiendum invitatur.

Epigenis de Cometis sententia.

Keckermann error de Epigene.

Indicibus cautiè fidentur.

Allegata aliena sæpè fallunt.

Græca diligenter tractanda.

Sapiendum ad sobrietatem.

Φεγγεῖς, ἐῖς, & ὡφειγῆς.

Epigenis sententia de Cometis.

Chaldæorum de Cometis sententia varîè tradiuntur.

Guerichiana & Epigeniana sententia comparatio:

metarum genere pronunciat, cum Epigene convenire perpexi. Ille enim statuit particulam aëris vi tempestatis in sublime delatam à Sole illustrari, & caudatum Cometam radiis Solaribus corpus illud permeantibus videri, ac mirabiliter hùc illuc circumferri; auræ scilicet beneficio, à qua ambiatur in supremæ aëris regione positus: alium verò extra auram in spatio consistere puro, crinitum, & immobilem: quanquam hoc cum dubitatione dicat, motum ejusmodi Cometæ, quem Rosam vocat, motui telluris annuo, nisi & Sol attractione sua eis alium motum causetur, adscripto. At Seneca ita: *Duo, inquit Epigenes, Cometarum genera sunt. Alii ardorem undique effundunt, nec locum mutant: alii in unam partem ignem vagum in modum comæ porrigunt, & stellas prætermittunt: quales duo ætate nostra visi sunt. Illi priores criniti, undique etiam immoti, humiles fere sunt, & eisdem causis quibus trabes facesque conflantur, & ex intemperie aëris turbidi, multa secum arida humidaque terris exhalata versantis, & quæ sunt alia l. 7. natur. quest. c. 6. quod ita concludit: Ut breviter autem voluntatem ejus exprimam, eadem fere ratione hos fieri Cometæ existimat, quæ sunt ignes turbine ejecti. Hoc unum interest, quod illi turbines ex superiori parte in terras deprimuntur, ii de terra in superiora ele-*

Utrique quæ
obstant.

vantur. Cæterum quæ ibi Seneca ad evertendam sententiam Epigenis attulit, apparere scilicet Cometæ sine vento, nec cum vento cadere vel crescere, nec ab eo accendi, vel in diversas partes impelli, eosdem videri supra quàm ventis ire liceat: iter eorum omnium dirigi in ortum vel in occasum flexum, quod non daret ventus: motum eorum compositum & destinatum iter carpentem prorsus esse diversum à motu turbinum vago, dissecto & verticoso: adhuc turbines supra Lunam terrena illa humidaque efferre non posse, Cometæ autem immixtos stellis videri per superiora labentes: tum etiam turbines longam moram pati non posse, Cometæ senis mensibus apparere &c. contra hæc Gue-richiana sententia se tuebitur, si stare velit. Doctissimus Bullialdus egregie in hanc rem literis ad me die 6. Martii datis scribit, quæ adjungo. Sed jam venio ad alia epistolæ Tuxæ capita. Quod ad Cometam, qui mense Aprili apparuit & subduxit se oculis, attinet, vix quisquam jam erit qui eundem esse cum illo, qui mensibus Dec. Jan. & Febr. visus fuerat, defendere velit. En Tibi tamen observationem Romanam die 11. Aprilis, quæ hunc tertium Cometam censet. Nosti verò plures fuisse, qui Cometam Corvi & Leporis geminos fuisse dicerent. Clarissimus Hevelius maximam in his oris auctoritatem obtinuit, ita ut vix ullus reperiatur, qui Cometam Corvi & Leporis unum eundemque, hunc verò qui in Pegaso conspectus est, diversum ab illo esse neget. Hanc sententiam demonstratam dabit Cometographia ejusdem, quæ brevi, ut spero, lucem videbit. Præclari illius Viri tam eruditioni, quàm humanitati & ego egregiam operis mei partem, quæ itidem *Communications Dan-tisco-Heveliana* titulum geret, debeo. Postquam cum eo hanc observationem Romanam communicavi, negavit is ullum Cometam (si vel tres statuantur) qui à Decemb. apparuerunt, juxta Borealem cinguli Andromedæ conspectum esse, sed ad 14. circiter gradus à Boreali illa iter carpsisse pronuntiavit. Quæ etiam occasione illam stellam ad duos gradus recessisse negavit; sed tamen in catalogis omnium nondum esse rectè restitutam, & ex observationibus suis ad dimidium circiter gr. secundum longitudinem aliter sitam esse, adeoque longitudinem ejus Tychonicam debito majorem, seque plurimas stellas nondum rectè constitutas, in Machina sua cælesti, ritè positurum, & plurimas adhuc ignotas globo annumeraturum dixit. Negavit etiam novam stellam in vicinia illius Borealis apparuisse, prout Romani scribunt, saltem de eo dubitat. At verò Clarissimus Gravius mense Febr. & Mart. novum observavit phænomenon, ad cingulum illud Andromedæ Boreale, Cometæ simile, sed à Cometâ qui mense Febr. disparuit, diversum. Itaque percipe, Vir Doctissime,

Cometa 1665
vernus ab
hyemali di-
stinctus.

Cometam
1664 & 1665.
alii unum,
alii geminum,
alii ternum
visum esse di-
cunt.

Hevelius
duos nuper
Cometas vi-
sos affirmat.

Phænomenon
non in Andro-
medæ inter
Cometas non
numerandum.

Hevelii singularis
peritia & diligentia
in rebus
Astronomicis.

Phænomenon
non in Andro-
medæ Cometâ
suppar:

Quid dubitem, & quæ nunc animo sententia surgat:

annon

annon scilicet medium Cometam inter illos Leporis & Pegasi habuerimus? Cæ-
 terum Ratisbona mihi scribitur die 22. Maji Cometam ibi à duobus Viris Illu-
 strissimis, siderum tamen notitiâ non instructis, conspectum fuisse. Velim mihi
 de his omnibus sententiam Tuam exponas, & si quas Observationes habeas,
 tum quæ ad hoc argumentum egregia conferre faciliè potes, ad me, quò ope-
 ri instituto indantur, mittas. Erit hæcres Tibi laudi, Inclytæ Vestræ Acade-
 miæ, quæ à tot seculis Viris undique longè doctissimis gavisâ est, decori, sed
 & Munificentissimo Vestro Mæcenati, Serenissimo Electori, qui cum Incom-
 parabili illa Heroide Elisabetha, Virginum Musarumque decore, sorore sua
 inter Illustrissima Cæli literarii sidera meritò ponendus est, gloriæ. Ecce ve-
 rò Tibi Præloquium ad Lectorem, & operis mei caput, & quædam ejus mem-
 bra, de quibus judicium Tuum exspecto. Ibi meam de Astrologicis prædictio-
 nibus sententiam, satis modestam, quam Tu gravissimo auctoritatis Tuæ pon-
 dere firmas, dum de cælestibus piè & prudentèr disputas, videbis. Hæc si ve-
 lis Serenissimo Electori, utpote Principi Literatissimo, & Benefico literatorum
 Patrono (quales & hoc opus meum, mole & pondere haud exiguum, in hac
 præsertim rerum mearum tenuitate, jure quodam suo quærit) humillimè infi-
 nuabis, meumque laborem publico bono consecratum commendabis. Vale be-
 nè, diu, & feliciter ac fave constantèr

T. observantissimo

LUBIENIECIO.

Hamburgo Heidelbergam die 11. Julii S. N. 1665.

S. P. Vir Clarissime &c.

Literis quas octavo ab hinc die ad Te dedi, satis prolixas & speciminibus
 Operis mei stipatas, pauca hæc addo: ut Te consulam quid tandem de
 Cometis phænomenis, quorum nondum finis adest, sit statuendum? Accepi
 enim Ratisbonæ die 22. Maji visum esse Cometam: Lipsiæ verò 30. Maji S. N. Cometa men-
sibus Mayo, &
Junio appa-
ruisse scribun-
tur.
 Cracovia die 8. Junii scribitur, videri ibi Cometam barbatum ingentem, circa
 horam 10. vespertinam. Ratisbonâ iterum die 2. Julii, triduo antè excessum
 Serenissimi Archiducis Francisci Sigismundi, qui die 25. Junii in vivis esse
 desit, suprà Oenipontem conspectum esse Cometam. Ne graveris igitur, Vir
 Doctissime, Tuam mihi de his exponere sententiam. Si omnes istæ Observa-
 tiones rectè se habent, augebitur notabiliter indiculus Cometarum, in quo
 nondum mihi ipsi satisfacio. Nam cum Lavaterus cum Keckermanno ab Au-
 gusto ad annum Christi 1556. tantum 117. Cometas, Ricciolius verò ab Anno
 ante Christum Natum 480. ad 1618. à Christo Nato 154. ast Alstedius 160.
 censet: Eckstormius supra ducentos à diluvio ad annum 1618. numerat. Quem Eckstormius
plurimos Co-
metas in ta-
bularum retulit.
 quia nuper demum commodato accepi, conferre cum aliis non potui: sed ex-
 istimo, imò jam mihi videre videor, posse putatis diligenter rationibus nu-
 merum eorum augeri. Idem in semestribus Cometis observavi, qui ab Eck-
 stormio duo, ab Alstedio totidem, ab Ricciolo tres, ab Hevelio quatuor cen-
 sentur. Ego dum eos investigo, sex jam comperio. Octimestrem Cometam Cometarum
semestrium
indiculus.
Cometa octi-
mestris.
 Calvisius & Eckstormius in Ann. 975. Hevelius in 375. ponit. Tu quid de
 his compertum habeas, velim me doceas, utpote φιλομαθής. Quæ adjungo, si
 tanti fuerint Serenissimo Electori, tanquam specimina futuri Operis, humilli-
 mè offeres. Vale & prosperè age diuque: me autem constanti favore profe-
 quere.

Hamburgo Heidelbergam die 22. Julii Styl. Gregor. 1665.

S. P. Vir Clarissime &c.

Eruditio &
humanitas
favorem &
calum concii-
liat.
Cometæ 1577
observatio.

Cometarum
indiculum
Auctor auge-
re instituit:
Semestres
obs. invenit.
Historiam
Cometarum
Auctor medi-
tatur.
Cometis cun-
cta mala ple-
rumque tri-
buuntur.

Auctor non
satis necessa-
rius instructus
animum ad
scribendam
historiam Co-
metarum ap-
pellit: idem illa
hinc & illinc
conquirit:

Quòd Te sapiùs per literas nunc alloquar, eximia Tua eruditio & huma-
nitas (quæ bonarum artium amantes in sui cultum & consortium trahit)
vi gratâ facit. Incitant autem & hæc, quæ adjungo: antiqua scilicet M.
Franc. Liberati observatio & præjudicatio de Cometa Anno 1577. facta Parisiis,
& exinde ad me die 27. Martii hujus anni data epistola. De utraque libentè
judicium Tuum, quod meritò magnifacio, cognoscam. Tantò magis quòd Te
in Algebricis egregiè versatum & experientem esse cognoverim. Sed & ad su-
periora mea responsum Tuum exspecto. Quibus quod addam, habeo nihil.
Nisi quòd putem, numerum Cometarum ab Alstedio & Ricciolo quoque, et si
diligentibus scriptoribus annotatum, integro centenario augeri posse. Seme-
strium ille meus senarius ex eo tempore, quo ad Te postremas Kalendis Julii
Juliani dedi, binario auctus est. Atque hæc res me permovet, ut historiam Co-
metarum cum brevissimo Indiculo lætorum & tristium eventuum eos secutorum
contexam, & mantissæ vice operi meo annectam. Quod quidem consilii ac in-
stituti Amicis, quibus id indicavi, perplacet. Ita etiam spero, favente & au-
xiliente Deo, aliquid splendoris & gratiæ meo operi ab isto Commentariolo
accessurum. In hóc Cometarum, mutorum illorum, Illustrissimorum tamen &
Splendidissimorum divinorum ut sic dicam, Consiliariorum & Internunciorum,
(quos multi vel Angelos esse, vel ab eis componi & dirigi dicunt) quæ tot
adversorum ab omni memoriâ consecutorum invidiâ & infamiâ usque adhuc
prægravantur, causam ex instituto, divino fretus auxilio, agam. Tu me hîc,
quâ potes, Vir Doctissime, juva. Tanto magis quod necessariis librorum sub-
diis non sim, quantum satis & par est, instructus, longe verò ab Academiis,
quæ copiosa supellectili librariâ insigni discentium emolumento gaudent, dissi-
tus. His Te benè valere & feliciter agere cupio ex animo, mea studia & co-
natus publicis usibus dicatos iterum iterumque Tibi commendans.

Heidelbergam Hamburgum die 22. Julii 1665.

S. P. Vir Generosissime &c.

Leuneshlo-
fius responsum
Auctori ad
ternas ejus li-
teras promit-
tit:
Interim ex-
emplum aliud
prioris episto-
le mittit.

Postquam nactus sum Tuas illicò eas Manhemium transmissi per Nobiliss.
Dn. Robertum à Rochwod Serenissimo Principi Electori offerendas. Quam-
primum eas recepero, meditabor ad ternas Tuas responsum: & dum in hisce
diebus canicularibus meæ lectiones Physicæ & Mathematicæ feriantur, parabo
abitum in Westphaliâ. Interea ecce priorem epistolam denuò à me descriptam,
& quantum mihi temporis angustia permisit, etiam aliquantillum auctam, in qua
si per festinantem calamum nonnulli errores irreperint, eos Humanitas Tua
emendare non gravabitur. Interim amare perge

Gener. N. Tui observantiss.

JOHANNEM à LEUNESCHLOS.

Hamburgo Heidelbergum die 24. Septemb. 1666.

S. P. Vir Clarissime &c.

Auctor si-
lentii amplius
annui causas
reddidit:

Acceperam ego rectè literas Tuas anno decurso die 22. Julii datas. Ad
quas nihil huc usque responderam, tum quòd responsonem Tuam ad
meas

meas priores, cujus in postremis tuis spem promisso Tuo mihi fecisti, opperrirer, tùm quod crescente sub manu opere meo maximis & continuis laboribus distractus fuerim. †Nunc cum utriusque nostrum communicatio typis publicis sit exscribenda, mei officii esse duxi de responso & promisso Te monere, & rogare ut me quamprimùm voti compotem facias. Posterius exemplum epistolæ Tuæ priori substitui. Cum tamen quædam ex illo excerpta meis ad Reverend. Albertum Curtium literis inserta jam fuerint, non erat mihi intergrum ea omittere vel mutare. Itaque de iis monui Lectorem. Sunt autem hæc, quæ seorsum mitto*. De his quoque judicium Tuum exspecto. Nullius enim amici votis contrarium quidpiam facere volo. Operis mei editio feliciter Dei gratia procedit. Sed moles ejus non exigua perfici eandem non permisit. Excreverunt enim mea & amicorum studia in majus quàm putâram. Historia Cometarum Synopsin quandam universalis Historiæ continens, magno mihi constitit annuo labore, qui etiam me meo erga Te officio defungi non est passus. Accessit verò & de Cometarum significatione quæstio satis difficilis, quæ me adhuc tenet. Inter hæc vehementer dolet mihi, in Vestris regionibus bellum & pestem grassari: quæ etiam mala Amicos meos Tibi notos Manhemio cedere coëgerunt. Mihi certum est talia non necessariò ad Cometarum apparitionem sævire: & alibi terrarum contraria, læta scilicet evenisse. Itaque Cometæ symbolum tribuo: *Bona Bonis, Mala Malis*. Atque hæc est totius mei instituti ratio. Cui Tu, & mihi ipsi Vir Humanissime fave.

T. omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

† Responsura
promissam pos-
tulat.

Posterius ex-
emplum epi-
stolæ ejus
priori substi-
tuit.

De quibus-
dam tamen
Lectorem mo-
net.

* Vide hæc
supra p. 221.
in Commu-
nic. Curtia-
na.

Amici votis
nil fac con-
trarium.

Auctor ope-
ris rationem
Leuneshlossia
exponit.

Palatinatum
Rheni bellum
& pestis affli-
git.

Vissoratii &
Stegmannus
Manhemio
cedunt.

Mala non
necessariò ad
Cometas re-
ferenda.

XXI.

COMMUNICATIO GOTTORPI- OLEARIANA.

S. P. Vir Clarissime Sc.

Eritò dicere liceret, ex amicitiae nostrae ratione debuisse, aliquod literarum utrique nostrum intercedere commercium. Sed ego nolebam peccare in tua tempora, gravioribus negotiis consecrata, ne importunus Tibi fierem, idque finè ullâ urgente necessitate, quæ meritò unumquemque excusat, & vel ipsos errores pallio humanitatis æquæ tegere solet. Adhæc ut Te Tua, ita me mea habent & distinent negotia, in his præsertim oris, ubi caro cum familia vivitur, degentem. Hunc tamen novus, qui ante 10. circiter dies hîc primùm visus & observatus est, Cometa, impellit me, ut ad Te has dem litteras. Ideò & adjuncta, (quæ nuper vix ab Amanuensi meo descripta relegi) Tecum communico, quò hâc ratione mutuam Tuam diligentiam ad scribendum excitem. Libenter enim, prout vides, Virorum Doctorem & Mathematicarum disciplinarum cognitione imbutorum judicia & observationes de hoc Cometa haberem. Quo in censu cum & Te merito Tuo ponam, fac ut sententiam Tuam hîc cognoscam, & cum aliis Viris doctis communicem, quorum judicia & observationes vicissim Tecum communicabo. Novi Te talibus delectare. Vidi Serenissimi Principis Vestri celeberrimam Bibliothecam & Camera Antiquitatum, optimis abundare instrumentis Mathematicis Hevelianis aliisque. Adhæc habetis illud seculi hujus miraculum utrumque globum vi aquæ mobilem, quem etiam Tuo favore intus & foris perlustravi, cui etiam inclusus & simul in utroque positus Cometam insignem videre potuisti. Ita ut omnino polliceamur. Facies rem & Tui nominis & Serenissimi Principis laude dignam. Vale & constanter fave,

Necessitas excusat errores.

Olearium Auctor ad tractandum argumentum Comæ invenit.

Gottorpiensis Bibliotheca & Camera antiquit. celeberrima: Globus uterque admirandum magnus.

T. studiosissimus & ad officia paratissimus.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ad Dn. M. Adamum Olearium Ascanium, Serenissimo Christiano Alberto Holsatiæ Duci à Bibliothecis.

Gottorpio Hamburgum die 21. Decemb. St. V. 1664.

Hoc ipso die Gener. Vir, quo Flensburgo redii domum, redditæ mihi sunt literæ Tuæ humanitate & amore in me plenissimæ; quia jam non vacat scripta illis involuta perlegere omnia, responsum differam in proximam scribendi occasionem; tantum temporis mihi indulgeas, rogo. Interim ago gratias singulares, quòd mei nostræque amicitiae, felici fidere olim initæ memor, meque tam prolixis scriptis dignari voluerit Tua Generositas. Polliceor.

Olearius litteras Auctoris gratas habet & ad eas respondet.

ceor meis officiis quovis tempore paratis tantam benevolentiam compensare pro virili. Vale Generosissime Domine, mihi que favere perge

Tuo Servo

OLEARIO.

Gottorpio Hamburgum die 5. 15. Januar. 1665.

De commu-
nicatis alio-
rum observa-
tionibus gra-
tias agit.

Has Princi-
pi monstrat.

Dux Holste-
nie Matheseos
amans.

Guerichii de
Cometis sen-
tentia Oleario
arridet.

Olearius Co-
metam ab in-
itio non vi-
dit.

Hunc aëreum
esse accipit ab
aliis.

Cometa se-
cundus Oleario
22. Dec.
St. V. 1664.

primum ap-
paruit.

Observatio-
nes Olearii.

Cometa 1664
vespertinus

unus cum ma-
tutino idem-
que Oleario

non videtur:
Anno 1472.

geminus,
Ejus even-
tus:

Tum anno
1596.

Ejusque e-
ventus.

Olearius in
sententiam

Scaligeri ex
parte incli-
nat.

Cometa ope-
rantur in na-
turalibus se

inferiores
sunt Luna.

Dux Holste-
nie Auctori
favet.

A studio re-
rum Mathema-
ticarum lauda-
tur.

Mathematica
studia
Principes de-
cent.

PRO communicatione observationum de Cometa, nuper in plaga australi ex-
istente à diversis Viris eruditis habitatum, ago gratias maximas, illas ostendi
Serenissimo nostro Principi in re Mathematica valdè curioso, qui te salum
cupit. Opinio Domini Consulis Magdeburgensis de materia Cometæ non est
contemnenda, quæ juxtà hypothesein Copernicanam speciosè se exhibet.

Ego tantæ felicitatis compos fieri non potui, ut Cometa ille mihi, quamvis
cælum sæpius inspicienti appareret, nubibus semper obtectus. Ex aliorum rela-
tione apparet illum fuisse situm in regione elementari.

Alter autem, quem hîc observamus, primum nobis apparuit 22. die Dec.
vesperi post Solis occasum, sub signo Tauri, in capite Ceti suprâ lucidam man-
dibulæ & illum quæ est in medio oris. Pallidi coloris est. Radios, quos ver-
sus Orientem emittit, aliquando obscuriores aliquando dilucidiores habet.

Die 26. Decembris circa horam septimam vespertinam vidi illum in meri-
diano 40. gradibus supra horizontem elevatum; motu proprio procedit tardè
versus Corum.

Hæc (4. Januarii) valdè parvum & obscurum cum paucis radiis se exhibuit,
Eclipticæ propinquior factus. Sunt qui putant eundem esse Cometam, qui
ante mensem fuit visus in parte Australi, sed credibile non est, quia prior
motu proprio tendebat versus Austrum, hic verò ad Aquilonem; Sunt ergo
Cometæ duo distincti, qui in nostro hemisphærio uno mense apparuerunt.
Quid post se trahent, Deo notum est. Anno Christi 1472. extiterunt etiam
duo, secundus dicitur caudam usque ad terram demisisse, ut Appianus habet. In-
secuta est triennalis siccitas, ut fontes aquâ diu fuerint destituti.

Item 1596. in plagâ Septentrionali. Et quoque subsecuta est magna siccitas,
& terræ motus in Asia.

De hisce nostris suspendo meum judicium, & ex parte inclino ad opinio-
nem Scaligeri Exercit. 79. datam; & si quid operari possunt, fieri potest in
naturalibus, si Cometæ sunt sublunares, & inde aëris mutatio non contemnea-
da. Sed de hoc brevi peculiari quodam tractatulo agam. Hisce Vale Vir Ge-
nerosissime mihi que favere perge.

Hamburgo Gottorpium die 13. Januarii St. V. 1665.

S. P. Vir Clarissime &c.

LITERÆ TUÆ die 5. nuper inchoati à nobis anni (quem Tibi iterum iterum-
que precor faustum) datæ, nudius tertius mihi redditæ, indicant mihi
non tantum Tuam humanitatem & in me benevolentiam, sed & gratiam Se-
renissimi Principis, cui à me Tibi missa exhibuisti, quæ hinc inde de Cometa
à Viris Astrorum peritis habui. Grata hæc Pr. Serenissimo fuisse, plurimum mihi
gratulor. Quem non miror Mathematicis studiis Viro Principe (quod tot Cæ-
sarum & Regum exempla docent) dignis delectari, cum & Bibliothecam in-
structissimam, & illam utriusque globi machinam prodigiosam, tum verò &
Te Ductorem eximium habeat. Gratum itidem est quod epistola Tua mihi,
quando & quo situ Cometam observaveris, quidve de eo sentias, indicet.

Video

Vide Vos, quibus mysteria sublimia Astronomicæ scientiæ cognoscere datum est, in eo, sit ne iste, qui adhuc visitur, Cometa idem cum priore, nec ne? sententiis non convenire. Clarissimus Bullialdus Tibi favere videtur, tùm & Dn. Kirstenius. Alii contra Vos stant, cum primis autem celeberrimus Hevelius. Ego litem hanc non dirimam nec faciam meam. Sed lubens & audiam discrepantes sententias, & videbo utra earum iudicio artis peritorum meritò obtinuerit. Clarissimus Hevelius, quod ni fallor proximè ad Te perscripsi, inter alia ait: *Initiò, cum rostro Corvi adhereret, satis erat tardus, paullo autem post multo factus est celerior, sicut ad hunc diem usque 28. Decemb. ferè 56. gr. emensus fuerit, appropinquat jam Cani Majori, tendit ad Leporem, Eridanum, Cetusque versus, ex Orientali factus est Occidentalis.* Cometas Sublunares Peripatetica fert disciplina. Cui multos se opponere nosti, imprimis Tychonem, eximium illud Daniæ decus & Astronomorum Principem, qui Cometas supra Lunam, & alicubi inter Planetas locavit, imò & supra Planetas, quod Nobilissimus seculi nostri Philosophus Cartesius, qui Cometas supra ipsum Saturnum, in illo sublimi & vasto inter Planetas & stellas fixas spatio ponit, ex eo deducere, cumque ut sententiæ suæ præclarum testem adducere conatur. Cometas autem multa eaque singularia quodammodo portendere, facilè credo, experienciâ (non ullâ Scripturæ Canonica, quæ nusquam Cometarum in specie meminit auctoritate) motus. Tu notas duos Cometas visos fuisse Anno 1472. & (sic & illum 1596. præfagivisse siccitatem magnam, hunc verò terræ quoque in Asia motum. Notant Historici & plura secuta esse, bella nimirum, morbos epidemicos & pestem: sicut & Anno 729. altero præcedente, altero sequente Solem Cometa, 761. altero in Oriente, altero in Occidente conspecto 1337. altero 4. mensibus, altero una cum priore duobus mensibus apparente; sed & alias. Nosti Anno 840, 841. & 842. referente Alstedio, tres apparuisse ante funestam dissensionem trium filiorum Ludovici Pii Imperat. aliaque Imperii & Italiæ mala, imò & 4. Anno 1529. ante Turcarum in Hungaria progressus ad usque Viennam, & voracem sudoris Anglicani luem. Sed noris etiam ex historiis tùm plurima memorabilia sine ulla Cometæ apparitione evenisse, tùm etiam plurima læta eandem secuta fuisse. Tractatum illum Tuum, ubi perfectus fuerit, velim ad me mittas, deque ejus editione mecum conferas. Fieri poterit, ut Te in ea promorenda, si opus sit, adjuvem. De sententia Domini Guericken, Consulis Magdeburgensis, pro qua Scaligeri sententia abs Te allegata & ferè approbata nonnihil facit, ego etiam nonnulla veritatis inquirendæ gratiâ tanquam probabilia alibi dixi, quæ aliquandò Deo volente Tecum communicabo. Vale & adjuncta judicia Clarissimorum Virorum Huswed. & Mulleri, libertatis Philosophicæ memor, boni & æqui consule; mihi que porro fave.

Mathematicorum de Cometæ 1664 dissensus.
Cometa 1664 unus angeminus.

Hevelii de Cometæ 1664 iudicium.

Tycho laudatur.

Cartesius laudatur, Supra Saturnum Cometas evahit.

Scriptura Cometarum non meminit.

Cometarum eventus sæpè tristes. Cometæ bini,

Quatuor simul.

Nullis apparentibus multa mala eveniunt.

Apparentibus verò multa bona succedunt.

Olearii tractatum de Cometis Auctor promovere vult.

Guerichii patriæ sententiam Auctor inquirendi veri studio ut probabilem proposuit.

Gottorpio Hamburgum die 24. Januarii St. V. 1665.

S. P. Generosissime Domine,

Stat adhuc mea opinio firma, fuisse duos diversos Cometas, & neminem hæcenus audivi, qui affirmare potuit se vidisse Australem illum descendente ultra Tropicum Capricorni tam citò retrogradum, & medio à Tropico 24 ad v. itinere deprehensum, nec possum induci, ut credam, Cometam illum fur-tivo quasi pede sub nubium tegmine properasse ad Æquinoctialem, exiguo temporis spacio tam ingenti cæli parte emensa, & denique motu tardiore finem æquasse principio. Pro me militans Observationes & Relationes Suecicæ Holmiæ nuper mihi transmissæ, quas hisce involutas originaliter accipies. Vidi hisce diebus Chilonii multas de hoc phœnomeno schedas & judicia varia, potissimum ab indoctis edita, unum est, quod Tertium Interveniens vocant, cui adstipulor, & propterea nihil novi de hac materia edam. Vale Generosissime Vir, & mihi favere perge.

Olearius constanter duos Cometas 1664. visos tuetur.

Rationes suæ opinionis adfert,

Relationes Suecicas pro se adducit.

Has Auctori mittit.

Tertius interveniens Chilonii editus.

M m m

Holmiæ

Holmia Dec. 1664.

Observatio
Holmiensis
14. 24. Dec.
1664.

ANno 1664. die 14. dicti mensis hora 3. matutina observabatur Cometa à dicta Stella Spica Virginis 45. gr. 45. minut. & à Corde Hydræ 24. gr. 48. minut.

Die 2. Dec.

Die 2. Decemb. videbatur planè prope stellam Spica Virginis. Tunc etiam transiit in Zenith, id est trans sequentes regiones Insulam Ascensionis, Angolam, Mosambicam, Javam Majorem, Novam Guineam, Insulas Salomonis, Isabellam, Peru & Brasiliam.

Die 14. Dec.

Die 14. dicti mensis latitudinem habuit 18. gr. Australem suprâ terram.

Stockholmia die 23 Dec. 1664.

Cometa in
Lepore novus
& à priori
diversus po-
nitur.

Cometas duos
una nocte vi-
sos nauta in
Suecia nar-
rat.

Præsentia
Cometarum
1664.

Votum Chri-
stianum ap-
parente Co-
meta.

REfero hisce, per dies aliquot aliam stellam, puta Cometam, observatum esse. Quem quoniam vesperi circâ quintam, vel statim à Solis occasu videtur, multi pro novo Cometa ducunt: quod & Nauta quidam confirmare velle dicitur, eò quòd priorem & hunc, si-ve utrumque simul conspexerit. Quæ quomodo sibi constent, datâ occasione perscribam. Multi divinant jam, priorem illum bella & tumultus: hunc nuperimum autem, cum quod ad ipsam stellam attinet, perpallidus, pestem significaturum esse. Quicquid autem præfagiant, nostrum inprimis est, qui hîc loci degimus, benignum Deum, modò sit exorandus, seriâ pænitentia inter uberrimas lachrymas exorare.

Lipsia 24, Dec. 1664.

Cometa duo
1664.
Lipsiensis ob-
servatio.

Vidimus hîc intra mensem duos Cometas, qui sine dubio & apud vos observati fuerunt: quomodo (scil.) primus statim à nostro horizonte occultatus fuerit: alter contrâ tam altè ascenderit & celeritèr cucurrerit.

GEORG. PITSCHIUS.

Stockholm vom Dec. 1664.

ANno 1664. den 14. dito / flock an 3. am Morgen observerades Cometen ifran ofuanbeine Stierna Spica Virginis 45. gr. den 45. min. och ifran Cor Hydræ 24. gr. 48. minuten.

Den 2. Dec. syntes han forst ret wedh Stiernan Spica Virginis, da år han gangen; Zenith eller mit æfuer dhesse effters arefne Lænder Ascension, Angola, Lacus Mozambique, Java Major, Nova Guinea, Insulæ Salomonis, Isabella Peru, Brasilien.

Den 14. dito hafuer på påß 18. grad. sedher Latitudo öfwer fouden.

Stockholm den 23. Dec. 1664.

Berichte / daß ein tag etliche / ein ander stern / sage Comet / observiret worden. Welchen / weil er des abends gegen 5. oder stracks à Solis occasu gesehen wird / viele vor einen neuen Comet halten; welches auch ein Schiffer solle confirmiren wollen / daß er obigen und diesen / oder beyde zugleich gesehen habe. Was hier von seyn wird / sol mit aller genheit auch über geschrieben werden. Viele prognosticiren schon / daß der vorige bella & tumultus, dieser newlichste aber / weil er / ipsa scilicet stella gar bleich / pestem be- deuten werde. Was auch præfagiret wird / so haben wirs dieses orts wohl rechtfchaffent ursach von dem lieben Gott / modo sit exorandus, mit ernster buß und heissen thranen abzubiethen.

In Leipzig 24. Dec. 1664.

Ite haben in monats zeit 2 Cometen zu sehen bekommen / die sonder zweifel bey ihren observiret worden; wie nun der erste bald von unserm Horizont sich verlohren / hingegen der ander so hoch gestiegen / und geschwinde lauffen.

Georg Pitschius.

Hamburgo Gottorpium die 7. Novembris Juliani 1665.

Auctor Got-
torpii Oleario
adfuat,

SUavissimi colloquii, quod mihi Tecum præteritâ hyeme domi Tuæ intercessit, dulcedine etiam nunc animum meum pascio. Libenter equidem li-
teris

teris meis Te compellassem, & in Te officiosus quàm sum benevolus, extitissim, si per assiduas occupationes id facere licuisset. Sed ex quo à Vobis in hanc urbem reverti, diversi Amici, quorum apud me magna auctoritas est, monitorum stimulis me, ut quæ inter me & Viros doctos de Cometis communicata sunt colligerem, & in ordinem redacta publico committerem, impellere non destiterunt. Id tandem, etsi tenuitatis meæ conscius, votis eorum dedi, partemque operis in Bataviam misi, ut hæc à me partim collecta, partim inter medias occupationes elaborata, prelo subjiciantur. Spero auxiliante Deo, me hac occasione quoddam Politicæ Encyclopædiæ specimen editurum esse. Nam ne sis ignarus, non sola Mathematica ibi pertractabuntur, sed multa quæ Physica, Politica, Historica, Chronologica, Ethica, Oeconomica. Quæ ratione & jucunda & utilia uno fasce complectar, benè de re literaria & publica in universum mereri volens. Id consilii & Tibi, Vir Humanissime, aporio, Teque, ut in Senatum quem Philosophicâ libertate convoco, venias, inque eo sententiam de Cometarum ortu, motu, numero & operatione dicas, imo & alia quæ Reipublicæ utilia esse judicaris in medium afferas, amicè invito. Jam quidem nonnulla ad me perscripsisti, quædam etiam, cum Tibi adesset, tradidisti, quæ meritò operi inseri poterunt. Verum tamen si velis plura id generis promere, hoc Tibi liberum esto. Mihi quidem publicis commodis promovendis intento rem feceris gratissimam. Imprimis verò velim me doceas, quæ sint illæ Norvagicæ & Holsaticæ observationes, quarum fide Clarissimus Erasmus Bartholinus in suo de Cometis Commentario, quem Tibi visum & lectum esse spero, propè pro gemino Cometa in Corvo & Lepore decernit. Quas à Te habui observationes de hyberno Cometa cum erudito Viro Juvene Henrico Siverio, Philosophiæ strenuo cultore, Bibliothecæ ædis Sacræ Cathedralis præfecto, communicavi. Qui quum eas cum suis contulisset, animadvertit nonnulla, de quibus Te consulere jam pridem voluit. Nempè quem Tu Cometæ locum die 22. Decemb. tribuis, eum die 27. Dec. demùm obtinuisse ipsi & aliis compluribus visus est. Tum quem eidem assignas 26. Dec. convenit cum situ ejus die 28. Dec. notato. Tandem Te secum die 4. Januar. consentire dicit. Putat itaque faciles errores irrepsisse 22. pro 27. & 26. pro 28. De his velim me moneas. Quòd si verni Cometæ aliquas observationes habeas, eas mecum communicabis, ut cuncta simul Tuo nomine posteritati commendentur. Scito porrò rumorum de novis Cometis æstivis & autumnalibus ex variis locis ad nos fuisse perlatos: sed incertæ fidei. Nuper tamen à Nobilissimo Heinsio, Fœderati Belgii Ordinum in Aula Suecica Legato Ordinario, ac cepi Clarissimum Rudbeckium ei affirmasse, Cometam se mense Septemb. servasse, eundemque adhuc in Andromeda videri. Tu si quid tale observasti, prode. Serenissimum Principem Vestrum novam Academiam laudatissimo munificentia & amoris in bonas artes exemplo, Chilonii erexisse, summo perè cum omnibus bonis gratulor & gaudeo. Multos literarum humaniorum amantes non tantum ad locum illum frequentandum, sed & ad cultum celebrandis & seræ posteritati commendandis felicia non deerunt ingenia. Nuper mensurum natalem illius Academiæ animo celebravi, & testatus sum literis ad Clarissimum Dominum Watsonium, tanquam Facult. Phil. Decanum missis, cum nondum sciam, an eis Professor Matheseos jam adsit, quem etiam in Senatum Philosophicum invito. Vale & Illustrissimo Domino Kilemanno, Serenissimi Principis Vestri Statûs Ministro primario, Consilii Præsidi & Cancellario, salutem officiosam nomine meo nuncia. Tum verò etiam apud eum certissimus testis & pro jure amicitia sponsor esto de meo candore in tantum Virum officioso. Nam non tantum magna ejus merita & excellentissimas ingenii dotes veneror, sed & favorem ejus toties compertum, & mihi, ut spero, semper custodiendum, grata mente nunquam non celebros. Iterum Vale, & fave constanter.

M m m m 2

Hamburgo

Instituti operis rationes ei exponit.

Encyclopædia Politicæ compendium. Auctor hoc opere exhibere conatur.

Olearium. Auctor ad dicendam de Cometis sententiam invitatur.

Libertati tamen ejus id relinquit.

Observationes Norvagicæ & Holsaticæ Bartholino celebratas. Auctor ab Oleario postulat.

Cometa 1664. Bartholino videtur geminus. Siverius laudatur.

Discrimen Olearii observationum ab suis prodit.

Cometa verni 1665. observationes. Auctor ab Oleario postulat.

Æstivi & autumnales nulli certi.

Dux Holsatiæ laudatur. Academia Chiloniensis erigitur.

Ei natalem menstruum. Auctor gratulatur.

Kilemannus Ducis Holsatiæ Cancellarius laudatur.

Hamburgo Gottorpium Kal. Octobris 1666.

Olearium
denuò Auctor
compellat,
Licet non-
dum accepto
responsò.

Aulici alie-
nis occupatio-
nibus labo-
rant. Senec.

Academia
Chiloniensis
erectio descri-
pta cum cura.

Cometicum
argumentum
arduum, cau-
tè trahan-
dum.

Ducis Holsa-
tia elogium,
Gratiam Au-
ctor tenet.

Observatio-
nes Olearii à
Siverianis
differunt:

Easdem Co-
metæ verni,
Tum & Nor-
vagicas &
Holsaticas
Auctor com-
municari sibi
postulat.

S. P. Postquam ad Te scripsi, mensis hic jam agitur undecimus. Literas meas rectè Tibi fuisse tunc redditas, non dubito. Silentium tuum assiduis occupationibus, quas Aulica vita affatim suppeditat, præcipuè verò editioni vasti illius de Academiæ vestræ Chiloniensis erectione operis, cujus Te curatore tot figuras sculpi oportuit, tribuo. Quòd si etiam argumenti Cometici difficultas & multiplex quod hîc occurrit, sententiæ incertum scriptionem tuam & meam expectationem remoratum est, haud equidem miror. Interim cum & Serenissimo Principi Tuo, tam ad laudis culmen magis magisque feliciter enitenti, quàm mihi privatim benevolo, multis nominibus sim obstrictus, & amicitiaæ Tuæ multum debeam, nolui nunc quoque officio deesse. Cum enim inter nos de hoc argumento communicata prelo subjicienda sint brevi, æquum esse censui responsum ad meas illas literas anni decursi die 7. Nov. datas Tibi in memoriam revocare. E re Tua & publica est, ut præcipuè discrimen Tuarum & Siverianarum observationum tollas. Ille enim quod tribus verbis repetere non piget, Tuas observationes die 22. & 26. Decemb. 1664. factas suis die 27. & 28. ejusdem mensis convenire affirmat. Petii præterea, ut & nunc peto, abs Te mihi copiam fieri observationum tum Tuarum de Cometa verno, tum illarum Norvagicarum & Holsaticarum, quibus nixus C. lar. Bartholinus ferè decernit geminum nobis hybernum Cometam tunc visum fuisse. Studia & conatus meos, quorum specimen aliquod ex historia Cometarum excerptum Serenissimo Principi mitto, velim ei commendes, ut & Ill. D. Præsidi Kilemano non tantum humaniorum literarum Patrono, sed & Fautori meo pl. colendo, cui salutem officiosam hîc adscribo. Vale & mihi constanter fave.

COMMUNICATIO HANNOVERA- BUSMANNIANA.

Hamburgo Hannoveram die $\frac{18.}{28.}$ Febr. 1665.

S. P. Vir Clarissime Doctissime.

Trulit mihi heri Amicus delineationem à Te factam nuper in cælo visi Cometæ, æri sat affabrè & accuratè Hannoveræ incisam, unà cum adjuncta scheda, quæ delineationis usum docet. Grata quidem hæc sunt: sed vellem sententiam Tuam cognoscere planius, an fuerit unus idemque (quod non pauci in Germania, Suecia & Hybernia negant, quidam etiam duos distinctos Cometas unâ nocte se vidisse affirmant) Cometa? tùm quo motu rectilineone, an epicyclico, an verò orbiculari à Corvo ad Leporem pervenerit? & an tàm brevi aliquot dierum spatium tàm magnum spatium unus Cometa absolvere potuerit? tùm quid de origine Cometarum in genere sentias? His Te magnos effectus tribuere video. Quâ in re, ut ingenuè fatear, abs Te dissentio. Ideò jam antè visum Tuum scriptum ad varios viros doctos eâ de re scripsi, & illis meam sententiam aperui, & deduxi, quod videre poteris in manu Amici fidi Nobiliss. & Humaniss. D. Laurentii Mulleri, Serenissimo Principi Vestro à consiliis, cui has literas curandas mitto. Ego fero faciliè alienam libertatem, & boni æquique consulo ea omnia quæ quisque ex animi sententia hîc dicit. Eodem æquitatis jure mecum agi postulo. Expectabo itaque Tuum responsum, paratus pluribus de his Tecum conferre, qui & alios Clarissimos Mathematicos super hâc re commpellavi, & multas eorum observationes & narrationes habeo. Vale & me in numerum Amicorum Tuorum recipe, ac gratus accipe quæ currente calamo in chartam effudi.

T. observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hannovera Hamburgum, die $\frac{21. \text{ Febr.}}{3. \text{ Mart.}}$ 1665.

Viro Nobilissimo & Generoso

D. STANISLAO LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ
Christianus Busmannus Phil. & Medic. Doctor & Physicus
Hannoverensis Ordin. S. P. D.

Magno desiderio Te affici, opera illa sublimia in superiori cœlesti machina, contemplandi ex literis Tuis ad me benevole datis, non illubenti animo

M m m m 3

Busmannus
qua occasione
compellâris
Auctor:

Eidem qua-
siones de Co-
metis propo-
nit.

Præcipuè an-
tem de eorum
effectibus.

Laurentius
Mullerus lau-
datur.

Libertas cu-
jusque æquo
ferenda ani-
mo.

Busmannus
studia Aucto-
ris grata ha-
mo bit.

Multitudo
plerumque
errat.

Turba sem-
per argumen-
tum est pessi-
mi. P. Syr.
Cometicum
argumentum
cautè tra-
ctandum.

Cometas duos
1664. qui-
dam ajunt:

Unum eun-
demque fuisse
alii.

Busmannus
negat Come-
tas duos; una
nocte visos:

Cur delinea-
tionem Come-
te fecerit;

Ad 4. que-
stiones Aucto-
ris respondet.

Unum Come-
tam 1664.
visum docet.

Comete 1664
motus orbicu-
laris à Bus-
manno dedu-
citur.

Observatio-
nes Kircheri,
Busmannus
eum suis con-
fert.

Kircheri laus,
Epistola ad
Augustum D.
Brunsvic.

Observatio
Colonienfis.

Cometa 1664.
cur sine cau-
da apparuit:

Unus fuit,
etsi observa-
tiones prima
discrepent.

Parallaxes
Comet. Bus-
mannus irri-
buit.

Amanuenses
sepè errant.

Busmannus
delineationem
suam corrigit.

Comete mo-
tus modò cele-
rior modò tar-
dior.

mo percepi. Præterquam enim quod ad varios viros doctos de nupero Cometa scripsisti, & sententiam Tuam illis aperuisti & deduxisti, etiam à me expectas ingenuitatem & libertatem ea de re judicandi. Quamvis autem me à scribendo deterruerint hoc in argumento nec pauca nec vulgaria, cum dubius exstiterim, an scribendum cum multitudine ut plurimum aberrante; an de re omnibus nota pro vulgi expectatione certi aliquid vaticinandum; an cum doctioribus non paucis harum rerum peritioribus tacendum; an pro rei gravitate & divinitate imbecillitas mea mihi fuerit agnoscenda? Tamen Dei Omnipotentis opus, illam in cælis accensam facem ejusque motum, concivibus meis in delineatione quadam demonstrandum esse, cum ob causam præcipue existimavi, quod animadverterem varias, quibus illa fax lucebat hominibus, de ea esse opiniones. Alii enim duos distinctos Cometas esse loquebantur, quorum motus & caudæ distincti essent. Quidam priorem Cometam per rectam lineam à Corvo ad Leporem sub hemisphærium nostrum præcipitatum esse, & inde ad nos transmigrasse. Reliqui posterioris Cometæ iter ab Eridano incipientes sine cauda primum apparuisse, subsequenter autem diebus radios prælongos assumpsisse, & motu rectilineo à fluvio Eridano per Ceti rictum ad Arietem devenisse arbitrati sunt. Prorsus falsum denique est, duos distinctos Cometas una nocte visos esse. Hos errores ut eximerem (nulla enim alia causa fuit meæ delineationis æri incisæ) schema meum adumbravi. De 4. igitur à Te, Vir Generose, mihi propositis quæstionibus, ut nempe sententiam meam explicem, an fuerit unus idemque Cometa? tum quo motu rectilineo, an epicyclico, an verò orbiculari percurrerit? & an tam brevi dierum aliquot spatio tam magnum spatium unus Cometa absolvere potuerit? tum quid de origine Cometarum in genere sentiam & ingenue mentem meam aperiam, respondeo mihi unum eundemque Cometam perpetuò visum esse, qui motu, neque rectilineo, neque epicyclico sed orbiculari iter suum absolvit. Hæc duo priora postulata ostendit circulus Cometæ proprius in meo schemate adumbratus, & per ea loca traductus, quibus non solum hîc, sed alibi terrarum Cometa sese ostendit. Certum enim est & à pluribus observatum peritioribus in Corvoprimùm illuxisse, deindè sub tropico percurrisse, donec ad asterismum Galli juxta Canem majorem pervenerit, quod factum in mea delineatione in lit. g. die 17. 27. Decembris, quo tempore eodem loco visus fuit Romæ magni nominis & eruditionis Jesuitæ & Mathematico Athanasio Kirchero. Idem Athanasius eundem Cometam vidit $\frac{15}{24}$. Decembris, in meo *b.* & $\frac{10}{19}$. Decembris præter propter in meo *i.* sive uti scribit in epistola ad Celsissimum Principem Augustum Ducem Brunsvicensem & Lunaburgensem, 119. gradu à Tropico versùs Æquatorem. Porro Colonia Agrippinæ ab alio quodam Viro clarissimo observatus est juxta collum Leporis, quem locum designat meum schema eodem die in lit. *k.* Etiam si itaque hætenus mihi nondum constitit num etiam propter nubes die 22. Dec. 1. Jan. alicubi sese Cometa ostenderit, in meo *l.* tamen die 23. Dec. 2. Jan. ab infinitis hominibus ubique terrarum conspectus est, non ut perperam creditur, quòd caudam amiserit, sed quòd intensius Lunæ lumen imbecille & debile caudæ lumen veluti absorbuerit. Quòd si prioribus diebus, quibus Cometa juxta Corvum constitit, aliqualis videtur esse discrepantia inter eos, qui observata sua prodiderunt: ea tamen non est tantiponderis, ut arguat pluralitatem Cometarum: cum ob parallaxium naturam in diversis Climatibus, obque errorem describentium, qui etiam in mea adumbratione commissus est, id accidere potuerit. Omissæ enim sunt mihi duæ notæ inter *a.* & *b.* & una inter *b.* & *c.*; ita ut à designarit $\frac{9}{17}$. Decembr. *b.* $\frac{11}{17}$. c. $\frac{13}{23}$ Decembr. In reliquis verò annotatis locis exigua aut nulla differentia cum aliis sine dubio (qui de uno saltem Cometa aut de pluribus scripserunt) occurreret. Venio ad tertium Tuum postulatam, nempe an tam brevi aliquot dierum intervallo tam magnum spatium absolvere potuerit Cometa? De quo affirmo,

affirmo, motum Cometæ semper non fuisse æquè velocem, sed proportionem quadam Geometrica incessisse primò tardiusculè, deindè concitatus, porrò velocissimè, ut motum Lunæ diurnum superasse visus sit; qui Lunæ motus constat in longitudine, uti notum est, à Sole singulis diebus sive in horis viginti quatuor gradibus 12. minutis primis 11. &c. Cometa autem noster ex ordinario & citissimo itinere motus est in mense, ubi juxta Eridanum tardiùs iterum moveri incepit, donec 26. gradum longitudinis in Ariete, & sextam gradum latitudinis Septentrionalis attigerit: quibus postremis diebus instar Saturni aut Jovis tardissimè sese in orbe suo, è loco in locum repentem quasi exhibuit. Posse autem Cometam tam velocissimè brevi aliquot dierum spatio tam magnum iter conficere, non absurdum est; cùm annotatum sit Anno 1475. Cometam quemdam Regiomonti in proprio circulo 40. grad. intra diem pertransisse. De origine Cometarum quod est quartum, quod à me postulatur, nota est Aristotelis opinio, esse scilicet exhalationes, vi Solis & Astrorum ex terra per segregationem calidi extractas, & propria levitate ad supremam aëris regionem sublevaras, ibidemque inflammatas. Verum enim verò quamvis magnus mihi sit summus ille Philosophus; Attamen Mathematicorum demonstrationes nostri & prioris seculi certissimè ostendunt, nullum hactenus in elementari regione Cometam, sed in ætherea perpetuò constituisse. Ut paucis me expediam statuo; „Cometas esse corpora caelestia lucida, extra naturæ ordinem, vi divina in æthere è maximè sublimi parte cali demissa, & peculiari motu & figura conspicua, ut sint nuncii ingruentium calamitatum, à securis mortalibus non animadversarum, vel neglectarum, si fortè ipsis ad Deum conversis mala istæ vel tota averti vel paululum mitigari possint. Argumenta meæ sententiæ sunt 1. Entia præter necessitatem non esse multiplicanda, ideoque refragari veritati à Deo tempore apparitionis primùm creari ista à nobis visa corpora caelestia: 2. Cometas alios, tum hunc nostrum magis magisque subtractum, quò sublimius firmamento accesserit. Exemplo sit stella nova 1572. in Cassiopeja conspicua, quæ diutius anno constitit & magnitudine, & fulgore Jovem æquavit; sed paulatim attenuata, post biennium visui humano subtracta, nihilominus per tubos opticos aliquot mensibus adhuc videri potuit. Idem de moderno Cometa non malè judicabitur, fuisse nempe eum in inferiore parte ætheris, dum motu erat concitatore, postea autem etiam atque etiam altius ascendisse in circulo suo ordinario & divinitus sibi designato ad firmamentum oculisque nostris deniquè exemptum esse. Cæterum Cometis ego quidem nullum effectum tribuo; firmissimè tamen ab experientia, omnium rerum magistrâ persuasus sum, certissima signa & indicia esse futurorum malorum. Deum enim & naturam nihil facere frustra, jam dudum à multis seculis observatum & axioma est infallibile. De vaticiniis meis, in quibus nihil est artis, nihil firmi, sed tantum per conjecturas trado, cuique liberum de iis relinquens judicium, quamvis rationem non planè contemnendam habeam. Plura addere tempus vetat. Finem itaque facio, & Tuo favori me commendo.

Hamburgo Hannoveram die 28. Februarii Juliani 1665.

Nudius tertius accepi rectè literas Tuas, quibus non tantum epistolæ, sed & exspectationi meæ abundè respondisti. Lego profectò in iis indubitata eruditionis & humanitatis vestigia, Teque utramque felici connubio junxisse perspicio. Sed doleo me Tibi pro meritò satisfacere respondendo non posse. Dabo tamen operam sedulò, ne quid officii in ingratum contulisse videâre. Novi enim consentiente Sapientum calculo, indelebilem esse ingrati animi maculam, & foediore bonam existimationem hominis ingenui cordatique adspergi non posse: cum & omnium malorum compendium hoc vitium jam olim habitum,

Lunæ motus diurnus cum nuperi Cometæ motu comparatus.

Cometa 1475 (1472.) uno die 40. grad. emensus Regiomontano teste.

Aristotelis de Comet. orig. sententia Busmanno improbatur.

Cometa omnes ætherei.

Cometa de finis à Busmanno tradita.

Corpora corpora mundi coæva.

Cometa 1664 subtractus non existit.

Stella 1572. anno diutius duravit.

Cometa Busmanno non sunt causæ sed signa rerum.

Busmanni responsum Auctor habet gratissimum. officiosus esto.

Ingrati animi vitium foedissimum fuge.

Auctor Busmanni instituti operis rationem exponit.

Utilia scriptoribus dulcibus miscet.

Laudis vere cupidus esto, adspice ad ejus culmen, Sed sine ruina aliene famae.

Astrologicum fatum publice noxium.

Fati nulla necessitas in vitiis cernitur.

Perditio hominis ex homine est.

Arcessit Christoph. & Elias genio diverso.

Donis Dei utere non abutere. Deus nec poetis auctor mali.

Cometa praenuncii calamitatum quodammodo dici possunt.

Citra hos tamen multa mala, post hos etiam bona eveniunt. Busmanni modestiam Auctor laudat.

Sapientia sobria esto.

habitu, imò ingrato nil pejus terram alere dictum sit. Gratissimum itaque mihi esse profiteor, quòd tam accuratè ad propositas à me de nupero Cometæ quæstiones responderis: tum verò & quædam, quæ in delineatione Cometæ à Te factâ omiſſa sint, corrigenda indicaveris. Quòd si itaque in editionem Tuæ epistolæ doctissimæ & delineationis, præsertim ubi correctâ ad tuam mentem fuerit, accuratissimæ, consenseris, dabo operam ut id fiat, Tuumque hac ratione nomen aliis, & magnis quidem nominibus adjungatur. In eo enim sum, ut opus Politico-Ethico-Mathematicum ex observationibus, narrationibus judiciisque multorum Clarissimorum & Præstantissimorum Mathematicorum (inter quæ & illa Kircheriana abs Te allegata & meritò commendata reperiuntur) aliorumque Virorum Literatorum contextum edam in publicum. Spero autem, favente Deo, fore id orbi literario nec ingratum nec inutile, ita ut nisi possim illum laudis apicem assequi, cui inscriptum nosti,

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,

Operam tamen sim daturus, quò ad illum quàm proximè (nostis enim cunctis sanâ mente præditis illuc enitendum esse, nempè quia

Est quadam prodire tenus si non datur ultra) accedam.

Sed citrà ullius noxam vel infamiam: quamvis in quæstione de effectis Cometarum dissensum meum apertè prodam, quem ipsum etiam publicè utilem fore confido. Censeo namque multum publicæ rei interesse, ut homines discant res terrenas orbibus cælestibus alligare, & trabali illo fati Stoici & Astrologici clavo affigere: Sunt enim qui res novas appetunt, & temerariis ausis orbem Christianum sæpè commovent, seque ut fati invicti administratos, quasi re benè gesta, prædicent. Apud tale nempè maleficum & civili societati inimicum hominum genus sæpè numero culpa in necessitatem transit, sitque, quod est miserrimum, ut quod patratum est flagitium, etiam meritò, imò necessariò patratum fuisse judicetur. Noveram in Polonia nostra duos Equites Splendidissimos, & famâ rerum gestarum non solum in Europa, sed & in America celeberrimos, quorum alter atrociter commissum homicidium, tanquam execrandum scelus, culpam suam agnoscens, deflebat, alter fatali necessitate perpetratum excusabat, & tantum non ut laudandum deprædicabat. Miseros homines! qui optimis donis divinis, ratione scilicet sobria & libera voluntate agendique facultate pessimè abutentes, & sui ipsorum, quia excelsæ originis & excelsissimæ beatitudinis obliti, ut instrumenta iræ divinæ justissimas poenas peccatoribus infligentis, fiant, quarunt. At nonne vel Plutarchus docet, nec Poetas malorum auctorem Deum facere, & ibi propriè Dei nomen ab iisdem poni, ὅπως τὸ ἀποσπινέει καὶ κατὰ λόγον καὶ ἐκείνους ἐστίν (ubi quid consentaneum, decorum & probabile est) lib. de poetis audiendis. Tu igitur, Vir Doctissime, rectissime facere mihi videris, quòd non facias cum illis qui astris tribuunt necessitatem eamque inevitabilem, quæ in insulam Stoam ex orbe Christiano meritò releganda foret. Cometas aliasque cælestes apparitiones velut nuncios instantium calamitatum securis mortalibus à DEO Sapientissimo, Justissimo, Optimo, Maximo exhiberi, ut altissimo vitiorum somno sepulti, vel, ut Scriptura Sacra loquitur, fallaciâ peccati indurati, ad poenitentiam excitentur, libenter meritòque largior. Verum tamen puto meam thesîn rectè sibi constare, multa scilicet & mala antè vel citrà & bona post Cometarum apparitionem in tam vasto terræ Orbe hîc illîc conspecta esse, & conspectum iri. In eo quoque Tua sententia mihi placet, quòd de Tuis vaticiniis, firmi hæc nihil, sed tantum per conjecturas talia Te tradere, licet rationem non planè contemnendam habeas, fabrietatem, docente Scripturâ Sacrà, omnis veritatis magistrâ. Nempè & aureum Pythagoræ carmen docet:

Περὶ αὐτῶν δὲ λέγει, ἔργοις τ' ἐπωφελίμοις.

(Id est, Lenibus cede verbis factisque utilibus.)

Cæterum scias velim, & me cuique integram judicandi relinquere libertatem, quâ nihil divinius homini in hac vita mortali contigit, cum eum & ad bonæ mentis, & ad ipsa cæli palatia ducat. Ideoque vel maximè hanc in tolerandis dissidentibus æquitatem de meliore, ut dici solet, nota, commendatum nobis omnibus, qui Christiano nomine censemur, esse oporteret. Nam & Pythagoras ibidem subjicit.

Libertas res
carissima cui-
que relin-
quenda.
Tolerantia
aqua Chri-
stianis conve-
nit.

Μηδ' ἔχθρεις φίλοι σὺν αἰμαρῶδες εἶναι μικρῆς.

Id est, Nec oderis amicum tuum exigui peccati causâ.

Amici vitia
noveris non
oderis.

Tanto verò minus diversæ, etsi revera erroneæ (quanquam hîc sæpè triticum pro zizaniis, in sacris præsertim, reputatur, ideò Christus hæc ad messem usque crescere permisit) sententiæ. Imò & paulò infra præcipit ille Philosophorum primus

Sententia di-
versa, etiam
circa sacra,
amicitiam
nec impedit
nec solvant.

- - - - - ἔνδοξος δ' ἦν πῆρ' ἡ λήρηται.

Περὶ αὐτῶν ἔχθ'· ὁ δ' ἐὶ ἐρεῖα, ἐπὶ παντὶ πλαέστω.

Μηδὲς μήτε λόγῳ σὲ παρείσῃ, μήτ' ἡ ἔργῳ,

Περὶ αὐτῶν μὴδ' ἐπιπῶν δ' ἐὶ μὴ βέλτερόν ἐστι.

Id est, - - - mendacii verò si quid dicant

Leniter sustine. Quod autem dicam, per omnia perficitor,

Nemo tibi neque verbis, neque factis persuadeat,

Ut facias dicæve quod tibi non sit commodum.

Noxia tibi
cave, etsi alii
ea commen-
dent.

De Tua sententia & delineatione Cometæ cum Viris doctis hujus Urbis conferre mihi nondum per alia negotia erat integrum; præterquam cum Clarissimo & Doctissimo Viro Joanni Alberto Hufwedelio, Phil. & Med. Doctore, ac Physico hujus Urbis, primario Viro talium amantissimo, cui hæc vidisse & legisse erat pergratum. Ubi plus otii nactus fuero, volente D E O, & cum illis eâ de re conferam, & pluribus Tecum agam, ac per omnia candorem studiumque benè de Te merendi meum Tibi probabo. Vale & mihi favere perge.

Hufwedeli-
anus.

Hannovera Hamburgum die 21. 31. Martii 1665.

ANte duas septimanas & quod excurrit, epistola Tua altera ad me allata est, cui citius respondissem, nisi occupationes crebræ & frequentia itinera, ob Medici nostri Aulici absentiam, moram induxissent. Curam ille gessit Cellissimi quondam Principis Christiani Ludovici, Ducis Brunsvicensis & Lunæburgensis, in vicinia graviter decumbentis, & nunc demortui. Morbus fuit defectus caloris nativi cum appetitu prostrato, & tussî vehementi, defluente scilicet materiâ cruda ad pulmones, & suffocationi insidiant. Dolendum sanè Principem excelsi animi medio ætatis decursu diem obiisse postremum; Principem amicissimum patriæ, qui juventutis suæ terrorem perpetuò intulit vicinis, Romanæ sedî addictis, & nullo non tempore rempublicam Christianam perturbantibus. Sed quo prolabor? Omnes eodem cogimur omnium

Christiani
Ludovici D.
Brunsvicensis
Morbus,
Mors,
Morbi de-
scriptio,
Elogium.

Mors manet
omnes.

Versatur urna: serius, ocus,

Sors exitura.

Redeo ad institutam Cometæ nuperi delineationem, in qua aliquid significaveram corrigendum. Feci id proximis diebus, cum rogatu bibliopolæ ob exemplaria distracta in alteram impressionem consensissem, & quædam pro ulteriori addidissem informatione, cujus exemplar transmittam, quamprimum Francofurtus ille, ubi editionem curat, redierit. An verò tanti sit, cum mea epistola,

Busmanni
modestia.

*Institutum
Auctoris ap-
probat.*

*Cometæ nec
astra in vo-
luntatem hu-
manam a-
gunt.*

*Voluntas ho-
minis libera
in peccando.*

*Stoicorum
fatum Bus-
mannus reji-
cit.*

*Homicidium
est actus vo-
luntarie ma-
litiæ humanæ,
non divinæ
prædestinatio-
nis.*

*Busmannus
sententiæ Au-
ctoris de e-
ventibus Co-
metarum quo-
dammodò sub-
scribit:*

*Mala tamen
Cometis signi-
ficari vult.*

*Cometas
semper se-
quantur ma-
la.*

*Præcipuè re-
rum publ. mu-
tationes.*

*Præsertim iis
populis quibus
illi sunt ver-
ticales.*

*Et qui subje-
cti signis quæ
Cometæ at-
tingunt vel
peragunt.*

*Tum quibus
mala directæ
in eos Cometæ
cauda vel ju-
ba minatur.*

*Bellum Cæ-
saris & Pom-
peji præcesse-
runt Cometæ.*

*Cometæ se-
mestris sub
Nerone.*

*Annus super
Jerusalem,
Ante hæresin
Arii.*

*Et Vandali-
cam ac Gothi-
cam irruptionem.*

*Et Mahome-
tis ortum:*

*Tum anni
1618. 1653.
& 1661. ante
multa mala.*

stola, de qua mentionem facis, tum delineatio Cometæ, hac ut ratione no-
men meum (hactenus enim suppresso nomine egi) magnis nominibus adda-
tur, Tuum erit, Vir Generose, judicare, cujus animum variarum scienti-
arum imbutum documenta ad me missa prodiderunt: ideoque non dubito
quin opus illud quod auspicas Mathematico-Politico-Ethicum gratissimum
futurum sit Orbi Literario & utilissimum. De effectis Cometarum quid sentiam
puto ex prioribus meis patescere literis. De astris in genere eadem mihi stat
sententia. Non enim eorum sive statutis sive significationibus irrefragabili lege
voluntates hominum obstringo, nec cogi Neronem à stellis ad tanta scelera
dico, sed accersivit ipse sibi hos furores volens. Procul absit etiam à me
Stoicorum delira necessitas, quâ illi & Deo imperium naturæ eripiunt & pe-
cuino servitio premi voluntatem volunt: neque probo illud Poëtæ,

Fata regunt homines, certâ stant omnia lege.

Hinc detestor falsissimam opinionem Equitis illius Poloni, homicidium perpe-
tratum fatali necessitate excusantis, & tantum non, uti scribis, deprædicantis.
Scilicet, imbutus ille sine dubio fuit istis doctrinæ corruptelis quas Orbi Chri-
stiano nonnulli de prædestinatione, sive ad perennem beatitudinem, sive æter-
num animæ exitium obtrudere conantur. Quamvis autem, Vir Nobilissime,
contrarius non sim tuæ thesi; Multa nempe & mala ante vel citra, & bona
post Cometarum apparitionem in tam vasto terræ orbe hic illic conspecta esse
& conspectum iri: attamen alterum etiam argumentum, à significationum ex-
perimentis gentium consensu tractatum, certum & immotum manet, scilicet,
Si enim historiæ antiquæ & recentes evolvantur, Co-
metarum faces nunquam illuxisse frustra, nunquam publicis sine calamitatibus
deflagrasse apparebit, ita ut in confesso sit, ad res communes sive publicas
decreta eorum potissimum pertinere. Nihilominus cum præterea ex Tuâ thesi
multa mala ante, & multa bona post eorum apparitionem in tam vasto terræ
orbe conspiciantur, sequitur non universo terrarum orbi indistinctè mala
instantia prædici, sed tantum aliquibus in eo locis sive regnis: his præcipuè,
quibus sint verticales (quod iterum ab experientia est observatum) aut quæ
cæli sidera ex hominum impositione cum terræ partibus, rebus & regnis con-
gruentia attingant aut percurrant, in quas abeant partes, quaque crines ex-
plicent, aut inclinent jubam. Numen enim summum pro summa sua miseri-
cordia ad intellectum humanum sese accommodat, ut per conjecturas aliquid
indè denotari, probabili ratione colligere liceat. Cæterum quàm certa sunt
indicia calamitatum publicarum Cometarum apparitiones, tam incerta esse
earum vaticinia ex jam jam enarratis manifestum sit. A posteriori sunt certif-
sima. Ante civile bellum Cæsaris & Pompeji, aliquot conspectos Cometæ
Plinius autor est, quorum significationes primum obscuræ, postea claræ factæ
sunt. Neronis principatu, Cometam sex integros menses fulsisse scribit Sene-
ca: aliam sub Vespasiano supra Jerosolymam integrum annum ante excidium
Urbis ac templi fulsisse Josephus testatur. Antecesserunt Cometæ & Arianam
hæresin, & imperii Romani, sub Arcadio & Honorio, vastationem distra-
ctionemque à Vandalis & Gothis, & exortum Mahometis in Arabia. Ex
plurium numero vidit ætas sive seculum nostrum Cometæ anno decimo octavo,
& post quinquagesimo tertio, & rursus sexagesimo primo, quorum effectus (li-
ceat nunc ita loqui) imprimis prioris cum noti sint satis, lubens prætereo.
Moderni Cometæ certiora significata etiam eventus & tempus docebit; in cujus
prædictionibus cum inventum fuerit me errasse, ab æquis arbitris sine dubio
æquè excusabor atque à Te, Vir Generose, mihi jam integra de eo judicandi
relinquitur libertas. Felicitas enim hominis, quæ consistit in cognitione,
duplex est: alia secundum probabilem opinionem, alia per veram demonstra-
tionem.

tionem. Illa est cum cogitationes nostras dirigimus ad rem, cujus causam ingenii acumine reddere minimè valemus, sed ad aliorum opiniones vel plurimum hominum vel doctissimorum confugimus iisdemque acquiescimus: quâ ratione insignes opinatores evadimus, quia, quæ sunt probabiles opiniones, scimus. At demonstrativa cognitio est, cum cogitationem referimus ad rem ipsam, eamque intuemur, ut in se est, non secundum opiniones aliorum, & sic conformamus cognitionem rei ipsi, quicquid etiam Plato vel Socrates dixerit, & hoc modo non opinatores sed verè scientes reddimur. Hæc igitur posterior cognitio perfectissima est, gignens demonstrationem & scientiam, quæ est rem per causam cognoscere, ut res est, neque licet in ea dissentientes ferre sententias. Quarum rerum autem causam ignoramus, de iis opinamur, uti fit in themate proposito de effectis Cometarum, quorum certa veritas à priori, intellectui humano vix datur, ideoque cuique integra de iis judicandi relinquitur libertas; à posteriori tandem ex opinione sive imperfectiori cognitione trahimur ad perfectionem. Hisce Vale divinæ commendatus tutelæ & salve.

Opinio probabilis quid.

Demonstratio vera quid.

Scire est rem per causas cognoscere.

Dissensus non extenditur ad res certas.

Cometicum thema incertum patitur dissentendi libertatem.

Hamburgo Hannoveram die 5. Aprilis Anno 1666.

Postulabat officii mei ratio, ut ad Tuas die 21. Martii St. V. datas, mihi verò antè aliquot dies redditas literas, è vestigio responderem. Ita sunt & multifariæ eruditionis & humanitatis ac erga me benevolentix plenæ. Sed intercesserant feriæ Paschales, quæ omnibus ferè laboribus quietem indulserant. Accesserant officia quæ Amicis, Viris Præstantissimis, & mihi omnino cultu ac studio prosequendis debebantur, adeò ut ferè mei juris non fuerim, saltè vacare mihi, ex animi sententia non potuerim. Scis enim ex veteri lege non nobis solùm nos esse natos, sed partem nostri Amicos quoque & necessarios sibi vindicare. Similia & Tibi, quominus ad meas statim responderes objecta fuere impedimenta, Serenissimi Principis Vestri Medico absente, qui ad curandum Serenissimi quondam Ducis Christiani Ludovici morbum adhibitus erat. Hujus excessum præcocem, utpote & Principis, consentiente prudentum, quod & Tu fers, judicio, Laudatissimi, & Patroni mei Clementissimi, valdè doleo. Præsertim cum & operis mei, quod molior, partem ipsi jam ante tres menses strenuè vice dedicârim. Sed quid indignemur caros & necessarios oculis nostris subduci, gnari à Summo rerum auctore & rectore non etas esse morti, utrasque æquo pede pulsanti? At verò scimus etiam nos olim meliorem vitam acturos.

Paschales feriæ silentium excusant.

Occupati literis scribendis non vacant.

Amicis quantum opus est vacat.

Christiani Ludovici Ducis Brunsvici & Luneb. elogium.

Mori auctori lucuosæ Patrone amissio.

Mori manet omnes, Etiam Principes.

Καὶ ὅταν θ' ἔλθῃς γαίης ἐλπίζομεν ἐς φάος ἰδύειν,

Phocyl.

Et mox è terra speramus nos in lucem prodituros.

Ideò non finè singulari gaudio his præteritis diebus gloriosæ resurrectionis Servatoris nostri celebravimus anniversariam memoriam. Utinam verò semper Spiritu ejus, qui excitavit Jesum à mortuis in nobis habitante, ad morti tradenda carnis opera agamur, quò indubitatam spem habeamus eum qui excitavit Jesum à mortuis, & nostra mortalia corpora excitaturum per Spiritum suum, qui in nobis habitat, docente Sancto Gentium Doctore. Sed quò & ego pro labor? Omnibus nota est illa mortis via quotidianis humanæ gentis vestigiis trita. Omnibus nota, certè in medio posita, & illa pietatis ad meliorem vitam ducens via, si vel illa afflictionum horrida tot Sanctorum & ipsius Ducis vitæ exemplo calcanda sit. Hoc ingeniosissime profectò Britannicus Martialis extulit.

Paschalium solemniorum usus.

Deus qui resuscitavit Christum & nos resuscitabit in vita.

Polycarp. Mortis legi omnes subiecti.

Via mortis calcanda cunctis.

Iussit ad angustam magno conamine vitam

Ire per angustam Litera Sacra viam.

N n n n 2

Per angustam ad angustam.

In

In latum te angusta locum nisi semita ducat,
Ducet in angustum te via lata locum.

Metus exitii
aeterni à pec-
catis revo-
cat.

Avaritia
mala.

Ambitionis
mala.

Corpus è pul-
vere factum
in pulverem
redit.

Spiritus è
caelo datus in
caelum redit.

Veritas nun-
quam negli-
genda.

Cometa figu-
ram corre-
ctam Auctor
à Busmanno
petit.

Docta & u-
tilia publico
communican-
da.

Latendum,
sed non cui-
vis.

Plutarchus
laudatur.

Latendum
nemini: non
bono, ut pro-
fit; non malo,
ut corrigatur.

Modestus osto.
Tecum habi-
to.

Scripta teme-
rè in publi-
cum ne pro-
trude.

Acontii laus,
consilium de
edendis libris.

Scripta uci-
lia ne prama.

O utinam sæpius ab aliis curis & studiis ad hæc meditanda delaberemur! Abjiceremus profectò audaces & turgidas spes, castigaremus avara & ambitiosa vota, non tantùm in nostram beatitudinem, sed & publicam quietem, sæpè & in paternam storgen, vel filialem pietatem, vel fraternam concordiam injuria: demitteremus cristas, & quas ostentamus laudatas pennas pavonum more: imò ad humum, in eam, ut primum principium resolvendi, spectantes pedibus calcandam & aliquando ineundam.

Σώμα δ' ἐκ γαίης ἔρχεται καὶ πάλιν ἐς αὐτὴν
Λυόμενοι γόνις ἵσμεν, ἀπὸ δ' αὖνὰ πνεῦμα δίδεται.

Corpus enim ex terra habemus, & omnes in eam
Resoluti pulvis sumus: cælum verò Spiritum recipit.

Sed tandem ad orbitam instituti, ab orbita tamen unicè necessariæ veritatis revertemur. Ut autem Tua vestigia sequar, correctam Cometæ delineationem abs Te exspecto. Sed velim pro Tua & eruditione & humanitate simul addas, quæ ad explicationem ejus faciunt, quò cæteris observationibus addi possit. Omnino enim digna est Tua industria quæ Orbi erudito innotescat & quamvis alia.

- *Amet obscurum, volet hæc sub luce videri,
Judicis argutum qua non formidat acumen.*

Horat. de art. Poët.

Idem de utraque epistola Tua judico. Etsi enim vetus verbum sit, *Benè vixit qui benè latuit*: & *Vive ut ignoreris*: nosti tamen in has tenebras quemcunque detrudere volenti, ab Optimo Philosophiæ practicæ Magistro dici. *Sive virtus Tibi adest, noli esse inutilis: sive vitium, noli negligere medicinam.* Si indocto, pravo ac fatuo latere tuum præcipis, perinde est ac si febricitantem aut insanientem ex morbo se occultare juberet, ne agnosceretur à medico & se aliquò in tenebras abjicere, ubi lateret unà cum suis morbis. Homines dum sua vitia negant, occultant, velant, penitus ea in sese desigunt. Si bonis latere tuum præcipis: Epaminondam jube bello gerendo, Lycurgum legibus ferendis, Thrasibulum tyrannis occidendis, Pythagoram instituendis discipulis, Socratem disputationibus supersedere. Ita sume, Vir Clarissime, superbiam quæsitam meritis, illam tamen cui cum modestia, illa præsertim quam disciplinæ Christianæ perfectio nobis mandat, benè convenit. Scio debitam explorandi vires proprias cum rei suscipiendæ præstantiâ collatas, & conamina aliena & absolutum opus revidendi emendandique curam cuique in theatrum prodeunti esse adhibendam. Scio ut aliàs, ita præcipuè hac tempestate non tantùm eruditorum judicum & gravium censorum, sed & invidorum ac obrectatorum referta esse omnia: ita ut opus intra privatos lateat diu parietes

- - - nonumque prematur in annum

ex consilio Lyricorum Principis. In quam rem doctè & prudenter scripta epistola Jacobi Acontii, Viri omni eruditionis genere conspicui, ad Joannem Wolfi Tibi ut proculdubio nota, ita & incitamento ad tentanda & edenda ea quæ cum Tua laude & publica utilitate fuerint juncta, erit. Ego certè fateor me in ea sententia esse, quòd pace cujusquam dictum velim, magis illam morosam & anxiam custodiam deberi scriptis, quæ ad ostentationem ingenii solum vel potiore parte, non ad promovendum bonum publicum & formandos hominum mores fiunt. Nam quæ ad publicam utilitatem sunt directa & composita, his puto magis celeritatis gratiam cum omnium, vel certè multorum, quàm laudem diligentiae cum unius hominis commodo junctam, esse sectandam. Si hîc erro, patiar me in viam rectam deduci. Auctore tamen magno me defendo:

Ut

Ut nox longa, quibus mentitur amica, diesque
 Longa videntur opus debentibus, ut piger annus
 Pupillis, quos dura premit custodia matrum :
 Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ spem
 Consiliumque morantur agendi gnaviter, id quod
 Æquè pauperibus prodest, locupletibus æquè,
 Æquè neglectum pueris senibusque nocebit.

Hor. l. i. epist. i.

Sed adhuc, fateor, mea hæc fuit sententia, & sic in animum induxi meum :
 publicam utilitatem privatæ laudi esse præponendum. Et Acontium quidem
 illum habeo mihi suffragantem. Atque hæc causa est, quæ me in forum pro-
 pellit, ne scilicet tempore multo à viso Cometa præterlapso mea promens,
 commodam publicæ utilitatis promovendæ occasionem neglexisse, antiquioraque
 diphtera novorum appetentibus parùm grata loqui videar. Sunt verò Amici,
 Viri bono non magis genio, quàm ingenio præditi, qui hæsitantem ad idem
 faciendum impellunt, quibus & Tu, Vir Doctissime, assentis. Gratulor porro
 non tam mihi quàm veritati, nullum Te astris in voluntatem hominis impe-
 rium concedere. Nec miror Te detestari horridam illam Stoicorum necessita-
 tem, plusquam ferream, vel adamantinam, cui & Deum alligarent, ut Se-
 neca lib. de provid. c. 5. exertè ait, & subdit: *Irrevocabilis humana pariter ac di-*
vina cursus vehit. Ille ipse omnium conditor ac Rector scripsit quidem fata, sed sequi-
tur, semper paret, semel jussit. Hinc illa axiomata: *Necessitati ne Dii quidem repu-*
gnant, &, Decretam sortem nec Deo quidem possibile est effugere, &, fata esse dura,
inexorabilia, sed & crudelia, & nullis æqua virtutibus, ac nulli parentia. Quis
 enim cum ratione, sine qua nihil agendum esse Seneca & omnis Philosopho-
 rum grex docet, omnium rerum auctorem & moderatorem nullius indigum
 vi Majori vel necessitati subjecerit? Ne nunc quidquam de Scriptura Sacra
 dicam, quæ Deum ab omni parte beatissimum & perfectissimum veneratur.
 Meritò itaque illum Manilii, commentis Astrologicis plurimùm tribuentis
 versiculum

Publica uti-
 litas privata
 laude sit tibi
 potior.

Novitas de-
 lectat.

Voluntati
 humana astra
 non imperant.
 Stoicorum
 necessitas.

Deus nulli
 necessitati
 subjacet.

Ratio cum-
 stas hominis
 actiones gu-
 bernat.

Deus omni
 ex parte bea-
 tus.

Manilius
 credulus.

Fata regunt orbem: certâ stant omnia lege.

improbas, licet à Lipsio approbatum, qui etiam admittit illud Ciceronianum
 2. de divinat. *ab omni æternitate fataliter omnia destinata, quibus germana sunt*
 illa Senecæ de provid. c. 5. *omnia certâ & in æternum ductâ lege decurrere.* Quam-
 vis enim Lipsius se nonnisi pio & Christiano sensu hæc verba de providentia
 divina intelligere dicat, tamen consultius est ejusmodi vocibus & loquendi
 modis abstinere, quibus incauti in errores gentilium induci possint. Tanto
 magis cum & inter Christianos multi sint, qui meritò à Te notata illa de æter-
 na & immutabili prædestinatione divina dogmata foveant & tueantur, quorum
 rigorem non pauci jam antè rejicere cœperunt. Ita verò est Equitem illum
 Polonum, quicum aliquantò tempore unum tectum me habuit, opinione ista
 fuisse imbutum, dum in æternæ destinationis irrevocabilem legem execran-
 dum homicidium conjiceret, & sic mali Deum Opt. Max. auctorem faceret,
 quod nec Seneca fecisset, qui de providentia c. 6. scribit: *Omnia mala à bonis*
Deus removet, scelera & flagitia & cogitationes improbas & avida consilia & libidi-
nem cæcam, & alieno imminentem avaritiam. Ego quidem, qui professio studio
 modestam sobrietatem & piam veritatem amo, à posteriori judicium tutò ferri
 posse credo, nempè hunc esse prædestinatum ad salutem, qui constanter viam
 pietatis ad extremum triverit: qui verò eam deseruerit, de illo dici illud posse,

Lipsius fa-
 tum tueretur.

Prædestina-
 tionis absolu-
 te dogma
 multis jam
 displicet.

Arcivesivium
 Christoph.
 convictorem
 Auctorem Tho-
 runii habuit.
 Deus malè
 auctor non est.

Prædestina-
 tus ad salutem.
 qui ad mor-
 tem usque
 pius.

Qui cecidit, stabili non fuit ille gradu.

Sed jam venio ad effectus Cometarum. Hic etiam, Vir Doctissime, caven-
 dum est diligenter, ne quid indignum DEO Sapientissimo & Justissimo Opti-
 moque

Astris imperium Deum in homines non concessit.

Cometæ significant bona & mala, non tamen naturaliter, nec necessario. Scaligeri elegium, de Cometarum significatione sententia.

Cometæ mutationem regnis portendere vulgò putatur.

Hanc sine Cometæ evenire sæpius videmus.

Cometæ ut in natalibus ita in morte Principum nil efficiunt: Non sunt terrificæ sidera, Nec prodigiosa illustri sanguine expianda.

Cometæ omnes animas laferant. Moralia quam sæpiissime inculcanda.

Astra inclinant, non cogunt.

Horat. ep. 1.

Liberi arbitrii, moneo ut non tibi peccatum, sed tu peccato dominaris. Hier. Justitia præcepta omni ex parte implere non possumus, nisi adjuvemur à Deo. August.

moque statuamus eique tribuamus. Quod quidem fit ab illis, qui putant Deum astris in homines imperium & hæc vel illa in animis eorum efficiendi potestatem concessisse: quibus magnâ parte & vetus reclamation philosophia. Cometarum significationes eventuum lætorum & tristium eos secutorum multiplici experientia firmatas non nego. Video subtilissimum illum Virum Scaligerum exert. 79. Cometæ rerum signa esse negare. Nec tamen absolute. Fateri enim id eum ratione concomitantia rerum, quæ post Cometæ visos eveniant, novi. Ita Tu, Vir Doctissime, calamitatum & mutationum publicarum indicia, non ulla determinata & universalia vaticinia ex Cometarum apparitione deducis, quod mihi placet, cum calamitates illas solis Cometarum apparitionibus adstringendas haud esse doceat ratio & experientia. Omnino enim citrà has quoque ullas veniunt illæ, nec semper eas sequuntur. Quâ in re Historiarum monumenta sunt consulenda. Et certè effulgente cincinnato illo sydere vulgi quidem opinio est, ipso iudice Tacito, *tanquam mutationem regnis portendat*. Sed Vir cordatus & mentis bonæ vi suprà proletariam populi fecem evectus, meminit oportet in tam vasto mundi Systemate, ex plurimis imperiorum orbibus composito, conversiones eorum crebras vel absque ullâ Cometæ phasi esse debere, quia *heu! omnium rerum vicissitudo est*, ut ille cum ratione & experientia ait. Sæpenuerò autem Principum & alioqui Clarissimorum Virorum natales vel obitus in Cometarum phasibus incidunt, non tamen ideò Cometæ ulla in talibus efficacia tribuenda est, non cum Gentilibus dicendum, *terrificum apparuisse sidus, non leviter, quia veneficio Caesaris Claudii expiatum*. Hoc enim Nero aliquis fatorum & siderum administrum se ferens in causam sævitia rapiet, & id sibi officii incumbere manifesto veri, æqui & humani generis præiudicio, quod *prodigiosa illa sidera sanguine illustri semper expientur opinabitur, ut sævum illud sidus genio Heroniano accommodatum sit assiduum propè aut certè frequens*. Quæ de causa dicere soleo, pacis & salutis publicæ interesse tam perniciosas opiniones animis regnantium & vicariâ operâ reip. tractantium, omniumque adeò civium eximi. Huic meæ boni, ut vides, publici studiosæ sententiæ Te, Vir Clarissime, accedere meque in ea firmare, meritò gaudeo. Verum tamen adfers Cometæ semper ferre mala, & nunquam impune visos esse, veterum auctoritate & experientia fultus. Id quidem propter cohærentiam rerum concedo, & quia ad suadendam morum sanctimoniam, quam unicè intendo, & quæ nunquam satis commendari & inculcari potest, talia faciunt, dicenda & crebro iteranda esse agnosco. Nam de his certi esse possumus, vel decies repetita placitura, illis scilicet quibus generosum ifcaluit pectus honesto, quique ad virtutem & laudem vel spontè vel levi placidæ admonitionis stimulo perciti feruntur. Nempe *nobilis & generosus equus umbra quoque virga regitur, ignavus ne calcaribus quidem concitari potest*, ut ait Seneca attente experientia. Inclinandam facultatem non verò cogendi sobria philosophia tribuit astris. At cur illa dicta sunt? *Sapiens dominabitur astris.*

- - Sapiens uno minor est Jove: dives,
Liber, honoratus, pulcher, Rex denique Regum.

Et rursus:

Det (Deus) vitam, det opes: æquum mihi animum ipse parabo.
Sapiens sibi fingit, fabricat fortunam, & sexcenta alia.

Crediderim ego astra, Solem præcipuè & Lunam, ut in alia sublunaria, ita & in humores corporis humani agere, atque ita hominem ad bonum malumque quodammodo inclinare, sed hunc cum voluntatem ad utramque contradictionis partem habeat indeterminatam, si hanc ad bonum flectat, astris quoque dominari, mala à Deo meditata ac prædicta amovere, cælestis auxilii virtutem consequi, & demùm mandata salubria exsequi. Atque ita intellexero illa Scripturæ Sacræ verba ad electum regalis Sacerdotii populum prolata: *Facite vobis cor novum*

um & spiritum novum. Ezech. 18. tūc ad Regem Josaphatum: *Inventa sunt in te bona opera eò quòd excideris lucos ex terra, & praparaveris cor tuum, ut requireres Deum.* 2 Chron. 19. Hūc etiam retulero illas frequentes divinas admonitiones & comminationes divinæ sapientiæ, justitiæ & bonitatis paternæ evidentissima documenta de convertendis ad eum peccatoribus, & ita avertendis à se paratis & vigilantibus in perniciem contumacium judiciis. Sed & illa de Deo *ἀπονομιὰς* dicta, quod eum pœniteat mali contrà peccatores prolati. Pœnitet nempè Deum indictæ pœnæ, si hominem pœniteat pervicacis malitiæ, & illam Deus ab homine; ubi is à se hanc removet. Hæc cum mihi veritati congruentia videantur, proponere tibi volui, dum tangenda sunt, quæ ad rem maximè spectant, quia non cælestium tantum phœnomenon & orbium, sed & orbis terreni & hominis,

Electioe propria quifque nascitur: unde fit, ut nos ipsi patres simus nostri. Nyssen.
Dei sententia ad preces Ezechia & Niniitarum mutata est. Hier.
Pœnitentia hominis mutat Dei sententiam. Id. Vid. dist. 1. de pœnitentia.

Homo parvus mundus.

Exhibet in parvo qui totum corpore mundum

unde & microcosmus vocatur, virtutes indagantur, & utrumque orbem ad creatoris gloriam & publicam salutem cælestemque beatitatem dirigere student. An verò maximè Cometa in illos quibus est verticalis, agat, Tuum est, Vir Doctorissime, historiam Cometarum percurrere, examinare, & mihi allatâ exemplorum face viam monstrare. Ego spero Te bona quoque evenisse illis quibus Cometa fuerit verticalis, reperturum. Situm barbæ, comæ vel caudæ Cometicæ piè, fateor, ponis. Nam publicæ rei multum interest homines effusè & per vicaciter in vitia solutos, justorum Dei judiciorum imminentium metu & tam illustri indicio coërceri, dum, si modo vera fatemur, paucos videas qui

Cometa veritales ant plurimum operentur.

Cometales minæ hominibus dissolutis intendi possunt.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Illi certè Cometæ qui antè bellum civile inter Cæsarem & Pompejum gestum fulsere, significasse bellum illud, Plinio, quem allegas, censentur. Scio. Sed si quæ secuta sunt Cometæ recensenda, & illis adscribenda sunt, utique & prospera, non tantum adversa. Nempe post illam apparitionem Cometarum Cæsar rerum potitus, Dictator creatus, triplicem egit triumphum: Cleopatra à Cæsare in regnum restituta, fratre extincto qui eam expulerat. Antipater Herodis Pater Judææ à Cæsare constitutus muros urbis Jerusalem refecit, Carthago & Corinthus restauratæ, & alia secunda hîc illîc evenere, sed alibi, ut rerum humanarum ratio, tristitia. Ille autem Cometa qui Anno Christi, secundum consentientes Funcii & Helvici epochæ veræ rationes 62. vel secundum Calvisium & epocham vulgarem 60. sub Nerone semestris apparuit, multa tristitia, quæ monstrum illud hominis præcipuè commisit, antecessit. Sed & antè ejus apparitionem multa evenerunt adversa. Nam Clodomer Francorum Rex Gallias invasit, magna seditioforum Judæorum multitudo Cæsareæ Palæstinæ periit, Tyridates Rex Arm. fugatus, caput regni Regis solo æquata. Nero matrem incestu contaminatam interfici publicè mandat, omni impio deterior. Multa etiam prope: Nam Aristobulo Herodis Chalced. F. Armeniæ minoris principatus à Nerone concessus. Romani in Africa feliciter rem gesserunt: in Britannia multa Christianam fidem susceperunt. Post apparitionem itidem læta tristitiaque secuta sunt. Romani scilicet in Britannia rem prosperè gessere uno die 80. circiter jugum millibus deletis, sed mox in Armenia à Persis superati, legionibus subridatam illum coram imagine Neronis confirmavit. Interim Nero furit, Ostaviam non tantum repudiat, sed & neci dat, Poppeam adulteram ei superducit, urbem 6. dierum delet incendio. Post hunc Cometa fulsit, mox alius Anno scilicet secundum Calvisium & epocham vulg. 64. secundum Funcium verò Helvicum & epocham veram 66. & quidem sex mensium spatio, sicut & ille prior: prout Alstedius notat. Antè hujus apparitionem evenere illa proxime

Cometa ante bellum Cæsaris & Pompei præluxerunt non tantum tristibus, sed & lætis.

Illum sub Nerone semestrem ut secuta sunt, ita & antecesserunt multa tristitia, & læta, hæc etiam eundem secuta. Nero impius pejor, in matrem,

Et in omnia furit.

Bellum Judaicum.

Deus mala suis vertit in bonum.

Cometis semestribus læta & tristia successerunt.

Lib. 2. c. 15.

Ille annuus supra urbem Jerusalem multis promittitur.

Læta & adversa eum ut antecesserunt, ita & secuta sunt.

Judeorum meritum excidium.

Vespasianus solus imperio melior factus. Honores mutant mores, rari in meliores.

Rebelles infelices.

Funcc. ad Ann. C. 77. Calv. ad 74.

Cometa ante Arii hæresis detestanda.

Nicenam Synodum secuta turba.

mè recensita læta & tristia. Post hunc Nero suum servavit genium, belluæ potius immanis quàm hominis ritu sæviit in Optimates & optimos quosque, quæ procella atrox & Lucanum & Senecam Viros Clarissimos hausit. Optimates contra eum conjurârunt. Bellum Judaicum cœpit. In hoc Vespasianus à Nerone rebus Judaicis præfectus multa præclarè fecit, non tantum plures urbes expugnavit, sed & totam Galilæam in deditionem accepit 145230. homines occidit vel cepit, ut Josephus l. 3. c. 4. testatur, qui & ipse tunc inter captivos, liberaliter tamen ob ingenii dotes, imò præclarè habitus, & ad Flaviæ gentis cognominationem admissus servatus à Tito, quem fama consentiens amorem & delictum generis humani appellavit: Ecclesia Christi ex Nazaræis collecta paulò antè atrocissimi belli exordia à Judæis in exilium pulsa, & imminenti malo subducta, sedes in Syriam transtulit, manifesto singularis divinæ providentiæ, sæpè quæ putamus mala esse in bonum vertentis, argumento. Atque hi Cometæ (quorum illum non recenset Ricciolus, ideò tres tantum semestres fuisse putat lib. 8. sect. 1. de Cometis c. 4. p. 24. qua de re aliàs agemus) sicut & alii duo Anno 603. ante ingentem Orbis Christiani in sacris & prophanis mutationem variaque tristia ac læta, quæ perpetuò rerum ordine tunc quoque alternis evenerant, fulserunt. Ita & ille Anno 1240. ante ingentes belli à Bathi (non Tamerlane, ut Pontanus apud Doctissimum Ricciolum putat, istius enim invasio in ann. 1397. Helvico 1398. Funccio 1399. Calvisio censente incidit) Tartarorum Rege excitati furores, sed & multa Venetis, Christianis in Palæstinam trajicientibus, Friderico 2. Imperatori Jacobo Arragonio aliisque felicia, longissimum Plinio, semestre scilicet temporis spatium, impleverat. Nam quem sub Vespasiano ante excidium urbis & politiæ Judaicæ luctuosissimum, & nonnisi in poenam excisi Messia, secundum prædictionem Prophetæ Danielis immitti dignum, integro anno supra urbem Jerusalem luxisse memoras, Tychoni, Fromondo, & aliis Mathematicis eximiis extraordinarium portentum, ad incutiendum pervicacibus Judæis tempestivum metum & inculcandam poenitentiam exhibitum fuisse placet. Nec sine ratione, cum nullus unquam Cometæ meta verus tamdiu fulsisse legatur. Verum tamen & illum annum Cometæ, five potius ostentum, quædam læta antecessere, quædam &, una autem & mala excepere. Romani enim intra annum & dies 22. grassante crudeli ambitione & militari licentiâ 5. Imperatores (Neronem, Galbam, Ottonem, Vitellium & Flav. Vespas.) viderunt, evidenti rerum humanarum vicissitudine, inter læta & tristia variante. Sed iidem rem contra Judæos, quos extrema antecedens continuataque malitia, & hanc subsequens iusta Dei vindicta ad paenolethriam, ut 1000000. peste, fame, ferro perierint, & 97000. capti fuerint, notante Josepho l. 7. belli Judaici & ex eo Adone Viennensi & Calvisio aliisque feliciter gesserunt. Vespasiani de illis triumphum egerunt. Sed eodem ferè tempore Sarmatæ Istrum transgressi Romanos invaserunt, Fontejum Agrippam trucidarunt. Mox verò Romani, Imperatore Vespasiano (qui solus hoc elogium meruit, ut accepto imperio, quod certè Virum declarat, melior factus fuisse diceretur) legibus urbem condente, prospero rerum successu usi sunt in Syria, Judæis, ut fieri assolet, infeliciter rebellantibus, & in Britannia. Iidem Achaïam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, Thraciam aliasque regiones, quæ liberæ antea, aut sub Regibus amicis erant, in provinciæ formam redegerunt.

Nunc & reliquos Cometæ à Te, Vir Clarissime indicatos, breviter videamus. Varios Cometæ pestilentem Arii hæresin præcessisse notat Alstedius, non Funccius, non Calvisius, qui aliàs talia adnotare solent. Atqui non tantum Arii dogma meritò detestandum præcessit Cometa, sed & ingentem Ecclesiæ & orbis mutationem. Ecclesiæ quidem, multis dissidiis & turbis post Nicenum Concilium exortis. De quibus quid Hilarius ad Constant. Imperat. scribat, nosti. Orbis verò mutatio tunc magna accidit, orto bello civili inter Constanti-

Constantinum M. & Licinium Anno 325. ut Funccius & Helvicus secundum veram epocham putant: tum & sede Imperii in Orientem translata. Taceo Licinii Senioris, & Junioris Cæsarum, utriusque Sororii Imperatoris Constantini, tum Crispi Cæsaris, & hujus quidem filii, denique ipsius Faustæ Augustæ aliorumque Virorum Illustrium cædes. Quanquam & felicia Cometam illum secuta. Nam, ut Pantaleon putat, Constantinus circa annum 326. Scythas, Sauromatas & Barbaros subegit, Ecclesiis pacem, libertatem & opes multas dedit, & varios hostes devicit. Memoras præterea Cometen, qui Imperii Romani sub Arcadio & Honorio vastationem distractionemque à Vandalis & Gothis antecefferit. Non memorant hunc dicti Auctores. Alstedius eum ann. 410. ensiformem, monstra & plurima ac maxima effecta ei tribuit: præcipuè Romanam Alarico Rege Gothorum Anno 410. ut Calvisius & epocha vulg. 412. ut Helvicus & epocha vera fert, 414 ut Funccius & Pantaleon putat, captam. Sed nonne antè hunc, tum & priorem anni 405. Cometam Gothi, ut & Vandalii in orbe grassati, sed & varia fortuna usi sunt? Nonne circa ann. 395. ne longius abeam, Franci & rebellant Romanis & à Treverensibus cæduntur? nonne eosdem tunc Gothi & Vandalii trans Rhenum invadunt? nonne Hunni sub idem tempus Antiochiam obsident? nonne Eugenius Rex Scotorum Imperium Occidentis, ut & Arbogastus Rex Gothorum & Vandalorum invadit? nonne iidem vincuntur? nonne Romani & Gothi crudelia bella gerunt, maximà in utraque gente strage edità? nonne Radagisus cum 200. millibus Gothorum Italiam vastat, circa ann. 402. si Pantaleoni, Anno 405. si Calvisio, 407. si Helvico, 409. si Funccio credimus, & à Stilicone secundum Consule vincitur, capitur, universo exercitu amisso? nonne Hunni Armeniam & Orientis partes circa ann. 399. dehinc Anno 406. ut Calvisius, vel 408. ut Helvicus putat, Thraciam Istro superato vastant? nonne Alani Gallias invadunt, biennio antequam Gothi Romam? nonne Cajanus præfectus tyrannidem invadit, in Occidente rebellat, vincitur & abscisso capite spectaculo & documento est bella civilia incentoribus esse perniciofa? Alia ut taceam. Sed post Cometæ illius apparitionem nonne tot prospera Romano Imperio eveniunt? Nonne enim Vandalii in Gallia, capto & extincto eorum Rege Carico Anno 411. ut Funccius putat, superati? nonne Gothi in Gallia Stiliconis fraude invaduntur? nonne Anno 411. ut Calvisius, 413. ut Helvicus, 415. ut Funccius censet, Constantinus in Britannia, ut & Maximus in Hispania in Imperatores à militibus electi vincuntur & opprimuntur, & Ataulphi Gothorum Regis ferox animus matrimonio Placidæ Sororis Honorii Imperatoris emollitus ad pacem petendam, & quæ ad splendorem Imperio Romano restituendum facerent, sedulo curanda perducitur? Denique ne quid hîc intendas. Non memorat hunc ullus illorum Chronologorum excepto solo Alstedio, qui eum in ann. 620. ponit, & addit. *Tum Cosroes Rex Persarum Hierosolymam diripuit, & Anno 622. Mahomed caput.* Nonne ante Cometam longè pejora & post hunc felicissima evenère? En tibi illa. Phocas Imperatoris Mauricii Domini sui & liberorum ejus interfecto meritis tandem sævitæ luit, conjuratis in eum circa ann. 610. ferro ignique sævientibus, pœnas. Persæ qui sub Phoca Romanorum viribus accisis Mesopotamiam, Syriam totam, Palæstinam & Phœniciam, tum Armeniam, Cappadociam, Galatiam & Paphlagoniam, aliasque Asiæ provincias ann. 607 & sequentibus depopulati sunt & ceperunt. Iidem cuncta annorum felicissimorum terrore complerunt, victis Romanis ubique insultarunt, pacta Heraclii Imperatoris respuerunt. Tandem & urbem Jerusalem quidem circa ann. 613. vel 614. secundum rationes Funccii, Calvisii, Pantaleonis & Helvici ante apparitionem illius Cometæ ceperunt, & paulò ante Cæsaream Palæstinam & Damascum: Sed quid urbes memoro? Ægyptum, Alexandriam, Libyam ad Æthiopiam usque circa ann. 615. vel 616. ut

Constantini
M. in necessarios
crudeli-
tas,

Cometam
anni 324. la-
ta quoque se-
cuta.

Illos anni
405. & 410:
multa mala
præcesserunt.

Roma à Go-
this capta.

Gothorum
& Vandalorum
irruptiones.

Hunorum
rapina.

Alani Gal-
lias inva-
dunt.

Rebellis in-
felix.

Cometam
anni 410. la-
ta secuta.

Vandalii in
Gallia victi.
Gothi in
Gallia cæsi.

Ataulphus
nuptiis Placi-
diæ placatur.

Mahometis
ortum Come-
tes præcessit.

Phocas ty-
rannus infe-
lix.

Tyranni hor-
renda cædes.

Persæ sub
Phoca imma-
ne quantum
grassantur.

Jerusalem à
Persis capta.

Saraceni in
Syria.
Illyricum à
Sclavis occu-
patum.
Avaras
Thraciam di-
ripiunt.

Mahometes
furit.
Heraclius
Persas vin-
cit.
Cosroës ab
Heraclio fu-
sus, fugatus,
à filio occisus.

Mixtura bo-
norum & ma-
lorum in orbe
perpetua.

Cometa bona
bonis, mala
malis nunciat.

Cometa 1618.
triginta die-
bus lucisse &
totidem anno-
rum bellum
Germanicum
portendisse
falsò putatur.
Siderum ope-
rationem tri-
ennio Astrolo-
gi definiunt.
Modestia in-
ter eruditos
quoque rara,
licet eis maxi-
mè conveniat.

Cometicum
argumentum
arduum &
dubium.

Libertas
publica utilis
semper est so-
renda.

Cælestis scho-
la olim nos
docebit oculi-
ta.

rationes dictæ ferunt, debellarunt. Interim quiescentibus paulùm Persis, Sa-
raceni Syriam hostiliter habuerunt. Circa illa tempora Sclavi Illyricum & Dal-
matiam occuparunt duce Cajano, qui Pannoniæ regnum invaserat, cujus in-
fidias Heraclius omni regio apparatu amissò vix evaserat. Avarum irruptio-
nem in Thraciam & Constantinopolitanorum suburbiorum occupationem, &
reliqua ut omittam. Sed en tibi secunda & læta post conspectum Cometam.
Pace cum Cajano factâ ann. 621. Heraclius in Persas movit, & licet non sine
quadam adversæ fortis, ut est anceps alea belli, vicissitudine, rem tamen ita
feliciter gessit, ut Anno 622. (eodem ipso quo Mahometes furere cepit)
50. millia Persarum ceperit, & Anno 623. Cosroëm illum potentissimum &
superbissimum tyrannum ex regno in Mediam usque fugaverit, fugientis ter-
ga presserit, cuncta ferro & igni vastaverit, & plures victorias etiam Anno 625.
de hostibus retulerit, eosdem ab urbe Constantinopolitana, quam obsederant,
repulerit, contra eosdem Turcorum vim magnam exciverit: tandem eò rem
perduxerit, ut Cosroës fuerit captus & trucidatus, & quidem per extremam
impietatem à proprio filio Siroe, mox imperio & vita exuendo. Persæ dehinc
ad petendam pacem & suscipiendas ejus leges fuerunt adaecti, ut ita post Co-
metam non tantùm urbem Jerusalem sed totam ferè Asiam, quam ante visum
Cometam Phocas amiserat, Heraclius recuperaverit. Ut plura ejusdem generis,
prospera scilicet & læta fileam. Nempe ita in hoc vasto mundi theatro

Sunt bona mixta malis, sunt mala mixta bonis.

Non igitur sola mala, sed & bona; nec solum hæc vel illa præcedit Cometa.
Quo apparente credo piè dici posse, Deum tunc his, ut sic dicam, justitiæ suæ
nunciis mandata dare illis Prophetæ verbis mortalium generi nuncianda: *Di-
cite justo, quòd bonè futurum sit ei: nam fructus operum suorum potietur. Dicit im-
pio, quòd malè futurum sit ei: nam merces manuum ejus retribuetur ei.* Esa. 3. Hoc
& nostrâ ætate visos Cometas mortalibus indicasse videtur mihi quidem, vero
consentaneum. Nisi quòd multi Cometæ anni 1618. bellum Germanicum, quod
30. annis duravit, adscribant, ideò quòd & ille 30. diebus luxerit, cum ramen
& observatum sit eum 57. vel ut nonnulli volunt 59. diebus luxisse, quòd do-
cet Ricciolus, & constet perpetui quòque sideris operationem ultrà triennium
ex mente ipsorum Astrologorum non extendi. Porro & si quis in prædictioni-
bus ex astrorum adspectu petitis, vel aliàs erraverit, omninò excusandus est ab
illis, qui se homines esse, & ut humani nihil à se alienum esse, ita & labi ac
errare se posse, meminerint. Tanto magis cum ille modestè sua proponit, quæ
quidem virtus satis rara in ipsa quoque Repub. literaria, in qua dominari eam
vel maximè oportuit, Tuam eruditionem insigniter commendat. Atque hæc
vel maximè enitere tùm deberet, cum homines probabilia docent, quæ per
veram demonstrationem docere nequeunt, & non perfectam cognitionem ac
infallibilem sententiam fundamento certæ veritatis immobili superstructam, sed
meras opiniones & conjecturas adferunt. Quod quidem in hac Cometica ma-
teria verum est. Omninò enim certum est, quod Seneca ait, *facilius dici posse
quid Cometa non sint, quàm quid sint.* In talibus igitur, ita difficilibus, ut captum
nostrum excedant, libertas cujusque æquo animo (dummodo hæc ad utilitatem
publicam collineet) ferenda est. Hoc dum plerumque negligitur, malè publi-
co consulitur. Denique verissimum est, multa quæ scientiæ nomine circumfe-
runtur, & ad formandos mores non faciunt, nec divinis oraculis prodita sunt,
ad cælestem Scholam referenda esse. Sed jam tandem multùm verbosam epi-
stolam finio: cui Tu, Vir Doctissime, ignoscas; pro ea qua es humanitate &
æquitate. Vale.

Hannovera Hamburgum die 15. 25. Aprilis 1665.

Epistolam Tuam ⁵/₁₇ April. exaratam, prolixam quidem, sed gratissimam mihi, rectè accepi. Ob iter verò impeditus, & plurimis domi officii negotiis districtus, totam intrà octiduum perlegere vix potui, ita multimodæ eruditionis specimina in ea occurrunt, quæ legentem me sæpius retardârunt. Præter enim styli elegantiam, &, quod rarissimum est in homine, avitis natalibus splendido, Græcæ linguæ notitiam, deprehendo Oratorem, Politicum, Historicum, Chronologum. Hoc saltem moneo, tres illos à Te ex Phocylide adductos versus, à Christiano rectiùs aut disertius in spem resurrectionis corporum nostrorum dici non posse. Dixerim itaque ab homine Christiano scriptos, & Phocylidæ, ut gentilibus acceptiores essent, suppositos. Est enim resurrectio, uti scis, præter & supra causarum naturalium vim, ordinem & cursum, quam pagani sanâ ratione comprehendere minimè licuit, *ἡμεῖς δὲ καὶ σοὶ, καὶ ἀληθῆς, καὶ θεῖος καὶ ὑπὲρ φύσιν*, ut scribit Dionys. Areopag. de divin. nom. c. 6. *ὑπὲρ φύσιν δὲ, τὴν κατὰ ἡμῶς φύσιν, καὶ ἀνθρώπων, οὐ τὴν παλαιάν τῆς θείας ζωῆς*. Nos itaque feliciores multò ethnicis, quod intellectu humano complecti nequimus, firmâ fide credimus, affirmante Salvatore apud Joh. 5. 25. *ὅτι οἱ νεκροὶ ἀκούουσιν τῆς φωνῆς υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούοντες ζῶσιν*. Hæc occasione Phocylidæ. Venio ad Cometæ nostri adumbrationem, quam correctam nunc mitto, quamvis nihilominus à parùm intento sculptore locus inter *b* & *c*. omissus sit, qui 12. diem Decembris denotaret. Explicatio quidem addita est, sed Germanica, æqui bonique consulenda, cùm tempus non vacet à vertendo eam Latinè. Pergo ad reliqua Tuæ epistolæ, inter quæ affers, quòd sobria Philosophia inclinandi facultatem astris tribuat, non cogendi. Rectè. Negari enim non debet, à corporibus cælestibus, pro vario eorum motu & posito ad sublunaria, corpora elementaria variè affici. Cùm verò mores animi temperamentum corporis sequantur, & temperamentum illud ab elementis alteretur, elementa à corporibus cælestibus, ut jam dictum; dubium non est, homines inde ad bonum vel malum inclinare: quorum illud persequi, hoc fugere, veri sapientis est, sibi ipsi fortunam fabricantis. Unico verbo. Cùm intellectus rectè monet, & intellectui rectè monenti appetitus obtemperat, sic ut actiones nostræ, eo se, quo decet, habeant modo, nihilque à nobis proficiscatur, quod sit contrà naturæ & Dei legem, liquet, inclinationem ab astris ortam voluntatibus hominum subjici, dominiumque sapientis in appetitus pravos esse, & per consecutionem, Sapientem astris dominari, liberum esse, nec non æquum sibi animum parare. Verùm cùm astra ejusmodi actionum sint valdè remota causa, effectus eorum etiam valdè longè petiti erunt. De Cometis inprimis optimè tecum æstimas, non esse causas, neque remotas quidem bellorum, mutationum imperiorum, aliarumque calamitatum, quarum sunt indicia; nisi quis dicat, Cometæ siccitates inducere, ex quibus oriantur sterilitates, hinc famines, unde porrò humorum pravitas in viventium corporibus, quæ morborum plurimorum & tandem pestis fomenta producat. Quàm vanum autem illud fuerit, dictu indignum est. Accedo ad aliud, in quo, Vir Nobilissime, à me paululùm dissentis: nempe etiam prospera multa Cometarum apparitionem significare, sive secuta esse: utpote civili bello finito, Cæsarem Dictatorem creatum, triplicem egisse triumphum, Cleopatram à Cæsare in regnum restitutam, fratre extincto, qui eam expulerat, & plura alia, quorum catalogum in historiarum allatarum exemplis proponis. Ut paucis respondeam (ad singula enim nimis longum foret) judico sub Cæsaris triumpho totam Romam ingemuissè, cum ob libertatem, tum opes & cara quæque belli injuriis amissâ. An non universa Ægyptus calamitatibus oppleta cogitabitur, cum Cleopatra fuit reducta? An non victi & vincentes solenne illud in ore habent: *Nulla salus bello?* Vincat igitur Cæsar & triumphet, sed cum adversitatibus subditorum. De aliis victricibus armis idem

*Epistola, li-
cet proluxa,
equo rerum
judici placet.*

Auctoris
studia & co-
natus Bus-
mannus lau-
dat.

Phocylidis
versus non
omnes ejus
sunt.

*Resurrectio
est supra na-
turam ethni-
cis ignota.*

*Busmannus
Cometæ deli-
neationem
correctam
Auctori mit-
tit.*

Astra incli-
nant non co-
gunt.

Voluntate ho-
minis libera
manente &
inclinationi
ab astris do-
minante, ac
fortunam sibi
fabricante.

Ratio impe-
rat.

*Appetitus
obtemperat.
Sapiens do-
minatur a-
stris.*

Astra cause
remotissima,
Ideò non
causa.

Busm. cum
Auctore con-
sentit.

Cometae non
sunt cause li-
berarum ho-
minis actio-
num.

Cometas an
prospera se-
quantur.

Cæsaris
triumphus li-
bertati Rom.
pernicius.
Cleopatra in
regnum re-
ducta.
Bell. plurimis
mala.

Belii Germanici commoda & incommoda.

Mala antecesserunt & secuta sunt prædictiones Prophetarum. Cometa semper significat mala, licet hæc Deus in bonum sæpe vertat.

Ille supra urbem Jerusalem visus ostentum potius dicendus.

Apparuit in aëre.

Prædestinatus dici potest qui constanter pius.

Scilicet Christianus.

Augustini sententia de prædestinatione.

Prædestinatio æterna sub conditione fidei.

Officiorum amicis debitorum ne sis parvus.

Busmanni humanitatem Auctor prædicat.

Promptus & paratus ad præstanda officia esto. Modestus esto.

Nobilitas sola est atque unica virtus. Juven.

esto iudicium. In bello nostro Germanico, quod secutum est apparitionem Cometæ anno huius seculi decimo octavo, multa prospera tandem huic vel illi regioni obvenerunt: verum nullus propemodum locus superfuit, qui non dura quæque antea perpeffus sit; etiam munitissimæ Urbes, quas armata manus non invasit, suas passæ sunt calamitates, ob locorum vicinorum agros devastatos, & commerciorum penuriam aut defectum: quin prospera illa numero admodum pauca sunt, si conferantur cum malis, quæ alibi obtigerunt. Quænam denique afflictiones, exactionesque, anxietates & perditiones hîc illîc fuerunt, priusquam singulari divinæ providentiæ gratiâ mala in bonum versa sunt? In veteri scedere multa mala sine dubio antecesserunt quoque Prophetarum vaticinia. Annon propterea secutæ imperiorum subversiones, quas prænunciarunt, notatu digniores? Simile quid de Cometis dicere licebit, quorum signa magis obscura sunt; illorum prædictiones certiora denominabant. Maneo itaque in ea sententia, Cometæ semper indicare mala, quamvis à Deo clementissimo illa tandem in bonum versa esse observatum sit. De Cometa Jerosolymitano, excidium urbis præsignificante, non refragor doctorum opinioni, fuisse ostentum potius, quam Cometam, inter quos tamen vulgò recensetur. Quomodo enim & ille, & stella, nativitatæ Christi tempore Magis visa, tam exiguum locum, ut ait Chrysostomus homil. 6. in Matt. (urbis atque) turgurii scilicet ostenderet, nisi sublime illud relinquens ad inferiora venisset, superque ipsum ferè caput (urbis &) pueri constitisset. Finio, si unicum adhuc adferam. Scribis, à posteriori iudicium tutò ferri posse, nempe hunc esse prædestinatum ad salutem, qui constanter viam pietatis ad extremum triverit. Ego affirmo, fin hanc non esse sufficientem, cum hoc modò & Turcæ & Judæus, constanter viam pietatis ad extremum terentes ad salutem prædestinati dici possint. Addendum itaque & hoc, quod Christianis proprium est, illum scilicet esse prædestinatum, qui, præsuppositâ fiduciâ in Salvatorem, inque satisfactionem & merita ejus, constanter viam pietatis ad extremum triverit. Sicut enim Deus, juxtâ monitum Augustini, in tempore nos ad salutem adducit, sic ab æterno de nobis ad salutem adducendis constituit, sive decrevit. Aliter enim Deum in tempore agere, quàm agere ab æterno decrevit, impium & absurdum est. Sed habitâ ratione fidei, sive sub conditione fidei in Christum, Deus in tempore nos ad salutem adducit. Joh. I. I. 16. 18. Ergò habitâ ratione fidei in Christum Deus ab æterno de nobis ad salutem adducendis constituit sive decrevit. Vale.

Hamburgo Hannoveram die 26. Aprilis 1665.

Iterum ab octo diebus, ex quo Tuas acceptissimas die 15. 25. Aprilis datas accepi, variis negotiis Amicorum & hospitum obsequio meo dignissimorum officiis impeditus, responsum ad illas dare protinus non potui. Sed & nunc gravioribus quibusdam occupationibus temporis nonnihil suffuror, ut has literas exarem. Postulat enim id & exigit à me officii ratio, quod tua eximia humanitas & eruditio meretur, ac jus sibi vendicat in me ad colendum commercium literarum & alia officia Amicis præstanda, prout par est, facilem. Atque hoc quidem, quod quemvis hominem modestum benèque moratum ac pollicetur, constituit, de me præfiscini tamen & illæsa modestiâ dicere debeo. Quia & illas laudes, quas mihi pleno modio admetiris, in me non video. Sed genus nominas, ego quidem cum Poëta, veritate & modestiâ,

- & genus & proavos & quæ non fecimus ipsi
Vix ea nostra puto

Dicere tamen mihi sine jactantia liceat cum Theognide

Ἀὖτις μὲν γένος ἐμὸν πολὺν δ' ἐνείχεα θύον
Ὀικῶ, πατρῴας γῆς ἀπερυσμένον

Itaque fortis meæ ratio modestiam quoque docet. Sed & ipsa veritas. Itaque quod mihi adscribis, quàm sit exiguum sentio, & propriæ tenuitatis memor sum, & video potius quàm multa mihi desint undique & quanto animi conatu incumbendum mihi sit, ut talis sim qualem me esse pronuncias. Tribuo id tamen Tuæ Humanitati ac benevolentiae, quæ ubique elucet, dum meam tenuitatem ex propria meritorum tuorum magnitudine metiris. Sed ad epistolæ Tuæ capita propero. Novi Viros doctos, ut aurea illa Pythagoræ carmina, ita & Phocylidis *γνώμης* Judaicæ vel etiam Christianæ disciplinæ quadamtenus accensere. Nam & Suidas quædam eum tanquam *χρησίου* Evangelio congruentia scripsisse, & res ipsa vel eum ab Judæis (quod de Platone & Pythagora perhibetur) nonnulla hausisse, vel aliquos è Judæis ac Christianis talia scriptis ejus pio dolo inferuisse, testatur. Certè enim resurrectio ut supra naturam, ita & supra rationem est. Quod Tu quidem auctoritate Dionysii Areopagitæ comprobas. Apostolico isti Viro afficta esse ab illis, qui novitios errores pallio venerationis antiquitatis tegere & commendare satagunt, scripta, quæ sub nomine ejus venditantur, Valla, Erasmus, Cajetanus, Lutherus, Casaubonus & alii viri docti testibus Gerhardo, Riveto aliisque Criticis Sacris affirmant. Omnino itaque Ethnicis veri Dei & æternæ beatitudinis ignaris longe beatiores sumus, quos non tantum sana Ratio, sed & Sacra Revelatio de his quæ ad nostram perfectionem pertinent, plene instruit. Felices dico nos, quorum mentes non tantum illud, sed & aliud, idque longe præstantius, gratiæ lumen, utrumque tamen ab illo Patre luminum è cælo nobis datum, illustrat, & ad lucem illam in accessam, ipsius Dei sedem ducit. Satis profectò ibi divina Sapientia & bonitas elucet, satis ejus monita & solatia splendent, & si nunquam Cometa divinæ justitiæ fax, ut sic loquar prænumcia fulgeat. De adumbratione Cometæ correctæ magnas Tibi ago gratias. Cum autem & huic nonnihil per sculptoris incuriam desit, velim Tu ipse corrigas, & in charta simpliciter delineatam ad me mittas, quò inferatur operi meo & ad necetur aliis observationibus, æri, si Deus voluerit, incidendis. De versione explicationis Tuæ Germanicæ Latina non amplius Tibi ero molestus, cum scriptum illud perbreve facile operi Te adsentiente inferi possit. Qua in re si quid Tibi gratum faciam, meritò mihi gratulabor. Prout quidem gratulor, dum sententiam meam de tribuenda astris inclinandi, non cogendi (nam quod Helmontius prædictiones Astrologicas impugnans axioma illud vulgare quod astra inclinent non necessitent invertendum esse doceat suo loco relinquo, & ut mihi hic quoque mentem Tuam aperias rogo) facultate, gravi Tuo calculo firmas. Atque id tam scitè & solidè doces, ut me Tibi de his cogitandi & judicium ferendi occasionem dedisse, jure gaudeam. Conveniens homini est leges divinas humanasque (quibus ut non degener incola mundi & ad beatitudinem natus vivat) exactè nosse, easque & unà libertatem, cum judice Cicero- ne, omnes ideò legum servi sumus ut liberi esse possimus, tueri voluptas,

Et melius nullâ quæritur arte favor.

Hoc enim etiam est servare hominem, servare ejus jura, servare libertatem, quæ omnibus gazis pretiosior, ipsa quoque vitâ, si Sapientum Senatui credimus, gravior est, & pro qua ut docet Cicero, magnanimis Viris omnis debet esse contentio. Imò hoc etiam est servare ipsam hominis naturam, vel ut Philosophi vocant, quidditatem, quæ eum facit hominem, & à brutis discriminat. At prima inter omnes leges est illa naturæ quæ desuper data & prorsus divina nulli rei magis inimica quàm turpitudini, nulli magis amica quàm honestati, nihil magis quàm libertatem cujusque hominis & utilitatem humani generis promovet, non solo Cicerone vel Plutarcho ac Senecâ, sed universò illò Sapientum Senatu suffragante. Hunc Tu profectò Vir Clarissime, egregio exem-

Nobili genere
natus, patriæ
finibus exsul.
Exsul mode-
stia convenit.
Laudes ami-
corum stimulo
tibi sint, ut
talis sis qua-
lis esse diceris.

Philosophi
gentiles quæ-
dam à Judæis
acceperunt.
Resurrectio
est supra na-
turam & ra-
tionem.
Dionysio A-
reopagitæ af-
fecta scripta.

Christiani
omnium feli-
cissimi.
Ratio lumen
naturæ.
Revelatio
lumen gra-
tiæ.

Cometa quod
absente
divinæ justitiæ
in SS. L.L.
& ubique
elucet.

Busmanno
auctor bene-
volentiam
suam testa-
tur.

Astra an in-
clinent vel
cogant.
Helmontius
prædictiones
Astrologicas
& illud vul-
gatum di-
ctum, astra in-
clinant non
necessitant,
impugnat.

Libertas ex
legum obser-
vantia nasci-
tur.

Laudatur,
omnibusque
rebus præfer-
tur.

1. de officiis.
Lex naturæ
omnium pri-
ma,

Inimica vi-
tio, amica ho-
nestati, liber-
tati, utilitati
que publicæ.

plo illustrem reddis, dum ad eam tuendam libertate Philosophica (libertatem
 quippe nec novit nec meruit, qui liberè eam non tuctur nec tractat nec quoties
 usus fert, adhibet) uteris. Verè enim iterum Tullius: *Hoc liberiores & solutiores*
sumus, quòd integra nobis est iudicandi potestas: nec ut omnia quæ præscripta & quasi
imperata sint, defendamus necessitate ullà cogimur. Academ. quæst. 1. 4. Libertas
 profecto nos non tantum truncorum & lapidum, sed & brutorum censu exi-
 mit, & ad cæterarum creaturarum rerum dominium ac divinæ naturæ similitu-
 dinem, imo & participationem evehit. Ita libertate aurea nihil pretiosius, ni-
 hil jucundius, nihil optabilius homini à Deo datum esse patet. Ac proinde in
 in semetipsos injurii sunt, qui eam aspernantur seque ea indignos (quo scilicet
 licentiosè vitiis indulgeant & virtutis adminicula sibi metipsis subtrahant) red-
 dunt & pronunciant. His ego nihil pejus opto, quàm ut, nisi ad frugem re-
 dire velint, perpetuo servitute gravi, quâ ipsâ gravis mors homini ingenuo
 & magnanimo levior est, premantur, prout quidem illi ipsi libidinum potius
 quàm legum servi esse malunt. Ne mirere, Vir Humanissime, me adeo stre-
 nuè libertatem defendere. Notum est universo Orbi, singulare genti nostræ
 à natura datum esse libertatis parandæ, fruendæ & servandæ studium. Sed non
 diffiteor per hæc turbulenta tempora, convulsis armorum vi legibus, obtentu
 religionis violatam esse avitam illam libertatem. Equidem illa sæpius in licen-
 tiam, in animis scilicet ferociorum, degenerabat, & ut semper majestati gravis
 erat, ita & rebus gerendis sæpè obstabat, ac confusionem quandam pariebat.
 Sed, ut quondam in Comitio dicentem Lucam Opalinium, Virum illum Clar.
 tunc Cameræ Equestris, postea Curia Regni Mareschalcum, adolescens audi-
 vi; *magis nobis placet illa inordinata libertas, quàm alibi benè ordinata servitus.* Sed
 ut cuncta mortalium incerta & vicissitudinibus mille obnoxia, ita & nostra gens,
nec totam libertatem, nec totam servitutem ferre potest. Quare qui dicerent, in Po-
 lonia nostra (quod olim de Republ. Spartana Plutarchus judicavit) *liberum*
maximè liberum, & servum maximè servum esse, non malè id discrimen perpen-
 derent. Ego verò ut illam in servos inhumanitatem Plutarcho quoque impro-
 batam, tanquam legibus divinis humanisque contrariam detestor, ita liberta-
 tem illis consonam & per eas firmatam, inviolatam perpetuò manere debere,
 firmiter tueor. Nec aberravero à veritatis & instituti scopo, si dixero, his Co-
 metarum portentis moneri & populares meos & omnes homines, ut libertatem
 illam, quam divinæ humanæque leges pariunt, postliminiò reducant, & tran-
 quillâ potestate æqui & moderati imperii retineant. Cæterum nec Cometa,
 nec ullum fidus aliave vis sub sole hominem ad virtutem vitiumve cogere po-
 test. Solius hoc est libertatis, homini à benigno Creatore concessæ opus. Nec
 etiam Cometa Principem ullumve hominem occidere potest. Facit id potius
 luxuria in perniciem hominum, alioqui mortalitatis legibus subjectorum per-
 quam ingeniosa, eosque tot accersitis morbis, omnem artis vestræ præstantis-
 simæ industriam eludentibus, enecans. Tum & avaritia, quæ ex ea oritur,
 & ex hac erumpens audacia, unde omnia scelera & maleficia gignuntur. Hæc
 omnia trahunt secum bella cruenta, quæ terrâ marique geruntur, ubi vecors
 libido, oblitus humanitatis & omnis juris homines, non tantum contrà homi-
 nes, sed & contrà elementa armat, ac tot millia ferro terreo, igne, aëre &
 aquâ perimit. Hæc si cerneret prisca ætas, non æquè ut nostra in perniciem sui
 tot machinis mortiferis inventis, ingeniosa. O quàm majori cum fiducia & li-
 bertatis jure Sallustius, Horatius, Juvenalis & universus Sapientum cætus ava-
 ritiam vitiorum compendium, Chilo thesaurum, malorum Bion vitiorum me-
 tropolin diceret! Phocylides verò ille noster cumprimis exclamaret;

Libertas ho-
 minem facit
 hominem, imò
 Deo similem:

Multi eà se
 privant, ut li-
 centius vi-
 vant,
 Digni qui
 premantur
 perpetuâ ser-
 vitute.

Polonica li-
 bertatis enco-
 mium:

Hæc nuper
 violata,

Sapius in li-
 centiam dege-
 nerabat,

Gravis Re-
 gibus, Reipu-
 blica etiam
 sæpè incom-
 moda,

Placet ta-
 men.

Opalinii Lu-
 cae laus.

Humani in-
 genii incon-
 stantia,
 in Lycurgo.

Libertas &
 servitus ma-
 xima in Polo-
 niâ.

Servi huma-
 niter & beni-
 gnè tractan-
 di.

Libertas ju-
 sta maneat
 inviolata.

Polonus qua
 in re Cometa
 officii admo-
 neant.

Principes
 non occidit
 Cometa, sed
 gula.

Luxuria pa-
 rit avari-
 tiam.

Vitiorum
 propago.

Bellorum
 mala.

Elementis
 abutimur in
 mutuum per-
 niciem.

Avaritia
 malorum ori-
 go.

Ἡ φιλοχρημασύνη, μήτηρ καὶ συνήθεια ἀπείτης.

Χρυσὸς καὶ δὲ χρυσὸς ἐστὶ καὶ ἀφροσύνη ἀνθρώπων.

Χρυσὸς καὶ ἀρχὴ βίονος καὶ πάλιν καὶ καλὴ πλάνη.

Ἐιδὲ σὲ μὴ συνθεῖν ἡρώδην πῆμνος ποσειδῶνος.

Σ

Σοὺ γὰρ ἔκλετ' ἄχρη π, λεηλασίᾳ π, φέροι π.
Ἐχθρὰ δὲ τέκνα γενέσθαι, ἀδελφοὶ π συναίματι.

[Avaritia mater est mali omnis.

Aurum semper inescatio est, & argentum, hominibus.

O aurum malorum dux, vitæ corruptela, omnia convellens.

Utinam non esses mortalibus malum desiderabile.

Tuâ enim causâ pugnae, prædæ, cædesque sunt.

Insensu parentibus liberique, fratresque consanguineis.]

Nempe hujus rei exempla tristitia non longè nobis sunt petenda, nec à priorem seculorum memoria mutuanda. Nostra quoque ætas ferax est horum. Vident nostri oculi talia

Secuti nostri
mala horren-
da.

Ast animus meminisse horret, luctuque refugit.

Sed venio ad id, in quo paululum dissentimus, Cometam scilicet etiam prospera significare, sive secuta esse, quod & Historicè & Ethicè me dixisse, probè meministi. Si ad leges perfectionis cuncta examinare velimus, fateor nec Cæsaris dictaturam, nec Cleopatrarum restitutionem, nec, (ut alia præteream) numerum bellum Germanicum sinè mixtura magnorum malorum fuisse. Sed hæc non carent & aliæ res, quæ communiter bonæ & secundæ vocantur, adeoque nec illâ dementiæ magna quoque & celeberrima ingenia. Ideò Plutarchus egregiè & prudenter, ut solet: *Præstantes natura nihil exiguum efferunt, & ob acumen vehementia earum atque efficacias otiosa esse non potest: sed quasi æstu fluctibusque jactantur, donec mores stabiles atque compositos sibi parent.* L. cum præcip. Viris Philosopho esse disput. Ita vitiis, quamvis mediocribus ac paucis

Cometa
etiam prospera
significat.
Prospere &
bona quæ ve-
camur non
carent malis.
Ingenia ma-
gna non ca-
rent mixtura
dementiæ:
Ignis in as-
siduo motu.
Donec com-
ponantur.

Mendosa est natura, alioqui recta: (velut si

Egregio insperfos reprecas corpore nævos)

sicut Horatius suo exemplo idem quod experientia docet. Nempe omnis felicitas in his terris fallax est, & multis artibus imponit incautis, ac ut luxuriantes in pratis herbulæ frigidum sæpè occultat anguem. De qua jure dici potest, *Plus fellis quàm mellis habet.* Et certè si quis de ea ænigma hoc proponat

Boni quoque
viri habent
sua vitia.

Felicitas
terrena fal-
lax.
Fellis plus
quàm mellis
habet.

Dic mihi quæ in cælis extat vox integra, cujus

In terris tantum syllaba prima patet?

responsum non ineptum feret:

Illius abstractum vocis super astra residet,

Concretum nobis syllaba prima Fel est.

De bello, nullam ei esse salutem, quod scribis, plusquam verum est. Sophocles Tragici cothurni Princeps, & si Tullio divinanti (i. de divin.) fides habenda, divinus Poëta, graviter in Martem invecus

Belli mala.

Sophoclis
laus.

Τυφλὸς γάρ, ὃ γυναικὺς, εἴδ' ὄρωι δ' ἔχεις

Συὸς ἀσέβητος πάλιν ἱερὸν ἄλγεα κρύπτει,

(Mars cæcus es, ὃ foeminæ, nihil videt,
Confundit omne, ut trux aper, mali genus.)

Tantum aculeum suavissima illa Poëseos Atticæ μίλιτος (Apis) infixit Morti,
Marti dicere volebam. Sed nosti & illud argutum Oveni:

Omega nostrorum Mors est, Mars Alpha malorum,

In bello distant Omega & Alpha parum.

ut plura ejus generis, quæ ibi reperiuntur præteream. Nam ubi tot rerum testimonia

Clara per se testimonia adsunt, quid opus est verbis? Hoc censu non eximendum est & probatione nuperum bellum Germanicum, quæ tamen sua etiam habuit habetque com-
moda, Te quoque fatente, licet in comparationem malorum venire non au-
deant. Atque ita etiam agnoscis prospera quoque nonnulla Cometam Anni 1618.
secuta esse. Et, ut externa taceam, at unum domesticum exemplum Tibi affe-
ram, secuta sunt Cometam illum in patria mea multa mala, motus scilicet Lis-
sovianorum, Cecorensis clades, Regis à parricida percussi ultimum discrimen,
amissa Riga cumque ea potior Livoniæ pars, pestes aliaque. Sed & secunda
eundem exceperunt non pauca, res scilicet contra Turcam totius Orientis vi-
ribus excitis nos invadentem, ac orbi Christiano imminentem, tum contra
Tartaros in Podolia, & Turcas iterum in Valachia, denique contra Moscos
ad Smolenscum gestæ, alia ut omittam. Tu ipse, Vir Doctissime affirmas mul-
tas hinc illic fuisse afflictiones, bellum Germanicum secutas, priusquam singulari
divinæ providentiæ gratiâ mala in bonum versa sunt. Ita & bona Cometam
illum secuta esse agnoscis. Tandem cum dicis Te in sententia mansurum, Co-
metas scilicet indicare semper mala, quamvis à Deo Clementissimo illa tan-
dem in bonum versa esse animadversum sit: non obscure fateris post Come-
tas bona quoque, ex illis scilicet malis orta visa esse. Sed non est mihi ani-
mus ullam disputationem Tecum Vir Doctissime inchoare. Quod si stella illa
Magis visa, & maximum gaudium, ut & hymnus ille Angelicus, *Hodie natus*
est vobis Servator, qui est Christus Dominus in Civitate David, orbi ferens, Co-
meta fuit, ut post Origenem multis placet, equidem tunc cum Cometa sum-
mum generi humano affulsit bonum, nato verò Dei Messia, qui destruxit
mortem, illuminavit autem vitam & incorruptionem per Evangelium. Scri-
bis porro thesin hanc, ad salutem prædestinatum esse eum, qui constanter viam
pietatis ad extremum triverit, non esse sufficientem, cum hoc modo & Turca
& Judæus constanter viam pietatis ad extremum terentes ad salutem prædesti-
nati dici possint: atque ita addendum esse, quòd Christianis proprium sit,
illum scilicet prædestinatum esse qui præsupposita fiducia in Salvatore inque
satisfactionem & merita ejus constanter viam pietatis ad extremum triverit.
Equidem de Christianæ pietatis cultoribus & ego mea intellexi. Verumtamen
illius dicti Apostolici sum memor. *In veritate comperi, quia non est personarum*
acceptor Deus: sed in omni genere qui timet eum & operatur justitiam, acceptus est
illi. Actor. X. Cui consonat & Paulinum illud: *Gentes quæ legem non habent natu-*
raliter ea quæ legis sunt faciunt: ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex.
Rom. II. Omnino autem Christianos illa in ardenti pietatis studio constantia
deceat, semper memoriâ recolentes maximum illud Servatoris Christi benefi-
cium, qui voluntati paternæ in omnibus ad salutem nostram spectantibus iussa
ejus implendo satisfecerit, & per hanc suam obedientiam accipere nomen quod
est supra omne nomen meruerit, ut in nomen Jesu omne genu flectatur caelestium,
terrestrium & subterraneorum, & omnis lingua confiteatur, quòd Dominus Jesus Chri-
stus sit in gloriam Dei Patris. Philipp. II. Ita enim fideles ejus cultores norunt
sui officii esse, ut non sibi ipsis vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus & resuscitatus est:
quæ Apostoli (2. Cor. V.) verba Polycarpus epist. ad Philip. Martyribus tribuit,
ad imitationem patientiæ & communionem afflictionum Christi omnes fideles
exhortans. Supra verò monitum huc apprimè spectans tale dat: *Credite ergo in*
illum qui resuscitavit Dominum nostrum Jesum Christum ex mortuis, & dedit ei glo-
riam & sedem in dextra sua: cui subjecta sunt omnia caelestia & terrestria & subter-
ranea: cui omnis spiritus servit, qui venturus est judicare vivos & mortuos: cujus
sanguinem requirit Deus ab eis, qui non crediderunt in eum: qui & resuscitavit eum
à mortuis, qui & nos resuscitaturus est in vita, si fecerimus voluntatem ejus & am-
bulaverimus in mandatis ejus; & quæ sunt alia, primaviam illam integritatem spi-
rantia. Hi soli gratum animum in Servatorem testantur. In his solis mortis
Christi beneficium ad omnes homines, quos Deus ad cognitionem veritatis
pervenire,

Belli Germanici commoda & incommoda.

Cometam 1618. secuta adversa & prospera.

Poloniæ adversa & secundum Cometam 1618. secuta.

Cometæ succedere prospera ex sententia Busmanni colligitur.

Stellæ Magorum dux an Cometa.

Christi natali mundo salutarem Cometa comitatus est, ex quorundam sententia.

Prædestinati ad salutem, qui constanter ad finem usque, in Christum credentes.

Dei timentes in quavis gente ei grati.

Naturalis probitas.

Christi satisfactio & meritum.

Polycarpi monitum.

Deus qui resuscitavit Christum, & nos resuscitabit.

pervenire, ad poenitentiam accedere, & ita salvari sincerè (non enim aliter de Deo cogitandum est) vult, pertinens, est efficax: Isti soli faciunt officium, citrà quod meritum Christi nos non juvat, sicut aliquando ex ore Pientissimi & Sapientissimi cujusdam Principis audiivi. Isti soli ut merentur nomen fidelium in his terris, ita merebuntur (placet voce hâc uti ex sensu veterum, qui ea pro consequi usi sunt) olim hanc gloriam, ut Christus, quod ipse veridico ore promisit, nomina eorum tanquam verorum victorum, confiteatur *coram Patre suo & coram Angelis ejus*. Apoc. III. Hos ego dixi prædestinatos esse ad salutem, judicium à posteriori ferendo. Alioquin in profundum illud divinæ prædestinationis mare immittere me nolo, satis autem tutò dici posse credo Deum ante jacta mundi fundamenta omnes credentes & mandatis suis obtemperantes servare, non credentes verò & immorigeros damnare constituisse, atque ita omnes in universum homines hos sub conditione fidei & obedientiæ pertinentis, ad vitam, illos sub conditione incredulitatis & inobedienciæ pertinationis, ad mortem prædestinasse. Augustini sententiâ stabiliri absolutæ Prædestinationis, & Jansenii dogma, nosti. Hoc decernere nec meum est, nec hujus loci. Ego veteribus Ecclesiæ Doctoribus, ipso Augustino toties, sed & Hieronymo aliisque antiquis docentibus & monentibus, cum aperta Scriptura Canonica, ut sola infallibili credendorum & faciendorum magistra, quæ etiam totius antiquitatis vox est, loquentibus, aures & fidem commodo. Cæterum nuper accepi ab Amico quopiam Viro Illustri sequentia, quæ hûc faciunt. *Dogmata Jansenistarum quæ gratiam, liberum arbitrium, prædestinationem & id genus alia, quæ captûs humani modulum excedunt, continent, ea sunt ejusmodi, ut de iis disputare temerarium, & asserere mihi impium videatur. Omnem certè vim & libertatis Christiana usum eripere hominibus præpotentis gratiæ virtute insuperabili, quicquid contrà emollienda tam atroci sententiæ comminiscantur, adversarii prædicant. Sed nos in alienam messem falcem mittimus. Jo non son Theologo, ut fatebatur ingenue Pontificum nonnemo. Hæc ille. Et ego profectò credo satis esse homini, si sciat in tempore à Deo revelata & mandata, & hæc custodiat, ab æterno verò decreta curiosè non inquirat. Quis fuit à consiliis Domino? Terrent illa: Scrutator Majestatis. Utinam omnes sapiamus ad sobrietatem, invitati & incitati istis Cometarum apparitionibus, quæ certè vanæ & frustraneæ non sunt. Sed jam Vale, Vir Humanissime, & ignosce verbosæ, ingenuæ tamen liberati, mihi verò constantem retribue benevolentiam.*

Christi meritis beneficium ad omnes pertinent, in pio solis est efficax.
Deus omnes salvos cupit.
Meritum Christi.
Merita fidelium.
Merces piorum.
Prædestinatio conditio nota.

Augustini sententia de prædestinatione.
Doctores antiqui cum Scriptura loquentes audiendi.
Jansenistarum dogmata.

Dei præcepta facienda, arcana non rimanda.

Hannoverâ Hamburgum die 9. 19 Junii 1665.

Antè mensem, & quod excurrit, reddita mihi est à Te epistola accuratissime scripta, simul & humanissime. Nihil enim omnium omittis, quæ ad negotium, de quo ultrò citroque his mensibus agere instituimus, spectant. Et officii quidem ratio postulasset, ut responsum statim adornassem. Verùm febri detentus, à negotiis quibusvis abductus sum, sic, ut etiam ad scribendum plane ineptus fuerim. Cum autem epistolâ tuâ magnoperè à me contendas, ut in charta simpliciter delineatam adumbrationem Cometæ, à me ipso correctam, ad Te mittam, quò id suppleatur, quod ex sculptoris incuriâ omissum est, nunc Tibi eâ in re morem gero, juxta quam æri incidi poterit, observationibus Tuis, si ita privatae & publicæ salutis causâ videbitur, inferendum schema. Locus à sculptore omissus, est alterum *b*, NB. signatus, reliqua quæque persistunt in suo ordine. Helmontii contradictoria opinio, *Astra non inclinare sed necessitare*, duobus præsuppositis nititur, primo dicit: si cælestes influxus obtinent causæ rationem, illorum effectus de necessitate erunt connexi suis causis, adeoque necessarii per modum aliarum causarum secundarum, quarum effectus succedunt necessariò positæ causis: nisi supernaturaliter impediuntur, aut mutantur. 2. Si

Auctoris studiâ Busmanno placent.

Busmannus figuram observat. Cometæ ab se factarum correctam Auctori mittit æri incidendam.
Helmontii sententiam Busmannus explicat & refutat.
Astra non inclinant sed necessitant.

influentiæ cælestes tantum per modum signi & prænuncii sint: utique neque minorem importabunt necessitatem: quinimò longè arctiorem, si divinæ providentiæ certam credamus præscientiam, & opera manuum Domini per stellas præsignata credamus.

*Causa alie
prima alie
secunda.*

Ad hæc ut disertè exponam meam sententiam, notum est, causas alias esse primas, universalissimas & remotas, alias verò proximas & secundas. Cum igitur dicitur ab Helmontio, cælestes influxus obtinere causæ rationem, in antecedenti suæ thesæos confundit causas universalissimas & remotas cum causis proximis & secundis, quas in consequenti posuit. Positâ enim causâ efficiente per se, & proximâ, effectus succedit necessario; non, positâ causâ universalissimâ & remotâ. Quis enim diceret, Solem generare hominem, quamvis sine illius virtute homo non habeat generandi facultatem, & regula verissima sit, quòd *Sol & Homo generet hominem*. Porro præter causas illas universales & remotas aliæ multæ intercedunt, quæ ad vim ab æthere demissam vel remittendam vel arcendam prorsus multum momenti habent. Unde etsi astra ad constitutionem temperamentorum aliquid conferre statuatur, mores autem animi sequantur constitutionem corporum, axioma illud vulgare, quod *astra inclinent*, non necessitent, firmo stat talo, quippe voluntas actionum domina, ab Astris ingeneratas ac traditas inclinationes tollere potest, prævertere aut impedire; sic ut hoc modo immotum maneat, *Sapientem dominari astris*, & paradoxum, quòd astra necessitent, immeritò in scenam producat. Proximarum itaque causarum ratio habenda in effectibus necessariis, & non remotarum, quibus proximæ modum imponunt. Neque verò ad secundum Helmontii argumentum quidquam facit, quod scribit, si influentiæ cælestes per modum signi & prænuncii sint, eas non minorem importare necessitatem. Cum à Viris doctis regula illa vulgata, quòd astra inclinent non necessitent, influentiis cælestibus nunquam applicetur, quâ signa, sed quâ influunt in esse rei, five causalitatem quandam habere intelliguntur. Ut taceam, multa hîc præsupponi, quorum adhuc sub iudice lis est, imò illud Genesios: *Stella vobis erunt in signa*, ab auctore nimis latè extendi. De quo nunc non est dicendi locus. Scriptorem, qui fecit sibi nomen Dionysii Areopagitæ, alium esse ab eo, qui vixit tempore passionis Christi, non repugno. Cometas semper mala indicare, quæ à Deo clementissimo sæpè in bonum vertantur, fateor me scripsisse. Sed bona ista à Cometis indicari nego: quippe mala primariò five proximè sequuntur, ex quibus bona secundariò, five consequenter & per accidens, postquam nempe satis plagarum fuerit. Post nubila scilicet Phœbus. Signa cæli certa tempestatem significare notissimum est, quam imprimis nautæ maximo suo damno experiuntur, quam, postquam desæviit, tranquillitas sequitur. An idcirco secundarius ille eventus signis præcedentibus adscribendus est? Stellarum Magis visam maximum gaudium generi humano attulisse eventus docuit, quam Cometam fuisse, malè ab Origene & aliis contrà expressa verba Sacri Codicis iudicatur, dicentibus illis, *ὁ ἀσὴρ ὁ ἐν τῇ αὐγῇ*. Præterea non quævis nova stella est Cometa: pessimè itaque cum Cometis confunditur. In causas corruptionum regni Poloniæ proximas & Politicas inquirere aliis relinquo. Arist. 5. Polit. facilem putat esse remediorum cognitionem, cognitis causis, utpote, quæ perinde ut in medicinâ, à contrariis desumi debent. Contraria enim contrariorum remedia esse plus quàm certum est. Cæterum difficilem crebrò esse medicis verarum causarum inventionem, adeoque difficillimam interdum aut nullam ægrotorum curationem, eventus sæpe docet. Existimo itaque Reipublicæ Poloniæ anarchiam (ita propemodum videretur) medelam difficilior admittente, quòd veræ & proximæ corruptionis causæ adhuc lateant.

*Sol & homo
generat hominem.*

*Astra incli-
nant, sed non
necessitant.*

*Voluntas po-
terior astris.
Sapientis do-
minatur as-
tris.*

*Proximis
causis positâ
ponitur effe-
ctus.*

*Influens de
cælo vis non
signi sed cau-
sæ rationem
habere puta-
tur.*

*Dionysius A-
reopagita
suppositivus
Busmanno
putatur.*

*Cometæ indi-
cant mala,
quæ Deus
vertit in bo-
num, sed non
indicant bo-
na.*

*Nisi secun-
dariò & ex
consequenti.*

*Stella Ma-
gorum non
fuit Cometa.*

*Remedia à
contrariis su-
menda.*

*Contraria
contrariorum
remedia.*

*Medici cur-
multos ægro-
tos non san-
nent vel ægrè
sanant.*

Quæ afferuntur à Te, Vir Generose, ex S. Petro, Deum non esse personarum acceptorem &c. malè Judæis & Turcis applicantur, quamdiu illi occurrant, manent.

manent, quippe qui timet Deum & operatur iustitiam, præsuppositâ cognitione & fide in eum, qui est mediator inter Deum & hominem, acceptus est illi, sive Judæus, sive Græcus, Javanus aut Mexicanus: Sed neque ego sum Theologus, ideoque falcem in alienam messem non mitto. Sed Te commendando divinæ tutelæ.

*Dei timens
Deo gratus in
quavis gente,
si in Christum
credat.*

Hamburgo Hannoveram Kal. Julii Juliani 1665.

Quod responsum ad Tuas humanitatis & eruditionis plenas literas, die 9. Junii datas, adhuc distulerim, fecerunt graves meæ occupationes. Hodie tandem animum ad scribendum appuli. Facile itaque silentium Tuum integri mensis excuso, cum & ipse tantumdem fermè litarim silentio: tanto plus quod Tuum silentium ex imbecilla valetudine fuerit profectum. Hanc Tibi firmam, constantem & longævam omnibusque prosperis successibus cumulatam precor. Decet enim ut qui tot aliorum valetudinem curat, ipse quàm optimè valeat. Quanquam contrarium etiam sæpè videmus, dum multi Medicorum filii nec semetipsos, tantominus alios curare possunt, imperitis matrum Medicam adferre nescientibus, peritissimis verò, pertinaciâ morbi omnem artis industriam eludente, vel etiam elidente, adferre non valentibus. De si- gura observationis Tuæ Cometicæ correctâ debitas ago Tibi gratias. Jam eam unâ cum aliis, quæ adhuc vicesimum numerum excedunt, misi in Hollandiam æri incidendam. Quod ad sententiam Helmontii, qua vulgatum illud & ut mihi semper visum fuit, verò consentaneum axioma, *Astra inclinare, sed non necessitare*, subruere conatur, attinet: miror eam, cum sciam eum prædictionibus Astrôlogicis non favere, imò eas rejicere, & impugnare, licet non paucos antiquorum & recentiorum eas cum modo haberi & citra abusum adhiberi à Christiano posse, propugnare non ignoraverit. Astra, ut causas in inferiora operari, nonnullos negare nosti: quos inter est Clariss. Joannes à Leuneshlos, Math. in Academ. Heidelberg. Professor, Vir, ut audio, & ex litteris ad me datas video, apprime doctus. Is enim etsi fideribus vires in inferiora illuminatio- nem, quam solam eis relinquit, exercendi facultatem nullam tribuat, soli tantum Soli vim calefaciendi adscribit, cum stellæ fixæ longissimè à nobis distitæ, Planetæ verò & Cometæ, nonnisi mutuatitio lumine gaudentes, præstare id nequeant. Et Solis quidem actionem in hæc inferiora perpetuo generalem & indifferentem, nullatenus verò specialem, & ex se ad unum potius, quàm ad alium effectum producendum determinatam esse statuit: ita ut Sol per se tantum illuminet & calefaciat: per accidens fumum & vapores efficiat, emolliat, liquet, induret &c. & cum actiones istæ omnes ad ipsas qualitates materiam valde alterantes per se terminentur, apparenti sui accessu & recessu anni tempora 4. creet, caloremque pro diverso locorum terrestrium situ ad ipsum distam generalem, aërem verò ut specialem, quatenus is à terra quotidie alteretur, respiciant. Undè vides illum astra nequaquam in numero causarum ponere, solo excepto Sole: quem etiam causam generalem & adiaphoram dicat. Astra & Cometæ signa esse mutationum in aëre, eaque fortè physica concedo. Sed ut causæ rationem habeant, quod quidem intendere Seneca l. natur. quæst. 7. cap. 28. videtur, ut & necessario semper Cometarum apparitione ad illas mutationes aëris opus esse, Clarissimus ille Vir hæc mera signa dicit illarum mutationum in aëre & temporum, quibus Sol & cæteræ causæ sublunares æstus, pluvias, ventos & alia gignant: eaque non omnibus terræ regionibus eadem, sed pro diverso situ diversa, ut verbigr. canis, qui nobis præsentem Sole signum sit caloris, antipodibus eo absente, sit frigoris; tum verò etiam incertissima, & levissimas præbentia conjecturas, etiam respectu ejusdem terræ loci.

*Silentium
amici iustis
de causis excuso.*

*Medicus optimè
valeat
debet:
Multorum
nec seipsos,
nec alios sanare
possunt.
Morbus pertinax.*

*Helmontium
astris tribuere
necessitatem
& negare
prædictiones
ex astris factas
miratur
Auctor.
Leuneshlosii
laus, de astris
& Cometis
sententia.
Sol solus caloris
fons:*

*Ejus actio in
inferiora perpetuo
generalis & indiffe-
rens.*

*Cometæ signa
mutatio-
num aëris dici
possunt, non
causæ.*

*Astrologica
prædictiones
Leuneshlof-
fio rejicit.
Planetas cer-
tas domos
Astrologi as-
signant.
Leuneshlof-
fius Auctori
assentit.*

*Cometa bo-
norum quoque
signa, & præ-
nuntii.*

*Cometas an
plura mala
quam bona se-
quantur.*

*Stella Mago-
rum multis
Cometa puta-
tur.*

*Stelle novæ
an à Cometis
distinguantur.*

*Illæ 1572.
quibusdam est
Cometa.*

*Busmannus
Physicæ &
Politicæ a-
git.*

*Polonæ Rei-
publicæ mor-
borum causa
recens inducta
inæqualitas.*

*Libertas &
servitus ma-
xima in Po-
lonia.*

*Cosaci &
Russi servi be-
nignius erant
tractandi.*

*Exemplis
malis tempe-
stivè occur-
rendum.*

*Jagellonia
lex de hereti-
cis presenti
Polonæ Rei-
publicæ statui
incommoda.*

loci. Talia autem de astris dici non posse, si veræ simul causæ forent. Ha-
riolationes porrò Astrologorum, sed & illas Planetarum in certis Aulis se ja-
stantium dispositiones, prorsus rejicit, & non tantum præsentibus & regnan-
tibus in cælo Cometis, sed & his non apparentibus tempestates, pestem,
bellum, mortem dominari & grassari docet. Cometæ tamen à Deo ad aliquid
nobis significandum usurpari concedit, & signa cælestia nec profanorum more
despicienda, nec superstitionum ritu suspicienda, uno mecum dicit ore. Sed
de his satis. Nam quod antea exemplis monstravi multis, post Cometæ multa
quoque læta in orbe visa esse, & ita Cometæ bonorum quoque signa esse,
constare sibi puto. Et ut unico insuper exemplo id probem, dubio procul
agnoscas Cometam Anni 1516. quem Alstedius & 1517. quem Eckstormius
annotat, non tantum mala sed & bona excepisse, ut ita Cometæ non minori
fermè jure bonorum quam malorum prænuntius dici queat. Dixi fermè. Quia
in tanta iniquorum, perversorum & impiorum, quâ semper mundus scatur,
multitudine, probitate ac pietate ad paucitatem & in angustias redacta, non
mirum est si vel plura mala, quàm bona (quod tamen nonnulli negant) Co-
metarum apparitione mortalibus denunciantur. Stellam Magis visam in natali
Domini Cometam fuisse non affirmavi, sed nonnullos post Origenem hanc
sententiam amplexos esse. Quanquam Origenes, ut docet Ricciolus Almag.
l. 8. sect. 2. c. 19. Numero 3. de genere Cometarum; vel similem Cometis dixit,
sicut & Calvinus apud Marloratum. Hanc sententiam annotat Eckstorm.
hist. Comet. Sed & Beza apud Tychonem tom. 1. p. 327. & Adamus Tan-
nerus q. 7. de cælis, teste ibidem Ricciolo, in hanc sententiam ivère.
Nonnullos Doctorem Ecclesiæ (Chrysostomum scilicet, Euthymium & Theo-
phylactum aliosque) Angelum per eam intelligere, quæ & Melanchronis
& Chemnitii mens est, testatur Ricciolus l. c. N.º 8. & Maldonatus in Marth.
qui etiam addit, plerosque alios intelligere Cometam, se aut hunc aut Ange-
lum. Extraordinarium fuisse phænomenon vulgari stellæ appellatione insigni-
tum plerique docent, ut notum est. Stellas novas à Cometis distingui à mul-
tis novi: sed & pro iisdem à multis haberi. Id enim statuunt Nolchius, Bu-
schius & alii plures citati à Ricciolo Almag. lib. 8. sect. 2. cap. 17. Numero 1.
Maurolycus ibidem Numero 12. Clavius, Prætorius, Hagecius, Apianus,
Argolus & alii plures Numero 13. Ideò & illam stellam novam Anni 1577.
fuisse Cometam dixit Beza, Eckstormius, Elias Camerarius, Clavius, & ponè
eum omnes illi à Ricciolo positi. Citrà cognitionem causarum remedia morbis,
ut in humano, ita & in Reip. corpore perperam & sinè effectu applicari, imò sæpè
noxia esse prudenter doces, ut Medicum corporis animique decet. Hunc non
illum si agere velim, meritò causam tot morborum Reip. Polonæ corpus, ad
periculum interitus concutientium, in sola inæqualitate libertati & quieti pu-
blicæ inimica, demonstravero. Magna illa, quam in postremis literis tantum,
extremæ ut libertatis, ita & servitutis inæqualitas, eaque non civilis tantum,
sed & sacra, effecit ut de Cosacis & Russis, Græcæ religioni addictis, idem
quod Senec ep. 47. olim æquam servorum libertatem humanitati convenientem
docens, dicere, si veritati ingenuæ locus detur, necesse habeamus: *Totidem
esse hostes quot servos. Non habemus istos servos, sed facimus.* Cæterum iniquitas illa
tritâ malorum exemplorum viâ, & ad Nobili genere natos cives, reliquis per
omnia pares, assumpto tam specioso quàm sæpè fallaci religionis velo, progressâ
est. Et ita quidem, ut omnes ab Ecclesia Romana dissidentes, renovatâ nu-
perrimi belli occasione lege Jagellonia, de hæreticis & de hæresi suspectis vel
ejus fautoribus, examini Ordinariorum loci & inquisitioni Magistrorum pravitati
tis hæreticæ ad hoc à sede Apostolica deputatorum vel deputandorum, & ri-
gori pænarum civilium subjiciendis, nonnisi jam precariam, æquæ vice, obti-
neant libertatem. Quod Deo æquitatis custodi placere, quis æquus dixerit?
In Polonia locum non habuit illa iniqua *αποστασία*. Sed nec apud Deum olim
habebit.

habeat: sicut adducto tunc à me Paulino loco docemur, eos scilicet qui sine lege peccaverint, sine lege perituros, quicumque verò in lege peccaverint, per legem judicatum iri: & quæ sunt alia ad explicationem, ut videtur, illorum Petrinorum verborum, de Cornelio & aliis alienigenis & præputium habentibus, prolatorum spectantia. Scio tamen quid in negotio salutis valeat fides in Jesum Christum, salutis datorem. Nam *ut anima, quæ consulit corpori, quodammodo personam sustinet caput, ibi enim omnes sensus apparent: sic universo populo S. S. tanquam uni corpori caput est Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus*, ut ait Augustinus de agone Chr. c. 20. in Psal. 37. His Te benè valere cupio & vicissim divinæ commendo tutelæ.

*Personarum
discrimen
non faciet
Deus cuius
secundum
opera ejus
redditurus.
Fides in
Christum effi-
cax salutis
consequendæ
medium.
Caput in cor-
pore humanis
& Ecclesiæ.
Christus unus
unum est ca-
put Ecclesiæ;
Nazianz.*

Hannoverâ Hamburgum die 21. Augusti 1665.

Cum alter Inspectorum pharmacopolii cum Pharmacopola nostro Hamburgum nunc profisciscatur, ad coëmendum, uti ferè fit singulis annis, medicamenta simplicia, quæ vocant exotica, non potui intermittere, quin significarem, me in absentia D. Mulleri, Principis nostri Consilarii, Observationes, quas Prodromum Cometicum inscripsit, Johannis Hevelii accepisse. Perlegi statim, & accuratissimè delineatum phænomenum novum animadverti, ut instar omnium Vir tam præclarè in cælestibus edoctus meritò haberi debeat. Propter telescopia enim magna & rara ea annotavit, quæ aliis abscondita manserunt. Percharum autem mihi est, quod tam insignis Astronomus eandem mecum assumserit in plano adumbrationem. Persuasum hætenus fuit Mathematicis præclarissimis, quoscunque Cometas circum percurrere exactè maximum, quibus contrariari nefas duxi. Nunc lubens largior Hevelio, Cometæ nuperum, de quo sermo est, sub notabili incurvatione cursum suum ultimis diebus reduxisse, & plus duobus tribusve gradibus à circulari orbita deviasse. An verò sub simili semper incurvatione ille reflexus vel recursus accidat, etiam Hevelius ipse, ex nullis iis omnibus benè multis Cometis, quos pervestigavit, id ipsum ullo modo penetrare potuit. Semper itaque addiscendum nobis est, nec ullus tam doctus, quin usus & ætas plura edoceat. Porro Cometæ, ex mente Hevelii, ex halitibus fumidisque evaporationibus tam Solis quam reliquorum Planetarum omnium conflatos & compositos esse, quæstio est maximi ponderis & profundissimæ contemplationis, inter Copernicanos quidem pro certo; at verò reliquis naturalium rerum indagatoribus, in æthere generationem & corruptionem negantibus, pro magno paradoxo habita. Venio ad postremas Tuas Kal. Julii ad me exaratas, in quibus miraris, Helmontium vulgatum illud & verissimum axioma, Astra inclinare, sed non necessitate, subruere conari, cum tamen prædictiones Astrologicas rejiciat & impugnet. Ego verò, cum scripta ejus æstimo, novitatem hanc in eo valdè non miror, utpote (ut de ejus Blas & Gas nihil jam afferam) præter rationem sapientissimè in medicis statutis nova attentante, & absque effectu stabiliente.

*Hevelium
Busmannus
laudat:*

*Consensum
ejus de cursu
Comete sibi
gratulatatur.*

*Discendum
est quotidie
etiam doctis:
Hevelii de
Cometarum
ex halitibus
Planetarum
generatione
Copernicanis
satisfacit, re-
liquis non
item.*

*Helmontius
novitatis
amans,
In Medicis
hallucinatur
Busmanno
judice.*

*Leunischlof-
fii sententiam
Busmannus
examinat.*

De Mathematici Heidelbergensis Joan. à Leuneshlos illuminatione siderum, & imprimis Solis actione in hæc inferiora perpetuò generali & indifferente existimo, eam vix differre ab eà sententiâ, quâ statuitur, Astra causam sublunariibus insinuare universalissimam, non specialem. Pro subjectâ enim materiâ operationes cælestium tam sunt diversissimæ latenter, quam manifestò idem calor Solis nunc fumum & vapores efficit, emollit, liquat, indurat, prout ipsa materia qualitatibus alterantibus est obnoxia. Quid est illuminatio Proffessoris Heidelbergensis siderum, nisi fortassis influxus inperceptibilis & inenarrabilis? Quamvis autem stellæ fixæ longissimè à nobis distitæ sint, num propterea tam stupendè magna corpora in emortuam terram non agant, nec Planetæ multatio lumine valdè efficacia præstent? Solius Lunæ effectus varii in humanis

*Stellas fixas
licet longe
distitas in in-
feriora agere
Busmannus
statuit.*

*Sol non solus
agit in infe-
riora.*

*Cometam
1618. bona
quomodo se-
cuta:*

*Nuperum
1664. &
1665. mala
potius quàm
bona.*

*Cometa ver-
nus 1665. tur-
bas Polonicas
prænuñciasse
putatur.*

*Concordia
orbi Christia-
no optanda.*

corporibus in plantis & arboribus, conchis, cancris & marinis satis evincunt, præter Solis calorem aliud quid succurrere, de quo præstat filere, quàm actum agere. Cæterum, Vir Generose, constare sibi pergis, Cometas bonorum quoque signa esse, & unico insuper exemplo probare conaris Cometæ anni 1618, quem non tantum mala sed & bona sequuta sint. Ad quod uno verbo respondeo: mala per se, bona per accidens Cometam excepisse. Certè Cometa nuperus fermè trimestris, hætenus majori jure malorum quàm bonorum prænuñcius dici potest. Ubivis enim terrarum discordiarum ignis inter Principes gliscit, & nullibi non cum injuriâ magnâ subditorum fovetur, in incendium maximum jam jam prorupturus. Novissimum Cometen in Pegaso, novarum barbarum prænuñcium in Polonia fuisse, res loquitur, & historia porro loquitur. Deus tandem respiciat, & finem imponat diffidiis ibidem: hîc & alibi ob diversitatem religionum maximè obortis, ut fiat unus grex & unum ovile tandem eorum, qui Christiano nomine insigniuntur, quod optandum magis quàm sperandum. Vale.

Hamburgo Hannoveram die 27. Sept. Juliani 1665.

*Auctori per
multos labo-
res non sem-
per officioso,
saltem officii
prompto esse
licuit.*

*Hevelius
princeps Ma-
thematico-
rum nostri
ævi.*

*Cometa nu-
perus Heve-
lium & alios
multos multa
docuit:*

*An 1665.
æstare vel au-
tumno visus.*

*Imaginatio-
nes Cometa-
rum ex stellis
fingunt Co-
metas,*

*Cometas bo-
na & mala
significare ex
consequenti
Auctor pro-
bat.*

*Leuneshlos-
fi sententiam
Auctor lau-
dat.*

*Stellæ si a-
gunt in infe-
riora, non ta-
men tantum
ut vulgò pu-
tatur.*

*Christi na-
tali præluxis-
se Cometam
putatur.*

Accepi rectè Tuas literas die $\frac{11}{21}$ Augusti datas; mihi ab Amico illo Tuo (cui humanitatis officium in mea domo prout temporis angustia ferebat exhibui) redditas. Ad quas huc usque respondere per multos labores, quibus prægravor, non potui. Expectavi præterea responsum ab Amplissimo D. Hevelio ad meas literas, in quibus ei perscripsi illa, quæ ex ultimis illis Tuis ad eum & argumentum nostrum Cometicum spectabant. Ecce verò ab eo responsum, sed breve. Equidem Viro illi primas in orbe Astronomico debere non temerè cum tot aliis Viris Eximiis judicas. Hæ quoque ejus figuræ observationum Cometicarum, Tuæ aliisque in opere meo, Deo volente, adjunguntur. Jam verò illud sub prelo sudat & figuræ sculptorum exercent ingenia. Omnino ipsum Hevelium quoque, non tantum alios Viros disciplinis Mathematicis excultos, postremus Cometa in Pegaso conspectus multa docuit. At verò postremum hunc esse multæ ex utraque Germania & Suecia literæ negant. Mensem enim Maji, Junii, Augusti & Septembris Cometas nobis dedisse novos referunt. Hanc opinionem & Italorum promissa confirmasse Neoburgo à Curtio accepi. Tu si quid certi de his habes, perscribe. Idem & ab aliis Viris talium studiosis & gnaris exspecto. Interim opinari liceat imagines Cometarum ex diuturno usu nuperarum observationum mentibus hominum observari, & ita faciliè Jovem vel Venerem, Lucidissima astra, præsertim inter nubes longius latiusque solito, radios spargentia, pro Cometa haberi. Verum tamen nihil hîc cujusquam industriæ præjudicatum volo. Helmontii placita si mihi per ocium exponere, brevibus licet, velis, erit gratum. Sententiam meam de Cometis non tantum mala, sed & bona significantibus in opere meo, Deo juvante, præsertim in Historia Cometarum firmabo, & solidam esse, ut spero, allatis omnium Cometarum bonis juxtaque malis eventibus, sive rebus eorum apparitionem secutis, demonstrabo. Leuneshlossiana sententia mihi, fateor, perplacet. Removet enim omnem necessitatem à Libertate hominis. Itaque cam recto, & firmo, quod dicitur, talo stare puto. Stellis, etsi aliqua actio in hæc inferiora concedatur (ex hypothesi loquor) non tamen erit tanta, quanta eis communiter ab Astrologis tribuitur. Lunæ, quæ terræ vicina est, quàm aliorum Planetarum (illorum præsertim remotiorum Martis & Saturni, quibus omnium malorum origo imputatur) ratio sit oportet. Sed de his quoque uberius in opere meo ago. Verbum addo ad finem properans, utpote laboribus aliis pressus. Affirmatur Cometam præluxisse natali Servatoris mundi. Hic certe, si unquam alius Cometa, toti Orbi illuxit salutaris. Quid vero dicess

dices de illo anni 1516. qui exoptatam Te judice reformationem in Ecclesia præcessit? Nuperum Cometam, quem tot mala, præsertim bellum inter Anglos & Hollandos navale, tum illud in Polonia civile, sæva pestis in Anglia, aliaque secuta sunt, infamiâ eorum & quidem, quasi nil nisi mala attulerit res ipsa liberat. Bellum enim marinum ante eum ortum est. Illius verò civilis fumum flammæ jam jam erupturæ prænuncium, ante Cometam vidimus. Videmus & pestem in Hollandia, sed & bella ante eundem grassari. Videbimus, hic ut spero, brevi pestem extinctam, pacem, quanquam hanc jam videmus, hic & illic compositam, aliaque læta. Ita Cometa noster bona quoque præsignificavit. Hæc nempe est perpetua boni & mali in orbe vicissitudo

• • οὐ γὰρ μίσηται ἑδὼλ' καὶ καλῶς
(- - cum malis enim miscentur bona.)

teste Theognide. Notæ sunt bellorum causæ jam olim, avaritia scilicet, ambitio & omnis generis iniquitas, quam in patria mea vidi & sensi. Itaque multiplicitia peccata populorum erant Cometæ tot mala portendentes. Utinam plaris saltem emendemur. Vale, Vir Doctissime, & parem mihi admetire benevolentiam.

Hannovera Hamburgum die 31. Octobris 1665.

EX literis, quæ ultimas Tuas binas (cum insertis aliis ad Dominos Consiliarios olim nostros, nunc Cellenses) præcesserunt, intellexi, opus Tuum literarium jam sub prælo sudare, aliorumque figuris observationum Cometicarum meam in eo adjunctum iri. Num verò tanti sit, ut ætatem ferre possit, judicent eruditi. Conscius ipse mihi sum, explicationem Germanicam schemati meo adjunctam vulgariter nimis esse scriptam, ideoque desiderio Tuo satisfeci, jamque Latinam feci ademptis & additis nonnullis, quæ in vernacula aut correctione propter eruditos indiguerunt, aut commodè ex opinionum doctrinarum varietate nequiverunt exprimi. Rejectâ itaque vernaculâ meâ, nunc Latinam mitto explicationem, sententiam de origine & effectis Cometarum meam sic continentem, ut cum doctis ea de re liceat disputare. At verò, quod scribis, Vir Generose, præter Cometam in Pegaso conspectum, & secundum ferri signorum motum, alios Cometas mense Majo, Junio, Augusto & Septembri etiam visos esse, à me deprehensum non est, nisi quòd nonnulli plurimum aberrantes, Jovem & Venerem in diversis cæli locis secundum motum proprium, nec non diversâ facie ob aëris differentiam apprehenderunt.

Leuneshlossianam sententiam, omnem necessitatem à libertate hominis removemtem, non esse novam, sed aliis verbis ferè prolatam, nec Peripateticæ scholæ contraire, nuper ostendi. Neque enim in Philosophia rectè edoctis unquam placuerunt Astrologorum scita, Planetis actiones & effectus nimium mirandos tribuentium: corporibus verò cælestibus actiones in inferiora naturales adimere, quamvis effectuum plerorumque certitudo nulli mortalium constet, est veritati obloqui.

Qui affirmant, Cometam præluxisse Natali Servatoris Mundi, abutuntur nomine, uti aliàs ostendi. Nuperum Cometam bellum inter Anglos & Hollandos navale non præsignificasse, quòd bellum marinum antè exortum ejus cæperit, imò belli civilis initium Cometam prægressum esse in Polonia, non evertit definitionis meæ Cometicæ alterum membrum; cum etiam reliqui hoc seculo conspecti Cometæ gliscentem aut præsentem ignem, in flammam jam jam erupturam quasi digito monstrarint. Scilicet Clementissimus Deus instar Patris finis suis, ob scelera concepta, virgæ plagas ostendentis, nobiscum agit, donec cumulatius ipsorum acervus illum ad plagas inferendas adigat, eò vehementiores, quò magis minus prius ostensas contemserant.

Cometa 1516.
Lutherum
præluxit:
Nuperum
mala præces-
serunt,
Bona secuta-
ra spes est.
Bellum inter
Anglos &
Hollandos an-
te Cometam
ortum:
Tum & Polo-
nicum civile

Miscentur
bona malis.

Bellorum
causa fame
aurique sitit.
Vitiis
portenta fe-
rales Cometæ.

Observatio-
nes suas Ger-
manicè editæ
Busmannus
Auctoris gra-
tiâ Latinæ
facit.

Cometa mul-
tus ætate vel
autumno
1665. visus.

Libertas na-
tura humana
à Peripateti-
cis statuitur.
Astrologorum
fatum & Pla-
netarum effi-
cacia Philoso-
phis veris di-
splicuit.

Cometa non
præluxit na-
tali Christi.

Cometa se-
quuntur &
precedunt
bella.
Dei paternæ
bonitatis & ca-
stigationis.

Bello-

*Iniquitas
malorum
causa.*

*Phœbus post
nubila.*

*Deus virga
iræ castigatis
filiis virgam
comburit.*

Bellorum, & aliarum calamitatum causam, omnis generis iniquitates esse, instar fumi in cælum ascendentis, verissimum est: *Tua enim ex Te perditio Israël:* vitâ autem peccantium in melius conversâ, emolliuntur tela dura plagarum & avertuntur. Ita Dei misericordia justitiæ ipsius, homini intolerabilem vindictam temperat. Post maris denique æstus tranquillitas & post nubila Phœbus: post filiorum item correctionem & vitæ emendationem, virgæ combustio. Nondum tamen irarum satis est. Cæterum novum nostrum Principem Serenissimum Joannem Fridericum doctum & sapientum amantem nobis obdixisse gratulamur. Vale Vir Generose, & ignosce differendi libertati.

Delineatio Cometæ

In proprio circulo, mense Decembre 1664. exorti, & mense Februario anni sequentis è conspectu sublatus, juncto schemate æri inciso.

*Observatio-
nes Cometæ
1664 & 1665
hyberni à
Busmanno
habita.*

*Cometæ hy-
berni 1664.
ortus, motus,
progressus &
excessus:*

*Apparitionis
tempus di-
versum,*

*Ex matuti-
no tandem
factus erat
vespertinus:*

*Unus autem
non geminus
fuit,*

*Cur geminus
creditus:*

*Geminum
aliâ Cometæ
simul visum
esse certum est.
Cometæ 837,
838. 1165.
1315. 1337.
& 1505. ge-
mini.*

Cum nuperrimè, mense Decembri anni 1664. elapsi, Cometam illuxisse relatum esset, quilibet non immeritò eum contemplari desideravit. Visus autem est statim initio cum cauda apprimè longâ, virgæ instar, in plaga Meridionali propè Corvum: magnitudine ferè luciferum superans, luce tamen obscurâ, radiis caudæ subpallidis, magnum cæli tractum occupantibus. Ortus ejus fuit inter Eurum & Notum, caudâ, quæ juxta Horizontem iridis colorem nonnullum ostendebat fursum vergente, paulatim tamen decliviori, & cum altiore situm post aliquot horas exhibuisset, occasum brumalem spectante. Motus proprius hujus novi phænomeni primis diebus aliquantò tardior fuit, postea celerior, & tandem rapidissimus, ut plerorumque aliorum Cometarum cursum superasse videretur, donec fluvium Eridanum attingens, iterum tardiori viâ progredi cœpisset, & simul atque radios Comæ prælongos (ob Lunæ crescentis lumen aliquot diebus tunc obscuratos, imminutos, aut parùm visos) in contrariam cæli regionem Euronotum versus projecisset, corpus caudatum mole decrescens, post duos menses in Ariete è conspectu sublatus est. Et quoniam motus ejus proprius sive secundus, contrâ seriem signorum innotuit, hinc factum, quòd (motu enim ut vocant, primo seu commento intra diem naturalem, sive intra viginti quatuor horas, cum firmamento cæli in orbem rediit) singulis matutinis citius oriretur. Nam primis diebus manè circiter quartam, deinde circà tertiam, secundam, primam, duodecimam noctis &c. apparuit, ita ut tandem post revertentes revolutiones diurnas, vespere statim post Solis occasum in medio cæli, fulgore suo, observaretur.

Ob variam diversamque faciem hujus Cometæ, diversæ opiniones ortæ sunt. Quidam enim asseruerunt, binos Cometæ singulis noctibus unâ apparuisse, falsò existimantes præter verum Cometam, obscurum Cancris fidus, novum etiam phænomenon esse: alii, Astronomiæ periti, pro certo statuerunt, duos Cometæ, unum nempe post alterum, se observasse, quorum primus caudam versus Zephyroboream porrexerit, & à Corvo ex Oriente in occasum motu rectilineo sub hæmisphærium præcipitatus fuerit, Europæis non amplius visus: posteriorem verò primò juxtà Eridani constellationem conspectum, caudam Boreæ obvertisse, nec non per rectam lineam ad Arietem transmigrasse.

Et si verò historiæ loquantur, binos Cometæ anno à partu Virginis 729. simul exortos esse, quorum alter Orientem solem præcessit, alter solem occidentem secutus est: nec non certum sit, anno 837. circà festum Paschatis in signo Virginis Cometam apparuisse, qui viginti dierum spatio Leonem, Cancrum & Geminos pertransiit, & in capite Tauri evanuit, quem anno sequenti, 838.

Figura observat. Cometar. Hanovera factar, ad Communicat. Cl. viri D. Christiani Busmanni, Med. et Philos. Doct. pertinens.

N.º 42

838. Calendis Januarii, alius in signo Scorpii excepit: anno itidem Servatoris 1165. Cometæ duo simul illuxerint manè, ante Solis exortum, quorum alter ad Austrum, alter ad Aquilonem situm habuit: & anno 1315. mense Decembri circa nativitatis Christi festum, Cometa sit visus, qui circa polum se volvens, caudam in diversas orbis partes, in Orientem, Occidentem & Septentrionem extendit, & usque ad finem Februarii duravit, ubi paulò post alius exortus est: & anno 1337. bini Cometæ, quorum alter ferè unius mensis spatio alterum præcessit; similiterque bini anno 1505. primus mense Aprili, alter mense Augusto, annotati sint: attamen hoc tempore binos eodem mense effulxisse, aut potius priorem juxtà Tropicum Capricorni constituisse, & posteriolem mox post quatuor dies juxtà Eridani asterismum noviter detectum esse, veris observationibus manifestò refragatur. Quod intellectu haud est difficile, si motus Cometæ ex Libra per Virginem & Leonem meridiem versùs, & isthinc itinere verso per Cancrum, Geminos, usque in Arietem non æquali cursu, in occasum consideretur.

Cometam hy-
bernum 1664
unum non ge-
minum fuisse
Busmannus
demonstrat.

Ad demonstrandum hoc, ut etiam Astronomiæ minus periti id facillè apprehendant, Circulus Cometæ proprius in plano cum signis sex meridionalibus, in quibus is motum suum absolvit, delineatus est. Primis enim diebus 3. aut 4. Decemb. anni jam præteriti sub alis Corvi, in quo omnes cæli spectatores consentiunt, apparuit. Hic loci, 8, 9, 10, 11. Decemb. St. V. in constellatione Hydræ, caudâ ad duodecim pluresque gradus porrectâ, deprehensus est, cujus situm literæ *a. a. a. b.* longitudinem & latitudinem, gradus æri incisi, istis diebus, monstrant.

Die 15. Decemb. St. V. in lit. *e*, comam ad novendecim gradus extendisse visus est Cometa, cùm præcedentibus diebus ob nebulosum aërem non conspiceretur. Motum ejus tunc velociorem fuisse quam antea, ex lit. *c. d. e.* patet.

Die 17. Decemb. primùm, ob crescentis Lunæ lumen, cauda ejus adeò imminuta fuit, ut præter caput lucidum vix aliud compareret, quæ tamen post mediam noctem horâ secundâ, Lunâ Horizontem prætervectâ, ad 5. & plurimum graduum longitudinem iterum sese exhibebat, undè ex *e.* in *g.* velocissimo cursu perrexisset, & die præcedenti in *f.* constitutum fuisse cogitandus est: propter cælum autem nubibus obductum die 16. Decembr. non fuit conspicuus.

Die 22 & 23. Decemb. circa sextam vespertinam, luminosum Cometæ corpus sinè caudâ, ob Lunæ plenæ splendorem intensum planè absorptâ, non sinè admiratione cùm cælum turbidum illius aspectum ad quatuor dies prohibuisset, in Eridano fluvio apparuit; situm tunc in *m. m.*

Hinc liquidò constat, Cometam diebus 18, 19, 20, 21. Decemb. utpote in *h.* i. *k. l.* in motu velocissimo permansisse, propter obscuras autem noctes inconspicuum factum.

Cometa hy-
bernus velo-
cissimus, in-
conspicuum fa-
ctus.
Denuo appa-
ret, sed ve-
sperti.

Die 24. Decemb. comam fax hæc ob radios Lunares aliquot diebus absconditam, antè Lunæ ortum in *a.* statim post crepusculum vespertinum iterum exhibuit, cùm die proximè præteritâ vix faciem in *n.* ostendisset.

Porrò, diebus 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31. Decemb. item 1, 2, 3. Januarii in *p. q. r. s. t. u. v. w. x. y.* ut plurimum quotidie phænomenon nostrum in conspectum venit, cursu, quoad longitudinem, multum imminuto, uti in adumbratione videre est. Post *y.* autem quoad latitudinem Septentrionalis factus est, antea meridionalis perpetuò existens. Caudæ longitudo istis diebus diversimoda, interdum quindecim gradus non superavit.

Ex meridio-
nali Septen-
trionalis fa-
ctus.

Post diem 4. Januarii, caput & cauda Cometæ usque decreverunt; in longitudine autem tardiori motu incessit, quam in schemate de die in diem exprimere non licuit: in *z.* verò, die 16. Januarii valdè obscurus Cometes, & ob novum Lunæ lumen, ægrè visus est; quin aër nebulosus postmodum ultiores observationes impedivit, donec 24 & 25. Januarii, stellam quintæ magnitudinis

gnitudinis æquiparans cum cauda vix visibili ulnæ longitudine, in 27. gradu longit. Arietis & 5. grad. latit. Septent. iterum sese detegeret.

Sed 30. Januar. & 2. Februarii denuò apparens, etiam notabiliùs decrevit, ut parùm de eo superesset, propè 26. grad. Arietis & 6. grad. latit. Septentrion. interitum sui sinè cauda minitatus est, & deinceps disparuit.

*Minatur a-
bitum,
Abit:*

*Non equè
velox fuit,*

*Motus sui
quasi scien-
tiam habuit;
Motu suo cir-
ca proprium
aliquem po-
lari circulum
descripsit ma-
ximum.*

*Unus fuit
non geminus:*

Ex quibus patet. 1. Cometam nostrum non æquali velocitate, sed sub Geometrica quadam proportionem in proprio suo Circulo, ex quo non exorbitavit, progressum esse, & instar cujusdam Planetarum, sui motus scientiam quasi aliquam habuisse, quæ ipsi Intelligentiæ Aristotelicæ vicem præstitit. Non minus 2. Inde animadvertitur, motu illo suo circa proprium aliquem polum circulum descripsisse maximum, qui Eclipticam interfecit instar Æquatoris.

Quemadmodum etiam 3. Inde liquet, eos multum aberrasse, qui ex uno Cometa binos fecerunt. Quamvis enim caudam in principio versus Zephyroboream extenderit, posteris diebus eandem ad Euronotum porrectâ: ob diversitatem tamen situs ad Solem id obrigisse extra dubium est; cum in confesso sit, Cometarum capillos à Sole plerumque aversos esse. Undè etiam hic Cometa primis diebus Solem præcedens, antelucano tempore seu post mediam noctem caudam radiantem à Sole aversam diffudit, quam postea vesperi Solem subsecutus à tergo in contrariam plagam projecit.

*Cursum non
exorbitantem
in proprio cir-
culo tenuit.*

*Observatio
Romana:*

*Et Colonien-
sis &c.*

*Cometa an
die 21. 31.
Dec. 1664.
fulserit, nesci-
tur:*

*Sine cauda
dehinc appa-
ruit ob Lunæ
vicinitatem:
Supra Lunam
fuit.*

*Sicut omnes
alii Cometæ.*

*Cælestia cor-
pora quæ sunt
à terra remo-
tiora, eò car-
diori motu
proprio ferun-
tar:*

*Viciniora ve-
ro velociori,
tùm & majo-
ra apparent.
Cometa hy-
bernæ quan-
do & quare
tunc major
tùm vero mi-
nor & tardior
fuerit.*

*Parallaxes
Cometar. dari
Bism. statuit.*

Ad ostendendum porrò unici hujus Cometæ non exorbitantem cursum in proprio circulo exactiùs, notandum est, novum hunc erronem quibusvis Astronomis ubivis locorum, de quo etiam antea, primo juxtà Corvum sese conspiciendum exhibuisse motu tardiori, hinc sub Tropico velociori incessu Navem ferè attigisse, & rapidissime ad Galli constellationem Canisque Majoris prolapsum esse, quod, uti in schemate lit. *h.* ostendit die 18. Decemb. factum. Quo tempore eodem propemodùm loco visus est Romæ, itidemque 19. Decemb. in i. & 20. Decemb. ibidem loci in octavo gradu versus Æquatorem constituisse observatus fuit, quem situm schematis *k.* ferè designat. Ulterius, Cometam nostrum Coloniae & alibi locorum ad collum Leporis, sive quod in ære inciso idem fortassis est, ad lit. *l.* appulisse, jam dudum proditum est. Et quamvis nesciatur, num alicubi 21. Decembris fulserit, quod impedimentum sine dubio caliginosus aër attulit; reliquis tamen diebus propè Eridanum in mense universo Orbi sinè cauda illuxisse, extra controversiam est; non quòd capillos suos promissos & radiantes amiserit, sed quòd Lunæ lumen fortius eos imbecilles & debiles veluti consumserit.

Ad locum Cometæ quod attinet, uti is jam per totam Europam est conspectus, ita quoque eum nonnisi supra Lunam in ætherea regione constitutum fuisse asserendum est. Jam dudum enim à Mathematicis luculentissimè est demonstratum, omnes Cometæ in æthereo spatio altiore situm Lunâ habere. Verò tamen consentaneum est, quòd altius corpus cæleste in sublimi æthere hæret, eò tardiori motu proprio id ferri, quod Saturni & Jovis planetarum à terra maximè distantium revolutiones edocent: demissiores vero stellæ erraticæ concitatiore gressu moventur, & quòd terræ viciniore, eò majori corpore lucinoso sese conspiciendas præbent. Id ipsum Luna & Venus distantis suis diversis effectum dant, quæ in altiori situ minores, in humiliore ad terram majores apparent. Quæ Observationes Cometæ nostro applicatæ indicant, primis diebus eum in minori distantia à terra, quantitatem corporis majorem habuisse, & velocitate Lunæ motum diurnum, qui est 12. graduum 11. min. ab Argo ad Eridanum usque ex *e.* in *m.* ferè superasse, & sic Lunæ orbem tunc interfecuisse: postremis verò diebus in maximâ elongatione à terra constitutam fuisse, cum tardiùs ferri inciperet, & minori facie compareret, quod alii, melioribus instructi organis Opticis, ex parallaxium notitiâ luculentius prodituri sunt.

Unicum igitur saltem, non binos Cometæ à mense Decembri anni elapsi, in Februa-

in Februarium currentis, orbi illuxisse, qui in proprio orbe sub Geometrica proportionē iter suum absolvit, jam ostensum est, simulque eorum opinio sublata, statuentium corpus lucidum in sublimi æthere adeo rapidissimo cursu præcipitari non posse, cum præterea Regiomonti deprehensum sit, anno 1475. Cometam intrā diem naturalem quadraginta gradus circuli sui confecisse.

Cometa Regiomont.

1472 uno die 40 absolvit.

Aristotelica de Cometarum generatione & effectus sententia proponitur.

De ortu Cometarum vulgaris est opinio, quæ mentes imperitorum invasit pridem, exhalationes pingues cum fumosis expirationibus vi cælestium magnâ copiâ ex terra evocatas, attenuatas & in supremam aëris regionem sublevatas, inque unam massam coactas, inflammari, atque ita stellarum lumini similem ostendere formam; quin, motu cælorum communi circumagi, tandemque conflagratâ materiâ combustibili disparere: reliquias verò fumorum siccorum & aridorum dissipatas procidere, unde aërem sicciorem factum concitare vehementiores & crebriores ventos, inducere sterilitatem; in hominibus augere flammam bilem, accendere & corrumpere sanguinem, ut inde morborum malignorum pestilentiumque genera varia oriantur.

Cæterum de natura novi hujus phænomeni omniumque aliorum Cometarum aliter judicandum esse, quatuor potissimum evincunt argumenta. Nam primò, etiamsi detur, expirationes fumosas ad Lunæ concavum ferri, quod tamen falsum est, nullâ ratione fieri potest, ut tanta copia subtilissimarum exhalationum in unum globum coëat, & tantis ignibus fomentum præbeat, cum Cometa interdum terræ trientem aut quadrantem exæquet, ut ne omnes quidem sylvæ aut nemora, quotquot sunt ubique terrarum, pabulo sex mensium, quibus Neronis principatu quendam fulsisse Seneca scribit, sufficerent; præterquam quòd materia combustibilis, quò subtilior, eò citius deflagret, quò crassior, eò diutius flammam retineat. Constat deinde liquido, meteora omnia accensa & ferè combusta non amplius in sublimi ferri, sed paulatim inferiora petere, cum è contrario Cometæ sensim evehantur, & indies sublimius propiusque firmamento accedentes è conspectu denique subtrahantur. Quod etiam compertum esse veteribus, quolibet Cometæ sine occasu semper evanuisse, hoc est, paulatim aspectum fugere, Plinius testatur.

Quatuor argumentis à Busmanno resutatur.

Cometarum magnitudo.

Duratio.

Altitudo.

Disparitio sive occasus.

Tertio exhalationes altius duobus tribusve miliaribus à terra non provehi alibi demonstratur: Cometæ vero omnibus populis sub eodem hemisphærio conspicui sunt, quod non fieret, nisi orbi lunari proximi essent, cujus distantia minima à terræ centro est diametrorum terræ 32. seu miliarium 122760.

Quarto, parallaxium doctrina (dum omnibus parallaxibus Lunaribus minores exhibent parallaxes Cometæ) & circulus maximus intrā suos polos contentus, à quo toto durationis tempore neque ad hanc neque ad illam deviant partem, eos non in aërea plaga, sed suprâ Lunam in æthere planetarum instar, quorū motus videntur æmulari, circumferri certissimæ veritatis notæ sunt.

Parallaxes Lunaribus minores, Circulus maximus intra proprios polos, cursus eorum norma, Et Planetarum imitatio.

Etsi vero de rebus cælestibus & à communi sensu remotis temerè quidquam affirmare, arduum sit: probabiles tamen non desunt certitudines (peritioribus in Astronomia sua relinquitur ingenuitas & libertas) iis, qui opinantur, Cometæ esse corpora cælestia lucida, extrâ naturæ ordinem, vi divina in æthere è maxime sublimi parte cæli demissa, & peculiari motu & figura conspicua, ut sint nuntii gliscentium ingruentiumque calamitatum, à securis mortalibus non animadversarum, vel neglectarum, si fortè, ipsis ad Deum conversis, mala isthac vel tota averti, vel paululum mitigari possint. Cui opinioni accedendum esse, suadent potissimum sensus, ratio & experientia.

Cometa quid sit, quidve significet Busmanno.

Etenim 1. lumen & figura extrâ naturæ ordinem, motusque geminus, visionis sensui patent. 2. Hospitium in æthere, ratiocinationes prius allatæ & Astronomorum scholæ suppeditant. 3. Jussu Dei tantum ac prodigiosum opus & regularitatem motuum priorum effici, in re tam remotâ & ex opinionum varietate dubiâ, via est tutissima: imò 4. æquè facile est, Deo opifice, ex pluribus stellis, in profunditate cæli nobis visu inacessis, unum globosum porosumque

Caelo generationem & effluvia convenire Buisman negat.

Cometa significare putantur bella, Principum mortes &c.

Sed non in specie:

Nuperus quibus fuerit verticalis & mala minetur.

Astrologice conjectura ex situ & cursu nuperi Cometae petita.

Stella 1572. in Cassiopeja salutaris.

*Votum hominis Christiani Cometae apparen-
te.*

sumque corpus in conspectum demittere, quàm, effectoribus Planetis, Cometæ novi productionem substituere, aut ex effluviis cœlestibus in purissimo æthere, mutationes abhorrente, à luminibus æternis, per tot millia seculorum pabulo non indigentibus, coagmentare. Prodit 5. experientia, quid portendat novum phœnomenon, à qua etiam veteres ab ultima antiquitatis memoria notandum animadverterunt, *Nunquam spectatum terris impunè Cometam*, sed bel-
la, regnantium interitus, imperiorum mutationes, & calamitatum segetem, statim insecuta esse, ita ut Cometæ sint præcones malorum perpetui. Clemenciæ enim Dei sunt ista opera sublimia qui homines excitare allaborat, ut erectis capitibus, & sublatis ad sidera oculis, tempus visitationis agnoscant, & à peccatis desistant. Hæc in universum verissima esse historiarum monumenta loquuntur. Vatem verò hîc esse, & prædictiones speciatim non sinè aliqua notâ, & maculâ augere, curiosum esse videtur. Quod si tamen ad aphorismos respiciatur Astrologicos, pro vulgi expectatione vaticinandum erit: Americæ Meridionali, Insulis Moluccis & circumjacentibus Indiæ, regno Monomotapæ, Congi, Biafaræ, Guineæ, Cometam verticalem infesta quæque præfagire: quod is exortus est juxtâ sidus, avem rapacem denotans, indicat turbarum causam fore rapinas: situs ejus juxtâ Hydram, Navem, Fluvium, Cetum, minatur regionibus maritimis, & pelago vicinis urbibus, hominumque cœtibus fortunas Oceano committentibus: projecisse eum virgam radiantem utrinque ad Geminorum capita, pectora & pedes, conjecturando significata hinc inde adfert locis potissimum, ubi plures publicæ rei præsumunt, inter quæ provincia non procul dissita calamitates quidem maximas, verum ob trigonum ad sedem novæ stellæ in Cassiopeja, istius loci mortalibus, anno 1572. beneficæ, ingruentia mala ultimo ab ea aversum iri, fortassis experietur. Nihilominus præterea totius Europæ singulæ provinciæ, ad quas crines explicuit, aut inclinavit jubam stella comata, plagas adversitatesque in vicinis regnis exortas, satis sentient: apparitiones insuper toto bimestri, malorum durationem ostendunt, quemadmodum etiam diversa facies caudæ, modo hæc modo illæ protensæ, cum longis, nullis, brevibus capillis, turbarum imminentium metamorphoses, spondent. Hæc more prognosticantium.

Verbo, misericordiæ Dei hoc opus cæleste est, ut mortalibus veteribus excutiat, divina benignitas deprædicetur, & ira numinis ob scelera hominum concepta inde agnoscat. Qui precibus piis, & vitâ in melius conversâ, placare Deum studebunt, punitionum ablationem mitigationemque assecuturi sunt; reliqui, veritatem sentient apud Prophetam Ezechielem cap. 24. v. 14. *Ego Jehova dixi, eventurum est, & faciam, non abstraham me* (id est, juxtâ Tremell. stat decretum irrevocabile) *neque parcam neque pœnitebit, secundum vias tuas, & secundum actiones tuas judicabo te, ait Dominus Deus.*

Hamburgo Hannoveram die 4. 14. Nov. 1665.

*Humanitas
sive eruditio
Buismani.*

*Buismani
eruditionem
& benevo-
lentiam Au-
stor commen-
dat.*

RECTÈ accepi nudius tertius, imò & habui acceptissimas, Tuas literas ultima die Octobris Juliani datas. Humanitatis ex plenæ sunt (quod nemini paulùm modo humaniori ignotum erit, postquam unâ cum aliis luci donatæ fuerint) sed & benevolentia erga me, ita ut & officiosus in me compareas. Neque vero solas hujus notæ literas ad me misisti. Sed & accuratam Cometæ descriptionem, variâ humanitate pariter refertam, quâ re nil mihi, opus Cometicum molienti, accidere potuit jucundius. Tanto magis quod me hac ratione non exiguâ curâ liberaris, aliquem Virum bonum, rei Mathematicæ & linguæ vestræ melius me gnarum, qui Tuæ figuræ descriptionem Latinam ex illa Germanica aptaret, quærere volentem. Itaque libenter meritoque fateor Te officio humanitatis & benevolentia non erga me solum, sed & erga omnes bonarum

bonarum artium amantes, egregiè defunctum esse. Talem Te propitio Deo in Senatu Philosophico sistam, quem, ut nosti, libertatis Philosophicæ usus jure, ad omnes ex æquo pertinente, convoco. Hòc jure, ut neminem, ita nec Te, Vir Excellentissime, privare unquam volui, quia nec possum, nec debeo.

*Senatum Phi-
losophicum
convocare cul-
vis bonarum
artium a-
manti licet.*

Crede mihi, æquo animo quemvis disputantem fero, licet à me dissentiat, dummodo bonis artibus commendandis corde candido det operam. Eandem æquitatem iisdem studiis, æternùm in hac vita tractandis, in illa altera fruendis, intentus, mihi à quovis relinqui postulo & obsecro, nunquam non meliora discere paratus. En Tibi hujus rei haud leve documentum! cui literæ Tux occasionem dedere, stimulumque mihi, ut Te nunc etiam adirem, & in quibus hæreo, consulerem, subdidere. Memoras Cometam Anno 837. circa festum Paschatis in signo Virginis apparuisse, qui viginti dierum spatio Leonem, Cancrum & Geminos pertransierit, & in capite Tauri evanuerit: quem anno sequenti 838. Calendis Januarii in Signo Scorpïi alter exceperit. Ita putat inter Chronologos, qui mihi ad manum sunt, non postremo loco ponendus Calvisius, nisi quod 25. dies, Auctorem vitæ Ludovici Pii & alios secutus, ei tribuat. Tuum itaque Amanuenssem facili errore 5. dies omisisse, vel certè Te alterius alicujus Chronologi fidem, sæpenumero variam, secutum fuisse oportuit. Sed hoc minus est: nec tamen parvum vel contemnendum, cum dicto Auctori tot signa Cometen tam paucis diebus peragrassè mirum videatur. Major autem mihi circa rationes annorum & Cometarum ex dissidentibus Chronologorum sententiis orta est difficultas. De qua neminem adhuc hîc vel alibi consului. Tu te mihi primus Tuis in literis, quæ Cometam illum producunt, offers. En tibi Chronologorum & Historicorum, qui præstò sunt, miram discrepantiam hac tabella exhibitam

*Dissentientes
tolera.*

*Bonas artes
commenda.*

*Libertatem
cujusque boni
æqui con-
sule.*

*Discere me-
liora paratus
esto.*

*Auctoris
questio 1. de
Cometis circa
mortem Lu-
dovici Pii.
Calvisius
laudatur.*

*Chronologo-
rum magnus
est dissensus.*

A.C. 837. geminus, Piëtorum cladem magnam à Kenetho Scotorum Rege illatam portendens. Eckstormius & Calvisius consentiunt hîc in eo, quòd Cometam geminum antè illam stragem luxisse dicant. Sed Eckstormius sibi ipsi contradicere videtur. Nam stragem illam in Ann. 837. at Cometæ prænuncios in 837 & 838. ponit. Calvisius autem utrumque cladi isti præponit. Sed qui huic 25. diebus anno 837. is illi 838. apparuit. At Funccius cladem in 840. Cometam in 839. ponit.

*Cometa An-
no 837. &
seqq.*

*Eckstormius
sibi met
contradicere vi-
detur.*

Anno 837. Circa festum Paschatos apparuit Cometa in Virgine, & luxit 25. diebus. Calvis. Sigon.
Anno 838. Eckstormius.
Anno 839. Auctori vitæ Ludov. Pii. In eundem annum ponit Comet. Funccius, Eckstorm. & Ricciolus ex aliis. Sed his iste in Ariete luxit, & tamen sicut & ille in Virgine morti Ludovici Pii præluxit.

Anno 838. Kalend. Januariis apparuit Cometa in Scorpïo. Calvisius.
Anno 840. In eunte conspectus idem Cometa putatur Auctori vitæ Ludovici.
Anno 839. Visus ille Funccio, Eckstormio & aliis in Ariete paulò antè Ludovici mortem, idem esse videtur cum hòc qui in Scorpïo lucens morti Ludovici præluxit.

- Cometa { Anno 842. Cometa in Aquario antè bellum filiorum Ludovici, Funcke Eckstorm.
- Anno 843. Ricciolus, qui plures tunc Cometas fulsisse ait, & ex Cardano refert tres Cometas apparuisse, in Libra, in Ariete & in Aquario. Ubi nota Eckstormium Cometas in his signis visos in ann. 828, 829, & 842. collocare.
- Anno 840, 841, & 842. antè bellum illud fratrum ponit Cometam Alstedius.

*Auctor vita
Ludovici Pii
laudatur.*

*Error Eck-
stormii, Al-
stedii &c.
Cometas anni
836. pro 839
positus.*

*Error circa
annum mortis
Ludovici Pii
in ipso vita
ejus auctore.*

*Cometa Al-
stedio ad ann.
840, 841,
842. notati
fortè in 839,
840 & 842.
referendi:
Duo sæpè ap-
paruerunt,
At non 1664.*

*In celo lu-
cent:*

*Quidam
etiam infra
Lunam luxif-
se putantur:*

*Ille 1450.
Lunam obsu-
rasse fertur.*

*Busmanni
sententiam de
Cometarum
generatione
& significat.
Auctor ab al-
iis diversam
esse ostendit.*

Quomodo hîc vera sententia inter tot diversas sententias & rationes Chronologorum sit expedienda videndum. Auctor vitæ Ludovici Pii, & diligens Historicus & peritus Mathematicus (cujus tamen colloquium de illo Cometa magno, qui festo Paschatis apparuit, cum Ludovico Imp. ad Carolum M. referri ab Eckstormio, Alstedio & aliis, & quidem auctoritate Fascic. temp. qui etiam ad Ludovicum hæc refert ut mihi videtur, abutentibus, miror) magnam hîc fidem meretur. Hunc in Ann. 836. Cometam illum referre, quidam Vir doctus in hac Urbe agens, nuper prodidit. Qua de re nondum eum compellare licuit. Crediderim errorem esse in Anno 836 pro 839. Sed nondum me explicare possum difficultate, quæ mihi in lectione, sat diligenti, Auctoris illius oborta est. Nam in meo exemplari Hanoviæ 1613. impresso in vita Ludovici cap. xvii. pag. 471. Lego Anno dcccxxxix. Cometam illum apparuisse in Virgine: alterum in Scorpio Kal. Januarii dcccxl. pag. 472. Lego dehinc Cap. xviii. de Conventu Vormatiensi, Lotharii cum Ludovico Patre in eo conciliatione & divisione Imperii dcccxl. Tum cap. xix. Anno dcccxli. de rebellion Ludovici Junioris, & dcccxlii. de magna Eclipsi Solis, mortem Ludovici Pii proximè antecedente, denique de ipsa morte, quam tamen Auctor ille, acta Anni dcccxlii. annotans, ibidem in dcccxl. p. 476. refert, sicut editio Hanovien- sis anni cixcxi. quæ mihi præsto est, legit, etsi illa Francofurt. anni cixcxlxxiv. quam curæ Reuberi debemus, hæc non legat. Sed si hæc legi debent, miror Auctorem, cætera eruditum & accuratum, hæc ad eò consula memoriæ prodidisse, (nisi aliundè error tam gravis irrepsit) licet certum sit eum sequi epocham vulgarem, non illam veram, secundum quam pro anno dcccxl. annus dcccxlii. esset ponendus. Aliquid, ut puto, lucis his tenebris afferret conjectura mea, ut tres illi Cometæ ad ann. 840, 841 & 842. ab Alstedio notati in ann. 839, 840 & 842. ad signa Virginis, Scorpii & Aquarii referuntur. In reliquis hæreo, & Tuam, Vir Humanissime, opem imploro. Nec temerè. Historiam enim Cometarum texo: quæ multum Tuæ diligentie debebit, postquam me tot difficultatibus expediveris. Venio ad alia. Binos, imò & plures simul Cometas apparuisse, non paucis exemplis, à Te quoque adductis, firmatum est. Nos tamen mense Decemb. Januario & Febuario nisi unum non vidisse, solidè cum Clarissimo Hevelio doces. Vellem posterioris quoque Cometæ mense Aprili observati iter designasses. Quod quia factum à Te non est, velim adhuc fiat, si meis apud Te precibus locus est. Rectè porrò Cometas supra Lunam evedtos cælo asseris. Verum tamen quosdam infra Lunam observatos esse, Ricciolus & alii Viri docti, etsi huic sententiæ Tychonianæ addicti, testantur. Memini me & in Prodrómo Hevelii aliquid in hanc rem legere, quod Tu dubio procul notaveris. Ricciolus autem memorie prodidit Cometam anni 1450. Lunam subeundo eclipsim ei attulisse. Quod argumento est, eum infra Lunam fuisse positum. Cometas non esse exhalationes terrenas in aëre inflammatas egregiè demonstras. Sententia Tua de Cometis vi divina in æthere è maximè sublimi parte cæli demissis, & peculiari motu & figura conspicuis corporibus cælestibus lucidis, ut sint nuncii ingruentium calamitatum & homines ad poenitentiam permoveant, pietatem, fateor, spirat.

spirat. Quia tamen tot Mathematicis Clarissimis, Cometas ex illis cæli generationi & corruptioni obnoxii effluviis componentibus, & Philosophicâ libertate utentibus, contradicit, assensum ut illorum consequatur, dubito. Sed cuique jus illius libertatis maneat integrum. Omnes autem videamus, ut monente voce divina, ad sobrietatem sapiamus, & in pietate ad omnia utili & utriusque vitæ promissionem habente nos ipsos aliosque exerceamus. Cæterum quod ad sinistra, quæ sola admittis, Cometarum prognostica attinet, non nego simpliciter Cometas hæc portendere, sive hæc illorum apparitionem sequi: sed nec semper mala, tum etiam bona, per Cometas præsignificari, multis exemplis, ut aliàs, ita præcipuè in Historia Cometarum demonstro & evinco. Interim homines per hæc signa officii à Deo admoneri, ad poenitentiam exitibus vitiis indormientes, eorumque veterno oppressos excitari, meritissimo Tecum fateor. Verùm ut minas & terrores coercendis improbis spargi, ita dulcedinem promissionum & spei, invitandis magis magisque ad virtutem probis, latè diffundi, publicæ rei interesse non parum puto. Nosti enim verum illud esse vetus ab omni hominum memoria:

Oderunt peccare boni virtutis amore
Oderunt peccare mali formidine poenæ.

Metus malorum malos compescit & in officio retinet. At clementia & spes bonorum bonos ad pietatis officia plus plusque invitat. Itaque Cometas bona bonis, mala malis ominari dico. Cometam in Natali Christi apparuisse Cardanus & Libavius dicunt. Sed & alios Cometas læta prænucciasse multa exempla docent. Ne longè abeam, nuperi Cometæ nobis aërem salubrem, vobis pacem, omnibus ubertatem attulerunt: sed aliis alia. Polonica mala jam diu durant, ut & odia inter Britannos & Batavos, belli istius semina, quæ succrescentia antè Cometas vidimus. De felici ad vos Serenissimi Principis Joan. FridERICI adventu gratulor. Novi eum esse literis egregiè excultum & literatorum amantem, deque eo, ut Patrono Gratiofo, meritò gloriòr, grati mei in eum animi testimonium mox, si vivo, orbi daturus. Quod reliquum est, en tibi nuncium de novo Cometa, quem hodie à Nobilissimo Heinssio, Foederati Belgii Oratore in Aula Suecica Ordinario, accepi: tumque quæ nudius tertius à R. Schotto, hodie autem à Clarissimo Bullialdo. De his sententiam Tuam cognoscere avelo. Vale.

Hannovera Hamburgum die 10. 20. Novemb. 1665.

Cometam qui anno 837. circa festum Paschatis in Signo Virginis apparuit, viginti quinque dierum spatio Leonem, Cancrum & Geminos pertransisse, liquet ex Historiographo, qui illum conspexit, descripsit & motum ejus annotavit. Amanuenssem itaque meum quinque dies omisisse, ægrè fero, & à Te peto, ut neque parvus neque contemnendus error corrigatur. Posse tamen Cometam tam paucis diebus tot signa peragrarè, ex motu à nobis juxtà Corvum conspecti Cometæ innotuit: quippe 3. Dec. S. V. in Libra visum, perque Virginem Cancrum, Geminos, in Taurum ad Eridanum usque, novendecim dierum spatio vectum istum esse, magis mirum videri queat, quàm quòd Cometa anno 837. viginti quinque diebus tria signa peragraverit.

De difficultate circa rationes annorum & Cometarum ex dissidentibus Chronologorum sententiis, ob geminos Cometas ann. 837. & 838. ortâ, solidè jam docebo, Calvisii, exactissimi Chronologi, supputationem firmissimo stare talo, reliquos autem vacillare. Nam primò de Pictorum clade magnâ, à Kennetho Scotorum Rege illatâ, ex Buchanani rerum Scoticarum historiâ constat, Regis Solvathii obitum poni in ann. Christi 787. Huic successit Achaius, & regnat

*Libertatis
Philosophicæ
jus integrum
cuius est.*

*Pietas ad omnia utilis:
In hac te & alios exerce.*

Cometæ portendunt mala, quòd eos sequantur:

*Sed non semper, sæpè etiam bona:
Excitant homines ad poenitentiam.*

*Mali terreni minis.
Boni solatiis promissionum ad virtutem erigendi, invitandi.*

*Metus coercet malos.
Spes alit probos.*

Cometa bona bonis, mala malis nunciat:

In natali Christi luxisse putatur:

Nuperi bona quoque secum tulerunt.

Belli inter Anglos & Hollandos portentum Cometæ prius.

Cometam 837. Busmannus asserit.

Motum ejus celerem cum motu nuperi Cometæ comparat.

Calvisium Busmannus laudat & rationes ejus de Cometis 837. & 838. confirmat, ac reliquis præponit.

*Errorem
Buchanani
corrigit
Busm.*

*Picti seu Pi-
ctones Scoti
pulsi.*

*Eckstormii
contradictio
excusatur.*

*Calvisii &
Eckstormii
discrimen.*

regnat annos 32. qui est Christi 819. (non octingentesimus nonus, uti codex Francofurti impressus habet) Achajum excepit Congallus, & quinquennium regnavit. Hunc Dongallus, qui regnum annos tenuit sex, alii septem. Post quem Alpinus tertio anno interemtus est: cujus filius Kennethus quarto imperii anno cum Pictis congressus, cladem magnam anno 838. intulit. Idem Chytræus in Saxonia l. 21. Kennethum, nempe Alpini filium Pictos ex Scotia anno 838. eiecisse, eorumque regnum funditus abolevisse, refert. Eckstormius stragem illam in annum 837. quidem ponit, priorem numerum regni annorum Dongalli in calculum sumendo, & ita ex incuriâ sibi videtur contradicere, cum Cometâ prænuncios in ann. 837 & 838. ex vero posuisset. Sed ut perspicua sit magis hæc dissertatio mea in assignando anno cladis Pictorum à Kennetho illatæ, in minuta tabella veram causam dissidentium Chronologorum, Calvisii & Eckstormii, hîc exhibeo:

Juxta Calvis.	{ Solvathius obit A. C. 787. }		Juxta Eckstorm.	{ Solvathius obit A. C. 787. }	
	{ Achajus regnat annos 32. }			{ Achajus regnat annos 32. }	
	{ Congallus 5. }			{ Congallus 5. }	
	{ Dongallus 6. al. 7. }			{ Dongallus 6. al. 7. }	
	{ Alpinus 3. }			{ Alpinus 3. }	
	{ Kennethus vincit Pictos }			{ Kennethus vincit Pictos }	
	{ anno regni 4 }			{ anno imperii 4. }	
					827.

Inde oritur summa annor. Chr. 838. —————

Error Funccii, Hinc de Funccio non est quod simus solliciti, qui aberrasse biennium existimandus est, cladem in annum 840. Cometam in Virgine in annum 839. ponens, secutus Auctoris Vitæ Ludovici Pii mendosum fortassis (uti jam jam demonstrabitur) exemplar.

*Ex mendoso
fortè exem-
plari Aucto-
ris Vitæ Lu-
dovici Pii.*

*Ludovici Pii
imperium.*

*Caroli M.
mors.*

*Cometa Anno
Christi 837.*

*Errorem
Vossii & Blu-
mii Busman-
nus indicat:*

*Tum & in
conjectura
Auctoris eun-
dem mon-
strat.*

*Cometa 837.
non 836. nec
839.*

*Ludovici Pii
mors.*

*Errorem in
Auctore vitæ
Ludovici Pii
ab Auctore
indicatum
Busmannus
confirmat.*

Secundò, certum est, Auctorem dictum magnam fidem mereri describendo Cometam, qui in Virgine apparuit, & 25. dierum spatio, Leonem, Cancrum Geminos pertransiit. Luxit autem is anno Imperii Ludovici Pii vigesimo quarto. At annus 24. regni Imperatoris, est annus Christi 837. Carolus enim M. mortuus est 28 Januarii anni 814. ita ut 23. regni Ludovici desinat 28 Januarii 837. & eodem momento incipiat annus 24. imperii, quo ortus est Cometa in Virgine circa festum Paschatis. Annum ergò Cometæ in Virgine, esse annum Christi 837. sic demonstratum est. Ex hoc fundamento ostendo, Virum illum doctum Hamburgi degentem, cujus mentionem in literis tuis facis, quod is Cometam illum in annum 836. referat, seductum esse ex Gerh. Joan. Vossii lib. 2. de Historicis Latinis cap. 34. pag. 291. Cum enim Vossius obitum Caroli M. in annum 814. rectè ponat, qui est primus Imperii Ludovici Pii, nec non Cometam, qui in Virgine conspectus est, anno imperii illius vigesimo quarto adscribat, minimè iste in ann. 836. sed in ann. 837. collocandus est. Ideoque non, uti Tu, Vir Nobilissime, arbitraris, error est in 836. pro 839. sed numeri unitatem in Vossii libro omissam, & pro 1000 cxxxvi. scribendum fuisse 1000 cxxxvii. credendum est. Quâ de re Virum illum doctum rectè compellare licet. Eundem Cometam in Virgine Baronius in annum 837. ex Aimoino, suppresso tamen nomine, transfert, Colloquium Imperatoris cum Auctore libri pluribus enarrans.

Tertiò, Eclipsis magna Solis, mortem Ludovici Pii proximè antecedens, facta est die 5. Maji anno 840. juxta diligentissimam Calvisii supputationem, Buntingii & aliorum (uti Auctor vitæ Ludovici pag. Tibi 476. etiam refert) cum eodem tempore Ludovicus Pius Wormatiæ subsisteret, & paulò post, 20. Junii diem suum obiret; non anno 842. Erratum ergò etiam hîc esse in isto Auctore ratione annorum, certum est. Rectè enim ponit cap. xviii. Conventum

ventum Wormatiensem Lotharii cum Ludovico Patre in eo conciliationem & divisionem imperii in ann. 840. rectè etiam mortem Ludovici Patris in ejusdem anni 20. Junii, quam proximè præcessit eclipsis die 5. Maji. Mendum ergò esse oportet (de quo modo supra) cap. xvii. in numero annorum Cometæ in Virgine ann. 839. pro 837, & in Scorpio 840. pro 838. quemadmodum idem error, cap. xix. de rebellione Ludovici Junioris anno 841. factâ, & apparitione Cometæ anni 842. mortem Ludovici Patris antecedentis, indè manifestò patet. Nam si Ludovicus Pius, juxta Auctorem vitæ Ludovici, anno Christi 840. mortuus est, quomodo Ludovicus Junior Anno 841. rebellionem movere, & anno 842. mortem Ludovici patris antecedere potuit Eclipsis? Rebellio itaque rejicienda est in annum 839. & Eclipsis Solis in 840. quo Ludovicus Pius decessit: quod supputatio Eclipsis illius magnæ sine controversiâ ulteriori ostendit clarissimè. Quocirca parùm attenti fuerunt temporum supputationi Eckstormius, Ricciolus, Funccius & alii, cùm annis 839 & 840. adscribant, quod in ann. 837 & 838. ex ratiocinio stabilitur. At Cardanus & Alstedius Auctores, seculi noni Imperatoribus *συγγεγονες*, ex quibus Cometæ suos tres, belli filiorum Ludovici Pii prænuncios ann. 840, 841 & 842. in Libra, Ariete, & Aquario, probare poterunt, producant. Neque enim nunc vacat, pluribus eò inquirere.

Cometæ 837. non 839. & 838. non 840. apud Auctores vitæ Ludovici Pii & alios.

Cometæ Alstediani 840. 841 & 842. incerti.

Posterioris Cometæ mense Aprili observati iter, ob valetudinem tunc adversam designare nequivi, febre detentus.

Cometæ veni 1665. observationes nullas Busmannus per morbum fecit:

Quosdam Cometæ infrà Lunam observatos esse, sano est accipiendum sensu, hoc est, circulum eorum proprium, orbem interfecare aliquando posse Lunarem, non, Cometam infrà Lunam perpetuò unquam moveri. In explicatione meâ nuperâ ejus rei mentionem feci; imò Clarissimus Hevelius in Prodro-mo rationes addidit, Cometarum domicilium sub Luna renuentes. Generationi & corruptioni cælum obnoxium admittere, paradoxum est; quemadmodum etiam effluvia cælestia in purissimis luminibus, mutationem abhorrentibus, perque tot millia seculorum non indigentibus fomento, ad stabiliendam Cometarum productionem, assensum non consequentur illorum, qui Philosophiæ Peripateticæ libertate utuntur.

Quosdam eorum sub Luna observatos esse quomodo accipiendum cælum non pati generationem, corruptionem & effluvia Busmann. contendit.

Bona, quæ multis exemplis, in historia Cometarum, per Cometæ præsignificari asseris, ejusmodi sunt, ut sequantur non primò & simpliciter, uti ipse fateris; sed secundariò.

Cometæ ex consequenti præsignificare bona Busm. Auctori largitur. Cometam auctum luxisse Busm. negat.

Olai Rudbeckii novus Cometa fidem non meretur. Oportuisset ipsum petitioni Oratoris Heinsii non solum annuere, chartæque novi portentis observata committere, sed præterea digito ipsum in cælo Cometam monstrare. Vale.

Hamburgo Hannoveram die 15. 25. Nov. 1665.

Mirari profectò subit, Te non tantum ita officiosum in me, sed & promptum esse. Nam ad literas quas ad Te die 4. 14. hujus mensis dederam, responsum nudius tertius accepi. Et in quæstionibus quidem satis arduis, & explicatu difficilibus, quæ vel morosam diligentiam, vel felicem ingenii memoriaeque vim, & promptam multarum rerum notitiam, & benè de amico reque literaria merendi voluntatem exposcunt. Tu rarâ felicitate omnia simul junxisti. Et illam quidem difficultatem non exiguam ex diversis multum Chronologorum sententiis ortam accuratè fateor expedis, Calvisium, cui quantum laudis ipse Josephus Scaliger, Vir in re literaria summus & emendatorat correctorque temporum nostro seculo Clarissimus, sed & orbis eruditus tribuat, novi, magni facio. Ei enim id exiguum, quod in Chronologicis scio, maximè me debere fateor. Adeòque Te quoque ei in re Chronologica plurimum debere gaudeo. Etsi verò libenter meliora disco, non dissimulo tamen multum esse,

Busmanni officiosam benevolentiam & humanitatem Auctor commendat.

Calvisius laudatur multum à Scaligero filio, & laudandus est ob insigne Chronologicum opus.

Rrrr

*Ejus gratia
Bisum. alios
rejecit.*

*Auctoris
questio 2. de
etate Hippar-
chi & certia
de etate Mi-
thridate.*

*Caroli M.
mors refertur
in ann. 814.
à plerisque,
à nonnullis in
813, & 815.*

*Ludovici Pii
etas variè à
Scriptoribus
tradita.*

*Auctoris de
Ludovici Pii
annis conje-
ctura, & Scri-
ptorum de illis
dissentientium
conciliatio.*

*Error plu-
rium de collo-
quio Caroli M.
de Cometa
cum Auctore
vitæ Ludovi-
ci Pii.*

*Fasciculi
temporum au-
ctor an collo-
quium de Co-
meta à Carolo
M. habitum
dicat.
Cometa mor-
ti Caroli M.
non præfuit.*

esse, antiquorum fidem in gratiam novitii scriptoris, in dubium vocare. Me-
nondum illarum rationum abs Te allatarum & conciliandis haud leviter dissi-
dentibus Chronologis adhibitarum momenta ritè expendisse, nec Virum illum
doctum hîc agentem compellasse, invitatus agnosco. At enim heri & hodiè à
me variis occupationibus impedito præstari id non potuit. Vix angustia tem-
poris hâc extemporali scriptione officium Tibi gratum præstare utcumque per-
mittit, saltem ut gratias agam de literis, humanitatis, officii, diligentiae ple-
nis, quas vel ipse Cicero redivivus tales diceret. Quæ etiam me invitarunt,
ut plura ejusdem generis Tibi proponam de ætate Hipparchi, summi suo se-
culo Astronomi, & Mithridatis Regum Clarissimi, quæ duo difficilia in re
Chronologica (ut adjuncta scheda ex præloquio Histor. Comet. & ex Historia
Cometæ Num. xxvii. excerpta continens ostendit) mihi se obtulerunt. De
utroque abs Te doceri volo. Neutrum enim in Historia mea Cometica præ-
terire possum, ut nec annos Caroli M. & filii ejus Ludovici. Nam exploravi
quidem mortem Caroli in ann. 814. quod & Tu asseris, referri ab Ivone,
Eginardo, Auctore illo vitæ Ludovici, & Adelmo, quos sequitur Aventinus,
Sigonius, Cario, Bucholzerus, Calvisius, Helvicus, Alstedius, Eckstormius,
Ricciolus, Petavius, Serres, & Magnus Conringius: sed annum 813. prodit
Ado Viennensis: 815. autem ponit Ritijs, Acciajolus, Funccius, Sabellicus,
& Pantaleon. Hos enim omnes habeo & consului. Sed nec in annis Ludo-
vici Pii Auctores convenire comperio. Mortuum eum anno ætatis 64. Imperii
27. refert Auctor ille vitæ ejus, Bucholzerus, & Petavius. At Ritijs expressè
74. annos ei tribuit. Imperasse eum paulò minus 28. annis testis est Ado,
Ivo, Calvisius; paulò minus 27. annis Helvicus, & Tabulæ Helmæstadienses:
26. Funccius: 25. Pantaleon memorat. Bucholzerus 26. annos, menses 4.
dies 24. imperio ejus assignat. Calvisius & Tabulæ Giessenses 27. annos, men-
ses ferè sex. Helvicus annos 26. mens. 5. Adeò sunt Viri illi egregii ad dissi-
dia formanda accurati. Mea si quid valet conjectura, puto rectè Ludovici Im-
perio assignari ab Helvico annos 26. menses 5. si excludatur annus ferè integer,
quo cum Patre imperavit (quanquam & hîc Sigonius, Calvisius aliique dissi-
deant) quem si in rationes referamus, rectè ei à Calvisio & aliis 28. anni,
non tamen integri tribuuntur. Hûc pertinet nobilis quæstio de illo Cometa
maximo, quem in Ann. 837. ponis, & de quo Imperatorem Ludovicum col-
locutum secum esse, disertè Auctor ille vitæ ejus testatur. Id tamen Alste-
dius, Eckstormius, Keckermannus, Lavaterus, & Ricciolus ad Carolum M.
referunt. Tres priores cum Eginardo Philosopho habitum colloquium illud
à Carolo referunt, Wernerum Fasciculi temporum Auctorem allegantes: La-
vaterus nescio undè Ecmundum induxerit. Atqui Eginardus in vita Caroli
de hoc ne 2° quidem, licet tot prodigia mortem ejus præcedentia recenscat.
Nec alii Auctores, qui res Caroli describunt, Cometæ mortis ejus prænunci-
um ullam faciunt mentionem. Quin Auctor vitæ Ludovici, ut dixi, inter se &
Ludovicum habitum colloquium affirmat. Dubito præterea an Wernerus hæc
ad Carolum referat, & potius inclino in hanc sententiam, referre ad Ludo-
vicum. Meum enim exemplar Anno 1481. editum ad hunc referre mihi istam
historiam videtur. Sed de his omnibus libenter Tuam sententiam audiam.
Ignoscas velim tumultuariæ scriptioni in medio aliarum occupationum strepitu.
Vale benè, age prosperè, & constanter fave.

Hannoverâ Hamburgum die 24. Novembris 1665.

*Hipparchi
etas à Bis-
marco com-
putata.*

Hipparchum anno post mortem Alexandri M. 40. seu ante Christum na-
tum 283. vixisse, imò eundem post mortem Alexandri 197. ante Chri-
stum natum 126. in vivis fuisse, & ita per 158. annos claruisse, nemo existi-
mabit,

nabit, nisi qui illi Nestoream ætatem affingat. Aut igitur perperam ex duobus Hipparchis unus ab authoribus quibusdam concinnatus est, aut difficultati huic aliter occurrendum est. Testatur autem Plinius: *Primum Romani generis Sulpicium Gallum rationem defectus Solis & Luna extulisse in vulgus, qui Consul cum M. Marcello fuit: apud Græcos verò investigasse primum omnium Thaletem Milesium. Post eos utriusque sideris cursum præcinnasse in sexcentos annos Hipparchum.* Hæc Plinius l. 2. c. 12. At verò Sulpicius Gallus cum M. Marcello Anno U. C. 587. ante Christum natum 164. Consul fuit. Hipparchus itaque, qui post eum siderum cursum docuit, non vixit ante Christum natum 283. sed is est, cujus mentio fit apud Chronologos anno post mortem Alexandri 178. ab U. C. 607. id est, ante Christum natum 145: item Anno U. C. 625. post mortem Alexandri 197. ante Christum natum 126. Et hac ratione Hipparchus Sulpicio Gallo 40. circiter annis posterior fuit, uti rectè annotant Alstedius & Petavius. Idem Plinius, qui libros suos Naturales Tito Vespasiano dedicat sextum Consuli, anno nempe post Christum natum 77. qui est mundi 4026. affirmat l. 2. c. 13. *Intra ducentos annos Hipparchi sagacitate compertum esse, & Luna defectum aliquando quinto mense à priore fieri, Solis verò septimo &c.* Hinc demtis ducentis annis ab annis Mundi 4026. remanent anni Mundi 3826. seu quod idem est, ante Christum natum 122. Satis itaque liquet, Hipparchum Astronomum à Chronologis allegatum, nonvixisse Ann. Mundi 3665. ante Christum natum 283. sed Ann. Mundi 3803. ante C. N. 145. & reliquis. Quamobrem aut duo fuerunt Hipparchi, aut Hipparcho, cujus mentio fit apud Historiographos in vita Ptolomæi Philadelphi, quod verò est similis, justa series annorum non tribuitur. Quod etiam Calvisius innuisse videtur, cum ex Historicis adducit: *Magnâ liberalitate hunc Regem studia literarum fovisse, unde factum, ut ex omni Græcia eruditi Alexandriam confluerent, &c. Fuisse & alios ibidem (Alexandriæ) Viros celebres, ut Aristarchum Grammaticum, Cononem, Hipparchum.* In genere itaque, ubi initium annorum imperii Philadelphi ante Christum natum 283. Scriptores ponunt, Alexandriæ fuisse Hipparchum, non exprimentes annum certum, neque afferentes, floruisse sub Philadelpho, & tantum obiter ibidem de eo mentionem faciunt. Uti verò de Aristarcho dubitatur, quòd vixerit sub Philadelpho, cum Suidas eum 130. annis posteriorem faciat, ita ob rationes dictas quoque de Hipparcho meritò dubitari debet, quòd vixerit sub Philadelpho, cum quòd res vetustate nimia obscura est, tum quòd perraræ per eadem tempora literæ fuere, una custodia (ut Livii verbis utar) fidelis memoriæ rerum gestarum.

Clariora certioraque domi militiæque gesta de Mithridate ex historia Romana exponi posse videntur, undè sententiarum diversitas inter Historicos & Chronologos, si non tolletur at minuetur. Quicquid est, Ricciolus audiri non debet, cum ex Eutropio putat, Mithridatem periisse Junio Silano & Lucio Muræna Coss. nec alii, ultimum Regni & vitæ ejus annum in Coss. L. Julium Cæsarem & C. Mart. Figulum referentes. Ut verò quantum fieri possit in rebus, quæ ex magno intervallo loci vix cernuntur, ab ovo initium fiat: testantur monumenta Consulium Romanorum, quibus anni Urbis ita à Viris eruditis nunc applicati sunt, ut nihil magnoperè in iis desideretur. Anno U. C. 654. Cajum Marium, qui fraude Q. Cæcilius Metellum patriam eiecerat, sub adventum hujus in Cappadociam navigasse, ubi à Mithridate Ponti Rege, qui jam, Plutarcho teste in Mario, ad annum 25. regnabat, exceptus hospitio, regem potentem & magnanimum monuisse, ut compararet sibi potentiam Romanâ majorem. Anno U. 665. occasione Italici belli civilis invitatus Mithridates, Asiam exactionibus divexat per quatuor annos. Id bellum Syllæ commissum est, qui Mithridaticum bellum feliciter gessit, & Athenas à Mithridatis copiis & ducibus occupatas vi cepit. Sequenti etiam anno (erat Urbis 667.) Archelaum & Dorylaum Mithridatis duces, & ingentes eorum

Hipparchus duos fuisse ex diversa multum annorum ejus computatione Busm. suspicatur.

Ephemerides vel tabulas motus Solis & Luna in 600 annos Hipparchus primus composuit.

Hipparchus Sulpicio Gallo posterior.

Luna intervallo 5. mensium bis obscuratur.

Calvisii errorem de ætate Hipparchi Busmannius excusare studet.

Hipparchus non vixit Rege Ptolemæo Philadelpho.

Aristarchi ætas.

Literarum utilitas magna.

Mithridatis ætas.

Consulium & U. C. anni conjuncti.

Mithridatici belli occasio. Occasio formæ belli portum.

copias cecidit, inque Italiam cum victore exercitu, decedente Mithridate provinciis, Asiâ, Bithyniâ, Cappadociâ, Anno U. 670. rediit. Bello interrim contra Mithridatem à Murâna, Legato Syllæ gesto. Anno Urbis 678. Mithridates gravissimum bellum iterum excitavit, & M. Aurelium Cottam Coss. ad Chalcedonem terrâ marique superavit.

Mithridaticum bellum secundum. Lucullus bellum ac cum Mithridate.

Hujus in Consulatu Collega L. Licinius Lucullus ad Granium amnem illum vincit. Deinde etiam pulsum Bithyniâ regem variis bellis fractum coëgit in Pontum profugere. Tandem in Pontum quoque hostem persecutum, & ingenti prælio victum, inde etiam in Armeniam expulit, & Mithridatis ducem vicit, Anno U. 683. Invalescente verò iterum Mithridate, & provincias amissas recuperante, Manilius Trib. pl. legem fert, A. U. 687. ut Pompejo hoc bellum committatur, quam legem dissuadente Catulo & Hortensio, suadet Oratione Cicero, quæ hodieque superest pro lege Manilia. Eodem anno Pompejus Mithridatem invadit, & nocturno prælio victum cogit ad Tigranem fugere. Cicero præturam hoc anno gerebat. Anno sequente U. 688. Iberos & Albanos, aliosque Asiæ populos vicit Pompejus, & A. U. 689. in Judæam cum exercitu victore descendens, illam regionem provinciam Populi Romani fecit, cum anno sequenti U. 690. M. Tullius Cicero cum C. Antonio Consul creatus esset. Per eadem hæc tempora Pompejus in Syriam cum victore exercitu descendit, ubi, dum Damasci est, audit, Mithridatem nova consilia agitantem à filio occisum. Hæc selecta sunt ex Scriptoribus rerum Romanarum emendationibus.

Pompejus bellum Mithridaticum patrat. Ciceronis prætura. Judæa provincia popul. Rom. à Pompejo facta. Ciceronis consularis. Mithridatis mors.

Periit igitur, ut ex dictis constat, Mithridates, ut Dio Cassius l. 37. & Eutropius l. 6. annotârunt, M. Tullio Cicerone & C. Antonio Coss. qui est U. C. 690. non 689. Eutropii. In supputatione enim annorum Urbis, à Varrone & Catone factâ, differentia est unius anni, non anni primi conditæ Urbis, in quo conveniunt, sed in digerendis Consulibus ad annos Urbis applicandis. Quem errorem Latini Scriptores conceperunt à Græcis, annos Olympiadicis ad annos Urbis malè applicantes: Undè Livius & alii Latini integro anno sæpè distant à Græcis, quos tamen in describendâ historiâ suâ ut plurimum sequuntur, & modò Consules in priorem annum rejiciunt, modò solido anno postponunt. Facile itaque conciliantur Chronologi, quorum alii mortem Mithridatis in annum 690. alii in 689 & 691. rejiciunt, prout secuti sunt aut Græcos Scriptores aut Latinos. Hæc nunc sufficiant de anno mortis Mithridatis.

Anni U. C. consularibus applicari parum differunt: Ita & Olympiadi. Historici Latini Græcos sequuntur, & tamen anni spatio ab eorum rationibus distant.

Mithridates quot annis bellavit cum Romanis & regnavit.

Constat porrò ex supra dictis, ab anno U. 665. usque ad annum U. 690. inter Regem & Romanos bella durasse annis xxv. Anno verò Urbis 654. Mithridates, auctore Plutarcho, regnaverat ad annum vigesimum quintum. Undè oritur numerus annorum regni ejus circiter 60. Deniquè ad postremum non vi hostili victus, sed voluntariâ morte in avito regno, senex, teste Justino, decessit. Secundùm Florum per quadraginta annos restitit Romanis, aliquot nempè annis priusquam in apertum bellum erumperet flamma, odio, aut quod armorum Romanorum cursum in Asia impediret, non apertè reprimeret. Secundùm Justinum lib. 37. c. 1. bella cum Romanis per 46. annos variâ victoriâ gessit.

Liquet etiam ex superioribus, eos, qui bella inter Regem & Romanos durasse annis 30. aut 26. asserunt, initium bellorum diversimodè assumere, aut potius ex diversimodè intellectis Historicis annorum numerationem formare.

Calvisium Busmannus merito laudat.

De Calvisio sic sentio: in gratiam ipsius antiquorum fidem minimè in dubium vocari, sed temporis veritatem antiquam ab erroribus, cum ab ipso, tum ope Virorum eruditissimorum repurgatam, in apicum locari. Emendarunt enim jam dudum isti non infeliciter Fastos Romanos, ex Tabulis Capitolinis seculo priori Romæ inventis, quæ temporum injuriâ maximis motibus obrutæ fuerant.

Fasti Rom. ex tabb. Capit. solinis correcti.

Obitus

Obitus Caroli M. ponitur in ann. Christi 814. à coætaneis Scriptoribus; Eginardo nempe, Caroli M. Cancellario, qui vixit adhuc ætate Ludovici Pii: Adelmo sive Adhemaro qui Carolo M. fuisse à Sacris, & Aimoino, qui vitæ Ludovici Pii Auctor creditur. Quos utpote testes oculatos sequuntur recentiores. Ado enim Viennensis vixit sub Carolo Calvo, Ludovico Balbo, & Carolo Crasso: ideoque fides coætaneorum Caroli M. & Ludovici P. Scriptorum non potest vacillare: sed dicendum est, locare eum obitus Caroli M. annum in Ann. Christi 813. quo Ludovicus Pius Imperator proclamatus est. Reliquorum Caroli M. obitum in ann. 815. locantium, ratio reddi nequit. Sabellicus recentior est. Acciajulus composuit vitam Caroli M. ex Eginardo, obiitque anno Christi 1473. Ritius edidit libros tres de Regibus Francorum anno 1505. Fides itaque coætaneis Historiographis manet inconcussa.

Veteres Scriptores junioribus præferendi.
Ludovici Pii ætas.

De Ludovici Pii annis imperii & vitæ idem dicendum est, quod de Caroli M. morte: fidem nempe Scriptoribus coætaneis habendam. Ex his calculus eruitur, mortuum esse anno vitæ 64. imperasse 27. menses 5. ferè. Carolus enim decessit anno 814. 28. Januarii, Ludovicus anno 840. 20. Junii, quod tempus in se comprehendit 26. annos, 4. menses, 23. dies integros, aut 24. ferè, ita ut 27. anno imperii mortuum esse rectè dicat Auctor vitæ Ludovici.

Diffidium itaque, ut conjectura Tua est, Vir Nobilissime, erit in anno ferè integro, quo cum patre imperavit: nimirum juxtà Adonem, Ivonem, Calvisium, paulò minus 28. annis, assumpto in calculum anno illo, quo cum patre imperavit: juxtà Helvicum & alios, paulò minus 27. annis: juxtà Bucholzerum 26. ann. menses 4. dies 24. si annus ille, quo cum patre imperavit, non attendatur. Functius numerum saltem annorum sumsisse dicendus est, omissis mensibus & diebus. De Pantaleone non video causam suorum 25. annorum. Supererit tandem levis differentia in uno mense & aliquot diebus. Undè verò sumserit Ritius 74. annos, quos vitæ Ludovici tribuit, hariolari nequeo, nisi quòd ex incogitantia aut mendo LXXIV. pro LXIV. scriptum sit.

Chronologorum de ætate Ludovici Pii conciliatio.

Ritii error.
Error Ritii de annis vitæ Ludovici Pii. Ludovicus Pius non Carolus M. colloquium de Cometa habuit cum Auctore vitæ sue Aimoino.

Colloquium Aimoini cum Ludovico habitum referri à quibusdam ad Carolum M. iniquè fit. Nam ipse Auctor lib. iv. extremo cap. de gestis Francorum satis apertè: *Quæ scripsi usque ad tempora Imperii Francorum, Adhemari relatione didici, qui ei (Carolo) coævus & nutritus est. Posteriora autem quia ego rebus interfui Palatinis, quæ vidi, & comperire potui, stilo contradidi.* Hinc lib. v. c. xvii. colloquium Imperatoris de Comete conspecto secum habitum enarrat. Quamobrem malè ad Eginardum colloquium refertur, uti Tu rectè judicas. De Wernero hoc addo, vixisse eum seculo decimo quinto. Sive itaque is ad Carolum, sive ad Ludovicum referat Colloquium, veritati Authorum *συγγεγραμ* seculi noni indè nihil decedit. Neque enim temerè credendum recentioribus, nisi cum veteribus conveniant, ex quibus sua excerpserunt. Vale optimè.

Non cum Eginardo.
Werneri Rotvinckii ætas.

Hamburgo Hannoveram die 29. Novembris Juliani 1665.

FELICI profectò fidere occasionem & argumentum præbente Cometa, accessum verò conciliante Humanissimo Ornatissimoque Laurentio Mullero, Serenissimi Ducis Georgii Wilhelmi, Domini tunc Vestri Clementissimi Consiliario, amicitiam Tecum contraxi & literarum commercium inchoavi. Nam non tantum Te Virum egregiè doctum & Virtuti deditum, nactus sum amicum (quæ profectò jucundissima & utilissima vitæ possessio est) sed & de multis rebus, præclara humanitatis, tum etiam virtutis studia promoventibus, Tecum mihi per literas conferre toties contigit. Næ plus hoc est, quàm illud Plautinum vel Gellianum confabulari cum amico. Hæc puto absentium amicorum colloquia Reipublicæ esse utilissima. Oblectationem, quæ, ex amicitia

Busmanni amicitiam & literarum commercium Auctor sibi gratulatur.
Amicus doctus & probus magni faciendus.

Confabulamur cum amicis absentibus literarum beneficio.

Rrrr 3

& literis Tuis humanissimis assiduò afficior, auxerunt postremæ tuæ die 24. Nov. Juliani scriptæ. Ad has en tibi responsum, si non æquè accuratum, nempe

*Hipparchi
etas non ac-
curatè adno-
tata.*

*Calvisii er-
ror de Hip-
parchi etate
ex Reineccio
ortum trahit.*

*Suidas non
satis accuratè
Hipparchi
etatem pu-
tat.*

*Hipparchi
patria Nicea
potius quàm
Rhodus.*

*Ptolemæus
Philadelphus
pro Philome-
tore:*

*Ille cum A-
stronómo Pto-
lemæo con-
funditur,*

*Hipparchus
& Ptolemæus
Astronomus
longè ab se di-
stant.*

*Nescimus
multa.*

*Hipparchum
alterum Ma-
thematicum
ignorat Au-
thor.*

*Petri Lam-
beci laus,
Leopoldi Cæ-
saris eneo-
mium.*

*Hipparchus
150. circiter
annis ante C.
N. vixit.*

*Annorum
Urbis & Con-
sulum discri-
men.*

*Ciceronis
consulatus in
quem U. C.
annum inci-
dat.*

*Mithridates,
merito à Vossio
dici po-
test.*

*Veteres au-
tiores junio-
ribus præfe-
rendi.*

ἀνταρδιὰ (raptim) inter occupationes datum, promptum tamen & benevolentia Tuæ respondens. Quod ad ætatem Hipparchi attinet, manifestum in ea anno-
tanda *ἀντιφασίᾳ* (contradictionem in rationibus temporum) videmus. Nam
sub Ptolemæo Philadelpho ille insignis Mathematicus, sicut & Conon, qui 7.
libros de Astrologia conscripsit, ponitur. Et Calvisius quidem circa Aristar-
chum dubitationem non dissimulavit. Sed de Hipparcho ne *ἄλλο* quidem.
Imo auctoritate Reineri Reineccii Historiarum in Indlyta Vestra Julia
Professoris Clarissimi se tuetur, quæ tamen in secunda operis ejus editione
non comparet. Milichius autem errorem contrà rationem temporis apertius
prodit, de uno & eodem illo Hipparcho agens. Non attingit Joannes Ge-
rardus Vossius seculi nostri Varro, hoc discrimen annorum in specie. Nisi
quod tamen Suidam nimis laxè dicere statuat, vixisse Hipparchum, dum sub
Consulibus sua adhuc libertas constaret Romanis: & apertius distinctiusque
dicturum fuisse, floruisse eum Perseo à Romanis capto, ac tempore belli Pu-
nici III. & Numantini. Attingit autem de patria Hipparchi discrimen, Pro-
lemæo Rhodum, aliis, quibus & ille accedat, Niceam Bithyniæ ei patriam as-
signantibus. At enim dicit eundem Hipparchum & Abrahin à quibusdam con-
fundi. Vide & Bibliothecam Gesneri & Simleri. Video autem Tibi cum Vos-
sio in computatione annorum circa ætatem Hipparchi convenire. Uterque
etiam eum sub Ptolemæo Philometore floruisse dicitis. Indè fortè etiam error
ille de Ptolemæo Philadelpho Viros doctrina celebres, inter hos Hipparchum,
Alexandriam convocante, provenit. Ptolemæus quidem, celeberrimus ille
Astronomus (quem nonnulli, etiam Recentiorum, post Albumazarem, cum
illo Rege confundere non verentur) Hipparchum ducem secutus est. Sed longo
annorum intervallo à se distant. Idem Vossius alibi ætatem se, ut plurimum alio-
rum, ita & Ptolemæi Philadelphi Philosophi Pythagorici ignorare fatetur. Ita
nempe eheu! hîc & illîc in tenebris palpamus iter veri rectique. Utinam sint
plures qui illuc & ducere & duci velint, invitante modestia! Ego libenter,
fateor, à Te discam, si alterum Hipparchum Mathematicum, ad quem illa
Milichiana & Calvisiana (quanquam illum de uno eodemque Hipparcho,
quem allegavit, ut ducentis annis superiorem, & multum commendavit Plinius,
loqui nimis apertum sit) referri possint, indicâris. Alioqui plures ejus nomi-
nis fuisse, ex Onomatologis, præcipuè verò ex Bibliotheca Gesneri & Sim-
leri didici. Rectæ annorum Hipparchi computationi præbet testimonium &
Doctissimus Lambecius hujus Gymnasii quondam Rector, nunc verò Augu-
stissimo Cæsari Leopoldo altero Ptolemæo Philadelpho à Bibliothecis in sua
Historia literaria. Ita nil certius est, quam Hipparchum sesqui seculo circiter
nativitatem Christi præcessisse. De annis quoque vitæ, imperii, & bellorum
Mithridatis, mihi præclarè gratificatus es & satisfecisti, ut Virum doctum, in-
dustrium & amicum decet. Discrimen annorum urbis Romæ & Consulium eis
applicatorum, consulatus Ciceronis docet. Hunc Tu contra Eutropium in ann.
U. C. 690. refers. Ita quidem & Helvicus: at Funccius & Petavius ann. 691.
Buntingus verò & Calvisius cum Eutropio 689. putat. Ego non invidebo hanc
quoque gloriam Romanæ eloquentiæ parenti Ciceroni, ut eo potius quam alio
Consule Mithridates, contra quem ille, ut gravissimum Romano nomini ho-
stem graviter detonarit, mortuus memoretur. Cæterum novi vitam tanto Regi,
quam voluntarium venenum assiduo usu vi perditâ perdere non poterat, vo-
luntarium & quæsitum & trepidantem ab illo ipso adjutum percussorem, ve-
rius parricidam, ademisse. Junioribus Scriptoribus, qui sua ab antiquioribus
mutuantur, non esse contra hos fidemtribuendam, omninò æquum & pru-
dens est. Cum autem Eginardus, quem allegas, epitaphium Caroli M. Aquif-
grani positum mortem ejus in Ann. Christi 814. referre testetur, miror novi-
tios

nos illos auctores, qui ann. 815. putant, epocham Christi vulgarem pariter ut reliqui, secuti, fidei publicæ mendacium objecisse. Nam & inscriptionem illam Aquisgranensem annum 815. ponere apud quosdam, nisi fallor, legere me memini. An verò Wernerus colloquium illud Ludovici Pii de Comete cum Mathematico illo, qui vitam ejus postea descripsit, habitum, ad Ludovicum vel ad Carolum M. referat, inspecto accuratiori & nitidiori exemplari quam meum est, quod quadraginta annis post inventam typographicam artem divinam Coloniae rudi prodiit arte, verbo velim innuas. Pro tot laboribus, mei causâ susceptis & exantlatis, nisi aliter gratum tibi animum testari possim, hîc quidem eundem hoc autographo testor, sed & publicè in secula duraturo monumento testabor: testabor denique dono oblato operis mei exemplari, postquam juvante Deo prodierit, ut ex manu mea (hoc enim spero) accepta legas, quæ ad me doctâ & amicâ manu scripsisti. Interim vale & cæptis nostris fave.

Carolus M.
814. non 815
obit.

Werneris fascic. temp. Colonia Anno 1481. impressus confusè res gestas ponit.

Busmanno humanitatem Auctoris deprecatur, eius gratum animum testatur.

Hannoverâ Hamburgum die 5. 15. Dec. 1666.

BINÆ Tuæ hesterno die, & quidem posteriores 2. 12. Decemb. exaratae, horis antemeridianis, priores verò 29. Novemb. Juliani scriptæ post meridiano tempore, redditæ mihi sunt literæ. Ex illis, post illa verba, pag. 1. circa ætatem Hipparchii convenire, usque ad provenit, cupis ob errorem ab Amanuensi Tuo commissum describi intermedia, quod haud gravatè facio. Sic igitur sonat contextus: Video Tibi cum Vossio in computatione annorum circa ætatem Hipparchi convenire. Uterque etiam eum sub Ptolomæo Philometore floruisse dicitis. Inde fortè etiam error ille de Ptolomæo Philadelpho, Viros doctrinâ celebres, inter hos Hipparchum, Alexandriam convocante, provenit. Ut verò ingenuè fatear, non video, quis ibi grandis error commissus sit. Floruit enim verè Hipparchus anno ante C. N. 158. uti ex Ptolomæo Mathematico observatio de æquinoctio autumnali istius anni ostendit, cum post quatuordecim annos expiraret Ptolomæus Philometor, anno nempe ante C. N. 144. Iisdem temporibus, anno ante C. N. 165. Perseum Romani debellârunt, & Numantia ante C. N. 132. & 131. à Scipione obsessa & solo æquata est. Hactenus itaque rectè scripsisti. Rectam etiam conjecturam Tuam esse existimo, quòd inde error ille de Ptolomæo Philadelpho, Viros doctrinâ celebres, inter hos Hipparchum, Alexandriam convocante, natus sit. Hoc addo: Hipparchum Astronomum non floruisse sub Philadelpho, inde etiam probari posse me arbitrari, quòd is scripsit in Phænomena Arati, quemadmodum ex Suida notum est. Aratus autem vixit Olympiade 124. hoc est, sub initium regni Ptolomæi Philadelphi ante Christum Natum 282. circiter. Ideoque Hipparchus non fuit *ante* Arati, sed post eum floruit. Verùm hoc argumentum leve est & incertum. De Milichio moneo, me errorem contrà rationem temporis in ejus Commentariis in 2. lib. Plin. non invenire. Utor autem exemplari, Halæ Suevorum Anno 1538. impresso. Nam ad cap. 12. Plinii nihil affert Milichius, quàm quòd Hipparchus conscripserit primus Ephemerides, & quòd multa ejus mentio fiat apud Ptolomæum. Idem Hipparchus à Milichio ad cap. 26. laudatur saltem, quòd fuerit Vir suo seculo (omissâ ærâ) in omni disciplinarum genere præstantissimus. Discrimen quod mihi cum Eutropio esse videtur, nulum ferè est, si computus juxta menses instituat. Urbs enim condita est xi. Kal. Maji, seu mense Aprili. Unde initium annorum U. C. ab isto tempore sumendum est, quando Palilia celebrabantur. At Cicero Consulatum iniit mense Octobri anno Urbis 689. currente. Mithridates autem mortem sibi acceleravit proximè sequenti æstate anni Urbis 690. ante Octobrem ejusdem anni, priusquam Ciceronis annus Consulatus finiret. Itaque neque ego contra Eutropium sum, neque hic à vero anno valdè aberravit. Hæc nunc ob festinationem tabellarii sufficiant. De Wernero proximè. Vale.

Ptolomæi Philometoris & Philadelphi ætas.

Hipparchus vixit sub Ptolomæo Philometore non Philadelpho: Scripsit in Phænomena Arati. Arati ætas. Milichii exemplaria variant.

Urbis Romæ initium.

Palilia sive Parilia festum anniversarium xj. Kal. Majar, quo die condita Roma.

Ham-

Hamburgo Hannoveram die 23. Junii Juliani 1666.

*Auctoris quæ-
stio de ætate
Hipparchi
composita.*

*Milichii ex-
emplaria va-
riant: obiit
ille 1559.
Calvisii
editio Fran-
cofurt. auctior
Lipsiensis
correctior.*

AD literas Tuas die 5. 15. Decemb. proximi anni me, ut par erat, respondisse opinor. Exemplum tamen mei responsi in scriniis meis non invenio. Hoc autem non miror, cum non semper talia asservare mihi liceat. Quicquid de eo sit, vivo officii & Tui memor inter infinitos labores, quæ mihi continuò subeundi sunt, ut ad finem operis mei optatum, juvante Deo perveniam. De constituenda Hipparchi ætate Clarissimo Ismaëli Bullialdo alii- que Amicis satisfeci. Quæ Tibi tunc ex Milichio de ætate illius Excellenti- mi Mathematici attuleram, ea in meo exemplari Francofurtano MDLIII. im- presso, ita ut tunc dixi, extant. Scio autem Lipsiensem editionem an- MDLXXIII. qui fuit à morte Auctoris XIV. multum differre ab hac quam pos- deo. Calvisii quidem editio Lipsiensis anni MDCV. melior in multis est Fran- cofurtensi anni MDCXX. Hæc enim auctior, illa correctior est, quod non pau- cis exemplis aliquando, Deo volente, demonstrabo. De Wernero debes mihi responsum, quia illud à Te postulavi & Tu promissisti. Vale Vir Humanissi- me, & mihi favere perge.

Hannoverâ Hamburgum die 23. Octobris 1666.

*Busmanni
filius literas
patris Aucto-
ri tradit:*

*Quibus diu-
turnum silen-
tium excusat.*

*Autores ve-
teres præstant
novis.*

*Busmannus
Auctori de
errore Calvi-
si & Milichii
circa ætatem
Hipparchi
consentit.*

*Nescimus
multa.*

*Conjecturis
pro demon-
strationibus
contentos nos
esse in multis
oportet.*

*Summus ma-
gni ab Aucto-
re operi isti
edendo im-
pens.*

Filius meus natus maximus, Latinè, Græcè & Hebraicè doctus, & in Aca- demiis Wittebergenfi & Helmstadiensis per quinquennium ferè studiis libera- torioribus operam dans; nunc verò ob idioma Rabbinicum Hamburgi aliquot septimanas subsistens, hæc ad Te, uti spero, rectè perlaturus est. Etsi au- tem scio Te magno cum desiderio responsum meum ad Tuas die 23. Junii Ju- liani datas expectare, tamen quam plurimæ occupationes, quæ me visendis æ- grotis ob dysenteriam epidemicam, ab initio Julii ad medium usque Septem- bris hic grassantem, ita me fatigarunt, ut officii & Tui memor esse nequiverim, tarditatem meam excusabunt. Ad illas itaque tuas jam nihil affero nisi quòd Milichii exemplar Francofurti MDLIII. impressum mihi videre, neque de Wernero, ob impedimenta modo memorata promissis stare, & accuratiori exemplari uti, nondum licuerit. Persisto autem in ea opinione confidenter, nihil decidere veritati autorum coætaneorum seculi noni, etiamsi Scriptor se- culi decimi quinti iis adversus sit. Venio ad ultimas Tuas 6. Octobris Juliani ad me datas. Quæ de dissensu Calvisii & Milichii in constituenda Hipparchi ætate notasti & ad me misisti, inscripta erant schedulæ, Tuis die 15. 25. Novemb. 1665. datis inclusæ, cujus exemplum nunc remitto. Ad ista tunc re- sponsum in mea epistola die 24. Novemb. direxi, nec alio modo eam discre- pantiam conciliandam esse existimo. Quicquid sit, non video quomodo Tua, de ætate Hipparchi aliâ ratione ordinanda sint, quam sicuti ad me doctissime in epistola Tua die 29. Nov. Juliani 1665. scripsisti, nec aliter conjicere queo, quàm in mea die 24. Nov. Juliani proposui. Fieri enim non potest ut in tantis tenebris verius quid afferatur, quin tecum, eheu! exclamandum mihi est, nos hic & illic in tenebris palpari iter veri rectique. Conjecturis itaque inhæren- dum esse, ubi veritatis demonstratio cessat, cum Viris Doctis mihi concessum esto. Maximos sumtus ad Operis Tui magni editionem requiri, non valde miror, non ignorans, quanti constent libri sine figuris æneis imprimendi.

Vale.

Hamburgo Hannoveram die 20. Octobris 1666.

ADfuit mihi ante aliquot dies egregiè literis & artibus bonis excultus filius Tuus, qui mihi literas Tuas reddidit. Cui ego, quantum per tempus licuit; officium hospitalitatis & humanitatis, ut omnibus, ita præcipue studiorum humanitatis amantibus debitæ, præstiti. Ingenuâ profectò est facie, amænæque non vultu tantum, sed & ingenio: ita ut politiori humanitate omnibus, ne dum Tibi amicis, se commendet. Gratulor itaque Tibi, Vir Amicissime, de tali filio, utque ex studiis & Moribus ejus probis uberrimum olim, grandævus senescentem adspiciens, fructum capias, ex animo præcor voveoque. Silentii Tui diuturni, utinam alia, quàm hæc fontica, causa fuisset! Nunc jam abundè mihi de omnibus satisfacisti, præter dubium illud de Werlevaro. Inspeci ego aliud, nuperum scilicet & nitidum libri exemplum, nec tamen certus sententiæ ad Carolum ne Magnum vel Ludovicum Cometam illum insignem, & pium de eo cum Mathematico colloquium retulerit, fieri potui. Novi præterea in distinguendis & distribuendis antiquorum Auctorum scriptis, haud raros à Viris alioquin industriis committi errores, quod in vita Ludovici Pii supra vidimus. Quicquid autem de eo sit, colloquium illud à Ludovico secum habitum Auctor vitæ ejus aperte fatetur, ut contradici ei sine temeritate non possit. Sed de his satis in superioribus egimus. Gratulor mihi de Tuo in his aliisque assensu. Benevolentia Tuæ tribuo responsum ad ultimas meas (quas ita breves & tumultuaria manu dederam, ut nec in scrinia, nec in rationes meas eas retulerim) Tibique de ea gratias ago. Hipparchi & Mithridatis ætas, tum & illa præclara stella crinita morti Ludovici præfulgens, aliaque huc spectantia solidè satis, ut spero, sunt constituta, & in sedibus suis firmè collocata: quorum & Tu pars magna fuisti. Hac ratione Tuum quoque nomen æternum celebrabitur, si quis humanitati & bonæ arti ac ingenio locus, & meus labor publico dicatus aliquo in pretio erit. Quanto enim indagandi & inveniendi veri studio flagres luculenter demonstraisti, & laudabili exemplo postmeriti egregia ingenii facinora, in quæ nil fortunæ, nil invidiæ licet, commendaisti. De morbo epidemico in ditionibus Serenissimorum principum alibique grassante, vehementer doleo. Deus omnis boni Auctor, omnibus bonam, sanam, justitiæ & pacis cupidam, det mentem in corpore sano: Tibique cum Tuis inter prosperitatis documenta optatis tuis respondentia annos proroget propitius.

*Busmanni
filius lauda-
tur.*

*Humanitas
humanitatem
meretur.*

*Liberi probi
senectam pa-
rentum re-
creant.*

*Werneri Ro-
levinskii fa-
sciculus tem-
porum non
satis recto or-
dine editus.*

*Auctorum
veterum scri-
pta perperam
distincta.*

*Busmanni
assensum Au-
ctor sibi gra-
tuitur.*

*Ejusque bene-
volentiam ce-
lebrat gratias.*

*Veri studiosus
esso.*

*Eruditio im-
mortalis est:
huic da ope-
ram.*

*Malis alie-
nis dole.*

*Vota pia fun-
de publicè
privatimque.*

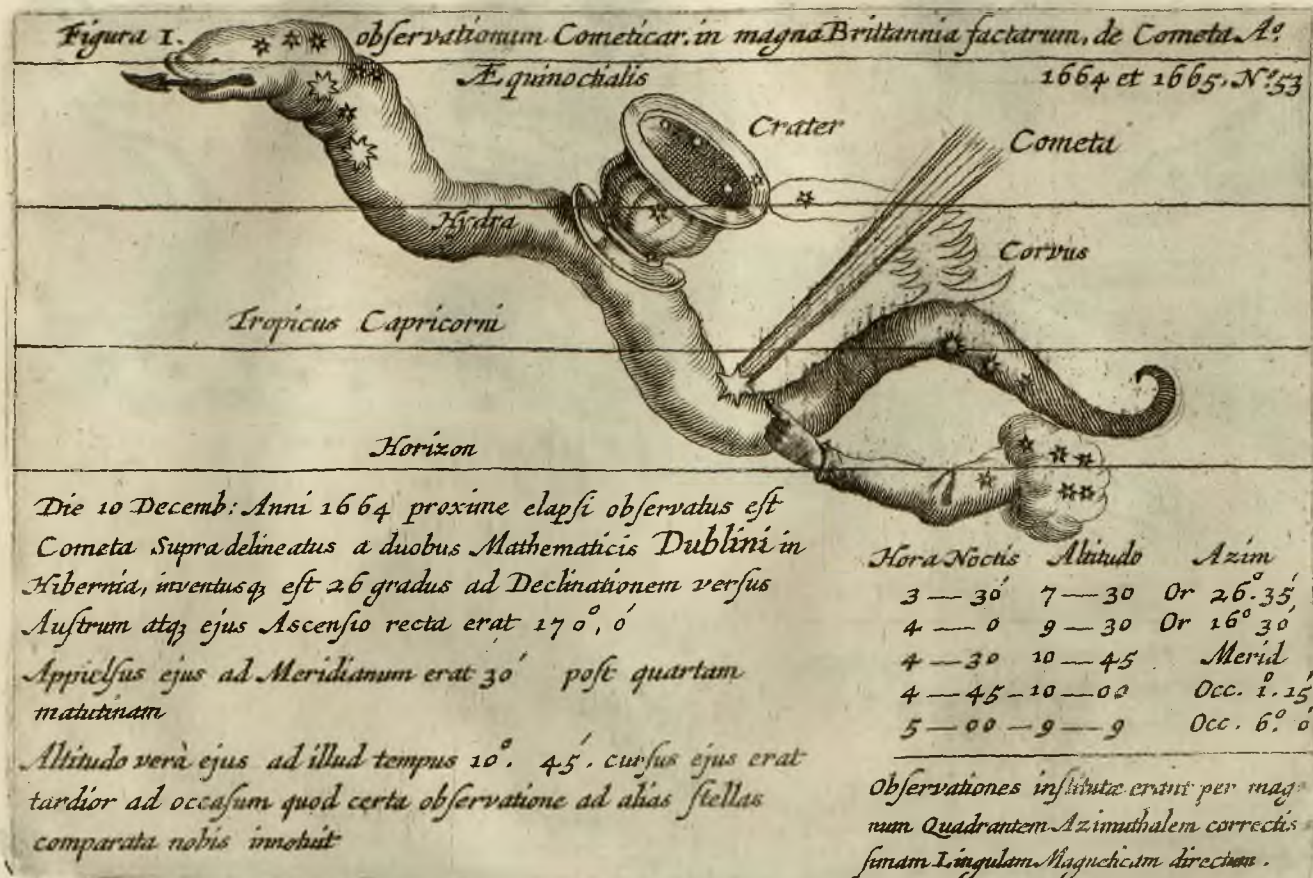
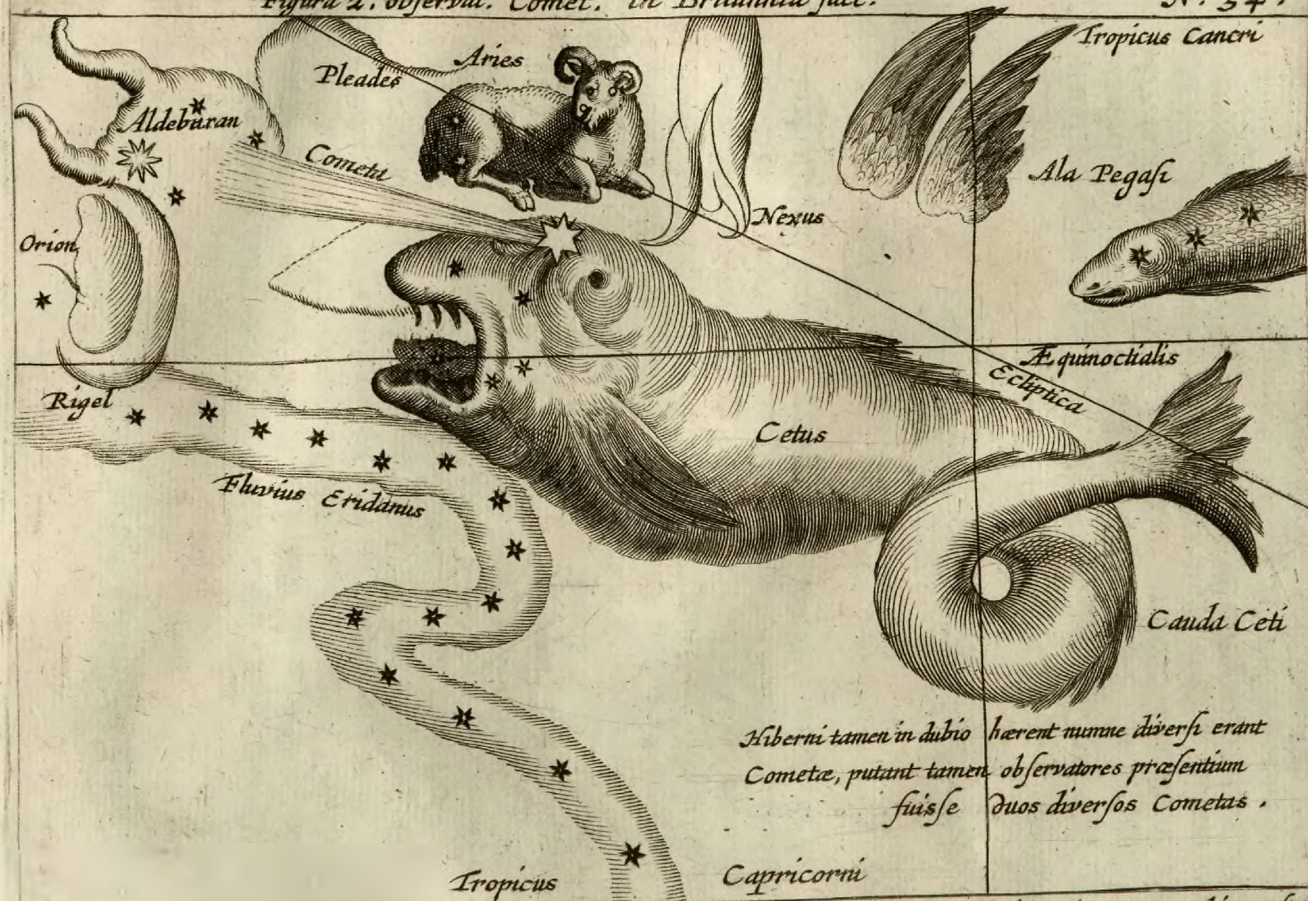

Figura 2. observat. Comet. in Britannia fact.

Nº 54.

Hiberni tamen in dubio haerent numne diversi erant
Cometæ, putant tamen observatores præsentium
fuisse duos diversos Cometæ.

Tabula Observationis Secundæ

Decemb.	Hor	Longitud
22.	9. 0	8—26—0
27. Pm	7. 0	8—6—0
30.	7. 15	8—1—0

Fere post ociduum apparuit iterum ille idem (quantum nobis constat)
Cometa, nec ut nonnullis persuasum est alius, cum ad interim desinere
bantur observationibus ob cælum nubilum

Ascensus R. —
57—10—6—40 Meri.
30—0—4—50 Sept.
31—0—7—5 Sept.

XXIII.

COMMUNICATIO LONDINO- BERENIANA.

Hamburgo Londinum die 27. Dec. 1664.

S. P. Vir Clarissime &c.

Micitia Tecum inita, humanitate Tua provocatus, deesse nunquam volo. Adeoque de mutua officiorum meorum vice certum Te esse jubeo. Nunc scribendi ad Te novum exortum est argumentum. Nam insignem Cometam nos ante dies circiter quatuordecim hinc primum vidisse, Tibi significo. De quo quæ fuerint Virorum Doctorum hac in Urbe & vicinia ejus observationes &

*Officii vicem
amicis redde.
Berenio argu-
mentum
Cometicum
Auctor pro-
ponit.*

judicia, cognosces ex adjunctis, quæ velim cum aliquibus Viris Doctis & Astronomicæ artis scientissimis communices, quo eorum judicia & observationes Te parario mutuo obtineamus. Præcipue verò à Te vel per Te aliis edoceri cupimus, an ita se res habeat, sicut sparsit fama, jam ante duos menses Vobis Visum esse Cometam, tum vero qua die primum, in qua regione cæli; in quo signo Zodiaci, quove in sidere visus sit, & quem servaverit cursum, aliaque quæ ab ejus notæ viris literarum cultores, discendi semper avidi (scientiæ enim amorem innatum nobis esse, non tantum Aristoteles, Cicero & universa Philosophorum cohors, sed & natura & ipsa quotidiana experientia docet) expectare possunt. Vale & me constanti benevolentia mutua affectu prosequere.

*Cometa 1664
an autumnus
in Anglia vi-
sus.
Scire natura
appellamus.*

Londino Hamburgum die Febr. 1665.

S. P. Generose Domine.

Ego quoque strenuè defungar partibus meis in colenda amicitia, quam bono omine tecum inivi. Nec unquam negligam humanitatis officia, quæ Tibi fore grata intellexero. Mitto tandem ad Te etsi serius quàm vellem, varias Cometarum in diversis signis apparentium descriptiones, discursus & judicia. Nulla certe in me fuit mora. Verum Anglorum nostrorum fera cunctatio, ut in omnibus rebus, ita in his quoque eorum judiciis eblan- diendis causa fuit. Vale Generosissime Domine mihi que fave.

*Berenius in
Auctorem of-
ficiosus,
Observatio-
nes Anglica-
nas & differ-
tationes de
Cometis 1664
& 1665. Vi-
sis mittit.
Anglici cum-
flatores.*

Tui observantissimus

PAULUS JASZ-BERENYI.

Observatio-
ne & discursu
Mathematicorum Lon-
din. de hyber-
no Cometa.

Wright Lon-
din. Mathe-
mat.

Cometa
quando in
Anglia visus.

Londin. Au-
la Cometam
spectat.

Cometarum
1618. &
1664. com-
paratio: isle
cur geminus
putetur.

Observationes, Discursus & Judicia non- nullorum Mathematicorum de Nuperiori Cometa.

1. Doctoris Wright.

Cometa qui nuper apparuit, primò omnium Londini visus est (postquam triduo ante in Comitatu Herefordshire nonnullis viatoribus summo manè ex vertice montis Londinum versus in forma incensæ turris apparuisset.) 9. Decembris S.V. die Veneris horâ quartâ post mediam noctem in medio Hydræ, & barbam suam versus caput Corvi extendere visus erat, cujus novitate adducti vigiles ad Albam Aulam, Ducem suum ad intuendum invitarunt, Ipseque REGEM, REX verò Fratrem Ducem Eboracensem cum Regina & reliqua aulicorum turba. Observatus est satis prolixâ comâ, in forma ejus, qui 1618. Germaniæ malum portendebat, nisi quòd hic livido colore apparere visus erat, prior verò igneo. Hic non usque adeo densâ caudâ; sed longiori, Ille verò crassiori virgâ; sed non æquè longa. Postea per nebulosum aëra observare non licuit ante peractum octiduum, cum serenior aura magnam Spectatorum turbam hinc illinc in plateis convocasset, atque iterum 16. Decembris inter 11. & 12. noctis observabatur inter Orionem & Balænam, atque hanc esse causam quòd duos diversos Cometas apparuisse suspicantur.

2. Doctoris Plaji Fordii 21. Januarii Londini.

An porten-
derit aliquid
mali.

An Cometæ bonum vel malum aliquid portendant, & inprimis hic Cometa an terribilem aliquam rerum conversionem indicare voluit.

Siquidem omnia tam supra- quam infra-lunaria naturales suas habeant causas & rationes, nec ob id res novæ apparentes statim prodigiorum classi annumerandæ; Idcirco non aliter de Cometis judicandum censeo, quam eos ex naturalibus suis causis dependere, nec malum nec bonum singulare nobis denunciare.

Plaji Fordii
sententia Co-
metas non esse
portenta.

Dicunt verò Astrologi Jove in signo Piscium vel Cancri constituto, si tum Cometa apparuerit, prænunciari rerum omnium abundantiam, quomodo ergo tam diversos effectus ex Jovis unius positura, qui tot Terræ Diametris supra Athmosphæram collocatur, colligunt? Tempore verò Julii Cæsaris Cometa apparuit, quem nihil mali subsequutum est, vide *Albertum Comm. Super Arist. Text. de Meteoris.*

Si malum aliquod sequeretur visos Cometas, aut esset illud particulare, uni regno, aut commune omnibus, quibus Cometa visus erat, si particulare, non est ex Cometa qui universalis apparuit. Si universale, ostendatur ullum exemplum calamitatis tantæ, quæ universum Orbem terrarum simul invasit, nullo angulo intacto.

Meteoræ
eund. cum
Cometis ha-
bent mate-
riam & ta-
men nil por-
tendant.

Præterea Trabes ignitæ, hastæ ardentes, columnæ micantes & apertiones Hemisphærii borealis, per interlineatas stricturas hinc illinc tremulo motu vibrantes, aliæque sulphuratæ incensiones subitanea corruscatione defectos animos terrentes, ex eadem materiâ, quâ Cometæ constant, nihil tamen mali præfagiunt. Confer *Cartes Meteor.* Item *Lavater de Spectris.*

Cometæ nec
ventos nec
tempestates
significant.

Præprimis verò vulgo ita persuasum est Cometas significare tempestates vel etiam pluvias; sed neutrum fieri posse constat. Materia enim, undè ventorum vis generari deberet, erit siccæ exhalationes, hæ verò conversæ sunt in corpus ipsius Cometæ, adeoque illis quasi in centrum suum conglobatis aër factus est purior & liberior. Neque pluvias portendere possunt, nulla quippe res duos oppositos atque invicem contrarios effectus significare potest. Et ut omnes ferè

ferè in hoc conveniunt, significari per Cometas siccitates, quomodo ergo inundationes & aquarum moles declives, ripas devastantes prænunciant.

Ridiculum verò est illorum commentum, qui dicunt mortes Regum & Principum per Cometas signari, quomodo verò generalis hæc irradiatio particulariter agat in Reges, nullâ aliâ re subditis quàm solâ virtute & potentiâ præeminentes ex arbitrio voluntatis humanæ, quid hæc ad causas naturales?

Accidit verò interdum, ut non longo tempore post visum Cometam Imperator vel Rex &c. aliquis obierit, cùm tamen mors Regis sit notior morte hominis vulgaris. Idcirco statim ad Cometam, tanquam causam efficientem stultè provocamus. Concludo ergo hunc Cometam nuperiorem, velut reliquos, fuisse naturalem, adeoque nec boni, nec mali quicquam indicare. Non tamen ob id negligendum esse; sed ut Creaturam in aëre ex vaporibus volantem considerari debere. Nos verò ad pietatem & poenitentiam semper & ubique paratos esse debere, nec signum cum Judæorum scribis è cælo expectare.

3. Doctoris Gargravii 23. Januarii Westmonasterii.

Vetus illud effatum, nullum Cometam apparuisse, quin malum aliquod, vel bonum etiam portenderet pro rato habendum esse censeo, teste Aristotele & Stobæo. Undè *Papa Clemens de Medicis Septimus*, loco *Emblematum utebatur pro Symbolo Cometa*, secundum *Paradinum in Symb. Heroicis pag. 179.*

Josephus & Hegesippus memorant ante Panoletriam Hierosolymitanam apparuisse Xiphiam seu Cometam gladium super Templum, iræ & justissimæ vindictæ Divinæ prænuncium, nec minoribus jam peccati obnoxii fumus, quàm contemptrix illa Numinis Divini Gens Judaïca, omnia quoque ad illud inclinare videntur, si quis oculo politico inspiciat præsentem rerum faciem, ut insignes rerum mutationes expectandæ sint, quas novus hic Propheta Cælicus prædicere mihi videtur, & labentem in pejora populum ad sanam mentem revocare.

Doctor Pontæus 23. Januarii Westmonasterii.

Dicant quicquid velint Epicurei isti naturalistæ, Cometas (quod naturales sint, nihilque portendant,) sed verò considerent variam syderum posituram, diversos cæli aspectus, Solis Lunæque labores naturaliter statis temporibus fieri: & longinquâ experientiâ nos de eorum effectu certiores factos, has vel illas Syzygias talem aëris temperiem inducere ob aspectum planetarum mutuum frigidiorum, qui procul à Sole, calidiorum qui propiores Soli, quidni etiam Cometæ raro apparentes & postea evanescentes, aliquid portendant, vel si mavis cum Machiavello genios esse præmonentes humanum Genus, ut futuram calamitatem prævideant, & virgam videntes resipiscant.

Anne Halones Parhelii Paraseleni tempestates & madores indicant, qui circulari formâ apparent? Cometarum verò turbinata flamma ignem refert ex Elementi istius figura. Conferatur *Contarenius* de Elementis. Ergo Sulphureæ istæ partes primo quasi in fontem collectæ, deindè per conflagrationem dispersæ aëra inficiunt, adeoque Sterilitatem & morbos inducunt & biliosos humores, undè iræ, rixæ, bella.

Domini Collini Mathematici 24. Januar. Manè.

Cometa hîc apparuit in medio Stellarum, qui secundum Cardanum de natura Martis sunt. Ergo Bella & Siccitates portendunt. Domus illa cælestis, ubi primùm observata erat, fuit Octava, ideoque significatorem mortis universalis fuisse vereor, & pestem multis in locis grassaturam.

Videtur quoque ex particularibus Thematibus collatis indicare mortem duorum Potentissimorum Regum, unius in Europa alterius in Oriente.

D. Thomæ Street insignis Mathematici.

Streeti de nupero Cometa judicium.

Cometa fuit Zenithalis per Africam ad nigrum fluvium, deinde supra Guineam, incepit ibi belli haud levioris incendium cum Anglis & Batavis, nec finitum donec planè nova rerum facies istis terris inducatur. Inundationes & horrenda naufragia ab Occidente audiemus, & procul dubio nuperior illa conjunctio magna in tali aspectu cum Cometa vehementer cooperabitur.

Ex Observationibus per Telescopium Rivii.

Rivii observatio.

Cometæ 1664 color, figura.

Telescopium illud procul dubio accuratissimum est, & 60. pedum longitudinem æquat, videbatur Cometa sublividus & interdum stricturis argenteis, cum puniceis, porraceis flammeis & Hyalinis intermixtim vibrantibus, ut vel ex eo posses sulphureas flammæ observare, in modum Spiritûs vini incensæ. Limbus obibat corpus Cometæ hirsutâ luce obfuscatus, neque ille rotundus, sed unciata ferè ad figuram Saturni. Jurabant verò nonnulli se vidisse partes sulphureas & bituminosas veluti ex incensâ tādâ spargi, ipse verò nihil quicquam talium observare potui.

Capitaneus Morgan.

Terræ motus probatur.

Morgani sententia de Cometis.

Adjunxit Argumentum haud leve inde posse inferri de motu Telluris Copernicæo, nam si Cometa constat exhalatione terrestris materiæ, adeoque non transcendit Sphæram Lunæ, nihilominus tamen in modum reliquorum Luminarium, cum primo mobili 24. horarum intervallo circumgyratur. Ergo cum terra movetur.

Addidit etiam Cometæ ut plurimum observatos oriri in Zona torrida, ob vehementem attractionem Solis & obliquo cursu in temperatas partes deferri & sic evanescere.

Hamburgo Londinum die 11. Febr. 1665.

Auctor Beronio de observationibus & judicii de Cometis Britannorum Mathematicus gratias agit. Cometa duo an 1664. visi:

Duos fuisse multi judicant, quidam etiam visos sibi esse dicunt. Unum tantum fuisse plures affirmant.

Anglicani Mathematici de significat. Cometarum dissentiunt: Ita & alii,

PLurimum equidem Tuæ humanitati debeo de nuper mihi redditis literis, quibus tot Præstantissimorum Mathematicorum observationes & judicium vero artificiosas Cometæ delineationes adjunxisti. Nihil profecto apud me invenio, quò tam luculentum studium tuum penssem. Ne tamen ingrati animi notam incurram, paucis de illo phænomeno accipe. Reperiuntur non pauci in Germania & Suecia, qui non tantum duos Cometæ distinctos, alterum quidem qui ad rostrum Corvi in Dodecatemorio Libræ apparuerit & in Austrum tenderit, alterum verò qui ad oculum Leporis in dodecatemorio Geminorum visus fuerit inque Septentrionem tenderit, extitisse, sed & duos se simul unâ nocte, illum quidem mane, hunc autem vesperi se vidisse, asserant. Cæterum & hîc & alibi plures Viri Docti & Mathematici eximii inveniuntur, qui unum eundemque Cometam fuisse dicant & demonstrant. Familiam hîc ducit Nobilissimus ille Astronomus Joan. Hevelius Senator Dantiscanus, cujus indefessis & accuratissimis observationibus plus Viri alioqui docti & scientia rei Astronomicæ insignes, quàm vel suis vel alienis rationibus, vel illorum ipsorum, qui se duos Cometæ una nocte vidisse dicunt, narrationibus fidunt. Quæ autem est sententiarum Mathematicorum Anglicanorum de effectis Cometarum discrepantia, eadem & hîc reperimus. Ita nimirum libertate ingenii, in disquisitione

sitione veri in diversum euntis attingimus, & divisos toto orbe Britannos. Vidi nuper tractatum alicujus Astrologi, potius quàm Astronomi, qui augurando magis quam argumentando divinabat ex dodecatemoriis Tauri & Arietis cornupetarum, & signis Argonavis, Orionis pugnacis, Hydræ Aquaticæ, Eridani fluvii, & Ceti, quæ Cometes peragraverit vel attigerit, bellum, idque navale. Erat alius qui ex dodecatemorio libræ bellum sacrum præfagiebat. Sed quid ex dodecatemorio Virginis & Geminorum ac Cancri, tum ex signis Corvi, canis Majoris & Leporis, quæ itidem Cometes vel transivit vel attigit, deducunt? Mea itaque sententia hæc est, ejusmodi phænomena, non esse temnenda, nec tamen timenda, sed causis naturalibus, licet non satis notis (testantur id adhuc tot discrepantes sententiæ) tribuenda, & ut documenta divinæ potentiae, sapientiae & justitiæ, ac incitamenta poenitentiae æstimanda, citra curiosam & voce divina veritam disquisitionem, quæ hos ad desperationem, illos ad confidentiam præcipites ferat. Quamvis autem fatear multa post Cometarum apparitionem, non tantum Regibus & Imperatoribus, sed & integris regnis ac imperiis à Deo peccatis hominum irato immissa fuisse. Verum tamen assero multa talia & citra Cometarum apparitionem, quin & multa bona & prospera post eam mortalibus evenisse. Appello omnis ævi testem historiam. Nec enim aliter in tam vasto rerum humanarum orbe fieri potest, quam ut ex diversitate ingeniorum diversæ actiones, & ex his diversa bonorum malorumque effecta proveniant. Sed hæc hæcenus. Tu ingenuæ ignosce libertati & Vale.

*Astrologica
predictiones
de Cometa
1664, argu-
ta*

Refutantur.

*Cometarum
& alia cali
phænomena
nec temnenda
nec timenda,
sed animo pio
cernenda.*

*Astrologica
curiositas no-
xia.*

*Desperatio
& confiden-
tia vitanda.*

*Diversa ho-
minum inge-
nia, studia,
fata.*

Hamburgo Londinum die 25. Julii St. V. 1665.

S. P. Doleo, Vir Humanissime, commercium nostrum literarium per aliquot mensium spatium intermissum fuisse. Nisi continui & graves mei labores scriptionem impedivissent, novis Te ad scribendum provocassem literis. Nam me ad Tuas mense Febr. datas, quibus varias observationes & narrationes ac judicia de Cometa Mathematicorum Anglorum & Hybernorum adjunxeras, die 11. 21. Febr. respondisse, certum est: post hac literas, nisi me memoria fallit, me ad Te dedisse puto. Nunc paululum otii nactus, has ad Te dare decrevi, quibus iterum iterumque Tibi de illis observationibus communicatis gratias ago debitas. Simul certiorum Te reddo me ab illo tempore plurimas observationes ex variis mundi partibus à Viris Clarissimis in re Mathematica, Hevelio scilicet, Bartholino, Fernelio, Leüneshlosio, Placentino, Gravio, Büthnero; tum Kirchero, Ricciolo, Curtio & Schoto, celeberrimis S. J. Philosophis accepisse: ac præterea amplum literarum commercium de hoc argumento cum Viris multis & Præclaris dignitate & eruditione Præstantibus exercuisse: Quod cum Amicis innotuisset, auctores mihi ad hæc in unum fascem colligenda, colliganda & edenda extiterunt. Qua in re cum morem eis, utpote rei literariæ usus & alia publica commoda ob oculos mihi ponentibus, æquum esse censui gerere, factum est ut bonam operis partem, una cum figuris observationum Cometicarum aliarumque demonstrationum Mathematicarum æri incidendis, in Hollandiam, ubi liber iste imprimetur, miserim. Velim itaque mihi mittas plures observationes de Cometa priori, qui mensibus Dec. Jan. & Febr. conspectus est, tum de posteriori, qui mense Aprili visus est. Quod si verò aliquam figuram ejusdem generis ibi obtinere possis, velim eam rectà Amsterdamum ad Eruditissimum & Humanissimum Juvenem Adamum Francum, communem Amicum mittas, cujus industriæ libri illius editio, quam in se accurandam suscepit, magna sui parte erit adscribenda. Cum autem Oxonii Cometes prior die 24. Nov. observatus esse dicatur, velim à Te doceri, uter stylus (quamvis Anglos Julianum communiter sequi nōrim) sit adhibitus computationi, & annon prior

*Auctor si-
lentium suum
aliquot men-
sum excusati*

*Eidem gra-
tias de obser-
vationibus
Britannicis
denuò agit:
Tum de stu-
diis suis in re
Cometica
eundem cer-
tiorum readit:
Ut de insti-
tuto opere.*

*Adamus
Francus edi-
tionis hujus
operis cura-
tor.
Cometa an
24. Novemb.
1664. visus.*

Tri-Cometa,
Di-Cometa
& Mono-Cometa
Observatoris Oxo-
niensis.

* Ricciol.
Alm. N. 2. T.
1. p. 1. 8. S. 1.
c. 3.

† Scheiner.
de Cometa
1618,

prior aliqua observatio illis in oris facta sit? Tum quid Observator ille Oxo-
niensis per Tricometam, Dicometam & Monocometam intelligat. Nos enim
hîc adeo lyncei non sumus, ut illa mysteria pervidere possimus. In Co-
meta quidem anni 1618. his quidem observati aliquot nuclei rotundi * & tres
stellæ insignes, tandem una, illis † vero tria diversa corpora. Ita & in nupero
Cometa Clar. Hevelius observavit aliquot veluti particulas compactas, præci-
puè nucleum rotundum, ultimis diebus Dec. & primis Januarii. Nemo tamen
ideo Cometam in plures species vel partes divisit. Sed nihil hîc de sententia
Auctoris illius definire vel decernere licet: cum eam nemo hîc divinando as-
sequi queat. Vale & favere mihi porro perge.

Vinforiâ Hamburgum die 6. Septembris St. Juliano 1665.

Berenius pa-
riter silen-
tium suum
excusat,

Studia Au-
toris publico
bono dicata
approbat,

Favere pro
sua virili
parte promit-
tit;

Per pestem
Vivorem do-
ctorum con-
sortio se pri-
vatum dolet,
Judicia duo-
rum Mathe-
maticorum de
Cometa ver-
no 1665. Au-
tori mittit.

R Arò literæ Tuæ ad nos commeant, ut & nostræ ad Vos. Excusatio utrî-
que eadem est: tot enim me res circumvallant, ut vix uni atque alteri
sufficiam: Te verò publicæ utilitati emancipatum esse, palam est. Tuæ 25. Julii
labentis stylo Juliano ad me datæ, procurante Humanissimo Domino Adamo
Franco 29. Augusti ad me pervenêre; ex quibus, Te varia undique judicia
de Cometa collegisse, eaque publici juris facere decrevisse, intelligo. Rem Rei-
publicæ literariæ haud ingratam fore spero: quam promovere, siquidem penes
me est, paratus sum. Utinam verò nunc quoque mihi idem esset, quod an-
tea, cum Viris literatis literarum commercium, expectationi Tuæ, si non in-
totum, certè ex parte satisfacerem; verùm contagiosa hæc lues, quæ urbem
nostram invasit, in diesque latius se spargit, nos in varias mundi partes dis-
juxit, adeoque nulla hodiè epistolaris colloquii apud nos occasio, nulla oportu-
nitas; idque ex Regio edicto incolis impositum: Quæ tamen ad manum
sunt, ad Te mitto. De mente Observatoris Oxoniensis non mihi constat, de
eaque ab eo inquirere præsens occasio prohibet. Anglos autem omnes stilum
Julianum sequi, ad eundemque omne opus exigere certum est. Vale Vir No-
bilissime mihi que porro favere perge.

Joan. Gad-
burii de Co-
meta verno
1665. judi-
cium.

*Judicium D. Johannis Gadburii de nuperiori Cometa
qui fulsit in Aprili Anno 1665.*

Cometarum
trium in Cor-
vo, Lepore &
Pegaso visio-
rum descriptio.
Ex diverso
apparitionis
tempore, colo-
re, motu &
situ.

R Arissimum est tres vidisse Cometas uno anno: sed ut annus hic mirabi-
lis, sic ætas etiam mirabilis futura, nec cum Cometæ evanescunt, statim
effectus eorum cessat. Omnino censent tres fuisse Cometas, eumque qui ante
festum Natalitiorum apparuit, plane diversum fuisse, ab eo qui circa illud
tempus flagrabat: medium apparuisse colore pallido & Saturnino, primum
fulgentem & Jovialem. Hunc caudam direxisse versùs Borrhapelioten, alterum
sursum instar faculæ vibrantem. Ille mane, hic vesperi fulsit. Hic interdum
sine barba visus: ille nusquam. Diameter unius continebat duplum alterius.
Hic ad plagam Nothapelioten, ille ad Borrhapelioten oriebatur.

Gadburii
Math. An-
glus malè ex
nuperis Come-
tis cominatur.

Turcarum
Imperatorii
mortem nupe-
rius Cometes
prænnunciare
putatur.

Tertius vero Cometes de natura Jovis erat, non multum differens à primo,
qui in Novembri fulsit; primum de natura Martis fulsisse omnes concludunt,
ultimum hunc de Martis & Jovis natura mixtum. Effectus priorum Cometarum
accelerare videtur. Juppiter quidem beneficus est generi humano; verum radii
Martis in primo, & Saturni in secundo plus valebunt: idcirco plus mali quàm
boni expectandum.

Significare videtur mortes Potentissimorum Principum unius in Europa, al-
terius in Asia, cum primis potentissimi Turcarum Imperatoris. Dissensiones &
Bella

Bella civilia, Hypocrisēs & privatas machinationes pro evertendis Monarcharum Dominiis. In summa: dictus Astrologus ex primo Cometa Bella præfagit, ex secundo famem, ac Pestem, ex Tertio mortes Principum ac statuum perturbationes, imo nonnullorum everfiones, Bella in terris Borealibus recte prædixit.

*Judicium Clarissimi D. Johannis Megalini,
insignis Mathematici.*

MEo judicio errare videntur, qui tres diversos tam brevi tempore Cometas fuisse somniant, ex diversitate colorum, Magnitudinis & Sitūs. Quidni poterit Meteoron aliquod (inter Meteora numerandus utique maxime est) diverso tempore diversa apparere forma, diverso colore, prout materiam combustibilem majorem vel minorem sibi ministratam habuerit, & variè in respectu ad solem dispositus fuerit. Observavi ante Natalitiorum festum Cometam, quem secundum vocant, barba ipsum sequenti instar caudæ: quare dices? quia Solem occidentem comitabatur. Tertium verò barba præeunte, quia solem orientem præcessit, atque radios solares plurimum valere in illustranda terrestri hac materia, testantur Halones, Irides, Parrholii & Parafeleni &c.

Non consentio cum illis qui stellam novam in Cassiopæa visam 1572. & à Tycho-næ Braheo observatam Cometam fuisse nugantur; (quicquid tamen Plinius distinxerit inter duodecim species Cometarum) sed hanc litem meam non faciam, propterea quòd hujus non sit fori. Neque ullus mihi persuadeat hunc eundem fuisse, quem observavi in Livonia anno 1651. qui bellorum aquilonarium prænuntius si non effector (absit ut ita dicam) à vulgo superstitioso judicatur. Helleboro digna est hæc sententia quæ 12. annorum spatio Cometam occultatum fuisse, jamque demùm apparuisse, post 12. annorum revolutionem asserit. Unde illi hanc novam periodum Cometarum invenerunt? Si hæc vera esset, bone Deus! quot Cometas numerasset prior ætas. Sed dices, fortè non erant à vulgo observati. Imò verò nullum unquam seculum tam sterile fuit virorum ingeniosorum, quin aliqui observarent, &, si aliqui: cur res tam nova non in vulgus novitatis amantissimum spargeretur? si invulgus: cur non ad Historias? si ad Historias: cur hoc ignoraremus? cum tamen longe minoris momenti circumferantur. Semestri spacio tres diversos fuisse nulla verborum vi persuaderi possum; anne putes tam volatilem & combustibilem materiam semper unam eandemque esse, eundemque cursum ac magnitudinem observare; si illud, cur non perennaret; si statuis ex Athmosphæræ atomis conflatum, cur non variis modis mutabilem, unde ergo tres diversos Cometas concludis à diverso colore, situ, ac magnitudine: Medius in Tauro disparuit, Ultimus in Andromeda apparuit: quæ distantia rogo?

Hamburgo Londinum die 17. Octobris 1665.

PAULUM ab occupationibus spissis liberior factus ad Tuas Vinsoria die 6. 16. Septemb. datas, quas habui acceptissimas, expedio responsum. Tardius quidem quam volebam, sed non quam poteram. Nuper ex D. Czusio populi Tuo in patriam redeunte intellexi, Te ad linguam latinam apud Anglos promovendam magno studio incumbere. Inde conjicere licet Te, sicut de re literaria & gente illa celeberrima & discendi cupida præclarè mereri, ita continuis laboribus distrahi. Animadverti id in nuperis quoque literis Tuis. Quò majores itaque sunt Tuæ occupationes, eò major est officiosa erga me aliosque Amicos benevolentia. Crede mihi quoque maximos subeundos & exantlandos esse

T t t t

Cometa 1664
& 1665. pri-
mus belli, se-
cundus fa-
mem & pe-
stem, tertius
mortes Prin-
cipum & mo-
tus Rerump.
prænunciare
putatur.
Joan. Mega-
lini de nupero
Cometa judi-
cium.

Cometarum
trium defen-
soribus re-
spondetur.
Meteoris ad-
numeratur
Cometa.
Cometa 1665
secundus &
tertius dictus.
Barba quare
Cometam
cauda instar
sequatur, vel
etiam præce-
dat.

Stella 1572.
non fuit Co-
meta.
Cometa 1665
non est idem
cum 1601 & 1652:
Non efficit
bella,
Non redit
post plures
annos.
Periodus Co-
metarum non
datur.
Observarunt
semper aliqui
Cometas.

Tardius re-
sponsum excu-
sa & excusa-
tur habet.
Beremi stu-
dium.

Angli à stu-
diis humanio-
ribus laudan-
tur.
Occupatio-
nibus honestis
semper vacat.

Auctor studiorum rationem Berenio reddit.

Anglicas observationes posterioris Cometae Auctor requirit.

Pestis Anglica 1665.

Miserere afflictis.

Vitia bellorum portenta. Conscientiae causa in nulum Virum quietum sapiendum.

esse labores, nec exiguas devorandas molestias in edendo magnæ molis & ardui argumenti opere. Hoc enim me cum 30. amplius Viris Illustribus, Doctis & omni laudis genere præclaris (inter quos Rautensteinii, Heinsii, Bullialdi, Auzoutii, Gruteri merito nunc à me apud Te commemorantur, utpote à quibus intra triduum amicissimas accepi literas) de argumento Cometico assiduum ferè coluisse literarum commercium testabitur, siquidem ultimam tanto operi manum Deus propitius imponere concesserit. Sudat autem jam illud sub prelo. Ideò & Tua reliqua in Hollandiam (ubi & figuræ Mathematicæ & observationes Cometicæ 50. amplius æri inciduntur) brevi, Deo volente erunt mittenda. Quibus si addi aliquid velis, facies id, quamprimum poteris. Res enim longam non patietur moram. Nisi fortè Tua extra ordinem appendicis loco ad calcem operis addantur. Quod vereor ne nonnullis tardius responsum exhibentibus eveniat. Maximoperè verò cuperem per Te obtinere alicujus Viri in Mathematicis versati de posteriori Cometa, qui in Pegaso apparuit, observationes. Quanquam & catalogum Cometarum, brevissimè annis natalium & ætatis illorum annotatis compositum, ex uno & altero Auctore, ut Dasypodio, Casio, Rockenbachio, qui hîc haberi non possunt. Rem mihi faceres gratissimam, Historiam quoque Cometarum scribenti. Pestem in Urbe Vestra grassari, multaque millia hominum in singulas hebdomades consumere, fama quoque publica ad nos detulit, imò & adhuc refert. Id fanè, ut par est, cum dolore accipimus, & gravi illo malo graviter commovemur. Utinam malum illud pestis cesset! utinam cessent & procul sint & aliarum vitiorum ac bellorum atrocium pestes. Miror autem nuper Londini inter media sævissimæ pestis & difficillimi belli pericula in quosdam conscientiae causa, eosque modestos & quietos Viros sævitum ad vincula, ut accepi, fuisse. Qua de re certiora abs Te exspecto. Vale.

Londino Hamburgum die 27. Augusti Gregoriani 1666.

Berenius diurnum silentium excusat.

Sol anno 1666. cursum suum mutasse putatur.

Æstus intensus 1666. causa.

Conjunctio Saturni & Jovis 1663. Monarchia nova anno 1666. in Anglia oritura putatur.

Angli de incendio navium Hollandicarum gloriantur.

SUBvereor, ne pertinax silentium meum aditum ad Te mihi occluserit; Quod certè non eximiae tuæ humanitatis oblivio, verum occupationum Scholasticarum desultus, qui me à rescribendo repressit, causa fuit. Dehinc tamen occupationes meæ remissionem aliquam mihi promittunt, adeoque ad jussa tua capeffenda promptiores nos experieris. Astrologorum variorum varia hîc sunt de præsentis anno judicia. Quorundam opinio est, Solem cursum suum hoc anno immutasse, propiusque ad nostrum Zenith, tribus scilicet gradibus & aliquot minutis accessisse, æstusque tam prodigiosi hanc asserunt causam fuisse. Alterius verò insignis cujusdam Mathematici opinio hæc est, si quis Conjunctionem Saturni & Jovis, quæ tribus ab hinc annis, anno nempe 1663. mense Octobri in Sagittario contigit, insignemque Solis eclipsim nuperrimam, cum reliquorum Planetarum Conjunctionibus & Configurationibus concomitantibus, probè consideraverit, novam adfuturam Monarchiam nemo est qui negabit, eamque initium suum hoc anno & ex hac Insula sumpturam, verisimile est. De Cometa in Hollandiâ denuò apparente hîc rumor volitat, nobis tamen Anglica hæc spatia incolentibus nondum est visus. Mitto etiam metra quædam in Cladem & Fugam Hollandorum à Viro docto Anglo conscripta, quibus tuum est tuum adjicere calculum. De parta verò Anglorum victoria, eorumque in Hollandiam Insulam invasione depopulationeque nihil scribam, eam enim publicis libellis apud vos circumferri non ignoro. Vale.

Hamburg

Hamburgo Londinum die xxv. Aug. Jul. 1666.

Silentium Tuum occupationibus & negotiis gravioribus tribui. Eadem æquitate & aliàs uti soleo. Benevolentiam tuam ad præstanda officia mihi grata promptam & gratam habeo, & pari mensurâ me repensurum polliceor. Astrologis sua relinquo. Non enim in adyta eorum penetravi. Ubi quòd lateant (quod satis tutò ex his quæ legi & vidi, dicere possum) multa curiosa & noxia libertati industriæque humanæ, magis quàm certa & utilia, hæc à me & aliis, quantum licet, amolior, egregio publico pro mea virili consulere studeo. Belli, quod inter Britannos & Batavos mari, & alibi gentium terrâ geritur, incendium non à Cometis nuperis, sed ab ambitionis affectu, quo non alius flagrantior, sicut quondam Burghlejus, Britannico ærario præfectus, apud Camdenum ex consensu Sapientum dixit, excitatum ab hoc potius quàm illis portendi dicere soleo, ex veri, ut puto, & publicæ utilitatis ratione. Tu mihi pugnas illas navales, quæ tot millia Christianorum, & quidem professione Evangelicorum hauserunt, & incendium Uliense, quod propè centum quinquaginta naves onerarias, sed & aliquot millia hominum insolenti & inaudito facinore devoravit, indicas, mihiq; nota esse conjicis. Imò verò plusquam nota & ingentem dolorem in corde meo excitant. Accedit quòd hesternâ vesperrâ accensam conflictus in Albi ponè ipsam urbem hanc inter naves Britannas & Batavas flammam, & aliquot illarum maximo cum fragore horrendum in modum consumptas viderim. Et

Silentium
amici gravio-
ribus occupati
excusatum
habe.

Astrologis
arcanis im-
miscere se Au-
tor nec vult,
nec potest:

Multa ibi
curiosa & no-
xia potius
quàm certa
& utilia.

Burglejus
Thesaurarius
Angliæ.

Belli inter
Anglos &
Hollandos ca-
lamitosum.

Miserere af-
fecti.

Anglorum
& Holl. ad
Hamburgum
conflictus:

- - - necdum finitus Orestes.

Tuum est, qui in illa Britannorum metropoli celeberrima degis, sed & omnium boni publici amantium, votis & studiis piis industriisque velut superfusa copiose frigidâ, talia incendia extinguere. De novo Cometa nihil à Batavis accepi. Sed & sinè ullis Cometis portentorum satis est. Polonia nostra belli civilis flammam restrinxit, pace cum Lubomirscio & fociis foederis conventâ. Huic robur sanctio Comitialis addet: cujus expectatio omnium mentes domi forisque suspen-
sas tenet. Vale ac mihi porrò fave.

Londini elo-
gium.
Pacia amans
esto.

Polonica pax

Hamburgo Londinum die 13. Octobris 1666.

AD postremas Tuas brevissimas, die 31. August. datas nondum per multas occupationes rescribere potui, officio inter hæc, quod mihi imposueras, ritè perfunctus. Biduo postquam Tuas literas exarasti urbs vestra, antiquitate, magnitudine, ædificiorum splendore, populorum frequentia, & opibus famigeratissima, deflagavit. Horrendum profecto incendium illud fuit, quod cum extingui nulla vi & arte poterat, quinque diebus duravit, & circiter 90. Tempa, ac 20^m. domos, interque eas magnificentissima ædificia publica & privata magnamque librorum vim consumpsit. Quæ fuerit tunc Urbis Vestræ miseranda & lugenda facies, quæ trepidatio, qui hominum utriusque sexûs, omnis conditionis ætatisque luctus, quæ jactura, facillè est cogitare. Tot tantisque malis ipsi quoque hostes commoti, nedum amici, vel qui medio positi loco, nec inter amicos, nec inter inimicos numerari volunt. Erunt dubio procul, qui hoc, ut & illud belli incendium, utrumque sanè horrendum & tristè, ad Cometæ referent. Verum ego his persuasum esse meritò velim non à Cometarum, sed à Viciorum potius portentis hos ignes maximis Regibus, populis, urbibus fatales accendi. Patiantur isti naturam, benignam sanè omnium nostrum, nisi degeneres, vel ingrati & impii essemus, matrem

Londinensium
urbis elogium,
Conflagratio
luctuosa.

Malis, etiam
inimici com-
moveri, hu-
manum est.

Cometæ non
sunt malorum
causæ sed ho-
minum mali-
tia.
Natura ma-
ior benigna.

Tttt 2

(nosti

*Cometas
multa & ma-
la antecedunt
& bona se-
quuntur.*

*Divina ju-
stitia ubique
elucet.*

*Pax compo-
sita in Polo-
nia,*

Cur vacillet.

*Pax Tran-
sylvanica,
Hungarica,
Germanica,
Hispanica:*

*Alibi quoque
gentium fir-
matur vel
tractatur.*

*Anni 1666.
lata.*

(nostri quàm doctè & facundè hoc argumentum Plinius Senior tractet) desti-
nato cursu sua peragere. Quod verò ad mores emendandos cumprimis spectat,
commendent & urgeant, precor monèoque, talia & quævis alia tristitia sine
Cometarum quoque apparitione, ab hac verò etiam lata & prospera evenire
frequenter, adeoque divinam justitiam ubique conspicuam, & huic cuncta
nostra indefesso pietatis modestæ studio commendanda esse. Patria mea Polo-
nia, non obstante Cometarum apparitione nuperâ, pace jam fruitur, dubiâ
tamen, sed hominum non Cometarum vitio sæviante etiamnum iniquitate.
Sed & Transylvania ac Hungaria, patria Tua. Vidimus nuper pacem in di-
versis utriusque Germaniæ locis conciliatam. Idem gaudii Hispaniæ & Lusi-
taniæ obtigisse, certò scribitur. Speratur pariter & certò quidem pacem inter
Suecos & Moscos firmatam, tum & nuperum dissidium Bremense, compositum
iri. De eadem inter hos & Polonos, sed & inter vestros Britannos & Baravos
agitur. Accedent & hæc anni hujus, vel certè proximi lætis, quæ à divina bo-
nitate expectanda sunt, nisi peccata nostra id gaudii intervertant nobisque
præripiant. Hoc absit: illud fiat! Vale ac mihi constanter fave.

T. omni studio & officio.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

XXIV.

COMMUNICATIO BONONIA- RICCIOLIANA.

Hamburgo Bononiam, Kalendis Aprilibus Gregorianis
Anno Christi 1665.

S. P. Admodum Reverende &c.

Uantis benevolentiae & studiorum officiorumque vinculis homines, mortalis conditionis memores, tum literarum humaniorum cultores, tum verò præcipuè Christiani, perfectissimæ pietatis professores, inter se jungantur, res indicat ipsa. Atque vel hæc sola faciliè me ad Te per literas compellendum permovere poterant. Sed fuere & alia, quæ me ad id faciendum exstimulabant. Fama nempe nominis Tui Clarissimi, quam totus orbis literatus celebrat: & ardentissimum meum discendi studium, ab iis præsertim, quibus ut certis Magistris, in hac vel illa arte, meritò fidendum est. Accessit nuper mihi conspecta laus insignis, quam magnis meritis in Rep. literaria Tuis debitam Amplissimus Hevelius, Mathematicus Eximius & Amicus meus honorandus, Tibi plena mensurâ tribuit. Tum vero & alter Amicorum Clariss. Abrah. de Grau, Liber. Art. Magister, Philosophiæ Doctor & Mathes. in Academia Franequera Frisiâ Prof. à quo heri literas & disputationem de Cometa nuper habitam accepi, qui aliorum Virorum Doctorum premens vestigia, Te Tuo merito magni facit. Auxit notabiliter meam & de Te existimationem & Te compellendi fiduciam Clarissimus Ismael Bullialdus, Vir, ut nosti, omni eruditione & singulari Mathematicarum rerum scientia Excellentissimus, Amicus utriusque nostrum, qui in suis ad me die 13. Febr. datis literis, significavit se percipere Tuas & Doctiss. Dominici Cassini observationes expectare: in posterioribus verò quas die 6. Martii exaravit, easdem mihi & promisit vestraque auctoritate ad probandum unum Cometam nuper in Corvo & Lepore visum usus est. His omnibus causis me ad Te compellendum impellentibus grave pondus addidit Magnificus & Ampliss. Inclytæ urbis hujus Consul Dn. Bartholdus Møllerus, Amicus & Fautor meus pl. observandus, Spectatusque literarum & literatorum Patronus. Is cum paulò ante multa coram me in laudes nominis Tui dixisset, tum etiam hodie Tui Almagesti Novi tunc commendati partem posteriores tomi I. mihi mutuo dedit, ut scilicet Tuum de Cometis tractatum plurimâ, ut jam video, eruditione refertum, cum cura perlegerem, quod quidem è vestigio cum insigni delectatione adfeci. Postquam vero tot rationes scriptionis ad Te meæ habui, & de suavissima Tua eruditione non nihil ex tempore delibavi, scriptionem diutius differendam non esse ratus, instituti mei rationem paucis Tibi enarrare libuit. Simul autem & consilium Tuum in quibusdam ad Cometam nuper conspectantibus exquirere volo, ut vel exinde quanti Te, licet tantis terrarum spatiis, & editissimis Alpium jugis divisum, faciam

Mortalitatis
qui, idem &
officii memor
est.

Hominum
vincula na-
tura, huma-
nitas, religio.
Ricciolum
quibus de cau-
sis Auctor
compellet.

Hevelius
laudatur.
Gravius
laudatur.

Bullialdus
laudatur.

Italis unus
tantum Co-
meta 1664.
visus.

Bartholdus
Møllerus Con-
sul Hamburg.
laudatur.

Almage-
stum Novum
Riccioli com-
mendatur.

Auctor cum
Ricciolo ar-
gumentum
Cometicum
tractare inci-
pit.

*Judicium
imperitis no
permitte.*

faciam pervideas. Nosti nempe vetus illud, & in vita apprimè necessarium
Phocylidis monitum:

*Artifici in
sua arte cre-
dendum.*

*Μηδὲ ποτε κρίνεις ἀδάμηντας ἀνδρας ἰδούσας
τὴν σοφίην σοφὸς ἱγύνει, τέχνας δ' ὁμῶς πλύνει.*

(Nunquam judicare homines siveris imperitos:

Sapientiam sapiens dirigit: artes autem qui ejusdem est artis.

*Commercium
cum doctis co-
le coram &
per literas.*

*Ricciolo Au-
tor quæstio-
nes quasdam
de Cometis
proponit.*

*Cometa hye-
me 1664. an
unus appa-
ruit:*

*Geminum
fuisse quidam
cur opinati?*

*Curtius lau-
datur:*

*Duos Come-
tas hyernos
1664. putat.*

*Hevelius
laudatur.*

*Curtius He-
velio de uno
Cometa 1664.
assentit.*

*Hyberni hy-
bernos Come-
tas 1664.
duos fuisse
putant.*

*Ubsalienses
Mathematici
pro duobus
Cometis hy-
bernis 1664.
stant.*

*Fornelius
duos Cometæ
1664. afferre
conatur:
Ejus rationes.*

*Cometarum
origo secun-
dum Gueri-
chium.*

*Schotus lau-
datur.*

*Guerichiana
de Cometis
sententia Ric-
ciolo proponi-
tur:*

*Tum ille de
motu terræ &
spatio vacuo,
Et anemo-
scopii inven-
tio.*

*Riccioli de
Cometarum
effectis sen-
tentia Auctori
probatur.*

Sed ad rem. Cum mihi in hac Urbe agenti frequens cum Viris doctis (à qui-
bus dum eos loquentes in literis video, nunquam non doctior recedo) inter-
cederet commercium literarum, factum est, ut nuper visq in cælo Cometa, ex
una quæstione in aliam delapsi fuerimus, quas recensere hîc, ne Tibi sim mo-
lestus, nolo. Attingam tamen nonnullas earum, ut Tuum quoque sublime
explorem judicium. Quandoquidem nuperus Cometa primus visus die 3. 13.
Decemb. in his oris ad rostrum Corvi ante ortum Solis proprioque motu ver-
sus Austrum, deindè ad oculum Leporis die 21. 31. Decembris post occasum
Solis, proprioque motu versus Boream tendens apparuit, factum est, ut non-
nulli Viri Docti, & in re Mathematica Præstantissimi, duos fuisse distinctos
Cometas opinati sint. Quos inter & Doctissimus Vester Albertus Curtius, celeberrimus
Philosophus & insignis Mathematicus fuit. Qui tamen postquam à me per
Illustrissimum Dominum Joannem Ernestum de Rautenstein, Ministrum Sta-
tûs, Consiliarium Intimum & Legatum ad Conventum Imperii Neoburgicum,
accepisset Amplissimum Hevelium, inimitabili diligentia studiis cælestibus in-
cumbentem, binis ad me exaratis literis sententiam suam de uno Cometa mihi
& aliis prodidisse & asseruisse, eandem & ipse amplexus est. Licet autem non
deessent, qui è variis locis duos se distinctè Cometas una nocte vidisse affir-
marent: Hevelio tamen assentire maluit. Et certè non desunt in Germania
Mathematici qui adhuc eandem illam de duobus Cometis hybernis opinionem
foveant. Quam & Mathematicis Hybernis placere Londino cum Observatione
eorundem accepi. Eandem & Ubsaliensibus Mathematicis arridere, Hol-
mia Suecorum ad me perscriptum est. Præcæteris verò eam propugnat Claris-
simus Jonas Fornelius, Mathem. in illa Acad. Prof. qui ex magna motûs Co-
metici inæqualitate diversos fuisse Cometas evincere satagit. Dicit nempe Co-
metam, qui ad dies 12. 22. Decemb. per singulos dies duos tantum in proprio
Circulo peregerit gradus, non posse eundem esse cum illo qui à dieb. 12. 22.
Decemb. ad dies 21. 31. ejusdem plusquàm 100. gradus emensus fuerit, cum
in nullo unquam Cometa tanta motûs inæqualitas fuerit observata. Quid de
hac ejus objectione sentiendum sit, sicut à Clarissimo Bullialdo aliisque Ma-
thematicis egregiis (quamvis & ille, & horum plures pro uno stent Cometa)
ita & abs Te, Vir Doctissime, judicium exspecto. De Cometarum origine
& motu non dubito me ex Tuo illo eruditissimo tractatu edoctum iri. Verbo
tamen attingam Amplissimum Virum Dn. Ottonem Guerichium, Consulem
Magdeburg. (quem quanti Doctissimus pariter Vester Casparus Schotus faciat
nosse Te non dubito) existimare Cometas provenire ex procellis, quæ in aëra
latæ partem aëris cum impetu avellant & in sublime rapiant, ubi illa à Sole
illustrata quasi caudam habens conspiciatur. Præsupponit autem ille duo ardua
de motu terræ & spatio vacuo principia. Et aërem quidem particulâ illâ avul-
sâ leviolem reddi, statuâ vitro aëris vacuo inclusâ (quam non semel in ædibus
Nobilissimi Domini Consilarii & Residentis Brandenburg. Filii ejus hac in
Urbe agentis vidi) & ima petente demonstrare se ait. Ad confirmandam suam
sententiam cum non pauca ad me miserit, velim & Tu mihi super ea re men-
tem Tuam aperiatis. De effectis Cometæ sententiam Tuam, utpote Theolo-
gicam & Ethicam, non tantum Philosophicam, cum voluptate jam legi.
Monstras enim hæc veluti divinæ iræ mortalium scelera vindicatoræ indicia &
pœnitentiæ incitamenta, non ut prodigia ad formandas vanas divinamque iram
cientes

cientes divinationes exhibita. Sed accuratius ista, Deo volente, his diebus legam & expendam. Sum autem in eadem sententia quam aureo illo ore pro-
laram laudas, neminem scilicet lædi nisi à se ipso: non à fato Stoico, Chal-
daico vel Astrologico, non à Cometæ vel ullo cælestium signorum in hominis
liberrimum ingenium imperio. Quod & publicè docendum & adstruendum
esse, ad conservandam publicam tranquillitatem reor. Hæc enim facilè à vanis
vatibus & credulis ac temerariis eorum sequacibus laceffitur. Dico autem in
tanta rerum humanarum varietate & ante vel citra ullam Cometæ apparitio-
nem, multa mala & post eandem bona evenire. Puto etiam non minus in
nupero phænomeno efficacæ Cancro, Virgini & Lepori, quam Corvo Orio-
ni & Leoni tribuendum fore, si illa Astrosophica præfagia & vaticinia solido
inniterentur fundamento. Hic jam tempore exclusus pedem figo, dum modò
unum abs Te, quâ es eruditione, solertiâ & humanitate, obtineam, ut me-
cum communices Tuas observationes unâ cum accurata Cometæ delineatione
& adjunctâ sententiæ Tuæ de nupero Cometa speciatim explicatione, quæ
tot aliorum Mathematicorum Clarissimorum observationibus, delineationibus
& narrationibus addi possit. Suadent enim, monent & incitant Amici (qui-
bus refragari non convenit, præsertim cum talia publico bono inservitura spe-
rent) ut illas in unum corpus redactas edam in publicum, adjunctis & his,
quæ huc illuc de hoc argumento, & hujus occasione alia quædam illi accom-
moda ad varios Viros Illustrissimos & Doctissimos scripsi. Ita opus non tan-
tùm Mathematicum; sed & Politicum, Historicum & Ethicum conficietur,
jucundum & utile simul. Fac proindè & Tu, Vir plurimùm Reverende, Cla-
rissime & Doctissime, ut symbolam Tuam, nominis Tui famâ & nostrùm
omnium expectatione ac luce dignam, & cum publica utilitate (quæ nobis
corruptos seculi mores cum dolore intuentibus vel maximè curanda est) jun-
ctam quamprimùm obtineamus. Literas Tuas tutò trades ei qui has curaverit.
Quanquam nomen meum præfectis tabellariorum Norinbergæ & hîc satis sit
notum. Vale & me æqua benevolentia complectere, qui sum

*Læditur ne-
mo nisi à se-
ipso.*

*Fato non sub-
est homo.*

*Libertas na-
tura humanæ
afferitur.*

*Cometas &
mala præce-
dunt & bona
sequuntur.*

*Signa celi,
quæ Cometes
percurrit,
nulla certa
præfagia sub-
ministrant.*

*Observatio-
nes Cometicas
Auctor à Ric-
ciolo postulat.
Amici iussu
suadentibus
obedi.*

*Ricciolo Au-
ctor operis sui
rationem ex-
ponit.*

*Publicis uti-
litatibus stu-
de.*

*Malis alienis
dole.*

T. observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ
Eques Polonus.

Bononiæ Hamburgum die 28. Aprilis 1665.

Generose &c.

Sicut in ipso literarum Tuarum atramento, candorem animi, sic prodigalita-
stem in me laudando agnovi, quibus cum me longè inferiorem sciam, non
potui sinè rubore legere: quantuluscunque tamen sim, breviter ad postulata
respondebo.

Primò itaque longè verius existimo Cometam Decembri & Januario præte-
rito conspectum unicum fuisse: cum identitatis argumentum sat probabile sit,
& color & magnitudo apprens & figura & capitis Cometicæ particulæ Telesco-
pio præpotenti conspectæ, & terminus à quo cœpit & in quem desiit Cometæ
motus: esto eadem nocte diversis horis cauda in diversas plagas projecta appa-
ruerit, ita nimirum exigente Solis modò majori, modo minori profunditate
infra Horizontem. Neque vero Anomalia illa motûs initio & fine tardissimi,
circa medium velocissimi, sufficiens est indicium diversi mobilis, cum in pla-
netis quinque minoribus, qui erronei quidem sunt, sed minus erronei quàm
Cometæ, simile quid eveniat, si comparetur eorum motus, quando bis in una
revolutione fiunt Stationarii, cum motu intermedio. Quis enim duas naves

*Ricciolius
Auctoris lite-
ras gratas
habet,*

*Laudes sibi
debitas, & ab
Auctore da-
tas, per mode-
stiam recusat:*

*Unum tan-
tùm Cometam
hyeme 1664.
nos vidisse
affirmat:*

*De inæqua-
litate motûs
Cometæ nostri
respondet.*

*Naves duas
ex una diver-
sus motu non
esse facit.*

esse dixerit, si eadem procul conspecta modò lentissimè in summa malacia, remis promoveatur; postea verò flante validissimo ac secundo vento velocissimè deferatur?

*Ricciolius
modestè Gue-
richi patris
sententiam de
origine Cometa-
rum Cometarum
refutat.*

*Terræ motus
cur à Ricciolo
negatur.*

*Spatium va-
cui dari ne-
gat Ricciolius.*

*Gravium de-
orsum descen-
dentium acce-
leratio est rea-
lis, non tan-
tùm appa-
rens.*

*Hanc cum
motu terræ
stare non pos-
se Ricciolius
probat.*

*Ricciolius
per morbum
nullas obser-
vationes Co-
metæ hybernæ
fecit.*

*Fr. Maria
Grimaldus
laudatur,
moritur.*

*Hevelii lau-
des & meri-
ta Ricciolius
agnoscit.*

*Bullialdum
de re Astro-
nomica benè
meritum esse
Ricciolius fa-
tetur.*

Secundò salvâ reverentia, quæ debetur Amplissimo Viro Dn. Ottoni Guerichio, ejus opinioni de origine & motu Cometarum suffragari non possum, tùm quia dato etiam motu Telluris, procellæ hinc excitatæ & Cometæ multo frequentius fierent: tùm quia illa opinia, sicut Tu mihi supponis, nititur duobus fundamentis de Terræ motu & de spatio vacuo, quorum utrumque mihi evidens est esse falsum. Quandoquidem ex reali incremento impetus & majori ac majori vi percussione gravium ex majori altitudine descendunt, convincitur realem quoque esse accelerationem eorundem gravium, & non tantùm apparentem, ut contendit Galilæus, hanc autem realem accelerationem, quæ augetur secundùm quadrata temporum æqualium (ut manifestissimis experimentis sæpius comperi, & Galilæistæ ipsi supponunt) non posse stare cum Telluris motu, demonstravi jam lit. 9. Almagesti Novi & iterum in Astronomia Reformata, quæ paucis ab hinc mensibus in lucem prodibit. Vacuum porro nullum dari illis ipsis experimentis per Hydrargirum factis hic cum P. P. Paulo Cassato, qui jam edidit opus suum inscriptum Vacuum proscriptum, & cum b. m. P. Francisco Maria Grimaldo, cujus opus posthumum nunc est sub prælo, certi evasimus.

Tertiò quòd meas de nupero Cometa Observationes requiris, doleo me nec Tuo nec aliorum amicorum Doctissimorum desiderio posse facere satis. Nam tota Decembri, Januario & Febuario, destillatione capitis permolestâ & tussî importunâ laborans, non potui sedulo & organis necessariis, quibus alioquin multis & magnis præditus sum, Astronomicis Observationibus incumbere, neque mei vices supplere potuit meus peritissimus & accuratissimus Socius P. Franciscus Maria Grimaldus, quia die 28. Decemb. Anni 1663. migravit, ut credere par est, in cælum, unde sidera ne dum Cometas, quos nos suspicimus, despiciat. Si Clariss. Viris Hevelio & Bullialdo &c. contingat Te scribere, rogo ut meo nomine illos certos reddas, mihi deesse verborum formulas idoneas ad exprimendum, quanti eorum doctrinam & Astronomicos labores faciam, quantumque ex illis profecerim. Vale interim & me amare perge.

G. D. T.

Addictiss. & Observantiss. servus

JOAN BAPTISTA RICCIOLIUS.
Soc. Jesu.

Hamburgo Bononiam die 17. Maji 1665.

*Morbum a-
mici dole.*

*Amici meri-
ta citrâ invi-
diam agnosce.*

*Riccioli eru-
ditio & indu-
stria eximia.*

*Leopoldus
Magnus Dux
Hetruriae lite-
rarum & li-
teratorum
sitians.*

O Ctavo ab hinc die accepi literas Tuas die 28. Aprilis datas, quæ me non pauca, & præclara quidem, licet breves sint, docuerunt. Id unicum ingratum, quod toto Decembri, Januario & Febuario cum pertinaci catarrho conflictatus fueris. Morbus enim iste Tuus optatissimas Tuas Cometæ in Corvo & Lepore aliisque signis cœlestibus per illud tempus visi observationes nobis invidit, & liceat ita dicere, corvos delusit hiantes. Omnes nempe singulare quidpiam ab eximia Tua eruditione & admirandâ propè, Vires certè unius hominis fuetas excedente, industriâ expectamus: cum primis vero Clariss. Bullialdus, prout Tibi in prioribus scripsi. Nunc verò addo, cum dehinc mihi nunciassè, expectare se à Te & Clarissimo Dominico Cassino literas, tùm & observationes, de quibus Serenissimus Princeps Leopoldus ab Hetruria se mœnuerit. Unde vides, quantas spes indice tum Serenissimo illo Principe, tùm Clariss.

Clarissimo Bullialdo de Tuis laboribus conceperimus. Dabis itaque operam ne hæc prorsus decollent, præsertim cum & multis & magnis Organis Mathematicis, de quorum defectu plerique Mathematici queruntur, abundes. Saltem nuperrimum Cometam, qui in Pegaso luxit à die 6. Aprilis ad 20. ejusdem observaveris. Fac itaque quamprimum Tuæ magnæ industriæ & existimationis auctoramenta habeamus. Magnum Systemati meo de Cometis Mathematico, Politico & Ethico, sed & laudibus Tuis addes ornamentum. Idem à Scientissimo Kircherò præstolor. Jam quidem ejus nonnulla observata Curtianæ debeo benevolentiae. Sed, ut nosti, tutius &

Dulcius ex ipso fonte bibuntur aquæ.

Dedi ad eum binas literas die 18. Martii & 6. Maji, quibus ei institutum meum exposui, utque illud favore suo promoveret, & observationibus ac narrationibus suis de motu & operatione Cometæ, vel etiam de origine ejus ornaret, officiosè petii, quod etiamnum per Te facio, plurimum salute ei adscriptâ. Sunt mihi ad manus Observationes Parisiis, Ingolstadii, & Pragæ, à Mathematicis Societatis Vestræ habitæ, ut & Colonienses, Leodienses, Olo-mucenses, Tridentinæ aliæque. Vellem itaque utriusque vestrum pariter observationibus gaudere: quas in opere, volente Deo, brevi perficiendo & urgentibus Amicis edendo, nominibus Vestris præfixis, sicut & aliorum Clarissimorum & Illustrium Virorum, colligere constitui. Sententiam de origine Cometarum, ita & de vacuo, ac motu telluris, quam Amplissimus Dominus Guericus defendit, Te oppugnare video. Equidem & aliorum Virorum Doctissimorum judicia eam non probant, vel certè non ex toto. Illa de motu terræ videtur valdè Scripturæ Sacræ Solem moveri affirmanti repugnare. Sunt tamen qui illam sententiam Scripturæ convenire doceant, ut inter cæteros Christophorus Wittichius Professor Noviomagi, & Henricus Nicolai, olim Elbingæ & Dantisci, uterque Theologi celebres. Cum Magno illo Philosopho Cartesio, Hollandiam, tum cum in Sueciam tenderet, transeunte Anno 1649. mihi tunc de talibus sermones: sed ille deferri cum suo vortice, non separate moveri terram aiebat. Hevelius (at quantus in Astronomicis Vir!) nuper quoque movit terram, ne moto Sole plura absurda, aliàs inevitabilia, incurreret. Quidquid de eo sit, illud est longè certius & immobile oraculum, fore motum translationem, tanquam factorum, ut maneat ea quæ sunt immobilia, nosque regnum immobile suspicientes habere gratiam, per quam serviamus cum metu & reverentiâ, placentes Deo nostro, qui ignis consumens est. Ad illam æternæ quietis metam motum & cursum omnem dirigamus par est, si illud plusquam Stoicum non moveri consequi velimus, à quo nos quamdiu imbecillitati & vicissitudini hujus seculi subjecti sumus, illa ipsa prohibet, mentis tamen invictam constantiam, & spem immobilem eripere non potest. Socium Te studiorum Tuorum Franciscum Mariam Grimaldum (ex illa Regia & olim Sancta, stirpe, quæ tot Principes Sacros & Profanos feliciter tulit, uti Tu ipse in Epitome Genealogiæ Grimaldæ gentis sed & in epistolis ad Eminentissimum Hieronymum Card. Grimaldum, & ad Magnanimum Honoratum II. Monæci Principem deducis) & quidem peritissimum & accuratissimum, amisisse, est quod Tecum Viri literati doleant. Epistolam Tuam legendam Amplissimo Domino Consuli Möllero communicaveram: quicum ante triduum multa de rebus non tantum Politicis, sed & Astronomicis (Vir enim est in omni literarum genere versatissimus & verus patriæ suæ Pater) contulisse, multaque etiam in laudes Tuas ex ore ejus audivisse, meritò mihi sed & Tibi gratulor. Ejusdem epistolæ apographa ad Clarissimos Viros Hevelium & Bullialdum misi, quibus id fore pergratum, non dubito. Scio enim utrumque magni Te facere. Scias verò illum Cometographiæ suæ (quæ cuncta de ortu motuque Cometæ aliaque ad hoc argumentum spectantia accuratissimè explicabit

Instrumenta Mathematica multa Grimaldus Ricciolus possidet. Cometæ vero ni 1665. durationis. Kircheri laus, Observatio-nes quasdam Auctor à Curtio habet.

Ipse ab eo observationes & judicium de Cometæ postulatur.

Terra circumvolutio Script. S. repugnare videtur multis, aliis non item. Cartesius laudatur, auctori notus, In Sueciam abiit.

Terram cum vortice deferri non separatim moveri statuit.

Immobile oraculum mobilia cuncta transmutantur, ut sola immobilia permaneant.

Immobile in terris unicum æterna quietis spes.

Mortem Virorum doctorum dole.

Grimaldorum gens illustrissima

Möller Conf. Hamb. meritis & laudes,

Erga Ricciolum benevolentia.

Cometographia Hevelianæ delineatio generalis.

explicabit, & 450. amplius observationes Cometæ orbi exhibebit) Prodrorum nuper admodum præmisissè. Vale, constanter fave & feliciter age.

Hamburgo Bononiam die 31. Maji 1665.

Extempora-
lis scriptio er-
roribus obno-
xia.

Officii defe-
ctus sedulo
penſa.

Occupari in
omnes officioſi
eſſe nequeunt.
Kircheri laus.

Prodrorum
Prodrori Co-
metici Heve-
liani Riccioli
& Kircheri
gratiâ Au-
ſpiciat.

Dato die 17. Maji ad literas Tuas responſo, quamvis ob angustiam tem-
poris festinanter & propè tumultuariâ manu exarato, utcunque me offi-
cio in Te meo defunctum fuiſſe ſpero. Tu & erroribus calami, ſi qui fortè
præter mentem (ut in ſcriptione, quæ ex 16. & 17. Junij, protruditur, fieri aſſolet)
irrepperint, & ſimplicitati verborum minusque polito ſtylo veniam æquus da-
bis & facilis. Nunc defectus illos penſare jubet officii ratio. Sed continuorum
graviorumque laborum multitudo, mentem & manum in præſtanda Tibi grata
officia ſuamet ſponte proclivem, retardat & prorsus impedit. Ecce verò aucta-
rii, vel potius auctoramenti & hoſtimenti vices ſupplebit epiſtola iſta ad Subti-
liſſimum Kircherum, quam ante octiduum finire non potui. Hanc perlectam
pro Tua humanitate quamprimùm promovebis. Miſſurus utrique veſtrùm ho-
diè eram Prodrorum Prodrori Cometici Heveliani: ſed nec hunc alioquin
affectum perficere potui. Proximè tamen, ſi Deus vitam & valetudinem pro-
rogare voluerit, id faciam. Tu interim da operam, ut Symbolam ad Opus
meum conſeras, exiſtimatione Tuâ & exſpectatione noſtrâ dignam. Iſdem ar-
mis contra utrumque Veſtrùm pugnandum mihi foret, niſi veſtram humani-
tatem ut vinci facilem, ita & mutuò officio vincentem experiret. Vale & mi-
hi porro fave.

Hamburgo Bononiam die 17. Junii 1665.

Kircheri elo-
gium.

Prodrorum
Prodrori He-
veliani Au-
ſpiciat Riccioli
& Kircheri
mittit.

Doctos Viros
cultu & bene-
volentia proſe-
quere.

Parce labori
& ſumtui.

Kircheri
Mundus Sub-
terraneus lau-
datur.

Dei provi-
dentia patet
per omnia.

Dania Rex
laudatur.

Phænomenon
in Androme-
da viſum an
Cometa?

Si hoc foret
iſte interme-
dius Cometa.

* Prodroro
Prodrori He-
veliani confi-
ciendo Heve-
lii erga Ric-
ciolium bene-
volentia occa-
ſionem dedit.

Proximæ meæ literæ, quibus incluſeram has, quas ad Ingenioſiſſimum
Kircherum de argumento Cometico dederam, ſpem Tibi fecerant ut &
illi, me utrique veſtrùm Prodrorum Prodrori Cometici Heveliani miſſurum
fuiſſe. Sto promiſſis & fidem præſto. En igitur utrique veſtrùm debitum in-
dustriae & benevolentiae meæ teſtimonium; ſed & obſervantiae, quâ Magnum
illum Aſtronomum proſequor, monumentum. Quod unum exemplar utrique
veſtrùm mittam, ideò facio, ut & laboris & ſumtus fiat compendium. Ita
enim unâ fidelia, ut dici ſolet, duos dealbabo parietes. Velim officia mea
cum plurima ſalute deferas celeberrimo illi Socio Tuo. Ejus ingenium non
tantum in terræ viſceribus reconditum, ſed & terras mariaque cæloſque per-
means, in magnifico illo Mundi Subterranei opere, miror, deque tantis Mœ-
cenatibus & Euergetis illi gratulor. Utinam & ego aliquem inveniam, in re
præſertim tenui magnoque conatu! Sed Dominus providebit, quod Symbo-
lum ſacrum ætate noſtra Phœnix Principum (quod me à nonnemine in pu-
blico Orbis theatro dictum videre memini) Fridericus III. Rex Danorum In-
clynus uſurpat, Munificentiffimus proſectò Literatorum Patronus. Cæterum
Kircheriana humanitas reſponſum mihi promittit (quod ei indices velim) ad
nuperam epiſtolam, quâ propono controverſiam an aliquod phœnomenon ad
cingulum Andromedæ borealius viſum fuerit Cometæ ſimile, nec ne? quod
quidem diſcuſſionem & deciſionem meretur certam. Nam ſi prior illa ſenten-
tia obtineat, hoc arguere videretur nos inter primum & ſecundum Cometam
habuiſſe medium, cum Clariffimus Vir Abrah. de Grau Profeſſ. Franequera-
nus illud ibidem ineunte Febr. viderit à Cometa diſtinctum. De qua re utrius-
que veſtrùm, Tuam ſcilicet & Kircherianam ſententiam exſpecto, utque eam
quamprimùm obtineam, urgentibus Amicis Operis (cui veſtra ſuo loco, Deo
dante, inferenda erunt) editionem, rogo. * Unum addo, antequam finio Tibi
me

me singulari jure hoc Heveliani libri compendium debere. Documentum hujus rei haud leve est, quòd & ille publico illo de Motu Lunæ Libratorio scripto Tibi dedicato, imò ad Te directo, quanti Te faciat, testatus fuerit, & Tu pariter in literis ad me, Te quoque eum magni æstimare, dum Te multa ex ejus, ut & Clarissimi Bullialdi, scriptis didicisse, candidè fateris. Cæterum & longè celeberrimum illum Socium Tuum Kircherum Hevelio in suo Mundo Subterraneo multum tribuere animadverto. Itaque utrique Vestrum meritò opusculum hoc mitto, paulò post ad finem perducendum, favente Deo. Interim quæ porrigo grata mente excipite, & ulteriori studio favete, ipsique benè Valete.

Hevelius
Ricciolium
magnificat;

Et iste illum;
Pariterque
Kircherus.

Hamburgo Bononiam die 24. Junii 1665.

NEque nunc Prodromo Prodromi Heveliani ultimam manum imponere, multis impeditis laboribus, potui. Adjungo tamen superioribus non pauca, quod reliquum est, proximè Deo volente, missurus. Neuter vestrum me vobis citius id officii præstare non potuisse miretur. Haud falsus profectò es, si tantum.

Præter cætera me . . . censes

Scribere posse inter tot curas totque labores;

Auctoris occupationes assidue, tuenda vitæ causâ:

Scriptio ex temporali Tempori servari.
Res magis quam verba attende.

Discendi cupidus esto.
Libertatis amans esto.
Cometa mortis Caroli M. præfuisse rit.

Aventini laus.
Sigonii encomium.

Colloquium de Cometa Ludovicus Pius non Carolus M. eum Mathematico habuit.
Error Eckstormii & Alstedii.

Disce a doctiori nunquam te pudeat.
Laudes meritis cuique tribue.

quibus me rerum mearum ratio astringit. Unde etiam vides me semper ferè festinante & extemporali Scriptione uti, dum temporis divina humanaque sapientia monente, serviens, ad res magis quam ad verba attendo. Omnem autem humanitatem & æquitatem de Te mihi polliceor. Quem in præsentia summo perè rogatum volo, ut inclusas Romam literas unà cum adjunctis quamprimum mittas. Hac lege tamen, ut quæ mitto perlegas, & si velis, describi pro Te facias, & vel per partes descripta illuc promoveas. Occurrunt enim non pauca tam in Hevelianis exceptis, quam in meis additamentis, ibi Astronomica, hinc Historica & Chronologica, de quibus judicium & responsum Tuum meritò expectabo. Quibus hinc unum adjicio, quod inexplibili meæ discendi cupiditati & ingenuæ libertati, Tuæque insuper humanitati (hæcenim triga me ad Te consulendum pertrahit) tribuas velim. In Almagesto Tuo c. 5. de Cometis annotas Cometam Anno 814. Caroli M. ut & alterum Anno 839. Ludovici Pii mortem prænuñciasse. Libenter ex Te discam, quis Auctor illum memoriæ prodiderit? Fateor enim me hinc hære, cum nec Ivo Carnot. nec Adelmus, sed nec Eginardus nec Aventinus, nobilis Bojorum historicus, nec Carolus Sigonius, insigne illud Italiæ Vestræ decus, nec Donatus in vita Caroli, nec Funccius, Buntingus, Calvisius & Bucholzerus, quatuor alioquin in talibus notandis diligentes Chronologi, Cometam Anno 814. apparuisse & Caroli M. mortem præfagivisse scribant. Omnes autem in extrema filii ejus Ludovici Pii tempora eundem referunt, sicut & auctor vitæ Ludovici anonymus, qui, ut & Aventinus cum cum Eginardo Philosopho de hoc portento notabile illud, quod nosti, colloquium habuisse, literis consignavit. Miror Henricum Eckstormium in historia Cometarum, & cum eo Alstedium in sua Chronologia hoc colloquium à Carolo fuisse habitum referre (licet hanc historiam de Ludovico recitari Alstedius sciret) quin imo utrumque & Fasciculum temporum in testem adducere, cum tamen & is ad Ludovicum hæc ut mihi videtur, referat. Quod si Tu tamen pro multa Tua lectione & eruditione contrarium me hinc docueris, erit quo nomine gratias Tibi agam. Quanti moderatam Tuam & morum probitati commendandæ ministrantem de Cometarum effectis sententiam, ut & alia abs Te inimitabili diligentia composita faciam, in meo opere, Deo volente, brevi in lucem prodituro, videbis. Vale.

VVVV 2

Hamburgo.

Hamburgo Bononiam Kal. Julii St. Gregoriano 1665.

Literas meas cum potiore Prodromi Heveliani contracti parte ante octiduum rectà ad Te missas, rectè Te accepturum spero. His submitto pauca illius opusculi, gratià utriusque vestrùm compositi, quod reliquum est, brevi Deo volente missurus. Libenter omnia simul misissem; sed id per alios continuos labores, quibus me subtrahere non possum, facere non licuit. Doctissimus & Solertissimus Schottus multas observationes nuper ad me misit, etiam ex Italia vestra, quas non habui. Multùm me ejus humanitati eo nomine debere profiteor. Responsum à Te & Humanissimo Kircherò expectabo cum desiderio. Propositas à me proximè quæstiunculas Historico-Chronologicas velim grato animo accipias, meque de his instruere non negligas, qui sum ad omnia officia Tibi præstanda paratissimus. Vale.

*Schotti elogium,
Erga Auctorem benevolentia.*

Hamburgo Bononiam die 8. Julii 1665.

EN Tibi tandem & per Te Humanissimo Kircherò velocibus pedibus, ut sic loquar, instructum Prodromi Heveliani Prodromum, quem utriusque vestrùm causà adornavi, sed manu, inter multa alia negotia indefinenter obstrepentia, quod meritò fateor & deprecor, tumultuarià. Vos, quæ est æquitas & humanitas vestra, serenà hunc satis longum & longo tempore ad Vos euntem, licet à festinante expeditum, Præcursoris Præcursores, excipietis fronte, non tam mei, qui nil nisi propensum in bonas litteras, Auctorem de re Astronomica optimè meritum, & utrumque vestrùm studium testari hoc qualicunque labore volui, quàm Clarissimi Nominis Heveliani respectu. Defectus, si qui (prout festinantibus & occupatis ut plurimùm evenire solet) fuerint, plenà æqui judicii & benevolentia mensurà implebitis. Quod si verò hoc opusculum gratum Vobis fore, tum verò & judicio Vestro publicè, saltem quadamtenus, utile esse posse intellexero, ingens operæ pretium faciam, & ad similia aliaque Viris literatis grata & publicè utilia futura tentanda excitabor. Tu verò, Doctissime Riccioli, me discendi hæc & illa à Te percupidum, rebus scitu dignis, quas proposui, imbuere non dedignè. Nosti quæ sint veri indagandi studia, quæ leges, quæ eorum qui discendi desiderio ardent, importuna vota, qui improbi labores. Hæc mihi cuncta promittunt, me animum spe haud inani pascere, nec Te negaturum mihi ea, quæ & Te dante & me accipiente digna erunt. Sal. Plur. Doctissimo illi & Clarissimo Tuo Socio Kircherò adscribo, ab utroque vestrùm præstolans & porrò præstolaturus responsi vicem. En vobis quæ exeunte Junio à Clarissimo Ballialdo scripta, antè quadriduum accepi. Vale.

*Prodromum
Prodromi Heveliani
absolutum Auctor
Riccioli &
Kircherò misit.*

*Hevelius
laudatur.
Merita enim
& officia
cuique tribue.*

*Publicis utilitatibus
studet.*

*Discere à doctiori
nuncquam Te pudeat.*

*Veritati indaganda
operam.*

*Discendi avidum
importuna quoque
vota & improbi
labores decent.*

*Fusta amico
non neganda.*

Prodromus

Prodromus Prodromi Cometici Heveliani.

à

STANISLAO LUBIENIECIO

compositus & RR. DD. PP. Joan. Bapt. Ricciolo & Athan.

Kirchero è S. J. cum expedito Cursore missus.

QUandoquidem Nobilissimus & Clarissimus Hevelius inter alios mihi quoque, (quicum de argumento Cometico per literas etiamnum sat frequenter, imò si labores ejus cælestiaque studia diurna nocturnaue spectes, frequentissimè confert) Prodromi sui Cometici editionem tribuit, mei officii esse duxi in his pagellis eum Vobis, qui tam cito eximium istum librum nancisci non potestis, ob oculos sistere. Spero autem, quæ est vestra æquitas & humanitas, Vos id officii in bonam partem interpretaturos, tanquam si Prodromi Prodromus ad vos advolet, & præcursor præcursorem præcurrat.

*Prodromus
Cometicus
Hevelianus
cur ab Aucto-
re in compen-
dium reda-
ctus.*

1. Observationes suas speciales, quas ultra 450. habet accuratas, ac omnia quæ ex iis accuratiori calculo derivanda sunt, Cometographiæ reservat Auctor.

*Heveliana-
rum observat.
numerus.*

2. Cometa Anno 1664. ut meritò inter præcipuos, qui unquam affulserunt, numeratur, sic paritèr quàm exquisitissimè observari meruit: quam ad rem dextrè perficiendam Auctor optimis instrumentis se instructum fuisse testatur.

*Cometa 1664
dignitas.*

3. Observationes suas à die 14. Dec. St. Greg. arcessit, quàm maximè idoneis ad hanc rem instrumentis, præcipuè majore Sextante, & maximo Quadrante usus.

*Heveliana-
rum observa-
tionum ini-
tium à die 4.
14. Decembr.*

4. Distantiæ Cometæ à fixis, tum altitudines meridianæ, præstant cæteris observationibus omnibus.

*Observatio-
nes Cometa-
rum optima-
que sint.*

5. Dicta die 14. Dec. sub horam 5. in Quadrante Orientali ad Euronotum propè Rostrum Corvi, vix ab eo semigradu distantem Cometam, Favonium verus altum 9'. ab horizonte in 8. gr. Libræ sub Latitud. Austr. 22. gr. observavit. Cujus caput erat satis conspicuum subflavi coloris luminisque debilioris. In meditullio ejus lucidius quoddam lumen trium vel 4. minutorum in Diametro, stipatum alio obscuriori ac tenuiori capillitio, cujus tota dimetiens 12. fere min. æstimabatur, nudo visui apparebat. Caput verò lustratum præstanti ac prælongo Telescopio ita, ut animadversum fuerit meditullium corporis non ex uno solo clariori nucleo, sed ex plurimis particulis Cauda ejus insignis tunc fuit 14'. longa.

*Heveliane
observationes
ex ordine.*

6. Tunc etiam intra horam unam & alteram ex diversis impetratis distantis, præsertim Cometæ ab Arcturo, Spica, Corde Hydræ & Regulo, promptè & securè conjecit, Cometam habere motum proprium abortu in occasum S. contra S. S. & quidem diurnum eo tempore vix 1. majorem.

7. Die 15. Decemb. observavit in 7° 26. Libræ, & in 22° 26. lat. Austr. Cometam, qui ad partes Australiores, Tropicum versus Capric. cui jam imminabat, viam cursu retrogradu instituerat, motusque ejus 24. horarum spatio gradum penè integrum æquaverat.

8. Exploratis, post peractas duas illas observationes & cum priorum Cometarum cursu collatas, angulo inclinationis orbitæ & eclipticæ, nec non Nodo Cometæ descend. illo scilicet 53. ferè gr. hòc in 28. vel 29. gr. propemodum Libræ versante, statim optimè prævidit Cometam Dantisce nunquam planè horizontem subire posse, licet altitudo poli Gedanensis sit 54° 22' 52". elevatio Equatoris 35° 37' 8". atque sic altitudo Tropici Capricorni supra horizontem

*Cometa bori-
zonem Danti-
scæ non sub-
iit.*

tantum $12^{\circ} 6'.8''$. sed appropinquaret quidem de die in diem magis magisque finitori, ita tamen ut infra $5^{\circ} 26'$. ei nunquam accederet, verum deinde rursus in dies altiora peteret, & ab horizonte successivè plus plusque discederet: quo sic in parte opposita sub æquali penè angulo inclinationis, tramite suo, Eclipticam trajicere posset.

9. Cum autem in eo Cometæ omnes consentiant (ii scilicet quibus semicirculum integrum emetiri contingit) quòd cursum suum, antequam tardi vel stationarii fiant, penè sub sectione maximi circuli peragant: initiò statuit protinus Auctor Cometam ab Hydra versus Navim, Canem Majorem, Leporem, Eridanum Cetumque versùs tendere necessariò debuissè. De quo cum alios Amicos literis die 15. Decemb. datis monueris, ad me quoque eadem die 28. Decemb. perscripsit.

Cometæ quidam cursum suum sub circulo ferè maximo persciunt. Herivelius cursum Cometæ in futurum prævidit.

10. Die 18. Decemb. Cometam observavit hora quarta matutina $3^{\circ} 45'$. Libræ sub latit. Austr. $25^{\circ} 36'$. sub Cratere inter rostrum Corvi & Hydram, Tropicumque Capricorni jam supergressum sub meridiem diei 16. & quidem sub angulo ferè 18 . gr. caput ejus crevisse, lucidiusque paulatim evasisse, materia tam capitis quam nuclei pariter plus plusque condensatâ: caudam 12° longam ostentasse.

Cometæ ed velocior quo terræ vicinior.

Cauda ejus longissima.

11. Die 21. Decemb. observavit Cometam ex Libra in Virginem transivisse, & jam tunc in Hydra ipsa, in 28. scilicet gr. Virg. & lat. Austr. 30° latuisse: & ut in dies fieri declivior, sic successivè, in vicinia telluris, velociorem, quâ de re itidem litteris illis me monuerat. Caput verò ejus tunc notabiliter excrevisse materiâ ejus magis magisque condensatâ, & toti corpori Cometicò majorem splendorem conciliante. Caudam insolentem ultra 22. gr. procurrisse, directione ejus inter secundam & quartam à corde Hydræ protensa, ita tamen ut curvitate in secundam à corde magis propenderet.

12. Die 23. Decemb. observavit Cometam sub Hydra in $22^{\circ} 6'$. Virg. & lat. $34^{\circ} 36'$. Austr. motu proprio à die 21. adhuc 7° ferè absolvissè, caudamque insignem 20. grad. circiter versùs Occasum projecissè.

13. Die 28. Decemb. ægrè detexit Cometam hora prima matutina propè meridiem vix 6. grad. supra Finitorem elevatum, singulis diebus maturius ortum, utpote discedentem longius à Sole ad ejus oppositionem. Neque verò amplius sub Hydra latuisse, sed confecto immenso itineris spatio in suo tramite, occasum versùs 38 . scilicet gr. ac in longit. adhuc ampliori, vid. 46. gr. elapsis diebus 4. cum dimidio longè situm mutavissè, in puppi sub clypeo navis directum, ex Virgine in Leonem profectum, cursu suo magis magisque concitato, cum inter 27. & 28. diem propemodum undecim gr. in universum autem 56 . ferè (qua de re iisdem illis literis hac die scriptis quoque me monuerat) confecerit.

14. Sicuti Cometa ad diem 27. imò 26. Decemb. continuò declivior, ita exinde magis magisque elevari coeptus, discedendo sensim ab Horizonte Trop. Capricorni, Æquatorem Eclipticamque versùs observatus est: satis autem conspicuus (licet Luna à conjunctione recens obstiterit) capite, cujus diameter 22. ferè min. fuerit, admodum crinito & hirsuto, nucleis magis quam antea condensatis, at cauda non amplius longâ in Occasum directâ, sed brevior, latiore tamen, versùs Septentrionem, sursum protensa, spectaculum jucundum & rarum, cum alias Cometæ in oppositione Solis & Terræ caudam amittant plerique, præbente.

Cometæ ex matutino vespertinus factus.

15. Conjicit Cometam die 28. post occasum Solis circa horam decimam ex matutino vespertinum evasisse. Cum autem illâ die nubibus conspectum ejus invidentibus, non fuerit visus, die 29. hora vespertina nona 36 . decem gr. altus rursus observatus est, manè in horam circiter sextam incidente Solis & Cometæ oppositione.

16. Licet verò Luna Cometæ vicinia, utpotè in eodem Geminorum signo hospitans,

hospitans, fuerit, ille tamen admodum lucidus ac circumcirca hirsutus, magnitudine valdè conspicua, barbam curtam rectà ferè sursum projiciens, in capitis centro lucidissimo & densissimo nucleo, coloris ferè ignei, deprehensus, observatus est, sub pede anteriore Canis Majoris, cui adstabant à parte inferiore duæ stellulæ globo nondum adscriptæ, satis tamen conspicuæ: in longit. nimirum $28^{\circ} 46'$. Geminorum, & latit. 47° altitudine Meridiana, globi indicio, ultra 12° jam provectâ, sed & motu in propria orbita concitato, qui à die 28. manè ad vesp. d. 29. spatio 43. hor. $23^{\circ} 46'$. ferè, in signifero verò 36° . impleverit, exemplo certè rarissimo.

Nucleus rotundus in capite Cometae observatus. Stellulae duae nondum globo adscriptae.

17. Die 30. Decemb. circa decimam vesp. Cometam in collo Leporis observavit Auctor, lumine adhuc perquam lucido & conspicuo, quamvis cum Luna junctum & vix 35 gr. ab ea remotum. At is barbam, longam unum gradum, à Septentrione recedentem Euronotum versus spargebat, & exponebat ad partes contrarias, pedem scilicet Orionis dextrum vel potius paulò infra eum. Nucleus verò ille capitis major quasi loco motus ad limbum ortivum deflectere visus est, existente Cometa in $12^{\circ} 46'$. Gemin. in latit. Austr. $40^{\circ} 16'$. Asc. R. $76^{\circ} 36'$. atque declinat. $17^{\circ} 16'$. alto in Meridie $18^{\circ} 27'$. atque ita à die 27. Dec. jam ultra 13° aucto, & intervallo 24. horarum $12^{\circ} 44'$. in suo itineris ductu, in longit. verò 16° . promotus (ita ut illa die motus ejus, utpote terræ proximi, fuerit velocissimus) ac porro strictè per caput Leporis pergente, oculum tamen ejus (quantum conjicere ex sequenti observatione auctori licuit, aëre subobscurò antehac observationum suarum diligentiam eludente) non occultasse, sed tantum supergressum esse in distantia 20. circiter minutorum, quâ de re à Vobis aliisque, quibus magis favit tunc cælum, certiora præstolatur.

Cometa quando terræ vicinissimus & velocissimus fuit.

18. Die 31. Decemb. Caput Cometæ, qui ad 14° . supra horizontem ascenderat, licet aliquantum quoad diametrum imminutum, colore tamen satis splendido instar sinistri pedis Orionis gaudebat, Nucleo illo rotundo paulò longius versus limbum Ortivum prolato, caudam unius ferè gr. longit. ad Euronotum projiciens: commorabatur autem tunc vespertina hora nona in $2^{\circ} 46'$. Gemin. & latit. Austr. ferè 34° . in motu proprio tardior factus. Cum spatio 24. hor. tantum $11^{\circ} 16'$. in longit. 10° . & in latit. 6° . peregerit.

19. Die 1. Januar. hujus anni 1665. Cometa propè stellulam Eridani animadversus est hora octava vespertina, quæ duabus post horis in coma emicuit, nucleo illo majori in meditullio capitis observato de priore splendore nonnihil remittente. Observatus tunc est Cometa in longit. $24^{\circ} 26'$. Tauri, & latit. Austr. $27^{\circ} 45'$. Motus Cometæ diurnus fuit 9° . long. verò $8^{\circ} 26'$. & latit. $6^{\circ} 15'$. de die in diem remissior.

20. Die 3. Jan. ob brevitatem temporis vix observari Cometa potuit, in $14^{\circ} 26'$. Tauri & latitud. Austr. 19° . caudam projiciens tres circ. gr. longam ad mediam stellam trium Informium ad mandibulam Ceti existentium, sed inclinationem Ortum versus. A die 1. Jan. ad 3. usque peregerat in sua orbita $12\frac{1}{2}$ grad.

21. Die 4. Jan. inter nubium hiatus Cometa secundum longit. & latit. exactè observari non potuit. Visus tamen est colore albicanti & lucida ac caudâ notabili præditus. Colligitur autem certò ex priorum observationum rationibus, hæsisse tunc in 11° . Tauri & latit. Austr. $15^{\circ} 26'$. ferè, existente Ascens. R. $43^{\circ} 16'$. & declin. 36° . Boreali, & sic quoque hâc die sub hor. 3. pomerid. eundem sub 44° . atque angulo pene 31° . Æquatorem jam transivisse.

22. Die 5. Jan. Cometa Sole occidente hora 4. $36'$. conspectus est admodum vicinus mandibulæ Ceti, sed nusquam illam texit, quicquid alii in contrarium dicant, cum eadem hora 9. in ipsa cauda media (quæ ad 14° . excurrerat singulari densitate claritateque prædita) apparuerit. Comam, in qua binæ stellulæ, scilicet circà medietatem spectabantur, in extremitate verò, ubi cauda valdè se dilatabat, pariter visa est stellula globo nondum annumerata, Cometa Ortum versus ad Clypeum Orionis porrigebat. Caput ex parte immi-

Stellula globo nondum annumerata.

nutum

nutum nec adeò hirsutum, nihilominus tamen conspicuum, nucleò illius in centro vix vestigia post se relinquire. Circà h. 9. Mandibula Ceti, Cometa & illa in ore Ceti sub linea ferè recta conspecta est, longitudine phœnomeni existente $8^{\circ} 46'$ Tauri. latit. Austr. 13° . Asc. R. 4° (ubi annon 40° . substitui debeant? doceri peto) 26° . & decl. $2^{\circ} 26'$. Boreal. Motus proprius Cometæ in tramite ejus eò tardior, quò Cometa respectu Meridiani altior evasit, à d. i. ad 5. Januar. $20^{\circ} 45'$ ferè, à die 3. ad 5. $8^{\circ} 26'$. motu proprio, diurno verò inter 4 & 5. Jan. $3^{\circ} 36'$ progressus.

Cometæ cauda velut scintillat;

23. Die 6 Jan. Caput Cometæ minus, lucidum tamen apparuit hora 6. constituebat tunc cum Mandib. Ceti & illa in ore, triangulum ferè æquilaterum. Cauda 15° longa versus ortum procurrit. Singulare quid in ea observavit Auctor, quòd quasi scintillaret fluctuaretque modò arctata, modò dilatata. Erat tunc Cometa, in $7^{\circ} 6'$ Tauri, & lat. $10^{\circ} 36'$. Austr. exist. Asc. R. $28^{\circ} 6'$. & delin. $4^{\circ} 4'$. Bor.

24. Die 7. Jan. observavit auctor caput Cometæ diminutum, nihilominus tamen satis clarum, comâ 13° longa, minimum 2° . & amplius latâ insigne: longitud. verò Cometæ detexit in $5^{\circ} 36'$ Tauri, latit. Austr. $8^{\circ} 36'$. Asc. R. $35^{\circ} 36'$. decl. $5^{\circ} 23'$. bor. atque Altit Merid. $40^{\circ} 59' 40''$. cum Cometa continuo ductu caput Andromedæ versus, discedendo nempe perpetuò à mandibula Ceti contra S. S. ascenderet.

25. In omni observatione quàm maximè operam dedit Auctor, ut distantias Cometæ à dictis stellis Capite Androm. & mandib. Ceti debite exploraret, utpote perquam conducibiles ad motum scilicet proprium ac diurnum facillimo negotio, etiam absque omni calculo cognoscendum. Distantia autem Cometæ à Mandibula (NB.) necessario semper tanto crevit in omni observatione, dum motu indefinente ferebatur retrogrado, quanto altera distantia Cometæ à capite Andromed. nunquam non decrevit. Extitisse proinde has distantias semper novæ loco de certitudine & præcisione suarum observationum judicandi ait, cum si vel semel in semiminuto tantum error fieret, illicò vitium in alterutra distantia innotuisset: tum nunquam hæ binæ distantie conjunctim, totum intervallum, capitis scil. Andr. & Mandib. Ceti quod aliàs $48^{\circ} 9' 40''$ est, constituisent. Hincque binas has dictas distantias quocunque etiam die observatas, cujuscunque etiam fuerint quantitatis (dierim enim immutabantur) semper tamen sibi invicem additas, necessario componere $48^{\circ} 9' 40''$ affirmat, deque hoc observationum suarum documento certos esse jubet omnes Astrophilos, quibus hîc optimè consultum esse voluit, ut scilicet scirent quali compendio interdum attendendum sit, & quòd hâc ratione non solum diligentia observatorum in stellis phœnomenisque rimandis, sed & instrumentorum constructio & perfectio omnium optimè explorari nullo negotio possit. Quod ut clarius proponat, docet constitutis tribus stellis in una eademque rectâ linea, omninò necessum esse, ut binæ intercapedines ab utraque extrema stella conjunctim, assidue prorsus sint æquales distantie ipsarum extremarum, veluti negari haud potest.

26. Die 9. Jan. in eod. quo prius statu Caput Cometæ & caudam deprehendit, nisi quòd hæc aliquantò longior 15 . scilicet gr. existeret, & Orientalis in fronte Ceti cum aliis quibusdam in ea conspiceretur: Cometa verò vicinus admodum stellæ in fronte Ceti Occid. circà initium Tauri sub. latit. Austr. $5^{\circ} 46'$. longit. $2^{\circ} 56'$ Tauri, Asc. R. $32^{\circ} 6'$. & declinat. $7^{\circ} 23'$. deprehenderetur, illo die duos penè gradus conficiens.

27. Die 10 Jan. Cometam observavit debiliori capite, materiâ ejus interiori plus plusque se disgregante, & caudâ rariori breviorique 12 scilicet gr. tantum. longit. ejus tunc existente $2^{\circ} 0'$ Tauri, latit. $4^{\circ} 40'$. Austr. Ascens. R. $31^{\circ} 0'$. & decl. $8^{\circ} 11'$. Bor. motu languidiore, sicut ad Leporem usque concitatiore fuerat, cum 24. horis vix $1\frac{1}{2}$ grad. peregerit.

28. Die 11. Jan. Auctor in itinere Sextante ac Quadrante, tubospicillo longiori,

giori, quod transvehi non poterat, destitutus, Cometam ab aliis Astris debite dimensus est. Caput ejus tunc pallidius & minus ratione diametri observavit, caudam verò longiorem ad 18° . circ. sed tenuiorem, tùm & duas stellulas, alteram à parte superiori, alteram à parte inferiori caudæ, hanc in fronte Occid. Ceti, illam incognitam quandam, existente Cometa in $1^{\circ} 20'$ Tauri, latit. Austr. $3^{\circ} 30'$, qui à die hesternæ adhuc $1^{\circ} 20'$. confecerit. Singulare hîc quidpiam refert, hâc scilicet nocte, Cometam cum loco cœli, ubi aliquot annis continuis nova illa stella hæsit in collo Ceti, culminasse: illam à toto præterito anno hucusque nondum se ab anni 1663. primis dieb. Sept. conspiciendum præbuisse, ita ut dubium sit an sit aliquando rursus proditura, an verò perpetuis tenebris se devoverit.

Stella in collo Ceti quando desit ab Hevelio videtur.

29. Die 12. Jan. ægrè Cometam Auctor observavit sinè instrumentis inter nubes, quanquam sufficienti lumine præditum & cauda circà educationem ad 7° . vel 8° . longa, sed circà apicem tenui & rara, cujus tota long. tamen 20° . æquabat. Colligit tamen Cometam tunc degisse in $0^{\circ} 40'$. Tauri, & in lat. $2^{\circ} 40'$. Austr. nubibus certas instrumentorum observationes, ad die 17. impediens.

30. Tribus continuis diebus circà vesp. conspecti ab Auctore sunt parelii cum suis variegatis circulis: qualia phœnomena, item halones, coronæ lunares, aliaque hujusmodi aërea meteora in horizonte Gedanensi sæpius notata esse ait.

31. Die 16. Jan. notavit eclipsin Solarem, (à Scriptoribus ephemeridum silentio præteritam, sicut & illam Anno 1664. 28. Jan. ab se observatam) non visam tamen, quod nubes cælum spissæ texissent.

Eclipses non omnes à Calendographis annosantur.

32. Die 17. Jan. Cometam ex voto observavit capite satis conspicuo, sed aliquanto diminuto, tùm rariori & tenuiori materia prædito: cauda subobscuris, rarissimis ac divaricantibus radiis (sed cælo non admodum defœcato) circ. 8° . constante, ad oculum Boreum Tauri exporrecta: in qua rursus plurimæ stellulæ lucidissimæ passim occurebant, inter quas capiti proxima vix $30'$ vel $40'$ remota excelluit. Cometa existente in longit. 28° . 20. Arietis, & latit. $1^{\circ} 0'$. sed Boreali, quòd Eclipticam jam transgressus esset die 16. Jan. sub Meridiem in 29° . ferè Arietis. Cum autem à die 10. ad 17. Jan. usque cursu suo $6^{\circ} 14'$, confecerit, exinde motus diurnus posteriorprehenditur fuisse tantum 38 . minut.

Cometa cauda plures stellulas exhibet.

33. Die 19. Jan. Caput Cometæ, etsi multò minus, tamen paulò ferè lucidius, quàm antè visum fuit, idque scintillans radiosque recentes subinde ejiciens ac vibrans, sicut & cauda, quæ insuper debilis & circà cuspidem valdè attenuata 8° . tantum extitit. Long. Cometæ animadversa est 27° . $40'$ Arietis, lat. $1^{\circ} 45'$. bor. Asc. R. $25^{\circ} 36'$ decl. $12^{\circ} 36'$. Bor. Alt. verò Meridiana hâc die quidem, sed ne vix ac ne vix obtenta est: eò quod adeò tempestive hora vesp. $5^{\circ} 30'$. primo scilicet crepusculo culminaverit, ac visui penè sua exilitate & debili colore illuserit. Exinde cum de die in diem culminationem anticipaverit, haud amplius ab hac die in illo horizonte culminare visum fuisse docet; ut &, Occidentales illum diutius in meridie observare potuisse. Motum ejus proprium ita remissum & languidum factum fuisse refert, ut tantum semigr. uno die peregerit.

Cometa motus languidissimus.

34. Die 20. Januar. Cometa licet vix ultra 35° . Luna, ad 20° . propemodum ab horizonte elevata, à Cometa abesset, nihilominus accuratissime, si unquam adhuc, instrumentis, ab Auctore observatus est. Habuit verò caput valdè diminutum, colorem longè debiliorem & pallidiorem, caudam pertenuem & albescentem 7° . circiter longit. $27^{\circ} 25'$ Arietis, latit. Bor. $2^{\circ} 12'$. Motu suo vix $27'$. illa die peregit.

35. Die 21. Jan. vesperi, non obstante Lunæ vicinitate, itidem observatus est Cometa, quanquam capite minore & obscuriore, tùm caudâ breviori 2° . longâ.

Sed

X x x x

Sed post Lunæ occasum & caput lucidius & cauda longior statim apparuit ad 4° . ferè protensa, existente Cometa in $27^{\circ} 26'$. Arietis in latit. $2^{\circ} 36'$. bor. & singulis tunc horis non nisi unum minutum conficiente.

36. Die 23. Jan. Cometa ferè conjunctus cum Lunâ, quæ ab eo tantum $8^{\circ} 20'$. ad Austrum remota, utpotè in 27° . Arietis cum Cometa consistens, corpus admodum debile, caudam ferè nullam habebat, ita ut ægrè instrumentorum ope investigari & detegi potuerit, quod ad popularem aspectum attinet, caudâ penè exutus. Telescopio observatus insignem discum variis nucleis materiaque diversa præditum, sed minimè rotundum exhibuit, cujus magnitudinem hac via infallibili observasse se docet, quod comparisonem instituerit inter partem ejus interiorē lucidioremque remoto omni capillitio & rariori isto lumine quo cingebatur, maculasque Lunares: id quod convenienter in tam arctâ conjunctione præstare in expedito erat. Atque ita refert accuratâ inspectione & contemplatione deprehendisse partem istam capitis luminosiorē justè superiori parti, Ponti scilicet Euxini semissi, nimirum à catena Mundi ad Insulam Apolloniam usque sex min. prima subtendenti æquiparari posse. Commorabatur in 27° . Arietis, in latitud. Bor. 3° . motus proprius duobus diebus $41'$ peregerat. Ubi videtur auctor qui ad me die 27. Jan. scripsit, Cometam die 23. Jan. in 26° . Arietis, sub latitud. bor. 4° . ferè seipsum correxisse, vel quod verisimile die 23. pro 27. posuisse.

37. Die 27. Jan. Quamvis Luna plusquam dimidiata & vicina fuerit, Cometam tamen rectè organis detexit Auctor, & acquisivit unicam distantiam à Mandib. Ceti ex qua cognovit spatio 4. dierum præcedentium $1^{\circ} 1'$. progressum esse, & in $26^{\circ} 40'$. Arietis & latit. bor. 4° . hære, & per tubum quidem priorem luciditatem & magnitudinem exhibuisse, sed nudis oculis obscurum & caudâ penitus orbatum ob viciniam Lunæ apparuisse.

38. Die 28. Jan. Cometa nudis oculis exiguus & pallidus videbatur, ut ægerimè per rimas pinnacidiorum deprehendi potuerit. Nonnullæ tamen distantie extortæ sunt, ex quibus didicit Auctor eum à 23. die adhuc $1^{\circ} 20'$. transisse, existentem in long. $26^{\circ} 30'$. Arietis & lat. $4^{\circ} 12'$. ferè, & quotidie adhuc motu retrogradu incessisse sub latit. semper majori.

39. Die 30. Jan. observavit inter nubes Cometam, sed lumine nimis pallido & obscuro, tum exutum omni caudâ ob Lunæ plenæ, ut putat, præsentiam.

40. Die 2. Febr. circâ horam quintam Sole occidente non solum Venus & Mercurius, sed & Cometa prosperè ab auctore detectus est, ante Lunæ ortum. Illa die vix $8'$. promotus erat: in Eclipticæ verò longit. $26^{\circ} 20'$. Arietis & lat. bor. $5^{\circ} 8'$. versabatur: ratione autem eclipticæ ferè videbatur stationarius, tum motu tardissimo in suo orbe progredi, atque motum proprium maximè in latum protendere. Claritate non absimilis stellæ 4. magnit. sed magnitudine multo major erat. Tria namque minuta, imò 4. ope Telescopii æquare, tum capillitium penè totum exuisse notatum est. Ad dextram capitis sursum binæ conspectæ stellulæ, quæ una diametro Cometæ tam à se invicem, quàm inferior à Cometa removebantur. Cauda dein $2\frac{1}{2}$ gr. imò trium & amplius inter vibrandum, sed pertenuis & rarissima apparuit.

41. Die 3. Febr. corpus Cometæ non tantum nudis sed & armatis oculis omni capillitio nudatum visum est, sic ut interior & clarior discus tantum in oculos incurreret. Binæ illæ stellulæ prid. ad dextram Cometæ obviæ ipsissimo limbo ejus Orientali adhærere animadversæ sunt: quarum inferior à Cometico capite planè tecta fuerit, superior verò minimum limbum strinxit. Optasset auctor potuisse illas aliquot horis à se observari, ut certò constaret, fuerintne illæ à corpore Cometico obtectæ, an tantum obumbratæ, tum ut de capitis densitate & tenuitate aliquid certi pronunciare liceret: tum quòd ejusmodi occultationes ad parallaxes cognoscendas perquam utiles essent: & an aliquam

an nullam habuerit Cometa ab Observatoribus longè à se remotis & accuratis informari cupit. Ex harum verò stellarum situ cum situ Cometæ & distantis diversis, imprimis à Mandib. Ceti & capite Androm. collato, exquisitissimè diametrum Cometæ haud 3' ampliorem esse exploravit. Cometa tunc nullum planè motum ratione Eclipticæ, sed latitudinis tantum, scilicet $5^{\circ} 13'$ manente ferè long. ead. $26^{\circ} 20'$ Arietis, ostendit, ut appareat eum in ecliptica fuisse stationarium.

Cometæ an aliquam vel nullam habuerit parallaxin, Hevelius ab aliis doceri cupit.

42. Die 4. Febr. Cometa nudis oculis alius, capite scilicet pallidiore, tum cauda, quanquam eadem longitudine, obscuriore, sed tubo optico idem ferè qui ante apparuit, lumine tamen rariori, hirsuto capillitio jam penitus exutus. Docet dehinc ex duarum illarum stellarum situ, utpote cum à Cometa unica ejus diametro vel 3. 4ve minut. removerentur, in longit. nil quicquam processisse Cometam, sed motum sui tramitis, qui hâc die erat tardissimus, scilicet vix ultra 4' in latum protraxisse, atque ita stationarium secundum longitudinem penè evasisse. Latitudinem verò borealem ad 3' auctiorem factam esse, hoc est $5^{\circ} 16'$. Et per consequens Cometam in suo tramite hac trajectione haud posse fieri stationarium, sed solummodo respectu eclipticæ.

Cometæ motus tardissimus.

43. Diligentissimis observationibus conatus est autor investigare, quomodo Cometa adhuc iter suum susceptum ac hucusque perductum, hoc est, sub quo angulo, vel potius qua incurvatione, tum quam cæli partem versùs istud reflectat, cum rem hanc valde necessariam nemo adhuc investigaverit. Sed nec 5, 6, 7, 8 & 9. Februarii per injurias aëris fieri id potuit.

44. Die 10. Februarii auctor Cometam, qui nudis oculis inter vapores observari non potuit, ope Telescopii tandem feliciter detexit, scilicet à duabus illis stellulis quibus die 2. Febr. adhæsit, jam ad gradum integrum progressum esse, motu curriculi sui penè toto secundum latitudinem, deflectendo leniter ad cornua Arietis & Eclipticæ polum versùs, sese extendente, vix notabili spatio secundum longitudinis ductum, quantum videl. ex solo aspectu & conjectura denegatis omnino distantis à fixis, dijudicare dabatur. Videbatur itaque $26^{\circ} 46'$ long. & $6^{\circ} 26'$ ferè lat. bor. occupare, atque ita jam motu incedere directo, viamque suam nunc reflectere sub insigni itineris incurvatione caput Arietis versùs, ac si totum istud sidus peragrarè constituisset.

45. Die 12. Febr. Quamvis cælum fuerit sudum, tardius tamen detectus est Cometa, tum ob crepusculum vividius, tum ob Venerem appropinquantem, tum præcipuè ob diminutionem à die 4. Febr. tam luminis quàm corporis. Itaque hora demum $6\frac{1}{2}$ in conspectum prodiit exiguus, pallidus, subobscurus, ut vix stellæ illi Arietis sub cornu quintæ magnitud. comparari potuerit, caudâ omni orbatus: nisi quòd radiolum quendam pertenuem & obscurum primam Arietis & collum versùs spargere videretur. Dehinc ex distantis à Mandibula Ceti, cap. Andr. Palilio, & sinistro pede Persei impetratis, & positu stellarum Arietis deducit Cometam in long. $27^{\circ} 0'$ Arietis & latit. bor. $6^{\circ} 36'$, & ait motu proprio eundem promotum esse à 2. Febr. adhuc $1^{\circ} 45'$, atque ita docet motum incitasse ad $13'$ scilicet uno die sub ductu suo incurvato, siquidem cursum suum planè tunc inflectebat in directum S. S. S. caput Arietis versùs, cum antea motu retrogrado constanter progressus fuerit.

46. Die 13. Febr. nec nudis oculis nec instrumentis, ob crassiores aëris evaporationes, detegi Cometa potuit, sed tubo deprehensus est uno gr. vel paulò plus adhuc à prima Arietis distare, ita ut in $27^{\circ} 13'$ Arietis, in latit. $6^{\circ} 35'$ bor. hæserit, atque motu proprio 24. horis $14'$ confecerit.

47. Die 14. Febr. inter nubes locus Cometæ exactè notari non potuit, caput ejus nudis oculis tenue & obscurum apparuit.

48. Die 18. Febr. Vix Cometa ab Auctore, licet sollicitè eum quærente, inventus est, & quidem quo minimè rebatur loco, scilicet propè ipsam primam stellam Arietis, atque ad ejus sinistram, mediam scilicet capitis Arietis

& Plejadas versùs, vix 5. vel 6'. ab ea stella prima remotum, ita ut proculdubio eam planè texerit circa meridiem. Quam conjunctionem si ab aliis Orientalioribus in China vel alibi degentibus quispiam observavit (de quo tamen ipse dubitat) libenter ad adnotandum simul transitum vel eclipsin illam notabilem, sciret. Ita docet longit. phœnomeni fuisse in $28^{\circ} 37'$. (Arietis scilicet quod in textu omissum res ipsa videtur indicare) atque lat. $7^{\circ} 10'$. Bor. & persequens magis magisque in motu suo directo perrexisset, & quidem à 12. Februar. adhuc $1^{\circ} 40'$. seu $1^{\circ} 42'$. ut 6. scilicet diebus ferè tantum cœli spatium quantum præcedentibus 10. à 2. ad 12. Febr. emensus fuisse judicetur. Undè manifestum sit motum diurnum ultimò observatum fuisse 21'. cum die 4. Febr. tantum 5'. processerit. Caput ejus fuit pallidissimum, nihilominus 2'. circiter in diametro, cauda nulla.

Cometa hyemalis 20. Februarii ultimo ab Hevelio observata.

49. Die 20. Febr. inter nubium hiatus deprehendit Auctor Cometam jam à prima Arietis discessisse, quem tamen amplius propter crassiores nubeculas, & evaporationes investigare non potuit. Abhinc ad diem 7. Martii cælum continuo nubibus spissis obductum erat, illa verò dies Cometa nullibi detegi potuit, dubio procul tum ob nimiam distantiam, tum ob corporis tenuitatem.

50. Feliciter absolutis observationibus Auctor longitudes & latitudes Cometæ in tabellis exhibet, quò uno intuitu videri possint, ad cognoscendum facile motum progressumque Cometæ.

Cometa motu diurno,

51. Motum Cometæ diurnum & horarium ab hora octava vespertina cuiusvis diei incipit, ad exhibendam eò diligentius cuilibet gradus velocitatis & tarditatis cognitionem, & vitandam ex diversis temporibus matutinis & vespertinis orituram confusionem.

Reverà inæqualis fuit.

52. Motum horarium apparentem reverà inæquabilem fuisse docet.

53. Rationem reddit cursùs Cometæ in delineatione designati, secundum scilicet asterismos cælestes stellasque ad cursum ejus tanto certius comprehendendum, tum indicandum & cognoscendum qualem viam itinerariam descripserit.

Cometa hyemalis cur geminus quibusdam videtur?

54. Recenset causas, quæ nonnullos permoverint, ut statuerent duos existisse diversos Cometæ, nempe quòd initio quotidie ad Austrum horizontem versùs cauda procerissima ad occasum exporrecta, altitudinemque suam Meridianam continuo diminuendo, cursum deproperaverit: postmodum verò rursus, præsertim à die 30. & 31. exutus ferè omni coma, de die in diem plus plusque ascenderit, motu, ut putabant, ferè contrario: tum quòd prior matutino, posterior vespertino apparuerit tempore. Quod hæc sententia animis eorum infederit, non esse mirandum docet, præcipue quòd nonnullos latuerit Cometæ cursum suum propemodum sub circulo maximo absolvere, sed & quòd ignoraverint initio angulum orbitæ & eclipticæ: quem cum ille altera statim observatione die 15. Decemb. investigaverit, & in globo trium pedum ferè, quòd ad diametrum attinet, magnitudine, accuratè descripserit, & ita certò cognoverit quem ductum cursu suo posthac constanter sequi debuerit, ideò nonnisi unum Cometam nobis visum fuisse ab initio se affirmasse, & Amicis (quos inter me & per me multos alios fuisse, literæ ejus operi meo Deo volente inferendæ testabuntur) prædixisse demonstrat, ac in testimonium Cometæ 1652. & 1661. adducit.

Unum eundemque fuisse qui Hevelius investigavit.

Cometarum tramitem qui Hevelius describat?

55. Docet se tramitem Cometarum describere aut ad ductum alicujus Quadrantis, quo altitudines sub circulo verticali aliàs in globis depromuntur, descriptâ scilicet certâ sectione circuli maximi, per duo tria observata Cometæ loca, in globo jam rei hujus gratiâ notata: vel dirigendo globum eatenus, ut dicta illa tria Cometæ loca Horizontem omninò stringant, id quòd vel ex sola globi circumvolutione, vel variata insuper elevatione poli, vel Æquatoris prosperè succedit, ut sic circulum istum maximum sive totum propemodum itineris Cometici cursum ad ductum Horizontis adumbrare exquisitè possis. Atque

Atque id exemplo viæ itinerariæ Cometæ nuperi demonstrat. Quam tamen tum peractam tum peragendam, nequiquam omnino veram & genuinam esse in sequentibus docet.

56. Omnium Cometarum motum docet triplicem esse. Nam

*Cometarius
motus est,
Vel communis
seu primi
mobilis, Soli
vel terræ con-
ueniens,*

1. Communis est, seu primi mobilis, ut Peripatetici loquuntur, quem alioqui Mathematicorum plerique Terræ ejusque motui diurno tribuunt, quo mediante Cometæ cum stellis fixis simul oriri, simul occidere 24. horarum spatio videntur. De quo hinc non agitur.

Vel apparens,

2. Apparens, quem hic Cometa cursu suo retrogrado C. S. S. & penitus inæquali perfecit. De quo hinc agitur.

3. Proprius, verus & genuinus, quem omnis Cometa à natura habet, ut ipsi qui naturalis sit.

*Vel proprius
verus & ge-
nuinus.*

57. Motus ille apparens solus à nobis omnibus percipi oculis instrumentisque observari potest, atque ex ejus ductu trames Cometæ visibilis propemodum sub circuli maximi sectione exortus atque delineatus est. Hic tamen non est ille verus, genuinus & naturalis: sed potissimum ex terræ motu redundat, sine quo sanè fieri vix potest, ut vel unicum Cometam, nedum omnes unâ eademque invariata hypothese expedire possis, omnibus absurdis, difficultatibus mirisque phænomenis in quibusvis obviis. Hunc motum terræ se motui Cometarum genuino ac innato immiscere ait. Cum autem terra respectu elongationis à Cometa alio tempore valde sit diversa, sequi necessario dicit, ut motus hic apparens hoc quam illo tempore planè sit diversissimus: atque ita tardissimus, ut Cometa planè stationarius esse videatur, cum videlicet terra penè in ipsum Cometæ incidit vestigium, secundum scilicet ejus exporrectio-

*Motus Cometa-
rum appa-
rens.*

*Motus terræ
ad expediend-
as motus Co-
matici diffi-
cultates ne-
cessarius.*

nem, super quo reverà omnes Cometæ suo motu verò moventur: è contrà velocissimus cum Cometa & Terra se invicem transeunt, hoc est, ubi terra, vel à parte superiore vel inferiore Trajectoriam Cometæ motu contrario transcendit. Illud in nostro Cometa circa initium Dec. vel potius 23. Novemb. (ibi enim primam fuisse ejus stationem colligit, quod me Anglicana & Lugduno-Batava observatio docuere) hoc inter 29. & 30. Dec. contigisse affirmat. Et statim docet fieri aliter non posse, quàm ut motus iste apparens velocior reddatur, imò in ipso transgressu omnium velocissimus.

*Cometa
quando vide-
tur esse statio-
narius.*

*Et quando
est velocissi-
mus?*

*Nuperus hye-
malis quando
stationarius
& velocissi-
mus fuit?*

58. Motum istum in Cometa observatum ex motu Cometæ proprio vero, & motu terræ annuo compositum ratione utriusque motus necessariò, adeò inæqualem certis temporibus apparere debuisse, licet motus verus per se penè æqualis singulis diebus & summè ordinatus fuerit, demonstrat.

*Motus Cometa-
e apparens
erat inæqua-
lis, licet mo-
tus verus fue-
rit ordinatus.*

59. Cometis illum verum & proprium à natura inditum motum esse diversum, & cuique Cometæ ferè peculiarem, imò nec in unius Cometæ cursu ab omni parte æqualem, attamen in omnibus summè regularem & proportionatum docet: reliqua in IX. Cometographiæ suæ librum de hoc argumento referans, his interim prolatis ut cursum Cometæ demonstret, & Philomathematicis facem quasi præferat, stimulosque addat ad has res sublimes ulterius prosequendas.

*Motus Cometa-
rum verus
& proprius
est varius.*

60. Incomparabilem Tychonem, tum Snellium, Crugerum aliosque, refert in ea fuisse sententia, Cometas ratione motus apparentis sub circulo exquisitè maximo ferri. Hos autem hallucinatos esse, se lib. I. Cometographiæ abundè demonstrasse affirmat, & docet neque hunc neque ullum alium Cometam unquam sanè adeo strictè circulum maximum toto durationis tempore motu suo apparenti describere, sed eos potius aliquando ab ista orbita penitus rotunda nonnihil, imò satis evidenti spatio deviare.

*Tycho refu-
tatur ab He-
velio.*

*Cometae mo-
tu apparenti
sub circulo ex-
quisitè maxi-
mo non ferun-
tur,
Sed deviant.*

61. Et lubens quidem largitur Cometam si ea velocitate incedat, ut minimum duos quovis die expediat gradus, licet posthac motum intendat ad 20, 30, 40 & amplius, sicut in Cometa Regiomontani Anno 1472. animadversum est, donec iterum cursum suum ad 2. circ. redigit ac retardat, eo scilicet tem-

*Cometae cur-
sus diurnus
longissimus.*

*Qui & quan-
do circulum
maximum
designat?*

*Quando id
fieri nequit?*

pore, istudque intervallum peragrandò designare motu suo apparenti (demptis scilicet refractionibus & parallaxibus, si quæ Cometis inhærent) circulum satis præcisè maximum.

*Cometæ de-
viatio quid
variationis
adferat?*

*Cometarum
nodus Boreus
& Austrinus,*

*Qui uterque
variant.*

*Cometarum
deviatio unde
veniat?*

*Cometæ æ-
therei,
Terræ motus.
Cometæ in-
curvatio in-
vento Herve-
lio debetur:*

*Qualis ea
fuerit?*

*Cauda hye-
malis cauda
perpetuò ad
signum gemi-
norum dire-
xit.*

62. At negat id tunc fieri, ubi Cometa tardiori quam 2° motu fertur vel stationarius est, vel cursum reducere incipit. Tunc enim dicit Cometam paulatim jam ab illo circulari ductu deflexisse, atque eò plus quò tardior sit, propiusque ad ipsam accedit stationem, idque exemplo nuperi Cometæ demonstrat, nempe à die 18. Dec. existente ejus motu jam $1^\circ 51'$. ad 8 & 9. Jan. usque, ubi adhuc penè simili peragebat, ibidem cursum Cometicum fere sub ductu circuli maximi peractum esse. At eundem sub notabili incurvatione cursum suum S. S. S. reduxisse ad oculum docet, quod ex observationibus ejus superius positis facillè colligi potest.

63. Ostenso nullius Cometæ cursum integrum sub ductu circuli absolutè maximi absolvi, ex ista Cometæ deviatione oriri docet, quod angulus orbitæ & Eclipticæ, tum Æquatoris in Cometis indies variet, idque exemplo nuperi Cometæ probat.

64. Exinde nodos Cometarum diversos deducit, & ferè in perpetuo versari motu, nec utrumque nodum, Boreum scilicet & Austrinum, sive ascendentem & descendentem semper in gradu prorsus opposito Eclipticæ versari docet.

65. Mox quanta fuerit diversorum Cometarum variatio anguli orbitæ & eclipticæ, tum nodorum progressio in tabella exhibet, & Cometam 1661. tam angulum illum quàm Nodos omnium maximè ibi $15^\circ 44'$, hinc $27^\circ 6'$ eductis) variasse asserit, & concludit nequaquam Cometæ præcisè ab ipso initio ad finem usque observare tramitem circuli maximi, licet plerique, imò ferè omnes quibus Cometæ ætherei sunt, aliter, sed perperam statuunt.

66. Illam deviationem vel evagationem oriri 1. ex deviationem reali, quæ ex ipsa materia Cometica originem ducit, & 2. ex deviationem apparente, quæ ex vario situ variæque distantia Cometarum à Terra & Sole motuque Terræ annuo profluit: 3. & ultimò ratione motus impressi atque inclinatione disci corporis Cometicæ prolixius docet, & materiam hanc nondum à quoque quod sciat, vel leviter tactam, nedum planè relectam pertractat, ita tamen ut plenam hujus rei demonstrationem in lib. ix. Cometogr. referat: & qualisnam revera sit ductus Cometarum cursus, quo apparente scilicet illum describunt, arduum esse fatetur & ostendit.

67. Tum gratulatur sibi multum, cum res magni momenti sit scire, ubinam Cometæ sint stationarii & sub qua inflexione viam vertant, tum ad Cometæ æthereos esse, contra Peripateticos, tum ad motum Terræ annum probandum, se incurvationem illam à nemine, quod sciat, sive in hoc, sive in aliquo alio adhuc rectè animadvertam, investigasse & descripsisse.

68. Ostendit Cometam nuperum non subito post stationem sub angulo acutissimo sive nullo, iter suum reflexisse, retinendo eum ipsum omninò ductum, quem eousque conservaverat, sed pedetentim sub lentissima obliquatione satis notabili iter suum reduxisse, à pedibus scilicet præcedentibus atque collo ad primam præcisè Arietis, ubi die 18. Febr. deprehensus est. Motum itaque suum directum sub longè elevatiori tramite deinde instituisse, quam ille aut fortassis alii unquam putassent. Quantum autem ex isto obliquiori ductu atque cursu, quem motu retrogrado totà duratione peregit, colligere licet, quemadmodum etiam haud veretur affirmare, Cometam inde à prima scilicet Arietis supra ejus caudam Plejadas versus, à parte tamen earum paulò superiori, sub 5° circ. latit. bor. cursum suum arripuisse, ità ut Eclipticam primum in 10° Cancr. in medio ferè asterismo Geminorum (ad quod NB. caudam adeò constanter per totam durationem tam matutinus quàm vespertinus exporrexerat) rursus transgrediretur, ad obtinendam denuò lat. Austr. si nempe eousque perduraret & minime consumeretur priusquam eò deveniret. Optandum esse dicit Auctor à quopiam

quopiam id ipsum observari potuisse, sed valdè dubitat, cum à die 18 Febr. jam amplius detegi à se non potuerit, ab alio quopiam id animadversum esse, licet omnium longissimis tubis opticis id tentatum fuerit: Cometa scilicet jam tunc valde imminuto & à terra remotissimo, quem tamen eousque imò longius ob corporis sui constitutionem in altissimo æthere conservari potuisse Auctor opinatur.

69. Hunc ductum Cometæ, quem in progressu S. S. S. sequutus sit, inter singularia, imò inter naturæ arcana meritò referendum esse dicit, & sibi persuadet Cometam altera vice in 10°. Cancri Eclipticam transcendisse, id ex ductus ejus incurvatione & reliquis circumstantiis deducens, undè necessariò sequi dicit, quod distantia Tropicorum hujus Cometæ (ut ita loqui liceat) omnino sit æqualis distantia Tropicorum terræ seu Solis, hoc est 47°. ferè: tùm quòd rursus sub tali incurvatione, ut ad Arietem factum est, ea lege, si eousque perdurasset, ad Corvum redierit, atque sic totum suum orbem sub ductu lenticulari planè finierit & absolverit.

Natura arcanum singulare detectio via Cometæ hyemalis.

70. Annon exinde præsumere, imò concludere liceat, motum hunc apparentem, tam retrogradum quam directum, prorsus ex terræ motu annuo redundasse, quæ ejus est sententia, peritioribus & sinè præjudicio res expendentibus, remque Astronomicam, præcipuè Cometographiam excolere cupientibus decidendum relinquit.

Terra motum ad demonstrandum Cometæ cursum Hævelius multum facere putat. Imò necessarium esse docet.

71. Motum illum ex motu Solis provenisse negat, & negato terræ motu quævis absurdissima profilire docet. Sequi scilicet ex lege infallibili, quod integrum Systema Cometicum, adeò vastissima machina, quæ nulla ratione materia quadam ipsi corpori Solari, ut facilè conceditur, affixa sit, à Sole motu prorsus contrario, quem Peripatetica Schola ipsaque natura respuat, per diversos Planetarum orbis, obliquo & inclinato ad eclipticam situ perpetuo & constanti motu æquabili circumducatur vel circumrapiatur. Quod quàm absurdum sit, inprimis si diversissima illa inæqualitas & velocitas motûs apparentis, concessio etiam in linea quadam rectâ, Cometam motu proprio ferri, Terra stante & absque motu Solis per calculum & rectè constructam hypothesin, ad omnium dierum Cometæ à terra distantias defendi & demonstrari debeat, iterum iterumque Astronomis dirimendum committit.

72. Secundâ vice Cometam trajecisse eclipticam in 10°. Cancri (nisi prius absumptus est) die 13. Martii hujus anni 1665, Sole tùm existente in 21°. Piscium, sive potius Terrâ in 21°. Virginis in elongatione à Sole seu Terra 109°. hoc est, paulò post ejus Quadraturam, atque ibidem velocissimum ejus motum ad 13°. ferè, sicut inter 29. & 30. Decemb. fuisse ex illa hypothesi certò affirmat, & certa ac infallibili consequentia ex motu retrogrado cursum Cometæ directum, proportionem motus Cometicæ à die 22. Jan. ad 4. Febr. & exinde ad die 18. sumptâ, deducit & commonstrat, ut & proportionem cursûs à die 23. Nov. ad 4. Febr. & exhinc ad 18. Aprilis, velut à carceribus ad calcem.

Cometicæ motus proportio.

A principio ad finem.

73. Ad motum apparentem retrogradum sive contra signorum seriem reversus, motum Cometæ proprium ex Corvo ad 26° Arietis usque deducit, secundum verò latit. in ipsâ statione haud 5° 16'. bor. majorem extitisse dicit. Et latitudinem quidem dehinc crevisse, utpote die 18. Febr. 7° 16'. observatam, non tamen in cursu directo 8°. supergressam esse, imò de die in diem sensim ad Eclipticam usque Nodumque descendentem decrevisse, atque ita minimum motum in suo tramite non infra 5'. extitisse, indeque nullâ ratione in sua orbita vel tantillum substituisse, sed solummodo respectu Eclipticæ penè stationarium factum esse (quod & pag. 17. dixerat Numero 42. à nobis notatum) & velocissimum cursum inter 29 & 30. Decemb. in Lepore (cujus animalculi cursus perniciosissimus vulgo notus) peractum nonnisi ad 12°. 44'. produxisse, in oppositione scilicet Solis, quod etiam ad illum calami errorem pag. 7. dum de eadem re sermo fit, admissum, facit, existentem pronunciat.

Cometæ motus proprius deducitur.

74. Hâc occasione docet non semper Cometas in oppositione Solis fuisse velocissi-

Cometæ in
oppositione So-
lis non omnes
velocissimi,
sed quidam
retrogradi.

Cometæ hye-
malis motus
fuit velocissi-
mus,

Comparatur
motui Come-
tæ 1472.

Cometæ hye-
malis cum illo
1472. com-
paratur.

Ricciolus
laudatur,
Kircherus
laudatur.

Cometæ hye-
malis die 23.
Nov. obser-
vatus:

Ejus motus,
& duratio
ferè singula-
ris, quæ præ-
stet celeberrimo
illi Come-
tæ 1472.

Riccioli Al-
magestum
laudat Au-
ctorem.

Cometarum
diversorum
duratio colla-
ta cum dura-
tione Cometæ
hyemalis.

Cometæ su-
per Jerusa-
lem anno in-
tegro fulgens
pro phæno-
meno extra-
ordinario à
quibusdam
habetur.

Ricciolum
consultat au-
ctor de Come-
tæ offima-
bri, & de nu-
mero seme-
strium.

Epocha
Christi vul-
garis biennio
minor est
verâ.

Cometæ ex
matutinis fa-
cti vesperti-
ni & contrâ,

locissimos, sed quosdam etiam retrogrados: velocissimos autem omnes ubi Terra Trajectoriam, aut in superiori, aut ab inferiori parte transit, inprimis si accadat in distantia Cometæ à Terra nec non Sole propiore.

75. Cum omnium Cometarum motus apparens sit diversus, & modò tardior modo velocior, nuperi certè licet non velocissimus omnium, præcipuo tamen ab Auctore ponitur loco. Meminit inter alia Cometæ illius Anni 1472. qui teste Regiomontano 24. horis 40. in sua orbita, in longitudine verò 4. integra signa Zodiaci hoc est 120. à fine nempe Virg. ad principium usque Geminorum, motu pariter retrogrado, adinstar nuperi, qui tantum 13. in suo orbe apparenti & 16. in longit. transcendit, pervolaverit.

76. Hac occasione egregiam ratione motus à Libra ad Arietem, & caudæ ad stellas Geminorum semper directæ comparisonem utriusque istius Cometæ instituit, quam me primùm in lectione Historiæ Cometarum, à Te rerum naturæ & utriusque mundi sagacissime, cum Tuo Kircheri Ricciolæ, summâ diligentia compositâ observasse, & contrâ Ubsaliensem Mathematicum Cometæ Corvi & Leporis inæqualem motum ad geminum Cometarum probandam adferentem urfisse, aliquando in opere meo, si Deus utrique nostrum vitam prorogavit, videbis: à quo etiam didici Cometam 1471. in proprio ductu 30. absolvisse.

77. Afferit Auctor Cometam die 23. Nov. potuisse videri, cui fini observationes Oxoniensem & Lugduno-Batavam attuli. Hujus à me sibi communicæ (fortè & ab alio quopiam) p. 32. meminit. De illa responsum ab eo expecto.

78. Demonstrat Cometam nostrum in longit. 5. integra Zodiaci signa & 11. 41, in orbe suo verò 159. 15. absolvisse, & ad illum Regiomontani, qui 175. peregerit, accessisse, ac diebus 79. si scilicet phasis ejus à die 2. Decembris arcessatur, durasse. Ac notat paucis ut tanto spatio durarent, contigisse, cum nec ille Anni 1472. hoc beneficii obtinuerit. Quod quidem Tu, Clarissimæ diligentia Ricciolæ, speciatim non annotas. Cui debeo ut plurima, ita & didicisse me ex Tuis rationibus, Cometam nostrum duratione illi Tychoniani, Hassiacis aliisque observationibus celeberrimo anni 1577. æqualem, superiorem verò illis Anni antè C. N. 356. 336. 130 & 119. qui 70. Anni post Christum nat. 1532. qui 71. & Anni ante Christum Natum 431. qui 75. diebus apparuerunt: sed inferiorem fuisse illis Anni 676. 1264. 1363 & 1433. qui 90. tum illo Anni 1337. qui 120. denique illis Anni 64. 603. & 1240. qui 180. diebus fuerint visi, ut in medio relinquam illum, qui super Hierosolymitanam urbem integro anno fulsit, & pro extraordinario portento à Tychone, Fromondo, Glorioso & Cottunio à Te allegatis habetur. Cum verò ibidem durationem Cometæ sex mensibus definias, Auctor verò hîc loci illi qui apparuit Anno Christi 975. (non 375.) octo menses tribuat, quâ de re nihil alii habent, sed tantum Calvisius ex Cedreno, & Eckstormius ex Schofferi, Cometam hunc describunt, velim quid hîc statuendum sit, mihi haud gravatim perscribas. Adhæc semestres, quales Tu tres tantum, scilicet Anni 64. 603. & 1240. cujus ut nec proximi durationem in ulla Chronologia Cometica adhuc invenire potui, censes, ille quatuor & tres quidem diversos Anni 60. (quem & Eckstormius recenset, ubi apparet biennalis illa diversitas supputationis vulgaris & veræ satis nota, ut & in Alstedio binos semestres Cometas Anno æræ, ut putat, veræ 62 & 66. vulgaris verò 60 & 64. ponente, Te verò non nisi unum in Annum 64. referente) tum Anni 145, 337. ac demum 1240. recenset. Velim me qui hîc tangenda ista esse putavi, in supputando pariterque disputando, pro eximia Tua tam humanitate quàm eruditione adjuves. Sed ad orbitam Cometæ nostri.

79. Recenset Cometas qui ex matutinis facti sunt vespertini & vice versa 594. 1472. 1531.

80. Come;

80. Cometam in Gedanensi hemisphærio (multò magis in locis minori elevatione poli gaudentibus) horizontem circa meridiem non subiisse nec se occultasse, contra nonnullos probat: nempe quòd Cometa etiam in depressiori situ atque in majori suâ latitudine Austr. 49°. non ultra 6°. infra Tropicum Capricorni pervenerit, ideoque adhuc ultra 5°. in meridiano Gedan. elevatus fuerit: alibi tamen ubi polus elevatior sit, uno alterove die Æquatorem stringere aut etiam penitus occidere potuerit, ut Holmiæ, Narvæ & aliis in locis, die 26 & 27. Dec. At in locis Norvegiæ, Finniæ &c. Septentrionalibus horizonti se omninò submerferit, imò ante 30. Januarii conspectus non fuerit.

Cometa hys malis horizontem Gedanensem non subiit.

81. Cum dixerit Cometam ejusmodi inæquales motus diurnos in sua orbita peregrisse, docet motu quidem totâ duratione fuisse inæqualem, interim tamen sub ea ipsâ inæqualitate summam latuisse regularitatem & proportionatam inæqualitatem, cum debitâ proportionem motus iste creverit, & decreverit, ita ut motus ille pro irregulari, multominus vagabundo, reputari non mereatur, Cometis motu apparenti viam quidem semel susceptam constanter, sed sub certâ deviatione, more Planetarum, peragentibus.

Motus Cometæ inæqualis, proportionatè tamen fuit.

82. Motum Cometæ genuinum à natura inditum docet, non à quovis nec nisi accuratioribus majorum instrumentorum ope acquisitis observationibus, mediante demum calculo investigari posse, nec eundem esse cum illo apparenti, imò nihil cum eò habere commune, nisi quòd uterque motus Terræ & Cometæ in orbita illa apparente sese misceat, ac illum motum apparentem componat producatque.

Genuinus ille difficultè investigatur.

83. Hinc delabitur in quæstionem, omnium naturæ Speculatorum judicio subjectam, qualis sit illa itineris via, quam omnes Cometæ motu suo genuino & vero designent? Utrum ferantur motu circulari? an recto? an verò curvo? si sit rectus, an sit precisè rectus? an potius ex parte curvus & flexuosus? E contrariò si sit incurvus, utrùm sit regularis an verò irregularis? Denique si regularis, utrùm sit ellipticus an parabolicus, an verò hyperbolicus? Sed cum hæc sint ardua cognitu, Mathematici autem non nudis verbis sed rationibus & demonstrationibus acquiescant, in Cometographiam suam hæc refert, in Prodromo solum delibata. In meo opere super his non pauca, diversæ scilicet sententiæ à diversis latæ, reperientur Deo volente.

Hævelius quæstionem omnibus Mathematicis proponit de motu Cometæ genuino.

84. Motum Circularem Cometis non competere docet, allegatisque testibus Tycho & Keplero probat. Contrarium dicit Doctissimus Christianus Busmannus, Ph. & Med. Doct. ac Physicus Hannover. Ordinarius, quicum de hoc argumento commercium literarum mihi intercedit, ut & cum Clarissimo Abrahamo de Grau, Math. Profess. Franequeranus, qui stat pro vago motu.

Motus Circularis Cometis non competit: De eo diverse Mathematicorum sententiæ.

85. Auctor noster (quem & Clarissimus Fridericus Büthnerus Prof. Math. Gedan. sequitur ferè ut puto rectilinearem motum in sese statuens, qui curvilinearem facere fuerit visus; in specie vel parabolam simpliciter, vel evolutam parabolam seu conchoidem) per lineam rectam propemodum, hoc est, incurvatam, vel potius Conicam motum hîc expedit, præsupposito expressè motu Terræ, quod & Büthnerus facit & Gravius, sed & notus Vobis Leuneshlossius Heydelberg. Math. Profess. qui etiam viam Cometæ variè incurvari docet.

Motus terræ.

86. Docet Cometæ in motu suo naturali nunquam fieri stationarios nec retrogrados, sed semper prorsum & in directum, ubicunque sint, tendere, & propemodum, si vel annum integrum ac diutius durent, in suo ductu verò æqualiter progredi. Sed ad penitiùs hæc cognoscenda lectorem ad Cometographiam suam remittit, utque ad lectionem illius libri mentem à præconceptis opinionibus & pertinacia liberam adferat, monet.

Motus Cometarum naturalis singulare privilegium.

87. Motum illum Cometæ directum & penè æqualem motui Planetarum facit supparem, etsi ille apparens ferè ut plurimum contrarius, inæqualis, stationarius, imò retrogradus sit. Utrumque convenientissimè explicari docet mediante

Motum Cometarum cum motu Planetarum confert.

*Conica sectio
in Cometarum
motu quid
præstet:*

*Per hanc
omnes Come-
tas difficulta-
tibus omnibus
liberat Herve-
lius.*

*Cometarum
motus inso-
lens.*

*Cometas in
orbe Plane-
tario genera-
ri, cursum ab-
solvere &
dissolvi He-
velius docet:
Eosdem nun-
quam esse vel
tardiores Sa-
turno, vel ve-
lociores Mer-
curio.*

*Motus Come-
te verus di-
urnus investi-
gatu difficilis:
Hujus inæ-
qualitas unde
veniat.*

*Sol tanquam
Rex à Come-
tis adoratur,
Centrum
Planetarum:*

*Cometogra-
phia Herve-
liana quæ-
dam capita.*

*Motus Come-
tici ratio sum-
matim enar-
ratur.*

diante sectione Conica, quam in Cometis modo parabolam, modò hyperbolam, modò ellipsin referre, secundum nempe motum Cometæ impressum atque inclinationem disci Cometici, nec non distantiam vel intervallum Cometæ à Sole, angulumque Trajectoriæ & plani Ecliptici, docet.

88. Hæc viâ Conicâ omnes Cometas omnibus difficultatibus expediri docet, etsi motum illum apparentem habeant mirabiliter irregularem, simul tardissimum, simul velocissimum, & illo Cometæ 1472. longè velociorem, nec non quam diutissimè durent.

89. Etiam hos Cometas eadem viâ ex difficultatibus omnibus evadere demonstrat, qui spatio 50. dierum 16. signa Zodiaci peragrarè, vel duobus tantummodò diebus 8. Zodiaci signa pervolare possunt. Licet in medio tardissimè procedant: quod citra motum Terræ fieri posse valdè dubitat, & nullos Cometas respicere Conicas sectiones asserit.

90. Fatetur posse nonnullos in linea ferè recta sive obtusiori Conica moveri, atque plusquam sex Zodiaci signa percurrere: imò alium etiam in linea omnino recta 16. imò 18. signa cælestia peragrarè, nec tam hunc vel ullum alium annuo spatio totum orbem magnum pervasisse, nedum Systema totum Planetarum, multominus fixarum transcendere, atque ita mundi machinam emetiri totam, & diametrum orbis magni sive Terræ vel Solis æquare docet.

91. Hinc infert omnes in universim Cometas in Systemate generari Planetario, motum suum absolvere tandemque etiam penitus dissolvi, priusquam ad fixas viamque lacteam pervenire possint, nec ideo originem eorum sub fixis vel in via lactea quærendam esse.

92. Singularem subdit observationem Cometas nunquam esse tardiores Saturno, vel velociores Mercurio motu suo vero, & in sua vera Trajectoria secundum Semid. Terræ.

93. Verum motum diurnum Cometarum omnium valdè esse diversum se invenisse multo sudore & in Cometographia demonstrare affirmat, & addit singulare quidpiam, cujus Cometæ motus proprius fuerit tardissimus, illius motum rursus esse velocissimum, allegatis exemplis Cometarum 1472. & 1607.

94. Inæqualitatis motus hujus veri rationem reddit, & demonstrat non eo loco Trajectoriæ, quo alias motus in sua orbita omnium sit velocissimus, ubi videlicet Cometa Terræ proximus est, aut Terra motu contrario vestigium transgreditur, sed ibidem solummodo, ubi Cometa Soli vicinior existit, adque perpendiculum ex Sole in Trajectoriam incidit, sub angulo scilicet normali, esse concitatissimum: quin etiam considerandam hîc esse corporum soliditatem Atmosphæræ, ex qua prodeunt primùm, qualitatem & alias causas, quæ Cometam alterum alteri modò tardiolem, modò velociorem efficiant.

95. Omnes & singulos Cometas Solem certo respectu venerari & suspicere, tanquam suum Regem, præsertim suâ inclinatione disci perpetuo Soli sub angulo recto obversi, sicut Planetæ coævi Solem semper pro centro habeant, comperisse se dicit. Indeque etiam cursum Cometarum Conicum, modo celeriore, modo tardiolem deducit, brevibus tamen, reliquis in Cometographiam rejectis, ut & plurimis ac diversissimis & haud vulgaribus quæstionibus de Cometarum motu genuino, deque illorum deviatione, incurvatione & inclinatione &c. quas recenset. Inprimis vero ibidem ex causis merè physicis commonstrasse se dicit, unde motus Trajectorius verus Cometarum originem suam ducat, tum quomodo conservetur?

96. Concludit hanc rem asseverando, quod Cometæ simul motu apparenti, simul vero seu nativo, inæquali quidem, sed maximè regulari in Trajectoria Conica & plerumque parabolica, ad planum tamen Eclipticæ frequenter inclinata, semper in directum progrediendo, donec intereant, ferantur. Nihilominus sub circulo propemodum maximo eos observari, modo segniore, modo concitatiori incedere cursu, nonnunquam directos, stationarios, rursus retro-
grados,

grados, vel vice versa ferri, atque id calculo Cometarum clarè evinci, subdit.

97. Præcipuam illam quæstionem ac verè principalem, utrum Cometæ sint ætheræi vel aërei? decidit, ac æthereos esse asserit 7. præcipuè rationibus, ubi inter alia notat Cometæ, si aërei essent, miras sanè apparitiones in aëre ostenduros esse, ut semper tortuosus, vagabundus imò reciprocus motus, confuso ordine absque omni lege & proportionem describeretur, nec diutius duabus horis in aëre supra horizontem commorari posse, tum & parallaxes clarè evincere Cometæ minimè in aëre versari. Addit autem se loqui de Cometis veris, non de Pseudo-Cometis, qualia sunt aërea vel ignita, quæ pro Cometis sæpè venditantur.

Cometæ in æthere non in aëre apparere Hevelius docet.

98. Probat Cometæ esse æthereos exemplis Cometarum 1652 & 1661. (quorum occasione Cometographiam conscripsit) præcipuè verò nuperi Cometæ, cui 7. illas rationes aptas, idque etiam observatione tam sua, quam Cl. Bulialdi (quam ad se miserit, prout & ad me misit) die 9. Jan. facta comprobatur, aliorum Mathematicorum in remotioribus locis degentium observationes suo tempore libenter visurus, quarum non paucas ego in meo opere, Deo volente, promam.

Pseudo-Cometæ meteoræ aërea.

Cometæ ætheræi 1652. & 1661.

99. Peripateticorum sententiam discutit, & ostendit motum ad eò Regularem, directum, stationarium & retrogradum in aëre, ubi illi Cometæ sub concavo Lunæ mobiles statuunt, dari non posse, Cometæ, quos Pseudo Planetas vocat, motu suo ferè in omnibus æmulari Planetas, & ritu eorum in Perihelio semper motu suo nativo velociore esse, & ita etiam in æthere moveri, parem observantiam Soli, ceu Regi, exhibentes.

Cometæ Pseudo-planetæ.

100. Docet ex parallaxibus verticalibus & horizontalibus, quæ in Cometis longè minores quàm in Luna, imò in ipso interdum Sole dentur, Cometarumque illorum trium proximè recensitorum Observationibus, quas se more Mathematico ad probandam certò sententiam Suam in Cometographia l. 4. 10. & 11. allaturum esse pollicetur, Cometæ cælestibus non elementaribus annumerandos esse corporibus, contra quàm Peripatetica Schola Aristoteli tenaciter adhærens statuat. Idem unica observatione à se die 4. Febr. habita, investigatà sagaciter Cometæ nuperi parallaxi demonstrat, ut & hanc 8". provenire, sed horizontalem 41". quæ Cometam tunc à terra 5000. Semid. Terræ sive 4300000. mill. Germ. distantem æthereum fuisse arguit.

Parallaxes Cometarum Lunaribus minores.

101. Ut parallaxes, ita & distantias Cometarum in dies variari, & modò terræ viciniore, modo ab ea remotiores esse docet, ideò scilicet quòd Cometæ non in circulari orbe, cujus centrum terra est, sed in Trajectoria Conica, ut plurimum obtusiori, atque sub diverso angulo inclinationis ad planum Eclipticæ, in hac vel illa à Terra Soleque distantia moveantur.

Cometæ die 4. Febr. à terra distantia. Parallaxes & distantia Cometarum in dies variant.

102. Concedit Cometæ nonnunquam orbem Lunæ subintrare, imò etiam ipsum aërem vaporosum aliquando trajicere posse: non quidem quòd in aëre generentur, sed quòd trajectoria in tanta vicinitate ad terram trajici possit, ut necessario Cometam per atmosphæram nostram crepusculinam tranare oporteat, petendo statim ætheris ulteriora & remotiora. Cum autem illa trajectoria in singulis Cometis planè sit diversa, tum qua situm, inclinationem & distantiam à Sole terraque, inde demonstrat nullum Cometam cum altero in omnibus, præsertim in ductu tramitis, tam veri quam apparentis, planè convenire, sed hos in Ortum, illos in Occasum, paucos Meridiem, plurimos Aquilonem versus pergere.

Cometæ quandoque orbem Lunæ subintrant.

Cometæ nunquam inter se per omnia conveniunt: Pauci Meridiem, plurimi Aquilonem versus tendunt.

103. Ostendit & rem esse arduam decidere an omnes Cometæ fiant Stationarii & retrogradi? Et se rem hanc, à nemine adhuc tactam, multominus detestam, ex Cometæ nuperi Observationibus didicisse & detexisse. Et observasse quidem se non omnes Cometæ, postquam tardi facti sunt, fieri Stationarios, nec cursum suum reflectere, & si qui iter obliquent, eos semper sub diversa plane curvatura, quæ in nostro circa Arietem obigit, istud instituisse: at

Cometæ stationarii & retrogradi.

Hevelii singularis de Cometæ motu observatio nuper facta.

omnes, undecunque etiam proveniant, quantacunque eorum sit Trajectoria, cujuscunque inclinationis, incessus vel durationis, quorum Trajectoria extra orbem annum exporrigatur, tardissimos circa exitum, imo stationarios & retrogrados fieri: hos antequam sextus, illos antequam tertius elabatur mensis: hos autem nunquam amplius quam 6. Zodiaci Signa cursu suo emitiri, sed priusquam ad 180. gradus Eclipt. sive ad semicirculum perveniant, motum suum sub incurvatione quadam, sed semper diversâ, juxta inclinationem Trajectoriæ, & perpendicularum quod ab extremitate in planum Eclipticæ, vel longius à Sole, vel propius ad Solem decidat, offlectere. Reliquos, qui sint rariores, quique trajectoriam intra fines orbis magni ducant, sub quocunque esse inclinationis angulo, sive supra sive infra planum Eclipticæ id accidat, pariter certo quidem tempore, intra videlicet semestrem spatium, minimum semel tardissimos, sed nunquam omnino stationarios, multominus retrogrados fieri: verum semper videri, quo ad motum apparentem, vel Contra Seriem Signorum, vel S. S. S. in directum procedere, atque aut circulum, aut etiam in nonnullis pro motus veri velocitate lineam helicam designare, posseque non tantum 6. signa sed & totum signiferum aliquot mensibus percurrere. Rationem hujus rei hanc solam affert, quod Terra motu suo annuo hos Cometas circumire planè possit, atque ita lineæ visoriæ ex Terra in Trajectoriam per Cometam ductæ circumcirca integram Sphæram fixarum hoc pacto tangant secentque, illos verò nullo modo, sed tantum ab uno latere Orbis Magni &c.

Terra motus.

Cometa die 4. Februarii distantia à terra.

104. Ex distantia illa Cometæ à terra, scilicet 5000. Semid. Terræ & diametro apparente 3'. die 4. Febr. observata, resolutione unius trianguli rectanguli facta, deducit diametrum veram Cometæ illa die 2560. mill. Germ. sive triplo majorem terræ diametro, & sexies ferè majorem Lunæ, cujus diameter juxta Theoriam Auctoris alioqui sit 442. mill. Germ.

Cometa magnitudo quotidie variat, vera scilicet non apparens:

105. Non tantum semper sed quotidie variam fuisse Cometæ magnitudinem demonstrat, & initio quoad veram magnitudinem attinet, majorem, in medio minorem, in fine autem maximum extitisse colligit, factâ inter veram, de qua sola loquatur, & apparentem Cometæ magnitudinem distinctione. Apparentem, etsi in medio itineris multò extiterit amplior, quam in exitu, eandem veræ diametri proportionem arguere negat, & exemplo Cometæ 1652. probat, docetque, quod mirum, etsi diameter apparens decrescat, veram nihilominus incrementum posse, dato scilicet intervallo à Terra ampliori: nec, prout, communis fert sententia, Cometas ad exitum usque paulatim reipsâ mole decrescere, donec in nihilum redigantur, sed, quod exemplo illius Cometæ 1652. confirmat, Cometæ materiam ultimo dum decrescit apparenter, magis magisque in dies disgregari, dissipari, atque ita paulatim tenuiorem & pallidiorē reddi, donec planè diffuat, pari modo ut ab exortu sensim congregatur, coagulatur, condensatur, minorque quoad diametrum redditur: sic, ut tandem existente in summo robore & densitate, Cometa etiam minor reverà existat.

Ejus materia sensim ut congregatur, ita disgregatur.

Cometarum corpora ubinam per se sint minima:

Eorum materia non quaerenda in terræ visceribus, nec in aëre.

Nec sub via lactea,

Sed in æthere & systemate Planetariorum.

Celi generatione & corruptione datur.

106. Nequaquam Cometarum corpora in vicinia Terræ, quo ad diametrum veram esse minima, imò talia in maxima à terra distantia esse posse docet.

107. Ex superioribus deducit Cometarum materiam non esse in terræ visceribus vel etiam in aëre quaerendam, cum terra tantum materiæ, cujus diameter quadruplo, imò interdum decuplò major sit, intrâ multos licet annos evaporare & contribuere non possit. Ideo rejicit illam sententiam (Domini Gerichii scilicet Consulis Magdeburg.) Cometam esse partem aëris vi tempestatis cum impetu avulsam, & in sublime delatam. Sed & illam alteram, quæ materiam eorum sub via lactea usque orbeque fixarum quaerit, cum Cometæ nunquam tam altè fuerint evehiti: probat autem quaerendam esse in Planetarum Systemate, in æthere, exinde se generationem & alterationem in cælo concedere coactum fuisse fatetur, & consequenter Cometas, demonstratis Planetarum evaporationibus

rationibus

rationibus & effluviis, ex iis generari docet. Ita verò ut ex hujus vel illius Planetæ, ut & Solis, vel etiam omnium expirationibus, Cometæ suo tempore procreantur. Hanc sententiam paucis complectens dicit: Corpora cælestia habere potentiam aliquam promotricem alterationis, generationis, & corruptionis: tum materiam vaporosam ex corporibus eructatam ad coagulationem & condensationem à natura illis insita maximè propendentem, qui halitus ætherei spontè ex se concresecunt, dum sibi relinquuntur, sicuti ex se nubes: dein etiam quòd coagulata materia nucleiue congregati ægrè discedant, nisi vi quadam, sive extrinseca, sive intrinseca, quæ adeò nobis nondum innotuit, & dissipentur & resolvantur, ut tandem illa materia eò quòd ejecta redire possit.

*Cometæ ex
Soli & alio-
rum Planeta-
rum effluviis
generantur.*

108. Quæstiones de generatione Cometarum ex effluviis istis æthereis, modo, & causâ ejus, aliasque Auctor in Cometographia sua se explicaturum promittit. Hic interim brevibus docet unicum Solem quovis tempore tantum materiæ & exhalationum evomere posse, ut ex materia illa uno anno ejecta 130. amplius tales Cometæ, vel 9. disco terreno prorsus æquales progenerari possint. Unde quid de cæteris Planetis dicendum sit, judicandum relinquit.

*Solis effluvia
suppedicare
possunt mate-
riam vel plu-
ribus Cometis
uno anno ge-
nerandis.*

109. Non tantum non mirandum esse dicit, quòd tot Cometæ uno seculo prodeant, sed potius quòd tam pauci, cum Sol tantam materiæ copiam uno anno ejicere possit. Sed rem difficultate non carituram fatetur, si materia Cometarum Soli Terræ tribuenda esset. Putat itaque multos Cometæ vel à nobis longè remotos, vel parvos, nobis esse inconspicuos: ideò vero tam raro apparere, quòd Cometæ ex diversis Planetis profluens materia non facilè in unam massam coire possit: cum raro Cometa ex unius Planetæ materia nascatur.

*Cometæ
tam paucos
apparere mi-
rum:
Multi eorum
sunt inconspi-
cui.*

110. Ex eo quòd Cometæ ex duobus, tribus, pluribusve nascentur Planetis, diversum eorum lumen coloremque deducit, nullum eis proprium lumen tribuens: nisi quòd Cometæ materiam & à terra distantiam multum ad diversitatem coloris luminisque conferre dicat.

*Eorum di-
versis color &
Planetis pro-
venit.*

111. Ex colore Cometarum de natura & operatione (si quæ illis attribui debeat) eorum conjici judiciumque fieri posse, & hoc aliquid pro divinationibus Astrologicis facere dicit, nec non in nupero Cometa Jovis materiam invaluisse, quamvis ex Marte, Sole, aliisque inferioribus Planetis aliquid ei accessisse non dubitet: Tum etiam ex colore Cometarum de eorundem à nobis distantia conjecturam fieri posse, ut scilicet Cometæ rubicundiores, ignei, majores, lucidiores, nobis plerumque sint viciniore.

*Hunc aliquid
facere ad ju-
dicium de Co-
metis facien-
dum.*

112. Quòd Cometæ indies mutant colores, tribuit diversæ à terra distantia & eorundem materiæ.

*Cometæ co-
lores in dies
mutant.
Cometicæ
materiæ ra-
tio qualis.*

113. Docet materiam Cometicam non esse æquabilem & continuam aliquam massam, quæ in globum seu Sphæram, planè ut Planetæ perpetui corporaque illa ætherea perfectâ coalescat: sed ad instar nostrarum exhalationum & evaporationum terrestrium nubiumque in corpus quoddam extensum, explanatum, latèque diffusum, inæquale plerumque & discretum coire confluereque: ac inde ceu corpora discea & planiformia Cometæ apparere, certa tamen corporis sui crassitie, more nubium atque macularum Solarium, cum quibus aliis quin in multis appositè convenient: cum & harum materia in longum latumque fusa diffundatur, nequaquam in perfectam Sphæram condensentur: quamquam observatum sit in una macularum illarum insigniori nonnunquam diversissimos nucleos modo rotundos, modo alterius alicujus figuræ apparere.

114. Materiam illam Cometicam multis modis differentem cum suis diversissimis nucleis, in perpetuo motu coagulationis, condensationis, congregationis, augmentationis, diminutionis, accretionis, & decretionis, pro facultate naturali sibi indita, versari, & caput Cometæ 1664. in dies variasse affirmat, quod ex superioribus patet. Unde etiam concludit, dari motum materiæ Cometicæ continuum.

*Motus ejus
continuus da-
tur.*

Materia capitis Cometici diversa diversum lumen & colorem affert:

Hic semper idem à Cometis retineri nequit.

Cometica corpora discæ, non spherica docent Cometæ nec in circulo, nec in linea recta moveri:

Sed cursum eorum in sectionem conicam transire.

Cometæ una disci facie semper Solem adspiciunt:

Deviant à recta orbita, & corpora eorum librationur.

Hevelii liber de motu terre librationis.

Lunaris corporis libratio.

Cometographia Heveliana plura capita reconstituta.

Cometæ hyemalis cauda singularis.

Cometarum species.

115. Ex diversitate materiæ capitis Cometici magnâ, diversitatem luminis & coloris quotidie accidere probat.

116. Concludit nullum Cometam propter diversitatem materiæ, halituum scilicet nucleorumque commotionem, tam etiam diversissimam distantiam Cometæ à Terræ colorem, lumenque suum, licet hoc prorsus à Sole hauriat, illud vero, etsi ex unico tantum Planeta deducat, constanter per totum apparitionis tempus conservare posse, sed assiduè lumen, colorem formamque capitis eapropter mutare & nonnisi certis quibusdam diebus splendidiori, amariori & majori specie videri: quod nuperi Cometæ observationibus affert.

117. Cum corpora Cometica sint discea vel planiformia, minimè verò spherica & absolute rotunda, sed quod ad figuram attinet scabrosa, irregularia, ex eo concludit, quòd nullâ ratione in orbem, hoc est in circulo, nec penitus in linea recta moveri possint, positò ab ipso primo primordio morus impressus primusque impetus omninò rectus sit, sed summâ necessitate in sectionem Conicam, sive parabolicam, sive hyperbolicam, sive ellipticam degenerent, maximum verò circa verticem parabolæ, circa medium scilicet lineæ apodemicæ, minimè circa itineris extremitates deflectant, in trajectory videlicet, vero & genuino motu, neutiquam apparenti: attamen in omni Cometarum cursu non una eademque ratione, nec quâ situm Trajectoriæ ad Solem.

118. Consequenter docet hæc corpora Cometica extensa & disciformia non posse circa axem moveri, ut quidem Planetis reliquis omnibus ex sua sententia moris sit: sed materiam illam expansam, vel corpus illud Cometicum disciforme, utrumlibet extensum latus perpetuo ad Solem convertere: adeo ut radius ex Sole ad discum Cometæ ductus, semper sub angulo normali ad discum indicat, quocunque etiam Cometa feratur motu: Tum etiam non solum incurvationem tramitis & deviationem aliquam à linea recta directionis necessariò dari: cum Cometæ Solem, ceu Regem venerentur, & quasi pro centro habeant, licet in linea Conica decurrant: sed etiam aliquam librationem Cometicam in omnibus Cometis nasci: prout in Luna peculiarem quandam librationis atque reciprocationis motum ante aliquot annos, libro Tibi Doctissime Ricciole, inscripto docuerit, & ad certas leges reduxerit. Quam librationem & reciprocationem corporis Lunaris, cum hæc pariter unicum hæmispherium corporis sui Terræ assiduè exponat, eodem modo quo in Cometis fieri dicit, cum & hi continuò eandem faciem disci Soli obvertant, atque terra motu annuo loco perpetuo dimoveatur, ideoque oporteat ut certa libratio & reciprocatio propterea exoriatur.

119. Alias quæstiones huc spectantes, scilicet unde Cometæ adeò procliviter unâ eademque immota facie ad Solem propendeant? an in quavis cæli parte Cometæ generentur? an certo anni tempore? an certum Zodiacum instar Planetarum observent? An Cometæ more macularum Solarium, possint fieri reduces? in quibus Cometæ cum iis maculis optimè, rursus minimè conveniant? an possint tempore magnarum conjunctionum facilius generari? an fieri possit ut certò à quovis prædicantur? & alias, in Cometographiam rejicit.

120. De cauda Cometæ acturus, fatetur eam aliquid singulare præ cæteris præ se tulisse, atque magis diversa phænomena ostentasse, quàm omnes ferè ii qui hoc & superiori seculo effulserint. Cometæ sive crinitos seu barbatos seu caudatos, & alios qui in 12. species subdividuntur, indubitatum esse dicit diversas facies, sed diverso tempore ostentasse. Tum nuperum Cometam à primo die 14. Decembris caudatum fuisse, exhibita cauda 14. gr. ferè longa, versùs extremitatem dilatatâ & valdè dispersâ, cum alii pyramidas in speciem coni caudas exhibuerint, sicut ille 1652. die 20. Decembris: Deinde caudam ejus, quamdiu matutinus erat, occasum versùs, in loca soli opposita, de more omnium Cometarum, exporrectam fuisse, die 15. Decemb. aliquanto longior

rem, 21. scilicet gr. eadem tamen figurâ, & die 21. Decemb. omnium dierum longissimam, 22. scilicet gr. apparuisse, & quod singulare, paullulum arcuatam fuisse vel incurvatam, concavitate deorsum, instar cornutorum vel ceratiarum, atque illius anni 1618. accuratè re consideratâ visam fuisse: die verò 23. Decemb. rursus omninò in directum Corum & Favonium versus, ut antea, comam protensam: die 28. Decemb. Cometa oppositioni Solis imminente, caudam penè erectam, sursum Septentrionem versus instar caudæ Pavonis 7. ferè grad. longam apparuisse: Hinc Cometa ab Oppositione Solis ulterius discedente, atque ab Occasu minus quàm ab ortu distante, necessariò cauda sese reflexisse Eurum paullatim versus, eoque magis quò propior Soli fuerat, Favonium versus devenisse, quanquam die 29, 30, 31. Decemb. & 1. Jan. tantum barbatus, curtam scilicet barbam ob Lunæ splendorem retulerit: sic ut eo tempore jure Crinitus, Comatus vel Hircus appellari potuerit. Rursus verò ubi Quadraturæ Solis magis magisque proximaret, caudam crevisse, sed eandem semper dum vesperi appareret atque caudam retineret, Eurum versus exporrexisse. Tandem à die 22. Jan. usque ad 2. Febr. omni cauda exutum instar Cometæ Discei (qui veteribus Chryseus est) apparuisse, sed tamen comam die 3. Febr. recuperasse, eamque ad ultimum die 13. ad 18. Febr. perdidisse.

121. Diversitatem caudarum adscribit diverso apparitionis tempore, cum Cometæ matutini caudam in occasum, vespertini in ortum projiciant, in oppositione Solis aut nullas, aut aliquam erectam aut barbam demissam ostendant: denique ad superiora ætheris loca ascendentes, etsi revera longissimam alant, omni tamen penitus exuantur.

122. De origine phœnomenisque variis caudarum acturus, dicit, posito & probato, capita Cometarum omnino esse ætherea, etiam caudas ibi dari: 2. Capita Cometarum lumen, sicut vidimus, omnino à Sole mutuari, atque exinde etiam caudas à luce Solari ejusque radiis procreari. 3. quod corpora minimè sint sphærica, sed discea & explanata: quem discum Soli perpetuo ad perpendicularum directè obvertunt. 4. quod caput ex diversissimis nucleis tum tenuiori & dilutiori materia porisque intersita constet, ut radiis solaribus haud difficulter transitum concedat. 5. Quod Cometæ habeant suas atmosphæras peculiare, quæ eos cingant. Exinde concludit dum radii Solares in corpus istud disceum incidunt, imprimis in nucleos illos diversos, eorumque varias varietate inclinatas superficies, adversus terram expositas, plures & rectiores ad nos reflecti, quorum beneficio caput Cometæ conspiciamus: at reliquos radios ad latera nucleorum hinc inde, tum in materiam rariusculam interjectam corpusculis incidentes, necessario per caput sub diversissimis angulis, partim reflexionis, partim refractionis transverberari, vel transire, & quidem in partem Soli oppositam, ad atmosphæram seu in materiam illam dilutiorem post Cometam latentem: in hac materia rariuscula lumen Solis per caput Cometæ transverberatum, ab ejusque nucleis reflexum, à materia verò aliquantò dilutiori refractum, in plaga Soli opposita in Atmosphæra videlicet Cometica sisti, caudamque effingi. Pro constitutione autem capitis & materia adhærente caudas varias induere speciem, atque ita caudas nil nisi radios Solares refractos & reflexos esse.

123. Docet non adeò strictè omni tempore omnes Cometarum caudas in plagam Soli contrariam protendi. Et fieri quidem posse quandoque, ut certò tempore eò directè vergant: verum plerumque omnes ab ista recta directionis linea ex Sole per centrum capitis Cometicæ in ejus oppositum ducta deflectere deviareque: quod capita Cometica pariter nonnihil circa Trajectoriæ extremitates à ductu itineris omnino recto discedant: quæ tamen deviatio capitis cum hac caudæ nil commune habeat: illâ ex vario inclinationis disci Cometicæ angulo ad Trajectoriam, hac vero longè aliunde ortum suum trahente.

Caudarum Cometarum diversitas diverso apparitionis tempore adscribenda.

Cauda in æthere dantur.

Cometa cinguntur peculiaribus atmosphæris.

Atmosphæra Cometarum ambiens.

Cauda Cometica quomodo effingatur, quare varias induat species & quid sit.

Nil est nisi radii Solares refracti, & reflexi.

Non semper in plagam Soli oppositam extenditur: Datur ejus deviatio, quæ cum deviatione capitis nil commune habet.

Tycho deviationem caudæ Cometicæ animadvertit, non tamen assensus est.

Et Tychoni quidem ex Cometa 1577. hanc caudæ exorbitationem ex parte suboluisse, & caudam non penitus in adversum Soli dirigi, animadversum fuisse: sed eam rationem istius rei tunc planè penetrare haud potuisse. Licet enim initio sibi caudam eam ad Venerem deflecti persuasisset: paulò tamen post optimè perspexisse & agnovisse, rem hanc nil habere soliditatis. Se autem rem hanc ex dispari omnino ratione (quæ an à quopiam alio hucusque tradita fuerit, ignorat) deducere, scilicet ex diversissima illa refractione & reflexione radiorum Solarium. Cum enim capita Cometarum ex diversissimis multisque corporibus irregularibus varios, ad invicem situs obtinentibus, locaque paullatim mutantibus componantur: sic ut modò in hoc, modò in illo latere plures paucioresve dentur & constipentur nuclei: hinc facillè fieri posse ait, ut radii Solis reflexi refractique per caput Cometæ transeuntes, non perpetuo in illa ipsa linea recta ex Sole per Cometam ducta decussentur, sed quod potius refractione & reflexio radiorum jam in hac, jam in ea capitis parte diversimodè omnino accidat. Ita ex ejus mente pro materiæ diversitate & variis superficiebus corpusculorum nucleorumque ac laterum inclinationibus variis, caudam nonnunquam necessario à recto tramite paullulùm deviare oportet.

Capitis Cometicæ constitutio diversâ diversitatem caudæ adfert.

Riccioli sententiam de caudâ Cometicâ laudat Auctor:

A qua Hevelius nonnihil recedit,

Quem dissensum Auctor in medio relinquit,

Et ab utroque plenius doceri cupit.

Cometicæ caudæ deviationis multiplex & inæqualis;

Nondum potuit ad certas leges ab Hevelio reduci.

Apianus primum perpetuam caudæ Cometæ à Sole aversionem observavit.

Tycho multa observavit, Non tamen omnia.

Nempe pro capitis constitutione ejusque materia modo talis, modo alia, major minorque provenit caudæ declinatio & deviatio, interdum etiam planè uniformis radiorum fit refractione, ut cauda neutiquam deviet, sed recta in oppositum vergat Solis. Hic ut paulùm ac velut in transcurso sistam gradum, observavi in lectione Tui Almagesti, Reverende & Doctissime Ricciolæ, illa, quæ de Tycho Clarissimus Hevelius dixit, tum & alia, quæ de situ & inclinatione caudæ tum ex plurium Mathematicorum, tum ex Tua ipsius mente disputas. Magnum in eo consensum plerorumque animadverto caudas per refractionem & reflexionem radiorum Solarium fieri. In reliquis porro circa horum radiorum ejaculationem, refractionem & reflexionem dissensum perspicio. Tibi & Clarissimo Hevelio in eo quoque convenit, quòd uterque Vestrum statuatur, caudas diversas existere ob diversam densitatem & aliam dispositionem materiæ Cometicæ, nisi quòd ille dicat fieri easdem ex refractione & reflexione varia radiorum Solarium per caput Cometæ transeuntium, cum illa materia sit varia &c. Tu verò statuas in caudis esse substantiam Cometicam ex corpusculis subtilissimis constantem, & refractionem fieri extra caput Cometæ in materia spectante ad Cometam. Cum itaque videatur ille à Te dissentire, & velle nonnisi in capitis materia eam refractionem accidere, & hinc declinationem caudæ provenire, mihi dabitur, si Deus permittet, ab utroque vestrum aliquid hinc discendi occasio.

124. Docet ille deinceps hanc deflectionem caudæ non in omnibus Cometis in simili situ ad Solem vel Terram: neque ad Ecliptam vel Equatorem planè esse eandem, sed longe potius diversam pro constitutione nempe capitis ejusque nucleorum atque materiæ: quæ cum in perpetuo sit motu hinc illam deviationem in omnibus Cometis esse diversam & inæqualem, & in uno eodemque toto durationes tempore dissimilem, respectu scilicet magnitudinis, situs, & plagæ cæli. Qua occasione maximam caudæ Cometæ Anni 1652. deflexionem ad 19 grad. illius vero 1618. ad 22. refert.

125. Licet multas, non tamen omnes necessarias Observationes Cometarum habuit ad manum, ideo se illam caudæ deviationem, licet summo studio tentatam, perficere & ad certas leges redigere non potuisse, fatetur: præsertim cum antè Apianum (quem Tu quoque in doctissimo Almagesto Tuo primum omnium observasse perpetuam illam caudæ Cometicæ aversionem à Sole testaris) & Tychonem vix quidquam & nihil accuratum de Observationibus Cometarum, tum verò præcipuè de illa caudæ inflexione, relictum sit. Qua occasione & præsentis & futurorum seculorum industriam ad observanda ritè talia phænomena excitat.

126. Que-

126. Quæritur longè plures de prædictionibus Astrologicis, quàm observationibus Astronomicis & inquisitionibus Physicis de natura, ortu, & motu Cometæ esse sollicitos. Quæ vetus est Senecæ l. 7. Natur. quæst. in ipsa fronte querela, ut notum est. Adeò *naturale est magis nova quàm magna mirari*, sicut ibid. Philosophus ait, & ad Cometæ transfert. Nempe etiamnum verum est, quod ibid. subdit: *Non enim desunt, qui terreant, qui significationes ejus (ignis adventitii) graves prædicent.*

Astrologicae prædictiones plures fieri quàm observationes Astronomicas & inquisitiones Physicæ Herzelius queritur.

127. Ad caudarum incurvationem venit, & scire cupit an die 21. Dec. ab aliis animadversum fuerit simile phænomenon, Cometæ scilicet caudâ curvitate quadam circâ extremitatem, concavitate deorsum præditâ: quale, sed magis conspicuum in Cometa 1618. conspectum est, & quidem paulò diversum. Alio enim die convexitatem curvaturæ fursum, alio die rursus eandem deorsum exposuisse dicit. Unde istam caudarum curvitationem & obliquationem non in omnibus quando datur, esse semper eandem, & hanc planè differre à caudarum inclinatione & deviatione, de qua paulò antè dixit, apertè asserit.

Cometicæ caudæ incurvatio,

Varia est,

A caudæ inclinatione & deviatione differt: Illa absque hac raro fit.

128. Nullam unquam curvaturam in caudis dari posse absque omni inclinatione, exceptis quibusdam solum casibus dicit. 1. Incurvationem tam convexam quàm concavam ex radiis Solaribus procreari ratione materiæ ac nucleorum capitis, in quibus nunc alia atque alia detur reflexio & refraction. 2. Induci similem quoque curvitationem caudis, quòd potissimum sit; ex diversitate Atmosphæræ Cometicæ, ejusque materiæ dilutioris Cometam concomitantis. Quâ occasione plurimas quæstiones jucundas curvaturam caudarum concernentes in Cometographia explicatas recenset.

129. Singulare se phænomenon in nupero Cometa detexisse ait, fortè & alibi observatum (quâ de re velim à Vobis Viri in re Mathematica Doctissimi certior reddi) scilicet caudam unâ cum capite, cum primis die 18. Jan. radios frequentes vibrasse, ac subinde quasi novos ejecisse, ac si assiduè scintillaret, tum modo longior modo brevior per intervalla fieret: quod in Cometa 1652. die 26. & in Cometa 1661. die 6. Febr. à se, in illo verò Anni 1618. à Cy. sæpiùs annotatum testatur.

Cometa die 18. Jan. singularis vibrationis & scintillatio:

130. Oriri hoc dicit ex duabus rationibus: 1. ratione capitis, quòd sit ex materia diversa, & diversis nucleis irregularibus, scabrosis & anfractuosis, in perpetuo erga se invicem anomalo motu versantibus compositum, ut exindè radii Solares in superficiebus opacorum corporum in capite perpetuo fluctuantium, tum in interjecta materia mobili, refracti & reflexi continuo mutantur. 2. Ratione atmosphæræ Cometicæ: quia pariter inconstans est, ad quam assiduè modo alia atque alia, modo plus minusve materiæ accedit, rursus etiam de ea decedit; sic ut in perpetuo motu condensationis, rarefactionis, nec non locali versetur: fieri utique aliter non posse dicit, quam quod certa vibratio, micatio ac scintillatio detur: indeque caudas modo majores modo minores, arctioresque hoc vel illo tempore necessariò apparere. Hæc in summam conprehens, dicit, prout materia Cometam ambiens, permanens vel mutabilis, continua vel divisâ, longior vel brevior, caput Cometæ pluribus vel paucioribus, majoribus vel minoribus nucleis, materiaque iis intermixta constat: vivacissim prout hi nuclei varia forma præditi, tum Solares radii per caput trajecti vividiores vel longiores sunt; sic Cometarum alii caudas referunt longiores, alii breviores, alii continuas, alii interruptas & divisas, alii item constantes, alii mutabiles.

Ejus causæ.

Atmosphæra Cometicæ diversa vibrationem Cometæ efficit.

Cometicæ caudæ diversitas unde provenit.

Cometographiæ quadam capita.

131. Quæstiones de caudarum coloribus & luminibus diversis, cur scilicet plerunque capitis colorem æmulentur, & circa caput plerunque sint lucidiores, aliasque, ad Cometographiam se retulisse indicat.

132. Caudarum magnitudinem docet aliam esse apparentem, aliam veram, illam, quæ fiat oculorum judicio & instrumentorum dimensione, vel etiam à rudioribus secundum pedes, ulnas, imo perticas & hastas discretionem, quæ

Cometicæ caudæ magnitudo est alia vera, alia apparentis:

que pro diversitate temporis sit diversa: Hanc quam reverà possideat Cometa, atque in semid. terræ vel secundum milliaria & stadia determinetur.

*Hec unde
provenit,
Nil cum ve-
ra commune
habet.*

133. Apparentem caudæ longitudinem dicit oriri ex vario Cometarum situ, distantia à Terra, & elongatione à Sole, anguloque visionis, & nihil habere cum vera commune.

*Cometa
quandoque si-
ne cauda vi-
detur et si lon-
gissimam ha-
beat:
Nuperi Co-
meta hyema-
lis caudæ con-
stitutio:*

134. Reliquis hùc spectantibus quæstionibus in Cometographiam rejectis, caudam licet reverà sit longissima, tamen certò respectu ad Solem & Terram, nihil planè de ipsa cauda apparere, sed Cometam exutum omni firmate instar disci videri.

*Hujus an il-
lius 1618.
cauda fuerit
longior.*

135. Omnia de caudis dicta nupero Cometæ competere ait: ejus caudam veram, ut fieri plerumque solet, à principio paullatim crevisse, deinde rur- sus certâ porportione decrevisse, minimè vero reipsâ adeò discrepantem fuisse, quam apparens sese nobis ostenderit: potuisse tamen etiam eo tempore omnium longissimam videri, ubi admodum breviori barbâ apparuerit. Longissimam fuisse 22. gr. dicit: ut illius, inter alios, Cometæ 1618. certis diebus 60, 70, imo ultra 100. gradus Longomontano teste. Hæc cum ita sint, libenter discam, cur Romanis & aliis Mathematicis, nostri quam illius Cometæ cauda longior videatur.

*Cometa in
Solis oppositio-
ne quandoque
cum cauda,
quandoque si-
ne illa appa-
rent.*

136. Quæstionem proponit: quare Cometa nuperus circa ipsam oppositio- nem Solis, quod multis benè videbitur absurdum, barbam satis prolixam 6. vel 7. graduum exporrexerit, die 28. Dec. silente scilicet Luna, & quidem sursum erectam, instar caudæ Pavonis? Ubi rursus distinguendum esse ait inter distantiam seu situm Cometæ respectu Eclipticæ. Nam hoc negare absonum esse, & tot aliorum Cometarum exemplis contrarium: quando videlicet Co- meta in ipsa Ecliptica residet, ubi Sol, Terra, & Cometa in uno eodemque plano existunt, quod tùm, etiamsi caudæ vera longitudo omnium sit maxima, nihil penitus quicquam caudæ appareat: sed ea tantum si latior est ipso cor- pore, crinibus suis circumcingit caput, ut instar Hirci & Hirsuti Cometæ ap- pareat: prout planè in nupero Cometa certis diebus, cum ejus magnitudo ad $2\frac{1}{2}$ gr. extenderetur, manifestè observatum est. At verò quando Cometa in- signem latit. præferebat Australem, ut in nupero 28. Decem. contigit, ad 49°. nullâ certè ratione fieri posse affirmat, ut absque omni cauda appareat, si quæ reverà præditus est: sed ex necessitate magnam partem caudæ ponere ob ocu- los, & quidem erecte sursum semper, Aquilonem, Eclipticamque versus. E contrario, Cometa obtinente aliquam latitudinem notabilem borealem, atque extrà planum Eclipticæ constituto, barbam omnino deorsum vicissim Eclipti- cam versus promittere: ac si deviatio caudæ esset immensa: imo cauda quasi in obversum Solis, seu ad Solem exporrigeretur, cum tamen fallacia visus sit, ut doctiores benè intelligunt, pro vera scilicet longitudine caudæ atque distantia à Terra Soleque.

*Cometica
cauda deli-
quium majus
vel minus pa-
ritur:
Eclipsi Solis
id declara-
tur:*

137. Docet posse caudam à capite, modo totaliter, modo partialiter, tum à parte superiori, tum inferiore eclipsari. Ideo phænomenon illud proxime descriptum nihil nisi obtectionem, occultationem vel Eclipsin caudæ, quæ à capite fiat, esse dicit, & exemplo eclipseos Solaris declarat. Sicut enim cum Luna conjuncta est Soli, nullam omnino respectu nostri habens latitudinem, eclipsin totalem Solis dari, cum autem Luna Australis est, tantum modo à parte inferiore partialem accidere eclipsin, contrarium in latitudine Boreali deprehendi: Ita hùc, quando caput Cometæ in oppositione est, & quidem in Ecliptica, nobiscum scilicet & sole in uno eodemque plano, caudam à capite obtegi: etsi cauda amplior sit ipso capite, caput in ipsa quasi coma conspicitur eaque cingi, ac si esset ab omni parte villosum & hirsutum: si verò latitudo caudæ æquet diametrum capitis, planè caudam occultari, ita ut tùm Cometa penitus orbicularis instar disci appareat, atque tùm totalem accidere Eclipsin caudæ affirmat &c.

138. Concludit etiam in ipsa oppositione Cometæ & Solis posse dari, ut ita loquar, totalem, etiam partialem, tam à superiore quam inferiore parte eclipsin caudæ.

Defectus iūe etiam in oppositione Solis & Cometæ accidit.

139. Veram caudæ longitudinem, ab amplitudine atmosphæræ Cometicæ ut plurimum dependere ait: ita scilicet ut hæc eo major sit, quò atmosphæra Cometica amplior, nucleique capitis solidiores sunt.

Cometicæ cauda vere longitudo ab amplitudine atmosphæræ Cometicæ pendet:

140. Jubaris Cometicæ 1652. longitudinem veram ponit initio die 20 Dec. 27 $\frac{1}{2}$. Semid. Terræ: circa exitum verò die 4. Januar. jam 192. Semid. Terræ: cum tamen longitudo caudæ apparens ab exordio 7'. & in fine 1'. 30". tantum observata sit. Aliorum quoque Cometarum scilicet 1618. & 1607. veram caudæ magnitudinem ponit.

Hæc in Cometis 1607. 1618. & 1652. demonstratur:

141. Concludit inde ex plurium Cometarum observationibus, veram Cometæ longitudinem caudæ semper circa exitum reipsa majorem fuisse quam ex illa apparente minore fieri unquam debuisset.

Hanc circa exitum revera majorem esse concluditur.

142. Exinde etiam argumentum sumit, ut probet suam de ortu & interitu Cometarum theoriam: quâ ratione scilicet initio paullatim congregetur, coaguletur, condensetur: rursus in fine pari ferè modo dissolvatur, attenuetur, dissipetur. Solvi Cometam & Sen. l. 7. Nat. quæst. c. 16. subducere se oculis cap. 21. excedere c. 29. non autem extingui c. 17. & 21. alibi tamen ut ignem pasci, nec ut subitaneum, sed inter æterna opera naturæ censendum, & mundo intextum non fortuitum ait c. 21. & 30. quod in transitu dictum esto.

Cometarum ortus & interitus fit successivè. Seneca sententia de disspatitione Cometarum.

143. Deducit ex observationibus Cometarum, quòd sæpius licet cauda apparens. e. g. Cometæ 1618. 104. gr. apparuerit, tamen per se genuina caudæ longitudo tantum fuerit 438. Semid. Terræ. E contrariò in Cometa 1607. licet cauda apparens longè brevior 10. tantum gr. conspecta sit, tamen vera longit. ad 1301. Semid. Terræ, hoc est 1119000. mill. Germ. excreverit.

Cometicæ cauda visa longior reipsa fuit brevior, & contrariò:

144. Longitudinem tamen hanc veram non in singulos dies certâ proportionem crescere vel decrescere, sed sine lege, pro magnitudine materiæ, ad atmosphæram affluente, vel decedente.

Id ad certas leges redigi nequit.

145. Quæstiones de caudis: quare scilicet in conum fastigiata ferè nunquam sub maximo visionis angulo spectentur? quando syrma instar caudæ Pavonis appareat, ut nuper die 28. Decemb. contigit? an cuspis ipsa caudæ ad terram usque pertingere possit? & alias in Cometograph. se explicaturum promittit.

Cometographiæ quadam capita.

146. His ita generaliter in Prodromo expositis, specialiora, accuratioraque ex calculo eruta in illo opere Cometograph. pollicetur.

147. Cometam describit, corpus esse æthereum, crinitum seu barbatum, temporaneum, haud omninò quoad caput globosum, sed disciforme, ex halitibus fumidisque evaporationibus tam Solis quàm reliquorum Planetarum omnium conflatum, & quidem ex multifariis corpusculis, nucleisque, partim rotundis, partim diversis irregularibus, inspersâ hinc illinc materiâ rariori compositum: cujus universa materia, nullo prorsus nativo, instar eorum corporum, ex quibus prodiere, gaudet lumine: sed omne quod habet, à Sole prorsus haurit. Cujus insuper cauda ex radiis reflexis refractisque Solaribus procreatur, dum in medio quodam rariori, ceu in Atmosphæra Cometica, Cometam circumdante, à parte à Sole averfa sistuntur. De reliquo corpus ipsum mobile est, non quidem motu duplici, in quodam eccentrico & super axem, ut reliqua corpora ætherea & æterna, sed tantum motu propemodum rectilineo, faciem semper Soli rectâ fermè obvertendo, secundum istum impetum, quem Atmosphæra ista prior primæ coagulata materiæ ejectæ impressit atque communicavit.

Cometæ descriptio Helveliana.

148. Queritur plurimos magis de significationibus Cometarum, quamvis minus certis multoque abjectioribus, quam de ortu & motu eorundum, etsi longè certioribus & sublimioribus, esse sollicitos: promittit tamen se aliquid de eo ad calcem Cometographiæ dicturum.

Astrologicas prædictiones curiosæ, arcana naturæ negligenter inquiri Hevelius queritur.

Hevelii modestia, pietas, in rem literariam amor,

849. Protestatur se non ostentationis vel vanæ gloriæ, sed divinæ gloriæ & veritatis & scientiæ naturalis promovendæ studio sua conscripsisse, & meliora certioraque suscipere paratum esse: interim obtestatur æquos Lectores, ut ad cognoscendam penitus suam sententiam, Cometographiam promissam, cujus jam ix. Libri sint penitus excusi, expectent.

Et promissio de Cometa versu delineatione.

150. Promittit & descriptionem ac delineationem recentissimi Cometae quem à 6. ad 20. Aprilis summa pariter industriâ observavit.

Hamburgo Bononiam die 29. Julii 1665.

Literarum studiosi literarum in arduis consulunt.

Nisi certus essem sub quibus legibus in re literaria vivamus, & Tuam singularem humanitatem perspectam haberem, non toties molestiam Tibi quaestiunculis meis facerem. Sed legum illarum Tuæquæ humanitatis fiduciâ spero me nec Tibi ingratam, nec mihi infructuosam rem facturum, si & in

Cometae semestres numerati à Riccio,

Prodromo Prodromi Heveliani quædam Tibi proposita uberius exponam, & nova quædam insuper proponam, ut tanto plura abs Te addiscam. Quoad tres Cometas Ann. 64. 603. & 1240. quos semestres pronuncias attinet, dum

Ab Auctore examinentur, Anno C. 64.

alios tam Chronologos quàm etiam Cometologos consulo, nondum mihi satisfacio, nec me haud levibus difficultatibus explicare valeo. Eckstormius enim illum demum sub Nerone semestrem facit Anno 60. epochæ illius vulgaris, secundum Alstedium verò, qui se cum Funccio, Helvico aliisque Chronologis veram putare putat, 62. anno: Alstedius porro & illum Cometam Anni 64. epochæ vulg. suæ vero 66. semestrem pronunciat. At de istius duratione nil habet Funccius, nec ille Eckstormius, in talibus annotandis alioqui diligens. Sed non dubito Te, ut & Alstedium, certò fidei historice niti fundamento, quod perlibenter videbo, ab amica manu indicatum.

Anno C. 603.

Alter Tibi Cometa semestris est ille Anni 603. qua in re narrationem Joannis Prætorii refers. Quod cum nec Funccius, nec Buntingus, nec Calvisius, nec Bucholzerus, nec Alstedius, nec ille Eckstormius memorent, velim obortam hîc dubitationem animo eximas. Nec non illam de Cometa semestri ter-

Et Anno 1240

tio, qui Anno 1240. fulsit. Nam primum Alstedius eum semestribus non accenset, at Funccius, Buntingus, Calvisius, Bucholzerus, & Eckstormius non reliquis, nisi fortè is sit quem iste in Ann. 1239. ponit. Deinde refers ex Pon-

Error Pontani de Tamerlano.

tano Anno illo Tamerlanem in Asiam irrupissè: ex Cardano verò id Anno 1260. quo & Urbanus Papa obierit, factum esse. Et Urbanus quidem circa ann. 1264. consentientibus Chronologis mortuus est. At iidem omnes Tamer-

Tamerlanis ætas.

lanis res gestas in subacta Parthia, Ægypto & Asia, captoque Bajazete in seculi 14. exitum, & illius ipsius excessum in 15. seculi initium ponunt. Sed si illa Tartarorum in Poloniam, Silesiam & Hungariam irruptio circa ann. 1242. & in Asiam circa Ann. 1260. duce Halach intelligatur, res est in salvo. Præ-

Cometa semestres numerati ab Hevelio & aliis.

ter hos tres Cometas semestres abs Te indicatos, unus tantum est inter illos 4. ab Amplissimo Hevelio productos, Anno scilicet 1240. Nam reliqui à Tuis dissentiant, Anno scilicet 60. de quo paulo antè dixi. Anno 145. de quo nil apud Funccium, Buntingum, Calvisium, Alstedium, Bucholzerum, Eck-

Ab Auctore collecti non sunt.

stormium aliosque. Anno 337. Hunc annotat Fascic. temp. Sigonius, Eckstormius ad Ann. 335, & Alstedius, in Ann. 337. secundum epocham veram cum conjiciens juxta cum Hevelio. Ego dum in iis investigandis paulum operæ impendo, inveni jam novem, quos tibi hîc in tabella exhibeo:

1. Anno 59. I. Anno Christi § 59. Buntingus. 60. Eckstormius.
(60. 62.) § 62. Alstedius, Funccius enim durationem ejus non adnotat, sicut nec Calvis. ad ann. 60.

2. Anno

2. Anno Christi § 64. Ricciolius, Bunting. Vid. ad hunc ann. 2. Anno 64.
 § 66. Alstedius. (66.)
3. Anno Christi 78. Eckstormius, cujus hîc errorem animadverto, utpote 3. Anno 78.
 qui allegârit Plinium & Milichium, quasi illi de hoc Cometa tradiderint,
 quòd 180. (cum Plinius 80. dies longissimum spatium Cometis assignet, &
 Milichius id non corrigit, quod fecisse Muretum ad Senec. lib. 7. Nat. quæst.
 cap. 21. Tu me docuisti) hoc est sex mensibus durârit.
4. Anno Christi 145. Hevelius. 4. Anno 145.
5. Anno Christi 337. Hevelius. 5. Anno 337.
6. Anno Christi 603. Ricciolius. Annotant eum & alii, sed non tempus du- 6. Anno 603.
 rationis ejus.
7. Anno Christi 906. Antiquit. Brittan. p. 75. 7. Anno 906.
8. Anno Christi 1110. Sebast. Francus. 8. An. 1110.
9. Anno Christi 1240. Ricciolius, Hevelius. 9. An. 1240.

His fortè plures aliquando inveniri poterunt. Sed nonne jam accenseri istis
 potest ille Anno 1337. conspectus, quem Tu quatuor amplius mensibus luxisse
 testaris? Duorum Buntingus & Eckstormius meminerunt, quorum alter qua-
 tuor, alter duobus mensibus durârit. Fieri autem potest unum & eundem
 fuisse & vel citius uni vel etiam diutius apparuisse, alteri verò serius & proin-
 de per pauciores dies. Ita illum Anni 1618. quem à die 24. Novemb. arcessis,
 Eckstormius die 16. Novemb. apparuisse & observatum esse prodidit. Oñtime-
 strem Cometam Amplissimus Hevelius in ann. 375. ponit. Meminit hujus Co-
 metæ Alstedius ad ann. 377. secundùm epocham veram; & Eckstormius ad
 ann. 375. sed durationem ei nullam assignant. Tu eum non annotasti, sed nec
 Funccius, nec Calvisius, nec Bucholzerus. Subvereor autem ne in allegatio-
 ne Heveliana error sit, ut ann. 375. pro 975. positus fuerit. Hoc enim anno
 oñtimestrem inveni apud Calvisium ex Cedreno & Eckstormium ex Schoffero.
 Apud eundem præterea invenio plures Cometas à paucis annotatos. Alibi
 etiam nonnullos investigavi, ita ut sperem me posse numerum eorum ad cccc.
 usque extendere, saltim ei accedere: quod Mantissæ loco cum brevi catalogo
 eventuum lætorum & tristium Cometas secutorum operi meo addi poterit,
 quod quidem Amici à me postulant. Id propositi & studii Te quoque, licet
 gravioribus intentum, & ut eruditionis ita & industriæ Tuæ nervos in maj-
 oribus explicantem approbaturum esse spero. Schottianas literas iterum accepi
 ante oñtiduum, humanitatis & benevolentiae eximiae indices. Tuas quoque &
 Kircherianas cum desiderio exspecto: ut & abs Te nuncium de Tua Astro-
 nomia Reformata, quæ jam in lucem exiverit, cujus titulus, sed & eruditio
 ac diligentia Tua prorsus egregia, singulare quidpiam nobis pollicetur. Pol-
 licetur porrò mihi eadem & observationes de Cometa mense Aprili conspecto
 abs te factas. Dolendum est morbum Tuum prioris observationes nobis in-
 vidisse. Clarissimus Hevelius Cometographiæ suæ totus incumbit. Vale &
 mihi constantem serva benevolentiae Tuæ affectum.

Annon &
 illi Anni
 1337.

Cometa esse
 mensum 375.
 (corr. 975.)

Historiæ Co-
 metarum in-
 stitutum Au-
 ctor Ricciolus
 exponit.

Schotti hu-
 manitas.

Astronomia
 Reformata
 Riccioli.

Bononiâ Hamburgum die 15. Julii 1665.

DE ægritudine in ægritudinem delapsus, & tympaniti atque apoplexiæ
 obnoxius, de Medicorum sententia cogor vacare à studiis, alias mihi ju-
 cundissimis. Vixque aliquid de Prodromo, ad me tantâ humanitate & dili-
 gentiâ perscripto delibare, audiendo magis quàm legendopotui, & hæc pauca
 dictare. Ne tamen voto Tuo frauderis ex parte P. Athanasii Kircheri, statim
 misi Romam quæcunque jussisti. Ignosce conditioni meæ, qui cum Tibi &
 Hevelio plurimum debeam, nihil possum præstare in hac vita, & moneor pa-
 rare

Ricciolus ad
 periculum vi-
 ta agrotans
 Auctori,
 quantum po-
 test, satisfacit
 Prodromum
 Prodromi He-
 veliani Ric-
 ciolius Kir-
 chero mittit.

rare me atque accingere ad iter in alteram vitam, quod mihi Deo favente benè vertat. Res ipsa per se loquitur, nec pluribus opus est. Vale Vir Præclarissime, & Deum O. M. pro me orare ne graveris.

Hamburgo Bononiam die 19 Augusti Anno 1665.

*Morbo amici
dole.*

*Officiosus in
amicum esse.*

*Amico bona
precare.*

*Deo in vita
& morte obe-
di.*

*Mortem in-
trepidus ex-
specta.*

*Et semper
etiam sanus,
cogita.*

*Idque sine
tristitia &
plenus.*

M Agnam & ego ægritudinem animo concepi, licet id Stoica, at non Christiana philosophia vetet, postquam epistolam Tuam ægritudinis tuæ, & ad vitæ quidem periculum multiplicatæ nunciam, medio Julio missam eodem mense decurrente accepi. Ad hanc Tibi respondere citius volui, debui. Sed & à Clarissimo Hevelio ejus in Tua illa, licet brevi, epistola, non oblitus es, imò verò mentionem honorificam fecisti, aliquid responsi, & vel abs Te vel de Te aliquid literarum expectandum, priusquam Tibi rescriberem, mihi esse duxeram. Cum autem spes meæ frustra hætenus fuerint, non aliud decuit, quam mutuo humanitatis officio erga Te defungi. Omnes, qui Tua præclara de Republica literaria merita norunt, nuncio tristi de periculoso Tuo morbo, valdè affecti sunt, unaque mecum longam valetudinem Tibi ex animo, boni publici studio precantur, lætumque de Tuæ valetudinis meliore statu nuncium præstolantur. Interim rectè facis, quòd animum firmatum constantiâ in obsequium Deo Creatori tam gratum quàm debitum composueris, & si is velit, extremum diem intrepidus expectes. Venit mihi ista Tua legenti illud Senecæ senis in mentem, quod ep. LXI. ad Lucilium suum scribit: *Hoc animo tibi hanc epistolam scribo, tanquam cum maximè scribentem mors evocatura sit. Paratus exire sum, & ideo fruor vitâ: quia quamdiu futurum hoc sit, minimè pendo.* Quod pluribus ibi docet, finem nostri sine tristitia cogitandum & mortem plenè nobis expectandam esse, id Tu laudabili exemplo comprobas. Sic Te hoc rerum statu adire, & paucis hisce compellare & consolari volui. Vale longum, Salve multum, Valetudine Tua, ut Cicero ad Atticum alicubi scribit, à multiplici & pertinaci morbo confirmatâ.

Hamburgo Bononiam die 10. Februarii 1666.

*Tristitia ex
malo, lætitia
ex bono alieno
hominem de-
cet.*

*Riccioli re-
cuperatam
sanitatem
Auctor gra-
tulatur:*

*Tum & præ-
clara opera
edita.*

*Valetudo à
morbo confir-
mata.*

*Riccioli me-
rita de Repu-
blica litera-
ria.*

*Chronologia
reformatâ ar-
dum opus,
Herculeus la-
bor.*

Q uantum mœrorem ex epistola Tua medio Julio anni præteriti data, quæ mihi nuncium tristem de graviter affecta valetudine Tua attulerat, conceperim, testata est mea die 19. Augusti tunc ad Te scripta. Testabitur & Humanissimus Schottus, quam sollicitè in vitam & valetudinem Tuam inquisiverim. In præsentia vero testatur hæc epistola magno me gaudio nuper affectum esse, postquam Schottiana die 27. Jan. exarata, Te vivere, imò benè valere, & publico datâ Geographiâ & Astronomiâ reformatâ, in Chronologiam quoque reformatam toto animo & studio incumbere nunciavit. Gratulor Tibi meliorem imò bonam, & à morbo, ut fieri solet, confirmatam valetudinem: quam cum auctario omnis prosperitatis Tibi, Viro de Republica literaria optime merenti, in plures annos precor. Gratulor quoque & Tibi & Reipublicæ literariæ, Te non tantum Astronomiam Reformatam, cujus mentionem aliquando in Tuis ad me literis injeceras, sed & Geographiam reformatam, cum orbe erudito communicasse, imò & in Chronologia reformanda totum occupatum esse. Ardum sane & Herculeum, in domandis scilicet rot errorum hic & illic in orbe literario grassantibus monstris, subis laborem, sed humeris Tuis parem. Maeste animo este, Tu cum Kircherò & Schotto, eximii cæli totiusque naturæ interpres. Nobis utinam tam longè remotis, doctissimis Tuis & Kircherianis monumentis (quanquam hæc, ut & Schottiana, donat nobis utriusque Germaniæ

maniam indefessa agendo industria) frui liceat! Ego sane dum Cometicum opus meum molior, ex Tuo Almagesto, quem ab anno ferè ex insigni humanitate & benevolentia Amplissimi Domini Consulis Mölleri retineo, & ad dextram proximè habeo, quotidie ferè multa disco. Videbis aliquando, quanti Te faciam, etiam dum dissidentes plurium Historicorum & Chronologorum ac Cometographorum rationes conféro, & veritatem, quam nobis cunctis rebus cariorem esse debere nosti, investigo. En Tibi specimina quædam studii Chronologici ex operis mei utraque parte excerpta, quantum ratio permittebat temporis. Utinam hæc usibus Tuis, dum Chronologiam reformare studeas, inserviant! Mihi quidem tam gratum quam utile fuerit, si Tu, qua eruditione, industria & humanitate polles, de his iudicium facere, & de ætate Hipparchi, & Mithridatis, ac Cometis sub Nerone, & circa mortem Ludovici Pii visis, vera & certa docere volueris. Candorem ubique meum boni & æqui consule. Studio enim veritatis nihil habeo antiquius. Opus meum apud Batavos Dei gratia fervet. Prodromum Prodromi Heveliani, aliquantum correctum, primæ operis parti ac Tuæ communicationi, Kircherianam proximè præcedenti, inserui. Utinam Tuis, vel saltem Tuâ operâ alicujus Præstantis Mathematici observationibus utriusque Cometæ, opus meum exornatum fuisset! Posideo tamen plurimas undique ad me missas. Verum enimverò Schotiana industria & benevolentia palmam omnibus præripuit. Cunctas figuras accuratè æri incidi curo, non sine magno sumtu. Altera operis pars Historiam Cometarum continet. Hos ante Christum natum L. numero in tabulas retuli. Jam sum propè LXXXV. à Christo nato qui à Te & Rockenbachio in Ann. 340. refertur. Octimestris Cometa ille est, quem ego Tibi indicaveram Anno 975. non 375. quod corrigi Amplissimus Hevelius petiit. Sed de his plura nunc scribere non vacat. Velim mihi aliquid & ad superiores literas meas rescribas. Vale feliciter.

Germanica industria indefatigabili. Almagesti Riccioliani commendatio. Auctor dissidentes Scriptores conciliat.

Veritatis studiosus præ omnibus esto.

Chronologici studii specimina Ricciolii Chronologiam reformanti ab Auctore missa.

Veritas tibi carissima esto.

Auctor operis sui progressum Ricciolii exponit.

Riccioli nullas observationes se habere dolet Auctori.

Cometarum historia, numerus.

Octimestris Cometa Anno 975. non 375.

Specimina studii Chronologici.

Studium Chronologicum perdifficile & multis nodosis quæstionibus ac diversis Auctorum sententiis esse implicitum, jam olim credidi, nunc verò in componenda Historia Cometica experior. Dissidentes multum de annis Mundi, & natali Christi opiniones enumerando attingi: sed rem in medio reliqui, nulli Præclarorum Virorum sententiæ præjudicare volens. Tanto magis cum hæc velut in transitu tangam, imò & totum opus meum Cometicum, sat ingens & arduum, solis horis succisivis componam. Cum tamen in rectè constituenda Christi epocha plurimum sit situm, dissimulare non possum, me quoque, si quid iudicare de his mihi fas est, epocham communem biennio inferiore verâ animadvertere. Notum est quid in hanc rem scripserit Scaliger, Calvisius, Helvicus, Alstedius, alique, & post hos Joannes Wichmannus Prof. Rostochiensis. Is in opusculo suo Chronologiae Sacrae, asserit Christum natum Anno Periodi Julianæ 4711. Juliano 43. Idem docet Christum secundum epocham communem judicari natum biennio currente à morte Herodis M. quod veritati Sacrarum Literarum repugnat. Ponit itaque ille mortem Herodis in annum Periodi Julianæ 4712. Julianum 44. cum Langio, & in medio consistit hinc inter Keplerum & Petavium, qui in annum Per. Jul. 4710. Julian. 42. illinc inter Scaligerum, Calvisium & alios, qui in ann. Per. Jul. 4713. Jul. 45. eam referunt. Annus autem Julianus primus, consulatus ejus quartus, secundum ejus sententiam incidit in ann. Per. Jul. 4669. Mundi 3961. U. C. Varro- nianum 809. Capitolinum 808. verum 807. Olymp. 183^æ. quartum, vel Iphiti 732. Adhæc ex tabulis ejus, relictis suo loco omnibus epochis ab eo constitutis, ipsaque Christi nati in ann. Mundi 4003. posita, hanc tabellam epochas Imperatorum XII. ab Augusto ad Trajanum continentem composui. In qua si discrimen annorum completorum & currentium observetur, non puto errorem commissum esse.

Chronologicum studii perdifficile.

Anni Mundi variè putantur.

Hæc successive Auctoris hoc opus constituunt.

Epocha Christi vulgaris biennio est minor verâ.

Joannes Wichmannus accuratus Chronologus.

Christi natalis annus examinatur. Herodis mors.

Annus Julianus.

Imperatores.

I M P E R A T O R E S.

1. <i>Augustus</i>	ab A°. Per. Jul. 4670.	Jul. 2. M.C. 3962. U.C. 708.	ante C.N. 42.	Olymp. 184.	198 ^z . 2	Epeche 13. Imperatorum.	
	ad Ann. Per. Jul. 4727.	59.	4019.	764. à Chr. N. 15	(17) ^a		
2. <i>Tiberius</i>	ab A°. Per. Jul. 4727.	59.	4019.	764.	15 (17)		198 ^z . 2
	ad Ann. 4750.	82.	4042.	788.	38 (40) ^b		204 ^z . 1
3. <i>Caligula</i>	ab A°. 4750.	82.	4042.	788.	38 (40)	204 ^z . 1	ann. 22. m. 7. d. 5. b. 16. Martii.
	ad Ann. 4754.	86.	4046.	792.	42 (44) ^c	205 ^z . 1	
4. <i>Claudius</i>	ab A°. 4754.	86.	4046.	792.	42 (44)	205 ^z . 1	ann. 3. m. 10. c. ad 24. Januarii.
	ad Ann. 4767.	99.	4059.	805.	55 ^d (57)	208 ^z . 2	
5. <i>Nero</i>	ab A°. 4767.	99.	4059.	805.	55 (57)	208 ^z . 2	ann. 13. m. 8. d. 20. d. ad d. 13. Octob.
	ad Ann. 4781.	113.	4073.	819.	69 ^e (71) ^e	211 ^z . 3	
6. <i>Galba</i>	m. 7. d. 25.	disjunctim, sed conjunctim ann. 1. dies 21. Xiphilin.					
7. <i>Otto</i>	m. 3. —						
8. <i>Vitellius</i>	m. 8. —						
9. <i>Vespasianus</i>	ab A°. 4782.	114.	4074.	820.	70 ^f (72) ^f	212 ^z . 1	f. 1 Jul. ann. 10. minus d. 6. g. 24. Junii.
	ad Ann. 4792.	124.	4084.	830.	80 ^g (82) ^g	214 ^z . 2	
10. <i>Titus</i>	ab A°. 4792.	124.	4084.	830.	80 (82)	214 ^z . 2	ann. 2. m. 2. d. 20. h. 13. Sept.
	ad Ann. 4794.	126.	4086.	832.	82 ^h (84) ^h	215 ^z . 1	
11. <i>Domitianus</i>	ab A°. 4794.	126.	4086.	832.	82 (84)	215 ^z . 1	ann. 15. -- d. 5. i. 18. Sept.
	ad Ann. 4809.	141.	4101.	847.	97 ⁱ (99) ⁱ	218 ^z . 2	
12. <i>Nerva</i>	ab A°. 4809.	141.	4101.	847.	97 (99)	218 ^z . 2	ann. 1. m. 4. d. 9. k. 27. Jan.
	ad Ann. 4811.	143.	4103.	849.	99 ^k (101) ^k	219 ^z . 1	
13. <i>Trajanus</i>	ab A°. 4811.	143.	4103.	849.	99 (101)	219 ^z . 1	ann. 19. m. 6. d. 15. l. circa 11. Aug.
	ad Ann. 4830.	162.	4122.	869.	118 ^l (120) ^l	223 ^z . 4	

Hamburgo Bononiam die 7. Februarii Juliani 1666.

MUltis indiciis cognita mihi Tua humanitas, germana felicitis eruditionis proles, imò quæ quibusdam (a) ipsa eruditio est, tùm & instituti utriusque nostrum communis quodammodo ratio, me iterum ad te literis compellendum invitat. Octavus enim dies agitur, ex quo ad Te literas dedi, quibus præter caput & excerpta quædam Historiæ meæ Cometicæ, præcipuè quæ ad ætatem Hipparchi & Mithridatis, tùm ad Cometas Neronianos & circa mortem Ludovici Pii visos spectant, specimina studii mei Chronologici ad te misi. Cuncta ista Humanissimo Schotto, qui me non tantùm de tua prosperâ valetudine, sed & de studiis, præsertim Chronologicis, reddidit certio-rem, ritè curanda commendavi. His nunc addo alia ejusdem generis, quæ & ad Tuam Chronologiam reformatam, & ad meam Historiam Cometicam pertinent. Cum enim hanc ex Tuo, Rockenbachii, Eckstormii & Alstedii catalogo præcipuè componam, meritissimo in iis quæ de hoc argumento ponis mihi dubia, ad Te ipsum recurro. Quis enim Te melius mentem Tuorum verborum explicuerit? Et quid ni hæc, etsi Tua non essent, Tibi illustranda proponerem, Viro non tantùm vastâ eruditione & indefessâ diligentia prædito, sed & in Chronologia reformanda occupato? Video te optimè de republica literaria, licet tam gravi senectâ, mereri, & studia ut Geographica & Astronomica, ita & Chronologica restituere & promovere. Quidni ergò Tuo quoque exemplo exciter, ut aliquid pro mea parte virili tentem, & studium rei literariæ juvandæ mihi quoque inesse, licet tenue, tester apud te? Accipe itaque hæc & priora ab amica & studiosa manu. Vides me inter multorum aliorum laborum impedimenta meum saxum volvere ad metam. Cum enim antè octiduum octogesimo quinto Cometæ, quem Tibi & Rockenbachio debeo, appropinquaverim, hodie centesimum secundum ferè absolvi. Hunc cum Rockenbachius eodem anno quo Arcadius Imperator & Stilico vitam cum morte commutârunt, fulsisse dicat, necessariò in ann. Christi 408. communem, verum 410. retrahendum mihi esse judico, licet in 412. ab Auctore positum. Nam & antea animadverti Rockenbachium cum Funcchio aliorum rationes quadriennio excurrere: ut cum Chrysostomi mortem in ann. 411. ponunt uterque, quam reliqui in 407. uno animo ponunt. Sed venio ad alia Te propius spectantia. Velim abs Te doceri, quo Auctore Cometas produxeris anni 130. Usuardo Regi Angliæ faustum, 213. & 363. quos nullus Auctorum, quos vidi, memorat. In eodem illo indiculo faustorum & infaustorum Cometarum dum de morte Agrippæ loqueris, annos circiter 13. ante Christum natum intelligendos esse, & Scribæ vel typographi vitio sub linea transversa positos, cum supra eam ponendi essent, res ipsa docet. Atque hæc ego pro jure amicitiae & libertatis homine ingenuo & publicæ utilitatis amante reique literariæ studio ad te scribenda esse duxi. Ad quæ tu, quâ es humanitate & erga me benevolentia, quamprimùm respondebis, ac meum candorem boni & æqui consules. Vale diu & feliciter.

Humanitas
pro eruditio-
ne.

(a) Gell. 13.
c. 15.

Ricciolium
de multis Au-
ctor consulti.

Schotti hu-
manitas.

Ricciolio
Riccioliana
dijudicanda
Auctor pro-
ponit:

Utpote opti-
mo suorum
interpreti,
Et Viro lon-
gè doctissimo.

Imitari Vi-
ros industrios
honestus quis-
que debet.

Literariam
rem pro tua
virili adju-
va.

Cometa Roc-
kenbachii an-
no 412. in
408. (410.)
referendus.

Funcchio &
Rockenba-
chius quadri-
ennio aliorum
rationes præ-
currunt.

Cometarum
anni 130. 213
& 363. sedes
dubia.

Error Scri-
bæ vel typo-
graphi in Ric-
cioli Almage-
sto.

Bononiâ Hamburgum die 8. Martii Gregoriani 1666.

Reviter scito me, licet Dei Opt. Max. miseratione apoplecticum periculum evaserim, adeò tamen molestâ fluxione & catarrho adhuc laborare, ut vix Chronologiæ absolvendæ paucas aliquando horas indulgere possim, & nullas concederem si Medicorum consilio acquiescerem.

Itaque dabis mihi, pro tua singulari humanitate, veniam, si paucioribus, quam vellem, duabus tuis eruditissimis epistolis respondebo.

A a a a

Quoad

Ricciolius
cum valetu-
dine in gra-
tiam rediit.

Epocha mundi à Ricciolio constituta.

Quoad Mundi annos ante epocham Christi vulgarem, ego in meo Tomo I. lib. 7. recenseo 70. opiniones diversas; sed hoc totum intervallum pendet ex aliis partialibus intervallis, quæ singillatim examinavi diu multumque separatim libris ejusdem primi Tomi Chronologiæ Reformatæ, neque unquam quievi, donec visus sum mihi tum aliorum tum meis novis argumentis ad veritatem propius accessisse. Summa horum intervallorum est quam vides in laterculo hoc

	INTERVALLA	Juxta Hebr. & vulgatum Latinum.	Juxta LXX. interpretes Anni
<i>Epocha varie à mundo condito usque ad Christum à Ricciolio constituta.</i>	Ab initio Mundi ad finem Diluvii Noë.	1656.	2256.
	A fine Diluvii ad Sacrificium Abrahamæ & Repromissionem Dei juratam.	506.	1356.
	A Repromissione dicta ad Exodum.	430.	430.
	Ab Exodo ad fundamenta Templi.	580.	580.
	A fundamentis Templi ad captivitatem Babylonicam solutam à Cyro.	476.	476.
	A captivitate soluta ad CHRISTUM.	536.	536.
	Summa - - - -	4184.	5634.

Epocham Christi communem uno anno ab illa, quæ dicitur vera non differre probabilius est.

Hipparchi ætas à Ricciolio constituta.

Periodus Calippi constata ex 4. Cyclis Metonicis de cernovalibus, ex qua triplici Hipparchus suam periodum composuit.

Epocha Octav. Augusti verior à primo Consulatus anno, vel potius à Triumphatu.

Ricciolus in Almagesto Cometarum historiam composuit antequam alexand. Chronologicam aggressus esset: Caudide agit.

Quoad annos CHRISTI tandem conclusi, nulla necessitate illos discrepare à vulgari & usitata epocha annorum Christi. Esto discrimen unius anni non sit improbabile; nullum tamen esse probabilius est, ut ostendo meo libro 8. Tomi primi, solutis aliorum nodis quantumvis perplexissimis.

Hipparchi ætatem ac tempus ex fontibus Ptolemaicis liquidius haurire poteris prout indicavi in Chronologico indice Astronomorum præmissa à me Tom. I. Almagesti Novi, certum est enim inde, ipsum observasse cælestia, si non ab anno 54. secundæ Periodi Calippi, id est, 200. antè epocham Christi, tamen ab anno 17. tertiæ Periodi Calippi, id est, 162. antè epocham Christi, usque ad annum 50. ejusdem tertiæ Periodi, hoc est, 129. antè epocham Christi: de qua Periodo ejusque initiis certissimè nobis constat ex eclipsibus & aliis argumentis à me adductis lib. 4. Tomi I. De Mithridatis annis non alligavi opinionem meam Eutropio, ut Tu supponis: sed priore loco attuli Appianum Alexandrinum, cui potius in hoc credo.

De annis Octaviani Augusti cum sex sint opiniones, verior tamen & communiter intelligenda est, quæ numerat, illos vel à primo Consulatu inito die 19. Sextilis, vel potius à Triumphatu à die 29. Novembris Anni ante epocham Christi 43. currentis, & instante 42. inde autem ad Trajani mortem sunt anni pleni 158. menses 7. & perpauca dies. Cum Trajanus obierit ineunte Augusto anni Christi 117. & Hadrianus non eo die sed 11. Augusti iniverit. Ego autem lib. 4. Tom. I. à cap. 8. ad 16. plures quæstiones de annis Imperatorum Romanorum extricasse conatus sum.

Quoad reliqua Cometarum tempora, quando illa in Almagesto consignavi, nondum Chronologiam meam ad incudem revocaveram, ut postea coepi facere: itaque avidissimè exspecto tuum opus de Cometis, usus eo, si Deus & vita permiserint, & correcturus ingenuè, quæ corrigenda monstraveris. Interim perge me amare & de literis benè mereri, & ad multos annos Vale cum summa prosperitate.

Hamburgo Bononiam die 7. April. Gregor. 1666.

Amici mala & bona pro tuis reputa.

Multum profectò gaudii attulerunt mihi humanissimæ literæ tuæ die 8. Martii datæ, mihi vero quarto ab hinc die redditæ. Nam quod antea auditiore acceperam, nunc in Tuis lego & video, Te & rectius valere per gratiam divinam, & studiis humanioribus assiduò dare operam. Næ Tu Herculeo quo-

quodam labore Augiæ stabulum (absit verbo invidia) repurgas, dum Chronologiam tot fœdis & diuturnis dissidiis scatentem mundare & reformare contendis. Me, &, quovis credo, bonarum artium amante iudice, tanto labore magnum laudis perennis præmium ab orbe literario pactus es. Idque Tibi nullum æquum negaturum, certus sum. Non pauci Viri doctrinæ laude præstantes, quibuscum mihi commercium literarum intercedit, de Tuo isto præclaro conatu & opere ex me dedicerunt, plurimumque eo nomine Tibi & Republicæ literariæ gratulantur, ac porro gratulabuntur. Exspectamus magno cum desiderio hocce Tuum opus, ut videamus rationes, quibus isthæc temporum intervalla ab origine rerum ad eandem reformationem salutarem per Christum factam disposita, asseris. Epochæ Christi discrimen levius est. Indicandum tamen, non tantum agnoscendum est. Tu utrumque candidè præstas. De ætate Hipparchi sententiam Tuam adhuc ignoravi. Almagesti enim tui priorem Tomi I. partem non vidi fateor. Spero autem me integrum opus à Te, si aliquod exemplum quo carere possis, habeas, & Deus utrique nostrum vitam proroget, per commutationem aliquando obtinere posse.

Gratulor Tibi tuam de hac re sententiam cum rationibus Virorum doctorum, quibuscum hac de re contuli (inter quos & Clarissimum Bullialdum esse nosti) convenire. Ita constat Hipparchum sub Ptolemæo Philometore, non Philadelpho, tertia periodo Calippica, anno circiter & post mortuum Alexandrum & ante natum Christum 162. Sulpicii Galli æqualem floruisse. Quæ de Mithridatis annis mones, grata sunt. De annis Augusti aliorumque Imperatorum rationes Tuas, quas solidè affirmabis, ut & reliqua, cum desiderio expectamus. Ego Deum precor, ut Tuis laboribus bono publico dicatis adsit benignus! Video enim Te obedire salubri Domitii Pisonis monito, ab Auctoribus non libros, sed thesauros esse componendos. Hujus & ego memor quæ ad formandos mores & demonstrandam veritatem faciunt, passim infero. Atque hæc conscientia, hanc libertati & Deo Auctori: reliqua scientiæ deputo. Nam & hujus me studiosum esse fateor. Si hîc aliquid possum, quod & Tibi usui sit, ex his, quæ adjungo ex Historia Cometica excerpta, judicabis. Cometam anni 130. in 631. vel 633. referendum esse, ipse, ut credo, agnosces. Discrimen de annis Theodosii Imperatoris verbo tolles. Gravius illud est de annis S. Martini, posterorum Ludovici IV. Regis Galliæ, tum Caroli Martelli, illius Siculi. Hoc autem postremum Te tangit: ut & quæ ad Cometam mortis Caroli Magni prænuncium, ac illos circa filii ejus Ludovici Pii mortem, annotavi. De his excerpta * mitto. Reliqua hîc infero, æquitatis & candoris Tui, quem literæ Tuæ produnt insignem, certus.

1. Anno Chr. 837. qui autumno Solem antecessit. Eckstorm. Hunc in A.C. 836. refero, ut 837. ponatur celebris ille Cometès, qui sequitur.
2. Anno 838. qui vere m. Aprili Solem secutus est, & 25. diebus apparuit. Eckstorm. Ante hunc Aventinus in Virgine eum apparuisse & 25. diebus luxisse, Rockenbachius verò in Libra visum eod. anno testantur. Annales Fuld. eum 837. m. April. in Libra tribus noctibus observatum memorant. Auctor vitæ Ludovici anonymus, si filium historiæ, non distinctionem capitum & annorum, spectes, à Viris doctis correctam, non in 839. sed in 837. eum in Virgine, Leone, Cancro, Geminis & Tauro 25. diebus monstrat. Hunc sequitur Calvis. & alii. Puto Cometam eod. anno in Libra initio visum in Tauro disparuisse, postquam C. S. S. processisset.
3. Anno 840. (corr. 838.) in Scorpio, Anonymus & Calvisius. Anno 839. Cometa ostenditur in Ariete à Vincentio Speculi auctore, Funccio, Buntingo, Rockenb. Eckst. & aliis apud Ricciol. Coniunctio & hunc Cometam in Scorpio primum observatum, itidem C. S. S. ad Arietem cucurrisse.

Publicè utilis & laudandus.

Laudem cuique debitam æquis tribue. Publicis utilitatibus præclarorum Virorum exemplum stude.

Epochæ Christi discrimen leve.

Almagesti exemplum à Ricciolio Auctori per commutationem obtinere cupit.

Hipparchi ætas rectè à Ricciolio constituta.

Auctores non libros sed thesauros componant.

Conscientia & scientiæ ratio conveniat.

Ricciolio excerpta quædam ex Historia Cometarum Auctori mittit.

Quæstiones novas Chronol. Auctori Ricciolio proponit.

* Vid. T. 2. p. 93. 166. 140. 141 & seqq.

Cometa ante Ludovici Pii mortem.

Cometæ ante Ludovicum Pium A.C. 840. mortuum.

Tabella discrepantes Auctorum sententias de annis & familia Caroli Martelli Siculi ostendens.

Caroli Martelli, Siculi familia & anni variè numerantur.

I. Annal. Hungar.

Carolus 2. cognom. Claudus Rex Siciliæ	Uxor	Carolus Martellus	{	Carobertus, sive Carolus Robertus, qui monente Pontifice natus x1. annos anno 1299. in Hungariam missus Carolus tantum vocatus est.
		Uxor		
Maria Stephani 5. Regis Hung. filia		Clementia Rudolphi Imp. filia.		
		Robertus.		

II. Blondi.

Carolus 2. Rex Siciliæ.	{	1. Carolus Martellus, qui maternâ hereditate regnum Hungariæ & non filius accepit.
Uxor Maria		2. Robertus Calabriae Dux, Rex Neapol. 3, 4, 5, 6. filii. 1, 2, 3, 4, 5. filia, è quibus Clementia nupsit Carolo Philippo Regis Franc. filio.

III. Bonfinii ex tabulis plumbeis Neapoli in sepulcro Caroli I. Regis Sicilia inventis.

Dec. 2. rer. Ungar. 19. p. 335.

Carolus 2.	{	1. Carolus Martellus, princeps Salernitanus, qui viventibus adhuc parentibus rex Hung. renunciatus est.
Uxor Maria.		2. Ludovicus.
		3. Robertus 4, 5, 6, 7, 8, 9. filii. 1, 2, 3, 4, 5. filia.

IV. Apud Bonfin.

Lib. c. p. 336.

Carolus 2. † Neapoli A. 1308. regni 25.	{	Carolus Martellus Rex Hung. † ante A.C. 1308. superstitibus parentibus:	Carolus 4. Rex Hung. post patrem.
		Uxor	
		Elisabetha Rudolphi Imp. filia.	Clementia secunda.

V. Apud Bonfin. l. c. p. 337, 338.

Carolus 2.	{	Carolus Martellus	{	1. Carolus Rex Hung.	{	1. Caroli 4. Imp. filiam, ex qua nullam prolem suscepit.
		Uxor		2. Elifabetham Bosfensis Bani filiam, ex qua		Maria Sigismundi Regis Caroli 4. Imp. filii uxor, quæ patri in regno Hung. successit.
		Elisabetha Ducis Polon. soror.		2. Andreas, cui ex uxore Joanna, Roberti Regis neptis & Caroli filia, Carolus Martellus natus est post Andree Regis & patris interitu, quippe qui Nonis Sept. 1345. Averſæ interfectus, & in Basilica Neapol. sepultus est.		Aduiga S. Hedwigis quæ nupsit Jagelloni M. D. Litv.
		2. Clementia quæ nupsit Ludovico Philippi Pulchri Regis Galliarum filio.		3. Stephanus 1332.		

Aaaaa 3

VI. Carolus

Bonfin. l. c.
pag. 340. &
seqq.

Carolus
Martellum fi-
lio Carolo Re-
ge Hung. qui-
dam supersti-
tem fuisse vo-
lunt.

Error Spon-
dani.

Carolus Mar-
tellus Anno
1301. non
mortuus:

Ricciolium
Auctor de Co-
metis circa
mortem Lud.
Pii consulit.

* Vid. T. 2.
p. 37.

Consule de
dubio & ar-
duis Viris do-
ctos & soler-
tes.

Consule boni
laborem &
candorem al-
terius.

VI. Carolus Martellus, regnante adhuc in Hungaria Andrea Veneto, regnum ingressus est, & aliquot annos apud Hungaros cum Carolo filio fuit, antequam rerum potiri posset. Paulo post Pontifice puerum istum commendante lites & dissidia inter Hungaros orta. Andreas Rex 1301. in arce Budensi mortuus est. Ab ejus morte quidam ex Proceribus Carolo Martelli filio adhæserunt, alii Venceslaum Bohemiæ Regem Venceslai filium Ottocari nepotem elegerunt. Carolus A. C. 1342. regni 42. 17. Kal. Aug. Vissegradii obiit. Huic Carolo patrem Carolum Martellum Ludovici avum filio superfuisse plerique volunt. Uter ex his prius diem obierit Hungarici Annales nil sanè definiunt.

Hæc de familia & annis Caroli Martelli & posterorum ejus ex parte excerpti festinanter ex Bonfinio apud Amicum, ob cujus morbum librum habere tunc non potui. His omnibus diligentèr expensis, vides, Doctissime Riccioli, difficile esse sententiam illam Spondani, quam affers, de morte Caroli Martelli anno 1301. quo Cometa visus est, subsistere posse. Velim me de his suo tempore moneas & informes. Sed ante omnia sententiam Tuam de iis, quæ ex historia Cometarum, anni cum primis 840. & sequentium excerpta Tibi mitto, ad me quamprimum perscribe. Fieri enim potest, ut ex Cometis meis N°. CLXXI, CLXXII, CLXXIII & CLXXIV. plures facias, qua in re auctoritati tuæ cedam, & seriem Cometarum aliter disponam. Itaque in historia progredi, saltem in serie tutò contexenda, non potero, priusquam Tuæ sententiæ certus fuero. En vero Tibi & Catalogum Cometarum * ante Christum Natum, quem ex Tuis & Rockenbachii, Eckstormii ac Alstedii rationibus composui. Velim cuncta boni & æqui consulas, & excuses meam libertatem, quâ in Te tot nugis obruendo utor. His tamen rationem justam non deesse per Te ipsum vides. Modestia, æquitas & sinceritas Tua plurimum Te hîc orbi literato & serâ posteritati commendabunt, utpote virtutes hoc exulcerato seculo raræ, & cum insigni eruditione ac industria junctæ. Vale diu & age feliciter, ac mihi fave constanter.

Hamburgo Bononiam die 14. Aprilis 1666.

* Vid. T. 1.
Communic.
Bulliald. p.

Discere me-
liora semper
paratus esto.

Contradictio
duorum Au-
thorum in sa-
dem re.

Illis quæ proximè ad Te misi, pauca adjungo. Ac primum quidem, quod ad Cometas circa mortem Ludovici Pii attinet, adjungo tabellam cuncta exhibentem *, quam etiam nuper cum Clarissimo Bullialdo communicavi. Ab utroque Vestrum aliisque Viris doctis hîc & ubique meliora discere sum paratus. Unum nunc addo, de quo doceri abs Te cupio. Auctor vitæ Ludovici Pii Cometam illum in Virgine *more Planetarum Orientem versus processisse* negat: Aventinus autem affirmat. Tabellis de ætate & posteritate Caroli Martelli Siculi, hæc nunc, librum Bonfinii nactus, addo. Tertia & quarta sententia videtur esse in unam tabellam ita redigenda. Dehinc verò plures sententiæ diversæ, quas en Tibi, componendæ.

III. Ex tabulis plumbeis Neapoli inventis teste Bonfinio.

Caroli Mar-
telli genealo-
gia variè ad-
notata conti-
nuatur.

Carolus 2.
† 1308.
Maria

1. Carolus Martellus, viventibus parentibus Rex Hung. renun-
ciatus, iisque superstitibus ante Ann. Christi 1308.
mortuus & Neapoli sepultus.

Elisabetha Rudolphi
Rom. Regis filia

2. Ludovicus.

3. Robertus.

4. Philippus.

5. Raymundus.

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

3. Leonora.

4. Maria.

5. Beatrix:

Quarta

6. Berengarius.

7. Jo-

annes.

8. Christianus.

9. Petrus.

1. Clementia.

2. Blanca.

Quarta sententia, pro ea quam cum tertia junximus, haud immeritò poni potest hæc, quæ Carolo 4. Regi Hungariæ alias uxores copulat. 1. Mariam Casimiri Ducis Poloniæ filiam. 2. Beatricen Henrici 7. Imperatoris filiam, & Elisabetham Ladislai Poloniæ Regis filiam. Bonfin. l. c. p. 345.

Porro recensitis tunc sententiis septima addi nunc potest Michaëlis Ritii, qui licet Bonfinii rhapsodus vocetur, ab eo tamen dissentit de hac re. Id tabella subjecta monstrat.

VII. *Mich. Ritii Neapolitani.*

Carolus 2.	{	Carolus Robertus, seu Carolus simpliciter ab Hungaris vocatus, Rex post Wenceslaum Bohemum & Ottonem Bavarum 1310. creatus.
Maria		Maria Chazmeri Ducis Pol. filia.
		Beatrix filia Rom. Imper.
		Elisabeth alterius Ducis Boëmiæ Ladislai filia.
	{	Anna Boëmiæ Regina.
	{	Venceslaus filius.
	{	Venceslaus nepos.

Ritius à Bonfinio ducis in diversum abit.

de regib. Ungar. l. 2.

Paulò tamen supra hanc Caroli Martelli genealogiam ponit.

VIII. *Ex eodem Ritio.*

Carolus 2.	{	{	Carolus Robertus Rex Sicilia, à Bonifacio 8.
Maria			Carolus Martellus

Tam & ab seipso.

IX. *Hungaricorum & aliorum Auctorum:*

Joannes Sambucus Historicus Cæsareus inter Reges Hungariæ, quos versibus descripsit, tum in appendice Chronologica, non Carolum Martellum patrem, sed Carolum Filium numerat. Ita & Abrah. Bakschaj Hungarus in Chron. & Helvicus, & Alstedius & nupera Chronica Hungarica Germanicè Biponti Palatinorum impressa. Dubravius in Histor. Bohem. l. 18. & tabula geneal. Regum Hungar. Carolum Robertum, non Carolum Martellum, Regem Hungariæ vocat. Ita & Funccius. Auctoribus Hungaris de rebus Hungaricis tutissime credi arbitror. Hi autem Caroli 2. cognomento Claudii regis Sicilia nepotem Carolum, Caroli Martelli filium regem suum agnoscunt. Iidem patrem supervixisse filio testantur. Bonfinius verò * refert eundem mortuo filio regnum administrasse, & Hungaricos scriptores (quibus tamen nemo melius Reges eorum nosse debuit) utrumque Carolum confudisse, intrepidè pronunciat. Sed de his plusquam satis. Vides, Doctissime Riccioli, tot Auctorum, licet dissentientium auctoritate salvâ, mortem Caroli Martelli, æquè ut Andreæ Regis Hungariæ, in ann. 1301. quo Cometes apparuit, poni à Spondano non potuisse. Expectabo tamen, quid tu ad probationem hujus sententiæ sis dicturus. Quàm porro multa in historia & Chronologia examinis curam mereantur, docent & hæc, quæ adferam. Cum enim in historia Cometarum ex ratione rerum intervallis Cometarum quantum licuit, accommodatarum Levigildi sive Leonogildi Arianæ hæreseos, usque ad impiam filii Hermelgundi cædem defensoris, tum nuptiarum utriusque & Recaredi alterius filii mentionem facere necesse habuerim, volui de discrimine, quòd hic animadverti, Te consulere. Hæc enim ratione & Tibi industriæ laudisque & lectionis fructum literarum studio sis præbebo, ut spero. Epitomator quidem gest. Francic. prior, qui & Gregorii

Carolus non quartus, sed tertius, qui & Martellus, Hungaria Rex fuit.

* Dec. 2. rer. Ungar. l. 9. p. 350.

Carolus Martellus & Andreas Rex Hung. eodem anno non mortui.

Quæstiones deinde Historicas & Chronologicas Riccioli Auctor proponit. Hispaniæ Regis Levigildi historia confusa examinatur.

*Epitomator
gest. Franc.
prior Grego-
rius Turon.
vel certe ejus
amulus.*

*Richaredus
Rex Hispan.*

*Arianismum
Rex Hispania
rejecit.*

*Sigebertus
Rex Medio-
maticum.
Chilpericus
R. Suefforum.*

*Rigundis fi-
lia R. Gallie,
Sponsa Rex
Hispanie.*

*Clodosuinda
videtur ead-
em cum Ri-
gundi esse, vel
pro ea poni.
Error Aimoi-
ni & Aveni-
tini corrigi-
tur.*

*Hermingil-
dus seu Her-
melgundus
Princeps Hi-
span. Levi-
gildi filius, non
pater ab eo
necatus, Ri-
caredi frater
non pater.
Ingundis non
patri Levi-
gildo, sed filio
ejus Hermin-
gildo nupsit.
Rigunthis an-
ducta à Rica-
redo, annon
pro ea Clodo-
suinda pa-
truelis.*

gorii Turon. auctoritatem præfert, filiam Chilperici & Fredegundis, Rigundem, Leudebegildi filio uxorem esse desponsatam cap. 35. testatur. Sed en Tibi quæ ex ipsius Gregorii historia de hac re excerpfi. Filia Chilperici Leuvichildi filio desponsatur. Greg. l. 5. c. 39. vocatur Rigunthis: desponsata celebratis nuptiis abiit in Hispaniam l. 6. c. 45. à Desiderio duce Tolosano retinetur l. 7. c. 9. 10. Richaredus filius Leuvildi l. 8. c. 30. (frater enim Recharedi duxerat Ingundin filiam Sigeberti c. 28. quam Sidegundem Epitomator gest. Franc. posterior c. 83. vocat) rex mortuo patre fædus init cum Guisinthia noverca l. 9. c. 1. Chlodowindam (filiam Sigeberti ex Brunichilde, sororem germanam Childeberti) petit dari sibi uxorem l. 9. c. 16. & obtinet: hanc promissam, Longobardorum Regi Richaredo post ejuratum ab eo Arianismum promittit: c. 25. Clodosuinda ei desponsata c. 28. Rigunthis filia Chilperici cum Rudegundi matre sua (annon Fredegundi, nam S. Radegundin Abbatisam Pictaviensem antea obisse scripserat eod. l. c. 2. at Fredegunda tunc vivebat infra l. 10. c. 17. cap. 27.) contentio & pugna c. 34. Plura de Rigunthis apud Gregorium non invenio. Sed de matre ejus Fredegundi non pauca infra, ut diximus, Gregorius scribit. En verò Tibi etiam quæ ex Aimoino de hac re excerpfi: Sigebertus duxit Brunichildim l. 3. c. 4. frater ejus Chilpericus alteram sororem Galsontam (utraque Atanachildi Regis Hispaniæ fuit filia) c. 5. Levigildus duxit Gadsundam matrem Brunichildis lib. 3. c. 17. 38. ibid. Herminithrildus filius Levigildi duxit sororem Childeberti Regis Franciæ Ingundam. Rigundis Chilperici filia desponsata Regi Hisp. (Recaredo scilicet, Pater enim Levigildus habuit uxorem Gadsundam, quæ supervixit patri ejus & ab eo liberaliter culta est. Gregor. l. 9. c. 1.) ducitur in Hispaniam l. 3. c. 56. retinetur à Desiderio cap. 60. reducit ad matrem c. 72. Nil amplius de ea apud hos Scriptores invenio. Sed Recharedi regnum & conversionem c. 75 & 77. Fredegundis autem mortem Aimoinus cap. 86. describit. Clodosuindæ autem nusquam, quod sciam, meminit. Quod autem ad marginem c. 75. legitur Levigildum fratri Richaredo regnum reliquisse, id statim c. 77. ubi filius dicitur, refellitur. Favet huic errori Aventini historia. Is enim Herminigyldi filios Levigildum & Recharedum fuisse dicit. Verum omnes quos vidi Auctores Hermingildum, illum Martyrem & Ricaredum filios Levigildi fuisse, uno ore dicunt. Omnes præterea Aventinus ab Ariana impietate conversos esse ait. Atqui propter hanc pater ille filium Hermingildum necavit, ac post patris demum excessum Ricaredus eam ejuravit. Ita si Scriptoribus Gallicis ipsique Ritio & æmulo ejus Taraphæ sua constat auctoritas, errores illi in Aventino sunt corrigendi. Pariter in Sigonio Vestrate, Viro cæteroquin doctrinæ & diligentæ eximiæ laude dignissimo, qui Ingundin Childeberti sororem Levigildo, qui postea in Hispania interfectus fuerit, nupsisse refert. Nam secundum illorum rationes Levigildi filio Hermingildo nupsit. Idem Scriptor laudatus paulò infra ad Ann. 589. & Funccius ad 591. ab Anthari rege Longobardorum postulatam esse in matrimonium Childeberti sororem, eique Ricaredum à Childeberto prælatum fuisse memorat. Intelligit uterque dubio procul illam Clodosuindam. Sed quid de Rigunthis Childeberti patrueli, Ricaredo desponsata, ad eum ducta, sed ad matrem redacta factum, in Scriptoribus, quos vidi, investigare non possum. Nisi fortè conjiciam Ricaredum Rigunthin thesauris spoliata, ad matrem redactam non duxisse uxorem, sed patruelem ejus Clodosuindam. Ubi autem Rigunthis adulteria exercuit, de quibus Greg. l. 9. c. 34. postquam de Clodosuinthia Ricaredi sponsa c. 25. & 28. egisset? Serres & Petavius hæc silentio transmittunt, nisi quòd iste Leovigildi filios Hermenigildum & Ricaredum nominet. Calvisius rem ex diversis Auctoribus, ita ad Ann. 585. refert: Hermenigildum Sigeberti filiam, Childeberti sororem Inguldin uxorem habuisse, filiam Chilperici ab Antharito rege Longobardorum postulatam, Reccaredo datam esse ad Ann. 586 & 587. Anno verò 594. Clodosuintham Childeberti sororem ei nupsisse.

nupuisse. Sed ad Anno 587. Recaredum mense septimo post obitum parentis Arianismum abdicasse ex Isidoro dicit: cum Tarapha ex Sigisberto anno decimo in Concilio Toletano id factum esse dicat. Denique quæcunque ex illis, quas recensuimus, sententia obtineat, videtur necessariò error in Francisco Tarapha corrigendus, qui in vita Richaredi cum filiam Childeberti matrimonio sibi junxisse, cum vel soror, illa Clodofuintha (cujus sororem major natu Recaredi frater in uxorem habuerat) filia Sigeberti, vel patruelis, filia Chilperici, illa Rigunthis ponenda sit. Vide quæso & confer Gregor. l. 4. c. 32. & l. 9. 16, 25, 28. de filia Chilperici (Rigunthi) & Sigeberti (Clodofuintha) minori natu Leuvildi filio (Recaredo) desponsata. Adeò videmus Gregorium, sed & Aimoinum (imò plurimos veterum scriptorum) multis in locis esse depravatos. Alioqui eos & sibi ipsis non tantum aliis contradicere dicendum foret. Nisi tamen ex incuria quorundam id provenire dicamus. Ita & in annis Attilæ discrepant Auctores. De qua etiam re mentio hîc facienda est, cùm in historia Cometarum idem argumentum attigerim. Nosti quomodo Nicolaus Olahus in Attila exagitet Sabellicum, qui Attilam anno ætatis 56. obiisse dicit, quæ & Callimachi in Attila computatio est. Ita enim sequeretur Hunnis Pannoniam anno 373. ingressis, Attilam dehinc anno 28. electum in regem, tantum 12. annos fuisse natum. Quod ei absurdum videtur. Itaque affirmat Attilam in regem electum anno ætatis 72. & regnasse 44. unde Annos ætatis ejus 124. colligi vult, cùm tantum 116. colligantur. Nempe igitur non 72. sed 80. ætatis anno ad regnum pervenisse dicendus erat.

Id enim & rationes ejus exigunt. Dixit enim Hunnis ex Scythia egressis Attilam 52. annos fuisse natum, & post 28. annos in regem electum. Ita Attila anno Christi 445. mortuus est. Eisdem illas rationes sequitur Bonfinius, sed errat in earum collectione, dum annum Christi quadringentesimum quintum pro quadringentesimo quadragesimo quinto ponit. Verum enim verò quò anno Olahus Hunnos Pannoniam ingressos esse ait, hòc Joan. Sambucus & Michael Ritus Gothos Pannoniam intrasse putant. Idem demum Attilam post annos 28. anno Christi scilicet 401. (quod & Funccius & Alstedius asserunt: vid. Aventin. Annal. p. 158. & Sigonium ad Ann. Christi 401. qui tamen Hunnos Pannoniam post Gotthos Anno demum 411. obtinuisse dicit) Gotthis pulsas Pannoniam incolere coepisse affirmant. Dehinc post annos 28. Anno Christi 428. regem creatum esse, regnum autem 27. annis tantum tenuisse, & sic anno Christi 455. (cui sententiæ Eusebius, Sigebertus, Cassiodorus, Avent. Sabel. Pantal. Funcc. Calvisius, Helvicus, Alstedius, Petavius alique favent) obiisse dicunt. Olaho assentit Abrahamus Bakichai in Chronol. regum Ung. ubi Attilam Anno Mundi 4407. Christi 445. ingressus in Pannoniam 72. imperii 44. ætatis 124. mortuum esse prodit. Sed de Attilæ quoque annis hæc sufficiant. Verbum addo de Sponsa ejus lethifera, cujus etiam in historia Comet. feci mentionem, ac proinde de diversis circa eam Auctorum sententiis ad te refero. Avent. Annal. 2. pag. 167. Hildigundam Herrici Reguli Francorum filiam vocat. Olahus Mycoltham, Bonfinius Ildiconem, uterque Bactrianorum regis filiam fuisse dicit, Ritus Miltzotham, Callimachus Ildiconem vocat. Quæschai Hildiconem sive Mykoltham regis Bactrianorum filiam fuisse dicit. Quæsententia reliquas, ut puto, conciliabit. In prælio Catalaunico solum Theodoricum Visigothum ex Ducibus occisum à Pomponio Læto, Sabellico, Olaho, Bonfinio aliisque, & ante omnes à Turonensi, dici: à Sigonio Gundicanum Burgundum addi, ante prælium cæsum à Callimacho indicari, Meroveum etiam Gallum omnibus invitis ab Aventino & Ritio adjungi, innuisse Tibi talia correcturo sufficiat. Atque hæc sunt, quæ in præsentia ad Te, Humilissime Riccioli, perscribere volui debuique, ut habeas ex mea parte, in quo Chronologiam reformes. Pauca quædam alia ejusdem generis habeo, sed hæc vice molestus amplius Tibi esse nolo. Cæterum iterum iterumque oro,

B b b b b

Error Franc.
Tarapha corri-
gitur.

Ricaredi
uxor Childe-
berti R. Franc.
cis, soror non
filia.

Auctorum
libri multis in
locis deprava-
ti.

Attilæ anni
varie putan-
tur.

Error Sabel-
lici de anno
Attilæ:

Tum Calli-
machi.

Hunni Pan-
noniam in-
gressi.

Error Olahi
de annis At-
tilæ corrigi-
tur.

Hunni Scy-
thia egressi.

Error Bon-
finii corrigi-
tur.

Hunni &
Gotthi eodem
anno Panno-
niam inva-
sisse falso pu-
tantur.

Pannoniam
post Gotthos
tenuerunt
Hunni.

Attila quo
anno mortuus:

Sponsa Attilæ
senis lethi-
fera.

Attilæ Spon-
sa varie no-
minatur.

Bakichai sen-
tentia discrim-
en Auctorum
de sponsa At-
tilæ componit.

Catalaunici
prælii historia
varia.

Riccioli Au-
ctor non pau-
ca in Chrono-
logia reform-
anda sug-
gerit.

ut

ut mihi de Cometis circa, mortem Ludovici Pii visis, sententiam Tuam quam primùm perscribas. Hanc enim ante omnia exspecto. Vale & meis studiis favere perge.

Bononiâ Hamburgum Kal. Maji 1666.

Hieronimus Boncompagnus Cardinalis.

Ricciolius qua de causa vindicias Kalendarii Gregor. conscribat.

Cometa ante mortem Ludovici Pii

Anno 837. non 839. judice Ricciolio assignandus.

Cometa 1301. mortis Andreae R. Hung. nequaquam Caroli Martelli praeluxit fidente Ricciolio.

S. Martini mors Anno Christi 401.

Clodoveus Rex Gall. non anno 112. ut plerique putant, sed 114. ab obitu S. Martini secundum Ricciolium mortuus.

Ricciolius nec per tempus nec per valetudinem de omnibus satisfacere plenè Auctori potest.

E Minentissimus Cardinalis & Archiepiscopus Bononiensis Hieronymus Boncompagnus, Gregorii XIII. abnepos, jussit me scribere Vindicias Kalendarii Gregoriani, à Francisco Leucra nuper impugnati, occasione Paschatis ad diem 25. Aprilis hoc anno producti. Proinde oportuit me intermittere studium Chronologicum, & absolutis Vindiciis Medici longiori intermissione me purgare destinant. Ne igitur mireris, si perpauca respondeo, ne nihil omninò rescribam.

Cometam illum celebrem, qui ferè triennio praeluxit morti Ludovici Pii, prudenter adscribis anno 837. nam ita consignavit Scriptor Vitæ illius, qui Astronomiæ peritus est, & affirmavit illum disparuisse in Tauro sub Aurigæ pedibus: nec aliter Baronius aut ego. Esto indicarim opinionem aliquorum de anno 839. Cometa verò anni 1301. utique pertinet ad mortem Andreae Regis Hungariæ. Sed unde Spondanus illum praeluxisse morti Caroli Martelli deduxerit, divinare nequeo. Anno tamen 1308. inivisse Hungariæ Regnum non ipsum Carolum Martellum, sed Carolum ejus filium non pauci censent; quos inter Petrus Bercius l. 2. comment. rerum Germanicarum.

S. Martinum obiisse censeo Anno 401. quia ex Gregorio Turonensi obiit media nocte diei XI. Novembris, pertinente adhuc ad diem Dominicum currente litera F. & Cyclo Solis 18. & ex Severo Sulpicio obiit anno 16. à Consulatu Evodii inclusivè numerato, nempe anno 401. & demum ex Gregorio Turonensi Clodoveus mortuus est post annos 112. ab obitu S. Martini; mihi autem longè verius est Clodoveum decessisse anno 114. à quo retrocedendo per annos 112. integros, & computatis mensibus, quos Turonensis, rotundo contentus numero, neglexerit, facilè devenitur in annum 401. alioquin pluribus annis oportet dissidere ab his notis, si dies XI. Novembris debet pertinere ad Dominicam vel præcedentem vel subsequentem. Theodosii II. mors in meo Manuscripto Catalogo Imperatorum consignata est anno 450. Julii die 29. ex quo emendandus est annus 454: unde autem irrepsisset mendum nescio. His paucis contentus esto: plura enim nec per tempus nec per valetudinem possum. Tu interim qui vigetior es perge de Republ. Litteraria benè mereri & me interim ama.

Totus Dei & in Deo Tuus

JO. BAPT. RICCIOLUS,
Soc. Jesu.

Hamburgo Bononiam die 26 Maji 1666.

Chronologicum studium à Ricciolio intermissum Auctor fert.

Chronologia ubique erroribus scatet.

Proximus tabellarius octavo abhinc die acceptissimas literas Tuas mihi attulit Kal. Majis datas. De quibus debitas Tibi ago gratias. Te à laboribus Chronologicis ad alia revocatum esse, ægre intellexi. Spero tamen & hæc quibus nunc das operam vindicando Kalendario Gregoriano, in publicum fore utilia. Opto ut Tuos illos labores quamprimum & quam optimè & quàm felicissimè perficias: Multa equidem præstanda occurrunt Tibi. Nam quocunque Te verteris, præsertim in Chronologicis, plurima corrigenda invenies. De
Cometa

Cometa 837. anni me Tibi satisfecisse, de vita quoque S. Martini, Theodosii & Caroli Martelli dicenda dixisse, Tibique hæc cuncta placuisse multum mihi, idque merito gratulor. Judicium enim Tuum in talibus maximi facio, qui eis ex industria das operam, & ad errores corrigendos toto incumbis pectore. Spero proinde & illa quæ de hinc ejusdem generis ad Te scripsi, Tibi placitura. Velim pro merito emendes, quæ sunt emendanda. Vide quantum fidei libris ipsis sittribuendum. Ut taceam multos præstantes auctores sibi ipsis contradicere, quod in meo opere allatis non paucis exemplis demonstro, multa vitio typographorum & editorum in bonorum & accuratorum auctorum scripta irrepserunt. Feci hujus rei hodie aliquot experimenta, unam atque alteram horam continuis laboribus subtrahendo, & jucundis sermonibus de istiusmodi rebus cum Humanissimo & Solertissimo Viro Joanni Blumio impendendo. Is cum sit ad S. Joannis à Bibliothecis, librorum selectorum & diversarum editionum copiâ vota mea exsatiare potuit. Indicavi illi errorem in posterioris gestorum Franc. epitomes auctore, qui Fredegarius fuisse videtur, & illa ex Gregorio Turonensi excerptisse scribitur. Nam cap. LXXIII. & in putandis & in supputandis rationibus temporum errasse vel Auctorem, vel editorem manifestum est. Similem errorem in ipso Gregorio l. 4. & 10. sine demonstravi, idque ita ut, quod maximè miror, errores isti ab se non parùm distent. Cuncta Tibi talia correcturo in tabellis more meo exhibeo, & notas adjungo.

Riccioli assensum de Cometa anni 837. gratulatur sibi meti Auctor: Tum de vita S. Martini, Theodosii 2. & Caroli Martelli. Auctores, etiam magni, sibi met contradicunt. Typographorum & editorum incuria cum publica injuria conjuncta. Epitomator poster. gest. Franc. videtur Fredegarius fuisse. Error multiplex Fredegarii: Tum ipsius Gregorii Turon.

Gestor. Franc. epit. poster. cap. LXXIII.

Gregor. l. 4. c. ult. l. 10. c. ult.

A principio ad diluvium anni	IIMCCXLII.	---	IIMCCXLII.	-	IIMCCXLII.	
A diluvio ad Abrahamum	DCCCXLII.	---	DCCCXLII.	}	CID IV.	
Ab Abrah. ad egress. ex Ægypto.	CCCCLXII.	---	CCCCLXII.	}		
Ab egressu ad ædif. templi Salom.	CCCCLXXX.	---	CCCCLXXX.	}		
Ab exstr. templi ad ejus destr.	CCCLXL.	---	CCCLX.	}	CID ID XXXVIII.	
A destr. templi ad passionem Chr.	DCXLVIII.	---	DCXLVIII.	}		✓
à pass. Domi. ad transf. S. Mart.	CCCCXII.				α. 5164.	
A pass. Domini ad transf. Clodovei	CXII.	-----	CXII.		β. 5200.	
A transf. Clodovei ad transf. Theodob.	XXXVII.	---	XXXVII.		γ. 5184.	
A transf. Theodob. ad transf. Sigeberti.	XXIX.	---	XXIX.			

VMDCCCLXXIV. VMDCCCLIV.

Atqui apud Fredegarium VMCCCLXII. apud Greg. VMDCXC. anni inveniuntur. Utrobique etiam anni illi ad α & β collecti differunt: tum & illi l. 10. ut litera γ ostendit: Sed & lib. 10. non meliorem computationem invenio. Illis enim 5184. annis adduntur.

A resurr. Domini ad transitum S. Martini anni CCCXII.
A transitu S. Martini ad ordinationis nostræ primum & vicesimum, qui fuit Gregorii Papæ Romani V. Guntramni regis XXXI. Childeberti Junioris XIX. anni CCXVIII. Quorum omnis summa est annorum MMMMMDCCLXIV. Atqui non plures quàm MMMMMDCCLXIV. inveniuntur. Illos apud Fredegarium à passione Domini ad mortem S. Martini annos CCCXII. Scribæ vel Typographi vitio omissos esse patet. Idem vitium animadverto in annis DCXLVII. pro DCXLVIII. (quot non tantum hîc l. 4. sed & l. 1. c. 22. Gregorius ab exciso templo ad excisum Christum computat) positis. Jam si in omissos ibi CCCXII. hîc XX. annos illis VMCCCLXII. addamus, summam VMDCCCLXXIV. annorum constat. Sed apud Gregorium lib. 4. fine justo minorem, lib. verò 10. fine justo majorem computationem habemus. Ibi pro annis CCCLX. anni CCCLXL. sive CCCXC. (ut enim ibi apud Fredegarium pro annis DCXLVII. ex Gregorio annos DCXLVIII. restituimus, ita hîc apud Gregorium pro annis CCCLX. ex Fredegario

Librorum mendose editiones Scribis, Typographis, editoribus imputande. Errores Fredegarii & Turonensis Auctoris corrigere sudeat.

Gregorii sup-
putatio &
computatio
falsa.

Abrahamo
facta de Chri-
sto promissio
ab exodo Isr.
annis 430.
distare osten-
ditur.
Exodus
Israëliitarum
à templo Salo-
monis annis
480. non 580.
distat.

Anni Israë-
lit. in deserto,
Josue, Judi-
cum &c. ad
Davidem.

Error Ivo-
nis, Gregorii
& Fredegarii
de templo Sa-
lomonis.

Templum Sa-
lom. quot an-
nis steterit.

Error Ivo-
nis
novus.

Ut & Gre-
gorii.

S. Martini
& Clodovei
mors quo spa-
tio distet.

Errorum
Gregorii ca-
tena.

vicissim annos ccclv. restituamus par est) ponendi, ut utrobique anni vmdccclxxiv. conflentur: hinc demtis l. annis mmmmdcccxiv. relinquendi sunt. Venio nunc à supputatione ad computationem Gregorianam. Hanc multum à reliquorum Auctorum ipsiusque veritatis rationibus distare, multo labore inveni. Modò enim excessu, modò defectu peccat. Ille primum in annis diluvii & Abrahami putandis cernitur: de quibus & Tibi mea, & Tua mihi sententia jam ante perspecta est. De annis quadringentis triginta à promissione de Christo Abrahamo facta ad egressum ex Ægypto, sententia Tua est certa. Nititur enim fide Scripturæ & constanti auctoritate, quæ 215. annos habitationi Abrahami cum posteris in terra Canaan, totidem habitationi Jacobi cum posteris in Ægypto tribuit. Illius sententiæ, quam mihi antea ex Hebræorum, Vulgati Latini & lxx. Interpretum auctoritate de 580. annis ab Exodo ad fundamenta templi primi elapsis attulisti, fundamentum scire ex Te desidero. Contrarium enim 3. Reg. VI. 1. legitur: ubi expressè dicitur anno 480. ab exitu Israëliitarum templum strui cœpisse. Ideò & Petavius hunc locum allegat, & ex eo illud annorum 480. intervallum probat Rat. temp. p. 2. l. 2. c. 11. Et certè constat Israëlitas in deserto 40. fuisse, Josue 17. Judicibus ferè 300. Eli, Samueli & Sauli 80, Davidi 40. annis paruisse. Quibus annis si quatuor anni Salomonis (quarto enim regni anno augustum illud opus Clarissimus Regum aggressus est) addas, anni 480. componuntur. Verumtamen & Ivo duobus supra quingentos annis spatium illud definit. Pariter Gregorius & Fredegarius, etsi apud utrumque anni ccclxl legantur, in putandis tamen durationis templi annis aberravit. Stetisse enim illud annis circiter 450. Interpretes lxx. Ado & Pantaleon: 431. Bucholzerus: 428. Helvicus: 427. Calvisius & Alstedius: 423. Funccius: 422. Petavius putat. Tu 476. prodis. At Ivo octingentos sexaginta, demtis scilicet ab annis 914. (totidem enim regno Hebræorum à Saule ad templi destructionem tribuit) Saulis 10, Davidis 40, Salomonis 4. annis. Jam ut videamus an Gregorius resurrectionem Domini cum morte S. Martini annorum ccccxii. tum & hanc cum vicesimo primo ordinationis suæ anno ccxviii. annorum intervallo rectè junxerit, reliquum est.

Miseram Tibi excerptum de annis S. Martini & Clodovei, ex historia Cometae N°. cxix. in quo dixeram Aimoinum sine lib. i. non expressisse aliter annum mortis Clodovei quàm quòd Anno Io. obiisse dicat. Nempe aliud libri exemplum mihi tunc non erat. Hoc mihi suppeditavit instructissima illa bibliotheca ad S. Joannis, Parisiense scilicet anni 1612. ubi fatalis Clodovei annus à Christo Nato dxiii. fuisse scribitur. Secundum has rationes compositas S. Martinus Anno ccccl. dehinc Clodoveus cxii. fuerit mortuus. At quàm hoc adversatur Gregorio, mortem S. Martini in annum ccccxii. idque à passione Christi producenti! Ita enim anno à nativitate Domini cccxlvi. obierit. Hoc si cum initio Episcopatus & vitæ S. Martini compositis Severi, hujus Gregorii & aliorum rationibus connectamus, tricesimum annum supra centesimum attigisse eum dicendum nobis erit. At verò ipse Gregorius annos lxxx. ei tantum adscribit. Sunt tamen qui his sex addant. Inde patet nequaquam mortem S. Martini in annum Christi cccxlvi. prolongari posse. Ita enim Clodoveus obierit Anno 558. Theodebertus 595. Sigebertus 624. Gregorius ipse Turonensis electus fuisset circa Annum 643. Tandem Gregorii Romani quintus annus foret Christi 664. quod contra omnem temporis rationem est. Si quis dicat pro passione nativitatem Domini esse reponendam: nec sic rectè constabunt rationes. Nam ita Clodovei mors in ann. 524. Theodoberti in 561. Sigeberti in 590. Gregorii ipsius electio in 609. at Gregorii Romani in 604. incideret. At neque hæ rationes cum rei veritate congruunt. Itaque pro anno à Nato Christo 412. ponendus 402. Sic mors Clodovei in 514. Theodoberti in 551. Sigeberti in 580. incideret. Quod satis omnium Chronologorum, multorum certè & præcipuorum, rationibus, unius & alterius anni discrimine non

non obstante, convenit. Sed restat difficultas de illis annis ducentis octodecim à transitu S. Martini ad vicesimum primum Turonensis, quintum Romani Gregorii. Ita enim ille cum sexcentesimo vicesimo, iste cum sexcentesimo decimo quinto concurreret. Denique si vel Ann. Christi 395. (sicut Scaliger & multi cum eo volunt, quorum sententia de morte S. Martini est novissima) S. Martinum obiisse dicamus, hâc ratione, retento scilicet illo 218. annorum intervallo, Turonensis Anno 597. Romanus Gregorius 608. electus fuisset. Quod nondum cum veritate convenit. Incomparabilis Scaliger pro illis annis ccccxii. ponendum esse ccclxii. putat, ut ita S. Martini mors in cccxcv. ponatur. Quam sententiam nunc in medio relinquo, utpote jam alibi *, ut nosti, visam. Jam jam tamen dixi, nec huic illos 218. annos convenire. Itaque & nobis liceat accuratis Chronologorum rationibus in auxilium advocatis hîc pro annis ccxviii. ponere clxxxviii. quæ mutatio, ut quivus videt, facîle fieri potuit. At verò hâc ratione Scaligero & aliis mortem S. Martini in Anno 395. referentibus, mors Clodovei in 507. Theodoberti in 544. Sigeberti in 573. Sigeberto, Baronio, Calvisio & aliis, qui eam in 402. collocant, mors Clodovei in 514. Theodoberti in 551. Sigeberti in 579. incidet. Discrimen hoc in tanta sententiarum discrepantia erit levius & tolerabilius. Mihi sufficiet errores haud leves indicasse, & quâ ratione commoda corrigi possint, ostendisse. Mentio Adonis paulò ante facta monet me ut verbo indicem gravem errorem in fronte libri ejus commissum, ac minimè ferendum. Dicitur enim eum Chronica pertexuisse *ad sua tempora, id est, ad regnum Ludovici Francorum Regis, cognomento Simplicis, Anno Domini 1353.* Ita habet editio Basileensis MDLXVII. Pauca verba multos continent errores. Chronica enim sua tantum ad 879. perduxit. Sed & ipse illo seculo vixit, ut res ipsa indicat. Ludovicus porrò cognomine Simplex inter Reges Gallix nullus fuit. Sed Carolus, Ludovici Balbi filius, qui patre anno 879. ut Petavius affirmat, & Serres aliique putant, mortuo puer, ut Ado in fine indicat, fuit. Cæterum non longè post annum illum 1353. Adoni affictum invenire, Carolum Sapientem Regem Gallix licet. Miror Viros doctos, qui illa Adonis Chronica ediderunt, tam crassum errorem non animadvertisse. Certè & Gesnerus & Simlerus Viri doctissimi in sua Bibliotheca hunc errorem retinuerunt. Gerardus Joannis Vossius ætate nostra, Varroni Romanorum doctissimo comparandus, errorem quidem illum in annorum numero corrigit, & ad annum Christi 1000. non ad 1000. ut Margarinus vel alius quispiam putat, Chronica produxisse affirmat: corrigit & alterum errorem eorum qui Adonem Chronici & Martyrologii auctorem cum Odone seu Udone Trevirensi Episcopo duobus seculis posteriore confundunt: illum tamen de Ludovico Simplicem retinet, certè silentio præterit. Sed de his hætenus: quæ hîc à me dicta sunt, boni & æqui consule, ac mei, qui doceri semper cupio, memor vive. Amplissimus Hevelius, communis utriusque nostrum amicus, in literis haud ita pridem ad me scriptis, Te plurima salute impertit, seque aliquoties ad Te scripsisse antè aliquot annos, nihil autem responsi accepisse ait. Meam de Cometa anni 837. conjecturam gravi assensu, ut & Clarissimus Ismaël Bullialdus firmat. Sed jam Vale, & diu feliciter age.

P.S. Hæ literæ octavo ab hinc die nulla ratione per temporis augustiam & rerum amplitudinem absolvi potuerunt. Interim die abhinc sexto mortui Illustrissimi Domini Rautensteinii Amici mei eximii (quem Te nosce saltim de nomine scio) funus ad me heri allatum est, magno equidem cum dolore meo: cujus Te & per Te cum multa salute Humanissimum Kircherum, defuncti jucundum amicum & simul epitaphii heri ex tempore facti participem facio. Iterum vale 2. Junii 1666.

Scaligeri de
annis S. Martini
sententia.

*T. 2. p. 39,
94.

Errorum
Gregorii &
aliorum cor-
rectio proba-
bilis ab Au-
ctore facta.

Error mul-
tiplex in Ado-
ni titulo.

Adonis in-
scriptio mul-
tis modis fal-
sa.

Ludovicus
Simplex inter
Reges Gallix
nullus.

Error à Ges-
nero & Sim-
lero non ani-
madvertus:
Vossii lapsus,

Diligentia
in Adonis æ-
tate annotan-
da,
Silentium de
errore com-
missio in Ludo-
vico Simplici
suppositio.
Hevelii erga
Ricciolum
benivolentia.

Rautensteinii
mors &
epitaphium.

XXV.

COMMUNICATIO ROMANA KIRCHERIANA.

Hamburgo Romam die $\frac{8}{18}$ Martii Anno 1665.

S. P. Admodum Reverende Sc.

Libertate dicendi agendique, ex usu sobriæ rationis proveniente, nihil præstantius homini munere divino obtigisse palam est. Huic dono coelesti, quod ingenuus quisque maximi facit, & impensè diligit, tum verò & juri æquo, quod homini in hominem natura, Christiano in Christianum religio, literato in literatum Philosophia concessit, sed & Tuæ eximiæ humanitati diffidere, ne dicam injuriam facere, viderer, si epistolæ hujus libertatem operosè excusare vellem. Aditum mihi ad Te paravit meum discendi, à Te viro doctrina Inclyto, desiderium, Tuæ vero non tantum eruditionis latæ, altæ & profundæ, sed & humanitatis diffusissimæ laus celebratissima. Occasionem præbet nuper in cælo visus insignis Cometa, ejusque iter summa curâ à Te observatum, & tum ad Serenissimum Ducem Brunsvicensem Augustum, tum ad Eruditissimum Albertum Curtium missum, quod vidi & teneo summa cum animi mei oblectatione. Hæc, fateor, ex studio Mathematico provenit singularis, nisi quòd mihi delineatio à Te facta desit, quam velim ad me mittas. Iter illud abs Te monstratum & designatum tenet Clar. Christianus Busmannus Phil. & Med. Doctor ac Physicus Hannover. Ordinarius, in literis suis nuper de hac materia ad me datis. Is sicut Te merito magni facit, ita sibi gratulatur Tuas observationes cum suis convenire. Nempe enim statuit ille Cometam à rostro Corvi sub Tropicum Capricorni se demisisse, donec ad asterismum Galli juxta Canem Majorem pervenerit, ut demonstret unum eundemque fuisse Cometam. Te vero eodem loco eodemque tempore, die scilicet 27. Dec. phænomenon illud observasse (quod me alioquin & Coloniensis observatio docet) gaudet, ut & postera die in Cane Majore. Dehinc die 29. Dec. ille Cometam colligit fuisse in pede sinistro Canis, quod ferè convenit cum Tua observatione, quæ Cometam 8. gradu à Tropico versùs Aquatorem tunc temporis ponit. Nisi quòd differentia parallaxeos sit notabilis, quam Tu ipse indicabis. Dubitatio multorum animos haud levis inceserat an fuerit unus idemque Cometa, an vero duo distincti Cometæ? Hoc suadere videbatur diversus situs, diversum apparitionis tempus & diversus motus. Primò enim ad rostrum corvi plaga inter Meridiem & Orientem media, ad Meridiem tamen magis vergente: deinde verò ad oculum leporis plagâ inter Meridiem & Occidentem media ortus apparuit Cometa. Et ibi quidem ante ortum, hîc post occasum, quanquam hoc non esse insolens, plura exempla satis nota doceant. Inter quæ est illud à Scaligero allegatum, cum Carolus Rex Galliæ Italiam vestram invasisset, quod tamen ipse in dubium revocat. Quin & illîc versùs Austrum, hîc versùs Boream

Libertas res præstantissima,

Magni fidei diligitur.

Hominum vincula eos colligant, nisi obstita ferias.

Discere Te à doctioribus non pudeat.

Kircheri laus, Quibus de causis quæve occasione Auditor cum compellaris.

Ejus descriptio Cometa 1664.

Busmanni observationes cum Kircherianis conveniunt.

Cometam 1664. unum fuisse probatur.

Observationes Romanæ, Colonienses, Hannovænae conveniunt.

Cometa gemini 1664. vixi rationes.

Exerc. 79.

*Hevelius Cur-
tius de uno
Cometa 1664.
assentit.*

*Cometa cur
die 27. Jan-
nuar. & segg.*

*Kircherus
Astrologicas
prædictiones
arguit.*

*Astrologi
nonnulla pla-
cita sua vice
oraculorum
populo obru-
dunt:*

*Sæpè magno
cum publicæ
rei detrimen-
to.*

*Horoscopus
qui erigunt
& generalia-
cos componunt
Cometas ra-
tionibus suis
non adhibent.*

*Batavorum
& Britanno-
rum bellicæ
mores, elegia.*

*Signis celo-
stibus, quæ nu-
perus Cometes
percurrit,
subiecti pace
& prosperi-
tate gaudent.
Astrologica
prædictiones
incertæ.*

*Allusiones
quorundam
Astrologorum
ineptæ.*

*Ingeniosa
quædam sine
judicio dicun-
tur.*

*Subtilitas in
supervacuis
seritur. Sen.*

Boream progrediebatur proprio motu Cometa. Accedebat & quorundam prope audax assertio, ex locis tamen diversis Suecia, Dania & Germania profecta, de duobus distinctis Cometis una nocte visis. Dubium movere poterat & breve 9. scilicet dierum spatium, quo Cometa ab Hydra ad Leporem difficulter 82. vel plures, ut alii volunt, gradus emensus fuerit. Sed prudentiæ Curtianæ majoris auctoritatis erant Hevelii unius Magni illius Astronomi à me ad illum opera communis Amici Viri Ingenio, virtute & dignitate Excellentissimi Domini Rautensteinii Ministri Status & ad Conventum Ratisb. legati Neoburgici missa accuratissimæ observationes, quàm, contrariæ rationes narrationesque. Atque hæc sententia & Clar. Bullialdi aliorumque plurium Astronomorum Præstantissimorum consensu firmatur. Insistit pressò pede vestigiis Tuis in hoc carpendo itinere Cometæ dictus Busmannus, dum ait Cometam non amississe caudam, ut nonnulli putabant, sed intensius Lunæ lumen imbecille & debile lumen caudæ veluti absorbuisset. Quod ipsum & alii Astronomi dicunt. Porro quod in quarta, ut sic dicam, itineris Cometici semita ponis, Astrologos caudam Martio Saturninam definientes, futilibus suis vaticiniis non sine multorum periculo urbem infatuasse, libenter video. Pie etenim & prudenter judicas quosdam Astrologorum suas illas prædictiones vice oraculorum populo multorum cum periculo obtrudere.

Fit nimirum sæpè, ut qui res novare & vel in simpulo fluctus excitare audent, nimia spe vel etiam desperatione præceps acti, fati quandam necessitatem & astrorum efficaciam, manifesto justitiæ divinæ & libertatis humanæ præjudicio, sceleribus obtendant. Faciunt hoc & alibi, licet in erectione thematum & constructione illorum domorum cælestium Cometas ni fallor non collocent. Inventi & in his oris sunt qui ex signo libræ bellum religionis, ex aliis signis, ut Tauri & Arietis Cornupetarum, hydræ aquaticæ, navis Jasonis, Orionis armati & pugnam cientis, fluvii Eridani & Ceti bellum navale prædicunt. Cæterum res ipsa docet bellum Britannos inter & Batavos in quod intendunt isti Astrophi vates oculos, dum in signa illa quæ permeavit vel attigit Cometes, ante apparitionem illius apparuisse, nec de religione, quæ utrique populo una, sed de regione, illa scilicet aurum sudante geri. Quod si vel lusus ingenii instituendus foret, res non procederet, imò nec recto staret talo. Nam inimitabili Batavorum solertiæ Cancrum, & pertinaci Britannorum ferociæ Arietem (quibus signis utraque natio subiecta est) inepte & præterito quidem Leone, quem & insignia & res fortiter terra marique gesta utriusque nationis demonstrant, quemque pariter percurrit Cometa, accommodari patet. Tum verò etiam elucet ad alias nationes urbesque, Cancro licet & Arieti subiectas, nihilominus tamen altæ pacis abundantia usque ad invidiam luxuriantes (inter quas & florentissimæ Italiæ Vestræ urbes Neapolis, Florentia, Ferrara, Peravium, tum Genua, Mediolanum aliæque conspiciuntur) eadem adversa eodem jure & itinere extemplo transferenda esse. Illud denique clarum evadit, teste omnis ævi experienciâ, optimâ rerum magistrâ, prædictiones illas ex astris certæ & infallibili veritati deputandas non esse. Ut taceam pari jure non tantum ad Corvum & gallum, quod etiam nonnulli faciunt, nec ad Leonem solum, quem res ipsa monstrat, sed & ad Craterem urnæ capacem meri plenum, ad canem rabidum, ad Cancrum tardigradum, ad gemellos, quibus nihil tenerius, imò ad virginem, qua nihil mollius, denique ad Leporem, quo nihil timidius, aludendum esse. Cæterum res ipsa loquitur, ista non posse commodè ad castra etiam adversa (uni enim causæ pariter in paria objecta operanti prorsus contrarii tribuerentur effectus) transferri, nec nationibus, de quibus sermo est, & proposito bello, sed & bello in commune considerato convenire Ingenium in talibus sæpe agnosco, sed judicium sæpius desidero. Ideoque censeo asseri hæc *jucundâ magis quam necessariâ subtilitate*, qualis Pythagorica de syderum musica apud Plin. l. 2. c. 22. Qui etiam supra cap. scilicet 7. improbat dum multi sustinent.

nent. *Astro eventus assignare & nascendi legibus, ac prædicere futura, & hæc singula improvidam mortalitatem involvere, solum ut inter ista certum sit nihil esse certi ait.* Allusionibus illis ad signa cælestia suppare apud eundem cap. 25. leguntur. Dicant ergo Astrologi & omnes illi creduli Cometem *terrificum* ex parte sydus, ac non leviter piatum, verbis à Plinio mutuatis. Atqui tamen ipse eveſtigio dicit, *Cometes in uno totius orbis loco colitur in templo Roma admodum faustus, Divo Augusto judicatus ab ipso: & paulò post de fidere post obitum Cæsaris viso: interiore gaudio sibi illud natum seque in eo nasci interpretatus est, & si verum fatemur, salutare id terris fuit.* l. c. Equidem soleo & ego ad talia fatis, ut puto, tutò respondere, si historiarum monumenta & vel propriam experientiam consulamus, multa mala ante vel etiam citra ullam Cometæ apparitionem, multa etiam bona post eandem immitti mortalibus à Deo Creatore & Rectore universi, unicuique secundum opera reddente, quod nos toties sacra pagina docet. Hanc meam sententiam Clarissimus Ismaël Bullialdus, inter præcipuos seculi nostri Philosophos & Mathematicos merito ponendus, in nuperis literis ad me die 6. Martii Lutetia datis, gravi assensu firmavit. Hac occasione sententiam ejus de Cometa Tibi planius exponam. Quod ad materiam ejus attinet, putat eam affinem esse ac valdè similem galaxiæ, ætheream esse, nec unde nisi à galaxia procedat, aut quo ipsa se recipiat sciri posse. Neque verò ille facit cum Amplissimo D. Ottone Guerichio Consule Magdeburg. Viro admirandis inventis (quorum non pauca Schottiana solertia in lucem protulit) celeberrimo. Is enim, præsuppositis duobus perquam difficilibus & acerrime adhuc ut me melius nosti, disputatis, de motu telluris & vacuo principiis, autumat Cometæ provenire ex procellis, quæ partem aëris avulsam in sublime ferant. Aërem tunc leviorē reddi statua vitro aëris vacuo inclusa & fundum petente, quod ipse sæpius apud Filium ejus, Serenissimi Electoris Brandenburgici hac in urbe Residentem Legatum vidi, demonstrare se affirmat. Illam porrò aëris particulam illuc deferri putat, ut ibi à radiis solaribus illuminata, caudata conspiciatur. Adfert Clarissimus Bullialdus in rationem experientiam omnium seculorum, quæ demonstrarēt in altissimorum montium jugis nullas procellas nullosque ventos pervenire aut sentiri. Quantum Guerichianæ sententiæ illa Epigenis apud Libav. tract. probl. de Comet. Apiani apud Keckerm. Syst. Phys. c. de Cometis, Cardani apud Scalig. exerc. 79. denique ipsius Scaligeri faveat, fac Vir Doctissime, si per Tua negotia licet, ut sciam. Addo Amplissimum Guerichium Cometæ Caudatos ponere in suprema aëris regione, quæ illi nil nisi aura est: Crinitos enim extra auram in spatio puro existentes, à terra & ambiente eam aëre separatos esse & fortè quiescere, motu eorum ex motu terræ proveniente putat. Clarissimus autem Bullialdus, adducta Senecæ sententia, qui Cometam supra Lunam fulsisse censuerit, nuperum quoque supra Lunam eveſtum, die saltem 9. Januarii, Luna longè superiorem fuisse, asserere non dubitat. Ad ultimum Vir iste longè Doctissimus statuit, unum nobis eundemque visum fuisse Cometam. A qua sententia dictus Dn. Guerichius non est alienus. Porrò & Præstantissimorum Italiæ Vestræ Mathematicorum, nominatim Ricciolianas & Cassinianas observationes, diligentissime postremis diebus Decemb. factas, in testimonium adducit, quamvis has nondum (sed tantum indices earum literas) accepisset, fide mihi data se mecum eas communicaturum. Tandem subjicit, Suecos interim & alios monere me debere, ut opinionem de duobus visis Cometis conceptam deponant, nec in eum errorem induci se patiantur. Sed en Tibi quæ nudius tertius ex Suecia à Jona Fornelio, Profess. Math. in Academia Ubsal. die ¹⁴/₂₇ Febr. scripta accepi. Hic pedem figo, dummodo unum à Te impetrem, ut me bees Tuo responso, quod Theatro meo Cometico (tale enim & tantum opus ex Clarissimorum Mathematicorum Observationibus & judiciis, hortatu amicorum, sed & studio boni publici, compono) inferi queat. Vale & me mutæ benevolentia

Mediocria,
certa, tuta
sectare.
Cometa ter-
rificum,

Cultus Ro-
mæ, faustus
judicatus Au-
gusto,
Salutaris
terris:

Multa eum
& mala an-
tecedunt &
bona sequun-
tur.

Bullialdus
laudatur,
Assensu Au-
gusti de signif.
Comet.

Materiam
Cometæ affi-
nem galaxiæ
esse putat.

Guerichii
patris elo-
gium,

Inventa ad-
miranda,
Sententia de

Cometis,
De motu tel-
luris & va-
cuo,

Anemosco-
pium,

Sententia de
Cometis con-
tradicta Bul-
lialdus,

Eadem cum
Epigenis, A-
piani, Carda-
ni & Scalige-
ri quodammo-
do compara-
tur opinione.

Cometae Gue-
richio caudati
& criniti, illi
mobiles, hi
ferè immobi-
les:

Nuperus su-
perior Luna,
judice Bullial-
do, fuit,

Hyeme 1664.
unus tantum.

Autor For-
neliana cum
Kirchero com-
municat,
Operis sui
institutum ei
exponit.

tia affectu prosequere, qui sum

T. observantiss.

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ
Eques Polonus.

Hamburgo Romam die 26. Aprilis St. V. 1665.

*Cometa ver-
nus 1665.
Ab hyberno
aliis iudice
Hevelio,
Sed secun-
dum nonnul-
los cum isto
unus idemq;
Cometa ver-
nus cur ab hy-
berno distin-
gitur.*

*Placentini
literas Kir-
cheri Auctori
misit.*

DUm præstolor mutuam Tuæ humanitatis & responsionis vicem, inter-
venire quædam quæ me ad novas hæc literas exarandas impulerunt.
Novus nempe Cometes ante mensem nobis apparuit in Pegaso. Novum dico
iudice Magno Hevelio, qui inter alia die 7. Aprilis hæc ad me, ut vides in
apographo, scribit. Sed si aliorum quantumvis Clarissimorum Mathematico-
rum iudicio stare velis, eundem esse cum priori Cometam dicent. Verum ta-
men Clarissimus Erasmus Bartholinus Regius Math. Prof. Hafniæ, sententiæ
Hevelianæ, subscribit. Inter alia verò literis ad me die 21. Aprilis datis, Vi-
ris quibusdam eruditis hunc Cometam eundem esse cum priori contendenti-
bus, rationes non tantum ex contrario motu, sed & ex quantitate motus, di-
versitate anguli intersectionis, & magnitudine diametri (quæ adeo diminuta
fuerit, cum visum nostrum effugeret, ut si generationem Cometis concede-
reimus, tantam molem tam brevi tempore reassumere non potuerit, etsi coæva
reliquis statuamus corpora, tam subito propinquus accedere, emenso longissi-
mo itinere nequiverit) petitas, opposuisse se scribit. Tuum est Vir celeberrime,
Tuam nobis hic prodere sententiam. Quam ut obtineamus, studio has ad Te
dare volui. Accessit amicum postulatam Clarissimi Joannis Placentini Profess.
Mathes. Francofurtani, qui mihi inclusas hæc ardentem commendavit, &
ut credo, de Observatione sua Tecum agit. Offero Tibi operam meam in
curando Tuo responso, quod mecum pariter expectat. Mundum Tuum sub-
terraneum à paucis diebus Urbs hæc vidit, non ego, qui ab aliquo tempore
domo pedem, negotiis obicem ponentibus, efferre nequeo. Vale.

Româ Hamburgum die 8. Maji 1665.

Generose & Clarissime Vir.

*Kircherus
Auctoris in-
stitutum lau-
dat:
De questio-
nibus ad ar-
gumentum
Cometicum
spectantibus
ei missa Phy-
siologia sua
nova de nat.
Comet. satis-
facit.*

*Cometas ge-
nerari ex ex-
halationibus
Solis & alio-
rum Planeta-
rum plerique
jam credunt.
Kircherus
Astrologos
predictiones
desertatur.*

Literas Tuas omni humanitatis genere refertas, legi: ex quibus intellexi
Te meum de monstrosis hujus anni in cælo phœnomenis Cometarum desi-
derare iudicium. Laudo proinde institutum tuum, & si quid mei ingenii im-
becillitas potest, votis Tuis omnino obsecundandum duxi. Verum cum istius-
modi argumentum amplius sit, quàm ut brevi hoc epistolio expediri queat:
mitto Tibi integrum libellum à me de natura Cometarum ad multorum Prin-
cipum instantes deprecationes, extortum: quem ex Latino in Italicum idio-
ma translatus, suo subscripto nomine, me sic volente & jubente, publicæ
luci dedit Josephus Petruccius, meus privatus discipulus, juxta mentem meam
in Itinerario Extatico manifestatam. In hoc dialogo, quicquid de Cometarum
natura, qualitate, proprietate, ortu, compositione, desiderari potest, propo-
nitur & resolvitur. Sententia in eo exposita de Cometarum genesi, ita ad se
animos peritorum attraxit, ut vix sit, qui eam non sequatur. Astrologorum
circa prognoses deliramenta detestor, cum ex fluido fumo nulla, ex incerta
cursus sui inconstantia, præter quam quod iis nulla vis influxiva insit, consti-
tui queat ratio futurorum divinatrices, esse tamen signa quædam ingentium in
superioribus cælestium corporum globis alterationum effumationumque facta-
rum, quibus inferior mundus infestetur, non nego. Sed hæc fusiùs in dicto
Dialogo exposita reperies.

Die

Die 5. Aprilis novus nobis Cometa apparuit, priori, sive magnitudinem, sive capitis luciditatem spectes, haud inferior: 15. dierum spatio antè Solis ortum in Pegasi constellatione is apparuit, donec Soli junctus ex oculis nostris evanuit. Quòd verò nonnulli putent, duos Cometas per Januarium, & Februarium in cælo visos, diversa caudæ directione, valdè hallucinantur, cum unus & idem omnium Romanorum Astronomorum consensu fuerit: caudam enim in Occidentalem partem vibravit, cum Solem præcederet, in Orientalem cum Solem sequeretur: quemadmodum in bicorni Luna experientia docet. Verùm innumeris literis exarandis distentus, sisto calamum. Obnixè rogans, ut meam in respondendo brevitatem excuses. Reliqua quæ uberius de hac vastissima materia scribi poterant, supplebit Physiologia nova de natura Cometarum, veluti vicariam operam, mei loco, uberrimè præstitura. Vale.

*Cometa vera
nua 1665. ab
hyberno aliis:*

*Hybernus
unus tantum
fuit.*

*Romani Au-
stronomi o-
mnes hyeme
1664. unum
tan-um Come-
tam luxisse
consentiunt.*

Generosæ D. T.

Servus humillimus & devotiss.

ATHANASIUS KIRCHERUS.

Hamburgo Romam die 13. Junii 1665.

Literas Tuas die 8. Maji datas, rectè ante paucos dies accepi acceptissimas sanè. Nam Tuam & eximiam eruditionem (præcipuè rerum Mathematicarum scientiam, quam tot illustria ingenii facinora, & Pentametri novi admiranda inventio in lucem jam olim extulit) & egregiam benevolentiam, dexteritatem, verbo, humanitatem testantur. Gratum etiam mihi legere fuit in Tuis literis, institutum meum, qui Tuum de nuperis Cometarum phœnomenis insignibus judicium, tot aliorum Virorum in re Mathematica aliisque Philosophiæ partibus exercitatissimorum nominibus adjungendum, exquisivi & contului, gratum Tibi fuisse. Approbasti id etenim adeò humanis literis, sed & commentario illo longè doctissimo, quem magnâ cum oblectatione legerunt jam nonnulli Viri eximii, ut rerum Mathematicarum, ita & linguæ Italicæ gnari. Ad me quod attinet, qui nondum perfectam ejus notitiam consecutus sum, fateor mihi fore pergratum, si ipse excerptum ex hoc libro eruditissimo feceris, vel per illum ipsum discipulum Tuum Josephum Petruccium, laudabili studio ad illa sublimia Matheseos templa enitentem, fieri curaveris, Systemati meo Cometico inferendum. Ita enim opus meum, volente & favente Deo Opt. Max. dividere institui, clarissimis Heveliorum, Bullialdorum, Curtiorum, Ricciolorum, Bartholinorum, &, quod exspecto, Schottorum, Leuneshlossiorum, Placentinorum, Graviorum, Büthnerorum, aliorumque Mathematicorum præstantissimorum, nominibus insignitum. Ita ut Senatuum Philosophicum quodammodo illuc coactus sim, felici, ut spero, sydere. Nam & felicia Cometam comitari & sequi (sed & antecedere, ut sunt magnæ in tanta terrenarum rerum fragilitate vices) non tantum, ut à plerisque creditur, tristitia, firmiter assero tueorque. Cæterum & plurimum splendoris operi meo addet Illustrissimus Rautensteinus, Minister Statûs & Legatus ad Conventionem Imperii Neoburgicus, Vir eruditione politiori & egregiis meritis, Tibi, ut spero, notus, nec non Nobilissimus Nicolaus Heinsius illius Dan. Fil. quem cum Patre literarum laude clarissimo Italiæ Vestræ satis innotuisse scio. Ad hanc societatem & Te invito, utque dignam tanti nominis famâ Symbolam in medium afferas, rogo. Excerptum ex illo libro Italico posset quoque à nobis hic fieri. Sed tutius est ad fontem recurrere, & ex eo limpidam aquam haurire. Utinam & aliquid amplius, quam quod jam communis terit manus, ad nos mittas, quo frequentem Senatuum Philosophicum, raro & singulari scientiæ

*Kirchero in-
tegre huma-
nitatis lau-
dem Auctor
tribuit:*

*De ejus con-
sensu & judi-
cio sibi gratu-
latur:*

*Novam ejus
de Comet. nat.
physiologiam
celebrat,*

*Excerptum
sive compen-
dium ejus da-
ri sibi petit.
Kirchero Au-
stor operis in-
stituti ratio-
nem amplius
exponit.*

*Cometas &
tristitia ante-
cedens & la-
ta sequuntur.*

*Rautensteinus
laudatur.*

*Heinsius pa-
ter & filius
laudantur.*

*Symbolas
huic Systemati
inferendas à
Viris Claris-
simis Auctor
postulat.*

*Italia omnis
generis fru-
ctuum ferax.
Roma lau-
datur à cele-
britate roma-
nis.*

*Kirchero Au-
ctori quædam
communicat
& decidenda
proponit.*

*Cometæ tres
an Romæ ob-
servati.*

*Gottignesi
Rom. Math.
laus, tabule
Uranographi-
cæ.*

*Observatio-
nes Romanas
Auctor à Kir-
chero petit:*

*Plures à Ma-
thematicis &
fodalis Fe-
suitarum fa-
ctas enume-
rat.*

*Cometæ signa
artificialia,
doctrinalia,
memorialia.*

*Ricciolius
laudatur,
Ejus senten-
tiam de Co-
met. signific.
sibi favere
Auctor gau-
det:*

*De aliorum
quoque Viro-
rum præcla-
rorum consen-
su hic sibi gra-
tulatur.*

*Cometæ fau-
sti & infausti.
Mathemati-
ci olim Roma
pulsi.*

*Nero tristia
Cometarum
presagia cru-
deliter inter-
pretabatur.*

*Brevitas re-
rum facunda.*

Tuæ, in rebus Mathematicis subtilissimæ, fructu (cujus omnigenâ copiâ abundat Vestra Italia, ac præcipuè Urbs Vestra, toto semper celeberrima orbe,) ornes, dites, reficias.

Non ita pridem Curtiana facilitas admensa mihi est inter alia observationem istam Romanam die 11. April. factam. Quam postquam cum Clariss. Hevelio, Amico meo singulari, communicassem, heri ab eo tale responsum accepi, quæle in adjuncto apographo, cui & alterum observationis illius additum est, videbis. Quod si observatio illa à Gottignesiana venit manu (cujus Viri Eruditissimi tabulas Uranographicas Cometæ mense Dec. & Jan. ad usque 2. Febr. conspecti Curtianæ pariter debeo benevolentia) velim eum, vel quisquis tandem illius auctor est, moncas, quo Hevelio & nobis omnibus per te satisficiat. Velim autem per Te omnibus observationibus vestris potiri, futuro meo operi, Deo volente inferendis. Quod si Te parario responsum ad hoc postulatum ab auctore observationis istius consequar, ejus quoque nomen, unâ cum tot aliis, æternitati commendabo. Nam ne sis ignarus, etiam Monluccianas, Leinbererianas, Olomucenses, Pragenses, Viennenses, aliorumque Sociorum Vestrorum, quibus omnium consensu in re literaria promovenda singularis debetur laus, observationes ab Amicis ad me missas, operi illi cum bono Deo inseram. Magnam Te mihi contrâ curiosas Astrologorum prædictiones, divinationibus & oraculis se comparantes, præstare auctoritatem, multum mihi gratulor. Nam cum aliquot Viris Doctissimis argumentum hoc pertracto. Non nego autem Cometæ significare aliquid in cælo, bona scilicet bonis, mala malis, sed non suapte naturâ, at volente potius & ordinante Deo, qui hunc veluti ministrum ad mortales mittat, ut in cælesti positus suggestu concionetur, cunctos à Maximo usque ad minimum, officii commoneat, & tam pronunciet quàm denunciât, nomine Omnipotentis Dei illa quæ Isaias c. 3. 10, 11. memoriæ prodidit. Multum me hîc quoque, ut aliàs in studio Astronomico, juvabit Celeberrimi Riccioli, utpote diligentissimi Mathematici, Amici mei observandi, auctoritas, qui piè & prudenter hanc de Cometarum prognosticis materiam pertractat. Is enim, ut nosti, illas illustrium phænomenorum apparitiones (etiam meteororum apparitiones momentaneas momentis virtutum hac ratione addi non ægrè feram) ad omnem modestiam & pietatem transfert, quò malorum metu perculsi, & bonorum spe erecti ad eam monente Deo excitemur. Uti verò pruritum divinandi in Longomontano & Keplero notat, ita quæ de sententia Caroli Pisonis, Fromondi, Thomæ Fieni, Cottunii, præcipuè verò Nicolai Cabæi, qui faustos & infaustos orbi intulit Cometæ, refert, pro me multum faciunt. Specto me aliquid amplius à Te in hanc rem accepturum: tum & ab aliis Urbis Vestræ Mathematicis. Meminit enim hæc dubio procul, quot & qualia olim contrâ Mathematicos, Magis & Chaldaeis hariolis accensitos, utpote arte præstantissima per curiositatem avaram abusos, edicta prodiderit, & quoties Neronianam sævitiam illustri sanguine Cometæ expiassè, suspectumque de malis eventibus sidus, tristissimum reddidissè, graviter doluerit. Cæterum cum tot literis exarandis aliisque laboribus exantlandis sis occupatus, dabis operam, quæ singularis Tua eruditio & humanitas est, ingeniosâ & multi succi brevitate vota nostra impleas. Vale & mutuâ porrò benevolentia me prosequere. Nam ut magno decori amicitiam Tuam mihi duco, ita sum & maneo constanter

T. Observantiss. ac studiosiss.

STAN. LUBIENIETZKI.

Hamburgo Romam die 24. Junii 1665.

DUm ad litteras meas, præsertim postremas die 3. mensis hujus scriptas responsum abs Te præstolor, visum est mihi conveniens, ut nunc quoque

que paucis Te alloquar. E re nempe mea & publica est, ut priora illa postulata de compendio quodam eruditissimi illius commentarii de Cometa Italici, quod operi meo, Tuo sub nomine inderem, tum de conciliandis dissidentibus Heveliana & Vestra Romana de viso ad cingulum Andromedæ Borealius Cometa, sententiis, in memoriam tibi revocem. Adhæc adjungere aliquid literarum necesse habui opusculo isti, quod Humanissimi Riccioli Tuique causâ haud levi labore concinnavi. Nec enim solum, ut vides, Prodromum Cometicum Hevelianum in compendium redegei, sed & annotatiunculis quibusdam hîc illîc ornare volui, quæ tamen non parùm, ubi ad quæstiones à me & per me ab aliis, majori rerum Astronomicarum peritiâ instructis, propositas respondit, augebuntur, nec parùm luminis quibusdam Palatii Astronomici cameris inferent. Magni me, ut par est, labores Hevelianos facere, fateor, & ubique testor, & si Prussia provinciarum nobilissima Copernico, Artho & Crujero, certè & Hevelio, si vel omni comparatione odiosa abstineam, optimo jure gloriari potest. Præcipuè verò celeberrima illa non tantùm Mercurii sed & Palladis artibus urbs Dantiscum, cui hæc tria cæli Astronomici sidera (Copernico enim Thorunium pulchra & polita gaudet) debemus. Tantò verò lubentius de Hevelio apud Te loquor, quia video Te quoque ipsum ejus accuratas observationes Solares & Lunares magni facere, & eum dubio procul vel solum, vel cum paucis aliis, dum tom. I. Mundi Tui Subterranei cap. 5. Lunam contemplans & perlustrans Lynceos * nostri seculi Astronomos memoras, intelligere. Quanti ipse Ricciolius longè doctissimus eum faciat, in sua quoque ad me epistola testatur, dum se multùm ex ejus, sicut & Clarissimi Bullialdi, Amici itidem mei plurimùm colendi, laboribus didicisse fatetur. Atque hæc erant causæ, quæ me permoverunt, ut Prodromum illum Hevelianum compendiosiori via ad vos mitterem eundemque vobis quamprimùm sisterem. Cæterùm quòd ad augustum illud opus Tuum, quod dixi, attinet, fateor Augustis & Mæcenatibus fuisse dignissimum. Miror in te profectò humani ingenii vim sagacissimam, perspicacissimam, investigandorum naturæ mysteriorum infatigabilem & irrequietam, quia indefessam agendo. O quantam robusta illa Tua mens agitat molem! Maria fluctifona fulcas, iratis immisces Te undis, immensi Oceani fundum petis, fluxum & refluxum ejus & vicibus alternis fugaces Euripos metiris, terras alio Sole calentes, & extrema Indiarum adis, & prærupta montium caput inter nubila condentium scandis juga. Imò verò Vesubii & Ætnæ incendia, Plinio Seniori longè felicior, perscrutatus evadis, aliosque Vulcanios montes, sed & Lunæ stellarumque orbes imò ipsam Solis Regiam exploras. Ego verò Te ingenii vires in rimandis Terræ visceribus solis explicaturum putabam. At video tanti ingenii virtuti inviam nullam esse viam. Parce precor, si infra merita Tua, quod meritò vereor, consisto. Nondum ritè immensa illa Mundi Tui spatia peregi, nondum omnes intercapedines emensus sum, nondum tot anfractus perreptavi, nondum omnes excussi angulos, sed solum cursorio oculo hæc & illa, ex quo scilicet Mundus ille Tuus in orbem nostrum paulò antè delatus est, perlustravi. Sed gratulor mihi, non inventuros quidquam in Tuâ istâ tam validâ machinâ præsidii illos, qui astris imperium in humanas mentes deferunt, iisque fasces judicii subjiciunt, dum Tu Soli lucis calorisque parenti, & stellis, influentem in hæc inferiora vim beneficam adscribis, illæsa manente ingenii humani libertate. Huic dum indissolubili nexu cælestis gratia jungitur, mediâ inter fastuosam arrogantiam & securam ignaviam tutò itur viâ, ad eludenda vel certè elidenda cuncta strategemata Satanæ. Sed hîc sisto gradum, dummodo id unum abs Te impetrem, ut ad has, sicut & ad priores meas literas, obtineam responsum, quod cum desiderio exspecto.

Hevelius ab observatione Romæ de phænomeno in Andromedæ diffinit:

Ejus Prodromi Cometicæ Prodromum Auctor Kircherus offert.

Hevelii merita magni Auctor facit. Prussia laudatur.

Præstantissimis Mathematicis gaudet.

Hevelium Kircherus magni facit:

** Confer Frid. Mulleri Cometol. l. 2. c. 2. p. 23.*

Ut & Ricciolius.

Bullialdum Ricciolius magni estimat.

Mundus Subterraneus Kircheri laudatur.

Kircherus in Mundo Subterraneo quid præstiterit.

Laudes meritis Amicis citra inviam & adulationem tribue.

Kircherus Astrologis cyriosis contradicit.

Astrorum vis in inferiora influens benefica illæsa humane naturæ libertate.

Româ Hamburgum die 25. Julii 1665.

*Kircherus
Auctoris lite-
ras habuit
gratissimas.*

*Ut & Pro-
dromum Pro-
dromi Cometi-
ci Heveliani:*

*Institutum
Auctoris ap-
probat,*

*Eventum
felicem augu-
ratur:*

*Modeste de
suis loquitur,
Candidè cum
Auctore agit,
Cur ex indu-
stria Cometæ
nuper non ob-
servârit.*

*Kircherus
observationes
Godinianas
promovit:*

*Aliorum
Mathem. Ro-
manorum ob-
servaciones
ad investi-
gandam Co-
metarum na-
turam adhi-
bet:*

*Hinc nova
illa Physiolo-
gia ab eo edi-
ta.*

*Kircherus
multis labori-
bus occupatus
Auctori de
compendio
Physiol. suæ
novæ gratifi-
cari nequit:
Deq; eo dolet,
Nil tumultu-
uario opere
factum publi-
co committere
vult,*

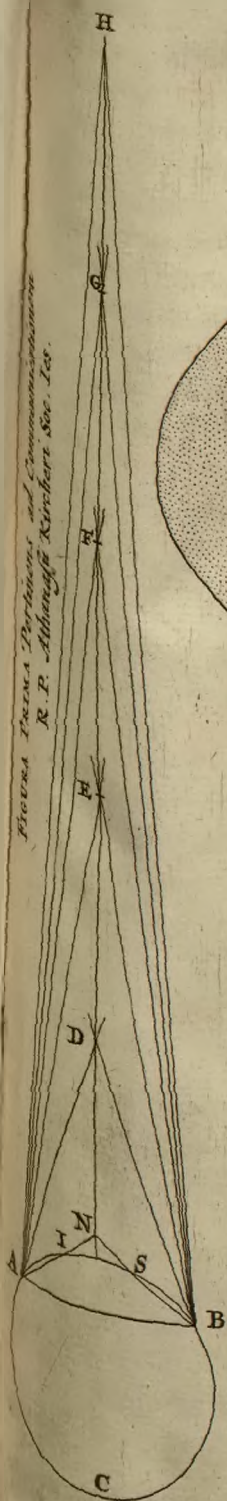
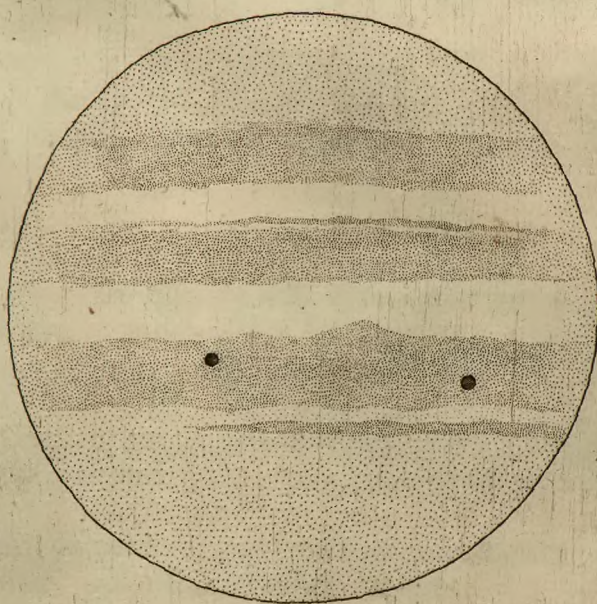
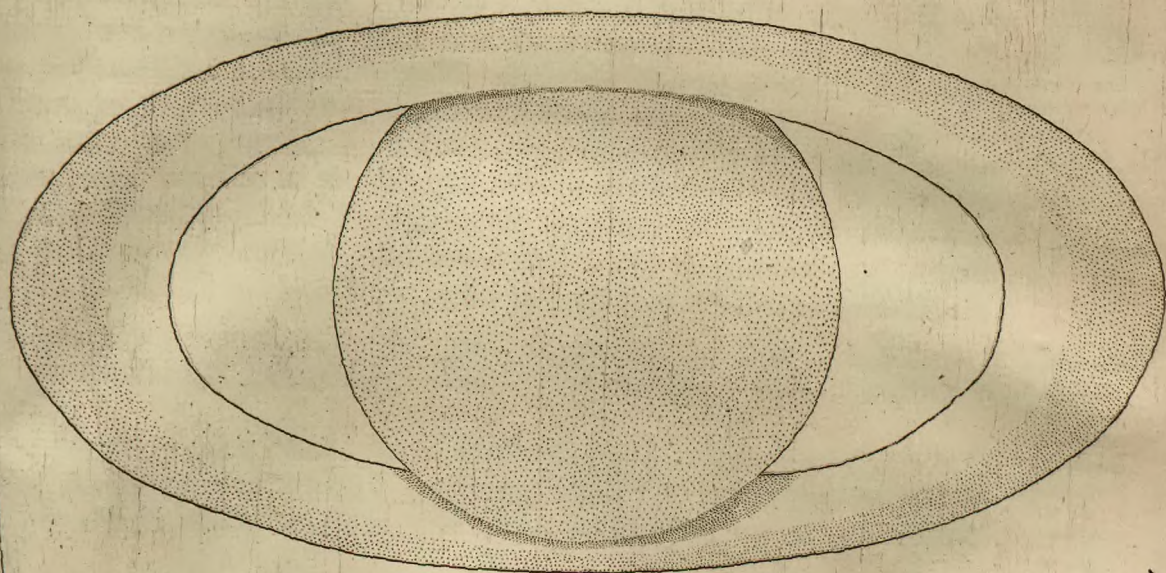
*Ad Itinera-
rium extati-
cum Auctorem
remittit,
Vel Physiolo-
giæ novæ
versionem
suadet.*

*Tum Heve-
lianum Pro-
dromum Co-
met. tum ejus
compendium
gratum ha-
bet.*

Insigni litterarum Tuarum humanitate, non me vicisti solum, sed adeo me Tibi devinxisti, ut me & æris & juris Tui totum fecisse videaris. Prodromum Hevelianum à Ricciolio mihi transmissum, & à Tua eruditione ἀνακεφαλαιωκῶς (summatim) compilatum, unà cum literis, quibus quid in boni communis & Reipub. Astronomicæ emolumentum moliaris, mihi communicare non dedi- gnatus es, fida manu accepi. Laudo & approbo tuum in tanti momenti negotio institutum, & non dubito, quin ut ingenii felicitate gaudes, ita quoque stylo polles, ut id ad æterni nominis tui honorem, pari cum fructu sis completu- rus. Quod verò meas apud Te nugas aliquid esse patiaris, id non tam meæ pe- ritæ, quàm Tuæ imprimis humanitati innatæ adscribendum duco. Ego sanè, ut ea, qua par est, sinceritate, Tecum agam, fateor, me Cometicis Obser- vationibus hoc & præcedenti anno, minimè ex professo incubuisse, eò quòd ita vellent, qui mihi præcipere poterant, ne ex Romani nocturni æris viru- lentiâ sanitati oppidò nocivâ accidentia, ut dici solet, quærendo, substantiæ de- trimentum paterer. Ne verò opera mea defuisse videretur, nullum non movi lapidem, ut cælestia hujusmodi portenta, per Collegii nostri Mathematicum P. Franciscum Ægidium Godinium, quam exactissimis instrumentis observa- rentur. Quod & reliqui Urbis Mathematici meliori quo quisque potuit modo præstiterunt. Horum innixus Observationibus, circà tantorum effectuum cau- sas, physicæ coelestis adyta paulò altius intrare, nec non combinatoria artis trutina rationes singulorum expendere cœpi: undè protinus nova illa physio- logia Cometica prodiit, quàm multis antè annis jam in Itinerario exstatico de- scriptam publici juris feceram: hujus verò currentis anni exordio, ad multorum procerum instantes deprecationes, per Josephum Petrucium, subtilis ingenii juvenem, meum privatum Academicum, Italico idiomate (consultò tamen meo suppresso nomine) descriptam prælo tandem subdidi: In qua sub forma dia- logi, meam de vagabundis & instabilibus hujusmodi phœnomenis sententiam ita exposui, ut apud eos, qui recta & sincera rationis trutina, res absque sinistro affectu ponderare solent, aliquem sibi locum habituram confidam. Quod ve- rò, Vir Doctissime, meam in Physiologia propositam sententiam, Latino ser- moni redditam tibi communicari sollicitiùs à me efflagites; crede, in tanta ne- gotiorum mole, novorumque impressione librorum, uti id temporis angustia, quibus continuo premor, non patiuntur, ita quoque tibi me tuæque laudabili postulationi satisfacere non posse, summoperè doleo. Possem quidem tumultuario stylo nonnihil extemporaneo labore congerere. Sed cum orbis litera- rius, nonnisi rara & singularia à me expectet; certè illa uti probè & debita men- tis ἀριετία (diligentia) ruminantur, expendanturquè, ita quoque plurimum & temporis & otii requirere videntur. Quare tibi author sim, ut Itinerarium extaticum à me antè sex circiter annos editum tibi compares; in quo quicquid ad cælestis philosophiæ arcanam notitiam pertinet, sub ficti raptus integumen- to ad veritatem discussum expensumque reperies: si vero physiologiam Italico idiomate conscriptam malles, non puto apud vestrates defuturos Italici sermo- nis gnaros, qui ejus in Latinum transferendæ curam libenti animo sint susce- pturi.

Sed progredior ad Hevelianum Prodromum: in quo nescio, quid potius mirari debeam, tuamne in opere Heveliano abbreviando industriam, quàm authoris in argumento abstruso insignem ingenii vim exactamque industriam. Observationibus nostris, quantum comparare unam cum altera licuit, Heve- lianæ congruunt omnes: excepto illo, quòd Hevelius tubo optico, nescio, quid stellarum conglobationi in Cometico corpore simile se observasse dicat, quòd

FIGURA 2^a ad Communicationem R. P. Athanasii Kircheri. S. I. Pertinens ad Archetypum Romanam Facta.
 Romae Nonis Iuly 1664 Delineate Phases Iovis & Saturni, a Iosepho Canpano, vitreis Lentibus Torno a Se
 Nuper Invento Deprehensæ & Spectandæ Exhibite sunt Iuly die 30. h. 24 noctis Latiorẽ Iovis Fasciam
 Obscurã Perambulabant Macule due Obscuriores, quas Celeberr. Astronom. Cassinus Authori Primum
 Indigitavit; easq. umbras Satellitum dixit. Iovem Subeuntium, qui Deinde ab Eius Occiduo Margine
 vero Emergere visi Sunt.

quod tamen nostri Mathematici tubis minoribus, mediocribus, maximis 50. palmarum (quibus nil excellentius & admiratione dignius in hoc genere alibi visum fuisse puto) minimè deprehenderunt. Cætera omnia mihi perplacent; utpote à Viro jam à juventute in Astronomicis pragmatiis longè exercitatissimo, summo & indefesso labore observata. Mitto hisce inclusum Systema Saturninum, à Campano ingeniosissimo Telescopiopæo, 50. palmarum tubo observatum: cujus insolentis phænomeni physicos effectus uti omnes in admirationem rapiunt; ita quoque nondum inventus est, qui causam finemque, quam author Naturæ eo intenderit, investigare valuerit. Sed ne tædio longiori epistola te afficiam, sisto calamus: nihil aliud desiderans, nisi ut quantocyus ingeniosa tua molimina lucem videant. Vale; Vir Doctissime, meque, ut soles, amare ne desistas.

P. S. Mitterem Tibi quoque Theorias Cometicas, à Cassino editas, si mihi indicaveris, quâ occasione eas Tibi transmitti cupias, opus enim majus est, quàm ut per tabellarium transmitti possit. Salutem quoque officiosissimè conferras Inclyto Hevelio, quem antè 32. circiter annos Avenione, amicum habui officiosissimum, dum frontispicium Libri, qui inscribitur, Primitiæ Gnomonica Catopricæ, pro suo in me meaque affectu æri incidere non est dedignatus. En verò Tibi amicitia & occupationum mearum testimonium Elenchum librorum meorum, tam eorum, qui jam prælo parati, proximè edentur, quàm eorum, qui, si Deus vitam concesserit, prælo parandi sunt. Prioris generis sunt hi:

1. China, Monumentis quâ sacris, quâ prophanis, nec non abditis Artis & naturæ spectaculis, aliarumque rerum memorabilium enarrationibus illustrata. China illustrata à Kircher.
2. Diatribe de occultis Numerorum mysteriis, quâ origo, antiquitas & fabrica Numerorum exponitur, eorumque abditæ proprietates demonstrantur, & fontes superstitionum indè emergentes deteguntur, & confutantur. Numerorum historia.
3. Ars analogica, quâ de quovis proposito themate, per rerum naturalium analogismos, sive symbolicos conceptus, tum expeditè scribendi, tum amplè dicendi campus aperitur. Analogica ars.
4. Geometria Practica combinata in usum Principum. Geometria Practica.
5. Ars combinatoria, sive Ars magna sciendi, quâ ad omnes Artes & scientias facile addiscendas, & de quocumque argumento discursendi porta aperitur. Ars combinatoria, sive ars magna sciendi.

Posterioris generis sunt:

1. Iter Hetruscum, quo Hetruriæ tum priscæ, tum hodiernæ origo, situs, natura, Politica, catastrophæ, monumenta sacro-profana, nec non Naturæ admiranda, triplici ratiocinio, Geographico-Politico-Physico describuntur & explanantur. Hetruscum iter, sive Hetruriæ historia.
2. Latium Priscum, quo ejus origo, situs, natura, Urbes, Montes, Lacus, monumenta veterum, triplici pariter ratiocinio deteguntur & explanantur. Latii Prisci historia.
3. Arca Noë, unà cum turri Babylonica, architectonica arte descripta & explicata, quam, Deo dante, polypœdia Biblica excipiet. Arca Noë.

Hamburgo Romam die 19 Augusti 1665.

Nullum est tam validum impedimentum, nullum tam acerbum dissidium, quod prohibeat homines mutuâ certare humanitate. Hæc enim ipsam naturam hominis constituit; & ab eo, ut propria & insita virtus, ortum ducit. Itaque

Humanitate
certare homi-
nibus convenit.

*Nulla in sa-
cra vel civi-
libus obstante
dissidio.*

*Kircheri hu-
manitas de-
predicatur.*

*Saturni &
Jovis obser-
vatio.*

*Henr. Bur-
delii laus.*

*Kircheri ju-
dicium de
phenomeno in
Andromeda
Auctor requi-
rit:*

*Ab eod. ver-
ni Cometae
1665. obser-
vationes Ro-
manas postu-
lat.*

*Prodromus
Prodromi Co-
metici Heve-
liani ab Au-
ctore primò
festina manu
conscriptus,
postmodum
aliquantum
correctus.*

*Historiam
Cometarum
meditatur
Auctor.*

*Operis hujus
molem cur
haud mole-
stam, imò po-
tius gratam
& utilem
Auctor speret.*

*Prolixitas
grata, quam
jucunda &
utilis varie-
tas comita-
tur.*

Itaque hominem exuit, cui deest humanitas, quicquid tandem sive in sacris, sive in profanis vitio naturæ, generi nominique & origini suæ contrario prætexat. Te omnibus, etiam qui aliàs in adversis militant castris (nostri hæc quoque humanitate carere non debere) singularis & polita humanitas, sed & studia illa humanitatis, quibus in tot librorum voluminibus fusè & utiliter explicatis, orbem instruis, ditas, exornas, præ reliquis commendant. Quam ergo mihi tribuis humanitatem (quam ex officii ratione, ut cuique justâ mensurâ tribuam, quaquaversum curam & operam meam converto) in Te ipso laudas eximiam. Testaris hanc non tantum epistolæ benevolentiam, qua illa completa est, sed & istis quæ ei adjunxisti munusculis literariis. De indiculo librorum abs Te tum mox edendorum, tum posthac componendorum, gratias Tibi ingentes ago. Ingenii enim vim magnam, imò admirandam, in his video, quæ ut se diu & feliciter bono publico explicet, ex animo opto. Gratias ago Tibi amplas & pro illa observatione Saturni & Jovis. Quæ cum ab Heveliana differat aliquantum, Tuâ cum venia eam operi meo (cujus jam per Dei gratiam initium sit in Hollandia) indam, & quidem iis, quæ mecum communicasti, interseram. Pariter & illam demonstrationem parallaxeos ex physiologia Cometica, ex qua Vir egregiè doctus Henricus Burdellus, non postremus meorum Amicorum, linguæ Italicæ melius quam ego gnarus, præcipua capita excerpit, librumque illum sanè doctissimum, in compendium redegit. Quod itidem excerptum hisce meis literis subjiciam, volente Deo, ut ita quæ inter nos de hoc argumento communicavimus, justî libelli mensuram sint impletura. Vellem si per Tua negocia liceret, verbo mihi Te respondere posse de observatione illa Tua Cometica, ad Serenissimum Ducem Augustum & Curtium doctissimum missâ, quam etiam libenter à Te ipso haberem, alioquin ita ut habetur, operi inferendam: nec non de illo phænomeno ad cingulum Andromedæ Septentr. conspectum, quod Clarissimus Gravius Profess. Franequeranus asserit, & in continuatione Observationum suarum de Cometa in Pegaso factarum ponit firmatque. Velim quoque mihi mittas vestrarum Observationes de nuperrimo Cometa, ut unâ cum aliis æri incidi & imprimi possint. Compendium illud Prodromi Heveliani, Tibi à Ricciolio (de quo utinam verbo me, quò in rerum articulo, pertinaci morbo correptus versetur, certior fecisses) meo nomine missum, ἀποστέλλω subsecivis horis & verè tumultuaria manu in chartam conjectum est. Testatur id festinata quam vidisti & lituris plena scriptio, cui posterior cura nonnihil bonitatis attulit. Tibi quòd hæc præcipitata placuerint, singulari tribuo æquitati & benevolentiae. Tanto plus cum immeritis laudes mihi admetiaris. Spero nec illum laborem, ut Heveliani nominis, ita & studii Astronomici cultoribus strenuis ingratum vel etiam inutilem fore. Cæterum quæ ibi Historica & Chronologica de Cometis attigi dehinc resumta, & ut cum dulcedine, laboris non exigui molestiam tollente & obliterante, ita & cum utilitate quadam in publicum redundatura, sub incudem revocata fuere. Quod ita feliciter divinâ gratiâ cessit, ut in animo habeam, si vivo, operi meo Mantissæ loco adjungere Historiam Cometarum multum auctam, unâ cum brevi indiculo tristium lætorumque, quæ eorum apparitionem secuta sunt. Præviduo opus meum in molem haud exiguam surrecturum esse iis, quæ vel ab Amicis ad me, vel à me ad eos ultrò citròque scribuntur, illud identidem augentibus. Sed spero selectam rerum varietatem non tantum lætam, sed & commodam ac utilem operis prolixitatem, & Asiatici styli imitatricem industriam, bono publico devotam non solum excusaturam, sed & commendaturam esse. Quæ Hevelio indicari jussisti, actutum feci. Cassini observationes Cometicæ, quas mihi commendavit Bullialdus, illi verò Serenissimus Princeps Hetruriæ, mihi gratissimæ forent si daretur commoda occasio, in quam inquiram. Vale & pro illa humanitate mihi porrò fave.

Excerpta ex Kircherianâ Physiol. novâ de Comet.
natura à Jos. Petruccio editâ.

*Kircherianâ
 Physiol. novâ
 de Cometâ nat.
 compendium.*

EXcellentissimus autor tractat in hac differtatione de Cometarum materia, motu, loco, magnitudine, colore, cauda, duratione operatione, vel influxu.

Quod ad materiam attinet, postquam autor præsupposuit 1. Corpora cælestia esse obnoxia corruptionibus, eò quòd habeant qualitates elementorum. 2. Spatium illud ætheris immensum esse limpidissimum, solumque auræ æthereæ plenum, nec in illo dari soliditates nisi corporum stellatorum; dicit (& probat authoribus Vendelino lib. de Comet. Caramuele lib. de observat. eclips. Scheinero in Rosa Ursina, Galilæo in nuntio sidereo) Cometas oriri ex Sole ejusque maculis. Maculæ Solares autori sunt quædam umbræ, mixtæ cum luce ad instar fumorum seu fumi (Scheinero approbante dict. lib.) qui à superficiè Solis bullientis in æthera ejiciuntur. Quando autem quibusdam temporibus materia solaris in intimis suis visceribus à malignis aliorum planetarum, qui circum circa sunt positi, aspectibus commoveatur, inde in ætherem, dicit, extolli immensos globos fumosos, qui, pleni halituum, ubi cum fumis aliorum planetarum condensantur & à Sole illustrantur, aut per antiperistasin frigidi in æthere ambientis inflammantur, fiant Cometæ. Ad quod producit Scheinerum, qui libr. ante dict. scribit, se per continuas multorum annorum observationes considerasse, quòd, quo tempore Sol fuerit purus ab omnibus maculis, semper natus sit Cometa. Auctor statuit etiam, ex reliquorum planetarum & stellarum fixarum fumis & exhalationibus vel solis, vel conjunctis cum fumis solaribus, oriri & componi Cometas, id tamen fieri per lucem & radios solares, qui & illa corpora illustrent, & inde extrahant illos halitus & vapores gignendis Cometis idoneos. Hosce autem Cometas dicit non videri tam per defectum materiæ, quàm per immensam à nostris oculis distantiam: solere tamen apparere in forma stellarum, sicuti qui anno 1572. in Cassiopea apparuit.

Quod motum concernit, author inculcat spatium illud immensum ætheris, quod supra lunam est, vehementissima commotione perpetuo agitari à globis cælestibus, qui ab intelligentiis præsidentibus secundum ideas divinæ mentis rapidissimè moveantur, modò ab ortu in occasum, modò à meridie versùs septentrionem intra tropicos, modò circa proprium axem. Unde fiat, ut Sol, Rex astrorum, commotus ab Oriente in Occasum, sit causa vehementissimi motus in illa parte, quæ præcedit, & in illa quæ sequitur, ac si formaret sulcum in æthere. Quando igitur exhalatio illa seu fumus est ejectus in partem anteriorem Solis, tunc Cometa à vehementi motu Solis propellitur & fugatur in partem illius antecedentem; Verùm si incidat in partem Solis posteriorem, sive quæ solem sequitur, tunc rapitur unà cum illo ab ortu in occasum, non autem eadem motus celeritate, quia cum non possit illum sequi, subinde magis in itinere retardatur. Ubi vero aliquanto remotius ab illo fulco solis elabitur, eo tempore non movetur amplius motu regulari, sed volat quorsum impetus & impulsus illum propellit, modò velocius Luna gyratur, modò passibus lentioribus in modum Saturni ingreditur, usque dum dissipatus & evanescens in suum Chaos revolvatur. Alibi in eadem differtatione scribit auctor, quòd Cometa, quoniam ex varia materiæ fumosæ mixtura componatur, fortiatur in hoc vasto ætheris spatio varios & differentes motus. Quia principio suæ originis, quando plenior est materiæ, in hoc loco movetur ubi se accendit; verùm quando paulatim motum acquisiverit liberum, compedibus fumosæ materiæ solutus non amplius in partem inferiorem se demittit, sed in altum dirigens viam volet usque ad confinia firmamenti, ut in fine illius retrocessionis appareat sub

Cælestia corpora corruptioni obnoxia.

Ætheris spatium limpidissimum.

Cometarum materies maculæ Solis, sive fumi à Sole exhalantes.

Cometarum generatio unde & quomodo fiat.

Cometas ex maculis sive evaporationibus solaribus produci probatur.

Sol in genere Cometarum plurimum potest.

Cometa cum non semper videantur.

Cæli motus.

Intelligentiæ cælestium sphaerarum motrices.

Solis motus.

Solis & Cometæ motus ratio.

Cometæ motus quando tardior.

Et irregularis.

Tum varius & differentis.

Diminutio.

Tandem dispario.

Cometarum situs ex parallaxi dignoscendus.

Parallaxin minorem dant sublimiora, majora depressiora.

Cometa nuperustosi Europæ visus nullam fecit parallaxin.

Stella fixa in ore Ceti die 5. Jan. 1665. à Cometa obscurata.

Cometa quando supra vel infra Solem.

Nulli infra Lunam, Quandoque aliorum astrorum eclipsin faciunt; Eorum magnitudo incerta.

Parallaxis ultra Solis sphaeram vix sentitur.

Geometria incertum frequens.

Cometa quidam tricesies vel centies terra major.

Nuperi cauda 20° sepius observata.

Color eorum varius unde proveniat.

Cauda quomodo consistit.

forma indies minore & cauda evanescente colorem rutilum mutet cinericio, ut que dum volet ad hanc altitudinem, & resolutus in subtilissimum ætherem oculis nostris fiat invisibilis. Hoc accidisse ait in nupero Cometa.

De situ vel loco Cometarum judicandum esse ex parallaxi autor docet, cum eo minor sit parallaxis, quo major est altitudo objecti quod intuemur: & vicissim major parallaxis à minus elevato objecto oboriatur. Exempli loco sint in globo Terræ A. B. C. duo spectatores in diversis mundi partibus A. & B. Phænomenon verò aliquod in locis N, D, E, F, G, H. Certum est hoc ipsum Phænomenon sive stellam N. in punctis A & B. propter tumorem telluris A. I. B. S. ut & propter vicinitatem suam non posse videri, in aliis tamen punctis I. & S. visibile, scilicet in quacunque parte tumor terræ conspectum non impedit. In punctis verò D, E, F, G, H, quò altiores Cometae existunt, hòc angulus in quibus videntur, ut ADB, AEB, AFB, AGB, AHB. se magis acuunt, minoremque parallaxin dant, & consequenter in majori parte mundi conspiciuntur. Cumque Cometae sunt elati ad illam altitudinem, ubi globus terrenus est infra puncti insensibilis, propter immensam distantiam, omnis angulus quo videntur restringitur in unam lineam: & tali in casu judicandum est, esse in loco altissimo, quia non patiantur parallaxin. Atque id etiam accidisse dicit in nostro Cometa, quem non fuisse passum parallaxin inde probat, quia in omnibus partibus Europæ fuerit observatus in eodem loco, sub iisdem stellis fixis, sub iisdem triangulis, & quia Viennæ & aliis locis, sine minima situs mutatione, sicut observationes peritissimorum monstrant, stella fixa in ore balenæ quinti Januarii fuerit visa obscurari ab hoc Cometa.

Præterea in hoc capite de situ Cometarum statuit, quod si evaporatio, illa accendatur in parte superiore Solis, illa eleyetur supra Solem, & ita Cometa sit futurus supra Solem: verum si in parte quæ respicit terram incendatur, concludendum Cometam esse sub Sole supra Lunam. Adhæc locum Cometarum existeri omne illud spatium, quod à Luna porrigitur usque ad extremos fines mundi: & quod in mundo Sublunari nulli nascentur Cometae: quod à Cometa possint provenire eclipses aliorum astrorum, quamvis autor dicat se non legisse unquam, quod Sol & Luna inde eclipsin fuerint passa, quòd umbra terræ conica Cometis tenebras queat obducere.

De magnitudine Cometae dicit autor non posse certi aliquid constitui, quia nondum est determinatum, quantum distat à terra. Illi, qui sibi persuadent mediante parallaxi eam se posse consequi, tam incerto fundamento nituntur, quam est indubitatum ultra cælum Solis vix dari parallaxin sensibilem. Qui illam ope Telescopii aut aliorum instrumentorum Astronomicorum obtinere cogitant, gravibus se exponunt erroribus. Geometria metientes loca non longe distita, ut altitudines montium, turres civitatis & similia, vix intra decem, qui idem objectum geometricè quadrante metiuntur, uni cum altero conveniende altitudine graduum, aut minorum. Insuper opinio est cui non contradicitur Cometas quodcumque sunt supra Lunam & Solem, esse immensa & incredibilis magnitudinis, tricies vel centies majores terra, non connumerata longitudine caudæ aut barba præsentis Cometa, quæ diversis temporum intervallis à me, dicit autor, fuit observata quindecim, viginti graduum caelestium.

Color Cometae est varius, idque autor dicit provenire à qualitate materiae fumosæ; si halitus fumosi se incendunt, subito resplendent colore flammeo; si verò hic ardor successivè deficit propter frigus ambiens, eo casu fuscum mutabunt pallore: imò quantò magis hi fumi ascendunt in altum, eò pallidiores apparebunt. Medio noctis, quando nimirum aër à vaporibus est purgatus, liberè videtur claritas Cometarum; verum quando hi appropinquant horizon- ti, ubi vicini vapores aërem reddunt crassiorem, videntur pallidi.

De Cauda Cometae docet autor, quod Cometae caput sint fumi constipati & in unum corpus intensiore gradu collecti, in quo radii solares refracti in mo-

dum speculi eo modo splendentis, reflectunt lucem Solis, & quando ii radii illustrant materiam fumorum rariorem, quæ circum est posita, repræsentant hanc formidabilem caudam, totum figmentum Solis. Inde etiam est quòd Cometa semper caudam vel barbam habeat conversam versus partem soli oppositam, sicuti Luna, quando præcedit solem cornua vertit in occidentem: quando vero sequitur eum, in orientem. Cometa etiam potest apparere interdum sine cauda ob duplicem rationem 1. Si Luna splendet, evanescit splendor caudæ nec est visibilis. 2. Cometa multoties est in loco parum apto, ut à sole illufretur.

Cur semper à Sole avertat,

Cur hæc interdum non apparent:

De duratione Cometarum dicit auctor, quòd illa dependeat à durabili materia illorum. Quia quantò materià illorum futura est viscosior, & magis in centrum condensata, tantò diutius permanebunt: contrà si sunt compositi ex debili & flaccescente substantia, tantò consumuntur celerius & in chaos redeunt, unde venerant.

Duratio eorum unde dependeat:

De effectibus Cometarum autor statuit illos non influere in damnum mortalium, sed solummodo esse signa alicujus magnæ commotionis, quæ facta est in globis cælestibus, unde postea terra fiat particeps talis influxus. Debere haberi pro indubitato, quòd Sol non solum influat cum lumine & calore in corpora inferiora, verum etiam sit à natura donatus virtutibus particularibus, quæ si aliquando à malefico situ Martis aut infausto Saturni aspectu infestentur, subito ab illa malignitate concitata commoveant illas horrendas conturbationes moris, quæ ab aliquibus vocantur morbi Solis: undè nascantur sterilitates, siccitates, terræ motus, inundationes, quæ damno afficiunt hunc mundum sublunarem, & insuper in hominibus bilem accendendo moveant bella & similia, quæ magnas corporum cælestium commotiones necessariò sequuntur. Non autem semper (secundum autorem) commotiones corporum cælestium producant Cometas, sed tùm solummodo, quando illi fumi ab illis corporibus exhalati, propter immensam materiam in altum evolant, & in æthere condensantur. Undè etiam si Cometa spatio triginta, quadraginta, quinquaginta annorum non apparuerit, mala tamen (ut mortes Principum, pestes, fames, caritas annonæ, terræ motus) ingruere possunt. Hæc mala ut plurimum etiam à suis causis proximis dependent: ut pestis ascribi debet dispositioni aëris, putredini venenosæ cadaverum & animalium, corrupto victui & aliis malis conditionibus locorum proximis causis contagiorum. Tandem tamen etiam author docet, quod Cometa à Deo possit esse collocatus in æthere, tanquam character qui indicet generi humano, ut propter bonum aliquod futurum, gaudium concipiat, aut benè operetur, quò infortunio se subtrahat. Altissimus enim sapissimè utitur causis naturalibus, ut Hieroglyphicis, ut homo in his legat hoc quod sapientia divina descripserit in cælo, terra & elementis, ut si semitas præceptorum divinorum egrediatur, illa homini horrorem incutiant, illumque ad meliorem frugem reducant.

Effectus non nocent hominibus, sed sunt signa commotionis corporum cælestium,

Non sine vi quadam terram influente, Eaque interdum maligna ex accipientis.

Cælestium corporum commotiones non semper Cometas producant.

Cometis longo tempore non apparentibus cur mala in orbe eveniant.

Pestis causa proxima. Cometa signum supernaturale, doctrinale, memoriale: bonum omen.

XXVI.

COMMUNICATIO HERBIPOLI SCHOTTIANA.

Hamburgo Herbipolin die 24. Maji 1665.

Admodum Reverende Sc.

I quàm inexpectatæ istæ meæ, hominis Tibi prorsus ignoti, erunt literæ, tam ingratas Tibi fore suspicari possem, ilicò abjicerem calamum, & tacitus celeberrimam Tuam & tot libris eruditis testatam rerum Mathematicarum scientiam venerarer.

Ignotos nobis, orbis notes taciturno cultu prosequimur.

Sed benè me sperare jubet innata Viris bonas literas diurnâ noturnaue manu tractantibus humanitas & benevolentia facilis.

Merito tam interdum scripto adimur.

Hanc quòd mihi de Te pollicear, non tantum nexus ille literatorum & literas amantium (in horum censu me, in illorum Te, meritò pono) quo mutuo junguntur per longissima quoque terrarum mariumque spatia, facit, sed & laudabilia Tuorum sociorum Celeberrimorum, Curtii scilicet Riccioli, & Tui illius admirandi Kircheri exempla. Isti enim ad meas literas humanissimè mihi responderunt. Has autem ad eos paulò antè de argumento nuperorum Cometarum dederam. De his nempe plurimorum Virorum Astronomicæ artis peritorum, narrationes, observationes, & judicia ab initio usque adhuc undique, nec sine sumtu, nec sine labore haud mediocri colligo. Quid ni itaque & ad Te, Virum doctrinâ & scriptis præclarum, me conferam? Dignitas Tua, ut id faciam,

Schottius laudatur.

Schotto instituit rationem Auctori proponit.

Merito se id facere probat.

invitat, instituti porrò ratio, etiam incitat me. Nam ut in re civili, *populi mancipium est, quisquis patria est utilis*, sicut Publius ille Syrus, nisi fallor, dixit, & crebra experientia confirmat: ita & in re literaria virorum præclarorum & insignium dignitas, ut omnium linguas stilosque reddit sibi vestigales, ita & plures in sui coràm vel per literas cultum & consortium trahit. Abs Te verò quid ni singulare quippiam expectem, qui ut Guerichiana ita & Kircheriana admiranda in lucem protulisti, mihi autem cum utroque illorum commercio literarum intercedit? Amplissimi Guerichii (cujus filius Serenissimi Electoris Brandenb. Prolegatus in hac Urbe splendidissimus & Consiliarius dignissimus, singularis amicitia jura mecum hîc colit) sententia de motu terræ, & Vacuo spatio, ut multis aliis, ita & Doctissimo Ricciolio, improbatur, prout id aperte mihi in literis die 28. Aprilis datis testatus est, iisdemque Eruditissimi Casati Vacuum Proscriptum lucem jam videre, & alterum similis argumenti Celeberr. Francisci Mariæ Grimaldi opus posthumum mox proditurum nunciat. Te olim, in nomine, fama, meritis Magno Valeriano sententiam de Vacuo improbasse, nisi fallor, verum est. Sat scio socios Tuos Viennenses & alios eam dampnasse. Velim itaque mihi paucis argumenta & demonstrationem aliquam ad hanc sententiam probandam haud gravatim mittas, quâ de re ipsum quoque Dominum Guerichium monui. Nam ne sis instituti mei totius ignarus, suasu & hortatu Amicorum (quos inter primas tenet Illustrissimus Dominus

Præstantes viros adeunt, consulunt, adhibent plerique.

Dignitas conciliat favorem, cultum sed & molestiam.

Guerichio filio Auctori singulari amicitia co utitur.

Patri opinioniones non admittuntur à Ricciolio.

Vacuum proscriptum.

Valeriani Melogium, sententia de Vacuo improbat.

Schotto instituit rationem Auctori amplius exponit.

Hevelii elo-
gium,
Sententia de
uno Cometa
hyberno 1664.
Et Prodromus
Cometi-
cus.

Rautensteinius Tibi dubio procul notissimus) constitui cum Bono Deo edere cuncta quæ de Cometis nuper conspectis, eorumque occasione à me vel ad me à Viris Clarissimis ex Italia, ut dixi, Germania, Gallia, Anglia, Dania, Suecia, Hollandia, Prussia aliisque regionibus scripta sunt. Ubi non tantum Mathematica, sed & Physica, Politica, Historica, Ethica multa erunt, ut opus illud sit omnibus æquè gratum & utile. Cujus in societatem Te quoque invito, ut scilicet, ea quæ ad hoc argumentum pertractandum & illustrandum spectant, ad me directo itinere hûc quamprimum mittas. Clarissimum Joannem Hevelium, Senatorem Dantiscanum & Astronomum Excellentissimum, nuper admodum Prodromum Cometæ nuperi m. Dec. Jan. & Februario (eundem enim unumque fuisse ab initio dixit & asseruit) visi Cometographiæ suæ, me inter alios rogante, præmisisse noris jam, ut spero. Vale, & qua es humanitate, mutuo favore me prosequere.

Herbipoli Hamburgum die 20. Junii 1665.

Schotti hu-
manitas:
Quæ de Co-
meta utroque
in proprium
usum asserva-
bat, Auctori
mittit,
In ea plenum
jus concedit.
Instituto
Auctoris fa-
vor: & bene
precatur:
O, eam
suam in alio
eidem offert.
Guerickius
Schottus be-
nevolus.

ECce quomodo amo litteratos litterariæque Reipublicæ Fautores ac Promotores: quæ diversis ex locis de duobus Cometis nuperis accepi, & in usum proprium asservavi, libenter communico Amplitudinæ Vestræ, suo tamen tempore remittenda. Utatur ad libitum, muterque, corrigat, omittat, disponat prout placet, dummodo litterariam Rempubicam scripto aliquo publico (quod promittit) ditet. Deum rogo, ut id quàm citissimè fiat, quò ego quoque frui illo queam. Si qua aliâ in re operâ meâ uti placuerit, promptum me atque paratum inveniet. Innumeros ferè Scriptores Germanicos de dictis antea Cometis habeo, quos quia aut jam fortassis habet Amplitudo Vestra, aut habere faciliè Francofurto aut Lipsiâ potest, transmittere supersedeo, præsertim cum jam unum in volumen compacti sint.

Salutem humanissimam Nobilissimo Domino Gerickio, Residenti, cujus Dominus parens ab anno integro filet, nescio qua de causa. Deum rogo, ut Ampl. Vestram quàm diutissimè servet incolumem.

Prænobili Ampl. Vestræ Addictissimus

CASPARUS SCHOTT,
Soc. Jesu.

Exempla Observationum utriusque Cometæ 1664. & 1665. nec non Epistolarum variarum de hoc argumento ad Communicationem Rever. D. P. Caspari Schotti Soc. Jesu pertinentium.

I.

Observatio per P. Theodorum Moretum Uratislavia in Silesia facta.

Observatio-
ne: Uratisla-
vienses Co-
meta hyema-
lis.

Die 11. Decembris (1664.) apparebat Cometa in Silesia, sed die 16. primum visus fuit Uratislaviæ in Burgo Cæsareo Societatis Jesu, consistens circa rostrum Corvi marini, habens caudam ad longitudinem hastarum colligatarum in fasciculum, extensam versùs Occidentem: apparebat enim manè horâ quartâ. Indè usque ad 1. Januar. visus non fuit ob continuas nubes. Apparuit autem 1. Jan. vespere horâ quintâ infra Tauri oculum ad Eridanum propè Æquatorem, destitutus omni cauda, quia tunc erat in oppositione cum Sole, aut circa oppositionem.

Denuo

Denuò comparuit 5. Januarii recuperatâ jam cauda, in ore Ceti, ita ut horâ quintâ vespertinâ Cometa eclipsarit claram stellam oris Ceti, à qua circa nomam recesserat ad dimidium gradum. Quod benè notent aliorum locorum Observatores, ad determinationem parallaxis in ordine ad altitudinem Cometæ illius diei.

Quoad Prognostica, notandum Cometam videri ortum circa Scorpionem, & inde perpetuò transiisse per constellationes aqueas, Hydram, Corvum marinum, Craterem, Argonavim, nimbosum Orionem; etsi altius versùs polum ascenderit, habiturum caudam falcata ex necessitate naturæ. Triplex autem illa, quæ hætenus in hoc Cometa contigit, circa caudam variatio, rarum est experimentum: quod ita attonitum fecit Prædicantem Lutheranum ad S. Magdalenam Uratislaviæ, ut pro concione dixerit, in festo Epiphaniæ tres apparere Cometæ.

Cometa hyemalis caude variatio triplex.

Tres Cometæ hyemales apparuisse cuiuspiam visum est.

Pragæ Magistratus Ecclesiasticus perquam sollicitus est, ut indicendis publicè deprecationibus iram cæli placemus. Vindictam enim scelerum auguramur & pertimescimus.

2.

Observatio Romana.

observatio Romana 1.

A Nno 1664. die 12. Decembris fuit visus primùm à militibus Castrì Sancti Angeli.

Die 14. Decembris hora 3. post occasum Solis, erat propè rostrum Corvi. Subsequentibus diebus ivit versùs Argum lineâ rectâ, usque ad diem 20 Caudam semper habuit præcisè averfam à Sole: quæ die 18. Decembris subtendebat angulum visorium 11. graduum. Colore erat fusco ad instar flammæ piceæ. Caudam extendit ad ventum Nord-West (Burrhozephyrum) altitudo Meridiana Cometæ erat graduum 24. minutorum 36. Ascendebat suprà horizontem hora 8½ occasu Solis.

3.

Alia Observatio Romana.

Romana 2.

C Ometa Romæ die 12. Decembris, primùm observatus est in pede Crateris, in Hydra. 18 & 19. inter Craterem & Corvum, cum utroque constituens triangulum, donec Tropicum Capricorni attingit. Festis Natalitiis non fuit visus ob nubes continuas, donec redditâ cælo serenitate 27. iterum apparens deprehensus est crevisse mirum in modum mole & celeritate motus, ita ut sex gradus faceret eo temporis intervallo, quo antè vix duos absolvebat. Oriebatur octavâ horâ à Solis occasu cum dimidia, nunc horâ citius cum dimidia. Quoad figuram, barbam projicit longiorem, quam in ullo unquam Cometarum observaverint Astrologi, & crescit cum proportionem in dies, quia principio apparebat 6. palmorum, & 22. Decemb. in duplum excreverat, hoc est, 12. palmos, seu ut loquuntur Astrologi, 15. grad. cælestes. Et est multò longior Cometâ qui apparuit Anno 1618. quoad locum, absque dubio est suprà Lunam, & videtur toti Europæ.

Cometa hyemalis barba præter solum longior: Illa quoque Cometæ 1618.

Iussu Pontificis congregatum ferunt Bononiæ Collegium Astrologorum deferenda super Comete isto sententia. Et exiit hæc: Ab orbe condito nesciri comparuisse pariter monstruosum. Si porrò augurari fas sit è præviis Priscorum historiis, videri eo insignem quandam calamitatem Italiæ & maritimarum aliquarum seu urbium seu Rerumpub. portendi.

Pontifex Romanus iudicium de Cometa ferri jubet. Bononianum Astrologorum de Cometa hyemali iudicium.

4. Obser-

Observatio
Romana 3.

4.
Observatio Romana facta à P. Athanasio Kircherò.

Reverende in Christo Pater.

Pax Christi.

Kircheri epi-
stola ad Schor-
tum.

Mitto Reverentiæ Vestræ Cometam qui 12. die Decembris à militibus Castellì Sancti Angeli primò detectus, & deinde à me observatus fuit, eo qui sequitur modo, in constellatione Hydræ, Corvi & Crateris.

Decimo quarto die fuit ad pedem Corvi; sequentibus diebus usque ad vigesimum processit lineâ rectâ eo tramite, quem Figura subjecta monstrat.

Vld. Fig. i. Motu diurno rapitur cum stellis fixis, spacio 24. horarum ad eundem locum redeundo.

Caput lucidam stellam exprimit, quæ per tubum spectata luminosum corpus Lunæ instar exprimit.

Cauda, in quantum sensibilis, ad undecim gradus se extendit. Colore est fusco ad instar flammæ piceæ.

Caudam extendit ad ventum Nord-West.

Reverentia Vestra diligenter eum observet, ut quo loco in æthereo spacio stabuletur, explorare valeam. Vale, mi Pater, mei apud Deum memor. Romæ 20. Decemb. 1664.

Reverentia Vestra Servus in Christo.

ATHANASIVS KIRCHERUS.

5.
Littera P. Athanasii Kircheri, data Româ ad P. Casp. Schott.

Miseram Romam ad P. Athanasium Kircherum Observationem Ingolstadianam infra positam, ad quam respondet idem ut sequitur:

Reverendo Pater in Christo.

Pax Christi.

Ingolstadiana
Observatio
Romanis Ma-
themat. quo-
dammodo di-
splicet.

Observatio-
nes Anglicæ,
Holland. Po-
mer. Polon.
Germ. Gall.
Hispan. Sicu-
le nullam pa-
rallaxin in
Cometâ indi-
cant.

Observatio quam Reverentia Vestra ad me misit, illa eadem est, quam Pater Leinberer Ingolstadii descripsit. Verùm illa Romanis Mathematicis vel ex eo capite non placuit, quòd Cometam nimis terræ vicinum ponat; cum aliæ observationes ex Hollandia, Anglia, Pomerania, Polonia, cæterisque Germaniæ partibus, uti & ex Francia, Hispania, Sicilia transmissæ, atque cum nostris comparatæ, omnis parallaxeos expertes fuerint. Cujus luculentissimum signum deprehenderunt 5. Januarii, quando Stella Menkar, sive os Ceti, ita Cometæ capiti vicina fuit, ut eam quasi contingeret. Quam in omnibus Observationibus aliunde transmissis, quantumvis dissitissimis regionibus, prorsus eodem in loco, nullâ situs differentia, dispositam invenimus.

Verum cum præcedenti postâ Reverendæ Vestræ fusius scripserim de iis, quæ ipsum scire volebam. Sisto hîc calamus, sequenti postâ ei observationes Cometæ à principio usque ad finem æri incisas, & à patre nostro Mathematico descriptas transmissurus. Vale, & Deum Matremque pro me ora. Romæ 7. Januarii 1665.

Reverentiæ Vestra quem novit.

ATHANASIVS.

N. XVI. Figura I observat Cometar. Romæ factar ad Communicat R.P.A. Kircheri pertinens.

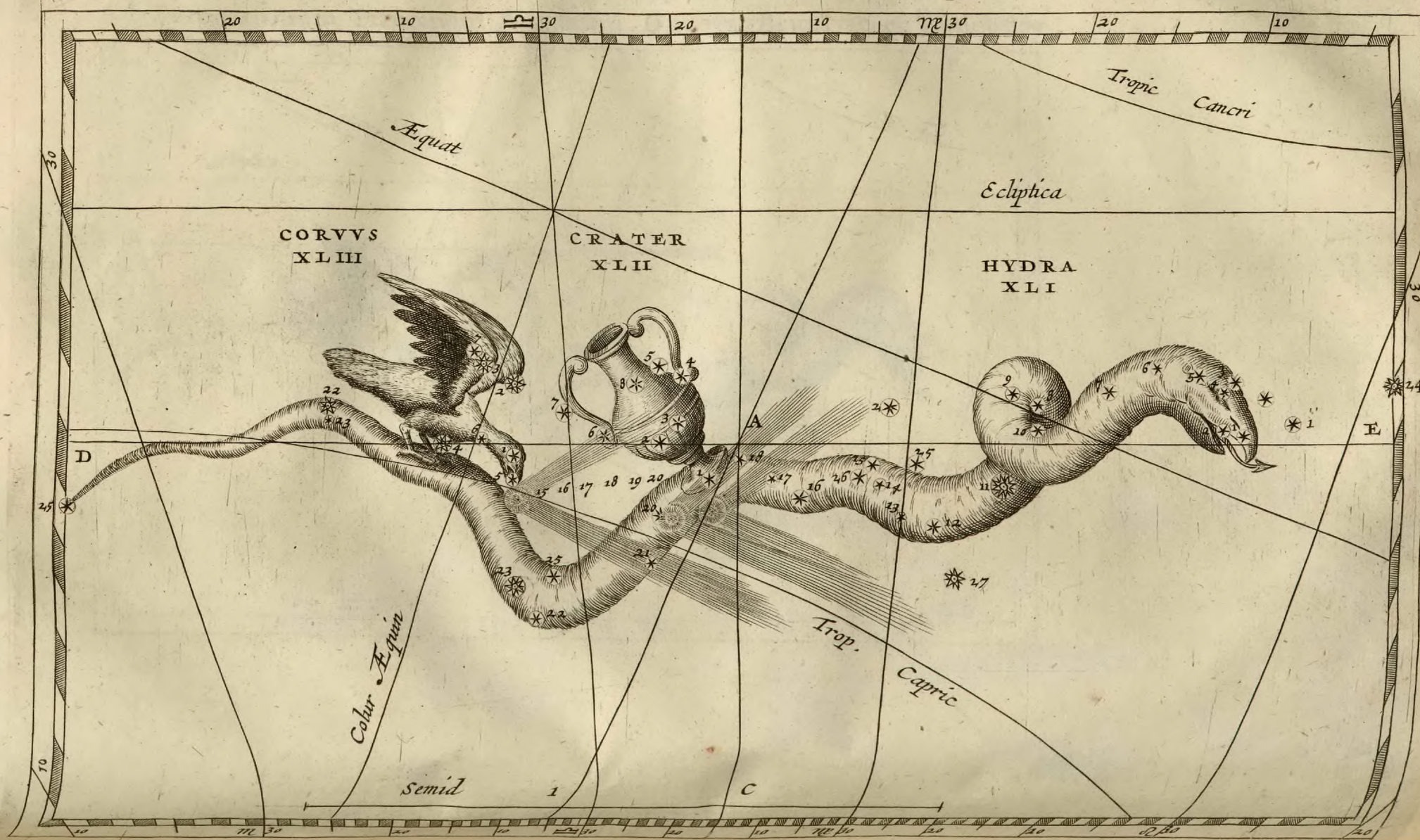
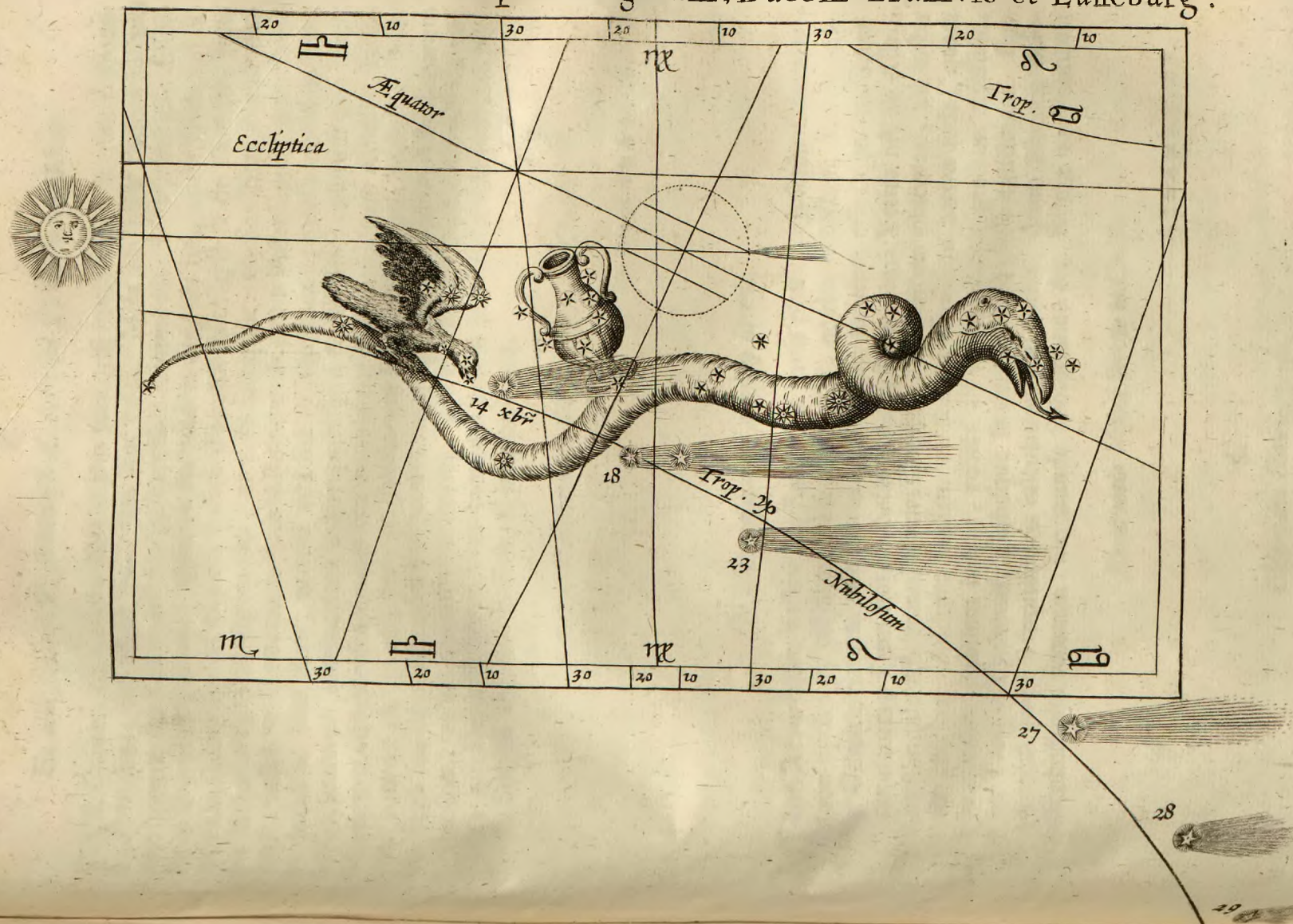

Figura 2. Observat. cometicar. a R. P. A. KIRCHERO. ad communicat. R. P. C. SCHOTTJ.
 Iter Cometæ Anni 1664 a 14. Decemb. usque ad 30. Romæ observatum
 Ad Serenissimum Principem Augustum, Ducem Brunsvic. et Luneburg.

n. 17

6.

Ex aliis Litteris P. Athanasii Kircheri ad P. Casparum Schott.

DE Cometa nil scribo, cum is jam toti orbi innotuerit, ut quot Astronomi sunt, tot de eo libelli jam sint editi. Mihi tot inter coquos jusculo huic apparando manus adhibere, expedire minimè visum fuit, vel ipso dissuadente Pontifice Summo, qui non ita pridem me, uti frequenter solet, ad literariam suam conversationem vocare dignatus fuit: quâ & de Cometa, inter alia literariæ materiæ argumenta, mentio facta fuit: ubi Sanctitas Sua de nullitate effectuum Cometarum tum Astronomicis, tum Astrologicis ratiociniis, ita doctè ac scitè dixit, ut totâ vitâ suâ in hujusmodi professione Magistrum egisse videretur. Inter cætera incorruptibilitati & soliditati cælorum non faver: Peripateticorumque sententiam ceu popularem & inconcinnam repudiat, rationibus tum ex natura rei, tum ex Sanctorum Patrum sententia adductis. Metum verò seu trepidationem Magnatum cæteraque vaticinantium Astrologorum prognostica, veluti deliramenta irridet. Sola mortalium delicta Cometam esse asserit, qui Dei justâ permissione terrarum orbem innumeris calamitatibus percutiat. Sed ad alia &c. Romæ 31. Januarii 1664.

Kircherus de Cometa nil edere vult, Pontificis summi benevolentia & conversatione gaudet.

Pontifex Romanus prædictionibus Astrolog. nullam dat fidem.

Incorruptibilitati cælorum non faver, Sententiam Peripatet. rejicit.

Metum Magnatum, quem ex prædictionibus Astrolog. concipiunt ridet, Peccata hominum Cometæ vocat

Reverentia Vestra Servus in Christo

ATHANASIUS.

7.

Ex aliis ejusdem ad eundem litteris.

Mitto Reverentiæ Vestræ hîc Saturni & Jovis phasin, à Josepho Campano, tubo optico 35. palmorum à se constructo, noviter detectam. Ex qua colligitur, Comites Saturni non sidera, sed orbem lucidum esse: quo fine Saturno circumdatum, Deus novit. Sciat quoque Reverentia Vestra hîc ab Astronomis in Cingulo Andromedæ novi Cometæ rudimentum observari, ad instar nubeculæ obscuræ. Addunt, stellam in eodem asterismo nativâ sede, quam ab Orbe condito stabilem habuit, relictâ ad unum circiter gradum recessisse, idque ex Tabulis Tychonis, globisque se demonstrare posse existimant. Ego verò errorem hunc Astronomicis calculationibus potius, quam Naturæ defectui adscribendum duxerim. De mundo Subterraneo &c. Romæ 21. Februarii 1665.

Saturni Comites orbis lucidus est, Cometa novus in Andromedæ Romæ observatus.

Reverentia Vestra Servus in Christo

ATHANASIUS.

8.

Observatio Hamburgensis.

Cometa visus hoc anno, creditur primùm apparuisse alibi in Festo S. Andree Apostoli S. V. Ortus Hamburgi plerumque circâ horam 2½ post mediam noctem, ex Sud-Osten, & mansit supra Horizontem usque ad 10. circiter antè meridiem: quo tempore occidit in Sud-West. Erat oculorum judicio 5. gradibus circiter infra rostrum Corvi. Cauda extendebatur usque ad basin Crateris, per gradus omninò undecim.

Observatio Hamburgensis.

Notapeliotici cali plaga, Notoxephyri plaga.

Observatio
Lipsiensis.

Observatio Lipsiana:

L Ipsa comparuit $\frac{3}{13}$ Decemb. corpus erat rotundum, extremitates circum-
quaque obscuriores seu pallidiores, interiores lucidae, sed non scintillan-
tes. Caudam erigebat radiis albicantibus, qui subinde magis magisque dilata-
bantur & ulterius exporrigebantur. Quò magis Horizonti appropinquabat, eò
minùs radii prædicti conspiciebantur. Similes erant illis radiis, quos Sol æstivo
tempore per nubes aquosas trajicit, dum (ut vulgus loquitur) aquam bibit.

Observatio
Lube. Hamb.
burg. Urati-
slav.

Observatus fuit, dicto die $\frac{3}{13}$ Decemb. manè circa horam 4. in signo Libræ,
paulò suprà Tropicum Capricorni in Corvo. Eodem situ & loco visus fuit Lu-
becæ, Hamburgi, Uratislaviæ, & aliis in locis. Caudam direxit versùs Sud-
West (plagam Notozephyricam). Circà horam 6. erat ferè in Meridiano, &
appropinquante Sole paulatim disparuit.

Die $\frac{4}{14}$ mane horà 3. emergere capit ex Sud-Ost (in Plaga Notapeliotica),
sed propter tempus nebulosum observari non potuit.

Die $\frac{5}{15}$ cælum nubibus erat obductum, unde nonnisi post horam 5. matuti-
nam videri obiter potuit. Descenderat paulò profundius versùs Horizontem
Sud, seu Australem, & digressus à Corvo, versùs Sudwest (Notozephyricam
plagam) progressus, erat sub Cratere, in gr. 1. Libræ, ut aliqui judicabant.

Observatio
Augustiana.

Die $\frac{8}{18}$ Decemb. ortus circà horam 3. circà 5. extendebat caudam suam longis-
simam, in medio nonnihil dilatatam, rectà versùs West (Zephyrum). Vide-
batur subinde radios caudæ attrahere. Corpus erat majus quàm præcedenti-
bus diebus. Eodem modo visus fuit die eodem Augustæ. Sequentibus diebus
cælum semper fuit turbidum, & nubibus obductum, unde videri non potuit
usque ad $\frac{12}{22}$ Decembris.

Matth. Dan-
newaldt de
hyemalis Co-
metæ motu
judicium.

Die $\frac{12}{22}$ manè circà 4. (quia in ortu suo videri non potuerat) visus fuit versùs
Sud (Austrum), in gr. 1. Virginis. Caudam projiciebat paululum in altum ver-
sùs Nordwesten (Borrozephyrum), usque ad collum Hydræ extensam. Hinc
colligebat nonnemo (Matthias Dannewald) eum singulis diebus progressum
grad. 5. (medio scilicet motu) versùs Sud-West (Notozephyrum).

Observatio-
nes Thuringa-
næ.

Post hæc tota septimana cælum fuit turbidum & nubilosum, ideo intra dies 5.
videri amplius non potuit. Multi putarunt eum interim evanuisse, maxime
quia è Thuringia, & aliis ex locis nunciabatur, eum ad quatuor jam septimanas
visum. Quod tamen incertum adhuc.

Die $\frac{14}{24}$ Decemb. vesperi ob nebulam videri non potuit. Hora prima post me-
diam noctem, primò cauda, deinde corpus totum è nubibus emerfit. Circa
 $1\frac{1}{2}$ erat ferè in Meridiano, gradibus 8. circiter elevatus supra horizontem, in
gr. 2. Leonis, in medio scutuli Navis Argo. Caudam extendebat ad 20. gradus
rectà versùs canem minorem, & polum Septentrionalem, fursum. Progredie-
batur velociter, & circa horam $3\frac{1}{4}$ mergebatur infra Horizontem.

Cometas duos
byeme simul
apparuisse
quidam opi-
nati sunt.

Eodem die $\frac{18}{28}$ Decembr. à diversis visus est alius sub cingulo Orionis, ob-
scurus & pallidus; quem tamen, quoniam propè horizontem Occidentalem
erat, judicarunt esse gladium Orionis. Ansam hic rumor præbuit aliis, ut di-
ligentiùs hunc Cometam observarent. At quia quatuor noctes pluviae & tur-
bidæ secutæ sunt, neuter videri potuit.

Die 22. Dec. aut 1. Jan. St. N. serenissimà nocte, novus hîc Cometa effulsit
totà nocte, & usque ad horam 2. post mediam noctem à multis fuit observatus.
Alter verò qui in Austro fuerat, videri amplius non potuit, ideo evanuisse
creditus fuit. Posterioris hujus corpus apparebat pallidum & subalbidum, ac si
nubeculâ quapiam esset obductum: & paulò minus quam prioris Cometæ.
Nulla apparebat cauda, ideoque ab aliquibus credebatur esse nova stella firma-
menti. Creditum tamen, caudam non apparuisse ob Lunam plenam non pro-
cul

enl inde sitam. Erat in gr. 26. Tauri circiter, infra Æquinoctialem circulum, in medio Eridani. Altitudo meridiana erat graduum 31. supra horizontem Australalem.

Die 24. Dec. 3. Jan. intra 5. & 6. horam apparuit cum syrmate longo, quod versus Taurum projiciebat, id est, versus Nord-Osten (Borrhapeliotem.)

Die 26. Dec. 5. Jan. apparuit duobus circiter gradibus supra Æquinoctialem, in ipsis faucibus Balenæ, versus Ost. (Apeliotem.)

Habebat ante se lucidam Balenæ, quam circa horam septimam caudâ suâ complectebatur. Extendebatur ad gradus 15. versus Hyades. Obscurior erat quam antea.

10.

Observatio Gracii in Styria facta 22. Decemb. 1664.

*Observatio
Graciana.*

Visus est Cometa sereno cælo manè circa horam tertiam. Erat in linea recta cum Spica Virginis, & cum stella media Crateris. Item in linea recta cum stella Orientaliori quæ est in pede sinistro posteriori Leonis, & cum parva stella Hydræ, quæ prima est Occidentem versus inter illas tres, quæ cum Æquinoctiali parallelam efficiunt. Longitudo Cometæ erat gr. 8. Virginis, cum stella quæ est in aure Hydræ, Meridianum occupabat. Altitudo supra Horizontem gr. 19. Latitudo grad 30.

Declinatio ab Æquinoctiali gr. 19. Cauda non desinebat in acumen, aut in rotundum, sed magis ac magis in latum diffundebatur. Vide adjunctam figuram.

11.

Observatio Colonienfis.

Colonienfis.

AColonienfisbus fuit visus Cometa primâ vice die 13. Decembris 1664. sub Corvo.

Die 27. supra dorsum Galli.

Die 30. infra collum Leporis.

Die 31. prope Eridanum, sine caudâ.

Die 1. Januarii Anno 1665. Eridano se immerfit, caudâ destitutus.

Die 2. prope linguam Ceti.

Die 3. ipsas Ceti fauces ingressus fuit.

Die 4. & 5. Superatis faucibus declinabat Orientem versus.

12.

Observatio Ingolstadiana Cometa Anni 1664. & 1665.

*Ingolstadiana
fir.*

Die 24. Decemb. Magnitudine sua æquat stellas primæ magnitudinis, adeoque superat globum terræ ad minimum centies & septies. Distat à superficie terræ integro ejusdem terræ diametro, hoc est, 1710. mill. Germanicis. Cauda se extendit ad mill. Germ. 831. Insidet supra verticem inhabitantium promontorium Bonæ spei.

Die 25. Decemb. observatus fuit ut in hoc schemate apparet.

Diebus 26, 27, 28, 29. Decembris ob nubes nusquam comparuit.

Die 30. Decemb. circa horam nonam vespertinam, cælo nonnihil sereno, visus sub constellatione Orionis paulò infra Leporem, non jam caudatus, sed crinitus, luce nonnihil pallidiori, magnitudine suâ apparente stellas primæ magnitudinis notabiliter superans.

Die 31. Decemb. horâ 7 $\frac{1}{4}$ altitudo Cometæ observata 22° 36'. Distantia à stella lucida in pede dextro Orionis 9° 25'. Distantia à lucida in humero sinistro Orionis 28° 22'. Undè ex globo Astronomico colligimus, Longitudinem

Eeeee 2

Cometæ

Vid. Fig. 23

Cometæ fuisse 3°. Geminorum. Latitudinem Australem ejusdem 39°. Declinationem ab Æquatore 12° 6'.

Hora 9½ circiter, Altitudo Cometæ Meridiana 28° 46'. Eodem tempore altitudo pedis Orionis 32° 26'.

Hora 12¼ noctis, altitudo Cometæ 16° 46'. altitudo pedis Orionis 23° 18'. Distantia Cometæ à pede lucido Orionis 10° 47'. Distantia ab humero lucido Orionis 27° 56'. Unde ex globo collegimus, hoc tempore fuisse longitudinem Cometæ 28° 46'. Tauri, latitudinem Australem 31° 46'. declinationem 12° 6'. Colligitur hinc à quadrante post septimam vespertinam, usque ad quadrantem post 12. noctis, Cometam proprio motu saltem apparenter versùs Occidentem progressum esse, 7. circiter gradibus: quorum quilibet constat milliaribus Germanicis 58. supponendo scilicet (quod evidenter demonstrari potest) Cometam à centro terræ distare milliaribus Germanicis plusquam 3411.

Ex postremis hisce observationibus constat motum proprium Cometæ jam longè velociorem esse, quam primis diebus. Quod in aliis quoque Cometis antehac crebrò fuit Observatum.

13.

Tridentina.

Observatio Tridentina, missa ab ejus Auctore.

Reverende in Christo Pater.

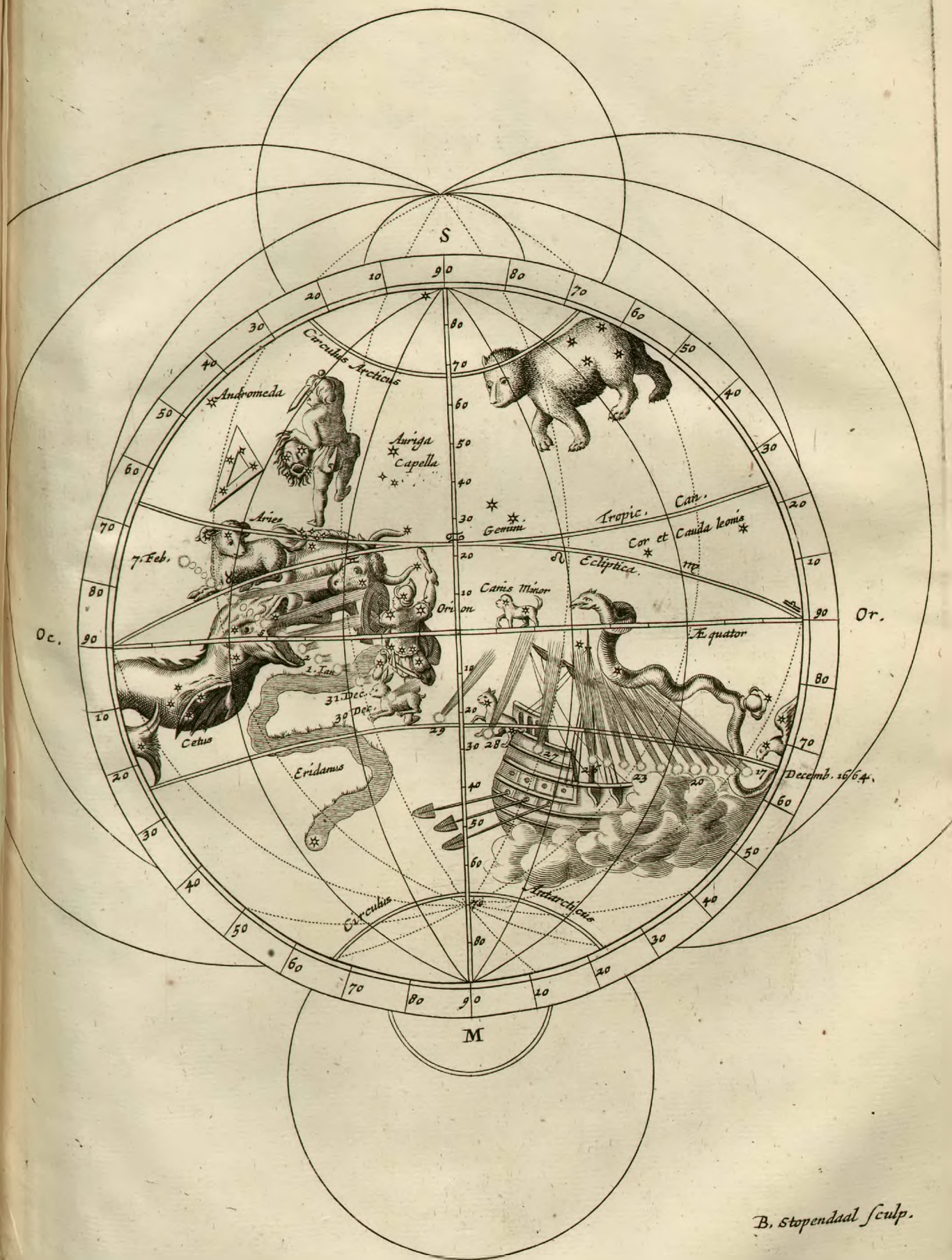
Pax Christi,

Digiseri epistola ad Schottum,

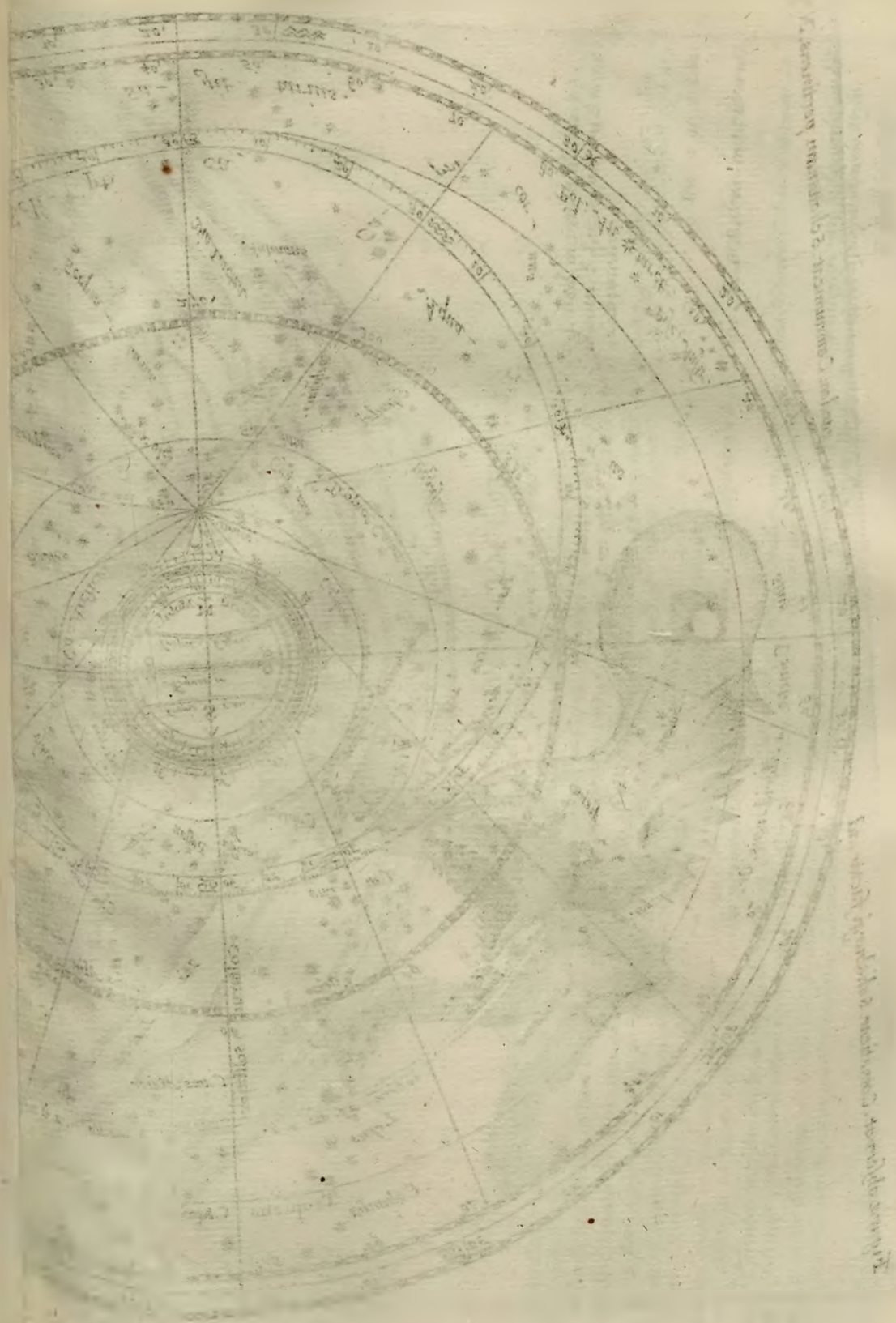
Vide adjunctum Schema.

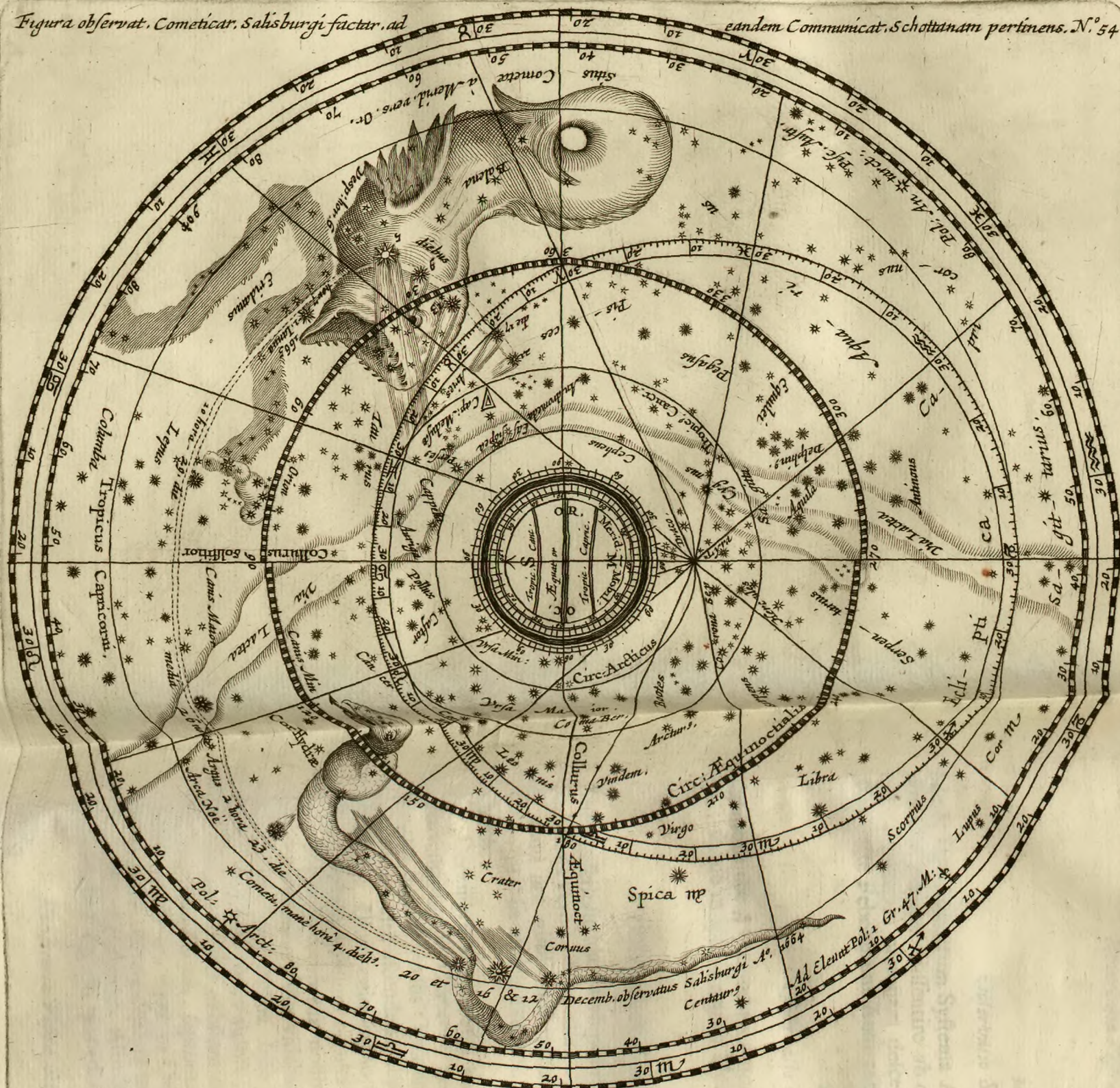
NÆ mihi fausto fidere novum Cometæ nuperi jubar illuxit, utpote cujus observationibus, admodum licet rudibus, isthïc à me germana simplicitate deditis, nomen meum quantumvis obscurum adeò tamen inclaruit, ut observationes dictæ, famæ beneficio magis quàm suo merito laudatæ, Reverentiæ Vestræ quoque desiderium sui accenderint. Cujus expectationi tametsi verear, ut inventio mea, delineatiove, necessariis scilicet instrumentis (nam præter globum & circinos duos ad manus nihil erat) destituta satisfaciat, non dubito tamen ex adverso, quin Reverentia Vestra pro sua, quam literis ad me datis ostendit, humanitate, meos saltem conatus qualescunque sit approbatura. Atque ideò vel hodie postulata fecissem, nisi me quadragesimalium concionum frequentia, Rhetoricæque præterea labor assiduus ab opere destineret. Faciam tamen proximis Pascæ Festis, quod possum, & ipse (quia neminem qui sciat, alium isthïc habeo) meorum exemplar unum aut alterum in papyro delineatum submittam. Interea tamen, ne nihil faciam, unum aliquod adjicio præsentibus, parvulum observati per singulos dies curriculi totius Cometici Systema, quod raptim è figuris reliquis, quas pro diebus motibusque variis varias partim Geographicas, partim Astronomicas in uno foliò digestas ordine posueram, non tam ostentandi, quàm exercendi mei causâ, globulum in unum contraxi, Reverentiam Vestram demissè rogans, velit illud æqui bonique facere, dum per otium aliud aliquantò solertiùs elaboratum (qualia duo tantùm, Principi Mantuano nimirum & R. P. Prov. nostro submissi laboriosè concinnata) detur expedire, vel cupro incisum (quod P. Josephus Ferronius S. J. Mantuæ Professor unicè desideraverat) etiam Reverentiæ Vestræ submittere. Quod donec faciam, Reverentiæ Vestræ Sanctissimis ad Deum sacrificiis ac precibus enixe me commendo.

Convenère cum mea hac observatione, tam quoad circulum Cometæ Maximum, quàm quoad explicationem ejusdem, Romani, Bononienses, Mantuani, Padovani, Faventinus Cardinalis Roseti Secretarius & alii plerique, etiam Germani, solis Salisburgensibus exceptis, quorum edita in lucem astrolabica figura docet, Cometam nec circulo regulari, nec directo cursu, nec infra seu extra Tropicum Capricorni unquam descendisse; sed & in pisces usque progressum

SYSTEMA ASTRONOMICVM COMETÆ

Mense Decembr. A.º 1664. et Ianuar. A.º 1665. Salisburgi observati.

Locus Cometæ. 12 Decembr. in Cauda Hydræ. 16. Eiusd. supra inferiorem partem ventris Hydræ. 20. Eiusd. in ventre Hydræ. 23. Eiusd. subius Cor Hydræ. 26. Eiusd. in Via Lactea. 29. Eiusd. in Capite Leporis. 1. Ianuar. 1665. propè Eridanum. 5. Ian. in pectore Balenæ. 9. Ian. in Collo Balenæ. 13. Ian. in Occipite Balenæ. 17. Ian. circa pectus Arietis. 21. Ian. circa Pisces, versus Andromedam.

Altitudo Cometæ ab Horizonte elevati. 12. Dec. 13. gr. 16. Dec. 15. gr. 20. Dec. 18. gr. 23. Dec. 20. gr. 26. Dec. 23. gr. 29. Dec. 26. gr. 1. Ian. 27. gr. 5. Ian. 29. gr. 9. Ian. 37. gr. 13. Ian. 45. gr. supra Equat. 4. gr. 17. Ian. 55. gr. supra Equat. 13. gr. 21. Ian. 59. gr. supra Equat. 17. gr.

Declinatio Cometæ à Meridie vers. Orientem. 12. Decembr. 34. gr. 16. Dec. 24. gr. 20. Dec. 14. gr. 23. Dec. 11. gr. 26. Dec. 9. gr. 29. Dec. 6. gr. 1. Ian. 23. gr. 5. Ian. 19. gr. 9. Ian. 10. gr. 13. Ian. 5. gr. 17. Ian. 2. gr. 21. Ian. sub Meridiano.

Cauda Cometæ in Hydra existentis, versus Cor huius Syderis in Occidentem protensa. Extra Hydram à Luna obsuscata. In Balena, intra utrumq; caput Medusæ et Tauri Septentrionem versus prominens.

Imago Cometæ, in Hydra existentis, supra Meridianum. Coloris Iovialis; propè et infra Meridianum Saturnini. Extra Hydram Coloris Saturnini. In Balena, sub eius Ortu, Coloris Martialis; propè et infra Meridianum Mercurialis; remotior tandem, Saturnini.

Motus Cometæ Sphericus et Spiralis, sub singulis horis matutinus 15. gr. 45. minutis, sub Vespertinis. 23. gr. in hoc Climate superans, sed retardat; redies.

Asterismus huius Cometæ ex angulari Planetarum distantia elicitus; intercidit Gutta Vulturis volantis et Cygni; Dorsum Draconis; et Synciput Maioris Ursæ.

G. Gerritz sculp.

Въспомогательный

Въспомогательный планъ, на которомъ изображены всѣ населенныя мѣста, въ томъ числѣ и селенія, находящіяся въ окрестностяхъ селенія, въ которомъ находится главный пунктъ. Планъ этотъ составляется на основаніи данныхъ, полученныхъ изъ описаній, а также на основаніи данныхъ, полученныхъ изъ другихъ источниковъ. Планъ этотъ составляется на основаніи данныхъ, полученныхъ изъ описаній, а также на основаніи данныхъ, полученныхъ изъ другихъ источниковъ.

Планъ населеннаго пункта

Библиотека
Спб. Гос. Ун-та

gressum 21. Januarii fuisse fingunt. Quorum omnium ego contrarium per hosce meos oculos & sanctam Mathematicorum fidem testari possum & demonstrare. Sed de his plura proximè. Tridenti 22. Martii 1665.

Reverentia Vestra Servus in Christo

MICHAËL DIGISER,
Soc. Jesu.

14.

Observatio Salisburgensis.

Vide & lege adjunctum Systema Astrolabicum. Ex quo intelliges Auctorem Observationis dissentire ab omnibus aliis observatoribus, utpote qui existimat, Cometam nunquam descendisse infrà Tropicum Capricorni, & progressum antè Februarium Anni 1665. usque ad Pisces.

*Observatio
Salisburgen-
sis.*

*Vide Syste-
ma Astrono-
micum Co-
metæ.*

15.

Observatio Argentinensis.

Argentinæ die 3. Decembris Anni 1664. Sole versante in 27. gradu Sagittarii, fermè in ipso Tropico Hyberno, sub 4. gradu Libræ, visus est.

Argentinensis.

16.

Observatio Bochenheimensis in Lotharingia.

Hanc perscripsit hùc Herbipolim P. Desiderius Lupius Societatis Jesu, sequentibus verbis, inter alia:

Bochenheimensis in Lotharingia.

Novi apud nos nihil, nisi metus & terrores, quos Cometa vel Cometæ (si duo fuerint) in animis excitant. Causa dubitandi an unus, vel duo fuerint, est hæc:

Lupii epistola ad Schottium.

Die 17. Decembris Anni 1664. manè circa quintam prima vice his locis visus est portentosus ille Cometa, qui oriebatur circa Solem Orientem, cum cauda virgata ingenti versus Occidentem versa, vel versus Meridiem & Occidentem: neque altè ascendebat supra Horizontem, cursum Solis illius temporis imitando. Illum cælo sereno sæpius ita vidimus, maximè die 27. At 28, 29 & 30. cælum nubilum occultavit.

Die 31. Decemb. comparuit nobis unus alto loco, paulò infra Orionem, ad dexteram, qui crinitus solum videbatur, & obscurus. An nebula impedierint, vel plenilunium, non scimus. Ipso die novi anni 1665. idem ille, & ferè eodem modo, sed loco paulò altiore, visus est.

Die 2. Januarii cælum nubilum occultavit.

Die 3. Jan. circa sextam, septimam, octavam &c. vespertinam apparuit caudatus ingenti radio seu virga in Orientem obversa. Ita nobis visus usque ad diem 10. Januarii. Interea cælum nubilum & nivofum nobis occultavit. Quid vos Viri docti, Academici, Astrologi de hoc portento? nemo isthuc in lucem quidquam edidit? Quæso nos edoceat &c. Bochenheimio 12. Januarii 1665.

Reverentia Vestra Servus in Christo

DESIDERIUS LUPIUS.

17.

Observatio Brixia in Italia à P. Francisco Lana, ad elevationem poli grad 44½.

*Observatio
Brixienfis.*

P. Franciscus Lana Soc. Jesu Philosophiæ Professor in Collegio Brixienfi, ejusdem Societatis, scribit ad P. Casparum Schott die 25. Decemb. S. N. anni

Lana epistola ad Schottium.

anni 1665. Italico idiomate sequentem epistolam in Latinum idioma translatam :

Reverende in Christo Pater.

Pax Christi.

EXistimo Reverentiam Vestram observasse Cometam, quem dicunt ab aliis quibus observatum jam fuisse die 25. præcedentis mensis. Nos hîc propter continuas pluvias, eum videre non potuimus antè diem 19. præsentis mensis. Oritur circa horam nonam noctis (seu ab occasu Solis) suprâ nostrum Horizontem, in parte Australi. Movetur motu diurno cæli versûs Occidentem : extendit caudam valdè longam versûs eandem partem.

NB. falsum hoc est.

At motu proprio progreditur versûs Orientem. Hinc est, quòd singulis diebus paulò tardiùs oriatur. Maxima ejus altitudo suprâ nostrum Horizontem est tantummodò 15. graduum, prout observavi hâc nocte diei 25. Decembris. Non potui facere exactiores Observationes, partim quòd frequenter obfuscat à nubibus intercurrentibus, partim quia vapores circa Horizontem impediunt quominùs internoscam ac discernam stellas Cometæ propinquas, maxime quia circa se non habet stellam aliquam notabilem. Solùm notavi, quòd præteritis diebus extenderit caudam, quasi directè in partem oppositam Solis versûs Occidentem ; jam verò extendit eandem versûs Caurum vel Corum (quem Itali vocant Maëstro, Hollandi Nort-West tot West) & hoc manè respiciebat directè stellam Canis minoris, & hac fortassis de causa cauda apparet nunc minor, quàm apparebat dum Occidentem respiciebat. Rogo Reverentiam Vestram ut communicet mihi suas aliorumque Observationes in Germania factas, ut ex motu & parallaxi Cometæ deprehendere possimus altitudinem ipsius, Brixia die 25. Decembris 1664.

Reverentiæ Vestræ

Indignus Servus in Christo

FRANCISCUS LANA.

18.

Parisiis.

Observatio Parisiensis.

Alenze à Secretis Regi Gallie laudatur.

Rex Gallie rei Astronomicæ studiosus.

Auxutii sententia de motu Cometæ,

QUæ sequuntur, missa fuère Parisiis ad Virum Clarissimum Dominum de Alenze, Secretarium Regium, qui illa pro humanitate sua communicavit Reverendo P. Casparo Schott.

Dominus Auzout volens satisfacere desiderio suæ Majestatis, volentis cognoscere motum Cometæ, excogitavit hypothesin, quâ facilè explicat dictum motum seu cursum.

Ac primò quidem judicat, Cometam semper fuisse motum in plano cujusdam circuli maximi, inclinati ad Æquatorem circiter 30. gradibus, & ad Eclipticam circiter 49. grad. aut 49. grad. & 30. minutis.

Secundo, circulum illum interfecare Æquatorem in 43. gradu, 30 minuto Eclipticam verò in 28. gradu Arietis, aut paulò ulterius.

Tertiò Circulum illum describi posse in globo, elevando Æquatorem paulò minus 30. gradibus, & gyrando globum eousque, donec Horizon interfecat Æquatorem circa gr. 45. min. 30.

Quartò, tradit methodum applicandi huic circulo Cometam, & determinandi de die in diem locum cæli, in quo repertus fuit, & in posterum reperietur, ope Ephemeridis quam habet in calce sui scripti.

Quintò invenit per suas supputationes, quòd maximus seu velocissimus motus diurnus ac proprius Cometæ fuerit 13. graduum 25. minutorum : & quòd tunc fuerit

fuerit vicinissimus terræ & quòd die 10. Febr. hic idem motus non excessurus sit 8. minuta: & quòd deinceps adhuc magis magisque sit diminuendus.

Ex quibus concludit, quòd ratio seu proportio motûs ipsius diurni, ad distantiam ejusdem à terra sit ut 3. ad 14. Hoc ita erat 29. Decembris, quando Cometa erat in oppositione cum Sole. Sperat etiam se ex hisce hausturum lumen aliquod pro decisione famosi illius Problematis de motu terræ. Idem Dn. Auzout dixit, caudam Cometæ fore versam versùs Septentrionem & Occidentem usque ad 29. Decemb. & hoc tempore respecturam rectà Septentrionem; deinceps verò dirigendam versùs Orientem. Quæ omnia congruunt experientia ad miraculum. Undè merito speratur de hypothese ipsius: quæ si conformis invenietur observationibus subsequendis quæ fient, non dubitabitur amplius de veritate: & clarè deprehendetur, Cometarum quoque cursum esse regularem, contra sententiam omnium Astronomorum præcedentium.

Ex ista eadem hypothese (quæ non habuit pro fundamento plusquam quatuor aut quinque ad summum Observationes) concludit Dn. Auzout, quòd 2. Decemb. hoc phænomenon fuerit ferè septies remotius à terra, quam quando fuit in suo perigæo: & quòd futurum sit in eadem remotione die 27 Januarii. Item, quòd Cometa ille qui incæpit comparere manè, sit ille idem qui comparuit vesperi; tametsi multi crediderint contrarium.

Cæterum etsi fortassis hæ conjecturæ non sortituræ sint effectum: non tamen ideò hoc conamen non erit gloriosum suo Auctori, quandoquidem in rebus difficilibus semper magnum est aliquid tentasse.

Hæc de Domino Auzout. Sequitur Observatio Domini Bout.

Die 17. Januarii Dux de St. Agnan obtulit Regi chartam Astronomicam, quam concinnavit Dominus Bout Cosmographus & Ingeniarius Sux Majestatis, jussu ipsius Regis. Continet illa omnes constellationes inter quas transit circulus, qui notat viam Cometæ in cælo, ipsius circuli obliquitatem ad Eclipticam & Æquatorem, una cum locis in quibus Cometam observavit. Interim antequam imprimatur dicta charta, ecce nonnullas ejus observationes:

Prima fuit 25. Decembris, hora tertia minuto 15. qua observavit Cometam in Meridiano, cum parva stella quæ est in corde Leonis, & Australiori trium quæ sunt in collo. Altitudo erat grad. 12. 36. Distantia à Sirio gr. 46. 6. à Canicula gr. 45. 25. Ascensio recta gr. 46. 35. Declinatio Meridionalis gr. 28. 38. Longitudo gr. 10. 18. Virginis. Latitudo Meridionalis gr. 39. 29. Cauda fiebat ad medietatem distantia capitis & caniculæ versus hanc eandem stellam.

Die 26. Decemb. hora secunda 47. Cometa transibat Meridianum cum corde Hydræ. Altitudo 11 grad. 36. Distantia à Sirio 39. 8. à canicula 44. 26. Ascensio recta 137. 56. Declinatio Australis 29. 38. Longitudo 2. 26. Virginis. Latitudo Meridionalis 43. 26. Cauda videbatur valdè parva, operta nubibus, directa versus Caniculam.

Die 31. Decemb. horâ undecima noctis. Distantia à Sirio 31. 46. à Rigel 10. 6. Longitudo 0. 36. Gemin. Latit. Aust. 33. 6. Cauda non apparebat & cælum erat opertum.

Die 3. Januarii 1665. Altitudo maxima 39. 46. Meridianum transibat cum ultima caudæ Arietis. Distantia ab Aldebaran 25. 16. à pede Orionis Rigel 29. 56. Declinatio Merid. 1. 28. Ascensio recta 45. 36. Longit. 12. 34. Tauri. Latit. Merid. 17. 56. Cauda apparebat exigua, contrario situ à præcedente: nam dirigebatur versus humerum Occidentalem Orionis, transiens per parvam stellam informem & Meridionalem intra jugum Libræ & Æquatorem supra gradum ejus 49.

Die 9. Jan. ante 6½ horam vesperi altitudo summa 48. 6. Distantia est ab Aldebaran 32. 44. à pede Orionis Rigel 45. 15. Declinatio 6. 52. Longitudo 2. 15. Tauri.

Et terra:

*Prædictio de
Cometæ cau-
da,*

*Judicium de
distantia Co-
metæ à terra,*

*De uno Co-
metæ hyeme
visto, qui non
nullis geni-
nus putatur.
Et laus.*

*Badius Co-
smographus
Regis Gallie
denotat Regi
viam Cometa-
ta.
Rex Gallie
vix Astronomi-
ce studiosus.*

*Observatio-
nes Parisien-
ses.*

Martineau
Abbas.

Montmorius
libellorum
supplicum
magister.

Tauri. Latitudo Meridionalis 5° 46'. Cometa videbatur paulò infra stellam, quæ est infra oculum Balenæ. Cauda transibat per stellam, quæ est inter hanc positionem & Aldebaran. Qui collocârunt globum cælestem ad elevationem 59°. invenerunt omnes positiones Cometæ valdè prope sectionem Horizontis: & via ejus fuit notata per Dominum Bout, inde à 26. Decembris, supra plures globos, & inter alios supra globum Dn. Abbatis Martineau, ope duarum primarum observationum, & Dn. Bouïlliau, quæ est notata in charta ipsiusmet Dn. Bout: quam observationem habuit à Domine de Montmor Magistro de Requestes.

19.

Littera Excellentissimi Domini Joannis Matthæi Fabri, August. Doctoris, Serenissimo Principi Würtembergenfi à Consil. Medic.

Admodum Reverende Domine Pater.

Fabri epistola
1. ad Schottum.

Schottum Faber primum compellat, magni facit, de favore Domini sui Ducis Wirtemberg. certior reddit. Dux Wirtemberg. rei Mathematicæ studiosus, Schottum magni facit, Bibliothecam instructissimam & præstantissimum Telescopium Wiselianum habet, bonarum literarum amans.

Importunus ne Tibi essem, vereri potuisssem, qui ignotus ad Te scribere laudeo, nisi fama Tua jam utroque cardine refracta, mihi persuasisset, non minoris Te æstimare solitum innotescere incognitis, quam placere familiaribus. Nulla virtuti via debet esse invia. Si Heliconis es inquilinus, qualem Te dudum Apollo Tuus proclamavit orbi, aditum ad Te gravate minus toleraveris. Hoc præ cæteris, si nosces monente & jubente Serenissimo Nostro Principe me, quod vides, conari. Adde quod desiderem momentum, ut in se perrarum ita & arduum, Tibi proponere; Sidus scilicet (si modò Tu quoque inter Uranopolitas numeras) hodie nescio an mirabile magis, an formidabile, horizonti nostro apparuit. Inde scrutinio Tuo dignum censuit Inclytus noster Princeps, atque ut Literatorum amore parem vix fert, Te verò talium numero cuiquam haud cedere certus est. Manu mea Tuum evocat Genium, sciscitaturus, quidnam de hoc phænomeno ἀνεῖβδα Tua teneat. Quid de loco, motu, consensu, effectu denique censeas. Tenet Ducalis Bibliotheca (quam non salutatam Te haud ita pridem in vicinia transiisse Serenissimus dolet) Telescopium Wiselianum è sumptuosissimis unum, nullo nisi experti Gubernatoris defectu laborans. Vah quam Te præsentem nocte præterlapsam optavimus, quæ aprica quidem satis, sed vulgarem tantum conspectum, nullo scilicet alio Instrumento, præter Globum (eum quidem vastissimum) extante, exposuit. Ne igitur tam rarum ac prodigiosum sidus antè dispareret, quam experientissimi alicujus Naturæ Hierophantæ apophtegmata, forsân etiam peritiori conspectu commodatura experiretur, Tuum, Celeberrime Score, sollicitat ingenium Princeps μουσική, quem ut scio non destitues, ita meum quoque Genium mirificè afficies, atque provocabis simul, ut & alia quædam Tuæ eruditioni, profectò non injucunde obventura, patefacere audeam.

Perhumanè
Schottum ad
se invitat.

Sed quid optem magis, quam coram talia exponere? Securè quidem asseveraverim, Te non sine insigni delectatione, potissimum à consuetudine Tanti Principis (qui hoc ipso nuncio Te peculiariter & gratiosè invitare jubet) discessurum: imò verò non discessurum, nisi porrò semper præsentī futuro animo. Pluribus non occupo negotia Tua, quæ cumulata sat scio, sed, deprecatus ignoti alloquii audaciam, plurimum salvere & Valere jubeo. Dabam Neostadii 1665. 17. Decembris.

R. T. D.

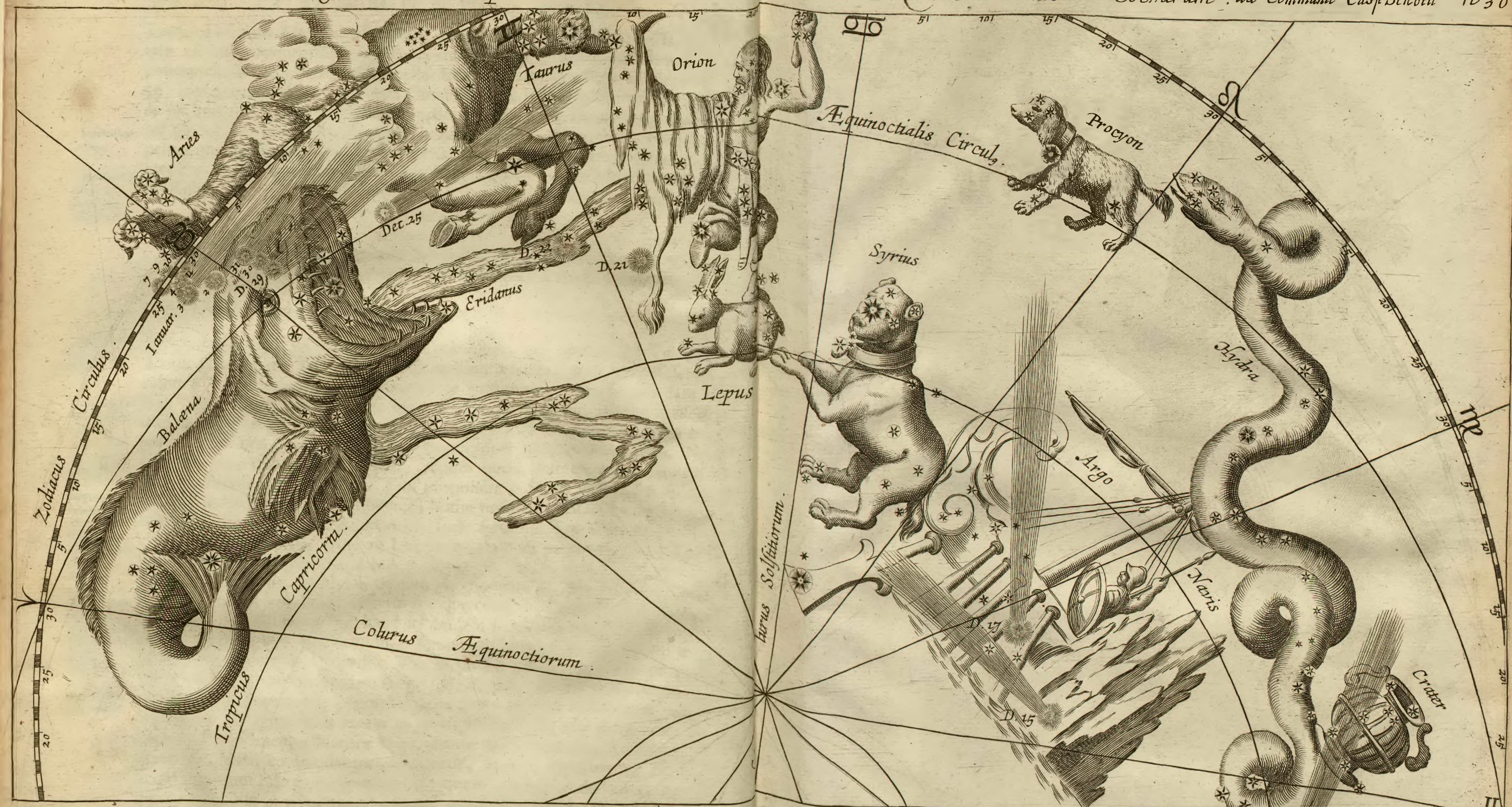
Ad quacunque paratissimus officia

JOANNES MATTHÆUS FABER
August. Dr. Ser. Pr. Würtenb.
à Consil. Medic.

20. Responsio

No.	Date	Description	Amount
1	1891	...	...
2	1891	...	...
3	1891	...	...
4	1891	...	...
5	1891	...	...
6	1891	...	...
7	1891	...	...
8	1891	...	...
9	1891	...	...
10	1891	...	...
11	1891	...	...
12	1891	...	...
13	1891	...	...
14	1891	...	...
15	1891	...	...
16	1891	...	...
17	1891	...	...
18	1891	...	...
19	1891	...	...
20	1891	...	...
21	1891	...	...
22	1891	...	...
23	1891	...	...
24	1891	...	...
25	1891	...	...
26	1891	...	...
27	1891	...	...
28	1891	...	...
29	1891	...	...
30	1891	...	...
31	1891	...	...
32	1891	...	...
33	1891	...	...
34	1891	...	...
35	1891	...	...
36	1891	...	...
37	1891	...	...
38	1891	...	...
39	1891	...	...
40	1891	...	...
41	1891	...	...
42	1891	...	...
43	1891	...	...
44	1891	...	...
45	1891	...	...
46	1891	...	...
47	1891	...	...
48	1891	...	...
49	1891	...	...
50	1891	...	...
51	1891	...	...
52	1891	...	...
53	1891	...	...
54	1891	...	...
55	1891	...	...
56	1891	...	...
57	1891	...	...
58	1891	...	...
59	1891	...	...
60	1891	...	...
61	1891	...	...
62	1891	...	...
63	1891	...	...
64	1891	...	...
65	1891	...	...
66	1891	...	...
67	1891	...	...
68	1891	...	...
69	1891	...	...
70	1891	...	...
71	1891	...	...
72	1891	...	...
73	1891	...	...
74	1891	...	...
75	1891	...	...
76	1891	...	...
77	1891	...	...
78	1891	...	...
79	1891	...	...
80	1891	...	...
81	1891	...	...
82	1891	...	...
83	1891	...	...
84	1891	...	...
85	1891	...	...
86	1891	...	...
87	1891	...	...
88	1891	...	...
89	1891	...	...
90	1891	...	...
91	1891	...	...
92	1891	...	...
93	1891	...	...
94	1891	...	...
95	1891	...	...
96	1891	...	...
97	1891	...	...
98	1891	...	...
99	1891	...	...
100	1891	...	...

Tempus	Positus Secundum figuras Cælestes	Longit. Lat.	Caudæ directio	Mensura	Color.
An. 1664 Dec.					
15	Circiter in puppe Navis Argo	6 m 40 A.	In occasu borealem	12 circiter gr.	Obscur. ob vicin. horizont.
17	A Rostr. Corv. 42 a cord. Hydr. 33 in media Navi	19 d 40 A.	Versus lucid. Procyon.	plus 30 gr. long. 8 lat.	Candid. radians
21	A Crur. fin. Or. 7 ab ocul. 8 29 inter Lepor. et Erid.	8 II 11 A.	sine Cauda ob vicin. Lunæ		
22	A Crur. fin. Or. 17.30 ab ejus hum. d. 24.30. in Eridano	30 d 9 A.	sine Cauda dextr. Or. Orient.		
25	A Crur. f. Or. 33 ab ocul. 8 25 juxta boreal. lucid. Balen.	15 d 1 B.	Versus hum. d. 25	16 fere gr.	Lucid. rar. rad.
29	A Corn. Austr. V 17 ab oc. 8 32 juxta mediam. lucid. Balen.	5 d 3 B.	Eadem plane	12 grad.	Ejusd. color.
30	A Corn. Austr. V 14 ab oc. 8 32.30 ibid. Paulo Borealiior	4 d 5 B.	ad oculum	ejusdem long.	Ejusd. color.
31	A Corn. Austr. V 13 ab oc. 8 36 ibid. Paulo Borealiior	3 d 6 B.	Paulo intro oculum	ejusdem long.	dilat. radians
An. 1665 Ian.				9 grad.	Ejusdem color.
2	A Corn. Austr. V 12 ab oc. 8 36 In cervice Balenæ	29 v 7 B.	Eadem directio		Rad. rari.
3	A Corn. Austr. V 10 ab Orient. maj. in rictu Balenæ	27 v 8 B.	Paulo australem		long. perrar.
4	A Corn. Austr. V 8.30 ab ead. lucid. Bal. 15.30	27.30 v 10 B.	Eodem vergens et Plejades		rarissimi albi
7	A Corn. Austr. V 8 a lucid. cap. Bal. 18.30	26 v 12 B.	Med. inter oculum		longior rariss.
9	A Corn. Austr. V 8 a lucid. cap. Bal. austr. 19.30	27 v 12 B.	Eodem directio		rursus tales
10	A Corn. Austr. V 7.30 ab ead. lucid. Balen. 19	28 v 11 B.	Rursus eadem		vix notabiles propter
11	A Corn. Austr. V 7.30 a lucid. hydræ ead. 20	27 v 11 B.	Plane eadem		

20.

*Responsio prima ad pracedentes Litteras.**Excellentissime Domine,*

Humanissimas juxtà ac elegantissimas Excellentiae Vestrae literas, datas ¹⁷/₂₇ Decemb. praeteriti mensis, accepi ²¹/₃₁ ejusdem à meridie. Respondissem eadem die, nisi tabellarius seu postarius abitum maturasset; & nisi die sequenti (quo Eminentissimus noster cum tota Aula in Collegio nostro novum annum auspicatus est, celebratis Missae solemniis, & prandio sumpto) certiora, quae nunciare cupiebam, expectassem.

*Schotti responsio ad litteras Fabri.**Electo Magistro Heriboli festum novi anni operatur.*

Alio nunc, antè tres & amplius septimanas rumore ad me delatum, de novo in caelis phaenomeno, variis in locis viso. A quo tamen tempore nec ego, nec quisquam alius in urbe hac quidquam notavit, propter caelum perpetuò aut turbidum, aut nubibus obductum, nisi quòd nocte diem 29. Decembris antecedente, arcis excubitores inter nebula caudatum animadverterunt fidus. Quà de re certior factus ab Eminentissimo nostro, denuò noctibus singulis oculos in caelum, sed frustra, direxi; fuit enim ut antea semper votis meis contrarium. Quare cum ex propria observatione nuntiare nihil queam, quo Serenissimi Principis laudabilissimo desiderio satisfaciam; quae partim Eminentissimus noster, partim alii Magnates, & ego, cum per litteras, tum ab oculatis testibus oretenùs accepimus, significo: quae tamen Serenissimo Principi, & Excellentiae Vestrae jam nota fortassis erunt.

*Rei Mathematicae studiosus.**Duci Wirtembergensi alienas Observationes Schottus mittit.*

Bremà ¹⁷/₂₇ Decembris ita scribitur. Verè novus Cometa nobis lucet, caudà fatiscatà & longà. Colorem non adeò accuratè observare licuit. Circà Horizontem Hydram occupavit, sub & antè rostrum Corvi Hydrae insidentis. Ortus est antè horam tertiam matutinam, plagà inter Meridiem & Orientem medià: meridiem tenuit horà sexta matutina. Sic *subsequentibus diebus horà 4. aut 5. aut 6. videri calo sereno potuit.* Vicinitas horizontis (vix nimirum ultrà 10. gradus ascendit) efficit plerumque ut nonnisi è nebulis eluceat &c.

*Observatio Bremensis.**Hoc falsum est, quoniam in antecedentia motus est.*

Hamburgo eadem ferè scribuntur. Afferitur enim, tametsi alii Cometæ locum in caelis, ac tempus ortus mutant notabiliter, hunc tamen hætenus plerumque ortum circa horam ^{2 1}/₂ post mediam noctem, inter Orientem & Meridiem (ausdem Süd-Osten à plaga Notapeliotica) locum seu situm ejus in caelo esse sub rostro Corvi: caudam extendi usque ad pedem Crateris per gradus omninò undecim, conjecturam esse, effulgere cæpisse circa initium Decemb. Qui in locis nostrae urbi vicinis eum spectarunt, asserunt caudam extendi, oculorum judicio, ad pedes octo circiter (von anfang ab initio).

Observatio Hamburgensis.

Addit Vir Illustris, qui eundem ante dies paucos spectavit Aschaffenburgi, caudam longissimam esse, sed admodum raram ac transparentem, & multis striis seu lineis lucidioribus interstinctam. Idem Vir Illustris & alii notarunt, caudam dirigi versùs Galliam, Belgium & Angliam.

Observatio Aschaffenburgensis.

Ingolstadianam Observationem exhibet acclusum Schema, ruditer & raptim delineatum.

Omitto alia, quae Molsheimio, Badenà, Edlingà, aliisque è locis scripta accepi, & quae ab aliis oculatis testibus hùc adventantibus audivi, continent enim nudam tantum phaenomeni visi narrationem, sine ulla Mathematica observatione.

Hoc addo, duos ex Collegii nostri Patribus, cum die ultimo anni, negotiorum causà in pago tribus abhinc horis dissito, & loco alto constituto, noctem habuissent serenissimam, & ab hora secunda post mediam noctem usque ad auroram totum collustrassent sedulò caelum, ac minutissimas quasque stellas clarissimè vidissent, nullum Cometæ vestigium deprehendisse. Ex quo conjicio, aut jam disparuisse, aut tardius oriri quàm ut à nobis conspici queat.

F f f f f

De

*Prognosticon
de Cometa sine
accurata e-
jusdem obser-
vatione non
fit.*

De effectuum significatione nihil habeo quod dicam, cum prognosis suppo-
nat accuratam ac certam observationem magnitudinis, figuræ, coloris, mortis
aliorumque accidentium Cometæ.

Hæc habui, quæ Serenissimo Principi, & Excellentia Vestra communicarem.
Si alia &c: Herbipoli die 2. Januarij 1665.

Excellentia Vestra Addictissimus

CASPARUS SCHOTT,
Societatis Jesu.

21.

Altera Responsio ad easdem Literas.

*Schotti re-
sponsio 2. ad li-
teras Fabri.*

Excellentissime Domine,

*Cometa hye-
malis ex ma-
tutino vesper-
tinus, ex bar-
bato caudatus
factus.*

TAndem aliquando deprehendi Cometam, quem jam disparuisse suspi-
bar; sed longè alio in loco ac tempore, quam quæsieram. Nam die 4.
præsentis mensis Januarii St. N. vesperi horâ sextâ comparuit inter Taurum &
Arietem (infra Taurum in Eridano volebam dicere) inter nubes identidem
subtercurrentes, non procul ante Meridianum nostrum, caudâ non jam in
Occidentem, ut antea, sed in Orientem versâ. Nimirum ex barbato ut antea
erat, factus est caudatus, quoniam Solem Orientem antea præcedebat, nunc
decumbentem subsequitur. Motus ergo fuit in antecedentia, à die 17 Decemb.
usque ad dictum diem quartum Januarii, à rostro Corvi, sub quo apparuerat
infra Hydram, per viam lacteam, per Orionem & Eridanum, usque ad Ecli-
pticam, ferè infra Taurum, per spaciū 130. & amplius graduum, adeo ut de-
cem & amplius horis citius quam antea ex Horizonte ortivo emergat. Vidi
eundem Eminentissimus noster in Arce cum Aulicis suis, & tota penè urbs
nostra. Volebam die sequenti pernoctare in Arce, eumque iterum observare
accuratius per tubum binoculum melioris notæ, quem habet Eminentissimus
noster, sed tempus pluvium ac nivolum eripuit illum iterum è conspectu no-
stro, uti & nunc quoque die 6. Januarii, dum reversus ab Eminentissimo hæc
scribo. Si pergat viâ inchoatâ, tendit rectè per Triangulum & Andromedam,
versus Draconem, atque adeo versus ipsum polum arcticum. Terrebit vehe-
menter, nullus dubito, Septentrionales. Ego nihil enuntio, quoniam incerta
judico omnia prognostica, quæ Astrologastri magna ex parte imperiti è simili-
bus signis deducunt. Si enim bella denuntiat, si mortes Principum, si steri-
litate, tempestates, terræ motus ac similia: cur nobis potius, quam regio-
nibus aliis, per quas motu suo diurno quotidie transit? Asiæ dico poenè uni-
versæ, universæ Europæ, & Americæ?

*Schottus
prædictiones
Astrologicas
de Cometa-
rum effectis
parvi pendit.*

Ab ultimis meis nihil aliunde accepi, nisi quod Moguntia & Erfurdia &
Viennæ, imò & in Gallia atque Italia fuerit visus. Et Viennæ quidem primum
visus fuit die 20. Decembris, caudâ Occidenti obversa, manè circa horam
quartam. Antea verò & postea videri vix potuit ob aërem turbidum ac nubi-
losum. Si Serenissimus Princeps & Excellentia Vestra interim aliquid habuit,
seu typis impressum, seu manu scriptum, communicare non dedignetur. In-
terim maneo Excellentia Vestra & debitor & creditor. Herbipoli die 6. Ja-
nuarii 1665.

Excellentia Vestra Addictissimus

CASPARUS SCHOTT.

22.

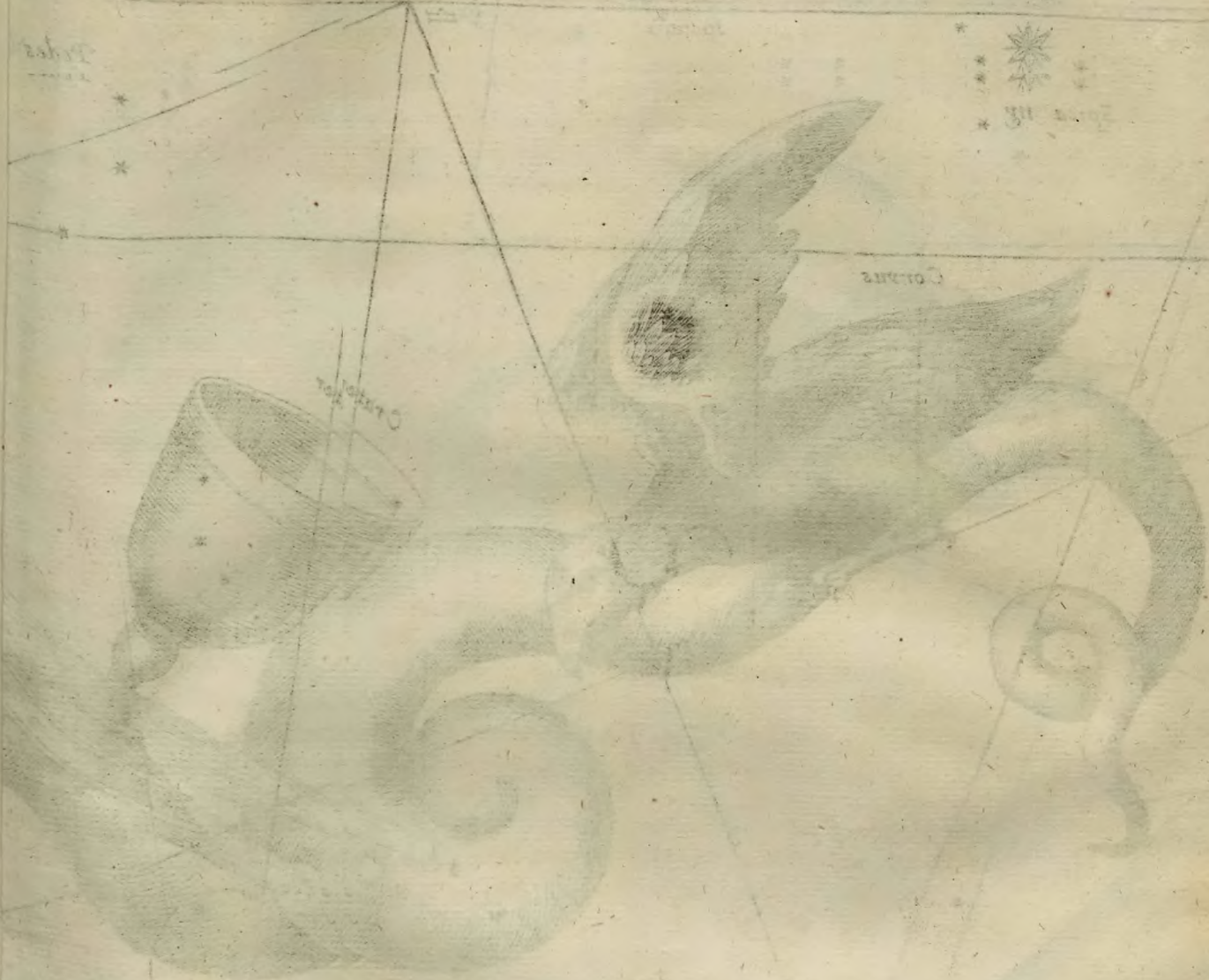
Alia littera Excellentissimi Domini Joannis Matthæi Fabri &c.

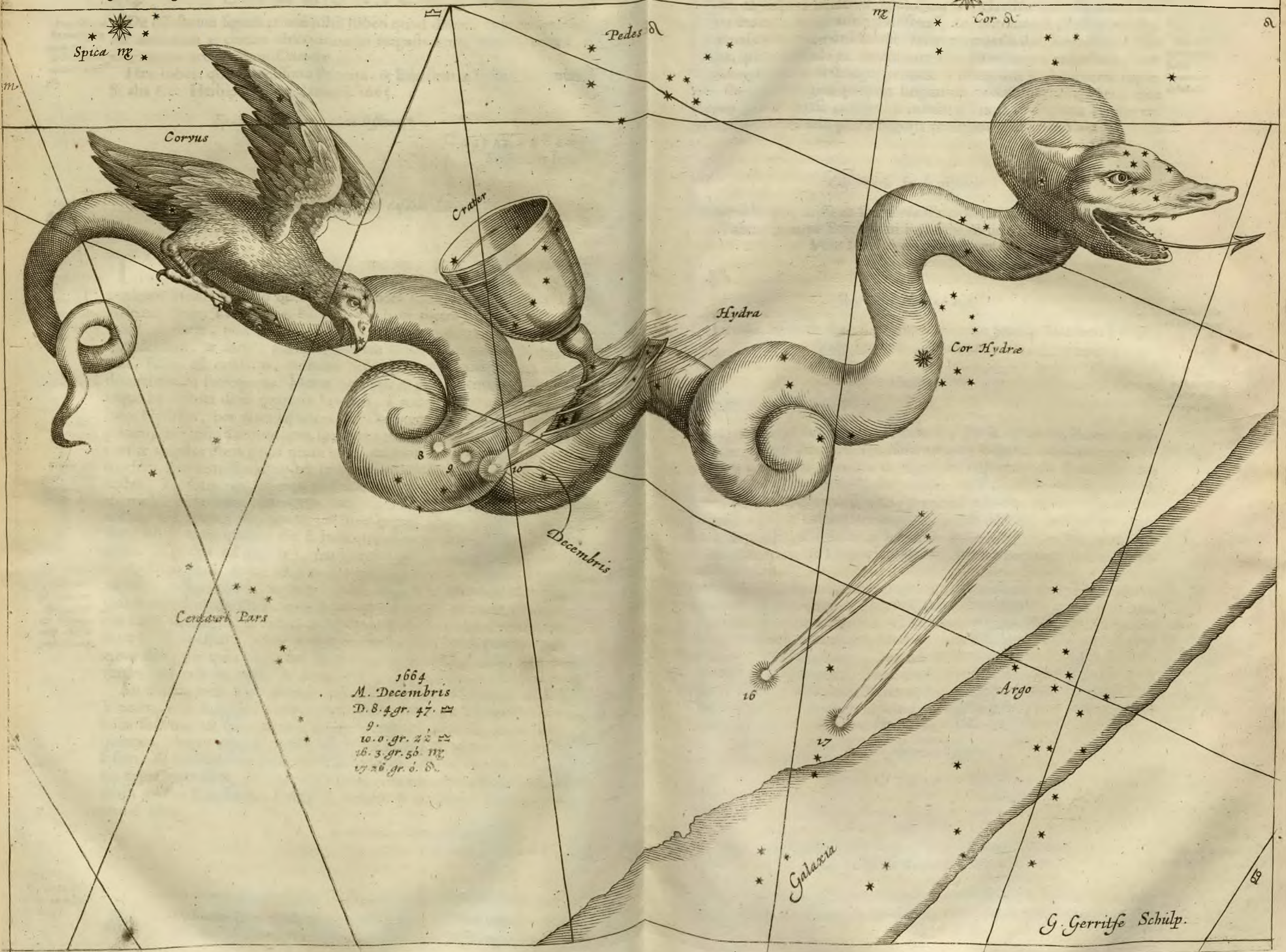
*Fabri epistola
2. ad Schot-
tum.*

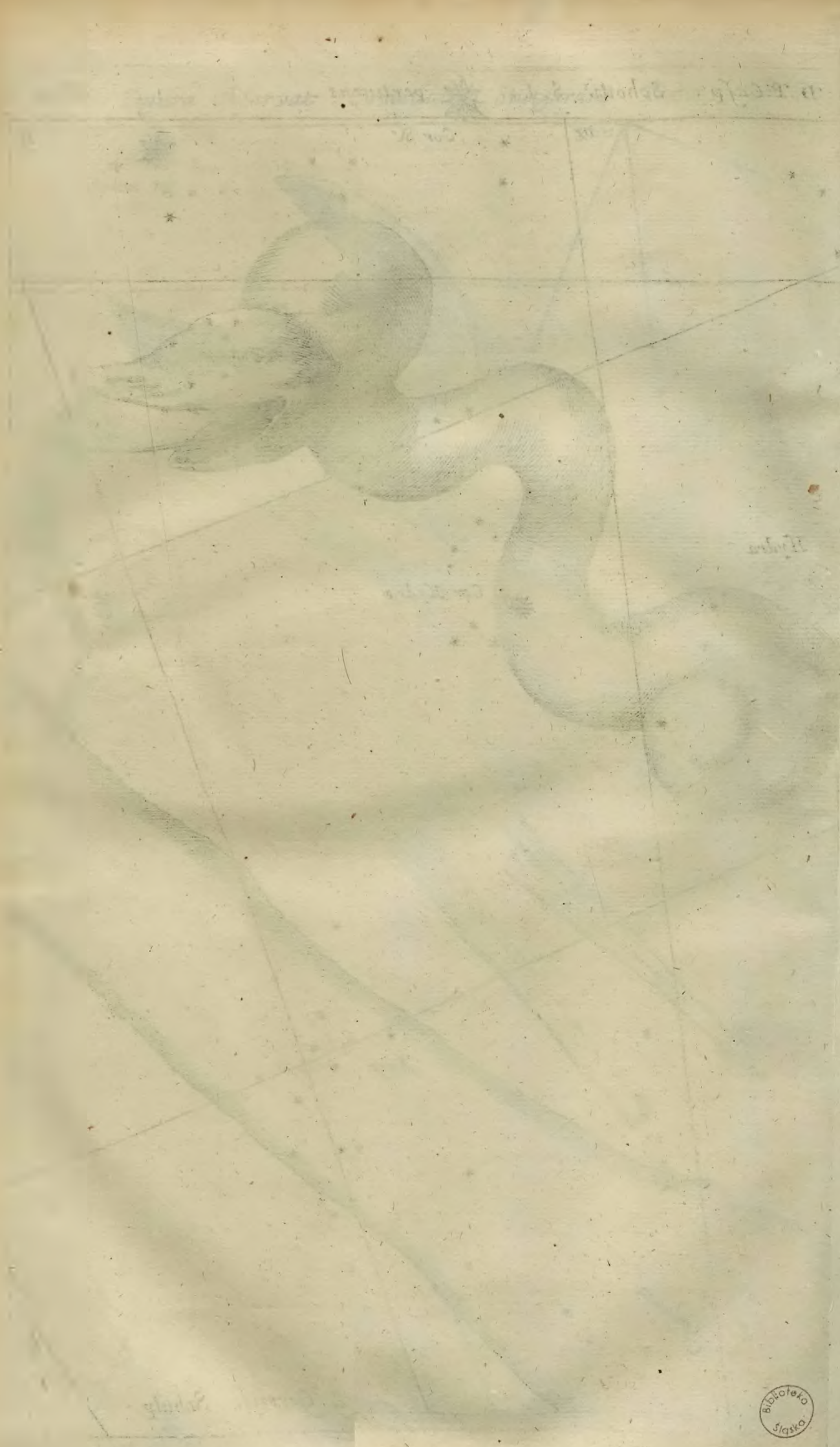
AD præcedentes duas epistolas prolixè & humanissimè respondet Excellen-
tissimus Dominus Doctor, responsionique subjungit sequentia:

Dum

Figura Ophiuchi . Cometae .
stigmatis . Hamelin . ad
Cometam

Dum hesternâ vespërâ exaratum epistolium jam claudendum esset, en à Reverentia Tua secundas longè mihi gratissimas, & continuantis affectûs obsides. Gratias imprimis pro communicatione Observationum habet Serenissimus Noster Princeps, plura subinde ex eruditionis Tuæ Pantometro expectans, meque ad quæcunque officia obstringes penitus. Tiliæ nostræ idæa proximè sequetur, atque simul philologica quædam linguarum exoticarum ænigmata, quæ Oedipum jam jam invenisse credam, si intuitum Tuum obtinebunt benignum. Hæc tamen vice addere non pauca negotia prohibent. Interim Vale.

Dux Wir-
tembergensis
studiis Ma-
thematicis
delectatur.

23.

Observatio Studgardiana

Observatio
Studgardia-
na.

In Würtembergia, missa ab Excellentissimo Domino Joanne Matthæo

Fabro, nomine Serenissimi Principis Würtembergensis.

Vide Iconismum adjunctum.

24.

Observatio Neostadiana.

Neostadiana
ad Cocharam.

Ad Cocharam, facta ab Excellentissimo Domino Joanne Matthæo Fabro.

Vide Figuram adjunctam.

Epistola Observatoris.

Fabri episto-
la ad Schot-
tum tertia.

Admodum Reverende Domine Pater,

Nescio quâ ingenti somnolentiâ factum sit, Pl. R. Domine Pater, ut nuper, dum typum Studgardianæ observationis Cometæ transmitterem, Epistolam ipsam omiserim. Veniam ut rogo, ita impetraturum spero. Interea accipe quæ nostra observatio congestit, atque rudi penicillo oculis exposuit. Dimensiones cum ex ipso typo desumi (præcipuè latitudo, cujus gradus ratione globi compressi subinde latiores aut angustiores esse debent) non possint, subjunxi illas quâ possibili diligentia in ipso cælo stellato deprehendere potui. Ab 11. hujus mensis partim ob Lunæ vicinitatem, partim per cæli nubili intervntum, non vidi amplius.

Vid. Fig. 3.

Præteritâ tamen nocte, cum cælum apricum per nubium intervallâ nonnquam appareret, locum quidem ejus, nullam tamen amplius vidi Cometam, ideoque omninò extinctum suspicor. Circâ Memmingam jam à 12. Novemb. visum fuisse, perhibet Astronomus haud in obsuris Schorerus. Si quæ alia habeantur, rogo communicationem. Interea te salvere plurimum jubet Serenissimus Noster Princeps, mecum, Tantique Viri conspectum & alloquium optamus uterque. Eadem nocte quâ Patres vestri conspectu Cometæ frustrati fuerunt, etiam ex arce Louvenstein quidam pervigiles nihil planè, sereno licet cælo, notare potuerunt. Raptim Neostadii 1665. 18. Januarii.

Cometa 12.
Novembr.
1664. ad
Memmingam
observatus.
Dux Wir-
temberg erga
Schottum be-
nivolus.

T. R. D. observantissimus

JOANNES MATTHÆUS FABER.

Doctör.

25.

Observatio Cometa facta Friburgi Brisgoia mense Decembr.

Anno 1664 & Januario 1665.

Observatio
Friburgensis.

Nos die 20. Decemb. primùm vidimus Cometam circa horam secundam manè super monte Orientali apud Tropicum Capricorni, oblongum fulgorem

F ffff 2

gorem quasi tenuis & illustrata nubecula, quem consequente postea capite Cometæ advertimus esse barbam illius. Superabat ferè magnitudo stellas primæ magnitudinis, maligno tamen & nebuloso lumine, adhibito duorum convexorum vitrorum tubo pedali. Apparuit ferè Jovi æqualis, sed fusco & malè terminato lumine, instar pugni puerilis. Barba cum modica latitudine in longum directè tendebat ferè usque ad Cor Hydræ, nisi quod sensim desinebat in tenuissimi luminis cuspidem. Puto hoc genus Cometæ ab Astronomis hastam vel lanceam vocari. Paulò antè medium quintæ, adhibito instrumento parallaxico bipedali (nam aliud ad manus non erat, neque facilè instrui ad usum poterat) utcumque dimensum sumus distantiam Cometæ à Spica Virginis: reperimus ferè æqualem 32. gradibus. Videbatur tunc linea recta ducta à Spica Virginis ad Cometam tendere ferè per medium inter duas stellas lucidas, quarum Australissima cadit in rostrum, altera borealior in collum Corvi. Ad oculum æstimando prædictam distantiam Cometæ à Spica, videbatur tantundem ferè distare Spica ab arcturo. Itaque Longitudo Cometæ videtur tunc incidisse ferè in principium Libræ, Latitudo paululùm ultra 29°. gradus Australes: Declinatio in Austrum ad gr. 26½. undè usque ad Cor Hydræ ferè sunt 35°, quibus non multò pauciores videntur fuisse, ad quos porrecta fuit longitudo barbæ, si tenuiores radios adnumeremus. 21, 22 & 23. ob nubes videri Cometa non potuit.

24. Decemb. circa horam quintam observatus Cometa distabat à corde Hydræ 25° 46'. à Spica Virginis 46° 26'. Videbatur ferè in una linea recta Cometa & duæ borealiores è tribus lucidis supra Cor Leonis. Quare tunc longitudo Cometæ ferè fuit 7°. & latit. australis 37°. Declinatio in austrum 28½ gr. Barba parùm deflectebat à cane minori in Occidentem. Proprio motu autem concepit hoc quadriduo 5. gr. 15'.

Die 25. Dec. manè 1°. quadrante post 4. vidi Cometam inter nubes & nebulas tenuiter, fermè in una linea recta cum corde Leonis & suprapositarum trium lucidiorum borealissima. Barba jam multo minor apparuit, caput aliquanto majus, quàm nuper. Itaque tunc fuit circa malum navis. Post hunc diem erant perpetuæ nubes usque ad 31. Decembris.

31. Decemb. circa horam nonam erat Occidentalior, à Cane majore 30° 5'. Efficiebat ferè lineam rectam cum australissima trium junctarum balteo Orionis, & Stellæ Rigel. Ergò tunc illius longitudo ferè fuit 1°. in II. Latitudo Australis 35°. Declinatio in Austrum 11½ gr. Undè colligo intra 7. dies proximè antecedentes (hoc est à 24. Dec. usque ad 31.) Cometem proprio motu confecisse circiter gr. 79. itinere sumpto ferè per medium poli & per lucidas australiores Canis majoris, & per lucidas Leporis. Videbatur adhuc Cometes major stellas primæ magnitudinis, sed lumine, uti aliàs, nebuloso, & absque barba & cauda æqualis fermè in ambitu comatus.

Anno 1665. 1. Januarii hora septima vespertina iterum figura Cometæ fuit similis hesternæ. Distabat à Rigel sive lucido pede Orionis 15° 24'. ab Aldebaran sive oculo 8, 24° 46'. Ergò longitudo Cometæ tunc erat ferè 2°. in 8. Latitudo 28. cum declinatione Australi gr. ferè 9. Paulò ante nonam per tubum deprehendi unam stellulam valdè vicinam Cometæ, in distantia quasi unius pedis apparentis, quæ sub medium noctis plus quam duplo videbatur ab eodem distare, & apparebat jam australior, quàm Cometa, cum antea fuerit borealior. Confecit motu proprio Cometes ab hesternæ observatione circiter 9°.

2. Januarii nihil observari potuit ob nubes & pluvias.

3. Jan. sub initium noctis Cometa observari non potuit. Sub medium noctis serenior cælo apparuit propè os Ceti: distabatque secundùm ocularem æstimationem ferè tantundem à lucida capitis Ceti, quantum invicem distant duæ lucidæ in humeris Orionis, & videbantur in Cometa ferè concurrere duæ lineæ rectæ, quarum una ducitur per dictas duas humerorum, altera per duas

duas lucidiores in utroque pede Orionis. Constituebat fermè Triangulum Isosceles cum oculo γ . & plejadibus.

4. Jan. 1°. quadrante post sextam vespertinam inter nubes emicans Cometa apparuit iterum caudatus, sed in Orientem versa cauda, in apparente longitudine duorum pedum: sed latior jam coma erat, & instar virgæ addensata. Vertebatur cauda ad caput Orionis. Circa horam nonam aspectus per tubum referebat lumen ferè elarius quàm superioribus diebus. Cæterà retinebat veterem magnitudinem & figuram. Observatus consueto Instrumento parallaetico: post medium nonæ distabat à Lucido pede Orionis $31^{\circ} 56'$. ab Aldebaran sive δ^a oculo $24^{\circ} 36'$. Lucida in capite sive hiatu balenæ erat, paulò Occidentior, & borealior, à lineâ recta quæ per Cometam & caput Andromedæ ducta sit, modicè declinans in Occidentem. Fuit igitur tunc Cometa secundum longitudinem in $11^{\circ} 8'$, secundum Latitudinem australem in 15° . ferè, declinans ab æquatore in Boream duobus gradibus. Confecit intrâ triduum circiter 19° gradus.

5. Jan. nubes.

6. Jan. post medium octavæ vespertinæ observatus inter nebulas distabat ab oculo γ . sive Aldebaran $28^{\circ} 5'$. à Plejadibus $21^{\circ} 38'$. Efficiebat triangulum Isosceles super basi nectente duas lucidas boreales in capite Ceti, brevioribus cruribus. Cauda videbatur tenuior quàm nudius tertius (forsan ob nebulas clariorem aspectum adimentes) in longitudine continebat circiter 10° gradus. Vertebatur iterum ad caput Orionis. Hinc colligimus tunc longitudinem Cometæ fuisse circiter in 7° . gradu γ . Latitudinem Australem 11° . cum declinatione in Boream ad $3\frac{1}{2}$ gradus. Confecit intra hoc biduum circiter gr. $5\frac{1}{2}$.

7°. Jan. nubes. Similiter 8°.

9°. Jan. vesperi 3°. quadrante ad septimam ferenissimo cœlo apparuit Cometes iterum cum virgata, rariore tamen, cauda, eaque versa ferè ad caput Orionis, aut propius ad oculum Tauri, eâ longitudine, ut fermè stellas Taurinæ sectionis attingeret. Distantes à capite Cometæ plus quam 12° gradibus. Secabant se in loco Cometæ duæ rectæ, quarum unam duximus per lucidam Arietis in Orientali cornu & trium lucidarum in capite Ceti australiorem, & alteram per duarum borealium lucidarum in eodem capite occidentaliorem, & mediam trium lucidarum in capite Arietis. Deprehendi præterea tunc per Tubum stellulam à Cometa duobus circiter palmis distantem, australiorem in ipso verticali circulo Cometæ: per eundem tubum corpus Cometæ secundum diametrum ferè triplo majus apparebat Jove, sed fusco & malè firmato lumine. 3°. quadrante ad 9. eum dimensi sumus. Distabat $15^{\circ} 36'$. à prædicta lucida Arietis ab oculo γ verò $32^{\circ} 6'$. Ergò in longitudine habuit $2\frac{1}{2}$ Tauri, Latitudinem Australem 5° . paulò plus, ab æquatore in Boream declinabat ad $7\frac{1}{2}$ gradus. Confecit à 6°. Januar. hucusque circiter $6\frac{1}{2}$ gr.

10. Vesperi subinde Cometes è sparsis nubibus emicabat: observari tamen per instrumenta ob intervenientes nubes non potuit. Si quid fidere licet subito aspectui, constituebat Cometa cum duabus lucidis borealibus in capite Ceti, & cum alia minore vertice ejusdem Ceti parallelogrammum obliquangulum. Cauda paulò minor apparebat quàm heri, & ab oculo Tauri nonnihil declinabat in Austrum.

11. & 12. Nubes adimebant aspectum siderum.

13. Vesperi 3°. quadrante, ad octavam apparuit Cometes jam non paulò minor, quàm aliàs, cum caudâ pariter minore ac rara ut ægrè conspiceretur. Vertebatur illa, per tubum, corpus valdè obscurum apparebat, magnitudine adhuc superante primæ magnitudinis stellas. Distabat à Lucida Arietis $12^{\circ} 15'$. à Lucidiore in capite Ceti $14^{\circ} 6'$. stabat in una linea recta cum prima Arietis & australissima trium lucidarum in capite Ceti. Undè videtur tum Cometæ longitudo incidisse ferè in ipsum principium Tauri, latitudo Australis $1\frac{1}{2}$ gr.

Confecit à 9^a. Januarii usque hùc circiter 4. gradus.

14. Januarii vesperi bis Cometam observavi sereno cælo; semel 1°. quadrante post sextam circiter. Distabat rùm à Lucida Arietis 12°. 6': à lucida in capite Ceti circiter 15°. 48'. sub idem ferè tempus inventa, & altitudo Lucidæ Arietis ab Horizonte in gr. 64, sed quadrante exiguo. Iterum primo quadrante post nonam diligentius observatus distabat ab oculo Tauri 36°. 4'. à Lucida Arietis 11°. 35'. à nodo ligaminis piscium 10°. 17'. à lucida in capite Ceti 15°. 57'. linea recta per Cometam & lucidam Arietis ducta paululùm ad Orientem relinquebat lucidum pedem Andromedæ: per tubum corpus & cauda apparebant ferè, sicut heri, paulò debilius. Hinc colligo tunc longitudinem Cometæ fuisse in γ gr. 29. latitudinem adhuc australem $\frac{1}{2}$ gr. ab heri confecit iter ferè 1. gr.

15. & 16. cælum nubilum, emicante tamen subinde Cometa.

17. Jan. Vesperi paulò antè horam octavam distabat à lucida in capite Ceti 18°. 3'. ab australi lucida in eodem capite 17°. 6'. Iterum circa tertium quadrantem ad nonam, distabat à nodo Lini 10°. 45'. à lucida γ 10°. 46'. per tubum apparuit parva stellula, non plus uno palmo distans à Cometa in medio latitudinis caudæ, ipse Cometa per tubum jam non apparuit major tertiæ magnitudinis stellis: caudam adhuc vertit ad caput Orionis juxta oculum Tauri. Ergo circa hoc tempus longitud. Cometa habuit circiter 27°. in γ . latitudinem Borealem 1. grad.

26.

Observat.
Mantwana &
Mediolanen-
sis.

Mantuana Observatio & Mediolanensis.

MAntuæ factæ sunt sequentes Observationes: Die 22. Decembris Corpus Cometæ horâ duodecimâ Italica distabat a Procyone 60. gr. 20. min. ab Arimech. gr. 37. 26: unde erat propè stellulam in corpore Hydræ, barba pertingebat usque ad 3. stellas sitas in inflexione Hydræ.

25. Decemb. Corpus Cometæ horâ septimâ Italica distabat a Sirio 39°. 2'. a Regulo 44°. 38'. Ab Arcturo 86°. 16'. a corde Hydræ 22°. 26'. unde erat in velis Argo-navis.

27. Decemb. horâ septimâ Italicâ corpus Cometæ distabat a Sirio 21°. a Procyone 35. a corde Hydræ 29°. Unde situm erat inter stellas, quas novissimi Astronomi vocant stellas supra caudam Syrii.

29. Decemb. hora quarta Italica corpus Cometæ distabat a Syrio 10°. a Bellatrici 30°. 15'. unde distabat circiter unum gradum a cauda Leporis.

30. Decemb. ante tertiam horam noctis Italicam distabat 26°. a Bellatrice, à lucida cinguli 16°. unde erat in collo Leporis.

Die 1. Januarii 1665. circa horam quartam Italicam distabat a Bellatrice 29°. 46'. à lucida cinguli Orionis 22°. 15'. Erat inter stellas Eridani, distans ab Æquatore declinatione Australi 10°.

4. Januarii circa septimam horam Italicam distabat à Rigel 33°. 36'. Ab Aldebaran 25°. 36'. situs erat in ore Ceti jam in hemisphærio Boreali, citra Æquatorem uno circiter gradu.

5. Januarii, prima horâ noctis distabat ab Aldebaran 27°. 10'. proximus mediæ stellæ in ore Ceti sitæ, quam initio barba, seu cauda tegebat, sed post quintam horam noctis jam distabat sensibiliter ab eadem stella, quam non amplius tegebat.

6. Jan. circa secundam horam distabat à dextro cornu Arietis 20°. a Capra 51°. situs inter dentes Mandibulæ dextræ Ceti.

9. Jan. hora quinta Italica 36. distabat à media in ore Ceti 9°. à stella Boreali in basi Trianguli versùs Andromedam 25°. 16'.

10. Jan. horâ tertiâ Italicâ distabat à lucida in fronte Arietis 10°. à media in ore Ceti 10°. à lucida Mandibulæ boreali 7°. 46'.

Obser-

Observationes Mediolani institutæ ferè omninò conveniunt cum Mantuanis: hæ tamen posteriores accuratiores sunt.

27.

*Observatio Leodii, ad elevationem poli grad. 50. minut. 40. missa
ad R. P. Casparum Schott. inscio Auctore.*

Leodenses 16

Die 22. Decembr. Anni 1664. hora quarta matutina, apparuit in ipsa Hydra, inter Craterem & corvum: & cum Spica Virginis, ac stella in oculo Corvi, ferè constituebat lineam rectam.

Distabat	{	à Stella in oculo Corvi	grad. 16. minut. 43.
		à Spica Virginis	grad. 36. minut. 35.
		à Corde Leonis	grad. 43. minut. 3.
		Altitudo suprà Horizontem erat	grad. 14. minut. 30.

Cauda à parte Occidentali stellæ extendebatur versùs Cor Hydræ, & aliquoties eò usque videbatur pertingere.

Distabat autem Cometa à Corde Hydræ grad. 31. minut. 15. tanta igitur erat longitudo caudæ.

Corpus stellæ facilè superabat magnitudine 4. stellas primæ magnitudinis. Color erat rubeus.

23. & 24. Decembris nihil potuit observari propter nebulas.

Die 25. Decemb. visus est infrà Hydram; sed ob inconstantiam auræ nihil est observatum.

26. Decembris hora 11 $\frac{1}{2}$ noctis apparuit in velo Argus, post malum octo circiter gradibus. Constituebat lineam rectam cum stella quæ est in compage inferioris pedis Leonis, & sequenti quæ est in flexu colli Hydræ.

Horà 1. min. 42. Juba Leonis, & Cor, & Cometa erant ferè in eadem linea recta.

Horà 2	} Distabat	à corde Hydræ	grad. 22. minut. 33.
Horà 2 $\frac{1}{4}$		à Cane Majori	grad. 39. minut. 5.
Horà 2 $\frac{1}{2}$		ab eodem	grad. 38. minut. 55.
Horà 2 $\frac{3}{4}$		à Cane Minori	grad. 43. minut. 36.
Horà 2 $\frac{1}{2}$		à Corde Leonis	grad. 45. minut. 1.
Horà 2 $\frac{1}{2}$		à Spica Virginis	grad. 58. minut. 45.
Horà 2 $\frac{1}{2}$		à Cauda Leonis	grad. 58. minut. 0.

Altitudo Caudæ Leonis suprà Horizontem erat grad. 45. min. 5. horà 2 $\frac{1}{2}$.

Altitudo Spicæ Virginis gr. 23. m. 52. horà 2 $\frac{1}{2}$.

Altitudo Cometæ graduum 9. horà 2 $\frac{1}{2}$.

Cauda erat longè brevior quam die 22. & extendebatur directè versùs canem minorem.

Magnitudo stellæ erat ferè eadem, licet aliquibus paulò major videretur.

Die 30. Decemb. comparuit iterum hor. 9. vespertinâ, non ut antea, crinitus, infrà Orionem, in medio colli Leporis

Distans	{	à Lucida in pede sinistro Orionis	gradus 9. minut. 0.
		à Cane majore	grad. 20. min. 0.

Unde liquet, à 26. Decembris usque ad 30. velocissimè progressum, confisse gradus circiter 52. nec motum directè ab Oriente in Occidentem, ut priùs, sed deflexisse ad plagam inter Septentrionem & Occidentem, sed Occidenti viciniorem.

1. Die Januarij 1665. apparuit iterum sine coma, sed solito lucidior, quadrante post sextam vespertinam, in flexura illa fluvii Eridani, quæ est inter pedem finistrum Orionis & Cetum, paulò infra stellam, quæ est ordine octava, vel secundùm alios nona in fluvio, numeranti à pede Orionis. Nam

Distabat

Distabat { à pede sinistro Orionis grad. 15. minut. 42.
 { ab oculo grad. 24. minut. 50.
 { ab humero dextro Orionis grad. 29. minut. 20.

Elevabatur autem pes Orionis supra Horizontem gr. 11. minut. 40.

Confecit igitur à 30. Decembris gr. 20. circiter versus eandem plagam, inter Septentrionem & Occidentem progrediendo.

3. die Januarii visus est circa 5½. vesperi, habens comam decem circiter pedum quoad apparentiam, averfam de more a Sole, adeoque versus Orientem protensam: faciebatque lineam rectam cum utroque humero Orionis.

Elevabatur supra Horizontem gr. 29. minut. 40.

Distabat { ab oculo Tauri grad. 23. minut. 43.
 { ab humero sinistro Orionis grad. 29. minut. 34.
 { à lucida in ore Ceti grad. 8. minut. 30.

Pes sinister Orionis elevabatur supra Horizon. grad. 9. minut. 20.

Fuit igitur hoc tempore ante os Ceti, distans ab eo gr. 3. minut. 30.

Infra Æquatorem grad. 2.

Confecit proinde à 1. Jan. grad. 12. iterum versus plagam inter Septentrionem & Occidentem, sed huic viciniorem.

Leodiensis 2.

28.

*Observatio ejusdem Cometae Leodii, missa ad eundem ab ipso
 Auctore, una cum sequenti epistola:*

Admodum Reverende in Christo Pater.

Pax Christi.

*Feridi episto-
 la ad Schot-
 tum.*

*Schottus lau-
 datur.*

Litteræ Reverentiæ Vestræ utpote absque expresso nomine ejus, cui destinatæ erant conscriptæ, serò, & post longum gyrum ad manus meas devenire. Timeo ergò ne Reverentia Vestra se contentam existimet, dum videt nullum suis responsum mitti. Sed absit Reverende Pater hæc cogitatio. Vestra Reverentia tum propter famam doctrinæ, tum verò potissimè quia Vir est religiosus, Societatis nostræ alumnus, à nobis omnibus & à me plurimi fit. Ecce ergò, etsi serò, meas ad Reverentiam Vestram mitto Observationes Cometæ, quas Reverentia Vestra desiderat. Fateor me timere, ne in iis, quas Reverentia Vestra vidit, non unus, sed plures errores irreperint: existimo enim, eas ab aliquo Observationum nostrarum minus experto excerptas fuisse, & absque debito examine, & rerum intelligentia, ad alias regiones fuisse transmissas: certo enim mihi constat, me inscio, omnia hæc fuisse peracta. Ecce ergò mitto Observationes exactissimas; tales enim eas esse scio: quia non solum per distantias observatæ sunt, sed ferè semper pro legitimis comprobatæ sunt per lineas rectas in quibus stellæ & Cometa jacebant, quæ se exactè interfecabant in puncto per distantias notato.

Anno 1664. die 22. Decembr. horâ quarta matutina.

Cometa distabat { à corde Leonis grad. 43. minut. 3.
 { à corde Hydræ grad. 31. minut. 15.

Cauda Cometæ fermè pertingebat usque ad ipsum cor Hydræ, sed ulterius non protendebatur.

Die 26. Decemb. horâ 2½. manè.

Cometa distabat { à Cane majore grad. 38. minut. 55.
 { à Cane minore grad. 43. minut. 36.

Tunc temporis elevabatur supra Horizontem, Cometa quidem grad. 9. Spica Virg. gr. 23. 52'.

Die

Die 30. Decemb. horâ nonâ vespertinâ.

Cometa distabat { à Cane majore grad. 20.
 { à pede sinistro Orionis grad. 9.

Anno verò Domini 1665. die 1. Januarii horâ 6. vespertinâ

Cometa distabat { ab oculo Tauri grad. 24. 56.
 { à pede Orionis grad. 15. 42'.
 { ab humero dextro Orionis grad. 29. 24'.

Die 3. Januarii hora vespertina septima.

Cometa distabat { à cauda super caput Arietis grad. 30. 53'.
 { ab humero Occid. Orionis grad. 20. 5'.

Die 5. Januarii hora vespertina 6½.

Cometa distabat { à lucida super caput Arietis 23. 12'.
 { ab oculo Tauri 25. 56'.

Die 7. Jan. hora nona vespertina.

Cometa distabat { à pede Orionis grad. 40. 56.
 { ab oculo Tauri grad. 29. 28'.

Die 9. Januarii hora sexta post Meridiem.

Cometa distabat { ab Occidentaliōri cornu Arietis 14. 15'.
 { ab ore Ceti 9. 45'.
 { ab oculo Tauri 31. 27'.

Quo tempore Cometa elevabatur supra horizontem 44. 35'.
Sinister autem pes Orionis grad. 27. 4'.

Die 10. Januarii hora nona 9½.

Cometa distabat { ab ore Ceti grad. 11. minut. 45.
 { ab oculo Tauri grad. 33. 9.

Die 11. Januarii hora 7½.

Cometa distabat { à lucida Arietis grad 13. 22'.
 { ab Ala Pegasi grad. 30. 44'.

Die 12. Jan. hora octava, quando pes Orionis elevabatur supra horizon-
tem grad. 25. 38'.

Cometa verò grad. 46. 56'.

Cometa distabat { ab ore Ceti grad. 13. 38'.
 { à cornu dextro Arietis 10. 45'.

Die 13. Januarii hora 7½.

Distabat Cometa { ab Ala Pegasi grad. 28. 47'.
 { à cornu dextro Arietis 10. 6.

Die 14. Jan. hora 6½.

Cometa distabat { ab ore Ceti gr. 15. 48'.
 { à lucida super Ariet. 11. 26.

Die 16. Januarii hora 7½.

Cometa distabat { ab ala Pegasi gr. 26. 45'.
 { ab ore Ceti gr. 16. 55'.

Ggggg

Die

Die 19. Januarii horâ 7 $\frac{1}{2}$.Cometa distabat $\left\{ \begin{array}{l} \text{à lucida super Ariet. grad. 10. 6.} \\ \text{ab ala Pegasi grad. 25. 12.} \end{array} \right.$ Die 20. Januarii. hora 6 $\frac{1}{2}$.Cometa distabat $\left\{ \begin{array}{l} \text{ab ala Pegasi grad. 25. 12.} \\ \text{à lucida Arietis grad. 9. 57.} \end{array} \right.$ Die 21. Januarii hora 7 $\frac{1}{2}$.Cometa distabat $\left\{ \begin{array}{l} \text{à lucida Arietis grad. 9. 18.} \\ \text{ab ala Pegasi grad. 24. 55.} \end{array} \right.$

Die 3. Februarii horâ septimâ.

Cometa distabat $\left\{ \begin{array}{l} \text{à lucida Arietis grad. 8. 16.} \\ \text{ab ala Pegasi grad. 22. 43.} \end{array} \right.$

Atque hæc sunt quæ per distantias observavimus: nam etsi viderimus Cometam usque ad 14. Feb. nihilominus non poterat facile observari per Instrumenta. Dignetur Reverentia Vestra boni consulere hanc tardam responsionem. Utinam ea citius pervenisset ad Reverentiam Vestram, quam amo in Domino, & plurimi facio. Dignetur pro me Deum orare, ut particeps fiam beatitudinis æternæ, in qua spero me æternum fruiturum consortio Reverentiæ Vestræ. Valeat Reverentia Vestra! Leodii 13. Martii Anno 1665.

Reverentia Vestra indignus Servus in Christo

ANTONIUS FERILLUS.

29.

Observatio Herbipolensis ad elevationem poli gr. 50.

*Observatio
Herbipolitana.*

Herbipoli, ob cælum continuò pluvium, aut nubilosum, non potuit observari ante diem 1. Januarii Anni 1665. tamen diu antè de illo aliunde fuisse moniti. Tandem

Die 1. Januarii 1665. horâ 7, 8. & 8 $\frac{1}{2}$ post Solis occasum, visus fuit Cometa paulò antè, in & post Meridianum, sinè caudâ, lucidior quàm sequentibus deinceps diebus. Transierat Eridanum, & appropinquabat ori Ceti.

Die 2. & 3. Jan. fuit cælum pluvium.

Die 4. Jan. hora 6. post meridiem, erat antè os Ceti, in ipsa ferè Æquinoctiali linea. Cauda protendebatur versùs dorsum Erichonii, inter Orientem & Septentrionem; eratque nunc longior, nunc brevior, sed rara ac transparens, videbaturque subinde ventilari.

Die 5, 6 & 7 nihil potuit observari.

Die 8. visus in ore Ceti. Cauda versùs eandem plagam extendebatur, iterumque ventilari videbatur, ac modò longior modò brevior apparebat, & ut antea rara ac transparens.

Die 9 & 10. Januarii ibidem visus in palato Ceti, paulò supra Æquatorem. Cauda respiciebat magis Septentrionem quam antea; eratque adeò rara, ut per illam stellæ apparerent.

Sequentibus diebus appropinquavit semper magis ac magis Arieti, & magnitudo ejus minuebatur.

Die 15, 16 & 17. non procul à ventre Arietis, minor quam antea, caudaque brevior, sed versâ adhuc in Orientem æstivum, è regione Solis. Videtur ab aliquot diebus altior, id est, remotior à terra, quam antea.

Die

Die 18 & 19 non potuit observari.

Die 20. in ventre Arietis, & in ipsa Ecliptica, cum cauda versâ ad Orientem Æquinoctialem valdè brevi tenuique.

Die 21 & 22. non potuit observari.

Die 23. Jan. visus fuit adhuc circa Eclipticam, sed admodum minutus corpore & cauda.

Sequentibus diebus usque ad diem 2. Februarii non potuit amplius observari, primis quidem ob vicinitatem Lunæ, posterioribus verò ob cælum nubilum.

Die 2. Februarii iterum comparuit vesperi ab hora sexta & sequentibus, non procul ab auricula Australi Arietis, exiguus corpore & caudâ, & obscurus.

Ab hoc die usque ad septimum Februarii semper magis ac magis appropinquavit dictæ auriculæ, semperque magis & corpore & cauda & lumine diminutus fuit.

Die 7, 8 & 9. Februarii erat vicinissimus stellæ quæ est in auricula Australi Arietis, minor & obscurior quam diebus præcedentibus. Cauda exigua adhuc versus Orientem erat directâ. Monachii tamen visus adhuc fuit die 10, 11, 12 & 13. Februarii, eodem in loco quo hîc, & eadem cum exilitate & obscuritate.

*Observatio
Monachiana.*

30.

P. CASPARI SCHOTTI

Hallucinatio circa prognosin Cometæ hætenus explicati.

*Schotti judi-
cium de Astro-
logia judicaria,
inprimis de prædictionibus ex Cometa-
rum apparitione factis.*

Circa prognosin Cometæ hætenus explicati oppido diversa circumferuntur iudicia, non à Germanis tantum, sed ab Italis quoque, aliarumque nationum Astrologis.

Sunt multa, ut decet, modesta atque inter conjecturæ ac probabilitatis limites contenta. Nonnulla tamen plus æquo exorbitant. Non pauci Viri docti, ut è meo quoque calamo aliquid prodiret, optant. Sed partim interrupta non semel inter aliquot menses valetudo, partim labor in elimandis aliis operibus, quæ præ manibus habeo, id hætenus non permisere. Solum ad petitionem Amici integerrimi ac doctissimi perbreve quoddam ac impolitum iudicium, nescio cui Magnati exhibendum, conscripsi, quod & hic apponendum censui.

Reverende in Christo Pater,

Pax Christi,

Calamum meum, olim frequenter ad Vos excurrentem, provocat Reverentia Vestra, & quid de novo fidere sentiam, edicere jubet. Maluisssem alia occasione, aliâque in causa scribendi onus impositum: sive enim loquar, temeritatis; sive taceam, ignorantia notam non effugiam. Media ergò via ingrediar, ut nec tacuisse, nec locutus fuisse videar. Præmissas dabo, conclusiones deducat, qui volet, & quas volet; modò non alias, quam legitimas. Ajoin itaque.

*Amicorum
causâ non-
nulla facimus
quibus liben-
tius abstinere-
mus.*

Primò. Probabilissimum est, omnes Cometæ esse irati Numinis linguas, & malorum secutorum, ut ira DEI avertatur, nuntios. Est unanimis Philosophorum, Astrologorum, Historicorum sensus, & receptissima jam inde ab omni ævo mortalium ferè omnium opinio, exemplis innumeris confirmata. Ridendi ergò qui contendunt, Cometæ non magis infelicitatem quam felicitatem portendere, eo quòd aliqui Cometæ fausti fuerint aliquibus Principibus, quos enumerant: quasi verò illi ipsi non magis regnis ac populis luctuosi, quam Principibus illis fausti illuxerint. Hinc deducas quid de nostro Cometa, de quo disceptatio est, statuendum.

*Cometæ ma-
lorum nuntii.*

*Quidam
fausti.
Tristia mis-
centur letis.*

Ggggg 2

Secundò

Cometis præsignificata mala incerta, & quæ determinari non possunt.

Secundò Æquè probabile mihi est, mala, quæ Cometæ regionibus & populis portendunt, ante eventum esse incerta: undè temerarium est asserere serio, quæ & quibus illa portendantur. Moveor primò, quia incerta est Cometarum materia, incerta causa efficiens, ac tot ferè sententiæ, quot de ea re scriptores. Quis ergo divinet, hunc quidem inducturum siccitatem ac sterilitatem; illum aëris intemperiem, hominumque aut animalium pestem; alium regnorum mutationem, Principum mortem, seditiones, bella aliaque similia. Nec obtrudant experientiam, quæ docuerit Cometas tali loco cæli & tali tempore anni ortos, tali tantoque motu per talia signa progressos, talis magnitudinis, coloris, appendicis portendisse famem, bellum, pestem &c: Nam ad regulas non dico certas ac infallibiles, sed vel probabiles de Cometarum effectibus procudendas, necessarium est, ut plures ejusdem per omnia conditionis appareant, quorum effectus subsecuti similes sint: quod hætenus non contigit, ut ex Cometologiis huc usque editis constat. Moveor secundò, quia Cometæ insigniores, qui notabili aliquo tempore durant, motu tam aliis stellis communi, quam sibi proprio, varias regiones toto orbe sibi succedentes, peragunt; incertum ergò, cui potissimum præ aliis malum portendant. Dicere autem omnibus portendere, est experientiæ refragari. Hinc iterum deducas, quid de nostro statuendum. Esto enim ratum ac firmum bellum denuntiare illis regionibus, quibus longum fyrma, ceu extentam manu virgam, obvertit; incertissimum tamen foret, Belgis ac Anglis ideò potiùs, quam aliis intentare, quòd caudam ab ortu suo usque ad Decembris exitum illis obverterit. Nam ut nobis Belgæ sunt occidentales, ita nos Ungaris, Ungari Thracibus, Thraces Persis, Persæ Indis, hi Chinenfibus, Chineses Japonibus, alii aliis supra quorum regiones iter suum direxit hætenus, & etiamnum dirigit fyrmate converso.

Principes à peste & infectione aëris tutiores aliis hominibus.

Stellæ Principes non necant.

Cometas quosdam mortem Principum portendere probabilis est.

Tertiò improbable mihi semper visum fuit, Cometas, qui mortalitatem inducunt (si qui inducunt) Regum potiùs ac Principum capita petere, quam aliorum. Ratio est, quia hi tutiores sunt ab infecto aëre quàm alii, ut experientia in famosissimis etiam pestibus docuit: utuntur enim meliori victu, eoque ad Medicorum assidentium præscriptum, vel vescuntur vel abstinent &c. Cælum ergo infamant, qui stellas Regicidas autumant.

Quartò Probabile è contrario visum mihi, Cometas quosdam Regum ac Principum mortem portendere, ac veluti funebres quasdam faces, mortisque lampades tam caris cælo capitibus prælucere. Quinam autem & quorum funera prænuntient, prorsus incertum. Ratio primi est experientia omnium ferè seculorum, quâ constat, quam plurimos Viros Principes vel eodem vel sequenti anno post exortos Cometas fatis concessisse. Catalogum invenias apud Cometologos. Ratio secundi patet ex jam dictis: nam nec certa, nec probabilis suppetit experientia, quâ constet cujus conditionis esse oporteat Cometas, ut prædictum effectum prænuntient; nec si hoc constaret, statui ullo probabili argumenta potest, quod hujus potiùs, quàm illius capiti mors immineat.

Observationes ex variis locis ad Schottium missæ.

Cometa hymalis sine cauda & cum cauda.

Quintò de præsentis Cometæ vel effectu vel significato, nihil adhuc etiam probabiliter statui potest. Nam tota Cometarum prognosis desumi solet ab eorum loco, motu, duratione, anni tempore, quo exorti, figura, colore, magnitudine ac similibus accidentibus. Quæ omnia videntur mihi adhuc incerta, uti colligo ex pluribus observationibus ad me missis Roma, Brixia, Græcio, Praga, Lipsiâ, Memminga, Studgardia, Neostadio ad Cocharum, Argentina, Molshemio, Coloniâ, Leodio, & aliis ex locis. Tempus nunc non suppetit, ut illas intar se accuratè conferam, & quid ex omnibus concludendum de dictis accidentibus, statuam. Duo solum obiter noto, de quibus multos ambigere video. Primum est, Cometam qui alibi ultimo Dec. hic primò Januarii comparuit sine cauda prope Eridanum, ac deinceps à quarto Januarii usque ad 23. ejusdem caudatum in Eridano, Ceto, & Ariete; etiamnum durare (nisi hodie

hodie aut heri extinctus sit) contra ac ego ipse putaveram, & alii ad me scripsere. Nam licet à 24. Januarii usque ad 1. Februarii, tum hic, tum alibi inconspicuis fuerit, partim ob Lunæ vicinitatem, partim ob cælum pluvium; tamen à 2. Februarii, usque ad 7. imo usque ad octavum & nonum ejusdem inclusivè comparuit iterum, eodem poenè loco quo eum reliqueramus, nempe in Ariete, paulò infra auriculam.

Ubi die 9.
Febr. appa-
ruit?

Alterum est, dubium me diu hæsisse num is qui Romæ à 12. Decembris ibidemque ac alibi subsequenter diebus ad exitum ferè ejusdem Mensis sub rostro Corvi, sub Hydra & in Argonavi comparuit, ille idem fuerit qui ad Januarii initium adhuc usque tempus percurrit, ab Eridani flexura prima post Orionem per os ac fauces Balenæ, usque ad auriculam ferè Arietis Austrum respicientis. Causa dubitationis erat, quòd hîc ante Januarii Kalendas propter cælum continuo turbatum, nullum Cometæ vestigium notare potuerim, frequentibus licet aliorum litteris ac sermonibus monitus; aliorum vero relationes & observationes variare non parum deprehenderim. Nunc tamen conspirantes observationes ac relationes plurimorum variis è locis ad me missæ, dubium omne sustulere: nec enim ambigi amplius potest quin unus ac idem sit. Tandem supponendo unum ac eundem esse Cometam, qui hætenus effulsit, addo joci causâ, quod nonnemo jocando nuper magno cuidam Principi dixit: *Cometa ortus fuit sub Corvo, diuque eodem in loco hæsit: inde progressus petivit Argo navem, eamque celeriter transgressus tranavit fluvium, & os Balenæ insedit; tandemque Arietem petivit in quo etiam hæret. Corvus animal rapax est, populus rapax, quem bellum primum petet, ac diu premet: inde navalia subsequenter prælia; mox Oceanum trajiciet Mars ac Balenam (societatem, ut vocant Indicam) petet; tandem Arietem invadet, ac viribus debilitatis deficiet. Hæc ille jocando. Quod vaticinium si verum, vel ex hoc capite minùs accidet ingratum, quòd Martem procul à Germania nostra ableget. Seria magis expecto à Rev. V. quæ scientiarum arcem insedit, cujus Sanctissimis sacrificiis me commendo. Herbipoli 10 Februarii 1665.*

An unus i-
demque fuerit
in Corvo &
Lepore?

Unum euri-
demque esse
concluditur.
Schottus ar-
gutas prædi-
ctiones Astro-
logicas ridet.

Reverentia Vestra Servus in Christo

CASPARUS SCHOTT.

31.

Responsio ad præcedentes litteras.

Reverende in Christo Pater

Pax Christi

DOctissimum Reverentiæ Vestræ discursum de famoso nostri temporis Cometa accepi, quem & confestim in pleno confessu summorum Virorum legi, cum Rever. P. Rectori nostro adessent in consueta recreatione præcipui hujus Collegii Patres. Aderat & P. Albertus Curtius, Rector Collegii Neoburgici, præcipuus studiorum Reverentiæ Vestræ fautor & admirator & ipse quoque ejusdem Cometæ, quoad licuit observator, quem etiam Monachii nobiscum adhuc vidit 8. vel 9. hujus Mensis Februarii. Tulit Rev. V. ab omnibus cum plausum, quem merebatur, quemque sine rubore, si coràm fuisset, acceptare non potuisset. Nostri Ingolstadiensis parant aliquid typo publico; quod si prodierit, non patiar id à Rev. V. desiderari. Interim quæ subindo huc mittunt, ad Aulam confestim destinantur, neque inde ad nos redeunt, ut communicari etiam aliis possint. Omnium accuratissimè, quod sciam, observavit in nostra Provincia hoc sydus Tridenti P. Michael Digiser, perpetua multarum noctium serenitate ab hoc usus. Misit huc specimen laboris sui elegantium calamo expressum, atque ita distinctum, ut singularum noctium observationes singulas tabellas impleant. Si mihi eadem pingendi facultas, grave non fuisset pro

Curtius
Schotto singu-
lari ratione
favet.

Schotti judi-
cium de signi-
ficat. Cometæ
approbatur.

Digiser egre-
gius Cometæ
observator.

Pingendi fa-
cultas Mathe-
matico neces-
saria.

Lutherano-
rum Mathe-
maticorum
nonnulli in-
vidia aduersa-
riorum se ob-
ficiunt.

Schottus
spem fecerat
operis Come-
tici,

Commendan-
da in secula
sue Societatis
caussa.

pro Reverentia Vestra alterum exemplar expingere. Sed nunc hominem non habeo, qui in hoc meas vices suppleat, & ego nec tantum quidem in pictura calleo, quantum subinde pueri per lusum illinere Thecis scriptoriis solent. Circumvolitant passim chartæ observatrices à Lutheranis plerumque auctoribus editæ, cum ridiculis glossematibus, ut cuius affectus & studia partium dictabant. In horum confusionem expectamus omnes à Reverentia Vestra, tot adjumentis ex omni orbe terrarum adjuta, perfecte elaboratum opus de eodem Cometa, ut extet aliquid à Societate editum, quod ætatem ferat, quod hominum doctorum judicia sustineat, quod deceat famam Reverentiæ Vestræ, quod expectationi ac desiderio litterati orbis adæquatè satisficiat. Quò citius id prodierit, hoc plausum majorem feret. Interim ego me SS. Reverentiæ Vestræ Sacrificiis & precibus peramanter ac studiosè commendo. Monachii 24. Februarii 1665.

Reverentia Vestra Servus in Christo

GEORGIUS SPAISER.

32.

A N N O T A T I O

Cometa an
prædici pos-
sint?

Henr. Jul.
de Blume epi-
stola ad Schot-
tum.

Bartholom.
Schimpfer
prædicit Co-
metam.

Comes Tor-
gei Austria-
corum Proce-
rum doctissi-
mus.

Gassendus
laudatur.
Apparitiones
Cometarum
nil ad nos fa-
cere putat.

Schottus
Schimpfero
contradicit.
Planetarum
conjunctio-
nem non semper
stella nova
vel Cometa
sequitur.

An tempus Cometae apparituri possit prævideri, ac prædici.

Vir Clarissimus Henricus Julius de Blume Viennâ ad me scripsit 7. Februarii currentis anni 1665. inter alia quæ sequuntur:

Quæso autem, ut significet Reverenda Paternitas Vestra, quid illi videatur de eo, quòd nonnulli jam pridem visum iri Cometam sub finem anni præteriti prænunciarunt. Inter eos est quidam Bartholomæus Schimpfer, Minister Lutheranus in Saxonia, qui in judicio de Eclipsi edito lingua vernaculâ Halæ Saxonum anno 1654. hunc Cometam disertis verbis prædixit, ut mihi his diebus prandenti cum Principe Averspergio, ex ipsius libro prælegit Comes Torgez, inter Proceres Austriacos summæ eruditionis. Memini me vidisse hominem illum ante complures annos in aula Ducis Lunæburgici, & fuisse admirationi ob peritiam artis Chiromanticæ. Rationem ni fallor affert conjunctiones Planetarum: Undè & anno 84. itidem Cometam appariturum esse affirmat. Utile fuerit inquiri an Cometarum exortus certis rationibus præsciri possint: id enim si fieri possit, Cometæ non magis aliquid insoliti portenderent, atque Eclipses Solis & Lunæ, quas accidere certo atque statò tempore omninò necesse est. Magni nominis in Gallia Philosophus Petrus Gassendus, in vita Nicolai Claudii de Peiresk, Senatoris Aquæ Sextiensis, ubi ipsi de Cometa anni 1618. viso sermo est, Cometarum apparitiones nihil ad nos facere existimat. Hæc Dominus Blumius.

Similia ad me scribit nonnemo Monachio die 10. Martii hujus anni 1665. ait enim audivisse se nuper, cum Rottenburgo Dilingam tenderet, fuisse editam pro anno 1664. practicam Calendario adjunctam, in qua futurus in Decembri Cometa prædictus esset. [Quæ res (addit ipse) argumentum præbet naturalis & penè ordinarii eventus, cum certæ sunt conjunctiones planetarum]. Utrique respondi, Bartholomæum Schimpfer, & quoscunque alios qui Cometarum exortus prædixerunt aut prædicere voluerunt, persuasum habuisse, magnam planetarum conjunctionem (qualis fuit præterito anno 1664. in Capricorno) plerumque secutum fuisse stellam novam aut Cometam, inductos experientia, qua constat sæpe id contigisse. Nam post similem conjunctionem apparuit anno 1604. stella nova, & annis 1652. ac 1661. Cometa. Addidi falsam esse aut fallibilem saltem hanc regulam, cum anno 1662. mense Decemb. magna fuerit Planetarum conjunctio in Sagittario: quam tamen Cometa nullus nullaque stella nova (quod sciatur) est secuta.

33. Obser-

Figura 1 observat. Cometar. Tridenti factar. ad Communicat. R. P. C. Schotti pertinens. N° 46.

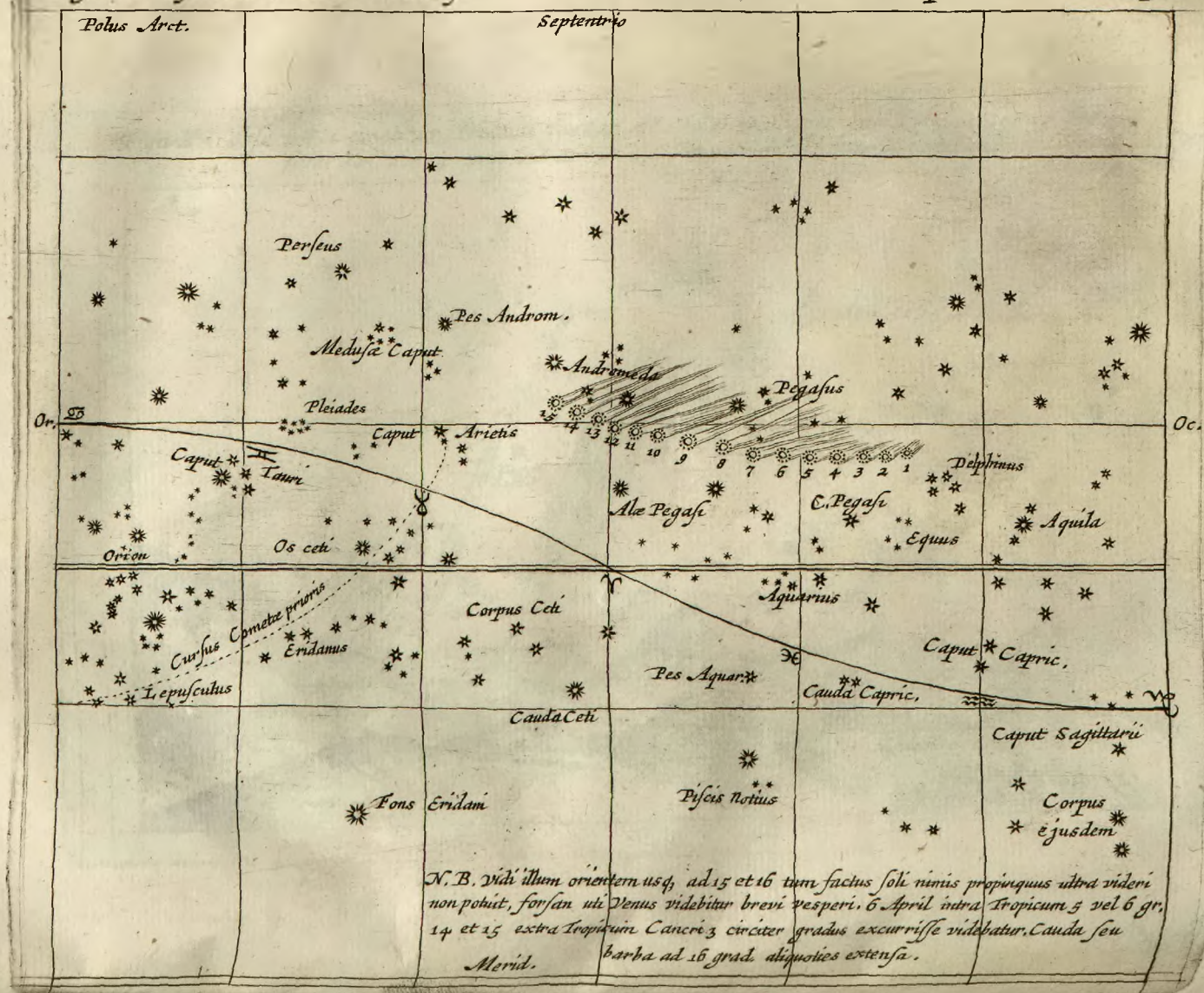
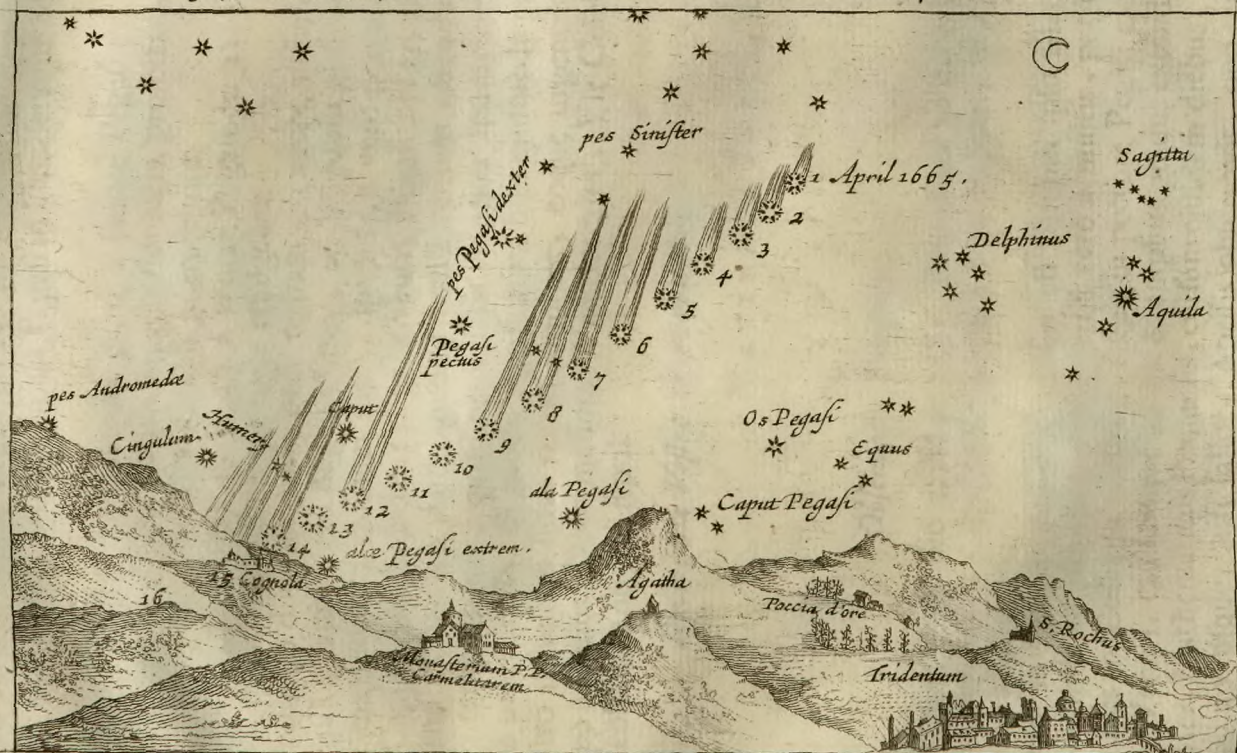
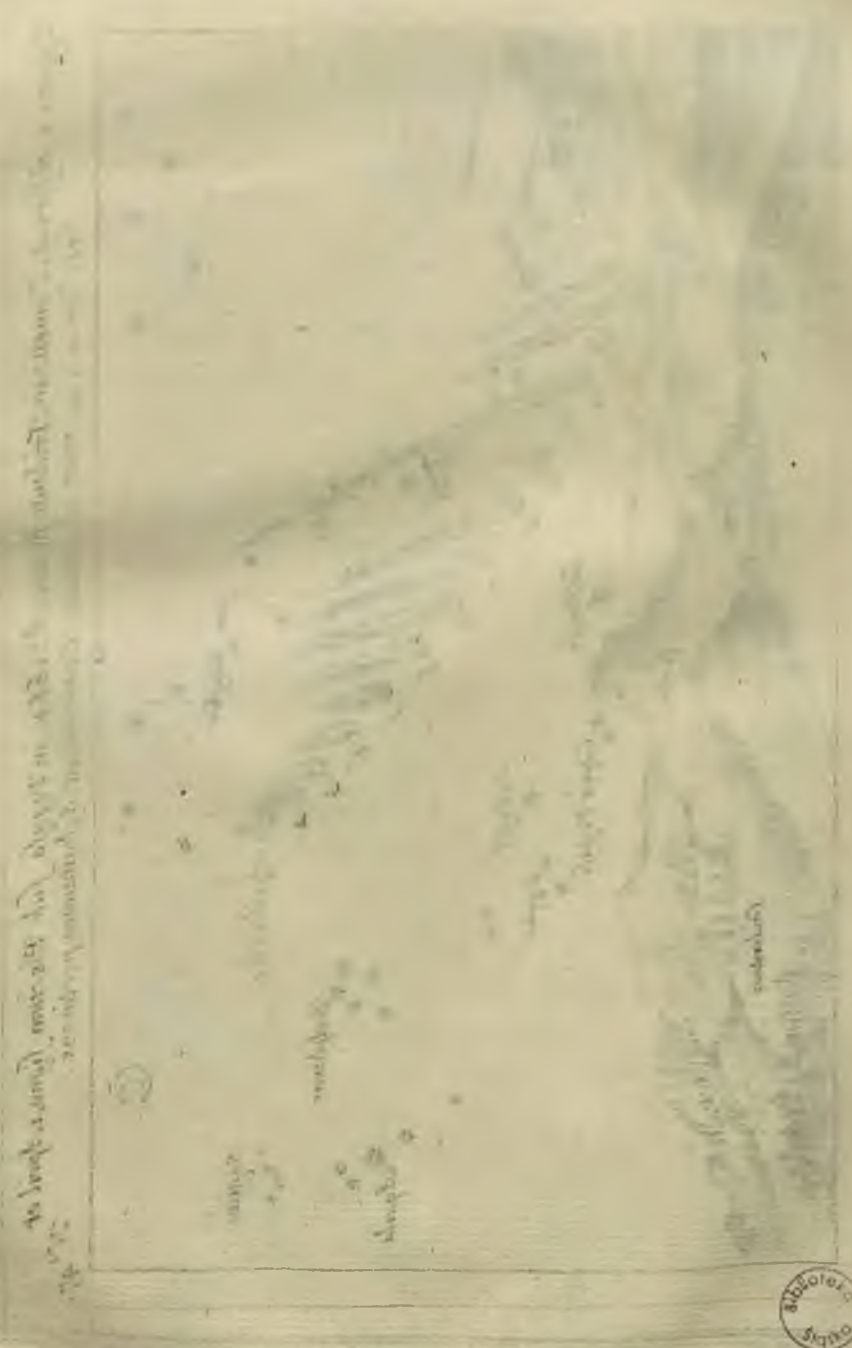

Figura 2 observat. Cometicar. Tridenti factor. A^o 1664. in Pegaso sub Piscium signo, 1 April et
 seqq. hor. 2, 3, 4 mat. ad eandem Communicat. Schottanum pertinens. N° 47.

to look a small, more or less, but they are in a state of nature and are not to be taken as a guide to the actual state of the country.

33.

Observationes variæ Cometæ novi Anni 1665. mense Aprili.

*Observatio Neostadiana ad Cocharum, facta ab Excellentissimo Domino Joanne Matthæo Fabro.**Observatio Neostadiensis Cometæ verni.*

DE novo Cometa sic scribit, inter alia, Neostadio ad Cocharum fluvium die $\frac{5}{12}$ Aprilis, dictus Dominus Faber:

Cæterum novus (si modò novus) ingens certè denuò nobis fulget Cometes. Eum Sancto Paschatis festo, horâ quartâ matutinâ observavi primùm, sed obscurè, ob diluculi Lunæque propinquitatem; quemadmodum & sequenti die. Unde circiter judicando (ob defectum apparitionis aliarum stellarum) inter Pegasi alas vel ventrem consistere visus est. Verum $\frac{2}{12}$ Aprilis, manè circa tertiam luculentissimè eum observavi, adeoque ab Andromedæ capite, gradibus 3. 36; à lucida verò in ventre Pegasi gr. 15. 36. collocatum deprehendi, caudâ per eandem alteramque lucidam in ala Pegasi in Occidentem Meridionalem vergente.

Fabri epistola 4. ad Schottum.

Die $\frac{3}{12}$ ejusdem à capite Andromedæ gr. 6. à ventre Pegasi gr. 19. remotus cernebatur, adeoque Orientem versùs Septentrionalem profectus, caudâ latus Capitis Andromedæ ex parte Meridionali prætereunte.

Die $\frac{4}{12}$ à Capite Andromedæ gr. 9. 36. à ventre Pegasi gr. 22. aberat, tumque prædictum caput in media ferè cauda effulgebat.

Denique hodierno diluculo paulò post tertiam emergere visus est caudâ gr. plus 24. præmissâ, capite verò fulgentissimo, ac 2⁴. paulo post in latere Australi surgente magnitudine quidem nihil, splendore verò perparùm cedente. Recesserat à Capite Andromedæ 12. gr. à ventre Pegasi 27. gr. caudâ stellam (ut reor mediam in brachio Andromedæ) translucens ostendente. Brevi conspectum iri tempore reor, quòd ortui satis velociter appropinquet, quotidie ferè 3. 36 procedendo. Si modò significativa sunt ejusmodi phænomena, hoc certè nostro infaustum sidus vertici imminet, eoque urgentius, quòd ortivo Horoscopo vicinius. Deus meliora! Vale interim, Vir Celeberrime, ac salve. Dab. Neostadii 1665. 5 April.

Reverentia Vestra observantissimus

MATTHÆUS FABER, Doctor.

34.

*Observatio Pragensis.**Observatio Pragensis.*

HAnc perscribit Pragâ die 2. Maji 1665. Prænobilis ac Reverendissimus Dominus Godefridus Aloysius Kinnerus à Lowenthurn, ad P. Casparum Schott, his inter alia verbis.

Kinneri epistola ad Schottum.

Cometa novus in Bohemia primùm visus est Gitzinii ipso Sacri Paschatis die, hîc feriâ secundâ ab aliquibus, feriâ tertiâ verò à multis, potissimum verò à R. R. Patribus in Collegio observari cœpit in pectore Pegasi existens, caput habens par Veneri, caudamque ad 12. & amplius gradus extendens. Pater Benjamin Schlajer, Mathematicus Pragensis, cursum ejusdem diebus, quibus serenitas favit, ad 20. usque, nisi fallor, Aprilis observavit, quo tempore Hellacè occumbens videri deinceps desiit, rediturus fortassis in conspectum, ubi è radiis Solis emerferit, & novam vesperi scenam daturus. R. P. Theodorus Moretus, qui in Provinciali Congregatione diebus aliquot hîc fuit, existimat eundem esse, qui nuper in Arietis Constellatione disparuit: videri autem deesse, quòd cursu suo tum ad cæli superiora eniteretur: unde nunc iterato re-

*Schlajer Mathematicus Pragensis.**Moretus Cometam vernum cum hyemali eundem esse putat.*

*Polygraphia
Schotti.*

dux secundò prodeat in conspectum in Epicyclo suo versùs inferiora tendens. Mihi neque vacat, neque libet, quid de hoc sentiendum, examinare, & quali Eccentrico vel Epicyclo Theoriam superstruere oporteat, si uni eidemque phœnomeno quis cupiat favere. Prodiitne jam in lucem Polygraphia Reverentiæ Vestræ? Cuperem & illius pro me consueto pretio exemplar. His finio, meque SS. sacrificiis ac precibus commendans, maneo.

Admodum Reverentiæ Vestræ Addictissimus

GODEFRIDUS KINNERUS.

35.

*Observatio
Lucernensis.*

Observatio Cometae facta Lucerna. Anno 1665.

Circà finem Martii rumor advenit, rursus in cælo videri Cometam. Nos Lucernæ illum advertere cœpimus sub diluculum.

1. Aprilis manè paulò post quartam, sed ubi propriè tunc esset, discerni non poterat, stellas circumjacentes occultante nimirum propinquo Solis lumine, neque cauda satis liquidè apparebat.

Die 6. Aprilis paulò post primam manè observatum est Cælum, sed Cometa adhuc non videbatur, solum apparebant Horizonti vicinæ stellæ nebulis occultæ. Horâ tertiâ clare apparebat Cometa, major stellis primæ magnitudinis, sed obtuso lumine, cum barba non Exigua, versâ propè directè ad Delphinum, & modicè in Boream declinante.

Distabat circà medium quartæ à lucida in ore Pegasi 16. gr. 50. min. à lucida Occidentaliore in pede Pegasi, quæ est extrâ quadratam Pegasi 10. gr. 40. min. Circà quartam iterum observatus distare Cometa ab Australiore crucis lucidæ Cygni, quæ est interior alæ Australis 29. gr. 0. min. à lucida Aquilæ 41. gr. 50. min. Unde collectum, Cometæ declinationem borealem 17. gr. 10. min. Latitudinem 26. gr. 3. min. Ascensionem rectam 336. gr. Longitudinem in Piscibus 15. gr. 30. min.

Die 7. Aprilis 1. quadrân. post horam tertiam manè, distabat à lucida Aquilæ 45. gr. 30. min. ab Australi ala Cygni, quæ est una crucis, 30. gr. 53. min. Circà tertium quadrantem ad quartam distabat ab ore Pegasi Lucido 20. grad. 10. min. à lucida in pede Pegasi & una quadrati 7. gr. 19. min.

Paulo post quartam in Meridiana videbatur Lyra, vel alia lucida, forsan quæ est lucida in poplite Herculis. Altitudo Aquilæ paulo ante inter 39 & 40. grad. Caput æquale fuit, aut majus, stellis primæ magnitudinis, obtuso lumine; cauda tendebat ad Delphinum, cum modico declinatione ad Boream. Collegimus inde, Ascensionem rectam 338. gr. Declinationem Borealem 19. gr. 3. min. Longitudinem in Piscibus 18. gr. 20. min. Latitudinem 26. gr. 20. min. sed globo tantum ad hanc dimensionem adhibito. Cursus ab heri videbatur esse 3. gr. 53. min.

Die 8. Aprilis manè circa tertiam quadrantem ad quartam distabat ab Aquilæ lucida 50. 3'. Plures distantia accipi accuratè non poterant ob nubes identidem supervenientes. Utcunque tamen videbatur distare à lucidiore pedis Pegasi, qui est in quadrato, 5. gr. 20. min. ab inferiore ejusdem quadrati in ala 8. gr. 36. min. Unde collegimus, ascensionem rectam 342. gr. 3. circiter min. declinationem Borealem 21. gr. 15. min. Longitudinem in piscibus 23. gr. 6. min. Latitudinem 26. gr. 10. min. Cauda tum tendebat ad Delphinum, cum declinatione ad Boream & erat valdè lucida, sicut & ipse Cometes: Longitudo caudæ clarè ad 6. gradus extendebatur, inde paulatim disperebant radii; erat acutior ad caput Cometæ, inde paulatim nonnihil dilatabatur.

Die 9. Aprilis nubes turbarunt Systema,

Die

Die 11. Aprilis circa medium quartæ apparuit Cometes lucidissimus, cum cauda pariter lucidissima & rubicunda, circà caput ita addensata, ut Cometæ corpus multum ibidem superaret, extensâ in longitudinem ferè ad 17. gr. Distantiam capere non licuit ob supervenientes nubes.

Die 12. Aprilis statim post tertiam nostri horologii, Caput Cometæ supra Horizontem emerfit, caudâ sive barbâ præcedente lucidissimâ, iterum extensâ in principio ferè ad 19. gr. postea ad 16. gr. iterum circà caput latius extensâ. Vergebant barbæ radii ad lucidam Cygni, qui est in ala Australi & cruce. Distabat Cometes à lucida in capite Andromedæ 3. gr. 12. min. vel ut posterior observatio monstrabat, 2. gr. 58. min. à lucida pedis educatione in Pegaso 15. gr. 55. min. juxtâ posteriorem Observationem 15. gr. 58. minut. ab educatione alæ in quadrato Pegasi 19. gr. 55. min. vel ut posterior observatio arguebat, 20. gradus, 14. min.

Contigit prima observatio à 1. quadrante post tertiam usque ad tertium quadrantem, secunda à tertio quadrante usque ad quartam. Sub tempus distantia ab ea stella, quæ est in educatione alæ Pegasi primò observata, erat Aquilæ Altitudo 41. gr. 26. quæ in globo exhibet horam tertiam 48' min. Hinc globus ostendit ad hoc tempus Cometæ declinationem 24. grad. 30. min. Borealem latitudinem 23. gr. 10. circiter min. Longitudinem in Ariete 8. gr. 15. min. Ascensionem rectam 358. gr. 30. min. Cursum à prima Observatione 22. grad. 54. min. in intercapedine dierum 16. grad. 0. min: à Secunda 19. grad. 20. min. intra dies 5: à Tertia 14. grad. 45. min. intra dies 4. Itaque à primo die veniunt in motu æquali, ad unum diem 3 grad. 49'. à Secunda die autem 3 grad. 16. minut.

Die 13. Aprilis horâ tertiâ manè cauda adhuc sine capite, quod sub Horizonte latebat, apparuit valdè lucida, extensa nonnihil supra lucidam in capite Andromedæ, adeoque ad 6. ut minimè grad. Distabat à lucida in educatione pedis Pegasi 19. gr. 29. min. (erat tunc altitudo Aquilæ 40. grad. 30. min. adeoque tempus horæ 3. & 45'. circiter) à capite Andromedæ 5. gr. 11. min. à cingulo Andromedæ 12. grad. 15. min. à lucida in educatione alæ Pegasi 23. grad. 25. min. & tunc fuit nostri horologii hora quarta.

Undè collegimus declinationem Boreæ 1. gr. 30. min. Ascens. rectam 2. gr. 5. min. Latitudinem 22. gr. 53. min. Longitudinem 12. gr. 30. min. Cursum diametri ab heri 3. gr. 38. min.

Die 14. Aprilis Cometes visus est ante plenum ortum projicere barbam ultra stellas pedis Pegasi. Postea paulatim minor apparuit. Tendebat ad mediam stellam Crucis in Cygno. Ergò extensa barba fuit ad gradus 26. gr. ferè, dum maxima fuit. Circa medium quartæ distabat 8. gr. 18. min. à capite Andromedæ 9. gr. 43. min. à Cingulo, vel correctius 10. gr. 2. min. Erat tunc Altitudo Aquilæ 40. gr. 12. min. Ab educatione pedis abfuit 22. gr. 18. aliàs 15. min. à Cassiopæja 29. gr. 25. min. Erat tunc hora quarta.

Hinc collegimus, Cometam declinasse à Tropico Cancrì in Boream 1. grad. 38. min. in Boream à Tropico in ascensione recta 6. gr. in longitud. 16. grad. 0. min. In latitud 20. gr. 50. min.

Die 15. Aprilis longitudo Caudæ maxima sub ortum Cometæ deprehensa 27. gr. 30. min. circa tertium quadrantem distabat à stella Cassiopejæ proxima, quæ est in ejus humero Australi 39. gr. 33. min. à Capite Andromedæ 11. gr. 21. min. ab occidentalissima Cassiopæjæ, quæ est in ejus capite 32. gr. 49. min. & tunc fuit hora quarta.

Unde collegimus declinationem à Tropico Cancrì in Boream 1. gr. 30. min. Ascensionem rectam 9. gr. 30. min. Longitudinem 19. gr. 0. min. Latitudinem 19. gr. 25. min. Cursum 3. gr. 15. min. ab hesternâ observatione. Die 16. April. nubes circà Horizontem prohibuerunt aspectum Cometæ.

Schorrer
epistola ad
Schottum.

Reverende in Christo Pater,

Pax Christi,

ID agebam, ut Reverentiæ Vestræ mitterem Romanas chartas jam prius; sed cum diligenter quæsissem neutiquam reperi pluribus hebdomadis. Nunc inventas hisce accludo. Quas si Reverentia Vestra jam aliunde habuerit, libeat remittere. Accludo litterarum P. Honorati partem, & alterius Mathematici cogitationes Romæ mihi missas.

Cometa ter-
tius Romæ in
Andromedæ
observatus
putatur.

P. Fabri hæc habet: Hic Romæ more solito vivimus. Tertium Cometam illustriorem primo aspicimus ab octo diebus, longam caudam in occasum porrigit, in ortum tamen brevi porrecturus. Jam processit ab Equuleo ad Caput Andromedæ seu umbilicum Pegasi in arcu Eclipticæ parallelo, quantum scilicet observari potuit.

Cometarum
mira varia-
tas.

Illius motus diurnus est ferè 5 gr. 36. ortum versùs; ejus latitudo eadem semper 25 gr. 20. Certè in Cometis natura ludere videtur. Nam primus in occasum movebatur, tertius in ortum: primus in Circulo maximo, tertius in minore: primus in orbita maximè inclinata ad Eclipticam scilicet ferè 50 gr. tertius in orbe parallelo, ac proinde nullo modo inclinato: primus motu maximè inæquali, tertius æquabilissimo: primus versùs Austrum; tertius versùs Boream: primus ut Planetæ; secundus eodem cum stellis motu, eandem semper distantiam, eundemque situm servabat; tertius partim ut stellæ in circulo scilicet Eclipticæ parallelo, partim ut Planetæ, quorum velocitatem, exceptâ duntaxat Lunâ, superabat. Reverentiæ Vestræ SS. Sacrificiis unice commendo. Monachii 26. Maji 1665.

Reverentia Vestra Servus in Christo

CHRISTOPHORUS SCHORRER.

Ephemerides
Cometarum
incerta.

Ille, qui Ephemerides novi Cometa scripsit, non est Professor in Sapiencia, prout in literis insinuavi, sed ipse vocat se Astronomum Archigymnasii Bononiensis, hic inter alia in prima Ephemeride ita scribit: Cometa qui nunc festino gressu ad Solis copulam tendit, ipsum assequetur die 22. Aprilis manè, sed cum latitudinem tunc temporis habiturus sit grad. 15. & in ortu altitudinem grad. 13. videri adhuc poterit. Orietur antè Solem horâ 1½, eritque infrâ stellam in apice Trianguli gr. ferè 2. & à verticali per lucidam cinguli Andromedæ nonnihil declinabit ad Boream.

Et si medio Aprili occidere incipiet post Solem, vesperi tamen videri à nobis non poterit Occidentalis, quia ejus altitudo in occasu Solis nunquam major erit gradibus 6. Iterum verò cum Sole occidet circâ medium mensis Maji, sed initio mensis ejusdem ejus altitudo in ortu Solis erit grad. 10. orieturque antè Solem minutis 42'. quare ægerrimè videri poterit toto illo mense, præterquam ad finem, cum oriri incipiet hora 1½ antè Solem, & in Solis ortu altus erit grad. 15½ spectabiturque suprâ Plejades. Tota autem mense Junio comòdè conspici poterit matutino tempore, quia die 10. in ortu Solis altus erit gr. 21. die 20. gr. 27. & in fine mensis gr. 34 orieturque cum Plejadibus. Erit verò tùm temporis septies altior à Terra, quàm initio mensis Aprilis. *Et paulò post dicit: Mense Martio extremam Signi Sagittarii partem, deinde Capricornum, & Aquarium cum Latitudine Boreali percurrisse & venisse à Serpentario per Antinuum, Equuleum, & Pegasum, ubi primum à nobis 4. Aprilis conspectus est, cum videri multò antè potuerit, sive ipsum nubes, sive lunare lumen, sive incuria diu observationi subtraxerit.*

Hamburgo

Hamburgo Herbipolin Kalendis Juliis Gregorianis 1665.

Quas Tibi dignas pro tanto favore rependam grates? Accepi enim rectè ante triduum fasciculum Tuum, qui non tantùm humanissimum responsum Tuum, sed & uberem variarum observationum Cometicarum congeriem, unà cum adjunctis schematibus continebat. Ex his cuncta desumam, ac sub nomine Tuo, sub Titulo Communicatio Herbipoli Schottiana (sic enim Deo volente librum dividam, ut omnibus ab Curtio, Hevelio, Bartholinis, Gravio, Bullialdo, Placentino, Leüneschlossio, Ricciolio, Kirchero, Büchnero &c: mihi, ut & illis à me communicatis tales præfigam titulos) edam, quæ nondum ab aliis communicata acceperam. Sunt enim inter hæc quædam, quæ jam inserta sunt operi: ut observationes Olomucenses, Parisinæ, Romanæ & aliæ nonnullæ. Ita pro his chartis exemplum libri, quamprimùm editus fuerit (quod ut quàm ocyssimè fiat omnem do operam, præmissâ jam primâ libri parte in Hollandiam, & secundam cras Deo dante missurus, cum omnibus meis Tuisque schematibus, quorum incisio æri multum requirit temporis) à me habebis. Faxit Deus Opt. Max. ut dignus inveniar, quò non tantùm cognitu, sed, quod præcipuum est, & factu digna Orbi Christiano proponam. In eo enim sum, ut utile quoddam Philosophiæ, non tantùm Theoreticæ, sed & Practicæ exhibeam compendium, saltem specimen, Principibus & Viris Rempublicam tractantibus maximè accommodum. Tu coeptis fave, & à me nil nisi ea, quæ ab homine ingenuo meritò exspectanda sunt, exspecta. Fac ut sciam an, licet hæc Tua lucem sint visura, cuncta Tibi restituere debeam? an verò eadem impresso exemplo, tùm & aliis officiis, quæ in mea fuerint potestate, pensare possim? Accipe nunc pauca hæcce, quæ nuper ab Hevelio accepi, ad Kircherum dedi. Nobilissimum Dominum R. fidentem Brandenburg quicum mihi singularis necessitudo intercedit, per hos aliquot dies compellare non potui: mox tamen officio meo defuncturus. Ampliss. D. Parens ejus etiam nonnulla ad opus meum dabit, Plurima verò Illustrissimus Ille Neoburgicus Minister & Legatus D. Rautensteinus, Amicus utriusque nostrum, cujus de Tua eruditione & humanitate spes & pollicitatio me non fessellit. Unum addo. Observatio Romana & Franequerana docet me Cometam observatum esse, ibi in Aprile hîc in Febuario & Martio (& quidem ab illo qui in Lepore apparuit diversum) ad cingulum Andromedæ Septentrionalius. Hoc Hevelius negat. Velim mihi paucis dicas, quid de hac re statuas. Quæ de his Roma, Bononia, Dantisco & Franequera exspecto, postquam ea accepero, Tecum communicare non negligam, si Deus utrique nostrum & Amicis illis vitam prorogârit. Vale, & me constanti benevolentia prosequere.

Herbipoli Hamburgum die 15. Julii 1665.

Facilè apparet, Musas omnes cum Apolline, omnes Gratias, eruditionem denique ipsam in pectore Tuo, Vir Nobilissime atque Amplissime, sedem fixisse; adeò mellita ac erudita sunt omnia, quæ ad me & ad Kircherum nostrum scribis. Gaudeo proindè summoperè, opus tuum tam bellè procedere, spemque esse ut brevi lucem videat: erit enim, ut auguror, non minus elegans & jucundum, quam utile. Opto vitam mihi prorogari, quò illo frui aliquando liceat. Ex illis quæ misi, selige quæ magis probas, cætera vel corrige, vel omitte.

Quæ Operi Tuo inferentur, non est necesse remittere; quæ omittuntur, possent suo tempore, & datâ occasione commodâ, remitti.

Nobilissimum atque Eruditissimum Dominum Hevelium, magni, ut par est, æstimavi jam dudum, atque inter seculi nostri lumina splendidissima semper numeravi. Prodromum ejus, cujus in suis ad Te datis meminit, nondum vidi:

Schotto de communicatis observationibus, judicis & figuris Cometicis gratias agit: Hæc se sub ejus nomine editurum pollicetur.

Schotto Autor exemplum libri promittit.

Autoris votorum summa publico prodesset.

Philosophiæ quoddam hic est compendium saltem specimen, Viri Principibus & aliis in foro versantibus utile.

Schottum Rautensteinus magni fecit.

Cometa super phenomenum in Andromeda 1665.

Schottus Autoris studis probat.

Magni Hevelium semper fecit.

vidi: curabo ut Francofurto ad me mittatur, si haberi possit.

Non audeo interpellare negotiosum Tuum otium, & petere ut pro secunda physicae meae Curiosae editione aliquid, quacunque de materia, submittas. Potius opto Valere Te quam optimè, hortorque (si fas est) ut expectatissimo Tuo opere & me & Remp. literariam universam quantocyùs beare studeas.

Hamburgo Herbipolin die 5. Augusti 1665.

Amici silentium sua habere impedimenta semper cogita, nec illud malè interpretare: Tardo ad scribendum equus ignosce. Gratus in quemvis bene de te meritum esto.

Historiam Cometarum meditatatur Auctor.

Cometarum indiculus nullus Auctori per omnia satisfecit.

Riccioli merita Auctor celebrat, Morbum dolens.

Longam valetudinem ei precatur.

Doctus Viris vitam longam precare.

Dei voluntas ubique spectanda & sectanda.

Publica comoda juva. Nosce te ipsum.

Hevelii amicitiam sibi gratulatur. Et merita praedicat Auctor.

DEcem dies excurrunt, ex quo ad Tuas humanissimas literas respondere Tibi debui. Id quominus facerem adhuc, fecerunt varia impedimenta, quæ ut nosti eluctari non semper nostræ opis est. Expectabam ad hæc hinc inde aliqua Tuo digna scitu, de argumento scilicet nostro Comético, cum multi Amici vicem responsi mihi debeant. Sed illorum vel tarditas ad scribendum, vel multitudo negotiorum, quibus distrahuntur, vota mea moratur. Ego inter hæc Tua morari nolui. Agnosco enim, & mox, si vivo, publice celebrabo gratus multum me eximia Tuæ humanitati, & facili ad implenda mea vota benevolentia debere, Teque mediocres meos in juvanda re literaria egregiè auxisse conatus. In eo jam cum Amicis desudo, quo opus meum quamprimum in lucem prodeat. Quod publice non tantum jucundum, sed & gratum ac utile fore, & Tibi antehac, addita rudi ejus delineatione demonstravi. Accedet Mantissa loco Historiæ Universalis Cometarum, cum indiculo non tantum tristium sed & lætorum eventuum eos secutorum. Ibi conabor Cometas perpetuæ illi & gravi infamiae, quasi nil nisi tristitia portendant, eximere. Quo de instituto libens Tuum judicium cognoscam. Sed & sententiam de numero Cometarum, in quo fateor neminem mihi undique satisfecisse, quos adhuc vidi. Utinam ego aliis, qui & librorum necessariis subsidiis careo, & aliis laboribus necessariò exantlandis abunde facere hoc possim! Diligentia Ricciolianæ hinc quoque multum, alibi plurimum debeo. A quo eadem illa die 15 Jul. datas literas accepi octo ab hinc diebus, postquam tunc meas ad illum misissem. Scies, ut puto, eum cum catenatis morbis luctari in extremo vitæ discrimine positum. Precor ei longam & rectam valetudinem, ut præclaris excellentissimi ingenii & indefatigabilis diligentia monumentis Rempublicam literariam amplius illustret. Promittebat ille nobis Astronomiam Reformatam, inque ea singulare quoddam rei Mathematicæ decus. Expectandum jam nobis est, quid de eo Deus Optim. Max. vitæ & necis omnium nostrum arbiter, statuerit, cui in omnibus submittere nos par & necesse est. Te Physicam curiosam nobis promittere libenter audio. Utinam aliquid tanto Tuo conatu & voto conveniens adferre in medium queam! Non deesset profectò Tibi opera mea, utpote juvandis & promovendis usibus publicis unicè intenti, & omni studio ac toto pectore in eos incumbentis. Sed mecum habito, & novi quàm sit mihi curta supellex. Adhæc tantis laboribus distracto nequaquam licet in præsentia animum ad aliquid ejus generis tentandum appellere. Tibi interim & pro honore, quem mihi amica invitatione exhibes, & simul pro æquo, vel potius amico & benevolo de laboribus meis judicio, & optati successus voto, debitas ago gratias. Clarissimum Hevelium Te pro merito magni facere gratulor, singulari amicitia Viro illi in re Mathematica Excellentissimo, unaque humanissimo conjunctus. A quo cum antea Observationes Pragenses, Olomucenses aliasque nonnullas, alias item aliunde acceperim, non erit opus ea bis proponere, nisi ubi discrepabunt exemplaria, quæ in re Tuum jam me juvit, & porrò juvabit. Cujus pro arbitrio utendi facultatem humanitati Tuæ debeo. Quæcunque operi meo non inferentur, nec mihi usui erunt, ad Te libens meritoque remittam. Vale & mihi constanter fave.

Herbipoli Hamburgum die 8. Augusti 1665.

Joan. Matth. Faber laudatur.

INter alia Cometarum Systemata nuper missa, unum fuit à Clarissimo Expectatissimoque Domino Joanne Matthæo Fabro, Serenissimi Ducis Wirtember-

bergici Jatro Aulico, mihi transmissum, videlicet majus omnium in folio integro, cum Cometæ itinere subscripto, & in varias columnas diviso. Significavi dicto Domino, me id Nobilissimæ Dominationi Vestræ misisse, incidendum cum multis aliis in æs, pro Opere suo quod molitur. Rescripsit, nolle se illud publicè proflare, utpote non undequaque elaboratum. Rogat itaque, ut si res integra adhuc sit, non incidatur. Addit, habere se aliud accuratius digestum, & per folia quatuor chartæ regalis, ut vocant, extensum, elaboratum pro Bibliotheca Serenissimi sui Principis: velleque se illud contrahere ad minorem formam, ac per me mittere, si intelligat, in qua forma aut magnitudine cupiat delineari. Hæc Nobilissimæ Dominationi Vestræ significare volui; nec aliud addere, ne à susceptis studiis avertam vel modicum.

Figuram observat. Neostad. publico dari recusat, meliorem pollicitus.

Hamburgo Herbipolin die 19. Augusti 1665.

QUOD à me nomine Excellentissimi & Clarissimi Viri Domini Joannis Mathæi Fabri, qui Serenissimi Ducis Wirtembergici Principis virtutibus & rerum gestarum gloriâ Inclyti Medicum magna cum laude agit, postulas, æquitati vel maximè convenit. Nullus enim suo in ea quæ meditatus & commentatus est, quæque fecit, jure, cui æqua libertas, cordata cura, & amicitia fides optimè de integritate cavit, privari potest. Itaque libenter meritoque schema illud Observationis Cometice remitterem, si id præsto esset. Sed postquam mihi ejus, sicut & aliorum copia ex singulari Tua humanitate, ea fini ut operi meo infererentur, facta fuisset, cuncta extemplò in Hollandiam misi & sculptori tradidi æri incidenda. An res jam sit integra, non habeo dicere. Imò addubito potius, cum sciam Amicos, quibus id negotii curandum commisi, magno studio operi se accinxisse adque illud incumbere. Verumtamen ego acceptis Tuis ea de re literis quarto ab hinc die, heri ad Amicum Adamum Francum, qui editioni præest, scripsi, ut schema illud Observationis Neostadii, ad Cocharum factæ, quamprimum ad Te directo Francofurtum itinere mitteret. Atque id Clarissimo illi Viro, licet ignoto, cum pl. salute meo nomine perscribi cupio. Nec non, in votis me habere, ut sive illa priora correctæ, sive quæ secunda doctior cura elaboravit, ad me quamprimum mittat. Multum enim interest ad rem ritè perficiendam, ut cuncta sculptor & typographus in tempore, quod omnium rerum primum esse nosti, habeant. Eruuditissimo Kircherò ad literas humanitate refertas die 25. Aug. datas hodie, ut & Humanissimo Riccioliò ad illas, quæ eadem, quâ Tuæ mediæ datæ erant die (erat 15 Julii) respondeo, postquam nihil responsi à Clarissimo Hevelio, dubio procul opus Cometographicum Herculeæ virtute urgente, obtinuissem. Nihil quod ad Te nunc scribam, habeo, præterquam Clarissimum Gravium Professor. Franequer. phænomenon illud ad cingulum Andromedæ Borealius asserere. Vale & constanter ex æquitatis & humanitatis communis, omnia impedimenta superare doctæ, lege, mihi fave.

Wirtemberg. Ducis eloquium.

Æquitati imminus quibusque stude. Jus propriæ rei quisque retinet.

Figuram Neostadiensem Schottocur Auctor mittere non possit à Fabro corrigendam: Missurum se esse promittit.

Temporis diligentem rationem in omni actione habe.

Hamburgo Herbipolin die 14. Octobris 1665.

PROMISSI fidem feceram Tibi me observationem postulante id Clarissimo D. Fabro missurum. Et ego quidem è vestigio in Hollandiam ad Amicum, qui editioni mei operis præest, literas hujus rei gratiâ dederam quò votis vestris meoque paritèr officio satisfacerem. Sed partim absentia partim errore ejus Stutgardianam, (utpote ab eodem Auctore profectam, quam non desideras) observationem pro Neostadiana mihi mittendis, partim meis assiduis occupationibus factum est, ut tamdiu responsum & officium hocce meum fuerit dilatum. Quod benigne excusari peto. Interim nescire Te nolo tum cum observationem hanc repeteres rem non amplius fuisse integram, Amico figuras à Sculptore æri incidi jam ante curante. Quid Clarissimus D. Faber de hac re statuere velit, ex Te scire aveo. Optarem certè illud, quod promittit observationis exemplum

Figuram Neostad. æri jam incisam Auctor Schottocur nunciat: mittit tamen.

Alteram ejus exemplum correctius describat & postulat.

Cometa autumnalis 1665. fama surgit:

Contradicente Hevelio.

plum ab eo obtinere. Atque hoc Tua eximia benevolentia & dexteritas efficiet, spero. Fama novi Cometæ Sueciam, Angliam & Hollandiam implevit. Nos hîc nil tale investigare possumus. Sed nec Clarissimus Hevelius, postremis literis die præteriti mensis ultima datis, Cometam ullum post illum in Pegaso visum agnoscit, imò illi opinioni se opponit. Si quid de statu valetudinis Doctissimi Riccioli exploratum habes, fac ut sciam. Vale & mihi porro fave.

Herbipoli Hamburgum die 21. 31. Octobris 1665.

Figuram Neostadii. Schottus Fabro mittit, ejus exemplum correctius postulat: Sed nil responsi accipit.

*Cometa autumnalis in-
visus, inau-
ditus Herbipoli, Romæ
&c.*

Geographia reformata.

ACcepi schema Neostadianum. Scripsi antè complures hebdomadas ad Clarissimum Dominum Fabrum, monuique ut aliud accuratè delineatum, quâ vellet formâ & magnitudine, ad me mitteret, transmittendum Præn. D. V. sed nullum hætenus responsum accepi. Scio occupatum eum diu fuisse, avocatum ab Illustrissimo Principe Magno Magistro Equitum Teutonicorum. Monebo iterum. Si nihil impetravero, utatur illo quod jam æri incisum, moneatque Lectorem, non fuisse illud ab Auctore numeris omnibus absolutum.

De novo Cometa hîc nihil inaudivimus. Nec Pater Kircherus in suis nuperis ad me mentionem ullam fecit. Fuerit utique rumor falsus. R. Patrem Ricciolium æstimo adhuc in vivis esse: cum enim nomina omnium, qui toto orbe è Societate nostra moriuntur, ad nos perferantur, illius nomen nondum inaudii. Viderit dubiò procul Præn. D. Vestra dicti P. Riccioli Geographiam reformatam in Italia impressam. Præteritis nundinis Paschalibus unum solum exemplar repertum fuit Francofurti, & ad me missum. Exspecto avidè opus Cometicum Præn. D. V. Benè Valeat.

Hamburgo Herbipolin die 14. Novembris 1665.

*Auctor studium in com-
moda publica
testatur.*

Figuram Neostadii. correctam Auctor iterum à Schotto postulat. Lectori observandum de figura Neostadii monitum.

Operis istius editionem quæ tardaverint:

Exemplum ejus Auctor Schotto promittit.

Docti Viri vita longæva digni.

COeptis Te meis & conatibus bonum publicum undique, pro modulo virium à Domino mihi concessarum, juvare cupientibus favere, ex literis Tuis die 31. Octob. à Te datis, mihi vero nudius tertius redditis, libentè intellexi. Gratias Tibi ago debitas de tanta Tua benevolentia quam non merui. Dabo tamen operam ut eâ dignus inveniar. Velim urgeas Clarissimum Fabrum ut correctam observationum suarum figuram nobis exhibeat. Quod ni fecerit, ego Tuum consilium in monendo Lectore sequar. Accepi non ita pridem XIII. figuras & demonstrationes Mathematicas, singulari curâ & solertiâ compositas, inprimis autem argumento Cometico illustrando inservientes à Clarissimo Olao Rudbeckio, per Nobilissimum Nicolaum Heinsium, Fœder. Belg. in Aula Suecica Oratorem Ordinarium. Sed has jam in Hollandiam promovi, ubi fervet feliciter opus. Editionem ejus tardabit & justa moles, & multitudo figurarum ænearum, quæ plures centum erunt. Exemplum libri, quamprimum perfectus fuerit, faxo ut sine mora accipias. En Tibi quæ hodie à Nobilissimo Heinsio de novo Cometa accepi. En & Bullialdana, hodie itidem ad me perlata. Tu quid de novo Cometa statuas, fac ut sciam. Doctissimum Ricciolium in numero viventium esse mihi illique ipsi, sed & orbi literato gratulor, eumque longum valere unâ Tecum & cunctis bonas artes amantibus, precor.

Herbipoli Hamburgum die 27. Jan. Gregor. 1666.

*Cometa autumnalis in-
visus, inau-
ditus Herbipoli & aliis:
hybern. 1666.
fama volat.*

QUòd rariùs, quàm desidero, calamus meus ad te excurrat, causa est, quia timeo, ne Tibi aut molestus sim, aut à studiis Tuis Te avocem. De Cometa in Suecia viso, ut in ultimis monuisti, nihil hîc visum, nec aliundè auditum. De alio nuper, ut ferunt, in Austria viso, magnum quoque hîc silentium. P. Ricciolius sanus est & incolumis. In ultimis 13. hujus ad me datis scribit, se post editam Geographiam & Astronomiam reformatam (quarum potestremam necdum vidi) totum incumbere in reformandam Chronologiam quatuor Tomis explicandam. Horum duos jam esse absolutos, reliquos absolven-

dos, si per ægritudines licuerit. Addit, cum sua Astronomia, sed separatim, editam esse Physico-Mathesin P. Francisc. Mariæ Grimaldi de lumine, coloribus, Iride &c. Opus posthumum & egregium. P. Kircherus intra menses aliquot, præter multorum annorum consuetudinem, siluit. Timeo sinisteriorem valetudinis statum. Ursi responsum per literas, Opus Tuum expectatissimum quo in statu progreditur, rebus Hollandicis adeò perturbatis?

Physico Mathesis Grimaldi.

Dominus Faber altum filet per menses aliquot, nec ad binas meas responderet. Vivus, an mortuus sit, nescio. Hæc nunc occurrunt. Aliàs, si permittis, plura. Salutem humanissimam, ubi occasio dabitur, Dn. Excellentissimo ac Stre-nuissimo Baroni Wirtz (si adhuc apud Vos) & D. de Geriken, de cujus D. Parentis, Amplissimi Consulis Magdeb. adversâ valetudine accepi aliquid, magno meo dolore ab Ornatiss. Domino Jodoco Herman Ulrich, Secretario R. M. Daniæ, qui Erfurdo scribit, se ad eum Magdeburgum tendere; ad procuranda pro Majestate Regia experimenta illa, quæ in Technica mea describo.

Faber ad binas Schottii literas nil respondet.

Wirtzium Schottus salutatum laudat.

Rex Daniæ bonarum litterarum amans & patronus.

Hamburgo Herbipolin die 10. Februarii 1666.

Promptam responsionis vicem merebatur epistola Tua die 27 Jan. data, utpote eximiæ humanitatis plena; & mihi multis de causis gratissima. Sed varia objecta mihi adhuc fuere impedimenta, etiam postquam duas hîc lineas proximo die Sabbathi exarassem. Præterea volebam prius officio debitæ visitationis mutue apud Illustrissimum Wirtzium Campi Mareschallum & Nobilissimum Guerichium Legatum Brandenburgicum Residentem, quos salutare jussuras, defungi, quàm Tibi rescribere. Illum die Dominica, hunc nondum compellavi coram, sed per fidas mentis internuncias quotidie. Et ut hunc prius paucis expediâ, & ipse benè valet, & Amplissimum Dominum Parentem benè valere certus ait. Imò verò de eo sic scribit: Benè valet

Guerichio filio Auctoris singulari amico utitur: Pater benè valet.

. - solidæque suo stant robore vires.

Te verò humanissimè resalutatatum cupit. Sed venio ad Illustrissimum Wirtzium, qui hodie mihi adfuit, mutuâ me visitatione dignatus. Nosti Viri non tantum bellicis, sed & literariis & virtutum laudibus cum primariis quibusque nostri seculi Viris certantis, humanitatem. Hæc vel me tacente Tibi dicet, eum salutationem Tuam gratissimam habuisse, cum eam ipsi tunc deferrem.

Wirtzii merita Auctor celebrat: Benevolentia erga Schottum & Guerichium patrem.

Hodiè verò apud me multa in laudem Tui & Amplissimi Guerichii dixit. Fattetur pro candore suo, eum & plurimas curiosas observationes & demonstrationes experimentis probatas dedisse, & in hoc genere plus quàm ullus alius antè eum præstitisse. Multis de Vacuo egimus inter nos. Ex ejus mente Sphæra, licet omnium figurarum ad evacuandum aptissima ob fortitudinem, quâ resistit melius, quàm ulla alia figura, non potest hâc arte, quam vulgò extractionem dicimus omnino vacua reddi. Hoc autem asserit, quod detur vacuum in Sphæra majus vel minus, prout illa extractio exactè facta fuerit. Vacuum autem tale intelligit, quod est ab omni sensibili corpore, etiam subtilissimo, vacuum. Sed de his aliàs plura, si voles. Nunc enim vides quot mihi sint perficienda Tuâ & Riccioli gratiâ. Candorem ei meum, & rei literariæ in Chronologicis magno incerto laborantibus juvandæ studium, gratum fore spero. Tibi de nuncio bonæ ejus valetudinis & præclarorum laborum plurimum debeo. Ex literis ad eum & adjunctis chartis discas quo in statu opus meum sit positum. Hæc cuncta illuc promovenda Tuæ industriæ & benevolentiae commendo. Si quid de Clarissimo Fabro vel Reverendissimo Kircheri cognôris certi, mecum communica. De Cometa autumnali & brumali hic quoque altum est silentium. Vale feliciter.

Candor & bonarum artium amor. Et sententia de Vacuo. Extractionis ars in Sphæra evacuanda frustrâ non est.

Ricciolio Auctor Chronologica quædam per Schottum mittit. Chronologie incertum multiplex incumbit.

Herbipoli Hamburgum die 28. Martii 1666.

*Jodocus
Herm. Ulri-
chius Regi
Daniae à se-
cretis.*

*Astronomia
Reformata
Riccioli lau-
datur à Schot-
to.
Riccioli laus.
Kircheri oc-
cupationes.
Obeliscus
Chisii Roma
erigendus.
Faber Schot-
to respondet,
aliud se figu-
rae observat.
Comet. exem-
plum accurate
mississe ei
affirmat,
Id inter vias
peruisse Schot-
tus asserit.*

Inclusas nuper confestim misi ad R. P. Ricciolium, & responsum obtinui, quod hisce acclusi. Rogo vicissim Præn. D. Vestram, ut si fortassis Hafniam scribit, sive per se, sive per Amicorum aliquem, inclusas ad Excellentissimum Dominum Secretarium Regiæ Majestatis Jodocum Hermanum Ulrichum dirigere non gravetur. Scripsi eidem ante plures septimanas ob negotium aliquod quod Regiæ Majestatis nomine mihi commiserat, litterasque per postam misi; at quoniam responsum nullum accepi, dubito an ad ipsum pervenerint.

P. Ricciolius brevi tradet duos Chronologiæ Tomos absolutos ad censuram. Curavi Venetiis afferri Astronomiam ejus reformatam, duos Tomos completentem, qui tamen mole non excedunt unam Almagesti novi partem. Opus & egregium & accurate elaboratum. Est sibi ubique similis.

P. Athanasius Kircherus totus est occupatus in Obelisco recens reperto in Patrum Dominicanorum horto ad Minervam interpretando, quem Summus Pontifex erigere, & Obeliscum Chisium appellare cogitat. Excellentissimus Dominus Faber scribit, se præteritâ æstate circa Pentecosten misisse ad me hemisphærium Cometicum denuò & accuratius delineatum, priorique substituendum: sed in via unâ cum litteris interiit: nihil enim accepi. Mea studia valdè lentè procedunt ob adversam valetudinem quâ identidem affligor. Rogo divinum numen, ut Præn. D. Vestram diu sanum & incolumen conservet.

Hamburgo Herbipolin die 9. Junii Gregor. 1666.

*Temporis
parvus esto.*

*Chronologica
multa Ricci-
lio & Auctor
proposuit.
Fabri syste-
ma Comet.
correctum
Auctor dolet
periisse.
Operis hujus
editio absente
Auctore fit,
Tardius eam
perfici cur
nemo mirari
debeat.
Rautenstein-
ianæ mortis
nuncium &
epitaphium
Auctor Schot-
to mittit.*

Acceperam rectè Tuas literas die 28. Martii Gregor. datas, unâ cum incluis ad Nobilissimum & Ornatissimum Virum Dominum Secretarium Ulrichum. Has extemplo Hafniam promoveram. Sed tardius acceperam ad meas responsum. Hujus verò quoque participem Te è vestigio reddere non potui: Subinde enim varia interveniebant impedimenta, quæ officii vicem differre cogebant. Omnia quippe temporis momenta captanda, & quantum per alias necessarias vitæ tuendæ occupationes licet, editioni operis mei impendenda mihi sunt. Scribit autem mihi nonnemo Amicorum Hafniâ, illum Dominum Secretarium officio suo erga Te jam antea satisfecisse. Quod nisi feliciter successerit, me monebis, ego verò meum amicum. Doctissimo Ricciolio non pauca in Chronologia corrigenda argumenti mei Cometici occasione indicavi. Atque hoc ille, qua egregia est humanitate, gratum habuit, mihiq; ad illa studia continuanda animum addidit. Hemisphærium Cometicum ab Excellentissimo Domino Doctore Fabro correctum & elaboratum libenter habuissim. Doleo illud periisse. Operis mei editio feliciter divinâ gratiâ procedit, quantum quidem Auctore tam longè dissiuto & aliis laboribus distracto fieri potest. Nemo postquam id prodierit, me biennium circiter huic magno & multiplici labori impendisse mirabitur. Vale in annos quàm plurimos bono publico. Illustrissimum autem *Rautensteinium* à Suecica legatione redeuntem Chilonii Cimbrorum die 28. Maji Gregor. obiisse, scito. En Tibi Epitaphium memoriæ Optimi Amicorum à me dicatum, & ante octo dies inter doloris & laborum onera tumultuario opere compositum. Iterum Vale, ac mihi fave constanter.

XXVII.

COMMUNICATIO GEDANO- BÜTHNERIANA.

Hamburgo Gedanum die 19 Dec. 1664.

S. & O. Vir Clarissime, Doctissime, Humanissime.

Icet mihi de facie notus non sis, tamen es de fama & libris, quibus orbem literatum, ac præsertim sublimem Matheseos sphæram illustras. Itaque bonarum literarum amans, earundem cultorem Præstantissimum & Clarissimum jure, quod in se literati & literarum studiosi meritò habent, usus compello. Atque hæc sola ratio sufficit ad excusandam hanc, qua nunc in scribendo utor, libertatem & fiduciam. Sed accendor præterea ad scribendum non solum ad Te, sed & alios Viros doctos, hóc novi Cometæ, quem à die 3. 13. hujus mensis animadvertimus in cælo ardere, ut sic loquar, prodigioso igne. De quo en Tibi quæ à nonnullis Viris eruditione & rerum naturalium, ac similiter Matheseos scientiâ excellentibus, Hufvedelio, Garmerio & Joanne Mullero scriptione vel auditione accepi, tum & quæ ipse nudo observare oculo potui. Hæc Tuam mutuam benevolentiam & industriam facilem provocatura esse certo mihi polliceor, de tua egregia humanitate optimè persuasus. Spero me plures Observationes de hocce Cometa Parisiis, Hafnia & aliunde habiturum, quas tecum libenter communicabo, postquam Tibi literarum commercium, quod Tecum colere aggredior, fore gratum videro. Quod reliquum est, appetentem novum annum Tibi Tuisque felicissimum precor, sed & omnibus bonis, quin & universis mortalibus, præcipuè verò illis qui à Christo appellari volunt: qui utinam Deo hæcce judiciorum suorum & æquitatis mnemosyna, quæ vulgò scopæ vocantur, in cælo monstrante, novam vitam agere tandem incipiant, & metu Altissimi, quem ut Patrem omnes invocant, & cuique citrà ullum personarum respectum secundum opera retribuere norunt & consentunt, bella cruenta & paricidalia aliaque nefanda flagitia, illo semper verè poenitentes ad juvandum parato, procul ejiciant. Vale Vir Doctissime diu & feliciter ac me benevolentia Tua complectere.

Ad D. Mag. Fridericum Büthnerum,
Scholæ Sancti Joannis apud Dantiscanos Rectorem & Mathematicum Clarissimum.

Dantisco Hamburgum die 21. Decembris 1664. anni finientis.

S. P. Gratum est mihi conatus meos Virum aliquem doctum invenisse Patronum. Vereor ne pluris fortè æstimentur quàm ipsi vel digni sunt vel ego merear.

Iiiii

Büthnerum
de fama &
libris tantum
notum Auditor
compellat,
Jure, quom
orbe literario
vivitur, usus.

Et occasione
novi Cometæ
1664.

Cum eo argu-
mentum Co-
meticum tra-
ctare incipit.

Novum novum
anni.

Büthnerus
modestus.

Maiores
quàm par est
de Auctore
opinionem
concepit.
Suum de Co-
meta com-
mentarium
Germanicum
ei mittit:

Quem se ci-
vium suorum
gratiâ con-
scripisse fate-
sur:

Defectum in-
strumento-
rum, quo Gy-
mnasium la-
boret, agno-
scit,

Sed hunc He-
velianarum
suum machi-
narum Math.
copia quàm
observatio-
num diligen-
tia pensari
deprecatur.

Observatio-
nes fixarum
& planeta-
rum Hevelia-
nae.

Hevelii in-
dustria in-
comparabilis.

Butnervus
observationes
suas ad Astro-
nomicas aucto-
ritas leges
non esse factas
fateretur.

Observatio
Butnerviana
Cometae 1664
11. 21. Dec.
Gedanensis
altitudo Æ-
quatoris.

Cometa 1664
corpus trian-
gulare.

Figure ob-
servatum
suarum Ge-
dani sculptæ
errores But-
nervus notat.

Votum novi
anni.

Deus nostri
miseretur ob
passionem Filii
sui.

merear. Quamvis non dubitem, Te non tantum Virum Doctissimum, sed & in Mathesi & Astronomicis versatissimum appellare. Ex ungue enim Leonem. Pro transmissis observationibus Cometicis, gratias ago: sed hostimenti loco Germanica quædam de eadem materia adjungens. Civibus nostris gratificari volui, qui

Multa super cæli rogitant incendia multa.

Materiam, uti illam Anno 1652. astronomicè non discussi: contentus famem eorum explere, qui cum Seneca lib. 6. quid sit? quid significet? inquirunt. An acu rem tetigerim, dies docebit. Quod loca Cometæ notata attinet, premitur nostrum Gymnasium simili fato, ut necessariis machinis sive instrumentis destituatur. Quamvis Gedanum quod sibi gratuletur habet, quod Amplissimus Dominus Hevelius defectum eum & machinis suis Astronomicis & laboribus nocturnis suppleat solus. Idem post Cometographiam, quam nunc præ manibus habet, novum Canonion fixarum conscripturus. Quo nomine labor frustra fuerit oculos ad fixas impellere, & observationes curiosè ad eas alligare, cum eas nondum sat tutò habeamus restitutas. Plurimæ vacillant, nec quæ sint in Canonio Tychoniano dignosci possunt. Quam causam primam esse judico, cur cælum à Tabulis & calculo Erronum & configurationum tantoperè discrepet. Congessit idem noster Dominus Hevelius librum observationum fixarum, aliumque Planetarum bonæ satis magnitudinis, summâ diligentia & facili manu habitatum, non contentus semel distantiam accepisse, nec unam saltem fixam cum una fixarum observasse, sed sæpius & cum pluribus fixis. Mirabitur posterior ætas tantum unum Virum potuisse. At obtupeceret, si paratissimam promptitudinem volvendi machinas & facilitatem stellas assequendi noscitur foret. Parallaxes (si quæ fuerint) Cometicæ illius operam & machinas efflagitant. Mihi locum saltem nostratibus indicasse animus fuit. Habes igitur, Vir Spectatissime, quæ Tibi polliceri de meo Cometa possis. Non observationes Astronomicas, sed ut ille apud Virgilium

Parta meæ Urania sunt munera: Namque notavi
Ipse locum aërii quò congestere Planetæ.

Verè dixi notavi & nudo saltem oculo notavi, neque Globum neque filares extensiones applicans, Geometricas tantummodo figuras & lineas invicem contuli. Vides & has notationes Cometæ, principio illo fundari: accurata recensione fixarum secundum longitudinem & latitudinem. Ultimum locum die 11. Decemb. suffurari potius ob nubes intercedentes mihi obtigit quàm annotare. Post hoc tempus ab aspectu Cometæ partim propter ædes fastigiatas, partim propter nivolum, nubilosum, pluviosum cælum excludebar. Observatus tamen adhuc est in horizonte libero ab aliis die 18. Decemb. Nostram enim elevationem Æquatoris necdum excessit, quæ 35° 37'. hinc Gedani est. Observationes transmissas cum Domino Hevelio communicavi. Rem gratam facies, si & alibi habitas observationes transmiseris. Nos iterum gratis officiis & studiis jucundis eam demereri *ευνοϊαν* de Te conabimur. Corpus Cometæ per Tubospecillum triangulare apparuit, in curvis angulis sive ansulis, in medio autem obtusiore inclinatione atque sculptor in ectypo finxit. Cæterum nec tota configuratio hydræ partium & stellarum ejus satis ad ἀκριβειαν & lineam Mathematicam: quod monuisse oportuit. Quod reliquum est annum, qui nunc ad fores nostras excubat, felicissimum, prosperrimum, faustissimum Tibi Tuisque apprecor, sufficiat Deo Patri Clementissimo Orbi Christiano has scopas saltem monstrasse! Ne corripiat nos in ira sua sed misereatur nostri propter eum quæ scopas & scuticas ipse humeris suis subire dignatus est. Ita faxit Miserator Noster! Vale Vir Spectatissime.

Hamburgo

Hamburgo Dantiscum die 3. Januarii Anno 1665.

O Ctavo ab hinc die accepi rectè literas Tuas, exeunte anno præterito datas, ad quas quod paulo tardius responderim, varia effecere impedimenta. Ingentes Tibi gratias ago quod me tam docto & amico responso beaveris, adjunctis & chartis à Te de Cometa nuper editis. Cultorem me esse bonarum literarum non diffiteor: non tamen mihi tribuo pervenisse ad illa sublimia Astronomicæ scientiæ palatia, &

Auctor debitam modestiam servavit.

Edita doctrinæ Sapientum templa Serena

quæ è longinquo miror & veneror, aliis præsertim, iisque gravibus, deditus negotiis. Quantopere amem & colam Mathesin ejusque Mystagogos, ex illis quæ ad vos antea misi, & nunc porrò mitto, facile videre potes. Non dubito Amplissimum & Clarissimum Dominum Hevelium (quem meritò maximum nostræ ac venturæ ætatis miraculum deprædicas) Tecum, mē id rogante, & hoc compendio laboris ac sumptus utente, communicaturum, quæ ad eum mitto. Velim libertate Philosophica utaris, & mihi mentem Tuam aperias, an Cometa, qui nobis à die $\frac{20}{30}$ Dec. in lepore conspici cœptus adhuc visitur, unus idemque sit cum illo priore qui ad corvi rostrum apparuit. Nam video Viros Doctos & Astronomos celebres diversum hinc sentire. Velim etiam innuas, quem Cometæ motum, rectumne, an circularem, an epicyclum, an alium tribuas: tum & paucis indices, de cursu ejus, an scilicet majorem vel minorem circulum descripserit. Velim denique chartas illas à Te nuper editas ad me mittas. Prius enim exemplar Hafniam me mittere oportuit. Vale, & ad inclusas Clariss. D. Doct. Hufvedelii literas ad me datas, paucis responde, mihiq; constanter fave.

Studiis Mathematicis delectatur.

Hevelio laudes meritas Auctor tribuit.

Cometa hybernus 1664. unus an geminus.

Cometa quo motu ferantur.

Nuperus an majorem circulum descripserit.

Dantisco Hamburgum die $\frac{20}{30}$. Januarii 1665.

UT felix faustumque ineuntis hujus anni curriculum, Jova Deus esse jubet, sincero corde, calido voto, animoque fervido, Tibi, Tuisque precor. Responsorias meas priores, per Tabellionem debitè oblatas esse, nullus dubito. Nunc saltem ad eas, quæ 7. Januarii S.N. mihi obtigerunt. Desideras responsum ad Domini Doctoris Hufvedelii literas. Rectè Vir dictus honoratissimus motum Cometæ in Austrum dirigi, conjecit: Observationes enim uno vel altero die habitæ, statim hoc ipsum ita futurum, determinabant. At reversum iterum esse hoc phænomenon, nulli id conjicere licebat. Intra duo enim secula, qui id fecisset, observatus est Cometes nullus. Ab aliis id fieri posse, planè negatum. Ut taceam, hunc in hæmisphærium Australe abiisse & exinde rediisse, atque hæmicyclum absolvisse. Proinde linea directionis sive incessus Cometici, alio, quàm antea feceram, situ deducenda erit. Eum igitur, antè faciem Globi nostri in directum protendo, terminis ejusdem utrinque in spatium longissimum expansis. Quâ positâ, sufficiet linea ad semicirculum, quem moveri visus est, delineandum. Quid sint Cometæ, difficile omnium quæstionem esse, & ipse arbitror: Nec ea fori Astronomici. Mathesis enim quantitatem sibi tantum delegit contemplandam: Naturam & Essentiam Cometæ, Physico relinquens. Liceat tamen & in naturam Cometarum inquirere. Ex Galaxia, ex maculis solaribus, particulam aliquam abscindi, unde Cometa fiat, & ipse nego. At qualis materia remansura sit Cometico corpori, & Elementari & cælesti materia eidem negatis, non capio. Posse (scribit Dominus D. Hufwedelius) quædam probabiliter in medium produci, quæ veritatem in puteo demersam in lucem afferrent. Desiderio teneor eorum, quæ Vir Excell. de materia Cometica meditatus fuerit. In Chymicis novimus quintum

Votum novi anni.

Büchneri de epistola Hufvedelii judicium.

Cometa hybernus 1664. in Austrum directus, atq; inde in Septentr. reverteretur, secundum Hufvedelium; at secundum Büchnerum unam rectam lineam conficit.

Cometa quid disquirunt Physici. Mathesis tantum quantitatem considerat.

Veritas Democrito in puteo demersa putatur.

*Elementa
quatuor Ari-
stoteli, quæ
infinita De-
mocrito &
aliis.*

*Lux Solis &
stellarum ab
igne nostro e-
lementari dif-
fert, judice
Büchnero: se-
cus aliis vi-
detur.*

*Cometa an
de novo ori-
tur, vel à Deo
initio rerum
creatus.*

quintum Elementum cælum esse & appellari, invitis Aristotelicis, qui saltem quæ mixtionem ingrediuntur, agnoscunt elementa. Assensum & meum cohibeo in eo, quòd corpus aliquod conflagrare ibi, Dn. D. Hufwedelius credit, cum ignem Elementarem nostram regionem excedere non posse, certus statutam; Lucem autem illam ætheream Solis, & stellarum, qualem nonnulli ignem vocare consueverunt, ab igne nostro elementari penitus differre arbitror; ut qui ignem eadem appellaverint, homonymiâ lædant. Attigi quædam de hisce in descriptione mea posteriori, quam transmissam æqui bonique consulas oro. Scio & Scaligerum hanc ferram cum Cardano reciprocasse. Præcipua quæstio fuerit: Anne Cometæ de novo oriantur, an verò periodum certam habeant, sintque ex numero primitus creatorum corporum. Cum hanc ultimam sententiam etiam magni nominis Viros hodie amplecti videam. Vale.

Hamburgo Dantiscum die 14. 24. Febr. 1665.

*Auctor di-
latum respon-
sificum ex-
cusat.*

*Hufwedelius
unum Come-
tam hyber-
num 1664.
& 1665, af-
ferit.*

*Cometa hy-
berni 1664.
cursus:*

*Unum Come-
tam tunc lu-
xisse Viri do-
cti statuunt.*

*Hevelio plu-
rimum tri-
bus Curtzius.*

Hevelii laus.

*Gedanum de
Hevelio aliis-
que rebus me-
ritò gloriatur*

*Doctus Viri.
longa vita &
salus precan-
da.*

*Cometas
duos hyeme
1664. appa-
ruisse multis
contendunt.*

*Auctor Büch-
nero de com-
mentario ejus
de Cometa*

*1664 &
1665. gra-
tias agit,*

eundem laudat.

*Curiositas
Christiano*

non convenit.

Ignorare nos

non pudeat,

*quæ ipse Filius
Dei ignorat.*

vir.

MIraberis, credo, me tamdiu ad literas Tuas amicissimas die 10. 20. Januarii scriptas tacuisse. Meritoque me, fateor, negligentia cujusdam accusares, nisi me excusarent præter alias quasdam occupationes haud parvi momenti, quæ me distrahebant, tum iter, quod mihi in Holsatiam instituen- dum erat, tum paulo imbecillior valetudo, quam & labores & crebræ aëris mutationes accersunt, Tuas illas literas cum Clarissimo Hufwedelio communi- cavi, qui, nisi continuæ ejus occupationes eum distinerent, reposuisset jam nonnihil ad ea, quæ in Tuis ad me literis ad eum pertinentia scripseras. Fir- miter ille asserit unum eundemque fuisse Cometam nuper visum, & Come- tam vel rectilineo, vel epicyclico, vel alio motu à rostro Corvi ad triangu- lum Menkar pervenisse demonstrari posse putat. Clarissimus Bullialdus quo- que videtur statuere unum fuisse Cometam. Sed & Celeberrimus Albertus Curtzius è Societate Jesu, quamvis antea aliud sentiret. Cum autem à me per Amicum Ratisbonensem Illustrissimum Dominum Rautensteinium, Consilia- rium & ad Comitata Imperii Legatum Neoburgicum, accepisset, Clarissimum Hevelium contrarium statuere & observationes ejus accuratissimas non aliud quàm unum eundemque Cometam indicare, maluit priorem sententiam de- ferere, & narrationem eorum, qui se duos una nocte vidisse Cometas refere- bant, quàm Hevelianam industriam & fidem in dubium vocare. Merito ita- que tanto Viro, quem præcipuo inter Astronomos loco consentiens doctorum Virorum Senatus collocat, Urbs vestra, multis alioqui divinis beneficiis cum præstantissimis totius Europæ certans, gloriatur. Merito & nos omnes, quot- quot bonarum literarum cultores & studiosi sumus, Deum, ut vobis primùm, deinde & toti Reipublicæ Literariæ hoc decus conservet quàm diutissimè, ardentibus votis precamur. Esse autem nonnullos in Germania, Suecia & ul- tima Hybernia, Astronomos qui statuunt duos fuisse Cometas visos, sed & inventos fuisse, qui duos se vidisse distinctè affirmare non dubitaverint, ex literis Amicorum intellexi: Velim Tu hîc sententiam Tuam enucleatius mihi proponas. Scriptum Tuum publicis typis expressum monstrat Te insignem re- rum cælestium habere notitiam. Ego Tibi de illo, ut eleganti munusculo, gratias ago. Nondum potui judicia aliorum de eo expiscari. Neque etiam ipse tantùm licentiæ sumam, ut Tibi contradicam. Ingenuè tamen sententiam meam proponam, quod ad præfagia ex Cometarum apparitione & situ petita attinet, quam Te pro Tua æquitate & humanitate boni & æqui consulturum, firmiter spero. Curiosè arcana imperscrutabilis sapientiæ divinæ, cui neminem à consiliis fuisse illa ipsa ait, involare ac rimari, tum & illa temporum mo- menta quæ, ipso Christo teste, Pater, in propria posuit potestate, imò ulti- mi judicii diem & horam, quam idem Christus neminem, nec Angelos, cæ- lestes,

lestes, nec Filium, sed solum Patrem suum scire, ore veridico protulit, divinare; tùm verò & signa expetere cælestia, vel metuere, denique ex illis certa quædam & determinata omni ex parte effecta præfagire, prædicere & hariolari divinis oraculis repugnare manifestum est. Jam si experientiam propriam & alienam, sive omnis ævi memoriam consulamus, fatendum quidem est multa mala post Cometarum apparitionem in orbe, imò & in variis regionibus & urbibus signo cælesti, in quo, sub quo vel ad quod Cometa ponitur subjectis evenisse. Verum tamen semper id & in omnibus regionibus locisque illi signo subjectis, tùm & nunquam læta visò illic Cometâ evenisse, admodum difficile probatu judico. Quantum enim mediocri historiarum lectione & notitia rerum affecutus adhuc sum, videre mihi videor, nec semper mala, quin potius bona quoque regionibus & locis illis obvenisse, nec omnibus bona malaque, visò illic phænomenò, obtrigisse, multò minus omnibus omnia illa mala ex Cometis elici solita, immissa esse, imò quibusdam nulla. Nimirum in tam vasto terreo orbe, citrà ullam quoque Cometarum vel Eclipsium vel signorum cælestium apparitionem tristitia accidere necesse est. Ita videmus Viros Principes hîc illic mori (sed & generari ac nasci) & per fuetum libertatis ingenii divinitus homini, utpote ratione prædito, concessæ abusum, contentiones ambiciosas & avaras, rixas, odia, bella, ex his naturali cursu famem, dehinc pestem, provenire, vel potius prorumpere. Videmus & motus tùm civiles, tùm sacros oriri, denique terræ ficcitates hîc, undarum eluviones illic (utrasque, licet contrarias, iisdem locis portendere imò adferre vulgò creduntur iidem Cometæ) aliaque mala, in pœnam mortalibus, vitiorum pertinaci certamine divinam justitiam provocantibus immissa, grassari. Atque ita Cometæ & reliqua signa cælestia nihil mali in nobis efficiunt, nec nobis calamitates accersunt, sed quod & antiquus Auctor Græcus Pythagoras vidit,

Cometas multa tristitia sequuntur.

Astrologici ex Cometarum apparitione prædictiones incerta.

Cometas læta quoque sequuntur.

Mala homines sibi accersunt, suntque causa exitii sui, non astra.

Γινώσκῃ δ' ἀνθρώπους ἀνθρώποις πῆμα ἔχοντας. id est,

Cognosces verò homines sua sponte accersita mala habere.

Rectè proinde ipsi Matheseos consulti dicere solent, *Astra inclinare, sed non necessitare.* Veritati consonat & ille vulgatus versiculus:

Astra regunt homines, sed regit Astra Deus.

Ita inclinationem quandam, quod ad actiones hominis naturales attinet, nullam autem necessitatem syderibus tribuamus, ipsa veritatis tuendæ necessitas exigit. Spernere Cometas aliaque signa cælestia profanorum, eadem temerariè optare, quærere & investigare, & ex illis prodigia determinata ac prædictiones certas evolvere, curiosorum & perversorum: ea timere & cum stupore admirari, superstitionum: ea autem naturalibus causis, quæ probari & ferè demonstrari possint, deputare, & ut divinæ potentiæ, sapientiæ, & justitiæ signa spectare & mirari, iisdemque ad mutandam quamprimùm vitam in melius, velut admoto stimulo excitari, prudentum & proborum esse judico. Hæc ut ad Te scribam, efficit nonnullorum curiositas, quæ in his quidem ex signo libræ (cui religionem & justitiam Veterum Astrologorum superstitio subesse voluerit) bellum sacrum, in illis autem, ex signis Tauri & Arietis tùm hydræ aquaticæ, navis Jasonis, Orionis pugnacis, Eridani fluvii, cetique bellum, idque navale prædicentibus eluxit. Quæ tamen nondum signa Virginis & cancri (miror Leonem præteruisse, & non ab illo leoninam virtutem bella illa gesturis indidisse) neque etiam corvi, lepusculi & Canis attigerat, quamvis illa Cometes vel pertransiverit vel attigerit. Cæterum si ita ibi argutari placuit, poterant, credo, plures, de rapaci scilicet corvo & rabido cane adduci argutiæ. Quid tùm autem de aliis signis, præcipuè de Virgine & lepore fiet? Argutandum paritèr erit, & replenda castra; non tantum effeminatis (qui sub thorace muliebrem

Astra inclinant quodammodo hominem in actionibus naturalibus, sed nullam necessitatem imponunt.

Cometa nec temerandi nec timendi, sed expendendi, & in argumentum virtutis ducendi.

Libra signum cælestis.

Astrologici ex Cometa 1664. & 1665. prædictiones curiosas refutantur.

Milites effeminati, molles, libidinosi, impudici, timidi.

Cervus Dux exercitus leonum non præficiendus.

muliebrem animum gerant, vel qui dediti sint iis, quæ ad effæminandos animos pertineant, quæ olim cuncta Cæsar castris exesse & ejici vel arceri voluit, tum conviviis & ventri & turpissimæ parti corporis, Martem cum Venere adulterino ritu jungentes, & verè nil nisi Attici milites sint, de quibus illud Aristophanis dici queat ὅτι τῷ ἀφροδίστῳ τ' ἐστὶν Ἀττικὸν ἐλέπῃ, muliebrem impudicitiam in vultu & ore gerant, & muliebres potius transmarinorum unguentorum odores, quàm virilem animum & militarem virtutem oboleant) sed plane Virginibus & fœminis, etsi nulla re nisi sexu Amazones referentibus. Imò cogendi in castra erunt lepores galeati, qui Cornificium desertis signis perdiderunt, iisque duces Cervi (quos nec leonibus præficere civilis prudentia suadet) adjungendi, vel tenelli gemelli, vel certè ignavi, qui cancrorum more nil nisi retrocedere norint, omnia præposperè & tardissimè gerant, nec ullas rei benè gerendæ occasiones observent. Sed me jam charta & tempus, quamvis nondum materia & ratio deficit. Vale Vir Clariss. libertati candidæ ignosce, & parem refer vicem ac favere perge.

Dantisco Hamburgum die 21. Martii 1665.

Cometa unus hyeme 1664. & 1665. lucet.

Cometa unus mane & vespere sicut Venus lucere potest & solet.

Phosphorus & Hesperus unum sidus.

Pythagoras primus Phosphorum & Hesperum unam esse stellam docuit.

Observatio Comete die 5. Febr. St. N. 1665. à Büthnero facta.

Cometa cursum circum fecisse Büthnerus negat, ad parabolam propendens.

R Eddita sunt mihi, die 6. Martii St. N. literæ Tuæ ¹⁴/₂₄. Februarii perscriptæ: ut & mense Januario aliæ, eæque priores, die ³/₁₃. Januarii exaratae, Magnifici Domini Hevelii (cujus nomine nunc salutem refero) literis inclusæ. Utque ad priores prius respondeam, duo in illis quærebantur: (α) An unus idemque Cometa esset, qui ad Corvi rostrum apparuit, cum eo, qui in Ceto conspectus fuisset? Decisionem istius quæstionis jam dedi in continuatione mea, per integrum: in specie verò Num. 16, 17. At, sequentibus numeris eæ, quæ objici poterant, pro contraria opinione, dilui. Unum igitur Cometam fuisse, etiamnum firmiter adstruo. Quod Astronomos in Germania, Suecia, & ultima Hibernia attinet, qui duos se distinctè vidisse affirmarunt, operæ pretium facturos existimaverim, si locum & configurationem stellarum proderent, quâ Cometam utrumque *distinctum*, *distinctè* unâ nocte observassent.

Nobis quippe ejusmodi spectaculum notare, adeo felicibus esse non licuit. Fortasse autem error aliquis inde iis sese ingessit, quod quem Cometam manè fulgere, eundem tempore & loco tam repentè mutatis, sub vesperam accendi, iterum animadverterent. At verò inde Cometam duplicare velle, inanis est conjectura. Ita olim Venus, propter subitam mutationem suæ apparitionis, manè & vespere, etiam duplex, eaque diversa stella fuit judicata, distinctis nominibus Phosphori & Hesperii condecorata, quam tamen unum esse eundemque Planetam, Pythagoras demùm primus suo seculo notavit. Laërt. Nisi fortè malimus dicere, idolum aliquod Cometæ in oculis illorum luxisse. (β) Alterum quod quæris, est, ut libertate Philosophica usus, quem cursum Cometa tenuerit, aperiā. Num majorem num minorem circulum descripserit? cum Clarissimum D. Hufwedelium vel rectilineo vel Epicyclico, vel alio motu, à rostro Corvi ad triangulum Menkar pervenisse demonstrari posse, perscribas. Hic, quò ad terminum motus primùm respondeam, die 5. Febr. St. N. eundem ultimò, per lentem concavam lustravi, corpore admodum diminutum, at caudâ aliquâ adhuc insignitum. Subsedit tùm infrà cornu sequens Arietis, latitudinem adeptus jam Borealem: longè suprà triangulum Menkar sive lucidam mandibulæ Ceti.

Quem tamen die 12. Feb. S. N. iterum sub dio versatus, nullibi amplius reperire potui. Ut intrà hosce dies disparuisse eundem facile credam. Lineam quod attinet, quam motu suo describere est visus, negavi eandem in Continuatione mea Num. 18. circulum fuisse. Propendi verò ad parabolam. Certò eam determinare non audeo, quia accuratissimæ observationes, quâ tempus quâ

quà locum, ad id præquiruntur. Interea dum Observationes meas hæcenus habitas ad calculum revoco (quæ causa fuerunt, quòd non æquè citò ad literas priores transmissas responderim) tantò magis in ea opinione confirmor, à Cometa nullatenus Circuli rationem observatam fuisse. Epicyclus, idem quoque circulus est, circulo junctus, motum Eccentricum, juxta Astronomiam Danicam, vel Ellipticum juxta Astronomiam Philolaicam tantummodo salvat, motumque curvilineum non rectilineum, corporis mobilis præsupponit. Verumenimverò habemus per Dei gratiam (quæ sæculi nostri felicitas est) & aliàs lineas curvas à Geometris magni nominis, solidè enucleatas. Ipseque Cartesius in Geometriam suam parabolam, hyperbolem & ellipsim introduxit; veteres Geometras eo nomine castigans, qui inter rectam & circulum, totius Geometriæ pomæria coarctarunt. Quin pergit idem, & præter has, quas lineas simplicissimi generis appellat, & alias secundi generis, tertii, quarti ordinis, in forum Geometricum transcribit. Et verò, si pag. 26. evolvere sit animus, Conchoidem fuisse supponere licebit, si Vincentius de S. Victore in opere suo Geometrico adeatur, vel Conchois vel paraboleides. Utrumque enim symbolizare, *conchoidemque parabolam esse evolutam* demonstrat author prædictus. At motus hic à me, ex trajectione per lineam rectam Cometicà, & circulari motu Terræ tanquam *διδομένης*, tantummodo deducitur. Si vero *διδομένη* hæc quæstioni subjiçiantur, observationes accuratissimas habere oportet, quæ nobis puncta definiant, quibus via Cometica incefferit. Unde demum ad speciem lineæ perveniendi nobis facultas patet. Ad *ακρίβειαν* autem illam observationes meas minimè adspirare candide fateor: ut nec illud prætereo, Fixas innumeras vix dum limam suam ultimam à Tychone vel Longomontano passas esse. Proinde parùm commodi exinde sperare licet, quamvis Cometam cum hac & illa fixa in certa figura Geometrica comparaverim, & exinde locum ejus secundum longitudinem & latitudinem, tum & intersectionem orbitæ & angulum inclinationis eruerim: attamen vel propter fixas nondum penitus restitutas, firmo satis talo hisce conclusionibus inniti verebor. Expectamus verò novum Canonion fixarum, Herculeo labore à nostro Atlante constructum, & suo tempore edendum: quod ut lucem aliquando aspiciat, pro salute hujus nostri Hipparchi, meritò mecum Deo preces votaue facis. Inclinationem orbitæ admodum variabilem à circulo reperi. Transiisse tamen Eclipticam inter 27°. & 29°. Arietis calculo constitit. Quod superest, in linea determinanda laboro. Quantum & quousque profecero, in disputationibus meis, *οὐδὲν* prodidero. Quæ enim Germanicè à me hæcenus sunt emissæ, exoterico genere & ad popularium nostrorum captum *ἀντὶ τοῦ λαοῦ* sunt conscriptæ. Quæ sequentur, si Jova vitam & vires suffecerit, magis mathematicè. Denique ut paucis omnia complectar, repeto ex Continuatione Num. 18, 19. fuisse cursum Cometæ rectilinearem in sese. Qui curvilinearem facere nobis fuit visus, in specie vel parabolam simpliciter, vel evolutam parabolam, sive conchoidem. Lineam hancce Cometa non à latere globi terreni, in Systemate Mundano incedere visus est; sed in situ transversali hoc modo, ut sub Cancro omnium maximè proximus Terræ existeret, in Libra verò & Ariete omnium remotissimus. Ruit igitur assertio illa in priori meo scripto, à Planetis satoribus eundem in motu propulsum esse. Cum subsequenter diebus motus ejus contrarium statuere suaderet. Proinde & primam sententiam & lineam directionis ratione sitûs mutavi, transversalem, non collateralem Globo terreno eandem faciens. At nimis multa de linea motûs Cometici. Nunc ad Astrologica deveniam.

Scrutari extremi diei momenta, signa expetere vel metuere, & ego improbo. Dies enim ille est ultrà communem Naturæ sortem, atque in solidum potentia & scientia divinæ subjacet. Fide quippe concipimus, mundum conditum: fide itidem concipimus, eundem desitutum esse. At verò signis eluciscentibus, aliqua sub denominatione contingentia humanæ, & voluntatis divinæ

Epicyclus quid. Motus eccentricus & ellipticus. Lineæ curvæ plures nunc in Geometria quàm olim sunt. Cartesius Geometriam insigniter novis & veteres castigavit.

Conchois & parabola evoluta idem.

Observationes accuratissimæ ad determinandum cursum Cometæ requiruntur. Fixarum innumerationes sedes vix certa reddita.

Fixas stellas optime Horvælii figet. Horvælii in restituendis fixis industria singularis. Inclinationis orbitæ à circulo variat.

Cometici motus lineæ qualis ex Buthneri mente.

Buthnerus semet corrigat.

Curiositatem Buthnerus improbat.

Astrologiam Buthnerus desecit.

vinæ

*Arabum
commenta
Buthnerus
rejecit.*

*Experimen-
tia specialibus
in re Astrolo-
gica Buthne-
rus gaudet.*

*Cometa si-
gnum & cau-
sa eventuum
naturalium
Buthnero
quomodo di-
catur.*

*Prædictiones
eventuum
naturalium
licitæ.*

*Physicæ sua
constat aucto-
ritas.*

*Certi &
veri gradus
dantur.*

*Cometa si-
gnificatio su-
pernaturalis.*

*Cometa fi-
deli monitori
& consiliario
comparatur.*

*Per se mali
nuncius non
est.*

*Sed per ac-
cidens.*

*Imo potius
bonus consi-
liarius.*

*Deus homi-
num misere-
tur eosque per
Cometas ad
pœnitentiam
invitat.*

*Cometa Mer-
curio compa-
ratur.*

*Demonstra-
tio 78 & 79 &
80.*

*Demonstra-
tiones Astro-
nomica, Geo-
metrica, Phy-
sica.*

*Demonstra-
tio à posteriori
locum in Co-
metis non ha-
bet.*

*Cometæ in-
signes Rerum
publicarum
mutationes
nunciant.*

*Tanquam
præcones nuti,
Momentes &
minantes si-
mul.*

vinæ conjicere vel prædicere, divinis oraculis minimè repugnat. Præfabor autem, Astrologiæ suum quendam locum inter scientias relinquendum esse. Dum verò Astrologiam nomino, non approbo omnia, quæ Arabes in eam infarserunt, sed Physica à suppositionibus Arabum disseparo. Longè etiam solidioribus fundamentis eandem niti, non paucis ab hinc experientiis hætenus edoctus fui, quam quæ vulgus Astrologorum modò suspicit colitve. Proinde pars aliqua Physicæ audit, quales etiam Physiognomonica & Insomnia apud Aristotelem: Meteorologica Virgilii in Georgicis, Σημειωτική apud Medicos numerantur. Et hucusque Cometam in naturalibus, signum esse eventuum naturalium statuo; ut & causam eorundem faciam. Eventus autem, qui Cometam nostrum naturaliter sequi possunt, ajo esse, frigus intensissimum, eluviones aquarum, infectiones aëris, corruptiones agrorum, morbi pecudum & hominum, pestes, siccitates & æstus, naturali nexu se insequentes: sub determinatione tamen, tum contin-gentiæ (posse ista fieri, si subjectum patiens receptivum sit influxus illius) tum & si Deus vitiis nostris infestus, precibus non flectatur. Talia prædicere nec impium est, nec curiositatis, nisi Physicam & reliquas scientias fortean uno ore ad Orcum damnare velimus. Quod certitudinem attinet, diversæ sunt diversis scientiis, veritatis & evidentiae gradus: daturque etiam rerum veritas & certitudo, non solum earum, quæ semper & perpetuò fiunt, sed & quæ plerumque; quamvis non pari necessitatis gradu & Regula. Unde & τὸ κατ' αὐτὸ iisdem competet, quemadmodum prolixè satis hæc ipsa Philosophus in analyticis suis tractat. At præter hanc significationem rerum naturalium spectatur & in Cometa aliud quid Θεῶν ἔ, quatenus directione vel aliis indiciis, regna & Respublicas æquitatis, jurisque divini & humani admonet, & à vehementia Consiliorum, ceu fidus Achates, advocat, quibus etiam, si non audierint, mala impendentia interminatur. Cometa igitur non per se mali nuncius existit, qualem vulgus increpat; sed per accidens. Quin potius bonum Consiliarium vocavero, qui Dei providentiâ & φιλανθρωπία in mundum immissus, primò de malitia cordis humani concionatus, fastum impotentium & libidines potentiorum castigat, consilia sua acerba corrigant, salutem suorum lenioribus pharmacis curent, nec cupidine lucri aut animi elati in præcipitia seipsos suosque trahi patiantur, addito non obscuro indicio, quam spem lucri & honoris concepissent, in damnum & everfionem ipsis esse cessuram. Non enim Deus tot millium, quos in perniciem mutuam jam ruere velle prævidet, misereretur? qui Jonam ad Ninivitas misit! An verò negabimus Numen illud ter optimum curâ mortali-um tangi?

Sed ne gratis hæc mihi credi ita velim, Cometam à Deo rebus mortalium inferri, Mercurii cujusdam vice, unde probabitur? Dicam, dum hæc saltem præ-misero. Duo demonstrationum genera ab Analyticis notari, τὸ ὅτι & διότι: Quarum hæc mediata affectiones, illâ immediata demonstrantur, per ὅτι à posteriori, ex hypothesi, deducendo ad absurdum, inconveniens, impossibile, vel denique inductione à sensu factâ. Ita in Astronomicis, Motus Planetarum, Eclipses Solis, Lunæ demonstrantur. In Geometricis immediata affectiones, quales benè multæ apud Euclidem leguntur. In physicis, ignis urit &c. Quamvis igitur nulla hic directæ & ostensiva à priori, occurrit demonstratio: nihil tamen prohibet, à posteriori aliquid haberi. Unde ita colligo: Si semper apparitionem Cometarum insignes mutationes Rerumpublicarum subsequutæ sunt, quæ analogiam quandam vel ratione signi, vel asterismi, vel transitus, aut alterius ali-cujusmodi in astrologia saniori, confirmati, habuerunt, Cometæ utique labefactandarum vel etiam evertendarum istarum Rerumpublicarum nuncii fuerunt. Qui quia rerum humanarum neque præsentium neque futurarum quicquam sciunt, nec quid Reges in consiliis suis istis temporibus agitent, norunt, & principio aliquo intelligente, Summo, Omniscio & Optimo admonitionis ergò, si verò hunc monitorem respuerint, comminationis causâ immissi, rectè dicentur.

Sed

Sed antecedens, experientiâ tot seculorum roboratur. Ergò & consequens patet.

Si quis negaverit Cometam ratione apparitionis suæ signum esse, negaverit idem quoque esse ex genere ☿ & ♄. Ergò Cometa ens absolutum erit. Ergò perfectionis vel ornatûs mundi causâ elucescet: quod utrumque statuere inconveniens est. Cum mundus suum ornatum & perfectionem ex primæva statim creatione obtinuerit. Aut dicendum Deum & Naturam aliquid frustra agere. Proindè ipsi Cometæ veluti statux quædam Mercuriales at mobiles, à Deo certis quibusdam Rebuspublicis præstitui & præfigi rectè dicuntur. Si certis Rebuspublicis præfigi negaverimus, signi rationem evertemus, cum signa non rerum vagarum signa dicantur; sed talia quæ ☿ & ♄ indicant, si non aliter, at saltem ex intentione ejus, qui signum instituit.

Quod hominum solertiam attinet, an possint aliquid exinde eruere? an subiecta certa determinare? quàm verè? cur huic non alteri? ea partim ex prioribus fluunt, partim ad Astrologiam pertinent. Brevibus: Si Cometæ sunt ex genere relatorum sive signorum, finis eorundem utique dabitur & ☿ (significatio) & ☿ Subjecti sive Politiarum. Cum aliàs frustra immitterentur à Deo ejusmodi fidi Achates, quorum vocem nullus intelligeret: Deusque sine suo frustraretur & homo ludificaretur. Quibusdam regionibus in vasto hoc terrarum amphitheatro bonâ quædam obvenisse, non diffiteor. Habet enim Cometa restrictam suam significationem, quod ad mala & subiecta, quibus portendit. Ut iniqui fuerint qui omnium, quæcunque mala in tota rerum Universitate contingunt, prænuncia signa & eventa ad Cometam referunt. Proinde ita futurorum significator existit, ut tamen nec suetas Naturæ vices, nec liberum hominis arbitrium tollat, nec mala sua omnibus omninò locis præfiguret. Quod conjecturas meas attinet, Cometam signum concomitans voco, rerum non longè futurarum, sed jam jam præsentium, & quæ modò fermentantur. In scripto præsentis (quod æqui bonique consulere velis, oro) numero 18. sub calcem, & in Continuatione numero 33. expresse ajo: Deum pro singulari sua bonitate & sapientissima cura, potentix hocce opus, Magnatibus veluti Mercurium quendam immittere, eos à conceptis jam conatibus deterrendo; secus si faxint, pessima quæque & subversa in fine consilia passuros. Hic nihil curiositatis. Eo enim sine id signum in cælo à Deo Optimo conspiciendum omnibus patuit, ut monitor esset, & homines eo terriculamento sapere discerent. At cur, quærendo pergis, ex Eridano, Argo, Ceto, mala aquatica conjiciuntur, præteritis Virgine, Leone, Lepore, Sirio? Hoc ipsum desidero in vulgo nostro Astrologorum, ut tandem veras causas Astrologix scrutari & selectum facere velint, cum regularum Arabicarum numero infinitarum, tum prædictionum exinde conficiendarum. Hominem unicum esse objectum hygieinæ in Medica facultate clarum: cui tuendæ, immensus numerus herbarum conducit: reducuntur omnes quoque eadem ad hominem. At inter tantam congeriem herbarum seligere hanc, præ illa, huic malo, & huic homini accommodam, artis & artificis Medici est. Simili ratione Cometa una saltem est stella, punctique sive Centri rationem obtinens in cælo, circumdata undique innumero exercitu stellarum, quas supra se & infra se, tum & ex latere utroque intuetur. Astrologi autem boni & sani est, scitè componere exinde significata. Ne igitur argutias esse judices velim, quæ cum ratione & judicio à me fuere ita posita. Veteres illas regulas Astrologicas de motu, celeritate, orientalitate Libræ Signo religionis &c. & sexcentas alias jam dudum exui. In firmiores Physicæ & Matheseos principiis magis conformes jam per tredecennium annos & ultrà incumbens. Faciant id & alii Astrologi, & bonum Astrologicum promovere mecum studeant. Modum, si quæsierint, Meteorologica primò terant, & quid veri, quid falsi iis insit, sectentur. Miser næ ille discipulus, qui ultrà præcepta Magistri sui sapere non satagat, nec aliquousque etiam suo ipsius Marte progrediatur. Palma utique omnibus in medio

Cometa signum est, qui non frustra apparet.

Statuæ Mercuriali, at mobili comparatur.

Saltem signum est ex intentione Dei.

Ad certum finem & subiectum:

Bona etiam ejus apparitionem sequuntur, significationem habet restrictam, mala cunctis ad eum non referenda, Rerum vicissitudinem & hominis libertatem non tollit:

Signum est Concomitans rerum proximè futurarum, Comparatur nuncio malorum, si homines mali esse perrexerint.

Et monitori terrenti Buthnerus Astrologos vulgares culpât, commenta Arabica & prædictiones exinde factas rejicit.

Buthnerus studia sua Mathematica à Vulgaribus differre demonstrat. Astrologie multa adhuc desunt.

Discipulus conetur superare magistrum.

*Astrologi
plerique Ara-
bicis figmen-
tis student.*

*Kepleri in
excolenda*

*Astrologia
laus singula-
ris.*

*Buthneri
humanitas.*

est posita. Doleo autem plerorumque Astrologorum torporem, qui nihil ultra Arabum somnia tentant, & religioni sibi ducunt, propriis humeris artem subire. Dum enim omnes cæteræ artes, tuos hætenus habuerunt cultores & apices, hæc sola hætenus, si unum Keplerum excipias, inculta jacuit.

Hæc pro ingenuitate mea liberè ad Te perscripsi, itidem amanter rogando ne, quæ prolixè & libere scripsi, ea sinistrè interpretari velis. Si dubia aliqua adhuc occurrerint, explanare eadem in posterum paratus sum, & ad reciproca studia, favorem & amicabilem collationem iterum iterumque me offero. Vale.

Hamburgo Dantiscum die 16. Aprilis St. N. 1666.

*Auctor dilati
responsi offi-
cium apud
Buthnerum
excusat.*

*Cometam
unum hyber-
num 1664.
fuisse multi
affirmant:*

*Geminum à
quibusdam
stanni non mi-
randum:*

*Rationes
pro hac sen-
tentia.*

Hevelii laus.

*Bullialdi
elogium.
Auctor de
hoc opere cum
Buthnero con-
fert.*

Literas Tuas die 21. Martii datas his diebus accepi. Quæ cum & eruditio-
nis & humanitatis sint plenæ, jure suo responsum è vestigio postulabant:
Sed varia intercesserunt negotia, quæ me circumstabant & urgebant, ita ut
impedimentum hoc mutui erga Te officii amoliri subitò non potuerim. Ut
taccam doctissimam epistolam Tuam responsum cum cura exigere, quam ta-
men nonnisi mediocre tenuitas ingenii & exigua rerum Mathematicarum
scientia, (utriusque enim mihi benè conscius sum) è contrario verò magna ne-
gotiorum copia, Tibi promittere potest. Quantum tamen fieri à me poterit.
Κατὰ πρός Te præeuntem sequar. Rem gratam mihi fecisti, quòd literis Tuis
quoque sententiam de uno Cometa mihi confirmaveris. Idem post Amplissi-
mum & Incomparabilem Hevelium vestrum & Clarissimum Bullialdum, publicis
nuper demonstrationibus & alii Viri doctrinâ insignes, & præstantes Mathe-
matici fecere. Quibus quod & tu pro egregia Tua eruditione accedas pluri-
mum Tibi gratulor, cujus etiam humanitati ac in me benevolentia plurimum
debeo. Non miror tamen multos etiam putare & tueri geminum nos nuper in
Corvo & Lepore vidisse Cometam. Nam non leves (aut ego fallor) rationes
pro adstruenda sua sententia adferunt; præcipuè verò diversum situm, illo
inter Orientem & Meridiem mane, hòc inter Occidentem & Meridiem ve-
speri apparente: & diversum motum in proprio circulo, illo scilicet in Me-
ridiem, istò in Boream flectente; sed & valdè, (quam nuper objectionem à
Clarissimo Fornelio Profess. Math. Upsaliensi accepi) inæqualem & inauditum,
cum Cometa qui à die 18. 8. ad 22. 12. Decemb. 10. gradus tantum peregrisse
observatus sit, non possit idem esse cum illo qui à die 22. 12. ad 21. 31. Dec.
plusquam 100. gr. perfecit. Ad quæ cuncta ego tamen pro mea tenuitate re-
spondi, antequam solidius responsum ex doctissima Clarissimi Bullialdi infor-
matione depromere possim. Ad quod si & Tu, Vir Eximie, qua es eruditione
& humanitate aliquid addideris, addes unà multum Tuis in me meritis. Quæ
ut Tibi grato aliquo officio pensem, sedulò cogito & votis studiisque sinceris
in id incumbo. Et ecce offert se occasio, quòd & Tibi, & Magno Hevelio,
quem Tu Hipparcho illi Plinianis elogiis celeberrimo, sicut ille Præstantissimum
Bullialdum, meritò comparas, id præstem officii ut meritis vestris publicum
exhibeam testimonium in mea farragine observationum & judiciorum, quæ
de nupero Cometa undique collegi ad me vel ad Amicos ex Italia, Gallia,
Britannia, Dania, Suecia, Hollandia & diversis Germaniæ locis missa, ut
& plura Historica, Politica & Ethica iis intermixta. Hæc enim ut in ordinem
redigam, illorum ipsorum, qui talia vel ab aliis acceperunt vel ad me perscri-
pserunt, consilium & voluntas efficit. Quod cum jam Amplissimo Hevelio in-
dicaverim, Tibi quoque, Vir Clarissime, qui me licet ignotum & immeri-
tum Tua amicitia & literarum commercio dignaris, indicandum esse duxi, ne
citra vestram voluntatem vestra intra privatos amicitia parietes scripta, publici,
juris faciam. Hoc enim esset contra jura amicitia & æquitatis, quæ vicissim
mihi fidem facit, Vos id consilii approbaturus. Tantò magis cum jam ante
Vestra

Vestra cum variis Viris doctis ore & scripto communicata, salvâ & utriusque vestrum & meâ existimatione, premere nequeam, &, si id fieri velitis, vestra ut recognoscatis & pro lubitu efformetis exornetisque Vobis libertatem concedam, imo perquam libenter me id visurum agnoscam. Velim itaque Vir Doctissime, Tua Germanico stylo expolita Latina facias; Illa, dico, quæ in potestem Tuis allegas, tum & alia vel jam edita vel quæ promittis edenda (in quibus adsit Tibi benignissimus Deus, bono publico, ut & in desiderio illo totius Reipublicæ literariæ votis opere Heveliano ex animo precor) in breve quoddam compendium redigas. Erit hoc publicum Tuæ egregiæ eruditionis & in me benevolentiae, ut & mei grati in Te animi, monumentum. Quid autem de hoc meo instituto ad Clarissimum Hevelium scripserim, spero Te ex illo cognovisse. Crede mihi, Magnorum Virorum monita nec levis momenti rationes, præsertim à spe promovendi boni publici petita, me vel renitentem ad opus hoc aggrediendum movent, assiduò illud pium votum JOVA JUVA in corde & ore habentem, & propriæ tenuitatis mihi benè conscium. Sed ad capita Tuarum literarum redeo. Verum quidem est, non paucos Mathematicos in Germania, Suecia & Hybernia sententiam de duobus Cometis nuper conspectis acriter tueri. At eisdem narrasse duos sibi una nocte visos esse Cometas nec accepi nec scripsi, sed tantum quosdam homines è Germania & Suecia id narrasse. Vidi in lectione historiæ Cometicæ sæpè & committi hinc errorem, multis ex uno Cometa ob diversum apparitionis tempus, tum situm motumque, vel figuram coloremve alium, duos facientibus, & Cometas matutinos fieri vespertinos, & contrà. Ideò in rebus tam arduis & abstrusis nihil Stoico supercilio & censoria gravitate decernendum, & sicut omnis dissensus tolerandus, ita & error, si vel certò compertus fuerit, facilè excusandus, nec de mortalium quoquam illud *αὐτὸς ἔφα* (ipse dixit) usurpandum est.

Nam & sæpè videmus ejus commatis homines, qui tantum præsumere sibi audent, vel etiam talia adulatorio more tribui sibi partiuntur, gravissimè labi, uti omnia elata. Cogitandum certè omnibus est, longè plura à nobis nesciri quàm sciri. Hinc illa Scientissimorum communi judicio Virorum, Salmasii, Heinsii & Boxhornii (quorum modestiam vastissimæ eruditioni junctam familiarius cum eis versans noveram) symbola: Quantum est quod scimus! Quantum est quod nescimus! Maxima pars eorum quæ scimus, minima est eorum quæ ignoramus. Nempe & hi Magni in Republica literaria Viri, quantum & sibi & Sapientissimis quibusque deesset, sedulo cogitabant, quod & illud Theophrastum in mentem nobis revocat.

Ἀνθρώποι δὲ μάταια νομίζουσι, εἰδότες ὅδε.

Nos homines autem vana existimamus, scientes nihil.

Quæ tu quidem, Vir Doctissime, benè scis cuncta. Ego tamen volui hæc Tibi, & simul ignorantiam meam, quæ me quoque, in Mathematicis præsertim, quæ vix primis labris, quod dicitur, degustavi, tenet, & magis quidem, quam Tua forte, vel plurium aliorum ferat sententia, indicare. Fateor autem me è numero discentium esse, & illius prudentissimi moniti, *Multi pervenissent ad scientiam nisi putassent se jam pervenisse* recordari, nempe cum scientiæ cupiditatem benigna nobis inseverit natura. Sed ad alteram epistolæ Tuæ partem venio, quæ de Astrologicis agit. Ubi primum dicere debeo, me quæ dixeram de curiositate, quæ non tantum ad certò & necessariò determinanda siderum & Cometarum effecta, sed & ad scrutanda abstrusissima divinæ sapientiæ decreta & temporum nomena, ipsumque adeò extremi judicii diem provolecto, nec sine temeritatis nota aliis hæc oraculorum instar obtrudat, nec ad Te, nec ad ullum alium, qui sobriè Astronomica & vel Astrologica tractet, direxissè. Nosti enim inveniri tales, qui & mundi finem & extremum illud judicium ad certos redigant annorum numeros. Atqui sicut & antea dixi, Christus ipse in Evangelio

*Compendium
Commentarii
Germanici de
Cometis ab eo
Latine fieri
petit.*

*Cometa duo
sunt sæpè ex
uno eodemque
& quare.*

*Libertas &
modestia Phi-
losophos de-
cet.*

*Præsumtam
opinionem su-
ge.*

*Magnorum
Virorum ma-
gna sunt vi-
tia.*

*Scientia no-
stra in hoc
mundo est im-
perfecta, exi-
gua.*

*Magnos Vi-
ros decet mo-
destia.*

*Modestiam
serva.*

*Præsumta
opinio scien-
tiæ multos à
scientia ar-
cet.*

*Scire naturâ
appetimus.
Curiositas
cavenda.*

Prophetia
novæ rebus
ipsis refutata,
Publicè &
privatim no-
xia.

Curiosi cre-
duli, vani.

Predictiones
quales Auctor
rejecit.

Butknerus
diversa ra-
tione à vul-
gari Astrolo-
gica studia
tractat.

Sidera agunt
quodammodo
in inferiora,
sed volunta-
tem hominis
non regunt.

Cometas
multa mala
sequi solent,
ut & bona.

Auctor Butk-
noro quodam-
modo assensit,
libertatem
dissentendi in
quibusdam si-
bi reservans.

Butkneri
sententiam
exponit &
approbat Au-
ctor.

Stoicus alios
parvi facit.
Academicus
de omnibus
dubitavit.
Diogenes
omnes carpit.
Virtuti veræ
laus debetur.

Cometæ
quantum tri-
buendum.

de die & hora illius judicii nec se, nec Angelos, nec ullum alium, sed solum Pa-
trem suum scire affirmat. Idem in Actis (quod meritò me hic repetere paulo
post videbis) discipulis curiosius in restituendi regni Israëliti terminum in-
quirentibus, responsum non sine coërtitione & correptione dedit: *Non esse illo-
rum*, dicens, *nosse tempora & opportunitates quæ Pater in propria posuerit potestate.*
Vidisti credo & nuper vana & pudenda novorum Prophetarum, de ruina domûs
Austriacæ & Racociorum ad Regale fastigium evectione, aliaque hujus ollæ vatici-
nia, quæ quàm publicè nociva sint, & in ipsum quoque Protestantium nomen inju-
ria notum est. Vidisti præcisa de Anno 1652. sed & aliis usque ad 1670. vel etiam
longius distenta præfagia, & quæ plura hujus farinæ dantur. Hæc in illa epi-
stola mea tango, & stylo meritæ reprehensionis confodio, aliàs non tangenda;
sed temerariæ credulitati vana arripienti, vanisque aures & mentes credulas pa-
scenti subtrahenda, quod ipsum quoque me in illa epistola præstare voluisse,
memoriam Tuam appello, nec non me solas illas fatidicas conjectationes & ha-
riolationes ex signis cœlestibus petitas, ut Scripturæ Sacræ repugnantes impro-
bare. Atque eodem me jure in cunctas prædictiones manifestæ contrarias Scri-
pturæ Canonice uti fateor, licet illæ non tantum speciosum Revelationum no-
men obtendant, sed & ab Angelo è cælo veniente, & vel ab ipso Paulo in terras
reduce, allatæ fuerint, quod is ipse, Gentium dico Doctorem, me docuit. Gra-
tulator itaque Tibi, Vir Eruditissime, quod non tantum Physica ab hypothesi-
bus innumeris & somniis Arabum; sed & Te ipsum Rationi, Philosophiæ so-
briæ & experientiæ multæ innixum, à vulgo Astrologorum lubrico mobilique
fundamento insistentium, & tamen inania in cælo consectantium, separes.
Astra & Cometæ, utpote superiora, agunt quodammodo in hæc inferiora, &
in ipsos humani corporis humores, sed in voluntatem ejus, quæ à solo auctore
suo pendet, dominatum non exercent. Seriem eventuum, qui Cometam na-
turaliter insequi possunt, sub determinatione tamen tum contingentiae, tum &
nisi Deus peccatis infestus & Virgam justissimæ iræ expediens flectatur tempe-
stivâ pœnitentiâ (cui non semper esse locum, si scilicet præfracta contumacia
gratiam ejus procul esse velit, ille ipse toties docet) ad misericordiam, prout à
Te adfertur & ego accipio, eidemque subscribo. Id tamen facio, salva libertate
meâ in his vel illis dissentendi, quam & Tibi & cuique relinquo integram, de-
que ea, si ad bonum publicum dirigatur, qualis certè Tua est, vehementer
gaudeo. Atque ita non existimo necessarium esse, ut Tibi ad singula respon-
deam, dum suo loco intacta relinquis veritatis fundamenta, nec vires naturæ
in orbe, nec vires liberi arbitrii in homine, tantominus divinam sapientiam, ju-
stitiam & bonitatem tollens, sed Cometas, ut prænuncios malorum & bonorum,
eorumque vicinorum, & velut statuas Mercuriales, at mobiles, & divinam vo-
luntatem hominibus significantes, imò ut fidos Achates & bonos Consiliarios
Principibus publicè privatimque utilia suadentes statuens, nequaquam verò cum
vulgo Cometam quasi mali per se nuncium increpans. Hæc enim à Te non
minus prudenter & piè, quam ingeniosè dicta sunt. Atque hoc est

--- simul & jucunda & idonea dicere vitæ,

& ut publicè utilia proferre, ita publicè communicanda tradere, Tibi quoque
magnum allatura decus. Nam dicat, quicquid volet, aliquis, ex Stoa Superci-
lium, vel ex Academia dubitationem meram ferens, & vel ipse, honesti tamen
pallio amictus, magnus magni dolii inhabitator Diogenes:

- - - - aut virtus nomen inane est,

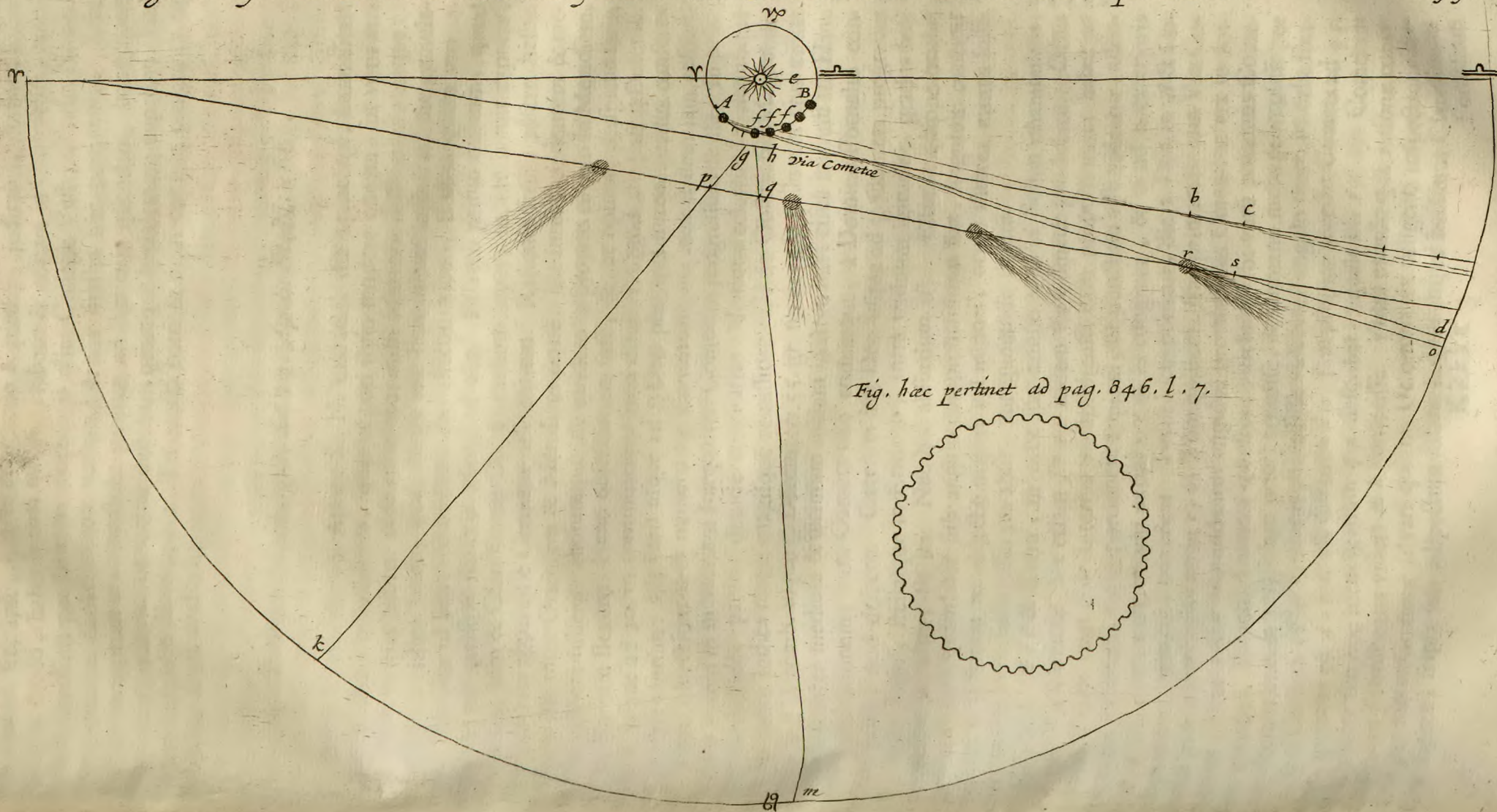
Aut decus & pretium rectè petit experiens Vir.

Horat. epist. 17.

Servatis tamen modestiæ & humilitatis Christianæ legibus id faciendum esse
addo. Quantum porrò Cometæ ratione signi vel asterismi, vel transitûs aut al-
terius alicujus modi, non ut causæ alicui efficienti, sed ut signo concomitanti
tribuen-

Figura observat. Cometicar. Gedani factar. ad Communicat. Buthnerianu. pertinens.

Nº 53.

tribuendum sit, ipse, quâ es eruditione & pietate, judicabis, & hanc scientiam, ut credo, habebis cum modo. Habetis & editam in Urbe vestra, tantis meritis clarissima per Orbem, doctissimi olim Collegæ Vestri Henrici Nicolai exercitationem de Astrologiæ veritati, & alia similia hûc pertinentia. Ecce verò & excerptum meæ epistolæ prolixæ ad Amicum quendam, bonæ notæ virum datæ, quæ me his diebus destinuit, quamque heri demum expedivi. Hac ratione supplebo dicenda hîc. Tu cuncta boni & æqui consule prolata ab eo qui discendi est avidus.

*Dantiscanæ
urbis elogium,
Henr. Nicolai
laudatur,
Exercit. de
Astrologiæ
veritate edi-
dit.*

Dantisco Hamburgum die 29. Aprilis St. N. 1665.

Literas Tuas, die 16. Aprilis St. N. exaratas, die 25. accepi, humanitate & doctrinâ refertissimas, quas ut pari stylo reddere queam, in votis magis, quam viribus habeo. Nec enim eam mihi admetior doctrinam, neque eâ me dignum judico laude, quali literæ tuæ humanitate intinctæ, me cumularunt. Proinde id benevolentissimo tuo affectui tribuo, si ultrâ quàm meruerim, de me meisque senseris. Nunc ad alia. Et verò primò dubium, quod nonnullos, tum & Clarissimum Dn. Fornelium urget, in literis tuis exponis, duos diversos apparuisse Cometas asserentium. Rationes scribis adferri hasce.

1. Quòd ille inter Orientem & Meridiem manè, hic inter Occidentem & meridiem vesperè fulserit: motumque ille quidem in proprio circulo in Meridiem, hic in Boream flexerit. Hanc objectionem fusè, & ut opinor, perspicuè fatis, num. 5. usque ad 20. in continuatione mea dilui. 2. Quòd ab $\frac{1}{12}$ ad $\frac{12}{22}$ Decemb. 10. gradus tantùm: à $\frac{12}{22}$ verò usque ad $\frac{21}{31}$ Dec. plus quàm 100. gradus confecit. Hanc objectionem in numero 23. Continuationis meæ itidem jam resolvit. Revoco autem in memoriam Inæqualiter Cometam progressum fuisse: In principio tardissimè; paulò, deinde concitatius: denique celerrimè: denuòque iterum motu indices magis magisque remissiore. Unde Observatio Magdeburgensis à $\frac{2}{12}$ Decemb. usque $\frac{18}{28}$ Decembris 55. gr. numerat, & locum ejus visum constituit inter medium & ultimum malum in Argo navi circà initium Ω . Hanc verò concitationem, cum Cometa uno eodemque, à Domino Fornelio conciliari posse, non despero. Cæterùm à $\frac{11}{22}$ Dec. usque ad $\frac{11}{31}$ Cometa progressus est, infra Rigel, stellasque in Eridano, intra triduum igitur 60. gradus ferè confecisset & ultra, sit ita. Nec hoc absurdum est. Æstimat quippe oculus magnitudinem quamlibet sub angulo comprehensionis suæ, angulum concipit pro situ & distantia rei objectæ majori vel minori; oculo interea minus sollicito, quàm vero intervallo res absit, aut quomodo sit sita.

*Buthnerus
modestis ob-
servans.*

*Unum Come-
tam hyber-
num Anno
1664. fulsisse
probat.*

*Suum de Co-
metæ Com-
mentarium
Germanicum
allegat, &
explicat.
Cometæ
1664. motus
inæqualis.*

*($\frac{18}{28}$ Dec. us-
que ad $\frac{21}{31}$)
Oculorum
judicium sepe
cum ipsa re
non convenit.*

Sit e Sol. $AffB$ Terra, in orbe suo annuo $\gamma \odot \approx$ Solem obambulans: $c b g h$ Via Cometæ, aut etiam $sr qp$ itidem via Cometæ pro lubitu. Orbis annuus Terræ cum Sole interius comprehenso eam proportionem habet ad sphaeram extimam, cujus portionem appinxi, ut punctum esse videatur, adeoque $\gamma \odot, e, \approx$, cum circulo extimo $\gamma \odot \approx$ congruet, & $\approx$ ad $\approx$ exterioris adaptabitur, unaque linea erunt. Terræ locus ponatur, die 2. Dec. in A & Cometæ motus intrà triduum in c, b , Tum quidem, si ad primam lineam Viæ Cometæ, Duæ rectæ protendantur angulus promotionis Cometæ vix in sensum incurret. Proinde Cometa quiescere videbitur. Si verò ponamus Cometam alteram lineam parallelam priori tenuisse, & triduoano motu prorepisse per rs , jam Cometa ex A spectatus processisse videbitur angulo tanto in orbe fixarum, quantus est do hoc est distantia do . Jam propior accedat Cometa ad qp . & in itinere suo hoc idem spatium qp describat, æquale illi rs . ajo Cometam à nobis in f constitutis videri mk confecisse. Vides exinde qua ratione concitatus iste motus Cometæ salvari queat. Ut omnia ex diligenti inspectione humilce figuræ, seipsa sub adspectum sistant, quæcunque hæcenus Clarissimum Fornelium

*Cometæ 1664.
motus in sche-
mate à But-
nero proposi-
tus.*

Fornelium & alios torserunt. Mutatio itidem caudæ, cursûs, matutinum & vespertinum tempus ad oculum patent.

*Bathnerus
modestie ob-
servans,*

*Partem Com-
mentarii Ger-
manici in La-
tinum vertit.*

*Cometa ex
Orientali se-
pe fit Occi-
dentalis.
Stellarum
ortus heliacus
facit eas ex
cosmicis acro-
nychias, vel
ex orientali-
bus occiden-
tales.*

*Luna nova
est occidenta-
lis: eadem post
plenilunium
fit Orientalis.*

*Stella eadem
cur modò sint
Orientales,
modò Occi-
dentales.*

*Situm unius
ejusdemque
ædificii situs
hominis mu-
tare videbitur.*

*Antipodes
diversum ut
situs, et a
tempus à no-
bis habent.*

Cæterum, Vir Amplissime, aperis mihi consilium tuum, velle publicum aliquod eruditionis meæ & benevoli tui in me affectûs extare monumentum. Optarem certè me aliquod eruditionis specimen tanto dignum favore edidisse. Dum verò meo me metior modulo, facilè intelligo, quàm minimè ad nostri seculi Hipparchos sim conferendus: sed & quàm nondum cum ab Amplitudine Tua sim promeritus sive honorem sive favorem. Si tamen Amorem mutuò amore & *ἀγάπη* demereri æquum fuerit, & Amplit. Tua gratam me sibi rem facturum judicaverit, Germanica desiderata à numero 5-20. conversa in Latinum transmittō, eo animo, ut judicio tuo doctissimo aut serventur aut aboleantur: Æquo enim animo utrumque me laturum promitto, ut qui nihil aliud in votis habui, quàm ut voluntati Amplit. Tuæ morem gererem.

Num. 5. Cometam ex Orientali fieri Occidentalem, novum non est. Nam & Planetæ superiores & fixæ, ubi ad oppositionem ☉ & Terræ devenerunt, mutant apparitionem suam, ita ut dum aliquandiu Solis ortum præcesserunt, statuto die Acronychiæ oriantur, & sequenti manè Cosmicè occidunt. Undè ista nocte acronychiæ nominantur, & post id tempus Occidentales, quòd Solis occasum sequuntur. II N. 6. Quod ♀ & ♂ attinet, præcedunt sidera dicta & sequuntur Solem Orientem & Occidentem. Est autem alia ratio apparitionis horum, & quasi prioris veluti duplicata. Possunt enim & manè sese ex radiis solaribus extricare, & sub eisdem se recondere, discedere ab iisdem & eosdem appetere. Idem & vespere faciunt. Nunquam verò eò pertingunt, ut ☉ & occumbente, ad ejus diametrum in ortu constituentur. Experientiâ & Theoriâ, eorum uberius idipsum comprobante.

Num. 7. In Luna idem experiri quoque licet, quamvis contraria ratione. Nova enim, solem sequitur, Occidentalis facta: post oppositionem tabescens, solem præcedit, & Sol sequitur. Ipsa proinde ☾ Orientalis dici meretur, hoc est talis, quæ Sole & Luna terram collustrantibus, Solem exortum suam antevertit.

Num. 8. Colligimus exinde & fixas & cæteros Planetas diverso tamen inter sese modo, Orientales & Occidentales fieri: causamque hujus apparitionis in eo consistere, quòd ☉, Terra & stella directâ lineâ sese offendant, & inde, cum nunquam quiescant, sed perpetuo motu suo quilibet proprio ferantur, in diversas partes discedant, v. gr. Si quis ex Armamentario descendens per plateam Joppensem Prætorium vultu directo intuitus fuerit, in ortu illud sibi & à sinistris constitutum, videbit. Dum verò Prætorium præterit, ipse & dictus locus in una rectâ lineâ constituuntur, ipsumque Prætorium jam desinit in ortu comparere, cum ex adverso in Austrum incipiat protendi. Quod si quis ulterius descenderit, idem ædificium eodem modo conspectum, ad dextram adeoque jam versus occasum videbit.

Num. 9. Ex rudi hocce exemplo, quivis facilè secum ita colliget, quòd quemadmodum omnes stellæ eadem fuerint, sive ad Eurum sive ad Zephyrum subsistant, sive Orientales sive Occidentales luceant: Prætorium itidem nostrum unum idemque fuerit, sive ad dextram sive ad sinistram, adeoque vel in Ortu vel Occasu compareat, pro ratione viæ & motus mutati. Simile quid & Cometis accidere posse, & huic nostro accidisse, unumque denique & eundem fuisse.

Num. 10. Adhæc linea Meridiana Solem & Terram nostram concatenat, facitque ut utrumque centrum Solis & Terræ nostræ in rectâ lineâ consistat. Et verò si in Solem vultu adverso dirigimur, situs ille & habitudo Meridies nominatur: dum verò Soli tergum obvertimus, media nox. Sinistram designamus nos, ut puta in Boreali hæmisphærio constituti ortum, dextram Occasum. In hæmisphærio Australi & apud Antipodes, contrario hæc eveniunt modo. Quam illi

illi igitur dextram plagam appellant, nobis est sinistra: & iterum quæ nobis est sinistra, hæc illis audit dextra. Non secus ac duo bajuli, si tergo sibi adverso invicem jungantur.

Num. 11. Deducitur exinde, Id, quod nos Ortum appellamus, hoc illis vesperam esse, & quam nos Mundi plagam vesperam indigitamus, eam Antipodes Ortum indigitare. Fundamentum vicissitudinis hujus in natura Circuli & Globi radicatur, qui ex duabus contrariis lineis & motionibus conflatur, principio & fine destituitur, atque *φύσις* in se nec dextrum nec sinistrum, nec superum nec inferum habet.

Num. 12. Undè porrò consequitur, extra nostrum Globum & Umbram terrenam, neque diluculum, neque vesperam, neque dextrum, neque sinistrum, neque ortum neque occasum; verum continuum perpetuò diem necessariò esse. Imò si quis eo modo quo Terra circumgyratur, terras & maria omnia circumobiverit semel, sive id fiat uno, duobus aut pluribus annis, eum vesperam, meridiem, & mediam noctem, hoc est, diem integrum sive deperditurum sive lucraturum esse, prout Terram vel ab Ortum in occasum vel ab occasu in Ortum, aut paria aut contraria Terræ faciens, obambulaverit. Quod ipsum historiae Nautarum & differentiarum Meridianorum satis luculenter testantur.

Quapropter vicissitudinis ejusmodi diei, & partium ejusdem, ut & ortus & occasus, oppidis & regionibus eveniunt saltem propter situm & horizontem nostrum. Unde quoque alios dimidio anno, die, alios nocte continua, toto hoc spatio frui: alios dum hi nocte premuntur, lucem aliquot horarum, diem, mensium longam videre, mirum non est.

Num. 13. Hæc igitur linea Solem cum Terra singulis diebus per totum annum copulans, singulis diebus, infert istas 4. habitudines, plagas & dispositiones corporum nostrorum, in respectu ad Solem. Quicquid etiam crediderimus, aut terram revolutione sua diem efficere; aut Solem mobilem oriri & occidere. Ponimus autem nunc, Terram circumrotari.

Num. 14. Jam dum Antipodes nostri Solem in meridie & in 20. 24 intuentur, nos medium noctis tenemus, & Soli obversi conspiciamus 20. 24 culminare: A sinistris 20. 24 in Ortum, & à dextris 20. 24 in occasu fulgent. Intra 6. horas autem terra se circumvolvitur in tantum, ut 20. 24 *ἐξαναπύσσω* intueamur. Proinde visus noster & Terra nostra in Oriente constituitur, & tunc 20. 24 à sinistris versus Austrum: at 20. 24 à dextris nobis versus Boream protenditur. Quod si ulterius Terra sese Soli obvertit, Solem in meridie intuemur, & 20. 24 nobis ad dextram & 20. 24 ad sinistram comparent. Illud nunc amplius non diluculum, ut antè, sed veluti Prætorio jam prætergressi, Prætorium dicimus ad occidentem jacere. Quandoquidem nobis cum Terra circumrotatis, 20. 24 magis magisque abscedit; ad 20. 24 verò & signa sequentia provolvimur. Denique 6. horis iterum finitis, Machina nostra ad 20. 24 pervenit, ipsique Solem nos in 20. 24 ad dextram nobis, & 20. 24 ad sinistram conspiciamus. Proinde 20. 24 cum 20. 24 ad dextram occidere & 20. 24 ad sinistram è diametro oriri, videbimus. Oculis verò, in medio cælo 20. 24 objicitur.

Num. 15. Hæc ad Cometam nostrum ita applicabimus: culminabat die 15. Dec. S. N. h. 12. 24. II, Cometa hærebat ad rostrum Corvi in 24, necessariò igitur ad sinistram. Proinde inter mediam noctem & ortum Solis antelucanus apparebat. Motus dierum 18. 21. Dec. monstrabat, Terram & Cometam contrariis motibus cieri, hunc etiam celerius illà. Jam si duo bajuli pontem transcurrent, quorum alter ascendit, alter descendit obviaturos eos sibi invicem palàm est. Ille etiam, qui gressus suos acceleravit, in puncto occursum illorum majus spatium viæ confecerit altero, qui segniùs incessit. Et verò si à latere se invicem intueantur, ille qui descendit, huic ante obviationem à sinistris statuatur, post occursum autem discedens ad dextram. Ita & res se habet cum Cometa, qui priùs, manè, & nunc vesperè accenditur, & dextrum & sinistrum, matutinum

Ortus & occasus simul est pro diverso situ.

Globus terræ qui habitatur, diversum ut situm, ita & tempus obtinet.

Lux perpetua extra globum & umbram terræ.

Temporis ratio variat cum situ.

Meridiani discrimen.

Dies & noctes modo longiores modo breviores simul sunt in diversis locis.

Meridiana linea.

Terram moveri Buthnerus ponit.

Medium dies Antipodum nobis est media nox.

Terra circumgyrationis & visus nostri proportio.

Cometa 1664. qui ex matutino evaserit vespertinus.

num & vespertinum ad Solem & habitudinem Terræ conferendo.

*Causa hujus
rei amplius
redditur.*

Num. 16. Jam quæritur ratio: Cur, qui Cometa in Decembri horis antelucanis in Ortu, idem in Januario vespertinis horis itidem in ortu affulserit? Fuerintne duo diversi Cometæ? Quandoquidem commutatio habitudinum sive viæ, quâ de nunc egimus, Cometam in Occasu constituere velle videtur. Respondeo: hîc recolenda esse, quæ numero 14. præmissa fuerunt: Itemque, oculum nostrum, ubicunque Cometam in motione sua offenderit, ibidem versari eundem, judicare: Tum quoque habitudinem ex situ Terræ ad Solem computatam, sive plagam eandem, & quasi cum terra communem, Cometæ eidem applicari. Jam ex 18. 21. Decemb. innotuit, Cometam contra seriem signorum, ex ∞ in π movisse, punctum intersectionis occursum in 8.9° . ∞ fecisse, ubi $\odot$ Terra & Cometa in una recta linea constiterunt: sequentibus diebus ulterius progressum, tandem ex ∞ in π & γ secessisse. Jam die 9. Januarii St. N. Cometa observabatur ad oculum Ceti; Terra in meridie, Solem in 20.4 intuebatur. Post 6. horas locum istum ad dextram deferens, Solem, Terra occidere vidit: Ex adverso autem sibi obtendi $20^\circ. \gamma$, & $20. \infty$ ad sinistram magis magisque elevari: hoc est, Terra magis magisque se applicabat ad ∞ . Deinde cum Cometa proprio motu illo die, stellæ dictæ in $3. gr. \gamma$ appropinquaverit; judicat oculus quidem eundem ex loco, in quo eum intuetur; habitudinem verò ea propter Terræ communicat quasi, & eandem Cometæ affingit. Post occasum igitur Solis Occidentalem eundem concipit, oculorumque sensu inter Austrum & Eurum, nobis ad sinistram, iterumque in Ortu reponit. Quandoquidem γ , inter γ (qui, uti dictum, nobis in medio cæli fulget) & ∞ interjacet. Atque ita Cometa in Orientali plaga & quidem vespere post occubitus Solis nobis comparet.

*Cometa unus
1664. falsit
et si descende-
rit & ascen-
derit.*

*Sphæra nil
habet prius
vel posterius.
Navem as-
cendere &
descendere fi-
guratè dici-
tur quod ad
nos attinet.*

*Situs oculi
non mutat si-
tum rei nisi
sui ipsius re-
spectu.*

Num. 17. Una adhuc objectio resolvenda venit. Quî fiat, quòd prior ille Cometæ descenderit, posterior ascenderit, fuerintne unus idemque Cometa?

Hîc ex Num. 11. repetantur: In Sphæra & Circulo in se consideratis, nihil superum nihil inferum esse; ipsamque figuram & sphaericum corpus principio & fine carere. Naves præterea tam levi operâ ad Caput bonæ Spei descendere, quàm inde ad nos remeare: Schema λέξω^s esse tantum, descendere navim & ascendere, pro ratione sitûs nostri seu καὶ ἡμῶ^s: Navim etiam ubivis locorum æquè longè à centro Terræ distare: Ubivis convexa cæli æquè profunda rueri. Cometam igitur idem, quod navis, facere, & motu suo Sphæram cælestem judicio oculorum, secundum apparentiam, fulcare. Exemplo sit pomum & pomi sectio: In quo, id quod ab uno latere corticem secando ima pomi petere nominaveris, illud ab altero latere corticem secando superiora pomi petere diceres. Utriusque autem lateris sectio, unius plani sectio erit: quamvis ratione nostri & laterum extremorum, pomi sectio hæc ascendere, illâ descendere videatur. Hoc illud ipsum est, quod antè ingerebam, Circulum ex duobus diversis motibus & lineis constare. Qualium paradoxorum de circulis & sphaericis, omnes Geometrarum libri pleni sunt. Secundum apparentiam igitur Cometa nobis tantummodo descendere & ascendere fuit visus. In plano suo, movendo, nihil tale reverà fecit.

*Cometa de-
scendit &
ascendit no-
stri non sui
ipsius respectu.*

*Cometa nu-
peri motus vi-
sus orbicula-
ris ob incur-
vationem cæli
& horizon-
tem nostrum,
in se rectili-
nearis fuit:*

*Ad hanc ta-
men lineam
determinan-
dam plurib.
observat. opus
esse:*

Num. 18. Nunc ad motionem. Nego verò viam ejus Circularem fuisse, quamvis talis omninò nobis apparuerit: Quin potius credo verum ejus iter rectam lineam fuisse, quæ uti oculo apparebat, curvam lineam ex conica sectione formavit. Hæc, ut rectè ordinetur, Tempus & observationes accuratissimas prærequirit. Nec suffecerit ad determinandam hanc lineam, 3. aut 4. observationes adhibuisse: Cum tribus punctis aut etiam quatuor per 5. 1v. & 22. 111. semper circularis concludi possit, quamvis non sola. Sed plures observationes adhiberi optârim, ut plurium collatione, qualis ea linea fuerit pressopede investigari possit. Circulusne an parabola, an Ellipsis, an hyperbola fuerit, aut alia quæpiam, secundi, tertii, quarti ordinis. Cartesius si consulatur, ex Geo-

ex Geometria ejusdem conchoidem fuisse supponere licebit: Ex circulari quippe Terræ & lineâ rectâ via Cometæ fuit decircinata. Verum hîc & inclinatio lineæ Cometicæ ad planum Eclipticæ sese ingerit. Vincentius de S. Victore si adeatur, Conchoidem vel paraboloidem dicet, utramque enim symbolizare, & conchoidem parabolam esse evolutam demonstrat. Quicquid sit, qualis ea fortè futura sit, Hipparchorum nostrorum observationes & Apolloniorum Geometrumena, bono literario dabunt. Auguratus sum jam pridem eam paraboliformem fuisse. Palmam determinationis magnis nostris Geometris relinquo.

Num. 23. Una adhuc quæstio obstat. Quî sit, quòd Cometa hic in principio tardus, post celerior, mox celerrimo, tandem iterum lentissimo motu incesse- rit? Hîc sciendum, quòd tum, si aliquem peregrè à nobis equo vel curru vehi videamus, cui eâdem viâ obviam tendimus, appareat nobis, dum peregrè adhuc à nobis ingreditur, aut penitus subsistere, aut tardissimè incedere. Quanto autem propius nobis accesserit, tanto celerior videtur ejus motio, donec concursus viæ & motûs in una linea contingat. Ubi quidem brevi ante & post illum concursum, omnium motus conspicitur vehementissimus, adeoque concitatissimus. Dum autem post concursum utrimque in partes diversas disceditur, motionis celeritas paulatim remittitur, in tantum, ut tandem iterum alter alteri in eodem quiescere loco videatur. Ita res quoque sese habet cum Cometa & Terra. Uterque sub cælo movetur. Ille contra seriem signorum, Terra secundum seriem signorum. Jam dum Cometa, qui multis parafangis Terrâ velocior est, (quandoquidem menstruo spatio tantum ferè itineris absolvit, quantum Terra dimidio anno) Terrenæ moli in occursum rapitur: dum in remotioribus partibus fertur, tardius: Propior terris, celerior processisse videtur. Omnia quoad distantiam & lineam directionis viæ Cometicæ, proportionaliter accrescendo & decrescendo. Schema præmissum rem clarius deducet, quapropter uberiùs ista explicare supersedeo.

Habes, Vir Amplissime, quæ desiderasti, in Latinum conversa, Elige quæ placent; abole quæ displicent. Et benè istis fruire.

Plura addere prolixitas epistolii vetat. Habes etiam quæ de novo Cometa nuperrimè sum commentatus. Vale & fave.

Hamburgo Dantiscum die 5. 15. Maji 1665.

O Ctavus dies agitur, ex quo gratissimas Tuas literas die 19. Aprilis scriptas accepi: gratissimas dico, quia & benè longas, & benè doctas & benevolentia in me singularis plenas. Eximia Tua ista benevolentia & industrius labor, quem non sine molestia mei causâ in Tuis Germanicis in compendium redigendis ac latino sermone donandis, & adjuncto schemate illustrandis subiisti, vota mea non tantum æquant, sed & implent, merita certè mea in Te, si quæ sunt, superant. Paria Tecum fecit Clarissimus Placentinus, & facit brevique faciet Clarissimus Gravius, ita ut vobis tribus adhuc pro singulari diligentia & favore singulares à me gratiæ agantur, & singularis in meo opere laus sit reddenda. Suum nempe ibi quoque decus rependet cuique posteritas, cujus ego usibus labore illo haud levi consulere decrevi. Nihil ad votorum meorum Tua ex parte summam deest, quàm ut pariter, quæ nuper de novo Cometa die 5. mensis præteriti conspecto commentatus es & in lucem prodidisti (de quibus ego Tibi magnas ago gratias) contracta inque latinum sermonem versa, tum & generalem Cometarum delineationem, quòd merita meritis laudesque laudibus accumules, ad me, saltem intra unum & alterum mensem mittas. Cuncta enim luce digna & rei Astronomicæ haud parùm lucis allatura ista esse judico: ideòque cuncta operi meo, volente Deo inferam, sub titulo: Communicatio Gedano-Büthneriana. Hevelianam Communicationem (jam enim opus

Ex Cartesii mente Büthnerus conchoidem colligit, Vel paraboloidem.

Hevelii & aliorum observationis Büthnerus motum & iter Cometæ rectum determinari vult.

Cometæ motus tardior videtur, dum à nobis longius distat, velocior dum nobis est vicini-
or.

Motus Cometæ 1664. c. f. f. terræ f. f. f.

Ille longè celerior, hic tardior.

Cometæ motus respectu nostri accrescit & decrescit.

Büthneri Comment. de Cometa verno 1665.

Diligentia laudem singularem in tractando secum argumento Comético Auctori Büthnero, Placentino & Graviò adhibet.

Büthneri Comment. de Cometa verno 1665. contracti & Latino sermone donari Auctori ab eo postulat.

*Gedanken
Urbe & Ho-
velis Auctor
singulariter
favet.*

*Butnervus
Cometam
verum*

*1665. cum
hyberno unum
eundemque
esse initio pu-
tauit.*

*Sed mox ab
hac opinione
discessit.*

*Ardus que
pulchra.*

*Gloria tantò
plus quando
plus laboris.*

*Laborem se-
quitur gloria.
Virtutis glo-
ria merces.*

*Ciceronis
elogia.*

** in L. Pison.*

† pro P. Sexto.

*Boni Viri
gloriam ve-
ram virtute
parant, nec
sibi sed aliis
& Reipubli-
ca vivunt.*

*Auctor se
suaque publi-
co egregio con-
secrat.*

*Invidie in-
justa metu of-
fscium ne ne-
glige.*

*Sperne te
sperni si vir-
tutem seque-
ris.*

*Chasmata
varia 1665.
variis in locis
visa.*

*Signa cali
homines ad
virtutem in-
citant, inci-
tent, permō-
vant par est.
Virtutum a-
gmen prossi-
gnum.*

opus Deo juvante, potiore parte in tales titulos distinguere constitui) nondum adfeci, sed responsum ejus cum desiderio opperior: quod Tu Viro illi Excel- lentissimo & Clarissimo, de quo, ut & Urbe vestra singulari studio in illo meo opere mereri conabor, cum plurima salute nunciabis. Significaverat ille mihi literis die 7. Aprilis exaratis, Te tunc putasse Cometam hunc novissimum, eundem unumque fuisse cum priori. Sed in Commentario Tuo contrariam sen- tentiam, quam Te posthac amplexum esse video, fortibus rationum machinis munis & defendis. Ita utrumque vestrum sententiis conspirare, vobis gratulor. Eadem mens est Clarissimo Erasmo Bartholino, cujus epistolæ apographum ad Amplissimum Hevelium misi, & ei redditum esse spero. Eandem senten- tiam validis argumentis probat Clarissimus Placentinus. Idem dicturos & alios Viros doctos, quique benè Mathesin norunt, spero. Postquam eorum symbo- las accepero, de omnibus vos faciam certiores. Sentio quotidie, imò assiduò opus hoc magno mihi constitutum labore. Sed hic quanto fuerit major, tantò majorem adferet laudem & delectationem. Et oraculi vice habendum illud Publii Syri: *Voluptas è difficili nata dulcissima est.* Ideò non me pudet Tibi aliis- que Viris eximie doctis & industriis materiem subministrare laboris: quem profectò non refugit, imò quærit & amplectitur industria veram gloriam ap- petens, utpote *honestissimum vera virtutis fructum*, judice Cicerone*, non tan- tùm Oratore, Consule, Philosopho, Politico, sed & Viro sua ætate optimo. Qui etiam omnes boni publici & veræ gloriæ studiosos, non tantùm contrà labores & molestias, sed & contrà invidiæ tela ictusque calamitatum & pro- cellas gravissimarum adversitatum armat, dum, quod nosti, ait†: *Qui bonam famam bonorum, quæ sola verè gloria nominari potest, expetunt, aliis otium querere debent, & voluptates, non sibi.* Sudandum est his pro communibus commodis, ademu- da inimicitia, subeunda sæpè pro Republica tempestates: cum multis audacibus, im- probis, nonnunquam etiam potentibus dimicandum. Quæ cuncta Te quoque exem- plo, ubi opus fuerit, probaturum, jure credo. Crede verò & Tu, me vota & studia, cunctaque mea publicò bonò, conscientia judice, consecrassè. Si non tantùm reprehensionem, sed & invidiam, ac vel omni ex parte ingratum plurium animum incurram (quomodo enim id in tanta sententiarum, voto- rum, & studiorum diversitate non prævideam?) hoc etiamnum nec miror nec moror. Didici vel à Seneca, *ad honesta valenti contemnendum esse istum contem- ptum.* Operæ pretium faciam cum, sicut spero, placebo virtutum, literas bo- nas bonumque publicum amantibus. Antequam finio, unum abs Te, Vir Hu- manissime, peto, ut me certiolem reddas de illo phænomeno, quod ante dies decem ad mœnia vestra visum fuit. Aliquid simile in Anglia & Berolini conspectum esse, & ut ibi in cælo, ita apud Italos ad Romam ipsam, vel, ut alii referunt, ad Neapolin in terra, chasma terribile aliaque ostenta hic illic (quæ recensere longum foret) apparuisse scribitur. Quæ cuncta Cometis ad- juncta meritò homines, instar bonorum & fidelium, quos vocas, Consilia- riorum & Concionatorum, ad subruendam superbiam, frænandam luxuriam, coërcendam ambitionem, explendam vel certè expellendam auri sitim, terras mariaque confundentem, rejiciendam impietatem, domandam forociam, fran- gendam iniquitatis pertinaciam, vel invitare virtutis amore, vel incitare formi- dine pœnæ debent. Sed Tu jam Vir Doctissime cum Magno Vestro Hevelio, Vale benè, longum vive, feliciter age, constanter fave.

Dantisco Hamburgum die 27. Maji 1665.

S. & O. Redditæ mihi sunt literæ Tux, eruditionis & humanitatis plenissimæ, quibus ut statim respondeam, officii ratio à me exegit; tam etiam quod in nuperis

nuperis meis ad ea quæ in Extracto rem Astrologicam concernentē, habentur respondere quicquam temporis angustia vetaret.

Prima quæstio, an Astra habeant potestatem in animis hominum rectè negatur. Curiosè eam quæstionem ventilavit recentissimus Athanasius Kircherus in Arte sua Magna Umbræ & Lucis lib. 1. part. 1. c. 18. in sententiam denique eam concedens, quâ astra indirectè influere in voluntatem, mediantibus humore & complexione asseverat. Ab illis, qui Spiritum Astralem tertiam hominis partem, Vinculum & balsamum æthereum dari credunt, in quo anima nostra incorporea residet & architectatur, multa subtiliter in medium proferri poterant, quibus inclinationes illas æthereas tandem in animam hominis delabi, eamque movere, conturbare, pervertere, evertere demonstrent. Simile dabo: Si Lampadi ardenti oleum flavedine, rubedine, virore tinctum infundatur, annon tandem ignis itidem talis lucebit? Imò & adstantes simili colore tinget. Kirch. l. 10. part. 2. c. 5. Exper. v. Porta l. 20. Mag. Nat. c. 9. Paria concludunt illi & de anima, quam inclinari dicunt ab Astris & harmonicis configurationibus, in balsamum illum æthereum illapsis. Inclinari autem exponunt per affici, uti Lampas superius colorum diversitate afficitur. Et verò inclinari tantum, idque mediatè, non cogi. Haberi enim alia subsidia, quibus anima istis affectionibus non tantum se eximit, sed & superioribus potentiis, quàm cæli siderumque affectiones fuerint, sublit & obsecundet. II. Ex Cometis calamitatum & mutationum publicarum indicia universalia deduci, probò & ego: Ita tamen ut & statuam, ad gentem certam genusque certum mali, descendendi potestatem & licentiam dari. Liberè hîc animi mei sensa, Philosophicâ libertate expromam: Veniam dabis, si opinionibus dissentiamus. Assumo autem, Cometas universalia esse indicia calamitatum publicarum. Jam cum Iliada malorum non ubique locorum furere videmus, sed determinatos certosque quosdam populos saltem opprimere, hisce quoque Cometa significata illa sua tristitia prodidisse, existimandus est. Sunt enim signa; hoc est, relata: at quarum rerum & quibus populis signa fuerint, à posteriori discitur. Idque accidit, ex mente Opificis Summi, qui Cometam indicii loco fulgurare, & calamitates publicas portendere iussit. Verum est tamen, multas calamitates affligere genus humanum, ubi nullus Cometa præviis exarsit. Non enim obligatus nobis est Deus, ut semper ex thesauris naturæ, signa & portenta in cælo ostendet, illisque hominum proterviam ad pœnitentiam revocet. *Habent Moyses & Prophetas.* Vel etiam prævidet jam Deus perfrectam hominum frontem, nullam amplius monitionem admittentium, omnemque sui reprehensionem & emendationem respuentium. Proinde devota capita, flagriones & mancipia pœnarum, eosdem justo suo judicio censet. Sed & hoc concesserim aliquos Cometas fulsisse, ubi nihil triste secutum fuerit: plurimos verò, qui Tragicos eventus post se traxerint. Causa tam insignis discrepantiæ ex præcedentibus fluit. Mutatis enim hominibus, & Deus ἀντὶ τῶν ἀνθρώπων mutari Prophetæ Regio dicitur Psal. 18. 27. *Cum mundo erit mundus & cum perverso perverse agit.* Unde confectarium tale deduco: Semper Cometas significare mala futura, at taliter, ut conversis hominibus eadem non sint eventura. Quam in rem plurima & oracula & exempla per universum Sacrarum literarum codicem nobis prostant, quibus Deus pœnas interminatas avertere & iram conceptam dimittere velle se declarat: imò pœnitere Deum mali, legimus, quod cogitat Jer. 26. v. 3, quod locutus est v. 13, adversus peccatores. Ex hoc πολεμικῶς jam alterum fluit: Non conversionibus mundanis, istas mutationes Imperiorum attribui posse. Quamvis enim omnium rerum vicissitudo sit, Naturalium puta, Naturalis: quousque scilicet concavum hocce lunæ se extendit: Imperia tamen, Politias ex numero rerum Naturalium excipienda esse sentio. *Magistratus quippe Dei ordinationes sunt Rom. 13. 2. Et ipse mutat tempora & atates: constituit & aufert Reges.* Dan. 2. 21. *Finis horum ut cognoscant viventes quòd dominetur altissimus in regno hominum.*

Astra nullam potestatem habent in animis hominum.

Kircherus aliquid operationis in mentem hominis sideribus tribuit.

Dum ea in illam, mediatè saltem, influere docet.

Spiritus astralis sedes anime statuitur.

Astra quomodo inclinant.

Anima superior astris superioribus potentiis subiecta.

Cometis universaliter, & tamen certæ genti certaq; mala indicari Buthnerus docet.

Deus Cometis indicat ingruentia mala:

Non tamen semper.

Scriptura S. etiam sine Cometis, indicat & denunciat malis mala.

Peccatores flagris dignos & iis subiectos Deus pronunciat.

Pœnitentia hominum Dei decreta mutat.

Cometæ quæ semper significant mala.

Deum pœnitet mali cogitati & pronunciat adversus peccatores.

Reges & Regna à Deo dantur.

minum, & cui voluerit, dabit illud Dan. 4. 14. Male igitur mutationes Rerum publicarum in Catalogum & censum naturalium mutationum inferri existimo: quamvis non negem ab astris Spiritum Astralem, cum Potentiorum tùm subditorum (velut superius exposui) alio atque alio modo sollicitari.

Nascuntur
& moriuntur
Principes ap-
parentibus
Cometis.

Cometa præ-
cipue deno-
tant bella
mortem Prin-
cipum se-
quentia.

Plinius cha-
smata & a-
lia portenta,
signa non can-
sas calamita-
rum statuit.

Cometam
non necessariò
mala sequun-
tur.

Cometam
quantum in
ipso est, in eos,
quibus est
verticalis, na-
gere Butn,
docet:

Mala natu-
ralia per eum
indicari sta-
tuit:

Seu intempe-
ries qualita-
tum elemen-
tarium ad-
fere homini-
bus mala.

Optice per-
pendiculari
radio plur.
efficaciã tri-
buit.

Radii Come-
tales præter
verticalem
efficaciam
suam habere
putantur.

Cometa nos
à malis de-
hortantur
Deo dirigen-
te:

Certis locis
mala ventura
significant:

Sed ut con-
tingenter fu-
tura: quæ,
ut talia, præ-
dicari possunt.

Cometa si-
gnum certo
loco determi-
natum non
vagum.

III. Natales & obitus Principum in Cometarum phases incidere, utrum-
quæ concesserim. At istos eventus non primò denotant Cometæ: quin potius,
si quæ mala, inter ea præcipuè bella, post mortem Principum invalidura,
denotant. Plinius lib. 2. c. 27. seipsum explicat: *Atque hæc (portenta) ego statis
temporibus natura, ut cetera, arbitror, existere, non ut plerique variis de causis,
quas ingeniorum acumen excogitat. Quippe ingentium malorum fuere prævincia. Sed
ea accidisse, non quia hæc facta sunt, arbitror: verum hæc ideò facta, quia incassum
erant illa.* Atque ita necessitatem fatalem Plinius ipse à se & à portentis amo-
litur. Nuncia autem fuisse malorum futurorum deducit. Ut Nero & Astrolo-
gus meritò obelo confodiantur, qui detorto ingenio in sævitia *κηροφύρετον* istam
fatalem necessitatem sibi emendicarunt.

IV. Semper mala significare Cometæ, ita tamen, ut non impossibile sit,
& aliqua mala non venisse, dixerim & ego. Causam in præcedentibus posui.
(num. II.)

V. Ultima quæstio est Astrologica: An agat in illos Cometa, quibus est
verticalis? Hic ajo, omninò Cometæ hisce potissimùm, quibus est verticalis
ex instituto Naturæ, naturales suos effectus, operaque suæ naturæ congruen-
tia & similia producere, quantum in ipso Cometa nimirum est. Naturalia
autem opera nomino, insolitos ventos supra terram, subitas exundationes &
eluvia maris & aquarum intra aquas; Terræ motus infra terram. Mala tria ex
uno principio aëreo exorientia, Immensum frigus, Nivium, pluviarum moles:
siccitatum & æstuum incendia, sterilitates agrorum, putredines, morbos acu-
tos, pestes, hominum & animantium ex prædominio & *δυσπείθεια* hujus vel
illius qualitatis elementaris, provenientia. Quæ mala naturalia sentire terras
potissimùm convenit eas, quarum verticem fulcavit Cometæ. Perpendiculari
quippe radio percutiuntur, qui efficaciam est fortissimus. Sed & quorum popu-
lorum horizontem strinxit, eandem dixero subire posse sortem; cum idem ra-
dius quoque sit perpendicularis, in Natura & opticis *ἐναγρεία* omnium fortissi-
mus. Nec quoque negligendi sunt alii radii harmonicè configurati, ad cujus-
libet horizontem & Cometæ supra eundem elevationem. In verticali enim
tantum subsistere velle, esset pomæria Naturæ nimium coarctare. Cum natu-
ram peripheriæ rationem in circulo ad radium per se jam architectatam esse
videamus, undè *, Δ, δ, & ex præmissis perpendiculis □ fluxerunt.

Quod ad principem autem significationem Cometæ & dehortationem à ma-
lis animi & corporis, addo & fortunarum, fores jam nostras pulsantibus, atti-
net, Bella & seditiones: ea à superiori Principio rerum præsentium & futura-
rum conscio dirigi & gubernari credo. Et condescendere divinam majestatem
nostris conceptibus, ibique Cometæ motum imprimere, & eò dirigere, quo
loco Cometa vel insignia refert, quorum bono, Mercurius hic à Deo demit-
titur cælitis: vel transitu, vel relatu ad Solem, vel alio rationi humanæ con-
sentaneo indicio, Provinciarum aliquam denotaverit. Situm barbæ autem,
comæ vel caudæ, ego itidem pono, ut & Orientalem esse vel Occidentalem:
aliam verò relationem ad Solem subintelligo. Jam eventus istos contingenter
futuros prædicari posse & licitum esse, ita concludo: Cometæ sunt signa, & ex
genere relatorum & significabunt *ὅ δὲ ἢ* hoc aliquid: Itemque *ἴσθι & ἴσθι*, huic
regno, huic regioni. Aliàs *φιλανθρωπία* ista æterna miseriis hominum tantum
illuderet, si quæ mala & quibus significatum iret, obscuritatis velo latitare
vellet. Signum quippe vagum, signum nullum est, cum altero suo correlato
destituatur. Quod ipsum utique ad exaggerandam Bonitatem Dei Gloriosissimi
nostri, & omnisciam ejus curam, argumento non contemnendo facit. Nunc
ad litteras

ad litteras proximas: expetis scriptum meum de Cometa superiore mense conspecto, contractum & in latinum sermonem conversum. Mittam proximâ occasione. Prodromum etiam Domini Hevelii nostri te jam accepisse spero. Ex quo operis totius amplitudinem faciliè conjeceris. Miror cogitata utrique nostrum eadem. Gratularis mihi quòd Cometam ultimum diversum esse à priori defendam. Quid verò de eo primo die exortus sui senserim, accipe, si lubet historiam:

Die 5. Aprilis Excubitores nostri Cometam primitus in cælo deprehenderunt. Horâ 10. nunciabatur mihi ab Illustrissimo Domino Capiteano Mirachoviensi, Vice Præside & Protoscholarcha Domino à LINDA, novum in cælo flagrasse Phœnomenon, insidiarer ei.

Feci, & die 6. Aprilis horâ 3. Cometam in Pegaso deprehendi, locumque ejus æstimando notavi. Jussus perscribere sententiam meam ad Illustrissimum D. Capiteanum & Protoscholarcham ex tempore scripsi.

Cometam cujus Magnificentia Vestra heri mentionem fecerat, observaturus, fastidium adium mearum conscendi, & horâ dimidiâ tertiâ inter Basilicam nostram & Domini Heysei ades sub aspectum prorepere animadverti, Luna dimidio ferè orbe fulgens magnitudinem capitis & cauda ejusdem imminuebat. Major tamen apparuit, quam cum ultimo eundem die 5. Febr. observâram. An idem sit cum illo qui nuperrimis diebus fulsit, determinare nondum possum; Ut nec quorsum & qualem cursum sit habiturus? Magis tamen propendeo in eam sententiam, esse eundem cum illo Veteri. Causa tam diuturna latentia esse potest, quòd Cometa retrogrado motu fuerit promotus, cui in occursum Sol directus occurrerit. Mense Februario Sol & ingreditur, Cometa autem die 5. Febr. sub cornu sequenti Arietis hære visus est. Unde ab hoc tempore Cometa motu suo retrogrado, per Linum & Pegasum progrediens in pectore ejusdem hodie consistere observatus est. Sole interea 16 v obtinente. Proinde factum est, ut quia Sol & Cometa sibi invicem occurrerent, intra hoc tempus latentia, uno die sibi invicem conjungerentur: reliquis autem diebus Cometa à radiis Solaribus obtegeretur. Permutatio igitur hic iterum aliqua facta est. Unde & Cometa, quem antea observavimus vespere post Solis occasum, nunc antè Solis ortum apparet. Oriri autem hodie potuit hora 1. 26. nocturna. Ipseque magis indies sese extricabit ex radiis solaribus: at verò adversis & radiis indies magis involvetur, donec à ☿ liberrimus, largiori corpore & cauda conspicietur. Obstat autem huic assertioni, quòd Cometa exili corpore die 5. Februarii & sequentibus diebus penitus evanuisse fuerit deprehensus: cum nunc nimis magnus esse videatur. Hæc dixerim elanguidas jam vires Cometa novum augmentum aliquod materię Cometicæ ex æthere suxisse; aut veluti copia jam profligata si victor penitus eas conterere cessaverit, collecta, novum quendam exercitum formasse, imò & Victorem jam triumphantem resumptis animis iterum sibi subjecisse, leguntur: Ita & dicerem, rudera illa Veteris Cometa, nondum penitus à radiis solis exhausti, accessione nova istius materię iterum in novum Cometam coisse: ut sive novus sive vetus dicatur, æquo jure dici mereat. Materię ejusmodi hæsisse in cælo plurimum exinde conjicere licet, quòd Venus præteritis diebus præter morem magnitudine instar Lunæ ferè minoris terris vicinissima & ipsa existens, lumine claro & radiis scintillantibus lucere est visa; & pro novo quodam Cometa jam tum fuit habita. Quam materiam coagulatam à non ita pridem configurationibus potentioribus ☿ ☿ ☿ ☿ ☿ statuerem. Utrum futurum sit, observationes in posterum docebunt. Vale. Die 6. Aprilis.

Sequenti die 7. Aprilis, sequentes exaravi, ad eundem Dom. Protoscholarcham &c.

Questionem quam heri ob defectum Observationum sufficientium determinare non potui, Vetusne ille hætenus sub radiis solaribus delitescens, an penitus novus in calo prodierit Cometa, matutina hodie lux diremit. Novus omnino est Cometa. (a) Cum enim vetus ex Austrino in Septentrionale hemisphærium descenderit; hic contra, ex Septentrione in Austrum tendit, consistens heri in pectore Pegasi, hodie supra primam ale Marcab dictam: Notanter igitur descensu suo mutavit locum. (b) Vetus soli directo,

Buthnerus
Hevelio con-
sentit:

Observatio-
nes Buthne-
riæ Cethe-
re v. 1665.
visi.
Adrianus à
Linda pri-
mus Buthne-
rium de novo
Cometa in-
venit.

Buthneri de
prima Come-
te v. 1665.
appariti-
one ad Adr.
à Linda epi-
stola:

Et opinio
hunc Come-
tem unum &
eundem cum
hyberno esse:
Cometa hy-
berni & ver-
ni orbita,
quasi unus,
industriè &
ingeniose à
Buthnero no-
tata.

Cometa de-
virescere, di-
spare, &
redire major
potest, ut
1471. Ricciol.
1556. Keck-
erm. & alii.

Veneris ma-
gnitudo & fi-
gura 1665.
mense April.
Venus pro
Cometa habe-
tur.

Buthneri se-
cunda epistol.
ad Adrian. à
Linda scri-
pta:

In qua mox
sententiam
mutat & Co-
metam ver-
num 1665:
ab hyberno
distinguit.

motu

motu retrogrado obviabat, hic vero Solem directum motu directo insequitur. Adeoque secundum seriem signorum ingreditur, ex ♄ in ♀, exinde in ☿, nisi apparitionem ejus vel Solis fulgor, vel interitus præcocior interceperit. Ut taceam (γ) motus celeritatem (δ) colorem multò vivaciorem, novum esse suadentia. Apparuit enim adhuc in aurora multa, fixis à Sole jam tum lumine ejus obvolutis. Vale.

Habes utramque literam, exinde ipse collegeris, quid de Cometa primâ & secundâ vice conspecto, statuerim.

*Buthneri
Comment. de
globo ignito,
qui 1665. die
4. Maji ad
Dantiscum
decidere vi-
sus est.*

*Buthneri
Comment. de
Cometa 1652.*

*Keplerus o-
mnes veteres
Astronomos
correxerat &
primam viam
ellipticam
invenit.
Buthneri
judicium de
Placentini
Comment. de
Cometa anni
1664. &
1665.*

*Libertas
Philosophica
civis relin-
quenda.
Buthnerus
instituto Au-
striae favet,
Eumque con-
tra invidiam
firmat.*

*Invidia vir-
tutis comes,
umbra.*

Nunc ad Phœnomenon die 4. Maji St. N. hîc Gedani observatum: Meditationum mearum exemplar transmittito, quod boni æqui consulas rogo. Epicureismum & Atheismum oppugnandum mihi sumpsi, qui, proh dolor! nunc inter Christianos passibus laxioribus grassatur, bacchatur. Calculum Domini Placentini vidi, simili modo & olim Cometam Anno 1652. feci & perfecti, eumque in lucem emisi. Verùm cum facilè sit, datis tribus observationibus veluti punctis quibusdam circulum describere, facilè quoque erit, ex tribus observationibus concludere, Cometæ orbitam fuisse circulum. Et imposuit hæc ratio ex tribus acronychiis observationibus Eccentricum Planetarum describendi, omnibus hucusque quotquot vixerunt Astronomis, à Ptolomeo usque ad Keplerum, qui quatuor adhibitis observationibus in Marte, Ellipticam ejus viam detexit. Quæ quia necdum ubique cælo satisfacere videtur, fortè alia adhuc via Planetaria invenienda restabit. Quâ de re, & cum Domino Hevelio, & si rectè memini, cum Clarissimo Domino Bullialdo olim sermonem me habuisse, memini. Ita si Dominus Placentinus Observationes loco & gradibus non usque adeò proximas, verùm aliquanto remotiores, tria itidem aut quatuor paria observationum arriperet, facilè exinde inconstantiam anguli sui animadverteret. Mutato autem Angulo inclinationis & orbitæ circulus in aliam lineam degenerat. Quæ Astrologica de Papa & Antichristo habet, itemque Apocalyptica nonnulla, non sunt ad palatum meum. Scio Apocalypsin esse apocalypsin, & multò sublimiorem ibi materiam tractari, quàm quæ ad apparitiones Cometarum accomodari debeat. Verùm abundet quisque suo genio & sensu. Quod opus tuum attinet, laude dignum omnes boni judicabunt. Malevolis ne Jupiter quidem placebit, quia bonus. Laudo conatum tam honestum, laborem tam utilem, quem publico bono impendere decrevisti. Gratulorque rei literariæ, de Patrono, qui laudabilem istam curam in sese receperit, varia insignis literaturæ monumenta ab interitu vindicandi, eademque feræ posteritati consecrandi. Maeste Vir animi & virtutis dotibus, sperne invidiam, sperne ingritudinem. Nosti ex Seneca Tuo in Suasor. 2. *Ad finem pervenisse, quæ ad invidiam perducta sunt.* Ruminare & illud Ammiani Marcell. lib. 17. *Amplissimam gloriam semper objectam esse invidia.* A bonis certè & ferâ posteritate gratiam inieris æternam, Nomenque mereberis à Doctis, dum Sol Lunaque aderunt. Consules ita famæ & meditationibus multorum Doctorum, cum Vetus illa querimonia recens denuò iterum in mundo cudatur: *ô quantum eruditorum aut molestia ipsorum, aut quies operit, & subtrahit fama!* Plin. lib. 7. epist. 25. Sed manum de tabula. Tabellio enim vocat. Vale Vir Spectabilis atque Amplissime, mihi & studiis meis ulterius favere perge. Ingnoſce festinationi.

Dantisco Hamburgum die 7. 17. Junii 1665.

Ultimæ, quas ad Te dedi, die 17. 27. Maji fuere conscriptæ, quibus etiam commentationes meas, de prodigio ignito, die 4. Maji S. N. hîc conspecto, addideram. Spero eadem omnia per tabellionem publicum ritè delata fuisse. Nunc quemadmodum in illis promisi, & Tu rogas, ea, quæ de Cometa posteriore Germanicè commentatus sum, contracta & in Latinum conversam mittam.

*Buthneri
Comment. de
Cometa ver-
no 1665.*

mittam. Opinor autem non opus esse, ut notata à me loca Cometæ à 6. usque ad 20. Aprilis St. N. speciatim hîc consignem, cum filo instructus eadem saltem deduxerim, accuratationem Geometricam, instrumenta accurata, accuratè tractantibus concedens. In genere saltem quædam de motu, & paucis delibabo. Visus est à me primùm Cometa, die 6. Aprilis, altero post exortum ejus, die. Moveri verò deprehensus ex pectore Pegasi, puncto eo, quod in linea recta, cum Scheat, & duab. 4. magnitud. præcedente & sequente duarum in pectore constituitur, tantum distans à præcedente, quantum hæc à Scheat. Ab hoc puncto movebatur Cometa transversè per Pegasum, transiens inter Marcab & Scheat, infra caput Andromedæ, donec inter piscem Boreum & Deltoton extingueretur. Proximè Tropicum Cancrî ista parte, toto tempore suæ apparitionis legit. Parallele quippe ad Æquatorem incedere ferè videbatur. Cauda à Sole averfa projiciebatur, singulis diebus infra & proximè horizontem ortivum productior: quæ verò magis magisque, ut ascendit, de longitudine sua aliquid deperdidit, in fine dilatata. Caput Cometæ clarum, formâ rotundum, præter diem 13. & 16. Aprilis, ubi caput formâ Elliptica, etiam tunc, cum ad altiora jam pervenisset, apparuit: colore lucidæ aquilæ, magnitudine Capellam excedens. Primitus oriebatur ad ἀπὸ μύτην βορείωτερον, seu Mesocæciam, celer incessu: inde paulatim tardior effectus, desiit oriri in μέση βορείωτέρῳ Μεσαquilone, sive Meso-borea circa 20. Aprilis, secundum seriem signorum incessit, Solem citato cursu infecutus. Ipse Cometa constitit intra solidum orbis annui in hemisphærio Boreali, inter solem & globum terrenum, longè supra Lunam & Atmosphæram.

*Observatio-
nes Buthner:
Cometæ ver-
ni 1665.
Cometæ ver-
ni 1665, bre-
vis historia &
Buthnero con-
scripta:*

Deducitur exinde hunc nostrum Cometam diversum esse & planè alium à priori, mensibus hybernis conspecto. Firmatur ea assertio sequentibus rationibus. (1) hîc enim directus, prior retrogradus apparuit. (2) hic ex hemisphærio & plano orbis Magni Boreali, in Australe descendit: prior ex Australi in Boreale contendit (3) hic intersectionem Orbitæ suæ facere velle videtur in Π , prior habuit in γ , in terminis η (4) hic acutum angulum intersectione formavit, prior etiam quidem acutum, at duplo ferè majorem (5) accedit, quòd cum prior ultimis suæ apparitionis diebus, tardissimum incessu, tenui corpore, caudâ exili se ostendisset, & tandem penitus evanuisse; hic noster magno & fulgido orbe lucens, in principio celerrimum motu se exhibuit.

*Hunc ab hy-
berno alium
esse docetur.*

Nec verò miraculi loco habendum est, quòd intrâ annum spatium, duo visi fuerint Cometæ. Nam & Anno 1531. mense Augusto & 1532. mense Septembri & Anno 1533. mense Julio arserunt Cometæ, quos Milichius lib. 2. in Plinio describit. Camerarius verò in disput. de Cometis p. 5. ita de iis judicat: Quæ flamma Anno Christi 1531. primùm conspecta fuit plagâ Occidentali, vesperi, ineunte autumno, ea sequente anno denuò fulsit, loco quidem eo fermè, sed matutino. Anno verò 1533. haud scio, an illa eadem evanescens, nocte tota apparebat, propter Septentriones hærens in signo Cephei. Et Arist. lib. 1. Meteor. c. 6. narrat, plures uno simul conspectos fuisse. Quin & si annum 1618. repetamus, quatuor Cometæ diversi, una quartâ anni apparuerunt, quos Gothofredus Wendelinus in sua Teratologia ita describit (1) 24. Augusti ad 25. Septemb. ex $10^{\circ} \Omega$ in $18^{\circ} \odot$ movit, eandem semper latitudinem retinuit Boream, ferè $21^{\circ} \frac{1}{2}$ $23^{\circ} \frac{1}{2}$. (2) in fine Octobris ad 2. Dec. ex π sub Austr. latit. cauda humerum Centauri attigit. (3) 10. Novembr. quâ caudam tantummodò conspectus (4) die 23. Novemb. insigne illud cæli incendium exarsit, quod sequentibus annis, totam ferè Europam absumpsit. Idem & Keplerus & Longomontanus testantur. Qui plura exempla desideraverit, Annos 1095, 1096, 1097, 1312, 1313, 1314, 1315, 1401, 1402, 1403, 1433, 1434, 1456, 1457, 1471, 1472, 1538, 1539, 1541, 1542. &c. adeat.

*Cometæ uno
plures uno eo-
demque anno,
in eod. die ap-
paruerunt:*

*1618. anno
quatuor visi.*

Quæstio proponitur mihi: Anne Cometæ arte humanâ prædici possint?

*An humana
arte prædici
possint.*

R. Primò pono Deum in productione Cometæ, Naturæ, tanquam famulæ suæ, Cometam.

*Deus & na-
tura producit
suæ, Cometam.*

fuæ, operâ uti: deinde singulare aliquid ex sapientissimâ Numinis ter Optimi providentiâ, & omnipotente διοίκησι accedere. Utramque causam conjunctam producere Cometam. Consequens igitur est, Nullum Cometam arte & ingenio humano prædici posse. Quodcunque enim in sola Natura fundatum est, & ex viribus Naturæ, si ea ab externa & fortè etiam superiori causâ non impediatur, promanat, illud tantummodo ex arte Astrologica prædici potest. Cui legi subesse statuuntur homo, aër, terra, aqua, bruta, volatilia, insecta. Et tùm operatur Natura semper idem, inque actum & effectum, quantum ipsa per se potest, suas operationes deducit. Ea enim est ordinatio Jovæ, ut inferiora corpora à superioribus & cælestibus Naturam suam accipiant & conservent. Quorsum generatio, corruptio, alteratio, augmentatio & cæteræ species motûs inserviunt. Consentit Sapientissimus Regum, qui omnia infra Lunam vanitatis legi subjacere, ac cuique rei suum tempus, suum ordinem esse distributum fatetur. Quod igitur ad Naturæ cujuslibet rei essentiam & conservationem & Mundi totius perfectionem attinet, tantùm jam in superiori Mundo à Deo creatum est, ut sufficiat.

Prædicantur sola naturalia.

Inferiora à superioribus pendent, Mutationi & vanitati subiecta. Tempus & ordo cuique rei convenit & opus est.

Cometæ ex genere mediorum in orbe sunt.

Deus multa agitari & proponi à Principibus permittit, quos mox officii admonet, Sicut & subiectos.

Exhibito in celo signo aliquo illustri. Prædici Cometam posse falsum est.

Cometæ verò sunt ex genere τῶν μετὰ τὸν οὐρανὸν in Mundo. Igitur dum Deus probare vult, esse sibi omnicium oculum, qui præsentissimus Magnatibus omnia audit, videtque quæcunque geruntur: permittit equidem, ut mala consilia proponantur; monet autem ex singulari φιλανθρωπίας Deos terrarum, regni sui administratos, parcant hominibus, sanguinemque humanum effundere. Exemplo φιλανθρωπίας ex comminationis sit Ninive, ex prophetia Jonæ nota. Subditos verò incitat, ut veterno excusso, seriò ad Deum humili corde & verâ poenitentia revertantur, sicque mala excubantia declinent. Facitque Deus id ipsum signo aliquo illustri, quod omnium oculos feriat, taliterque comparato ut ejus significatio, si modo ipse homo voluerit, non adeò morosè haberi possit. Hæc verò objectio diluenda venit: Astrologos nonnullos Cometam hoc anno futurum prædixisse, quam prædictionem & Cometam esse infectum.

℞. Hic juvat in fundamento prædictionum harum nonnihil inquirere, statimque vanitas totius prædictionis elucescet. (1) Fundant enim authores illi prædictiones suas in conjunctionibus magnis, quæ vicenis annis recurrunt. (2) Credunt Cometæ constare sulphureâ materiâ ex terra excita: proinde ad Meteorologiam spectare: Utrumque verò principium lubricum & evanidum est.

Motus qui medius & verus:

Differentia veri motûs & medii lineam angus,

Coincidentia in angus linea.

Motum rationem sequuntur aspectus,

Aëris status apparentium verorum, non mediorum aspectuum duellum sequitur.

Cometæ non agnunt medietate conjunctiones Planetarum,

Quod enim configurationes attinet, duplices dari in Theoriis Motus, Medium & verum, in confesso est, quorum differentia est, quantum angulus prostaphæreticus ratione Eccentri, & parallacticus sive commutationis ratione Orbis magni, ad motum medium vel addit vel subtrahit. Notum est quoque motum medium, cum vero ratione Eccentri, nonnisi in apheliis & periheliis coincidere; cætera semper discrepare: ratione verò Commutationis Orbis magni vix semel aliquot seculis, aut nunquam cum medio convenire. Motuum verò rationem aspectus sive configurationes sequuntur. Confectarium hujus est, quod dum ϕ, ϕ' , superiorum Planetarum ratione motus medii vel veri, ratione anguli prostaphæretici in Eccentrico vel Ellipsi Planetaria accidit: Talis esse nobis in Terra degentibus non appareat, nihil ad nos pertingat, nihil apud nos operetur, & in dies & tempestates planè diversas ingruat. Id quod ex aëris temperie & mutationibus singulis diebus discere licet, putà, quòd status aëris, ductum non mediarum configurationum, sed verarum, earumque nonnisi ratione nostri orbiculi, quas apparentes aliàs nominamus, sequatur.

Jam si dixerint Astrologi, ratione conjunctionum mediarum & verarum Eccentricarum Cometæ existere & prædici posse; in ætherea utique regione, locoque eo, ubi radii appellentes, ejusmodi configurationem pariunt; & tempore eo, quo radii harmonici commiscuntur, generabuntur.

Effectus autem isti tunc ad sphæram nostram nihil facient, nullamque naturalem

turalem operationem in ea edent. Si dixerint ratione configurationum Verarum Apparentium nobis, existere & prædici posse Cometas, tùm tempore apparentis configurationis, locoque eo, ubi tunc radii harmonici invicem concurrunt, exurgent, ibique in orbe scilicet nostro, naturales suas itidem operationes, qualium præfagia ad terrorem plebis & lusum sui, plurima cudunt, ciebut.

Neque apparentes.

Astrologorum præfagia vana Buthnerus perstringit.

At evictum est hodie ab Astronomis, Cometas in cælo Planetario discurre: proinde non poterunt ex apparentibus nobis configurationibus deduci. Nec quoque Astrologicâ ratione ad nos attinebunt, nec ut portentum Naturæ in inferiori mundo extimeri poterunt.

Cometas æthereos esse jam evictum est.

Sed instabunt Leovitium in libello Anno 1586. Witebergæ edito, de ϕ & $\circ$ Superiorum, Cometas & Tragicos eventus consecutos, conscripsisse, ac fortè etiam exinde deduxisse: Verùm enim verò nondum hinc sequitur, solos adspèctus, dictos Cometas, ut suum opus procreasse, licet author quoque Eclipses Solis & Lunæ in auxilium eorundem vocet. Nec quoque sequitur, ex adspèctibus Superiorum, tùm & deliquiis Solis & Lunæ, Cometas, uti alia Meteora prædici posse. Quoties enim ϕ præcedunt nec ullus Cometa sequitur? Quoties Cometæ apparent, in annis intermediis ϕ & $\circ$? Quoties Cometæ ab ejusmodi Astrologis prædicti sunt, eventu non respondente? Imò hoc ipso anno primùm statim alius subsequitur, cum tempus secundi apparituri in annos decem aliquot post fuerit dejectum. Præterea, si ϕ & $\circ$ Superiorum simpliciter ita causa fuerit Cometæ progenerandi sufficiens, lubet scire, quo loco effectus

Leoviti opus de conjunctionibus superior. Planet. eclipsibus & Cometis à Buthnero aliquantisper examinatur.

Cometæ scilicet nulla præcedente eclipsi vel conjunctione lucet: ideo prædici nequeunt.

Cometa tantam moram temporis interposuerit, quominus adspèctu facto, non statim & ille sese obvium oculis tulerit. Configurationes enim planetarum omnium miro ordine se subsequuntur, & pro ratione consecutionis, una alteram dissolvit, promovet, turbat, impedit, auget &c. In generatione igitur Cometarum non in solâ Naturâ piscari licet, cum exortus ejusdem, partim naturam, partim superius principum, tanquam parentes suos veneretur. Id tamen lubens concessero, præcedaneam ϕ , æthera validissimè alterare, suaque impressione ad Cometæ generationem disponere potuisse. Ut autem generatus fuerit, aliud quid adhuc accesserit, oportet. Quæstio & illa hinc explicanda venit: An Cometæ instituto divino, extremum diem portendant?

Planetarum configurationes quomodo se habeant.

Eclipsis aliqua ad generationem Cometæ confert, sed sola cum non generat.

Cometæ autem instituto divino extremum diem portendant.

R. In genere, non solum Cometa, sed & Solis ortus & occasus, tempestates æris, æstas & hyems, quin & ipsa ætatis humanæ mutatio, Juventus & Senectus, vanitatem & fugacitatem vitæ, totiusque naturæ præfigurant: Similiter nimirum ratione, & totum hoc universum aliquando transire posse. Quòd vero signa extremi judicii in specie attinet, scimus Patrem hunc suæ sibi potentiae reservasse diem, quem scrutari non conveniat. Multo minus igitur Jova Deus nobis hoc quicquid signi fuerit, in cælo ipse accenderit, quod proximè diem extremum præsignificet. Adhæc & fide credimus, judicium vivorum & mortuorum, resurrectionem mortuorum, & vitam æternam, qui certè articuli, non in Natura sua dantur, nec inde deduci possunt. Pietatis verò fuerit præfigurare sibi, quemadmodum Jova justus Judex particularia judicia, in hos vel illos reges in terris exercet, eademque per Cometas populis cælitus denunciat, similiter & universale judicium aliquando per universum Terrarum orbem peragendum esse.

Pater cælestis solus diem judicii ultimi novit.

Cometæ diem extremum non portendit, sed, ut & alia, in memoriam revocant.

Addo Cometas à Chaldæis jam fuisse observatos. Et verò, uti Apollonius Myndius refert, Chaldæorum sententia fuit, Cometas esse ex numero Planetarum, horumque motu cieri. Epigenes ait, Chaldæos contrariam opinionem fovisse. Anaxagoras tempore Darii Hytaspis 500. annos antè Christum Natum, Cometam observavit, teste Charimandro, apud Senecam l. 7. cap. 5. Aristot. & Callisthenes itidem Cometæ meminerunt, antè absorptam Burin & Helicen. Sicut & Ecclesiastici Doctores, qui Amygdalina, tempore Jonæ à Jeremia cap. 1. visa, antè natum Christum 629. per stellam crinitam

Chaldæi Cometas observarunt, ita & alii veterum.

*Tempus à
Deo secundum
V. & N. Test.
divisum.*

*Cometæ ex-
tremum judi-
cium ex insti-
tuto Dei non
præsignifi-
cant.*

*Cometarum
cum suis e-
ventibus hi-
storia brevis,
Anni 1577.*

1580.

*Equus com-
mune pluribus
insigne.*

*Cometa tri-
stia non aequè
omnibus, licet
eodem signo
subiectus, si-
gnificat.*

*Buchneri
modestia &
candor.*

*Silentium
diuturnum
excusat Au-
thorem.*

*Officiosus in
amicum, præ-
sertim officio-
sum, esto.*

*Marita suam
expectant
mercedem.*

nitam interpretantur. Jam verò notum, tempora à Deo dividi in scripturis, juxta duo testamenta, quorum alterum Vetus παλαι Ebr. 1. 1. Novum alterum ἐχάτη ἡμέρα Ebr. 1. 1. ἐχάτη ὥρα 1. Joh. 2. 18, audit. Constituitque Deus apud seipsum, ut prius filium suum in mundum mitteret Gal. 4. 4. & judicium in Principem mundi exerceret, ad liberandum captivos fraude & Tyranide Satanæ Zach. 9. vs. 11, 12 vinctos, quale extremum & Universale judicium haberetur. Cometæ igitur antè nativitatem Christi extremum judicium, ex instituto divino minimè præsignificant. Qualis autem est conditio Cometarum ante natum Christum, eandem & hodiernum fore proculdubio credo.

Nunc significata hujus nostri Cometæ, ductu Cometarum similium scrutabor. Anno 1577. die 10. Novemb. Cometa in Antinoo emicuit, qui S. S. S. usque ad 26. Jan. anni sequentis 1578. promovens, ad collum Pegasi pervenit. Subsecuta est die 4. Augusti clades Portugallensium in Mauritania. Consumpsitque una illa dies 3. Reges Sebastianum, Abedmelechum & Regem Fezzanum Muhammedem. Mense Octobri anni ejusdem, alius effulsit ad frontem Pegasi, loco fermè eo, quo prior disparuit, contra seriem signorum incessit, ad caput Ophiuchi pervenit, & Anno sequenti 1579. Orientalis factus, Solem prævertit. Successit Sebastiano in ultima senectâ Patruus ejus Henricus, qui verò vix annum regno præfuit, mortuus est Anno 1580. Post mortem ejus die 10. Octob. usque 29. Novembr. tertius Cometa sub Pegaso exortus, Delphina, jaculum & aquilam peragravit. Don Antonius in successionem regni Regemque coronabatur. Rex Hispaniarum verò mense Decembri Portugalliam invadens Antonium ejiciebat, cui Elisabetha Angliæ Regina suppetias latura, rerum illius satagebat, sed nequicquam. Ipseque Antonius in exilio in Galliis extinctus est. Pegasus sub ἐνὰ σποῖς & ἀνὰ σποῖς Piscibus, rotus concluditur, quorsum Portugallia, Compostella, St. Jacob & Hispalis Hispaniæ pertinent. Ratione signi igitur, si applicatio facienda fuerit, Cometa mortem & mutationem in regno Portugalliæ & Hispaniæ prænotabit: Ratione insignium verò & asterismi, significatio propius tangenda venit. Constat enim Equum, Insigne esse Brunsvicensium, Lunæburgensium, Westphaliæ, Daniæ, Poloniæ, Holstatiæ, Savojæ, Lithuanæ, Coloniæ, Portugalliæ. Hic igitur angustia, inimicitia, odia, dissidia, discordiæ persecutiones, damna & detrimenta plurima ab hostibus occultis, servis & subditis determinabuntur. Et fortè his etiam aliquid majus & insigne aliud impendebit malum, quàm quæ Catalogus præfens enarrat. Non verò necesse est, ut in omnes regiones, quæ vel dicto signo subjacere dicuntur, vel eodem insigni gaudent, mala dicta ex æquo distribuantur, Una quippe Provincia magis quam altera, quod timeat sibi, habebit. Deus Principes & subditos salutis suæ admonet, non enim interitu myriadum delectatur. Habes, Vir Amplissime, quæ à me petiisti, quæ omnia si à Doctis non æquè probabuntur, censuram facilis, dum meliora videro, admittam. Ita enim ad fundum veritatis devenietur, dum quilibet animi sui sensa apertopectore & liberè profitebitur. Vale Vir Amplissime & fave.

Hamburgo Dantiscum die 6. Novembris 1665.

RUmpo tandem silentii claustra ingrata, in quæ me jam diu prægrandes labores, iique assidui, conjecerant. Nolim suspiceris me in Scholam Pythagoricam transivisse. Relinquo id illis, qui non erubescunt in amicos, licet officiosos, parùm officiosi audire, quidam etiam prorsus officii negligentes reddi. Sed fruantur illi genio suo. Suum cuique decus rependet posteritas: quin & præfens ætas debitam tribuit mercedem. Ego scio quousque verum sit, quod docet Seneca, necessarium esse silentium in studia seposito. Quanquam etiam non ignorem, quantum temporis exigant absentium amicorum colloquia, epistolæ.

istolæ. At enim non tantum per vivas, sed & mutas voces studia liberalia tractantur. Adhæc ipso toties docente & inculcante Seneca, bonarum literarum meta bona vita sit oportet. Hujus autem pars non postrema, imò verò, si caritatis præstantia accedat, facile prima, officiis sinceræ amicitiae absolvitur. Quid ergò amplius dicam? Fateor & deprecor silentium diuturnum. Cujus tamen excusationem liceat ab assiduitate & magnitudine laborum eruere. Nosti etiam solemnem, antiquorum auctoritate firmatam & æquam legem, *Suarum & alienarum literarum tarditatem excusare*. Libet denique cum Magno Erasmo ingenuam silentii excusationem adferre, quâ ille apud melioris notæ amicum quendam utitur: *Siluerunt epistola, at non siluit amor: interrupta est literarum visitatio, at non intermissa est tui memoria*. Sed ad rem. Duabus epistolis Tuis benè longis & benè doctis die 27. Maji & 17. Junii Gregor. exaratis, responsum debeo. Hoc Tibi exile, Tuarum ratione habitâ, unica epistola dabit. Quæ expectationem & meritum Tuarum non æquabit, fateor. Sed id tùm tenuitati virium, tùm multitudini undique me jugiter prementium occupationum (quas Vir bonus non sibi soli natus effugere nequit) adscribes. Astris vim quandam in hæc inferiora influentem non adimo, benè tamen gnarus, quàm sobriè hîc nonnulli philosophentur. Solam necessitatem à libertate humanæ voluntatis vel naturæ potius, laudem vel vituperium sibi parantis, removeo. Sicut verò ubique, ita & hîc, omne quicquid pro virtute dicendum est, liberè dico, & fortiter tueor. Hæc enim nunquam satis commendatur & inculcatur, quæ à tam multis alto supercilio despicitur, vel etiam superbo pede conculcatur. Cavendum igitur magno studio Christianis est, ne hominum mentes, ut terras illi apud Senecam amnes, eviscerent, humorem, ut sic dicam, libertatis exedendo & bonæ mentis succum, qui lætos virtutum fructus ferre solet, subtrahendo. Fit enim id satis improvidè à multis, qui ferè id agunt, ut hominibus persuadeant, nec necessarium nec possibile ipsis esse virtutem sectari, à necessitate astrorum & ineluctabili cæli vi pendentibus, & naturali facultate prorsus destitutis. Quòd si tamen id imprudentes faciunt, excusatione digni sunt, & simul admonitione, vindictis humanæ libertatis & facultatis nil detrahi Deo, ejus auctori, ad quem hîc quoque, ut aliàs semper, tanquam ad Oceanum unda, rei datæ gloria cum fœnore, ut sit liceat loqui, humillimæ gratiarum actionis & promptæ obedientiæ reddit. Accedit ingenua confessio, propriæ imbecillitatis conscia, nihil gratiæ opis divinæ demens, imò perfectionis suæ laudem ei in totum tribuens. Celeberrimi Kircheri sublime ingenium novi: nam & literarum commercium de argumento Comético mihi cum eo intercedit. Novi & alios Viros clarissimæ eruditionis, qui multa subtilia jam olim & nuper de superiorum cum inferioribus harmonia commentati sunt. Miror & veneror acumen & vim ingenii eorum: tùm indefessam diligentiam. Sed & caussam ut divinæ justitiæ, sapientiæ, bonitatis, ita humanæ libertatis, facultatis, beatitatis agere semper sum paratus. Nec temerè dico & urgeo, non esse hominibus in vitia pronis indulgendum, nec esse eis vel adjumenta virtutis sectandæ, vel præsidia innocentiae tuendæ subtrahenda. Docendi præterea, & exemplo invitandi sunt, ut non tam jucundis contemplationibus, quales sunt illæ Astrologorum satis curiosæ, ipsa cæli penetralia scrutantes, & præscribendis cælo terræque legibus intentæ, quàm utilibus, imò necessariis virtutum studiis dent operam. Libertatem Philosophicam, quâ uteris, Vir Clarissime, libenter video, & æquissimo animo fero, cujus illa votorum & studiorum, ut vides, summam implet. *Miserimi forent mortales, si sine libertate & spe viverent*. Deteriore enim conditione forent ipsis brutis, quæ ut summum bonum non expectant, ita nec æternum exitium timent. At homini utriusque cognitio, perpetua foret carnificina, nisi libertate polleret, & spei gustum æternorum gaudiorum præbentis dulcedine ad virtutem duceretur. Hæ duæ eximiæ dotes menti humanæ desuper datæ, ut ex Cometis bona quoque omnia deducam, efficiunt.

Epistolarum commercium multum temporis requirit. Bona vita bonarum artium meta.

Virtus amicitias gignit & fovet.

Excusatio justa admittenda.

Silentii excusatio ingenua & ingeniosa.

Brevitas literarum amicitiae excusanda. Astra quodammodo in inferiora agunt.

Virtutis studium & tutelam nunquam negligere.

Licet alii eam temere vel damnent.

Libertas sue cursus sit, qui virtutis studiosus esse velit.

Gratiam Dei libertas homini relicta nequaquam obscurat, imò quod illustrat.

Harmonia superiorum & inferiorum mundi partium.

Virtutis studium quàm maximè hominibus commendandum.

Necessaria utilibus, utilia curiosis præfer.

Libertas tuenda, fruenda, & cuique integra relinquenda: Tolle ab homine nequit.

Cometa in mentem hominis nil efficientie obtrahit:

Agunt tamen tanquam signa memorialia & doctrinalia.

Cometas plura mala quam bona significare dici potest, quia plures mali quam boni sunt:

Multa mala sine eorum apparitione eveniunt.

Deus iuste, sapienter, benigne, libere agit.

Poenitentia hominis tempestiva paratam poenam Dei amolitur. Fatalis necessitas ex natura rerum tollenda.

Chasmata & alia portentosa malorum signa tantum sunt non cause:

Eadem bonorum prænuntia cur dicenda.

Bona non bona per abusum.

Mala non mala per usum.

Imperantium & imperiorum mutationes quatenus inter naturalia ponenda.

Deus iuste has vel illas gentes castigat.

Signa cæli, quibus subiectæ gentes, non accersunt nec adferunt eis mala.

Cometa quibus est verticalis plus significare videtur dici potest.

Cometis frequentiora sunt mala.

efficiunt. Nihil eos in animis hominum efficere tanquam causas, firmiter teneo: attamen tanquam signa, Ethico genio, concedo. Sed signis illis nullam necessitatem tribuo: mediam autem significandi virtutem, bonis bona, malis mala præfagiendo. Hic enim mihi videtur ab origine mundi certus & immobilis rerum ordo, ut bonorum, Deo volente, & malorum, Deo permittente, & tam hæc quam illa sapienter dirigente, perpetua sit mixtura. Itaque sentio Cometas, rara & illustria divinæ justitiæ signa, non tantum malis metum incutere, sed & bonis spem ingenerare. Iliadem malorum gentes opprimendum illi portendunt: nempe quod improborum longè quàm proborum major & infinitus numerus detur. Bona quoque tamen eos portendisse, illis scilicet qui eis digni erant, quique eorum participes, Deo vel permittente, vel etiam, ob causas nobis sæpè ignotas, ordinante, facti sunt, permulta exempla docent. Sed & haud rarò nullis apparentibus Cometis Iliades malorum, puta bellorum, famis, pestis, aliorumque sensisse mortales in aperto est, & in confesso: quod Tuo quoque exemplo doces. Ac verum quidem, Deum non teneri signa iræ mortalibus ad inculcandam poenitentiam monstrare, cum legem divinam habeant, & indiciis illis officii admonentibus sæpè pertinaciâ indignos se reddiderint: sed & nullam legem tristem & universalem ferri, nullam necessitatem conflare ex Cometarum apparitione posse. Egregiè id confirmant, quæ piè doces ex Sacro Codice, hominibus mores in melius mutantibus, Deum quoque decreta mutasse, & sancita supplicia avertisse, ne cum Stoicis ipsum Deum necessitatis compedibus constringamus. Rectè itaque mones, & Plinium, dum de chasmatis agit, à se & à portentis fatalem necessitatem amovere. Docet nimirum illa cæli incendia, quæ pariter, ut ortus & occasus siderum, statuta tempora habere existimat, signa tantum ac veluti prænuncios malorum esse. Nempe quia mali homines potissimam mundi partem constituunt. At nisi eadem prænuntii bonorum dicantur, perinde videtur esse, quàm si nullos melioribus omnibus dignos dari in mundo dicatur. Scio per raros semper fuisse bonos, imò nullum prorsus dari inter mortales, si ad perfectionis regulam omnia exigamus: adeoque nec bona esse dicenda illa, quæ audiunt bona. Sed si libet philosophari, & quæ dicuntur mala, bona quodammodo dici possunt. Nil quippe adeò malum est, quod non aliquid boni secum ferat, vel à divina bonitate, & famula ejus industria humana, in bonum verti, & quò non ad exercitium virtutis homo uti queat. Bella ipsa, strages aliaque id generis, illis tristitia, funesta, his læta, utilia ferunt. Mortuos sine Cometis innumeros Principes, magnasque sine illis Rerumpublicarum mutationes evenisse, experientia docet. Hæc ego cuncta in serie rerum naturalium, sive quæ consueto cursu intra cancellos naturæ universi fiunt, posui, etsi non ignorem hæc vel divinam, vel civilem constitutionem agnoscere. Has autem potius quam illas Respublicas & gentes à Deo plecti, libertatis divinæ absolutæ & sapientiae abstrusæ, per omnia tamen justæ, documentum est. Vidimus autem sæpè, ut & nunc videmus, iisdem signis & phænomenis cælestibus, illis quoque Cometicis subjectas, diversa experiri fata: has gladio, fame, peste, naufragiis, immensis damnis puniri, alias pace, omnium rerum abundantia, salubri aëre, felicibus commerciis, & bonis commodisque, velut aureâ virgulâ è cælo suppeditis gaudere. Nos quidem in hac urbe longè faventius cælum post, quàm antè, Cometam, experimur, meliori aëre & rerum proventu uberiori ac successu feliciori donati. In significandis naturalibus malis, Cometæ, his præsertim quorum verticibus imminet, certum quid majus tribuendum esse, non nego.

Frequentiora tamen illa his esse, cum experientia assero. Licuit Senecæ, Philosopho Ethico, operationem Cometis hîc tribuere, quod licet Christianis. Nosti autem eum unius anni spatio illam circumscribere. *Annium*, inquit, *totum suspectum facit* lib. 7. Nat. quæst. c. 28. quod tamen Thomas Fienus refut.

futat. Gemma verò Frisius etiam docet, Cometas iis quibus imminent Locis, aëris temperiem & annonæ copiam adferre, quod & Keckerm. Vestras exemplis Cometarum 1097. & 1506. confirmat, quantum ad fertilitatem attinet. Aerem quoque à fætidis halitibus per Cometas quandoque purgari, & gratæ reddi serenitati & salubritati, paulò inferius docet, & auctoritate Libavii comprobatur. System. Phys. cap. 6. de Cometis p. 921. & 922. edit. Gedan. Situm Cometæ, ejusque caudæ vel barbæ directionem officii admonere mortales, uno ore & uno animo Tecum dicam. Sed ita, ne reliquos mortales, quos non respicit Cometes, negligam. Vide quid hîc iterum Keckerm. ex Lavatero p. 935. alleget. Quis enim negligere vellet, quod ad neglectæ virtutis commendationem & profectum spectat? Terrendi, feriendi & frangendi sunt illi Epicuri de grege porci (nisi tamen Epicuro injuria fiat, de quo audiendus Gassendus) luxu soluti, in cœno vitiorum spurcissimorum se volutantes & perfrictæ frontis, minarum fulminibus. At qui in adversis castris militant, licet aliquando evagentur & divertant, invitandi, alliciendi, attrahendi sunt promissionum dulcedine. Ita Cometes utrique parti satis faciet, nec ullum pietati periculum, vel etiam dedecus adferet.

Sed de hoc in historia Cometarum universali, Deo volente, ex professo agam, eorumque apparitionem non tantum tristitia, sed & læta excepisse, tum & multa mala eandem præcessisse, ostendam. Quâ occasione velim Catalogum Cometarum à Georgio Cæzio, vel ab Abrahamo Rockenbachio, mihi vel committas, vel commodas, vel describas. Non enim eos alibi nancisci possum. Rockenbachius Amplissimo D. Hevelio ad manus est. Dabo operam, ut, si id feceris, gratum meum animum Tibi tester. Te cum D. Hevelio felici cursu metam properasse ad unam, licet non ex compacto, utrique vestrum gratulor. Æquum est vos non tantum situ loci, sed & studiis ac sententiis vicinos, imò conjunctos vivere. Sed & hoc bonum, quam rarum in orbe est! De historia Cometæ posterioris debitas Tibi gratias ago, & gratulor Te à Magnifico Domino à Linda, Capitaneo Mirachoviensi, pro ea, quâ Vir ille in bonis artibus tractandis est diligentia, ad invigilandum ei fuisse monitum. Quod hunc Cometam unum eundemque cum priori fuisse primò putaveris, mirum non est. Imò verò gratulamur nobis Te hac occasione doctas hâc de re litteras ad Patronum illum dedisse: sed & tandem cum D. Hevelio hâc de re convenisse. Vix autem quisquam est, qui ab eo in diversum hîc eat. Favor Tuus singularis, quo conatus & labores meos, pro juvanda utcumque re literaria susceptos, prosequeris, mihi est longè gratissimus. Licet enim ab ambitione sim alienus, laudatorum tamen laudationem non rejicio: monita verò, qualia Tu mihi contrà invidiam amica manu porrigis, amplector & exosculor. Huic argumento coronidem impono scito versu:

Scripserunt alii nobis, nos posteritati

Sic prius acceptum reddimus officium.

Atque hæc ad priorem epistolam Tuam rescribenda habui. Venio ad posteriorem. Ad hanc paucis respondebo. Ibi enim *longius nos impetus evexit, provocante materia*, ut Seneca alicubi ait l. i. de benefic. c. 10. De commentatione Tua docta, quam de phænomeno ignito die 4. Maji Gregor. apud vos viso publici juris fecisti, gratias Tibi ago. Velim paucis mihi sententiam Tuam de hoc perscribas, quò & ista operi inserantur, & Tuo nomine posteritatis memoriam commendentur. Pauca desidero, ne Tibi sim molestus. Præstitisti id feliciter in compendium redactis & Latino sermone donatis, quæ de Cometis nuperis publico donasti. Quod quia & hîc præstas, iterum iterumque gratias Tibi ago. Nam & iter Cometæ accuratè describis, & sententiam de distinctis Cometis hyberno & verno, de novo confirmas. Doces dehinc, mirum non videri duos Cometas tam brevi temporis spatio visos esse: imò & plures simul.

M m m m m 3

Cometa veritales adferunt etiam bona.

Cometa fignum memoriale & astrinale meritis dicitur.

Non tantum malis, sed & bonis exhibetur.

Cometarum catalogum Auctor à Buthnero petit.

Rockenbachiana Auctor à Buthnero sibi mitti rogat.

Concordia doctos decet. Rarum bonorum. Adr. à Linda laudatur.

Cometam vernum 1665 à proxima hyberno esse diversum plerique statuunt. Laudaris ut à laudatis studeas.

Læta à laudatis tributa excitet te ad virtutum.

Materia nos in dicendo longiores facit.

Buthnerus de re literaria præclare meretur.

Affers

Cometa aliquando & aliquo modo prædici potest & prædictus est.

Apianus prædixit Cometam 1532. Cometa res naturalis.

Otto Guericus pater & filius.

Laur. Eichstadius elegium & de Cometa prædictione sententia.

Placet omne quicquid pro virtute est.

Tycho Brahe laudatur ab his, carpitur ab illis.

Cometas quosdam infra Lunam quinam collocent.

Hovellius Cometam quandoque aërem nostrum trahere statuit.

Cometa Christo nondum nato adventum ejus ad ultimum judicium non significaverunt.

Philippi IV. Rex Hispaniae mors prævisa, & certis ac veris indiciis præcognita.

Portugallia status circa Ann. 1665. divinant & Politici.

Pan Luna-burgica.

Polonia status 1665. calamitosus ex iniquitate ortus.

Affers in hanc rem plura exempla, præcipuè verò illud memorabile anni 1618. quo Cometæ 4. visi sunt, sicut docet Eximius Wendelinus, quem legi, sed & Eruditiss. Ricciolius in Almag. Cometam prædici arte humana posse, contendunt nonnulli. Mitto Celeberrimum Astronomum Hallensem Bartholomeum Schimpferum, qui ex Cometa 1652. prælagiverat nos ob conjunctionem omnium Planetarum in Capricorno Anno 1664. mense Decemb. novum quid in firmamento visuros fuisse: quod multi ad Cometam referunt. Mitto & illum Calendographum aliosque ejus farinae vates, quos ridet Libavius Tract. de Comet. not. ad prob. 6. At nosti indice Milichio in Plin. l. 2. c. 25. Cometam illum 1532. quem memoras, ab Apiano fuisse prædictum, quod ex Milichio repetit Ebstormius & alii. Hoc si sibi constat, erroris arguetur Damascenus, Haggecius & alii, qui Cometis genus supernaturale constituunt, eosque à Deo creari dicunt. Apparet enim eos naturalibus causis & consueti rerum ordini esse adscribendos. Atque hæc sententia & Keckermanno placuit, etsi extraordinarium concursum causæ supernaturalis & supernaturale prælagium in Cometa agnoscat. Prædictionem orituri Cometæ aliquoties mihi retulit Nobilissimus Dn. Otto Guericus, Sereniss. Electoris Brandenburgici Legatus hîc Residens, ab Amplissimo Parente suo Consule Magdeburgensi indicio anemoscopii abs se inventi factam. Quam rem ego in medio relinquo. Cæterum satisfacit hîc mihi & ut opinor, Tibi quoque, Doctissimus Vir Eichstadius, olim Vestri, dum de Cometa 1652. agens, ait: *Prædictio Cometæ est res merâ in conjectura posita. Siquidem nemo Astrologus æque probabiliter poterit Cometam prædicere, quàm ventos & alia meteora: siquidem majus opus est natura producere Cometam quàm meteora, potentioresque queunt intervenire causæ effectus syderum impediētes.*

Quæ de rebus ut Lunæ, ita vicissitudini & vanitati subjectis, tùm officio Magistratuum & subjectorum, cujus eos Deus illustribus signis admoneat, doces, mihi perplacent, quia ad virtutem inculcandam faciunt. Reliqua ex doctrina Astrologica decidenda, suo loco relinquo. Scio Cometas à Tycho cælo asserri, non tamen primus, nec sine quadam tamen hæsitazione & incerti suspitione, ut quibusdam placet, id fecit. Quosdam Cometas infra Lunam esse, contendit, ut nosti, Mæstlinus, Gemma, Roesslinus, Scultetus, Hagecius, Keplerus & alii plures Mathematici præstantes apud Ricciolium. Is verò testatur quendam Cometam Lunæ defectionem effecisse. Quod si ita est, equidem is infra Lunam fuit. Nosti autem quid & Hipparchus vester hîc sentiat. Quæ dehinc, de ignoratione horæ judicii illius extremi, ad quod nos semper conveniat esse paratos, & de aliis capitibus fidei, quæ non à natura, sed à revelatione acceperimus, subjungis, meram pietatem spirant. Verò consentaneum est Cometas ante Christi nativitatem adventum ejus ad judicium extremum, hominibus nondum revelatum, sed in divina prædestinatione reconditum, non significasse. Cometarum nostro nupero similium eventus & ego in historia mea accuratè excutiam, nec dubito me æquitatis legem in significatione quoque Cometarum asserturum esse, juvante Deo. Mortem nuperrimam Regis Hispaniæ ante Cometam omnes brevi secuturam auguravimus, imò augurati sumus, ætatem senilem, sexagenarium annorum numerum supergressam, vires dejectas, crebra morborum symptomata & accessus, in subsidia prælagii advocando. Inde mutationem in Portugallia secuturam mente præcepimus, post crebras præsertim victorias de Hispanis reportatas, quæ & præcesserunt & secutæ sunt Cometam. Ita vides nec Politicis deesse divinationes. A viso Cometa pace restituta gaudent Serenissimi Duces Brunsvicensis & Lunæburgenses. Eandem retinet Dania, Holsatia, Sabaudia, licet equi insigne gerant, quia & æquam mentem. Reliquæ Respublicæ bellis ante Cometam ortis concutiuntur. Præcipuè verò nostra Polonia, in qua belli, domestici inprimis, mala in dies crescunt, proh dolor! per summam iniquitatem accersita. Hæc sublata, illa, credo, tollerentur. Sed de his satis, apud Te præsertim. En Tibi verbosam epistolam, quam boni & æqui consule, & Vale benè.

Dantisco

Dantisco Hamburgum die 6. 16. Decembris Gregoriani 1665.

Accepi literas Tuas, die 6. 16. Novembris Hamburgi scriptas, quibus silentium literarum Tuarum, multis excusatum ivisti. At cum antea jam tua studia, tuaque negotia mihi innotuerint, facile mecum ipse rationem inire potuerim, Te, quem unum multis districtum resciveram occupationibus, unicuique non totum, verum partem saltem Tui debere, ut unus tam multis sufficere possis. Lubens igitur excusationem tuam accipio, quamvis apud amicum & in communi causa laborantem, non necessariam. Nunc ad epistolam Tuam. Necessitatem à libertate humanæ voluntatis rectè amoves. Fecit id ipsum jam Aristoteles, cum in libro de Interpr. c. 10. tum in Ethicis. Virtutem merito suspicis, quæ in exulcerato hocce seculo planè nomen inane est; secus atque apud Ethnicos. Sed querelam eâ in re communem mecum seris. Undè hîc brevior ero. Astris quippe tantam non attribuo virtutem, ut in mentem humanam dominium sibi arripiant: multo minus in Christianismum. Novi dogma Aristotelicum, qui *Λόγους* à *ψῆ* distinxit, partemque illam sive facultatem, quæ virtutum asluescere debebat, appetitum sensitivum esse declaravit. Quæ licet rationalis non sit, talis tamen sit, ut appetitui rationali recta monenti obtemperare possit. Sed hæc Ethicis relinquamus. Gratiore in Theologicis, sacer nos Dei Spiritus edocet, ad quæ Christiani meritò & oculos & animum & vitam & mores nostros intendamus.

Silentium hominis occupati ac pluribus operam suam committentis aequis excusa.

Libertas hominis menti relictæ. Virtutis cura tibi ante omnia sit.

Astra non dominantur homini, tantum minus Christiano.

Ratio imperat: appetitus obtemperat.

Ethicus medicus an mi.

Theologus medicus animæ.

Kircherum Büchnerum laurat.

Büchnerus quatenus Aulæ adfuerit assentiat.

Cum Kircheri literarum Tibi commercium intercedere, gratulor tibi. Hunc enim à mea sententia non alienum fore, facile augurabor, præsertim cum Astrologica cum Physicis tam doctè, tam cautè, miscere didicerit; uti totidem Monumenta literaturæ ejusdem æterna loquuntur. Convenit etiam mihi tecum, quòd Cometas rara & illustria divinæ justitiæ signa facias, Malis metum incutere, bonis spem ingenerare. Idipsum enim Servator noster ipse, Luc. 21. docet, ubi Mundum signis ante extremum diem eventuris terret; Bonos autem capita sua attollere jubet. Redemptionem enim eorum jam instare. Et nosti in Physicis, unius rei plures dari posse fines: In Politicis, exempla quæ in facinorosos statuuntur, improbis horrori; probis, juris & justitiæ vindictæ ratione solatio; Judici laudi & honori esse.

Quatenus in sententia sua dubium moveat.

Seneca læta Cometas quosdam portendere agnovit.

Cometæ læta auguria adimunt Milichius & Camerarius.

Ricciolus Plinium & Senecam defendit.

Agens omne requirit suum patiens.

Cometas quosdam per se & ex intentione Dei prænunciare bona Büchnerus negat.

An Cometæ bona aliqua portendant, dubito. Plinius quidem ait, Cometam Augusti detraxisse infamiam cæteris, & salutare id fidus terris fuisse. At quàm verè id scripserit, viderit ipse. Milichius dicit Senecam ridiculè adulatam Neroni, qui Cometam tunc fulgentem, magnam felicitatem Orbi terrarum propter Neronis imperium portendere scripserit, ibique quæ mala fuerint subsequuta, mox adjicit. Augusti Cometam minus fuisse salutarem terris, quinque bella civilia loquuntur, Mutinense, Philippense, Perusinum, Siculum, Actiacum. Monstra Tragicorum eventuum istis temporibus prolixè recensuit Camerarius in Tract. suo de Cometis, quem finè horrore legere non possum. Ricciolius itidem exempla aliqua pro sententia Plinii & Senecæ allegavit. At quos ille allegavit, Cometas, læta significasse; ante ipsum Rockenbachius jam enumeravit, quod eventus contrarios habuerint, apud diversos nimirum populos diversos. Causa ex præcedentibus patet. Et lege Physicâ novimus, si detur agens, ei necessario subterni patiens. Itemque, unius rei corruptionem, alterius esse generationem. At videris mihi in literis tuis, eam quoque amplecti velle sententiam: Quosdam Cometas per se & ex intentione Dei prænuncios felicitatis dici debere: Hoc enim nisi statueretur, perinde videri esse, quàm si nulli melioribus ominibus digni darentur in mundo. Respondeo. Non quasi non digni darentur melioribus ominibus in Mundo, id fieri, sed quia non opus sit. Dispar enim conditio bonorum & malorum hominum est. Dum enim Deus benefacit hominibus ex parte sua, *Opus proprium agit*, quia Deus

Dei proprium est benefacere & servare.

*Fiduciam
piorum in
Deum per
Christum ob-
signat Spiritus
Sanctus.*

*Pii non opus
habent Cometa-
rum signis.*

*Deus signis
monendo &
minando pe-
grinum
opus facit.
Felicis
indicia nulla
in SS. LL.*

*Rerumpubli-
carum muta-
tiones an in
serie rerum
naturalium
locanda.
Diodor. Siculi
laus.*

*Deus cum
Rebuspublicis
agit secundum
voluntatem
ordinatam.
Libertas
Dei à veritate
& bonitate
immutabili
& irrepre-
hensibili non
discedit.*

*Cometa 1664.
Europæis non
fuit vertica-
lis.*

*Cometa si-
gnificatio ul-
tra annum
extendenda.
Cometa est
quid natura-
le, habet ta-
men in se al-
quid superna-
turale.
Quandoque
vero brevior
est pro ratio-
ne hominum.
Rockenba-
chius quæ in
re peccavit;
Quomodo li-
brum suum
diviserit.*

ter Optimus est & audit, cujus desiderium est & voluptas, ut hominibus insigniter beneficiat. Ex parte hominum piorum, habent illi promissum Servatoris: Quæcunque petieritis in nomine meo, accipietis, juramento Christi, Amen, Amen dico vobis, corroboratum: cui testimonium Spiritus Sancti internum accedit, obsignantis *πληροφορίαν* hominis fidelis in Deum, quod quæcunque petierit à Patre cælesti, si crediderit, illud ipsum accepturus sit. Quod juramentum Christi & signaculum Spiritus Dei, grandius momentum habet, quam ut Physica illa signa adjicienda piis esse opus censeam. Sed & nosti illud effatum Apostoli: Signa incredulis dari. Ubi Paulum quidem de *ὑπερβολῇ* Gentium agere, benè satis novi. At eadem ad *ἐπανόρθωσιν* impiorum applicare, quid vetat? Cum ibi fidem, hîc mores corrigi videamus. Dum verò Deus propter peccata, homines aut punit aut punire intendit, cladiumque futurarum eodem signis extentis admonet, *Peregrinum Deus opus facit*, & facturum sese minatur. Inde legimus effatum Propheticum, Deum pœnas non infligere, nisi prius id indicaverit, Ministris suis, Prophetis. De indiciis verò felicitatis, nullibi in Sacris Literis verbum ullum reperies. Sed & aliam videris quæstionem movere, dum omnia quæ eveniunt, bona, malave, mortes Principum, & magnas Rerumpublicarum mutationes, in serie rerum naturalium, sive quæ consueto cursu inter cancellos Naturæ Universi fiunt, ponis: ita tamen ut in iisdem etiam vel divinam, vel civilem constitutionem agnoscas. Sit ita: ut omnia illa providentiæ & gubernationi divinæ, Legibusque Naturæ & Humanis subsint: Difficilis in hac materia non ero. Quæstionem hanc discussam, apud Diodorum Siculum l. 15. c. 48, 49, 50. leges. Qui Ethnicus sanè piè ibi de Numine, contra Physicos sentit. At quod addis, has potius, quàm illas Respublicas & gentes à Deo plecti, libertatis divinæ absolutæ & sapientiæ reconditæ per omnia tamen justæ, documentum esse, in eo me *ὁμολογήσειν* non habes. Deum enim agere cum Rebuspublicis non juxtà libertatem divinam absolutam, verum juxtà voluntatem ordinatam ex Scripturis novimus. Ad hanc enim *ἡ* ipse Deus ex liberrimâ voluntate, pro immensa sua bonitate & *φιλανθρωπίᾳ* seipsum liberè adstrinxit. Undè libertas ea in Deo ita adstruenda est, ne veritati & bonitati divinæ *ἀμεταμέλῳ καὶ ἀμεταμέλῳ* aut detrahatur aut vis inferatur. Undè Psal. 81. 14. ô si populus meus auscultasset, vel momento inimicos eorum fuisset depressurus &c. Et Deut. c. 28. 1, 2, 3. Erit autem, si fideliter auscultaveris voci Jehovæ Dei Tui &c.

In determinatione populorum, quibus Cometæ minitantur aut monita ingerunt, plura ajo restare media, quàm sola verticitas, ex quibus significatio eorundem eruatur. Qui enim anno præterito luxit, nullibi per verticem Europæorum transiit. At verò transitum habuit. Non illum hîc intelligo, quo Meridianum singulis diebus transmisit: verum in configuratione ad Solem, quo eidem oppositus, terram proximus prætervexit. Adsunt Situs, adsunt directio caudæ vel barbæ, non versus Orientem vel Occidentem, sed signum Zodiaci. Ita nuperrimus caudam suam constanter in Cancrum direxit. In tempore, quamdiu duret significatio Cometæ, consentirem facillè cum Seneca, si Cometen tantum Naturæ Opus esse crederem, nec superiorem subesse facultatem, porrò agnoscerem. Dico tamen posse annum unum suspectum esse, posse plures, posse minus quàm annum: prout homines aut pœnitentia Deum inflexerint, aut iniqua faciendo, strenuè perrexerint, verbo, prout Monitis Cometæ in relatione ad Deum & concives obsecundaverint. Transmitto Rockenbachii descripti partem dimidiam. Habeo ipse exemplar. Doleo autem in authore (α) quod interdum annorum rationem accuratam adeò non habuerit. (β) Quod authores non adjecerit, ex quibus exempla sua collegerit. Dividitur Tractatus in duas partes. Prior continet Physica, Ortum, Causas, Subjectum, Antecedentia, Consequentia, Cognata. Posterior exempla Cometarum recenset, qui ab Origine Mundi usque ad Annum Christi 1595. apparuerunt. Fromondus

mondus & Ricciolius autoritate Sennerti, Cometæ alicujus qui rivum absorpsit, meminerunt. Illum verò desumpsit Sennertus ex Rockenbachio, legitur ea historia apud Sennertum in Editione 2. Naturalis historiæ Anno 1624. p. 287. in posterioribus editionibus ea omittitur. Facile autem quivis ex Rockenbachio videt, Phænomenon istud non Cometam verum, sed vel Dragonem volantem, vel Globum ardentem fuisse. Hæc ideò commemoro, ut hoc loco bonos istos Viros dormitasse perspicias. Non igitur tam acerbè Tycho-nem & Keplerum tractare debuisse. Sumus homines: quisque suos patimur manes.

Quòd pro Cometa secundo, & prodigio ignito prolixas gratias agis; optarem ego potius alià materià magis gratà, benevoli mei in Te affectus indicium me exhibere posse. Quod si levibus istis pagellis factum non fuerit, Deo volente, Exercitationes meas Cometicas, quas verè exeunte (si Jova vitam & spiritum concesserit) lucem publicam aspecturas confido, tibi transmittam. Constabunt Sectionibus tribus, Physicà, Astronomicà, Astrologicà, in forma disputationum, propositis. Ubi quæ sint me habitura concilia Physicorum, ipse leges & æstimabis. Nulli me mancipabo. Inventa tamen mea rationibus confirmabo. Mitterem eas Lubecam, undè facilè Hamburgum transferrentur, si ubi deponerem Familiarem aliquem, tibi que amicum rescirem. An phænomenon ignitum interferi debeat Cometis, nec ne, tuo stabo consilio & judicio. Scribe, quod fieri velis. Cæterum de prono Tuo in me affectu gratias maximas ago, non intermissurus occasionem, benevolentiam Tuam & amorem gratis officiis ulterius demerendi. Occurrit & alia quæstio in litteris Tuis: Anne Cometæ arte humanà prædici possint? quod negavi & etiamnum nego. Quamvis enim causas Cometarum Physicas agnosco, quibus aliam adhuc superiorem facultatem adjungo, prædici tamen eos posse nego. Non tantum ea propter, quòd Naturam habeant superiorem directricem adjunctam, sed & posito, quòd hujus causæ hyperphysicæ expertes, si nihil amplius nisi corpus merè physicum essent. Habent Iris, halo &c. causas suas naturales. At numne audebit Schimpherus prædicere talia phænomena? Appianum prædixisse Cometam Anno 1532. legi in Milichio fol. 91 b. Causas ibi enumerat procreantes, si Saturnus, Mars, Mercurius, Solem aut Lunam infauis adspectibus in Eclipsi intueantur, aut in aliqua conjunctione superiorum Planetarum dominantur infauis stellæ. Causas hæc insufficientes ad significandas tot strages & clades hominum & brutorum, in aëre & terris, quotusquisque est, qui non videt. Præsertim cum Cometæ non in regione elementari, uti supponit Milichius, sed superiori stabulentur. Sed & ipse Milichius hanc causam sive rationem deserit, dum folio sequenti ita disserit: *Ita quamvis agnosci possint causæ efficientes Cometæ, tamen quatenus sufficiant ad ciendam materiam in tanta varietate materiæ, non potest certò constitui. Et hujusmodi effectus non sunt omnino regulares.* Et paulò post: *Non est absurdum, ad hæc causas Physicas adjungere majorem vim & arcanam.* Hæc autem singula quomodo sese habeant, plenius, Deo juvante, in Exercitationibus meis deducam. Nobilissimi Guerichii Parentem ope Anemoscopii prædixisse Cometam facilè credidero. At hoc genus Cometarum non est ex nostro genere. Aristoteles omnia phænomena, uno nomine insignit Cometarum, quæcunque in sublimioribus conspiciuntur, caudâ vel comâ armata. Unde habet κομήτιν ἀπέρα, κόμην λαμβάνοντα: habet Cometæ, qui σύρασιν habent. Ut amplius progredi in Cometologicis non valeamus, nisi homonymiam hujus vocis distinguamus probè: & quæ essentiâ differunt, eadem distinctionis etiam nominibus tradamus. Nosti illud Logicorum: *Mater erroris homonymia semper.* Quale ergò institutum anemoscopium Domini Guerichii fuit, talem etiam Cometam prædixisse eum facilè credidero. Ventum autem Austrium hisce Cometis figurandis aptissimum esse, jam dudum Aristoteles declaravit. Quæ Ricciolius habet de Cometis Sublunaribus ad eadem alibi respondi.

Nnnnn

Tollatur

Cometæ 1543
à Rockenbachio,
Sennerto.
F. omendo &
Ricciolio ad-
notatur, quod
Cometa verus
non fuit.

Tycho & Hy-
peraspistes
ejus Keplerus
Viri magni
suos habue-
runt censors.

Buthnerus
exercitatio-
nes Cometi-
cas publico
parat, Austri-
promittit.

Suamque or-
ga eum bene-
volentiam
multam te-
statur.

Cometæ
prædici posse
Buthnerus ne-
gat.

Prædici ne-
naturalia
possunt.
Cometæ 1532
prædictio an-
certa & suf-
ficientes ha-
buerit causas.

Guerichium
ope anemosco-
pii prædicere
potuisse Co-
metam,
Sed ærium
Buthn. fate-
tur

Aristoteles
Cometæ voce
varia phæno-
mena comple-
ctus est.

Homonymia
vitanda.
Cometis æ-
riis forma-
dis Aster
aptissimus.

Christi ad-
ventus ad ju-
dicium. ul-
timum an sub
V. T. notus.

Tollatur homonymia, & expedita res erit. Denique scribis, vero consenta-
neum esse, Cometas ante Christi nativitatem, adventum ejus ad judicium ex-
tremum hominibus nondum revelatum, non significasse. Quibus verbis asse-
rere videris, Adventum Christi ad judicium extremum hominibus in Veteri
Testamento non fuisse revelatum. Evolveas verò, quæ Judas Apostolus in Ca-
tholica sua ψ . 14, 15. consignavit: $\omega\epsilon\gamma\epsilon\phi\eta\lambda\theta\upsilon\sigma\epsilon\ \delta\epsilon\ \chi\ \eta\ \lambda\epsilon\tau\iota\varsigma\ \epsilon\beta\delta\delta\upsilon\omega$ &c. (Prophe-
tavit autem de his septimus &c.) Catalogum Virorum Dei, qui ultima novis-
sima crediderunt, caput xi. Ebræorum persequitur. Ne alia testimonia ex ve-
teri Testamento adducam. Vale Vir Nobilissime atque Amplissime, Partem
alteram Rockenbachianorum exemplorum, post Festum mittam, si physicam
etiam tractationem Authoris ejusdem desideraveris, quæ phyliras habet A. B.
C. D. E. F. G. H. Fac sciam, descriptam Tibi libentissime mittam. Vale iterum.

Hamburgo Dantiscum Kal. Januarii 1666.

Auctor horis
subscripsit opus
hoc composuit.

Libertas hu-
mana tuenda.
Bü: kneri

judicium Au-
ctor meriti
magni facit.

Astra non
imperant ho-
mini, multo
minus Chri-
stiano.

Joach. Came-
rarii laus.
Melanchtho-
nis elogium.

Autoris de
Cometis sen-
tentia cum
sententia Ma-
gistorum Vi-
rorum convenit.

Æquitati &
virtuti dedi-
ta.

Libertas in
Repubblica li-
teraria vi-
geat.

Deus per Co-
metas cunctos
officii admo-
net.

Officii nos
admonent
cuncta Dei
opera, præci-
pue verò Co-
mete.

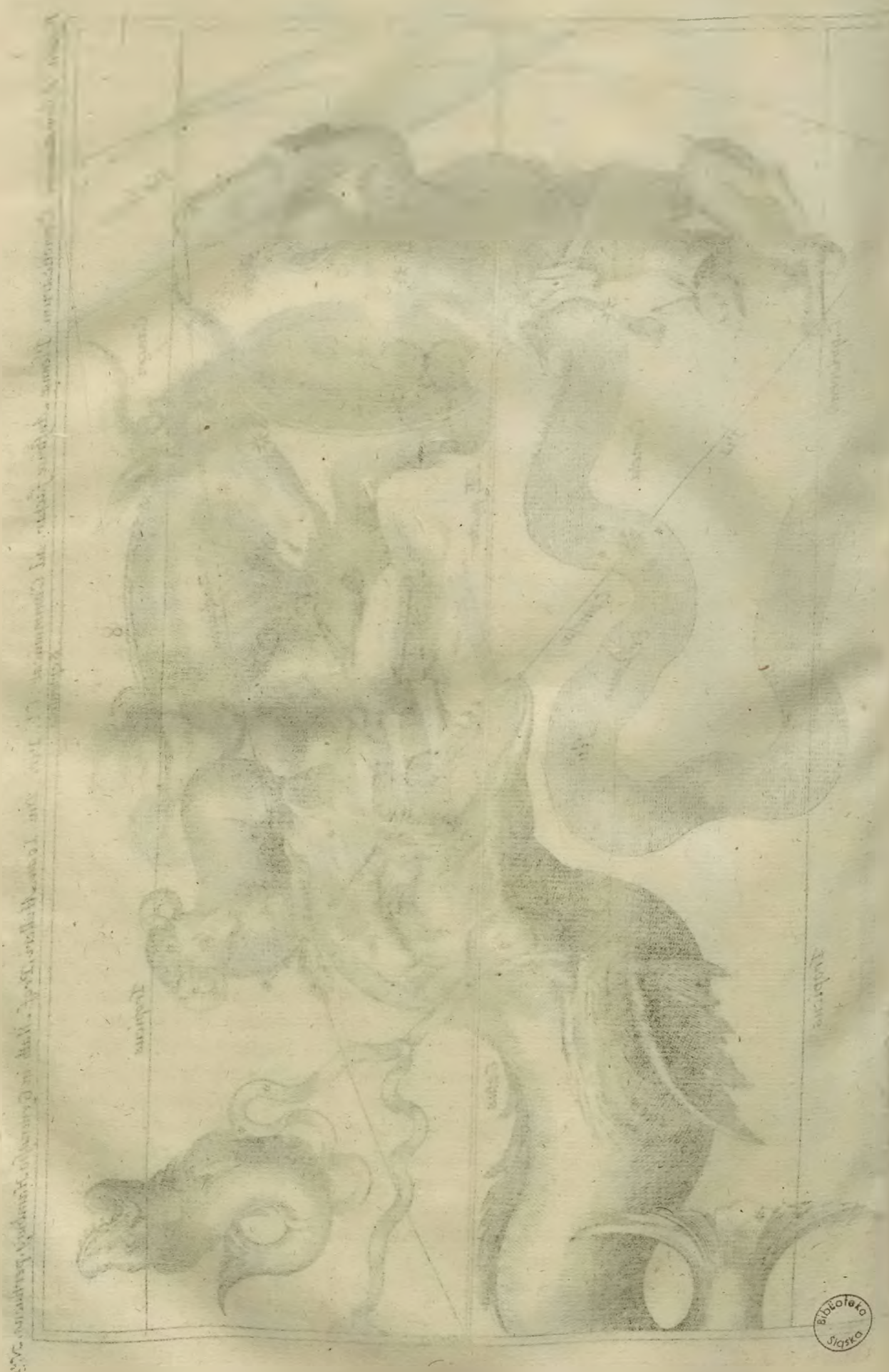
Piis utilis
monita per
Cometarum
apparitionem
data.

Morum corre-
ctio nunquam
negligenda.

R Esponsum literis Tuis die 16. Decembris Gregoriani datis, industriæ &
benevolentia officiosæ plenis debitum, longè quam nuper citius, sed &
brevius expedio. Laboriosum enim & arduum opus manibus verso, diurna
scilicet & nocturna, semper autem utraque & mente simul intenta, tantum
temporis hîc impendens, quantum aliis occupationibus & laboribus subtrahere
possum, Te pro libertate humana cum omnibus Philosophis, nec paucis Theo-
logis stare Tibi mihiq; & publico gratulor. Studia quoque mea commen-
dandæ virtuti unicè dedita Tibi, Viro eruditione & probitate egregio, place-
re, meritò gaudeo. Illud quoque gratum mihi esse & laude dignum videri
judico, nullum Te astris in hominum, præsertim Christianorum, mentes tri-
buere imperium. Adhæc gratum est utrumque nostrum in eo consentire Co-
metas, ut divinæ justitiæ signa, bonis bona, malis mala indicare. Hos bona
quoque portendere (voce ex utraque parte latius acceptâ & ex consequenti)
me exemplis omnis memoriæ ostensurum, juvante Deo, spero. De exemplis
quæ adducis, jam Milichio, Eckstormio & aliis me satiffecisse puto. Came-
rarius, ut & Philippus Melanchton, Viri erant in Republica literaria Magni,
& inter primi Ordinis eruditos meritissimo locandi. Sed Cometis & aliis pro-
digiis multum, & quidem malorum tantum tribuunt. Kircherus & Ricciolius in
multis mihi favent & assentiunt, quod docent monumenta eorum & literæ ad me
scriptæ. Rockenbachio, (de quo tam industriè meâ gratiâ descripto, gratias Tibi
ago ingentes) ut & reliquis in Historia Cometarum, Deo favente, satifficiam, re
ad æquitatem & medium, bono publico & insigni Virtutis commodo, deducta.
Libertatem interim Tibi, & cuique à me dissentienti, integram & inviolatam
relinquam. Eandem ab aliis ex æquitatis ratione postulo. Deum, ob hoc ipsum,
quòd sit Optimus & Maximus, dico per Cometarum aliorumque signorum
cælestium exhibitionem bonis malisque monita, illis cum spe & solatio, his
cum metu & terrore, dare. Quamvis enim id virium omnia Dei opera, quæ
visu vel etiam mente assequimur, habeant, tamen Cometis & aliis signis cæ-
lestibus, quæ extra ordinem apparent, hîc aliquid singulare tribuo. Piorum
privilegia è cælo data, quæ piè & prudenter commemoras, & certum fidei,
spei, gaudii in mentibus eorum agnosco. Sed nosti & Tu humani ingenii im-
becillitatem, quæ ejusmodi divinæ potentia, sapientia, justitiæ & misericor-
diæ indiciis rarioribus haud leviter erigitur & firmatur. Omnino verò Christi
juramentum & Spiritus divini virtute obsignatio facta in cordibus piorum ma-
joris sunt momenti, quàm omnia Cometarum aliaque phænomena. Verum-
tamen externa ista etiam egregiè in stadio virtutis currentibus, velut admoro
calcari, profunt. Nam & hi stimulis, dum segnius rem agunt, vel etiam la-
buntur, opus habent. Ita nec hîc morum correctio negligenda, sed multò
magis

Figura observationum Cometicarum Viennae Austriae factar. ad Communicat. Cl. Viri Dni. Ioan. Mulleri, Prof. Math. in Gymnasio Hamburg. pertinens. N.º 51.
Septentrio

Stokholm
Sigsbo

magis curanda & urgenda, nbi assiduum viget vitiorum certamen: & passim tam excessu disputationum de fide, quàm defectu pietatis laboratur. Dum dicis, Deum benefaciendo & præmiis afficiendo, suum opus, poenis multando, peregrinum opus facere, id quod verissimum est, dicis. Deus enim caritas est & ipsissima bonitas. Verum & illud, Deum poenas denunciare mortalibus infligendas, præcipuè verò servis suis Prophetis indicare. Sed annon etiam formandæ & firmandæ fidei ac spei felicitatis signa in aqua, terra, ipsoque cælo adhibeat, exempla Josue, Gedeonis, Ezechix aliorumque animo repetere. Tum etiam Israëlitarum, toties Cananæis in servitutem, ut sic dicam, emendatricem datorum & pristinx libertati restitutorum, aliaque plura ejusdem generis, quæ illam regendi populos libertatem divinam absolutam, justam tamen, docent. At Tu voluntatem ordinatam, liberrimam tamen, & immensæ bonitatis ac *φιλαγγοτίας* plenam urges, & ne quid libertatis prædicatione veritati & bonitati divinæ detrahatur, præcaves. Imò verò & mihi eadem mens est, idem animus: nec audeo à Te hîc dissentire, qui ita libertatem regendi in Deo celebro, ut simul justitiam, veritatem, bonitatem inviolandam venerer. Verbo: quicquid ad virtutem & pietatem inculcandam facit, id Tibi de me pollicearis velim. Libertatem & justitiam in cælo & terra Tu quoque ostendis, dum significationem Cometæ certo temporis spatio non definis, sed ad hominum vel poenitentiam vel pertinaciam, ac Dei misericordiam vel severitatem refers. Totus meus hîc es: qui ideò singulari studio in Te feror, Teque compector. Nec mirum. Par enim Tuum ergà me studium perspexi. Verum tamen jam antè Tua eruditio, & prudens pietas Te mecum conjunxerat. Accessit dehinc Tua insignis benevolentia, quam erga me Tuis postremis luculenter testaris. Nam & potiozem partem Catalogi Cometarum per Rothenbachium conscripti, magno labore descriptam ad me misisti, & reliquam partem parabas: priorem etiam quæ de Cometis in genere ait, offers, denique Exercitationes Tuas Cometicas mihi promissisti. Dabo operam sedulò, ne in ingratum quidquam operæ, officii vel etiam benevolentix conferas. Quòd me de Cometæ 1543. qui rivum exhauserit, monueris, ex Senerti scilicet libro expunctum, ideòque numero Cometarum expungendum esse, gratias ago Tibi debitas. Notabo hoc in Historia Cometarum. Sed semper debitæ modestiæ memor. Nam ut ille ait, & Tu prudenter mones, *Homo sum, humani à me nihil alienum puto*. Tu verò optimè facis, quòd sententiam Tuam in Exercitationibus illis, liberè, nulli magistro addictus, vel in ullius verba jurans dicas. Gratissimam rem mihi facies, cum eas miseris Lubecam, vel aperto mari vel per aliquem aurigam. Nullus dubita me eas tutò accepturum, si deferantur ad Christianum Vernerum, Virum humanum & industrium, & quo officiosiore non facilè invenias. Phænomenon illud ignitum ex mente non paucorum Physicorum, ipsiusque Plinii, teste Milichio ad lib.2. cap.26. Cometis aëriis & brevis spatio temporis durantibus accenseri potest, saltem ut cognatum quid: de quo quid Keckermannus vester pereruditè docuerit, nosti. Quod ad prædictionem apparitionis Cometæ attinet, hanc controversiam nolo facere meam. Malo semper in dubiis & abstrusis ignorantiam fateri, & vetus illud N. L. (Non liquet) adscribere, quàm temerè aliquid pronunciare. De Deo autem, omnium rerum Auctore, religiosè & reverentè nobis loquendum est. Interim Te mihi homonymiam vocis Cometarum indicasse, gaudeo. Quæ de adventu Christi ad extremum judicium sub V. F. viventibus revelato addis, ardua sunt. Recordare ut Dei sapientiam esse ποικίλην (multiformem) ita dari fidei & scientiæ divinorum gradus. Prophetæ viderunt remota, unde videntes dicti, sed viderunt eminus & de procul, uti eodem cap. xi. ad Hebr. Spiritus Sanctus docet. Cujus virtute impulsî Prophetæ futura prædixerunt, sed nosti eos non sibi, sed nobis ministrasse his quæ nunc sunt prædicata per Spiritum Sanctum è calo missum, in Apostolos scilicet à Christo, novum regnum muni-

*Extremis
vulgo peccatur.
Buthnero se
consentire
Auctor de-
monstrat.*

*Deus est ca-
ritas & ipfif-
sima bonitas:*

*Pœnas pec-
cato-ibus in-
fligendas ser-
vis suis indi-
cat:*

*Felicitatis
signa suis ex-
hibet:*

*Eosdem, ubi
deliquerint,
castigas:*

*Absoluta
quidam liber-
tate, sed ta-
men justa, or-
dinata, boni-
tati suæ con-
veniente re-
git populos.*

*Auctor suum
cum Buthnero
consensum o-
stendit,
Ejusque dotes,
& multipli-
cem benevo-
lentiam com-
celebrat.*

*Homines ut
causibus ita &
erroribus ob-
noxii sumus:*

*Christianus
Vernerus lau-
datur.*

*Trajectiones
seu impressio-
nes ignita Co-
metis quo-
dammodo ac-
censeri pos-
sunt, cum &
hi in aere ac-
cendi puten-
tur.*

*Deo robusta
divinis reve-
rentia debe-
tur:*

*Ejus sapien-
tia multiformis.*

*Fidei & sci-
entiæ dantur
gradus.*

*Testamenti
v. & N. di-
scrimen.*

ficè inchoante, docente illud S. Petro. Ita illorum Regum, Prophetarum, iustorumque oculi non viderunt, aures non audiverunt quæ nos illis longè, iudice ipso Domino, beatiores, videmus & audimus, quibus ideò prophetias, quæ propriæ interpretationis non sunt, plenè intelligere, in facili & expedito est. Sed hæc non sunt hujus loci. Quod reliquum est, hunc ineuntem novum annum Tibi Tuisque prosperrimum precor. Amplissimo D. Hevelio idem votum cum plurima & officiosa salute pro strenua mitto. Vale benè.

*Votum novi
anni.*

Dantisco Hamburgum die 16. Januarii 1666.

Literas Tuas ipsis Kalendis Januarii datas, die 13. Januarii accepi. Gratias ago pro voto transmissio anni hujus ineuntis. Idemque apprecor Tibi. Faxit rerum nostrarum Moderator supernus, ut annum hunc non tantum feliciter inchoes, felicius medies, sed & felicissimè termines, utque hoc elapso multos sequentes, salvus & incolumis feliciter agendo & vivendo assequaris. Cæterum cum tabellio abitum maturet, angustia temporis ad respondendum literis tuis transmissis impediatur, responsionem in proximum tempus & commodiorem occasionem differens. Nunc tantummodo partem illam posteriorem Rockenbachii transmittito, quo feliciter utere, frui. Misissimè citius, si Amnensis meus citius absolvisset. Verum cum & aliquæ eidem causæ hæreditatis ergò intercesserunt, quæ moram ei in describendo attulerunt, nunc ne copia ejus non fieret Tibi, intermittere non potui. Dabis igitur veniam moræ protractæ. Obtulit & Dn. Hevelius mihi heri exemplar suum, existimo autem literas Tuas jam ante aliquot hebdomadas, hocce officii ab eo petiisse, quamvis nunc demum copiam mihi exemplaris sui obtulerit. Respondi autem jam hæc curata esse. Vale: responsionem proximis dabo.

*Butnerus
Rockenbachiana reli-
qua Auctori
mittit.*

Hamburgo Dantiscum die 16. Januarii Juliani 1666.

Accepi antè triduum gratissimas literas Tuas die 16. Januarii Gregoriani datas. Perbreves quidem eas, verum tamen prolixi animi & studii ergà me Tui indices. Votum voto duplicato & multiplicato nec unquam cessuro vel cessaturo opto. Responsum Tuum cum desiderio expecto. Hoc enim non ab amica tantum, sed & à docta manu venturum scio. De reliqua Rockenbachiani Catalogi Cometici parte gratias Tibi ago. Video bonum illum Virum longissimè quoque à Cometis diffita ad eos trahere. Dummodo omnia rectè sint descripta vel typis publicis edita. Non paucæ jam causæ suspicionis istius meæ occurrunt, sicut in adjuncto indiculo vides. Nondum autem omnia expendere licuit. Et tamen hæc propositi mei rationes ita turbant, ut nec in edenda Historiæ meæ Cometice sectione secunda, Cometas à nato Christo adhuc visos comprehensura progredi, nec primæ sectioni adjungenda ex Rockenbachio subicere queam. Itaque si quid meæ apud Te preces & proposita valent, rogo & obsecro, ut mihi librum illum commodas & quamprimum ad amicum illum Lubensem, quem antea nominavi, Christianum Vernerum, mittas. Liberabis me magnâ sollicitudine & curâ. Rumor subinde spargit novum Cometam mane in plaga cæli Orientali videri.

*Rockenbachius longè
diffita ad Cometas refert:
In catal. Cometar. ab eo
composito Auctor errores
notat.*

*Hunc ideò
sibi à Butnero commodari
petit.*

*Comete novi
1666. rumor.*

Vos si quid tale observaveritis, velim à Te de eo moneri. Pariter judicium mihi indicari de certamine illo aquilarum ad Urbem Vestram viso. Vale & mihi, ut soles, fave.

Dantisco Hamburgum die 13. Februarii 1666.

Literas Tuas die 16. 26. Januarii scriptas die 4. Febr. per consulem Hollandicum Dominum Peltium accepi. Dubia quædam moves, super Rockenbachio. Inspeci loca, ad Annum Mundi 2453, 2795, 3780, 3795 & Anno

Anno Christi 17. 40. cuncta ita se habent, prouti descripta misi, ita quidem ut Anno Christi 40 Pontipibatus etiam legatur. Qui enim descripsit studiosus fuit, literarum minimè rudis. Cui cum describeret, in mandatis dedi, describeret singula, prouti jacerent, nec quicquam immutaret. Id quod & sanctissimè observavit. Tutò igitur fidere huic apographo poteris. Factà enim descriptione & singula iterum relegendi, denuo collata fuerunt.

Rockenbachiana quæ Auctor judicavit esse falsam, sic se in libro impresso habere Buthnerius affirmat.

Quod Cometam igitur anni M. 2453. attinet, cui gesta A. M. 2237. subjiciuntur, eadem itidem Rockenbachius ita ordinavit. Anni non sunt cifris Indicis, verum totidem verbis Latinis expressi, ne errorem aliquem in cifris caufferis. Catalogus erratorum, vel in principio vel in fine libelli, nullus. Memineris eorum, quæ non ita pridem ipse in Rockenbachio desideraverim.

Cometa Anno Mundi 2453. historia non accuratè à Rockenbachio tradita:

Ad Cometam 2795. intervalla annorum M. 2800, 3050, 3130, 3160, connecti rogitas. Connecto ego ita, ut putem Rockenbachium credidisse, omnes res gestas, acta, eventus, à Cometa dicto designata fuisse, donec alius in historiis annotatus occurreret. Quas vires seu operationes suas ille in omnes subsecuturos annos extendisset, aut verò omnes Cometæ ita fuerint in Annales relati, ut nullus eorum intercidisset. Cometa 3780. per octuaginta octo dies flagrasse: Cometa A. M. 3795. per quinquaginta quinque septimanas flagrasse totidem syllabis & literis leguntur.

Ita & Cometa A. M. 2795.

Et Anno M. 3795.

Anno Christi 17. Claudius Cæsar sinè additione Tiber. Nero successisse in locum Augusti. Anno Christi 40. Pontipibatus legitur. Quod libri missionem attinet, timeo, ne liber in itinere intercidat. Longum enim est iter. Nec ipse benè eo carere possum. Si navi misero, metuo, ut tutò sive Nautis sive mari eundem concredidero. Per tabellarium mittere magno constat, 16 enim sunt phylæ, charta Wittenbergensis bibula & crassa. Editio secunda itidem Wittenbergensis Anno 1602. & Cratoniana, sumptibus Heningi Grosy Bibliopolæ Lipsiensis. Prima editio est Francofurtana Ann. Christi 1600. Si quâ tamen in re opitulari doctissimis tuis conatibus potero, dubia si quæ præterea habueris, explica: resoluta tibi dabo. In cælo nihil hîc novi. Nullus Cometa. In certamen autem Aquilarum monitu Illustrissimi Domini Patroni mei talia lusi:

Rockenbachii librum Auctori Buthnerius mittere se non posse deducit.

Buthneri carmina in certamen aquilarum 1666. ad Dantiscum.

Ecce Aquilam! Quantas ostentat pectore vires!

Ecce Jovis præpes bella cruenta ciet!

Nuncius ille Jovis nova fert certamina, rostro

Armato in pugnam, Te, Libitina vocat.

Alta petit, terramque petit, quin aëra magnum

Pervolat, tandem fessâ resedit aquis.

Non unguis, rostrum, non vis, non ocyus Austro

Remigium, tantos composuere animos.

At pater Oceanus delapsus subruit undis

Hostem, dum victrix huncce premendo premit.

Altera in alterius desævît plumea regna,

Hæret & ungue unguis, pectora pectoribus.

Labuntur nexæ pedibus, quin utraque rostro

Impexo, plumis ter viduata cadit.

Nec finis: terebrat rostro caput, altera in undis,

Tingit & hostili, sanguine Nereidas.

Donec prostratam simul & cum sanguine vitam,

Nereidum rapidis cerneret obrui aquis,

Desiit. Ac Victrix Neptunum forpserrat alis,

Ire redire optat, ire redire nequit.

Quid tandem? capitur. Quam salvam miserat hostis,

Nunc ales trahitur præda, Calipke, tua.

Nnnnn 3

Omina

Omina volu-
crum.

Gnesna con-
denat omen
aquila nifus,
unde illi no-
men.

Aquilarum
certamen ad
Dantiscum
A. 1655. die
2. April.

Omina inesse neget volucrum quis motibus hisce?
Ne negitem veterum pagina docta facit.
Gnesna mihi testis, Lechus dum poneret arcem,
Auspiciis Aquilæ candida signa locat.
Candida signa Throni! fausti primordia regni!
Candorem, augmento præsidioque dabat.
Crede mihi, abstrusum, quem Plato notaverat annum.
Septimus, hoc, novies, frigore, nonus init.
Annum si spernas: certamina pristina spectes,
Cum Suecus, attoniti tunderet arma Lechi.
Heu mihi, quam tristi vidit tunc omine Gdanum.
Ire aquilam in pugnam, vidit abire tamen.
Læta alia, insignis, spectacula, pacis honore
Olive, in pacis signa futura, videt.
Scilicet, ut pia tunc aquilarum suavia pacem:
Grande malum glomerat, sic modò pugna ferox.
Avertat Superum si non clementia major
Tristia fata: Aquilæ nil nisi bella sonant.

Butbnerus
qui consen-
tial Auctori
& ab eo dis-
sentiat.
Pius signa à
Deo data
Butb. ne-
gat.

Signa qua-
lia Josua,
Gedeoni &
Ezechie à
Deo data.

Adventum
Christi ad ju-
dicium ul-
timum sub V. F.
notum fuisse
sub novo au-
tem illustra-
tum esse Butb-
ner. putat.

Quod ad præcedentes tuas literas & negotium Cometarum quidem attinet, penitus mihi tecum convenire gratulor mihi, nisi quòd & felicitatis signa Pius dari in aquis, terrâ & cælo censeas. Ego quamvis libertati divinæ id repugnare neutiquam dixero. Factum tamen id ipsum esse aut fieri, ut credam minimè adducor. Est enim genus hominum communiter malum atque perversum, proinde bona & læta illi Deus minimè portendet. Quæ autem παρρηλυσια ad pios redundet ex inspectione signorum & portentorum, Servator ipse Luc. 21. & 20. explicat. Adhæc signa, portenta, prodigia nomine ipso horrida ita in sacris describuntur, ut mala non læta post se trahere deprehendantur Luc. 21. Joël 2. 30, 31. Josuam, Gedeonem, Ezechiam quod attinet: signa Deus iis edidit, at quæ non τέρατα vocari possunt: tum & signa corroborantia fidem de vocatione eorum, effecturos scilicet opera, quibus à Deo præficerentur. Tantum abest, ut signa illa primariò sive πρώτως læta sive tristia illis designaverint, unum exemplum Ezechie si excipias, quod tamen singulare est & altioris indaginis. Quæ ultimo loco proferuntur de gradibus revelationum, mysteriorum Dei amplector & ipse: ita tamen ut & Adventus Dominici ad judicium & Patriarchis in V. F. innotuisse dicto Judæ in Catholica & Abrahami Gen. 18. 25. asseverare compellar. Quamvis circumstantias & modum judicii Dominici in N. T. à Christo Apostolis multo clarius & specialius explicata esse libens concedam. Quo nomine & beatos discipulos suos prædicat Christus præ Prophetis & Regibus Vet. Test. quòd nimirum illi de præsentī Christum miracula & conciones ejus videant & audiant, quòd hi de futuro & in futuro demum tempore de Christo annunciant. Unde desideria piorum, *Rorate cali &c.* Sed abrumpo. Plus temporis enim tabellio non concedit. Vale & fave.

Hamburgo Dantiscum die 16. 26. Febr. 1666.

Rockenbachii
errores Au-
ctoris pro vi-
rili correctu-
rum pollice-
tur.

EXimia Tua & officiosa humanitas in eo quoque elucet, quòd me de du-
biis, quæ in lectione excerptorum Rockenbachianorum (ita enim nomen
Auctoris scribendum esse, in literis Tuis expressum animadverti) occurrerant,
feceris certior. Mirari satis non possum, unde tanta temporum & rerum
confusio obrepserit. Ego salvâ reverentiâ, quæ manibus viri illius Celeberrimi
debetur, utar libertate justâ in corrigendis erroribus, qui non tantum aliis
Chronologis, sed & ipsi Funccio, quem tamen Rockenbachius χτὶ πόδας &
presso

presso pede sequi aliàs solet, apertè contradicunt, vel etiam unius atque alterius seculi gesta ad unum Cometam referunt. Quinquaginta quinque hebdomades Cometen A. M. 3795. fulsisse cifris vulgaribus 55. pro 5. à scriba primum positum, demùm à typographo literis expressum esse conjicio. At Pontipibatus, pro, Pontius Pilatus ad Cometam Anno Christi 40. ibidemque imperium tenentis, pro, tenente, ut legatur, post obitum Tiberii Cæsaris, imperium tenente Cajo Caligula &c. positum esse non dubito. Tale illud est in Cometa Anno Christi 412. Tucherio, pro, Eucherio, & paulò post, Modigisilum, pro, Godigisilum. Licet me non lateat Modigisilum à Funcchio vocari. Sed issecundum Funccium aliquantò superior est Godigisilo. Unum tamen eundemque esse, Gunderici successores, regimen exploratum & aliàs temporis ratio, præter nominis affinitatem ostendit. Satis autem constat Burgundorum Regi Godigisilo nomen fuisse, Sed de apicibus vorum litem nemini movebo. Porro in Cometa Anno Christi 396. 12. millia Gallorum à Francis esse deleta, dici puto. Reliqua nondum relegi. Quòd si opus sit de aliqua re Te consulere, id facere non negligam, Tuâ humanitate fretus, & ipsa necessitate compulsus. Ad Te nempe, ut ad fontem mihi recurrendum erit, cum ipsum Rockenbachium consequi nequeam. Cæterum quod ad illum ejus Cometam A. M. 2453 attinet, cui gesta anni 2237. subjecta sunt, nemo non videt hæc *ὑστερον δευτερον* (præpostero ordine) posita esse. Error iste à quocunque commissus, non difficulter corrigi potest. Ita nempe, ut secundum rationes Funcii & catalogum Cometarum Eckstormii, quæ à Rockenbachio narrationi de quinto Cometa Anno Mundi 2453. inserta sunt de Cometa in Syria, Babylonia & India in Signo Capricorni sub forma rotæ viso, tum & de fame Septentionali à Funcchio in Anno Mundi 2237. posita, ex hac narratione eximantur, eique præponantur. Ita hæc quintum ordine Cometam, qui, ut vides ex Indiculus adjuncto, Eckstormio quartus est, constituent. Reliqua verò sibi ipsis relicta sextum ordine Cometam component. Atque hac ratione quintus cum descensu Israël in Ægyptum urgente fame illa, sextus verò cum exitu ex Ægypto, secundum computationem Funcii, magistri Rockenbachiani, conjungetur. Tu si meliorem conciliationis Cometographorum & ordinis temporum ac rerum rationem investigare potes, doce me, semper discere meliora paratum. Idem juris do Tibi in hunc Catalogum Cometarum, quem ex variis Cometographis, ut vides, & simul cum Rockenbachiano composui. Moneo autem, me hic in jungendis & dividendis Cometis non tantum temporis, sed & rerum sive eventuum, in consilium adhibitis variis Auctoribus, habuisse rationem. Ita supputando, non disputando, nunc tempus impendo. Ibi minus timendum est invidiæ, plus autem fructus sperandum. Nam altercationibus veritatem amitti, vetus fert verbum. Hic itaque maximè valet illud sacrum, doctum sanè & argutum, symbolum,

Φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν.
(Sapere ad sobrietatem.)

Ego vero etiam libenter meritoque libertatem sentiendi & dicendi cuique in-violatam relinquo, postquam semel atque iterum meam sententiam dixi, explicui, affirmavi. Verbo tamen ad cuncta illa, quæ ex Sacris Literis adfers, idque ex iisdem respondebo: *Bonis omnia in bonum.* Ideoque & Theatrum meum Cometicum, vel potius ipse Cometa. Hoc symbolo gaudet: *Bona bonis, mala malis.* Tu si hoc symbolum epigrammate illustrare velis, ut Clarissimus Titius Collega Tuus fecit, erit pergratum & in publicum utile. Invitant me etenim nuptura Tua carmina, quæ in certamen Aquilarum conscripsisti docta & ingeniosa (de quibus Tibi ingentes gratias ago) ut id à Te postulem. Utinam verò Deus Opt. Max. cuncta mala, non tantum omina & portenta, sed & consilia ac instituta à carissima patria avertat, eique in bonum vertat! Hoc profecto ex animo

*Ejusque rei
specimen a Bu-
thnero dat.*

*Cometa Rockenbachiani
ad A. Mundi
2453. histori-
am Auctor
corrigat.*

*Buthnero
Auctor suo
dijudicanda
proponit.
Cometarum
ante Christ. N.
catalogum
Auctor Bu-
thnero expedi-
endum mis-
sit.
Veritas al-
tercando a-
mittitur.*

*Sapiendum
ad sobrieta-
tem.*

*Bonis omnia
vertunt in
bonum.
Cometa sym-
bolum Bona
bonis, mala
malis epi-
grammate à
Buthnero Au-
ctor postulat.
Auctoris in
patriam pie-
tas.*

Inimici nostri diligendi.

Polonica res ab A. 1657. medio deterior reddi capta.

Cometam Rockenbachianam ad Ann. Mundi 3458. Auctor ad Ann. M. 3488. profert.

animo opto. Nostrum enim est pro malo reddere bonum, & orare Deum pro persecutoribus, imo & intersectoribus nostris, Christi Servatoris & Protomartyris ejus exemplo. Videre licet res patriæ nobis exactis nihilo meliores, imo verò longè deteriores evasisse. Sed dubiis ex Rockenbachio desumptis unum amplius hîc addo. Cometa ab eo in A. M. 3458. (si quidem recte numerus & publicis tipis & Tui amanuensis manu est exscriptus) positus, necessario in 3488. ponendus est. Nam & Eckstormius in eundem annum Cometam posuit, & aliter anni ante Natum Christo à Rockenbachium ex Funccio annotati Funccianis rationibus non conveniunt, quod inspectis Funccianis tabulis manu palpare licet. Vale diu & feliciter.

Dantisco Hamburgum die 26. Martii Gregor. 1666.

Periodi Julianæ usus.

Errores typographicos in Rockenbachio Buchn. agnoscit.

Literas Tuas ¹⁶/₂₆ Febr. scriptas, die 6. Martii accepi, ex iisdemque Catalogum Cometarum retexui. Quia autem in Antiquitatibus ingens est varietas, una certa regula Chronologica est eligenda, cujus ductu & filo, series tota Cometarum erit pertexenda. Optima in Scaligero vel Petavio habetur. Optarem & ut in A. Period. Julianæ singula deduceres: cum, fictitia licet, illa Periodus, non tantum artificiosa sit, sed & Cynosura, quæ fallacias, si quæ in digerendis annorum nominibus sive titulis iisdem occurrunt, beneficio ejusdem facilè exponat. Cæterum in *Pontipibato*, *Imperium tenentis*, & Ann. Christi 412. *Tuchero* 413. *Modigisium* errata typographica & ipse agnosco: quamvis, uti rescripsisti, totidem litteris & syllabis eadem, denuò mihi relegenti, occurrunt. Pro Catalogo Cometarum transmissio gratias ago. Veterum autem nonnullos ita ordinandos censeo:

Cometarum nonnullorum ante Chr. f. N. catalogus à Buchnero composuit.

Buchneri catalogus, quorund. Comet. ante C. N. & lectiones Cometicæ.

Natalis annus Alexandri M. Et urbis Romæ.

Alex. M. Dux Græcorum in Persas movet.

Cometæ Rockenbachiani cum Calvisianis à Buchnero collati.

Typhonis Cometa Ann. Per. Jul. 3002. apud Plin. & Apollod. lib. 1. p. m. 16. Bibliothec.

Phaëtontis A. P. J. 3193. Ap. Camerar. de Comet.

Excidii Trojani A. P. J. 3531. titulo Electræ 5. Meropis ap. Hyginum. Belli Persici A. P. J. 4234. apud Plin. l. 2. c. 25.

Lapides delapsi ad Ægos flum. 4247. ap. Plin. l. 2. c. 58. & Aristotelem l. 1. Meteor. c. 7. aut verius transpositis numeris apud Plinium Anno 1. Olymp. 87. A. P. J. 4282. Uti fuscè id ipsum ex Plutarcho, Laërtio & Thucydide in lectionibus meis Cometol. deduxi.

Tempore Asten A. P. J. 4341. apud Aristotelem l. 1. Meteor. c. 6. Diodor. Siculum l. 15. c. 50. qui ad tempora Alcisthenis eundem rejicit, annumque mox sequentem.

Tempore Elpini A. P. J. 4358. Anno Nativitatis Alex. M. apud Plin. qui vero A. U. 398. malè cum Olymp. 108. (fuit enim 106.) connectit.

Tempore Nicomachi A. P. J. 4373. Aristoteles l. 1. c. 7.

Tempore Eucleus Molonis, pro quo Ctesiculus legendum judico, A. P. J. 4380. apud Aristotelem l. 1. c. 6. quo tempore Alexander M. Græcorum Dux declaratus in Persas movit.

Hi anni facilè ad annos Mundi Scaligerianos reducuntur, si 764. à singulis abstuleris. Unde & facilè quo pacto cum Eckstormio, Alstedio, Rockenbachio, Ricciolio conveniant vel discrepent, videbis. Cæterum unum filum Ariadneum est assumendum, quod sequaris, cum ex Labyrinthis istis Chronologicis exire alias non licet.

Præterea & hocce significo, nonnullos Cometas apud Calvisium haberi, quos cum Rockenbachio conferre inutile non erit. Tales sunt Anno Christi 60. 79. 218. 389. 423. 442. 519. 535. 599. 676. 684. 729. 761. 837. 838. 875. 882. 902. 975. 1042. 1066. 1106. 1110. 1165. 1215. 1264. 1315. 1337. 1341.

1341. 1456. 1471. 1505. 1577. Videbis in nonnullis insignem discrepantiam. Tantum est, quod Historicis istius ævi, in talibus rebus notandis aliquanto segnioribus debeam. Difficile est omnium sententias, in unam cogere. Difficile lites istas componere.

*Historicorum
nostri ævi se-
gnities.*

Scribis quidem ad eventa Cometarum & historiarum te respexisse. At & eventa, ab aliis Chronologis, aliis annis M. sive Per. Jul. attribuuntur. Paucis, quod ante dixi, in triviis, quadriviis &c. una certa & trita via, fidusque Achates est eligendus. In Funccio autem multa desiderantur, quamvis suo ævo Chronologorum fuerit Princeps. Hæc ad dispositionem Cometarum Chronologicam, in qua & Ingenium & Industriam Tuam laudo. Scio multo sudore constare, tempora ista ordinare: Ipseque rectè mones, Sapiendum esse eis *ἡμετέροις*. Ego te ut in istis consilio aliquo juvare possem, optarem. Nunc vero nihil occurrit: quæ enim præmisi, vereor ut *γλαῦκος* eis *ἡμετέροις*, fug- gesserim. Carmen quod rogas, accipe: illudque æqui bonique consule. Vena sterilis est, nec enim ora prolui fonte Caballino. Ut tamen gratificarer humanissimis tuis petitis, pauca quædam composui. Lusi in Titulum libri tui: Cometa Bonus Bonis: Malus Malis. Titulus sit: *Epigramma*.

*Chronolog.
studium per-
difficile.*

*Funccius
Chronologo-
rum sui ævi
Princeps fuit,
multa tamen
in eo deside-
rantur.*

*Buthnerus in
symbolum Co-
metæ ab Au-
ctore datum
mittit epi-
gramma.*

*Cometam
Rockenbach.
A. M. 3458
Burhm. cum
Auctore resti-
tuit sue fidi
& in A. M.
3488. pro-
ducit.*

*Natalis
Christo annus
secundum
Funccium est
Mundi 3960.
completus.
Hervæli in la-
boribus ex-
amandis sin-
gularia indu-
stria.*

Annus Mundi 3458. totidem syllabis, cum Anno ante Christum Natum 478. totidem itidem syllabis connectitur. Nullæ hîc cifræ leguntur. Rectè autem dicis palpabilem hunc esse errorem: conjuncti enim isti anni exhibent Annum Nativitatis Christi 3936. cum tamen Funccius Christum natum esse dicat A. Mundi 3960 completo, ut Annus 1. Nativitatis Christi cum 3961. concurrat. Dormierit forsan & hîc Rockenbachius, si Funccianas rationes sectatus fuerit. Ad Dominum Hövelke misi literas tuas nuperrimas, cum ejus intererat, propter libri missionem, quæsitum, numne eundem recepisset: domi autem non erat. Postea uxor ejus filiam enixa est: unde aliæ eum habuerunt occupationes. Responsi autem nihil ab eo recepi, nec etiam eundem vel per me, vel per famulum meum adii. Hæc in causâ libri transmissi. De Cometologiæ ejus editione etiam mihi non constat. Vir solitarius est, omnia unus & solus obit, fculpit, supputat, scribit. Ut sæpius mirer quî unus totidem occupationibus sufficere queat. Vale & fave.

Iterum nunc misi ad Dominum Hövelke, qui salutem tibi verbis meis ad- scribit, & quæ facienda ab ipso rogasti, futurâ hebdomada se perfecturum & transmissurum tibi promisit. Interea temporis bis vel ter literas Hamburgenses seipsum accepisse, iterumque respondisse. Vale.

Hamburgo Dantiscum die 6. Aprilis Gregoriani 1666.

CUM primùm ante triduum literas tuas die 16. 26. Martii datas, mihi per- gratas accepi, tempore exclusus respondere ad eas non potui. Nunc igitur respondeo, ac primùm tibi de insigni humanitate gratias ago. Hanc enim testatus es in tuis illis literis, in quibus se eruditio Tua & erga me benevolentia explicat. Non displicere tibi meos conatus in contexenda Cometarum historia, & rectè eis applicanda temporum ratione, id est, constituenda eorum sede, gaudeo mihiq; gratulor. Equidem magnam diligentiam in hoc genere studiorum me adhibere, citra jactantiam fateor. Scito tamen fieri id à me inter alias occupationes, & horis succisivis sive subsecivis. Subinde enim ubi alia ingruunt negocia, in media & historiarum lectione & Chronologicarum rationum (quàm diversarum & difficilium, nosti) conciliatione & compositione, studia hæc relinquenda, &, expeditis demùm illis laboribus, captato tempore, corpore animoque lasso, ibi fatigato, hîc fessio mihi resumenda sunt. Consilium Tuum de expediendis infinitis Chronologorum immane quantum dissidentium difficultatibus, optimâ & omnibus æquâ Periodi Julianæ, quam Magno Scaligero debemus (licet is, ut nosti, auctoritatem ejus componendæ ex Græcia

*Humanitas
& eruditio-
nem & bene-
volentiam
complectitur.*

*Horis suc-
civis Aucto-
rum hoc com-
ponit.*

*Periodi Ju-
lianæ inven-
tum Sciligeri
quale.*

*Petavius
usum Periodi
Jul. commen-
dat.*

*Wichman-
nus Periodum
Jul. adhibet.*

*Chronologi in
una eademque
computatione
differunt:*

*Chronologica-
rum studio-
rum regule:
Eorum diffi-
cultates ex-
sorbere Au-
ctor nec vult
nec potest.*

*Riccioli
Chronologia
Reformatæ,
Candor in se-
met corrigenda.*

*Cometæ circa
mortem Lu-
dov. Pii ab
Auctore ordi-
nati.*

*Cometæ octo
ab Auctori-
bus adnotatos
Auctor ad
numerum
quaternarium
reduxit.*

ex Græcia acceperit) methodo, probum est: sed pro doctis tantum valet. Isti enim illam trium cyclorum Solis, Lunæ & Indictionum ex 28, 19 & 15. annis conflatorum compositionem ejusque usum, quem post omnes Petavius & Wichmannus graviter commendant, norunt. Et tamen neque hæc annorum computandorum ratio, licet artificiosissima, suis caret difficultatibus. Primum enim discrimen inter annum Periodi Julianæ & annum Julianum eumque duplicem occurrit. Deinde periodi illius concursus cum primo anno mundi, est diversus. Nam secundum Scaligerum, Calvisium, Helvicum, Alstedium annus est 765. at secundum Petavium 730. Ita in una eademque computatione plurimum à se laudatâ Auctores isti differunt, quos præsto habeo. Adhæc literarum Dominicalium in Cyclo illo Solis annotandarum ratio apud Calvisium & Helvicum est diversa. Indictiones isti ab Ann. Christi 312. Funccius à 463. incipit. Verum tamen certum est, hanc computationis methodum esse magis certam & reliquarum veluti regulam. Sed, ut dixi, hæc pro doctis sunt. Communiter anni Mundi & Urbis conditæ, Olympiadum, præcipuè verò illi ante & post Christum natum magis sunt noti. Accedit, nec instituti, nec ingenii nec otii mei esse omnes Chronologicas rationes & difficultates expedire. Quicquid autem horum præstabo, fiet *ἐν παρόδῳ*, imò in transcurso, ut sic dicam. Exspectanda nobis erit Chronologia Reformata Riccioliana, de qua ipse nuper redditis literis die 8. Martii datis me fecit certiore. Ubi dubio procul seipsum superabit candore & industriâ, seipsum scilicet corrigendo, ut indicat. Ego quoque in ordinanda Cometarum serie præterire id non potui de quibus judicium Tuum requiro: v. g. Cometa ille Usuardo vel potius Osvaldo Regi Anglorum felix, qui in A. Christi 130. ab eo ponitur, in Ann. 633. est collocandus. Ita mors Caroli Martelli, illius Siculi, cum morte Andreæ Regis Hungariæ & Cometa 1301. conferri & conjungi nequit, cum Caroli istius filius Carolus Anno 1342. obierit, patrem verò ejus (sive regnum Hungariæ administrârit, sive minus: nam & in hoc scriptores dissentiunt) superstitem ei fuisse plerique referunt. Spero me de his & aliis responsum à Ricciolio obtenturum, operi inferendum. In hoc autem catalogus ille Cometarum, quem ex Eckstormio, Alstedio, Ricciolio & tuo Rockenbachio composui, ut corrigatur integrum mihi non amplius est. Corriget eum Lector eruditus pro libertate & industria sua, cui tua ista methodus inserviet. Reliquos Cometæ post Christum natum annis, quos numeras, ab Auctoribus pluribus præter Rockenbachium & Calvisium accommodatos contuli, & porrò, Deo volente, conferam. Versor jam per Dei gratiam in fine noni seculi. Atque sic maximam difficultatem de Cometis circa mortem Ludovici Pii feliciter, ut spero, superavi. Nam quos Cometæ annotant Auctores ad annum Christi 837, 838, 839 & 840, in annos 836, 837 & 838, illos verò ad 841, 842, 843 & 844. collocatos in anni 841, finem & 842. initium refero. Libertate utor Philosophicâ: quâ & Tu velim hîc utaris, Tuamque sententiam de horum Cometarum sede dicas. Fecere id Clarissimi Viri Busmannus, Bullialdus & Bluhmius, qui huic Gymnasio à Bibliothecis est. Ego rationes Eckstormii, Annalium Fuldensium, Auctoris vitæ Ludovici, Nithardi, Funccii, Rockenbachii, Sigonii, Calvisii, Cardani, Riccioli, Alstedii & aliorum contuli, & ita, ut dixi, composui.

Quapropter pro octo Cometis (totidem enim secundum numerum annorum esse videntur) quatuor tantum dedi. Primus est Eckstormii in A. 837. positus, qui solem autumnò antecessit, à me in 836 (ut scilicet locum faciat illi magno Cometæ 837. verno, quem ille, Aventin. & Rockenb. in 838. reliquorum industria, ipsaque Auctoris vitæ Ludovici auctoritas, rectè dispositâ annorum ratione in 837. posuit) repositus. Alter est ille 837. visus m. Aprili in Libra (Annal. Fuld.) in Virgine, qui disparuit in Tauro: Auctor vitæ Ludovici, Calvisius & alii: ubi nota Cometam hunc à Rockenbachio in Libra,

ab Aventino in Virgine, ab utroque in Ann. 838. poni, Tertius in Scorpio anno 838. (Auctor ille, Calvisius) primum apparens, in Ariete, postquam C. S. S. processisset, anno 839 (Vincent. Speculi auctor, Funcc. Rockenb. Eckstorm. & alii apud Ricc.) disparens. Quartus in Aquario exeunte 841. (Anal. Fuld) &, ut conjicio, ineunte 842. (Funcc. Rock. Eckst.) obervatus. Istos tres puto esse illos tres Alstedii 840, 841, 842, & Cardani apud Ricciolium tres in signo Libræ, Arietis & Aquarii indicantis. Nisi fortè quis hos tres in 843. ponat, & censum Cometarum augeat, ut Auctor Diarii Eutrop. 6. part. pag. 387. fecit. Hoc enim textus Riccioli indicare videtur, quâ de re eum eras, Deo volente, consulam. De carmine amico & docto gratias tibi ago. Multum tamen in eo mihi tribuis. Ego tantum rogavi, ut Cometæ mei Symbolum epigrammate ornaret. Utinam cuncti nostri conatus profint publico! Hevelianum responsum exspecto. Saluta eum meo nomine pl. & fac ut hoc videat lectis à Te hisce literis. Vale diu & feliciter.

Hamburgo Dantiscum die 15 Januarii 1667.

ERat sexta Aprilis dies secundum novam dierum rationem, anni proxime elapsi, cum postremas meas ad te darem. Ad quas cum nullum acceperim responsum, subit animum hæc cogitatio eas non rectè Tibi fuisse redditas. En Tibi itaque exemplum earum! ad quas, si merentur, pro Tua humanitate undique elucere respondebis. Ego, quanquam novis literis tempora Tua, studiis & publico dicata, turbare non fuerim ausus, vixi tamen & vivo semper Tui memor, ac in perficiendum opus meum, cuius Tu magna pars es, toto pectore & conatu incumbens. Id autem nondum effectum dare potui, omnem meam, typographi & amicorum diligentiam mole operis superante. Tantò magis cum tot figuræ observationum Cometicarum pingendæ & ære fingendæ sint, quibus nunc figuræ Cometarum omnium, quorum quidem historia exactè composita habetur, multis precibus ab Amicis quibusdam impetratæ, accedunt. Quamobrem M. Conr. Ysenium, Mathematicis disciplinis ab ineunte ætate deditum, in domum meam sub finem anni nuper elapsi accepi, ejusque opera in hac re utor. Spero intra paucos menses ultimam manum operi, juvante Deo, impositum iri. Ab Humanissimo Ricciolio responsum, breve tamen, acceperam. In quo se ipsum corrigens candore suo fructum non exiguum Reipublicæ literariæ attulit, majorem allaturus in opere suo perinsigni Chronolog. Reformatæ, quam post Reformatam Geographiam & Astronomiam publico parabat. Ideo & ego non pauca, in quibus Chronologia multam lucem requirit, ad eum misi. De cætero ut hunc nuper inchoatum annum pluresque alios salvus & incolumis, omnique bonorum copiâ cumulatus cum Tuis peragas, ex animo precor.

P. S. Unum amplius à Te peto, ut mihi mentem Tuam de illo versiculo in certamen Aquilarum à Te composito, Crede mibi, abstrusum &c. aperias. Conjicio quidem designari periodicum ann. 567 (a) à Christo Nato, qui ab anno proximè decurso 157 (b) Septenariis & uno anno plus (c) quam 122. novenariis, vel precise annum 550. qui à nostro proximo 124. (d) novenariis distat, in quæ tempora Lechi regimen & conditio Gnesnæ incidit. Sed malo ea de re abs Te certiora doceri. Vale.

Dantisco Hamburgum die 19. Februarii S. N. 1667.

ACcepi hoc ineunte anno die 4. Februar. St. N. literas Tuas, 15 Januarii Hamburgi exaratas. Adjunctæ iisdem fuerunt literæ præterito anno perscriptæ. Ad quas cum isto tempore responsi aliquid dare nequiveram, fateor me

Operis sui
tarditatem
Auctor ex-
cusa:

Cometarum
figuras Au-
ctor a' dot.

Conr Yse-
nium Auctor
ad consicien-
das figurat
Comet. adhi-
bet.

Riccioli tan-
do & meri-
ta in Rep. li-
teraria.

(a) 7-9-63:

9.

567.

(b) 157-

7.

1099-

567-

1666.

(c) 122:

9.

1098.

567.

1665.

(d) 124.

9.

1116.

550.

1666.

*Buthnerus
diuturnum si-
lentium excu-
sat.*

*Batavorum
in extruendis
& regendis
navibus peri-
tia singularis.*

*Periodi Ju-
lianæ laudes
& difficulta-
tes à Buthe-
ro explican-
tur.*

*Ejusdem ra-
tio exponitur.*

*Chronologus
periodo Ju-
lianæ adha-
rens ratio-
num suarum
certus est in-
ter multiplex
Historicorum
dissentium
incertum.*

*Dominicales
literæ diver-
se diversos
annos pos-
cunt.*

*Annorum
synonymia
non tollit eo-
rum discrim-
en.*

*Diluvii an-
nus omnibus
Chronologis
unus, & ta-
men pluribus
diversus dum
Periodo Ju-
lianæ ab his-
dem applica-
tur.*

*Indictionum
diversitas,
convenientia
& utilitas.*

*Chronologo-
rum inter-
vallā adhibi-
tis Indictio-
num rationi-
bus ratio di-
scernuntur.
Chronologi &
Historici di-
scrimen.*

me etiamnum earundem nominibus teneri. Fui autem occupatus per totum ver & æstatem, præterito anno in ædificanda navi quadam oneraria, quam Börding nostrates appellant; Non alienum à Musis meis reputans, si Hydrographica ipse experirer, quibus ut nosti Mathematici Celeberrimi, Tiphyes suos Batavos jam olim conservarunt. Habes impedimentum meum, quo fuerim detentus, quominus humanissimis tuis literis ex voto responderim. Et quia literas easdem Chronologicas iterum mihi inscribis, respondebo ad easdem. Periodum Julianam artificiosissimam vocas, suis tamen non carere difficultatibus. Primam ponis, inter annum Periodi Julianæ & annum Julianum. At periodus Juliana seu Scaligerana, extendit C. Jul. Cæsaris anni formam, ad annos ante mundum conditum; & assumit Calendarium hocce, quo etiamnum in Germania utimur, quasi illud in usu fuisset multis sæculis ante mundum conditum, cyclo Solis 1. Lunæ 1. indictionis 1. existentibus, & diebus anni à 1. Januarii numeratis. Eo fine, quo post 763. annos & 299. dies cum æquinoctio autumnali, in diem 26. Octobr. fer. 1. primus mundi natalis reponi possit, omnesque postea æræ sufficienter & satis commodè in eadem affigi & connecti queant. Fundamentum hujus extensionis radicatur in Anno natali Christi, juxta Dionysianam æram; in quâ cyclus Solis 10. Lunæ 2. Indictionis 4. occurrunt. Qui Cycli in nullum alium annum quàm in 4714. Per. Jul. conveniunt. Unde ad primum Per. Julianæ totidem annos minus 1. effluxisse certum est. Non igitur curat Per. Juliana certamina historicorum, quorum alter mundum conditum in 765. alter 730. alius in alio quocunque anno, statuit. Ut & non est sollicitus Chronologus de Dyonisiana illa ærâ, vera ne sit, an erronea, & num erret biennio, triennio, vel pluribus annis. Nec quoque curat, numne Pascha terminos Paschales excefferit, ipsumque plenilunium Paschale in hiemem incidat, nec ne, ut Gregorius Papa ea propter annum hunc Julianum, quo cum cælo & Canonibus Nicenis consonaret, reducere sive reformare opus habuerit. Hæc, inquam, Per. Juliana non curat, possunt enim Historiæ & res gestæ, itemque constitutiones Ecclesiasticæ in hunc annum ita reponi, ut & in alium ab aliis Chronologis & computatoribus Ecclesiasticis reponantur: dummodo intervalla Historica ad se invicem retineantur, nihilque contra fidem historicam fiat. Hæc nihil ad Per. Jul. Dominicales literæ, uti sunt diversæ, ita diversos quoque annos inter Calvisium & Helvicum postulant. Nec obstat, quod anni illi ipsi ejusdem sint nominis, diversæ enim sunt numerationis, computando eos, vel à termino à quo, vel ad quem. Quales quidem annos ejusdem nominis in Saliano, aliisque jam dudum observavi, qui autem nihil præterea aliud, nisi solum nomen commune obtinuerunt. Exemplum dabo. Omnes quotquot Chronologiam contexuerunt, à conditu mundi ad diluvium 1656. annos numerarunt. Nomen & numerus est idem & communis: Qui verò initium horum annorum mundi alligant ad annos suos Per. Julianæ, non solum alium atque alium annum præstituant, sed & literam Dominicalem aliam jure suo exposcunt, imò quo ad tempus numerationis, & termini à quo, vel ad quem, planè diversam literam, diversumque annum requirunt. Qui usus maximus est Per. Julianæ, ad tempora æquivoca discernenda, ut alios usus taceam. Indictiones quod attinet, licet ex supputatione & mente diversorum Chronologorum, alii easdem in alios annos Christi Historicè & φούρ reponunt; γέουρ tamen Indictiones ineunt cum primo anno Per. Julianæ. Facilis & ista Methodus, & inprimis utilis ad ἀγαθήματα Chronologorum discernenda; tum & Characteres cæteros Chronologicos exinde eruendos. Nec chronologia reformata Riccioliana aliquid melius nobis dabit. Laudem verò suam omnem ex historicis & conciliatione historicâ consequetur. Aliud verò est Chronologum, aliud se Historicum in mundo probare. Hæc ita scribo, non quòd Viri hujus labores parvi faciam, monumenta enim ejus verè cedro digna, magnifacio, in quibus nescio, plurisne candor Viri, laborve indefessus

indefessus in evolvendis & coordinandis auctoribus, an iudicii acrimonia sint æstimanda. Quibus virtutibus omnes, quod scio, ævi nostri Astronomos facile superavit. Verum uti Chronologica fatis aperta & facilia sunt, ita historica intricata nimis, unde partim ex defectu Historicorum, partim ex oscitantia, partim ex contrarietate scriptorum, difficile est exitum invenire. Tibi, Vir Amplissime, quia placuit ingredi Historicorum tramitem; syntaxis tua eo fundamento constabit, quo hunc vel illum Regem, hoc vel illo anno excessisse, ex historico Authentico probaveris, stabisque hoc fundamento tam diu, donec alius historicorum antiquitatibus melioribus in contrarium adductis, te de statione tuâ dejecerit. Quæ res tota in cognitione monumentorum antiquissimorum consistit. Facile erit Chronologo, ista ad Methodum suam, & ad characteres suos examinare, quod quidem & Tibi facile factu fuisset, si ita libuisset, dummodo vel annos Tuos Mundi à 4713. subtraxisses, & vel residuum ad annos mundi ante Christum natum, vel annos post Christum natum iisdem 4713. addidisses. Habes responsum meum de Per. Julianâ, & Historicâ à Chronologia, differentiâ. Quod Cometas cum Oswaldo, Martello, aliisque concatenandos attinet, de iis nihil habeo dicere. Historica enim firmamenta requirunt, solaque nituntur auctoritate Historicâ. Tu, pro dexteritate Tuâ, si quæ apud historicos enucleaveris, vitasque Regum in annos debitos restitueris, ipsosque historicos conciliaveris, laudem non solum maximam mereberis, sed & Historiæ ipsi lucem insignem fœnoraberis. Ego in hisce, cum per alia negotia non liceat, iudicium meum suspendere cogor. Dexteritati tamen tuæ multum confido.

Versiculum meum de certamine aquilarum explicandum mihi proponis istum.

Crede mihi abstrusum, quem Plato notaverat, annum
Septimus hoc novies frigore nonus init.

Rectè conjicis notari annum Christi 1666: Accipe calculum. Lechus Poloniam occupavit Anno Christi 550. Ergò annus superior à prima occupatione currit 1116. jam Periodus illa Platonica rerum publicarum fatalis * 567. evolvitur. Periodus igitur illa semel $\Sigma\pi\omicron\chi\alpha\lambda\epsilon\tau\alpha\sigma\iota\nu$ suam habuit, & præterea 549. anni excesserunt. Hos eisdem conficies, si ad sextum gradum 486. $9 \times 7 = 63$ addideris; sunt enim 486 $+ 63 = 549$. Inde de fato Patriæ nostræ conjecta, tum & quid signa, Cometæ & aquilæ portendant. Diligenter quæso trutines in Cometologicis tuis Cometam Regiomontani Anno 1472, & statum Angliæ, Galliæ, Burgundiæ & Germaniæ isto seculo. Cum Cometa hoc nostro, quæ cursum & cætera Phænomena confer. Nec ovum ovo tam simile reperiens, quam portentum & statum hunc nostrum rerum gestarum & gerendarum. Verum hic abrumpo, rogando, ne annum fere meum silentium ægrè feras. Vale Vir Nobilissimè & fave, salutatus & à me & ab Amplissimo nostro Hevelio, humanissimè.

Hamburgo Dantiscum die 18. Martii 1667.

Ad literas Tuas die 19. Febr. Greg. datas per multas occupationes & diversa impedimenta nondum rescribere potui. Nunc quidem facio officium, sed ob easdem illas causas, paucis Te expediam. Silentio Te, quamvis diuturno, usum esse, propter Tuos labores, non miror, tantò minus ægrè fero. Illius tædium eruditissimæ epistolæ $\alpha\chi\epsilon\lambda\iota\beta\epsilon\alpha$ pensat & tollit. Periodum Julianam, licet certissimam, & tollendis Chronologorum diffidiis convenientissimam, verumtamen solis doctis; non item pluribus lectoribus notam, adhibere putandis rationibus consultum non judicavi, magis notis & usitatis contentus. Sed nec mihi ipsi labores, qui me, crede mihi, prægravabant, augere volui. Fecissem id tamen, mi Büthnere! si Te vel Tibi similem laboris so-

Riccioli maxima merita Büthn. laudat.

Chronologia & Historices diversa ratio.

Historie incertum cavendum.

Chronologia certo rationum historie præstat.

811.
1622.
2433.
3244.
4055.
4866.
* 5677.

Periodus
Platonica
Rebus publicis
fatalis.

1666.
550.
1116.
567.
549.
9 x 7.
63.
486.

549.
Periodus
Polonica.
Cometa An.
Christi 1472.

Æquitate
in amicis
utere.

Periodum
Julianam
cur Auctor in
opere non adhibuerit.

*Auctor opus
hoc inter mul-
tas alias oc-
cupationes
perfecit:*

*Idem benigna
lectorum ju-
dicia exspe-
ctat:*

*Chronologica
accuratè per-
tractanda sibi
non proposuit.
Historie de-
ditus,
Cum debitâ
curâ.*

*Cometæ ter-
restres, Ethico-
co-Politici
vitiis &
errorum por-
tenta.*

*Polonia fa-
tum.*

*Auctoris in
patriam pie-
tas.*

ris socium habuisssem. Quis enim solus omnibus istis ritè perficiendis? quis tot laboribus, & quidem horis ferè subsecivis, exantlandis sufficeret? Verè dico inter plura alia, eaque vitæ tuendæ necessario expedienda, negotia, identidem studiorum & rationum Chronologicarum circulos turbantia opus meum elaborasse. Atque hinc mihi speranda est ab æquitate lectoris venia, ubicunque exactum & perspicax ejus judicium aliquid desideravit. Et non leviter quidem Chronologica attigi, multaque ejus generis corrigenda Ricciolio proposui. Chronologicas tamen difficultates omnes superare, mei non erat instituti. Hoc enim historiam Cometarum scribere, & hac occasione synopsis quandam Universalis historiæ proponere, solum erat. In Chronologicis & reliquis si quid præstiti, auctarii loco erit. Historicorum optimorum, qui quidem haberi poterant, fidem secutus sum. In his evolvendis & componendis, si non omnibus difficultatibus evacuandis parem, meis tamen occupationibus & studiis convenientem & debitam diligentiam (absit jactantia verbo) me adhibuisse, aliquando videbis. Cometam anni 1472. cum cura perspexi, rationemque illius temporis & insignia vicissitudinis lætorum tristiumque exempla exposui in historia. Convenientiam quoque nostri Cometæ hyberni cum illo Regiomontani demonstravi: & sic ubi, ad illum certè Cometam Cometas terrestres, Ethico-Políticos (ita vitiorum & errorum portenta vocare soleo) in diversis Principibus ostendi. Talia si, ut par est, considerentur, facilis de fato patriæ conjectura est. Ac benè quidem hîc ominari ex animo precari, imò & sperare, licet, imò convenit & opus est, mihi præsertim. Non dissimulo tamen apud Te, me ab Anno 1653. carissimæ patriæ metuissè, illa scilicet portenta vitiorum intuentem: quem metum vanum non fuisse, eventus tristis, isque multiplex, docuit, imò etiamnum docet. Quamobrem necdum, εἰ δὲ μὴδὲν ὑποτειλάμενον εἰπεῖν τὸ φαινόμενον, & occasione quidem τῶν φαινομένων nil nisi metum vulgò ferentium, metum desii. Tu verò, Optime Büchner, restitutâ Reipublicæ salute & pace, per me licet, me cum Venusino vate acclamando compelles:

- - - - - desine mollium
Tandem querelarum: & potius nova
Cantemus Augusti tropæa.

Carm. 2. Od. 9.

Vale longum & prosperè cum omnibus Tuis, Tuique similibus, mihique constanter retribue benevolentiam parem.

XXVIII.
 COMMUNICATIO
 HAMBURGI-
 MULLERIANA.

Hamburgi die 9. 19. Decembris 1664.

Nobilissimo & Præcellenti Viro, Domino
 STANISLAO LUBIENIECIO de LUBIENIETZ
 JOANNES MULLERUS S. P. D.

DE Cometa nuper exorto observationes Mathematico dignas proferre nequeo, quia instrumenta his speculationibus necessaria mihi desunt. Interim tamen die 4. 14. Decembris manè hora tertia prima vice eum vidi exorientem & in gradu 6. Libræ existere taliter qualiter observavi, cauda existente admodum prolixâ, ipse verò Cometes ei stellæ, quæ est in rostro Corvi, quasi adhærebat, paulo tamen illâ borealior.

*Observatio
 Comete in
 Corvo Ham-
 burgi à Mul-
 lero Math.
 Prof. facta.*

Secunda vice vidi eundem Cometam ascendentem supra horizontem die 7. 17. Decembris (intermediis enim noctibus cælum erat nubilum) manè ante horam tertiam ubi ejus amplitudo Ortiva erat 40. plus minus graduum, & quidem Australis. Idem tum australior factus longius à rostro Corvi recesserat, ut recta jungens rostrum Corvi cum Cometa videretur dupla rectæ connectentis stellas in capite & rostro dicti Corvi.

Tertia vice Cometa mihi fuit conspectus hesterno manè die 8. 18. Decemb. quæ erat Jovis, ubi jam adhuc longius abierat à rostro Corvi versùs Meridiem, ita ut rectæ ante dictæ habere viderentur ad invicem proportionem duplam sesqui-alteram, hoc est ut 5. ad 2. cauda apparebat longior.

Hoc manè cælum non fuit serenum.

Hæc sunt, Vir Præcellentissime, Domine & Fautor plurimùm honorande, quæ cum Domino Hevelio & Bullialdo, Astronomis summis & Amicis meis nunquam non venerandis, Tuo nomine communicare poteris. Eisdem etiam Viros summos salvere per litteras rogo, & simul nunciare Observationes circa Cometam à me habitas examine tantorum Virorum non esse dignas, quia machinis necessariis nostrum adhuc caret Gymnasium. Vale Divinæ tutelæ etiam atque etiam commendatus.

*Hevelius
 laudatur.
 Bullialdus
 laudatur.*

Hamburgi die 22. Decembris 1664.

Nobilissimo & Præcellentissimo Viro, Domino
 STANISLAO LUBIENIECIO de LUBIENIETZ
 JOANNES MULLERUS S. P. D.

Simul ac Excellentissimi Domini Legati Brandenburgici epistolam ad Te, Vir Nobilissime, exaratam, qua Amplissimi Domini Consulis Magdeburgici,

*Mulleri judi-
cium de sen-
tentia Gueri-
chiana de ori-
gine & causa
motus proprii
Cometarum.*

*Terra mo-
tum Mülle-
ri statuit.*

*Cometarum
motus à motu
terra non
pendet,*

*Observatio-
nes suas Mul-
lerus à capite
repetit.*

gici, Parentis scilicet sui Prudentissimi, mentem de origine Cometarum & causâ môtus eorundem patefecit, perlegi, prima fronte statim non levis animi meum subiit admiratio. Nam, ut sicco quod dicitur, pede transeam ea, quæ de generatione sive ortu Cometarum ibi afferuntur, & speciem veri aliqualem præ se ferunt, de quibus suo tempore mihi sumam cogitationem; illa quæ de causâ môtus proprii Cometarum dicuntur, veritati non adeò consentire si tradidero (pace tamen tanti Viri) à vero minimè aberrabo. Tu igitur, Vir Præcellentissime! meam hac de re opinionem, quam petitioni Tuæ satisfactorius nuper promisi, paucis accipe. Posito itaque (de quo quidem non dubitandum) Excellentissimum Dominum Legatum satis accuratè Prudentissimi & Doctissimi Domini Parentis sui sententiam expressisse; assumpta etiam hypothese, quæ jam cum ipsis Astronomiæ tyrociniis apud me invaluit, Terram nempe centro gravitatis suæ annuo spatio describere Eclipticam, & gyratione diurnâ circa suum axem ab occidente in Orientem, ortum & occasum corporibus cælestibus affingere: quæritur an motus in Cometis hætenus observati causam ex hac Terræ mobilis hypothese accipiant? Dominus Consul, teste Excellentissimo Filio, id simpliciter affirmat; ego verò, libertate usus philosophicâ id nego. Nam licet gyratio illa Telluris circa suum axem & centrum in causâ sit, quamobrem non minus Cometæ atque reliqua corpora cælestia videntur oriri & occidere; ad motum tamen proprium Cometarum, Telluris annua revolutio nihil confert, multò minus causam ei præbet. Hoc ut tanto clarius appareat, consideremus motum die 4. 14. hujus mensis manè hora tertia primò à me visi Cometæ proprium, & simul expendamus arcum Eclipticæ à Terraqueo globo nostro interea temporis huc usque confectum, & erit res per se satis manifesta.

Primò, ut dixi, Cometa visus mihi fuit die 4. 14. Decembris, quæ erat Dominica secunda Adventûs Salvatoris nostri, manè, horâ tertiâ; ubi eo adhuc latente infra horizontem, cauda jam supra eundem conspiciebatur & subsequenti Cometæ indicium faciebat, postquam jam ab hora undecima præcedentis vespere sub dio ambulando ipsius ortum exspectaveram. Hærebat tunc Cometes propè stellam, quæ est in rostro Corvi, ita ut paulò esset ea tùm occidentalior, tùm borealior.

Diebus 5. 15. & 6. 16. sequentibus, nempe Lunæ & Martis, cælum nubibus erat obvelatum.

Die 7. 17. hujus item mensis, quæ erat Mercurii, secunda vice Cometam observavi & animadverti, eum, relicta sede priore, australiorem factum esse, ita ut si Cometæ corpus sive nucleus conciperetur jungi stellis in rostro & capite Corvi, fieret inde Δ lum obtusangulum, (quale ferè exhibent cornua Arietis) cujus Δ lus ad rostrum Corvi esset obtusus, & recta connectens Cometam cum rostro esset dupla reliqui cruris circa obtusum.

Tertiò vidi eundem Cometam die proximè sequenti, Jovis scilicet, manè enim hora dimidia tertia oriebatur denuò, majore mole & cauda prolixiore conspicuus. Sed porrò factus meridionalior cum prædictis duabus stellis Corvi iterum faciebat Δ lum quidem obtusangulum ad idem rostrum, sed majore existente angulo illo obtuso quam antea: crura verò Δ lum obtusum includentia videbantur habere proportionem duplam sesqui alteram, hoc est ut 5. ad 2. vel potius duplam supertripartientem quartas, hoc est ut 11. ad 4.

Quartò & ultimò horrendâ magnitudine & caudâ altero tanto adauctâ se mihi conspiciendum exhibuit Cometes die 11. 21. jam sæpius dicti mensis, quem nunc agimus. Oriebatur tunc phænomenon hora secunda matutina luce solito majore coruscans, & apparentem caudæ longitudinem 30. pedum humanorum vel 2. perticarum Rhenolandicarum præter propter æstimabam. Ad austrum etiam tanto intervallo longius abierat, ut ipsius locus ad stellas Crateris & Corvi non satis commodè expendi posset. Cauda videbatur terminari in tribus

in tribus stellis in medio ventre Hydræ, quæ in una recta linea cor proximè sequuntur. Reliquis diebus, quibus Cometam contemplatus sum, tractum sive ductum caudæ memoriæ non satis accuratè me mandasse fateor; neque hoc quicquam impedimenti ad expeditionem hujus nostri affert negotii, quia nobis sufficit scire terminum à quo & ad quem Cometa incessit. Generaliter tamen notandum, quod cauda cujusvis Cometæ tendat in plagam à Sole averfam, ita ut centrum Solis, centrum Cometæ & axis ipsius caudæ (quam pro Cono acephalo habeo, cujus basis sit terminus caudæ à Sole remotissimus) sunt ferè in eadem rectâ lineâ.

Cauda Cometarum tendit in plagam à Sole averfam.

Dico, ferè; quia nonnunquam cauda parumper ab hac linea declinat & in arcum curvatur, quod tamen oculis in hoc Cometa observare non potui.

Cauda Cometæ non semper exactè in partem Soli oppositam directâ est. Cometæ hys malis motus.

Si igitur ad hujus Cometæ motum advertamus animum, cognoscemus eum à Borrhapeliote, hoc est plagâ media inter Septentrionem & Orientem, ad Notozephyrum sive plagam mediam Austrum inter & occidentem oculorum judicio viam suam confecisse. Quare necessarium est, si nimirum à Telluris periodo annua cum Domino Consule hunc Cometæ motum arcessere velimus, Terra-

Cometæ motus à motu terræ non provenire Mullerus asserit.

queum nostrum globum intereà temporis motu planè contrario à Notozephyro ad Borrhapelioten fuisse translocatum. Sed globus ille à die 4. Decembris, qua mihi primò videre Cometam licuit, ad diem 11. quâ quarto & ultimo eundem

conspexi, octo posteriores Geminorum gradus, nempe vigesimum tertium 24,

25, 26, 27, 28, 29 & trigessimum centro suo gravitatis percurrit, atque ita,

parallelòs ad Æquatorem ab Occidente in Orientem ferè incedens, nequaquam

motui in Cometa observato causam dare potuit. Idem suo incessu comprobavit

barbatus ille Cometes Anni 1652. eodem hoc conspectus mense, qui ab Ori-

ne ad Cassiopejam paucis diebus transmigravit. Nec contrarium Cometa sive

novus, sive idem, quem nudius tertius horis vespertinis ad alia intentus in

Lepore deprehendi, suo progressu reddet verisimile. Cum primò Cometam

intuerer, existerat inter stellas Leporis, quarum una in Tab. Bayeri est in

armo, altera infra oculum sive in mandibula, & quidem in eadem recte linea

cum ipsis, quam ille ita secabat, ut portio Orientalis dupla esset portionis oc-

cidentalibus; verum ipsius motus erat adeò celer, ut singulis horis locum mu-

tasse observaretur versùs Borrhozephyrum. Sed de eo aliàs. Fateor equidem

Tellurem annua sua periodo efficere, ut tres superiores Planetæ modò videan-

tur directi, modò retrogradi, modò stationarii: sed sive Planetæ directi, sive

retrogradi fuerint, non nisi ab occidente ad orientem, aut contrà, quantum

scilicet ipsorum ab Ecliptica exorbitatio admittit, quàm proximè apparent ten-

dere. Possem hanc meam opinionem plurimorum Cometarum motibus pro-

lixius comprobare; sed quia promissi solutionem urges, diutius his immorari

non possum. Unicum hoc addo, motus Cometarum esse trajectiones, nec

in arcibus circulorum, sed secundum rectas lineas fieri, quemadmodum acutis

rationibus ostendit Keplerus in Paralipomenis in Vitellonem. Quia etiam de

motu Telluris, quæ anni spacio percurrit Eclipticam, hîc agimus, Mantissæ

loco inquiramus, an illa centro gravitatis veram peripheriam sive perimetrum

simplicem describat; an vero aliam aliquam lineam. Nam Terra non centro

magnitudinis, sed gravitatis percurrit Eclipticam: centrum autem gravitatis

Terræ quovis momento infinitis fermè modis mutatur, pro diversa rerum in

Tellure existentium dispositione & situ; ideòque non ineptè hîc dubium mo-

veri puto. Ad hoc autem ita respondeo: Terraqueum nostrum diversorum

infinitis quidem motibus, vel potiùs nutationibus, quovis momento esse ob-

noxium, quia ratione formæ perpetuis mutationibus à mortalibus & tempesta-

tibus vexatur, & nunquam idem centrum gravitatis servat; veram tamen Ecli-

pticæ peripheriam (nihil enim nobis rei nunc est cum Ellipticis Planetarum

motibus ex mente Kepleri, Domini Bullialdi & aliorum, quamvis, quod ad

hæc, in iis eadem planè sit ratio) centro gravitatis 12. Mensium spatio descri-

bere.

Cometæ 1652. figura, apparitionis tempus & motus.

Cometæ in Lepore an sit idem cum priore vel ab eo diversus, Mullerus dubitat.

Ejus situs, Et motus celer.

Terræ motus est causa retrogradationis trium superiorum Planetarum.

Cometas in recta linea ferri cum Keplero Mullerus statuit.

Terræ motus annui ratio.

Terræ perpetuò movetur & nutat.

Planetarum motus elliptici.

berè. Sed centro magnitudinis efficere Circulum (ut ita loquar) sinuosum; qualem sequens figura circiter exhibet.

Terra motu annuo non describit annulum exactum, sed potius sinuosum.

Ex quibus etiam Jubare meridiano clarius elucescit, globum nostrum Terra-queum (posito eum esse exactè sphæricum) annuâ suâ re volutione non describere verum annulum, qualem globus circulariter motus ex præceptis Phoranicis gignit, sed *solidum* aliquod *annuli forme* quod fortassis vocari poterit *annulus sinuosus*, cujus axis (liceat mihi hac voce uti) est circulus sinuosus ante descriptus. Vale & Vive felicissime.

Hamburgi die 23. Decembris 1664.

Vir Præcellentissime.

Observationes Cometae in Lepore Hamburgi à Mullero facta.

Cometa in Lepore an cum priore idem nec ne?

Mullerus Cometam Leporis à priore diversam esse sentio statuit: postea tamen unum eundemque esse apprehendit.

Cometa nullus sine cauda est.

Cauda Cometae aliquando non videtur, dum scilicet oppositus est Soli.

Corpora quibus Sol est verticalis umbram non spargunt.

Cometa à Sole remotissimus vel nullam vel exiguam habent caudam.

Cometa Leporis quando & quare non exeruit caudam.

Cometam terræ maxime vicinam esse, motus ejus velox arguit.

Cometae cauda ejusque prolixitas provenit à Solis distantia.

Cometam Corvi & Leporis esse unum Mullerus affirmat.

Cometa ille qui & nunc horis vespertinis cælo serenante conspicitur, primum se mihi obtulit die 20. 30. Decembris vesperi hora nona, prout hesternis meis literis significavi, & situm habuit, quem iisdem expressi. Difficilem verò mihi moves quæstionem, an nimirum hic Cometa sit planè novus? an verò idem cum priore rescissa cauda? Difficilem dico Te mihi proponere quæstionem, tum quia cælum à die undecima usque ad 20. Decembris St. V. fuit obscurum, tum quia accuratæ observationes ex quibus rectius judicium formare liceret, nos destituunt: Sentio tamen hæc de re ita, & dico: Cometes, qui nunc post occasum Solis in ortu ad Eridanum deprehenditur, non est novus, quamvis primo intuitu aliter senserim. Quod verò hic Cometa caudâ videtur carere, nihil facit ad rem, ut ideo judicetur esse alius à priore. Non minus enim hic Cometes nunc est caudatus ac antea, cum in Corvo hæreret, quamvis ea non conspiciatur. Nec minus esset admiratione dignum, si Cometam ullum sine cauda fuisse dicerem, quam si Solem in plenilunio defecisse conarer literatis persuadere. Causa verò cur quidam Cometarum nullam exhibeant caudam hæc est; quia tanto intervallo (ratione partium circularium) à Sole, qui tum Lucem, tum caudam Cometæ gignit, removentur, ut ei per diametrum circiter oppositi caudas sursum erigant, easque suâ mole quasi absorbeant, quò minus à Terricolis videri possint. Atque hoc tum de Cometa Anni 1652. tum de Cometa, qui adhuc in cælo apparet, tum de quibusvis similibus verum est. Quem admodum enim illi Populi, quibus Sol est verticalis, nullam umbram vulgò dicuntur habere, quamvis æquè ac alii suas projiciant umbras, sed versùs centrum Terræ, quæ eapropter ab ipsorum corporibus teguntur, ut videri nequeant; ita etiam se res habet cum Cometis, qui diametrali ferè distantia à Sole absunt. Comprobat hanc meam sententiam experientia, quæ ostendit Cometas à Sole remotissimos vel sine caudâ vel cum exigua ejus portione semper fuisse observatos. Sine dubio etiam mihi adstipulabitur is, qui adhuc in cælo lucet Cometes. Cum enim hæreret in Lepore, hoc est in Dodecatemorio Geminorum, diametraliter ferè opponebatur Soli, in initiis Capricorni hærenti, atque ita caudam sursum porrigendo nullam ostendebat, quin etiam Luna radiorum solarium reflexione simul fuit impedimento. Sed postquam Cometes longius fuerit contra signorum seriem promotus (habet enim motum velocissimum, qui Telluri eum admodum vicinum esse arguit) versùs Borrhozephyrum, itaque Soli factus vicinior, nullus dubito, modò satis diu perduraverit, quin paulatim caudam sit proditurus. Et ut tribus verbis me expediam, cauda Cometæ ejusque prolixitas, dependet, cæteris paribus, ex aspectibus, quos ille habet cum Sole, sive à numero graduum quibus hæc duo corpora ab invicem removentur. Cometam verò hunc eundem esse cum priore illo Corvi etiam hoc reddit verosimile, quòd nucleum æquè lucidum in sui medio ostendat. Hisce nunc finio & Divinæ protectioni Te iterum iterumque commendo.

T. Clar. ad quævis officia paratiss.

JOANNES MÜLLERUS.

Hamburgi

Hamburgi die 24. Decembris St. V. 1664.

Viro Nobilissimo ac Præcellentiſſimo, Domino

STANISLAO LUBIENIECIO

JOANNES MÜLLERUS S. P. D.

PRæcedentibus meis literis de novo Cæli Phænomeno, ſive Cometa meam explicavi mentem, nec quicquam cauſæ invenio, quamobrem eam immutem, aut aliter ſentiam. Interea temporis enim, quo cælum hic fuit nubilum, ille ſine dubio *Navem Jæſonis & Canem majorem* percurrit. De quo tantò eſſemus certiores omnes, ſi cæli facies paulo frequentius fuiſſet conſpecta. Vale.

Müllerus in ſua de Cometa Leporis ſententia perſeverat, & curſum ejus divinat.

Hamburgi die 26. Decembris St. V. 1664.

Nobiliffime Præcellentiſſime & Doctiſſime Domine.

Hæſterna die circa nonam vespertinam inter nubium hiatus aliquoties iterum videre Cometam mihi licuit, ubi eundem adhuc ab ipſo curſus ſui initio ſervari ductum deprehendi; hærebat ille verò propè ſtellas in capite Ceti, habens declinationem borealem, & ut judicabam, pervadet rectam, quæ lucidam Mandibulæ cum media in ore jungit. Omnibus autem meis qualibuſcunque obſervationibus probè inter ſe iterum collatis, & accuratiore mentis trutina perpensis, adhuc ſtatuo hunc Cometam alium non eſſe, ab eo, quem in Corvo vidi, & confeciſſe hætenus trajectione ſua rectam lineam, quam oculus noſter non animadvertens, ſed ad ſtellas fixas expendens, credit eſſe arcum circuli maximi per Corvum, Hydram, Canem majorem, Leporem, Eridanum, caput Ceti, linum boreale & Andromedam deſcripti. Caudam quoque adhuc alit, quæ hæſternâ vespërâ dicta h. 9. ubi Cometes tranſierat Meridianum, tendebat verſus Ortum, longitudine apparente 2. pedum. Perſpicio etiam ex literis Tuis, Te meam de Cometa mentem cum aliis communicaturum, quod quidem illibenter fieri vellem. Nam, ut M. Tullius alicubi rectè inquit, aliter ſcribimus, quod eos ſolùm, quibus mittimus, aliter quod multos lecturos putamus. Vale feliciffime per multos annos.

Sententiam ſuam de uno Cometa hyemalis confir-

mat. Cometa hyemalis motus videtur Müllerus fuiſſe per rectam lineam, non per circum-

Müllerus me deſtit.

T. quem noſti

JOANNES MÜLLERUS.

Hamburgi 28. Decembris St. V. 1664.

Vir Præcellentiſſime & Nobiliſſime.

Gratias Tibi habeo maximas, quòd literas Gedano miſſas mecum volueris communicare, eaſque nunc remitto. Ampliſſimus Dominus Hevelius requirit obſervationes ſolidioribus machinis habitas, & quidem rectiſſime; quia cæteræ obſervationes nihili æſtimandæ; ſed ego tales, quales ille deſiderat, minimè polliceor. Heri vespèri hora ſexta vidi ego Cometam multò borealiorem factum eſſe, & cum lucida Mandibulæ, Mediaque in ore Ceti efficere Δ lum Rectangulum iſoſceles, cujus angulus erat in Cometa rectus & verſus Zenith vergebat, baſis ſive Hypotenufa erat recta jungens dictas ſtellas & horizonti viciniore. Poſt nonam vespertinam exiſtebat in una recta linea cum Media in ore Ceti & præcedente trium; utraque tamen borealior conſpici-

Obſervationes ſine inſtrumentis Mathematicis nihil valent.

Ppppp 2

Mandi-

Mandibulæ Mediaque in ore Ceti etiam ferè conflare Δ lum rectangulum, sed non, ut heri, cujus angulus ad Cometam esset rectus, verum cujus Δ lus ad Mediam in ore recto æqui valeret, & catheti denuò æquales. Vale. T. T.

JOANNES MÜLLERUS.

Hamburgi die 13. 23. Januarii 1665.

Precellentissimo Domino LUBIENIECIO S.

Olearius
duos Cometas
hyemales sta-
tuit.

Mullerus
sententiam de
uno Cometa
hiemali con-
firmat.

Non mirum Clarissimum Dominum Olearium statuere hunc Cometam esse alium ab eo, qui in Corvo comparuit, cum plurimi Astronomorum idem sentiant. Sed in planè aliam ego ab eo sententiam, & unum solùm Cometam à die tertia Decembris anni nuper elapsi, hucusque apparuisse dico, qui nunc horis vespertinis in signo Arietis conspicitur. Atque hæc certis rationibus innixus affirmo, meamque opinionem comprobabunt Astronomi illi, quorum speculationibus cælum fuit benignius, & diebus intercedentibus inter Dominicam tertiam & quartam adventus St. V. sine nube serenum. Die enim 11. 21. Decembris quarto vidi Cometam prope triquetrum Hydræ, postea per dies 9. cælum erat nubilum, quibus Cometa percurrit sine ullo dubio Navem Jalonis & Canem majorem, qui deindè die 20. 30. ejusdem mensis Decemb. vesperi hora nona disjectis nubibus mihi visus est in Lepore. Vale felicissime per multos annos

T. Clariss. ad quævis officia paratissimus

JOANNES MÜLLERUS.

Hamburgi die 16. Martii St. V. 1665.

Millerus
Fesui-
ta observa-
tione. Auctori
communicat.

Habes hîc, Vir Nobilissime, Observationes, quas Plur. Rever. & Devotissimus P. Philippus Millerus, Sacræ Cæsareæ Majestati à Confessionibus, ad me misit, unà cum ipsius literis, quarum copiam jam pridem petisti. Ubi iis non amplius indigebis, operam dabis ut mihi restituantur. Vale.

T. totus

JOANNES MÜLLERUS.

Magnifice & Clarissime Domine Domine.

Pax Christi & obsequia mea religiosa.

Millerus Fe-
sui-
ta nullas
Cometa 1664.
observationes
m. Decemb.
fecit.

Cesar ut a-
liarum, ita
& Mathema-
ticarum di-
sciplinarum
amans.

Michael
Heinz Fesui-
ta lascivus.

Gratissimas unà cum Observationibus Cometæ mihi communicatis, accipi, pro quibus ago humanissimas gratias. Ego, impeditus, nihil potui observare in Decembri: quæ autem in Januario observaverim, hisce includo, addens eas observationes Cometæ, quas Romæ in Meridiano habuerunt, item quas hîc in Viennensi Collegio fecerunt. Missæ sunt & Suae Majestati & mihi plurimæ ex diversis locis ejusdem Cometæ, ex quibus libentissimè eruissem ea quæ ex similibus observationibus deduci solent, sed quia & negotia & tempus sufficiens id mihi prohibent, transmissi omnes illas Observationes R. P. Michaëli Heinz, insigni planè Mathematico, olim meo in Philosophicis, Mathematicis & Theologicis discipulo, ut ipse per otium ex omnibus illis Observationibus solitas aliàs deductiones faciat, quarum copiam ubi accepero (nam Sua Majestas illas deductiones imprimi facit) mittam fideliter Magnificentiae Vestrae. Interea me humillimè commendo, maneoque

Viennæ 25. Febr.
1665.

Magnificentiae Vestrae

Devotissimus Servus in Christo

PHILIPPUS MILLER.
Cometa

Cometa Romæ in Meridiano observatus

Anno 1664.		Anno 1665.	
Decembr.	III	Januar. I.	8 nubes.
17. - - -	30°	2.	24.
18. - - -	23.	3.	15.
19. - - -	26.	4.	8.
20.	24.	5.	7.
21.	21.	6.	6.
22.	17.	7.	4.
23.	14.	8.	2.
24.	10.	9.	7 nubes.
25.	nubes.	10.	30.
26.	Ω nubes.	11.	29.
27.	24.	12.	28.
28.	5.	13.	nubes.
29.	☿ 15.	14.	27.
29.	II 25.	15.	27.
30.	nubes.	16.	nubes.
31.	2.	17.	27.
		18.	27.
		19.	26.
		20.	26.
		21.	26.
		22.	nubes.

Die 1. Januarii horâ octavâ p. m. 45'.
 Altitudo lucidæ in pede Orionis 29° 56.

Sectio Cometæ facta tunc est per lineam, quæ fit per canem minorem cum infima cinguli Orionis, & eam quæ incedit per oculum Tauri cum lucida Capellæ.

Die 5. Januarii circa sextam vespertinam Altitudo Cometæ 41° 45'.

Erat tunc Cometes in rictu Balenæ penes lucidam Balenæ, quæ est in rictu, ita ut modico tantum spatio distaret Cometes à dicta stella existente versum ortum in medio caudæ Cometæ.

Secabatur tunc per lineam incedentem per oculum Tauri & infimam descendentem ab oculo Balenæ, & per eam quæ ducitur per mediam trium, quæ in Orione sunt infra 4. superiores in scuto Orionis existentes & per eam Balenæ, quæ est penes oculum versum rictum.

Eodem die circa medium nonæ vesperi eodem modo repertus est Cometes situatus, nisi quod ductâ ex media scuti per Cometam & eam Balenæ, quæ est penes oculum versum rictum, paulò supra filum apparuerit.

Altitudo Cometæ tunc erat 43° 6.

Die 7 Januarii circa septimam vesperi in sectione fili tensi per oculum Tauri & stellæ quæ est in flexura nodi & fili tensi per rictum Ceti & juncturam pedis dextri Pegasi.

Altitudo plantæ Orionis 23° 3'.

Altitudo Cometæ 47° 8'.

Die 8. Januarii circa septimam vespertinam. In sectione rictus Ceti & juncturæ pedis dextri Pegasi, item lucidæ Arietis cum media stella, in qua rictus Ceti & inferior facit rectum quasi angulum.

Altitudo Cometæ 48° 6.

Altitudo plantæ Orionis 23° 38'.

Hora circa octavam eodem die eodem modo situatus visus est, nisi quòd Altitudo Cometæ fuerit $46^{\circ} 52'$.

Altitudo plantæ Orionis $29^{\circ} 26'$.

Die 10. Januarii circa octavam vesperi lucidior in genu dextro Pegasi cum lucida in rictu Balenæ, & infima in prima flexura Eridani, quæ est prima post Orionem per secundam ab hac prima versùs rictum Balenæ

Altitudo Cometæ $46^{\circ} 50'$.

Altitudo plantæ Orionis lucida $30^{\circ} 6'$.

Die 11. Januarii horâ nonâ $15'$ circiter caput Andromedæ cum lucidiori in junctura brachii vel cubiti ejusdem.

Item 1. caudæ Arietis incipiendo à posterioribus ejusdem, cum stella quæ est ad decimum gradum Tauri in Ecliptica.

Altitudo Cometæ $37^{\circ} 36'$.

Altitudo Canis majoris $22^{\circ} 6'$.

Eodem tempore secabatur Cometes per ductam lucidæ Arietis cum Alamac seu planta sinistra Andromedæ. Item per lucidiorem humeri sinistri Andromedæ, ferè in medio dorsi, cum media trium Ceti in capite, quarum unâ est in rictu, & altera inferior facientes angulum quasi rectum cum media.

Die 14. Januarii horâ octavâ $45'$ ferè.

Extrema alæ dextræ Pegasi cum superioris cinguli Orionis quæ est ad Æquatorem. Item infima Occidentaliorum trium in capite Arietis cum ea quæ est in natibus Andromedæ.

Altitudo plantæ Orionis $33^{\circ} 34'$.

Altitudo Cometæ $37^{\circ} 6'$.

Die 16. Januarii media octava circiter caput cum brachio sinistro Andromedæ, item infima Arietis in cornu dextro cum illa suprema Ceti, quæ est sub pede Arietis.

Altitudo Cometæ $47^{\circ} 45'$.

Altitudo brachii sinistri Andromedæ $33^{\circ} 56'$.

Die 17. Januarii circa medium decimæ vesperi, lucidior trium in scapulis Andromedæ cum media trium inferiorum Ceti ad rictum. Item Canis Major cum planta Orionis.

Altitudo Cometæ $32^{\circ} 2'$.

Altitudo Canis majoris $24^{\circ} 6'$.

Die 20. Januarii circa horam octavam & $15'$ stellula Arietis, quæ est ad auriculam illius dextram, quæ est media trium lucidiorem Arietis cum nodo lini in flexura. Item ala Pegasi lucida cum secunda ab Ecliptica in flexura pedis Tauri ex 5. simul positis.

Altitudo plantæ Orionis $33^{\circ} 2'$.

Altitudo Cometæ $36^{\circ} 2'$.

Die 21. Januarii infima circa octavam capitis Arietis, quæ est in cornu, cum nodo ut heri ala Pegasi cum secunda ut heri.

Altitudo Cometæ $31^{\circ} 34'$.

Altitudo plantæ Orionis $32^{\circ} 36'$.

Die 22. media nona Ala Pegasi, cum secunda lini à pisce, quæ est penes Andromedam. Item tertia Arietis, quæ mihi est in cornu cum ea quæ est in cuspide trianguli. Altitudo Cometæ non potuit observari eo quòd per dioptram non potuerim ob defectum jam & diminutionem Cometæ videre illum.

Altitudo pedis Orionis $33^{\circ} 14'$.

P. PHILIPP. MILLER.

Descriptio

Descriptio Cometæ

OBSERVATI VIENNÆ

*Observatio
nes Viennæ
Austriarum
instituta.*

A die 19. Decemb. 1664. usque ad diem quartum Februarii 1665.

concinmata rudi Minervâ ex usu globi, in gratiam eorum, qui calculi

Astronomici rigorem non exigunt. Cui accessit Prognosticon

de Cometis in genere, quos multi mortalium timent,

ignari quid in iis timeant.

I.

Die decimo nono Decembris primâ vice vidimus hîc Cometam manè sub horam 4¹. verùm ob supervenientes nubes citius ab oculis est subductus, quàm ut exactam de eo observationem instituere potuerimus. Duo tamen obiter animadvertimus: primùm, habuisse illum caudam protensam in Occidentem: secundùm, locum illius fuisse inter Corvum, Hydram & Craterem, quæ pro iis, quæ infrâ dicturi sumus, sunt notanda.

II.

Post duodecim ferè noctium frustraneas vigilias obducto pertinacissimis nubibus cælo, primâ demum nocte anni 1665. visus est secundo Cometes parùm infrâ nonam stellam quartæ magnitudinis, quæ occurrit in Eridano, eas ab ortu in occasum numeranti, fuit tùm in concursu duarum linearum, quarum una ducitur per lucidam Canis minoris, & Australissimam trium constituentium baltheum Orionis; altera per Capellam & oculum Tauri: distabat tunc à lucida in planta Orionis 16. gr. & 35. min. & à media trium constituentium baltheum Orionis 22 gr. 31. min. Pro cognoscenda hora capta est tunc altitudo plantæ Orionis, & reperta 30 gr. & 18. min. adeoque fuit hora circiter nona. Nullam habuit caudam ob radios Lunæ ex obverso splendentis. Magnitudine par erat Veneri, cum nobis apparet maxima. Color ei plumbeus & retusus, qualis solet esse nubium mōx in pluviam resolvendarum, quando à Sole illustrantur. Tubo conspectus obscurior apparebat. Motu proprio ferebatur ab ortu in occasum, seu in antecedentia signorum, in progressu tamen magis magisque ad Æquatorem accedebat. Ejus apparens declinatio, quantum ex globo licuit colligere, fuit 9 grad. 30. min. Austrum versùs, longitudo apparens in 23. gradu Tauri, Latitudo Australis 29. graduum.

III.

Die quartâ cælo præter morem sudo & sereno sub horam quintam vespertinam comparuit nobis Cometes, ejus Ortum Heliacum dudum præstolantibus. Comparuit primò sinè cauda ob lumen crepusculinum à quo obscurabatur, quo sensim deficiente longum post se syrma, scoparum instar, trahebat, quod denuò post Lunæ ortum evanuit. Vergebat non ut ante in occasum, sed in ortum, & quidem in plagam Soli oppositam inter ortum Æquinoctialem & Septentrionem, quia Sol fuit inter occasum æquinoctialem & Austrum. Fuit ferè in eadem linea recta cum utroque humero Orionis. Difficuler potuimus ferre judicium de syrmatibus longitudine, quia non fuit constans, & ægrè terminus illius discerni poterat. Quantum tamen judicare potuimus subtendebat in cælo 14. gradus 30. minuta. Locus ejus deprehensus est in faucibus Ceti, quatuor circiter gradibus infra stellam tertie magnitudinis in medio rictu Ceti, vergebat tamen Cometa magis ad ortum, quàm præfata stella. Horâ sextâ vespertinâ distabat ab oculo Tauri 25. grad. 40. min. ab humero sinistro Orionis 34. gr. 30. min. Fuisse tunc horam sextam, collegimus ex altitudine oculi Tauri, quæ

quæ fuit 37. graduum, 25. minutorum. Declinatio australis tunc fuit unius gradus 30. minutorum. Longitudo in 10. gradu Tauri, Latitudo Australis 16. graduum.

IV.

Die quintâ eadem quâ pridie horâ illuxit nobis Cometes, firmate æquæ ante prolixo, visus est adhuc in faucibus Ceti & quidem propè stellam in medio ore Ceti, apud quam pridie visus est, non tamen infra illam ut ante, sed in æquali ferè altitudine, undè cum fuerit Cometâ orientior, illam cauda irradiabat. Ferebatur ut aliàs motu proprio in occasum, longè tamen quàm aliàs segniùs. Horâ sextâ vespertinâ distabat ab oculo Tauri 29. gradibus 20. minutis: ab humero sinistro Orionis 39 gradibus 25. minutis. Altitudinem ejus supra Horizontem, cum esset in meridiano, non potuimus observare. Cum tamen à Meridiano in occasum distaret 6. circiter gradibus, ejus altitudo fuit 44. graduum 52. minutorum. Hinc collegimus declinationem ejus borealem esse trium graduum 12. minutorum circiter, cum elevatio æquatoris Viennæ sit 41. gradus 40. minutorum. Longitudo ejus fuit in septimo gradu 30. minutis Tauri. Latitudo Australis 12. graduum 40. minutorum.

*Viennæ elevatio
Æquatoris quæ sit:*

V.

A die quinta usque ad diem decimam septimam singulis ferè noctibus illum observavimus, observationes tamen singillatim recensere supervacaneum duximus, cum nihil contineant memorabile. Diutissimè mansit in Ceto, ubi illum extinguendum arbitrabamur, eluctatus tamen est inde, & die decimâ septimâ deprehendimus illum parùm infra eclipticam, distantem ab æquinoctio verno ortum versùs 27. gradibus, 50. minutis. Fuit in interfectione duarum linearum, quarum una sit ducta per stellam in fronte Arietis, & Australissimam earum, quæ sunt in nodo lini conjungentis Pisces, altera per Borealiorem duarum in ore Ceti, & alteram ignobilem propè illam occasum versùs. Pergit modo, ut aliàs motu proprio ab ortu in occasum in circulo ad æquatorem & Zodiacum obliquo, qui Circulus videtur esse circulus maximus sphaeræ, si veræ sunt (prout esse supponimus) observationes aliunde ad nos perlatae. Hevelius vidit illum Dantis parùm infra rostrum Corvi, nos primâ nocte anni vidimus illum in puncto Eridani supra dicto. Nunc est propè eclipticam in 27. gradu circiter Arietis: per hæc autem puncta duci potest circulus maximus, cujus polus est in pectore Ursæ majoris, ut probanti in globo apparebit. Fit indies in motu segnior, in mole minor, in cauda rarior, in splendore remissior. Unde propediem illum extinguendum arbitramur.

VI.

Die 20. adhuc satis benè videri poterat non obstantibus Lunæ radiis aërem illuminantibus. Tàm magnus fuit quàm stellæ secundæ magnitudinis, & fortè major, illis tamen claritate longè inferior. Cauda ob Lunæ lumen vix videbatur. Quadrante post septimam vespertinam distabat ab ea, quæ est in fronte Arietis 9. gr. 8. min. à proxima duarum illustrium in ala dextra Pegasi 24. 53'. Fuit in interfectione duarum linearum, quarum una ducta sit à præfata stella Pegasi parum infra secundam earum, quæ sunt in lino Septentrionali, à Septentrione in Austrum eas numerando: altera per Borealiorem duarum in cornu dextro Arietis, & Australissimam earum, quæ sunt in nodo Lini conjungentis pisces. Ejus declinatio Borealis fuit 13. grad. 30. min. Longitudo in 27. grad. Arietis. Latitudo Borealis 3. gr. Adeoque fuit in pectore Arietis, ut probanti apparebit in globis mediocribus habentibus diametrum $1\frac{1}{2}$ pedis. At in majoribus habentibus diametrum $2\frac{1}{2}$ vel 3. pedum invenitur parùm extrâ pectus Arietis versùs linum Septentrionale.

VII. Ex

VII.

Ex nostris observationibus non potest præcisè definiri, quàm procul à terra distet, adeoque nec magnitudo ejus vera cognosci poterit. Illud tamen certum, cum esse valdè procul distitum à terra, quia ferè tamdiu manet suprà horizon-
tem quàm puncta illa cæli, quibus correspondet: quamvis motu proprio & diurno in occasum pellatur. Quòd si 30. tantum vel 40. miliaribus à nobis distaret, prout aliqui falsò existimant, nec horis quidem quinque maneret suprà nostrum horizontem, cum tamen certò constet eum nunc multò diutius, quàm 12. horis suprà Horizontem existere.

VIII.

Vulgus existimat fuisse duos Cometas: quia Cometa, qui die 19. Decembris comparuit, fuit matutinus, & habuit caudam protensam in occasum, qui modò comparet, est vespertinus, & habet caudam obversam orienti. Mirum quòd tertium non addiderint, qui nullam habuit caudam, prout nobis visus est primà nocte anni. Reipsa tamen unicus est, qui propter elongationem à Sole ex matutino factus est vespertinus. Quam elongationem necessariò sequitur illa mutatio caudæ, modò in Orientem, modò in Occidentem. Punctum illud cæli propè Craterem, in quo die decimo nono Decembris visus est, non potest à nobis videri, Sole existente in 28. gr. 26. min. Sagitt. nisi manè, quia Solem occumbentem præcedit, prout norunt illi, qui in usu globi sunt versati, adeoque Cometes in illo cæli puncto existens non potuit tunc videri nisi manè, & manè videri debuit (dummodò non obstarent nubes) quia ante Solem oriebatur. Et quia Cometæ habent caudam à Sole averfam, Sole existente tunc in oriente, cauda debuit protendi in occasum. At verò locus in quo his diebus videtur, nempe circà 27. gradum Arietis, non potest videri nisi vesperi, quia Solem Orientem subsequitur, & vesperi videri debet, quia diu post Solis occasum occumbit, ut ex eodem globo ad oculum patet. Atqui Sole existente in occasu, cauda Cometæ quæ tunc videtur debet protendi in ortum, hoc est in plagam à Sole averfam, igitur ex hoc capite non sunt ponendi duo Cometæ. Hoc explicari potest exemplo Lunæ, planetæ nobis familiarissimi, quæ propter similem elongationem à Sole, modò est matutina post ultimum quadrantem, modò vespertina post conjunctionem, usque ad primum circiter quadrantem, modò pernox quando integro semicirculo Sol & Luna distant.

IX.

Cometæ effectus penè omittendos censui, cum nihil haberem certi, quod in medium afferrem præter inania terriculamenta nudæ tantum auctoritati innixa, quibus credulo nimium vulgo & rudi popello solemus imponere. Si reges aut Principes decedant, si emergant bella aut seditiones, si lues, si annonæ caritas, si terræ motus, si aquarum inundatio, aut alia publica calamitas nos urgeat, quorum tamen aliquod intra unum alterumve annum in Europâ aut in Vicinia fieri necesse est, nos, qui aliam horum effectuum causam ignoramus, in Cometas tanquam malorum omnium causas invehimur, illosque velut funebres faces & infausta fidera horremus,

Non aliàs credo (inquit Poëta) ceciderunt plura sereno,

Fulgura, nec dirî toties arserè Cometa.

Et Claudianus:

Et nunquam terris spectatum impunè Cometam.

Riderent profectò sapientes has Poëtarum minas ex antiquissima superstitione, aut vulgi saltem errore profectas, nisi eas nonnulli suâ auctoritate stabilivissent, inde occasionem arripientes revocandi populum ad frugem eumque à vitiis & sceleribus deterrendi.

Atqui inquires, experientia constat, quòd publicæ calamitates hos ignes subsecuantur: constat certè, sed æquè constat, quòd præcedant: quotus enim transit annus

Cometa hybernus 1665. a terra remotissimus,

Cum 12. annis plus horis supra horizontem nostrum conspicitur: Unus fuit, non geminus,

Cur ex matutino factus vespertinus, Cur die 19. Dec. non potuerit nisi manè videri:

Et cur m. Januar. non nisi vesperi.

Luna sup modò manet, modò vespere, modo tota non est apparet.

Cometarum terriculamenta inania vulgo imponunt.

Poëtarum minæ à Cometarum apparitione petite.

Ita pia est inanibus terriculamentis Cometarum populum ad pietatem compellere.

*Cometas
mala non
tantum se-
quuntur, sed
præcedunt:
ita & bona.*

*Cometis nul-
lis lucentibus
publica cala-
mitates ple-
rumque eve-
niunt, & iis
lucentibus
non semper
eveniunt.*

*Cometa ef-
fectus potius
boni quam
mali ex in-
tentione na-
turæ.*

*Vicissitudo
rerum.*

*Cometas
semper bona
& mala exci-
piunt, si totum
mundum spe-
ctes.*

*Cometæ cau-
da nil mina-
tur ei cui se
obvertit:*

*Vel omnibus
minatur, quia
omnibus eam
obvertit, pro
vario appari-
tionis tempo-
re.*

*Et populo-
rum situ.*

*Europæis
minimè ti-
mendis, si ta-
men timendis,
Cometæ.*

*Cometa Vien-
næ cur 1665.
à die 20. Jan.
ad 4. Febr.
non visus.*

annus sive præcedat, sive subsequatur Cometa, quo nihil mali in Europa, aut in tot Europam ambientibus regnis non contingat? Inveni sunt quidem pauci aliqui anni ab ejusmodi calamitatibus immunes: sed & luxerunt aliqui Cometæ fausti, & bonorum prænuntii, quorum catalogum, qui vult, legat apud P. Ricciolium lib. 8. sect. 1. Almagesti novi. Cum igitur publicæ calamitates sinè Cometis plerumque eveniant, & iis lucentibus non semper eveniant, non video, quo fundamento calamitatum publicarum culpam in Cometas conjiciamus.

Equidem existimo has stellas non sine causâ lucere, cum Deus & natura nihil frustra faciant: existimo deinde earum aliquos effectus ad terram pertinere ob consensionem & sympathiam, quam habent mundi partes inter se: quemadmodum laborante pede aut alio membro toti Microcosmo est malè. Ignoro tamen quales in specie effectus causet, malosne an bonos? Verosimilius tamen est esse bonos: quia mater natura per se mala non intendit; adeoque si alicui regno malum aliquod inde nascatur, id per accidens & præter naturæ intentionem nascitur. Deinde si Cometa ignis est, prout esse docent Peripatetici, mundum à noxiis humoribus, quibus aliàs inficeretur, purgat. 3. Quod uni est malum, alteri plerumque est bonum, ut clades Turcarum sunt nostræ victoriæ, & vice versa. Si igitur clades portendit Cometes, portendit & victorias, & neutra pars habet quod cælitus illas magis metuat, quam has speret, si humana omnia sint paria. Dices à majoribus accepimus illam partem debere sibi timere, cui caudam obvertit, sed quàm hoc est ridiculum? omnibus spatio 24. horarum caput & caudam obvertit, si motu regulari (ut plerumque fieri solet) agatur. Si est Cometa matutinus quando apud Chinas oritur, cauda respicit Indos, deinde Persas, post Turcas, tùm Europæos ac demùm Americanos. Iisdem etiam obvertit caput, cum primùm eorum meridiana nos est prætergressus; contrarium sit, si est Cometa vespertinus. Desinant igitur creduli tam anxie quærere, quorsum Cometes caudam porrigat, quia porrigit omnibus, vel igitur omnibus vel nulli timendus est, quia omnibus indiscriminatum truci illâ, si diis placet, caudâ minatur. Sed ne nos terreret ultra, truncatâ caudâ nuper comparuit, & quamvis eam denuò reassumpserit, id majori Europæorum metu, quàm periculo est factum: cum Europæorum Austrialissimi Hispani ab iis, quorum verticibus directè imminet, centenis miliaribus distent. Si quid igitur ab hujusmodi phænomenis est timendum, timeant sibi Australes Asiatici, timeant Africani, timeant Americani, timeant ii, quos inter utrumque Tropicum locavit natura. Quò magis ad nos accedit, eò incedit lentius, & magis extenuatur, ut minimè dubium sit, eum citius, quàm ad nostrum verticem pertingat, interituum. Quòd si neque hoc superstitiosis satisfaciât, si illum etiam Europæis putent clades prænuntiare: ecce Anglos inter & Hollandos gliscunt bella: existiment Cometam illis minari. Quod (si joculari liceat) sine fundamento non facient; cum constet eum in Eridano prima anni nocte observatum, inde in os Ceti monstri marini, ubi extinguendus putabatur, rectâ intrasse, inde verò emerisse, & nunc in Arietis pectore versari. Sint igitur Hollandi Cometa seu novum sidus, quod recenter in Europa fulsit: sint Angli Cetus, qui eum deglutire meditantur. Emergent ex ejus faucibus Hollandi, mutuamque inter se pacem & concordiam, quæ per Arietem designatur, inibunt. Si secus evenierit (quod avertant Superi!) me falsum vatem fuisse dolebo.

A P P E N D I X.

A die 20. Jan. usque ad diem quartam Febr. partim ob Lunæ lumen, partim ob nubes Cometa latuit: die tandem quartâ Februarii cælo sudo illum conspeximus tertio quadrante ad septimam. Distabat tunc à lucida in medio ore Ceti 20. gr. 50. min. ab oculo Tauri 39. gr. 48. min. eratque jam extra constellationem Arietis versùs Pisces. Die 11. Febr. ægrè admodum videri potuit nudo oculo, quamvis cælum fuerit sudissimum: tubo tamen valdè benè poterat videri. Caudam habebat ut aliàs obversam in ortum. Parùm progressus est à loco, in quo visus fuit die 4. Ob nimiam ejus obscuritatem justis instrumentis motum ejus observare non potuimus.

XXIX.

COMMUNICATIO LUTETIA- PARISIORUM- AUZUTIANA.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 24. Octobr. Gregoriani 1665.

Viro Clarissimo & Doctissimo

Domino A U Z U T I O

STANISLAUS LUBIENIETZKI S.P.D.

Um in argumento Cometico versor, scitu digna & utilia discere à doctis volens, factum est ut, suadentibus & hortantibus Amicis, ad hæc in ordinem redigenda, tandem & publicæ luci exponenda animum appulerim. Quod Te ex Clarissimo Bullialdo cognovisse, non dubito. Tanto operi edendo intentus poteram vel solâ nominis Tui famâ celeberrimâ ad Te adeundum

Auzutio Auzot instituti sui rationem exponit:

Merito se eum compellere demonstrat.

Ejus geminam, quâ se præveniens, benevolentiam prædicat.

Dono missum Prodromum Comet. Hævel. grato animo eum accepisse gaudet.

An suâ gratiâ ad Hugenum scripseris & quid responsi tuleris, querit.

Heinsii & Hugeni erga Auctorem benevolentia.

Vicissitudo rerum in orbe perpetuo.

Cometæ nullis apparentibus multa mala visa: apparentibus vero etiam bona.

Nos autem officii admonemur.

permoveri. Ecce verò Tua erga me benevolentia & humanitas ad hoc faciendum invitat: eaque gemina, quarum utrâque meum quaecunque in Te studium prævenisti. Nam & librum Tuum Ephemeridum Cometicarum, ingeniosissimâ solertiâ conspicuum (quem vix leviter lectum ab Illustri quodam Viro recipere nondum potui) ad me misisti; & ad Clarissimum Christianum Hugenum votorum meorum promovendorum gratiâ literas dare promisisti. Utrumque dextrè Tuo nomine Clarissimus & Amicissimus Bullialdus perfecit. Per quem oblatum Tibi Prodromi Cometici Heveliani meo nomine exemplum quod gratum habueris, multum mihi gratulor, Tibique simul de illo Tuo munere & affectu debitas ago gratias. Velim ex Te porro scire an ad Clarissimum Hugenum mei causâ scripseris, & quid responsi tuleris. Necdum enim mihi Virum illum Præstantissimum compellare per tot occupationes licuit. Hoc tamen propediem, volente Deo, facturus sum. Interim ille aliqua ex observationibus suis excerptis, & Clarissimo Heinsio (qui pariter, ut mihi est amicissimus, ad eum in spem meæ gratiæ scripserat) misit, jam jam mihi reddita & necdum lecta, ita ut copiam eorum Tibi nunc facere nequeam. Sufficiat verbo Tibi indicasse, honorificam eum Tui mentionem apud Heinsium facere. Quæ subinde ad Clarissimum Bullialdum de argumento Cometico aliisque hac occasione dare soleo, spero Tibi esse visa: adeoque Tibi meam de Cometarum effectis, sive potius rerum eventibus eorum apparitionem secutis sententiam esse perspectam. Nempe heu! rerum omnium vicissitudo est. Sæpius orbis nullos Cometas, multorum autem Principum funera, gentium busta, malorum maria, sæpè etiam illos & juxtâ hos lætæ, vidit. Adeo nempè portentis & signis, eaque secutis rerum eventibus, tam lætis quàm tristibus, officii admonemur, & ad meliorem vitam tam invitamur, quàm incitamus. Atque hæc est

Operis & studiorum meorum summa. His Te Vir Clarissime favere, si faves publicè aliquando testare, missâ Te dignâ symbolâ Operi meo inferendâ, & in Senatu Philosophico proferendâ. Vale, & mutuâ me benevolentîâ prosequere.

Parisiis die 28 Sept. 1665.

*Auxilius
Prodromum
Cometicum
Hevel. dono
sibi ab Aucto-
re missum per-
grato animo
accepit:*

*Sibi que gra-
tulatur episto-
la sue super
observat. He-
vel. scripta
exemplum ei
reddidit esse:*

*Observatio-
nibus suis
contra Heve-
lianas pl. fe-
dis.*

*Litteras suas
de majorum
speculorum
usu Auctori se
mittere scri-
bit:*

*Se suum
Commenta-
rium de Co-
metis aliaque
opera per
morbum per-
ficere non po-
tuisse quæri-
tur:*

*Horum ta-
men curam se
non abjecisse
dicit.*

*Unbra ter-
tiæ Lune si-
pra. Fovem
26. Septemb.
1665. obser-
vata.*

A Ccepi ante aliquot dies à Clar. D. Bullialdo Prodromum Cometicum Amplissimi Domini Hevelii, quem Tu pro Tua bonitate donum ad me misisti. Singulari hac benevolentîâ me Tibi obligasti: tantò plus, quòd nondum mihi iste honor obtigerit, ut Tibi gratum aliquod officium præstare potuerim. Hæc gratia non potest procedere aliunde quàm ex pura generositate amicos beneficiis obligante. Gratum mihi est, quòd Clar. D. Bullialdus Tibi miserit exemplar literarum, quas scripsi supra ultimas observationes Amplissimi D. Hevelii, cum non potuerint incidere in manus cujusquam, qui de hac re melius judicare posset. Intellexi ex Cl. D. Hugenio, Amplissimum D. Hevelium ab eo petisse, ne se condemnaret ante quàm videret suum responsum, quòd brevi daturus sit in secundo Prodromo. Non possum divinare quid ille possit respondere, sed spero, quamvis ego non sum adeò notus, quòd ejus autoritas non prævalebit in mentibus eorum, qui requirunt sincerè veritatem, contra meas Observationes & aliorum, quæ meis hîc sunt conformata. Cl. D. Bullialdus nullas ab eo accepit literas ex quo ei meas misit, nec Te, ut apparet, ea de re faciet certiore aliter quàm per scriptum suum impressum, quod valdè desidero videre. Mitto Tibi aliquas literas, quas feci imprimi, in quibus plurima sunt de grandibus conspicillis. Hocce totum est quod hac ætate feci, cum mea fanitas me non permiserit finire ea quæ de Cometis meditatatus fueram, neque tractatum de utilitate grandium conspicillorum & de modo in usu eorum servando, sine Tubo, neque meam Dioptram. Nihilominus nondum horum propositum & cœptum reliqui. Videbimus interim cum delectatione Tuum, in quod incumbis argumentum de Cometis pertractans. Non possum Tibi gratificari de quapiam observatione, præterquàm quòd viderim proximo die Sabbathi, fuit 26. hujus mensis, vesperi umbram tertiam

A Paris ce 28 Sept. 1665.

JE reçeu de Monsieur Bouillaud il y a quelque jours le Prodromus Cometicus de Monsieur Hevelius, que vous avez eu la bonté de m'envoyer. Je vous & suis singulièrement obligé, & d'autant plus Monsieur, que n'ayant pas l'honneur de vous avoir rendu aucun service: cette grace ne peut proceder, que d'une pure generosité obligeante. Je suis bien aise, que Monsieur Bouillaud vous a envoyé un exemplaire de la lettre que j'ay escri sur les dernieres observations de Monsieur Hevelius, puis qu'elle ne pouvoit pas tomber entre les mains d'une personne, qui en pût mieux juger. J'ay appris de Monsieur Hugen, qu'il l'avoit prie de ne le point condamner, qu'il n'eust vû sa responce qu'il donnera bientost dans un second Prodromus. Je ne peux pas deviner ce qu'il peut respondre, mais j'espere quelque inconnu que je sois, que son autorité ne prevaudra pas dans l'esprit des personnes, qui recherchent sincerement la verité, contre mes Observations & celles des autres, qui y sont conformes. Monsieur Bouillaud n'a point reçu de ses nouvelles, depuis qu'il luy a envoyé ma lettre, & apparemment il ne nous en fera point savoir, que par Son imprimé, que je souhaite fort de voir. Je vous envoie, Monsieur, quelques lettres que j'ay fait imprimer, où il y a plusieurs choses touchant les grandes lunettes. C'est tout ce que j'ay fait cet esté, ma santé ne ayant pas permis d'achever ce que j'avois medité sur les Cometes, ny le traité de l'utilité des grandes lunettes, & de la maniere de s'en servir sans Tuiou, ny ma Dioptrique. Je n'en ay pas neantmoins quitté le plaisir. Nous verrons cependant avec Monsieur celuy, au quel on m'a dit Monsieur que vous travaillez sur les Cometes. Je ne puis vous regaler d'aucune observation, si ce n'est que je vis Samedi 26. au soir l'ombre de la troisieme Lune sur Jupiter avec une lunete de 21. pies n'ayant pu m'en servir de plus grandes. Je la vis en suite avec une lunete de 12. pies, mais

Lunæ supra Jovem, per conspicillum 21. ped. cum majori hac in re uti non possem. Vidi eam paulò post per conspicillum 12 pedum, sed hoc non ante factum fuit, quam illius locum per alterum conspicillum deprehenderem. Expectavi heri tempus opportunum, ut facerem experimentum, an possem videre illas (umbras) 1. & 2. sed cælum nubibus erat obductum. Verum quidem est, quòd non potuerim deprehendere die Veneris, erat 25. hujus mensis, umbram 1. sed omnia non erant ita benè, ut heri, disposita. Si forte aliquid me facere contingat, non negligam Te de eo reddere certior, & grato animo recognoscere, quàm optimè potero, honorem, quo me afficis, in omnibus occasionibus, in quibus poterò Tibi testari, quòd sim Nobilissime Domine

T. humillimus & obsequen-
tissimus Servus

AUZUTIUS.

ce ne fut qu' apres que j'en eu descouvert le lieu avec l'autre. Je m'attendois hier d'essayer à voir celles du premier & du second, mais le ciel ne se decouvrit point. Il est vray, que je n' avois pû decouvrir Vendredy 25. l'ombre du premier; mais tout n'estoit pas si bien disposé, qu'il eust esté hier. S'il m'arrive de faire quelque chose, je ne manqueray pas Monsieur de vous en tenir averti & de reconnoistre le mieux que je pourray l'honneur, que Vous me faites, en toutes les occasions, où je pourray vous tesmoigner que je suis Monsieur

Vostre tres-humble &
tres-obeyssant Serviteur

AUZOUT.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 31. Octobris 1665.

Postquam octavo ab hinc die ad Te & Clarissimum Bullialdum literas dederam, & ad præfectum tabellariorum miseram, accepi utriusque Vestrûm gratissimas literas. Hæ etiam sunt in re literaria vices, hi casus. His vel prudenter vitandis, vel modestè ferendis vita transigitur, occupatâ semper hîc vel illîc industriâ. Tuæ exeunte Septemb. scriptæ literæ, etsi tardius mihi fuerint redditæ, fuerunt tamen gratissimæ. Non perit gratia nec pretium rebus è locuplete eruditionis penu depromtis ullâ morâ, quam in aliis graviter fert curiositas humana cupida novitatis, quæ ut grata, ita & turbida, Viro prudenti non semper appetenda. Tristis enim nuncius nunquam serò venit: & tamen cum ventis pernicitate certare solet. Delectarunt me itaque Tuæ literæ, licet serius redditæ: quòd Tuæ erga me benevolentia non obscura dederint documenta, deque Tuo rei literariæ promovendæ studio certior me reddiderint, eadem pro virili deditum. Gratulor mihi missum à me Tibi Prodrum Cometicum Hevelianum fuisse gratum, Te certè dignum munusculum. Optassem utrumque vestrûm videre eidem sententiæ addictum, ut Clarissimo Bullialdo primùm, deindè & me, forte & aliis communibus amicis, parariis, de Cometico argumento uterque optimè convenissetis. Sed scio in Senatu Philosophico, (quem & ego, omnium licet minimus, pro ea quæ cuique in Republica literaria competit, libertate, tùm ea quæ cuique incumbit ejusdem Reipublicæ commoda juvandi, officii necessitudine, cogo) cuivis dicendi & judicandique libertatem. Ibi & vestra controversia, tot Magnis Viris Excellentissimisque Mathematicis convenientibus decidi poterit. Ego à Clarissimis Viris Bullialdo & Hugenio, utpote Præstantibus Mathematicis & communibus Amicis, id fieri posse optem, & quantum in me erit, ut id fiat, curabo. Nam quod ad me attinet, animadverto Te, Vir Humanissime, justo majorem de me concepisse opinionem, qui

Motus astrorum ignoro,

Q9999 3

& non-

Casum ad-
versa pruden-
ter vitando
& modestè fe-
rendo vita
transit.

Literæ doctæ
serò redditæ
gratæ sint
tibi.

Curiositatem
vita.

Tristis nun-
cius nunquam
serò venit.

Publicis usi-
bis consule.

Hevelii &
Auzuti cer-
tamen compo-
ni cupit Au-
zor.

Libertas in
republica li-
teraria cui-
vis manet in-
tegra.

Bullialdum
& Hugenum
controver-
siam inter He-
velium &
Auzutium or-
tam decidere
posse Auctor
cupit:

Se id facere
posse negans.

*Conscius Tibi
propria te-
nuitatis esto.* & nonnisi inter Mathematicarum disciplinarum studiosos & cultores reputari cupio, idque mihi magno honori duco. At

Non nostrum inter Vos tantas componere lites
Et vitula tu dignus, & hic - - -

*Hevelii elo-
gium.* Amplissimus Hevelius in re Astronomica est

- - - ut perhibent doctorum ora Virorum,

*Amicos in-
ter medius
esto.
Veritas sem-
per vincat.*

*Industrii Viri
vita longa &
bona valetu-
dine digni.*

*Observatio-
num umbræ
Lunaris fi-
guras Auctor
ab Auxutio
petit.*

*Auxutio
Auctor obser-
vat. Hugen.
& quedam
de Auxutio
scripta à
Schotto sibi
communicata
mittit.*

Excellentissimus, & summæ existimationis, & auctoritatis Vir, sed & summæ humanitatis, tum & sinceritatis ac modestiæ. Scio eum sua fortiter defensurum, idque ei salvâ Tuâ benevolentia & amicitia integrum fore, non dubito: nec Te justâ ejus libertate offensum iri, spero. Nos qui tanti certaminis spectatores erimus, victoriam veritati gravissimorum Virorum judicio, gratulabimur. Non dubito eum libri sui, mox lucem visuri, copiam Clarissimo Bullialdo vel fortè etiam Tibi ipsi, facturum. De tuis, quæ mihi destinasti, in elaborandis specillis vice tuborum adhibendis & juvandis, si rectè video, cælestibus visoribus, occupata, gratias Tibi ago. Spero me ea, curante Clarissimo Bullialdo, ubi commodum fuerit, accepturum. Tibi verò ut plura ejusdem generis usibus humanis apta in medium proferas, meliorem valetudinem precor, quò postquam hæc à morbo confirmata redierit, Tu quoque ad inchoatos labores redeas. Gratum mihi denique est Te observationes singulares beneficio Specillo- rum Tuorum de Luna factas mecum communicare velle. Mitte mihi figuras Observationum istarum accuratè delineatas, quas ego æri affabrè incidi, & his, quæ invicem communicamus addita, operi meo inseri curabo.

En Tibi observationum Hugenianarum summa capita. Quæ, quia libro meo inferentur, nolim fieri communia. Cum vero ei inserta & hæc sint, quæ vides, mihi ab Humanissimo Schotto missa, in quibus & Tui mentio facta est, mone si quid in eis correctum videre velis. Nollem à me ullam officii, quod amicis debeo, partem negligi. Qua in re si ab eis monear, grato animo fero. Unum addo: Amicos Hollandos in edendo opere meo diligenter pergere. Tu, Vir Clarissime, hisce meis conatibus mihi que ipsi constanter fave.

COMMUNICATIO LUTETIA- PARISIORUM MENAGIANA.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 19. Septemb. 1665.

Viro Illustri, Clarissimo & Humanissimo

AGIDIO MENAGIO,

STANISLAUS LUBIENIETZKI
de LUBIENIETZ S.P.D.

Non est mihi, ut puto, operosè refricanda veteris amicitiae nostrae, Andibus, Doctissimo illo Polycarpo Sengebero parario, conciliatae, Parisiis firmatae, memoria. Quod quidem in promptu, sed minus necessarium est. Nec fortè satis conveniens foret sollicitè id agere legum amicitiae, humanitatis, Tuæque singularis comitatis memorem. Quanti Te faciam, Clarissimi Viri

Menagium jam diu Autoris amicus Polycarpi Sengeberi elo-gium.

Nicolaus Heinsius, ut puto, & Bullialdus Vester, quod scio, communes utriusque nostrum Amici, Tibi indicarint. Magni Te aestimat, me & Heinsio indice Illustrissimus Rautensteinus, Vir non minus literis & virtute quam dignitate Consiliarii & Legati Neoburgici Ratisbonae splendidissimè conspicuus. Sed dabit aliquando debitum ut amicitiae nostrae, ita & praeclaris Tuis meritis testimonium orbi literato & futurae ætati opus, quod occasione nuperorum

Menagium meritis magni facis Auctor.

Rautensteinii encomium.

Menagio operis instituti rationem Autor proponit.

Cometarum, hortatu & impulsu Amicorum ac studio boni publici molior, Mathematicum, Physicum, Politicum, Historicum, Chronologicum, Ethicum & Oeconomicum, si Deus illud absolvere dabit. Non quidem ei universam Philosophiam, ut ille Homerum nuci, includere animus est: quantum ejus praestantes & in vita civili magis utiles partes includere animus est: quantum quidem per alia negocia licet, quibus me fortis & vitae ratio alligavit. Huic ut non tantum ipse pro egregio Tuo in literas & earum studiosos studio, faveas, sed & fautores pares, per amicitiae & æquitatis jura oro & obsecro.

Quod si verò in opus nostrum felix & dives ingenii Tui vena Philosopho dignam symbolam, qualemcunque in tam multiplici argumento elegeris, mittat, erit quo nomine mihi gratuler, ut Menagium, tot meritis in Republica literaria praestantissimum in Senatu, ut sic dicam, Philosophico, Rautensteinii, Heinsii, Hevelii, Bullialdis, Bartholinis, Ricciolis, Kircheris, Schottis, Curtiis, totque aliis assidentem videam. Vale literarum & literatorum suave delictum, & Amicos Andibus & Lutetiae Parisiorum superstites, inprimis Amplissimos & Humanissimos Fratres Tuos, meo nomine saluta.

Ab eodem Symbolam operi inferendam postulat: Ejus meritis debitum testimonium dat.

Lutetia Parisiorum die 16 Febr. 1666.

A Paris ce 16 Fevr. 1666.

*Menagium
Auctori hu-
manissimum
respondum
dat:*

*Se per eum
Rautensteinio
commendari
petit:*

*Instituto Au-
stori faret:
Etque sen-
tentiam Chæ-
rephontis de
Cometarum
significatione
indifferenti
commendat.*

*Chærephon
unus de vete-
ribus Philoso-
phis.*

PLurimum Tibi eo nomine debeo, quod volueris mihi dare indicia literis Tuis expressa, Te mei memorem esse, & amicitiam mecum initam conservare. Honori duco quod me literis Tuis compellaris, & credas velim, in nullum Te id officii conferre unquam posse, qui majori cum gaudio hunc honorem sibi haberi agnoscat, quàm ego. Multum etiam debeo Illust. D. Rautensteinio, idè quod tam præclare de meis studiis sentiat, & cum Tu ei hanc de me opinionem inspiraris, eo ipso vis ut me ad Te conferam Teque rogem, quo ei testeris me grato animo tantam benevolentiam prosequi, eumque orare, quod me amicis suis adnumeret suæque gratiæ participem reddat. Libenter videbo Tuum tractatum de Cometis, & credas velim, me eum æstimare ut parest. Certus sum Te non oblitum ibi esse libri Chærephontis Philosophi Stoici, in quo is pluribus exemplis ex antiquis historiis desumptis demonstravit, sapissimè Cometas nihil funesti præfagivisse. Origenes facit mentionem istius Tractatus in primo libro contra Celsum. Meminerunt hujus Chærephontis Martialis, Porphyrius, Eusebius & alii. Rogo ut continuam amicitiam mihi conserves, & certa fide dicenti credas, me semper, ut par est, Tuam amicitiam æstimaturum, & omni studio fore Nobilissime Domine

Tibi addictissimum

MENAGIUM.

JE Vous suis infiniment obligé des marques qu'il Vous a plu me donner de Votre souvenir & de Votre amitié, par la lettre que Vous m'avez fait l'honneur de m'escire: Et je Vous prie de croire, Monsieur, que Vous ne sçauriez jamais en obliger personne, qui les reçoive avec plus de joye que moy. Je suis aussi très-obligé à Monsieur Rautenstein des sentimens avantageux qu'il a de mes études: & comme c'est Vous, Monsieur, qui les lui avez inspiré, Vous voulez bien que je m'adresse à Vous pour Vous supplier de lui en tesmoigner ma reconnoissance, & de luy demander pour moy quelque part dans ses bonnes graces. Je verray volontiers Votre Traicté des Cometes; & Vous ne devez pas douter que je ne l'estime comme je dois. Vous n'aurez pas oublié, je m'assure, à y parler de celui de Chærephon le Stoicien, dans lequel il faisoit voir par plusieurs exemples tirés des anciennes histoires, que les Cometes très-souvent ne présageoyent aucune chose funeste. Origenes fait mention de ce Traicté dans son premier livre contre Celsus; & il est mention de ce Chærephon dans Martial, dans Porphyre, dans Eusebe & ailleurs. Je Vous demande toujours la continuation de Votre amitié, & je Vous conjure de croire, que je suis toujours, comme je dois avec toute sorte d'estime & de passion Monsieur

Vostre tres-humble &
tres-obeyssant Serviteur

MENAGE.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 27. Februarii 1666.

*Menagium
Auctor de
constanti sua
benevolentia
certum esse
jubeat:*

*Meritis ejus
(ut & Rautensteinianis)
debitum testimonium red-
dit,
Operis sui
rationem ulterius ei red-
dit.*

EX quo literas Tuas pristini affectus & officii plenas accepi, è vestigio perfusus gaudio manu arripio calamus, quo gratissimis Tuis, licet brevissimis, respondeam: simul autem affectui Tuo, quem nihilò immutatum à pristino illo perspexi. De mea sincera erga Te benevolentia velim nunquam dubites, imo eam, si qua in re mea opera Tibi usui esse potest, experiare. Illust. Legatum Neoburgicum Dominum Rautensteinium Tibi Tuique studiis amoenis favere, non est mirum. Quisque enim vel paulum humanus id faciat oportet. Tanto magis Vir ille consentiente omnium proborum iudicio humanissimus. Quod vero Tu etiam meis studiis faveas, pergratum mihi est. Progredior in opere satis grandi, arduo & molesto: inter continuas præsertim occupationes quæ me aliò vocant. Quæ parata sunt relego, recognitaque opere

opere ferè tumultuario, qui mos festinantium & occupatorum est, ad Batavos prelo subjicienda mitto. Historiam vero Cometicam & quodammodo Universalem, sed compendiariò, selectiora scilicet & ad rem pertinentia colligendo, pertexo. Cometæ mei, sed & totius operis non aliud est symbolum quam hoc: BONA BONIS, MALA MALIS. Hoc si Tu qua polles ingenii divite vena, epigrammate commendare volueris, rem bonis facies gratam, malis, ut spero, utilem. Originis illum locum jam dudum operi meo inferui, sententiamque Chæremonis (ita enim ibi ab Origene vocatur: scio tamen Suidam & alios Auctores Chærephontis meminisse ut & Chæremonis) afferui. Ut verò videas me illum Originis locum cum cura legisse, adscribam hîc Tibi ea quæ Vir Doctissimus David Hoeschelius ad ea annotavit. Εἰς Κομήτας ὅτι Χρηστὸς ἐσομένους Κομῆται ἀνέλαν.] Non rectè igitur parœmiæ illi εἰδὲς Κομήτας ὅτις ἔστιν ἔ adjectum est hoc acroteleution à Joachimo Camerario κακὸν φέρεi, nisi accipiamus ὡς ὅτι ὁ πλείστον, quum hujus tot exempla suppetant] Sed & in textu ad marginem legimus: ὅτι πολλάκις Κομῆται κρεττὰ παρορνεύουσιν. Scio quidem Tibi hæc nota esse. Scio pariter experienciâ teste assiduâ, sive adsint sive absint Cometæ, illud antiquum Homeri admodum scitum esse:

Φάρμακα πολλά μὲν ἐὼδλὰ μεμυγμένα,
Πολλὰ δὲ λυγρὰ.

Volui tamen hæc pro jure amicitiae apud Te, tanquam meæ de Cometarum significatione indifferenti & perpetua rerum vicissitudine, ac constanti inconstantia sententiae argumenta proferre. Tu si plura dederis, rem Te dignam, mihi gratam, publico utilem feceris. Ut amicos omnes, etiam Andegavenses, cum primis Humanissimum Clementem Gauld, Professorem Theologiae in illa Universitate, meo nomine plurimum salutes, etiam atque etiam rogo. Velim quoque me de eorum vita, valetudine, fortuna, nisi grave sit, reddas certiore. Ecce verò dum hæc scribo, literas accipio à Clarissimo Heinsio, qui me assiduo literarum suarum dignatur commercio. Hunc communem utriusque nostrum Amicum benè divinâ gratiâ valere, feliciter agere, & sua poemata nuperrimè typographo Batavo imprimenda tradidisse, indicandum Tibi esse duxi. Nisi fortè addendum sit, Oratorem Vestrum Dandillæum Pomponium Holmiam die 16. Febr. venisse, & ab Heinsio, ut Virum humanitate & prudentiâ instructum commendari. Vale Vir Humanissime & eximie.

Symbolum
Cometæ &
operis sui epi-
grammate ab
eo commenda-
ri cupit.
Chærephon
& Chæremon.

Davidis
Hoeschelii en-
comium &
sententia de
Cometis.
Cometæ
etiam bona
significant.
Bona malis
mixta.

Clementis
Gauld elo-
gium.

Heinsii poetæ
mata.

Dandillæus
Pomponius
laudatur.

XXXI.

COMMUNICATIO ROTERODAMO- GRUTERIANA.

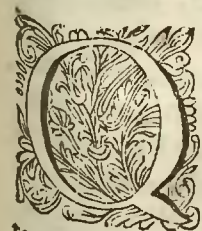
Hamburgo Roterodamum die 4. Augusti Gregor. 1665.

Clarissimo & Doctissimo Viro

ISAACO GRUTERO

STANISLAUS LUBIENIETZKI

de LUBIENIETZ S. P. D.

Uanto rationum firmarum paratu felicissimus philosophiæ præ-
 Æticæ Magister Plutarchus nec malis, quò studia & mores cor-
 rigan, nec bonis imprimis, quò exemplo excitent alios ad vir-
 tutes & literas, latendum esse evincat, nosti. Ego ne cum iis,
 quæ vel ad me vel etiam à me de argumento Cometico aliisque
 ei adnexis scripta sunt, intra privatos fidelis silentii parietes la-
 team, sed potius in publicum prodeam, cum primis Illustrissimus Rautenstei-
 nius, communis utriusque nostrum amicus & Fautor, effecit. Atque is ipse,
 credo, est, per quem Tibi innotui, & cujus commendatio, quam mediocri-
 bus meis studiis plenâ mensurâ tribuit, ut adeò liberale iudicium in Tuis ad
 eum prid. Id. Jul. datis de me faceres, & tam amplas spes de meis conatibus
 conciperes, effecit. Novi enim quanta tum eloquentiâ politâ, tum humani-
 tate, & in amicos benevolentia, sed & quanto in publica rei ut literariæ, ita
 & Christianæ commoda studio valeat Vir ille omni laudis genere excellentissi-
 mus. Jam olim ille mihi egregias animi Tui & ingenii dotes (ab aliquot nempe
 annis, postquam in Pomerania & Prussia notitiam & familiaritatem felici si-
 dere contraximus, jura amicitiae & commercium literarum strenuè colimus)
 commendavit, & multæ Tuæ eruditionis specimina pro jure necessitudinis me-
 cum communicavit. Atque hæc me satis blandè ad Te literis adeundum invi-
 tabant. Nolui tamen in Tua tempora, gravioribus devota studiis (inter quæ
 Magni Grotii scripta quædam Tibi esse curæ gaudeo, quænam verò illa sint,
 scire ex Te aveo) peccare. Ast nunc non tantum honorifica, sed & merito-
 rum meorum (quæ quàm exigua sint, probè mihi conscius sum) mensuram
 excedente mei in Tuis ad Amicum illum literis mentione, vel invitum ad Te
 compellendum impelleres, vi illâ humanitatis gratâ. Parce itaque, Vir Doctis-
 sime, extemporali, ut vides, tempore scilicet præcipitante, scriptioni, quâ
 volui meo in Te officio defungi, quamvis parcam tempori variis distractus la-
 boribus. Quos inter & illi sunt, quos componendo noto jam Tibi operi meo
 impendo. De quo, ne sis recentiorum ignarus, paucis accipe, ut Tibi aliquan-
 tum tantæ expectatationis constet ratio. Multa mecum de argumento Cometico
 communicarunt Clarissimi nostræ ætatis Mathematici, Hevelius, Bullialdus,
 Bartholinus, Leuneshlossius, Placentinus, Büthnerus, Gravius & alii, sed &

Plutarchi
latu.

Latendum
nec malis nec
bonis.

Latere cum
Auctor cum
collectaneis de
Cometis non
potuerit.

Rautenstei-
nii merita ce-
lebrat Au-
ctor.

Grotiana
quædam scri-
pta Gruterus
colligit.

Grutero ac-
curatam in-
stitutam operis
rationem Au-
ctor exponit.

*Rautenstei-
nius laudatur.
Heinsius
laudatur.*

*Historiam
Cometarum
scribendam
sibi Auctor
proponit.*

*Cometarum
catalogus.*

*Annales
Bojorum A-
ventani com-
mendantur.*

*Hevelii Pro-
dromus Come-
ticus & ille
ipse laudatur.*

celeberrimi Jesuitas inter Philosophi Curtius, Kircherus, Schottus & Ricciolius, (qui ut postremæ ejus literæ, ipsis Idibus Juliis Bononiâ datæ, me docuerunt, cum pertinaci morbo ad vitæ periculum conflabat, ideo & mihi ferè ultimum dicebat Vale) quæ profectò & varietate & industriâ meritò se commendant. Ut taceam quæ ab aliis Viris doctis hæc in Urbe, & alibi agentibus, accepi. Accesserunt plurima à nostro illo tam caro capite, tum & Vestræ Nicolao Heinsio, utroque non tantum politiori eruditione sed & tantis dignitatibus muneribusque publicis & virtutum laudibus præstantissimo & omnibus bonis commendatissimo. Sed isti Politica tractant. Illi alique Mathematica & Physica: quidam etiam Historica, Chronologica & Ethica tangunt, me ut plurimum dante, quandoque tamen & accipiente, occasionem. Atque ita opus in justum excrevit volumen, quod promittit Speculum Mathematicum, Physicum, Politicum, Historicum, Chronologicum, Ethicum & Mantissæ vice Historiam Cometarum à condito Mundo ad hunc annum, cum brevi indiculo non tantum tristium, sed & lætorum eventuum eos secutorum. Historiam ideo mihi percurrendam suscepi, quia nondum vidi à quoquam Cometæ omnes simul esse annotatos. Ricciolius putat 154. Alstedius 160. Eckstormius 200. circiter. Ego spero me ccc. numerum conflaturum, saltem ei appropinquaturum. Semestres Alstedius notat binos, totidem Eckstormius, Ricciolius tres, Hevelius 4. ego jam octo investigavi. Indiculum verò subjiciam, ut exuam Cometæ tristium lætorumque prænuncios vulgari illa infamiæ veste. Id consilii Tibi quoque aperio, ut, si fortè illud, quod spero, probaveris, me in hoc instituto juves. Quos Annales Bojorum (ut ad alia transeam) desideres legere in literis ad Illustrissimum Rautensteinium, nescio. Ego quidem ei commendavi, inter optimos, quos habemus, scriptores ponendum Aventinum, qui Ratisbonæ vixit & sepultus est, ut aliis præstantibus Viris, ita & Tuo Magno Erasmo (cujus utinam locum dignè impleas, sicut domicilium eruditionis & industriæ ejus inhabitas!) multum laudatum Hevelianum Prodromum Cometicum, Te jam vidisse credo. Egregius est liber, & maximi Operis prænuncius. Non ego tantum judico, qui hæc nullus ferè sum, sed & alios *ὁμοτέχους* (eiusdem artis gnaros) judicare scio, Virum illum incomparabili orbium cælestium notitiâ, & irrequietâ diligentia omnes superasse sui similes, nec dubitandum est, in genere suo excellentissimum esse. Sed abruptum me jubet tempus. Vale & amicitia leges unà mecum subi.

Roterodami ex Erasmiano Hamburgum die 8. Sept. 1665.

Nobilissimo & Generosissimo Doctissimoque Viro

STANISLAO LUBIENIETZIO de LUBIENIETZ
Equiti Polono S. P. D.

ISAACUS GRUTERUS.

*Gruterus
Auctoris lite-
ras habuit
acceptissimas:
Laboribus
Scholasticis
brevitatem
literarum ex-
cusat.*

*Benevolen-
tia benevo-
lentiam, ut
magnæ fer-
rum, trahit.*

*Amicitias
facilis & offi-
ciosus para.*

Literæ Tuæ, quas alte omnis vitæ urbanioris polities imbuat, & eruditio Ladpersit elegantia latinæ floribus, ferè eo mihi tempore redditæ, in quod solemnes Gymnasii nostri curæ recurrunt, & ad plusculos continuè dies pertinaciter exercere solent præfectum, negatò ad alia mentem laxatura digressu. Itaque priusquam in ista rigida Observationis demergerer, mox inchoanda, & in ferias liberaliusque respirium desitura, invasi paucula momenta istis prævia laboribus, raptim defuncturus non responso, sed illo observantia testimonio, quod patiebatur angustia temporis. Cum enim plurimum debeam humanitati, quæ fores amicitia tuæ aperit benigna manu, aut, ut candori edematissimo loquar convenientius, in sinum meum Te effundit, heroicâ spectandum indole, sentio exigere plenius demensum studii, quo virtutes rarissimas & aurei

aurei seculi amplectar religiosissime. Nunc obsidem istius diligentiae & aestimationis hunc praemitto, & necessitati ad alia me vocanti eousque morem gero, ut tui pretio nihil detraxisse videatur silentium, si expectassem laxius otium & istis officiis accommodatum, quae non perfunctorie tractanda. Accedit oblata materies epistolici ad multa diverticuli: quae ut exercendis gloriosè ingeniiis seposita sunt, ita turbidas respuunt cogitationes ejus, qui ad singula emendatius perscribenda pedem figet, ut diu literariis suavissimarum meditationum deliciis immoretur, nec cum cane ad Nilum praegustet oblectamenta non fastidiosè habenda, & utinam sapius reditura per apertam à Nobilissimo & Eruditissimo Viro hujus commercii viam. Vale, & scito invitum me avelli à porro contexendis, ad quae fusiùs enarranda vocat me argumentum eximium epistolae omnibus sui partibus gratissimum, si eam patiaris demi, quae praeter aestimationem celebrium ingeniorum quidquam commendat in nostra tenuitate, & ab Excellentii Rautensteinio transfusam arguit amabilis contagii labem. Caetera in suam digerendo seriem brevi expecta, ubi exsolvero me bis per singulos annos redeuntibus aliquot dierum tricis, quas reddenda praefecturae meae ratio secum fert.

Responsio, licet brevi, officii partes imple. Officia amicitiae diligenter tracta.

Festinanter seria & gravia non agenda.

Hamburgo Roterodamum die 25. Septemb. Gregoriani 1665.

INsignem humanitatem, quam antea in Tuis literis ad Illustrissimum Rautensteinium scriptis toties vidi, in Tuis nuperis ad me ante paucos dies perlati pariter video, ita ut perfectius exemplar ejus vivum quaerere necesse non habeam. Licet verò tempore exclusus & curis Scholasticis tunc distractus fueris, satis tamen latè eam, velut in patenti campo, explicuisti. Cum autem plura promittas, his Te pauculis praevenire volui, ne grandi aere Tibi obstringar, nunc utcumque, scilicet ut potui, non ut volui debuique, has extemporales literulas ad Te dando, officio mutuo defunctus, adjuncto ferè integro literarum, nudius tertius ad Reverendum & Doctissimum Virum Albertum Curtium scriptarum exemplo, sed eà lege, ut mihi liberè quid de toto hoc scripto judices, exponas, & jure amici veri in me, ubicunque opus fuerit, monendo, utaris. Vale.

Gruteri humanitatem Auctor celebrat.

Extemporalis scriptio potior silentio. Auctor literarum 23. Sept. 1665. ad Curtium scriptas Gruteri judicio submittit.

Roterodamo Hamburgum die 12. Octobris 1665.

SI quantum gloriator sanctiori necessitudine, quae Musis auspiciis animos devincit, tuo Vir Nobilissime, nuper me quoque complexa beneficio, tantum favisset fortuna in concilianda aestimationi testandae gratia celeritatis, pridem honorificae invitationi ad Sacra coaliturae optimis avibus amicitiae reposuisses obsides, sequioris existimationis minimè suspectos. Sed desiderio ad exhibenda istius foederis pignora incitatissimo obstacula ex obliquo injecta sunt; dolente me occasionem perire maturius expromendi officia tantae debita humanitati & doctrinae. Praevisas enim tarditatis excusatae (si prodromum meum per varias oberraturum manus juerint Dii viales ut destinatione nostra non exciderit) causas cumularunt alia nullius in antecessum deprehendenda sagacitate. Ita nunc demum accingi datur ad responsum, tenui velut praeludio libatum, inter occupationes ad statum recurrentes tempus, & interponendae morae non patienter iusta pertinacia. Benè sit excellentissimo parario, qui ut interiore literarum elegantia validus est, ita benevolentiae suae propaggines mihi procurat amplissimas, etiam tuae familiaritatis conciliator faelix: quae suspiciendas doctrinae opes rarioris promittit, si caelo propitio pertexere liceat quod carceres ferè mordet opus. Nos in humili juben morari & fortuna & ingenioli angustiae, ad grandia quidem & benignae posteritatis faustum promeritum judicium non assurgentis, sed quod mirari & venerari non malignè didicit dotes, omnium temporum

Amicitiam studia humaniora conciliant.

Proposita bona inveniunt sua impedimenta.

Rautensteinii amicitiae inter Gruterum & Auctorem concordiam tractata pararius.

Gruterum in statu Auctoris fovet, Modestè de se sentit.

*Griacinas
epistolas ad
Viros doctos,
acceptis Gal-
lis, scriptas
Gruterus col-
ligit.*

*Belli Angli-
cani mala
orbi gravia.*

*Anglia &
Hollandia pacem
convenit.*

*Gruterus
instituto Au-
storia favet:*

*Modeste de
se sentis:*

*Carere se
adhuc Aven-
tino dolet:*

*De nova Pro-
dromi Come-
tici Hevelii
ni editione
meditata à
quopiam Au-
ctorem me-
net.*

temporum memoriæ inferendas. Grotiana penes me nihil aliud sunt præter literas ad omnium gentium eruditos exceptis Gallis: cum ad eos Serravius, Parlamento Parisiensi haud inficiandum nomen, suam ediderit peculiari libro collectionem. Si habere potes, quo nostra augeatur possessio, non decoquam ingratus beneficium publicè futurus memor, per quem conatus meus profecerit. Ubi desævierit Anglicani belli tempestas, quod totius Europæ turbat commercia, latè sparsis inter ipsos confligentes miseriis, ut classica Batavis præliis orium ferè indicant. Deus utrique genti pacem reddat, omnibus votis expectandam, quos ea jungit vicinia locorum, præter communia religionis sacra. Institutum tuum video & diffusæ domestica supellectile lectionis & à præclaris Viris comportatâ sic instrui, ut à mea tenuitate nihil queat sperare subsidii, solo prosequendum applausu, ut tandem tractatus prodeat omnibus sui partibus in quas stilum extendere cœpisti feliciter, absolutus. Carmen offerrem, devotum Tibi animum testaturus, nisi pauperies Poëtica reprimeret impetum, fors temerè ebullientem, ubi magnis nominibus tantum debetur locus, & ex merito in æternitatem sociâ tecum famâ transituris. Annales Bojorum novitio Scriptore, cujus excidit nomen, commendaverat mihi Nobilissimus Rautensteinius: ex promisso nostratis Bibliopolæ, si non fefellerit, legendos. Aventinum in pluteis meis desiderari, pridem dolui, & frustra: sæpè curis meis illudente eventu, ubi per vicarios tentanda fuit auctionarii fori fortuna, territos quorundam in isto conflictu audaciâ ex unctioribus oculis. Vereor ne prolixitate offendam, studiis in istum Cometologiæ Tuæ circuitum sparsis molestâ: spe tamen impetrandæ ab humanitate summa veniæ, addo sequentia tristis deponenda auribus, & fideli obsignando silentio &c. Hevelianæ Cometologiæ Prodromum, qui ex prælo Jansoniano & repetitâ editione ante aliquot mihi hebdomadas promissus expectatur cum Notis nescio cujus, ut volebat auctor mihi idoneus, necdum vidi, cum tamen in partu esse diceretur, mendace sæpè hypothecarum gente. Vale & inter virtutum Tuarum cultores locus mihi sit vel infimus, certaturo vel cum primis flagranti candidissimæ æmulationis studio.

Hamburgo Roterodamum die 3. Novembris Gregoriani 1665.

*Literarum
commercium
jucundum &
utile*

*Cometici ar-
gumenti occa-
sione Auctor
Viros doctos
literis citat.*

*Vicissitudo
rerum in orbe
perpetua.*

NEcessitudinis literariæ nexu me Tibi devinctum esse summoperè mihi gratulor: eodemque me & aliis multis Viris Præstantissimis, id est, Tui similibus, hâc præcipuè argumenti Cometici occasione, junctum esse gaudeo. Næ bono omine crinita illa sidera affulserunt, quòd mihi bonarum artium studioso ad tot Viros egregios & prorsus eximios, non tantum viam monstrarent, sed & facem prætulerint. Hanc ideò tristem & atram ego hætenus non dixero. Sed nec aliàs semper. Nosti enim me Cometæ comites, rerum eventus gaudii & mœstitiæ ambiguos, monstrare. Furit ab ortu ejus, fateor, hîc pestis, illîc gladius. Sed novimus hunc jam ante ex curvis quoque falcibus conflatum, exacutum, in rostri mucronati formam fastigiatum & vibratum esse. Nonne verò simul hîc pacem conventam, ibi fœdus percussum, illîc natalem lætum, meliorum aëris, valetudinis, rerum constitutionem aliaque secunda his & illis gratulamur? Ergo mihi, adhuc quidem, nec per omnia

Infestam facem pandit Cometa.

*Reges &
Regna sine
Cometis ca-
dunt.
Cometis mul-
ta falso im-
putantur à
plerisque.*

Citrâ hunc heu! multa Regum Regnorumque vidimus funera, perpetuæ rerum humanarum vicissitudinis & fragilitatis, divinæque ordinationis sapientissimæ & justissimæ potestatis inexpressibilia documenta. Hoc qui negant, homines se esse & in orbe mobili se vivere, parum meminerunt iniqui odii faces cælestibus illis opposcentes. Habent firmum sequioris causæ præsidium, non tantum

tantum perpetuum omnium ferè gentium consensum (qui tamen adversus veritatem non præscribit, nec præscribere jure potest) sed & religiosi metus mentibus hominum incutiendi propositum. At firmius longè, imò triplici ære munitum videtur, non excusso illo animis mortalium metu, vitiorum freno, veræ libertatis scuto, beatæque spei galeâ, facilia pectora ad virtutem firmare. Huic enim deditus

Hos successus alit: possunt, quia posse videntur.

Is & studii à Deo ad virtutem amplectendam concessi, & officii ad eam sequendam injuncti, tum & auxilii ad retinendam promissi conscius, tum verò etiam præmii largissimi certus, mortalia temnit, tam blandimenta, quam irarum & furoris terricula, intrà se reputans vel luci dicens:

- - - - - Vado ducente Deo
Flammas inter & hostes, dant tela locum
Flammæque recedunt.

Huic non tantum læva omina & adversa, quæ multos frangunt, sed & læta prosperaque, quæ plures solvunt, benè semper, imò vertunt optimè. At contrà

Si malus aut nequam est, malè res vertunt quas agit,

vel quas saltem videt. De his quæ sit Tua mens, me mone, admone etiam officii, ubi opus est. Invenies accessu facilem, persuadendæ verò veritatis & virtutis etiam facillimum. Tarditatem literarum Tuarum æquitas excusat: absentiam dubio procul accusaret, omnique privaret patrocinio, ubi de Virtute & Republica sermo est. Nullus hinc effugiis locus, quæ utraque illarum insident. Oberrent Tuæ literæ, quantum per loci conditionem licet, & quantum turbidi temporis iniquitati libet, at non aberrent. Ibi nunquam perdent gratiam, quod sat benè, quia meum in Te studium certò, novi. Hic perderent secum egregiæ & ad bonas artes erectæ industriæ monumentum. Omen itaque sinistrum prohibeat Deus, viarum & virtutis custos! Tua ista curiosæ benevolentiae præludia magnum quid mihi de Tuâ in hoc laudabili humanitatis certamine industriâ pollicentur. Hanc in eo quoque exeras velim, ne gaudia nostra moreris, neve spem in longum extrahas. Exemplum meæ ad Curtium epistolæ jam acceperis. Judicium de hac Tuum opperiar, tantæ eruditionis & benevolentiae experimentum. Hoc si impetro, invitabis me, ut plura ejus notæ submittam. Tunc demum vota nostra optatum consequentur gaudii apicem, & tam Illustri parario utrique nostrum conjunctissimo & amicissimo, qui me talem Tibi Teque mihi fecit, amplissimas agam gratias, permultis alioqui nominibus ei devinctus. Me quoque premit & altiora petere prohibet fortunæ gravitas. Sed & illa ingenii parvitas mediocribus contentum vivere jubet. Cum amicis *ἀνταγωνιστὰς* per epistolas bonæ mentis internuncias colloqui, & extremali, familiaribus epistolis aptâ dictione, apud eos uti soleo. In qua quæ jurè desiderantur ab illis, excusabit æqua eorum benevolentia: quæ ab aliis, mea apud eos publicæ rei utcunque juvandæ dedita opera. Amicorum festivas acclamationes ambiciosè non quæro. Prodent se hinc jam clarissimæ voces, Rautensteiniana & Heinsiana. Tam illustribus nominibus sociari integrum Tibi esto. Nondum visas Magni Grotii literas Te in unum colligere instituisse summoperè Tibi & publico gratulor. Digni hi Phœnicis ingeniorum fœtus tanto Curatore. Epistolas ejus habet plures, & originales quidem, Martinus Ruarus, institutioni trium filiorum meorum præfectus, feliciter ad Parentis sui *ἡ μανία*, cui est cognominis, magnam exultationem contendens, ad Parentem suum (cujus etiam epistolarum hujus generis plures centurias luci aliquando committendas, asservat) ex hac urbe & Lutetiâ, scriptas. Illas ad Joannem

Veritas consuetudine etiam inveteratâ, potior.
Timor Dei sit pro vitiorum freno.
Spes, velut galea, corda pia munit.
Desperandum nil virtutis amanti-
bus.
Libertatis & industriæ humane ac divinæ gratiæ Societas pia, utilis.

Bonis omnino in bonum.

Mali bonis etiam abutuntur.
Officii se admoneri patere.

Veritatem & virtutem supra omnia cole.

Epistolas Virorum doctorum & proborum, ut par est, æstima.

Deo præcibit cunctis commendanda.

Humanitatis certamen exerce.

Celeritatem diligentiae tempestivè adjuuge.

Rautensteinii amicitiam & merita Auctor celebrat gratias.

Epistola & sermonis familiaris verba facilia sunt.

Amici contibus fave.

Ambitio vitanda.

Carmina gratulatoris ab Amicis Auctori oblata.

Grotii epistole ad Martinum Ruarium & Joannem Crellium.

Joan. Crellius pater & filius.

Belli Anglicani mala quamprimum auferri Auctor cupit.

Brunnerus de virtute & fortuna Boica.

Joannem Crellium pariter τὸν μακρῆτιν apud filium hujus, generum illius Amsterodami invenies. Harum exempla à me faciliè impetrabis, ut & illarum à Crellio patri ὁμονύμων, si rectè eum novi. Sed an Tu multis exosa nomina Grotianis inferi velis, illud est, de quo addubitare licet. Etsi multa ibi Philologica, Historica & Politica tractentur, alicubi tamen & controversa de rebus fidei tangantur. Opto, ut tam atrox belli Anglicani tempestas pace fida commutetur, nec amplius ubique bonis conatibus resistat. Illustrissimus Rautensteinus noster Brunneri opus de virtute & fortuna Boica nuper editum, Tibi, credo, commendavit. Sed & ego Aventini Annales Bojorum Tibi iterum iterumque commendo, etsi Auctor ille satis jam Tibi sit commendatus, & de meliore, ut dici solet, nota. Si quid veri sublit illi de nova editione eaque notis aucta Prodromi Cometicæ Heveliani, mox ex Tuis, ut spero, cognoscam. Vale, Vir Doctissime, Teque inter præcipuos virtutis & solidæ eruditionis cultores à me habitum iri, nullique pariter affectu ergà Te me cessurum, certus esto.

Roterodamo Hamburgum die 15. Novembris 1665.

Gruterus de Auctoris ad Curtium epistola judicium fere benignum.

Sententiæ Auctoris de æqua Cometar. signific. foveat.

Cometas tristia, eaque sola non portendere Gruterus affirmat.

* status imper-turbatus

† retentioni assensus

Sententiam veram multi Viri docti metu invidia premunt.

Sapientum sententiam à vulgari diversam esse convenit.

Joan. Georg. Gravii Prof. Ultraj oratio de Cometa nupero varia & iniqua judicium experitur.

Belgarum Theologi plerique irritabiles.

A Bundè pensata epistolii tui die 25. Septembris exarati brevitās, quod ex temporales præcipitarunt angustia, ex literarum apographo, quas rationum momentis & pondere graves exarasti ad R. P. Albertum Curtium, fufius in enucleandum argumentum & indulgentius incumbente calamò. Atque ut animi exertissimè benevolentiam spirantis stricturas compendiosa prodit scriptio, ita ad instruenda solidæ confutationis aciem comparata prolixitas, tanquam Solis radio demonstrat ingenii vim, digni quod immoretur detrahendis infamiae, in popularem transfusæ opinionem, & cælo inscriptæ ex Cometarum ortu, commentis. Qui enim nunquam incitatiores me sensi ex triviali æstimatione in partem (ut multis videtur) sequiorem, spectatis, quæ cladium prænuntia rutilare putantur, sideribus, ita lectis tuis, ad rationis trutinam castigatis, vix in dubiis plerumque texti solitis præsidium video, quo non excusationes prisca nocentia streperos. Itaque mihi, non servire nato in humanis scientiis, nec juranti in magistrorum verba, qui solâ nixi autoritate regnant, veniam dabunt tenaciores pervulgatæ sententiæ, si nunc post discussiones in tuis ad R. Curtium non leviter adumbratas, sed multo validas robore, intentior paulo in argumentum Cometicum, quàm hætenus mea patiebatur ἀταξία * (fortassis nimia accusanda securitatis, quod utrimque reducta consisteret, Scepticæ ἐποχῆ† affinis maximè) nunquam laceßere dissidentes cum aliquo periculo apud supersticiosulos, sed intra pellem suam quiescere, neque crabrones irritare solita, tecum pronunciem, assensu ad certos redactò terminos: Deum aliquando ex iræ suæ armamentario Cometas depromere & ostentare orbi, pœnarum minis terrendo, quas sæpè justa expedit vindicta: & religionis interesse ut hoc firmiter teneatur, ne imbecilliorum in ea causâ mentes altior penetret offensio, licentiæque fibula videatur laxari. Cætera, cum & prævios Cometas aliquando secuta insignierint prospera, masculè disputentur extrà populi Theatrum, non admiscendi Sapientum placitis aliter muniendis, quàm fert trivialis caprus. Sed qui me primo tui operis gustu imbuisti, scito accendisse desiderium latius excurrendi in campum variâ eruditione florentissimum: undè tibi æternitatis lauream texet Cometologia, scitissimè è multis adornata scientiis.

Joannes Georgius Grævius, Historiarum & Eloquentiæ apud Ultrajectinos Professor, de nupero Cometa Orationem habuisse dicitur in Academicæ acroaseos celeberrimâ frequentia, Senatui ejus Urbis inscriptam & editam, varique expertam judicium, Theologorum infesta maximè: qui adversarium acuisse stilum perhibentur ferociter confodiendæ non mali hominis & exculti literis elegantioribus existimationi: ut apud Belgarum plerosque irritabilis & præfidenter insolens est natio sacra & animarum curam profitentium. Si non audita nec

nec visâ narro, ipse aliunde nec per obscuros tamen rumusculos edoctus, an bona penitus fide, nescio; & perspexisse cupias Viri sententiam, ab instituto, ut authores mei volunt, tuo non abludente, faxo gestias exemplari, non promptè minus quærendo, quàm in tuos usus accuratissimè transmittendo: si illuc intendenda mihi cura tuo ex jussu aut libitu. Vale.

Græviora-
tionem de nu-
pero Cometa
Gruterus Au-
thori, si velit,
promittit.

Hamburgo Roterodamum die VIII. Decembris CIOIOCLXV.

Justo diutius oberravit, vel alicubi obhæsit epistola Tua xv. Novemb. Gregor. mihi verò v. Decemb. reddita. Iram tanta mora mereretur, si illam hac de causâ capere liceret. Distulit Cunctator, quisquis ille est, gaudia nostra, quorum copiam omnis humanitatis plena epistola illa Tua attulit. Non perdidit illa tamen gratiam nec valorem apud me, qui semper rerum magis momenta, quàm circumstantias æstimo. Rem me Tibi gratam, missò meæ ad Curtium epistolæ exemplo, fecisse, multum mihi gratulor. Tantò magis quòd qualescunque rationes meas, in mediis occupationibus natas, non tantum boni & æqui consulueris, sed & aliquid ad rem facere judicaveris. Spero me medio tutissimum iturum. Cometas enim, aliaque signa cælestia nec temnenda, nec timenda, sed tamen mente piâ contemplanda, & in argumentum virtutis ducenda esse, pro virili probo. Scio plerisque, & ferè omnibus jam olim, paucos si excipias, aliam fuisse mentem, pro eademque etiam nunc plures, illud præsertim, quod notas, *genus irritabile vatum*, tamquam pro focis & aris certare. Video, quod majus est, eosdem illis qui vel latum unguem à trita illius opinionis semita discesserint, gravem dicam impingere, diem dicere, impietatis accusare, &, si fieri possit, igni & aqua interdicere velle. At verò hoc nil est iniquius. Non enim ideò ullâ impietatis suspitione onerandi sunt, qui etsi Cometis & aliis astris omnem, minimum illam ad actiones humanæ voluntatis se extendentem, operandi vim adimant, eam tamen Deo reverenter tribuant, eundemque illorum auctorem & rectorem venerentur, naturalium rerum cursum non impeditum relinquendo, eidemque & siderum speciatim cursum & directionemtribuendo. Adeò nempè proclive est insontes quoque in suspitionem trahere, & bonam eorum existimationem immeritâ criminatione gravare! Ego spero satis me Tibi mentem meam literis die III. Novemb. datis probasse: quas vix credo Te, cum illas Tuas scriberes, accepisse. Nullam enim earum, nullam & rerum iis contentarum mentionem facis. Auget suspitionem turbulentorum horum temporum conditio. Nolo tamen malè opinari, vel etiam ominari: malo potius benè sperare, hoc enim longè gratius est. Sed & nunc paucis repetere juvat, me nec astris omnem vim in inferiora influentem, nec speciatim Cometis tristium præsignificationem adimere. Scio malis incutiendum esse metum, nec vel minimum laxandam licentiæ fibulam. Sed nec dubito bonis paranda & promenda solatia, Cometas autem tam bonis quàm malis spectandos & considerandos à Deo omnium Creatore proponi. Non enim ullam justam video rationem, solis improbis cum tremore, nequaquam verò probis cum gaudio vel spe contemplandos monstrare Cometas. Cum itaque hic Tuam sententiam satis perspectam habeam, eamque nunc cum mea convenire animadvertam, tantò majori cum fiduciâ Te compellabo:

Serius justò
redditam sibi
Gruteri epi-
stolam Auctor
queritur.

Amici effi-
cium, licet se-
rum, grato
animo accipe.
Gruterum
sua sententia
favere Auctor
sibi gratula-
tur.

Auctoris de
Comet. signif.
sententia,
A vulgari
differt.

Sacer ordo
libertati inti-
micus.

Libertas, li-
cet innoxia,
invidiæ &
periculo expo-
sita est.

Cometis &
aliis astris qui
omnem, vel
saltem in
mentes huma-
nas operandi
vim negant,
impii non
sunt.

Spes suspicio-
ne potior.

Auctoris
media de Co-
metis & aliis
astris senten-
tia.

Cometa si-
gnum super-
naturale, do-
ctrinale, bonis
malisque ex-
hibitum.

Gruteri con-
sensum Auctor
sibi gratula-
tur.

Ἡσυχος ὡς περ ἐγὼ μέσσην ὁδὸν ἔρχευ πρὸς τὸν.

Quietus, sicut ego, mediam viam ingredi pedibus.

Theognis.

Illis quoque meis literis Tibi de carmine gratulatorio, inter facilis benevolentiae & modestiae tuæ fines versante, gratias egi. Misit mihi & Clarissimus Heinsius Scazontem suum in hanc rem. Is etiam de illa Joann. Grævii Oratione jam diu me monuerat. Sed eam hic invenire non potui: quæram tamen adhuc, utpote à Viris tantæ notæ tantoperè commendatam. Libenter enim eam legere cupis.

Joan. Græ-
vii Oratio-
nem commen-
datam Auctor
legere cupit.

SSSSS

*Sacri ordinis
iniquitas.
Invidia ve-
ritatis &
virtutis stu-
dium in te
non exstin-
guat.
Irritabiles
& implacabi-
les summe
acerbi.*

rem, utpote genio & instituto meo convenientem. Miror autem Virum illum boni commatis tam acerba malevolorum experiri judicia, ut etiam acutis stilis confodere nominis ejus famam velint. Quid putas mihi ab illo hominum genere expectandum esse? Sed innocentia & recta conscientia munitum me pectus contra omnia invidiae tela gerere, certo scito: etsi nescius non sim homines illos, quod nec Cicero lib. 1. ad Atticum probaret, non tantum irritabiles, sed & implacabiles esse. Tu Vale &, cum Te mens æqua non deficiat, mihi favere perge.

Roterodamo Hamburgum die 15. Decembris 1665.

*Gruterus
tardè sibi se-
cundas Au-
thoris literas
redatas que-
ritur.*

*Literæ ami-
corum sæpius
à bonis Viris
malè curan-
tur,*

*Magno rei
literariæ &
oblectationis
dispendio.*

*Literas bre-
ves scribere
aliquando
convenit &
opus est.*

*Gruterus
carmen gra-
tulatorium,
exemplo Rau-
tensteinii
pangit & Au-
thori mittit
idque trifer-
me:*

*Modestè de se
loquitur.
* mentis con-
ceptuum*

*Gruterus in
carmine gra-
tulatorio Au-
thori offerendo
Rautensteinii
sequi-
tur:*

*Rationem
exercendi li-
terarum cum
Auctore com-
mercii stabi-
lit,*

Qui literas tuas reddere solet oppidi hujus civis, ea parte notus homo, qua publicè spectata commendat probitas & fides, cum traderet Amstelodamò perlatas, quas Hamburgi dederas 25. Septembris, usus est præfatiunculâ excusandæ tarditati: cum aliquamdiu jacuisse diceret, è qua nescio conjecturâ apud vasti emporii inquilinum an civem? aut neglectas, cum nihil inter nos agi putetur, nec perperam, ejus momenti, quod opportunè importuneve urgeat, aut sepositas, donec huc scribendi occasio, quæ serius oblata videtur, eas pateretur dari comites alteris præcipuam operam flagitantibus. Hinc injectus mihi scrupulus, nataque suspicio è probabilibus non malè cohærentibus, meis ad te destinatis idem evenire posse. Quare velim per te moneatur quisquis est istius apud Amstelodamenses negotii gestor, ut omni eximat moræ quas mihi inscribis, neque de levandis mihi impensis sollicitus sit delibata celeritatis gratiâ, quæ primas tenet, ubi commeant amicorum desideria. Hæc intacta nuper transmissi, dum aliò intentionis acies fertur, & velut secundis ista curis servata videntur, cum primas inobservata fugissent. Possem quasi expletò argumento ad clausulam festinare, nisi cursoribus tabellariis superanda locorum intervalla monerent culpandam epistolæ brevitatem, longè disjunctas petituræ terras, & evalescentis inter istas rei levissimæ angustias. Feres ergo paulò excurrentem fusiùs in ea, quæ digniora non dico, sed fore tibi gratiora spero.

Excellentissimi Legati Rautensteinii carmen in Cometologiam tuam, huc ab eo transmissum, excitavit in me accenditque tamquam afflante Apolline Poëtica conatûs impetum, in versus diffusum tribus modis variatos constante ferè argumento: ut ingenioli, stilum istum ardentè licet olim amplexi, cum pubescerent quasi studia Academiæ matura, & postea sub Togatis adolescerent Doctoribus, angustias sentiam, eadem oberrantis chordâ, & supellectilis istius pauperiem: quæ non suffecit refingendæ trium *ἑννομασίων* * fabriæ. Seu deflagrat ignis, quo adolescentia proximaque illi ætas efferbuit, destituitque virilem; seu amabili insanix cum severioribus pugna est, superciliosè interpellantibus, & quæ istam humaniorum literarum partem delicatè haberi non patiuntur. Non putari tamen vel infelicibus nata Musis dissimulanda: ut cum animum per verba utcunque in metri sui nexus coalescentia candidè pelluentem videris, cætera ex artis & naturæ amica conjuratione æstimanda, hîc verò notanda utriusque defectu, æquus Lector excuses. Vale Vir Amicissime.

P. S. Quæ nunc oculis & manu contrectasti hucusque progressus lector, exaraveram ante aliquot dies & prævenire avidus diligentiam tuam, & qualecunque carminis specimen in Cometologiam Tuam exhibere: cum à Rautensteiniano carmine recens nonnihil sensissem transfusum amicæ contagionis. Sed dum morari jubet excogitanda ratio, qua civi nostro nihil amplius ex me crearetur molestiæ, perferuntur ad nos tuæ: & quas Adamus Francus suis comitabatur literis, & quas mihi Dionysius quidam reddendas curavit, diem ibi lego 1. 11: hîc 15. Decemb. Sed jam per Adamum patefacta est via, qua te petam, nostrate non interpellatò, & præcisâ ambagium parte. Reperies in meis tuo

tuo præventa officio : ad cætera quæ nostrum flagitare videbuntur responsum, mox accingar, morâ exsolutis, quæ diutius retenta ignaviam arguerent, non occupationes brevi diluendas otio per Christi natalem. Unum nunc in antecessum non licet filere : haud conspectas mihi, quas tertio Novembris datas scribis. Pereat inter nos horribile secretum, si quod auribus tuis deposui. Si quod verò pondus pateris habere preces meas, fac videam exemplar Scazon-
tis Heinsiani, sed ut è prima profluxit cura nativum testatus impetum. Ne quid tibi hinc sit fraudi, per Musas ac fidem addico. Iterum Vale. Roterodami die 19. Decemb. 1665.

*Tertius Au-
thoris literas
redditas sibi
non esse scri-
bit.
Et Heinsii
Scazonem sibi
missis petie.*

Hamburgo Roterodamum die 23. Jan. Juliani 1666.

AD literas tuas die 15. Decembris datas, quibus & appendicem die 19 ejusdem mensis addideras, rescribere Tibi, Vir Humanissime, usque adhuc non potui. Has tamen habui profectò acceptissimas, utpote eximiæ tam eruditionis, quàm ergà me benevolentix plenas, & accepisse me, paulò ante indicavi per communem amicum Adamum Francum, qui quâ est humanitate officiosâ in amicos, de eo te jam fecerit certiore. Nisi mihi cum exploratâ benevolentix amico res esset, in partes ad me purgandum advocandæ mihi essent continuæ & graves occupationes, parum commoda quandoque valetudo, aliæque. Sed religio mihi est vel tantillum de certa & indubitata tuæ æquitatis & benevolentix spe decerpere. Debuisssem quidem citus ad rescribendum me tibi sistere & gratum animum testari de tanta benevolentia, id est prolixa & liberali in trino carminis, latissimoque tum amicitix tum argumenti ipsius campo se diffundente. Sed obstiterunt, quæ modò dixi. Nisi etiam dicam me tibi respondere prius noluisse quàm mihi Humanissimus Heinsius Scazonem suum correctum, & votis meis accommodatum sisteret. Is nudius demum tertius comparuit, quem tibi è vestigio exhibeo, licet adhuc nonnulla corrigi velim, illa scilicet ubi felix ingenii Poëtici & amicitix vena immeritis laudibus meis luxuriat. Sed malui pudori quàm officio meo vim inferre, ne vota tua tandiu differrem & destituere velle viderer. Tu, quæ tua est æquitas & erga me benevolentia, candorem meum &, quod meritò dico, promptum benè de te merendi studium, boni & æqui consules. Nil est quod magis mihi in tuis carminibus gratuler, quàm te adsentire mihi de benigna Cometarum significatione, & acerbam exsulii sortem candore placido lenire. Videt orbis melior nos singulari divinâ providentiâ tot periculis & malis, patriam domi forisque violentius pressuris, subductos esse. Et nos quidem pietatis in patriam non vivimus immemores, eique quietem & prosperitatem precamur. Sed si dum eâ ante quinquennium pelleremur meritò diximus :

*Adamus
Francus ab
officiosa hu-
manitate lau-
datur.*

*Silepti cul-
pa apud ami-
cum justis ex-
cusationibus
diluenda.*

*Grutero de
carmine Au-
thor gratias
agit.*

*Laudatus
ab amico mo-
destiam ser-
vare.*

*Grutero con-
sensum Aucto-
ris sibi gratula-
tur.*

*Mala Deus
in bonum
vertit sua.
Injuria sæpè
facit locum
meliori fortu-
næ.*

- - - - -

Et quæ nosti cætera : tanto minus malevolis hac tempestate assiduos illos & magis magisque surgentes in patria motus invidemus, semper tamen optima quæque optamus. Atque hoc est generosâ, licet modestæ virtutis opus, quæ contrà omnes fortunæ iras & assultus immota & invicta persistit. Quam in rem plura scripsi in illis meis literis die 3. Novemb. datis quæ si perierunt, faxo ut hanc jacturam ex scriniis meis quamprimùm Tibi resarciam. En tibi epistolam manu Andreæ Vissovatii affinis mei de Cometis scriptam, quam Tibi placitum spero. En & exemplum epistolæ à me nuper ad Clarissimum Heinsium datæ. An ad mentem veritatis illa de otio & negotio Sapientis scripserim, fac ut sciam. Talia enim profunt in publicum. De secunda editione Prodromi Heveliani velim me quamprimùm reddas certiore. Vale ac mihi constanter fave.

*Polonia res
ab exsilio pio-
rum deterio-
res factæ.
Virtus pa-
tiens & mo-
desta est.*

Roterodamo Hamburgum die 12. Martii 1666.

Æquis officiis fovetur amicitia.

Amicitia sincerâ & constanti benevolentia, non epistolis mittitur.

Excusatione anxietas non opus habet amicitia.

Scholastici labores rari quietem obtinent.

Heinsii filii carmen Græcè laudat.

Patria non grato animo profectur.

Græcos poetæ veteres Heinsius pater lepore æquavit, nisi & superavit.

Græci, ut permodè de se sentit.

Solo affectu se commendare studet.

Poëtae studia maxime juventuti conveniunt.

Tyrannis conscientiarum Christianis non convenit.

Modesti Viri ob diversam de rebus fidei sententiam non persequendi.

Veritati contra contumaciter resistere non.

Morosissime pensitaret suavia amicitiae officia, qui velut ad temporis dementum durus exactor flagitaret literarum vices. Ubi nullis concutienda suspicionibus benevolentia fidem semel munivit religiosè habendam quicumque inciderint casus, ibi modulo suo omnia metitur æquitas, æstimare gnara quid occupationibus, quid aliis liceat ex obliquo incurrentibus, ut invita numeros suos implere nequeat diligentia.

Anxiæ excusationis apparatu gaudeant minus sibi invicem perspecti: noster amor repudiat quæ ambiciosi dari solent auribus: sic nec responsi tui molestæ tarditas respicienti, quæ subnasci potuerunt impedimenta Viro, tempora sua severè dispensanti; nec parùm habuisse rationem officii, si coëgit cunctari necessitas etiam athleticè valentem, meis quoque etsi levioribus districtum curis, quæ tamen pertinaci in seriem recursum imperiosè interpellant, ut diverticulum abnuant: quandoque urgentioribus peractis, quæ publico imputantur, digredi patiuntur nonnulla privatis ferè affinia: ut non invita submoveantur leviter, sed ex hujus instituto vitæ mox capeffenda totum occupent. In Heinsiano Scazonte Poëtam pridem mihi ex interiore notâ cognitum deprehendo, nativis validum & promptum felicissime pigmentis, & omni rerum verborumque artificio, quod carmini victuro genium conciliat, non longè accersitâ dote speciosum. Hic ignobile versificatorum vulgus intuemur exemplum, è quo perspicere licet candidè æstimato, si non applaudit sibi stolidè inflata & curtæ suppellectilis ignara tenuitas, quantum nobis aliisque parum benignâ Minervâ scribentibus, desit ad culicem. Ego ut in patre Daniele Heinsio, olim dum viveret, mihi studiosè culto, & cujus nunc defuncti in summa gloria eruditionis diffusæ, sacræ memoria est, mirari soleo excellens ingenium, quod in multa scientiarum arcana erectum ingenuo etiam sapore carmen condiebat Græcum: Ut cum antiquis certaret feliciter, & ambiguâ sæpius palmâ: ut qui in isto genere transmarinas Veneres expresserit propius, viderim neminem: ita in filio venam Latini carminis fluere sentio sæculi sui fœcibus intactam, & cultissimæ antiquitatis ubere spiritu calentem. Ab istis tanto eruditionis & poëseos splendore conspicuis ubi oculos ad nostra reflexeris, non possunt non velut sordibus adsperfa, humiles conceptus inquinantibus, evilesce spectatori eximio talium elegantiarum. Sed qui in aliis artem miraberis, in meis præter vegetum benevolentiae infucatæ candorem nihil reperies æstimandum. In misso igitur Heinsiani, id est politissimi Scazontis apographo, ut exosculor tuum benè de nobis merendi studium, ita & delicias Musarum amplector, olim mihi summè deamatas, cum adolescentia primo laudis rapta impetu ad istas effervesceret literarum amœnitates; nec facilè nunc spernendas, ubi carmen non trivialis venæ lenocinantes animo objicit illecebras: qui nondum ejuravit penitus amabilem insaniam. Sed malim isto furoris innoxii thyrsos incitari, quàm sævire decretis rabiem quandam barbaræ immanitatis, & Christiano orbi detestandam spirantibus, in homines severo religionis, quam semel, nec temerè, amplexi, instituto hærentes, à turbis sacra profanaque miscantibus alienos, & inflexâ ab obsequio summis potestatibus debito constantia: exilioque acerbo punire dissidentes in rebus, aut olim controversiæ obnoxiiis, aut quas adgnata mysteris cæli caligo nonnullis plusculum Rationi deferentibus, saltem innocuè (ut Christiana mihi suadet charitas, decretorium stilum non facilè stringenti, in quibus subtilitas vult nonnihil condonari ingeniis modestis, nec improbâ contentionis libidine in disputationes lascivè prurientibus) tales nuper fecit errantibus: dum præbeant se dociles, & probationibus ad liquidum deductis, quantum perplexa patitur materia, convincendos, amotâ præfractæ mentis pertinnaciâ, ad oblatam lucem oculos claudente. Habet illud quoque solatii vita

extra

extra patriam agenda, quod nullius vos sceleris conscios ista exercent fortuna, capite iis malis subducto, quæ domi acerbissima grassantur, afflictissimæ Hydræ Poloniæ in novos bellorum foetus renascente, quasi continuo diluvio manaret effusus ærumnarum intercidi abnuentium gurgēs. Neque enim ut nota tanti & qui tristissimas dedit clades, turbinis primordia sunt, ita & in finem prospectus patet, altius reconditum adhuc, nec cogitationibus saltem nostris emendandum. Interim Christianè ferendum, quidquid immittente cælo nos premit; tam ut aliorum exploretur constantia, qui non obstreperi Deo patientiam, & Regi obsequium probarunt salvâ fide, quàm ut iustis ingemiscant poënarum flagris, qui patriæ, sparsas latè ruinas spectantes incendio oleum affuderunt. Sed quod negavit solum natale, ut extera concedat exilioque lecta sedes, ex toto precor animo: expectaturus ut quæ 3. Novembris data intervertit casus nescio quis, novo ex scriniis tuis apographo refarciantur. Quæ de otio & negotio sapientis philosophicè in epistola ad Nobilissimum Heinsium differis, legi avidè, neque hætenus video meâ à tua sententia dissidium. Vissio-
Conscientia innocentie magnam in adversis solatium.
Calamitarum publicarum initia sæpè nota, exitus later.
Patientiâ cum persecutoribus certâ.
Exsiliium quietâ, sæpè & commoda, sede pensas suis Deus.
Vissio-Gruteri epistola de Cometis placet.
Libertate Philosophicâ utere:
Peripateticâ dictatura in Republicâ literaria locum jam non habet.
Religionis suæ irrisores alienæ sapiens sunt osiores.
Heveliani Prodromi Cometicæ editio secunda innititur à typographo quodam promissa.

Roterodamo Hamburgum Kal. Aprilis Gregor. 1666.

Iludebat expectationi meâ Typographus de Hevelianæ Cometologiæ prodromo, rogatus an operas ejus exerceret liber, & quando secundæ editionis spem faceret: cum pateretur me duntaxat ancipitem luctari cum promissi umbrâ, quo poscebat me grandi in congressu antè menses complusculos. Visum ergò per alios, sed dissimulatò meam hîc rem agi, exploratius cognoscere singula, quæ tui conjectabam esse voti. Reponunt, perstare ejusdem pollicitationis tenacem, sed frigus aliquod suffundi, ut certior ab eo quàm antea non discedas: & putent felle nimio insanire Typographum: quem suo permittere genio statui. Grævianæ exemplar orationis non reperio in nostris officinis: & author Vir mihi longè amicissimus, hoc nomine interpellatus, filet: distractus, opinor laboribus Academecis, & limandis quæ in Hesiodum paravit, mox prelo subjicienda. Ut doleam fraudari te opellâ meâ, quam & hîc & alibi velim experiaris animo meo parem, id est, alacrem, & nullo tardandam frigusculò. Ad Nobilissimum Heinsium pridem est cum meditor aliquid literarum: sed obstat scripturienti prærepta, quam non nemo olim mihi conciliaverat, transmittendi facultas. Si quando in Suediam excurras epistolico defuncturus officio, salveat Vir præclarus meis verbis, quæsitâ quâ nunc commodè & tutò adiri possit, ratione. Vale.

Hamburgo Roterodamum die 16. Aprilis 1666.

ACcepi simul ante octo amplius dies binas Tuas mihi pergratas, alteras die 12. Martii, alteras Kal. Aprilibus datas. Ad quas en Tibi breve & incomptum, ac inter assiduos, nec sanè leves, labores natum responsum. Optandum est, ut & nos cum omnibus bonarum artium amantibus pacis restitutæ fructum uberrimum in tutò exercendo literarum commercio referamus. Responsi amici vicem promptam & sub manu natam amo, fateor: dilatam excusò: ibi gratum, hîc æquum animum monstrans. Heinsum utrumque dum talem esse prædicas, dicis quod verum est, & totius orbi literati iudicio firmatum. Ego Heinso filio Viro illo eximio utor amico, literarumque commercium assiduam mihi cum eo intercedit. Ita è vestigio misi ad eum, quæ apud me de illo tam honestè dixisti. Horum ille & Illustrissimo nostro Rautensteinio in Aulam illam Ablegato faciet copiam. Quæ tam contrà sacram tyrannidem à Christianis prohi dolor! exerceri in conscientias hominum liberrimas suetam, quàm pro caritate Christiana cordatè scribis, cum æquitate apprimè conveniunt. Nos equidem persecutoribus nostris, quorum iniquitati in gente omnium liberrima exercitæ, nil unquam simile vidit orbis Christianus, non melius respondere possumus, quàm Justinus, Tertullianus, Hilarius, Athanasius & alii veterum fecère suis. Quid si sacræ paginæ præsidia adhibere vellemus? Hæc nos docet, quæ sint arma Christianorum (qui scilicet re non nomine tales sunt) justitiæ scilicet caritatis, patientiæ. Juvat tibi exscribere pauca ex Aventino, quem Tibi aliquando commendavi. Is lib. 2. Annal. monstraturus, quantum à vita, moribus & institutis majorum describerimus: *Verissimum est profecto, ait, aut illud Plinianum, multum referre, in qua temporis cujusque virtus inciderit: aut hoc D. Hieronymi dictum, auctos temporalibus, spiritualibus diminutos esse. Admonet D. Paulus eos, qui pie velint vivere, multa adversa perpassuros. Admonet & Christus Servator hominum, Doctor & Magister noster, se gladium & ignem, non pacem missurum. Tantum abest, ut nobis pollicitus fuerit opes, gloriam, secundasque res hujus sæculi: pauperes, nudi, egrè veritatis gravitatem ferunt, ne dum divitiis, honoribus, imperiis onerati ferre possint: quæ plebique malos efficiunt, scelestos reddunt, bonos nunquam faciunt. Et spina sentesque nolis velis, appellari solent à Christo. Qui postea quàm immortalis triumpho ad caelos evectus & celestis spiritus adoptivorum filiorum mentibus illapsus est, ejus comites, discipulique (sicut in sancta historia sacrario continetur) duntaxat Judæos in Palaestina & ubique gentium passim habitantes, tanquam divina stirpis radicem à Christiana pietatis fonte imbuerunt. Ibi Sacerdotes & Pontifices irâ simul & invidiâ commoti quod à multitudo defererentur, & sua vitia patefierent, cognatos & gentiles suos Christo devotos supplicii affligunt, eos, velut impios & patriæ religionis desertores, Deique immortalis (cujus Legem datam Moysi solverent) hostes & proditores occidunt, trucidant, utribus eliminant. Hæc ille, quæ docent easdem comœdias tragoediasque in theatro orbis etiamnum, mutatis personis, geri. Volui autem hæc, licet prolixiora, longè pluribus, quantumvis singularem pietatem ac eruditionem, eamque cordatam spirantibus, omisissis, Tibi describere, quod ad argumentum, quod tractas, comprobandum apprimè faciant. Tantò verò lubentius & justius id ago, si Tibi liber inter optimos, quos habemus, meritò ponendus, non sit in promptu. Ibidem de constantia & patientia Christianorum sævis persecutionibus laceratorum, non tantum invicta, sed & furoris hostilis victrice, & Christianæ gentis procreatrice, ad quam & tu nos hortaris, præclare disputat. De iniquitate verò persecutorum, de flagitiosa vita Pontificum sui sæculi, proximi scilicet de frustratis tum sævientium hostium, magis magisque propagatis inter medias afflictiones Ecclesiis Christi, tum subdolorum Philosophorum conatibus & votis, quæ non egregia docet! Satis certus sum, Optime Grutere, Te si librum ad manum*

Pacis com-
moda in rem
literariam re-
duntant.

Heinsius pater
& filius
laudantur.

Polonorum
fratrum ex-
sulorum sum-
ma cum ini-
quitate jun-
ctum.

Persecutio-
nem ob relig.
in ethnicis &
Arianis cul-
parunt vete-
res:

Tantò magis
sacri scrip-
tores.

Arma Chri-
stianorum ju-
stitia, cari-
tas, patientia.
Opes & vi-
res justo ma-
jores Chri-
stianis exti-
terunt dam-
nosæ,
Nec sunt pro-
missæ.

Imò tan-
quam spina
& sentes vi-
tandæ.

Christus suis
opes, honores,
voluptates
non promissis,
imò potius
crucem testa-
mento lega-
vit.

Apostoli Spi-
ritu S. instru-
ti Euange-
lium prædi-
carunt, mul-
taque atrocia
à popularibus
passi sunt.

Popularibus
quoque & co-
gnatis sacra
tyrannis non
parcie.

Patientia
Christiano-
rum invicta
manet, imò
victrix eva-
dit.

Parrhesia
Aventini in
taxandis se-
culi vitiis.

manum habeas (memento semper, à Tuo Erasmo plurimum laudatum esse) hunc totum locum in vita Neronis perlecturum, maximamque oblectationem ex eo percepturum esse.

Tot præfidiis inexpugnabilibus muniti

Nos patriæ fines & dulcia linquimus arva,

Nos patriam fugimus.

Virg. ecl. i.

Novimus (crede mihi) per Dei gratiam hujus generis solatia, leniendæ forti asperæ idonea colligere, & in usum convertere. Magis nos persecutorum, nostrorum dico popularium, sui nostrique, avitæ libertatis ac communis patriæ fideique publicæ oblatorum, quàm nostra propria mala angunt. Deus enim, quod Sole meridiano clarius est, paternam nostri curam gerit, eos verò pœnis magis magisque ad recipiendam meliorem mentem urget. Quot & quantis morbis Respublica illa laboret & quibus remediis hi sint curandi, cordatè & sincerè duo libelli, forte jam à Te visi, haud ita pridem, ut apparet, in lucem emissi, docent. Alter titulum præfert: *Moriens Polonia*: alter verò, *Moriens Polonia servandæ ratio*. Hæc ut accepta sit genti meæ & efficax, precor ex animo. Nunc ad reliqua literarum Tuarum capita venio. Clarissimum Hevelium certiore feci, quendam Typographum velle Prodromum ejus Cometicum denuò edere, nec tamen firmum satis in proposito perstare. Nollem id infcio & invito auctore fieri. Sed responsum ejus super hac re exspecto. Hoc qualecunque fuerit, Te non latebit. En Tibi exemplum epistolæ quæ perierat: quod quia statim describi non potuit, ideò nec has literas statim mittere, ex quo scriptæ sunt, potui. Quod Tibi tantum placuerit Vissovatiana epistola, gaudeo. Est certè Vir multæ eruditionis & eximiæ pietatis. Epistola illa velim ad me redeat. Gratulor etiam mihi Tecum de otio Sapientis ejusque Christiani, benè convenire. Vale Vir Humanissime, & meâ operâ, si quâ fortè usui sit, liberè utere, ac mihi porrò fave.

Exfules in promptu habent efficaciam solatia.

Malis popularium dole.

Polonia res in dies deteriores urgent penitentiam.

Polonia moriens & ejus servandæ ratio scriptis publicis proposita.

Auctor pietatem erga patriam testatur.

Infcio Hevelio Prodromum ejus Cometic. edi nollet.

Exemplum epistolæ die 3. Novemb. data, quæ periit. Grutero misit.

Hamburgo Rotterodamum die 11. Maji Gregoriani 1666.

Postquam officio ergà Te meo ultimis literis ad Te die 16. Aprilis datis ritè defunctus sum, & responsi Tui vicem exspecto, nihil habeo scribere, præter pauca, quæ adjungo, à Clarissimo Heinsio die 21. Aprilis scripta. Hæc nuper ad Te mittere non potui ob varias & assiduas occupationes, quæ me totum distrahunt. Quæ causa est, ut vel silentio vel breviloquentiæ aliquantisper indulgere necesse habeam, donec opus meum absolvatur. Heri à Clarissimo Heinsio accepi, Illustrissimum Rautensteinium Holmiæ gravi morbo vexari. Graviter doleo vicem communis amici, eique vitam longævam & felicem precor, utpote Viro ad colendas bonas artes & amicitias nato: Tibique unâ, Humanissime Vir, quem ei supparem esse novi.

Rautensteinii morbum gravem Auctor dolet.

Rotterdamum Hamburgum prid. Kal. Jun. 1666.

Tuæ mihi postremæ offerebantur, cum accingerer ad iter potiore familiæ partem in comitatu habiturus: ut solennis vacationis pars altera laxando daretur animo, & incidendis diluendisque tædiis, quæ spinosi laboris series ex adulto autumno usque in veris æstu * protracta facile genuit: cum alteram sibi vindicassent expedienda domesticæ necessitatis præfidia. Fluxit mihi quidem istud otium non prorsus literarum experts, vera vivi hominis sepultura, sed interpellantibus amicis variè nec injucundè turbidum. Domum regressus in prisca revolvor senticeta curarum, quæ sic in orbem redire solent, & priusquam constitutis pensis nos assignata exercere inciperet statio, jus mihi non fuit in occupationes suaviores Musei. Nunc ordinatis, quæ ex more interruptus disje-

Labores Scholastici quiete & jucunda recreatione interdum opus habent. *vigorem

*Feris exa-
ctis & pau-
lum evagatus
ad orbem
studiorum re-
di.*

*Grotiana-
rum epistola-
rum synta-
gma Grute-
rianum cur
non procedat.*

*Isaaci Vossii
elogium.*

*Invidiam
virtutis viam
tenens temne.
Exosa vulgo
curiosis lecto-
ribus grata.
Theologica
scriptis curio-
sis tūd, nec
sine fructu
adinscuntur.*

*Autographa
magnum
Virorum ha-
bentur in pre-
tio.*

*Libri Au-
torib. incon-
sultis injuria
imprimuntur.
Moriens Po-
lonia & ejus
servandæ ra-
tio Grutero
perplacet.*

*Fredro Ca-
stellanus Leo-
pol. laudatur.*

disjecerat tenor, revocatisque ad lineas suas sub hac præfecturâ laborantium studiis, hæc calamo prima se dedit excurrendi ad amicos occasio. Epistolæ tuæ apographum, cujus mihi nescio quis casus autographum intervertit, libens vidi nec sine gaudio. Ibi enim ut in amicitia nostræ primordia gratulabundus mihi redeo; sic & pergrata meis accidit auribus injecta de Grotii epistolis mentio: quarum pridem mihi inchoata collectio. Hæsit illa ad interpositos obices: partim frustra sollicitatis eorum scriniis, qui auctaria servabant non spernenda; partim fallentibus aliorum promissis: typographis quoque difficilioribus, quod minus ex voto processisset illarum ad Gallos editio; vel ex fato impeditissimi temporis moras neſtentibus. Nec ego urgebam, cum deesse mihi viderem eas copias, quæ familiaribus Salve & Vale complexis interspergerent, rerum pondera eò demenso, ut istis levioribus non offenderetur lector seria consecratus literaria. Nunc in spem erigor adornandi hoc Syntagma seculo fastidioso commendatius. Si Martinus Ruarus & Joannes Crellius Grotiana ad parentes sibi cognomines exarata conceſſerint, non negatis, quibus hi Viri, latè celebres, aut Grotio dissertationis epistolicae materiam serunt, aut ei respondent: ut scripta utrimque enucleatius reddant argumentum, & habeat quo se pascat talium avidus scrutator. Apud Clarissimum Virum Isaacum Vossium idem tentarem paulò fidentius, levi quoque obstrictum promissio epistolarum, quas ad Grotium exaravit pater ejus non sine responsis apud me exstantibus. Nam quòd exosa multis nomina, ut vocas, nec, ut judicia seculi considero, vane, meis obfutura cœptis putes, falleris: cum inde accendendum non segniter augurer lectoris publici studium. Docuerant id crebra me experimenta, quoties in auctionibus venales exponerentur libri ex ista, quam innuis, officinâ. Hic etiam efficacius regnaret lenocinium: cum illa de rebus fidei controversorum severitas lenissimam è philologia, Historia, Politica acciperet temperiem. Itaque rogo causam meam agas apud Crellium & Ruarum, eruditos parentem eruditorum filios: ne symbolam suam negent, quâ istud opus prodeat saporis publico conciliatus. Mihi apographa suffecerint, ut autographa, procul dubio ipsis in pretio, ad suos reditura sint Dominos, nec quidquam decedat priori ex istis, ubi libuerit, inspiciendis, gratiæ. De recudendo Clarissimi Hevelii Prodomo Cometicum cum nescio quibus additamentis, reor perscriptos fumivenduli typographi sermones: cum ut merx ejusmodi exeat probatior, soleat ab authore peti, quicquid ille opis conferre queat. *Morientem Poloniam, & servandæ ejus rationem* jam legi, pensitavi, calculum album adjeci: quisquis tandem utriusque Scripti auctor sit. Ego *terram ei levem* precor, & *in urna perpetuum* verum, sed, ut *serus in calum redeat*, prægustatque tantorum, quibus miserè jactata affligitur ejus patria, malorum lenimentis. Scire velim an epistolæ Vissovatianæ autographum penes me sit, & reddendum; an apographum, ut remitti non sit opus. Non enim *debet Domino perire munus* Maximil. Fredro primum mihi innotuit ex literis Illustrissimi Rautensteinii: quem Aula nunc tenet Suedica, ut scribis, sui intentum Principis negotiis. Ejus Viri, quem Leopoldus habuit Castellanus, omni laude dignissimum (sic censebat olim amicus noster, cum mihi significaret, frui se eruditissima illius familiaritate: neque ab hoc recedit judicio, qui nuper servandæ Poloniæ rationem inspectanti proposuit mundo) exstat Historia de Henrico Poloniæ & Galliarum Rege, è Valeſiorum stirpe tertio. Iste liber quâ excellentiæ notâ insigniverit authorem: quàm benè de vestra meritis sit patria, qui res ejus temporis ex fide narratas memoriarum prodidit, liceat tui cognoscere judicii beneficio: cum difficilis repertu paucos hîc, ferè & nullos habeat habueritve Lectores, quantum impertiente famâ mihi constat. Vale & amantissimo tui favere perge.

Hamburgo Roterodamum die 8. Junii Gregor. 1666.

Ingenue agnosco me inpraesens dignè Tuis literis, prid. Kal. Junias datas, hodiè verò mihi redditis, respondere non posse. Nam & operi meo edendo omni corporis & animi contentione intentus laboribus, præter amplum commercium literarum, exantlandis prægravor & dolore premor, quem ex præmaturo excessu communis amici Illustrissimi Domini Rautensteinii concepi. Huic exprimendo verba defunt. Loquacem tamen me nuper in hoc, quod adjungo epitaphio*, honori beati Amici dicato, faciebat mistus dolori amor, cum die ab hinc octavo corpus excelsæ & præclaræ mentis domicilium in domum meam inferretur; ex qua tertio dehinc die, comitantibus Oratoribus Ordinariis Anglicis & Brandenburgico, aliisque Amicis extra urbem elatum, Ditteldorsium usque deferendum. Ita nempe Vir dignitate illustrissimus, eruditione & morum probitate tam præstantissimus, quàm clarissimus, repente nobis omnibus ereptus est, & fidem exemplo suo facit illi scito: *multos Viros præstantes aliis inserviando, candela ritu, consumi*. Tu si docto epitaphio vel lessò, legibus poëticis devincto, parentare Amicorum Optimo, qui & Tuam & multorum aliorum conciliaverat mihi amicitiam, volueris, id mecum communica & Tuis adjunge literis operi meo, in quo noster familiam ducit, inferendum. Cui an inferi velis quæ de Grotianis mecum pro jure amicitiae differis, scire aveo. O te magnanimum, si tantâ invidiâ major es! De his ego Tecum aliàs, volente Deo, rectius agam. Hic sufficiat dixisse meam operam Tuis votis & usibus esse dicatam. Amplissimus Hevelius, qui æquè ut omnes amici & probi Viri, morte tam cari capitis illius dolebit, cum ei pariter, ut illis flebilis occiderit, non curat, etsi typographus ille vester Prodromum ejus Cometicum denuò edere velit. Vissovatii manum ab Te exspecto, si ad manum sit. Quod si perit, non est quod de apographo labores.

Fredronem Castellatum Leopoliensem, Virum Senatoria dignitate & styli nitore Illustrum, nosti. Scripsit ille non pauca egregia linguâ tam Latinâ, quàm vernaculâ. Ego nil nisi Historiam illam Henrici 3. ex iis possideo: quam procul dubio habebunt Vestri Bibliopolæ. Aliàs paratus sum Tibi gratificari meum exemplum. Vale.

Roterodamo Hamburgum die 30. Junii 1666.

Gnarus per me ipsum, & aliunde fidis edoctus authoribus, quantum pertinet nacis diligentiae, & in multa sparsæ munia, laborisque intentissimi exhaurias in perficiendo opere, quod insigni latissimaque rerum plurimarum pomœria amplexo conatu moliris, statui sola quandoque mearum lectione literarum interpellare tempus tantis dicatum meditationibus. Facilius enim, & longè minori damno sic poteris haberi, fugitivos impertiturus oculos chartis modestè obtrudendis, quàm si turbata solertiâ, suis affixa disquisitionibus, indueres te in molestas responsi vices. Neque dissimulavi hanc mentem in posterioribus ad Adamum Francum, cum meis ad te obsignatis adscribere id non liceret. Justissimæ enim sunt silentii causæ, quòd ex occupationibus sic concatenatis nascitur, emanaturo in multos commodo pensandum largiter. Inposterum itaque constet pensis posteritatem demerituris suis rigor, sed habitâ valetudinis ratione, finè cujus viatico, ut sic loquar, tantum iter feliciter non confeceris, quo ad æternitatem contenditur. Ex literis Nobilissimi Heinsii excerpta & transmissa per mihi grata fuerunt: cum apud Virum publicis distractissimum negotiis videam non intercidisse memoriam, & ejus sedulitatis, quæ colendæ vigilavit amicitiae, cum propiore locorum disjungeremur intervallo. Da veniam, si tuæ nonnihil hinc implorem curæ; ut quæ illi leges inscripta, vestri fruuntur

Ttttt

Rautensteinii mortem
Auctor dolet:
Epitaphium
Grutero misit,

Corpus in domum recipit & extra urbem honestè effert:

Merita laudibus celebrat.

* Epitaphia & epicedia aliæque memorie Rautensteinianæ dicata ad calcem operis vide.

Magnanimus qui invidiâ major est.

Rautensteinio amicus
Hevelius pluresque Viri egregii.

Hevelius non curat etsi Prodromus ejus Cometicus denuò edatur.

Fredronis laudes,

Et scripta varia,

Historia Henrici exemplum Auctor Grutero offert.

Auctoris laboriosis conatibus Gruterus faveat,

Idè suas literas ab eo legi tantum; non vero ad eas rescribi æquus postulat.

Responsi officium non à quolibet amicorum exige.

Valetudinem tuam curâ diligenter.

Heinsii Grutero jam diu amicus.

Gruterus
novâ epistolâ
veteris ami-
citiae memo-
riam apud
Heinsium re-
fricat.

Rautens-
nii mortem
Gruterus gra-
viter dolet.
Merita ejus
laudibus pro-
sequitur.

Dolorem ra-
tione mitiga-
tione solatia ef-
ficacibus le-
va.

Gruterus
Lessum vel e-
pitaphium
manibus Rau-
tensianis
promittit:

Amicitiam
cum eo cul-
tam & meri-
ta deprædi-
cat.
* mentis con-
ceptu

Batavorum
triumphus de
victoria An-
glica.

fruantur securitate commercii in ista vicinia: cum meas ad Nobilissimum Hein-
sium pridem aliâ missas viâ, Holmiam pervenisse vix putem, frustratâ desti-
nationem fortunâ. Nunc fiduciâ plenus reperiendi aditus, quem incerta ca-
suum non infamant, & illi materiam non malignè suppeditavi, in qua jactare
se poterit votis meis indulgens oratio, & effeci ut ad illius quæsitâ nihil deesset
justæ responsionis. Quam & hîc habes, convenientem epistolio, quod unde-
cimum præfert Maji diem. Nunc ad ultimas accedo funesti argumenti, & è
quo dolor, etsi communione plurium allevari vulgo dicatur, velut totus in
hoc caput, quasi nullo divisus consortio, incumbit. Illa enim necessitudo san-
ctior, omnibus tot annorum officiis testatissima, & benevolentiae interiori ad-
missione, nullisque non sui notis ut vivacissima, ita & seculi larvam ac fucum
ferè meditantis nescia, nunc deesse sibi ipsa, crudo adhuc luctu, videbatur,
nec satis potuit expedire mens, quod isto sacrario obsignatum reconditur, nisi
post aliquod recollecta & sibi reddita intervallum. Redibunt qualicunque mo-
do, quæ amissa experiebar, solatia, cum primæ commoti animi turbæ conse-
derunt, vindicaturi se ab isto squalore, quem subito nata, nec impeditæ mo-
rem gerens Rationi gignit mœstities. Ubi plenius evanuerint nebulae ad fata-
lem ictum (de morbo enim ejus nihil conceperam sinistri, eum potius ex ite-
nerum molestiis interpretatus, quàm ex causa vitæ insidiaturâ) ingenio offusâ,
& otiosi Poëtici patiens erit Erasmianum, cui comitia denuò imminet, ali-
quam paritura mutationem, postquam prensationibus priora aperuerunt cam-
pum & rivalium studiis, cum aliquo meæ quietis incommodo, Lessum aut
Epitaphium seriò meditabor pro mea tenuitate: passurus exstare potius nostræ
in pangendis versibus infantiae misellos conatus, quàm ut isto amicitia religiose
cultâ destituatur officio, & Manes Viri in literis, in Aula & augustis Principum
negotiis feliciter versati justâ deprædicatione virtutum: quas rarò tam casto &
constante nexu videmus coiisse tam multas. Quò *ἐννοηθήσεται* * se explicabit luctus,
nescio: sed istud ut certissimum pronuntio, nihil ex me proditum, quod
operi tuo merebitur inseri, velut nebula stellis spargenda candidis. Vale &
inter istas, quibus distraheris, occupationes, patere aliquando me aurem tibi
vellere de Crellii & Ruari ad Hugenum Grotium epistolis, & hujus ad illos.
Scribebam hæc triumphali apud Fœderatos Belgas vespere, ob victoriam memo-
rabili adversus Anglos prælio partam, mari cedere coactos cum stupenda clade.

Hamburgo Roterodamum die 10. Sept. Gregor. 1666.

Accusa te
potius quàm
excusa & ju-
dica nil tibi
indulgens, ut
officiam fa-
cias.

Historia Co-
metarum ab
Auctore intra
annum abso-
luta.

Officiosus
esto, licet A-
micus libera-
liter veniam
sibi negligen-
tia concedat.

Heinsius poë-
matum suo-
rum exem-
plum Grutero
dono dat.

Nisi mihi tua æquitas & facilitas probè perspecta foret, diuturnum silen-
tium meum ipse apud te accusarem potius quàm excusarem. Quamvis
enim hoc non immeritò, continuis & gravibus revera laboribus pressus & ad
finem historiarum Cometarum, quam anni circumacti spatio hoc mense inter tot
occupationum moles ad metam perducere, juvante Deo, constitui, facere
possem. Illud tamen potius mihi faciendum foret, si æquè ut tuæ benevolen-
tiæ singularis ita & mei officii haberem rationem. Et tu quidem, qua es æqui-
tate, solam literarum tuarum lectionem, indultâ mihi silentii veniâ, in ratio-
nes officii mei ponere te velle postremis tuis exeunte Junio mense datis per-
scripsisti. Egomet tamen tabulas meas ullâ negligentiae maculâ adspergi nolens,
responsi legem mihi posui. Hanc quominus adhuc implerem, obstiterunt varia,
quæ enumerare non attinet. Feci interea quod faciendum Tibi gratum, mihi
conveniens erat. Literas enim tuas è vestigio ad Nobilissimum Heinsium pro-
moveram. Is ad tuas se respondisse literis suis rectâ Amstelædamum missis &
Elzevirio, qui & Poëmatum ejus exemplum dono tibi ab Auctore datum, de
quo ego mihi gratulor, addere jussus erat, commendatis, jam pridem testatus
est literis xxvii. Juliis ad me datis. Quòd tam benignam mei apud eum men-
tionem facere, officiorum non tantum facilis, sed & largus, volueris, intrâ
privatos

privat os amicitiae parietes gratus accipio : meae alioqui tenuitatis conscius. Communis Amici Illustrissimi olim Rautensteinii, praematurum votis & opinione nostra excessum te dolere, & dum vivis ac spiras, mecum doliturum esse (non facile enim Virum in tanta dignitate positum, & tot publicis negotiis obrutum, tam diligenter privatae amicitiae jura colentem inveniri posse, mecum, credo, fateberis) non dubito. Pergratum itaque mihi est, quod spem de lessio vel epitaphio memoriae tanti Viri & talis Amici dicendo feceris. Id & viduae relictae fore perquam gratum, ne dubita. Imò verò ut id à te, Nobiliss. & Cl. Viris Heinio, Pastorio & Titio, exorarem, nuperrimis literis à me petiit. Tum verò, ut brevius epitaphium saxo sepulchrali incidendum componerem. Quod cum piis ejus precibus & defuncti memoriae negare non potuerim, ad Te mitto & dijudicandum exhibeo, exemplum ejus ad Viduam antequam abs Te responsum accipiam, non missurus. Velim itaque quamprimum id expedias, & quae dives ingenii tui vena dabit, adjungas. Vult enim illa cuncta simul typis publicis, ne officio erga amantissimum maritum desit, mandare. Quod de epistolis Grotianis addis, commendatum mihi est. Vale.

Rautensteinii merita Auctoris celebras:

Vidua relictæ per Auctorem epitaphium & epicedia ab Amicis postulat: Epitaphium brevius Auctori illud presentente componit, & Gruteri judicio submittit.

Roterodamo Hamburgum die XXV. Septembris CIO IOC LXVI.

Nobilissima Illustris Rautensteinii vidua, dum funebria Amicorum officia exorat, consecratura æternitati memoriam defuncti gloriose mariti, sociatis Virorum celebrium laboribus, cogit me angustas ingenioli infelicitate exercitati copias circumspicere: è quo cum nihil prodire possit tantis dignum virtutibus & amore, quo nos invicem religiose complexi sumus, flagrantissimo, dabit veniam heroicæ mentis domina, si mea, tenuitatem officiosam testantia, comparere non patiar inter extructa à clarissimis Viris monumenta: quæ ut temporis injuriæ sunt majora, ita immortalitatem apud nos gloriosissimo nomini conciliare sola possunt. Confidentissima enim audaciæ est, cantu strepere aversis Musis condito, ubi poetæ audiuntur pridem hunc titulum seculo deprædicante commeriti. Privatim legi non abnuo, excusari solitus ab iis, qui me norunt ab ista ambitione ex justo publici lectoris metu & inexasciati carminis conscientia, alienum: in ora populi typis evulgantibus extrudi in suspiciendo vatum comitatu, meae non convenit, ut quam simplicissime loquar, modestiæ. Ad latebras itaque suas damnabo, quæ istam lucem ferre non possunt, nisi cum certissimo Authoris Icaria tentantis periculo, & tamquam de palma cum eximiis poetis, & ad condiendum æternitatis sale carmen, id est, natura & arte amicè conjurantibus consummandum, certaturi ausu vanissimæ temeritatis pleno. Ubi typis descripta circumferentur, quæ sublimia parturiunt ingenia, non refugiam te privatim lectorem illorum, quibus defuncti amici memoriam prosequor, nonnisi cum spiritu evellendam: ultra quem meliorem vitam jam mortalitate exuti in scriptis cedro dignis, producent illi, quos nominas, Viri. Dabit isti verecundiæ locum Matrona excellentissima, plurimos obsequii & benevolentiae meae obfides gnara in mariti scriniis servari: cum loquerer apud robustè eruditum & æquum meae in literarum studio, plurimum semper amato, sed fortunæ adversa experto, conditionis aestimatorem. Epitaphium sacro sepulchrali incidendum nulla relinquit intacta, quæ ex vero ad justissimam commendationem adferri possunt (si non habes mihi non satis oculato judicium) ex nervoso compendio habitura pretium: quod nescio an concisus patiatur dicendorum copia, nonnisi flagitiosè minuenda & cum summa in Manes injuria. Gemino conatu exploravi, quid & hîc permetteret mihi paupercula ingenii suppellex, sed premendos ne foras proflirent judicavi, ex quo Tuavidi, meo, sed quali! probata calculo. Vale.

Gruterus per modestiam suam in honorem Rautensteinii compositionem publici juris fieri renuit.

Libri non sine metu publicis typis edendi. Modestus & ab ambitione alienus est. Temeritatem præcipiente fuge.

Epitaphium Rautensteinii memoriae ab Auctore dictum Gruterus comprobavit. Ipseque geminum componit.

Hamburgo Roterodamum Kal. Octob. Gregor. CIO IOC LXVI.

Ad literas Tuas prolixæ officiosæque humanitatis plenas, jam jam mihi redditas, promptè & è vestigio, sed paucis respondeo. Ita enim me labores me exercent continuo,

Negotiosus amici brevi responso contentus esto.

continuo, ut ægrè illis perficiendis sufficiam. Sed etsi otium abundè suppeteret, tribus tamen verbis responsionem meam comprehendere possem. Id verò tantò justius nunc supra modum negotiosus facio. Nil quippe Tuo in Rautensteinium amori, quem tota epistola & tot aliæ loquuntur, deest, quàm ut meditato &, ut perspicio, parato epicedio orbi se prodat, & seræ posteritati commendet. Hoc velim, postquam modestiæ jam satisfecisti, facias, ut & defuncti Amici, & Tuæ propriæ existimationi, sed & viduæ votis consulas, si quis ullus apud Te precibus meis locus est. Scio enim à Tua manu nil nisi præclarum & luce ac memoriâ posterorum dignum proficisci posse. Vale.

Gruterum ad
lessum & epi-
taphia Rau-
ensteiniana
publico com-
mittenda Au-
stor justis ra-
tionibus per-
moveret:

Roterodamo Hamburgum die x. Octobris CIO IOC LXVI.

Hic ille cedit.

Amico aqua
gratificare.

Officiosus in
defunctum
amicum esto.

Gruterus
epicedion &
epitaphia illis
Auctori mit-
tit:

* cogitatio-
nem quàm di-
ctationem

Merita Rau-
ensteinii
laudibus ef-
fere.

EXpugnavit claustrorum meorum fidem incussus ab humanitate tua aries: & quæ tenuitatis meæ conscientia in certamen quasi cum Viris arte & ingenio præcellentibus educi non patiebatur, ea tuæ permittenda æquitati dictat amicitia; ita obsequii tenax, tuis debiti virtutibus, ut supremo in defunctum officio cedere cogatur modestia, sibi alias ob causas provida. Mitto itaque quæ premenda judicaveram, post curæ etiam secundæ limam nondum licet mihi se probantia, multò minus acriores demeritura oculos, & latura penetrantem castigatioris censuræ vim. Sed non defuturas mihi spero excusationis Tuæ vindicias, ubi senties criticum stringi stilum à rei poëticæ intelligentibus, & tam ἡ ὀνηματικὸν * quàm ἡ λεκτικὸν in meis justè coargui. Ostendent alii omnibus ad condendum feliciter poëma præsidii instructiores præstari à se, quæ defuncti deprædicationem muniunt adversus temporis injurias, rebus latè sparsam inducentis oblivionem: in meis sciant quærenda duntaxat observantiæ, quâ viventem studiosè prosecutus sum, pignora. Nec ulterius patrocinator simplicitati nostræ: cum defendenda Tibi incumbant, quæ nosti amicè extorta, latebrisque excussa: in quarum securitatem nihil licuisset fastidiosus iudiciis. Sed sera post jactam aleam poenitentia est. Hoc peto, fortassis & meo jure, ut quæ vidua Rautensteiniana typis curabit describenda (cum doctos & marito amicos sollicitarit, qui profuturum seculis monumentum fidei, industriæ, laboris indefessi felicisque prudentiæ, in suum evehent theatrum, è quo latè conspicuæ effulgeant virtutes) eorum exemplari uno & altero me imper- tiat. Vale.

Roterodamo Hamburgum die xvii. Octob. CIO IOC LXVI.

Tua accurate
limas.

Officia ami-
ti, licet tar-
da, grata ha-
bent.

Gruteri mo-
destia & can-
dor,

Acerga Au-
storum bene-
volentia.

AB acceptis Tuis, quas in sermonis compendio valentiores fecerat amicitia interioris promicans vis, accingebar ad castigationem Epicedii sepositi, & quæ in appendicem veniebant, cædenda enim videbatur primarum cogitationum materia, sicubi egeret securis censoriæ sylvescens poëtici stili luxuries. Jamque pro captu obsecutus animo qualemcunque suadenti limam, opinabar lambendo datam versibus formam haud nimium superciliosis lectoribus, in quibus ingenii & artis præcellentia jungeretur, tolerabilem. Neque præter descriptionem quicquam restabat: cum per integrum octiduum ad alia digredi cogor, tam hîc quàm alibi publico peragenda nomine, antequam feriæ nostræ clauderentur. Spero tamen ad Nobiliss. Viduam Rautensteinianam non prodire Gruteri officia vitio moræ sic contaminata, ut in piam destinationem iniqua dici debeant. Addidi geminæ inscriptionis formulam (plures meditatatus eram, à me damnatas, quòd prolixius excurrerent: videoque nunc etiam iis, quas in chartam conjeci, idem hære vitium: Plura se tibi offerent: sed intra spem veniæ tuta: cum exhibeam conatus non habituros publicum lectorum) ut experirer me in argumento vix aut nunquam tractato. Credes enim injurato, nihil hic à me datum esse certamini, quasi palmam tibi reddere studuissem ambiguum: cum perplaceant, Tua quæ vidi, nos certè non habitura æmulos, quibus excusatio triumphus erit. De mea epistolarum Grotii collectione ultra Tibi molestus non ero Asiatica loquacitate, distractissimo in occupationes æternitati sacras: quâ jam prælibatâ frui cœpisti apud literarios seculi nostri Heroas, in ejusdem immortalitatis consortium genitos. Vale, & mei apud Viduam Rautensteiniam doloris interpres esto ex more solenni.

XXXII.

XXXII.

COMMUNICATIO CHILONIO- REYHERIANA.

Hamburgo Chilonium die 5. Novemb. Juliani 1665.

S. P. Vir Clarissime & Doctissime.

I quàm promptus animus ad spectandum Inclytæ Vestræ Academiæ natalem mihi fuerat, tam expedita facultas id præstandi adfuisset, nemini, crede mihi, primas hîc concessissem. Nam ut nihil nunc dicam de studio, quò cum omnibus probis in bonas literas feror: tanta est Serenissimi Principis, Parentis Vestri optimi, meritum, & in me speciatim collatorum beneficiorum magnitudo, ut nemo Lubentius quam Lubenecius, hanc adeò illustrem generosissimæ munificentæ sobolem nascentem vidisset. Sed cedendum semper est vi majori, cum & ipsa recta ratio jam olim præceperit:

Καὶρῷ λατρεύειν μὴδ' ἀντιπνέειν ἀνέμοισι
(Tempori servire, nec refrare ventis.)

Ecce verò hodiè natalem Academiæ vestræ menstruum, absens licet corpore, animo tamen præsens, per hanc fidam mentis interpretem celebroy. Adhæc Vobis omnibus, pulcherrimi corporis membris, tam celso & decoro capiti feliciter junctis, vitam, salutem, prosperitatem cum seculorum æternitate conjunctam, in omnes bonarum artium amantes redundaturam precor & voveo. Erit hæc piis Musis primo duce verè Musæo auspicata, bonis omnibus læta, & candido lapillo notanda dies, imò & jam est à me Actis publicis inserta, & Senatûs Philosophici memoriæ perenni commendata. Hunc enim jure libertatis Philosophicæ usus, reverenter, officiosè, amicè cogo. Quod cuique bonarum artium studio integrum esse, solidè scio. Occasionem Cometæ nuperi præbuerunt, splendida cæli phænomena, quæ nunc optimorum quoque ingeniorum fatigant industriam. Sed stimulum addidit rei literariæ, imò publicæ promovendæ amor, honesto cuique Viro jure officii incumbens. Scito itaque me jam Illustrissimos & Nobilissimos Rautensteinios, Brussellos, Guerichios, Heinsios, Hevelios, tum Clarissimos Bartholinos, Fornelios, Rudbekios, Curtios, Kircheros, Ricciolos, Schottos, Bullialdos, Auzutos, Placentinos, Leuneshlossios, Gravios, Busmanos, Büthneros, & quos recensere longum foret, in Senatum convocasse. Unde vides hunc sanctum & venerandum ac frequentem fore, lectum & plurimis per Europam Clarissimis Viris, quantum quidem homini privato, & in his terris peregrino, tum & aliis occupato, licuit. Hi omnes per varias observationes & dissertationes Mathematicas, Physicas, Politicas, Historicæ, Ethicæ ibi comparebunt, & non tantum Cometas, sed & officia, imperantibus & parentibus, professioneque Christianis omnibus convenientia, saltem præcipua, quorum nos illi cincinnati divinæ voluntatis internuntii admonent, cum cura examinabunt. Isti justo operi, quod magis triginta Virorum omni laudis genere præstantissimorum suffragia in Senatu lata,

Academia
Chiloniensis
natalis pri-
mus men-
struum.

Dux Holsta-
tia Gotter-
piensis lauda-
tur.

Academias
erigere con-
venit Princi-
pibus.

Auctoris ep-
gra Acad-
miam Chilo-
nensem no-
vam benevo-
lentia.

Senatum
Philosophi-
cum convocat
Auctor con-
venienter oc-
casione Com-
etarum.

Hunc fore
lectum &
frequentem
docet.

Operis hujus
ratio.

*Fecundis
adjugete uti-
lia*

*Auctor Chi-
lonenses me-
ri o compen-
sat,*

*Novæ illi
Academiae fe-
licita initia
gratulatur,
& prosperos
successus
optat.*

& septuaginta amplius æneæ figuræ constituent, adjungam, juvante Deo, Historiam Cometarum, à diluvio universali ad hunc usque annum, cum indiculo brevi non tantum tristium, sed & lætorum eventuum eos secutorum, qua ratione Universalis Historiæ Synopsis quædam proponetur. Verbo ne Te diutius teneam, ex veteri lege jucunda & utilia paro. Hoc dum in mediis occupationibus, quæ me aliàs assiduo circumstant & distrahunt & subsecivis horis in vicinia vestri ago, volui, quia debui meo erga Serenissimum Principem Patronum Munificentissimum & Illustre vestrum Lyceum felici fidere surgens candido voto, erga Te verò, Vir Clarissime Ipeccatim, amica salutatione in nova Musarum sede & invitatione ut in Senatu nostro sententiam dicas, officio ritè fungi. Tu, qua es humanitate libertati hominis ignoti, at ingenui & publicis usibus devoti, æquus da veniam, & honestis conatibus fave. Scito verò & Clarissimum Olearium Vestrum, quicum amicitia jura jam dudum colo, coram & per literas de hoc argumento Cometico mecum esse collocutum, adeoque in Senatum nostrum venturum. Vale cum omnibus Tui similibus longum, quibus rem literariam feliciter bono publico tracta, ac certus esto studio erga illam & istud omnesque bonos utriusque amantes nemini unquam cessurum

Ad D. Prof. Math.
in Acad. Chiloniensi.

STANISLAUM LUBIENECIUM
Equitem Polonum.

Magnifice Domine Pro Rector Clarissime & Doctissime Vir!

*Auctoris er-
ga Acade-
miam Chilo-
niensem bene-
volentia.*

*Watsonii
M. Chiloni-
ensis.*

*Museum no-
vum Museum
Chiloniense
primum regit,
felici omine,
ut potè & ipse
μῦσῶν &
μουσικῶν.*

*Auctor Mu-
seo operis sui
rationem ex-
ponit.*

*Museum Eleu-
sinis hypothe-
carum auctor.*

*Cometa au-
tumnus &
hyeme nullus
apparuit.*

*Riccioli no-
vissima scri-
pta.*

*Physico-Ma-
thesis Gri-
maldi.*

Urbus humanitatis, quibus in Republica literaria vivimus, fretus, exacto primo Almæ Vestræ Academiæ natali menstruo, gratulatione ei debitâ defungi volens Professore Matheseos designatum Clarissimum Reyherum scripto conveneram. Cum verò de ejus apud Vos præsentia merito dubitarem, literas meas ad nuper defunctum Doctorem Watsonium direxeram. Nota enim mihi erat celebratissima ejus humanitas, eique etiam, ut Facultatis Philosophicæ Decano id negotii curandum committere æquum duxeram. Cum verò nondum quidquam responsi retulerim, è re videtur his pauculis Te de mea illa epistola monere, & cum non dubitem rectè redditum esse, responsionis desiderium Tibi indicare. Nec immeritò. Nam pro Serenissimo, & ut ætate, ita & omnibus laudibus Florentissimo Principe, novum illud Museum Chiloniense regis. Te quoque ipsum, ut verè μῦσῶν, imò μουσικῶν ac humanissimum Virum, Illustrissimus & Excellentissimus Dominus Præses Kilmannus, judex de omni eruditione gravissimus, ante annum Gottorpii mihi commendaverat. Qua occasione Tibi de felici per Dei gratiam operis mei (de quo vos in illa epistola certiores reddideram) progressu imprimis brevibus dicam.

Divisi Theatrum meum Cometicum in duas partes. Altera frequentem Senatum Philosophicum: altera Historiam Cometarum continebit. Ibi juvante Deo, Compendii Philosophici Specimen, hîc Historiæ Universalis, dabo. Utrobique autem & jucunda & utilia vitæ, ut dixi tunc, promere magis magisque studio bono publico undique prodesse volens. Nullus dubito Tibi hæc grata fore. Nostienim Musæum Eleusinum, Suida referente, vitæ præcepta bono publico reliquisse, & nil magis istis candori Musæo convenire. Non desunt autem Viri docti votis meis. Nuper quoque accepi literas Reverendi & Doctissimi Viri Casparis Schotti Herbipoli die 27. Januarii datas. Certiorem me facit, altum ibi esse de Cometa autumnali, quem Clarissimus Rudbeckius, & hyberno, quem auctor anonymus Vienna Austriorum & alias fama publica vulgavit, silentium: Ricciolum vivere, & studiis quidem humanioribus, utpote qui Geographiâ & Astronomiâ reformatâ Chronologiæ reformandæ nunc det operam, vacare, cumque Astronomia ejus, seorsum tamen, Physico Mathesin Francisci Mariæ Grimaldi de lumine, coloribus, Iride &c: produisse in lucem, opus post-
humum

humum & egregium. Amplissimus Hevelius, à quo heri literas accepi, brevi sua Cometica nobis dabit, in argumentum gravissimum animo & pectore toto, sed & ad laudem perennem simul, incumbens. Is etiamnum asserit nullum in cælo novum Cometam ab illo verno visum esse. Eadem & Clarissimi Bûthneri Mathematici Dantiscani, à quo itidem heri literas accepi, mens est. Hodier-
 næ Heinſianæ nullam expetitæ jam pridem assertionis Rudbeckianæ de novo Cometa spem faciunt. Hinc vides me de isto argumento, quod tractandum suscepì, cum Viris doctis assiduùm conferre. Unum porro reliquum est quod Tibi, Vir Clarissime, referre debeo. Constitueram apud me circa Kalendas Januarias non solum Vos compellare literis, & felix novi anni auspiciu pluriusque annorum prosperitatem vobis precari, sed & trimestrem natalem Inſtitutæ Vestræ Academiæ, quæ Serenissimi & Munificentissimi Principis, qui eam præclarè fundavit, laudes cum seculorum æternitate conjunget maximas, solemniter celebrare apud Vos, & in signum devoti animi Prodromum Cometicum Hevelianum atque Cometam Kirſtenianum, Honori Heveliano dictum pro strenua mittere, communique usui vestro consecrare. Sed præter mortem Domini Watsonii, quâ doleo, varia obstiterunt promptæ menti id officii assidue volvendi. Ecce verò nunc vota ritè concepta exsolvo, & quæ jam diu vobis destinavi, Tibi sisto. Nullus dubito Vos pro humanitate & benevolentia, quæ vel maximè Viris literatis convenit, & votum sincerum (quod ritè nondum elapso Januario Juliano, nisi Watsonius, ad quem literas destinaram, è vivis sublatus fuisset, exsolvissem) & munus Auctorum & argumenti laude & meo voluntario erga vos studio se commendans gratum habituros. Quæ ad marginem & in textu Prodromi correxi, volente Auctore id me fecisse testor. Vale diu & prosperè.

Hevelii Cometica scripta.

Cometa nullus ab illo verno 1665. adhuc visus.

Auctoris erga Academ. Chilon. benevolentia, Ducis Holſatiae laus.

Humanitas Viris doctis decet, quia & instituit.

Kilonio Hamburgum XIV. Kal. Novemb. Juliani M DC LXVI.

Generose Domine, Fautor Honoratissime!

L iteras Tuas Mathematicum Professori Academiæ Kiloniensis tradendas, spectabilis quondam Facultatis Philosophicæ Decanus Beat. Memor. mihi, utpote cui à Serenissimo nostro Nutritio ac Principe munificentissimo hæc sparsa benignissimè commendata est, obtulit, ex quibus abundè benevolus Tuus in Academiam nostram affectus videre est, dum mihi homini in his regionibus noto, & tibi adhuc incognito, dextram injicere, & ad sententiam de Cometa in splendidissimis, quæ cogis, comitiis, dicendam, amicâ humanitate invitare haud subdubitas. Quamvis autem eo tempore, quo stella ista mirabilis rerum naturalium imperitis terrorem incutiebat, iter Belgicum ingressus, instrumentis ad ejusmodi observationes necessariis, destitutus fuerim, nihilominus ea, quæ tum Rintelii agens observavi Præsente Domino Gerardo Waltero Molano S. S. Theolog. Doctore & Matheseos ibidem Prof. Publ. Amico meo Magno, fideliter communicanda esse duxi, ea spe fretus fore, ut non tam ex relatione hac animum meum, quàm ex animi promptitudine relationem æstimes.

Ducis Holſatiae laus.

Reyheri humanitas.

Cometas non esse terrori judicat Reyherus.

Reyherus observationes hybernæ Cometæ 1664. & 1665. Rintelii habitas Auctori mittit.

Die x. Decembris anni Juliani MDCLXIV. supra laudatum Dominum Molanum acceſſeram, in cujus museo nescio quis studiosorum mentionem faciebat Cometæ præcedenti nocte visi. Uterque igitur nostrum cupidus videndi novam stellam, subsequenter noctibus summo cum desiderio tempus orientis Stellæ expectabamus, sed ob nubila non nisi XVI. demum die Decembris videre concessum propè horizontem meridionalem, supra quem Cometa elevatus erat 7. circiter gradus eo tempore, quo cor Hydræ 30° 26. elevatum deprehendebatur. Cauda erat admodum longa, ob maximum radiorum solarium in Cometam incidentium angulum, in fine latior rariorque.

Observationes Reyherianæ.

Sequenti die citius oriebatur, sed ob ingruentem nebulam plura eo & sequentibus diebus adnotare haud licebat.

Die

Die xxii. Decembris autem jucundissimum se offerebat spectaculum. Stella enim nostra sine cauda in fluvio Eridano apparebat, non procul à stellis istis, quæ quartæ magnitudinis censentur & 25'. circiter & sub latitudine Australi 27'. præter propter locantur. Adeò velox autem Cometæ cursus videbatur, & quidem contra fer. sign. ut singulis horarum quadrantibus locum mutaret, quem admodum ex adjecto schemate A. patet.

Die sequ. xxiii. Decembr. Hora decima 15'. elevabatur Cometa 27° 6'.

Hora decima 45'. ferme integrum gradum c. f. f. processisse videbatur.

Diebus xxix, xxx, & xxxi. Decemb. nec non die ii. Januarii; sequentis Ann. cio dcc lxxv. caput Ceti trajecit eo modo, qui in schemate B. delineatus est.

Die iv. Januar. (hor. 9° 15'.) cum humerus aurigæ medium cæli occuparet erat elevatio Cometæ 29° 6'.

Die v. Jan. (hor. 5. 6:) elevabatur Cometa in ipso Meridiano 47° 45': cum simul sinister Andromedæ pes & basis trianguli borealis culminare viderentur.

Die iix. Jan. (hor. 5. 36:) cum Lino Septentrionali & cornu Arietis constituebat triangulum Ifofcelium, Cometa in angulo recto laterum constituto.

Die ix. Jan. hor. 5. 36. ferme in ipso Meridiano elevabatur 49° 36. & situm ad alias stellas non mutasse videbatur.

Die xv. Jan. hor. 6. 6. erat in 26° 45'. & latit. septentr. 3° 6. si Beyerî Uranometriæ anno 1603: editæ fides habenda.

Die xxv. Jan. hora sexta 6. Cometa denuò se sistebat in linea recta cum nodo lini Septentrionalis & stellâ quinti ordinis in collo Arietis.

Die ii. Febr. hora sexta paulatim versus Septentrionem promotus apparebat in linea recta cum nodo lini Septentrionalis & stella quartæ magnitudinis in aure dextra Arietis. Reliquo tempore ob viciniam Solis visui se subduxit.

Istæ fuerunt observationes Rintelii habitæ, quæ in schemate C. ob oculos ponuntur. Subsequente Aprili cum Lugduni Batavorum essem, noster Cometa se denuò conspiciendum præbebat in capite Andromedæ, & quidem motus S. S. haut aliter, ac antea supra laudato Domino Molano Rintelii valedicturus prædixeram, cujus observationis delineationem figura D. suppeditat. Præmissis his observationibus qualibus qualibus, pauca de generatione, motu, figura & effectu nostri Cometæ adjiciam.

Rejicit Aristoteles de generatione Cometarum opinionem, Hos vel initio rerum creatos,

Vel ex stellis quibusdam fixis ortos esse arbitratur,

Stellam in Cassiopeja 1572. visam inter Cometæ referre,

Nuperum Cometam in æthere altissimo locat,

Tàm vasta corpora & motui primo obtemperantia ex terra generari, ut Aristoteles aliique putant, ridiculum videtur. Satiùs ergo esse arbitror, si quis dicat illas Stellas non eo tempore gigni, cum apparere incipiunt, nec tunc destrui; cum videri desinunt; sed vel ab initio mundi creatas fuisse, & in remotissimis mundi regionibus aberasse, interdum verò terræ nostræ adpropinquare & sub conspectum venire; propius autem accedentem, à Sole, quem unicam secundorum mobilium causam esse arbitror, repelli, & oculis nostris subtrahi: Vel in tempore ex stellis quibusdam fixis ortas esse, quæ nubibus ac maculis densis, quibus noster quoque Sol interdum laborare deprehenditur, victæ proprium locum servare nequeunt, & propterea vicinarum stellarum impulsione obsequium præstare coguntur; Sæpius autem accidere, ut ejusmodi Cometa maculas istas, quibus involutus est, suo calore consumat, fixumque denuò locum ad tempus occupet, cujusmodi stella superiori seculo à Tycho Brahe in Cassiopeja observata fuit, quæ tamen haud diu durare potuit, sed maculis in dies crescentibus circa finem multum de splendore remisit, & tandem penitus maculis obscurata à vicinis stellis abacta & nostris oculis subducta fuit. Rationibus tàm Physicis, quàm Astronomicis etiam persuasus autumo, Cometam tempore apparitionis in illo spacio motum fuisse, quod continetur inter sphæram Saturni & stellas fixas. Nam si intra sphæram Saturninam extitisset, plus de motu quo Sol omnes planetas movet, adsumisset, vel etiam contrario suo motu motibus planetarum aliquam anomaliam impressisset.

Parallaxis

Fig. A. Reyheriana 11.54

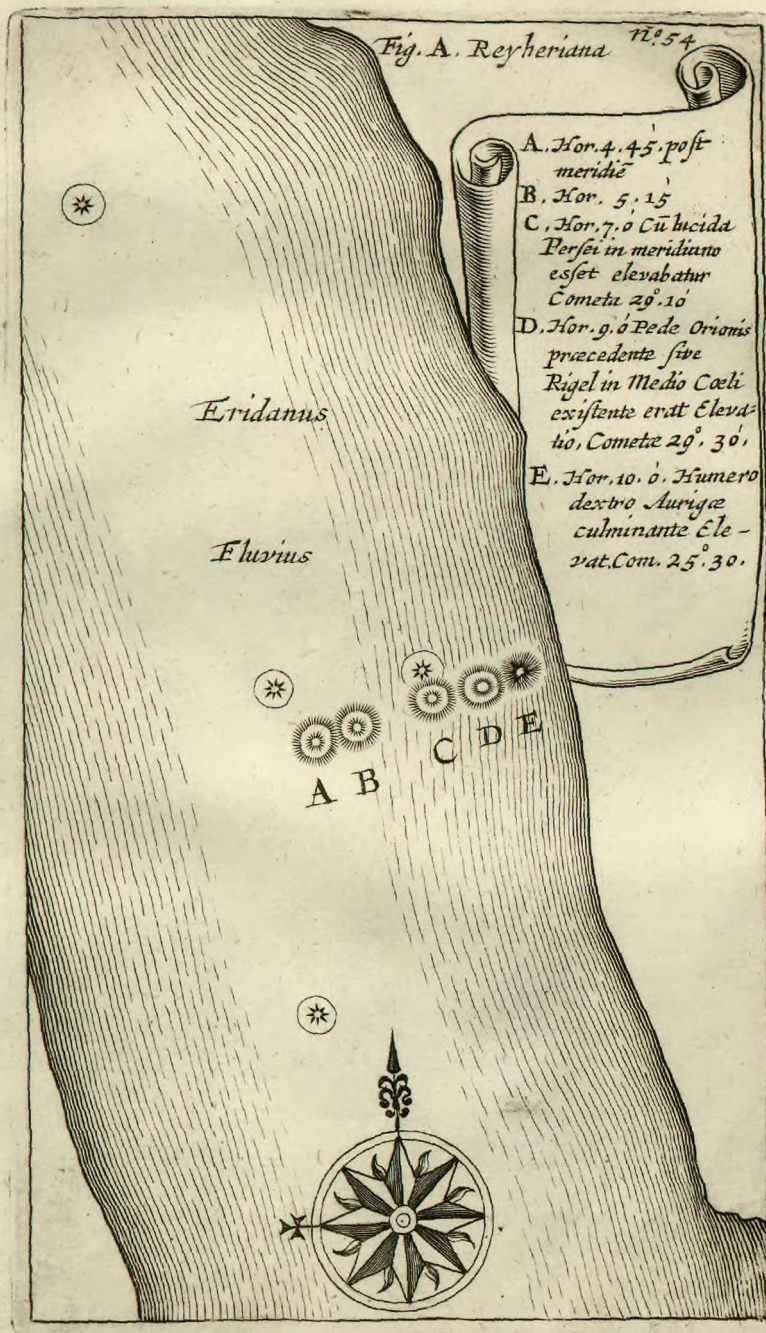

Fig. Reyheriana C. et n° 56. B.

n° 57.

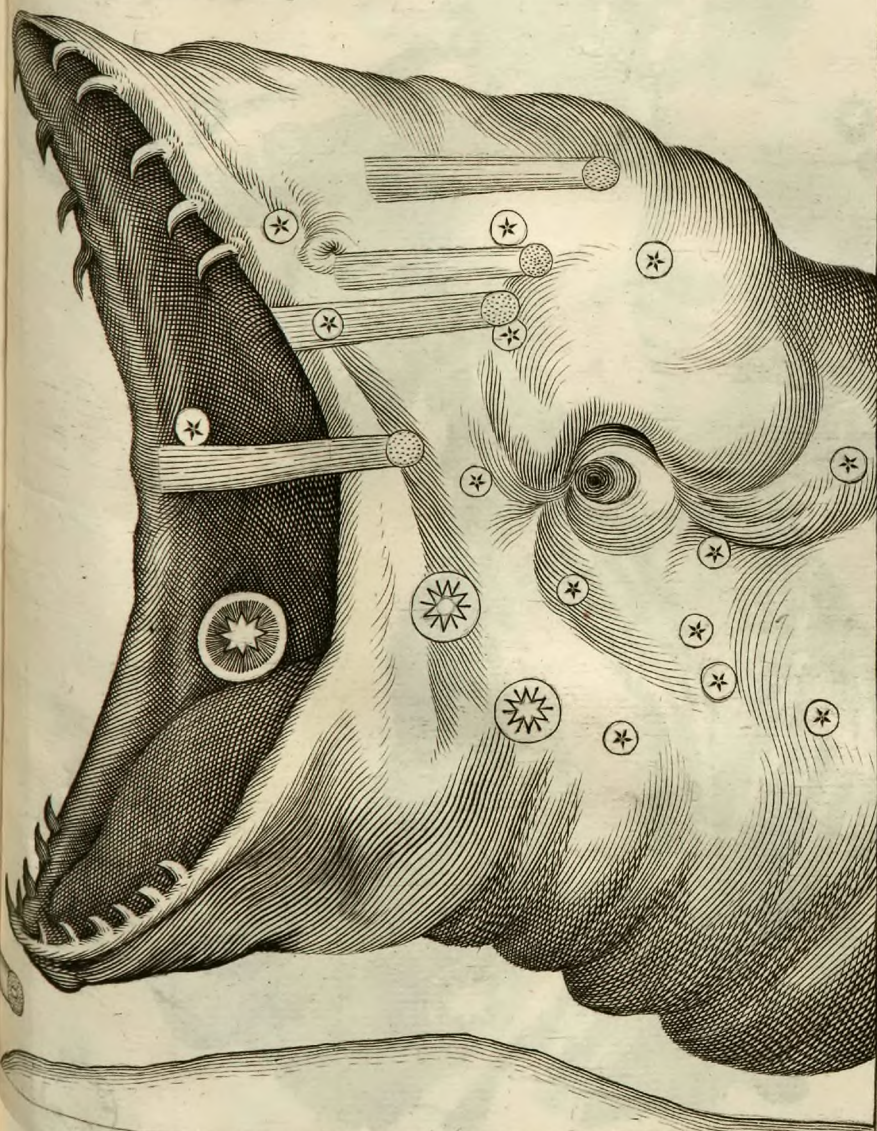

Figura D. observat. Comet. ad Communicati. Reyherianam pertinens. N.º 58.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

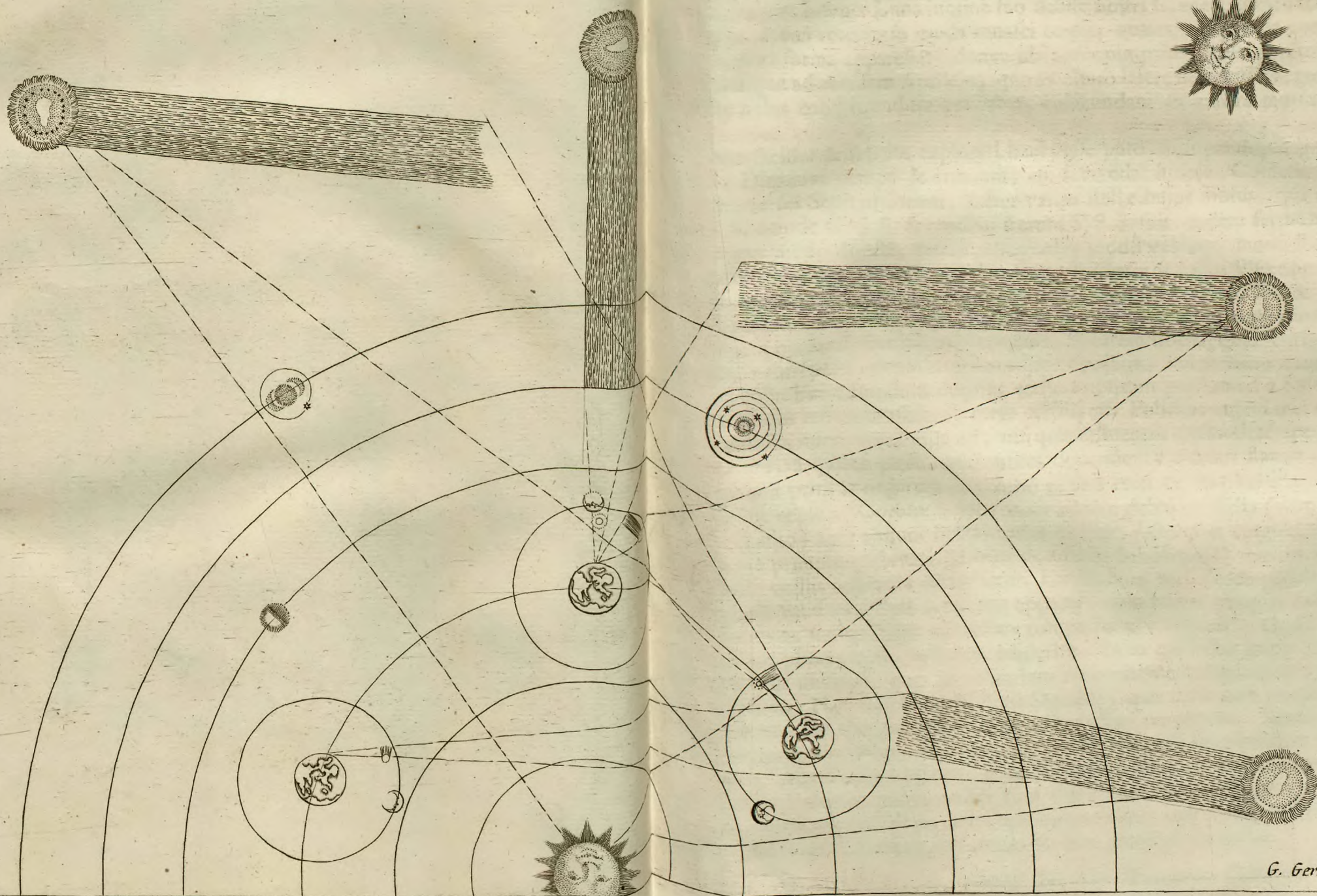

Memorandum by S. S. J. T.

Fig. E. ad Communicat^o Reyherianam pertinens.

N° 59.

G. Gerardi sculp.

№ 28

1880

Parallaxis quoque aliqua observata fuisset, quam observationibus diverforum Astronomorum collatis nondum animadvertere potui.

Lumen Cometæ non nisi mutuatum esse à Sole arbitror, quale etiam est omnium planetarum. Coma verò & cauda oriuntur ex refractione luminis reflexi; quapropter figuræ illarum pro diverso Solis adspectu mutantur, & quidem in oppositione Solis cauda Cometæ minima vel nulla apparet, quia sub minimo reflexionis angulo videtur. Ut ex Figura E. patet. Hinc noster Cometæ ab initio apparitionis longissimam vibrabat, quia terra longissimè aberat à linea Solem & Cometam connectente. Circa finem autem Decembris stella nostra, & minor, & cum brevissima cauda apparebat, quia terra remotior erat, quam antea, & insuper Luna lumine suo debile nostri Cometæ lumen multum debilitabat. Lunâ recedente cauda renasci cœpit, quæ tamen pariter cum ipso capite minori forma apparebat, donec ab appropinquante Sole penitus tegi cœperit, usque ad mensem Aprilem, quo ex altero latere Solis radios egrediens denuo se nobis conspiciendum præbebat, rubicundam ex aurora mutuans faciem.

Motum facilius & felicius explorari haut posse puto, nisi per duplicem terræ motum, Diurnum nempe & annum, cui si accedat simplex Cometæ motus à meridie versus Septentrionem, oritur varius stellæ hujus motus, qui ab initio S. S. S. deinde C. S. S. & tandem iterum S. S. S. fuit: eodem ferme modo, quo Planetæ modò directi, modò retrogradi, modò veloces, modò stationarii apparent. Ad operationem quod attinet, spectatores hujus Phœnomeni in diversissimas abeunt sententias, dum alii non tantum naturales, sed & morales ac supernaturales effectus ipsi superstitiosè adscribere non erubescunt; alii vero omnem operandi facultatem denegant. Si autem libere, quid sentiam, dicendum, neutri parti calculum meum adjicere possum, sed mediam viam eligo. Corpora enim hæc admodum magna, terram nostram per lumen à Sole receptum & ad nos reflexum afficere, certo certius est. Politicas autem mutationes inducere posse, minus verosimile est, nisi quis influentiis ejusmodi temperamenta hominum, à quibus plerumque mores dependent, alterari statuatur, quod equidem non penitus negatum eo; nihil tamen certi de hac vel illa regione conjici posse censeo. Coronidis loco pauca addere debui de stella (num nova, nec ne, dubito) ante aliquot hebdomadas in linea recta cum cingulo Andromedæ à me primum observata. Locus ex addito Schemate D. melius innotescet. Nudis oculis nubecula esse videtur. Per Tubum verò decempedalem, instar Cometæ caudam à Sole avertentis apparet; cum tamen reliquas nebulosas idem Tubus ex multis stellis minoribus compactas esse testetur. Quòd autem nihil de hoc phœnomeno in lucem ediderim, unica causa fuit imperceptibilis hætenus sita mutatio, quæ ob solitariam observationem cogitationes de eodem suspendit. Hæc sunt Generosissime Domine, quæ à me tum temporis peregrino & necessariis adminiculis destituto expectari potuerunt. Maximoperè autem rogatum Te velim, ut cunctationem in responsione admissam sinistrè ne accipias. Altera enim observationum in Belgio habitatum pars vix ante duos menses mihi à meis ex patria pariter cum aliis reculis transmissa est, quo tempore sine mora respondissem, nisi Phœnomenon ante descriptum remoram iniecisset. Sed Vale & Favore jam cœpto ulterius proficere ne desine

Nobiliss. Tui Nom. Perpetuum Cultorem

SAMUELEM REYHERUM Utr. J. D. & Math. Prof.

Hamburgo Chilonium die 25. Octobris Jul. 1666.

Moram responsi pensavit abundè literarum Tuarum humanitas, & tam publica commoda literariæ rei quam vota mea his addicta promovendi promptum

Vvvvv

Parallaxin ei nullam fuisse negat, Omne lumen ejus Soli tribuit,

Pro cuius diverso adpectu Cometarum caudas esse diversas affirmat,

Cur Cometa hybernus modò cum longissima, modò cum brevissima cauda apparuerit, rationem reddit:

Hunc & verum unum eundemque esse putat;

Diversum Cometarum motum gemino terræ motui, diurno, & annuo, tribuit,

Eumque motui Planetarum comparat:

In terrenis Cometæ aliquid operari autumat,

Vi in humores influente & temperamentum hominis afficiente nonnihil efficientiæ in actionibus moralibus eos habere conjicit:

Phænomenon in Andromedæ prodit, & ut & priora, in Schemate exhibet, judicium de eo dubium fert, Responsi moram excusat;

Ejus humanitatem Auror celebrat

Auctor tar-
dum operis
editionem ex-
cusat.

Phænomenon
in Androme-
da Franeque-
ra, Romæ &
Upsalæ di-
versis tempo-
ribus obser-
vatum.
Non est novus
Cometa, ju-
dice Hevelio,
Sed potius
stella illa no-
va 1614. ob-
servata.

Cometis effi-
cientiam in
mentem homi-
nis nullam, in
aërem ali-
quam Auctor
tribuit.

Sententiam
suum de Co-
metis exponit.

Rautensteinio,
Chilonit
mortuo, à Chi-
loniensibus
justa persolvi
Auctor postu-
lat.

Quidquid ea
fuit in opere
facere decre-
verit, Reyho-
ro communi-
cat.

promptum & benevolum studium. Fecisti sanè rem famà & novæ Academiæ Vestræ & Tui nominis clarissimi dignam, cujus memoriam in opere meo, juvante DEO, posteris commendabo. Conatus hicce meus satis quidem, divinâ favente gratiâ, feliciter procedit, sed admodum lentè, quantum tamen typographorum industria in imprimendo utroque tomo se explicare potest. Excrevit nempe opus in inexpectatam molem, permultis Viris Mathematicum & alioquin rei literariæ studiosis ad implenda vota mea certatim concurrentibus. Tux observationes mihi sunt gratissimæ. Exspecto reliqua simul æri incidenda, ut & alia ad illustrandum non tantum Cometarum phænomena, sed & totum eis connexum argumentum spectantia. Horum gustum quendam humanitate tua facili & libertate, qua uteris, Philosophicâ præbuiisti, & desiderium accendisti. Phænomenon illud novum, Cometæ suppar, quod in Andromeda observasti, erit, credo illud ipsum, quod Clarissimus Abrahamus de Grau, Matheleos Franequeræ Professor, mense Februarii anni decursi distinctum à nostro Cometa, cum Romani Mathematici mense Aprili ejusdem anni, & Clarissimus Rudbeckius Upsaliensis Professor autumnno observarunt, quodque novi Cometæ famem per orbem sparserat. Amplissimus & Clarissimus Hevelius putat stellam esse in cingulo Andromedæ Boreali nebulosam, ab aliis tamen nebulosis diversam, ex Oriente versus Septentrionem singulis diebus motu diurno tendentem, quæ jam Anno 1614. à Simone Mario observata fuerit. Eandem puto esse & illam à Ricciolio inter novas stellas positam, à dicto Simone Mario in cingulo Andromedæ 1612. observatam. De hac plura leges in opere meo, portiora verò à Clarissimo Hevelio, qui de hac stella in Cometographia sua agit, expectabis, cui ego nuper Tuum schema cum observatione hujus phænomeni è vestigio misi. Cæterum mihi multum gratulor de Tuo consensu circa significationem Cometarum. His enim efficaciam in actiones hominum voluntarias tribuo nullam, in aërem aliquam, si quidam eorum, quæ multorum est sententia, in aëre generantur, vel saltim, quæ Hevelii mens est, aërem nostrum trajiciunt. Ethicè tamen portendere Cometas bona bonis, mala malis, fidelis consiliarii instar & concionatoris, dicere soleo, astra servire non sævire, ut non timenda, sic nec temnenda esse pronuncians. Atque hæc est totius meæ disputationis ratio & summa. Antequam finio, meritò Tibi propono, quod ad totius Inelytæ Academiæ Vestræ existimationem spectat. Obiit nuper decurrente mense Majo in urbe Vestra Vir Amplissimus, & non tantum Virtutum & eruditionis laudibus, sed & illustrissimis dignitatibus ac legationibus Clarissimus D. Joannes Ernestus de Rautenstein, Amicus meus, dum viveret, eximius. Ejus funus à vobis rectà in meam domum est huc delatum, & hinc extra urbem honorificè elatum. Hoc in meo quoque opere, ubi Communicatio ejus familiam ducit, estque omnium maxima, efferre frequenti Senatu Philosophico constitui. Quamobrem ad hæc justa Viro Optimo & Optatissimo persolventa, ut alios, ita & vos invito. En Tibi quæ ego præstiti in hoc officii genere, rogante præsertim Vidua. En quæ à Clarissimo Viro Titio & Grutero accepi. Exspecto plura, & orationem funebrem meditor. Vale, Vir Clarissime, ac mihi porro fave.

Kilonio Hamburgum prid. Kal. Novembris 1666.

Reyherus reli-
qua schema-
ta & aliquid
in honorem
Rautensteinii
promittit.

Literæ Tux nudius tertius traditæ non potuerunt non esse gratissimæ. Præprimis quòd meas nuperrimas serenâ fronte à Te acceptas testantur, & præterea prolixam Nebulosæ Andromedæ descriptionem continent. Doleo autem jam me Tuis petitionibus ex assè respondere non posse, quam proxime autem quæ jam me debere confiteor, ut solvantur studebo, nempe Schemata in Cometographica mea descriptione citata, nec non aliqua in honorem Generosi B. M. Rautensteinii. Scire autem jam desidero num etiam in opere Tuo laudaris-
simo

ſimo mentio fiat ſtellæ tempore Nativitatis Chriſti à Magis Orientalibus obſervatæ? item num omnes figuræ æri incidantur, quod ſanè mea quidem ſententia maximos requirit ſumtus? Novi autem artificem, qui nitidiſſimas figuras Buxo tam exactè incidit, ut vix æneis palmam concedant. Tria adjeci ſchemata à jam dicto artifice nuper elaborata. Mitto quoque Diſſertationem de Mundo, & Programma de Milite Mathematico, ex quibus conatus meos in promovendo ſtudio Mathematico quadantenus perſpicere potes. Quæ ut æqui bonique facias, eſt quod rogo.

*Buxo inciſæ
figuræ vin ce-
dunt æneis.
Reyheri opus-
cula Mathe-
matica.*

Hamburgo Chilonium die 9. 19. Novembris 1666.

EGregiam facilitatem & benevolentiam erga me declaravi tam prompto & undique humano ac officioſo reſponſo, quod hodie accepi. Tuam ego in juvanda re literaria & exornanda tam Academiâ veſtrâ quàm Spartâ tuâ dexterritatem, quam docta hæc ſcripta mihi miſſa, quæ pro temporis anguſti ratione percurri, loquuntur, veneror: Tuum verò erga me affectum exoſculor. En Tibi breve reſponſum, & ab occupato, & à non ſatis rectè valente datum. Schemata Tua cum deſiderio expecto: tum quæ memoriæ Rautenſteinianæ meâ gratiâ promiſiſti. Stellæ tempore Nativitatis Chriſti à Magis viſæ in opere meo aliquoties memini. Cumprimis in Hiſtoria Cometarum, ubi eam inter Cometas poſui, multorum Virorum doctorum, Origenis veſtigia ſequentium, ſententiam ſecutus. Sublunare fuiſſe phænomenon motumque habuiſſe inſolitum, palam eſt. At noſti quosdam etiam Cometas infra Lunam ab iis poni, qui reliquos cælo intulerunt. Figuræ meæ omnes æri inciduntur, & nitidè quidem, atque, quantum me abſente, omnem tamen induſtriam adhibente, fieri poſteſt, correctè, ideo non exiguo ſumtu. Veſtro artifice feliciter Chalcographos imitantem induſtriam gratulor. Vale.

*Laudes ejus
Auſtor cele-
bras.*

*Stella Magorum
cur Co-
metis accen-
ſenda.*

Kilonio Hamburgum prid. Idus Decembris 1666.

Moram in reſponſione admiſſam ne quæſo ſiniſtre interpretare. Variis enim negotiis impeditus illam adhuc diſferre coactus ſum. Duo jam ſchemata mitto, reliqua cum Carmine Rautenſteiniano ſine mora ſecutura promitto. De ſtella Nativitatis Chriſti tempore viſæ, ſequentia notatu digna fuiſſe hariolo, nempe illam primum apparuiſſe eo tempore, quo annunciata eſt conceptio Joannis Baptiſtæ. 2. Tempore annunciationis Mariæ per Gabrielem factæ, novo lumine inſigniter auctam eſſe. 3. Tempore Nativitatis Chriſti ſummo ſplendore imbutam novum aſſumiſſe morum. 4. Magos à primo apparitionis tempore obſervationibus inſtitutis in naturam ejus inquiſiviſſe. 5. Non tantum Scriptis Danielis, ſed etiam ſomnio divino edoctos fuiſſe de itinere, nova ſtella præeunte, ſuſcipiendo. 6. Fideliter ipſos inhæſiſſe itineri à nova ſtella monſtrato, quoad limites Palæſtinæ attigerunt, tum enim plus rationi humanæ, fidentes, neglecto duce cæleſti, ad Metropolim Hieroſolymam contenderunt, ubi perceptis vaticiniis de loco nativitatis, errorem agnoverunt, & Bethlehemum ſe conferre decreverunt, quo facto veterem ducem ſummo cum gaudio receperunt, & tandem ad ſtabulum Bethlehemiticum pervenerunt, ubi hiſtoriam conceptionis & nativitatis à Maria expoſitam cum obſervationibus ſuis conferentes, ſummam Sapientiſſimi & Omnipotentis DEI benignitatem admirati, monente Angelo per aliam viam ad ſuos reverſi ſunt. Niſi enim tempora hæc apparitionis, quæ diligenter ſcrutatus eſſe dicitur Infanticida in ꝑ. 7. hoc modo explicentur, vix ratio reddi poterit, cur non tantum bimuli ſed etiam natu minores occiſi fuerint, ſecundum ꝑ. 16. Sed vale & favere ne deſine.

*Stella Magorum
hiſtoria-
la à Reyhero
compoſita.*

Hamburgo Chilonium die 25. Decemb. St. V. 1666.

*Auctor re-
sponsum non-
nihil tardius
excusat:*

*Reliqua
schemata à
Reyhero sibi
mitti posu-
lat:*

*Votum novi
anni.*

PER varia impedimenta nondum licuit mihi ad Tuas gratissimas literas respon-
dere, quas ad me prid. Idus Decembres dederas. Id nunc paucis & unà gra-
tias de missis ad me figuris observationum Tuarum ago. Expectavi enim has
cum desiderio. Expecto pariter reliquas, quas mihi postremis quoque literis
Tuis pollicitus es, urgentibus amicis Batavis, ut sibi omnes quamprimum mit-
tantur æri incidendæ. Mittes ergò mihi reliquas quàm citissimè, & simul me
monebis de quibus sculptorem monitum velis. Gratissima illa fuere, quæ de
Stella Magorum Christum recens natum quærentium ducè, mones. Et in tem-
pore quidem de hac re sermo fit in præsens, dùm hoc festum anniversarium
nativitatis Christi hodiè secundum veterem dierum computationem celebramus.
Nil habeo quod Tuis addam de hoc argumento, quod in opere meo recens à
lectione Riccioli attigi. Ut hoc festi solenne & novus annus Tibi Tuisque sit
felix multisque paribus præeat, ex animo precor ac Te benè valere jubeo.

Kilonio Hamburgum ipsis Idib. Febr. CIO IOC LXVII.

*Reyherus
tarditatem
suam excusat.
Reliqua
schemata
mittit.*

IGNOSCAS quæso mihi tardius quam par est promissis stanti; tot & tanta enim
adhuc impedimenta mihi fuerunt objecta, ut vix tandem me extricare, nec
tamen omnino, potuerim. Hinc non ut volui, sed ut potui, adjecta schemata
ipsemet adornavi. Amicus enim qui priora delineavit, peregrè profectus non-
dum rediit. Unicum hoc sculptores monitos velim, ut scilicet figuras & ima-
gines pro lubitu corrigant ac comtiores reddant, si modo stellarum situs nul-
lum patiatur detrimentum. Hæc sunt Vir Generosissimè, quæ hoc tempore
scribenda duxi. Vale.

Hamburgo Chilonium die 14. Aprilis 1667.

*Auctor pa-
riter tardum
responsum
apud Reyhe-
rum excusat.
Impedimen-
tis optimè
quoque propo-
sita non ca-
rent.*

*Conr. Ysenii
operâ in deli-
neandis figu-
ris Cometali-
bus Auctor
nititur.*

*Stellæ Mago-
rum appari-
tionis & du-
rationis tem-
pus leviter
tangitur.*

*Magi ubi &
quando Chri-
stum recens
natum inve-
nerint,*

TARDIUS & ego ad Tuas Idibus Februariis datas respondeo. Nam & hæc tar-
dius, intra tres nempe hebdomadas, mihi redditæ erant, & me per hoc
tempus diversæ occupationes distrahebant, quo minus satisfacere meo erga Te
officio potuerim. Ipse quoque expertus nuper es, quàm multa impedimenta
objiciantur ei quoque, qui aliquid præstare ex animo velit. Accepi Tua reli-
qua schemata, quæ M. Conrado Ysenio, egregio Matheseos cultori, qui in
meis ædibus ab aliquot mensibus vivit, accuratè delineanda tradidi. Ejus operâ
& in delineandis omnium Cometarum, quorum quidem cursûs, vel sitûs sal-
tim, historia à me inveniri potuit, figuris utor. Spero itaque brevi Tua illa
schemata æri incisum iri. Nunc nil nisi memoriæ Rautensteinianæ debita ex pro-
missi fide, abs Te expecto, tum verò judicium de hisce tribus rationum mea-
rum decuriis, quæ pro sententia mea disputant. Cæterum Tuam illam senten-
tiam de stella Magorum ante conceptionem Joannis Baptistæ exortâ, nuper
denuò expendere cœpi, & fateor eam lucis multum illi diversis explicationibus
obscurato biennio, intra quod nati ab Herode crudelissimè trucidati fuerunt,
adferre, dummodò certâ auctoritate probetur: præsertim Christum à Magis in
præsepi Bethlehemitico, quod & Ricciolius veterum quorundam opinionem,
à Maldonato rejectam, secutus, contra Epiphanium urget, inventum fuisse.
Hoc enim apertum documentum foret, stellam ante Christi saltim conceptio-
nem exortam fuisse, & Magos mox à Christo recens nato Bethlehemum ve-
nisse, quod à multis affirmatur, licet Magos in domo, secundum historiam
Euangelicam (fieri enim id potuisse, ut advenis Bethlehemo dilabentibus Jo-
sephus, & tenello infanti & matri recens puerperio defunctæ commodiorem &
honestiorem locum in domo invenerit, credibile est) non in præsepi puerum
invenisse

CHILONIO-REYHERIANA.

invenisse afferant. Atque hæc sententia, ut suos patronos, ita & rationes habet. Ita namque stella nasciturum Regem (ut solent ejusmodi phænomena tam naturales quàm funera Regum præcedere) nunciaret, & biennium illud utcunque, currens scilicet non exactum, impleret. Saltem hæc sententia ei accederet. Hac autem ratione non foret necesse ab ortu stellæ vel infanticidio, vel Magorum apparatui ad iter, ipsique itineri ex Perside, vel etiam aliqua viciniore regione (Arabiam veterum quidam, quos Wilhelmus Langius, Joannes Vorstius, Joannes Wichmannus & alii Viri ex Recentioribus Clarissimi, ipseque Magnus Hugo Grotius, sequuntur, utpote Judææ, saltim quadam sui parte vel respectu ortus Solaris Australis, Orientalem designant) non adeò longè à Palæstina dissitâ conficiendo, quod intra quinque circiter hebdomades commodè satis peragi poterat, biennium tribuere. Sed etsi quis in hac re perdifficili hallucinetur, seque emendet, excusandus est ex æquo, cum & ipse Magnus temporum Emendator Scaliger se ipsum hîc emendârit, Magorum adventui & morti Herodis annum Christi secundum tribuens, non tempus intra XL. à nativitate Christi diem, sive tempus, quod purificationem antecessit, sicut ante putavit. Sed hæc expendere nostri non est instituti. Quæ non ita pridem Clarissimus Hevelius, ad quem & de Tuo phænomeno Andromedæo retuleram, & schema Tuum miseram, ad me de hac re die 8. Februarii scripserit, in adjunctis leges. Clarissimus Bullialdus edidit nuper libellum, duo monita, de hoc scilicet phænomeno & stella Ceti, quam ille die xx. Clarissimus Hevelius autem xxiii. Januarii primùm observavit, continentem. Tu si quid de his habes, verbo mone, & fac, ut respondeas brevi, & ut rectè valeas ac prosperè agas.

Unde venerint.

Scaliger se ipsum de tempore adventus Magorum correxit.

Bullialdi monita duo Astronomis de phænomeno Andromedæo & stella Ceti data.

Kilonio Hamburgum die xliix. Aprilis cio dcc lxxvii.

Iteras Tuas nudius tertius datas jam accipio, jam quoque ad præcipuum caput respondeo, reliqua ob temporis brevitatem ad proximam occasionem differre coactus. Hevelii Illustris illius nostrorum temporum Atlantis verba non penitus intelligo, quantum autem conjicere possum, Magnus ille Vir ex solo schemate judicium de mea sententia tulit, quia putat me Cometam Aprilem Anni 1665. pro insolito phænomeno & à me unice animadverso venditare, quod nunquam in mentem venit, nec etiam venire potuit. Observavi enim illum Cometam Lugduni Batavorum, ubi Clarissimus Golius aliique sexcenti eandem stellam deprehenderunt. Nec etiam aliud in mea descriptione dixi. Ad alterum quod attinet, nempe de nebulosa Andromedæ, itidem aliud testantur verba mea, quibus expressè testatus sum me dubitare, utrum nova sit, nec ne? & propter solitariam observationem judicium meum me suspendere, non quòd ab aliis observata non esset, sed quod alios observasse non satis mihi constiterat. Tunc ergo sollicitus eram de aliorum accuratioribus observationibus. Alias enim publico scripto sententiam meam propalassẽ, quàm meritò à Tua Generositate certior de aliorum sententiis factus, retraxi. Quid autem per illa verba velit, *Sed nec hucusque aliquid ostendit*, fateor me non intelligere. Utrumque enim Phænomenon & Cometicum & nebulosam ostendi, quamvis non eo modo, prout sæpè laudatus Hevelius meas observatiunculas interpretatus est. Sed jam Vale & Favere ne desine.

Hevelium Reyherus laudat.

Cometa verus 1665. non insolens phænomenon.

Reyherus suam de phænomeno Andromedæo sententiam explicat.

Kilonio Hamburgum prid. Nonas Majas mdclxxvii.

Nuper quidem ad Tuas respondi, sed plurima in aliud tempus reservare coactus sum. Jam iterum aliqua, non tamen omnia solvere paratus. Puto autem fore, ut ob negotia inducias concessurus sis. Nunc igitur mitto monumentum Rautensteinianum, quod si arriserit, reliquis adjungi, sin minus, aboleri poterit. De Phænomeno Andromedæ nihil habeo quod moneam, nisi quod

Reyherus amplius de phænomeno Andromedæo monet, Monumentum Rautensteinianum mittit.

C O M M U N I C A T I O

quod ex Bibliotheca Generosissimi à Qualen, summi Astronomiæ cultoris, mundum Jovialem Simonis Marii acceperim, & monente Ricciolio nonnulla in præfatione invenerim, quæ excerpta curavi, & his adjeci. De dubiorum ad meam sententiam de Magorum stella repositorum resolutione, nec non de argumentis nonnullis Astrologorum superstitionem evertentibus, proximè, volente DEO, plura. Vale.

*Reliqua sua
promittit.*

*Mundus Jo-
vialis Simonis
Marii.*

Simon Marius in Mundi Jovialis præfatione.

*Nebulosa in
cingulo An-
drom. Septen-
trion.*

*Cometa 1586.
visus.
Lucas Brun-
nius.*

*Tycho lauda-
tur,
Nebulosam
in Androm.
præterit.*

Mediantе perspicillo à die 15. Decemb. Anni 1612. inveni & vidi fixam vel stellam quandam admirandæ figuræ, qualem in toto cælo deprehendere non possum. Ea autem est prope tertiam & Borealiorem in cingulo Andromedæ. Absque instrumento cernitur ibidem quædam quasi nubecula, at cum instrumento nullæ videntur stellæ distinctæ, ut in nebulosa cancri & aliis stellis nebulosis, sed saltim radii albicantes, qui quò propriores sunt centro, eò clariores evadunt; in centro est lumen obtusum & pallidum, in diametro quartam ferè gradus partem occupat; similis ferè splendor apparet, si à longinquo candela ardens per cornu pellucidum de nocte cernatur. Non absimilis esse videtur Cometæ illi, quem Tycho Brahe anno 1586. observavit, mense Septembris anni superioris, quando mecum erat Doctissimus Vir M. Lucas Brunnus Illustrissimi Electoris Saxonici Mathematicus inter alia tunc Mathematica colloquia quia se offerebat grata serenitas, etiam hanc ipsi stellam monstrosam com monstravi, quam summa cum admiratione vidit. An autem nova sit nec ne, certò asseverare nequeo, dispiciant & judicent id alii. De oculatissimo Domino Tychone miror, qui borealiori fixæ in cing. Androm. instrumentis suis locum secundum longum & latum præfinivit, hanc tamen nebulosam intactam reliquit, quæ tamen proxima est illi.

Hamburgo Chilonium die 28. Maji 1667.

Rautensteinianum monumentum Chiloniense Auctor laudat, & in Hollandiam mittit inferendum operi, Hujus perfectionem anhelat.

*Opus hoc cur
tam tardè
prodeat.*

Sententiam Tuam de phœnomeno Andromedæo gratus accepi, & Clarissimo Hevelio communicavi. Accepi monumentum Rautensteinianum, quod quia placuit, misi in Hollandiam addendum operi: Quò intra paucos dies reliqua inter me & Te communicata mittere decrevi, ad metam omni nisu contendens. Satis enim adhuc precibus Amicorum hæc vel illa operi inferi cupientium, tum votis tam argumentum Cometicum mecum tractantium, quàm ut hoc accuratè pertractaretur, & pro nostra virili perficeretur, postulantium, denique boni publici studio dedi. Nunc itaque rumpo omnes moras & ad finem propero. Quæ proinde Tuis addi velis, mitte sine mora. Vale & fave.

XXXIII.

COMMUNICATIO

HAMBURGI

CAPELLANA.

JESU JUVANTE.

Hamburgi die vi. Decembris Anno Christi U. Æ. 1665.

S.P. Generose & Nobilissime Vir.

DE ætate Hipparchi, vis meam scire sententiam. En Tibi illam, Capelli de Hipparchi sententia, Hipparchum puto vixisse, sub Ptolemæo (non Ptolomæo, ut malè passim scribitur) Philadelpho Rege, quæ Calvisii quoque sententia est, deprompta ex Reineri Reineccii Syntagm. parte 3, qui pag. 67. illum sub Ptolemæo Philadelpho collocat, iisdem ferè verbis. Loquor de Hipparcho illo Niceno sive Rhodio, Hipparchi Astronomi ætas, patria, cognomen. qui Abrachis à Joh. Stœfflero vocatur, si is Hipparchus est, ita ab Arabibus dictus, ut Conradus Gesnerus putat in Appendice Bibliothecæ, cujus Ptolemæus, Plinius, Suidas & alii mentionem faciunt. Vide plurib. Vossium de Mathes. naturâ & constitutione p.m. 158. § 4, 5, 6. Suidas utitur voce *Ἰππάρχος*, quæ Hipparchi quid denotet Græcia. apud Græcos Romanarum rerum Scriptores Consulem notat, unde *Ἰππάρχος* sci- licet *ὑποπύλας*, de quibus consulendus Meursius in Glossar. Gr. barb. pag. 588. Consules. *Ἰππάρχος* illis Proconsul est. Sed obscura *Φερασις* est: *vivere sub Coss.* Certè, si hic Coss. Regibus opponuntur, est illa temporis notatio nimis generalis. Neque quid sibi velit hic loquendi modus, ex Fastis Consularib. Sigonianis eruere possum. Inter Græculos usitatum credo, in antiquis reperiri vix puto Scriptoribus. Neque in libro, qui *Notitia Orientis & Occidentis* inscribitur, quod sciam, aut Curopalate hic sermo occurrit. De nummis antiquis ita interdum loquuntur: *Est nummus Consularis, Regius* & sic porro, sed qui ita loquuntur, primo intuitu ita pronunciant, postea verò, re benè perspectâ, accuratiores notiones formant & rem melius distinguunt. Vixit igitur secundum Calvisium, & floruit Anno Mundi 3665. idem, si is est, observavit Anno M. 3791 & 3792. æquinoctium autumnale. Nego, Calvisium hunc Hipparchum, sub Anno Mundi 3791. collocare, sed hoc puto illum indicare. Is Hipparchus, qui teste Plinio. lib. II. cap. II. Nat. Hist. Solis & Lunæ, vel ut loquitur, *utriusque sideris cursum, in sexcentos annos præcinuit*, is ipse, sub Ptolemæo Philadelpho Rege, Anno Mundi 3665. Hipparchi ætas. Calvisium de Hipparchi ætate Capellus tueri conatur. vivens florensque, præcinuit, ut Plinius loquitur, vel observavit, ut Calvisius ait: in suis sequentium annorum Ephemeridibus, æquinoctium autumnale A. A. M. M. 3791 & 3792. ut Dav. Origanus, circa hujus xvii. seculi initium florens, Solis eclipsin Anno 1654. observavit. Hactenus de Calvisio, nunc de Milichio. Non probat Milichius loqui Plinium lib. II. cap. 26. de Cometâ. Probet Plinium loqui 1. de Cometa. 2. de illo à Senecâ descripto. Inscriptio certè hujus capituli xxvi. Plinii l. 2. Hist. Natur. non est de Cometis, ut præcedentis capituli xxv. Probet ex Ptolemæo Hipparchum 178. annis post mortem Alexandri M. vixisse, quod p. 271. affirmat, quem tamen, circa Ann. 40. post mortem Alexandri, eo tempore, quando Romani bellum gesserunt cum Pyrrho Rege, vixisse scribit, p. 134. Multa dicit, sed pauca probat. Hæc est, hodiè Ephemerides ab Astrologis in futurum inscribuntur. Milichius notatus à Capello. quidem

*Error de
Hipparchi
etate.*

*Vossii de Hip-
parchi etate
sententia.*

quidem mea sententia, salvo aliorum judicio. Qui contrarium statuunt negant illum sub Ptolemæo vixisse. Sed illi, sicut urges, aut duos Hipparchos Astro- nomos probare, aut uni Hipparcho 150. ætatis annos adscribere debent, & id quidem ex historiâ veritatis luce. Per me licet. Video enim Clarissimum Vos- sium de Hipparchi Observationibus, tanquam re præsentī loqui, ejusque Ob- servationes, ab Anno Mundi 3786. inchoatas, per 34. annos, ad Annum M. 3820. extendere. Si enim, ut Vossius scribit, floruit Perseo à Romanis capto, quod Ann. M. 3782. factum est, certè nondum floruit Ann. M. 3665. sub Pro- lemæo Philadelpho. Adscribo verba Vossii, ejusque judicium de phrasi illa, quid sit: *sub Consulibus vivere. Convenit, scribit, de etate Suidas, sed nimis laxè ait vixisse eum, dum sub Consulibus, sua adhuc libertas constaret Romanis. Apertius distinctiusque dixisset, floruisse Perseo à Romanis capto, ac tempore belli Punici III. & Numantini.* Ego Te Generose & Nobilissime Vir, Jesu Θεωργετώνω commen- do, docere & discere paratus. Vale.

RUDOLFUS CAPELLUS
S. Th. D. & Prof. P.

Hamburgi die 7. Decembris 1665.

S. P. à X P O.

Generose & Nobilissime Vir.

*Mithridatis
fuit Mithra-
datis etas &
bella cum Ro-
manis.*

*Historicorum
de annis &
bellis Mithri-
datis dissidia.*

*Cometa na-
talibus & au-
spiciis Mithri-
datis prælu-
xit.*

Q UOD ad alteram quæstionem à Te propositam attinet, Mithradates (non Mithridates, ita enim in antiquo illius nummo reperio) VII. & ultimus, cognomento Magnus, Eupator & Dionysus, Ponti Rex, suscepit regni suc- cessionem, annum ætatis duodecimum agens. Secundum quosdam LVI. secun- dum alios LX. annos regnavit, qui & vixisse volunt annos 72. Bellum Roma- norum cum Rege Mithradate, qui illi Syllam, Murænam, Lucullum, & Pom- pejum opposuerunt extendit se in annos 30. aliàs 40. al. 42. al. 46. Quorum tamen sententias conciliari posse video, nisi vehementer fallor. Sed retraho manum. Victus tandem à Pompejo in Armenia, fugâ perdifficili reversus in Bosporum, cum liberorum & amicorum plurimos antea jugulasset, à Pharnace filio oppressus est. Testibus Appiano, Plutarcho, Dione, Strabone, Pausa- niâ, Cicerone, Plinio, Floro, Justino, & aliis. Obsessus à filio, Bithico Gal- lo, (rectius quàm Bithoco, Germanis Bittich) jugulum feriendum præbuit, ne in hostis potestatem perveniret. Plura vide apud Rein. Reineccium Syn- tagm. historic. pag. 137. & seqq. Meminit Justinus, quo anno natus fuit, & quo regnum iniit, Cometam per 70. dies fulsisse lib. 37. cap. 2. Incepit regna- re Ann. M. 3830. Ante Christum natum 118. victus Ann. M. 3887. ante Christi- nativitatē 61. Regnavit igitur, per annos LVI. integros, LVII. regni occisus est. Hæc in chartam conjeci raptim. Rectius sentientes amo & libenter audio. Ego Te Vir Generose & Nobilissime Christo commendo. Vale.

RUDOLFUS CAPELLUS.
SS. Th. D. & Prof. P.

Hic Hamburgi die 7. Decembris Juliani 1665.

S. P. Vir Clarissime & Doctissime.

*Humanitas
quid sit:
Celebratur
in Capello.*

*Varronis laus.
Capelli laus.*

L Iteræ Tux, quas heri & hodie ad me dedisti, plenæ sunt humanitate, non tantum illa, quàm communiter ita vocamus, & pro benevolentia accipimus, sed & illa politiori, per quam eruditionem intelligi vult Romanorum Doctis- simus Varro, & qui verba Latina fecerunt iisque rectè usi sunt, judice Gellio. Magno certè studio incumbis in bonas artes, atque iis juventutem publicè pri- vatimque

vatimque ad humanitatem, imò & ad pietatem, informas. Benevolentiam & dexteritatem Tuam me feliciter potitum esse, gratanter dico. Ac proinde ut officium bono amico ergà Te officioso & prompto candore dignum fungar, omnem do operam. Nec alio me unquam in Te animo experiere. Quòd illa, quæ inter me & Clarissimum Dn. Busmannum aliquot epistolis pertractata sunt, scilicet de ætate Hipparchi & Mithridatis, & de Cometis circà mortem Ludovici Pii, perlegere & ad examen accuratum revocare volueris, multum mihi de eo gratulor. Novi enim Te multà lectione, felici memoriâ & instructâ bibliothecâ pollere. Argumento est & hæc utraque epistola boni succi plena. Stas in priori pro Reineccii & Calvisii de Hipparcho Ptolemæi Philadelphi æquali sententia, dicisque Ptolemæum, illum scilicet celeberrimum Mathematicum (quem quidam cum illo Rege Philadelpho confundunt) ejus, utpote *ὁμοτέχης*, meminisse. Ptolemæus ad manus mihi non est. Tua Bibliotheca copiosa eum dubio procul possidebit. Ego ex allegatis Calvisii & Vossii video, illum observationes octo æquinoctiorum autumnalium & vernorum ab Hipparcho factas ita annotasse, ut si annos Olympiadum, Nabonassari & periodi Calippicæ sive Alexandræ, quam Ptolemæus allegat, ad Calendarium Julianum & epocham Christi alligemus, Hipparchus nobis in Ann. Mundi 3788. & sequentes collocandus sit. Observationes Origani, quas allegas, ut & Herlicii in futurum factæ, illis Hipparchi à Ptolemæo recensitis comparari nequeunt. Tunc enim ab eo, non in futurum factæ esse memorantur. Ipse Calvisius, quem, ut Virum in re Chronologica, ipsius Maximi Scaligeri judicio, Magnum meritò defendis hæc in re, Hipparchum, quòd periodus illa Calippica vitium jam faceret, periodum suam, quam exactius (vocem Calvisii retineo, & Pomponii Melæ auctoritate tueor, nonnullis suspectam) ad Lunæ cursum conformaverat Anno Mundi 3807. inchoasse memorat. Sequitur Alstedius Chronolog. pag. 43. & 63. Consentit Helvicus ad annum Mundi 3813. ab U. C. 616. nec non Vossius, quem vidimus. Sed & Petavius, cujus verba, etsi pro Te respectu Observationum Hipparchi facere videantur, quia tamen ad illustrandum veritatis certum faciunt, exscribere juvat. Eodem intervallo (scilicet post Olymp. 150.) *Astronomia Princeps extitit Hipparchus, cujus observatio prima æquinoctii autumnalis congruit Anno Mundi 3822. (secundum Calvisium 3788.) Urbis 592. ut auctor est Ptolemæus, verni autem æquinoctii ultima cadit in Ann. M. 3826. Urbis 626. Quocircà Lunares eclipses, quas ex Hipparcho Ptolemæus refert in fine quarti, quarum prima incurrit in Ann. M. 3783. Urbis 553. non videntur Hipparchi ipsius oculis notatæ, sed ab aliis acceptæ. Nam intervallum ab hac eclipsi, ad ultimum æquinoctium ab Hipparcho deprehensum annorum est 74. Vixit & Attalus eadem ætate non ignobilis Grammaticus, nec Astronomiæ rudis, qui Aratum commentariis illustravit. Ration. Temp. part. l. 4. c. 13. Convenit hoc Petavio cum Vossio, qui in idem temporis Hipparchum & Attalum refert libro à Te allegato pag. 156 & 159. Hæc cuncta an Tuis rationibus convenient, quæ es solertiâ, judicabis. Pariter an Hipparchus, de quo Plinius lib. 2. cap. 12. scribit, in tempora Ptolemæi Philadelphi cum Calvisio referri possit. De eodem enim Hipparcho cap. 13. refert: intra ducentos annos (abhinc scilicet quo ista Plinius memorat) illius sagacitate compertum fuisse, & Lunæ defectum aliquando quinto mense à priore fieri. Atqui ab Anno Mundi 3665. quo Hipparchum, Rege Philadelpho Alexandriæ, unâ cum aliis Viris præstantibus artes liberales excitasse Calvisius prodit, ad annum antequam illa Plinius scriberet ducentessimum, id est, à condito mundo 3825. in quod tempus Hipparchum ipse Calvisius & reliqui illi auctores ponunt, intervallum est centum quinquaginta amplius annorum, cujus dimidium Petavius, ut vidimus, in argumentum attulit, observationes illas Lunares ad Hipparchum non esse referendas. Quamvis verò vel Te ipso indicante plures ejusdem nominis dari non ignorem, tamen duos Hipparchos Mathematicos in foro Historico demonstrare, res est ardua. Imo, si sua tot Scriptoribus constat fides & auctoritas,*

Amicitia officia.

Capelli laus, & Bibliotheca.

Errorem Calvisii ex Reineccii desumptum de ætate Hipparchi Auctor demonstrat.

Ptolemæus Mathematicus à Ptolemæo Philadelpho diversus.

Hipparchi vera ætas, Ephemerides Hipparchi ab ephemeridibus Origani & Herlicii diversa.

Exactius an vox Latina? Hipparchi ætas paulum producta.

Petavii de Hipparchi ætate sententia.

Attali Grammatici ætas & commentaria in Aratum.

Milichii error de uno eodemque Hipparcho confirmatur.

Hipparchi plures fuere, At Mathematicus unus.

Hipparchi
stella fuit Co-
meta.

Mithridates
an Mithrada-
tes dicendum.
Reineccii
laus.

Vossius alter
Varro.

Hipparchi
unius inter-
vallum irre-
conciliabile.

Milichii di-
versa editio-
nes,
Et mors.

Capelli sen-
tentiam de
Cometis circa
mortem Lu-
dovici Pii Au-
stor exquirat.

ritas, nullâ ratione justâ id evinci posse video. Plinius certè unius ejusdemque Hipparchi lib. 2. c. 12, 13 & 26. meminit. Hic autem per illam stellam ævo ejus genitam & ab eo deprehensam, Cometam intelligi, post Milichium probare contendit Keckerm. Syst. Phys. lib. 6. cap. 5. p. m. 963 & 964. ubi & Tychonem huic sententiæ favere dicit. Sed de his plura leges in literis inter me & Clarissimum Busmannum commutatis, ad quem postremas meas en Tibi, & responsum ejus ad illas, quod jam jam accepi. Ibi etiam plura videbis de Mithridate illo Pontico, sive potius Mithradate, sicut ex Reineccio magnæ eruditionis & solertiæ viro, mones. Ita Tu cum doctis sentis, ego cum vulgo, verumtamen & cum orbe erudito, ut nosti, loquor, nec ignarus eorum, de quibus nos Varro noster monet, Persicum esse *Μιθραδάτης* à Mithra, qui Persis est Deus Sol. Voss. de vitiis sermonis cap. 10. quâ de re quid in secundo de orig. idolol. cap. 8. (qui liber non est mihi) habeat, velim verbo innuas. Video autem Mithridatis vitæ & imperii ac bellorum annos facilius quàm illos Hipparchi conciliari posse. Nam in hoc intervallum illud Calvisianum & Milichianum ejusdem Hipparchi, impendio conciliari nequit. Sed vide quid Busmannus scribat, se scilicet in suo exemplari Comment. Milichii verba illa de Hipparchi ætate ad c. 12 & 26. non legere. Hoc tamen non miror, cum exemplar ejus Halæ Suevorum Anno 1538. meum autem Francoforti 1553. sit impressum, paulò ante mortem Auctoris, quæ in annum 1559. incidit. Exspecto quid ad illud haud leve discrimen de Cometis, circa mortem Ludovici Pii, visis, sis dicturus. Vale, Vir Humanissime, & mihi constanter fave, qui sum

Tuus omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ.

Hamburgi die 17. Maji Anno Christi V. Æ. c10 100 LXVI.

Hipparchi
ætas à variis
auctoribus de-
scripta, diffi-
culter deter-
minari potest.
Mithradates
dicendum esse
Capellæ pro-
bat.

Mithra Per-
sis Sol.
Mithridax.

Mithridates
& Mithrada-
tes dicitur.

Caroli M.
ætas diversa
à diversis
annotatur.

REtè tuas accepi, ad quas responderem pluribus, si per temporis angustiam liceret. De Hipparcho video rem esse subdilectam. Ptolemæus (ex quo Milichius hæc descripsit) Almagesti l. v. c. 5. p. m. 112. ed. Gr. Basil. Ann. 1538. testatur Hipparchum 197. post Alexandri (Magnum intelligo) mortem annis, sive 124. ante Christum natum annis observasse motus syderum. Sed de hac re alias. De voce Mithradates res clara est. Mithra Persis Sol est. Strabo lib. 15. Notat & primarium illorum Sacerdotem, apud Apulejum. Et Mithriaca sacra, sunt sacra Solis sive Osyridis apud Lamprid. in Commodio, & Strabonem lib. 11. Consulatur Casaub. in Athen. lib. 5. Mithridax est gemmæ nomen, quæ ☉ percussa colorib. micat variis. Plin. lib. 37. 10. Isidor. lib. 16. 12. Aliis mithrax & mitrax. Erat enim Sol primarius Persarum Deus. Hesychius, *μῆθρας*, inquit, ὁ ἀπὸ τοῦ ἐν Πέργῃς θεός. Mithri autem in comparativo gradu, à positivo Mither, quod idem est quod *μείζων*, Majorem notat, dynastam & dominum. Certè in compositione Mithir, Mithri, Mether præponitur. Hinc *ΜΙΘΡΗΔΑΤΗΣ* & *ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ* & *ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ* & *ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ*. *ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ* in nummis hujus Regis occurrit. De voce *דָּתָא* Data nihil affirmo, sitne appellativa, an verò propria. Vide Scalig. lib. vi. de emend. temp. & Martin. in Lexico Philolog. De Carolo M. certum est, illum Ann. D. 800. 25. Decemb. electum esse, obiisse verò Ann. 814. 28. Januarii die, postquam per ann. 13. m. 1. d. 3. imperasset. Ita Einhardus sive Eginhardus, qui hoc monumentum adducit, Hæc ferè sunt verba, scribit. Sub hoc conditorio situm est corpus Caroli M. atque Orthodoxi Imperatoris, qui regnum Francorum nobiliter ampliavit, & per annos 47. feliciter tenuit (alias rexit.) Decessit septuagenarius Ann. Domini 814. indict. 7. v. Cal. Febr. Cui hæc non satisfaciunt, nescio quid illi sit satis. Discrepantia, fateor, levis occurrit in vitæ & regni annis, apud recentiores. Tilius in Chronico Reg. Franciæ

Franciae regni 47. Cuspinianus 46. turpis ille nugator Turpinus cap. 32. annos Turpinus natus.
 47. Crentzhemius regni Gallici 46. Italici 43. scribit. Ita quoque in ætatis annis diversitas, sed levis occurrit. Tilius 72. Cuspin. 71. Epitome ætatum mundi, liber Lubeca Ann. 1475. excusus & Annales Fuldenfes circiter 71. Eginardus ipse scribit, æt. Anno 72. In inscriptione sepulchri est septuagenarius. Ludovicus Caroli M. filius patris successor regnavit ann. 27. ut Laurithamense Ludovici Patris.
 Chron. Idem confirmat Astronomus Ludovici Imperatoris domesticus, qui dicit illum xii. Cal. Julii, seu 20. Junii die obiisse diem supremum. Incoepit regnare Ann. 814. 30. die post mortem patris Caroli M. id est die 27. vel si placet, ultima Febr. mensis. Regnavit igitur per annos 27. m. 3. die 20. usque ad 841. diem 20. Junii. Hæc indicare volui. Benè Vale.

Hamburgi die ult. Jan. Juliani 1667.

S. P. Vir Clarissime & Humanissime.

E Pistolam, quâ meæ die 7. Decembris Jul. 1665. datæ responderas, die 17. Maji 1666. cum nondum esset perfecta, Tibi finiendam reddideram. Hanc mihi heri Humanissimus Vir Juvenis M. Bartholdus Feindius Tuo nomine tradidit. Pro qua, licet exspectatione & votis meis breviori, variæ tamen eruditionis plenâ, gratias Tibi debitas ago. Neque verò amplius molestus Tibi esse pergam quæstionibus meis. Peccarem enim fortasse in Tua tempora: illas verò quæstiones judicio Virorum doctorum, quos de his consului, expeditas esse, in opere meo, brevi, Deo volente, videbis. Mithridatem & Mithradatem scribi Mithridates melius Latinè dicitur: Mithradates Græcum est.
 posse certum est. Melius latinè Mithridatem, ut Masinissam, Massiliam, Catinam, Numidas, Agrigentum dici, Mithradates Græcum esse, Doctissimus Bongarsius not. in Justini lib. xxxvii. monet. Verum tamen sive quis sic, sive ita legat, ut & sive cum Italis Guelphus, Guilhelmus &c. sive cum aliis Welphus & Wilhelmus pronunciet, sive cum doctis Karolum, Kalendas &c. sive cum vulgo Carolum, Calendas &c. scribat, ferendus & libertati suæ in talibus relinquendus est. Hanc Te in his levioribus admissurum, qui eam in gravi & arduo de Cometarum significatione argumento, Tuo programme publico prid. Kal. Maji MDCLXVI. dato & ad me misso tueris, nullus dubito. Tàm de munere isto quàm de sententia æqua Tibi gratias etiamnum ago. *Cometam* ibi meteorum fugax & subitaneum, tumultuarium atque extemporaneum ignem, in fluxa elementari regione residentem, & à fixis stellis æternis ignibus & constantissimo naturæ opere distinctum vocas. Nosti quid de his Seneca ex sua & aliorum Philosophorum mente dicat. Ego in his quoque tantò magis quòd sint adeò ardua, & de quibus nil certi statui posse Magni quoque Viri, ipsique curiosi Arabes, arbitrantur, libertatem sentiendi, eamque inviolatam cuique relinquo, licet alioqui dissensum meum non dissimulem. Sed si Tu qui hoc modo Cometam describis, indifferentem vel æquam Cometarum significationem admittis (utrumque cum multis Viris doctis commune habes) certè tolerantiam dicis: quantò meliori jure hanc urgent, qui Cometam cæli prolem & incalam, vel etiam civem perpetuum statuunt? At vero piè & prudenter mones, bonorum Virorum esse, in tanta sententiarum varietate securitatem & contemtum fugere, nec illum mentibus profanorum aliàs hominum instillare. Atheos enim, Epicuri de grege porcos & pseudo-politicos quosdam fautores suæ sententiæ invenire facile quemque posse. Hos Cometa meus, Præco in foro, Concionator in choro Ethico constitutus, non tantum officii seriò admonet, sed & scelerum arguit, ac merita iis denunciat supplicia. E regione probos & pios ad virtutem constanter adversus seculi blanditias & furorem sectandam hortatur, felices eos esse, etsi adversis exercentur (hoc Tu piè Danielis in fovea Leonum, Josephi in carcere, Pauli in navi periclitantium exemplis asseris) Auctor suam de Cometar. significatione sententiam asserit. Virtutis sectatori nec illi lecebræ nec ira seculi cur docet, randa.

XXXXX

*Medium tenet
Auctor.*

*Cometa me-
ridiani iique
matutinis op-
positi Bertio,
fausti putan-
tur:*

*Quinam fau-
sti ab Astro-
logis judicen-
tur.*

*Cometoman-
tes sibi met
contradicunt.*

*Capelli quib-
usdam libris
commodatis
Auctor uti-
tur,*

*Ejusdem be-
nevolentiam
celebrat.*

docet, ac spe bonorum indubitata certos reddit. Ideo Cometarum phœnomena aliaque cœli signa, ut non timenda, ita nequaquam temnenda; sed ut invita-
menta & incitamenta virtutis contemplanda esse toties repeto, inculco & ur-
geo. Hâc mediâ viâ spero me Tuum, Vir Doctissime, & aliorum Tui similium,
virtuti & libertati amicorum adsensum consecuturum esse. Cæterum quî Bertio,
quem allegas, *meridiani* iique matutinis oppositi Cometæ fausti putantur? Miz-
zaldus ex Porphyrio Lunares Cometæ in occasu esse omnium bonorum prænun-
cios refert. Keckermanus Cometam Lunarem ab aliis prorsus omitti & tolli, ab
aliis diversicolore[m] poni: Jovialem verò bona quoque ferre ex Cardano adfert.
Eidem Cometa ad occasum tendens optimam & temperatam anni constitutionem
significat ex sententia Porphyrii: ex mente verò aliorum clandestinos motus &
bella civilia, referente eodem Keck. Verùm is Lunares Cometæ, ut & ad Austrum
tendentes, mala ferre ait. Hinc videmus & Astrologos ab se ipsis hic dissentire,
& Cometæ non omnes, sed quosdam tantum, nec per se sed ex accidenti, pro
ratione scil. sitûs, motûs vel coloris, tristitia portendere. Bonfinio & Trithemio
Tuo non amplius assiduo, ut antehac utor: aliquando tamen eos inspicio. Itaque
fretus Tuâ benevolentia[m] utrumque ad exiguum tempus retineo, Sifardum remitto,
Tuamque facilitatem in juvandis meis conatibus celebrego gratus. Vale diu & felici-
ter ac constanter fave,

Tui studiosissimo

LUBIENIECIO.

XXXIV. COM.

XXXIV.

COMMUNICATIO
HAMBURGI-
BLUMIANA.*Hamburgi die 6. Decemb. Iuliani 1665.*

Ova Tibi absque dubio, Vir Generose & Nobilissime, Domine colendissime, videtur hæc mea, hominis tot partibus minoris, compellatio: quam tamen, si causam ejus cognoveris, minus Tibi admirationis parituram confido. De qua, si molestum non est, paucis sic habere Te velim. Misit ad me Fridericus Hofman, Collega Scholæ S. Joh. sextus, epistolam quandam Clarissimi Busmanni ad Te scriptam. In qua Clarissimus Vir de Cometâ, qui tempore Ludovici Pii in Signo Virginis effulsit, multa disputans, adsignare me in libello de Cometar. Signif. ex Th. Fieno, Liberto Fromondo aliisque nuper composito, ait illum Cometam anno 836, seductum ex Vossio de Historic. Latin. Eam epistolam, ut & doctam laudo & antiquitatis plenam, ac si intervenire temerè divinis illius Viri curis liceat, responsurum me illi vel hodie promitto. Interim ad Te, Vir Generose, cujus ex eruditione fructus, ex elegantia sermonis voluptas, ex virtute Nobilitas nuper mihi in Bibliotheca nostrâ pulcherrimè eluxit, nunc hanc scribendi provinciam desumo, si non ob aliud, at ut scias, posse me quidem respondere cum Cicerone, *Si in hoc erro, libenter erro. Est enim id ipsum lucro apponendum, quod decipimur. Quippe voluptatem certè aliquam falsa quoque opinio nobis conciliat*: malle tamen, amoto joco, id quod res est, dicere, nimirum non me ex Vossio, sed Clarissimum Virum sua conjecturâ seductum esse; Nobilitatem verò Tuam rectè conjecisse, numerum senarium à typotheta positum esse pro novenario. Nam cum eum sermonem, quem doctissimi quondam Viri habuissent de hac quæstione (an Cometæ præfagiant mortem Principum?) ad considerandum ponere constituissem, vel ut illa opinio, quæ semper fuisset tolleretur, Cometarum fatorum conscios esse, & Regibus ac Principibus Viris semper denunciare aliquid triste: vel ut alii haberent parata, unde fumerent, qui vellent idem argumentum tractare; vel ut dissentientibus gratum facerem, qui vellent ea, quæ existimarem à doctissimis Viris de illa quæstione probabiliter esse dicta, examinare: deberi hoc à me tantis hominum ingeniis putavi, ut illorum verba nudè recitarem, literam nullam immutarem, si possem. Quod hõc etiam feci libentius, quia meum non erat, ab aliis commissa præstare, gyro quidem tam exiguo, & in istis tam paucis pagellis, quas tunc in lucem emisi. Præsertim cum id ipsum fieri commodius posse arbitrarer in historiâ Cometarum, quam quidem tunc moliebar, nunc vero in spongiam incumbere jussi, posteaquam mihi renunciatum est, idem argumentum longe accuratius tractari ab Amplissimo Domino Hevelio.

Habes causam, Vir Nobilissime, cur in numero 839. quem repperi apud authorem vitæ Ludovici Pii, tam in editione Reuberi, quæ Francofurti prodit anno 1584. quàm in corpore Historiæ Francicæ, quod editum est Hænoviæ anno 1613. nihil immutare voluerim. Quod vero ad summum Virum Joh. Gerhardum Vossium attinet, an apud illum unitas exciderit, viderit D. Busmannus. Ego quidem quod esse verum maximè cupio, verum esse facili-

Blumii mea desilia.

Frid. Hofman.

Blumius suam de Cometâ 836. sententiam affirmat. Busmannus. Auctori sua dia Blumius approbat.

Blumius nuper de significatione Cometar. libelli editionem dedendit.

Historiam Cometarum quam moliebatur, quod Hevelium idem argumenti tractare acceperit, reliquit.

Vossii laus.

Ludovici Pii
imperii anni
varie ab Au-
thoribus po-
nuntur.

mè patior. Interim non nescis, imperii Ludovici Pii initium variè poni apud Scriptores. Alius enim illud inchoat ab Anno 812. alius ab anno 813. alius ab anno 814. alius ab 815. Cujus varietatis causa esse videtur, quod Ludovicus Caroli M. filius, 8. Kal. Jan. anno 812. Augustus appellatus, imperavit cum Patre annum unum mensem unum, & dies aliquot: quemadmodum videre est apud Sigebertum Gemblacensem, Tritenheimium & Onuphrium Panvinium. Solus autem imperare coepit post Patris mortem anno 814.

Cometa ma-
gnus ante
mortem Lu-
dovici Pii
Anno 837.
fulsit.

Helvici laus.

Hoc est unum: alterum esto, si de tempore & anno pronunciandum sit, quo Cometam illum effulsisse putem: illud dico, quod semper verum esse duxi, apparuisse illum anno 837. Hæc sententia nec nova est, nec ignota superioribus seculis, & habet multos ex Historicis fide dignis, qui idem asserunt. Confirmari tamen vel maximè potest rationibus & argumentis, ex rerum eo anno gestarum, & apud Authorem Vitæ Ludovici Pii, Aimoinum, Reginonem, Sigebertum Gemblacensem Tritenheimium, Authorem Annalium Fuldensium, alios, descriptarum collatione petitis. Ex ea enim re, ut puto, tandem aliquando quasi lumen quoddam, & velut ex cineribus ac carbonibus redivivus ille Cometa iterum effulgebit. Si modo id, quod pugnare aliquo modo videtur, commodè interpretatione lenire velis. Ad argumentum Clarissimi Busmanni quod attinet, à Regibus Scotiæ desumptum, firmum satis mihi quidem illud videtur. Hoc tantum moneo, quod optimus Chronologiæ Author Christophorus Helvicus, iisdem vestigiis jam olim ingressus sit ad investigandum Ludovici Pii annum vigesimum quartum, qui est 837. Extremum illud erit. Rogo Te, Nobilissime Domine, ut me inter cultores tuos numerari patiaris. Quod si feceris, mihi sanè maximam injeceris curam cavendi etiam atque etiam, ne quo vel tempore, vel casu, favore Tuo videri indignus queam. Vale Vir Nobilissime quam diutissimè, quam felicissimè.

Nobilissimi Nominis Tui perpetuus cultor

JOHANNES BLUM, Bibliothecarius.

Hamburgi die 13. Decemb. Juliani 1665.

S. P. Vir Clarissime & Humanissime.

Lex natura,
humanitatis
& religionis
Christiane
mutuam dile-
ctionem nobis
imperat.

Frid. Hof-
mani laus.

Cometa ma-
gni ante mor-
tem Ludovici
Pii visi con-
trariam
Auctor. Kiris-
dosis deci-
dendam com-
mittit.

Minimè opus Tibi fuit tam operosâ apud me excusatione. Novi enim quibus legibus vivant, saltem vivere debeant, Homines, quos naturæ & institutionis humanitas ad omnem benevolentiam ducit, iique Christianum nomen augustum gerentes, quos optima disciplina, ut ad omnem sanctitatis perfectionem, ita præcipuè ad mutuam charitatem assiduo permovet. Imò verò rem mihi fecisti gratam, quòd humanitatis plenâ epistolâ me adire volueris: Ego quidem occupationibus meis assiduis momentum temporis, mihi, non tibi, ut eventus docuit, accommodum, suffuratus, aliquoties Bibliothecam, ut Te compellarem, adii. Sed cum mihi tam beato, ut Te quæsitum reperirem, esse non licuerit, epistolam Clarissimi Busmanni Doctissimo Hofmano, Amico cummiuni, Tuo verò etiam vicino, Tibi exhibendam tradidi. Quamvis enim Te in literis ad Busmannum non nominârim, tamen officii mei esse duxi epistolam ejus, quod Te, licet ἀνθρώπους, tangat, Tecum communicare, ut certior de Tua sententia fierem. Quod vero & Hofmanus epistolam illam Tibi porrexerit, & Tu ad eam tam amicè & eruditè responderis, uterque officio humanitatis egregiè functi estis. Gratulor mihi de hac conjectura, quâ mentem Tuam de Cometa Anno 839. non 836. mortem Ludovici Pii præcedente, assecutus sum. Animadvertotamen rem hanc haud levi difficultate esse implicitam. Quæ de hoc argumento cum Clarissimo Busmanno primùm, deinde cum Clarissimo Bullialdo communicavi, & responsi vice tuli, cognosces

ex

ex adjunctis: quæ ideo mitto, ne cramben eandem recoquam. De his sententiam Tuam amplius cognoscere cupio: sed & de reliquis argumentis, Hipparchi scilicet & Mithradatis, illius Pontici, utriusque Magni, ætate. Vides enim & hanc rem, præcipue quod ad Hipparchum attinet, non carere difficultate, ita ut Magni alias Viri vel in rationibus temporum putandis errasse, Hipparchum eundem intra 150. amplius annos ponendo, vel alii horum tuendorum studio, duos Hipparchos Mathematicos sub duobus Ptolemæis, Philadelpho & Philometore, comminiscendo, errantibus patrocinari (quod bonæ eorum venia dicere mihi liceat) mihi videantur. In istis quæ ad te mitto, videbis me & illud non leve de annis Caroli M. & Ludovici Pii discrimen tetigisse. Dolendum profecto tantas ignorantie tenebras seculis illis incubuisse, ut & nos, licet in tanta rei literariæ restitutæ & expolitæ luce positi, hîc & illic veri tramitem anxia palpemus manu, & multiplici incerto vix ac ne vix quidem expedire nos possimus. O utinam illâ errandi voluptate semper careamus, ibi saltem, ubi bis errare non datur! Tu, Vir eruditissime, putas lucem afferri tenebris Cometam illum mortis Ludovici Pii prænuncium (puto illum magnum, qui festo Paschatis apparuit) obsidentibus dispellendis aptam, si is in anno 837. referatur. Sic putat Calvisius, Sigonius, quos præsto habeo, forte & alii. Sed hæc ratione fidem Codicum in dubium vocabimus. Auctor enim vitæ Ludovici, ut nosti, in annum 839. Cometam illum ponit. At sibi ipsi in serie gestorum Cometam secutorum, & ad mortem Ludovici sub Anno DCCCXLII. (cum tamen hæc in anno DCCCXL. quod & ipse ibidem fatetur & constans Auctorum fides omnisque ævi memoria confirmat, inciderit) deductorum, contradicit. Quod cum de Viro illo, pro ratione illius ævi satis erudito & accurato, dicere nefas sit, opinor nobis necessario ad turbatam in codicibus annorum rationem esse confugiendum. Ita biennium, quo computatio Auctoris illius in assignandis rebus Anno DCCCXLII. gestis (ubi & mortem Ludovici ponit) veram rei seriem excedit, detrahendum ei est, pariterque historiæ Cometæ illius magni, ut non in 839. sed in 837. annum referatur. Occurrunt tamen & hîc alia dubia, quæ in schedis istis meis videbis. Hæc ut amoveas, meis objectionibus cum Busmanniana & Bullialdiana responsione collatis, vehementer oro. Nec immerito. Novi enim Tuam humanitatem. Adhæc otio & libris abundas. Mihi reverà utrumque deest. Libellum Tuum, quem nuper publici juris anonymus fecisti, & mecum ante mensem communicasti, de argumento Comético compositum, magna profecto cum voluptate legi. Doctè enim & concinnè in eo verbis aliquot Clarissimorum Virorum ostendis, Cometas non esse malorum causas Physicas, imò nec signa Physica, sed potius ex institutione divina; tùm tristitia sola eosdem non sequi, sed & læta: imò Cometis cælo vindicatis totum ædificium Astrologicarum prædictionum, velut fundamento subtracto, corruisse. Atqui hæc ipsa est mea sententia, quàm in Theatro meo Comético passim demonstro, in Historia verò Cometarum universali (nam & ego hanc texto antequam de Amplissimi Hevelii instituto mihi constaret, eamque nunc fide ejus tot Amicis, imò & Patronis, Viris Principibus datâ, per texto soloci licet lana) ex professo deduco, hoc symbolo Cometæ dato: BONA BONIS, MALA MALIS. Itaque mihi libellum istum, quem nuper mihi, cùm de opere meo sermo incidisset, obtulisti, in Senatum meum Philosophicum deferre, & in Theatro illo brevi compendio & commendatione (nisi integrum inferere possim) exhibere, par est. Convenit enim benè hoc Tibi mecum, quod benignam & æquam de Cometis sententiam aliquot præstantissimorum Virorum iussu confirmes. Ita etiam $\sigma\tau\mu\beta\omicron\lambda\omicron$ in Theatro illo meo non comparebis, sociumque improbi laboris, ut aliis Clarissimis Viris ex utraque Germania, Gallia, Dania, Suecia, Anglia, Italia, Prussiaque convocatis, ita & in Urbe nostra agentibus, Huswedelio, Kirstenio, Capello, Mullero & Syvero, Teadjunges. * Improbum laborem dum cum Poëta dico, probum tamen,

Hipparchi ætate controversia perdifficilis.

Seculi nostri cum nono comparatio.

Cometa magnus ante mortem Ludovici Pii anno 837. an vero 839. fulserit.

Auctor vitæ Ludovici Pii in annorum potius quam rerum serie corrigendus.

Cometa ille in annum 837. referendus.

Blumii libellus de significatione Cometarum laudatur.

Compendium ejus tribus verbis propositum sententia Auctoris favet.

Idem ille Senatui Philosophico commendatur.

** Labor improbus, quia magnus, probus, quia probitatis magister.*

Ambitio & arrogantia pietatis speciem sumens, nunquam est quies, semper anxio.

quia omnis probitatis assertorum & omnibus probis probandum intelligo. Quicquid tandem iniquæ obstrepant voces, pietatis, qua mihi nihil antiquius, specie inani tumentes, & veræ illæ apud Lucianum ἀνεμῶναι τῶν λόγων hominum confidentissimorum, qui vanæ ambitionis & sævæ invidiæ labore vitam miserè strictam & nunquam non anxiam agunt. Quibus ego meliorem mentem precor. Quod reliquum est, vides, Vir Præstantissime, Tibi à me non tantum amicitiae & benevolentiae, sed & Senatûs Philosophici, quem in omnes officiosus & benevolus convoco, fores apertas esse, ut in Theatro meo Cometico undique humanus appareas. Vale longum & bene.

T. omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI
de LUBIENIETZ.

Hamburgi die 2. Januarii 1666.

Generosissime & Nobilissime Domine,

Honor alit artes. Gloria omnes incenduntur ad studia. Gloria immensum calcar habet.

F Autor colendissime, singularis humanitas Tua ex omnibus partibus se ostendit in iis literis, quas à Te proximè accepi, non illa quidem ignota, sed tamen grata & optata. Quam ego sic interpretor, voluisse Nobilitatem Tuam hujuscemodi exemplo jacentes aliorum literatorum animos erigere: cum videlicet intelligant: tantam esse in Generosissimo Viro humanitatem, ut nunc potestremus quidem atque infimus illius ordinis non illaudatus dimittatur. Mihi sanè calcaria & stimulos cum tua benevolentia, tum illustis quoque doctrina ac virtus, subdiderunt, maximamque injecerunt curam cavendi etiam atque etiam, ne quod officium prætermittatur, quod ad dignitatem ac gloriam tuam spectet.

Difficilia temerè decidere cave. Modestiam serva. Officium esto. Hipparchi plures: Duo hujus nominis Mathematici non fuerunt.

Quærenti quid de Hipparchi ætate sentiam, promptius est quod respondeam, quàm quod benè responderi posse ab indocto confidam. Tu me, Nobilissime Vir, esse aliquid credis: ego infrà opinionem Tuam sum multum. Ne desinitamen expectationi Tuæ, accipe, quod obedientiæ potius, quàm explicatæ doctrinæ sit signum. Hipparchi quatuor à Meursio Attic: Lect: cap. 17. ex Harpocrate commemorantur: plures, à Suida, Gesnero, aliis. Sed duos duarum ætatum ejusce nominis fuisse Mathematicos, quorum alter vixerit temporibus Ptolomæi Philadelphi, alter sub Philometore facilius dixeris, quàm defenderis telo Achaico. Ac multi quidem, dum in salebrosa hac quæstione versantur vexanturque, nihil præter autoritatem Milichii & Calvisii habent, quod afferant. Ajunt enim Hipparchum ab illis commemorari sub Ptolomæis, Philadelpho & Philometore, Regibus. Majus autem hoc videri intervallum, quàm ut unus & idem Mathematicus tot annos post Philadelphum fuerit superstes. Verùm ego quidem totum hoc iis do, nec tamen vel minimum prævaricando ipsorum causam ago. Facile enim mihi persuaderi patior, Milichium & Calvisium non duos Hipparchos introduxisse, verùm ut humanos potuissent illa, quæ Plinius & alii de uno & eodem Hipparcho scribunt, minus diligenter ad diversorum Ptolomæorum tempora accommodare, parum memores & quæ ipsi paulò antè dixissent, aut post dicturi essent, & quæ dici possent contra. Itaque illorum autoritas, quæ aliàs multum apud me valet, hoc loco, cum rationem non reddant, prætermittenda est, atque ipsa res existimanda, momentoque suo ponderanda. De Calvisio excusando, vel potius explicando, non displicet mihi quidem Clarissimi Viri conjectura. Quanquam ea, si dicendum quod res est, subtilior possit quàm probabilior videri. Apud Milichium dicerem excidisse unitatem, & pro 40. scribendum fuisse 140. nisi continuo hæc subjicerentur: eo tempore, quando Romani bellum gesserunt cum Pyrrho Rege. Trajecit

Errorum Milichii & Calvisii de Hipparchi ætate Blunius agnoscit.

Autoritas contra veritatem non valet.

Calvisii error de ætate Hipparchi subtiliter potius quàm verosimiliter defenditur.

jecit Pyrrhus in Italiam anno U. C. 473. ante Christum natum 278. victique sunt ab eo Romani, elephantorum maximè inusitatâ facie territi. Sequenti anno iterum dubio eventu cum Romanis congressus & vulneratus est. Anno U. C. 475. in Siciliam abiit. Inde reversus Ann. U. 478. Rhegium, sed frustra, oppugnavit, eodemque anno Italiâ pulsus est, hoc est, Anno à morte Alexandri 49. quemadmodum ex Justino, Floro, Plutarcho, Zonara, Orosio, aliis, colligere est. Verùm hanc suam Milichius sententiam videtur postea in Notis ad Plinii caput 26. vel tacitè correxisse, vel inscianter eidem contradixisse. Eo enim loco Hipparchum scribit vixisse annis post mortem Alexandri 178. hoc est, Urbis conditæ 607. Est verò is annus 144. ante Christum natum, quo tres celeberrimos Roma vidit triumphos, L. Mummii de Achæis, Q. Cæcili Metelli Macedonici de Pseudo-Philippo, Scipionis Æmilianii de Carthaginensibus. Res nota è variis. Quòd si hæc sententia vera est, ut omninò est, consequitur, Milichium aut parùm memorem fuisse illorum, quæ de 40. annis paulò antè dixerat, aut intellectum ipsi inibi alium Hipparchum, aut illa de Hipparchi ætate præter mentem Milichii ab alio adjecta esse. Ego non pugno, quodnam sit optimum aut verissimum: illud tantum dico, quod taceri non debet, Hipparchum, quem & ἀνδρα φιλαλήθη (Virum veritatis amantem) Ptolemæus Almagest. lib. 3. cap. 2. & Plinius lib. 2. cap. 12. consiliorum naturæ participem, vocant, sub Ptolomæo, non Philadelpho, sed Philometore vixisse. Cujus quidem affirmationis argumenta maximè illustria inquiringentibus omnique acie ingenii contemplantibus ostendunt se & occurrunt apud Ptolemæum Almagest. libris tertio & quarto. Iis enim libris Ptolemæus sex ab Hipparcho traditas Æquinoctiorum autumnalium, trium verò vernalium observationes annotavit. Quibus lectis atque intellectis, ignorare non possumus, floruisse Hipparchum ab anno U. C. 590. Mundi 3787. ante Christum natum 161. (quo ipso anno Ptolemæus Philometor Romam venit petendi auxilii causâ) usque ad annum Mundi 3823. ante Christum natum 125. qui est centesimus nonagesimus septimus à morte Alexandri, juxtâ Helvicum. Eam porrò copiam argumentorum, quam constructam dictis libris apud Ptolemæum adspicimus, continuo in lucem protulissem, & suo quodque loco collocatum annis Mundi, Urbis & Christi accommodassem, nisi id jam ante me factum esset ab hominibus omnium doctissimis, qui genus hujusmodi disputationis semper amaverunt. In his sunt, Petavius de doct. l. 4. c. 26. pag. 364. & lib. 13. ad ann. period. Jul. 4552. seqq. & Calvisius in Chronolog. Illis igitur, quos dixi, annis fuit Hipparchus: cujus observatio prima Æquinoctii autumnalis, facta anno 17. tertiæ secundum Calippum periodi, ut Ptolemæus annotat lib. 3. cap. 2. incidit in annum Mundi 3788. ante Christum natum 160. juxtâ Calvisium. Sed multum meruo, ne Hipparchum dicas plusquam 50. annis priorem fuisse. Nam, ut idem Ptolemæus refert lib. 4. cap. 11. Lunarem eclipsin observavit anno 54. secundæ Periodi Calippicæ, die 16. Mefori. Est verò is annus 3749. mundi, 199. ante Christum natum. Sed responsio in promptu est, Lunares eclipses, quas Ptolemæus refert in fine quarti, non videri Hipparchi ipsius oculis notatas, sed ab aliis acceptas. Docet id Petavius Rationar. temp. part. 1. l. 4. c. 12.

Atque hæc dicta sint de ætate Hipparchi. Proximum est, ut descendam ad Mithradatem, ut in nummis cuditur, vulgò Mithridatem Ponti Regem. Ejus præfectum Gordium, qui Cappadociam pro Regis sui filio occupaverat, regno pepulit Sylla, anno U. C. 661. ante Christum natum 90. cum Romæ Consulles essent, Claudius Pulcher & M. Perpenna. Hæc sunt exordia belli Mithradatici. Quæ id tempus antecesserunt, semina potius fuerunt belli, quam bellum. Exitus verò incidit in annum U. C. 690. quo tempore Coss. fuerunt, M. Tullius Cicero & C. Antonius. Quod ipsum ut confirmem, quem potius in auxilium advocem, quàm ipsum Consulem Ciceronem? Is in Oratione de Provinciis Consularibus ita loquitur: *Me Consule referente primum decem dierum supplicatio*

Pyrrhus quo tempore bellum adversus Romanos gesserit.

Triumphus tres Romæ vixit anno U. C. 607. ante C. N. 144.

Hipparchus Mathematicus laudatur. Vixit sub Ptolemæo Philometore, non Philadelpho: Id ex Ptolemæo deducit Blumius.

Mithradatis bella Anno U. C. 661. capta. 690. finita esse Blumius affirmat.

catio decreta Cn. Pompejo, Mithridate interfecto, confectoque Mithridatico bello &c. Intermedia verò tempora eorumque processum multi descripserunt, & ad annos Urbis accommodaverunt. Inter Veteres sunt Dio, Appianus, Florus, Plutarchus, alii. Ex recentioribus idem negotium exsecuti quoque multi sunt, nemo verò accuratius, quàm Stephanus Vinandus Pighius. Extrà cujus Annales nullum aptiorem Commentarium ad Romanarum rerum Scriptores sperari posse, jam olim judicavit Andreas Schottus. Quod ideò moneo, quia ad illius Viri elaboratum atque omnis antiquitatis plenum opus in re dubia recurrere malo, quàm ad quosdam, qui, quicquid boni de istis rebus adferrent, id ex Pighio, tacito Authoris nomine, suas in cumeras converrerunt.

Cometa illius magni ante Ludovici Pii mortem vixit annum Blumius examinavit.

Pithæana editio Auctoris vitæ Lud. P. quæ Reuberiana communi.

Caroli M. mors.

Theganus noni seculi Scriptor nobilis.

Ludovici Pii anni accuratè enumerantur.

Cometam illum magnum ante mortem Ludovici Pii Anno 837. fulsisse Blumius demonstrat.

Cometa An. C. 838. Kal. Junii non Januarii apparuit Blumio iudice.

Nithardus nobilis noni seculi Scriptor.

Referam nunc animum ad Cometam illum magnum, qui temporibus Ludovici cognomento Pii, circa festum Paschatos in Signo Virginis apparuit. De quo ego quid sentiam, quidque censeam, etsi ex superioribus meis literis cognovisse Te arbitror: tamen, quia Tu occasionem mihi præbuiisti accuratius eam rem considerandi, geram morem voluntati Tuæ, & agam quàm brevissimè potero. Annum, quo Cometa iste effulsit, vix certius quàm ex auctore incerto vitæ Ludovici Pii, qui illum conspexit, innotescere posse confirmo. Ejus Authoris multæ sunt variæque editiones, non parùm inter se discrepantes. Pithæana, quæ Francofurti prodiit, Anno 1594. eas incisiones & capitula, quæ in Reuberiana comparent, non habet, & ob id non parum commodior ad id, quod dixi, comprobandum. Ejus igitur filum nunc secutus annum Cometæ sic investigo. Obiit Carolus M. quinto Calendas Febr. Anno à Christo nato 814. Quod ipsum, præter dictum Authorem, suâ comprobatur auctoritate Scriptor alius, idemque Coætaneus, nomine Theganus, natione Francus, Trevirensis Episcopus, qui condidit historiam Ludovici Pii usque ad annum 23. Defuncto patri successit statim eodem anno Ludovicus. Testatur id Theganus his verbis: *annus incarnationis Christi 814. est primus annus regni Ludovici.* Quibus positis hoc assequor, initium Imperii Ludovici congruere anno Christi 814. finem, anno 840. Intermediis porro annis idem Author sic res gestas Ludovici applicat, ut Cometa iste incidat in annum 837. Id quod ita ostendo. Anno 23. Ludovici, qui est Christi 836. habitus est conventus Lugdunensis: quemadmodum Theganus, eopse anno desinens, clarè satis testatur. Eo autem conventu celebrato, & filiis dimissis, Imperator (utor verbis Incerti) autumnali venatione peractâ Aquisgranum rediit, & hyemem ibidem exegit, Natallem quoque Domini, itemque Paschalem solemnitatem (837.) ibidem celebravit. At verò *mediante festivitate Paschali dirum semper ac triste portentum ibidem Cometa sidus in Signo Virginis apparuit &c.* Autumno (eiusdem anni) Septembri mediante indixit generalem Conventum in Carisiaco. Ab hoc loco profectus Imperator venationi autumnali operam dedit, hyemem autem exegit Aquisgrani. Quâ hyeme transactâ Calendis Junii (838.) sævus Cometæ ignis in signo Scorpionis apparuit *non multò post Solis occasum.* Quod optimè dicto tempore fieri potuit, non item Calendis Januarii, quibus Scorpius ante Solem occidit. Cujus minacem vultum non multo post excessus Pipini (mense Novemb. juxta Annales Fuldenses) est subsecutus. Eodem anno regnum inter filios divisit Wormatiæ. Hoc tempore, Pipinum decessisse, Pater nuncium accepit: quem admodum Nithardus testatur, Angilberti filius, Caroli Magni Imperatoris ex Berthâ filiâ nepos, de dissensionibus filiorum Ludovici lib. 1. p. m. 444. Egit deinde Natalis Domini & Paschæ celebritatem (ann. 839.) Aquis.

Autumno Cabillonensem Conventum indixit. Ab eo autem loco ad regni Aquitanici ordinationem progressus Arvernorum Urbem petiit &c. Hæc eo agente Natalis Domini festivitas rediit, eandemque solemnitatem Pictavis celebravit. Ibidemque moranti nuncius advenit, dicens, Ludovicum filium Alamanniam invasisse. Quare postquam Quadragesimale jejunium inchoavit, adversus hanc tempestatem sedandam se opicem tulit. Imminente igitur Sacratissima

tissima Paschali solemnitate Aquisgranum rediit, ibique eam celebravit (ann. 840.) quâ ritè celebratâ confestim iter in Thuringiam facere cœpit, ubi Ludovicum morari per id tempus didicerat. Illo autem fugiente generalem Conventionem in Urbe Vangionum, quæ nunc Wormatia dicitur, congregari præcepit &c. Quo tempore deliquium Solis contigit tertiâ die Litanæ Majoris, in solito modo. Portendebatur enim per hoc, maximum illud lumen mortalium, Imperatorem dico, rebus humanis subtrahendum &c. Cœpit ergo fastidio tabescere, & in insulâ quadam contiguâ Moguntiacæ civitati lecto sese commisit. Decessit autem 12. Cal. Julii anno vitæ 64. & Aquitanix quidem præfuit per annos 37. imperavit verò 27. Hæc retuli verbis, non meis, sed ejus, quem dixi, Authoris, in Annalibus Francorum à Pithæo editis sic descripti: cujus bonam partem in Reuberianâ editione prava perperaque (ut cum Accio loquar) distinctio pervertit conturbavitque.

Wormatia!
Eclipsis Solis
A. C. 840.

Pithæi editio
Reuberiana præfertur.

Vidi, quæ dici possint de anno, quo Cometa ille apparuit. Nunc alia se offert difficultas. Quippe videtur Author vitæ Ludovici Aimoinus esse: cum ipse de Gestis Francorum lib. 5. cap. 17. secum dicat habitum de Cometa isto Imperatoris colloquium. Verùm libri istius quinti parte primâ usque ad caput 19 loquens Author, non est Aimoinus, sed idem ac ille, quem vulgo incertum vitæ Ludovici Authorem vocamus. Eum unâ cum quibusdam aliis Scriptoribus Compiler quidam historiæ Francicæ inseruit, & sub Aimoini nomine edidit. Id quod Tu, Vir Nobilissime, vel ex eo colligas, quòd Aimoinus definit lib. 4. cap. 41. ubi hæc leguntur: *Hætenus liber Loricænsis Monasterii S. Benedicti supra Ligèrim gesta Francorum recitat. Quæ verò sequuntur, non Aimoini, verùm alterius cujusdam historiographi sunt: nec unius quidem tantum, verùm duorum.* Imò plurium, quemadmodum Gulielmus Ranchinus ostendit lib. 1. Var. lect. cap. 15. & ex eo Vossius de Historic. Lat. lib. 2. cap. 34. p. 312.

Aimoinus
non est auctor
vitæ Ludovici
Pii:
Hujus auctor-
is quædam
sub Aimoini
nomine ven-
ditantur.

Quod ad meum de significatione Cometarum libellum attinet, non alio is nomine Nobilitati Tuæ oblatum est, quàm ut studii atque observantiæ in Te meæ pignus esset. Quem si ejusmodi esse putas, ut in Tuo Theatro Clarissimorum hominum celebritate refertissimo, magnitudine amplissimo, doctrinis illustri illum extare cupias, judicio Tuo utaris per me licet. Si in illo meo libello quædam sunt, quæ minùs dextrè scripta videri possint, ea Tu, pro Tuo limatulo & politulo judicio, faciliè corriges: aut ego, si erratorum à Te admonitus fuero, emendabo omnia.

Blumii me-
destia.

Quod superest, ex mente animi precor, ut hic, qui hesterno die illuxit, annus Nobilitati Tuæ lætis auspiciis ineat, lætioribus procedat, lætissimis exeat, ac sæpius recurat, semper felicior. Vale quàm diutissimè, quàm felicissimè.

Hamburgi die 18. 28. Maji 1666.

S. P. Vir Clarissime & Humanissime.

SI silentium, quod in quintum protraxi mensem, miraris, mirari defines postquam ex me nunc intellexeris, quod aliquando, Deo dante, in opere meo videbis, multa mihi interea quaquaversum ad Illustrissimos & Clarissimos Viros de hoc argumento scribenda, idque horis tantum subsecivis, fuisse: adhæc in historia Cometarum partem posteriorem, initio à Christi nativitate factò, ad seculum XII. medium produxisse. Tantus, crede mihi, labor totum, non divisum & variè distractum hominem requireret. Sed volo citrà omnem ambitionem bonarum artium studiosis monstrare, quid brevi temporis spatio perfici queat, si adsit animus promptus, & ut temporis pretiosi, ita & justæ laudis in promovendo egregio publico avarus. Taceo aliquid temporis consortio Illustrium Virorum in hac Urbe agentium esse tribuendum: & aliàs meam benevolen-

Auctor dilati-
ti responsi offi-
cium multi-
tudine laborum
apud Blumium ex-
cusat.

Vita sua est
longa, si scias
uri.

Temporis
parcum esse.

Y y y y

*Errores tuos,
sed & alienos,
quæ licet, cor-
rige.*

*Publica com-
moda pro tua
virili patriæ
cura:*

*Auctor inæ-
qualitatem
studii & stili
in hoc opere
excusat.*

*Errores in
Fredegarii e-
pitome, Gre-
gorio Turon.
& titulo
Chron. Ado-
nis ab Aucto-
re indicati.*

*Auctores
cum judicio
legendi.*

*Incerta mul-
ta in Aucto-
ribus occurrunt.*

*Hipparchus
Mathemati-
cus unus tan-
tùm fuit, &
sub Ptolemæis
Philometore
& Evergete
vixit.*

*Blumii eru-
ditio & indu-
stria commen-
datur.*

*Blumii judi-
cium de An-
tioris historia
Cometarum.*

*Auctoris co-
natus Blu-
mii appro-
bat.*

nevolentiam ac domum patere omnibus. His ritè perpensis haud equidem, diuturnum licet, necessarium tamen, silentium miraberis, saltem non molestè, nec graviter feres. Fructum mei Tecum nudius tertius habiti colloquii in hoc autographo *αὐτοχέτως*, ut vides, ad Clarissimum Ricciolum exarato, videbis. Hoc autem meritò leges, qui tunc illius legisti autographum. En præterea quæ de Cometis circa mortem Ludovici Pii historiæ inserui. His & illis si quid addi, vel demi, vel aliam faciem dari velis, indica, innue. Invenies me in discendo & juvandis publicis utilitatibus, ideoque in meis erroribus, quos ingenii humani imbecillitas, vel etiam fors non ex æquo respondens votis secum fert, corrigendis facilem: sed & in alienis, ut vides. Me enim meis alienisque erroribus non facilem esse adversarium profiteor. Quam ob causam in his, quæ ad Ricciolum paulò antè scripta adjungo, quid Viro illi Præclaro & Industrio Chronologiam Reformatam publico paranti, in Historicis & Chronologicis corrigendum indicârim, videbis. Utinam mihi majus otium & major librorum copia esset! Vellem sanè plura tentare præstareque posse in re literaria. Nunc omnia ferè carptim & properanter, &, ut sic dicam, furtim ago. Ideò inæquali studio & stilo veniam petere necesse habebō. Non ita enim fateor, hæc tractanda forent. Nuper cum Tibi adessẽ, & Tua facilitate ac Bibliothecæ Vestræ multis & egregiis libris instructissimæ commoditate fruerer, in Fredegarii epitomè, Gregorio Turonensi, & titulo Chronicorum Adonis haud leves profectò errores Tibi demonstravi. En itaque quæ tunc, paulò ante vesperam abs Te digressus, statim de his ad Ricciolum scribere cœpi. Quæ cum ex tempore perfici non possent, heri tandem absolvi. Consulo Te de his, Tu mortuos illos, optimos scilicet & fidelissimos Magni Regis Alphonsi judicio, consiliarios, inter quos assiduò versaris. Crede mihi vera dicenti, me cum tot & tantos errores deprehendo, hæere velut attonitum, nec mihi ipsi habere fidem. Sed tandem omnibus, si non debitâ, at occupationibus meis convenienti diligentia examinatis, quanto sententiarum incerto hîc & illîc laboremus, perspicio. Verumènimverò hæc & cuncta ejusdem generis illis, quibus par tantis ausis est ingenium, judicium, otium, facultas relinquo. Porro quod ad Tuarum literarum, ut ad eas revertar, capita attinet, illa de Hipparcho quæstio jam est à Clarissimis Viris Bullialdo, Busmanno aliisque composita: unum scilicet Mathematicum hujus nominis fuisse, sub Ptolemæis fratribus Philometore & Evergete (qui & Physcon dictus est, consentientibus Functione, Calvisio, Helvico, Alstedio, Petavio, Strigelio, Reineccio & aliis, sed dissentiente Bucholzero, imò & Eusebio, qui Lathyrum sive Soterem vocat Physconem) vixisse. Sed & illa quæstio de annis Michradatis, sive, ut Latine potius loquar, Mithridatis composita est, ut aliquando videbis. Idcirco ei non immoror. Unum tamen hîc, velut in medio, ponam, Tuam diligentiam doctam ubique se conspiciendam præbere. Adeoque & in disquisitione Cometæ illius magni, qui ante mortem Ludovici Pii apparuit. De quo plura in historia mea leges. En verò Tibi ea quoque, quæ jam jam ab Amplissimo Hevelio de hac ipsa re & aliis similibus accepi. Multum profectò Tuæ benevolentia & industriae ubique debeo. Vale.

Hamburgi die 21. Maji Anno 1666.

Quas à Te nudius tertius accepi literas, ita gratas habui, Nobilissime Vir, Domine colendissime, ut me ab iis putem immortalitate donatum, sed & scripta, literis quæ adjunxeras, mirè fuerunt grata, nec mediocrem mihi spem attulerunt, fore, ut aliquando historia Cometarum, quæ jam pridem apud omnes incerta facta est, Tuâ operâ certa & omnibus numeris absoluta edatur. Etenim summo loco natus, amplis opibus innutritus, egregiis animi dotibus ornatus, fastigium disciplinarum certè omnium, quæ in tantam rem pertineant, tene-

tenes, & Professores ac studiosos artium bonarum ita complecteris & amas, ut æquè cunctis Tuæ amicitiae fores pateant. Præterea frueris consuetudine clarissimorum hominum, principum ingenii & doctrinae, quorum consilii imitatione faciliè ad ea, quæ cupis, pervenire poteris. Tu igitur, Domine, etsi Tibi cupienti atque optanti fructus otii negatur ad illud argumentum quod præ manibus habes, pertexendum: debes tamen in his angustiis temporis obsequi publicæ utilitati & votis nostris, & quantum Tibi moles negotiorum tribuit otii, ad absolvendum illud opus conferre quod Te charum bonis, admirabilem universis reddet.

Literas & literarum amantes amantem Virorum præstantium ad prudentiam commendandam frue-

re. Privatis negotiis publica commoda ad- iunge, imò præfer.

Clarissimorum Virorum epistolas, & alia ex historia Tua, quæ miseras, remisisti Tibi nudius tertius bona fide, hoc est sine ullius schedulae iactura. Vale Vir Nobilissime quàm diutissimè, quàm felicissimè.

Hamburgi die 8. Julii 1666.

S. P. Vir Clarissime & Humanissime,

Cum te & à librorum selectorum, quorum curam geris, copia & ab omni humanitate instructum esse norim, multà etiamnum libertate in Te commellando utor. Cum enim non exigui momenti dissidium, quod inter Historicos animadverti, tollendum se offerat, ego autem nec otium pingue, nec, quod majus est, librorum necessariorum copiam habeam, ad te me confero. Sed ad rem. Dum historiam Cometicam, quantum per alia negotia licet, compono, invenio haud levem differentiam de Cometa, quem ex Chron. Belg. paulò ante me excerptis apud Te memini. Verba sic se habent: Anno 994. circiter Theodorici Comitis 24. Cometa grandis in modum trabis jugiter apparuit, & eodem anno gravis tumultus inter Episcopum Trajectinum Adelboldum & Comitem Hollandiæ exarsit, ubi in duobus truculentis conflictibus innumerabilis multitudo Trajectensium occubuit & Comiti victoria cessit. Chron. Belg. p. 91. Quum verò annotante Sigeberto & Eckstormio Cometa talis Anno 1017. apparuerit, eodemque anno Cometam fulsisse Alstedius tradiderit, hinc annos Theodorici Comitis, quem facili errore à Calvisio ad 1018. Fridericum, sed anno abhinc 24. à Christo nato 993. Theodoricum vocari video, conferre cum annis Adelboldi coepi. Animadverto itaque ann. à Christo nato 993. esse Theodorici 24. & hoc anno Adelboldum victum & Cometam luxisse. At enim me adhuc suspensum auctoritas Chron. Belgicorum tenet. Tantò magis cum Calvisius ad ann. 992. annotet lucem ab Aquilone magnam in cælo refulsisse, visaque esse Chasmata. Velim præterea verbo mihi dicas, quid sentias de prole Ottonis IV. Imperat. Hanc eum ex Maria Brabanta suscepisse Buntingus & Auctor anonymus 14. tab. dicit. Cuspinianus, Henninges & alii negant. Sed illi duo sibi mutuò, sibi que ipsis contradicunt. Buntingus enim natu majorem Mechtildem, Anonymus Helenam appellat. Uterque verò eam Ottonis IV. & Ottonis Pueri, qui illius fratris filius fuit, filiam Alberto I. Electori Saxon. despondet. Denique Buntingus nuptias Woldemari Junioris Ducis Slesuicensis cum Maria Ottonis IV. filia & Wilhelmi fratris ejus cum sorore Woldemari Anno 1210. (corrigen- dum puto 1201.) Henninges istas solas Anno 1200. in hac urbe celebratas fuisse tradit. Alios in 1202. annum id referre accepi. Velim tribus verbis ad hæc respondeas. Vale & fave.

Cometa anni 994. historico examinatur.

An is cum Cometa anni 1017. idem sit.

Otto IV. Imperator an habuerit prolem.

Autorum errores & contradi- ctiones.

Hamburgi die 12. Julii St. V. 1666.

S. P. Nobilissime Vir, Domine colendissime,

SI plus otii suppeteret aut temporis, responderem accuratè novissimæ epistolæ Tuæ. Nunc unum atque alterum tantum volo significare.

Yyyyy 2

I. De

*Beka historia
Ultrajectina
Chronica Bel-
gicis præfer-
tur.*

*Cometa,
quem Auctor
in annum
993. ponen-
dum conjicie-
bat, in 1017.
ponendum est.*

*Theodorici
Comitis Hol-
landiaë auspi-
cia.*

*Adelboldi
Episcopi Tra-
jectini initia.*

*Sigebertus
corrigitur.*

*Cometa An-
no Christi 994
nullus visus.*

*Theodorici 3.
Comitis Holl.
anni diversè
ab Auctoribus
notantur.*

*Calvisius
edit. Francos.
corrigitur.*

*Fridericus
pro Thiedrico
per errorem
positus.*

I. De Cometa illo qui præcessit bellum atrox, quod gestum est inter Episcopum Adelboldum & Comitem Hollandiæ judicandum est, ex Johannis de Beka Historiâ Ultrajectinâ potiùs, quàm ex Chronicis Belgicis. Ratio sit, quod horum Auctor Bekam exscribere soleat. Beka autem ponit Cometam istum in anno 1017. Idem facit & Ditmarus Episcopus Merspurgenfis, qui Cometam suis oculis vidit. lib. 7. p. 112. Nec aliter Sigebertus & Wilhelmus de Heda.

II. Chronica Belgica non dicunt Ann. Christi 994. sed Ann. Theodorici Comitis 24. Cometam illum apparuisse. Jam si Arnulfus cecidit Idibus Maj. Ann. 994. eodemque Anno successit Theodoricus, ut historiæ testantur, certè Theodorici Ann. 24. est Christi 1017. Idem Annus in iisdem Chronicis dicitur decimus Adelboldi, quod commoda interpretatione adjuvandum. Electus enim dicitur Adelboldus Ann. Christi 1009. quibus positus, hoc assequor,

1. Dextrè intelligendum illud Sigeberti ad Ann. 1004. *Gerhardus Cameracensis Episcopus & Adelboldus Uirajectensis Episcopus*. Intelligendum enim hoc est de utroque nondum Episcopo, quem ad modum & illud, cum Frisii apud Wilhelmum Hedam p. 107. Ann. 988. ad Comitem Arnulfum destituendum traducti dicuntur impulsu Adelboldi, adhuc scilicet Monachi.

2. Ad Cometam Ann. 994. asserendum aut retinendum, aliis opus esse ac firmioribus argumentis. Nec multum juvare potest asserentem Lux illa de qua Calvisius ad Annum 993. Quæri enim potest, an lux illa fuerit Cometa.

III. Quædam ex Ann. Buchelii Notis ad Bekam p. 40. de annis Theodorici Tert: huc referam, si Nobilitati Tuæ fortè aut usui, aut oblectamento esse possint. Præfuit dictus Theodoricus Ann. 46. (juxta Bockenbergium, Auctorem Chronic: Vulgar: Stokium, Snoyum, Vosmerium) 34. juxta Bekam, cujus opinio Scriverio probabilior videtur. In M. Buchelii 33. exprimuntur.

IV. Apud Calvisium ad Ann. 1018. pro *Fridericus* legendum omninò *Thiedricus* vel *Diedericus*. Ea enim cum scriberet Calvisius, in mente ac animo habuit hunc Bekæ locum p. 37. Anno Domini 1017. *Cometa grandis &c. Eodem anno gravis belli tumultus inter Episcopum Trajectensem & Comitem Hollandia hæc de causa. Quidam enim Comes Theodoricus Bavo beneficiatus fuit juxta Bodegraven ab Adelboldo Pontifice, qui Theodoricum Comitem Hollandia non quievit infestare quotidiano certamine &c.* Apud Ditmarsum οὐχ ἔγογον Scriptorem p. 112. lib. 7. est *Thiedricus* ex quo per errorem factus est *Fridericus*.

V. De Woldemari Nuptiis sic Crantzius Metropol. lib. 7. *Anno proximo, qui erat primus post millesimum ducentesium, reversi duplici & utroque majore agmine, dux Woldemarus per Albim ascendens ratibus, Rex Canutus terrestri itinere, capiunt Hamburgum &c. Anno deinde proximo Otto &c. Filiam fratris sui Henrici in Hamburg. copulavit eidem Woldemaro duci Slesuicensi: vicissimque alteri suo fratri Wilhelmo sororem ejus Waldemari dedit conjugem &c. Erant autem solenni apparatu amborum nuptia Hamburgi apparatus. Vale Vir Nobilissime, & me ama.*

Hamburgi die 18. Julii Juliani 1666.

Vir Clarissime & Humanissime.

*Excerpe cum
cura quæ di-
cet.*

*Corrige cor-
rigenda in
semet & a-
liis.*

A Nimadverto ex Tuis literis me in illo Cometa, qui ad ann. 1017. ponendus est, ex Chron. Belgicis excerpto, dum festinare, errasse, quasi Cometam illum in annum 994. Auctor in unam ferè, ut dicitur, lancem hæc conjiciens retulisset. Sed gratam rem mihi fecisti, quòd me errore isthoc liberâris, præsertim cum librum ad manum non habeam, nec habere abs Te per Legem Bibliothecæ Vestræ, vel ab alio potuerim, quem alioqui debita cum diligentia evolvissem. Nec mirum si vel egomet me hîc corrigam, vel ab alio corrigar, cum & celeberrimi Auctores hîc à Te corrigantur, & ut de Theodorici, ita & de Adelboldi annis dubitandi etiamnum locus sit relictus.

En

En verò nunc Tibi locum Sabellici integrum, qui mihi integer esse non videtur, adeo corruptus & erroribus scatens est. Mei verò officii, tam ex boni publici quàm ex instituti mei ratione (nempe horum nominum & gestorum frequens in historia Cometarum à me fit mentio) esse duxi, de his ad Te referre, ut per otium hunc locum examines, & nativæ integritati mecum restituas. Locus habetur Enn. x. lib. vii. p. mihi 505 & sic se habet: *Matthias Huniadis Pannonia regnum adeptus^{a)}, in magnas acerbasque incidit contentiones, Federico Augusto ad se id regnum trahente velut hereditarium ex Vladislai^{b)} interitu^{c)}. Sed erat Federici ingenium magis paci & ocio, quàm bello idoneum. Est itaque disceptatio ad tempus compressa, majus inde fuit certamen Regi^{d)} cum Casimiro^{e)}, imminabat illius regno Matthias, aperteque predicare, non tantum Pannonia, sed Bohemia quoque sibi regnum deberi. Accessit huic curæ occasio ingens destinata hostis infestius urgendi, quod Casimirus^{f)} tum Romana Ecclesia hostis haberi, qui non in omnibus illi accederet. Enimverò pulsus regno Casimirus^{g)} à Federico Augusto & Vladislao, cui Matthias successit, ad Sarmatas, qui Poloni sunt hodie, se contulit. Mox Vladislao vita defuncto regnum armis repetere adortus^{h)}, quia mutato consilio orthodoxæ fidei in universum stipularetur, Federico annitente, in regnum restitutus est. Fuit Casimirusⁱ⁾ Vladislai frater, qui Varnensi acie^{k)} occubuit. Sbignei^{l)} Lithuania ducis filius. Sbigneus in Bohemia^{m)} regnum conditione accersitus, ut Christi fidem susciperet, continuo ubi Cracoviam venit baptismi Lavacroⁿ⁾ admotus est. Mox regnum adeptus Pruthenis bellum intulit, nec prius exiit arma, quàm omne Pruthenicum nomen tributum sibi pendere coegisset. Restitutus in regnum Casimirus^{o)} in pristinum relabi capit errorem, secutus est studium totius gentis^{p)} in id malum prona. Quæ res præbuit Matthia non justam modò, sed piam etiam causam belli Casimiro^{q)} inferendi, multisque deinceps cladibus sunt Bohemi^{r)} à Pannone affecti, quoad Christiana rei studio tuenda Pannon in Turcos vertit bellum.*

Sabellici locum pluribus scatens erroribus.

a) Anno Christi 1458.

b) Potihumi. Dubrav. l. 30. initio.

c) Anno 1457. Dubr. lib. 29. fine.

d) Matthias.

e) Casimiri R. Pol filio Vladislai R. Boh. fratre de regno Ung. i. e. tuo.

f) 1471. Bonfin. dec. 4. l. 3. init.

g) Rit. lib. 2. de regn. Ung. & cum eod. illò Vladislao de regno Bohem.

h) 1473. Bonfin. ibid. pag. 594. Dubr. l. 31. initio.

i) Bakſchai in Matthia.

j) Georgius Podiebradius Dubr. lib. 30. Bonf. dec. 4. l.

k) 4. pag. 609. NB. zelum Vladislai Jagellonis, filii ejus Casimiri & nepotis Vladislai pro relig. Rom. contra Hussitas.

l) Pater ab Alberto 1438. Dubrav. l. 28. initio, vel filius à Friderico & Vladislao circa 1452.

m) Pater rex Poloniae, non filius Vladislai istius ad varnam cæsi filius fratris, sed Vladislai Bohemi frater.

n) Anno 1444. l) Vladislai Jagellonis.

o) Vladislai in Polonia.

p) Bohemæ scilicet ut notum est. Hinc patet cum de Georgio Bohemo, non Casimiro Polono, vel Hungaro loqui.

q) Georgio Anno 1468. socero suo hærescos prætextu. Matthias enim cum Casimiro patre & filio bellum gessit 1471. pro tuendo regno suo, & cum Vladislao 1473. pro eripiendo Bohemico. Bonfin. dec. 4. l. 3. Dubr. lib. 30. Vide & Flor. Polon. in Vladislao 3. & Casimiro 3.

r) Hic ipse Sabellicus de Bohemio se loquifatur, Ergò de Georgio, non de Casimiro Polono vel Hungaro.

s) Pater rex Poloniae, non filius Vladislai istius ad varnam cæsi filius fratris, sed Vladislai Bohemi frater.

t) Anno 1444. l) Vladislai Jagellonis.

u) Vladislai in Polonia.

v) Bohemæ scilicet ut notum est. Hinc patet cum de Georgio Bohemo, non Casimiro Polono, vel Hungaro loqui.

w) Georgio Anno 1468. socero suo hærescos prætextu. Matthias enim cum Casimiro patre & filio bellum gessit 1471. pro tuendo regno suo, & cum Vladislao 1473. pro eripiendo Bohemico. Bonfin. dec. 4. l. 3. Dubr. lib. 30. Vide & Flor. Polon. in Vladislao 3. & Casimiro 3.

x) Pater rex Poloniae, non filius Vladislai istius ad varnam cæsi filius fratris, sed Vladislai Bohemi frater.

y) Anno 1444. l) Vladislai Jagellonis.

z) Vladislai in Polonia.

aa) Bohemæ scilicet ut notum est. Hinc patet cum de Georgio Bohemo, non Casimiro Polono, vel Hungaro loqui.

bb) Georgio Anno 1468. socero suo hærescos prætextu. Matthias enim cum Casimiro patre & filio bellum gessit 1471. pro tuendo regno suo, & cum Vladislao 1473. pro eripiendo Bohemico. Bonfin. dec. 4. l. 3. Dubr. lib. 30. Vide & Flor. Polon. in Vladislao 3. & Casimiro 3.

cc) Pater rex Poloniae, non filius Vladislai istius ad varnam cæsi filius fratris, sed Vladislai Bohemi frater.

dd) Anno 1444. l) Vladislai Jagellonis.

ee) Vladislai in Polonia.

ff) Bohemæ scilicet ut notum est. Hinc patet cum de Georgio Bohemo, non Casimiro Polono, vel Hungaro loqui.

gg) Georgio Anno 1468. socero suo hærescos prætextu. Matthias enim cum Casimiro patre & filio bellum gessit 1471. pro tuendo regno suo, & cum Vladislao 1473. pro eripiendo Bohemico. Bonfin. dec. 4. l. 3. Dubr. lib. 30. Vide & Flor. Polon. in Vladislao 3. & Casimiro 3.

Hamburgi die 10. Augusti Juliani 1666.

Vulgare est, Vir Nobilissime, ut, qui seriùs paulò ad amicorum literas respondeant, nimias occupationes suas excusent. Ego verò quò minus maturè ad Tuam epistolam postremam responderim, non tam culpam confero in occupationes, quàm in maximas & gravissimas animi curas, quibus ne nunc quidem liberatus sum. Interim quò jam diu debitum Tibi, Domine, responsum tandem expediam, sic habeas velim. Locum Sabellici corruptum esse video. Video quoque industriam Tuam singularem in eo restituendo elucere. Quid autem à me hîc dici aut afferri possit ad locum illum constituendum, id verò est quod nondum video. Neque enim nunc varia ob impedimenta penitiùs atque alius omnia inspicere aut examinare possum. Imò si possum, tamen putem, post tuam industriam in eo loco expurgando, quæ à me addantur, superfluere & supervacare atque esse supra modum necessarium.

Respondens ad amicorum literas serò occupati vel ægri, vel pigri.

Blumius acquiescit in facta ab Authore Sabellici correctione.

Quod ad quæstionem attinet de Ottone IV. an ille finè prole decesserit, nec ne? video eam ita esse mediam & communem, ut significare & capere possit duas inter se sententias contrarias. Malim tamen cum Crantzio nostro sentire, qui lib. 9. Saxon. cap. 21. expressè dicit, *Ottone IV. Imperatorem fuisse sine*

Otto IV. Imperator an habuerit prolem.

Reusnerus
& alii falso
Ottoni IV.
prolem adscri-
bunt.

Meibomius
nullam pro-
lem Ottoni IV.
fuisse affir-
mas.

Reusnerus à
Meibomio re-
futatur.

sinè prole. Verùm Reusnerus & alii negant, Imperatorem eum improlem fuisse, tribuentes ei duas filias. Sed si hæc non tantum audire, verum etiam arbitrari licet, haut deest, quod illis obducam & opponam. Idque non meis sed Henrici Meibomii verbis: qui Apologiâ pro Imperatore Ottone IV. p. 99. hæc habet: *Biennio post immaturum Beatricis obitum, Otto ad primos amores se revocavit, ductâ Mariâ Brabantinâ, quæ, ut ex testamento apparet, marito superstes fuit &c. Nihil liberorum ex hac conjuge tulit Otto, longèque falsus est Elias Reusnerus, tribuens ei duas filias Helenam sive Mathildam, uxorem Alberti primi Ducis Saxonie, & Mariam Waldemaro Slesuicensium Principi maritatam. Contradicunt apertè annales nostrates antiqui, ex quibus constat, Alberti Saxonie Ducis conjugem, non Ottonis Imp. sed ejus ex Wilhelmo fratre Nepotis Ottonis Pueri, primi Brunsvicensium Ducis, filiam fuisse. Woldemaro Duci Slesuicensi non suam, sed fratris Henrici Comitis Palatini filiam despondit quidem Otto Imperator, sed domum deducta non fuit: nupsit enim Woldemaro Margarita, nata ex Regio Boëmorum sanguine, quâ defunctâ duxit Berengariam Flandriam. Crantziius omnem tollens dubitationem Saxon. lib. 9. cap. 21. disertim affirmat Ottonem sinè prole defunctum.* Hæc Meibomius. Vale & me ama.

Hamburgi 19. Julii 1666.

S. P. Vir Clarissime & Humanissime.

Otto IV. duas
tantum uxo-
res, nullos li-
beros habuit.

Joan. Henr.
Hofmannus
laudatur.

QUæ de Ottonis IV. geminis tantum iisque sterilibus nuptiis scripsisti, ea dehinc idoneorum testium auctoritate confirmata inveni. Eadem asserit Crantzii & Meibomii auctoritate Clarissimus & Doctissimus Vir Joan. Henr. Hofmannus, Serenissimo Duci Luneburg. Joanni Friderico à ministeriis, quicum de his & similibus contuli: qui inter alia, meminisse se negat, ullam unquam in tot à se visis lectisque Ottonis diplomatibus ac literis liberorum factam esse mentionem, qui tamen mos isti ævo fuerit perquam familiaris & usitatus, ac propterea ab Ottone haud prætermittus fuisset, si quos liberos habuisset. Vale ac constanter fave Tuo

L U B I E N I E C I O.

XXXV. COM.

XXXV.

COMMUNICATIO LONDINI OLDENBURGIANA.

Hamburgo Londinum die 10. Julii Juliani 1666.

S. P. Clarissime & Doctissime Vir,

Omen Tuum cunctis in Republica literaria notum & celebratum, ad meas quoque aures, qui in illa minimum me profiteor, pervenit, sui que admiratione & cultu mentem meam replevit. Itaque Te cumprimis ex Illustriss. Societate Vestra Regia compellare volui, nec tamen per gravia & assidua negotia potui. Alioquin id mihi, bonas literas amanti, & legum, quibus in Republica literaria vivitur, gnaro, salvâ modestiâ integrum futurum fuisse, probè noveram. Ideò hac justâ libertate, quæ ingenuo & bonarum artium studioso convenit, in multos Viros Præclaros mihi de famâ nominis solius notos usus sum, dum suadentibus & urgentibus Amicis haud exiguum opus Cometicum publicò paro. Quid ni itaque mihi gratuler postquam hodie ab Erudito Viro-Juvene Adamo Franco Transylvano, strenuo bonarum literarum cultore & Amico meo eximio accepi. Te per quendam ex Amicis Tuis quærere, an mecum commercium aliquod literarum colere possis? Ego verò potius id quærere debuissèm, ne me Tuâ benevolentia prævenisses. Nunc itaque literarum officio saltè me præveniri non patiar. Facile in eam sententiam adduci possum, Te aliquid de opere meo inaudivisse. Nam & ex Inclyta Urbe Vestra, imò & ex remota Hybernica observationes quasdam de nupero Cometa in Corvo & Lepore, tum & judicia de ejus significatione variorum Mathematicorum Vestrorum, parario Viro Humanissimo Paulo Jasz Berenyi, accepi. Nec dubium populares Franci vobiscum agentes, ab eo subinde de instituto meo edoctos fuisse. Sed quicquid tandem de eo sit, mihi commodam Te adeundi & alloquendi scripto extemporalis occasionem obvenisse, gaudeo. De instituti mei ratione & methodo, ut Te certiorè pluribus reddam, non necessarium judico. Paucis tamen id facere æquum censeo. Senatum Philosophicum, Vir Excellentissime, convoco, & in Theatrum Cometicum cogo, tam jure homini literarum amanti conveniente usus, quàm debitam modestiam servans. Theatri illius partem primam Illustrissima & Clarissima Rautensteiniorum, Curtiorum, Brussellorum, Guerichiorum, Heinsiorum, Bartholinorum, Heveliorum, Bullialdorum, Kircherorum, Ricciolorum, Schottorum aliorumque nomina ornabunt. Alteram Cometarum omnium à diluvio universali visorum, qui ad quadringentesimum, ut puto, numerum accedent, Historia complebit. Ibi multa Physica, Politica, Ethica, Oeconomica, Historica, Chronologica, præter Mathematica, quæ primas sibi vendicant: hinc quandam universalis Historiæ Synopsin invenire licebit, cuncta publicis utilitatibus dicata. Adjungentur figuræ æneæ, quarum numerum (eruat enim non paucæ) nondum inire possum. Liceat mihi in hunc venerandum Senatum & Te, Vir Clarissime, & per Te alios Philosophiæ, cui Illustris Societas Vestra Regia splendorem, studium, cultum & patrocinium commodat, Mystas invitare, quò à Vestra quoque parte usui publico ritè

Oldenburgum cur compellet Auctor.

Libertas magnâ Republica literaria gaudet.

Adamus Francus commendatur.

Humanitatis certamen est pulcherrimum.

Anglica & Hybernica observationes Cometae 1664: ad Auctorem mittuntur.

Senatum Philosophicum cogit Auctor.

Operis hujus rationem Auctor Oldenburgio exponit.

Societatem Regiam Anglicanam per Oldenburgum Auctor compellat.

ritè consulatur. Vale ac me catalogo cultorum & Amicorum Tuorum inscribere, nec tantum favore Tuo prosequere, sed & omnibus literarum humaniorum & virtutis, à qua Societas Vestra lumen suum accipere amat, cultoribus commenda.

Ad Dn. Henricum
Oldenburgium.

Tuo Clarissimo Nomini addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Londino Hamburgum die 23. Julii 1666.

*Generoso Viro Domino STANISLAO LUBIENIETZKI, HENRICUS
OLDENBURG Salutem.*

*Philosophis
non conveniunt
verborum lenocinia.*

*Scientia ubique
colligenda.*

*Litterarum
commercium
scientie ubique
colligenda aptum
medium.*

*Societatis Regia
Historia.
Commendatio,
Studia & conatus,
Bono publico
consecrata.*

*Oldenburgium
conatibus Augusti
in explicando
argumento
Cometico favet.
Hevelium
Oldenburgium
laudat.*

*Societatis Regia
Anglicanae
studia
commendantur.*

*Disce vitam
non scholae.*

*Ars quavis
bono publico
dicata sit.*

*Scribendi
ratio bona
imitanda.*

Missis, Vir Generosissime, verborum lautitiis, quas ingenuos Philosophiae Cultores non adeò decere autumem, gratias ex animo Tibi ago, quod tantà, ut litterae Tuæ testantur, propensione, commercium mecum inire litterarium aves. Probe equidem nosti, Scientiae humanæ fragmina, Observationes scilicet, Experimenta, Inventa Mechanica, Arcana Medica, & similia, hæc illac per Orbem Terrarum esse dispersa disjectaque. Nullam esse putem rationem in unum ea cogendi, potiore, quàm est sedula studiorum Inventorumque Confarreatio, literarum beneficio colenda. Cum itaque Tu, Vir Eximie, eo domicilium tuum posueris loco, ubi, quæ per totam Germaniam, non in civilibus modo, sed & in Philosophicis & Mechanicis occurrunt notatu digna, innotescunt; cumque insuper conquirere inibi & procurare ea possis, quæ in scientiarum & Artium augmentum geruntur in Inclita Polonia; rem utique pergratam mihi præstiteris, si de iis omnibus, quæ de re quidem Philosophica ad Te pervenerint, maturè me edoceas, qui geminum Tibi redhòstimentum paro.

Societatis nostræ Regiæ, ejusque Inceptorum Historia nunc concinnatur. Patebit inde, uti Fundatorem illa habet Regem Augustissimum, consortesque Viros quamplurimos, Stemmata, Doctrinâ & Ingenio florentissimos, sic eam unicè in id incumbere, ut observationum & experimentorum ritè sumptorum fide, solidum extruatur Philosophiæ Systema, vitæ humanæ usibus reapse accommodatum. Institutum vides arduum non minus quàm nobile, idque non unius, sed complurium gentium sociatis consiliis, operis & opibus conficiendum. Hinc quæcunque possumus ex quibusvis Gentibus Ingenia, quæcunque studia, sollicitamus, & ad symbolas suas pro virili conferendas advocamus. Intelligo, Vir spectatissime, Te in argumeto egregio, Cometarum scilicet Historia, nunc laborare. Hevelium, ni fallor, socium in illo opere habes assiduum peritumque. Pergite sedulò, Orbemque eruditum hisce & similibus studiis feliciter locupletate. Vale.

Hamburgo Londinum die 18. Augusti St. V. 1666.

Certum Te esse jubeo me officiis humanitatis ita semper certare, ne unquam candoris integritas vel minimum à quopiam desideretur. Tua & Illustri vestræ Societatis studia, ut inquirendis naturæ arcanis, ita & promovendis publicis utilitatibus consecrata, magnam de se excitent expectationem, magna quoque afferant commoda oportet. Tantò magis quòd omnia ad usum transferant & utilia vitæ undique colligant. Imitamini Vos, Servio teste, laudatissimum priscorum institutum, qui artem quamque rationem ego quoque metiebantur. Hanc genuinam studiorum & scribendi rationem ego quoque mihi proposui sequendam in opere, quod me urgere nosti. Ad cujus perfectionem ita toto, quantum per occupationes alias ad vitam tuendam necessariò expeden-

pediendas licet, incumbo pectore, ut cunctorum temporis mei momentorum rationes mihi probè constare oporteat. Absoluto isto opere quod me intra paucos menses cælo favente facturum spero, dabo operam ut aliquo benèvolentia efficacis documento præclarissima vestra studia venerer. Nam ut aliquid ad ea juvanda vel augenda adferam, non est quod à mea tenuitate expectes. Latum dat nobis inpræsens campum, in quo industria excurrere possit, Polonia olim nostra pristinae reddita paci, quam patriæ matri charissimæ, licet in nos odio humani generis convictos eique tanquam victimas piaculares devotos ob religionem invidiâ flagranti, gratulor, & perennem precor: quam etiam ex officio Viri boni, publica commoda curantis, Inclytæ Angliæ nuper domesticis, nunc externis bellis horrendum quassatæ, voveo. Nullus dubito Te, Vir Humanissime, cum omnibus Tui similibus non tantum votis piis, sed & studiis ac conatibus solertibus optatam, laudabilem & utilem cum vicina, eaque religionis ejusdem vinculo conjunctâ gente, pacem promovere. Hôc enim Philosophicis studiis, quæ & feritatem exuere, & humanitatem induere sibi obediētes docent, tantò magis Christiana pietate, nil convenientius dari potest. Quantoperè ego id officii Christianis commendem, & inculcem in opere meo, Deo volente, passim leges. Amplissimus Hevelius in Cometographiam suam assiduus incumbit. Nuper admodum Observationes Verni Cometæ postremi, & assertionem prioris Cometæ observationum contra Clarissimi Auzutii rationes publico commisit. Hæc Te jam vidisse, autumo. Si quid de argumento Cometicò habeas luce dignum, ut spero, mecum id haud gravatim communicabis. Vale ac mihi constanter fave,

Pium erga patriam esto.

Pacem cunctis precor, eamque omninifirmo promove.

Philosophia formas mores.

Christianas pietas pacem publicam promoves.

Hevelii Cometographica.

Londino Hamburgum die 3. Januarii 1667.

Fermè jam desperaveram de tuo ad meas responso, quando id ipsum die 18. Augusti datum ad manus meas pervenit. Miror interim, ubi id tamdiu delituerit, cum nonnisi duabus ab hinc septimanis illud acceperim. Quicquid sit, mihi gratulor, Te vivere & valere, atque ornandis augendisque utilibus studiis animum jugiter addictum gerere. Author Tibi sim liceat, ut quamprimum opus Tuum Cometicum lucem viderit, exemplar aliquod nobis transmittas. Adhæc, si absque magno tuo incommodo fieri posset, rem nobis præstares gratissimam, si adderes *Sareptam Mathesii*, licet Germanicè scriptam, nec non *Catalogum Mineralium Swenckfeldii*, & *Jungii Logicam*, unâ cum *Petri Lambecii Historia litteraria*, primo scilicet ejus Tomo. Vel remitteremus Tibi argentum, vel libros, quos Tibi significare visum fuerit. Siquidem opus Tuum non tam citò manum Tuam ultimam senserit, fac quæso, ut cæteri libri navigio quodam, primâ quaque occasione, ad me curentur. Certum Te esse velim, me paratissimum esse, ad hujusmodi officia Tua pro virili, quoties id imperare volueris, pensanda. Occupatur jam SOCIETAS NOSTRA *experimento transfundendi sanguinem unius animalis in alterum*, sive speciei ejusdem, sive diversæ. Num aliquam in indole mutationem id produxerit, an minus, brevi constabit, nî forte hyemis rigor, sanguinem sistens & coagulans, obfuerit. Dominus Auzoutus in confutando Hevelio nunc laborat. Suspendit suum de hac controversia Cometica judicium (quod quidem rogavit Hevelius) nostra Societas, donec quæ Auzoutus dicenda habet, audiverit. Fortassis & observationes, hîc loci à quibusdam Astronomis de eodem argumento factæ publici juris fient, siquidem id opus esse judicatum fuerit ad negotium hoc elucidandum. In votis maximè habeo, ut Colonia, Francofurti, Lipsiæ & Augusta Vindelicorum, Viros quosdam Philosophos mihi procures, qui commercium colere literarium nobiscum aveant. Ne dubites, paria nos reddituros iis, quæ ipsis visum fuerit nobis impertiri in Mechanicis, Anatomicis, Opticis, Astronomicis, Phycis, Chymicis & similibus. Theologica, Juridica, Politica,

Oldenburgius operis hujus exemplum ad se mitti quamprimum cupit.

Societatis Regiæ Anglicanæ Studia. Sanguinis unius animalis in alterum transfuso tentatur.

Societas Regiæ quæ se in controversia inter Hevel. & Auzut. gerat. Oldenburgius operâ Auzutis in colendo literarum cum Germaniæ Philosophis commercio uti cupit.

Zzzzz

tica, Metaphysica & hisce genuina Scholis & Templis relinquimus. Vale, & quantocius, si placet, responde.

Hamburgo Londinum XXVI. Januarii Juliani CIO IOC LXVII.

*Societatis
Regiæ laus.*

*Oldenburgius
Societati Re-
giæ à secretis
commendat-
ur.*

*Philosophus
pacem publi-
cam cures
oportet.*

*Caritas o-
mnibus rebus
præstat.*

*Hevelius lau-
datur, dignus
omnium favo-
re; ejus cum
Auzuto con-
troversia com-
ponende ratio
ab Auctore
proposita.*

*Bullialdi
laus.*

*Hugenii
Christi laus.*

*Auctor Socie-
tati Regiæ
operam suam
in præstandis
nonnullis offi-
ciis offert.*

Stellæ Ceti.

*Andromedæ
nebulosa.*

*Iridis Kalen-
dis Januariis
1667. obser-
vata.*

*Alstria flu-
vius urbem
Hamburgem
sem interfuit.*

*Conr. Yse-
nii lauda-
tur, Auctori
convivit.*

*Situs urbis
Hamburgem-
sis.*

*Phænomeni
Kal. Januar.
1667. visus
descriptio.*

HEri demum sero vespere literas Tuas III. hujus mensis datas accepi. Ad quas en Tibi promptum responsum, quo in officii genere debitam solertiam cuique probo. Gratulor multum Reipublicæ literariæ de præclaris conatibus Inclutæ Vestræ Societatis, commoda ejus magno animo studioque promoventibus. Gratulor & Tibi, Viro eruditione celebri, quod, sicut hisce tuis literis indicas, amplum munus consecutus sis, ut à secretis tam Illustri Societati constituereris. Pergite, ô boni, benè de genere humano mereri laudabilibus Philosophicis studiis, ita tamen ne studia pacis & virtutis (quod nec temerè nec frustra moneo) negligatis. Nosti quid in hanc rem Seneca ad Lucilium hinc & illic scribat. Nosti oraculum sacrum, omni exceptione majus, Heroica quoque, licet alioqui Christiana, facinora ipsaque Angelica dona præ charitate nihili ducere. Atque hæc quidem mea est sententia, qui talia studia Vobis non tantum ornamento, sed & emolumento fore scio. Æquitate Vos in Amplissimum Hevelium, Virum de re Astronomica optimè, si quisquam alius nostro seculo, meritum, uti, Viris humanitate excultis convenit. Optaram ego, tam Hevelio quàm Auzuto amicus, Bullialdi & Hugenii, utpote præstantissimorum Mathematicorum & utrique amicissimorum, operâ controversiam illam dirimi potuisse. Sed illi, quâ sunt modestiâ, tantum sibi tribuere, vel etiam alterutrum amicorum (quanquam reliquis omnibus, ex veteri quoque scito, magis amica sit veritas & Heveliana modestia & sinceritas, quam etiam literis ad me de hoc argumento scriptis testatus est, nota omnibus) offendere forte nolent. At verò Inclutæ Vestræ Societatis auctoritas, & accuratissimarum observationum fides, longè majus huic rei decidendæ adferet momentum. Libros, quos à me postulas, & à me comparari in usu Vestros poterunt, sine mora habebis. Nec in conciliando Vobis Philosophico literarum commercio in his oris exercendo quidquam à vobis in mea industria desiderari patiar. Quæ de re hodie Amicum meum Noricum, melioris notæ Virum, vestrisque studiis juvandis idoneum, scripto adibo. Observationes Cometæ nuperi hyberni & verni, saltem à die $\frac{1}{2}$ ad $\frac{3}{4}$. Decembris habitas velim mihi mittas. Clarissimus Bullialdus misso-nuperrimè ad me scripto suo publici juris factò, nos de observatâ ad se die xx. Januarii Gregor. stellâ illâ mirâ in collo Ceti (quam & hac in urbe Mathematici, alii citius, alii serius observarunt) tum de phænomeno in cingulo Andromedæ Boreali, quod Anno 1665. mense Februarii à Clarissimo Gravio Profess. Mathem. Franequerano, mense verò Aprili ab Mathematicis Romanis, aliàs ab aliis observatum esse scio, monuit. Quid verò Vobis videtur de iride, quam urente intensissimo gelu ipsis hujus mensis Kalendis cum domesticis meis post horam primam pomeridianam observavi, & per integram amplius horam spectavi? Domus enim mea in aggere ad Alstria fluvium urbem veterem à nova dividentem sita, & ab utraque parte libero cælo gaudens, observandis sideribus & phænomenis est percommoda. Cujus rei experimentum in observato die 6. 16. Julii 1665. phænomeno fig. 2. in opere meo, DEO volente, videbis. En verò Tibi nostrum hocce phænomenon nuperrimè visum, & cum cura à Me & M. Conrado Ysenio, Mathematices cultore eximio, qui mihi *συνωικος & σὺναιτος* nuper factus est, observatum. Apparebat vergere illud ad occasum brumalem & penè super angulum Austrinum (eorum nempe qui occasum spectant in turri nova S. Michaëlis, quem situm & totam hanc urbis istius regionem, vel potius mediam & majorem quidem, ambitus ratione, partem in dicta tabula videbis) existens. Exhibebatur oculis instar orbis magnitudi ne circiter ipsius disci solaris coloribus iridis variis, prout videri solent, distincti.

distincti. Ab hoc tendebant radii tres, literam T quodam modò referentes, quorum duo portionem iridis referentes in una quasi recta linea vel arcu circulari jacebant, & quidem alter in occasum brumalem ferè directus ab angulo supra dicto austrino versùs partem turris occidentalem paululum declinabat ad Boream, alter verò tantundem ab angulo boreo versùs partem orientalem in Austrum ferè. Maximè verò conspicuus fuit orbis ille intermedius, obscuriores autem ab eo tendentes radii, velut à Cometis cauda, nisi quòd radii isti in diversas mundi plagas porrigerentur, & latitudo eorum non modò non excesserit, sed ne quidem omninò æquaverit orbis diametrum. Hi radii circa finem in mucronem fastigiati erant, & in cuspidem, velut disparituri, desinebant. Radius tertius in occasum æstivum ferè tendens, ab orbe medio globum magis compactum referente, reliquis velut perpendicularis, penè ad angulum boreum versùs partem occidentalem turris, cæteris videbatur pallidior & lucidior, minus coloribus distinctus, præsertim in productione paulo longius ab orbe intermedio. Sol momento primo apparitionis meridianum pertransierat ad mensuram oculorum judicio tertiæ circiter parti quadrantis æqualem in circulo, quem Sol eo die describere videbatur. Orbis hic paulò propior horizonti quàm Soli, sicque ab eo circiter unius signi paulò plus portione distare, centrum verò Solis, orbis illius & oculi, triangulum Scalenum, cujus latus maximum referebat oculi distantia à phænomeno, minimum oculi à Sole distantia, efficere videbatur. Duravit hoc jucundum sanè phænomenon sesquihoræ circiter spatio, ex quo quidem à nobis animadversum est, satis conspicuum & distinctis coloribus oculos ad se trahens. Sed ultra duas horas cum dimidia ab initio apparitionis, vel potius observationis nostræ (poterat enim longè prius, nobis cibum capientibus, apparuisse) vestigia illius satis notabilia fuere. Denique, quod diligenter, nec sine admiratione & delectatione observavimus, prout Sol paulatim ad occasum tendebat, ita phænomenon nostrum eadem ferè proportionem secedere videbatur in occasum & boream, sive in occasum æstivum, ut tandem, cum ejus vestigia tantum incipiebant apparere, circiter decem vel 12. gradibus à turri distare & ferè medium locum inter horizontem ac turrim occupare videretur. Cælum toto illo pomeridiano tempore fuit sudum & considerando phænomeno aptum, nubeculis, clavis tamen, hîc & illîc dispunctum, quarum quæ phænomeno propius accedebant, semper longiores se exhibentes, in latitudine verò decrecentes rubicundo purpureoque tingebantur colore. Atque hæc de isto phænomeno sufficiant. Quid jam judicandum erit de communi sententia, iridem fieri ex refractione radiorum Solis ex adverso, & in linea recta cum oculo nostro & iride positi, in nube rorida, & ita quidem, ut non appareat, nisi dimidia circuli forma? Hæc enim cuncta phænomenon nostrum refutat. Hyeme illud apparuisse non miror. Scio nempe etiam crescentibus, non tantum decrecentibus diebus circa æquinoctia conspici. Nec noctu eam adulto nuper auctumno, ut ab Amico accepi, apparuisse miror, quod inter adjecta Plinius posuit. Nam annorum 1523, 1527 & 1537. aliorumque experientia satis eum refutavit, ut & cum Aristotele dicentem plures simul duabus non videri, cum tres sæpius visæ fuerint. Eundem plures simul quàm tres Soles ad sua tempora non visos, aliud nunc doceret experientia. Milichius enim ad h. l. Plinii lib. scilicet 2. c. 31. adnotat Regem Poloniæ sex Soles vidisse. Verum hîc Eckstormius in hist. Parel. tres legit. Sed diversæ Milichii editiones sex Soles legunt. Atque hoc adnotat Cartesius lib. de Meteoris c. x. ubi etiam causam reddit de quinque Solibus Romæ 1629. (Eckstormio histor. Parel. Anno 1621. finiente) die 20. Martii visis: Habebat autem nostrum phænomenon ut iridis magnam, ita & aliquam parelii (qui etiam iridem sociam habere solet) similitudinem. Eodem certè modo productum fuit, quo illi produci solent, ex reflexione radiorum Solis in nube densa, & æquabili à latere posita. Nam hîc planè phænomenon à latere Solis sinistro fuit, & cum oculo nostro triangulum consti-

Iridis origo.

Iris hyeme aliquando videtur.

Tum circa æquinoctia, etiam noctu, Plinius refutatur.

Aristoteles refutatur.

Irides simul tres sæpius visa.

Soles 4. 5. 6. quandoque visi.

Parelii sociam iridem habere solent.

*Iris extraor-
dinaria vel
aliquid iridi
simile.
Sententia
communi sine
necessitate
non contradi-
cendum.*

tuit. Hic quæ cum linea recta, in qua communis sententia Solem, oculum & iridem ponit, conveniet? Dicendum arbitror aut iridem fuisse extraordinariam, aut tantum quidpiam analogum iridi. Atque hoc potius eligo quàm illud, ne sine necessitate communi sententiæ reclamemus. Opus meum ad finem prope- rat. Aliquot tamen menses exhibunt, priusquam figuræ omnium Cometarum, quorum quidem historia accurata habetur, depingantur, & æri incidantur. Has enim me precibus Amicorum dare oportuit. Vale.

Londino Hamburgum die 19. Februarii St. V. 1667.

*Phænomenon
Kal. Januar.
1667. visum
parelio quàm
iridi simile.*

Magnoperè gaudebam videre litteras Tuas 26. Januarii ad me datas, quibus significas, Te & commercii nostri Philosophici fines prolaturum, & tractatum tuum de Cometis brevi expediturum, habitâ simul curâ, ut libri à me Hamburgo desiderati, honesto prius Viro, cui hic Londini consignentur, à me indicato, nave huc velificante transmittantur. Describis insuper Meteoron non vulgare, quod siquidem descriptionem Tuam ritè assequor, Parelio quàm Iridi est similis. Figuræ aliquid si appingere placuisset, clarius rem totam perspexissemus. Gratias Tibi debitas ago de istis omnibus & officiorum meorum promptitudinem lubens repolliceor. Non dubito quin mihi sis nunciaturus, quam primum in Germania superiori Commercatorum ingenuum & Philosophum natus fueris. Summoperè lætor Tractatum Tuum Cometicum ad finem decurrere. D. Hevelius brevi quoque colophonem addet Cometographiæ suæ; quàm primum scilicet molesta illa de loco Cometæ die 18. Februarii controversia di- rempta fuerit. Pars utraque supremum de re tota iudicium Societati Regiæ deferunt. Est quidem ex illius fociis, qui brevi, ni admodum fallor, observata sua Cometica est editurus. Id factum cum fuerit, verosimile est Societ. prædictam candidè sententiam suam de re tota, quantum quidem per observatio- nes licuerit, pronunciaturam. Molimur jam speculæ contemplandis Astris ido- neæ, ædificationem, estque spes magna, dummodo pax nobis redeat, multa in Cælis insignia porrò à nobis observatum iri. Non omittemus, putem, Stel- lam in collo Ceti, jam jam monente Bullialdo, visendam contemplari: nec deerunt, quibus curæ erit, Orbis Terræ parallaxim rimari, quæ res ritè de- prehensa; agitatum illam de Terræ motu vel quiete controversiam, planè, opi- nor, dirimet.

*Oldenburgius
quomodo de
controversia
Auxili cum
Hevelio Socie-
tas Regiæ ju-
dicare velit
ad Auctorem
prescribit.
Societatis
Regiæ studia
Mathematica.*

*Terræ orbis
parallaxis ex-
actè investi-
gata, contro-
versiam de
terræ motu
vel quiete di-
rimet.*

Lubens scirem, quinam hoc tempore in Germania & Polonia Viri in solida Philosophia & Mathesi præ cæteris excellunt. Scisciteris, quæso, Vir Præstan- tissime, amicos tuos per Germaniam utramque & eorum, quos edoctus fueris, nomina quamprimum commodè poteris, significes rogo. Vale.

Hamburgo Londinum die 13. Aprilis 1667.

*Occupati a-
mici silentium
apud Te excu-
sa.*

Quominus ad gratissimas litteras Tuas, die quidem 19. Februarii datas, mihi tamen demum die 12. Martii Juliani redditas, hucusque responde- rim, diversorum hospitem tam in urbe, quàm domi meæ præsentia, uxoris puerperium aliæque occupationes effecerunt. Adhæc expectabam responsum ab amico quodam, quem valdè rogavi, ut mihi aliquos Viros varia eruditione instructos, quibuscum literarum commercium colere posses, indicaret, imo & an ipse quoque id facere vellet, me faceret certiorum. Expectabam & ab alio responsum de libris Philosophicis in Germania nuper editis. Sed neutrum ad- huc obtinui. Nolui tamen diutius differre officiosæ responsionis vicem, quam en Tibi. Meteoris illius descriptionem satis accuratam Tibi miseram, figurâ quoque, quæ literam T tribus radiis à globo instar parelii apparente se disten- dentibus acuminatam referret, indicatâ. Hanc Te plenius intellecturum, quod ad situm loci & *ἀνελβαν* Topographicam attinet, ex figura N°. 2. operi meo insertâ,

insertâ, jam tum dixi. Itaque quod nunc de hac re amplius dicam, habeo nihil, præsertim cum & de parelius tunc aliquid addiderim. Operis mei editionem figuræ Cometarum ad aliquot menses different. Clarissimus Hevelius, cui pro jure amicitiae singularis, quæ ad me de ejus causa scripseras, communicaveram, non dissimulavit in litteris die 19. Martii scriptis, injuriam quandam sibi hac in re fieri, quod ex adjuncto illarum apographo, quod pari æquitate erga Vos utens Tibi mitto, melius intelliges. Æquum omninò est, non tantum præclarorum ejus de re Astronomica meritorum haberi rationem, sed & controversiam hanc inter eum & Clarissimum Auzutum exortam ita dijudicare, ut utraque pars æquo jure gaudeat, ac tandem pro veritate, quâ ut nihil est divinius & melius, ita nihil nobis antiquius sit oportet, decisio fiat. Atque id Vos quoque facturos dubitare non licet. Habet autem urbs Gedanensis præter Hevelium & alterum Senatorem Joannem Heckerum, de studio Mathematico, præsertim quod ad Ephemerides & computationes Astronomicas attinet, benè meritum: tum Vincentium Fabricium, Syndicum, Poëtam celeberrimum, aliosque ex Senatu literis ad laudem excultos. Inter Viros doctos, qui ibi vivunt, amicis utor Joanne Petro Titio Gymn. Profess. Historico, Oratore & Poëta egregio, & Friderico Bütnero Math. Prof. Chronologo accurato, qui etiam Mechanicis & Poëticis studiis delectatur. Plures non novi in urbe illa. In patria mea plures esse Philosophiæ studiis deditos satis benè scio. Sed ubi nunc vivant, imò & an vivant, me latet. Libros quos expetis, brevi accipies. De successu sanguinis transfusi & speculæ Astronomicæ à Te certior reddi cupio. Vale.

Hevelii me-
rita,
Controversia
cum Auzuto
quomodo diri-
menâ.

Veritate ut
nil est præ-
stantius, ita
nil sit anti-
quius.
Gedani com-
mendatio.
Joannes
Heckerus.
Vinc. Fabri-
cius.
Joan. Petrus
Titius.
Fridericus
Bütnerus.

XXXVI.

COMMUNICATIO HAMBURGI- SYVERIANA.

Hic Hamburgi die 1. Decembris 1664.

S.P. Erudite Vir Juvenis.

Ratutor mihi multum de contracta nuper Tecum amicitia, quem Virum egregiè doctum, industrium & in præstandis amicitiae & bono publico debitis officiis sedulum esse cognovi. Quamobrem etiam ad Te nunc refero, annon radii Solares (quos in formandis Cometarum caudis vel primas, vel certè aliquas partes tenere, res ipsa indicare videtur) eodem modo pertranseant Cometæ corpus, & syrma illud efficiant, sicut lumen candelæ ante vitrum aqua plenum positum, dum illud permeat, simile quid præstare videtur. Observando Cometæ nostro Te sedulo invigilare, gaudeo. Maeste diligentiae laude esto, Tuarumque observationum non tantum hujus Cometæ, sed & stellæ illius miræ in collo Ceti, me fac aliquando participem. Vale ac mihi constanter fave, qui sum

Siveri ami-
citiam Auctor
sibi gratula-
tur,
Dotes ejus
laudat.
Cauda Co-
metæ annon à
Solis radiis
corpus Cometa
pertranseun-
tibus officia-
tur, sicut cum
lumen cande-
læ permeat
vitrum aqua
plenum.

Ad D. Henricum Syvers Bibliothecarium Hamburgensem ad ædem Cathedralē.

T. studiosissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.
Zzzzz 3 Ham-

Hamburgi die 8. Decembr. 1664.

S. P. Generosissime ac Nobilissime Vir.

Si verum gra-
tulationem
reciprocet.

Modeste de
se sentiens.

Solis lumen
caudam Com-
etæ non con-
stituit mate-
rialiter; Sed
eam dirigit.

Solis radii
per se incon-
spicui.

Refracti
corpus palluci-
dam sphaeri-
cum transeun-
tes invicem
decussant.

Cometæ &
caudæ ejus
eandem mate-
ria.

Cometæ cor-
pus composi-
tum.

Cometæ cau-
dæ cum flam-
ma prunarum
comparata.

Nihil sanè est, quòd gratuleris tibi de amicitia nostra. Quin ipse potius plurimum habeo, cur mihi maximè de ea gratuler, cum potissima ejus portio, favor scilicet tuus, satis manifestus, me respiciat. Hic est, qui facit ut ista mihi tribuas, quæ moderatè de me sentiens omnino respuerem, nisi pro stimulis alicujus studii, quo ad id fastigium perveniam, agnoscerem. Cæterum ut ad quæsitum tuum pro ingenii modulo respondeam, utendum erit aliqua libertate philosophicâ, quâ, ingenue fateor, sententiam istam de lumine Solis corpus Cometicum transeunte pro syrmate ejus materialiter constituendo, parùm plausibilem mihi esse. Caudam quidem Cometæ à Sole ita dirigi, ut radius centralis per centrum Cometæ traductus hanc ipsam mediam pervadat, plerorumque constans est opinio, visu confirmata, cum tamen etiam aliquando deflexisse observata notetur. An verò caudæ materia alia nulla sit, quàm radii Solares corpus Cometae penetrantes, valdè ambigo. Cum enim tum radiatio Solis absque materia illustrata conspicua non sit, tum ista, quæ ponè corpus Cometæ vibratur, minimè appareat constare radiis intersectis sive se invicem decussantibus; (quod utique fieret, si radii Solares per corpus Cometae sphaericum non sine duplici refractione transeuntes essent causa materialis caudæ) non video, quomodo talis sententia sibi constet. Dixerim potius, eandem materiam esse & Cometæ ipsius & caudæ: hanc tamen illâ magis volatilem & rariorem, ita ut à radiis Solaribus per cavitates corporis Cometæ (non enim arbitror hoc unicum & continuum esse, sed ex pluribus corpusculis compositum, habens meatus suos) quàm facillimè propellatur, facilius atque radios caudæ radiis Solaribus directos: quod ipsum experientia veritati magis conforme exhibere videtur. Si per simile res declaranda foret, dicerem eandem fortè rationem esse, ac si quatuor vel plures sphaericæ prunæ ita coacervarentur ut pyramidem seu Tetraedron, vel aliud corpus, apicibus obtusis & stupa in formam sphaeræ involutum constituerent & per hiatus intermedios lenis quædam aura transpirans flammulam produceret, eodem tendentem, quò aura. Sed cum nondum constet, quid Cometa sit, certo quicquam in hoc passu definire non licet. Paucis itaque habes, quæ pro quæstione veniunt: de cæteris lubenter gratificaturum me promitto, quamprimum Cometa videri defierit, modo observationes istæ, rudi, ut ajunt, Minerva, sine ullo accuratiorum instrumentorum adminiculo institutæ tanti valoris sint, ut in conspectum cujusdam, ne dum Tuæ Generositatis, prodire audeant. Tu omnia æqui bonique consulens, Vale ac favere perge,

T. Studiosissimo

HENRICO SYVERS.

Ad Gener. D. STANISLAUM LUBIENIETZKI
de LUBIENIETZ Equitem Polonum.

Eidem Auctor die 14. Decemb. Juliani 1664.

Solis radii
an Cometam
permeando
caudam ejus
constituunt?

GRata quidem responsio ista Tua mihi fuit, verùm tamen cum in ea ipsa sine illustratione per aliquod schema acquiescere non possim, velim hanc addas, & opinionem meam juxta istud schema penitiùs consideres, quæ, ut plenius intelligatur, hæc est. Videntur Solis radii, quibus nosti directè opponi caudam Cometæ, incidere in partem quandam aëris, vel alioqui materiam quandam pellucidam & luminis susceptibilem, eamque penetrando efficere caudam Cometæ. Scilicet illi, cum corpus Solare longè sit majus corpore Cometae, metallici,

Figurae 1, 2, 3, quarundam demonstrationum Mathematicarum de motu Cometae aequaliter lat, apparenter inaequali et causa ac situ caudae ejus
ad Comam, sive niam pertinentis.

36

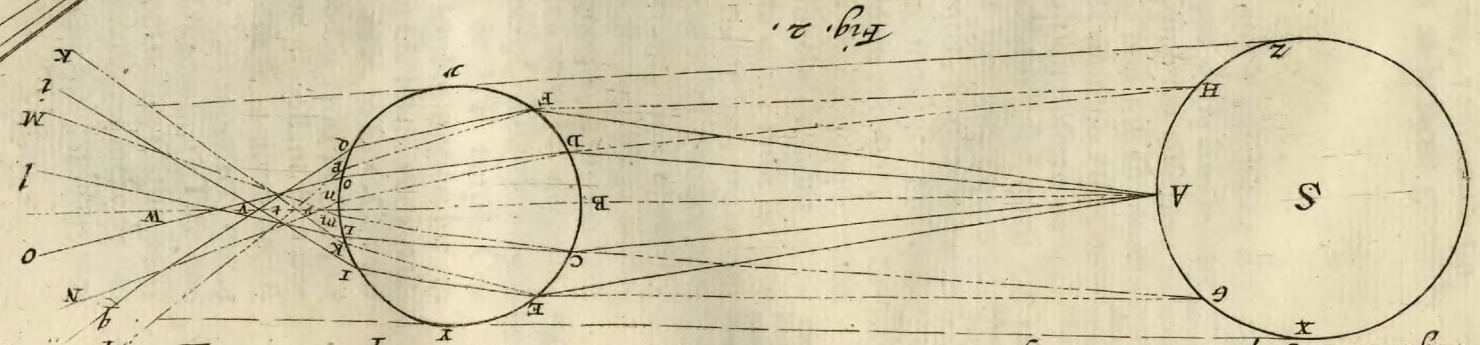

Fig. 1.

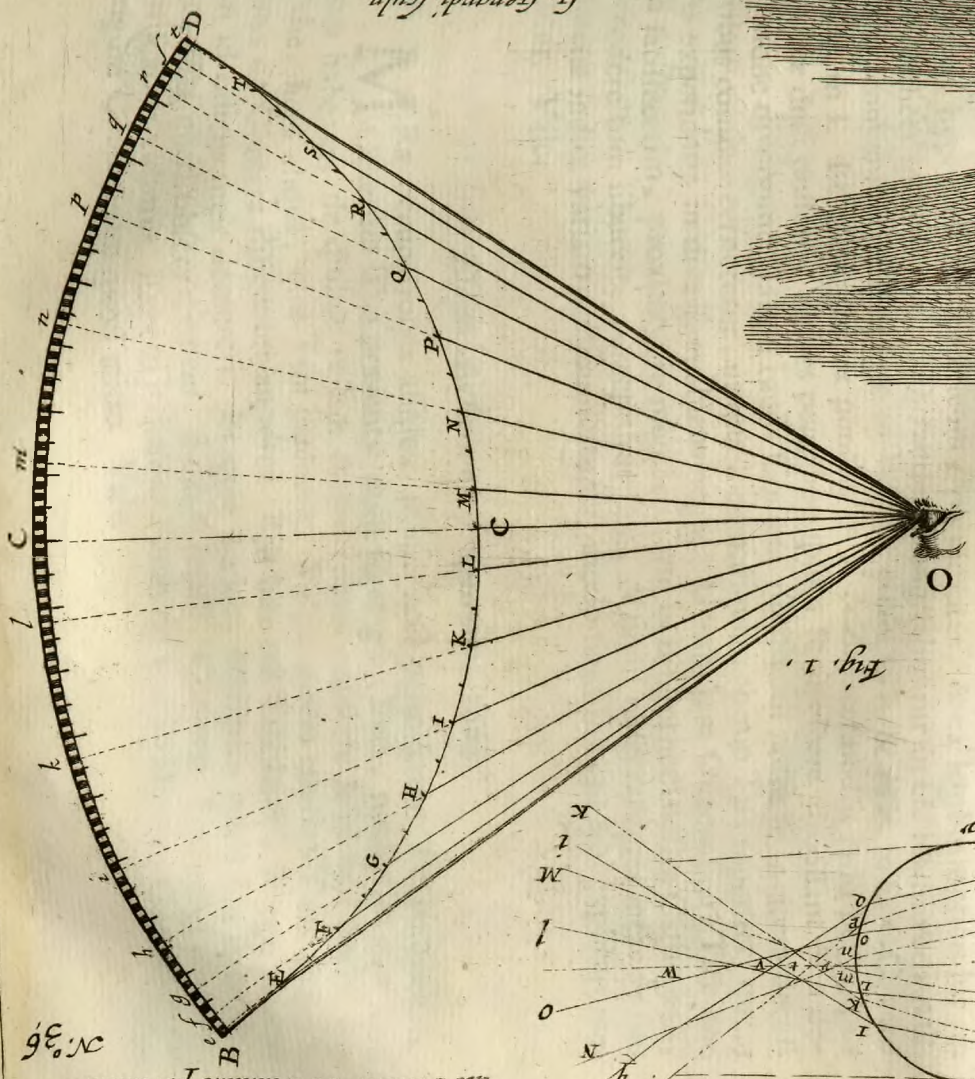

Fig. 2.

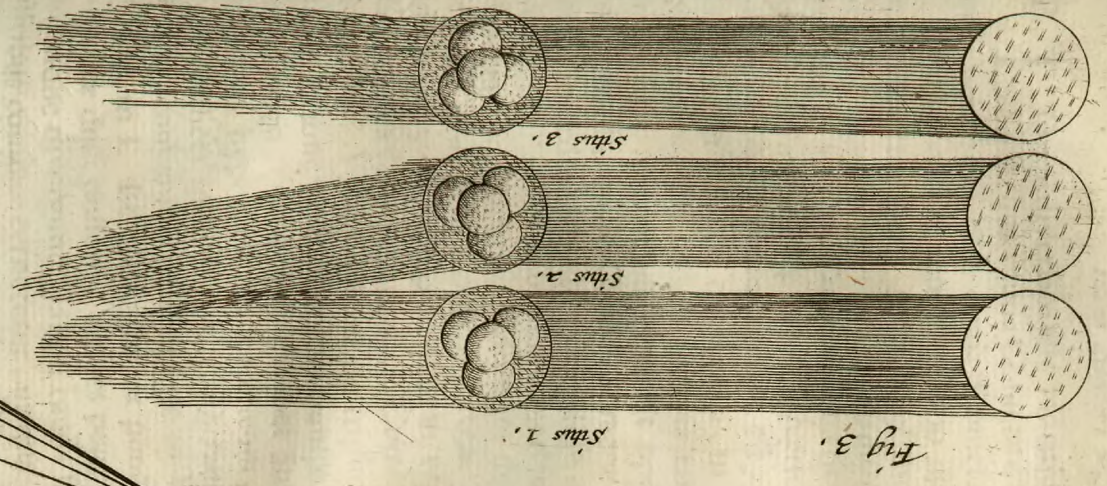
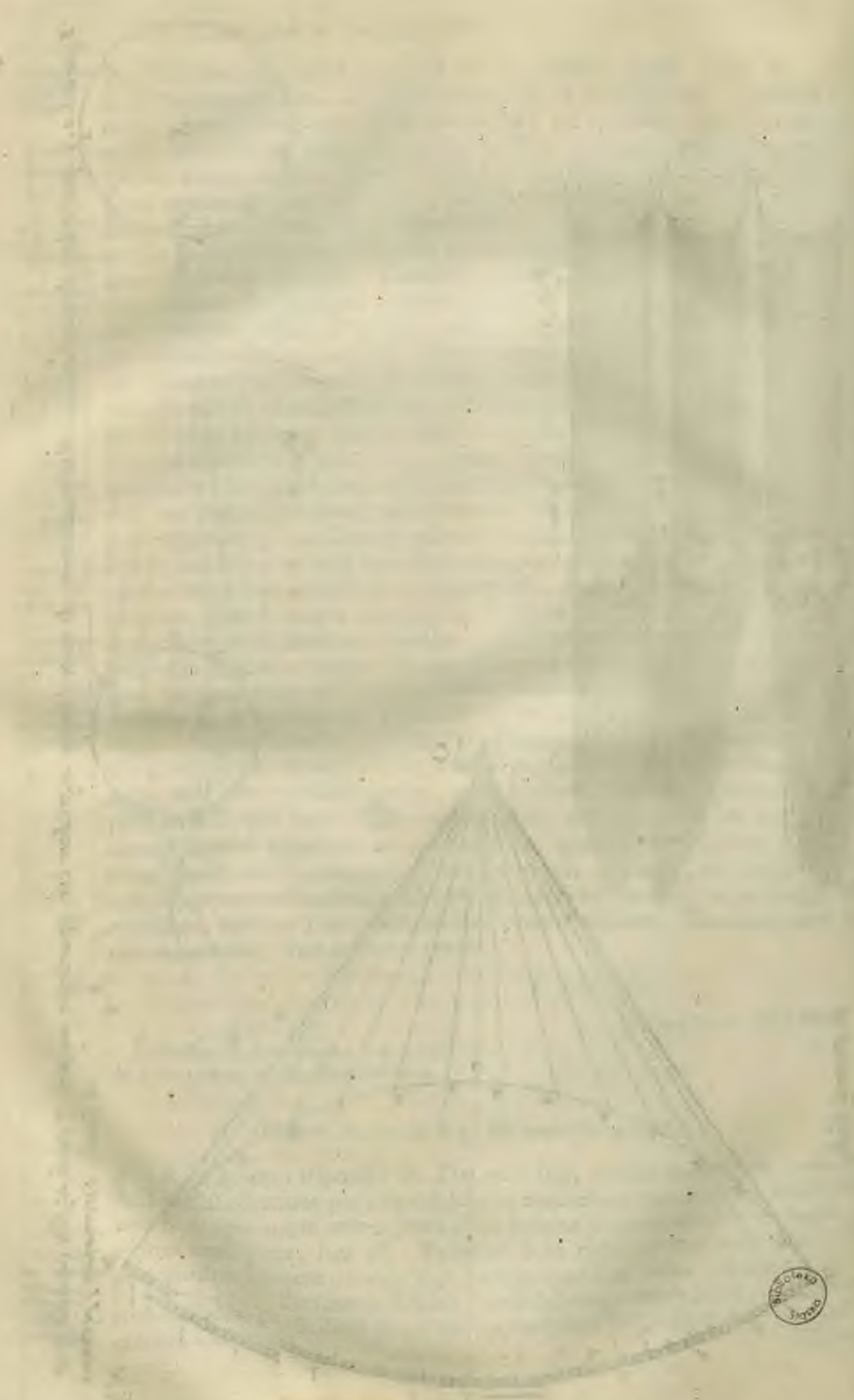

Fig. 3.

G. Gervaldi sculp.

metali, vel in Cometa concentrari, & exinde radios magis magisque spargere & diducere; vel certè non omnes in materiam luminis susceptibilem incidere, sed eam præterire, certis tantùm eam penetrantibus, videntur. Quod si verò hanc opinionem meam demonstrari non posse animadvertas, velim mihi sincerè indices, libertate utens Philosophicâ. Equidem rem mihi facies gratam. Veritatem enim ubique quæro, & amplector. Vale.

Idem Auctori die 14. Decembris 1664.

S. P. **L**ongè diversam esse radiationem luminis per vitrum à radiatione ista Solis, quâ cauda Cometæ dirigitur, ex iis, quæ supra dixi, satis liquere puto, præsertim cum cauda Cometæ statim à corpore Cometico continua sit & visibilis, contra autem radiatio illa luminis per vitrum, non nisi in objecto terminante cernatur: inter objectum verò & vitrum nulla omnino visu percipi possit. Accedit præterea, (quantum tubo Optico manuali dignoscere datur,) quod nucleus hujus Cometæ sphaericus & solidus non videatur: sed quasi ex quatuor distinctis corporibus sphaericis ita compositus, ut hæc ipsa (quemadmodum supra de prunis dictum est) pyramidatim cohærentia, & quavis parte triangularem formam exhibentia, in sui medio cavitatem relinquunt: non quidem vacuum, sed eadem materia rariori, quæ hunc nucleum involvit, ut totum corpus sphaericum appareat oppletam. Unde quàm facilè quoque ratio reddi potest, quare Cauda Cometæ interdum accuratè directâ sit radiis Solaribus, interdum ab ista rectitudine nonnihil deviet. Cum enim radii Solares cavitatem illam directè sibi obversam sine impedimento transeunt, materiam rariorem propellentes, vel secum ducentes, radiatio caudæ rectâ quoque pergit: sed cum situs Cometæ partem sui, qua globuli cohærent, Soli obvertit, radii hujus, à globulo cavitatem vel ab anteriori vel à posteriori plaga occudente deflexi, materiam illam Cometæ rariorem aliorum quoque ac in directum propellunt. Vide Figuram de triplici Cometæ situ. Tamen ut ut sit, diagramma de ratione optica luminis transparentis in gratiam Generos. Tuæ depictum hic adjungo, (in quo S. exhibet Solem, cujus radii A. E. & A. F. corpus Cometæ, ex hypothese tua sphaericum, permeantes, & ex legibus opticis bis refracti, scilicet in E. & I. F. & Q. tandem congregiuntur in U. Radii vero AC. & A D. conveniunt eadem lege in W. Sic etiam G E. & H F. in E. G C. verò & H D. in I. Et quotquot ex punctis in X & Z. intermediis radii per corpus Cometæ duci possunt, omnes pone hoc ipsum se invicem decussant & à decussatione divergunt. Jam si cauda Cometæ istiusmodi radiis se invicem decussantibus constare cerneretur, utique locum aliquem opinio Tua reperiret, quem verò experientia in diversum abiens negat. Utrum jam Generositati Tuæ hoc ipso satisfecerim, proximo die mercurii fortè in Bibliotheca nostra Cathedrali, si accedere tum libuerit, percepturus sum, & simul observationes meas de situ Cometæ indies variato communicaturus, modo tanti sint, ut tibi explicari mereantur. Vale.

*Negatur ad-
ditiâ ratione
diversâ ra-
diationis per
vitrum & ra-
diationis per
corpus Come-
ticum.*

*Comete nu-
cleus non
sphaericus, sed
in pyramidi-
obusæ for-
mam compositus.*

*Comete cau-
da cur ali-
quando à re-
ctitudine ra-
diorum Solarum deviet.*

Fig. 3.

Fig. 2.

Idem Auctor die 19. Decembris 1664.

S. P. **M**Eæ occupationes assiduæ adhuc non permiserunt Te compellare. Cæterum Tua præsentia mihi foret gratissima, præsertim cum non pauca habeam, de quibus vellem tecum coram conferre si id fieri posset postredie, horâ aliquâ, quæ Tibi placuerit. Velim autem cunctas Tuas observationes de Cometa diligenter annotes. Erit hæc res Tibi laudi, & ego paratus sum id officiis meis demereri. Et quia Cælum hodierno manè fuit serenum, peto mihi mitti observationem, si quam fecisti, Cometæ. Nos nihil circa horam sextam vidimus. Expeto judicium Tuum de judicio Domini Guericke de Origine Cometarum quod mitto. Vale.

Idem

Idem Auctori die 20. 30. Decembris 1664.

*Cometa by-
berni 1664.
motus in fine
tardus: in fine
velocior, idē
que videtur
epicyclicus
fuisse.*

Fig. 1.

*Siveri de
Guerichiana
sententia ju-
dicium.*

Hodiè manè circa quintam, cum stellæ undique cælo nitescerent, Cometam inter illas quæsi, sed nullum reperi. Mitto igitur quatuor illas observationes diebus 4, 7, 8 & 11. Decembris habitas. Ex quibus constat Cometam hunc motu proprio intra 3. dies priores confecisse 4. gradus: quarto die 1½. grad. posterioribus autem tribus diebus 7½. gradus. Ita ut motus in initio observationis tardior quàm in fine hujus fuerit, qui exinde fidem mihi facit, ut credam Cometam hunc motu quasi epicyclico latum fuisse, & quidem ad Apogæum orbitæ suæ magis magisque accessisse. Non enim est, cur motus hic inæquabilis ratione centri sui habeatur. Cum inæqualitas ista ex Opticis facillè deducatur, ex quibus aliorum quoque phœnomenorum cælestium anomalæ dirivantur. Verbi gratiâ in Diagrammate subjuncto moveatur A. per partem peripheriæ B C D, idque æquali motu per æqualia spatia BE, EF, FG, GH, HD. &c, Oculus in O. constitutus motus inæquales notabit in recta BD. vel circulari B c D, cujus centrum O, propter ejus intervalla inæqualia radiis visoribus, quibus oculus motum A. consequitur, intercepta. Et quoniam Be. minus est quàm e f; A celerius motum esse ab E. ad F. videtur, quàm à B. ad E. adhuc celerius autem ab F. ad G. &c, Deinde quoniam lumen B. constitutum remotius est ab oculo, quàm in E; hoc illo fortius apparebit, & adhuc fortius in F. Unde etiam causâ accrementi luminis istius deduci potis est facili negotio. Amplissimi Domini Guerichii judicium, quædam probabilia proponere videtur: nonnulla autem quomodo probari possint, ipse videat, mihi certè rationes nullæ de iis constant. Res ista multis hypothesebus niti videtur. Hæc igitur sunt Nobilissime Domine, quibus desiderio tuo si non omninò satisfaciam, partem tamen aliquam propensæ voluntatis indicare volui. Vale.

Eidem Auctori die 21. 31. Decembris 1664.

*Cometa 1664
exente re-
deuntis fama
pergitur.*

S. P. **G**ratias ago maximas pro communicatione observationum tuarum. Cæterum cum novus rumor spargatur videri Cometam, velim paucissimis indices, utrum & tibi innotuerit, nec ne. Si vera res est, gratum mihi feceris, si & hujus Cometæ orbitam diligenter observaveris & observata deinde communicaveris. Paratum me vicissim ad quævis officia promitto. Vale.

Idem Auctori die 21. 31. Decembris 1664.

*Confirmatur.
Observatio
prima Come-
tæ hyberni
1664. in Le-
pore.*

*Cometam in
Lepore 1664.
visum cum
illo in Corvo
vifo Siverus
unum eun-
demque esse
colligit:
Cur sine cau-
da apparue-
ris.*

S. P. **C**ometam iterum videri rumor vanus non est. Vidi enim eundem heri hora duodecima noctis propè oculum Leporis, sed sine cauda. Hodie manè autem hora secunda post mediam noctem, cum in turri divæ Catharinæ adhuc excubias agerem, & conspectum prioris (com:) circa horizontem rimarer, superaverat jam oculum Leporis & abhinc nubibus excipiebatur. Fortè idem ille est, qui antea conspectus fuit, motus à Corvo subter Craterem versus Curvaturam Hydræ, cujus observationes Generosus Dominus habet, siquidem motus hujus itidem c. f. f. in orbita prioris circulari ductu continuata offensus est: Quod autem syrmate careat, nihil contradicit, cum Solis situs & lumen Lunæ rationem hujus suppeditare videantur. Sed ne præceps nimis sit sententia, judicium meritò differo; quoad altera vice observaverim. Vale interim & fave.

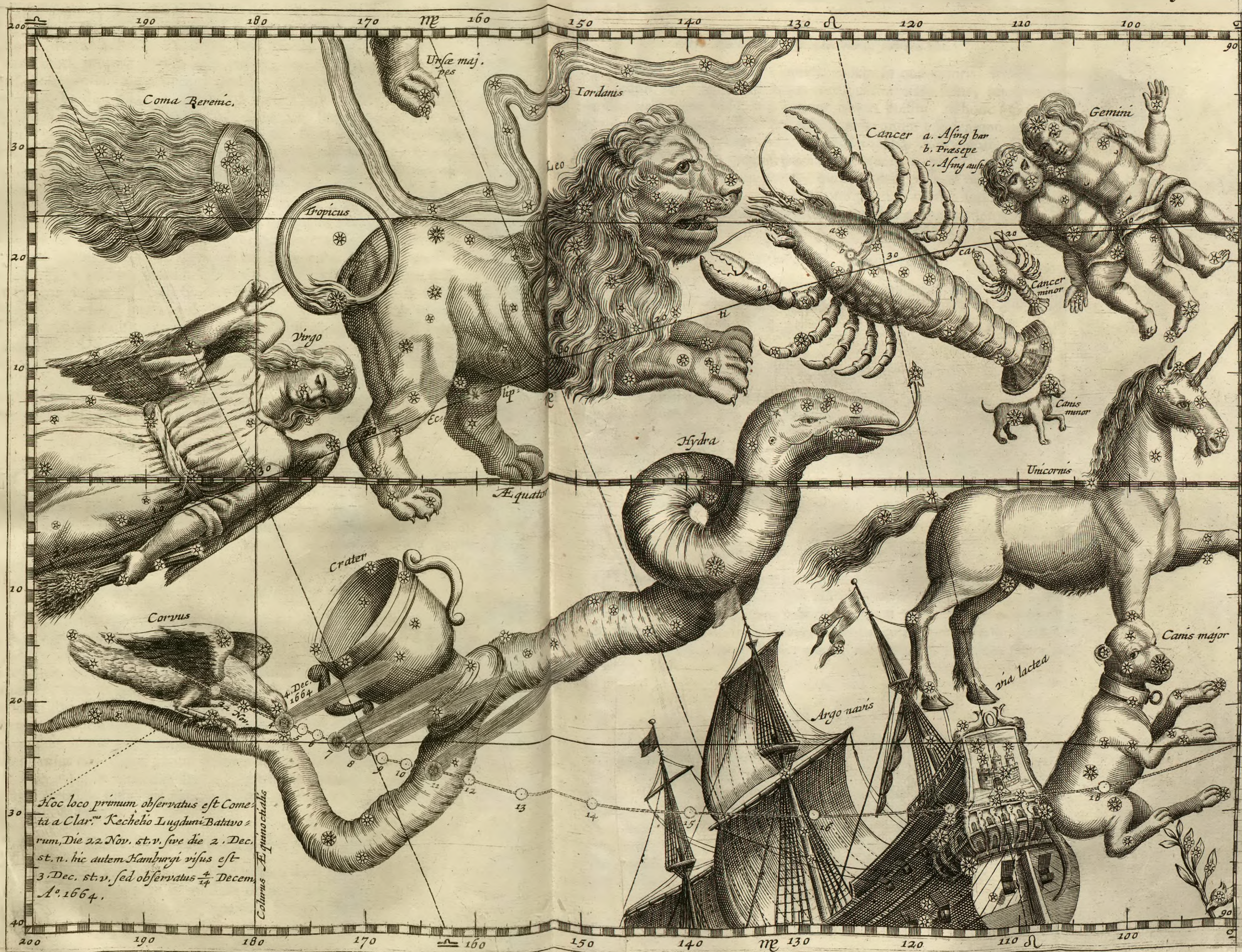
Eidem Auctori die 19. Decembris Juliani 1664.

S. P. **Q**uoniam varia Virorum sunt judicia de Cometa novo nuper viso & adhuc apparente: & quidem omnes ferè (inter quos & Prof. Müllerus) statuunt eum diversum esse à priori, libet etiam ex te scire, quid hoc in casu

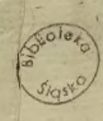
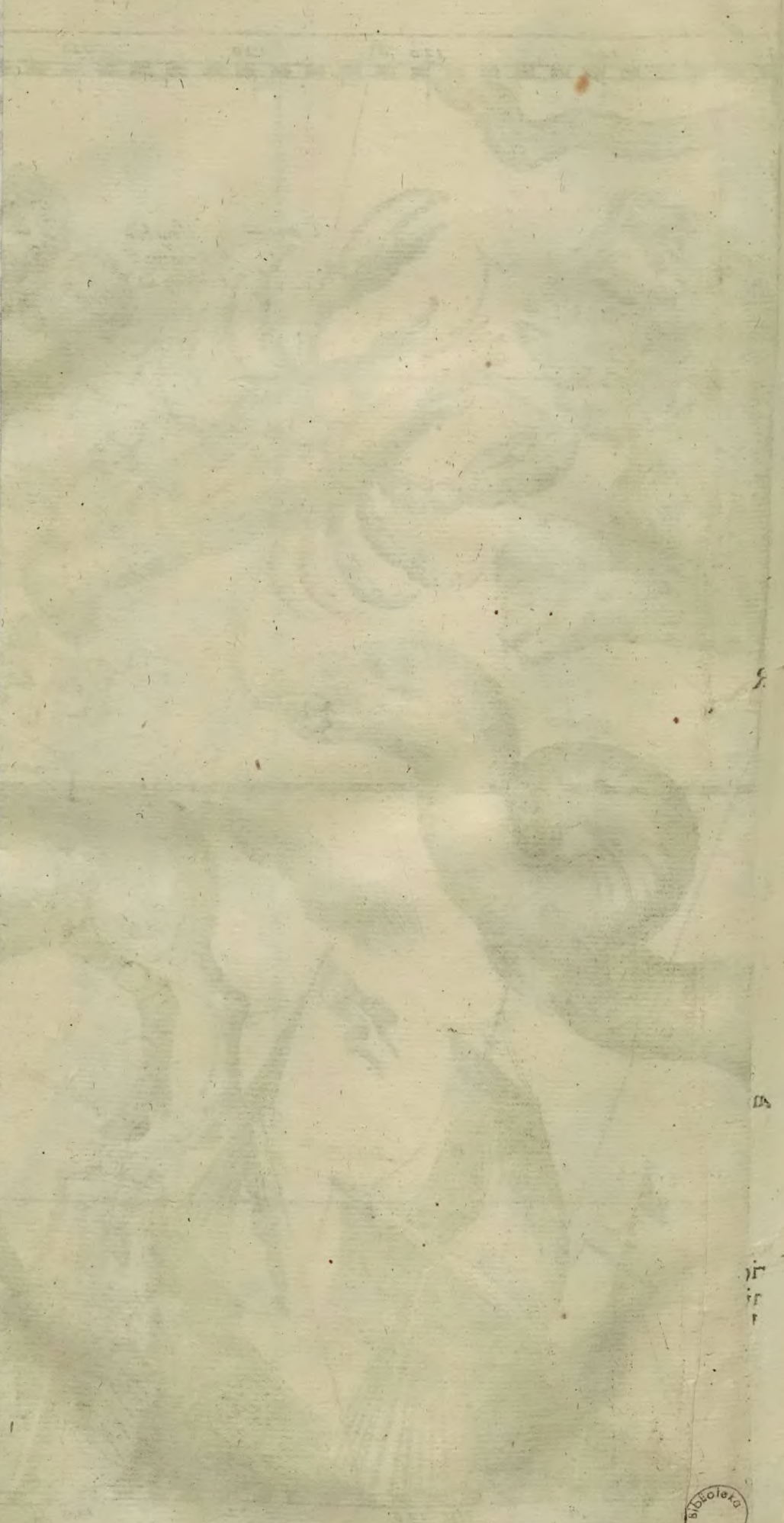

Figura, tabula uranoscopica, exhibens orbitas duorum istorum insignium Cometarum, quorum prior a die
1665 st: itidem v: conspiciebantur Hamburgi, prout illas observavit, (quantum fieri potuit sine accurat

HENRICUS
Ad ejusdem

...
...
...

in casu sentiendum sit. Si igitur mens tua ex continuatis observationibus perstat firma, paucis quæso id indica. Rem facies mihi gratissimam. Vale.

Idem Auctori die 29. Decembris Juliani 1664.

S. P. **C**UM tendentia hujus Cometæ eadem sit quæ prioris: scilicet contra sign. fer. item orbita hujus continuet orbitam illius; tum motus celeritate decreseat, non video qua ratione induci possim, ut hunc (Cometam) ab illo diversum statuam. Firmiter igitur credo unum eundemque nos Cometam adhuc contemplari, non obstante caudâ inversâ. Cum enim Cometa in hoc situ Solem ab occasu viciniorem habeat, quem in priori ab Oriente propius aspexerat, aliter fieri non potest, quin caudam prius in occasum extensam jam Orientem versûs tendat. Mentem proinde non muto, sed in eadem persisto, licet oblocutores plurimi in diversum eant, sine ratione tamen solida. Vale.

*Cometam
1664. unum
tantum nobis
visum esse Si-
verus affir-
mas.*

Eidem Auctor die 13. Januarii 1665.

S. P. **A**CCEPI de Cometa nonnulla, quæ Tecum commodo tempore communicabo. Nunc autem audire libet quid sentias de observatione Græciana, quam ecce Tibi. Vale.

Idem Auctori die 13. 23. Januarii 1665.

GRÆCIANA observatio non parum differt à Mea; non quidem quod ad progressum Cometæ, sed quod ad situm ejus anteriorum, respectu Horizontis. Quem tamen excusari posse videor, per loci quo observatio instituta est, elevationem Poli, nostrâ ferè 6. gradibus minorem, indeque dependentem varietatem distantiarum hujus Phænomeni à stellis vicinis. Quæ descriptio autem si vera est; Cometam longè ab orbe fixarum distantem indicabit. Sed de his sine dubio accuratiores Astronomi plura dabunt. Vale.

*Græciana
observatio
quantum ex
quare à Syve-
riana distat.
Poli elevatio
Græciana sex
ferè gradibus
Hamburgensi
minor.*

Eidem Auctor die 7. 17. Febr. 1665.

S. P. **S**UMMÈ gaudeo morbum in tantum remisisse, ut subinde exitum tenere constitueris. Quare non tantum gratulor de recuperatis quodammodo viribus, sed precor pristini roboris integram restitutionem & restitui firmitatem continuam. Interim ne graveris hæc paucula, quæ ad Amplissimi Domini Guerichii sententiam spectant, perlegere, deque iis judicium tuum paucissimis dare. Vale.

*Siverus à
morbo conva-
lescit.*

Idem Auctori 17. Febr. 1665.

S. P. **I**Mprimis gratias ago pro mente tua benevola & gratulatione amica, offerens tandem observationes meas, quales quales etiam sint, pro de fide tuo amicè explendo. Cæterum quæ misisti, perlegi. Amplissimi autem Domini Guerichii judicium non adeò approbare possum, antequam certum sit, quod Meteora, (præsertim venti) excedant etiam mediam aëris regionem, imò supremam superent, vel minimum ultra supremam aëris regionem ad æthera quicquam protrudere queant. Sed uti meum non est de tanto viro sistere quicquam vel cogitare, sic nec vires admittunt, de his & aliis plura differere. Vale.

*Observatio-
nes suas Co-
metæ hyberni
Auctori mis-
sit.*

*Meteora me-
diam aëris
regionem non
excedunt.*

Observatio
nes Comete
1664 & 1665
à Siveo ha-
bita.

Observationes

COMETÆ PRIORIS,

*Qui Anno 1664, mense Decembri, & per aliquot dies mensis Ja-
nuarii Anni 1665. hic Hamburgi apparuit.*

Annotata ab H. S.

Cometa ille Hamburgi primùm visus est Styl. Vet. 4. Decembr. hora sexta matutina in rostro Corvi, in eadem recta cum alæ sinistræ & capitis stellis; cauda versus imam stellam in ventre crateris per 12° . circiter radiante. Quinto & sexto inter nubila transactis, apparuit rursus

7. Decemb. hora quarta matutina ferè in Tropico 24° , in recta per stellas crateris sinistram in superiore & dextram in inferiore margine ducta: sive in recta per stellas in corde & rostro Corvi ducta: distans tantundem ab oculo Corvi, quantum hic oculus à stella cordis s. pectoris. Motu proprio intra 3. dies ab- solverat circiter $4\frac{1}{2}^\circ$. signatoque situ ejus in globo deprehendebatur ascensio recta $172\frac{1}{2}^\circ$. Declinatio Australis $23\frac{1}{2}^\circ$. Distantia ab oculo Corvi $5\frac{1}{2}^\circ$. cauda pro- lixior versus mediam in pede crateris.

8. Decemb. hora tertia matutina inter nubila, & his discussis hora quinta seq- ultra Trop. 24° propè rectam per binas illas stellas in ventre crateris conspicuas ductam: peragraverat motu proprio $1\frac{1}{2}^\circ$. Ascens. R. $170\frac{3}{4}^\circ$. Declin. A. $24\frac{2}{3}^\circ$. di- stantia ab oculo Corvi 7° . Cauda versus imam in pede Crateris extensa 15° . Diebus 9. & 10. propter continuas nubes non rediit in conspectum.

Die 11. hora sexta matutina in Hydra sub pede Crateris in recta, à superiori stella in margine Crateris dextro per medium intervallum inter stellas in ven- tre ejusdem Crateris sitas demissa. Distabat à proximo situ $7\frac{1}{2}^\circ$. Asc. R. $163\frac{1}{2}^\circ$. Decl. A. 26° . Dist. à corde Hydræ $31\frac{1}{4}^\circ$. Cauda versus cor Hydræ protrusa ul- tra 17° . A.

Die 12. ad 19. inclusivè pone continua nubila delitescens comparuit iterum

Die 20. hora 12. noct. ad lævam oculi Leporis, ita ut cum Regel & Sirio rectum ferè angulum constitueret. Progressus erat intra 9. dies & 6. horas 82° . A. R. 74° . D. A. $16\frac{2}{3}^\circ$ dist. à Regel s. pede Orionis sinistro $7\frac{1}{2}^\circ$. à Sirio 22° . cauda nulla ob præsentiam Lunæ.

Die 21. hora secunda matutina supra oculum Leporis inter nubes dist. à Re- gel paulo major 7 . gradib.

22. Decemb. hora septima vespertina in Eridano, stringens à læva triangu- lum illud parvum rectangulum ferè, quod conficitur à duabus quartæ & una quintæ magnitudinis stellis, ita ut fermè medius esset inter stellas hujus trian- guli orientiores. Proprio motu latus erat spatium unius diei & 19. horar. per $16\frac{1}{3}^\circ$. A. R. $59\frac{1}{2}^\circ$. D. A. $10\frac{1}{4}^\circ$. Dist. à Regel $14\frac{1}{3}^\circ$. à Palilicio $25\frac{2}{3}^\circ$. cauda adhuc nulla.

Decemb. 23. hora 8. vespertina proximè ad labrum inferius Ceti: in recta per stellas binas Orionis; unam in femore sinistro; alteram in pede dextro (Regel) ducta: tantundem distans ab humero Orionis occidentali, quantum Palilicium à Regel. Motus proprius per 25. hor. confecerat 9° . A. R. 52° . D. A. $5\frac{3}{4}^\circ$. Dist. à Regel $22\frac{1}{2}^\circ$. à Palilicio 24° . sine cauda.

Dec. 24. hora 9. vespertina in rictu Ceti ad sinistram sub triangulo Menkar, ubi recta per Tauri cornu boreum & verticem Hyadum (sive stellam in natib. σ) ducta cum recta per utrumque humerum Orionis concurrit. Distantia ejus à stella rictus s. vertice sinistro trianguli Menkar, æquabat basin hujus s. distantiam inter verticem sinistram & dextrum ejusdem trianguli. Processerat circiter motu proprio per. 25. h. $7\frac{2}{3}^\circ$. A. R. $45\frac{1}{2}^\circ$. Decl. 2° . Dist. à Palilicio $24\frac{1}{2}^\circ$. à Plejadib. 25° . à Re- gel 29° . cauda perparva 3° . versus humerum Orionis.

Dec. 25.

a Decem. 1804 ad Decem. 1805
 (Mammalia) et (Mammalia)
 SYVER. 1
 comment. part. 1.

4 Decem: Anni 1664 ad diem 13 Febr: Anni 1665 st: v: posterior verò a 31 Mart: ad 9 April: eiusdem Anni
ioribus instrumentis Mathematicis,) et delineavit Eruditissimus vir Dominus

SYVERS,
communicat. pertinens.

N.º 52.

and the other side of the road
the road is very narrow and the
road is very narrow and the

Dec. 25. hora 10. vespertina propior triang. Menkar superaverat maximam partem 43° . Æquatoris: faciens cum Plejadib. & oculo γ triangulum, ad plejades rectangulum, vel cum oculo γ & Regel triangulum ferè isosceles. Motu proprio percurrisse observabatur $4\frac{2}{3}^\circ$. A. R. 42° . Decl. Septentr. $\frac{1}{4}^\circ$. Dist. à Plejad. $23\frac{1}{4}^\circ$. à Palilicio $25\frac{2}{3}^\circ$. à Regel $33\frac{1}{2}^\circ$. à Sirio 57° . Cauda 6° . versus cap. Orionis. Die 26. nubibus obductus latebat, sed iterum visus est

Dec. 27. hora 9. vespertina supra triangulum dictum: tantundem ad dextram super stellam γ eminent, quantum præcedenti observatione infra hanc visus erat. Motu proprio absolverat 2. dieb. & 1. hor. $5\frac{1}{2}^\circ$. A. R. 37° . D. S. 3° . Dist. à Plejad. $23\frac{1}{3}^\circ$. à Regel 39° . à Palilicio $28\frac{1}{4}^\circ$. cauda fortiter radiante versus crus dextrum γ ultra 16° .

Dec. 28. hora 6. vespertina ad lævam stellæ, quæ est propè oculum Ceti: cum qua & stella trianguli Menkar in mandibula superiore, constituebat triangulum (ad Cometæ situm) ferè rectangulum; vicinior oculo quam mandibulæ superiori: & motu proprio distans à proximo situ (21. hor.) $1\frac{3}{8}^\circ$. A. R. $35\frac{1}{2}^\circ$. D. Bor. $3\frac{2}{3}^\circ$. Dist. à fronte Arietis $19\frac{2}{3}^\circ$. à Palilicio $29\frac{2}{3}^\circ$. cauda versus pedem sinistrum Tauri 6° .

Dec. 29. hora 10. vespertina oculum Ceti prætervectus in recta per verticem Deltoti & frontem Arietis ducta. Cum basi trianguli Menkar constituebat triangulum ferè æquilaterum, distans ab utraque basis stella æqualiter, paulò minus autem quàm est longitudo basis: progressus intra diem & 4. hor. per $1\frac{1}{2}^\circ$. A. R. 34° . D. S. $4\frac{1}{4}^\circ$. Dist. à Plejad. $23\frac{1}{2}^\circ$. à clara frontis γ . $18\frac{1}{4}^\circ$. à Palil. 30° . Cauda sub Hyades decurrens 8° .

Dec. 30. hora 6. vespertina proximè infra stellam quæ supra oculum Ceti ponitur, in recta per claras Persei, capitis Medusæ & Apis ducta: ulterior factus spatio 20. hor. $1\frac{2}{3}^\circ$. A. R. $32\frac{1}{2}^\circ$. D. S. $5\frac{1}{2}^\circ$. Dist. à fronte γ . 17° . à Pal. $31\frac{1}{4}^\circ$. Cauda versus Palilic. 6° .

Dec. 31. hora 7. vespertina ad dextram hujus stellæ, paulo altior tamen, promotus spatio 1. diei & 1. hor. $2\frac{1}{6}^\circ$. A. R. $30\frac{2}{3}^\circ$. D. S. $6\frac{1}{3}^\circ$. dist. à fronte γ . $15\frac{1}{5}^\circ$. à Palilic. $32\frac{2}{3}^\circ$. Cauda paululum supra oculum γ directa 4° .

Anno 1665. 1. Jan. Cometa nullus apparuit propter nubes. Redditus verò est visui. 2. Jan. hora 6. vespertina ad sinistram stellæ quæ in occipitio Ceti sita est: in recta per pedem sinistram Andromedæ & apicem Deltoti boreum ducta: continuato itinere spatio 1. diei & 23. hor. per 20° . A. R. 29° . D. S. $7\frac{2}{3}^\circ$. Dist. à Plej. $25\frac{1}{3}^\circ$. à fronte γ . 14° . Cauda admodum debilis versus secundam superiorem in hyadibus. Jan. 3. latuit pone nubes, conspectus autem est denuò

Jan. 4. hora 7. vespertina in recta per hanc occipitis stellam & verticem deltoti ducta: provectus intra 2. dies & 1. hor. per $2\frac{1}{6}^\circ$. A. R. $27\frac{1}{2}^\circ$. D. S. 9° . ferè dist. à fronte γ . $12\frac{1}{2}^\circ$. à Plej. $26\frac{1}{4}^\circ$. Cauda paululum prolixior & fortior versus pedem poster. γ .

Jan. 5. hora 12. in recta per lucidam frontis γ & nodum lini piscium ducta: tantundem distans à stella γ dicta, quantum hæc ipsa à boreali basis deltoti: à loco autem proximè præcedente per 1. diem & 5. hor. recesserat $1\frac{1}{2}^\circ$. A. R. 26° . D. S. $9\frac{1}{2}^\circ$. Dist. à fronte γ $11\frac{2}{3}^\circ$. à Palil. $36\frac{1}{2}^\circ$. Cauda ferè parallela Eclipticæ 5° .

Jan. 6 & 7. absconditus fuit cæli inclementiâ: at visus iterum

Jan. 8. hora $11\frac{1}{2}^\circ$ in concursu rectarum unius per superiorem australem in deltoto baseos stellam & lucidam γ ; alterius per genu Persei sinistram (quod intuiti cælum à dextris est) & claram apicem ductarum. Qui concursus fit in ipsa Ecliptica, & quidem in gradu dodecatemorii Arietis 27mo . Eratque tam frons Arietis media ferè inter dictam australem baseos & Cometam, quàm apicem inter Cometam & genu sinistram Persei. Progressus intra 3. dies $1\frac{1}{2}^\circ$. A. R. 25° . D. S. $10\frac{1}{2}^\circ$. dist. à clara γ 11° . ab Apis lucida 19° . cauda admodum debilis. Jan. 9. nubila cæli facie abscissus. Rediit tamen in conspectum.

Jan. 10. hora 8. in recta per verticem deltoti & septentrionalem stellam in cornu

cornu γ . Vix progressus erat hoc die & 20. horis per 1° . A.R. $23^\circ \frac{3}{4}$. D.S. 11° . ferè: dist. à stella in cornu γ Sept. $7^\circ \frac{2}{3}$. à nodo lini piscium $10^\circ \frac{2}{3}$. à fronte γ $10^\circ \frac{2}{3}$. cauda multo debilior. 11. Jan. cælo adverso occultatus fuit. Verùm 12. hora 7. eodem loco adhuc hæere visus est, idque sine cauda, adeo debilis luminis (cum simul Luna crescens appropinquaret) ut vix, nisi antea cognitus fuisset, agnosceretur.

Die 13. Jan. Serenum quidem fuit cælum; sed quoniam lectus me morbo exibile irritata gravissimo correptum ad alterum usque mensem detinuit, observare ulterius haut potui. Interrogans tamen hunc vel illum, qui hætenus seduli mecum observaverant, id responsi tuli, Lunam nimis vicinam Cometæ conspectum impedire. Nec post Lunæ discessum aliud à spectatoribus accepi, quam liberis oculis Cometam nullum amplius videri. His igitur acquiescendum fuit.

Atque ea sunt, Generosissime Domine, quæ hîc Hamburgi sine instrumentorum accuratiorum ope, solo beneficio radii Astronomici & Globi cælestis de situ & motu proprio Cometæ notavi. Quæ ut expeditius comprehendere possis meliusque contemplari, orbitam istam, quæ ab initio ad octavum usque Januarii arcum ferè maximi circuli simulavit, punctis delineatam dedi, transeuntem per corvum, hydram, navim, scutulum (aliis gallum) canem majorem, leporem, Eridanum, Cetum, & pedes anteriores arietis: adscriptisque diebus distinctam. In hac autem notandum est, facies Cometæ 4, 7, 8. &c. Decemb. conspicuas, indicare loca observata: circellos verò nudos notare loca Cometæ, quæ habita proportionem motuum antecedentium competere visa sunt istis diebus, quibus hîc Hamburgi cælo nubilo Cometa observari haut potuit. Et quidem priores referri ad tempus matutinum non longè post mediam noctem usque ad 13. Decemb. sequentes verò ab hinc tempus vespertinum circa horam septimam respicere usque ad 20. Decemb; & tandem reliquos tempus suum moderari ad horas observationum, quibus interveniunt. Ut ita motus accrementum & decrementum varium facili negotio appareant, certoque argumento sint eundem Cometam revisum fuisse 20. & sequentib. tam Decembris quam proximi Januarii diebus qui 11. die Decembris & ante hunc comparuit. Cæterum, quoniam hanc figuram apud Belgas æri incidi curabis, paucula hæc sculptor moneatur, velim.

*Siv quis quid
à Sculptore fi-
guræ suæ ob-
servari vo-
luerit.*

1. Ne longitudinem aut latitudinem figuræ, pro Ascensionibus rectis & Declinationibus, graduum æqualitate distinctam ullo modo variet sive mutet.
2. Ut iconismos quam lenissime imò punctiunculis tantum sculpat, quo stellæ evidentiores fiant, nec umbris nimium atris obscurentur.
3. Ubi stella aliqua umbræ inciderit, eam albo circillo vel spatiolo circa hanc relicto conspicuam reddat.
4. Magnitudines stellarum probè observet: nec vel plures vel pauciores radios alicui stellæ assignet, quam figura illi tribuat. Hisce vale.

*Observat.
Cometæ 1664.
ab Abrah. de
Sorgen habi-
ta.*

*Observationes ejusdem Cometæ prioris institutæ Hamburgi Anno 1664.
à Domino Abrahamo de Sorgen Cive Hamb. & Mercatore primario.*

21. **D**ecemb. manè hora prima vidi novam stellam 7° . sub Regel. vesperi non vidi propter tempestatem nubilam.
22. hor. 11. iterum vidi circa meridiem distantem $16^\circ \frac{1}{2}$. à Regel 25° . ab Aldebaran.
23. hor. 12. vidi eundem in labro Balenæ dist. à Regel $23^\circ \frac{1}{2}$ ab Aldeb. $23^\circ \frac{1}{2}$ à Cane maj. 47° . 24 Dec. non vidi.
25. Primo die Natalis circa hor. 10. vidi cum apparitione caudæ à Plej. 23° . à Regel 33° . à Cane majore 57° . distantem. 26. Dec. non vidi.
27. ab hor. 6. usque duodecimam vidi cum cauda admodum longa distantem à Plejadib. 23° . ab Aldebaran $28^\circ \frac{1}{2}$. à Regel $29^\circ \frac{1}{2}$.

29. Dec.

29. Decemb. hor. 10. à Plejadib. 23 $\frac{1}{2}$. ab Aldebaran 30 $\frac{1}{2}$. à Regel 41 $\frac{1}{2}$. à cane majore 66 $\frac{1}{2}$. distantem.

Eidem Auctori die 21. Febr. Jul. 1665.

Constitueram his diebus Te compellare, sed hæc & illa impedivere. Volo enim de pluribus Tecum conferre. Velim nunc certio rem me facias, an tuto id dici queat, unum Cometam nobis nuper visum, non duos.

Astronomi certant, & adhuc sub iudice lis est.

Duos fuisse, diversus Cometæ situs ac motus, diversum & apparitionis tempus suadet. Et quod quidem ad motum attinet (situs enim & apparitionis tempus, quod etiam duorum Cometarum patroni urgent, omnibus patet) alter in Austrum, alter in Boream perrexit: videturque res non carere difficultate, ut Cometa unus initio tardus, intra aliquot dies à rostro Corvi ad triangulum Menkar 82. circiter gradus conficere potuerit. Tuis observationibus, quas misisti, velim delineationes Cometæ abs Te factas adjungas. Erit hæc res Tibi laudi. Operam item dabis, ut ab Humanissimo D. de Sorgen plura & ab aliis quædam singularia huc spectantia nanciscaris & colligas, adjunctis, ubi opus est figuris. Vale.

*Cometas
duos 1664.
apparuisse,
quibus ratio-
nibus quidam
probare ni-
tantur:*

Idem Auctori die 22. Febr. Jul. 1665.

Unum eundemque Cometam fuisse, & illum qui primum in Corvo visus, deinde transgressus Tropicum 24. conspectui se subduxit, pone nubila delitescens: & hunc qui ab oculo Leporis per Eridanum & Ceti caput ad pedes Arietis usque iter suum fecit, nullus omnino dubitare possum, nisi sanæ rationi contradicam. Primum enim situum diversitas apparens nil me movet; cum posteriores situs omnes à 20. Dec. usque ad 12. Jan. mensium proximè præteritorum, observati viam per priores observationes 4, 7, 8 & 11. Dec. factas designatam continuarint. Evidentissimè id ipsum patebit si per situm primum illius in rostro Corvi, & primum hujus propè oculum Leporis circulum maximum describas. Is enim omnes istos situs tam priores, quam posteriores, usque ad 8. 18. Januar. quo deflecti cœpit, pervadet. Nec hoc tantum, sed simul etiam 2. pro responsione ad alteram objectionem ostendet, motum priorem à motu posteriori diversum non fuisse; cum uterque ejusd. tendentiæ fuerit, & ad eand. metam pergendo ejusd. circuli maximi arcus delineaverit: similiter ut Sol, qui idem à Solstitio æstivo recedens ac à Solstitio brumali ad nos iterum accedens, unius circuli maximi arcus motu suo itidem apparenter diverso designat. Sed à tempore apparitionis, tum caudæ inversione, quosdam adhuc in contrariam sententiam abripi ais. Miror sanè. Annon recordantur illi homines, idem sidus Leonis esse, quod ante aliquot menses Solem orientem proximè præcedebat, jam verò vesperi cernitur satis elevatum. Caudæ autem inversio ejusd. Cometæ adeò mira videri nequit illi, qui eandem à Solis radiis dirigi ex sententia Physicorum novit. Cum enim Cometa in Corvo ante Solem exortus hunc ipsum à læva positum haberet, fieri aliter non poterat, quin caudam projiceret dextram versùs. Passibus verò subinde acceleratis ad Leporem, Eridanum & Ceterum delatus, viciniorque factus Soli, à dextris jam in ipsum radios suos jaculanti, coactus fuit ad horum motum caudam quoque sinistrorsum vibrare. Quod autem in medio cursùs sui, conspectus scilicet in scutulo Navis caudam versùs polum nostrum direxerit, testantur observationes Clarissimi Matthiæ Dannewaldi Lipsiensis, & Clarissimi Erhardi Weigelii Jenensis, aliorumque. Ita ut hoc ipsum amplius nihil valeat ad injiciendum scrupulum. Qui igitur (scrupulus) de celeritate motûs, quæ incredibilis habetur, urget, ut tandem eximatur,

*Unum fuisse
sex rationibus
strictius probat.*

*Observatio-
nes Matthiæ
Dannewaldi
& Erhardi
Weigelii.*

matur, dico, facile induci posse aliquem, ut eam credat, modò motus accrementum in prioribus, & decrementum in posterioribus probè examinet. Deprehendet enim ex Clarissimi Kechelii observatione Lugduni Batav. ^{22. Novemb.} ^{2. Decemb.} instituta, & primà nostrà ^{14.} Decemb. facta, Cometam intra spatium 12. dierum tantum 6. gradus (id est motu medio singulis diebus $\frac{1}{2}$. gr.) circiter cursu suo absolvisse: inter 4 & 7. Decemb. percurrisse $4\frac{1}{2}$ gr. (id est singulis diebus $1\frac{1}{2}$.) motum deinde uno die per $1\frac{1}{2}$. gradus ab 8 ad 11. ejusd. mensis emensum fuisse $7\frac{1}{2}$ gr. (id est singulis diebus ferè $2\frac{1}{2}$. gr.) Abhinc ex relatione Amplissimi Viri Hevelii constat usque ad $\frac{18}{21}$. Dec. per 43. gradus præterpropter vectum singulis diebus motu suo medio peragrassè 6. gr. & amplius. Tandem observationes nostræ ulteriores, quæ inter 20 & 22. Decemb. spatio unius diei & 19. horarum motum Cometæ per 16. gr. factum deprehenderunt: & sequenti 23. per 9. gr. 24. autem per 7°. cum $\frac{2}{3}$. 25. per $4\frac{2}{3}$ °. * satis ostendunt adeò incredibile non esse, quòd Cometa confectis in orbitæ suæ medio circiter 14 vel 16°. uno die, per facile exiguo isto dierum intervallo ad locum istum primum posterioris apparitionis in Lepore transire potuerit. Motus etiam posterior cum semper decreverit, novi Cometæ indicium esse nequit: siquidem Cometas motum proprium habentes primò tardè, deinde celerius & circa finem iterum tardè moveri, variorum observationes luculenter docent. Quòd si orbita posteriorum situum in anteriora continuata non coincidisset cum orbita priorum, certè dubitandi aliqua occasio esset. Jam verò cum motus diversitas nulla sit; sed situs omnes in orbita continuata: nec temporis ratio controversiam moveat, multò minus caudæ inversio & celeritas cursus: non est quòd unum Cometam asserere amplius dubites. Vale.

Eidem Auctori die $\frac{10}{20}$. Martii 1665.

S. P. **M**itto Tibi epistolam Upsaliensem, ubi aliquod discrimen in calculo motus Cometicici videbis. Velim itaque cumprimis accuratas rationes in eas, quot gradibus distet Cometæ apparitio 12. 22. Decemb. ad 21. 31. ejusd. Tu enim indicasti mihi 82. gr. At Upsaliensis Professor plusquam 100° deputat. Accepi his diebus literas à Viro Illustrissimo dignitate, tum & eruditione Clarissimo D. Rautensteinio, Consiliario & Legato ad Conventum Imperii Neoburgico, qui urget, ut quamprimum opus meum edam. Quamobrem & Te pergere velim in figuris, quas observationibus Tuis addere constituisti. Vale.

Cometicicimotus computatio diversa.
Rautensteinii laus.

Idem Auctori die 12. 22. Martii 1665.

S. P. **L**iteras Upsalienses legi. Verum inità ratione intervalli inter situm Cometæ observatione nostra die 11. 21. Decemb. descriptum, & situm observatione 20. 30. ejusd. deprehensum, quod est 82°, non video, quomodo inter apparitiones istas binas, unam 12. alteram 21. Decemb. Juliani ex deputatione Upsaliensi intervenire possint plures quàm 100°. Forsan indicare voluit, distantiam hanc propemodum accedere ad 100°. Figuras brevi confectas dabo, Deo volente. Vale.

Eidem Auctori die 1. 11. April. 1665.

Cometa verni 1665. fama spargitur,

S. P. **H**odiè accepi alium in Oriente videri Cometam. Si quid huic rumori subsit veri, paucis quæso indica. Rem facies gratissimam: maximè si diligenter eum observes, mihi que observationes, quotquot de illo habueris, communices. Vale.

Idem

Idem Auctori die 1. II. April. 1665.

S. P. **H** Eri manè ante tertiam cum aliqua inquietudo turbaverat somnum, cælumque nitidum se exhibebat, superiorem domus nostræ contignationem conscendi, partemque cæli orientalem, quæ sola mihi patebat, lustrans, offendi Cometam in $\square^{\text{to}}$ Pegasi è regione capitis Andromedæ. Cumque rumor antea increbuisse, eum in pectore Pegasi 27. Martii visum fuisse, medium ferè inter binas in educatione pedis Pegasi dextri & binas in cervice ejusd. collegi inde statim, eum in anteriora ferri s. f. f. ideoque diversum esse à priori Cometa viso per Decembrem elapsi ac Januarium præsentis anni, quem quidam geminum contenderunt & adhuc contendunt. Hodie manè hor. 2. 36. conjectura confirmata est. Apparuit enim capiti Andromedæ vicinior, subter illud incessurus, sed cum nubes intervenirent, locus certò determinari non poterat. Erat admodum fulgens, caudâ sub nubibus latente. Figuram itaque retineo, quam ad priores observationes accommodavi, ut & hujus motus observati illi inferantur. Hanc igitur eousque expectabis, & interim valebis favens.

*Affirmatur:
prima ejus
observatio
Hamburgi à
Sivero facta:
Diversus est
ab hyberno.*

Eidem Auctor die 22. April. Juliani 1665.

Mitto Tibi etiamnum commentarium Placentini. Velim autem consideres observationes D. Busmanni, quas nunc denuò vides, aliquantum, ut apparet, correctas: tum & de novo isto Cometa me reddas certiores. Puto eum jam disparuisse. Ego enim nuper investigare eum non potui. Sed nec hodie circa tertiam matutinam. Tu quando postremò eum videris, indica, & Vale ac feliciter age.

Idem Auctori eod. die.

S. P. **T**ractatum Placentini de nupero Cometa breviter legi. Perplacet. Remitto igitur, ut voluisti. Perlustravi itidem observationes D. Busmanni, easque nonnihil diversas à prius editis deprehendi. Hæ tamen magis conveniunt cum nostris; præsertim die Dec. 8, (9, 10) 11, (12) & 22. quibus antea illæ non respondebant. Quod ad Cometam posteriorem, is ultimò apparuit mihi 9. Aprilis. Locus ob diluculum fortius jam coruscans & stellas vicinas obliterans accuratè notari aut determinari non potuit. Quantum autem ex aliis circumstantiis colligere licuit, visus est mihi hæere inter verticem triquerri s. Deltori & cornu Arietis dextrum, Deltoto tamen vicinior: caudâ jam à verticali versus sinistram aliquantum declinante, quæ præcedenti die octavo scilicet ad verticem nostrum tetenderat. 14. April. quæsi quidem eundem cælo sereno inter sidera, sed nullus apparuit, uti nec nudius tertius, ubi tam vespere quam manè cælum rimatus sum. Non tamen ipsum jam disparuisse puto, sed potius heliacè occidisse, & fortassis post aliquot dies Solem occidentem in plaga cæli inter Occasum & Septentr. ferè media secuturum esse, si eousque perduraverit. Vale.

*Placentini
Comment. de
Cometa 1664.
laudatur.
Observat.
Busmanni.
Cometa ver-
nus 9. 19.
Apr. ultimò
Hamburgi
visus:*

*Non dispa-
ruit sed helia-
cè occidit.*

Idem Auctori die 5. 15. Julii 1665.

S. P. **T**andem mitto Tibi figuram diu desideratam & adversâ valetudine sæpius præpeditam, una cum observationibus meis posterioris Cometæ, quibus accedunt observationibus D. Abrah. de Sorgen. Vale.

Observationes Cometæ posterioris, qui Anno 1665. mense Martio & Apr. comparuit Hamburgi instituta & annotata ab H. S.

*Observatio-
nes Cometæ
vernæ Anno
1665. à Si-
vero factæ.*

Die 31. Mart. St. V. manè hora 3. $\square^{\text{to}}$ Pegasi, ubi concurrunt duæ rectæ, quarum una per claram cinguli & stellam capitis Andromedæ, altera per mediam

mediam Cassiopeæ & eam, quæ huic à dextra versùs Austrum magnitudine secunda respondet, in eod. sidere, ducuntur: ita tamen, ut hanc posteriorem à plaga Occidentali stringeret. Asc. Rect. 351° . Distant. à Cap. Androm. 5° . ab armo Pegasi $9^{\circ}, 36'$. Declinatio S. ferè $23^{\circ}, 36'$. Cauda oblonga $9^{\circ}, 15'$.

Die 1. Apr. hor. 2. $36'$. cernébatur quidem, sed ob nubes intervenientes locus ejus determinari non poterat. Erat admodum fulgens: caudâ sub nubibus latente.

2. Apr. h. 3. sub capite Androm. situs constituebat cum hoc & clara in cingulo ejusd. Δ^{lum} ad caput ferè rectangulum. Cum cingulo verò eod. & apice boreo $\square^{\text{ti}}$ Pegasi Δ^{lum} Isosceles, tantundem distans à cingulo, quantum ab apice $\square^{\text{ti}}$ dicto. Asc. Recta 358° . Dist. à cap. Andr. $3^{\circ}, 36'$. à cauda Cygni 46° . à med. Cassiop. $35^{\circ}, 36'$. à cingulo $15^{\circ}, 16'$. Decl. S. ferè $23^{\circ}, 56'$. Cauda prolixior quidem erat 12° , sed rarior: ut & ipsum corpus Cometales lumine obtusiori apparebat. Dist. à 1. situ 7° .

3. Apr. h. 3. propè concursum duarum rectarum, unius ab humero Cephei dextro per Septentrionaliore ex binis illis stellis in Tiaræ summitate sitis, alterius verò à polari stella per medium lateris Australioris literæ W *** f. Cassiopeæ ductarum. Asc. R. $1^{\circ}, 45'$. Dist. à cap. Androm. 6° . à cing. Andr. $12^{\circ}, 46'$. à med. Cassiop. ferè 35° . à cauda Cygni $48^{\circ}, 36'$. Declin. S. 24° . Lumen debilius tam corporis Cometæ, quam caudæ, quæ tamen protendebatur ferè ad 16° . Dist. à situ 2do $3\frac{1}{2}^{\circ}$.

4. Apr. h. 3. proximè sub concursu rectarum, quarum una per claram (secundæ magnitud.) Persei & eam in pede sinistro s. austrino Andromedæ: altera verò per mediam (3. magn.) in pede dextro Pegasi propè flexuram, & eam in capite Andr. ducebatur. Asc. R. $5^{\circ}, 46'$. Dist. à cap. Andr. 9° . à cing. Andr. $10^{\circ}, 46'$. à med. Cassiop. 30° . à caud. Cygni 51° . Decl. S. $24^{\circ}, 15'$. Lumen corporis fortius apparebat, sed cauda exilior, portendebatur tamen longius per cervicem Andr. circit. ad 18° . Dist. à situ tertio $3^{\circ}, 55'$.

5. Apr. H. 3. paulò infra concursum rectarum, quæ ducuntur una per apices $\square^{\text{ti}}$ boreos (in continuationem lateris $\square^{\text{ti}}$ borei) & altera per calcem pedis dextri Andromedæ & australem stellam in cing. ejusd. Asc. R. 9° . Dist. à cap. Andr. $12^{\circ}, 26'$. à cing. Andr. 9° . à med. Cassiop. 34° . Decl. S. $24^{\circ}, 36'$. Cauda satis longa, sed ob diluculum tenuis luminis procurrebat per humerum Andr. dextrum. Lumen autem corporis stellæ 1. magn. non cedebat. Dist. à situ quarto $3^{\circ}, 16'$.

6. Apr. propter cælum nubilum nullus videbatur.

7. Apr. H. 3. sistebat se sub cing. Andr. in pisce boreo, ubi sit decussatio rectarum, unius per stellam occidentaliorem Cassiop. (3. magn.) & austr. in cing. Andr. alterius per armum Pegasi & caput ejusd. Andr. constituebat cum capite & dicta in cing. Andr. Δ^{lum} ad eam cinguli rectangulum. Dist. Com. à cap. Andr. æqualis videbatur intervallo inter hanc capitis & mediam stellam in pede dextro Pegasi ad flexuram. Item dist. Cometæ ab australi in cing. Andr. paulò major apparebat quam subtriplo intervalli, quo hæc ipsa cing. & stella occidentalis in W Cassiop. ab invicem distant. Asc. R. 15° . Dist. à cap. Andr. 18° . à pede sin. Andr. 18° . Decl. S. $24^{\circ}, 36'$. Dist. à situ quinto 6° .

8. Apr. propior ad verticem Deltoti cernebatur ferè in concursu rectæ à clara capitis Medusæ per verticem Deltoti ductæ cum recta à clavo Catenæ per borealiorem trium in humero Andr. dextro ducta. A. R. $18^{\circ}, 26'$. Dist. à cap. Med. $23^{\circ}, 36'$. à cap. Andr. 21° . à ped. sin. Andr. $16^{\circ}, 46'$. D. S. $24^{\circ}, 36'$. Dist. à sexto situ $3^{\circ}, 26'$.

9. Apr. adhuc viciniore apparebat Deltoto, imò sub ipso vertice. Verum quoniam diluculum fortius jam coruscans stellas vicinas obliterabat, locus accuratè determinari non poterat. Collegi tamen ex aliis circumstantis cum tùm hæsisse inter verticem Deltoti viciniorem & cornu Arietis dextrum remotius. Cauda autem jam à verticali versùs sinistram aliquantum declinabat, quæ præcedenti die 8. scilicet ad verticem tetenderat.

Abhinc

Abhinc Cometa partim propter nubilam tempestatem, partim propter Solis viciniam, cujus radiis involutus heliacè jam occidit, amplius nullum vidi.

En igitur, Generosissime Domine, quæ & de altero Cometa, deficiente necessario apparatu, observavi. Orbitam autem eidem figuræ, quæ pro prioris orbita delineata fuit, & hic Tibi præsto est, inserui. Ubi eadem de circellis notanda veniunt, quæ circa primam (orbitam) monui. Vale.

Observationes Cometæ posterioris institutæ Hamburgi Anno 1665.

à Domino Abrahamo de Sorgen, Cive & Mercatore primario.

*Observationes Cometæ
vernæ 1665.
ab Abrab. de
Sorgen habita.*

Die 2. Aprilis Elevatus fuit Cometa supra Horizontem hor. 4. 17° . Distant. à Cauda Cygni 46° . à media Cassiopeæ 35° . à cingulo Andromedæ 15° . D. 3. April. hor. 3. Elevatus supra Horiz. 8° . Distant: à Cassiopea $33^{\circ}\frac{1}{2}$. à Cygno 48° . à Cingulo Androm. 12° .

Eidem Auctori die 20. Julii Juliani 1666.

Cum identidem non exiguum discrimen inter Tuas & aliorum alioquin clarorum Mathematicorum observationes de Cometa eadem die & hora habitas animadvertam, velim hujus rei rationem paulò altius arcessitam mihi reddas. Vale.

Idem Auctori ead. die 1666.

S.P. **C**ausam etiamnum quæris discrepantiarum quæ inter observationes variorum intercedunt. Aliam autem reperire non possum, ac quæ deducitur à Poli elevationibus, & longitudinibus locorum diversis: tum ab aëre modò densiori ob exhalationes terrestres, modò rariori. Quis enim nescit horas pro variata longitudine locorum variari, ita ut Eclipsis Lunæ huic ante mediam noctem appareat, quæ illi sub noctis finem? Quis ignorat, Solem huic loco obscurari, qui ad alium vel elevatiorem vel minus elevatum, item vel magis vel minus a primo Meridiano distantem liberos radios demittit? Quis negabit, majores tum refractiones esse, tum distantias stellarum videri aëre impuro quam eodem puriori? Imo eodem loco interdum variant observationes, propter aërem hac hora densiorem, alia rariorem. Quare cum loca observationum elevationibus maximè differant, ut & longitudinibus: accedente diversa aëris intemperie, mirum non est, aliorum observationes tum à meis, tum inter se differre. Addo, quod plerisque ad manus fuerint accuratissima instrumenta, ære publico ministrata, quæ mihi, ut private viventi, defuere. Interim observati singulis diebus, quibus per nubes licuit, situm Cometæ, partim ex decussatione binarum rectarum per stellas notiores ductarum, partim ex binis distantiiis à stellis evidentioribus & vicinis ope radii Astronomici deprehensis. Deinde domum reversus ex notata decussatione ista & observatis distantiiis Cometam in globum locavi; indeque declinationem ejus, tum ascensionem rectam vulgari modo pervestigavi, & tandem orbitam morus integram ob oculos posui. Vale.

Observationes à Mathematicis de Cometis ead. d. & hora habitæ cur à se differant.

Eidem Auctori die 18. 28. Augusti. 1665:

S.P. **A**udio visum esse hodie phænomenon, vel, ut ajunt, stellam novam interdiu. Libet igitur scire, quid illud sit, & utrum Cometis, quos aliquando interdiu visos esse scribitur, accensendum? Verbo quoque innue, quando Luna in meridie videri possit, & annon Juppiter vel Venus pro Cometa ducatur, cum radii ejus intra nubes distenduntur? Vale.

Phænomenon meridie visum:

*Idem Auctori ead. d.**Conjicit Si-
verus Vene-
rem esse.**Venus inter-
diu visa.**Luna inter-
diu quando
videtur.**Cometas
quandoque
imperiis fo-
rem vel Ve-
nerem ducunt.*

S. P. **S**Tellam, quam hodie interdiu conspeximus, ex omnibus circumstan-
tiis agnosco Venerem, quam pleniore lumine fulgentem, & paulò ultra
medium dodecatemorii Cancri progressam sub luce Solis, inde 45°. circiter di-
stantis, videri mirum non est. Luna in meridie non videtur ipso tempore me-
ridiano: sed aliquot dies post Novilunium circa primum quadrantem, pome-
ridiano: item post plenilunium circa ultimum quadrantem antemeridiano tem-
pore manè, præsentè Sole & cælo sereno cernitur. Quòd Juppiter & Venus
sæpius apud imperitos mentiti fuerint Cometas, dum nebulis cincti per nu-
beculam oblongam contingentem radios suos extenderunt, per istiusmodi ho-
minum indicia aliquoties mihi innotuit: imò & ipse vidi, sed exiguo tempo-
ris spatio. Vale.

*Eidem Auctor die 12. 22. Sept. 1665.**Hipparcho
Hevelius
comparatur.**Hevelius
optimè de re
Astronomica
meritus.**Alter Hip-
parchus.**Stella in collo
Ceti cur Fun-
giana dica-
tur.*

S. P. **S**I quid de novo Cometa habes, verbo indica. Ego nil Amstelodamo
de illo accepi. Neque etiam nocte præterita ei invigilavi. Velim in-
spicias Plinium l. 2. c. 26. ubi de Hipparcho dicit, eum *novam stellam & aliam
in ævo suo genitam deprehendisse, & ausum esse annumerare stellas posteris, ac sedem
ad normam expandere organis excogitatis &c.* ut tribus verbis meam sententiam
Clarissimo Hevelio hæc accommodantem confirmes. Scio enim eum anume-
raturum globo stellas novas, & fixurum fixas novo Canonio, & Planetas me-
taturum esse. Sed anne novam stellam & aliam in ævo suo genitam deprehen-
disse dicendus est, quòd Mercurium in Sole deprehenderit? Nam de illa stella
in Ceto, quæ & Jungiana à Magno Jungio, primo ejus in his oris observatore,
hîc vocatur, dici id nequit, cum sciam alios ante Hevelium eam observasse.
Paucis quoque responde ad seqq. 1. An & quando Planetæ Retrogradi motu
contrario ferantur? 2. An & quando Cometæ eundem exhibeant? 3. An &
quando isti sint immobiles? Vale.

*Idem Auctori ead. d.**Venus sæpè
pro Cometa
babetur.**Stella in Ceto
cur Jungiana
vocetur.**Mercurius
in Sole visus.**Cometa qui
& quando
retrogradi.**Cometa an
fiant retro-
gradi & im-
mobiles.*

NOVUM Cometam frustra hoc manè, & aliàs quæsi. Splendida Venus &
circa horizontem valdè scintillans (vel propter loci convenientiam Sirius
potius) huic fabulæ sine omni dubio ansam præbuere. Stellam istam in Ceto
miram literis demùm Jungii ad Eichstadium quondam missis, monitus Claris-
simus Hevelius diligenter observavit, ut ipse fatetur in nupero suo tractatu de
Mercurio in Sole viso. Mercurium autem etiam in Sole vidit Mart. Horten-
sius: quod testatur ejus dissertatio de hoc & Venere invisâ edita Lugduni Anno
1633. Nihilò secius rectè ea accommodari possunt Hevelio, quæ de Hippar-
cho Plin. l. d. prædicat. Non minori enim laude dignus est is, qui aliquod in-
ventum ad certas leges accuratâ methodo revocat, quam qui primum adinve-
nit. Quare ut mentem mutes nihil causæ sanè video. Retrogradi fiunt Planetæ
tres superiores, quando ad oppositionem Solis accedunt, & quidem Saturnus
retrogradationem in quintum mensem producit: Juppiter in quartum, Mars
verò per duos vel ad summum per tres menses retrocedit, quorum medio ferè
contingit ipsis oppositio Solis. Directè autem feruntur, quando ad conjunctio-
nem accedunt, iterumque ab ead. recedunt. Inferiores duo cum nunquam
opponantur Soli, sed bis jungantur proximè ante & post conjunctionem
cum Sole inferiorem, retrogradationi obnoxii sunt. Luna nullam retrogradatio-
nem subit. De retrogradatione verò Cometarum quantum sciam hætenus nil
certi constitit, sicuti nec certò definiri potest, quando iidem subsistant immo-
biles. De priori illo nostro hoc quodammodo à Clar. Hevelio animadversum
gaudemus. Vale.

Eidem

Eidem Auctori die 30. Sept. Juliani 1665.

S.P. **L**itteræ Holmiae die 16. Sept. Juliani datæ referunt, videri illuc ab aliquo tempore manè stellam prægrandem in plaga Orientali orientem, & versus Notozephyrum rursus occidentem. Quid de hoc statuis? Nonne erit Phosphorus? Vale.

*Phænomenon
novum 1665.
m. Sept.*

Idem Auctori ead. d.

Stellam illam non aliam deprehendo ac vel Venerem circiter H. 2. 36. post mediam noctem orientem, vel Sirium circa primam emergentem. Quæ autem vesperi post Solem occidit, est splendidissimus Juppiter, Veneris æmulus. Huic enim pro occasu convenit plaga cæli Notozephyrica, cum circa 12. occidit. Vale.

*Fuit Venus
vel Sirius.*

Juppiter.

Eidem Auctori die 18. Jan. Juliani 1666.

S.P. **F**ama spargit novum Cometam manè videri in plaga Orientali. Anne Tu aliquid tale observasti? Accepi Clarissimum Hevelium Tecum sentire, nebulosam pro Cometa haberi. Vale.

*Cometa novi
1666. inveni-
te visi jam
spargitur &
refutatur.*

Idem Auctori ead. d.

S.P. **F**ama publica vulgavit die 20. Decemb. manè hora 4. Cometam denudò visum, idque Viennæ cum cauda longa, currentem ab Oriente versùs Septentrionem. Veritatem desiderans cælum sudum sæpius optavi, sed continuæ nebulæ voto non responderunt usque ad 15. Jan. quo tandem stellis micantibus manè à quinta in mediam septimam cælum perlustravi, Cometam verò nullum deprehendere potui. Lucidam Lyræ offendi propè horizontem nebulis s. exhalationibus terrestribus involutam, adeò ut imperito speciem Cometæ criniti præbuisset. Utrum tale phænomenon adhærente nubecula oblongiori fucum fecerit spectatori, opinari licet, nondum affirmare. Exspecto certiora, modò cælum favere velit. Vale.

Lyræ lucida.

Idem Auctori die 26. Jan. Juliani 1666.

S.P. **D**E Cometa nihil dum habeo, quod pro certo dicam: licet & nuper monitus per relationes Belgicas, quæ Romæ eund. visum referunt, quoties concessum fuit ob discussas nebulas cælum pervestigaverim. Hoc dicere possum: nullus mihi apparuit.

*Cometa nulus
1666.
visus.
Sive vero novus
Comete &
stella in Ceto
invigilat.*

Idem Auctori die 13. April. Juliani 1666.

S.P. **G**ratias ago pro communicatione literarum Clarissimi Hevelii: cui velim præmissâ salute respondeas, nec mihi per Januar. stellam illam in Ceto apparuisse, licet aliquoties cælum pro desiderio Auditorum lustraverim: non tamen videri tum primum prodiisse, utpote jam valdè magnam, sed quòd fortassis per aliquot dies præcedentes, vel etiam in fine Januarii apparuisset, ni cælum nubilum prohibuisset. Vale.

Eidem Auctori die 8. Maji Juliani 1666.

S.P. **V**elim verbo mihi respondeas, quid sentias de phænomeno, quod describit Aimonius l. 3. c. 23. *Stella*, inquit, *in medio Luna fulgens* *visa est.* Ad marginem notatur: *Cometes visus.* Dixisti quidem antehac inter Cometas istud phænomenon quodammodo referri posse. Sed velim des rationem dicti. Vale.

*Stella in me-
dio Luna an
Cometa?*

Idem Auctori ead. d.

*Dici potest
Cometa aë-
reus vel etiam
aethereus.*

S. P. **P**hœnomenon istud stellam non fuisse inde constat, quia sub Luna stella nulla sita est, cum omnes stellæ hujus altitudinem superent. Cometam autem aliquem aëreum fortè accensum sub Luna, & ad hujus celeritatem æquabiliter motum speciem illam faculæ exhibuisse, facilis concedo, quoniam id rationi minimè adversatur. Imò nec de æthereo idem negaverim, cum illos (qui quidem motus inæqualitatem sensui nostro offerunt) primum ex alto descendere & tardiores, deinde transeundo celeriores, tandemque remeantes de motu sensim remittere videri, firma sit opinio. Sed hic opus foret, ut visus fuisset ille Cometa ante & post Lunam. Vale.

Eidem Auctor die 6. Novemb. Juliani 1666.

*Si veri figuræ
observa-
tiones Comet.
exhibens vi-
siosa sculpta.*

*Cometarum
1578. disqui-
sitio & figu-
ra.*

S. P. **E**N Tibi figuram Tuam denuò correctam: in qua utrique nostrum non esse satisfactum, valdè doleo. Amici Hollandi culpam rejiciunt in Sculptorem, & ajunt se correxisse, quæ corrigi potuere, & jam omnia ejus exempla impressa esse. Si quæ igitur errata adhuc reliqua fuerint, ea ad calcem operis notanda erunt. Cæterum de Cometa vel Comeris potius Anno 1578. visis velim mihi sententiam tuam aperias, an hic tres, ut velle videtur Rockenbachius, an verò duo tantum sint ponendi? Tandem Te rogatum volo, ut, si vacat, horum delineationem addas, rem mihi facturum pergratam. Vale.

Idem Auctori ead. d.

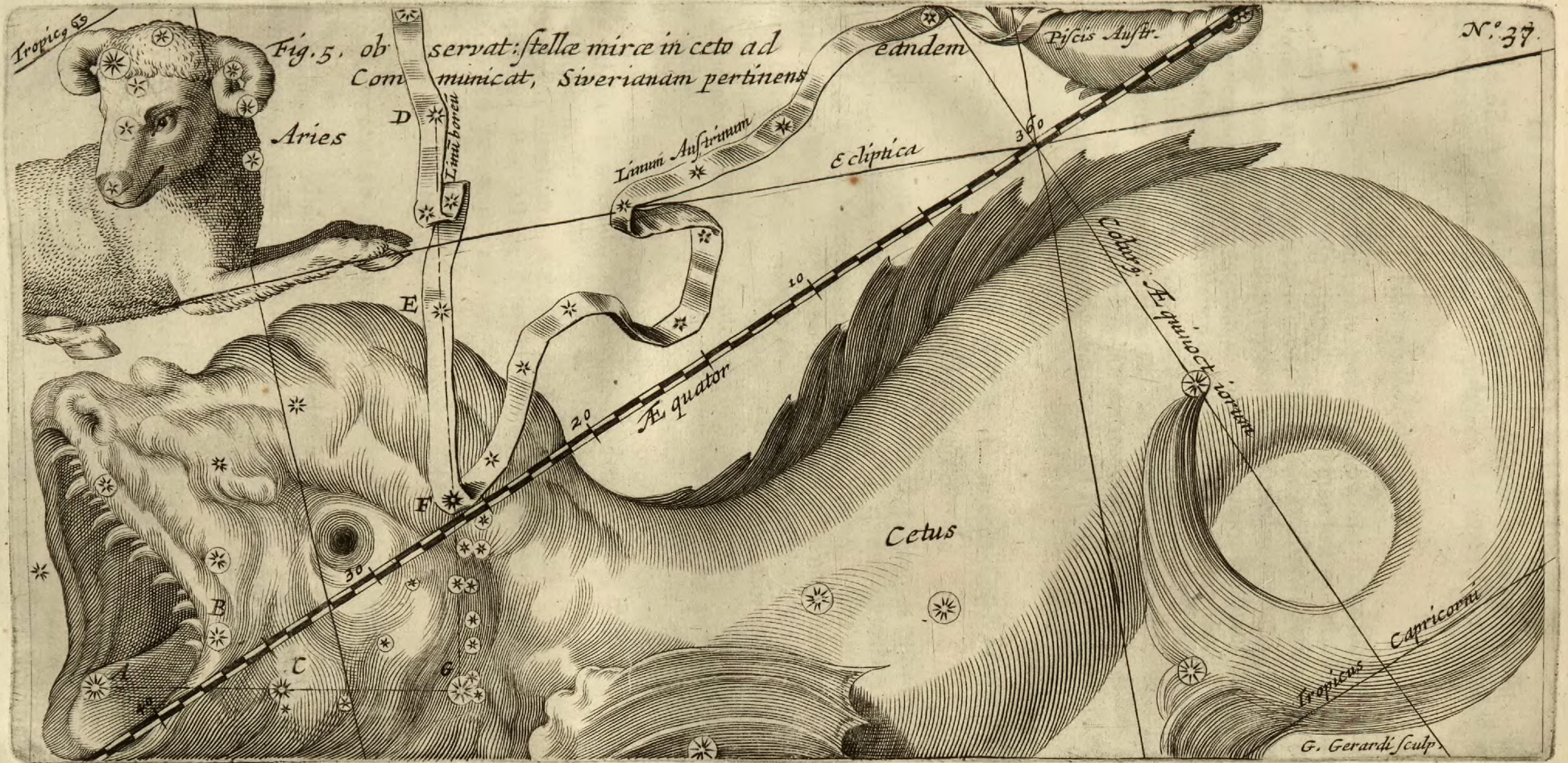
Vehementer doleo exempla meæ figuræ jam esse impressa antequam sculptura per omnia correctæ fuerat. Non enim pauca nec levia restant corrigenda.

Pro Anno 1578. rectius duos quàm tres Cometas notari puto. Quos enim minores indicat Rockenbachius, in hisce propter inversionem caudæ eum deceptum fuisse autumo, sicuti ejus exemplum habuimus in multis observatoribus nostri Cometæ prioris. Nam m. Octob. Sol versans in Libra, caudam Cometæ siti in plaga cæli Orientaliori ad frontem Pegasi in initio dodecatemorii Piscium, post occasum sui direxit in Orientem. Postquam autem Cometa Soli obviam procedens, pervenit ad caput Ophiuchi, è regione dodecatemorii Sagittarii circa finem Oct. vel initium Novemb, Sol in Scorpio jam humilior factus, caudam Cometæ in plaga Occidentali sibi jam vicini, sed altioris in verticem spectatoris directam dedit. Hanc igitur Spectator vulgari conceptu Septentrionalem dixit, qualis verò nonnisi circa finem Novemb. conspici potuit. Hæc mea est sententia. Alius aliter sentiat. Vale.

Eidem Auctor die 18. 28. Febr. 1667.

*Stella in ceto
1667. visæ
historiola.*

Mensis abiit, ut nosti, ex quo stella illa mira in Ceto apparuit. Hanc Tu non exspectato Clarissimi Bullialdi monito ad omnes Astronomos publicè directo, ipse observasti, cum ei assiduus invigilâris. Cum autem Tuæ observationes de hac stella factæ ipsi quoque Hevelio placuerint, ita ut Tibi de illis etiam, quas ipse non fecerit, gratulatus fuerit, Tuque omnes mihi tradere unâ cum figura æri incidendâ & reliquis adjungendâ, promiseris, eas in unum, ut sic dicam, fasciculum collectas velim mihi mittas. Dubito enim ut plures facere possis. Nam ut nuper pleno orbe lucentis Lunæ splendor, ita nunc nebulæ eas Tibi invidébunt, asterismo interim Ceti ad occasum præ Ariete vergente horizontem nostrum subituro. Nullus tamen dubito Te huic jucundo phœnomeno, quod postquam Ceti sidus in horizontem nostrum redierit, & altius in horizontem nostrum se extulerit, mense Junio & seqq. (quandoqui-

dem m. Majo diluculum Tibi proculdubiò obstat) invigilaturum. Interim quas observationes sedulus collegisti, publico, ut credo, non invidabis. Vale.

Idem Auctori end. d.

S. P. **L**icet Clarissimus Bullialdus periodum dederit stellæ istius miræ, quam nuper & tibi vidisse contigit: non tamen sustinui observationem ejus differre, quo ad apparitionis terminus illa periodo præfixus adesset. Sed lustrans cælum quoties occasio tulit; deprehendi ipsam medio Januarii jam satis adultam; & quidem longè ante, quam ex mente Domini Bullialdi comparere debuisset. Deinde etiam mense Februarii bis tantum aspicere licuit; cæteris diebus propter nubila ingratiss. Quoniam autem tum Luna ipsi vicina & crescens, tum Sol occasum ejus heliacum parans ulterioribus observationibus hac vice spem præcidunt; addo tandem has posteriores observationes prioribus, & quos promisi dudum omnes jam mitto. Fruere igitur iis ut libitum fuerit, & ut valeas cura.

Observationes STELLÆ MIRÆ in collo Ceti, habitæ Hamburgi ab Henrico Syvers.

*Observatio-
nes Syveria-
næ de stella
mira in Ceto
ab Anno
1647. ad
1667.*

Anno 1647, mense Februario Clarissimus D. J. Jungius mihi inter alios ad se accersito stellam ostendit in loco cæli G. quem concursus rectæ D. F, per stellas D. & F. evidentiores in lino piscium boreo, ultra nodum F productæ, cum recta (sive basi Δ^{li} Menkar) AC per C continuata notat: eamque diligenter observare jussit, utpote accremento & decremento obnoxiam. Feci ergo: & phænomena ejus, quotquot serenitas cæli offerebat, sedulus retuli usque ad occasum heliacum. Observationes autem retinuit Jungius. Post ubi iterum emerfit Cetus, stella evanuerat, nec per reliquum anni tempus, visui se unquam obtulit. Anno 1648. Observationem ulteriorem aggressurus vocabar in Holsatiam. Abhinc verò per integros 7. annos occasio nulla data est quicquam de stella ista notandi. Observasse quidem subinde memini; sed, quum id plurumque in itineribus factum sit, de tempore vel apparitionis vel occultationis certus non sum. Tandem in Patriam reversus.

Anno 1655. Per Octobr. Novembrem & Decembrem: item per

Anno 1656. Januarium cælum contemplatus sum; stellam vero in loco G. nullam inveni. Regionem igitur istam cæli rimatus, ope Telescopii trium circiter pedum, stellas istas, quas Diagramma superius inter F & G, it. G. & C. exhibet, offendi.

Anno 1657 & 1658. Animus variis negotiis distractus contemplationibus non vacavit.

Anno 1659. mensibus Septembri exeunte, Octobri, Novembri & Decembri comparuit iterum stella sæpius laudata in G. Primum magnitudine æqualis fere ipsi A; deinde sensim deficiens: sed incommoditas temporis non permisit observare, utrum etiam stellæ circa hunc locum antea observatæ eodem modo sese haberent.

Anno 1660. 17. Septembris iterum apparuit hæc stella, æque magna ac anno præcedenti. Verum nec tum morbo correptus observationem instituere valui. Ubi autem convalui, & Anno 1661. 13. Januarii observaturus fui situm stellarum circum vicinarum; illa in G. planè evanuerat.

Anno 1661. 16. Augusti hor. 11. comparuit stella mira, magnitudine ferè æqualis stellæ Δ^{li} viciniore C. Abhinc Cælum fuit nubilum usque ad Septembrem, per quem fere integrum eandem stellæ istius visui redditæ magnitudinem observavi. Deinde decrevit sensim, usque adeò ut circa initium Novembris libero visu amplius conspicua non esset.

Anno 1662. 28. Augusti hor. 10. 36. stella in G. iterum visa æquabat magnitudinem ejusdem stellæ vicinæ C. Posthac cælum continue nubilum ejus contemplationem subtrahebat usque ad 2. Octobris, quo vix conspiciebatur. Ita enim jam decreverat.

Anno 1663. 30. August. nondum comparuit. Abhinc cælum partim nubilum, partim Lunæ crescentis splendore occupatum, speculationibus incommodum fuit. 21, 22, 23, & 24. Septemb. singulis diebus à nona in duodecimam usque observavi locum ope Teloscopii pedalis (major & melior enim tum ad manus non fuit) & offendi stellam perparvam intensi quidem splendoris, quæ tamen visu non armato conspici nequivit. 12. Octobr. & aliis subsequenter diebus, quibus nubes cælum non obvelabant, eodem modo observatio instituta est, nec tamen vel hoc anno, vel proximè sequenti

Anno 1664. tam autumnò quàm hyeme quiquam aliud deprehendi nisi stellulam illam.

Anno 1665. 10. Julii ab 11. ad 1. usque observavi locum cæli, ubi stella illa apparere solita est, sed nec tum voti compos stellulam iterum & quidem per tubum conspexi, reliquis stellulis non minus locum suum servantibus. Idem quoque per reliquam hujus anni partem mihi contigit.

Anno 1666. 11. Februarii hor. 7. tandem mihi stella desiderata optato visa est, & quidem oculis, loco consueto, magnitudinem exhibens ferè tertiam & æqualem ferè vicinæ C. in Δ^{lo} Menkar. 16. ejusdem denuò visa æquabat jam magnitudinem & lucem duarum vicinorum B. & C. Δ^{li} Menkar, eratque jam tertiæ classis. 23. ejusd. hora 7. tertium visa est in parte cæli occidua circa horizonem. Magnitudo adhuc eadem apparebat, nec accrementum facile animadverti poterat; cum radiis Solis crepuscularibus involuta teneretur, quibus etiam deinde magis magisque tecta (accedente simul splendore Lunæ abhinc crescentis) ad occasum heliacum vergens conspectum sui porro negavit. Nec post ortum Ceti heliacum per residuas anni partes visus est, licet sæpius suo loco quæsitus.

Anno 1667. 17. Jan. discussis ad duas circiter horas nubilis, quæ continue per tres hebdomadas cælum obsederant, hora octava iterum comparuit stella ista vaga, idque liberis oculis, magnitudinem exhibens quartam. Abhinc observationibus Luna obfuit. 1. Febr. hor. 7. 36. visui reddita ferè accedebat ad tertiam magnitudinem. 14. ejusd. hor. 7. tertium visa fulgorem tertiæ magnitudinis, qualis convenit stellæ B. spargebat.

Auctor Lectori.

Cætera industriæ Siverianæ documenta vide supra in Communicatione Heveliana, Bullialdiana, Graviana, Oleariana & alibi.

XXXVII.

COMMUNICATIO HUGENIANA.

Nobilissimo & Clarissimo Viro

CHRISTIANO HUGENIO ZULICHEMIO Const. F.

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ S.P.D.

Ostquam multos Præstantissimos omni eruditione & laudis genere Viros, Rautensteinium, Brussellum, Guerichios, Hevelium, Bullialdum, Bartholinos, Kircherum, Ricciolium, Curtium, Schottum, aliosque, quos enumerare longum foret, sed & Tuum juxtaque meum Heinsum, scripto conveni, Te quoque convento opus fuit. Non sunt mihi, puto, hujus facinoris

*Hugenium
cur Auctor
compellet litera.*

operose apud Te quærenda præsidia, qui quibus legibus in Republica literaria vivatur, optimè, si quisquam alius, nosti. Senatum voco Philosophicum, nullo meo merito à sola Regina bonarum mentium libertate Reipublicæ literariæ studiosissima, Consul creatus. Absit invidiosa jactantia dictis. Nullum pulchrius, quàm veræ laudis, benè de genere humano merendo, certamen: in quo nonnisi ignavissimus quisque succumbit, & industriæ paratam coronam præripi sibi patitur. Hac de causâ ad Vos, Patres Conscripti, refero de Cometis, eorum ortu, motu, operatione, & præcipuis Christianæ vitæ officiis, cælestium istorum, ut sic dicam, Consiliarium hortatu faciendis. Mirabuntur plures, non Tu, meam, hominis in his terris peregrini ambitionem. Non diffiteor eâ me duci, sed illa populari, quæ in laude jam olim posita, quamque in se ingenua & modesta agnovit sapientia. Benevolentiam me omnium proborum & laudatorum *nullo officii aut ambitionis in quæquam genere omisso* (quod more tranquillitatem fortunæ & animi quærentibus sueto cum æquitate facere, cum Suetonio Tranquillo dicere licet) captare, palam fateor. Ambitiosis quoque studiis & literarum commerciis tot Virorum Clarissimorum amicitiam & judicia de re proposita me consecutum esse, res ipsa, me tacente, loquitur. Ita dum ambitio, avaritiæ nutrix, turbida, terras mariaque cælo, & sacris civilibusque nexibus juncta pectora vario miscet motu: me ambitio industriæ nutrix quieta, terras mariaque cælo & omnibus nexibus devinciens, Christiana pectora & vario miscens officii studio, tenet. Hac verò ratione, ut dulcia honestis, honesta utilibus, utilia necessariis misceam. Nam in opus meum, quod molior, non sola Mathematica, sed & multa Physica, Politica, Ethica, Historica & Oeconomica, ac decerptas plures Philosophiæ particulas conjeci. Eximium me ab invidia non fore, quam nec eximii Viri effugere possunt, imò ei vel maximè obnoxii sunt, facile ex tot exemplorum copia, tum argumenti magnitudine & varietate augurari licet, quod & sola mens provida augurare posset. Sed me in proposito confirmabit tot præclarorum illorum Virorum, quos mihi imitandos, ut hominem frugi decet, sumsi, societas, haud profectò miserum solatium. Addet animum & certa spes, fore ut contra livorem & injuriam tot habiturus sim vindices, fidem auctoritatis præstare aptos, & invidiâ omni superiores. Tu quoque Vir Clarissime,

Eidem instituti sui rationem exponit & ad tractandum argumentum Cometicum eundem invitat.

Laudis veræ certamen licitum, imò laudandum. Ambitio que licita & in laude posita.

Mistura cum judicio fiat. Delectus in rebus fiat.

Invidia non curanda virtutis affectu.

Exempla bonorum Virorum multum possunt.

Qua facere id possis, nostram nunc accipe mentem.

De ortu,

*Hevelio in
argumento
Cometico ple-
rique Mathe-
matici con-
sentiunt.*

*Auzutius
Hevelio in
nonnulla con-
tradicit.*

*Heinsius oc-
casione Au-
turi prae-
buit,
ut Hugentium
compellaret.*

*Auzutii &
Hevelii cer-
tamen rei li-
terariae mul-
tum prodesse
potest.*

*Amicis illud
componi posse
Auctor optat.*

*Cometa 1664.
m. Nov. ob-
servatus.*

*Cometa re-
rum causis
dici nequit.*

*Libertatis
encomium, &
usus.*

*Cometa si-
gnum quo-
dammodo dici
potest.*

*Non tantum
tristum, sed
& latorum.*

*Mistura bo-
norum &
malorum in
orbe perpetua.*

*Cometas la-
torum nu-
cios dixere
veterum &
juniorum non
pauci.*

De ortu, motu & numero Cometarum, nulli litem moveo. Omnes ferè quos adivi & audiivi (unum atque alterum si excipias) Amplissimo Hevelio in illis assentiunt. Clarissimus Auzutius ei se opposuit, ut nosti me melius, quanquam & ego hæc non tantum ex Clarissimis Viris Bullialdo, Heinsio, Hevelioque, sed ex ipso Auzutio habeo. Hunc mei causa ad Te scripturum fuisse, ex Bullialdo: Heinsium verò etiam scripsisse, ex illo ipso accepi. Hic enim & quæ cum illo communicasti, mecum communia esse voluit, ita ut manum tuam ab illa amica manu acceperim, hodie ad eum redituram. Illam inter Hevelium & Auzutium controversiam spero Tuâ & Bullialdi, tanquam Excellentissimorum & utrique Amicissimorum Virorum operâ terminatum iri. Id ego à parte mea optem. Qui alioqui cum omnibus rei literariæ amantibus multum ei gratulabor, postquam nobis Virorum illorum Præstantissimorum collisio veritatis scintillas, magnum Astronomicæ rei lumen mox daturas, elicuerit. Quod utinam sine acerbis certaminibus, in hoc rerum humanarum incerto, obtinere liceret! Non dubito hoc certamen intrâ modestiæ & amicitiae terminos constiturum, & brevi cessaturum bonoque publico cessurum. Ego, si quid apud utrumque potero, promovere conciliationem conabor sedulò. Te quoque cum Bullialdo partibus vestris non defore, certò spero. Quod tamen ad ortum Cometæ prioris: qui in Corvo luxit, attinet, natalem ejus ipse Hevelius & plerique alii xiv. circiter Decemb. Gregor. faciunt. Veruntamen stationem ejus primam in diem xxiii. Novemb. ponit. Quam conjecturam Observatio Oxoniensis confirmat, nisi tamen hæc stylum potius Julianum, quàm Gregor. sequi dicenda sit. Accedit & Observatio Brixientis in d. em 25. Novemb. ortum phœnomeni ponens. Ulterius progreditur fides Schoreri, quam Faber literis ad Schotum datis præstat, à die scilicet xii. Novemb. ad Memmingam observatum fuisse Cometam, etsi Julianum stilum, ut par mihi videtur, sequamur. Norinbergæ, Augustæ Vindelicorum & in aliis Germaniæ locis modò citius modò serius Cometa observari cœpit. Sed hæc Mathematicis nunc relinquo. Tota mea disputatio de operatione Cometæ & Officiis Observatorum & Spectatorum ejus erit. Hunc alii signum, alii etiam causam eventuum, & quidem tristium tantum, esse volunt. Ego causam eum non esse, validus, ut spero, rationem tuear. Stat libertatem homini à Deo concessam & tranquillitatem animi, bonum inæstimabile

- - - non gemmis, neque purpura venale nec auro

integram servare, & pro ea, tanquam pro focis & aris, certare. Signum futurorum dici posse Cometam, non cum Physicis, sed cum Historicis & Ethicis largior, ut & necessitatem ab humana voluntate, quæ solo nomine libertatem docet, removeam, & hanc ad studium virtutis invitem. At signum non tantum tristium, sed & latorum Cometam præferre demonstro. Utraque scilicet eum semper secuta sunt. Atque hic mihi perpetuus ab ultima memoria videtur fuisse rerum humanarum ordo

- - - οὐδὲ γὰρ μίσην ἐσθλὰ κακῶς,

ut vetus Poëta Græcus canit: quod non incommode noster Naso explicat:

Tristia miscentur lætis.

Hoc ut aliàs in variis epistolis doceo, ita præcipuè in Historia Cometarum deduco, subjecto scilicet Indiculo eventuum Cometarum apparitionem secutorum, quos non tantum tristes, sed & lætos, vel potius mistos fuisse (quæ enim in hac miseriarum abrupta convalli sincera lætitia? quæ tamen & spei bonæ ac lætitiæ expers calamitas est?) ipse oculus judicabit. Favebit dicenti Chæremon, Vulcanius, Servius, Origenes & alii veterum. Favebit Scaliger, Dudithius, Illustrissima nomina, sed & Conimbricenses, Fienus, Fromondus, Guinifius, Puteanus

teanus & non pauci Juniorum. Quæ Tua hic sit sententia, fac ut sciam. Quod postquam obtinuero, non negligam amplius Tecum de his colloqui. Nunc enim ut pluribus sententiam meam confirmem, aliæ occupationes non sinunt. Quanquam & satis verbosa hæc Epistola fuit: ideo ne Tibi sit molesta, merito subvereor. Sed in spem bonam me erigit celebratissima Tua humanitas. Tum vero & Clarissimi Heinsii auctoritas, qui jam pridem ut Te compellarem de hac re, monuit. Is quoque certiore me fecerat Te Patriæ Tuæ Patribus nuper abs Te inventam, usque adhuc ardentissimis omnium votis expectitam longitudinum terrestrium & marinarum apodixin, obtulisse. Qua de re ex Te ipso plura accipere gestio, ut Tibi rem tam summopere laudandam, quam arduam gratuler. Nunc Vale, Vir Clarissime, & me inter cultores nominis Tui numera, Tuaque benevolentia dignare.

*Hugenii de
Comet. signif.
sententiam
Auctor re-
quirit.*

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 16. Febr. 1667.

CUM adhuc in patria ageres, compellâram Tè literis die 30. Octob. Anno 1665. datis, me, ut id facerem, auctoritate Clarissimi Heinsii communis Amici, studioque boni publici & Tua humanitate eximia permovente. Illas literas in Tuas manus non pervenisse, quam diuturnum silentium Tuum movet suspicionem. Ideo exemplum earum nunc ad Te mitto: ad quas responsum, quæ Tua est humanitas, mihi tandem ad finem vasti operis properanti, dabis. Id nunc tanto magis desidero, quantò plura de præclaris Tuis meritis & studiis cognovi. Atque hæc etiam Regem Christianissimum pro eâ, qua Princeps ille Magnanimus Viros literatos complectitur & fovet gratiâ, ut Te è patria vocatum liberaliter habeat, permovisse, merito Tibi & egregio publico, de quo tam egregie mereris, gratulor, cunctaque feliciter ut Tibi cedant, ex animo precor. Id officii quod Tibi nunc præsto, quod à scripta illa epistola huc usque non fecerim, mei assidui, nec leves profecto, labores fecerunt. In colligendis enim nuperorum Cometarum observationibus, quas nobis permultas Præclarorum Virorum industria, maximo, si unquam ab omni memoria, studio hoc argumentum pertractans, dedit, tum texenda omnium Cometarum historia, universalis historię compendium quoddam datura, & comparandis tot Auctorum differentibus rationibus, valde fui occupatus. Intervenere & alia negotia, quæ mihi continuo vitæ tuendæ causâ expedienda sunt. Habui sane in votis anno proxime decurso opus meum absolvere. Sed ejus moles in duas divisa partes (quarum prior Observationes nuperorum Cometarum, posterior historiam omnium à diluvio visorum complectitur: nisi quod huic additus sit Theatri Cometici exitus, sive de significatione eorum) & figurarum ænearum copia, præstare id nondum permisit. Nam & nuper admodum Amicorum, qui in me cuncta possunt, precibus tantum dedi, ut omnium Cometarum, quorum quidem motus & vel situs historia habetur, figuras historię eorundem inferere promiserim. Quæ res, præsertim cum diurna lux pingendis à Mathematico, quem domi meæ habeo, figuris impendenda adhuc sit brevior, aliquot mensium moram requirit. Sed spero me brevi, juvante Deo, has moras & difficultates evasurum, huncque laborem meum bono publico, cui profecto eum meque ipsum consecravi, cessurum. Amplissimus & Clarissimus Hevelius nondum etiam Cometographiam suam nobis dedit, licet in eam toto pectore, qua Vir ille incomparabili est solertia, incubuerit. Quo in statu controversia quam ei Clarissimus Auzutius, quem per Te quoque salutatum cupio, versetur, ex Te merito cognoscere cupio. Finio epistolam, quam paulo ante conscriptam Clarissimo Heinsio, cujus præsentia suavissima intra aliquot dies satiari non possumus, commendo, Te vero diu & feliciter valere jubeo.

*Hugenium
secundò li-
teris compellat
Auctor.*

*Regis Gallie
studium in li-
teratos lau-
datur.*

*Hugenio Au-
ctor gratiam
Regiam gra-
tulat.*

*Opus hoc cur-
tam tardè
prodeat.*

*Hevelius
laudatur.*

XXXVIII.
COMMUNICATIO
HAGA-COMITIS
VOSSIANA.

Hamburgo Hagam Comit' Kal. Febr. Greg. MDCLXVII.

Viro Clarissimo & Doctissimo

ISAACO VOSSIO GER. F.
STANISLAUS LUBIENIETZKI
de LUBIENIETZ S. P. D.

Vossium cur
Auctor com-
peller literis.
Vossius Ge-
rardus pater
& filius lau-
datur.

Humanus
veteribus
idem qui li-
teratus.

Libertas Vi-
ro sapienti
convenit.

Vossii Isaaci
meritis debi-
tum testimo-
nium datur.

Operis hujus
occafio & ra-
tio.

Historia Co-
metarum qua
occasione ab
Auctore con-
scripta.

Tfi leges divinæ humanæque, illæ præsertim, quibus in Repub. literaria vivitur, mihi, qui Te ignotus scripto adire audeo, non patrocinaurentur, Tui tamen Parentis, quem Seculi nostri Varro- nem appellare soleo, Fratrisque prænomine & eruditione eum optime referentis, utriusque *Te magna erit*, Tuaque magna merita me jure omnis temeritatis culpa absolverent. Quicunque enim bonarum literarum amantes, sumus & nomini Vossiana multis nominibus ob- stricti. Ego certe tam privatim quam publice Parenti Tuo plur. me in linguæ Latinæ studio debere, fateor, gratoque animo clarissimi nominis ejus memo- riam prosequor. His omnibus accessit argumenti Comitici, quod mihi singulari ratione pertractandum sumsi, magnitudo, & Clarissimi Heinsii, communis Amici, qui me ad Te literis de hoc argumento compellandum invitavit, auctoritas: Jure meritoque in rationibus pono eximiam Tuam humanitatem (quæ nemini est paulo modo humaniori, ut cum priori Varrone loquar, ignota) rum & in- discretam ejus sociam libertatem, quam omni superiore invidia Tibi & pu- blico gratulor. Cæterum & hoc jam pridem, ut Te de argumento instituto consulerem, exstimulabat animum meum, publicæ utilitati consulere cupien- tem, quod jam diu acceperim Te Meteorologiam, Cometologiæ affinem, no- bis singulari solertiâ explicaturum, imo & de Cometis quidpiam commentatu- rum fuisse. Vellem utramque ita pertractatam, ne ullum opinionis incertum mentes nostras amplius turbaret. Vides itaque, Vir Clarissime, me non tantum honestis nominibus, sed & optimo jure Te per epistolam convenire, & de ar- gumento tam arduo ad Te referre, qui à Reip. literariæ convenis inter Patres Conscriptos meritissimo ponendus es. Ad meum institutum quod attinet, ori- go ei ex commercio literarum, quod ab aliquot annis in hac urbe degens cum multis Viris doctis exerceo, & ex suafu amicorum, quibus justa postulantibus negare id opellæ non potui, ad egregium publicum promovendum omni conatu incumbens. Constitueram apud me primo solas observationes nuperorum Co- metarum hyberni & verni colligere & publico committere. Sed dum hoc ago, & variorum Auctorum monumenta, Cometas nostros prioribus comparans, evolvo, censum Cometarum insigniter augeri, prosperaque multa proxime eos secuta enumerari posse animadverti. Ita nata quadringentorum amplius Cometa- rum historia: in qua Synopsis quandam Historiæ Universalis una opera exhi- bere tentavi. Utrobique meam mediocrem exercens industriam: inveni obviam & æquæ,

& æquæ, ut spero, pietatis (utinam non simul iniquæ invidiæ) feracem de significatione Cometarum seorsum commentandi materiem. Atque hic, fateor, à recepta vulgo sententia, iusta libertate usus, abii, Cometam enim nil cum determinatione Physicæ necessitatis significare sentio. Verum tamen tanquam Illustre, memoriale & doctrinale (ut in Scholis loqui amant) signum ad Ethices mentem BONA BONIS, MALA MALIS, prænunciare & portendere, latius id vocabuli accipiens, omnesque officii, muti Præconis & Consilarii ritu, commonere iudicio. Totum opus variis Physicis, Ethicis, Politicis, Oeconomicis aliisque utilibus vitæ regulis adpersi. Ne quid de Mathematicis, Historicis & Chronologicis dicam, ex quibus illud compositum. Observationes multas & accuratas, quas utraque Germania, Gallia, Dania, Suecia, Britannia, Italia, Prussia, aliæque regiones excluderunt, Rautensteiniana, Curtiana, Guerichiana, Heiniana, Heveliana, Bartholiniana, Bullialdiana, Graviana, Placentiniana, Leuneshlossiana, Oleariana, Busmaniana, Bereniana, Riccioliana, Kircheriana, Schottiana, Büthneriana, aliorumque Virorum omni laudis genere præstantissimorum benevolentia depræmossit. Harum plures æri incidi curavi. Addo, monitu Amicorum & figuras Cometarum, quorum quidem historiam cum aliqua cura ab Auctoribus compositam inveni. Cuncta hæc celeberrima Almæ Bataviæ Vestræ metropolis, Amstelodamum edet accuratè, ut solet, quantum quidem Auctore longe dissito fieri potest. Habes, Vir Eximie, breviter expositam instituti nostri rationem. Quid plura? Libertate Philosophicâ, ambitioni, sed illi in virtute positæ, indulgens, Senatum cogo, Tequæ in eum, undique officiosus, invito. Nil mihi, multum tot magnis nominibus, Tuæque existimationi, totum quod dederis, egregio publico & feræ posteritati dabis. Vale & feliciter age, ac mihi, si mereor, fave.

*Amstelodami
mi encomium*

Hamburgo Hagam Comitibus die 26. Maji Gregor. 1667.

Licet non dubitem literas meas Kalendis Februariis Gregorianis ad Te datas, quas bonæ notæ Amico commendaram, recte Te accepisse, cum tamen nil responsi ad meas manus pervenerit, mitto tibi illatum exemplum, ut quanti nomen Vossianum & bonas literas faciam, testere, Teque cuncta ad Te scripta, publico me committere, faciam certiozem. Velim itaque mihi quamprimum, si per valetudinem licet, respondeas, ut Tua hisce meis in tempore subjici possint. Vale & mihi fave.

*Vossium Auctorem
secundum
compellat literis.*

COMMUNICATIO HAFNIANA LANGIANA.

Hamburgo Hafniam die 5. Junii Juliani Anno 1667.

Viro Amplissimo & Doctissimo

WILHELMO LANGIO,

Supremi Dicafterii Danici Assessori ac Regio in Jutia Judici.

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ. S. P. D.

*Langium
Wilb. cur post
omnes Auctor
de argumento
Cometico com-
peller.*

*Danica gen-
tis encomium.*

*Auctor su-
diorum su-
rum rationem
Langio expo-
nit.*

*Hafnia en-
comium.
Lugduni
Bat. laus.*

*Daniae Regis
elogium.*

*Operis huius
utilitas mul-
ta.*

On injuriâ colligo Te jam aliquid de conatibus meis in argumen-
to Cometico pertractando, occasione nuperorum ejus notæ *Φα-
νομενων* à nobis visorum, fando accepisse. Neque verò mirère me
nondum quidquam de hac re, pro jure amicitiae nostrae, & cultu,
quo Te, Vir Doctissime, prosequor, ad Te retulisse. Nosti enim
unius hominis ejusque aliis negotiis occupati, & necessariis hinc
& illinc defecti, industriam mediocrem, omnibus simul sufficere non posse. Ad-
hæc volebam prius plurimorum in Europa Clarissimorum Mathematicorum ob-
servaciones nancisci, eorumque mentem de toto hoc negotio explorare, quàm
ad Te scriberem, ut Tu mihi pro nostra amicitia mentem Tuam de aliorum
observatis & judiciis ac differentibus rationibus sententiisque aperires. Qua ra-
tione non tantum meis votis, sed & Clarissimi Nominis Tui, & Inclutæ gentis
Danicæ, ut aliis præclaris facinoribus, ita & studiis Mathematicis orbi jam olim
notissimæ, existimationi, tum vero cum primis Reipublicæ Litterariæ & seræ po-
steritati satisfacies. Scito itaque primum, me ex quo Cometa hybernus de-
currente 1664. anno Christiano apparuerat, assiduum literarum commercium
cum Viris Doctis colere cœpisse. Guerichium, Curtium, Hevelium, Bul-
lialdum, Placentinum, Leuneshlossium, Gravium, Busmannum, Büchner-
um, Ricciolium, Kircherum, Schottum, paucos ex multis nominare sufficiat.
Nec Augustam Vestram Hauniam, non minus Musarum quam Regni sedem,
nec Upsaliam celeberrimam: nec Athenas Batavas præterii. Tot Præstantis-
simorum Mathematicorum observaciones & judicia expiscatus sum, ut hæc
operis primam partem Augusto FRIDERICI TERTII, meritis & lau-
dibus maximis PRIMI, Nomini in scriptam, constituerent. Insertæ ei æ-
neæ figuræ circiter sexaginta, & inspersæ passim Physicæ, Politicæ, Historicæ,
Chronologicæ, Ethicæ, Oeconomicae observaciones ac regulæ, perdifficilem sub-
tilitatem Mathematicam utilitate in publicum redundante diversorum ingenio-
rum palato commendantes. Nata sub manu altera Theatri Cometici pars,
quadringentorum amplius Cometarum, initio à diluvio factò, historia, quæ
ex instituto Cometas multis & tristibus succedere & lætis præire, adeoque nil
horum Cometis necessitatis vinculo adstringi, ex mente Ethices eos BONA
BONIS, MALA MALIS portendere, & muti Concionatoris instar
ipsa apparitione illustri denunciare, monstrat & docet. Dabo & Theatri e-
xitum, judiciis Virorum Magnorum expeditum, ut indifferentem ac æquam
minimè necessariam Cometarum significationem adstruam, eosque perpetua so-
lius

lius sinistri ominis infamia liberem. Ut autem appareat unum nos Cometam hyeme Anno 1664. vidisse, demonstrabit utcumque indiculus iste observationum, quem en Tibi, tum & tabula situs ac motus ejus, quam in historia dabimus. Fateor tamen Clarissimum Bartholinum Vestratem magnam habuisse rationem conjiciendi duos Cometas tunc visos fuisse, si Hufumenses & Arendalenses Observationes recte sibi constent. Sed ego in eis ab illo Viro, cætera facili & officioso ac mihi amicissimo, postulandis frustra adhuc fui. Quapropter de hac quoque re ad Te refero: nec non de significatione Cometarum quam dixi, & adjunctis xxx. thesibus probavi. Quod si verò & de controversia, quam Celeberrimus Auzutus Magno Hevelio de motu Cometæ circa fin. Jan. & initium Febr. Gregoriani, & certo observationum ad medium amplius Febr. habiturum, aliisque nonnullis movit, privatum judicium publico profuturum ferre velis, rem equidem Tibi convenientem, publico utilem, mihi gratam feceris. Scio quidem Te ab Incluto Rege, prudentissimo & benignissimo meritorum æstimatore, negotiis arduis & judiciis publicis ob eximias & excellentes Tuas animi dotes adhibitum, Musis, ut olim, vacare non posse. Facies tamen quantum par est. Velim autem ad metam effusis habenis properanti promptum responsum quamprimum mittas. Vale, Vir Humanissime, ac mihi constanter fave.

Cometam hybernium 1664 unum fuisse Auctior indiculo multarum observationum & tabula situs Cometæ illius demonstrat. Langii judicio Auctior controversiam de Cometæ hyemali & de significatione Cometarum submittit. Hevelio lis ab Auzuto mota in quo consistat: de hac Langii sententiam Auctior requirit. Dania Regis elogium.

Tabula Cometæ hybernii Anno 1664 & 1665. visi, observationes assiduas & accuratas in Europa factas exhibens, quæ demonstrant unum tantum Cometam tunc temporis apparuisse.

Observationum Cometæ hybernii Anno 1664. visi tabula.

Die 19. Nov. St. Gregor. Cometa visus in Candia. Autor ephemeridum 1666. M. P. S.

- 20.
- 21.
22. ad Memmingam, teste Cl. Christoph. Schorero.
23. Hanc ei priorem stationem Ampliff. Hevelius assignat.
- 24.
25. referente Franc. Lana Prof. Brixienfi visus; at non notatus.
- 26.
- 27.
28. Bergæ ad Memmingam eod. indice Schorero.
- 29.
- 30.
1. Dec.
2. Lugdini Batav. Parisiis per Cl. Auzutum, & Oxonii, ubi 22. Nov. St. Jul. ut. puto, observatus est. Vide sup. p. 691 & 692.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
10. ad Lubecam à Conr. von Höveln observatus.
11. in Silesia visus, sed locus ejus non notatus. Hunc notat Conr. von Höveln prope Trop. v.
12. Romæ, Salisburgi, Parisiis, Holmiæ, ad Lubecam, Magdeb.
13. Colonix, ad Hagam Comitum, Lipsiæ, ad Lubecam.
14. Romæ, Gedani, Lugd. Celtarum & Batavorum, Franequeræ, Hamburgi.

15. Gedani, ad Hagam Com. Holmiæ, Lipsiæ, Bernæ.
 16. Salisburgi, Vratislaviæ, Upsaliæ per Fornel. & Rudbeck.
 17. Romæ, Tridenti, Holmiæ, Ups. per Rudb. Hamburgi, Bochenhemi, Basileæ, Rigæ.
 18. Romæ per Gottinium, Ingolst. Ged. Argent. Studgard. Trid. Francof. ad Od. Hannoveræ, Hamb. Lipsiæ, Rigæ, Aug. Vind.
 19. Trid. Romæ, Brixia, Holm. Lond. Viennæ Austr. Rigæ, Ups.
 20. Ing. Paris. Constant. Genev. Hannov. Dublini, Studg. Salisb. Trid. Friburg. Romæ, Vienn. ad Lubec.
 21. Ged. Trid. Lugd. C. & Bat. Paris. Franeq. Hann. Hamb. Upsal. per Rudb. Romæ.
 22. Romæ per Gott. Trid. Lugd. C. Leod. Paris. per Petit. & Bull. Lips. Græcii, Mant. & Mediol. Upsal. per Forn. Magdeb.
 23. Romæ per Kirch. Salisb. Trid. Gedani.
 24. Trid. Norib. Frib.
 25. Ingolst. Paris. per Petit. Bull. & Auzut. Neostad. Lugd. B. Trid. Olom. Arg. Hann. Leod. Mant. & Med. Frib. Alt. per Trew.
 26. Colon. & Leod. 1. Romæ per Gottin. Paris. per Petit. & Auzut. Lond. Lugd. C. & B. Trid. Arg. Heyd. Leod. 2 & 3. Studg. ad Olom. Rinteli, Norib. Salisb. nisi quòd hîc f. c. observatus fuerit.
 27. Colon. Romæ per Gott. Lugd. B. Neost. Studg. Trid. Mant. & Med. Fran. Alt. Marpurgi: at Hannov. f. & c. c.
 28. Ged. per Cl. Hevel. c. c. ita & Romæ per Gott. Trid. Lips. Olom. Magdeb. ad Lubecam itid. f. & c. c. Memmingæ f. c.
 29. Ged. Trid. c. c. at Romæ, Hann. Salisb. Genevæ f. c.
 30. Hafniæ per Reichelt. Ged. Trid. Norib. c. c. at Franeq. Lugd. B. Pragæ, Ing. Col. Hannov. & Memm. f. c. Upsal. per Rudb.
 31. Ged. Trid. c. c. at Argent. Ing. Neost. Colon. Paris. Bochenh. Frib. Alt. f. c. Romæ.
- Anno Christi 1665. 1. Jan. Romæ, Ged. Hamb. Sal. Trid. Pragæ, Olom. Upsal. Fran. Argent. Lugd. B. Hannov. Lond. Leod. Lips. Herbip. Colon. Vratiss. Mant. & Med. Frib. Vienn. Austr. Rint.
2. Hafn. per Cl. Barth. Hamb. Upsal. Fran. Lugd. B. Colon. Hann. Neost. Romæ, Rint. Trid. Olom. Alt.
 3. Hafn. Hamb. Upsal. Fran. Lugd. B. Col. Hann. Romæ, Pragæ, Trid. Neost. Olom. Leod. Lips. Ged.
 4. Hafn. Upsal. Fran. Lugd. B. Arg. Heyd. Hann. Romæ, Lips. Neost. Col. Prag. Vienn. Austr.
 5. Hafn. Upsal. Romæ, Leod. Col. Lips. Vienn. Prag. Trid. Olom. Salisb. Alt. Ged. Vrat.
 6. Hafn. Upsal. Fran. Lugd. B. Lond. Ged. Alt. Frib. Med. & Mant. Romæ, Col.
 7. Hafn. Upsal. Fran. Lugd. B. Leod. Rom. Prag. Olom. Hann. Rint. Ged. Alt. Vienn. Neost.
 8. Hafn. Upsal. Fran. Lugd. B. Hann. Herb. Ing. Rom. Prag. Vienn. Olom. Alt.
 9. Hafn. Upsal. Fran. Lugd. B. Arg. Hann. Lond. Leod. Ged. Prag. Neost. Mant. Med. Rint. Paris. Alt.
 10. Ged. Prag. Olom. Frib. Rom. Mant. Med. Hann. Arg. Leod. Vien. Neost. Rinteli, Alt.
 11. Ged. Fran. Lugd. B. Romæ, Vienn. Leod. Olom. Neost. Hann. Alt.
 12. Ged. Fran. Lugd. B. Romæ, Leod. Franc. Hamb. Alt. Hann. Neost.
 13. Hafn. Fran. Lugd. B. Salisb. Olom. Arg. Hann. Leod. Prag. Vienn. Frib.
 14. Hafn. Fran. Lugd. B. Arg. Romæ, Col. Gottorp. Leod. Vienn. Frib. Rint. Olom.
 15. Hafn.

15. Hafn. Upsal. Rom. Lugd. B. Fran. Herbip. per Rint. Reyherum sicut & ante.
16. Hafn. Upsal. Fran. Lugd. B. Leod. Vienn. Herbip.
17. Hafn. Ged. Salisb. Franc. Lugd. B. Rom. Vienn. Frib. Neostad. Herb.
18. Romæ, Franeq. Rint. Hamb. per Mull. & Siv.
19. Hafn. Upsal. Ged. Fran. Rom. Leod. Lugd. B. Arg. Neost. Hamb.
20. Upsal. Fran. Lugd. B. Leod. Rom. Vienn. Neostad. Herb. Gedan. Hamb.
21. Ged. Salisb. Fran. Lugd. Bat. Rom. Leod. Vienn. Neostad. Argent. Hamb.
22. Hafn. Vienn. Lugd. B. Hamb. Romæ.
23. Ged. Romæ, Herb. Hamb. per Muller.
24. Romæ per Gottin. Hamb. per Muller.
25. Rinteli per Reyher. Hamb. per Muller.
26. Hannoveræ.
27. Ged. Hamb. per Muller.
28. Gedani.
29. Hamb. per Muller.
- 30.
- 31.
- Febr. 1. Upsaliæ per Rudbeck. sicut & ante à d. 7. 17. Dec.
2. Romæ per Gott. Ged. per Hevel. Herbip. Upsal. per Rudb.
3. Hafniæ per Barthol. Ged. per Hevel. Par. per Bull. Leod. Arg. Hann.
4. Ingolst. Gedan. Vienn. Austr. Hann. Rint. Alt.
5. Gedani per Buthner. Colonia.
6. Paris. per Bulliald.
7. Colon. Frid. Franeq. Herbip.
8. Upsal. Franeq. Herbip.
9. Lugd. B. Herbip. Franeq. Hannov.
10. Hafniæ per Barth. Paris. per Bull. Ged. per Hev. Fran. Monach.
11. Colon. Vienn. Austr. Monach. Francof.
12. Gedan. Upsal. Hannov. Monach. Rint.
13. Ged. Franeq. Monach.
14. Ged. Franeq.
15. Upsaliæ.
- 16.
17. Hafniæ.
18. Ged. Regiom. Boruss.
- 19.
20. Upsaliæ per Rudbeck, ubi notandum est Cassinum quoque & Auzutum hoc phœnomenon ad secundam Arietis tendens m. Martio observasse, sed hoc ab Hevelio diversum à Cometa nostro statui.

Tabella ejusd. Cometæ situm ab ^{11.} ad ^{20.} Decemb. observatum exhibens.

Die 21. St. N. Ged. sub cratere in Hydra long. 28°. ^m Lat. A. 30°. Trid. sub hydra in argo navi. Lugd. C. Altit. Merid. paulò major 20°. Lugd. Bat. in Cratere Alt. Merid. 11°. 42'. Paris. in triquetra hydræ per Franeq. sub Crat. in tergo Hydræ. Hann. sub cratere & hydra. Hamb. per Müll. Triqu. hydræ proximus: ibidem per Siverum sub pede Crat. Asc. R. 163¹/₄ D. A. 26°. Upsal. per Rudbeck. long. 27°. 15'. ^m lat. A. 30°.

22. Mag. in hydra & crat. alt. 10°. supra horizontem Romæ 1. per Gott. sub Cratere & hydra. Trid. in Argo ortus à Med. nocte 2. H. occ. h. 7. Lugd. C. in velis navis 3°. infra Tropicum ^v Leod. distan. à corde Ω 43°. 31'. à corde hydr.

hyd. 31°. 15'. *Parif. per Petit.* dist. à spica $\approx$ 35°. à corde Ω 47°. in 28°. $\approx$. *Ibidem per Bull.* infra australiorem duarum sub fundo vasis, Cometæ Azimuth occidentalius azimutho fixæ 15'. circiter. *Gracii* long. $\approx$ 8°. lat. 30°. Alt. supra horizontem 19°. D. A. 19°. *Mant. & Med.* propè stell. in corp. hydra. *Ups. per Forn.* sub Trop. $\approx$ in $\approx$ vix in horizonte conspicuus. *Roma* 2. 17°. $\approx$. in meridiano. 23. *Roma* 1. *per Kirch.* infra Trop. $\approx$ initio $\approx$ *Salisb.* subtus cor hydræ. *Trid.* in navi ortus ante i. desit videri med. 7. *Ged.* sub hydra in 22°. $\approx$ lat. A. 34°. 36°. Alt. M. 7°. *Roma* 2. 14. $\approx$.

24. *Trid.* in navi apparuit ante I. occid. h. 6. *Norib.* sub Trop. $\approx$ in velis navis *Frib.* circa h. 5. dist. à corde hydr. 25. 46. à spica $\approx$ 46°. 26. long. $\approx$ 7°. ferè, lat. A. 37°. D. A. 28½°. *Roma* 10. $\approx$ in Meridiano.

25. *Ingolst.* sub Trop. Cratere & hydra in occasum à Crat. vergens. *Parif. per Petit.* long. 3°. $\approx$ ferè extra Trop. 24 5½ dist. à Sirio 42°. 26. à corde Ω 43. 16. à corde hydræ 21°. *Ibid. per Bull.* ad malum navis longè infra Trop. *Ibid. per Auzut.* h. 3. 15'. dist. à Sirio 46°. à Canicula 45°. A. R. 145°. 35'. Decl. Merid. 28°. 38'. long. 10°. 18. $\approx$ lat. Merid. 39°. 28'. *Lugd. Bat.* à meridiæ ortum versus 15°. 5'. Alt. Canis maj. in Or. 23°. 45'. *Neostad.* in puppi navis long. 6°. $\approx$. L. A. 40°. *Trid.* in navi, ortus med. nocte, disparuit ante 6. *Olom.* in velo navis, dist. à Sirio 42°. à corde hydr. 30°. 45'. *Argent.* long. virg. 14°. L. A. 40°. D. A. 30°. Alt. supra horiz. 11°. *Hann.* sub corde hydræ & Trop. $\approx$ obliquè declinans in Orientem, *Leod.* infra hydram. *Mant.* dist. à Sirio 39°. 2'. à Regulo 44°. 38'. ab Arcturo 86°. 16. à corde hydr. 22°. 26. unde erat in velo navis.

26. *Lugd. B.* h. 10½. Cometa ortus circa ortum alt. cor. hydr. 20°. 45'. Can. min. 23°. 53'. in fine observat. alt. ort. ejusd. cor hydr. 23°. 45'. Cometa alt. 5°. 26. in recta cum cord. Ω & hydræ, item cum can. min. & borealiss. ensis Orion. exist. in constell. navis, in malo posteriori inter duas quæ ibi stellæ existunt, sed ab illis versus in occasum dist. à corde hydræ 24°. 46. à Cane min. 38°. 28'. *Trid.* ortus ante mediam noctem occidit h. 4. *Leod.* I. hora 11½. in velo navis post malum 8'. circiter. *Ibid.* 2. h. 12. noctis dist. à corde hydr. 22°. 33'. à Cane maj. 39°. 5'. *Ibid.* 3. h. m. 2½. dist. à Cane maj. 38°. 55'. à Cane min. 43°. 36. à corde Ω 45°. 1'. Alt. Com. 9°. Spicæ h. 2½. 23°. 52'. *Franeq.* statim à media nocte in velo navis aliquot grad. supra 4. & ult. in malo ejus h. 2. in ipso meridiæ. *Ad Olom.* h. m. 3½. in merid. ab Alpharad f. corde hydr. 30°. 45'. in velo navis. *Colon.* h. m. 4. horizonti imminens, ortus paulò post 11. in amplitudine ortiva 55°. *Parif. per Pet.* h. m. 4. in recta per spicam virg. & medium 4. stell. corvi æqualiter ab illis & capite & pede corvi ductâ in recta etiam per cor hydræ & linguam Ω & in recta per Procyonem & genua Π long. 28°. Ω cum lat. paulò minore præced. dier. *Ibid. per Auzutum* Cometa transibat merid. cum corde hydr. Alt. 11°. 36. dist. à Sirio 39°. 8. à Canic. 44°. 26. A. R. 137°. 56. D. A. 29°. 38°. long. 2°. 26. virg. lat. Merid. 43°. 26. *Roma* per *Gott.* in velis navis. *Lugd. C.* long. 1°. virg. in circulo merid. parum ante cor hydræ h. 2. 45'. alt. 14°. 15'. Alt. Boot. 26°. Cometa in recta cum spica Virg. rostro Corvi, item cum Cane maj. & lucida caudæ ejusd. *Argent.* dist. à spica 66°. à corde hydr. 25°. long. Ω 20°. lat. A. 49°. D. A. 31°. Alt. supra horiz. 10°. Azimuth. à merid. in occasum 40°. *Heydelb.* in malo navis. *Studz.* longè sub hydra & Trop. $\approx$ à corde hydræ in ortum decl. 3°. 56. virg. *Salisb.* in via lactea. *Rinteli* supra horiz. merid. 7°. circiter, alt. cor hydr. 30°. 26.

27. *Colon.* in Gallo, h. m. 3. ab horizonte plusculum distans quam Sirius. Ex Cane min. Sirio & Cometa formabatur triang. ad Canem maj. propè rectang. latere à Cane majore ad Cometam paulò longiore altero. *Roma* 1. *per Gott.* in puppi navis. *Roma* 2. in meridiano 24°. Ω *Lugd. B.* dist. à spica 68°. 26. à rubic. Orion. 54°. 2'. à Sirio 28°. 58'. à Procyone 38°. 16'. Alt. Arctur. in plaga Orient. 30°. *Neostad.* in med. vav. dist. à rostr. Corv. 42°. à cord. hydr. 33°. long. Ω 19°. L. A. 40°. *Studz.* 26°. Ω prope viam lacteam. *Trid.* in puppi navis. *Mant. & Med.* h. 7. Ital. dist. à Sirio 21°. à Procyon. 35°. à cord. hydr. 29°. supra caudam

dam Sirii *Hannov.* ad gallum. *Marpurg.* h. v. 11. sub Sirio in regione navis. *Altorf. per Treu* adhuc sub corde Ω & hydræ, sed ulterius in occasum.

28. *Ged. per Hev.* h. 1. in Austro propè merid. vix 6°. super horiz. in pupp. sub clypeo navis in 4°. Ω sub lat. A. 49°. 36. *Roma 1. per Gott.* in lumbis canis maj. *Ibidem 2.* in meridiano 5°. Ω . *Trid.* ad pedes anter. Can. maj. *Lipsiæ* h. 1. post med. noct. in merid. ferè alt. 8. circ. long. 2. Ω in medio scutuli navis *Olom.* post med. noct. h. 3. supra duas in navis antenna magnit. 3. ab invicem dist. 3. dist. Com. à Sirio 23°. 5. circiter, à cord. hydræ 30°. 36. *Magdeb. m. h. 3.* in navi superius inter anteriorem & medium malum.

29. *Ged. per Hev.* h. v. 9. 36. alt. Com. 10°. infra sinistrum pedem anter. can. maj. long. 28°. 41'. II. lat. 47°. *Trid.* inter can. maj. & Lep. *Roma 1. per Gott.* m. supra ped. austral. anter. Can. maj. eidem contiguus ferè. *Roma 2.* in merid. 15°. & 25°. II. *Salisb.* in cap. Lep. h. 20. *Geneva* h. v. 9. tantum distabat à stella genu dextr. Or. quantum hæc ab hum. sin. in ead. omnes recta. Obtusangulum isosceles constit. cum Sirio stellaque dextri pedis Can. maj. ang. obtuso ad ped. exist. inter pedes poster. Lep. & anter. can. circa Trop. v. alt. mer. 20°. circiter.

30. *Hafnia per Reichelt.* h. v. 10½. Com. in recta per lucidum hum. Or. & ult. balt. idem per stellam in terg. & cap. Lep. hinc Long. 11°. 59. II. lat. A. 39°. 29'. *Ged. per Hev.* h. 10. v. in collo Lep. long. 12°. 46. II. L. A. 40°. 16. A. R. 76°. 36. Decl. 70°. 16. Alt. Mer. 10°. 27°. *Trid.* in collo Lep. *Ing.* h. v. 9. sub Or. paulò infra Lep. Can. maj. 19°. *Colon.* h. v. 10°. in collo Lep. dist. à Regel 9°. à Cane maj. 20°. alt. Regel. 31°. 15'. Com. 22°. *Franeq.* h. v. 10½. in merid. ad coll. Lep. *Lugd. B.* h. 8½. infra pedes Or. in vertice triang. æquilateri à tribus illis constituti, h. 10. in recta cum rubic. or. & infima cing. dist. ab horiz. 15°. 45'. *Upsal. per Rudb.* h. v. 7. ante cap. Lep. long. II. 8°. lat. 37°. 15'.

Hamburgo Hafniam die 23. Julii Juliani 1667.

DUm opus meum, cui lucem & propria moles prægrandis & figurarum æri incidendarum copia adhuc negavit, ad finem exoptatum perduco, & Tuum responsum ac de nobilissimorum ingeniorum nostri seculi controversiis judicium exspecto, tribus verbis nunc Te compello. Nullus dubito Te mihi responsurum esse. Ea enim humanitate & nominis claritate Te esse scio, ut id officii mihi negaturus non sis, non tantum ex votorum meorum Tuæque gloriæ, sed, & quod est maximum, publicæ utilitatis ratione. Absoluta est ultima Communicatio Vossiana. Cui Tua, agmen clausura, subjicienda. Hinc jam ad Addenda operi ventum est, & certo paginarum numero pro Tua communicatione relicto, hæc prælo subjiciuntur, ut quamprimum opus hoc absolvatur. Ita vides, quanta festinatione opus sit. Dabis itaque operam, ut voti compos quam ocyssime reddar. Vale.

*Langii Willh.
responsum
Auctor ite-
rum iterum
que postulat.*

Hamburgo Hafniam die 27. Aug. Juliani 1667.

Spatium pro inferendis meis Tecum communicatis Tuoque responso, à typographo relictum, adhuc vacuum manet. Cum autem pauca ex addendis operi imprimenda reliqua sint, oro Te, per tuam humanitatem & boni publici studium, ut quamprimum mihi rescribas, & illa inter nobilissimos nostri seculi Mathematicos controversa, ut arbiter honorarius decidas. Liceat enim mihi ex ratione publicæ utilitatis, hanc libertate in Te uti, quam cuique in Republica literaria competere, veri certus credo, & non tantum in opere meo verbis, sed & qualicunque exemplo confirmo. Indicavit mihi nuperis literis communis amicus Nobilissimus & Ornatissimus Rötlinius, Te & gravissime negotiis distrahi, & necessaria librorum, instrumentorum, &

*Libertatis
vis magna in
Republica li-
teraria.
Langiani se-
lentis causa,*

Dddddd

obser-

observationum adminicula ad manum, quo votis meis rite satisfacias, non habere. Verum si quæ tibi ratio expediendæ responsionis reliqua est, fac ut Vota mea impleas sine mora, quam nullam tempus patitur, ut non tantum gratiam celeritatis bene facto addas, sed & necessitati arti temporis consulas. Nam & hæc, quæ vides, hodie jam typis subjicienda in Hollandiam mitto, verumtamen pro responso tuo spatium relinqui curabo. Vale & fave constanter,

Tuo LUBIENIECIO.

*Haunia Hamburgum XIII. Sept. III. Zygonos Anno Christianor.
communi MDCLXVII.*

*Nobili Viro STANISLAO LUBIENIETZKI,
WILHELMUS LANGIUS S. P. D.*

*Langius si-
lentium diu-
turnum excu-
sat:*

*Sua Comete
1664. obser-
vata memo-
riter recitat:*

*Eadem sine
instrumentis
Mathemati-
cis facta fate-
tur.*

*Cometam
hybernum
1665. aliam
viam ingres-
sum ostendit:
Eund. sibi
post 10. 20.
Jan. non esse
visum fate-
tur:*

*Vernum Co-
metam ab hy-
berno diver-
sum statuere
non audeat:*

*Physicus con-
jecturis quan-
doque utitur
& acquiescit.*

*Democriti
sententia de
concurso aro-
morum locum
in Cometa
generatione
habere Lan-
gio putatur.*

Q Uod toties abs te sententiam rogatus de Cometis anni ineuntis MDCLXV. nondum responderim, in causa est, quod ex quo primæ tuæ literæ mihi hæc sunt redditæ, tot negociis occupatus fuerim, ut vix tantillum temporis residuum habuerim, quod literas ad te perscriberem, nedum rem tanti momenti eâ quâ par est diligentia atque attentione expenderem, præsertim hæc Hauniae, ubi neque schedas meas, neque suppellectilem librariam ad manus habeo. Memini quidem ineunte mense Decembri anno MDCLXIV. nocte circa 2. horam me Cometam vidisse subobscurum, caudam longam projicientem circa craterem in angue, cujus situm ad fixas, extensione filari contuli XI & XII. Decembris. Post aliquot dies, quibus cælum mihi non favit, rursus Cometam vidi XXII. mensis Dec. vesperi, crinitum, nullam tum caudam projicientem, quantum quidem visu dignoscere potui, nisi fortè splendor lunæ minus lumen obfuscaverit. Silente enim luna vesperi natalis Domini XXV. Dec. cauda satis clarè perspiciebatur, sicut & sequentibus noctibus ante lunæ exortum, quibus etiam cum fixis à me collatus fuit, quantum quidem per nubes licuit. Neque enim ulla mihi instrumenta Astronomica ad manum fuere, quibus aliquid certi, in re tam ardua inquirerem, sed talibus observationibus *ὁλοχρηστέων* acceptis acquiescendum fuit, ut motum Cometæ utcumque colligerem. Atque ex istis observationibus haud aliud tum concludere potui, quantum quidem nunc memoriâ teneo, quam Cometam circa initium anni MDCLXV. aliam viam ingressum, magis directo motu versus Septentriones tetendisse, quod tamen schedis meis destitutus pro certo affirmare nolim. Post x. mensis Januarii Cometes à me visus non fuit, quamvis sub exitum Januarii & initium Febr. aliquoties quæsitus. Mense vero Martio exeunte & sub initium Aprilis iterum Cometes apparuit, inter quadratum Pegasus & Andromedam, an idem cum priore, an alius ab hoc diversus, haud facile dixerim. Si quis enim conjecturæ locus, quam in corporum Physicorum generatione & dissolutione explicanda vix quisquam rejecerit, existimo Cometæ ex colluvie diversarum partium generari, quas Democritus, quique eam sectam sequuntur, atomos dixere, ac tamdiu intra conum telluris umbrosum latere, usquedum magnis auctibus auctus moveri incipit elapsusque umbra, Solis radiis illustris, oculis se hominum conspiciendum exhibet. Atque ita quod vis, impellens protrudit, movetur: usque dum solutis compagibus particulæ componentis dissipantur. Pro partium verò componentium situ, tam juxta longitudinem & latitudinem quam juxta densitatem & raritatem, varii colores varique figuræ in Cometis apparent. Et si quando partes vel magis postmodum condensantur, vel superficies lævigatur; majori splendore coruscant, haud aliter, quam si Solis radii in corpus densum lævumque inciderent. Quod si fortè Cometæ vel in conum terræ umbrosum vel sub radios Solis rursus incidat; demum occultatur, usque dum radiis liber, demum appareat, nisi antea dissolvatur.

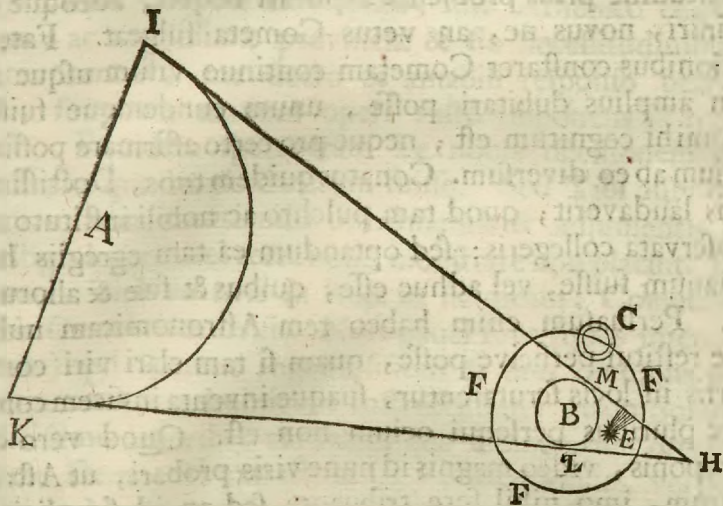
vatur. Atque ex his liquet nil certi in hac quaestione affirmari posse, pluresne an unus Cometa prædicto anno fulserit, nisi multæ accuratæ observationes locis longè distitis acceptæ diligenter examinentur, ut distantia Cometæ ab terra locusque secundum longitudinem & latitudinem habeatur, arque inde sciatur an Cometes perierit, an vero radiis vel Solis vel telluris immersus lateat. Si enim talem situm in æthere habere deprehendatur, ut ita oculis latere potuerit, & Cometes postea fulserit, credi potest veterem Cometem denuò apparere. Quod si verò nec Solis radiis, nec telluris umbrâ tum occultari Cometes potuerit, haud video quid aliud dicendum sit, quam Cometam periisse. Quod ut clarius explicem figuram hanc apponere volui, in qua A. hemisphæra Solis, B. globus

terræ, C Lunæ, MHL conus terræ umbrosus, IMKL pars coni lucidi Solis terram illustrans. Posito jam Cometam in E generari, eaque distantia à terra remotam, ut rotatione diurna non circumagatur, & tamen motu majoris orbis, quæ Lunam una cum tellure in magno circulo annuo circa Solem rotat, circumferatur: erit Cometa omnino invisibilis (nisi in se ipso aliquid luminis

*Langius plus
refne an unus
Cometes Anno
1665. fulse-
rit, discernere
non vult:*

*Solum quanta
hie circum-
spectione opus
sit, ostendit.*

*Cometes u-
nus hyeme &
vere 1665.
fulsisse, qui
dici queat:
Et quando
periisse.*

habuerit) usquedum calore, spiritu aliove principio movente impulsus, extra lineam MH vel LH elabatur: quo tempore statim à Sole illuminatur, terræque incolis se conspiciendum præbet. Et quamdiu extra MH vel LH fuerit, semper apparet, nisi vel dissolvatur, vel ultra Lunam aliove Planetas ascendens, eorum obtentu occultetur: vel denique magnam circuli partem emensus, intra lineam IM. aut KL. se recipiat, Solisque radiis obfuscetur. Quod autem Cometam circa terram generari supponam, non eo dictum velim, quod negem circa lunam aut Venerem aliove Planetas, æque Cometas aliave nova phænomena generari posse. Solem enim ex corpore suo magna crassaque effluvia emittere maculæ solares docent: quod de reliquis Planetis vix quisquam negaverit. Quis enim naturæ vires, aut omnipotentis Dei manum, certis limitibus circumscripserit? aut quis contraria demonstraverit, vel unquam demonstrare potis est? Si enim Claremontio concedatur, varias observationes, quæ in India aliisque distitis locis sunt factæ, & Tycho- nicis aliorumque insignium artificum observatis non conveniunt, probas tamen bonasque esse: quis inde concluderet, stellam Hipparchæo ævo visam, novam non fuisse? aut in superiori æthere ultra lunam non fuisse enatam? Et quis errorem unius duorumve minutorum, imo quatuor & plurium in Instrumentis mobili- bus ejuraverit? quis aëris eandem raritatem aut densitatem in tam distitis locis præstiterit, vel differentiam debita diligentia notaverit? & hinc tamen non unius tantum minuti error, sed & major aliquanto pro locorum diversitate, & aëris mutatione suboritur: unde phænomenon parallaxis plurimum muta- tur. Subtilis ergo disquisitionis res est, & nisi observationes summa diligen- tiâ & attentione peragantur, loco tempore atque instrumentis idoneis: vix certæ probationes, nedum demonstrationes illis inædificari possunt. Ac mihi quidem nullas ejusmodi observationes habere licuit, instrumentis commodis de- stituto: neque tempus otiumve eas examinandi suppetit, quas ad me misisti. Totos enim dies, juris in supremo hoc regni tribunali, administrationi impen- dere,

*Cometen ita
circa terram
generari à
Langio suppo-
nitur, ut &
circa alios
Planetas eun-
dem generari
posse conce-
dat.*

*Sol & reli-
qui Planetae
effluvia emit-
tunt.*

*Hipparchi
stella nova &
superior Lu-
na.*

*Error ali-
quot minuto-
rum facile
committitur
vel per in-
strumenta
mobilia, vel
per diversam
aëris ratio-
nem:*

*Idco Obser-
vationes cum
delectu reci-
piendæ.*

*Cometa an
usquam à
duobus Ma-
thematicis
debita ratione
sub eod. me-
ridiano obser-
vatus?
An sub diver-
sis meridianis
eodem tempo-
re?*

*Cometarum
discrimen
magna cum
cura facien-
dum.*

*Langius de-
finire non au-
det, an unus
Cometes vel
duo Anno
1665. fulse-
rint:*

*Astronomia
restauranda
ratio à Lan-
gio proposita.*

*Langius A-
strologis
prædictioni-
bus cur &
quomodo fa-
veat.*

*Astrologi
Christiani
Babyloniis
Saniores.*

*Babylonia-
rum pruden-
tia politica
non minus
quam Astro-
logica con-
funditur à
Deo, nec ta-
men illa ideo
damnatur,
ideo nec hæc
damnanda.*

*Astrologicas
prædictiones
Langius tue-
tur & excu-
sat.*

*Noxia homi-
ni prosunt
bruto, & cou-
tra.*

*Antidotorum
usus.*

*Ptolomæus
Astrologis
prædictioni-
bus favet.*

dere, ex officii ratione cogor, & quod residuum, valetudinis curæ tribuendum est: ita ut accurato calculo observationes hæc expendere, atque invicem conferre tempus minime permittat. Tria enim quærenda sunt. Primum an Cometa usquam terrarum binis observatoribus debitis instrumentis magna distantia sub eodem meridiano sit observatus. Si hoc non datur: videndum, an sub diversis meridianis eodem temporis momento aliqua sit facta. Quod si neque illud habeatur, reducendæ sunt observationes, quantum quidem fieri potest, ad idem tempus. Quod quantis difficultatibus, quantæque incertitudini sit obnoxium nemo horum rerum peritus ignoraverit: Absque hisce datis, haud video quid de phœnomeni ab terris distantia concludi certo possit, qua ignota, ex data longitudine & latitudine prius problema explicari nequit, adeoque ex istis principiis nihil definiri, novus ne, an vetus Cometa fulgeat. Fateor quidem si certis observationibus constaret Cometam continuo visum usque ad mensem Aprilem, non amplius dubitari posse, unum eundemque fuisse. Quoniam vero nihil tale mihi cognitum est; neque pro certo affirmare possum vel eundem fuisse, vel alium ab eo diversum. Conatus quidem tuos, Doctissime Lubienietzki, nemo satis laudaverit; quod tam pulchro ac nobili instituto tot præstantium artificum observata collegeris: sed optandum ea tam egregiis hominibus adminicula ad manum fuisse, vel adhuc esse, quibus & suæ & aliorum expectationi satisfacerent. Persuasum enim habeo rem Astronomicam nulli aliâ viâ facilius feliciusque restitui perficere posse, quam si tam clari viri commodis organis coelum variis in locis scrutarentur, suæque inventa invicem communicarent. Verum hæc pluribus persequi ocium non est. Quod vero de effectibus Cometarum proponis, video magnis id nunc viris probari, ut Astrologicis prædictionibus parum, imo nihil fere tribuant: sed an id simpliciter recipiendum sit, nondum video. Argumenta quæ pro hac sententia adducuntur, mihi non tam firma videntur, ut assensum extorqueant. Quæ enim ex scripturis citantur, nescio an huc faciant. Multa Judæis vetita, quæ Christianos non obligant. Et quis inter Christianos Astrologus unquam negavit Deum naturæ vim immutare atque inhibere quando libet, adeoque sapientissimorum Chaldæorum & Astrologorum Babyloniæ prædictiones irritas reddere, non secus ac prudentissimorum Babylonis Politicorum consilia. Nam utrumque hoc Propheta loco laudato rejicit. Nec tamen ideo civilis sapientia est damnanda, quod Dei omnipotente manu confundatur, adeoque nec de Astrologia argumentum hoc valet. Quis autem divinæ potentiæ quidquam detraxerit prædicens hominem epoto Mercurii sublimati aquis misti poculo, intra horæ spacium moriturum. Et tamen causas hujus rei (cur Mercurius sublimatus tam perniciose occidat, cum non sublimatus innoxie propinetur) non multo clarius quisquam demonstraverit quam quæ in Astrologicis de Planetarum in tali situ effectibus traduntur. Fateor majoris difficultatis esse, effectus Astrologicos quam Medicos explorare. Magnæ quoque mutationes ex locorum aërisque dispositione, corporum recipientium qualitate, variisque aliis accidentibus causantur. Sic multa hominibus perniciose, aliis animantibus sunt innoxia; & multa brutis noxia hominem non lædunt. Quædam venena in quibusdam locis exitiosa, alibi vix ulla vires exferunt. Antidotis quoque alexipharmacis plurima curantur, quæ sine his interficerent. Ita etiam in effectibus astrorum multa intervenire possunt, quo minus vel non agant, vel non solito mone agant. Unde non mirum Astrologicas prædictiones sæpe fallaces esse, cum piorum hominum preces, vitæ institutum, aliaque plurima Astrorum influentias mutant. Et tamen multa tam ex veteri quam nova historia adduci possunt, hanc artem confirmantia, ut has aliasque ob causas magnis Astronomis Ptolomæo & Tycho ni artem hanc non displicuisse constet. Quod si Astrologi aliquando gravius peccant; non arti id vitio vertendum, sed artificibus: sicut nemo Medicorum errata Medicinæ impegit. Atque hæc sunt, Clarissime

Lubie-

Lubienietzki, quæ doctissimis tuis literis respondere potui, in quibus si quidquam fuerit tibi acceptum, mihi perquam erit gratum; sin minus, ignoscas temporis atque occupationibus meis, quod omnia tam accurate examinare ac perscribere nequeam. Ea vero quæ hac in re cognita mihi sunt, candide, atque ea quæ doctos homines decet libertate, Tecum communicavi. Vale bonisque rebus vitam bonasque horas impendere perge.

Hamburgo Hafniam die xxiv. Sept. Juliani 1667.

MUltrum omnino debeo Tuæ humanitati, quod inter tot graves occupationes, quæ Te ex Musæo, imo Athenæo celeberrimo, in forum translatum, ac amplissimæ provinciæ & sic necessitudinibus publicis impositum iugiter tenent, me docto & amabili responso beâris. Ad quod tria verba, summam manum operi vasto imponens, reponere Tibi necesse habeo. Equidem speraveram Te nobis decisionem illius de nuperis Cometis difficilis quæstionis daturum fuisse. Sed Tibi alibi occupato & necessariis ad tantam rem excutiendis instrumentis & adjumentis defecto, Academicorum vestigia legere, vel certe nobis monstrare non placuit. Dixi & ego alicubi, magnis quoque viris *nil certi* in Rep. ut sic dicam, Cometarum videri. Tibi præcæteris Democritus arrisit. Non pauci sunt (quos inter & ego nomen meum profiteor) qui sperant Ingeniosissimi & tam omnibus necessariis scientiæ ac instrumentorum adminiculis Instructissimi, quam Solertissimi Hevelii maximis & felicissimis laboribus veritatem qua Cometarum ortum & motum respicit, ex puteo Democriti extractum iri. Mea quoque, vel potius illa, quæ mihi multi Viri in Mathematicis disciplinis exercitissimi suppeditarunt, à me Theatro Cometico illata, non parum, ut spero, ad eandem veritatem eruendam facient. Sed nobis orbis litterati iudicium de non exiguis profectò conatibus expectandum est. Atque hoc mihi favens promitto in illo arduo de Cometarum significatione & astrorum operatione argumento. Attamen cuivis integram libertatem relinquo. Ideo & Tibi: cujus ego iudicium & eruditionem merito magni facio. Vale & fave.

Tuo

LUBIENIECIO.

Langio Auctori de re-sponso perhumanò gratias agit.

Eique pauca reponit.

Dubiam sententiam de Cometis Magni quoque viri ferunt.

Hevelius maximam expectationem de sua Cometographia in animis plurimum merito excitavit.

Auctor de suis conatibus bonam spem concepit. Dissentientium libertatem a quo fer animo.

Addenda Tomo primo.

Pag. 23. *quam* (anchoram) Plin. l. 7. c. 26. Strabo l. 7. Geogr. Polyd. de invent. rer. l. 3. c. 13. Sardus de invent. rer. l. 2.

Ibid. mox: *sicut & illam* (rotam figuralem) Laërt. l. 1. Ephor. ap. Strab. l. 7. Plin. l. d. Polyd. l. 2. c. ult.

Ibid. *Exsuscitatores ignis folles* Strabo l. 2. Polyd. l. 2. c. 19. Sard. l. d.

Pag. 40. libertatem arbitrii &c. De hac inferius multis egimus, eamque cum gratia divina feliciter, ut credo, junximus. Hic merito apponemus verba non minus Doctissimi quam Eloquentissimi M. Antonii Mureti, qui in Catil. 3. sic inter alia scribit: *Cavendum est etiam diligentissime, ne Stoicorum vāsaniam insequamur, aut aliorum, qui spoliatas omni libertate hominum mentes servitutis devincire conantur, tolluntque e rebus omnibus casum, & quicquid de rebus futuris affirmatur, negaturve, id definite verum aut definite falsum esse confirmant, quod longissime abest a vero. Etenim permulta sunt, quae antequam fiant, vel fieri, vel non fieri possunt: estque ita plane libera hominum voluntas, ut nemo invitus bonus fiat, nemo invitus malus. Alioqui enim frustra virtutibus præmia, frustra virtus supplicia constituerentur.*

Pag. 44. ad lit. l. in textu. Vid. M. Andr. Concii disp. 1657. de vanit. ex astris de rebus arbitr. & fortuit. divinant.

Ibid. ad lit. p. Vide Conc. d. l.

Ibid. lin. 4. à fine post verba illa *Astiron. & Astrol.* Vid. Cl. Petri Lambec. prodr. hist. liter. l. 1. c. 6.

Pag. 45. lin. 8. post verba *prorsus rejicit*, adde: vid. Lamb. & Conc. cordate contra has disp. d. l.

Pag. 52. lin. 15. ad illa: *qui forte idem erit.* putatis deinceps accurate rationibus, inveni hos Cometas distinguendos esse. Qua de re in histor. Comet.

Pag. 58. ad illa, *erit aliquando ebrietati honos &c.* nota verba Senecæ me, cum hæc scriberem libro defectus memoriter recitalse, quæ ita sonant. *Habebitur aliquando ebrietati honor, & plurimum meri coepisse, virtus erit.* l. 1. de benef. c. 10.

Pag. 135. circa fin. *cum Seneca* adde l. de brev. vitæ c. 19.

Monitum ad pag. 92. pertinens.

Cum per partes apographa Communicationis Rautensteinianæ typographo mitterem & quādam epistolas Rautensteinianas omitterem, adhæc meæ ad eum litteræ non semper statō tempore perlatae fuerint, factum est ut earum rationes aliquantum mutatae fuerint. Quod quidem res epistolis contentæ quemque docere possent. Ut tamen quisque regulam certam habeat, præsertim cum vir ille & amplissima dignitate Ill. & tot negotiis publicis distractus non semper potuerit ad omnia literarum mearum capita extemplo respondere earumque vestigia sequi, sed hoc sæpius capto tempore commodiori fecerit, damus Canonis instar sequentem tabellam.

Ratisbona Hamburgum

Num. 28. d. 4. Maji Anno 1665.

Num. 29. d. 7. Maji ad 25.

Num. 30. d. 11. Maji ad 26.

Num. 31. d. 14. Maji.

Num. 32. d. 18. Maji ad 27.

Num. 33. d. 21. Maji ad 27, 28.

Num. 34. d. 25. Maji ad 29.

Num. 35. d. 28. Maji ad 30.

Num. 36. d. 1. Junii ad 31.

Num. 37. d. 4. Junii ad 32.

Num. 38. d. 8. Junii ad 33 & 34.

Num. 39. d. 11. Junii ad 35.

Num. 40. d. 15. Junii ad 35.

Num. 41. d. 18. Junii ad 36.

Num. 42. d. 22. Junii ad 35 & 37.

Num. 43. d. 25. Junii ad 34 & 38.

Num. 44. d. 29. Junii ad 36 & 39.

Num. 45. d. 2. Julii ad 37, 40 & 41.

Num. 46. d. 6. Julii ad 42.

Num. 47. d. 9. Julii ad 43.

Num. 48. d. 13. Julii ad 44.

Num. 49. d. 20. Julii ad 44 & 45.

Num. 50. d. 23. Julii ad 46.

Num. 51. d. 27. Julii ad 47.

Num. 52. d. 30. Julii ad 48 & 49.

Num. 53. d. 6. Aug. ad 50.

Num. 54. d. 7. Aug. ad 51.

Num. 55. d. 13. Aug. ad 52.

Num. 56. d. 17. Aug. ad 53.

Num. 57. d. 19. Aug. ad 53.

Num. 58. d. 24. Aug. ad 54.

Num. 59. d. 27. Aug. ad 55.

Num. 60. d. 31. Aug. ad 56.

Num. 61. d. 7. Sept. ad 57 & 58.

Num. 62. d. 10. Sept. ad 59.

Num. 64. d. 17. Sept. ad 60 & 61.

Reliqua tam antecedentia quam seqq. recte se habent: quod magno labore exploravi.

Pag. 236. Nota Illustrissimum Brussellum de hinc plures literas ad me scripsisse & Symbolam promississe operi inferendam: sed posthac Lutetia Parisiorum excessisse, nec mihi amplius scripsisse.

Pag. 292. Notandum, quod res ipsa docet, responderi à Cl. Heinio hac epistola ad illam quoque Auctoris d. 17. 27. Junii exaratam quæ Num. 23. insignita est.

Pag. 334. lin. 11. *in quo solo septenarii & novenarii concurrunt* adde, (unde hebdomaticus & enneaticus Græcis, Androdas Ægyptiis vocatur, de cujus singulari efficacia consulas velim Firmicum l. 4. c. 14. tum Philon. de septenario & Petr. Bungum in mysteriis numerorum atque Feder. Morellum in hebdomade & enneade, denique Incomparabilem Cl. Salmasium de annis climactericis.

ADDENDA

ADDENDA COMMUNICATIONI HEVELIANÆ.

Dantisco Hamburgum d. 22. Maji 1666.

AD binas Tuas posteriores literas, die 16 & 30. Aprilis datas paucis respondeo. Cum animus meus plane aliis speculationibus Cometicis nunc occupatur, Tu Chronologica & Historica, ut percepi, tractas, ego vero nunc merè Astronomica; sic ut plenè hâc vice Tibi satisfacere, ob varias occupationes nequeam. De Cometa vero 837. ita sentio: illum in signo Virginis primùm apparuisse, & quidem ea in parte, qua pedes ejus caudam Corvumque contingunt, hinc spatio 25. dierum motu retrogrado per Leonem, Cancrum, & Geminos progressum esse, & tandem in capite Tauri, sub Aurigæ pedibus evanuisse. Cæterum stellam illam anno 1033. etiamsi Calvisius referat à Septentrione versus Meridiem trajecisse, & à 28. Febr. ad 15. Martii perdurasse, valde dubito Cometam fuisse, multo minus stellam aliquam novam. Cum nemo, qui Cometas descripsit (quantum sciam) Cometam aliquem eo anno notaverit. Adhæc Cometam cum sonitu & fragore unquam trajectum esse, vix credo: forrè diversos globulos ignitos (quorum alter d. 28. Febr. alter rursus 15. Martii visus est) vel faces ardentes, pro Cometis arripuerunt: ut sæpius fieri solet ab imperitis. Quot Cometæ, quæso, hoc solo unico anno apparuissent, si ex opinione vulgi res dirimenda esset? Ego puto, nonnullos plurima meteora ac phasmata, imo etiam ipsos Planetas nonnunquam pro Cometis apprehendisse. Quamobrem hac in parte non facile credo omnibus, nec ipsis Historicis, nisi inter se probe conveniant, & circumstantias adjiciant fide dignas. Typographo Batavo nihil significandum habeo; faciat quicquid velit, mihi perinde erit. Pro Cometologia Schuleri gratias Tibi habeo magnas, daboque operam, ut par pari, suo tempore referam. Vale feliciter & porro fave.

Hamburgo Dantiscum Kal. Junii Gregor. 1666.

Responsionis officium æquitas, brevitatem tempus imponit mihi, cui prope dolor imponit silentium. Hoc enim ipso inauspicato die, quo communem olim utriusque nostrum, tum & Nobilissimi Peltzii, Cl. Titii aliorumque Virorum egregiorum in Urbe vestra degentium amicum Illustrissimum Rautensteinium, peractâ Suecica Legatione ad suos revertentem domi meæ excepturus eram, nil nisi domicilium præstantissimæ illius mentis recepi. Epitaphium quod levandi doloris & exsolvendi officii causa extemplo ad aram amicitiae optimæ notæ Viro & Amico posui, Nobilissimus Peltzius cui exemplum mitto, tecum commune habebit. In iis quæ ad me de argumento Cometico scripsisti, Tibi assentio. Nam de Cometa anni 837. idem idonea auctoritate Virorum Præclarorum nixus judicavi. Sed Tu, ut & Cl. Bullialdus (à quo nuper literas 21. Maji datas accepi) assensu gravi meam aliorumque sententiam uterque firmastis. Stellam illam anno 1033. visam inter Cometas non retuli. Meteoron enim aëreum fuisse arbitror. Observationes Tuas de Cometa verno quamprimum mihi mitti cupio, unâ cum communibus Amicis, Tibi optimè cupientibus. Cometologiam Schuleri Te accepisse, & grato quidem animo, valde mihi gratulor, grata tibi officia præstare semper gestiens. Vale Vir Humanissime, & fave mihi meisque studiis, quæ cum Tuis merè Astronomicis juncta, aliquid utile & jucundum simul Reipublicæ literariæ, ut spero, prodent promentque.

Dantisco Hamburgum d. 23. Junii 1666.

Tandem opusculum meum ab Amicis hætenus desideratissimum Tibi per tabellarium Ordinarium, ut Tibi quantocyus morè gererem, transmitto: de quo quid vobis videatur, & an desiderio etiam vestro satisfaciatur, suo tempore mihi aperiatis etiam atque etiam rogo. Nunc liberum esto omnibus harum rerum eruditis de omnibus illis controversiis judicium ferre; sed necesse est, ut omnia & singula non superficialitèr atque oculo fugitivo perlustrentur, ac pervolventur, sed ordine, diligenter ac scrupulose perlegantur, perquirantur, examinentur ac ponderentur, tam ipsæ observationes, quam fusissimus ac laboriosissimus calculus inde deductus; non dubito, quin quilibet æquus censor, qui litem suam nondum fecit, & minime adversam aliquam in pectore gerit præconceptam sententiam (quorum optime scio nonnullos passim dari, qui me etiam inauditum, indefensumque jam olim condemnarunt) sic judicet, me (absit gloria) in observandis his Cometis officio meo, pro virili functum esse, ac minime, quousque fidis Instrumentis ab initio scilicet ad 12, 13 & 14. Febr. Cometam infectatus sum in motu diurno aberrasse, ut quidem Cl. Auzoutius pag. 8. Epist. ad Cl. Petitem, me accusat; sed è contrario illum jugiter hallucinatum esse, sicuti prolixè satis à nobis demonstratum est. Quo autem Cometa à die 12, 13, & 14. Febr. ubi illum Instrumentis congruis amplius observare haud potui, viam suam duxerit, an primam, an vero secundam Arietis versus, salvis quorumcunque observatorum observationibus & remotis inconvenientiis & absurditatibus omnibus; Tibi aliisque dijudicandum relinquo: tum utrum observationes illæ omnes contra me in medium allatæ, tam accurate inter se conveniant, ut Cl. Auzoutius sibi quidem imaginatus est? & an tanto fundamento nitantur, ut omnes meas observationes penitus iis evertere possit? De his & reliquis, inquam, omnibus, judicium Amicorum cum exploraveris, nobis communices iterum iterumque humanissimè peto. Interea Amicos omnes saluta,

N. 15. ad 29 & 30.

Auctoris & Hevelii stadia Cometica diversa.

Hevelii judicium de Cometa 837. Phenomenon anno 1033. visum an Cometa fuerit.

Cometa nullus A. 1033. observatus.

Cum sonitu & fragore nunquam trajicit: Sæpe falsus, Idè semper cum cura examinandus.

N. 31. ad 15.

Rautensteinii mortem amicis Dantiscanis dolens Auctor nunciat.

Hevelii & Bullialdi assensum de Cometa 837. Auctor sibi gratulatur.

Stella 1033. visa fuit meteoron.

Hevelii & Auctoris stadia Cometica diversitate utilia.

N. 16. ad 31.

Hevelius Prodromi Cometicæ continuat. Auctori mittit:

Sua Doctorum Virorum judicio submittit.

Cumprimis sibi ab Auzoutio motum controversam.

saluta, quibus prima occasione aliquot exemplaria per Lubecam transmittam. Vale, & pristino favore ac amore fac nos prosequaris.

N. 32.
ad 16.

Hamburgo Dantiscum d. 29. Junii Greg. 1666.

Hevelii Pro-
dromum Co-
met. conti-
nuatum Au-
ctor laudat &
gratum mu-
nus habet:

Laudat &
ipsum Heve-
lium à seler-
tia & mode-
stia in respon-
sione Auxutii
data.

Rudbeckia-
nas observa-
tiones Auctor
se Hevelio in
tempore mi-
sisse gaudet.

Auctor
quantoperè
votis, studiis
& conatibus
Hevelianis
faveat, de-
monstrat.

Hugenius
Christianus
liberaliter à
Rege Gallie
habetur.

Christina
Regina Sue-
ciae laudatur
à studio litte-
rarum.

TAbellarius, qui hodie ad nos accessit ex terris vestris, attulit mihi continuationem Prodrumi Tui Cometicum cum adjuncta Mantissa, opus profecto præcipuum, eximium, & ut subtilis-
simi ingenii, ita & affectus erga me Tui, insigne documentum. Scio me primum in hac urbe esse
qui hunc librum pretiosum & præclarum, & munus tuum, crede mihi, acceptissimum possideo.
Video, si quid hic video, postquam librum fugitivo oculo inter multa negotia hodie expedienda
percurri, Te Cl. Auzutio accuratissime, sed & humanissime ac modestissime respondere. Qua in
re ut officium boni Viri præstas, ita Te verè bonarum literarum peramantem esse probas. Maeste
tantis virtutum & eruditionis laudibus, maeste ingenti in rem Mathematicam merito, Magne He-
veli! Judicia Amicorum sincera nec minimum adulatoria Tibi per me, sicut antea, quamprimum
ea expiscari potero, patebunt. Ideo ut expectati operis Tui dulcedine animum Magnifici & Am-
plissimi ac Humanissimi Viri Domini Bartholdi Mülleri, bonarum artium studiosissimi & de hac
civitate Consulis optime meriti, exsatiarem, illud jam ei perlustrandum misi. Reliqua, quæ pro-
mittis exemplaria, cum desiderio expecto. Gratulor mihi non tam quod gratum officium, quam
quod etiam publicè utile Tibi præstiterim submissis observationibus Rudbeckianis, quod toties in
libro Tuo fateris & demonstras. Quod si promptæ voluntati facultas responderet, essem profectò
strenuus Mathematicorum studiorum Promotor, qualem me esse prædicas. Nunc vix sperare
possum, me, sicut ante Te volente feci, in compendium redacturum Prodromum hunc Tuum
Reverendorum Kircheri & Riccioli gratia, licet utrique par hic quoque officium præstare cupe-
rem: In isto, ut volebas, salutando, me officio defunctum ritè esse, jam ante, nisi fallor, ad
Te perscripsi. Indicavi etiam Te aliquot ad eum literas dedisse, nihil autem responsi accepisse. Si
tamen ulla ratione fieri poterit, dabo operam sedulò, ut hujus quoque operis Tui potiora cæteris
Tuis operi meo jam insertis addantur. Ita, quantum in me erit, præstantissimus labor Tuus à me
quoque omni posteritati & seculorum æternitati, quamdiu scilicet literis debitus tribuetur honos,
commendabitur. Nunc autem demum video, quam utilem Tibi præstitissem operam, si ipsas
demonstrationes Rudbeckianas Tibi misissem. Sed necdum ipse eas ex Batavia accepi, missurus
eas ad Te è vestigio, postquam hæc ad me perlata fuerint. Nobilissimum Hugenum à Christianis-
simo Rege Lutetiani evocatum, honestè & liberaliter haberi ex Cl. Bullialdo paulò ante accepi.
Cl. Auzutius nil mihi ad meas posteriores respondit. Sed & Cl. Bullialdus ab aliquo tempore silet,
domestica quadam molestiâ laceffit. Salutem adscribo Cl. Viris Titio & Büthnero: sed & Nobis-
simo Peltzio, quem ab urbe abesse ex diuturno silentio colligo: tum quod nullam epitaphii Rau-
tensteiniani, quod ad eum miseram Tecum communicandum, facias mentionem. Unum addo:
Proximo die Sabbathi cum adessem Serenissimæ Reginæ Suecorum Christianæ, eique, prout Prin-
ceps illa Magnanima litteras assidue amat, fovetque, ationem de opere meo redderem, fecit Sua
Majestas mentionem Tui honorificam, Teque ut Excellentissimum Astronomum gratiâ suâ pro-
sequi testata est. Vale Vir Humanissime & Amicissime, mihi que constanter fave.

N. 17.
ad 32.

Dantisco Hamburgum d. 24. Julii 1666.

Hevelius in
amicis officio-
sus.

Cassini ob-
servationes.

HAc vice nullum aliud scribendi argumentum occurrit, quam quod significem, me nuper per
Lubecam 23. exemplaria novissimi mei opusculi Tibi transmississe, ex quibus rursus unicum
Tibi reservabis, alterum Cl. Viro Dn. Kirstenio, & tertium Cl. Müllerero meo nomine officiose ex-
hibebis. Cæteris amicis ferè omnibus, cum quibus aliqua mihi intercedit necessitudo, opusculum
hocce pariter jam obtuli, tam Italis, Gallis, Anglis, Polonis, Germanis, Batavis, nec non
quibusdam in Suecia, ut & Celeberr. Heinsio & Cl. Rudbeckio: Cl. Bartholino etiam prima oc-
casione per Doct. M. Reichelium transmissurus sum, sic ut jam supra centum exemplaria amicis
distribuerim. Nuper Eximius Cassinus observationes suas in Martio habitas, ratione quarundam
Macularum, mihi transmisit, ex quibus pariter, ut in Jove clarè deducit Martem spatio 24. hor.
& 46. circa axem gyron. Literæ illæ, in quibus ea omnia demonstrat, Bononiæ sunt impressæ.
Saluta quam humanissime Cl. Viros Kirstenium & Müllerum. Vale & fave.

N. 33.
ad 17.

Hamburgo Dantiscum d. 10. Sept. Greg. 1666.

Auctor tar-
dum respon-
sum excusat.

Gratus in
amicum esto.

Non miraberis, ut spero, tandiu dilatum responsi ad postremas Tuas literas 24. Julii datas
officium, postquam nunc cognôris me ante quatrimum demum Tuum illum fasciculum
Lubeca accepisse. Alioqui licet continuis nec profectò levibus laboribus in contexenda Historia
Cometarum occupatus, honestis & necessariis erga Amicos officiis deesse non soleo. De oblato novo
libri Tui exemplo debitas Tibi ago gratias. Exosculor in hoc munere Tuam benevolentiam officio-
sam, incredibilem verò & singularem rerum cœlestium peritiâ ac in texendis rationibus ac dedu-
cendis firmandisque argumentis solertiam etiam veneror & magis magisque demiror. Cujus rei ut
perenne

Figure observée. C'est la Comète d'ans le mois d'April

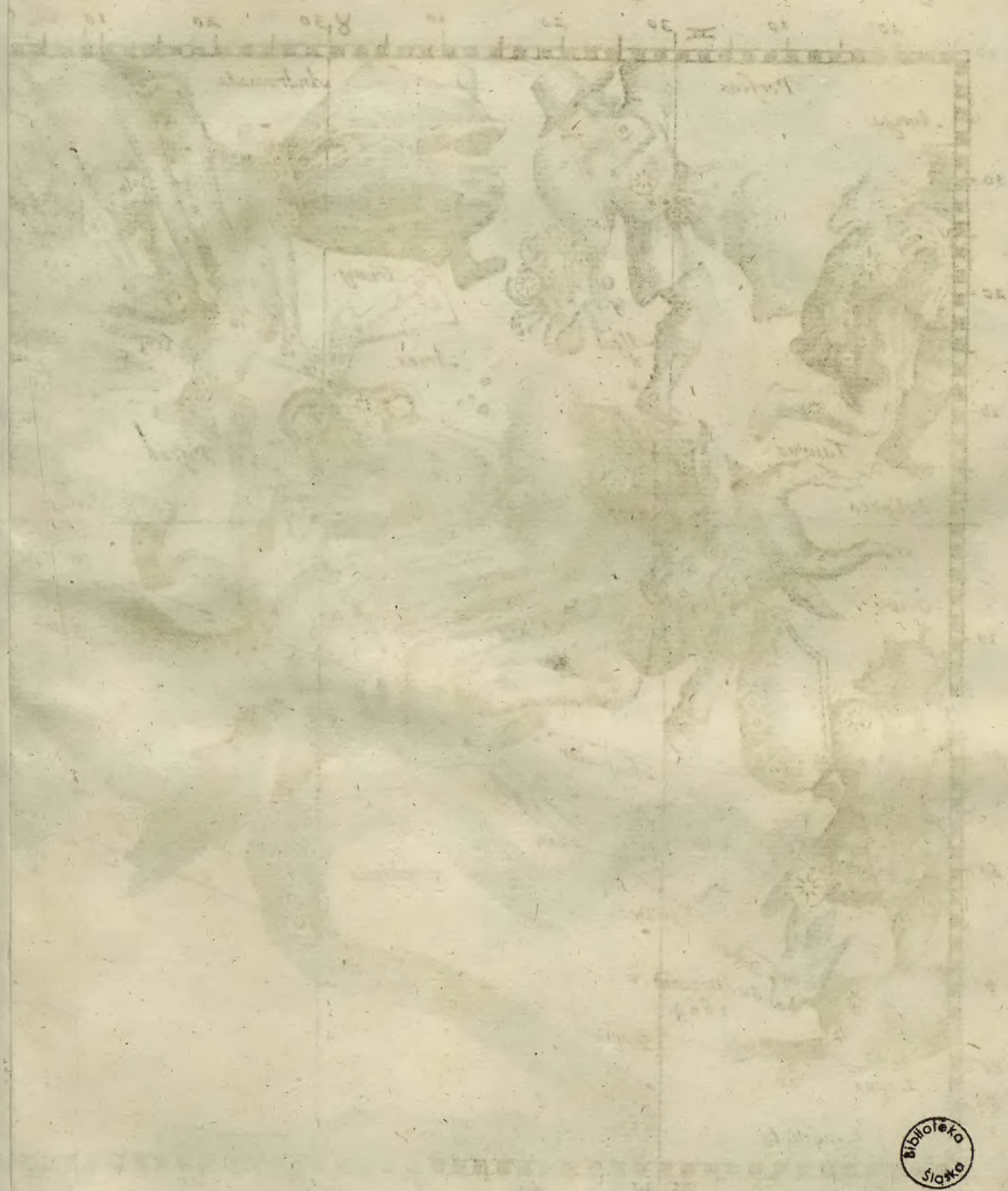

Figura observat. Cursus Cometæ Anno 1665 mense Aprili factar. a Iohanne Hevelio ad ejusdem Communicat. pertinens.

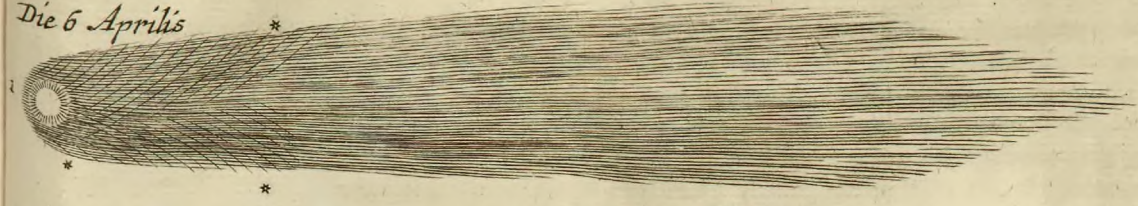

157.
[Faint, illegible text]

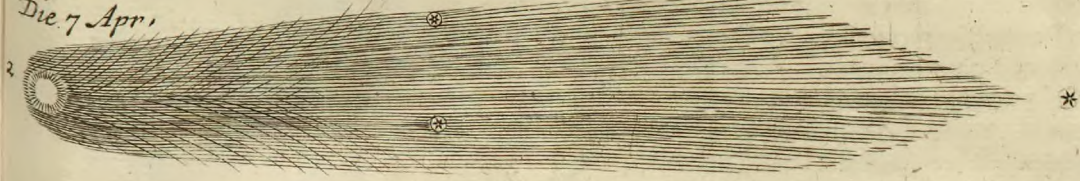

Figura observat. Cometar. Anno 1665 Gedani Factar ad Communicat Hevelianam perti
 nens.
 N° 14

Die 6 Aprilis

Die 7 Apr.

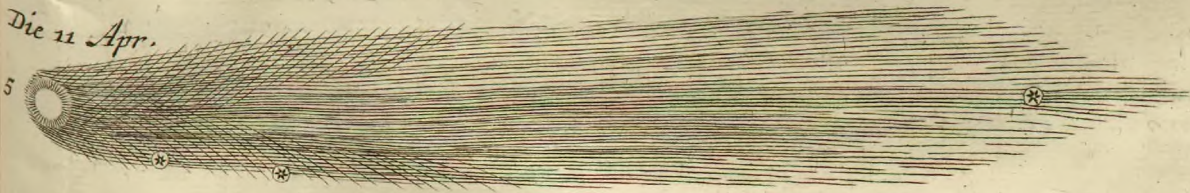
Die 8 April.

Die 10 Apr.

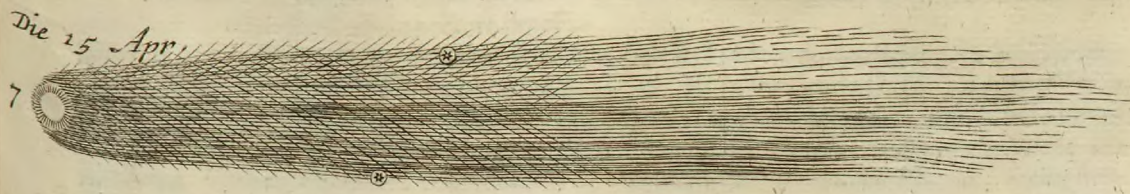
Die 11 Apr.

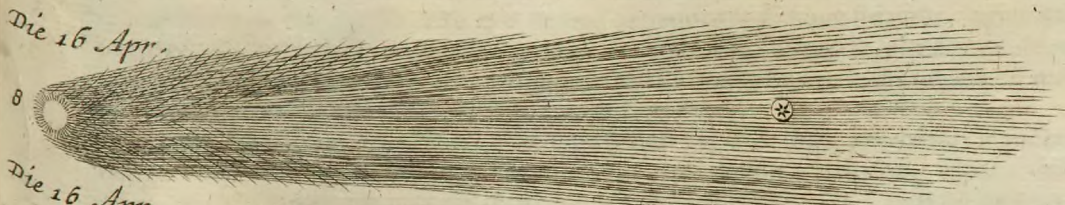
Die 13 Apr.

Die 15 Apr.

Die 16 Apr.

Die 16 Apr.

Die 20 Apr.

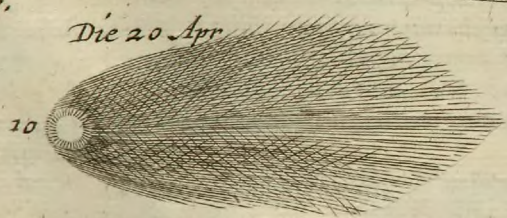

Fig. D
 G. Gerardi sculp.

perenne monumentum operi meo insit, animus mihi est Tuas Cometæ posterioris observationes, quas vides, æquè ut prioris, ei inferere: dummodo Tu assentias. Licet verò hac de re jam antea ad Te retulerim, volui tamen & observationes ipsas ex opere Tuo excerptas Tibi mittere, ut si forte alicubi aliquid demendum, addendum vel mutandum sit, me pro solita æquitate moneas. Nunquam enim quidquam votis amici contrarium, in iis præsertim quæ ad eum pertinent, facere in animum induco. Velim itaque has observationes cum iudicio de iisdem Tuo ad me remittas. Exempla Tui libri Clarissimis Viris Kirstenio & Mullero nomine Tuo obtuli. Summoperè illi de prædicant Tuam humanitatem & rerum Astronomicarum scientiam. Operosas illas tabulas, tot & tantis rationibus completas magis mirantur quam rimantur, aliis præsertim distracti. Approbare tamen eos tua argumenta & observata, certum mihi & exploratum est, & tunc quidem jam, cum primum exemplum libri cum eis communicassem. Hunc ego libenter, ut prioris Cometæ Prodromum, Reverendorum Virorum Kircheri & Riccioli, ut pote Amicorum communium & à Nobis longe diffitorum, gratiâ in compendium redigerem. Sed ita me multiplex historiæ Cometæ labor distinet & premit, ut huic alteri labori nulla ratione operam commodare queam. Nunc quidem, dum Amici & Typographi aliaque urgent. Ad finem enim historiæ, cui decurrens anno decurso mensis iste initium dedit, propero. Priusquam vero hæc aliaque quæ me premunt, amoveam, Prodromus iste Tuus meò, apud Italos quoque, amplius opus non habebit. Editorum à Cl. Cassino nil prorsus vidi. Sed virum esse in Mathematicis exercitatissimum ex multis cognovimus tum verò etiam ex Temet ipso. Ideo libenter observationes ejus, ubi commodum erit, videbo. Poritus jam diu earum humanitate Kircheriana fuisset, nisi tanta locorum distantia impedisset. Rudbekianas figuras nondum ex Hollandia accepi, licet assiduis monitis Amicos ibi agentes meaque curantes, ut eas ad me mitterent, urserim. Non parum vota nostra in multis funesti istius belli, cujus incendium die ab hinc octavo in Albi & oculis hujus urbis aliquantum exarsit, incommoda morantur: Hoc utinam eodem modo ut nuper in carissima patria exstinguatur. Magnum hoc meæ sententiæ de indifferenti Cometarum significatione adferret momentum. Quod reliquum est, velim Vir Humanissime, Cl. Titium vestrum, quem Virum ego magni meritissimè facio, salutes, eique nuperum postularum per Nobiliss. D. Peltzium Fœderati Belgii nomine apud Vos residentem, factum in memoriam revoces. Est autem illud pro Vidua communis olim nostrum omnium amici D. Rautensteinii, quæ per me mariti optimi & optatissimi Amicos rogat & obsecrat, ut marito ad amicitiam aram justa persolvant. Vale ac mihi constanter fave.

*Hevelianas
posterioris
Cometæ ver-
ni observa-
tiones con-
tractas Au-
tor operi suo
inferere insti-
tuit.*

*Heveliana
merita de-
prædicantur.*

*Historia Co-
metarum ab
Auctore con-
scripta an-
num opus.
Cassini laus.*

*Bellum bonæ
litterarum tra-
stantibus ini-
micum.*

*Auctor pacis
cupidus, erga
patriam pius.
Titius lau-
datur.*

*Peltzium Re-
sidentem Hol-
land. Dan-
tiscii.*

*Generalis Cometæ qui apparuit Anno 1665. mense Apr. descriptio Dantisco
Heveliana ab Auctore in compendium consentiente Ampliss. & Cl. D.
Hevelio redacta.*

*Cometæ ver-
ni 1665. de-
scriptio gene-
ralis ex men-
te Heveliana:
Putatur ei
longè maius
quàm s.
Apr. illuxisse:
Comparatio
ejus cum hy-
berno,
Situs.*

Cometa hic quem longè maturius illuxisse puto, atque d. 5. Aprilis, hic Gedani primum ab Excubiis Civitatis animadversus est, innotuit demum mihi (Joanni Hevelio) 6. Aprilis, ipso die Lunæ, mane hora 1. 36. ferè circa Hellespontium supra nostrum Finitorem affluens. Corpus hujus albicans & ex parte subflavum lucidius multo, quamquam minus apparuit ac prioris Cometæ. Tubus in meditullio unicum rotundum nucleum, ad instar auri splendescentem offerebat, quem alia materia tenuior & æquabilis excipiebat ac cingebat, prout ex prima delineatione Fig. D. clarè liquet. Existebat tum temporis in ipso pectore Pegasi in 14°. 22'. Piscium, & quidem lat. bor. 26°. 36. sub duabus videl. illis stellis in pectore Pegasi.

Motus,

Die 7. denuo observatus est, distantia ab iisdem fixis ferè eadem porportione, ut initio immutabantur, progressus est intervallo 24 horarum per 4°. 6'. Et in longitud. 4°. 36. via quæ nobis innotuit ex detectis utriusque diei Cometæ locis per distantias in globo & quidem ampliori delineatis, usque ad horizontem ortivum deductis, tetendit per Pegasum sub capite Andromedæ Piscem Boreum versus. Verum cum nullus Cometa accurate tramitem circuli maximi observeret, suasor sum, ne huic explorationi viæ itineris circa ejus nempe extremitates nimium fidamus, atque ita longè satis à vero quod ad intersectionis punctum attinet, aberremus. Lumen & splendor nihil: magnitudo vero paullulum videbatur mutata, existente tamen illo unico nucleo in meditullio. Cauda 12°. vel 13°. pergebat versus stellam in extremitate alæ austrinæ cygni.

Iter,

*Splendor &
magnitudo,
Tum cauda.*

Die 8. April. hora secunda mane Cometa cum Scheat pegasi & stella præcedenti in pectore pegasi triangulum propemodum æquilaterum constituit, progressus 4°. circiter, caput eximie luminosum, nucleus tamen vix major & lucidior quam hætenus apparuit. Cauda per præcedentem in pectore pegasi incidens ad sinistrum usque genu adæquavit ferè 15°. cui superius adhæsit sequens in pectore Pegasi. Caput integrum maculæ lunari quæ Sicilia vocatur 6'. Nucleus vero insulæ Corficæ lunari 12" & 13". æqualia deprehensa sunt. Vel nucleus collatus cum Saturno nondum ad magnitudinem corporis hujus intermedii rotundi omnino accedebat.

Die 9. Aprilis pluvia.

Die 10. hora 1. 54'. exoriens adhuc lucidior & major apparebat oculo nudo; at nucleus ope telescopii nec major nec luminosior erat. Cauda similis, ad 20°. excurrerebat versus ungulam sinistri pedis boreal. Pegasi, Scheat superiori sua parte ferè attingens. Longitudo 2°. Arietis, Latitudo & motus decreverant.

Eeeee

Die 11.

Die 11. April. summo manè Cometa denuò insigniter clarus colore haud dissimilis Saturno capite nihil immutato, caudam in ipso exortu ad 22° . diluculo vero ingravescente ad 17° . tantum extendebat.

Die 12. Adversa tempestas.

Die 13. Cometa hora 1. 56. ferè primum emergebat cum cauda præcedente 25° . quæ tamen paulo post 20. tantum æstimabatur, excurrrens ad sinistrum usque genu Pegasi.

Die 14. Aprilis nubes observationem non admiserunt. Die 15. Cometa magis adhuc splendidus ac vegetus exoriebatur, tum ipse tubi beneficio aliquanto major videbatur. Cauda ante ortum Cometam 25° . à capite superiori sua parte stringebat scapulam sinistram Andromedæ, ut habet typus ad Num. 7. Hoc die tria singularia notata sunt I. caput ex solo nucleo constans & reliqua materia rariori circumdata pene omni exutum. II. Caput aut cauda scintillantia & radios quasi vibrantia. III. Cauda ad educationem spatio aliquo obscuriori fissa perinde ac si nucleus ille umbram projiceret. Situs erat Cometa in cap. Piscis Borealis in 19° . $27'$. scilicet Arietis sub latit. 19° . & $38'$. Borealis.

Cometa veri-
ni tria singu-
laria d. 5. 15.
April. ab He-
velio notata.

Die 16. April. Cometa ipso Saturno lucidior fere magis quam hætenus in oculos incurrit, ut & ipse nucleus telescopio major animadversus est, sine ullo crine, nisi qui versus Solem in apicem fastigiatus fuit, uti ex delineatione ad Num. 8. aperte liquet. Adhæc diameter ejus Jovis diametro minor, Saturni vero (quod ad corpus intermedium) æqualis detecta est, ut & umbra per caudam mediam (quæ fuit 20° .) ut pridie. Cauda æquè vibrans radios ac caput, dirigebatur per dextram scapulam versus tres illas in brachio Andromedæ, & sub auctiori ac intensiori diluculo plane decurtabatur, ut habet Iconismus ad Num. 9.

Die 17. intemperies aëris observare non permisit.

Die 18. Cometa idem deprehensus est & facie & nucleo; Cauda tamen debiliori ob nubeculas horizontem obsidentes. Hæc versus superiorem stellam in manu Andromedæ ad sinistram videl. à lucida cinguli 1° . vel 1° . & $36'$. tetendit longitudine circiter 15° . & quotidie magis magisque sursum elevata est ratione situs solaris.

Die 19. ob vapores horizonti adhærentes nihil propemodum observatum est.

Die 20. hora tertia $43'$. in altitud. 3° . $45'$. observatus est Cometa à quibusdam fixis, & hora 4 adhuc visus est nudis oculis satis distinctè in altitudine 6° . $36'$: locus autem ejus sub cuspide trianguli paulo supra cornua Arietis viam quasi versus cornu dextrum seu lucidam Arietis dirigens in 1° . $18'$. Taur. & latit. 13° . $14'$. annotatus est. Quod ad motum proprium verò attinet, spatio 48. hor. 40 $51'$. trajecit sic ut uno die posteriori 2° . $23'$. tantum absolverit. Cauda primum ob nubes circa horizontem conspecta non est, deinde tamen 3° . vel 4° . visa, ejus cuspis verticalem jam transcederat pauxillum Septentrionem versus deflectens; ac si conjunctio Solis & Cometæ jam celebrata esset. Materia illa dilutior, in frontispicio capitis nulla; ad utrumque latus vero satis dilatata fuit, ut habet Num. 10.

Die 21. Evaporationes circa Horizontem.

Die 22. Vero sæva & turbida tempestas omnem observationem turbavit.

Quo tempore
videri cepe-
rit & desie-
rit.

At die 23. April. licet cælum circa horizontem esset nitidissimum, nec nudis nec armatis oculis Cometam usquam deprehendere amplius potuimus, atque ita tantum 14. diebus à 6. ad 20. Aprilis nobis conspicuus fuit, quo tempore 46° . in suo orbe absolvit. Et hæc est Generalis descriptio Cometæ posterioris: specialis videatur in ipsa descriptione à Clar. Hevelio edita.

N O T A.

Hevelium
inter & Au-
zutium disci-
men de itine-
re Cometæ hy-
berni 1664.
1665.

Provocat ad
observationes
Romanas
Gottinii.

Demonstrat
is Auzutia-
narum obser-
vationum non
tantum à suis
sed & à Got-
tinianis &
Rudbeckianis
discrimen.

Concludit
nonnullas post
5. 15. Febr.
aliud à Come-
tæ hyberno
phenomenon
vidisse.

TAbula hæc G. eum in finem confecta est ab Ampliff. Hevelio, ut discrimina appareant inter observationes Cl. Virorum Auzutii & Gottinii cum suis collatas pro dirimenda lire, quæ est inter ipsum (Hevelium) & D. Auzutium. Statuit enim Auzutius Cometam iter suum continuasse ad secundam Arietis semperque tardiorē super eam incessisse, ultimò visum à se die 17. Martii quemadmodum exhibet delineatio Cl. Petiti seorsim ad sinistrum marginem superiorem posita: provocatque ad Gottinianas observationes, quas infra similiter seorsum datas cum suis omnino congruere dicit. Contra Cl. Hevelius Cometæ postremum die 18. Februarii à se visi iter ad primam Arietis deducit, eumque (Cometam) post 4. Februarii eadem proportionē in signorum consequentia cursu celeritate crevisse probat, ac antea contra horum seriem decreverit. Deinde postquam Auzutii observationes tum à suis maximè discrepare ostendit (dum ejus 4. Februarii cadat inter sextum & septimum suarum observationum, item illius sextus Febr. respondet suo nono, &c.) Tum à Gottinianis observationibus pariter recedere, ut & à duabus istis Clar. Rudbekii supra ad dextram convenienti loco positis, pluribus rationibus tandem commonstrat istos omnes post 15. Febr. necessariò longè aliud phænomenon vidisse diversum ab eo quod per Jan. & primam Febr. partem conspexerint. Vide ejus Mantissam prodromi Cometici, in qua Mathematicarum rerum studiosus cuncta ista, quæ huc pertinent accuratissima & incomparabili industria, operosis computationibus & firmissimis rationibus deducta, probata & demonstrata singulari cum oblectatione & fructu videbit.

*Tabula, observationes Cometae hyemalis 1664, et 1665, ab Amphiss. et Cl. Viri D. Ioan. Hevelio factas
certis esse contra Cl. Viri D. Auzoutii rationes, demonstrans.*

Dantisco Hamburgum d. 20. Octob. 1666.

N. 18.

OB varias curas, inprimis quòd spacio quatuordecim ferè dierum peregrè absuerim, ali-
quantò Serius ad Tuas 10 Sept. datas respondeo. Ex quibus autem cum perceperim Te de-
crevisse observationes meas posterioris Cometæ etiam Tuo præclaro operi adscribere, gratias
Tibi habeo permagnas sed, ut pace Tua dicam, in quibusdam ferè nimis brevitate studes,
& ideò res fit obscurior. Quidquid tamen sit, Tuo arbitrio omnia committo, dummodo in-
scriptionem sive titulum immutes. Ea enim quæ Tu ipse ex opusculo meo in compendium rede-
gisti, non sunt ipsæ genuinæ meæ observationes, sed tantummodò est generalis & perbrevis illius
Cometæ descriptio. Quare præstat, meâ opinione, ut talis titulus præfigatur, qui indicet hanc
esse generalem Cometæ, qui apparuit Anno 1665. mense Aprili descriptionem à Te in compen-
dium redactam. Nam cum Tua verba sint, necesse est, ut etiam nomen Tuum præponatur. De
cætero, si tabulam meam G. æri incidi curaveris, rogo operam des, ut omnia & singula quàm
accuratissimè delineentur, secus tùm Lector, tùm negotium ipsum nimium quantum turbabitur;
quanquam meâ opinione haud opus est, ut tabella illa G. operi Tuo adjiciatur, sufficeret,
si Lectores ad ipsam Mantissam remitteres. Nam ex sola tabula G. notisque Tuis brevissimis, ne-
mo sanè arduam illam quæstionem inter Cl. Auzoutium & me exortam intelliget, nedum eam di-
judicabit. Denique tecum sentio, minimè opus esse, integram meam Mantissam in compendium
redigere: cum certò sciam Italos opusculum illud jam vidisse: poteris igitur commodè isto labo-
re supersedere. Imò etiam si velles, nullâ tamen ratione, nisi maximo meo præjudicio id fieri pos-
set. Etenim si brevioribus ea omnia pertractare potuisssem, utique & ego fecissem. Cl. Domino
Titio desiderium Tuum exposueram, non dubito, quin jam Tibi satisfecerit. Vale, ac favore
Tuo porrò me prosequere.

ad 33.

*Hewelius er-
ga Auctorem
benevolus,
compendium
suarum obser-
vationum ab
eo factum ar-
bitrio ejus
permittit.*

Hamburgo Dantiscum die 2 Nov. Greg. 1666

N. 34.

ad 18.

Merebatur ultima epistola Tua officiosæ humanitatis & benevolentiae plena, ut ad eam statim
rescriberem. Sed variæ occupationes & labores mei continui adhuc mihi impedimento
erant. Expectabam præterea exempla figurarum Rudbeckianarum ex Hollandia, quæ liben-
ter Tibi misissem. Sed hæc nondum accepi, brevi tamen, volente Deo, accipiam, quod mihi
hodie redditæ literæ Amstelrodamenfes promittunt. Interim en Tibi quæ hodie à Clar. Samuele
Reyhero Math. in nova Acad. Chiloniensi Prof. accepi. Ego conjicio eum illud ipsum phænomenon
non in Andromeda observasse, quod observant Romani Math. & Clar. Gravius. Quod ad il-
la, quæ ex descriptione Tua Cometæ verni excerpti, attinet, consentio Tibi, Titulum eis talem,
ut mones, præfigendum, quòd scilicet constet hanc generalem descriptionem Cometæ à me, Tuo
cum consensu, in compendium esse redactam. In tota hac re, ut existimationi mei operis, ita
præcipuè Tui Clarissimi nominis, sed & publicæ utilitati, consulere & priorum observationum
Tuarum, pariter Te consentiente in compendium redactarum, conatum imitari volui. Scito
autem & crede firmam mihi stare sententiam, nil Tuis votis contrarium facere. Figura G. jam erit,
ut puto, perfecta, in cuius, ut & aliarum sculpturâ, debita adhibita est industria. Brevitas illa
mea, cujus obscuritas poterit aliquo auctario illustrari, laudes saltim Tuas feræ posteritati dicet &
artis Mathematicæ amantibus viam ad incomparabilia Tua opera monstrabit. De mantissa Tua in
compendium redigenda tanto magis omnem cogitationem deposui, quod Tu id fieri nolis: nempe
quòd tam ampla & ardua materia à me, præsertim in perbrevis commentario, ex dignitate pertra-
ctari nequeat. Sed, crede mihi, meas quoque id vix ferre rationes posse. Nam & alii labores
tempus omne sibi vendicantes, fieri id ægrè paterentur, & operis moles ac sumtus ultra opinio-
nem excrevit, Cl. Titius docto Epicedio & Amici manibus & viduæ meisque votis facisfecit. Vale,
Vir Humanissime, mihi que constanter fave.

*Gratus ac-
cepti officii
est,
& grata offi-
cia amico præ-
sta quamprimum
posses.
Reyheriana
Auctor cum
Hewelio com-
municat.
Hewelio Au-
tor impensè
favet:*

Hamburgo Dantiscum 9. Nov. 1666.

N. 35.

Nemo, crede mihi, lubentius me Tua studia præcelsa & egregios conatus juvare cupit. Nec
defuissem officio in mittendis ad te extemplo figuris Rudbeckianis, si eas citius accepissem,
quod hodie demùm factum. En ergo eas Tibi: quæ dubio procul usui Tibi erunt in præclaro
opere tuo Cometographico, cum & sine his ex solo textu non parum utilitatis rei Mathematicæ
attuleris. En vero Tibi & observationes Britannicas æri incisas. Innues verbo, quid sentias de
opinione Hibernorum, qui hybernum nostrum Cometam geminum esse putarunt. Nil præter
hæc nunciandum Tibi habeo quam pacem Bremensem, quæ nos gravissimi belli Germanici metu
liberavit. Ita & multiplex pax, non tantum bellum, Cometæ nostros ad huc exceptit. B. V.

*Eidem exem-
pla figurarum
Rudbeck. ev-
estigio misit.
judicium ejus
de sententia
Hibernorum
duos Cometæ
hyeme 1664.
visos statuen-
tium exquiris.*

Dantisco Hamburgum d. 18. Dec. 1666.

N. 19. ad

34. & 35.

Retè auguraris Cl. Reyherum stellam nebulosam Andromedæ pro novo phænomeno arripuisse.
Miror quòd hucusque nihil quicquam hac de re perceperit, cum tamen inter eruditos jam
variè de hoc phænomeno disceptatum fuerit. De reliquo gratias habeo ingentes pro transmissis fi-
guris Rudbeckianis: materiam autem illam in opere meo Cometographico jam planè pertractatam
esse, suo tempore videbis. Vale.

N. 36. ad

19.

Auctor cum
Hevelio de
suis destinatis
& conatibus
confert.

Cometarum
historia figu-
ras eorum Au-
ctor Amicis &
publico grati-
ficaturus ad-
dit.

N. 20. ad

36

Hevelii de
Reyheri obser-
vatione phaenomeni
conjectura:

erga Aucto-
ris in eodem
argumento
conatus bene-
volentia:

Hamburgo Dantiscum die 15. Jan. 1667.

EXspecto quid amplius Cl. Reyherus de illo phaenomeno in Andromeda nuper demum ab se observato, dicturus sit. Misit quidem mihi m. Nov. figuram istius phaenomeni, quam en Tibi, Sed spero eum de hoc argumento plura daturum. Promisit enim plura se missurum, quae nondum accepi. Figuras Rudbeckianas Te accepisse recte gratoque animo, multum gaudeo. Non dubito Te in praclaro opere Tuo rem hanc accuratissime discussurum. Meum, ne Te quid rerum mearum lateat, properat ad Finem. Sed novae & assiduae Amicorum preces tantum apud me valuerunt, ut consentirem in figuras omnium Cometarum Historiae eorum addendas. Cui fini M. Conr. Ysenium, eximium Matheseos cultorem, sub tectum meum accepi, & huic labori adhibeo, nullam bene de Rep. literaria merendi occasionem negligere volens. Vale & feliciter age bono publico, ac mihi, ut soles, fave.

Dantisco Hamburgum die 8. Febr. 1667.

SI Cl. Reyherus sibi persuadet Cometam illum, quem in transmissa delineatione descripsit, peculiare phaenomenum esse, & ab aliis minime animadversum, longe aberrat. Si quidem hoc phaenomenum ille ipse Cometa est, quem nos omnes Mense Aprili anno 1665 observavimus, & cujus observationes & delincationem in recentiori nostro opusculo dedimus. Nihil itaque novi, nec in nebuloſa illa cinguli Andromedae aliquid deprehendit; Syrma quidem ei apposituit. Sed nec hucusque aliquod ostendit, prout cuilibet experiri integrum est. Gratulor opus Tuum ad finem properare atque ex voto omnia succedere. Figuras illas Cometarum quod attinet, scias me pariter eas jam pridem perfecisse, non solum ante aliquot jam annos illas manu mea delineavi & sculpsi, sed & omnes jam typis sunt exscriptae, expectant solummodo posteriorem & residuam partem Cometographiae. Optandum esset, ut Tuae & meae Icones inter se debite convenirent; de quo autem constabit omnibus, cum utriusque auctoris Schemata in publicum proferentur; quod ut quantocius feliciter fieri possit, faxit Deus. O. M. Nova stella in collo Ceti nunc tandem denudò apparet; id quod & vobis Hamburgi sine dubio cognitum puto. Vale & me amare perge.

N. 37. ad

20.

Occupati cir-
ca publica
commoda non
interpellandi.

Candidum
colenda ami-
cicia esto.

Publica com-
moda cura.

Cometarum
figuras cur

Auctor post
Hevelium des.

Excellenti-
bus viris de-
bitum hono-
rem tribue.

Vinci à viro
magno gloria-
sum.

Bullialdi
monita de
stella Ceti &
phaenomeno
Andromedae
1667.

Studium erga
litteras &
litteratos.

Hamburgo Dantiscum d. 18. Febr. Gregor. 1667.

Tuas gratissimas literas d. 8. hujus mensis datas ante triduum recte accepi. Ad quas tunc evestigio respondere non potui. Id nunc paucis facio. Occupationum enim & temporis utriusque nostrum habenda nobis est ratio. Nisi quod brevitatem hujus epistolae pensent adjuncta quae haud ita pridem à Cl. Oldenburgio accepi & ad eum dedi. Accipe haec, Vir Humanissime, pro Tua aequitate & boni consule, ut pote ab amico candido & boni publici amante profecta. Scito autem me semper ut par est, singularem magnorum Tuorum in Rep. Literaria meritorum rationem habiturum cunctaque officia, quae & Tibi grata, & in mea potestate fuerint, libenter praestitutum. Revera enim Te ob illa merita singulari cultu & studio prosequor. Vide autem quam & studio rem Mathematicam & bonum publicum juvandi uterque conveniamus, & tacita quadam animi consensione veluti conspiremus, licet ego Tibi hic palmam libenter meritoque concedam & ultro offeram. Non equidem laborem hunc magnum & cum haud exiguo sumtu, tum verò & retardatione operis mei conjunctum, in delineandis & aeri incidendis Cometarum figuris, diversorum Amicorum hortatu, subivissem, si mihi de Tuo proposito ante aliquot menses, ex quo illi id urgent, constitisset. Nunc referre gradum salvae promissi fide, expectatione amicorum, tum verò existimatione & re mea privata vix licet. Qua de re tamen cum Amicis agam, ut, si forte evadendi via detur, labori frustraneo me subducam & vel subtraham, ne post Homerum Iliada, post Virgilium Aeneida, post Demosthenem & Ciceronem Philippicam scribere velle videar. Utinam mihi saltem Tua prius videre quam mea edere contingeret, quod ex Tuis mea corrigerem! In quibus si ab Te dissentiam, fide clarorum & Classicorum Auctorum nixus, occasionem inquirendi veri amantibus ejus, dabo. Victus verò non tantum manus, sed & palmam Tibi dabo. Id enim cum opus est, sapientis esse Cicero, alicubi pronunciavit. Quin & ab Hevelio in Mathematicis vinci, in parte gloriae ducam. Nam & olim jam quodammodo cum gloria conjunctum visum fuit Aeneae magni dextra cadere. Quanquam procul à me absit haec temeritas, ut me Tibi hic adversarium sistam. Doceri & vinci abs Te, laudi mihi & ab omnibus dabitur & ipsemet ducam. Cl. Reyherum de illo phaenomeno Tuaeque sententia monebo. Necdum enim quidquam ex eo tempore de hoc argumento ab illo accepi, & responsum ejus in dies expecto. Monita Clar. Bullialdi de stella in collo Ceti, & de nebuloſa Andromedae publici juris facta, Te jam pridem accepisse non dubito. Observavit ille stellam illam expectatione citius die scil. 20. Jan. Nobis quoque eam hic conspiciere licuit. Cl. Mullerus, qui Te officiose salutatur, & silentium diuturnum affectam dudum valetudinem excusat, eam se ante medium Novemb. observasse dicit. Adfui heri Illustrissimo Isbrandio Fæder. Belgar. Oratori ex Suecia redeunti, qui, ut Vir est humanissimus & bonarum literarum artiumque amantissimus, in meos Tuosque labores Cometicos diligenter inquisivit, Tuique cum laude mentionem fecit, virtutes, studia & machinas Tuas Mathematicas, ut par est, deprædicans. Vale, Vir Cl. diu & feliciter, ac mihi constanter fave.

Dantisc-

Dantisco Hamburgum die 19. Martii, 1667.

Beasti me sanè, quod inprimis copiam literarum Cl. Domini Oldenburgii mecum communi-
casti. Ex quibus intellexi Ill. Reg. Societatem, suum de nostra controversia judicium suspen-
disse, donec Auzoutium, si quæ dicenda adhuc haberet, audiverit, prout Hevelius (uti scribit)
rogitavit. Verum enim verò Cl. Oldenburgius mentem meam plane secus intellexit. Ego quidem
Astronomos Anglicos rogavi, qui rem examinare ultro tum susceperant, statim postquam Episto-
lam Dn. Auzoutii legissem, ut judicium suspenderent, donec responsionem meam parasset, ne
inauditus condemnarer; factum tamen nihilominus est, ut sententiam suam, priusquam Mantif-
sa Prodrumi mei prodiret, super eâ re pronunciaverint; quemadmodum ex diario tam Gallico
quàm Anglico Eruditorum clarè patet. Minimè verò petii ut Dominus Auzoutius prærogativa
aliqua gauderet, ac secunda vice super mantissam meam audiretur. Si hoc fieri debeat, profectò
& mihi indulgendum erit, ut pari jure fruam, paribusque armis dimicem. Nam cui obtingit bis
audiri præ altero, fortunam, ne dicam Judicem longe habet benigniorem. Si igitur Cl. Auzou-
tius denuò audiendus erit, jure oportet ut replicam meam non minus expectent; atque sic con-
troversia non amputabitur, sed infinitum protrahetur. Sufficeret, meo quali quali judicio, si
protinus super eâ re quæ prima vice ab utraque parte prodiret, Ill. Regia Societas sententiam ferret,
sicque nemini primatum concederet. Tu quæso, ipse judices, anne petitum meum in summa
consistat æquitate. Verum quacunque etiam ratione res mecum suscipiatur, bono ero animo: So-
latio est observationes meas ab ipso initio ad 12, 13, & 14. Febr. fixo stare talo, à quibustotum de-
pendet negotium. Stellam in collo Ceti ego itidem à 23 Januarii deprehendi: dievero 13. ejus-
dem nondum apparuit; unde certum est, (cum toto anno diligentissime ad eam attenderim) Mens.
sc. Novembre nondum fuisse. Vale.

N. 21.

ad 37.

Hevelius de
quorundam
Anglorum
Mathemati-
corum præci-
piti sententia
quaeritur.

Controver-
siam sibi ab
Auzoutio mo-
tam ex æqui-
tate judica-
ri postulat.
Judicis ex
æquo.

Hevelii ob-
servata Co-
metæ ab initio
isquæ ad 12.
Feb. immota.

Hamburgo Dantiscum d. 12. April. Greg. 1667.

Debueram Tibi ex officii ratione ad gratissimas literas Tuas d. 19. Martii exaratas jam pridem
respondisse, post acceptas præsertim à Cl. Oldenburgio literas d. 19. Febr. datas, mihi tamen
demum d. 22 Martii redditas. Sed, crede mihi, ita per bimestre diverforum hospitum non tan-
tum prætereuntium urbem hanc, sed & in ea aliquamdiu agentium (quos inter Cl. Heinſius Tibi
quoque amicissimus, fuit) frequenti præsentia & conversatione, tum puerperio uxoris, Gliam al-
teram feliciter per D E I gratiam enixæ, aliisque negotiis & impedimentis distractus fui, ut nequa-
quam officia amicis, ac Tibi cum primis, debita præstare ex voto potuerim. Dabis igitur tantil-
læ moræ veniam æquus & facilis, qualem Te in colenda amicitia semper expertus sum. En Tibi
excerptum ex literis Oldenburgianis: unde quæ sit societatis illius celeberrimæ mens, percipies.
Doleo interim sic Tecum agi, ut scribis. Nemo enim est qui judicem vel arbitrum æquum jus utri-
que parti relinquere nec in alterutram partem propendere debere, ignoret vel neget. Itaque prope-
diem ea de re Cl. Oldenburgium pro jure amicitia & studio æquitatis admonebo. Fateor enim cum
tot Viris vastissima eruditione Clarissimis, Heinſio, Bullialdo, Kircherio, Curtio, Ricciolio, aliis-
que, quibus cum literarum commercium colo, Herculeis Te laboribus optimè de re Mathematica
meritum, ideoque omni favore & cultu prosequendum esse. Ego si quid hic possum, experiar
omnem industriam meam, præsertim si abs Te monitus fuero, Tibique id officiosæ benevolentia
fore gratum intellexero. Nam ut amicitia, sic & veritati ante omnia deesse nunquam volo. Quo
instatu sit Tua Cometographia, scire aveo. Opus meum, nisi intra aliquot menses, D E O ju-
vante non absolvetur ob molem suam, & figurarum copiam. Addere quædam operi de significatio-
ne Cometarum animus est. Horum compendium in istis xxx rationibus, quibus velut funda-
mentis tota mea sententia innititur, videbis. De his judicium Tuum & Doctissimi ac Amicissimi
Büthneri, cui pl. salutem hic adscribo, scire desidero. Vale ac mihi porro fave.

N. 38.

ad 21.

Auctor tar-
dum respu-
sum apud He-
velium multæ
impedimentis
excusat.
Æquitate fo-
vetur amicitia.

Judica ex
æquitate.
Studium par-
tum in judi-
cando cave.

Amicitiam
fove, Verita-
tem cole.

Auctor xxx.
theses de sig-
nis Comet.
Hevelio mis-
tit.

Hamburgo Dantiscum d. 26. April. Jul. 1667.

Mitto Tibi Cl. Reyheri, cum quo illa, quæ ad me scripsisti, ex amicitia, æquitatisque jure,
communicavi, responsum, quod ante paucos dies accepi d. 18. Aprilis datum. Hoc mihi
Tuam de ejus observationibus sententiam, quam me non celabis, promittit. Nil præterea, quod
nunc scribam, habeo, quam ut Cl. Büthnerum, & alios Amicos salutes. Dolor vestra & literaria
Reip. ex amisso Viro Doctissimo & Consultissimo Vincentio Fabricio me quoque tangit. Eadem
urbis hujus fortuna, quæ non ita pridem primarium Consulem, Virum virtutibus & meritis inter
Magnos reputandum Bartholdum Möllerum amisit. Ita Præclarorum quoque Virorum fatis ce-
dentium exemplis, mortalitatis & officii admonemur. Vale Vir Præstantissime & Humanissime,
diu & prosperè, ac mihi fave constanter.

N. 39.

Reyheriana
cum Hevelio
Auctor com-
municat.

Vine. Fabricii
mortem Au-
tor dolet.
Bartholdi
Möleri Conf.
Hamburg.
laus & obi-
tus.

Hamburgo Dantiscum d. 31. Maji 1667.

N. 40.

Dum responsi vicem abs Te ad meas binas 12. & 26. April. expecto, & ad finem operis pro-
pero, volui etiamnum paucis Te compellare, ut ad Te referrem, quæ de Te initio historia
Cometæ Anno 1661 visi ponere decrevi. En & excerptum ex Literis Cl. Reyheri prid. Nonas
Majas

Majas datis. Tribus verbis respondebis mihi ad hæc & superiora. Ita enim nunc nobis occupatis agendum est, Vale.

N. 22. ad
38, 39 &
40.

*Hewelius
theses xxx.
Auctoris de
signif. Comet.
approbat,
Suam Cometa-
graphiam
breui publico
se daturum
sperat,
Conatibus
Auctoris fa-
vet.
Balthas. Mo-
retus Hewelio
amicus.
Alb. Curtius
Hewelio ami-
cus.*

Dantisco Hamburgum d. 7. Junii 1667.

CUM nihil notatu dignum Tibi perscribendum habuerim, variisque occupationibus curisque districtus fuerim, studio responsum meum ad ternas Tuas imo quaternas, ni fallor, hucusque distuli. Gratias habeo multas, quod sententiam Tuam de effectibus & significationibus Cometarum, quæ sanè perplacer, mecum communicare volueris; quam etiam iussu tuo nuper Domino Buthnero transmissi. Ego vix pauca quædam eâ de materia in Cometographiâ attingam, sufficiat Te, aliosque plurimos rem eandem jam plenius pertractasse. De cætero in Cometographiâ meâ alacriter pergo, spero exeunte anno, si papyrus ex Batavia tantummodo impetrare possim, plane ad finem eam me perducturum. Tuum verò opus, uti percipio, citius in publicum, quod ut fiat, faxit DEUS O. M. Lubenter nomina eorum virorum Tibi significarem, quos sibi Cl. Oldenburgius (quem humanissime salvere velim) postulat, sed nullos planè, Mathematici & Philosophiæ solidæ operam dantes in Poloniâ, Lithuanîâ ac Livoniâ novi. Quinam verò in Germania adsint, Tu melius explorare poteris: ego namque nec ibidem ullum habeo, cum quo commercium exerceo literarium, præter Balthasarum Moretum P. Soc. I. Vratislaviæ commorantem, vosque Hamburgenses. Haud ita pridem à Celeberrimo R. P. Alberto Curtio per breves quidem, sed humanitate plenas accepi, quibus me certiore reddidit, se aliquot exemplaria Historiæ Sux Cœlestis ad me transmississe; sed nulla prorsus hæcenus accepi, qui factum sit, nescio. Hæc itaque literas, nisi grave est, rogo ei perferendas cures, ad quævis officia Tui gratia subeunda rursus sum paratissimus Vale. ac porro fave.

N. 40.
ad 22.

Hamburgo Dantiscum d. 26. Julii Greg. 1667.

*Occupati vel
silent vel bre-
viloquentia
gaudent.
Mercurius in
Sole quando
visus.*

EXspectabam ad huc Reverendi Curtii responsum ad Tuas à mè ritè curatas: quod huic meo adjungere volebam. Sed cum nil responsi ab eo compareat, nec mihi quidquam de Viri Doctissimi ab excessu Illustrissimi Raturensteinii, communis amici constet rebus studiisve, nolui diutius officium meum differre. Multis autem laboribus occupatum non minus & ipse occupatus, paucis compello. Exspecto abs Te responsum quod tribus verbis absolves, de parallaxibus Cometarum, quarum nuperis abs Te meis d. 31. Maji datis, feci mentionem. Nunc autem velim tribus quoque verbis respondeas de Mercurio Anno 778. (notante Angelo cratore (Chronol. l. 6.) in Sole viso. En verò Tibi ea quæ de illa celebri observatione Anno 807. facta in Historia Cometæ CLXI dixi, & quæ deinceps commentatus sum ac operi ad calcem addenda decrevi. Vale.

Dantisco Hamburgum die 26. Julii. 1667.

*Tychonica
observat. edita.
Curtius de
rep. literaria
benè meritus.
Observatio-
nibus Tycho-
nicis deest li-
ber 12. anni
1593.*

TANDem observationes Tychonicas omnes, studio atque operâ Lucii Baretti editas, à Rev. P. Alberto Curtio obtinui, de quibus multum multumquæ Rei literariæ gratulor, & ut Auctori eâ de causâ quoque gratias agere possim debitas, has conscripsi literas; quas peto humanissimè, ut data occasione ei transmittas: ad paria officia rursus sum paratissimus. In dicto opere deperditus est liber duodecimus observationum Tychonicarum anni 1593. Qui, si Hafniæ asservatur, rogandus erit Cl. Bartholinus, ut eundem quantocius proferat, nec non totum exemplar impressum cum manuscripto Danico conferre curet: quò si in quibusdam discrepantia quædam intercederet, eâ de re Astronomos admoneret; profectò non solum in meum, sed in omnium cœlestium rerum Inspectorum magnum cederet emolumentum. Vale.

Hamburgo Dantiscum postr. Kal. Aug. Greg. 1667.

*Amicitie
certamina
conveniunt in
tempore.
Auctor prio-
ra postulata
Hewelio in
memoriam
revocat.*

*Rex Danie
meritissimo
laudatur.*

VIDE quam conspiremus animis & benevolentia simul etiam certemus! Octavus ab hinc dies agitur, quum uterque litteras nostras daremus. En Tibi meum responsum ad Tuas, quas hodie accepi. Si & Tu ad meas nunc respondeas, erit quo nomine uterque nobis gratulemur. Ego præsertim, qui magno cum desiderio responsum ad binas meas d. 31. Maji, & 26. Julii exaratas abs Te exspecto, dum operi meo colophonem impono. Miror autem nullam Te prioris illius epistolæ facere mentionem. Inde suspicor eam vel non fuisse rectè Tibi redditam, vel inter tot gravissimos labores oblivioni traditam. Præcipuum, de quo ibi Tecum egi, erat de parallaxibus Cometarum, an & quomodo hæc Lunari minores ex Tychone contra Aristotelem, & Claremontium aliosque demonstrari possint. Ubi dixi tantæ controversiæ decisionem abs Te nobis exspectandam esse. In nuperis ad Te datis litteris de Mercurio in Sole Anno 778. viso Te consului. Ad utrumque tribus verbis quam primum responde, & descriptionem Cometæ Anno 1580. visi, brevem licet, adjunges ex Tychone, de cujus observationibus à Doctissimo Curtio editis & ad Te missis, non tantum Tibi, sed & Reip. literariæ plurimum gratulor. Quas & quales nobis munificentia Augustissimi Regis Danorum, Maximi Musarum Evergetæ, datura sit, nondum scio. Perfectissimas tamen fore, nullus dubito. Vellam hodie de hac re aurem Cl. & Humanissimo Erasmo Bartholino, eique Tuarum litterarum apographum mittam. Salutem plurimam dic à me Cl. Buthnero, cui me brevi, si Deus volet, responsurum spero. Salve & Tu & Vale.

P. S.

P. S. Gratulare & Tu mihi de reddita tandem mihi Astronomiâ Philolaicâ, quam ante bien-
nium Cl. & Humanissimus Bullialdus munus ad me miserat, & quæ prius Gedanum quàm Ham-
burgum perlata erat. Iterum Vale.

*Astronomiâ
Philolaicam
Bullialdi tan-
dem se acce-
pisse Auctor
gaudet.*

Dantisco Hamburgum die 10. Aug. Anno 1667. S. N.

Interrogata Tua adeò brevibus expedire nequeo. Materia namque illa de Parallaxibus adeo am-
pla ac ardua est, ut coactus fuerim vastissimum volumen ea de re componere. Si tribus verbis
tantummodò significandum sit, quid sentiam; scias me omnes Cometas æthereos statuere, &
nullum unquam Cometam ortum occasumque suum in aëre habuisse: at quomodo hoc ipsum in-
dubitate ex Parallaxibus demonstratur, fuscè ex opere nostro mox mox percipies: brevi enim divino
annuente Numine ei finem imponam. De Mercurio nihil amplius dicendum habeo, quàm quòd
firmiter existimem, neminem ante Cassendum Mercurium observasse in Sole; ut ut Historicorum
nonnemo aliter sentiat. Observationes Tychonicas Cometæ 1580 libenter Tibi transmitterem;
sed eas nusquam in Historiâ Cælesti, observationibus nempe Tychonis offendi: cum ab anno 1582
primum suam ducant originem. At verò Cometæ 1585. observatio invenitur in Epistola Tych.
Vale, & ignosce quod sim in rescribendo brevior, quàm meritò debebam. Non solum enim sum
occupatissimus, sed negotiis serio totus obrutus.

*Hewelius
Auctori res-
pondet, si do-
ctrinam de pa-
rallaxibus
Cometarum
copiose per-
tractare in o-
pere suo, mori
edendo.*

Hamburgo Dantiscum d. 16. Aug. 1667.

Eadem planè ratio meorum laborum, quæ tuorum est. Nam in relegendo & sic perficiendo
opere verfor: cui ultima manus imponenda magnam requireret curam, si per tot alia negotia
necessario ad vitam tuendam expedienda & inevitabilia impedimenta liceret. Satisfactum mihi est
Tuo, brevi licet, responso. In novas enim easque solidas spes nos erexisti dum promittis certa fi-
de, brevi nos præclarissimum Tuum opus inque eo explicatam de parallaxibus & sede Cometarum
doctrinam visuros. En quæ nuper accepi à Cl. Bartholino. Cui exemplum Tuæ epistolæ hodie
mihi redditæ jam jam misi. Brevitati & Tuæ do, & meæ postulo veniam æquam. Monco, nos
aliquot ab hinc diebus singulis vespers Andromedæam illam nebulosam videre. Cujus observationes
accuratissimas Tu nobis dubio procul dabis. Vale.

*Auctor occu-
patissimus
brevitati in-
dulgēt in scri-
bendo.*

*Hewelii opus
Cometicum
magno cum
desiderio ex-
spectat.*

Addenda Communicationi Bartholinianæ.

Hamburgo Hafniam die 4. Dec. S. V. 1666.

Cum non exiguum discrimen rationum de natali Inclytæ Academiæ Vestræ anno apud Aucto-
res animadverterim, æquum censui Nobilissimum & Humanissimum Rötlinium, commu-
nem Amicum, Teque de hac re consulere. Rogo autem, ut, urgentibus operis mei editionem
Amicis & typographis, responsum quam primum accipiam. Exspecto abs Te & illas satis jam à Te
celebres factas observationes Norvagicas & Hollaticas, multique alii mecum veritatis cognoscendæ
cupidi. Vale ac mihi constanter fave.

*Bartholinum
Erasm. Au-
tor de vero
natali Acad.
Hafn. consu-
lit.*

Hafnia Hamburgum d. 15. Dec. S. V. 1666.

Ex litteris scriptis die 4. Decemb. intellexi tibi jam longum usum variarum occupationum facile
perduxisse ad illam animi æquitatem ut meam causam apud te agas si negligentior in scribendo
fuerim. Sua quisque exempla debet æquo animo pati. Curarum mole jam satis oppresso Magistra-
tas Academicus hoc anno committitur. Totus præterea in observationibus Tychonicis edendis
occupor. Tamen quoniam mea opera indiges in assignandis Regiæ hujus Academiæ incunabulis, tuæ
petitioni non deero. Exterorum Chronologorum dissidia facile component Patrii Scriptores,
quos inter nuper ex Regiis foundationibus & Rescriptis, Historiam Universitatis concinnavit Vir
eximius, Erasmus Pauli Windingius, Professor Geograph. & Histor. nec non Collegii Cancellaria
& Justitiæ Assessor. Ex qua patet à Christiano I. fundatam esse hanc Academiam Anno 1478,
& initium Universitatis factum Anno 1479, die 1. Jun. inaugurali Oratione solenni in laudem
scientiarum, &c. Joannem deinde Regem patris foundationem accurate confirmasse Anno 1487. die
19. May. Postea Christianum III. Anno 1538. collapsam tempore Christ. II. & Frid. I. restituif-
se. De Cometis adhuc scrupulus hæret, nondum observationes suas permittentibus Mejero &
Wandallino. Quod si mature earum mihi facta fuerit copia, operam non detrectabo. Nuper
typographia nostra excudit Quæstiones meas Academicas de Poris corporum & consuetudine, quas
data oportunitate una cum Auctario Trigonometriæ initio ætatis edito transmittam. Hisce
Vale & me amare perge.

*Æquus in
colenda ami-
citiâ esto.*

*Bartholinus
Erasm. supre-
mum magi-
stratum
Acad. Hafn.
gerit.*

*Erasmus
Pauli Win-
dingius lau-
datur: histo-
riam Acad.
Hafn. edit.
Observant.
Norvag. &
Hollat. non
comparent.*

Hamburgo Hafniam d. 11. Jan. 1667.

Non potui uestigio respondere ad literas Tuas d. 15. Dec. Tua, id est, amicissima manu,
datas ob molem continuorum laborum, quos publico maximâ ex parte consecratos esse nosti.
Gratias Tibi ago de prompto & sufficienti, quod ad Natales Almæ Vestræ Academiæ attinet responso:
tum de

*Silentium
amici occupa-
ti apud ex-
cusa.*

*Observat.
Norvag. &
Holsat. Au-
tor Bartholi-
no in memo-
riamrevocat.*

*M. Conrad.
Ysenius lau-
datur.*

*Hujus opera
Auctor in de-
lineandis Co-
metarum fi-
guris visitur.*

tum de exposita studiorum tuorum ratione, & promissis operibus Quæstionum Tuarum Academicarum & Auctarii Trigonometriæ nuper editis. Do & ego operam sedulo, ut exempla operis mei quam ocyssimè publico & Vobis Amicis Integerrimis donem. Sed antequam operi meo colophonem imponam, fac ut observationes Norvagicas & Holsaticas, quas nosti, & quibus superstruis sententiam de geminò cometa hybérno, accipiam. Multum enim hoc ad rem faceret, imò singulare phænomenon forte à nullo observatum, vel distinctum Cometen à priori, ut notas, proderent. Aliquot hebdomades elapsæ sunt, ex quo mihi M. Conradus Ysenius Philosophiæ, præsertim verò Matheseos cultor egregius, adhæret. Cujus opera in tractando argumento Cometico ante hac mihi fuisset perutilis. Nunc tamen etiam opera ejus, in figuris præsertim Cometarum (quorum quidem paulò accuratiores descriptiones habentur) delineandis operique meo inferendis, utor. Huic perlegenda tradideram Tua, quæ scilicet de nuperis Cometis commentatus es, ut ex iis exciperet tantum, quantum ad intelligendas Tuas figuras, operi meo insertas pertinet. Id ille fecit, & ita quidem, ut in quibusdam, quæ dubia occurrerunt, & elucidationem merentur, consilium Tuum, Vir Doctissime, requirat. Hoc ut quam primum, properante scilicet ad finem typographo, accipiam, humanitas Tua efficiet. Vale ac mihi constanter fave.

PROPOSITIO. II.

Ex observatis Cometæ distantis à duabus Fixis Longitudinem & Latitudinem invenire.

*Bartholini
propositiones
& observa-
tiones ex ejus
Comment. de
Cometa 1664
& 1665.*

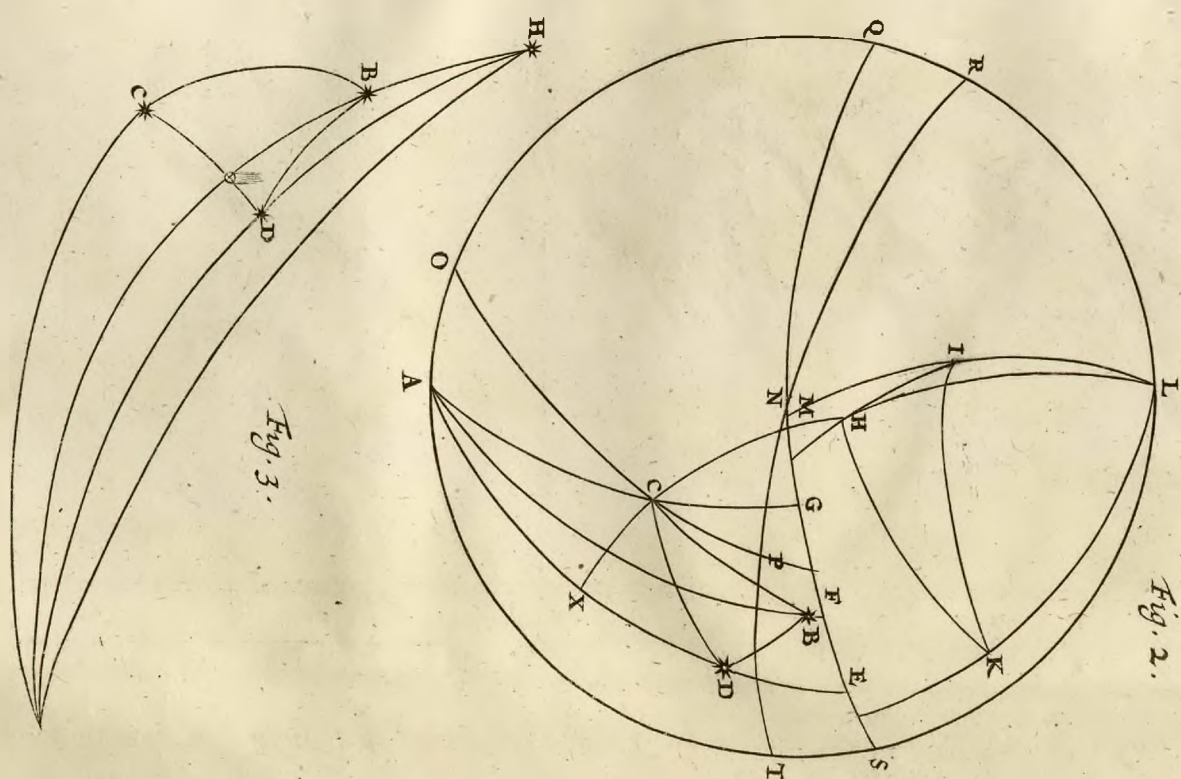
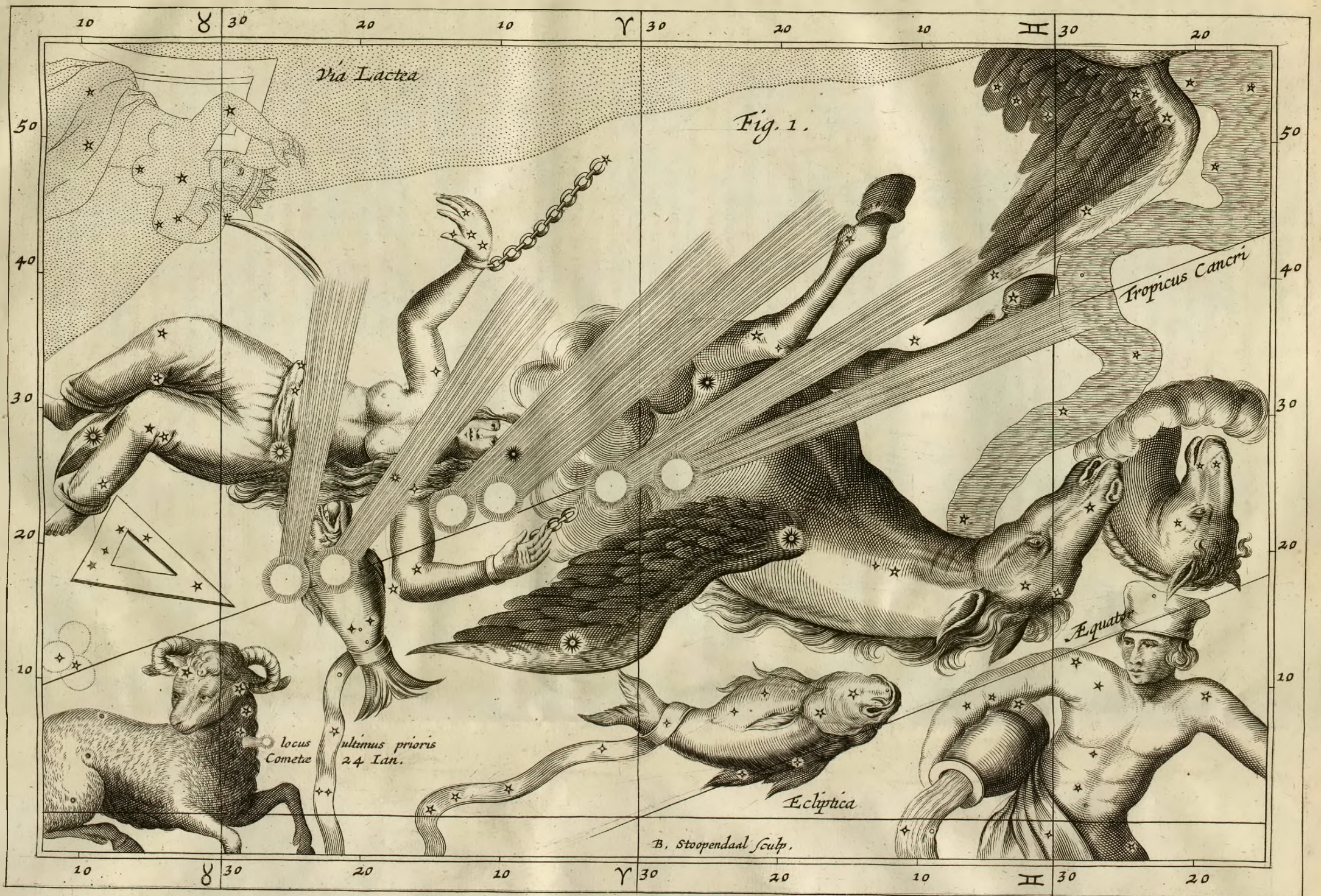
AD Phænomeni alicujus Longitudinem inquirendam varios modos excogitarunt Artifices. Nos illum elegimus, quo ex observatis Cometæ à binis stellarum Fixarum distantis certius, quam ex Altitudinibus & Azimuthis constituitur ejus locus in Ecliptica.

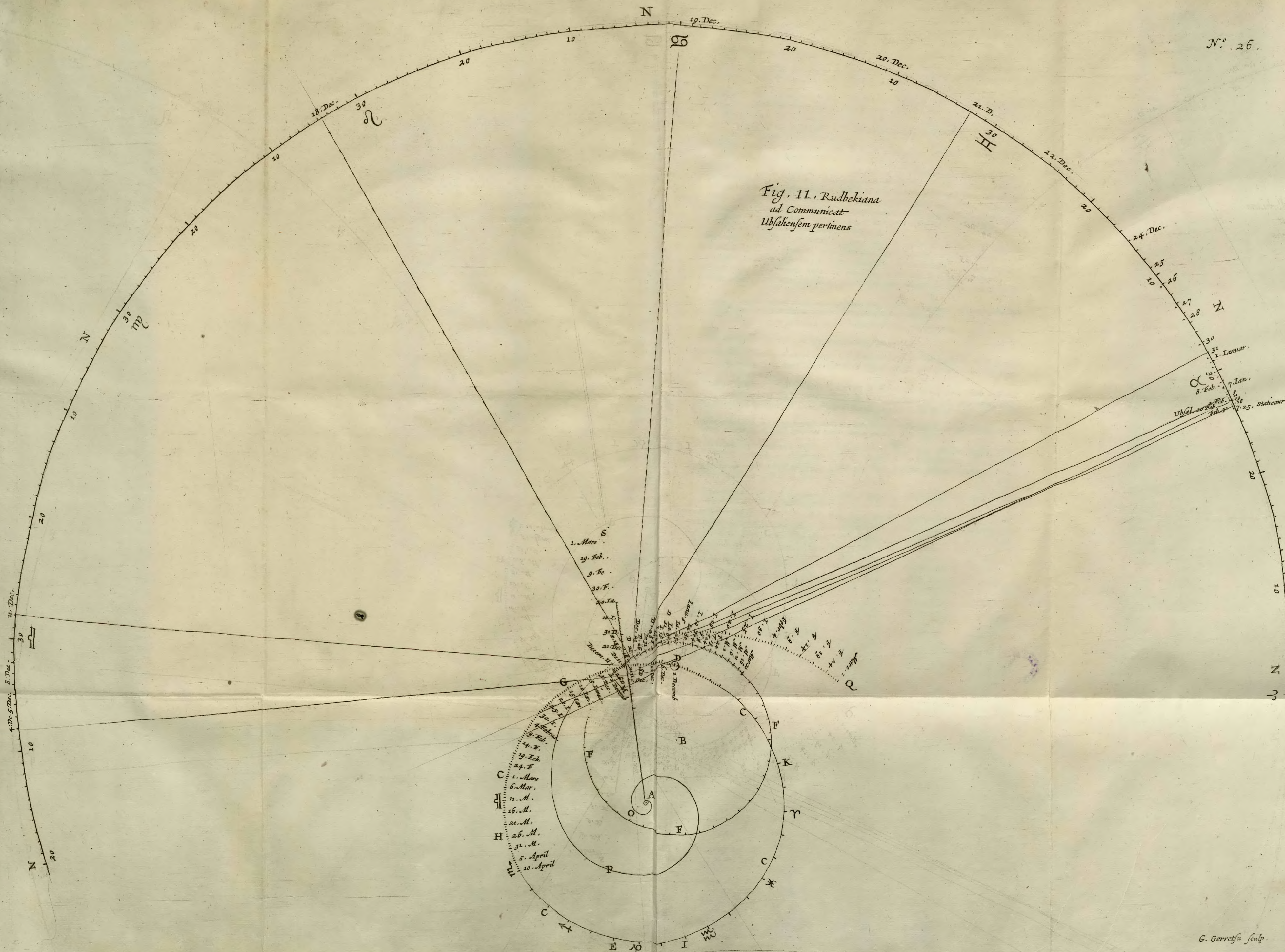
Affluatur ergo observatio habita hic Hauniæ Anno 1664. die 23. Dec. S. V. cùm distaret Cometa à lucida in oculo γ . dicta Aldebaran $23^{\circ} 23'$. & à pede lucido Orionis dicto Rigel $21^{\circ} 15'$. Verùm cum distantia eodem instrumento accepta inter Aldebaran & lucidam γ . esset tantum $35^{\circ} 29'$. quæ necessario ex observatis Tychonis & calculo debebat esse $35^{\circ} 32'$. apparet deficere à veris distantias hoc sextante sumptas minutis tribus, quæ addenda sunt, adeoque erit illa inter Cometam & Aldebaran $23^{\circ} 26'$. hæc vero inter Cometam & Rigel $21^{\circ} 18'$. Ad operationem hanc ritè absolvendam Longitudines & Latitudines Fixarum ex Longomontani Tabb. Danicis ad datum tempus inquisivimus, & invenimus oculi γ . Latitudinem $5^{\circ} 31'$. A. Longitudinem vero $65^{\circ} 7'$. Deinde latitudinem lucidi pedis Orionis $31^{\circ} 12'$. A. & longitudinem $72^{\circ} 12'$. relictis minutis secundis. Ex quibus datis erit proclive beneficio Triangulorum Sphæricorum obliquangulorum propositum obtinere. Nam sit in adjecto Schemate E. S. Ecliptica R. T. æquator, qui sese inter secant in puncto N. æquinoctiali verno; deinde A. Eclipticæ polus Australis, C. Cometa, B. oculus γ . & D. lucidus pes Orionis. Ductis à polo A. per tria hæc puncta circulorum quadrantibus A. G. A. T. & A. E. ad Eclipticam, erit puncto F. longitudo Aldebaran à puncto Æquinoctiali N. in Ecliptica terminata, & Longitudo Rigel puncto E. Cometæ vero puncto G. Deinde Latitudo Aldebaran erit arcus B. F. Rigel vero D E, & Cometæ C. G. Hinc si subtrahatur Longitudo Aldebaran $65^{\circ} 7'$. à Longitudine Rigel $72^{\circ} 12'$. constabit Angulus B. A D. $7^{\circ} 5'$. & quoniam D. A. & B. A. sunt complementa Latitudinum observatarum Fixarum, ergo datis primo in Triangulo Sphærico obliquangulo duobus lateribus B. A. $84^{\circ} 29'$. & D. A. $58^{\circ} 48'$. cum angulo comprehenso B. A. D. $7^{\circ} 5'$. investigari potest latus B. D. $26^{\circ} 32'$. designans distantiam inter prædictas Fixas.

Ut enim subtenfa dupli arcus ex minori laterum datorum & complemento majoris constati (quod idem duplum ex summo ac differentia dicti complementi majoris & lateris minoris constat) ad ejusdem subtenfa dimidium vel sinum summa lateris minoris & complementi majoris: ita & summa sinuum dictarum & summa & differentie ad sui dimidium. Vel etiam ut totum subtenfa ad integram summam sinuum; ita subtenfa dimidium ad summam semissem. Rursus ut subtenfa dimidium ad semissem summæ sinuum: ita sinus complementi anguli dati ad aliam rectam in tantum à sinu complementi lateris quæsti distantem, quanta est differentia semissis summæ sinuum ac dimidia subtenfa, prout hoc ingeniose demonstrat celeberrimus Astronomus Christianus Longomontanus in solutione Triangulorum Astronomia sue Danicæ præmissa, modum simul ex hoc fundamento commonstrans facillimo prosthaphereos seu additionis & subtractionis compendio Triangula quævis plana simul & spherica solvendi, in primis quantum ad hoc negotium, Dogmate quarto Triangulorum Sphæricorum his verbis:

1. Minorem arcum & complementum majoris eorum qui datum angulum ambiunt, invicem adde & aufer: utriusque S. R. adde si minor arcus major fuerit complemento majoris: alias subtrahere, & aggregati seu differentie dimidium erit inventum primum.
2. Deinde hoc inventum primum à sine aggregati subduc, & residuum erit inventum secundum.
3. Tertium autem inventum est S. R. complementi anguli dati.
4. Quo ducto in inventum primum * & factò in radium diviso, quotus erit inventum quartum.

* NB. Si nimirum inventum illud primum dimidium summæ sinuum fuerit, seu autem differentia dimidium; tum non primum illud, sed secundum inventum in tertium ducendum pro investigando quarto proportionali, id quod

ex demonstratione casus secundi Reg. 1. Prosthaph. Longom. nec non & dogmatis secundi & hujus quarti evidens est.

5. Cui, invento secundo addito * conflatur sinus complementi lateris quaesiti.

NB. * Si nimirum primum in tertium pro inveniendō quarto ductum fuit; sin autem secundum in tertium ductum, tum non hoc, sed primum illud invento quarto addendum pro obtinendo quaesito.

6. Quae tamen ultima hac regula per multiplicationem inventi primi (vel etiam secundi) in inventum tertium pro quarto invento trans acta sunt, modo prosthapharisi subjiciantur, expeditissima fere in iis ratio est, praesertim quando secunda minuta negligantur. Cum enim complementum anguli dati in arcu suo semper notum sit, quaeritur duntaxat arcus respondens invento primo (vel secundo) & continuatur operatio juxta Reg. 1. Prosthaph. initio propositam.

Deinde in eodem triangulo dato praeter A. D. & A. B. priora data latitudinum complementa latere invento B. D. $26^{\circ}.32'$. quaeritur angulus. A. D. B. 164° .

Eodem fere modo per Dogm. 2. Triang. Sphaeric. Longom. ut enim subtensa dupli arcus ex minori majorisque complemento collecti ad summam sinuum aggregati ac differentia eorum arcuum, ita dimidium illius subtensae ad dimidium summa sinuum; sed & ut idem dimidium summa sinuum ad subtensae dimidium, quod in compendio prosthapharetico radium circuli minoris refert; ita ut sinus complementi lateris seu arcus angulo quaesito oppositi, itidem ad minorem peripheriam collatus (minutus nimirum differentia dimidii sinuum & sinus aggregati lateris minoris & complementi majoris) ad sinum complementi anguli quaesiti. Hinc ad normam praeceptorum citat. Dogm. 2.

1. Juxta primam Reg. Prosthaph. minorem arcuum & majoris complementum eorum qui angulum quaesitum ambiunt invicem adde, & aufer, utriusque sinum adde, si minor arcus complemento majoris major fuerit; sin vero minor, subtrahere, & summa seu differentia dimidium erit inventum primum.

2. Hoc invento primo à sinu summae angulorum subducto, residuum est inventum secundum.

3. Tertium inventum est differentia sinus complementi lateris angulo quaesito oppositi & inventi secundi.

(quidem si inventum primum dimidium summa sinuum fuerit sint primum dimidium differentiae fuerit illius primi & sinus complementi lateris angulo quaesito oppositi differentia inventum tertium erit.)

4. Porro duc inventum tertium in S. T. ac divide factum per inventum primum.

(Illud si dimidium summae fuerit; sin differentiae dimidium, per secundum.)

Exit in quorum sinus complementi anguli quaesiti, si sinus complementi lateris oppositi major fuerit, invento secundo; sin vero minor, exit sinus excessus ultra Quadrantem, quo quadranti adjecto angulus quaesitus obtusus efficitur.

Postea cum observatae sunt distantiae inter Cometam & Aldebaran $23^{\circ}.26'$. nec non Cometæ à Rigel $21^{\circ}.18'$. constabunt quantitates arcus B. C. & D. C. quorum ope una cum latere B. D. $26^{\circ}.32'$. ante invento in triangulo B. D. C. inveniri potest angulus C. D. B. $58^{\circ}.50'$.

Eodem videlicet modo, eademque demonstrationis vi, qua proxime praecedens angulus inventus juxta cit. Dog. 2. Sphaer. ut enim ibi, sic & hic latera tria dantur quorum ope inquirendus angulus.

Qui si in hoc casu subtrahatur ab angulo, prius invento A. D. B. 164° . patebit angulus C. D. A. $105^{\circ}.10'$. Porro quoniam in Triangulo A. D. C. dantur A. D. Complementum latitudinis Rigel $58^{\circ}.48'$. C. D. distantia Cometæ à Rigel $21^{\circ}.18'$. & angulus modo inventus C. D. A. $105^{\circ}.10'$. possumus elicere latus C. A. $66^{\circ}.21'$.

Itidem per dogma 4. sup. cit. : secundum quod ex duobus lateribus cum angulo incluso vel comprehenso datis eruitur latus tertium eidem angulo oppositum.

Quod exhibet complementum latitudinis Cometæ, ipsamque Latitudinem C. G. $23^{\circ}.39'$. Australem Denique in eodem Triangulo ex datis tribus lateribus A. D. complemento latitudinis Rigel $58^{\circ}.48'$. A. C. complemento latitudinis Cometæ jam inventæ $66^{\circ}.21'$. & D. C. distantia Cometæ à Rigel $21^{\circ}.18'$. eruitur angulus D. A. C. $22^{\circ}.30'$.

Itidem per dogma Longom. 2. Sphaer. sup. cit. quo ex tribus lateribus datus eruendus angulus.

Qui sublatus in hoc casu à longitudine Rigel $72^{\circ}.12'$. exhibet Cometæ longitudinem quaesitam, $49^{\circ}.42'$. hoc est $15^{\circ}.42'$. 8.

Eadem methodo inveniri potest ad singula tempora observationis Cometæ locus ejus in Ecliptica, adhibita tantum necessaria in Schematibus circumspectione, diversis casibus occurrentibus accommodandâ. Sic observatus fuit Cometa 24. Jan. Anno. MDCCLXV, à capite Andromedæ distare $25^{\circ}.49'$. nec non à pede lucido Erichonii $51^{\circ}.5'$. sed emendatae juxta exemplum distantiae erunt à cap. Andromedæ $25^{\circ}.52'$. à pede Heniochi $51^{\circ}.8'$. Quibus datis consulatur diagramma superius, ubi versus polum Eclipticæ boreum L. constituta est demonstratio, existente jam Cometa in H. sitque I. caput Andromedæ, K. pes Heniochi, quarum latitudines &

F f f f f

Longi-

Longitudines ad præscriptum tempus inveniuntur, nempe capitis Andromedæ Longitudo $5^{\circ} 42'$. γ . Latitudo $25^{\circ} 42'$. B. pedis Heniochi Longitudo $17^{\circ} 54'$. Π . Latitud. $5^{\circ} 20'$. B. Ergo in Triangulo Sphærico obliquangulo L. K. I. data sunt I. pro latere I. K. Latus L. K. $84^{\circ} 40'$. Compl. Lat. Ped. Heniochi. Latus I L. $64^{\circ} 18'$. Compl. Lat. Cap. Andromedæ. Angulus I L K. $68^{\circ} 12'$. Diff. Long. Ped. Hen. & cap. Andr. Ex quibus elicitur, Latus I K. $68^{\circ} 4'$. per Dogm. 4.

II. In eodem Triangulo pro Angulo I K L. data sunt. Latus L K. $84^{\circ} 40'$. Comp. Lat. Ped. Hen. Latus I K. $68^{\circ} 4'$. modo inventum. Basis I L. $64^{\circ} 18'$. Compl. Lat. Cap. Andr. unde eruitur quæsitus Angulus I K L. $64^{\circ} 24'$. per Dogma 2.

III. In Triangulo H I K. dantur pro Angulo H K I. Latus I K. $68^{\circ} 4'$. ante inventum. Latus K H. $51^{\circ} 8'$. distantia Com. à ped. Henjochi. Basis H I. $25^{\circ} 52'$. dist. Com. à cap. Andr. hinc investigatur quæsitus angulus H K I. $22^{\circ} 54'$. itidem per Dogm. 2. cui addito ante invento Angulo I K L. $64^{\circ} 24'$. inveniatur quantitas Anguli H K L. $87^{\circ} 18'$.

IV. In Triangulo H K L. dantur pro latere H L. Latus L K. $84^{\circ} 40'$. Comp. Lat. ped. Hen. Latus H K. $51^{\circ} 8'$. Dist. Cometæ à pede Hen. Angulus H K L. $87^{\circ} 18'$. modo inventus. Hinc exurgit Latus H L. $84^{\circ} 34'$. per Dogm. 4. cujus Comp. est H V. $5^{\circ} 26'$. Latitudo Cometæ Bo-realis.

V. In eodem Triangulo dantur pro Angulo H L K. Latus L K. $84^{\circ} 40'$. Comp. Lat. ped. Hen. Latus L H. $84^{\circ} 23'$. Compl. Lat. Comet. modo inventæ. Basis H K. $51^{\circ} 8'$. Dist. Com. à pede Hen. Hinc emergit quæsitus Angulus H L K. $51^{\circ} 24'$. per Dogm. 2. qui subductus à $77^{\circ} 54'$. Longit. ped. Hen. relinquit $26^{\circ} 30'$. Longit. Cometæ. Superioribus hisce observationibus addi potest illa quæ die 20. Dec. cum primum discussis nubibus appareret Cometa, Hauniæ filorum extensionis beneficio habita à M. Julio Reichelt hor. $10\frac{1}{2}$ vesp. per lineam rectam transeuntem lucidum humerum Orionis, extremam balthæi ejusdem & Cometam & aliam quæ conjungebat stellam in tergo Leporis, Cometam & stellam in capite Leporis. Ex quibus observatis proclive fuit locum Cometæ ad momentum observationis elicere constituta Fig.

	Long.	Lat.
III. H. Lucid. hum. Or.	$24^{\circ} 6'$. Π .	$16^{\circ} 6'$. Austr.
B. ult. Balt. ejusdem.	$20^{\circ} 0'$. Π .	$25^{\circ} 21'$. A.
D. in dorso Leporis	$16^{\circ} 43'$. Π .	$41^{\circ} 5'$. A.
C. in cap. Leporis	$10^{\circ} 26'$. Π .	$39^{\circ} 4'$. A.

Hinc inventa dist. Hum. Or. & Balt. ejusdem $10^{\circ} 1'$. stella in terg. Lep. & extr. Balt. $15^{\circ} 58'$. hum. Or. & terg. Lep. $25^{\circ} 47'$. Balt. & cap. Lep. $15^{\circ} 55'$. cap. & terg. Lep. $5^{\circ} 12'$. Com. & dorf. Lep. $3^{\circ} 57'$. demum Com. Longit. $11^{\circ} 59'$. Π . Latit. $39^{\circ} 29'$. A.

P R O P O S I T I O I I I.

Ex inventis Cometa Longitudinib. & Latitudinib. ejus Asc. Rectas & Decl. ad singulos dies invenire.

HAud difficulter id præstabitur beneficio Probl. 1. cap. 2. lib. 11. Sphæricor. Christierni Severini Longomontani. Sit enim in Schemate supra designato Cometæ locus in C. cujus inventa fuit Longitudo ab N. puncto æquinoctiali verno ad G. $49^{\circ} 42'$. seu $19^{\circ} 42'$. δ . deinde & Latitudo ejus G. C. $23^{\circ} 39'$. Nam sic in Triangulo Sphærico obliquangulo O. A C. dantur tria nempe latus, O. A. distantia polorum $23^{\circ} 32'$. A C. latus quod est complementum Latitudinis Cometæ $66^{\circ} 21'$. denique Angulus O A C. $139^{\circ} 42'$. qui in hujus observationis exemplo invenitur, addita Longitudine Cometæ inventa $49^{\circ} 42'$. ad Quadrantem 90 . Ex quibus datis invenire licet tertium latus O. C. $84^{\circ} 54'$. per Dogma 4. Quod est Complementum declinationis Cometæ C. P. $5^{\circ} 6'$. Deinde pro Ascensione Recta Cometæ investigandus erit Angulus C. O. A. in eodem Triangulo A. C. O. ex tribus cognitis lateribus O. A. $23^{\circ} 32'$ & C. A. $66^{\circ} 21'$. nec non invento jam O. C. $84^{\circ} 54'$. nimirum $36^{\circ} 31'$. per Dogma. 2. ejus quippe complementum metitur in Æquatore Arcum N. P. $53^{\circ} 29'$. quo denotatur Ascensio recta Cometæ in C. existentis.

P R O P O S I T I O I V.

Cometæ motum in suo orbe nec non locum intersectionis & angulum inclinationis cum Ecliptica invenire.

EX eisdem supra inventis longitudinibus & latitudinibus Cometæ inquiratur jam motus proprius, deinde & angulus inclinationis & locus ubi interfecatur ab orbe ejus Ecliptica. Nam si in eodem Schemate ponantur C. & X. Cometæ loca duo in proprio orbe quorum locorum longitudes & latitudes constiterint (hic nimirum. 23. ubi Long. 19°. 42' & Lati. 23°. 39'. A. ille 24. Dec. ubi long. 14°. 13'. 8. Lat. 17°. 49'. A. Assumpto puncto A. pro polo Eclipticæ Australi, dantur in triangulo A. C. X. duo latera cum angulo comprehenso, nempe A. X. 66°. 21'. & A. C. 72°. 11'. Complementa latitudinum Cometæ inventarum, nec non angulus C. A. X. quem patet facit differentia Longitudinum datorum Cometæ locorum 5°. 29. ex quibus datis investigantur X. C. Cometæ motus in proprio orbe 7°. 46'. per Dog. 4. præterea ex duobus datis A. X. 66°. 21'. A. C. 72°. 11'. tertioque jam invento C. X. 7°. 46'. lateribus, & angulus A. C. X. 137°. 39'. (per Dogm. 2.) quo jam jam indigebimus. Hinc in triangulo X. M. E. rectangulo ad E. quia A. E. arcus ex polo ductus est, circuli Q. S. Eclipticæ, dantur primo X. E. Latitudo Cometæ 23°. 39'. deinde M. X. E. anguli A. X. C. modo inventi complementum ad duos rectos 42°. 21'. unde facile ex norma triangulorum Sphæricorum rectangulorum innotescit angulus X. M. E. inclinationis orbis Cometæ cum Ecliptica 51°. 54'. per 1. Regul. Prosthaphæreseon; quin & latus E. M. 20°. 5'. Quod, cum aufertur à Longitudine Cometæ N. E. 49°. 42'. ad datum locum & tempus quaesita reperietur punctum M. intersectionis viæ Cometicæ 29°. 37'. γ. Sequentium dierum motus si ex observationibus investigentur, apparebit Cometæ continuo celeritatem fuisse diminutam. Nam postquam motus inter observationem diei 23. & 24. Dec. inventus fuerit 7°. 46'. inter observationem diei 24. & 25. Dec. non reperietur nisi 5°. 2'. & inter 28. & 29. Dec. 2°. 13'. & tandem inter 29. & 30. Dec. 1°. 38'. Celerrimum quoque colligunt 12°. 2'. observationes Norvegicæ inter diem 19. & 20. Dec. Hinc angulum obliquitatis orbis Cometæ cum Ecliptica valde inæqualem una cum puncto intersectionis diverso invenimus, collatis observationibus dierum 24. & 25. Dec. cum observatis dierum 28. & 29. quippe ex illis elicitur angulus obliquitatis 51°. 11'. punctumque intersectionis 29°. 13'. γ. ex his vero innotescit angulus obliquitatis 36°. cum puncto intersectionis in 25°. 33'. γ. Ex motu hoc sensim lanquescente contrario signorum Zodiaci ordine promoto collatis observationibus nostris & aliorum continuari potest semita Cometæ, id quod Fig. 1. delineatum exhibemus ab A. per loca B. C. D. quæ Clarissimi Viri Bûthneri observationes Gedanenses exhibent: deinde per E. & F. ubi ingeniosissimus noster Thomas Walgensteinius Parisiis eum observavit, & tandem per G. H. I. K. L. M. N. O. P; Quibus in punctis usque ad Q. nos met ipsi eum animadvertimus. Ita Excellentissimus D. Erasmus Bartholinus in suo de Cometis Anni MDCLXIV & MDCLXV. tractatu, unde hæc excerpimus, in quo præterea resolutionem horum exemplorum methodo tam prosthaphæritica quam Logarithmica in usum Philomatum ingeniosissime factum est invenire.

Bartholini
lana.

Hamburgo Hafniam d. 28. Julii Juliani 1667.

CUM jam habeas reliqua ex doctissimo Tuo de Cometis Commentario excerptâ operi nostro inferenda, ut pote ad intellectum figurarum æri incisarum & cum cura excutiendum argumentum Cometicum necessaria, dabis operam, ut intra paucas hebdomades, Deo volente, integrum opus clausurus, responsum abs Te ad superiora, nec non observationes Norvagicas & Holsaticas, quas tam diu postulo, accipiam. Fac ut iudicium Tuum de hisce xxx. thesibus meis cognoscam. Id benignum à Te, si à quoquam, exspecto. Facies in his rem non tantum mihi gratam, sed & Te dignam, ac publico utilem. Saluta Cll. Frâtes Tuos, & Vale diu ac prospere ac fave constanter

Observat.
Norvag. &
Holsat. ante
perfectum
opus Auctoris
tempestive à
Barthol. po-
stulat.

Tuo LUBIENIECIO.

Hamburgo Hafniam die 23. Julii Juliani 1667.

Silentium Tuum tam diuturnum miror. Quod ut rumpas, & mihi ad aliquot meas litteras, quarum primæ d. 11. Januarii hoc anno datæ sunt respondeas, peramanter rogo. Utriusque enim nostrum, ut id quam primum fiat, dum opus meum ad finem exoptatum, favente Deo, adduco, interesse arbitror. Ecce vero novum scribendi incitamentum epistola Amplissimi Hevelii, hodie mihi reddita, cujus, ut & responsi mei en Tibi exempla. Tuum erit nostris votis prompto respon-

Auctor à
Bartholino
responsum po-
stulat.

Historiam Cometæ 1580
anno visi A-
stor à Bar-
tholino sibi
mitti cupit.

responsio satisficere. Cui addas velim brevem Cometæ Anno 1580. visi descriptionem ex authenticis Tychonis observationibus petitam. Sed si quid preces apud Te meæ valent, fac ut hanc, & ad cuncta responsionem quàm primum accipiam, quo utraque opus nostrum ornent & coronent. Vale.

Haunia Hamburgum d. 29. Julii Juliani 1667.

Bartholinus
post longum si-
lentium Au-
storem de
constantia be-
nevolentia
certiorem
reddidit.

Observat.
Holst. ut &
Norvag. non
comparent.

Astronomia
Danicæ Syno-
pse à Bartho-
lino promitti-
tur.

NE existimes in animis nostris exolevisse amicitiam, cogor publicas curas tantisper abrumperé, ut tuis tandem satisfiat precibus. Expectatæ diu Mejeri observationes adhuc suspensos nos relinquunt, & forsitan non desinent in posterum relinquere. Demonstrationes Protaphæreticorum compendiorum, calculi eventus, ut puto satis comprobant; nam reliqua persequi constitui peculiari opere, quod synopsis Astronomiæ Danicæ suggeret. Cl. Hevelii quoque votis respondere conabor prima occasione: gaudeo enim in publicam jam lucem prodixisse observationes Brahmæ, sed doleo vicem Astronomorum, quos tædium tot errorum observationum ex editionis incuria multum fatigabit, nisi mature cognoverint infinitorum mendorum copiam inutiles publicis usibus reddidisse desideratos Historiæ cælestis conatus; ut nihil jam dicam de observationibus annorum viginti deficientibus. Historiam Cometæ Anno 1580, quam ex Ms. Tychonico petis, plenius cognosces, ubi ipsæ observationes copiosius & correctius una cum reliquis Brahmæ scriptis prodierint, quippe quæ prolixior, quam, ut hæc pagellæ eam complectantur. Hic vale & me amare perge. Felinanti calamo scripsit,

T. ERASMIUS BARTHOLIN.

Hamburgo Hafniam d. 6. Aug. Jul. 1667.

Occupati vel
silent vel bre-
viter scri-
bunt.

Annales
Islandici mul-
ta singularia
continent.

Andromedæ
nebula
Anno 1667.
4. 14. Aug.
Hamburgi
visa:

Quæ tunc
cæli facies.

INrelegendo opere meo, satis grandi, & colligendis corrigendisque omissis & commissis valde occupatus, sed & aliis laboribus necessariis prægravatus, paucis respondeo ad gratissimas Tuas d. 29. mensis decursi datas. Merito gaudeo Te post tam diuturnum silentium aliquid ad meas scripsisse, & votis meis satis fecisse. Expectamus quæ promittis. Dolemus verò nondum Tibi copiam observationum illarum à Solertissimo Mejero factam. Nulla mihi cum eo notitia, tanto minus familiaritas. Quod me ante hac ex Annalibus Islandicis de Cometa anni 1273 monueris, hodie dum historiam ejus relego, pl. me Tibi eo nomine debere agnosco. Celeberrimam illam nebula in Boreali. Cing. Androm. nudius tertius & heri cum M. Ysenio observavi. Satis distincte nudis quoque oculis potuit videri: insolens & mihi adhuc invisum sidus. Apparebat simul cum Saturno, qui sub Cornibus Capricorni, sed ante Jovem sub cauda Arietis orientem in dodecatemorio Tauri. His à nostra parte contentus esto. Meliora nos à Te, Hevelio, aliisque expectamus. Cometæ anno 1580 visi historiam & tabulam dedimus jam (non enim rem diutius differre potuimus) debitâ adhibita diligentia fidei Auctorum, excepto Tychone, cujus observata expectamus, sequace. Juva nostros conatus qua potes, & breviter observata Brahmæ indica, ut operi nostro & figuræ addantur. Præclare de me & publico merebere. Dum hæc scribo, accipio responsum Cl. Hevelii d. 10. Aug. Greg. datum, cujus en Tibi exemplum. Cæterum gratulor Tibi mihi que, sed & orbi Christiano, ut alibi gentium, ita & in Britannia ac Batavia sociisque populis almam pacem reliquis nuperorum Cometarum lætis eventis successisse. At enim nunc quoque verum est illud Pauli Æmilii, disertissimi Francorum scriptoris l. 8. p. 303. b. *Eo motu* (in Sicilia) *in præsens sedato, alius exortus: quando Regibus orbem terrarum spe affinitateque complexis, necesse est magnis novisque semper excipi motibus.* Sed jam vale & mihi constanter fave.

Pag. 441. lin. 3. *Octo explorari Novem posthac inveni.* Ibid. lin. 13. *ara vulg. & vera discrimine.* Hoc enim alii unius, alii duorum, alii plurium annorum statuunt. Ibid. lin. 19. *superstes fuisse dicantur.* Sed nec avi ejus Caroli, qui S. Ludovici R. Gall. frater, Magnus appellatus, fuit Caroli 2. sive Claudii pater, ætas rationibus istis convenit. Iste namque Anno 1309 ille 1285 mortuus est, ut historiæ Francicæ & Siculæ aliæque testantur.

P. 465. *ita vocentur.* Vid. Ricciol. Almag. novi T. 1. part. post. l. 8. sect. 1. de Cometis c. 2. n. 3.

Pag. 476. lin. 3. *urgentibus etiam Mathematicis &c.* Vide inter alia simile exemplum in Paulo Monacho Astrologo & Leontio apud Zonar. in Justiniano 2. & Paulo Diac. l. 20.

Ibidem *Tacitum aliquoties videre est.* Vid. Lambec. Prod. lit. l. 1. c. 6. p. 47.

Cometæ im-
mobiles qui
vocentur?

Pag. 620. lin. ult. *& age prospere.* Addo verbum ex eodem illo Ricciolio de Cometis immobilibus, quorum in tuis prioribus feceras mentionem. Cum igitur Epigenes duo Cometarum genera, ut alibi ex Seneca diximus, faciat, alios scil. immobiles, alios mobiles, Ricciolius non ideo primum genus motu primi mobilis carere putat: Sed quod fixarum more non erret vago cursu & proprio motu careat: *quæ divisio, inquit, videtur mihi valde idonea, ut quoniam phænomena hæc, si non sunt stellæ, sed tamen stellarum quadam imitamenta sunt, sic distribuuntur in Fixos & in erroneas Cometæ* Almag. T. 1. 2. p. l. 8. f. 1. c. 2. n. 3. sub fin. His nil addo, cum notum sit jam olim Aristoteli 1. Meteor. & Plin. l. 2. c. 25, Cometæ immobiles notos fuisse: nisi quod

Fam olim
Aristoteli &
Plinio not.

quod hi pro genuinis Cometis cum coma & cauda destituantur à quibusdam non habeantur.

Pag. 631. lin. prima, *habuimus*. Hæ quidem Franequeranæ & Romanæ observationes intermedium Cometam non facient, ut pote nebulosam in Andromeda jam diu ante observatam detegentes. At vero observationes Olai Rudbeckii d. 20. Febr. S. V. 1665. tum ab Ægidio Gottinio & Auzutio m. Febr. & Martio ad secundam Arietis institutæ, eum produunt, judice Hevelio, qui cursum Cometæ in Corvo & Lepore visi, ad primam arietis dirigit, & illum Cometam ab suo diversum statuit.

*Nebulosa
Andromedæ
non facit
Cometen.*

Addenda Communicationi Olearianæ.

Gottorpio Hamburgum d. 20. Oct. S. V. 1666.

Litteras tuas ante 14. dies ad me missas accepi, quibus statim respondi, nisi calculi dolores, quibus urgebar, promptum scribendi animum impedivissent. Illis autem literis arguebar negligentia in respondendo tuis commissæ, sed culpæ insons; respondi ad priores, sed breviter, non dubito quin Danckvertianis involucris inclusæ sint redditæ. Et cum binæ fuerint unius argumenti; iisdem una eademque responsione satisfacere possum. Cupis Generosissime Domine meas de Cometis ante biennium in plaga australi ut & Boreali visis observationes, meamque de ipsorum effectu sententiam. De utroque autem in meo tractatulo, quem tertium intervenientem, suppresso auctoris nomine volebam appellatum: (cujus copiam Tibi me aliquando invidenti feci) me differentem habes. Observationes alias aliamque, quam tui, in genere de Cometarum origine, natura & effectis sententiam (salvo tamen aliorum judicio) non dabo. Cæterum scriptum tuum sapientiâ plenum meis inclusum dedi Serenissimo nostro perlegendum, perlectumque tradidi Domino Præsidi, qui jussit prævia salutatione, Tuæ Generositati intimare, Serenissimum nostrum elementer acquiescere in tuo proposito, quod scilicet mediteris Historiam captam à tempore Christiani primi usque ad Serenif. nostrum continuatam edendam. Deus fortunet auspiciis, promoveat progressum, finique benedicat, quod ex animo precor. D. Reyheri responsionem & excusationem hodie quoque accipies.

*Olearius se
Auctoris vo-
tis satis fa-
cisse dicit.*

*Nunc etiam
aliquo modo
id agit.*

*Se libri, qui
Tertius inter-
veniens duas
opiniones con-
trarias de si-
gnificat. Co-
met ex occa-
sione duorum
Cometarum
1664. visi-
rum descri-
bitur, Aucto-
rem esse fate-
tur:*

Hamburgo Gottorpium d. 12. Nov. Anno 1666.

Ante aliquot dies accepi rectè literas Tuas in quibus mentionem adversæ Tuæ valetudinis, quæ Tuum responsum distulerit, & prioris Tui responsi facis. Illam doleo, ut par est, cunctaque felicia Tibi precor. Hoc non aliud accepi quam cuius mentionem ante hac apud Te feci, quod scil. mihi de illo gemino postulato non satisfecerit. Quod si Tu aliud responsum dedisti, illud ad manus meas non pervenit. Bonus vero Danckwertius Vester, non diu senatoriâ dignitate gavissus, satis, ut nosti, cessit. Tractatus illius Tui semel atque iterum in meo opere feci mentionem, Te tamen non nominato, cum nominari nolueris, adhuc quidem, quod sciam. Non soleo autem quidpiam amico ingratum facere. Scriptum illud Tuum erudito Sivero perlegendum nuper tradidi. Quod hodie demum cum responso accepi. Arbitratur ille etiamnum in Tuis literis d. 5. Jan. 1665. datis 22. diem Decem. pro 27. tum 26. pro 28. positum esse. *Hoc autem modo, inquit, optime conveniunt illæ observationes cum meis eod. tempore institutis, non minus ac ista observatio pro die 4. Januarii in iisdem supra dictis literis notata, quam hic similiter Cl. Olearius reticet.* Plura quæ tunc ad me dedit, exscribere non juvat. Serenissimo Principi Vestro studia mea grata fuisse meritissimo mihi gratulor. Hæc Tu ei, quæ es humanitate magis magisque commenda. Cl. Reyherus jam mihi respondit; etiam hodie ab eo accepi responsum ad nuperas meas. Vir est ut video, non tantum doctus & industrius, sed & facilis atque humanissimus. Bene Vale ac mihi constanter fave.

*Joan. Danck-
wertius Sena-
tor Ham-
burgensis.*

*Observatio-
num Cometæ
nuperi hyeme
1664. visi ab
Oleario & Si-
vero factarum
discrimen.*

*Duci Holstæ
sua studia
per Olearium
plus plusque
commendari
Auctor cupit
& postulat.*

Gottorpio Hamburgum d. 12. Nov. 1666.

EX literis Tuis ante triduum acceptis intellexi Amicum Tuum in priorî sententia perflare. De observationum diebus, quorum in literis meis, ut scribis, olim facta fuit mentio, mihi jam non constat. Hos in quibus mihi licuit, remotis nubibus cælum inspicere sudum, annotavi procul dubio veros. Vale Vir Generosiss. & undiquaque Doctissime, vivens in literati orbis emolumentum, ad quod natus es, & me amare perge. Salvum Te cupit Excell. Dominus Præses.

*Olearius
perstat in sua
sententia.*

*Conatibus
Auctoris fa-
vet.*

Pag. 652. in med. *Cometa verus* sicut multis placet, aliis contradicentibus & exempla phenomenon 1572. & 1607. adferentibus, de quibus in hist. Comet. egimus.

Pag. 682. *Professoris Clarissimi* se in exemplari Anno 1605. Lipsiæ edito.

Ibid *operis ejus* editione Francofurt. 1620. Pag. 720. In margine *vera scil. non apparens* contraria tamen ratione etiam apparens variat sc. decrescendo.

Pag. 729. 4. *Anno Christi* 145. Istum Cometam Hevelius è numero semestrium merito expunxit. Ego tamen alium ei substitui ex Rockenbachio A. C. 1115. visum.

Pag. 732. *Xiphilin.* Auctor Chron. apud Ursperg. tribuit eis ann. 1. & 6. menses.

Ibid. *Vuellius m.* 8. Ita Auctor apud Ursperg. Funcc. Bucholz. & aliis. Sed Eutropius ei tribuit xv 111. m. & diem unum. Xiphilin, Zonar. annum integrum, X. diebus demtis. Ita & Onuphr. Calvis. alique. Et hæc est certa & integra annorum Vitelli computatio. Sed & illa, quæ ei octo menses, à cædesil. Ottonis, adeoque soli imperanti tribuit, vera est.

Pag. 736. in fine. 9. Lasius recitat quorundam Chronographorum opinionem, quæ vult Ludovicum Caroli simplicis filium ultimum Caroli M. stirpis in Gallis fuisse & sine prole decessisse, Hugonem Capetum ei successisse. Sed hæc contra omnium rationes Ludovicum I V. (illi III.) cum Ludovico V. avum cum nepote confundit de migrat. gent. l. 3. p. 96. Sed paulo ante p. 93. Ludovico Transmarino filium Lotharium & nepotem Ludovicum ultimum in Gallia de hoc femine Regem subjicit.

10. Frodoard. Nangius, fragm. hist. Franc. & Aquit. apud Pith. Æmilius, Tilius, Zuin-
glius.

Ludovicus IV. Transmarinus † 955.

Lotharius † 986.

Carolus D. Lotharing. Laudunianus captus.

Ludovicus natus 948. † 954.

Chron. Frodoardi.

Ludovicus Carolus

intra pueritiæ annos mortui.

Pag. 739. *Supervixisse filio testantur.* Ita & Felin. de regib. Sicil. c. 20. & in genealog. Caroli. Ibî tamen nota, ut & à Serre in Carolo VI. Andream Regem Siciliæ vocari filium Caroli Martelli, nepotem Caroli 2. qui filius Caroli Roberti, nepos Martelli, pronepos Secundi fuerit. Ita & M. Albertus Argentinenfis Chron. apud Cuspinian. p. 668. Conradinum illum Conradi filium à Carolo Martello trucidatum ait, Martellum cum Carolo 1. nepotem cum avo confundens.

Pag. 740. circa fin. *Sed patruelem ejus Clodofuindam* Rectè conjeci. Id enim Æmyl. memoriæ prodit: Jugundam scil. Sigeberti filiam Childeberti sororem Hermengildi Lemugildi filio nuplisse: Rigundam unicam Chilperici & Fredigundis filiam desponsatam, sed nullis secutis nuptiis, alteram Childeberti sororem Clodofindam, Anthari Longobardorum Regi pactam, in uxorem ei, Longobardo posthabito datam fuisse, l. 1. p. 33. a 35. b. 36. a. Atque hoc convenit tum eo quod Diacon scribit l. 3. c. 10. 21. & 29. Confer Auctor. Chron. apud Ursperg. p. 92. Isidor. Chron. Gott. in Leuvigildo & Recaredo

Pag. 741. *filia Sigeberti.* Hoc jam jam fide indubitata bonor. autor. probavimus.

Ibid *Hildigundam Herrici Reguli Francorum filiam* vocat. Ante vocat pone Krantzius de reb. Wisigoth. l. 3. c. 6. *Honoriam Constantii Cæsaris & Placidia filiam Valentiani 3. sororem* (vide & confer Cuspin. in Arcadio & Honorio p. 158. ubi *sponsam ejus* dicit, *Hildiconem puellam famæ ac nobilitatis inter Hunnos præcipua fuisse*) vocat. Et mox post Olahus *Mycoliham* pone *Fornandes* ex prisco historico, Bonfinius *Ildiconem.* &c.

Pag. 795. circa finem *extractio exacte facta fuerit.* Additurus eram ex mente Illustrissimi Wirtzii hæc quæ hic pono, si Humaniss. Schotus (quem virum doctum & solertem nuper fati cessisse doleo) ad ea quæ tunc scripsi, respondisset: *Ratio est cum talis evacuatio fiat vel dilatatione (Elaterem Novitii dicunt) vel pondere aëris. Nam quod ad dilatationem attinet, nulla datur ratio quare ultima pars aëris, quæ ad extremum in vase invacuando superest, illum locum deserat & exeat in alium, quia iste novus locus aut esset non vacuus, aut esset vacuus. Si non vacuus, intelligeretur per se aërem non exiturum ex loco minus repleto in locum magis repletum. Si vero vacuus, nec tunc daretur ratio quare illa residua pars aëris illud vas evacuandum omnino relinqueret, ut aliud repletur, sed dilaretur se solummodo ad Uniformitatem usque. Quod vero ad pondus aëris attinet constat aërem respectu aliorum corporum, & valde levem esse, & elaterem semper retinere (ut in évacuatione videre est) adeo ut ab hoc impediatur, ne instar hydrargyri vel liquidi per foramen totus effluere possit. B. Corpus enim quod in sensus nullo modo incurrit, quid sit ignoramus.*

Addenda Communicationi Bûthnerianæ.

Dantisco Hamburgum d. 9. April. Greg. 1667.

Die $\frac{19}{29}$ Martii accepi literas tuas, d. $\frac{8}{18}$ Martii exaratas. Differre quidem volueram respon-
 sionem, donec aliquis nostratium post Pascha, Lubecam, & inde Hamburgum con-
 tenderet. Verum cum considerarem, lento gradu ejusmodi peregrinantes incedere, tempus
 primitus præstitutum, anticipandum esse duxi. Quæ Chronologica in nuperrimis meis lite-
 ris perscripta, ab accuratatione commendas: Metuo ne obscuritatis aliquam notam incurrant.
 Brevia enim illa verba ibi Facile erit Chronologo, ista, ad methodum suam &c. &c. *Dummo-
 do videl. Annos tuos mundi à 4713. subtraxisses: vel annos post C. N. totidem addidisses,* concisâ
 nimium brevitate, obscura sunt & merito declarationem aliquam exposcunt. Sensus est, annos
 mundi, quot aliquis Chronologorum supputat Completos, à 4713. esse subtrahendos: refi-
 duos, esse Annos Perîodi Julianæ, post quos completos Conditus mundi incidit. Unde porro
 Annos mundi ad Annos P. I. concatenare, atque parili additione utrobique eadem numerare
 licebit. v. g. In Chronologia Scaligeriana ad Nativitatem Christi Anni M. 3949. 3. Mens. com-
 pleti numerantur, Ergo 4713. : 3949. Anni + 3 mens. = 763. Anni 9. mens. usque ad mundi
 cond. qui Anni sunt completi: & Conditus mundi in A. P. I. 764. currentem, & fere jam fi-
 nientem incidit: Primus ergo A. M. cum 765. Per. Jul. maximam partem concurrat. Unde
 annos Mundi ad annos P. I. utrobique æquali additione, prout intervalla Historica tempo-
 rum sese dant, rite licebit detexere. Eadem est ratio, in aliorum quorumcunque Chronologo-
 rum ratiociniis. Totius enim Chronologiæ robor, si Per. Jul. attextatur, ex meditullio histo-
 riarum & temporum, five Annis H. C. Dionysianis depromitur, quæ semper in A. P. I. 4713.
 completum, vel 4714. currentem ἀμεταπτώτως & ἀμεταβλότης defigitur, ut Annus pri-
 mus N. C. cum Anno P. I. 4714. sit primus. Sectamur hic enim Dionysii Exigui ratiocinia,
 five æram vulgarem, quam & Fastis adscribimus & totus Orbis Christianus, Magnates, no-
 tarii publici, & vulgus usurpant. Et inde prorsum & retrorsum annos quoscunque P. I. mun-
 di, nativitatis Christi &c. numeramus. De differentiis Chronologorum ab Anno veræ nativit.
 Chr. ante scripsi. Quod vero additur, *Annos post C. N. totidem addendos esse,* sensus est:
 Vel 4713. completos ad Annos N. C. currentes esse addendos, ut habeamus A. P. Julianæ cur-
 rentem. v. g. hic præsens 1667. + 4713. = 6380. Et hic 1667. currens, una currit cum A. P. I.
 6380. unde Cyclos O. C. Indict. Epactas & Liter. Dominic. facile erit invenire. Vel si Annos
 M. inquirere animus est; quia 3949. + 3. mens. exacti sunt, ad N. C. erunt 3949. 3. menses
 + 1667. = 5616. Ergo Annus C. 1667. currens cum A. M. 5616. currente, juxta Scaligeri cal-
 culum paria facit, ut 5615. anni & 3. mens. jam exacti à mundi exordio intelligantur. Mundi
 enim conditus à Scaligero in Octobrem & æquinoctium autumnale reponitur, qui sunt 3. illi
 menses, annis mundi superioribus annexi, quibus finitis Chr. Nativitas in Brumam ex senten-
 tiâ piæ antiquitatis, ingruit. Hæc ita fufius declaranda existimavi; cætera suo præstare fulgore,
 ex sese judico. Nunc ad alia. Miramur hic quod Anglia, Italia, Francia, Germania, no-
 bis nihil solidi de Cometarum Physico-Mathematica mittat. Nosti enim sortem Høvelianam,
 quâ Prodromus ejus in Gallia fuit exceptus. Nosti quoque facilius esse ædificium destruere
 conari, quam ipsum destruere. Sed satis Astronomus hic noster, Architecto Regio in Man-
 tissa sua respondit. Oblatum fuit mihi, nuper Opus Geographicum Samsonii, in quo mi-
 rum in modum Longitudines & Latitudines locorum claudicant. Quid juvat distantias lo-
 corum mechanice aut itineraria ratione nosse, nec punctum verum situs, cum in terra tum in
 respectu ad Cælum obtinere, hoc est loca terrena ex situ suo dimovere. Debebant enim fi-
 tum omnes tabulæ accuratissime & quantæ fieri poterat diligentia, præstare, quacunque arte
 modove, five Opticè, five non Opticè elaboratæ. Salvis quippe Longitudinibus & Latitudi-
 nibus tot laboribus & vigiliis Astronomorum, à Ptolomeo ad hæc usque tempora observatis,
 difficile non erit & distantias locorum & magnitudines regnorum & intervalla regionum conclu-
 dere. Contuli Franciam, multasque alias Tabulas Samsonianas cum Bullialdeo, Rudolphino,
 Ricciolano abaco, & misere ubique discrepare inveni. At fortasse Geographus hic Regius
 operam suam potius Nautis, Itinerantibus terra, Politicis Viris, aliisque commodavit, quam
 Astronomis vel Geographorum Principi Ptolomæo. Præterea prodiit Libellus quidam, ex
 variis Opticis collectus & in ordinem digestus, absque tamen figuris, ut referebat, mihi vir
 Amplissimus, qui eum Viennæ Austriæ viderat, Authore five collectore *Hobhsanz Go-
 thani Gymnasii,* si recte memini, Rectore, in lucem emissus. Solet Hamburgensis Bibliopola
 quotannis nundinas nostras invisere, si idem nunc ei fuerit animus, moneas eum data occasione
 rogo, ut eum secum adferat. Sumptus denique non pœnitendos aliquis Bibliopolarum faceret,
 si quis

Periodi Ju-
 lianæ magnus
 in Chronolo-
 gia usus.

Dionysii
 Exigui epocha
 vulgo in pu-
 tandis Christi
 annis utitur.

Chronologo-
 rum diversa
 in putandis
 Christi annis
 rationes.

Anni Chr.
 1667 vulga-
 ris cum annis
 mundi &
 Per. Jul.
 comparatio.

Cometicum
 argumentum
 nondum solide
 pertractatum.
 Høvelii Co-
 meticus Pro-
 dromus quo-
 modo in Gal-
 liis exceptus
 Geographiæ
 Samsonii de-
 fectus Bû-
 thnerus indi-
 cat.

Geographis
 observanda
 regula.

Colbanf.
 Collectanea
 Optica lau-
 dantur.

Phægus & Canaanus Borchartii typis minoribus edendi. Macrobi lib. rarus.

si quis Phægum & Canaanum Borchartii typis minoribus, eumque figuris Geographicis illustratum exscribere curaret. Macrobius quoque ægre haberi potest. Vale Vir Nobilissime, multum salutatus à Domino Hevelio, qui mihi Tuas Cometarum æri incisas figuras monstravit. Gratias etiam ago pro cura in literis meis Hafniam deferendis: responsum jam pridem inde recepi optatam nobis & publico bono. Observationes enim Tychonicas, Regia munificentia, typis jam admoveri, loquebantur. Vale iterum & fave

T. BUTHNERO.

Hamburgo Dantiscum d. 9. Sept. Greg. 1667.

Silentium, licet diuturnum, amici variae occupati, æquus apud semet excusa

Auctoris continui & magni labores.

Principibus commendatum certum historiae universalis.

Regula universalis historiae ad formantium & firmandum sententiarum certum per necessaria.

Historiae laus & incertum.

Auctoris conatus in lucro ponendi.

Errores tam agniti quam non animadverti meritis excusandi.

Publicas utilitates pro sua virili quisque promoveat.

Pacis & belli studia in orbe assidua.

Bellorum causa cupiditas.

Pauli Æmilii laus.

Pax Confluentina

Bella ex bellis nascuntur.

Sicilia armis Arragonicis & Francicis concussa.

Uxoribus antiquis bellorum fomes.

Hungariam Andrea Veneto præcipit Carolus Siculus.

NOli quæso mirari silentium meum, quantumvis diuturnum & pertinax. Imposuit hoc mihi, vel certe alias Laconicæ breviloquentiæ legem necessitas, dum scilicet ad corrigendos & colligendos errores permultos, me absente, in tam vasto opere commissos, imo & ad subdendas ei adnotationes maxima ex parte Historicas, toto pectore incumbendum mihi fuit. Atque hæc non tantum fervente æstivo sole, sed & urente maligno Syrio, tum vero & urgente assiduo inevitabilium laborum alterius prorsus generis catenâ homini mediocri industria, nec sat firmis lacertis prædito perficienda erant. Fidem dictis opus ipsum faciet subsecivis, quod merito hic etiam dico, horis, obstrepentibus semper aliis negotiis compositum, jam jam Deo favente in lucem proditum, & paulo post ad vos mittendum. Sed ad epistolæ Tuæ capita. Regula Periodi Julianæ cur ego non fuerim usus, in superioribus dixi. Optandum sane foret, ut Deus Opt. Max. in cujus manu corda Principum & omnia posita, excitaret aliquem Principem, qui opera Virorum undecunque doctissimorum *Regulam Universalis Historia* annorum mundi & Christi, & Periodi Julianæ rationibus aliisque necessariis adminiculis Chronologicis fundatam, componi curaret. Nam permagnum profecto sententiarum dissidium in latifundiis historiæ, quæ custos virtutis, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ jam olim audit, ubique occurrit. Hinc plures opinionum incertum suspensos tenet, & ab inquisitione veri ac tractandis studiis deterret & abducit. Equidem apud Te fateor, me sæpius cum talia reperirem, oculis mihi que ipsi fidem, nisi re diu multumque expensa, non adhibuisse. Sed quid ego solus, isque hinc necessariis subsidiis destitutus, illinc laboribus vitæ tuendæ impendendis prægravatus, præstare hic potui? Certe quod præstiti, (quod quam exiguum sit, rei præsertim magnitudine considerata, bene scio) in lucro ponendum. Sufficiet mihi talia indicasse, tetigisse, non pauca nativo veritatis certo restituisse, reliqua viris doctis corrigenda proposuisse. Tot & tanta, inter tot & tanta negotia alia, reputans & tractans, si alienos errores corrigere volens ipse forte, tot aliis impeditus vel rerum magnitudine superatus in alios errores imprudens incidi (quod semel atque iterum evenisse fateor ingenue & in indiculo errorum non dissimulo) nemo æquus mirabitur: tantum abest, ut honestis & utilibus bonoque publico devotis conatibus, quo in studiorum genere nil non Viro bono tentandum judico, succenseat. De argumento Comético nil nos eximium ex aliis orbis partibus, adhuc quidem, habere & nos miramur. Forte bella terra marique gesta impedimento fuerint. Ecce vero lætam pacem, cujus gaudia omnes homines, sensus, omnium hominum (qui scilicet vere tales) mentes, omnes mentium recessus dulcedine sua replent! Sed vide nova bella alibi terrarum vel exorientia vel exoritura. Quid nempe mundus nisi bella? inter prospera tamen hic & illic pacis & lætitiæ spiramenta. Ita pellis olorina quam dum blanda demulcemus, manu, hic subsidet illic attollitur. Nec enim aliter fieri potest, dum quisque rebus suis tuendis appetendis intentus est. Inter alia præteritorum & præsentium temporum faciem vivis coloribus depingentia, quæ in nuperrima Pauli Æmilii nobilissimi Francorum scriptoris, lectione, licet magis fateor, cursoria quam accurata (nec enim aliud tot & tanta negotia fieri permittebant) hæc quoque notavi, quibus finem bello à Ludovico XI. adversus quosdam suos Principes ex ambitione arma capientes Anno 1464. & proximo gesto, quod Bonum publicum (en relictam bellorum larvam) vulgo dictum, describit, pacis Confluentinæ legibus impositum: *Hunc exitum*, inquit, *habuit boni publici species, nec tamen finem nata est contentio animorum, suarumque cuique rerum ratio.* l. 10. p. 429. quid vero etiamnum magis verum illis, quæ idem, alibi à me indicata, literis consignavit? *Eo rerum motu* (inter Arragonios & Gallos de Sicilia) *in præsens sedato, alius exortus: quando Regibus orbem terrarum spe affinitateque complexis, necesse est magnis novisque semper excipi motibus.* Tunc cura in Hungariam versa l. 8. p. 303. 6. De Hungaria nempe tunc temporis Carolus Claudus Rex Siciliæ Gallici sanguinis Princeps jure uxorio, antiquo lutium & bellorum fomite, de Hungaria cum Andrea Veneto Andrea 2. Regis Hungariæ nepote, uxoris patruo certabat. Eadem profecto Comœdia in theatro orbis terrarum peragitur, solis personis mutatis. Nunquam tamen defuerunt nec unquam deerunt Pacis & justæ lætitiæ argumenta, quæ ut antecedunt ita & sequuntur Cometas, quod ad horum apparitionem, quæ nobis fit, attinet. Colhansii collectanea Optica inveneris jam apud Bibliopolam nostram Christia-

Christianum Guet, qui ad nuperas nundinas vestras concesserat, & id scripti secum illuc tulerat à me monitus. Macrobbii novam editionem in Batavia dudum parari, Hertelius mihi dixit. Phalegum & Canaanum Borcharti non norunt. Tuarum exercitationum Cometicarum partem, à prætereunte quodam studioso, qui ex Te mihi plur. sal. nunciabat, mihi exhibitum, vidi & non tantum cum voluptate sed & cum utilitate percurri. Sunt enim multa eruditione referta. Ideo & quædam instituto meo convenientia, ex iis quantum per temporis angustiam licebat, excerpti & operi inserui. In quo quivis credo, Philosophiæ & virtutis amans inveniet quod ex usu sit. Dabo alias, Deo volente, plura: ut quæ M. Conradus Isenius, mihi adhuc operam suam in figuris Cometicis delineandis & corrigendis commodans, ex occasione eorum quæ ad me aliquando de labore Hevelii Herculeo in expurganda Astrologia occupato scripseras, in hanc rem collegit, & quæ alias virum boni publici studiosum decent. Hinc etiam vides me ubique occasionem bene de rep. literaria merendi quærere, nec immemorem vivere officii (quod cuiusvis bonum publicum amanti incumbere docet æquitas) & illius elogii quod Magnus Joach. Camerarius Æliano tribuit:

Macrobbii
editio nova
paratur.
Burneri ex-
ercitat. Co-
met. laudan-
tur.
Operis ha-
jus ratio &
utilitas.

Publicas
utilitates pro
virili tua pro-
move.
Æliani laus.

Collegitque suo utili labore
Quarum cognitione liberali
Non indigna viro bono parari,
Multarum monumenta multa rerum,
Et possunt animi instrui, & voluptas
Quæ conjuncta ferunt duo omne punctum.

Utile misc-
dulci.

Videris, spero, ea quæ nuper à Cl. Erasmo Bartholino ad me scripta cum Amplissimo Hevelio communicavi de editione observationum Tyconicarum, quam orbis literatus munificentia Serenissimi Danorum Regis debebit. Hanc utinam in reliquis quæ merito desideramus, alii Principes laudabili æmulationis studio perciti, imitentur! Vale & mihi constanter fave.

Tyconica
observationes
prodeunt non-
dum wise.

Addenda Communicationi Reyherianæ.

Kilonio Hamburgum a. d. 13. Kalendas Quintil. 1667.

T Andem cuncta, quæ adhuc debui solvere possum. Tuas nuperrimas Lubecæ accepi, ad quas commodè ante reditum respondere haut potui. Ne autem solus ex nostra Academia manibus Rautenstenianis justa fecisse videar, adjeci epicedium elegans Dn. D. Majoris, Collegæ & Amici mei honoratissimi, qui Te per me officiosissime salutatum cupit. Nuper quoque promissi Solutiones quorundam dubiorum, quæ circa meam de stella magorum conjecturam movisti. Putas autem, Vir Generosissime, me sine fundamento statuere in literis meis; Magos Jesulum Bethlehemii adorasse. Verum potissima fundamenta sunt hæc: primo quod Herodes ipsos ex consilio Sacerdotum ablegaverit Bethlehemum, nec legimus Magos alium petiisse locum; nec fas erat Regem Judæorum sive Messiam alibi inveniri, quam in oppido à Prophetis prædicto. Secundo procudubio Herodes diligenti inquisitione cognovit Magos Bethlehemii fuisse & inde in Patriam reversos. Fuit enim Herodes Tyrannus callidissimus, qui cuncta accuratissime scrutari solitus est Matth. 3. vs. 4, 7, & 8. alias non temere infantulos Bethlehemicos interfici, iussisset, nisi certus, ibidem Regulum à Magis inventum fuisse. Minime etiam arbitror Magos biennio opus habuisse ad iter suum absolvendum: Sed libenter concedo, imo certo arbitror, minori quam menstruo spatio ex oriente in Palæstinam penetrasse. Iter autem non prius ingressos fuisse, quam stella summum splendorem, nato scil. jam Jesulo, consecuta esset. Tempore enim conceptionis Johannis Baptistæ obscuram admodum apparuisse, tempore conceptionis Jesuli clariorem & tempore Nativitatis Jesuli Clarissimam fuisse vero simile est. Sed hæc de stella Christiana. Præterea quoque mentionem feci argumentorum nonnullorum, quibus ante novennium Lipsiæ, dum pro more laudatissimæ illius Academiæ legem 7. tituli Codicis de maleficis & Mathematicis publicè explicaram, Astrologiæ Judiciariæ superstitiones impugnant. Hæc igitur ex lectione mea tum habita & nunc excerpta his addidi, non quod magni æstimem, sed ut promissis stare. Vale itaque & hæc æqui bonique fac, ac fave.

Rautenstet-
nio justa sol-
vunt Chilo-
nienses.
Magi Jesum
infantem
Bethlehemi
salutarunt:

Biennio ad
iter suum
conficiendum
opus non ha-
buerunt, imo
illud mensis
unius spatio
peragere po-
tuerunt.
Lipsiensis
Acad. laus.

Excerpta ex lectione Lipsiæ habita.

V Aria à Variis auctoribus argumenta proferuntur, quibus Astrologiam, ut pote primariam divinandi artem, incertitudinis convincere conantur. Verum cum ad omnes ejusmodi objectiones, quas potissimum Gellius l. 14. c. 1. Barclajus in Argenid. l. 2. c. 12. Salmasius de ann. Climacteric. Commentator in Religionem, Medici & alii proferunt, facilis sit responsio; alia nonnulla addam de diversis illis modis themata erigendi, qui licet multum differant inter se, nihilo minus

Astrologia
judiciaria
non satis fir-
miter à pluri-
bus incerti-
convincitur.

Gggggg

*Thema gene-
thiacum
quando nul-
lum erigi po-
test.*

*Domicilia
sua Astrologi
quandoque in
Æquatore di-
stinguere non
possunt.*

*Æquator
quando hori-
zonti paralle-
lus.*

*Directionis
lethalis ab
Astrologis fi-
ste vanitas
ostenditur.*

*Horoscopi
definitum
tempus Patri-
archæ exesse-
runt.*

*Astrologi
Scripturæ S.
contradiciunt.*

minus tamen sunt utriusque assertores: quorum quilibet suas observationes certas affirmat. Linnemannus in deliciis Calendariographicis proponit locum in terra, ubi per modum rationalem, quem communiter receptum novimus, certo anni tempore & constituta hora nullum erigi potest thema, nempe si fingas aliquem nasci sub elevatione poli 66. 29'. die 12. Junii hora noctis 12. Vel alio quovis tempore, quo Zodiacus Horizonti parallelus invenitur; Eo enim tempore solus horoscopus cum VII. domo Zodiacum occupant ita, ut reliquis domiciliis nihil relinquatur. Alius quoque datur locus in quo ne quidem in Æquatore domicilia sua distinguere possunt, nempe in Sphæris parallelis, ubi Æquator perpetuo Horizonti parallelus invenitur & ideo circulus positionis nullomodo applicari potest. Alius adhuc incidit scrupulus Astrologorum directiones concernens. Nimirum notum est, Astrologos credere hominem non mori posse, nisi lethalis aliqua directio vitæ filum abrumpat. Jam quæro, num in genitura Adami aliorumque Patriarcharum ejusmodi directiones mortiferæ inventæ fuerint, nec ne? si inventæ fuerunt, necesse fuit ipsos ante annum trecentimum sexagesimum vitam finisse; tanto temporis spatio enim Horoscopus vel etiam alius significator ad omnes promissores dirigitur, quod est contra fidem Scripturæ debitam. Si autem non inventæ fuerunt, sequitur illos jam adhuc superstitibus esse, quod iterum falsum. Sequitur ergo homines interdum vivere posse, licet directio lethalis, ut vocant, mortem minetur. Et interdum homines mori, licet nulla adsit ejusmodi directio. Unde abunde patet incertitudo hujus artis. Sed sufficiat hæc ex ipsa Astrologia attulisse, unicum afferam de inutilitate hujus disciplinæ. Aut enim illa quæ prædicuntur ab Astrologis declinari possunt, aut non possunt. Si possunt: disciplina ista incerta est, & per consequens fallit. Si non possunt, inutilis mihi est scientia futuri mali. Et hinc merito Tacitus Mathematicos, qui novos motus & clarum Othoni annum observatione fiderum affirmabant, vocat *genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in civitate Romana & vetabatur semper & retinebatur.*

Hamburgo Chilonium d. 21. Junii 1667.

*Magis Jesum
infantem non
in stabulo, sed
in aliquo di-
versorio,
Bethlehemi
tamen, ado-
rasse viden-
tur.*

*Joan. Da-
niel Major
Prof. Chilon.
laudatur.*

Tuæ litteræ a. d. 13. Kal. Quint. datæ, hodie mihi recte sunt redditæ. Gratae ex mihi multis nomibus fuerunt. Utinam eas paulo ante habuissem! ut hæc Tua meaque prioribus adjunxissem in Hollandiam missis & prelo jam subjectis! Faxo tamen ut & hæc adjungantur ibi ubi commodum erit, saltem ad calcem operis. Recordor me antea mentionem injecisse, verosimile videri Magos puerum Jesum non in stabulo, sed in aliquo diversorio adorasse. Bethlehemi tamen id factum, nullus dubito. De Stella Magorum jam antea dixi sententiam, quæ mihi probabilis tunc visa. Alio tempore de his plura meditari & Tecum conferre, præsertim cum de vitando biennio mihi assentias, licebit. Nunc nulla ratione facere id possem, si vel maxime vellem, in perlegendendo toto opere & corrigendis erroribus ac colligendis commissis & omisissis assiduo occupatus. Tuum de Astrologia Judiciaria judicium perquam libenter legi, utpote veritate & experientia fundatum. Cl. Viro D. Majori Collegæ Tuo de tam docto & perhumano epicedio, sed & Tibi, quo paratio id consecutus sum, gratias ago maximas. Si eadem felix ingenii vena in aliquo epigramma super Cometæ Symbolum BONA BONIS, MALA MALIS, se diffundere velit, erit profecto mihi gratum, qui lubens virorum doctorum & proborum assensum mereor. Utinam ubique vincat Veritas, Pietas & Justa libertas! Remiato pl. salutem Cl. & Humanissimo Collegæ Tuo, Viro sane inter Magnos, ut video, merito ponendo. Valete & vivite felices ac studiis nostris favete.

*Reyherna de
Jesu infante
in diversorio,
non in stabulo
à Magis salu-
tato, An-
stori assenti-
tur.*

Kilonio Hamburgum a. d. 4. Idus Quintiles 1667.

Tuas 21. Junii datas accepi, & ad eas responsum adhuc distuli. Dn. D. Majorem Tuis verbis salvere jussi, qui vicissim Te officiosissime salutatum cupit. De carmine ad Cometæ Symbolum nihil certi promisit, ob innumera, quibus premitur, negotia. Quæ de Magis Jesum, non in stabulo, sed in diversorio adorantibus scribis, ita uti scribis te habent. Vale & fave.

Tui observantissimo

SAMVELI REYHERO D.

Commisla

Commiffa & omiffa notabilia sic æquus corrige.

In præmio p. 1. Spiritum S. spiritum f. In ipso opere. 2. directæ, directæ. Pag. 4. habens 35½. habens 25½. Pag. 5. 22½. gr. 29½. gr. Ibid. tabellionis rectius dicitur *tabellarii*. Pag. 6. *wejen* / *wejen*. Pag. 7. *izavoir*, *szavoir*. Ibid. *menaxent*, *menagent*. Ibid. *menaxées*, *menagées*. Pag. 8. ori, oriri. Pag. 9. *grosse vrubent*, *grosse ruten*. Pag. 10. *Marsilia*, *Maffilia*. Pag. 11. primam, primum. Pag. 12. cive, cioe. Ibid. *corige*, *corrigé*. Pag. 13. *môge* / *môgen*. Ibid. *ist* / *ist* er. Pag. 14. *envorons*, *environs*. Ibid. forti, forti. Ibid. *remervoit*, *remercioit*. Ibid. in fine *Les nouvelles ou*, *Ces nouvelles ont*. Pag. 16. Crocodili, Crocodili. Ibid. *eingehoffene* / *eingetoffene*. Ibid. in (vulgo *Nährung*) in Insula parva (vulgo *Nährung*). Ibid. *weiche* / *weische*. Pag. 17. Serenissimo, Sereniss. ut erat in originali. Pag. 18. *gegen* / *gegen*. Pag. 20. nostrum, nostrorum. Ibid. *verfus fin*. *ob oculis*, dele. Pag. 21. libertate docet, libertate provenire docet. Pag. 22. annotante Plutarcho, annotante (i) Plutarcho. Reliquos errores in adnotandis ibidem per literas alphabeti marginalibus prudens Lector corrigit. pag. 23. qui, ævi. Ibid. Gallica, Gallia. Pag. 25. quæstus, questus. pag. 26. contemptoribus rectius dicitur *contemptoribus*. Ita & alibi, sicut & *sumtus*, *exentus*, *promtus*. Ibid. fide, fidei. pag. 29. spes, spe. Pag. 30. parallactium, parallacticum. Ibid. *judiciacies*, *judiciaries*. pag. 31. *por occasion*, *par occasion*. Ibid. *on ait ou* / *on ait ou*. Ibid. in fine adde: *Les autres, que se sont des exhalaisons, qui sortent de la terre & des autres Planetes: quelques uns, que*. pag. 39. Dieteldorff, Dieteldorf &c. pag. 43. *ονισμα*, *ονισμα*. Ibid. at bene, ac bene. pag. 44. Hamburga Ratifbonam adde N°. 7. ad 5. Ibid. in marg. (n) Archelaus Astrologus, Cassander Astr. Distingue ut diversâ. pag. 46. in marg. lit. b. Ethicæ & Politicæ, lege, Ethicæ & Politicæ, ut nomina non ut adverbia. pag. 47. felicitur domi sua, felicitur domi suæ. pag. 49. in marg. lit. e. percurrit, adde, *divinandi*. pag. 50. alia, alias. pag. 51. Reccando, Reccaredo. Ibid. & Oleri tibi addiçiones, & Cleri tibi addiçtoris. pag. 52. quartum delet, quatuor delet. Ibid. marginalia literis textui non respondentibus confusa æquus Lector facile corrigit. pag. 53. *trafferendum*, *transferendum*. pag. 54. Lætius, Latius. Ibid. *συνάμειν*, *συνάμειν*. pag. 62. publice, publico. Ibid. paragam, pergam. pag. 63. *της αἰσῆς*, *της αἰσῆς*. pag. 66. lin. ult. pro hac, pro hoc. Ibid. in marg. N. 18. ad 20. N. 20. ad 18. pag. 67. res angusta, res angusta. pag. 69. faventiorum, faventiorum. pag. 70. omni vero acerbitate, adde, remota. pag. 73. infelissimi, lege, felicissimi. Ibid. subduçti, subjecti. Ibid. nummum, nuncium. pag. 74. ac verâ diu, ac verâ diu. pag. 77. anni 1616. anni 1618. pag. 78. vocationem, vacationem. pag. 81. & docere, & decorè. pag. 83. auctum, auctam. pag. 85. stabili pede, adde, terere. pag. 87. lin. 3. velut, velut. pag. 90. Mihi idem animus esset, hæc in textu ponenda erant, non subijcienda versui. pag. 95. apparentes duos, apparentes dura. pag. 98. lin. 9. Cimmericas tenebras, adde, luce. Ibid. lin. seq. Legislatori Poloni, Legislatori Soloni. pag. 101. Me quod, adde, A. me quod. pag. 101. lagior, largior. pag. 104. qui fecadem, adde, qui se cadem. pag. 105. auctoritati, auctoritate. pag. 111. lin. 6. Generositatem Veiram, G. V. (ut erat in orig.) Ibid. lin. 11. à fine: ita, ita. pag. 113. appellationem, adde, retineo. pag. 114. foeminam, foeminam. pag. 117. verbis, urbis. pag. 119. Cellissimo &, Celliss. ut erat in orig. pag. 122. educenda, educentia. pag. 123. dicere possum, me deliberata negligentia Illustriss. D. Vx. non fecisse, dicere possum Illustriss. D. Vx. id me deliberata negligentia non fecisse. pag. 125. post med. qui, quæ. pag. 129. lin. 4. à fine post *tuenam maliciam*, adde, *adferri fuerit*. pag. 135. versus fin. post *gratulator*, adde, *eidem*. Ibid. post *eorum autem*, adde, *miserrimam cond. oneva*. pag. 136. lin. 4. manericum, manerium. pag. 137. exolatus, exolutus. pag. 139. lin. 7. ad aurum, ad aurum. pag. 140. lin. 9. adornarem, adornem. pag. 141. Domini, domi. pag. 143. undam, udam. pag. 152. Catoilli, Catoille. pag. 156. d. 13. Sept. 23. Septembr. vel add. S. V. pag. 159. Doctissimus J. Tar. Doctissimus Joan. Tarinus. pag. 161. in marg. vulgo, vulgus. pag. 162. lin. 6. vel ad, vel non. pag. 164. in marg. lin. penult. ad finem mense, ad finem m. pag. 165. si hic, si sic. pag. 167. lin. 1. Officii, officio. Ibid. lin. 3. à fine, quæ, quæ. pag. 172. pensantur, densantur. pag. 173. data, elata. pag. 180. lin. 8. iisque, iique. pag. 185. lin. 11. ramen, autem. pag. 187. lin. 3. à fine: ad *partem*, ad partem. pag. 190. in marg. tuta, tutum. pag. 191. Speræ, Spiræ. pag. 194. Hamb. Ratib. Ratibona Hamburgum. pag. 199. in marg. in Rautensteinto, in Rautenst. ut erat in origin. pag. 200. lin. 2. in marg. amico, amici. pag. 203. in marg. Mona-

sterii, Monaster. ut erat in origin. Ibid. Brunsvici, Brunsvic. ut erat in origin. pag. 206. in marg. post *Auctor*, adde, sibi. pag. 211. ante primam, occidit hora, adde, 6. Die 25. pag. 214. & præter, & Brahei. pag. 215. ac diem, ad diem. Ibid. in med. è 24. scil. à 24. scil. Ibid. post med. ac Astronomum, ut Astronomum. Ibid. lin. 3. à fine die 29. Febr. die 18. Febr. Ibid. lin. penult. 81. diebus, 80. diebus. pag. 216. versus med. Atque nos, Atqui nos. Ibid. in marg. † Caudæ, † Signum refer ad illa superiora posteriorem crinitam. Ibid. die 27. Decemb. die 28. Decemb. pag. 217. in med. motu suo appar. conficientium, motu suo appar. conficientem. pag. 218. lin. 1. Germ. 45672½. Germ. 44672½. Ibid. lin. 2. vel 45720. vel 44720. Ibid. in marg. Germ. astat, Germ. distat. Ibid. post med. laude debita, nec laude debita. pag. 220. in marg. metuenda, metienda. pag. 221. versus fin. in ista densantur, mista densantur. pag. 224. lin. 5. compellavit prior, compellavi prior. Ibid. lin. 3. à fine profecto iunt, profecto sciunt. pag. 227. in marg. necessitate consequentia, necessitate consequentis. Ibid. & aliquot, aliquot. pag. 231. versus fin. Tunc verò, Tunc verò. pag. 234. in marg. Justitiam quoque, Justitium quoque. pag. 236. in marg. post *satu*, adde, *temporis*. pag. 238. in marg. Confulis Magdeburgicum, Conf. Magdeburg. ut in originali erat. Ibid. in fine 1665. 1664. pag. 239. ante octavas, ante 8. ut erat in origin. pag. 241. Accuratam verò, adde, Ad accuratam verò. pag. 249. lin. 12. verbis in *occasu*, præpone, *Sol in occasu*. Ibid. lin. seqq. in Occasum projicit, in Ortum projicit. pag. 259. quinquaginta millibus, quinquag. mill. lib. pag. 262. Non injuria, Non incuria. pag. 264. *βυλέω*, *βυλέω*. pag. 266. circa dici, circa diem. pag. 270. Nec respondeo, Nunc respondeo. pag. 271. 2. Aprilis 8°. 15'. S. 3. Apr. 8°. 15'. γ. sicut erat in orig. Ibid. 3. Apr. 12°. 2'. S. 3. Apr. 12°. 32'. γ. Ita & in sequentibus prolitera S. pone. pag. 272. lin. 4. rutilum, rutilum. Ibid. *szavoir*, *szavoir*. *szavoir*, *szavoir*. pag. 273. lin. 2. qui redargent, qui redardent. Ibid. lin. 4. judicemus, judicamus. Ibid. lin. 8. *d'eaux co parties*, *d'eaux es parties*. Ibid. in med. *textu erunt evenient*, dele *erunt*. pag. 274. *le leur vie*, *de leur vie*. Ibid. *en danger de sa vie*, *de danger de sa vie*. pag. 275. in marg. post *Auctor*, adde, sibi. pag. 278. quadam voti majore, quadam votis majore. pag. 279. lin. 10. Tuum? Primum, adde, Tuum Gravius? Primum. Ibid. in marg. Grævii humanitas, Grævii humanitas. Ibid. proxime Tibi, adde, proxime me Tibi. Ibid. lin. 3. à fine ex me ipso scribis, ex me ipso scilicet. pag. 281. versus fin. naturali compositus, adde, naturali motu compositus. pag. 283. similes, Latere, similes latere. pag. 284. Nec nimium, Nenimium. pag. 285. ut apud Vos, at apud Vos. pag. 286. Numero 23, insigniendas, Numero 18. insign. pag. 288. post med. Hæc omnium, Hæc omnia. pag. 289. in marg. Huic ut, hinc ut. pag. 291. *Phænomenon*, Ita & alibi: ut & *paralipomenon*, lege sine circumflexo. pag. 292. lin. penult. leges & illa, leges ab illa. pag. 295. *μενεαλῆς*, *μενεαλῆς*. Ibid. in marg. præstat eruditione, præstat eruditioni. pag. 299. versus med. Non dubium quin, adde, certum videatur eos. pag. 300. versus fin. æqui indicii, æqui indicii. pag. 302. versus fin. ut nunc, at nunc. Ibid. mox ut ex hac, at ex hac. pag. 304. lin. 4. Quæstore Regni, Quætori Regni. pag. 309. *seorsim se daturum*, melius *seorsum se daturum*. pag. 312. ante med. post *juvandum*, adde, *valetudinem*. pag. 315. lin. 5. præventuræ, perventuræ. Ibid. extitit gratissimum, extitit gravissimum. pag. 322. lin. 1. benevolus erga me, benevolentia erga me. pag. 325. mecum orsu es, mecum orsus es. pag. 327. post med. utriusque nostrum, adde, rebus. Ibid. ad sidus Cometes, ad sidus Cometen. pag. 328. licet modesto, licet molesto. pag. 330. Authophili, Alithophili. pag. 333. cui id scripsi, cui id scripti. pag. 334. lin. 7. Omnia erunt, Omnia eunt. pag. 335. in marg. poematis sui, poematis suis. Ibid. Principis Romæ, Principis Romanæ. pag. 337. cura advocavi, cura advocari. Ibid. quo sedulitate, quo sedulitati. pag. 339. mea æquas, mea æquas. pag. 340. in marg. Heinfil laus, Hevelil laus. Ibid. digladiamus, digladiamur. pag. 345. lin. 14. instructum ab Ava jure successiones, instructum ab Avo jure successione. pag. 349. in marg. Astrologicæ, Astrologicas. pag. 354. lin. 7. Wetmegaren, Wennegaren. Ibid. versus fin. Quod si in E. Quod si in E. Ibid. Quod si in n. Quod si in y. Ibid. inter x & y, inter z & y. pag. 355. in marg. & apparens, vel apparens. pag. 356. lin. penult. B. in superiori, C. in inferiori. pag. 357. lin. 5. in A. in H. pag. 358. & sic consequenter, & sic consequenter. Ibid. collocatus, collocatus. pag. 361. te industriam, & industriam. pag. 368. lin. 15. exhibebunt, exhibebant. pag. 370. enim utraq, enim utrumque. Ibid.

Ibid. ære Alyron, ære Myron. pag. 372. ut & eum, ut & illum. pag. 373. lin. 8. quod eadem, dele. Ibid. inter Illustres, adde, Viros. Ibid. in unum conviant, in unum convenient. pag. 375. lin. 7. Peridium pernoctemque, Peridium pernoctemque. Ibid. versus med. Cometam in Pegaso extitisse, adde, Cometam, qui in Pegaso ante fuerit, in Perseo extitisse. Ibid. Opusculo illo, adde, ad finem perduco. pag. 379. Chotum, Corum. Ibid. Austrinum 69. Austrinum 5. pag. 382. lin. 1. usque ad informam, usque ad informem. Ibid. versus med. ab oculo Cancræ, ab oculo Tauri. pag. 383. portendebatur, protendebatur. pag. 384. & pernocius observationem, & pernocius observationem. Ibid. pro tam eregiis, pro tam egregiis. Ibid. concepsisse se testatur, concepsisse se testatur. pag. 385. copia ejus, copiam ejus. Ibid. delectatione eorum, delectatione eorum. Ibid. confenduses, censenduses. pag. 386. focii nostri, Sosti nostri. Ibid. egere gratis, egere grates. Ibid. quo loco sit, quo loco sis. pag. 387. conciliavit, conciliabit. pag. 388. Incubuerit, incubuerim. Ibid. brevior II, brevior I. pag. 392. quod ad Latit, quod ad Longit. pag. 394. *literas plane immutatas* pro *non mutatas* usurpatam, sed etiam ipse usurpavi, sicut facere aliis soleo, dum adhibeo voces quasdam vel dubiæ vel geminæ vel etiam rejectæ Criticis significationis, ut habeam in Indice commodam occasionem aliquid bonarum literarum amantibus utile dicendi, etiam circa etymologiam vel orthographiam. Vocem *immutatus* pro *mutatus* vel etiam *valde mutatus* à probatis Auctoribus accipi, clarius est, quam ut probatione indigeat. At eandem pro *non mutatus* ab aliquo classico Auctore adhiberi, adhuc me ignorare fateor. Nisi quod Cl. Boecklerus illud Terentianum Andr. Act. 1. sc. 5. *id mutavit quia me immutatum videt*, de non mutato ac constanti Pamphili animo (in amando scilicet Glycerium) exponat, idque rem ipsam postulare affirmet. Scio Viris doctis de hac explicatione non convenire, dum alii ex rei gestæ serie & conjunctione causali Pamphili animum non mutatum: alii per admittam prolepsin & ex Chremetis potius opinione quam rei veritate Pamphilum mutatum & ut Arist. in Pluto ait *μετέβαλλον* & *ἴδεν* colligunt. Quicquid de eo sit, satis constat similia vocabula dari, quæ vim privativam sive negationem in se continent, ut *immutatus*, *immutus*, *imputatus*, & inter plurimalia *infractus* apud Virgil. Æneid. 12. iudice Servio & apud Plin. l. 8. c. 50. pro non fracto, licet infringo alias cum vehementia quadam frangere significet. Pariter *invisus* pro *non visus* apud Ciceronem & Cæsarem. Unde invidere Apulejo, sed & Prisciano significatione privativa usurpatur. Nempe Critici jam olim monuerunt, probatos quosque Latini sermonis magistros compositis cum *re*, *m*, *ex* variè uti, ut modò negationem contineant, modò fortius affirmet. Qua de re & aliis id genus vocibus brevia monebit & docebit Cl. Mart. Fogelius in suo Lexico Philosophico adhuc inedito. pag. 397. in marg. vernus crinitus, nec non crinitus. pag. 398. mecum Tibi, mecum Tibi. pag. 399. A. C. 146. Ann. C. 145. pag. 400. Te cum aliis, Tu cum aliis. Ibid. quod ad cingulum, dele, quod, pag. 403. in marg. Petitum, adde, epitola. Ibid. qui per fex, adde, noctes. Ibid. lin. antepenult. pag. 12. pag. 10. pag. 404. pro Ruperpolica, pro Pyberbolica. pag. 411. illud sum, illud sim. pag. 413. Patafelenorum ac Pareliorum est, Parafel. ac Parel. &c. pag. 418. versus fin. *plus fallibles*, adde, *qu' infallibles*. pag. 419. ad diem I. Damasceni, ad d. I. Damasceni sicut erat in originali. pag. 420. *La Guericke, la sur dite sentence de Mr. Guericke*. pag. 421. lin. ult. *pas jours passés, ces jours passés*. pag. 422. qui temoigneant, qui temoignent. Ibid. significat, significant. pag. 425. *vous avez en la bonié, vous avez eu la bonié*. Ibid. lin. 3. à fine: post *que notes*, adde, *voyons*, pag. 426. Te compellens, Te compellans. pag. 429. post med. attendat, accendat. pag. 430. Ad Dominam Thomam, ad Dominum Thomam. pag. 436. lin. 2. è materia constare, è materia constare. Ibid. Ceto subijciuntur, Ceto subijciuntur. pag. 437. lin. 14. post *Aldebarani*, adde, 39°. 27'. nec non distantia Cometæ ab Aldebaran. Ibid. lin. penult. extrema ala, extrema alæ, Ita. Ibid. & pag. seq. lin. 7. Erichtoni 51°. 6'. Erichtoni 51°. 5'. pag. 439. Patrono Witzio, Patrono Wirtzio. pag. 440. versus med. felicia omnia, felicia omnia. pag. 441. versus fin. post 1273. adde, *deprehendi*. pag. 444. lin. 12. additioni, additioni. pag. 447. cum moribus, cum atrocibus. pag. 448. in med. anno, amo. pag. 456. (vulgo *Radet*) (vulgo *Radet*). pag. 457. post med. majores nucleis, majores nucleis. Ibid. in marg. Nunc sursum, Hunc sursum. pag. 462. Illustrissimi D. Campi Marefchallus Wirtzius de vacuo sentiant, Illustriss. (sicut erat in orig.) &c. sentiat. pag. 469. Astrophilas, Astrophilos. pag. 471. Hevelio, Bullialdo. pag. 472. Cometæ uni, Cometæ unius. pag. 474. liceat, licet. pag. 475. lin. 2. extendenda, ex-

tendenda. Ibid. esse judicio, esse judico. Ibid. in marg. prædictionem Astrologorum, prædictionum Astrologorum. pag. 477. lin. 6. post *illius*, adde, moniti. Ibid. *μῶναι, μῶμναι*. pag. 480. versus fin. confeneri, contineri. Ibid. illeque, illique. pag. 483. *μῶναι, μῶμναι*. pag. 485. lin. 6. quidem, quidam. Ibid. post med. tringere, fingere. pag. 487. xiii. numero hæc Communicatio est, cum subijcienda sit Morfinianæ, quo parario ad Gravii amicitiam conciliandam usus sum. pag. 489. Alberti Hufwedelius, Albertus Hufwedelius. Ibid. Clarissimus, Clariss. (uti erat in orig.) pag. 491. & ipsas, & ipsa. pag. 492. lin. 9. post *equitate*, adde *ita*. Ibid. collatur, collocatur. Ibid. apud eos, apud vos. Ibid. Lipio, Lipio. pag. 493. Kelperus, Keplerus. Ibid. discrimine nullo, discrimine ullo. pag. 494. lin. 5. mirè, merè. pag. 495. lin. 8. 1664. adde, mane. Ibid. versus med. positus, positos. pag. 497. lin. 19. Longitudo Arietis, Longitudo Tauri. pag. 498. versus med. *ad clarum*, ad clarum. pag. 500. lin. ult. circumsparsi, circumspargi. pag. 501. minorem atque majorem, minorum atque majorum. pag. 502. versus occasum euntis globuli, versus occasum euntis. Globuli. Ibid. communis, communis. pag. 503. non tangere, nos tangere. pag. 505. xiv. xii. numero hæc communicatio est, utpote præponenda Gravianæ. Ideo proxima Communicatio Placentin. est xiv. pag. 506. hujus mensis, decursi mensis. Ibid. Domini de Grau, D. de Grau. pag. 507. sed forte invenerit, sed forte invenient. pag. 508. sentiam meam, sententiam meam. Ibid. & Petri Joannis, & P. Joannis. Ibid. frequentatus, frequentatur. Ibid. ex illi, ex illis. Ibid. excitare possint, excitare possint. Ibid. desitumque, desitutumque. Ibid. quæ in 12. qui in 12. pag. 510. malicie bella, malitiæ bella. pag. 511. Raro tandem, Raro tandiu. pag. 514. lin. 5. confarcinare, confarcinare. Ibid. si dicetur, indicatur. pag. 515. x. Cometæ, x. Cometa. Ibid. Alexander Magnus, Alex. M. pag. 517. Antonius Philosophicus, Antonius Philosoph. Ibid. Joan. Carnoten, Ivo Carnoten. pag. 518. Casaris, nec, Casaris nec. pag. 519. in qua non, in quæ non. Ibid. in marg. terraneorum, terrenarum. pag. 521. Seat Alphicras 10°. 18'. ferè, adde &, à dicta clariore in capite Andromedæ 6°. 17'. ferè. Ibid. cum latitud. 25°. 45'. boreali, cum latitud. 25°. 35'. boreali. pag. 522. lin. 4. Declin. bor. 25°. 58'. Declin. bor. 25°. 52'. Ibid. in medio Declin. bor. 25°. 15'. Declin. bor. 23°. 15'. Ibid. & semel quod, & semel quoque. pag. 525. Auctor vitæ Ludovici in Ariete, post Ludovici pone punctum. pag. 527. in marg. N. 17. ad 30. N. 71. ad 30. pag. 528. opinione de Comp. adde, opinioneque probabili de Com. Ibid. Clarissimus Hevelius noster, Clar. Hevelium nostrum. pag. 529. eum vocans, eum vocas. pag. 530. Si & hæc Clarissimus, si & hæc Cl. Ibid. eum tympanicum, eum Tympanicum. pag. 531. in marg. N. 31. N. 31. ad 71 & 72. qualis nuper, qualem nuper. pag. 533. eum consuli, eum consului. pag. 536. postlimio, postliminio. pag. 537. *accepi*. *Quidem, accepi quidem*, deletò puncto præcedenti. pag. 538. lin. 5. Francisci Spina, Franc. Spina. pag. 541. Ludovici, quæ, Ludovici, qui. Ibid. Monarchiæ futuro, Monarchæ futuro. pag. 542. quidem perhibent, quidam perhibent. Ibid. ad marginem N. 39. adde *ad 91*. pag. 543. in marg. diligenti, diligentia. Ibid. in marg. sine illis fiant, sine illis fiant. pag. 546. Electori Brand. Elector: Brand. pag. 547. sed & publica, sed & publicè. pag. 548. & ne factus, & nefactus. Ibid. pace composita erat, pax composita erat. Ibid. progredienti crescat audacia, successere, progredientis crescat audacia. Successere. pag. 550. alia vel, talia vel. pag. 551. & certaro, & certare. Ibid. quivis vestrum, quivis nostrum. pag. 552. quod liber, quod lib: Ibid. elegantissimè, elegantissimæ. pag. 554. lin. 2. parvique, pravi-que. pag. 555. versus fin. Merionali, Meridionali. pag. 557. non superarint, adde, æquarint. pag. 558. nec non læto, nec non lælo. pag. 561. lin. ult. P L A C E N T I O P. T. R. P L A C E N T I N O p. t. R. pag. 562. lin. 4. locum, eorum. pag. 563. in marg. *cursum tenere*, adde, *Joan. Gadburius. Cometæ tres nuper visos nobis esse quidam ait*. Ibid. tristia omnia, tristia omnia. Ibid. imo amici auro, imo omni auro. pag. 565. in marg. mittit, promittit. pag. 569. ac Idololatrico, & Idololatrico. Ibid. in fine quod fecistis, quæ fecistis. pag. 572. & introduceret, ut introduceret. pag. 573. propè mihi, propè mihi. pag. 574. lin. 1. dicere, discere. pag. 575. in marg. scripto adit, scripto adit. Ibid. Residenti in hac Urbe splendidissima, Residenti in hac Urbe splendidissimo. pag. 576. eundem confirmare, eandem confirmare. pag. 578. Cometæ, quam mihi, Cometæ, quam mihi. Ibid. lin. 4. à fine post *horre*, adde, *sed potius*. Ibid. lin. ult. & illi parvi, & illi parci. pag. 580. in fine & de me, & de mea. pag. 582. in libro secundo, in lib. 2. pag. 583. in 12. November, die 12. Nov.

Nov. pag. 585. versus fin. Splendidissima, Splendidiss. pag. 587. genti assignare, genti assignari. Ibid. *φανήσασθαι, φανήσασθαι*. Ibid. & indicia, ut indicia. pag. 588. lin. 3. possum, possum. Ibid. lin. 13. post *vidisse*, adde, *dicere*. Ibid. quid hic sententias, quid hic sentias. pag. 590. lin. 4. Hullis Saxo- num, Hallis Sax. Ibid. lin. penult. Orientem, Occidentem. pag. 591. *tuetar. Clarissimus*, dele punctum intermedium. Ibid. dico ardua, duo ardua. pag. 597. Capricorni versus, Ca- pricorni subtus plusque. pag. 606. dignas afflictionis, dig- nas afflictiones. Ibid. verè respicit, vere respicit. Ibid. in marg. lin. ultima Hist. 1. dist. 1. pag. 607. in marg. *Fides est necessa- ria, necessaria & charitas*, adde, Balil. pag. 609. miserandam, miserandum. Ibid. A. Actis Pontificibus, Actis Pontif. Ibid. addo, addam, in margine scilicet. pag. 613. lin. 2. Cometis, Come- tas. Ibid. lin. 4. à fine: ipso, ipsa. pag. 614. lin. prima & quo, & qui. pag. 616. S. Scriptura, S. Scripturæ. pag. 617. Arabes alias, Arabes alia. pag. 618. & Picteano, & Puteano. pag. 619. in Urfa Rotina, in Rosa Urina. pag. 621. in marg. inter *gratiora*, & *Naturum*, adde, *Literarum bonar. privile- gium virtutis profectus & societas civilis*. pag. 627. lin. 8. verò g. v. g. Ibid. paulo post: *Hæc verba &c.* utque ad illa, *varie quotidie alteratur*, extra textum, ut Auctoris autographum in- dicabat, ad marginem vel infra textum erant imprimenda. Sed & asterisci, quorum fit mentio, erant apponendi verbis, *est- que illi non per se, & effectus sequatur*. pag. 628. lin. 2. de Co- meta, de Cometis. pag. 631. fex jam comperio, 9. jam com- perio. pag. 635. *Communicatio Gottorpi. Oleariana*, adde, Ham- burgo Gottorpium d. 13. Dec. Jul. 1664. pag. 638. perpalli- dus, adde, fuerit. pag. 639. Scito porro rumororum, scito porro rumores. pag. 643. in marg. Corpora corpora, Cometæ cor- pora. pag. 645. Viro Joanni, Viro Joan. Ibid. in marg. D. Brunsvicensi, D. Brunsv. pag. 649. Deum alligarent, Deum alligarent. pag. 650. meminit oportet, meminere oportet. Ibid. genio Heroniano, genio Neroniano. Ibid. opera reipubl. opera respub. pag. 651. post med. voci *Pater*, adde, *tutor*. Ibid. paulo post: caput regni, adde, sedes tanti. pag. 652. ad *panolietiam*, adde, *perduxit*. pag. 653. cuncta annorum, cuncta armorum. pag. 655. *ἀνέσταντες ζήσαντες τῆς φωνῆς ἢς οὐ, ἀνέσταντες τῆς φωνῆς ἢς οὐ*. pag. 658. lin. ult. *ἡσέδαι, ἡσέδαι*. pag. 659. in marg. Secuti nostri, Seculi nostri. Ibid. in marg. vocamur, vocamus. Ibid. Mars cæcus es, Mars cæcus est. pag. 660. lin. 5. at unum, ac unum. pag. 663. lin. 6. à fine post *opus esse*, adde, *negō*. pag. 665. in marg. Hevelii de, He- velius de. Ibid. Blas & Gas, Blas & Glas. pag. 667. in marg. Lutherum præluxit, Luthero præluxit. Ibid. in marg. auri- que sitit, auri que sitis. pag. 670. in mense, in m. pag. 671. in marg. five occasu, fine occasu. pag. 674. lin. 7. Cometam, Cometæ. Ibid. referuntur, referantur. pag. 675. lin. 9. nec. non. Ibid. tumque quæ, tum quæ. pag. 677. lin. 5. à fine emendatorat correctorque, emendator atque corrector. pag. 678. in marg. de ætate Mithridate, de ætate Mithridatis. pag. 684. lin. 5. à fine: *palpari, palpare*. pag. 687. per Te aliis, per Te ab aliis. pag. 690. lin. ult. discrepantia, eadem, discre- pantia! eandem. pag. 691. in marg. post *excusatus*, adde, *re- sponsasse se Berenio affirmat*. pag. 692. in marg. cominatur, omi- natur. pag. 693. Parrholii, Parrhelii. Ibid. anno 1651, 1652. pag. 695. post med. restinxit, restinxit. pag. 697. lin. pe- nult. *conspiciuntibus*, conspectum spectantibus. pag. 698. post med. qui ad dies, qui ad d. Ibid. qui ad dieb. qui ad d. Ibid. qui ad dies, qui ad d. Similem errorem aliis commissum æquus Lector corriget. pag. 700. lit. 9. jam lib. 9. Ibid. in scriptum vacuum, in scriptum vacuum. Ibid. tota Decemb. toto Decemb. Ibid. industria expectamus, industria expectabamus. pag. 701. plurimum salute, plur. sal. pag. 703. versus med. mul- tis impeditis, multis impeditis. Ibid. versus fin. qui ut & Aventinus, qui secum, at Aventinus. pag. 705. in occasum S. in occasum f. pag. 708. lin. 13. Asc. R. 28°. Asc. R. 38°. pag. 709. post med. Asc. R. 25°. 36. dele, 36. pag. 714. in marg. incurvatio invento, incurvatio inventa. Ibid. in marg. Caudæ hyemalis cauda, Cometa hyemalis Caudam. pag. 716. lin. 16. geminum Cometarum probandam, geminum Come- tam probandum. pag. 717. lin. 6. Equatorem, finitorem. pag. 718. Cometæ respicere, Cometæ respicere. pag. 719. lin. 13. aptas, aptat. pag. 720. in marg. quotidie, adde, *cre- scendo & mox post appareas*, adde, *contraria tamen ratione etiam apparens variat, scil. decrescendo*. pag. 721. tales Cometæ, adde, disco lunari. pag. 722. ad discum indicat, ad discum incitat. pag. 723. lin. 10. cauda, caudam. pag. 724. in margine non men as useft, non tamen allecutus est. pag. 728. lin. prima 849. 149. pag. 729. lin. prima ad hunc ann. ad ann. 63. Ibid. lin. 9. 337. 340. pag. 731. in marg. Chronologico studii, studium. pag. 732. e. al. d. 10. Junii, ad d. 10. Junii. Ibi- dem mox, conjunctim ann. 1. dies 21. conjunctim ann. 1.

dies 22. pag. 735. lin. 1. in marg. *Publice utilis & laudandus*, præmitte, Riccioli *Herculeus labor in repurganda Chronologia*. pag. 736. Num. 1. Rex Franciæ obiit 94. obiit 954. Ibid. Num. 5. Alstedius Chr. Alstedius Chronol. Et mox: Carolus Lotharius, Carolus Lothar. pag. 737. circa finem: Aduiga S. Aduiga f. Et mox: & patris interitu, patris interitum. pag. 738. in marg. Carolo Rege, Carolo Regi. Ibid. in marg. Communic. Bulliald. p. adde 544. sed & p. 525. in Communic. Graviana. pag. 740. lin. 10. post *Lombardorum Regi*, adde, *Anthuri antehac mutata sententia Gothorum Regi*. Ibid. lin. 27. Clodovindæ autem, Clodovindæ tamen. pag. 741. lin. pri- ma, ad anno, ad ann. (ut toties ante), Et mox in margine, Childeberti R. Francisci, R. Franc. pag. 744. lin. prima, *an- nus cccxlv. cccxlv.* pag. 745. in marg. T. 2. p. 39. p. 93. Ibid. lin. 13. *quibus vider*, quibus videt. Ibid. de Ludovico Simplice, Ludovico Simplicio. Ibid. circa finem, *Te nosce*, *Te nosce*. pag. 747. verius, Aquateorem, Aequatorem. pag. 748. lin. 9. *missa*, *missæ*. Ibid. in marg. post & seqq. adde, *sine cauda apparuerit*. Ibid. lin. 21. post *desperatione*, adde, *in*. Ibid. lin. 24. illorum, illarum. Ibid. Ferraria Petavium, Pa- tavium. pag. 749. lin. 1. sustinent. Astro, dele, punctum. pag. 750. apographo a vid. p. 371. pag. 751. post med. *Syste- mati meo Cometico*, adde, *sub titulo Communicatio Roma-Kirche- riana*. Ibid. in marg. Cometæ & trinitia antecedent, antece- dunt. pag. 752. lin. 7. *apographo*, cui & alterum, adde, *apo- grapho [a]*, cui & alterum [b]. [a] Vid. p. 393. [b] p. 214. pag. 753. Artho, al. Arthuro. pag. 754. lin. 9. æterni, æter- num. Et mox: Tecum agam, fateor, Tecum agam, fateor. pag. 755. lin. 6. ingeniosissimo Telescopio, ingeniosissimo Telescopio, pag. 758. in marg. tricesies, trigecies (al. trigecies). pag. 762. Amplitudinæ Vestræ, Amplit. Vestræ. pag. 763. (Burrhocephyrum.) (Burrhocephyrum). Ibid. in pede Crateris, in pede Corvi. Ibid. in marg. Cometa 1618. Cometæ 1618. pag. 764. lin. 4. à fine Reverendæ Vestræ, R. Vestræ. pag. 765. in marg. post *Saturni Comites*, adde, *sive Systemati*. Ibid. in marg. Notapelioti, Notapeliotiæ. pag. 771. in marg. Astronomicæ studiosius, Astronomicæ studiosius. Ibid. Ascensio recta gr. 46. 35'. gr. 45°. 35'. pag. 772. à Do- mine de Montmor, à Dn. de Montmor. pag. 775. haud in ob- suris, haud in obscuris. pag. 776. per medium poli, per me- dium mali.

NB. Pag. 779. corrige

Hora 2½.	Hora 2½.
Hora 2½.	Hora 2½.
Hora 2½.	Hora 2½.
Hora 2½.	Hora 2½.

Pag. 780. lin. secunda, ab oculo, adde, Tauri. pag. 781. lin. 9. à cauda, à lucida. Pag. 785. lin. 7. à fine, quæ subinde, quæ subinde. Ibid. lin. 3. ab hoc usus, ad hoc usus. Pag. 788. quadratam Pegasi, quadratum Pegasi. Ibid. cum modico, cum modica. Ibid. tertiam quadrantem, tertium quadrantem. Pag. 789. lin. 8. qui est, quæ est. Pag. 791. in marg. gratias agit, præpone, Auctor gratias agit. Ibid. ibi in Aprile, ibi in Aprili. Pag. 792. Historiæ Universalis, Historia Univer- salis. Pag. 799. lin. 3. responderim, respondeam. Ibid. lin. 6. tribuo pervenisse, adde, me. Pag. 802. *τ' ἐν τῇ, τ' ἐν τῇ*. Ibid. omnia præposperè, omnia præpoiterè. Pag. 804. in marg. veri gradus dantur, adde, rerum. Pag. 805. lin. 5. à fine, tre- decennium annos, 13. annos. Pag. 807. lin. 5. à fine, diem provolet, diem provolet. Pag. 810. Solem exortum suam, Solem exortu suo. Pag. 811. Quapropter vicissitudinis, Qua- propter vicissitudines. Ibid. & in 20°. 4. & in 20°. 77. NB. Reporatur hic & infra passim Capricorni signum, ut erat in autographo. Pag. 814. ad honesta valenti, ad honesta vadenti. Ibid. lin. ultima, tam etiam, tum etiam. Pag. 816. verbis *seu intemperies* in marg. præpone, *Δυσμεγέστα*. Ibid. undè * Δ, δ, undè *, Δ, δ. Pag. 819. in medio (4) interfectione, præpone, in interfectione. Pag. 820. in marg. Differentia veri motus & medii lineam angis, Differentia veri motus & me- dii extra lineam augis. Et mox in marg. Coincidentia in angis, in augis. Ibid. mox in marg. Motum rationem, Motuum ra- tionem. Ibid. in textu quod dum 6. 0°. quod dum δ. 8. Pag. 821. lin. 11. de 6. & 0°. de δ & 8. NB. Idem error aliquoties in hac pagina commissus sic corrigatur. Ibid. superius princi- pium, superius principium. Pag. 825. in marg. Rarum bono- rum, Rarum bonum. Ibid. in marg. excitet te ad virtutum, excitet te ad virtutem. Pag. 826. olim Vestri, olim Vester. Ibid. in marg. Philippi IV. Rex Hispaniæ, Philippi I V. R. Hispaniæ. Ibid. in marg. divinant & Politici, Divinant & Po- litici. Pag. 831. Quod me de Cometæ, quod me de Cometa. Pag. 832. verbis *nec unquam cessuro vel cessaturo*, adde, omisa penso, utque tua cuncta ex animi sententia gradu procedant non offensuro. Pag. 834. in marg. lin. 5. aquilæ nifus, aquilæ nidus.

nidus. Ibid. in textu à Christo Apostolis, à Christo & Apostolis. Pag. 835. lin. 7. à fine, ipse Cometa, Hoc symbolo, dele, punctum sensum turbans, ipse Cometa hoc symbolo. Ibid. in marg. à Buthnero, adde, ornari. Pag. 836. lin. 8. à Rockenbachium, à Rockenbachio. Ibid. in catalogo Com: Lapidis delapsi, Lapidis delapsi. Ibid. Tempore Asten, Tempore Asteii. Ibid. pro quo Ctesiculus, pro quo Ctesiculus. Pag. 839. in marg. Cometarum figuras, adde, cur. Pag. 841. post med. 9 + 7 - - corrige 9 + 7 = Ita & lin. seqq. Pag. 842. *ἡ ποσειδάμων, ἡ ποσειδάμων*. Pag. 846. quin etiam Luna, quia etiam Luna. Pag. 855. lin. antepenult. juxta hos lætæ, juxta hos læta. Pag. 856. *Je vous & suis, Je vous en suis*. Ibid. nec Te, nec nos. Ibid. faciet certior, faciet certiores. Ibid. *ne ayant pas, ne m'ayant pas*. Ibid. in marg. non potuisse queritur, non potuisse queritur. Pag. 861. Originis illum locum, Originis illum locum. Ibid. *ἀνέλεον, ἀνέλεον*. Ibid. *κατασπιν, κατασπιν, κατασπιν*. Pag. 865. lin. 7. à fine, non patienter, non patientes. Pag. 866. in marg. lin. 1. lege Grotianas. Ibid. tythothecarum gente, tythothetarum gente. Ibid. meliorum aëris, meliorem aëris. Pag. 868. lin. 11. si quid verisubstia illi, adde, ramori. Ibid. ita ad instruenda, ita ad instruendam. Pag. 869. Novemb Gregor. adde, data. Pag. 870. * fabricæ, fabricæ. Ibid. Non putari, Non putavi. Ibid. hic vero notanda, adde, manifesto. Pag. 872. rationem officii, adde, dicar. Pag. 873. quo poscebat, quo pascebat. Pag. 874. in medio describerimus, describerimus. Pag. 875. lin. 4. Tot præfidiis inexpugnabilibus muniti. Hic versiculus in textu ponendus, non hic inter carmina referendus. Pag. 876. in medio, parentem eruditorum, parentum eruditorum. Ibid. lin. seqq. sapor publico conciliatus, sapor publico conciliatus. Pag. 877. lin. 1. Kal. Junias datas, Kal. Junias datis. Pag. 878. in medio, ad Hugenum, ad Hug. pag. 879. circa fin. si non habes, si non hebes. Ibid. lin. ult. labores me, labores mei. Pag. 881. circa fin. & plurimis, ex plurimis. Pag. 882. in medio, verbis Magnifice Domine Pro-Rector, præp. Hamburgo Chilonium xxv. Jan. Jul. c10 c10c LXVI. Ibid. studio bono publico, studeo bono publico. Pag. 883. assiduo volvendi, assiduo volventi. Pag. 886. Cometæ famen, Cometæ famam. Pag. 887. in medio, *fieri potest, correpte*, tutius emendatè, dixeris iudice Vossio. Ibid. fuisse hariolo, fuisse hariolor. pag. 888. in marg. Impedimentis optimæ, impedimentis optima. Pag. 891. five Alexandræ, five Alexandriæ. Ibid. Ration. Temp.

part. l. 4. Ration. Temp. part. l. 4. Pag. 893. lin. 10. ab initio, die 20, dies 20. Pag. 897. in medio, Anno DCCCLXII. Anno DCCCLXII. Pag. 898. lin. 1. probitatis assertorum, probitatis assertorem. Pag. 900. lin. 9. adferrent, adferunt. Pag. 901. in medio, Loricensis, Floriacensis. Pag. 904. in medio, ex Ann. Buchelii, ex Arn. Buchelii. Ibid. in M. Buchelii, in Mf. Buchelii. Ibid. apud Ditmarsum, Apud Ditmarum. Ibid. in marg. cum cura quæ dicit, cum cura qua licet. Pag. 905. in marg. de regn. Ung. de reg. Ung. Pag. 908. in marg. Societatis Regis, Societatis Regiæ. Pag. 910. in medio: *in usu Vestros*, in usus Vestros. Pag. 914. in marg. transeuntes invicem, adde, transeuntes se invicem. Ibid. mox: Cometa & Cauda ejus, Cometæ & Caudæ ejus. Pag. 915. in medio, in E. GC. in t. GC. Ibid. lin. seqq. in I. in r. Ead. linea in X & Z. inter X & Z. Pag. 916. lin. 17. lumen B. lumen in B. Pag. 917. in medio situm ejus alteriorum, situm ejus altiorum. Ibid. restitui firmitatem, restituti firmitatem. Pag. 918. in Tropico 24 in Tropico 24. Ibid. ultra Trop. 24. ultra Trop. 24. Ibid. in medio ultra 17. A. NB. Litera A. præponatur lineæ sequenti, ut fiat A Die 12. ad 19. &c. Ibid. lin. 6. à fine in narib. 8. in naribus 8. Ibid. lin. antepenult. verticem finistrum, apicem finistrum. Pag. 919. lin. 14. 1. 2. 1. 2. Ibid. & frontem Arietis ducta. Cum basi, NB. dele punctum. Ibid. 1. hor. 2. 2. A. R. 1. hor. per 2. 2. A. R. Pag. 920. circa fin. eam albo circillo, eam albo circello. Ibid. lin. 8. à fine 16. 2. à Regel 25. 16. 2. à Regel 25. Pag. 921. in medio: Tropicum 24. Tropicum 24. Pag. 922. lin. 13. per 4. 2. 2. per 4. 2. &c. Pag. 923. lin. 5. à fine, observationibus, observationes. Ibid. lin. penult. mane hora 3. adde, visus est hic Hamburgi Cometa alius in 10. &c. Pag. 924. Litera W. quæ constituitur à quinque ita sitis * * * stellis. Ibid. in medio 10. 46. 10. 46. Ead. lin. 51. 51. Ibid. lin. seq. portendebatur, portendebatur. Ibid. lin. 4. à fine, circumstantis, circumstantiis. Pag. 925. lin. 10. D. 3. April. Die 3. April. Ibid. Interim observati, Interim observavi. Pag. 929. in medio, Anno 1656. Jan. Anni 1656. Jan. Pag. 930. in medio, & quidem oculis, adde, & quidem liberis oculis. Ibid. mox duarum vicinorum, duarum viciniorum. Pag. 935. ante med. Varonem, Varronem. Ibid. post med. Meterologiam, Meteorologiam.

F I N I S.

Addenda imperfecto errorum Tomi primi indiculo.

Lectori Salutem.

Ulti, quod fateor dolens, in editione tam vasti operis adversa votis per absentiam meam evenerunt. Inter quæ hoc quoque loco sunt secundo impressa quæ p. 933, 934 & 935 exhibent. Prior enim horum editio, quam Vossiani responsi longa expectatio turbavit, longe erat melior. Adhæc typographus non expectato indiculi errorum tomi primi fine, quem nulla ratione, antequam finis primi tomi ad me mitteretur (quod ante triduum demum factum est) dare potui, cum ipi met fecit & imposuit. Accipe itaque æquus finem indiculi, de quo jam dixi, facto hic correctionis ab illa pag 933. initio: cuncta commissa excusa facilis & benignus, & his Tuo & publico bono frueri soles. Vale. *Dabam Hamburgi die 9 Januarii Gregoriani 1668.*

Pag. 933. lin. 17. quam diuturnum legetam diut. Ibid. lin. 4. à fine, post *cupio* adde, *morit.* Pag. 934. nomini Vossiani. nomini Vossiano. Et mox pro *Turina* l. *Latina*: Et rursus pro *Comitici* l. *Cometici*. Et paulo infra pro *Meteorologiam* l. *Meteorologiam*. Pag. 935. lin. 8. *judicio* l. *judico*. Et l. 16. *deprumfit* l. *depromsit*. Ibid. lin. 5. à fine *illatum* l. *illarum*. Et mox pro *testere* l. *tester*. Pag. 937. f. & c. c. significant *sine* & *cum* cauda. Pag. 938. lin. 1. per *Rint* l. *Rinteli* per. Pag. 939. lin. 7. à fine post *per* adde *Bulliald*. Ibid. lin. penult. pro *H* pone *h*. Pag. 940. lin. 4. *hydra* l. *hydræ*. Ibid. lin. 9. pro *I* pone *i*. Et lin. 13. pro *U* pone *u*. Et lin. antepen. *vav* l. *nav*. Pag. 941. lin. 11. 41. l. 46. lin. 22. 102 l. 104 & lin. 24. or l. Or. Pag. 944. versus fin. *Astrologicos* l. *Astrologicos*. Et lin. 8. à fine: *mone* l. *more*. Pag. 945. lin. 15. excutiendis l. excutiendam. Et lin. sequ. pro *non* l. *nunc*. Pag. 946. lin. 1. c. 26. l. c. 56. Pag. 948. post med. actionem l. rationem. Pag. 949. post med. verbis 5. *Aprilis* subijce *quo* Et lin. 7. à fine pro *l* vel. Pag. 950. lin. 6. pro 20. l. 20°. & lin. 9. verbis *Cometam* 25°. adde, post eundem vero 20° tantum *judicabatur cum aurora surgescente sensim deirescens, in remotione 5° à capite, &c.* Ibid. lin. 30. pro 40 pone 4°. Et lin. 9. à fine pro 4°. pone 4^{ius}. Pag. 953. in marg. *queritur* l. *queritur*. Et lin. 15. post *sed* pone *in*. lin. 17. *anne* l. *annon*. Post med. in marg. *Amicitiam* fove. *Veritatem* cole, ut distinctæ puncto sententiæ legendæ. Pag. 954. lin. 11. post *citius* pone *prodit*. Pag. 955. tibi l. te. Pag. 956. lin. 31. E. S. l. Q. S. & paulo post A. T. l. A. F. Ibid. versus fin. *ex summo* l. *ex summa*. Pag. 957. lin. 7. *prosthaphæresii* l. *prosthaphæresi*. Lin. 16. ita ut l. ita &. Lin. 25. fuerit sint l. fuerit, fin. Lin. 32. sunt l. sint. Lin. 44. post *Australem* pone punctum. Pag. 958. lin. 19. pro 23° pone 33°. Et paulo post *balthæil*. *balthæi*. Pag. 959. lin. 8. post 49° A. claudatur parenthesis. Et lin. 37. factum l. factam. Pag. 960. lin. 8. *Protaphæreticorum* l. *Prosthaphæreticorum*. Et lin. 30. *qui* adde *fuit*. Pag. 962. paulo post med. *Hermengildi* l. *Hermen-gildo*. Et mox: *uxorem* ei intellige de *Ricaredo*, sicut textus p. 740 positus, cui hæc annotata adduntur, docet. Ibidem versus fin. *prisco* l. *Prisco*. Lin. 9. à fine *in vacuando* l. *evacuando*. Lin. penult. voci *foramen* adde *ad evacuationem adaptatum*. Et pro *B* pone: *Ib p.* scil. 795. lin. 9. à fine, post *vacuum* adde *Corpus enim* &c. Pag. 963. lin. 21. H. C. l. N. C. Et paulo post *Cyclos* O. C. lege *Cyclos* O. D. Pag. 964. lin. 1. in marg. *Phægus* l. *Phægus*, Lin. 5. à fine *Andrea* l. *Andrææ*. Pag.

965. versus illos *Collegitque suo utili labore* &c. ita lege ut erant in Originali positi:

Collegitque suo utili labore
Miliarum monumenta multa rerum:
Quarum cognitione liberali,
Et possunt animi instrui, & voluptas
Non indigna viro bono parari,
Qua conjuncta ferunt duo omne panctum.

Pag. ult. post med. *Remiato* l. *Remitto*. Leviora prætereo, Lector, & tuæ æquitati committo. Licet verò autographum meum, unde cuncta ista corrigenda erant, usque adhuc ex Hollandia accipere non potuerim, cum tamen tædiosam, molestam & rebus meis noxiam moram ferre diutius pariter non potuerim, utcunque ista memoriter correxi & commissa, omisissaque operarum collegi. Quibus addo indiculum eorum quæ in utriusque Tomi indiculis errorum & festinans & autographo defectus animadverti, & quæ tam mei, quam Tui causâ, tacenda non sunt. Itaque & hæc æquus corrige:

Tomi 2. p. 446. lin. à fine septima ita impleatur. Pag. 446. lin. à fine 7. Et *Jacobo* lege *Et Jacobus*.

Corrigenda insuper in indiculo Commissorum & omisso Tomi primi.

Columna 2. lin. 31. 3. Apr. 8°. lege, 2. Apr. 3°. Et paulo post voci *pone* appone *v*. Et mox pro *redardent*, l. *regardent*. Et versus finem pro *μηνελήν*, l. *μηνελήν*. Col. 3. à fin. l. 13. Ita. Ibid. dele *Ibid.* ut maneat: Ita & pag. & mox ante *Erichoni* pone Ibid. Col. 4. lin. 5. *μυλακκίπρη* l. *μυλακκίπρη*. Ibid. lin. 38. adde &, a l. adde, & a. lin. 45. comp. l. com. lin. ult. in 12. dele *in*. Col. 6. versus fin. nota aliquoties signis * *Sextilis*, Δ *Trigoni*, & *Conjunctionis*, signum *Oppositionis* non recte positum esse, omisissæ scil. longiori virgulâ duas figuras nihili o connectente. lin. antepenult. adde, omisissæ l. *alde* omisissæ. Col. 8. prope med. *portendebatur* l. *protendebatur*. Et mox: *Varenem*. Ita posita hæc fuit vox in priori istius phyluræ impressione. Sed in posteriori impressione est correctâ. Cæterum pag. 867. versus illos *Vado ducente Deo* &c. ita Magni cuiusdam in patria viri manu descriptos habeo. Cur vero is ita eos descripserit, nescio. Leguntur autem illi apud Virgilium *Æneid.* 2. ita:

Descendo, ac ducente Deo, flammam inter & hostes
Expedior, dant tela locum; flammæque recedunt.

Corrigenda in indiculo commissorum & omisso Tomi secundi.

Columna 4. lin. 12. *periisse* l. *Periisse* a puncto. lin. 46. verbis *de regno* præpone: verbo *evocat*, adde: Ibid. lin. ult. Ibid. lin. 8. a fine illis, ad 4. Aug. adde: pag. 340. lin. 43. *Elisabeta*, *Catherina*, soror illius *Elisabeta*. Et mox: *Conjux*, tum altera, conjunx altera; tum *Elisabeta* &c. Ibid. lin. 6. a fine pag 357. lin. 9. *Joannis Georgii* 3. *Joannis Georgii* 2. Ibid. lin. 5. a fine, pag 6. lege pag. 366 &c. Col. 5. lin. 31. ad 78°. l. ad 75°. Col. 6. lin. 14. pro 4° 6. bis pone 46°.

Velim denique, licet ab omni ambitione, quæ in vitio ponitur, alienus, inter carmina Gruteri pag. 4. acclamationum gratulatoriarum ab Amicis factarum lin. a fine 10. pro *Vix legas Vir.* Jam tandem Vale longum & prosperè.

INDEX FIGURARUM TOMI I.

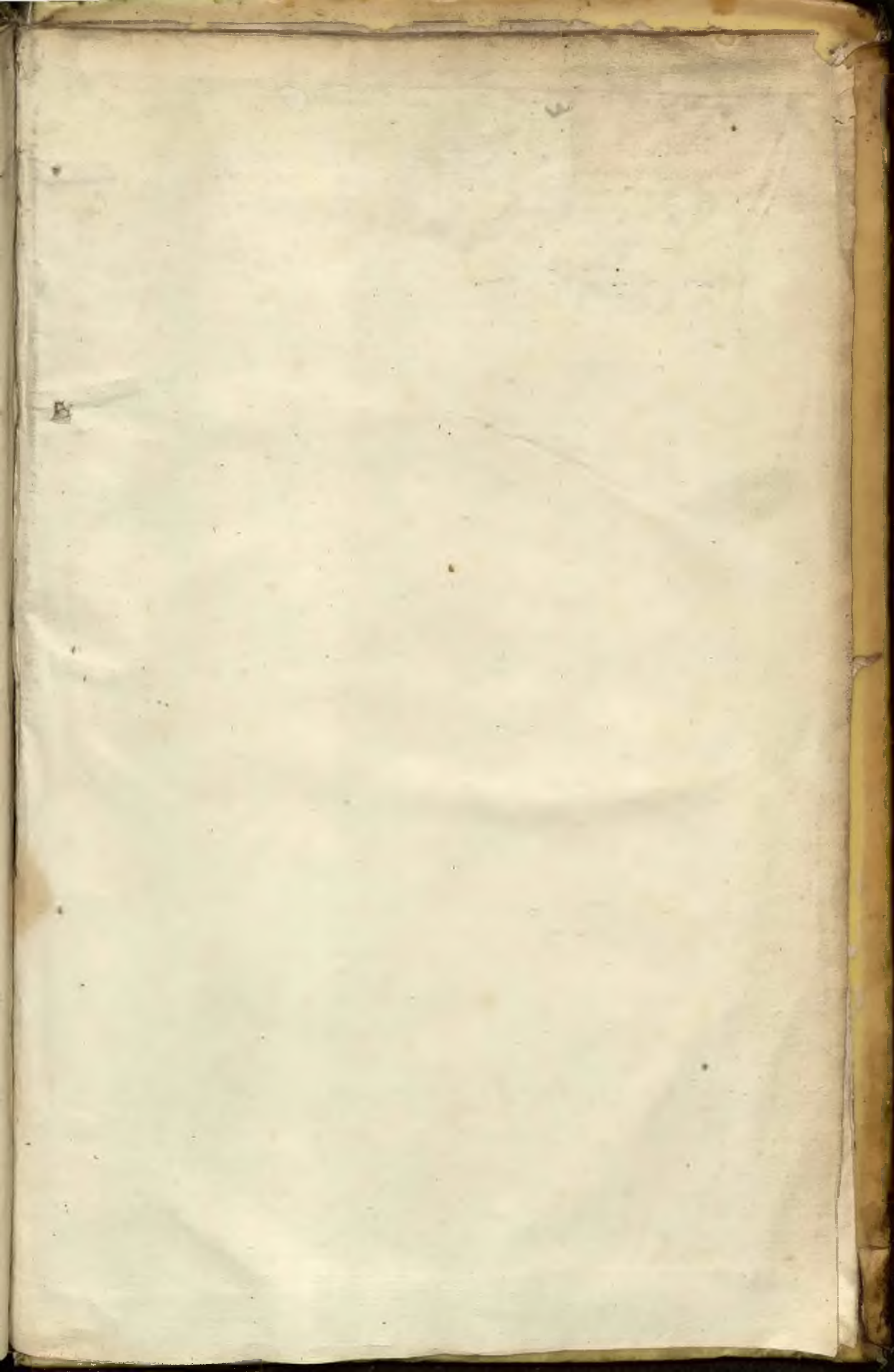
ut Bibliopegus, quo ordine sint inferendæ, sciat.

- Nº. 1. Figura observationum Comet. Colonæ factar. ad Communicat. Rautenstein. pertinens p. 47.
 2. Figura Phænomeni ab Auctore visi ad eand. Communicat. pertinens p. 129.
 3. Figura observat. Comet. Ingolstadii factar. ad Communicat. Curtianam pertinens p. 215.
 4. & 7. Figuræ observat. Romæ à Gottinio fact. ad eandem Commun. pertin. ibidem.
 6. Figura observat. a Curtio missa ad ejusd. Commun. pert. ibid.
 vi. Figura observat. Ingolstadii a Leinberero fact. ad eand. Commun. pert. ibid.
 8. Figura observat. Leidæ & ad Hagam Comit. fact. ad Comm. Guerichianam pert. p. 237.
 9. Figura Anemoscopii Guerichiani ad eand. Commun. pert. p. 251.
 21. Figuræ Rudbeckianæ 1. 2. 12. ad Commun. Upsal. pertin. p. 351.
 23. Rudbeckio tertia p. 353.
 27. Rudbeckio 4, 6, 7. ibid.
 28. Rudbeckio 5 & 8. p. 355.
 24. Rudbeckio 9. p. 357.
 25. & 26. Rudbeckio 10 & 11. ibidem.
 29. Rudbeckio 13. p. 359.
 10. Figura motus Cometici inæqualit. demonstr. ad Comm. Hevelianam pertin. p. 369.
 5. & 15. Figuræ observationes a Mullero factas exhib. ad Comm. eand. pert. p. 371.
 11. & 12. Figuræ observationes Hevelianas exhibentes p. 389.
 13. & 14. Figura observatum ab Hevelio Cometæ cursum demonstrans p. 391.
 31. Figura observat. Hauniæ fact. ad Comm. Bartholinianam pertinens p. 437.
 41. Figura observat. Parisiis factar. ad Comm. Bullialdianam pert. p. 469.
 34. Figura motus Comet. inæqu. demonstr. ad eand. Comm. pert. p. 475.
 38. vel 39. Figura observati cursus Cometæ hyberni 1664. Franckeræ a Gravio ad ejus Comm. pert. p. 495.
 32. vel 33. Figura observatum ab eod. Cometæ verni 1665. cursum exhib. p. 521.
 35. Figura observat. Francof. ad Oderam fact. ad Comm. Placentinianam pert. p. 555.
 50. Figura observat. Harlemi fact. ad Comm. Leidensem pertinens p. 597.
 42. Figura observat. Hannoveræ fact. a Busmano ad ejus Comm. pert. p. 669.
 53. & 54. Figuræ observat. Britannicarum ad Comm. Berenianam pert. p. 687.
 18. Figuræ duæ a Kircherio missæ ad ejus Communicat. pert. p. 755.
 16. & 17. Figuræ observat. Romæ fact. ad Comm. Schottanam pertin. p. 765.
 32. Figura observat. Ingolstad. ad eand. Communicat. pert. p. 767.
 43. Figura observat. Cometæ hyberni Tridenti fact. ad eand. Comm. pert. p. 768.
 54. Figura observat. Salisburgi fact. ad eand. Comm. pert. p. 769.
 48. Figura observat. Studgardie fact. ad eand. Comm. pert. p. 775.
 30. Figura observat. Neostadii fact. ad eand. Comm. pert. ibidem.
 46. & 47. Figuræ observat. Cometæ verni Tridenti fact. ad eand. Comm. pert. p. 787.
 53. Figura observat. Gedani fact. ad Comm. Buthnerianam pert. p. 809.
 51. Figura observat. Viennæ Austriorum fact. ad Comm. Mullerianam pert. p. 831.
 54, 56, 57, 58. Figuræ observat. Rinteli fact. ad Comm. Reiherianam pert. p. 885.
 59. Figura E. ad eand. Communicationem pertinens ibid.
 51. vel 36. Figuræ tres quarundam demonstr. Mathem. de motu & cauda Cometæ ad Com. Siverianam pertinentes p. 915.
 52. Figura observat. Hamburgi a Sivero fact. ad eand. Comm. pert. p. 919.
 37. vel 44. Figura observat. stellæ miræ in Ceto ad eand. Comm. pert. p. 929.
 14. Fig. observ. Hevelianas Cometæ verni 1665. referens, ad ejusd. Comm. pert. p. 949.
 21. Fig. observatum ab eodem Cometæ verni cursum exhib. ad ejusd. Comm. pert. ibid.
 40. Fig. Hevelio G. lit. notata observat. ejus contra Auzut, affirmans p. 950.
 19, 20. Fig. observata Bartholiniana Cometæ verni demonstrantes p. 956.

Index Figurarum Tomi 2.

- Nº. 60. Figura exhibens Cometæ N°. 24 &c. pag. 3.
 62. Fig. Cometarum duarum insignium &c. XVI. & XXV. p. 11.
 63. Fig. stellam illam insignem, seu Cometam N°. XLVII &c. p. 26.
 61. Fig. Tabula exhibens Cometæ &c. p. 39.
 64. Figura Stellæ Mag. Cometæ Hierosolymitani &c. p. 48.
 71. Fig. faciem cursumque Comet. XCV. & CII. &c. p. 76.
 67. Fig. Comet. CXXXI &c. p. 104.
 77. Tabula referens cursum illius Cometæ qui A. C. 837 &c. p. 140.
 70. Fig. motum Cometæ &c. Com. CLXXXIII. A. C. 841, 842. p. 144.
 77. Fig. Com. CXCIV. A. C. 1000. &c. p. 172.
 66. Fig. Com. CCXLIV. A. C. 1200. &c. p. 226.
 85. Fig. Com. CCL. & CCCXXIV. p. 231.
 81. Fig. faciem & situm &c. Cometæ CCLXI. A. C. 1264. p. 242.
 79. Fig. cursum duorum Comet. CCLXXXVI. A. C. 1535. & CCCXXXIV. A. C. 1472. &c. p. 302.
 74. Fig. Comet. CCCLII. A. C. 1513. &c. p. 333.
 72. Fig. Comet. CCCLXXI. & CCCLXXIV. p. 339.
 76. Fig. Cometæ CCCXCII. A. C. 1577. p. 373.
 71. Fig. Comet. CCCXCIII. CCCXCVI. A. C. 1578. & CCCXCVIII. p. 380.
 73. Fig. Comet. CCCXCIII. CCCXCVIII. & CCCCLII. p. 382.
 68. Fig. Com. CCCC. A. C. 1585. & CCCCL. 1590. p. 386.
 80. Fig. Cometæ CCCCVII. A. C. 1607. p. 407.
 86. Fig. exhibens faciem & motum &c. Cometæ A. C. 1618. & 1619. p. 413.
 77. Fig. exhibens faciem & motum Cometæ A. C. 1652. & A. C. 1661. p. 428.
 83. Fig. Com. CCCCXI. A. C. 1664. & 1665. hyem. CCCCXII. A. C. 1665. vern. p. 440.
 Imago auctoris post dedicationem I. Tomi.
 Imago Rautensteinii circa finem Theatri Comet. Exitus,

59 tabl. - tab nr 1 - frontysepis,
6. II, 2009, tab nr 2 - portret,
U.R.

Biblioteka Śląska

235566

III

T.1.

kdd - 496/63 90000 szt.

